

PHẠM-HOÀNG HỘ

CÂY CỎ VIỆT NAM

An Illustrated Flora of Vietnam

Quyển II

Từ Eleagnaceae... Apiaceae... Daphniphyllaceae...
Fabaceae... Apocynaceae... đến Serophulariaceae

(In lần thứ 2)

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

PHẠM-HOÀNG HỘ

Cây cỏ Việt Nam

An Illustrated Flora of Vietnam

Quyển II

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

CÂY CỎ VIỆT NAM là một công trình khoa học mang tầm cỡ quốc gia và mang chứa nhiều tâm huyết của giáo sư Ts. Phạm Hoàng Hộ.

Thời kỳ đất nước còn chia cắt, giáo sư Phạm Hoàng Hộ đã từng nổi tiếng với công trình biên khảo lấy tên là *Cây Cỏ Miền Nam*. Sau ngày đất nước thống nhất, giáo sư Phạm Hoàng Hộ vẫn miệt mài làm việc trong những điều kiện khó khăn hạn chế. Ông đã bổ sung vào quyển *Cây Cỏ Miền Nam* một bộ phận thảo mộc quan trọng ở địa bàn các tỉnh phía Bắc. Với phần bổ sung này, tập sách *Cây Cỏ Miền Nam* được giáo sư Phạm Hoàng Hộ đổi tên thành *Cây Cỏ Việt Nam*.

Theo giáo sư Ts. Phạm Hoàng Hộ, Việt Nam là đất nước, có một thực vật chúng phong phú hàng đầu thế giới với khoảng 12.000 loài khác nhau. Trong tập sách này chúng ta có thể tìm thấy hàng ngàn giống loài tiêu biểu nhất. Mỗi giống loại được trình bày theo những tiêu chí khoa học và với độ chính xác cao. Cũng theo những tiêu chí đó, giáo sư Phạm Hoàng Hộ đã có một cách trình bày văn bản hơi khác thường. Ông đặc biệt chú ý đến những từ kép và viết chúng thành một từ dính liền ví dụ: hiểnhhoa, bàotử, thứdiệp, bàotửnang... Cũng có những từ được ông thêm vào những dấu gạch nối. Ví dụ: giả-baomô, gân-phụ, hoa-cánh-rời... Những cách viết đó, tuy không phổ biến nhưng chắc chắn không phải là không có ý nghĩa trong những văn bản khoa học.

Nên biết hiện nay trên thế giới chưa hề đã có mấy quốc gia - kể cả những quốc gia có nền khoa học tiên tiến - có được một công trình sưu tầm biên khảo

hoàn chỉnh về thảm thực vật trên đất nước mình. Để có được một công trình khoa học như *Cây Cỏ Việt Nam*, không biết phải tốn bao nhiêu chất xám, thời gian và tiền bạc? Điều may mắn là giáo sư Phạm Hoàng Hộ đã âm thầm dành hầu hết cuộc đời mình để đầu tư cho công trình này.

Lần đầu tiên *Cây Cỏ Việt Nam* được Nhà xuất bản Trẻ hân hạnh giới thiệu với bạn đọc. Chúng tôi hy vọng quyển sách này sẽ giúp ích không ít cho những người yêu khoa học, yêu thiên nhiên và yêu đất nước Việt Nam.

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

THAY LỜI TỰA

Thựcvậтчúng Việtnám có lẽ gồm vào khoảng 12.000 loài. Đó là chỉ kể các cây có mạch, chứ không kể các Rong, Rêu, Nấm.

Nước ta có một trong những thựcvậтчúng phongphú nhất thếgiới. Pháp chỉ có khoảng 4.800 loài, ÂuChâu 11.000 loài, Ấnđộ, theo Hooker, có khoảng 12-14.000 loài. Với một diệntích to hơn nước ta đến ba mươi lần, Canada chỉ có khoảng 4.500 loài, kể cả loài dunhập. Cả Bắc-Mỹ, rộng hơn nước ta gần 65 lần, chỉ có hơn 14.000 loài một ít mà thôi. Áchâu, một lụcđịa 23 lần rộng hơn ta, chứa khoảng 14.500 loài. Gần ta, chỉ có Malaysia và Indonesia nhập lại, rộng bằng 6 lần nước ta, mới có số loài cao hơn: số loài phỏngđịnh vào 25.000 (nhưng hiện biết chỉ vào 5.000).

Nguyênnhân của sự phongphú ấy phức tạp. Trước hết, Việtnám nằm trong vùng nhiệtđới, thuận hợp cho sự sinhsôi nảy nở của cây cỏ. Việtnám không có samạc. Lại nữa, Việtnám nằm trên khối Indosinias của vỏ Tráiđất bền vững từ mấy triệu năm nay, không chìm ngập dưới biển bao giờ. Rồi vào Nguyênđại đệ tứ, Việtnám không bị giá băng phủ xua đuổi các loài, có khi không trở lại được như ở nhiều nơi. Sau rớt, Việtnám lại đã là đường giaolưu hai chiều giữa thựcvậтчúng phongphú của miền Nam Trungquốc, của Malaysia, Indonesia, và trong quákhứ gần đây, Philippines còn được nối liền với ta. Nên, nếu ở rừng Amazon, trungbình ta gặp được vào 90 loài/ha, ở Đông-nam-Á, ta đếm đến được 160 loài!

Sự phongphú ấy là một điểmphúc cho dân tộc Việtnám. Vì, như tôi đã viết (1968) "...Hiểnhoa là ân nhân vô giá của loài Người: Hiểnhoa cho ta nguồn

thức ăn căn bản hằng ngày; Hiến hoa cung cấp cho ta, nhất là người Việt Nam, nơi sinh sống an khang. Biết bao cuộc tình duyên êm đẹp khởi đầu bằng một miếng Trầu, một miếng Cau. Hồi xưa, mấy ai trong chúng ta đã không chào đời bằng một mảnh tre để cắt rún, rời nhau? Lúc đầy nguồn sống, lúc nhà nòi, chính Hiến hoa cung cấp cho loài người thức uống ngon lành để saysưa cùng vũ trụ. Lúc ốm đau, cũng chính Cây cỏ giúp cho ta dược thảo hiệu linh...”

Các điều ấy rất đúng hơn với chúng ta, người Việt Nam, mà ở rất nhiều nơi dân còn sống với một nền Văn minh dựa trên thực vật.

Những ân nhân của chúng ta ấy đang bị hiềm họa biến mất, tuyệt chủng, vì rừng nước ta đã bị đẩy lùi đến dưới mức độ an toàn, đất màu mỡ đã bị xoimòn mất ở một diện tích lớn, và cảnh samạc đang bành trướng mau lẹ. Đã đến lúc, theo tiếng nhạc của một bài ca, ta có thể hát: *“Thần dân nghe chăng? Sơn-hà nguy biến. Rừng dày nào còn, Xoimòn đang tiến... Đâu còn muôn cây làm êm ấm núi sông...”* Khotàng thực vậy ấy chúng ta có phận sự phải bảo tồn. Sự bảo tồn và phục hồi Thiên nhiên ở nước ta rất là cấp bách. Chúng ta có thể tự thực hiện, vì mỗi người của chúng ta, dù lớn dù nhỏ đều có thể góp phần vào sự bảo tồn ấy. Yêu nước không phải chỉ cầm súng chiến đấu, hiến thân vì tổ quốc mà thôi. Thời bình, người kinh doanh, tạo ra nhiều công ăn việc làm mới cho nhân dân, cũng đáng phục, đáng catụng? Và chúng ta? Bằng những cử chỉ nhỏ hằng ngày, sự đóng góp của chúng ta quan trọng không kém: Không quăng bậy một tia lửa, một tàn thuốc, là ta đã góp phần tránh nạn cháy rừng. Không đốn bậy một cây, là ta đã bảo vệ thiên nhiên của ta. Trồng cây không những là phận sự của Nhà nước, hay của các công ty lâm nghiệp. Chung quanh nhà chúng ta, chúng ta có thể tìm trồng một cây lạ, đặc biệt, hiếm của vùng hay chỉ có ở Việt Nam. Nhân dân ta yêu cây cảnh, hoakiếng, nhưng những ai nhà nòi cũng có thể trồng cây lạ hoặc một cây nào đó vào khoảng đất trống, là một nghĩa cử, mà cũng là một thú tiêu khiển không kém hay, đẹp. Các thôn, làng, thị xã nên có một công viên, hay vườn Bách thảo, không lớn thì nhỏ, để khoe các cây lạ, cây quý của vùng mình, không bắt buộc là cây hữu ích hay đẹp. Cây Dó đâu có gì lạ? Nhưng nó là niềm tự hào cho dân tộc vì từ thời Hồng Bàng, dân ta đã biết lấy trầm từ nó. Bạn có biết rằng, cả ngàn cây khác chỉ có ở Việt Nam mà thôi! Các cây này còn có thể trồng như là cây che bóng mát dựa lộ, quanh nhà... Các làng, các quận huyện, các tỉnh nên tạo phong trào trồng nhiều loài cây lý thú như vậy. Ta không cần đợi đến các phong trào trồng cây gây rừng, không đợi các lâm viên, lâm trường, khu dự trữ để bảo vệ tài nguyên quí báu cho các thế hệ mai sau, mà

ta cũng có thể chính mình, trong mọi lúc góp phần vào sự bảo vệ thiên nhiên ấy. Trồng các cây lạ, đặc biệt ấy còn là một yếu tố quyến rũ du khách quan trọng: Lan Thủy tiên hương (*Dendrobium amabile*) của ta, chỉ có một vườn Bách thảo ngoại quốc trồng được và họ tự hào đến nỗi đã ghi trong “Sách Guinness thế giới” (1988)!

Hằng năm, ta có thể tuyên dương nhà nào, nơi nào đã trồng cây hay, lạ. Tất nhiên là công lao ấy tuy không bằng những ai đã đem vi khuẩn nốt sần *Rhizobium* vào để tăng năng suất đậu-nành, đã trồng được cây Dó tào trăm, đã dunhập lúa Thần nông, hay Nho... Nhưng nếu cả ngàn người, cả triệu người đóng góp cho non nước những “kế hoạch nhỏ” ấy, cả triệu cái nhỏ chắc chắn trở nên một khối đồ sộ.

Thực vật chúng của ta với cả vạn cây cỏ như vậy nhưng mỗi loài đều có tên tuổi và nhiều đặc tính riêng của nó vô cùng lý thú. Dù bạn ở nông thôn hay thành thị, mỗi ngày, một khi bước ra khỏi nhà, bạn đều sẽ gặp, không cây này thì cỏ nọ, có khi nào bạn nghĩ rằng mình cần phải biết tên của chúng không? Rất cần đó bạn ạ, nếu ta biết mặt, biết tên của một cây, một cỏ, và rồi khi chúng ta đi đâu đó, chúng ta sẽ gặp lại nó, như gặp một người bạn thân quen, có phải sẽ đỡ lẻ loi và chuyển đi ấy sẽ có ý nghĩa hơn không? Cây cỏ, như trên đã nói, không phải là “cỏ cây vô loại” mà là những ân nhân nuôi dưỡng chúng ta, che chở, bảo vệ cho chúng ta, thậm chí còn chữa bệnh cho chúng ta nữa... Hy vọng rằng tập sách nhỏ này sẽ giúp cho các bạn trẻ nhận biết và làm quen nhiều hơn với những người bạn thiên nhiên hữu ích này.

PHẠM-HOÀNG HỘ

ELAEAGNACEAE ; họ Nhót

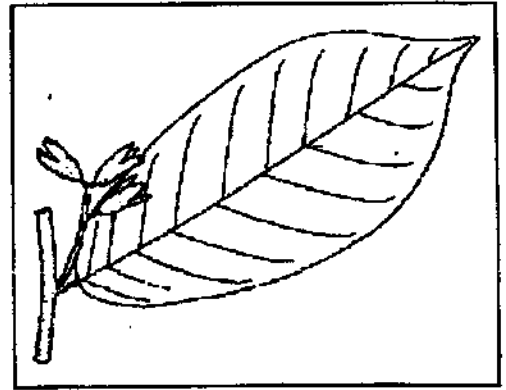
3976 - *Elaeagnus annamensis* Moore

3977 - *Elaeagnus bonii* H. Lec.. Nhót rừng.

Tiểu mộc mảnh; nhánh tròn, có lông hình khiên màu sét. Lá có phiến mỏng, dài 8-9, mặt dưới phủ đầy lông hình khiên màu bạc và vài lông màu sét, mặt trên không lông, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 4-6 mm. Chùm ngắn ở nách lá, dài 2-3 cm; cọng hoa 1,5 mm; hoa trắng; bao hoa có ống dài 3-5 mm, tai tamgiác cao 4,5 mm; tiểunhụy 4; vòi nhụy không lông.

B: Látson.

- Shrub; leaves white pelted hairy beneath; flowers white; tube 3-5 mm long; ovary inferior.

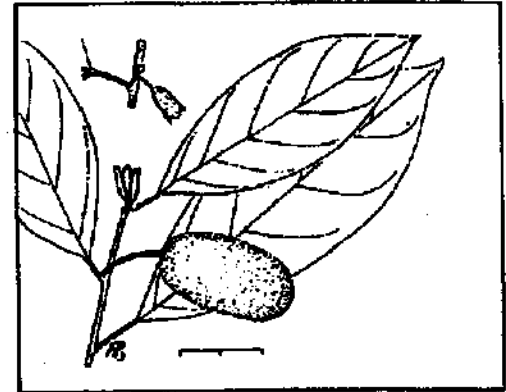
3978 - *Elaeagnus conferta* Roxb.. Nhót đại, Nhõ.

Bụi, có thể trườn dài 5-6 m; nhánh có khi có gai, màu vàng sét. Lá dài 5-18 cm, mặt dưới đầy lông hình khiên bạc hay vàng đỏ. Hoa 1 vài ở nách lá, cao 1 cm; đài hình ống, đầy lông hình khiên vàngvàng; tiểunhụy 4, chỉ ngắn; vòi nhụy có hay không lông. Trái hình xấp xỉ dài 10-25 mm, đỏ khi chín.

Trái chua, thường để nấu canh hay làm mứt; - BTN: Hà Nội, Vongphu...; III-IV, 3-5.

Lá trị kiết, hen..

- Shrub erect, sometime sarmentous; silver pelted hairs; axillary flowers (*E. gaudichaudii* Schlect.; *E. latifolia* non L., Hook. f.).

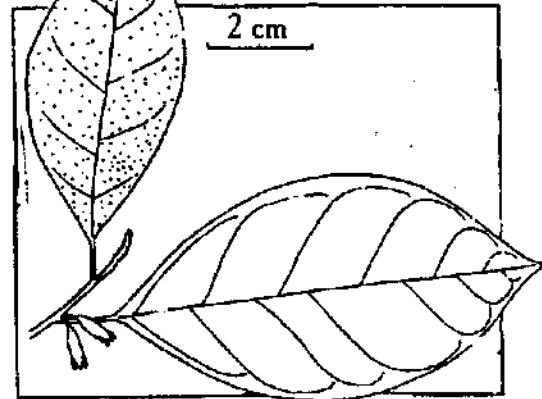

3979 - *Elaeagnus conferta* subsp. *balansae* Servellaz. Nhót Balansa.

Tiểu mộc; nhánh có lông hình khiên vàng. Lá có phiến mặt trên nâu da hay xám sắt, không lông nhưng có lông hình khiên rải rác đầy đó, mặt dưới xám sắt, gân-phụ 5 cặp vàng. Hoa có noãn sào vàng, ống dài, trắng bạc, có cọng ngắn hay không cọng, ở nách lá.

B.

- Shrub; pelted yellow hairs; flowers almost sessile.

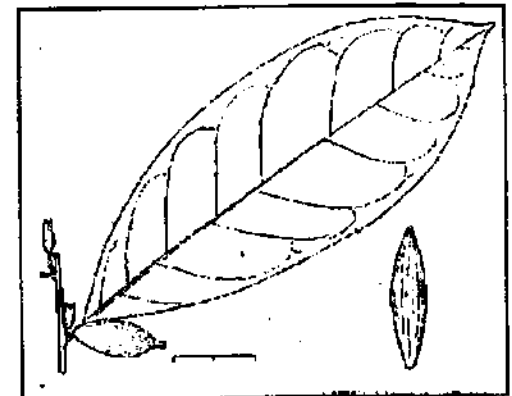

3980 - *Elaeagnus conferta* subsp. *mollis* H. Lec.. Nhót mềm.

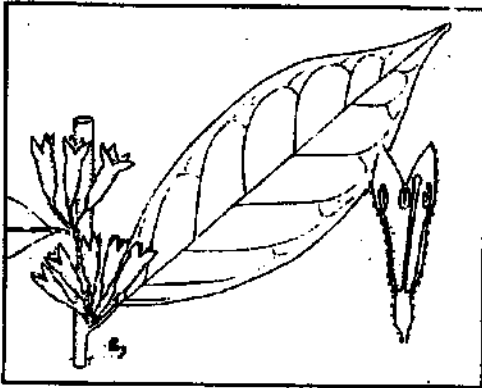
Loài-phụ này đặc sắc ở lá mỏng, mặt trên nâu tươi. Hoa nhỏ hơn, dài 5-6 mm, tai dài vào 1 mm. Trái xoan, to vào 2 x 0,9 cm; hạt thon, dài 2,5 cm, rộng 5-6 mm.

Đồng nai.

- Leaves thinner; flowers smaller.

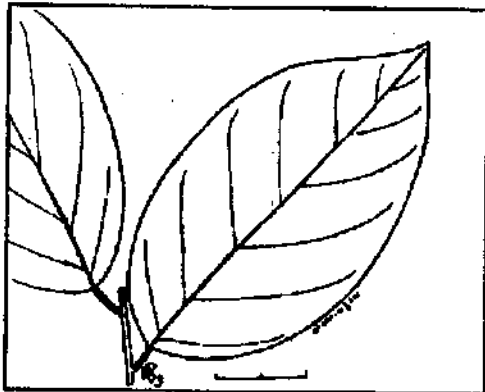

3981 - *Elaeagnus delavayi* H. Lec.. Nhót Delavay.

Tiểu mộc; nhánh đen, có lông hình khiên nâu. Lá có phiến dày, xoan thon, chót nhọn, mặt trên láng, lúc non đầy lông nâu, mặt dưới có lông hình khiên vàng, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm 3-7 hoa ở nách lá; cọng dài 6-8 mm; noãn sào hạ, 4 mm; đài cao 13-15 mm, mặt trong không lông.

Trắng vào 1.500 m: Sapa.

- Shrub; leaves with pelted hairs beneath; glomerules 3-7-flowered.

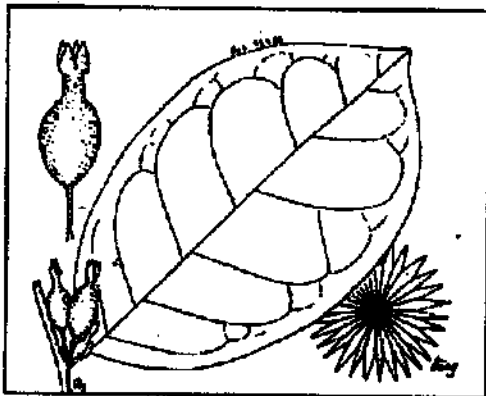

3982 - *Elaeagnus fruticosa* (Lour.) A. Chev.. Nhót chồi.

Tiểu mộc hơi leo; nhánh non có lông hình khiên màu nâu đỏ. Lá có phiến xoan rộng, to đến 10 x 5 cm, đáy tròn, chót có mũi, mặt trên nâu, không lông, mặt dưới như bít bạc, có chấm sậm, gân vàng cam, mảnh, 5-6 cặp. Hoa..

Đồi, dựa lộ vùng Huế.

- Climber; leaves elliptic, silver dark dotted beneath (*Octorillum fruticosum* Lour.).

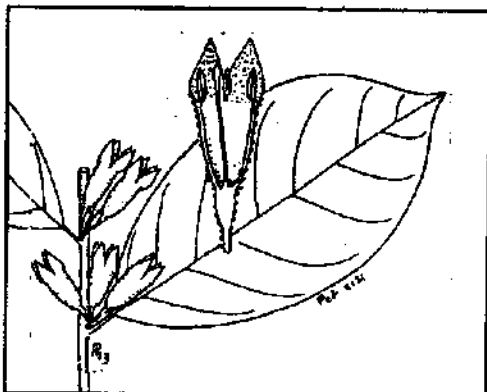

3983 - *Elaeagnus gonyanthes* Benth.. Nhót hoa-có cạnh.

Bụi, không gai; nhánh có lông hình khiên. Lá có phiến xoan rộng, dài 7-10 cm, rộng 4-7 cm, gân-phụ 6-7 cặp, mặt dưới đầy lông hình khiên đỏ; cuống dài 5-7 mm, đỏ đỏ. Hoa 3-6 ở nách lá, hay chùm ngắn; cọng dài 6-8 mm; lá dài 4, cao 2,5 mm, màu sét; tiểu nhụy 4; noãn sào tụ do, 1 buồng. Quả hạch cứng xoan, cao 1,5 cm, nhân có 8 cạnh.

Ven rừng: Thái Nguyên; XII.

- Shrub; leaves pelted red hairy beneath; pyrena 8-angled.

3984 - *Elaeagnus loureiri* Champ.. Nhót Loureiro.

Tiểu mộc; nhánh có lông hình khiên sẫm. Lá có phiến xoan ngược, to 9-10 x 4-5 cm, mặt dưới đầy lông hình khiên nâu, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1 cm. Hoa to, 3-4 ở nách lá; cọng dài 4-6 mm; đài cao 1,5 cm, có lông hình sao dày mặt ngoài và tai nhào hạ.

Trắng có đạimộc: Sapa; XII.

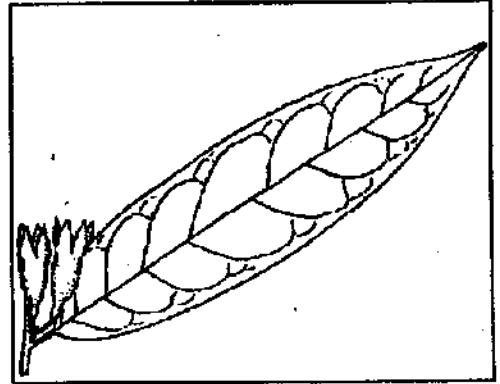
- Shrub; leaves pelted brown hairy beneath; calyx stellate hairy.

3985 - *Elaeagnus sarmentosus* Rehd.. Nhót trườn.

Tiểu mộc; nhánh mảnh, mang lông hình khiên tím tím. Lá có phiến thon dài, dài 10-13 cm, rộng 3 cm, gân-phụ 9 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có đốm nâu do lông hình khiên rải rác. Hoa trên cọng ngắn, to, có lông hình khiên nâu tím; noãn sào cao 6 mm; ống dài 1 cm, tai dài 6-7 mm.

Trắng có đậm: núi Mầuson, Lạngson: I.

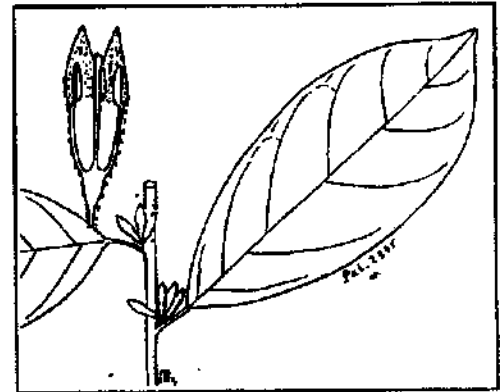
- Shrub; violet peltate purplish hairs; calyx 17 mm long.

3986 - *Elaeagnus tonkinensis* Serv.. Nhót Bắc bộ.

Bụi không gai; nhánh có lông hình khiên nhỏ. Lá mọc xen phiến xoắn thon, mặt trên không lông, óliu nâu lúc khô, mặt dưới đầy lông hình khiên ửng nâu, gân-phụ 6 cặp; cuống 1 cm. Chùm 3-6 ở nách lá; cọng dài 2-3 mm; hoa cao 0,5 cm, có lông hình khiên dày, ống dài 2 mm, tai 3 mm, có lông hình khiên mặt trong; tiểu thụ 4; noãn sào hạ, vòi nhụy không lông.

Hà Tây, Quảng Ninh, Thái Nguyên; XI

- Inerm shrub; peltate brownish hairs; flowers 5 mm long.

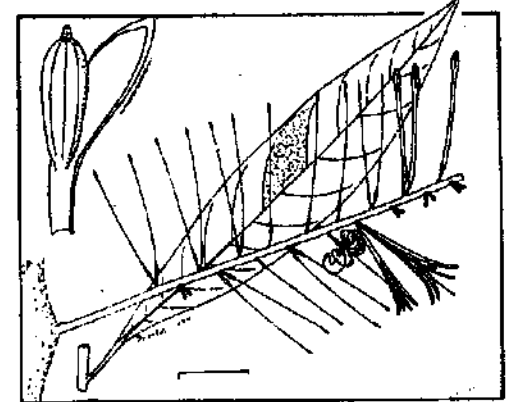
PROTEACEAE : Họ Quắn-hoa.

3987 - *Helicia annularis* W.W. Sm. Sapa.3988 - *Helicia cauliflora* Merr.. Quắnhoa hoa-ò-thân.

Đại mộc cao đến 8 m; nhánh không lông, xám xám. Phiến lá thon dài, to 8-12 x 2-3 cm, daidai, gân-phụ 9-12 cặp, không lông. Phá hoa trên nhánh già, dài 10-25 cm, có lông nâu thưa; hoa hương, dài 3,5 cm; lá dài 4, quắn ra ngoài; tiểu thụ 4, gắn trên lá dài, ba phần có mũi; noãn sào không lông, vòi nhụy dài 2 cm.

Trắng có đậm: Vinhphú, Phanrang: V.

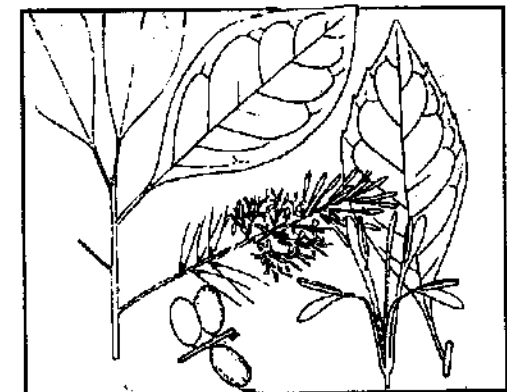
- Tree 8 m high; leaves narrow lanceolate; flowers pink.

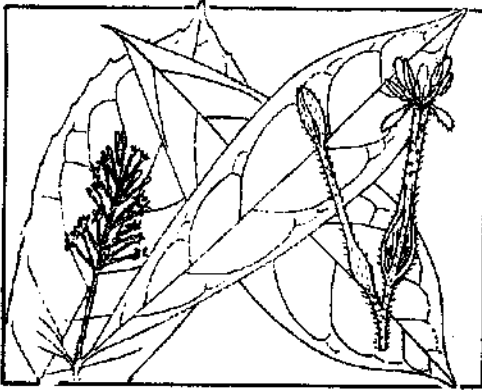
3989 - *Helicia cochinchinensis* Lour.. Com vàng, Quắnhoa Trung bộ.

Đại mộc 13 (25) m hay bụi; nhánh không lông, theo lá lồi. Lá trung, 7-10 x 2,2-3,2 cm, chót có mũi, đáy nhọn, không lông, gân-phụ 5-6 cặp, bìa nguyên hay có răng; cuống 1-1,5 cm. Chùm dài 7-18 cm; lá dài vàng, quắn ra ngoài; tiểu thụ gắn trên lá dài, ba phần có mũi; noãn sào không lông. Trái xoắn, cao 1-1,5 cm, lam đậm hay đen.

Hột ăn được; gỗ trắng, mềm. Rừng, trắng, trung nguyên, BTN.

- Tree or shrub; leaves glabrous; flowers yellow; drupes blue or black.

3990 - *Helicia excelsa* (Roxb.) Blume. Quánhoa cao.
 Dạimộc nhỏ cao 10(25) m; nhánh có rãnh dọc. Lá có phiến *thôn ngược*, 10-15 x 3-5 cm, mỏng, dai, không lông, lúc khô *lục vàng hay vàng*, đáy từ từ hẹp trên cuống, bìa nguyên hay có vài răng to, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 5-10 mm, phù ở đáy. Chùm cao 6-14 cm; hoa có lông, từng cặp trên cọng chung 3-4 mm; ládài cao 7-8 mm; baophấn không mùi; noãnào có lông dài, nâu. Trái xoan, to 1,3 cm, ăn được.

Lâm đồng, Tân-uyên, Phú quốc: I-IV.

- Tree 10(20) m high; flowers pubescent; drupes 2.3 cm long (*Roupala excelsa* Roxb.).

3991 - *Helicia formosana* Hemsley. Mạsua, Quánhoa Dảiloan.

Dạimộc 3-10 m; nhánh non có lông *dày hoe*, nhánh già không lông. Lá có phiến *xoan hay tròn dài*, to 10-18 x 4-7 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, daidai, không lông, gân-phụ *lồi ở 2 mặt*; cuống 5-10 mm. Chùm ở nách lá hay lá đã rụng, có lông *hoe*; hoa từng cặp; ládài 4, dài 18-20 mm, *quần ra*; baophấn 1,7 mm; vòi nhụy 13 mm. Trái *tròn*, to 1,5-2 cm; hạt 1-2.

Rừng luôn luôn xanh, 1.000-1.500 m: Quảng ninh.

- Tree 3-10 m high; leaves subcoriaceous, glabrous; drupes globulous.

3992 - *Helicia grandifolia* H. Lec. Quánhoa lá-to.

Dạimộc 8-10 m; nhánh non không lông, to 6-8 mm. Lá gần như mọc đối, phiến hình *muống*, to 20-35 x 10-15 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, chót *tả*, bìa có răng, daidai, không lông, gân-phụ 10-15 cặp, *lồi*; cuống 2-5 mm. Chùm dài bằng lá, ở nách lá hay nhánh không còn lá; hoa từng cặp, dài 16-18 mm, có lông thưa; ládài 4; baophấn 3,5 mm, gắn trên ládài; tuyến 4, quanh noãnào, không lông. Trái *xoan, rất to*, cao 12-14 cm.

Rừng hậu lập, trên 500 m: Hà sơn bình, Hà nam bình; VI, 9.

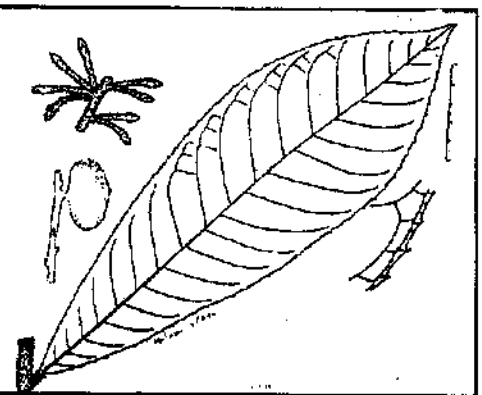
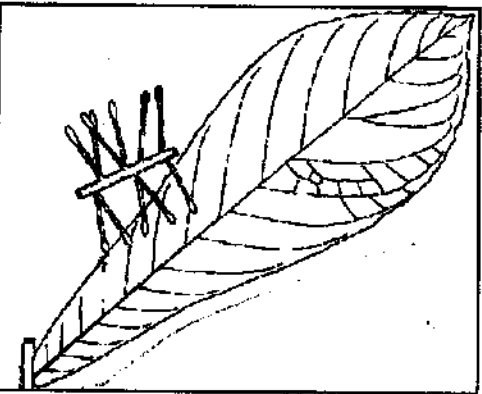
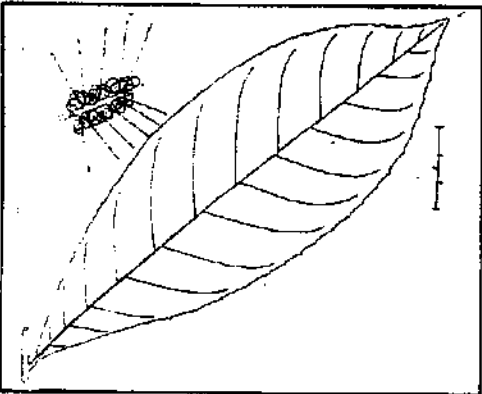
- Tree 8-10 m high; leaves glabrous; drupes ovoid, to 14 cm long.

3993 - *Helicia grandis* Hemsl. Quánhoa to.

Dạimộc nhỏ, cao 5-6 m; nhánh non, cuống, lá mặt dưới, *phát hoa dày lông hoe hay nâu đậm*. Lá như mọc đối, *xoan hay thon ngược*, to 15-28(35) x 7-11,5 cm, chót *thon hay có mũi*, bìa có răng to, thưa, daidai, lúc non có lông, gân-phụ 17-19 cặp; cuống đến 1 cm. Chùm *thòng*, ở *thẹo lá*, dài 10-20 cm; hoa từng cặp, cao đến 26 mm; baophấn 2,5 mm; vảy tiết dính vào noãnào. Trái *tròn tròn*, hơi dẹp hay *lõm*, 1,5 x 2,5 cm, có khi 5 cm; hạt 1, đen.

Rừng cao độ: Lào cai, Lai châu, Buôn methuột; IV-V, 12.

- Treelet 6 m high; rufous dense pubescence; pendent racemes; drupes ovoid.

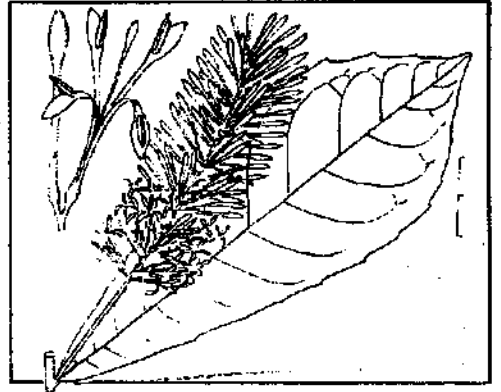

3994 - *Helicia hainanensis* Hay. Quánhoa Hainàm.

Đại mộc đến 12 m; nhánh màu rom sẫm, không lông, láng. Lá có phiến to, dài 17-26 cm, bìa có răng to, thưa, lúc khô ôliu vàng, gân-phụ 10-13 cặp; cuống ngắn, dài 5 mm, kích còm. Chùm dài gần bằng lá, ở nách lá; hoa từng cặp trên cọng chung cao 4 mm; đài do 4 lá đài cao 9-13 mm; baophấn có mùi; noãn sào không lông, vòi nhụy dài 1,5 cm.

Rừng thưa, vào 700 m : Bavi, Hasonbinh; VI-VII.

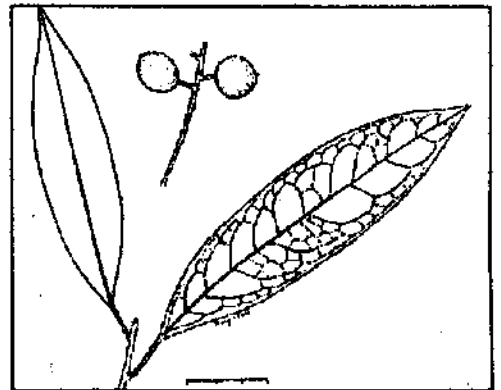
-Tree 12 m high; branches glabrous; leaves to 26 cm long (*H. brevpetiolata* Merr.).

3995 - *Helicia longepetiolata* Merr. & Chun. Quánhoa cuống-dài.

Đại mộc 8-12 m, thân to đến 25 cm; nhánh non có lông hoe, mau không lông; thẹo lá tròn. Lá có phiến tròn dài thon to 9-18 x 3-3,5 cm, daidai, không lông, gân-phụ 8-11 cặp, bìa nguyên hay có vài răng; cuống 1-2,5(5) cm. Chùm dài 15-20 cm, không lông; baophấn 2,5 mm, gắn trên lá đài; tuyến 4; noãn sào không lông. Trái xoan, to 2,5 cm, đen.

Rừng dày, 500-900 m : Quảng ninh, Bìnhtrị thiên; VII-VIII, 10-12.

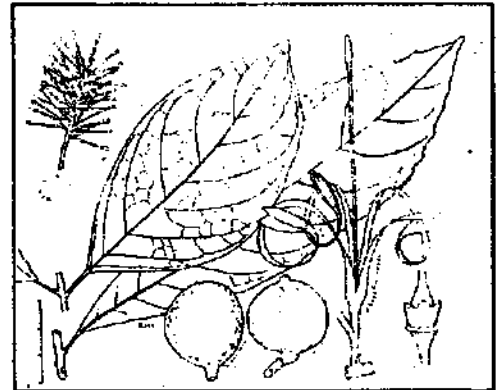
-Tree 8-12 m high; leaves glabrous; drupes black, 2.5 cm across.

3996 - *Helicia nilagirica* Bedd. Quánhoa

Đại mộc nhỏ, cao 6-15 m; nhánh non có lông nằm. Lá có phiến xoan hay bầu dục, to 10-17 x 3-4 cm, dài, hơi mỏng, không lông, gân-phụ 6-8 cặp, lồi; cuống 1-1,5 cm. Chùm dài 15-25 cm ở nách lá hay thẹo lá; hoa cao 2 cm, trắng trắng; baophấn 2,5 mm; noãn sào không lông. Quả hancứng tròn, to 3-3,5 cm.

Rừng 900-1.000 m, BTN: III-IX, 12.

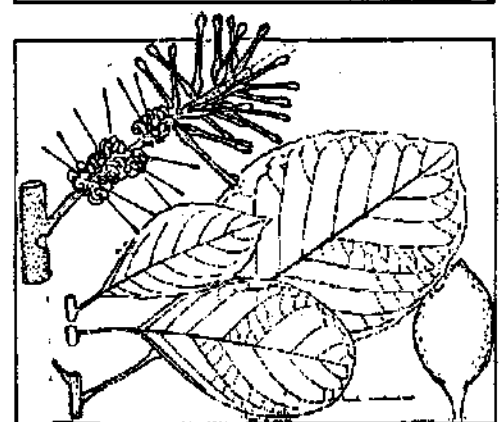
-Tree 6-15 m high; leaves glabrous; drupes 3.5 cm across.

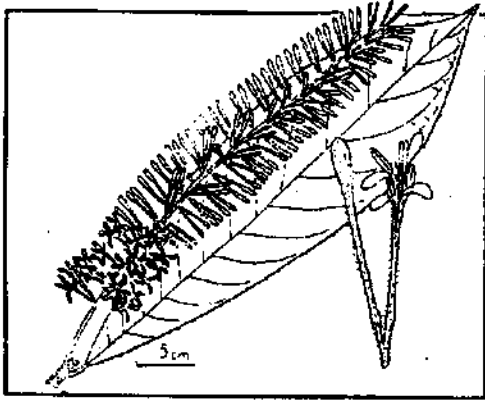
3997 - *Helicia obovatifolia* Merr. & Chun. Quánhoa lá-xoan-ngược.

Đại mộc 6-14 m; nhánh, lá non dày lông hoe sét, nhánh già không lông. Lá có phiến xoan rộng, to 16(28) x 6,5(15) cm, chót tà, đáy nhọn, bìa có răng hay nguyên, dài, mặt dưới có khi có lông hoe, gân-phụ 7-11 cặp; cuống 1,5-3,5 cm. Chùm ở nách lá hay nhánh không lá, dài 12-16 cm; hoa từng cặp, dài 10-12 mm, trắng, có mùi hôi hôi; baophấn 2,5 mm, gắn trên lá đài; vây tiết 4, quanh noãn sào, có lông dài. Quả hancứng xoan, to 4,5 x 3,5 cm.

Rừng luôn luôn xanh 400-1.000 m, từ Nghệ Tĩnh đến Bạch Mã, Hòn Bà; VI-IX, 6-12.

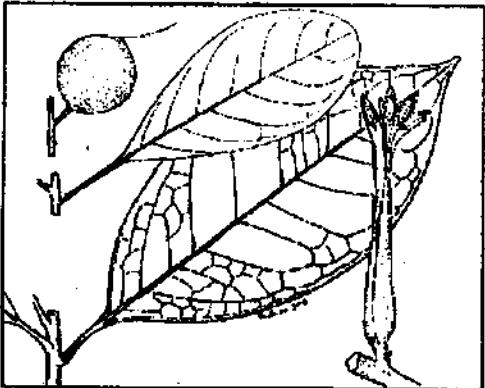
-Tree 6-14 m high; flowers white; drupes 4.5 cm long.

3998 - *Helicia petelotii* Merr.. Quánhoa Petelot.
 Daimộc 10 m; nhánh non đầy lông hoe tím tím. Lá không lông, phiến dài 40-50 cm, rộng 10-15 cm, gân chánh có lông mặt dưới, gân-phụ 12-15 cặp, bìa nguyên; cuống 1,5 cm, có lông hoe. Pháihoa ở thân và nhánh già, dài bằng lá, có lông hoe; hoa cao 3-4 cm, có lông nằm; baophấn 3 mm, vàng; nuốm hình dùi.
 Vào 1.400 m: Fan-si-Pan.

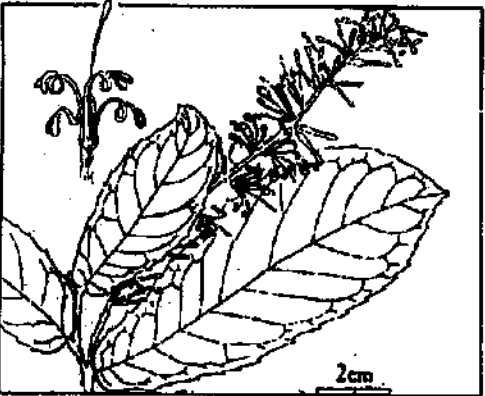
-Tree 10 m high; leaves to 50 cm long; flowers pubescent; anthers yellow.

3999 - *Helicia petiolaris* Benn.. Quánhoa có-cuống.
 Daimộc 10-12 m, thân to 30-35 cm; nhánh non không lông. Lá mọc xen hay như chụm, phiến xoan đến tròn dài, to 8-15 x 5-9 cm, đầu tròn hay tà, bìa nguyên, dai, không lông, gân-phụ 7-9; cuống 1-2,5 cm. Chùm 1-3 ở nách lá hay theo lá, dài 9-20 cm; hoa từng cặp, dài 2-2,3 cm; baophấn 3,5-4 mm; vảy 4; noãn sào không lông. Quả hạch cứng xoan tròn, hơi xéo, dài 1,2-1,5 cm.

Rừng háo-ấm, núi cao: từ Bìnhtrị thiên đến Côngtum; VII, 9.

-Tree 10-12 m; leaves glabrous; drupes globulous.

4000 - *Helicia robusta* (Roxb.) R. Br. ex Wall. var. *robusta*. Quánhoa to

Tiểumộc cao 5-8 m; nhánh non có lông nằm. Lá mọc đối hay chụm 3-4; phiến không lông, bìa có răng nhọn, to, nâu nâu mặt dưới lúc khô; cuống ngắn, đỏ. Chùm 15-25 cm, có lông; hoa trắng, cao 2,2 cm; baophấn 2 mm, gắn trên lá dài. Quả hạch cứng xoan dài 2,5-3 cm, đỏ; hạt 1.

Rừng 1-1.500 m: Sapa, Tam đảo (hình theo Sleumer).

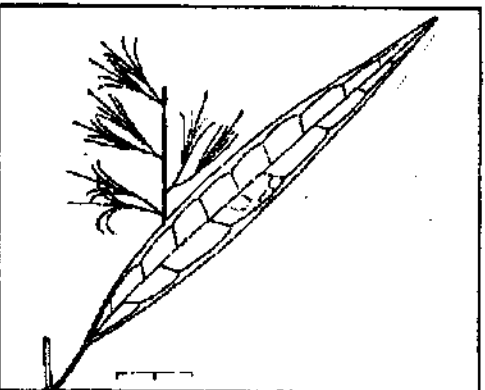
-Tree 5-8 m high; leaves glabrous; flowers white; drupes red, ovoid, to 3 cm long (*Roupala robusta* Roxb.).

4001 - *Helicia stenophylla* Merr.. Quánhoa lá-hep; Lowely Helicia.

Daimộc nhỏ; nhánh mau không lông, vỏ nâu denden. Lá có phiến thon hẹp, to 7-15 x 1,5-2,5 cm, daitai, không lông, gân-phụ 11-15 cặp, lồi ở 2 mặt; cuống 2 cm. Chùm thông, dài 25-30 cm, thưa; hoa từng cặp trên cọng mảnh; dài dài 2-2,3 cm; baophấn 1,5 mm, gắn trên lá dài; vảy tiết thành chén; noãn sào không lông, vòi nhụy dài 17 mm, nuốm hình dùi. Quả hạch cứng xoan, to 3,5 x 2 cm, đen.

Núi cao, dựa rạch, suối: QuảngnamĐànăng, Côngtum.

-Small tree; leaves narrow lanceolate; pendent axillary racemes; drupes ovoid 3,5 x 2 cm, black.

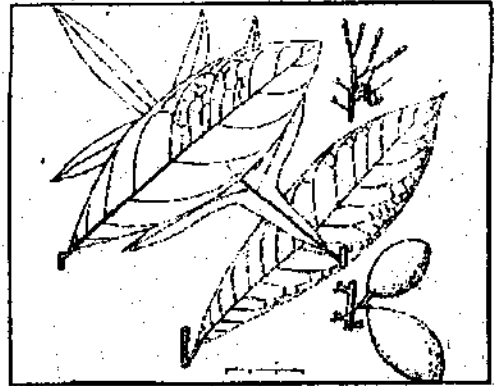

4002 - *Heliciopsis terminalis* (Kurz) Sleumer. Songquán chót.

Đại mộc 8-10 m; nhánh non có lông hoe, màu không lông. Lá có phiến có thùy, dài 20-25 cm, không lông; cuống 2-8 cm; lá nguyên dài, không lông, dài 12-25 cm; cuống 1,5-2 cm, không lông. Hoa đơn phái; hoa đực có 4 tiểu nhụy và noãn sào lép. Trái dài 3-4 cm, ngoài quả bì dày 0,5 mm, nội quả bì cứng, dày 0,5 mm; hạt 1.

BT.

- Tree 8-10 m high; leaves lobates or entire; flowers unisexual (*Helicia terminalis* Kurz).

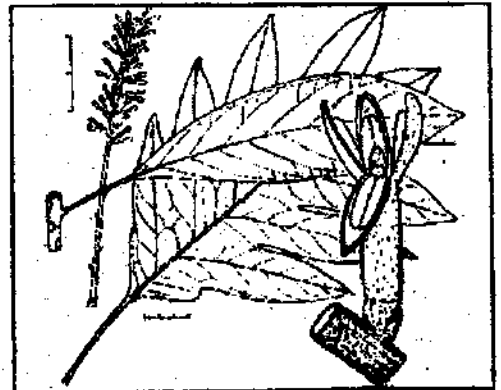

4003 - *Heliciopsis lobata* (Merr.) Sleum. Songquán có-thủy.

Đại mộc cao 5-8 m; nhánh non có lông hoe, màu không lông. Lá có thùy dài 20-40 cm, không lông, cuống 0,5-5 cm; lá nguyên dài 10-17 cm, không lông, gân-phụ 12-14 cặp; cuống 2-4 cm. Chùm hoa đơn phái; hoa dài 12 mm; tiểu nhụy 4. Quả hạch cứng bầu dục dài đến 7-8 cm, ngoài quả bì dai, dày 2-3 mm, nội quả bì dày 3-4 mm, cứng; hạt 1.

Có lẽ có ở B.

- To be found in Northern part (*Helicia lobata* Merr.).

4004 - *Grevillea robusta* A. Cunn. ex R. Br. Trái-bàn; Silk-oak.

Đại mộc to, trồng lấy bóng. Lá mọc xen, 2 lần kép, xanh đậm ở mặt trên, có lông trắng ở mặt dưới. Gié kép; hoa vàng, từng cặp, có cọng 15-18 mm; dài có 4 lá dài tạt về một bên; không vành; tiểu nhụy 4, gắn trên lá dài; vòi nhụy dài hơn tiểu nhụy. Manh nang có hạt đẹp, có cánh.

Tr 5-1500 m: Sài Gòn, Bàolộc, Đà Lạt; gốc Tasmania, Tân-Caledonia; III-VIII. Lá đẹp, dùng trang trí bàn khách; gỗ tốt song bị mối; chứa CNH, và grevilol làm ngứa da. - Cultivated tree.

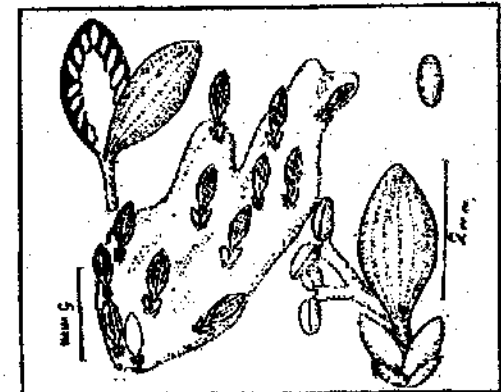
PODOSTEMACEAE : họ Cước thân.

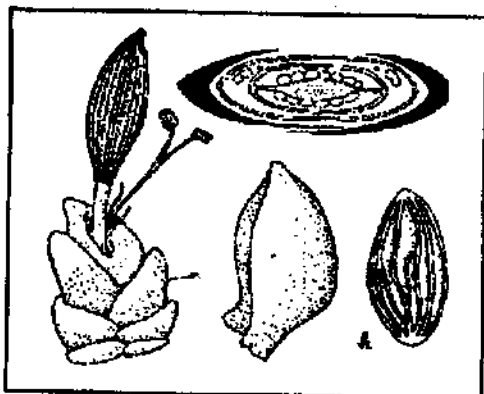
4005 - *Hydrobyum japonicum* Inamura. Thủy thảo Nhật.

Tàn làm thành phiến đẹp, mỏng, bìa không đều, bờ trên đá của suối. Mặt trên mang chồi nhỏ gồm 4-8 lá song đỉnh, phiến hẹp, màu rưng, bề còn lại dày, kết lớp. Hoa ở chót chồi, có mô nở không đều, cho ra hoa với 2 phiến hoa hẹp; tiểu nhụy dính nhau ở chỉ; noãn sào 2 buồng, đỉnh phôi dày, nuốm 2, không vòi nhụy. Nang cao 2 mm, có 14 cạnh dọc; mảnh 2; hạt nhỏ, nâu vàng, cao 0,3 mm.

Trên suối: Sapa, núi Ngọc-Pan.

- Stem thalloid; capsules 2-valved, ellipsoid (*Hydrobium griffithii* non Wall. ex Griff., Cusset)

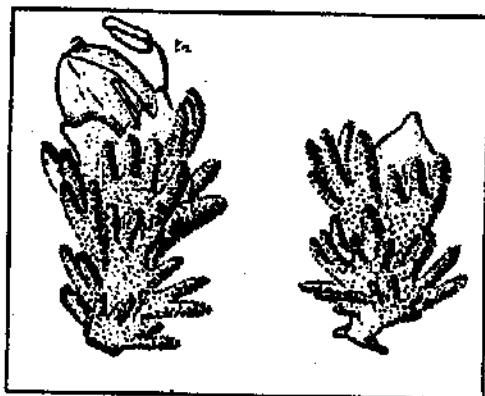

4007 - *Diplobryum minutale* C. Cusset. Lương-dài mảnh.

Tán nhỏ thành phiến đẹp; chồi mang 6 lá songđỉnh kếtlợp, phiến bầuđục xoan, hẹp, dài vào 2 mm, hơi mập. Pháthoa ở chót chồi có mo nở dọc; phiến hoa 2; tiểuhụy 2; noãnào 2 buồng. Nang hình bấp cao 1 mm, có 20 sòng; hạt vào 20, có vào 10 sòng, dài 0,3 mm.

Vùng Đalat, giữa Klou và Danhim (hình theo Cusset).

- Stem thalloid; capsules fusiform, 2-valved, 20-sulcate.

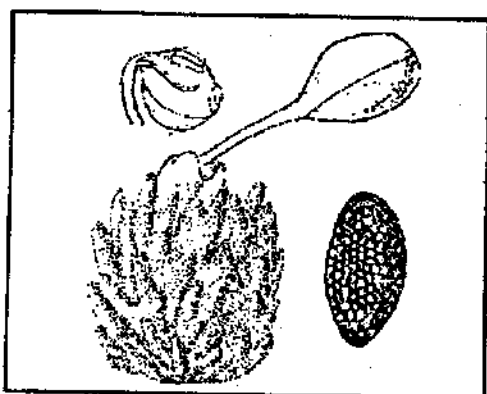

4008 - *Cladopus nymanii* H. Muller. Tiếtcước Nyman, Tiếtcước diếm.

Đáy tán mang nhiều chồi có lá bao, cao 0,8 mm, có 4-5 thùy, dày ở phần chót, mỏng ở phần đáy. Hoa trong tổngbao khi khai xé không đều; cọng hoa ngắn; phiến hoa 2, hẹp, cao 0,8 mm; tiểuhụy duy nhất. Nang 2 mảnh không bằng nhau, có 10-12 sòng cạn; hạt dodó.

Trên suối, giữa Klou và Danim, Lâmđồng (hình theo Cusset).

- Stem thalloid bearing 4-5-lobate leaves; stamens 1; capsules (*Cl. fallax* C. Cusset).

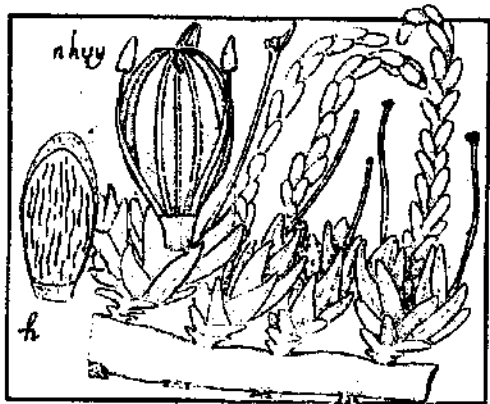
4009 - *Cladopus pierrei* (Lec.) Cuss.. Tiếtcước Pierre.

Tán đẹp, mang nhiều chồi cao 5-6 mm. Chồi 1 mm, mang nhiều lá cao 2-2,5 mm, có 4-6 thùy. Tổngbao là mo xé thành 6-8 thùy; hoa có cọng dài; phiếnhoa 2, hẹp; tiểuhụy 2; noãnào hình cầu. Nang láng; hạt nâu-đỏ, dài 0,3 mm.

Trên suối, giữa Klou và Danhim, Lâmđồng (hình theo Cusset).

- Stem thalloid, bearing 4-6-lobate leaves; stamens 2; capsules (*Mniopsis pierrei* Lec.).

TRITISCHACEAE : họ Tammao

4010 - *Dalziella diversifolia* (Lec.) C. Cusset

Cỏ nhỏ; đáy thân bò có dạng tán, mang chồi ngắn hay dài (đến 3 cm), tậncùng bằng nhánh thụ hay không thụ. Lá ở nhánh thụ có sòng ở lưng. Hoa cởđộc trên cọng dài; baohoa 3 tai, cao 1,3 mm, tiểuhụy 3, nướm 3, như chỉ. Nang; hạt nhỏ bầuđục, không phôi nhũ.

Trên đá ở suối: Lâmđồng; (hình theo Cusset).

- Thalloid basis; perianth 3-partite; styles filiform 3; capsules septicial.

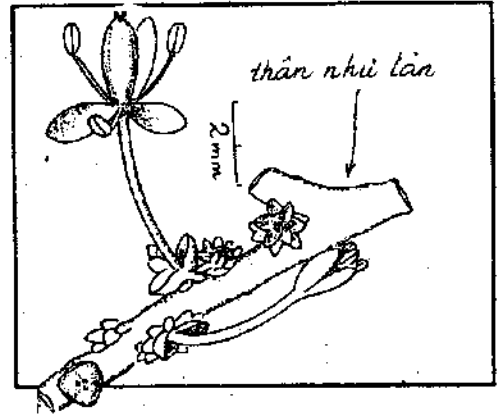
* Vì lý do kỹ thuật, một số ghi chú trong bản thảo gốc của tác giả bị nháy số nên không đúng thứ tự ban đầu. Tuy nhiên điều này không ảnh hưởng đến nội dung khoa học của quyển sách. Rất mong được bạn đọc thông cảm. (NXB Trẻ)

4011 - Dalziella carinata (Lec.) C. Cuss. Đăngdanh sông.

Cỏ có thân bò sát vào đá, hình tán, rộng vào 1 mm, màu lục, bìa dợn sóng; chồi ngắn, mang lá nhỏ, đơn, nguyên, kết lợp. Chồi hoa có 2 lá hoa to bao; cọng hoa dài; phiếnhoa 3, cao 1,8 mm; tiểuhụy 3, dài cùng cọng; noãn sào 3 cạnh tròn, nuốm 3 hình lòng chim. Nang nhỏ; hạt nhiều, to 0,2 mm.

Thác Trjaj; II, 2.

- Stem thalloid; sterile branches with very small leaves; styles 3, divided (*Terniola carinata* Lec.).

HALORAGACEAE : họ Đuối-chó.

4012 - Haloragis chinensis (Lour.) Merr. Hungthảo Trung quốc.

Cỏ ở đất ẩm, cao đến 60 cm; thân vuôngvuông, có lông nằm, mau không lông. Lá mọc đối; phiến hẹp dài, dài 1-2 cm, rộng 3-4 mm, gân-phụ không rõ, bìa có răng nằm nhỏ, có lông nằm cứng ở hai mặt; cuống rất ngắn. Chùm-tụ tán ở ngọn, dài 8-10 cm; cong rất ngắn; dài có 8 sóng, 4 răng; cánhhoa 4, trắng; tiểuhụy 8; noãn sào 4 buồng, vòi nhụy 4. Béquá có đài còn lại, cao 1 mm; hạt 1-4, có phôi nhũ.

Háininh, Hãđông, Langbian, Sài Gòn, Bãrja.

- Terrestrial; leaves appressed hairy; achenes 1 mm high (*Gaura chinensis* Lour.).

4013 - Haloragis isomera Parker. Nghi-tháp, Hungthảo đồngphần.

Cỏ nằm rời đứng hay đứng, cao 20 cm; thân có 4 cạnh. Lá dưới mọc đối, lá trên mọc xen, dài 2-4 cm, có lông cứng thưa. Gié ở nách lá ngọn; hoa nhỏ; cánhhoa 4, tia; tiểuhụy 4, xen với cánhhoa; noãn sào 4 buồng, 4 noãn. Béquá 8 cạnh; hạt 1.

Đàlat.

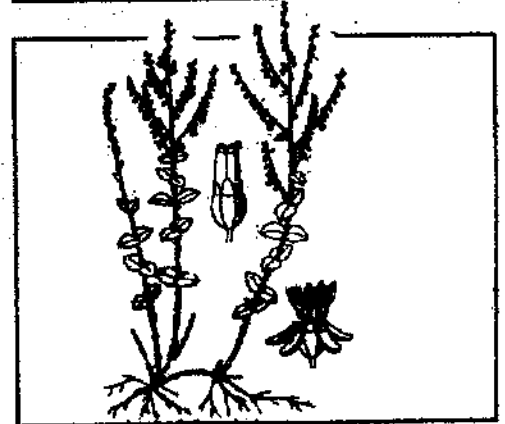
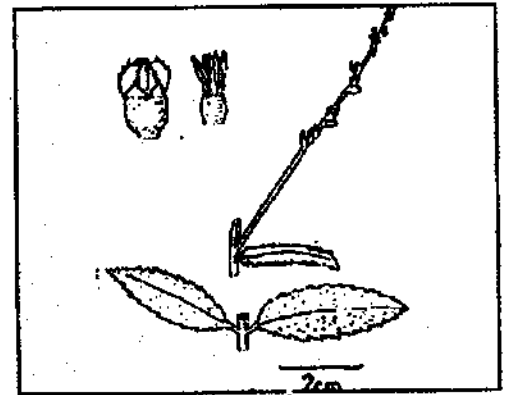
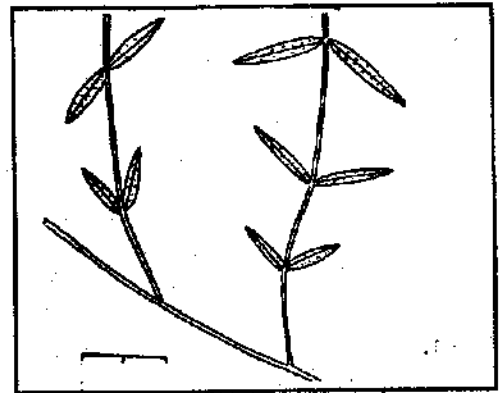
- Creeping or erect herb; leaves sparsely hairy; flowers with 4 stamens; akenes 1-seeded

4014 - Haloragis micrantha (Thunb.) R. Br. Hungthảo hoa-nhỏ.

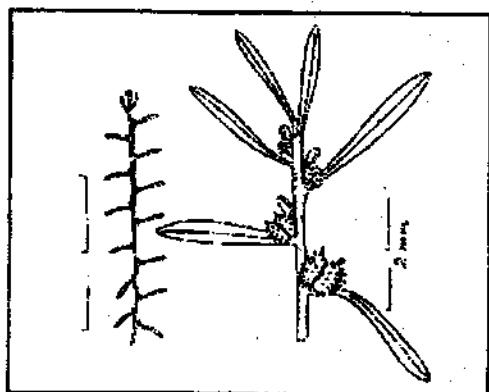
Cỏ đứng, hay nằm rời đứng, cao 40 cm; thân vuông, không lông. Lá xoan hay bầu dục, đáy tròn hay hình tim, dài 1,5-3 cm, có ít lông. Chùm-tụ tán; hoa nhỏ, lưỡngphái; cánhhoa 4, tia; tiểuhụy 8; noãn sào 4 buồng, 4 noãn. Trái tròn, có 8 sóng. $2n = 12$.

Đất ẩm: Langson, Hàsonbinh, Thanhhoa, Quảngtrị (hình theo Makino).

- Ascending or erect herb; leaves ovate-elliptic, glabrous; stamens 8 (*Gonocarpus micranthus* Thunb.).

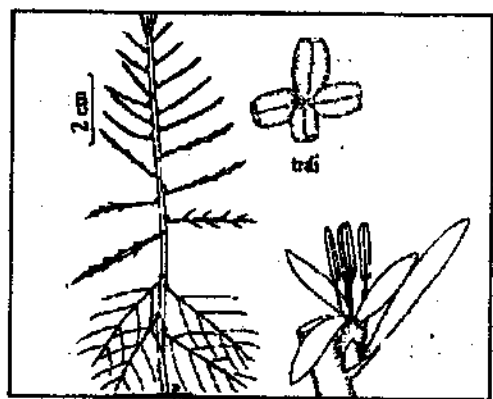

4015 - *Myriophyllum bonii* Tard.. Đuôi-chó Bon.

Cỏ thủy sinh nhỏ; thân mảnh, không lông. Lá chìm dài 5-6 mm, xẻ lông-chim, với 5-7 rìa; lá khisinh nhỏ, hẹp, dài 2-4 mm, đáy tù hẹp, chót tà, gân-phụ không rõ. Hoa ở nách lá, cái và lưỡngphái; một tiểunhụy; tâm bì 4, xoan, cao 0,4 mm, có gai mịn.

B: Lung sù.

- Hydrophyte; immersed leaves pinnatisect; stamens 1; carpels 4.

4016 - *Myriophyllum dicoccum* F. v. M.. Đuôi-chó hai-hạt.

Cỏ thủy sinh; thân dài đến 1m, to 3 mm. Lá chìm mọc vòng hay mọc đối hay xen, dài 2-4 cm, xẻ thành phần như chỉ; lá nổi hình muỗng hay hẹp, bìa có răng hay nguyên. Hoa ở nách lá, cái và lưỡngphái, có tiềndiệp như vảy; cánhhoa 4, cao 1,5 mm, hướng, vắng ở hoa cái; tiểunhụy 4; noãn sào hạ. Béquả 4, cao 1 mm, tròn.

Ruộng, vùng gần duyên hải: Hàiphong, Béntre, Cánhò, Longxuyên, Camau; XI-XII.

- Hydrophyte; aerial leaves altern; stamens 4; akenes 4 (*H. intermedium* auct. non DC.).

4017 - *Myriophyllum humile* Morong.. Đuôi-chó khiêm.

Cỏ thủy sinh. Lá chìm xẻ lông-chim hẹp, mang đoạn ngắn; lá trên không khí nguyên, hẹp dài. Hoa ở nách lá khisinh, có 4 lá đài, 4 tiểunhụy. Béquả .

B (hình theo Lê-khà-Ké).

- Hydrophyte; immersed leaves narrow, pinnatisect; stamens 4; akenes.

4018 - *Myriophyllum siamense* (Craib) Tard.. Đuôi-chó Xiêm.

Cỏ bò, thủy sinh, nhánh dài 6-7 cm. Lá mọc xen hay đối, nhỏ, dài 4 mm. Hoa ở nách lá, hoa dưới cái, hoa đực; hoa đực có 2 cánhhoa, 1 tiểunhụy; hoa cái trần, noãn sào 2 buồng, 2 vòi-nhụy. Trái là 2 béquả có u-nân.

Thanhhoa, Đanhim, Phúquốc (hình một phần theo T.-Blot).

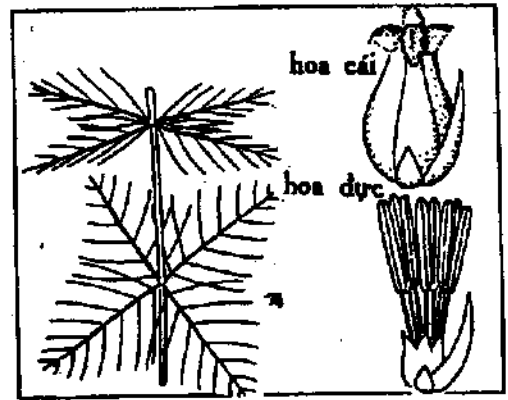
- Leaves linear; flowers with 1 stamen, 2-locular ovary (*M. meianum* Schindl. var. *siamense* Craib)..

4019 - *Myriophyllum spicatum* L.. Đuôi-chó gié; Eurasian Watermilfoil.

Thủy sinh chìm, trừ lúc trở bông; thân dài đến 2 m, có lông tiết chất nhờn. Lá chụm 4(3-5), dài 3,5 cm, thúdiệp hẹp như kim. Gié khisinh có láhoa nhỏ dài 2 mm, bìa như nguyên; hoa 1 ở nách, lưỡngphái hay đơnphái; cánhhoa 4, cao 2,5 mm; tiểuhụy 8; noãn sào vuông. Tú-bé quả tròn, cao 2,5 mm, nhám.

Vinh yên, Hànội, Hànamnhinh, Huế.

- Hydrophyte; aerial leaves reduced; stamens 8; akenes globulous.

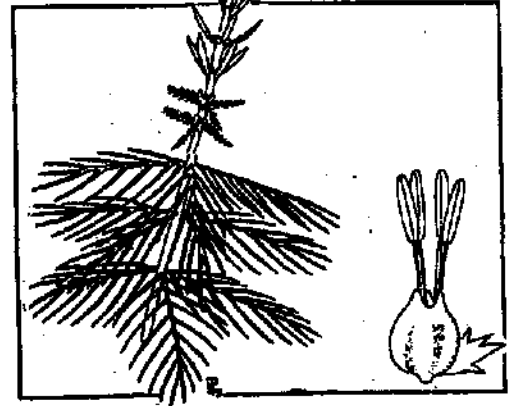

4020 - *Myriophyllum tetrandrum* Roxb.. Cỏ Đuôi-chó 4-tiểuhụy; Parrots Feather.

Thủy sinh chìm trừ phần trở bông. Lá mọc chụm 5, dài đến 6 cm, xếp thành thúdiệp hẹp như kim. Gié khisinh có láhoa xếp lông chim từ từ nhỏ đến ngọn; tiểudiệp ngắn, chân-vít; hoa hương hay vàng, cánhhoa 4; tiểuhụy 4, noãn sào vuông. Tú-bé quả cao 2 mm, nâu.

BTN từ Vinh yên đến Sài gòn, Cánh; XI-XII.

- Immersed hydrophyte; aerial leaves pinnatisect; stamens 4.

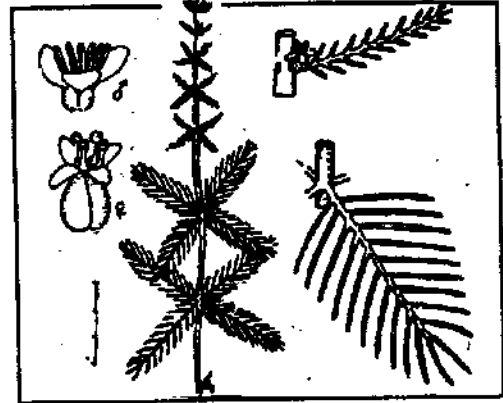

4021 - *Myriophyllum verticillatum* L.. Đuôi-chó luânsinh.

Thủy sinh chìm đaniên; thân to 3 mm, không nhánh. Lá chìm chụm (4)5, dài 3-6 cm, tròn dài, xếp thành 20-35 thúdiệp như kim. Gié khisinh cao 10-30 cm; láhoa xếp lông-chim, dài 10-25 mm; hoa lưỡngphái và đơnphái; hoa đực có cánhhoa 2,5-3 mm; tiểuhụy 8, baophấn 2 mm; hoa cái có 4 láđài, không cánhhoa; noãn sào 4 buồng. Bé quả 4, rời nhau; hạt dài.

Tim lại ở Việt nam; VI-VIII.

- Immersed hydrophyte; aerial leaves pinnatisect; stamens 8; female flowers apetalous.

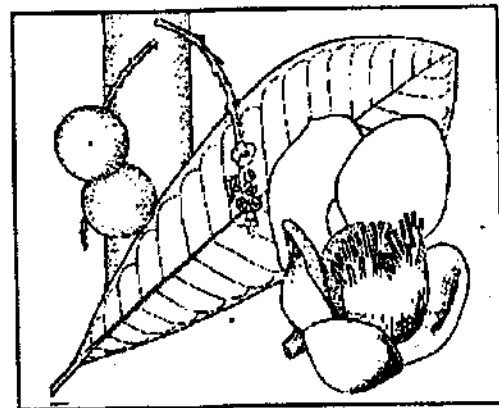
LECYTHIDACEAE : họ Chiéc.

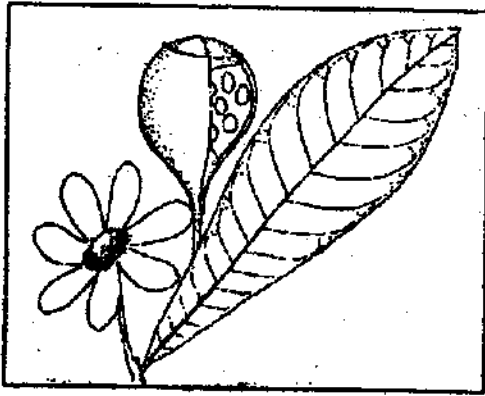
4022 - *Couroupita surinamensis* Mart. ex Berg.. Cây Đầulân; Canon ball tree, Foul Coconut tree.

Đại mộc trung. Lá thon ngược, dài 15-25 cm, dai, cứng. Chùm ở thân, dài đến 1,5 m; hoa lưỡngtrắc, thomthom; ống dài 1,5 cm; cánhhoa 6, đỏ, đáy vàng; tiểuhụy nhiều, nhỏ, trên một đĩa mang tiểuhụy; noãn sào hạ. Quả tròn to 15-20 cm, có láđài còn lại ở giữa; nạc xanh; hạt nhiều.

Tr ở Sài gòn, gốc N.-Mỹ; rụng lá 3-4 ngày, vào VIII. Nạc ăn được.

- Cultivated (*C. guyanensis* Aubl.).

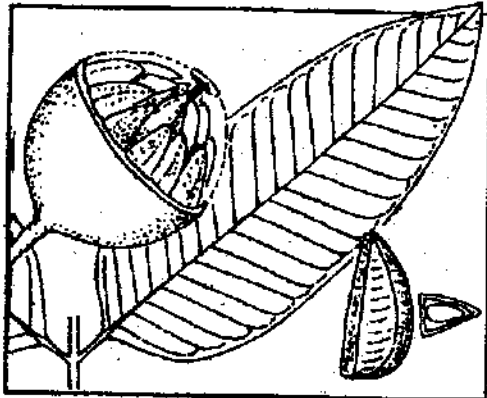

4023 - *Gustavia angustia* L.

Đại mộc nhỏ, cao 10-15 m, thân to đến 40 cm; nhánh to, không lông. Lá xoan thon ngược, to 20-25 x 7-8 cm, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 12-15 cặp; cuống ngắn, 4-6 mm. Hoa to, thơm, màu ngà; cọng dài; cánh hoa to, dài 3-4 cm; tiểu nhụy nhiều, dính thành vòng rộng; noãn sà hạ, vòi nhụy ngắn. Trái vàng, to bằng trứng gà, đầu có theo vòng của bao hoa; nạc chua chua, ăn được; hạt to bằng ngón tay út, dài 1-1,5 cm.

Kiến, Tr ở Đồng Nai, Sài Gòn, gốc T.-Mỹ.

- Cultivated.

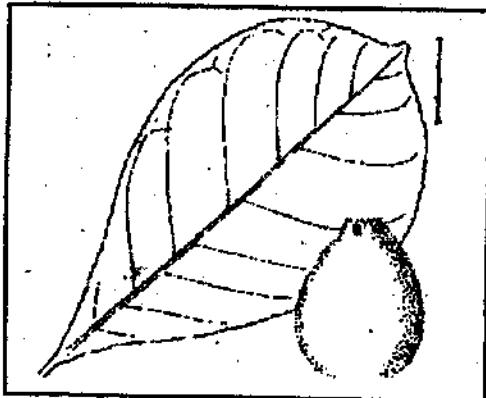

4024 - *Bertholetia excelsa* Humb. Dấu Brasil.

Đại mộc to, cao đến 30 m. Lá mọc đối, có phiến bầu dục tròn dài, to, dai, không lông, gân-phụ nhiều. Phấn hoa là chùm kép ở chót nhánh; hoa màu vàng tái; tiểu nhụy nhiều; noãn sào hạ. Trái to đến 10 cm; nang có vỏ dày; hạt 16-20 hình mũi quit, cứng chứa nhiều lipid, ngon.

Hạt là thức ăn chơi yếu-chuộng. Nên du-nhập Tr ở nước ta, như Malaiá đã làm. Một cây có thể cho 500 kg trái !

- Interesting tree, will be introduced.

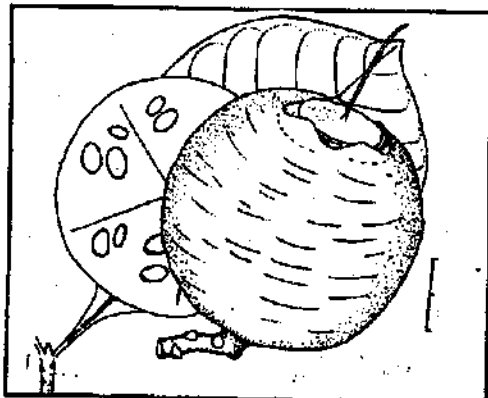
4025 - *Careya arborea* Roxb.. Vùng, Vùng xoan; Pantana Oak, Tummy Wood.

Đại mộc rất to. Lá rụng vào mùa khô, phiến dày, dai, xoan ngược, đầu tròn, bìa có răng tà, gân-phụ 7-9 cặp. Gié 5-10 cm; hoa không cọng; tiểu nhụy trong lép. Trái xoan, cao 3-3,5 cm, có lông mịn, dài dính; hạt không nhiều, to bằng hạt Đậu.

Rừng thưa: Công Tum, Đồng Nai; 4.

Vỏ cho sợi. Trị nọc rắn; hoa trị prolapsus và fistule, ho, cảm.

- Big tree; interior stamens sterile; berries ovoid.

4026 - *Careya sphaerica* Roxb.. Vùng, Mùng, San.

Đại mộc 10-25 m. Lá rụng mùa khô; phiến dai, không lông, bìa như nguyên. Gié 10 cm, xuất hiện trước lá ở ngọn nhánh; hoa to, không cọng, 4-phần, cánh hoa trắng, cao 2,5 cm; tiểu nhụy rất nhiều, đỏ, tiểu nhụy ngoài và trong cả lép; noãn sào hạ. Trái tròn, to 4-7,5 cm, lách dài năm; hạt to bằng hạt Đậu.

Rừng thưa đến 1.000 m, từ Gialai Công Tum vào; III, 3.

Vỏ cho sợi. Hoa bố.

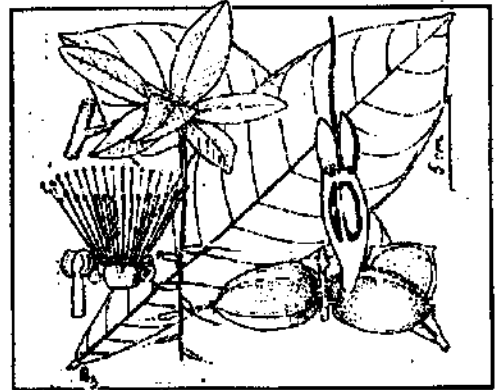
- Tree 10-25 m high; interior and exterior stamens sterile; berries globulous.

4027 - *Barringtonia acutangula* (L.) Gaertn.. Chiềc, Lộcvùng.

Đại mộc đến 15 m. Lá lúc non dodò; phiến dày, không lông, láng, bìa có răng thấp, gân-phụ 8-9 cặp; cuống ngắn, 5-10 mm. Chùm thông, dài 30-50 cm; hoa to, trắng, cánh hoa 4; tiểu nhụy nhiều; noãn sào 2 buồng. Trái dài 3 cm, có 4 cạnh tà; hạt 1.

Dựa rạch vùng có nước lợ đến rừng: từ Bavi đến Phú quốc, Côn Sơn. Dọt non ăn như rau, hơi chát. Lá trị ja; hạt bổ gan.

- Tree 15 m tall; flowers white; fruits 1-seeded (*Eugenia acutangula* L.).

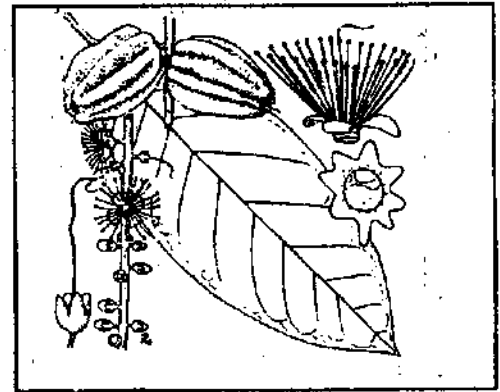

4028 - *Barringtonia acutangula* subsp. *spicata* (Bl.) Payens. Chiềc khế.

Đại mộc nhỏ, cao 3-5 m. Lá có phiến dày, dai, không lông, dài 15-20 cm; gân-phụ 10 cặp, bìa có răng mịn; cuống 8-15 mm. Chùm thông ở ngọn, dài 30-50 cm; hoa đỏ, rộng vào 1,5 cm; cánh hoa dính nhau ở đáy, cao 1 cm, quăn ra. Trái cao 3 cm, có 8 cạnh tròn, cao; hạt 1.

Dựa rạch: Hà Sơn Bình, đến Bình Dương.

- Small tree; racemes up to 50 cm long; flowers red; fruits 8-angled (*Stravadium spicatum* Bl.).

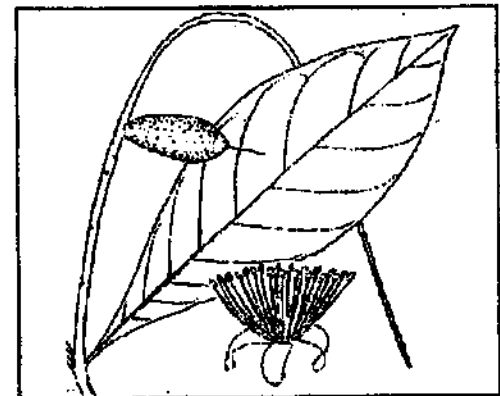

4029 - *Barringtonia* cf. *schmidtii* Warb.. Chàm bia.

Đại mộc nhỏ; nhánh không lông. Lá chụm ở chót nhánh; phiến dài 20 cm, bầu dục thon, đáy tù hẹp, bìa có răng nhỏ, uốn xuống, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 7 mm. Chùm thông dài 30-35 cm; cánh hoa dài 8-10 mm; tiểu nhụy nhiều, dài 1,2 cm. Trái to bằng ngón tay út.

Phú quốc: III, 3.

- Small tree; leaves coriaceous, glabrous; petals 1 cm long; fruits 1 cm across.

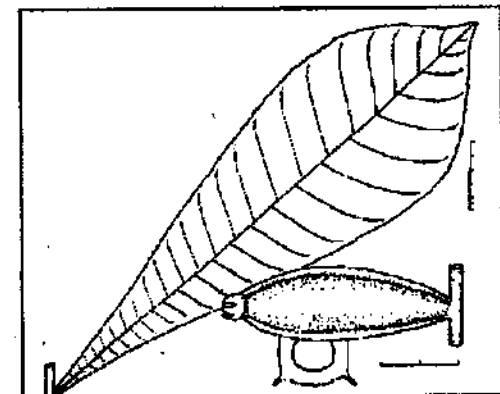

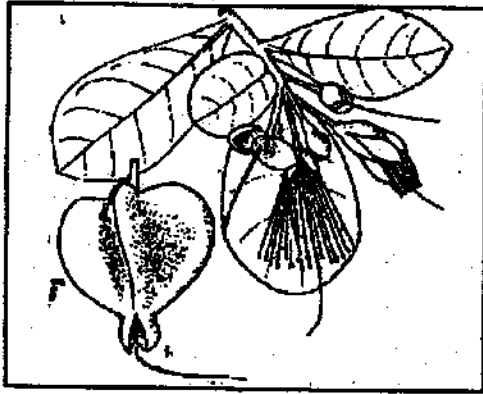
4030 - *Barringtonia angusta* Kurz. Vũng.

Đại mộc. Lá có phiến to đến 30(65) x 9-10(15) cm, thon ngược, đáy tù hẹp thành cuống ngắn, bìa có răng nằm. Chùm thông, dài đến 1 m; hoa cách nhau; lá dài 4, dài 1 cm; cánh hoa to 3 x 3,5 cm; tiểu nhụy nhiều; noãn sào 4 buồng. Trái dài 5,5-6,5 cm, có 4 cánh dọc thấp.

Phú quốc.

- Tree; leaves to 30 cm long; fruits 4-winged (*B. pterocarpa* Kurz).

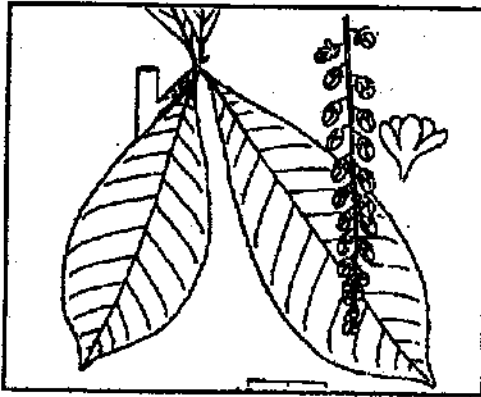

4030 - *Barringtonia asiatica* (L.) Kurz. Chiếc bàng, Bàng-bí.

Dại mộc cao đến 15 m. Lá có phiến to, xoan rộng, đầu tròn có khi lõm, không lông, dai, bìa nguyên; cuống vắng. Chùm ngắn ở ngọn; hoa to, lá đài 2, xanh; cánh hoa 4, trắng, dài đến 7 cm; tiểu nhụy nhiều. Trái to hơn 7 cm, có 4 cánh; hạt 1.

Gỗ đỏ, tốt. Dựa biển: Nhatrang, Côn đảo; II-III.

- Tree; flowers white; fruits 7 cm across, 1-seeded (*Mammea asiatica* L.; *B. speciosa* Forst.).

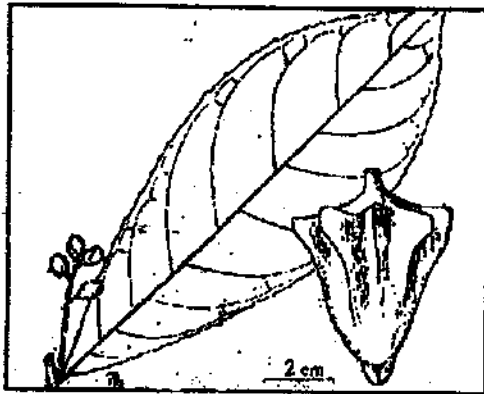

4030b - *Barringtonia coccinea* (Lour.) Kost. Chiếc đỏ.

Dại mộc nhỏ, có nhiều nhánh ngắn mang lá; nhánh già có vỏ xám đen. Lá tương đối nhỏ, to 10 x 4 cm, xoan ngược, đáy nhọn, bìa có răng nằm; cuống dài 2-3 cm. Chùm dài 30 cm, thông; bông hoa như chỉ, dài 3 mm; nụ xoan, 6 x 4 mm; lá đài không lông; vành đỏ; tiểu nhụy nhiều.

Thông thường ở Đà Nẵng; VI.

- Small tree; leaves on short branches; racemes 30 cm long; flowers red (*Meneorus coccineus* Lour.; *B. excelsa* Lour.)

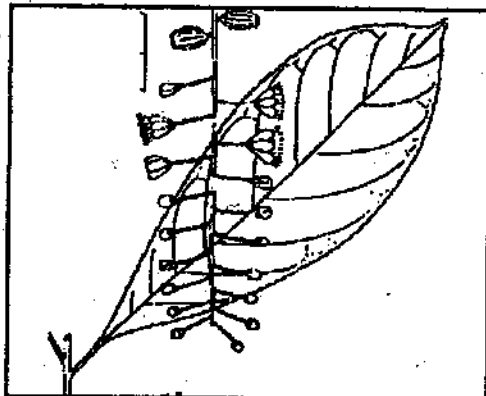

4031 - *Barringtonia conoidea* Griff. Chiếc chùy.

Dại mộc nhỏ; nhánh không lông. Lá có phiến xoan thon ngược, bìa có răng tà, láng, không lông; cuống ngắn. Chùm ngắn, mang 7-8 hoa; dài có 8 sóng; cánh hoa ngắn; tiểu nhụy nhiều; noãn sào 3-4 buồng. Trái có 8 cánh ngắn ở đáy; hạt 1.

Dựa rạch: Láithieu, Biênhòa.

- Small tree; racemes few-flowered; fruits with obconical wings.

4032 - *Barringtonia eberhardtii* Gagn. Chiếc Eberhardt.

Dại mộc; nhánh non tía, có cánh. Lá nhỏ so với các loài khác (dạng lá Dưng), 8-12 x 3-4,5 cm, gần gần nhau ở ngọn nhánh, gân-phụ 5-9 cặp, bìa có răng nằm; cuống 1-1,3 cm. Phấn hoa đỏ, dài 40-60 cm, mang hoa nhỏ; bông dài 5-12 mm; lá đài 2 mm; cánh hoa 4, dài 5 mm; tiểu nhụy nhiều, chỉ dính nhau ở đáy; noãn sào 2 buồng.

Rừng Trường Sơn.

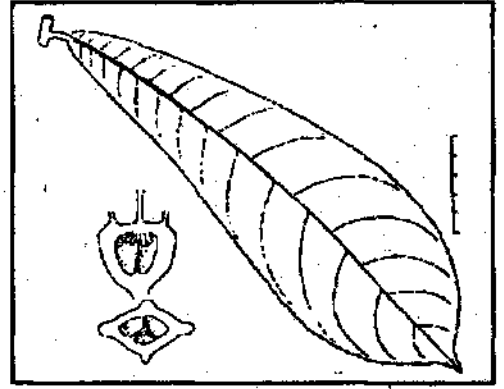
- Tree; limb 8-12 cm long; flowers small, red.

4033 - *Barringtonia macrocarpa* Hassk.. Chiếc trái-to.

Đại mộc cao 10 m; nhánh mảnh, không lông. Lá to; phiến, 20-24 x 9-10 cm, thon ngược hình muỗng, rộng ở 1/2 trên, đáy hẹp, tròn trên cuống, óliu xám; cuống dài vào 1 cm, tròn. Pháthoá dài 40-50 cm, thông; nụ 15 mm; hoa trắng; cánhhoa tròn, to 15 mm; tiểuhụy nhiều, chỉ dính nhau ở đáy; noãn sào có 4 cạnh cao như cánh.

Trên vùng có đá vôi Sông Đà.

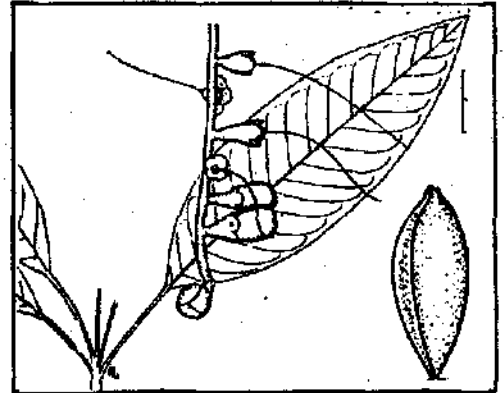
- Tree 10 m high; racemes 40-50 cm long; ovary 4-winged (*B. comosa* Gagn.).

4034 - *Barringtonia macrostachya* (Jack) Kurz. Tamlang, Chiếc chùm-to.

Đại mộc 5-7 m. Lá tụ ở chót nhánh, thon chót nhọn hay tà, không lông, bìa có răng, gân-phụ 10-17 cặp; cuống dài 5-17 cm. Chùm dài đến 40 cm; nụ 15 mm; hoa có cọng ngắn; cánhhoa 4, đỏ, gần như rời nhau. Trái dài 7,7 cm, nhọn 2 đầu, có 4 cạnh.

Dựa rạch nước lợ đến rừng luôn luôn xanh bình nguyên, từ Thủ thiên trở vào; XI.

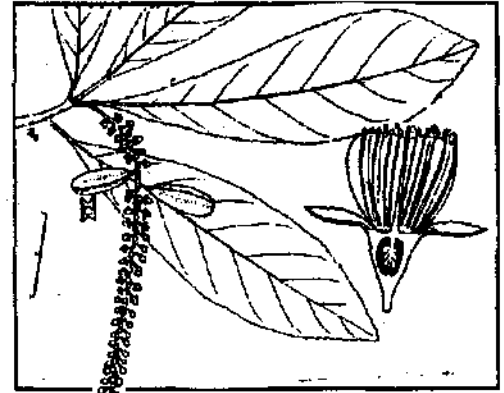
- Tree 5-7 m high; petiole 5-17 cm long; flowers red (*Doxommia macrostachya* Jack; *B. cochinchinensis* (Lour.) Merr.; *B. annamica* Gagn.).

4035 - *Barringtonia micrantha* Gagn.. Chiếc hoa-nhỏ.

Đại mộc sống nơi có nước ngập. Lá nhỏ hay trung; phiến dài 7-10 cm, rộng 3-4 cm, xoan ngược, dày dầy, bìa có răng nhỏ, đều, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 1-1,2 cm. Chùm thông dài 10-20 cm; hoa nhỏ, nhiều, nụ cao 4-6 mm, rộng 3 mm; đài có 4 răng; cánhhoa 4-5, trắng, cao 4 mm; tiểuhụy nhiều; noãn sào 2 buồng nhiều noãn. Trái 4 cạnh tà, dài 2,5 cm; hạt 1.

Châu đốc; XII.

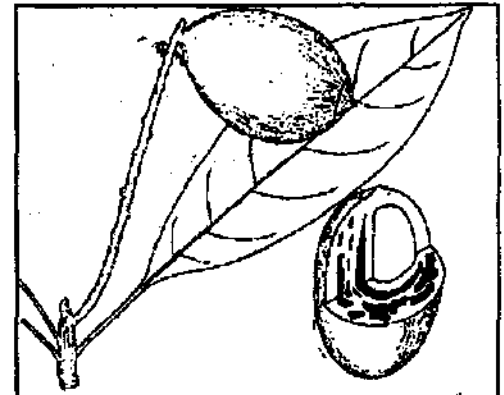
Tree; flowers small, white; fruits 2.5 cm long.

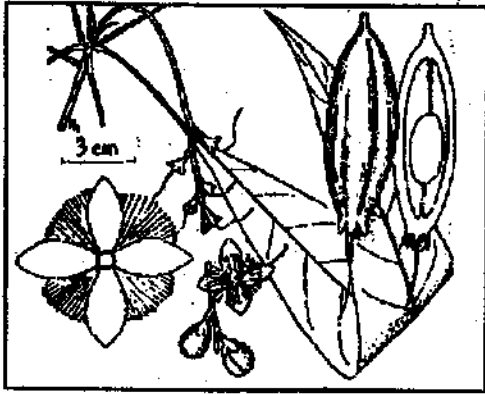
4036 - *Barringtonia musiformis* Kurz. Chiếc cau, Chiếc chuột.

Đại mộc 7-10 m, đường kính đến 30 cm; nhánh không lông. Lá chụm ở chót nhánh; phiến xoan thon ngược, chót tà, đáy nhọn, không lông, mặt trên nâu óliu láng, mặt dưới nâu vàng, gân-phụ 6-10 cặp; cuống 2-3,5 cm. Pháthoá ở nách lá, dài 10-12 cm ở trái, không lông. Trái to bằng trái cau, 4,5-6 x 3,5 cm, chót có theo đài còn lại; quảnh cứng, dày 6 mm; hạt 1.

Dựa suối, vùng núi, 150-600 m: Quảng nam-Dà nẵng.

Tree 7-10 m; petioles 3.5 cm long; fruits 1-seeded.

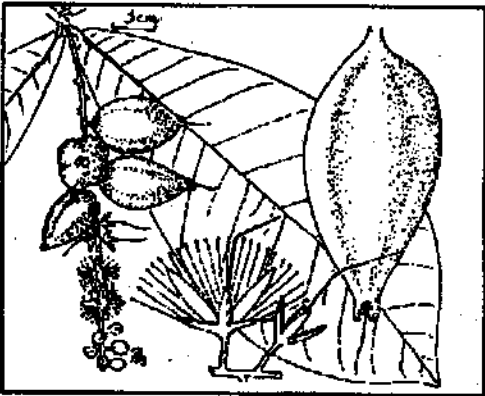

4037 - *Barringtonia pauciflora* King. Camlang, Chiếc ít-hoa.

Đại mộc 15 m. Lá khít nhau ở chót nhánh, dài đến 30 cm, không lông, bìa có răng; cuống dài 4-7 cm. Chùm thông, dài đến 70 cm; nụ to 1-1,5 cm; hoa *hồng*, cánh hoa 4, rời nhau; tiểu nhụy nhiều. Trái hình thoi, dài vào 5 cm.

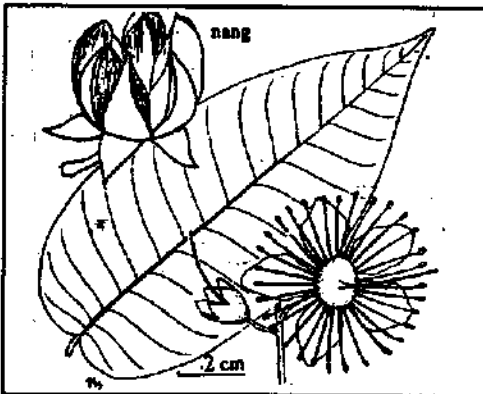
Rừng luôn luôn xanh: Nhatrang, Biênhòa,
- Tree 15 m high; leaves lanceolate, petiole long; flowers pink (*B. longipes* Gagn.).

4038 - *Barringtonia racemosa* (L.) Spreng. Timlang, Chiếc chùm. Đại mộc cao 15 m. Lá có phiến xoắn ngược, không lông, bìa có răng thấp tà, gân-phụ 9-12 cặp. Chùm ở chót nhánh, thông, dài 50-60 cm, có lá hoa 1-2 cm, màu rung; nụ to 10-15 mm; dài nở làm 3-4 phần không đều; cánh hoa 4 dài 2 cm, *vàng dợt*; tiểu nhụy nhiều; noãn sào hạ, 4 buồng n-noãn. Trái to bằng trứng gà, 5,5 cm, tròn hay có 4 cạnh thấp; hạt 1. Dưa rạch, bình nguyên: từ Hoà bình đến Biênhòa; IV-VII. Lá non ăn như rau. Rể mát, thông cỏ. Vỏ bổ, trị sán lải, trị côn trùng. Trái trị ho, suyễn; hạt ăn được.

- Tree 15 m tall; racemes 50-60 cm long; flowers yellowish; fruits 5.5 cm high (*Eugenia racemosa* L.).

SONNERATIACEAE : họ Bàn.

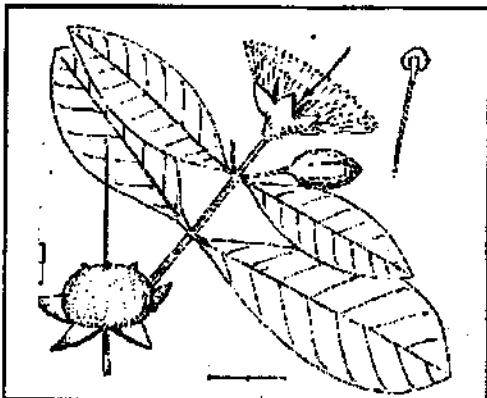

4039 - *Duabanga grandiflora* (DC.) Walp.. Phay, Bàn bàng lẵng.

Đại mộc cao 20-35 m; *nhánh ngang, có tầng*. Lá to, mọc đối, không lông, đáy hình tim; cuống dài 1 cm. Tụ tán 3 hoa to; lá dài 6, cánh hoa 6, trắng; tiểu nhụy nhiều; noãn sào thường 5-8 buồng. *Nang huiyngán*, to; hạt nhỏ, nhiều. $2n = 48$

Rừng *triền*, núi âm, 10-1300 m: từ B qua Côngtưm, đến đèo Đàlat, Châu đốc; II-VI, 4.

- Tree to 35 m tall; branches diageotropic; petals white; capsule septical (*Lagerstroemia grandiflora* Roxb. ex DC.; *D. sonneratioides* Ham.).

4040 - *Sonneratia caseolaris* (L.) Engl.. Bàn chua.

Đại mộc trung, cao 15-20 m; nhánh non có 4 cạnh nhọn; *phéc cần dưng* (càc Bàn) to, nhiều. Lá có phiến dài, dòn, không lông. Hoa ở chót nhánh; nụ tròn; cánh hoa *đỏ đậm*, hẹp, cao 2 cm; tiểu nhụy nhiều, đáy *chỉ đỏ tím*. Quả bé, rộng 4-5 cm, xanh, *trên dài hình sao*; quài dày, nạc chuachua; hạt nhiều. $n = 11, 12$.

Rừng sác, cửa sông còn chút nước lợ: từ sông Bạch đàng qua Nhatrang, đến Sài gòn, Càn thò; I-XII. Phéc cần dưng làm nút chai. Cành non đắp trặc và sung; nước vắt lên men cầm máu tốt.

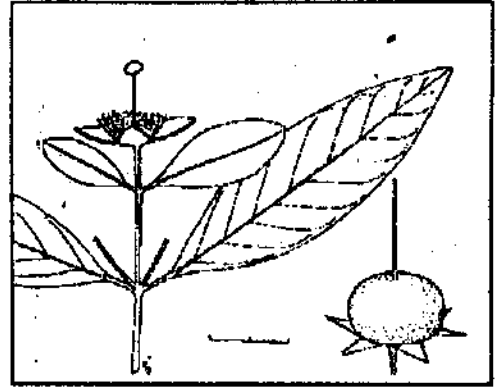
- Tree 20 m tall; petals dark red; berries on stellate calyx (*Rhizophora caseolaris* L.: *S. acida* L.).

4041 - *Sonneratia apetala* Buch.-Ham.in Sim. Bần vô-cánh.

Đại mộc của rừng sác hay cửa sông, cao 12 m. Lá có phiến không lông, dày, bầu dục thon, to 8-10 x 2,5-3,5 cm, gân-phụ 14-17 cặp; cuống 6-5-7 mm. Hoa tương đối nhỏ, rộng 2,5-3 cm; lá đài 4(6), không lông, cao 1,5 cm; không cánh hoa; tiểu nhụy nhiều, cao 1,5 cm; vòi nhụy phủ ở đầu thành nuốm rộng 5-7 mm. Trái tròn hơi bẹp, đầu không lõm, quánh không dày; hạt nhiều, nhỏ. $n = 9, 12$.

Cà mau ?

- Tree; limb lanceolate; petals absent; stigmatic 5-7 mm large.

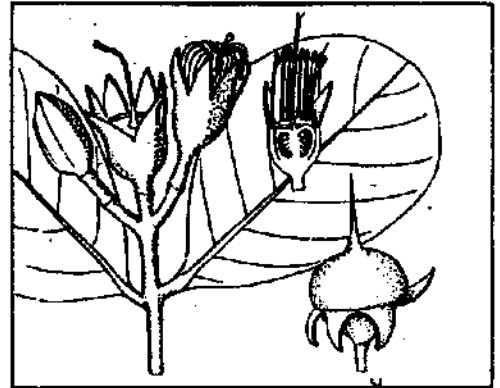

4042 - *Sonneratia alba* J.E. Smith. Bần trắng.

Đại mộc cao đến 15 m; phế căn đứng, mảnh. Lá có phiến xoan, đầu tròn hay lõm, dài 8-12 cm, dày, dòn. Hoa to; noãn sào hình chén; lá đài 6-7, mặt trên đỏ; cánh hoa 6-7 hẹp như chỉ, đỏ giống như chỉ tiểu nhụy; tiểu nhụy nhiều, trắng; noãn sào 14-18 buồng. Quả cao hơn rộng. $n = 9, 12$.

Rừng sác, chịu mặn nhất giữa các Bần: Vũng Tàu; I-XII.

- Big mangrove-formation tree; petals red, linear.

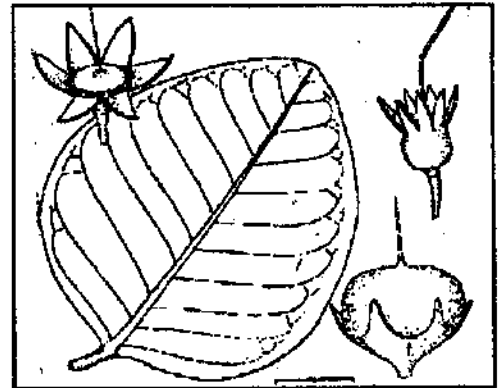

4043 - *Sonneratia ovata* Bak. Bần trứng.

Đại mộc trung; vỏ non hơi ứng đỏ; nhánh tròn. Lá có phiến xoan rộng, đáy tròn, gân-phụ 10-12 cặp, không lồi ở mặt trên; cuống 1 cm. Hoa có đài hình chén, không lông, có mụt, lá đài 6-8; không cánh hoa; tiểu nhụy nhiều. Quả cao, to vào 3,5 x 2,5 cm, trên dài hình ly, lá đài đứng ôm trái. $n = 11, 2n = 24$

Rừng sác.

- Tree; leaves ovate; flowers apetalous; berries on erected sepals.

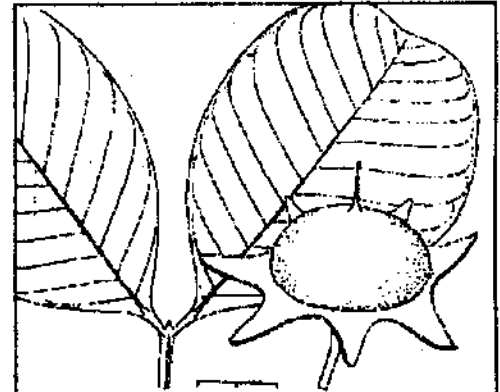

4044 - *Sonneratia griffithii* Kurz. Bần đấng, Bần ói.

Đại mộc rất to; thân to đến 1 m, vỏ có mây như ôi; phế căn nhiều. Lá có phiến xoan tròn, đầu tròn, thường hơi lõm, đáy tù hẹp trên cuống, dày, không lông, gân-phụ 10-15 cặp, lồi ở mặt trên. Hoa to; lá đài 6-8, cao, có sóng ở lưng; không có cánh hoa; tiểu nhụy nhiều; nuốm hình đầu. Trái rộng 4-5 cm, trên dài trái ru hình sao; hạt nhỏ, nhiều. $n = 11$.

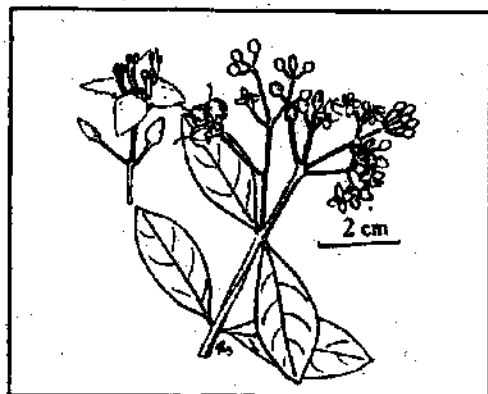
Rừng sác. Đáp trị mề đai năm.

- Big tree; petals absent; berries on expanded sepals.

LYTHRACEAE : họ Bànglăng.

4045 - Lawsonia inermis L. Lá-móng, Nhuộm-móng-tay; Henna; Henné.

Tiểu mộc cao 2-4 m, không lông; nhánh non trắng, có 4 cạnh. Lá có phiến xoan ngược; lá bé rất nhỏ. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; hoa trắng hay hường, thơm thơm, 4-phân; tiểu thụ 8. Nang tròn, to 3-4 mm; hạt nhỏ. $2n = 24, 30$.

Tr vì hoa đẹp và lá thân để nhuộm (ruợu, tóc, da, tơ...; acid henotanic, tinh resin và tanin);. Gốc từ B.-Phi đến Ấn Độ. Có tính kháng sinh mạnh: lawson còn chống sarcome 180, Walker tumor ở miệng. Lá còn dùng trị ditinh; tránthống, trị đố mồ hôi. Vỏ trị vàng da, sung lá-lách, bệnh về da. Trái lợi kinh

- Cultivated.

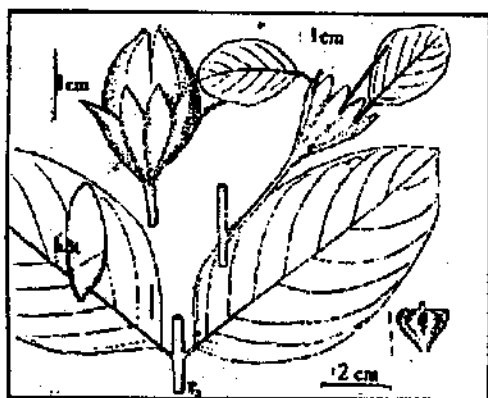

4046 - Lagerstroemia indica L. Tùvi, Bátừkinh, Báchnhậthồng, Bànglăng sè; Rose-of-India, Crae Myrtle

Tiểu mộc; vỏ xám đen, nút mịn. Lá có phiến xoan, không lông, dài 3-3,5 cm, dày có mũi. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; nụ tròn, không lông; ống dài 5-6 mm; cánh hoa hường, to 1,5-2 cm, dúng, có cọng 3-7 mm; tiểu thụ nhiều; noãn sào không lông. Nang 1 cm; hạt dài 1 cm, có cánh.

Tr vì phát hoa đẹp. Var. *latifolia* Koehne, lá rộng; var. *angustifolia* Koehne, lá hẹp (h.). Gốc Trung-quốc. Vỏ trị sốt, phánkhích; lá, hoa xổ mạnh.

- Cultivated; flowers pinkish.

4047 - Lagerstroemia ovalifolia Teijsm. & Binn. Bànglăng lá-xoan.

Đại mộc cao 30 m. Lá có phiến không lông, dài 7-11 cm, mặt dưới mốcmốc. Chùm-tụ tán hay chùm ở chót nhánh; hoa tím tím; đài với 6-9 thùy; cánh hoa 6-9; tiểu thụ nhiều; noãn sào không lông. Nang cao 2 cm, màu lục; hạt có cánh.

Rừng thay-lá, từ Bìnhtrị thiên, Vĩnhhào đến Đờngnai; VII-VII, 10. Có nhiều thú.

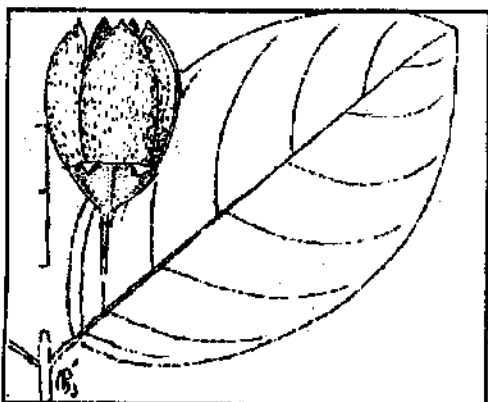
- Tree 30 m high; flowers purplish; ovary glabrous.

4048 - Lagerstroemia quinquevalvis Koehne. Bànglăng 5-mảnh.

Đại mộc nhỏ; thân có vài gai to; nhánh không gai. Lá có phiến xoan to 5-7 x 3,5-5,5 cm, mặt dưới trắngtrắng, gân-phụ 7 cặp; cuống 5-6 mm. Chùm-tụ tán cao 20 cm, lúc mang trái, đài có lông dày hay như nhung, có 6 sóng cạnh. Nang xoan cao 2 cm, có nhãn mịn dọc; mảnh 5; hạt cao 15 mm (luôn cánh).

Thủ pháp.

- Small tree; calyx densely pubescent; capsules 5-valved.

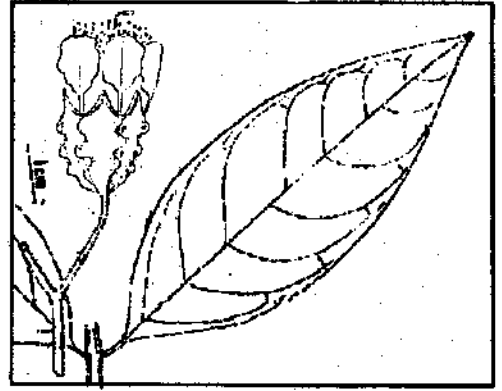

4049 - Lagerstroemia crisa Pierre ex Lan.. Bànglăng ói.

Đại mộc cao 35 m, thân to 60 cm; nhánh non có 4 cạnh thấp, có lông mịn. Lá có phiến xoan thon, gân-phụ 6-8 cặp. Chùm-tútán ở ngọn nhánh, hẹp, cao 15-20 cm; dài không lông, cao 12 mm, có 6 cánh dứng; cánhhoa dài 5 mm; tiểuhụy nhiều; noãn sào không lông. Nang tròn tròn, to 1 cm.

Đà Nẵng, Biềnhòa; VII-IX.

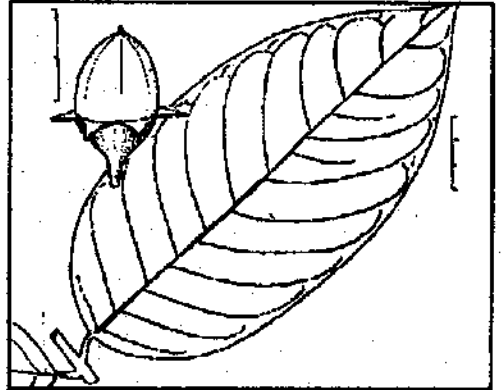
- Tree 35 m high; leaves lanceolate; calyx with undulate wings; capsules 1 cm.

4050 - Lagerstroemia reginae Roxb.. Bànglăng tiên.

Đại mộc cao vào 10 m; vỏ không tróc thành mảy tròn. Lá có phiến tròn dài, to 10-23 x 4-8 cm, không lông, như da, gân-phụ 7-15 cặp; cuống tròn, 5-10 mm. Chùm-tútán cao đến 40 cm, rộng 20 cm; hoa đỏ tím tím; nụ xám tro; đài có 12 sóng thấp, 6 thùy dày ở bia; cánhhoa tròn tròn, dài đến 3 cm, rộng 3 mm; tiểuhụy nhiều; noãn sào không lông. Trái tròn tròn, cao đến 2,5 cm; mảnh 6, lát dài dứng hay trái ngang.

Hoang từ Ấn đến Úc châu. Tr ở Sài Gòn; V, 5.

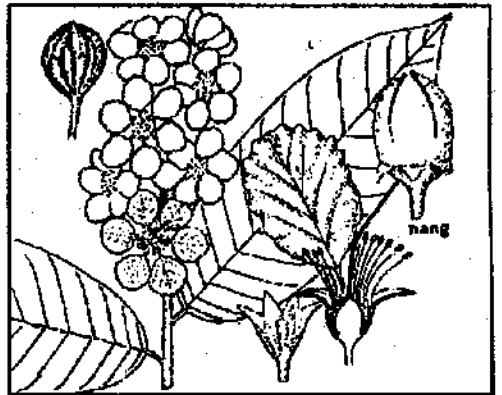
- Cultivated.

4051 - Lagerstroemia speciosa (L.) Pers.. Bànglăng nước; Queen Crape Myrtle, Entravel.

Đại mộc. Lá có phiến bầu dục, cứng, không lông, dài đến 20 cm; cuống to. Chùm-tútán dứng ở ngọn nhánh, có lông; nụ tròn, đỏ đỏ; hoa to, đỏ tím, đẹp; đài có lông sát, sóng 12; cánhhoa 6, to đến 3,5 cm, rộng 5 mm; tiểuhụy nhiều. Nang tròn dài, 20 x 18 mm, trên lát dài xu, nở làm 6 mảnh; hạt 12-15 mm.

Tr và rừng, dọc theo sông Đồngnai, hoang từ Ấn đến Úc; IV. Rể, vỏ trị sốt. Lá trị đái-đường. Trái đắp trị lở miệng. Hạt có lẽ làm ngũ. In vitro, chống siêu khuẩn R.D.

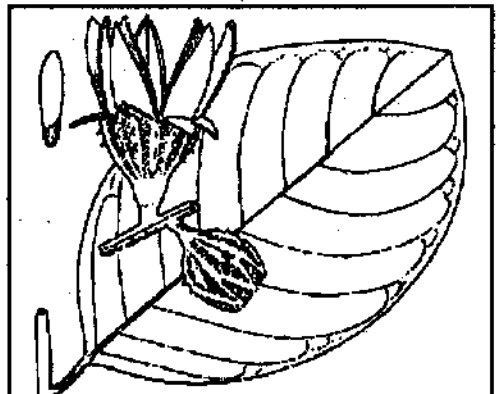
- Tree; flowers light purple; capsules on refracted sepals.

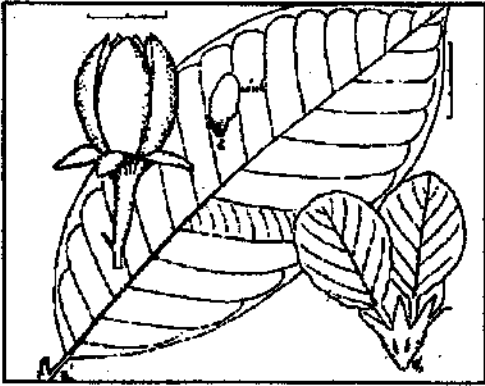
4052 - Lagerstroemia costa-draconis

Đại mộc to. Lá có phiến xoan rộng, vào 14 x 10 cm, dày, mặt trên xám, mặt dưới nâu nâu, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 1 cm, đen. Pháthoa 10 cm ở chót nhánh, trục có cánh; hoa có rộng ngắn; nụ kích cỡ, to 17 mm, có 8 sóng có răng; cánhhoa to 4 x 3 cm; tiểuhụy nhiều. Nang cao 4 cm; mảnh 6; hạt đẹp, có cánh, dài 2,5 cm.

Tây ninh; 6.

- Tree; leaves coriaceous; calyx with toothed wings; petals 4 x 3 cm.

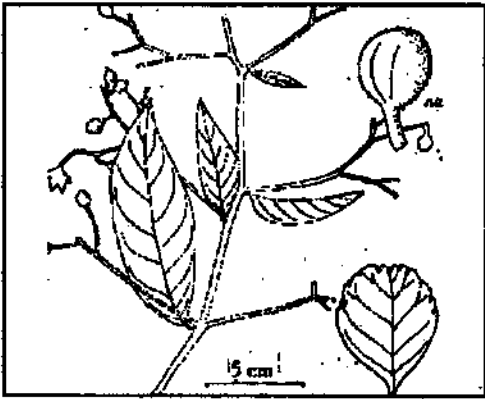

4053 - *Lagerstroemia macrocarpa* Wall.. Bànglăng trái-to.

Đại mộc 10-13 m; thân có khi có gai; vỏ xám, láng. Lá có phiến to 8-14(30) x 4-7 cm, dai, không lông, gân-phụ 10-15 cặp; cuống 1-1,5 cm. Pháthoả là chùm dày, cao 10-20 cm ở chót nhánh; nụ to; hoa to; dài rộng 2 cm, có 6 rãnh, tai vào 1 cm; cánh hoa lam, rộng 1 cm, phiến 2 cm; tiểu hụy nhiều. Nang to 3,5 x 3 cm, mảnh 6; hạt cả cánh cao 17-25 mm.

Rừng: Tâyninh.

- Tree 10-13 m high; flowers blue; capsules 3.5 x 3 cm.

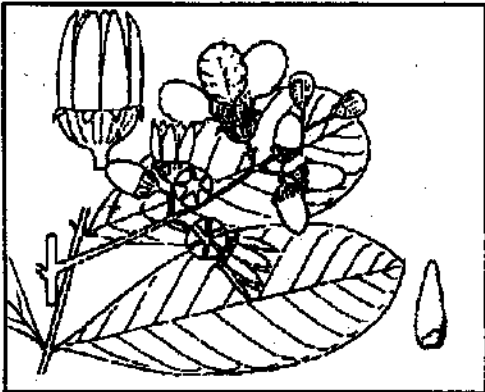

4054 - *Lagerstroemia micrantha* Merr.. Bànglăng hoa-nhỏ.

Tiểu mộc. Lá có phiến nhỏ, dài 5-8 cm, lúc non có lông mịn, sau chỉ còn lông ở gân chánh, gân-phụ 4-6 cặp; cuống 3 mm. Chùm-tútán ở ngọn, có lông nâu nâu; nụ tròn, to 3 mm, có 12 sọng; dài 6 thùy; cánh hoa nhỏ, 2 mm; noãn sào không lông.

Quảng bình (hình theo Furtado & Montien).

- Treelet; leaves 5-8 cm long, pubescent on midrib; petals 1.8 mm long.

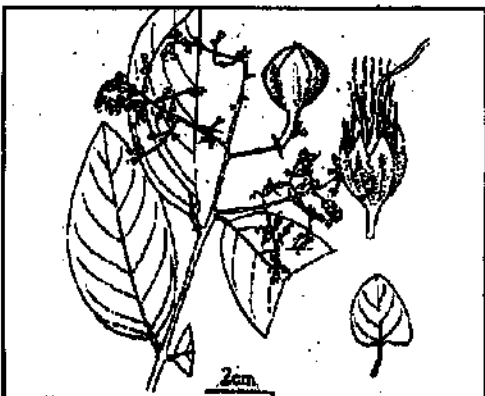

4055 - *Lagerstroemia duperreana* Pierre ex Gagn.. Bànglăng láng.

Đại mộc 30 m; nhánh non tròn, không lông. Lá dày, dai, không lông, đầu tròn hay lõm, gân-phụ 9-13 cặp, từ từ hẹp trên cuống ngắn. Chùm-tútán cao đến 40 cm; nụ dày lông, có 6 u nhỏ; đài có sọc mịn dọc, thùy có lông ở phần trên; cánh hoa 15 mm, tím tím. Trái coả 15 mm; mảnh 6; hạt dài 1 cm.

Rừng: Thử thiên Biên hòa, Bà rịa; lá và trái biến thiên; VI-VII, 7.

- Tree 30 m high; leaves glabrous; petals purple, 15 mm long (*L. thorelii* Gagn.).

4056 - *Lagerstroemia gagnepainii* Furt. & Mont.. Bànglăng nhẵn, Tau-vàng.

Đại mộc; nhánh non không lông. Lá có phiến dài 8-12 cm, không lông, dai, gân-phụ 10 cặp. Chùm-tútán cao 20 cm, có ít lông; nụ tròn, có lông sát xám tro; đài có 12 sọng; cánh hoa dài 15 mm; noãn sào không lông. Nang.

Nam (hình theo Furtado & Montien).

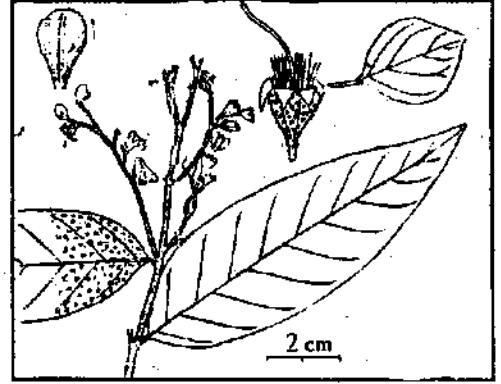
- Tree; leaves glabrous; buttons greyish pubescent; petals 15 mm long (*L. glabra* Gagn.).

4057 - Lagerstroemia tomentosa Presl. Bànglăng lông, Săng lè.

Đại mộc vào 15 m. Lá có phiến to, dài 10-24 cm, mặt dưới *dày lông hình sao vàng*, gân-phụ 8-12 cặp. Chùm-tụ tán cao 6-20 cm, *dây lông vàng*; lá hoa mau rưng; nụ có 12 sóng; đài 6 thùy; cánh hoa 15 mm; noãn sào có lông. Nang cao 12-17 mm; mảnh 6; hạt có cánh.

Nghệ Tĩnh, Thanh Hóa, Bình Trị Thiên; VI, 4-7. Gỗ tốt, đóng ghe, toa xe (hình theo Furtado & Montien),

- Tree 15 m high; leaves stellate yellow tomentose beneath; capsules 12-17 mm high.

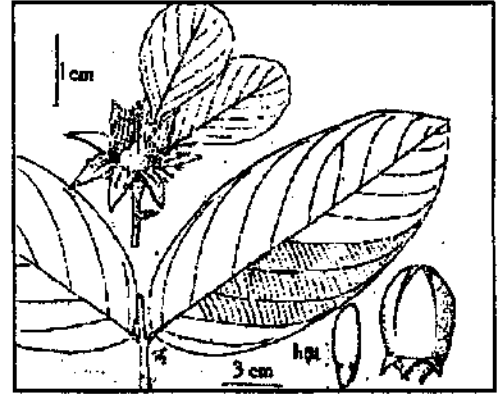

4058 - Lagerstroemia loudonii Teijsm. & Binn. Bànglăng vàng.

Đại mộc nhỏ; vỏ xám bạc; nhánh non vuông. Lá có phiến dày, không lông mặt trên, có *lông vàng vàng mặt dưới, gân-phụ làm thành một mạng mịn, lồi*. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, cao 20-30 cm; nụ tròn, *dây lông*; cánh hoa *hương*, to 1,5-2 cm; noãn sào *dây lông*. Nang cao 1,5-2,2 cm; hạt luôn cánh dài 1,5 cm.

Côn Sơn; XII, 3-7.

- Small tree; leaves yellowish pubescent, waffled beneath; flowers pinkish.

4059 - Lagerstroemia calyculata Kurz. Thaolao, Bànglăng ói.

Đại mộc to; thân có *chang*; vỏ có *mày tròn tròn*, to 2-3 cm. Lá có phiến *thon*, 10-14 x 2,5-5 cm, có *lông dày mặt dưới*. Chùm-tụ tán cao 20-30 cm, có *lông vàng*; hoa *trắng*, nhỏ; đài *tròn*, có *lông dày*; cánh hoa 6, cao 5-6 mm, *cộng dài*. Nang cao 12 mm; mảnh 6; hạt có cánh.

Rừng bán-thay-lá N; V-VI (hình một phần theo Gagnepain).

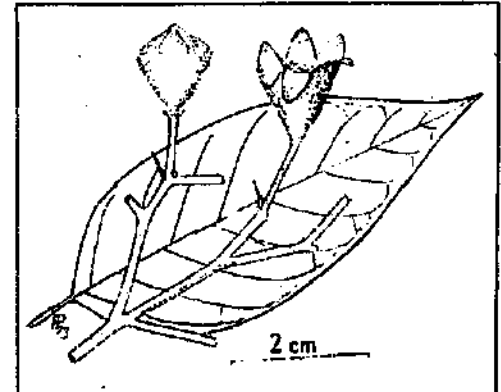
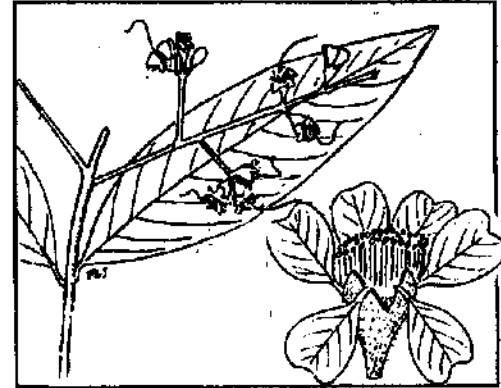
- Tree with buttresses and circular rhytidomes; flowers small, white; capsules 12 mm high (*L. angustifolia* Pierre ex Lann.).

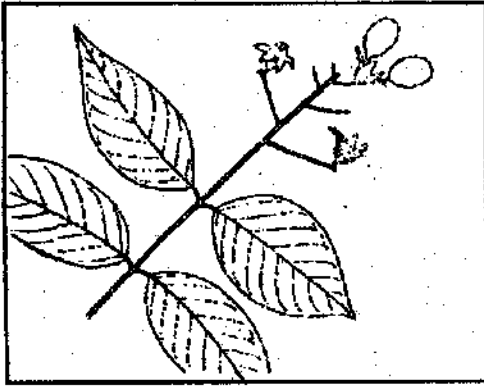
4060 - Lagerstroemia cochinchinensis Pierre. Bànglăng Nambộ.

Đại mộc 20 m; nhánh non có *lông hình sao hoe*. Lá nhỏ; phiến *dầu nhọn*, dài 4-6,5 cm, *dây lông hoe mặt dưới*, gân-phụ 7-9 cặp. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh, *dây lông hình sao dày hoe*; nụ hình *xá lị*; đài *tròn*, tai có *lông ở phía trong chót*; cánh hoa 6, to 18 mm. Nang cao 11 mm, *dây lông*; hạt luôn cánh dài 8-10 mm.

Tây Ninh. Var. *cochinchinensis*, lá 5-7 x 2-3 cm; var. *ovalifolia* Furt. & Mont., lá 4-11 x 2-6 cm.

- Tree 20 m high; leaves to 7 cm long; inflorescence stellate pubescent; petals 6.

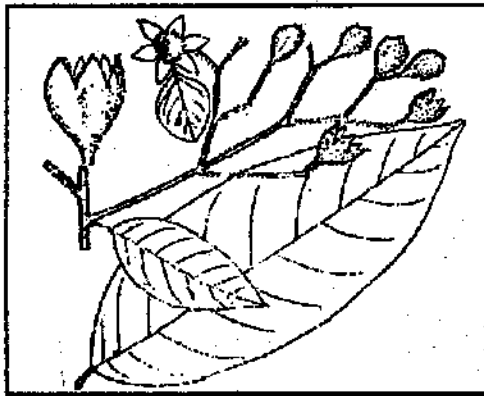

4061 - *Lagerstroemia noi* Craib var. *longifolia* Furt. & Mont. Bànglăng Nô.

Daimộc cao 11 m; thân to 10-13 cm; nhánh không lông, lúc già có vỏ nâu. Lá tương đối nhỏ, do 5-6 x 2,2-3 cm, xoan, không lông, gân-phụ 7-10 cặp; cuống 1 cm. Chùm-tútán ở ngọn nhánh, có lông sét; hoa tía, có lông dày vàng; tai dài 5-7 mm; cánhhoa xoan, tía, to 12 x 8 mm, rộng dài 5-7 mm; tiểuhụy nhiều. Nang có lông vàng.

Rừng bán-thaylá.

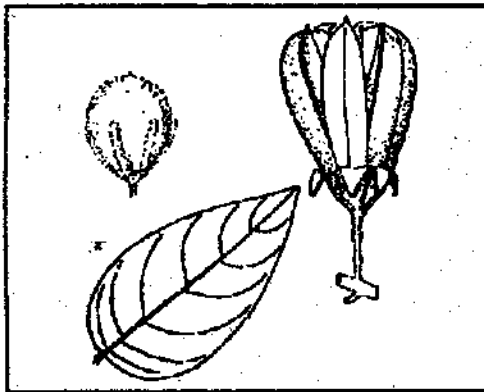
- Tree 11 m high; leaves 5-6 cm long, glabrous; petals purple, 12 x 8 mm; capsules yellow pubescent.

4062 - *Lagerstroemia balansae* Koehne. Bànglăng Balansa.

Daimộc nhỏ; nhánh non có lông vàng dày, chia nhánh. Lá có phiến tròn dài thon, đáy tròn hay tà, to 10-14 x 3-4,5 cm, lúc non có lông hình sao, lớn lên mặt trên không lông, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 6-8 mm. Pháthoa dày lông sét vàng, cao 10-15 cm; nụ có lông dày hình sao, cao 12 mm, có 6 phụ bộ; đài tròn, thùy cao 5 mm, chót dày lông phía trong; cánhhoa hướng, tròn hay rộng 17-20 mm hơn cao. Nang xoan tròn, cao 14-15 mm; mảnh 6; hạt cao 11 mm. Theo Sông Đà.

- Tree; branches, inflorescence.. with dense stellate, ramified hairs; petals pink.

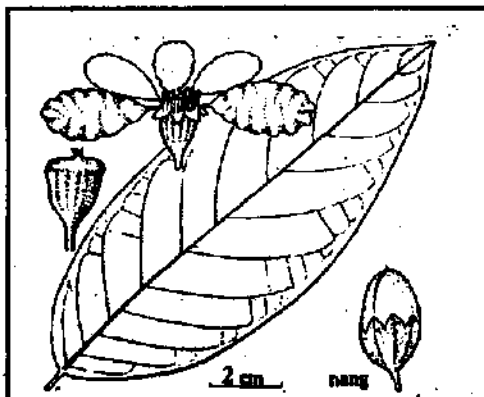

4063 - *Lagerstroemia lecomtei* Gagn. Bànglăng Lecomte.

Daimộc nhỏ, cao 4-6 m; nhánh mảnh, không lông, vỏ tái. Lá có phiến tương đối nhỏ, vào 6 x 3 cm, xoan, chót tà, đáy tròn, không lông, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 3-5 mm, không lông. Chùm-tútán ngắn, cao 5 cm; nụ cao 12-14 mm, có 6 sóng, có lông nhung vàng; cánhhoa 5-6, tròn, to 12-14 mm, rộng 3,5 mm; tiểuhụy nhiều. Nang xoan, cao 2 cm; đài có tai xu.

Rừng còi vùng Phanrang.

- Small tree 5-6 m high; leaves glabrous; buttons yellow velvety; capsules 2 cm long.

4064 - *Lagerstroemia floribunda* Jack. Bànglăng nhiều-hoa.

Daimộc 10-15 m. Lá có phiến bầu dục, hai đầu tà, không lông, dai, cứng. Chùm-tútán đứng ở ngọn nhánh với hoa trắng và hoa tím trộn nhau, trục có lông mịn, vàngvàng; nụ hình bôngvụ, có 12 sóng thấp; cánhhoa 1,5 cm, đứng; tiểuhụy nhiều. Nang tròn dài, cao 12-16 mm, nở làm 5 mảnh; hạt dài 11 mm.

Tây ninh, Thủ đức đến Côn Sơn. Var. *floribunda*: lá dài, đài dày lông sét; var. *brevifolia* Craib: lá ngắn, đài dày lông vàng.

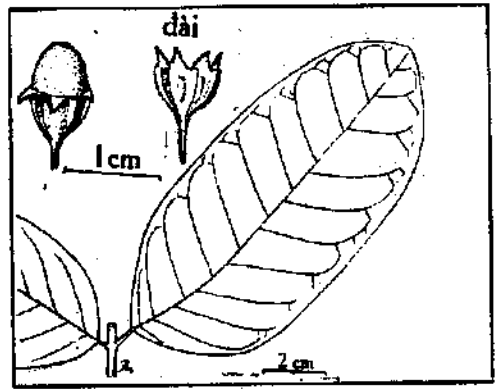
- Tree; flowers white and purplish; capsules 2 16 mm long.

4065 - Lagerstroemia anisoptera Koehne. Bằng lăng
dị dục.

Đại mộc cao 10 m; nhánh non dẹt dẹt, có lông
hình sao, màu rụng. Lá có phiến dày, cứng, không
lông, hai đầu tròn, lúc khô tái, gân-phụ 10-11 cặp;
cuống dài 1 cm. Chùm-tútán cao 7-8 mm, màu sét;
nụ có 6 cánh và sóng thấp, có lông hình sao dày;
cánh hoa 5-6, dài 7 mm, rộng 3 mm. Nang cao 13
mm.

Cônson; VII, 12.

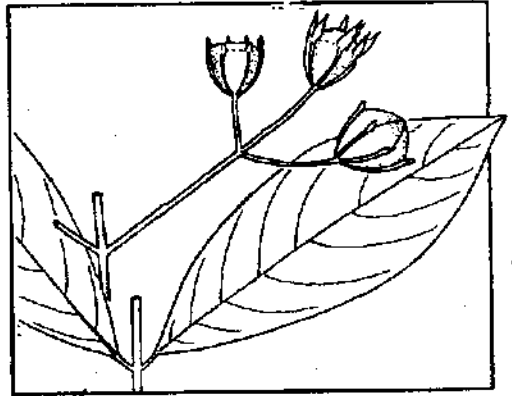
- Tree 12 m high; dense stellate pubescence;
petals 7 mm long; capsules 13 mm long.

4066 - Lagerstroemia venusta Wall ex Cl.. Bằng lăng
sùng.

Đại mộc. Lá có phiến thon thon ngược, tà ở
chót, nhọn ở đáy, to vào 8 x 3 cm, gân-phụ 6-9 cặp;
cuống dài 4-5 mm. Chùm-tútán ở ngọn nhánh;
nụ to 1,5 x 1,5 cm, có 6 sóng tậncùng bằng u cao như
sùng.

- Tree; buttons 1.5 x 1.5 cm, 6-ribbed (*L.*
undulata Koehne, *L. corniculata* Gagn.).

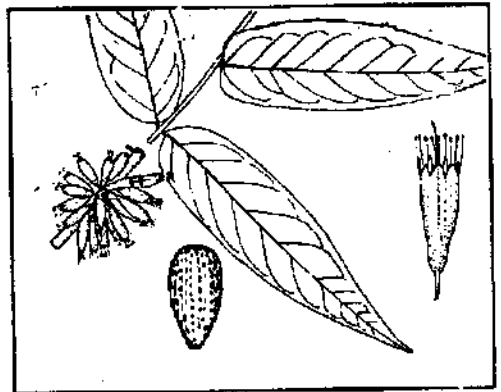

4067 - Woodfordia fruticosa (L.) Kurz. Lâmphát;
Fore Flame.

Bụi. Lá songđỉnh, thon nhọn, to 9 x 2,5 cm,
đáy tròn hay hình tim; cuống ngắn. Pháthoa như
chùm ở nơi nhánh không còn lá; hoa có ống dài 5-7
mm; cánhhoa nhỏ; tiểuhụy nhiều; noãn sào 2
buồng, mỗi buồng n-noãn. Nang có quảnh mỏng,
trong bao hoa; hạt nâu, to 0,7 mm.

Dưa sông Đơngnai. Có tính điều hoà tính
miễnhiễm. Rể trị tễthấp, teo cơ (atrophy), giúp
sạch túcung mau sau sanh, trị kiết, lở (ulcer). Lá trị
ho, suyễn. Hoa, trái bỏ. *In vitro*, chống siêukhuẩn
R.D.

- Shrub; glomerule; ovary 2-loculare (*Lythrum fruticosum* L.).

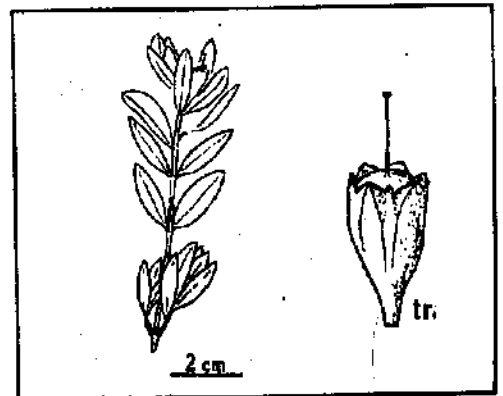

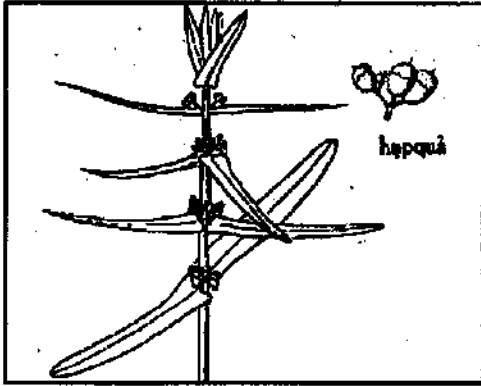
4068 - Pemphis acidula J.R. & G. Forst.. Bằngphi.

Tiểu mộc cao 3-4 m. Lá mọc đối, phiến nhỏ,
thon hẹp, mặt dưới dày lông bạc; cuống ngắn. Hoa
ở nách lá, trắng; dài 5-6 răng, có 10-12 cạnh;
cánhhoa màu rụng, tiểuhụy 10-12. Nang bị đài bao
lại, cao 3-4 mm.

Dưa biển.

- Shrub; limb silver hairy beneath.

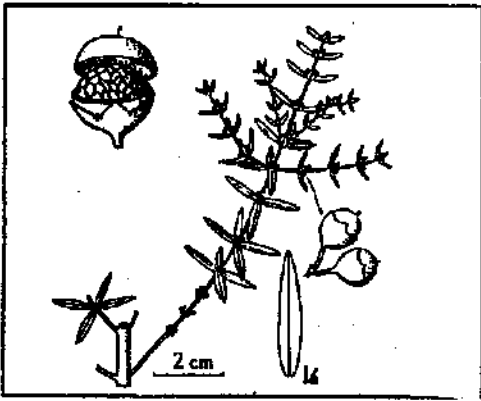

4069 - *Ammania auriculata* Willd.. Mùi-chó tai.

Cỏ cao 10-20 cm, không lông; nhánh có 4 cạnh. Lá hẹp, dài 2-6 cm, đáy phiến có tai, gân-phụ khó thấy. Tụ tán ở nách lá; hoa nhỏ, túp hân; dài 2 mm; cánh hoa 4, trắng hay tím tím; tiểu nhụy 4. Nang hình cầu, to 2-3 mm; hạt dẹp dẹp.

Đất ẩm, ruộng, N đến Phú quốc; II-VIII. Trái đắp làm phỏng (blistering agent).

- Herb; limb enlarged and auriculated on base; petals white or violaceous..

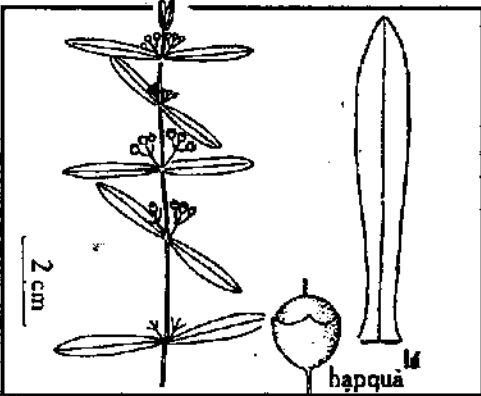

4070 - *Ammania baccifera* L. var. *baccifera* L. Mùi-chó nhiều-trái.

Cỏ cao 10-40 cm. Thân gần như vuông, không lông. Lá có phiến tròn dài hay thon hẹp (rộng 1-16 mm); gân-phụ không rõ. Chụm ở nách lá, hoa gần như không có, hoa rất nhỏ; dài cao 1 mm, vuông ở nụ; cánh hoa vắng; tiểu nhụy 4; vòi nhụy ngắn hơn noãn sào. Nang hình cầu, to 1,5-2 mm.

Ruộng mùa khô. Trị sốt, dòi-ăn.

- Herb 10-40 cm high; petals absent.

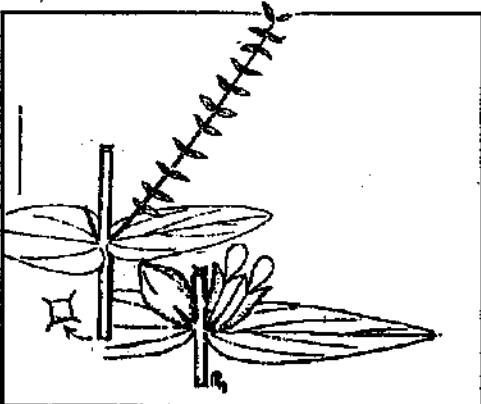

4071 - *Ammania multiflora* Roxb.. Mùi-chó nhiều-hoa.

Cỏ nhỏ, yếu, thường không nhánh, cao 10-20 cm; thân mảnh, rộng vào 1 mm, lông dài 2-4 cm. Lá không lông, hình muống dài 1,5-2 cm, đáy hẹp và có 2 tai. Tụ tán 3, hoa ở nách lá, cao vào 1 cm; hoa nhỏ; tiểu nhụy 4. Nang tròn, to 2,5-3 mm.

Ruộng, Thủ đức; XII, 3.

- Small unramified herb; leaves oblanceolate, auriculate on base

4072 - *Rotala cordata* Koehne. Luân thảo dị điệp

Cỏ nhất niên, cao 10-30 cm; rễ bất định nhiều; thân có cánh mỏng. Lá mọc đối, không cuống; phiến tròn dài, dài 1-2,5 cm, rộng 3-8 mm, lá nhỏ hơn ở nhánh có hoa. Gié 5 cm; hoa ở nách 1 lá hoa nhỏ; dài cao 2,5 mm, có răng; cánh hoa tím tím, xoan; tiểu nhụy 4(5); noãn sào không lông, vòi nhụy dài bằng. Nang không thò, 3 mảnh.

Nơi ẩm lầy: Huế, Công tum, Biên hòa; 4.

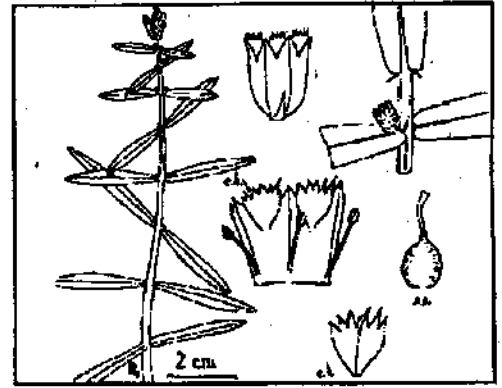
- Annual herb; stem winged; axillary spikes 5 cm long; capsules 3-valved (*R. diversifolia* Koehne).

4073 - *Rotala hexandra* Koehne. Luân thảo lục-hùng.

Cỏ nằm rời đứng, cao 40-50 cm; thân đỏ, rộng 3-3,5(10) mm. Lá mọc đối; phiến dài 2,5 cm, rộng 3-5 mm, đáy hơi có tai; lábe như kim. Hoa cô độc ở nách lá, cao 2-3 mm; lá đài 6, cánh hoa 6, có răng, tím tím; tiểu nhụy 6; noãn nhiều. Nang.

Ruộng lúa nổi, Lũtinh đến Cà mau; XI-I

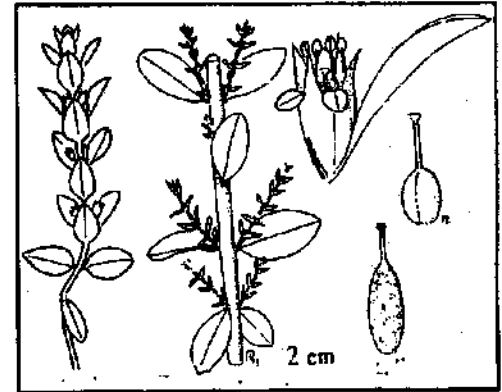
- Ascending glabrous herb; flowers axillary; petals 6, purplish.

4074 - *Rotala indica* (Willd.) Koehne in Engl. Luân thảo Ấn, Váy ốc.

Cỏ cao 4-30 cm; thân vuông, có nhánh sưng, nhỏ. Lá có phiến rộng 1,5-8 mm, xoan xoan ngược, bia cứng. Hoa ở nách lá, dài 3 mm; đài hình chuông, lá đài 4, nhỏ; cánh hoa 4, hương; tiểu nhụy 4. Nang cao 1,5 mm; mảnh 2.

Ruộng, đất ẩm lầy, đồng bằng; III-IV. Dùng như rau.

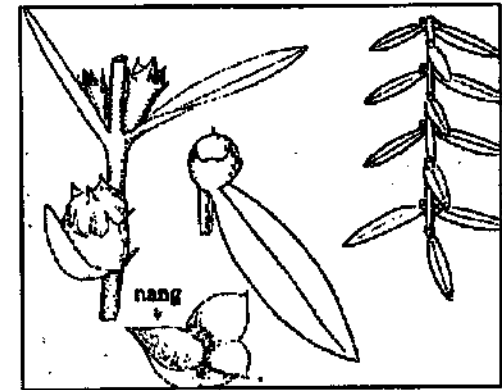
- Annual herb; petals pink; capsules 2-valved (*Ammania indica* Willd.).

4075 - *Rotala rosea* (Poiret) Cook. Luân thảo hương.

Cỏ cao 8-30 cm; thân vuông, thường đỏ. Lá mọc đối, không cứng; phiến bầu dục hay thon, dài 1-2,5 cm, đầu tù hay lõm. Hoa cô độc ở nách lá; đài 1-1,5 mm; lá đài 4-5 với 4-5 răng-gai xen kẽ; cánh hoa 4-5, trắng; tiểu nhụy 4-5. Nang cao 1,5 mm; mảnh 3-4.

Ruộng, nơi ẩm lầy, 10-1.500 m; I-XII.

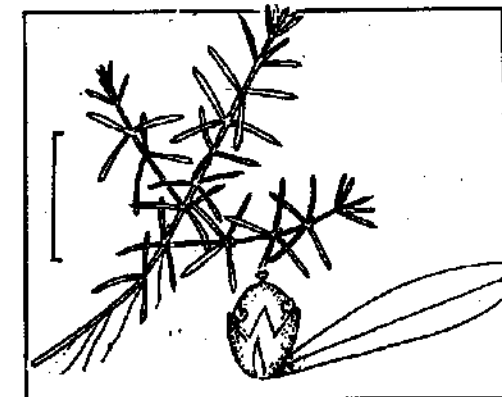
- Annual herb; flowers axillary; capsules 3-valved (*R. leptopetala* (Bl.) Koehne).

4076 - *Rotala mexicana* Cham. & Schlecht. Luân quả Mexico.

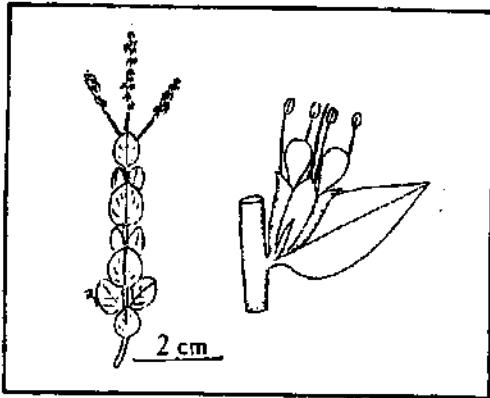
Cỏ nhỏ cao 3-20 cm, chìm, nổi hay nơi đất ẩm; thân vuông. Lá mọc chụm 3-5; phiến hẹp, dài 5-13 mm, rộng 1-2 mm, lá khisinh ngắn hơn. Hoa ở nách lá, nhỏ, không cánh hoa; đài 4-5 răng; tiểu nhụy 2-3, gắn giữa ống dài; vòi nhụy ngắn. Nang tròn; mảnh 2-3; hạt nhiều, đen.

Khắp Việt Nam.

- Limnophyte immersed or not; flowers apetalous; capsules 2-3-valved.

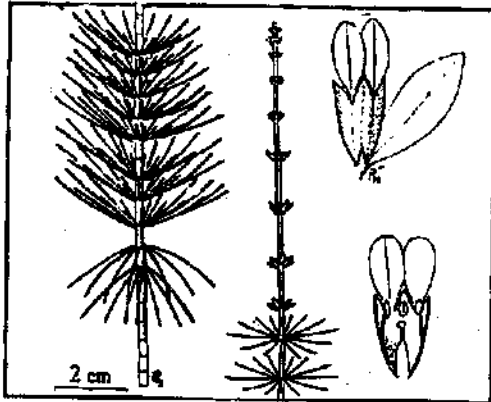

4077 - *Rotala rotundifolia* (Hook. f. ex Roxb.) Koehne. Luân thảo lá-tròn.

Cỏ nhất niên; thân vuông, nằm rồi đứng, cao 10-30 cm. Lá có phiến *xoan ngược hay tròn*, dày có khi hình tim, không lông; cuống rất ngắn. Gié hay chùm như gié có lá hoa nhỏ; hoa nhỏ; đài cao 2 mm; cánh hoa 4, dài hơn răng đài. Nang 3-4 mảnh; hạt nhiều, nhỏ.

Nơi ẩm lầy, trung và cao nguyên; IV. Đáp trị nơi đỏ, sung do lạnh, hóachất..

- Annual herb; limb ovate or orbicular; capsules 3-4-valvate.

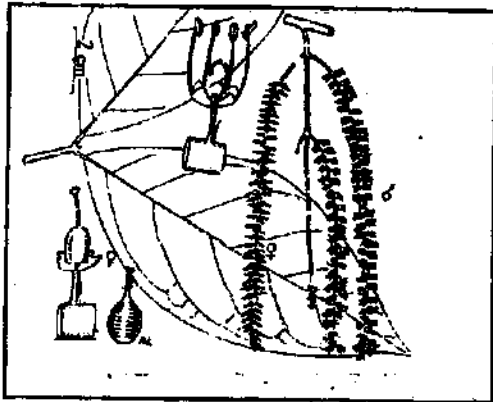
4078 - *Rotala wallichii* (Hook. f.) Koehne. Luân thảo Wallich.

Thùysinh chìm, dài 60-80 cm, lông rộng 2 mm, dài 5-7 cm. Lá *mọc vòng, đến 18*, dài 1-2 cm, rộng 0,5 mm. Gié khisinh, cao đến 20 cm, có lá hoa cao 2 mm; cánh hoa *đỏ-tím*, cao 2 mm; tiểunhụy 4 gấn, giữa đài, váy 4; noãn sào 4 cạnh. Nang 2(4) mảnh.

Ruộng: Long Xuyên, Đồng Tháp, Càtho; XI-XII.

- Immersed hydrophyte; flowers purplish; capsules 2(4)valvate.

CRYPTERONIACEAE : họ Lôi.

4079 - *Crypteronia paniculata* Bl. var. *affinis* (Pl.) Beus.. Lôi. Dạimộc cao 12-30 m, dạng giống Bànglăng. Lá *không có lábe*, cuống 6-10 mm, có lông mịn, màu tím; phiến có *lông mịn* mặt dưới. Chùm kép, dài 20 cm; hoa nhỏ, 5-phần, *không cánh hoa*; lá đài 0.3-0.5 mm; tiểunhụy 5; noãn sào 2 buồng, đínhphôi trung trụ với nhiều noãn. Nang hơi xoan, nở làm 2 mảnh; hạt có cánh. Rừng luôn luôn xanh, thường dựa suối, bình nguyên, từ Hàsonbình đến Phúquốc; X-XII, 1-2. Lá non ăn như rau. Var. *paniculata*: nang hình cầu, nhánh không lông, lá dài 1 mm, chùm đến 30 cm; 10-1.700 m.

- Tree 12-30 m high; limb glabrous or pubescent; flowers apetalous; capsules (*C. glabra* l.).

THYMAELAEACEAE : họ Trâm hương.

4080 - *Aquilaria crassna* Pierre ex Lec.. Dó bầu, Trâm.

Dạimộc 4-10 m, vỏ xám. Lá có phiến dài 8-15 cm, dai, bìa dày, mặt dưới có lông, gân-phụ 15-18 cặp. Tán trên rộng dài 2-3 cm; hoa lưỡngphái; đài trắng, hình chuông có *nhiều lông ở miệng*; tiểunhụy 10. Nang dẹp, dài 4 cm; mảnh 2; hạt thường 1, có phụộ dài.

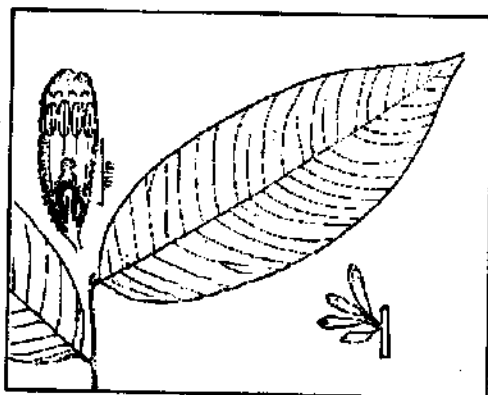
Phúkhánh, Bảolộc, Phúquốc. Gỗ nhiễm nấm, lâu năm cho ra Trâm; Trâm tốt ở Ninhhoa; Trâm kynam mắc nhất. Bó, phẩndương; trị đau bụng, đau baotử, mùa, ỉa; khángsinh, chống vikhuẩn lao; trị nọc rắn.

4081 - *Aquilaria baillonii* Pierre ex Lec. Dó Baillon.

Đại mộc cao 3(10) m; nhánh mảnh, lúc non có lông nằm; chồi có lông to. Lá có phiến xoan tròn dài, to 13-15 x 5-6,5 cm, mỏng, chót có mũi, gân-phụ mảnh, nhiều, lồi 2 mặt, bìa rìa lông mịn; cuống 5-7 mm, có lông mịn. Chùm ngắn; hoa dài 1 cm; lá dài đứng; phiến 10, nhỏ, có lông; tiểu nhụy 10; nõn sào đầy lông.

Rừng hảo-ấm, 200-900 m: Bình trị thiên, Quảng Nam Đà Nẵng.

- Tree 3-10 m high; limb ovate oblong; staminodes 10.

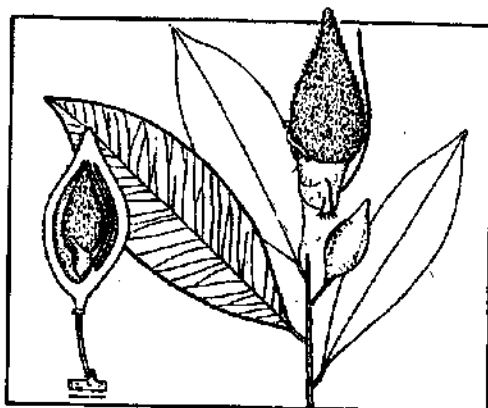

4082 - *Aquilaria banaensis* Phạm Hoàng. Dó Bana.

Tiểu mộc cao 2-3 m; nhánh mảnh, lúc non có lông nằm thưa. Lá có phiến thon hẹp, to 5-10 x 1,6-3,5 cm, đáy nhọn, chót có mũi, không lông, dai, gân-phụ nhiều, cách nhau 1,5-3 mm, lồi 2 mặt; cuống 6-8 mm. Phá hoa ngoài nách lá, 3-4 hoa. Trái đẹp đẹp, thon, 2,5 x 1,2 cm, vàng nâu; mảnh dày 1 mm; hạt 1, có phlob do hợp điểm dài 3-4 mm.

Rừng hảo-ấm 900 m: Quảng Nam Đà Nẵng: VII.

- Treelet 4 m high; costa raised on 2 surfaces; capsules 1-seeded.

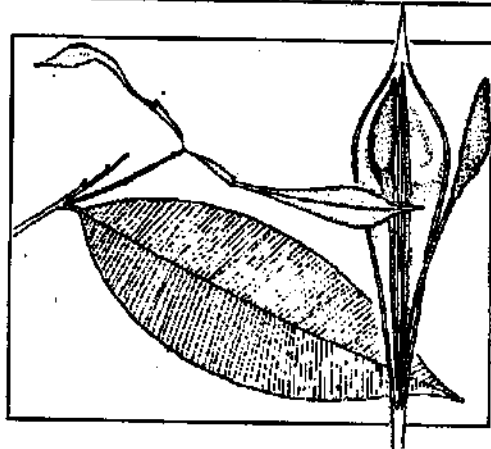

4083 - *Gyrinops vidalii* Phạm Hoàng.

Tiểu mộc; nhánh mảnh, lúc non có lông to nằm. Lá có phiến bầu dục-tròn dài, 7-11 x 3-4,5 cm, chót thon có đuôi, mỏng, dai, không lông, gân-phụ rất mảnh, cách nhau 1-3 mm, bìa uốn xuống và có 1 gân bìa; cuống 5 mm. Phá hoa như tán ít hoa; hoa 5-phân, cao 7-10 mm; lá dài 1,5 mm, phiến hoa 5; tiểu nhụy 5. Nang dài 3 cm, có mũi và có cọng dài; hạt 1, phlob do hợp điểm dài.

Là.

- Treelet; limb with dense costae; seed 1, with long chalazic appendix.

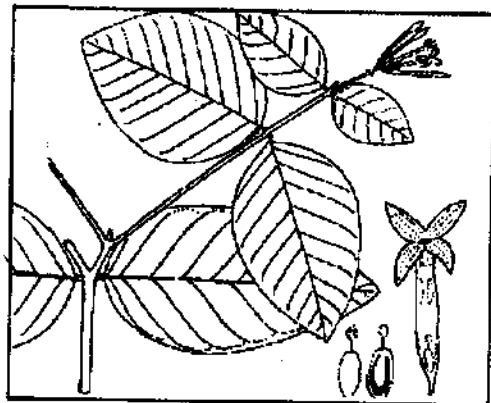

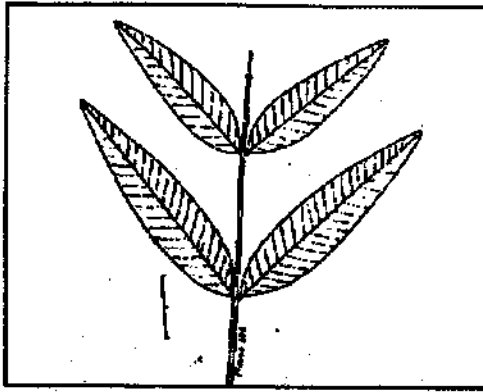
4084 - *Wikstroemia androsaemifolia* Decaisne. Dó miết xoan.

Tiểu mộc đến 2,5 m; thân to 4 cm; nhánh thường chẻ hai, lúc non có lông nằm. Lá có phiến xoan đến thon, to 4-6,5 2,5-3,8 cm, đáy tròn, gân-phụ 10-13 cặp; cuống 2 mm, có đốt ở đáy. Phá hoa ngắn; cọng hoa 1,5 mm; ống dài 7-8 mm, tai 4; tiểu nhụy 4-4; nõn sào có lông. Trái tròn dài, đỏ; hạt 1.

Thân làm giấy tốt; lá trị sán-lá cho giasúc: Bình trị thiên, Côn Sơn.

- Shrub to 2,5 m tall; petioles articulated; berries red, 1-seeded.

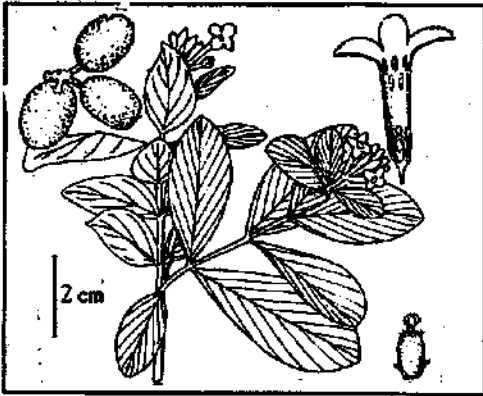

4085 - *Wikstroemia cochinchinensis* Phạmhoàng. Dó-miét Nambộ.

Tiểumộc cao 2 m; nhánh có lông mịn, lông dài 3-4 cm. Lá có phiến *thon*, to 4,5-7,5 x 1,3-1,7 cm, đáy tẻ, chót thon tẻ, gân-phụ 19-25 cặp, không lông, *nâu đen* mặt trên, *nâu đậm* mặt dưới, bìa uốn xuống; cuống 1-2 mm. Tután ở ngọn nhánh, rộng 1 cm, có lông nằm; hoa dài 13 mm, có lông thưa; noãn sào có lông.

Dựa rạch, núi Dinh.

- Shrub 2 m tall; leaves lanceolate, shortly petiolated; umbel; flowers 13 mm long.

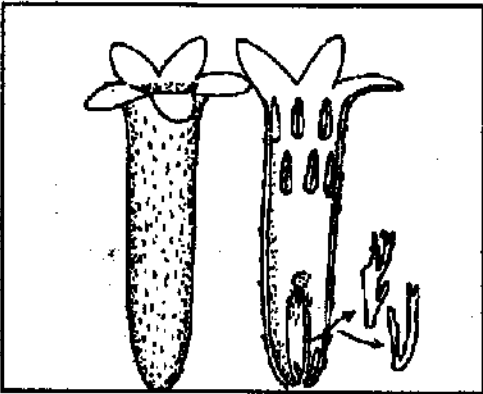

4086 - *Wikstroemia indica* (L.) C.A. Mey.. Dómiét Ân, Dó-cành; Indian Wikstroemia.

Bụi cao 0,5-1 m. Lá có phiến không lông, xoan, xoan ngược, chót tẻ, không lông. Chùm 2-7 hoa *xanhxanh*; ống dài dài 1 cm, mang 8 tiểuhụy gắn theo 2 tầng; noãn sào thượng, không lông. Phi quả đỏ; hạt 1, ngoai phôi như mỏng.

Rừng còi, 0-1.300 m, từ B đến Nhatrang; V-VII. Vỏ thuốc cá, làm giấy tốt. Thân và lá có hoạt tính chống bướu và ung thư. Rễ trị tê thấp, đập, ung, bệnh do nấm...

- Shrub to 1 m tall; flowers greenish; berries red.

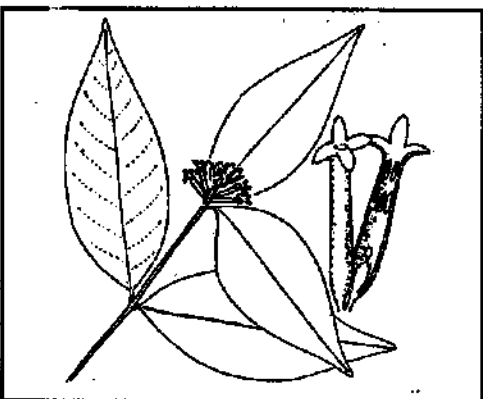

4087 - *Wikstroemia dolichantha* Diels. (*Diplomorph dolichantha*)

Tiểumộc; nhánh non có lông. Lá mọc xen; phiến thon đến tròn dài-thon, chót nhọn, to 20-25 x 6-10 cm, dẹt, mặt dưới mốc mốc; gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Phát hoa ở chót nhánh; hoa không lá hoa; hạ hoa cao 9-10 mm, có lông nằm; tai 5, xoan; tiểuhụy 10; *vảy như phiến chẻ thành 1-4 tai*; noãn sào có lông. Trái khô, quả bì mỏng; hạt 1, to 4 mm.

Thuận hải.

- Shrub; underleaves glaucous; dry fruit, 1 seeded.

4088 - *Wikstroemia meyeniana* Warb.. Dó-miét Meyen, Dó lá-dài.

Tiểumộc cao 1-3 m; nhánh non có lông, lông dài 3-6,5 cm. Lá có phiến xoan đến thon, to 4,5-10 x 2-4,5 cm, đáy tròn tròn, chót thon, *dẹt*, không lông, mặt trên oliu lợt, gân-phụ 9-14 cặp, mảnh, lồi 2 mặt, bìa uốn xuống; cuống 3-4 mm. Chùm như *tán không rộng*; hoa vàng xanh, dài đến 2 cm; lá dài dày; tiểuhụy 4-4. Phi quả *đỏ đỏ*, to 8 x 6 mm; hạt 1.

Rừng còi, ven rừng, 0-1.500 m; I-XII, 8-12.

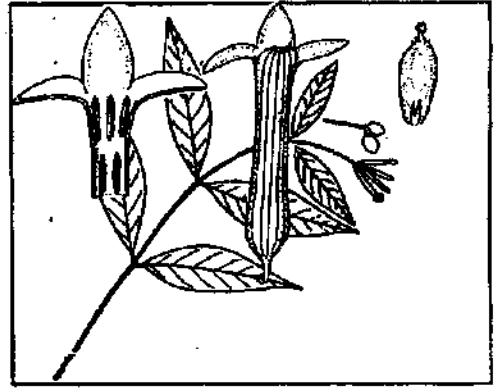
- Shrub to 3 m high; leaves glabrous; flowers yellowish green; berries red, 1-seeded (*W. longifolia* Lec.).

4089 - Wikstroemia nutans Champ. ex Benth. Dó-miết nghiêng.

Tiểumộc cao 1-1,5 m; nhánh mảnh, không lông, lông dài, nâu đậm. Lá có phiến thon, to 3,5-4,5 x 1,2-2 cm, đáy chót buồm, chót nhọn, gân-phụ mảnh, 10-13 cặp, bìa hơi uốn xuống; cuống 1-2 mm, có đốt ở đáy. Tán ở chót nhánh, thông trên rộng dài; hoa 3-8, cao 12 mm; lá đài 4; tiểuhụy 4-4; vảy quanh noãn sào. Quả như quả hạch cứng to 6 x 4,5 mm; hạt 1.

Quảng Ninh.

- Shrub 1,5 m high; petioles articulated; flowers 12 mm long; fruits 1-seeded.

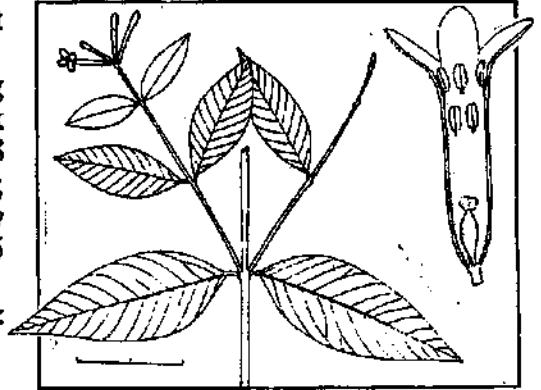

4090 - Wikstroemia poilanei Leandri. Dó-miết Poilane.

Tiểumộc cao 1 m; nhánh tròn, mảnh, không lông, theo lá lồi. Lá có phiến xoan nhọn, to 4-5 x 1,5-2 cm, mỏng, nâu đậm mặt trên, gân-phụ 12-18 cặp; cuống 2,5-3 mm. Tán ở chót nhánh, 8-10 hoa; hoa dài 8-11 mm, lục dợt; tiểuhụy 4-4, tiểuhụy trên thò; noãn sào có lông. Trái đỏ đậm, to 7 x 5 mm; hạt 1.

Rừng vùng núi cao 1.400-1.800 m: Bình Trị Thiên, Quảng Nam Đà Nẵng.

- Shrub 1 m high; leaves membranous; flowers light green; berries dark red.

4091 - Rhamnoneuron balansae Gilg. Dó-gân, Dó Balansa.

Daimộc cao đến 10 m, hay bụi (Tr); nhánh non có lông. Lá trông giống như lá Sao, dài 8-11 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ngắn nằm, xoan thon, gân-phụ khít, 12-18 cặp; cuống 4-6 mm, có rãnh có lông. Tán kép ở ngọn, có rộng dài; tán 4 hoa; hoa cao 18 mm, có lông mặt ngoài, tai 4, cao 2-3 mm; tiểuhụy 8, sắp theo 2 mực; noãn sào đầy lông trắng; noãn 1, treo. Quả vàng, trong dài; hạt 1.

Bavi; VI-VIII.

- Tree 10 m high; leaves appressed hairy beneath; achenes yellow, 1-seeded.

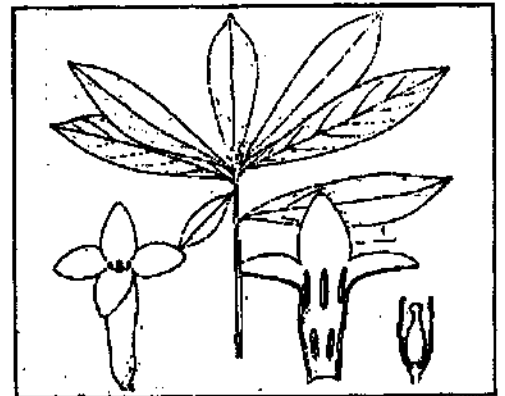

4092 - Daphne bolua Hamilt. ex G. Don. Dó Bôlua.

Tiểumộc 1 m; nhánh non có lông. Lá có phiến thon ngược, 7-17 x 1,7-3 cm, đáy nhọn, đầu tù, mỏng, không lông, gân-phụ 10-11 cặp, mịn; cuống 4-6 mm, có đốt ở đáy. Hoa đầu không rộng ở ngọn, 3-7 hoa; hoa lưỡng phái; đài dài 12 mm, lá đài 4, dài; tiểuhụy 4-4; noãn sào có rộng. Trái mập, 13 x 9 mm.

Rừng thưa, 1.300-1.600 m: Lào Cai; VIII-XII, 8-12.

- Shrub 1 m high; leaves glabrous; fruit fleshy, 1-seeded.

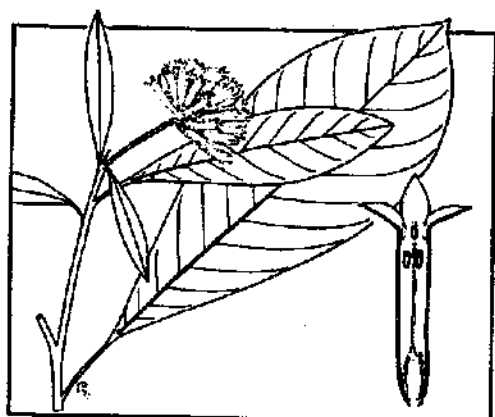

- 4093 - *Daphne composita* (L. f.) Gilg. Dó-kép.
Tiểu mộc 1-3 m. Lá mọc xen, phiến bầu dục thon, 2,5-7 x 1,5-3 cm, chót nhọn, mặt dưới mốc mốc, gân-phụ 9-15 cặp, không lông. Hoadầu có cọng dài, láhoa 2, đỏ-nâu; hoa 5-8, bao hoa trắng, có lông mặt ngoài; tiểuhụy 8; noãn sào có lông ở phần trên. Quả 1-1,5 x 0,5 cm, đỏ rồi đen.

Rừng ẩm 1.000 m trở lên: Bìnhtrị thiên, Bạch mã, Ngoc linh, Langbian; XII-III. Lá có thể độc.

- Shrub 1-3 m high; perianth white; berries red then black, 1-1.5 cm long.

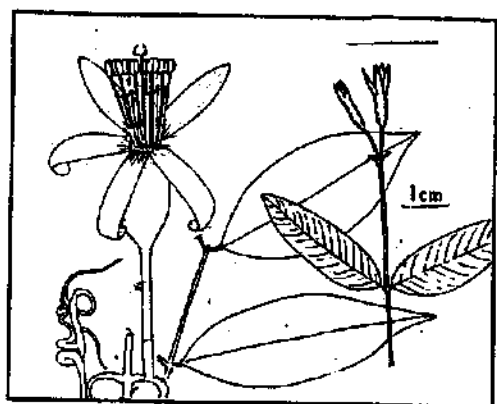

- 4094 - *Edgeworthia gardneri* (Wall.) Meissn.. Dó Bắc phương; Paper Bush.

Tiểu mộc cao 2 m; nhánh non có lông. Lá có phiến thon ngược đến bầu dục, 6-11 x 2-4 cm, đáy nhọn, chót tằm, không lông, gân-phụ 14-16 cặp, bìa uốn xuống; cuống 1-1,5 cm. Hoadầu hiện trước lá, bán cầu; hoa vàng, thơm, cao 15 mm, dày lông ngà; lá đài 4; tiểuhụy 4-4; noãn sào dày lông. Trái hơi mập, trong dài.

Lúc xưa có lẽ Tr: Phúkhánh, để làm giấy tốt.

- Shrub to 2 m; capitulum of tomentose yellow fragrant flowers (*Daphne gardneri* Wall.).

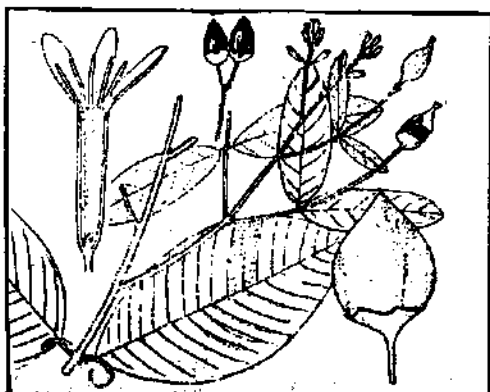
- 4095 - *Linostoma decandrum* (Roxb.) Wall. ex Endl.. Dó muỗi-tiểuhụy.

Tiểu mộc; nhánh yếu, không lông; lông dài. Lá mọc đối; phiến dài, láng, không lông, gân-phụ mảnh, cách nhau 2 mm, bìa dày. Tán phòng 5-6 hoa, có 2 lá hoa to, mỏng, tái; hoa lưỡngphái, cao 12 mm; lá đài 5, tiểuhụy 10, tiểuhụy xen kẻ lá đài có 2 phụ bộ chống chịu; noãn sào có lông; đĩa mật 10 thùy.

Vỏ thuốc cá. Côngtum, đèo Braian, Phú quốc; XI. Thân là Thầnxathâm, cho Trầm Xànhét, không tốt.

- Shrub; leaves opposed, glabrous; corymb with 2 developed whitish bracts.

4066 - *Kerrdora laotica* Gagn. Dại mộc cao 6 m. Giống này gần *Linostoma*, khác ở: 1- bao hoa hẹp lại dưới giữa; 2- tiểuhụy gần như không chỉ; 3- nụ nhỏ; 4- lá mọc xen cả. Lào.

- 4097 - *Enkleia siamensis* (Kurz) Nevl.. Dó leo.

Dây leo; nhánh non có lông như nhung sát, vàng nâu. Lá mọc đối; phiến dài, dày, mặt dưới có lông sát vàng-nâu, lá non vàngvàng, gân-phụ 20-22 cặp, chạy thành một gân ngay bìa. Trái rộng 6-8 mm.

Phanrang; 6.

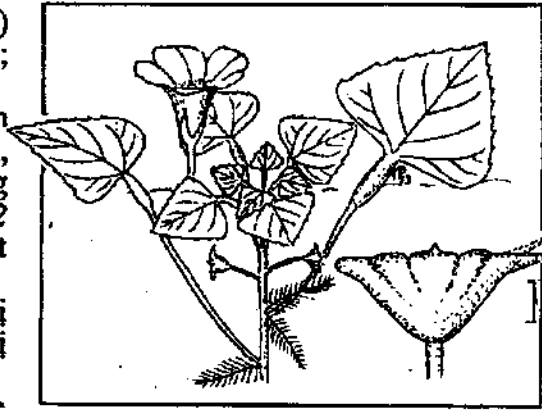
- Climber; branches brownish velvety; leaves yellow brown pubescent beneath (*E. malaccensis* auct. non Griff.).

4098 - *Trapa bicornis* Osb. var. *cochinchinensis* (Lour.) Gluck. ex Steenis. Ấu; Water chesnut, Horne Chesnut; Chataigne d'eau, Macré.

Cỏ thủy sinh nổi, gốc dính vào bùn. Lá xanh đậm, mặt dưới có lông dày, nâu; cuống dài 5-20 cm, hơi phình ở 1/3 trên, dẹt. Hoa trắng, cánh hoa dẹt dài 1,5 cm; đĩa mật vàng; tiểu nhị 4. Bề quả có 2 sừng tà hay nhọn, thân cao 2-3 cm; hạt có một túi diệp to, một nhỏ, dày bột.

Tr ở ao, đầm bình nguyên; I-XII. Thuliêm, tri ia, làm tăng sự tiết mật. Ở Cambodge, quả bị trĩ sốt và bở; ở Trung quốc, trĩ ung thư.

- Hydrophyte; flowers white; akene bicornate (*T. cochinchinensis* Lour.).

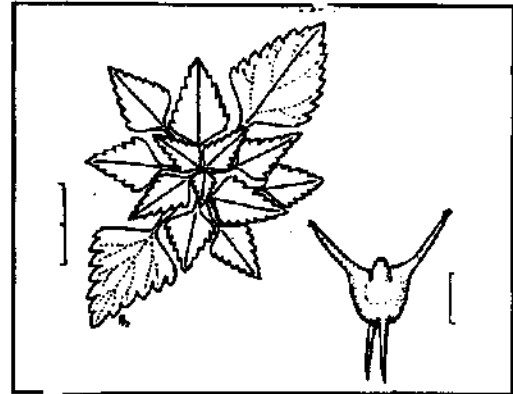

4099 - *Trapa incisa* Sieb. & Zucc. Ấu đại.

Cỏ thủy sinh có thân trong nước và lá chụm ở chót nhánh, nổi sát dưới mặt nước. Phiến tam giác, bìa có răng to, gân-phụ 3 cặp; cuống 1-2 cm, hơi phình. Hoa trắng; cánh hoa cao 1 cm; tiểu nhị 4. Bề quả có 4 sừng, 2 hướng lên, 2 xu, thân trái to vào 1 cm; túi diệp không bằng nhau, dày bột.

Yên Bái, Sơn Tây, Hà Nội, Quảng Trị.

- Immersed hydrophyte; akenes 4-horned (*T. maximowiczii* Korsh. var. *tonkinensis* Gagn.).

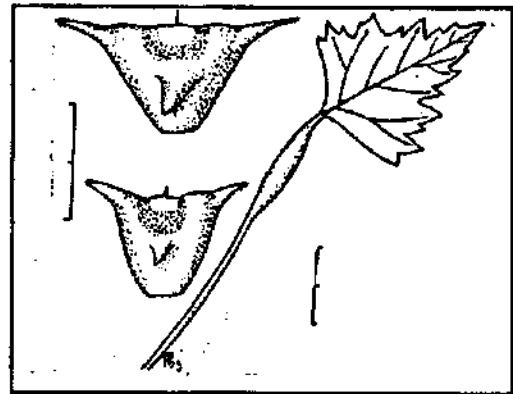

4100 - *Trapa natans* L. var. *pumila* Nakano. Ấu nước.

Cỏ thủy sinh nổi, khá to. Lá có cuống dài đến 10 cm, phình ở 1/3 trên; phiến tam giác, xẻ khá sâu, dày, mập, gân-phụ 4-5 cặp. Hoa có cọng dày, có lông; đài có lông. Bề quả có thân to, cao vào 2 cm, và 4 sừng nhọn, 2 trên ngang, 2 dưới hướng xuống; túi diệp không bằng nhau, dày bột.

Hà Nội, Bình Trị Thiên, Quảng Nam; 6-7. Trái có bán ở chợ như 4099.

- Floating hydrophyte; leaves incised; akenes 2 cm high.

MYRTACEAE : họ Sim

1a - lá mọc xen; nang

2a - tiểu nhị thành 5 bó; cánh hoa rời

3a - gié; lá thơm đầu-gió

3b - tụ tán

2b - tiểu nhị rời

3a - đài thành chóp rụng sớm

3b - cánh hoa rời

4a - lá hẹp; tiểu nhị thô dài

4b - lá như kim; tiểu nhị chỉ ngắn

1b - lá mọc đối; trái không tự khai

2a - lá có 3 gân chính

3a - hoa 5 cánh hoa; vòi nhụy không lông; trái có vách ngang

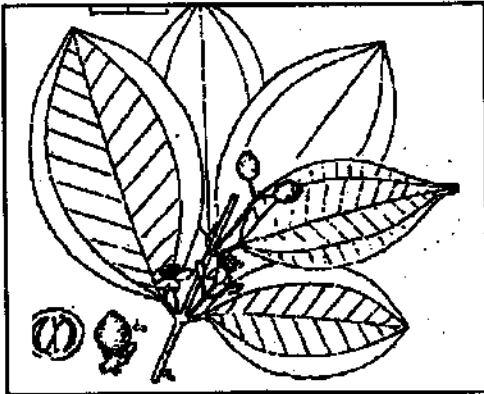
Melaleuca
Tristaniopsis

Eucalyptus

Callistemon
Baeckea

Rhodomyrtus

- 3b - hoa 4 cánhhoa; vòi nhụy không lông; trái không vách ngang *Rhodamnia*
- 2b - lá gân lông chim
- 3a - quả nhiều hạt *Psidium*
- 4a - to hơn 1 cm *Decaspermum*
- 4b - nhỏ hơn 1 cm
- 3b - quả một vài hạt (*Eugenia xua*, nghĩa rộng) *Cleistocalyx*
- 4a - lá dài dính nhau từ nụ, và rơi trọn; hạt dính vào nõiquảbì
- 4b - lá dài rời nhau, có khi rất nhỏ
- 5a - baophấn rế ở đáy, nở do một kẽ ngắn hay lỗ; chỉ rất ngắn; tửdiệp dính nhau *Acmena*
- 5b - baophấn songhàng, nở dọc
- 6a - dài dựng trên nõansào; hạt dính vào nõiquảbì *Syzygium*
- 6b - dài không đứng cao trên nõansào; hạt không dính vào nõiquảbì; trái thông, có khía. *Eugenia*

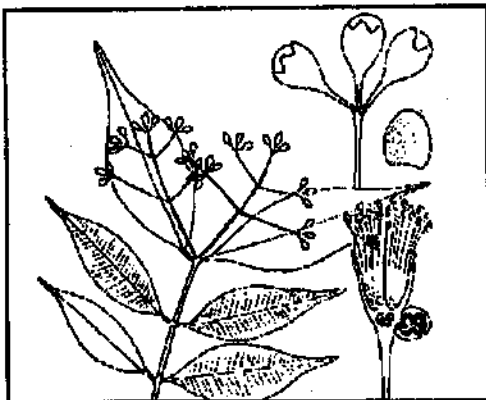

4101 - *Rhodamnia dumetorum* (Poir.) Merr.. Tiểusim; Silver Back.

Tiểumộc; vỏ xám đỏđỏ, nhánh hơi vuông. Lá mọc đối; phiến thon hay xoan, chót có mũi hay không, mặt dưới mốc trắng, gân chánh 3. Chùm ngắn ở nách lá; hoa trắng; tiểunhụy nhiều; nõansào hạ, có lông. Quả đen chói, có lông trắng dễ rụng; nạc ngọt; hạt vàng, to 2,5-3 mm.

Rừng, rừng còi: BTN từ Hòn Gay đến Phúquốc; I-XII, 2-8. Theo Scott (1979), *R. cinerea* Jack không có ở Đôngduong. Dượcdụng như *Rh. dumetorum*: rế, lá trị đau bao tử, cho phụ nữ sau sanh uống tốt.

- Treelet; leaves white beneath; flowers white; berries black (*Myrtus dumetorum* Poir.; *R. trinervia* auct. non Bl.; *Pternandra discolor* Cogn.).

4102 - *Decaspermum gracilentum* (Hance) Merr. & Perry. Thập tử mảnh. Tiểumộc 1-4 m; nhánh không lông, nhánh già xám trắng. Lá nhỏ; phiến xoan, 5,5 x 2 cm, chót có đuôi, mặt trên láng, gân mịn, cách nhau 1,5 mm, mặt dưới nâu đậm, gân cách bia 2 mm; cuống 4 mm. Chùm-tụ tán ở nách lá và ngọn, cao 2-3 mm; cọng như chỉ; hoa 4-phần; đài 1,5 mm; cánhhoa 3 mm, trắng; tiểunhụy nhiều; nõansào 2-3 buồng. Trái tròn, to 3-5 mm, đen.

Quảngninh, Côngtum; XI.

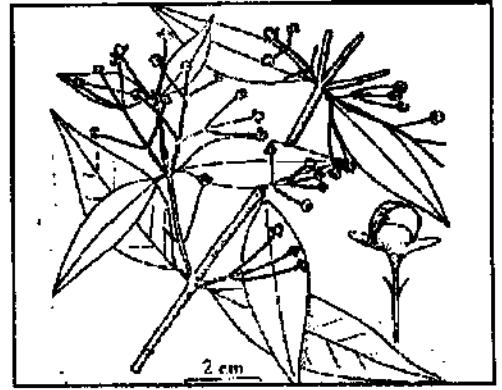
- Treelet 4 m tall; flowers 3-4-merous; berries 3-4 mm across (*Eugenia gracilentum* Hance; *D. fruticosum* auct. non Forst.).

4103 - Decaspermum parviflorum (Lam.) J. Scott.
Thập tử hoa-nhỏ.

Tiểu mộc; nhánh mảnh. Lá có phiến mỏng, thon, chót nhọn, mặt dưới có tuyến nhỏ. Chùm tán ngắn ở nách lá; hoa tạp phái; dài 4-5 lá đài; cánh hoa 4-5, cao 4 mm; tiểu hụy nhiều; noãn sào 4-6 buồng. Quả tròn, to 4-5 mm.

BTN, từ Hà Nội, Bavi, qua Langbian, Langhanh, đến Conson.

- Treelet; leaves glandulous beneath; ovary 4-6-loculare; berries 4-5 mm across (*Eugenia parviflora* Lam.; *D. paniculatum* (Lindl.) Kurz).

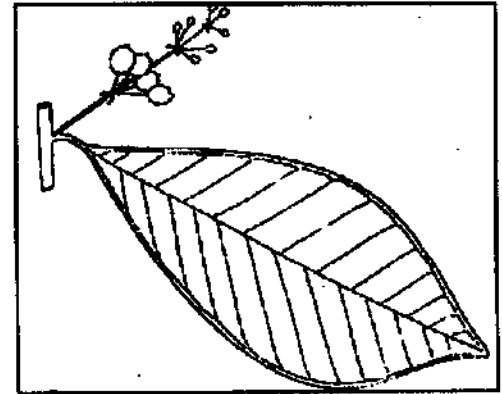

4104 - Decaspermum montanum Ridl.. Thập tử núi.

Đại mộc đến 10 m; thân to 20 cm; nhánh tròn. Lá có phiến xoan ngược hay hình muỗng, to 9-10 x 4 cm, rộng ở 1/2 trên, nâu đậm mặt trên, nâu đỏ mặt dưới, gân-phụ rất mảnh, gân cách bìa 1 mm, bìa uốn xuống; cuống dài 1 cm, đen. Chùm có tầng, cao 4-5 cm; rộng 6-7 mm; hoa nhỏ, (3)4(5)-phân; cánh hoa trắng, to 3 mm; tiểu hụy dài 3 mm, trắng. Quả tròn, to 4-6 mm, đỏ đậm; hạt 3-5.

Nơi khô.

- Tree to 10 m high; leaves obovate or oblanceolate; calyx 5-toothed (*D. cambodianum* Gagn.).

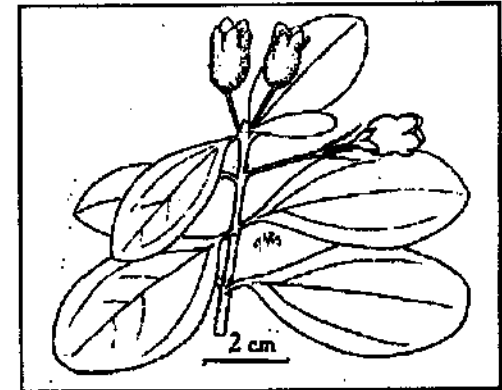

4105 - Rhodomyrtus tomentosa (Ait.) Hassk.
Hồng sim; Rose Myrtle, Downy Myrtle, Hill Gooseberry.

Tiểu mộc cao đến 1,5 m. Lá có phiến xoan, bầu dục, đầu tù, mặt dưới trắng và có lông dày, gân chánh 3. Hoa cồng cộc hay tán 3-hoa; dài có lông, lá đài 4-5 mm; cánh hoa đỏ tươi, cao 1,5-2 cm; tiểu hụy nhiều; noãn sào hạ. Quả tím, có lông nằm mịn.

Rừng còi, rừng thưa, ven rừng, 10-1500 m; I-XII. Lá dùng nhuộm đen. Trị ỉa lỏng; dùng rửa vết loét, thuiễm; chống bướu...

- Shrub 1.5 m high; leaves whitish beneath; flowers red; berries (*Myrtus tomentosa* Aiton).

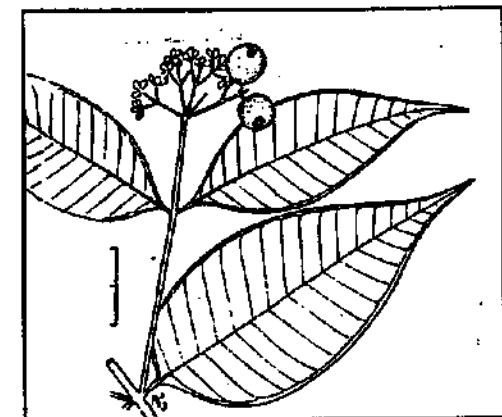

4106 - Acmena acuminatissimum (Bl.) Merr. & Perry.
Thoa.

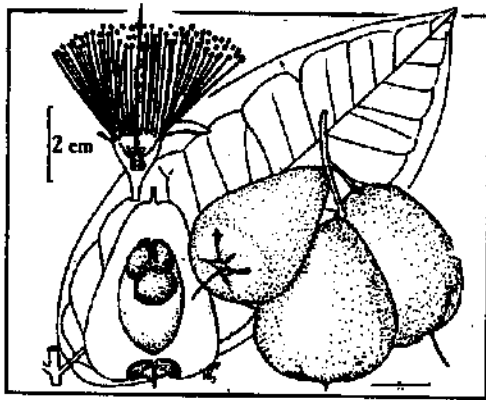
Đại mộc cao đến 35 m, nhánh tròn hay hơi vuông, không lông. Lá có phiến xoan, xoan rộng, 7-16 x 3-7 cm, chót có đuôi dài, đáy tù, tròn, từ hẹp trên cuống; gân-phụ cách nhau 4-6 mm, gân cách bìa 1-3 mm; cuống 4-10 mm. Phấn hoa ở chót nhánh, cao 3-4 cm; hoa nhỏ; dài 3-4 mm; cánh hoa nhỏ; tiểu hụy nhiều, chỉ rất ngắn. Trái tròn, to 10-20 mm, đỏ đen; hạt 1.

Rừng đến 900 m: Công tum, đến N; VIII-IX, 1-2.

- Tree to 35 m high; flowers small; anther poricidal; berries (*Eugenia acuminatissima* Bl.).

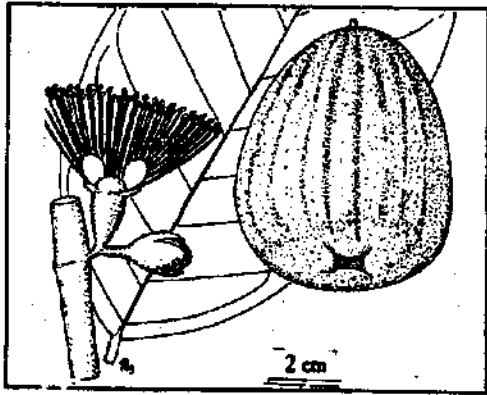

4107 - *Syzygium semarangense* (Bl.) Merr. & Perry. Mận, Roi; Water Apple; Jamerose.

Đại mộc nhỏ; nhánh non hơi vuông dẹp. Lá có phiến to, hơi thơm, đáy tròn hay hơi hình tim, gân bìa 2; cuống 4-8 mm. Chùm tụ tán ở nách lá nhánh non, cao 3-4 mm; cánh hoa trắng, 4; tiểu nhị nhiều, trắng; noãn sào hạ; vòi nhụy xanh, dài. Quả trắng, hương hay xanh; hạt nâu, 0-4.

Tr khắp bình nguyên; 1-12. In vitro, chống siêu khuẩn trái-rạ và R.D.

- Cultivated (*Myrtus samarangense* Bl.; *Eugenia aquaea* Burm.f.; *E. formosa* Wall.; *E. javanica* Lam. p.p.).

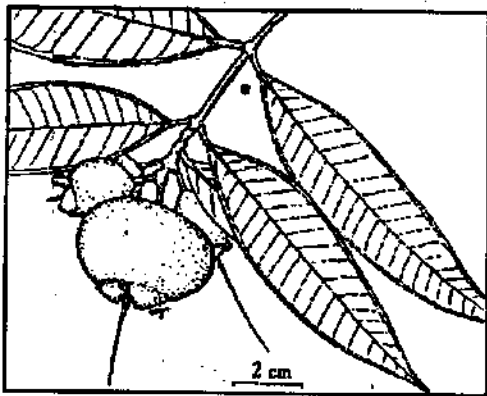

4108 - *Syzygium malaccense* (L.) Merr.. Điều đỏ; Malay Apple.

Đại mộc nhỏ. Lá có phiến xanh đậm, dày, không lông, láng, dài đến 35 cm; cuống 1-1,5 cm. Phát hoa ở phần không lá của nhánh; hoa ít, to; lá dài rộng, cao 5-8 mm; cánh hoa đỏ; tiểu nhị rất nhiều, dài 2,5-3,5 cm, đỏ. Quả đỏ đậm ít khi trắng; nạc trắng, chua chua, nhiều nước; hạt 1, tròn, to

Tr; III-VI.

- Cultivated (*Eugenia malaccense* L.).

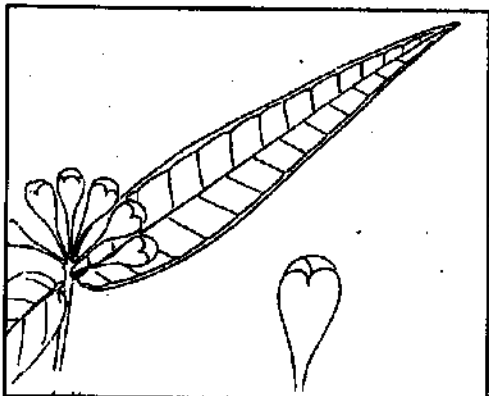
4109 - *Syzygium jambos* (L.) Alston. Lý, Bò đào, Giỏi; Jambos.

Đại mộc nhỏ; vỏ nút mịn, xám hồng hồng. Lá có phiến xanh đậm, không lông, đáy nhọn, gân-phụ 13-17 cặp, gân bìa cách bìa 2-5 mm. Chùm ở ngọn nhánh; nụ xanh; cánh hoa 1,3 cm, trắng xanh; noãn sào hướng; tiểu nhị nhiều, trắng. Quả vàng vàng, thơm; nạc xốp, ít nước ngọt; hạt xám.

Tr: Hà Nam Ninh đến Nam; II-VIII, 6-8.

Lá trị đau mắt; vỏ thui liếm. Trái tốt cho gan.

- Small tree; leaves lanceolate; flowers white; berries yellowish.

4110 - *Syzygium jambos* var. *silvaticum* (Gagn.) Merr. & Perry.

Đại mộc nhỏ. Lá có phiến xoan tròn dài hay thon, đáy tròn hay hơi lõm, dày dầy, láng, không lông, gân-phụ như trên; cuống ngắn. Phát hoa ở chót nhánh, nhánh rất ngắn. Trái chứa 3-4 hạt.

Rừng dày; Bình Trị Thiên, Công Tum, Đồng Nai, Phú Quốc.

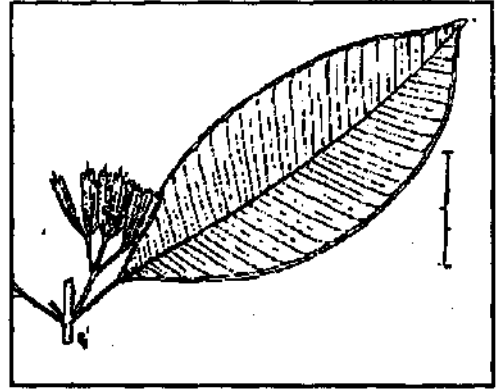
- Wild form of this species (*E. jambos* var. *silvaticum* Gagn.).

4111 - *Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & Perry.
Đinh hương; Clove; Clou de Girofle.

Đại mộc nhỏ, cao 5-10 m; nhánh không lông. Lá thom; phiến xoan tròn dài, 8-12 x 3,5-5 cm, chót có mũi ngắn, mặt trên láng, có đốm trong, gân-phụ cách nhau 4-5 mm; cuống dài 1,3-2,5 cm. Tân phòng ít hoa; nụ dài 1-1,5 cm, thiết diện vuông; răng dài nhỏ; cánh hoa trắng; tiểu nhụy chỉ dài 3-7 mm. Trái bầu dục xoan ngược, đỏ đậm, dài 2,5 cm.

Nụ khô là Đinh hương; giavị phán kích, kiện vị, sát trùng, trị mùa. Chứa eugenin, chống siêu khuẩn (trái-rạ và R.D.). Hoa chống thụ ở phụ nữ. Chống sự ngưng tập của phiến bào.

- Cultivated (*Caryophyllus aromaticus* L.; *Eugenia caryophyllus* (Spreng.) Bull. & Harr.).

4112 - *Syzygium cumini* (L.) Druce. Trâm móc, Trâm gồi, Vối rừng; Jambolan, Java Plum, Jambul.

Đại mộc to; nhánh trắng trắng. Lá có phiến đầu tà, có mũi hay đuôi, gân-phụ cách nhau 4-6 mm, mặt dưới có đốm đen. Phá hoa cao 5 cm, ở nách lá rụng; đài hình đĩa, không răng; cánh hoa 4-5, dính nhau thành chóp; tiểu nhụy nhiều. Quả tròn dài, tím đen, cao 13-20 mm; hạt 1.

Rừng từ núi Langson, qua Ngoclinh, Đà Lạt, vào N; V. Vô trị kiệt. Lá dùng như Trà, giúp tiêu hóa trị ỉa; có tinh hạt thần kinh trung ương. Hạt trị đái-đường vì làm giảm đường trong máu. Trái đắp cho ung thư.

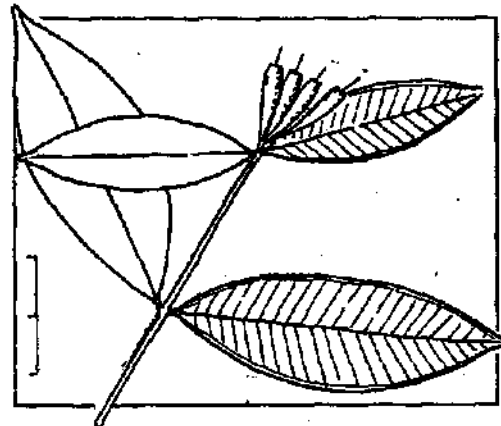
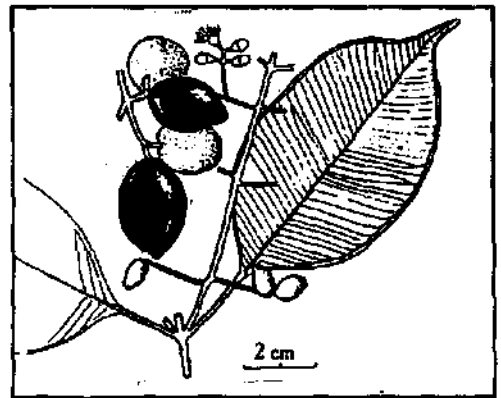
- Tree; limb with black dots beneath; berries dark purple (*Myrtus cuminii* L.; *Eugenia jambolana* Lam.).

4113 - *Syzygium abortivum* (Gagn.) Merr. & Perry.
Trâm lạc-thai.

Đại mộc. Lá có phiến bầu dục thon, dài đến 7,5 cm, có khi hẹp 1 cm, không lông, mặt trên lục lam lam, mặt dưới vàng vàng, gân-phụ cách nhau 1,5-2 mm, gân bìa sát bìa; cuống 1-2 mm. Phá hoa thường ở chót nhánh; đài dài vào 1 cm, răng nhỏ; vòi nhụy dài 2-3 mm.

Vùng Huế.

- Leaves glabrous, shortly petiolated; calyx 1 cm long (*E. abortiva* Gagn.).

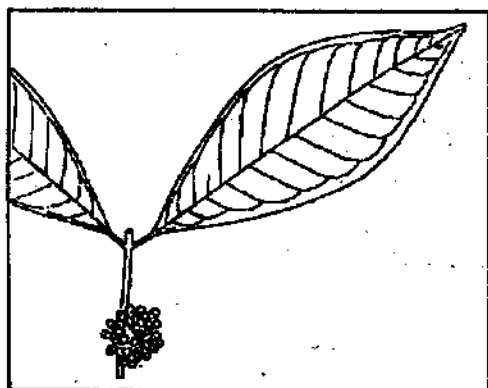
4114 - *Syzygium attopeuensis* (Gagn.) Merr. & Perry.
Riri lá-lón.

Đại mộc nhỏ; nhánh có 3 cạnh, không lông. Lá như chum 3; phiến không lông, hẹp dài, to 10-15 x 1-1,5 cm, gân-phụ không rõ; cuống dài 5 mm. Chùm-tútán ở nách lá và ngọn, cao 10 cm; hoa trắng, có tiêndiệp còn lại; lá đài 4, cao 1 mm; cánh hoa 4, trắng, cao 2 mm; tiểu nhụy nhiều; vòi nhụy 1,5 mm. Trái tròn hay xoan, cao 5-7 mm.

Trên suối: Nhà trang.

- Small tree; leaves narrowly lanceolate; flowers white (*Eugenia attopeuensis* Gagn.).

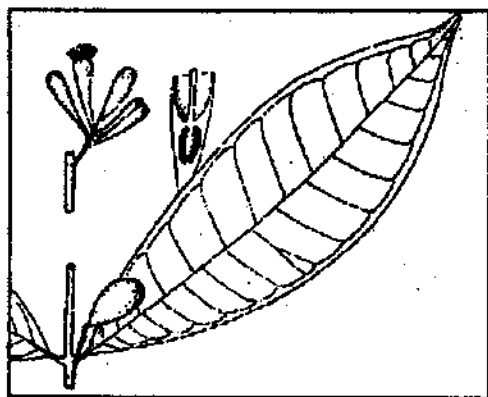

4115 - *Syzygium balsamineum* (Wight) Walp.. Trâm đầu.

Đại mộc nhỏ; vỏ trắng; nhánh 2-4 cạnh, trắng trắng. Lá có phiến tương đối mỏng, thon, 2 đầu chót buồm, dài 8-13 cm, gân-phụ cách nhau 4-7 mm, gân cách bìa 3-4 mm; cuống 1 cm. Chùm ở nách lá rụng, cao 3 cm; hoa thơm, nụ cao 5 mm; lá đài nhỏ; cánh hoa dính nhau thành chóp rụng sớm; noãn sào 2 buồng, vòi nhụy ngắn. Quả tròn; hạt 1.

Tuyên Quang; I.

- Small tree; leaves glabrous; head like inflorescence; berries globulous, 1-seeded (*Eugenia balsaminea* Wall. ex Wight).

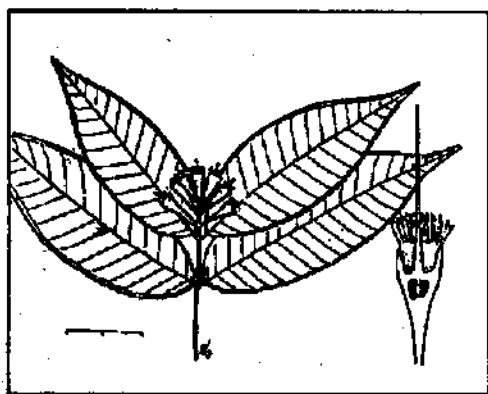

4116 - *Syzygium baviensis* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm Bavi.

Đại mộc nhỏ; nhánh non có 4 cạnh hay cánh thấp. Lá có phiến thon, dài vào 15 cm, nâu vàng lợt lúc khô, gân-phụ 18-20 cặp, cách nhau 1-1,5 cm, gân cách bìa 2 mm; cuống 5-8 mm. Chùm ngắn, thường ở nách lá rụng; nụ hình dùi, cao 1,5 cm; dài như cắt ngang, không thùy; cánh hoa dính nhau thành chóp mau rụng; vòi nhụy phù ở giữa. Quả đỏ, rộng 1 cm; hạt 1.

Rừng vào 500-1.000 m: Sapa, Bavi; VII.

- Small tree; leaves oblong lanceolate; short racemes; berries red (*Eugenia baviensis* Gagn.).

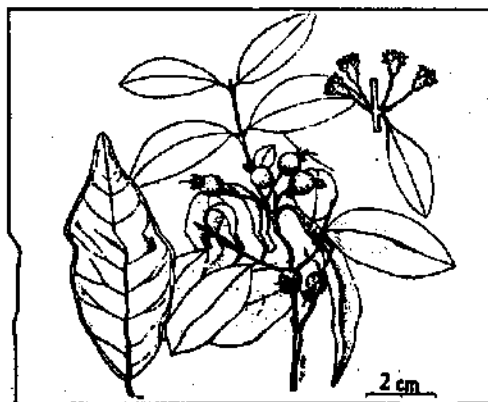

4117 - *Syzygium boisianum* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm Bois.

Đại mộc; nhánh non mảnh, có 4 cạnh hay cánh, màu trắng. Lá có phiến xoan thon, đáy tròn, chót nhọn, dài 5-6 cm, nâu lợt lúc khô, gân-phụ cách nhau 3-4 mm, gân bìa cách bìa 1 mm; cuống dài 1-2 mm. Chùm ngắn như tán ở ngọn nhánh; nụ hình dùi, cao cỡ 1 cm; dài có 4 răng tà; cánh hoa đến 10, rời nhau, cao 3 mm; tiểu nhụy nhiều; vòi nhụy 5 mm.

Dựa suối: Thái Nguyên; I.

- Tree; leaves glabrous; petals to 10, 3 mm long (*Eugenia boisiana* Gagn.).

4118 - *Syzygium bracteatum* (Willd.) Raiz.. Trâm dạn, Trâm lá-hoa.

Đại mộc nhỏ; nhánh mảnh, dày lông hoe. Lá có phiến thon, dài 3-7 cm, mặt dưới có điểm nâu, gân-phụ vào 11 cặp. Hoa 1-3 ở nách lá, có lông; lá đài 4, cao 3 mm; cánh hoa cao 5 mm; tiểu nhụy nhiều; vòi nhụy cao 6 mm. Quả tròn, to 15 mm; hạt 1-2.

Nhà Trang (Hòn-tre), Thủ Đức, Côn Sơn; V, 5.

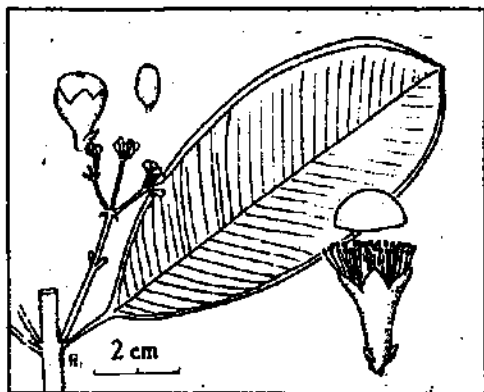
- Small tree; leaves 3-7 cm long; berries 15 mm across (*Eugenia bracteata* Willd.).

4119 - *Syzygium fastigiatum* (Bl.) Merr. & Perry.
Trâm tiêndiệp.

Đại mộc trung hay nhỏ; nhánh non vuông. Lá có phiến bầu dục, vào 10 x 4,5 cm, dày, gân-phụ cách nhau 2-3 mm. Pháthhoa như tán-phông, cao 7-9 cm; nụ dài 6 mm; răng dài 4, cao 0,5 mm; cánhhoa 4, rụng một lượt; tiểunhụy nhiều.

Chaoxan, Đờngnai.

- Tree; leaves coriaceous; inflorescence 7 cm long; petals 4 (*Calyptanthus fastigiatum* Bl., *Eugenia bracteolata* Wight).

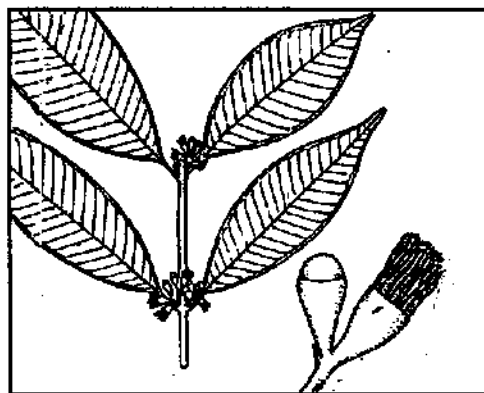

4120 - *Syzygium bonii* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm Bon.

Đại mộc; nhánh non mảnh, tròn, vỏ trắng. Lá có phiến thon, dài đến 5-7 cm, chót thon dài, 2 mặt một màu, gân-phụ cách nhau 2,5-3 mm, gân cách bìa 2 mm; cuống 1,5-2 mm. Chùm ở nách lá, dài đến 1 cm; nụ hình xấp xỉ; dài gần như không thùy; cánhhoa dính nhau, rụng như một chóp; tiểunhụy nhiều; vòi nhụy cao 6 mm.

Rừng, cao độ vào 600 m: Bavi, Thanhhoá; VIII.

- Tree; leaves lanceolate; racemes short (*Eugenia bonii* Gagn.).

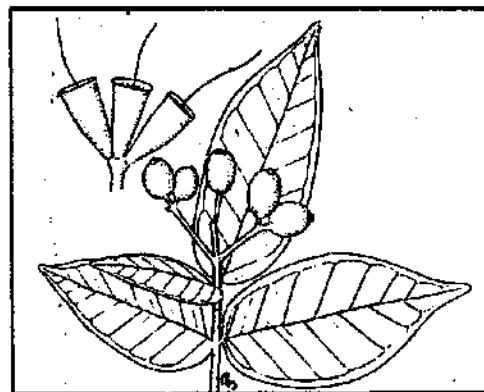

4121 - *Syzygium bullockii* (Hance) Merr. & Perry.
Trâm Bullock.

Tiểu mộc cao 1 m; nhánh non trắngtrắng. Lá gần như không cuống; phiến xoan hay bầu dục dài 6-8 cm, nâu nâu lúc khô, gân-phụ cách nhau 2 mm, gân cách bìa 2mm. Pháthhoa hình tánphông, cao 2-3 mm, nụ cao 5 mm; đài hình đĩa dẹt, không răng; cánhhoa 4, mau rụng một lượt. Quả xoan, ăn được.

Quảngtrị, Thùathiên.

- Treelet; leaves shortly petiolated; petals 4 (*Eugenia bullockii* Hance).

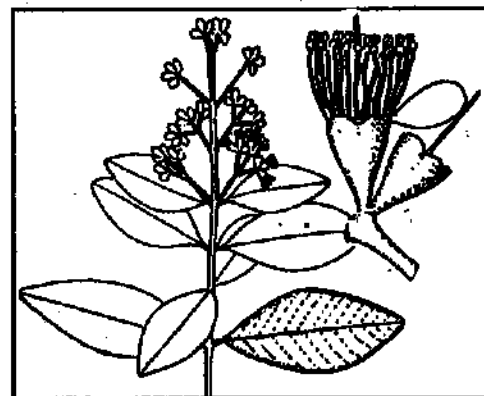

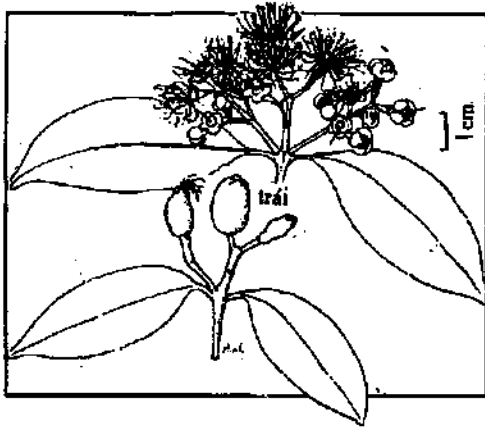
4122 - *Syzygium buxifolium* Hook. & Arn. Trâm lá-cà-mà.

Đại mộc. Lá có phiến nhỏ, xoan bánhình, to vào 4 x 2 cm, nâu nâu-đen, gân-phụ cách nhau 1,5 mm, gân bìa sát bìa; cuống ngắn, dài 2 mm. Pháthhoa ở chót nhánh, nhỏ; hoa chùm 3-5; nụ cao 3-4 mm; đài có 4 tai tròntròn; cánhhoa xoan; tiểunhụy nhiều, hơi dài hơn cánhhoa. Quả ăn được.

Núi cao 1.500 m : Sapa; VII.

- Leaves losangic, 4 x 2 cm; panicle terminal; petals elliptic, 4.

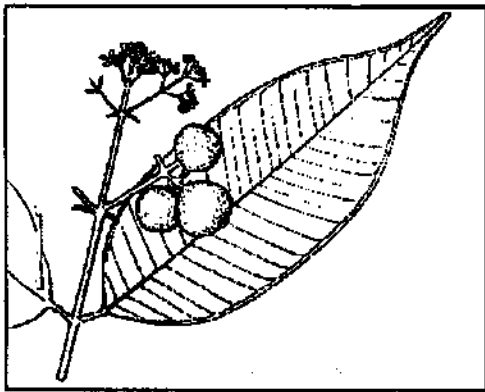

4123 - *Syzygium chanlos* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm trắng.

Đại mộc nhỏ; vỏ nhánh màu xám tro. Lá có phiến thon, 2 mặt một màu, vàng vàng lúc khô, gân-phụ rất mảnh, gân bìa cách bìa 1,5 mm. Tán-phồng ở ngọn, trắng; nụ dài; lá dài 1 mm; cánh hoa rời nhau, rộng 3 mm; tiểu-hụy nhiều. Quả trắng; nạc ngọt; hạt 1.

Rừng dựa suối: Thủ Đức.

- Treelet; berries white, sweet (*Eugenia chanlos* Gagn.).

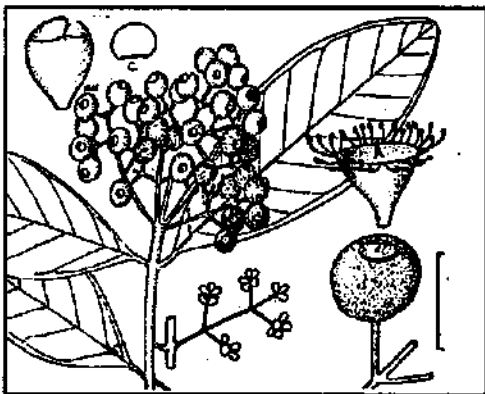

4124 - *Syzygium chloranthum* Duthie. Trâm hoa-xanh.

Đại mộc; vỏ nâu. Lá có phiến bầu dục có chót nhọn dài, to vào 12 x 5 cm, không lông, dẹt, gân-phụ cách nhau 3-4 mm, gân cách bìa 1-1,5 mm. Chùm-tútán ở ngọn nhánh và nách lá; hoa nhỏ; nụ cao 2 mm. Quả hình cầu, to 10-20 mm.

Lào.

- Tree; leaves glabrous; buttons 2 mm high; berries globulous, to 2 cm across.

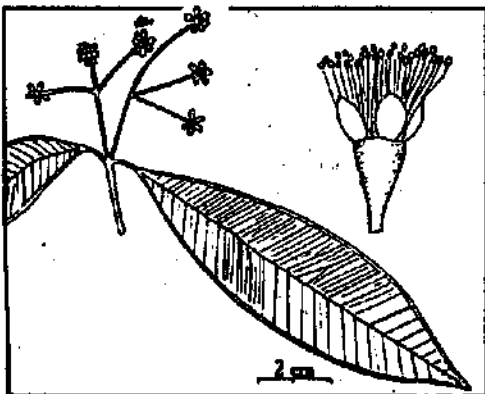

4125 - *Syzygium cinereum* (Kurz) Chanlar. Trâm sè.

Đại mộc; vỏ trắng trắng. Lá có phiến bầu dục, không lông, gân-phụ 10-12 cặp, gân cách bìa 1-2 mm, yếu; cuống tía. Chùm-tútán cao 2-4 cm; nụ cao 2-3 mm; lá dài 4, rất nhỏ; cánh hoa 4, cao 1,5 mm, trắng, mau rụng; tiểu-hụy vào 35, cao 1 mm. Quả tròn tròn, đỏ; hạt 1.

Rừng, dựa rạch, ruộng: TN; 9.

- Tree; bark white; panicles terminal; flowers white; berries dark red (*Eugenia cinerea* Kurz, *E. brachiata* Duth. in Hook. f.).

4126 - *Syzygium cochinchinensis* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm Nam-bộ.

Đại mộc nhỏ; nhánh non có 3 cạnh thấp. Lá mọc xen và đối; phiến thon, rộng 1,5-3 cm, gân-phụ cách nhau 1-2 mm, mặt có đốm đen nhỏ. Phấn hoa thưa, do 3 nhánh mang 5-8 hoa; răng dài cao 0,4-0,6 mm; cánh hoa dính nhau ở đáy và rụng một lượt. Trái chín đỏ, tròn hay tròn dài, to 10-13 mm; hạt 1, to 1 cm.

Biên hòa.

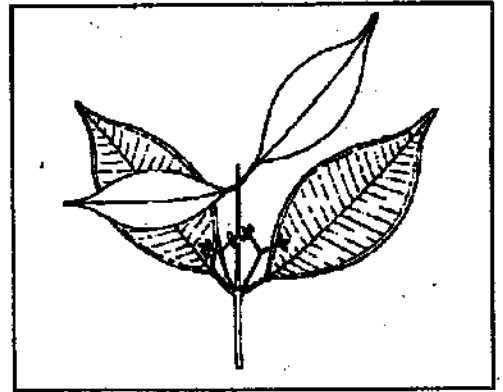
- Small tree; branches 3-gonal; berries red 10-13 mm long (*Eugenia cochinchinensis* Gagn.).

4127 - *Syzygium corticosum* (Lour.) Merr. & Perry.
Trâm bội.

Đại mộc to; vỏ thơm. Lá có phiến xoan, chót có mỏ dài, mặt trên óliu đậm, mặt dưới nâu, không lông, gân cách bìa 1 mm; cuống dài 6-8 mm. Tután ở nách lá, chia nhánh ít lần; hoa có nụ nhỏ, cao 2,5 mm, trắng đỏđỏ; cánhhoa 4, nhỏ, như tròn; tiểuhụy vào 20, ngắn hơn cánhhoa. Trái cao 7 mm, đen, hạt 1, tròn.

T. Pháthán, thôngco.

- Big tree; petals 4, round; fruit 7 mm high
(*Eugenia corticosa* Lour.)

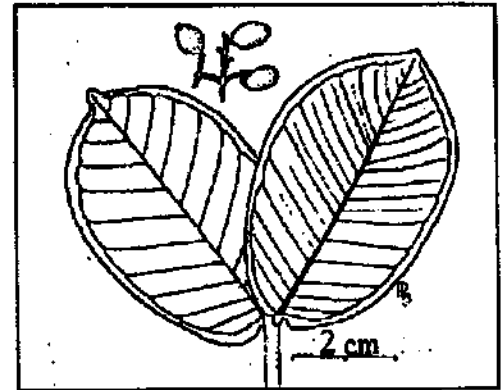

4128 - *Syzygium finetii* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm Finet.

Tiểu mộc cao 1,5 m; nhánh không lông, trắngtrắng. Lá như không cuống (cuống 1 mm); phiến bầu dục, dài 4-7 cm, đáy tròn hay hơi hình tim, gân-phụ cách nhau 4-5 mm, gân cách bìa 1,5 mm. Pháthoa ở ngọn, cao 2-3 cm. Phi quả xoan, đen cao 1 cm, rộng 6-7 mm; hạt 7 x 4 mm.

Thanhhoa, Huế, Đà Nẵng.

- Treelet; leaves round or cordate in base; berries black 1 cm long (*Eugenia finetii* Gagn.).

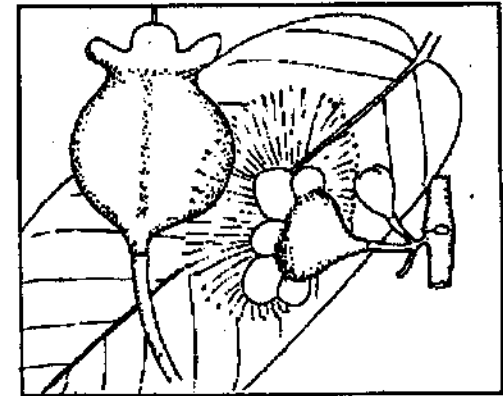

4129 - *Syzygium formosum* (Wall.) Masam. Trâm đẹp.

Đại mộc. Lá có phiến to, dài 20-30 cm, rộng 8-12 cm, gân-phụ cách nhau 1 cm; cuống vào 1 cm. Pháthoa ở nhánh già; hoa to; nụ cao 2,5 cm; cánhhoa đỏ, rộng 1,4 cm; tiểuhụy nhiều, dài 2-2,5 cm. Phi quả to 4-4,5 cm; nạc lạt; hạt 2.

Có ở Việt Nam (hình theo Wight).

- Tree; leaves 20-30 cm long; flowers red; berries globulous (*Eugenia formosa* Wall.).

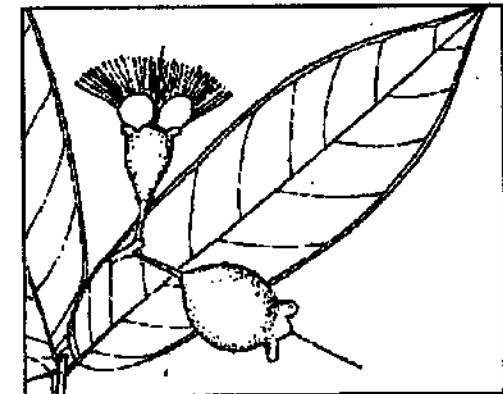

4130 - *Syzygium formosum* var. *ternifolium* (Roxb.) Merr. & Perry. Trâm chum-ba.

Đại mộc. Lá mọc đối hay chum 3, tròn dài thon, dài 12-17 cm, rộng 4-5 cm, gân-phụ 10-14 cặp; cuống ngắn. Pháthoa ở nhánh già; hoa to, nụ cao 2,5 cm, rộng đến 1,5 cm; cánhhoa đỏ, rộng 1 cm; tiểuhụy dài 2 cm. Phi quả thông, to bằng quả trứng; nạc lạt; hạt 2.

Rừng: Phútho, Biênhòa. Lá khángsinh; tằm trị ghê; uống trị mềđai, ngứa.

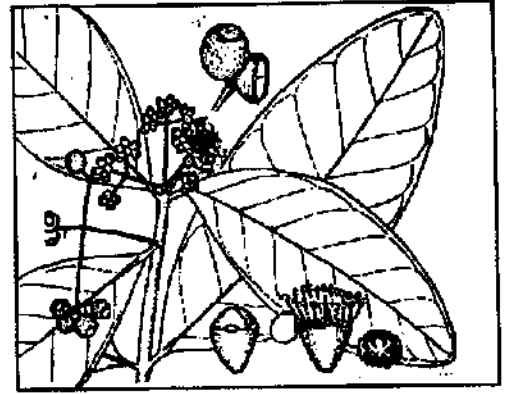
- Tree; leaves opposed or ternate; petals red; berries ovate (*Eugenia formosa* Wall. var. *ternifolia* Roxb.).

4131 - *Syzygium glomerulatum* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm chùm.

Đại mộc; nhánh to, hoehoe hay trắng trắng. Lá có phiến bầu dục, to 10-14 x 7-8 cm, dài, không lông, nâu hoe mặt dưới lúc khô, gân-phụ 9-10 cặp, cách nhau 10-15 mm; cuống 5-7 mm. Chùm-tútán ở ngọn nhánh, mang chùm tròn 12-30 hoa; nụ cao 3 mm; dài 4 răng nhỏ; cánh hoa rời nhau, 4-5, to 2 mm; tiểu nhụy nhiều; vòi nhụy 1,5 mm. Quả 6-7 mm, đỏ; hạt 1, nạc xanh.

Thủ đức; IV, 4.

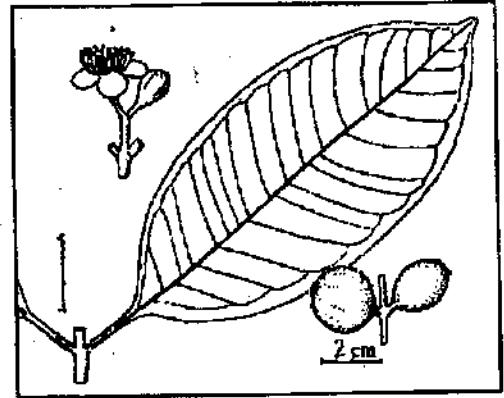
- Tree; inflorescence bearing 12-30 flowered glomerules; berries red (*Eugenia glomerata* Gagn.).

4132 - *Syzygium grandis* Wight. Trâm to; Sea Apple.

Đại mộc đến 30 m; nhánh to, hoehoe. Lá có phiến to, bầu dục, dài đến 20 cm, dài, không lông, nâu hoe mặt dưới lúc khô, gân-phụ cách nhau 7-10 mm. Phá hoa cao 5-7 cm, ở ngọn và nách lá ngọn; nụ cao 8 mm, rộng 6 mm; cánh hoa rời. Quả xoan hay tròn, to đến 4 x 3 cm; hạt tròn.

Gỗ đỏ hay nâu. Gần biển: Bécát, Bả Rịa, Phú Quốc.

- Big tree; berries to 4 x 3 cm (*S. laosensis* (Gagn.) Merr. & Perry).

4133 - *Syzygium hancei* Merr. & Perry. Trâm Hance.

Đại mộc 15-20 m, thân to 40-55 cm; vỏ xám. Lá có phiến bầu dục thon, tà nhọn 2 đầu, to 4-7 x 1,5-3 cm, không lông; cuống dài 2-4 mm. Chùm ở nách lá, cao 1-2 cm; hoa trắng; dài 2 mm, thùy 4; cánh hoa 4, to 1 mm; tiểu nhụy nhiều; bầu noãn 2 buồng. Quả bầu dục, cao 8-10 mm, đen; hạt 1.

Rừng luôn luôn xanh, 300-900 m: B T; VII-VIII, 2. Vỏ chứa nhiều tanin.

- Tree 15-20 m; leaves glabrous; flowers white; ovary 2-loculare.

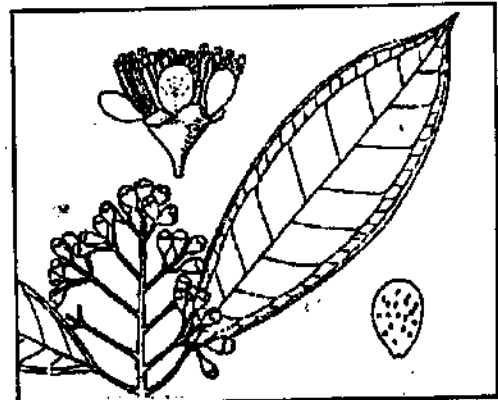

4134 - *Syzygium imitans* Merr.. Trâm sao

Đại mộc. Lá có phiến thon, dày, dài đến 15, rộng 3-4 cm, gân-phụ cách nhau 1 cm, gân cách bìa 8 mm; cuống dài. Chùm-tútán ở ngọn; nụ to; dài có 5 thùy thấp; cánh hoa xoan, cao 7 mm, có tuyến; tiểu nhụy nhiều.

Rừng vào 1.500 m: Sapa; VII.

- Tree; leaves oblanceolate, glabrous; petals glandulous.

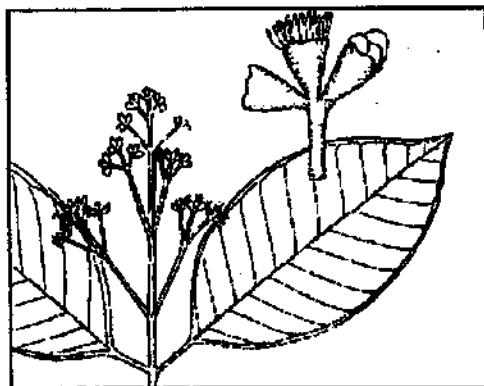

4135 - *Syzygium irregulare* (Craib) Merr. & Perry. Trâm không đều.

Đại mộc; nhánh không lông, đen. Lá có phiến xoan, vào 11 x 5 cm, rộng ở giữa, hai đầu tù, như da, mặt trên màu gỗ đen, mặt dưới gỗ đỏ sẫm, gân-phụ cách nhau 5-6 mm, gân cách bìa 1 mm; cuống 1-1,3 cm. Pháthoa cao 5-7 cm, ở chót nhánh; đài cao 2 mm, thùy 4, tròn, nhỏ; cánhhoa nhỏ, mau rụng.

Rừng vào 1.400 m: Fan-si-pan: VII-IX.

- Tree; branches black; calyx 2 mm high (*Eugenia irregulare* Craib).

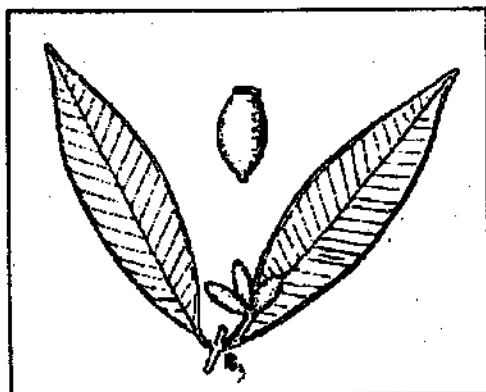

4136 - *Syzygium leptanthum* (Wight) Niedenz.. Trâm hoa-mảnh.

Tiểu mộc; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến thon, nhọn 2 đầu, dài 5-12 cm, gân-phụ cách nhau 1,5 mm, gân cách bìa 1 mm. Pháthoa ngắn ở nách lá hay lá đã rụng; nụ dài 1,2 cm, rộng 3-4 mm; cánhhoa 4; noãn sào 2 buồng. Quả hình thoi, cao 6 mm.

Vinhlong.

- Treelet; leaves lanceolate; petals 4, ovary 2-locular (*Eugenia leptantha* Wight).

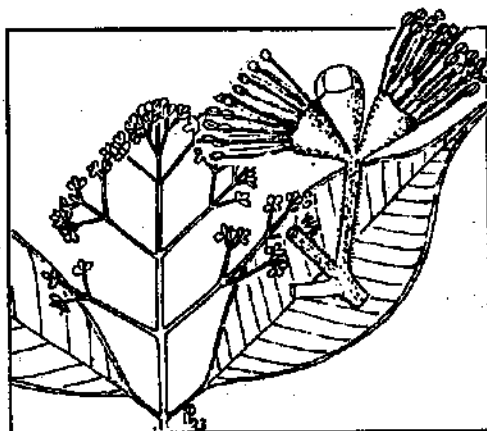

4137 - *Syzygium levinei* (Merr.) Merr. & Perry. Trâm núi.

Nhánh tròn có vỏ xám trắng. Lá có phiến xoan thon, dài 5-7 cm, chót có đuôi dài 1-1,5 cm, nâu đen mặt trên, nâu đẹp mặt dưới, gân-phụ cách nhau 2-3 mm, gân sát bìa; cuống 1 cm. Chùm-tútán ở chót nhánh, có lông sát mịn, dày; hoa nhỏ, rộng 3-4 mm; dài 3 mm, răng thấp; cánhhoa mau rụng; tiểuhụy nhiều, chỉ đẹp, cao 5 mm.

Rừng thưa cho đến 500 m: Tháinguyên đến T; VIII, 1-2.

- Leaves lanceolate, caudate; panicle tomentose; stamens 5 mm long (*Eugenia levinei* Merr., *E. milletiana* auct. non Hemsl.).

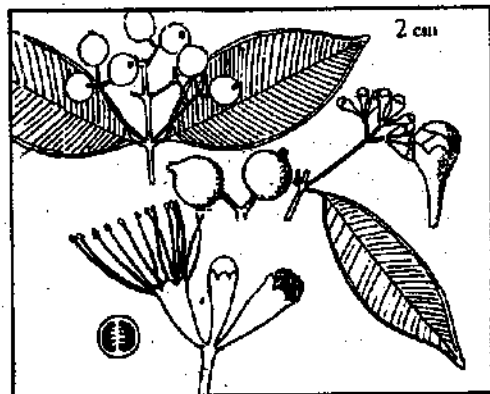

4138 - *Syzygium lineatum* (Bl.) Merr. & Perry. Trâm ba-vò, Trâm khế.

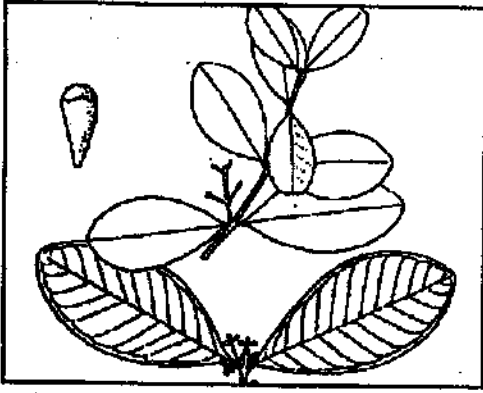
Đại mộc to hay tiểu mộc; nhánh non đỏ. Lá có phiến xoan, hai đầu tù, gân-phụ cách nhau 2 mm, gân cách bìa 1 mm; cuống vào 1 cm. Pháthoa ở chót nhánh, cao 5-6 cm; nụ cao 8 mm; dài 4 răng cao 1 mm; cánhhoa xoan rộng, cao 4 mm; tiểuhụy nhiều. Quả to 8-10 x 6 mm; hạt 1.

Rừng, dựa rạch: Thủ Đức, Biên Hòa: VII, 7.

- Tree or treelet; petals 4, 4 mm high (*Myrtus lineatus* Bl.; *Eugenia longiflora* F. Vill.).

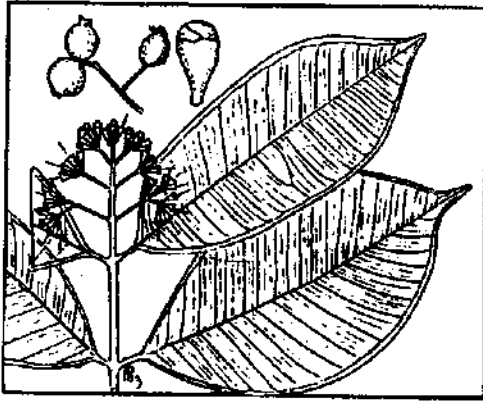

4139 - *Syzygium mekongensis* (Gagn.) Merr. & Perry. Phèn đen. Trâm Cùulong.

Đại mộc nhỏ; nhánh non hoe, nhánh già vỏ xám trắng, nút mịn. Lá nhỏ, dài 3-4 cm, chót tù tròn, có khi lõm, gân-phụ mảnh, cách nhau 25 mm; cuống 5-7 mm. Pháthoả ở nách lá, dài vào 2 cm; nụ dài 4 mm; đài 4 răng cao 0,5 mm; cánhhoa dính nhau ở đáy và rưng một lượt; tiểuhụy nhiều; vòi nhụy 1,5 mm. Trái tròn, dài 7-8 mm; hạt 1, dài 6 mm.

Bắcgiang, Thanhhóa, núi Dinh.

- Small tree; leaves 3-4 cm long, obtuse at apex; berries globulous to 8 mm across (*Eugenia mekongensis* Gagn.).

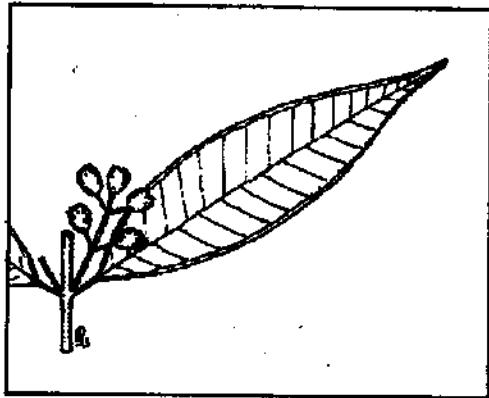

4140 - *Syzygium oblatum* (Roxb.) A.M. & J.M. Cowan. Trâm rộng.

Đại mộc nhỏ; nhánh vàng đỏđỏ, nút mịn. Lá có phiến xoan hay trònđài, dài 10-13 cm, dày cứng, nâu đen mặt trên hoe mặt dưới lúc khô, gân-phụ cách nhau 4-5 mm, gần cách bìa 1-2 mm. Chùm-tụtán ở chót nhánh; đài 4-5 răng cao 1 mm; cánhhoa 4-5, rưng một lượt. Phi quả tròn hay trònđài, to 15-18; hạt 1.

Rừng vùng núi, từ Ngoclinh vào Nam; 3.

- Small tree; leaves black brown on dry; berries 15-18 mm across (*Eugenia oblata* Roxb.).

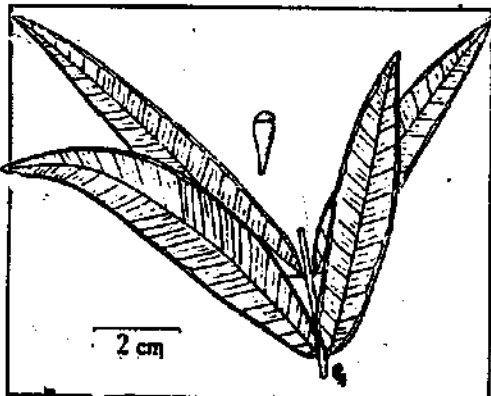

4141 - *Syzygium odoratum* (Lour.) DC. Trâm thơm.

Đại mộc cao 15-20 m, thân to 40-50 cm; nhánh mảnh, vỏ nâu xám. Lá có phiến thon, to 5-8 x 1,4-2,7 cm, chót nhọn, không lõm, mặt dưới có đốm tuyến; cuống 2-5 mm. Chùm ít hoa; đài có phần trắng phủ; tiểuhụy nhiều. Phi quả tròntròn, 5-7 x 4-6 mm.

Rừng luôn luôn xanh, 500-1.000 m: BT; III-VII, 7-8.

- Tree 15-20 m high; leaves glabrous, glandulous beneath; racemes few flowered; berries 5-7 mm long (*Opa odorata* Lour., *E. deckerii* Gagn.).

4142 - *Syzygium oleinum* Wight. Trâm mùi.

Đại mộc nhỏ; vỏ nâu dợt; nhánh non 4 cạnh. Lá có phiến thon hẹp, dài 3,5-8 cm, nâu đỏđỏ lúc khô, gân-phụ mảnh. Pháthoả không lõm, cao 4-5 cm; hoa trắng; đài cao 3,5 mm; cánhhoa thành chóp; tiểuhụy nhiều; noãn sào 2 buồng. Phi quả hình xấp hay xoan, cao 5 mm, đỏ đậm.

Dựa biển, rừng sác.

- Small tree; leaves narrowly lanceolate; flowers white; berries dark red, 5 mm across (*Eugenia myrsinifolia* Hance).

4143 - *Syzygium pachysarcom* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm dày.

Đại mộc 10 m; nhánh non đẹp, tái. Lá có phiến *bầu dục* thon, dài đến 12 cm, dày, dai, mặt trên nâu denden, mặt dưới hoe hoe lúc khô; gân-phụ cách nhau 5 mm. Pháth hoa ở ngọn, cao 5-6 cm; hoa thành tán 4-6; nụ dài 8 mm; cánh hoa 3-4, cao 3 mm, rời nhau; noãn sào 2 buồng. Quả xoan, dài 2 cm; nạc dày 3 mm; hạt 1, nhỏ.

Công tum, Châu đốc; III, 3.

- Tree 10 m high; leaves blackish brown upper surface; berries 2 cm long (*Eugenia pachysarca* Gagn.).

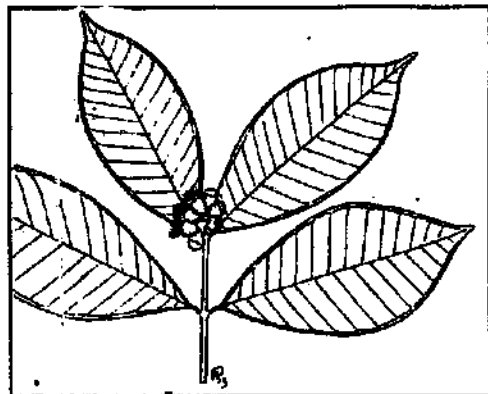

4144 - *Syzygium petelotii* Merr. & Perry. Trâm Pételot.

Đại mộc; nhánh mảnh, hơi đẹp, không lông, lông dài 3 cm. Lá có phiến xoan, vào 7-8 x 3,5 cm, chót có mũi, đáy chót bướm, mặt trên nâu đậm, gân-phụ khó nhận, mặt dưới nâu, gân-phụ mảnh, cách nhau 4-5 mm, gân cách bìa 1,5 mm; cuống 6 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn, rất ngắn; hoa cao 6-8 mm; đài hình ly, răng rất nhỏ; tiểu nhụy cao 6 mm.

Phú thọ; VI.

- Tree; panicles terminal, short; flowers 6 mm long.

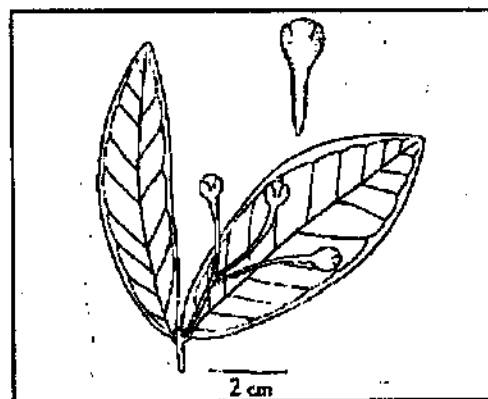

4145 - *Syzygium pierrei* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm Pierre.

Nhánh non có 4 cạnh. Lá có phiến thon hẹp, dài 6-10 cm, rộng 2-3,5 cm, dai, không lông, gân-phụ 5-7 cặp, gân cách bìa 2 mm; cuống ngắn. Pháth hoa ở chót nhánh hay nách lá hay lá rụng; hoa dài 2 cm; tai dài trong cao 4-5 mm; cánh hoa 4, cao 5 mm; noãn sào 2 buồng. Trái hình xấp xỉ.

Biên hòa.

- Branches 4-gonal; leaves oblong narrow; petals 5 mm high; berries pear-shaped (*Eugenia pierrei* Gagn.).

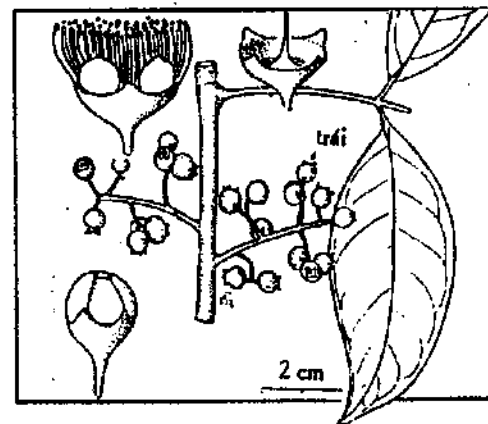

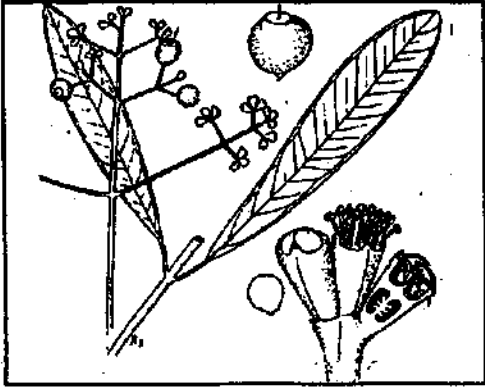
4146 - *Syzygium polyanthum* (Wight) Walp. Sắn, Sắn thuyền.

Đại mộc nhỏ; vỏ thành mây như Trâm song đỏ; nhánh non không lông. Phiến dài 6-9 cm, mặt trên denden lúc khô, mặt dưới có đốm, gân-phụ cách nhau 7-9 mm. Chùm-tụ tán ở nách lá già hay đã rụng; hoa trắng, dài đỏ; cánh hoa 4, cao 2,5-3 mm; noãn sào 2 buồng. Quả tròn, đen to 6-9 mm; hạt 1.

Dựa rạch, bình nguyên: từ Caolăng đến Lụtinh. Thường Tr để lấy vỏ sắn nhỏ cầu; lá kháng sinh, dùng đắp viêm, vết thương cho mau lành; IX.

- Small tree; rhytidomes red; flowers white; berries black (*Eugenia polyantha* Wight; *E. resinosa* Gagn.).

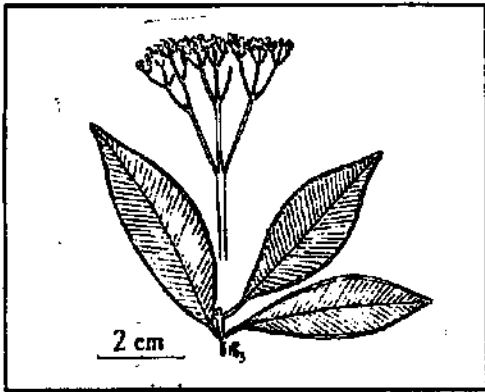

4147 - *Syzygium ripicola* Craib. Trâm suối.

Nhánh có vỏ xám trắng. Lá có phiến hình *muống hẹp*, dài đến 11 cm, rộng 2 cm, chót tròn hay tà, đáy tù hẹp, mặt trên nâu láng, gân không rõ hay lờ, cách nhau 4-7 mm, mặt dưới nâu, gân-phụ khó nhận, bìa uốn xuống; cuống 1 cm. Pháthoa dài bằng lá hay hơn, thưa; nụ cao 3 mm; dài 4 răng, có *điểm trong*; cánhhoa 4, cao 1 mm; tiểuhụy nhiều. Quả tròntròn, to 8 mm; hạt 4-5.

Trên suối: Côngtư; XI, 11.

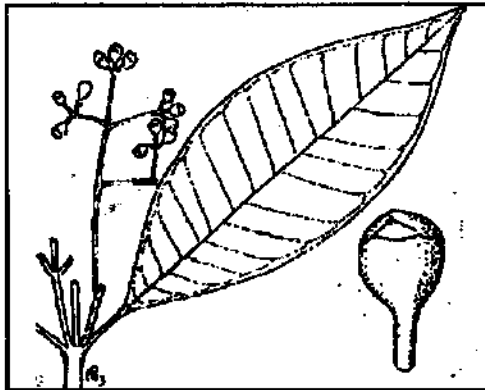
- Bark whitish grey; petals 1 mm high; berries 8 mm across.

4148 - *Syzygium rubicundum* Wight & Arn. Trâm đỏ-thắm.

Nhánh mảnh, lông ngắn. Lá có phiến bầu dục thon, *nhỏ*, dài 4-6 cm, rộng 15-18 mm, chót có mũi, đáy chót buồm hay tà, gân-phụ mảnh, cách nhau dưới 1 mm, gân cách bìa 1 mm; cuống 3-6 mm. Chùm-tụ tán dạng tánphông; nụ nhỏ, cao 1,5 mm.

- Internodes short; leaves 4-6 cm long; panicles terminal corymb-like; flowers small.

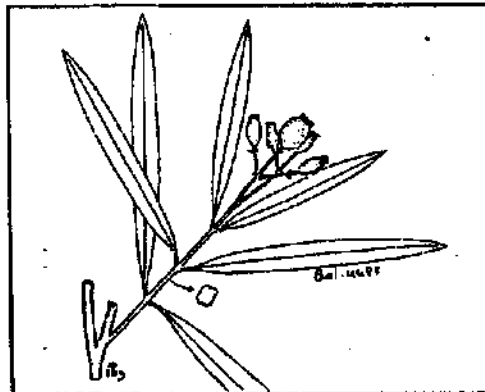

4149 - *Syzygium sphaeranthum* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm hoa-tròn.

Nhánh tròn, xám trắng. Lá có phiến xoan thon, to 10-14 x 3,5-4,5 cm, không lông, lúc khô đen mặt trên, nâu đen mặt dưới, gân-phụ gần như ngay, cách nhau 6-8 mm, gân cách bìa 2 mm; cuống 1,5 cm. Chùm-tụ tán cao 4-5 cm; *nụ tròn, không lông*, to 3 mm, chụm 4 ở chót cọng; dài có 4 thùy tròn; cánhhoa 4, tròn, to 3,5 mm; tiểuhụy nhiều; vòi nhụy cao 5 mm.

Lào.

- Branches white grey; leaves glabrous; buttons globulous, glabrous (*Eugenia sphaerantha* Gagn.).

4150 - *Syzygium sterrophyllum* Merr. & Perry. Trâm lá-cứng.

Bụi rất nhiều nhánh; nhánh non có 4 cạnh tròn. Lá có phiến nhỏ, hẹp dài, dài 4-6 cm, rộng 6-8 mm, gân-phụ không rõ, nâu lợt mặt trên, nâu đậm mặt dưới; cuống dài 2-4 mm. Pháthoa ít hoa ở ngọn; nhánh lâu rụng, mang 3 hoa; dài có thùy tròn; cánhhoa mau rụng; vòi nhụy 3-6 mm. Trái xoan, cao 1 cm, có đài còn lại.

Dựa rạch: Vạn-yên, dọc Sông Đà; 9.

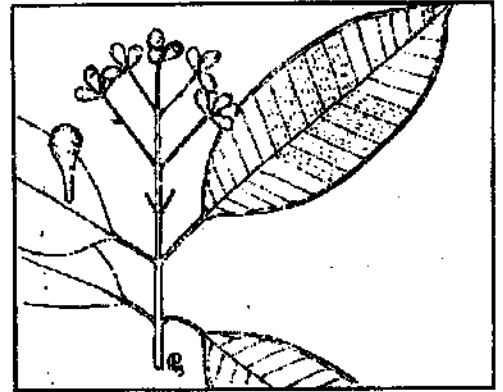
- Shrub; panicles short; berries 1 cm high.

4151 - *Syzygium stictanthum* Merr. & Perry. Trám hoa-có-dóm.

Nhánh non vuông, không lông; nhánh già có vỏ tróc thành *mày nhỏ, xám trắng*. Lá có phiến bầu dục tròn dãi, to 6-9 x 3-4 cm, dày, gân-phụ rất mảnh, khít nhau, khó nhận, gân cách bìa 0,5 mm, mặt trên nâu, mặt dưới nâu đỏ; cuống 1-1,3 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn, cao 10-14 cm; nụ hình dùi, cao 1 cm, rộng 6-7 mm; dài có răng rất nhỏ.

Trảng; Lào; XII.

- Branches 4-gonal, glabrous; leaves elliptic oblong; button 1 cm high.

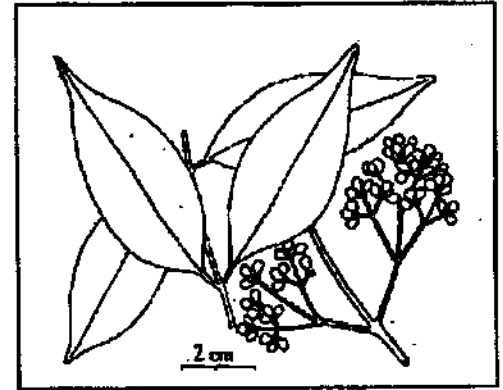

4152 - *Syzygium syzygioides* (Miq.) Amsh.. Trám kiềnkiền.

Đại mộc; nhánh xám dột. Lá có phiến bầu dục, chót có mũi dài, nâu lúc khô, gân-phụ cách nhau 1 mm. Pháthoả ở nách lá và chót nhánh cao 3-5 cm; nụ dài 5 mm; dài 4 răng cao 1 mm; cánhhoa 4, tròn, đỏ 2-3 mm. Quả tròn hay rộng hơn cao, ngang 7-10 mm; hạt 1.

Ngọc linh, Bà Rịa, Thủ Đức, Tây Ninh; III.

- Tree; leaves elliptic, caudate; petals 4; berries 10 mm across (*Eugenia cymosa* auct. non Lam, Gagn.).

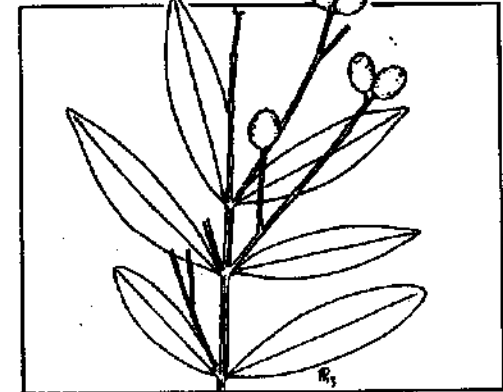

4153 - *Syzygium tephrodes* (Hance) Merr. & Perry. Trám tro.

Nhánh có 4 cạnh cao; nhánh già *màu có mày tróc*. Lá có phiến thon hẹp, to 3-5 x 0,9-1,2 cm, không lông, gân giữa lốm, màu sôcôla, gân-phụ khó nhận, bìa uốn xuống; cuống ngắn, dài 1 mm. Pháthoả ở nách lá cao 4-6 cm, không lông, nhánh vuông. Trái xoan, cao 8 mm, *vàng* khi chín.

Hải Nam; có lẽ có ở B.

- Branches 4-gonal; leaves narrow lanceolate; berries ovate, 8 mm long (*Eugenia tephrodes* Hance).

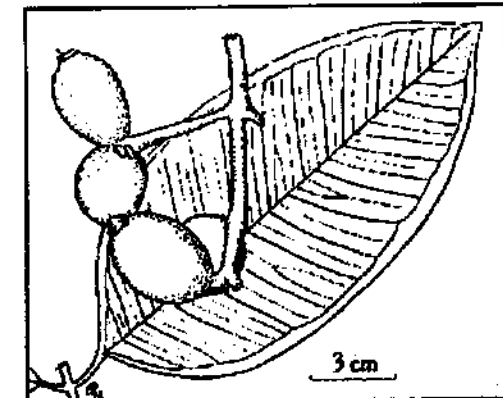

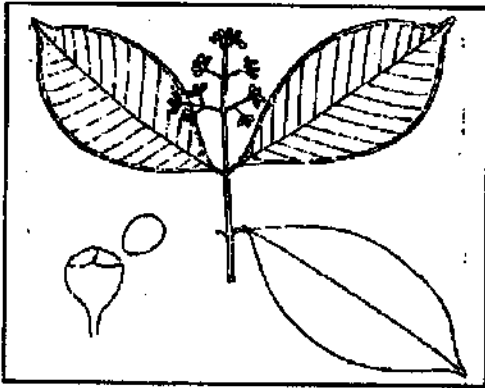
4154 - *Syzygium tinctorium* (Gagn.) Merr. & Perry. Trám nhuộm, Trám sung.

Đại mộc cao 25 m; nhánh non không lông. Lá có phiến bầu dục, to, dài đến 12-14 cm, dai, không lông, gân-phụ cách nhau 5-7 mm; cuống dài hơn 1 cm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, cao 4-5 cm; hoa thơm; cánhhoa 4, to 3 mm; noãn sào 2 buồng. Quả dài 2-3 cm.

Rừng, Long Hải; vỏ nhuộm nâu vàng.

- Tree to 25 m high; leaves elliptic, glabrous; berries 2-3 cm long (*Eugenia tinctoria* Gagn.).

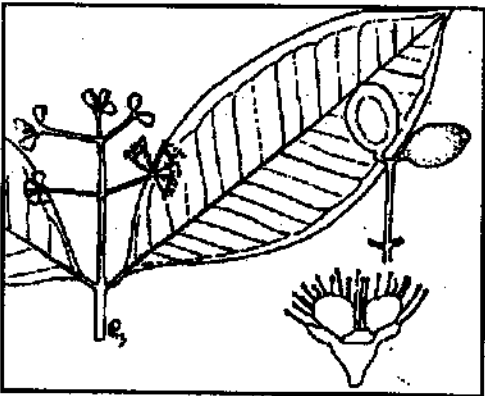

4155 - *Syzygium tonkinense* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm Bắc bộ.

Dại mộc; nhánh mảnh, nhánh non đen, nhánh già đỏ. Lá có phiến xoan ngược bầu dục, vào 7 x 3-3,5 cm, mỏng, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu nhạt, gân-phụ cách nhau 3-4 mm, gân cách bìa 1 mm; cuống 3-5 mm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, nhánh dài 2-3 cm; hoa cao 6, rộng 4-5 mm; đài có 4 răng thấp; cánh hoa xoan.

Hạt tây.

- Tree; branches black; buttons 3 mm long; petals ovate (*Eugenia tonkinense* Gagn.).

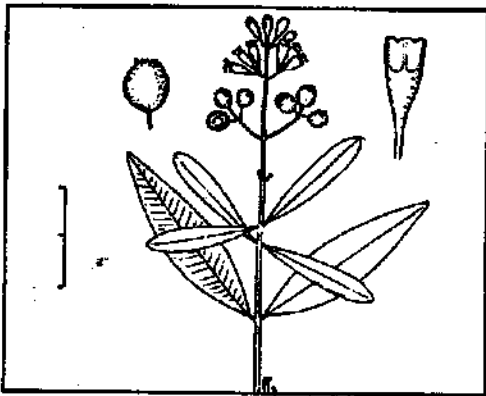

4156 - *Syzygium tramnion* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm rim.

Dại mộc cao 10-18 m; nhánh tròn, không lông, vỏ xám. Lá có phiến tròn dài hay thon, 8-11 x 5 cm, đỏ, gân-phụ cách nhau 5 mm, gân cách bìa 2-5 mm; cuống dài 5-10 mm, không lông. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh, dài 4-5 cm; hoa không cọng; lá dài 4, cao 3-4 mm; cánh hoa cao 4 mm; tiểu nhụy nhiều; vòi nhụy 9 mm. Quả xoan dài 2 cm; hạt 1, to 8-10 mm.

Tây ninh, Mù xài; 2.

- Tree; branches glabrous; flowers sessile; berries 2 cm long (*Eugenia tramnion* Gagn.).

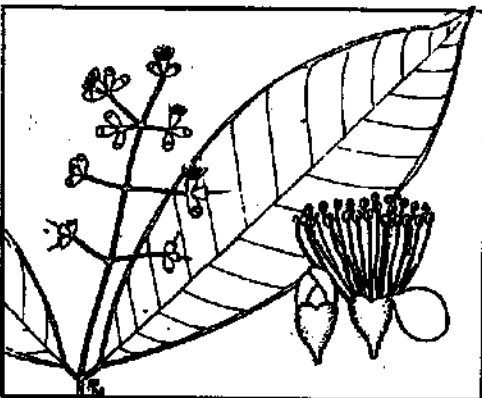

4157 - *Syzygium tsoongii* (Merr.) Merr. & Perry. Trâm trái trắng.

Nhánh mảnh, lông tròn, không lông. Lá có phiến nhỏ, thon tròn dài, nhọn 2 đầu, vào 4 x 1 cm, không lông, gân-phụ cách nhau 1,5-2 mm, gân sát bìa; cuống ngắn, 2 mm. Chùm-tụ tán hình chùy ở ngọn nhánh, mang tụ tán 3-hoa; nụ 4-5 mm; đài có răng nhỏ; cánh hoa màu rưng; tiểu nhụy nhiều. Quả tròn tròn, to 4 mm.

B; 1.

- Branches slender, glabrous; leaves lanceolate, 4 x 1 cm; panicles bearing 3-flowered cymes; berries 4 mm long (*Eugenia tsoongii* Merr., *E. leucocarpa* Gagn.).

4158 - *Syzygium vestitum* Merr. & Perry. Trâm phủ.

Dại mộc hay tiểu mộc; nhánh có lông mịn đỏ. Lá có phiến láng, dài đến 20 cm, nâu đỏ mặt dưới, nâu đen mặt trên, gân-phụ cách nhau 7-10 mm; cuống dài vào 1 cm. Phấn hoa cao 15 cm, thưa ở chót nhánh, có lông mịn; hoa chụm thành tán; đài có lông mịn, cao 4 mm, răng 4, tròn; cánh hoa xoan, cao 6 mm; tiểu nhụy cao 1 cm.

Dựa suối, 1.500: Sapa; VII.

- Tree or treelet; branches, panicles finely red pubescent; petals 6 mm high.

4159 - Syzygium vimineum Wall.. Trâm dẹo.

Dại mộc; nhánh mảnh, lúc non không lông, đen, nhánh già xám đỏ. Lá có phiến xoan rộng, to 7-8 x 4 cm, chót có đuôi, đáy tròn-tà, gân-phụ rất mảnh, gần như không rõ, khít nhau (cách nhau 1,5 mm), mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu da; cuống 5-6 mm. Phát hoa ở nách lá, dài 4-6 cm, không lông; nụ cao 2-3 mm; đài 4 răng tamgiác; cánh hoa xoan.

Vùng Sài Gòn.

- Branches slender; leaves with very fine costae; buttons 3 mm high (*Eugenia cymosa* Auct. non Lam.).

4160 - Syzygium wightianum W. & Arn.. Trâm Wight.

Dại mộc cao đến 20 m; nhánh to. Lá có phiến thon, dài 10-14 cm, dày, dai, gân-phụ cách nhau 5-6 mm, giữa là một gân mảnh. Chùm-tụ tán cao 2 cm ở nách lá già; hoa nhóm 3; nụ dài; cánh hoa 8-12, to 1,5-2,5 mm; noãn sào 2 buồng. Quả dài 1,5 cm, rộng đến 1 cm, trắng-trắng rồi đen, ăn ngon; hạt 1.

Rừng đến 1.000 m, từ Gialai Công tum trở vào đến Phú quốc; 7-8.

- Tree to 20 m high; leaves coriaceous; flowers white; berries white.

4161 - Syzygium szemaense Merr. & Perry. Trâm

Nhánh mảnh, tròn, không lông, nhánh già xám đen. Lá có phiến xoan bầu dục, to 7-8 x 3,5 cm, chót có mũi, dày, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân-phụ mảnh, khó nhận, cách nhau 3-4 mm, gân cách bìa 0,5 mm; cuống 3-4 mm. Chùm-tụ tán ngắn (1 cm) ở nách lá; nụ hình xấp, cao 3 mm.

Fan-si-Pan; VII.

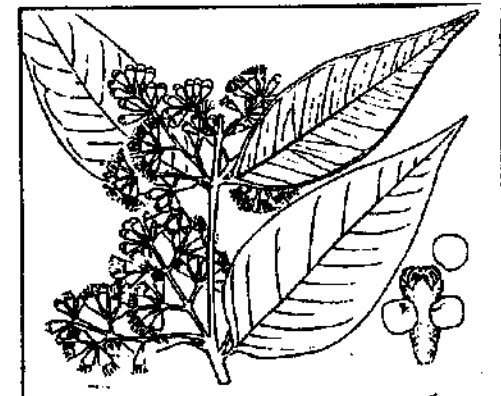
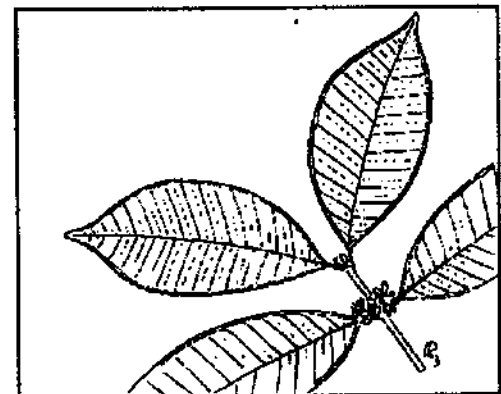
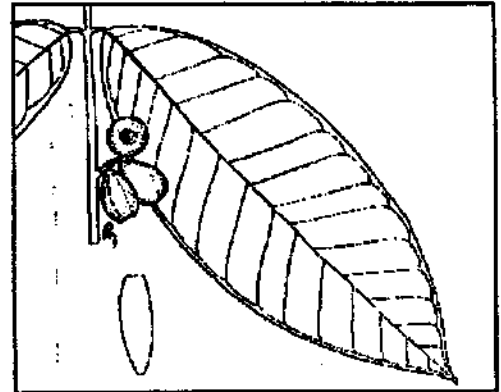
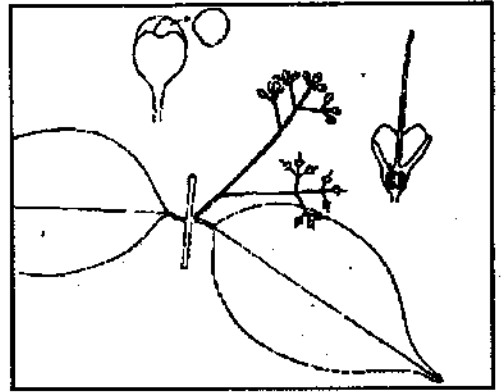
- Leaves glabrous, 7-8 cm long; panicles 1 cm long; buttons 3 mm long.

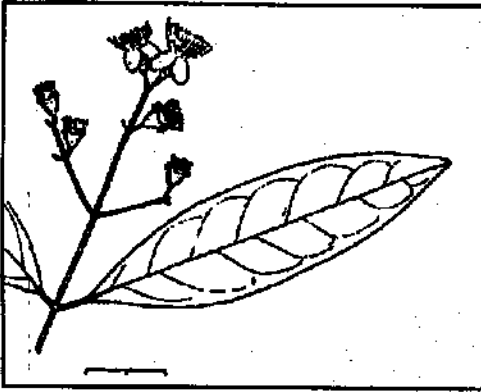
4162 - Syzygium zeylanicum (L.) DC.. Trâm Tích lan, Trâm vỏ đỏ.

Dại mộc nhỏ hay trung; nhánh vàng cam, vỏ nứt. Lá có phiến xoan hay thon, không lông, gân-phụ cách nhau 5 mm, gân cách bìa 2 mm. Phát hoa ở nách lá và chót nhánh; răng dài cao 1 mm; cánh hoa trắng, dính nhau ở đáy và rụng cùng nhau. Quả tròn, trắng, to 7 mm, có đài còn lại; hạt 1.

Rừng đến 1.000 m: từ Gialai Công tum vào Nam; III-IV, 6-7.. Trái ăn được, phấn kích; vỏ dùng để nhuộm.

- Tree; leaves ovate lanceolate; flowers white; berries white, 1-seeded (*Myrtus zeylanicus* L.).

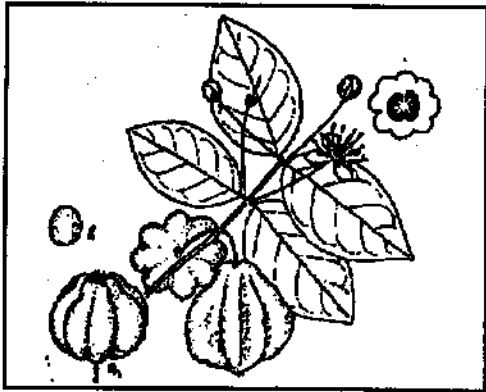

4163 - *Syzygium zimmermannii* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm Zimmermann.

Nhánh mảnh, nhánh non mảnh, vuông. Lá có phiến tròn dài hẹp, to 10-13 x 2-3 cm, có *dốm tuyến* ở 2 mặt, gân-phụ 8-9 cặp, gân cách bia 2-3 mm; cuống 5-10 mm. Chùm-tụ tán hơi thưa ở chót nhánh; nụ cao 12 mm, trên cong ngắn; đài 4 răng; cánh hoa 4-5, to 6-7 mm; tiểu nhụy nhiều.

Lào.

- Leaves lanceolate, 2-3 cm large; petals 4-5, 6-7 mm large (*Eugenia zimmermannii* Warb. ex Gagn.).

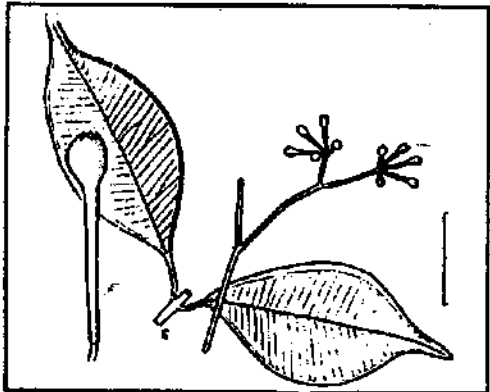

4164 - *Eugenia uniflora* L. Trâm sori; Surinam Cherry, Cayenne Cherry, Pitanga.

Bụi cao 4-7 m. Lá gần như không cuống; phiến xoan bầu dục, không lông. Hoa trên một *cong dài, mảnh*; lá đài 4; cánh hoa 4, trắng; tiểu nhụy nhiều; noãn sào 2-buồng. Quả trắng, to 1,5-2,5 cm, có 8 *cạnh tròn*; nạc ngọt, thơm mùi xoài, ăn sống, với rau hay làm mứt. Gốc Brazil.

Tr: Huế; III, 3. Giống *Eugenia*, Mỹ châu, có từ điệp dính nhau như một.

- Shrub; pedicel long; berries 8-grooved, sweet (*E. mitchellii* Lamk.).

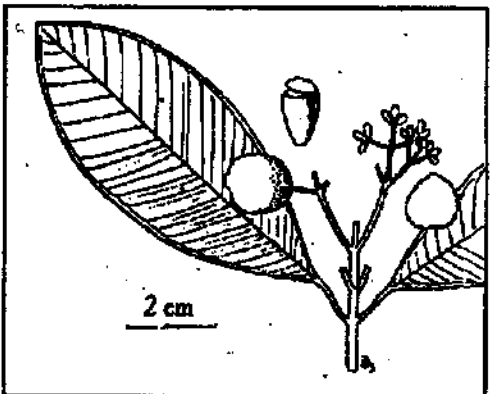

4165 - *Cleistocalyx circumcissa* (Gagn.) Phamhoang. Trâm ô.

Đại mộc cao 15 m; nhánh mảnh. Lá có phiến xoan thon, dài 4-7 cm, chót có mũi, có *dốm* trong, gân-phụ rất mảnh, cách nhau 1,5 mm; cuống dài 5-7 mm. Tán phòng cao 3 cm, trục chánh thường 3; nụ cao 13 mm, rộng 3 mm; phần trên của đài và cánh hoa làm thành một *chóp rụng sớm* với nhụy đực; noãn sào 3 buồng. Quả.

Biên hòa.

- Tree 15 m high; sepals and petals fall together like a cap; berries.

4166 - *Cleistocalyx nigrans* (Gagn.) Merr. & Perry. Trâm lá-đen.

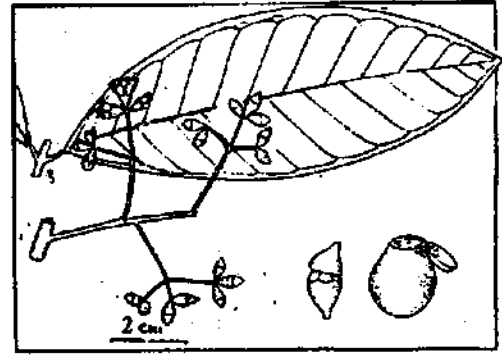
Đại mộc nhỏ; nhánh vàng đỏ. Lá có phiến bầu dục, vào 9 x 5 cm, *nâu đen* mặt trên lúc khô, gân-phụ cách nhau 2-3 mm; cuống 1 cm. Chùm-tụ tán cao 6 cm ở ngọn nhánh; hoa trắng; nụ dài 5 mm; đài hình chén tròn, phần trên rụng như *một nắp bẹ*; cánh hoa 5, rụng một lượt; tiểu nhụy nhiều. Quả tròn, lúc khô *đen*, to hơn 15 mm; hạt 1.

Rừng: Bình dương, Thủ Đức.

- Small tree; leaves black brown on dry; flowers white; berries black on dry (*Eugenia nigrans* Gagn.).

4167 - *Cleistocalyx nervosum* (DC.) Phamhoang.
Trám nấp, Vối.

Đại mộc trung; nhánh non đẹp, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, dài 13-20 cm, có đốm nâu, gân-phụ vào 10 cặp, gân cách bìa 3-5 mm. Pháthoả ở nách lá rụng, cao 5-8 cm; đài hình đĩa hơi dứng, nắp cao; cánhhoa 4, cao 3 mm; tiểuhụy nhiều. Phi quả tròn hay tròn dài, to 7-14 mm, vỏ đỏ đen chói; nạc ngọt; hạt 1. Lá dùng như Trà (chứa alcaloid tác động như cafein); có tính kháng sinh, trị bệnh hầu, đau ruột, viêm phi, tethấp. Rừng và Tr: BTN.

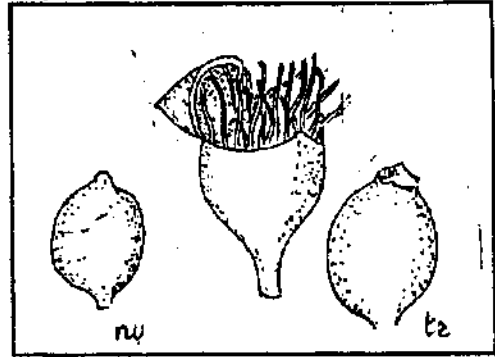

- Tree 7-8 m high; leaves brown dotted; berries red, 1-seeded (*Eugenia operculata* Roxb. nom. nud.).

4167a - *Cleistocalyx retinervius* Merr. & Perry. Vối gân-màng.

Đại mộc nhỏ; nhánh tròn, xám, to 2-3 mm. Lá có phiến bầu dục đến tròn dài-xoan, to 9-14 x 5,5-7 cm, chót tã rộng, đáy tròn, gân-phụ mịn, cách nhau 4-8 mm, gân bìa cách bìa 2-3 mm. Pháthoả ở nách và ngọn; hoa như không cọng, cao 7 mm; đài rụng thành chóp; tiểuhụy nhiều. Trái tròn tròn, to 1,5 mm. Lùm-bụi, gần biển: Đà Nẵng, (hình theo Merrill & Perry).

- Small tree; branches fusc; axillary and terminal inflorescence; berries 1.5 cm across.

4168 - *Psidium gujava* L. Ôi; Guava; Goyavier.

Tiểu mộc 3-6 m; nhánh non vuông, có 4 cánh; thân có mây dày. Lá song đĩnh; phiến có lông mặt dưới. Hoa cò độc ở nách lá; cọng dài; nụ phủ ở đầu; lá dài 4-6, dày, không đều; cánhhoa 4-6, trắng; tiểuhụy nhiều; noãn sào hạ. Phi quả (nặng đến 930g); nạc trắng, hương khi chín; hạt nhiều, to 2-3 mm, cứng, vàng. $2n = 22$.

Tr gốc T.-Mỹ, truyền lan từ 1512, có lẽ do người Spania; I-XII. Có nhiều thứ. Nạc trái chứa đến 486 mg vitamin C/100 g. Lá có tính tiêu giết; trị ỉa.

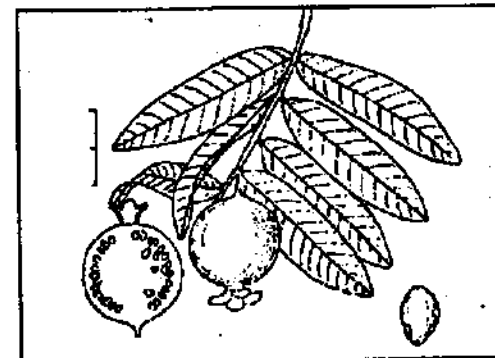
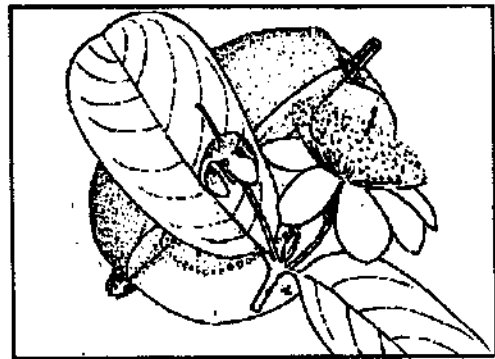
- Cultivated.

4169 - *Psidium cujavillus* Burm. f. Ôi kiếng.

Tiểu mộc cao 2-3 m; nhánh non vuông, già có mây. Lá có phiến nhỏ, dài 3-5 cm, rộng 1-1,8 cm, gân-phụ 11-15 cặp, lóm mặt trên, lồi ở mặt dưới; cuống dài 1-2 mm. Hoa cò độc ở nách lá; cọng ngắn; lá dài dày; cánhhoa trắng trắng; tiểuhụy nhiều; noãn sào hạ. Phi quả tròn, to 2-3,5 cm; nạc hương; hạt nhiều, nhỏ (2-3 mm), vàng nâu.

Tr làm kiếng, gốc T.-Mỹ.

- Ornamental (*P. pumilum*).

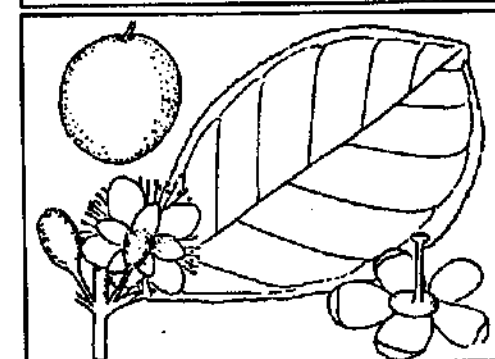

4170 - *Psidium littorale* Raddi. Ôi sê; Purple Guava, Strawberry Guava; Goyave-fraise, Goyave de Chine.

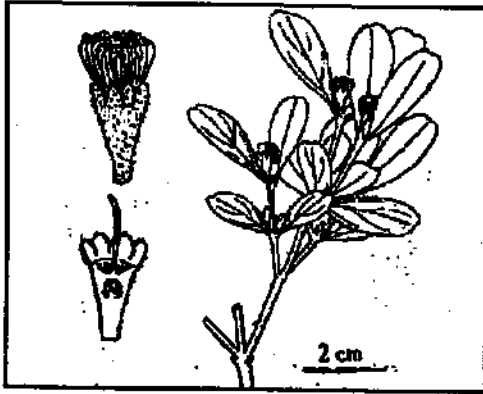
Tiểu mộc cao 6 m; nhánh tròn. Lá có phiến xoan ngược, chót tròn, đáy tã nhọn, dài, không lông. Hoa cò độc ở nách lá, trắng; đài có 5 tai dày; cánhhoa mỏng, mau rụng; tiểuhụy nhiều; noãn sào 3 buồng ngăn ra thành 5. Phi quả tròn, to 2,3-3 cm; nạc như dâu-tây; hạt nhỏ.

Tr song ít gặp, gốc Brazil, nhập qua Trung quốc từ lâu. Mộc hoang như cây khó trừ ở đảo Réunion.

- Cultivated (*P. cattleianum* Sabine).

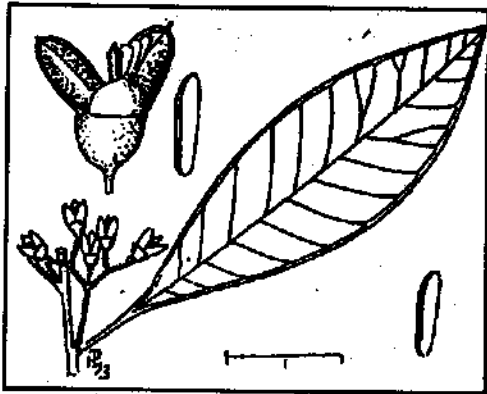

4171 - *Osbornia octodonta* F. Miller. Bácsna.

Tiểu mộc cao 4-5 m; vỏ trắng trắng, có nhiều mảy. Lá có phiến xoan, to 3-5 x 1,5-2 cm, có *dốm trong*; cuống 2,5-3 mm. Hoa có độc hay chum 3; dài 1,5-2,5 cm, thùy 8, rộng 1-2 mm; cánh hoa vàng; tiểu nhụy nhiều, chỉ dài 3-4 mm; noãn sào 2 buồng, n-noãn. Trái to 6-7 x 3-4 mm, không tự khai; hạt 1(2).

Phú Khánh, Cam Ranh; VIII-XI (hình theo Wight).

- Treelet; leaves pellucid dotted; petals absent; fruits indehiscent.

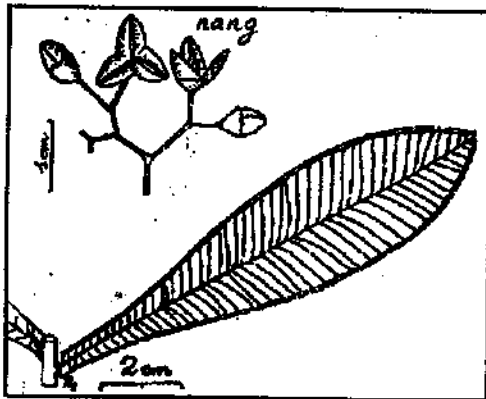

4172 - *Tristaniopsis burmanica* (Griffith) Wils. & Waterhouse. Tritan Burmann.

Đại mộc cao 12 m; nhánh non có lông dày trắng. Lá có phiến thon, *dây chót buồm*, dài 8-10 cm, không lông, tái ở mặt dưới. Hoa nhỏ; cánh hoa 1,5 mm; tiểu nhụy thành 5 bó; noãn sào hạ, 3-buồng. Nang cao 4-7 mm, nở làm 3 mảnh có trụ còn lại; hạt dài 4 mm.

Rừng dưới 1.100 m: Công Tum, Langhanh, Bà Rịa; 4-5.

- Tree 12 m high; leaves oblanceolate; petals 1,5 mm; capsules 3-valved (*Tristania burmanica* Griffith).

4173 - *Tristaniopsis merguensis* (Griff.) Wils. & Waterh.. Tritan ối.

Đại mộc 10-15 m; thân có mảy (*dạng thân Ới hay Khuynh diệp*); nhánh non có lông mịn. Lá thơm; phiến xoan thon ngược, *dây từ từ hẹp trên cuống* rất ngắn, và có 2 tai nhỏ, không lông, gân-phụ nhiều, cách nhau 2-3 mm, có gân bia. Tután trên nách lá; hoa rộng 5 mm; đài hình chén có răng nhỏ; cánh hoa nhỏ. Nang xoan; mảnh 3; hạt vào 8 mỗi buồng, dẹp dẹp.

Rừng trên sathạch: Phú Quốc. Cây mọc mau.

- Leaves auriculated on base; seeds 8 by valve (*Tristania merguensis* Griff.).

4174 - *Eucalyptus camaldulensis* Dehnhart. Khuynh diệp đỏ; Murray red gum, River Red Gum, White Gum.

Đại mộc cao đến 45 m; thân ngay, to đến 1,5 m; vỏ già xám nâu, tróc thành mảy; nhánh non vuông. Lá có phiến hình phẳng, mớcmớ, dài 12-30 cm; cuống cá cạnh, dài 1,5-2 cm. Tán có cọng dài 1,5; chóp cao; tiểu nhụy nhiều. Nang 4 mảnh, rộng 5-8 mm; hạt nhỏ.

Tr, chịu nhiều điều kiện phong thổ ở đồng bằng, chịu phèn, gốc Úc châu (phổ biến).

- Commonly cultivated.

4175 - *Eucalyptus tereticornis* J.E. Sm. Khuynhdiệp sùng-cao; Flooded Gum, Forest Gray Gum.

Dại mộc to cao đến 50 m; nhánh mảnh, không lông; vỏ láng. Lá thân trẻ có phiến xoan rộng; ở nhánh trưởng thành, phiến thon hẹp, hình phẳng, dài 5-15 cm. Tután có cọng dài, mang 3 hoa; đài có chóp cao dài đến 12 mm; tiểu nhụy nhiều, dài 1-1,5 cm; nang hình cầu to 1 cm, thò cao ra khỏi đài, nở làm 4 mảnh; hạt nâu đen.

Tr, chịu vùng núi.

- Cultivated.

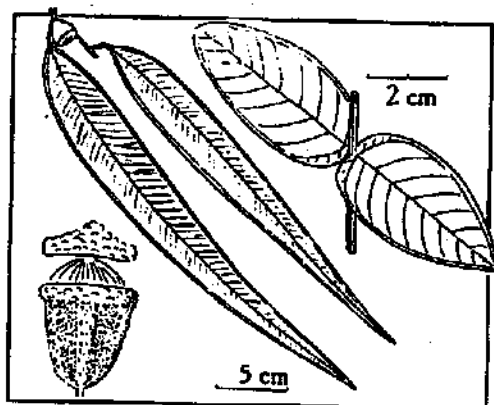

4176 - *Eucalyptus globulus* Labill. Khuynhdiệp cầu; Blue Gum-tree.

Dại mộc to, cao đến 45 m; vỏ láng, màu lợt; nhánh vuông. Lá ở chồi non mọc đối, không cứng, đáy hình tim, mọc; lá ở nhánh trưởng thành mọc xen, phiến cong, dài 15-30 cm. Hoa cọng ngắn; đài có cạnh, chóp hình nắp tộ; tiểu nhụy dài 1,5 cm. Trái hình bóng-vụ, to 2,5 cm.

Tr ở bình nguyên để lấy tinh dầu làm thuốc tốt (sát vi khuẩn, trị bệnh da, sưng, viêm cứng-phối..), rễ xố; 1-1.500 m; I-XII. In vitro, chống nhiều siêu khuẩn. T: trồng ở Paris.

- Cultivated for its medicinal essence.

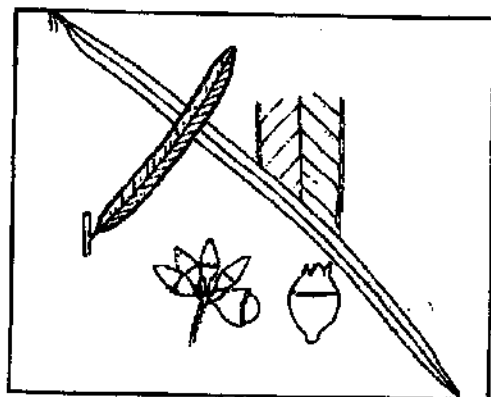

4177. *Eucalyptus exserta* F.v M. Bò đê liểu, Khuynhdiệp thờ; Mountain Blood wood, She Blood wood.

Dại mộc trung; vỏ màu tro nâu; nhánh có cạnh. Lá ở nhánh trưởng thành hình phẳng cong, dài đến 15 cm, có đóm. Tán ở nách lá, 2-7 hoa; cọng ngắn hơn cứng; nắp hoa hình chùy cao 2 lần hơn hạ hoa; tiểu nhụy nhiều. Nang *ló cao ra khỏi hạ hoa*, 3-5 mảnh; hạt có cánh, denden.

Tr ở B, gốc Úc châu; II-III.

- Cultivated.

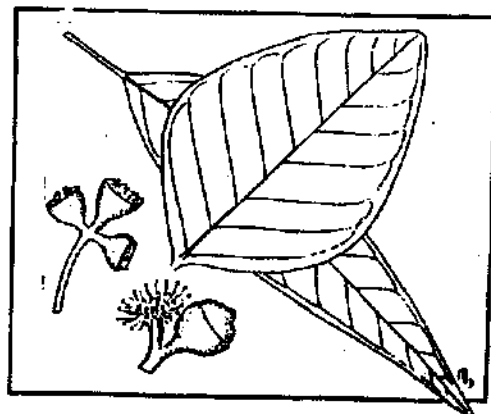

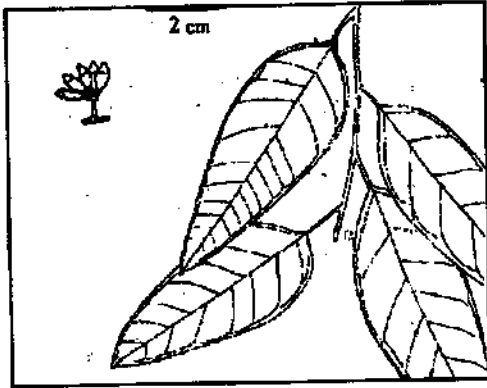
4178 - *Eucalyptus alba* Reinw. Khuynhdiệp trắng.

Dại mộc; nhánh tròn. Lá ở cây trưởng thành có phiến thon rộng hay hẹp, dài vào 15 cm, rộng vào 2-5 cm, hai mặt một màu, móm móm, gân-phụ cách nhau 3 mm, gân cách bìa 1 mm. Tán ở nách lá; hoa nhỏ; tiểu nhụy nhiều, dài 6 mm. Nang 4 mảnh, ít khi 3.

Tr gốc đảo Timor.

- Cultivated.

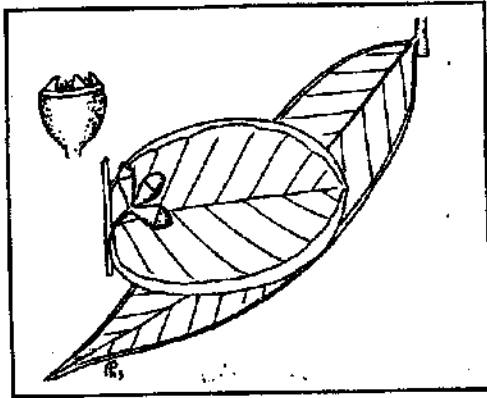

4179 - *Eucalyptus botryoides* J.E. Sm.. Khuynhdiệp úót; Blue Gum.

Đại mộc có thể cao đến 45 m, thân to đến 1,3 m; vỏ láng, xanh. Lá có phiến thon hẹp, dài 8-15 cm, xanh đậm ứng lạp, mốcmốc. Tán 4-8 hoa trắng; dài hơi hình trụ, cao 4-6 mm, chóp hình chùy; tiểunhụy nhiều cao 6 mm. Trái cao 5-8 mm, có cọng ngắn, chót cắt ngang; mảnh 4.

Tr; rất to ở vùng Đalat, Langhanh, Báo lộc.

- Cultivated at Lâm đồng (*E. saligna* J.E. Sm.).

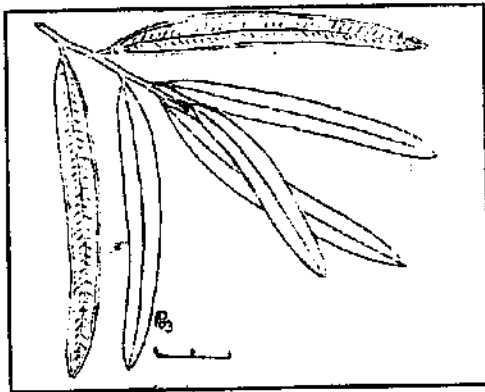

4180 - *Eucalyptus cinerea* F.v. Muell.. Khuynhdiệp tro.

Đại mộc trung; vỏ nâu trắng. Lá có phiến bầu dục ở nhánh non, thon cong cong ở nhánh trưởng thành, không cứng; gân-phụ cách nhau cỡ 5-6 mm, thường chẻ hai; gân cách bia 2 mm. Cọng 1 cm, mang 3-7 hoa; chóp hình chùy bán cầu; tiểunhụy nhiều, cao 3 lines. Trái hơi bán cầu, mảnh 3.

Langhanh.

- Cultivated.

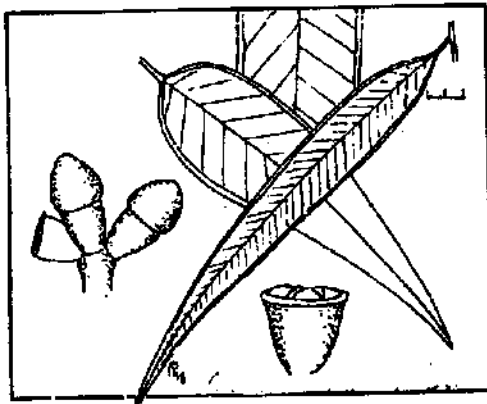

4181 - *Eucalyptus crebra* F.v. Muell.. Khuynhdiệp hẹp; Narrow leaved Ironbark.

Đại mộc; nhánh mảnh, thông. Lá có phiến lục tươi, thon hẹp, dài 10-18 cm, gân-phụ nhiều, chót tà, hai mặt một màu. Chùm-tútán, tán 3-6 hoa; dài 2-3 mm, chóp cao 2-3 mm; tiểunhụy nhiều, cao 3-5 mm. Trái hình chuông, cao 5-6 mm, mảnh không thò ra.

Tr. ở Langhanh.

- Cultivated.

4182 - *Eucalyptus gomphocephala* A.P. DC.. Khuynhdiệp Nấm; Tuart.

Đại mộc. Lá có phiến thon (lá trẻ), đến thon hẹp cong cong (nhánh già), dày, mốcmốc; cứng 1,5-2 cm. Tán 3 hoa; nụ có chóp hình quidầu, rộng hơn hahoa; cánhhoa vắng; tiểunhụy nhiều. Nang hình ly, mảnh 4.

Tr ở Langhanh.

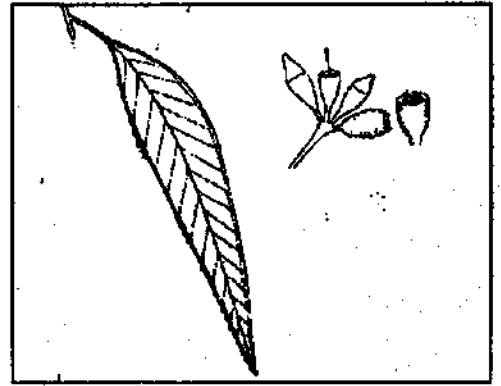
- Cultivated.

4183 - Eucalyptus grandis W. Hill. ex Maiden. Khuynhdiệp to; Flooded Gum, Rose Gum.

Đại mộc to, đẹp, có thể cao đến 55 m; thân sông không nhánh đến 3/4; nhánh có cạnh. Lá thon cong, to đến 21 x 6 cm, màu lục không mốc, gân giữa thường lục dợt. Tán 3-7 hoa; cọng ngắn; hã hoa cao 2 lines; nắp hình chùy; tiểu hụy nhiều. Trái hình xấp, mốc mốc; mảnh 4, thô ít.

Gỗ rất cứng, nhẹ, bền, không bị hà, dùng đóng tàu, xây-cát. Chịu đất phũsa. Để lộn với *E. botryoides* mà lá mốc mốc, trái nhỏ hơn. Tr ở Đalat.

- Cultivated.

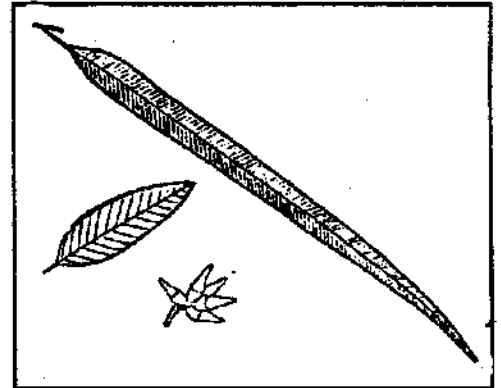

4184 - Eucalyptus longifolius Link. Khuynhdiệp lá dài; Wollybutt.

Đại mộc trung, cao đến 35 m; nhánh to; vỏ xám, có khi có sợi. Lá có phiến thon hẹp, cong, dài 11-24 cm. Tán ít hoa; hoa có cọng dài; chóp hình chùy cao nhọn; tiểu hụy dài 12 mm. Trái hình chuông hay bông vụ, chót cắt ngang, mảnh lồi; hạt đen.

Tr ở Sài Gòn; III, 3. Gỗ cứng, bền.

- Cultivated.

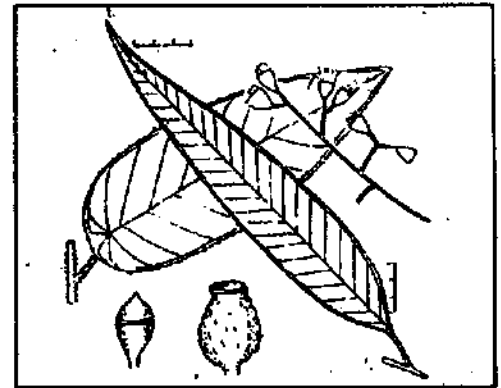

4185 - Eucalyptus maculata Hook. Khuynhdiệp bết; Spotted Gum.

Đại mộc cao; thân có mảy to, khi rụng để lại bết nhiều màu. Lá ở nhánh trưởng thành có phiến thon hẹp, cong, dài đến 30 cm, có đốm trong. Chùm-tútán ở nách lá và ngọn; tán 3-hoa; nắp đôi, một do dài, dày, một do vành, mỏng. Trái xoan bầu, cao 13 mm.

Mù chứa acid benzoic, lá thật non có mùi sả. Tr ở Langhanh, gốc Ucchâu.

- Cultivated.

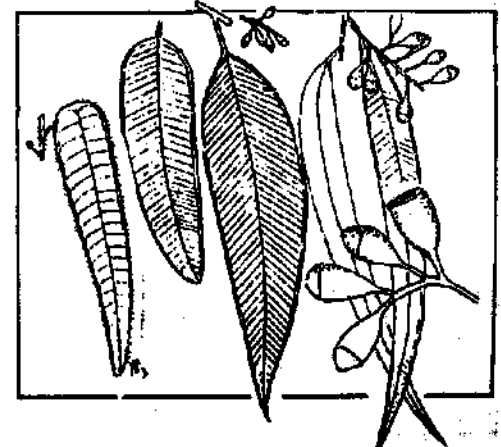

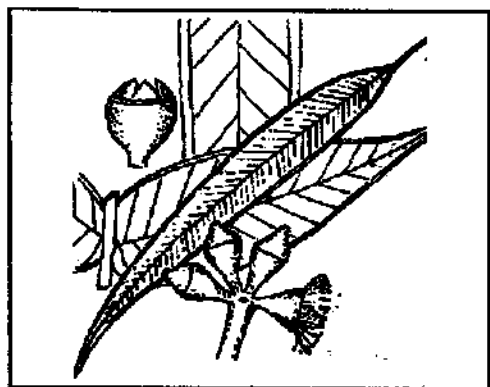
4186 - Eucalyptus maculata var. citriodora (Hook.) Muell. Khuynhdiệp sả; Lemon-scented Gum.

Đại mộc trồng, cao 25-40 m; ở nước ta là cây không to lắm; nhánh non có cạnh, vỏ láng. Lá có mùi thơm sả đặc biệt; lá ở thân trẻ, có phiến có lông, thon, gân hình lông, từ từ thon hẹp cong thành hình phẳng ở nhánh trưởng thành, màu lam tươi, dài đến 17 cm. Chùm ngắn ở nách lá; nụ hình xấp; lá dài rụng thành chóp; tiểu hụy nhiều. Nang trong dài, mảnh 4.

Tr để lấy tinh dầu thơm sả để làm thơm xà bông; gỗ làm bột giấy.

- Cultivated for its lemon scented essence.

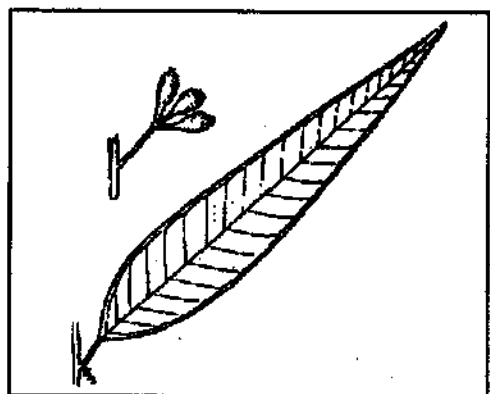

4187 - Eucalyptus maidenii F.v. Muell. Khuynhdiệp Maiden; Maiden's Gum..

Đại mộc có thể cao đến 45 m; tán hình tụt áp, thân to 1,2 m; gỗ trắng; nhánh vuông. Lá dày, mớcmớ, dài hơn 20 cm, gân-phụ rất mảnh, cách nhau 6-7 mm, gân cách bìa 0,5 mm; cuống 3 cm. Tán ở nách lá, cọng 1,5 cm, mang 3-7 hoa trắng. Nang lúc chín to 6-9 mm.

Dạng trẻ giống *E. globulus*; gốc Úc châu. Tr ở Langhanh. Tinh dầu chống nhiều vi khuẩn và nấm.

- Cultivated (*E. globulus* ssp. *maidenii* (F.v. Muell.) Kirkpatr.).

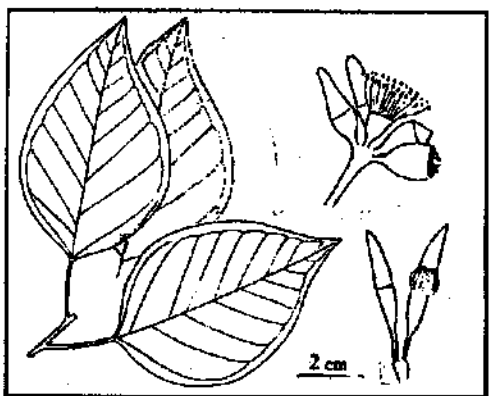

4188 - Eucalyptus microcorys F.v. Muell. Khuynhdiệp túi-nhỏ; Tallow-wood.

Đại mộc to, thân có thể đến 3 m; nhánh mảnh. Lá mỏng, gân-phụ mảnh, rõ, cách nhau 2-3 mm, gân cách bìa 1,5 mm; cuống 1,5-2 mm. Trái obconical.

Tr ở Langhanh. Gỗ rất cứng, bền.

- Cultivated.

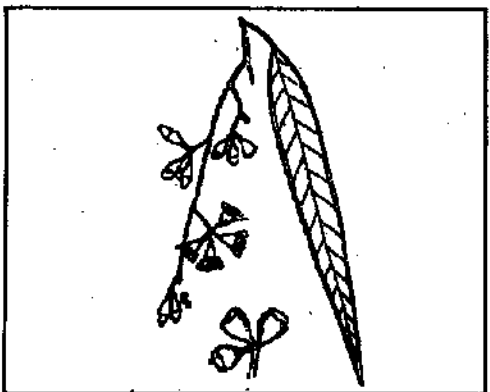

4189 - Eucalyptus occidentalis Endl. Khuynhdiệp tây; Swamp yate, Flat-topped yate.

Đại mộc có thể cao đến 24 m; vỏ tróc hay không thành mảy, xám trắng. Lá ở nhánh trưởng thành thon, dài 10-15 cm, chót nhọn. Tán 1-7 hoa vàngvàng; chóp cao dài 15-17 mm; tiểuhụy đỏ, dài 10-15 mm. Trái hình chuông, mảnh thờ, cao 10-17mm.

Tr, chịu đựng đất hơi mặn.

- Cultivated.

4190 - Eucalyptus paniculata Sm. Khuynhdiệp chùm-tútán; White or Grey Ironbark.

Đại mộc to, cao đến 50 m; vỏ xám-trắng sùsi. Lá trẻ xoan đến thon rộng, lá ở cành trưởng thành có phiến cứng, to 9,5-15 x 1,2-2,4 cm, mỏng, gân-phụ ngay, cách nhau vào 3-3,5 mm, gân cách bìa khó thấy; cuống dài 1,5-2,5 mm. Tán có cọng dài 1,5 cm, đơm thành chùm tán dài. Trái hình chùy cao 8 mm, rộng 6 mm, mảnh 4-5.

Gỗ cứng tốt. Tr.

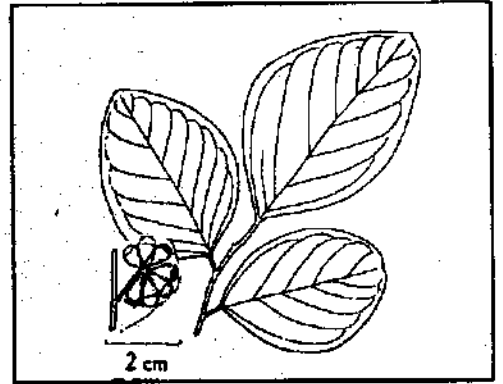
- Cultivated.

4191 - *Eucalyptus populnea* F. Muell.. Khuynhdiệp lá-xoan; Poplar Box, Bimble Box.

Đại mộc cao 20 m. Lá có phiến tròn hay xoan thon, chót tằm, tròn hay lõm, to 5-10 x 2-7,5 cm, xanh đậm, láng. Chùm manh tán; hoa nhỏ, trắng; tiểu nhụy dài 3-4 mm. Trái rất nhỏ; mảnh không thờ.

Tr ở Vũngtau.

- Cultivated.

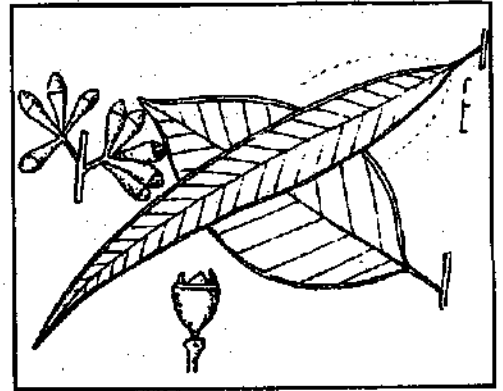

4192 - *Eucalyptus punctata* DC.. Khuynhdiệp dóm; Grey Gum.

Đại mộc đến 35 m; thân to đến 90 cm; nhánh kích còm, có cạnh. Lá ở nhánh non xoan, ở nhánh trưởng thành thon, cong, dày như da, gân-phụ mảnh, cách nhau 3-4 mm, gân cách bìa 1 mm; cuống 1,5-2 cm. Tán ở nách lá hay tụtán ở chót nhánh; nụ hình dùi; tiểu nhụy nhiều. Trái hình tở, cao 13mm, rộng 8-10 mm; mảnh 4(5).

Tr, gốc Tân-Hoalan. Gỗ cứng, bền.

- Cultivated.

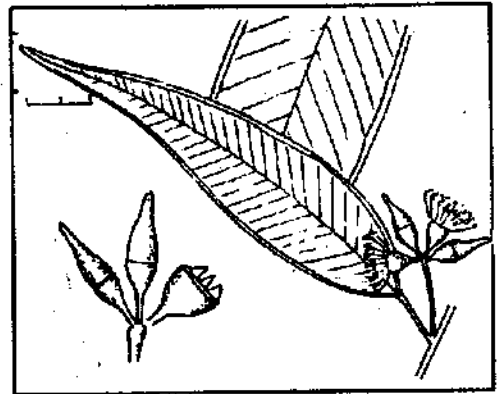

4193 - *Eucalyptus resinifera* J.E. Sm.. Tiểudiệp an; Red Gum, Red Mahogany.

Đại mộc rất to, cao đến 45 m, cho tiết nhiều resin; nhánh tròn. Lá thon nhọn, mỏng, cứng, gân-phụ mảnh, cách nhau 6 mm, gân cách bìa 1-1,5 mm; cuống 1,5 mm. Tán 4-10 hoa vàngvàng; chóp hình chùy cao, nhọn. Trái hình chén; mảnh 4; nắp cao.

Tr ở B và Langhanh, gốc Úc châu.

- Cultivated.

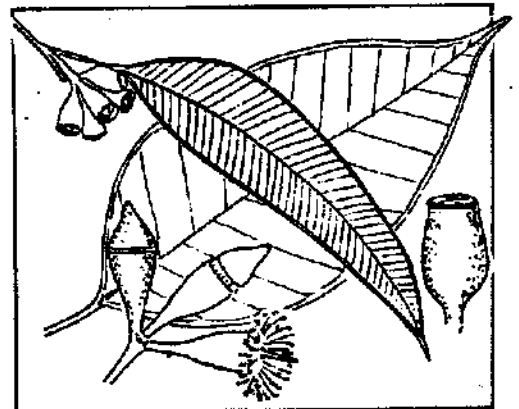

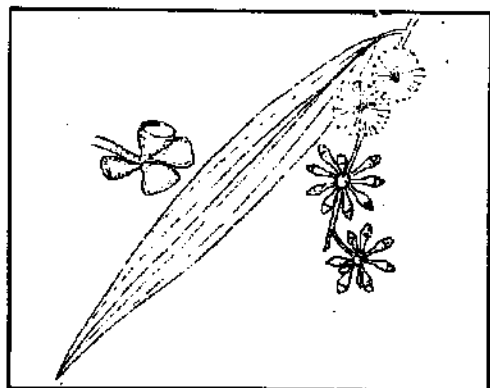
4194 - *Eucalyptus robusta* J.E. Sm.. Khuynhdiệp mạnh; New-Holland Mahogany, Swamp Mahogany, Brown Gum tree.

Đại mộc rất to, cao đến 30 m; vỏ dơ dơ, có resin. Lá ít thơm; ở nhánh trẻ xoan; ở nhánh trưởng thành, phiến thon hẹp cong cong, đáy hơi bất xứng. Tán, có khi chùm-tụtán; hoa vàngvàng; tiểu nhụy nhiều. Trái hình ly dài dài; mảnh 4.

Gỗ cứng, chống hà. Tr ở Đàlạt, gốc Úc châu. Lá dùng như lá của *E. globulus*.

- Cultivated.

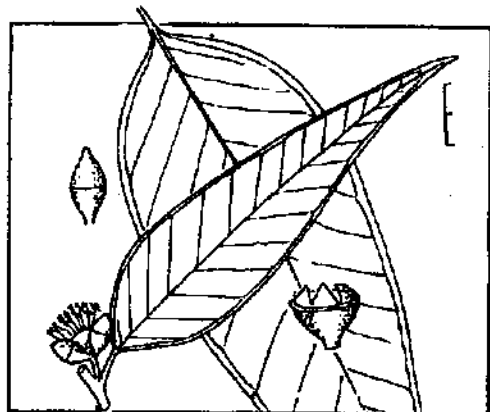

4195 - Eucalyptus pauciflora Snom Gum, Ghost Gum, Cabbage Gum.

Đại mộc có cành non màu đỏ, vỏ trắng, có bột lục hay vàng lục. Lá có phiến màu lục tươi, ở cành non, gân như song hành; cuống đỏ. Hoa trắng, đơn thành tán; tiểu hụy nhiều. Trái to 8 mm.

Tr ở Đà Lạt, gốc Úc châu.

- Cultivated.

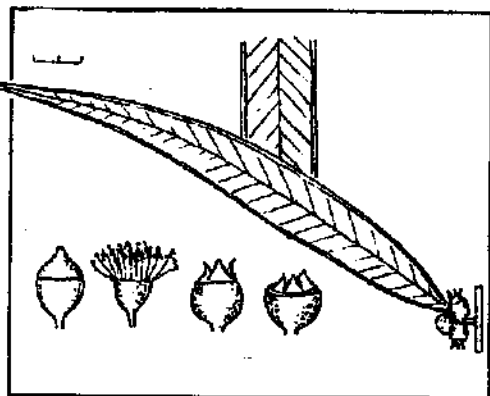

4196 - Eucalyptus rudis Endl.. Khuynh điệp nhám; Flooded Gum, Swan River..

Đại mộc cao vào 20 m. Lá thon nhọn, cứng, gân-phụ nhiều, mảnh cách nhau 1,5-3 mm, gân cách bìa 1,5 mm; cuống 1,5 mm. Tán ở nách lá; bông ngắn, mang 3 hoa, nụ tròn tròn; nắp có mũi; tiểu hụy nhiều. Trái trên đài hình chén, to vào 1 cm; mảnh 3 thò cao.

Gỗ nâu tái. Tr ở Langhanh, gốc nơi ẩm-ước Tây Úc châu.

- Cultivated.

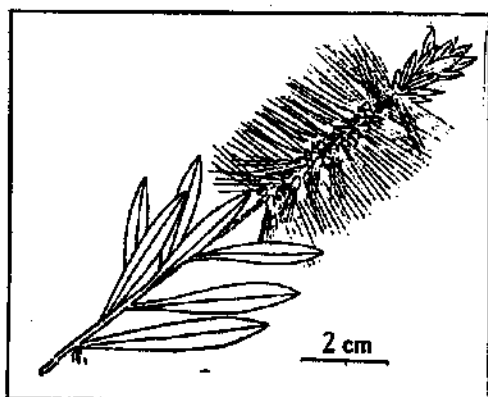

4197 - Eucalyptus viminalis Labill.. Khuynh điệp dẽo; Ribbon Gum, Manna Gum.

Đại mộc đến 45 m, thân to đến 1,5 m; nhánh nữ; vỏ láng, không hay tróc thành mây; gỗ vàng lọt. Lá ở cành non mọc đối, to 4-10 x 0,8-1,5 cm, ở cành già mọc xen, to thon hẹp cong, 10-18 x 1,3-2 cm. Tán 3(5-7) hoa; bông 3-6 mm; hoa trắng; chóp bán cầu có núm; tiểu hụy nhiều. Nang hình cầu, to 5-7 mm, trên bông ngắn; mảnh 3, thò dài; hạt nhỏ.

Tr ở Langhanh, gốc Đông-Nam Úc châu và Tasmania. Lá, *in vitro*, chống siêu khuẩn cúm.

- Cultivated.

4198 - Callistemon citrinus (Curtis) Skeels. Kiêu hùng, Tràm liễu, Tràm bông-đỏ; Bottle Bush.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ; thân có mây như Tràm; nhánh non có lông dài, thường hơi rú. Lá có phiến thon, dài đến 11 cm, rộng 1 cm, gân chánh 3, lúc non có lông. Gié mà đầu tiếp tục có lá như Tràm; đài cao 3 mm; tiểu hụy nhiều chỉ dài 12-25 mm, đỏ. Nang hình chuông.

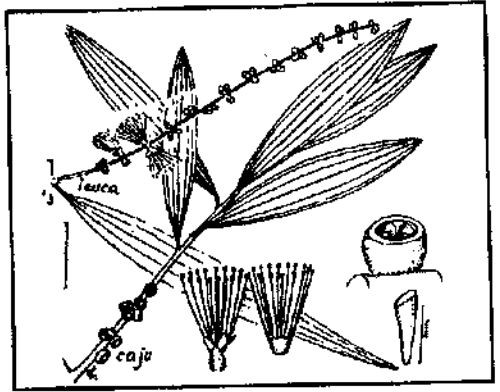
Tr ở Sài gòn, Đà Lạt, gốc Úc châu; I-XII.

- Ornamental (*C. lanceolatus* (Sm.) Sw.).

4199 - Melaleuca cajuputi Powel. Tràm; Cajeput tree, Paper-bark tree, Niaouli; Cajeputier.

Đại mộc; vỏ cho nhiều mây mỏng thành dề trắng xốp; nhánh nhỏ hơi xu. Lá rất thơm; phiến thon, không lông, gân-phụ 3-7. Gié trắng, dài 3-7cm, chót tiếp tục mang lá; dài và vành nhỏ; tiểu nhụy nhiều, trắng, dài 10-12 mm. Nang trong đài hình tô.

Rừng sác cạn, hậu-rừng sác, Đồng tháp, Tr. Lá chưng cất cho tinh dầu màu lục. Theo Blake (1968), *M. leucadendron* L.f. chỉ có ở Úc, Tân-Guinea và Molucca; lá hẹp hơn, gié ở chót nhánh.

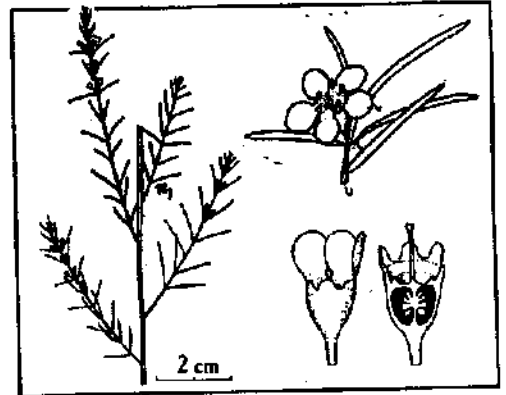
- Back mangrove tree; leaves very odoriferous; spike white; capsules into calyx.

4200 - Baeckea frutescens L. Chối sè, (Thanh hao).

Tiểu mộc nhỏ, cao 0,5-2 cm. Lá mọc đối, như kim, dài 1 cm, không lông. Hoa trắng, cò độc; đài mang 4-5 lá đài nhỏ; cánh hoa 4-5, to 1,5 mm; tiểu nhụy 8-10, rời; noãn sào hạ, 3 buồng. Nang chứa nhiều hạt nhỏ.

Cát dựa biển, BTN; I-XII. Chưng cất cho tinh dầu (Dầu chối) tốt. Trị kinh nguyệt đau, bế; trị đau bụng; hoa lợi tiểu, lợi kinh, có thể làm lạc thai.

- Shrub; leaves acicular, odoriferous; flowers white; ovary 3-locular.

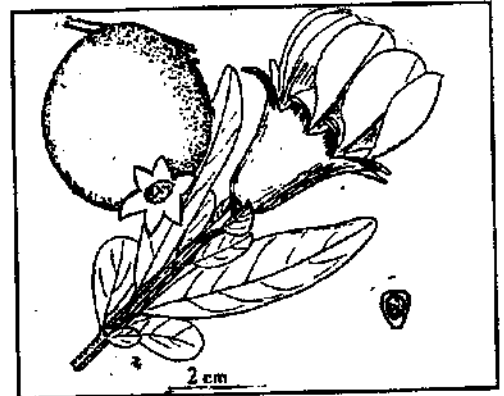

PUNICACEAE : họ Lựu.

4201 - Punica granatum L. Lựu; Pomegranate; Grenadier.

Tiểu mộc; thân có nhánh-gai; nhánh non vuông, trắng hay đỏ. Lá mọc đối, láng, gân-phụ 6-8 cặp; cuống đỏ. Hoa cò độc; lá đài 6, dày; cánh hoa 6, đỏ thẫm; tiểu nhụy nhiều, gắn trên ống dài; noãn sào hạ, đỏ, mang 2 tầng thai dâ. Quả có đài còn lại; hạt nhiều đỏ, bì trong trong, chua ngọt.

Tr. Var. *nana* L.: Lựu kiếng: cây nhỏ, hoa và trái cũng nhỏ. Vỏ chứa peletierin, trị sán. Trái chống nhiều siêu khuẩn.

- Cultivated for fruits or as ornamental.

ONAGRACEAE : họ Rau-mương

1a - lá dài 2; trái có tơ móc; hạt 2

1b - lá dài 4-5; trái n-hạt; không tơ móc

2a - hoa vàng; lá đài còn lại

2b - hoa đỏ, trắng; lá đài mau rụng

3a - hạt có lông mào; ống bao hoa ngắn hơn 3mm

3b - hạt không có lông mào; ống bao hoa dài hơn 4 mm

1c- kiếng:

2a - lá dài dày; tiểu mộc

2b - đài hình tàu; có cứng

Circaea

Ludwigia

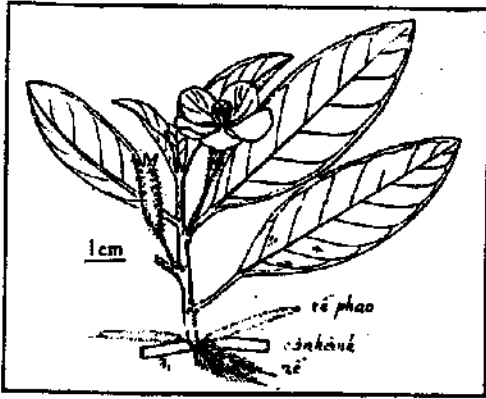
Epilobium

Oenothera

Fuchsia

Godetia

4202 - *Ludwigia adscendens* (L.) Hara. Rau-dừa nước; Water Primerose, Floating malayan Willow-herb.

Cỏ thủy sinh nổi hay nêthực vật; *rễ-phao xếp, trắng*. Lá mọc xen; phiến xoan ngược, chót tù, không lông mặt trên, có lông mịn mặt dưới (mùa khô?). Hoa to, màu *vàng ngà*; lá đài tamgiác; cánh hoa xoan; noãn sào có lông. Nang hình trụ, dài 3-4 cm, có cọng dài 1,5-3 cm; hạt nhỏ, nhiều. $n = 16, 24$.

Ruộng, ao, 1-1.500 m: BTN: XI-V. Loitiểu; đập nơi sung đau, lở; thuliếm; như trà trị kiết (Qui simbing).

Floating or on mud; flowers ivory; capsules cylindrical (*Jussiaea repens* L.).

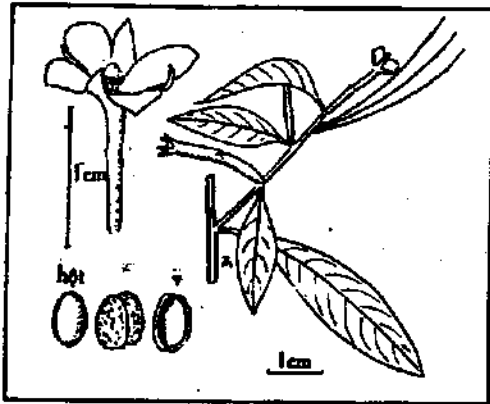

4203 - *Ludwigia epilobioides* Maxim. var. *epilobioides*. Rau-muong hep.

Cỏ nhất niên, cao 15-100 cm. Lá có phiến không lông, thon hẹp, dài 2-10 cm, rộng 6-25 mm, gân-phụ 8-13; cuống 3-15 mm. Hoa nhỏ ở nách lá; lá đài 4-6, cao 2-4,5 mm; cánh hoa vàng, *nhỏ hơn lá đài*, cao 2 mm; số tiểu hụy 4(6). Nang không cọng, cao 1-2,8 cm, rộng 2 mm; hạt trong phao và hạt tảo.

Đất ẩm, ruộng, 1-1.500 m: B (hình theo Raven).

- Annual; flowers small; capsules sessile; seeds with buoyancy envelope.

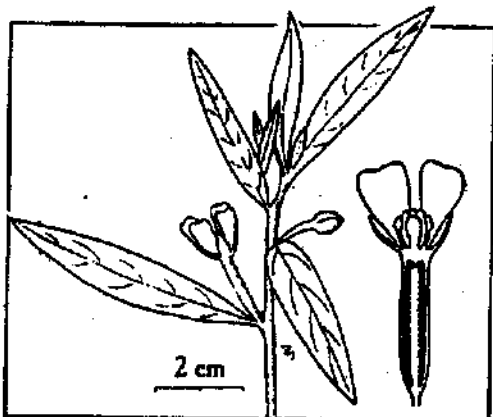

4204 - *Ludwigia hyssopifolia* (G. Don) Exell. Rau-muong thon.

Cỏ nhất niên, cao 25-60 cm, nhánh nhiều, không lông; thân có 4 cánh nhỏ. Lá có phiến hẹp, 4-8 x 1-1,5 cm, gân-phụ 8-9 cặp. Hoa cô độc, *nhỏ, trắng*; cánh hoa 4, dài 2,5 mm; tiểu hụy 8; noãn sào hạ mang lá hoa ở giữa. Nang không cọng, dài 2-3 cm; hạt trên và hạt trong *phao 2-mảnh*. $n = 8$

Dưa nước, rẫy ẩm, 1-1.500 m, từ Lào cai qua Đalat, đến Lục tỉnh. Trị ỉa chảy, kiết lỵ.

- Annual; limb elliptic lanceolate; stamens 8; seeds with buoyancy envelope (*Jussiaea linifolia* Vahl. non Poir.).

4205 - *Ludwigia octovalvis* (Jacq.) Raven ssp. *octovalvis*. Rau-muong đứng; Common Willow herb.

Cỏ đứng có khi cao đến 3 m, có hay *không lông nằm, thưa*. Lá có phiến thon hẹp, dài đến 10 cm, cuống 5-10 mm. Hoa ở nách lá; cánh hoa *vàng, to và dài* (15 mm) hơn lá đài; tiểu hụy 8, 4 dài 4 ngắn; noãn sào hạ dài 15 mm, có lông. Nang dài 1,5-3 cm, trên *cọng ngắn*; hạt nhiều nhỏ, một thú mà thôi (*không phao*). $n = 16, 24$.

Ruộng, nơi ẩm, BTN. Trị kiết tốt, linh binh ở bụng, lợi tiểu, trị lã.

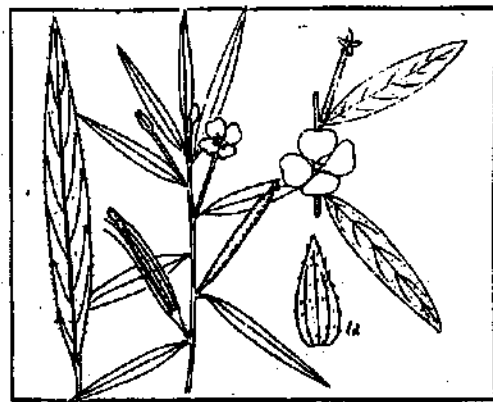
- Annual herb to 3 m high; petals yellow; seeds without buoyancy envelope (*Oenothera octovalvis* Jacq.: *Jussiaea erecta* auct. non L.).

4206 - *Ludwigia octovalvis* subsp. *sessiliflora* (Michx.) Raven. Rau-muong lông; West Indian Loosestrife.

Cỏ đứng có khi cao 2 m, có lông dính. Lá có phiến thon hẹp, to 3-7,5 x 0,8-2 cm, có lông 2 mặt, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 1-2 mm. Hoa có đực ở nách lá, vàng; lá dài 4, dài 6-7 mm; cánh hoa dài 12 mm; tiểu nhị 8. Nang có cọng ngắn, dài 2,5-5 cm; hạt nhỏ, tũn.

Đất ẩm lầy, 0-1.300 m, BTN. Đắp nơi dút, sung; in vitro, chống siêu khuẩn R.D.

- Annual; erect hairs; capsules to 5 cm long (*Jussiaea suffruticosa* L.).

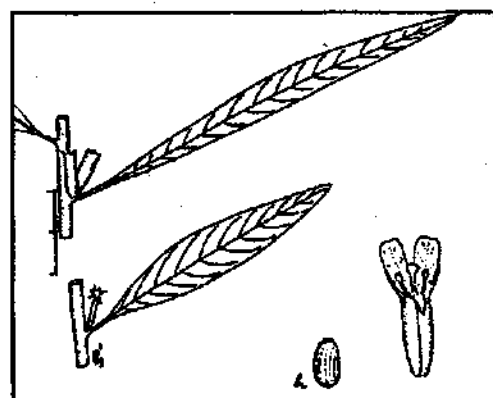

4207 - *Ludwigia perennis* L. Rau-muong daniên.

Cỏ đứng cao đến 1,5 m; thân không nhánh, không lông, có cạnh lúc non. Lá có phiến không lông, thon, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 7-12 cặp; cuống 2-3 mm. Hoa nhỏ; noãn sào cao 5 mm; lá dài 4, nhọn, cao 3 mm; cánh hoa vàng, thon hay xoan thấp hơn dài; tiểu nhị 4. Nang dài 1 cm, đỏ đậm; hạt nhiều, đỏ. n=8.

Nơi ẩm, ruộng hoang, 0-1.500 m, BTN; X. Đắp tri sốt; in vitro, chống siêu khuẩn R.D.

- Leaves glabrous; capsules 1 cm long; seeds pluriseriate (*Jussiaea caryophyllacea* Lam.).

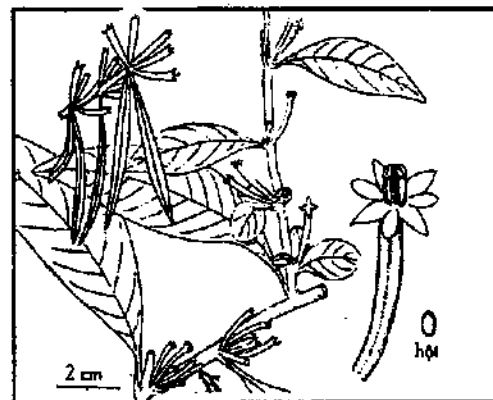

4208 - *Ludwigia prostrata* Roxb. Rau-muong nằm.

Cỏ nghiêng, cao 1 m; nhánh có cạnh, đỏ. Lá có phiến tù hẹp trên cuống, dài 4-10 cm, rộng 6-20 mm, gân-phụ rất mảnh. Tután như chum ở nách lá; noãn sào dài 1-2 cm, có lông mịn, đỏ; cánh hoa cao 1-2 mm; tiểu nhị 4. Nang có 4 cạnh, dài 15-20 mm, đỏ; hạt nhiều, nhỏ, đỏ. n = 8.

Rầy, bờ ruộng, ruộng hoang, 0-800 m: Sài Gòn, Lũc tỉnh, Phú quốc: III (hình một phần theo Wight). Trị đau răng, kiết, ỉa.

- Annual; leaves 2-10 cm long; capsules 4-gonal; seeds without buoyancy envelope (*Jussiaea prostrata* (Roxb.) Lévl.).

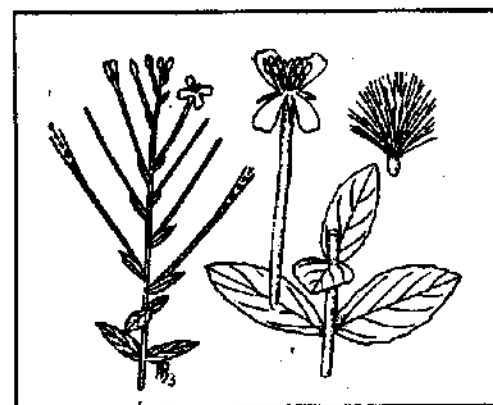

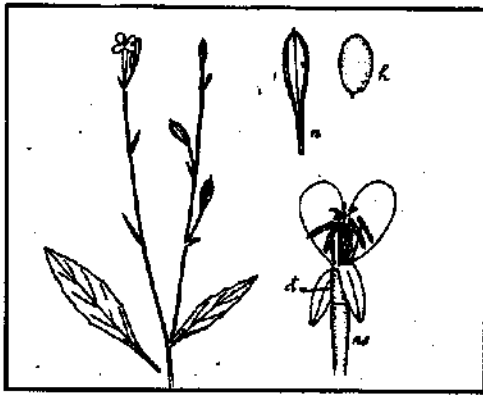
4209 - *Epilobium brevifolium* D. Don subsp. *trichoneuron* (Hausskn.) D. Don. Thượng thuỳ lá-ngắn.

Cỏ cao đến 1,5 m; thân cứng có nhánh hay không, có lông sát trắng. Lá có phiến không cuống, xoan hay xoan thon, dài 2,5-3,5 cm, không lông, gân-phụ 4 cặp, bìa có răng thưa. Hoa ở chót nhánh; noãn sào dài 1,5-2 cm, có lông mịn; lá dài hẹp, dài 5-7 mm; cánh hoa đỏ, cao 1 cm, chót lõm; tiểu nhị 8. Nang dài 6-7 cm; hạt to 1 mm, có lông mào mịn, trắng. n=18

Nơi ẩm lầy vùng núi cao: Sapa, Lào cai; IX, 9

- Herb 1.5 m high; flowers red; capsules; seeds with pappus (*E. trichoneuron* Haussknecht).

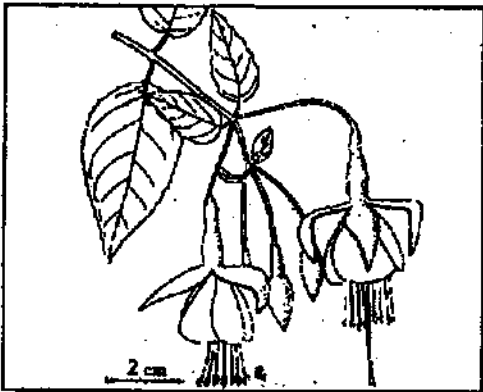

4210 - *Oenothera rosea* Ait.. Nguyệtkiến thảo hương.
Cỏ cao 40-50 cm, có nhiều nhánh mảnh. Lá mọc xen, có phiến thon dài 4-5 cm, có ít lông, bìa có răng. Hoa một vài ở chót nhánh, nhỏ, đỏ; noãn sào hạ, trên đó là ống dài 4-5 mm; lá đài 4, dính nhau từng cặp; cánh hoa 4, to 6-7 mm; tiểu nhị 8, 4 ngắn; vòi 4 nướm. Nang cao 1 cm, hình dùi; hạt nhỏ, xoan, láng, không lông mào.

Gốc T.-Mỹ.. nay phổ biến ở B,

- Herb; flowers pink; capsules with naked seeds.

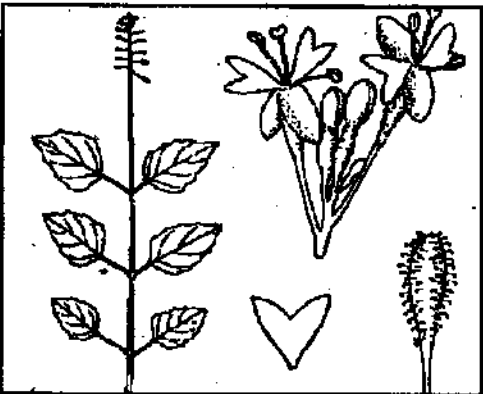

4211 - *Fuchsia hybrida* Voss.. Phú choa.

Tiểu mộc cao 2-4 m; nhánh không lông. Lá mọc đối hay luân sinh 3; phiến xoan, bìa có răng; cuống 1 cm. Hoa thông ở chót nhánh từ cọng dài, đỏ; noãn sào dày, trên đó là ống dài dài và to hơn; cánh hoa 4, tím, xoan, dài bằng lá đài; tiểu nhị nhiều. Trái mập mập, bầu dục có sẹo bao hoa còn lại; buồng 4; hạt nhiều.

Trái vì hoa ở Đà Lạt; I-XII.

- Ornamental (*F. speciosa* Hort.).

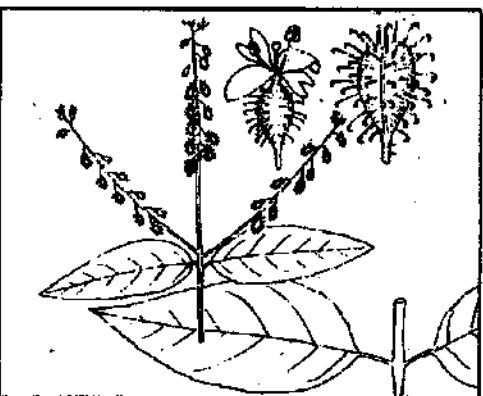

4212 - *Circaea alpina* L.. Quả thảo núi.

Cỏ cao 20-30 cm, không lông. Lá có phiến nhỏ, xoan, không lông, dài 2,5-3 cm, bìa có răng thưa, gân-phụ 2 cặp; cuống dài 6-10 mm, không bằng nhau mỗi cặp. Phất hoa thưa ở ngọn nhánh; hoa có cọng; lá đài 2; cánh hoa 2, có 2 thùy nhọn, cao 1 mm; tiểu nhị 2; noãn sào hạ, không lông. Bề quả hình dùi, dài 3 mm, có tơ móc; buồng 1, hạt 1.

Tràng cỏ, núi cao: Sapa; II, 2.

- Herb; flowers with 2 petals; fruits with hooked seta.

4213 - *Circaea mollis* Sieb. & Zucc.. Quả thảo mềm.

Cỏ không nhánh, cao đến 1 m; thân có cạnh tròn. Lá có phiến mỏng, xoan thon dài 3-7 cm, rộng 1,5-3 cm, gân-phụ 5-6 cặp, bìa có răng thấp; cuống 1 cm. Chùm ở ngọn nhánh; hoa nhỏ; noãn sào hạ có lông móc; lá đài 2, bầu dục; cánh hoa 2, có thùy sâu; tiểu nhị 2. Trái xoan cao 4 mm, có tơ móc; buồng 2, 1-hạt.

Vùng núi, 1.500 m: Sapa. Lá dùng làm lành vết thương.

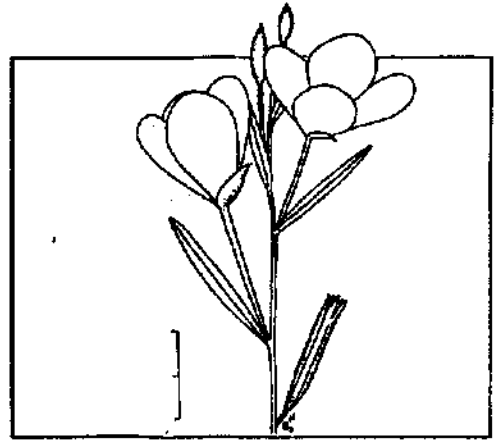
- Herb; flowers with 2 petals; fruits 2-locular.

4214 - *Godetia amoena* (Lehm.) Lilj. Hoa Gò-đê;
Satin flowers.

Cỏ có thân cứng, cao hơn 40 cm, to ở gốc 2-4 cm; thân có *mày* mỏng ở phần già. Lá có phiến *hẹp*, dài 4-7 cm, rộng 3-4 mm; cuống 5-8 mm. Hoa ở nách lá, to, đẹp, *tím tâm đỏ*; cọng và noãn sào dài 2-3 cm, có lông; *dài hình tàu* cao 1,5 cm; vành do 4 cánh hoa to 3-3,5 cm; tiểu hụy có ba phần tía. Nang hình trụ, nở làm 4 mảnh.

Tr ở Đà Lạt.

- Ornamental.

MELASTOMATACEAE : họ Muối

Bản phân loại cho các giống thường gặp nhất:

1a - bao-phần nở dọc

2a - noãn sào 1-buồng, noãn đến 20, đỉnh phôi ở đáy hay trung tâm; trái 1-hột

Memecylon

2b - noãn sào 2-4-buồng, đỉnh phôi trác mô hay ở đáy; trái n-hột; đại mộc

3a - noãn sào 4 buồng, đỉnh phôi trác mô; phi quả

Pterandra

3b - noãn sào 2-buồng, đỉnh phôi ở đáy; nang

Astronia

1b - bao-phần nở do lỗ ở chót

2a hột hình chữ C hay hình trứng

3a - tiểu hụy 8, bằng nahu

Osbeckia

3b - tiểu hụy 3,4,6,8,10, gân như nhau hay lưỡng hình

4a - phi quả; cánh hoa hướng hay đỏ hay trắng)

5a - cánh hoa đỏ; tiểu hụy 10, lưỡng hình; phi quả

Melastoma

5b - cánh hoa đỏ; tiểu hụy 5; nang

Dissotis

4b - trái khô; tiểu hụy 10

Otanthera

2b - hột ngay hay hơi cong

3a - có tiểu hụy lép; phát hoa mang tután bờ cạp

Kerriothyrsus

3b - không có tiểu hụy lép

4a - nang

5a - cỏ (xem thêm *Vietsenia*)

6a - hoa 3-phần

Sonerila

6b - hoa 4-5-phần

7a - bao-phần như 2 túi

Aschistanthera

7b - bao-phần 2 buồng, 4 túi

8a - trên noãn sào có đĩa; lá 3 gân; bao-phần đầu cắt ngang; thùy dài to, có lông

Sarcopyramis

8b - noãn sào không đĩa; gân lá 7-9; chót bao-phần

nhọn, hẹp; thùy dài tròn tà, không lông

Phyllagathis

5b - tiểu mộc, ít khi cây đến 10 m

5a - lá dày dai; phát hoa to

Poillannamia

5b - lá không dai, dày

6a - hoa 3-phần; bao-phần có 2 phụ bộ

7a -

Vietsenia

7b -

Stussenia

6b - hoa 4(5)-phần

7a - tiểu hụy 4; dài có vảy

Blastus

7b - tiểu hụy 8(10); dài không vảy

8a - lá dài tam giác, có sóng cao

Plagiopetalum

8b - lá dài không sóng; lá không bằng nhau mỗi cặp, bất xứng; bao-phần bằng nhau hay khác nhau

9a - lá bất xứng; thùy dài nhỏ, dài như cắt ngang; lỗ bao-phần tròn; hột có cạnh

Ochthocharis

9b - lá đối xứng; thùy dài dài hơn 2 mm; lỗ bao-phần xéo; hột đầu cắt ngang, chót bướm

Anerincleistus

4b - quả; phusin hay leo

4a - phusin hay leo

5a - baophần có lông ở đáy; lá thường có 2 thùy nhỏ ở đáy *Pogonanthera*

5b - baophần không có lông ở đáy; lá không có thùy nhỏ ở đáy

6a - baophần có cựa; lá mọc đối

Pachycentria

6b - baophần có cựa và thùy; lá mọc đối, xen, hay vòng

Medinilla

4b - tiểumộc leo

5a - tiểuhụy thụ 4, trước cánhhoa; tiểuhụy lép 4, xen với cánhhoa

Diplectria

5b - tiểuhụy thụ 4, có thêm 4 tiểuhụy hay không, không có tiểuhụy lép

6a - lá có một gân chính và 2 gân gán trên đáy (*Creolithon*)

6b - lá có 1 gân chính và 1-2 cặp gân gán từ đáy

7a - lá có 1 cặp u có lông ở đáy; baophần có phubộ lông

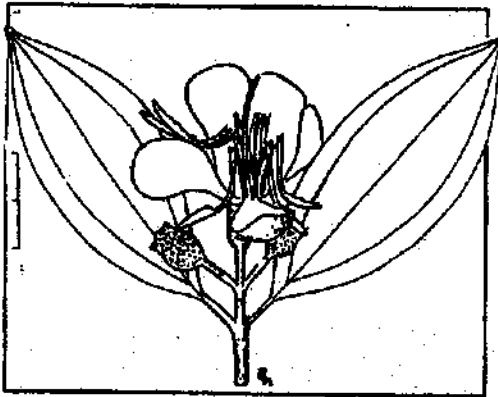
Macrolenes

Marrumia

Dissochaeta.

Osbeckiaea.

7b - lá không như trên

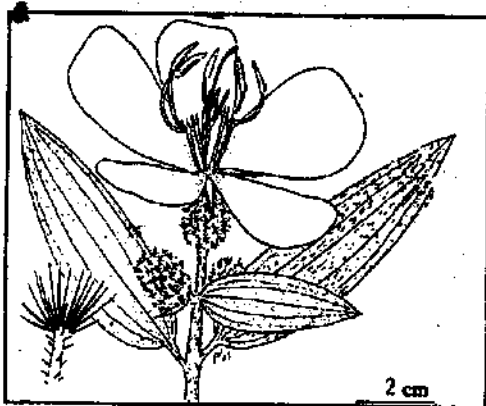

4215 - *Melastoma affine* D. Don. Muối đahùng.

Bụi cao 1-1,5 m; nhánh tròn, có vảy nhỏ có răng. Phiến lá có vảy lông cứng nằm ở mặt trên, nhiều ở gân của mặt dưới. Pháthoa ít hoa ở chót nhánh; láhoa hẹp nhỏ; ống dài (thật ra là hạhoa, vì do dài và vành làm ra) dài 6-8 mm, có vảy nằm có răng; cánhhoa to, đỏ tím tím; tiểuhụy hai thứ; noãn sào 5-6 buồng. Trái nhiều hạt đen.

Khắp cùng ở đồng bằng Nam, nơi ẩm ướt, có thể rất phen; I-XII.

- Shrub; calyx with appressed toothed scales; corolla purple red (*M. polyanthum* Bl.; *M. malabathricum* auct non L.).

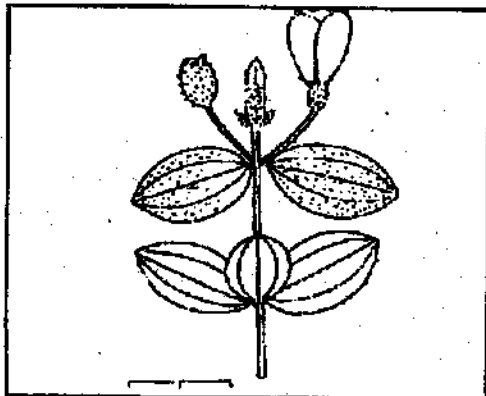

4216 - *Melastoma saigonense* (Kuntze) Merr.. Muối lông, Muối Sài Gòn.

Bụi cao 1-1,5 m; nhánh dày lông vàng nâu. Lá có phiến bầu dục, dày lông ở hai mặt, gân lồi ở mặt dưới. Tụ tán ngắn ở chót nhánh; láhoa nhỏ; dài dày to hình sao vàng lợt; cánhhoa đỏ tím tím; tiểuhụy 10, 2 thứ. Quả đỏ trong dài.

Nơi trắng, cao ráo, bình nguyên, từ Nhatrang vào Sài Gòn, Tây Ninh; I-XII.

- Shrub; calyx with stellate seta; corolla purple (*Osbeckia saigonensis* Kuntze, *M. villosum* Lodd non Vahl).

4217 - *Melastoma bauchei* Guill. Muối Bauche.

Tiểumộc 1,2 m; nhánh mảnh, có lông đơn, nằm. Lá đặc sắc là có phiến nhỏ so với mấy loài Muối khác, to vào 2,5-3 x 1,5-1,7 cm, xoan, tà 2 đầu, nâu đậm đậm và có lông nằm dính mặt trên, nâu vàng vàng mặt dưới; cuống 2-3 mm. Pháthoa ít hoa ở chót nhánh; hoa đỏ, rộng 3,5-4 cm; tiểuhụy 10, baophần đỏ và vàng; noãn sào dính 2/3 vào dài. Trái cao 7 mm, gần như tròn.

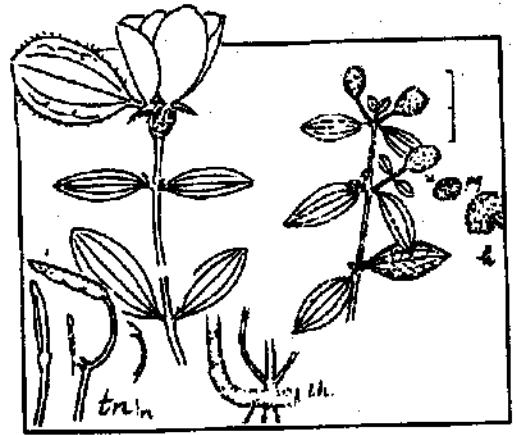
B T.

- Shrub to 1.2 m tall; limb 2.5-3 cm long; flowers red.

4218 - Melastoma trungii Pocq & Hiệp. Mua Trùng.
Cỏ cao 20-25 cm, dây nằm rồi đứng. Lá có phiến bầu dục to 23-26 x 10-12 mm, gân chính 3, mặt trên có tơ nhỏ, nằm. Hoa 1-5 ở chót nhánh; hậu 5 răng nhỏ, cao 5 mm; vành có cánhhoa to 25 x 15 mm, *hường*, bìa rìa lông; tiểuhụy 5+5, chỉ 8-9 mm; noãn sào tụo, có lông. Trái 5 buồng, trong hậu tròn, to 5-6 mm; hạt 0,5 mm.

Vinh, Nghiabình, đi với *Baeckea frutescens*;
VIII, 8. Gần *M. bauchei*.

- Small shrub 20-25 cm high; flowers pink; petals 25 mm long.

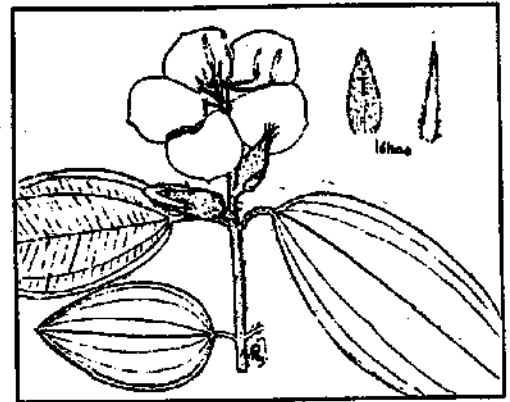

4219 - Melastoma septemnerium (Lour.) Merr.. Muối trắng, Muối bảy-gân; Common Melastoma.

Tiểumộc cao đến 3-4 m; nhánh có vảy đỏ, vàng trắng lúc khô. Lá có phiến bầu dục, dài 5-15 cm, dây tròn hay hơi lõm, *mặt dưới đầy lông như nhung*. Pháthoa ở chót nhánh có láhoa to 2 cm; dài *dây vảy nằm trắng*; cánhhoa đỏ, cao 3-4 cm; tiểuhụy 10. Trái có nạc đỏ.

Ven rừng, vùng núi cao: Côngtum, Phúkhánh, Đalat. Lá hanhiệt, hạ huyếtáp.

- Shrub or treelet to 4 m high; calyx white tomentose; petals red (*M. candidum* D. Don).

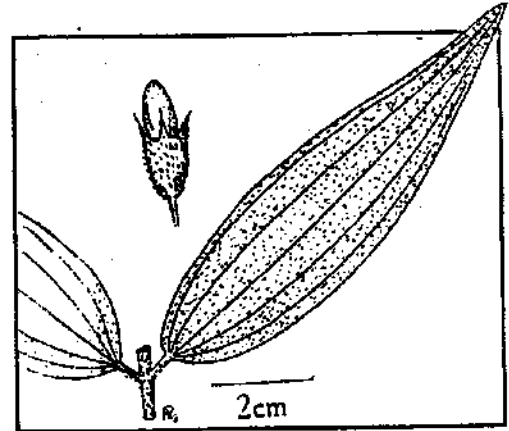

4220 - Melastoma chevalieri Guill.. Muối Chevalier.

Bụi cao 1,5 m; nhánh tròn, *ràirác có vảy nằm*. Lá có phiến thon, chót nhọn, dây tròn, có lông cứng thưa ở mặt trên, không lông mặt dưới. Pháthoa ở chót nhánh, có láhoa hẹp; hoa 5, *đỏ*; dài cao 6 mm, có *tơ có răng*; cánhhoa cao 13 mm; noãn sào 5 buồng.

Đran, Đalat.

- Shrub; leaves sparsely hairy upperneath; flowers 5, red.

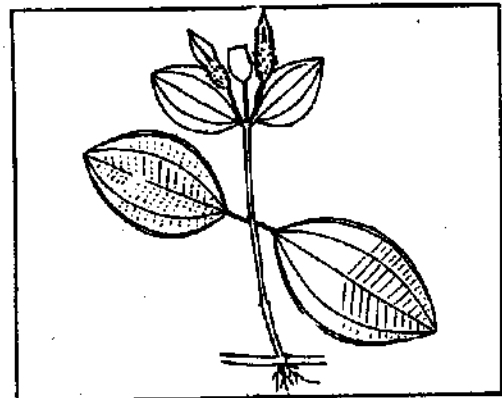

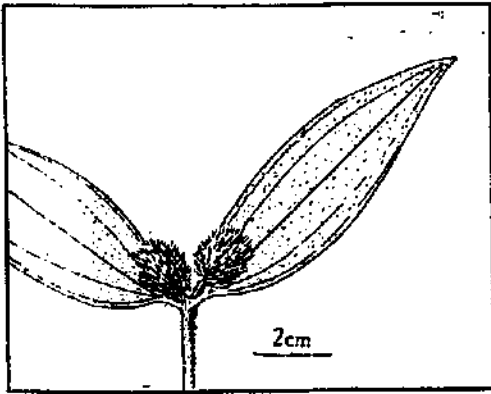
4221 - Melastoma dodecandrum Lour.. Muối 12-tiểuhụy; Lesser Melastoma.

Tiểumộc nằm rồi đứng, có *rễ bấtđịnh*. Lá có phiến xoan rộng, nhỏ, đến 5 x 2,7 cm, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu tươi, gân từ đáy 5; cuống 1 cm. Hoa nhỏ ở ngọn nhánh; cọng dài vào 1 cm; hậu lúc non có tơ nằm, rụng đi ở trái; răng dài nhọn, cao 3-4 mm; cánhhoa *lam*.

Hàcôi; VI. Rễ trị đau bụng sau sanh, kiết; lá trị bệnh da. Toàn cây trị đau chân, têthấp, thai quá động (overactive fetus).

- Spreading with adventitious root shrub; flowers blue (*M. repens* Desv. in Lam.).

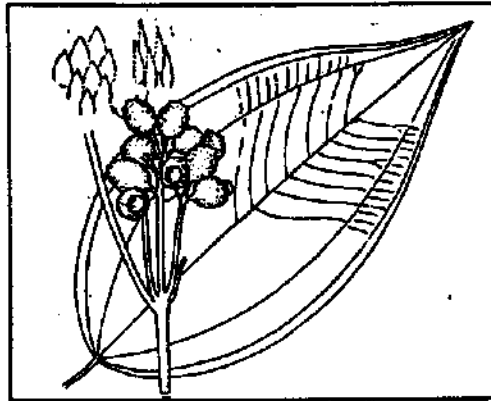
4221a- *Melastoma confertiflora* Merr.

4222 - *Melastoma eberhardtii* Guill. Muối Eberhardt.

Tiểu mộc cao 2-4 m; nhánh có lông ngắn lún phún. Lá có phiến bầu dục thon, nhám ở mặt trên, như nhung mặt dưới; cuống đến 1 cm. Tután ở ngọn nhánh; lá hoa tamgiác; hạ hoa cao 1 cm, đầy lông lún phún dính nhau 2-3 ở đáy; cánh hoa dài 2 cm; tiểu nhụy 10; noãn sào 5 buồng.

Thủ thiển.

- Shrub to 4 m high; leaves velvety beneath; petals 2 cm long.

4223 - *Melastoma imbricatum* Wall. ex Clarke. Muối Ông.

Tiểu mộc cao 2,5 m; nhánh có 4 rãnh, có vảy nằm, cũng như hạ hoa. Lá có phiến xoan, to 12-14 x 6-7 cm, chót thon, đáy tròn, mặt trên nâu đen, có lông nằm, mặt dưới ôliu sậm, gân từ đáy 5; cuống 1,5 cm. Phá hoa là chùm ở ngọn, sau đó nhánh chẻ hai; hạ hoa tròn tròn, vào 1 cm, có vảy kết lợp, răng 5, thấp.

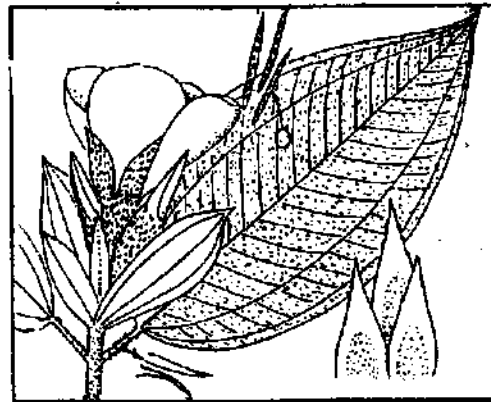
Sapa, Chợ Bờ.

- Shrub to 2.5 m high; branches, hypanthium with imbricate scales.

4224 - *Melastoma klossi* Bak. f.

Nhánh tròn tròn, có lông phún vàng (fusco). Lá có phiến thon đến tròn dài-thon, trên chót nhọn hay hơi tà, gân chánh 5, to 6-10 x 2,5-3,5 cm; cuống 6-9 mm, có lông phún. Hoa 3, 5-phân; dài có lông phún, răng hẹp hay thon, ống ngắn; vành có cánh hoa xoan, to 23-25 mm; tiểu nhụy có 2 móng, bao phấn 1 cm.

Gần *M. decemfidum*, hoa nhỏ hơn.

4225 - *Melastoma malabathrica* L. Muối Singapore; Indian or Singapore Rhododendron.

Bụi cao 1-3 m; nhánh tròn, có tơ có răng nằm. Lá có phiến xoan, to đến 15 x 8 cm, có khi trung, chót có mũi, đáy tròn, gân từ đáy 5, 2 mặt nhám vì có tơ nằm dính, và vảy ở gân chánh, gân phụ và tam cấp lồi ở mặt dưới; cuống dài 1-1,5 cm, có tơ to. Phá hoa có lá hoa to, dài 12-15 mm; hạ hoa có vảy thon, tai to, dài 8-9 mm; vành đỏ, cánh hoa xoan dài 10-12 mm; tiểu nhụy 10. Trắng có đốm tím; Bavi. Người Ấn Độ dùng nhuộm đỏ; vỏ trị bệnh da; lá trị ỉa, đắp nơi bị dập.

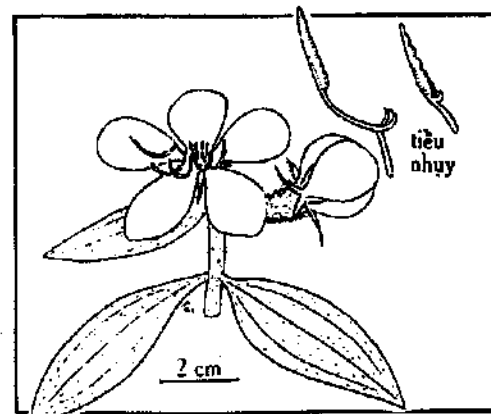
- Shrub to 3 m high; leaves with appressed hairs; bracts developed; petals red.

4226 - *Melastoma normale* D. Don. Muối thường.

Bụi cao đến 3,5 m; nhánh dày tơ phún có răng. Lá có phiến bầu dục thon, mặt trên nhám, mặt dưới đầy lông như nhung; cuống ngắn. Phá hoa ở chót nhánh có lá hoa hẹp như kim; hạ hoa cao 5-7 mm, đầy tơ có răng; cánh hoa cao 2-2,5 cm; tiểu nhụy 2 hình thê; noãn sào 5 buồng.

B đến Huế, Đà Nẵng. *In vitro*, chống siêu khuẩn R.D. và trái-ra.

- Shrub to 3.5 m high; branches villous; bracts acicular; petals 2.5 cm long.

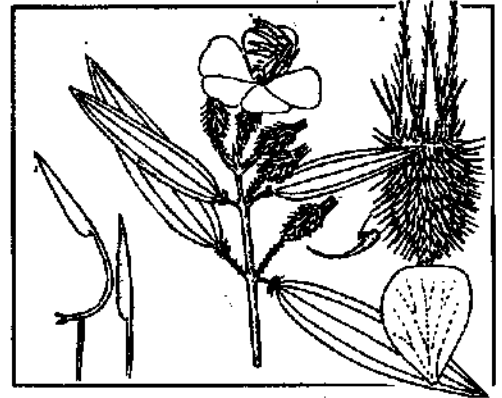

4227 - Melastoma orientale Guill. Muối Đông.

Bụi cứng; nhánh trắng, có lông vàngvàng, nằm. Lá có phiến thon, trung, 3,5-8 x 1-3,5 cm, có lông nằm, gân từ đáy 3; cuống 1 cm, có nhiều lông. Pháthoa dày ở ngọn nhánh; hahoa có 4 chẻ 2-3; ládài 5, dài 4 mm, hẹp, xẻ; cánhhoa 5, to 6 x 5 mm; tiểuhụy 10; buồng noãn 5. Trái tròn rộng 5-6 mm, lam đỏ, vách mỏng; hạt nhiều, vàng, to 0,5 mm.

Dànăng.

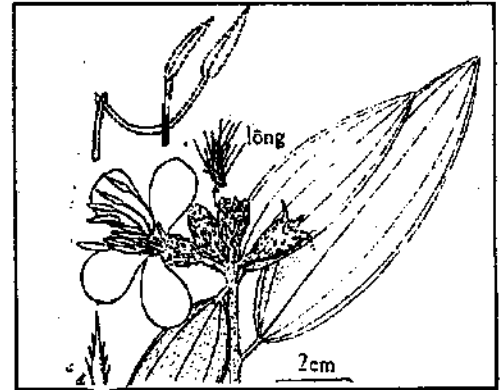
- Shrub; branches with appressed yellow hairs; hypanthium hirsute; petals purple.

4228 - Melastoma osbeckoides Guill. Muối Anbích.

Bụi; nhánh, cọng hoa có lông tơ nằm ngắn, nâu sôcôla đậm và có răng; nhánh già nâu màu vỏ Ôi. Phiến cứng, có lông nằm dính, mặt trên nâu đậm, gân lõm, mặt dưới nâu gân lồi cao; cuống 5-7 mm. Tután ngắn; hoa 3-5, đỏ; hahoa có lông tơ có răng nâu tươi, lông đơn, và lông đáy phù; tiểuhụy 10, chỉ cao 1 cm, baophần 1 cm; noãn sào có lông tơ.

Biênhòa.

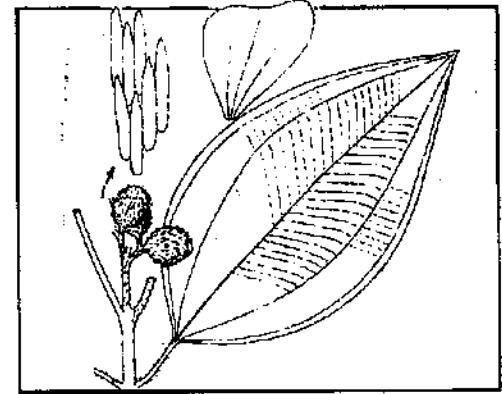
- Shrub; limb with appressed hairs; flowers red; ovary silky hairy.

4229 - Melastoma palaceum Naudin. Muối dầm

Bụi; nhánh tròn, có lông màu Quế, và vảy cứng, dính. Lá có phiến xoan, to 5-12 x 2,5-7,5 cm, cứng nhám vì lông nằm dính vào phiến, gân có vảy ở mặt dưới, gân từ đáy 5; cuống 1-2,5 cm. Tután 2-phần ngắn; hahoa ở trái to vào 1 cm, có vảy vàng, dài, nằm. Quả dính 3/4 vào hahoa.

Dànăng.

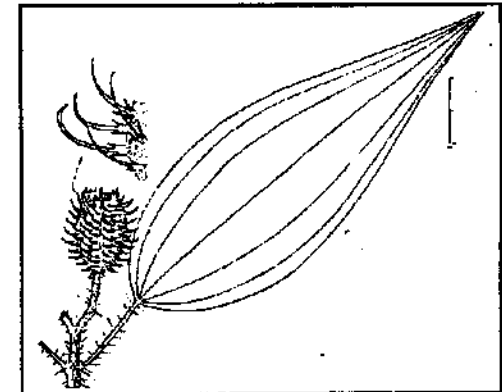
- Shrub; branches cinnamon colored, with erect scales; hypanthium with long appressed yellow scales.

4230 - Melastoma sanguineum Sims. Muối bà.

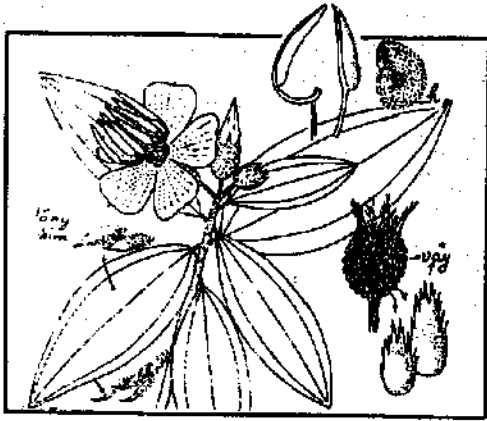
Tiểumộc đến 4 m; nhánh có vảy đỏ, vàng lúc khô. Lá có phiến bầu dục chót thon nhọn, đáy tù tròn, mặt trên có lông nằm, mặt dưới có lông ngắn, cứng; cuống đỏ. Tután ngắn; láhoa to, tamgiác; hahoa dày 4-5 mm, màu hồng, vàng tươi lúc khô; cánhhoa dài 5 cm, hương hay tía. Quả dài.

Dànăng, Đàlạt, N. Rễ trị bệnh gan; I-XII.

- Treelet to 4 m high; hypanthium with erect pink seta; petals pink or purple, to 5 cm high (*M. decemfidum* Roxb.).

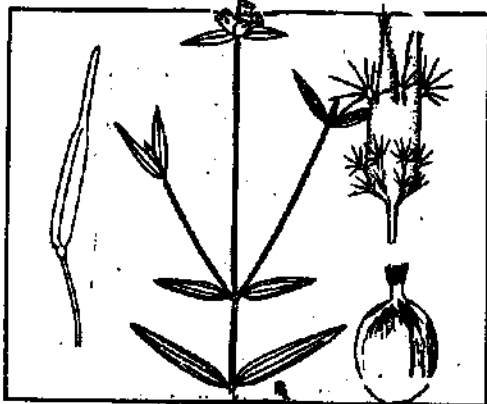

4231 - Melastoma setigerum Korth.. Muối tở.

Tiểu mộc cao 2-3 m, gốc to 4-5 cm, vỏ có sùbe dầy như của Tràm, đỏđỏ; nhánh non, cọng hoa, hạhoa có *vảy dày, bì có răng*. Phiến lá xoan thon, mặt trên có lông to, dính vào phiến; mặt dưới có lông nhỏ, gân có vảy. Tután ít hoa ở chót nhánh; cọng 1 cm; hạhoa cao 1 cm; ládài 5, cao 5-8 mm xen với 5 vảy; cánhhoa 5, đỏ, cao 1-1,5 cm; tiểuhụy 10, hai hìnhthế. Quả khô không tự-khai; hạt hình ốc vàngvàng.

Trên triền đá: Sôngbé, Cônson.

- Shrub to 3 m high; branches hypanthium with appressed toothed scales; petals red, 1,5 cm long.

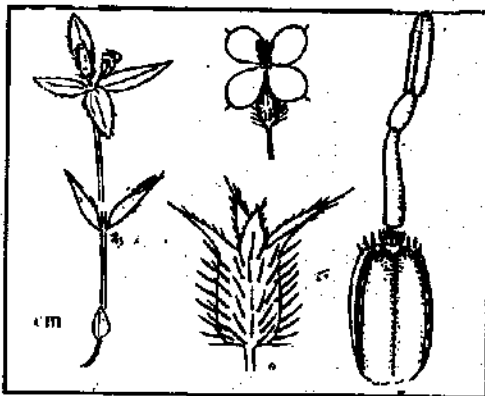

4232 - Osbeckia chinensis L.. Anbích Trungquốc, Mua tép; Chinese Osbeckia.

Cỏ daniên cao 3-10 cm; nhánh mảnh, vuông. Lá có phiến tròn-dài hay hẹp, dài 3-7 cm, có lông nằm. Hoadầu 8-12; hoa *tím tím hay vàng*; hạhoa (ống dài) có vảy có 5-12 tơ to; cánhhoa 4, cao 6 mm; tiểuhụy có baophần *đầu nhọn*. Nang cao 4 mm, có 8 rãnh.

Nhiều thể. Nơi ẩm, lầy, ruộng: BTN; III-VIII. Trị ho, sốt, ỉa, kiết.

- Perennial; flowers purple; anther acute on apex.

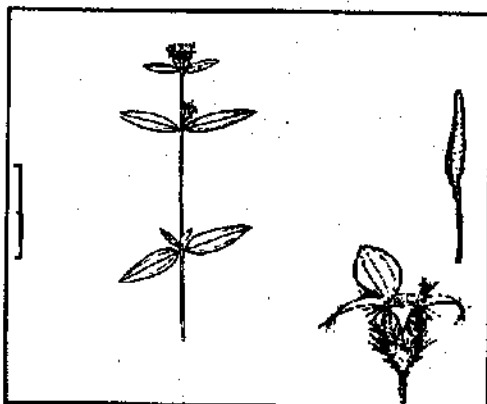

4233 - Osbeckia cochinchinensis Cogn.. Anbích Nambộ.

Cỏ nhấtriên cao 10-30 cm; thân mảnh yếu. Lá có phiến không cứng, phiến xoan thon, có lông dài, nằm, gân-phụ 3-5 cặp. Hoa *đỏ tím tím*, thường 3-5 ở ngọn; hạhoa cao 4-6 mm, có lông hoe; cánhhoa 4, cao 4-6 mm, có mũi; tiểuhụy 4, baophần *vàng, đầu tà*, chỉ đỏ. Nang cao 4 mm, có 4 rãnh.

Nơi ẩm, lầy, ruộng: Sài Gòn, Bàrija, Lựctinh.

- Annual herb; flowers purple; anthers obtuse on apex.

4234 - Osbeckia zeylanica L. f.. Anbích Tichlan.

Cỏ nhỏ, cao đến 20 cm; thân ít nhánh, vuông, có lông cứng, ngắn ở cạnh. Lá nhỏ tròn-dài, vào 2-4 x 1,5-2 cm, mỏng ít lông, gân chánh 3; cứng 3-4 mm. Chùm ở chót nhánh, nhiều hoa nhỏ; hạhoa là ống cao 5 mm, có nhiều lông hình sao và lông đơn; tai dài 4, có lông xen với 4 nhóm lông; cánhhoa cao 6-9 mm; tiểuhụy 8.

Dạng của *O. chinensis* nhưng hạhoa ở *O.c.* gần như không lông trừ ở miệng. Lào, có lẽ có ở Việt Nam.

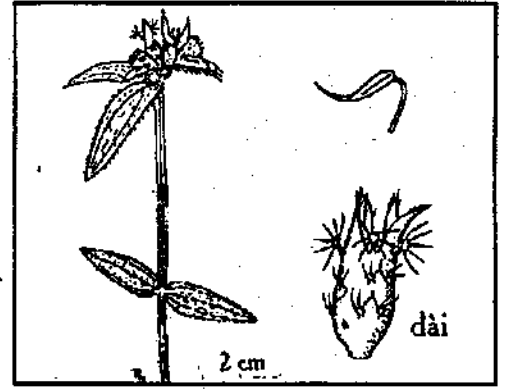
- Herb to 20 cm high; hypanthium with simple and stellate hairs; petals red.

4235 - *Osbeckia cupularis* D. Don ex W. & Arn.
Anbích đầu.

Cỏ cao 40 cm; thân vuông, đỏ, có lông nằm ở cạnh; lông dài. Lá không cuống; phiến vào 3 x 1 cm, có lông nằm, dài; gân chánh 3. Tán ở chót nhánh, 5-6 hoa; hoa 4-phân; hạhoa có *tơ hình sao*, răng có rìa lông xen kẽ với 4 *tơ hình sao to*; cánhhoa *hường*; tiểuhụy 8, vàng.

Hồ Thanhở, Đàlạt; VIII. Dùng đắp nơi sung.

- Herb to 40 cm high; flowers red; anthers yellow long acute.

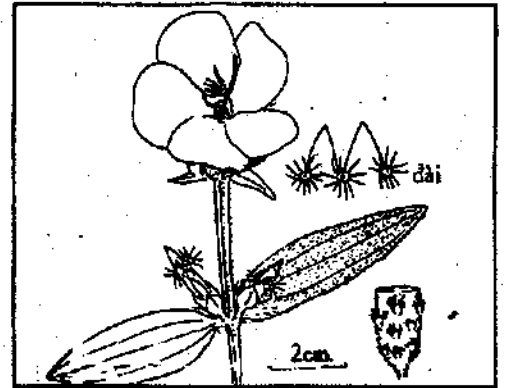

4236 - *Osbeckia nepalensis* Hook. Anbích Nepal.

Cỏ cao 70-80 cm, *ít nhánh*, nếu có thì từ gốc; thân vuông, vàng, cạnh xanh, có lông trắng; lông dài 7-10 cm. Phiến có 5 gân chính, có lông 2 mặt. Tụ tán 2-3 hoa ở nách lá hay chót nhánh, hoa ở nách láhoa rìa lông; hạhoa cao 1 cm, có nhiều vảy tròntròn rìa *tơ*; ládài 7 mm; cánhhoa rộng 2 cm; tiểuhụy 10, baophần từ từ nhỏ thành một mỏ dài; noãnào dính tròn vào hạhoa.

Vùng núi cao: Sapa, Đàlạt. Dùng đắp nơi sung, đắp đau mình. Hoa trị lở miệng.

- Herb to 80 cm high; hypanthium with ciliate scales; petals red.

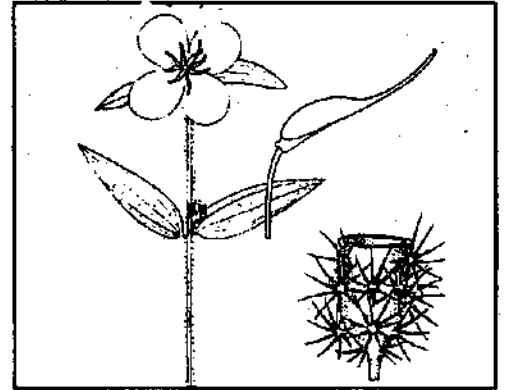

4237 - *Osbeckia nepalensis* var. *poilanei* C. Hansen.

Cỏ cao vào 20 cm; thân có lông đứng, lông dài. Lá có cuống dài 2 mm; phiến trònđài, to 2,5 x 1 cm, có lông 2 mặt, gân từ đáy 5. Hoa to, *lam tím dợt*, đẹp; hạhoa cắt ngang, có *tơ hình sao*; cánhhoa 4(5), xoan tròn, to 1,3-1,5 cm; tiểuhụy 8, vàng, baophần có mỏ dài, nở do lỗ nhỏ; noãnào dính vào hạhoa. Trái cao 4 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Gianghĩa, Đờngnai; XI.

- Herb 20 cm high; hypanthium with stellate scales.

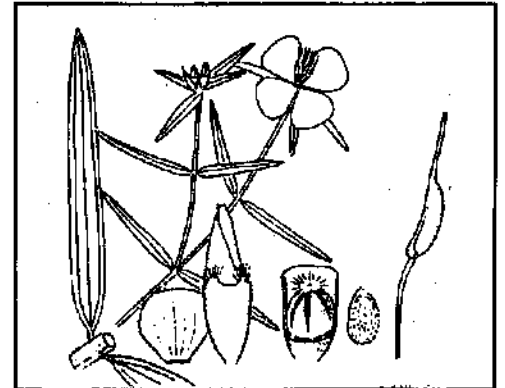

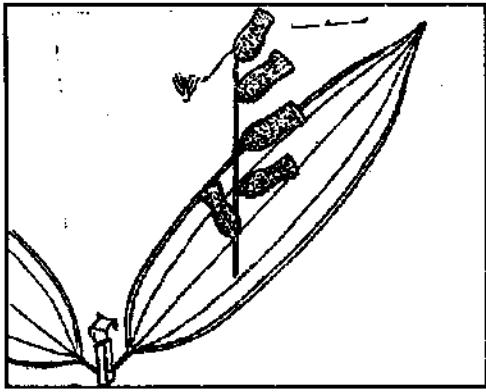
4238 - *Osbeckia nutans* Wall. ex C.B. Clarke.
Anbích nghiêng.

Cỏ có nhiều nhánh, cao 20-30 cm; nhánh vuông, có lông nằm sát, ngắn, thưa. Lá có phiến không lông, *trònđài hẹp*, to 2,5 x 0,3 cm, gân từ đáy 3; cuống ngắn, 2 mm. Hoa ở ngọn, to, *tím tím, đẹp*; cánhhoa 1,2 x 1,4 cm, không lông, bìa có ít lông; tiểuhụy 8, baophần vàng, dài 8 mm, có mũi hẹp dài 2,5-3 mm, nở do lỗ ở đầu. Nang có 4 rãnh; hạt nhiều, ngà, to 0,6 mm.

Thiệngôn; VI.

- Herb to 30 cm high; leaves narrow oblong; flowers violet.

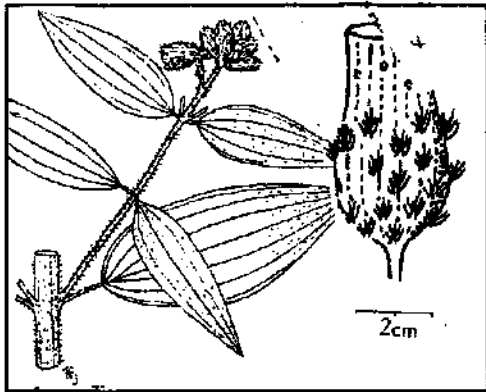

4239 - *Osbeckia stellata* Buch.-Ham. ex D. Don. var. *rostrata* (D. Don) C. Hans. Anbích sao.

Cỏ cứng, cao 1,5 m; nhánh có 4 cạnh nhọn như cánh. Lá có phiến thon dài có khi xoắn, to 8-11 x 3 cm, gân từ đáy 5, bìa có tơ; cuống dài 6-8 mm. Chùm-tútán mang chùm hay gié; *hạhoa hình lục bình*, cao 17 mm, có vảy có rìa lông, mau rụng, và một mạng sóng vuông dài, lồi.

Đất lầy ẩm: Quảng trị.

- Herb to 1.5 m high; ramified spikes or racemes; hypanthium with ciliate scales.

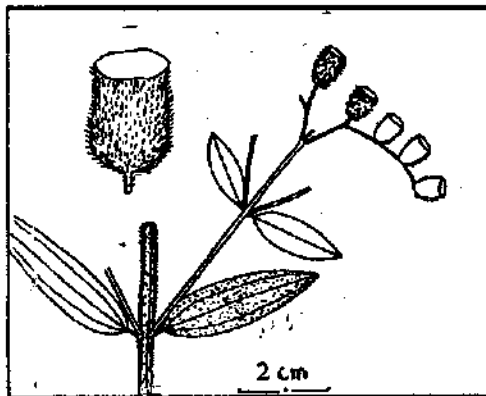

4240 - *Osbeckia stellata* var. *crinita* (Naud.) C. Hans. Anbích tro.

Tiểu mộc cao đến 3 m, nhiều nhánh có 4 cạnh, mang nhiều lông đơn. Lá có phiến bầu dục, to đến 8 x 4,5 cm, chót nhọn, đáy tà, có lông nhiều như nhung 2 mặt. Chùm-tútán 3-10 cm; lá hoa tam giác, có lông; hạhoa đầy lông đơn và hình sao; lá đài nhọn, có lông; cánh hoa đỏ, cao 2-3 cm; tiểu nhụy 8, vàng. Nang dính 1/2 vào hạhoa, có một vòng lông ở đầu.

Vùng núi cao: Sapa, Hà Bắc, Đà Lạt. *In vitro*, chống nhiều siêu khuẩn.

- Shrub 0,5-3 m high; flowers red; hypanthium with simple and stellate hairs (*O. crinita* Naud.).

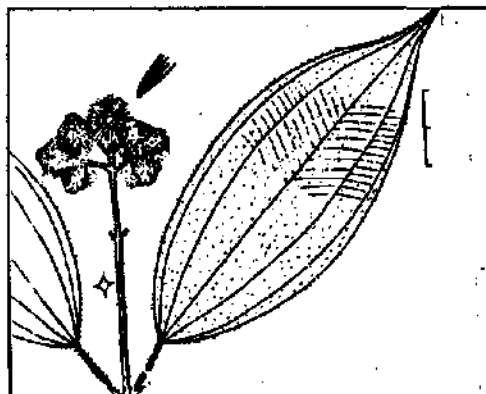

4241 - *Osbeckia thorelii* Guill. Anbích Thorel.

Cỏ nhất niên cao 30-70 cm, ít nhánh; lông dài 3 cm, vuông, có lông sét, đơn. Lá có phiến thon, dài 2 cm, dày lông trắng trắng; cuống rất ngắn. Tútán lưỡng phân; hoa đỏ, to; hạhoa đầy lông đơn; đài 5 răng nhỏ; cánh hoa cao 1,5 cm; tiểu nhụy 10; noãn sào 5 buồng. Nang 10 rãnh, trong hạhoa.

Vùng lầy, rừng: Biên Hòa, Bình Dương.

- Annual to 70 cm high; branches ferruginous pubescent; flowers red.

4242 - *Otanthera annamica* (Guill.) C. Hans. Nhillùng Trung bô.

Tiểu mộc cao đến 4,5 m; lông dài 10-20 cm, có 4 cạnh bén và lông nghiêng; vỏ xám trắng. Lá có phiến bầu dục, to 10-18 x 3,5-7 cm, mỏng, 2 mặt có lông nằm nhám, gân từ đáy 5(7); cuống dài 2-4,5 cm, đen. Chùm-tútán; lá hoa như lá, cao 5 mm; hạhoa là bầu nhỏ và mang 10 dài, dày, xu, hút; răng 5; cánh hoa 5, hình muỗng dài 8-9 mm; tiểu nhụy 10, như nhau; vòi nhụy 1 cm.

Sông Bógiang, Bình Trị Thiên.

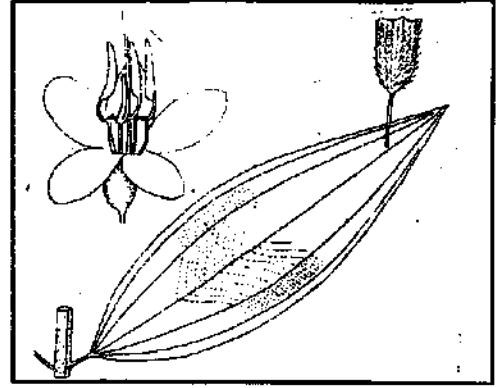
- Shrub to 4.5 m high; hypanthium with long retrorse setas; petals 8-9 mm long (*Osbeckia annamica* Guill.).

4243 - Dissotis pellegriniana Boiss..

Nhánh vuông, có lông nằm. Lá có phiến bầu dục thon, to 11 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tà, gân từ đáy 5-7; cuống dài 6-8 mm, Hoa to; hạhoa hình ly có 5 tua thấp, mang tơ thành hàng; cánh hoa đỏ, xoan, dài 2,5 cm không kể cọng; tiểuhụy 5.

T.

- Flowers red; hypanthium cylindrical, hairy.

4244 - Dissotis orientalis Guill..

Nhánh mảnh, trắng, có lông nằm. Lá có phiến thon, vào 8 x 2 cm, có lông nằm chót nhọn, đáy tà, gân từ đáy 3; cuống 1 cm. Pháthoa dày ở chót nhánh; cọng ngắn; hạhoa hình bầu tròn, mang tơ to chẻ hai ba, miệng không răng; lá dài dài, tetua; cánh hoa cao 6 mm, có rìa lông; tiểuhụy 10, chỉ có 2 sừng; đínhphôi trên cọng dài. Nang tròn, to 5-6 mm, vách mỏng; buồng 5; hạt hình ốc, to 0,5 mm, vàng.

Côngtum.

- Appressed hairs; hypanthium urceolate; petals 6 mm; seeds cochleiform..

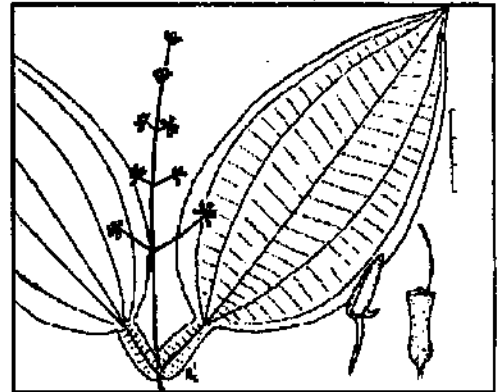
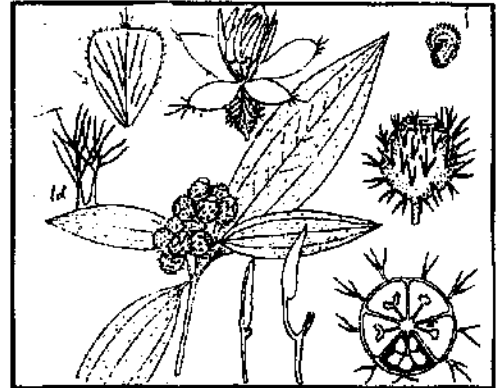
Oxysporeae:

4245 - Allomorpha eupteroton Guill.. Dahình có-cánh.

Tiểumộc ; nhánh có 2 cánh cao 1 mm. Lá có phiến kéo dài trên cuống thành cánh rộng; phiến bầu dục rộng, to 18 x 10 cm, bìa có răng tròn, gân từ đáy 7, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu xám. Chùm-tụ tán ở ngọn cao 10 cm; hoa nhỏ; hạhoa hình lục bình, miệng có thủy thấp; tiểuhụy 8.

Chợbờ; XI

- Shrub; branches 2-winged; petiole winged; flowers small, stamens 8 (*A. laotica* Guill.).

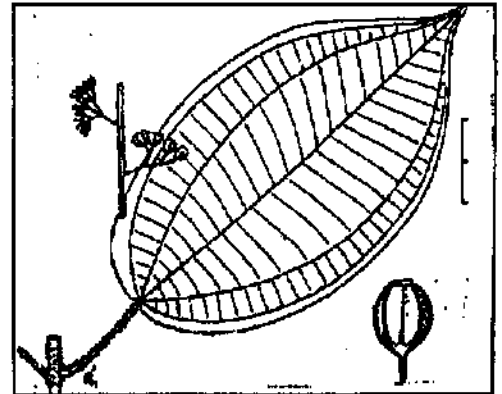

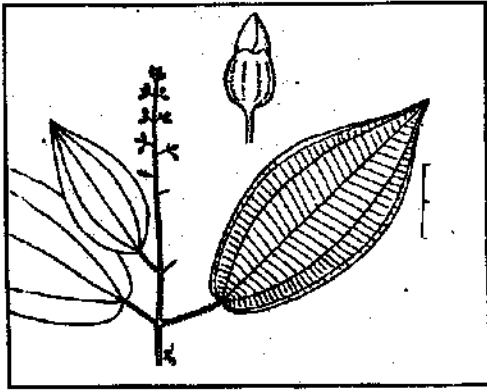
4246 - Allomorpha arborescens Guill.. Dahình cây.

Tiểumộc cao 1,5 m; nhánh tròn, có lông nâu đỏ, lông dài 8-12 cm. Lá có phiến xoan rộng, to 17 x 11 cm, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân từ đáy 7, lõm ở mặt trên, bìa có răng nhỏ; cuống 4-6 cm, có lông tơ nâu đỏ. Pháthoa dài 10-20 cm, hẹp, mang tụ tán 1 cm; hoa nhỏ, đỏ tím hay đỏ. Trái tròn, to 5 mm, có 8 sừng trắng, cứngcứng.

Rừng vùng núi cao: Laichâu, Tam Đảo, Lâm Đồng.

- Shrub 1.5 m high; branches, petioles red brown pubescent.

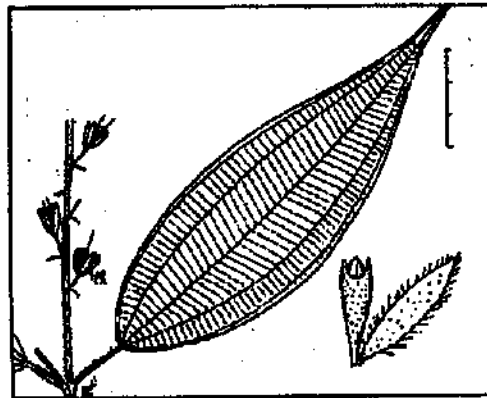

4247 - *Allomorpha sulcata* C. Hans.. Dahinh sồng.
 Tiểumộc cao vào 1 m; nhánh non có lông mịn dày, nâu đen, nhánh già xám đen. Lá có phiến xoan, to 10 x 4,5 cm, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu, có lông; cuống có lông mịn, dày, nâu. Chùm-tútán ở ngọn, mảnh, cao 5-6cm; tán ít hoa; hạhọa cao 2 mm, có 8 rãnh, có lông rất mịn; cánhhoa trắng.

Mang-tra, Quảngnam, 1.500 m.

- Shrub 1 m high; flowers white; hypanthium 8-grooved.

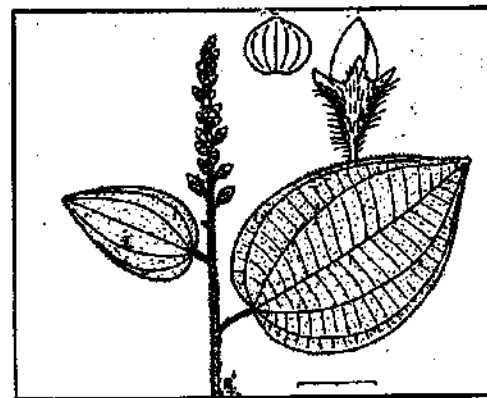

4248 - *Allomorpha bracteata* C. Hans.. Dahinh láhoa.

Tiểumộc cao 2 m; nhánh non có lông sét mịn, màu trơn, đen. Lá có phiến bầu dục thon, to 19 x 6,5 cm, mỏng, không lông, gân ở đáy 5; cuống có rìa lông nâu đen ở một bên, dài 2-2,5 cm. Chùm ở ngọn, cao 10 cm mang tán có láhoa rìa lông; ládài lục; cánhhoa tím lợt; tiểunhụy hương, baophấn vàng; vòi nhụy thô, dài 12 mm.

Rừng vào 500 m: Quảngnam.

- Shrub to 2 m high; umbels with ciliate bracts; petals light purple.

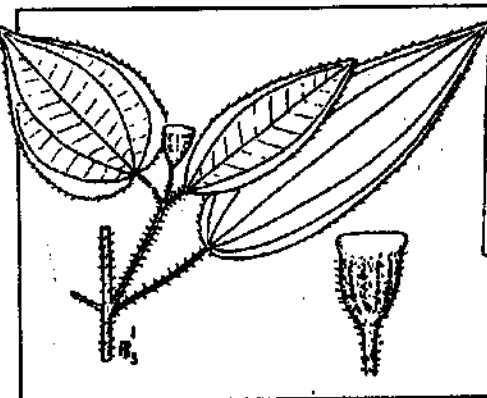

4249 - *Allomorpha inaequata* C. Hans.. Dahinh không-bàng.

Tiểumộc; nhánh, cuống, pháthoả, hạhọa có lông phún nâu đỏ, dày. Lá có phiến xoan rộng, đến 7,5 x 5 cm, gân từ đáy 5, có lông và rìa lông, gân mảnh, lồi ở hai mặt; cuống 1-1,5 cm. Chùm đứng ở ngọn, cao 6-7 cm; cọng dài 2-4 mm; hạhọa cao 5 mm; cánhhoa đỏ-tím, cao 3 mm; tiểunhụy có baophấn vàng.

Bachmã; IV.

- Shrub; branches, inflorescence.. red brown hirsute; petals purple, 3 mm long.

4250 - *Allomorpha parvifolia* C. Hans.. Dahinh lánhỏ.

Tiểumộc nhỏ; nhánh nhiều, mảnh, lúc non có lông tơ đen, phún, cũng như cuống, lá, nhánh già xám trắng, trơn. Lá có phiến nhỏ, to đến 3,5 x 1,2 cm, đáy tròn hay hơi hình tim, gân từ đáy 5, bìa có răng mịn. Trái cao 2 mm, trên cọng dài 1-2 mm.

Gần đỉnh Bànà.

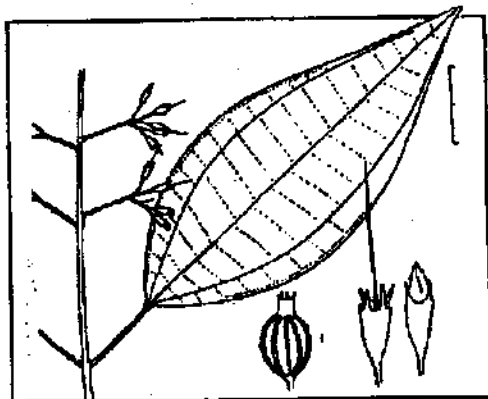
- Small shrub; branches, leaves hirsute; fruits 2 mm high.

4251 - *Oxyspora balansaei* (Cogn.) Maxw. var. *balansaei*. Săctũ Balansa.

Tiểu mộc cao 4 m, thân to 5-6 cm; nhánh không lông hay có lông sét rất mịn, lông dài. Phiến lá xoan thon, đến 16 x 7,5 cm, mỏng, nâu đen mặt trên, nâu đậm mặt dưới, gân từ đáy 3, gân tam cấp ngang, thưa; cuống dài đến 4 cm. Chùm-tútán hẹp (16 x 4 cm) ở chót nhánh; hoa đỏ đẹp; hạ hoa có 4 răng cao. Trái có 8 sóng.

Chợbồ, 700 m.

- Shrub 4 m high; leaves membranous; flowers red; fruits ovoid, 8-ribbed (*Allomorpha balansaei* Cogn.).

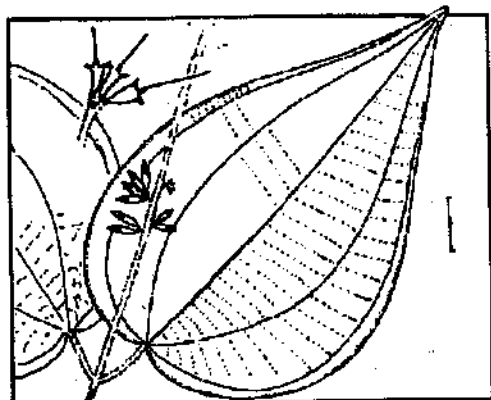

4252 - *Oxyspora balansaei* var. *baviensis* (Guill.) Maxw.. Săctũ Bavi.

Bụi; nhánh dày lông sét đen đỏ, hơi vuông. Lá mọc đối; phiến hình tim, đến 17 x 10 cm, chót tà, đáy hình tim, gân từ đáy 5-7, mặt trên không lông trừ ở gân chánh, mặt dưới nâu, có gân lồi và lông sét; cuống dày lông sét. Chùm-tútán hẹp (10 x 2 cm) ở ngọn, có lông sét; hạ hoa hình ly cao 5 mm, có 4 răng; vòi nhụy dài 9 mm.

Bavi, 1.400 m; VII.

- Shrub; dense ferruginous pubescence; hypanthium 5 mm high (*Allomorpha baviensis* Guill.).

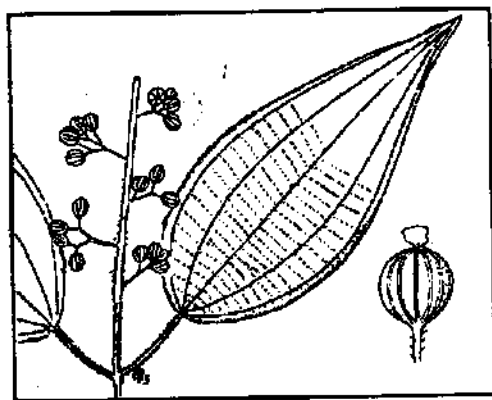

4253 - *Oxyspora balansaei* (Cogn.) Maxw. var. *setosa* (Craib) Maxw.. Săctũ to.

Tiểu mộc cao 2 m; thân, cuống lá, gân chánh dày lông sét đậm, dày; nhánh già đen. Lá có phiến xoan thon, to đến 13 x 7 cm, chót nhọn đáy hình tim, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu xám, gân từ đáy 5-7, lồi; cuống dài 2-2,5 cm. Chùm-tútán ở chót nhánh, hẹp (15-18 x 2-3 cm). Trái tròn cao 3-4 mm, có 8 cạnh lồi; hạt nhỏ (0,6 mm) vàngvàng.

Lào cai, Laichâu.

- Shrub to 2 m high, ferruginous tomentose; fruits 8-ribbed (*Allomorpha setosa* Craib).

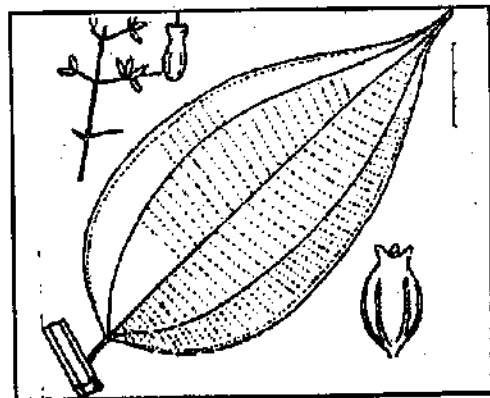

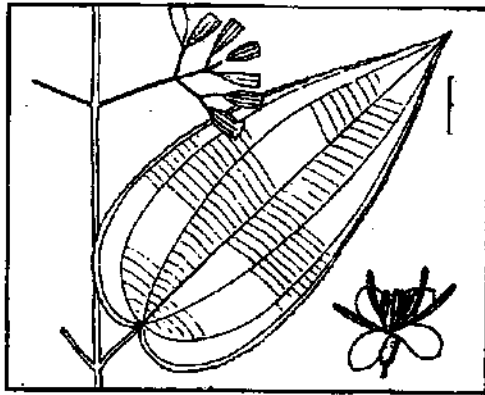
4254 - *Oxyspora curtisii* King. Săctũ Curtis.

Thân có 4 cánh, cũng như pháthoa, lông dài, không lông. Lá to, phiến bầu dục, đến 24 x 11 cm, không lông, gân từ đáy 5, lồi ở mặt dưới nâu, mặt trên nâu đậm; cuống 1,5 cm. Chùm-tútán cao 15-20 cm, hẹp; hoa hồng; hạ hoa hình lục bình. Trái có sóng.

Chợbồ.

- Stem 4-winged; leaves glabrous; flowers pink.

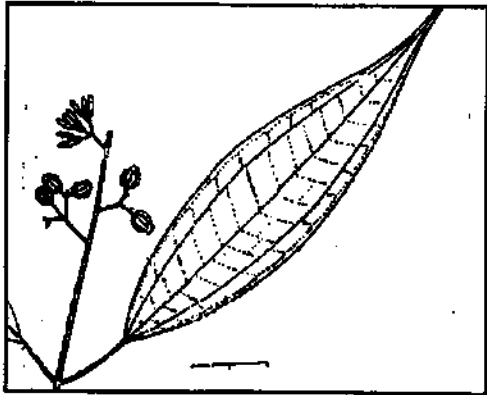

4255 - *Oxyspora paniculata* (D. Don) DC.. Sắctù chùm-tútán.

Cây cao 1-2 m; nhánh vuông, có lông, có bikhấu tròn. Lá có phiến hình tim thon, to đến 19 x 9 cm, chót nhọn, gân từ đáy 7, bìa có răng, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân rất lồi; cuống có lông cũng như đáy gân. Chùm-tútán ở ngọn, dài 20-25 cm, nhánh dài 2 cm; hạhoa có lông mịn; cánhhoa 4, tia; tiểuhụy vàng, 4 dài, 4 ngắn. Trái cao 1 cm, có 8 cạnh.

Sapa; V-XI, 5-12.

- Shrub to 2 m high; branches, petioles pubescent; stamens yellow; fruits 1 cm high (*Arthrostemma paniculata* D. Don).

4256 - *Oxyspora urophylla* Diels. Sắctù có-đuôi.

Nhánh lúc non có lông sét, lớn lên đen, không lông, tròn hay dẹp, lông dài 4-7 cm. Lá có phiến thon, chót nhọn dài thành đuôi, đến 14 x 3,5 cm, mặt trên gần như đen, gân không rõ, mặt dưới óliu, gân lồi rõ. Chùm-tútán hẹp, to 11 x 3-4 cm; nụ cao 4-5 mm. Trái tròn, cao 4 mm, có rãnh.

Rừng vào 1.500 m: Lào cai.

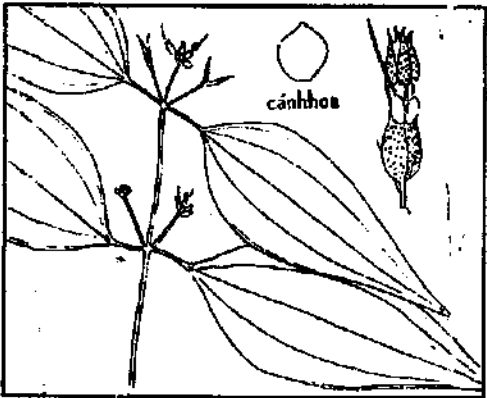
- Branchlets black; leaves caudate; fruits 4 mm across.

4257 - *Blastus borneensis* Cogn. var. *borneensis*. Bo.

Tiểumộc trườn, cao đến 4 m; nhánh khô trắng. Lá mọc đối, có phiến xoan thon, to 10 x 3,5 cm, chót nhọn, không lông, gân từ đáy 5. Tán trên rộng mảnh, cao 1 cm, 3-hoa; hoa nhỏ; dài cao 5-7 mm, hạhoa có tai thấp; cánhhoa 4, hương, nhỏ, xoan có mũi; tiểuhụy 4, như nhau. Nang.

Trên đất nhiều đá, vào 500-1.000 m: Vinh yên, Tam đảo, Bavi, Quảng trị; VII.

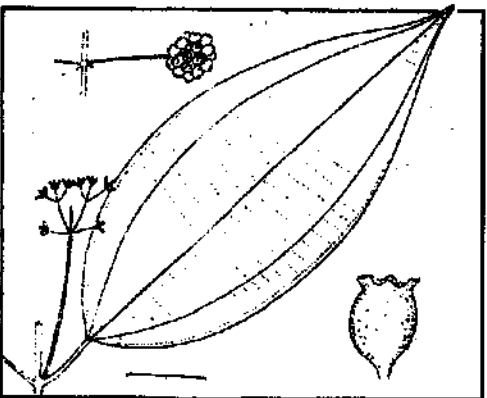
- Scandent; leaves glabrous; petals pink; capsules (*B. cognauxii* Stapf.).

4258 - *Blastus borneensis* var. *eberhardtii* (Guill.) C.Hans.. Bo rừng.

Tiểumộc cao 1,5-5 m; nhánh non có tuyến hình khiên và lông nâu nhỏ. Lá có phiến xoan bầu dục, 3,5-13 x 1-4(8) cm, đáy nhọn đến tròn, bìa nguyên hay có răng thưa, daidai, mặt trên lúc non có lông hình sao, mặt dưới có tuyến hình khiên. Chùm-tútán ở nách lá và ngọn nhánh, cao 5 cm; hạhoa cao 1,1-2,3 mm, răng cao 0,5 mm; cánhhoa 1-2,5 mm; tiểuhụy 4. Trái hình chuông hay ly, cao 1,5-2,5 mm. Rừng vùng núi: Tam đảo, Laobao, Bachmã; IV.

- Shrub to 5 m high; peltate glands on branches and leaves; petals 1-2,5 mm (*B. eberhardtii* Guill.).

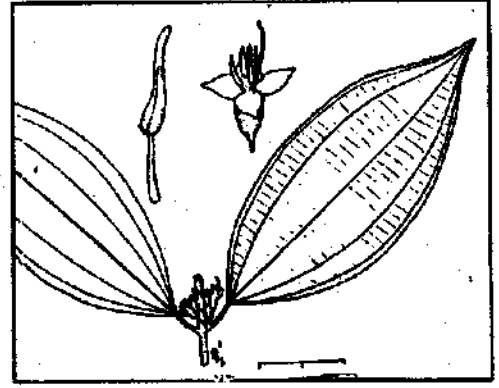

4259 - *Blastus cochinchinensis* Lour.. Bo Nambộ.

Bụi; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục, chót nhọn, gân từ đáy 5, gân tam cấp hình thang, bìa có răng mịn; cuống đến 1 cm. Chùm ở nách lá; hoa nhỏ, trắng; cọng hoa 2-3 mm; hạhóa có 4 răng ngắn; cánhhoa 4, xoan tamgiác, cao 3 mm; tiểuhụy 4, bằng nhau; noãn sào 4 buồng. Nang xoan, to 3 x 2 mm; hạt nhiều, nhỏ.

Rừng thưa, từ B đến Huế; IV-VII.

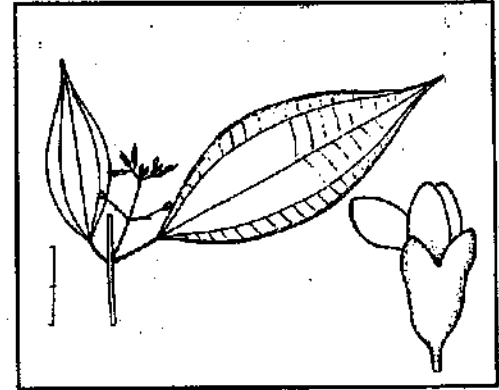
- Shrub; leaves membranous; flowers white; capsules 3 x 2 mm, n-seeded.

4260 - *Blastus eglandulosus* Stapf ex Spare. Bo không tuyến.

Tiểumộc cao đến 6 m; nhánh vuông lúc non có vài tuyến nâu, không lông, nhánh già có vỏ xám trắng. Lá không bằng nhau ở mỗi cặp, phiến bầu dục thon, to 5-12 x 2-4 cm, bìa nguyên, gân từ đáy 3, không tuyến. Chùm-tụtán nhỏ; hạhóa cao 3 mm, không lông; thủy đài cao 0,2 mm; cánhhoa cao 3 mm; tiểuhụy 4. Trái.

Tam Đảo; V, 10-12.

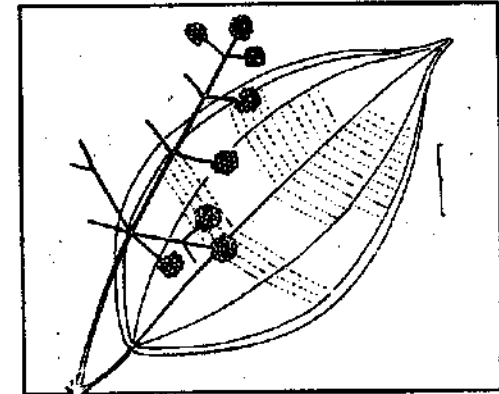
- Shrub to 6 m high; leaves unequal in a pair; petals 3 mm; stamens 4.

4261 - *Blastus multiflorus* (Cogn.) Guill.. Bo nhiều hoa.

Bụi cao 2 m; nhánh non vuôngvuông, có tuyến hình khiên, lúc già không tuyến, không lông. Lá có phiến xoan đến bầu dục, to 8-15 x 5-8 cm, đáy tròn có tai nhỏ, bìa nguyên, gân từ đáy 5, tam cấp hình thang, hai mặt có tuyến hình khiên lúc non. Chùm-tụtán cao 5-11 cm; hạhóa 1,8 mm, có tuyến hình khiên; tiểuhụy 4, như nhau. Nang hình bầu, cao 1,8 mm.

Trên vùng vôi; Hànamninh; 12.

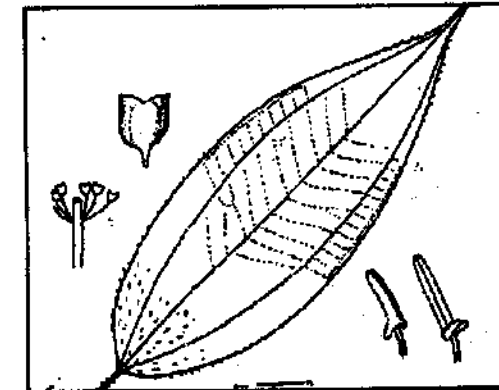
- Shrub 2 m high; peltate glandes; hypanthium 1.8 mm high; capsules 1.8 mm (*Allomorpha multiflora* Cogn.).

4262 - *Stussenia membranifolia* (Li) C. Hans.

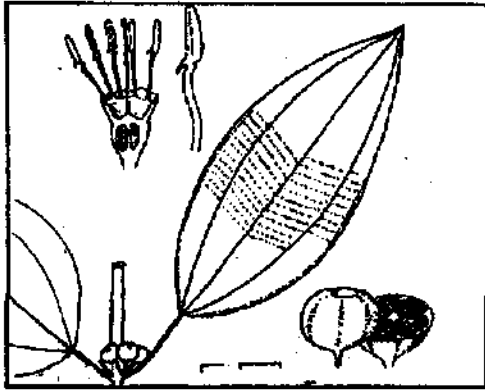
Lá không bằng nhau từng cặp, tròn dài thon, chót nhọn, có đuôi ngắn, đáy tà, gân từ đáy 5, nâu vàng hai mặt, bìa có răng thấp, đứng, và to, mặt dưới có lông nằm thưa; cuống mảnh, dài 3-4 cm, có lông phún. Chùm; hoa nhỏ; cọng hoa như chỉ, dài 7 mm; hạhóa cao 2 mm, miệng có thủy thấp.

Quảng Ninh.

- Leaves membranous, unequal in a pair; hypanthium 2 mm high on a 7 mm long pedicel (*Blastus membranifolius* Li).

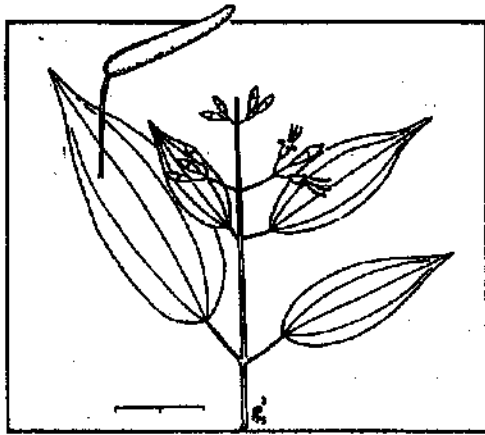

4263 - Ochthocharis borneensis Bl.

Tiểu mộc cao 1 m; nhánh non vuông vồng, nâu đậm. Lá có phiến mỏng, bầu dục, to 4-5 x 2-4,5 cm, gân từ 5, gân tam cấp hình thang, cách nhau 2 mm, mặt trên denden, mặt dưới nâu; cuống dài 2-2,5 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá; hoa có cọng 3-4 mm; hã hoa gần như không răng; cánh hoa 5, xoan dài 1,5 mm; tiểu nhụy 10, có một móng nhỏ ở đáy ba phần; đính phôi 6, rời. Trái tròn, to 6-7 mm, không lông; hạt nhỏ, láng.

Vùng Sài Gòn, Giadinh, Láithieu, Thủđầumột..

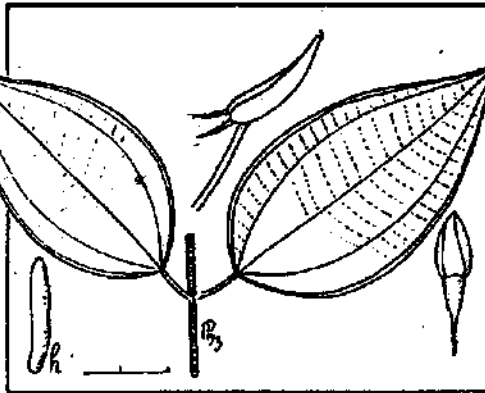
- Shrub 1 m high; glomerule 5-25 flowers; petals 1.5 mm; stamens 10.

4264 - Plagiopetalum esquirolii (Lévl.) Rehd. var. esquirolii. Khuynhcánh. Tiểu mộc cao 2 m; nhánh già có sube nâu. Lá không bằng nhau ở mỗi cặp; phiến bầu dục, to 2-8 x 1-2,5 cm, rất mỏng, có lông tơ, bìa có răng mịn và rìa lông, gân từ đáy 5. Chùm-tụ tán; hã hoa cao 3-4,5 mm, có răng nhỏ, có lông hay không; hã hoa 4-5 mm, lã dài 1 mm, có sóng cao; cánh hoa bầu dục cao 8 mm; tiểu nhụy 8, hơi không bằng nhau; noãn sào 4 buồng. Nang 4 cạnh; hạt xoan, dài 0,9 mm.

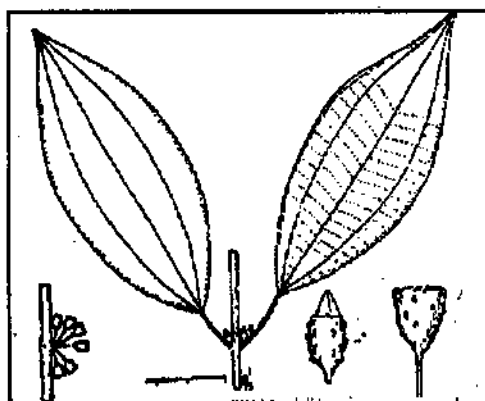
Lùm bụi, rừng, đá trên suối, trên 750 m; Sapa; VII-IX, 8-9

- Shrub 2 m high; leaves unequal in a pair; hypanthium 4-5 mm high; stamens 8 (*Sonerila esquirolii* Lévl.).

4265 - Barthea barthei (Benth.) Krasser var. barthei.

Bụi dày, cao 1 m; nhánh non đen, nhánh già nâu xám. Lá có phiến xoan, to 5-7 x 2-3,8, chót nhọn, đáy tròn, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu ửng đen, gân rời, 5 từ đáy, gân tam cấp hình thang; cuống 1 cm. Tán ít hoa, và hoa ở nách lá; hã hương; hã hoa có 4 răng nhỏ; cánh hoa dài hơn hã hoa; tiểu nhụy 8, lưỡng hình, đáy ba phần có 2 to. Nang cắt vách cao 8,5-12 mm; hạt nâu, hẹp, dài 3 mm. Rừng, ven suối, nơi rập từ 450 m trở lên; Tam Đảo; XII- V.

- Shrub 1 m high; flowers pink; stamens 8, dimorph (*Dissochaeta barthei* Hance ex Benth.).

4266 - Sporoxeia blastifolia (Guill.) C. Hans. Vitù leo.

Đây leo, nhất niên; nhánh không lông, vuông vồng đến hơi dẹp. Lá có phiến bầu dục thon, dài 7-15 cm, chót có mũi, đáy tà, gân từ đáy 5, không lông; cuống dài 1,5-3 cm, mảnh. Chùm hoa nhỏ; cọng 1-2 mm; hã hoa 2,5 mm có gai nhỏ; cánh hoa 4, cao 4 mm; tiểu nhụy 8, bằng nhau; bầu noãn tũ do, có 4 cạnh, vòi nhụy 8 mm. Trái cao 4-5 mm.

Nghệ Tĩnh.

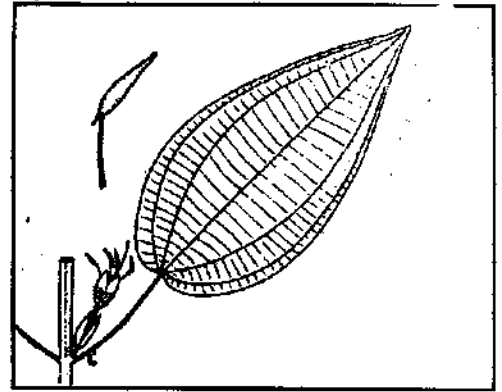
- Climbing; hypanthium 2,5 mm high; petals 3 mm long; stamens 8.

4267 - Sporoxeia hirsuta (Li) C.Y. Wu. Vitù phún.

Thân có rãnh, sồng tà, không lông. Lá có phiến to, xoan, đến 15 x 9 cm, đáy tròn hay hình tim, gân từ đáy 7, chót nhọn, bìa có răng rất mịn; cuống dài 5 mm. Hoa có tổngbao rìa; cọng dài đầy lông tơ; chỉ tiểuhụy cao 1,5 mm, baophấn có cựa.

Sapa, Fan-si-Pan, 2.400 m.

- Branchlets furrowed; involucre; hypanthium hirsute (*Blastus hirsutus* Li).

4268 - Sporoxeia imparifolia C. Hans.

Bụi với lá không cuống hay cuống rất ngắn, lưỡng hình; cọng mảnh, cọng hoa dài

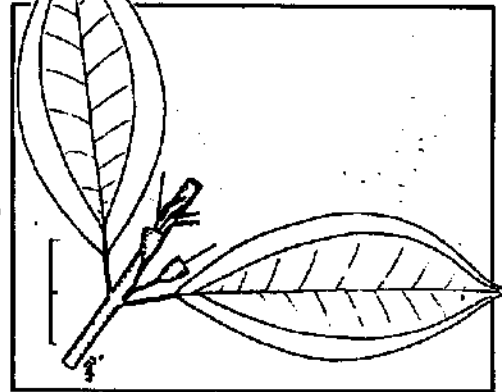
(Lào)

4269 - Sporoxeia ochthocharioides C. Hans.. Vitù

Thân cao hơn 30 cm, vuôngvuông, không lông, denden, lông dài 1,5 cm. Cuống lá denden, không lông; phiến bầu dục xoan, đến 7 x 3,5 cm, chót có mũi ngắn, daidai, không lông, bìa nguyên hay có răng, gân cạnh cách đáy 5-7 mm. Tán ít hoa, cọng 1-2 mm; cọng hoa 5 mm; hạhoa 3-4 mm; tiểuhụy 6, baophấn 4 mm.

Sapa; VII.

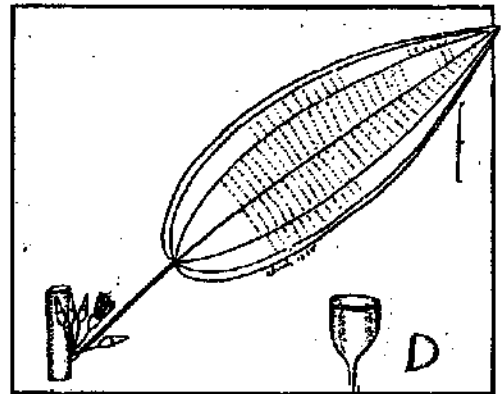
- Leaves triplinerve; umbel; stamens 6, anther 4 mm long.

4270 - Sporoxeia rosea (Guill.) C. Hans.. Vitù hương.

Thân tròn, to bằng chiếc dũa, nâu đen. Lá có phiến bầu dục, to vào 10 x 4 cm, chót nhọn đáy hình tim, gân từ đáy 5, gân tam cấp hình thang, bìa có răng nhỏ. Chụm ở nách lá; cọng 1 cm; hoa nhỏ; hạhoa cao 3 mm; cánhhoa 3, hương lợt; tiểuhụy 8.

Langbian.

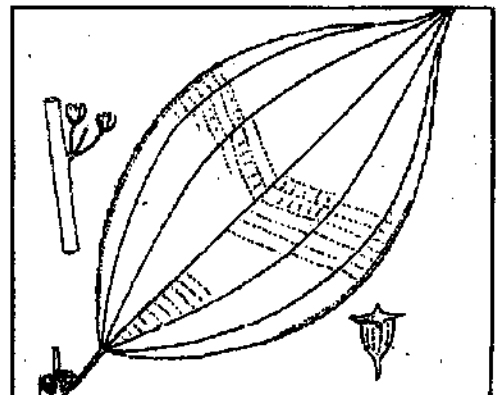
- Leaves cordate on base; flowers pinkish; stamens 8 (*Anerinoleistus roseus* Guill.).

4271 - Sporoxeia sciadophila W.W. Sm.. Vitù rập.

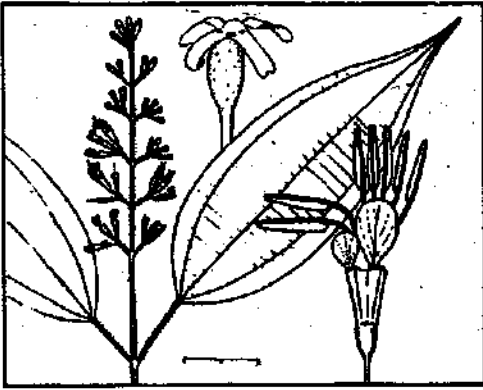
Bụi cao 1,5-2 m; nhánh mảnh, vuông, không lông, lông dài 3-7 cm. Lá có phiến xoan, to 6-13 x 2,5-7 cm, chót nhọn có đuôi hay không, đáy tà, mỏng, xám nâu 2 mặt, bìa có răng nhỏ; cuống dài 1,5-3 cm. Tán nhỏ; cọng 2-5 mm, không lông; hạhoa 2-3,5 mm, không lông, có rãnh; lá đài 4; cánhhoa 4, đỏ, cao 3-4 mm; tiểuhụy 8, bằng nhau, baophấn 3-4 mm.

Dựa suối, đất ẩm: Sapa, Ngọc-Pan; V-VII, 3-7.

- Shrub to 2 m high; leaves ovate, caudate or acute; petals red, 3-4 mm long, stamens 8 (*Anerinoleistus petelotii* Merr.).

Sonerilae:

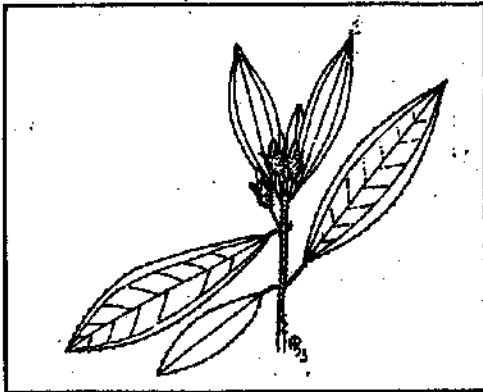

4272 - *Phyllagathis cavaleriei* (Levl. & Van.) Guill.
Me-nguồn Cavalerie.

Nhánh non có lông đứng nâu đỏ, cũng như pháthoả và cuống. Lá có phiến bầuđục, đầu nhọn, to vào 10-14 x 4-5 cm, mỏng, mặt trên nâu đen, bìa có răng mịn, gân chánh 3, gân tam cấp hình thang; cuống 2 cm. Chùm-tútán ở ngọn, dài 20 cm; hoa nhỏ; hạhoa cao 4-5 mm; cánhhoa 5, dài 3-4 mm, không bằng nhau; tiểuhụy 7. Trái có đài còn lại.

Lùm bụi, vào 1.500 m: Sapa; IV.

- Branchlets red hirsute; petals 5, 3-4 mm long
(*Allomorpha cavaleriei* Levl. & Van.).

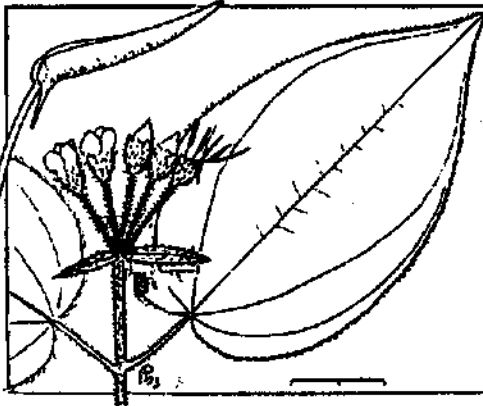

4273 - *Phyllagathis guillauminii* Li. Me-nguồn Guillaumin.

Bụi đứng; nhánh non có lông dài, nâu hoe rồi nâu đen, đỏ; nhánh già nâu, không lông. Lá có phiến thon, dài 3-6 cm, nhọn hai đầu, mỏng, có tơ rải rác hai mặt, mặt trên lục đậm, mặt dưới xám, bìa có lông to, gân từ đáy 3, và một cặp sát bìa; cuống 8-13 mm. Hoa ở nách lá, 1-9; cọng dài 1-2 cm, có ít tơ; hạhoa dày to hoe; lá đài nhọn cao; cánhhoa 1 cm; tiểuhụy 8, như nhau, ba phần có móng; noãn sào tủa. Nang bán cầu, có 4 cạnh.

Huế, Đờngnai.

- Shrub; branches rufous hairy; petals 1 cm long; stamens 8.

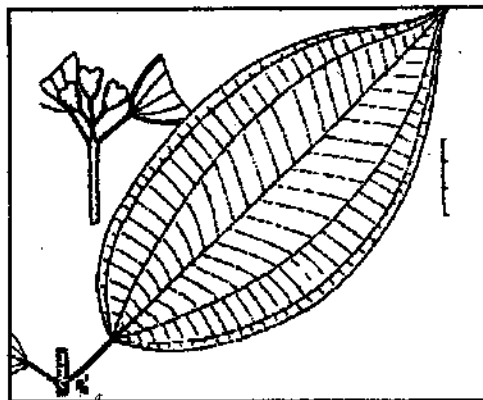

4274 - *Phyllagathis longicalcarata* C. Hans. Me-nguồn cựa-dài.

Tiểumộc; nhánh dày tơ vàngvàng, cũng như cuống lá. Phiến không bằng nhau ở mỗi cặp lá, xoan tim, to 12 x 8 cm, đáy hình tim, gân từ đáy 5-7, mỏng, có lông, bìa rìa lông; cuống 2-3 cm. Tán ở chót nhánh có 2 lá hoa rõ; cọng, hạhoa dày to trắng; cánhhoa có vài tơ ở ngọn; tiểuhụy 8, ba phần có cựa dài.

Rừng thưa, vào 1.800 m: Sapa; VII.

- Shrub; leaves inequal in each pair; umbels.

4275 - *Phyllagathis driessenoides* C. Hans. Me-nguồn giống.

Tiểumộc cao 2 m; nhánh có lông mịn nâu đậm, lúc non có rãnh, sau tròn. Lá có phiến bầuđục, to đến 20 x 11 cm, chót nhọn, đáy tròntròn, gân từ đáy 7 mỏng, mỏng; cuống dài 2,5 cm. Tútán ở ngọn nhánh; hạhoa hình chén có 3 tai. Trái trắng.

Rừng: QuảngnamĐà Nẵng.

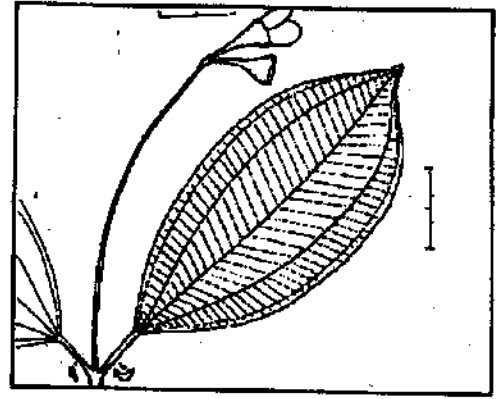
- Shrub 2 m high; branches pubescent; terminal cymes; fruits white.

4276 - *Phyllagathis truncata* C. Hans. Me-nguồn cát-ngang.

Tiểu mộc ở đất, cao 50 cm; nhánh có cạnh. Lá có phiến bầu dục, to đến 17 x 7 cm, đáy nhọn, gân từ đáy 5, bìa có răng mịn; cuống hình máng-xối, dài đến 5 cm. Tán trên rộng dài; hạ hoa cao 1 cm; cánh hoa cao 1 cm, đỏ tươi.

Rừng cao độ 1.800 m: Hòn Vọngphủ; V.

- Shrub 0.5 m high; hypanthium truncate; petals 1 cm long, red.

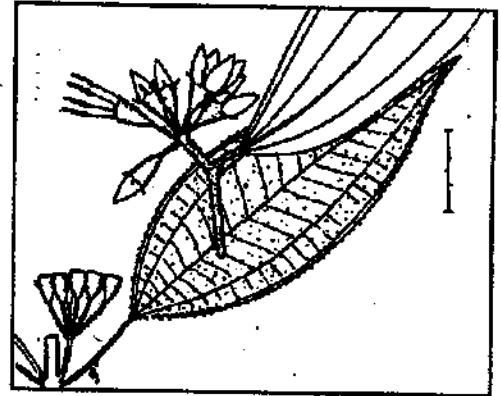

4277 - *Phyllagathis ovalifolia* Li. Me-nguồn lá-xoan.

Bụi cao 2,5 m; nhánh non có lông dày nâu. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan bầu dục, to 17 x 8 cm, chót nhọn, đáy tù, gân từ đáy 7, bìa rìa lông; cuống 3-7 cm. Tán ở nách lá ngon; rộng 1-1,5 cm; hạ hoa cao 8-9 mm; lá đài như kim, màu rụng; cánh hoa cao 2 cm, đỏ; tiểu nhị 4, bao phấn nhọn. Nang xám láng, cao 6-7 mm.

Rừng thưa cao độ 700-100 m: Bavi, Tam Đảo.

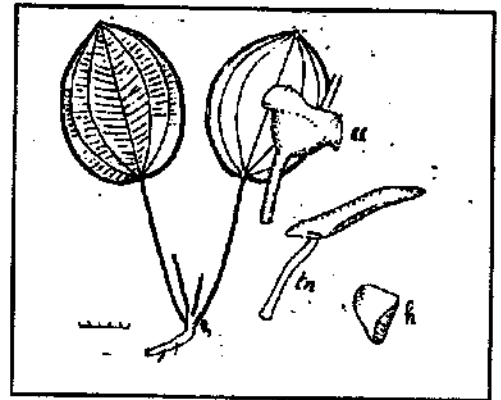
- Shrub 2.5 m high; branches brown tomentose; petals 2 cm long, red.

4278 - *Phyllagathis megalocentra* C. Hans. Me-nguồn tâm-to.

Cỏ cao 30 cm, nằm rồi đứng, không lông, có nhiều tuyến nâu nhỏ ở thân, cuống, rộng. Phiến to 14-18 x 12-16 cm, đáy hơi hình tim, bìa nguyên, gân từ đáy 7; cuống dài. Tán ở ngọn, trên rộng 10,5 cm; rộng hoa 6,5-11 mm; hạ hoa hình chén; lá đài 3 mm; cánh hoa xoan ngược, 7 x 5 mm; tiểu nhị 8, bao phấn có 2 phụ bộ nhỏ. Trái hình chén, 6,5 x 4,5 mm, mảnh cao hơn hạ hoa 2 mm; hạt nâu, dài 0,8 mm. Rừng cao độ 2.000 m: T; V, 5 (hình hoa theo C. Hansen).

- Ascending glabrous herb, with minute brown glands; umbel; fruit with valves long exceeding the hypanthium.

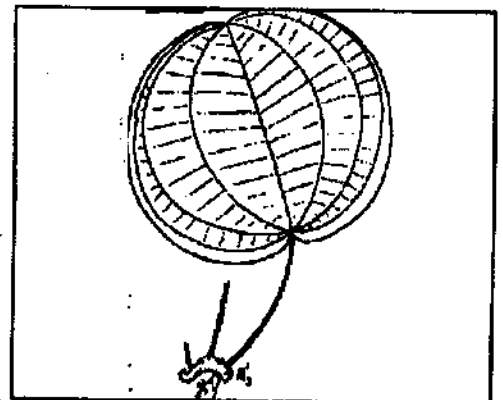

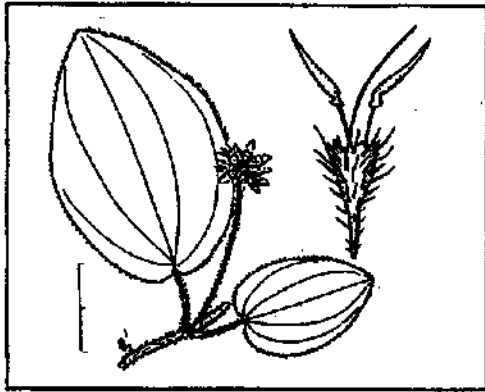
4279 - *Phyllagathis subrotunda* C. Hans. Me-nguồn lá-tròn.

Cành ngoằn ngoèo, to 5-6 mm, cứng, có rễ bất định và lông phủ nâu. Lá có phiến tròn hay xoan, to 13 x 15 cm, chót tròn lõm, đáy có tai tròn, gân từ đáy 9, không lông, mặt trên có bột trắng, mặt dưới có lông ở gân. Trái nâu.

Hạt cói.

- Rhizome brown hirsute; limb orbicular; fruit brown.

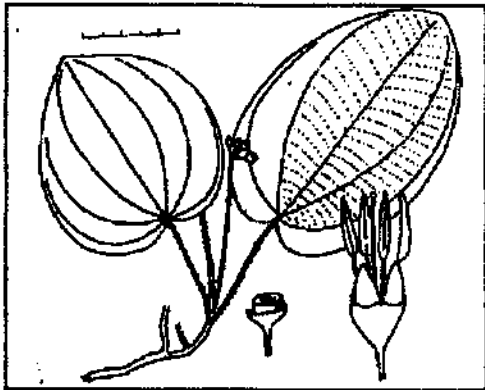

4280 - *Phyllagathis prostrata* C. Hans.. Me-nguồn bò.
Cỏ bò; thân dây lóng hung và rễ bấtđịnh ở
mắt. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan tim,
đến 6 x 4 cm, bia có răng mịn và rìa lóng, hai mặt
có lông dày, tím sậm, gân từ đáy 7; cuống 1,5-2 cm.
Tán tròn, to 2,5 cm; cọng và hạhoa dày *tơ trắng to*;
ládài 4; tiểuhụy 8.

Đồngtrâm, Quảngtrị; VI, 6.

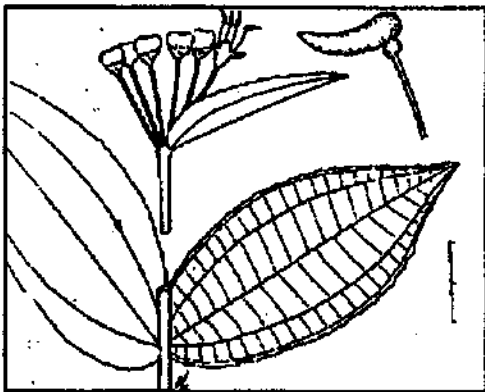
- Creeping; leaves tomentose; hypanthium with
white setae; stamens 8.

4281 - *Phyllagathis tonkinensis* (Cogn.) Stapf. Me-
nguồn Bắcbộ. Cỏ daniên, *bò rời dứng thấp* (20 cm);
thân lúc non có lông mềm, vàng. Lá có phiến xoan
tròn hay bầuđục, to 9-12 x 6-8 cm, chót tã, đáy hình
tim, gân từ đáy 7-9, mặt trên không lóng, mặt dưới
có ít lóng; cuống đến 14 cm, có lông *tơ vàng*.
Pháthoa dài bằng lá; cọng hoa 0,7 cm; hoa *hường*;
hạhoa có răng nhỏ; cánhhoa 4, cao 6-7 mm;
tiểuhụy 8, *không bằng nhau*; noãnào tудо,
vuôngvuông. Nang vuông trong dài; hạt nhỏ, nhiều.

Hàsonbinh, Bavi, Cốngtum.

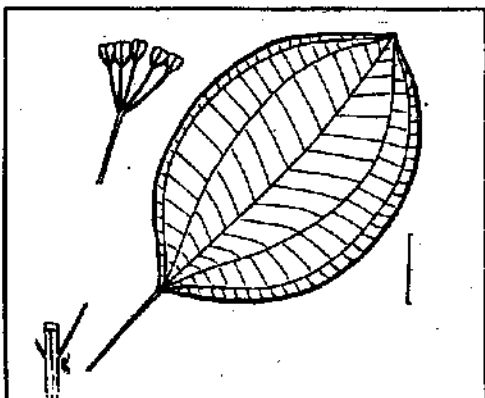
- Creeping to 20 cm high; leaves membranous,
glabrous; flowers pink; stamens 8, slightly unequal
(*Sonerila tonkinensis* Cogn.).

4282 - *Phyllagathis sessilifolia* C. Hans.. Me-nguồn .
Cỏ cao đến 50 cm; thân *nằm rời dứng*, tròn,
lúc non đẹpđẹp, không lóng. Lá *không cuống*; phiến
to 12 x 6,5 cm, đáy phiến có *tai ôm thân*, gân từ
đáy 5, gân tamcấp hình thang, lồi ở mặt dưới,
không lóng. Tán ở ngọn; cọng 2-3 cm; hạhoa hình
tô có 3 tai; cánhhoa *trắng*; tiểuhụy 8. Trái cao 5,
rộng 5 mm; quầi mỏng, láng.

Báchmã, 1.400-1.500 m.

- Herb to 50 cm high; leaves sessile, glabrous;
petals white; fruit 5 x 5 mm.

4283 - *Phyllagathis scorpiothyrsioides* C. Hans.. Me-
nguồn bọcạp.

Thân bò rời dứng, có rãnh và rễ bấtđịnh ở
mắt. Lá có phiến to xoan, vào 10 x 7 cm, không
lóng, gân từ đáy 7, gân tamcấp hình thang xéo;
cuống đến 6 cm. Tán trên cọng dài; cọng hoa, 13
mm. Trái xanh, láng, to 6 x 6 mm.

Phổbiến ở rừng còi, trên cát vùng Moncáy.

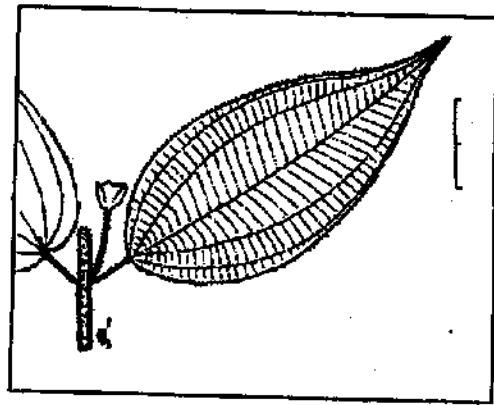
- Ascending with adventitious root; umbels;
fruit breen, glabrous.

4284 - *Phyllagathis dichotoma* C. Hans.. Me-nguồn
luồngphân.

Tiểumộc cao đến 1,2 m; thân xám, tròn;
nhánh thường chẻ hai, nhánh non, cuống lá có lông
phân, dài. Lá có phiến xoan bầu dục, đến 10 x 4 cm,
gân từ đáy 7, bìa có rìa lông, mặt trên không lông,
mặt dưới có lông to ở gân; cuống đến 3 cm. Hoa ở
 nách lá; cọng hoa 1,5-2 cm. Trái to 7 x 6 mm.

Pou-nhou, Laichâu, 1.200 m.

- Shrub to 1.2 m; branches often dichotomous,
hirsute; flowers axillary, 1.

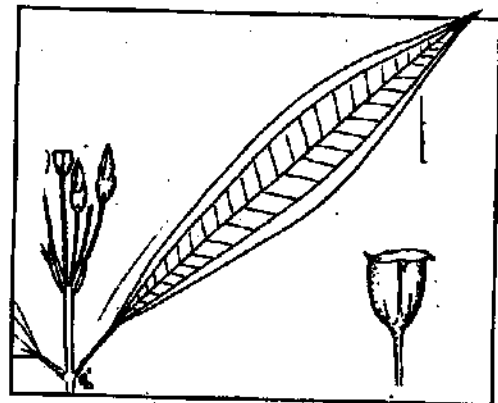

4285 - *Phyllagathis setotheca* Li. Me-nguồn dài-to

Nhánh có rãnh, màu nâu đậm. Lá hơi không
bằng nhau ở mỗi cặp; phiến thon nhọn 2 đầu, to
đến 14 x 4 cm, không lông, gân từ đáy 5, bìa
nguyên; cuống dài 2-3 cm. Tán ở ngọn; cọng hoa dài
1-2 cm; hoa to; hạhoa hình ly; láchai nhỏ. Nang nâu
lợt, to 7 x 4 mm.

Rừng còi, trên cát: B.

- Leaves lanceolate, inequal in a pair; terminal
umbel; capsules 7 x 4 mm.

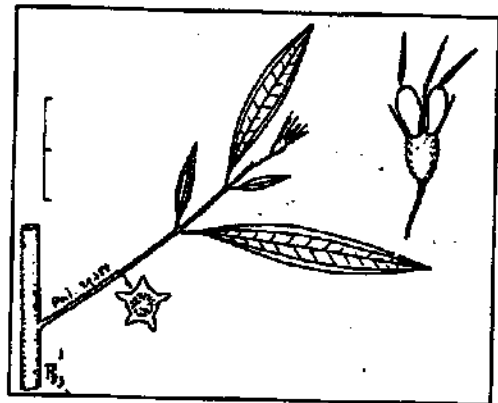

4286 - *Phyllagathis suberalata* C. Hans.. Me-nguồn
cánh.

Bụi; nhánh nhỏ, cứng, vỏ xám đen, nhánh
non có 4-5 cánh do sube làm ra. Lá không bằng
nhau ở mỗi cặp; phiến thon hẹp, nhọn, đến 5,5 x 1
cm, gân chánh 3, không lông, mỏng, cứng, mặt trên
ôliu, mặt dưới ủng đỏ; cuống 1-3 mm. Hoa côđộc;
láchai nhọn cao 7-9 mm; cánhhoa 6 mm; baophần 4
mm. Trái đến 5 x 5 mm.

Trên đá trên suối, 900-1.500 m: Bạchmã; IV,
4.

- Shrub; leaves lanceolate, glabrous; petals 6
mm.

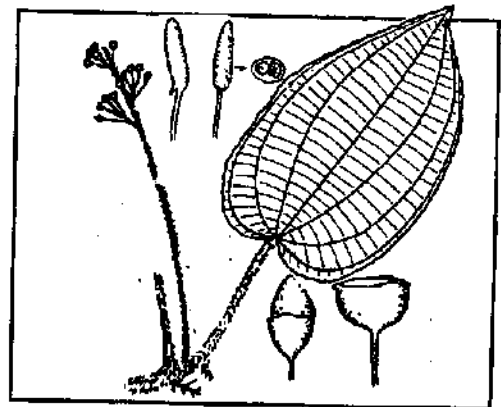

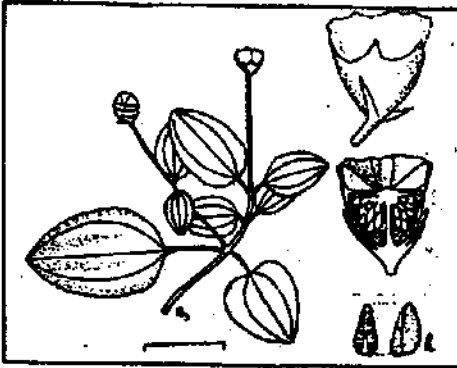
4287 - *Aschistanthera cristanthera* C. Hans..
Bátphânhùng.

Cỏ cao 15 cm; thân bò, to 3-6 mm, dày râu
nâu, cứng, cũng như cuống. Lá có phiến hình tim
bầu dục, to 13 x 10 cm, gân từ đáy 7, bìa dợn, mặt
trên đen mặt dưới nâu, không lông; cuống đến 10
cm. Pháchhoa cao bằng lá, mang tảnphòng; nụ nhỏ
hường tươi; cánhhoa trắng và vàng; baophần không
thấy chia làm 2 buồng. Nang đẹpđẹp, to 4 x 6 mm.

Rừng 1.200 m: Côngtum.

- Creeping herb 15 cm high; petals white; adult
anthers look-like bilocular.

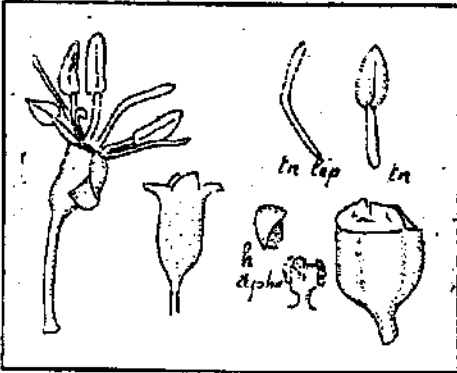

4288 - *Sarcopyramis nepalensis* Wall.. Nhục tháp.

Cỏ nhỏ cao 5-10 cm, daniền nhỏ cân hành, không lông; thân vuông. Lá không bằng nhau ở mỗi cặp; phiến xoan nhỏ, dài 8-20 mm, đáy tròn hay lõm, gân tù đáy 3, bìa có răng mịn, có bột; cuống 6-8 mm. Hoa trên cọng dài, đứng, nhỏ, 4-phần; hạhọa có 4 răng; cánhhoa *huồng*, cao 5-13 mm, chót lõm; tiểunhụy 8, nhu nhau; noãn sào 4 buồng. Nang cho nhiều hạt cao 1 mm, bên vàng bên đỏ, có nhiều mặt nhỏ. Trên cây mục, đá: Sapa, 1.500 m; V-IX.

- Small herb; leaves unequal in a pair; flowers pink; stamens 8 equal.

4289 - *Kerriothyrus tetrandrus* (Nayar) C. Hansen (*Scorpiothyrus tetrandrus* Nayar)..

Cỏ có thân rất ngắn, hay không thân đứng, cao đến 35 cm; thân vuông, lông ngắn 0,3-0,9 cm có khi đến 10 cm, có tuyến nhỏ nâu. Lá mọc đối; phiến hình tròn, có khi bầu dục-tròn, to 9-17 x 7-10,5 cm, đáy hình tim hẹp, chót rộng có mũi, bìa nguyên; cuống 0,8-7 cm. Tuyến bôcạp : cao 22-31 cm, nhánh dưới dài 15 cm; cọng 1,5 mm ở hoa, 1,5 mm ở trái; hạhọa cao 1,5-2,3 mm, có lông tiết nâu; cánhhoa tròn dài, to 1,8-3 x 1 mm; tiểunhụy 4 thụ, 4 lép; noãn sào 4 buồng. Trái hình chén; hạt nhỏ.

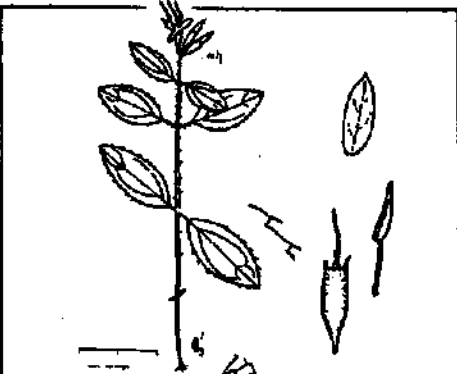
Rừng tre; III-IV (hình theo C. Hansen).

4290 - *Sonerila annamica* Guill.. Sơn linh Trung bộ.

Cỏ cao 20-40 cm, không nhánh, phần bò có rễ bất định. Lá có phiến mỏng, thon, dài 2,5-3,5 cm, bìa có răng nhỏ, mặt dưới có khi đỏ, gân-phụ 2 cặp; cuống dài 1,5-2 cm. Hoa ở nách lá, trên cọng dài; hạhọa có ít lông; cánhhoa *huồng*; tiểunhụy 3, chỉ vàng tươi. Nang có 3 răng; hạt nhiều, nhỏ.

Bạch má, Đà Lạt: I.

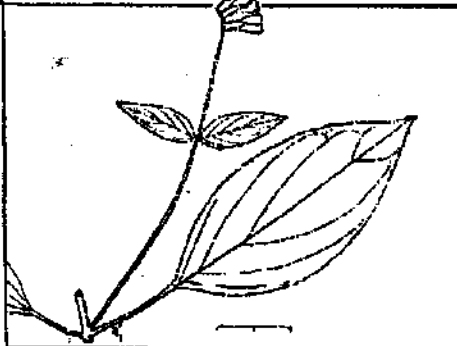
- Unramified herb; flowers trimerous pink with yellow stamens.

4291 - *Sonerila cantonensis* Stapf.. Sơn linh Thượng hải.

Cỏ cao đến 40 cm; nhánh vuông, denden. Lá có phiến bầu dục, to 8-9 x 3,5-4 cm, chót tà, đáy tù hẹp, bìa có răng nhỏ, gân 4 cặp; cuống dài 2,5-3 cm, có tơ. Pháthoả ở ngọn nhánh, trên cọng dài, không lông; hạhọa gắn một bên, *huồng*; cọng 4-5 mm; hạhọa không lông. Nang 3 cạnh, trong dài; hạt nhỏ, có unân như củ. Chợt; 12.

- Herb to 40 cm high; cymes on long peduncle; flowers pink; capsulae 3-gonal.

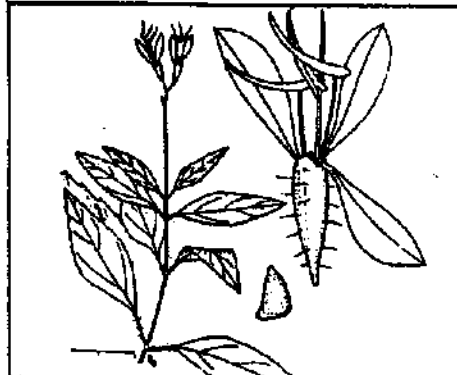

4292 - *Sonerila erecta* Jack. Sơn linh đứng.

Cỏ nằm rồi đứng, cao 30-40 cm; thân tròn đodò, chia nhánh hay không. Lá có phiến mỏng, thon, dài 3-4 cm, rộng 1-1,5 cm, bìa có răng, gân-phụ 3 cặp. Pháthoả ở ngọn; hạhọa cao 1 cm, có lông; lá dài 3; cánhhoa 3, đỏ, bất xứng; tiểunhụy 3, ba phần vàng. Nang bằng hạhọa; hạt nhiều, nhỏ, hình vú.

Công tum; XI.

- Ascending herb to 40 cm high; flowers red, anthers yellow.

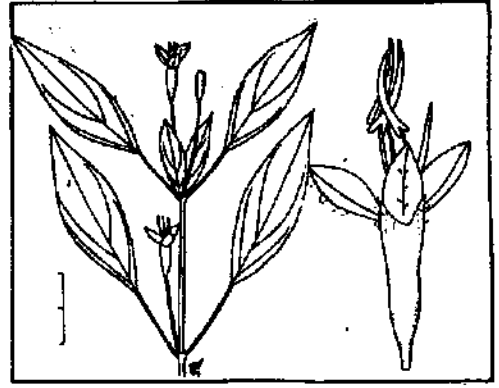

4293 - *Sonerila finetii* Guill.. Sơnlinh Finet.

Cỏ cao 20-40 cm, không nhánh, *thân đỏ*. Lá có phiến thon, dài 4-6 cm, đầu nhọn, gân-phụ 2 cặp, bìa có răng nhỏ, mỏng, không lông; cuống dài 1,5-2,5 cm. Tán ít hoa, hay hoa ở nách lá, trên cọng dài; hạhóa cao 6 mm, có ít lông có tuyến, cũng như cánhhoa (*hường*); tiểuhụy 3.

Đàlat; I.

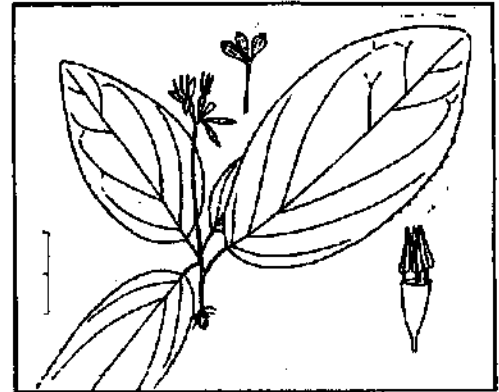
- Herb to 40 cm high; leaves glabrous; flowers pink with glandulous hairs.

4294 - *Sonerila harmandii* Guill.. Sơnlinh Harmand.

Thân thấp, cao 5-7 cm mà thôi; *củ tròn tròn*. Lá có phiến xoan, dài 4-12 cm, đầu tù, đáy tròn, rất mỏng, không lông, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài đến 5 mm. Phát hoa ở ngọn; hoa 4-6, *hường*; hạhóa cao 5 mm, răng nhỏ; cánhhoa 3, dài đến 6 mm; tiểuhụy 3. Nang trong dài, có 3 cạnh; hạt nhiều, nhỏ, xoan bất xứng.

Cônson.

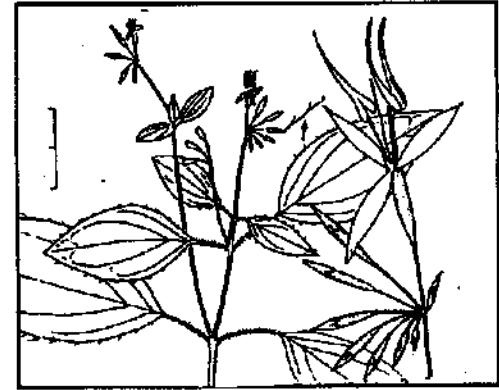
- Geophyte 5-7 cm high; leaves membranous, glabrous; flowers pink.

4295 - *Sonerila lecomtei* Guill.. Sơnlinh Lecomte.

Cỏ *nằm rồi đứng*, cao 20-25 cm; phần non có lông. Lá không bằng nhau ở mỗi cặp; phiến xoan thon, dài 2-4 cm, đầu nhọn, đáy tròn hay tù, gân-phụ 2 cặp ở gần đáy, mỏng, cứng, bìa có rìa tơ; cuống 2 cm, có lông. *Tán bôcạp* 5-8 hoa *hường*; cọng không lông; hạhóa cao 8 mm, rộng 1,5, răng nhọn; cánhhoa xoan nhọn, cao 1 cm; tiểuhụy 3, chỉ dài 6 mm, ba phần 6 mm, nhọn. Nang lú khỏi hạhóa.

Côngtum; XI.

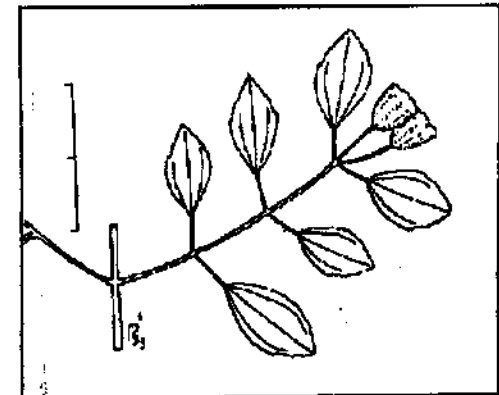
- Ascending herb; leaves inequal in a pair; flowers pink in scorpioid cyme.

4296 - *Sonerila neodriessenioides* C. Hans.. Sơnlinh cao.

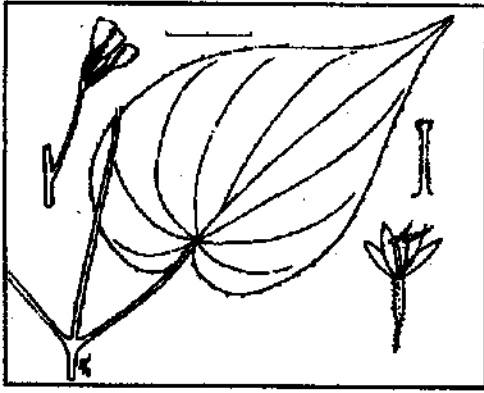
Tiểu mộc nhỏ, cao 50 cm, nhiều nhánh lưỡngphần, không lông, *đỏ đỏ*, có *tuyến hình khiên trong trong*. Lá có phiến nhỏ, hình bánbò, vào 15-20 x 9-12 mm, gân từ đáy 3, có vài răng nhọn ở 1/2 trên, không lông; cuống 5-10 mm. Tán ở ngọn. Nang to 6 x 5 mm, nâu nâu, 3 cạnh; quảnh mỏng, nâu nâu.

Nhiều ở rừng vào 2.000 m: Chu-yang-Sinh; 4.

- Small shrub 50 cm high; leaves rhomboidal; terminal umbel.

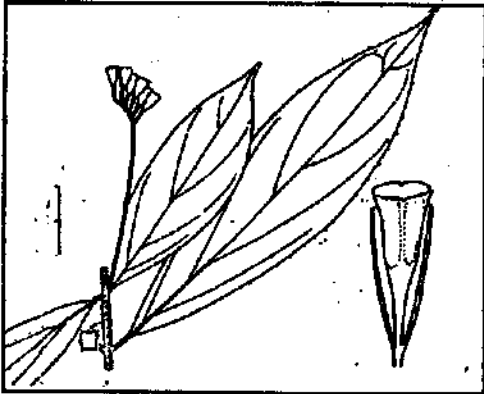

4297 - *Sonerila plagiocardia* Diels. Sơnlinh thắttâm.
Cỏ *mập mạp*, cao 30 cm; lông tròn, dài 3-5 cm, lúc non có tuyến có cọng dài và có lông mịn. Lá có phiến hình tim bất xứng, đáy với hai tai một to, một nhỏ, to 10 x 6 cm, mỏng, gân từ đáy 6-8, bìa có răng nhỏ; cuống 4-6 cm. *Tụ tán bôcạp*; hahoa hình ly; cánhhoa *huông*, mỏng, cao 12 mm; tiểunhụy 3; noãn sào có lông dài, thưa. Nang cao 1 cm, xám xám; quả bì mỏng.

Rừng, BT.

- Succulent herb; pedunculate glandulous and pubescent; leaves asymmetrical cordate; flowers pink.

4298 - *Sonerila quadrangularis* Guill. Sơnlinh vuông.

Cỏ cao 30 cm, thân vuông dỏ dỏ, có mụt. Lá có phiến thon, to đến 15 x 3,5 cm, nhọn 2 đầu, bìa có răng thưa, nhọn, gân-phụ 3-4 cặp; cuống vào 1 cm. Pháthhoa là *tụ tán bôcạp* ở ngọn và nách lá, có cọng dài; hoa gắn một bên theo 2 hàng; cọng 2,5 mm; hahoa không lông. *Nang hình ly* cao 5-6 mm, hơi lõ khỏi hahoa.

Nambộ.

- Herb to 30 cm high; cyme scorpioid; capsules 5-6 mm high.

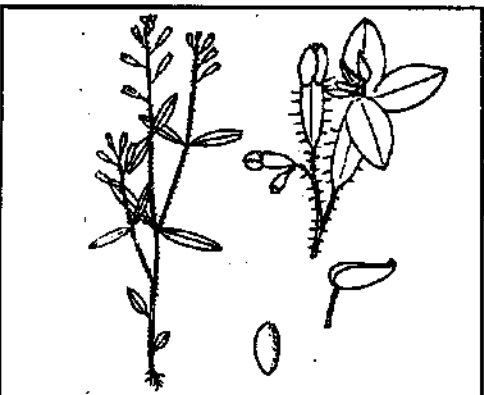

4299 - *Sonerila rivularis* Cogn. Sơnlinh suối.

Cỏ *daniên* nằm rồi đứng cao 10-25 cm, có lông dài rồi ngắn, tròn, phần non có lông. Lá có phiến bầu dục thon, 4-10 x 1,5-3 cm, đáy tròn hay chót buồm, gân-phụ 3-4 cặp, mỏng, không lông, bìa có răng; cuống 1-2 cm, có lông. *Tụ tán bôcạp*, cọng 5-7 cm; hoa sắp theo 1 hàng, cọng không lông; hahoa 8 mm, răng 1,5 mm; cánhhoa *huông*, tròn dài, nhọn; tiểunhụy 3, chỉ 6 mm, baophấn vàng, dài 6 mm, cong. Nang cao 5-7 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Dựa suối; Nghệtĩnh, Côngtum; XI-III.

- Perennial to 25 cm high; scorpioid cymes; flowers pink, anthers yellow.

4300 - *Sonerila tenera* Royle. Sơnlinh mảnh.

Cỏ nhỏ, cao 2-6 cm; thân đỏ, không nhân, có 2 cánh, có *lông đứng mịn*. Lá vài cặp mà thôi; phiến bầu dục, dài 1-1,3 cm, gân chánh 3-5, bìa có ít lông; cuống 1-4 mm. Hoa 1-2; hahoa đỏ, miệng cắt ngang; cánhhoa 3, *tía*; tiểunhụy 3, baophấn vàng. Nang mảnh; hạt nhỏ, nhiều.

Rừng Thông, rừng thưa khô; Langhanh; II.

- Herb to 6 cm high; flowers pink, anthers yellow.

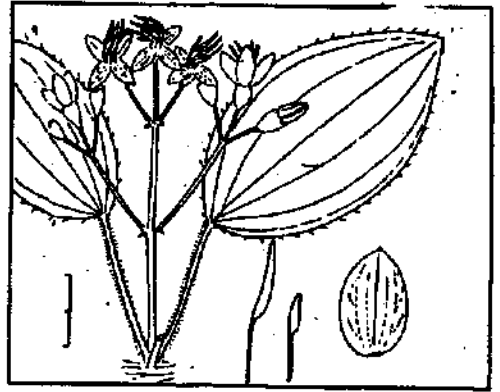
4301 - *Sonerila tuberosa* C. Hans.

4302 - *Gymnangethis peperomiaefolium* (Oliv.) Stapf.

Cỏ không thân. Lá chụm ở mặt đất; phiến xoan bầu dục, to 7-9 x 4-5 cm, đầu tù, đáy tròn, gân từ đáy 5-7, mặt trên không lông, mặt dưới có tơ ở gân, bìa có ria tơ; cuống dài 3-5 cm, có lông. Phấn hoa tamphân; hoa 4-phân; hạhoa không lông, có 4 răng; cánh hoa bầu dục-xoan, có mùi; tiểuhụy 4 to, 4 nhỏ.

(hình một phần theo Hooker).

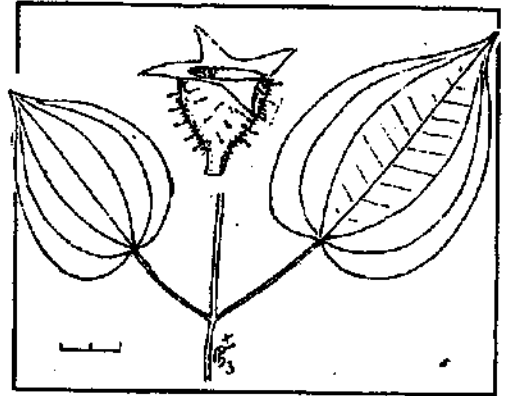
- Acaule; flowers 4-merous; stamens 8, dimorphic (*Sonerila peperomiaefolia* Oliv.).

4303 - *Vietsenia laxiflora* C. Hans. Việt hoa hoa-thua.

Tiểu mộc có nhánh; nhánh non vuông, có lông tiết dài, và lông thường; vỏ nâu lợt. Lá có phiến xoan rộng, to 6-11 x 3-6 cm, đáy hình tim, bìa có răng, có lông 2 mặt; cuống 2-6 cm. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoa thưa, 3-phân; hạhoa cao 1,7 mm, có lông như thân; cánh hoa xoan rộng, cao 6 mm; tiểuhụy hơi không bằng nhau, baophần có 2 cửa dài; noãn sào không lông.

Vào 1.200 m: B; VII.

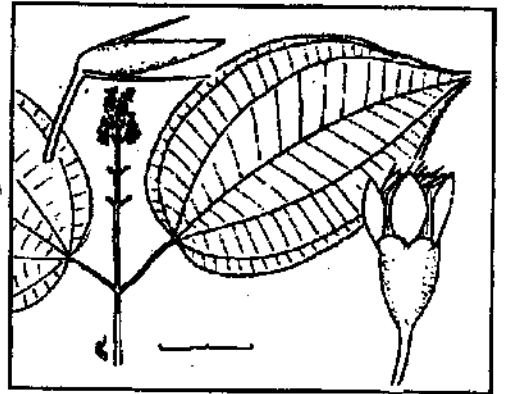
- Ramified shrub; glandulous and uniseriate hairs; lax inflorescence; anthers with 2 long appendix.

4304 - *Vietsenia poilanei* C. Hans. Việt hoa Poilane.

Tiểu mộc cao 1 m, có nhánh hay không; nhánh non vuông, lúc non có lông tiết nhỏ. Phiến xoan rộng, chót nhọn, đáy tròn hơi hình tim, to 7-16 x 4,5-7 cm, có lông tiết, mặt dưới tía; cuống dài 1,5-7 cm. Chùm-tútán dày ở chót nhánh; hoa 3-phân; hạhoa cao 1,5 mm; cánh hoa xoan ngược, dài 2,5 mm, trắng; tiểuhụy bằng nhau, cao bằng vành, baophần có 2 cửa dài ở bụng. Nang vuôngvuông.

Rừng vào 400-600 m: Quảngnam; III.

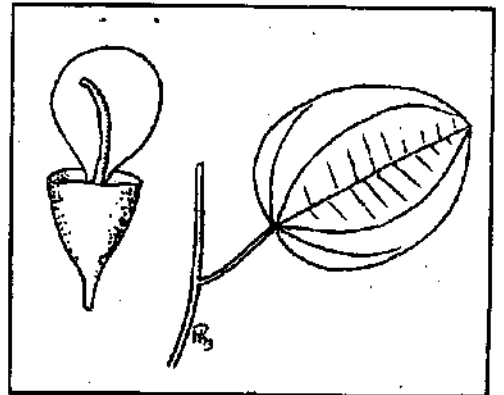
- Ascending shrub to 1 m high; inflorescence dense flowered; anthers with 2 long appendix.

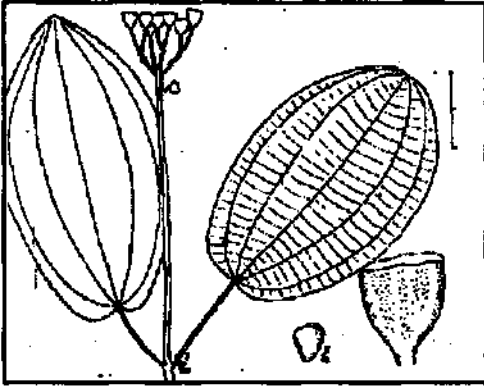
4305 - *Vietsenia rotundifolia* C. Hans. Việt hoa lá-tròn.

Nhánh vuôngvuông, có rễ bất định, nhánh non có lông tiết nhỏ; vỏ nâu. Lá có phiến xoan rộng tròn, đáy có lẽ hình tim, chót tròn, có mũi ngắn, bìa có răng mịn, có lông tiết mịn 2 mặt, mặt trên có vài vảy nhỏ gần bìa. Chùm ở chót nhánh, mang tután bécáp; hạhoa 1,8 mm; lấđai tròn, cao 0,4 mm; cánh hoa tròn, cao 3 mm; tiểuhụy bằng nhau, baophần có 2 phụ bộ ở bụng dài. Nang hình ly, 2 x 3,2 mm, cắtvách.

Rừng đựạ súi: N; VII.

- Branches subquadrangular; leaves rounded at apex.

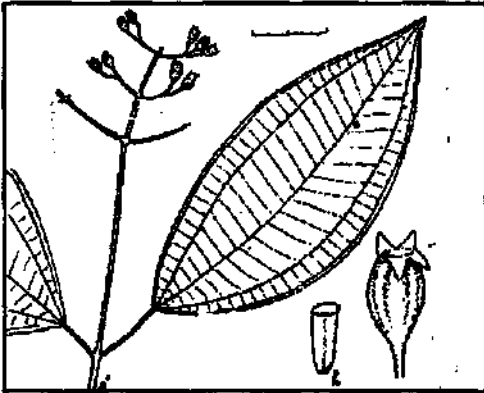

4306 - Vietsenia scaposa C. Hans. Việthoa trúc-cao.

Cỏ có thân ngắn, cao 10-25 cm; thân có tuyến nâu nhỏ, có 4-6 cạnh hay cánh, có rãnh bất định ở mắt, lông dài đến 13 cm. Lá bằng nhau hay không ở mỗi mắt; phiến xoan bầu dục, to 5-7,5 x 3,6-5,3 cm, đáy hình tim, chót tằm, tròn hay hơi lõm, mặt trên có hàng bột vàngvàng; cuống 2,5-4 cm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, trên cọng dài, mang tụ tán bậc cấp; hoa 4-phân; tiểunhụy 8, bằng nhau, bao phấn có 2 phụ bộ dài. Nang hình chén cao 3,5 mm; hạt xoan dẹp, dài 0,7 mm. Núi Bàna, 1.000-1.400 m; VI-VII, 6-7.

- Shrub; stem, petiole ribbed or winged; inflorescence on long scape.

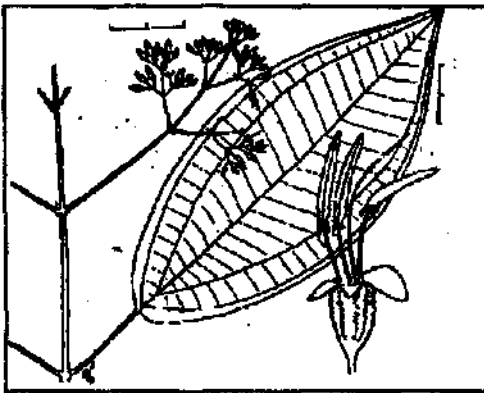

4307 - Poilannammia allomorphyoidea C. Hans. Cây Poilane trái-cỏ-rãnh

Tiểumộc có nhánh, cao đến 6 m; nhánh non tròn, có tuyến nhỏ, nâu, cũng như ở pháthoa. Lá có phiến bầu dục thon, to 6,5-11,5 x 2,2-5 cm, nhọn 2 đầu, mặt trên đen, có vẩy như nhung. Pháthoa lá chùm-tụ tán cao 9 cm; hoa 4-phân; hạhọa hình chuông; lá đài tamgiác; tiểunhụy 8, lưỡngghình, bao phấn có 2 phụ bộ nhỏ; noãn sào 4 buồng. Nang trong hạhọa; hạt dài 0,8 mm, láng, nâu.

Đất đen, nhiều đá ở rừng vào 1.000-1.500 m: Hòn Bà; VII, 8.

- Ramified shrub; terminal panicle; stamens 8, dimorph, anthers appendiculate.

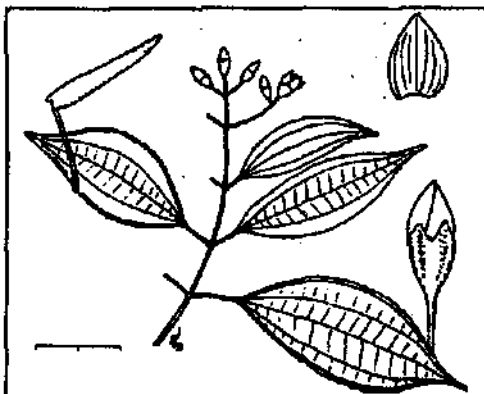

4308 - Poilannammia costata C. Hans. Cây Poilane cỏ-sống.

Tiểumộc cao 3 m; thân to đến 6 cm, nhánh non có 4 cạnh, có lông hình sao dày sét. Lá có phiến bầu dục, to 17 x 7 cm, đáy bất xứng, gân từ đáy 7, mặt dưới nâu ứng đỏ; cuống dài 3-4 cm. Chùm-tụ tán to, dài 15 cm, nhánh dài 9 cm; hoa nhiều; hạhọa có 8 sống, có lông sét, có cạnh tròn; cánh hoa hương cao 3 mm; tiểunhụy 8.

Rừng vào 1.200 m: Nha Trang; V.

- Shrub to 3 m high; branches ferruginous pubescent; terminal large panicles; flowers pink.

4309 - Poilannammia incisa C. Hans. Cây Poilane xê. Tiểumộc cao 3 m; nhánh nhiều, mảnh, lúc non hơi dẹp, có tuyến nhỏ nâu. Lá có phiến xoan thon, to 5 x 3 cm, chót nhọn, có mũi, đáy nhọn, gân từ đáy 5, bìa có răng tằm; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh; cọng hoa 2-6 mm; hạhọa hình chuông, cao 3 mm, có tuyến nhỏ; cánh hoa 4, cao 6 mm, trắng hay tím lợt; tiểunhụy 8; quanh noãn sào có 4 thùy chẻ hai.

Vùng núi cao vào 2.000 m: Chu-yang-Sinh; IV, 4.

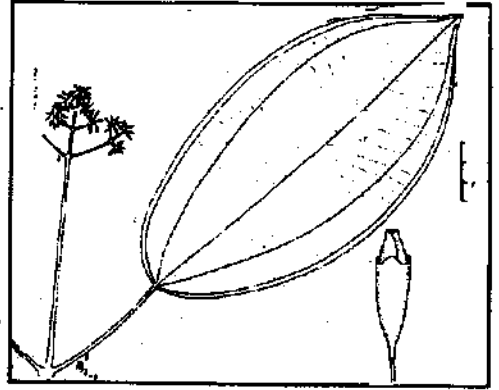
- Shrub to 3 m high; flowers white or pale purple; lobes deeply incised around ovary.

4310 - Poilannammia trimera C. Hans. Cây Poilane tamphân.

Tiểumộc cao 2 m; nhánh non không lông, có tuyến nâu nhỏ, cũng như ở pháchhoa. Lá có phiến bầuđục xoan ngược, to đến 16-30 x 7-12 cm, đầu có mũi, đáy tròn, gân từ đáy 7, mỏng, bìa nguyên; cuống dài 5-7 cm. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoa có cọng ngắn, 3-phân; hahoa hình chén, có 3 răng; cánhhoa tím, tím lợt ở nụ, trắng khi nở.

Rừng vào 500-1.000 m: Quảngnam: II.

- Shrub 2 m high; flowers white, trimerous.

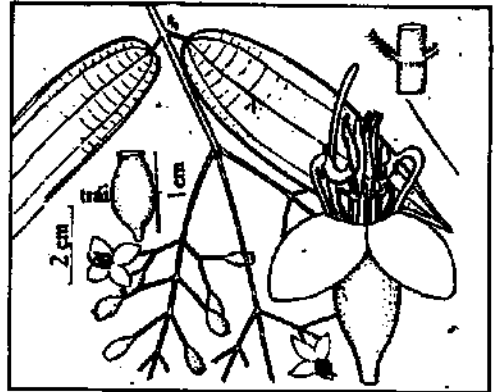
Dissochaeteae:

4311 - Diplectria barbata (C.B. Cl.) Frank & Roos. Ẩnđăng.

Đáy leo to; nhánh có ít lông, có vòng lông ở mắt. Lá có phiến bầuđục thon chót nhọn, đáy tròn, gântừ đáy 5, gân tamcấp hình thang; cuống 6-8 mm. Chùm-tútán ở ngọn, to; hoa hương; hahoa ít lông, hình ly; cánhhoa 4, xoan; tiểunhụy lưỡng hình, baophần có phụộ nhọn. Trái cao 1 cm, rộng 6 mm, trong hahoa.

Ven rừng, Thanhhoá, Côngtum, Đèo Chuối, Biênhoà; V

- Climber; flowers purple; stamens dimorph (*Anplectrum glaucum* Triana).

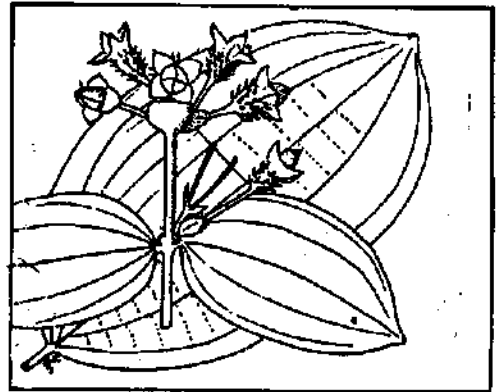

4312 - Marrumia muscosum Bl. Mạ-ru.

Cây cao 1-2 m; nhánh khônglông. Lá to; phiến xoan, dài 15-20 cm, không lông, láng, dòn, gân từ đáy 5, bìa hơi dợn; cuống đẹp, dài 1,5 cm. Pháchhoa ở ngọn nhánh; cọng hoa dài 1,5 cm; hahoa trắng có tơ đỏ; láđài 4 tamgiác; cánhhoa hương; tiểunhụy fih nhau; buồng noãn 4.

Bạchmã.

- Shrub 2 m high; leaves membranous, glabrous; petals pink; stamens equal.

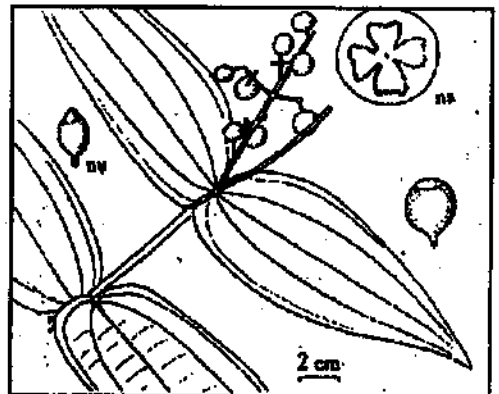

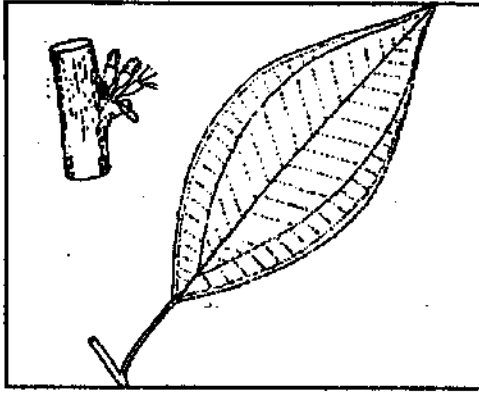
4313 - Medinilla assamica (C.B. Cl.) Chen. Minhđiền Assam.

Tiểumộc cao 2-3 m; nhánh tròn, không lông. Lá không cuống; phiến bầuđục thon, chót nhọn, đáy hình tim, gân từ đáy 5-7, mỏng, không lông. Chùm-tútán ở ngọn nhánh, cao 5-8 cm, nhánh ngắn; hahoa hình bầu tròn; noãn sào 4 buồng. Trái hình cầu to 7-8 mm; hạt nhiều nhỏ.

Bạchmã.

- Shrub 3 m high; leaves sessile; terminal panicles; ovary 4-locular (*M. spirei* Guill.).

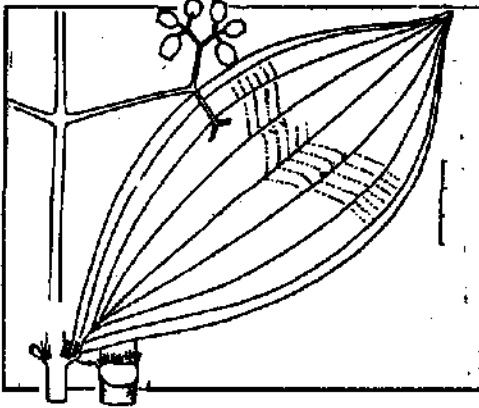

4318* - *Medinilla alternifolia* Bl. Minhdiền lá-xen.

Tiểumộc leo, cao đến 8 m; thân to hơn 4 cm. Lá có phiến bầu dục thon, đến 15 x 7,5 cm, không lông, gân từ đáy 3, một cặp gân-phụ đi đến chót lá; cuống dài 2,5-4 cm, Chùm hoa ở thân già; cọng dài; hoa hương lợt; hạhoa hình ly, cao 4-5 mm; cánhhoa 3 mm.

Vùng núi ẩm, cao: Bạchmã; IV

- Climber 8 m high; flowers on stem, pink; petals 3 mm long.

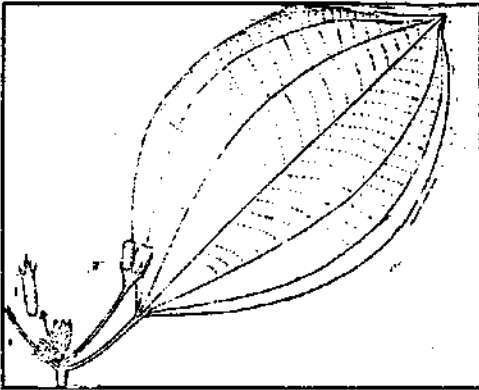

4319 - *Medinilla honbaense* Guill. Minhdiền Hòn-bà.

Tiểumộc; nhánh vuông vỏ có sube trắng, nách lá, đáy cuống có râu trắng. Lá có phiến xoan bầu dục, to đến 25 x 12 cm, tà 2 đầu, gân-phụ phát xuất gần đáy, 3 cặp, mỏng, nâu hay ôliu đỏ lúc khô; cuống ngắn. Chùm-tụ tán ở nách lá, to 20 x 15 cm, mang 3-4 tầng hoa; hạhoa hình chuông, đỏ điều lúc khô, không lông.

Hòn-bà, 1.000-1.500 m.

- Shrub; branches 4-angular, white suberified; ample terminal panicle.

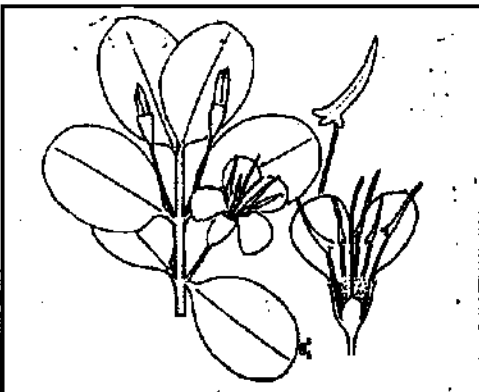

4320 - *Phyllagathis marrumiaetricha* (Guill.) Hans. Minhdiền lông.

Tiểumộc cao 1 m; nhánh to, gần như không lông, vỏ màu tro. Lá có phiến to, xoan rộng, đến 17 x 11 cm, tà 2 đầu, không lông, lục tươi hay đậm, đẹp, gân từ đáy 5, gân tam cấp xéoxéo, bìa có răng thấp; cuống dài 2-3 cm. Pháthoa ở ngọn nhánh, ngắn, ít hoa; hạhoa có vảy có răng; lá đài 4; cánhhoa tím, hình muống, cao 2,5 mm; tiểuhụy 8, như nhau; noãn sào hình trụ, cao 5-6 mm, dính vào hạhoa. Trái cao 12 mm.

Sông Thủycấm, Bạchmã.

- Shrub 1 m high; hypanthium with toothed scales; petals violet (*Medinilla marrumiaetricha* Guill.).

4321 - *Medinilla radicans* (Bl.) Bl. Minhdiền rễ-bấtđịnh.

Tiểumộc phusinh; nhánh có rễ bấtđịnh, vỏ vàng xám. Lá mọc đối hay chụm ba, có phiến xoan tròn, đầu tròn, dày, không lông, gân-phụ không rõ. Hoa ở nách lá, có cọng dài 2-2,5 cm; hạhoa cao 8-10 mm, răng rất thấp; cánhhoa 4, cao 1 cm; tiểuhụy 8, như nhau, ba phần vàng, có cựa nhỏ. Trái tròn tròn, to 8 mm; hạt nhỏ, nhiều, nâu lằng.

Hòn Vọngphụ.

- Epiphytic; leaves opposed or by 3; petals 4; fruits globulous, 8 mm across (*Melastoma radicans* Bl.).

* (Xem chú thích ở trang 18)

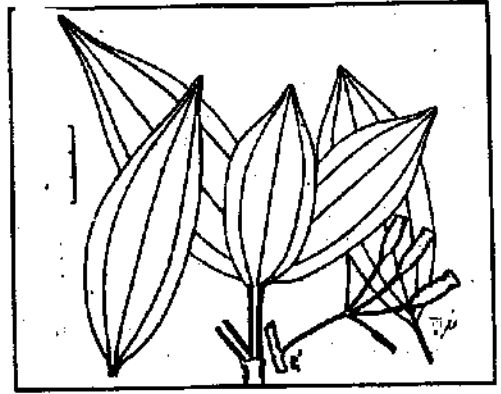
4322 - *Medinilla petelotii* Merr.. Minhdiên Pételot.

Tiểu mộc không lông; thân nằm có rễ sáivi, rời đứng cao 25 cm; vỏ có sube vàng, lúc non có 4 cánh cao 1 mm, đứng. Lá có phiến tròn dài, thon, mỏng, không lông, gân chánh 3(5), bìa nguyên; cuống 0,5-1,5 cm. Pháth hoa ở cạnh, mang tán 5-6 hoa; cọng hoa dài 2,5-3,5 cm; noãn sào 4 buồng. Trái hương, tròn dài, đầu cắt ngang.

Núi cao vào 1.500 m: San-ta-Van, Côngtum;

VIII.

- Shrub glabrous; branches 4-winged; ovary 4-locular; fruits urceolate.

4323 - *Medinilla pterocaula* Bl.. Minhdiên có-cánh.

Tiểu mộc leo cao đến 10-15 m; thân già có rãnh sâu. Lá mọc vòng 2-8; phiến xoan ngược, dài, mặt trên xanh đậm, mặt dưới lục dợt lúc khô. Chùm thường ở nhánh già, trên một u; hoa hương; cánh hoa 5-6, chót lớn; noãn sào 6 buồng. Quả xoan, cao 1 cm.

Khánhhoà, 300-1.800 m.

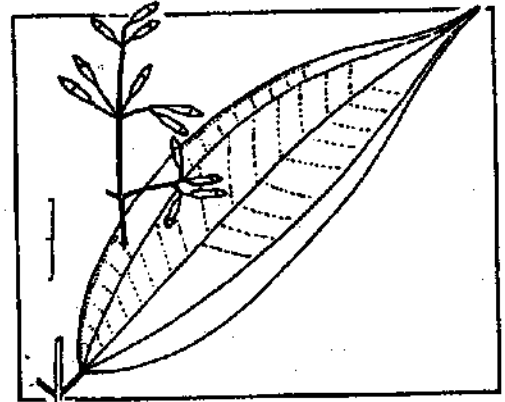
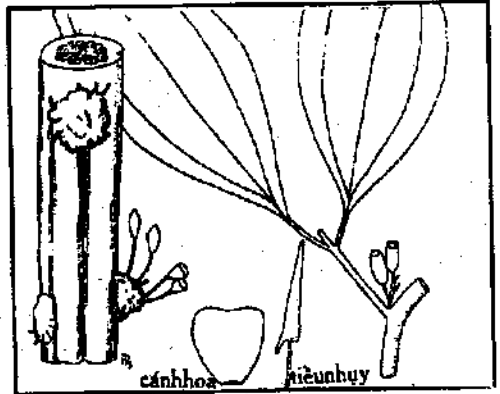
- Climber to 15 m high; stem furrowed; glomerules on old parts; flowers pink.

4324 - *Medinilla scortechinii* King.4325 - *Pseudodissochaeta lanceolata* Nayar

Tiểu mộc cao vào 4 m; thân to bằng cổ chai; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to đến 18 x 5 cm, đáy tù tròn, gân từ đáy 3-5, gân phụ tam cấp rất mảnh, mỏng, mặt trên ôliu nâu, mặt dưới ôliu; cuống dài 1 cm. Pháth hoa ở đáy thân; hoa màu đỏ; hạ hoa hình ly cao; tiểu hụy có ba phần vàng.

Rừng vào cao độ 400 m: Quảng trị.

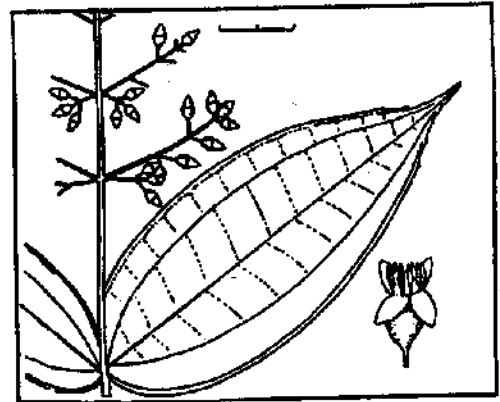
- Shrub 4 m high; flowers pink.

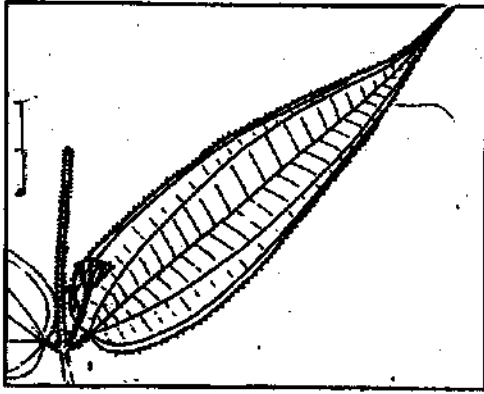
4326 - *Pseudodissochaeta subsessilis* (Craib) Nayar.

Tiểu mộc; nhánh không lông, hơi vuông. Lá không cuống; phiến bầu dục, đến 17 x 7,5 cm, chót có đuôi dài 1 cm, đáy tròn, gân từ đáy 5, gân tam cấp thưa, hình thang, bìa có răng ở chót, hơi dày, ôliu đậm 2 mặt. Chùm tán to 20 x 10 cm ở chót nhánh; hạ hoa cao 4 mm; cánh hoa 4, xoan, ngắn hơn hạ hoa; tiểu hụy 8, như nhau.

Bách má; IV.

- Shrub; leaves sessile; flowers 4-merous (*Anerincleistus subsessilis* W.W. Sm., *A. sessilifolius* Guill.).

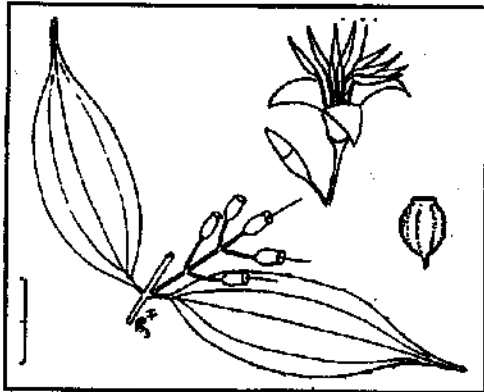

4328* - Pseudodissochaeta raphioides C. Hans..

Tiểu mộc cao 2 m; nhánh non, cuống, phách hoa có lông nâu tua tủa đậm. Lá có phiến thon hẹp, to 12 x 3,5 cm, đầu nhọn, đáy tròn hay hình tim, gân từ đáy 7, bìa rìa lông; cuống 8-10 mm. Phách hoa dài 3-4 cm; cọng hoa 3-4 mm; hoa 4-phân, lưỡngphái; hã hoa 3 mm; tiểuhụy 8, không bằng nhau, ba phần có cựa và thụ ở đáy; noãn sào 4 buồng.

Loài đặc sắc ở co quan dinh dưỡng có chùm hạt nhỏ thấy với kiến lúp. Rừng vào 500-600 m; VI.

- Shrub 2 m high; branches, inflorescence.. brown hirsute; flowers 4-merous.

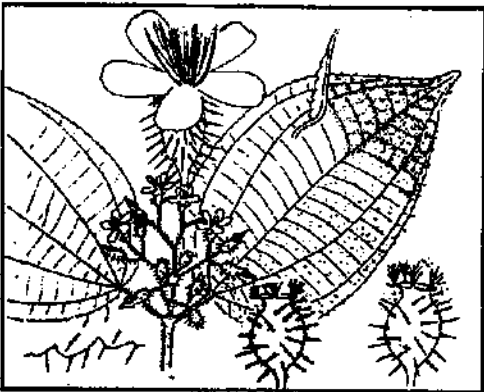

4329 - Pseudodissochaeta septentrionalis (W.W. Sm.) Nayar.

Tiểu mộc cao 2-3,5 m; nhánh không lông, hơi mảnh, đốm. Lá có phiến bầu dục, to 6-7 x 1,5-3 cm, chót có đuôi, đáy tù, gân từ đáy 3, mỏng, không lông; cuống dài 6 mm. Chùm mang hoa đối diện; cọng đỏ; hã hoa cao 4-5 mm; thụ 4, cao 0,5 mm; cánh hoa 4, nhọn, cao 3 mm, trắng; tiểuhụy 8, ba phần tím và vàng, chỉ trắng; noãn sào 4 buồng.

Langbian; XI-XII.

- Shrub 3,5 m high; flowers opposed on racemes, white; stamens 8, violet and yellow (*Oritrephes septentrionalis* W.W. Sm.).

4330 - Macrolenes sp.

Tiểu mộc; nhánh có lông ngắn, đứng. Lá có phiến xoan, to 8 x 5,5 cm, chót có mũi, đáy tròn hơi lõm, gân từ đáy 5, gân tam cấp lõm rõ, có lông thưa, bìa có răng tròn. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; hã hoa có tơ to; lá dài cao 3 mm; cánh hoa 5, đỏ, to 6 x 2,5 mm; tiểuhụy 10, như nhau, dài 4 mm; noãn sào không lông, 5 buồng. Trái to 4 mm; hạt nhiều, to 1/2 mm.

Công tum.

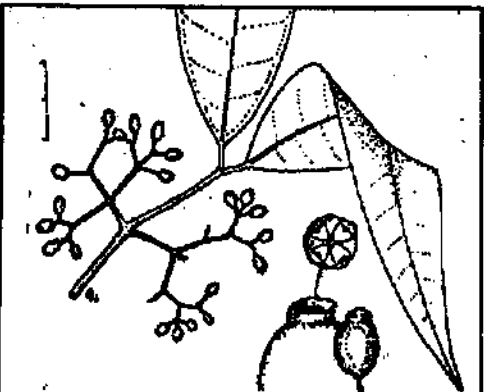
- Shrub; leaves hairy; petals red; stamens 10, semblable; ovary 5-locular.

4331 - Pachycentria tuberculata Bl.. Phitâm.

Bụi cao 3-5 m; nhánh tròn không lông. Lá có phiến dày, thon nhọn, to 20 x 5 cm, chót thon, đáy tù, gân ở đáy ngắn, gân-phụ 14-17 cặp, màu ôliu lúc khô; cuống dài 1 cm. Chùm-tụ tán, nhánh rẽ, tặc cùng bằng tán; cọng hoa dài 4-5 mm. Trái xoan dài vào 5-6 mm, có dài còn lại; hạt 1, to 4 mm.

Công tum; 12.

- Shrub; branches glabrous; leaves coriaceous; panicles of dichotomous cymes; fruits 1-seeded.

* (Xem chú thích ở trang 18)

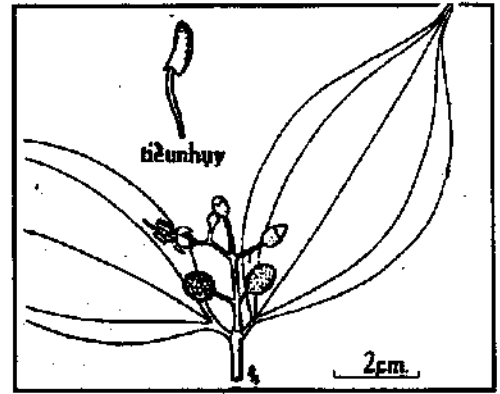
Astroniaceae:

4332 - *Pternandra coerulea* Jack. Gót-hùng.

Tiểu mộc cao 3-6 m; nhánh không lông. Lá có phiến xoan, dài 7-10 cm, chót nhọn có mũi, đáy tà, gân từ đáy 3, lóng chồi mặt trên, móm móm mặt dưới; cuống 4-6 mm. Tụ tán ở nách hay chùm-tụ tán ở ngọn; hoa lam tím, 4-phần; hạ hoa nhu được chạm; cánh hoa 4; tiểu nhị 8, ba phần (như gót chân), có phlob nhỏ. Quả đen; hạt nhỏ, nhiều.

Rừng, thường ven suối: Sông Bé, Đồng Nai, Phú Quốc; I-XII. Trái đắp sung dịch hoàn; hạt trị mữa.

- Treelet to 6 m high; leaves glabrous, coriaceous; flowers blue violet; hypanthium sculptured; berries n-seeded.

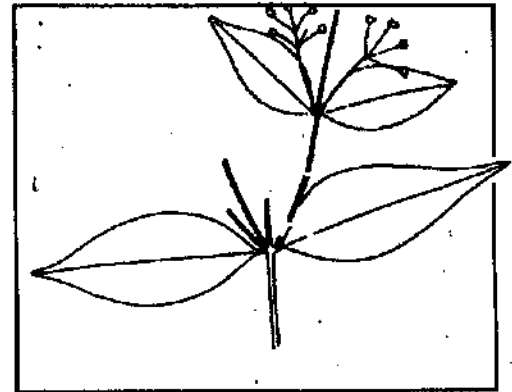
Memecyloideae:

4333 - *Memecylon acuminatum* Sm. in Rees var. *tenuis* Guill. Sầm nhọn.

Tiểu mộc không lông; nhánh mảnh, lông dài, vỏ xám nâu. Lá có phiến xoan thon, nhỏ, do 3-5,5 x 1,5-2 cm, đầu thon nhọn, đáy tà, đáy cứng, gân-phụ không rõ, nâu vàng vàng mặt trên; cuống ngắn. Tán mang 2-6 hoa hay tán kép; cọng 1-1,3 cm; hạ hoa cao 2 mm; cánh hoa 4, dài hơn dài một ít; tiểu nhị 8. Quả một hạt.

Biên Hòa.

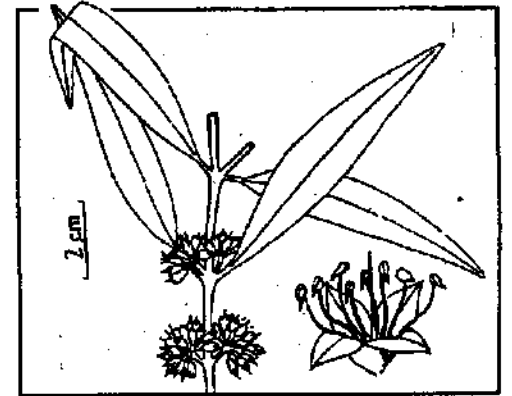
- Shrub glabrous; leaves subcoriaceous; hypanthium 2 mm high; petals 4; stamens 8; berries 1 seeded.

4334 - *Memecylon angustifolium* Wight. Sầm hẹp.

Tiểu mộc không lông; nhánh tròn. Lá có phiến thon hẹp, dài 6-9 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ không rõ; cuống dài 2-5 mm. Tán trên cọng rất ngắn; hạ hoa có 4 răng; cánh hoa 4, thon nhọn, tím; tiểu nhị 8. Quả tròn, to 5 mm.

Nhà Trang, Bà Lộc, Đà Hòa; V, 5. Vỏ gỗ, mát.

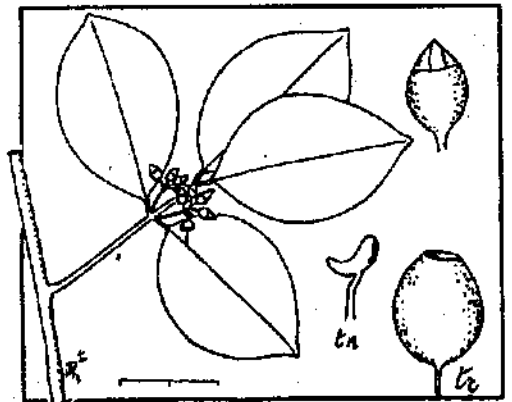
- Glabrous shrub; leaves narrow lanceolate; glomerule-like inflorescence; flowers violet.

4335 - *Memecylon chevalieri* Guill. Sầm Chevalier.

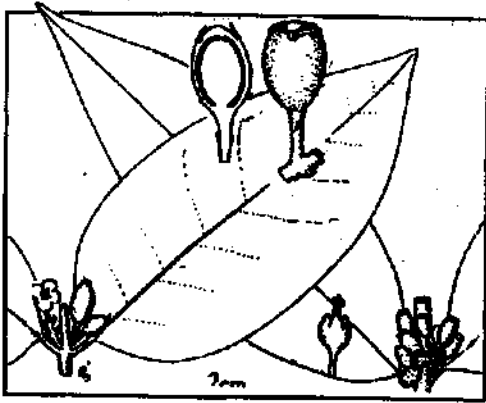
Tiểu mộc không lông; nhánh non nâu đỏ, nhánh già nâu đen hay nâu đậm. Lá có phiến nhỏ, xoan gần như tròn, to 4 x 3,5 cm, tà ở hai đầu, gân-phụ không rõ; cuống dài 4-6 mm. Tán có cọng dài 1 cm; cọng hoa 2-3 mm; hạ hoa không lông, không răng; cánh hoa 4, dài 3 mm, xoan rộng, có mũi nhọn; tiểu nhị 8. Trái xoan, cao vào 1 cm; hạt 1.

Rừng: Long Thành, Đồng Nai.

- Glabrous shrub; limb almost orbicular; petals 3 mm high; fruit up to 1 cm high.

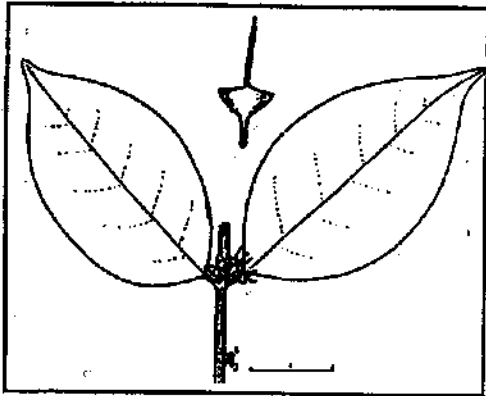

4336 - Memecylon caeruleum Jack. Sầm lam.

Tiểu mộc cao 3-4 m; nhánh vuông. Lá có phiến bầu dục thon, dài, không lông, gân-phụ khó nhận, mặt dưới vàngvàng lúc khô; cuống có lông. Chùm ngắn ở nách lá; hoa trắng hay lam; cọng có 2 tiêndiệp nhỏ ở giữa; cánhhoa xoan hay tròn. Quả xoan, cao 6-8 mm, tím đen; hạt 1.

Rừng thưa 1-400 m: Bà Rịa, Biên Hòa, Côn Sơn:

12. - Treelet 4 m high; leaves coriaceous, glabrous; petals white or blue (*M. floribundum* Bl.).

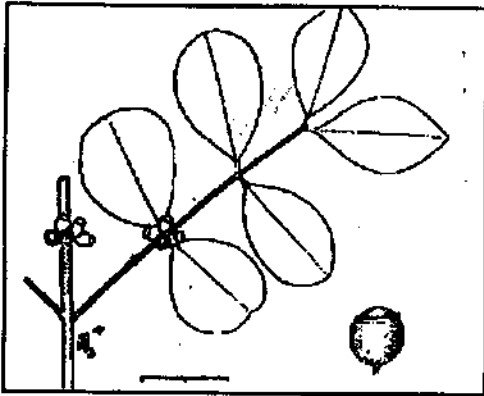

4337 - Memecylon confertiflorum Merr. Sầm hoa-khít.

Bụi cao 3-4,5 m; nhánh to vào 1 mm, tròn; vỏ màu nứt thành mây vuông dài, nâu đen. Lá có phiến bầu dục hay xoan bầu dục, to 5-9 x 3-5 cm, đầu tù, đáy tròn hay tù, dài, dày như da, láng, mặt trên lục, mặt dưới ôliu, gân-phụ rất mảnh, 4 cặp; cuống 4-8 mm. Phát hoa ít hoa ở nách lá, dày, đường kính 1,5 cm; hoa hơi thơm, 4-phân; hãhoa 5 răng; cánhhoa tím tím, dày, cao 3 mm; tiểuhụy 8, chỉ dài 3 mm; vòi nhụy cao 4-5 mm. Quả 1-hột.

Đà Lạt.

- Shrub to 4.5 m high; leaves coriaceous; flowers violet, 4-merous.

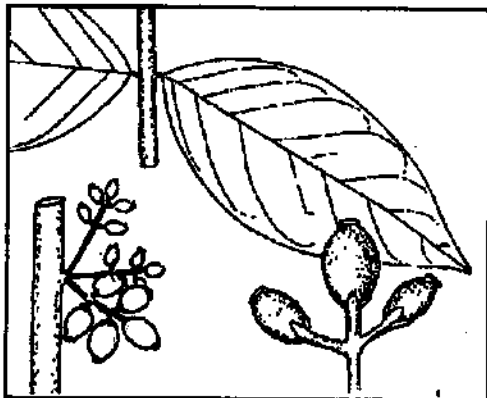

4338 - Memecylon edule Roxb. Sầm bù, Trâm đất.

Tiểu mộc hay đạimộc đến 10 m, gốc to đến 70 cm; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến xoan ngược, bầu dục, dài không lông, gân-phụ khó nhận; cuống ngắn. Tután như tán; cọng hoa có đốt và tiêndiệp ở đáy; hãhoa hình chén; cánhhoa tím, xanh hay hường; tiểuhụy 8. Quả tròn, tím đen, to 7-8 mm; hạt 1.

Thông thường ở bình nguyên, BTN. Gỗ làm than tốt; 12-1.

- Treelet or tree to 10 m high; petals violet, blue or white.

4339 - Memecylon edule var. ovatum (J.J. Sm.) C.B. Cl.

Đạimộc cao 10-15 m; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến xoan đến bầu dục thon, to 8-9 x 4 cm, mặt trên láng, gân-phụ mảnh, 4-6 cặp; cuống 3-10 cm. Phát hoa ở nách lá rụng, nhánh 3-4, cao 1-2,5 cm; hoa 2-5, cọng cao 2 mm; tiêndiệp 4; hãhoa trắng; cánhhoa lam. Quả xoan, cao 4 mm; hạt 1.

Đồng Nai, 1-500 m; VI, 6.

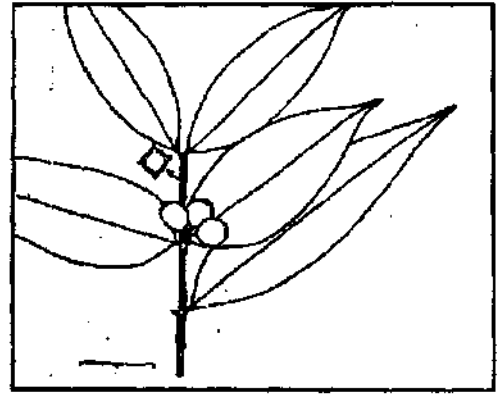
- Tree to 15 m high; leaves ovate or elliptic; prefeuilles 4; hypanthium white; petals blue.

4340 - *Memecylon fruticosum* King. Sầm bùi.

Tiểu mộc to hay nhỏ; nhánh mảnh, có 4 cạnh hay cành thấp, lúc già có sube trở thành màng mỏng. Lá có phiến dày, không lông, to 6-9 x 2-2,7 cm, thon, đầu nhọn, đáy tù, gân-phụ khó nhận, cách nhau 1 cm, gân cách bia 2 mm; cuống ngắn, 1-2 mm. Chùm như chụm ở nách lá; cọng có 2 tiêndiệp ở giữa; hoa 6-10, tím; hạhoa 4 răng; cánhhoa xoan, cao 2 mm; tiểuhụy 8. Quả tròn, to 7-8 mm, miệng dài cắt ngang; hạt 1.

Thanhhoa.

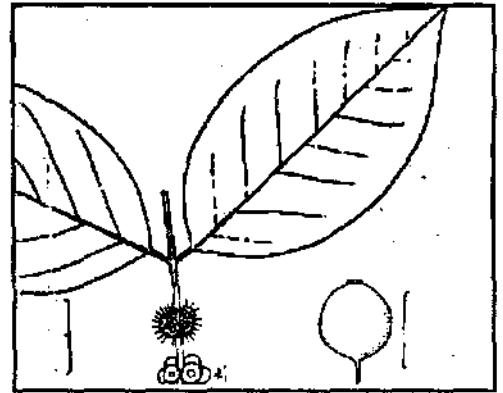
- Treelet; branchlets 4-winged; flowers violet; berries 7-8 mm across.

4341 - *Memecylon harmandii* Guill. Sầm Harmand.

Tiểu mộc; nhánh tròn, to; vỏ đỏ, có mọt hay nút dọc. Lá có phiến bầu dục, to 6-10 x 3-5 cm, đầu tù, đáy tròn, gân-phụ không rõ, cách nhau vào 1 cm, lúc khô đen; cuống dài 6-8 mm. Chùm tròn ở phần nhánh lá vừa rụng; cọng 1 mm; nụ nhọn, cao 2,5 mm; hạhoa có 4 răng nhỏ; cánhhoa thon, cao 3 mm; tiểuhụy 8. Quả tròn to 8-9 mm; hạt 1.

Yênbái, Vinhuyên.

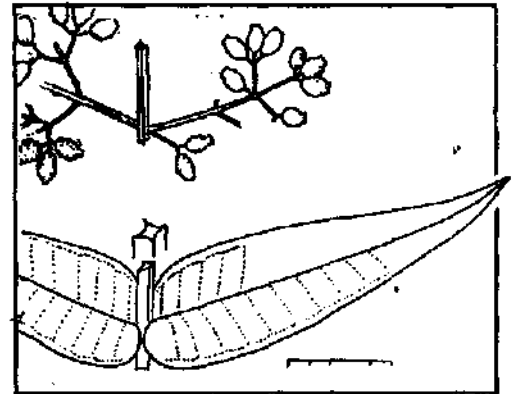
- Treelet; leaves elliptic, blackish on dry; berries 8-9 mm across 1-seeded.

4342 - *Memecylon langbianense* Guill. Sầm Langbian.

Tiểu mộc; thân có 4 cạnh cao; vỏ vàngvàng. Lá không cuống; phiến thon to 15-19 x 6 cm, đầu thon nhọn, đáy hình tim ôm thân, như da, nâu đậm, gân-phụ khó nhận ở mặt trên, nâu mặt dưới, bìa uốn xuống. Phát hoa là chùm-tụ tán cao 3-10 cm; cọng hoa 3 mm, có đốt ở đáy; hạhoa có 4 răng; cánhhoa lam; noãn sào có 8 phiến ở phần trên, noãn 8. Trái xoan cao 6-7 mm; hạt 1.

Dran, đèo Ngoanmục.

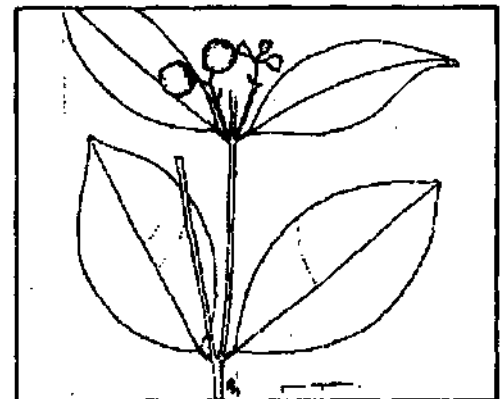
- Treelet; branches 4-angular; leaves sessile, lanceolate.

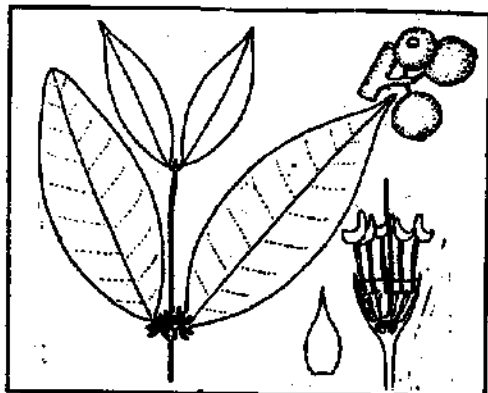
4343 - *Memecylon ligustrinum* Champ. ex B. & H. Sầm râm.

Tiểu mộc; nhánh tròn, không lông, nâu đậm, lông dài 3,5-5 cm. Lá có phiến bầu dục, vào 7 x 3,5 cm, hai đầu tù, như da, không lông, gân-phụ khó nhận, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu vàng; cuống to, dài 3-4 mm. Phát hoa 2 tầng, cao 2 cm; cọng hoa 2-3 mm; hạhoa cao 2,5, rộng 4 mm. Quả tròn to 1 cm; hạt 1.

Tamđảo, 900 m; V.

- Treelet; internode 3.5-5 cm; leaves elliptic; berries 1 cm across.

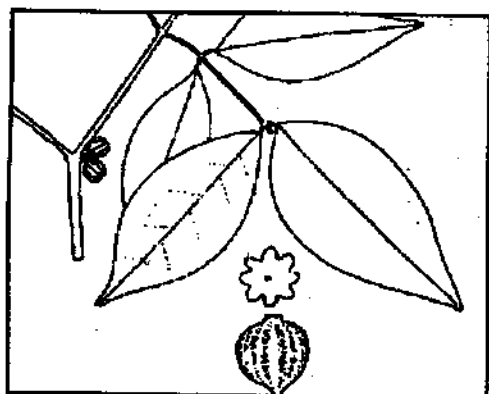

4344 - Memecylon lilacinum Zoll. & Morr. Sâm láng.
Tiểu mộc không lông; nhánh non tròn. Lá có phiến bầu dục thon, rộng ở giữa hay 1/3 dưới, không lông, màu dợt, dày, dai, nâu lúc khô, gân-phụ mảnh ở mặt trên, không rõ ở mặt dưới; cuống 3-4 mm. Tután ngắn như chum; cọng có tiêndiệp ở đáy; hahoa 4 răng; cánhhoa 4, thon nhọn; tiểunhụy 8. Quả tròntròn, to 8-9 mm, tím đen; hạt 1.

Côngtum, Địnhquán, vùng Sài Gòn; VIII.

- Treelet; leaves elliptic lanceolate; petals lanceolate; berries blackish (*M. laevigatum* Bl.).

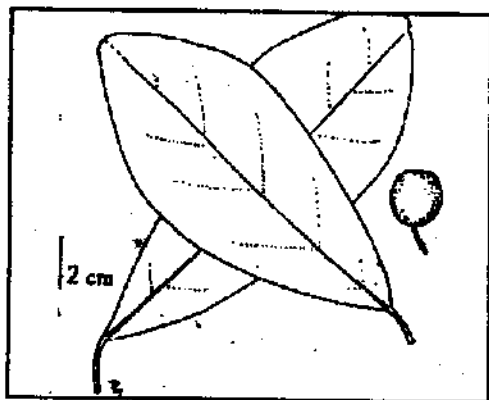

4345 - Memecylon octocostatum Merr. & Chun. Sâm tám-sóng.

Đạimộc 7-8 m; thân to 20-25 cm; nhánh không lông, lông dài 2-3 cm, tròn. Lá có phiến xoan bầu dục, đo 5-7 x 3,5 cm, chót nhọn, dày tà, mặt trên nâu đen, gân-phụ khó thấy, mặt dưới nâu dợt, bìa uốn xuống; cuống 3-4 mm. Chum; cọng cao 2 mm. Quả tròn, rộng 6-8 mm, có 8 cạnh cao; hạt 1.

Vào 750 m: Càná.

- Treelet 7-8 m high; berries with 8 ribs, 6-7 mm across.

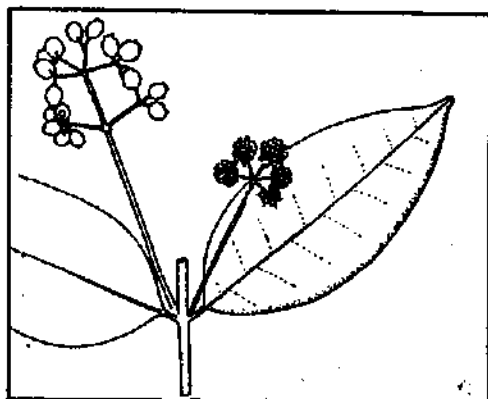

4346 - Memecylon scutellatum (Lour.) Naud. Sâm núi.

Tiểumộc ; nhánh không lông. Lá có phiến thon ngược, dài đến 10-15 cm, đầu tà, hơi lõm, dày nhọn, nhẵnhiều lúc khô; cuống dài 8-10 cm. Pháthoa cao 1 cm; hoa tím, lam hay trắng; hahoa 4 răng; tiểunhụy 8. Quả tròntròn, tím đậm; hạt 1.

Rừng, rừng thưa, BTN.

- Treelet; leaves oblanceolate, coriaceous; berries dark violet (*Scutula scutellatum* Lour.).

4347 - Memecylon umbellatum Burm. f.. Sâm tán.

Tiểumộc cao 1-2 m; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 8 x 3-4 cm, đầu tà, dày tròntròn, gân-phụ khó nhận, 8 cặp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu, bìa uốn xuống; cuống 4-5 mm. Tán kép, 1 tầng, ít khi 2 tầng hoa, cọng chung 3-4 cm; cọng tán 1 cm; tiêndiệp 2 ở chót cọng hoa; nụ nhỏ, vào 2 mm; tiểunhụy 8, baophấn lam. Quả tròntròn to 4-5 mm; hạt 1. n = 8.

Đồi cát dựa biển: Đanng, Quảngngãi. Tiêugiật; chống-aphetamin; chống vài siêukhuẩn. Rẻ trị kinhnguyệt quá nhiều. Lá trị lậu, bạchhuyết, đau mắt.

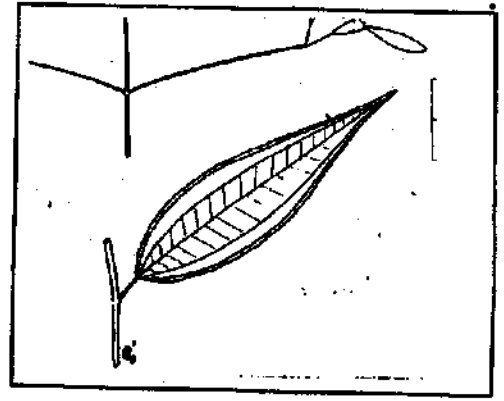
- Treelet 2 m high; umbels of umbels.

4348 - *Fordiophyton strictum* Diels. Phớt mộc.

Nhánh mảnh, tròn, không lông. Lá có phiến thon hẹp, to 8 x 2 cm, đầu thon nhọn, đáy tù tròn, gân từ đáy 5, gân sát bìa, bìa có răng nhỏ; cuống dài 1 cm. Phát hoa là chùm-tụ tán có nhánh dài; hạ hoa hình chùy ngược, có 5 răng; cánh hoa cao 2 cm.

Sapa, 1.500 m; VIII.

- Branchlets glabrous; leaves lanceolate; ample panicles; petals 2 cm long.

COMBRETACEAE : họ Chubâu

1a - dài thành ống rất dài; cánh hoa 5; dây trườn

1b - dài không là ống dài

2a - cây sống ở rừng sác; đầu lá tròn; trái hình thoi

2b - cây không sống ở rừng sác

3a - cánh hoa 5; trái có nhiều khía hay cánh

3b - không cánh hoa

4a - hoa đầu tròn; cánh còn lại trên trái

5a - trái có cánh đẹp

5b - trái không cánh

4b - không hoa đầu

5a - dây leo; dài còn lại trên trái

5b - dại mọc; dài rụng sớm

Quisqualis

Lumnitzera

Combretum

Anogeissus
Finetia

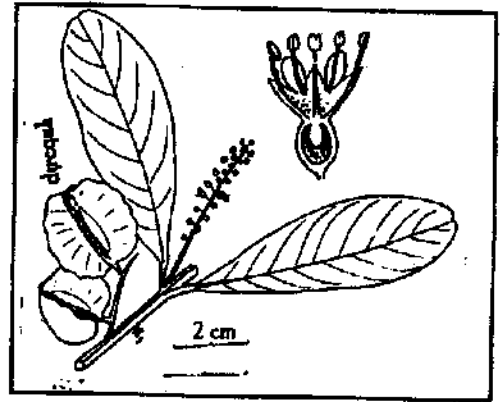
Calycopteris
Terminalia

4349 - *Combretum quadrangulare* Kurz. Chubâu.

Đai mọc để đâm chồi khi bị đốt; vỏ thân già trắng không nứt; nhiều nhánh thành gai to (rộng 1-1,5 cm ở đáy) ở thân. Lá mọc đối; phiến thon ngược, đầu tù tròn, đáy thon, mỏng, lục tươi, mặt dưới có lông hình khiên nhỏ; cuống dài 1 cm. Gié dài 3 cm; hoa vàng; cánh hoa ngắn; tiểu nhụy 8; bầu nhụy không lông. Dục quả có 4 cánh mỏng; hạt 1, dài 4-5 mm, lục đậm.

Rừng thưa, rừng còi và Tr ở bình nguyên để làm củi tốt; hạt trị lá tốt.

- Tree; leaves bright green; petals yellow; fruits 4-winged; seed green.

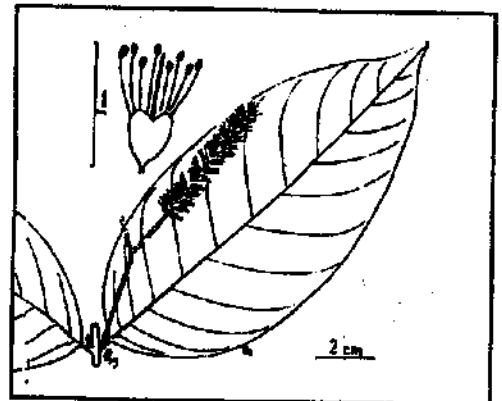

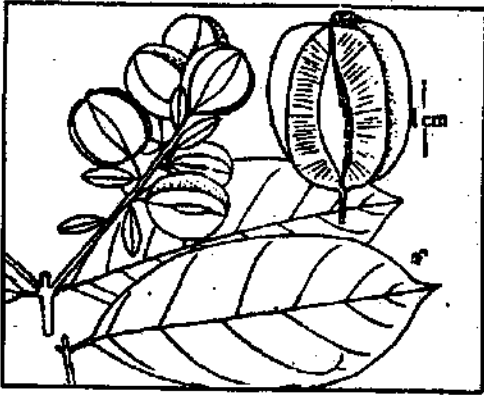
4350 - *Combretum acuminatum* Roxb. Chubâu nhọn.

Tiểu mộc trườn, cao 4-5 m; nhánh non tròn. Lá mọc đối hay chum 3, có phiến bầu dục tròn dài, đến 15 x 5,5 cm; cuống 4-7 mm. Gié ở nách lá, chia nhánh; hoa nhỏ; dài hình tô, có lông; cánh hoa trắng; tiểu nhụy 10, cao 8 mm. Dục quả dài 3-4 cm với 4 cánh cao; hạt 1.

Dựa rạch miền Nam; IV.

- Scandent shrub; leaves opposed or by 3, to 15 cm long; petals white; fruits 4-winged, 3-4 cm long.

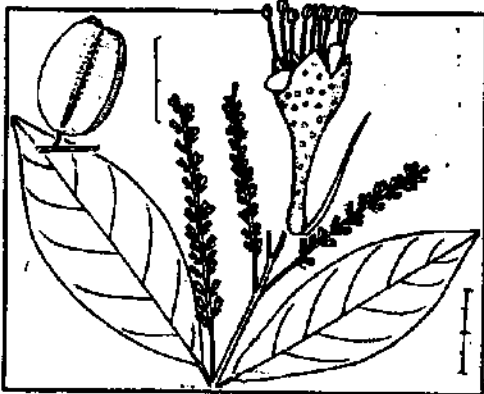

4351 - *Combretum deciduum* Coll. & Hemsley. Chubầu rụng-lá.

Bụi leo; nhánh non có lông. Lá có phiến hình dạng thay đổi, thường bầu dục, mặt trên không lông, mặt dưới có lông hình khiên; cuống 6-8 mm. Gié dài 3-4 cm, thơm; dài có 5 thùy, phía trong có 1 vòng lông; cánhhoa 5, trắng, cao 6 mm; tiểunhụy 10. Dụcquả có 5 cánh cao 2 cm, màu vàng rơm; hạt 1.

Rừng còi vùng Phanrang, Phanthiết; I-III, 11-1.

- Scandens; branches pubescent; peltate hairs under leaves; petals white.

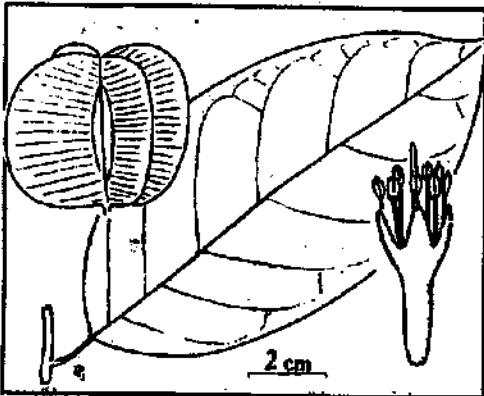

4352 - *Combretum griffithii* van Heurck & W. & Muell.-Arg.. Chubầu Griffith.

Tiểumộc tròn; nhánh tròn, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục thon, to 12-18 x 5-6 cm, hai đầu tù nhọn, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 4-6 mm, có lông mịn. Pháthhoa là chùm đứng cao 5-6 cm; láhoa như kim; hoa cao 6 mm; đài hình bình bông có lông hình khiên, láđài cao 1 mm; cánhhoa trắng, thon; tiểunhụy 8. Trái bầu dục, có cánh nâu lángláng.

Dựa suối, Mường-thon, đường Hà Nội đi Hoà bình; XI.

- Scandent; racemes shorter than leaves; petals white, 1 mm long (*C. chinense* Roxb.).

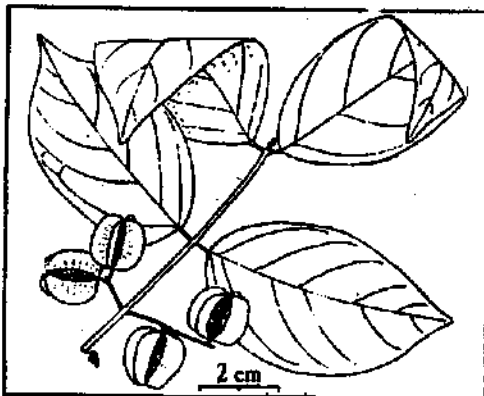

4353 - *Combretum latifolium* Bl. Quỳnh tàu.

Tiểumộc leo cao 15 m; vỏ xám xám. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài 10-15 cm, chót tù, đáy tròn, không lông, gân-phụ 6-8 cặp; cuống 12 mm. Gié ở nách lá hay ngọn, dày, dài 5-7 cm; hoa có đài hình ly với 4 thùy; tiểunhụy 8. Dụcquả cao 2,5 cm; cánh 4 cao 1 cm; hạt 1, dài 12-15 mm.

Trái chát, xem như là bổ. Từ Côngtum đến Cônson; 4.

- Scandent, to 15 m long; fruits 2.5 cm long, wings 1 cm high (*C. extensum* Roxb.).

4354 - *Combretum parviflorum* Reich. ex DC.. Chubầu hoa-nhỏ; Kinkeliba.

Bụi hay đaimộc nhỏ; nhánh non đodỏ. Lá có phiến bầu dục, vào 7 x 4 cm, mỏng, láng, lúc khô nâu đen, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 4-6 mm. Gié cao 3-4 cm ở nách lá rụng. Trái có 4 cánh, cao 1,5 cm, rộng 1,5 cm, nâu láng; hạt 1.

Tr ở Thảo cầmviên Sài gòn. Lá có tiếng là làm tiết mật, trị bệnh gan.

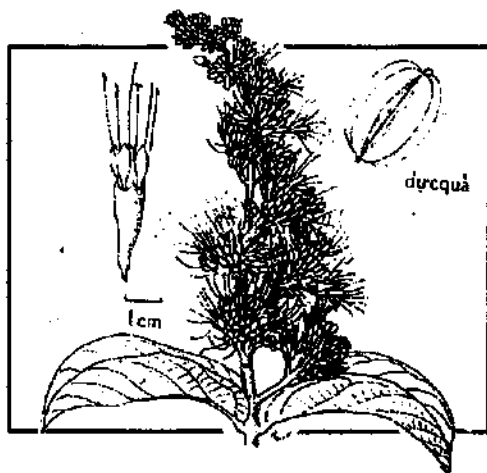
- Cultivated (*C. altum* DC.).

4355 - *Combretum pilosum* Roxb.. Chũnbầu lông.

Cây đứng hay trườn; nhánh vuông, có lông. Lá có phiến bầu dục, to 5-8 x 3-4 cm, có lông mịn rời không lông, gân-phụ 5-8-7 cặp; cuống ngắn. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, ngắn, dày; dài hình ly có 5 răng; cánhhoa hường, thon nhọn, cao 5 mm, có lông ở lưng; tiểuhụy 10; noãn sào hạ, có lông. Dụcquả xoan, có 5 cánh; hạt 1.

Lùm-bụi, rừng còi, ven rừng, miền Nam; II. Trị đau baotử, vàng da, trị lã.

- Erect or scandent; dense panicles; fruits 5-winged.

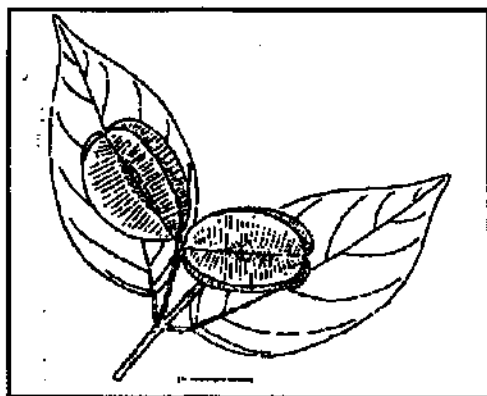

4356 - *Combretum punctatum* Bl. var. *punctatum*. Chũnbầu dóm.

Bụi; nhánh có lông hình khiên hoe. Lá có phiến xoan, to vào 7 x 3,5 cm, đầu nhọn, đáy tròn, gân-phụ 5-6 cặp, có lông hình khiên khi rụng thành rỗ điểm; cuống dài 7 mm. Pháthoả ở nách lá, dài 3 cm; hoa cao 11 mm. Trái tròn xoan, to 32 x 26 mm; cánh 4, mỏng, màu rơm hay cam; hạt 1.

Côngtum.

- Shrub; rufous peltate hairs; fruits to 3.2 cm long, 4-winged.

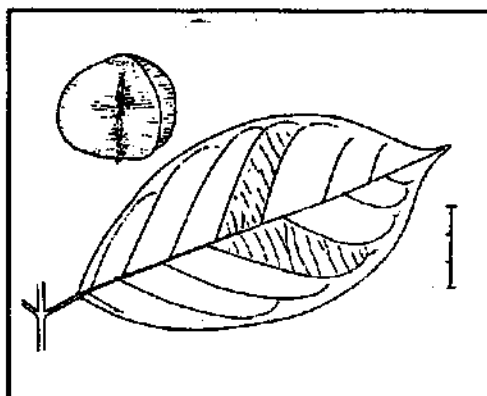

4357 - *Combretum punctatum* var. *squamosum* (D. Don) Exell. Chũnbầu vảy.

Bụi; nhánh có lông hình khiên hoe. Lá có phiến xoan rộng đến tròntròn, dài 5-7 cm, đáy tròn, đầu nhọn mặt trên nâu đen, lu, gân-phụ 5-7 cặp; lông hình khiên; cuống dài 7-12mm. Chùm-tụ tán cao 4-5 cm; hoa nhỏ hơn trên, dài 9 mm; dài hình chén, 3 mm; cánhhoa hình muỗng. Trái ngắn hơn trên, to 26 x 26 mm; cánh 4 mỏng, màu rơm hay nâu; hạt 1.

Rừng vùng đồngbằng: Bờđức, Sôngbé.

- Shrub; rufous peltate hairs; fruit shorter.

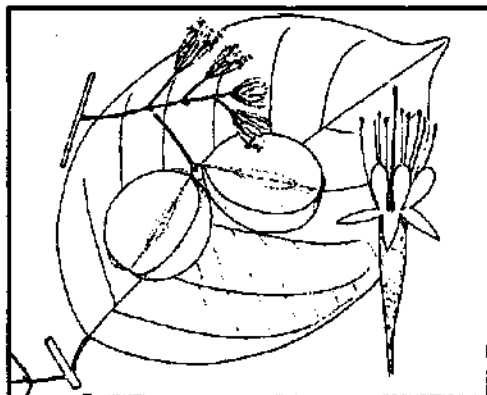

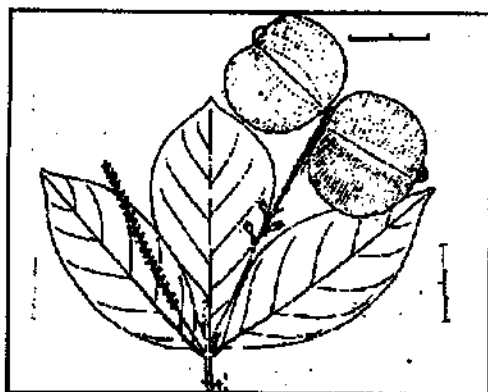
4358 - *Combretum sundaicum* Miq.. Chũnbầu Sonda.

Tiểumộc leo to; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến bầu dục hay xoan rộng, to 11-13 x 8 cm, đầu tròn có đuôi ngắn, đáy tròn, dày, dai, mặt dưới có lông hình khiên đỏ, thưa, lúc khô nâu đen; cuống 1,5-2 cm. Pháthoả ở nách lá, có lông; hoa khít nhau ở chót nhánh, dài 13 mm; lấđài 2 mm; cánhhoa 2-3 mm; tiểuhụy nhiều, chỉ dài 4-5 mm. Dụcquả rộng 32, dài 35 mm, cánh nâu gỗ, lãng.

B đến Côngtum.

- Scandent; leaves broadly ovate; red peltate hairs; fruits 35 mm long, brown.

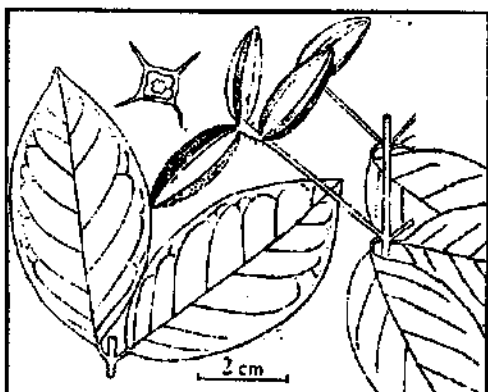

4359 - *Combretum ternatum* (Wall. ex C.B. Cl.) O. Lecompte. Chũnbầu chùm-ba.

Lá chùm 3; phiến bầu dục thon, thon ngược, to vào 8 x 3 cm, gân-phụ 5-6 cặp, lúc khô đen mặt trên, nâu đen mặt dưới; cuống 4-6 mm. Gié ở nách lá dài gần bằng lá; hoa nhỏ; đài hình chén có 5 răng nhỏ; tiểuhụy Dụcquả tròn, to 2,6 x 3,2 cm, có 3 cánh cao 1,5 cm.

- Leaves 3-whorled; spike also long as leaf; wing 1.5 cm high (*C. chinense* var. *ternatum* C.B. Cl.).

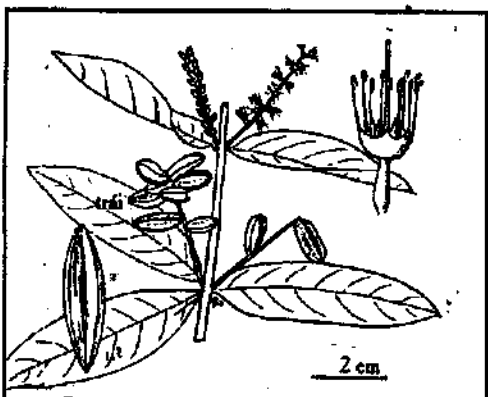

4360 - *Combretum tetralophum* C.B. Cl. ex Hook. f. Chũnbầu bốn-cạnh.

Tiểumộc leo, dài 3-5 m; nhánh tròn, không lông. Lá thường mọc đối, có phiến bầu dục, vào 8 x 4 cm, gân-phụ 7-8 cặp, có lông hình khiên nâu, thưa; cuống non có lông hoe. Gié kép; hoa xanh, phía trong hoa đầy lông; lá đài 4; cánhhoa trắng, thon, cao 1,5 mm; tiểuhụy 8. Dụcquả cao 20-25 mm, có 4 cạnh cao, hay cánh dày; hạt 1.

Lùm bụi, dựa rạch: Bểntre, Biênhòa, Lựctinh; III, 8.

- Scandent; fruits with 4 high ribs or thick wings.

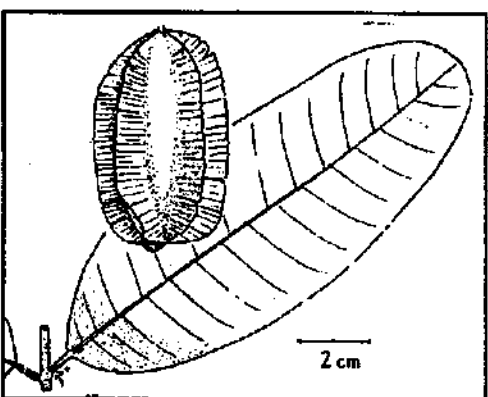

4361 - *Combretum trifoliatum* Vent.. Lãngvành, Chũnbầu ba-lá.

Bụi leo; nhánh có lông mịn. Lá mọc đối hay chùm 3, có phiến trònđài, dài 7-10 cm, gân-phụ 5-7 cặp, xanh đậm; cuống ngắn. Gié từ nách lá, ngắn hơn lá; hoa dày thơm, có lông mịn và đầy lông mặt trong; cánhhoa nhỏ, có lông; tiểuhụy 8. Dụcquả hình thoi, dài 3 cm, có 5 cạnh; hạt 1, hình thoi.

Nơi ẩm, dựa bờ nước, miền Nam: II-III. Hạt trị lã.

- Scandent; leaves opposed or by 3; fruits 5-ribbed.

4362 - *Terminalia alata* Heyne ex Roxb.. Chiếuliêu xanh.

Daimộc cao 20 m; lõi nâu, giác vàng; nhánh tròn, có lông vàng như nữ. Lá có phiến bầu dục, đầy lông mịn như nhung, bìa có răng tà, gân-phụ 15-19 cặp, mặt dưới vàng; cuống dài 6-8 mm. Chũm-tútán cao 5-15 cm, đầy lông hoe; cánhhoa vắng; tiểuhụy 10. Dụcquả như trái Khế nhỏ, to 5 x 4 cm, nâu.

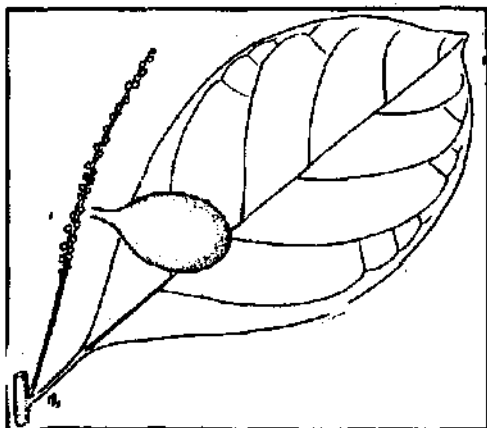
Rừng thưa dưới 500 m, miền Nam; 3. Trái có tanin. Dạng cây giống Bànglăng nên còn có tên là Bànglăng khế. Vỏ phânkhích tim (cardia-stimulant); trị đái máu, lở miệng, đau bao tử; mù xố.

- Tree to 20 m high; branches, leaves tomentose; fruits 5-winged (*T. tomentosa* W.& A.).

4363 - Terminalia bellirica (Gaertn.) Roxb.. Bàng hời, Bàng mớc, Nhút, Bàng nhút; Belliric, Siamese Terminalia; Myrobolan.

Đại mộc đến 35 m; nhánh non có lông hoe. Lá có phiến thon rộng ngược hơi hình muỗng, dài 10-20 cm, đầu tròn, không lông, mớcmớcmặt dưới; cuống dài. Gié đầy lông hoe; hoa đực và lưỡngphái (tạpphái); dài 5 tai; tiểuhụy 10. Trái xoan, dài 3 cm, rộng 2 cm; hạt 1, tròn. Rừng dưới 1.300 m: Sài Gòn, Châuđốc, Hàtiên; III. Trái dùng nhuộm và thuộc da (tanin) rất tốt. Hạt ăn được, song nhiều có thể độc. Vỏ lợi tiểu, trị sốt, không đái; trị nọc rắn. Trái bổ óc, trị suyển, xáo trộn baotử. Mủ trị công.

- Tree 35 m tall; leaves oblanceolate spatulate; fruits ovoid 3 x 2 cm, 1-seeded (*Myrobalanus belliricus* Gaertn.).

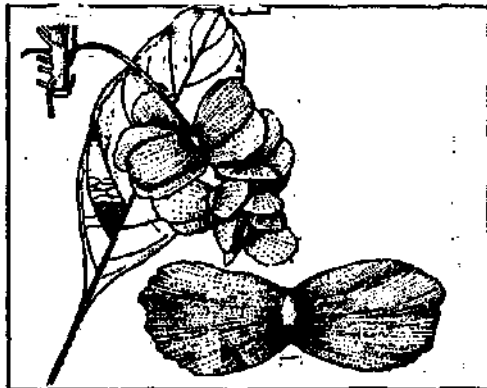

4364 - Terminalia calamansanai (Bl.) Rolfe. Chiềuliều nước.

Đại mộc to, cao 30 m; gỗ trắng. Lá tụ ở chót nhánh; phiến bầu dục, đầu tù tròn, đáy từ từ hẹp, mỏng, không lông, gân-phụ 4-6 cặp; cuống dài. Gié ở nách lá, có lông vàng; hoa nhỏ, có lông, không cánhhoa; tiểuhụy 10. Dựcquả với 2 cánh rộng, cao 3 cm, có lông mịn trắng; hạt 1.

Rừng ở bìnhnguyên: Biênhòa, Bàrija.

- Tree 30 m high; leaves glabrous; spike yellow pubescent; samaras with 3 cm high wings (*Gunbernatia calamansanai* Bl., *T. papilio* Hance).

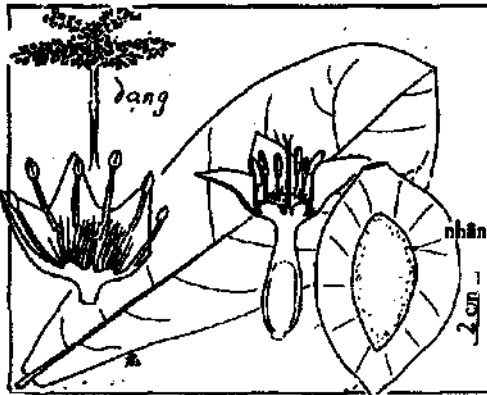

4365 - Terminalia catappa L. Bàng biển; Sea Almond, Indian Almond; Badamier.

Đại mộc cao 7-10 m, không lông; nhánh mọc ngang thành tầng, Lá có phiến to, hình muỗng, dài đến 30 cm, đỏ lúc khô; cuống ngắn. Gié ở nách lá; hoa nhỏ trắngtrắng; thường lép thành hoa đực; cánhhoa vắng, tiểuhụy 10; ở hoa cái noãn sào hạ. Quảnhân cứng chín vàng, xoan đẹpđẹp, dài 6-8 cm; nạc chuachua; hạt 1, có dầu, ăn được. $2n = 24$.

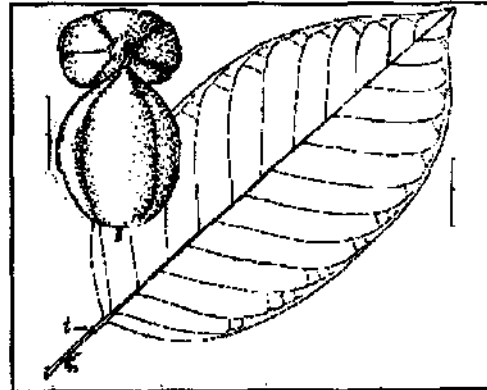
Tr dựa biển BTN; I-XII. Lá dùng nhuộm vàng khi thêm muối sắt vào. Lá đắp trị têthấp, trị loét; vỏ trị kiết, ỉa, lợi tiểu, trợ tim (An).

- Cultivated near sea shore.

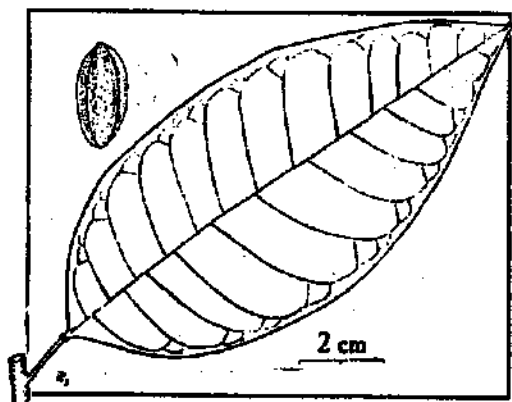

4366 - Terminalia chebula Retz.. Xàng, Tiểu; Black myrobolan. Đại mộc cao 20 m, lá rụng theo mùa; nhánh non có lông. Lá có phiến to, dài đến 20 cm, bầu dục trònđài, không lông mặt trên, có lông mịn mặt dưới, dai; chót cuống có 2 tuyến. Chùm-tụ tán ở nách lá và ngọn nhánh, cao 6 cm; hoa vàngvàng, thơm; tiểuhụy 10. Quảnhân cứng dài 3-4 cm, có 5 rãnh; hạt 1. Rừng bán-thay-lá đến 1.000 m: Quinhơn, Đăclác, Phanrang đến Thátson, Châuđốc. Hoa trị kiết. Trái (Khatú) chứa tanin tốt, trị ỉa lỏng; kích thích ruột; giúp ho; trị lá-lách to, sung mắt; trợ tim; hạt ăn được. Vỏ trị eczema.

- Tree 20 m tall; leaves glabrous upper surface; petiole with 2 glands; fruits 6-furrowed, 1-seeded.

4367 - *Terminalia citrina* (Gaertn.) Roxb. ex Flem. Chiếuliêu lông.

Đại mộc to, cao đến 40 m; nhánh non không lông; vỏ xám trắng. Lá có phiến thon, dài 8-12 cm, gân-phụ 10-12 cặp, dai, không lông; cuống có 2 tuyến ở gần chót. Phát hoa có ít lông; hoa nhỏ, không cánh hoa, có 10 tiểu hụy. Trái dài 2,7 cm, có 5 sớng; hạt 1, rộng 2 mm.

Rừng: Biên Hòa, Bà Rịa. Trái cho tanin; trái non ăn được.

- Big tree, to 40 m high; leaves glabrous, petioles with 2 glands; fruits 5-ribbed (*Myrobalanus citrina* Gaertn.).

4368 - *Terminalia corticosa* Pierre ex Lan. Xén ối, Chiếuliêu ối.

Đại mộc cao 30 m; vỏ tróc thành mây trắng; nhánh non có lông hoe. Lá mọc đối; phiến non dày lông hoe, bầu dục, tròn 2 đầu. Gié dài bằng lá; hoa nhỏ; tiểu hụy 10; 5 tuyến mật. Dực quả có lông mịn như nhung; hạt 1.

Rừng thưa dưới 500 m: Công Tum, Tây Ninh, Bà Rịa; II-VI, 8-10. Gỗ nâu sẫm, chịu nước, không bị mối.

- Tree 30 m high; rhytidomes white; samarae 2-winged.

4369 - *Terminalia pierrei* Gagn. Chiếuliêu xanh.

Đại mộc cao đến 30 m; gỗ đỏ; nhánh non có lông mịn hoe. Lá mỏng, thon, đáy tù hay tròn, chót nhọn, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân; cuống dày lông vàng, không tuyến. Gié đơn hay kép ở nách hay ngọn; hoa dày lông phía trong; tiểu hụy 10; 5 tuyến mật; noãn 2. Trái dài 15-18 mm, có 5 cánh.

Núi Dinh; VII.

- Tree 30 m high; leaves pubescent on nerves beneath; fruits with 5 wings (*T. darfeuilleana* Pierre).

4370 - *Terminalia myriocarpa* van Heurck & Muell.-Arg. Chiếuliêu ngàn-trái.

Đại mộc. Lá to, phiến không lông, tròn dài, đáy tròn, đầu tù, lúc khô nâu đen, bia dợn, có răng nằm, gân-phụ 16-20 cặp; cuống dài 8 mm. Chùm-tútán rộng với nhiều nhánh ngang dài 15-20 cm. Trái cao 3,5-4 mm, có 2 cánh ngang, cao 12 mm, màu rơm.

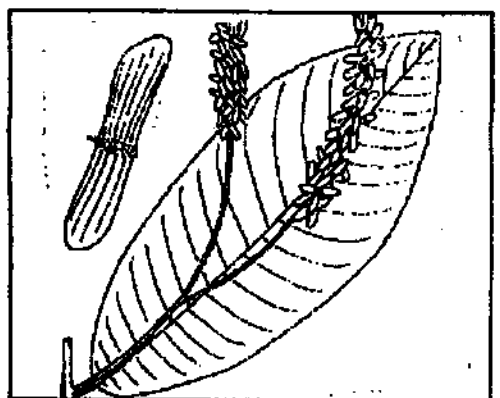
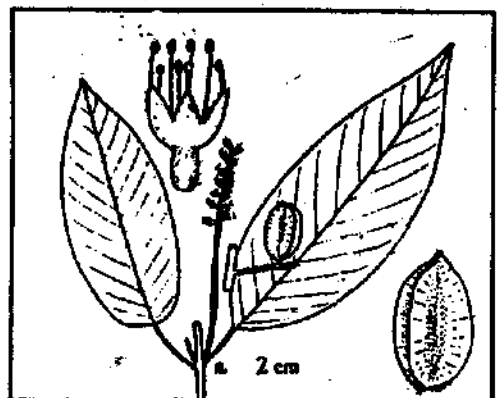
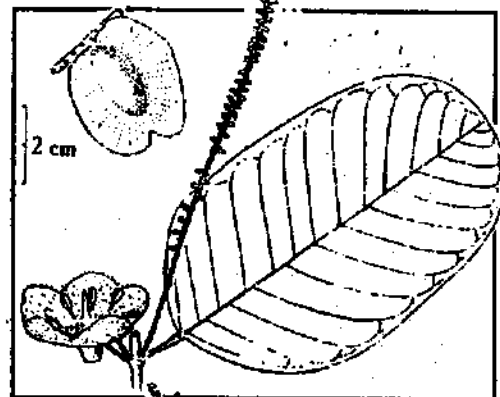
Vỏ trọt tím.

- Leaves glabrous; fruits 3.5-4 mm high, with 2 wings 12 mm long.

4371 - *Terminalia blalata* Steud.

Đại mộc cao 30 m; thẹo lá to. Lá mọc xen, phiến xoan ngược tròn dài đến thon ngược, to 15-20 x 6-10 cm; gân-phụ 5-10 cặp; cuống 5-6 cm. Gié thông, dài hơn cuống; hoa 5 mm, hoa trên dực, dưới cái. Trái bầu dục có 2 cánh vuông-dài, dài 3,5 cm, rộng 7-8 cm (kể cánh).

Có ở Việt Nam? Ấn Độ: 0.

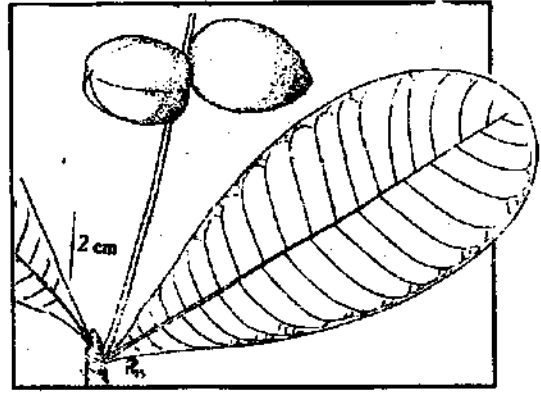

4372 - Terminalia procera Roxb. Bàng nước.

Đại mộc cao đến 30 m; luân sinh mang nhánh ngang, nhánh non to. Lá mọc khếch nhau, có phiến xoan ngược hình muỗng, to, dài đến 40 cm, đáy tù hẹp trên cuống ngắn có cánh, gân-phụ đến 30 cặp. Gié cao 15-20 cm.; hoa nhỏ, trắng. Trái mập, xoan, dài 3,5 cm; hạt 1.

Dựa rạch, nơi ẩm: Béntre.

- Tree to 30 m high; branches diageotropic; flowers white; fruits 3.5 cm long.

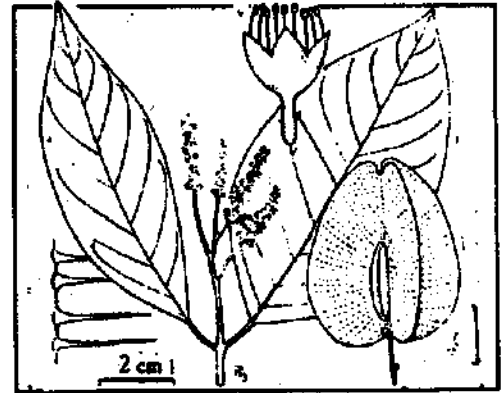

4373 - Terminalia triptera Stapf. Chiềuliều nghệ.

Đại mộc cao 30 m; vỏ trắng trắng; thân có nhánh gai dài 6-8 cm; nhánh non mảnh. Lá có phiến xoan hay thon, không lông, dai, gân-phụ mảnh; cuống có 2 tuyến. Gié kép ở ngọn, có lông hoe; hoa trắng; dài có 4-5 tai; tiểu thụ 8-10. Trái cao 2,5 cm, đỏ tím, cánh 3, cao 7-8 mm; hạt rộng 2 mm.

Rừng: Buônmethuôt, Tâyninh, Sôngbé, Bàrja, Kiên Giang, Phú quốc. Gỗ nâu lợt dùng xây dựng; V. Vô trị là lông, kiết.

- Tree 30 m tall; leaves glabrous, coriaceous; fruits 3-winged (*T. nigrovenulosa* Pierre ex Gagn.).

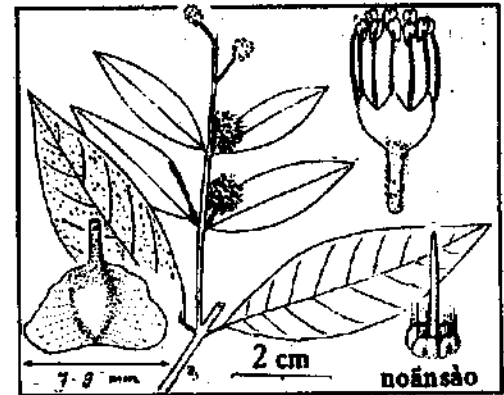

4374 - Anogeissus acuminata (DC.) Guill. & Perr. Ram, Chò nhai, Xoi.

Đại mộc cao 10-20 m, tàng đẹp vì nhánh thanh, mảnh mang lá nhỏ. Lá mọc đối; phiến thon có lông thưa, chót nhọn, đáy tù; cuống ngắn. Hoadầu tròn có cọng; hoa không cọng; dài thành ống; cánh hoa vắng; tiểu thụ 10; tuyến mật. Dục quả có mũi dứng (bao hoa còn lại); hạt 1.

Rừng miền Nam, nhiều ở đèo Ngoanmục; V-VII, 5-10.

- Tree 10-20 m tall; petals absent; samara (*Conocarpus acuminata* DC.).

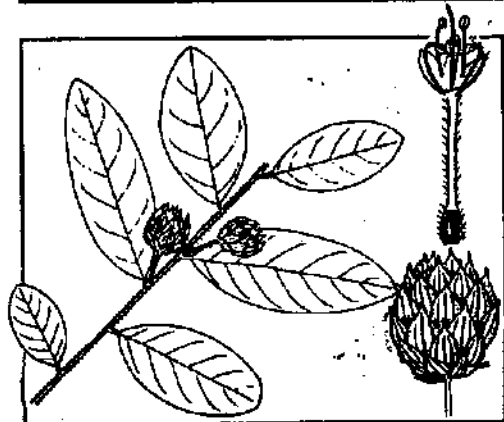

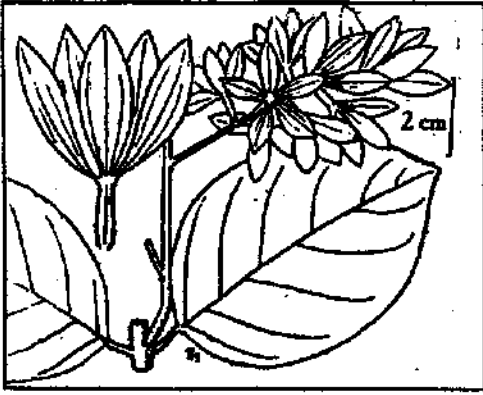
4375 - Anogeissus rivularis (Gagn.) O. Lec. Ram suối.

Đại mộc cao 5-15 m; nhánh non đầy lông vàng vàng. Lá nhỏ, mọc xen hay đối; phiến bầu dục, dài 2-4 cm, có lông 2 mặt; cuống 2-4 mm. Gié ngắn; hoa cao 1,5 mm; dài là ống cao, 5 răng nhỏ; không cánh hoa; tiểu thụ 10; đĩa mật; noãn sào hạ, đầy lông, 2-noãn. Trái nhỏ, có 2 cạnh cao, dày và 1 mố, đom thành chùy.

Lào: Paksé và Attopeu.

- Tree; fruits with 2 developed ribs (*Finetia rivularis* Gagn.).

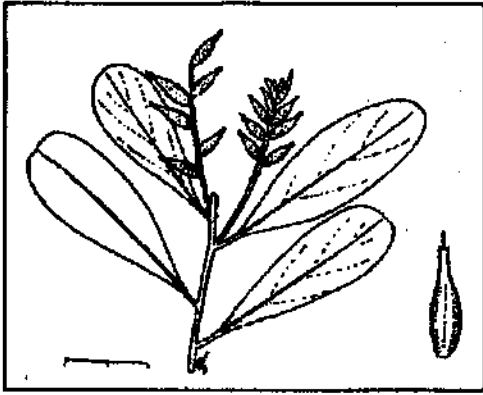

4376 - *Calycopteris floribunda* (Roxb.) Lamk. Dực dài.

Tiểu mộc trườn; nhánh dày lông xám hoe. Lá có phiến xoan, dày lông hoe mặt dưới; cuống có lông. Chùm-tútán dày lông; ládài sau này thành cánh dài đến 1 cm; cánhhoa vàng; tiểuhụy 10; noãn sào hạ. Trái hình thoi, trên dài đồngtrường thành 5 cánh vàngvàng.

Rừng còi, ven rừng, 10-1.500 m: Côngtum vào Nam; III, 3-4. Rễ trị nọc rắn; lá (ground leaves) trị rét, kiết.

- Scandent; leaves.. panicles tomentose; fruits with calyx developed into 5 wings (*Getonia floribunda* Roxb.).

4377 - *Lumnitzera racemosa* Willd.. Cọc vàng.

Daimộc nhỏ; không lông. Lá mọc xen; phiến hình muỗng, đầu tròn hơi lõm, mập, gân-phụ không rõ; cuống ngắn. Chùm ở nách lá và ngọn nhánh; hoa không cọng; dài 5 răng; cánhhoa 5; tiểuhụy dài bằng cánhhoa. Trái hình bấp có cổ dài; hạt 5. $2n = 26$.

1a - hoa trắng

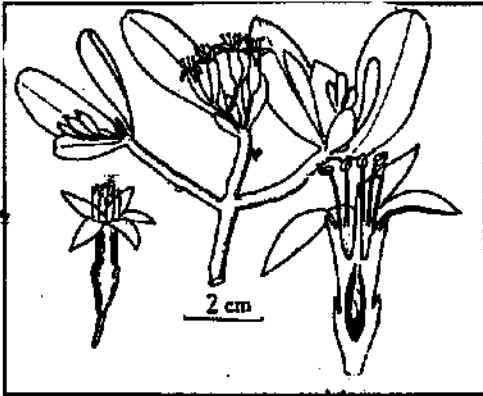
var. *racemosa*

1b - hoa vàng

var. *lutea*

Rừngsác; V-VIII. Nhựa đắp nội; ngứa và herpes.

- Small tree of mangrove formation; leaves spatulate, succulent; flowers white or yellow.

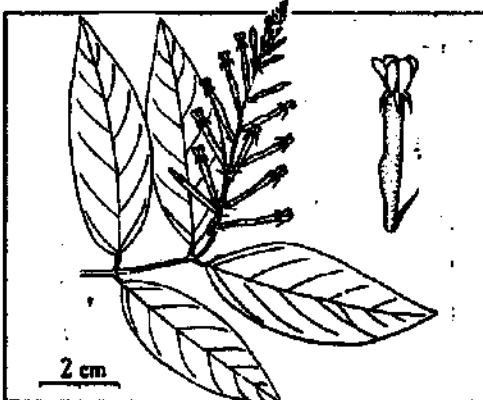

4378 - *Lumnitzera littorea* (Jack) Voigt. Cọc đỏ.

Daimộc nhỏ, không lông. Lá mọc xen; phiến hình muỗng, mập, gân không rõ; cuống ngắn, tùtù rộng thành phiến. Pháthoa ở chót nhánh; hoa có cọng; dài có 5 răng; cánhhoa 5, đỏ; tiểuhụy 5-10, dài hơn vành. Trái hình bấp; hạt 5.

Rừngsác: Phúquốc; XII.

- Small tree; leaves spatulate, succulent; flowers pedicelated; red (*Pyrranthus littoreus* Jack).

4379 - *Quisqualis conferta* (Jack) Exell. Giung nhỏ.

Dây nhỏ; vỏ nâu, tróc thành phiến. Lá gần như mọc đối hay mọc đối, không lông, gân-phụ 6-7 cặp. Chùm ở ngọn, ngắn; láhoa 3-4 mm; ống dài 2 cm, u ở 1/2 dưới; ládài xanh, vào 2mm; cánhhoa trắng rồi đỏ; noãn sào dài bằng láhoa. Dựcquả 4 cánh.

Lùm bụi: đèo Bảolộc, Lựctinh; IV, 3-4.

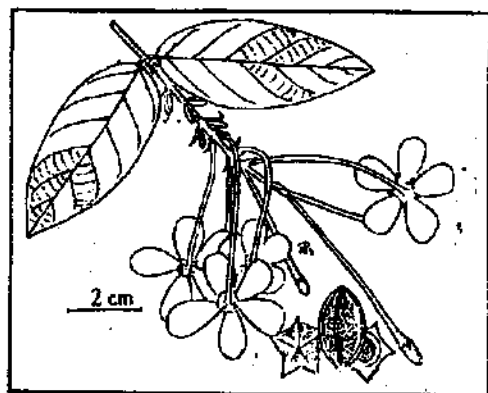
- Scandent; leaves glabrous; petals white then red; fruits 4-winged (*Spalanthus conferta* Jack, *Q. densiflora* Wall.).

4380 - *Quisqualis indica* L. Dây Giung; Rangoon Creeper.

Dây trườn, có nhánh hình gai to; vỏ xám trắng, nứt dọc; nhánh non có lông mịn. Lá mọc đối, có lông mịn, gân-phụ 7-9 cặp; cuống 8-9 mm. Gié ở chót nhánh, dài đến 40 cm; hoa thơm, vành trắng, hương, sau rớt đỏ; láhoa nhỏ; noãn sào có lông, có 5 cạnh; ống hoa 7-9 cm, xanh; lá đài 5, tamgiác; cánh hoa 5, xoan; tiểu nhụy 5 dài, 5 ngắn; nõm xanh. Dục quả có 5 cạnh như cánh; hạt 1, lục.

Tr ở rào vì hoa đẹp, 1-300 m; III-XII. Hạt trị lái tốt. Gốc Tân-Guinea.

- Climbing; flowers white, pink then red; fruits 5-winged.

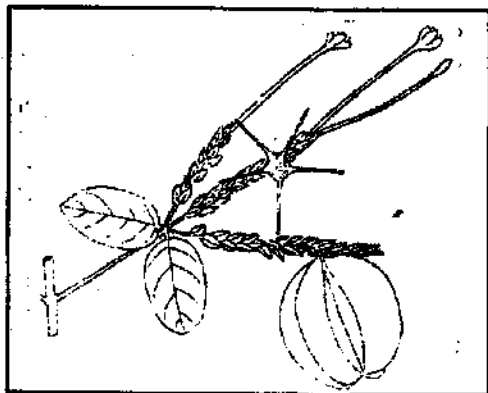

4381 - *Quisqualis indica* var. *pierrei* (Gagn.) Lec. Giung Pierre.

Dây trườn; nhánh vuông vắn, có lông mịn, mau không lông. Lá có phiến bầu dục, to 8-11 x 4-5 cm, không lông, gân-phụ 4-7 cặp; cuống dài 1 cm. Phá hoa có lông mịn, có láhoa nhỏ kết hợp không rụng, có lông; hoa dài 3,5-5 cm; ống có lông; cánh hoa dài 8-10 mm, có lông mịn; tiểu nhụy 10. Trái có 5 cánh mỏng, nâu, láng, to 3 x 3 cm (luôn cánh); hạt 1, dài 1-2 mm.

Lâm đồng, Đồng Nai.

- Climbing; inflorescence with imbricate pubescent bracts (*Q. pierrei* Gagn.).

RHIZOPHORACEAE : họ Đước

1a - đại mộc của rừng cạn

1b - đại mộc ở rừng sác hay cửa sông

2a - dài 4 tai, cánh hoa nguyên

2b - dài 5-15 tai; cánh hoa chẻ hay có phụ bộ

3a - cánh hoa chẻ hai

3b - cánh hoa có phụ bộ

4a - trục hạ điệp có cạnh; tiểu nhụy 10-12

4b - trục hạ điệp sườn; tiểu nhụy hơn 20

Carallia

Rhizophora

Bruguiera

Ceriops

Kandelia

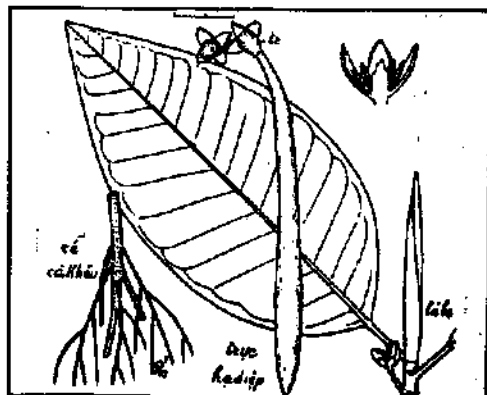
Gynotrichineae:

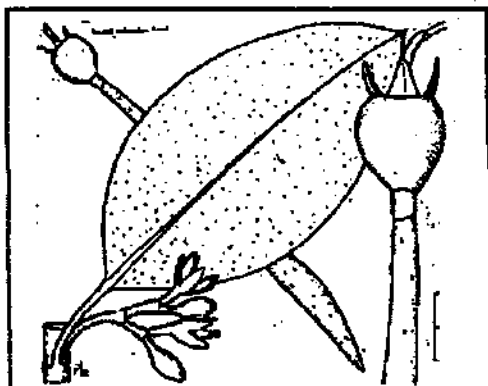
4382 - *Rhizophora apiculata* Bl. Đước đôi.

Đại mộc cao đến 30 m; rễ chân nôm. Lá có phiến bầu dục, chót thon, đáy tà, dày, mặt dưới có chấm đen; lá bé dài 4-8 cm. Tụ tán 2-hoa; lá đài 4, xanh; cánh hoa 4, cao 1,5-2 cm, không lông, trắng trắng; tiểu nhụy 12; noãn sào hạ. Trái hình xài có trục hạ điệp thông dài 20-38 cm. $2n = 36$.

Rừng sác BTN, phổ biến nhất; I-XII; 6-9.

- Mangrove-formation tree; cyme 2-flowered; hypocotyl 20-38 cm (*R. conjugata* auct. non L.).

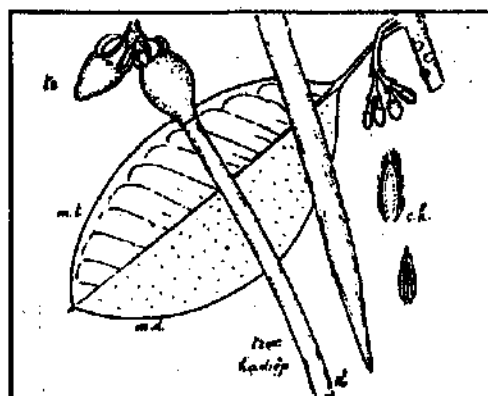

4383 - *Rhizophora mucronata* Poir. in Lamk.. Đước nhọn, Đước xanh, Đung.

Đại mộc nhỏ hơn loài trên; rễ chân nôm. Lá lục tươi, bầu dục, chót có gai-mũi dài 1-3 mm; lábe dài 5,5-8 cm. Tután 2-3 lần chia hai, dài 4-8 cm; dài 13-19 mm; cánh hoa có nhiều lông, cao 9 mm; tiểu nhụy 8. Trái đáy phù, nâu, có bikhấu lồi, trục hạ điệp dài 30-90 cm. $2n = 36$.

Rừng sác, nơi có cát và bùn cứng; B đến Nhatrang, Phanrang; V-VI. Vỏ chứa nhiều tannin, thulieem; trị đại-đường. Trái non, đọt non được ăn.

- Mangrove-formation tree; cymes n-flowered; hypocotyl to 90 cm long.

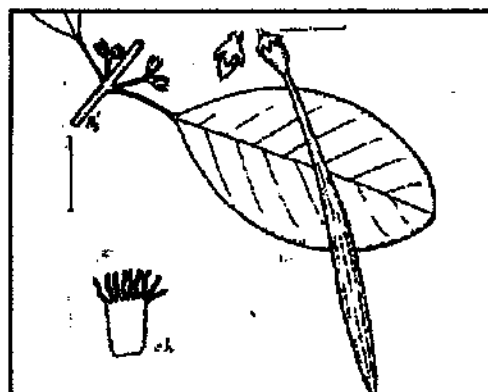

4384 - *Rhizophora stylosa* Griff.. Đước chằng.

Đại mộc nhỏ, cao 10 m; nhánh có vỏ đen, thẹo lá xoan ngang. Lá có phiến dày, dai, bầu dục, 6-13 x 4-6 cm, mặt trên nâu đậm, gân khó nhận, mặt dưới nâu đỏ, có điểm rõ; cuống dài 2,5-3,5 cm. Pháth hoa là tután 2-4 lần chẻ hai; cọng hoa 1 cm; dài vàng, 9-12 thùy cao 3-5 mm; cánh hoa 8 mm, bìa có lông dày; tiểu nhụy 8, ba phần 8 mm; vòi nhụy 4-6 mm. Trái cao 1,5 cm, có đài uốn xuống dài; trục hạ điệp dài đến 25(45) cm.

Nơi cát, bờ biển, từ Hải Ninh đến Côn Sơn.

- Littoral tree; sepals 9-12, retrorse on fruit.

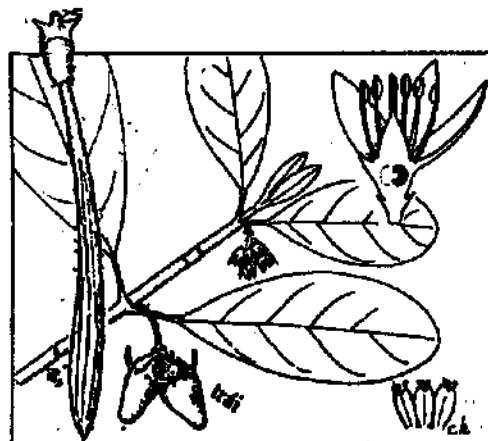

4385 - *Ceriops decandra* (Griff.) Ding Hou. Đà đen, Đà quanh.

Đại mộc nhỏ, cao đến 15 m, thân to 15-20 cm; phécăn hình đầu gối. Lá có phiến xoan rộng, đầu tà hay hơi lõm, to 4,5-10 x 2,5-6 cm, bìa uốn xuống; lábe cao 1,5-2,5 cm. Pháth hoa như đầu 2-5 hoa; dài có thùy 3-4 mm; cánh hoa trắng, 2 mm, chót rìa; tiểu nhụy 1 mm. Trái cao vào 8-10 mm, trên đài ôm trái; trục hạ điệp có cạnh, dài 8-15 cm. $2n = 30$.

Rừng sác, nơi cạn cạn; Bà Rịa đến Hà Tiên; 5-8. Vỏ sắc cầm máu.

- Mangrove-formation small tree; fruit on erect sepals (*Bruguiera decandra* Griff.).

4386 - *Ceriops tagal* (Perr.) C.B. Rob.. Đà đỏ, Đà vòi, Nét.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ (15 m); vỏ xám; rễ cangkêu nhỏ và phécăn hình đầu gối. Lá có phiến xoan, đầu tà hay lõm; lábe dài 1,5-2,5 cm. Pháth hoa ngắn, 5-10-hoa; cánh hoa trắng rời nâu, đầu có 3 phụ bộ nhỏ; tiểu nhụy 10, gắn trên đĩa mặt. Trái trên đài uốn xuống; trục hạ điệp dài 15-25 cm, có cạnh. $n = 18$

Rừng sác, nơi cạn. Cùi trắng rời đỏ; 5-8. Vỏ thulieem, cầm máu.

- Mangrove-formation small tree; fruit on reflexed calyx (*Rhizophora tagal* Perr.).

4387 - *Kandelia candel* (L.) Druce. Vẹt đĩa, Vẹt thang.

Tiểumộc hay đaimộc nhỏ, không có phécăn. Lá có phiến trònđài, bìa thường uốn xuống; lábẹ cao 2 cm. Tụ tán lưỡngphân; cọng hoa dài 2,5-5 mm; hoa trắng; cánhhoa 14 mm, chẻ hai và rìa thành sợi dài; tiểunhụy nhiều. Trái có đài uốn xuống, trục hăđiệp hìnhtrụ, dài 15-40 cm.

Rừngsác từ Hảininh đến Saigòn, Tân-an, Càmau, Hàtiên; V-VI, 10-11. Vô trị đái đường.

- Mangrove-formation small tree; petals with long laciniations (*Rhizophora candel* L.; *K. rheedei* W. & A.).

Carallineae:

4388 - *Bruguiera cylindrica* (L.) Blume. Vẹt trụ, Vẹt khang.

Đaimộc 20 m. Lá có phiến bầuđục trònđài, tà-nhọn hai đầu, gân-phụ khó nhận; cuống 1,5-4,5 cm, lábẹ cao. Tụ tán 3-hoa, có cọng; láđài 8, cao 4-5 mm; cánhhoa trắng, 3-4 mm, chẻ hai, mỗi thùy mang 3-4 sợi ở chót; vòi nhụy 3-4 mm. Trái có trục hăđiệp màu lục, dài 8-15 cm, to bằng cây viết chì, hơi cong.

Rừngsác: Bàrija, Cônson. Gỗ đỏ, làm củi.

- Tree; fruits on reflexed calyx, hypocotyl 8-15 cm long (*Rhizophora cylindrica* L.; *B. caryophylloides* (Burm. f.) Bl.).

4389 - *Bruguiera gymnorrhiza* (L.) Lamk.. Vẹt dù, Vẹt rế-lời.

Đaimộc cao đến 35 m, thân to 40-65 cm; vỏ xám đen; phécăn hình đầu gối. Lá có phiến không lông, dày, chót nhọn; lábẹ đỏ, dài đến 4 cm. Hoa cđộc ở nách lá, dài 3,5 cm; đài tròn, đỏ chói, 12-14 láđài; cánhhoa 13-15 mm, có 2 thùy, mỗi thùy có 3-4 râu, kể có một. Trục hăđiệp hình xigà, xanh rồi nâu, dài 15-25 cm. $2n = 35$.

Rừngsác BTN; II, 2. Gỗ cứng tốt dùng xây cát; vỏ chứa nhiều tanin; trái non được ăn.

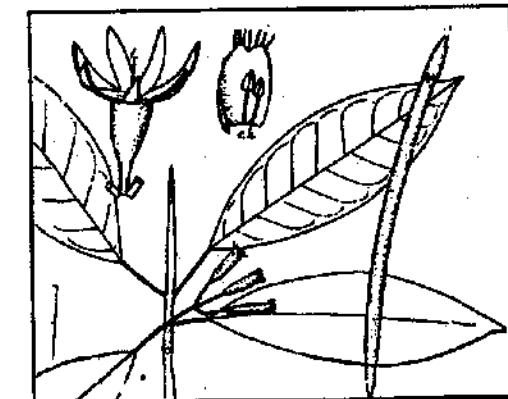
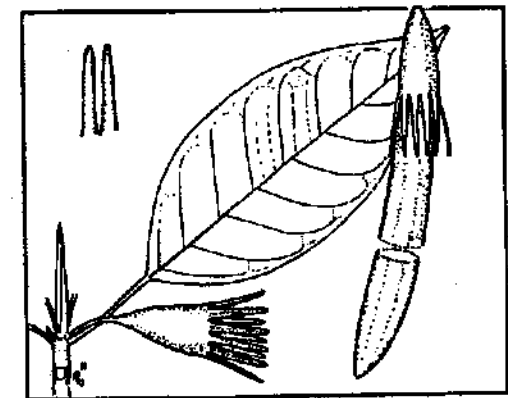
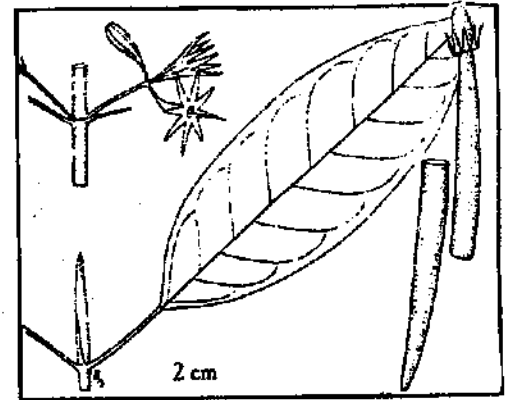
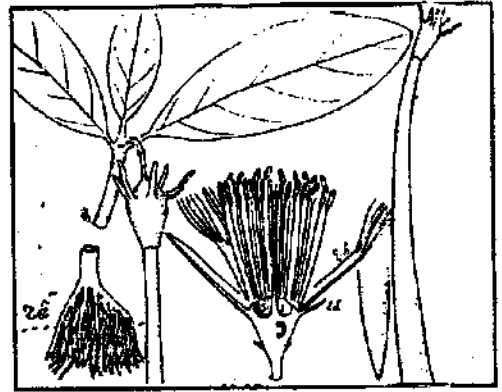
- Mangrove-formation tree to 35 m tall; sepals 12-14; hypocotyl 15-25 cm long (*Rhizophora gymnorrhiza* L.).

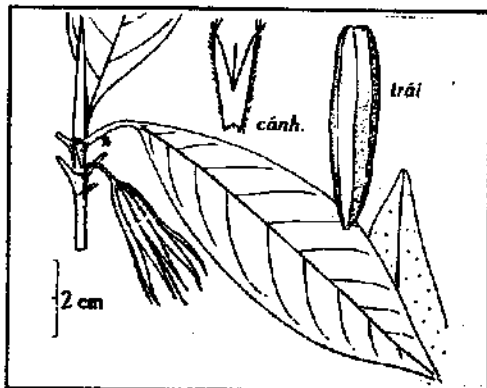
4390 - *Bruguiera parviflora* (Roxb.) W. & Arn. ex Griff.. Vẹt tách.

Đaimộc cao 20 m, tàn rậm; phécăn hình đầu gối. Lá có phiến thon, gân-phụ 7-10 cặp, khó nhận; cuống 2 cm, lábẹ 5-7 cm. Tụ tán 2-5 hoa; cọng 6-13 mm; đài có ống dài 7-9mm, răng 8-10; cánhhoa vàng có 2 thùy, mỗi thùy có 3 lông tơ; tiểunhụy từng cặp; noãn sào 2-4 buồng. Trái cao 2-2,5 cm, trục hăđiệp dài 10-15 cm, to 4-5 mm. $2n = 36$.

Rừngsác: Vũngtau, Càmau, Bảcliêu; I-XII. Gỗ làm than tốt.

- Mangrove-formation tree 20 m tall; hypocotyl 15-25 cm long (*Rhizophora parviflora* Roxb.).

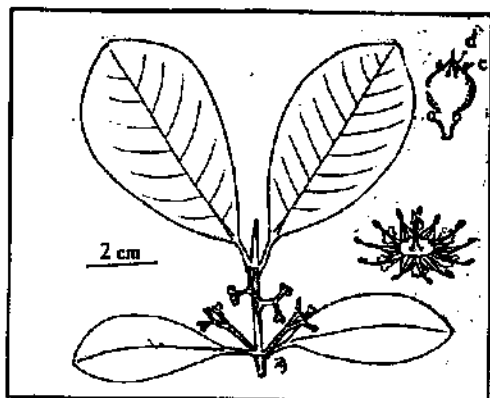

4391 - *Brugiera sexangula* (Lour.) Poir. in Lamk. Vẹt đen.

Đại mộc cao đến 33 m, thân to 60-70 cm; *phế căn hình đầu gối*. Phiến lá không lông, nhọn hai đầu, gân-phụ 7-11 cặp, mảnh; lá bé 3-4 cm. Hoa ở nách lá; cọng 1 cm; dài có sóng, 10-12 lá đài xanh; cánh hoa dài 1,5 cm, bìa có lông dài, chẻ hai và giữa kẽ có một sợi dài. Trục hạ điệp *kịch còm* có 6 cạnh tà, dài 6-8 cm.

Rừng sác, từ Quảng Nam đến Hà Tiên, mọc đến nước gần như ngọt như Sài Gòn. Củi tốt; gốc già chum thơm như Trâm.

- Mangrove-formation big tree; hypocotyl short (*Rhizophora sexangula* Lour.).

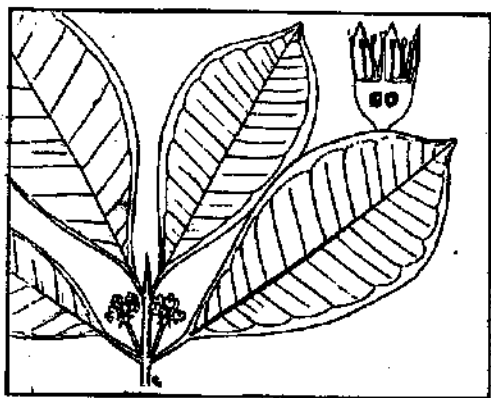

4392 - *Carallia brachiata* (Lour.) Merr. Xăng mã chẻ, Trúctiét.

Đại mộc đến 30 m; *nhánh ngang*, trông giống Búa; rễ cao trên thân. Lá mọc đối; phiến lục dẹt, không lông, gân-phụ mảnh, 10-12 cặp, bìa nguyên; lá bé cao 1-1,3 cm. Tụ tán ở nách lá; hoa trắng, rộng 5-6 mm; lá đài 5-6, xanh; cánh hoa 5-6, rìa; tiểu hụy 12. *Phi quả màu cam*, to 7 mm, ăn được; nuốm 2-3.

Dựa suối, rừng dày bình nguyên BTN; II- III, 4-5; *rụng lá vào XII-I*. Gỗ vàng tươi, lõi đỏ, tốt; vỏ trị ngứa, ghẻ; lá trị loét (ulcers lây).

- Middle tree; branches diageotropic; leaves glabrous, entire; flowers white; berries orange (*Diatoma brachiata* Lour.).

4393 - *Carallia eugenioides* King. Xăng mã trâm.

Đại mộc cao 10-20 m. Lá thường tụ ở chót nhánh; phiến xoan ngược, có mũi, to 4-8 x 3-4,5 cm; lá bé 5-7 mm. Tụ tán 3-phân; hoa trắng-trắng; dài 5-6 thủy, dài 2-3 mm; tiểu hụy 10-12, cao 2-3 mm; noãn sào 5 buồng. *Phi quả tròn*.

Rừng vùng núi, 300-1.500 m: Công tum, Khánh hòa; V-XI. *C. euryoides* Ridl., rất gần, bìa lá có răng, và lá nhỏ hơn.

- Tree 10 m tall; leaves obovate; inflorescence dense, 2-3-chotomous.

4394 - *Carallia lancaefolia* Roxb. Xăng mã thon.

Đại mộc đến 12 m. Lá mọc đối; phiến thon ngược, dài 6-10 cm, rộng 2,5 cm, chót có mũi, *bìa có răng nhọn*, gân-phụ 14-18 cặp, xéo; cuống 5-7 mm, lá bé 1 cm. *Phát hoa trên cọng 1,2 cm, tán ít hoa*; hoa cao 6 mm; dài có 6 răng, không lông; noãn sào 5 buồng. *Phi quả to 6-8 mm*

Rừng thưa vào 400 m: từ Hải Ninh vào đến Phanrang; II-III, 4-5.

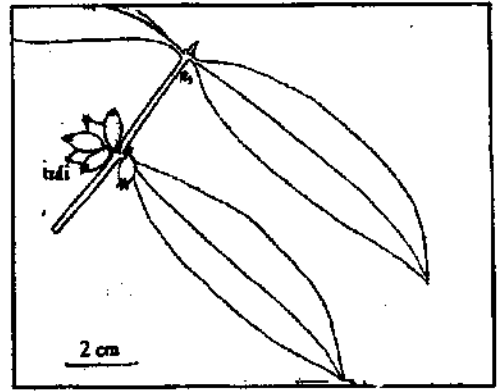
- Tree; leaves serrulate; inflorescence pedunculate; ovary 5-locular.

4395 - *Carallia suffruticosa* Ridl.. Xăngmã răng, Răngcua.

Tiểumộc cao 2-3 m. Lá có phiến bầu dục thon, dài đến 14 cm, mặt trên láng, bìa có răng nhọn; lábe cao 7-10 mm. Tụ tán như chùm ở nách lá; hoa trắng hay đỏ; ló dài 5-7; cánh hoa 4 mm, chót lõm; tiểunhụy 10-14; đĩa mật vàng, có răng. Quả 6 x 15 mm, đỏ đậm; hạt 1.

Rừng bình nguyên N; 12. Gỗ nâu đỏ, làm cán.

- Treelet 4 m tall; leaves dentate; flowers white on glomerule-like inflorescence.

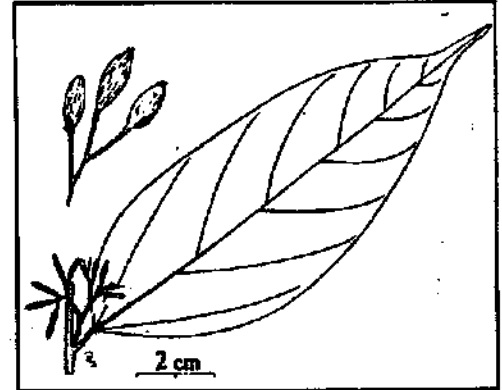
ALANGIACEAE : họ Quế

4396 - *Alangium barbatum* (R. Br.) Baill.. Quế râu.

Tiểumộc; nhánh có lông phún dày, màu sét. Lá có phiến bầu dục dài 10-12 cm, chót có đuôi, đáy tròn hơi bất xứng, gân từ đáy 3, có lông sét dày mặt dưới; cuống 1-2 cm, có lông sét. Tụ tán ở nách lá, có lông phún; hoa 5-7-phân; cánh hoa dài 6 mm, có lông ở chót; noãn sào 1-buồng. Quả hạch cứng dài vào 1 cm; hạt 1.

Hàininh.

- Shrub; branches ferruginous hirsute; flowers 5-7-merous; drupes 1-seeded (*Marlea barbata* R.Br.).

4397 - *Alangium barbatum* var. *decepiens* (Evr.) Tard.-Bl. Quế lăm, Si-ca.

Tiểumộc cao 2-6 m, hay dây leo 2-6 m, nhánh có ít lông. Lá có phiến có 3 thùy, ở chồi non, mỏng, dài 10-15 cm, đáy bất xứng, mặt dưới có lông ở gân mà thôi; cuống dài 5-6 mm. Tụ tán 6-8 mm; hoa vàng vàng, cao 7-9 mm, 5-phân; tiểunhụy 5, chỉ có lông; noãn sào 1-buồng.

Từ Nghệ Tĩnh đến Thừa Thiên.

- Erect or climbing shrub; leaves pubescent on nerves beneath.

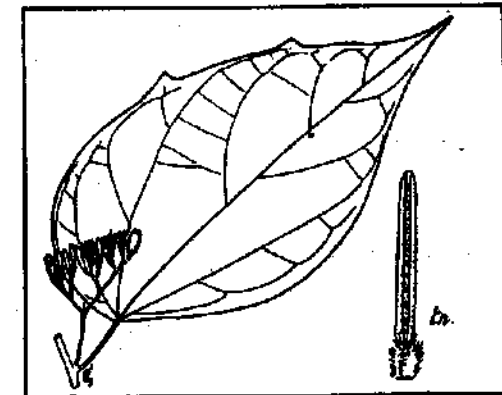

4398 - *Alangium chinense* (Lour.) Rehd.. Quế Trung Quốc.

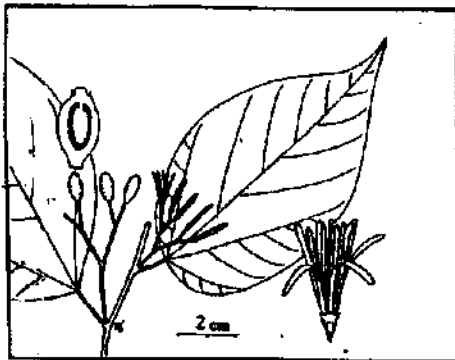
Tiểumộc hay đạimộc cao 12 m. Lá có phiến xoan, to 13 x 7-8 cm, đầu nhọn đáy bất xứng, một bên tròn, một bên tà, gân từ đáy 4-5, gân-phụ 3 cặp, bìa nguyên hay có vài răng to, có khi có thùy. Tán phồng ở nách lá, dài 4-6 cm; hoa cao 12-15 mm, thơm ngọt; cánh hoa 7, cao 8-16 mm; tiểunhụy 7, chỉ ngắn, có lông dài. Trái bầu dục cao 13 mm, tím; buồng 2, 2-hạt.

Rừng cao độ thấp từ Cao Lạng đến Nghệ Tĩnh. Rễ, vỏ cầm máu, trị tê thấp, linh binh ở bụng; lá sắc bổ, trị đau mình.

- Tree 12 m tall; stamens isomerous, filaments hairy (*Stylidium chinense* Lour.).

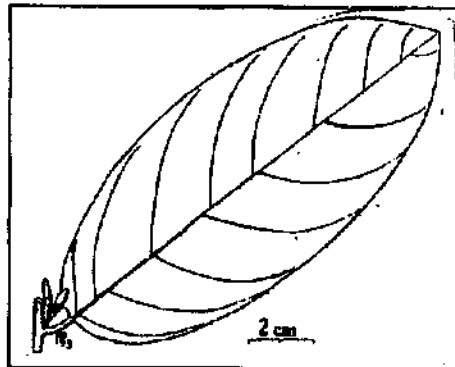

4399 - *Alangium kurzii* Craib. Thới thanh, Lăngquảng, Trè.

Đại mộc cao 20 m, thân to 50 cm, nhánh ngang. Lá có phiến mỏng, dai, dày lông hoe, dài 10-20 cm, gân từ đáy 5-7. Tụ tán 4-6 cm; hoa vàng; cánh hoa 7-10, cao 1-5 mm; tiểu nhụy 7-10, bao phấn có lông dày hoe; vòi nhụy không lông; buồng noãn 2. Trái bầu dục, cao 14 mm, đen khi chín.

Rừng từ Sapa, Bavi đến Quảng trị, Công tum.

- Tree 20 m tall; stamens isomerous, connective hairy.

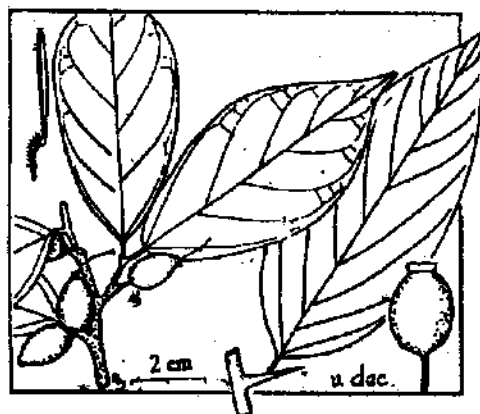

4400 - *Alangium ridleyi* King. Quảng Ridley.

Đại mộc 8-30 m, thân to 30 cm; nhánh ngang, cứng. Lá song đỉnh, có phiến đối xứng, dai, không lông, lục dợt, dài đến 25 cm. Chùm-tụ tán ít hoa; cọng có đốt ở dưới hoa; dài 4-6 răng nhỏ; cánh hoa dày; noãn sào 1-buồng. Quả hạch cứng dài 4 cm, có 8-12 sọc; hạt 1.

Quảng trị; I-IV.

- Tree up to 30 m tall; limb symmetrical; fruit to 4 cm long (*A. costatum* Wang.).

4401 - *Alangium salvifolium* (L. f.) Wang in Engl.

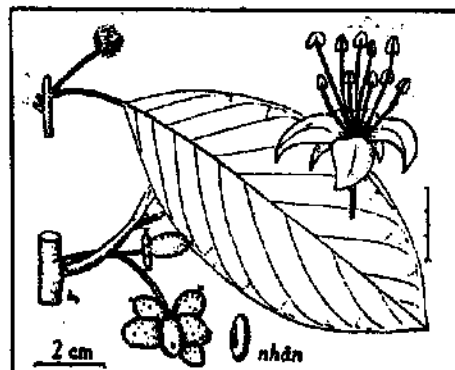
Quảng long. Đại mộc nhỏ, tiểu mộc có khi leo, có khi có gai (nhánh nhọn). Lá có phiến dài đến 20 cm, mặt dưới có lông dày sét, chót có mũi. Chùm 3-5 hoa, cọng 5-10 mm, có lông vàng; cánh hoa 6-10, dài 2,5 cm, có lông vàng mặt ngoài; tiểu nhụy 2-4 lần nhiều hơn số cánh hoa. Quả hạch cứng 1,5-2 cm, tím, thơm. Var. *hexapetalum* (Lam.) Wang: cánh hoa 6, lá tròn dài; var. *decapetalum* (Lam.) Wang: cánh hoa 10, lá thon. Từ Phú Khánh đến Biền Hòa; 4-5. Trái ăn được, chua chua; gỗ tốt. Ở Ấn, dùng trị bệnh về da và tê thấp và dùng trái trị bệnh về mắt.

- Tree or shrub; leaves symmetrical, base 3-nerved; fruits violet.

4402 - *Alangium tonkinensis* Gagn.

Nhánh có vỏ láng, nẩy đỏ. Lá xoan, xoan ngược, to 11-14 x 4 cm, đáy chót bướm, chót dẹt góc có mũi, gân ở đáy 3, dai, không lông; cuống 1 cm. Phấn hoa ở nách lá; tụ tán vào 12 hoa; cọng có lông phún màu sét, dài 0,5 cm; nụ to 1 cm; đài có lông phún, thùy nhỏ; cánh hoa 6, dài 8 mm; tiểu nhụy 18; đĩa mặt; noãn sào 1 buồng, 1 noãn. Lạng sơn, Bắc giang, Hoà bình, trên vùng đồi.

NYSSACEAE : họ Hã bá

4403 - *Nyssa javanica* (Bl.) Wang.. Hã bá, Tù; Tupelo tree.

Đại mộc cao 20-40 m; nhánh non có lông dày ngắn. Lá mọc xen; phiến có lông sát xám mặt dưới, mặt trên láng; cuống dài 1-2 cm. Hoa đầu biệt chu hay tấp phái; lá dài 5; cánh hoa 5; tiểu nhụy 10; đĩa mặt; noãn sào 1-buồng. Quả hạch cứng vàng, tia rời đen, dài 1,5-2,5 cm; hạt 1.

Rừng ven suối vùng Đà Lạt, ven rừng; Công tum. Trái ăn được (h. hoa theo Gagnepain).

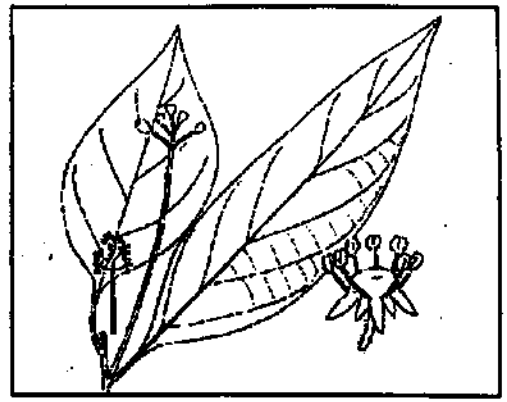
- Tree to 40 m tall, deciduous; umbels of unisexual flowers; drupes purple to 2.5 cm long (*Agathisanthes javanica* Bl.).

4404 - *Nyssa sinensis* (Bl.) Wang.. Hà bá Trung quốc.

Đại mộc nhỏ, cao đến 12 m; nhánh non đầy lông mịn. Lá dày, dai, dài 12-15 cm, đáy tròn hay tà, bìa nguyên, lúc khô nâu; cuống đẹp, dài 1,5-2 cm, *denden*. Tán hay chùm 3-6 hoa; hoa đơn phái; hoa đực nhỏ có cọng, cánh hoa mau rụng, tiểu nhị 5-10; hoa cái có đài nguyên, cánh hoa như vảy, noãn sào không lông. Quả hạch cứng *lam đen*, to 8-14 mm; nhân có 9-12 sổng; hạt 1.

Vùng núi cao: Sapa (hình theo Hooker).

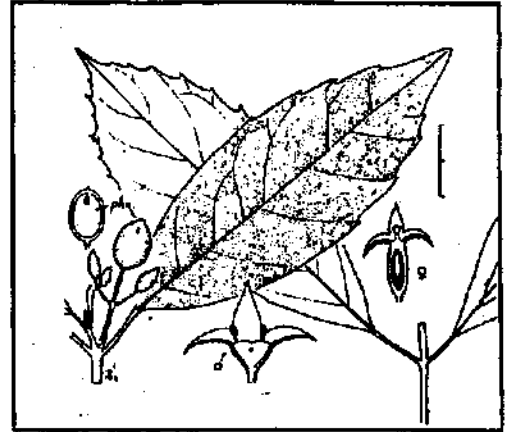
- Tree 12 m tall; umbels; flowers unisexual; drupes black blue, 1-1.4 cm (*Agathisanthes javanica* Wangerin).

CORNACEAE : họ Giác mộc.**4405 - *Aucuba japonica* Thunb.. Kiba; Japanese Laurel.**

Tiểu mộc nhỏ; nhánh tròn, không lông. Lá mọc đối, hay xen gần nhau ở chót nhánh; phiến xoan đến bầu dục, 10-16 x 4-5,5, bìa có răng to có thể rất thưa, dày, dai, gân-phụ 6-7 cặp, mảnh; cuống dài 1,5-3 cm. Chùm-tụ tán nhỏ ở ngọn, mau bị nhánh che đi; hoa xanh xanh, có lông mịn, 4-phân; hoa đực có 4 tiểu nhị; hoa cái có noãn sào hạ, 1-noãn. Quả xoan, cao 1-1,5 cm; hạt 1, phôi nhiều.

Núi Mầuson. Thú Tr làm kiếng có lá có bớt và đốm trắng (var. *maculata* và *variegata*). Lá dùng đắp nơi sưng.

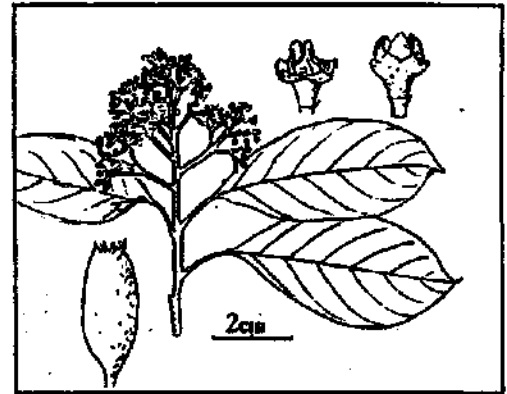
- Treelet; leaves coriaceous; flowers unisexual, 4-merous, hypogynous (*A. chinensis* Benth.).

4406 - *Mastixia arborea* (Wight) C.B. Cl.. Búi cây.

Đại mộc cao 15-25 m, thân to 30 cm; nhánh non có lông mịn, đen lúc khô. Lá có phiến bầu dục thon, dài 8-15 cm, dày, dai, *denden* lúc khô; cuống dài 1,5-2,5 cm. Chùm-tụ tán; lá hoa nhọn; hoa nhỏ, 5-phân, lưỡng phái; cánh hoa 3 mm; đĩa mật có thùy. Quả hạch cứng dài 3 cm, có đĩa mật và vòi nhụy còn lại.

Ven rừng 800-1.200 m: Bình trị thiên, Nhatrang, Dilinh; IV-V, 7-8 (hình theo Tard.-Blot).

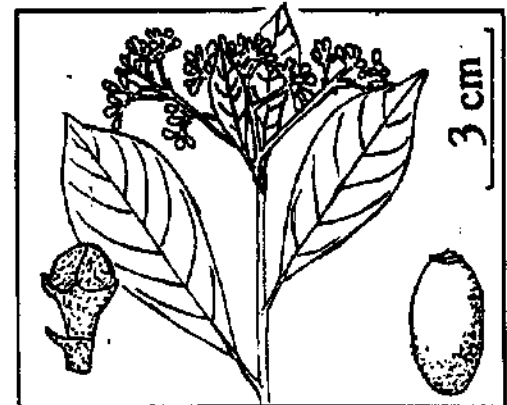
Gỗ xanh xanh, nhẹ.
- Tree; leaves coriaceous; petals 3 mm long; drupes 3 cm long (*Bursinopetalum arboreum* Wight).

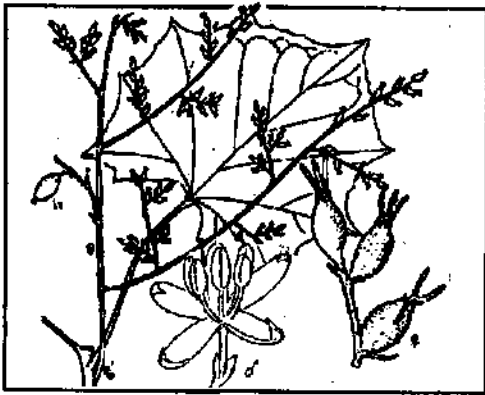
4407 - *Mastixia pentandra* Bl.. Búi lửa.

Đại mộc nhỏ, 4-10 m; nhánh không lông. Lá có phiến thon ngược, nhỏ, 4-6 x 1,5-2 cm, không lông, nâu lúc khô; cuống 1 cm. Chùm-tụ tán có lông dày; hoa lưỡng phái, 5-phân; lá dài nhọn; cánh hoa có lông mặt ngoài; đĩa mật nhỏ, nguyên. Quả hạch cứng đen, dài 1,5 cm, có 5, răng dài còn lại.

Núi cao: Quảng trị, Bạch má (hình theo Tard.-Blot).

- Tree; leaves subcoriaceous, 4-6 cm long; drupes black, 1.5 cm long (*M. poilanei* Tard.-Bl.).

4408 - *Torricellia angulata* Oliv. var. *intermedia* Hu.
Đại mộc cao 10 m, thân to 30 cm, lá rụng theo mùa; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến hình tim tròn hay xoan, có 7-11 thùy cạn, rộng đến 30 cm, bìa có răng cạn có tuyến, mỏng, không lông; cuống dài bằng phiến. Phá hoa đực dài đến 18 cm; hoa đực rộng 4-5 mm, cánh hoa 5, chót cong, tiểu nhụy 5, noãn sào lép nhỏ. Phá hoa cái dài đến 45 cm, dài 5 thùy, noãn sào hạ, vòi nhụy 3, dài 2 mm. Quả hạch cứng cao 6 mm.

Sapa, 1.500 m.

- Tree 10 m tall, deciduous; leaves to 30 cm large; flowers unisexual; drupes 6 mm long.

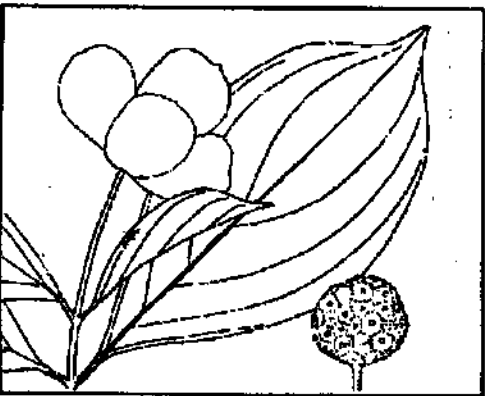

4409 - *Cornus controversa* Hemsl. Giác mộc phân vân.

Đại mộc nhỏ, lá rụng theo mùa, nhánh non có lông mịn. Lá mọc xen; phiến xoan rộng, dài 10-12 cm, rộng 7-8 cm, đáy hơi hình tim, gân-phụ 8 cặp, mặt dưới trắng trắng, mặt trên đen lúc khô; cuống 3 cm. Phá hoa ở ngọn, dày; cong 1-2 mm; nụ cao 6 mm, có lông trắng; noãn sào hạ; cánh hoa hẹp, cao 4 mm; tiểu nhụy 4, cao hơn vành. Quả hạch cứng tròn, đỏ, to 6-7 mm; nhân tròn.

Làocai: Sapa. Chứa chất haleridon độc tế bào.

- Middle tree; leaves altern, caducous; drupes globulous, red.

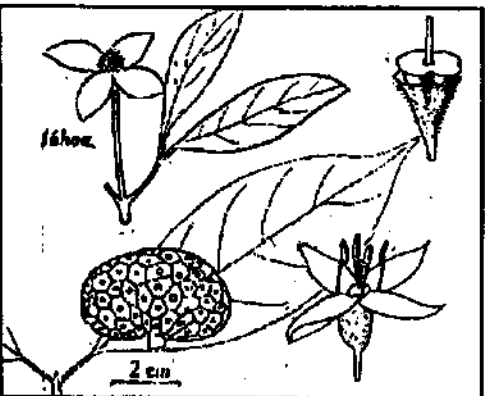

4410 - *Cornus gigantea* (Hand.-Maz.) Tard. Giác mộc to.

Đại mộc to; nhiều nhánh; nhánh không lông; vỏ tím tím. Lá mọc đối, phiến to, xoan rộng hay xoan, 10-13 x 6-7 cm, chót có đuôi, đáy nhọn, mỏng, không lông, khi khô có mùi hôi ê, ôliu nâu, gân-phụ 4 cặp, rất xéo; cuống 1,5 cm. Hoá đầu to 2 cm, ở chót nhánh, có lá hoa tròn tròn, đến 4 cm, vàng vàng; cánh hoa 4, cao 5 mm; ba phần 4; noãn sào hạ. Hạp quả tròn tròn, to 2 cm.

Rừng thưa, 700-1.500 m: Sapa.

- Tree; leaves glabrous; capitule; syncarp 2 cm across (*C. hongkongensis* var. *gigantea* Hand.-Maz.).

4411 - *Cornus hongkongensis* Hemsl. Giác mộc Hồng Kông.

Đại mộc cao 15 m, hay tiểu mộc; nhánh mau không lông. Lá có phiến thon, dài 7-12 cm, dài, trắng trắng ở mặt dưới, có lông nằm; không lá bé. Hoá đầu có 4 lá hoa to 3 cm, trắng; hoa lưỡng phái, 4-phần, cánh hoa trắng; noãn sào hạ. Quả hạch cứng kép, to 2,5 cm; nhân 5 mm.

Rừng 1.500-2.000 m: Haininh, Sapa, Bavi, Bạch má.

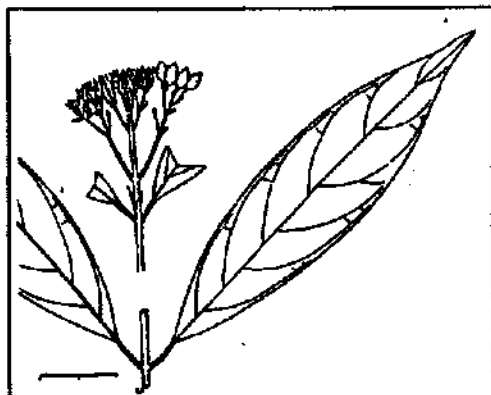
- Tree 15 high; leaves coriaceous, glabrous; bracts white; syncarp 2.5 cm diameter.

4412 - *Cornus oblonga* Wall.. Giác mộc tròn dài.

Đại mộc cao 10 m; nhánh non có lông nàm, tròn, màu không lông. Lá có phiến *tròn dài hẹp*, 10-12 x 2-2,5 cm, màu ôliu lúc khô, gân lõm mặt trên, bìa uốn xuống; cuống 1-2 cm. Phát hoa như tán phòng ở chót nhánh; hoa nhỏ, lưỡng phái; dài 4 răng; cánh hoa cao 4-5 mm; tiểu nhị 4, chỉ cao 1,5 mm, bao phấn 3,5 mm; đĩa mật; noãn sào hạ. Quả hạch cứng vào 6-7 x 3 mm, *đen đen*; nhân bần dục.

Sontây, Chu-yang-Sinh.

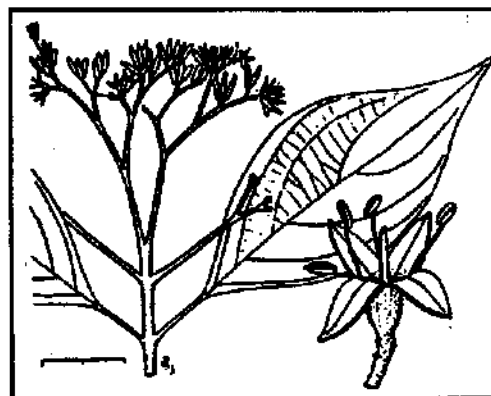
- Tree 10 m high; leaves coriaceous, glabrous; petals 5 mm long; drupes blackish, 6-7 mm long.

4413 - *Cornus oligophlebia* Merr.. Giác mộc ít gân.

Đại mộc cao 15 m; nhánh không lông. Lá mọc đối; phiến xoan thon hay thon, đáy nhọn, đầu có đuôi, 2 mặt một màu ôliu hay *đen đen*, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài 1,5 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn; hoa *trắng*; cọng 1,5 cm, có lông; đài hình chuông, có lông; cánh hoa 3 mm, nhọn; noãn sào hạ, không lông, có rãnh; tiểu nhị 4. Quả hạch cứng.

Sapa.

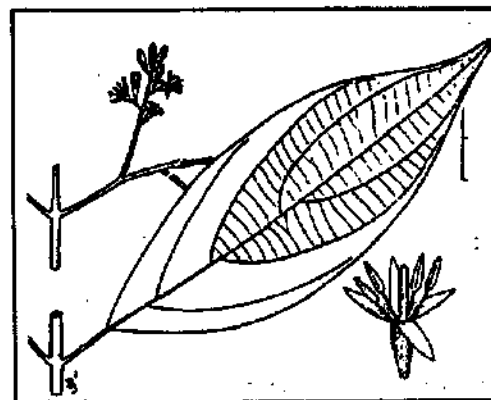
- Tree 15 m high; leaves coriaceous; flowers white, petals 3 mm long.

4414 - *Cornus oligophlebia* var. *impressinervis* Merr.. Giác mộc gân lõm.

Đại mộc trung; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến thon, to 10-12 x 4 cm, nhọn hai đầu, *mặt trên đen, gân lõm*, mặt dưới nâu đen, gân-phụ 3 cặp, xéo. Phát hoa cao 3-4 cm, rộng 6-8 cm; hoa hơi to hơn thứ trên, hoa đực có đài có lông; cánh hoa thon; tiểu nhị 4, chỉ có lông.

Sapa, 1.500 m.

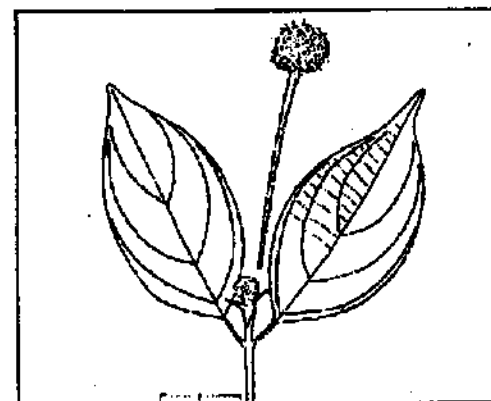
- Middle tree; nerves impressed on upper leaves; flowers a little bigger.

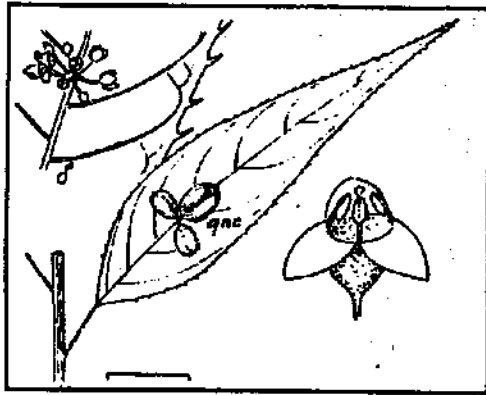
4415 - *Cornus tonkinensis* (Fang) Tardieu. Giác mộc Bắc bộ.

Lá có phiến xoan vào 7 x 3,5 cm, chót có mũi ngắn, đáy tà tròn, gân-phụ 3 cặp cong, dài, dai, lúc khô nâu mặt trên, nâu da mặt dưới; cuống dài vào 1 cm. Hoạ đầu ở chót nhánh, to 1,5-2 cm, trên cọng dài 8-10 cm.

Đèo Lô-quí-Hồ, Sapa; XI, 11.

- Leaves glabrous; capitules on 8-10 cm long peduncle (*Dendrobenthamia tonkinensis* Fang).

4416 - *Helwingia himalaica* Hook.f. & Thoms. ex Cl. Hahuyñh.

Tiểu mộc cao không đến 2 m; nhánh có cạnh, không lông. Lá mọc xen; phiến thon, to 12 x 3 cm, đầu thon nhọn, đáy tù, rộng nhất ở gần đáy, mỏng, bia có răng nhọn, gân-phụ 6-7 cặp; cuống mảnh, dài 1,5 cm, lạp như kim, 1-2 mm. Tán đơnphái, không cong, *gắn giữa phiến lá*; chụm; hoa có cọng ngắn, *lông dài 3*, cánhhoa vàng, liênmảnh; tiểuhụy 3-5; noãn sào hạ. Quả nhũ cứng xoan, cao 1 cm; nhân 1-3; hạt có phôi nhũ. $2n = 38$

Rừng thưa, 1.600 m: núi San-ta-Van, Lào cai.

- Unisexual epiphyllous sessile umbel; drupes 1 cm long; albumen.

OLACACEAE : họ Dương đầu

1a - cánhhoa dính nhau

1b - cánhhoa rời

2a - số tiểuhụy và tiểuhụy lép bằng hai số cánhhoa

3a - tiểuhụy 3, tiểuhụy lép 5-6; dài đồngtrường

3b - tiểuhụy 8-10

2b - số tiểuhụy bằng số cánhhoa

3a - dây leo, có vôi

3b - cây đứng

4a - dài phát triển bao vòng trái

4b - dài không phát triển ở trái

Schoepfia

Olax

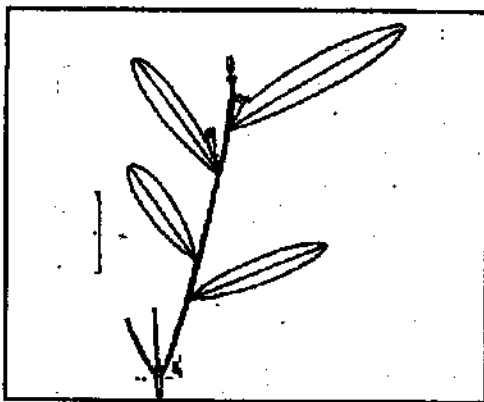
Ximonia

Erythralium

Harmandia

Anacolosa

Olacoideae

4417 - *Olax nana* Wall. ex Benth.. Dương đầu lùn.

Tiểu mộc nhỏ; gốc mang vài thân cao đến 50 cm, không lông. Lá có phiến *tròn dài hẹp*, to 3 x 1-1,5 cm, không lông, lúc khô thường dẹt mặt trên, gân-phụ 2-3 cặp; cuống dài 1,5 mm. Hoa ở nách lá; cọng 5-8 mm; dài nhỏ, 3 thùy; cánhhoa 3; tiểuhụy 3, trước cánhhoa, tiểuhụy lép 3, chẻ ba. Trái tròn, to 5-6 mm.

N ?

- Shrub 50 cm high; leaves narrow lanceolate; flowers axillary; fruits 5-6 mm across.

4418 - *Olax imbricata* Roxb.. Dương đầu kết lợp.

Tiểu mộc *trườn*, dài 3-8 m; nhánh non không lông. Lá có phiến *bầu dục tròn dài*, dài 7-10 cm, không lông, dai; cuống 6-8 mm. Chùm 1-2, ngắn hơn cuống lá; hoa *trắng*, dài 1 cm; cánhhoa 3, chẻ hai; tiểuhụy thụ 3, lép 6; noãn sào không lông. Trái bị *dài đồngtrường bao* gần tròn hay tròn, tròn hay xoan, cao 8-10 mm; hạt 1.

Thùathiên, Đà Nẵng, 600 m; II-III, 3.

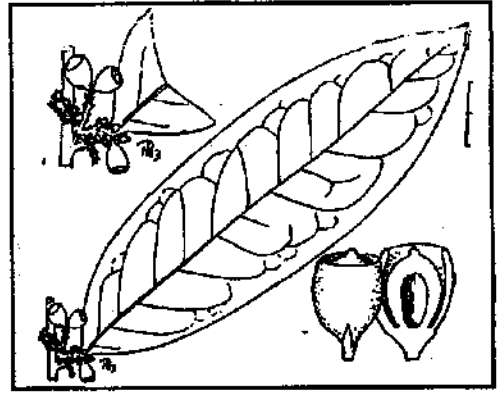
- Scandent; leaves glabrous; flowers white; staminodes 6; fruits on accrescent calyx.

4419 - *Olax scandens* Roxb.. Dương đầu leo, Maotrật.

Tiểu mộc *trườn*; nhánh non xanh, không lông. Lá mọc xen; phiến xoan bầu dục thon, đến 14 x 4,5 cm, xanh tươi, dai, không lông, gân-phụ 6-8 cặp. Chùm kép như chùm ở nách lá; *hoa trắng, thơm*; đài xanh, rất thấp; cánh hoa 3, chẻ hai, mang 1 tiểu hụy và 2 tiểu hụy lép chẻ hai. Quả 1 cm; đài đồng trường *mập vàng*; hạt 1.

Công tum, Biênhòa, Lục tinh; XII-III.

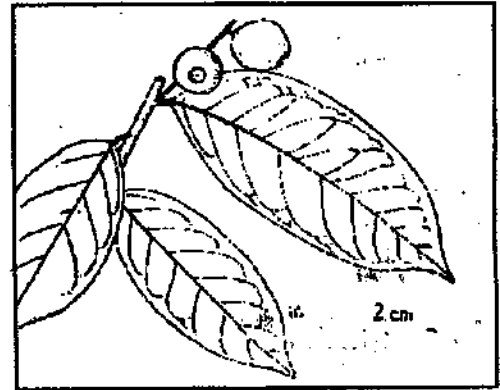
- Scandent; leaves glabrous; racemes shorter than petioles; accrescent calyx yellow.

4420 - *Olax wightiana* Roxb.. Dương đầu Wight.

Loại rất giống *O. imbricata*, khác ở chỗ phá hoa dài hơn cuống lá (*dài 3-6 cm*), thưa hơn, cọng hoa dài đến 7 mm (thay vì 2-2,5 mm), lá dài và cánh hoa có lông ở lưng, trái tròn dài, to 10-25 x 9-10 mm. Lá mỏng, hơi láng, gân mảnh, chót nhọn.

Công tum, Nhatrang; II-III, 3.

- Scandent; leaves oblong glabrous; racemes 3-6 cm; fruits 1-2.5 cm long.

4421 - *Harmandia mekongensis* Pierre. Taibèo.

Đại mộc *cao 20 m*; nhánh non chữ chi, không lông. Lá có phiến thon, dày, không lông, gân-phụ 5-8 cặp. Tán phòng *cao 2 cm*, mang 8 hoa nhỏ, đực và cái riêng; đài hình chén; cánh hoa 4-5, *cao 2 mm*; tiểu hụy 4-5, chỉ dính nhau thành ống ngắn; noãn sào 1 buồng, 2-noãn ngang. Quả *hình cầu đen, láng, có đài đồng trường bao lấy như vành nón, dẹt*.

Bà nà (Đàn ăng), Ngọc linh. Gỗ trắng, không bền.

- Tree 20 m high; leaves glabrous; flowers unisexual; calyx accrescent.

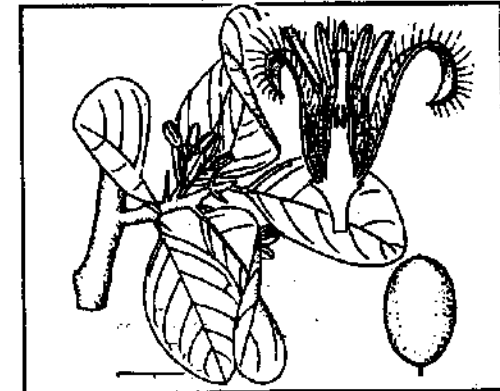
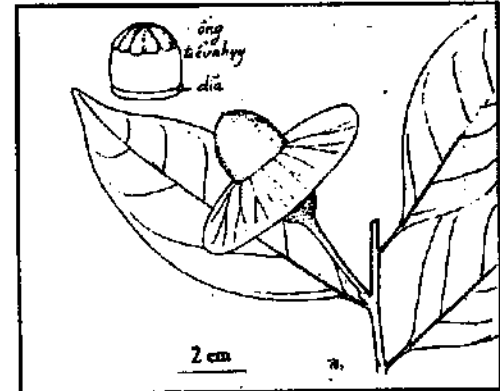
Dysolacoidae:

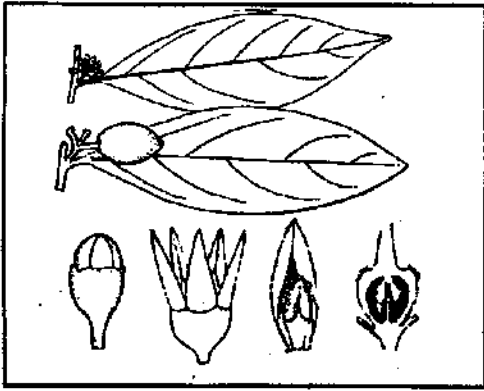
4422 - *Ximenia americana* Willd.. Táo Phú quốc; Yellow Plum.

Tiểu mộc leo 3-4 m, *có thể ký sinh rễ* hay không; vỏ xám, nhánh có gai. Lá có phiến xoan xoan-ngược, to 4-5 x 2,5-3 cm, không lông, gân-phụ 3-5 cặp. Tán phòng ít hoa; *hoa thơm Lài*; lá dài 4, nhỏ; cánh hoa 4 dài 9 mm, có 2 hàng lông phún ở mặt trong; tiểu hụy 8; noãn sào trên thu đài *cao, 4 buồng*. Quả tròn hay xoan, *vàng cam*, dài 3 cm; hạt 1, có phôi nhũ.

Duyên hải Phú quốc; I (hình một phần theo Pierre). Trái ăn ngon, có khi gây xổ; hạt cho dầu chứa nhiều acid ximenic.

- Scandent 3-4 m high; petals 9 mm; stamens 8; berries yellow, 3 cm long.

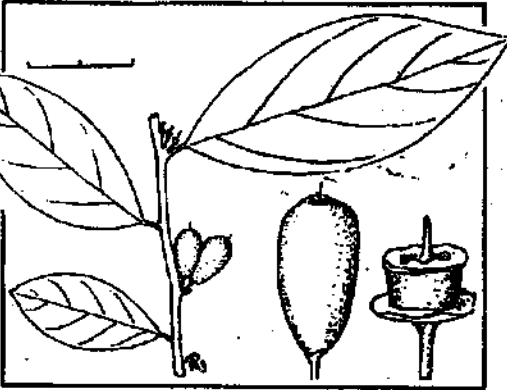

4423 - *Anacolosa clarkii* Pierre. Cà môn.

Tiểu mộc cao 5 m; nhánh ngang, không lông. Lá có phiến xoan thon, dài 10-12 cm, nhu da, không lông, gân-phụ 6-9 cặp; cuống ngắn. Tânphòng rất ngắn; hoa nhỏ, trắng, cọng có lông; đài có 6 răng; cánhhoa 6, dài 3 mm; tiểuhụy 6; đĩa mật; noãn sào 1 buồng, 2-3 noãn treo. Trái xoan, to 2,5 x 1,5 cm, đầu có theo đĩa mật, vàng tươi; hạt 1, treo, to 2 x 1 cm.

Bách mã, Công tum, Phanrang; IV, 4.

- Treelet 5 m high; leaves coriaceous, glabrous; flowers white; petals 3 mm; fruits yellow, 1-seeded.

4424 - *Anacolosa griffithii* Masters. Xun Griffith.

Đại mộc cao 1-8 m; nhánh non đẹp, không lông. Lá có phiến xoan thon, vào 4 x 2,5 cm, dai, không lông, gân-phụ 3-4 cặp, lúc khô denden mặt trên; cuống 3-4 mm. Tânphòng ngắn, 7-10 hoa; cọng 4 mm; hoa nhỏ; cánhhoa 6, dính nhau ở đáy; tiểuhụy 6; noãn sào 1 buồng 2-noãn treo. Trái tròn, to 1 cm; hạt tròn, to 6 mm.

Phước quốc; II.

- Tree 1-8 m tall; branches glabrous; petals 6; fruits globulous 1 cm across.

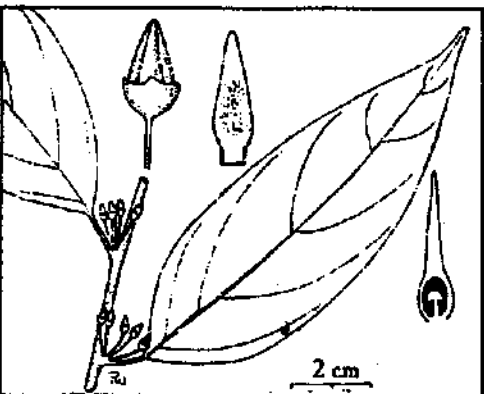

4425 - *Anacolosa moiorum* Gagn.. Xun Thượng.

Đại mộc nhỏ, thân to 8 cm, nhánh không lông. Lá có phiến thon, to đến 20 x 6 cm, đầu tù, đáy hơi bất xứng, gân-phụ 6 cặp, gắn xéo, mỏng, dai, không lông, mặt trên denden, mặt dưới nâu lợt; cuống 0,7 cm. Chùm như tán, cao 0,7 cm; láhoa nhỏ; cọng 4-5 mm; đài 1 mm, 6 răng có lông mịn; cánhhoa 6, cao 3 mm, có lông ở trên và phía trong; tiểuhụy 6, gắn trước cánhhoa, chỉ đẹp, ba phần có lông ở mặt ngoài trên; noãn sào không lông, 2-buồng.

Công tum; IV.

- Small tree; leaves glabrous; petals hairy inside; ovary 2-locular.

4426 - *Anacolosa poilanei* Gagn.. Xun, Xinh.

Đại mộc cao 15 m, to 20 cm ở gốc; nhánh không lông. Lá có phiến thon, to 11 x 4 cm, cứng, không lông, lúc khô nâu đỏ, gân-phụ 4 cặp. Tânphòng 6-8 hoa; cọng 1 cm, không lông; hoa trắng; đài 6 răng; cánhhoa 6, có lông mặt trong; tiểuhụy 6; noãn 2-3.

Phước khánh, 1.500 m; VI.

- Tree 15 m tall; leaves glabrous; pedicels 1 cm long; flowers white.

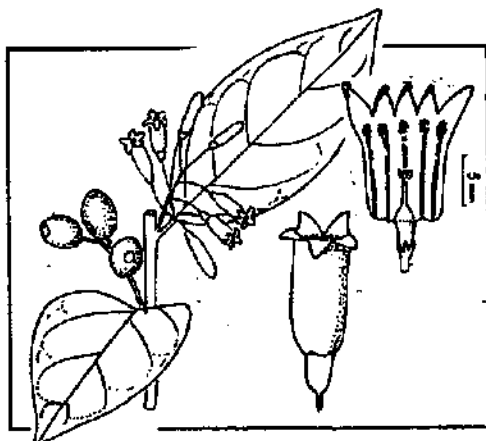
Schoepfioideae:

4427 - *Schoepfia fragrans* Wall.. Sôphi.

Đại mộc đến 10 m; nhánh mảnh, nâu đen rồi xám. Lá có phiến không lông, đầu nhọn hay tù, gân-phụ 4-6 cặp; cuống 4-7 mm. Chùm mảnh; hoa vàng rất thơm; đài hình đĩa; cánh hoa 5, dính nhau; tiểu nhị 5, dính vào vành, bao phấn có lông; đĩa mật to; noãn sào trung thu, 3-buồng, 3 noãn. Quả xoan, cao đến 2 cm; hạt 1, có phôi nhũ.

Rừng 1.200-1.800 m: Fan-si-pan, vùng Đalat; XII, 8-12.

- Tree up to 10 m tall; leaves glabrous; flowers yellow, fragrant; berries 2 cm long, 1-seeded (*S. miersii* Pierre; *S. acuminata* Wall.).

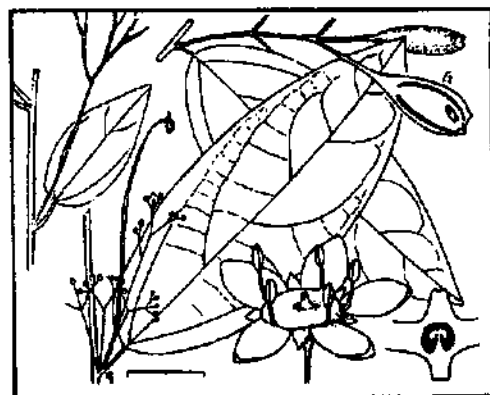

4428 - *Erythralium scandens* Bl. Hồng trúc.

Tiểu mộc trườn; nhánh yếu, thông; vỏ xanh xanh. Lá có phiến bầu dục tròn dài, đáy tù tròn, một cặp gân từ gân đáy, mặt dưới mẫm mướt; cuống phủ ở hai đầu. Tân phòng thưa; hoa nhỏ, lưỡng phái; cánh hoa 5, có ria lông; đĩa mật to, tròn hay hơi 5 cạnh; noãn sào hạ. Quả hình xali, vàng hay đỏ, dài vào 2 cm; hạt 1.

Rừng N.

- Scandent; leaves glaucous beneath; berries yellow or red, 1-seeded.

OPILIACEAE : họ Lâu vĩ

1a - nướm trên vòi nhụy ngắn

2a - chùm mang gié có lá hoa kết lợp; hoa có cọng; hạt 1; phôi nhũ đầu

3b - tiểu nhị gắn ở đáy hoa

3b - tiểu nhị gắn trên hạ hoa

2b - gié; hoa không cọng

1b - nướm không vòi; đĩa mật do phần mập

2a - phát hoa như gié; nướm không khác noãn sào

2b - chùm-tútán; nướm rời noãn sào

Urobotrya
Lepionurus
Cansjera

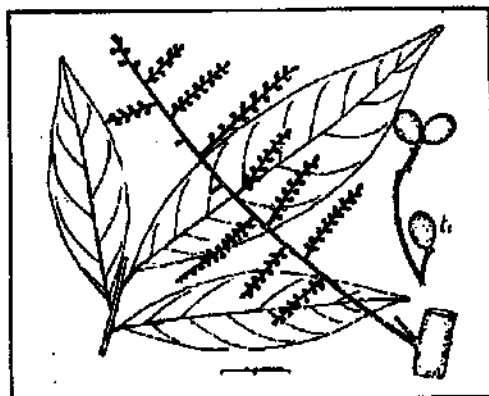
Opilia
Meliantha

4429 - *Champereia manillana* (Bl.) Merr.. Sámbe Maní.

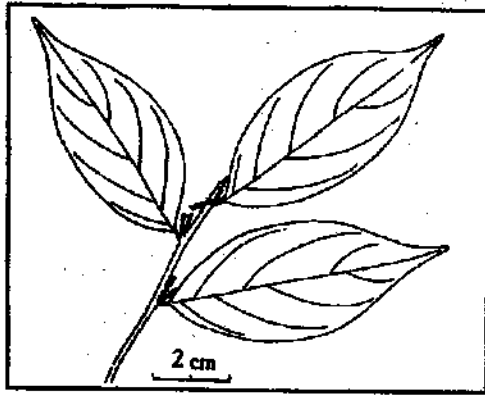
Đại mộc nhỏ, cao 4-8(20) m; thân to 5-12 cm. Lá có phiến xoan tròn dài, 6-18 x 2-8 cm, không lông, đầu nhọn, đáy tù, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 3-5 mm. Chùm-tútán thưa, dài đến 20 cm; hoa lưỡng phái và cái, vàng; tai 1,5 mm; tiểu nhị 5; hoa cái xanh, có tiểu nhị lép; nướm không vòi. Quả hạch cứng cam-đỏ, dài 10-12 mm.

Rừng hồ, đến 700 m; Bắc: đường Vinh yên đi núi Tân. Lá non ăn được; trị poulting, loét.

- Tree 4-8 (20) m tall; leaves glabrous; flowers yellow or green; drupes orange (*Cansjera manillana* Bl.).

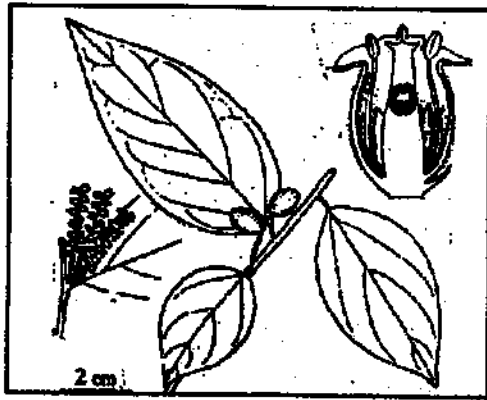

4430 - *Opilia amentacea* Roxb.. O-bì.

Bụi hay tiểumộc đứng; nhánh non chũ chi, mau không lông. Lá có phiến xoan bầu dục, đầu nhọn có mũi dài, đáy hơi bấtxúng, bia nguyên, gân-phụ 3-4 cặp, xéo, không lông, lúc khô vàngvàng; cuống 3-4 mm. *Gié ngắn*, 1-2 ở nách lá, mảnh, dài 1(4) cm; hoa 2 mm; dài hình đĩa; cánhhoa 5, dính ở 1/3 dưới; tiểuhụy 5, tудо; tuyến mật 5, xen kẽ với tiểuhụy; noãnào hình trụ, 1-buồng 1-noãn. Trái 1 cm, tròntròn; hạt 1, có phôi nhũ.

Từ Quảngtrị qua Bàna, đến Châuđốc, Cơnson; XII. An trungquábi.

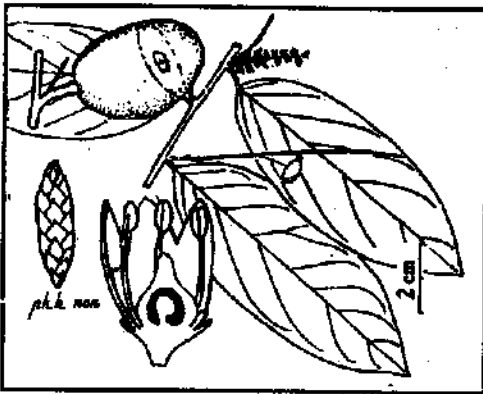
- Shrub; leaves glabrous; short racemes; stigma sessile; fruits 1 cm across (*O. thorellii* Gagn.).

4431 - *Cansjera rheedii* Gmel.. Sơncam.

Bụi leo; thân to 2 cm, có gai ở đáy; nhánh non yếu, có lông mịn. Lá songdình; phiến xoan, dài 8-10 cm, mỏng, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 5-6 cặp. *Gié* 1-2, cao 1,5 cm, có lông; hoa 10-20, lưỡngphái, không cọng, cao 4 mm; cánhhoa 4, dính nhau tròn; tiểuhụy 4; noãnào 1 buồng, 3 noãn đứng. Quảnhân cứng; hạt 1.

Thườathiên, Côngtum; X-I, 1.

- Scandent; stem to 2 cm diameter; flowers sessile, gamopetalous; drupes 1-seeded.

4432 - *Urobotrya latisquama* (Gagn.) Hiepko. Lân ví vảy-rộng. *Daimộc*; nhánh non không lông. Lá có phiến tròn dài, dài 8-13 cm, dai, không lông, gân-phụ 7-9 cặp, mảnh; cuống 7-9 mm. *Gié* có vảy rộng 7-8 mm kếtlớp lúc non, dài ra khi vảy rụng đến 9 cm; hoa cao 3 mm; phiến rời nhau; tiểuhụy 4; đĩa mật 4 phần; noãn 1, đứng. Trái xoan, to 13 x 7 mm, màu vàng nâu, 1-hạt.

Vùng núi cao: Tuyênquang, Vinhphú, Bavi, Quảngtrị, Phúkhánh..; I-IX, 3-9.

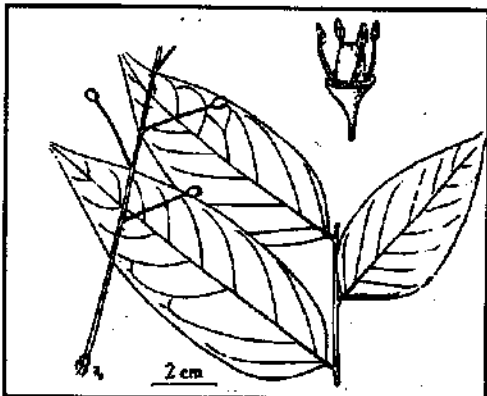
- Tree; leaves glabrous; inflorescence with imbricate bracts; fruits orange 1-seeded (*Lepionurus latisquamus* Gagn., *L. oxylepis* Gagn., *L. macrostachyus* Gagn.).

4433 - *Urobotrya longipes* (Gagn.) Hiepko. Lân ví chân-dài.

Tiểuumộc cao 3 m; thân to 2 cm; nhánh xanh, không lông. Lá có phiến tròn dài thon, vào 12 x 4cm, mỏng, không lông, gân-phụ 7-8 cặp; cuống ngắn. Chùm dài 7-8 cm, lúc non có vảy cao 8 mm kếtlớp; hoa 4-phần, thưa, cọng 1,5 cm; phiếnhoa rời nhau; noãnào không phânbiệt với nuốm. Trái tròn (non).

Quảngtrị; 5.

- Shrub 3 m tall; leaves glabrous, thin; racemes 7-8 cm long; stigma sessile (*Lepionurus longipes* Gagn.).

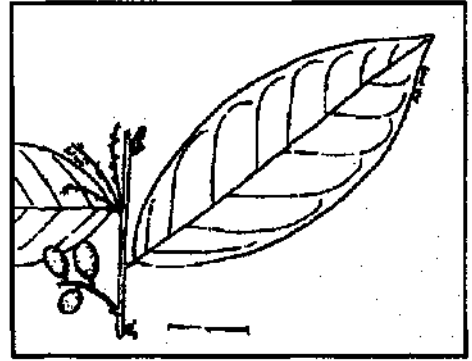

4434 - *Urobotrya siamensis* Hiepko. Lánvĩ Xiêm.

Tiểu mộc. Lá có phiến bầu dục, vào 10 x 4 cm, tà 2 đầu, dày dầy, không lông, gân-phụ 8 cặp; cuống 4-6 mm. Chùm mảnh, 2-3 ở nách lá, lúc non có vảy kết lợp che, dài 1,5-2 cm; hoa 2-3 ở nách lá hoa nhỏ; phiến hoa nhỏ, rời nhau; tiểu nhụy dài hơn phiến hoa; đĩa mật; nuốm không vôi. Trái xoan, cao 8-10 mm; hạt 1.

Quảng Nam Đà Nẵng, Khánh Hòa, Ninh Thuận, Lâm Đồng.

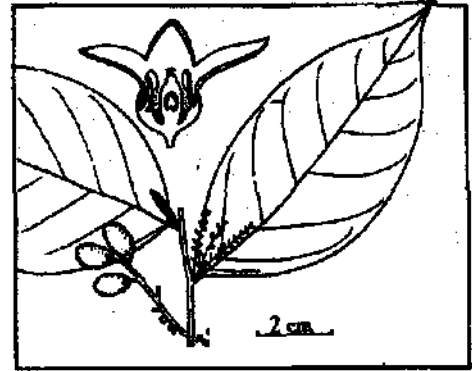
- Shrub; leaves glabrous; short axillary racemes 2-3; fruits 8-10 mm long.

4435 - *Lepionurus silvestris* BL. Lánvĩ rừng.

Tiểu mộc cao 1 m; nhánh xanh, không lông. Lá *dadang*, tròn dài bầu dục, dài 6-20 cm, hơi dày, dòn, gân-phụ 7-10 cặp; cuống 3-4 mm. Gié lúc đầu 1 cm, vôi vảy kết lợp, sau dài ra 4-5 cm; vảy rộng 3-5 mm; hoa có đài nhỏ; cánh hoa 4-5, dính nhau; tiểu nhụy 4-5; đĩa mật 4-5 thùy; noãn sào không phân biệt với nuốm, 1-buồng 1-noãn đứng. Trái tròn hay xoan, cao 9-14 mm, đỏ; hạt 1.

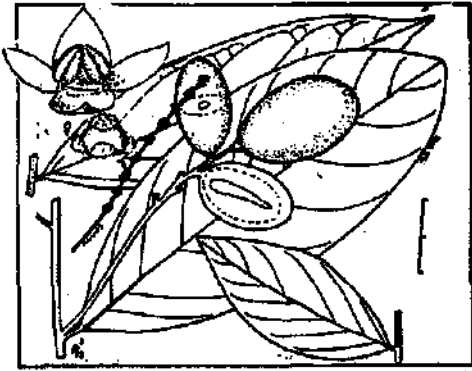
Hải Vân, Nhatrang, Phanrang; IV, 4.

- Shrub 1 m tall; leaves polymorphous; racemes 1 cm then 4-5 cm long; fruits red, 9-14 mm long.

4436 - *Melientha suavis* Pierre.

Đại mộc 4-14 m, không lông. Lá có phiến *dadang*, thon đến bầu dục hay xoan, nhỏ đến to, đặc sắc là khi khô mặt trên như có cát mịn, dày. Phát hoa ở nách lá, do chùm mang chụm; hoa nhỏ, thơm, tạp phái, 4-5-phần; dài rất nhỏ; cánh hoa 4-5; tiểu nhụy 4-5, ngắn hơn cánh hoa; đĩa mật; ở hoa lưỡng phái, noãn sào 1-buồng 1-noãn đứng. Quả nhân cứng to bằng trái Cà na, đỏ bầm, chua chua, ngon; nhân 1 hơi thon. Từ Hoàng Liên Sơn đến Đà Lạt (Prenn), núi Dinh; IV, 5-11. Lá ăn ngon như mì; hạt rang, ăn như Đậu phộng.

- Tree 4-8 m tall; leaves polymorphous; spikes bearing glomerules; flowers heteroicous; fruits 2-3,5 cm long.

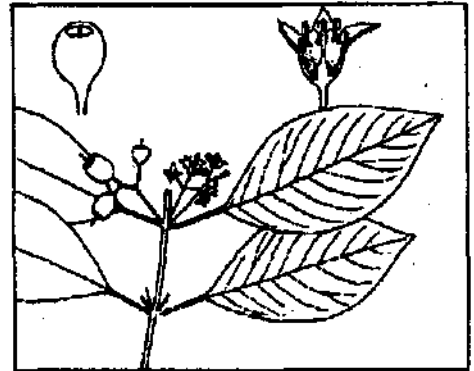
SANTALACEAE : họ Bạch đàn.

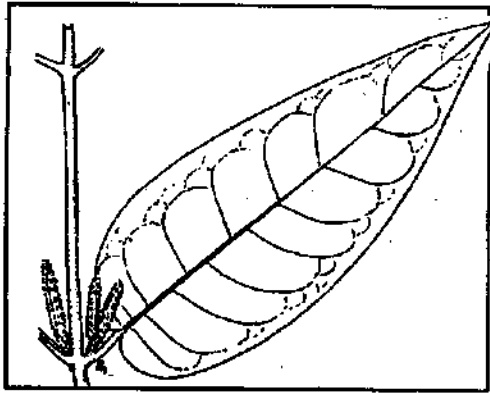
4437 - *Santalum album* L. Bạch đàn; Sandalwood; Santal.

Đại mộc cao 10 m; nhánh mọc đối. Lá có phiến xoan, to vào 5 x 3 cm, không lông, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 1-1,3 cm. Chùm ngắn, ít hoa, 1-2 ở nách lá; hoa màu *điều* cánh hoa 4, dính nhau thành ống ngắn; tiểu nhụy 4, xen với 4 tuyến hình vảy; noãn sào tụ ở 2/3 trên. Trái xoan to vào 1 cm, có sẹo bao hoa còn lại.

Nghê Tinh, Thanh Hóa. Gỗ vàng nâu, mùi thơm hồng, dùng cho dầu thơm, phát汗, long đờm, đái khó, lợi tiểu, trị lậu, đau bụng, lá-lách to, kiết, (gỗ 30-40 tuổi mới cho tinh dầu tốt). Hạt làm lạc thai. Dénen sự phát triển của côn trùng.

- Small tree; leaves glabrous; flowers 4-merous; fruits ovoid, 1 cm long.

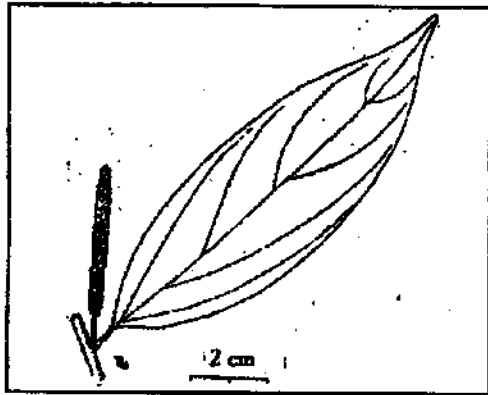

4438 - *Scleropyrum wallichianum* (W. & A.) Arn.
Cuong lê Wallich.

Dại mộc; nhánh tròn, *thường có gai*, không lông, lông dài. Lá có phiến xoan thon, đến 15 x 7 cm, đầu thon, đáy hình tim, dày, gân-phụ 6-10 cặp, rất rõ và lồi mặt trên, ít rõ ở mặt dưới; cuống 1-1,3 cm. Gié dưới mèo 1-2 ở nách lá và ngọn; nụ có lông sét mịn; hoa đực và lưỡngphái; bao hoa 5 tai; đĩa mật; noãn sào hạ, noãn 3, treo. Quả hạch cứng hình xấp xỉ dài 35 mm.

Công tum, Phú quốc; XI.

- Tree; branches often prickly; flowers ferruginous pubescent; drupes 35 mm long (*Sphaerocarya wallichiana* W. & A.).

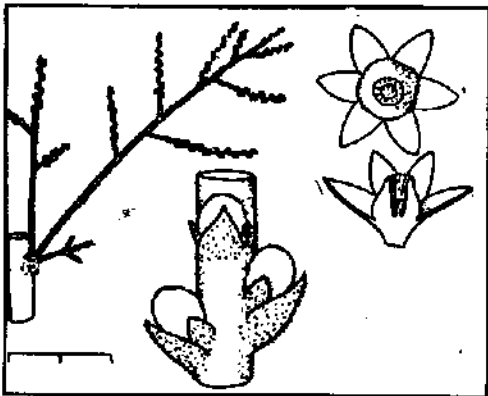

4439 - *Scleropyrum wallichianum* var. *mekongensis* (Gagn.) H. Lec.. Gao sấm.

Dại mộc; nhánh tròn, *không gai*. Lá có phiến dài, không lông, *đáy hẹp*, đầu có mũi hay tà, ổi u tái lúc khô; cuống 6-9 mm. Gié thông, 5-6 cm; hoa lưỡngphái; lá đài 5, có lông mặt ngoài; tiểu nhụy 5; noãn sào hạ 1-buồng, nuốm 3-5 thùy. Quả hạch cứng dài 3-3,5 cm; hạt tròn.

Vùng Đà Lạt; thác Gougah; II.

- Tree; branches inerm; leaves coriaceous, base obtuse (*P. mekongensis* Gagn.).

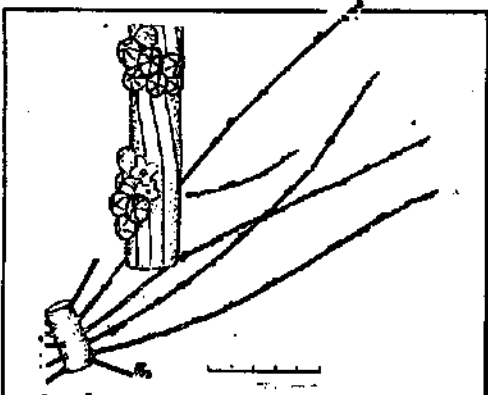

4440 - *Phacellaria compressa* Benth.. Lục đóa đẹp.

Bụi ký sinh, cao vào 15 cm, *không lá*; thân to đến 4 mm, *trên một u* to 2-4 mm, nhánh tròn rời *đẹp*, có lông mịn sát sét, xanh xanh. Gié kép; nhánh 2-3 cm; hoa không cọng, ở nách 1 lá hoa (*cao 1 mm*) và 2 tiểu nhụy có lông sét và tiết. Trái 5-6 buồng ở phần trên, 1 buồng ở phần dưới.

Vùng Đà Lạt, núi Langbian.

- Parasite aphyllous; spikes ramified, with ferruginous and glandulous hairs.

4441 - *Phacellaria gracilis* Danser. Lục đóa mảnh.

Bụi ký sinh cao 30 cm, *không lá*; thân mảnh, to 1-2 mm, ít nhánh, nhánh gần nhau, không lông. Hoa nhóm gần nhau; nụ 1 mm, không cọng, có tổng bao (lá hoa cao 0,6 mm); lá đài có lông. Trái 4-5 buồng ở phần trên, 1 buồng ở phần dưới.

Siêu ký sinh trên Loranthus. Đèo Ailao, 500 m; III.

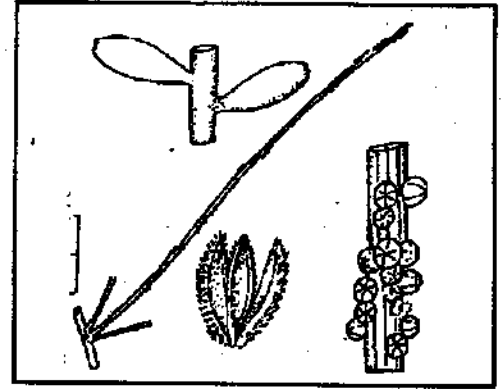
- Hyperparasite on Loranthus; bracts 0.6 mm high; sepals pubescent.

4442 - *Phacellaria tonkinensis* H. Lec.. Lượcđóa Bắchộ.

Bụi ký sinh không lá, cao 10-15 cm; thân có rãnh, to 1,5-2 mm, lúc non có lông thưa, mau không lông. Hoa thành chuỗi dàiđài, không cọng; nụ có 3 cánh tà, to 1 mm; láhoa nhỏ, 0,5 mm; láđài có lông vàng; cánhhoa 6, không lông, màu trắng đơ. Trái xoanxoan, cao 3 mm; mảnh 6, có lông the vàngvàng; buồng 4-6 ở phần trên, 1 ở phần dưới.

Siêu ký sinh trên *Loranthus*: Bavi.

- Hyperparasite on *Loranthus*; flowers without involucre.

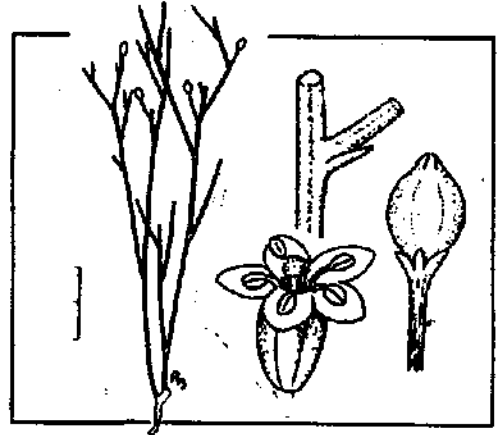

4443 - *Thesium psilotoides* Hance. Giálóatùng.

Bụi ký sinh rễ, cao đến 25 cm; gốc ngắn, thân chụm, có cánh tròn, xanh, không lông. Lá teo thành vẩy dài 1,5 mm. Hoa có cọng dài, có 1 láhoa và 4 tiềnđiệp; bao hoa dính vào noãnào; tiểuhụy 5; noãnào 1-buồng. Trái xoan, cao 2 mm, có láđài còn lại ở chót, và tổngbao ở đáy; hạt 1, có phôi nhũ.

Dựa biển: Phú quốc.

- Parasite on root; leaves reduced to scales; flowers pedicellate.

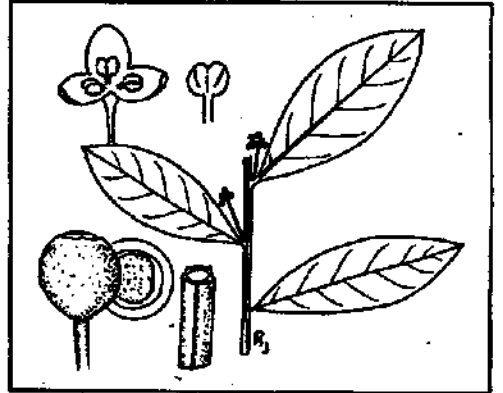

4444 - *Osyris lanceolata* Hochst & Steud.. Ósi.

Tiểumộc cao 1 m; nhánh có cánh, không lông. Lá có phiến nhỏ, 3 x 1,2 cm, không lông, thon, nhọn 2 đầu, gân-phụ 5-10 cặp; cuống 2-3 mm, có ngắn ở đáy, không labe. Tán ít hoa trên cọng 1,2 cm; cọng hoa 1-2 mm; hoa nhỏ; láđài 3; tiểuhụy 3; hoa cái có noãnào hạ. Trái tròn, to cỡ 5 mm; quả bì cứng; hạt 1.

Vùng núi cao: Chu-yang-Sinh.

- Shrub 1 m high; flowers trimerous; ovary inferior.

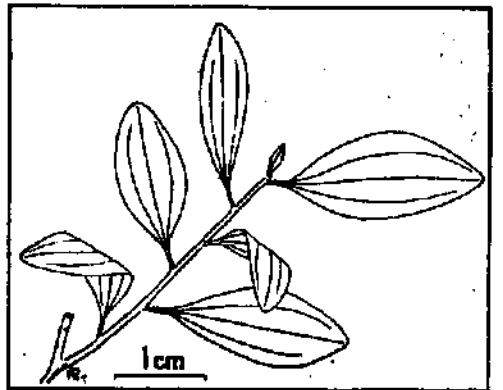

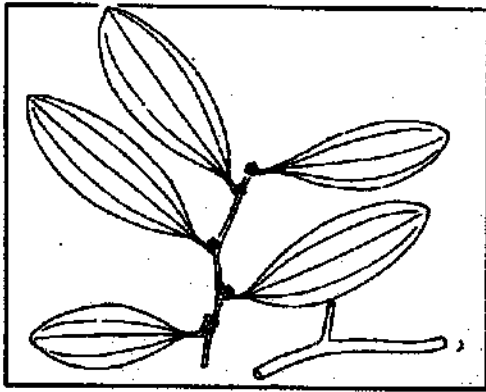
4445 - *Dendrotrophe buxifolia* (Bl.) Miq.. Thượngmộc lá-bui.

Bán ký sinh; nhánh mảnh, tròn, không lông, xanh. Lá nhỏ, xoan, vào 2 x 1 cm, tà 2 đầu, dày, không lông, gân chánh 3. Hoa nhỏ, 1-2 ở chót nhánh, lưỡngphái; bao hoa 5 thùy; tiểuhụy 5; noãnào hạ, 1-buồng, đínhphôi trung tâm. Trái tròn, nhỏ, có 5 rãnh, có baohoa còn lại; hạt có phôi nhũ.

Thủ đút, Phú quốc.

- Hemiparasite; leaves coriaceous, 2 cm long; flowers 1-2, terminal; fruit sessile, globulous (*Henslowia buxifolia* Bl.).

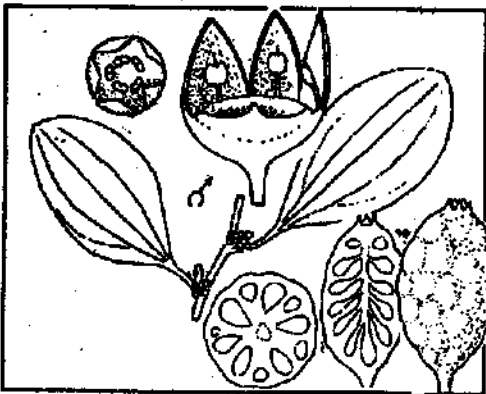

4446 - *Dendrotrophe frutescens* (Benth.) Danser.
Thuợngmộc bụi.

Bụi *bánkýsinh*; thân không lông, nâu denden. Lá có phiến bầu dục hay thon, 4-6 x 2 cm, đầu tù tròn, đáy tù, dày, không lông, gân chánh 3; cuống 4-6 mm. Chụm ở nách lá; hoa không cọng, *đơnphái*, *đồngchủ*; bao hoa 5 thùy; đĩa mật; tiểunhụy 5. Trái xoan, dài 12-15 mm, *đỏ*.

Trắng có đạimộc: Tháinguyên, Langbian; XII.

- Hemiparasite; flowers monocious; fruit red (*Henslowia frutescens* Benth.).

4447 - *Dendrotrophe umbellata* (Bl.) Miq.
Thuợngmộc tán.

Bụi *bánkýsinh*; nhánh tròn, xanh, không lông. Lá có phiến xoan ngược, vào 6 x 3,5 cm, đầu tròn, đáy tù nhọn, tùtù hẹp trên cuống, dày, không lông, gân chánh 3; cuống 1-1,5 cm. Chụm ở nách lá, *biệtchủ*; nụ tròn nhỏ; bao hoa 5 thùy; đĩa mật; tiểunhụy 5, chungđôi thành mũi; hoa cái có tiểunhụy lép, noãn sào hạ. Trái xoan, dài 10-15 mm; hột 1.

Rừng vào 600-1.500 m: Đờngnai, Sờngbé.

- Hemiparasite; dioecious; fruits ovoid, 15 mm long (*Viscum umbellatum* Bl.).

LORANTHACEAE : họ Chùmgi

1a - cây không lá

2a - lông của một nhánh dẹp trong một phẳng; hoa 3-phân, có lông bao quanh

Korthalsella

2b - lông của một nhánh dẹp theo 2 phẳng thẳng góc nhau; hoa 4-phân, có láhoa

Viscum

1b - cây có lá

2a - hoa đơnphái, không dài hơn 4 mm

3a - tai hoa giống như cánhhoa, trắng hay vàng, cao 2,5-4 mm; biệtchủ

4a - gié

Hyphear

4b - hoadầu không tổngbao

Barathranthus

3b - tai hao xanh hay vàng; đồngchủ

4a - gié mang từng chụm 3 hoa; hoa 3-phân

Ginalloa

4b - không là gié; hoa 4-phân

Viscum

2b - hoa lưỡngphái, dài hơn 3 mm

3a - hoa cánh rời

Helixanthera

3b - cánhhoa dính thành ống

4a - hoa 6-phân, mỗi hoa có 2-3 láhoa

5a - láhoa ngắn, không bao lấy đài

Macrosolen

5b - láhoa dài, bao lấy đài và phần dưới cánhhoa

Elytranthe

4b - hoa 4-5-phân, mỗi hoa có 1 láhoa

5a - hoa hầu hết 5-phân, đều

Dendrophloe

5b - hoa 4-phân, lưỡngtrác

6a - chùm, noãn sào và trái tùtù hẹp ở đáy

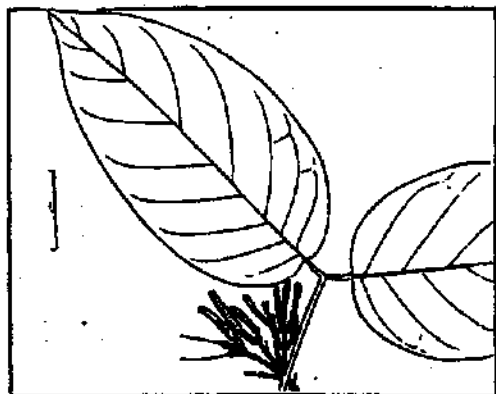
Scurrula

4448 - *Loranthus cordifolia* Wall.. Chùm-gôi lá-hình-tim.

Tiểu mộc bán ký sinh; nhánh xám đen, lúc non có lông sét. Lá có phiến bầu dục, đến 9 x 5 cm, đáy hơi hình tim, chót tằm, mặt trên không lông, mặt dưới đầy lông màu sét; cuống 8 mm, có lông sét. Phát hoa ở nách lá rụng, nhiều nhánh cao 2-3 cm, đầy lông sét; hoa dài 1,5 cm, chẻ đến 1/3-1/2 thành 5 tai.

Quảng Ninh.

- Leaves cordate; inflorescence ferruginous tomentose; flowers 1.5 cm long.

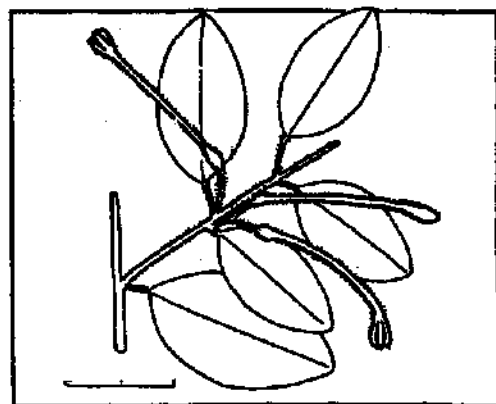

4449 - *Loranthus tienyenensis* Li. Chùm-gôi Tiên Yên.

Bụi ký sinh, cao đến 40 cm; nhánh tròn lúc non có lông sát đỏ. Lá có phiến bầu dục trung, vào 3 x 2 cm, hai đầu tằm, lúc non có lông dày sét, màu không lông, dai, nâu đậm, gân-phụ không rõ; cuống 6-8 mm, có lông sét. Phát hoa 1-2 hoa, có lông dày màu sét hình sao nhiều tầng; hoa dài 3 cm, tai 4-5 mm.

Tiên Yên.

- Ferruginous pubescence; leaves elliptic; perianth 3 cm long.

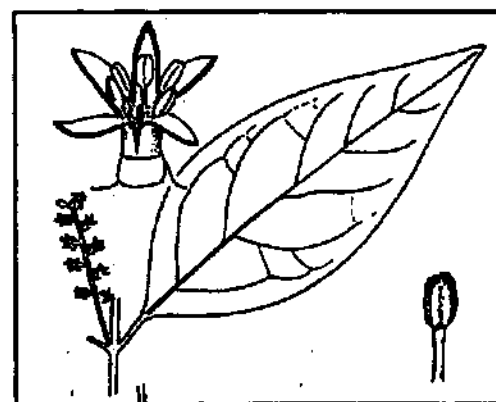

4450 - *Hyphear delavayi* (van Tiegh.) Dans. Chùm-gôi Delavay

Bán ký sinh nhiều nhánh, không lông. Lá có phiến xoan thon, 10 x 3 cm, chót nhọn, đáy tằm, nhu da, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1-2 cm. Gié 1-3 ở nách, dài 1-3 cm; hoa cái có đài cao 1 mm, vành 3 mm, 5 tai, tiểu hụy lép; hoa đực có 5 tiểu hụy, bao phấn 1 mm.

Núi cao : Lào cai, Đà Lạt.

- Hemiparasite glabrous; spike; flowers short, unisexual (*Loranthus delavayi* van Tiegh.) Dans.).

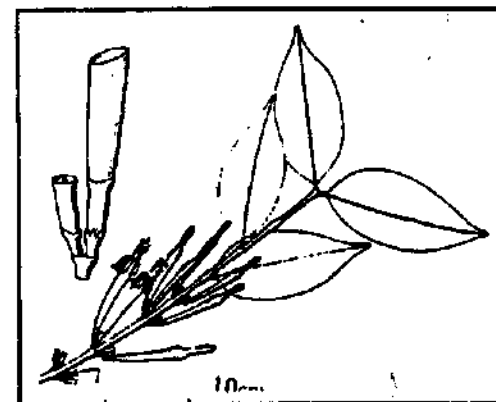

4451 - *Macrosolen annamicus* Dans.. Đai cấn Việt.

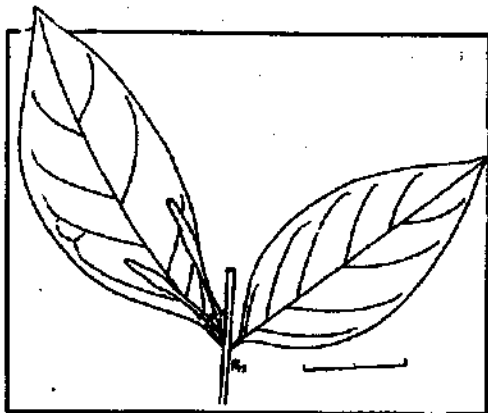
Bụi to, không lông. Lá mọc đối; phiến bầu dục, dài 10-18 cm, rộng 4-7 cm, dai, gân-phụ rất mảnh; cuống rất ngắn. Tán 2-hoa; lá hoa và tiểu điệp cao 1,5 mm; đài dài 4 mm; vành cao 6,5-8,5 cm, đỏ.

Rừng trung nguyên, vào 1.100 m (hình theo Danser).

- Hemiparasite glabrous; 2-flowered cymes; flowers red to 8.5 cm long.

4452 - *Macrosolen adpressus* Bl.

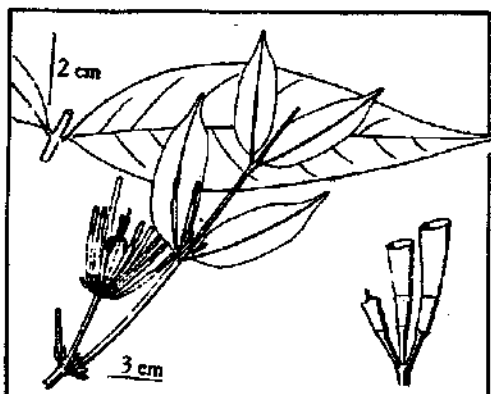

4453 - *Macrosolen arenis* (Bl.) Dans.. Đai cấn núi Ave.

Bánkysinh. Lá có phiến bầu dục, to 3-7,5 x 1-3,5 cm, đầu thon, đáy tà, dai, gân-phụ 4 cặp; cuống 2-3 mm. Tán có cọng ngắn, 2-4 hoa; cọng hoa ngắn; vành luống trác, dài 32-45 mm.

Rừng cao độ 1.200-2.100 m: Phú Khánh, Lâm Đồng.

- Leaves coriaceous; flowers to 45 mm long (*Loranthus arenis* Bl.).

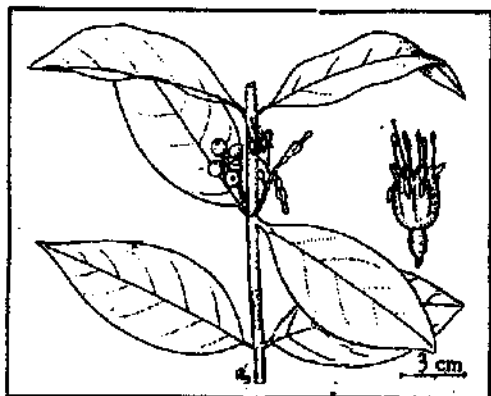

4454 - *Macrosolen bibracteolatus* (Hance) Dans. Đai cấn 2-tiền diệp.

Bụi kysinh, không lông; nhánh già tròn; lông dài 1,5-8 cm. Lá có phiến thon, dài 8-12 cm, chót thon nhọn, dày, dai, gân-phụ khó nhận; cuống ngắn. Tán 2-3 hoa; đài 4 mm; vành dài 2,5-3,5 cm. Phi quả 9 x 6 mm, có đáy vòi nhụy còn lại.

Rừng từ 700 m sắp lên.

- Glabrous hemiparasite; flowers 3.5 cm long; berries 9 x 6 mm (*Loranthus bibracteolatus* Hance).

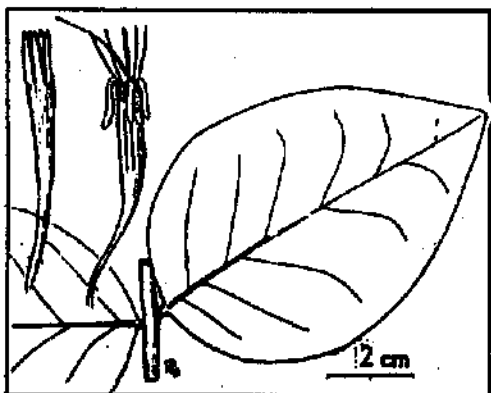

4455 - *Macrosolen cochinchinensis* (Lour.) van Tiegh.. Đai cấn Nambộ.

Bụi bánkysinh có chồi. Lá có phiến bầu dục thon, to 6-8 x 2,5-5 cm, dày, không lông; cuống 2-3 mm. Chùm đứng cao 2-3 cm; lá hoa 1; vành hình túi phù, cao 25-45 mm, tai 6; tiểu nhụy 6. Phi quả tròn.

Thông thường ở đồng bằng, BTN. Trái trị ho; lá dùng như trà; nhựa tổng nhau sau sanh.

- Hemiparasite; leaves coriaceous, glabrous; corolla 25-45 mm long; berries globulous (*Loranthus cochinchinensis* Lour.; *L. globosus* và *ampullaceus* Roxb.).

4456 - *Macrosolen dianthus* (King) Dans.. Đai cấn hai-hoa.

Bụi kysinh to; thân dài đến 2 m; vỏ xám trắng, lông dài 5-6 cm. Lá có phiến xoan rộng, to 9 x 6 cm, đáy tròn, đầu tà, dày, dai, gân-phụ rõ, 4-5 cặp. Hoa to, đỏ; ống vành dài 5-7 cm, tai 1,5 cm; tiểu nhụy 1,5 cm. Trái ..

Nhatrang; V.

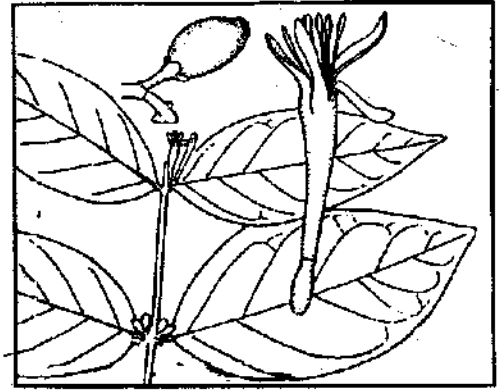
- Hemiparasite up to 2 m tall; flowers red, to 7 cm long (*Loranthus dianthus* King; *Ehytranthe krempfii* H. Lec.).

4457 - *Macrosolen robinsonii* (Gamble) Dans.. Đại cán Robinson.

Bánkýsinh không lông; lông tròn. Lá có phiến xoan xoan-thon, to 5-7,5 x 2-3,5 cm, dai, mỏngmỏng, gân-phụ 5 cặp; cuống 3-9 mm. Pháthhoa ở mắt không lá; tán 2-4 hoa có cọng ngắn hay không cọng; cọng hoa 2,5 mm; ống dài 3 mm; vành dài 12-15 mm, phần đáy hơi phù, 6 tai. Quả xoan.

Quảngtrị, Nhatrang. Lá làm trà, lợitiểu, làm xẹp bụng.

- Glabrous hemiparasite; corolla 12-15 mm long; berries ovoid (*Elytranthe robinsonii* Gamble).

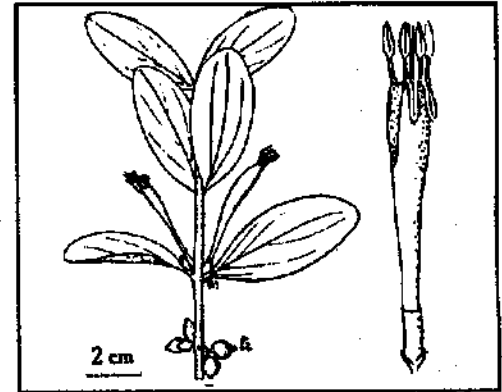

4458 - *Macrosolen tricolor* (Lec.) Dans.. Đại cán tam sắc.

Bụi bánkýsinh, không lông; vỏ xám. Lá có phiến bầuđục, rộng 2-2,5 cm, dai, đầu tròn; cuống dài 2-3 mm. Hoa từng cặp; láhoa 1,5 mm; đài cao 4 mm; vành hình ống dài 3-4 mm, thùy 6, đỏ; tiểunhụy 6. Quả tròn.

Đồngbàng B, Nhatrang, Phanrang. Dùng bó nơi gãy xương.

- Hemiparasite glabrous; flowers 3-4 cm long, lobes red (*Elytranthe tricolor* H. Lec.).

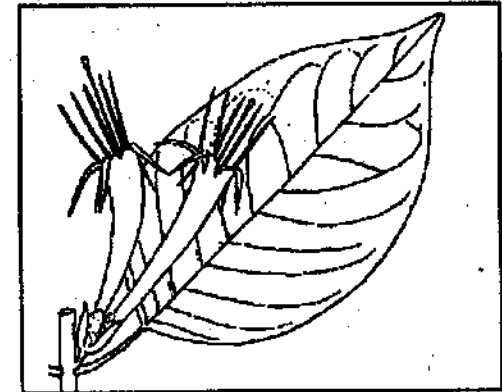

4459 - *Elytranthe albida* (Bl.) Bl. Ban-ngà, Dực-hoa.

Bán-kýsinh cao đến 1 m; nhánh kíchcộm, cứng, láng, ngắn. Lá có phiến xoan đến trònđài thon, dài đến 15 cm, gân-phụ rõ, 6-7 cặp; cuống 2-3 cm. Gié ngắn ở nách lá, mang 2-3 tầng hoa, trục đẹp; láhoa 1, cứng, to; đài 7 mm; vành đỏ, cao 5-6 mm, tai cao 1,5 cm.

Trung và caonguyên, 1.000-2.000 m.

- Hemiparasite to 1 m tall; bracts developed; corolla red, 5-6 cm long (*Loranthus albidus* Bl.; *E. petelotii* Merr.).

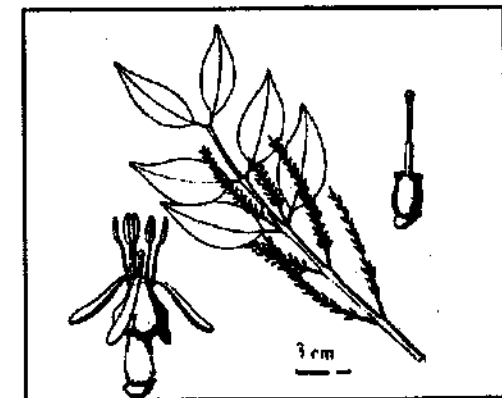

4460 - *Helixanthera annamica* Dans.. Chùmgoi Trungviệt.

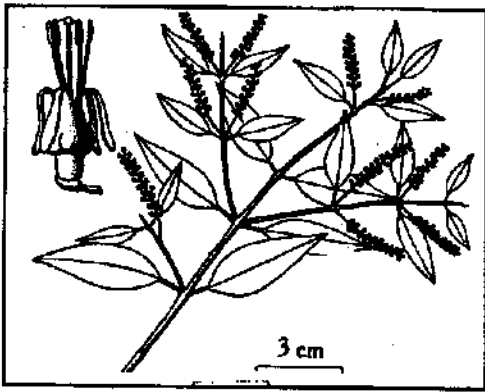
Bánkýsinh không lông. Lá có phiến dài 6-9 cm, lúc khô đenden; cuống dài 1-1,5 cm. Gié ở nách lá, dài 7-8 cm; đài cao 1,5 mm; cánhhoa cao 3,5 mm, rời nhau, có phần đáy rộng, phần giữa hẹp, và phần chót hình muỗng; vòi nhụy 2 dài 2 mm.

Vùng Đalat; IV (hình theo Danser).

- Hemiparasite glabrous; petals free, 3.5 mm long.

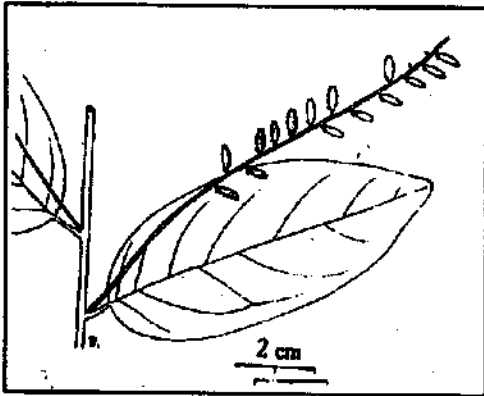

4461 - *Helixanthera brevicalyx* Dans.. Chùmgoi dài-ngắn.

Bánkýsinh nhiều nhánh, có lông mịn hoe. Lá mọc xen hay đối; phiến nhỏ, dài 4-8 cm, nâu đen lúc khô; cuống dài 5-10 mm. Chùm đứng cao 3-5 cm; đài cao 1,2 mm, rộng hơn cao; cánhhoa rời nhau cao 7 mm, phù ở phần đáy, hẹp ở phần giữa. Trái tròn.

Quảngtrị. Var. *hayatae* Dans.: hoa không cọng, lá to hơn, dài 7-8 cm; Dình, Langbian (hình theo Danser).

- Branches rufous pubescent; leaves lanceolate; petals free, 7 mm long; berries globulous.

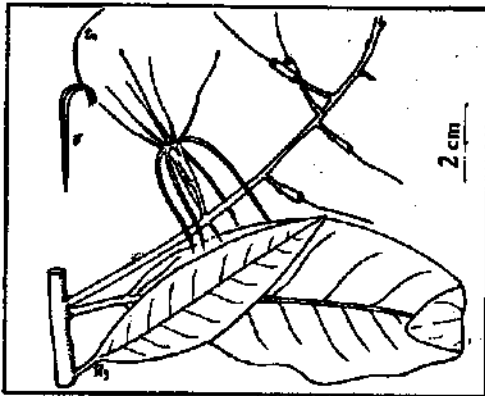

4462 - *Helixanthera coccinea* (Jack) Dans.. Chùmgoi đỏ.

Bụi, lúc non có lông hoe, mau rụng; lông mảnh, dài. Lá mọc xen; phiến daidai, chót tã, đáy tròn, gân-phụ rõ, 5-6 cặp. Gié dài 6-12 cm, mảnh; hoa đỏ; cánhhoa rời nhau. Quả xoan, cao 7-8 mm, đầu có sẹo bao hoa còn lại.

Bìnhduong.

- Branches rufous pubescent then glabrous; flowers red; berries ovoid, 7-8 mm high (*Loranthus coccineus* Jack).

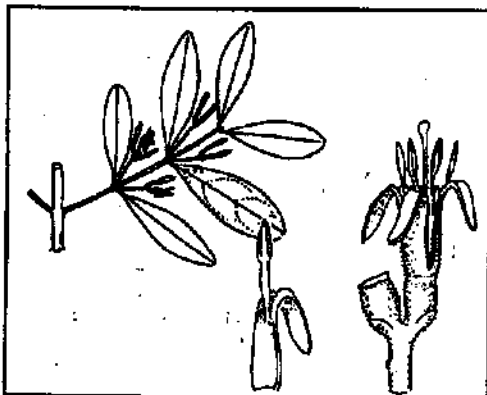

4463 - *Helixanthera cylindrica* (Roxb.) Dans.. Chùmgoi trụ.

Bánkýsinh. Lá có phiến bầu dục đến thon, láng, dày. Chùm ở nách lá, thưa; cọng và hoa đỏ đậm; một láhoa nhỏ; cánhhoa 5, rời, dày, không lông; tiểunhụy gắn trên cánhhoa, baophần dài, nhỏ như chỉ.

Bìnhnguyên; V-VII.

- Leaves coriaceous, glabrous; petals free; stamens inserted on petals (*Loranthus cylindricus* Jack ex Roxb.).

4464 - *Helixanthera ligustrinum* (Wall.) Dans.. Chùmgoi nữtrinh.

Bánkýsinh; nhánh già có vỏ trắng. Lá mọc đối; phiến thon ngược, to 3 x 1,2 cm, lúc khô nâu đen, gân mảnh, khó nhận, 3-4 cặp; cuống 4-6 mm. Tụ tán 2 hoa, ít khi 4; cọng dài 1 cm; láhoa 1; hoa cao 8 mm, đỏ nâu; láđài 4 có rìa nơi cọng; tiểunhụy 4, gắn cao trên cánhhoa, baophần có cạnh.

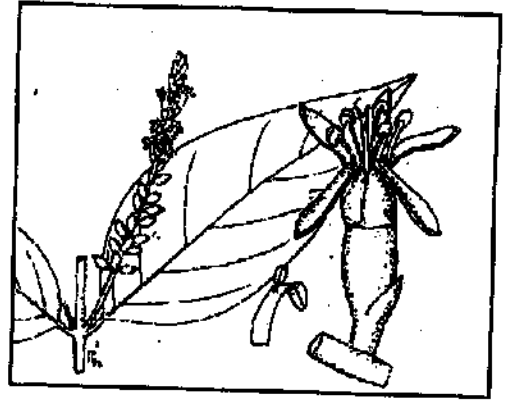
- Leaves oblanceolate, 3 cm long; flowers brown red (*Loranthus ligustrinus* Wall.).

4465 - *Helixanthera parasitica* Lour. Chùmgoi kysinh.

Bụi bánkýsinh; nhánh mảnh. Lá mọc đối; phiến thon, dài 9 cm, dòn, không lông, đen khi khô; cuống 8-10 mm. Gié ở nách lá, dài 6-10 cm; cọng 2 mm; đài cao 2,5 mm; vành trắng, vàng hay đỏ, cao 7-8 mm, cánhhoa 5, rời nhau. Quả hình trụ hay bầu dục.

Miền Trung từ 500 đến 1.500 m. Chứa tutin trị diên, làm giảm sự lo-âu, gây-gổ.

- Leaves blackish on dry; petals free, white, yellow or red; fruit ovoid (*Loranthus adpressus* Engl.; *L. pentapetalus* Roxb.).

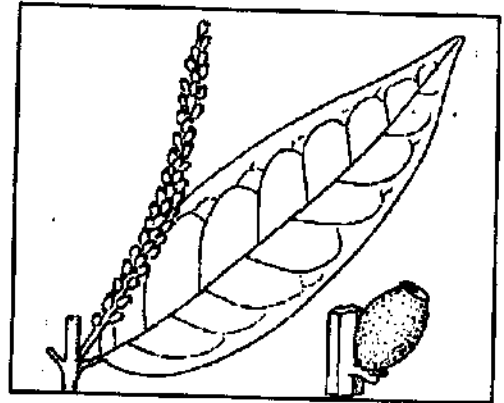

4466 - *Helixanthera pierrei* Dans.. Chùmgoi Pierre.

Bụi bánkýsinh; nhánh to, lông dài 4-5 cm, có cạnh tà, khi gầy có sợi. Lá có phiến thon, đầu nhọn, đáy tà tròn, dày, dai như da, lúc khô nâu-vàng, bìa uống xuống, gân-phụ khó nhận; cuống 1-2 cm. Gié ở ngọn, dài 20 cm; hoa không cọng; đài cao 3 mm; cánhhoa 5, rời nhau.

Nam.

- Leaves coriaceous; racemes to 20 cm long; flowers sessile; petals free.

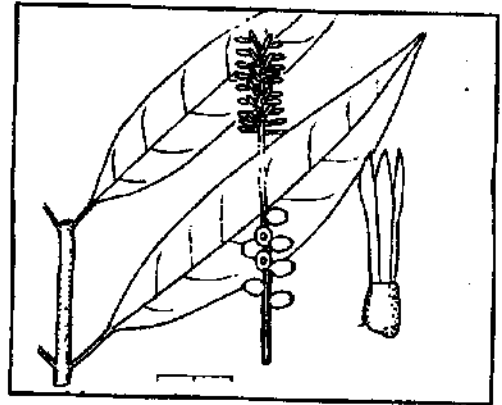

4467 - *Helixanthera pulchra* (DC.) Dans.. Chùmgoi tuyệt.

Bánkýsinh thành bụi; nhánh to, tròn, không lông. Lá có phiến thon hẹp, to vào 10 x 3 cm, dày dầy, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm dài 5-20 cm ở nách lá; cọng hoa ngắn, dài 0,5 mm; cánhhoa 5, rời, dài 11 mm; tiểuhụy 5.

Đồngnai.

- Leaves lanceolate, 10 x 3 cm; racemes to 20 cm long; petals free, 11 mm long (*Loranthus pulchra* DC.).

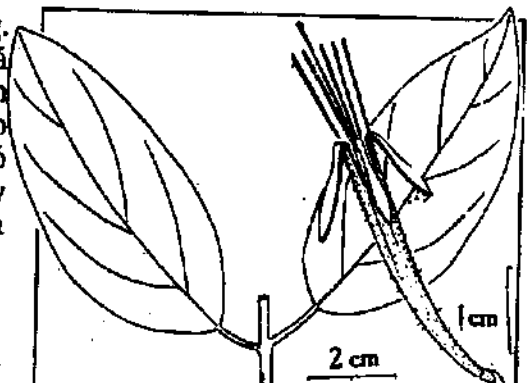

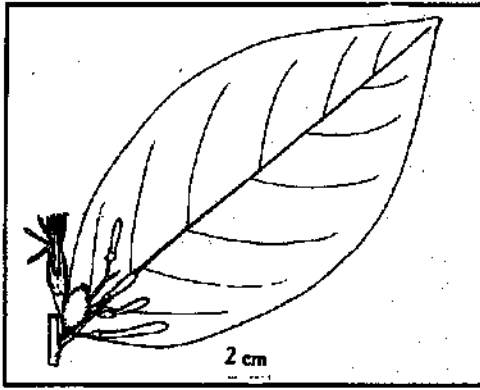
4468 - *Dendrophthoe falcata* (L.f.) Dans.. Mợkỳ cong.

Bánkýsinh; vỏ xám xám, bíchầu tròn nhỏ. Lá mọc xen hay gần như đối; phiến xoan gân chánh ngay hay cong cong, gân-phụ 3-4 cặp, lông hình sao xám; cuống 1-1,5 cm. Chùm 2-4 cm; đài 4-5 mm, có lông; vành 3-4 cm, rời nhau 1,5 cm; chỉ tiểuhụy không lông. Quả 5-6 mm, đầu có vết bao hoa còn lại.

Thủđúc. Chống thụthai (antifertile).

- Leaves altern or subopposed; petals 4 cm long, free on 1,5 cm; berries 5-6 mm long (*Loranthus*).

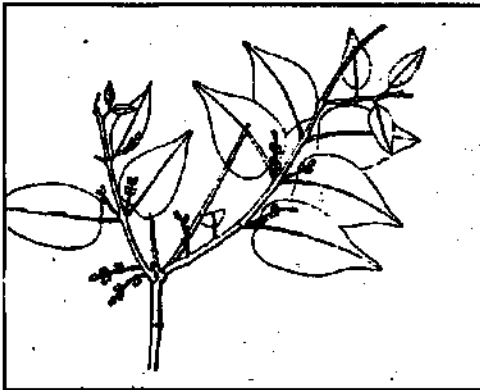

4470 - *Dendrophthoe pentandra* (L.) Miq.. MỘC KÝ NGŨ HÙNG; Scaly flowered Loranthus.

Bán ký sinh có nhánh to. Lá mọc xen; phiến da hình, đầu tù hay nhọn, đáy tù, không lông, dày như da. Chùm ngắn ở nách lá; lá hoa 1, nhỏ; cánh hoa 5, dính thành ống hơi phù, phía trong đỏ. Trái xoan tròn, cao đến 1 cm.

Thông thường ở bình nguyên cho đến rừng sác, BTN. Đáp trị phỏng, loét.

- Common hemiparasite; gamopetalous; berries 1 cm long (*Loranthus pentandrus* L.).

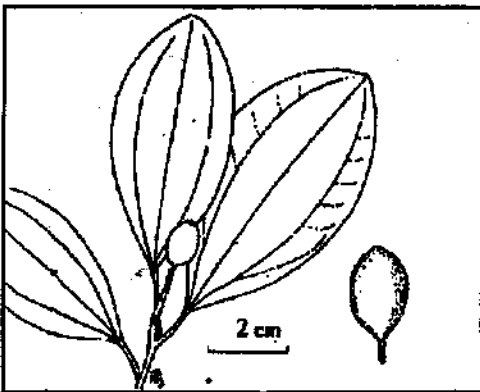

4471 - *Dendrophthoe siamensis* (Kurz) Dans.. MỘC KÝ XIÊM.

Tiểu mộc bán ký sinh, khá to; phần non có lông dày hình sao sét. Lá mọc đối, có phiến xoan rộng thon, dài 4-7,5 cm, đáy tròn, hơi lõm, chót nhọn, có lông mặt dưới, gân-phụ không rõ; cuống 5-8 mm. Gié ngắn hơn lá. Trái dài 6 mm, rộng 4 mm.

Rừng trung nguyên (hình theo Danser).

Branches ferruginous stellate tomentose; short spike; berries 6 x 4 mm (*Loranthus siamensis* Kurz).

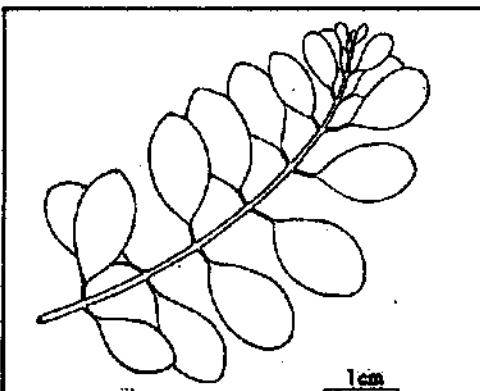

4472 - *Dendrophthoe varians* (Bl.) Bl.. MỘC KÝ BIẾN THIÊN.

Bán ký sinh thành bụi; thân to bằng ngón tay, vỏ đen ít nứt; nhánh non không lông. Lá mọc xen; phiến xoan, đầu tròn hay tù, đáy hẹp, tù tù hẹp trên cuống, gân từ đáy 3, dài, không lông; cuống vào 1 cm. Phá hoa cao 2 cm. Quả xoan, cao 1 cm, nâu nâu.

T.

Tige to 1 cm large; leaves glabrous; inflorescence 2 cm; berries 1 cm long (*Loranthus varians* Bl.).

4473 - *Scurrula argentea* Dans.. MỘC VỆ BẠC.

Bán ký sinh cao 50 cm, to 7-8 mm ở gốc; nhánh mảnh, to 0,5-1,5 mm, đen, đầy lông ở phần non. Lá mọc đối; phiến xoan, dài 1-1,5 cm, đầy lông hình sao màu trắng, gân chính và phụ không rõ; cuống 4-6 mm. Tán 2-hoa; dài 2 mm; vành cao 2,2 cm.

Phanrang, 400 m; III.

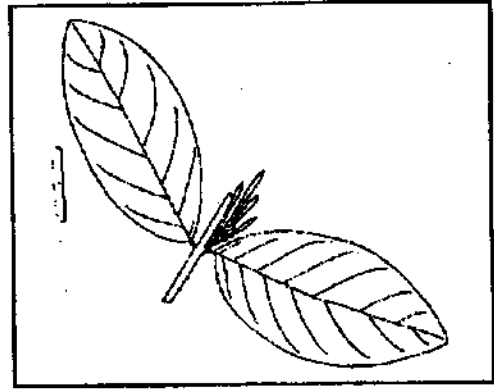
Leaves.. branches white stellate tomentose; corolla 22 mm long.

4474 - *Scurrula atropurpurea* (Bl.) Dans.. Mộcvê đendô.

Bánkýsinh; nhánh tròn, vỏ xám hay nâu đodô. Lá có phiến bầu dục hay xoan thon, to 4-9,5 x 2-5 cm, có lông nâu nâu hay xám xám, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 1 cm. Chùm dài vào 1 cm; cọng hoa 4 mm, có lông hình sao, láhoa 1; dài cao 4 mm; vành dài 15-19 mm, lưỡngtrắc, có lông mặt ngoài, thùy 4; tiểunhụy đờ dậm.

Vùng núi cao, 100-1500 m: Vinh, Lâmđồng.

- Leaves brownish or greyish pubescent; corolla 19 mm long; stamens dark red (*Loranthus atropurpureus* Bl.).

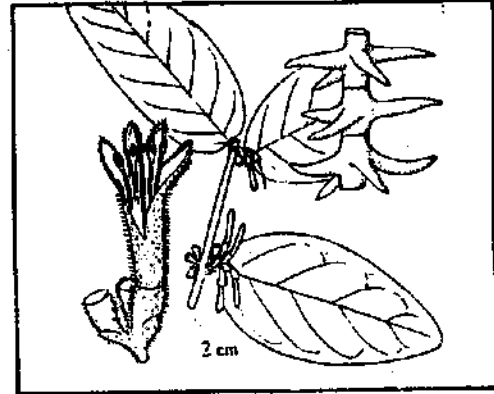

4475 - *Scurrula ferruginea* (Jack) Dans.. Mộcvê sét.

Bụi bánkýsinh; nhánh và mặt dưới lá có lông dày hình sao nhiều tầng, màu nâu đỏ. Lá mọc đối; phiến bầu dục, vào 8 x 4 cm, mặt trên gần như không lông, đenden lúc khô; cuống 3-5 mm. Chùm ngắn, dài 4 mm; vành hình ống có lông dày, 4 thùy; tiểunhụy 4. Quả có lông màu sét.

Côngtum, Thấtson (Châuđốc).

- Branches, leaves beneath brown red stellate tomentose; racemes short; berries hairy (*Loranthus ferrugineus* Jack).

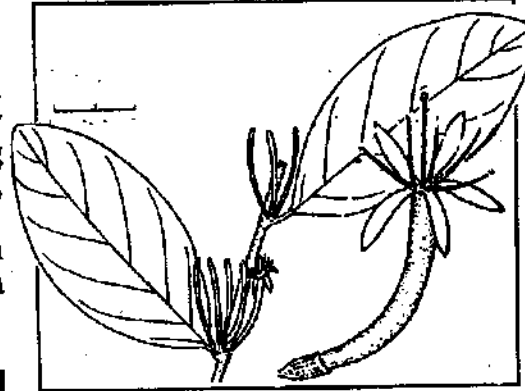

4476 - *Scurrula gracilifolia* (Schult.) Dans.. Mộcvê lá-mảnh.

Bánkýsinh cao 20-25 cm; vỏ xám trắng. Lá mọc đối; phiến xoan, to 5,5 x 3-4 cm, đáy tã hay tròn, mỏng; cuống 4-6 mm. Hoa 3 trên một cọng ngắn; dài 2-3 mm; vành dài 2 cm, tai cao 4-5 mm, đờ dậm mặt trong, màu sét mặt ngoài.

Cà ná, Đàlat, thường trên *Morus*. Trái cho là làm sáng mắt; nhánh dùng cho phụ nữ mới sanh và trị đau bụng.

- Leaves thin; cymes 3-flowered; petals red inside, ferruginous outside (*Loranthus gracilifolia* Roxb. ex Schultes; *Loranthus chinensis* Benth.).

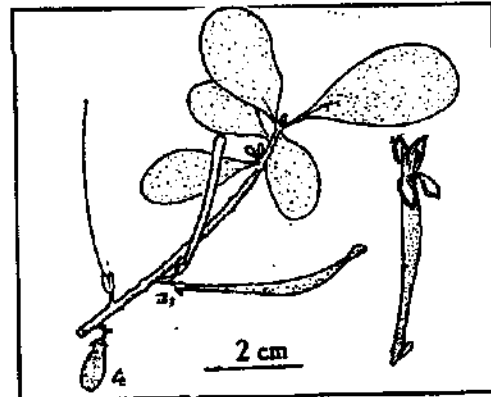

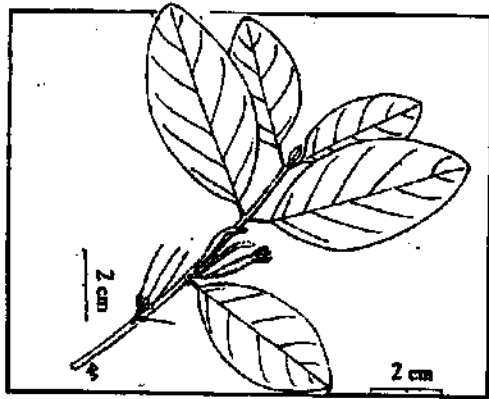
4477 - *Scurrula notothixoides* (Hance) Dans.. Mộcvê tròn.

Bụi bánkýsinh; nhánh non và lá có lông hình sao nhiều tầng, màu nâu nâu. Lá có phiến xoan ngược, đầu tròn, đáy tù tù hẹp trên cuống. Tụ tán 2 hoa ở nách lá trên cọng ngắn; dài cao 3 mm; vành hình ống dài 2,5-3 cm, tai 4; tiểunhụy 4. Quả hình xali, cao 3-4 mm.

Nhatrang, Thủđức.

- Branches..leaves brownish stellate dense pubescent; corolla 3 cm long; berries pyriform (*Loranthus notothixoides* Hance).

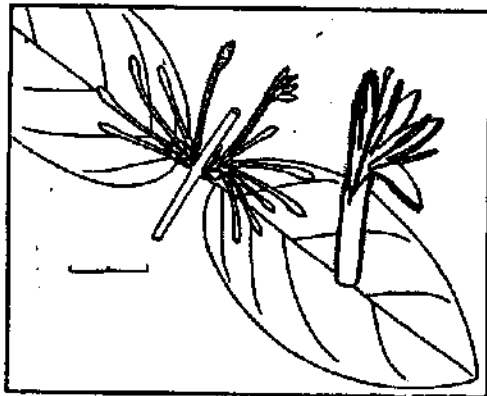

4478 - *Scurrula parasitica* L.. Mộc vệ kysinh.
 Bụi bánkysinh; nhánh và lá có lông hình sao nhiều tầng, màu hoehoe. Lá có phiến bầu dục, vào 6 x 3 cm, đầu tròn tù, dai, gân-phụ mảnh; cuống 5-7 mm. Chùm ngắn; dài 3 mm; vành hình ống phù ở phần trên, cao 17-20 mm, tai 4, cao vào 4 mm; tiểuhụy 4. Quả hình xấp xỉ, cao 5-8 mm.

Nhatrang đến N. Chúa tutin: xem t. 123.

- Rufous stellate pubescence; short racemes; corolla 2 cm long; berries pyriform (*Loranthus scurrula* (L.) L.).

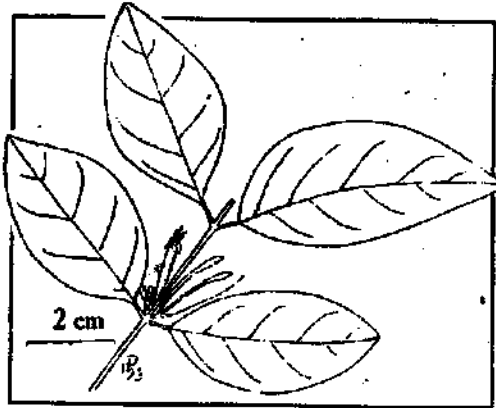

4479 - *Scurrula philippensis* (Cham. & Schl.) G. Don..

Bánkysinh. Lá mọc đối; phiến bầu dục, to 8 x 3-4 cm, có lông trắng, gân-phụ 4 cặp; cuống 3-5 mm, có lông tầng. Chùm ngắn ở nách lá, dài lông sét; dài có lông; vành dài 17-25 mm, tai 4, cao đến 5-8 mm; tiểuhụy 4, gắn ở miệng hoa.

Langhanh.

Leaves white pubescent; racemes short; corolla 17-25 mm long; stamens 4 (*Loranthus philippensis* Cham. & Schlecht.).

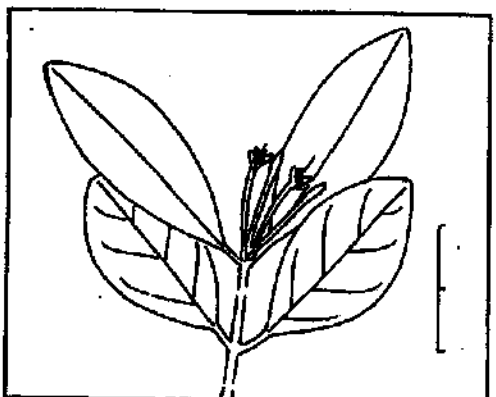

4480 - *Taxillus balansae* (H. Lec.) Dans.. Hặtmộc Balansa.

Bụi bánkysinh; nhánh non mảnh, có lông sét, vỏ xám xám. Lá gần như mọc đối; phiến xoan, bầu dục, to 5-7 x 3-4 cm, gân phụ 4-5 cặp, dایدai, mặt dưới có lông hình sao mau rừng. Tán 3-hoa trên cọng ngắn; dài 2 mm; vành mảnh, cao 3-4 cm, thùy 4. Quả xoan, dài 4 mm.

Bavi, Đà Nẵng, 1.200 m.

Leaves subcoriaceous, stellate pubescent beneath; flowers 3-4 cm long; berries 4 mm long (*Loranthus balansae* H.Lec.).

4481 - *Taxillus delavayi* (van Tiegh.) Danser. Hặtmộc Delavay.

Bánkysinh cao 30 cm; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến xoan ngược, nhỏ, vào 3,5 x 1,2-1,8 cm, dai, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài 5 mm. Tán ở ngọn; hoa đực cao 3 cm, đỏ đậm, tai ngắn, 2-3 mm, tiểuhụy 4, không thò; hoa cái nhỏ hơn, tím.

Vùng núi cao: Sapa.

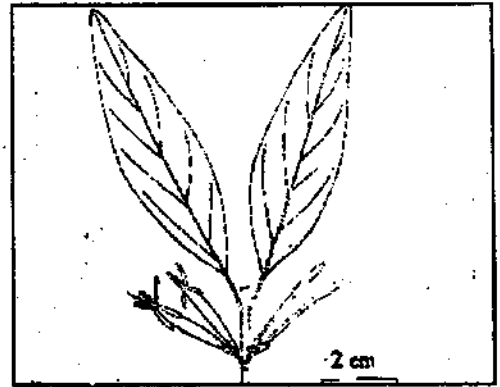
Hemiparasite 30 cm tall; male flowers 3 cm long, dark red, female flowers smaller, violet (*Phyllocladus delavayi* van Tiegh.).

4482 - *Taxillus kwangtungensis* (Merr.) Dans.. Hạtmộc Quảngđông.

Bụi bánkýsinh cao 1 m. Lá gần như mọc đối, có phiến thường thon, vào 8 x 2,8 cm, tà hai đầu, dai, không lông, láng mặt trên, denden lúc khô, gân-phụ khó nhận, 3-4 cặp; cuống vào 1 cm. Tán 2-4 hoa trên cọng cao 3 mm; đài 4-5 mm; vành cong, dài 2-3 cm, tai dài 1 cm; tiểunhụy 4-5. Quả dài 5 mm, mặt như có hạt.

Chợbò, Bàna, đến 1.500 m.

- Hemiparasite to 1 m tall; umbels shortly pedunculate; corolla 2-3 cm long (*Loranthus kwangtungensis* Merr.).

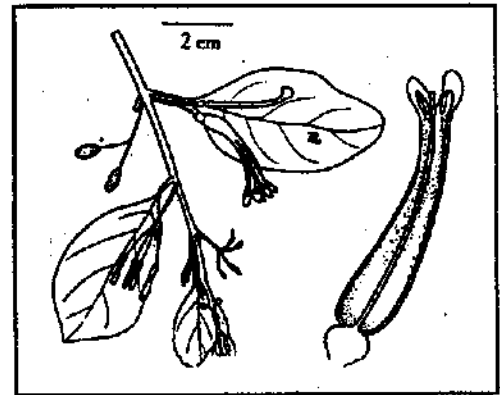

4483 - *Taxillus chinensis* (DC.) Dans.. Hạtmộc Trungquốc.

Bánkýsinh; nhánh non có lông vàngvàng rồi không lông, có bikhấu trắng. Lá mọc đối; phiến bầuđục, lúc non có lông ở gân, gân-phụ 4 cặp; cuống đến 1 cm. Tútán ở nách lá; cọng hoa ngắn hay dài; hoa dài 1,5-2,5 cm, xanh mặt ngoài, đỏ mặt trong; tai vành 4; tiểunhụy 4, gắn ở miệng hoa. Quả tròn hay trònđài, có u nân, cao 6-8 mm; hạt 1.

Rừng đến 1.500 m, BTN; 8.

- Branches yellowish pubescent then glabrous; flowers red inside; berries 6 mm high (*Loranthus chinensis* DC.).

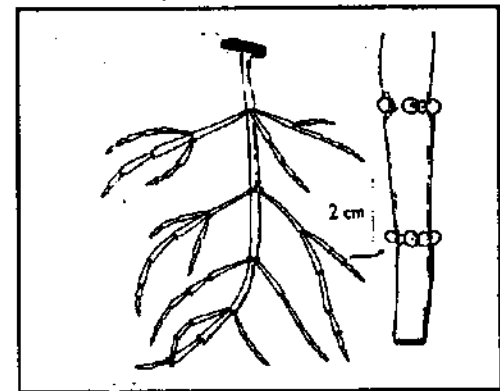

4484 - *Korthalsella japonica* (Thunb.) Engler. Cốtân.

Bánkýsinh nhỏ, không lá; thân màu lục, do đốt dài 1-2 cm, dẹp, rộng 3-5 mm, mang nhánh mọc đối trong một phẳng với nhánh mẹ. Hoa nhỏ ở mắt, không cọng, tamphân, không láhoa; quả tròn, trắngtrắng.

Rừng từ 100 m trở lên; từ Ấnđộ, Trungquốc đến Úcchâu..

- Hemiparasite aphyllous, articulated, green; flowers sessile, small, 3-merous (*Viscum japonicum* Thunb.; *K. opuntia* (Thunb.) Merr.).

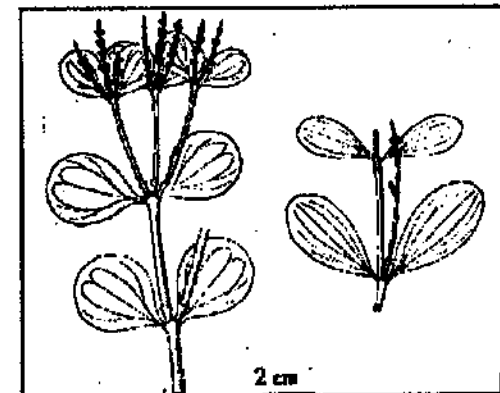

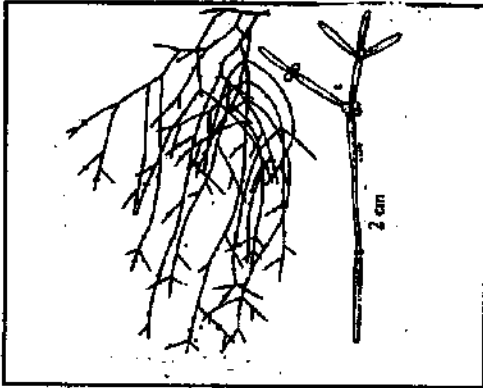
4485 - *Ginjalloa siamica* Craib. Thuloan.

Bánkýsinh thành bụi màu vàng lục; nhánh có đốt, hình trụ, không lông. Lá mọc đối; phiến không cuống, xoan ngược tròn, đáy từ từ hẹp, dày, không lông. Gié ở chót nhánh dài 2-3 cm; hoa đơnphái, mang 3-4 phiến gần như rời nhau; tiểunhụy 3-4. Quảhìnhcứng to 3-4 mm, có baohoa còn lại.

Rừng trung và cao nguyên (hình theo Danser)

- Hemiparasite; stem articulated; spike; flowers unisexual; drupes 3-4 mm across (*G. laosensis* H. Lec.).

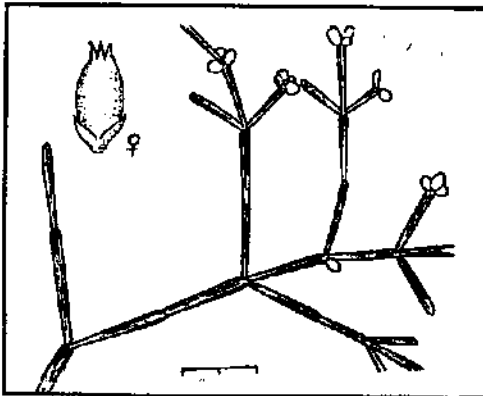

4486 - *Viscum articulatum* Burm. f.. Ghi có-dốt, Chùm gỏi dẹt; Mistletoe.

Bụi thông, bánkýsinh, dài 40-60 cm; thân có đốt đẹp, dễ gãy ở mắt, không lá. Hoa ở mắt, chụm 3, hoa giữa cái hoa hai bên đực; dài 3-4-phần; ba phần gắn trên lá đài. Quả trắng, to 3-4 mm.

Phanrang vào N. Dùng đắp nơi bị dập, gãy xương, đứt; trị sốt; phẫn dương.

- Hemiparasite; stem green, articulated, aphyllous; flowers female between 2 male; berries white.

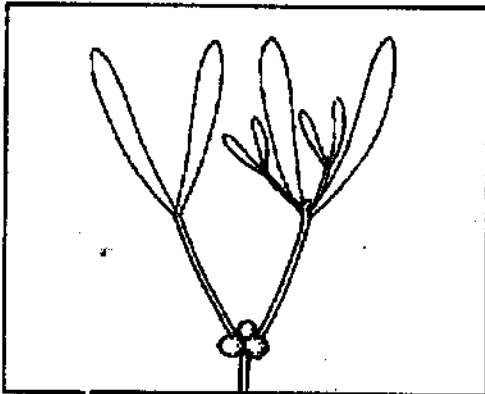
4487 - *Viscum liquidambaricum* Hay.. Ghi trên-thâu.

Bánkýsinh thông, không lá; thân xanh, có đốt, dễ gãy, lưỡng hay tam-phân, lông đẹp dài 3-6 cm, có 3 sóng, sóng giữa cao. Hoa ở nơi mắt, đơn phái. Trái tròn dài, vàng vàng.

Trị thấp-khớp, đau-lung.

Kýsinh chỉ trên Thâu *Liquidambar* hay Sồi *Quercus*, 900-3.000 m: Thủpháp, Lào cai, Lâm đồng.

- Hemiparasite; stem aphyllous, articulated; flowers unisexual.

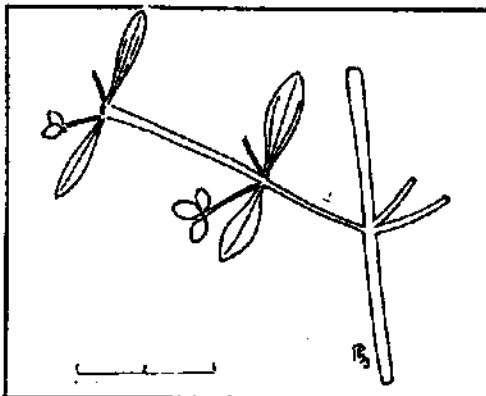

4488 - *Viscum album* L.. Ghi trắng. European Mistle toe.

Bánkýsinh; thân lưỡng hay tứ phân; lông tròn, dài 2-7,5. Lá mọc đối; phiến hình muỗng hẹp, to 3-5 x 1-2,2 cm, rộng nhất ở 1/3 trên, chót tà tròn, dài, gân tỏa từ đáy. Phấn hoa ở ngọn, biệt chu; hoa cái có noãn sào hạ, cao 2-3 mm, phiến hoa tam giác cao 1,5 mm. Quả trắng trắng, bầu dục, to 7 x 8 mm, đầu có bao hoa còn lại.

Núi cao: Lào cai. Hạ huyết áp, trị bướu, chống ung thư phát triển; bổ tim; trăn thông, trăn luyến súc, trị sần; xổ.

- Stem 2-4-furcate; leaves narrow spatulate; flowers dioecious; berries 7 x 8 mm.

4489 - *Viscum capitellatum* Sm.. Ghi đầu.

Bánkýsinh thành bụi nhỏ; nhánh lưỡng phân, tròn, có cạnh cao như cánh, dễ gãy thành đốt. Lá mọc đối; phiến hình muỗng hẹp, đầu tà, đáy từ từ hẹp trên cuống, dày, dài 1,5-2,5 cm. Hoa đơn phái, tán 3-hoa ở nách lá. Trái xoan, cao 5-6 mm, có hạt nhỏ.

Sông bé.

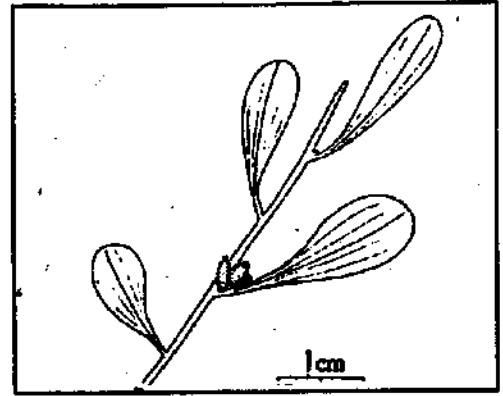
- Stem articulated; leaves spatulate; flowers unisexual, by 3; berries 5-6 mm long

4490 - *Viscum heyneanum* DC.. Ghi Heyne.

Bánkýsinh thân bụi nhỏ, cao 20-20 cm; nhánh có cạnh cao. Lá có phiến nhỏ, hình muỗng, dài 1-2 cm, đầu tròn, gân chánh 3. Hoa chụm 3 ở nách lá. Trái xoan cao 3-4 mm, có mọt.

Dàlat, Binhduong; 3.

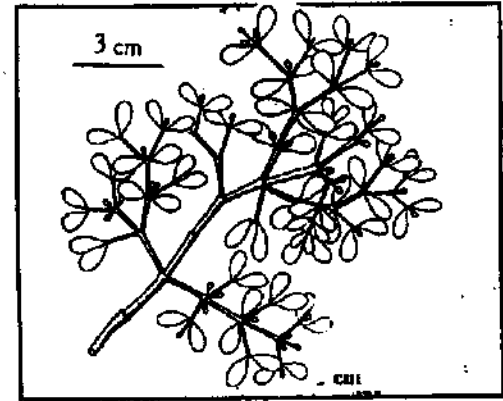
- Leaves spatulate, 1-2 cm long; flowers by 3; fruits 3-4 mm long (*V. capitellatum* non Sm., H. Lec.).

4491 - *Viscum indochinensis* Dans.. Ghi Đôngduong.

Bánkýsinh thành bụi nhỏ, nhiều nhánh; nhánh rẽ. Lá mọc đối; phiến xoan ngược, dài 1-2 cm, rộng 6-9 mm, đầu tròn, đáy nhọn, gân không rõ. Tụ tán đơn như chụm ở nách lá, hoa 1-3 vàng sậm, hoa giữa cái. Quả tròn, to 3-4 mm.

Phanrang; 10 (hình theo Danser).

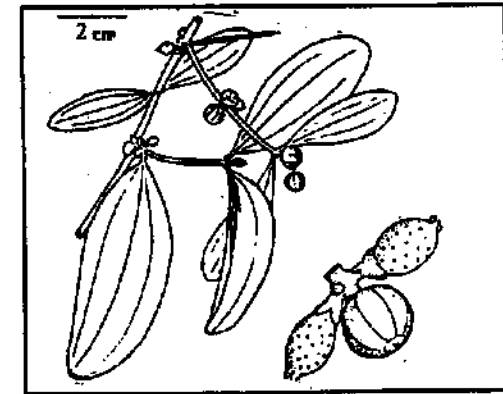
- Stem articulated; leaves obovated, 1-2 cm long; berries 3-4 mm long.

4492 - *Viscum ovalifolium* DC.. Ghi lá-xoan.

Bánkýsinh thành bụi thông, dài đến 1 m; nhánh tròn, không lông, xanh, lông 4-5 cm, lưỡng hay tamphân. Lá xanh đậm, dày, rất dòn, có 3-5 gân chánh khó nhận; cuống dẹp 4-5 mm. Chụm ở nách lá; hoa đơnphái; hoa cái 4-phân. Trái còn dài và lúc non có mọt nhỏ, chín vàng lợt tròn to 4 mm, có 7-8 sọc dọc.

Rừng BTN, qua Bảolộc, Sài Gòn; III.

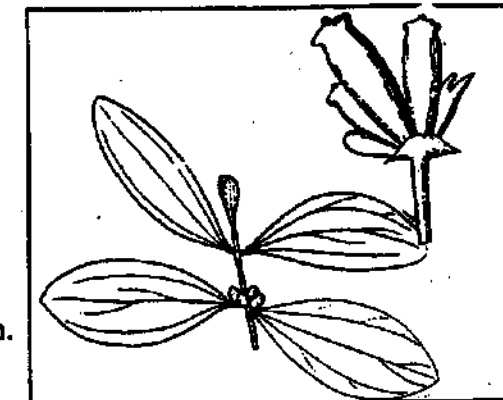
- Pendent to 1 m long; berries yellowish, 4 mm across verrucous.

4493 - *Viscum orientale* Willd.. Ghi đôngphương.

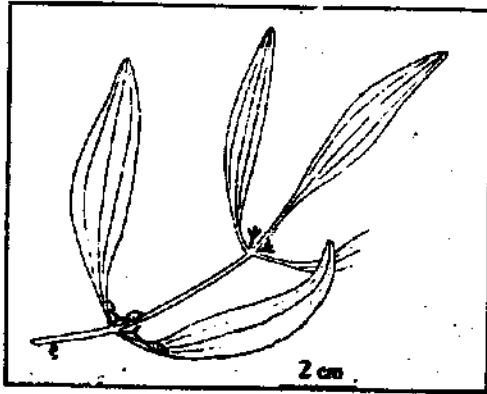
Bánkýsinh; nhánh tròn, lưỡngphân hay mọc đối. Lá có phiến bầu dục thon, đầu tù, gân từ đáy 3, dày, mậpmập; cuống 3-5 mm. Chụm; hoa đơnphái đồngchu, nhỏ; phiến hoa 4, tiểuhụy 4. Quả tròn không có mọt.

Rừngsác. Rất giống loài trên, khác chính yếu là ở trái có mọt hay không. Đáp trị làm mù, đau gân.

- Hemiparasite; berries globulous.

4494 - *Viscum stipitatum* H. Lec. Ghi có-cộng.
Bụi bánkysinh nhỏ, không lông; nhánh tròn, lưỡngphân hay mọc đối. Lá mọc đối; phiến mỏng thon congcong, dài 5-9 cm, gân chánh 3-5. *Tưán 3 hoa trên cọng rất ngắn*, hoa cái ở giữa 2 hoa đực, cao vào 2,5 mm; dài 4 thùy; tiểunhụy 4. Phi quả 1-2, cao 4-6 mm, đáy từ từ hẹp.

Khôngpha, núi Dinh.

- Leaves lanceolate falciform, 3-nerved; berries 4-6 mm high.

BALANOPHORACEAE : họ Dươngđài.

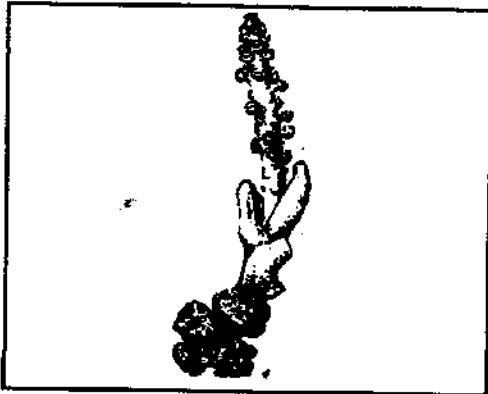

4495 - *Balanophora abbreviata* Bl. Dươngđài ngắn.
Toànkysinh rể, không diệplục; củ cứng, đơn hay có nhánh. Lá 3-7, songđỉnh, cao 1-2 cm. *Pháthoa đực ở trên, cái ở dưới*; hoa đực 10-20, phiến hoa 4-5; liênhùng 16-20 baophấn; phần cái vào 1,5 x 1 cm, mang vô số hoa cái trần chỉ gồm noãn sào.

Rừng luôn luôn xanh, kysinh *Ficus*.. có khi *Hibiscus tiliaceus*; IX-XII. Lào; VN ?(hình theo B. Hansen).

- Holoparasite; inflorescence male separate from female.

4496 - *Balanophora elongata* Bl. Cúcphương.

4497 - *Balanophora latisejala* (van Tiegh.) Lec. Dươngđài hình-cầu. Toànkysinh rể, không diệplục; củ cứng, mặt nhẵnhiu, có mặt hình sao. Lá songđỉnh. Biệtchu. *Pháthoa cái hình trụ đứng, ngắn, đầu phù tròn*, nâu đỏ; hoa cái nhỏ, giữa hoa hình dùi. *Pháthoa đực* cao 7-8 cm, trên vảy; hoa to hơn, có cọng, liênhùng có 10-12 túi-phấn.

Kysinh rể đạimộc, rừng luôn luôn xanh, 0-1.600 m: Thanhhoá, Phúkhánh, Đàlat, Bãrija, Châuđốc, Baclieu..; I (hình theo B. Hansen).

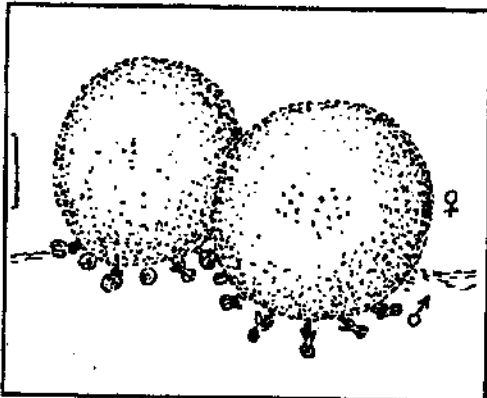
- Holoparasite; leaves distichous; inflorescence male as erect spikes, female as globulous red brown heads (*B. sphaerica* van Tiegh.).

4498a - *Balanophora fungosa* var *fungosa*

Kysinh rể; củ 1 hay nhiều với nhau, mặt có hạt và mặt hình sao. Thân cao 2,5-11 cm. Lá 15-30, nhỏ, to 2-3 x 2 cm. *Pháthoa lưỡngphái*: phần đực dưới, cao 5-10 mm, mang 2-20 hoa trên cọng 3-7 mm, hoa 4-5-phần, phiến hoa xoan bầuđực; liênhùng xoan bầuđực. Phần cái trên, hình cầu, mang đến cả triệu hoa cái nhỏ, mo 1 mm, noãn sào 0,5 mm.

Rừng dày.

- Holoparasite; inflorescence globulous, dioecious.

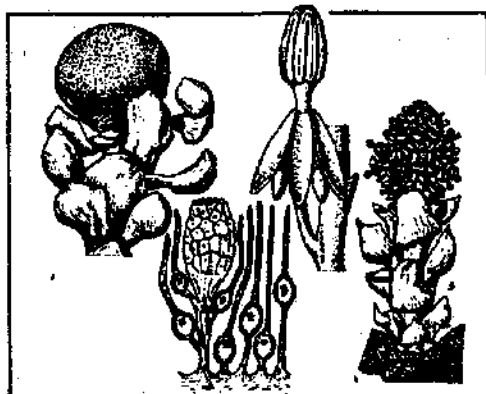

4498b - *Balanophora fungosa* J.R. & G. Forster subsp. *indica* (Arn.) B. Hans., Dươngđài năm.

Toànkýsinh rễ, cao đến 22 cm. Củ đơn hay chia nhánh. Lá 10-20, gán xoắn ốc, to 3 x 2 cm. *Biệtchu*. Pháthoa đực xoắn bầuđục, to 2-7 cm; phiến hoa 4-5, dài 3-7 mm; liênhùng 4-5 baophần. Pháthoa cái bầuđục hẹp, to 1-6 cm; hoa cái vô số, trần, chỉ gồm noãn sào mà thôi.

Kýsinh rễ nhiều loài họ Đậu, *Cissus*, *Tetragymna*...; rừng luôn luôn xanh, 500-2.600 m, BTN; I-XII (hình theo B. Hansen).

- Holoparasite; leaves spirally inserted; inflorescences male & female head like (*Langsdorfia indica* Arn.).

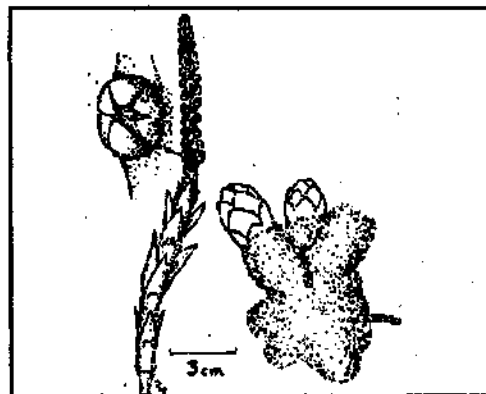

4499 - *Balanophora laxiflora* Hemsley. Dươngđài hoa-thưa.

Toànkýsinh rễ, không diệp lục; củ cứng có unân to. Lá mọc đối. *Biệtchu*. Pháthoa cái có thân có unân nhỏ, cao 5-10 cm, đỏ bầm hay tím; búp có 2-7 cặp lá hoa kết lợp, láng, nâu đen lúc khô. Thân đực cao 20 cm; trục cao 10-13 cm có vảy mọc đối thành 4 hàng; pháthoa cao 6-8 cm; nụ tròn không cọng; phiến hoa 2 giữa hơi to, ít khi 7-8; cọnghùng bẹp, rộng 4-6 mm.

Kýsinh rễ đạimộc: núi NgọcPan (hình hoa theo B. Hansen).

- Holoparasite; leaves opposed; female inflorescences ellipsoid.

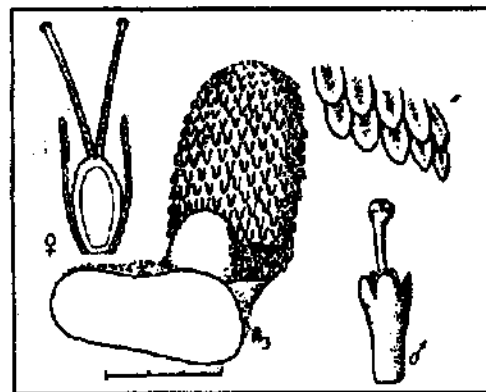

4500 - *Rhopalocnemis phalloides* Junghun. Chủyđầu dươngghình.

Toànkýsinh rễ, không diệp lục; củ to 2-10 cm, láng hay có unân; thân dài 2-10 cm, tậncùng với pháthoa bầuđục dài 6-20 cm, lúc non có lá hoa kết lợp bao. Hoa đựcphái giữa lông; hoa đực với baohoa 5 răng, baophần thành cọnghùng; hoa cái với noãn sào có 2 vòi nhụy dài.

Kýsinh rễ đạimộc, rừng, cao độ trên 1.300 m: từ Binhtrịhiên đến Lâmđông (hình hoa theo Hansen).

- Holoparasite; inflorescence ovoid with imbricate scales; flowers unisexual.

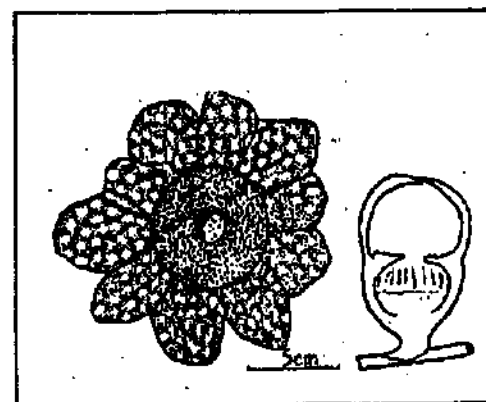
RAFFLESIACEAE : họ Đjanhân

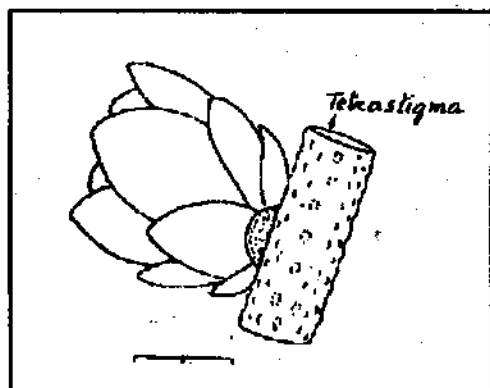
4501 - *Sapria himalayana* Griff. Đjanhân Hinmalaya.

Toànkýsinh rễ, bám vào rễ cây, không thân, không diệp lục, phát ra hoa rất to *biệtchu*. Hoa nở rộng 12-13 cm, rất hôi; cánhhoa mập, có mụn, vàng tươi lúc non, đỏ có đốm vàng lúc nở lâu; miệng hoa có một tràng tròn; hoa đực có 20 tiểunhụy. Hoa cái có một buồng có đỉnhphôi khúckhuỷu mang nhiều noãn đầosinh.

Thường trên rễ *Cissus*: rừng dày Đàlạt (hình theo Tixier).

- Holoparasite on roots of *Cissus*; flowers unisexual, 12-13 cm large, fetid.

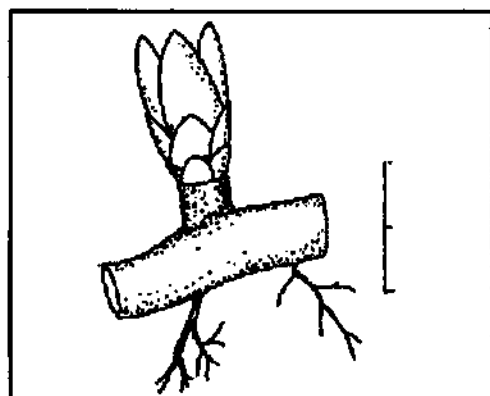

4502 - *Sappia poilanei* Gagn. Diên hân Poilane.

Toàn ký sinh rễ, không diệp lục, không thân. Củ ngắn mang lá như vảy tam giác, gắn dưới phá hoa. Hoa to, đực; bao hoa có ống cao 4-6 cm, 10 phiến tam giác tẻ, cao 6-8 cm, hướng, đều, thành ống, có một tràng hướng có lông to trắng; phần đục là 1 cột với 20 bao phấn (liên hùng) nở do lỗ; noãn sào hạ ở hoa cái.

Ký sinh rễ *Tetrastigma*: Cambốt; VN ?

- Holoparasite on root of *Tetrastigma* in Cambodia.

4503 - *Mitrastemma yamamotoi* Makino. Mao hùng.

Toàn ký sinh rễ, không diệp lục, màu vàng vàng hay nâu, cao 3-15 cm; thân to đến 1,2 cm, có lá đầu tẻ, dài 1-1,5 cm. Hoa lưỡng tính ở ngọn; bao hoa hình ống; tràng hướng; nhụy đục là liên hùng dài 14-20 mm; noãn sào thượng mang 8-15 đính phôi trác mô; noãn nhiều. Hạt rất nhỏ (0,25 mm), rất nhiều.

Ký sinh rễ Fagaceae, ở rừng cao độ. 1.300-1.700 m: T và N; X-XI.

- Holoparasite on Fagaceae root; flowers bisexual; placentation parietal.

CELASTRACEAE : họ Chândanh

1a - trái không tự-khai

2a - noãn sào có 4 cạnh

Quadripterygium

2b - noãn sào không cạnh

3a - nhiều buồng; vòi nhụy ở giữa

Elaeodendron

3b - một buồng, vòi ở hông

Pleurostylia

1b - nang

2a - hạt có cánh

3a - đĩa mặt có thùy, góc ngay cánh hoa

Lophopetalum

3b - đĩa mặt nguyên, góc ngay lá đài

Solenospermum

2b - hạt không cánh

3a - bầu noãn đồng phân; lá mọc đối

5a - cánh hoa rời; đĩa mặt dày

5a - noãn sào không phân biệt với đĩa mặt; buồng 1-noãn

Glyptopetalum

5b - noãn sào phân biệt với đĩa mặt; buồng 2-noãn

Evonymus

5b - cánh hoa dính nhau ở đáy

Microtropis

3b - bầu noãn dị-phân; lá mọc xen, có khi mọc vòng

4a - tụ tán; lá mọc vòng

Gymnosporia

4b - chùm đơn hay kép; lá mọc xen

5a - noãn sào 3-5 buồng; thường biệt chủ

Celastrus

5b - noãn sào 2-buồng; tạp phái

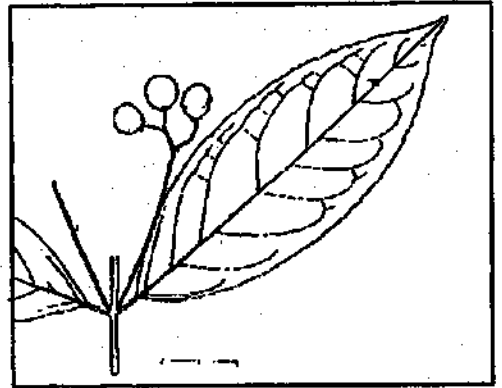
Kurrima

4504 - *Glyptopetalum annamense* Tard.. Xâm cánh Trung bộ.

Tiểu mộc cao 2-3 m; nhánh mảnh, không lông, có sọc dọc. Phiến bầu dục tròn dài, to 8-12 x 4-6 cm, mỏng, dẹt, không lông, bìa có răng, gân-phụ 5-8 cặp. Tután ở nách lá hay ngọn nhánh, dài 3-4 cm, chẻ hai nhiều lần. Nang tròn, to 5 mm; có 4 lá đài còn lại nhỏ; buồng cho 1 hạt.

Núi cao: Bạch má..

- Shrub 2-3 m high; leaves glabrous; cymes biparous; capsulae globulous.

4505 - *Glyptopetalum calyptratum* Pierre. Xâm cánh chóp.

Tiểu mộc cao 6 m, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, dài 9-10 cm, đầu tròn hay tà, dày, lục dợt, gân-phụ 16-18 cặp gân. Tután nhĩ phân dài 4-7 cm; hoa 4-phân; cánh hoa 4 mm; tiểu hụy 4; đĩa mật dày, noãn sào 4-buồng. Nang 2-4 thùy, thường 2-buồng; hạt dài 8-9 mm, có tủy,

Hai bên sông Đờngnai, Bà Rịa; VII, 7.

- Treelet 6 m high, glabrous; cymes biparous; petals 4 mm; capsules 2-4-loculare; seeds with aril.

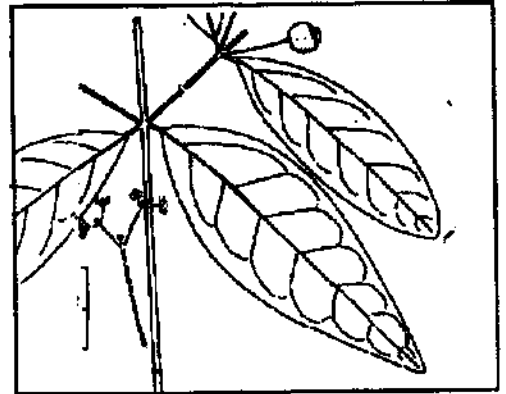

4506 - *Glyptopetalum chaudocensis* Pierre. Xâm cánh Châu đốc.

Tiểu mộc cao 3 m; nhánh vuông, xanh. Lá có phiến thon, dài đến 12 cm, đầu thon hay tà, dày tà, không lông, mặt dưới màu lợt, gân-phụ 6-8 cặp. Tután nhĩ phân, cao 2-3 cm; cọng hoa 3-5 mm; hoa 4-phân; cánh hoa 4; tiểu hụy 4; noãn sào 4 buồng. Nang..

Tây ninh, Châu đốc; VI.

- Treelet 3 m high; branches 4-gonal; leaves lanceolate; flowers 4-merous.

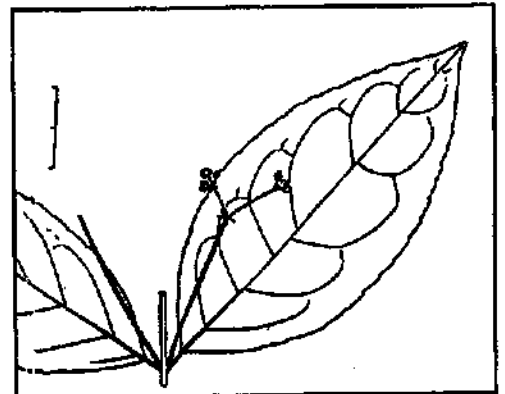

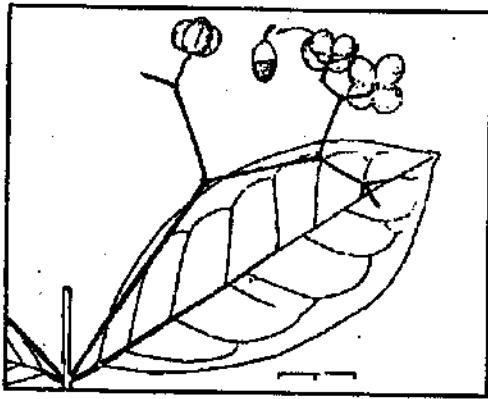
4507 - *Glyptopetalum gracilipes* Pierre.. Xâm cánh cọng-mảnh.

Đại mộc cao 8 m; nhánh không lông, to 1 mm. Lá có phiến bầu dục, to 7-12 x 3-5 cm, gân-phụ 5-10 cặp, bìa có răng nậm; cuống 3-6 mm. Tután có cọng dài 2-5 cm, tamphân; cọng hoa 2-3 mm; hoa 4-phân; cánh hoa 3 mm; đĩa mật; tiểu hụy 4. Nang xanhxanh, rộng 1 cm, cao 5 mm; mảnh 3; hạt có tủy vàng, mỏng.

Cà ná; VIII.

- Tree 8 m high; branches glabrous; cymes on long peduncle; petals 3 mm; capsules 1 x 5 mm; valves 3.

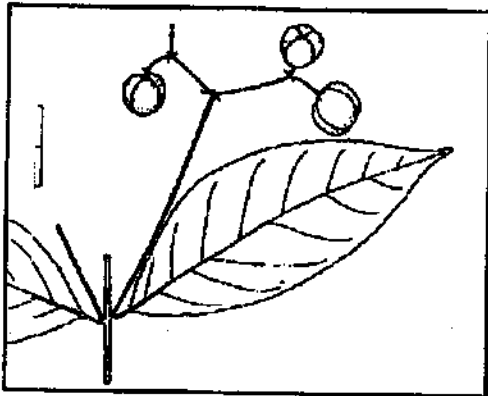

4508 - *Glyptopetalum harmandianum* Pierre. Xâm cánh Harmand.

Cây không lông; nhánh có 4 cạnh, to 2 mm. Lá có phiến tròn dài thon, to 13-17 x 3-4 cm, gân-phụ 10-12 cặp, bìa nguyên, mỏng, dai; cuống 1-1,5 cm. Tụ tán 3-hoa dài 3-5 cm; hoa 4-phân; lá dài 1,5 mm; cánh hoa dài 3 mm, dày; tiểu nhụy 4; đĩa mật; noãn sào 4-buồng 1-noãn. Nang; mảnh 4; hạt có từ-y.

Chợ-gành.

- Shrub glabrous; leaves to 17 cm long; flowers 4-merous; capsules 4-valved.

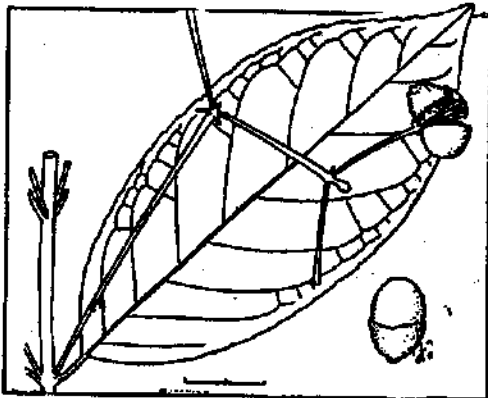

4509 - *Glyptopetalum longipedunculatum* Tard. Xâm cánh cộng-dài.

Tiểu mộc cao 5 m; thân to 6-7 cm; nhánh không lông, vỏ xám. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 8-12 x 3-4 cm, bìa có răng xéo, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 4-5 mm. Tụ tán có cộng dài, lưỡng phân; cộng hoa 1 cm. Nang to 1-1,5 cm; mảnh 3; hạt dẹt, có từ-y.

Cà ná.

- Shrub 5 m high; leaves coriaceous, finely dentate; capsules 1-1,5 cm large.

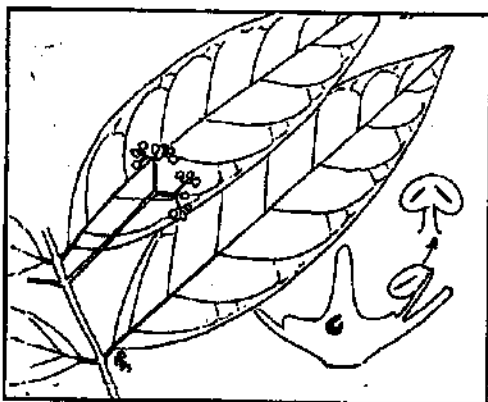

4510 - *Glyptopetalum poilanei* Tard. Xâm cánh Poilane.

Đại mộc cao 7-8 m, thân to 15 cm; nhánh non vuông. Lá có phiến bầu dục, to 12-16 x 6-7 cm, bìa có răng tà, dai, lục xám, láng, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 1 cm, Pháth hoa là tụ tán thưa, lưỡng phân; cộng hoa cao 2 cm. Nang hẹp, rộng 2 cm; mảnh 3; hạt cao 1 cm, có từ-y mỏng, vàng hoe, bao 1/2 hạt.

Phanrang.

- Tree 7-8 m high; leaves to 16 cm long; capsules 3-valved; seeds with yellow rufous aril.

4511 - *Glyptopetalum stixifolium* Pierre. Xâm cánh lá hẹp.

Tiểu mộc cao 2-3 m, không lông; cành non có 4 cạnh. Lá thon hẹp, to 13-23 x 4-7 cm, màu lục trắng lúc khô, dai, gân-phụ 6-10 cặp; cuống to, dài 1,5 cm, vàng vàng. Pháth hoa là tán kép; hoa không cộng, nhỏ, có lông dày vàng; lá dài 4; cánh hoa 4, ngắn hơn đài; đĩa mật; tiểu nhụy 4; noãn sào dính vào đĩa, 4 buồng 1-noãn.

Núi Bassac, 1.200 m, Lào; II.

- Shrub 2-3 m tall; leaves whitish on dry; yellow pubescent flowers sessile on umbels.

4512 - *Glyptopetalum sclerocarpum* Kurz 1872

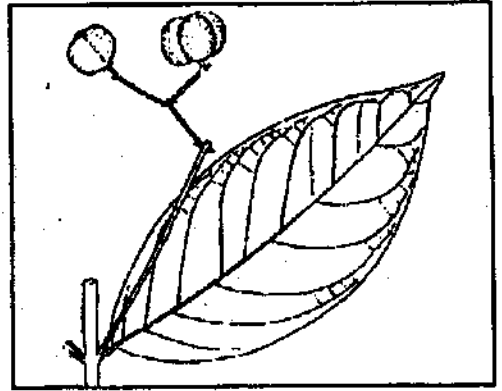
Đại mộc. Lá mọc đối, phiến rất dài, to 20-30 x 5-8 cm, bìa có răng mịn hay nguyên; gân-phụ 7-9; cuống không lábe. Tután stoutish, ngắn hơn 1/2 lá; hoa có đĩa mật. Nang tròn, to vào 1,5 cm, nhám vì hạt nhỏ, trên cộng dài 3 cm

4513 - *Glyptopetalum thorelii* Pit.. Xâm cánh Thorel.

Nhánh non vuông, không lông. Lá có phiến bầu dục rộng, to 8-15 x 3,5-5,5 cm, gân-phụ 6-8 cặp, bìa có răng, dài, dày, xám xám, láng; cuống 4-7 cm. Tután thưa, dài, trục chính 6 cm; hoa có 4 lá đài. Nang 4 buồng, có rãnh; hạt 1 mỗi buồng; hạt có tú-y.

Cầná, Đồng nai.

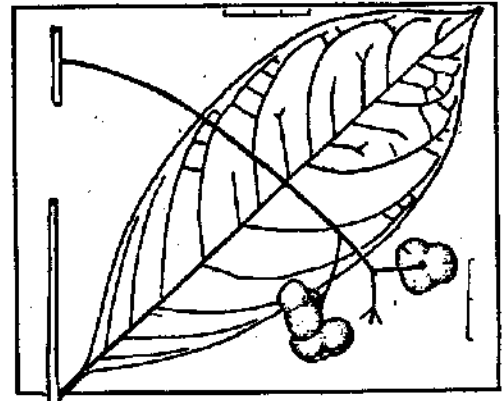
- Branches glabrous; leaves coriaceous; capsules 4-valved; seeds arillated.

4514 - *Glyptopetalum tonkinensis* Pit.. Xâm cánh Bắc bộ.

Bụi; nhánh vuông, không lông. Lá có phiến bầu dục-xoan, to 16-22 x 5-9 cm, mặt trên lục đậm lu, mặt dưới dợt, daidai, gân-phụ 8-9 cặp, bìa nguyên; cuống 1 cm. Tután trên trục dài, mảnh; cộng hoa 3-5 mm. Nang tròn, cao 8-10 mm; mảnh 2-3, mỏng, dài; hạt 2-3, to 8 x 6 mm, đỏ.

Yên lạng; 1.

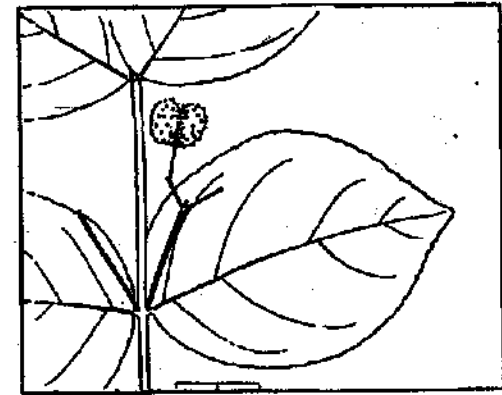
- Shrub; branches 4-gonal; leaves entire; capsules 2-3-valved; seeds 8 x 6 mm, red.

4515 - *Evonymus acanthoxanthus* Pit.. Chândanh gai-vàng, Phương đàng.

Bụi *mùn*; nhánh non vuông, xanh. Lá có phiến xoan tròn, to 3-7,5 x 2-6 cm, mỏng, gân-phụ 4-5 cặp, bìa có răng; cuống rất ngắn, 1-2 mm. Tután lưỡng phần thưa, dài 3-4 cm; hoa to 2 mm. Nang tròn to 7-8 mm; mảnh mỏng có gai nhỏ, dài 2-3 mm; hạt 1-3, dài 8-9 mm.

Bavi; 1.

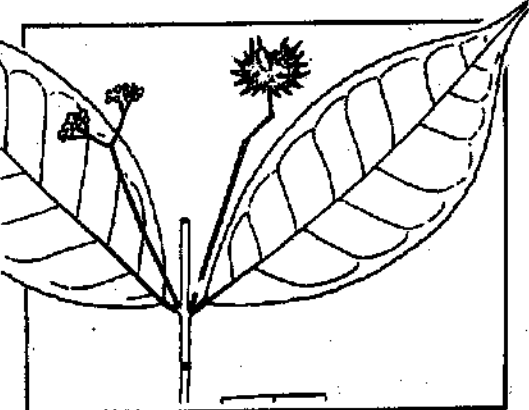
- Scandent; leaves thin; capsules 8-10 mm; valves thin, prickly; seeds 8-9 mm long.

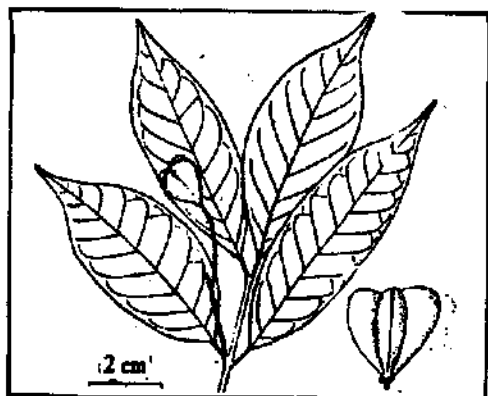
4516 - *Evonymus balansae* Sprague. Chândanh Balansa.

Bụi; nhánh non vuông, màu lục. Lá có phiến bầu dục, có khi bất xứng, to 4-8 x 1,5-4 cm, gân-phụ 8-10 cặp, rất mảnh, bìa có răng thấp; cuống 4-5 mm. Tután 2-phần, dài 4-5 cm; hoa 4-phần, noãn sào 4-buồng. Nang cao 9-12 mm, nâu đen, có gai cao 3-5 mm; hạt dài 8-10 mm, *nũ-y* vàng.

Caolăng.

- Shrub; leaves sometime asymmetrical; capsules 9-12 mm, black brown; aril yellow (*E. rhodacanthus* Pit.).

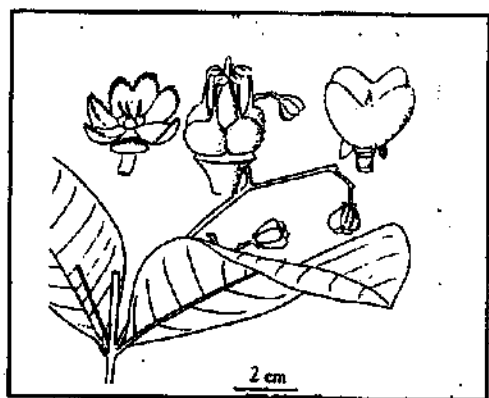

4517 - *Euonymus chinensis* Benth.. Chândanh Trungquốc.

Daimộc 8 m, thân to 25 cm; nhánh không lông, xám nâu, vuông lúc còn non. Lá có phiến bầu dục thon, 6-9 x 2,5-3 cm, chót có mũi nhọn dài, đáy tà, gân-phụ mảnh, 8-10 cặp; cuống 5-7 mm. Tután nhịphân ở nách lá; cánhhoa 4, cao 3 mm, trắng, nguyên, tròn; tiểuhụy 4, trên đĩa mật. Nang có 4 cạnh, đầu như cắt ngang.

Báchmã; VI.

- Tree 8 m high; cymes biparous; petals 4; capsules 4-valved (*E. nitidus* Benth.).

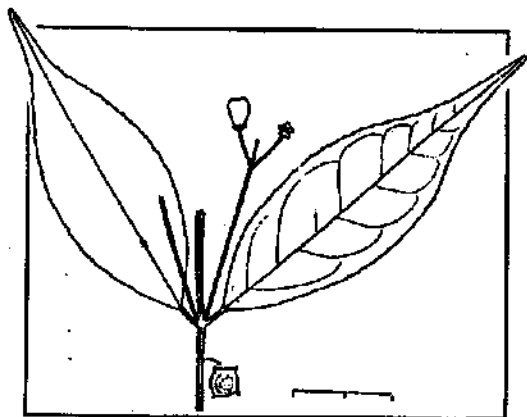

4518 - *Euonymus cochinchinensis* Pierre. Chândanh Nambộ.

Daimộc cao 8-10 m; nhánh non đỏ, có 4 cạnh. Lá có phiến hơi đădang, dài 17 cm, gân-phụ 14-18 cặp. Tután tamphân dài đến 16 cm; cánhhoa 5-7, cao 3-6 mm, rìa lông; tiểuhụy 5; đĩa mật 5 thùy; noãn sào 5 buồng. Nang lớn, cao 9-10 mm; mảnh 5; hạt cao 5-6 mm, lam tím.

Đăclăc, Biênhòa, Chăudốc, Cônson; XII-VII, 5-9 (hình theo Pierre).

- Tree up to 10 m high; leaves polymorphous; petals ciliated; capsules 9-10 mm large; seeds purple.

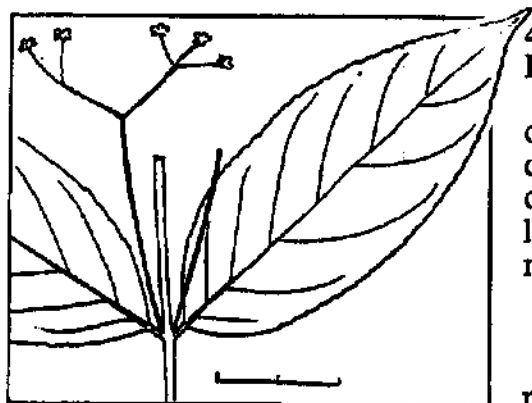

4519 - *Euonymus cuspidatus* Loesn.. Chândanh mũi.

Tiểumộc; nhánh mảnh, vuông, không lông. Lá có phiến xoan thon, to 4-10 x 1-3 cm, đầu rất nhọn, có mũi dài, rất mỏng, bìa như nguyên; cuống 2-5 mm. Tután trên trục dài; cọng hoa 5-10 mm; hoa 4-phân; cánhhoa 2 mm, vàngvàng; tiểuhụy 4; noãn sào 4 buồng. Nang hình tim lật ngược, to 5-6 mm; hạt có từ-y.

Bavi, 300 m: V, 9.

- Shrub; leaves long acuminate; petals yellowish; capsules 5-6 mm large; seeds arillated.

4520 - *Euonymus eberhardtii* Tard.. Chândanh Eberhardt.

Dây leo cao 10 m; nhánh tròn, lúc non có 4 cạnh, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 5-7 x 2-4 cm, đầu có mũi, bìa có răng, gân-phụ 4-6 cặp; cuống 1,5 cm. Tután lưỡngphân thưa; hoa 4-phân; lădài 1 mm; đĩa mật; tiểuhụy 4, chỉ dài 1 mm; noãn sào 4-buồng 2-noãn.

Tamđảo.

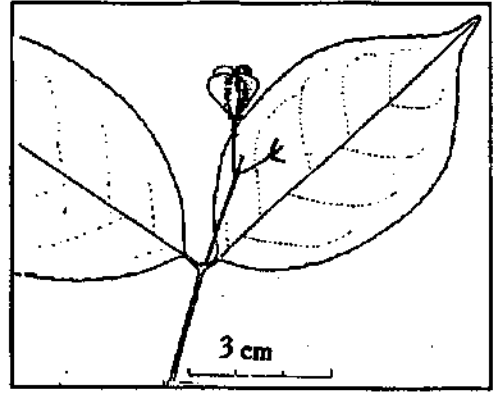
- Scandent; leaves elliptic oblong; flowers 4-merous.

4521 - *Euonymus forbesiana* Loesn. Chândanh Forbes.

Bụi cao 4-5 m; nhánh không lông. Lá có phiến xoan, vào 8 x 4 cm, mỏng, không lông, mặt trên nâu, mặt dưới nâu lợt, gân-phụ 5-7 cặp, khó nhận, bìa có răng nằm; cuống 3-4 mm. Pháthoả ở nách lá, ít hoa; *hoa 5-phân*; láđài bánnguyệt; cánhhoa cao 5 mm, bánnguyệt; tiểunhụy 5; đĩa mật; noãn sào 5-buồng. Nang nâu lợt, có 5 khía đáy hẹp, đầu rộng; hạt nâu nâu, từ-y vàng.

Bắcgiang, Sapa, Chợbờ; 9.

- Shrub 4-5 m high; leaves glabrous; flowers 5-merous; capsules brownish; aril yellow.

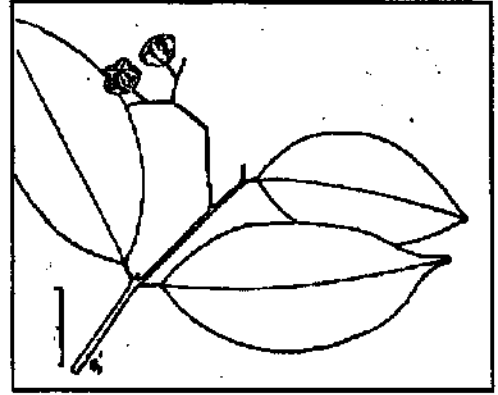

4522 - *Euonymus incertus* Pit. Chândanh không-rổ.

Bụi cao 2-3 m; nhánh xanhxanh, vuông. Lá có phiến xoan bầuđục, to 4,5-8 x 1,5-3 cm, mặt trên xám ôliu, lángláng, mặt dưới lu, gân-phụ không rõ, bìa nguyên; cuống 8 mm. Tụ tán thưa, lưỡngphân 2-3 lần; *hoa 5-phân*; láđài 5, không bằng nhau. Nang 5-buồng, rộng 10-12 mm; buồng 2(1) hạt, to 5 x 3,5 mm, có từ-y.

Dựa suối: Bavi, Hànamnh. Loài gần *E. laxiflorus*.

- Shrub; costa not apparent; capsules 5-valved; seeds arillated.

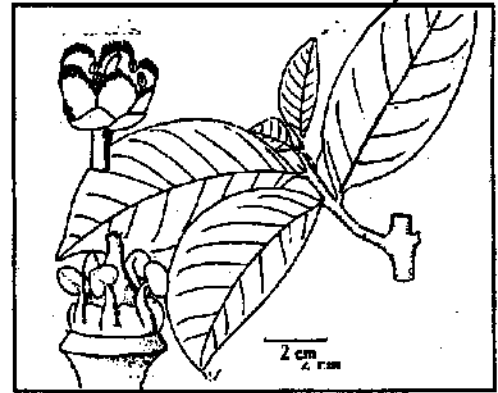

4523 - *Euonymus javanicus* Bl. Đỏ-trang, Chândanh Java.

Đạimộc; nhánh non 4-cạnh, dodò. Lá có phiến dài đến 18 cm, dày, mặt dưới nâu đỏ lúc khô. Hoa 1-3 ở nách lá, rộng 1 cm; cánhhoa 5, cao 5-6 mm; đĩa mật; noãn sào 4-buồng. Trái 2 cm, vàngvàng; hạt đen, có từ-y.

Rừng đến 1.500 m: Quảngtrị, Phúquốc; V (hình theo Pierre). Gây gỗ.

- Tree; leaves coriaceous; flowers 5-merous; capsules yellowish; seeds arillated.

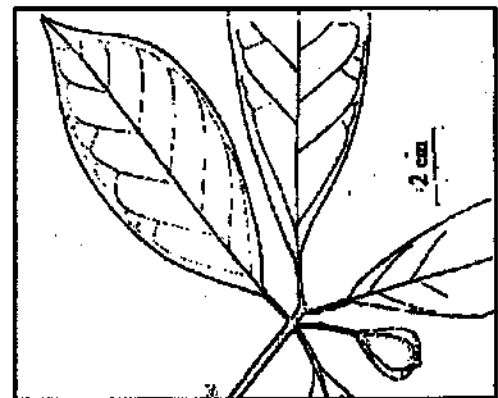

4524 - *Euonymus javanicus* var. *talungensis* Pierre. Chândanh Talon.

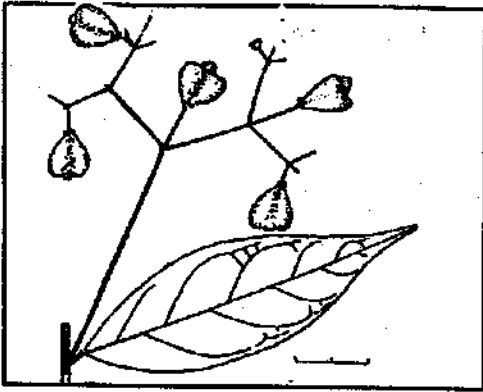
Đạimộc 12 m; thân to 30 cm; nhánh tròn, lông dài, không lông. Lá có phiến bầuđục thon, dài 8-18 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 6-7 cặp. Hoa 1-3 ở nách lá, rộng 1 cm; cánhhoa 5-6 mm, *hườnghương*; tiểunhụy 5; đĩa mật cao. Nang cao 2 cm, có 5 sòng, vàngvàng, trên rộng 2 cm; hạt có từ-y.

Quảngtrị, Côngtum, Phúquốc; V, 5-6.

- Tree 12 m high; leaves glabrous; petals pinkish; capsules yellowish; seeds arillated.

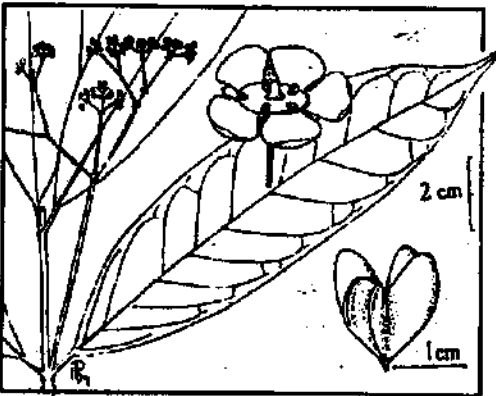

4525 - *Euonymus laxiflorus* Champ. in B. & H. Chândanh hoa-thưa.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ; nhánh có mọt. Lá có phiến bầu dục, to 7-10 x 2-3 cm. đầu nhọn dài, gân-phụ 4-5 cặp, rất mảnh, bìa có răng thấp hay nguyên; cuống 1 cm. Tután tamphân thưa; hoa 5-phân; lá đài tròn; cánh hoa có cọng ngắn; tiểu nhụy 6; noãn sào 5 buồng 2-noãn. Nang có 3 cạnh, nâu, láng; hạt 2 mỗi mảnh.

Núi cao: Quảng trị, Lâm đồng.

- Treelet or tree; leaves dentate or entire; flowers 5-merous; seeds 2 by valve.

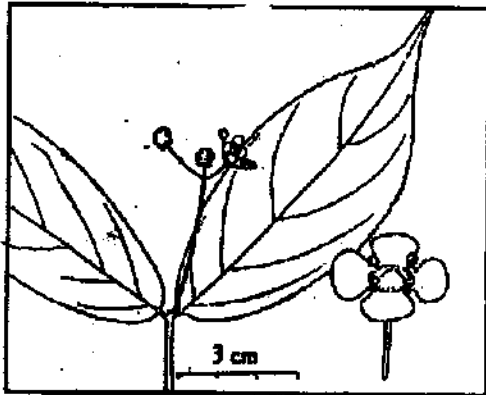

4526 - *Euonymus mitratus* Pierre. Chândanh nón.

Tiểu mộc cao 2-6 m; nhánh non 4-cánh, không lông. Lá mọc đối hay chụm; phiến tròn dài, dài đến 20 cm, phần trên có khi có răng thưa, gân-phụ 8-11 cặp; cuống 4-8 mm. Chùm-tután thưa; hoa rộng 7-9 mm; cánh hoa 5, nguyên; tiểu nhụy không chỉ. Nang non cao 7 mm, có 5 cánh cao lên.

Rừng 500-1.500 m: Bạch mã, Quảng nam; VII, 8.

- Treelet 6 m high; leaves opposed or by 3; stamens sessile; capsules 5 valved.

4527 - *Euonymus petelotii* Merr.. Chândanh Pételot.

Tiểu mộc leo to; nhánh có lông dài 4-7 cm, có cạnh. Lá có phiến tròn dài thon, to 7-12 x 4-5 cm, gân-phụ 4-6 cặp, bìa có răng; cuống ngắn. Tután lưỡng phân, ít hoa; hoa 4-phân; lá đài tròn tròn; cánh hoa dài 3 mm; tiểu nhụy 4; đĩa mật; noãn sào có buồng 2-noãn. Nang tròn tròn, to 5 mm, tím tím.

Dựa suối, 1.300 m: Sapa.

- Big climber; inflorescence few-flowered; capsules 5 mm, purple.

4528 - *Euonymus poilanei* Tard.. Chândanh Poilane.

Tiểu mộc trườn cao 2-3 m; nhánh xanh xanh, có sọc. Lá có phiến thon ngược, dài 15-20 cm, dài, không lông, bìa có răng thưa, lục ôliu lúc khô. Tután dài hơn lá; hoa 4-phân; noãn sào 4-buồng, có vây mau rụng. Nang.

Laichâu, Côngtum; III (hình theo Tard.-Blot),

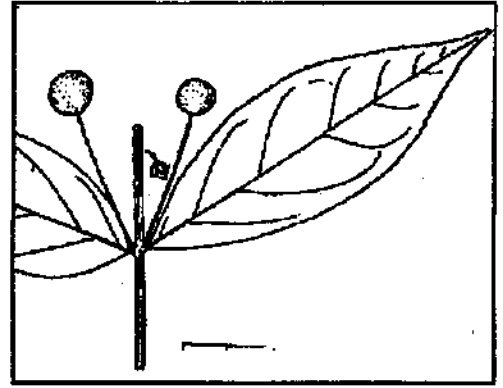
- Scandent; leaves to 20 cm long; inflorescence longer than leaves; flowers 4-merous.

4529 - *Euonymus pseudo-vagans* Pit.. Chândanh ngao.

Tiểu mộc cao 1,5 m; nhánh non vuông như có cánh. Lá có phiến bầu dục, to 3,5-11 x 1,5-4 cm, mỏng, gân-phụ 5-6 cặp, bìa có răng; cuống 1-3 cm. Tụ tán lưỡng phân, cao 2-3 cm; cọng hoa 3 mm. Nang có u mịn như bột, to 6-9 mm; buồng 2-3; hạt 2-3, cao 5-8 mm.

Hànamninh, Thanhhoa; 9.

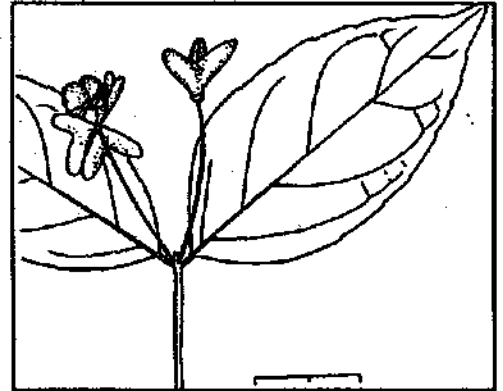
- Shrub 1.5 m; branches with 4 high ribs; capsules 6-9 mm across; seeds 2-3.

4530 - *Euonymus rubescens* Pit.. Chândanh đỏ.

Tiểu mộc cao 1-2 m; nhánh vuông đodò. Lá có phiến bầu dục, vào 9 x 3,5 cm, gân-phụ 4-5 cặp, bìa có răng thưa, lúc khô đodò, mỏng; cuống 3-5 mm. Tụ tán 2-4 cm; cọng hoa 3-5 mm; hoa 5-phân; cánh hoa 3 mm, nâu đodò; tiểu nhụy 5; noãn sào 5-buồng, vòi nhụy rất ngắn. Nang có 3 khía u cao như cánh, chót lõm; hạt nâu, láng, từ-y nhỏ, vàng.

Langson, Bavi.

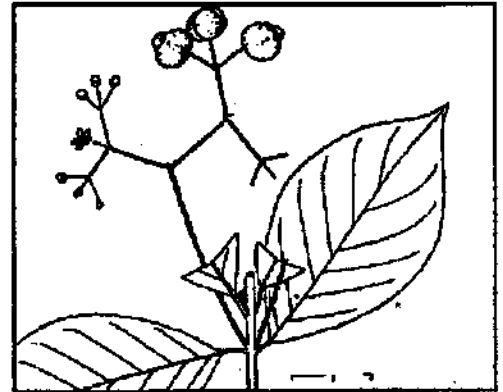
- Shrub 1-2 m high; leaves coriaceous; flowers 4-merous; seeds brown, aril yellow.

4531 - *Euonymus tallensis* Loes.**4532 - *Euonymus tonkinensis* Loesn.. Chândanh Bắc bộ.**

Tiểu mộc; nhánh non vuông. Lá có phiến bầu dục xoan-ngược, to 5-10 x 2-5 cm, mỏng, dai, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 5-10 mm. Tụ tán thưa; hoa 4-phân; cánh hoa vàng vàng, dài 3 mm; tiểu nhụy 4; đĩa mật; noãn sào 4 buồng. Nang có 3 cạnh tròn, hơi lõm ở đầu, rộng vào 12 mm, cao 7 mm, đen; mảnh mỏng; hạt 2-6, cao 6 mm, có tử-y.

Bình và trung nguyên: Hànamninh; VII, 12-1.

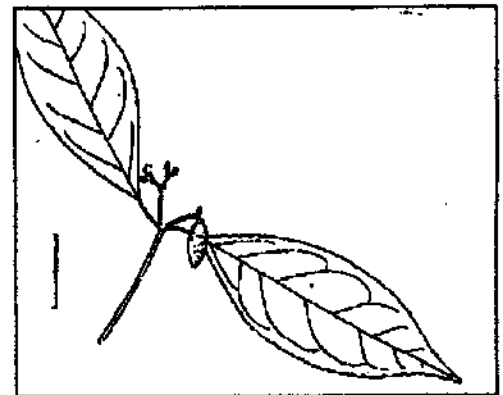
- Shrub; leaves coriaceous; flowers 4-merous; capsules black, 12 mm large; seeds arillated.

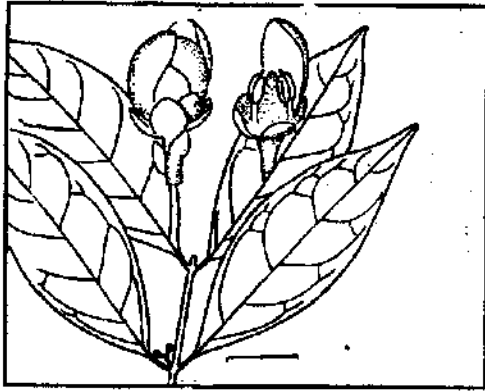
4533 - *Microtropis chlorocarpa* Merr. & Freeman. Vilông trái-xanh.

Đại mộc hay tiểu mộc; nhánh non có cạnh, xám xám. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 6-10 x 2,5-4 cm, nhọn 2 đầu, gân-phụ 7 cặp, bìa có răng; cuống 1 cm. Tụ tán ngắn, ít hoa hay 2-hoa; hoa có 5 lá đài cao 1,5 mm; đĩa mật to. Nang tròn dài, cao 14 mm, xanh, có sọc dọc.

Bàna, Côngtum.

- Tree or treelet; inflorescence short; capsules blue, 14 mm high.

4534 - *Microtropis apiculata* Ding Hou

4535 - *Microtropis discolor* (Wall.) Wall.. Vilường biển-màu.

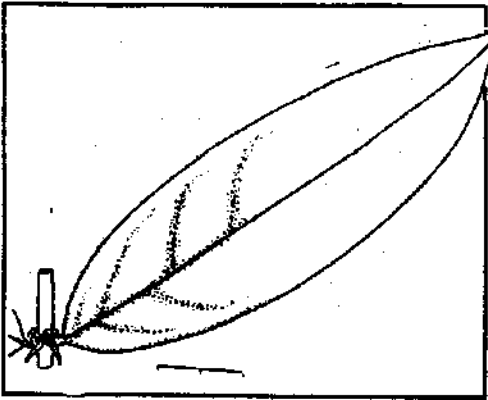
Tiểu mộc cao 2 m; nhánh non không lông, tròn. Lá có phiến dài 7-15 cm, không lông, mặt trên ôliu hay vàng, mặt dưới *xám trắng*, gân-phụ mảnh, 6-7 cặp. Tụ tán 2-3, hoa *trắng* 5-phân; tiểunhụy 5; không đĩa mật; noãn sào 2-buồng. Nang 2 mảnh, *đỏ*, dài 1-1,5 cm.

Rừng cao độ thấp: núi Chúachan; III-IV.

Shrub 2 m; leaves grey glaucous beneath; disc absent; capsules 2-valved, red (*Cassine discolor* Wall.).

4536 - *Microtropis fallax* Pit.

Đại mộc cao 6 m; nhánh có 4 cạnh. Lá có phiến bầu dục rộng, 10-15 x 5-7 cm, nhọn 2 đầu, gân-phụ 16-20; cuống dài 1-1,2 cm. Tụ tán 4-5 lần lưỡng phân. Nang dài 2 cm, bầu dục có đài còn lại; hạt 1.

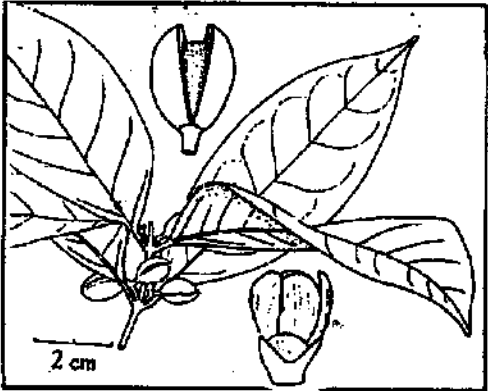

4537 - *Microtropis osmanthoides* Hand.-Maz. Vilường dạng-mộc.

Tiểu mộc cao 2 m; nhánh không lông. Lá có phiến tròn dài, dài 12-18 x 4-5 cm, dày dầy, gân-phụ không rõ, 7-8 cặp, lõm, bìa uốn xuống; cuống to, dài 8 mm. Chùm ở nách lá, có 1 lá hoa to cao 1,5 cm; hoa nhỏ rộng 3-4 mm, *trắng, thơm*; nụ tròn gần như không cọng.

Mong cái.

- Shrub 2 m high; leaves oblong, coriaceous; glomerules.

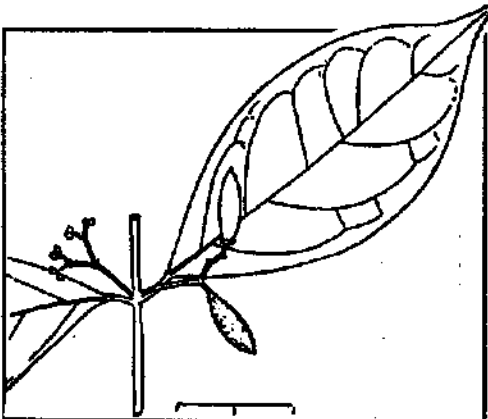

4538 - *Microtropis pallens* Pierre. Vilường tái.

Tiểu mộc; nhánh non đỏ, có 4 cạnh. Lá có phiến bầu dục thon, dài vào 9 cm, nhọn 2 đầu, gân-phụ 7-9 cặp, mặt dưới *tái hay như bạc*; cuống 1 cm. Tụ tán cao 1 cm; lá hoa đỏ; cánh hoa 5, cao 2 mm, *trắng hay đỏ đỏ*; đĩa mật *vàng*. Nang cao 1 cm; mảnh 2; hạt 1 mỗi mảnh có *tì-y đỏ*.

Rừng: Biênhòa, Phú quốc; II-III, 9-10.

- Shrub; leaves lanceolate, pale or white beneath; flowers white or red; aril red.

4539 - *Microtropis petelotii* Merr. & Freem.. Vilường Pételot.

Tiểu mộc leo; nhánh nâu, có cạnh, lông dài đến 7 cm. Lá có phiến xoan bầu dục, dài 7-12 cm, dày tròn, đầu có đuôi ngắn, gân-phụ 4-5 cặp, bìa có răng, dai, không lông; cuống ngắn. Tụ tán ở nách lá và ngọn, nhị phân; cọng như chỉ; lá đài 4, nhỏ; cánh hoa 4; tiểunhụy 4; đĩa mật 4 thùy; noãn sào không lông. Nang *tím*, to 5 mm.

Dựa suối, 1.700 m: Sapa.

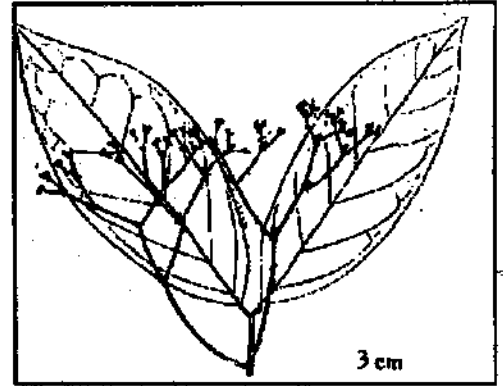
- Scandent shrub; leaves glabrous; flowers 4-merous; capsules violet, 5 mm large.

4540 - *Microtropis poilanei* Tard. Vĩlũng Poilane.

Tiểumộc cao 4 m; nhánh mảnh, không lông, xanhxanh. Lá có phiến thon, dài 9-12 cm, dài, không lông, lục xámxám lúc khô. Tután ở nách lá hay trên nách lá, cao 10-15 cm; hoa nhóm 3; ládài 4; cánhhoa 4, có sóng; tiểunhụy 4; đĩa mật. Nang.

Đồngtrĩ (hình theo Tardieu).

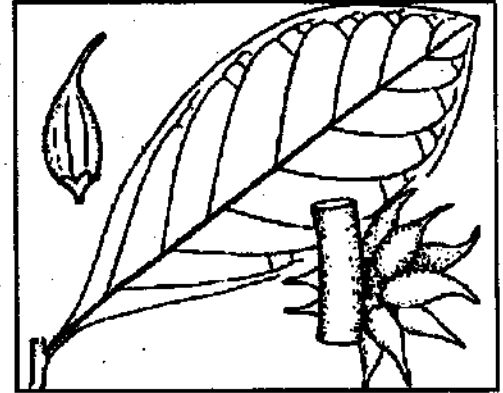
- Shrub 4 m high; cymes 10-15 cm high; flowers 4-merous; capsules.

4541 - *Microtropis rhynchocarpa* Merr.. Vĩlũng trái-cỏ-mũi.

Tiểumộc không lông; nhánh tròn. Lá có phiến thon ngược, dài 17-20 cm, đầu tà, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 7-8 cặp, không lông, lúc khô xám; cuống dài 1 cm. Chùm mang nang cao 2-2,5 cm có mũi dài, có 5 ládài còn lại.

Rừng thưa, 1.500 m: Bavi; 11.

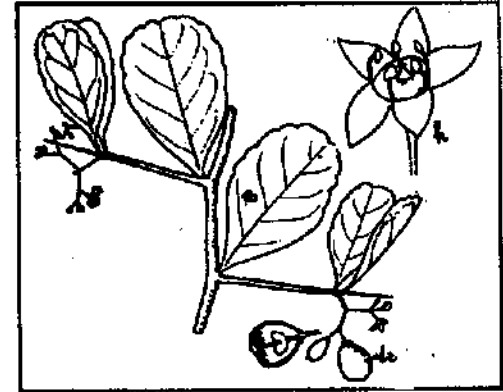
- Shrub glabrous; leaves obovate; glomerules of pointed capsules.

4542 - *Maytenus diversifolia* (Max.) Ding Hou. Lỏachỏu biẻn

Tiểumộc cao 3-4 m; thân có nhánh nhỏ thành gai. Lá có phiến xoan ngược, dài 3,5-4 cm, không lông, xanh đậm mặt trên, dỏt mặt dưới, gân-phụ rõ mặt trên; cuống ngắn. Tután ở nách lá; hoa nhỏ, vàng lỏt rỏi dỏ; cánhhoa 5, xoan nhọn; tiểunhụy 5; đĩa mật, Nang dỏ; mảnh 2.

Rừng cỏi duyẻnhỏi; I-VII.

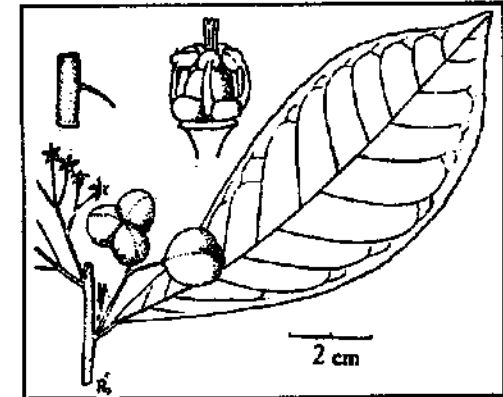
- Shrub 2-4 m high; stem thorny; leaves glabrous; flowers yellow then red; capsules red (*Gymnosporia diversifolia* Max.; *G. montana* var. *parvifolia* Pit.).

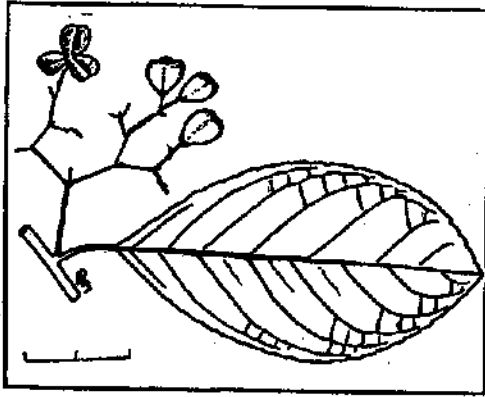
4543 - *Maytenus stylosa* (Pierre) Lob.-Callen. Lỏachỏu vỏi.

Dỏimỏc nhỏ; nhánh đẻnden, ít khi có nhánh-gai (1 cm, congcong). Lá có phiến thon ngược, dài đẻn 16 cm, dài, bỏi có rẻng thưa, vàng lỏt mặt dưới lúc khô; cuống 1,2 cm. Chỏm-tutỏn ít hoa ở nách lá; hoa 5-phỏn; cánhhoa 5, cao 2,5 mm; đĩa mật; noỏnsỏo 3-4-buẻng. Nang vàng cao 15 mm; mảnh 3.

Từ Thủathẻn đẻn Cỏnson; V-X, 9-10.

- Small tree; sometime thorny; flowers 5-merous; capsules yellow, 3-valved (*Gymnosporia stylosa* Pierre).

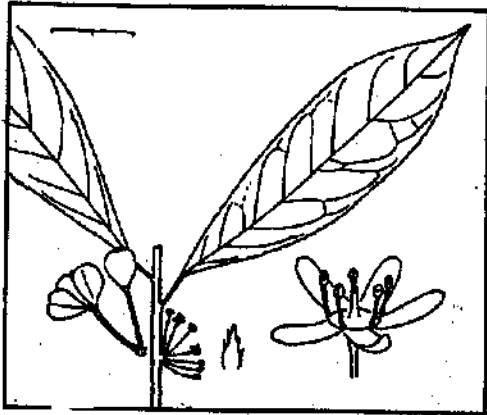

4544 - *Gymnosporia bonii* Pit.. Lôachâu Bon.
Tiểu mộc; nhánh non có cạnh, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 4-7 x 2-4 cm, dai, gân-phụ 8-10 cặp, bìa có răng nằm thưa; cuống 8-10 mm. Tután ở nách lá, 3-4 lần tamphân; láhoa 1 mm; ládài 5. Nang to 6-7 mm, tamgiác; mảnh đen mặt ngoài, nâu lợt mặt trong; hạt 1-3, to 5 x 3 mm, có từ-y.

Caolạng; 9.

- Shrub; branches glabrous; sepals 5; capsules 6-7 mm large; seeds arillated.

4545 - *Gymnosporia chevalieri* Tard.. Lôachâu Chevalier.

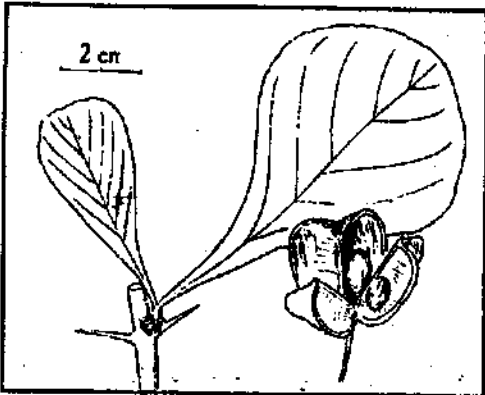
Đạimộc cao 10 m; thân to 50 cm; nhánh không lông, không gai. Lá có phiến thon, to 10-15 x 2,5-4 cm, bìa có răng, gân-phụ 7-8 cặp, khó nhận, dai, lục nâu nâu lúc khô; cuống 1 cm. Tânphong không cộng (trên một u cao) ở nơi lá đã rụng; cộng hoa dài; hoa 5-phân; ládài 2 mm, có tơ tiết; cánhhoa 3 mm; tiểunhụy 5; đĩa mật; noãn sào 3-buồng 2-noãn. Nang cao 1 cm; mảnh 3; hạt nâu hoe, láng.

Bìnhtrị thiên.

- Tree to 10 m high; petals 3 mm long; capsules 1 cm high, valves 3.

4546 - *Gymnosporia gracilis* Pierre (Fl. coch. 304)

Leo, không lông. Lá có phiến tròn dài thon, to 4-8 x 1,7-3 cm, gân-phụ 12-14 cặp; cuống dài 8-12 mm. Chùm mang tután lưỡngphân; cánhhoa 5, tiểunhụy 5; noãn sào 3 buồng, 2-noãn. Cambodge; V.

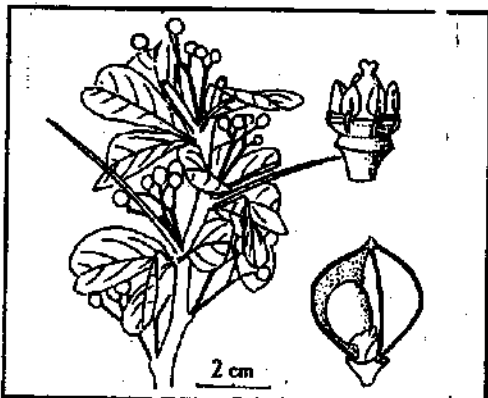

4547 - *Gymnosporia marcanii* Craib.. Lôachâu mốc.

Bụi cao 1-3 m; thân có gai cứng. Lá hình muỗng, dài 5-10 cm, dày như da, dai, không lông,, màu xanh mốcmốc. Chùm-tután ở nách lá; cộng hoa 5 mm; cánhhoa 5; tiểunhụy 5; đĩa mật; noãn sào 3 buồng. Nang nâu, 3 khía, cao 7-9 mm; hạt 2, có từ-y.

Sinh cảnh hồ vùng Phan, đến Khánhhoà; 8-10.

- Thorny shrub; leaves coriaceous; capsules 7-9 mm high (*G. wallichiana* Laws. in Pierre).

4548 - *Gymnosporia mekongensis* Pierre. Lôachâu Cùulong.

Bụi cao 3-4 m, có nhiều gai dài 2 cm do nhánh ngắn biến thành. Lá có phiến xoan ngược, dài 1-4 cm, đầu lõm, dày thon, bìa có răng, gân-phụ 5 cặp, dai, mốcmốc, lúc khô xám trắng; lábé 1,5 mm. Tután; hoa 5-phân; cánhhoa 2,5 mm; noãn sào 2 buồng. Nang cao 8 mm; mảnh 2; hạt 1/buồng, có từ-y.

IV, 12 (hình theo Tard.-Blot).

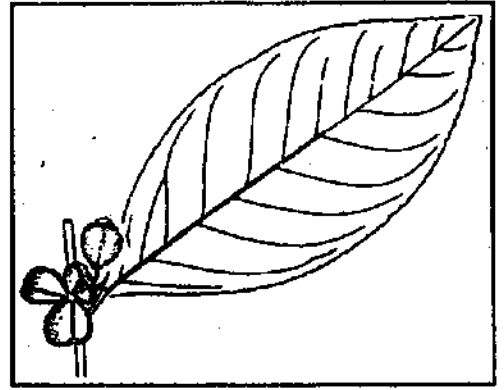
- Thorny shrub; leaves coriaceous, glaucous; capsules 2-valved, 8 mm high.

4549 - *Gymnosporia tonkinensis* Pit.. Lôachâu Bắc bộ.

Bụi; nhánh non có cạnh, nâu đỏ; gai ngay, dài 3-6 mm. Lá có phiến bầu dục, to 6-12 x 3-6 cm, tà hai đầu, gân-phụ 6-8 cặp, bìa có răng thưa thấp; cuống 1 cm. Tụ tán ngắn; cọng hoa 5-7 mm; lá dài 5. Nang nâu đen, to 8-12 mm; mảnh 3, có mạng rõ; hạt 1-3, to 6 x 4 mm, đỏ, có từ-y.

Hànamninh, Đà Nẵng.

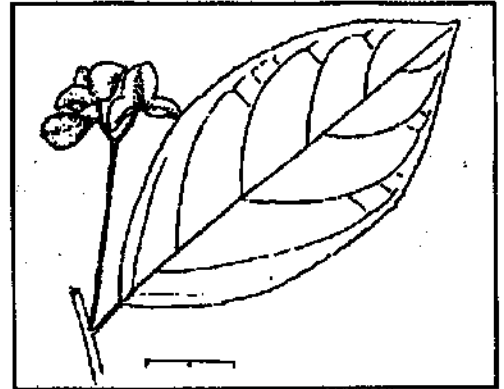
- Thorny shrub; inflorescences short; capsules black brown, to 12 mm high; seeds red, arillated.

4550 - *Celastrus annamensis* Tard.. Gối Trung bộ.

Tiểu mộc leo dài đến 20 m; nhánh không lông, nâu đen, có bikhẩu trắng. Lá có phiến bầu dục, to 8-10 x 3-5 cm, dài, không lông, láng, gân-phụ 5-6 cặp, bìa có răng nham; cuống 1 cm, Tụ tán có cọng dài ở ngọn và nách lá; hoa nhiều. Nang đen; mảnh 3, vàng mặt trong; hạt 1, dài 8 mm.

Công tum đến 1.500 m; 2.

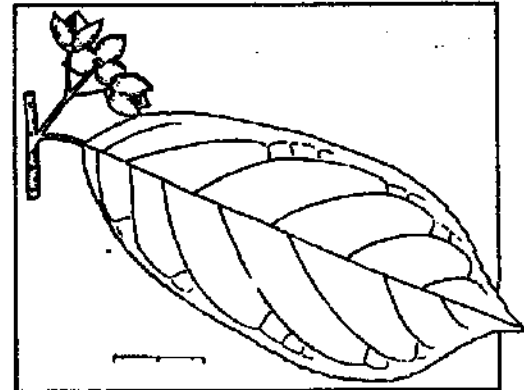
- Climber to 20 m long; capsules black; seeds 8 mm long.

4551 - *Celastrus gemmata* Loesn.. Gối chồi.

Tiểu mộc leo; nhánh non có cạnh. Lá có phiến bầu dục, dài 8-15 cm, láng, gân-phụ 6-7 cặp, bìa có răng mịn, lúc khô vàngvàng; cuống 1 cm. Tụ tán ít hoa ở nách lá, biệt chu; cọng 7 mm; hoa 5-phân; lá dài rìa lông; cánh hoa bầu dục, dài 2-5 lần hơn lá dài; tiểu nhụy dài bằng cánh hoa; đĩa mật; noãn sào 3 vòi nhụy. Nang cao 6-8 mm, vàng; buồng 3, 2-hạt; từ-y.

Rừng trên đá vôi, vào 1.500 m: San-ta-Van, Sapa; 8.

- Scandent; leaves glabrous; capsules yellowish; loges 3, 2-seeded.

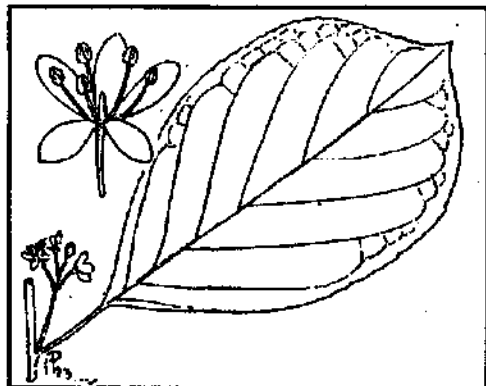
4552 - *Celastrus hindsii* Benth. & Hook.. Dây Gối.

Bụi leo; nhánh non tròn tròn, không lông. Lá không rụng theo mùa; phiến bầu dục xoan-ngược, to 6-11 x 2-5 cm, dài, gân-phụ 7 cặp, bìa có răng thấp; cuống 5-7 mm. Chùm ở ngọn hay nách lá, dài 5-10 cm; cọng hoa 2-4 mm; hoa 5-phân; cánh hoa trắng, dài 2 mm. Hoa cái có tiểu nhụy lép; noãn sào 3 buồng. Nang lục, to 5-9 mm, 1-buồng, 1-hạt có từ-y; mảnh 3.

Hàinin, Hà Nội, Hànamninh, Thủathiên; III, 8-12.

- Scandent; leaves glabrous; petals white; capsules 1-seeded (*C. tonkinensis* Pit.).

4553 - *Celastrus hookeri* Prain. Gối Hooker.

Tiểu mộc leo; nhánh có sọc mịn, lúc già có bích hầu trắng. Phiến xoan ngược, to 7-10 x 4-6 cm, đầu tròn tù, đáy tù, gân-phụ xéo, 6-7 cặp, bìa có răng nằm; cuống 1-2 cm. Tután ở ngọn và nách lá, có lông mịn hoe; hoa nhỏ; lách dài và cánh hoa cao 4-6 mm; tiểu nhị 5, dài bằng cánh hoa; noãn sào không lông.

Vào 1.500 m: Sapa; IV.

- Scandent; leaves thin, obovate; cymes rufous pubescent; petals 4-6 mm long.

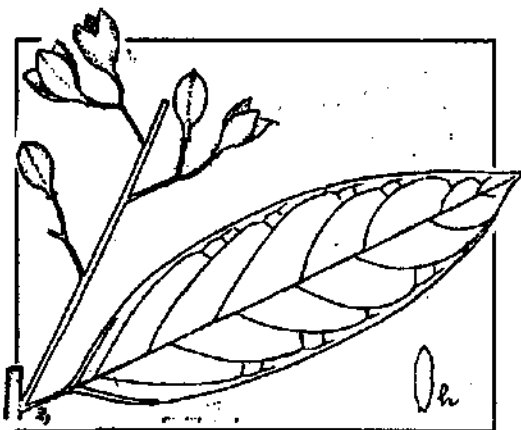
4554 - *Celastrus merrilli* Tard. Cambodge.

4555 - *Celastrus monosperma* Roxb.. Gối một-hột.

Tiểu mộc leo cao 12 m, thân to 4-5 cm; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến tròn dài thon, dài 10-15 cm, mỏng, không lông, bìa có răng nằm, nâu đen lúc khô; cuống dài 1,5-2 cm. Chùm-tután dài hơn lá, hay tután ở nách lá; hoa rộng 3 mm; cánh hoa 1,7 mm; tiểu nhị 5 trong đĩa mật; đính phôi trước 3. Nang đen 3-mảnh; hột 1, đen, dài 1,5 cm, có tử-y.

Vùng núi cao: Bạch Mã, Đà Lạt.

- Scandent; leaves oblong lanceolate; glabrous; placentation parietal; capsules 1-seeded.

4556 - *Celastrus orbiculatus* Thunb.. Gối tròn; Oriental Bittersweet.

Tiểu mộc; nhánh denden, có bích hầu to, trắng trắng. Lá rụng theo mùa; phiến xoan ngược hay tròn to 7-10 x 4-6 cm, dai, lục hay nâu nâu, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1 cm. Chùm-tután 3 cm, không lông, nhánh mang 3-4 hoa; cọng hoa đến 14 mm. Nang bầu dục, cao 5 mm, vàng vàng; mảnh 3, hột 1.

Làocai; đèo Lô-qui-Hồ. Trị tê thấp, ung thư. Phá hoa trị say áphiện; kiết; lợi kinh; bổ, phân kích.

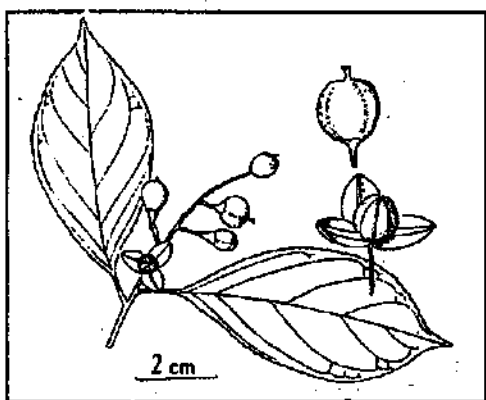
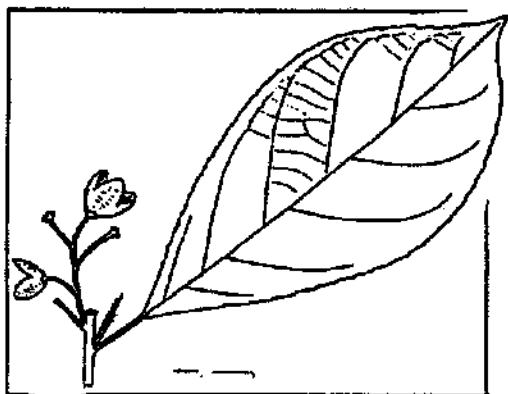
- Shrub deciduous; leaves obovate or orbicular; capsules yellowish, 5 mm large.

4558* - *Celastrus paniculatus* Willd.. Săng-máu, Gối chùm-tután.

Tiểu mộc trườn, cao đến 10 m. Lá có phiến xoan ngược, dài 4-10 cm, bìa có răng tù, gân-phụ 4-7 cặp; cuống 1 cm, lá bẹ vàng. Chùm hay chùm-tután cao 5-10 cm; hoa tạp phái, 5-phần; cánh hoa trắng, cao 2 mm; đĩa mật; noãn sào 3 buồng. Nang cao 5-8 mm; mảnh 3; hột 3-6, có tử-y đỏ bao lấy.

Bảo lộc vào N: IV-VI. Rễ, lá trị nhứt đầu. Hột trị tiêu hóa không tốt, trị tê thấp, bại, chống kinh phong; xem như là kích thích và phấn dương; *in vitro*, chống siêu khuẩn R.D.

Scandent; leaves glabrous; flowers white; capsules 3-valved; seeds into red aril.

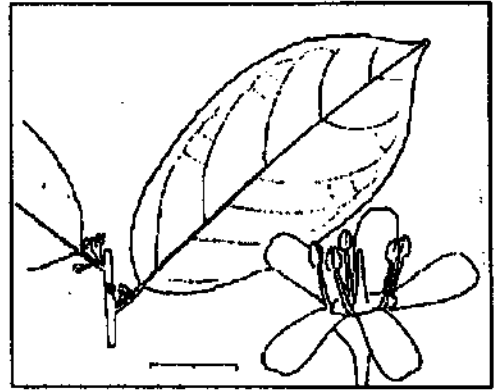
* (Xem chú thích ở trang 18)

4559 - *Celastrus stylosa* Wall. var. *loeseneri* Loes. Gối Loesener.

Tiểu mộc leo cao 12 m, không lông. Lá có phiến xoan thon, to 5-10 x 4-6 cm, đầu có mũi, đáy tròn, gân-phụ 4-6 cặp, bìa có răng có tuyến; cuống đến 1 cm. Tután ít hoa ở ngọn và nách lá; cọng hoa 5 mm; cánhhoa màu lục, dài 3-4 mm; tiểuhụy 5; đĩa mật. Nang có vòi còn lại; mảnh 3, tròntròn, vàng hay nâuđỏ; hạt 2 mỗi mảnh, nâu đen.

Sapa, 1.700 m.

- Scandent 12 m high, glabrous; capsules yellow or brown; seeds brownish black.

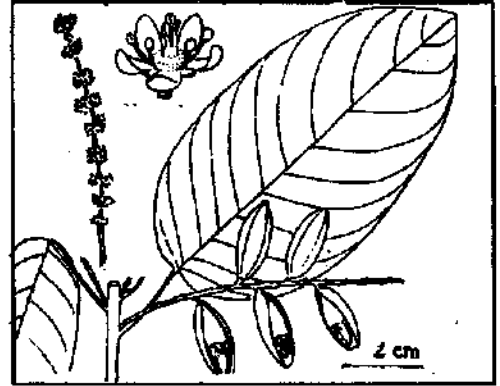

4560 - *Bhesa robusta* (Roxb.) Ding Hou. Bạc, Chùm bạc.

Đại mộc cao đến 30 m, không lông; vỏ xám; gỗ vàng nâu. Lá có phiến giống lá Sao, dày, láng, gân-phụ 9-12 cặp, mảnh, chạy đến bìa. Chùm dài 4-10 cm; hoa nhỏ; cánhhoa 2,5-3 mm; đĩa mật. Manh nang vào 2 cm, vàng nâu; hạt 1(3), dài 12-15 mm, có tú-y cam bao phân-nửa.

Rừng bình nguyên: Hà Sơn Bình, Phú Thọ, vùng Sài Gòn, Lạc Tĩnh; XII-I, 8-1. Gỗ vàng vàng, khá tốt song dễ nứt.

- Tree 30 m high, glabrous; petals 3 mm, white; follicles; aril orange (*Kurima robusta* Kurz; *K. pulcherrima* Wall.).

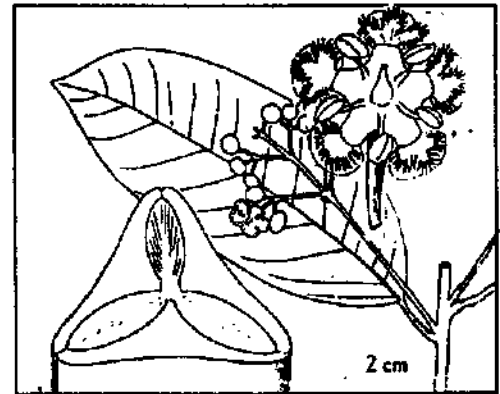

4561 - *Lophopetalum wightianum* Arn. Bakhía.

Đại mộc cao 20 m, không lông; nhánh non đỏ. Lá có phiến bầu dục, dài đến 25 cm, xanh dợt hay mốcmốc, gân-phụ 24-26 cặp, mảnh; cuống 1-1,5 cm. Chùm-tután cao 5-8 cm; hoa 5-phân; cánhhoa rìa; đĩa mật; noãn sào 3 buồng, mỗi buồng 12-14 noãn. Nang cao 15 cm, có 3 khía cao.

Vùng thường bị ngập: Đồng Tháp; II-III. Gỗ tốt để làm bàn máy may (hình theo Pierre).

- Tree 20 m high, glabrous; petals ciliated; disc developed; capsules 3-winged 15 cm long (*L. fimbriatum* Wight).

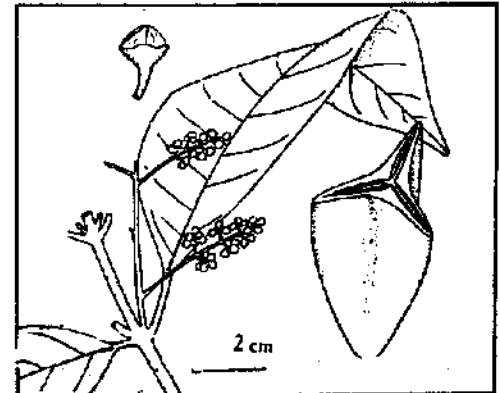

4562 - *Lophopetalum duperreanum* Pierre. Sang trắng, Bobóc, Bông.

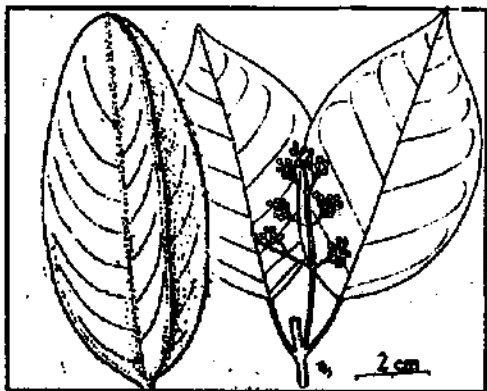
Đại mộc cao 20 m, không lông; nhánh non đỏ. Lá có phiến bầu dục thon dài, nâu mat dưới lúc khô, gân-phụ 22-24 cặp; cuống dài đến 2 cm. Chùm-tután cao 7-12 cm; hoa 5-phân; cánhhoa có sóng ở mặt trong; đĩa mật; noãn sào 3 buồng, 6-noãn. Nang cao 15 cm, có 3 khía cao; hạt dài 6-7 cm.

Biên Hòa, Lạc Tĩnh, Phú Quốc; XII (hình theo Pierre). Gỗ mềm.

- Tree 20 m high; petals keeled; capsules 3-winged, 15 cm long (*Solenospermum duperreanum* (Pierre) Tard.).

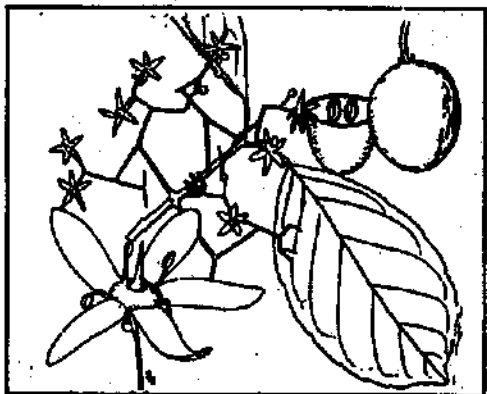

4563 - *Lophopetalum wallichii* Kurz. Cây Bông.

Đại mộc cao đến 25 m; nhánh non vuông, không lông. Lá có phiến xoan, vào 9 x 5 cm, tà đầu, đáy tròn tròn, không lông, thường đen mặt trên, đỏ dưới lúc khô, gân-phụ 7-8 cặp. Chùm-tụ tán 7-12 cm; cánh hoa 5, lục, có 1 sóng giữa; tiểu nhụy 5; đĩa mật. Nang cao 10-13 cm, có 3 khía cao dày; hạt rất đẹp, đỏ, to 6 x 12 cm, luôn cánh.

Rừng thưa Buônmethuot; XII, 2.

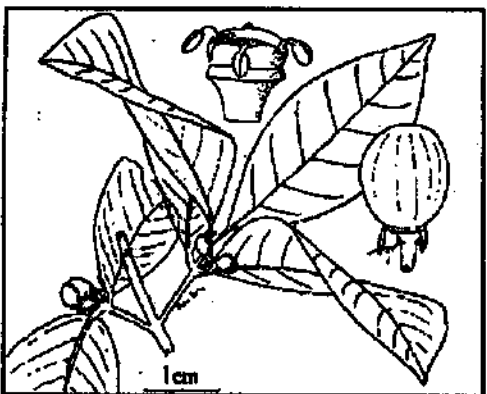
- Tree 25 m tall; leaves ovate; petals keeled; fruits 3-winged, 12 cm long.

4564 - *Cassine glauca* (Pers.) O. Ktze. var. *cochinchinensis* Pierre. Dumoc. Đại mộc cao 15 m; nhánh mọc đối, vuông. Lá có phiến bầu dục, dài đến 11 cm, hơi móm móm, gân-phụ 14-18 cm, chót có khi lõm; cuống hơn 1 cm. Tụ tán nhị phân; hoa xanh, 5-phân, rỗng 1 cm; cánh hoa vàng xanh, dẹt, dài 3,5 mm; đĩa mật nhỏ; noãn sào xanh, 2-buồng. Quả nhẵn cứng cao 2,5 cm; hạt 1.

Sông Đongnai; XI-III, 4-5. Gỗ vàng vàng. Chứa elaeodendrosid, độc tế bào và glicosid tác động vào tim. Rễ đắp nơi sưng. Lá hít trị nhứt đầu.

- Tree 15 m high; leaves glabrous; petals yellow green; drupes 2.5 cm lon, 1-seeded (*Eleodendron glaucum* Pers.).

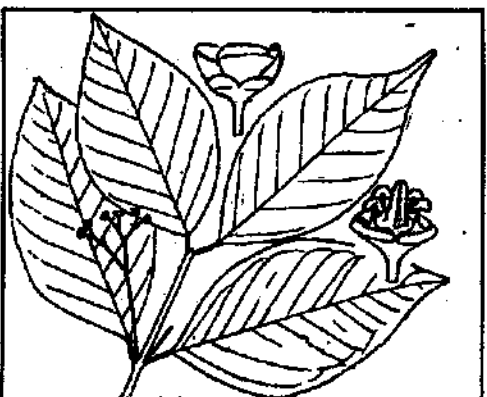

4565 - *Pleurostyliia opposita* (Wall.) Merr. & Metc.. Trách thu.

Đại mộc cao 10 m, không lông; vỏ xám; nhánh non có 4 cánh. Lá có phiến thon, dài đến 7 cm, mặt dưới rất tái, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 5-7 mm. Chùm ngắn ở nách lá; hoa 5-phân; cánh hoa 5, rất nhỏ; đĩa mật; tiểu nhụy 5. Quả nhẵn cứng xoan cao 6-8 mm, hơi đẹp; hạt 1, tử-y đỏ.

Phanrang, Biênhòa, Cônson; 12 (hình theo Pierre). Gỗ vàng vàng.

Tree 10 m high; cymes axillary; petals small; drupes 1-seeded (*Celastrus opposita* Wall., *P. cochinchinensis* Pierre).

4567 - *Quadripterygium poilanei* Tard.. Tú dục.

Tiểu mộc leo cao 10 m; nhánh non vuông, già tròn, có sọc dọc. Lá có phiến xoan, dài 7-9 cm, đầu nhọn, có mũi, đáy tà, gân-phụ 8-10 cặp, mảnh, dai, không lông, nâu vàng lúc khô. Tụ tán ở nách lá; hoa trắng, rất thơm, tứ phân; cánh hoa 4; đĩa mật; tiểu nhụy 4; noãn sào 4-cánh, 4 buồng 2-noãn treo.

Rừng vào 1300 m: Vọngphủ; V. Theo Ding-Hou có lẽ chỉ là *Euonymus tonkinensis*.

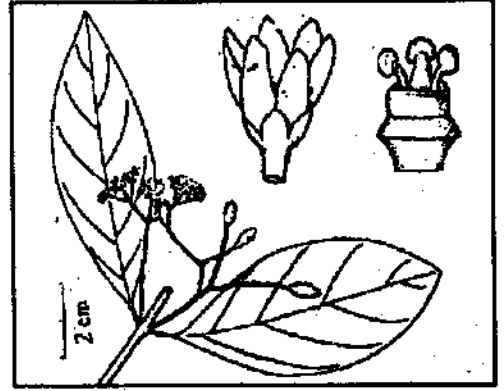
- Climber 10 m long; leaves glabrous; petals white; ovary 4-gonal, 4-loculare.

4568 - Reissantia indica (Willd.) Hallé. Dây Xàng.

Dạimọc cao đến 12 m; nhánh leo hay thông, vuông. Lá có phiến xoắn thon, xanh dợt, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 6-8 mm. Chùm-tụ tán dạng tánphồng cao 3-6 cm, không lông; hoa 5-phân; cánhhoa vàngvàng, cao 1,5 mm; đĩa mật; tiêunhụy 3; noãn sào 3-buồng 2-noãn. Trái có 3 cạnh, 1-3-buồng; hạt 1,5 cm, có cánh.

Bà Rịa, Biên Hòa, Tây Ninh; I-III, 9.

- Tree 12 m high; branches sarmentous; flowers yellowish; stamens 3; seeds winged (*Hippocratea indica* Willd.; *Pristimera indica* A.C. Sm.).

4569 - Arnicratea cambodiana (Pierre) N. Hall. Xàngdùng Cambốt.

Dây leo cao đến 20 m. Lá to; phiến thon ngược, dài đến 20 cm, bìa có răng, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm-tụ tán dài đến 18 cm; hoa xanhxanh, hơi thơm, 5-phân; cánhhoa dài 3 mm; tiêunhụy 3; đĩa mật cao; noãn sào 3-buồng. Nang dẹp, dài 10 cm; hạt 6 mỗi buồng.

Rừng: Biên Hòa, Côn Sơn; XI-II.

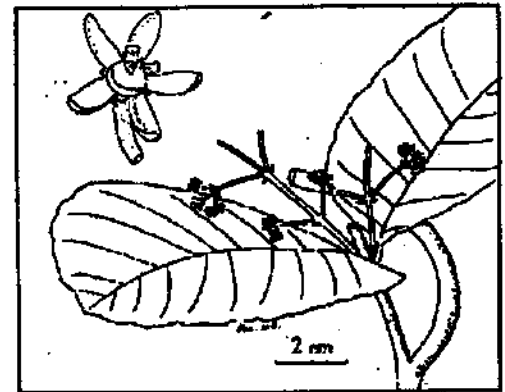
- Climber to 20 long; leaves to 20 cm long; flowers greenish; stamens 3; capsules flattened, 10 cm long (*Hippocratea cambodiana* Pierre; *Loeseneriella cambodiana* (Pierre) Tard.; *Hippocrateu salacioides* Kost.).

4570 - Loeseneriella chesseana (Pierre) Tard. Xàngdùng.

Dây leo cao; nhánh non vuông. Lá có phiến bầu dục, dài đến 9 cm, bìa có răng tà thưa, gân-phụ 12-16 cặp; cuống 5-7 mm. Chùm-tụ tán cao 12 cm ở nách lá; hoa 5-phân; lóaticó lông; cánhhoa cao 3,5 mm; tiêunhụy 3; đĩa mật dính vào noãn sào 3-buồng. Nang.

Phú Quốc; II. Cho thùng rất chắc (hình theo Pierre).

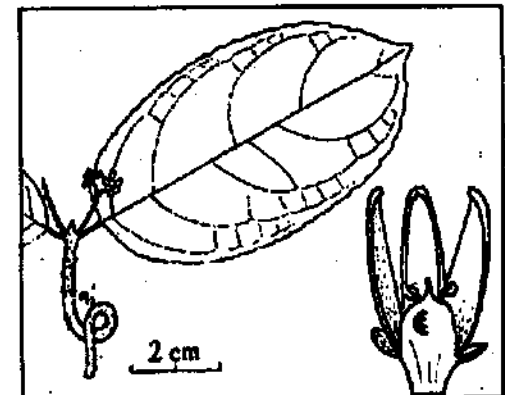
- Long climber; flowers small, 5-merous; stamens 3; capsules (*Hippocratea chesseana* Pierre).

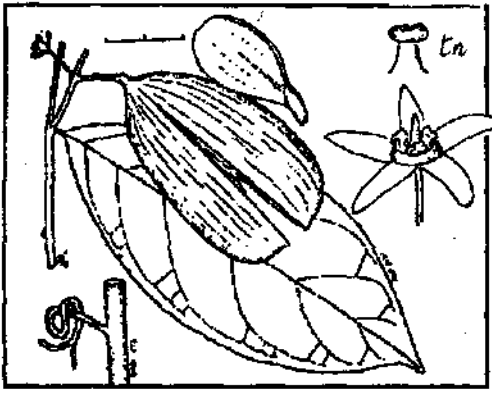
4571 - Loeseneriella dinhensis (Pierre) A.C. Sm. Xàngdùng núi-Dinh.

Dây leo cao, không lông; nhánh tròn, có mọt nhỏ, nhiều. Lá có phiến bầu dục, dài đến 10 cm, nâu nâu lúc khô, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 6-7 mm. Chùm mang tụ tán lưỡngphân; hoa có cánhhoa cao 4,5 mm; tiêunhụy 3; đĩa mật ôm noãn sào 3-buồng, 2 hàng noãn. Nang.

Bà Rịa; VIII.

- Climber glabrous; stem verrucous; petals 4.5 mm long; capsules (*Hippocratea dinhensis* Pierre).

4572 - *Loeseneriella pauciflora* (DC.) A.C. Sm.
Xàngdùng ít-hoa.

Dây leo dài đến 12 m; thân to 2-3 cm, có *nhánh quăn mầu*. Lá có phiến bầu dục, to 11,5 x 5,5 cm, mặt trên lục vàng hay lục dợt, không lông, dai, gân-phụ 6-8 cặp, lõi mảnh mặt dưới; cuống 4-10 mm. Tután lưỡngphần ít hoa; *hoa nhỏ*; cánhhoa 5; đĩa mặt to; tiểuhụy 3. *Nang dẹp*, to 7 x 11 cm, không lông; mảnh 2; hạt có *cánh nâu* dài 2,5 cm.

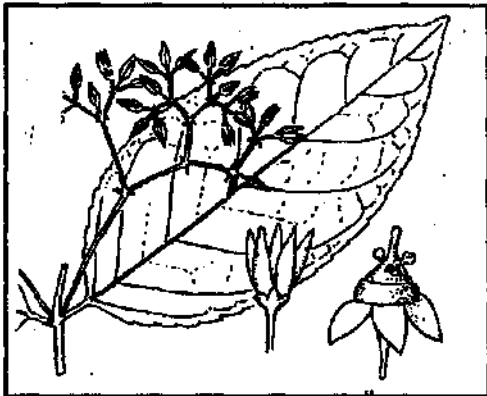
Rừng: Hasonbinh, Côngtum; II, 12.

- Long climber; leaves glabrous; flowers minute; capsules 2-valved; seeds 2.5 cm long (*Hippocratea pauciflora* DC., *L. merrilliana* A.C. Sm.).

4573 - *Loeseneriella indochinensis* Tard. 1948. Lào.

4574 - *Loeseneriella pollanet* Tard. 1948. Lào.

4575 - *Annulodiscus nigricans* Tard. Lào.

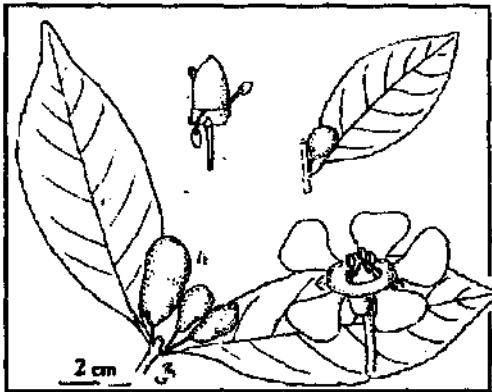

4576 - *Hippocratea oblongifolia* Roxb. in Merr. Danh-y.

Đại mộc nhỏ; nhánh thông, 4-cạnh, không lông. Lá mọc đối; phiến xoan hay bầu dục, đầu nhọn, đáy tù tròn, dài 5-11 cm, gân-phụ 6-7 cặp, mảnh; cuống 7-11 mm. Chùm-tután 3-5 cm; lá đài 5, cao 0,7 mm, có răng; cánhhoa 5, cao 1,5 mm, *vàng vàng*; đĩa mặt cao; tiểuhụy 3; noãn sào 3 buồng 2-noãn. *Dục quả* dài 3,5 cm, rộng 1,1 cm, 1-3 buồng; hạt có *cánh* dài 15 mm.

Đồngnai, Sôngbé, Tâyninh.

- Small tree; leaves elliptic oblong; flowers yellowish; samara 3.5 x 1.1 cm; seeds winged.

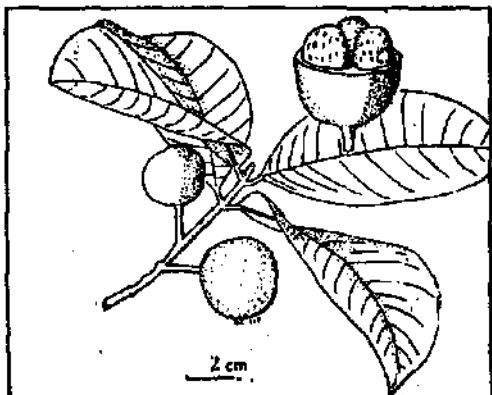
4577 - *Salacia chinensis* L. Chópmau Trungquốc.

Bụi cao 2-3 m; nhánh không lông. Lá có phiến thon rộng, dài 5-10 cm, dai, không lông, gân-phụ 6-8 cặp, bìa có răng nhỏ. Hoa ở nách lá, có mùi *thơm thơm*; cọng 5-6 mm; cánhhoa *vàng*, cao 3 mm; đĩa mặt cao; tiểuhụy 3; noãn sào 3-buồng 2-noãn. *Phị quả* đen đen, cao 1 cm; hạt 1(2).

Sinh cảnh hồ: Biênhòa, Phú quốc; XII-III, 2-5.

Var. *parvifolia* (Tard.) Phạm hoàng: *đại mộc* 9 m, lá nhỏ hơn; Nhatrang, Phanrang. Rẻ trị *đái đường*, *lị kinh*, làm *lạc thai*, trị *kinh nguyệt đau*. Chứa dulcitol chống bướu.

- Shrub 2-3 m high; flowers yellow; berries blackish, 1-seeded (*S. prinoides* DC.).

4578 - *Salacia cochinchinensis* Lour. Chópmau Việt.

Tiểu mộc đứng hay trườn; nhánh non vuông. Lá có phiến dài đến 11 cm, từ từ hẹp trên cuống, nâu đen mặt trên, *đỏ đỏ* mặt dưới lúc khô, gân-phụ 6-8 cặp. Chùm trên *một u*; *hoa* 5-phần; cánhhoa *vàng sấp*, có *sọc đỏ*, cao 3-4 mm; đĩa mặt; tiểuhụy 3, *vàng ngà*. *Phị quả* tròn, rộng 1,5-3,5 cm, *vàng*; *nạc đỏ*; hạt 1-3.

Rừng ven rừng, rừng còi: Huế, Đồngnai, Cônson; 12 (hình một phần theo Pierre).

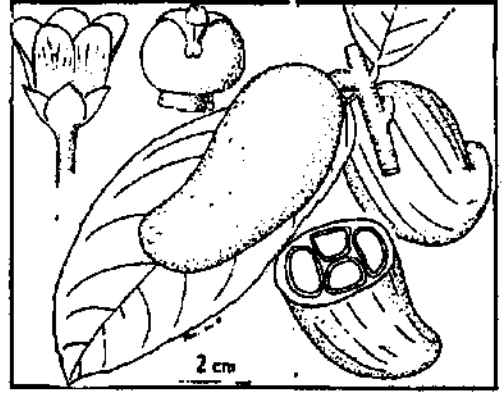
- Scandent; flowers yellow; petals 3-4 mm long; berries yellow 1-3-seeded.

4579 - *Salacia dongnaiensis* Pierre. Chópmau Đờngnai.

Tiểumộc *trườn*; nhánh non vuông, đỏ hay màu sét. Lá có phiến bầu dục thon-nguộc, dài 6-8 cm, bìa có răng to, gân-phụ 8-11; lá bé nhỏ. Hoa có đực hay chụm trên một u, 5-phân; cánhhoa dài 2,5 mm; đĩa mật cao; tiểunhụy 3. Quả to 7-8 x 3,5 cm; hạt 6-8.

Đọc theo sông Đờngnai; III (hình theo Pierre).

- Scandent; petals 2,5 mm long; stamens 3; berries 7-8 cm long, 6-8-seeded.

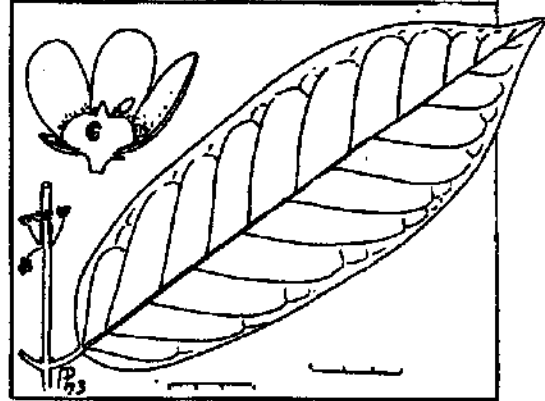

4580 - *Salacia gagnepainiana* Tard.. Chópmau Gagnepain.

Tiểumộc cao 1,5 m, vỏ trắng; nhánh không lông, có bích hầu. Lá mọc đối; phiến *tròn dài*, dài đến 30 cm, chót nhọn, đáy tròn, bìa nguyên, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 1 cm. Chụm 5-6 hoa ở nách lá rụng; cọng mảnh; lá dài 5, cao 2 mm; cánhhoa 5, cao 5 mm; đĩa mật to cao, óm noãn sào; tiểunhụy 3; buồng noãn 3, 2-noãn.

Vùng núi cao: Côngtum.

- Shrub 1.5 m high; leaves oblong to 30 cm long; petals 5 mm long; loges 2-ovulated.

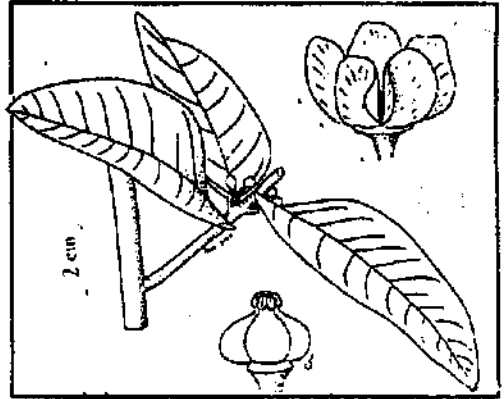

4581 - *Salacia godefroyana* Pierre. Chópmau Godefroy.

Tiểumộc *trườn*; nhánh non hơi dẹp. Lá có phiến thường xoan hẹp, dài đến 15 cm, xanh mốcmốc mặt trên, dợt ở mặt dưới, gân-phụ 12-13 cặp. Hoa 1-2 ở nách lá, 5-phân; cánhhoa 5 mm, có đốm đỏ; đĩa mật; tiểunhụy 3; noãn sào 3-buồng. Quả.

Phú quốc (hình theo Pierre).

- Scandent; leaves narrow ovate; petals red dotted, 5 mm long; berries.

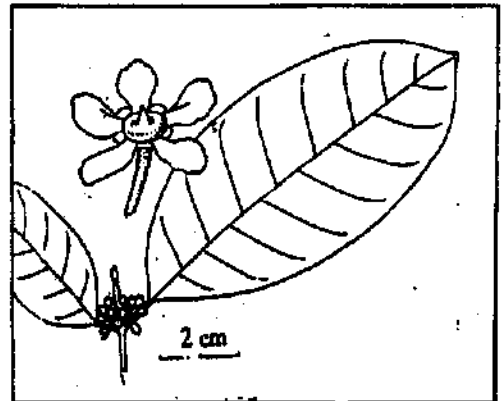

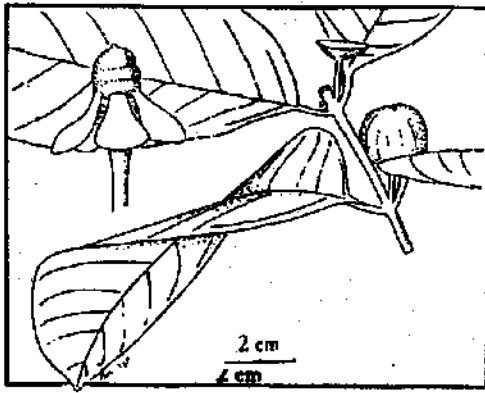
4582 - *Salacia noronhoides* Pierre. Nờng.

Tiểumộc đứng hay *trườn*; nhánh non dẹp dẹp. Lá có phiến bầu dục, dài đến 18 cm, tà tròn 2 đầu, nâu nâu lúc khô. Chụm nhiều hoa ở nách lá; hoa 5-phân; cánhhoa vàng, dài 4,5 mm; đĩa mật; tiểunhụy 3; noãn sào 3-buồng. Quả.

Rừng: Biênhòa, Bàrja, Tâyninh. Thân làm thùng tốt (hình hoa theo Pierre).

- Erect or climbing shrub; flowers yellow, petals 4.5 mm; berries.

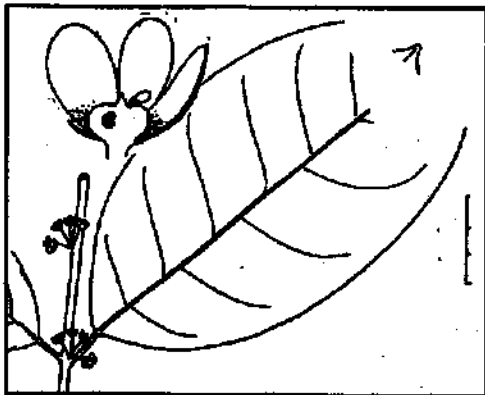

4583 - *Salacia pallens* Pierre. Chópmau tái.

Tiểu mộc nhỏ; nhánh non vuông đẹp đẹp. Lá có phiến bầu dục, dài đến 16 cm, bìa nguyên, không lông, lamlam, lúc khô mặt dưới mốc mốc, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 1 cm. Hoa ở trên u và ở nách lá, 5-phân; cánh hoa cao 4 mm; đĩa mật; tiểu nhụy 3. Quả to 2,5-4 x 3 cm; hạt 3-10.

Bình nguyên: Quảng trị, vùng Sài Gòn, Lục tỉnh; II-XII (hình theo Pierre).

- Small tree; leaves glabrous; petals 4 mm long; berries 2.5-4 cm long, 3-10-seeded.

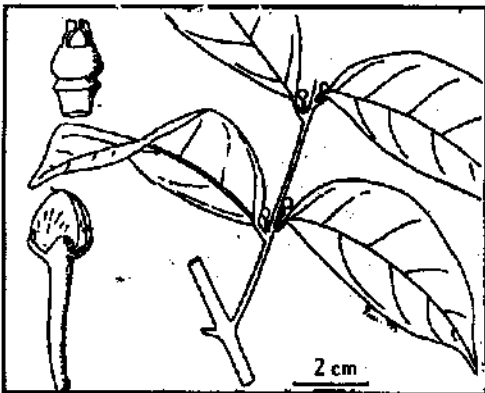

4584 - *Salacia phuquocensis* Tard.. Chópmau Phú quốc.

Tiểu mộc; nhánh không lông, có bích hầu. Lá có phiến bầu dục, to 12 x 6 cm, tà 2 đầu, dai, không lông, nâu lúc khô, gân-phụ 6-7 cặp; cuống tròn, dài 1 cm. Chùm 5-20 hoa ở nách lá hay ngoài lá; bông hoa 5-7 mm; lá dài 5, bìa rìa, có tuyến; cánh hoa 3 mm; đĩa mật; noãn sào 3-buồng 2-noãn.

Phú quốc.

- Shrub; branches glabrous; leaves elliptic; petals 3 mm long.

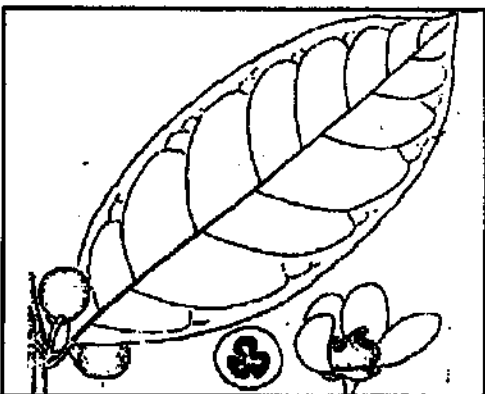

4585 - *Salacia rostrata* Pierre. Chópmau mũi.

Tiểu mộc trườn; nhánh non vuông, đỏ. Lá có phiến bầu dục thon, dài đến 12 cm, bìa nguyên hay có răng nhỏ, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 5-7 mm, lá bé nhỏ. Hoa 1-2 ở nách lá, ngũ phân; cánh hoa cao 5 mm; đĩa mật cao; tiểu nhụy 2. Quả tròn, đỏ, to 13-15 mm; hạt 1-2, cao 8 mm.

Châu đốc; IV (hình theo Pierre).

- Scandent; leaves glabrous; flowers 5-merous; stamens 2; berries globulous, red.

4586 - *Salacia verrucosa* Wight. Chópmau mọt.

Dây leo to, có khi là *tiểu mộc* đến 6 m; thân cong queo như rắn; nhánh *dây bích hầu*. Phiến bầu dục bầu dục thon, to 8-14 x 4-6 cm, nhu da, bìa có răng thưa hay nguyên; cuống 3-10 mm. Chùm; bông hoa 4-14 mm; lá dài nhỏ, 1 mm, đầu tà; cánh hoa lục hay lục vàng, cao 2-3 mm; đĩa mật to, tròn, đẹp; tiểu nhụy 3; noãn sào 3-buồng 2-noãn. Quả tròn to 2,5 cm, đỏ; nội quả trắng; hạt (1)4, dài đến 17 mm. Rừng bình nguyên đến 900 m: Phú Khánh, Đồng Nai, Phú quốc. Vài tác giả nhập vào *S. typhina* Pierre.

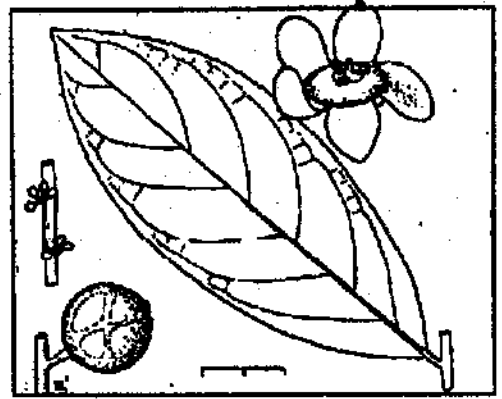
- Big climber; stem with dense lenticels; petals green or yellowish green; berries red, to 2.5 cm diameter.

4587 - *Salacia typhina* Pierre. Chópmau.

Dây leo rất cao, có khi là đại mộc nhỏ; nhánh non hơi vuông; vỏ già có bích hầu thưa. Lá có phiến bầu dục thon ngược, tà 2 đầu, bìa có vài răng thưa, dai, không lông, gân - phụ 5-6 cặp lồi mịn hai mặt; cuống 5-8 mm. Chùm 12-20 hoa ở nách lá và nhánh già; cọng 6-8 mm; lá đài 5, nhỏ; cánh hoa 4, cao 2,5 mm; đĩa mật to; tiểu nhụy 3; noãn sào 3-buồng 2-noãn. Quả tròn tròn, cao 23 mm; hạt 1-4.

Bà Rịa, Lũc tỉnh, Phú Quốc. Trái ăn được, thân làm thuốc.

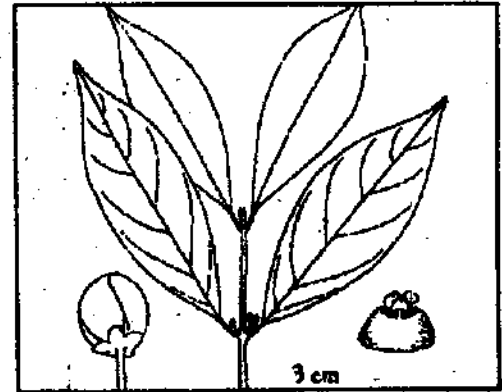
- Long climbing; leaves oblanceolate; berries 23 mm long.

4588 - *Salacia viminea* Wall. Chópmau dèo.

Tiểu mộc cao 6 m; vỏ xám tro. Lá mọc đối; phiến thon, dài 8-9 cm, không lông, oliu mặt trên, nâu tươi mặt dưới lúc khô, gân - phụ 5 cặp, bìa nguyên; cuống 6 mm. Chùm 2-6 hoa; cọng 3-5 mm; nụ tròn, to 2,5 mm; lá đài 5, nhỏ, rìa lông ở chót; cánh hoa 5, xoan tam giác; đĩa mật dày; tiểu nhụy 3; noãn sào 3-buồng 2-noãn.

Quảng Trị.

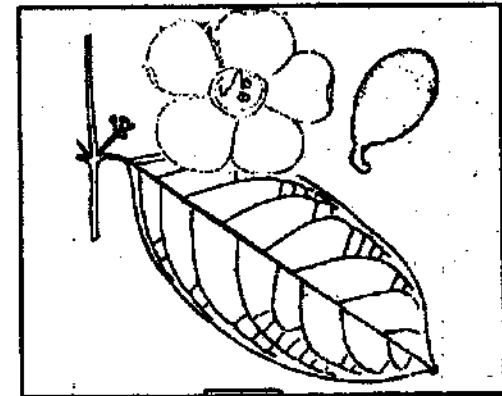
- Treelet 6 m high; leaves lanceolate; petals obovate.

4589 - *Salacia viridis* Craib. Chópmau xanh.

Dây leo cao 10-15 m; nhánh có 4 cạnh, vỏ láng, không bích hầu. Lá mọc đối có phiến thon, dài 10-15 cm, nhọn hai đầu, mỏng, bìa nguyên, lúc khô màu lục ve chai, gân - phụ 7-8 cặp; cuống 7-9 mm. Tụ tán ngắn, ít hoa; lá đài 4, tròn, cao 2 mm; cánh hoa 5, vàng tươi, xoan rộng, mập, cao 4 mm; đĩa mật lồi cao; tiểu nhụy 3, chỉ ngắn; noãn sào 3 buồng, buồng 4 noãn.

Bà Rịa; II.

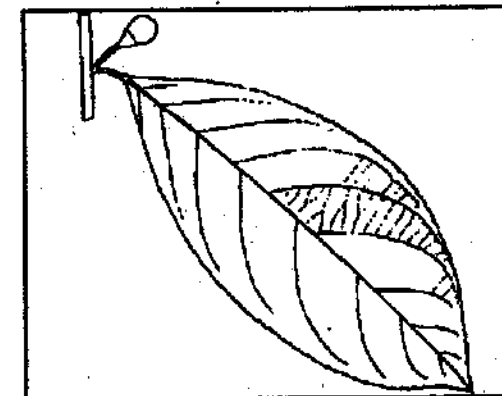
- Long climber; leaves lanceolate; petals ovate, 4 mm long.

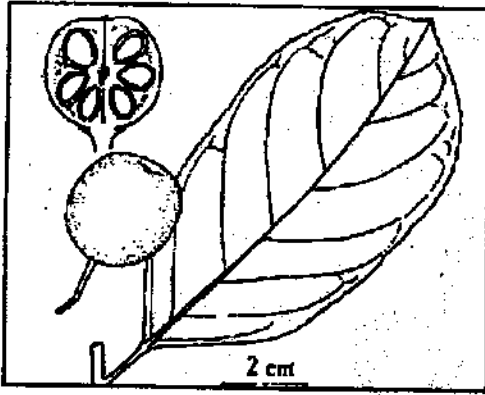
4590 - *Siphonodon annamensis* (Lec.) Merr. Xungda trung bộ.

Đại mộc; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục thon ngược, to 12 x 5,5 cm, đầu tà, đáy nhọn, bìa có răng tà, gân - phụ 8 cặp, không lông, lúc khô lục, láng láng 2 mặt cuống 1 cm. Hoa ở nách lá. Quả hạch cứng tròn tròn, trên cọng dài 1 cm.

Quảng Trị; Langkhai.

- Tree; leaves elliptic oblanceolate, glabrous; pedicels axillary (*Capusia annamensis* H. Lec.).

4591 - *Siphonodon celastrineus* Griff. Xungda, Sangdã.

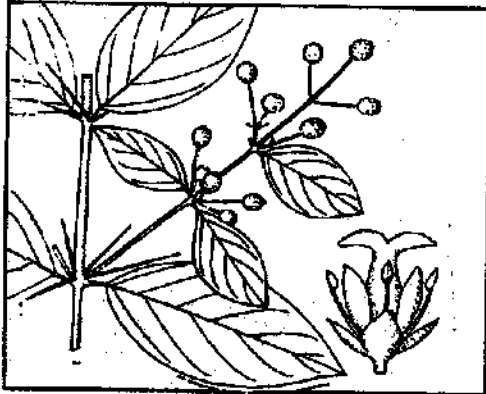
Đại mộc cao 12 m, không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài đến 20 cm, không lông, dai, cứng, ôliu hơi mốcmốc, lúc khô, bìa có răng thưa, gân-phụ 10-11 cặp; lábe ngắn, mau rụng. Phát hoa 3 hoa 5-phân; đĩa mật; tiểu nhụy 5; noãn sào 5 buồng. Quả hạch cứng xoan hay tròn, to 3-4 cm, ăn được; hạt dẹp, cao 8 mm.

Khắp cùng, bình nguyên, từ Quảng trị, qua Gialai Công tum vào N; XI-VI, 11-4

- Tree 12 m high, glabrous; drupes 3-4 cm

diameter.

SALVADORACEAE : họ Gai-me

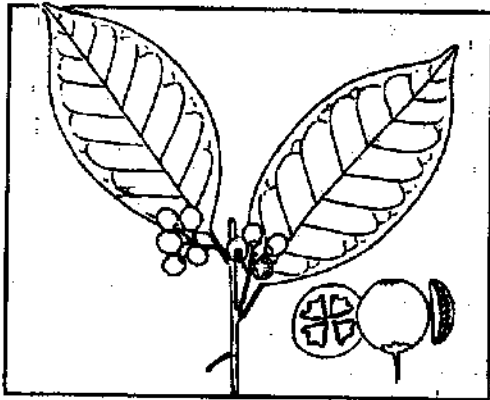
4592 - *Azima sarmentosa* (Bl.) Benth. & Hook. Gaime, Chùmlé.

Bụi có gai rất nhọn cao, xanh. Lá mọc đối; phiến không lông, láng chói, bầu dục, gân-phụ 5 cặp; cuống 5-7 mm. Chùm-tútán hay chùm dài 1-25 cm; hoa nhỏ, tapphái vàngvàng; tiểu nhụy 4; noãn sào 4 buồng. Quả trắng, to 6 mm, ăn được; hạt 2-3. $2n = 20$

Dựa biển, nhất là vùng Phan, đến rừng sác Vũngtau; VIII-XI, 8-11. Mùa trái ho; lá giúp ăn ngon, trị têthấp, ho, suyễn.

- Thorny shrub; leaves glabrous; flowers polygamous, yellow; berries white (*Aetogeton sarmentosum* Bl.).

AQUIFOLIACEAE : họ Bù

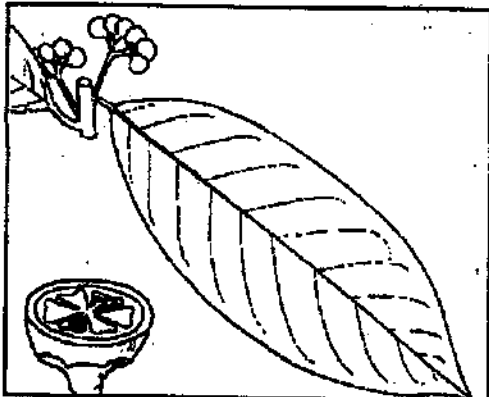

4593 - *Ilex annamensis* Tard. Bù Trưngbộ.

Tiểu mộc cao 5-6 m; nhánh không lông, vỏ trắngtrắng. Lá có phiến bầu dục, dài 7-10 cm, không, mặt trên đen, mặt dưới nâu đen, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1-1,2 cm. Tán trên rộng 1 cm; rộng hoa 8-12 mm; noãn sào không lông, nuốm 6 thùy. Trái tròn to 6-7 mm, đen; hạt 4.

Công tum, Đàlat; XI.

- Treelet 6 m high; leaves coriaceous, glabrous; calyx 6-lobate; fruits black, 6-7 mm across.

4594 - *Ilex condorensis* Pierre. Bù Cônson.

Đại mộc; nhánh xám, không lông. Lá có phiến tròn dài, vào 12 x 5 cm, chót nhọn đáy tà, gân-phụ 7-8 cặp, dày, dai, bìa hơi uốn xuống, mặt dưới mốcmốc; cuống 5 mm. Tútán ngắn; hoa.. Trái tròn to 6 mm, có nuốm 6 rãnh, trên 6 lấdài; nhân 6, trắng.

Cônson; (hình theo Pierre).

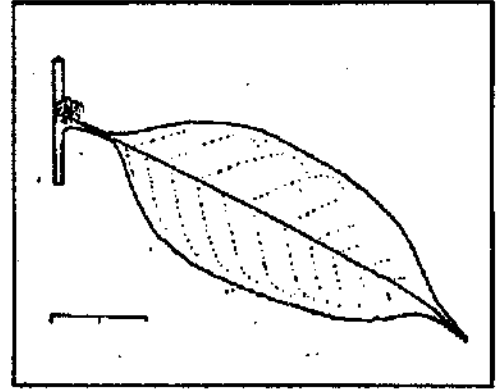
- Tree; leaves coriaceous, thick, glaucous beneath; drupes 6 mm diameter.

4595 - *Ilex cinerea* Champ.. Bùl tro.

Nhánh xanhxanh, có sọc dọc mảnh, xám denden. Lá có phiến bầu dục hay xoan bầu dục, to 6-11 x 2-3 cm, dài, mặt trên nâu lục, bìa có răng thưa; gân-phụ 6-7 cặp; cuống 1-1,5 cm. Chùm; cọng hoa dài 2-4 mm; hoa túphân; hoa đực có noãn sào lép.

Fan-si-Pan, Hànamnh.

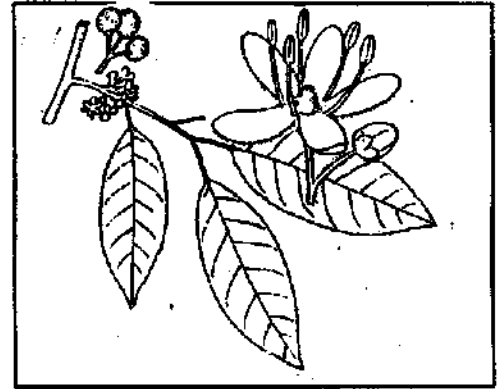
- Branches blackish grey; leaves coriaceous, caudate; male flowers with pistillode.

4596 - *Ilex chapaensis* Merr.. Bùl Sapa.

Tiểu mộc cao 5-6 m; nhánh đen, có bikhấu to, lồi. Lá có phiến nhỏ, xoan, dài 3-6 cm, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 6-8 cặp, bìa có răng nằm nhỏ, đen lúc khô; cuống đến 1 cm. Tán có lông mịn; hoa đực 5-7-phân, cọng có lông mịn; hoa rộng 12 mm; dài có thụ 2 mm; cánh hoa cao 6mm, có lông mịn; tiểu thụ 5; noãn sào lép hình chùy; noãn sào 6 buồng. Quả hạch cứng tròn, to 4-5 mm.

Sapa, 1500 m, Phúthọ; IV.

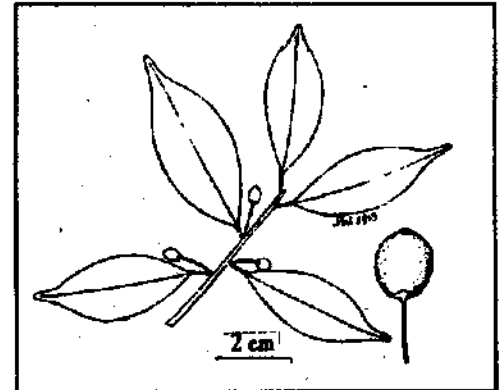
- Treelet 6 m high; leaves 3-6 cm long; petals 6 mm long; drupes 4-5 mm across.

4597 - *Ilex chevalieri* Tard.. Bùl Chevalier.

Đại mộc cao 12 m, gốc to 30 cm; nhánh mảnh, không lông, denden lúc khô. Lá có phiến nhỏ, thon, to 5 x 2 cm, đầu nhọn, có đuôi dài 1 cm, đáy nhọn, dài, không lông, đen lúc khô; gân-phụ không rõ; cuống 5 mm. Hoa... Quả hạch cứng 1-3 ở nách lá, to 5 mm, trên dài 4-5 thụ; nhân 4.

Vọngphụ; 5,

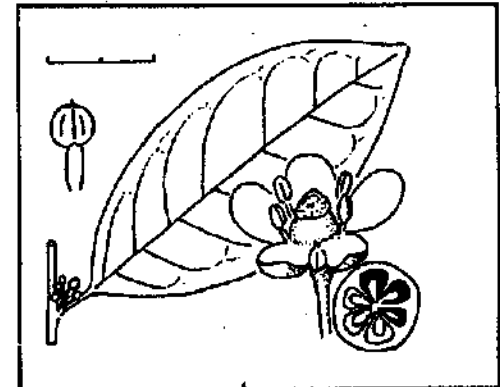
- Tree 12 m high; leaves small; drupes 5 mm diameter; pyrens 4.

4598 - *Ilex cochinchinensis* (Lour.) Loesen.. Bùl Nambộ; Leather-leaf Holly.

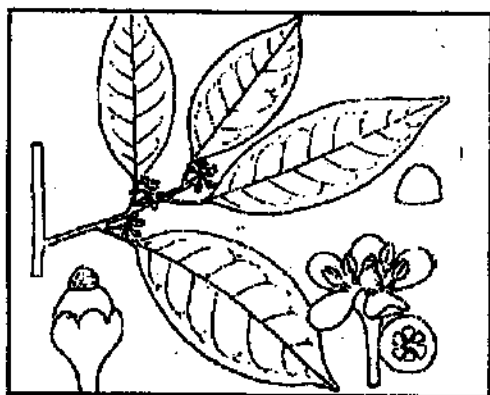
Đại mộc cao 6-8 m; nhánh xám, có nhiều bikhấu. Lá có phiến xoan tròn dài, to 7-15 x 3,5-5 cm, dày, dài, mặt trên nâu sậm, mặt dưới nâu tươi, gân-phụ 7-8-11 cặp; cuống 12-18 mm. Tán đực 2-6 hoa; hoa 5-6-phân; lá dài có răng; cánh hoa dài 3,5 mm; noãn sào lép, không lông. Quả hạch cứng tròn, to 5 mm, trên 5 lá dài còn lại; nhân 6, láng.

Vùng núi cao: Hànamnh, Côngtum, Langbian; II-III, 6.

- Tree 6-8 m; leaves 7.5-15 cm long; drupes with 5-6 pyrens (*Hexandra cochinchinensis* Lour).

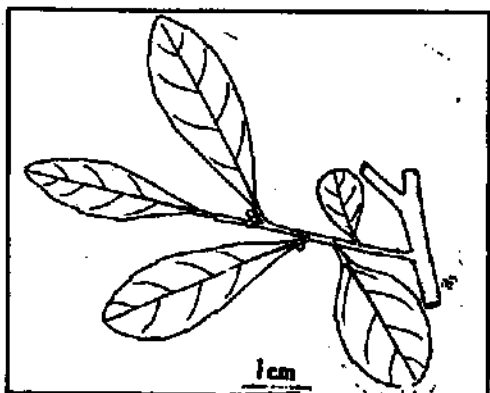

4599 - *Ilex confertiflora* Merr.. Bù

Nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục, to vào 6 x 3 cm, chót nhọn, đáy tà, không lông, dai, bìa cứng như sụn, mặt trên nâu sậm, mặt dưới nâu hơi lợt, gân-phụ rất mảnh, 8-9 cặp; cuống 8-10 mm. Tán có cọng 4-5 mm; cọng hoa không lông; lá đài có răng; cánh hoa xoan, cao 1,5 mm; tiểunhụy 5, bao phấn xoan rộng; noãn sào không lông. Quả hạch cứng 6 nhân.

Công tum; III.

- Treelet; umbels; sepals dentate; petals ovate, 1.5 mm; drupes with 6 pyrens.

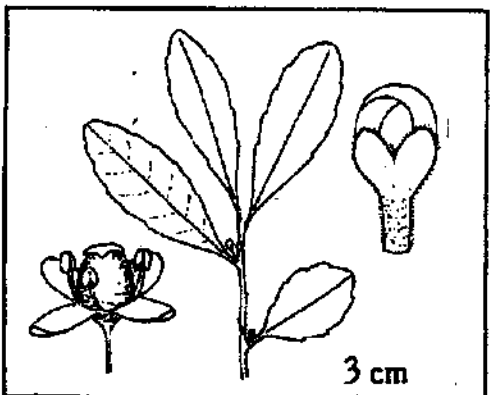

4600 - *Ilex crenata* Thunb.. Bù có-răng, Kuyến; hoàng dương; Japanese Holly

Tiểu mộc cao 6 m; nhánh non nhiều, mảnh. Lá có phiến nhỏ, xoan, thon ngược, dài 1-3 cm, đáy từ từ hẹp thành cuống ngắn, dày, dai, bìa có ít răng, không lông, gân-phụ 4-5 cặp. Phái hoa đực lưỡng phân, mang 1-7 hoa; hoa cái có độc; hoa 4-5-phân; vành trắng, hình thúng; hoa cái có tiểunhụy lép. Quả hạch cứng to 6-8, đen; nhân 4.

Bạch mã; IV, 4.

- Treelet 6 m high; leaves 1-3 cm long; drupes 6-8 mm wide; pyrens 4.

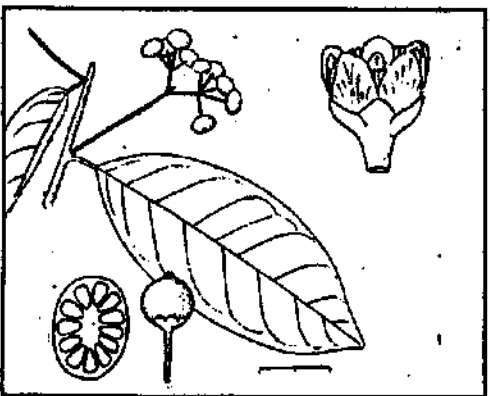

4601 - *Ilex crenata* var. *rolfei* Besn..

Bụi nhỏ; nhánh không lông. Lá có phiến nhỏ, không lông, bìa có răng tròn thấp, đáy chót buồm, đầu tà, gân-phụ rất mịn, 5-6 cặp. Hoa 1-2 ở nách lá; cọng dài 2 mm; nụ vào 1 mm; lá đài 4, có rìa lông; cánh hoa 4, không lông; tiểunhụy 4; noãn sào không lông, nướm 4 thùy.

Bạch mã; IV.

- Small shrub; leaves obovate spatulate, 2-3 cm long.

4602 - *Ilex cymosa* Bl. Bù tụtán; Thorel Holly.

Đại mộc nhỏ, 8-12 m; nhánh non nâu, già trắng bạc. Lá mọc xen có phiến bầu dục tròn dài, dày như da, mặt trên xanh đậm, mặt dưới lợt màu hay mốc, gân khó nhận, 7-8 cặp; cuống 1 cm. Tụtán nhị phân; lá đài 4; cánh hoa 4; tiểunhụy 4; bầu nhụy tròn, nướm to, không vòi. Quả hạch cứng chín đỏ bầm, to 5-6 mm; nhân 10-12.

Dưa nước, dưa suối, Công tum vào đến Nam; IV-VI, 5-9. Nhựa dùng bẫy chim, ruồi; gỗ xám-trắng, mềm.

- Tree 8-12 m tall; leaves coriaceous; inflorescence on long peduncle; drupes red; pyrens

10-12 (*I. thorelii* Pierre; *I. fabrilis* Pierre).

4603 - *Ilex dictyonera* Loesen. 1901

Tiểu mộc cao 4-5 m; nhánh xám lợt. Lá có phiến to 9-12 x 3,5-6,5 cm, đáy chót bướm, bìa nguyên, không lông, gân-phụ 5-8 cặp; cuống 10-13 mm. *Phát hoa đực ở nách lá, 4 lần lưỡng phân; lá đài 4-5; cánh hoa 4-5, cao 2,5 mm; tiểu nhụy 4-5. Hoa cái và trái.* (T: Balansa)

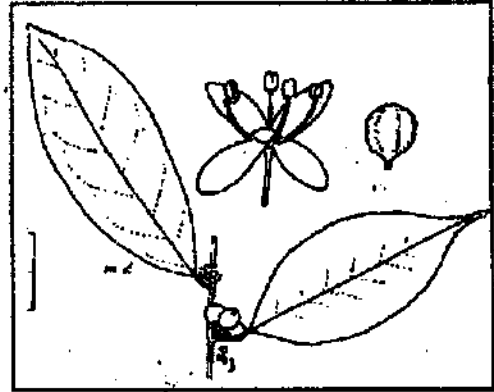
Đồng cỏ ở cạnh Hắc giang; Thử pháp.

4604 - *Ilex ficoidea* Hemsl. Bù súng

Tiểu mộc cao 3 m, *có khi đến 15 m*, thân to 25 cm; vỏ xám trắng; cành đẹp đẽ, có cạnh, không lông. Lá gần như song đĩnh; phiến to 3-8 x 2-3,5 cm, bìa có răng, gân-phụ 8-9, mặt trên xám ôliu lúc khô; cuống 1 cm, lá bé nhọn, mau rụng. Tán ở nách lá; hoa *lucluc*; hoa cái rộng 6 mm; lá đài 5 mm; cánh hoa 3 mm; bầu nhụy không lông. Quả hạch cứng tròn, to 6 mm, đen.

Rừng luôn luôn xanh, 900 m: Hòa bình, Hà Sơn bình; 9.

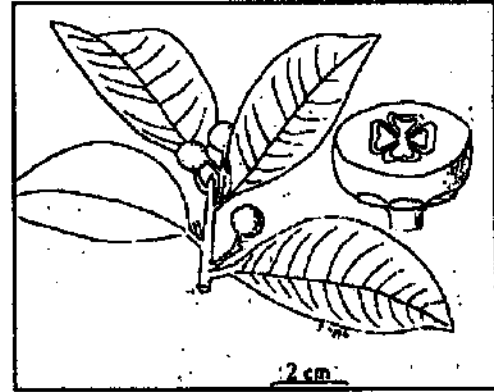
- Tree to 15 m tall; leaves oblong to 8 cm long; drupes 6 mm large, black.

4605 - *Ilex excavata* Pierre. Bù lóm.

Tiểu mộc cao 3-4 m; nhánh non denden, không lông. Lá có phiến bầu dục, to vào 6 x 4,5 cm, nhọn 2 đầu, không lông, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 4-5 mm. *Phát hoa ngắn ở nách.* Quả hạch cứng tròn, to 7 mm trên 4 lá đài còn lại; nhân 4.

Rừng đến 1.500 m: Dì Linh, Bà Rịa; 9.

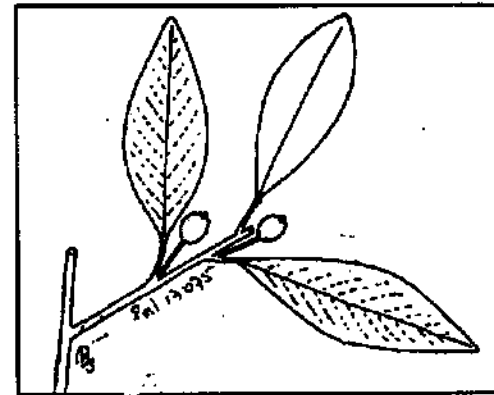
- Treelet 4 m tall; branches blackish; leaves coriaceous; drupes 7 mm large; pyrens 4.

4606 - *Ilex gagnepainiana* Tard. Bù Gagnepain.

Tiểu mộc cao 6m; thân to 17 cm; nhánh có lông mịn. Lá có phiến xoan xoan-thon, nhỏ, 2,5 x 1 cm, bìa nguyên với 2-3 răng ở chót, gân-phụ 12-13 cặp, rất mảnh, mỏng, không lông; cuống 5 mm. Quả hạch cứng đỏ, trên cọng 1 cm, có 4 lá đài còn lại; nhân 4, to 3 x 2 mm, 3-cạnh.

Núi cao: Fan-si-Pan, 2.500 m.

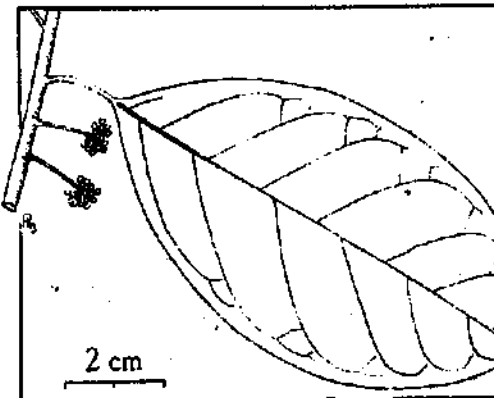
- Treelet 6 m tall; branches finely pubescent; drupes red; pyrens 4.

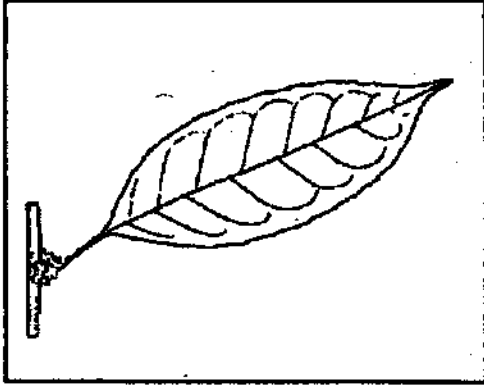
4607 - *Ilex godajam* Colebr. Bù gò-dâm.

Đại mộc; nhánh có vỏ xám trắng. Lá có phiến bầu dục, dài 5-15 cm, mỏng, hơi dài, gân-phụ 7-10 cặp; cuống 13 mm, lá bé mau rụng. *Tư tán trước khi lá mọc*; hoa nhỏ, 4-5-phần; cánh hoa 3 mm, dính nhau 3/4; tiểu nhụy 4. Quả hạch cứng xoan, cao 4,5 mm; nhân đến 7.

Cà ná, Đồng Nai. Var. *capitellata* Loes.: tán, hoa 4-phần. Vỏ lợt, trị kiết.

- Tree; branches greyish white; cymes before leaves; drupes 4,5 mm; pyrens 7.

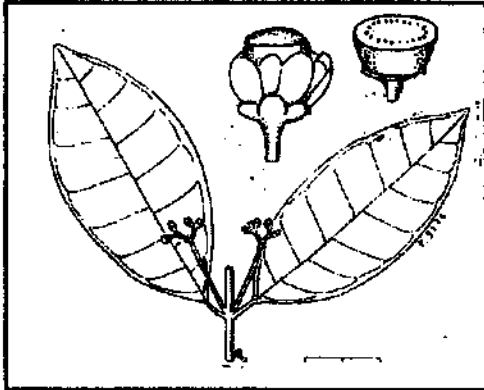

4608 - Ilex glomerata King. Búi chùm.

Dại mộc cao 10-12 m, thân to 10-16 cm; nhánh có sọc dọc, xám xám. Lá có phiến xoan-tròn dài, to 7-15 x 2,5-4,5 cm, bìa uốn xuống, dai, không lông, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 7-12 mm. Chùm ở nách; cọng 1 (đực) 5(cái) mm; hoa túphân; cánh hoa xoan. Quả hạch cứng tròn, to 7-8 mm; nhân 4, 3-cạnh.

Vùng núi: Tam Đảo.

- Tree 10-12 m high; glomerule; drupes 7-8 mm large; pyrens 4, trigonal.

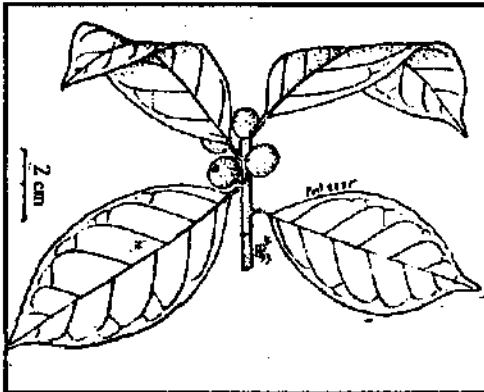

4609 - Ilex harmandiana Pierre. Búi Harmand

Dại mộc nhỏ; cành non tròn; cành già có vỏ trắng. Lá có phiến daitai, bầu dục, to 6-15 x 4-5 cm, gân-phụ 7-10 cặp, gắn đứng vào gân chính; cuống đến 1 cm. Tán kép ít hoa; hoa cái có 5-7 lá đài, lá đài trong nhỏ hơn, cánh hoa và tiểu nhụy lép hình cánh hoa đến 21, noãn sào 17-19 buồng, nuốm hình mâm. Hoa đực?. Trái ?

Attopeu, Lào; III.

- Small tree; petals and staminodes to 21 on female flowers.

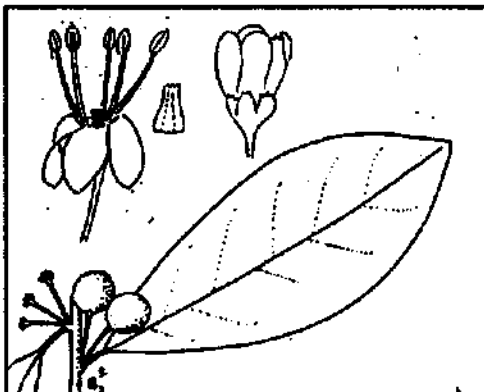

4610 - Ilex hirsuticarpa Tard.. Búi lông-phún.

Dại mộc cao 7 m, gốc to 15 cm; nhánh non có lông vàng. Lá có phiến bầu dục, dài 5-8 cm, chót nhọn, bìa có răng thưa, thấp, mặt dưới có lông xám-vàng, gân-phụ 7-8 cặp; cuống có lông. Quả hạch cứng đỏ, có lông phún thưa; nhân 4.

Rừng vào 400 m: Khánh Hòa; 10.

- Treelet 7 m tall; branches yellow pubescent; leaves grey yellow pubescent; drupes red; pyrens 4.

4611 - Ilex honbaensis Tard.. Búi Hòn-bà.

Dại mộc; nhánh non không lông. Lá có phiến xoan ngược hay tròn dài, to 7-9 x 3,5-4 cm, gân-phụ 6-7 cặp, rất mảnh, dày, dai, không lông; cuống 6-10, dẹt. Hoa cái ở nách lá; lá đài 6, nhọn. Quả hạch cứng dẹt, tròn, láng; nhân 6, to 4 x 3 mm, có 2 sổng ở lưng.

Nhatrang.

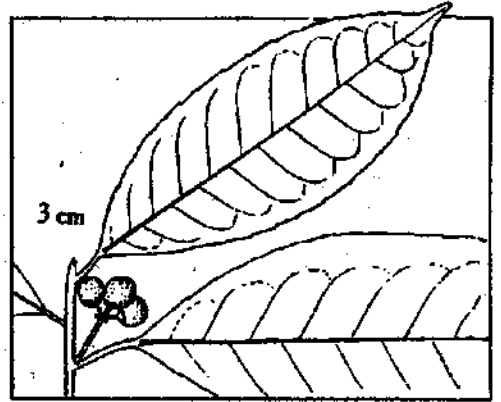
- Tree; leaves oblanceolate, glabrous; drupes blackish, 8 mm large; pyrens 6.

4612 - *Ilex loeseneri* Tard.. Bùì Loesener.

Đại mộc nhỏ, thân to đến 13 cm. Lá có phiến bầu dục, dài 6-10 cm, đầu nhọn, có mũi, mặt trên có lông cứng, bìa có răng nằm, gân-phụ 11-12 cặp, đen lúc khô; cuống 1 cm. Phấn hoa ở nách lá, 1-5 hoa; cọng hoa 1-3 cm. Quả hạch cứng tròn hay hơi xoan, đen lúc khô, cao 6-8 mm, trên 6 lá đài tròn; nhân 6, 3-cạnh.

Núi cao: Fan-si-pan, 2.200 m; 8.

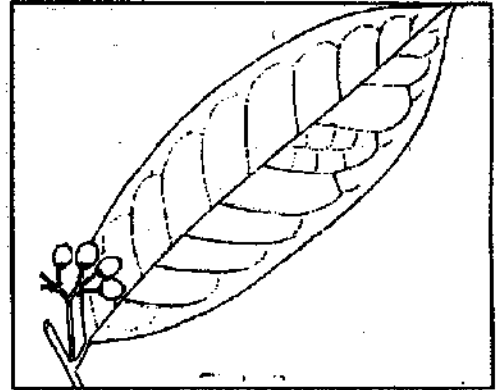
- Small tree; leaves pubescent, black on dry; drupes black, 8 mm large; pyrens 6.

4613 - *Ilex maclurei* Merr.. Bùì Maclure.

Tiểu mộc cao 1 m; nhánh tròn, to 3 mm, không lông, đen, có bích hầu xoan. Lá có phiến tròn dài, to vào 13 x 4,5 cm, đầu tù, gân-phụ 10 cặp, dai, không lông, mặt trên láng, nâu khi khô, mặt dưới nâu; cuống dài 1-1,3 mm. Tụ tán trên cọng 2 cm. Quả hạch cứng đỏ rồi đen, to 8 mm.

Quảng Ninh.

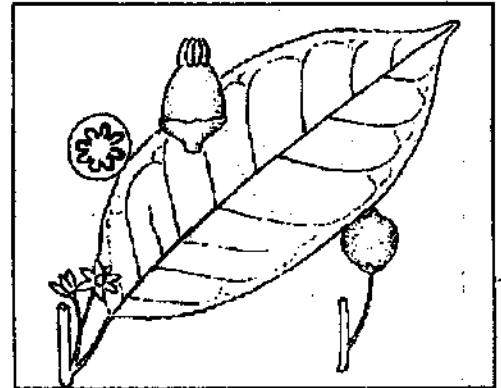
- Shrub 1 m high; branches black; leaves glabrous, coriaceous; drupes red, 8 mm large.

4614 - *Ilex macrocarpa* Oliv.. Bùì trái-to.

Tiểu mộc không lông, cao 10-15 m(?); nhánh tròn. Lá rụng theo mùa, có phiến bầu dục tròn dài, to 10-15 x 5-6 cm, bìa có răng nhỏ, mỏng, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 1,5-2 cm. Tụ tán đực hay cái 2-3 hoa; dài 6-7 thùy rìa lông; cánh hoa 6-7 tai; tiểu hụy cao bằng vành; hoa cái có tiểu hụy lép, noãn sào với 6-7 noãn, buồng 1-noãn. Quả hạch cứng to đến 2 cm; nhân 6-7; 3-cạnh.

Núi cao: Sapa, Hải Vân, Báo Lộc.

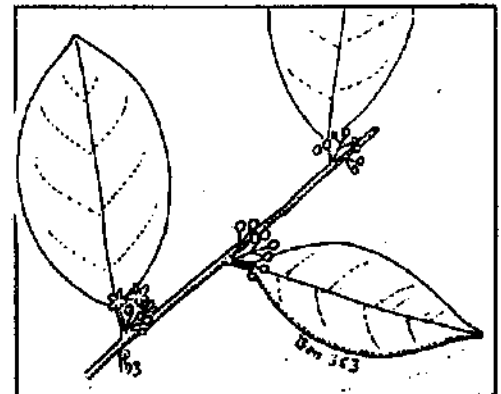
- Deciduous shrub; leaves thin; drupes to 2 cm large, pyrens 6-7.

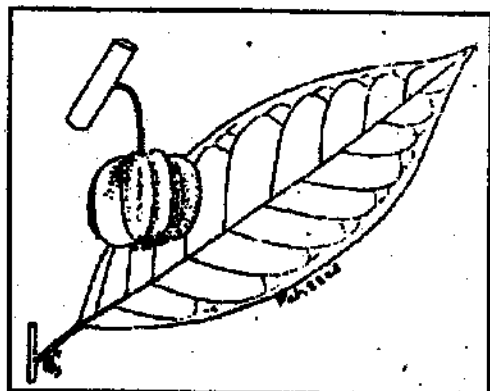
4615 - *Ilex memecylifolia* Champ.. Bùì lá-sâm.

Tiểu mộc nhiều nhánh; nhánh non có lông mịn, to 1-2 mm. Lá có phiến xoan xoan-tròn dài, to 2,5-7 x 1,2-4,5 cm, dày, dai, không lông, gân-phụ khó nhận, 5-6 cặp, bìa dày, uốn xuống; cuống dài 4-7 mm, lá bé tam giác nhỏ. Tụ tán như chùm; cọng mang 1-3 hoa, 1 hoa cái; hoa tứ phân; cánh hoa dài 3-3,6 mm. Quả hạch cứng tròn, to 5 mm, đỏ rồi nâu dỏ đỏ; nhân 4, dài đến 4,5 mm.

Hà Nam Ninh.

- Treelet; branches finely pubescent; leaves glabrous; drupes red; pyrens 4, to 4.5 mm long.

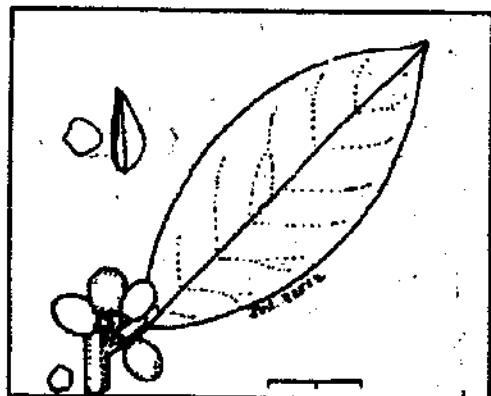

4616 - *Ilex megistocarpa* Merr.. Bù trái-to.
 Đại mộc không lông; nhánh tròn. Lá có phiến bầu dục thon, to 10-15 x 4-4,5 cm, đầu nhọn, dai, không lông, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1-1,5 cm. Pháthoả và hoa.. Quả nhảncứng to, rộng 2 cm, có 5-6 khía, có lông hoe sét; dài có thuy; nhản 8, có 2 rãnh sâu và 3 sóng.

Rừng vùng núi cao, 1.500 m: Sapa; 8.

Tree glabrous; leaves coriaceous; drupes 2 cm large, 5-6-growed; pyrens 8.

4617 - *Ilex merrillii* Tard.. Bù Merrill.
 Tiểu mộc cao 3 m; nhánh có 5 cạnh, không lông. Lá có phiến bầu dục hay tròn dài, 7-11 x 4 cm, dày, dai, không lông, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 15-20 mm, không lông, denden. Tán dục ở nách lá; hoa cái cở dục. Quả nhảncứng tròn, tia, khô denden, to 1-1,5 cm trên 4 lá dài còn lại; nhản 4, dài 8-10 mm, 3 cạnh.

Chư-yang-sinh, 2.000 m.

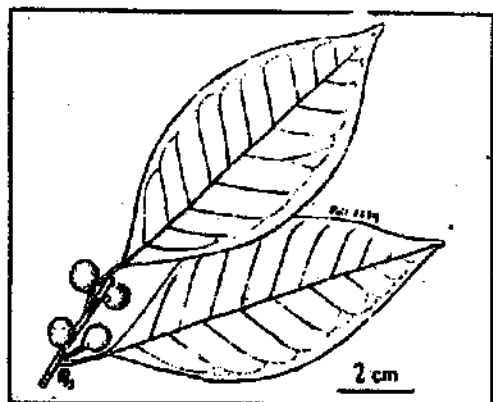
Treelet 3 m tall; branches angular; sepals 4; drupes red then black; pyrens 4.

4618 - *Ilex microcoeca* Maxim.. Bù trái-nhỏ.
 Tiểu mộc cao 6 m, thân to 8 cm; nhánh non không lông. Lá có phiến bầu dục thon, dài 8-12 cm, bia có răng thấp, không lông, gân-phụ 6-8 cặp; cuống 2-3 cm. Pháthoả có cọng; hoa dục 5-6-phần; tiểu nhự 8-9; hoa cái có dài 5-7 thuy, noảnsào 8 buồng. Quả nhảncứng 5-8 nhản.

Dilinh (hình theo Tard.-Blot).

Treelet 6 m tall; branches glabrous; cymes pedunculate; drupes red, pyrens 5-8.

4619 - *Ilex poilanei* Tard.. Bù Poilane.
 Đại mộc nhỏ, cao 7-8 m; nhánh tròn, đen, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 7-10 x 4 cm, dày, cứng, không lông, gân-phụ rất mảnh ở mặt trên, không rõ mặt dưới; cuống 1-1,5 cm. Hoa.. Quả nhảncứng 1-3 ở nách lá, to 5-7 mm, trên dài 6 thuy tròn; nhản 6.

Khánhhoả vào 600 m; 10.

Tree 7-8 m tall; branches black; leaves yellow on dry; drupes 5-7 mm wide; pyrens 6.

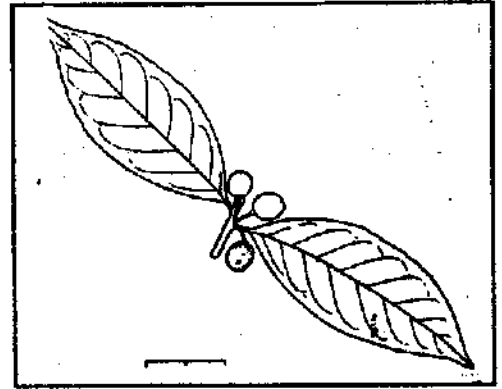
4620 - *Ilex pseudodora* Loesen. Lào

4621 - *Ilex pubilimba* .. Bùl phiến-cổ-lông.

Tiểu mộc cao 6-7 m, thân to 15 cm; nhánh non có lông nâu xám. Lá có phiến thon, to 6-8 x 2,5-3 cm, mặt trên có gân rất mảnh, 7-9 cặp, mặt dưới có lông nâu xám; bìa có răng nhỏ; cuống 4 mm. Chùm ở nách lá. Quả hạch cứng đỏ, tròn, to 6-7 mm.

Đường từ Nhatrang đi Ninhhoa.

- Treelet 6-7 m high; leaves brown greyish pubescent beneath; drupes red, 6-7 mm large.

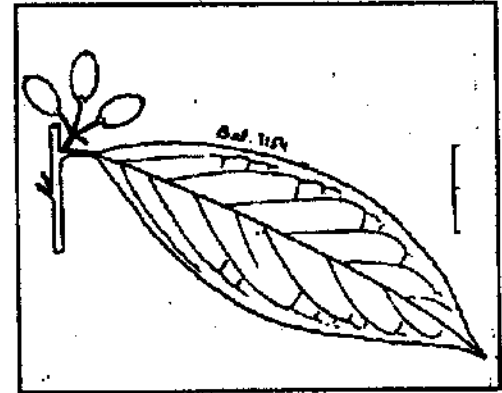

4622 - *Ilex purpurea* Hassk. var. *nervosa* Loesn.. Bùl tia.

Đại mộc to; nhánh không lông, vỏ xám xám. Lá có phiến xoan hay xoan-tròn dài, to 8-13 x 2-4 cm, đầu có mũi, bìa có răng, gân-phụ 6-9 cặp, không lông, dai, mặt trên nâu tía đậm, láng, mặt dưới nâu tía; cuống dài 1-1,3 cm. Tán đực 7-15 hoa, cái 1-7 hoa; hoa túp. Quả hạch cứng bầu dục, tím tím, cao vào 1 cm; nhân 4, có 3 cạnh.

Langkok, Hà Sơn bình.

- Big tree; leaves glabrous; umbels; drupes purple; pyrens 4.

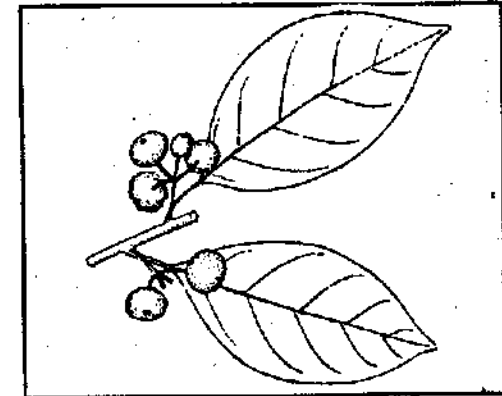

4623 - *Ilex rotunda* Thunb.. Bùl tròn.

Đại mộc cao 20 m; nhánh non có cạnh, không lông. Lá có phiến xoan rộng, 3-11 x 2-4,5 cm, dai, không lông, mặt trên lục láng, gân-phụ 5-8 cặp; cuống 6-10 mm. Tán ở nách lá; bông hoa 4-8 mm; lá dài 4-5(6); cánh hoa 4-5(6), dài 3-3,5 mm; tiểu hụy 4-5; nhụy cái lép ở hoa đực, và tiểu hụy lép ở hoa cái. Quả hạch cứng tròn tròn, to 4,5-6 mm, đỏ rồi đen; nhân 4-6, cao 3-4,7 mm.

Vùng núi, đến 1.500 m: B, Prenn (Đà Lạt); V, 11-12. Chứa siringin, cầm máu.

- Tree to 20 m high; leaves coriaceous, glabrous; flowers unisexual; drupes red then black; pyrens 4-6.

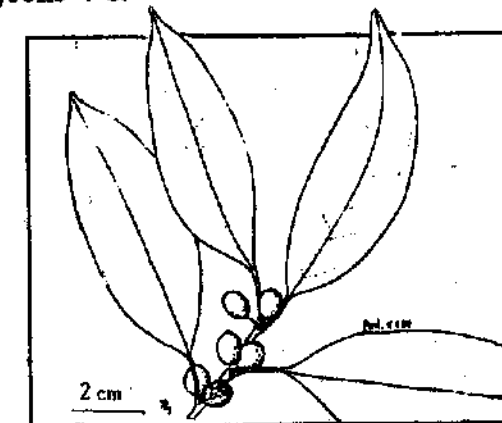

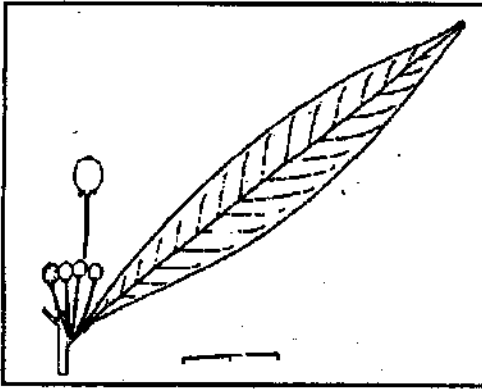
4624 - *Ilex rubrinervia* Tard.. Bùl gân-đỏ.

Tiểu mộc cao 2 m; nhánh tròn, đen lúc khô. Lá có phiến tròn dài, vào 8 x 3 cm, đầu có mũi nhọn, dày, cứng lúc khô, gân-phụ khó thấy, 8-10 cặp; cuống dài 2 cm. Chùm ở nách lá. Quả hạch cứng 1-3, tròn, to 8-9 mm, trên 4 lá dài tròn; nhân 4.

Nhatrang; núi Hòn-hèo; 5.

- Shrub 2 m high; leaves coriaceous, 8 x 3 cm; glomerule; drupes 8-9 mm large; pyrens 4.

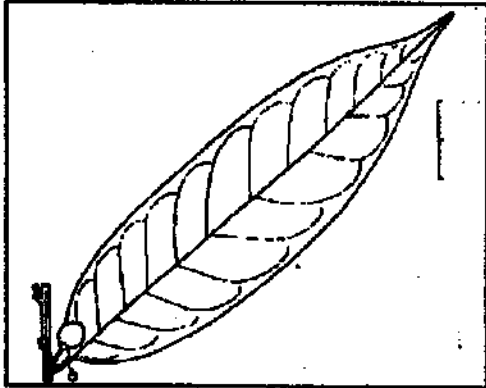

4625 - Ilex salicina Hand.-Maz. Bùilếu.

Tiểumộc cao 1 m; nhánh không lông, denden. Lá có phiến thon, to 11 x 1,8 cm, dài, không lông, mặt trên vàng nâu, có 15-17 cặp gân rất mảnh, mặt dưới xám xám; cuống 5-7 mm. Chùm; hoa trắng, thơm; cọng hoa 1-1,3 cm, có 2 tiêndiệp nhỏ ở giữa. Quảhãngcứng tròn, nâu, to 1 cm.

Móngcái.

- Shrub 1 m high; branches black; leaves narrow lanceolate; pedicels 15 mm long; drupes 1 cm long.

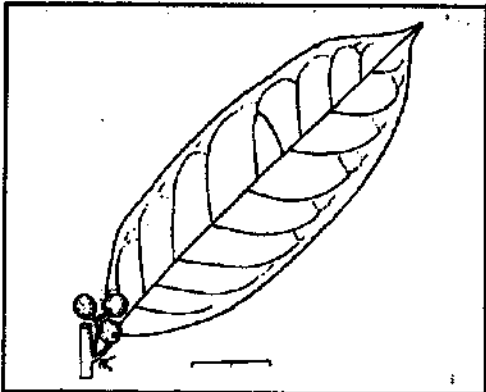

4626 - Ilex subficoidea Hu. Bùisung.

Tiểumộc cao 5 m; nhánh xám, lúc non có cạnh lồi. Lá có phiến tròn dài thon, đầu nhọn, có đuôi, đầu tà tròn, bìa nguyên, gân-phụ mảnh, 12-13 cặp, mặt trên nâu vàng, mặt dưới vàng vàng; cuống 1 cm. Chùm ở nách; láđài 4. Quảhãngcứng tròn, to 7 mm, đỏ tía.

Móngcái.

- Treelet 5 m high; leaves glabrous; drupes red purple, 7 mm across.

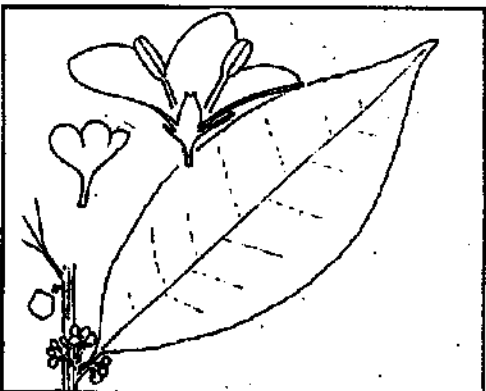

4627 - Ilex tonkiniana Loesen. Bùibácbộ.

Tiểumộc cao 5-6 m; nhánh non kichcơm, không lông. Lá có phiến tròn dài, to 11 x 4 cm, chót có mũi, đáy tà, bìa có răng, gân-phụ 8-9 cặp, dài, không lông, nâu mặt trên, mặt dưới nâu tươi; cuống 1 cm. Chùm cái dài 1 cm, mang 1-8 hoa; cọng 3 mm; hoa túphân; láđài rìa lông; noãn sào 4 buồng. Quảhãngcứng tròn, to 5-7 mm; nhân 4 3-cạnh.

Đèo Ailao, Quảngtrị.

- Treelet 5-6 m high; leaves glabrous, coriaceous; racemes short; flowers 4-merous; drupes 7 mm large; pyrens 4.

4628 - Ilex triflora Bl. Bùiba-hoa.

Tiểumộc cao 3-4 m; nhánh non có lông mịn. Lá có phiến thon, to vào 8 x 3 cm, đầu nhọn, đáy tà, bìa nguyên hay có răng thấp, gân-phụ rất mảnh, khó nhận, lúc khô mặt trên nâu, mặt dưới nâu rất tươi, có đốm nhỏ; cuống 10-15 mm. Chùm ở nách lá; hoa đonphái; cọng dài 3-6 mm; láđài 4, cao 1 mm; cánhhoa 4, cao 3,5-4,5 mm; tiênhụy 4, nhụy cái lép. Hoa cái có noãn sào cao 3 mm. Quảhãngcứng tròn, to 7 mm; nhân 4, cao 4 mm.

Dựa suối: Cao Lạng, Hàson bình, Tháinguyên, Thủathiên, Báo lộc; II-VI, 8-12.

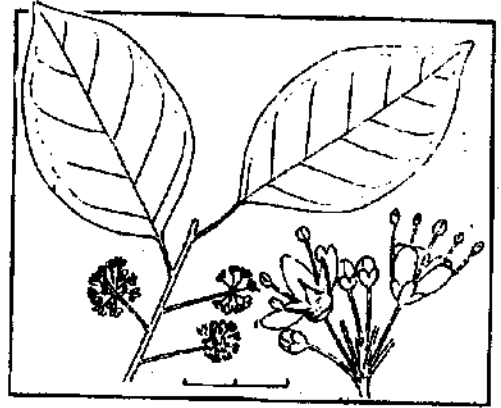
- Treelet 3-4 m high; leaves lanceolate; flowers unisexual; drupes 7 mm large; pyrens 4.

4629. *Ilex umbellata* (Wall.) Loesen.. Bụi tán.

Tiểumộc; nhánh không lông. Lá có phiến xoan, vào 5,5 x 3,5 cm, không lông, bìa nguyên, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1-1,2 cm. Tán đơn ở nách lá, hình đầu tròn, trên cộng 2 cm; cộng hoa 5 mm; ládài 4-5, ria lông; cánhhoa 4-5, cao 3,5 mm; tiểunhụy 4-5; noãn sào 1 mm. Quả hạch cứng tròn, to 4-5 mm; nhân đến 8.

Giữa Hoà bình và Vĩ ban; V.

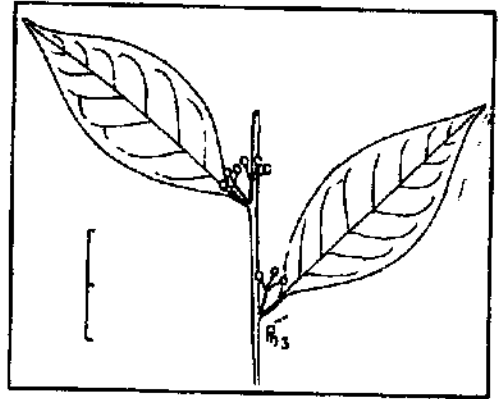
- Shrub; leaves glabrous; umbels head-like; drupes 5 mm large; pyrens to 8 (*Ehretia umbellata* Wall.).

4630 - *Ilex viridis* Champ. ex Benth.. Bụi xanh.

Tiểumộc cao 3 m; nhánh có cạnh cao như cánh, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, 5-6 x 2-2,5 cm, nhọn 2 đầu, bìa nguyên hơi uốn xuống, gân-phụ 7-8 cặp, lúc khô xanh xanh; cuống 5 mm. Tụ tán 3-hoa; cộng hoa 3 mm, không lông; hoa trắng.

Hắc ôi.

- Shrub 3 m high; branches almost winged; leaves greenish on dry; flowers white.

4631. *Ilex wallichii* Hook. f.. Bụi Wallich.

Tiểumộc hay đạimộc đến 18 m; nhánh có vỏ trắng. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài đến 12 cm, dày, không lông, bìa nguyên, uốn xuống, gân-phụ mảnh 7-10 cặp, màu xanh đậm; cuống 5-10 mm. Biệt chu. Chùm-tụ tán ở nách lá hay ngọn nhánh; ládài 4-7, cao 1 mm; cánhhoa cao 3 mm, tiểunhụy 6-7, nhụy cái lép. Hoa cái có tiểunhụy lép, noãn sào 10-14 buồng 1-noãn. Quả hạch cứng tròn, rộng 8 mm, cao 5-6 mm; nhân 10-14.

Rừng 0-1.200 m: Đà Nẵng, Công tum, Bả Lộc, Sông Bé, Sài Gòn, Trảng Bàng, Côn Sơn; XII-VII.

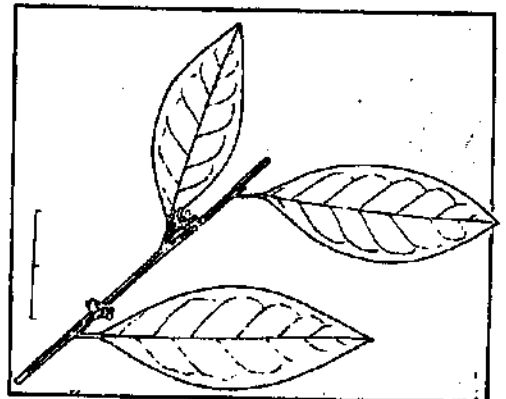
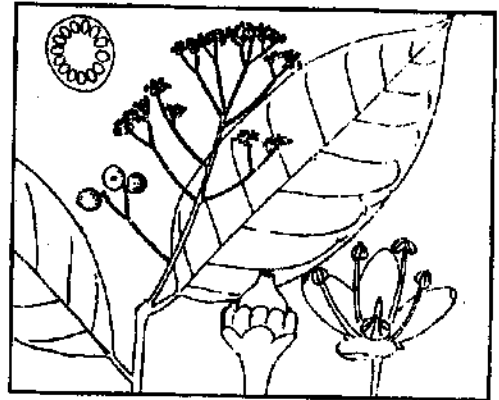
- Tree to 18 m high; bark white; dioecious; drupes with 10-14 pyrens.

4632 - *Ilex wightiana* Wall. var. *cuspidata* Loesen.. Bụi Wight.

Đạimộc to; nhánh có 4 cạnh tròn, có bích hầu tròn, to. Lá có phiến xoan hay xoan thon, to 4-8 x 1,3 cm, dài, không lông, gân-phụ mảnh, 6-8 cặp, bìa nguyên, uốn xuống; cuống 4-5 mm. Tụ tán ngắn 2-3 hoa cái, 4-7 hoa ở tụ tán đực; ládài 4-6; cánhhoa 2 x 1 mm; tiểunhụy 5; hoa cái có tiểunhụy lép; noãn sào 5-6 buồng. Quả hạch cứng tròn tròn, to 2-3 mm; nhân 5-6, 3-cạnh.

Uôn bi, Bạch mã. *In vitro*, chống siêu khuẩn trái rạ (Trái *Ilex* thường độc; tránh trẻ em ăn bậy).

- Tree; branches 4-gonal; leaves glabrous; drupes 2-3 mm large; pyrens 5-6.

ICACINACEAE : họ Thụ đào

1a - noãn sào 1-buồng

2a - hoa đơn phái

3a - không vòi nhụy

4a - lá dài rời

4b - lá dài dính

3b - có vòi nhụy

2b - hoa lưỡng phái; ba phần nội hướng

3a - chỉ có lông quanh ba phần

3b - chỉ và ba phần không lông

1b - noãn sào nhiều buồng, đính phối trung trực

2a - lá mọc đối; mắt có vòi

2b - lá mọc xen

3a - nướm có vòi nhụy

3b - không có vòi nhụy; dây leo; hoa đơn phái

4a - không có đài

4b - có đài và vành

5a - phách hoa cái là hoa đầu; cánh hoa dính

5b - chùm tụ tán; cánh hoa gần như rời

Platea

Gomphandra

Gonocaryon

Natsatium

Stemonurus

Mappianthus

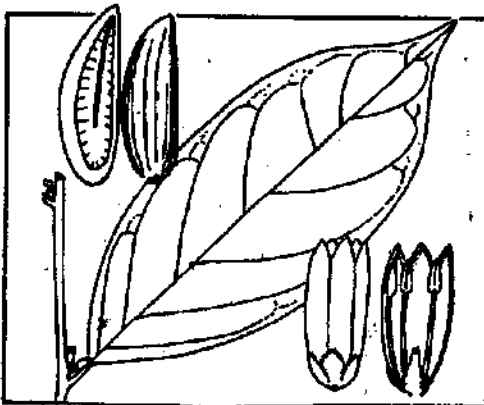
Iodes

Apodytes

Pyrenacantha

Phytocrene

Sarcostigma

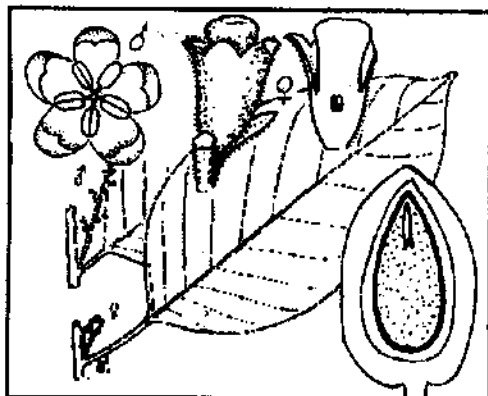

4633 - *Gonocaryum lobbianum* (Miers) Kurz. Quỳnh Lâm, Thụ đào có-mũi.

Dại mộc 5-15 m; nhánh hơi yếu, không lông. Lá có phiến tròn dài, to 13 x 5,5 cm, đầu có mũi dài, đáy tẻ, gân-phụ 7 cặp, bìa nguyên uốn xuống, láng mặt trên; cuống vàng, 8 mm. Tụ tán ngắn, 1 cm; hoa trắng, cao 5 mm, đơn phái; cánh hoa 5, dính nhau; tiểu nhụy 5, dính vào vành; noãn sào 1 buồng, noãn 2. Trái dài 4-5 cm, có cạnh tẻ; hạt 1.

Rừng: Đồng Nai; III, 4-9. Lá dùng làm men rượu, lá non ăn như rau.

- Tree 5-15 m high; leaves glabrous; flowers white; ovary 1-locular, ovules 2 (*Platea lobbiana* Miers.; *G. subrostratum* Pierre).

4634 - *Platea latifolia* Bl. Thunguyên, Xương trần.

Dại mộc to, cao đến hơn 30 m; vỏ xám, đắng. Lá có phiến bầu dục, dài 10-17 cm, đắng, dai, không lông trừ lúc non, gân-phụ 7-10 cặp; cuống dài 2 cm, có lông. Gié kép đực, tụ tán cái; tiểu nhụy 5; hoa cái vô cánh, noãn sào 1-buồng, nướm hình mâm. Quả hạch cứng cam, cao 2,5-3 cm; nhân có 3 rãnh; hạt 1, có phôi nhũ.

Rừng, 500-900 m: Cao Lạng, Công Tum, Bảo Lộc; 3-4. Gỗ và vỏ có mùi cumarin.

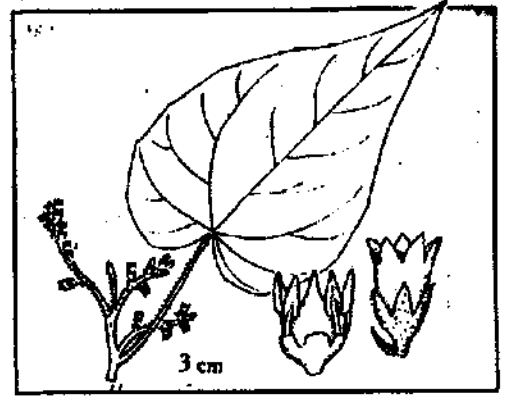
- Tree over 30 m; leaves glabrous; female flowers apetalous; drupes orange; seed 1, with endosperm.

4635 - *Natsiatum herpesticum* Buch.-Ham. ex Arn.

Dây leo; nhánh có lông ngắn. Lá có phiến hình tim, dài 10-15 cm, bìa có răng thưa, gân từ đáy 5-7, gân-phụ 4 cặp; cuống 4-5cm, có lông. Gié 1-5, ở hay ngoài nách lá, chia nhánh, có lông; hoa đơnphái; ládài 5, có lông; cánhhoa 5 dính nhau thành ống; đĩa mật; tiểuhụy 5; noãn sào có lông.

Trảng có đạimộc: Hoà bình; X.

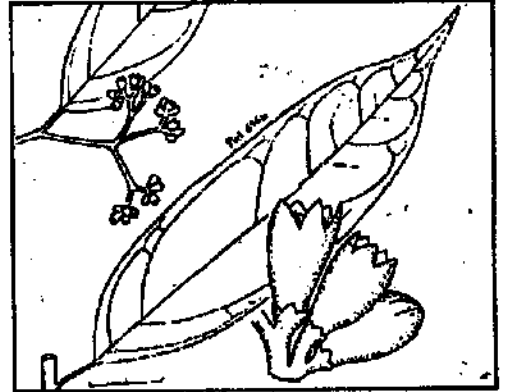
- Scandent; limb cordate, pubescent; flowers unisexual, gamopetalous; ovary uniloculare (*N. tonkinense* Gagn.).

4636 - *Stemonurus chingianus* Hand.-Maz.. Vihùng Ching.

Đạimộc; nhánh nâu đenden. Lá có phiến bầu dục tròn dài, đến 15 x 5 cm, chót có đuôi 1-2 cm, đáy tù, gân-phụ 6-7 cặp, bìa dợn, không lông, nâu đen mặt trên; cuống 1,5 cm, tròn, mảnh. Pháthoa đốidiện với lá, ngắn; hoa nhỏ; dài 5 răng, cao 1 mm; vành hình ống cao 2-3 mm, tai tamgiác, cao 0,5 mm.

Rừng thưa, 1.500 m: Sapa; IV.

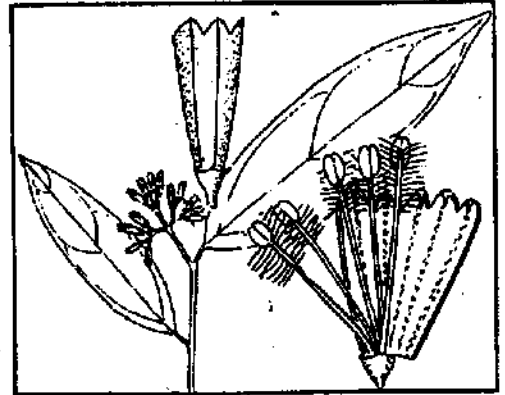
- Tree; leaves oblong, glabrous; inflorescence opposite to leaves; corolla gamopetalous (*Gomphandrus chingeanua* (Hand. Maz.) Sleumer).

4637 - *Stemonurus coriaceus* Wall.. Vihùng dai.

Đạimộc; nhánh mảnh, có lông mịn. Lá có phiến thon, to 8 x 2,2 cm, dài, không lông, nâu sẫm mặt trên, gân-phụ khó nhận, mặt dưới nâu, gân tam cấp mảnh; cuống dài 1,2 cm. Chùm tú tán nhỏ ở ngọn nhánh; hoa vàng; dài hình chén 5 răng nhỏ; vành không lông, hình ống 5 tai; tiểuhụy 5, chót chỉ và lưng baophần có lông dài.

Côngtum; V.

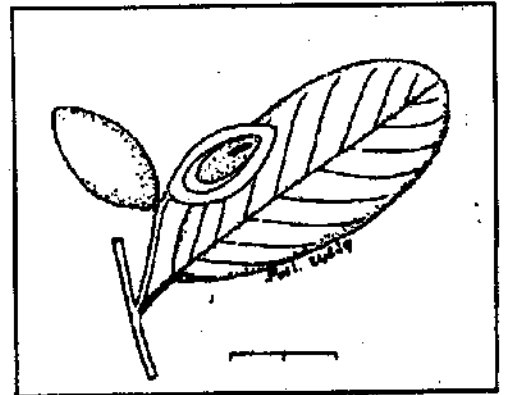
- Tree; leaves lanceolate, coriaceous, glabrous; male flowers yellow; filaments hairy.

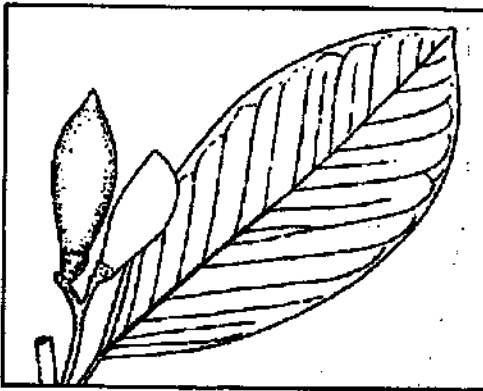
4638 - *Stemonurus dichrocarpus* (Gagn.) Sleum.. Vihùng đầu-hai-màu.

Đạimộc; nhánh non không lông. Lá có phiến bầu dục, dài 5-7 cm, đầu tròn, đáy tù, bìa nguyên, uốn xướng, gân-phụ mảnh, 6-7 cặp, không lông; cuống dài 1 cm. Pháthoa hơi ở trên nách. Trái dài 2,5 cm, màu lục tươi tái; quả bì mỏng nên hạt to gần bằng trái; mầm treo.

Lâm đờng: Braian.

- Tree; leaves glabrous; fruits 2.5 cm long, pale green; pericarp very thin (*Lasianthera dichrocarpa* Gagn.).

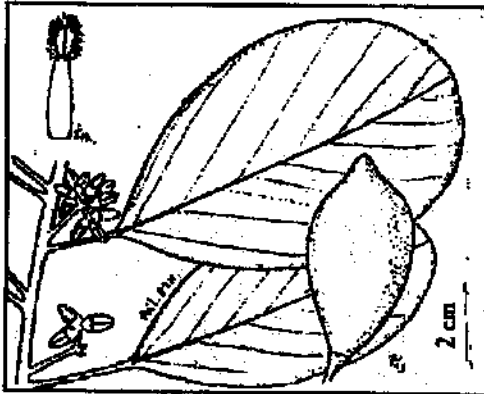

4639 - *Stemonurus malaccensis* (Mast.) Sleum.
Vihùng málai.

Đại mộc cao 6-15 m, thân to đến hơn 20 cm; vỏ nâu xám. Lá có phiến thon ngược, to 8-14 x 2,5-4 cm, gân-phụ 15 cặp, dai, không lông; cuống dài 1-1,8 cm. Phát hoa như tán có cọng dài 1-2 cm, mang 4-6 hoa; đài 2 mm; cánh hoa vàng vàng, dài 3 mm; tiểu nhụy 5, ba phần có ria lông. Quả hạch cứng dài 4,5-5 cm, rộng 1,5-2 cm, hõng ở dưới, lục tái ở trên; nội quả bì có xơ; hạt có phôi nhũ.

Núi Chúachan, 550 m.

- Tree 6-15 m high; leaves glabrous; petals yellowish; drupes 4.5-5 cm long (*Lasianthera malaccensis* Mast.).

4640 - *Stemonurus perobtusus* (Gagn.) Sleum.
Vihùng rất-tà.

Đại mộc cao đến 25 m, gốc to 40 cm; nhánh non không lông. Lá có phiến xoan ngược, to 7-9 x 4-6 cm, đầu tròn, đáy tằm, dày, dai, không lông, gân-phụ xéo, mảnh, 6-8 cặp; cuống đến 2,5 cm. Phát hoa trên nách lá; đài hình đĩa, cao 2,5 mm; cánh hoa 5; tiểu nhụy 5, lưng ba phần có lông. Trái to bằng trái Cam, thon 2 đầu.

Rừng luôn luôn xanh dưới 800 m: Ninh hòa, Biênhòa; V-VII, 5.

- Tree 25 m high; leaves glabrous, coriaceous; inflorescence supra-axillary; fruits pear-shaped (*Lasianthera perobtusus* Gagn.).

4641 - *Gomphandra dongnaiensis* (Gagn.) Sleum.
Maohùng Đongnai.

Đại mộc cao 15 m; nhánh non có lông như nhung sôcôla. Lá có phiến to, tròn dài, đến 20 x 12 cm, đầu có mũi nhọn, mặt trên không lông, mặt dưới như nhung vàng, gân-phụ 7-9 cặp, mảnh, xéo; cuống 8 mm. Phát hoa ở nách lá, như đầu trên cong ngắn; đài cao 3 mm, có lông; cánh hoa 5, dày; tiểu nhụy 5, lưng ba phần và đầu chỉ có lông dài; nhụy cái lép ở hoa đực. Trái hình thoi, cao 3,5 cm.

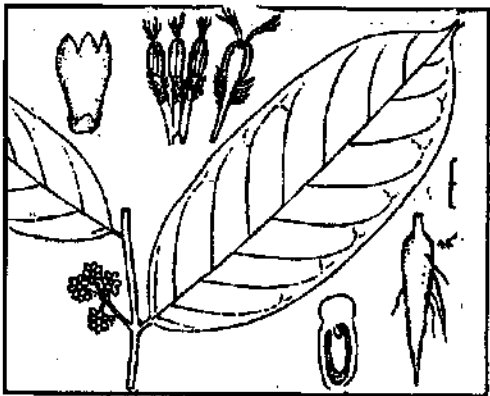
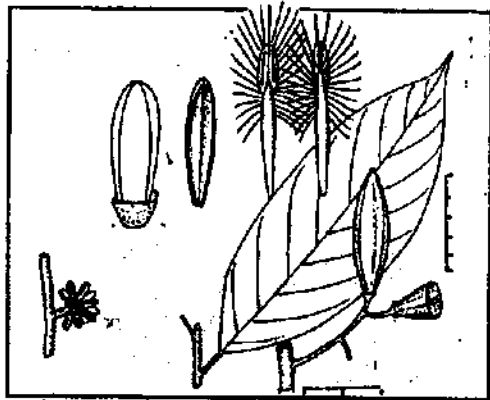
Đà Lạt, Dilinh; III, 3.

- Tree 15 m high; brown or yellow velvety; anthers hairy; fruits to 3.5 cm long (*Lasianthera dongnaiensis* Gagn.).

4642 - *Gomphandra mollis* Merr.. Maohùng mềm, Búi béo. Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ. Lá có phiến tròn dài, dài 15-25 cm, chót tằm, mặt trên nâu đen, mặt dưới như nhung sát, nâu đậm, gân-phụ 8-13 cặp; cuống 10-12 mm. Phát hoa ở chót nhánh hay đối diện với lá; tán kép to 1,5 cm; hoa 5-phần; lá đài 1 mm; vành cao 3-14 mm, 5 tai; tiểu nhụy 5, chỉ cao 4 mm, có lông dài ở 1/3 trên, ba phần có hai móng, có lông dài; nhụy cái lép ở hoa đực. Trái hình thoi, dài 3 cm, có đài còn lại.

Lào cai, Hason binh, Lâm đồng; V-VII, 5-7. Rễ-củ có nạc trắng ngà, mềm, hơi ngọt và đắng, xem như là bột.

- Small tree; leaves dark brown velvety beneath; inflorescence terminal or opposite to a leaf; fruit 3 cm long (*G. tonkinensis* Gagn.).

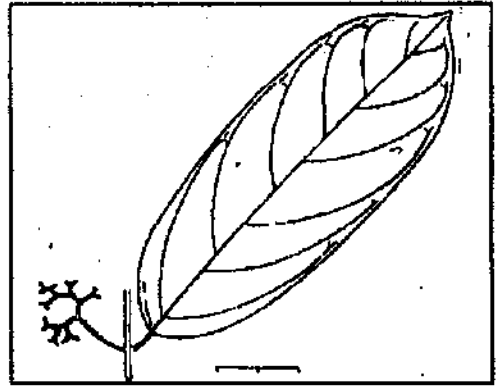

4643 - *Gomphandra quadrifida* (Bl.) Sleum. var. *quadrifida*. Maohùng ché-tu.

Tiểu mộc cao 1 m; nhánh mảnh, tròn, không lông. Lá có phiến tròn dài, to 10-15 x 4-6 cm, đầu có mũi, gân-phụ 6-8 cặp, mỏng, không lông, màu nâu lợt lúc khô; cuống 1,5 cm. Biệt chu. Tụ tán chẻ hai nhiều lần, thành tụ tán bậc cấp kép; hoa đực có 4-5 tiểu nhụy, chỉ rời nhau; hoa cái. Quả hạch cứng bầu dục, to 8 x 6-7 mm; nội quả bì mỏng, có xơ.

Đông nai.

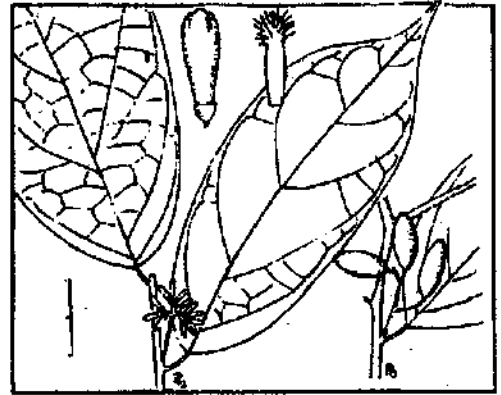
- Shrub 1 m high; leaves membranous; drupes 8 x 6-7 mm (*Stemonurus quadrifida* Bl.).

4644 - *Gomphandra tetrandra* (Wall.) Sleum.. Maohùng tứ-hùng. Đại mộc cao 3-8 m; nhánh non có lông sát hay không lông. Lá có phiến tròn dài, dài 10-18 cm, đầu có đuôi nhọn, đáy tròn, gân-phụ 4-7 cặp, có ít lông ở gân mặt dưới; cuống 1 cm. Phát hoa ở nách lá hay đối diện với lá; dài có 5 răng; cánh hoa dính nhau; tiểu nhụy 5, bao phấn có lông tiết ở lưng; đĩa mật. Trái hình trụ, cao 17-15 mm, trắng hay hồng; hạt 1.

Rừng đến núi cao: Tam Đảo, Bavi, Quảng Trị, Bạch Mã, Bà Nà, Phú Khánh; II-V, 5-10.

- Treelet 3-8 m high; leaves with sparsely pubescence beneath; drupes white or pink, 1-seeded (*Lasianthera ? tetrandra* Wall. in Roxb.; *G. annamensis* Gagn...).

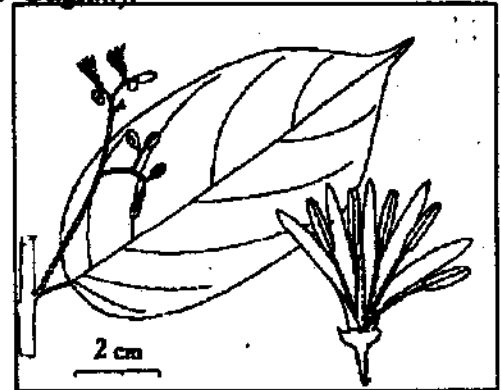

4645 - *Mappianthus idioides* Hand.-Maz.

Lá như mọc đối; phiến bầu dục tròn dài, to 10 x 5 cm, đầu có mũi dài, đáy tù tròn, gân-phụ 5 cặp, mặt trên nâu vàng, không lông, mặt dưới dày lông nâu; cuống 1 cm. Phát hoa ở nách lá, dài 5-7 cm; hoa cao 7 mm; đài hình chén có 5 răng; cánh hoa dày, cao 7 mm; tiểu nhụy 5, cao bằng cánh hoa; noãn sào không lông, vòi nhụy đứng cao.

Rừng thưa, 1.500 m: Sapa; VI.

- Leaves sub-opposed, brown tomentose beneath; flowers bisexual, glabrous; petals 7 mm long.

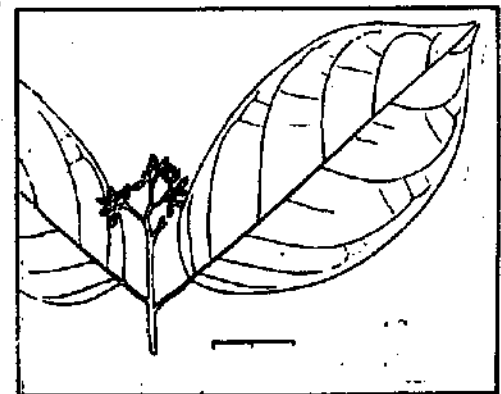

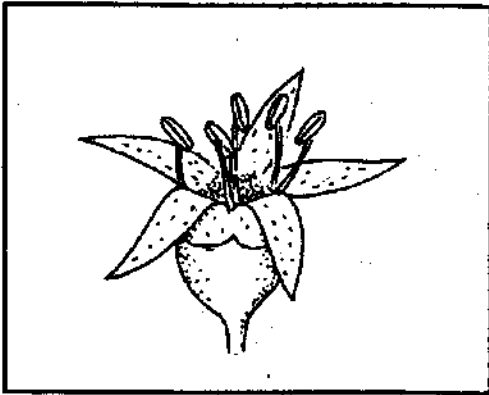
4646 - *Nothapodytes minutiflora* J.E. Villier. Gianhiếu hoa-nhỏ.

Đại mộc; nhánh to, già có sùe dày. Lá mọc xen hay như đối; phiến bầu dục, to 10 x 5,5 cm, đầu tù, đáy tròn, gân-phụ 6-8 cặp, mỏng, đen, láng láng; cuống 2 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh, có cọng dài 2-3 cm; hoa nhỏ; đài hình chén cao 1 mm, có răng rất nhỏ; cánh hoa cao 4-6 mm; tiểu nhụy 5; đĩa mật; noãn sào thượng. Trái xoan; nhân 1.

Rừng thưa, 1.500 m: B; VIII.

- Leaves membranous, black on dry; petals 4-6 mm long; drupes; pyren 1.

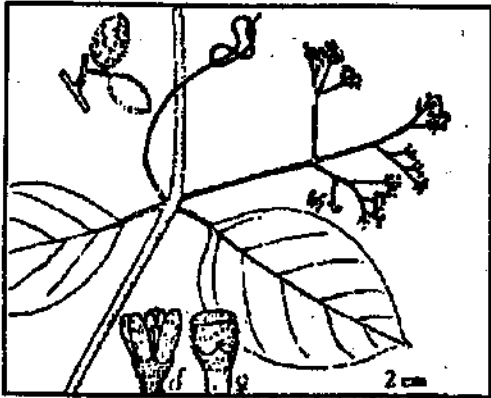

4647 - *Nothapodytes nimmoniana* (Grah.) Mabb. (*N. foetida* (Wight) Sleum., *Mappia foetida* (Wight) Miers.) Gianthiếu hôi.

Tiểu mộc. Lá có phiến xoan tròn dài, to 10-20 x 7-14 cm, chót nhọn, tròn hẹp ở đáy, mặt dưới có lông. Hoa có cong có lông; đài hình chén có 5 răng nhỏ; vành trắng trắng, có mùi hôi hôi, tai nhọn; tiểu nhụy 5, thô; đĩa mật; noãn sào thượng. Quả hạch cứng tròn dài, to 10 x 6 mm, láng.

Từ Ấn Độ, Mã laiá đến Trung quốc; VII-IX. Chứa alcaloids chống bướu, trị ung thư.

- Shrub; leaves ovate oblong; flowers dirty white with unpleasant odor; drupes 10 x 6 mm.

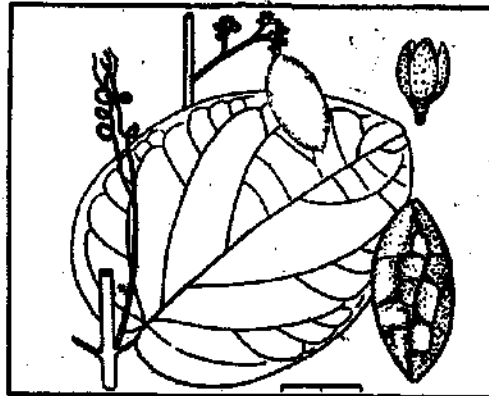

4648 - *Iodes cirrhosa* Turcz. Mộng thông, Tù quả.

Tiểu mộc leo cao 10 m; nhánh non vàng, có lông hoe, thường có vòi từ nách lá. Lá có phiến xoan, to 5-7 x 4-4,5 cm, mặt dưới đầy lông vàng vàng, gân-phụ mảnh, 5-6 cặp; cuống dài 1-2 cm. Chùm-tán biệt chu ở nách hay trên nách lá; hoa đực có 4-5 tiểu nhụy; không đĩa mật; noãn sào 1-buồng, 2-noãn treo. Trái đỏ, to 17 x 12 mm; hạt 1.

Rừng từ B, qua Huế, Phú Khánh đến Biên Hòa; V-XII, 7. Rẻ lợ sữa, trị bệnh, phù thũng.

- Scandent to 10 m high; tendrils; leaves yellowish tomentose beneath; fruis red 1-seeded (*I. ovalis* Bl.).

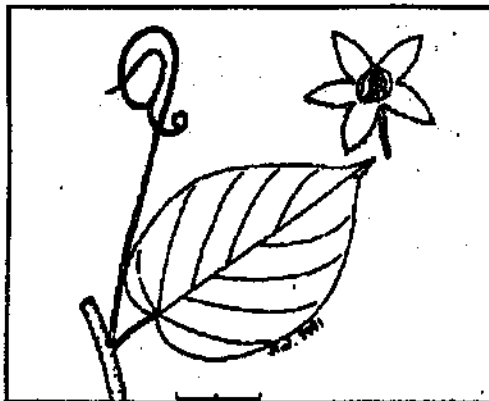

4649 - *Iodes seguini* (Lévl.) Rehd.. Tù quả Seguin.

Tiểu mộc leo; nhánh có lông dày, ngắn; vòi từ mắt, chẻ hai. Lá có phiến xoan tròn, to 12 x 7 cm, đáy hình tim, chót nhọn, gân-phụ 6 cặp, mặt trên có lông ở gân, mặt dưới có lông dày sát; cuống dài 1,5 cm. Tán phòng vào 20 hoa trắng, nhỏ, rộng 6 mm, ngũ phân; cánh hoa cao 3 mm, có lông thưa; tiểu nhụy 5, chỉ ngắn. Quả hạch cứng tròn dài dẹp dẹp, to 3 x 1,5 cm; nội quả bì như cần; hạt 1.

Thủ pháp. Hà Sơn Bình.

- Scandent; leaves cordate, densely pubescent beneath; drupes 3 x 1.5 cm, pyren 1 (*Vitis seguini* Lévl.).

4650 - *Iodes vitiginea* (Hance) Hemsl.. Tù quả nhỏ.

Tiểu mộc leo; nhánh có ít lông; vòi chẻ hai từ mắt. Lá mọc đối; phiến hình tim, to 7 x 4,5 cm, đầu nhọn, gân từ đáy 5, gân-phụ 3 cặp, mặt dưới màu rất tái, có lông tơ và nấm, cứng và lông dày, đứng. Biệt chu; hoa nhỏ, thơm; cánh hoa rìa lông; hoa đực có 5 tiểu nhụy, chỉ ngắn. Quả hạch cứng dài lăm lăm 17 mm; nội quả bì như cần; hạt 1.

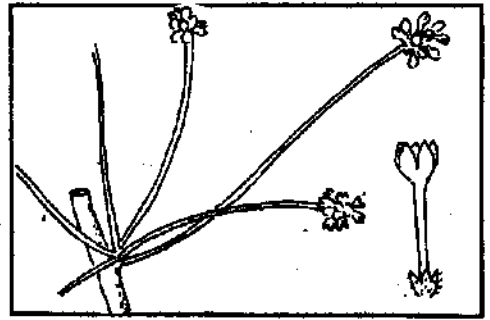
Hà Nam Ninh. Ở *I. balansae* Gagn., trái dài 3 cm, lá có lông thưa mềm mặt dưới.

- Scandent; leaves cordate, hairy beneath; drupes 17 mm long; pyren 1 (*Erythrostaphyle vitigera* Hance).

4652 - *Miquelia umbellata* Gagn.
Lá mọc xen.

Tán chum ở thân, có cong dài đến 6 cm, hình cầu, to 1,5-2 cm, đơnphái. Hoa không cong nhưng có dạng hoa có cong vì ống vành dài ra; đài cao 2 mm, 4-5 ládài, có lông; vành có ống dài mảnh, cao 4-5 mm, tai 3 mm; tiểunhụy 4-5, bao phấn hình đầu tên; noãn sào lép.

Lào: Paklay; T?

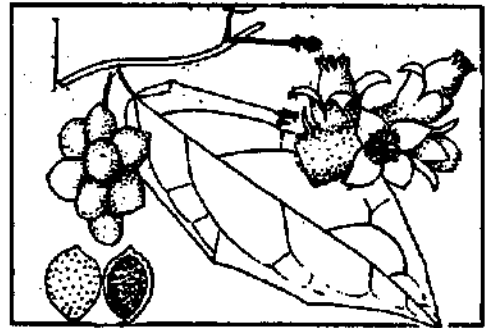

4653 - *Miquelia paniculata* Gagn. Miken.

Tiểu mộc leo; nhánh có lông dài 7-11 cm, xám xám, có bikhấu xoan, lồi. Lá có phiến xoan thon to 8-14 x 4-6 cm, đáy cắt ngang hay lõm, gân từ đáy 5, gân-phụ 3-4 cặp, mặt dưới nhám; cuống 5-8 cm, có khi quăn, không lông. Chùm-tụ tán mang tán; hoa 4-5-phần; cánh hoa 3 mm, dính nhau ở đáy; tiểunhụy 5; noãn sào lép. Hoa cái có núm hình sao, không với nhụy. Chùm trái đỏ cam dễ thương; nhân 1, có hạt.

Thù độc; VIII, 8.

- Climbing; leaves rough beneath; flowers unisexual; stellate stigma; drupes red.

4654 - *Miquelia thorelii* Gagn. Lá xoan, chót có mũi, đáy cắt ngang hay hình tim, to 14 x 6,5 cm, gân từ đáy 5, gân trên 4 cặp; cuống dài 4 mm. Phát hoa trên nách lá; noãn sào xoan, noãn 2; (Thorel s.n.). Lào.

4655 - *Apodytes dimidiata* E. May. ex Arn. in Hook. Niêu. Dạng mộc 7-20 m; nhánh tròn, đen lúc khô, không lông. Lá có phiến bầu dục, to vào 9 x 3,8 cm, không lông, đen lúc khô, mỏng, gân-phụ mảnh, 4-8 cặp; cuống vào 1 cm. Chùm-tụ tán 4-7 cm; hoa trắng, thơm, lưỡngphái; cong 2 mm; cánh hoa 3,5 mm; chỉ dính vào cánh hoa; đĩa mật vàng; noãn sào 2 tâm bì. Trái xám trắng, rộng 5-9 mm, một tâm bì lép còn lại một bên; hạt 1. 800-1.500 m: Hânamninh, Côngtum, Càná, Bảolộc, Đalat.

- Tree 7-20 m tall; leaves glabrous; flowers white, bisexual; fruits white grey, 1-seeded (*A. cambodiana* Pierre; *A. tonkinensis* Gagn., *A. giung* Chev.).

4656 - *Pyrenacantha volubilis* Wight in Hook. Dây Gaitam. Dây leo quăn; gỗ với 5 tia gỗ to; nhánh mảnh, có lông nằm. Lá có phiến xoan bầu dục, dài 5-9 cm, bìa nguyên, gân từ đáy 3. Gié đực 3-8 cm; ládài 4; tiểunhụy 8. Gié cái 5-8 mm, trên cong 1,5-2 cm; noãn sào đầy lông với nhiều gai nạc, buồng 1-noãn treo. Trái đỏ; nhân có gai vào trong; hạt có phôi nhũ nhân. Trijan, Baria.

- Voluble; leaves membranous; male flowers with 8 stamens; female flowers with ovary 1-locular; drupe red.

4657 - *Phytocrene oblonga* Wall. Dây Mọtuyền.

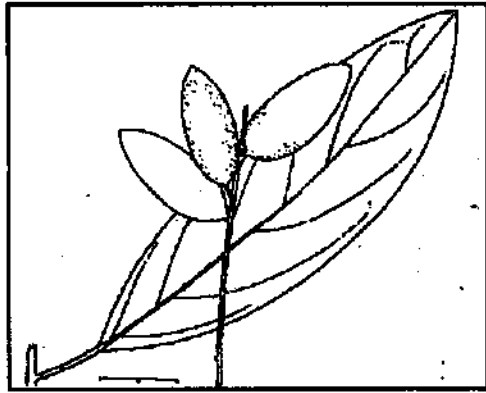
Dây leo cao; gỗ với 8 tia gỗ to. Lá có phiến tròn dài thon, dài 15-20 cm, đầu có mũi dài 5-20 mm, mặt dưới có lông mịn. Chùm-tụ tán trên nhánh gié, mang tán đực; ládài 3-6, cánh hoa 3-6, tiểunhụy 3-6, nhụy cái lép. Hoadầu cái; cánh hoa dính; noãn sào 1 buồng 2-noãn. Quả khô dày lông to, ăn được.

Rừng luôn luôn xanh: Đờngnai.

- Big climber; leaves pubescent beneath; panicle male; capitulum female; fruits forming head.

* (Xem chú thích ở trang 18)

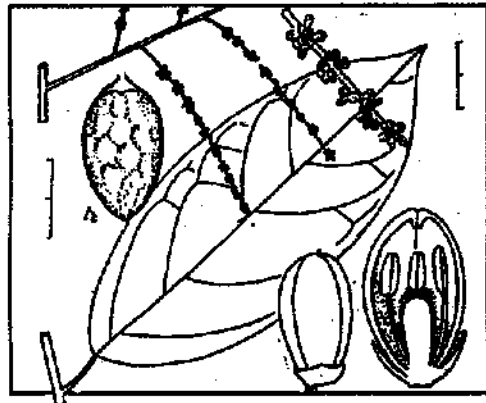

4657b - *Sarcostigma kleinii* W. & Arn.. Nhụcnuôm Klein.

Dây leo cao 12 m; nhánh không lông. Lá mọc xen, có phiến bầu dục thon dài, vào 8-13 x 3-4 cm, không lông, gân-phụ mảnh, 5-6 cặp, tam cấp thành mạng mịn ở hai mặt; cuống 1,5-2 cm. Pháthoa biệtchủ; hoa đóm thành gié kếp. Quảnhâncứng xoan dài, dẹpdẹp, dài 3,5 cm; hột 1, treo.

Rừng vào 600 m: Vọngphu. Toàn cây dùng trị têthấp.

- Climber 12 m tall; leaves glabrous; ramified spikes; drupes elliptic; pyrens 1.

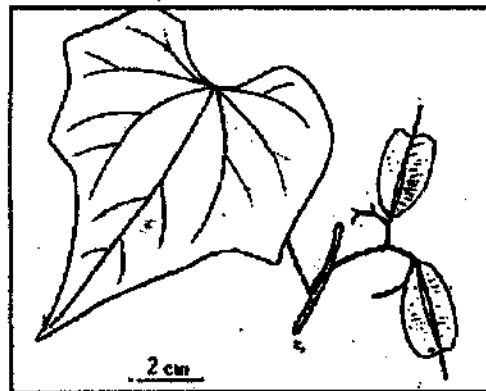
4658 . *Sarcostigma paniculata* Pierre. Nhụcnuôm chùm-tútán.

Tiểumộc leo cao; nhánh mảnh, to 3 mm; vỏ xám. Lá có phiến trònđài đến xoan thon, dài 12-15 cm, rộng 4,5-5,5 cm, đầu độnghột có mũi, đáy tròn, gân-phụ 5-7 cặp, tam cấp tạo mạng mịn rõ 2 mặt, dai, không lông; cuống dài 1 cm. Chùm-tútán ở nách lá và ngọn; cao 7-40 cm; nhánh 1-6,5 cm; chùm hoa nhỏ; dài là đĩa cao 0,2 mm; vành 5 cánhhoa cao 3 mm; tiểunhụy 5; nhụy cái lép có lông dày. Hoa cái...Quảnhâncứng bầu dục dài 3,5 cm; nhân 1-hột.

Sông Lu, Biênhòa; III-IV, 5.

- Big climber; leaves coriaceous, glabrous; male 5 stamens 5 and pistillod; drupes 3.5 cm long.

CARDIOPTERIDACEAE : họ Tiđực

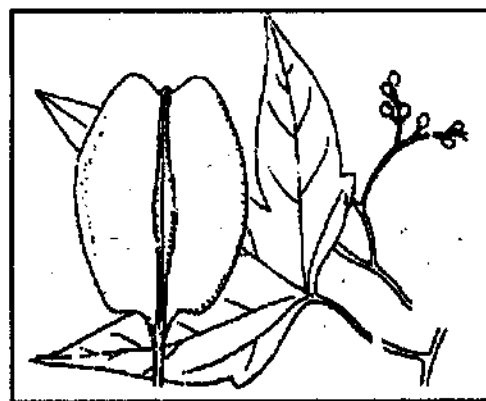

4659 - *Cardiopteris quinqueloba* (Hassk.) Hassk.. Murrà, Tiđực năm-thuỷ.

Dây leo; nhủđịch trắngtrắng. Lá có phiến hình tim có 3-5 thùy, gân từ đáy 5, bìa nguyên, mỏng, không lông, màu lục đọt; cuống dài. Chùm mang tútán cong; hoa nhỏ, trắng; cánhhoa 5, dính nhau ở đáy; tiểunhụy 5; noãnào 2 buồng. Trái có cánh trònđài; hột 1, treo.

Thủpháp, Sài Gòn, Châuđốc; XI-VI. Lá ăn như rau.

- Scandent; leaves membranous, glabrous; flowers white; ovary 2-locular; samara 1-seeded (*Peripterygium quinquelobatum* Hassk.; *C. lobata* Wall.).

4660a . *Peripterygium platycarpum* (*Cardiopteris platycarpa*)

Dây leo quán; thân không lông. Lá có 3 thùy thon, sâu hơn 1/2, hình tim, bìa nguyên, to 7-9 x 4-10 cm; gân từ đáy 7; cuống mảnh, dài 5 cm. Tánphòng, cọng chung 14-16 cm, nhánh 5 mang hơn 15 gié; hoa trắng, tạpphái hay biệtchủ; tiểunhụy 15; hoa cái...Trái có cọng rõ, dài 3 cm, rộng 2,7.

Langkok.

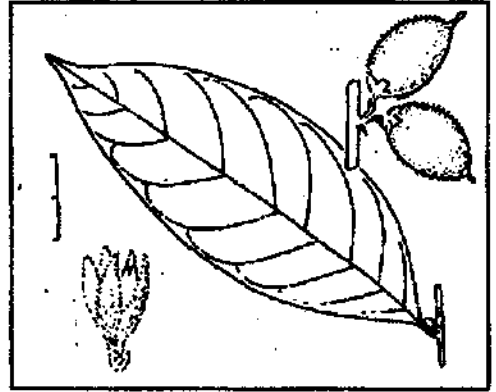
DICHAPETALACEAE : họ A-tràng

4660b - *Dichapetalum gelonoides* (Roxb.) Engl. subsp. *tuberculatum* Leenh.. A-tràng dạng-kén.

Tiểumộc 5-6 m; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục thon, dài 10-12 cm, chót nhọn, có mũi, đáy đối xứng, gân-phụ 7-9 cặp, mỏng, không lông, nâu nâu lúc khô; cuống 5-10 mm, lábe 2 mm, có lông, màu rụng. Chụm ở nách lá; hoa nhỏ; lá đài cao 3,5 mm, dày lông trắng; cánh hoa 4 mm, không lông, *ché hai*; tiểunhụy không lông; noãn sào có lông trắng, 1-buồng, 1 vòi nhụy. Quả hạch cứng vàng, có lông, hơi cứng, dài 17 mm; buồng 1, hạt 1.

Theo Sông Đồng Nai.

- Treelet 5-6 m tall; leaves glabrous; flowers white hairy; drupes 17 mm long, pyrens 1 (*D. monospermum* Merr.; *D. tonkinense* Engl.; *D. gagnepainii* Pell.).

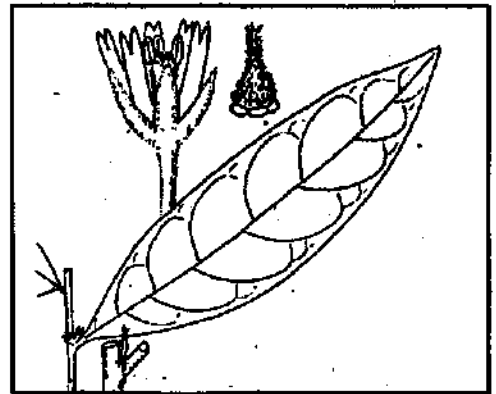

4660c - *Dichapetalum hainanense* Engl.. A-tràng Hải Nam.

Dây leo; nhánh non có lông phún dày. Lá có phiến thon, vào 12 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy như đối xứng, mỏng, không lông, mặt dưới có lông phún; cuống ngắn, lábe có lông. Chụm ở nách; lá đài có lông mặt ngoài; cánh hoa hẹp, *ché hai*; tiểunhụy dài bằng cánh hoa; đĩa mật; noãn sào có lông dày trắng.

Caolạng.

- Scandent; branches..leaves beneath hirsute; petals bifid; ovary white hairy.

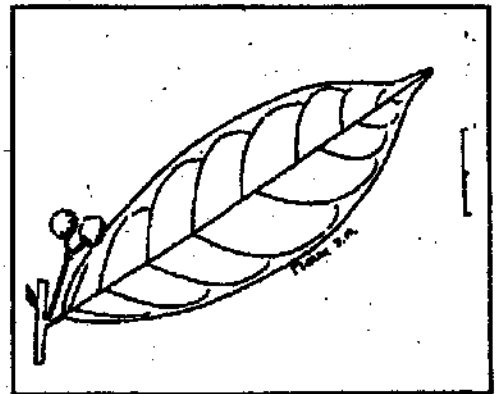

4660d - *Dichapetalum helferianum* Pierre. A-tràng Helfer.

Nhánh nhẵn theo chiều dọc, nâu, lúc non có lông mịn vàng. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài 8-12 cm, đầu có đuôi, đáy tù, gân-phụ 8-10 cặp, không lông, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu tươi; cuống dài 6 mm. Tán 2 hoa, trên rộng 1,5 cm. Trái tròn dày lông xám.

N.

- Branches yellow pubescent; leaves glabrous; fruits grey tomentose.

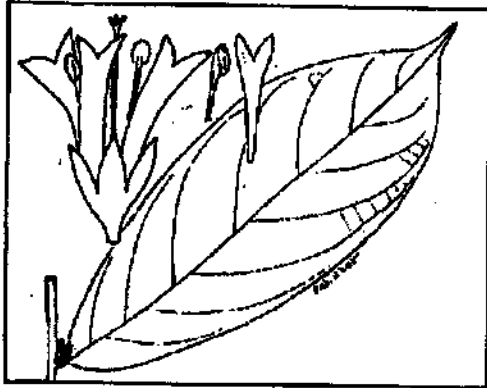
4661 - *Dichapetalum longepetalum* (Turcz.) Engl.. A-tràng cánh hoa-dài.

Tiểumộc cao 2 m; nhánh trườn, lúc non có lông hoe, già có bích hầu trắng. Lá có phiến bầu dục thon, dài 12-15 cm, đầu nhọn có đuôi, đáy hơi bất xứng, có lông dày mặt dưới; đỏ nâu mặt trên, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 2-3 mm, lábe màu rụng. Tán đơn phân ngắn, có lông; đài có lông trắng; cánh hoa cao 3 mm, *ché hai*; tiểunhụy 5; noãn sào có lông trắng, 2-3 buồng. Quả hạch cứng có lông nhung, cao 2 cm; hạt 1. Phú Quốc (trái theo Pierre).

- Shrub 2 m high; branches ..leaves beneath rufous tomentose; calyx white hairy; drupes 2 cm long; seed 1 (*D. baillonii* Pierre).

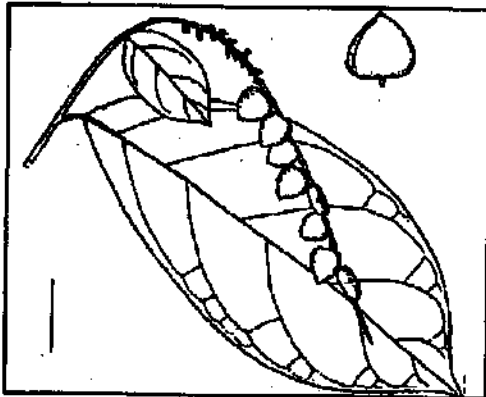
4662 - *Dichapetalum petelotii* Merr.. Atràng Pételot.
Nhánh non có 5 cạnh. Lá có phiến xoan thon ngược, dài 12-14 cm, đầu có mũi dài, gân-phụ mảnh, rõ, 5-7 cặp, nâu đã lúc khô; cuống ngắn, lábe mau rưng. Pháthoá nhỏ ở nách lá; ládài 5, cao 4 mm; cánhhoa chẻ hai, dài 5 mm; tiểunhụy 5; 5 tuyến nhỏ; noãn sào có nướm chẻ ba.

Rừng thưa Sơn Tây; IX.

Ở 14 loài Atràng, ta gặp acid monofluoroacetic rất độc (làm bếtác chutrinh Krebs).

- Branches 5-gonal; leaves glabrous; petals bifid, 5 mm long.

PANDACEAE : họ Chanh-óc

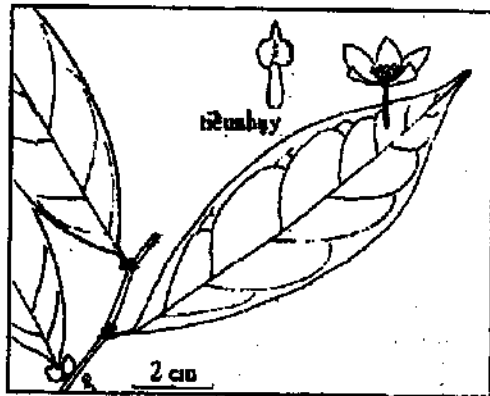

4663 - *Galearia fulva* (Tul.) Miq.. Cánhbông.

Nhánh chữ chi, non có lông hoe. Phiến thon dài, 13-18 x 3-8 cm, không lông, gân-phụ 5-8 cặp, lồi ở mặt dưới, gân tam cấp thành mạng dày; cuống dài 2-5 mm, lábe rưng sớm. Chùm ở chót nhánh, dài 20-30 cm, trục có lông; hoa đực chùm, rộng 3 mm, ládài nhỏ có lông nâu, tiểunhụy 10, baophần 2 túi; không đĩa mật; noãn sào lép. Quả nhẵn cứng tròn dài hơi dẹp, cao 12 mm.

Đồng xoài; II.

- Branches glabrous; long racemes; male flowers with 10 stamens; drupes a little flattened (*Cremostachys fulva* Tul.; *G. affinis* Miq.; *G. dongnaiensis* Pierre ex Gagn.).

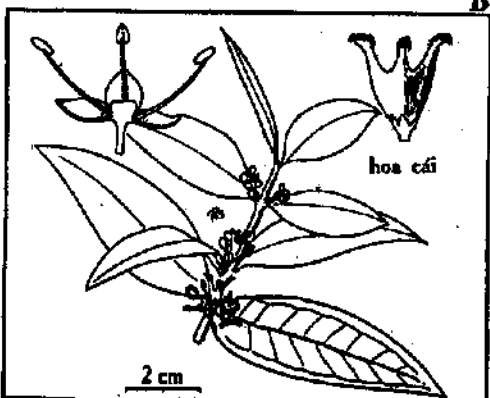

4664 - *Microdesmis cascarifolia* Pl. in Hook.. Chanh-óc, Chấn. Tiểumộc; nhánh ngang và không dài (dạng *Phyllanthus*), không lông. Lá có phiến thon, dài vào 10 cm, đầu có mũi nhọn, mỏng, cứng, bia nguyên, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 5-7 mm, lábe nhọn, mau rưng. Chùm ở nách lá, mang 10-15 hoa đực và 3-5 hoa cái; hoa đực có 3-10 tiểunhụy baophần có mũi, và tiểunhụy lép; không đĩa mật; hoa cái có 2 vòi nhụy. Quả nhẵn cứng cao 5 mm.

Hà Sơn Bình, Quảng Trị, Phú Khánh, Phan Rang, Sông Bé, Sài Gòn; II-IV.

- Shrub; branches diageotropic; leaves membranous, coriaceous; flowers unisexual, yellow; drupes.

BUXACEAE : họ Cà mà

4665 - *Buxus cochinchinensis* Pierre ex Gagn.. Cà mà Nambộ.

Tiểumộc 1-2 m; nhánh có cạnh tròn. Lá có phiến thon, dài 5-10 cm, dài, không lông, gân từ đáy 3; cuống 2-4 mm. Gié đơnphái hay lưỡngphái; hoa có 4 ládài xanh, nhỏ, 4 tiểunhụy quanh nhụy cái lép; noãn sào có 3 vòi nhụy rờ. Nang to 7-9 mm; hạt đen, dài 6 mm.

Nhatrang, Phanrang.

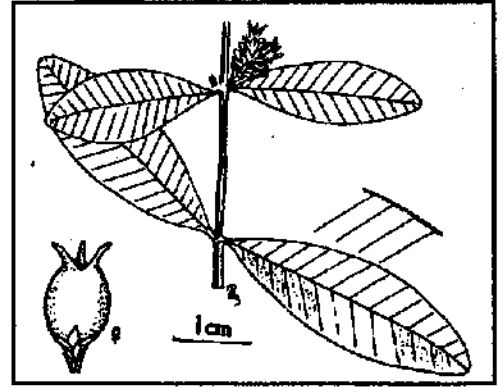
- Shrub 1-2 m high; leaves coriaceous, glabrous; flowers unisexual; stamens 4; capsules; seeds black.

4666 - *Buxus latistyla* Gagn.. Cà mà vôi-to.

Nhánh vuông có cạnh dọc. Lá có phiến thon, dài 2-3,5 cm, đầu tù hay tròn, gân-phụ nhiều, mảnh, tản cùng bằng một sóng dọc theo bia, dày, cứng; cuống 1-2 mm. Pháthoa mang hoa đực và cái; hoa đực có 4 lá đài, 4 tiểunhụy; hoa cái có nõansào 3 vòi nhụy rế, to và rộng. Nang tròn, to 8,5 mm, có sừng cao 3,5 mm; hạt đen, chồi.

Mailánh, Quảngtrị; V.

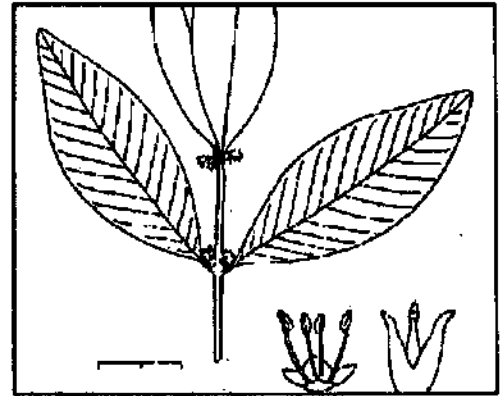
- Branches 4-gonal; leaves glabrous, coriaceous; flowers unisexual; capsules 8.5 mm; seeds black.

4667 - *Buxus megistophylla* Lévl. Cà mà lá-bự.

Tiểumộc; nhánh không lông. Lá có phiến xoan hay thon, to vào 7 x 3 cm, tù hai đầu, gân-phụ nhiều, cách nhau cỡ 2 mm, tản cùng thành bia dày cứng, dai, mặt trên nâu tươi; cuống 2-5 mm. Pháthoa cao 1,5 cm ở nách lá; láhoa nhỏ, không lông; láđài không lông; tiểunhụy 4, không lông; nõansào không lông, vòi nhụy kíchcỡm, rế.

B ?

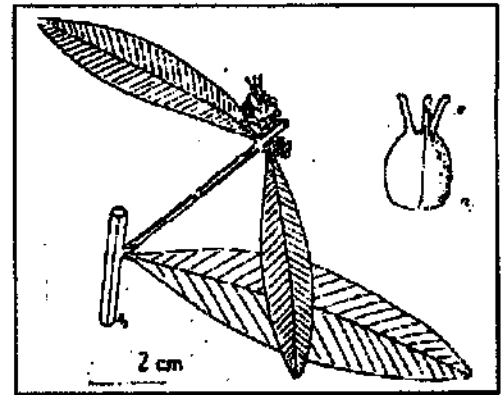
- Shrub; branches glabrous; leaves coriaceous, glabrous; inflorescence 1.5 cm high.

4668 - *Buxus microphylla* S. & Z. var. *aemulans* Rehd. & Wils.. Cà mà lá-nhỏ; Japanese Box.

Tiểumộc; nhánh vuông, không lông. Lá có phiến thon, dài đến 10 cm, dày, cứng, không lông, gân-phụ nhiều, cách nhau 1,5-2,5 mm; cuống ngắn. Pháthoa tròn dài ở nách lá, có nhiều láhoa xoan; hoa có 4 láđài xoan tròn, 4 tiểunhụy, nõansào với 3 vòi nhụy rời, rế. Nang không lông, cao 8 mm; hạt đen.

B. Vỏ hạnhiệt, gỗ, lá pháthần; lá trị tểthấp, xó.

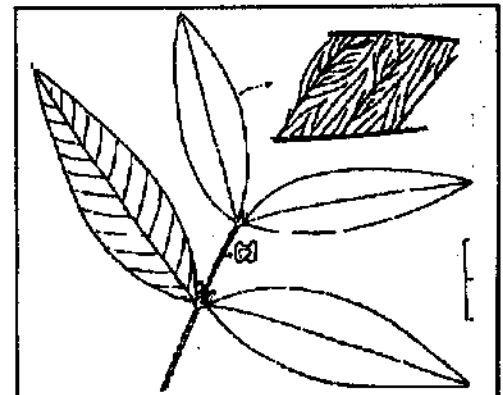
- Shrub; leaves lanceolate, coriaceous, glabrous; racemes short, axillary; capsules 8 mm large; seeds black (*B. wallichiana* H.Bon.).

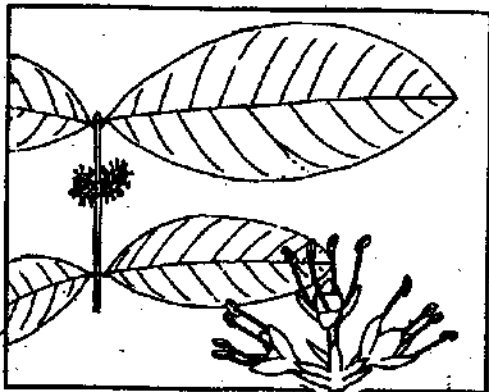
4669 - *Buxus myrica* Lévl. Cà mà Dâu.

Tiểumộc; nhánh có cạnh cao như cánh. Lá có phiến thon, to 8 x 2,3 cm (có thể hẹp, 3 x 0,8 cm), đầu nhọn, đáy tù, gân-phụ dạng cứng như tam cấp, thành lạng song song mịn, tản cùng thành một gân bia dày, oliu lạng mặt trên, oliu mặt dưới; cuống 1mm. Pháthoa cao 4-5 cm; láhoa có lông trắng; láđài 4, có lông mặt ngoài; tiểunhụy 4.

Võxá, Hátây.

- Shrub; branches 4-furrowed; leaves lanceolate, margin thick; sepals pubescent.

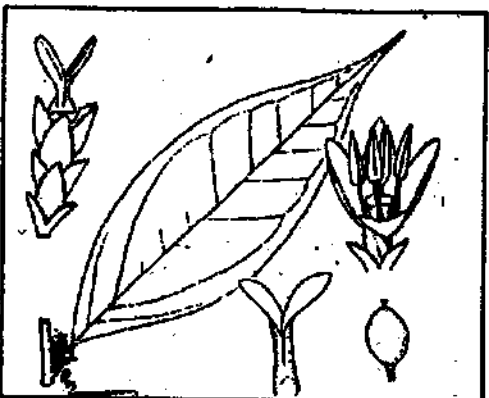

4670 - *Buxus pubifolia* Merr.. Cà mà lá-cỏ-lông.
Tiểu mộc cao 5 m; nhánh non mảnh, có lông mịn, có rãnh; vỏ già xám nâu. Lá có phiến bầu dục, to 7-10 x 3,5-4 cm, đầu tù, mỏng, mặt trên có lông ở gân, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 2-4 mm. Pháth hoa xen với lá, cao 1 cm; lá đài 2 mm, không lông; tiểu nhụy 4, cao 5 mm; nhụy cái lép không lông.

Rừng ẩm ở chân đồi voi: Quảng trị.

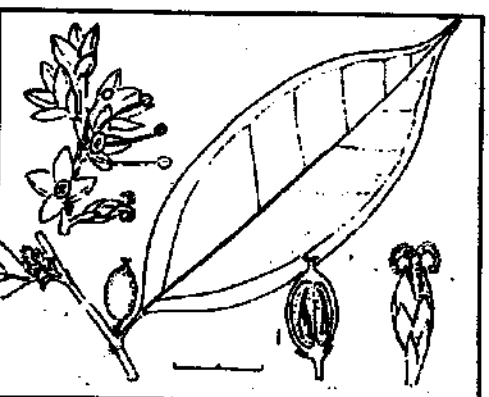
- Frutex 5 m tall; leaves pubescent beneath; inflorescence extra-axillary, 1.5 cm high.

4671 - *Sarcococca tonkinensis* Gagn.. Phỉ cầu Bắc bộ.
Tiểu mộc nhỏ; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến xoan thon, dài 6-10 cm, đầu nhọn thành đuôi dài, đáy tù nhọn, gân-phụ 8-10 cặp, gân gần đáy chạy dài đến 1/2 phiến; cuống dài 1 cm. Pháth hoa ở nách lá; chùm ngắn có lá hoa rìa lông mịn; lá đài có lông mịn; tiểu nhụy 4, ba phần nhọn; noãn sào không lông, vòi nhụy 2. Trái tròn tròn.

Vùng núi: B, Đatanla (Đà Lạt).

- Shrub; branches glabrous; leaves lanceolate, caudate, glabrous; styles 2; capsules.

4672 - *Sarcococca vagans* Stapf.. Phỉ cầu ngaodu.
Tiểu mộc không lông. Lá có phiến bầu dục, to 8-10 x 3-4 cm, đầu có đuôi 1 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 5-6 cặp, cặp gần đáy chạy đến 1/2 phiến, gân cách bìa 2-3 mm; cuống 1-1,5 cm. Chùm ngắn ở nách lá; hoa đực có 4 lá đài, 4 tiểu nhụy chỉ cong trong nụ, cao 6 mm. Hoa cái có 2 tiền điệp, 4 lá đài nhọn, vòi nhụy 2. Quả xoan, cao 1 cm; hạt 2, có phôi nhũ, không từ-y.

Quảng trị, Đà Lạt.

- Shrub, glabrous; leaves coriaceous; racemes axillary, short; styles 2; berries 2-seeded (*S. balansae* Gagn.).

EUPHORBIACEAE : họ Đại kích, Thầu dầu

1a - dây bò, leo hay trườn

2a - biệt chu

2b - đồng chu

3a - pháth hoa có lá hoa to có màu

3b - pháth hoa không như trên; lông ngứa; chùm

4a - tiểu nhụy 3, ba phần có mũi; hoa cái 3 lá đài

4b - tiểu nhụy 2

1b - cây đứng, có mù trắng

2a - pháth hoa là cyathium (ô nhỏ, dạng hoa)

3a - cyathium xoan

3b - cyathium dài

2b - không có cyathium

3a - lá kép do 3 lá-phụ; Tr

3b - lá kép chân-vật

4a - tiểu nhụy 5 dài, 5 ngắn; Tr

Mallotus repandus

Delechampia

Cnesmone

Pachystylidium

Euphorbia

Pedilanthus

Hevea

Manihot

- 4b - tiểuhụy trong đỉnh nhau
 5a - dài kếtlớp *Jatropha*
 5b - dài liênmảnh; đạimộc; cuống có 2 tuyến *Aleurites*
Vernicia
- 3c - lá không tính trên
 4a - đạimộc to, có gai; noãnào 8-20 buồng; Tr *Hura*
 4b - tiểumộc; lá dày, trở nhiều màu; Tr *Codiaeum*
 4c - không tính trên
 5a - tiểuhụy 10-12 *Agrostistachys*
 5b - tiểuhụy 2-3; gié *Excoecaria*
- 1c - không leo và không mù trắng
 2a - nang đầy gai nhọn cao *Chaetocarpus*
 2b - dựcquả *Hymenocardia*
 3c - trái không như trên
 4a - biệtchu
 5a - có cánhhoa
 6a - cánhhoa có 5 tuyến ở đầu *Pantadenia*
 6b - không như trên
 7a - tiểuhụy rời nhau hay đỉnh nhau ở đáy
 8a - dài nguyên hay rách làm 2-3; đĩa mật *Agrostistachys*
 8b - dài tiênkhai kếtlớp *Ostodes*
 7b - tiểuhụy đỉnh nhau
 8a - nhụy cái lép; quảnhâncứng *Bridelia*
 8b - không có nhụy cái lép *9a*
- 9a - tiểuhụy 7, 2 trong đỉnh nhau; vòi nhụy chẻ làm 4 *Deutzianthus*
 9b - tiểuhụy 10; vòi nhụy chẻ làm 2, hay không chẻ *Aleurites*
Vernicia
- 5b - hoa không cánhhoa
 6a - tiểuhụy đỉnh nhau
 7a - tiểuhụy hơn 15 *Mallotus*
 7b - tiểuhụy 8 *Alchornea*
 6b - tiểuhụy rời nhau
 7a - có nhụy cái lép
 8a - chùm-tụtán; trái mập, tròn *Bischofia*
 8b - chùm dài *Antidesma*
 8c - chùm. nang *Securinega*
 7b - không có nhụy cái lép
 8a - mỗi buồng 2 hột; tiểuhụy 2 *Aporosa*
 8b - mỗi buồng 1 hột
 9a - baophần hình lọng
 10a - vòi nhụy nguyên, thường 2 *Macaranga*
 10b - vòi nhụy chẻ, thường 3 *Cleidion*

- 9a - baophấn nở độc
 10a - tán đối diện với lá *Suregada*
 10b - chùm dài; tiênkhai liênmảnh *Claoxylon*
 10c - chùm; trái mập *Drypetes*
- 4b - đồngchu
 5a - hoa đực có cánhhoa
 6a - tiểunhụy rời nhau
 7a - gié; hoa có cong mảnh, rất dài *Erismanthus*
 7b - chùm đứng; chỉ tiểunhụy cong trong nụ *Croton*
 7c - không như trên
 8a - tiênkhai liênmảnh
 9a - tiểunhụy 12-45 *Sumbaviopsis*
 9b - tiểunhụy 5, xen với 5 tiểunhụy lép *Oligoceras*
 9c - tiểunhụy 5, quanh nhụy cái lép
 10a - đĩa nguyên *Actephila*
 10b - đĩa có thùy sâu *Leptopus*
- 8b - tiênkhai kếtlớp
 9a - vòi nhụy chẻ từ đáy; cánhhoa chẻ *Leptopus*
 9b - vòi nhụy chẻ từ giữa
 10a - láđài cái đồngtrường, rìa *Strophoblachia*
 10b - láđài cái nguyên *Blachia*
- 6b - tiểunhụy dính nhau
 7a - vòi nhụy 2; trái khô *Bridelia*
 7b - vòi nhụy 3; nang hay quảnhâncứng *Cleistanthus*
 6c - tiểunhụy 5 dính, 5-10 rời; đài cái đồngtrường *Dimorphocalyx*
 6d - tiểunhụy 40-50, trên một trục cao *Thyrsanthera*
 6d - tiểunhụy dính thành 3 tầng *Trigonostemon*
- 5b - hoa đực vôcánh
 6a - phi quả
 7a - tròn hay nhọn; tiểunhụy 4-8 *Baccaurea*
 7b - thấp hơn rộng; tiểunhụy 60-90 *Trewia*
 6b - trái mềm, 2-3 phầnquả mỏng *Sapium*
 6c - quảnhâncứng *Phyllanthus*
 6d - nang hay trái khô
 7a - nhụy đực hình cây có nhiều nhánh
 8a - lá chân-vịt; Tr *Ricinus*
 8b - lá gân lông chim; dựa suối *Homonoia*
 7b - tiểunhụy rời nhau
 8a - trái có 2 hàng gai nhỏ; cỡ nhỏ *Sebastiana*
 8b - hoa đực ghép thành đầu tròn; tiểumọc *Cladogynos*
 8c - chùm; tiểunhụy 4 *Epiprinus*
 8d - gié
 9a - chùm hoa đực ở nách láhoa to *Acalypha*
 9b - không có láhoa to
 10a - lông hình sao *Melanolepis*
 10b - lông nằm *Epiprinus*
- 7c - tiểunhụy dính vào nhau
 8a - vòi nhụy dính nhau thành cột; noánsào 3-12 buồng 2-noãn *Glochidion*
 8b - vòi nhụy rời, chẻ hai
 9a - một luánsinh láđài; đĩa 6 thùy quanh nhụy đực *Sauropus*
 9b - 2 luánsinh láđài
 10a - láđài uốn cong vào trong *Breynia*
 10b - không như trên; tiểunhụy 2-5 *Phyllanthus*

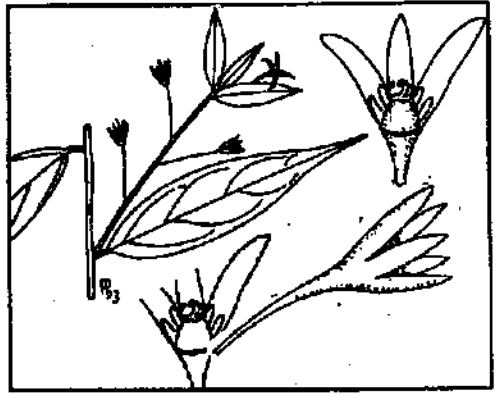
Phyllanthoideae:

4673 - *Leptopus clarkei* (Hook. f.) Poj. Thanhcuộc Clark.

Cỏ có thân bò có rễ bất định và thân đứng cao 50-70 cm, vỏ màu rơm, không lông. Lá có phiến thon, chót nhọn, dài 6-7 cm, gân-phụ 5 cặp, mặt trên nảy ứng đen lúc khô. Hoa trên nhánh ngắn, cọng dài 1-1,5 cm; hoa cao 6 mm; ống 1,5-2 mm; ládài không lông, cao 4 mm, mỗi ládài có 2 vảy; vòi nhụy 3, không chẻ.

Rừng thưa vào 1600 m: Sapa; VII.

- Stem ascending, with adventitious roots; leaves glabrous; sepals with 2 scales (*Andrachne clarkei* Hook.f.).

4674 - *Leptopus lanceolata* (Beille) Poj. Thanhcuộc thon.

Tiểu mộc cao 0,5 m; nhánh có lông trắng. Lá có phiến thon ngược, dài 6-8 cm, mỏng, có ít lông mặt trên, gân-phụ 5 cặp; cuống 1 cm, lábẹ nâu, có lông. Chùm ít hoa; hoa có 5 cánhhoa nhỏ hơn ládài; 5 tiểunhụy rời, thấp hơn cánhhoa; hoa cái có noãn sào với 6 vòi nhụy. Nang.

Nhatrang, Biênhòa (hình hoa theo Beille).

- Shrub 0.5 m tall; leaves pubescent beneath; petals shorter than sepals (*Andrachne lanceolata* Pierre ex Beille).

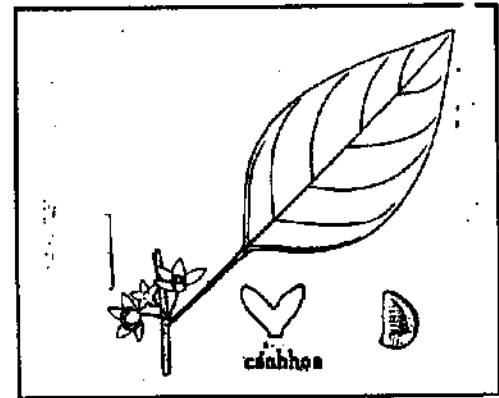

4675 - *Leptopus persicariaefolia* Lévl. Thanhcuộc râm.

Bụi cao 1m, có lông thưa nằm, trừ mặt trên của lá; nhánh chẻ hai. Lá có phiến mỏng, màu lục, gân-phụ 3-5 cặp; cuống dài 2-3,5 cm, có cánh mỏng, lábẹ thon, mau rụng. Chùm ngắn như chùm 2-3 hoa; hoa đực có cọng dài, cánhhoa 5, nhỏ chẻ hai, tiểunhụy 5, tuyến mật 5 chẻ hai sâu. Hoa cái có ládài có lông, noãn sào nhiều lông, vòi 3, chẻ hai thành sáu. Nang 4-5 mm, ngà, có lông; hạt có 2 mặt lõm và có ô sắp thành hàng.

Rừng luôn luôn xanh núi cao: Đà Lạt

- Shrub 1 m tall; leaves membranous, pubescent; capsules 4-5 mm.

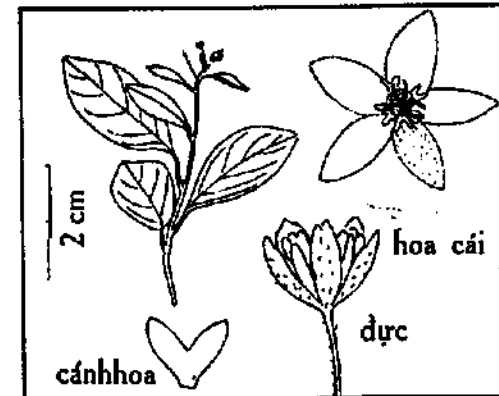

4676 - *Leptopus australis* (Zoll. & Moore) Poj.

Bụi cao 20 cm, có rễ trụ yếu; thân mảnh. Lá có phiến thon ngược, dài 2-6 cm, mỏng, có lông ở gân giữa và bìa mặt dưới. Đứng chụ; hoa đực trên cọng dài, ládài có lông thưa; tiểunhụy 5-8. Hoa cái có cánhhoa chẻ hai, noãn sào có lông trắng, vòi nhụy 3, chẻ hai. Nang có lông to 3-4 mm.

Biênhòa (Biênhòa).

- Herb to 20 cm tall; leaves lanceolate, pubescent beneath; flowers monocious; petals bifid; capsules 3-4 mm large (*Andrachne australis* Zoll. & Moore).

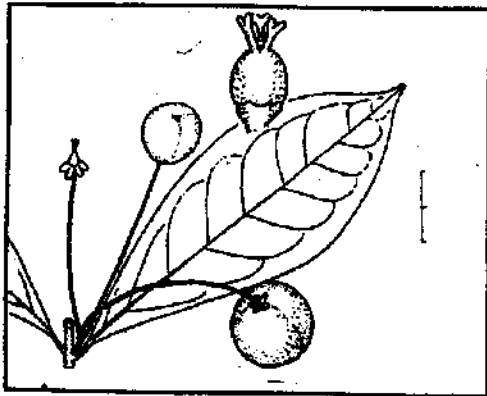

4677 - *Leptopus robinsonii* Airy-Shaw. Thanhcuộc Robinson.

Bụi cao vào 1 m; nhánh nâu lợt, không lông. Lá có phiến bầu dục, dài 6-11 cm, không lông mặt trên trừ ở gân, có lông thưa mặt dưới, gân-phụ vào 5 cặp; cuống ngắn, 5-7 mm, lábe 2-3 mm. Chùm ở nách lá, ít hoa; hoa đực có lông, lá đài 3 mm, ống ngắn; cánh hoa cao 1,3 mm, chẻ hai; tiểunhụy 5, chi to, thon, có lông; tuyến 5, cao 1,3 mm, nhụy cái lép. Hoa cái trên cọng dài; cánh hoa 5, nhỏ, tuyến chẻ; vòi nhụy 6. Nang bẹp, cao 4-5 mm, rộng 5-6 mm, có lông; hạt 3'cạnh.

Nhatrang.

- Shrub 1 m tall; petiole short; sepals 3 mm long; stamens 5; capsules 4-5 mm large.

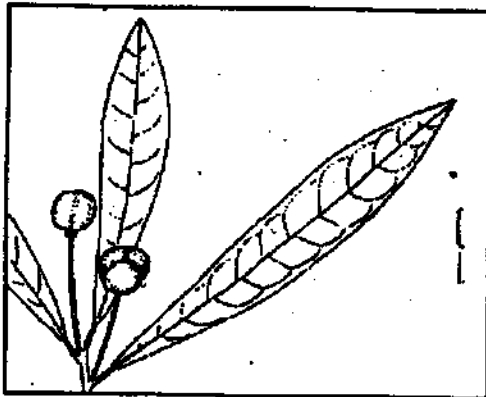

4678 - *Actephila albidula* Gagn.. Háoduyên tái.

Tiểumộc; nhánh mảnh, không lông. Lá gần như mọc đối; phiến xoan thon-nguộc, to 12 x 4,5 cm, đầu tà có mũi ngắn, đáy đầu hẹp trên cuống, gân-phụ 8 cặp, mặt trên xám trắng, mặt dưới nâu nâu đỏ; cuống dài 1 cm. Tânphòng ngắn ở nách lá; hoa cái có cọng dài 2,5 cm, vòi nhụy 3, chẻ hai từ đáy. Nang hình cầu, to 2 cm, trên cọng dài 5 cm.

Nam.

- Shrub; leaves glabrous, grey whitish upper surface; capsules on 5 cm long pedicel.

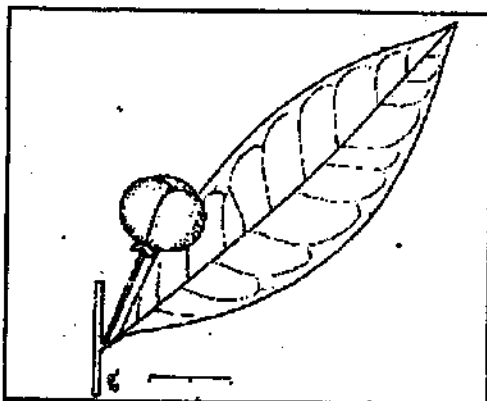

4679 - *Actephila anthelmintica* Gagn.. Háoduyên trị-lái.

Tiểumộc cao 2-3 m; thân to vào 3 cm; nhánh không lông. Lá có phiến thon ngược hẹp, vào 15 x 2,5 cm, đầu chót buồm hay tà, đáy nhọn, gân-phụ nhiều, 8-15 cặp, mặt trên xám ôliu, mặt dưới lợt; cuống 1 cm. Biệtchủ; hoa ở nách lá; hoa đực có cọng ngắn, cánh hoa 4, đĩa mặt, tiểunhụy 4; hoa cái có cọng dài 2-3 cm, vòi nhụy 3, chẻ hai từ đáy. Nang to 1,4 cm, trên cọng dài 2,5 cm.

Ré sao trị lái: Càná; 12.

- Shrub 2-3 m tall; leaves narrow oblanceolate; capsules 1.4 cm large on long pedicel.

4680 - *Actephila excelsa* (Dalz.) Muell.-Arg. var. *excelsa*. Háoduyên cao, Co-chanh.

Tiểumộc cao 1,5-3 m; thân to bằng ngón tay. Lá có phiến thon ngược, to 12 x 4 cm, đầu tà có mũi ngắn, đáy chót buồm, gân 10-11 cặp, hai mặt ôliu lợt, láng, không lông; cuống 5-8 mm. Hoa cái có cọng trên cọng dài 5-6 cm, cánh hoa 5, vòi nhụy 3, chẻ hai từ đáy. Nang hình cầu bẹp, to 18 mm, có lá đài còn lại, trên cọng dài 5-12 cm.

Rừng dày bìnhnguyên đến 400 m: Hànội, Hàsonbinh, Hànamninh đến Thanhhoa.

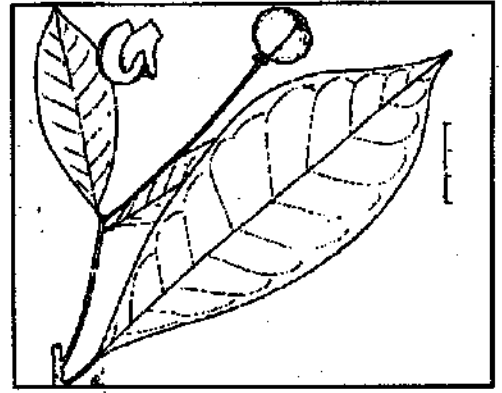
- Shrub to 3 m tall; leaves glossy, glabrous; styles 3, bifid; capsules on 5-12 cm long pedicel (*Anomosperrum excelsum* Dalz.).

4681 - *Actephila excelsa* var. *acuminata* Airy-Shaw.

Tiểu mộc cao 1,5 m, thân to bằng ngón tay; nhánh nâu nâu, không lông, có bikhầu tròn, nhỏ. Lá có phiến thon ngược, to 20 x 7-8 cm, đầu nhọn, có mũi dài, đáy nhọn, dai dày dầy, không lông, lu, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 1,5 cm. Cọng trái dài 6 cm; nang to 16-18 mm, không lông trên lá đài còn lại cao 2-3 mm.

Hội Xuân, Thanh Hóa.

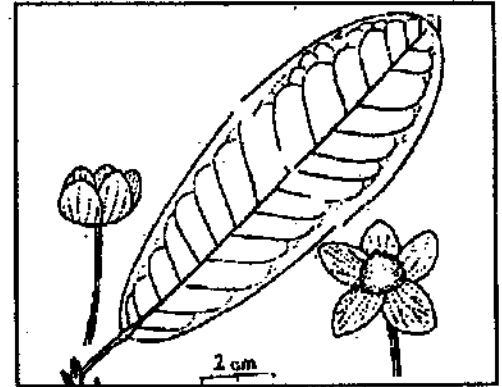
- Shrub 1.5 m tall; leaves dull, chartaceous, on longer petiole; capsules 16-18 mm, glabrous.

4682 - *Actephila macrantha* Gagn.. Da-gà, Háoduyên hoa-to.

Tiểu mộc cao 5 m; nhánh không lông. Lá có phiến tròn dài thon ngược, to, dài đến 20 cm, đầu tròn hay có mũi ngắn, đáy tròn, không lông, mặt dưới lợt; cuống dài 2 cm, lábe cao 5 mm. Đòng chu; hoa to, có đực, có cọng dài; lá đài cao 23 mm ở hoa cái, đĩa mặt; tiểu nhụy 5; bầu nhụy không lông, vòi nhụy 3, không chẻ. Nang trên cọng dài, có lá đài còn lại.

Phan Rang.

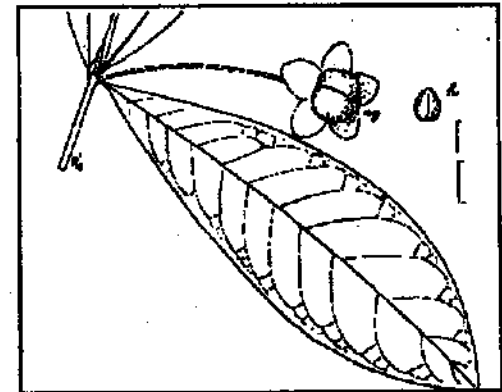
- Treelet 5 m tall; leaves glabrous; monocious; sepals 23 mm long; capsules on long pedicel.

4683 - *Actephila collinsae* Hunter. Háoduyên Collins.

Tiểu mộc cao 1 m; nhánh không lông. Lá chụm ở chót nhánh; phiến thon ngược, to 12 x 4 cm, đầu tù, đáy hẹp, chót buồm, không lông, xám vàng lợt, gân-phụ 12 cặp; cuống ngắn, lábe mau rưng. Phá hoa đòng chu; hoa đực có 5 tiểu nhụy quanh nhụy cái lép nhỏ; hoa cái có cọng dài, noãn sào 3 buồng 2-noãn. Nang 3 mảnh, trên cọng dài 5-6 cm; hạt 2 mỗi mảnh, 3-cạnh, không mỏng.

Lâm Đồng.

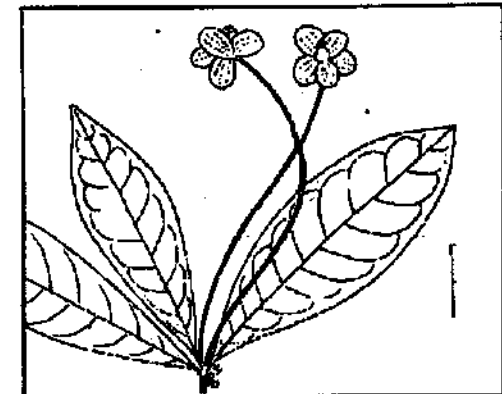
- Shrub 1 m high; leaves glabrous; monocious; capsules; seeds 2 by valve, 3-gonal.

4684 - *Actephila nitidula* Gagn.. Háoduyên láng.

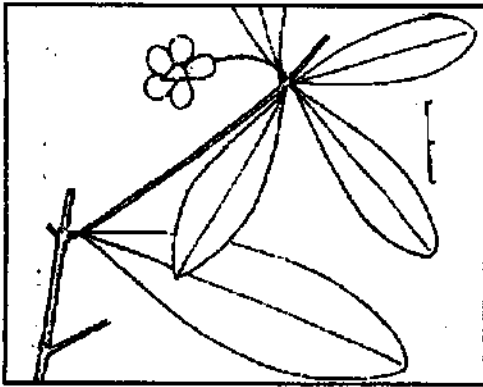
Tiểu mộc cao 1-8 m; nhánh nâu, lông dài 10 cm. Lá chụm ở chót nhánh; phiến bầu dục, to 10 x 3,5 cm, ở thân, lá đến 15 x 5 cm, gân-phụ mảnh, 11-12 cặp, nâu hai mặt; cuống 3-4 mm, lábe tam giác, mau rưng. Phá hoa đòng chu; hoa đực có cọng dài, cánh hoa 5, rất nhỏ, tiểu nhụy 5 quanh nhụy cái lép; hoa cái trên cọng dài 4-7(11) cm, lá đài xoắn tròn, to 1 cm, lục tái, noãn sào 3 vòi nhụy. Nang to 13-16 mm; hạt 2 mỗi buồng.

Tây Ninh: Cây công.

- Treelet 1-8 m high; leaves glabrous; flowers green; capsules 16 mm large; seeds 2 by valve.

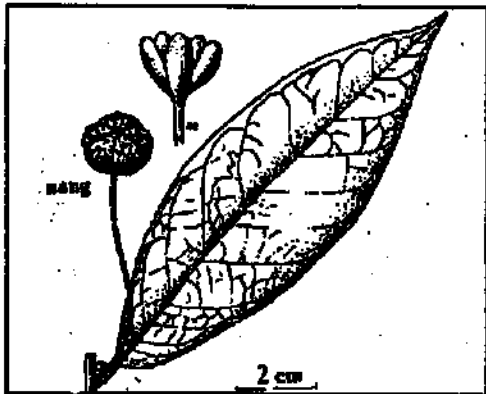

- 4685 - Actephila pierrei** Gagn.. Háoduyên Pierre.
Tiểu mộc; nhánh có lông ngắn, mau rụng. Lá chụm ở chót nhánh; phiến thon ngược hình muỗng, đến 9 x 3 cm, đầu tù tròn tròn, đáy nhọn, mặt trên xám lợt, mặt dưới vàng vàng, gân rất mảnh, vào 12 cặp; cuống 3-5 mm. Hoa cái cô độc, trên cọng dài 2,5 cm; lá đài cao 1 cm ở trái, xoan, noãn sào có lông, vòi nhụy không chẻ, buồng 2-noãn. Nang 16-18 mm; hạt 8 x 6 mm.
Núi Dinh.

- Shrub; leaves oblanceolate, to 9 cm long; ovary glabrous, styles 3, entire; capsules 18 mm large.

4686 - Actephila platysepala Gagn.

- Nhánh non đẹp đẽ, có lông mịn. Lá nhóm lại; phiến xoan ngược, đáy tù hẹp, chót có mũi, tù, to 12-18 x 2,5-5 cm, gân-phụ 15 cặp, mặt trên láng; cuống dài 5-8 mm, lá bé 6 mm. Cọng trái 2-3 ở chót nhánh, dài 3-5 cm; trái là nang to 15 mm, trên lá đài dài 2-2,4 mm; hạt 3 cạnh, to 1-6-7 mm.
Lào: thác Khone.

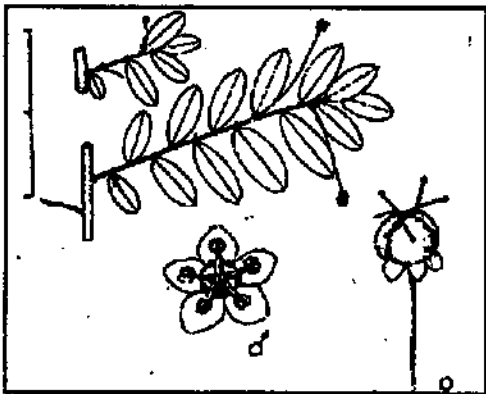

4687 - Actephila subsessilis Gagn.. Da-gà, Háoduyên không-cuống.

- Tiểu mộc cao 2 m; nhánh không lông. Lá có phiến thon, đầu nhọn, không lông, mỗ mỗ ở hai mặt, gân-phụ 10-12 cặp; cuống vào 1 cm, lá bé cao 2-4 mm, mau rụng. Hoa có 5 cánh hoa trắng; dài cao 3,5 mm; đĩa mặt; tiểu nhụy 5, rời nhau; noãn sào có 6 núm. Nang to 1,5 x 2 cm, trên cọng dài.

T (hình theo Beille).

- Shrub 2 m high; leaves glaucous, glabrous; flowers white; capsules 1.5 x 2 cm.

4688 - Securinega jullienii (Beille) Webster. Kimmộc Jullien.

- Bụi không lông; nhánh ngắn mang lá dạng lá kép. Lá có phiến bầu dục, nhỏ, dài vào 1 cm, gân-phụ khó nhận, 2-3 cặp, mặt dưới đỏ đỏ; cuống ngắn, đỏ đỏ, lá bé 2 mm, như kim. Chùm 10-12 hoa đực, 1 hoa cái trên cọng rất dài; lá đài 5-6; tiểu nhụy 5, rời nhau; noãn sào có 3 vòi nhụy chẻ hai. Nang đỏ, to 2 mm; hạt vàng.

Biến hóa (hình hoa theo Beille).

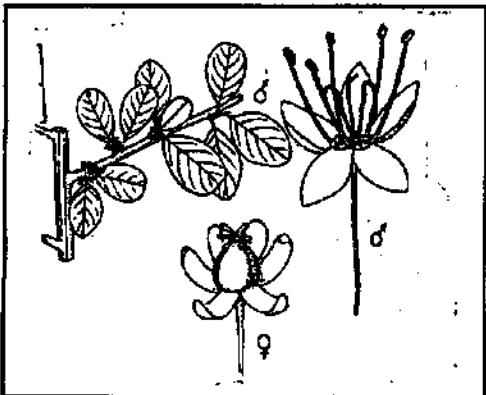
- Shrub glabrous; leaves small; glomerule; female flowers on long pedicel; capsules 2 mm large; seeds yellow (*Phyllanthus jullienii* Beille).

4689 - Securinega spirei (Beille) Phamhoang. Kimmộc Spire.

- Tiểu mộc cao 1-2 m; nhánh ngắn mang lá dạng lá kép. Lá nhỏ, dài 1-1,5 cm, xoan xoan ngược, đầu tù, tròn hay hơi lõm, mỏng, gân-phụ 5 cặp; cuống ngắn. Biệt chủ; hoa đực chụm, tiểu nhụy 5-6 xen với tuyến mặt, nhụy cái lép có vòi dài; hoa cái trên cọng rất dài, vòi nhụy chẻ hai từ đáy. Nang.

Rừng còi, rừng thay lá: T.

- Shrub 1-2 m high; leaves membranous, glabrous; capsules (*Fluggea spirei* Beille).

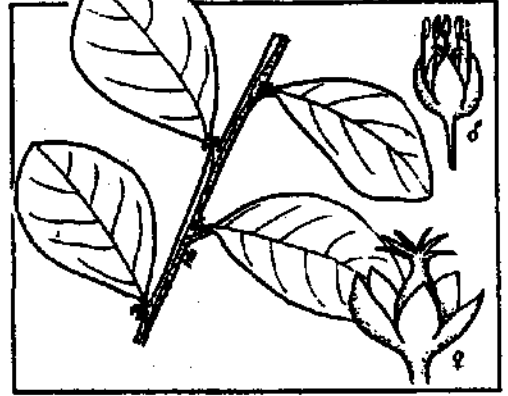

4690 - *Securinega virosa* (Willd.) Pax & Hoffm.
Bóngnè, Kimmộc độc.

Bụi cao 1,5-4,5 m; thân có nhánh ngang và nhọn như gai; nhánh có 4 cạnh thấp. Lá rụng theo mùa; phiến xoan ngược, dài 3-6 cm, mỏng, lục tươi, mặt dưới mốcmốc; cuống 4-5 mm. Biệtchu; hoa ở nách lá, có cọng ngắn; hoa đực có 5 tiểunhụy xen với 5 tuyến mật, nhụy cái lép; hoa cái có 3 vòi nhụy chế hai thành như 6. Nang trắng; hạt đỏ nâu. $n = 13$.

Đất hoang, dựa lộ, BTN cho đến 500 m; V. Trái ăn được; rễ trị sốt, chóng mặt; lá trị côn trùng. Chứa alcaloid fluggein, virosin...; chứa bergenin trị ho. Ở Senegal, dùng trị bệnh gan, sạn thận, têthấp, bắtthụ.

- Shrub to 4.5 m high; leaves light green; dioecious; capsules white (*Phyllanthus virosa* Roxb. ex Willd., *Fluggea microcarpa* Bl.).

PHYLLANTHUS L.

1a - tiểunhụy rời nhau	2a - tiểunhụy 3		<i>Emblica</i>
	2b - tiểunhụy 4	3a - nang	<i>Prosonus</i>
		3b - quảnhãngcứng	<i>Cicca</i>
1b - tiểunhụy dính ở chi	2a - tiểunhụy 5		<i>Kirganella</i>
	2b - tiểunhụy 3	3a - baophấn nở ngang	<i>Euphyllanthus</i>
		3b - baophấn nở dọc	
		4a - baophấn không mũi	<i>Paraphyllanthus</i>
		4b - baophấn có mũi	<i>Phyllanthodendron</i>
2c - tiểunhụy 2; lá dài 4 ở hoa đực, 5-6 ở hoa cái			
	3a - baophấn nở ngang hay xéo; noãn sào 3 buồng, vòi mảnh		<i>Eriococcus</i>
	3b - baophấn nở dọc; noãn sào 3 buồng, vòi mảnh		<i>Eriococcodes</i>
	3c - baophấn nở dọc; noãn sào 6 buồng, vòi ngắn		<i>Nymphanthus</i>

Emblica:

4691 - *Phyllanthus emblica* L. Chùmruột núi; Emblic, Malacca Tree.

Tiểumộc 2-7 m, có khi đạimộc cao 23 m, trông giống cây me, vì nhánh ngắn mang lá nhỏ như lá kếp. Lá songđỉnh, không lông, trònđài, dài 1-1,3 cm; lábẹ như kim 1 mm. Chùm ở nách lá nơi nhánh già; hoa đực có 3 tiểunhụy rời; nhụy cái có 3 vòi nhụy chế hai ở chót. Quảnhãngcứng vàngvàng, to 1-2,5 cm; nạc chua hơi chát; nhân 1. $2n = 28, 98, 104$.

Rừng dày, rừng thưa, BTN, 1-1.500 m; 11. Trái chứa nhiều vitamin C, bổ gan, lợi tiểu; cây, trái *in vitro*, chống siêu khuẩn R.D.

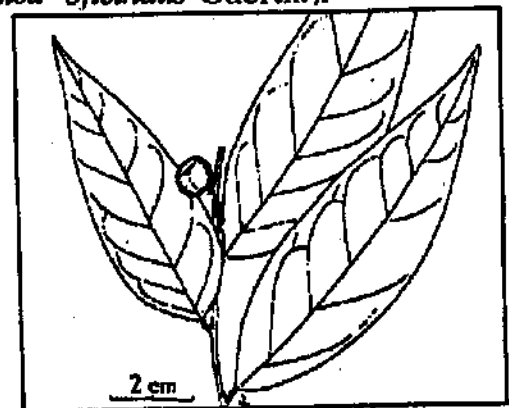
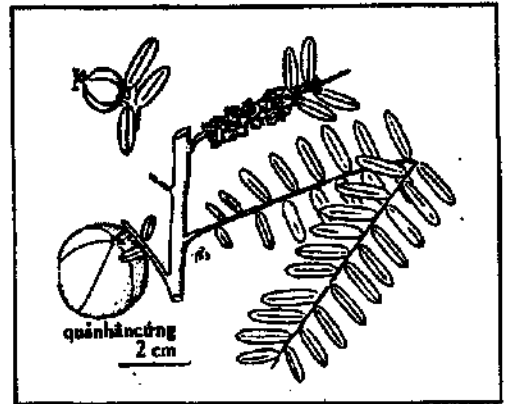
- Treelet or tree up to 23 m tall; leaves small glabrous; drupes yellowish slightly acid; pyren 1 (*Emblica officinalis* Gaertn.).

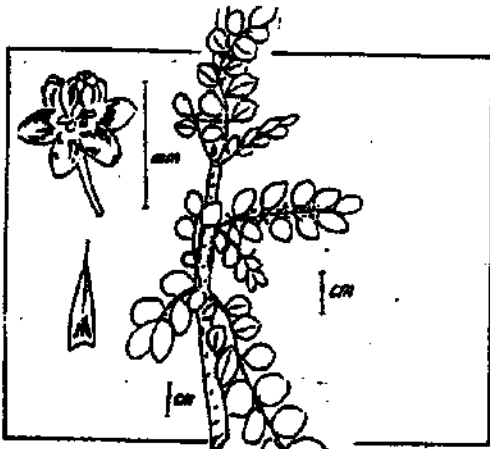
4692 - *Phyllanthus phuquocianus* Beille. Diệphạchâu Phúquốc.

Bụi không lông; nhánh dài, có cạnh. Lá có phiến thon, dài 5-14 cm, đầu thon nhọn, đáy tà, gân-phụ 5-7 cặp, lúc khô nâu đậm mặt trên, nâu đỏ mặt dưới; cuống 2-3 mm, lábẹ mau rụng. Chùm 2-3 hoa đực, 1 hoa cái; tiểunhụy 3, rời nhau; vòi nhụy 3, chế hai. Nang tròn, to 1 cm, đen.

Rừng: Phúquốc.

- Shrub glabrous; glomerule with 2-3 male, 1 female flowers; capsules 1 cm wide.

4692a - *Phyllanthus trungii* Thín. Diệp hạc châu Trùng

Bụi cao 1 m; nhánh dài 4-6 cm. Lá xoan ngược, mỏng, to 8-10 x 6-8 mm, gân-phụ 5-7 cặp, cuống 0,4 mm, lábe tamgiác, cao 1-1,6 mm. Chùm có láhoa hình vẩy; hoa đực có 6 ládài xoan, cao 1 mm, 6 tuyến, 3 tiểunhụy rời. Hoa cái.

Hà Sơn Bình. (hình theo Thín)

Cicca:

4693 - *Phyllanthus acidus* (L.) Skeels. Chùm-ruột; Star Goose berry; Groseille-étoile. Tiểu mộc đến 8 m; vỏ xám ít nứt, mang theo lá lồi tròn; nhánh ngắn mọc ngang mang 30-45 lá nên có dạng như 1 lá kép. Lá có phiến nguyên, xanh tươi, lá non đỏ đỏ. Chùm mọc ở nhánh đã mất lá, dài 5-7 cm, đỏ; hoa mọc thành chùm; ládài 4. đỏ, có sọc giữa sẫm; hoa cái có 3 vòi nhụy chẻ hai. Quả nhàn cứng vàng, chua; nhân 1, có 3 khía tròn. $2n = 26, 98, 104$.

Tr ở bình nguyên, TN; XII-III. Trái chứa nhiều vitamin C; rễ độc. Lá đắp trị mề-dai (urticaire). Gốc có lẽ Brasil (Nam-A hay Polynesia?).

- Cultivated treelet or tree 8 m tall; drupes yellowish, a little acid; stone 1 (*Averrhoa acidula* L.).

Prosorus:

4694 - *Phyllanthus indicus* (Dalz.) Muell.-Arg. Diệp hạc châu Ấn.

Đại mộc đến 15-25 m, không lông; nhánh nâu nâu, có bích hầu trắng. Lá rụng theo mùa; phiến xoan, dài 8-9 cm, mỏng, gân-phụ 8-11 cặp; cuống 6-8 mm, lábe 2 mm. Chùm biệt chu; hoa có cọng dài 1 cm; ládài 4; tiểunhụy 4; tâm bì 2-3. Nang to 1 cm, cao 8 mm; quả mỏng; hạt màu lam kim khí.

Rừng đến 400 m: Cơn Sơn, Phước Tuy. *In vitro*, chống siêu khuẩn trái-ra.

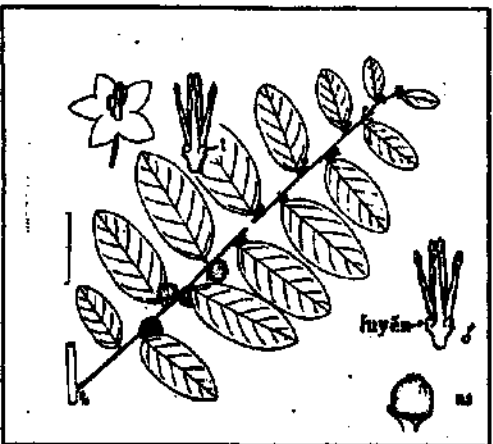
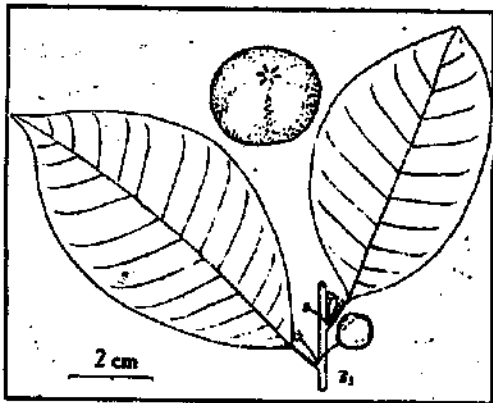
- Tree to 25 m high; leaves membranous, glabrous; dioecious; stamens 4; capsules; seeds metallic green (*Margaritaria indica* (Dalz.) A.-Sh.).

Kirganella

4695 - *Phyllanthus reticulata* Poir. Phèn đen, Diệp hạc châu mạng. Bụi cao 1-1,5 m, ít khi là đại mộc cao 15 m, có lông hay không; nhánh ngắn mang lá nhỏ, trông như lá kép. Lá có phiến bầu dục, to 3-4 x 1,5 cm, mỏng, lục tươi, có lông ở gân chánh mặt dưới. Hoa ở nách lá; hoa đực có 5 ládài, 5 tiểunhụy mà 2 rời; hoa cái có noãn sào với 6-12 buồng. Quả đen, to 5 x 3 mm. $n = 13$.

Hàng rào, lùm bụi, dựa nước..., 1-800 m: BTN; I-XII. Lá trị ghẻ lở, trị ja, kiết máu, trị ho, lợi tiểu; *in vitro*, chống siêu khuẩn R.D; dùng nhuộm. Vỏ thuliem.

- Shrub sometime tree; leaves light green, pubescent on nerves beneath; berries black.

Euphyllanthus:

4696 - *Phyllanthus amarus* Schum. & Thonn. Diệp hạc châu đắng. Cỏ nhứt niên cao đến 60 cm; thân tròn, láng; nhánh ngắn dài 5-6 cm, mang lá nhỏ. Lá có phiến tròn dài, to 5-11 x 3-6 mm, tà hai đầu, gân-phụ mảnh, 4 cặp; lá bé hẹp, nhọn. Hoa ở nách lá; lá dài 5, tuyến mật, tiểu nhụy 3, chỉ dính nhau. Hoa cái có đĩa mật nhiều thùy, Nang tròn to 3 mm; hạt có sọc dọc ở lưng. $n = 13$.

Loài thông thường dựa lộ, đất hoang, thường làm với *P. niruri* L. của T.-Mỹ. Trị sưng, vàng da, đau cứng-phối, lợi tiểu, lợi sữa, xổ trộn đường tiêu, trị kiết; *in vitro*, chống siêu khuẩn viêm-gan B.

- Annual herb to 60 cm high; leaves oblong 5-11 mm long; capsules 3 mm large (*P. niruri* auct. non L., Beille).

4697 - *Phyllanthus clarkei* Hook. f. Diệp hạc châu Clark. Bụi cao 30 cm; thân có cạnh, mảnh, không chia nhánh; nhánh ngắn dài 9-12 cm mang lá thưa. Lá có phiến xoan ngược, nhỏ, đo 5-10 x 3-5 mm, chót tròn hay lõm, mỏng, không lông, gân-phụ 3-4 cặp, mặt dưới mốc mốc; cuống rất ngắn, lá bé đỏ đậm, cao 1 mm. Hoa có đực, trên cùng cao 3-6 mm; lá dài tròn dài, đĩa mật; ba phần hai-hòn; ở hoa cái 3 vòi nhụy rời. Nang tròn, to đến 10 mm, láng, trên lá dài xu; mảnh 3; hạt đỏ đậm, cao 2 mm.

Đất nhiều đá, trên sỏi, vùng cao độ: Chọ bò.

- Shrub; leaves glabrous, glaucous beneath; flowers solitary, pedicelated; capsules 1 cm large.

4698 - *Phyllanthus debilis* Klein ex Willd. Diệp hạc châu yếu.

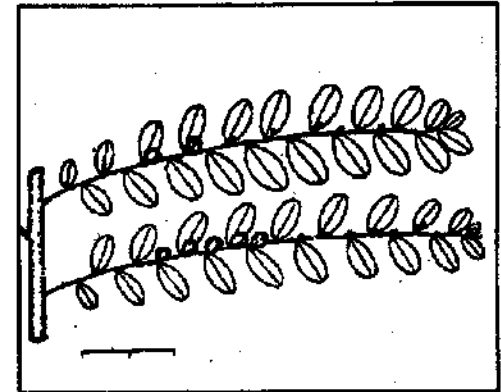
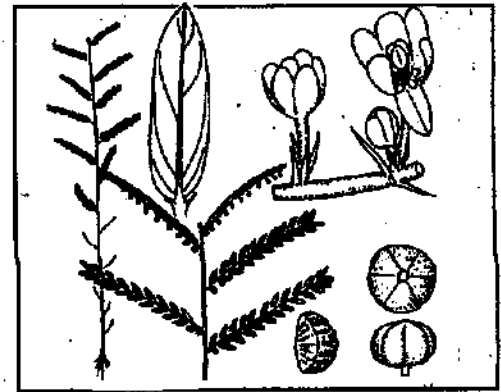
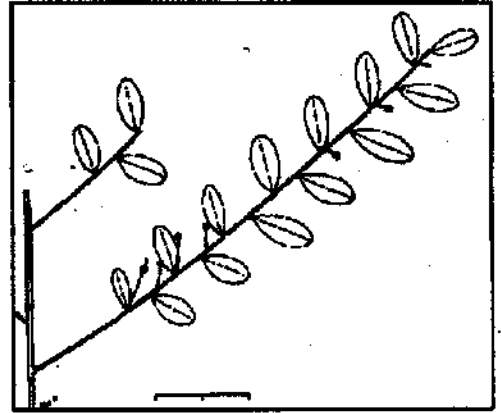
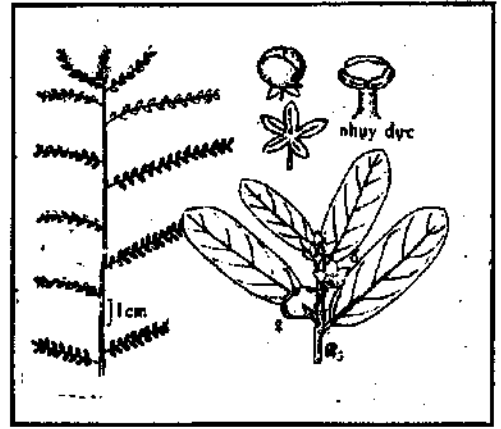
Cỏ daniên cao đến 70 cm; thân dẹt, không lông; nhánh ngắn dài 5-6 cm, mang lá nhỏ. Phiến lá bầu dục đến thon ngược, to 6-15 x 2,5-5 mm, không lông; lá bé tam giác nhọn. Chùm ít hoa ở nách lá, hoa cái ở ngọn nhánh; lá dài 6, tuyến mật, tiểu nhụy 3, chỉ dính nhau. Hoa cái có noãn sào 3 vòi nhụy chẻ hai. Nang hơi bẹp, không lông; hạt có 3 cạnh, có 8-9 sọc dọc. Đất hoang, dựa lộ.. BTN.

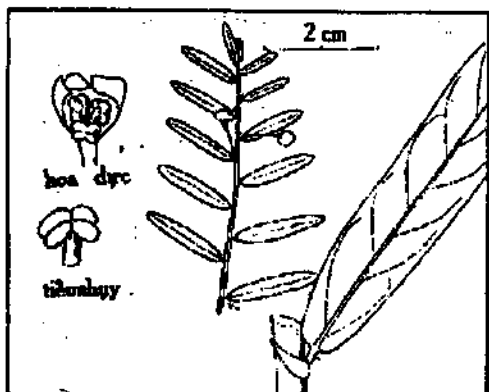
- Perennial to 70 cm high; leaves 6-15 mm long; female flowers on apex of short branches; capsules.

4699 - *Phyllanthus parvifolius* Buch.-Ham. ex G. Don. Diệp hạc châu lá-nhỏ. Bụi cao đến 2 m; thân không lông; nhánh ngắn mảnh, dài 10 cm. Lá có phiến xoan bầu dục, to 12 x 5 mm, mỏng, gân-phụ 3-4 cặp, khó nhận, mặt dưới mốc mốc; cuống ngắn, lá bé rất nhỏ, nhọn. Hoa có đực ở nách lá, nhỏ, trên cùng 1-2 mm; tiểu nhụy chỉ rời, ba phần hai-hòn; ở hoa cái vòi nhụy 3, chẻ hai. Nang xoan tròn to 4,5 x 3 mm; mảnh 3; hạt có bột nâu, láng.

Vùng núi cao độ vào 1.500 m.

- Shrub to 2 m high; leaves ovate elliptic, thin; flowers solitary, on 1-2 mm pedicels; stamens free; capsules 4.5 x 3 mm; seeds brown.

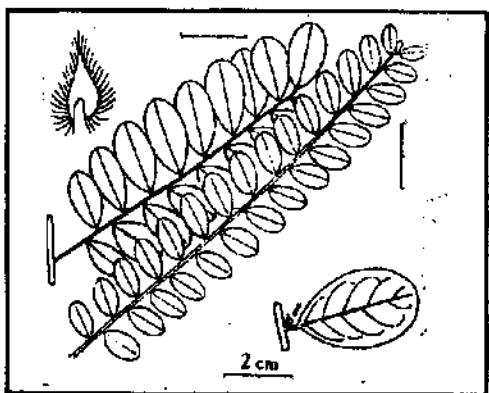

4700 - Phyllanthus virgatus Forst. f. Vẩy-ốc.

Cỏ đứng, thường không chia nhánh. Lá có phiến tròn dài, dài đến 1,5 cm, mọc mọc mặt dưới; lá bé tam giác nhọn, cao 1,5 mm. Chùm 1-2 hoa đực, 1 hoa cái; lá dài 6, tiểu thụ 3 rời nhau, ba phần lỵ tán; hoa cái có 6 tuyến nhỏ, vòi nhụy 6. Nang tròn, to 3 mm; hạt nâu.

Đồng bằng B đến Nhatrang: VII-X. Lá tri ngựa, lậu, đau mắt; toàn cây sát trùng; rễ trị lâm mù ở vú.

- Unramified herb; leaves glaucous beneath; stamens 3, free; capsules 3 mm; seeds brown (*P. simplex* Retz.).

4701 - Phyllanthus welwitschianus Muell.-Arg. Vẩy-ốc, Diệp hạc châu chum.

Bụi không lông, cao đến 1 m; thân denden; thân có cạnh; nhánh ngắn dài 3-5 cm. Lá có phiến bầu dục xoan-ngược, nhỏ, 10-13 x 3-4 mm, bia uốn xuống, gân-phụ không rõ; lá bé rìa lông dài. Biệt chú; hoa xanh chum ở nách lá; lá dài 6, tiểu thụ 3, chỉ dính nhau; đĩa mật vàng, noãn sào 3 buồng. Nang xanh, to 4 mm; mảnh 3.

Đồng-bằng B đến Quảng trị.

- Shrub to 1 m high; leaves 10-13 mm long, stipules ciliated; flowers green; capsulae green (*P. fasciculatus* (Lour.) Muell.-Arg.; *P. cochinchinensis* Spreng.).

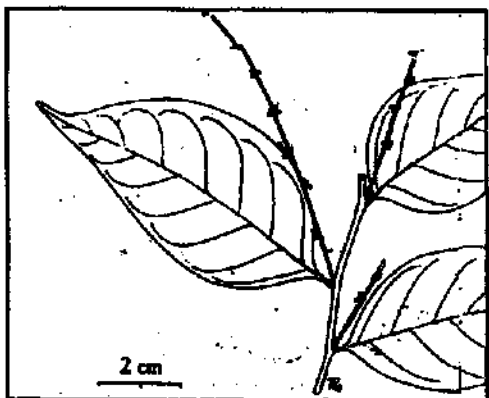
Paraphyllanthus:

4702 - Phyllanthus annamensis Beille. Diệp hạc châu Trung bộ.

Tiểu mộc cao 3-4 m, không lông; nhánh có cạnh. Lá song đính; phiến xoan, to 9 x 4,5 cm, đầu thon nhọn, đáy tà, dày, mặt dưới tái, lúc khô nâu nâu, gân-phụ 6-8 cặp; lá bé 2 mm. Phát hoa trên nhánh yếu, dài 10-30 cm; hoa vàng tái, thành tụtán nhỏ; 6 tuyến mật, 3 tiểu thụ dính nhau ở chỉ. Nang tròn, to 5 mm.

Thủ thiên, Hải vân, Bànà; III-XI.

- Shrub 3-4 m high, glabrous; leaves distichous; inflorescences on 10-30 cm long branche; stamens 3, filaments connate; capsules 5 mm.

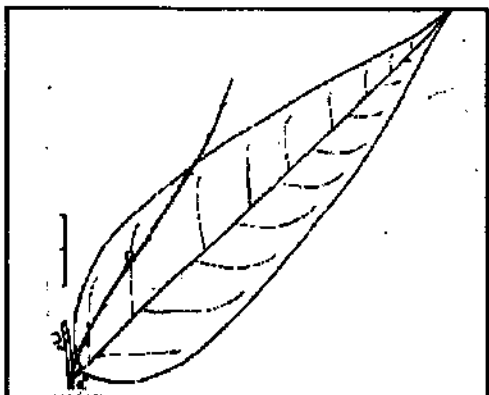

4703 - Phyllanthus coriaceus Wall. Diệp hạc châu dai

Tiểu mộc cao 2 m; cành vuông, không lông, lông dài 3-4 cm. Lá thon, to 8-17 x 4 cm, chót thon nhọn, đáy tà tròn, gân-phụ 5-8 cặp, khó nhận ở mặt trên, lồi ở mặt dưới, nâu đậm hai mặt; cuống rất ngắn, lá bé 5 mm. Hoa đực chum trên nhánh có lá nhỏ hay không lá; lá dài 5-6. Nang tự khai.

Rừng luôn luôn xanh đến 800 m.

- Shrub; male flowers in axillary cluster; sepals 5-6; capsules (*P. pachyphyllus* Muell.-Arg.).

4704 - *Phyllanthus geoffrayi* Beille. Diệphạchâu Geoffroy.

Tiểumộc cao 3-4 m, không lông; vỏ nâu sẫm; nhánh songđỉnh, mang hoa ở phần trên (dài 10 cm) với láhoa nhỏ, kếtlọp. Lá có phiến bầuđục trònđài, dài đến 2,5 cm, tròn hai đầu, mỏng; cuống ngắn. Hoa có 6 láđài, 3 tiểunhụy chỉ dính nhau; 3 cặp tuyến mật, noãn sào 6 núm uốn vào trong.

Chấuđộc (hình hoa theo Beille).

- Shrub 3-4 m high; inflorescence on terminal part on short branches; filaments connate.

4705 - *Phyllanthus collinsae* Craib. Diệphạchâu Biênhòa.

Tiểumộc có thể cao 6 m; thân đen lúc khô; nhánh ngắn dài 10-12 cm. Lá songđỉnh; phiến trònđài, dài 2-2,5 cm, rộng 6-8 mm, tròn hai đầu, mỏng, gân-phụ 7-8 cặp; lábe 1 mm. Tụ tán với 1 hoa cái ở chót, và 2 hoa đực; tuyến mật 6; tiểunhụy 3, chỉ dính tròn; noãn sào có mút. Nang nhỏ. Biênhòa.

- Shrub to 6 m high; leaves distichous 2-2,5 cm long; glomerules with 2 male and 1 female flowers; filaments connate (*P. bienhoaensis* Beille).

Urinary

4706 - *Phyllanthus chamaepeuce* Ridl. Cầu-trời.

Tiểumộc đến 1 m; nhánh tròn, xám đen, có lông; nhánh ngắn chum 2-4, dài 2-4 cm. Lá songđỉnh; phiến nhỏ, trònđài, to 8-10 x 2 mm, dày bất xứng, gân-phụ 5-6 cặp. Hoa nhỏ, trắng, đồngchu, hoa cái ở đáy nhánh; láđài 6, tuyến mật 6; tiểunhụy 3, chỉ dính nhau ở 1/3 đáy. Nang tròn, cao 1,2 mm, rộng 1,5 mm.

Trên suối, dựa nước: Quảngtrị; III.

- Shrub to 1 m high; leaves distichous, to 10 x 2 mm; flowers white; filaments connate on 2/3; capsules (*P. quangtrienensis* Beille).

4707a - *Phyllanthus urinaria* L. var. *urinaria*. Chó-dé.

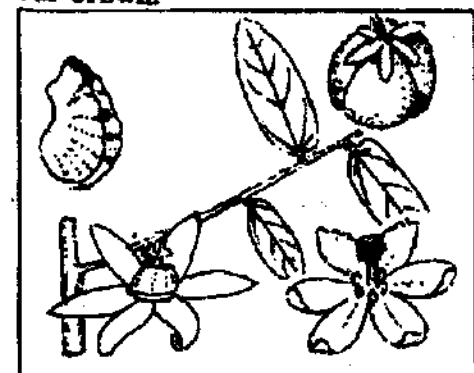
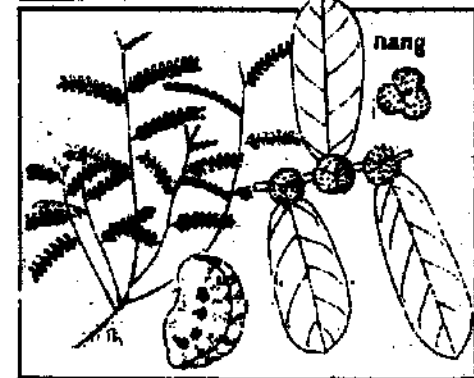
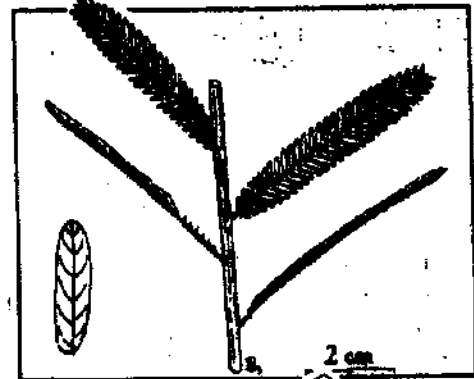
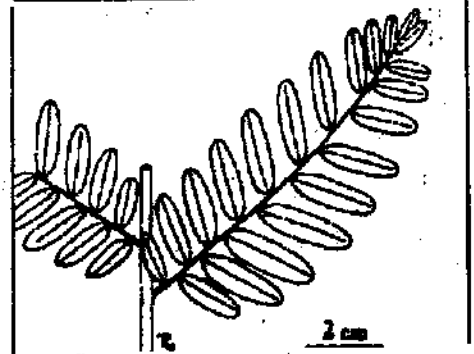
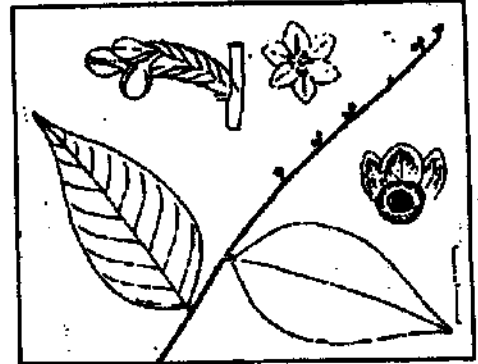
Cỏ nhất hay daniên, thân cứng cao đến 60 cm, dướ, không lông; nhánh ngắn dài vào 5 cm. Phiến lá trònđài, dài 1-1,5 cm, gân-phụ 4-6 cặp, mặt dưới mọc; cuống ngắn. Hoa ở nách lá, hoa cái ở đáy nhánh; láđài 6, trắng; tiểunhụy 3, chỉ dính nhau; tuyến mật 6. Nang hơi đỏ, to 2 mm, có gai nhỏ; hạt 6, sôcôla dẹt, cao 1 mm. n = 7, 26.

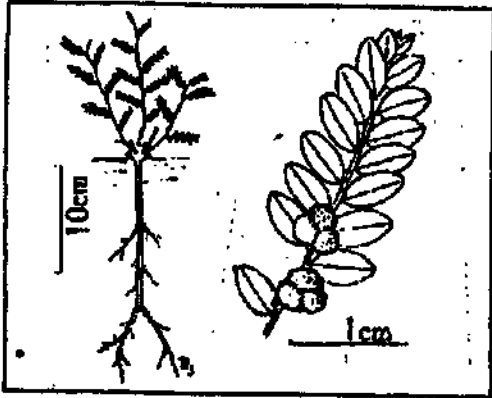
Đất hoang, sần, dựa lộ, 1-500 m: BTN. Có lẽ bó, trị sốt, trị bệnh gan, bệnh thận (lợi tiểu), lợi kinh; kháng sinh; rễ làm ngủ; lá làm cho trẻ em ăn ngon. Annual or perennial; leaves glaucous beneath; flowers white; capsules reddish, echinulate; seeds brown.

4707b - *Phyllanthus urinaria* var. *subscapa* Ross. & Haic.

Cỏ nhấthiên, đứng hay nằm, cao đến 40 cm. lábe thon, dài. Tụ tán đơnphái; tụ tán đực mang 2-4 hoa; hoa cái có noãn sào có mút mịn. Trái tròn, trơn; hạt láng, không rún.

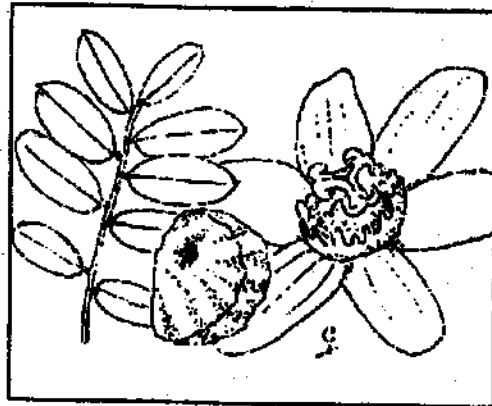
Nam Trungquốc đến Philippin. 2n = ca 50.

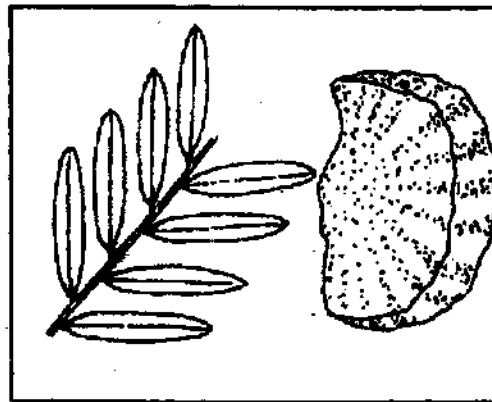
- 4708 - *Phyllanthus arenarius* Beille. Con-nhát.
 Cỏ daniên, rễ chính to mọc sâu; nhiều thân từ gốc, cao 10-20 cm; nhánh ngắn dài 2-5 cm. Lá có phiến xoan, bầu dục, dài 3-4 mm, cứng giòn, bìa đỏ, gân-phụ 3 cặp. Đòngchu, hoa cái ở đáy nhánh ngắn; tuyến mật 6; tiểuhụy 3, chỉ dính nhau tròn. Nang rộng 3-4 mm cao 2 mm; mảnh 3.
 Cát dựa biển: Nhatrang; I-XII.

- Perennial, 10-20 cm high; leaves coriaceous, glabrous; monocious; filaments connate; capsules 3-4 mm large.

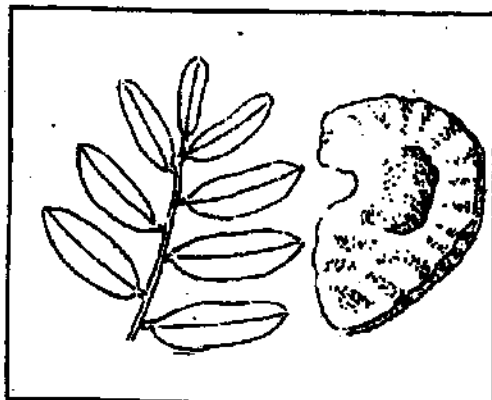
- 4708a - *Phyllanthus embergeri* Rossign. & Ha Dièphachâu Emberger
 Cỏ nhấtniên, không lông, đứng hay nằm rời đĩnh, cao đến 40 cm. Lá khá to, dài 7,5-22 mm, rộng 3-7 mm, đáy bấtxúng, chót tà (có mũi); lábẹ tamgiác, cao 2,5 mm, xéo. Tután nhỏ, đơnphái ở đáy nhánh, với 1 hoa cái, ở ngọn nhánh với 1-3 hoa đực; ládài 6, tuyến 6, tiểuhụy 3. Trái không cọng; hạt có rún tròn, nhỏ, hay không rún. $2n = 100$.

T.

- 4708b - *Phyllanthus hookeri* Muell.-Arg. Dièphạ châu Hooker.
 Cỏ nhấtniên, không lông, đứng hay bò, cao đến 35 cm. Lá trònđài hay xoan ngược hẹp, đáy bấtxúng, chót tà, có mũi, to 7,5-20 x 2,5-5,5 mm; cương 0,5-0,6 mm, lábẹ cao 1 mm; Tután đơnphái, gần đáy nhánh có 1 hoa có nhụy cái, ở chót nhánh mang 2-3 hoa đực: 6 ládài, 3 tiểuhụy dính nhau, nhụy cái lép. Hoa cái có noãnào 3 thùy, với nhụy 3, ché 2. Trái không cọng, có mọt nhám, rộng 2,5 mm; hạt không rún. $2n =$ ca 100.

Sri-Lanka, Trungquốc, Philippin.

- 4708c - *Phyllanthus nozeranii* Ross. & Haicour. Dièphachâu Noozeran
 Cỏ cao 20-30 cm, có nhánh, đáy cứng. Nhánh dạng lá kép dài 2-7 cm; mang 7-20 lá, bìa không lông, cương ngắn, lábẹ hình tim, đáy có tai. Tután ít hoa; hoa đực rộng 1-2 mm, ládài 6, 6 tuyến dính nhau, cao. Hoa cái ở nách lá, cởđộc, gần như không cọng, với nhụy 3, ché 2. Nang to 2,5 mm, tròn, có vảy; hạt có rún to, hình lưỡi-liềm $2n =$ ca 50.

Từ Ấnđộ đến Mièndiện, Tháilan, Việtnam.

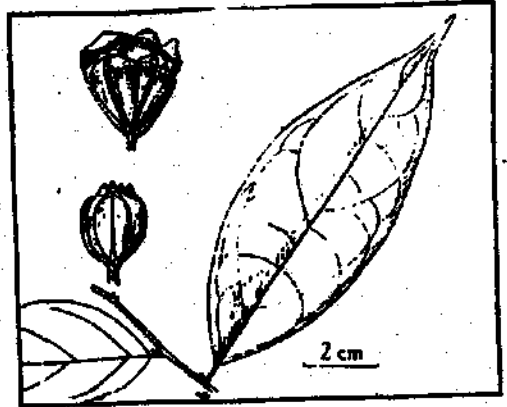
Phyllanthodendron

4709 - *Phyllanthus carinatus* Beille. Diệphạch châu sống.

Bụi cao 4-6 m, không lông; nhánh có cạnh. Lá song đính; phiến bầu dục thon, to 12 x 4 cm, đầu thon nhọn, đáy tù, gân-phụ 4-5 cặp, mặt trên xanh đậm; cuống 4-5 mm, lábe 5-6 mm. Hoa 2-3 ở nách lá; lá đài 5; đĩa mật; tiểunhụy 3, chỉ dính nhau, bao phấn nở dọc, có mũi nhọn. Nang.

Thủ thiển (hình theo Beille).

- Shrub 4-6 m high; leaves distichous, glabrous; sepals 5; stamens 3, filaments connate.

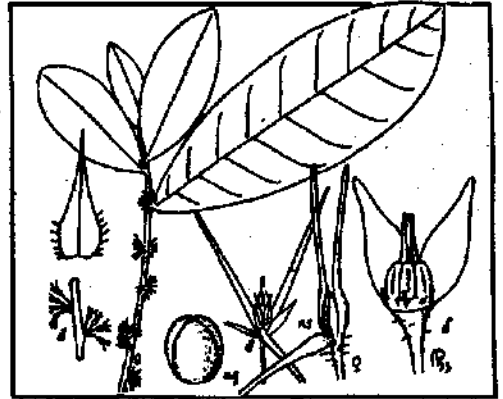

4710 - *Phyllanthus lingulatus* Beille Diệphạch châu lười.

Tiểu mộc hơi trườn, nhỏ. Lá có phiến bầu dục thon ngược, dài 8-11 cm, đầu tù tròn hay hơi nhọn, đáy hẹp, cứng, không lông, gân-phụ 7-10 cặp; cuống ngắn, lábe nhọn, đáy rìa lông. Hoa chụm ở nách lá, màu lục đục; hoa đực có 6 lá đài, lá đài trong hẹp dài, 3 tiểunhụy dính nhau trọn ở chỉ, bao phấn có mũi cao; noãn sào có lông. Nang tròn; 3 mảnh.

Rừng dày, cao độ vào 900 m: B đến Lâm đồng; VI-VIII.

- Small shrub little scandent; leaves coriaceous, glabrous; petals long; capsules glabrous.

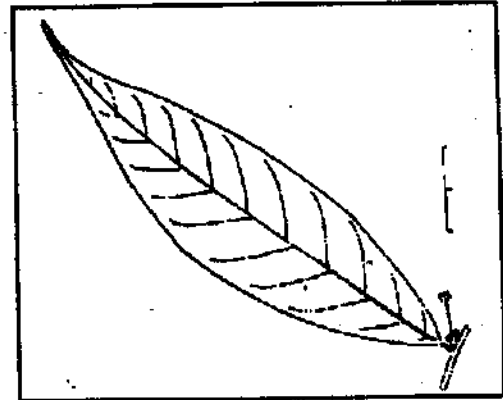

4711 - *Phyllanthus roseus* (Craib & Hutch.) Beille. Diệphạch châu hồng.

Tiểu mộc cao 2-6 m, thân không lông. Lá có phiến thon, to vào 12-13 x 3 cm, không lông, gân-phụ 10 cặp, mặt trên đỏ đỏ, mặt dưới nâu; cuống 4 mm. Hoa chụm ở nách lá, cọng như chỉ, dài đến 13 mm ở hoa đực; lá đài 5, cao 3 mm; tiểunhụy 3, chỉ dính nhau, bao phấn có mũi; hoa cái có cọng dài đến 4 cm, lá đài 6, noãn sào có lông trắng. Nang tròn to 15 mm.

Rừng luôn luôn xanh, dựa suối, đến 1600 m.

- Shrub 6 m high; leaves glabrous, reddish on upper surface; female flowers on to 4 cm long pedicel; capsules 15 mm large (*Phyllanthodendron roseum* Craib & Hutch.).

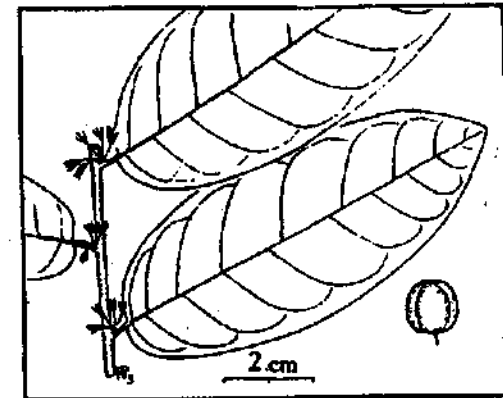

4712 - *Phyllanthus poilanei* Beille. Diệphạch châu Poilane.

Dây leo cao 4 m; nhánh xám trắng. Lá có phiến bầu dục, dài 8-12 cm, rộng 4 cm, đầu tù, đáy bất xứng, dày, dai, không lông, lúc khô màu đỏ đỏ; cuống 4 mm. Chụm đồng chu ở nách lá; cọng hoa 1 cm, mảnh như chỉ; lá đài 3 ngoài cao 4 mm, 3 trong cao 1 mm; tiểunhụy 3, dính nhau ở chỉ, bao phấn có mũi. Nang to 18 mm, có lông mịn.

Rừng luôn luôn xanh vào 200 m: Nhatrang; XI.

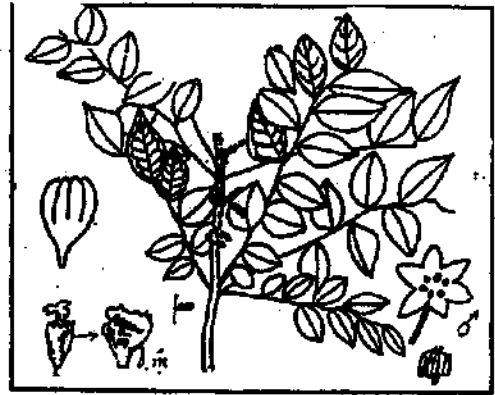
- Scandent 4 m high; leaves glabrous; monocious; pedicels 1 cm long; stamens 3, filaments connate; capsules 18 mm large.

4712a - *Phyllanthus pacoensis* Thin. Diệp hạc châu Paco

Tiểu mộc hay bụi cao đến 3 m; nhánh đẹp đẽ, không lông. Lá có phiến xoan, to 20-30 x 10-14 mm, lục đậm mặt trên, gân-phụ 6-10 cặp, lồi ở mặt dưới; cuống 1 mm, láβε tamgiác, cao 1 mm. Chùm ở nách lá, mang 4-5 hoa đực và cái; hoa đực có 6 lá đài, 3 tiểu nhụy, 6 tuyến. Hoa cái có 6 lá đài xoan, bầu noãn có 3 vòi chẻ 2, buồng 2 noãn. Nang không lông, nâu đỏ, to 3 mm.

Hà Sơn Bình (hình theo Thin).

4713 - *Phyllanthus anthopotamicus* Hand.-Maz. Diệp hạc châu hoa-nước-ngọt.

Nhánh có dạng lá Chùm-hời, dài vào 20 cm. Lá có phiến bầu dục, nhỏ, 3-4 x 1-1,6 cm, hai đầu tù, không lông, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 3 mm. Hoa ở nách lá, 1 vòi; lá đài 5, rìa lông; cánh hoa 5, nhỏ; tiểu nhụy 3, chỉ dính nhau, ba phần có mũi nhọn; hoa cái có noãn sào có 3 vòi nhụy chẻ hai. Nang rộng 8 mm; mảnh 3; hạt nâu, cao 4 mm.

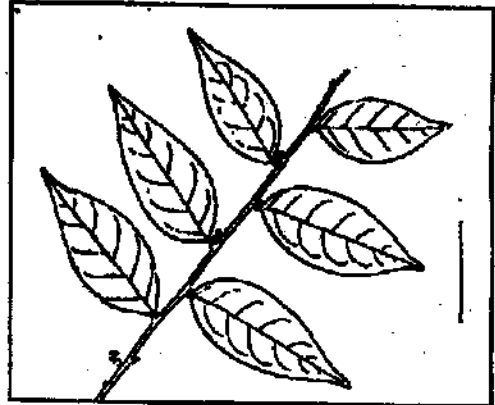

Trắng, trên mùn, trên đá vôi, vào 1.900 m: Sapa.

- Leaflets elliptical, glabrous; stamens 3, filaments connate; capsules 8 mm wide.

4714 - *Phyllanthus rubicundus* Beille. Diệp hạc châu tia.

Tiểu mộc không lông, có thân to đến 4-5 cm, vỏ đỏ đậm; nhánh ngắn dài 20 cm, hơi chữ chi. Lá song đính, có phiến bầu dục thon, to 4 x 1,6 cm, đầu nhọn, đáy tù tròn, gân-phụ 5-7 cặp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu lợt; cuống dài 2-4 mm. Phá hoa là chùm nhỏ có lá hoa kết lợp nhỏ, cong dài 1-1,5 mm; hoa nhỏ; lá đài 5; tiểu nhụy 3, chỉ dính nhau; hoa cái có cọng 2 mm, vòi nhụy 3, chẻ hai.

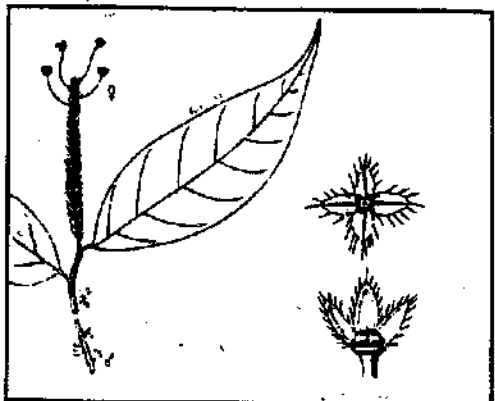
Nghệ Tĩnh.

- Stem 4-5 cm large; leaves glabrous; very short axillary racemes with imbricate bracts; filaments connate.

Eriococcus:

4715 - *Phyllanthus evrardii* Beille. Diệp hạc châu Evrard.

Tiểu mộc không lông; vỏ đỏ, nứt. Lá có phiến thon, hơi huột, dài 8-10 cm, rộng 3 cm, mỏng, gân-phụ khó nhận, 6-7 cặp; cuống 4-5 mm. Hoa đực chùm ở nơi lá rụng, hoa cái ở phá hoa riêng, dài, có lá hoa kết lợp; cọng dài; lá đài 4 ở hoa đực, 6 ở hoa cái; tiểu nhụy 2, dính nhau, 4 tuyến mặt xen với lá đài.

Nhatrang (hình hoa theo Beille).

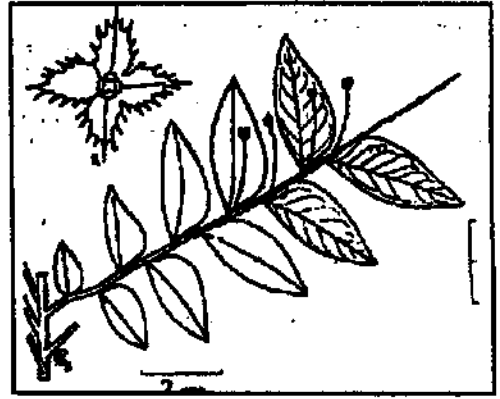
- Shrub glabrous; glomerules male, long inflorescence female; stamens 3, filaments connate.

4716 - *Phyllanthus pulcher* Wall. ex Muell.-Arg.
Diệphạchâu đẹp.

Bụi cao đến 1 m, có khi đaimộc 10 m; nhánh có lông sét ở một bên. Lá có phiến xoan thon bất xứng, dài 1,5-3,5 cm, xanh đậm, không lông; cuống ngắn. Hoa ở nách lá; hoa cái có đực ở ngọn nhánh, *cọng dài*; lá đài bìa có răng nhọn, 4 ở hoa đực, 6 ở hoa cái; tiểunhụy 2, dính nhau; 4 tuyến mật xen với lá đài. Nang tròn, to 3 mm, láng, $n = 39$.

Nambộ, 5-700 m; I-XII. Có vị thuốc.

- Shrub 1 m high; leaves glabrous, asymmetrical; stamens 2, filaments connate; capsules 3 mm.

4717 - *Phyllanthus pulchroides* Beille. Diệphạchâu hay.

Cỏ cao đến 60 cm; thân không chia nhánh; nhánh ngắn dài 10-20 cm, đodỏ. Lá có phiến thon, bất xứng, to 2-3 x 1,1-1,5 cm, mỏng, mặt dưới nâu vàng lúc khô, gân-phụ không rõ; lá bẹ 2 mm. Đồngchu; hoa cái ở chót nhánh; lá đài rìa lông to, 4 ở hoa đực, 6 ở hoa cái; tuyến mật 4; tiểunhụy 2. Nang tròn, to 9 mm, trên *cọng dài* 2 cm; hạt 5 mm.

Trijan, Biênhòa.

- Herb to 60 cm high; leaves asymmetrical, membranous; stamens 2; capsules 9 mm large on 2 cm long pedicel.

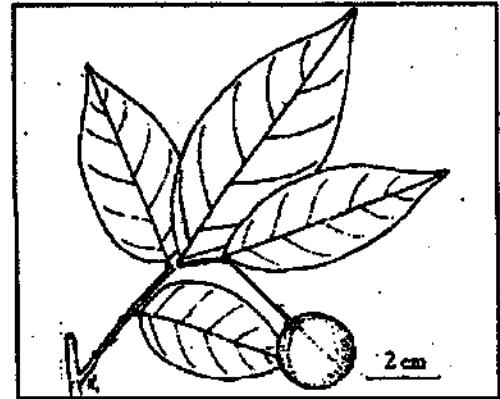

4718 - *Phyllanthus elegans* Wall. ex Muell.-Arg.
Diệphạchâu thanh lịch.

Bụi không lông, cao đến 3 m; thân tròn, nâu đỏ. Lá có phiến bầu dục thon, to đến 12 x 5 cm, dày, dai, mặt dưới nâu nâu, gân-phụ khó thấy, mặt trên không lông; cuống 2 mm, lá bẹ 2-3 mm. Chùm hoa đực nhỏ, hoa cái trên *cọng dài* 2-3 cm; lá đài 4 ở hoa đực, *tiểunhụy* 2; hoa cái có 6 lá đài, cao 6 mm. Nang tròn, to 12 mm; hạt có sọc mịn.

Hònbà, Phúquốc; XII, 12.

- Shrub to 3 m high; leaves coriaceous, glabrous; stamens 2; capsules 12 mm large.

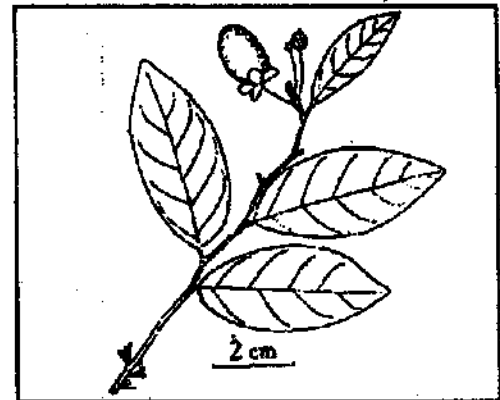

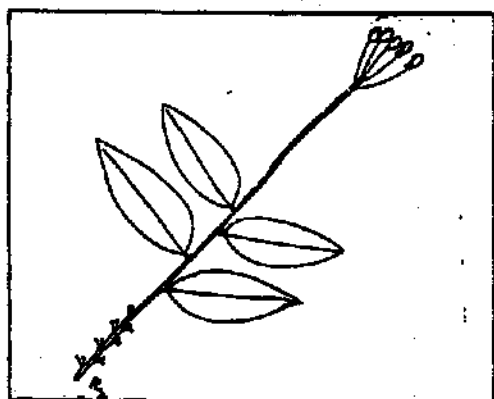
4719 - *Phyllanthus rubriflorus* Beille. Diệphạchâu hoa-đỏ.

Tiểumộc cao 0,8 m, không lông; vỏ đodỏ, có sọc trắng; nhánh ngắn dài 25-30 cm. Lá có phiến bầu dục, dài 2,5-4,5 cm, *dày bất xứng*, gân-phụ 4-6 cặp, dày, dai; cuống 2 mm, lá bẹ 1 mm. Hoa đực chụm ở phần của nhánh không lá; lá đài 4,5 tuyến mật, 2 tiểunhụy dính nhau; *hoa cái ở phát hoa dày ngắn*, có 6 lá đài cao 4 mm, noãn sào 3 buồng. Nang xoan to 17 x 10 mm.

Hòn-tre (Nhatrang).

- Shrub 0,8 m, glabrous; leaves coriaceous; female inflorescence dense and short.

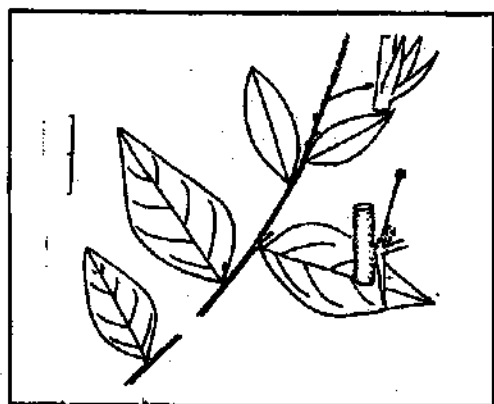

4720 - *Phyllanthus nhatrangensis* Beille. Diệphạchâu Nhatrang.

Tiểu mộc cao 1,5 m, không lông; nhánh, nhiều ở phần trên; vỏ đỏ, nút. Lá có phiến bầu dục thon, dài vào 4 cm, đáy hơi bất xứng, dai, gân-phụ khó nhận; lá ở chót nhánh ngắn thành vẩy nhỏ. Chùm 2-6 hoa đực ở phần không lá, với 4 lá đài, 4 tuyến mật, 4 tiểu nhụy chỉ dính nhau; hoa cái trên cọng dài. Nang to 5 mm; hạt nâu, lằng.

Nhatrang.

- Shrub 1,5 m high, glabrous; glomerules male, stamens 4, filaments connate; female flowers on long pedicels; capsules 5 mm large.

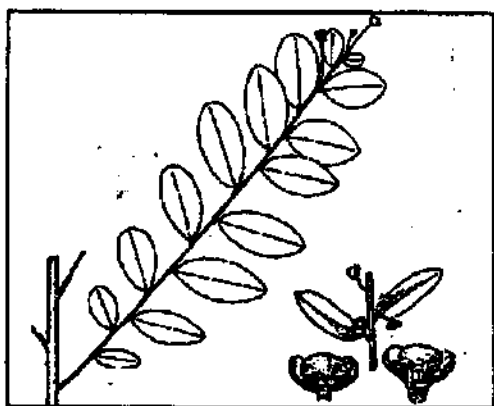

4721 - *Phyllanthus balansae* Beille. Diệphạchâu Beille.

Bụi cao vào 0,75 m; nhánh ngắn dài 20 cm, mảnh như sợi, tầng cứng bằng lá 2 mm. Phiến xoan thon, to vào 5 x 2,3 cm, đáy bất xứng, không lông, mặt trên óng, mặt dưới nâu lợt, gân 5 cặp; cuống 2 mm. Chùm rất ngắn như chùm hoa đực, có lá hoa kết lợp, ở nách lá; cọng hoa 3-5 mm; hoa đỏ, lá đài 2 mm; tiểu nhụy 2. Hoa cái cò đợc.

Uônbi, Quảng ninh; XI.

- Shrub 0,7 m high; leaves glabrous, asymmetrical; flowers red, female on long pedicels; stamens 2.

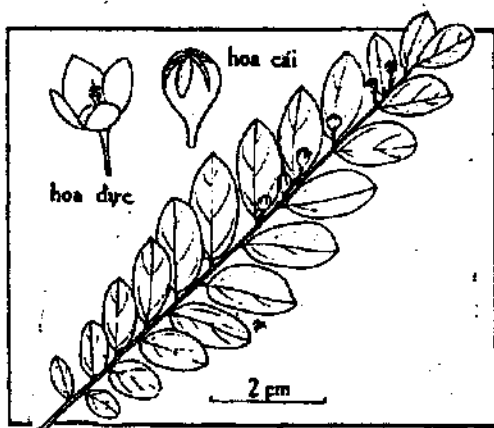

4722 - *Phyllanthus rubescens* Beille. Diệphạchâu đỏ.

Bụi cao 1,5 m; vỏ nâu nâu đỏ, nhánh đứng. Lá có phiến bầu dục, to 1-2,5 x 0,5-1,2 cm, mỏng, đỏ mặt dưới, gân-phụ khó thấy; cuống 1 mm, lá nhỏ, mau rụng. Hoa đỏ; hoa đực ở gần chót nhánh, lá đài 4, tuyến mật, tiểu nhụy 2, dính nhau; hoa cái có cọng dài, 6 lá đài.

Bàna (hình hoa theo Beille).

- Shrub 1.5 m high; leaves thin, glabrous, 2,5 cm long; stamens 2, filaments connate; female flowers on long pedicel.

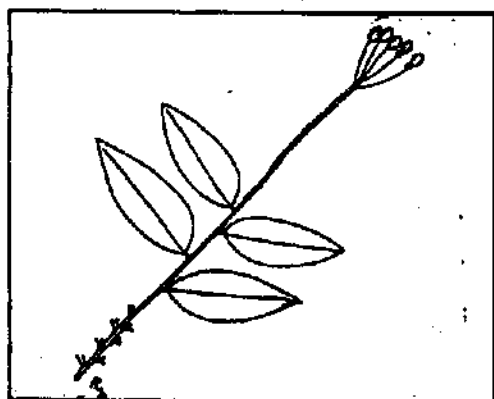

4723 - *Phyllanthus insularis* Beille. Diệphạchâu đảo.

Tiểu mộc thành bụi cao 1,5 m. Lá có phiến bầu dục to đến 3 x 1,5 cm, mỏng, lục tươi, dợt mặt dưới, gân-phụ 2-3 cặp; cuống ngắn. Hoa đực với 4 lá đài, 2 tiểu nhụy, ba phần nở đợc; hoa cái với 6 lá đài, noãn sào với 3 vòi nhụy chẻ hai. Nang tròn tròn, to 2,5 mm.

Sinh cánh hồ: Nhatrang.

- Shrub 1.5 m high; leaves thin, glabrous light green; stamens 2; styles 3, bifid; capsules 2.5 mm large.

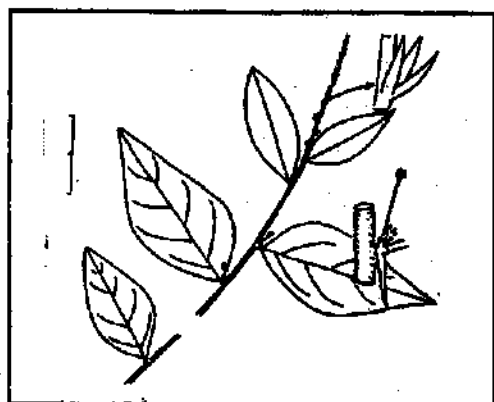

4720 - *Phyllanthus nhatrangensis* Beille. Diệphạch châu Nhatrang.

Tiểu mộc cao 1,5 m, không lông; nhánh nhiều ở phần trên; vỏ đỏ đỏ, nứt. Lá có phiến bầu dục thon, dài vào 4 cm, đáy hơi bất xứng, dai, gân-phụ khó nhận; lá ở chót nhánh ngắn thành vẩy nhỏ. Chùm 2-6 hoa đực ở phần không lá, với 4 lá đài, 4 tuyến mật, 4 tiểu nhụy chỉ dính nhau; hoa cái trên cọng dài. Nang to 5 mm; hạt nâu, láng.

Nhatrang.

- Shrub 1,5 m high, glabrous; glomerules male, stamens 4, filaments connate; female flowers on long pedicels; capsules 5 mm large.

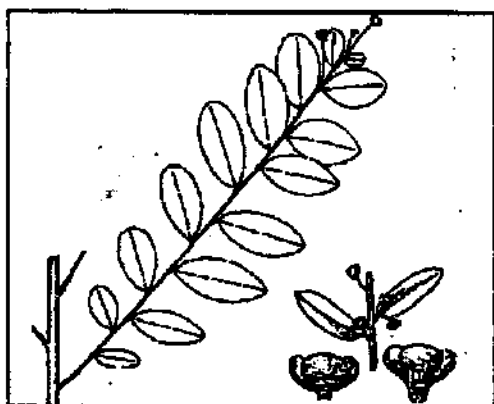

4721 - *Phyllanthus balansae* Beille. Diệphạch châu Beille.

Bụi cao vào 0,75 m; nhánh ngắn dài 20 cm, mảnh như sợi, tưng tưng bằng lá 2 mm. Phiến xoan thon, to vào 5 x 2,3 cm, đáy bất xứng, không lông, mặt trên oliu, mặt dưới nâu lợt, gân 5 cặp; cuống 2 mm. Chùm rất ngắn như chùm hoa đực, có lá hoa kết lợp, ở nách lá; cọng hoa 3-5 mm; hoa đỏ, lá đài 2 mm; tiểu nhụy 2. Hoa cái có độc.

Uôn bí, Quảng Ninh; XI.

- Shrub 0,7 m high; leaves glabrous, asymmetrical; flowers red, female on long pedicels; stamens 2.

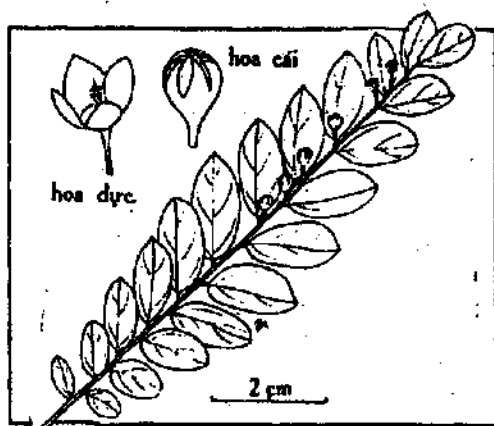

4722 - *Phyllanthus rubescens* Beille. Diệphạch châu đỏ.

Bụi cao 1,5 m; vỏ nâu nâu đỏ, nhánh đứng. Lá có phiến bầu dục, to 1-2,5 x 0,5-1,2 cm, mỏng, đỏ đỏ mặt dưới, gân-phụ khó thấy; cuống 1 mm, lá 2 nhỏ, mau rụng. Hoa đỏ; hoa đực ở gần chót nhánh, lá đài 4, tuyến mật, tiểu nhụy 2, dính nhau; hoa cái có cọng dài, 6 lá đài.

Bà nà (hình hoa theo Beille).

- Shrub 1.5 m high; leaves thin, glabrous, 2,5 cm long; stamens 2, filaments connate; female flowers on long pedicel.

4723 - *Phyllanthus insularis* Beille. Diệphạch châu đảo.

Tiểu mộc thành bụi cao 1,5 m. Lá có phiến bầu dục to đến 3 x 1,5 cm, mỏng, lục tươi, dẹt mặt dưới, gân-phụ 2-3 cặp; cuống ngắn. Hoa đực với 4 lá đài, 2 tiểu nhụy, ba phần nở độc; hoa cái với 6 lá đài, noãn sào với 3 với nhụy chẻ hai. Nang tròn tròn, to 2,5 mm.

Sinh cảnh hồ: Nhatrang.

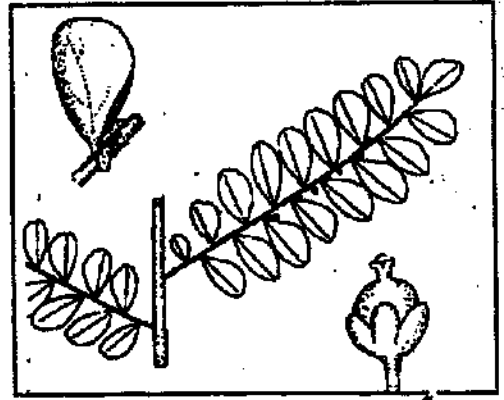
- Shrub 1.5 m high; leaves thin, glabrous light green; stamens 2; styles 3, bifid; capsules 2.5 mm large.

4724 - *Phyllanthus pireyi* Beille. Diệp hạc châu Pirey.

Cỏ cứng cao đến 40 cm; thân xám, không lông; nhánh ngắn dài 4-5 cm. Lá nhỏ có phiến xoan ngược, bất xứng, to vào 0,7 x 0,4 mm, rộng nhất ở trên giữa, đáy chót buồm, gân-phụ khó nhận, 1-2 cặp; cuống ngắn, lábe có tai tròn. Hoa nhỏ ở nách lá, trắng; hoa đực có 4 lá đài, 2 tiểu nhụy dính nhau ở chi; hoa cái có lá đài cao vài 1 mm, noãn sào không lông, vòi nhụy ngắn, không chẻ hai.

Quảng trị.

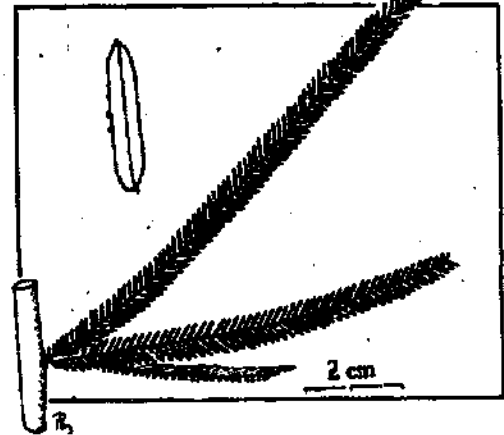
- Herb 40 cm high; leaves small; flowers white; stamens 2; styles 3, short.

4725 - *Phyllanthus taxodiifolius* Beille. Diệp hạc châu lá-tùng.

Tiểu mộc cao 1,5 m, không lông; nhánh ngắn chụm 2-4, dài 3-10 cm, mang rất nhiều lá nhỏ song đính. Lá có phiến tròn dài, hẹp, to 5 x 1 mm, xanh đậm, gân-phụ khó thấy. Chùm hoa nhỏ; lá đài 4, tiểu nhụy 2-3 ở hoa đực; hoa cái có 6 lá đài. Nang tròn, to 4 mm; hạt cao 2 mm.

Dưa nước: Biên Hòa, Cần Thơ, Phú Quốc, có khi Tr làm kiếng.

- Small shrub; leaves narrow, 1 mm large; stamens 2-3; capsules 4 mm large; seeds 2 mm.

Eriococcodes:

4726 - *Phyllanthus kampotensis* Beille. Diệp hạc châu Kampôt.

Tiểu mộc cao 1,5 m, thân không lông, nâu đậm; nhánh ngắn dài đến 30 cm. Lá có phiến thon, to đến 8 x 3,5 cm, đầu thon, đáy tù tròn, mỏng, không lông, mặt trên nâu xám, mặt dưới nâu lợt, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 2-3 mm. Chùm ở nách lá; rộng 2 mm; hoa đực có 4 lá đài, 2 tiểu nhụy dính nhau ở chi; hoa cái có rộng dài hơn, 5-6 lá đài, 5-6 tuyến mật, vòi nhụy 3, rời nhau. Nang cao 5 mm, có 3 thùy sâu. Giaray.

- Shrub 1.5 m high, glabrous; leaves lanceolate, thin; glomerule; stamens 2, filaments connate; capsules 5 mm large.

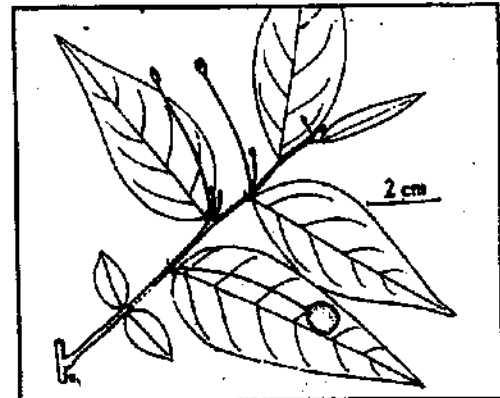
Nymphanthus:

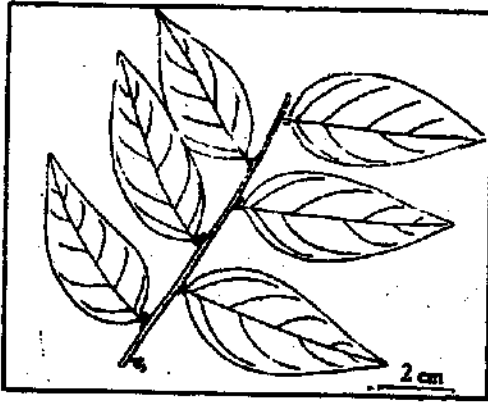
4727 - *Phyllanthus ruber* Spreng. Diệp hạc châu đỏ.

Bụi cao 1-3 m hay *dại mộc* 6-15 m, không lông. Lá có phiến thon, dài 5-7,5 cm, chót thon nhọn, đáy tù, hơi bất xứng, lục tươi, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 2 mm, lábe nhọn. Chùm ở nách lá gần chót nhánh, gồm hoa đực và hoa cái, trên rộng đứng dài; lá đài 4-6, tuyến mật trắng; tiểu nhụy 2, dính nhau; noãn sào 6 buồng. Nang to 4 x 6 mm, trên rộng dài đến 6 cm.

Quảng trị, Đà Nẵng.

- Shrub or to 16 m high tree, glabrous; stamens 2; capsules 4 x 6 mm.

4728 - *Phyllanthus touranensis* Beille. Songlại tía, Diêphachâu Đàng.

Tiểu mộc cao 1 m; vỏ đỏ; nhánh ngắn dạng lá Chùm-rươi. Lá có phiến xoắn thon, to vào 6 x 2,7 cm, đầu thon nhọn, đáy tù, ít bất xứng, mỏng, xanh đậm mặt trên, gân-phụ 4-5 cặp; cuống ngắn, lá bé nhọn, 4 mm. Đòngchu hay biệtchu; hoa đực có cuống ngắn 1-2 mm, 4 lá đài, 2 tiểuhụy dính nhau ở chỉ.

Dưa biển ở Đàng.

- Shrub 1 m high; leaves glabrous, thin, dark green; stamens 2, filaments connate.

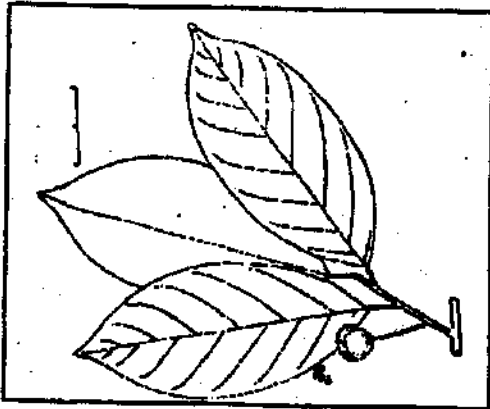
Nhóm?:

4729 - *Phyllanthus sinicus* (Baill.) Muell.-Arg. Diêphachâu Trungquốc.

Nhánh xám, không lông; nhánh ngắn dài 3-4 cm, mang 5-6 lá to. Phiến lá bầu dục, to 8 x 3,5 cm, đầu tù có mũi, đáy tù, gân-phụ 6-8 cặp, mỏng, không lông; cuống dài đến 8 mm. Nang tròn, hơi bẹp to 11 x 7 mm; cọng dài 1,5 cm, mảnh; mảnh 3.

Háininh.

- Branches 3-4 cm long; leaves thin, glabrous; capsules 11 x 7 mm, on 1.5 cm long pedicel.

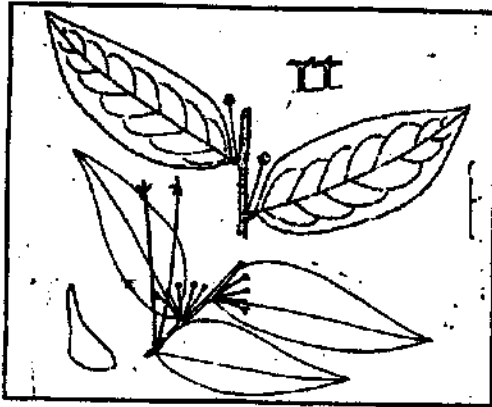

4730 - *Phyllanthus gracilipes* Muell.-Arg. Diêphachâu cọng-mảnh.

Tiểu mộc cao 1,5-2 m; thân dày lông tía đậm, cũng như cọng hoa và lá đài; nhánh ngắn dài đến 40 cm. Lá có phiến hình phăng tây, to 7 x 2,2-3 cm, đầu nhọn, đáy tròntròn, bất xứng, gân-phụ không rõ, mặt trên lục, mặt dưới lục tươi, cuống rất ngắn. Chùm; hoa đực trên cọng dài vào 1 cm, hoa cái trên cọng đứng dài đến 4-5 cm, lá đài 5. Nang có trục còn lại cao 4 mm.

Rừng vào 900-1.300 m.

- Shrub to 2 m tall; dark rufous dense pubescence; flowers on to 5 cm long pedicel.

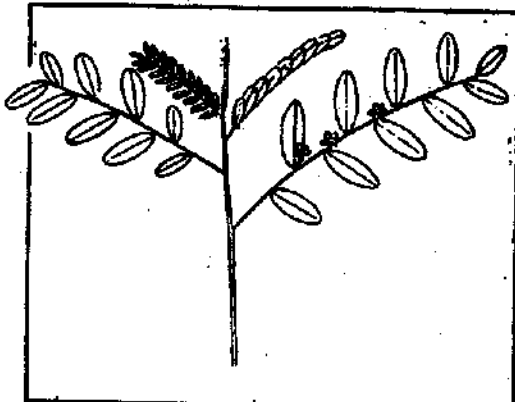

4731 - *Phyllanthus* cf *lathyroides* Muell.- Arg. Diêphachâu

Cỏ cao vào 20 cm, không chia nhánh, không lông; nhánh ngắn gần xéoéo, dài 4-6 cm, mang lá thưa. Lá nhỏ, có phiến bầu dục dài, to 9-12 x 2,5-0,4 mm, không lông, gân-phụ không rõ; cuống vắng. Hoa ở nách lá, trên cọng ngắn (1 mm); lá đài 5, xanh.

T.

- Herb 20 cm high; leaves elliptic, 9-12 x 2.5-4 mm; flowers axillary on 1 mm pedicel; sepals 5.

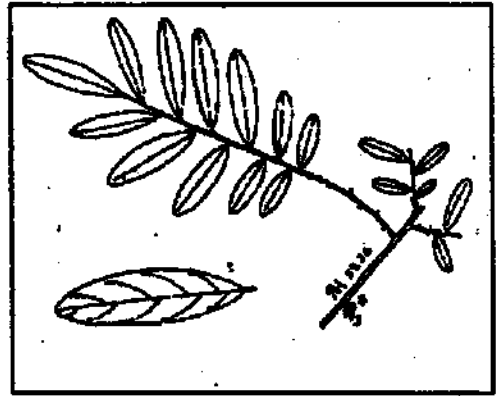

4732 - *Phyllanthus petelotii* Croiz. Diêphachâu Pételot.

Bụi hay tiểumộc không lông; vỏ xám ùng nâu; nhánh ngắn dài hơn 10 cm. Lá có phiến thon tròn dài, to đến 25 x 7 mm, không lông, gân-phụ 5-6 cặp, lúc khô nâu oliu; cuống 0,7 mm, lábe tamgiác, cao vào 2 mm. Hoa cái có cọng dài 3 mm, láđài 5, rời, dài 1,25 mm, rộng 3 mm, noãn sào không lông, vòi nhụy đứng, cao 3 mm, nuốm to 1 mm.

Kể đá ở thác: Tam đảo, 850 m; gần *P. simplex*.

- Bush or shrub; leaves glabrous; ovary glabrous.

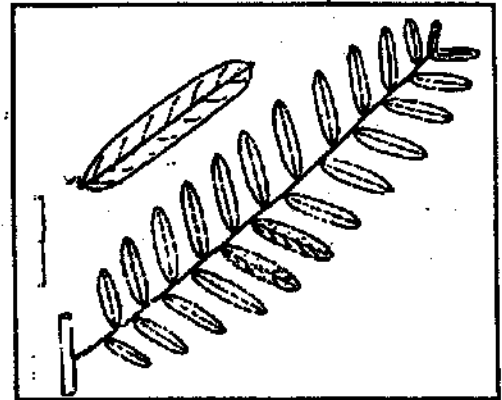

4733 - *Phyllanthus polyphyllus* Willd. Diêphachâu nhiều-lá.

Bụi không lông; thân mảnh, tròn, xám nâu; nhánh ngắn dài 10-12 cm. Lá có phiến tròn dài, hai bìa gần như song song, đo 20 x 5 mm, mặt trên nâu đen, mặt dưới xám nâu khói đen. Hoa cồng, có cọng; hoa đực có 6 láđài, tiểunhụy có chỉ rất ngắn; hoa cái có đĩa mật, noãn sào có 3 vòi nhụy chẻ hai. Nang to 4 mm.

N.

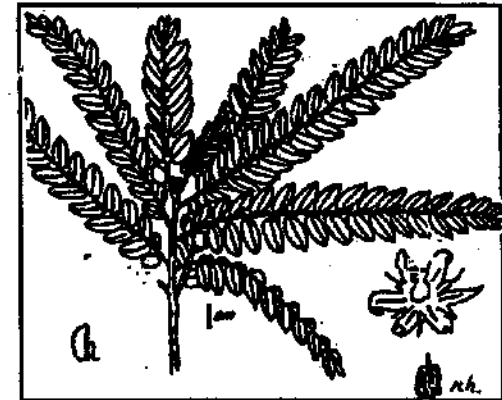
- Shrub glabrous; leaves oblong, to 2 cm long; flowers solitary; sepals 6; filaments short; styles 3, bifid; capsules 4 mm large.

4733a - *Phyllanthus dongmoensis* Thin. Diêphachâu Đờngmó

Tiểumộc cao 2-3 m; phần non không lông, cành già có nhiều bikhấu, theo lá tamgiác. Lá mỏng, 16-20 x 7-9 mm, bìa nguyên, đáy bất xứng, nâu khi khô, gân-phụ 7-10 cặp, cuống 1,5 mm, lábe 1,5 mm. Tụ tán ở nách lá: hoa đực có 5 láđài, 3 tiểunhụy. Hoa cái có 6 láđài, 6 phiến nhỏ xen, có mũi dài. Trái hình cầu, to 4-5 mm; hạt dẹp.

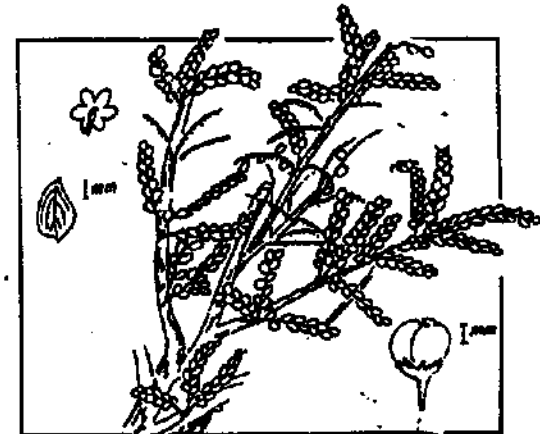
Lạngson (hình theo Thin).

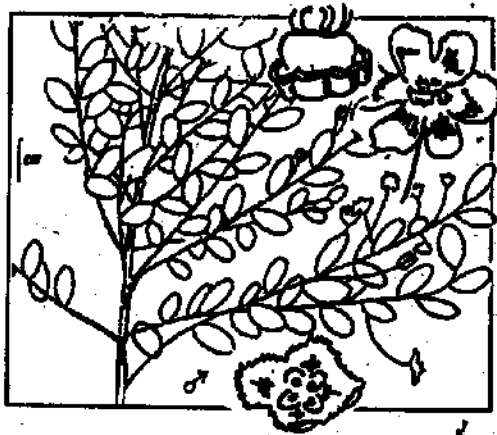

4733b - *Phyllanthus thaili* Thin. Diêphachâu Thái

Bụi cao 1 m; nhánh thường chụm 3, không lông, nâu đen, dài 2-5 cm. Lá xoan ngược, dày như da, đáy thon, chót tà, gân-phụ 3 cặp, có gai-mũi, bìa nguyên, to 2,5-4 x 1,5-3 mm; lábe xoan mau rưng. Nang hình cầu, to 2 mm, không lông, vàng lợt, trên cọng 1,5-2 mm.

Bìnhtrịhiện. (hình theo Thin)

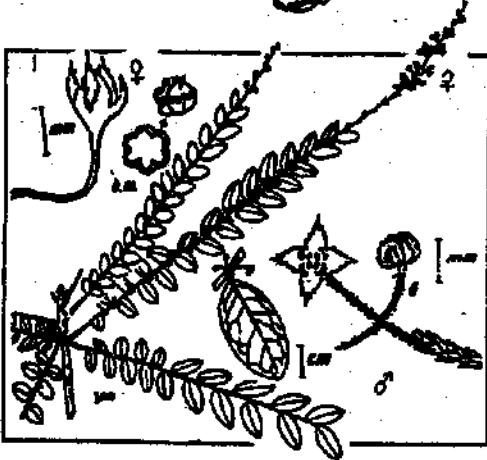

4733c - *Phyllanthus darlacensis* Thin. Diệphạch châu Daclac

Bụi không lông, mảnh, hồng hồng khi khô. Nhánh chụm 1-2. Lá bầu dục, xoắn đến xoắn ngược, mỏng, to 7-9 x 5-6 mm, lục đậm, mặt dưới có tuyến nhỏ, vàng, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1 mm, lá bẹ 2 mm. Chùm ở nách lá, mang hai thứ hoa; hoa đực có cọng 1 cm, 4 lá đài, cao 4 mm, đĩa mật, tiểunhụy 4, không chỉ. Hoa cái có cọng 2,5 cm, hoa rộng 8 mm, 6 lá đài, đĩa mật, noãn sào 3 vòi, không lông.

Darlac (hình theo Thin).

4733d - *Phyllanthus songhoiensis* Thin. Diệphạch châu Sông-hội

Bụi cao 1 m; nhánh ở chót thân, ngang. Lá mỏng, to 2-4 x 1-2 cm, mặt trên lục tươi, bìa nguyên, gân-phụ 8-9 cặp; lá bẹ mau rụng. Hoa đực 1-4, tim; lá đài 4, 4 tuyến mật, tiểunhụy 4. Hoa cái thường ở chót nhánh, cọng dài 5 cm, lá đài 6, đĩa mật 6 thùy, vòi nhụy 3.

Hà Sơn Bình (hình theo Thin)

Glochidion J.R. & G.A. Forst.

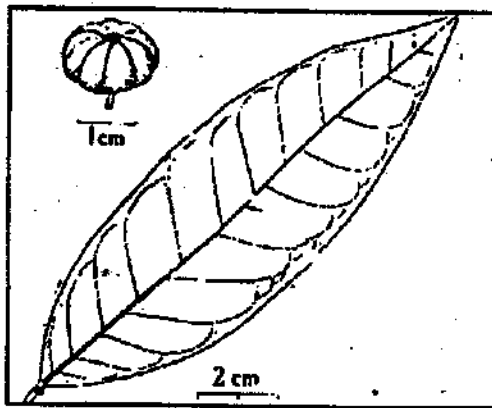
1a - hoa đực có 5-6 tiểunhụy; Englochidion:

4734 - *Glochidion lanceolarium* (Roxb.) Voigt. Sóc thôn.

Đại mộc cao đến 12 m; nhánh thật non có 3 cạnh. Lá có phiến bầu dục thon, to 11-16 x 4,5-6 cm, có khi cong, chót nhọn, dày, không lông, gân-phụ 7-11 cặp; cuống 6-8 mm. Chùm đồng chu; hoa đực có cọng dài 12 mm; lá đài 6, tiểunhụy 6; hoa cái có cọng 2-3 mm, noãn sào có lông. Nang bẹ, to 18 x 6-7 mm, không lông, nõ làm 6-8 mảnh.

Rừng hỗn hợp, đến 800 m: từ Hải Ninh đến Tây Ninh; IX, 9.

- Tree 12 m tall; leaves coriaceous, glabrous; glomerule monocious; sepals 6; stamens 6; capsules 6-8 valved (*Bradleya lanceolaria* Roxb.).

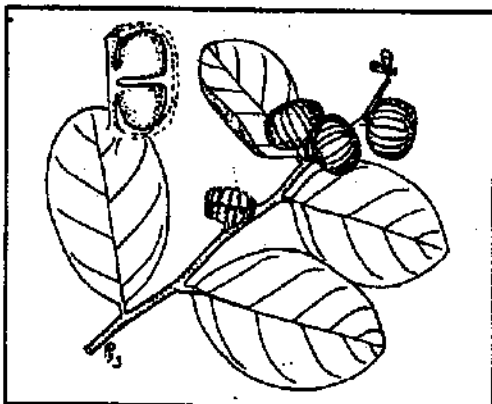

4735 - *Glochidion littorale* Bt.. Trâm bụt, Bọt-ếch biển.

Tiểu mộc cao 1(6) m, không lông. Lá có phiến xoắn, to 3-5 x 1,5-2 cm, tù tròn hai đầu, gân-phụ 5-6 cặp, xanh tươi mặt dưới. Chùm ở nách lá; hoa trắng; hoa đực với 6 lá đài, 5-6 tiểunhụy; hoa cái với noãn sào có lông, 10-12 buồng. Nang trắng hay đỏ; mảnh 10-12; hạt 2 mỗi buồng, có mông đỏ.

Dựa rạch, ruộng, 1-100 m: từ B đến N; I-XII.

- Shrub; leaves glabrous; flowers white; stamens 5-6; capsules red, 10-12 valved; seeds with red caruncle.

4736 - *Glochidion obliquum* Dcne. Ghê, Sóc xéo.

Đại mộc không lông, cao 7-11 m, thân to đến 20 cm; gỗ trắng; nhánh đen lúc khô. Lá có phiến tròn dài thon, to 13 x 4-5 cm, *bất xứng*, đầu nhọn, đáy tù, gân-phụ 7-11 cặp, dày, nâu đậm mặt trên, mặt dưới *dỏ đỏ* lúc khô; cuống 5-7 mm, lá bé hẹp, cao 1-2 mm. Chùm 6-7 hoa đực và cái; hoa đực có cọng dài 6-8 mm; lá đài 6, tiểu nhụy 5-6; hoa cái có cọng dài 2 mm, noãn sào 6 buồng. Nang bẹ, có 6 cánh nhọn, rộng 12 mm, cao 6 mm.

Rừng: Lạng Sơn, Giáy, Phú Quốc; 12. Lá trị ghê.

- Tree 7-11 m tall; leaves asymmetrical, coriaceous, reddish beneath on dry; stamens 5-6; capsules 6-valved, 12 x 6 mm.

4737 - *Glochidion zeylanicum* A. Juss. Sóc Tichlan.

Đại mộc nhỏ, không lông. Lá song đỉnh, có phiến bầu dục, to 6-8 x 3-3,5 cm, đáy hình tim, đối xứng hay hơi bất xứng, gân-phụ 8-10 cặp, dày; cuống 3 mm, lá bé nhỏ, không rụng. Phát hoa thường hơi trên nách lá, mang hoa đực và hoa cái; hoa đực có cọng 5 mm, 5-6 tiểu nhụy; hoa cái có cọng 2-3 mm. Nang ít bẹ, có 0-5 khía tròn, rộng 9-10 mm.

Rừng từ Lạng Sơn, Chợ Gành đến Thủ Đức một; III-VIII, 3-8. Gỗ trắng, mịn, dùng làm cột nhà. Lá trị bệnh ngứa da; trái mát, làm lợi sức. *In vitro*, chống siêu khuẩn R.D.

- Small tree; leaves coriaceous, cordate at base; inflorescence extra-axillary; capsules 5-8-valved.

4738 - *Glochidion coccineum* (Buch.-Ham.) Muell.-Arg. Sóc đỏ.

Tiểu mộc 1-2 m, có khi 6 m; nhánh hơi chụm, có lông mịn sét. Lá có phiến bầu dục thon, to 7-10 x 2,5-3,5 cm, thường hơi cong, đáy bất xứng, gân-phụ 9 cặp; cuống 4-5 mm, có lông sét. Hoa ở nách lá, có lông, cọng dài đến 1 cm; lá đài dài 1 mm, có lông; cánh hoa 5 mm, không lông, tiểu nhụy 3, ba phần có mùi; hoa cái có noãn sào có lông. Nang rộng 1,5 cm; mảnh 5.

Đất ẩm lầy và rừng đến 450 m.

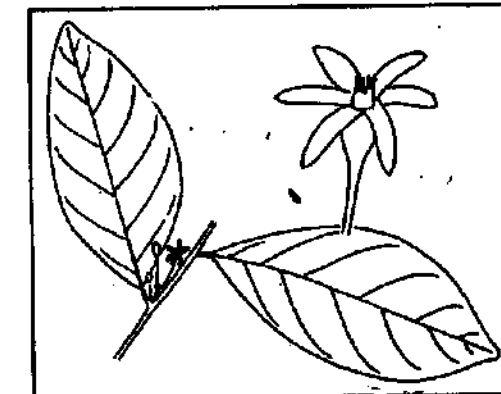
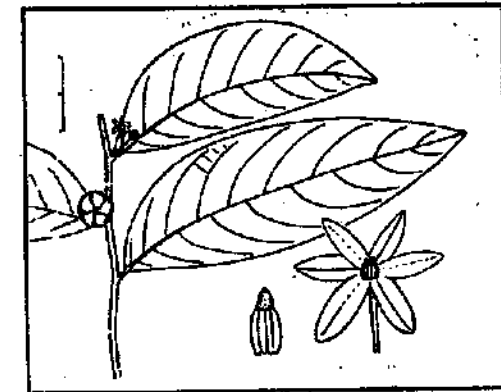
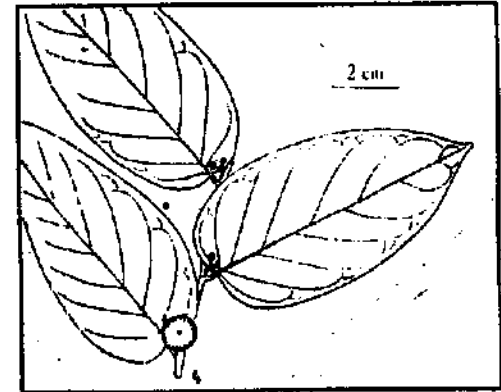
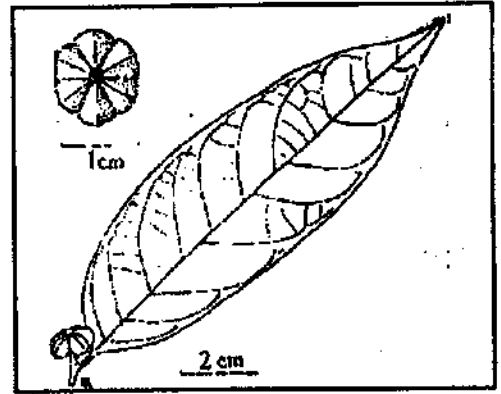
- Treelet to 6 m tall; ferruginous pubescence; leaves lanceolate, falciform; capsules 5-valved (*Agyneia coccinea* Buch.-Ham.).

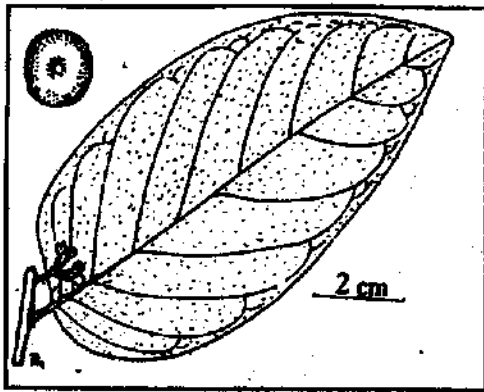
4739 - *Glochidion talmyanum* Beille. Sóc Talmy.

Bụi không lông; thân có vỏ đỏ. Lá có phiến bầu dục, to vào 5 x 2 cm, hai đầu tù hay nhọn, hơi bất xứng, gân-phụ 5-6 cặp, mỏng, dòn, mặt trên hơi nâu xám, mặt dưới nâu tươi; cuống 3-4 mm, lá bé 1 mm. Tụ tán như chùm ở nách; hoa cái 1-2 ở ngọn nhánh, cọng như chỉ, dài đến 1 cm ở hoa đực; phiến hoa 6, hẹp, dài 2 mm, tiểu nhụy 6; hoa cái có noãn sào 4-5 buồng, có vòi nhụy xé làm 4-5 mũi.

N.

- Shrub glabrous; leaves thin; pedicels to 1 cm long; stamens 6; style 4-5-pinted.

4740 - *Glochidion hirsutum* (Roxb.) Voigt. Sóc lông.
Bụi cao 5-6 m; nhánh có cánh, có lông dày màu vàng. Lá song đính, có phiến to, bầu dục, vào 11 x 5,5 cm, đầu tù, đáy bất xứng, một bên hình tim, dày, có lông mịn dày lúc non, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 7-8 mm, láβε cao 2-3 mm, lâu rụng. Tán trên nách lá cỡ 1 cm, rộng 1 cm mang 7-8 hoa đực và cái; lá đài 6, tiểunhụy 6. Nang tròn tròn bẹp, có lông, rộng 7-8 mm, cao 3-4 mm; hạt đỏ.

Rừng thúi sinh, nơi ẩm đến 1.000 m: Yên Bái, Chợ anh, Langhanh, N; IV-XII, 4-12.

- Shrub 5-6 m tall; branches yellow tomentose; leaves asymmetrical; umbel extra-axillary; capsules 7-8 mm large; seeds red (*Bradleya hirsuta* Roxb.).

lb - hoa đực có 3(4) tiểunhụy: Hemiglochidion:

4741 - *Glochidion assamicum* (Muell.-Arg.) Hook. f. Sóc Assam.

Tiểu mộc cao 3-10 m, gần như không lông; nhánh nâu; nhánh ngắn (dạng lá kép) dài vào 20 cm. Lá có phiến to, bầu dục tròn dài, đến 16 x 6,5 cm, đầu có mũi, gân-phụ 8 cặp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu nhạt; cuống dài 4 mm. Hoa ở nách lá, vàng, thơm, rộng dài đến 13 mm; cánh hoa 2,5 mm, không lông. Nang thường 4 mảnh.

Rừng dày hay bán-thay-lá, đến 1.000 m: Hà Còi, Quảng Ninh.

- Treelet or tree up to 10 m tall; leaves glabrous; flowers yellow on 1 cm long pedicels; capsules 4-valved (*Phyllanthus assamicum* Muell.-Arg.).

4742 - *Glochidion balansae* Beille. Sóc Balansa.

Tiểu mộc thành bụi; nhánh dạng lá kép, dài 35 cm, có lông như nhung. Lá có phiến to, bầu dục tròn dài, đo 12-14 x 6,5 cm, đầu tù, đáy bất xứng, gân-phụ 7 cặp, mặt trên có lông ở gân, nâu đen, mặt dưới có lông nâu, nhiều ở gân; cuống 4-5 mm, có lông, láβε 3 mm. Chùm cái ở nách lá, có lá hoa nhỏ, có lông; lá đài 6, hẹp dài, có lông, cao 4-6 mm, noãn sào và vòi nhụy có lông, vòi nhụy dài 5-6 lần hơn noãn sào. Nang to vào 1 cm, có lông mịn.

Thủ pháp, Hà Sơn Bình; 2.

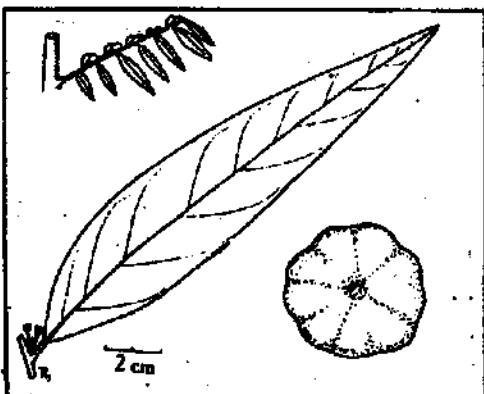
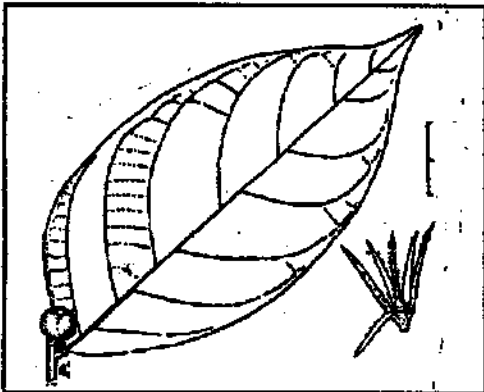
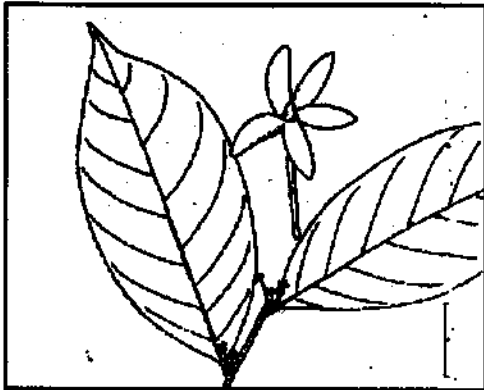
- Shrub; branches velvety; leaves asymmetrical, pubescent beneath; capsules 1 cm large, pubescent.

4743 - *Glochidion daltonii* (Muel.-Arg.) Kurz. Sóc Dalton.

Tiểu mộc cao 1-4 (10) m; nhánh ngắn hơi ngang (h. trên). Lá có phiến thon, hơi bất xứng, to 12-16 x 2,5-3,5 cm, dày, không lông, gân-phụ 6-7 cặp, xéo; cuống vào 1 cm. Chùm mang hoa đực và hoa cái; lá đài 6; tiểunhụy 3, ba phần có phụ bộ dẹt; hoa cái có noãn sào 4 buồng, có lông. Nang bẹp, có lông, rộng 6-8 mm, có 6-8 rãnh.

Rừng thay-lá, rừng Thông, Dầu: Lạng Sơn, Bắc Giang, vùng Đà Lạt; 11-2.

- Shrub to 4 (10) m tall; leaves lanceolate, asymmetrical, coriaceous; stamens 3; capsules pubescent, 6-8 mm large (*Phyllanthus daltonii* Muell.-Arg.).

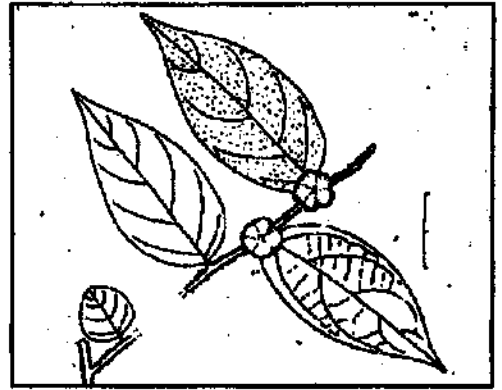

4744 - *Glochidion eriocarpum* Champ. Bònbot, Sóc trái-có-lông; Red-fruited Glochidion.

Tiểumộc cao 5 m; nhánh chữ chi, có lông dính ngắn, hoe. Lá có phiến xoắn thon, vào 7 x 3 cm, đầu thon nhọn, đáy tròn hơi bất xứng, có lông mặt trên, nhu nhung mặt dưới, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 3-4 mm. Nang bẹp, có lông hoe, to 1 cm; mảnh 4(5).

Rừng dày, rừng thưa, 300-1.700 m: Tuyên quang, Hà côi. Lá lợt tiểu, trị đau thận, tim sung, trị ho máu, thấp khớp; trị dị-ứng với sấm mai.

- Treelet 5 m tall; branches, capsules rufous tomentose, 1 cm large.

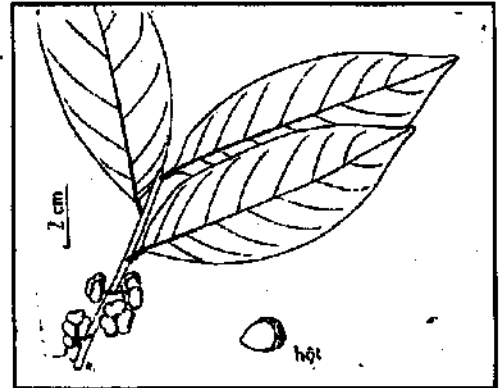

4745 - *Glochidion fagifolium* Muell.-Arg. Sóc lá-dẻ.

Đạimộc 12-14 m; thân to, 8-9 m không nhánh. Lá có phiến bầu dục thon, hơi bất xứng, dài 10-12 cm, rộng 3,5 cm, không lông, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 5 mm, lá bẻ 2-3 mm. Chùm mang hoa cái ở đáy nhánh; lá dài 5-6, tiểu hụy 3(4), ba phần có mũi; noãn sào 1-4 buồng. Nang không lông, đen, bẹp, rộng 8-9 mm.

Nhatrang, Cà ná, Cônson.

- Tree 12-14 m tall; leaves lanceolate, asymmetrical, glabrous; stamens 3(4); capsules black, 8-9 mm large.

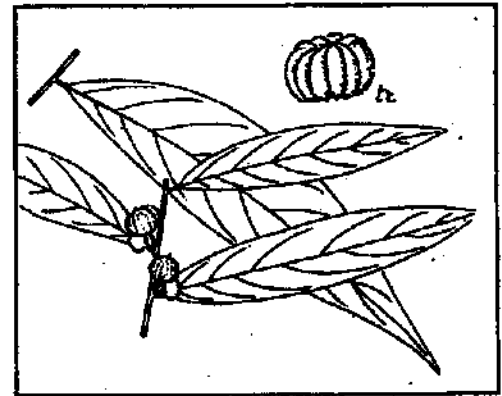

4746 - *Glochidion gamblei* Hook. f. Sóc Gamblé.

Tiểumộc không lông; nhánh tròn. Lá có phiến thon hẹp, hơi bất xứng, to 7-12 x 1,4-2,8 cm, đầu thon nhọn, đáy nhọn, gân-phụ 7-9 cặp, mặt trên màu lục, mặt dưới nâu denden; cuống 3-4 mm, lá bẻ 2 mm. Chùm ít hoa ở nách lá; hoa đực có lá dài 3 mm; hoa cái có 6 lá dài không lông, noãn sào có lông, vòi nhụy hình trụ chẻ làm 4 ở chót. Nang trên cọng 4 mm, hơi bẹp, rộng 8-10 mm.

Vùng voi, Caolạng; 1.

- Treelet glabrous; leaves asymmetrical, glabrous; capsules 8-10 mm large.

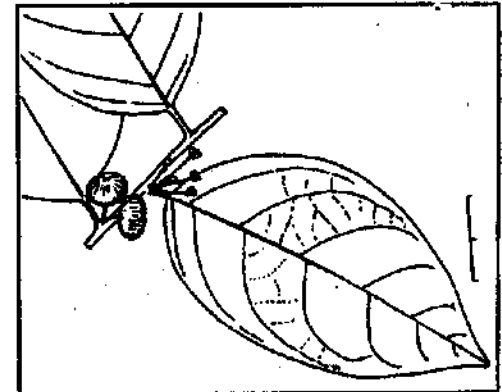

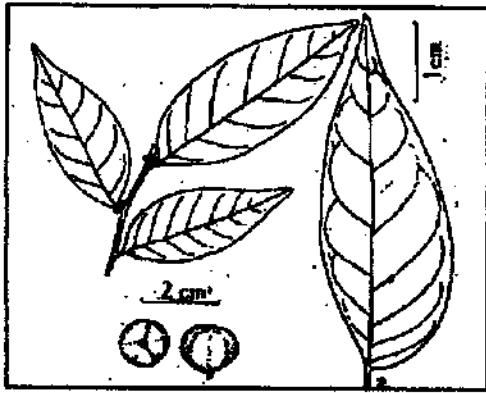
4747 - *Glochidion hongkongense* Benth. Sóc Hồngkông.

Tiểumộc hay đạimộc đến 12 m; nhánh không lông, có cánh hay không. Lá có phiến xoắn, to 9 x 4,5 cm, đầu tù có mũi, đáy tròn, hơi bất xứng, gân-phụ 7 cặp, không lông, mặt trên nâu xám, mặt dưới nâu; cuống 7-8 mm. Chùm ở nách lá; hoa có cọng dài đến 1 cm, không thơm; cánh hoa cao 4 mm. Nang bẹp, 5 cạnh không rõ, rộng 1 cm.

Vùng Đalat.

- Treelet or tree to 12 m high; leaves glabrous; flowers on to 1 cm pedicels; capsules 1 cm large.

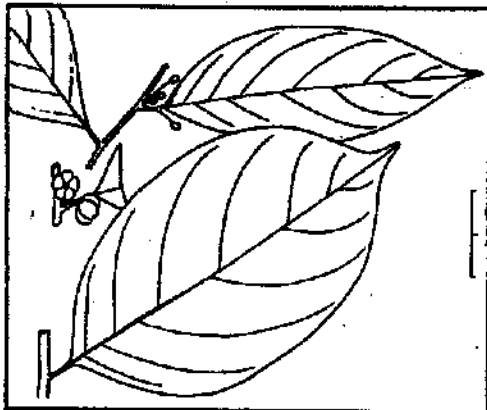

4748 - *Glochidion hypoleucum* (Miq.) Boerl. Sóc dưới-trắng.

Tiểu mộc cao 2(6) m, không lông; nhánh nhỏ, xéo. Lá có phiến bầu dục thon, đến 9,5 x 3 cm, đầu thon nhọn, đáy bất xứng, một bên tròn, lúc khô nâu đen mặt trên, *mốc mốc mặt dưới*, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 5 mm. Hoa đực nhỏ, có cọng. Nang tròn bẹp, nâu, láng, rộng 5-6 mm, cao 4-5 mm; hạt đỏ.

Hải Vân, Hòn-tre (Nhatrang), Ninhthuan.

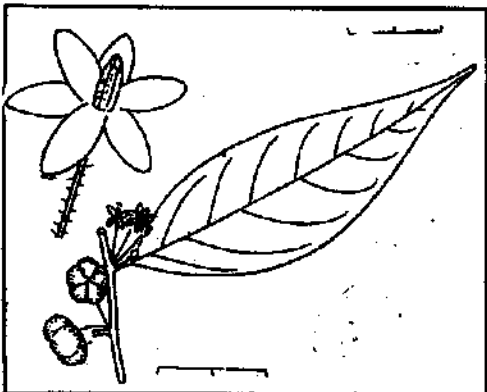
- Shrub to 6 m high, glabrous; leaves asymmetrical; male flowers small, shortly pedicelated; capsules 5-6 mm large (*Anisonema hypoleucum* Miq.; *G. glaucifolium* Muell.-Arg.).

4749 - *Glochidion glomerulatum* (Miq.) Boerl. Sóc chum.

Tiểu mộc sà hay đại mộc. Lá có phiến bầu dục tròn dài hay thon, to 8-9 x 2,7-5,5 cm, hơi bất xứng, đầu hơi thon, gân-phụ 6 cặp, mặt trên đen, gân-phụ lồi, mặt dưới nâu-đen; cuống dài 7-8 mm. Chum với nhiều hoa cái và 1-2 hoa đực; cọng 1 cm; hoa đực có 3 tiểu nhụy; hoa cái có 6 lá đài, noãn sào có lông cứng, vòi nhụy hình chùy đáy rộng bằng noãn sào. Nang bẹp, rộng 4 mm; mảnh 5; hạt láng, đỏ nâu, to 3 mm. Đất lầy, rừng còi, đến dựa biển: Muồng-thon, Hòa bình.

- Shrub or tree; leaves glabrous; stamens 3; ovary hairy; capsules 4 mm large; seeds brown red (*Agyneia? glomerulata* Miq.).

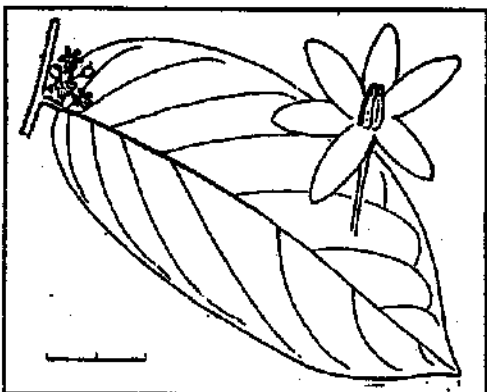

4750 - *Glochidion laevigatum* Muell.-Arg.. Sóc láng.

Tiểu mộc cao 4 m; nhánh có lông nâu sậm. Lá có phiến thon, to 6-8 x 1,7-2,5 cm, đầu thon nhọn, đáy tà, hơi bất xứng, gân-phụ 8 cặp, mặt trên đen, mặt dưới nâu sậm; cuống 4-5 mm, có lông. Chum ở nách lá; hoa có cọng dài đến 1 cm, có lông; lá đài dài bằng cánh hoa, cao 2,5 mm, bia mỏng, mặt ngoài có ít lông; tiểu nhụy 3. Nang rộng 7 mm, có lông sát; hạt cao 4 mm, đỏ.

BT.

- Shrub 4 m high; leaves lanceolate; flowers on 1 cm long pedicels; capsules pubescent; seeds red.

4751 - *Glochidion molle* Hook. & Arn.. Sóc mềm.

Nhánh có lông nhung vàng. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to vào 10 x 5 cm, đầu tà, đáy tròn hơi hình tim một bên, gân-phụ 6-7 cặp, mặt dưới nâu như nhung; cuống dài 6-8 mm. Chum trên cọng 2 mm; hoa không cọng có lông phún, hoa có cọng có lông thưa; lá đài hẹp hơn cánh hoa, cao 3 mm; tiểu nhụy 3.

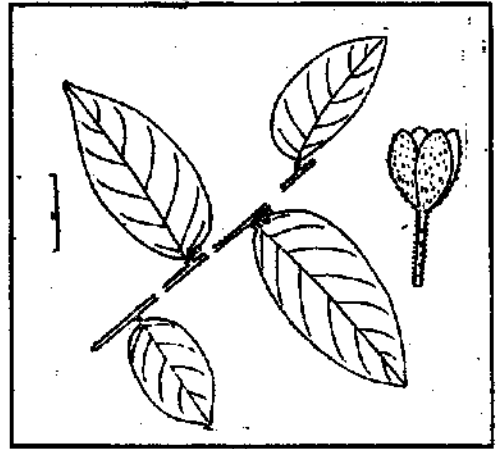
Đôi với: Chợ ghàn; X.

- Branches yellow velvety; leaves asymmetrical, brown velvety beneath; stamens 3.

4752 - *Glochidion obscurum* Bl.. Sóc che.

Tiểu mộc cao 3 m; nhánh có lông xám nâu mịn; nhánh dạng lá kép dài 40 cm. Lá có phiến xoan bầu dục, to vào 5 x 2,5 cm, đầu tù, đáy tròn bất xứng, gân-phụ 8 cặp, có lông mịn lúc non, mặt trên đen, gân khó nhận, mặt dưới nâu sậm, gân-phụ rõ; cuống 3 mm. Chùm có láhoa nhỏ, 0,5 mm, kết lợp; cọng 5-7mm, có lông; hoa xanhxanh; ládài có lông ở mặt ngoài; tiểunhụy 3; noãn sào 5-6 buồng, có lông, vòi nhụy chia thành 6-8 thùy chẻ hai ở chót. Nang tròn, bẹp, rộng 1 cm; hạt nâu láng. B.

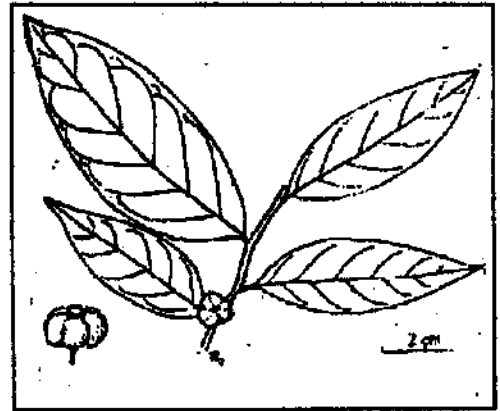
- Shrub 3 m high; branches brown greyish pubescent; flowers greenish; capsules 1 cm large; seeds shining, brown.

4753 - *Glochidion pilosum* (Lour.) Merr.. Sóc nam, Comngươi.

Tiểu mộc cao 1-2 m; nhánh non có lông mịn hoe. Lá có phiến bầu dục, dài đến 8 cm, bất xứng, đầu thon nhọn, mặt dưới màu nâu dợt; cuống 4-5 mm. Chùm 2-3 hoa vàng dợt; hoa đực có cọng 1 cm, ládài 6; tiểunhụy 3; hoa cái gần như không cọng, vòi nhụy hình trụ có lông. Nang bẹp, có lông, có 3 khía to, rộng 8 mm, cao 5 mm, có lông mịn.

Đà Nẵng, Nhatrang, Phanrang; 8.

- Shrub 1-2 m high; branches rufous pubescent; leaves shortly petiolated; male flowers on 1 cm long pedicel, stamens 3; capsules pubescent, 8 x 5 mm (*G. annamense* Beille)

4754 - *Glochidion rigidum* Muell.-Arg.. Sóc cứng.

Tiểu mộc; nhánh có cạnh, không lông. Lá có phiến thon, to 7-10 x 2,5-4 cm, bất xứng, đầu thon nhọn, đáy tù, gân-phụ 7 cặp, mặt trên xám hay đen, mặt dưới nâu đen; cuống 3 mm, lábẹ 3-4 mm. Chùm mang hoa cái và đực; hoa đực có 6 ládài, 3 tiểunhụy, baophần có mũi nhọn; hoa cái có noãn sào 3 buồng, không lông. Nang 3-mảnh.

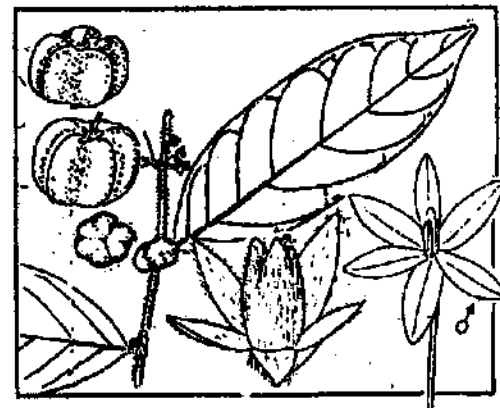
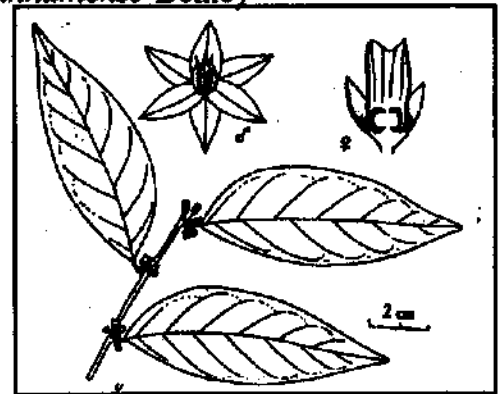
Nam.

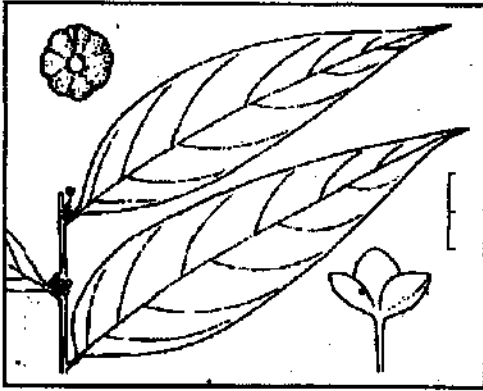
- Shrub glabrous; leaves lanceolate; glomerules monocious; stamens 3; capsules 3-valved (*G. jusseuanum* Thw.).

4755 - *Glochidion rubrum* Bl.. Sóc đỏ, Muối ăn-trái.
Đại mộc cao 4-18 m; nhánh non có lông mịn, đỏđỏ. Phiến to vào 11 x 3,5 cm, có lông mịn rất sát ở mặt dưới, gân-phụ 8-10; cuống có lông, lábẹ 1 mm. Chùm hoa đực hay cái có láhoa xen lộn; hoa đực có cọng 3-4(10) mm, tiểunhụy 3; hoa cái có cọng ngắn. Nang 10 x 4 mm, có lông mịn, 3-4 khía; hạt đỏđỏ hay nâu đen.

Từ bìnhnguyên đến 1.100 m: từ B đến vùng Sài Gòn, Phú quốc; V. Trái ăn chơi được. Trị trị.

- Tree 4-18 m tall; branches.. leaves pubescent below; stamens 3; capsules 10 x 4 mm; seeds reddish or blackish brown (*G. thorelii* Gagn.).

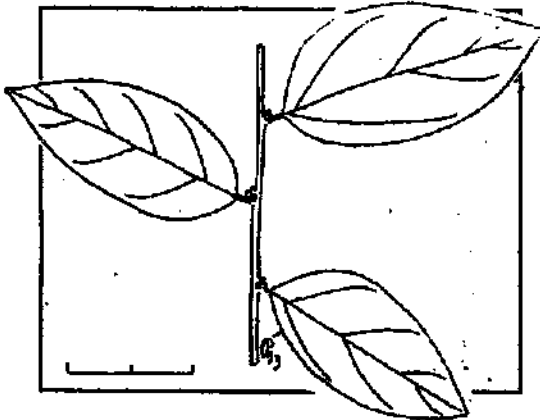

4756 - *Glochidion sphaerogynum* (Muell.-Arg.) Kurz. Súc cái-tròn. Dạimộc cao 15 m, không lông. Lá có phiến thon, hơi cong, to 12 x 3,5 cm, đầu nhọn, đáy tròn, bấtxung, gân-phụ 6-7 cặp, mặt trên ôliu xám hay đen, mặt dưới nâu dà; cuống 5-6 mm. Chụm; cọng hoa dài đến 8 mm; ládài xoan tròn, to 2,5 mm, không lông. Nang tròn bẹp, rộng 8 mm, 8-12 rãnh; hạt nâu cam.

Rừng dày hay bán-thay-lá, 1000-1200 m.

- Tree 15 m high, glabrous; leaves lanceolate, asymmetrical, falciform; capsules 1 cm large (*Phyllanthus sphaerogynus* Muell.-Arg.).

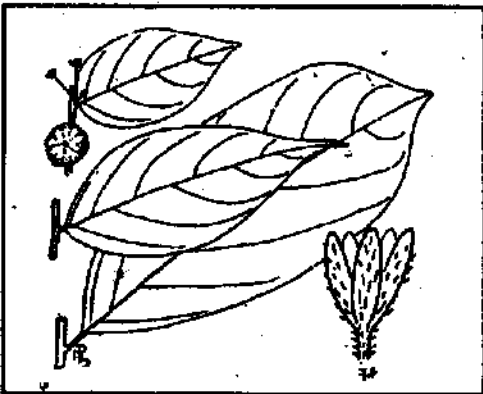

4757 - *Glochidion triloculare* Merr.. Súc ba-buồng.

Bụi hay dạimộc nhỏ; nhánh không lông. Lá có phiến láng, mỏng, xoan, đáy đốixung hay bấtxung, to 4-6 x 2-3 cm, bìa nguyên, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 5-6 mm. Chụm ở nách lá; hoa đực ít, trên cọng 5 mm, tiểunhụy 5; hoa cái nhiều, không cọng, ládài 6, noãn sào có lông dày, 3 buồng.

Chợgành; IX.

- Small tree; leaves chartaceous; male flowers on 5 mm long peduncle; female flowers sessile, ovary 3-loculare, densely pubescent.

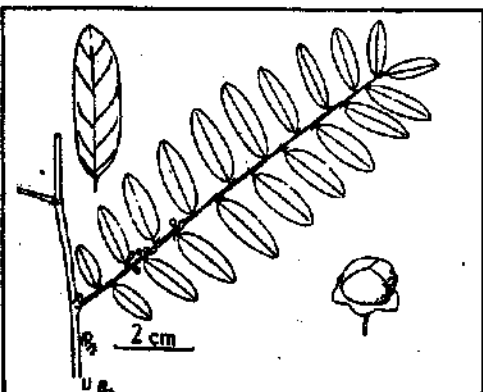

4758 - *Glochidion velutinum* Wight. Súc lông.

Dạimộc cao 6-10 m, hay bụi thấp; thân và nhánh dày lông hoe. Phiến tròn dãi hay xoan thon, gân-phụ 5-8 cặp, mặt trên nâu denden, có lông nhiều ở gân, mặt dưới lông nhiều hơn. Chụm ở nách lá; cọng đến 1 cm; láhoa 3 mm, thon, có lông trắng ở lưng; ládài cao 2,5 mm, tiểunhụy 3; hoa cái có 6 ládài, noãn sào có lông vàng, vòi nhụy có lông dày, to ở trên hơn ở đáy. Nang dày lông bạc, bẹp, rộng 11-12 mm; hạt cam. n = 26.

Rừng thưa: B, Langhanh. Trị rắn cắn.

- Tree 6-10 m tall; leaves pubescent; stamens 3; capsules silver pubescent, 12 mm large.

4759 - *Breynia angustifolia* Hook. f. Dẻ.

Tiểumộc cao 3 m, không lông; thân đỏ; nhánh ngắn dài vào 10 cm. Lá có phiến bầu dục dài, bấtxung, dài vào 15 mm, mỏng, xám xám mặt dưới, gân-phụ 5 cặp; cuống 1 mm, lábẹ như kim. Chụm 2-3 hoa đực và cái ở nách lá dưới; hoa đực có đài cao 1 mm, tiểunhụy 3; hoa cái cao 3 mm. Nang to 6-8 mm, trên dài hơi đồngtrường; hạt cao 6 mm.

Rừng dày hay thay-lá, từ bìnhnguyên đến 1.300 m: từ B, đến Biênhòa; IV.

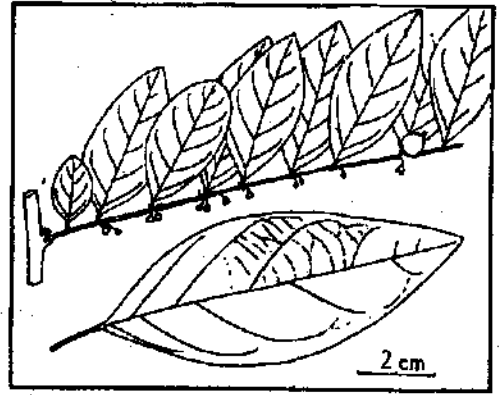
- Shrub 3 m high, glabrous; stamens 3; capsules 6-8 mm; seeds 6 mm long.

4760 - *Breynia baudouini* Beille. Dẻ Baudouin.

Tiểu mộc; vỏ nứt dọc, nâu đỏ; nhánh ngắn dài 10-15 cm, to. Lá có phiến thon, to vào 4 x 2 cm, đầu tù, dày, xanh dợt mặt trên, nâu mặt dưới, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 1 mm, lábe như kim. Chùm 3-5 hoa đực và cái; hoa đực có cọng dài 5-6 mm; hoa cái có cọng 3 mm; đài có thùy sâu. Trái tròn to vào 6 mm (còn non).

Dilinh, Baria; VI-VII.

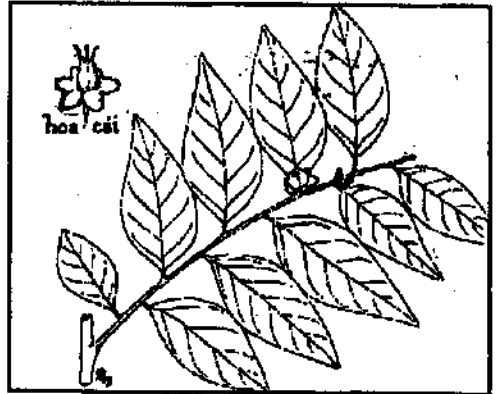
- Shrub; leaves coriaceous, glabrous; glomerule monocious; fruit 6 mm large.

4761 - *Breynia coriacea* Beille. Dẻ dai.

Tiểu mộc cao 1-2 m, không lông; vỏ hơi ứng đỏ; nhánh ngắn dài 12-14 cm. Lá có phiến xoan thon, to đến 5 x 2 cm, dày, nâu và uốn xuống ở bìa khi khô; cuống 3-5 mm, lábe 1,5 mm. Chùm ở nách lá, 2-3 hoa đực hay cái; hoa đực có cọng 1 mm; hoa cái rộng 3 mm, dài với 6 lá đài đều, 3 vòi nhụy xa nhau, chẻ ở đầu mà thôi. Nang đỏ, 6-8 mm trên đài đồngtrường; hạt có từ-y đỏ.

Rừng sác, cát dựa biển, rừng còi đến 700 m: từ Lạngson đến N; V-IX.

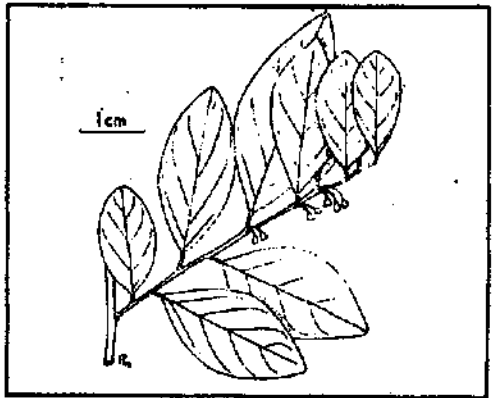
- Shrub 1-2 high, glabrous; leaves coriaceous; styles 3, far apart; capsules red.

4762 - *Breynia diversifolia* Beille. Dẻ dịdiệp.

Tiểu mộc cao 3 m; nhánh ngắn dài 4,5-6 cm. Lá có phiến xoan, bànhbò, bầu dục thon., to 16-32 x 10-17 mm, dày, không lông, gân-phụ 3-5 cặp, xéo; cuống 2 mm. Chùm hoa đực ở đáy, cái ở ngọn; hoa đực có cọng dài đến 7 mm, dài 3 mm; hoa cái có 6 lá đài đều, noãn sào cao 3-4 mm, vòi nhụy cách nhau.

Cà ná; XII.

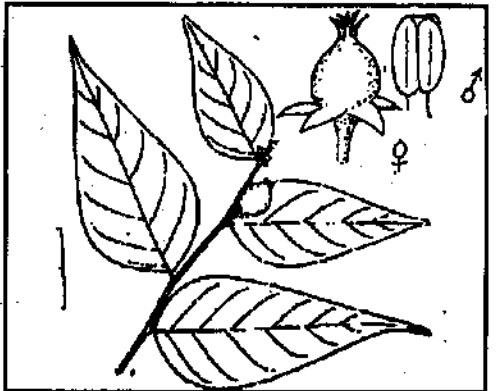
- Shrub 3 m high; leaves coriaceous, 16-32 mm long; glomerules; pedicels to 7 mm long; styles 3, far apart.

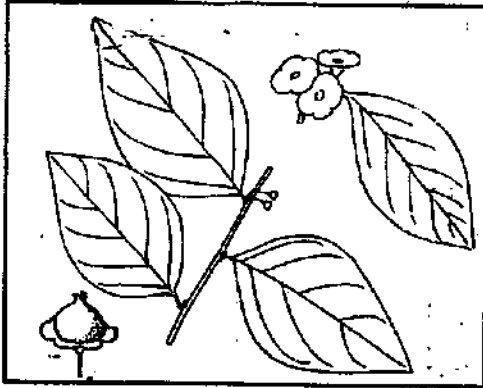
4763 - *Breynia fleuryi* Beille. Dẻ Fleury.

Tiểu mộc cao 2-3 m, thân to 7-8 cm; nhánh sà ngang, dodó; nhánh ngắn dài vào 20 cm, mảnh, không lông. Lá có phiến xoan thon, vào 7 x 3 cm, chót thon, đáy tròn không lông, gân-phụ 6-7 cặp, *đenden hai mặt, hay mặt dưới nâu*; cuống 2-3 mm, lábe 2 mm. Chùm ở nách lá, 1-2 hoa đực, 2 hoa cái; đài hoa đực hình chén cao 2 mm; ở hoa cái *lá đài trãi ra*, chót nhọn, vòi nhụy 3, chẻ hai. Trái tròn, to 1 cm, trên cọng dài 8 mm.

Rừng luôn luôn xanh: Vĩnhphú, Lâmđồng, 1.500-1.800 m; X, 10.

- Shrub 2-3 m high; leaves coriaceous, glabrous; fruits globulous 1 cm large.

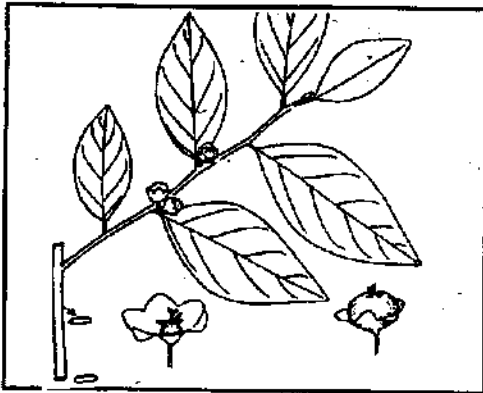

4764 - Breynia fruticosa (L.) Hook.f. Bờ cu vè, Dế bụi; Black-face God. Tiểu mộc cao 3-6 m, không lông; nhánh non hơi đẹp; nhánh ngắn dài 9-15 cm, đứng xéo. Lá có phiến da hình, xoan, xoan bánhình, dài 3-6 cm, dày, gân-phụ khó thấy ở mặt dưới. Chụm ở đáy nhánh, trên cọng ngắn, có lá hoa, mang 5-6 hoa đực; ở chót nhánh, mang 1-3 hoa cái; hoa đực cao 2 mm; hoa cái có đài trái, 6 thùy, 3 vòi nhụy ngắn, chẻ hai. Nang to 5 mm.

Trắng, đời trọc, bìnhnguyên đến 100 m: từ Langson, châu thổ B, đến Nhatrang; IV-IX. Lá sắc sấttrùng cho mực, lờ; thân trị dị-ứng với sonmài.

- Shrub 3-6 m, glabrous; leaves polymorphous, coriaceous; capsules on accrescent spreading calyx (*Andrachne fruticosa* L.).

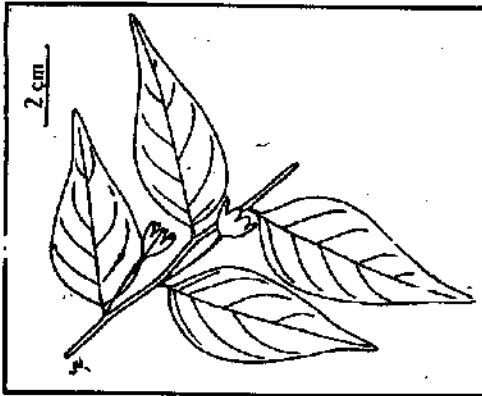

4765 - Breynia glauca Craib. Dế mốc.

Bụi; nhánh không lông, lúc non đẹp, rồi tròn. Lá có phiến xoan, to 3,5 x 1,7 cm, tà hai đầu, gân-phụ 5-6 cặp, mặt trên đen lu, mặt dưới mốcmốc lúc khô; cuống 4-5 mm, đen. Chụm 3-4 hoa; hoa đực có cọng 4 mm; hoa cái rộng 8 mm, láđài 6, dính nhau ở đáy, láđài trong hơi to hơn, noãn sào không lông, vòi nhụy 3, ngắn, chẻ hai. Nang rộng 8, cao 5 mm.

Côngtum.

- Shrub glabrous; leaves glaucous below; sepals ovate, connate; capsules 8 x 5 mm.,

4766 - Breynia grandiflora Beille. Dế lớn-bông.

Tiểu mộc cao 1,5 m, không lông; nhánh đỏ. Lá có phiến xoan thon, to 6 x 3 cm, đầu thon nhọn dài, đáy tà, mỏng, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 2-3 mm, lábè 2 mm. Hoa cái còđộc trên cọng dài 1,5 cm, đài cao 3 mm, do 6 láđài dính nhau 1/2, noãn sào tròn, vòi nhụy 3, ngắn, chẻ hai.

Dànắng.

- Shrub 1.5 m high, glabrous; leaves ovate lanceolate, thin; calyx gamosepalous; styles 3, bifid.

4767 - Breynia indosinensis Beill. Dế Đôngdương.

Tiểu mộc cao 6-7 m; nhánh non đen lúc khô; nhánh ngắn dài 12-23 cm. Lá có phiến xoan thon, vào 7 x 3,5 cm, đầu thon nhọn, có mũi dài, cong hay ngay, đáy hơi bấtxúng, dày, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 3 mm. Pháthoa rất ngắn ở nách lá, có nhiều láhoa kếtlọp mau rụng, mang 3-4 hoa đực, 1 hoa cái; hoa đực cao 2 mm; hoa cái có 6 láđài. Trái hình cầu, to 9-10 mm, trên cọng nhỏ dài 12-14 mm.

Rừng luônluôn xanh 100-600 m: Cúcphương, Tamđảo đến Ninhhòa; X.

- Treelet 6-7 m high; inflorescence axillary, monocious; calyx gamosepalous; fruit 1 cm.

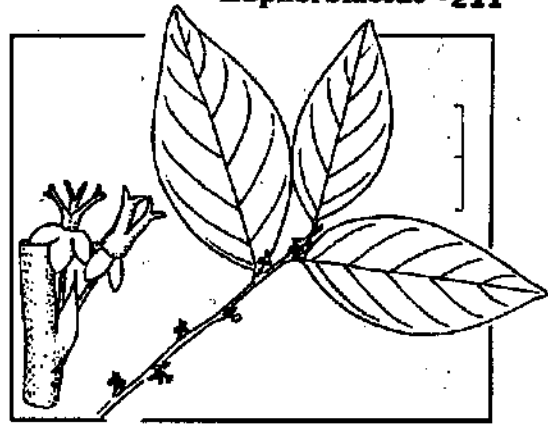

4768 - *Breynia petelotii* Merr.. Cùđê Pételot.

Tiểumộc cao 3 m, không lông; nhánh ngắn dài 15-18 cm. Lá có phiến xoan bầu dục, to 5-6 x 2-2,7 cm, đầu nhọn, đáy tà, gân-phụ 5 cặp; cuống ngắn, 1-2 mm. Chùm ở nách lá hay lá đã rụng; hoa đực có 3 tiểunhụy; hoa cái có lá đài xoan, xù, noãn sào không lông, vòi nhụy 3, to, chẻ hai.

Thái nguyên.

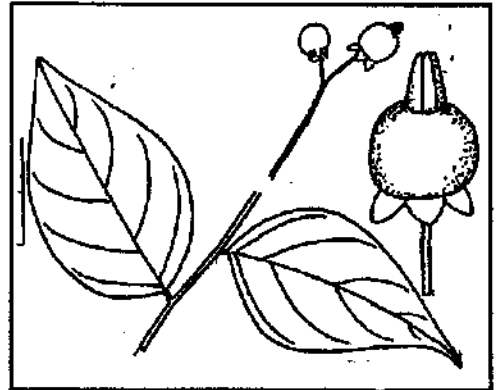
- Shrub 3 m high, glabrous; leaves 5-6 cm long; stamens 3; sepals 6, refracted, styles bifid.

4769 - *Breynia rostrata* Merr.. Dế mũi.

Bụi cao 3-4 m; nhánh mảnh, không lông; nhánh ngắn xéo, dài 10-12 cm. Lá có phiến xoan, to 5,5 x 3-3,5 cm, chót tà hay thon, ngay hay huốt, đáy tròn, gân-phụ 5-6 cặp, mặt trên nâu sậm đen, mặt dưới sậm; cuống 3 mm. Hoa ở nách lá; hoa cái có cọng 5-7 mm, lá đài xoan tròn, vòi nhụy 3, đứng, chẻ hai. Trái trên lá đài xù, hơi đồng trường, đen, rộng 7 mm, còn vòi nhụy đứng thành mũi cao; hạt đỏ.

Phước, Thủ pháp.

- Shrub 3-4 m high; leaves glabrous, 5.5 cm long; fruits black, 7 mm, with remaining styles forming a short rostrum.

4770 - *Breynia septata* Beille. Dế ngắn, Longkên.

Tiểumộc cao 3 m; vỏ già xám trắng; nhánh ngắn dài đến 17 cm, đứng xéo. Lá có phiến thon, hơi bất xứng, dài 4-5 cm, đầu thon nhọn, đáy tròn, gân-phụ 4-5 cặp, dày, không lông; cuống 2-3 mm. Hoa đực từng cặp; hoa cái có độc, có cọng dài đến 16 mm, dài rộng 6-7 mm chẻ đến 1/2 thành 6 thùy, vòi nhụy 3, đứng, chẻ hai.

Rừng vùng núi: Quảng trị, Bànà; VII.

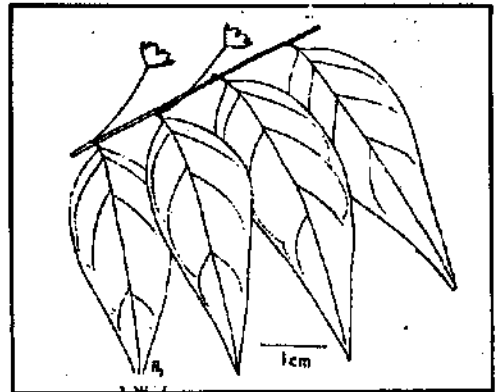
- Shrub 3 m high; leaves lanceolate, coriaceous; female flowers gamosepalous, styles 3, bifid.

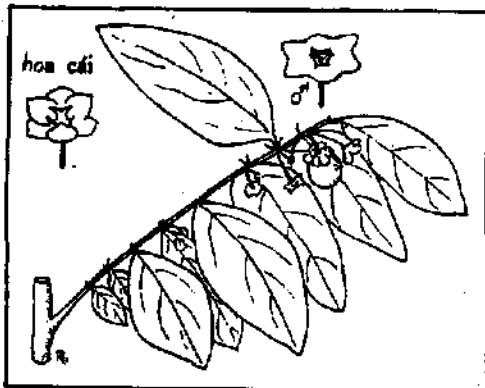
4771 - *Breynia vitis-idaea* (Burm. f.) C.E.C. Fischer. Cùđê.

Tiểumộc cao 0,5-3 m, không lông; nhánh non đỏ; nhánh ngắn dài 5-7 cm. Lá song đính; phiến dài 2-2,5 cm, mặt trên xanh đậm, mặt dưới xanh mốc mốc, gân-phụ 3-5 cặp; cuống 2 mm, lá bé 1-2 mm. Hoa đực 2-3 ở nách các lá dưới; hoa cái có độc ở phần trên; đài hình chuông, dài ở hoa đực, tiểunhụy 3. Trái đỏ, to 5-6 mm. n = 26.

Thông thường ở bờ ruộng, đến rừng hồ, 1-1.000 m: T N đến Phú quốc. Lá thui liếm; mù trĩ đau mắt.

- Shrub to 3 m high, glabrous; leaves whitish green beneath; stamens 3; fruits red, 5-6 mm large (*Rhamnus vitis-idaea* Burm.f.; *B. rhamnoides* Muell.-Arg.).

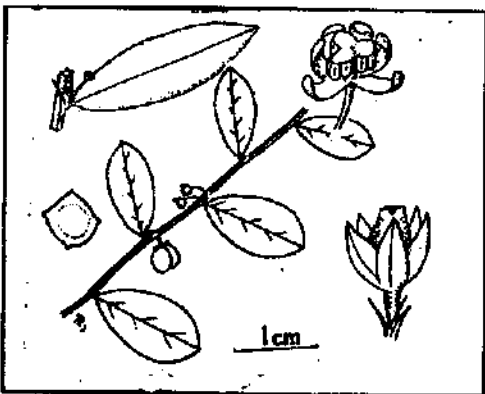

4772 - *Sauropus androgynus* (L.) Merr.. Bôngót.

Tiểu mộc 1-3 m hay bụi nhiều nhánh; nhánh ngắn dài 7-12 cm. Phiến xoan bầu dục, to đến 6-8 x 3 cm, đáy bất xứng, xanh đậm, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 3-5 mm, lábe như kim. Hoa ở nách lá; cong 4-6 mm; đài vàng có đốm đỏ, rộng 3-5 mm, lá đài 6, đĩa mặt 5 tuyến, tiểunhụy 3; hoa cái đỏ đậm, đài trái hình đĩa; vòi nhụy chẻ hình sừng. Trái xốp, trắng, to 1-1,5 cm, có đài còn lại đỏ; hạt 4-5.

Rừng hay Tr ở BTN để lấy lá dùng nấu canh, Rẻ trị sốt, đau bụng-dái; lá loại nhau sốt

- Shrub to 3 m high; leaves dark green, glabrous; female flowers red; fruits white on red sepals; seeds 4-5 (*Clusia androgyna* L.; *S. albicans* Bl.).

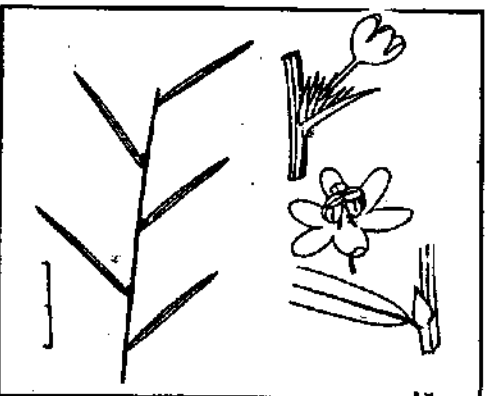

4773 - *Sauropus bacciformis* (L.) Airy-Shaw. Bôngót phiquá.

Cỏ không lông, cao 50-70 cm; nhánh có cạnh. Lá có phiến bầu dục đến hơi thon, đến 3 x 2,7 cm, đầu thường tù tròn, có khi nhọn, không lông, bì thường đỏ, gân-phụ mảnh; cuống ngắn, lábe 1,5-3 mm. Hoa đực vàngvàng, rộng 2,5-3,5 mm, đĩa mặt vàng, tiểunhụy 3, chỉ dính nhau; hoa cái cô độc, đài hơi đỏ, vòi nhụy chẻ hai, buồng noãn 2. Nang to 6 x 4 mm.

Đất mặn BTN, đến Thủ Đức: V-XII.

- Leaves glabrous; flowers yellow in male, red in female; capsules 6 x 4 mm (*Phyllanthus bacciformis* L.; *Agyneia bacciformis* (L.) Juss.; *Synostemon bacciformis* (L.) Webst.).

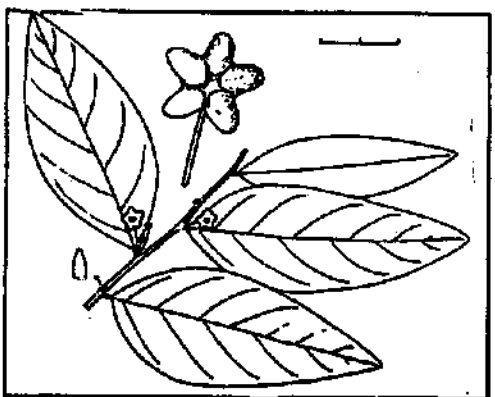

4774 - *Sauropus bacciformis* forma

Cỏ cao 50-60 cm, đáy thân cứng, to 6 mm; nhánh mảnh, 4-cạnh cao như cánh, không lông. Lá có phiến hẹp dài 2 cm, rộng 1,5-2 mm, dày, dai, denden mặt trên, xám trắng mặt dưới khi khô; lábe hình tim bất xứng, nhọn. Cong hoa 1 mm; hoa đực cao 0,6 mm, vàng xanh, không lông, tiểunhụy 3.

Cambốt.

- Leaves linear, 2 x 1,5 mm, coriaceous, glabrous; flowers yellow green, stamens 3 (*S. linearis* Pierre in Herbar, P).

4775 - *Sauropus assimilis* Thw.. Bôngót nhạt.

Tiểu mộc không lông; nhánh mảnh, có 2 cạnh dọc. Lá có phiến bầu dục thon, to 5-7 x 2,5-3 cm, đầu không mũi, rộng nhất ở dưới giữa, gân-phụ rất mảnh, 6-7 cặp, mỏng, lục xám; cuống 3-4 mm, mảnh, lábe tamgiác. Hoa chụm ở nách lá; cong mảnh, dài 6-10 mm; hoa đực rộng 2-6 mm; hoa cái có đài hình đĩa, rộng 5 mm, do 6 lá đài, noãn sào 3 vòi nhụy chẻ hai.

B.

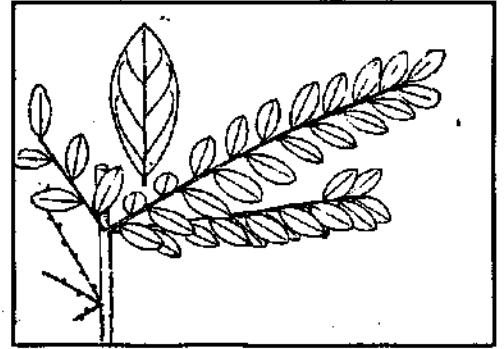
- Glabrous shrub; leaves lanceolate, thin; calyx forming spreading disc; styles 3, bifid.

4776 - *Sauropus bicolor* Craib. Bôngót hai-màu.

Bụi cao đến 60 cm; nhánh có cạnh, mang ở mỗi mắt 3 nhánh ngắn (dài 6-10 cm). Lá có phiến thon ngược, bầu dục, dài 1-2 cm, đầu có gai-mũi, mặt trên xanh đậm, mặt dưới xanh vàng hay nâu, có lông mịn, gân-phụ 4-5 cặp; cuống ngắn, lábe 2 mm. Pháthoa đục ở nách lá, cao 1-2 mm, có láhoa không rụng, hoa có 3 tiểuhụy; hoa cái ở chót nhánh, cóđộc, dài 3-4 mm. Nang to 6-7 x 4 mm.

Rừng Thông: TN.

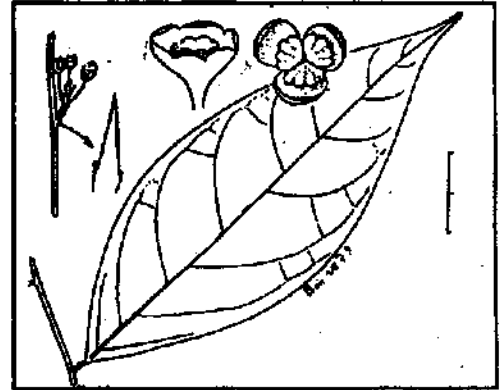
- Shrub 60 cm high; short branches by 3; leaves pubescent; stamens 3; capsules 6-7 x 4 mm.

4777 - *Sauropus bonii* Beille. Bôngót Bon.

Tiểumộc cao 1-3 m, thân to bằng ngón tay; nhánh dài, mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 12-14 x 5 cm, hơi bấtxứng, chót nhọn có đuôi, gân-phụ 6-8 cặp, không lông, xám lúc khô; cuống 4-6 mm. Pháthoa trên trục dài 8-10 mm, có láhoa thon, nhọn; cọng hoa 4-6 mm; ládài 5-6; láhoa 3-5, ngắn hơn dài; hoa đục có 3-5 tiểuhụy. Nang to, rộng 2 cm, cao 1,5 cm.

Lá khô có mùi hờlôbá (fenu-greek); rừng dày 200-500 m: Kiệnkhê.

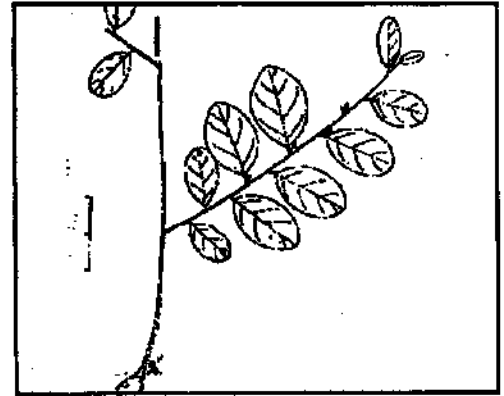
- Shrub 1-3 m high; capsules 2 cm wide.

4778 - *Sauropus brevipes* Muell.-Arg.. Bôngót chân ngắn.

Tiểumộc cao đến 1 m, thân không chia nhánh, có củ trong đất; thân non có cạnh; nhánh ngắn dài 8-10 cm. Lá có phiến bầu dục xoan, to 13-25 x 7-17 mm, đầu tà hay tròn, đáy tà, mỏng, lục tươi không lông, gân-phụ 3-4 cặp; cuống mảnh, dài 2 mm, lábe nhọn, mau rụng. Hoa ít ở nách lá; cọng 1,5-2,5 mm; hoa đục hình sao bẹp, vì ládài xếp vào.

Rừng Tre, rừng cời vào 300 m. Lúc khô có mùi hờlôbá.

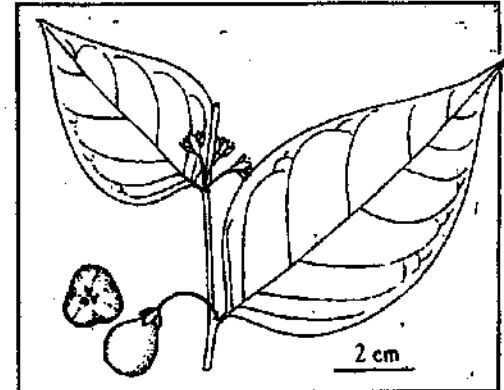
- Herb to 1m high; root tuberified; leaves thin, glabrous; flowers 1-2, axillary (*S. quadrangularis* Kurz).

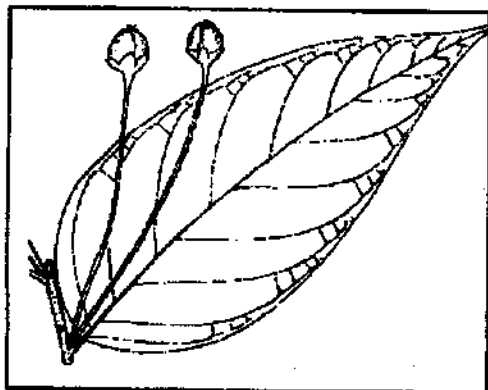
4779 - *Sauropus garrettii* Craib. Bôngót Garrett.

Tiểumộc cao 3 m, không lông; nhánh non dẹp dẹp. Lá có phiến xoan cao, to 6-10 x 3,5-5 cm, đầu có mũi dài, mỏng, xanh đậm mặt trên, gân-phụ 6-8 cặp; cuống 3 mm, lábe 3-4 mm. Chùm mang hoa đục và hoa cái; hoa đục có 6 ládài cao 5-8 mm; hoa cái to 5-8 mm. Nang hình xấp xỉ, cao đến 2 cm; cọng trái có thể dài 10 cm.

N.

- Shrub 3 m high; leaves thin, glabrous; fruits pear-shaped 2 cm long (*S. grandifolius* non P. & H., Beille; *S. macranthus* non P. & H., Beille).

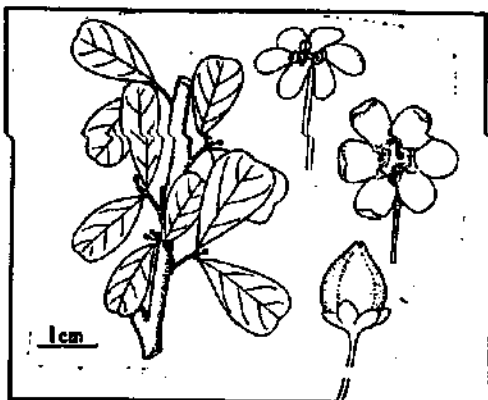

4780 - Sauropus grandifolius var. tonkinensis Beille.
 Tiểu mộc cao 10-15 m, thân to 25-35 cm. Lá song đính, có phiến to 6-14 x 4-5 cm, chót thon, dai, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 2-5 mm, lábe 3-4 mm. Hoa đơn phái, gắn thành chụm; hoa đực có 3 tiểu nhụy; hoa cái có 6 lá đài, đồng trường, noãn sào 3 buồng 1-noãn. Nang to 13 x 10 mm, trên cọng dài 10 cm.

Hà Sơn Bình, Hà Nam Ninh, 50-100 m (hình theo CGRVN).

- Tree 10-15 m high; capsules 13 x 10 mm, on 10 cm long pedicel.

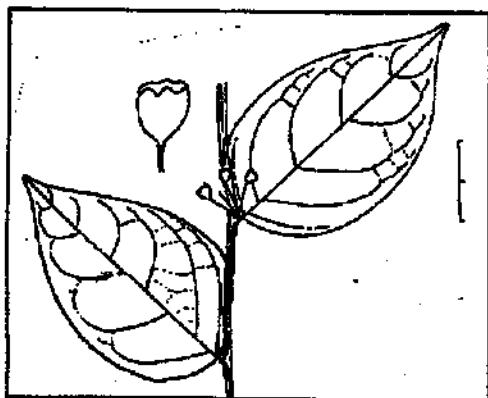

4781 - Sauropus heteroblastus Airy-Shaw.. Bông gót dị-nhánh.

Tiểu mộc cao 2-4 m; nhánh tròn, xám, mang hai hàng u ở hai bên, u mang nhánh ngắn mang 2 lá và tận cùng bằng phát hoa. Phiến hình tim ngược, dài 1-3 cm, không lông, gân-phụ 3-5 cặp; cuống 2-3 mm. Phát hoa mang 2 hoa đực và 1 hoa cái; hoa đực có cọng 5-10 mm; hoa cái có đài rộng 4-5 mm. Nang to 9 x 4-5 mm.

Cát Dự Suối: Biên Hòa, Trại, Báo Chánh; III-V, 3-5.

- Shrub to 3 m high; short branches bearing 2 leaves and inflorescence; capsules 9 x 4-5 mm.

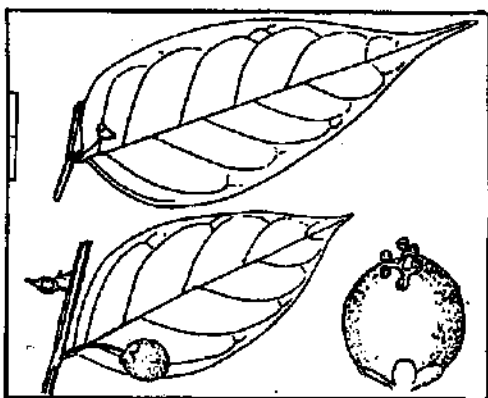

4782 - Sauropus hayatae Beille. Bông gót Hayata.

Tiểu mộc; nhánh xanh, không lông, có 3-4 cạnh bén. Lá có phiến xoan, to vào 7 x 4 cm, đầu tù nhọn, đáy tròn, gân-phụ 6 cặp, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu; cuống 2-2,5 mm, lábe 2,5 mm. Chụm ở nách lá; cọng vào 1-1,5 cm, mảnh như tóc; hoa đực hình chén, bìa dẹt, cao 2 mm, tiểu nhụy 3; hoa cái có đài chẻ 6, vòi nhụy 3, chẻ hai.

T : Bùn-mo; V.

- Shrub; branches 3-4-angular; leaves glabrous; stamens 3; styles 3 bifid.

4783 - Sauropus macranthus Hassk.. Bông gót hoa-to.

Tiểu mộc cao 1,5-4 m, không lông; nhánh có 2 song dọc. Lá có phiến thon, to, dài 7-11 cm, chót có mũi hay đuôi dài, mỏng, gân-phụ 5-8 cặp, xanh lợt mặt dưới; cuống 3 mm, lábe 4 mm. Chụm hoa đực và cái; hoa đực có đài hình đĩa, màu vàng với gân đỏ; hoa cái đỏ đỏ, vòi nhụy 3, chẻ hai. Trái trắng, tròn, to 1 cm, trên cọng như chỉ dài 13 mm.

Rừng dày 400-1.400 m: Công Tum, Phú Khánh; 11.

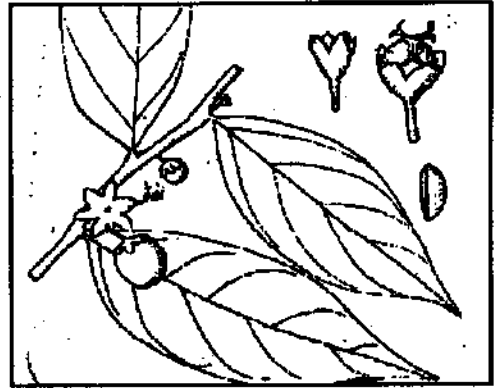
- Shrub 1,5-4 m, glabrous; limb thin 8-12 cm long; flowers yellow or reddish; fruit white on 13 mm long pedicel (*S. spectabilis* Miq.; *S. robinsonii* Merr., *S. grandifolius* P. & H.).

4784 - *Sauropus pierrei* (Beille) Croizat.. Bồngót Pierre.

Tiểumộc cao 2-4 m, không lông; nhánh-phụ songdinh, dẹp. Lá có phiến bầu dục thon, dày như da, nâu đen lúc khô, gân-phụ 4-5 cặp, mảnh; cuống 2-3 mm. Chùm hoa đực có cộng 2-3 mm, ládài 3 to, 3 nhỏ, tiểunhụy 3. Hoa cái cóđộc, ládài 6, gần như nhau, dính nhau ở đáy, vòi nhụy chẻ hai. Nang tròn trắng.

Rừng, 1-750 m: Biênhòa, Sôngbé.

- Shrub 2-4 m high, glabrous; leaves coriaceous; stamens 3; styles 3, bifid; capsules white (*Breyniopsis pierrei* Beille).

4785 - *Sauropus poilanei* Beille. Bồngót Poilane.

Tiểumộc không lông, cao 1,5 m; nhánh xám tro; nhánh ngắn dài 15-25 cm. có 4 cạnh. Phiến lá thường tròntròn, dài 12-15 mm, mỏng, gân-phụ khó thấy, dẹt ở mặt dưới; cuống 1 mm. Hoa đực từng cặp, cộng dài 4 mm, dài chài ra, rộng 3-4 mm, đỏ đậm, tiểunhụy 3; hoa cái ở ngọn nhánh, rộng 7 mm. Trái to 1 cm, quánh mỏng; hạt đen.

Rừng còi: Càná, Phanrang; IV.

- Shrub 1,5 m high, glabrous; leaves 1.2-1.5 cm long, glabrous; capsules 1 cm large; seeds black.

4786 - *Sauropus pubescens* Hook. f.

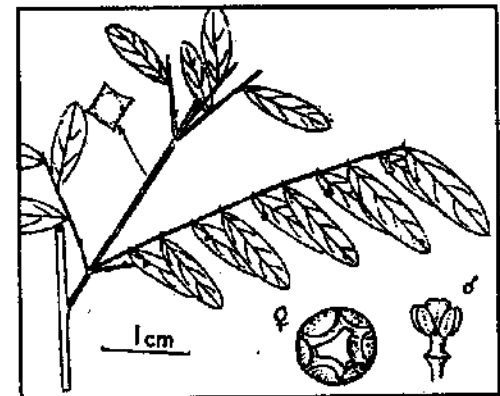
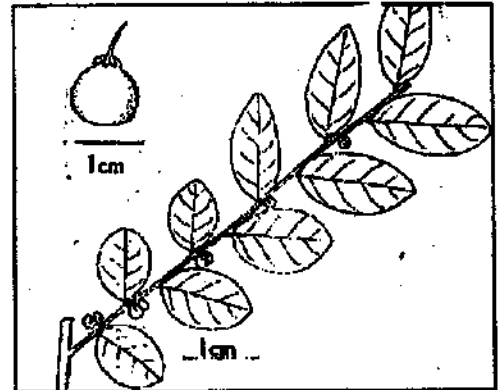
Tiểumộc có lông, cao 2 m, có nhiều nhánh. Lá có phiến mỏng, to 14 x 0,7-1 cm, xoan bầu dục hay trònđài, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài 1-2 mm. Pháthoa ở nách lá; hoa đực từng cặp, dài có 6 thùy; hoa cái cóđộc, cộng 2-3 mm, ládài bằng nhau; phía trên của noãnào rộng ra, cao hơn đáy các vòi nhụy, vòi nhụy chẻ 2, cong xuống ở chót. Ấnđộ, Campuchia, có lẽ có ở ta.

4787 - *Sauropus quadrangularis* (Willd.) Muell.-Arg. Bồngót vuông.

Bụi cao đến 60 cm, không lông, chia nhánh; nhánh có 4 cạnh nhọn, mang ở mỗi mắt 4 nhánh ngắn (dài 3-5 cm). Lá có phiến bầu dục trònđài, vào 12 x 4 mm, mặt dưới dẹt, gân-phụ 4-5 cặp; lábẹ như kim. Hoa cóđộc hay từng cặp 3; hoa đực có cộng 2-3 mm, rộng 2-3 mm. Nang to 8 mm, trên dài còn lại; quánh mỏng.

Rừng bán-thay-lá: T N; IV.

- Shrub 60 cm high; branches 4-gonal; capsules 8 mm large (*Phyllanthus quadrangularis* Willd.).

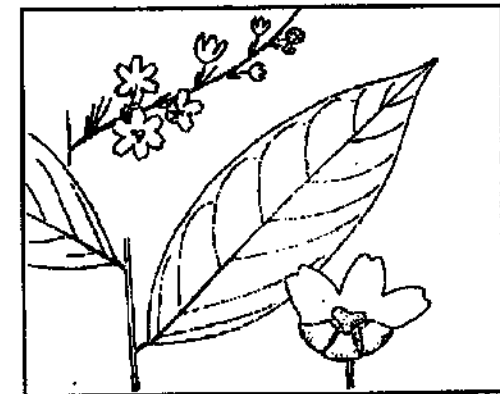
4788 - *Sauropus racemosus* Beille. Bồngót chùm.

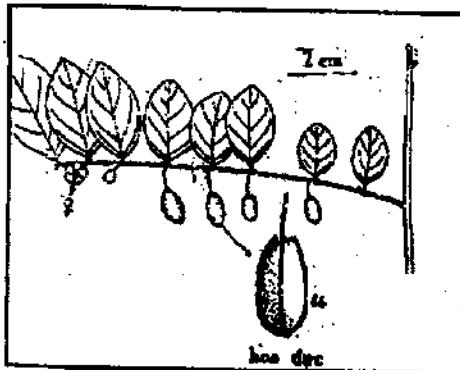
Tiểumộc cao 3-4 m; nhánh không lông, vỏ xám. Lá có phiến bầu dục trònđài, to 10 x 3,5 cm, đầu nhọn, đáy tà, không lông, gân-phụ 8 cặp, mặt trên nâu vàng. Nhánh phát hoa riêng ở thân già, dài đến 20 cm, thông. Hoa tươngđối to; cộng như chỉ dài 6-10 mm; láhoa 4-5 mm; ládài 6, chót lõm.

Rừng Tre, hay luôn luôn xanh: Bavi, Hàsonbình.

- Shrub 3-4 m; leaves lanceolate, glabrous; flowers on special pendent branche; sepals bilobate.

4789 - *Sauropus rostratus* Miq. (cf. Ng. v.Đương)

4790 - *Sauropus retroversus* Wight. Bồngót lặn.

Tiểu mộc cao 1-2 m, không lông; nhánh ngắn dài 15-20 cm, có 2 cạnh dọc. Lá có phiến xoan, bầu dục, dài 2-3 cm, mỏng, gân-phụ 4 cặp; cuống 2,5 mm, lábe 2,5 mm. Pháthoa ở nách lá; hoa đực to, dài đỏ, trắng lúc khô lặn ngược thành ống, dài 8-10 mm; hoa cái có dài chài, rộng 6-7 mm. Nang hình xấp.

Nhatrang: X.

- Shrub 1-2 m high; leaves thin glabrous, 2-3 cm long; male calyx red, retroverted; female calyx spreading.

4791 - *Sauropus spatulaefolius* Beille.

Tiểu mộc nhỏ, thân nằm rồi đứng. Lá mọc xen; phiến thon, không lông, bìa nguyên, gân-phụ 12-15. Pháthoa trên thân không lá; chùm; hoa có cọng dài; phiếnhoa 6, không lông; tiểunhụy 3, dính nhau ở bao phấn; hoa cái có 3 támbi, vòi ché 2. Nang.

B.

- Ascending shrub; leaves lanceolate, glabrous; racemes on old part of stem; stamens connate, 3.

4792 - *Sauropus stipitatus* Hook. f. Bồngót cọng.

Tiểu mộc cao 1 m; nhánh ngắn dài 30 cm. Lá có phiến xoan hay thon, mỏng, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân-phụ 7-8 cặp; lábe nhu râu. Hoa ở nách lá, có láhoa; hoa đực trên cọng 6-8 mm, tiểunhụy 3; hoa cái có noãn sào có cọng. Nang trên cọng dài, to vào 1 cm, trên dài nhỏ; hạt nâu, dài 4 mm.

Bàna; 7.

- Shrub 1 m tall; male flowers on 6-8 mm long peduncle; capsules on long peduncle; seeds brown.

4793 - *Sauropus villosus* (Blco) Merr. Bồngót lông.

Tiểu mộc cao 50 cm; nhánh tròn, có lông mịn, dày, vàng; nhánh ngắn dài đến 50 cm. Lá có phiến tròn dài, vào 7 x 2 cm, chót tù hay tròn, gân-phụ 8-9 cặp, bìa hơi uốn xuống, mặt dưới có lông tơ dày như nhung trắng; cuống 1-2 mm. Hoa ở nách lá, nhỏ, trắng. Trái tròn, to 8 mm, vàng, láng.

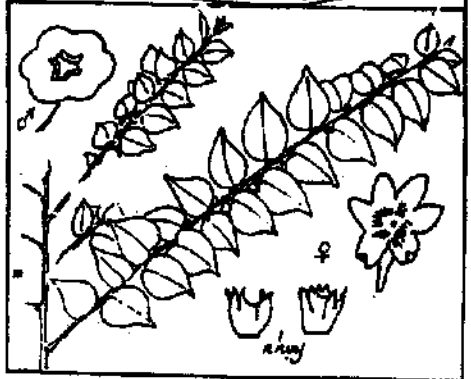
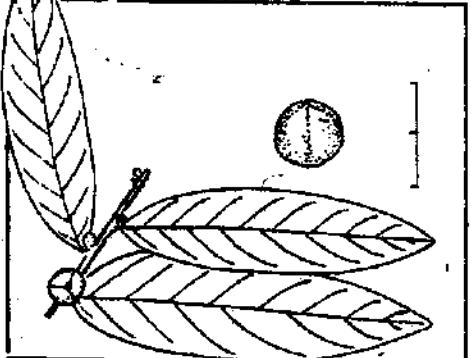
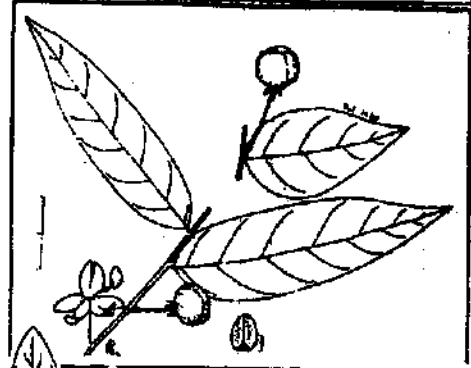
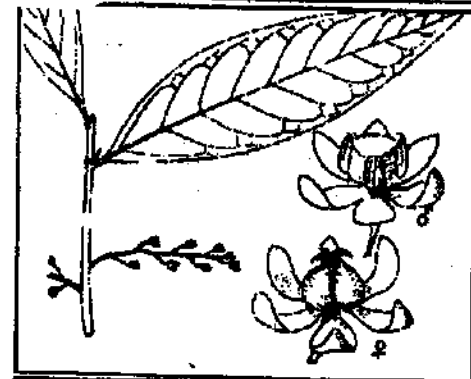
Tràng, rừng còi trên cát, gần biển.

- Shrub 50 cm high; yellow dense pubescence; leaves 7 x 2 cm; flowers white; fruits yellow, shining, 8 mm large (*Kirganella villosa* Blco).

4794 - *Sauropus maichauensis* Thin.

Bụi cao 0,5-1 m, thân đơn mang nhánh ở chót. Nhánh dài 20-40 cm, không lông. Lá mỏng, xoan có khi hình tim, to 2-5 x 1,5-3 cm, mặt dưới tái, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 1-2 mm, lábe nhọn, 2 mm. Hoa đực cõ đực ở nách lá, có cọng 1 cm. lấđài 6, to 4 mm, tiểunhụy 3, đáy dính nhau. Hoa cái có cọng 3 mm, lấđài 6; noãn sào 3 vòi nhụy 6 núm.

Maichâu: Hàsonbinh; IV (hình theo Thin).

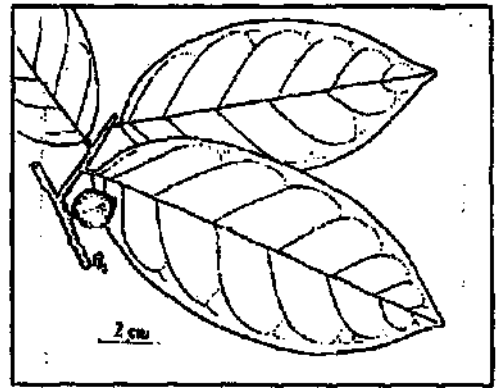

4795 - *Drypetes assamica* (Hook. f.) Pax & Hoffm.
Sangtrắng Assam.

Đại mộc cao 5-6 m. Lá có phiến bầu dục to 11-20 x 4,5-6 cm, bìa nguyên, dai, không lông, gân-phụ 7-9 cặp; cuống 5-7 mm. *Biệt chu*; chụm, hoa đực có 4 lá đài, 9-10 tiểu nhụy, không nhụy cái lép. Hoa cái *có đực*, noãn sào 2 noãn. Trái xoan, cao 17 mm, có lông mịn vàng; hạt 2.

Rừng dày: núi Dinh.

- Treelet 5-6 m high; leaves 11-20 cm long, coriaceous; dioecious; stamens 9-10; fruits 17 mm long, 2-seeded (*Cyclostemon assamica* Hook. f.).

4795b - *Drypetes cambodica* Gagn. (Geoffroy 317, KPC)

Đại mộc cao 7-8 m; nhánh thông, không lông. Lá tròn dài thon, to 5-10 x 2,5-4 cm, cứng, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 4-6 mm, lá bé tam giác, cao 1 mm. *Phát hoa*; tiểu nhụy 9; vòi-nhụy 2. Trái *không lông*, xoan, hơi dẹp, to 10 x 8 mm; hạt 2. Cambodge: Pursat

4796 - *Drypetes harmandii* Pierre ex Gagn.

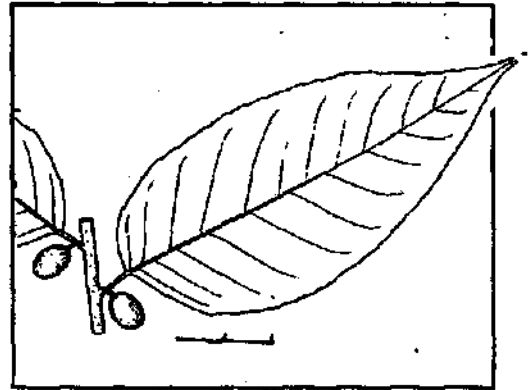
Đại mộc cao 5-8 m; nhánh to, có lông mịn. Lá có phiến tròn dài-xoan, to 20-34 x 5-10 cm, dày tà, chót có đuôi, không lông, bìa có răng, gân-phụ 15 cặp; cuống 10-15 mm, lá bé 2-3 mm. Trái tròn, to 43 mm; nhân 2. Lào: Attopeu (Harmand 1110)

4797 - *Drypetes hoensis* Gagn. Sangtrắng Biên Hòa.

Đại mộc cao 12 m. Lá có phiến bầu dục thon, *dạng lá Sao*, to vào 9 x 4 cm, dày tà hay tròn, hơi bất xứng, gân-phụ 10-12 cặp, xám nâu hai mặt; cuống 7-8 mm, phẳng ở mặt trên. *Biệt chu*. Chụm; hoa có 4 lá đài cao 2 mm; 12-15 tiểu nhụy, không nhụy cái lép. Hoa cái có noãn sào cộng ngắn, noãn 1. Trái xoan cao 1 cm; hạt 1.

Rừng hồ vùng núi: Hà Sơn Bình, Tây Ninh, Ch�úachan, núi Dinh; 4.

- Tree 12 m high; leaves glabrous, coriaceous; dioecious; stamens 12-15; fruits 1 cm long, 1-seeded.

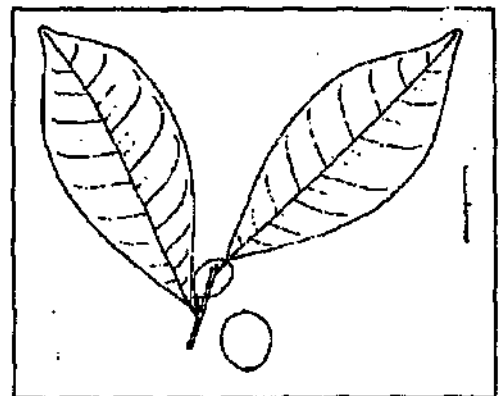

4798 - *Drypetes obtusa* Merr. & Chun. Sangtrắng tà.

Đại mộc; nhánh mảnh, vỏ xám, không lông. Lá có phiến xoan *tho ngược*, to 7-10 x 3,5 cm, đầu tà, dày chót búp, gân-phụ mảnh, 9-11 cặp, không lông, nâu xám lúc khô; cuống dài 7-8 mm. Cộng ngắn, mang trái tròn tròn, cao 15 mm.

Tiên Yên.

- Tree glabrous; leaves lanceolate; fruits ovoid, 15 mm long.

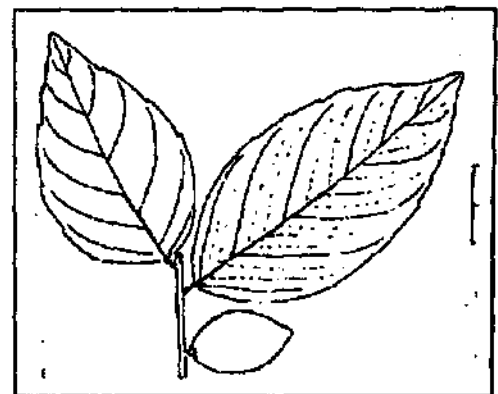

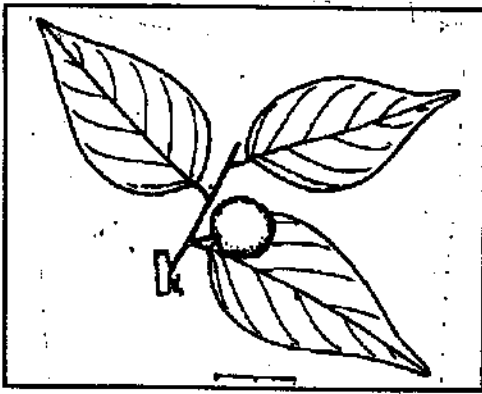
4799 - *Drypetes perreticulata* Gagn. Sangtrắng mạng.

Đại mộc nhỏ, cao 8-12 m, thân to vào 30 cm; nhánh có lông hoe sát như bụi, sau đó xám như tro. Lá có phiến xoan bầu dục rộng, to 6,5-9 x 3,5-4,5 cm, bìa có răng nằm, to *thưa*, dai, cứng, không lông, nâu sậm hay nâu, gân-phụ làm thành *mạng gân như đều*; cuống dài 4-7 mm, đen. Trái xoan, cao 2,5 cm, không lông, *đỏ*; noãn 1; đỉnh phôi trâm cỏ; hạt 1, dài 1 cm.

Cà Ná.

- Tree 8-12 m high; branches rufous puberulent; leaves coriaceous, dentate; fruits red, 2.5 cm long, 1-seeded.

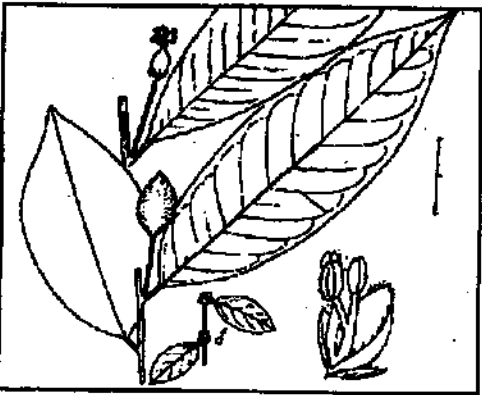

4800 - *Drypetes poilanei* Gagn. Sangtráng Poilane.

Tiểu mộc cao 5 m; vỏ trắng. Lá có phiến xoan thon, to 5,5-7 x 2,5-3,5 cm, đầu thon nhọn, đáy tròn, dài, dày, không lông, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 4-5 mm, lábe 1 mm. Hoa.. Trái có cọng, hình cầu, to 15-18 mm, như có phần vàng phủ, cho thấy vết 4 lấđài, 2 nuốm; hạt 2.

Rừng bán-thay-lá: Hòn-tre, Nhatrang.

- Treelet 5 m high; leaves coriaceous, glabrous; fruit 15-18 mm large, yellow powdered, 2-seeded.

4801 - *Drypetes roxburghii* (Wall.) Hurusawa.. Sangtráng Roxburg. Đại mộc đến 15 m; nhánh có lông thưa. Lá thon, dài 6-14 cm, mỏng, không lông, mặt trên, mặt dưới có ít lông, bìa có răng nằm, nhỏ; cuống 6 mm, có lông ngắn. Hoa đực chụm ở nách lá, lấđài 5, có lông mặt ngoài, tiểunhụy 3-4, chỉ dính nhau ở đáy. Hoa cái có cọng, lấđài 5, noãn sào có lông, vòi nhụy 3, dẹp, xòe ra. Quả nhằncứng bầu đực, có lông, to 2 x 1 cm; hạt 1, dài 1 cm. Lá trị cảm, sốt, têthấp.

- Tree 15 m high; leaves subcoriaceous; stamens 3-4, filaments partially connate; styles 3, bifid; drupe 2 x 1.4 cm, 1-seeded (*Putranjiva roxburghii* Wall.).

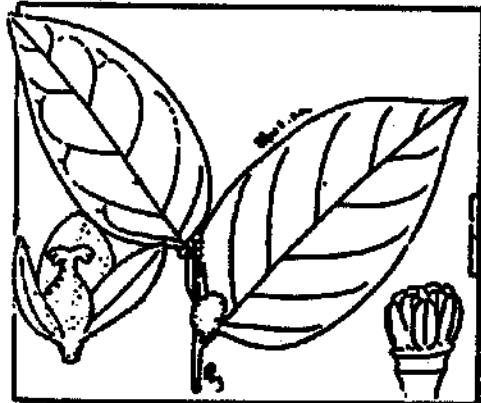
4802. *Drypetes salicifolia* Gagn.

Lá thon hẹp, to 7-9 x 1,2-1,8 cm. Biệtchủ; hoa đực có lấđài 4, tiểunhụy 12; hoa cái cồđộc, lấđài 4, noãn sào đầy lông, nuốm 2; tiểunhụy 12. Trái hình cầu, to 11 mm, đầy lông. Lào: Vậntượng.

4803. *Drypetes subsessilis* Gagn

Nhánh dẹp rồi hình trụ. Lá có phiến to 7-9 x 3,4-5 cm, xoan, chót nhọn. Lấđài 4; tiểunhụy 9; noãn sào gần như không lông. Nang hình cầu, to 15-17 mm, không cọng.

Lào (Thorel s.n.), KPC.

4804 - *Drypetes thorelli* Gagn. Sangtráng Thorel.

Đại mộc cao 12 m; nhánh mảnh, chử chỉ. Lá có phiến bầu đực, vào 7 x 3,5-4 cm, dày, cứng, dạng lá Sao, đáy hơi bất xứng, mặt trên nâu lằng, mặt dưới nâu lằu, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 5-7 mm, có lông mịn. Biệtchủ; hoa đực nhằm 5, tiểunhụy 16-18, không nhụy cái lép. Hoa cái cồđộc, cọng dài 2 mm, lấđài 4, noãn sào có lông, vòi nhụy 2 chẻ hai. Quả nhằncứng xoan, có phần phủ, vàng nâu, to đến 2,5 cm. Tâyninh, Đờngnại.

- Tree 12 m high; leaves coriaceous, glabrous; stamens 16-18; drupes 2.5 cm long.

4805 - *Aporusa aberrans* Gagn.

Hoa có nhụy cái lép. Hoa có lông; tiểunhụy 3. Noãn sào, trái có lông. Lào, (Thorel s.n.).

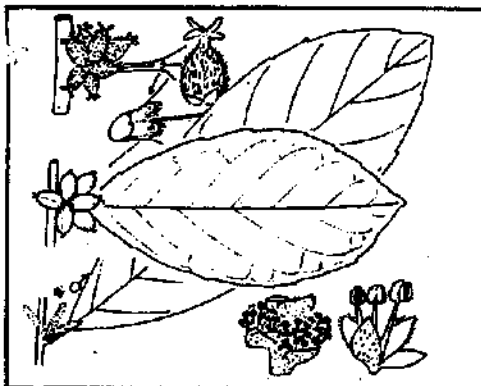
4806 - *Aporusa aporusifolia* Li.

4807 - *Aporusa dioica* (Roxb.) Muell.-Arg. Tainghẻ biệtchủ.

Tiểu mộc. Lá có phiến bầu đực, to 7-10 x 3-4 cm, đầu tằ, đáy nhọn, bìa có răng thưa ở 1/2 trên, gân-phụ 5-7 cặp, mặt trên óliu vàng, mặt dưới nâu; cuống dài 1 cm, có lông. Biệtchủ. Giẻ đực dài 1,5-2 cm; tiểunhụy 3, không noãn sào lép. Hoa cái thành chừm ngắn như chừm, noãn sào có lông, vòi nhụy 2. Nang xoan cao, to 13 x 8 mm; hạt 1-2.

Hằnninh.

- Leaves elliptic oblanceolate; dioecious; male spike 2 cm long; fruits 13 x 8 mm (*Alnus dioicus* Roxb.; *Ap. microcalyx* Hassk., *Ap. chinensis* (Champ.) Merr.).

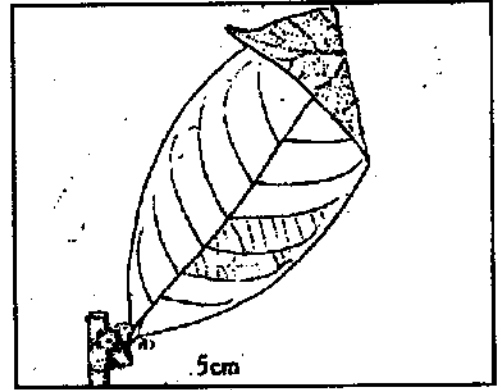

4808 - *Aporusa ficifolia* H. Baillon. Tainghé.

Tiểu mộc hay đại mộc 8m; nhánh non có lông như nhung vàng hoe. Lá có phiến bầu dục, dày, mặt dưới có lông mịn dày nhất là ở gân, gân-phụ 8-10, bìa nguyên; cuống tròn với hai tuyến nhỏ, lábe 5 mm, mau rụng. Gié đực 2-4 cm; lá đài 3-4, có lông cứng; tiểu nhụy 2-3. Hoa cái gắn thành chụm. Nang cao 15 mm, có lông dày như nhung hoe; hạt 4.

Rừng còi, rừng thưa đến 800 m: Đatanla, Thủ Đức, Tây Ninh, Bã Rịa.

- Treelet to 8 m high; branches, leaves yellow rufous velvety below; capsules 15 mm; seeds 4.

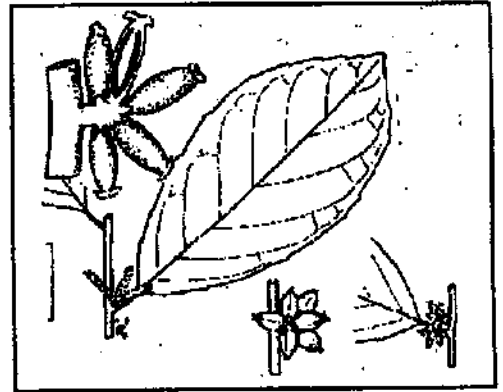

4809 - *Aporusa microstachya* (Tul.) Muell.-Arg. Tainghé dưới-to.

Tiểu mộc cao 5-6 m, thân to 20 cm; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục, to 12 x 5,5 cm, tù ở hai đầu, bìa có răng thưa nằm, gân-phụ lồi, 8-9 cặp, mặt trên nâu vàng, láng, mặt dưới nâu; cuống dài hơn 1 cm. Gié đực 2-3, dài 2-3 cm; hoa trắng, nhỏ. Hoa cái chụm; vòi nhụy 2. Nang xoan, cao 1 cm.

Bàolộc.

- Treelet 5-6 m high; branches glabrous; leaves elliptic oblanceolate; male spikes 2-3, 2-3 cm long (*Scepa microstachya* Tul.).

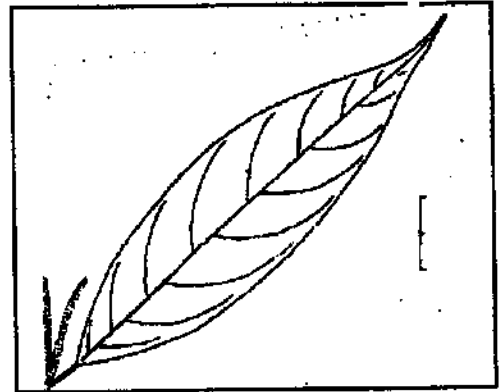

4810 - *Aporusa oblonga* Muell.-Arg.. Tainghé tròn dãi.

Tiểu mộc cao 6-8 m; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến thon, to vào 14 x 3,5 cm, đầu thon nhọn, đáy tròn hay tù, gân-phụ 8 cặp, mỏng; cuống dài 1 cm, phù ở hai đầu. Gié đực 1-2, dài 2,5 cm, vàng; hoa đực nhỏ, lá đài 4, tiểu nhụy 2-3. Gié cái dài 6-12 mm, hoa không cọng, noãn sào đầy lông tơ. Nang bầu dục, dài 8-12 mm.

Bách Hải, Chợ Bò.

- Treelet 6-8 m high; branches glabrous; leaves lanceolate; flowers yellow; stamens 2-3; capsules 8-12 mm long.

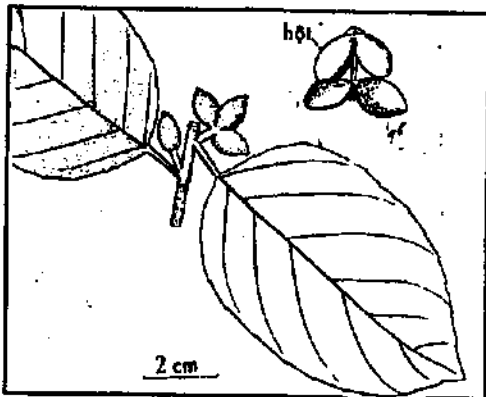
4811 - *Aporusa planchoniana* H. Baill. ex Muell. Tainghé Planchon.

Tiểu mộc cao 2-4 m, nhiều nhánh, vỏ xám, không lông. Lá có phiến thon, đến 7-11 x 2,5-3 cm, đầu thon nhọn, đáy tù, không lông, bìa nguyên, gân-phụ khó nhận 8-10 cặp; cuống 5 mm, có 2 tuyến ở đầu, lábe rộng, mau rụng. Gié ngắn, có lông; hoa đực có 4 lá đài rộng hơn cao, 2 tiểu nhụy. Nang hình thoi rộng, cao 6-10 mm chót có 2 vòi nhụy còn lại, có lông; hạt 1, có tử-y đỏ, ngọt, ăn được.

Rừng dày: Ninh Hòa, Biên Hòa; 4.

- Shrub 2-4 m high, glabrous; petiole with 2 glands; spikes yellow, hairy; capsules 1 cm long; seed 1 with red aril.

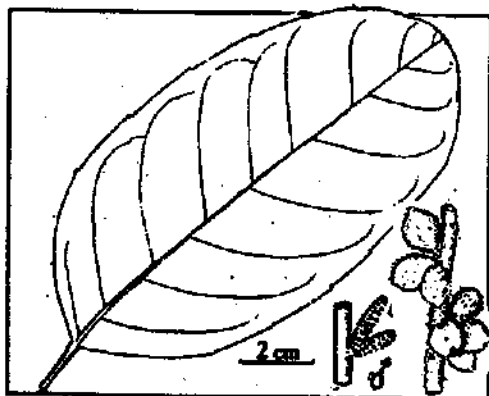

4812 - *Aporosa serrata* Gagn.. Tainghé răng.

Tiểumộc cao 2-5 m có nhiều nhánh. Lá có phiến xoan bầu dục, to 7-9 x 4,5-6 cm, có lông dày hoe hai mặt, bìa có răng thấp thưa, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1 cm, có 2 tuyến, lábe thon dài 1 cm, mau rụng. Gié; hoa đực có 4 ládài, 2 tiểunhụy; hoa cái có 3 ládài. Nang xoan, có lông, cao 10-14 mm; hột 1 mỗi mảnh.

Rừng thưa vào 1.000 m: Lâmđồng.

- Treelet 2-5 m; leaves rufous tomentose; spike; stamens 2; capsules 3 seeded.

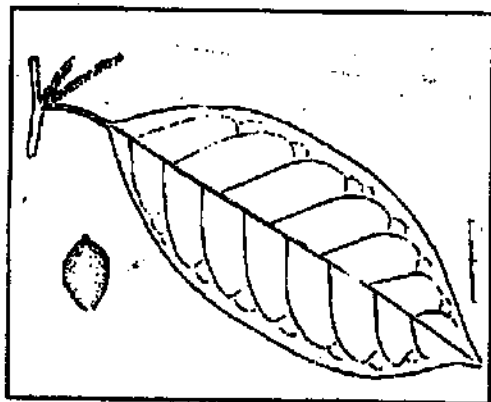

4813 - *Aporosa sphaerosperma* Gagn.. Tainghé hột-tròn.

Tiểumộc cao 1-3 m; nhánh non có lông dày như nhung. Lá bầu dục, to 14 x 7,5 cm, có lông như nhung ở mặt dưới, bìa có răng rất thưa, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 15 mm, có 2 tuyến ở đầu. Gié 1-2 ở nách lá, cao vào 1 cm; ládài 3-4; tiểunhụy 2. Nang tròntròn, cao đến 1 cm, có lông; hột 1.

Rừng thưa trunguyên, từ Bavi vào đến vùng Đàlạt.

- Treelet 3 m high; branches, leaves beneath velvety; spikes; stamens 2; capsules 1-seeded.

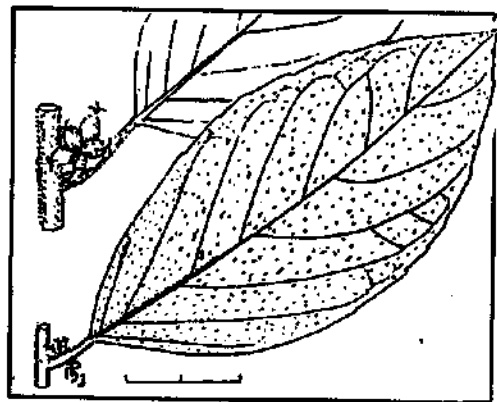

4814 - *Aporosa tetrapleura* Hance. San.

Đạimộc nhỏ; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục, to vào 11 x 5 cm, bìa nguyên, uốn xuống, mặt trên không lông, hơi vàng, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 16-18 mm, có 2 tuyến nhỏ ở chót. Gié đực; ládài 3, tiểunhụy 2. Chụm cái. Nang xoan, đỏ, không lông; hột 2.

Rừng: Quảngtrị, Tâyninh, Bàrja, Cônson; 11.

- Small tree; branches glabrous; stamens 2; capsules glabrous, 2-seeded.

4815 - *Aporosa villosa* (Lindl.) H. Baill.. Tainghé lông.

Tiểumộc cao 6-10 m; nhánh non như nhung nâu hay denden. Lá có phiến xoan thon, to 12 x 5,5 cm, tà hai đầu, dày, mặt trên có lông thưa, nhiều ở gân, mặt dưới như nhung nâu, gân-phụ 7-8 cặp, bìa có răng thưa; cuống 1-1,5 cm, như nhung. Gié đực dài 1-2,5 cm; hoa có 3-6 ládài, 2-5 tiểunhụy. Gié cái ngắn như chụm, có lông nâu đỏ, cao 1 cm; hoa c lông nâu đỏ, noãn sào có lông dày. Nang.

Rừng luôn luôn xanh và bán-thay-lá đến 1.400 m.

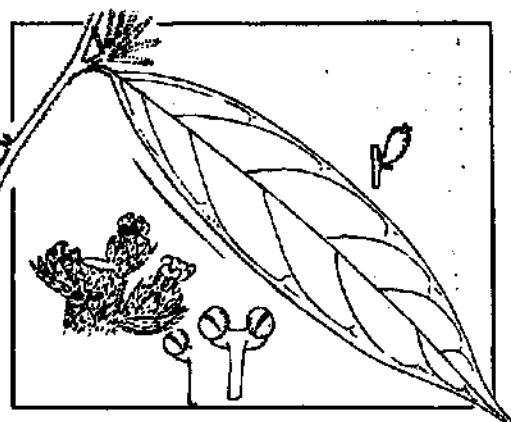
- Tree 6-10 m high; branches, leaves beneath brown velvety; stamens 2-5; capsules (*Scepa villosa* Lindl.).

4816 - *Aporusa wallichii* Hook. f. & Thoms.. Tainghé Wallich.

Đại mộc cao đến 9 m; nhánh mau không lông. Lá có phiến tròn dài thon, to 12-13 x 3,7 cm, chót thon có đuôi, đáy nhọn, mỏng, không lông, lúc khô lục vàng, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 2 cm. Gié đực 2-3, dài 5-30 mm; hoa có 2-3 tiểu nhụy. Gié cái 3 mm; lá đài 3, noãn sào không lông. Nang xoan, cao 12 mm.

Rừng luôn luôn xanh hay bán-thay-lá, vào 800-1.300 m: Đôngnai, Cônson.

- Tree 9 m high; leaves glabrous; stamens 2-3; capsules 12 mm long.

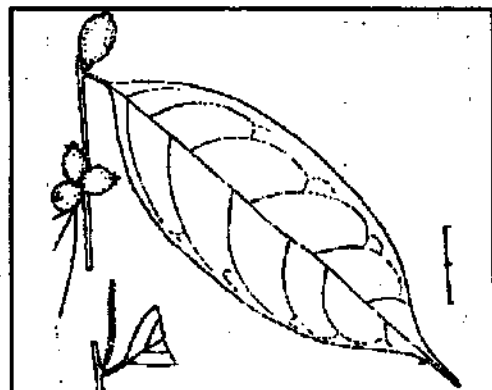

4817 - *Aporusa yunnanensis* (Pax & Hoffm.) Metc.. Tainghé Vannam.

Tiểu mộc cao đến 8 m; nhánh non mảnh, không lông; vỏ xám nâu ở nhánh già. Lá có phiến bầu dục, to đến 15-18 cm, đầu có đuôi 2 cm, không lông, gân-phụ 7-8 cặp, màu lục xám lúc khô; cuống dài 1,5 cm. Hoa cái thành chụm. Trái là nang to 15 x 10 mm, chót có 3 vòi nhụy còn lại; hạt 1-2.

Rừng trên đá vôi, 600-1.300 m: Muồngthon, Hoà bình.

- Treelet to 8 m high, glabrous; leaves elliptic caudate; male spike 2.5 cm long; capsules 15 mm high, 1-2-seeded (*A. wallichii* var. *yunnanensis* Pax & Hoffm.).

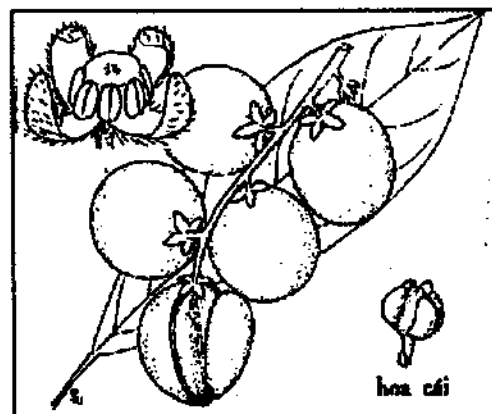

4818 - *Baccaurea ramiflora* Lour.. Dầu (Giầu) ta; Rambai.

Đại mộc cao 10-15 m. Lá thon ngược, to 10-20 x 3-9 cm, đầu nhọn, có mũi, đáy nhọn, dày, không lông, gân-phụ 6-8 cặp; cuống 1,5-2 cm. Chùm thông rất dài từ nhánh già; lá đài 4-5, có lông; hoa đực có 6-10 tiểu nhụy quanh nhụy cái lép; hoa cái có noãn sào có lông. Quả giống trái Bònbon, to đến 3 cm; quả bì dày, dòn; múi bở và không dính vào trục, có ngăn, mỗi ngăn có một múi lép. $n = 13$.

Tr và rừng luôn luôn xanh đến 1300 m: T đến Phú quốc; 3-8.

- Tree 10-15 m high; berries yellow 3-seeded; also often cultivated (*B. sapida* Muell.-Arg).

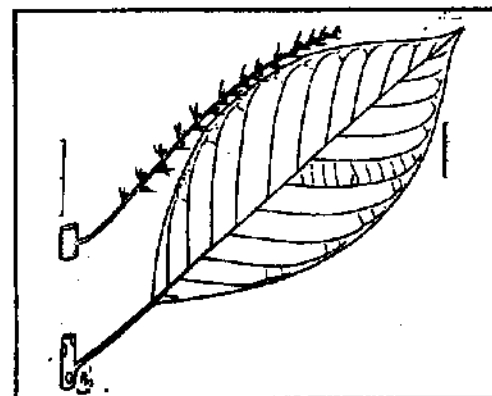

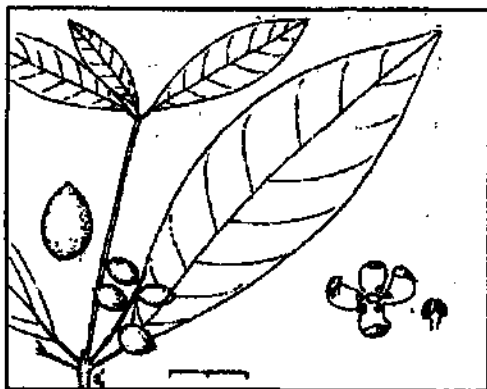
4819 - *Baccaurea harmandii* Gagn.. Dầu Harmand.

Đại mộc nhỏ, cao 6-8 m; nhánh có lông nhung vàng dày. Lá có phiến bầu dục thon, to đến 27 x 11 cm, gân-phụ xéo, 8-10 cặp; cuống dài 4-6 cm, có lông nhung sét, lá bé tam giác nhọn, cao 6 mm. Chùm đực nhóm ở nách lá đã rụng, dài đến 15 cm; lá hao hẹp dài, có lông hung; cọng dính trọn vào lá hoa mang 3 hoa nhỏ; lá đài 4, tiểu nhụy 8, quanh một nhụy cái lép.

Tây nguyên; III.

- Tree 6-8 m high; branches yellow velvety; leaves to 27 cm long; male spike 15 cm long; peduncles connate to bracts; stamens 8.

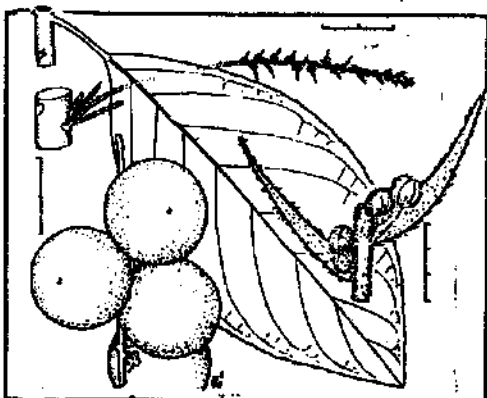

4820 - *Baccaurea oxycarpa* Gagn.. Gatnai, Dầu trái non. *Đại mộc cao 6-10 m*; nhánh không lông. Lá có phiến thon, dài đến 12 cm, gân-phụ 7-8 cặp, không lông; cuống dài 1 cm, lábe 5 mm, mau rụng. Chùm ở nách lá; hoa vô cánh; lá đài 4, tiểu nhụy 3-7, quanh nhụy cái lép, bẹp. Pháthoả cái dài đến 16 cm ở trái; hoa có noãn sào có 3 nuốm không vòi nhụy. *Phi quả xoan*, cao 10-13 mm, 2-4 buồng; hạt treo, đỏ.

Rừng luôn luôn xanh: Bình trị thiên, Trảngbom.

- Tree 6-10 m high, glabrous; stamens 3-7; berries ovoid, 12 mm long, seeds 4, red (*Gamaia annamica* Gagn.).

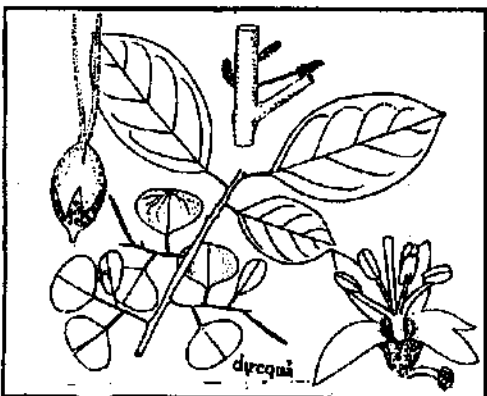

4821 - *Baccaurea silvestris* Lour.. Dầu tiên.

Đại mộc nhỏ, cao 6-7 m, nhánh bài ngang, theo lá hình thận. Phiến to, xoan bầu dục, to 20 x 9-13 cm, đầu tù, mặt dưới có lông thưa, gân-phụ vào 7-8 cặp, bia có răng thưa; cuống 3-6 cm. Pháthoả ở nhánh đã rụng lá; chùm đực dài đến 10-15 cm, có lông vàng; lá hoa nhọn, đến 6-8 mm; lá đài 4, tiểu nhụy 8-10. Chùm mang trái dài 20 cm; phi quả tròn, to 2,5-3 cm, đỏ; cọng 1 cm; hạt 2-4, ăn được.

Rừng luôn luôn xanh: Bình trị thiên, Bà nà.

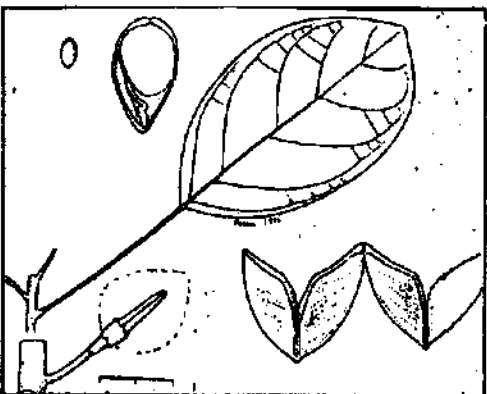
- Tree 6-7 m high; leaves to 20 cm long, pubescent below; stamens 8-10; berries red to 3 cm large, 2-4-seeded (*B. annamensis* Gagn.).

4822 - *Hymenocardia punctata* Wall. ex Lindl. Mạ tâm. *Tiểu mộc cao 1-3 m*; nhánh non có lông vàng. Lá có phiến bầu dục, to 5-6 x 3-3,5 cm, không lông mặt trên, có lông hình khiên mặt dưới, gân-phụ 4 cặp; cuống 8-15 mm, có lông vàng, lábe hình kim, cao 2-3,5 mm. Hoa đực gắn thành gié; tiểu nhụy 4-5 dính thành hình dài có nhụy cái lép. Hoa cái thành chùm, lá đài có lông hình khiên, không cánh hoa; noãn sào không lông, có 2 vòi nhụy dài. *Đực quả có 2 cánh*; hạt 2.

Đất ẩm, dựa nước: Chúachan, Bécát, Chầu đóc, Đồng tháp; III, 3.

- Shrub; leaves with pelted hairs beneath; samara 2-seeded (*H. wallichii* Tulasne).

4823 - *Ashtonia* aff. *excelsa* Airy-Shaw.

Đại mộc cao đến 20 m, thân to đến 30 cm; nhánh không lông, to 2-3 mm; vỏ đen. Lá có phiến bầu dục to vào 7 x 4 cm, chót tù tròn, đáy tù, mặt trên óliu láng láng, gân-phụ 6-7 cặp, mảnh, mỏng, dòn; cuống dài 4-6 cm. Nang 3 mảnh dày 1-1,5 mm, cứng, khi nở vắn, cao 2,5 cm; đầi trừ còn lại cao 2,2 cm; hạt gắn gần đáy, không lông, nâu lợt, to 8 x 4,5 mm, hình bông vụ, có phôi nhũ.

Rừng vào 800 m: Nhatrang, giữa sông Tân và Do-út (Poilane 3815).

- Tree to 20 m high, 30 cm diameter; petioles 4-6 cm long; capsules 3-valved; seeds with albumen.

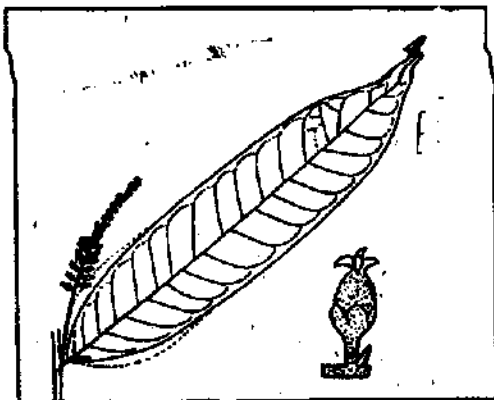
4824 - *Antidesma annamense* Gagn.. Chòimòi

Trungbò.

Tiểumộc trườn khá to; nhánh không lông, nâu đỏ. Lá có phiến tròn dài, to đến 30 x 7 cm, đầu có đuôi, đáy tù, hai bìa gần như song hành, gân-phụ 14-19 cặp, gần cách bìa 2-3 mm, không lông, mặt trên xám nâu, mặt dưới nâu đỏ, láng; cuống 6-8 mm. Chùm ở nách lá, chùm cái dài 5-7 cm; cọng hoa 1 mm; lá đài 4, có lông; đĩa mật; noãn sào 2 mm, có lông, núm 4.

Nghêan.

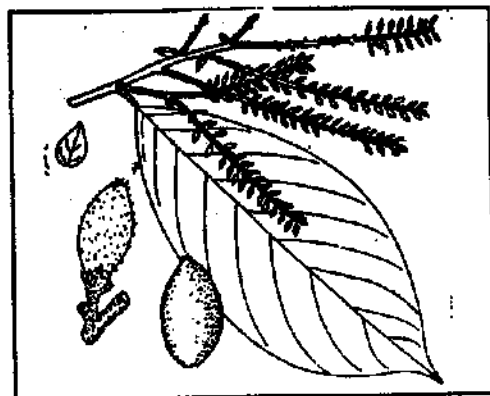
- Scandent; branches glabrous; leaves oblong caudate; racemes 5-7 cm; ovary pubescent.

4825 - *Antidesma fordii* Hemsl.. Chòimòi Ford.

Tiểumộc; cuống, phát hoa dày lông vàng nâu. Lá có phiến bầu dục dài 12-17 cm, láng, nâu đỏ lúc khô, gân-phụ 8-9 cặp, mặt dưới như nhung nâu vàng; cuống tròn, dài 1,5-2 cm, lá bé 1 cm. Gié ở ngọn, chia nhánh; lá đài có lông vàng; hoãn sào có lông, cao 5 mm, vòi nhụy 5-8, ngắn. Trái bầu dục, có lông.

Hasonbinh.

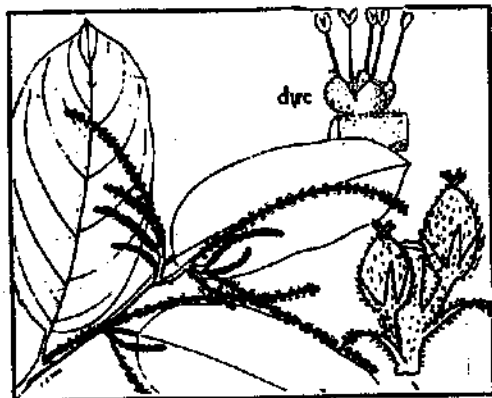
- Shrub; yellow brown dense pubescence; panicles terminal; ovary with 5-8 styles.

4826 - *Antidesma ghaesembilla* Gaertn.. Chòimòi, Chuamòi.

Tiểumộc hay đạimộc đến 20 m; nhánh chũ chi, không lông. Lá có phiến bầu dục, to đến 10 x 4 cm, chót có mũi ngắn, đáy tù tròn, có khi hình tim, mặt dưới như nhung sẫm, gân-phụ 6 cặp; cuống 8 mm, lá bé nhọn, 4 mm. Gié đơn hay chia nhánh; hoa đực có 4-5 tiểunhụy, bao phấn hình chữ U, nhụy cái lép; hoa cái có noãn sào có lông. Quả tròn to 4,5 mm, chua (dùng để xố). $2n = 26$.

Ven rừng, rừng thưa, rừng dày đến 1.000 m: BTN.

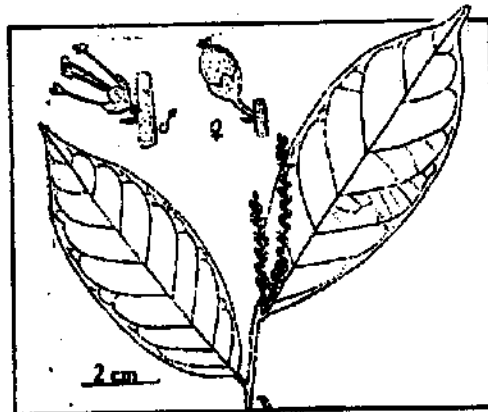
- Shrub or 20 m high tree; leaves tomentose below; stamens 4-5; berries 4.5 mm large.

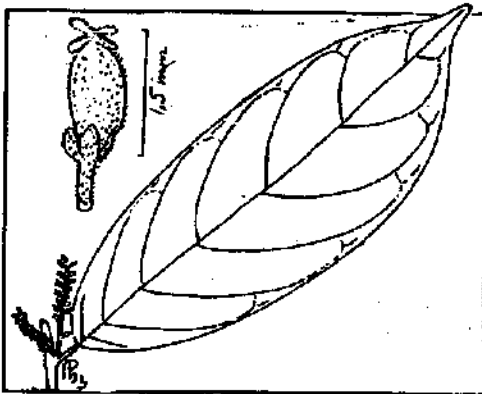
4827 - *Antidesma hainanensis* Merr.. Chòimòi Hainàm.

Tiểumộc cao đến 4 m; nhánh có lông mịn dày rời láng, trắng. Lá có phiến bầu dục, dài 7-9 cm, lúc khô trắng trắng, mặt dưới có lông, gân-phụ 8 cặp; cuống 4 mm, lá bé 5 mm. Gié thường có đực dài 3-6 cm; hoa có cọng, lá đài 4; nhụy cái lép có lông. Quả tròn hay xoan, to 5-6 mm, ăn được.

Rừng thưa, trắng, đồi: từ B đến Quảngtri, Bạchmã.

- Shrub to 4 m high; branches, petiole pubescent; stamens 4, pistillod pubescent; berries 5-6 mm wide.

4828 - *Antidesma tonkinensis* Gagn.. Chòimòi Bắc bộ.
Tiểu mộc cao 2 m; nhánh non mảnh, có lông mịn, màu không lông. Lá có phiến tròn dài, to 8-11 x 2-3 cm, đầu có đuôi, đáy tù tròn, cứng, không lông trừ ở gân giữa mặt dưới, gân-phụ 7-10 cặp; cuống 4-5 mm, lábe 3 mm, màu rụng. Gié ngắn, 1-2 ở nách lá; hoa cái cao 1,5 mm, lá đài 4, có lông mịn mặt ngoài, núm 4.

Rừng thưa: Hà Nội, Bavi; IV.

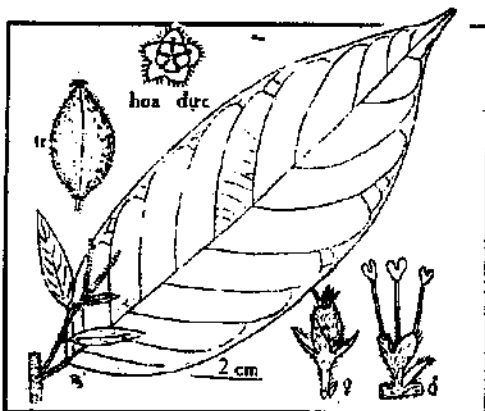
- Shrub 2 m high; branches puberulent; leaves pubescent on midrib beneath; racemes short; ovary pubescent, styles 4.

4829 - *Antidesma velutinum* Tul.. Chòimòi lông vàng.
Tiểu mộc hay đại mộc 10 m; nhánh dày lông vàng. Lá có phiến bầu dục, to 13-17 x 6,5-8 cm, gân-phụ 6 cặp, mặt trên xám đen, mặt dưới nâu; cuống dài 1,5 cm, có lông vàng, lábe xoan. Pháthoả ở nhánh cạnh, có lông vàng; hoa trắng, có lông ngắn; lá đài 4, xoan, có lông trắng, tiểu nhụy 3-4; noãn sào không lông hay có lông mịn. Quả nhỏ, bầu dục, hơi dẹp, có hay không lông, có cọng.

Rừng luôn luôn xanh, 300 m: Lạng Sơn.

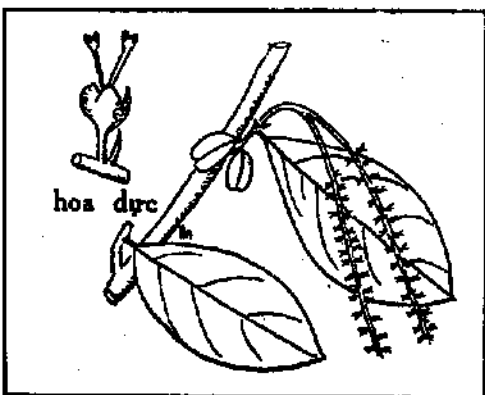
- Tree to 10 m high; branches yellow tomentose; leaves to 17 cm long; racemes terminal; stamens 3-4; berries ellipsoid.

4830 - *Antidesma yunnanensis* Pax & Hoffm.. Một mắt, Chòimòi Vân Nam.

Đại mộc cao đến 12 m; nhánh có lông dày vàng. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài đến 20 cm, đầu nhọn, có đuôi, gân-phụ 12-14 cặp, mặt dưới có lông sạt vàng; cuống 1 cm, lábe 8-15 mm, màu rụng. Gié ở nách lá hay ở ngọn, thường đôi, dài đến 7 cm; hoa dày, có lông; cọng 0,5 mm; lá đài 5, tiểu nhụy 3; noãn sào 5 núm. Quả nhọn hai đầu, cao 6 mm, ăn được. Hà Nam Ninh, Hà Sơn Bình đến Bình Trị Thiên; III-VII, 8.

- Tree 12 m high; branches yellow tomentose; limb to 20 cm long; racemes 7 cm long; stamens 5; berries ovoid.

4831 - *Antidesma acidum* Retz.. Chòimòi.

Tiểu mộc cao đến 6 m. Lá có phiến xoan ngược, to vào 6 x 2,7 cm, đầu tù, đáy thon, gân-phụ 4-5 cặp, không lông mặt trên, có lông nâu trơn mặt dưới hay chỉ ở gân; cuống ngắn, lábe 1 mm. Gié ở chót nhánh ngắn; gié đực dài 3-7 cm, dài 4 răng, tiểu nhụy 2; hoa cái tương tự. Quả có cọng 1,5-2 mm, bầu dục hơi dẹp, to 4-5 x 3,5 mm. n=13 + 2B.

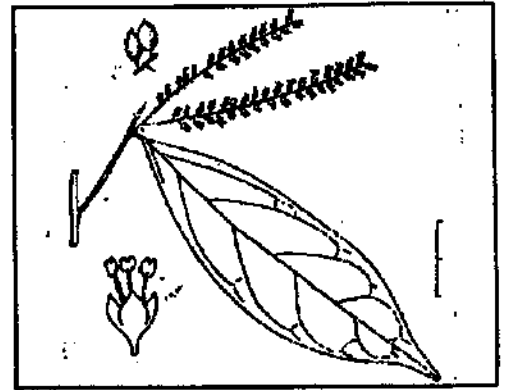
Rừng luôn luôn xanh, rừng Tre, lùm bụi, cho đến 2.000 m: từ Hà Nội đến Núi Cấm; V, 5-9. Trị đầu, sung

- Treelet 6 m high; limb pubescent beneath; stamens 2; berries 4-5 mm large (*Stilago diandra* Roxb., *A. diandrum* (Roxb.) Roth).

4832 - *Antidesma ambiguum* Pax & Hoffm.. Chòimòi khó-phân. Tiểumộc cao 2 m; nhánh không lông, vỏ xám. Lá có phiến thon hay bầu dục, dài 8-13 cm, không lông, mặt trên xám ôliu, mặt dưới nâu tươi, gân-phụ 6 cặp; cuống ngắn, lábe 2-4 mm, nhọn. Pháthhoa đơnphái, 1-2, dài 5 cm; hoa đực có 4 láđài, 3-4 tiểunhụy gắn trên một đĩa to; hoa cái có 4 láđài và noãn sào không lông. Quả cao 7 mm, không lông.

Rừng thưa: Hàbắc; V.

- Shrub 2 m high, glabrous; leaves to 13 cm long; racemes 5 cm long; stamens 3-4; ovary glabrous; berries 7 mm long.

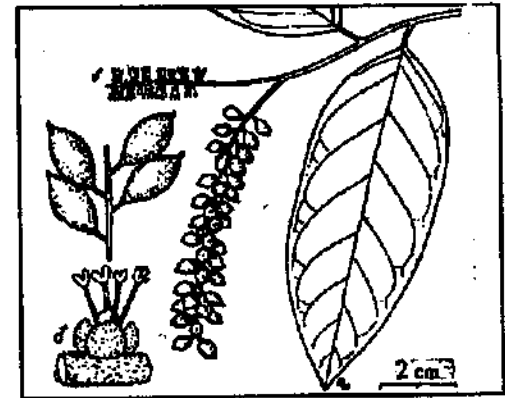

4833 - *Antidesma bunius* Spreng. Chòimòi nhọn; Chines Laurel..

Thân mộc cao 3-4 m, không lông. Lá có phiến bầu dục, dài đến 15 cm, gân-phụ 6-8 cặp; cuống đến 1 cm, lábe 3-9 mm. Gié to, còđộc, dài đến 12 cm; hoa tứ-phân; tuyến mật rời; tiểunhụy 3-4; noãn sào không lông, 4-5 nướm. Quả đỏ rồi đen, bầu dục, to 6-10 mm. n = 13, 117. Rừng luôn luôn xanh, hay bán-thay-lá, bình và trung nguyên.

BTN. Trái có khi bán để ăn; gỗ đỏ; vỏ độc; trị nọc rắn..

- Tree 3-12 m high, glabrous; leaves oblong; stamens 3-4; berries red then black (*A. thorelianum* Gagn.).

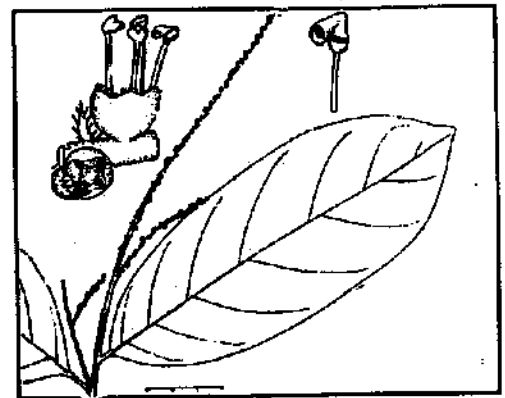

4834 - *Antidesma chonmon* Gagn.. Chàn môn.

Đạimộc cao 8-12 m; vỏ xám trắng; nhánh có lông mịn vàng. Lá có phiến xoan ngược, to 12-16 x 5-7 cm, đầu có mũi, đáy thường tà, có khi tròn, mặt trên có lông ở gân, mặt dưới có lông; cuống 2-3 mm, lábe 4-5 mm. Gié còđộc hay gắn thành tụtán ở ngọn; dài 4-13 cm, láhoa có lông; hoa đực có 4 láđài, 3-4 tiểunhụy; hoa cái có 3 láđài. Trái..

Vùng núi: Thủathiên, Hảivân, Côngtum; XI.

- Tree to 12 m high; branches yellow puberulent; limb pubescent beneath; stamens 3-4.

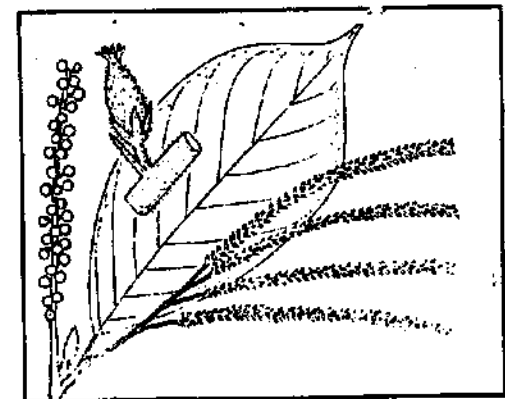

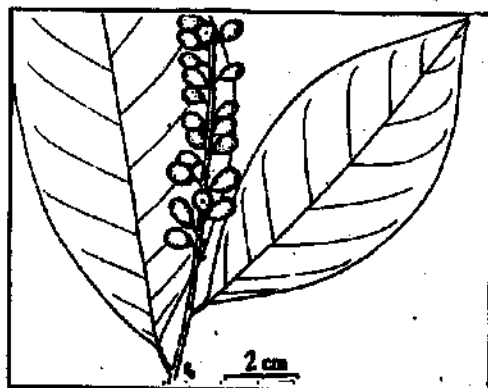
4835 - *Antidesma cochinchinensis* Gagn.. Chòimòi Nambô.

Tiểumộc 1-7 m; nhánh có lông mịn dày, vàng. Lá có phiến tròn dài thon ngược, dài đến 16 cm, đầu nhọn, có mũi, đáy tròn, gân trên và mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 12-15 cặp; cuống 1 cm, lábe 6-10 mm. Gié 1-2 ở nách lá hay ngọn nhánh, dài 3-7 cm, có lông; láđài 4-5; tiểunhụy 5; nướm 3-2. Quả có cọng ngắn, tròn, to 3-4 mm.

Hảivân, Chúachan, Muxoài; III. Lá xem như lá bô.

- Treelet 1-7 m high; branches yellow finely pubescent; stamens 5; berries 3-4 mm across.

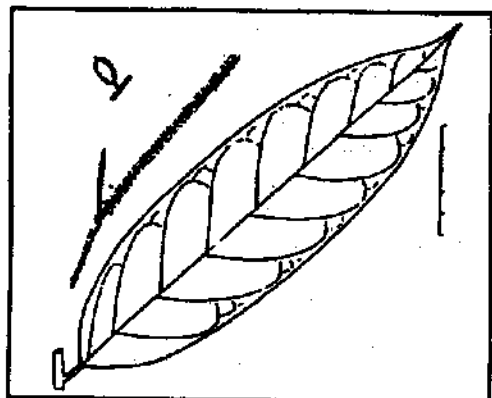

4836 - *Antidesma colletii* Craib. Chòimòi Collet.
Tiểumộc cao 4 m; nhánh non có lông vàng. Lá có phiến bầu dục thon, dài đến 21 cm, dày, cứng, không lông, gân-phụ 7-10 cặp; cuống 1 cm. Gié dài 7-15 cm ở nách lá và ngọn nhánh; hoa đực không cọng, lá đài 3-4. Phi quả xoan cao 6-8 mm, trên cọng ngắn.

Rừng vào 150 m: Nhatrang.

- Shrub 4 m; branches yellow pubescent; leaves coriaceous, glabrous to 21 cm long; male flowers sessile; berries ovoid, 6-8 mm high.

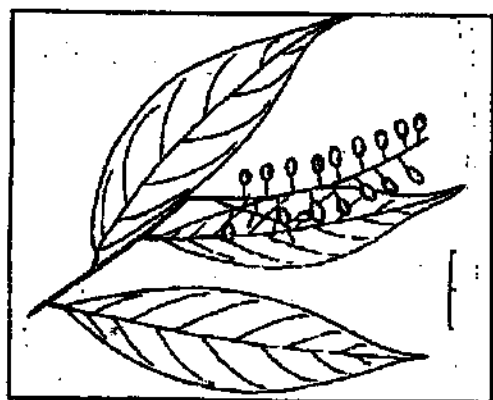

4837 - *Antidesma costulatum* Pax & Hoffm.. Chòimòi sòng.

Tiểumộc cao 6 m, thân to 30 cm ở gốc; gỗ đỏ. Lá có phiến tròn dài, to đến 20 x 5 cm, đầu có mũi dài nhọn, đáy tròn, không lông, gân-phụ 8-10 cặp, nâu đen hai mặt lúc khô; cuống dài 1-1,2 cm. Gié dài, 1-3 ở ngọn nhánh; hoa nhỏ. Phi quả xoan cao 8 mm, rộng 5 mm.

Rừng thưa, vùng Langhanh, Gougah, 1.000 m.

- Treelet 6 m high; leaves glabrous, to 20 cm long; berries 8 x 5 mm.

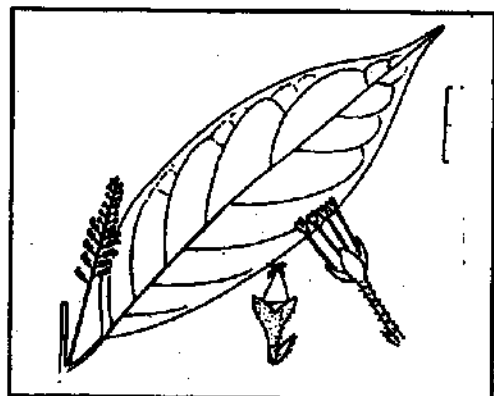

4838 - *Antidesma delicatulum* Hutch.. Chòimòi mảnh.

Tiểumộc cao 1-3,5 m; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến thon, to 9-10 x 2-3 cm, đầu thon nhọn dài, rất mỏng, không lông, gân-phụ 5-8 cặp; cuống dài 8 mm, mảnh. Chùm đực đơn hay chia nhánh; hoa có 4 lá đài, 4 tiểuhụy quanh nhụy cái lép. Chùm cái cho phi quả xoan to vào 6 x 3 mm, đỏ rồi đen, trên cọng như chỉ, dài 6 mm.

Hàininh, Hànamninh. Trái ăn được

- Shrub to 3.5 m high; leaves very thin, glabrous; berries on filiform 6 mm long pedicel.

4839 - *Antidesma eberhardtii* Gagn.. Chòimòi Eberhardt. Thân mộc cao 6-10 m; nhánh mảnh, lúc non có lông vàng, nhánh già có vỏ sôcôla đậm. Lá có phiến tròn dài, to 20-25 x 5,5-9 cm, đầu có mũi dài nhọn, đáy tù, hơi bất xứng, gân-phụ 6-9 cặp, mặt trên nâu sôcôla, mặt dưới lợt; cuống dài 1,7 cm. Pháthoa dài 3-5 cm ở nách lá và ngọn; cọng 1,5 mm, có lông; hoa vàng lợt; hoa đực có 4 lá đài, 4 tiểuhụy quanh nhụy cái lép; hoa cái có đĩa mặt hình chén quanh noãn sào có 4 nuốm. Phi quả xoan dài 7-10 mm, lúc khô hơi dẹt dẹt, đỏ.

Tam đảo.

- Tree 4-10 m; branches yellow pubescent; leaves glabrous; flowers yellow; stamens 4; berries ovoid, 7-10 mm long, red.

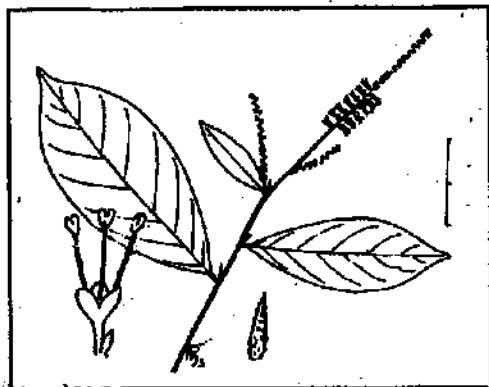

4840 - *Antidesma fruticosa* Muell.-Arg.. Chòimòi bụi.

Tiểumộc cao 2 m, đứng; nhánh ngang, lúc non có lông ngắn hoe. Lá có phiến xoan tròn dài, đến 6-8 x 2,5-3,5 cm, đầu có mũi ngắn, đáy tù, không lông, bìa nguyên gân-phụ 6-7 cặp; cuống 2-3 mm, lábe nhu kim, có lông. Chùm nhu gié ở ngọn, mảnh, dài 4-6 cm, không lông; ládài 2, rất nhỏ, không lông; tiểunhụy 3.

T.

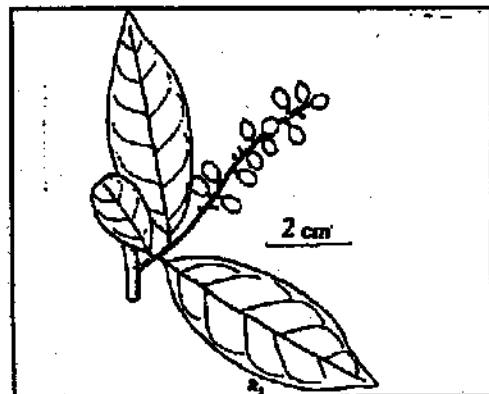
- Shrub 2 m high; leaves glabrous; racemes 4-6 cm long; sepals 3, glabrous; stamens 3.

4841 - *Antidesma gracile* Hemsl.. Chòimòi mảnh.

Tiểumộc cao 3 m; nhánh non không lông. Lá có phiến bầu dục dài 7-11 cm, đầu nhọn, đáy tù, gân-phụ 7-8 cặp, không lông, mặt trên xám nâu, mặt dưới vàng hay đỏ lúc khô; cuống 3 mm. Chùm ở nách lá và ngọn nhánh, dài hơn lá. Phi quả xoan cao 4-6 mm, chuachua.

Cà ná, vào 800 m; 11.

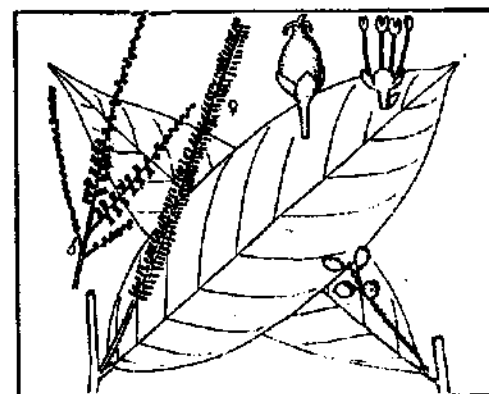
- Shrub 3 m high; leaves glabrous; racemes longer than leaves; berries 4-6 mm long.

4842 - *Antidesma henryi* Pax & Hoffm.. Chòimòi Henry. Tiểumộc cao 3-6 m; nhánh non nhu nhung nâu vàng, mau không lông. Lá có phiến bầu dục hay xoan, đến 13 x 4,5 cm, đầu tù, có mũi hay thon nhọn, mỏng, không lông trừ ở gân, mặt trên nâu, mặt dưới oliu vàng lúc khô; cuống 5-7 mm, có lông, lábe 5-8 mm. Pháthoá dài bằng lá hay ngắn hơn; pháthoá cái dài hơn; hoadục có 3 ládài, 3 tiểunhụy và nhụy cái lép; hoa cái có noãn sào không lông, vòi nhụy 3. Phi quả to 7 mm, đỏ rồi đen.

400 m: Bavi, Bìnhtrị thiên, Đàngng; VI, 7. Lá dùng để cầm máu.

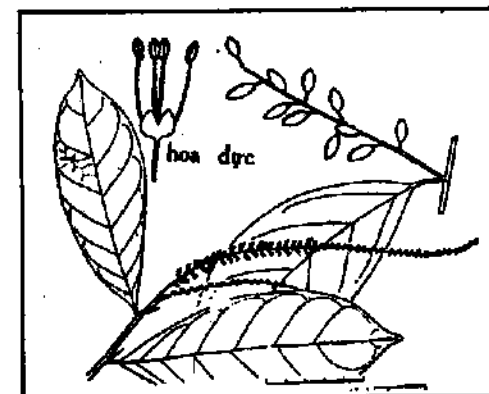
- Treelet 3-6 m high; young branches yellow tomentose; leaves glabrous; stamens 4; berries red then black.

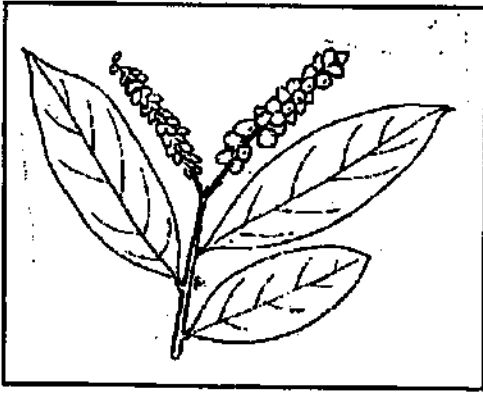
4843 - *Antidesma japonica* Sieb. & Zucc. Sangsé, Cútsát,

Tiểumộc hay đạimộc cao đến 9 m; nhánh yếu, mau không lông. Lá có phiến bầu dục thon ngược, dài 5-14 cm, có lông ở mặt dưới ở gân chánh, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 4-6 mm, lábe 5 mm, Chùm ở chót nhánh, dài đến 9 cm; ládài 3-5, tiểunhụy 3-5. Phi quả đẹp đẽ, nhọn hai đầu, to 7 x 5 mm, trên cộng 2-5 mm.

Rừng hay rừng cõi đến 1.200 m: Quảngtrị, Thùathiên, Cónson; V.

- Tree to 9 m; branches glabrous; leaves pubescent on midrib beneath; stamens 3-5; berries 7 x 5 mm.

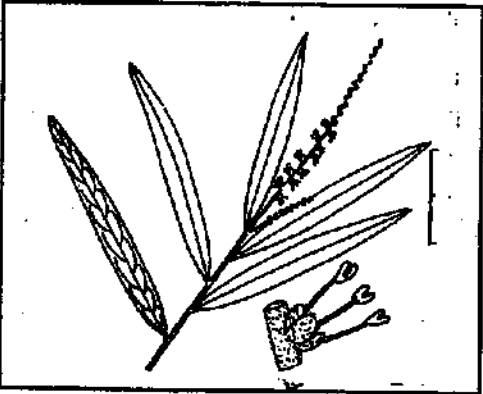

4844 - *Antidesma japonica* var. *robusta* Airy-Shaw.

Nhánh kích cỡ hơn thứ *japonica* trên; lá mỏng như giấy; phát hoa kích cỡ; trái có cọng ngắn hơn (Poilane 6206, 8204; Clemens 4194, 4226). Cây cao 1-2 m.

Huế, Nhatrang, Thủ Đức. Tiểu mộc cao 1-2 m,

- Branches, inflorescence more robust; berries on shorter pedicel (*A. cambodianum* Gagn.).

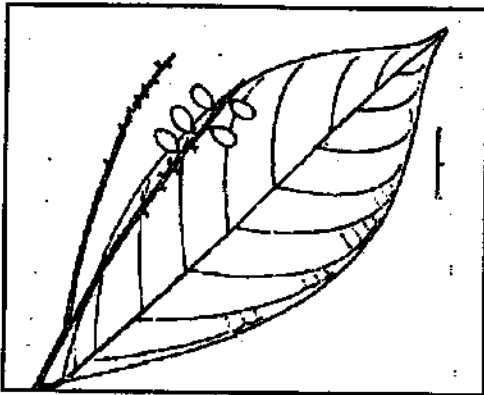

4845 - *Antidesma microphyllum* Hemsl.. Chòimôi lá nhỏ.

Tiểu mộc sà, cao 1,5 m; nhánh có lông dẹt, nhánh già nâu ứng đỏ. Lá có phiến thon hẹp, to 6,5-8,5 x 0,8-1 cm. chót tã có gai-mũi, gân-phụ 10-12 cặp, có lông, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu lợt; cuống 1-2 mm. Phát hoa ở ngọn nhánh, dài 2-4 cm, mảnh, có khi có nhánh, có lông mịn; hoa vàng, không cọng; lá đài 4, có lông; tiểu nhụy 3-4. Trái nhỏ, xoan, không lông.

Đá trên suối, vào 300 m: Chộpờ.

- Shrub 1.5 m high; leaves narrow lanceolate; stamens 3-4; berries glabrous.

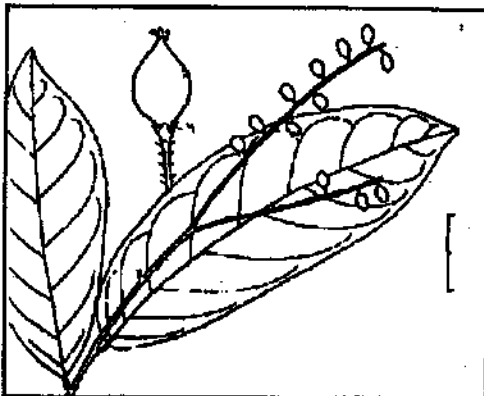

4846 - *Antidesma montanum* Bl.. Chòimôi núi.

Tiểu mộc cao đến 15 m, đa dạng; nhánh không lông hay có lông mịn ngắn. Lá có phiến xoan thon, to 12-14 x 3,5 cm, đầu có mũi ngắn, đáy nhọn, gân-phụ 7-10 cặp; cuống 6-8 mm, lá bé 4-5 mm. Phát hoa ở ngọn, chia nhánh; hoa đực có cọng; lá đài 3, tiểu nhụy 3-4 quanh nhụy cái lép; hoa cái có noãn sào không lông. Quả xoan, cao 6-7 mm, trên cọng dài 2-3 mm.

BTN.

- Tree to 15 m, glabrous; inflorescence terminal; stamens 3-4; berries 6-7 mm long on 2-3 mm long pedicel.

4847 - *Antidesma morsei* Chun. Chòimôi Morse.

Bụi; nhánh có lông vàng rồi không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 10 x 4 cm, chót tã, đáy tã hay tròn, gân-phụ 8-9 cặp, mảnh, không lông, mặt trên màu lục, mặt dưới nâu; cuống 3-4 mm. Phát hoa cái ở chót nhánh, chia nhánh, có ít lông; lá đài 4, nhỏ, mỏng, noãn sào không lông, nuốm 4. Quả cao 4-5 mm, trên cọng dài 2-3 mm.

Bavi.

- Shrub; leaves glabrous; inflorescences terminal; sepals 4; berries 4 mm on 2-3 mm long pedicel.

4848 - *Antidesma phanrangense* Gagn.. Cùchinh.

Tiểu mộc cao 2 m; nhánh non đỏ, có bikhầu trắng. Lá có phiến tròn dài to 8-12 x 2,5-3,5 cm, dày, cứng, không lông trừ ở gân mặt dưới, láng, mặt trên xám nâu, mặt dưới nâu dodó, gân-phụ 10-12 cặp, gân cách bìa 3-4 mm; cuống 4-6 mm. Gié ở ngọn hay gần ngọn, dài 1-5 cm, có lông sét; lá đài 3, tiểunhụy 3; noãn sào không lông, nướm hơn 6. Quả đen, to 6-8 x 4-6 mm.

Nhatrang, Càná, Phanrang. Lá và trái ăn được.

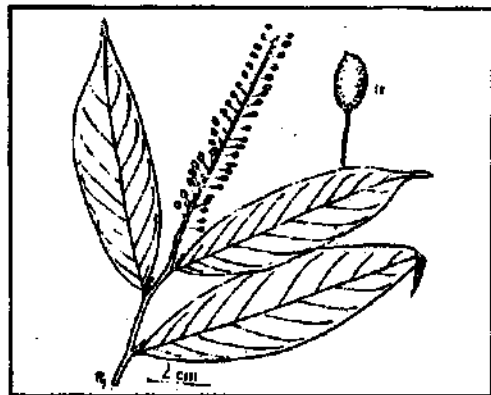
- Shrub 2 m high; leaves pubescent on nerves beneath; stamens 3; berries black, 6-8 x 4-6 mm.

4849 - *Antidesma poilanei* Gagn.. Chòimòi Poilane.

Tiểu mộc cao 2-3m; nhánh có lông mịn vàng. Lá có phiến tròn dài to, mặt trên có lông thưa ở gân, mặt dưới nhiều lông tãi, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 4-5 mm, lá bẹ 6-8 mm. Chùm cái ở ngọn, dài đến 10 cm; cọng hoa 2-4 mm; lá đài 4, noãn sào 3 nướm.

Rừng; Giáray; V.

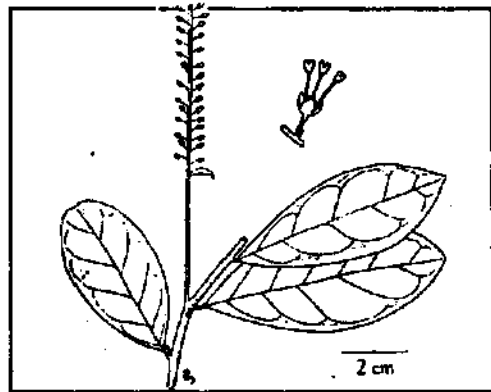
- Shrub to 3 m high; leaves oblong, pubescent; racemes terminal; pedicels 2-4 mm; stigmata 3.

4850 - *Antidesma rec* Gagn.. Réc.

Tiểu mộc cao 2 m. Lá có phiến xoan ngược, to 6-8(11) x 2,5-3,5 cm, đầu tà hay tròn lõm, không lông, gân-phụ 5-6 cặp, mặt dưới vàng nâu lúc khô; cuống 4-5 mm, lá bẹ 3-7 mm. Chùm ở chót nhánh, dài đến 8-10 cm; cọng hoa 1 mm; lá đài 3, không lông, tiểunhụy 3; noãn sào có 3 nướm, Trái..

Biên hòa, Sài Gòn; VII.

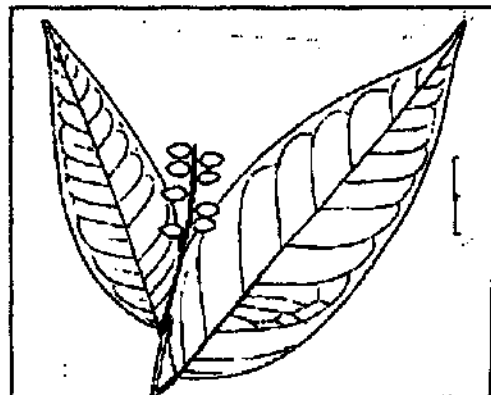
- Shrub 2 m high; leaves glabrous; racemes 8-10 cm long; stamens 3.

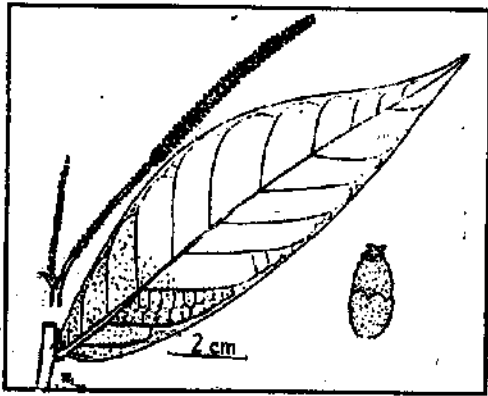
4851 - *Antidesma rostratum* Muell.-Arg.. Chòimòi mũi.

Tiểu mộc; nhánh nâu đen, tròn, hơi láng. Lá có phiến xoan thon, to 9-12 x 2,5-4,5 cm, đầu thon nhọn, có mũi dài nhọn, đáy tà tròn, gân-phụ 13 cặp song hành đến sát bìa, nâu đen mặt trên, dai, hơi cứng; cuống dài 6-8 mm. Chùm ở nách lá, dài 5-7 cm. Trái xoan, cao 5-7 mm, trên cọng dài 2-2,5 mm.

Núi Bút Sơn, Hà Tây.

- Shrub; leaves coriaceous, glabrous; axillary racemes bearing berries 5-7 mm long.

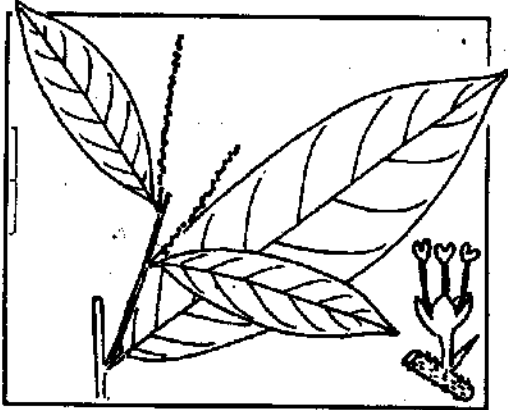

4852 - *Antidesma roxburghii* Wall.. Chòimòi Roxburgh.

Tiểumộc cao 3 m; nhánh có lông dày hoe vàng mịn, dày cũng như mặt dưới lá. Lá có phiến thon, to vào 14 x 4 cm, chót thon nhọn, đáy tà, gân-phụ 10-14 cặp; cuống dài 4-5 mm, lábe 5-10 mm, mau rưng. Gié 1-2, dài 2-12 cm mang hoa khít nhau; hoa gần như không cọng; lădài 2-4, có lông; tiểunhụy 3-4; noãn sào có lông, 4-5 nuốm. Phi quả to 5-6 x 4 mm, hơi dẹp.

Phú quốc; VI.

- Shrub 3 m high; branches yellow rufous pubescent; flowers sessile; berries 4-6 x 4 mm.

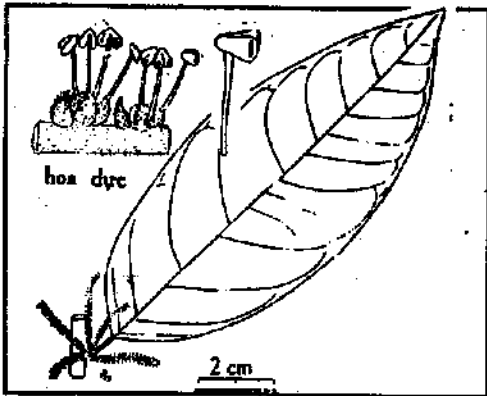

4853 - *Antidesma subbicolor* Gagn.. Chòimòi hai-màu.

Tiểumộc; nhánh mảnh, mau không lông, có bikhấu. Lá có phiến bầu dục tròn dãi, to 9-10 x 3 cm, lúc khô mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu tái denden, lăng, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 4-5 mm, lábe 2 mm, có lông, mau rưng. Pháthoá mảnh ở ngọn nhánh hay nách lá, dài 3-4 cm; cọng chung có lông; cọng hoa 0,3 mm; hoa đực mang 2(4) lădài, 3-4 tiểunhụy, nhụy cái lép không lông.

Nam.

- Shrub; branches glabrous; leaves glabrous; stamens 4.

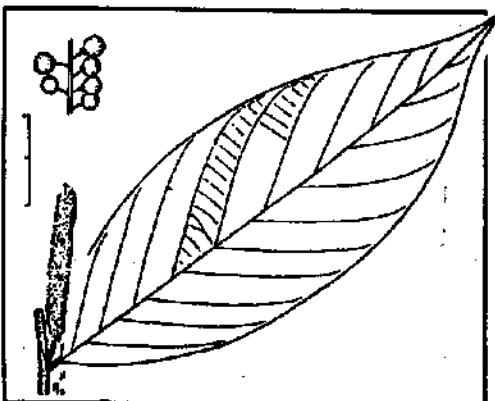

4854 - *Antidesma thwaitesianum* Muell.-Arg. Chòimòi dai, Chòimòi Thwaites.

Đạimộc cao đến 20 m, thường vào 5-10 m; nhánh không lông. Phiến bầu dục thon, dài đến 20 cm, dày, không lông, gân-phụ 8-10 cặp; cuống có lábe 4 mm. Gié mọc chum, dài đến 6 cm; hoa đực 4-5 lădài có lông, 4-5 tiểunhụy; hoa cái có 4 lădài. Phi quả to 7 x 6 mm, dẹp dẹt, trên cọng dài 1 mm.

Rừng luôn luôn xanh, bình nguyên, 10-500 m: Vọng phu, Đồng nai; IV.

- Tree up to 20 m tall, leaves coriaceous, glabrous; stamens 4-5; berries 7 x 6 mm, pedicellate (*A. coriaceum* Tul.).

4855 - *Antidesma velutinosum* Bl. Chòimòi nhu.

Tiểumộc cao đến 5 m; nhánh.. pháthoá có lông vàng. Lá có phiến bầu dục thon, to 14 x 5 cm, đầu nhọn, đáy tà, gân-phụ 10-12 cặp, tam cấp hình thang; cuống 6 mm, lábe hẹp, có lông. Pháthoá dày; láhoa có lông dày nên pháthoá có dạng dây lông; hoa cái có lădài rời. Phi quả trên cọng dài, hình cầu hơi thấu kính, to 6 mm, trên đài còn lại và có vòi nhụy xéo.

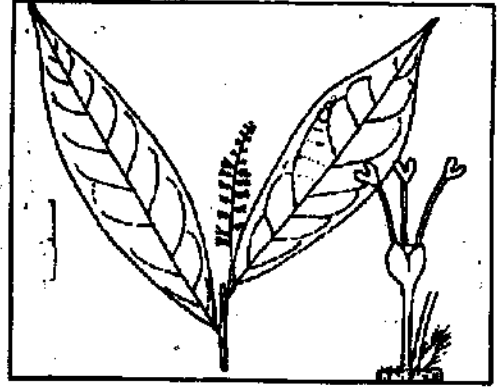
Rừng luôn luôn xanh đến 1.200 m: T đến Định quán, Bình hòa; 10.

- Treelet 5 m tall; branches.. inflorescence yellow pubescent; berries 6 mm large.

4856 - *Antidesma walkerii* Pax & Hoffm. Chòimòi Walker. Tiểu mộc; nhánh non có lông mịn, màu không lông, vỏ già xám trắng. Lá có phiến thon, to 8-10 x 2,5 cm, lúc non đỏ, nâu tươi mặt dưới lúc khô, có lông mặt dưới, gân-phụ 7-9 cặp; cuống 4-6 mm, lábe nhọn, cao 3 mm, màu rụng. Chùm 1-3, dài 2-5 cm; láhoa có lông; cọng hoa 1 mm; ládài 3-4, có lông mặt trong; hoa đực có đĩa mặt, 3 tiểunhụy, chỉ 1,2 mm, không lông, quanh noãn sào lép; hoa cái có noãn sào không lông, giữa 5-6 ládài và đĩa mặt.

Dàlat; IV/74.

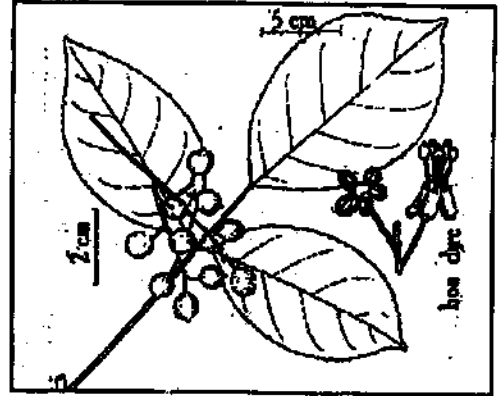
- Shrub; branches puberulent; leaves pubescent beneath; stamens 3; ovary glabrous.

4857 - *Bischofia javanica* Bl. Nhội tía, Bích hợp; Toog. Đại mộc cao 10-40 m. Lá kép mang 3 lá-phụ; phiến bầu dục, không lông, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 5 cặp; lábe cao 7 mm, màu rụng. Chùm-tútán ở nách lá; hoa nhiều, vô cánh, biệt chu. Hoa đực có 5 ládài, 5 tiểunhụy bị ládài trùm lấy, giữa là nhụy cái lép. Hoa cái có noãn sào 3 buồng 2-noãn. Quả tròn, vàng nâu, to 7 mm; hạt 2-3.

Rừng đến sát biển, dựa suối, BTN, và Tr dựa lộ ở Hà Nội, Huế. Gỗ đỏ cứng; trái non (chua) ăn được; lá non (hay mù) đắp nơi sưng đau, trị *Trichomonas vaginalis*, bạch huyết, ỉa chảy; rễ lợi tiểu, trị emission đêm. n = 98.

- Tree to 40 m tall; dioecious; berries 7 mm wide.

4858 - *Cleistanthus acuminatus* Muell.- Arg. Cách hoa nhọn.

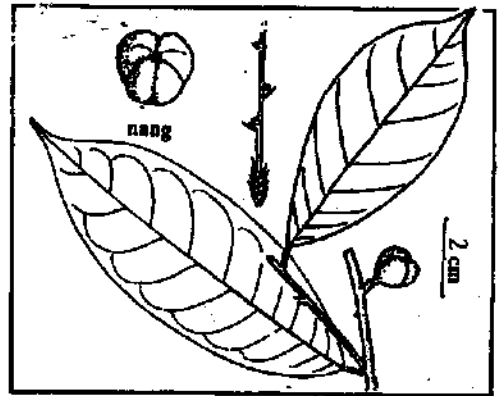
Đại mộc to; nhánh non màu hoe. Lá có phiến tròn dài, dài đến 10 cm, đầu nhọn, có đuôi, gân-phụ 10 cặp, mặt dưới có lông tơ vàng vàng, nên cây mới trông giống cây Sauriêng; cuống 1 cm, tròn. Chùm ở nách lá; láhoa nhọn, cao 4-5 mm, màu rụng. Nang có độc ở nách lá, to vào 1 cm.

N, và Tr ở Thảo cầm viên Sài Gòn; III-IV, 4.

- Tree; leaves silky yellow pubescent beneath; glomerules; capsules 1 cm large.

4859 - *Cleistanthus annamensis* Gagn.

Tiểu mộc cao 2 m. Lá có phiến xoan thon, đáy tròn, chót là có mũi, to 3,5-7 x 2-4 cm, gân-phụ 4-5 cặp. Chùm trên nhánh mảnh; ládài 5; cánh hoa 5, tiểunhụy 5; vòi nhụy 3, chế hai từ giữa. Nang có lông, to 1 cm; quả bị mỏng. Hòn-Hèo.

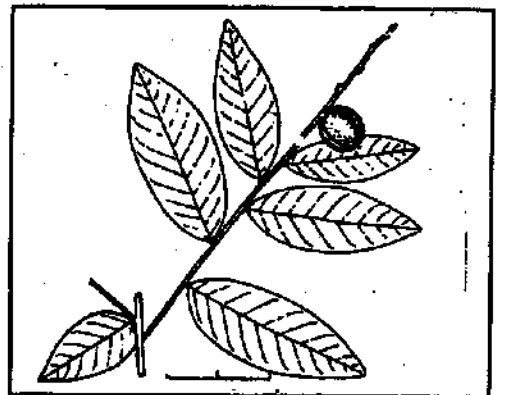

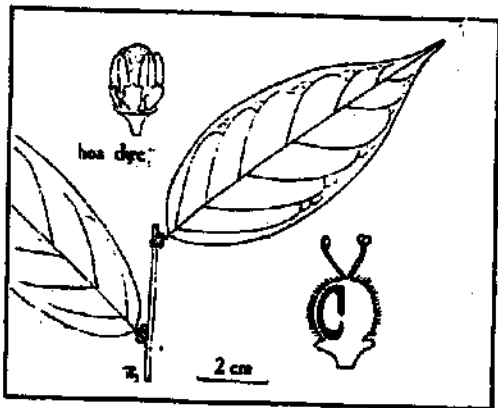
4860 - *Cleistanthus concinnus* Croiz. Cách hoa ca.

Tiểu mộc cao 2 m; nhánh non có lông điều mịn, nhánh già không lông, nâu đen. Lá có phiến bầu dục, nhỏ, to vào 2-4 x 0,5-1,5 cm, gân-phụ 9 cặp, dai, không lông trừ ở gân, mặt trên oliu xám, mặt dưới nâu tái hay xám xám; cuống có lông phún, dài 1-3 mm. Hoa đực.. Hoa cái có 5 ládài không lông, cao 4 mm ở trái. Nang cao 8 mm, cứng, có tuyến nhỏ; hạt hơi hình tim.

Vùng nhiều đá đến 1.200 m: Hòn-tre, Nhatrang, Càná; 9-3.

- Shrub 2 m tall; leaves glabrous; capsule 8 mm large, glandulous.

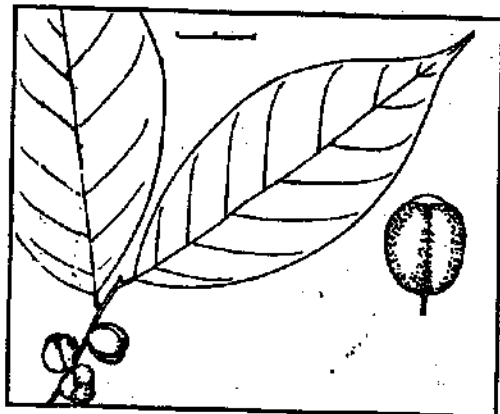

4861 - *Cleistanthus eberhardtii* (Gagn.) Gagn.
Cáchhoa Eberhardt.

Đại mộc cao 10 m, không lông; nhánh mảnh. Lá có phiến bầu dục thon, dài đến 14 cm, đầu có mũi dài, đáy tù tròn, mỏng, gân-phụ 7-9 cặp; cuống ngắn, lábe tamgiác cao 2-3 mm, màu rụng. Chùm 3-5 hoa không cọng; láhoa cao 4 mm; hoa có 5 cánhhoa nhỏ, 5 tiểunhụy quanh noãn sào lép; hoa cái có noãn sào có lông, noãn đứng, vòi nhụy 3.

Thủ thiên.

- Tree 10 m tall, glabrous; petals 5; ovary pubescent, styles 3 (*Paracleisthus eberhardtii* Gagn.).

4862 - *Cleistanthus indochinensis* Merr. ex Croiz.
Cáchhoa Đông dương

Tiểu mộc; nhánh mảnh, đenden, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 8-14 x 3,5-5 cm, đầu có đuôi dài 1-1,5 cm, nhọn, đáy tù, gân-phụ 8-9 cặp, dai, trắng trắng lúc khô; cuống 5 mm, không lông. Pháthoả là tụtán ở nhánh không lá; lá dài 5, cao 4,5 mm, cánhhoa 5, đĩa mặt, tiểunhụy 5, nhụy cái lép ở hoa đực; hoa cái ngũphần. Nang cao 1 cm; mảnh 3-4, có vòi còn lại chẻ hai; hạt nâu tái.

Dựa thác, nơi rất ẩm: Hàsonbinh; V, 5.

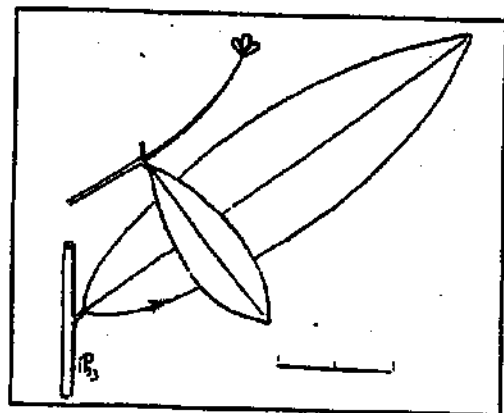
- Shrub; leaves caudate, glabrous; stamens 5; capsules 1 cm across; seed light brown.

4863 - *Cleistanthus longipedicellatus* Merr.. Cáchhoa cọng-dài.

Tiểu mộc; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến tròn dài hơi thon ngược, to 6-8 x 2 cm, nhỏ ở nhánh mang hoa, đầu tù, đáy tù tròn; cuống ngắn. Pháthoả là tán ít hoa trên cọng dài.

Chợgành, Hànamninh.

- Leaves oblong, glabrous; umbel on long peduncle (*Actephila longepedicellata* (Merr.) Croiz.).

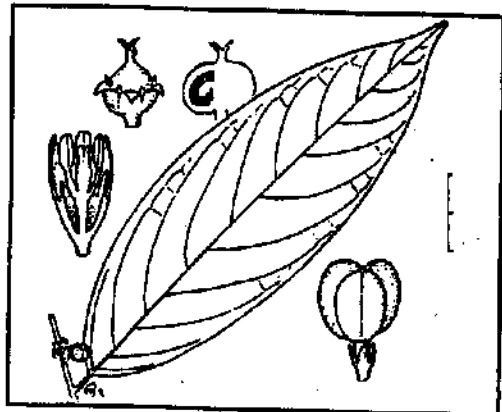

4864 - *Cleistanthus myrianthus* (Hassk.) Kurz.
Cáchhoa nhiều-hoa.

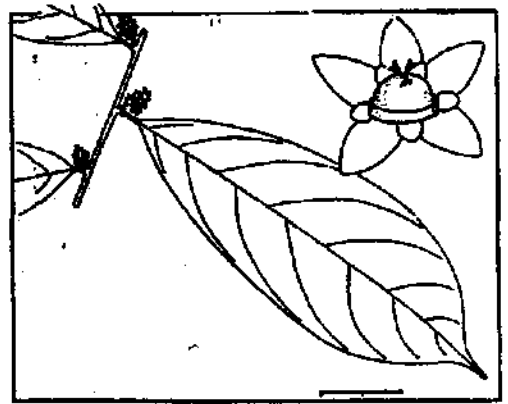
Đại mộc cao 7-10(30) m; nhánh thông. Lá có phiến bầu dục dài, to 7-17 x 4,5-7 cm, gân-phụ 9-10 cặp, mặt trên xám nâu, láng láng, mặt dưới có lông mịn tơ, vàng nâu; lábe tamgiác, cao 1,5 mm. Chùm; cánhhoa 5, nhỏ, trắng; tiểunhụy dính trên hìnhthudài, quanh nhụy cái lép; hoa cái có noãn sào không lông, 3 núm. Nang có cọng, rộng 7-11 mm; hạt nâu, to 5-6 mm. Rừng, rừng còi, đến 600 m: Đồngnai; III

Lá đáp trị suyền.

- Tree 7-10 m high; leaves silky brownish pubescent; androgynophore; capsules pedicellate (*Nanopetalum myrianthum* Hassk.).

4865 - *Cleistanthus petelotii* Merr. ex Croiz. Cáchhoa Pételot. Tiếmộc cao 7-8 m; nhánh mảnh, xám, không lông. Lá có phiến xoan thon ngược, to 8-15 x 3-7 cm, đầu có mũi dài 0,5 cm, không lông, hơi dai, mặt trên oliu, mặt dưới nâu tươi lúc khô, gân-phụ 7 cặp; cuống tròn, dài 8-10 mm. Pháthhoa ngắn, 1 cm; hoa rộng 6 mm; ládài 2 mm, dày; cánhhoa 5, nhỏ hơn ládài; tiếmhụy 5, dính ở đáy, đĩa mặt rõ; hoa cái có noãn sào không lông, vòi nhụy 3, chẻ hai. Nang; hạt rộng 6 mm.

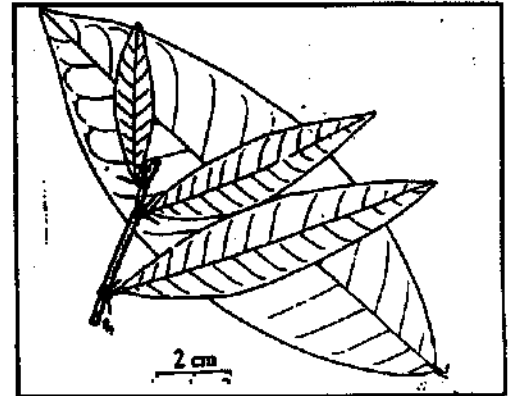

Rừng luôn luôn xanh: Mườngthon, Hàsonbinh; VI.

- Treelet 7-8 m high; leaves coriaceous, glabrous; sepals 2 mm; capsules 3-valved; seeds 6 mm long.

4866 - *Cleistanthus hirsutulus* Hook. f. Cáchhoa phún.

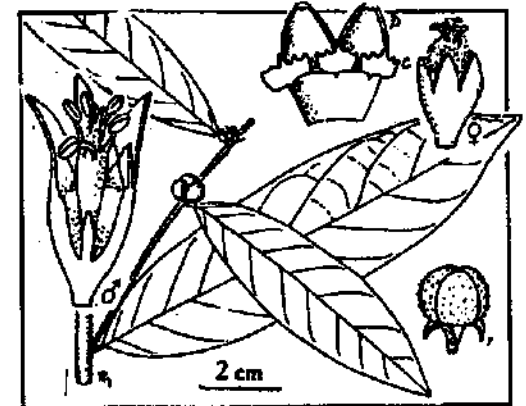
Đạimộc cao 8-10 m; nhánh non có lông mịn dỏdỏ. Lá có phiến bầu dục dài to đến 15 x 5,5 cm, nhỏ ở nhánh mang hoa, dày, láng, gân-phụ 13-15; cuống 4-6 mm, lábe dài 5-8 mm. Chùm ở nách, có nhiều láhoa dài bằng hoa, mang 4-10 hoa không cọng; hoa đực có 5 cánhhoa và 5 tiếmhụy; hoa cái có noãn sào có lông, 6 nướm. Nang không lông, to 7-10 mm.

Vongphu, núi Dinh, Trảngbom, Luctinh; V.

- Tree 8-10 m high; branches red pubescent; petals 5, stamens 5; ovary pubescent; capsules 7-10 mm large.

4867 - *Cleistanthus pierreii* (Gagn.) Croiz. Cáchhoa Pierre. Đạimộc nhỏ; nhánh có lông nâu đậm dày. Phiến thon hẹp, to 13 x 3,5 ở thân, nhỏ ở nhánh thụ, có lông vàng, nhất là mặt dưới, lúc khô oliu, láng như sơn ở mặt trên, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1-3 mm, lábe như kim cao 3 mm. Chùm cái 1-2, đực nhiều hơn; láhoa trắng; hoa đực có tiếmhụy trên một hũngdài, giữa là nhụy cái lép; hoa cái có noãn sào đầy lông, vòi nhụy 3, chẻ hai từ giữa. Nang có lông thưa sát; mảnh 3.

Gố dai, dùng làm cung. Gianghĩa, núi Dinh; III, 3.

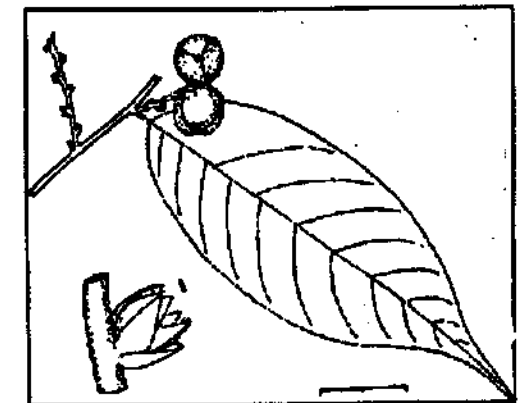
- Small tree; branches brown tomentose; petals short; androgynophore; capsules puberulent (*Paracleisthus pierreii* Gagn.).

4868 - *Cleistanthus sageretoides* Merr.. Cáchhoa dạng-Chanhchâu.

Nhánh không lông, xám đậm. Lá có phiến bầu dục thon, to 11 x 4 cm, đầu có đuôi dài 1-2 cm, nhọn, đáy tròn, gân-phụ 10-12 cặp, không lông, xám dà mặt trên, ứng sôcôla mặt dưới; cuống dài 1 cm, tròn. Pháthhoa ở nách lá, dài 2-3 cm; láhoa có sóng; hoa không cọng; ládài 5, có sóng, và lông ở bia. Nang tròn, nâu đen, to 1,3 cm; mảnh 3; hạt to 3 mm.

Rừng chồi: Bắcthái; V, 5.

- Branches glabrous; leaves caudate, glabrous; capsules black brown, 1.3 cm large.

4869 - *Cleistanthus sumatranus* (Miq.) Muell.- Arg. Cáchhoa Sumatra. *Đaimộc nhỏ* (đến 18 m); thân to 35 cm; nhánh có vỏ trắng xám. Lá có phiến bầu dục dài, to 8-10 x 3-3,5 cm, đầu có đuôi, đáy tròn, như da, mặt trên xám, mặt dưới tái, gân-phụ mảnh, 5-7 cặp; cuống 5-7 mm, lábe mau rưng. Nhánh có lá nhỏ mang chụm; hoa nâu vàng; hoa đực có 5 lá đài, 5 cánhhoa, 5 tiểuhụy; hoa cái có 5 cánhhoa cao 1 mm, noãn sào đầy lông. Nang tròn, to 1 cm, đỏ, không lông; quảnh mỏng; hạt cao 5 mm, nâu.

Rừng đến 700 m: Đờngnai (Nam Cát-tiên), Phú quốc; 3.

- Small tree; leaves caudate, coriaceous; petals 5; ovary hirsute; capsules 1 cm large (*Leiopyxis sumatranus* Miq.; *Paracleisthus subgracilis* Gagn.).

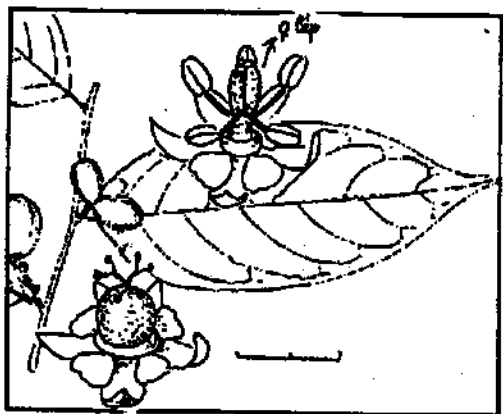

4870 - *Cleistanthus tomentosus* Hana. Cáchhoa dây-lông.

Tiểumộc hay đaimộc cao đến 10 m. Lá có phiến bầu dục thon, to 13 x 5 cm, đầu nhọn có đuôi ngắn, đáy tà tròn, gân-phụ 7-9 cặp, mặt dưới như nhung sát, nâu cà phê sữa; cuống dài 8 mm. Pháthoa ở nhánh cạnh có lá nhỏ; hoa từ từ hẹp trên cọng; cánhhoa nhỏ; tiểuhụy trên hữngthudài, quanh một nhụy cái lép.

Rừng luôn luôn xanh bình nguyên.

- Tree to 10 m high; leaves caudate, velvety below; glomerules; androgynophore.

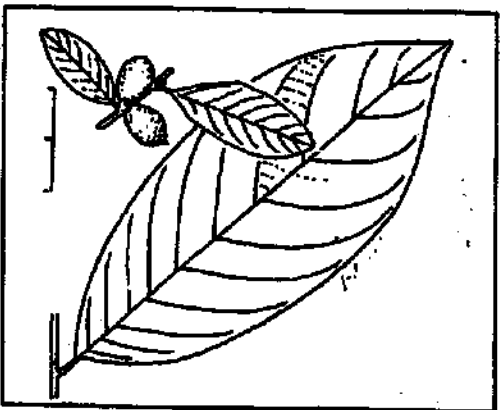

4871 - *Cleistanthus tonkinensis* Jabl. Chà-chôi.

Tiểumộc cao 1-3 m; nhánh lằng, đen. Phiến tròn dài, to 7-13 x 2-5 cm, chót có mũi nhọn, đáy tròn, mỏng, cứng, lằng, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 1 cm, lábe 2-3 mm. *Chùm cao 1-1,5 cm*; hoa nhỏ, không cọng; cánhhoa 5, to 1 mm, tiểuhụy 5, nhụy cái lép; hoa cái không cọng, cánhhoa 2 mm, đĩa mặt quanh noãn sào có ít lông. Nang xoan, cao 1,3 cm, nâu đen, nở làm 3 mảnh; hạt hoe, cao 7 mm.

Rừng trên đá vôi; Caolang, Vĩnhphú, Hànamninh đến Nghê-tinh; V. Lá dạng lá Sao.

- Shrub 1-3 m tall; leaves thin, glabrous; petals 2 mm; ovary pubescent; capsules 1.3 cm large; seeds 7 mm.

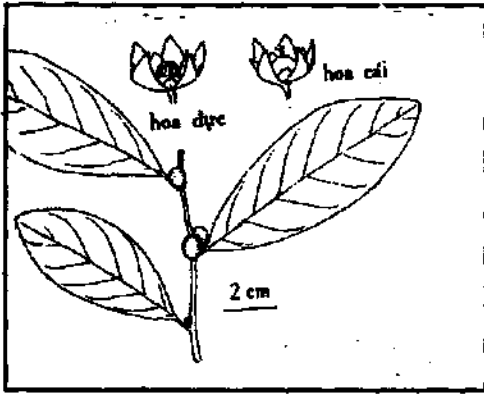
4872 - *Briedelia balansae* Tutcher. Đòm, Đòm Balansa.

Tiểumộc; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to đến 10 x 4 cm, đầu tà, gân-phụ 7-10 cặp, lồi ở hai mặt, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu; cuống dài đến 6 mm; lá ở nhánh thụ nhỏ hơn. Pháthoa đờngchu, như hoadầu có lông mịn; hoa có 5 cánhhoa nhỏ, noãn sào có 1 vòi nhụy chẻ hai đến 1/2. Quảnh cứng đen, xoan, cao vào 1 cm.

Rừng hậu lập: B. Gỗ trắng.

- Shrub glabrous; petals 5; style bifid; fruits black, 1 cm large.

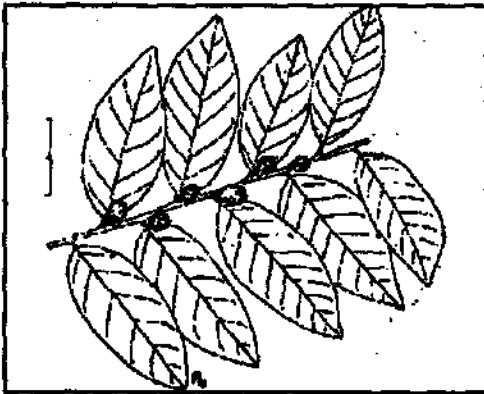

4877 - *Briedelia monoica* (Lour.) Merr. Đóm lông.
 Dạimộc cao 6-12 m; nhánh mảnh, có lông mịn như nhung hoe. Lá thon, dài 4-12 cm, đầu tà, đáy tà thon, gân-phụ 7-12 cặp, mặt dưới đầy lông tái; cuống dài 5-6 mm. Đòngchu. Chùm; hoa có 5 lá đài, 5 cánhhoa nhỏ hơn lá đài; 5 tiểunhụy quanh nhụy cái lép; noãn sào 2 vòi nhụy. Quả hạch cứng to 4-6 mm, đen; nhân 1, 1-hột.

Rừng thưa, 1-1000 m: B đến Quảng trị, Huế; IV-VII, 6-9. Gỗ làm củi; vỏ chứa tanin, dùng nhuộm đen tơ; lá dùng như trà trị đau bụng; trái ăn được.

- Tree 6-12 m high; branches rufous velvety; leaves tomentose below; monocious; petals small; drupes black, 4-6 mm large (*Clusia monoica* Lour.; *B. tomentosa* Bl.).

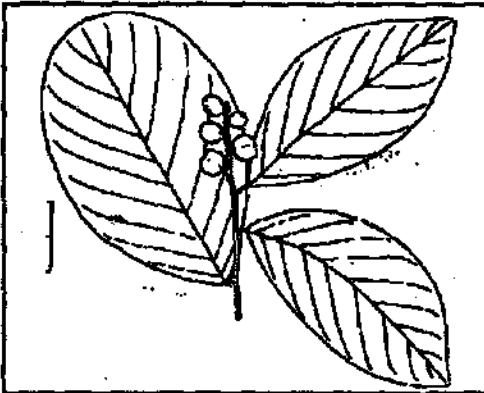

4878 - *Briedelia monoica* var. *lancaefolia* (Muell.-Arg.) Đóm thon.

Tiểumộc cao 7(20) m; nhánh mảnh. Lá có phiến bầu dục thon, dài 5-6 cm, mỏng, không lông, mặt dưới mốcmốc, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 2-3 mm, lá bé nhọn, mau rụng. Chùm ở nách lá mang vài hoa; hoa đực có 5 lá đài, 5 cánhhoa, 5 tiểunhụy quanh nhụy cái lép; hoa cái có 2 vòi nhụy. Quả hạch cứng đen, tròn, to 4-6 mm; nhân 2-hột.

Sài gòn, Vũngtau, Cônson.

- Tree 7-20 m high; leaves glabrous, glaucous beneath; glomerules; petals 5; styles 2; drupes black 4-6 mm large (*B. tomentosa* var. *lancaefolia* Muell.-Arg.).

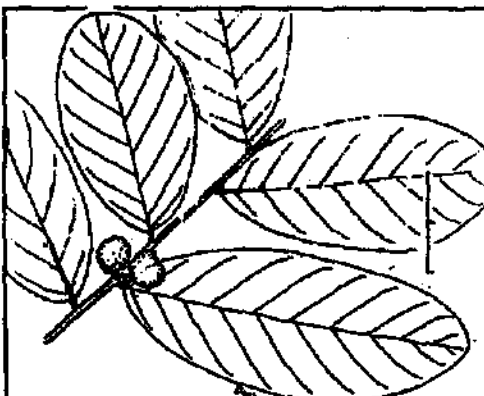

4879 - *Briedelia ovata* Dcne. Bidiền xoan.

Tiểumộc cao đến 5 m; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến xoan, xoan ngược, hay thon thon, to 7-8 x 3,5-5,5 cm, đầu tròn hay tà, đáy tà, gân-phụ 7-12 cặp, mảnh, mỏng, không lông, láng, mặt trên xám đen, mặt dưới nâu sậm; cuống 4-5 mm. Quả hạch cứng đen, hơi hai-hòn, rộng 7-8 mm.

Rừng dày hay bán-thay-lá, bìnhnguyên. Có vị thuốc.

- Treelet 5 m high; leaves glabrous; drupes didymous, black, 7-8 mm large (*B. burmannica* Burm. f.).

4880 - *Briedelia ovata* Dcne var. *curtisii* (Hook. f.) Airy-Sh. Đóm Curtis.

Tiểumộc; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 4,5-7 x 2,5-3 cm, đầu hai đầu. gân-phụ mảnh, 8-10 cặp, mặt trên xám nâu, mặt dưới nâu; cuống dài 2-3 mm. Hoa chùm ở nách lá. Quả hạch cứng tròntròn, to 6-8 mm.

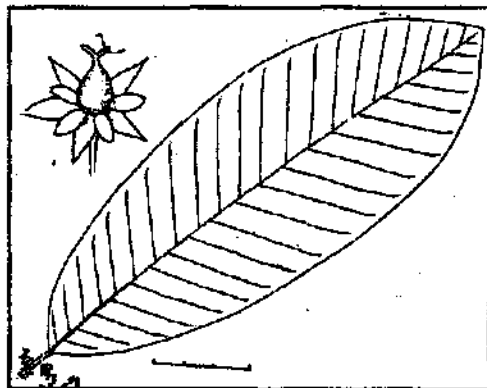
Tâynguyên.

- Shrub; branches glabrous; limb elliptic; fruits 6-8 mm large (*B. pedicellata* Ridl.).

4873 - *Briedelia cambodiana* Gagn.

Nhánh mảnh, có lông dày ngắn, màu không lông. Lá có phiến thon ngược, đáy tù tròn, chót nhọn ngắn, to 9-16 x 2-6 cm, dai, bìa nguyên, gân-phụ 13-22 cặp; cuống dài 5-8 mm, lábe mau rưng. Chùm; hoa cái có 5 lá đài cao 3 mm, cánhhoa cao 1,5 mm, đĩa mật. Quả nhũ cứng đen, tròn, to 6-7 mm; buồng 2; hạt 2.

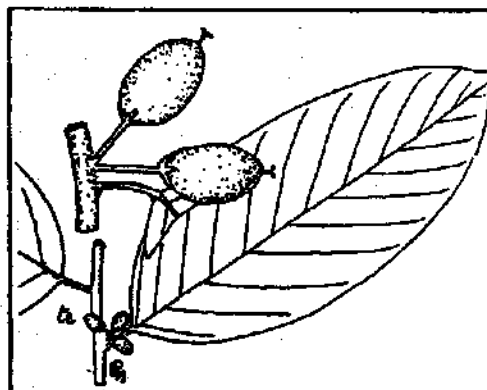
KPC.

4874 - *Briedelia glauca* Bl.

Tiểu mộc hay đại mộc cao đến 30 m; dây thân có khi có chằng và rế như gai; nhánh đỏ nâu, có lông dày. Lá bầu dục, to 4-28 x 2-12 cm, như da, gân-phụ 11-18; cuống 5-11 mm, lábe 8-12 mm. Chùm đến 50 hoa; hoa lục-vàng rộng 3-5 mm; cánhhoa 0,8 mm; đĩa mật. Trái bầu dục, to 5,5-10 x 4,5-7,5 mm, tia; hạt 1.

Trái ngọt ngọt, ăn được. Từ Ấn Độ đến Java, Moluca, Philippin, vậy có thể có ở Việt Nam.

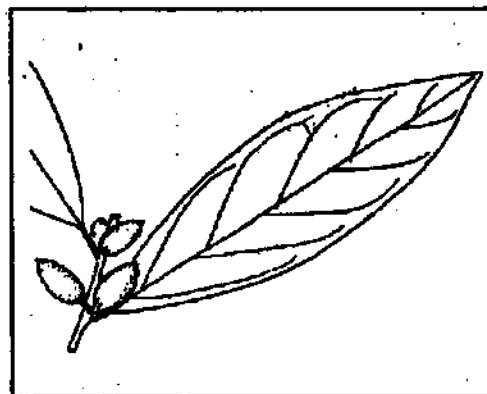
- To be found in Vietnam.

4875 - *Briedelia minutiflora* Hook. f. Dòm hoa-nhỏ; Đen dọc. Tiểu mộc song có khi là đại mộc 10 m, có gai hay không; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến thon, to đến 12 x 4 cm, dai, không lông, gân-phụ xéo, 5 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm ở nách lá, cái không cọng, đực có cọng; hoa cao 2 mm, cánhhoa 5, nhỏ; tiểu hụy 5, đĩa mật. Quả nhũ cứng xoắn nhọn, cao 10-13 mm.

Rất gần loài trên. Hà Nội, Hà Sơn Bình, Thanh Hóa, Cà Ná, Phú Quốc. Trái ăn được; lá làm trà trị ngứa.

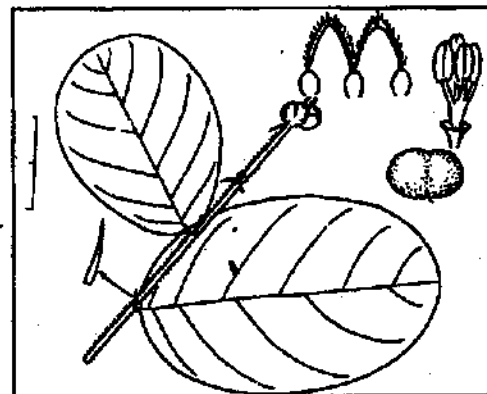
- Shrub or to 10 m high tree; fruits elliptic 13 mm long.

4876 - *Briedelia harmandii* Gagn.. Dòm Harmand.

Tiểu mộc nhỏ; nhánh non có lông mịn, dày. Lá có phiến xoắn tròn, to 4,5- 7 x 3,5-4,5 cm, tròn ở hai đầu, gân-phụ 5-6 cặp, mặt trên xám nâu, mặt dưới nâu đậm với gân-phụ và tam cấp lồi thành mạng mịn; cuống ngắn, lábe 5 mm. Hoa ở nách lá; lá đài có lông mặt ngoài; cánhhoa tròn, gù; tiểu hụy 4, dính nhau ở chỉ.

Quả nhũ cứng hai-hòn, đen, rộng 6 mm. Rừng thưa.

- Small shrub; leaves ovate orbicular; petals ovate; drupes black, didymous.

4881 - *Briedelia parvifolia* O. Ktze. Dóm lá-nhỏ.

Tiểu mộc cao 2,5 m; nhánh xám trắng. Lá có phiến xoan rộng, to vào 4,5 x 3 cm, đầu tù, đáy tròn, hay hơi hình tim, gân-phụ 6 cặp, không lông, mặt trên nâu, mặt dưới nâu lợt; cuống dài 8 mm. Hoa ở nách lá; lá đài dày, tamgiác, không lông; cánh hoa hẹp, còn lại ở trái. Quả hạch cứng tròn; to 5 mm, đen.

Ninhhoa; 4.

- Shrub 2,5 m high; leaves glabrous; flowers axillary; petals narrow; fruits black, 5 mm large (*B. poilanei* Gagn.).

4882 - *Briedelia penangiana* Hook. f.

Lá có phiến bầu dục rộng, chót đột nhiên có mũi, to 3-5 x 1,5-2,5 cm, gân-phụ 6-9 cặp, gân giữa có lông ở mặt dưới; cuống dài 6-8 mm. Đòng chu; clusters; lá hoa nhỏ, có lông; hoa đực có cọng, nhỏ, có lông, cánh hoa như vảy; hoa cái có 2 vòi nhụy chế hai. Trái to 6 mm bầu dục, có mũi.

4883 - *Briedelia pierrei* Gagn.. Dóm Pierre.

Đại mộc cao 6-15 m, lúc non có gai (nhánh ngắn); nhánh non có lông dày vàng. Lá có phiến bầu dục, dạng như lá Dầu, to đến 30 x 15 cm, đầu tù hay thon, đáy tròn, gân-phụ nhiều, đến 30, song hành, gân tam cấp hình thang, mặt trên nâu xám, mặt dưới nâu; cuống dài 1 cm. Chùm; lá đài 6, nhỏ, dày. Quả hạch cứng tròn, to 8 mm.

Rừng bán-thay-lá cao độ thấp; 5.

- Tree 5-15 m high; branches yellow tomentose; leaves to 30 x 15 cm; fruits 8 mm large.

4884 - *Briedelia retusa* (L.) Sprengl.. Dóm lóm.

Tiểu mộc hay đại mộc đến 15 m, hay bụi; nhánh non có lông mịn. Phiến dài đến 18 cm, mặt dưới có lông mềm, gân-phụ 16-25 cặp, tam cấp hình thang; lá bắc có lông mau rụng. Chùm-tụ tán hẹp, chia nhánh hay không; lá hoa có lông; hoa đực 5 lá đài, 5 cánh hoa nhỏ, đầu lóm, 5 tiểu nhụy dính nhau thành cột; hoa cái có 5 lá đài, 5 cánh hoa, noãn sào 2 vòi nhụy, 2-noãn đứng. Quả hạch cứng tròn, to 1 cm, 2 buồng 1-hột. Rừng thưa, rừng Tre, đến 1.000 m. Vô chống thụ thai, trị tê thấp; *in vitro* chống siêu khuẩn trái-rạ và R.D.

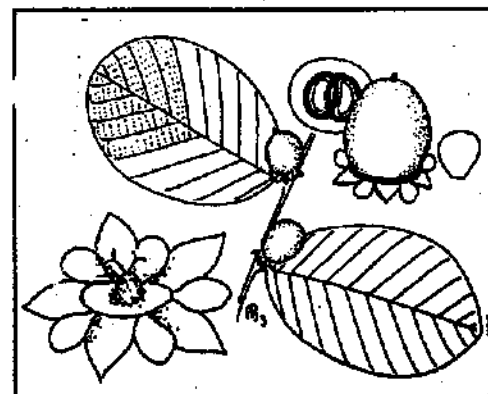
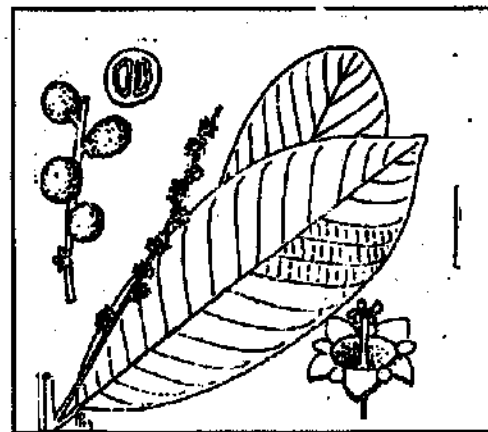
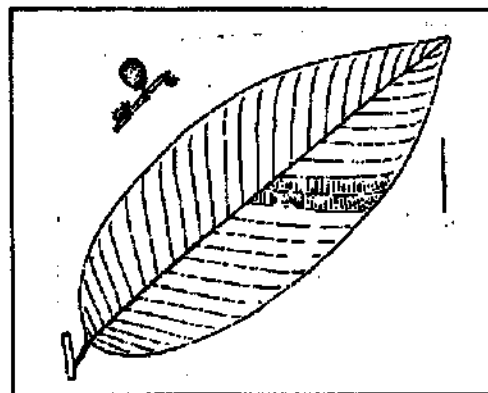
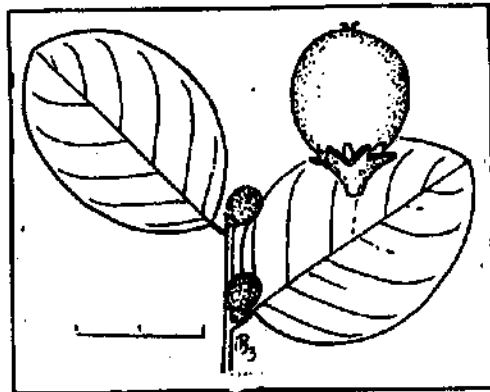
- Tree up to 15 m tall; branches puberulent; leaves pubescent below; styles 2; drupes black, 1 cm large (*Clusia retusa* L.).

4885 - *Briedelia stipularis* Bl.. Dóm lá-bẹ, Dóm leo.

Tiểu mộc leo dài 5-7 m; nhánh non có lông hoe. Phiến dài đến 7 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông trắng trắng, gân-phụ 9-10 cặp, tam cấp hình thang; lá bắc 3-10 mm, mau rụng. Hoa đực có 5 lá đài, 5 cánh hoa cao 2 mm, 5 tiểu nhụy quanh nhụy cái lép; hoa cái có bao hoa tương tự, đĩa mặt to, vòi nhụy dính nhau ở đáy thành 1. Quả hạch cứng cao 9-11 mm; nhân 2, hột treo. n = 13.

Rừng, rừng Tre, lùm bụi, 0-400 m: Sài Gòn, Uminh; X, 10.

- Climber; branches rufous pubescent; leaves white pubescent below; petals 2 mm; styles connate; drupes 11 mm high (*B. scandens* (Roxb.) Willd.).

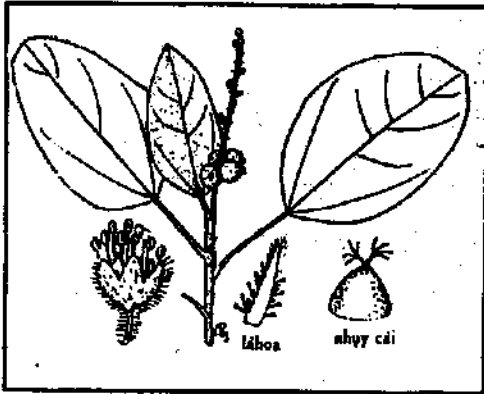
238. Cây cỏ Việt Nam

4886 - *Chrozophora plicata* (Vahl) A. Juss. ex Spring.

Có năm, bò, có nhiều nhánh, có lông hình sao. Lá có phiến xoan đến xoan bánhình, đáy có 2 tuyến, bìa cứng; mặt dưới có lông nhiều, to 1,2-3 x 0,8-2 cm; cuống dài 1,5-2,5 cm, có lông, dày, có lábe. *Đồng chũ*; chùm; hoa đực có đài hình cầu, thùy xoan, cánh hoa hướng, thon, tiểu nhụy 12-15 theo 3 luân sinh, chỉ dính thành cột, không có nhụy cái lép; hoa cái có lá đài thon, cánh hoa ngắn. Nang đỏ tía, rộng 8 mm. Dưa rạch, vùng khô Phíchau và Achau.

Croton, L.

1a - với nhụy chế 2 hai lần, vậy 12 nướm:

4887 - *Croton crassifolius* Geisel. Cùden lá-dày.

Bụi cao 50 cm; nhánh non mảnh có lông dày hình sao. Lá có phiến xoan, dài 4-10 cm, có lông dày nhất là mặt dưới, gân từ đáy 3, gân-phụ 3 cặp; cuống dài, có 2 tuyến ở đầu, lábe nhọn, cao 1 cm. Gié đứng cao 50-10 cm, có lông hình sao; hoa đực có vào 20 tiểu nhụy; hoa cái có noãn sào đầy lông, với nhụy 3 chế hai 2 lần. Nang có lông, to 1 cm.

Rừng còi: Nghê Tĩnh, Phanrang, Châu Đốc.

- Shrub 50 cm high; dense stellate pubescence; stamens 20; stigmata 12; capsules 1 cm large (*C. tomentosus* Muell.-Arg.).

4888 - *Croton thorelii* Gagn. Cùden Thorel.

Bụi cao 1-4 m; nhánh non có lông hình sao, lớn lên không lông. Lá có phiến thon ngược, to vào 13 x 4,5 cm, chót nhọn, đáy hẹp, có 2 tuyến mặt dưới, không lông, dai, bìa có răng nằm, thưa, gân-phụ 10-13 cặp; cuống ngắn. Gié ngắn (4-8 cm), đứng ở chót nhánh; hoa đực có 12 tiểu nhụy, đáy chỉ có lông; hoa cái có 12 nướm. Nang to 7 mm, có lông hình sao; hạt to 4 mm.

Dưa rạch: Bà Rịa, vùng Sài Gòn, Nam Cát Tiên, Châu Đốc, Côn Sơn; I.

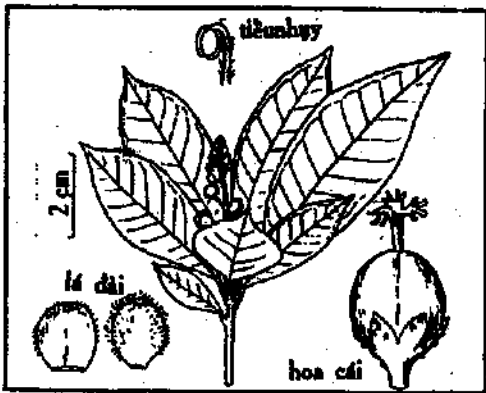
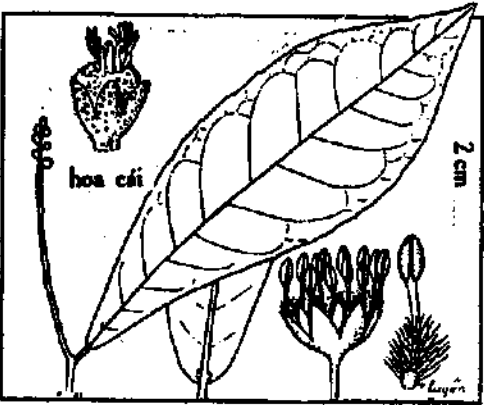
Shrub 1-4 m; young branches stellate hairy; stamens 12; stigmata 12; capsules 7 mm large.

4889 - *Croton touranensis* Gagn. Cùden Dànang.

Tiểu mộc. Lá mọc đối hay như chùm, có phiến xoan thon ngược, dài 6-10 cm, chót nhọn, có mũi, đáy nhọn, có 2 tuyến mặt dưới, không lông, bìa có răng, gân-phụ 7-12 cặp; cuống dài 1-2,5 cm. Chùm ngắn, đứng ở ngọn nhánh; hoa đực có 17-18 tiểu nhụy; hoa cái có 3 với nhụy chế làm 4. Nang tròn, to 6 mm; hạt 3, to 4-5 mm.

Thủ thiển, Dànang (hình theo Gagnepain).

Shrub; leaves opposed or verticillate, glabrous; stamens 17-18; stigmata 12; capsules 6 mm large, 3-seeded.

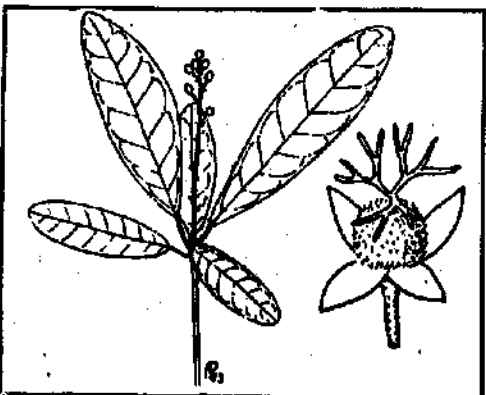

4890 - *Croton dodecamerus* Gagn. Cùden 12-nướm.

Tiểu mộc cao 4-5 m; nhánh với vài lông hình sao thưa. Lá mọc gần nhau; phiến thon tròn dài, không lông, đầu tù tròn, đáy thon hay tròn, gân-phụ 6-8 cặp rất mảnh; cuống dài 5-10 mm. Phát hoa là chùm đứng từ ngọn nhánh, cao 4-8 cm; hoa đực có cánh hoa có lông, tiểu nhụy 18; hoa cái có noãn sào đầy lông, với nhụy 3 chế hai 2 lần thành 4, nghĩa là 12 nướm tất cả. Nang to bằng đầu dứa.

Đất nhiều đá: Phanrang; III.

- Shrub 4-5 m tall; branches stellate hairy; leaves oblong; male flowers with petals, stamens 18; stigmata 12; capsules 7 mm large.

1b - vòi nhụy chế một lần

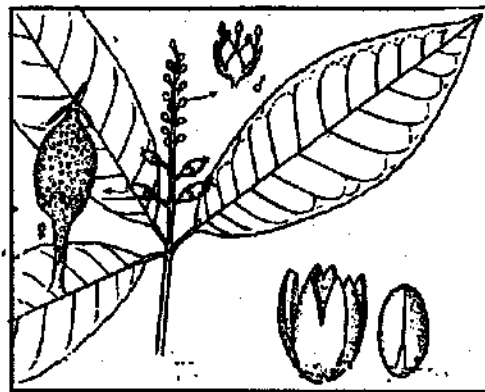
2a - vòi nhụy chế hai ở chót hay đơn:

4891 - *Croton caryocarpus* Croizat. Cùden trái-dẻ.

Tiểumộc cao 5-6 m; nhánh chụm lúc non có lông vàngvàng. Lá chụm ở chót nhánh; phiến bầu dục thon to 8-13 x 3-5 cm, chót nhọn, đáy tà, bìa có răng nằm, nâu vàng lúc khô, gân-phụ 12 cặp; cuống 1 cm. Chùm đứng từ chót nhánh, dài 10-15 cm; rộng 5 mm; hoa có lông hình khiên; hoa đực có cánhhoa và vào 15 tiểunhụy; hoa cái không cánhhoa, noãn sào đầy lông hình khiên, vòi nhụy 3, đơn. Nang bầu dục, to 3 x 2 cm; hạt to, dài 2 cm. n = 10.

Rừng thưa: Hà Sơn Bình, Đà Nẵng, Nha Trang; V, 5.

- Treelet, 5-6 m tall; leaves by 3; stamens 15; styles 3; capsules 3 x 2 cm (*C. joufra* non Roxb., Gagn.).

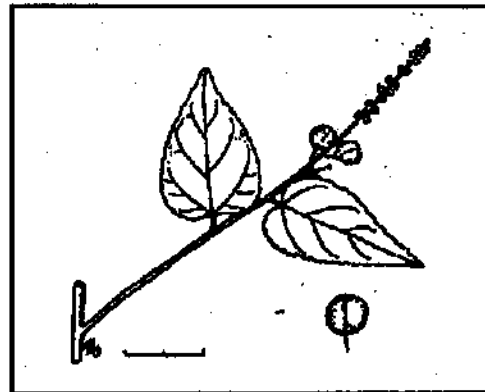

4893* - *Croton bonianus* Gagn.. Cùden Bon.

Bụi; nhánh mảnh, hơi chữ chi, có lông hình sao lúc non. Lá có phiến xoan hình tim, có khi thon, to 3-14 x 1,5-5,5 cm, đáy tròn hay hình tim, mỏng, có lông hình sao sát, bìa có răng thấp; cuống dài 7-25 mm, có 2 tuyến. Chùm đứng từ chót nhánh, cao 3-5 cm; hoa đực có 5 cánhhoa dài 1,5 mm, bìa có lông, tiểunhụy 15; hoa cái có 5 cánhhoa hẹp, vòi nhụy 3, chế hai. Nang to 8-9 mm, có lông hình sao; hạt nâu, to 6 mm.

Hà Nội, Chợ Gành.

- Shrub; branches stellate pubescent; stamens 15; styles 3, bifid; capsules 8-9 mm long.

4894 - *Croton caudatus* Geisel. Cùden đuôi.

Tiểumộc hơi trườn hay đăm mộc; nhánh già không lông. Lá có phiến hình tim đều hay thon, đáy lá có 2 tuyến có rộng, gân từ đáy 3, có lông hình sao cứng, vàng, bìa có răng tà; cuống 1-4 cm. Pháthoa đứng ở chót nhánh, có thể dài đến 30 cm, có nhiều lông; hoa đực có đến 40 tiểunhụy. Nang tròn, to 10-15 mm, có lông hình sao; hạt dài đến 8 mm. n = 10.

Rừng luôn luôn xanh hay bán-thay-lá đến 200 m: Công Tum, Biên Hòa, vùng Sài Gòn; XII, 4-12. Rẻ xó và trị bón, trị rét; lá đắp cho trặc.

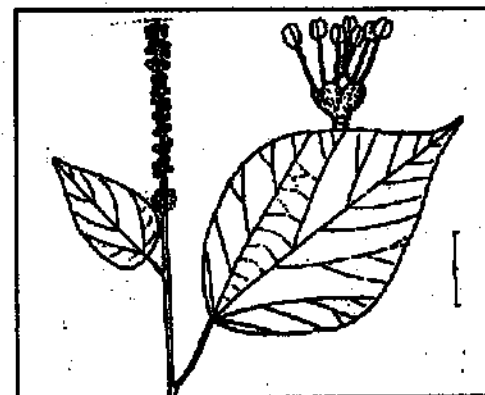
- Shrub or tree; limb cordate, 2 pedunculate glands at base; stamens 40; capsules 10-15 mm large.

4895 - *Croton yunnanensis* W.W. Smith.. Cùden Vân Nam.

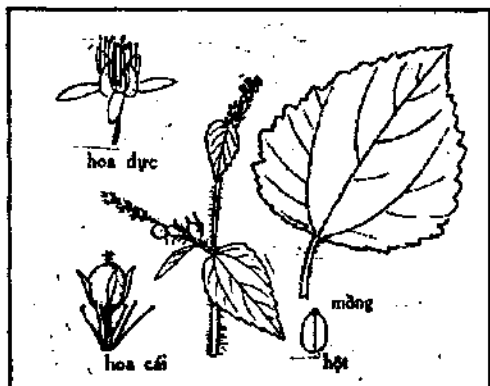
Nhánh non đầy lông ngà, nhánh già có lông vàng. Lá có phiến xoan bánhình, to 9 x 5 cm. bìa có răng nằm thấp (hay sâu), gân từ đáy 3-5, gân-phụ 3-4 cặp, mặt trên có lông hình sao thưa, mặt dưới có lông hình sao dày, trắng. Chùm đứng ở ngọn nhánh, dài 10 cm, mang nhiều hoa; lá dài có lông dày; cánhhoa có rìa lông; tiểunhụy 12-13, chỉ không lông, dài 2 mm.

Vùng vòi: Chợ Gành; X.

- Limb stellate white pubescent beneath; stamens 12-13.

* (Xem chi thích ở trang 18)

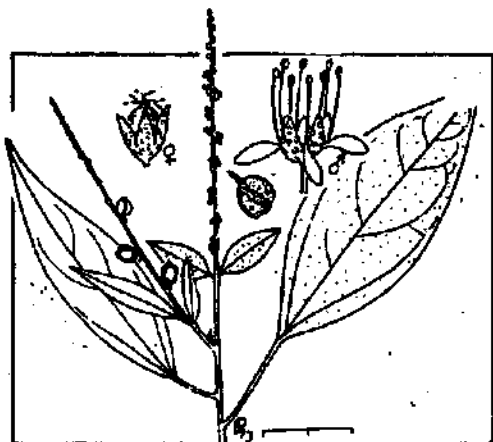

4896 - Croton hirtus L'Hérit.. Cùden lông.

Cỏ cao 20-40 cm, mang nhiều lông dính cứng, nhám. Lá có phiến xoan rộng, to vào 6 x 6 cm, đầu tà, đáy cắt ngang, bia có răng to, không đều, gân từ đáy 3, gân-phụ 2-3 cặp; cuống có hai tuyến ở chót. Chùm đứng cao 2-3 cm; dài có tuyến; cánhhoa nhỏ, trắng; tiểuhụy 10; noãn sào có lông hình sao, vòi 3, dính nhau một đoạn rồi chẻ hai. Nang tròn tròn; hạt to 4 mm có màng nhỏ.

Đất hoang, dựa lộ: Sài Gòn, Biên Hòa, Tây Ninh; I-XII.

- Herb to 40 cm tall; branches..leaves hirsute; petals white; stamens 10; styles 3, united then bifid; capsules hairy.

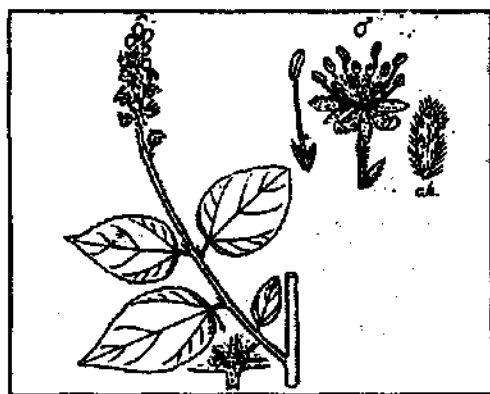

4897 - Croton kongensis Gagn.. Cùden Cùlong.

Tiểumộc cao 4 m; nhánh có cạnh, nâu, mang nhiều lông hình khiên nâu sậm. Lá có phiến thon, to 8 x 3 cm, nhọn hai đầu, hai gân to từ gần đáy, gân-phụ khác 3-5 cặp, mặt dưới trắng với lông hình sao, và có đốm nâu (lông hình khiên), mặt trên có đốm trắng; cuống dài 3-4 cm. Phất hoa đứng từ ngọn, cao 5-15 cm; hoa đực có 12 tiểuhụy; noãn sào có 3 núm. Nang tròn, to 5-7 mm; hạt vào 3-4 mm.

Rừng luôn luôn xanh đến 1.200 m: Huế, núi Dinh. Giúp tiêu hóa, làm ăn ngon cơm.

- Shrub 4 m high; leaves silver brown dotted below; stamens 12; styles 3; capsules 5-7 mm large (*Croton tonkinensis* Gagn.).

4898 - Croton krabas Gagn.. Cùden caba.

Tiểumộc trườn, cao 3 m; nhánh non có lông hình sao. Lá có phiến xoan rộng, to 4-5 x 2,5-3,3 cm, đầu nhọn, đáy tròn, có 2 tuyến có cọng, gân từ đáy 5, mặt dưới có lông hình sao trắng trắng; cuống dài 7 mm, có lông. Chùm đứng từ ngọn nhánh; lá hoa 3 mm, cọng hoa 3 mm; hoa đực ở trên có lá đài cao 3 mm, dày lông, 5 cánhhoa thon hẹp, có lông mặt trên, 20-25 tiểuhụy, đáy chỉ có lông. Nang nhỏ, 6 cạnh tà; quả bì mỏng; hạt nhỏ, có lông hình sao.

Rừng, nơi ẩm lầy, dựa rạch, cao độ thấp: Phú quốc.

- Scandent; branches stellate pubescent; stamens 20-25; capsules small, stellate pubescent.

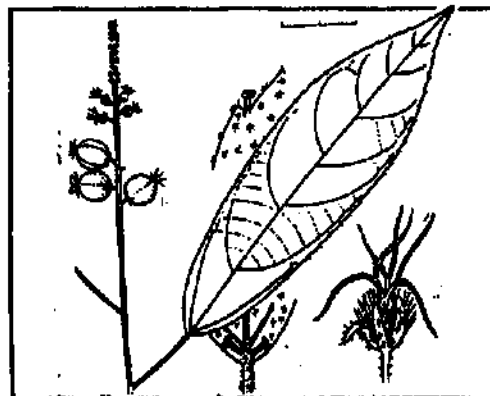
2b - vòi nhụy chẻ hai từ dưới:

4899 - Croton lachnocarpus Benth.. Cùden nhiễm.

Nhánh có lông hình sao vàng hay đen dơ. Lá có phiến thon tròn dài, to 12 x 3,5 cm, đầu tà, đáy tà tròn, có 3 gân và 2 tuyến có cọng, gân-phụ 6 cặp, bia có răng nhọn, mặt dưới có lông hình sao vàng dày; cuống dài 2,2 cm. Chùm đứng từ chót nhánh; hoa có lá đài có lông hình sao mặt ngoài; noãn sào có lông dài, vòi nhụy 3, rời và chẻ thành hai nhánh dài. Nang to 8-10 mm.

Nam Bắc bộ.

- Branches stellate pubescent; limb with 2 pedicellate glands; ovary bristly; capsules 1 cm large.

4900 - *Croton latsonensis* Gagn. Cùden Látson.

Tiểu mộc cao 1 m; nhánh có lông dày hình sao. Lá có phiến hình tim cao, to 7-17 x 3-11 cm, chót thon nhọn, đáy hình tim, gân từ đáy 5-7, mặt dưới có lông hình sao, gân-phụ 3-5 cặp; cuống dài 3-12 cm, có lông hình sao, có 2 tuyến to. Chùm đứng từ chót nhánh, cao 6-11 cm; hoa đực có 5 cánh hoa cao 2 mm, có lông dày; tiểu nhụy 15; hoa cái có noãn sào có lông dày, vàng, vòi nhụy 3, chẻ hai từ đáy.

Hà Nội.

- Shrub 1 m high; branches dense stellate pubescent; petals 5, stamens 15; styles bifid.

4901 - *Croton vietnamensis* Radcl.-Sm. & Gov. Vạng chân-dài.

Tiểu mộc cao đến 5 m. Lá có phiến thon, to, dài đến 50 cm, đáy và mặt dưới có 2 tuyến có cong, mặt dưới vàng lúc khô, có lông hình khiên sẫm, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 3-5 cm, lá bé cao 15 mm. Chùm đứng cao đến 15 cm; hoa đực có vào 17 tiểu nhụy; hoa cái to, không bao hoa, noãn sào 6 nước. Nang non to 15 mm, đáy gai nhỏ.

Rừng luôn luôn xanh, 10-1300 m: Khánh Hòa, Prenn.

- Treelet to 5 m high; limb to 50 cm long; styles bifid; capsules bristly (*C. longipes* Gagn. non Geiseler).

4902 - *Croton maieuticus* Gagn. Cùden hơsản.

Tiểu mộc cao 1 m; nhánh non có lông hình sao trắng hay hơi vàng. Lá có phiến xoan, hay hơi thon, dài 10-20 cm, mặt trên có lông hình sao, mặt dưới trắng (lông hình khiên bạc), đáy phiến có khi lõm, có 3-5 gân và có 2 tuyến; cuống dài bằng phiến, lá bé 1-2 cm, mau rụng. Chùm đứng từ ngọn nhánh, dày; cọng hoa 3-5 mm; cánh hoa hơi hẹp hơn lá đài, bia rìa lông; tiểu nhụy 10 có lông ở chi; noãn sào có 3 vòi nhụy rời, chẻ hai từ giữa, buồng 3, 1-noãn. Nang to 5 mm; hạt 3 mm.

Quảng Trị, Ngoclinh, Bùđăng. Nước sắc của lá dùng cho phụ nữ mới sanh.

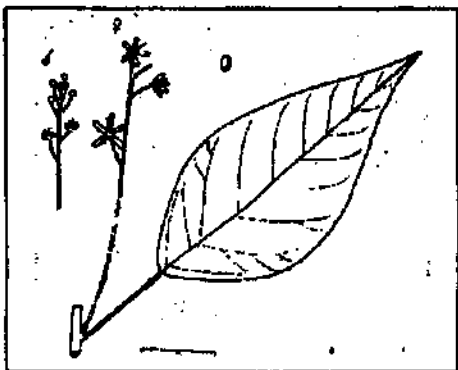
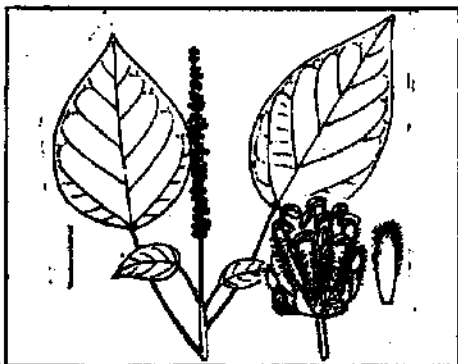
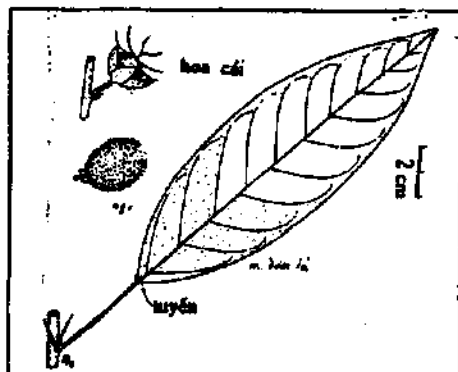
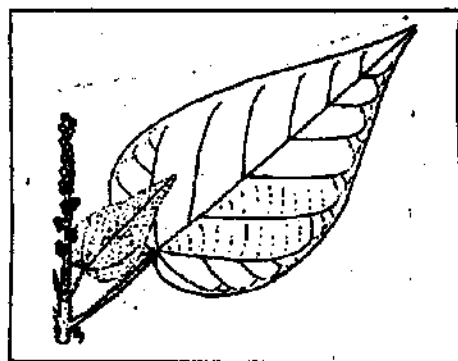
- Shrub 1 m high; branches stellate pubescent; styles 3, bifid.

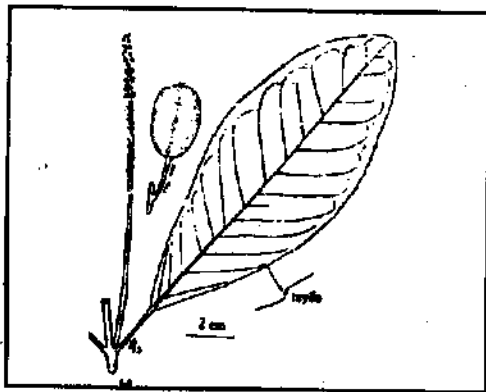
4903 - *Croton potabilis* Croiz. Cờn chè, Cùden trà.

Daimộc cao 10-12 m; nhánh non có lông hình vẩy màu nâu đỏ. Lá có phiến xoan thon, to 5-13 x 1,5-3,5 cm, mặt trên nâu đỏ, mặt dưới bạc vì đáy lông hình khiên, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 1-3 cm. Chùm ở nách lá; hoa đực ở trên, nhỏ; hoa cái có cọng 4 mm, lá đài 5, hẹp, cao 4 mm, không cánh hoa, noãn sào có 3 vòi nhụy dính nhau 2 mm, phần chẻ dài 2,5 mm. Nang tròn, to 5 mm, trên cọng đến 1 cm; hạt xoan, to 3,5 mm, nâu.

Mailanh, Bàna; 5. Lá dùng như Trà.

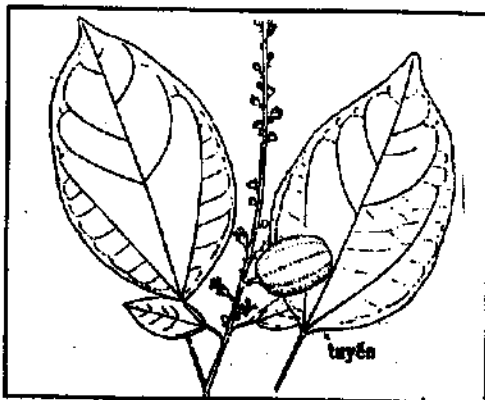
- Tree 10-12 m high; branches with peltate hairs; limb silver white beneath; female flowers apetalous; capsules 5 mm large.

4904 - Croton roxburghianus Bal.. Cù dền Roxburgh. Tiếmộc cao 3-4 m; nhánh kịch còm. Lá mọc xen hay chụm ba; phiến thon ngược to đến 20 x 7 cm, đầu tù, đáy thon, có 2 tuyến, mặt trên có lông hình khiên, bìa có răng tà và, ở mỗi răng, một tuyến nhỏ, gân-phụ 12-14 cặp; cuống dài 3-6 cm. Chùm đứng, 1-3 từ chót nhánh, cao; hoa đực có 14-15 tiếmhụy; noãn sào có 6 nướm. Nang to 9 x 8 mm; hạt cao 7 mm. n = 10. Rừng thưa, từ B qua Đà Nẵng, Nha Trang, Phan Rang đến Sài Gòn, đến nơi bùn mặn; IV-XII, 6-7. Cho củi. Rễ trị sốt, lá-lách to, kinh phong, trị nọc rắn; lá tẩm trị ghê; hạt xổ mạnh, dùng thuốc cá.

- Shrub 3-4 m; leaves oblanceolate to 20 cm long; stamens 14-15; styles bifid; capsules 9 x 8 mm.

4905 - Croton tiglium L. Bắ đầu, Hoắ t; Purging Croton, True Croton. Tiếmộc cao 3-6 m, không lông. Phiến to vào 6-8 x 4-5 cm, đầu tù có mũi ngắn, đáy có 3 gân chánh và 2 tuyến gần nơi gắn của cuống, bìa có răng thắp, mỏng. Chùm từ chót nhánh đứng cao đến 20 cm; hoa đực có 5 cánh hoa 2 mm; tiếmhụy 15-17; hoa cái có 0-1-2 cánh hoa, vòi nhụy 6. Nang cao 2 cm; hạt nâu xám, cao đến 1 cm. n = 10. Lá và vỏ độc (lúc xưa trị sưng (congestion) phổi, nay không dùng nữa), trị sưng, bướu, đau răng, ỉa; mù dính da gây phù và tạo sẹo còn tồn tại lâu; hạt trị nọc rắn, trị song cũng có thể gây ung thư; dầu xổ mạnh và mau (1h sau khi uống), độc (phải pha loãng). Tr đến 600 m: Hàn Ỗi, Bắ chắi, Hà sòn bìn h đến T; IV-VI, 8-9.

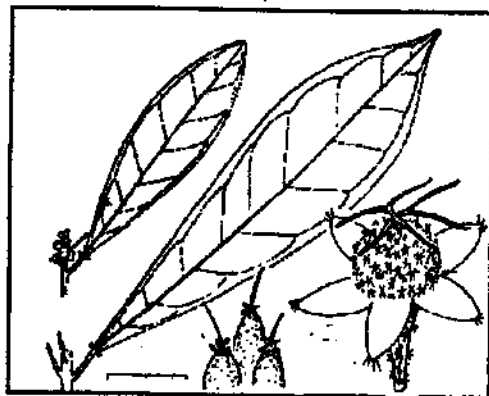
- Treelet 3-4 m high, glabrous; stamens 15-17; stigmates 6; capsules 2 cm long

3b - lá không có 3 gân từ đáy:

4906 - Croton alpinus A. Chev. ex Gagn.. Cù dền núi. Tiếmộc cao đến 2,5 m; nhánh không lông. Lá mọc xen hay như đối; phiến thon ngược, to 7-15 x 2-5 cm, đáy tù hẹp, lúc non có lông hình sao trắng, gân-phụ 6-12 cặp; cuống 5-12 mm, có 2 tuyến. Chùm ngắn; hoa đực có 12 tiếmhụy; hoa cái có noãn sào có lông phù chót hình sao, 3 vòi nhụy chế từ đáy. Nang 6-10 mm, không lông; hạt to 6 mm, xám tro.

Hòn-bà, 1.000-1.500 m; IX.

- Shrub 2.5 m high; limb oblanceolate; stamens 12; capsules 6-10 mm large (*C. budopensis* Gagn.)

4907 - Croton argyratus Bl.. Cù dền bạc; Silver Croton. Tiếmộc hay đạimộc cao 10 m. Phiến xoan thon, dài 6-18 cm, mặt dưới phủ đầy lông hình khiên màu sét, gân-phụ khó thấy ở mặt trên; cuống dày lông hình khiên, lábe 5-6 mm. Chùm đứng cao 4-10 cm, màu sét; hoa đực có 5 lá đài, 5 cánh hoa, 12-15 tiếmhụy. Nang cao 8-20 mm, màu sét; hạt nâu, cao 12 mm.

Rừng 0-300 m: từ B qua Thùathiên, Đà Nẵng, Nha Trang đến Phuốcthành. Gỗ trắng, cứng. Lá sắc trị lở miệng, ung; tẩm trị sốt.

- Treelet or tree 10 m high; branches, limb beneath, inflorescence.. ferruginous peltate hairy; capsules 2 cm long.

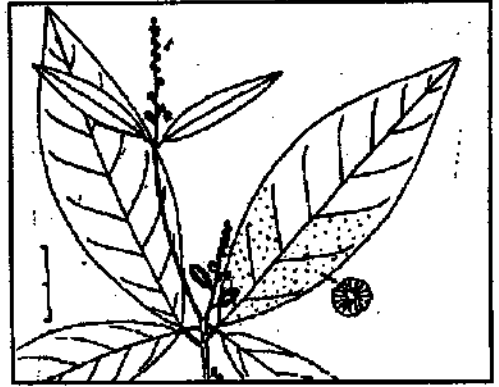

4908 - *Croton cascarilloides* Raeusch. Khai đen, Cù-dèn hoa-râm. Tiểumộc cao đến 4 m. Phiến thon, đến vào 10 x 3,5 cm, dày, màu tái, mặt dưới bạc có lông hình khiên rairác, to nâu, gân-phụ 8-11 cặp, gân cách bìa 2-3 mm; cuống 1 cm. Pháthoa đứng từ chót nhánh, cao 1-4 cm, thường từng cặp, dưới các hoa cái có lá; hoa đực có 15 tiểunhụy. Nang màu bạc, có 3 u ở đầu, cao 6-7 mm.

Rừng thúsinh, cao độ thấp: từ B qua Thủathiên qua Nhatrang, Phanrang, đến Cônson. Var. *angustifolia* Gagn.: lá hẹp (dài hơn 4 lần ngang): Nhatrang, Phanrang.

- Shrub 4 m high; leaves silver brown dotted with peltate hairs; stamens 15; capsules 6-7 mm long (*C. cuningii* Muell.-Arg.; *C. pierrei* Gagn.).

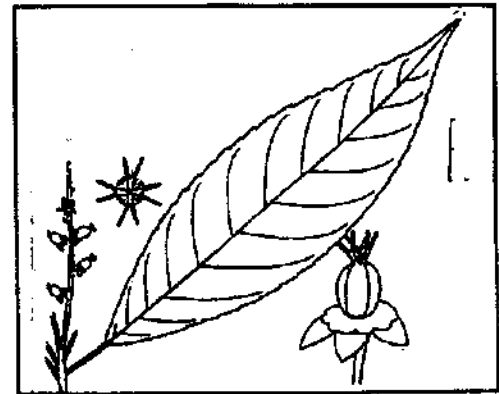

4909 - *Croton chevalieri* Gagn. Cù-dèn Chevalier.

Đạimộc cao 8 m, thân to vào 25 cm; nhánh trần. Lá có phiến thon, to 14 x 4 cm, rộng ở giữa, nhọn hai đầu, không lông, gân-phụ 15 cặp, bìa có răng nằm và 2 tuyến ở đáy; cuống dài 1,5-3 cm. Chùm dài 6-7, đứng từ chót nhánh; hoa cái có 5 ládài dài 2,5 mm, có lông hình sao, 5 cánhhoa cao 1,5 mm; đĩa mặt; noãnào có lông hình sao, vòi nhụy 3-4, chẻ hai.

Trảngbôm; III.

- Tree 8 m high; limb glabrous; racemes 6-7 cm high; styles bifid.

4910 - *Croton cubiensis* Gagn. Cù-dèn Cù-bi.

Tiểumộc cao 2 m; nhánh mảnh, lúc non có lông rìa hình khiên. Lá có phiến thon ngược, to 13 x 4 cm, rộng ở 1/2 trên, đầu tà, có mũi, đáy từ từ hẹp, mặt trên màu đường thẻ, mặt dưới có lông hình khiên rairác, gân-phụ 13 cặp, bìa nguyên; cuống 13 mm. Chùm ngắn, cao 5-6 cm, từ chót nhánh; hoa trắng; hoa đực có cọng 1 mm, nụ 2,5 mm, ládài có lông hình sao; hoa cái có 5 ládài có lông hình sao, noãnào có lông dày, vòi nhụy 3, chẻ hai đến 1/2. Thunglũng sông Cùbi.

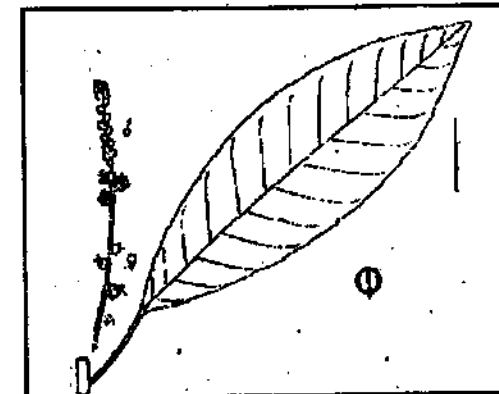
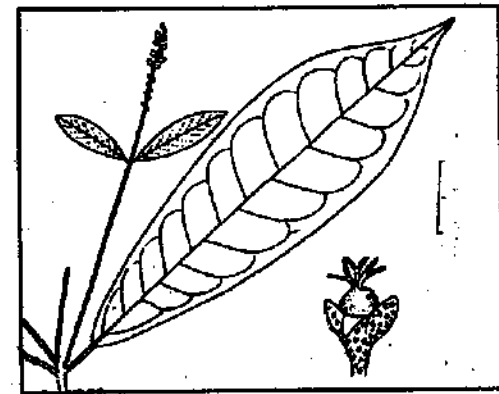
- Shrub 2 m high; limb with peltate hairs below; flowers white, stellate pubescent; ovary pubescent.

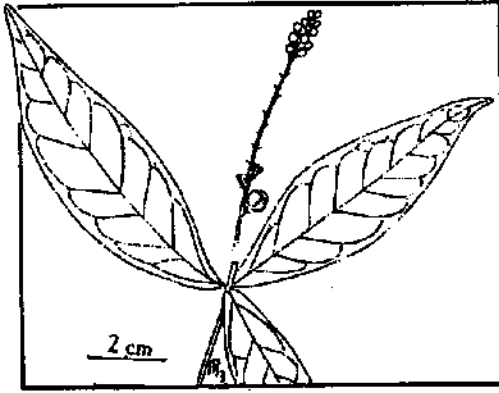
4911 - *Croton delpyi* Gagn. Cù-dèn Delpy.

Tiểumộc song có thể cao đến 15 m; nhánh có lông hình khiên màu sét. Lá có phiến thon, to, dài 15-20 cm, bìa có răng nằm thưa, không lông, gân-phụ 12-15 cặp; cuống không tuyến. Gié đứng từ chót nhánh, cao 20-30 cm; hoa đực có 5 cánhhoa trắng, 10-11 tiểunhụy, chỉ có lông; noãnào có 3 vòi nhụy chẻ hai từ giữa. Nang to 9 mm.

Rừng luôn luôn xanh hay hỗn hợp hay rừng còi đến 1000 m: Tâyninh, Đờngnai.

- Treelet sometime to 15 m high; limb to 20 cm long; flowers white; stamens 10-11; capsules 9 mm long.

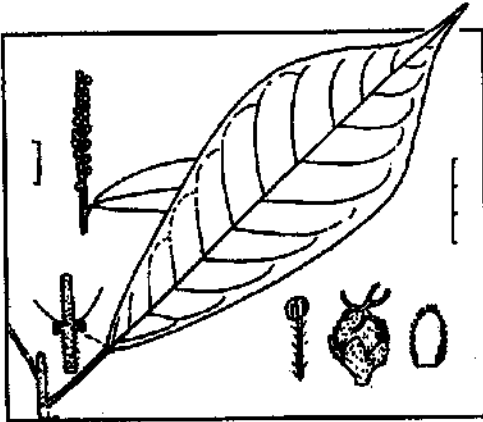

4912 - *Croton dongnaiensis* Pierre ex Gagn.. Cùden Đờngnai.

Tiểumộc cao 3-4 m gần như không lông. Lá gần như mọc chụm 3-4; phiến thon dài đến 12 cm, không lông, dai, gân-phụ 10-12 cặp, bìa nguyên; cuống ngắn, dài 1-5 mm. Phát hoa là chùm đứng từ ngọn nhánh, cao, đơn hay lưỡngphái; hoa đực có 15-16 tiểunhụy; hoa cái có bầu nhụy 3 vòi chẻ hai. Nang to 4-6 mm.

Biên hòa, Đờngxoài; VI-X, 10.

- Treelet 4 m high, glabrous; leaves verticillate; stamens 15-16; styles 3, bifid; capsules 4-6 mm large.

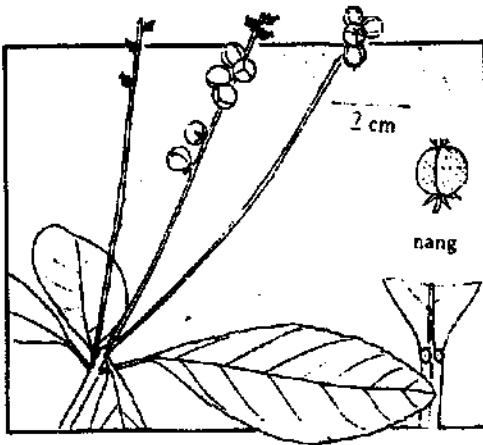

4913 - *Croton eberhardtii* Gagn.. Cùden Eberhardt.

Tiểumộc cao 5 m; nhánh non có lông. Lá có phiến thon ngược, to 15-21 x 6-8 cm, đầu có đuôi dài 2-3 cm, đáy chót bướm, gân-phụ 8-9 cặp, bìa có răng nằm; cuống 3 cm, có lông dẹt và 2 tuyến có cọng ở chót. Chùm đứng từ chót nhánh; hoa có cọng dài 2-3 mm; ládài có lông dày, vàng; cánhhoa vàng lọt có ria lông; tiểunhụy chỉ có lông; noãn sào có lông, vòi nhụy 3, chẻ hai.

Bắcạn.

- Treelet 5 m high; branches pubescent; petals light yellow.

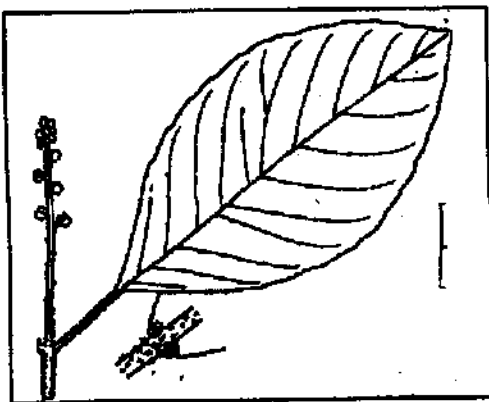

4914 - *Croton heterocarpus* Muell.- Arg.. Cùden điquá.

Tiểumộc cao 3-4 m, không lông. Lá mọc khít nhau ở chót nhánh; phiến thon không lông, có tuyến ở dây các răng, gân-phụ 5-7 cặp; cuống có 2 tuyến tròn ở chót. Biệtchu; chùm đứng dài 10-20 cm; hoa không cánhhoa; hoa cái xanh, ládài 5, cao 2 mm, noãn sào 3 vòi nhụy rời nhau, chẻ hai. Nang to 6 mm, có lông hình khiên vàng; hạt nâu sậm, rộng và cao 4 mm.

Dựa bờ rạch, vùng Sài Gòn, Mỹtho; II-III

- Treelet 4 m high, glabrous; margin dentate and glandulous; dioecious; capsules 6 mm large.

4915 - *Croton limiticola* Croiz.. Cùden biênthụy.

Có cao 50-70 cm; nhánh có lông nâu đỏ hay dẹt. Lá có phiến xoắn bầudục, đến 14-22 x 4-9 cm, dây phiến có 2 tuyến không cọng, mặt trên xám hay vàng, không lông, mặt dưới vàng có lông hình sao, gân-phụ 7-10, bìa có răng tà, thưa; cuống dài 2 cm. Chùm đứng cao 5-7 cm; hoa có cọng dài 1,5 mm; hoa đực có cánhhoa 2 mm, vòi 7-8 ria, 13-15 tiểunhụy; hoa cái có cánhhoa nhỏ hay vắng; vòi nhụy 3, nuốm to 1 mm. Nang tròn, có 3 rãnh, to 5 mm. Quảng yên; IX, 9.

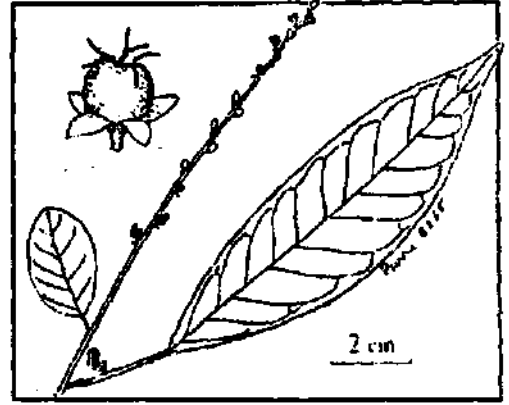
- Herb to 70 cm high; branches brown red or blackish pubescent; male flowers with 2 mm petals, 13-15 stamens; capsules 5 mm.

4916 - *Croton phuquocensis* Croiz.. Cùden Phúquốc.

Tiểu mộc cao 4-10 m; nhánh lúc non có lông hình khiên, sau không lông. Lá có phiến thon, dài đến 16 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 10-12 cặp, mảnh; cuống dài 2-4 cm, có 2 tuyến ở chót. Chùm đứng từ chót nhánh, cao đến 20 cm; hoa đực có 10 tiểunhụy; hoa cái có noãn sào với 6 noãn. Nang còn non to 5 mm.

Rừng luôn luôn xanh đến 500 m: Phúquốc; IV.

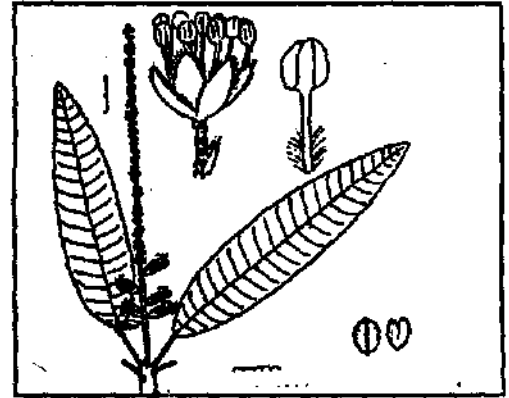
- Tree 4-10 m high; young branches with peltate hairs; limb thin, glabrous; stamens 10; styles bifid (*C. leiophyllus* non Muell.- Arg., Gagn.).

4917 - *Croton poilanei* Gagn.. Cùden Poilane.

Tiểu mộc 4-8 m; vỏ xám; nhánh có lông hình khiên. Lá có phiến thon to (dài 40-50 cm với cuống), thơm vì mang rất nhiều tuyến nhỏ ở hai mặt, mặt dưới có lông hình khiên, đáy có 2 tuyến. Chùm đứng cao 25 cm; hoa đực có phiến hoa rìa lông, 10-11 tiểunhụy, chỉ có lông ở đáy; hoa cái với 3 vòi nhụy chẻ hai. Nang.

Rừng luôn luôn xanh bình nguyên, đến Phúquốc; XII. Chứa acid poilanic (diterpen). Lá dùng trị đau bụng.

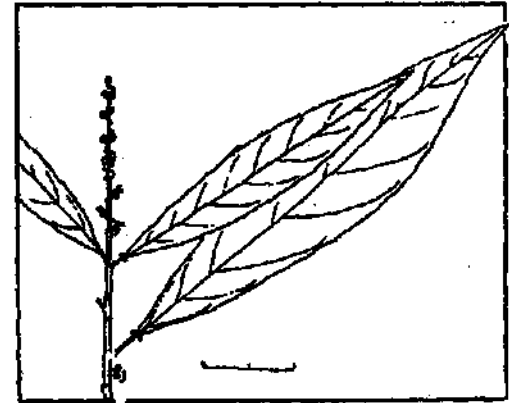
- Treelet 4-8 m high; peltate hairs; limb with small odoriferous glands; stamens 10-11; capsules.

4918 - *Croton pontis* Croiz.. Cùden đầu-cầu.

Bụi hay tiểu mộc; chồi có lông hình sao. Lá có phiến thon hẹp, to 8-15 x 2-4 cm, nhọn hai đầu, đáy có 2 tuyến lồi, không lông, dai, bìa có răng thấp; cuống 1-1,5 cm. Gié đứng từ chót nhánh, cao 10 cm; hoa đực ở trên, phiến hoa 2 mm, tiểunhụy 12; hoa cái ở dưới, phiến cao 4 mm, cánh hoa vắng, noãn sào có lông trắng hay vàng vàng, vòi nhụy 3, rời, chẻ hai ở giữa.

Cầu Linh, Vinh-yên; IV.

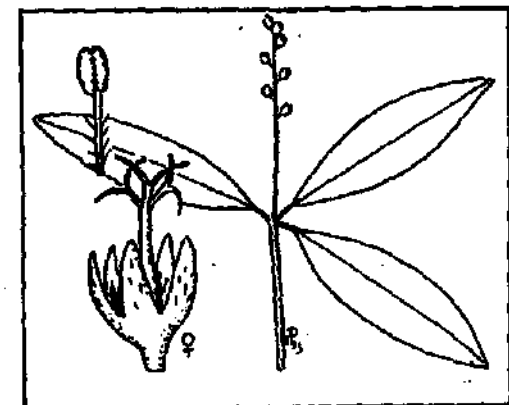
- Small shrub; leaves lanceolate, glabrous; stamens 12; female flowers apetalous, styles bifid.

4919 - *Croton iteophyllus* Radcl.-Sm. & Gov.. Cùden lá-liều.

Tiểu mộc cao 2,5-5 m; nhánh mảnh, không lông. Lá như chum lại; phiến nhỏ 4,5 x 1,1 cm, thon hẹp, không lông, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu, bìa có răng thấp, gân-phụ không rõ; cuống mảnh, dài 3-5 mm, đáy cuống có 2 tuyến không con. Chùm đứng yếu, cao 2-3 cm; lá đài có lông thưa mặt ngoài; cánh hoa hẹp, có lông ở đầu; tiểunhụy nhiều, chỉ có lông; noãn sào có vài lông, vòi nhụy dính nhau dài và chẻ hai. Nang 7 mm, không lông; hạt nâu, có lông hình sao trắng, tròn tròn, to 4 mm.

Thùathiên.

- Treelet 5 m high; limb glabrous; petiole with 2 glands at base; styles 3, connate then bifid (*C. salicifolius* Gagn. non M.E. Jones).

4920 - *Croton lasianthus* Pers.

Đại mộc to; gỗ trắng, cứng. Lá như mọc vòng, có phiến xoan thon hay bầu dục, đáy tròn, to 7-8 x 2,5-4 cm, bìa nguyên; cuống dài 1-2,5 cm, chót có 2 tuyến không cọng; lá lẹ như kim. Chùm, hoa cái ở đáy; hoa đực có 15 tiểu nhụy. Nang xoan.

T.

4920b - *Croton acapuligenus* Croizat.

Bụi cao 30 cm. Lá có phiến xoan, chót nhọn, gân-phụ lông chim, mặt trên nâu, mặt dưới có vảy, hơi màu bạc; cuống có 2 tuyến ở đỉnh. Bầu có vảy; noãn sào 3 vòi nhụy rời nhau.

Cà ná, 1200 m.

4920c - *Croton ignifex* Croizat.

Tiểu mộc mảnh. Lá có phiến bầu dục, dài, lợt, gân-phụ lông chim, có tuyến nhỏ ở nách.

Vùng khô: Nha Trang, Cà ná. Có vị thuốc.

4921 - *Croton murex* Croiz. 1942

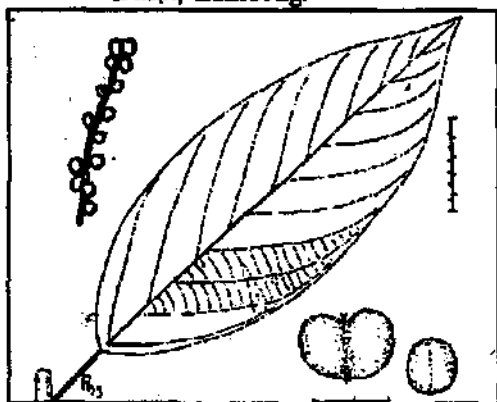
Bụi cao 1 m. Lá thành luân sinh, có khi mọc đối hay xen, phiến bầu dục-thon, to 6-10 x 3-4,5 cm, chót có đuôi hay nhọn, có lông hình sao rải rác; cuống 3-10 mm. Pháth hoa dài 4 cm, cọng như chỉ; hoa đực có cọng 2-5 mm; hoa cái có cọng 2 mm, sau 5-6 mm, dài tam giác thon, noãn sào có mụt. Nang có mụt.

Dankia, 1.200-1.500 m (Poilane 18.657; AA)

4921b - *Croton sepalius* A.-Shaw.

Bụi hay tiểu mộc đến 4 m; nhánh mảnh, to 2-3 mm. Lá có phiến bầu dục-thon, to 9-13 x 3-5 cm, đáy tròn hay chót bướm, chót có mũi nhọn, bìa nguyên, dài, mặt trên không lông, mặt dưới có vảy trắng, nhiều; gân-phụ 8-9 cặp; cuống 2-5,5 cm, lá lẹ như tờ, dài 12 mm. Pháth hoa ngắn, có vảy bạc; hoa đực có cọng ngắn, to 3 mm; lá đài bầu dục, cao 3 mm, cánh hoa 3 x 2 mm, đĩa mặt, tiểu nhụy vào 12. Hoa cái có cọng 5 mm, lá đài cao 9-12 mm, noãn sào hình cầu, to 2-3 mm, có vảy dày, vòi 6-7 mm, chẻ hai. Nang 8-9 mm; hạt bầu dục, to 6-7 x 5 mm.

Đà Lạt, Lâm Đồng.

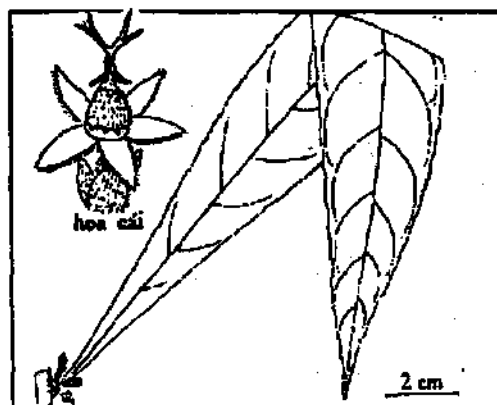
4922 - *Sumbabiopsis macrophylla* Muell.-Arg.

Năng hai, Năng nang.

Đại mộc cao 8-12 m. Lá có phiến to, dài đến 30 cm, bầu dục, chót nhọn, đáy hơi hình lòng, mặt dưới có lông trắng ngắn, gân-phụ 10-12 cặp, tam cấp hình thang; cuống dài 2-12 cm. Chùm dài 10-25 cm ở ngọn nhánh, dày lông; hoa đực có 5 cánh hoa, 35-45 tiểu nhụy; hoa cái vô cánh, noãn sào có lông. Nang hai-hòn hay 3 mảnh, rộng 2-3 cm; hạt to 1 x 2 cm.

Rừng dày bình nguyên: Biên Hòa, Châu Đốc

- Tree 8-12 m high; limb to 30 cm long; male flowers with 5 petals, 35-45 stamens; capsules 2-3 cm long (*S. albicans* Gagn.).

4923 - *Agrostistachys indica* Dalz. Hoà phước Ấm.

Tiểu mộc 1-4 m, không lông. Lá có phiến thon hẹp, nhọn, dài 12-20 cm, mỏng, không lông, bìa có răng thưa nằm, gân-phụ 12-14 cặp; cuống 1-2 cm. Pháth hoa có 2 hàng vảy kết lợp như chùy, cao 2 cm (pháth hoa cái 1 cm); đài không chia; cánh hoa 5; tiểu nhụy 12 quanh nhụy cái lép; hoa cái có 5 lá đài, noãn sào dày lông, buồng 1-noãn treo. Nang rộng 12, cao 8-9 mm; hạt tròn.

Rừng luôn luôn xanh cao độ thấp: Phú Quốc.

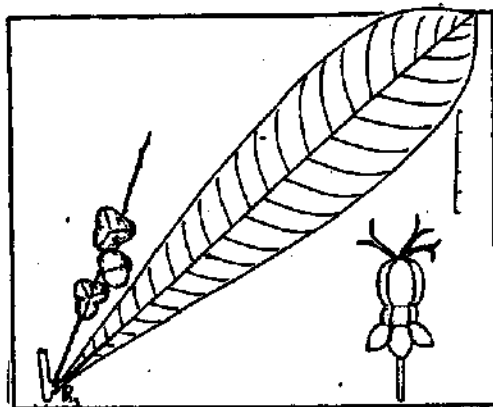
- Shrub 1-4 m high; limb lanceolate, glabrous; inflorescence with imbricate bracts; stamens 12; capsules 12 mm long.

4924 - *Agrostistachys longifolia* Benth. & Hook.
Hoàphương lá-dài.

Tiểumộc đến 5 m; nhánh to, thường có mũ
láng bao lấy. Lá có phiến thon hình muỗng, 25-30
x 5 cm, đầu tròn tù, đáy thon dài, gân-phụ nhiều
(16-20 cặp); cuống đến 1 cm. Phấthoa ngắn hơn lá,
thưa; hoa đực có 10 tiểuhụy, trong 5 tuyến; hoa cái
có noãn sào 3 vòi nhụy chẻ hai. Nang to vào 8 x 6
mm; hạt đen, láng, to 4 mm.

Nhatrang, vào 600 m.

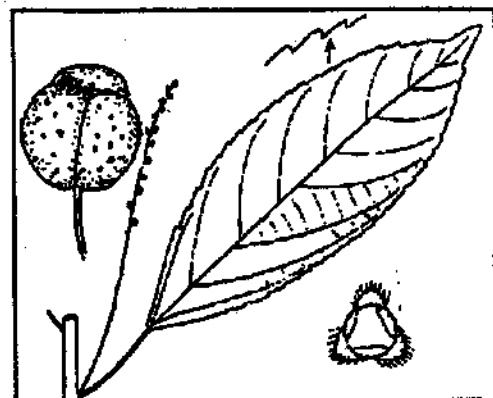
- Treelet 5 m high; limb glabrous, obtuse at
apex; capsules 8 x 6 mm.

4926* - *Claoxylon hainanensis* Pax & Hoffm. Bonét,
Lộc mai. Có hay tiểumộc cao 1,5(5) m; nhánh mảnh,
không lông, đỏ. Lá có phiến bầu dục thon, to 12-20
x 4-10 cm, đầu tù có mũi, đáy nhọn, gân-phụ 7-8
cặp, bìa có răng to, thưa; cuống dài 2-3 cm có 2
nuyến ở đầu. Chùm mảnh ở nách lá, chùm đực
thông, không lông; hoa xanh, lá dài 3, có lông;
cánh hoa 3; tiểuhụy vào 50; hoa cái có noãn sào
không lông, buồng 1-noãn. Nang có gai-mụt nhỏ.

Từ Hátuyên, Bắc Hải qua Thanhhoá đến
Quảngnam Dântrung; III. Trị táo bón.

- Shrub 1,5-5 m high; branches glabrous;
petioles with 2 glands; male flowers with a 50
stamens; loges 1-ovulated (*Mercurialis indica* Lour., non L.).

4927 - *Claoxylon indicum* (Bl.) Endl. ex Hassk.
Bồ đề, Mỡ trắng, Lộc mai.

Tiểumộc hay đạimộc cao 15 m. Phiến bầu dục,
dài 10-14 (30) cm, đáy có khi hơi lõm, mỏng, có lông
dày hay thưa, có đốm trong; cuống ngắn hay dài đến
10 cm. Chùm dài, có lông dày, thưa ở hoa đực, dài
20 cm, ngắn ở chùm cái; hoa đực có 15-25 tiểuhụy;
noãn sào 2 buồng 1-noãn. Nang có lông dày, cao vào
1 cm; hạt dài 3 mm, trắng. Rừng luôn luôn xanh, đồi,
dưới 700 m: từ Hoànghiên sơn đến Kiên giang; V-
VIII, 7. Lá xố; vỏ dấp cho sưng ngứa.

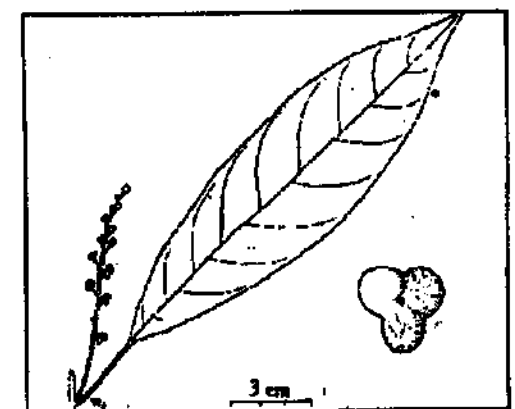
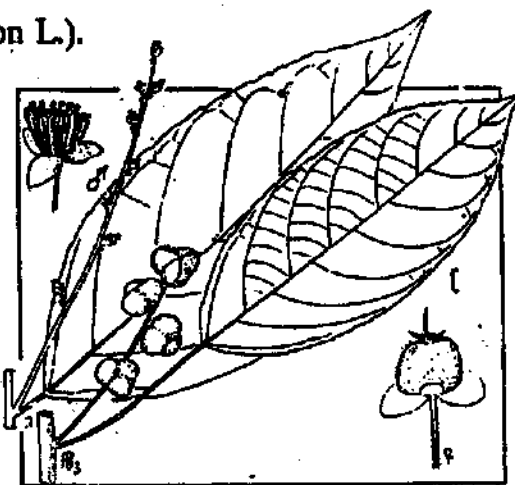
- Treelet or tree to 15 m high; leaves with
short or long petiole; stamens 15-25; capsules hirsute
(*Erythrochilus indicus* Reinw. ex Bl.; *C. polot* Merr.).

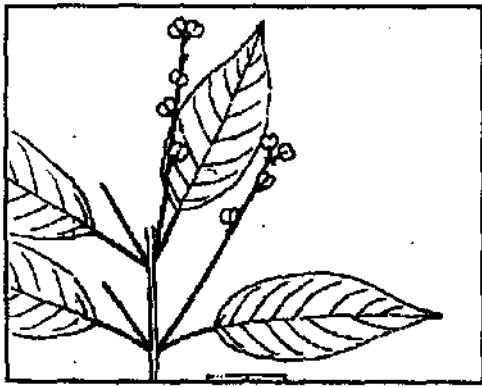
4928 - *Claoxylon longifolium* (Bl.) Endl. ex Hassk.
Mỡ lá-dài.

Thân mộc cao 1-8 m; nhánh mảnh, có cạnh,
có lông mịn. Lá có phiến thon dài, to 15-22 x 3-4
cm, không lông, gân-phụ 8 cặp, bìa có răng; cuống
3,5-8 cm. Gié ở nách lá có lông nằm, gié cái ngắn
hơn; lá dài 3, tiểuhụy 35-40; noãn sào dày lông, vòi
nhụy 3, đơn. Nang cao 1 cm, rộng 1,5 cm; hạt hoe,
to 6-7 mm, có tử-y mỏng.

Rừng đồi: Bắc Hải, Hà Sơn Bình, Thừa Thiên,
Nhatrang.

- Tree 1-8 m high; leaves glabrous; stamens 35-
40; styles 3; capsules 1.5 cm large (*Erythrochilus longi-
folius* Bl.).

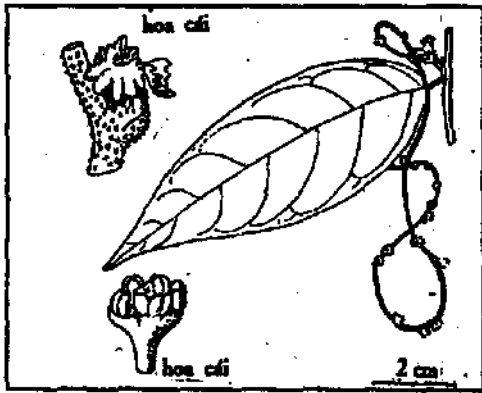

4929 - *Mercurialis leiocarpa* Sieb. & Zucc. Lộc nại trái-láng.

Cỏ bò, cao 50 cm, có cành; thân có cạnh tà. Lá có phiến bầu dục, dài 4-6 cm, đầu có mũi, đáy tròn, mỏng, không lông, gân-phụ 7 cặp, bìa có răng nằm; cuống 2-5 cm, lábe thon cao 3 mm. *Đồngchu*; phát hoa đực thành chụm, cái thành chùm; lá đài 3; không cánh hoa; tiểu nhụy 14-20; ở hoa cái có 2 tuyến, noãn sào 2 tâm bì. Trái hai-hòn, láng, cao 3,5, rộng 5 mm.

Rừng thưa, 1.500 m: Sapa

- Perennial herb; leaves glabrous; monocious; apetalous; capsules didymous.

4930 - *Koilodepas hainanensis* (Merr.) Croizat. Mạch-thu.

Tiểu mộc cao 5 m; nhánh non có lông hình sao. Lá có phiến thon, dài 10-12 cm, đầu thon nhọn, đáy tà tròn, lục tươi, không lông; cuống 1 cm, lábe 7 mm. *Gié yếu*, có lông hình sao, dài 6-15 cm, mang hoa cái ở đáy; *cánh hoa và đĩa mặt vắng*, tiểu nhụy 3-5; nhụy cái có *nuốm hình phiến* có thùy.

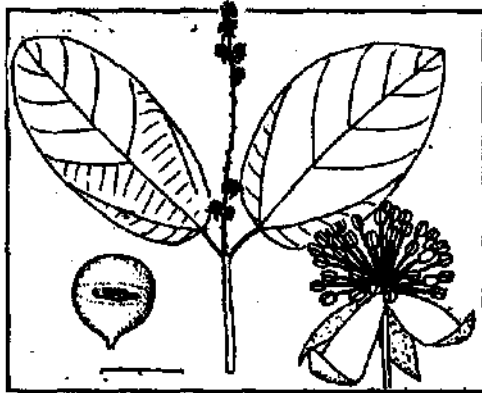
Cà ná (hình theo Gagnepain).

- Shrub 5 m high; branches stellate pubescent; long spikes; stamens 3-5; stigmatte flat (*Neprostylus poilanei* Gagn.).

4931 - *Symplocos amentiflora* (A. Sh.) A. Sh. 1971 (*Alchornea amentiflora* A. Sh.)

Đại mộc cao 5-6 m; nhánh to 2-4 mm. Lá có phiến bầu dục đến thon hẹp, to 4-21 x 2-7 cm, đáy nhọn hay hẹp, chót tà hay có mũi, gân-phụ 12-18 cặp; cuống 2-8 mm. Phát hoa đực như gié treo từ nách lá; hoa không cọng, dài 2 valves 2 mm, tiểu nhụy 15-25.

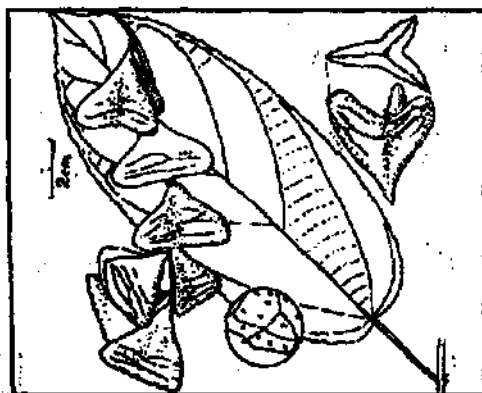
Thái lan; tìm ở Việt Nam.

4932 - *Trewia nudiflora* L. Trèo hoa-trần.

Đại mộc đến 26 m; nhánh mảnh có cạnh. Lá như mọc đối, một với cuống ngắn; phiến bầu dục, không lông mặt trên, có lông thưa hình sao mặt dưới; cuống 1 cm. *Biệt chu*; gié đứng mảnh như chỉ, hoa đực có 3-4 lá đài, 40-80 tiểu nhụy, bao phấn ngang. Gié cái ngắn; noãn sào dày lông, vòi nhụy dài 1,45-2 cm. *Trái mập*, rộng 3 cao 2,5-3 cm; hạt 2-3.

Rừng bán-thay-lá bình nguyên: Đồng nai, Châu đốc; IV, 4-5. Đấp trị thấp, phong thấp; trị ung thư. - Tree to 26 m high; limb pubescent below; terminal spikes; stamens 40-80; fleshy fruit 3 cm large.

4933 - *Mallotus anisopodus* (Gagn.) Airy-Shaw. Ruối khế.

Đại mộc đến 15 m; thân to đến 40 cm, vỏ xám vàng. Lá có phiến bầu dục tròn dài, 7-12 x 4-8 cm, hai mặt có *điểm tiết vàng*, có lông thưa, bìa có răng có mũi; cuống dài không bằng nhau mỗi cặp, 2-3,5 cm. Gié cái dài 5-15 cm; lá đài 5, không bằng nhau, cao 2 mm; noãn sào có lông vàng, cao 4,5 mm, có 3-4 cạnh nhọn, vòi nhụy 3, dính nhau đến 1/2. Nang có 3-4 cánh dành lên; hạt 1, dài 1 cm.

Rừng bán-thay-lá và rựa rạch, trên bùn: Châu đốc; 10.

- Tree 15 mm high; leaves yellow glandulous dotted; spikes; capsules 3-winged (*Coccoceras anisopodum* Gagn.).

4934 - *Mallotus floribundus* (Bl.) Muell.-Arg.
Bạch đản, Ruối Trung bộ.

Tiểu mộc; nhánh non không lông. Lá mọc xen hay đối; phiến hình lòng dài 5-9 cm, không lông, mặt dưới có tuyến vàng, gân từ đáy 5-7; cuống dài. Chùm; hoa đực có 3 lá đài, vào 25 tiểu nhị; hoa cái có 2 lá đài, noãn sào có 3 vòi nhụy. Nang tròn, to 12 mm.

Thừa thiên, Đà Nẵng, Nha Trang, Phú Quốc. Lá dùng như Trà.

- Shrub; limb peltate, glabrous; stamens 25; capsules 12 mm large (*Adisca floribunda* Bl.; *M. annamiticus* O. Ktze).

4935 - *Mallotus grandis* A.-Shaw. Lào.

4936 - *Mallotus luchenensis* Metcalfe. Cắm lòn, Bùm búp, Ruối Luchen.

Bụi hay tiểu mộc đến 3 m; nhánh dày lông sét hay vàng vàng. Lá có phiến to xoan rộng đến tròn, 15-40 x 10-15 cm, thùy 3 hay 0, đáy tròn hay hình tim, hay cắt ngang, gân-phụ 6-7 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông hình sao dày; cuống đến 10 cm. Chùm-tútán cao đến 40 cm; nhánh đơn, có lông hình sao dày; nụ 3-4 mm; hoa đực có nhiều tiểu nhị; hoa cái có 4 vòi nhụy. Nang to 1 cm, dẹt hay cam đỏ, trên cong 6-10 mm.

Rừng thưa vào 500 m: Hà Sơn Bình; V

- Shrub 3 m; branches, leaves ferruginous stellate tomentose below; terminal panicle to 40 cm high.

4937 - *Mallotus thorelii* Gagn. in Lec.. Ruối Thorel.

Tiểu mộc cao 3-7 m; nhánh thông. Lá có phiến xoan rộng, hình lòng, đầu có mũi dài, gân từ đáy 7, gân-phụ đi đến bìa, không lông. Phát hoa cái dài đến 12 cm; lá đài 4-5, noãn sào có gai nạc và lông hình sao. Nang nhỏ, có mặt tròn và lông thưa.

Rừng hỗn hợp hay luôn luôn xanh: Lục tỉnh, Phú Quốc (hình hoa theo Gagnepain).

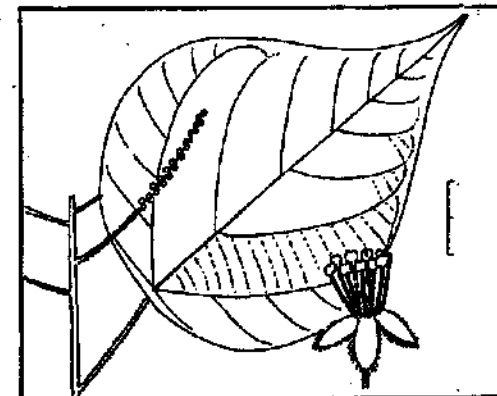
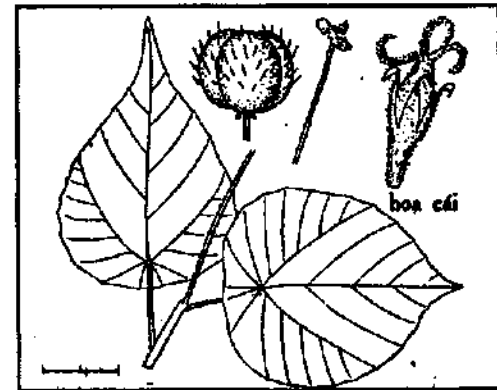
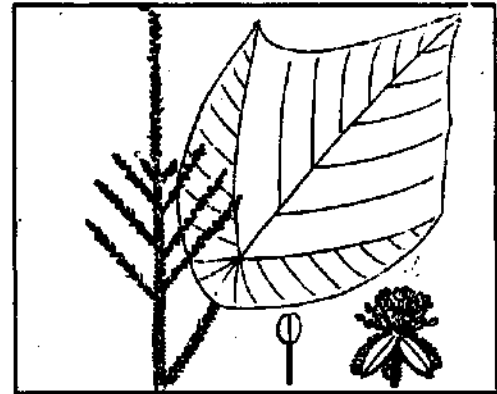
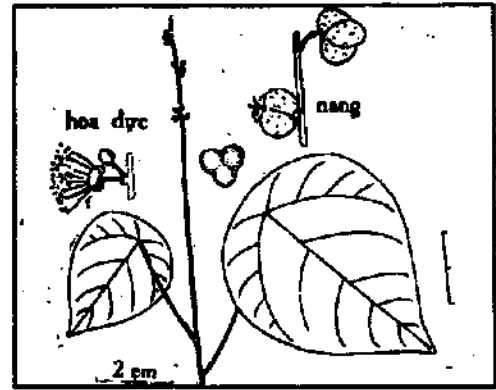
- Shrub 3-7 m high; leaves glabrous; capsules hairy, 3-valved.

4938 - *Mallotus metcalfeanus* Croiz.. Ruối Metcalf.

Đại mộc cao 5-7 m; nhánh dày lông hình sao nâu đỏ hay nâu đen. Lá có phiến xoan bành bở, to 12-25 x 8,5-17 cm, đầu nhọn, huýt, đáy tròn, gân hình lòng 5, mỏng song cứng, mặt trên nâu đậm hay đen, không lông trừ gân chính, mặt dưới có lông hình sao, gân lồi, nâu đỏ; cuống 4-10 cm. Chùm-tútán ở ngọn; nhánh dài 6-8 cm; nụ tròn, to 2-3 mm; lá đài có lông hình sao mặt ngoài, tiểu nhị nhiều, chỉ không lông.

Đam Hà, Quảng Ninh.

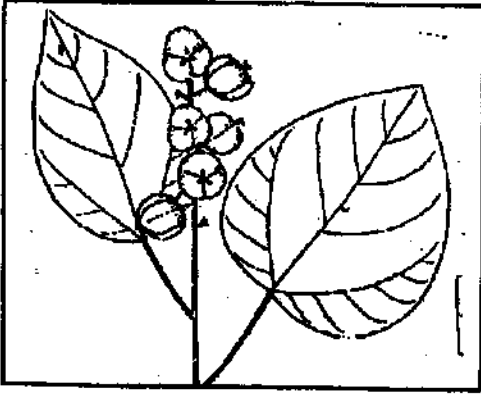
- Treelet 5-7 m; branches rufous red stellate tomentose; terminal panicles; filaments glabrous.

4939 - *Mallotus cambodicus* (Gagn.) A. Shaw (*Coelodiscus cambodicus* Gagn.)

Tiểu mộc cao 4 m; nhánh đầy lông đến không lông. Lá mọc đối, phiến tròn đến hình bánh-bò, to 3-4 cm, gân từ đáy 3; cuống dài 4-1,2 cm. Pháthoa như gié; tiểunhụy đến 50, chỉ không lông, nhụy cái lép; cái 2-3 cm. Nang tròn hơi ba-hòn, to 8 mm.

Cambodge: Bién-hồ.

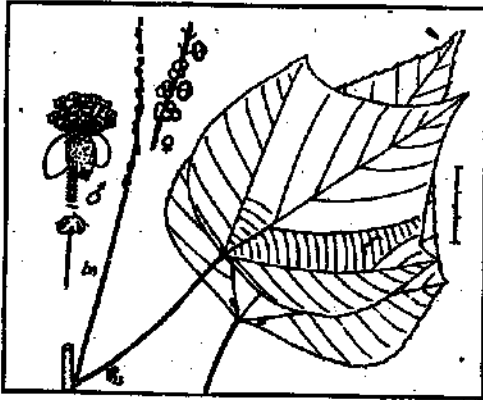

4940 - *Mallotus chrysocarpus* Pampan. Ruối trái-vàng.

Bụi; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến xoan, to 3-6 x 2,5-5 cm, đầu tù, đáy tròn hay hơi lõm, gân từ đáy 3, gân-phụ 3-5, mặt trên không lông, mặt dưới có lông hình sao; cuống dài 3 cm, có lông hình sao. Pháthoa ở ngọn nhánh; vòi nhụy 2 mm, chẻ 3. Nang to vào 1,5 cm, có lông mịn nâu vàng, trên rộng dài 8 mm; mảnh 3.

Hà sơn bình: Thủ pháp; 5.

- Shrub; limb stellate pubescent below; capsules yellow tomentose.

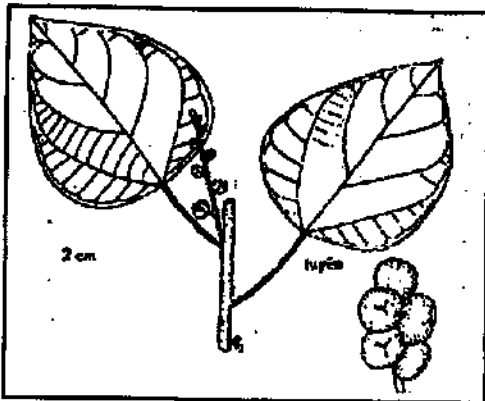

4941 - *Mallotus microcarpus* Pax & Hoffm. Ruối trái-nhỏ.

Đại mộc nhỏ hay tiểu mộc; nhánh non có lông ngắn, mềm. Phiến to, dài 10-25 cm, xoan rộng hay có 3 thùy cạn, đáy có 2 tuyến nơi gần của cuống, mặt trên có lông ở gân, mặt dưới có tuyến nhỏ, đỏ; cuống dài 4-12 cm, lábe mau rụng. Gié dài đến 30 cm; hoa đực thành chụm, hoa cái cô độc; lá dài 3, mặt trong đầy lông, tiểunhụy 30-35; hoa cái có noãn sào có lông hình sao. Nang tròn, to 5 mm; hạt 3, tròn, vàng.

Hà sơn bình; V.

- Small tree; limb glandulous dotted below; spike to 30 cm long; capsules 5 mm; seeds yellow.

4942 - *Mallotus repandus* (Willd.) Muell.-Arg. Ruối trần.

Dây leo; nhánh non có lông mịn vàng. Lá có phiến xoan tamgiác, đáy tròn, gân từ đáy 3, mặt dưới có lông vàng; cuống dài, có lông. Gié có lông sét; hoa có 4-5 lá dài, hơn 60 tiểunhụy; noãn sào tròn, vòi nhụy 2. Nang tròn, 2 hạt, cạo vào 8 mm; hạt nâu đen. $n = 11$.

Rừng luôn luôn xanh đến 400 m: từ B đến Bién hòa; XI-I.

- Climber; branches yellow pubescent; stamens 60 or more; capsules 2-seeded (*Croton repandus* Willd.).

4943 - *Mallotus nanus* A.-Sh. (*Coelodiscus thorelii* Gagn.)

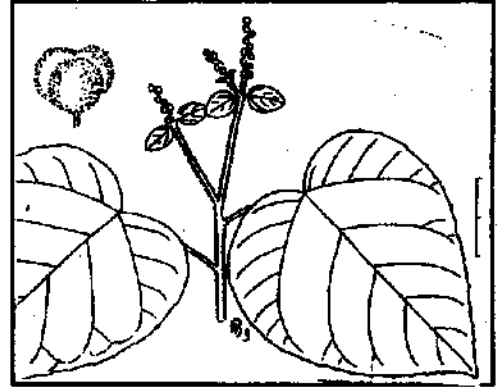
20 cm; thân mềm rồi cứng, không lông. Lá mọc đối; phiến to 8-12 x 5-8 cm, có đáy hình tim, gân từ đáy 5, gân-phụ 2-3 cặp; lábe 7 mm. Chùm-tụ tán cao, ở chót nhánh; hoa đực có 3 lá dài, tiểunhụy 20 hay hơn, chỉ có lông, nhụy cái lép; hoa cái ở đáy; cong một hoa. Nang có gai rải rác, to 5 mm.

Lào: Stungtreng.

4944 - *Mallotus ustulatus* (Gagn.) Airy-Shax. Rủi cùi. Tiểumộc cao 1 m, có lông vàngvàng; nhánh non dẹp. Lá có phiến xoan tim, to 8-13 x 6-12 cm, có lông dày vàng như lá *Tai-nghe*, đầu tù, đáy hình tim, gân từ đáy 3, gân-phụ 4 cặp, bìa có răng nhọn nhỏ; cuống 1,5-3 cm. Pháthhoa ở chót nhánh, cao 2-10 cm; hoa đực chụm, láđài 4-5, tiểunhụy vào 50 hay hơn, nhụy cái lép; hoa cái có cọng, láđài 5, vòi nhụy 3, dày lông. Nang tròn có 3 cạnh tròn, có lông dày, chia nhánh, rộng vào 1,5 cm. Cambốt; VN ?

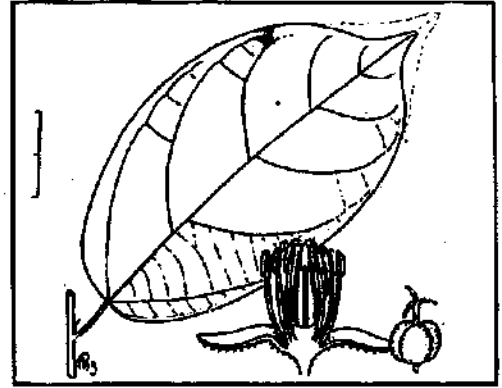
- Shrub 1 m high; leaves yellow tomentose; stamens more than 50; capsules tomentose (*Coelodiscus ustulatus* Gagn.).

4945 - *Mallotus glabriusculus* (Kurz) Pax & Hoffm.. Rủi không-lông. Bụi thấp hay đaimộc đến 10 m; nhánh non hơi dẹp. Lá mọc đối, cuống một dài một ngắn; phiến xoan ngược hay hình tim, đầu có mũi, mặt trên xanh đậm, mặt dưới có lông hình sao, lớn lên chỉ còn ở gân; lábe 5 mm. Pháthhoa đực 1 cm; láđài 3; tiểunhụy vào 30; pháthhoa cái dài 2-3 cm, 1-2 hoa mà thôi, vòi nhụy 3. Nang to 12 mm, tròn; hạt tròn to 3 mm.

Rừng thưa: Phanrang, Biềnhòa, Cônson; VIII

- Shrub or tree 10 m high; limb stellate pubescent beneath; stamens a 30; capsules 12 mm large (*Coelodiscus glabriusculus* Kurz; *C. coudercii* Gagn.).

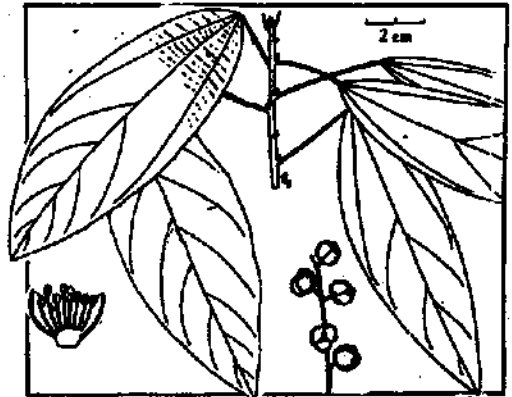

4946 - *Mallotus philippensis* (Lamk.) Muell.-Arg.. Bachia, Rùmnao, Thuộc Sán; Monkey-face Tree, Kamala, Red Berry.

Đaimộc cao 3-15 m; nhánh non có lông màu sét. Phiến dài 10-15 cm, mặt dưới có lông sát và tuyến nhỏ đỏ; lábe mau rung. *Biệtchú*; gié dài cỡ lá; hoa màu caphê sữa; láđài 3, tiểunhụy vào 25; noánsào có lông hình sao. Nang to 13 mm, màu đỏ vì tuyến nhiều nhỏ phủ đầy; hạt đen, to 5 mm.

n = 11, 12. Rừng thúi sinh từ Caolang đến Phúquốc, vào 400 m, Tr; X-V, 3-4. Trái dùng nhuộm màu vàng cam; tuyến màu trị sán: rotenin, isorotenin còn làm giảm thụt tinh, nhưng lại phẩndương; rễ bỏ cho đàn bà có thai.

- Tree 3-15 m high; limb glandulous dotted below; capsules covered with red glands (*Croton philippensis* Lamk.; *M. multiglandulosus* Phamhoang).

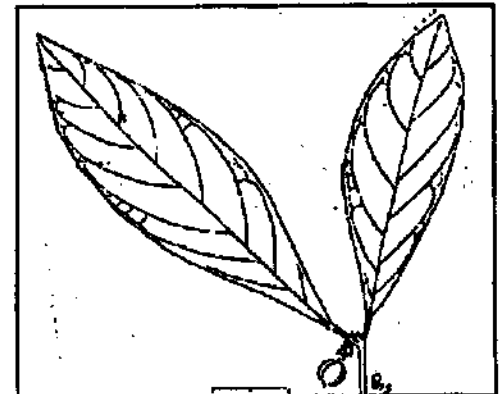

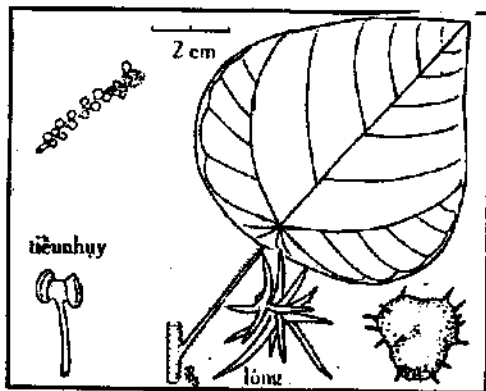
4947 - *Mallotus poilanei* Gagn.. Sita.

Tiểumộc cao 1,5 m; nhánh non dỏđỏ, dẹp. Lá thường mọc đối; phiến thon ngược, bìa nguyên hay có ít răng thấp, dày, không lông, không tuyến, gân-phụ 7 cặp; cuống 1 cm. Gié ngắn, dài 1,5-2 cm, mang hoa đực ở dưới; hoa có 3 láđài, 16-20 tiểunhụy; noánsào có lông, vòi nhụy ngắn. Nang to 8 mm.

Quảng trị. Trị nhức đầu.

- Shrub 1,5 m; limb glabrous; racemes short; sepals 3, stamens 16-20; capsules 8 mm.

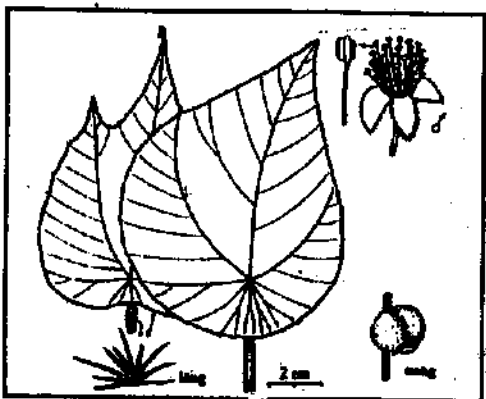

4948 - *Mallotus tetracoccus* (Roxb.) Kurz. Rúi trắng. Dạimộc cao 13 m; nhánh có lông dày hoe. Lá có phiến xoan hơi tamgiác, gân hình lông hay không, với 2 tuyến gần đáy, bìa nguyên, phiến dài đến 20 cm, mặt dưới có lông vàng hoe dày; cuống có lông. Chùm-tútán đực mang hoa có 4 tiểunhụy; chùm-tútán cái ít nhánh hơn, noãn sào có mặt ngắn. Nang to 1 cm, có lông và gai thưa. $n = 33$.

Rừng luôn luôn xanh BTN, từ Sapa, Hòa Bình qua Nghệ Tĩnh, Quảng Trị, đến Đồng Nai.

- Tree 13 m high; limb peltate or not, rufous tomentose beneath; panicles; stamens 4; capsules prickly (*Rotleria tetracocca* Roxb.; *M. albus* auct. non *R. alba* Roxb.).

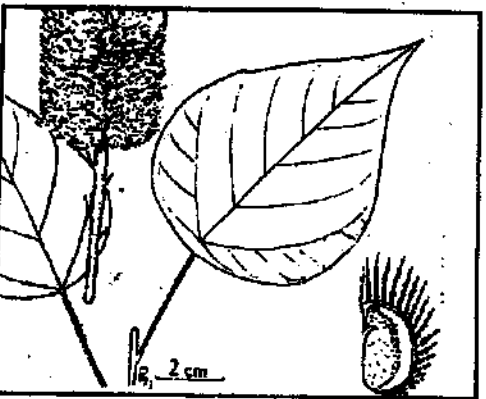

4949 - *Mallotus barbatus* Muell.-Arg. Bôngbệt, Bùngbút, Rúi râu.

Tiểumộc cao đến 6 m; nhánh, mặt dưới lá... có lông hình sao, mịn như gòn, vàng. Lá có gân hình lông (7-9 gân từ đáy), có 3 thùy hay không, bìa có răng thưa; cuống như tròn, labe 1 cm. Gié dài đến 20 cm; hoa đực có hơn 50 tiểunhụy; noãn sào đầy lông. Nang to 13-15 mm, có lông vàngvàng dày và gai nạc cao 2-3 mm; hạt 4 mm, đen.

Rừng vùng núi cho đến 1.100 m: BTN. Gỗ làm bột giấy tốt; hạt cho dầu. Trị đau bụng, đắp nơi sưng.

- Treelet 6 m high; limb peltate, yellowish woolly below; capsules prickly.

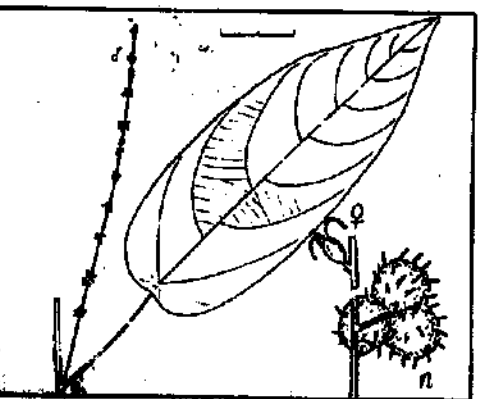

4950 - *Mallotus mollissimus* (Geis.) A.-Shaw. Rúi mềm.

Tiểumộc cao 5-6 m; nhánh và mặt dưới lá có lông dày vàng. Lá có phiến gân hình lông hay không, xoan nhọn, bìa có răng hay dợn, gân từ đáy 5-7; cuống dài 2-4 cm. Gié đứng đơn hay kép, mang một hoa cái ở trên hay hai thứ hoa; 4-3 lá đài, tiểunhụy hơn 40 ở hoa đực; noãn sào có 4 vòi nhụy. Nang 1 cm, mang gai nạt dài có lông dày vàng, dài đến 8 mm; hạt to 6 x 4 mm.

Từ B đến Thủ Đức, Bà Rịa.

- Treelet 5-6 m high; branches, limb below yellow tomentose; stamens 40 or more; capsules with long hairy setae (*Croton mollissimus* Geis.; *M. ricinoides* Muell.-Arg.).

4951 - *Mallotus peltatus* (Geis.) Muell.-Arg. Rúi lông. Tiểumộc đến 7 m; nhánh mảnh. Lá có phiến gân hình lông, đến 20 x 10-12 cm, tròn dài hay xoan, chót thon, đáy tròn, hơi hình tim, mỏng, mặt trên xám hay ôliu, mặt dưới nâu, bìa dợn; cuống gân cách bìa 5-7 mm, gân nơi gân 7-9. Pháthoa không nhánh, mang chùm hoa đực nhỏ; hoa cái có noãn sào có 3 vòi nhụy. Nang to 1,5 cm, có gai nạt thưa.

Rừng luôn luôn xanh, dựa suối, rừng Tre, đến 550 m; lúc khô có mùi hờlôbá.

- Treelet 7 m high; limb peltate, thin; glomerules on long spike; capsules prickly, 1.5 cm large (*Aleurites peltatus* Geis.).

4952 - *Mallotus apelta* Muell. Arg.. Ruồng, Babét trắng, Buihui; *Mallotus*.

Tiểumộc cao 1-7 m; nhánh, mặt dưới lá, pháthoa có lông dày mịn trắng, Phiến lá không gân hình lông hay rất ít, có 2 tuyến ở đáy, bìa nguyên, to cỡ 9 x 8 cm. Gié cao đến 50 cm, mang hoa đực và hoa cái; hoa đực 4-phân, hơn 50 tiểuhụy; hoa cái có ládài dính, 3-4 vòi nhụy. Nang to 2 cm, có gai nạt dài 5 mm; mảnh 3.

Rừng đến 600-700 m: BTN đến Bàriá, vùng Sài Gòn; VII-VII, 11-12. Gỗ dùng làm bột giấy, vỏ cho sợi tốt. Lá đắp ung, trị lậu, sung gan, bạch huyết, sung tai, sa tứcung.

- Treelet to 7 m high; branches, leaves white pubescent below; spike to 50 cm long; stamens 50 or more; capsules prickly.

4953 - *Mallotus macrostachyus* (Miq.) Muell-Arg.. Rúi đuôi-to. Đaimộc đến 10 m; nhánh thông, có lông hung. Lá có phiến xoan nhọn, to đến 20 x 18 cm, đáy tròn, gân hơi hình lông, vòi tuyến ở nơi gần của cuống, bìa nguyên hay có 2 thùy nhỏ, mặt trên không lông, mặt dưới có gân tam cấp lồi và lông nâu; cuống to, dài đến 20 cm, labe cao 1 cm. Chùm-tụ tán đực dài đến 20 cm; hoa có 4 ládài, nhiều tiểuhụy. Gié cái dài 30-40 cm, không nhánh. Nang to 1 cm, có gai nạt cao 2,5 mm, có lông hung; mảnh 3.

Ven rừng đến 400 m: Binhtrịthiên.

- Tree 10 m high; rufous pubescence on branches and limb beneath; female spike; capsules shortly prickly (*Rottlera macrostachya* Miq.).

4954 - *Mallotus paniculatus* (Lamk.) Muell.-Arg.. Bôngbét, Babét Nam; Turn-in-the-wind. Tiểumộc hay đaimộc đến 20 m. Lá có phiến xoan tamgiác hay hình thoi, có 3 thùy hay không, có 2 tuyến ở đáy phiến, mặt dưới có lông hình sao; cuống dài đến 18 cm. Pháthoa có lông nâu, dài 7-35 cm; hoa đực có 50-60 tiểuhụy; hoa cái có noãn sào 2-3 buồng. Nang to 7-8 mm có gai nạt thưa dài; hạt tròn.

Rừng, rừng bụi đến trungnguyên: BTN đến Phúquốc; I-XII, 12-1. Gỗ vàng lợt, mềm; vỏ làm thùng.

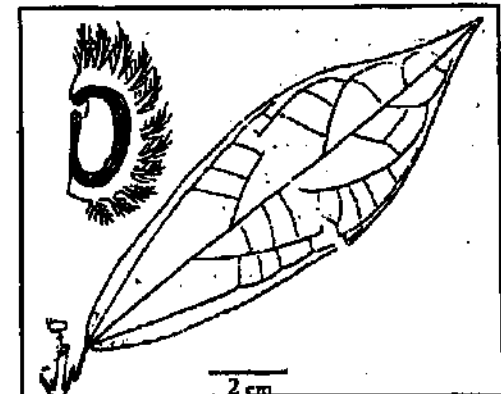
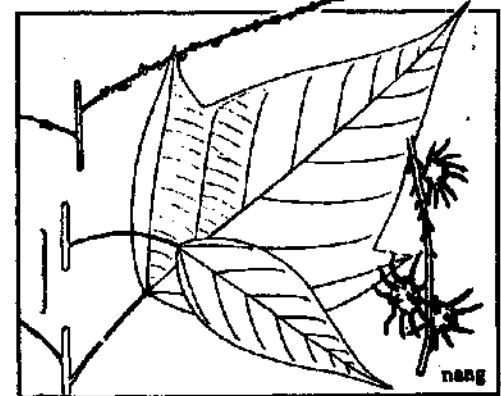
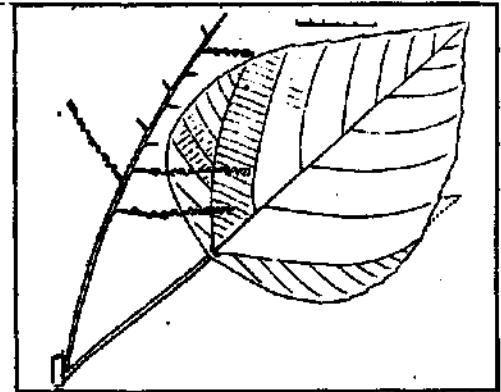
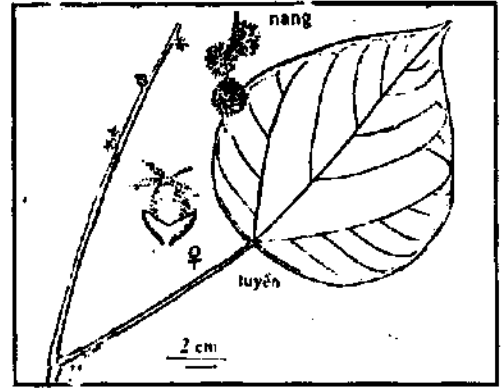
- Treelet or tree 20 m high; leaves trilobate, 2 glands at base; capsules with long pricks (*Croton paniculatus* Lamk.; *M. cochinchinensis* Lour.).

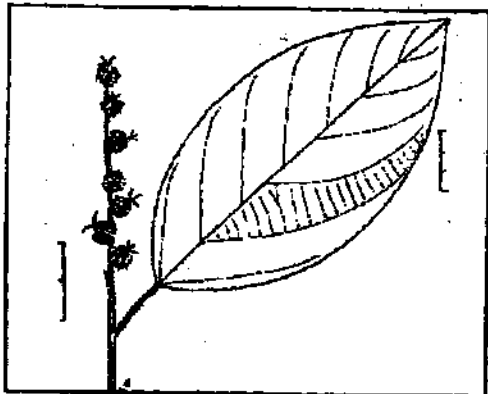
4955 - *Mallotus clellandii* Hook. f.. Rúi Clelland.

Tiểumộc 2 m hay đaimộc 10 m; nhánh to 2 mm, không lông. Lá mọc đối; phiến xoan trònđài, nhọn hai đầu, nâu đem mặt trên, cặp gân đáy chạy đến hơn 1/2 phiến; cuống dài. Pháthoa đực ngắn, có lông hình sao; hoa không con, ládài dày lông nâu, tiểuhụy nhiều, chỉ có lông. Pháthoa cái 3 cm; hoa 1-2, ládài dài 7 mm, noãn sào có lông dày, hoe. Nang tròn, to 12 mm, dây lông chia nhánh.

Sông Lu (Đôngnai), Cônson.

- Treelet or tree 10 m high; branches glabrous; inflorescence short; capsules with dense hairy setae (*Coelodiscus glabriusculus* Gagn. non Kurz).

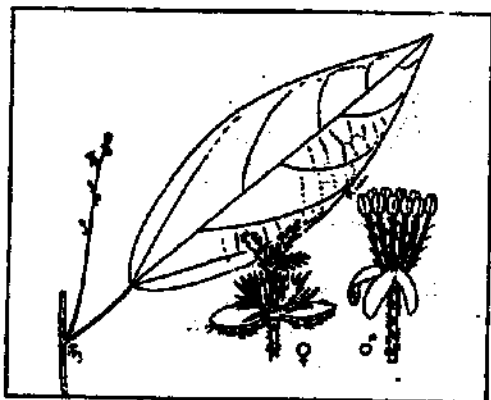

4956 - *Mallotus dispar* (Bl.) Muell.-Arg.. Ruối không đều.

Tiểu mộc cao đến 5 m; thân, cuống, phát hoa đầy lông dày vàng. Lá mọc đối; phiến bầu dục rộng hay xoan, dài cỡ 14 cm, bìa có răng nằm, gân-phụ 5 cặp; cuống 2 cm, lábe cao 4 mm, có lông to trắng. Gié đứng, có láhoa to, dày lông tơ. Nang 4-5 mm, có gai xù, mềm dài, có lông mịn.

Tim lại ở VN.

- Presence to be confirmed in Vietnam (*Rottlera dispar* Bl.).

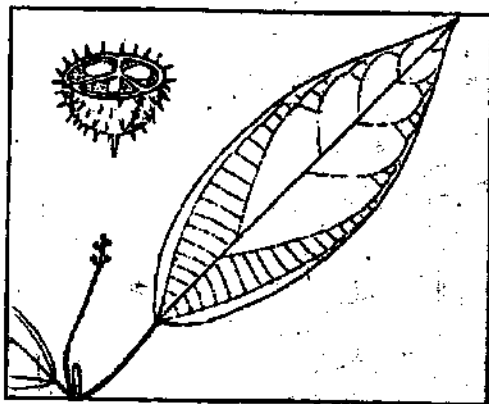

4957 - *Mallotus lanceolatus* (Gagn.) A.-Shaw. Ruối thon.

Tiểu mộc 1-6 m; nhánh có lông như nhung vàng. Lá mọc đối, mặt dưới dờ dờ lúc khô, có tuyến vàng rải rác, mỏng, không lông; cuống lá không bằng nhau ở mỗi mắt, lábe 2-3 mm. Gié đực cao 1-3 cm; hoa gần thành nhóm, tiểunhụy 35; gié cái dài 6-8 cm. hoa 6-8, noãn sào có nhiều gai cao 2 mm. Nang có gai và lông vàng.

Rừng hồ đến 300 m: Nhatrang, Phanrang, sông Đờngnai, Bảriá; III.

- Treelet 6 m high; yellow velvety; stamens 35; ovary prickly (*Coelodiscus lanceolatus* Gagn.).

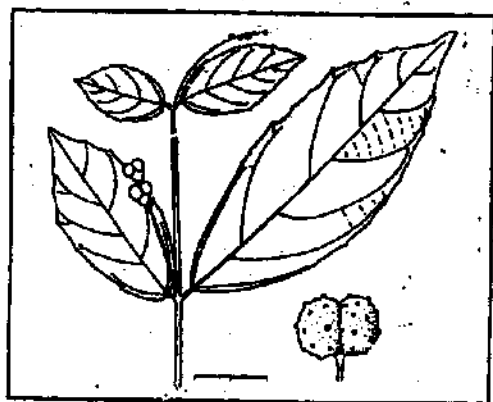

4958 - *Mallotus pierrei* (Gagn.) A.-Shaw. Ruối Pierre.

Tiểu mộc đến 5 m; nhánh non hơi đẹp. Lá mọc đối, cuống dài không bằng nhau ở mỗi cặp; phiến thon, dài 12 cm, gân như không lông, gân từ đáy 3, gân-phụ 4 cặp; cuống có lông, lábe 4 mm. Chùm mảnh, đực dài 5 cm, cái 10 cm; tiểunhụy 30; noãn sào có gai. Nang tròn, to 5-6 mm, có lông mịn; hạt 5 mm.

Rừng hồ, rừng Tre đến 600 m: Biênhòa, núi Dinh.

- Treelet 5 m high; limb glabrous; racemes 5-10 cm long; stamens 30; ovary prickly; capsules 5-6 mm large (*Coelodiscus pierrei* Gagn. in Lec.).

4959 - *Mallotus resinus* (Bl.) Merr.. Ruối resin.

Đại mộc cao 9 m. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, dài 6-10 cm, gân 3 dài hay ngắn, và thường 2 ngắn từ đáy, bìa có răng thưa, nâu láng mặt trên, nâu vàng mặt dưới, gân-phụ lồi trắng trắng; cuống 4-5 mm. Phát hoa ở chót nhánh và nách lá, có lông ngắn, đực dài 1-3,5 cm, lá dài 4, tiểunhụy 35-45; phát hoa cái dài 1,5-5 cm, lá dài 5, noãn sào có lông, vòi nhụy 3. Nang có lông hình sao, có hạt và tuyến vàng nhỏ, to 8 x 12 mm; hạt to 5 mm. Rừng thưa, từ Lạngson, Hànamninh, qua Nhatrang, Phanrang đến Nam Cátđiên, Châu đốc. Lá khô có mùi cumarin (*Adelia resinosa* Bl., *M. muricatus*

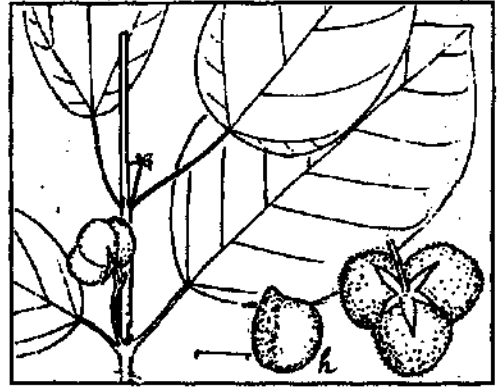
Gagn.).

- Tree up to 9 m high; capsules 8 x 12 mm.

4960 - *Mallotus spodocarpus* A.-Shaw. Ruối trái-sét-kém.

Cây nhỏ, cao 50 cm; nhánh có lông dài không lông. Lá mọc đối; phiến xoan rộng hay thon ngược, dài 7-12 cm, gân từ đáy 3(5), gân-phụ 4-5 cặp, mỏng, không lông, mặt trên nâu, mặt dưới lục, có tuyến nhỏ; cuống dài 4-6 cm. Chùm ngắn; hoa có lông, láhoa dài hơn nụ. Nang không gai, to 12 x 8 mm; mảnh 3. Rừng hỗn hợp, rừng Tre, bìnhnguyên; loài gần *M. glabriusculus*.

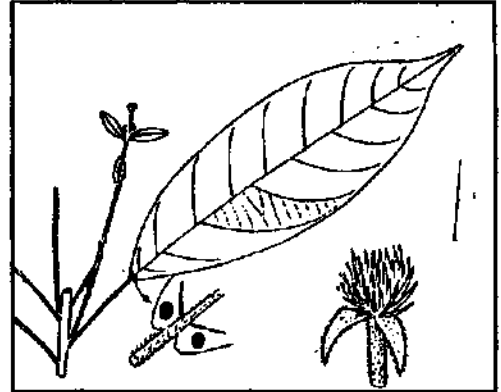
- Shrub 50 cm high; branches glabrous; leaves glandulous dotted below; short axillary racemes; capsules 12 x 8 mm.

4961 - *Mallotus tsiangii* Merr. & Chun. Ruối Tsiang.

Nhánh nhỏ, có lông sét denden. Lá mọc xen, có phiến thon, cỡ 10 x 3,7 cm, chót có đuôi, gân-phụ 8-9 cặp, mặt trên xám đen, mặt dưới nâu xám, dày tuyến đen nhỏ, có 2 tuyến to ở đáy; cuống dài 2,5-3 cm. Pháthoa ở nách lá, dài 1 cm, ít hoa; hoa cái có noãn sào đầy gai, *tâm bì* 2.

Dựa suối: Tam Đảo.

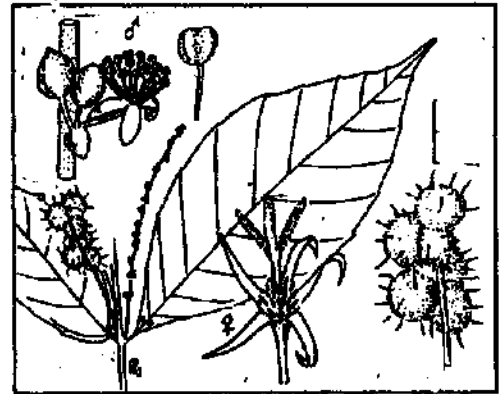
- Branches black ferruginous pubescent; sepals pubescent; carpels 2, prickly.

4962 - *Mallotus eberhardtii* Gagn. Ngôát.

Đại mộc 3-10 m; nhánh có lông sét vàng. Lá có phiến thon, dài 10-14 cm, có tuyến 1-2 cặp ở các gân đáy, dày, không lông, có tuyến mịn mặt dưới, gân-phụ 10-12 cặp, chạy đến sát bìa, bìa có răng nằm thưa; cuống dài 1 cm, lábe 5 mm. Chùm dài 7 cm; hoa đực có 3 lá đài, hơn 20 tiểunhụy; hoa cái có 4-5 lá đài. Nang to 14 mm có lông vàng sét và gai nạc thưa.

Thủ thiên, Hà tiên; IX.

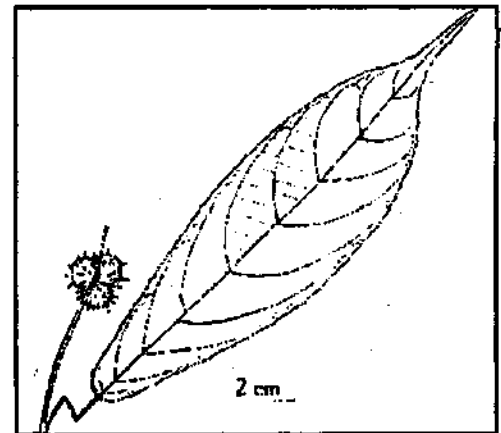
- Tree 3-10 m high; leaves glabrous; stamens 20; capsules yellow pubescent with few pricks.

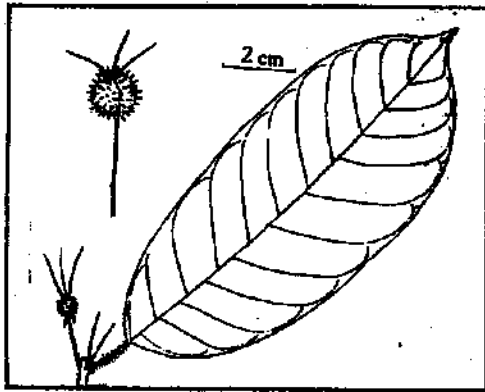
4963 - *Mallotus oblongifolius* (Miq.) Muell.-Arg. Cầm heo, Chóc móc, Ruối tròn dãi.

Tiểu mộc 2-6 m; nhánh hơi hoe. Lá mọc xen hay đối; phiến thon ngược, đầu có đuôi dài, đáy hẹp tròn, gân từ đáy 3, không lông trừ gân mặt dưới; cuống mảnh 2-3 cm. Gié đực ở ngọn; lá đài 3, hơn 25 tiểunhụy; chùm cái, lá đài dính, noãn sào có gai cao 2,5 mm. Nang to 1 cm, có gai; hạt tròn to 5 mm.

Rừng 400-800 m: từ Huế đến Châu đốc; III-V. Lá dùng ướp trà, thơm cumarin.

- Treelet 2-6 m high; leaves pubescent on nerves below; stamens 25 or more; capsules sparsely prickly (*Rottleria oblongifolia* Miq.; *M. furetianus* Muell.-Arg.).

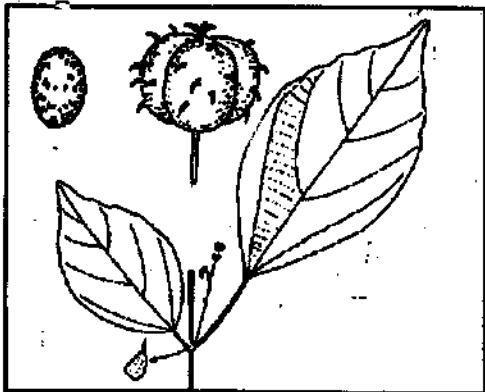

4964 - *Mallotus hookerianus* Muell.-Arg.. Ruối Hooker.

Đại mộc cao 10-20 cm; nhánh non và cuống có lông đứng cao cỡ 1 mm. Phiến lá không lông, trừ ở gân chánh mặt dưới, dày; cuống dài 2 cm, lábe không rụng, dài đến 2,5 cm. Chùm đòidien với lá, cao 2,5 cm; hoa đực có 3 láđài, vào 60 tiểunhụy; hoa cái có 5 láđài, noãn sào có gai, vòi nhụy 3, rất dài. Nang to 10-12 mm.

Từ Quảng trị đến Nhatrang. Gỗ vàng, cứng, dùng làm chèo, chày.

- Tree 10-20 m; branches, petioles hirsute; stipules to 2.5 cm long; styles 3, long; capsules 12 mm large.

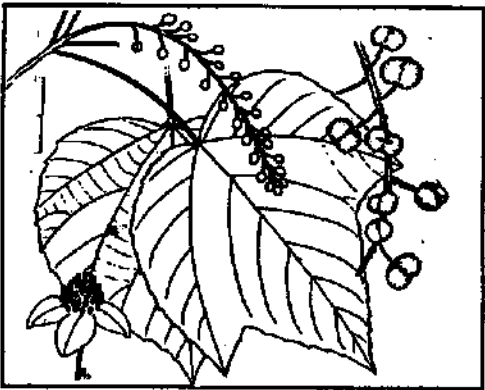

4965 - *Mallotus yunnanensis* Pax & Hoffm.. Ruối Vân Nam.

Bụi; nhánh mảnh, không lông. Lá mọc đối, không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan, to 5-8 x 3-4,5 cm, bìa dợn, mặt dưới có tuyến nhỏ tròn, gân từ đáy 3, đáy có 2 tuyến to; cuống mảnh, dài 1-3 cm, có lông mịn, lábe nhỏ. Phát hoa mảnh ở nách lá, cao 2-3 cm. Nang có gai thưa, cong như móc; hạt có lông sát.

Hàininh.

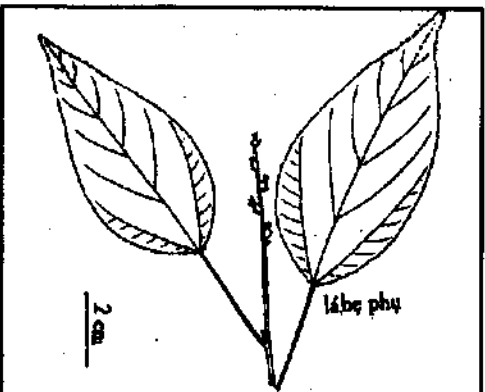
- Shrub; branches glabrous; leaves glandulous dotted below; axillary short racemes; capsules prickly; seeds pubescent.

4966 - *Melanolepis multiglandulosa* (Bl.) Reichb. f. & Zoll.. Háclan nhiều-tuyến.

Đại mộc nhỏ, cao đến 6 m; nhánh có lông hình sao, dày như gòn. Lá có phiến hình tim, không hay có 3 thùy, đáy hình tim, mặt dưới có lông hình sao, bìa có răng thưa, nhọn; cuống ngắn hơn phiến. Chùm; cọng hoa vào 1 cm; hoa vô cánh, tiểunhụy nhiều, ba phần có 1 tuyến; hoa cái có 2-3 vòi nhụy rời. Nang thường hai-hòn, láng, có điểm tia; hạt tim. Rừng cao độ thấp, dựa sông; Châu đốc.

- Treelet 6 m high; branches, limb stellate pubescent below; capsules didymous (*Croton multiglandulosa* Reinw. ex Bl.; *Mallotus moluccanus* Muell.-Arg.; *M. vitifolius* (O.K.) Gagn.).

4967 - *Alchornia annamica* Gagn.. Bọmẹt Trung bộ.

Tiểu mộc cao 4 m; nhánh tròn không lông. Lá có phiến thon, dài 8-12 cm, gân từ đáy 3, bìa có răng, mặt dưới có lông ở gân; cuống dài 3-6 cm, lábe 4 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn, cao 10 cm; hoa trắng; hoa đực có 8 tiểunhụy; noãn sào có 3 vòi nhụy nguyên, 3 noãn.

Rừng vào 1.200 m, thường dựa nước; Công tum, Nhatrang; VII-XI.

- Shrub 4 m high; branches glabrous; limb pubescent on nerves below; stamens 8; styles 3, ovules 3.

4968 - *Alchornia androgyna* Croiz.

(T: Petelot 6262;AA)

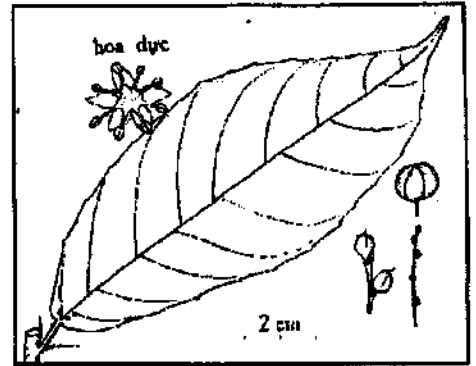
Tiểu mộc cao 4-5 m. Lá xoan thon-bầu dục, to 10-18 x 6-9 cm, gân-phụ 4-5 cặp, bìa có răng; cuống dài 2-4 cm, chót có 2 tuyến. Phấn hoa ở chót nhánh; chùn-tụ tập mang chụm hoa đực, nhỏ, không cộng, tiểu nhụy 5; hoa cái cô độc, không cộng hay có cộng ngắn, noãn sào to 3 mm, vòi nhụy 3.

Bắc Giang, 3 gân từ đáy phiến như *A. annamensis*

4969 - *Alchornia rugosa* (Lour.) Muell.-Arg.. Sỏi dai, Bônét.

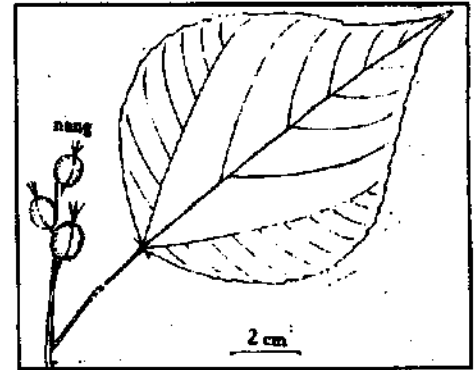
Cây cao 2-10 m; nhánh non, cuống, mặt dưới lá có lông mịn sát. Phiến thon, dài vào 15 cm, đáy hẹp hình tim, có 2-3 tuyến to, và tuyến rai róc khắp phiến; cuống 1-3 cm, lábe dài 1 cm. Gié đùng, dài 7-12 cm, nhiều ở ngọn, đồng hay biệt chụ; tiểu nhụy 8, không có noãn sào lép; hoa cái có 3 vòi nhụy nguyên dài 3-4 mm, buồng 1-noãn. Nang to 8-9 mm; hạt vàng. Đất hoang, rừng: B đến Nhatrang, Conson; III-VI. Vỏ làm thùng; gỗ làm bột giấy; hạt xó.

- Tree 2-10 m; branches, petioles.. puberulent; spikes terminal; stamens 8; capsules 8-9 mm large (*Cladodes rugosa* Lour.).

4970 - *Alchornia tiliacifolia* (Benth.) Muell.-Arg.. Long đòng, Đồng châu.

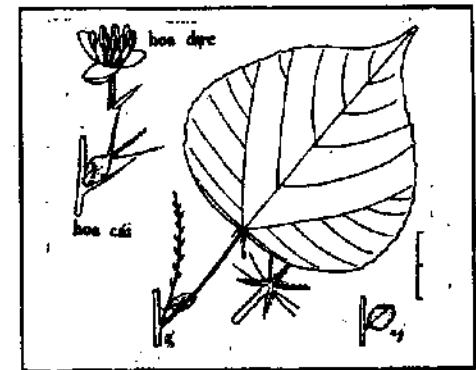
Tiểu mộc 5-12 m; nhánh non có lông ngắn. Phiến dài 15-18 cm, chót nhọn, đáy có 2 tuyến và 2 lábe-phụ, bìa có răng thấp; cuống dài 5-10 cm, lábe 7 mm. Gié từ nách lá, mang chum, cao 10-13 cm; hoa đỏ, lá đài cao 4 mm, tiểu nhụy 8; noãn sào có lông, vòi nhụy 3, nguyên. Nang to 1 cm, có lông ngắn; hạt dài 8 mm. n = 9. Rừng luôn luôn xanh, rừng Tre: đồng bằng B đến Thủ thiển; 7.

- Treelet 5-8 m; limb with 2 stipelles and 2 glands at base; spikes 10-13 cm long; stamens 8; capsules 1 cm large (*Stipellaria tiliacifolia* Benth.).

4971 - *Alchornia trewioides* (Benth.) Muell.-Arg.. Long đòng nhỏ, Dòm dóm.

Tiểu mộc cao 3 m; nhánh gần như không lông. Lá có phiến xoan tim, vào 9 x 8 cm, đầu tù, có mũi cao, đáy cắt ngang, có 2 lábe-phụ, gân từ đáy 3-5, gân-phụ 4 cặp, bìa có răng thưa; cuống dài 10 cm. Gié hơn 10 cm; lá hoa có rìa lông trắng; hoa đực có lá đài hẹp nhọn, có rìa lông; hoa cái có 3 vòi nhụy to, dài hơn 1 cm. Nang xoan, cao 1 cm, có lông xám trắng. Rừng còi cao độ thấp.

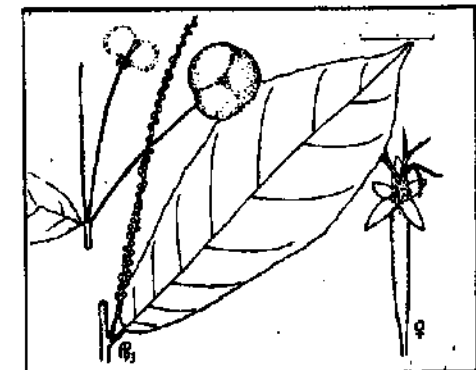
- Treelet 3 m high; limb ovate, truncate at base with 2 stipelles; styles 1 cm long; capsules 1 cm large (*Stipellaria trewioides* Benth.; *A. coudercii* Gagn.).

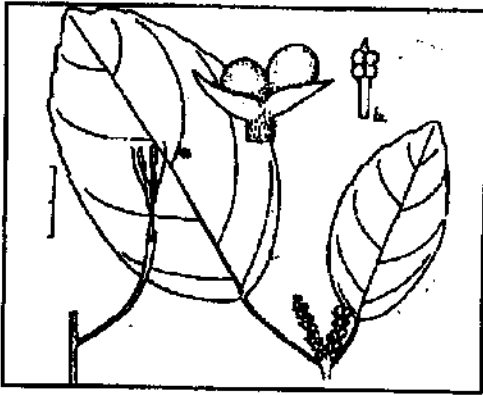
4972 - *Cleidion brevipediatum* Pax & Hoffm.. Lây đòng cuống-ngắn.

Đại mộc cao 12-15 m; nhánh không lông. Lá chụm ở chót nhánh; phiến thon ngược, to 9-15 x 4,5-5 cm, gân-phụ 6-7 cặp, bìa có răng thấp, thưa; cuống dài 0,5-3 cm, lábe nhỏ, mau rụng. Đồng hay biệt chụ; gié; hoa đực có đài xẻ không đều; tiểu nhụy nhiều, bao phấn có mũi; hoa cái cô độc trên cộng dài 4-5 cm, lá đài 5, 2 nhỏ, 3 to, không có đĩa mật. Nang cao 1,5 cm; hạt tròn, to 7 mm, nâu có sọc tươi.

Rừng thưa: Bắc Hải, Hà Sơn Bình; II.

- Tree 12-15 m high; branches glabrous; limb to 15 cm long; spikes; female flowers on 4-5 cm long pedicel; capsules 1.5 cm large.

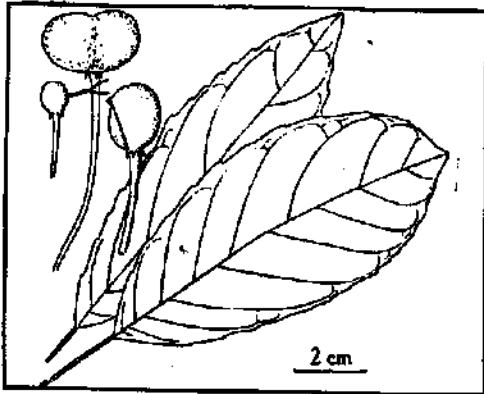

4973 - *Cleidion bracteosum* Gagn. Lây đồng lá hoa.
Tiểu mộc; nhánh không lông, có cạnh tà. Lá không bằng nhau ở mỗi cặp; phiến xoan hay bầu dục, to 6-17 x 3-9,5 cm, bìa có răng thưa gần phụ 4-6 cặp, mỏng, không lông; cuống 3-6 cm. Pháthoá ở chót nhánh; hoa đực có lá hoa trắng, nhọn, bìa ria lông; tiểu nhụy nhiều, bao phấn nở ngang; hoa cái có đực trên cùng dài 3 cm, lá đài thon dài 3 mm, noãn sào có vòi nhụy dài đến 2 cm, chẻ hai dài. Nang.

Hà Nội, Võ xá.

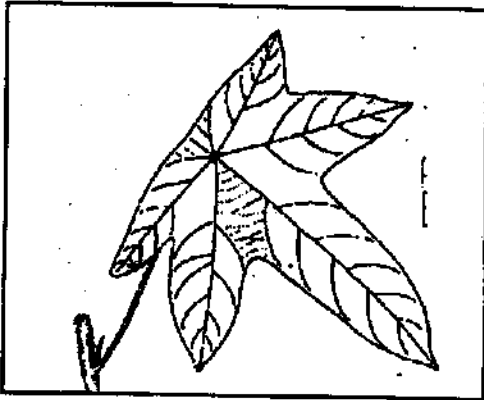
Shrub glabrous; petioles unequal by pair; female flowers on 3 cm long pedicel; styles to 2 cm long.

4974 - *Cleidion spiciflorum* (Burm.f.) Merr. Công gào, Mỏ chim, Dầu chó.

Đại mộc đến 15 m; nhánh nhỏ. Lá có phiến bầu dục, thon, dài 10-13 cm, không lông, bìa có răng to; cuống dài 2-5 cm. Biệt chủ; gié đực dài 8 cm, hoa gần thành chụm có lá hoa, tiểu nhụy rất nhiều; hoa cái có đực trên cùng dài, lá đài 5, núm 2. Nang rộng 2,5 cm; hạt 1-1,5 cm. Rừng đến 800 m: Hà Tĩnh, Thanh hoá đến Biên hoà, Châu đốc. Lá làm trụ thay; dầu từ hạt ăn được.

- Tree 15 m high; limb glabrous; dioecious; female flowers on long pedicel; capsules 2.5 cm large (*Acalypha spiciflora* Burm.f.; *C. javanicum* Bl.).

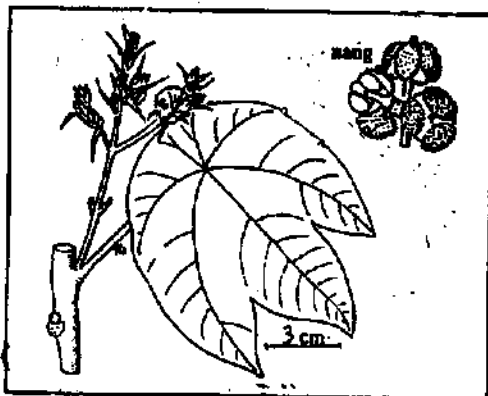

4975 - *Macaranga henricorum* Hemsl. Mán-bầu.

Tiểu mộc có khi đại mộc đến 14 m, đâm chồi nhiều sau khi đốn; nhánh, mặt dưới lá vàng vì lông hình sao. Lá có phiến gân hình lông, cuống gần cách bìa đến 1 cm, thùy 5, thùy giữa to nhất, mặt trên nâu đậm láng; cuống dài, lá bé cao 1,5 cm. Pháthoá đực dày, ngắn hơn cuống, có lông dày; chụm vào 7 hoa, dài 3 thùy, tiểu nhụy 7-12, bao phấn hình lông. Nang 2 hạt, nhỏ, cao 4 mm; hạt tròn.

Quảng trị. Vỏ cho sợi.

- Treelet or tree to 14 m high; yellow pubescence; limb peltate, 5-lobate; stamens 7-12; capsules 4 mm long.

4976 - *Macaranga triloba* (Bl.) Muell.-Arg. Mả rặng ba-thùy, Long măng.

Đại mộc cao 6-12 m; rễ cà-khêu; thân thường bông. Lá có phiến hình lông, có ba thùy, dài 12-17 cm, lúc non có lông dày, bìa có răng và có tuyến; cuống dài 9-35 cm. Pháthoá đực cao 10-32 cm, ít lông; hoa đực 1-2 tiểu nhụy; pháthoá cái cao 5-10 cm. Nang to 6-7 x 10-13 mm, nhót; hạt 4,5 mm. $2n = 22$.

Rừng luôn luôn xanh, dựa suối đến 400 m: Đồng Nai, Sông Bé, vùng Sài Gòn, Phú quốc; 12-2.

- Tree 6-12 m high; young leaves tomentose; stamens 1-2; capsules 10-13 mm large (*Ricinus triloba* Reinw. ex Bl.).

4977 - *Macaranga kampotensis* Gagn.

(T: Pierre 6589)

Bụi 2 m. Lá tròn dài thon, to 8-11 x 3-4 cm, bìa dợn, gân-phụ 7 cặp, đáy có 2 tuyến; cuống dài 15-30 mm. Hoa cái ở nách lá. Nang hai-hòn, to 9 x 5 mm; hạt to 4-5 mm.

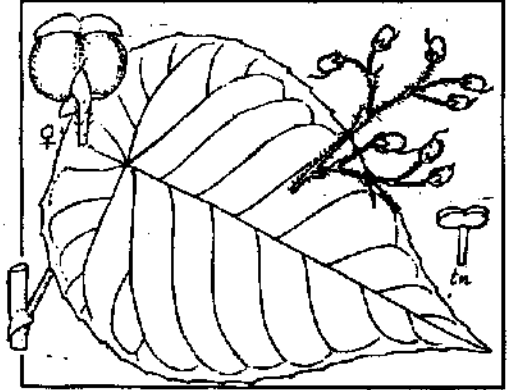
Kampot.

4978 - *Macaranga indica* Wight. Mãng Ấn.

Đại mộc cao 15-20 m; nhánh non có lông mốt mốt. Lá có phiến hình lòng, xoan rộng, đáy tròn cắt ngang, gân từ nơi gân (có 2 tuyến) của cuống 7, dài 12-16 cm, lúc non có lông, bìa có răng thưa hay nguyên; cuống có lábe tamgiác, cao 5 mm. Chùm-tụ tán có lông; láhoa có 1 tuyến to; hoa đực có 5-8 tiểu nhụy; hoa cái có noãn sào 1(2) buồng, 2 vòi nhụy. Nang nhỏ, ít khi 2 hạt. $n = 11$.

Rừng luôn luôn xanh, nơi ẩm, trắng đến 1.300 m.; Tam Đảo, Dran, Báo Lộc. Mù dưng thoa nơi đau.

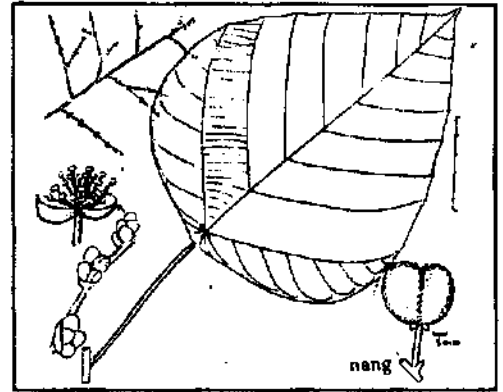
- Tree 15-18 m high; branches glaucous puberulent; stamens 5-8; capsules sometime 2-seeded (*M. adenantha* Gagn.).

4979 - *Macaranga denticulata* (Bl.) Muell.-Arg. Mãng rừng, Ba-soi. Đại mộc cao 5-20 m, có mùi hương rời nâu; nhánh non có lông hoe. Phiến hình lòng, to, dài đến 20 cm, có 4 tuyến ở nơi gân của cuống, không lông, có tuyến nhỏ vàng rải rác, bìa nguyên hay có răng; cuống gân cách bìa 5-20 mm. Chùm-tụ tán to, nhiều nhánh; láhoa nhỏ; hoa đực 9-18 tiểu nhụy; hoa cái 2-3 vòi nhụy. Nang hai-hòn, đen, nhỏ, rộng 5 mm. $n = 11$.

Rừng luôn luôn xanh đến 1.100 m: Vinhphú, Bìnhtrị thiên, Phanrang; III-VI, 11-12. Gỗ làm đồ thông thường, củi; vỏ cho sợi.

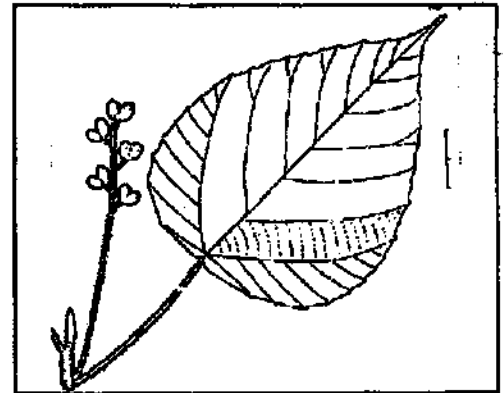
- Tree 5-20 m high; latex white then brown; limb glabrous; stamens 9-18; capsules didymous (*Mappa denticulata* Bl.).

4980 - *Macaranga sampsonii* Hance. Mãng Samsơn.

Tiểu mộc cao 3 m. Lá có phiến hình lòng, đáy hơi hình tim, gân 5, gân-phụ 6-7 cặp, đầu nhọn, có đuôi dài 2 cm, bìa có răng to, thưa, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu vàng; cuống 5-7 cm, có lông vàng, lábe cao 1 cm. Pháthoa từ nách lá, cao 7 cm, có lông vàng. Nang hai-hòn, cao 5-6 mm.

Hà Ninh; 5.

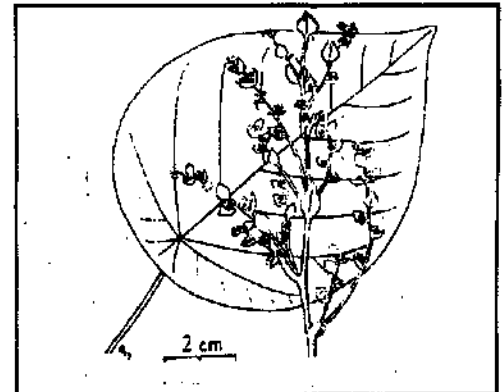
- Shrub 3 m high; limb peltate; petioles yellow pubescent; capsules didymous 5-6 mm high.

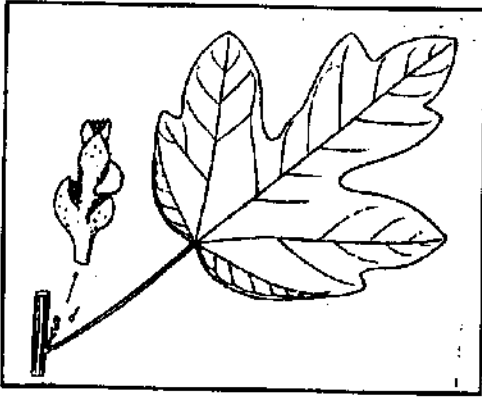
4981 - *Macaranga tanarius* (L.) Muell.-Arg. Mãng.

Tiểu mộc cao 6 m. Lá có phiến hình lòng, to vào 11 x 9 cm, bìa nguyên hay có răng, có nhiều lông lúc non, gân từ nơi gân 8, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 5-27 cm. Chùm-tụ tán cao 15-30 cm, có lông; hoa đực nhỏ, 3-6 tiểu nhụy; noãn sào 2 buồng. Nang 2 buồng, rộng đến 1 cm, mang phần màu cam; hạt to 5 mm. $n = 11$.

Lùm bụi, rừng, bình nguyên: BT.

- Treelet 6 m high; young limb tomentose; capsules 2-loculare; seeds 5 mm large (*Ricinus tanarius* L.).

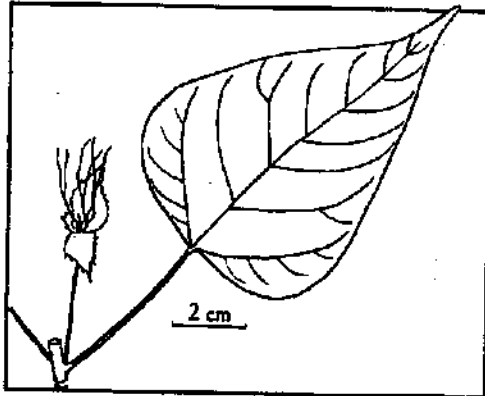

4982 - *Macaranga thorelii* Gagn. Mারণ Thorel.
Tiểumộc hay đạimộc không lông; nhánh có
canh, to. Lá có phiến xoan, to 14 x 14cm, *thùy* 3,
kép hay đơn, đáy cắt ngang hơi lõm, gân từ đáy 5;
cuống dài 3-7 cm, có 2 tuyến ở chót. Pháthoa đực là
chùm đơn từ nách lá, hoa không cọng, dài 1-2 cm;
chùm hoa nhỏ, dài 3 *thùy*, cao 0,25 mm, tiểuhụy 3.

Cambốt: Stung-treng; VN ?

- Treelet or tree; leaves 3-lobate; male flowers
sessile, stamens 3.

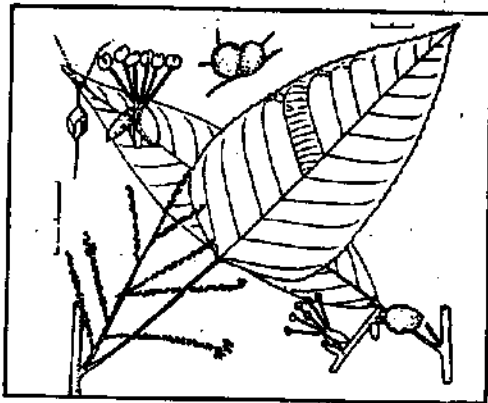

4983 - *Macaranga kurzii* (O.Ktze) Pax & Hoffm.
Mারণ Kurz.

Tiểumộc cao 3-7 m. Lá có phiến xoan
tamgiác, dài cỡ 10 cm, không hay có ít lông, mỏng,
có *tuyến như dóm*, nhiều ở mặt dưới; cuống dài.
Pháthoa đực là *chùm-tụ tán*, dài có 3 *thùy*, tiểuhụy
14-20; pháthoa cái như *hoadầu* 4 hoa, noãn sào 2
buồng. Nang hai buồng, có gai mềm và dóm đỏ.

Rừng và ven rừng, 1.000-1.700 m: Bắccan.

- Treelet 3-7 m high; limb glandulous dotted;
panicle male, stamens 14-20; female 4, with long styles
(*M. andersonii* Craib).

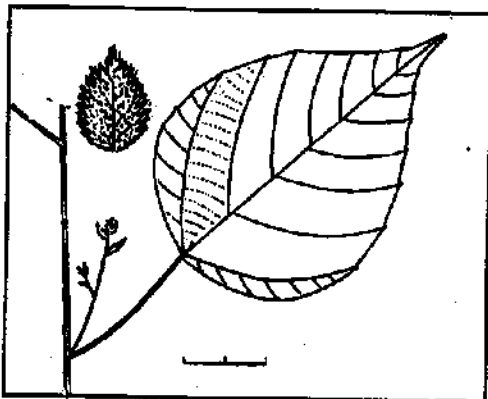

4984 - *Macaranga henryi* (Pax & Hoffm.) Rehdiz.
Mারণ Henry.

Nhánh mảnh, xám đen không lông. Lá có
phiến dày dày, dài 7-12 cm, đáy tù có 2 tuyến, *hay*
như cắt ngang, gân từ đáy 1-3, không lông, xám nâu,
bia có răng tù hay nguyên; cuống dài 5-7 cm, labe
mau rưng. Chùm-tụ tán dài bằng cuống; láhoa
tamgiác; lá dài 3, không lông, dài 1 mm, *tiểuhụy* 6,
cao 15 mm, baophấn ngắn, chỉ không lông. Nang
hai-hòn, có vài gai.

Rừng thưa, 1.500 m: Sapa, Hàsonbình; III-IV.

- Branches and limb glabrous; male panicle;
stamens 6; capsules didymous with few pricks.

4985 - *Macaranga microcarpa* Pax & Hoffm.. Mারণ
trái-nhỏ.

Tiểumộc thành bụi hơi bò; nhánh mảnh, lông
dài. Lá có phiến xoan rộng, to 9 x 6 cm, chót có mũi
cao, đáy tròn, gân từ đáy 3, bia có răng thấp thưa,
gân-phụ đi đến đáy răng, có lông đơn và *tuyến tiết*
nhỏ, vàng; cuống dài 3-4 cm. Pháthoa ở nách lá dài
bằng cuống; láhoa xoan, *dày lông và có rìa to*.

Sôngbé; X.

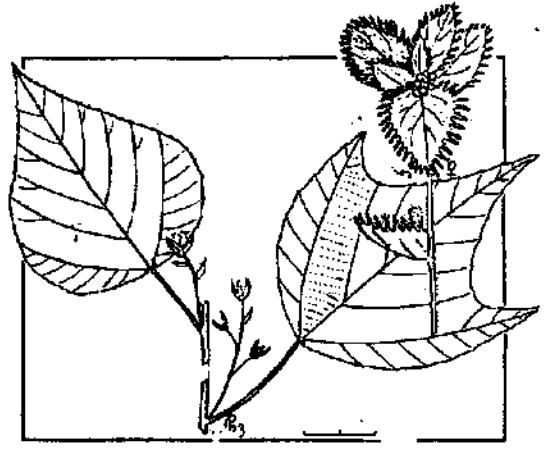
- Shrub a little scandent; limb yellow
glandulous dotted; bracts hirsute and laciniated.

4986 - *Macaranga trichocarpa* (Reichb. & Zoll.) Muell.-Arg. Mãng trái-có-lông.

Tiểu mộc cao 2-3 m; nhánh non có lông vàng. Lá có phiến xoan hay hình bánhình, mặt dưới có lông sát và tuyến nhỏ vàng, bìa có răng, gân từ đáy 3, gân-phụ 3-5 cặp; cuống dài 4-5 cm. Pháth hoa cao 1-5 cm, có khi chỉ có hoa ở chót; lá hoa bìa có răng; hoa đực có 2 tiểu nhụy. Nang cao 12 mm, mảnh 2 có gai mềm, có lông.

Rừng còi, rừng Tre đến 500 m: Nhatrang, Phanrang, Đờngnai, vùng Saigon.

- Treelet 2-3 m high; branches yellow pubescent; limb glandulous dotted beneath; developed laciniated bracts; capsules 12 mm long, 2-valved (*Mappa tricho-carpa* Reichb. & Zoll.).

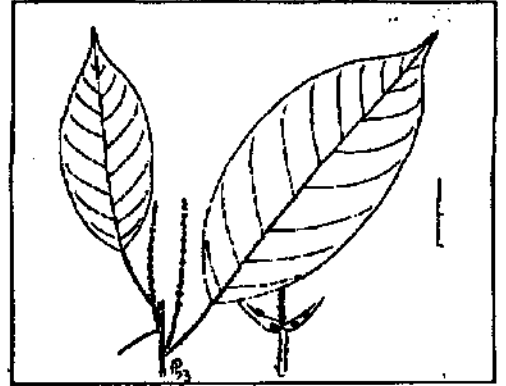

4987 - *Macaranga andamanica* Kurz. Mãng Andaman.

Tiểu mộc hay đại mộc 10 m; nhánh mảnh, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục thon, đến 17 x 5 cm, chót có mũi cao, đáy tù, có 4 tuyến, bìa nguyên, gân-phụ 9-10 cặp, mặt trên xám nâu hay nâu đỏ, có lông thưa ở gân, mặt dưới không lông trừ ở gân chánh, có nhiều tuyến nhỏ, nâu; cuống mảnh, dài 2 cm. Pháth hoa ở nách lá, có lông vàng; hoa đực nhỏ, thành gié dài; hoa cái thành hoadầu ít hoa, có 2 lá hoa bao. Nang hai-hòn.

Rừng đến 700 m: Haininh.

- Tree to 10 m high; limb glandulous dotted below; axillary male spike; female flowers in pauciflorous head; capsules didymous.

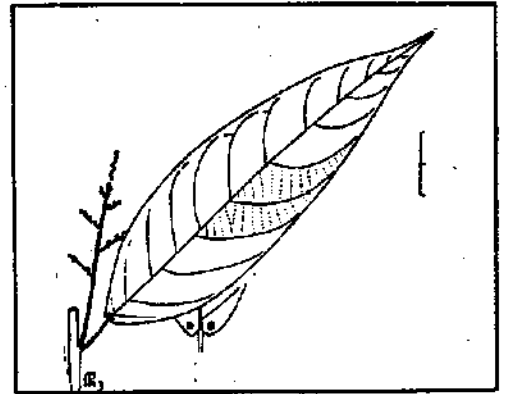

4988 - *Macaranga auriculata* (Merr.) A.-Shaw. Mãng tai.

Bụi hay tiểu mộc cao 6 m; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục thon, đến 17 x 5 cm, chót thon nhọn, đáy tù có 2 tuyến, bìa nguyên, gân-phụ vào 10 cặp, mặt trên xám đen, mặt dưới xám nâu, có nhiều tuyến tròn nhỏ; cuống dài 2,5 cm, mảnh, denden. Chùm-tútán ở nách lá, dài bằng 1/2 lá. Nang có một vài gai.

Rừng luôn luôn xanh đến 650 m: Bavi.

- Shrub to 6 m tall; limb with 2 glands at base, glandulous dotted beneath; capsules with few pricks (*Mallotus auriculatus* Merr., *Mac. poilanei* Gagn., *Mac. tsiangii* Merr. & Chun).

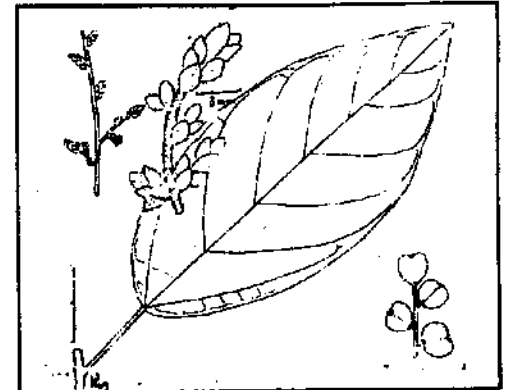

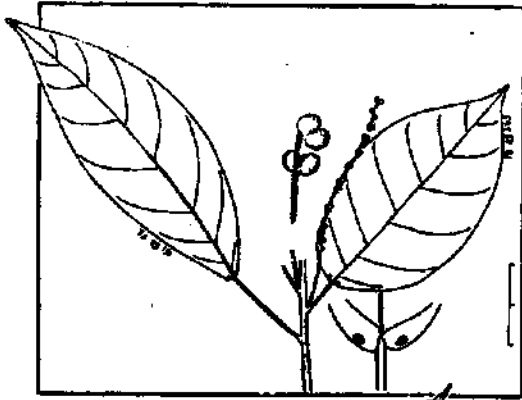
4989 - *Macaranga balansae* Gagn.. Lá-nén, Mãng Balansa.

Tiểu hay đại mộc; nhánh non có lông vàng. Phiến lá bầu dục, gân từ đáy 3, và 2 tuyến, mặt dưới có lông sát vàng, bìa có răng tù và tuyến; cuống dài 5-6 cm. Chùm hay chùm-tútán có lông vàng và nhiều lá hoa cao 2-3 mm; hoa đực có 2-3 tiểu nhụy; noãn sào với 2 vòi-nhụy. Nang rộng 8 mm, dày 5 mm, có tuyến vàng.

B đến Quảng trị. Gỗ trắng, mềm.

- Treelet or tree; pubescence yellow on branches and leaves beneath; stamens 2-3; capsules didymous, with yellow glands.

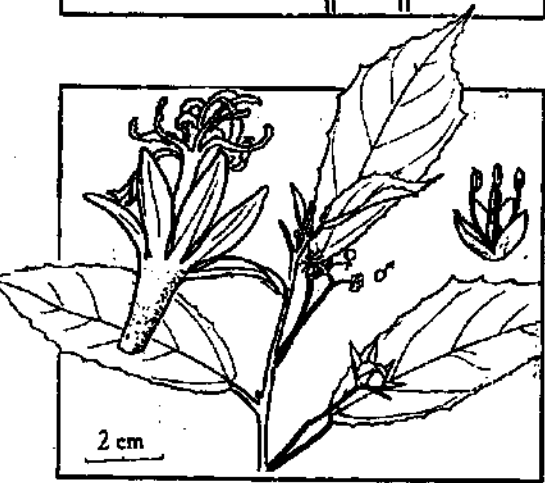

4990 - *Macaranga trigonostemoides* Croiz.. Mả ráng
Bụi cao 2 m; chồi có lông nâu đỏ. Lá có phiến xoan hay thon, to 5-8 x 2-3 cm, đáy tù lõm hay tròn, có 2 tuyến, bìa có răng, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1,5-3 cm. Chùm ở nách lá, ngắn hơn lá, có lông mịn, mang chụm hoa đực; lá hoa có lông; hoa nhỏ, vàng, lá đài liền mảnh cao 3 mm, *tiểu nhụy* 1-3; hoa cái có noãn sào 2 buồng 1-noãn. Nang hai-hòn, có lông nâu sậm, to 8 x 7 mm; hạt tròn tròn.

Lùm bụi: Quảng Ninh.

- Shrub 2 m high; branches rufous hirsute; stamens 1-3; capsules didymous.

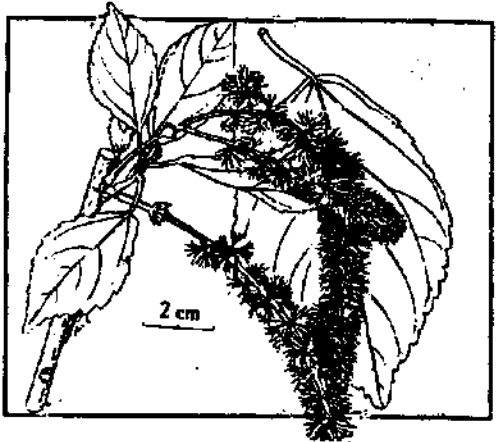

4991 - *Cladogynos orientalis* Zipp ex Spanog. Tiết thừ.

Tiểu mộc cao 3 m; nhánh dày lông trắng trắng. Lá có phiến thon, đầu nhọn, đáy hẹp lõm, không lông mặt trên, *đáy lông trắng mặt dưới*, bìa có răng không đều. Hoa vô cánh; hoa đực đơn thành đầu, *tiểu nhụy* 4 quanh nhụy cái lép; hoa cái cô độc với vòi nhụy chia thành 10 núm dài. Nang tròn tròn, to 5-7 mm, 3 mảnh.

Rừng luôn luôn xanh hay bán-thay-lá, bình nguyên: Khánh Hòa.

- Shrub 3 m high; limb white tomentose beneath; flowers apetalous; stamens 4; stigmatate 10; capsules.

Acalyphinae:

4992 - *Acalypha hispida* Burm.f.. Taitượng đuôi-chồn; Red-hot Cattail, Chenille-plant; Ricinelle hispide.

Bụi hay tiểu mộc cao 1-1,5 m; vì nâu xanh. Lá có phiến xoan, bầu dục, dài 8-15 cm, có ít lông mặt dưới và nhất là ở gân; cuống 2-3 cm. Gié ở nách lá, dài 20-40 cm; hoa cái ở nách một lá hoa có răng to; vòi nhụy như chổi, đỏ; noãn sào có lông. $2n = \text{ca } 112$.

Tr làm kiếng; I-XII. Lá đắp ung. Hoa trị ỉa tốt. Chống vi khuẩn, dùng như trà trị nhức-đầu, tê thấp

- Ornamental.

4993 - *Acalypha wilkesiana* Muell.-Arg.. Taitượng trở; Copper-leaf, Match me if you can, Beefsteak Plant; Ricinelle de Wilkes.

Tiểu mộc nhỏ. Lá có phiến xoan, to, dài 10 - 15 cm, đầu nhọn, màu lục hay đỏ, thường trở đủ màu. Gié óm, ngắn hơn lá:

Giúp sanh để
Var. *macafeana* Hort.: thông thường, lá có màu đỏ đậm và đốm đồng; var. *macrophylla* Bail.: lá hình tim, nâu hoe; var. *musalca* Hort.: lá lục tươi với bột đỏ và cam; var. *marginata* Hort.: lá với bìa trắng (Painted-leaf); var. *triumphans* Hort.: lá to, có đốm nâu, lục và đỏ. Góc đảo Fidji. $2n = \text{ca } 224$.

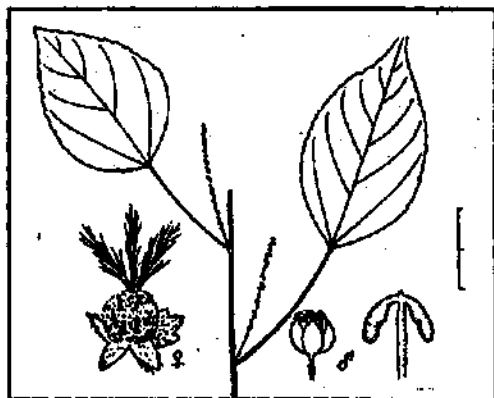
- Ornamental.

4994 - *Acalypha acmophylla* Hemsl. Chanhchâu.

Tiểu mộc; thân mảnh, gần như không lông. Lá có phiến xoan, đến 7 x 3,5 cm, đầu có mũi, đáy tà tròn, gân từ đáy 3, gân-phụ 4 cặp, bìa có răng nhọn, mặt trên denden, mặt dưới không lông trừ ở gân, mỏng, lục; cuống dài 4,5 cm, có lông. Gié mảnh ở nách lá, mang hoa cái ở dưới, dài bằng cuống; hoa đực có 4 lá đài, 4 tiểu nhụy, bao phấn như treo; hoa cái có noãn sào có gai và lông dày, núm 3, tua như chổi.

Nghệ tinh.

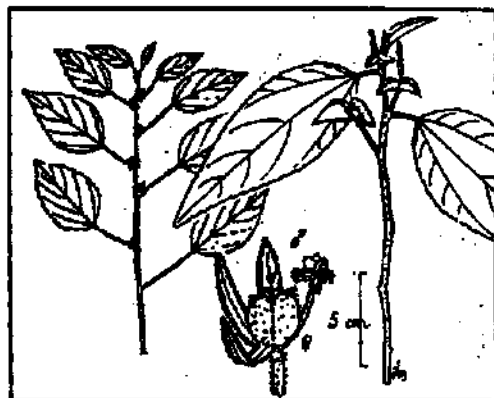
- Shrub; branches glabrescent; limb pubescent on nerves; axillary spikes; stamens 4; stigmatae feather-like.

4995 - *Acalypha australis* L. Taitượng Úc; Wild Copper-leaf, Annual Copper-leaf.

Cỏ nhất niên cao 40 cm, ít nhánh. Lá có phiến nhỏ, hình bán tròn, dài vào 2 cm, gân phụ 4-5 cặp, bìa có răng; cuống mảnh, thường dài (1) 2-3 cm, lá bé hình kim cao 2 mm. Chùm ở nách lá dài 1-2 cm; hoa đực trên cong 1 mm, lá đài 4, tiểu nhụy 7-8. Phấn hoa cái có 3-4 lá hoa, mỗi lá hoa cho 4-5 hoa. Nang có lông, cao 2 mm; buồng 3; hạt tròn, có tú-y.

Trung nguyên đến 1.500 m: Sapa, Hà Nam Ninh, Bình Trị Thiên; IV-VIII. Sắc trị ho, ho máu, đau ruột, ỉa, kiết; in vitro, chống siêu khuẩn herpes simplex.

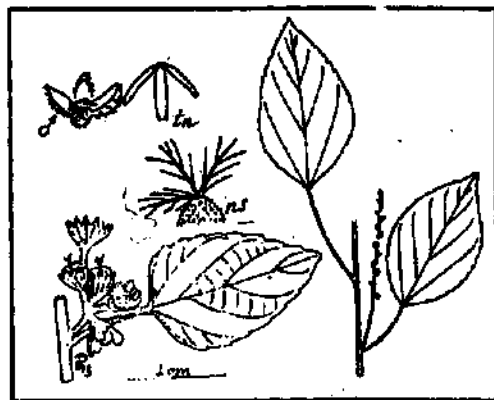
- Annual; capsules 2 mm, pubescent.

4996 - *Acalypha lanceolata* Willd. Taitượng thon, Na.

Cỏ cao 20-30 cm; thân có rãnh mịn, xanh. Lá có phiến xoan, xoan-tam giác, nhỏ, vào 2-8 x 1,5-4,5 cm, có lông thưa ngắn hay không lông, gân từ đáy 3, gân-phụ 3-4 cặp, bìa có răng tà nằm; cuống mảnh, dài. Gié 1-3 ở nách lá, dài 1-4 cm; lá hoa có răng nhỏ; hoa đực có 4 lá đài, tiểu nhụy có bao phấn hình mái nhà; noãn sào có lông, vòi nhụy rìa lông dài. Nang nhỏ.

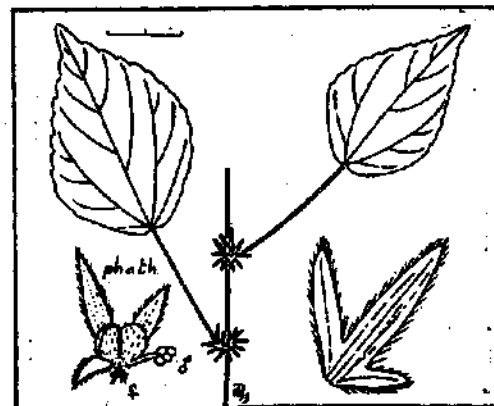
Bình Trị Thiên đến Sài Gòn; VI. Trị nhức đầu.

- Annual to 30 cm high; limb glabrous; sepals 4; ovary pubescent, styles 3, feather-like (*A. boehmerioides* Miq.).

4997 - *Acalypha brachystachya* Hornem. Taitượng đuôi-ngăn.

Cỏ cao 30-50 cm, mềm, có nhánh hay không, thân có lông ngắn, thưa. Lá có phiến xoan, to 2-6 x 1-4 cm, đầu tà, đáy hình tim, bìa có răng to, gân từ đáy 3-5, gân-phụ 2-3 cặp; cuống 1,5-6 cm, lá bé 4-5 mm. Chùm ở nách lá, có lá hoa xanh, 3 thùy, cao 7 mm, rìa lông; hoa đực ở trên, 7-8 tiểu nhụy, hoa cái ở dưới, có noãn sào có lông, vòi nhụy 3, ché 3-5. Nang đầy lông; hạt 3, màu cam, đầy lông, cao 1,5 mm. Dưa lộ, đất hoang: Hà Nội, Hà Nam Ninh, Sài Gòn.

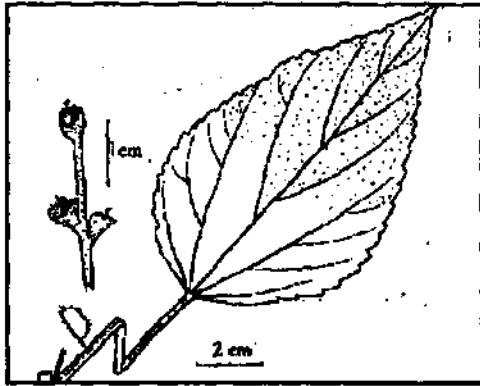
- Annual 50 cm high; bracts 3-lobate; stamens 7-8; capsules hirsute.

4998 - *Acalypha racemosa* Heyne (*A. paniculata* Miq., *A. wallichiana* Thw.):

Cỏ hay tiểu mộc nhỏ, có lông mịn. Lá có phiến xoan, dài, to 5-15 cm, chót nhọn, bìa có răng; cuống dài 2.5-10 cm. Gié đực ở nách lá, cao 5-15 cm, dày. Chùm hay chùm-tụ tán cái có láhoa nhiều, nhỏ, xoan, chẻ 3; ládài có lông tuyến. Nang to 2 mm, có tuyến; vòi chẻ 3-7.

Từ Trung-Phi, qua Ấn Độ, đến Java; tìm ở ta.

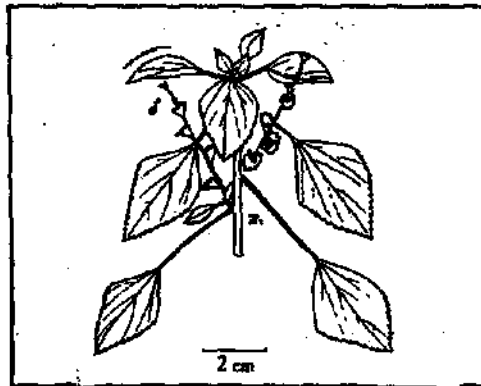

4998b - *Acalypha grandis* Benth. Taitượng gai, Na.

Cỏ nhất niên cao đến 1 m. Lá có phiến xoan thon, to đến 12-19 x 5,5-10 cm, đầu nhọn, đáy tròn, gân từ đáy 5, bìa có răng to, mỏng, có lông thưa 2 mặt; cuống dài 2-9 cm. Gié 1-4 từ nách lá; hoa đực ở trên, cái ở dưới; hoa đực có 8 tiểunhụy; hoa cái có láhoa to 4-5 mm ở trái, noãn sào có lông. Nang rộng 3mm.

Dựa lộ, gần nhà, bìnhnguyên: Sài Gòn. Trị nhức đầu.

- Annual herb to 1 m high; leaves pubescent; stamens 8; capsules 3 mm large (*A. boehmeroides* Phạmhoang).

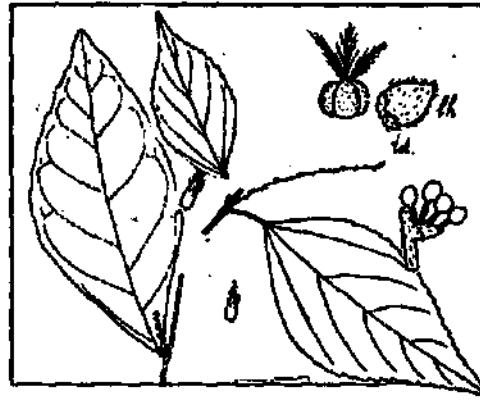

4999 - *Acalypha indica* L. Taitượng Ân; Commun Acalypha; Ricinelle.

Cỏ cao 20-40 cm. Lá có phiến bánhình, không lông, bìa có răng ở 1/2 trên; cuống dài hơn phiến. Gié ở nách lá, mang hoa đực ở trên, với 8 tiểunhụy; hoa cái ở dưới, trong một láhoa to, cao 6-8 mm, noãn sào có lông. Nang to 2-3 mm. n = 10, 14.

Đất hoang và vườn, bìnhnguyên; I-II. Lá non ăn được; trị viêm cuống-phổi, sung phổi, têthấp, xổ và có lẽ trị lã.

- Annual to 40 cm high; limb glabrous, on long petiole; males flowers with 8 stamens; female flowers with developed bract.

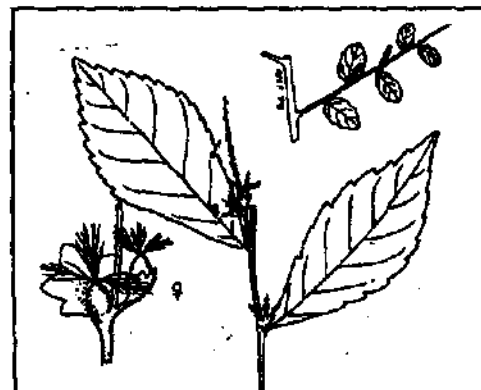

5000 - *Acalypha kerri* Craib. Taitượng Kerr.

Đạimộc nhỏ; nhánh non mảnh, có lông mịn, lúc già có vỏ nâu đỏ, có bikhấu. Phiến lá dahình, xoan đến thon, gân từ đáy 3, gân-phụ 4-5 cặp, mongmòng, không lông; cuống dài 0,5-3,5 cm, lábè hẹp, mau rụng. Gié lưỡngphái hoa đực nhóm 5-6, có láhoa và tiêndiệp có lông; hoa cái có noãn sào có lông phún, vòi nhụy 3, nhu chối.

Rừng, cao độ vào 900 m: Hànamninh.

- Small tree; limb glabrous, on 5-35 mm long petiole; male flowers by 5-6; capsules (*A. heterostachya* và *siamensis* Gagn.).

5001 - *Acalypha siamensis* Oliv. ex Gage. Taitượng Xiêm, Trà hàng-rào.

Tiểumộc cao 1-4 m, không lông. Lá có phiến hình bánhình, lá nhỏ bầuđục, dày, lục đậm, không lông. Gié dài 2-4 cm ở nách lá xanhxanh; láhoa có răng; hoa đực với 7-8 tiểunhụy; hoa cái cóđộc trong một láhoa tròn, có thùy, vòi nhụy như chối. Nang to 4 mm, có gai nhỏ.

Rừng hỗn hợp, rừng còi và Tr làm hàng rào. Lá làm trà, lợi tiểu.

- Shrub 1-4 m high; leaves glabrous; male flowers with 7-8 stamens; capsules 4 mm, prickly (*A. evrardii* Gagn.; *A. fruticosa* auct.).

Epiprinceae:

5003*. *Epiprinus balansae* Gagn.. Thuởngđé Balansa.

Bụi; nhánh kích cộm, có cạnh, có lông hình sao mịn. Phiến lá to, bìa uốn xuống, có răng thưa to, gân-phụ 10 cặp; cuống không lông, có tuyến ở chót. Chùm như gié ở ngọn, cao 10 cm, mang 1-2 hoa cái ở đáy; hoa cái có lá đài dạng lá, đờngtrường còn lại ở trái, noãn treo, vòi nhụy 3, nướm rìa; hoa đực có 4 lá đài, 8 tiểunhụy quanh nhụy cái lép. Nang có lông sát vàngvàng.

Bavi.

- Shrub; branches stellate pubescent; capsules yellow dense pubescent, on accrescent sepals.

5004 - *Epiprinus lanceifolius* Croiz.

Đạimộc hay bụi. Lá có phiến bầu dục thon, to 9-17 x 2,5-5 cm, chót có mũi hay đuôi, gân-phụ 7-11 cặp, gần như không lông, đáy có 2 tuyến; cuống 2-15 mm. Tụ tán mang chụm; bao hoa 7 mm, 4 thùy; tiểunhụy 4, nhụy cái lép 1 mm. B: Pho-ho. Gần *E. poilanei*.

5005 - *Epiprinus poilanei* Gagn.. Thuởngđé Poilane.

Tiểumộc cao 1-1,2 m; nhánh mảnhmảnh, mau tròn. Lá có phiến khá to, đến 16 x 5,5 cm, thon, đầu nhọn, đáy tà, bìa nguyên, gân-phụ 8(10) cặp, mặt trên xám ôliu, gân mảnh, mặt dưới vàngvàng gân chánh, phụ và tam cấp rời rã; cuống 1,5-3,5 cm. Ở trái, lá đài dạng lá có rộng 1 cm và phiến thon dài 3 rộng 5-8 mm. Nang rộng 1,7 cm; hạt tròn, to 9 x 8 mm, dày 6 mm, có bóng, nâu đỏ. Bana.

- Shrub 1.2 m high; limb glabrous, venation proeminent below; capsules 1.7 cm large on spatulate accrescent sepals.

5006 - *Epiprinus silhetianus* (H. Baill.) Croiz.. Thuởngđé Silhet.

Tiểumộc; nhánh non có lông mịn dày, vàngvàng. Lá mọc đối, gần nhau ở chót nhánh; phiến to 9-20 x 3-9 cm, cứngcứng, không lông, gân-phụ 14-15 cặp; cuống 3-7 mm, có lông dày, lábe tamgiác, cao 2 mm, mau rụng. Chùm kép đứng, cao 8-10 cm, có lông hình sao; nhánh ngắn mang hoa cái ở dưới; hoa đực có 4 lá đài, 4 tiểunhụy; hoa cái có 7 lá đài, noãn sào có lông hình sao.

Thấtson, Châuđốc.

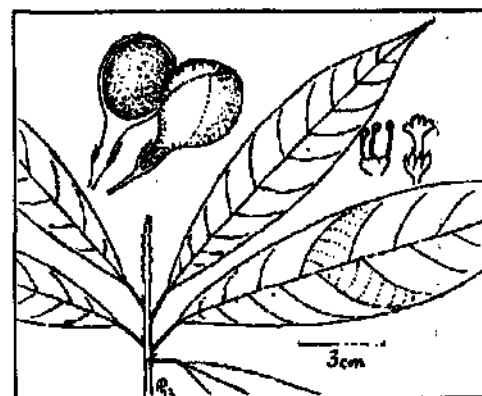
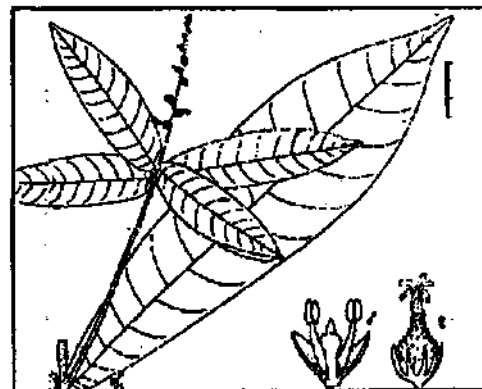
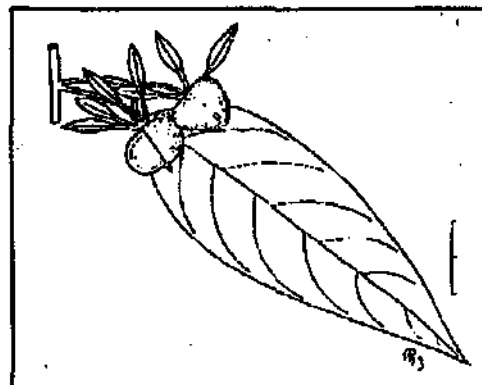
- Shrub; branches yellow dense pubescent; limb glabrous; male flowers with 4 stamens; capsules stellate pubescent (*Symphyllia silhetiana* H. Baill.).

5007 - *Cleidiocarpon cavaleriei* Den. Ten.

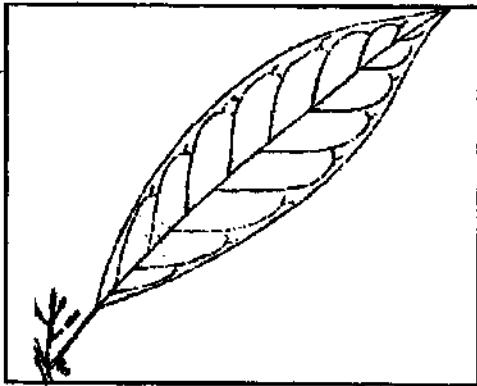
Đạimộc 15-30 m, thân to đến 1 m; nhánh có lông hình sao. Lá mọc xen; phiến thon, đầu nhọn, dài 15 cm, rộng 3-4 cm, không lông, gân-phụ 9-12 cặp; cuống có 2 tuyến ở đầu, lábe 3-4 mm. Chùm ở ngọn và nách lá; chum hoa đực nhỏ, dài 4-5 tai, tiểunhụy 3-5; hoa cái ở dưới, có cọng, noãn sào 2 buồng 1-noãn. Quảhìnhcứng to 3-4 x 1,5 cm trên thudai cao 1-1,5 cm; nhân 1, tròn.

Rừng luôn luôn xanh vào 700 m: Hoàngliênsơn, Vinhphú và Tr ở B; III-IV, 4-9. Hạt cho dầu.

- Tree 15-30 m high; branches stellate pubescent; male flowers with 3-5 stamens; drupes pedicellate; stone 1.

* (Xem chú thích ở trang 18)

5008 - Cleidiocarpon laurinum A.-Shaw. **Đen lá-rộng.**
 Dạimộc cao 15-20 m, thân to 20-35 cm; nhánh, phát hoa.. có lông hình sao. Lá có phiến to 15-20 x 5-7 cm, mặt trên láng, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 4-8 cm, chót có 2 tuyến, lábe cao 1,5 cm, màu rụng. Chùm ở ngọn nhánh và nách lá; hoa đực có 4-5 lá đài, 4-5 tiểunhụy, quanh nhụy cái lép; hoa cái có 4-8 lá đài, noãn sào 2 buồng. Quả hạch cứng thường hai-hòn, to 2,1-4.4 cm, trên thu đài 5 mm; hạt to 1,5-2,5 cm. Rừng luôn luôn xanh vào 700-800 m: Hoàng Lôn Sơn; II-IV, 8-9. Lá dùng nhuộm đen; hạt cho dầu (hình theo CGRVN).

- Tree 15-20 m high; stellate pubescence; male flowers with 4-5 stamens; drupes didymous to 4.4 cm large.

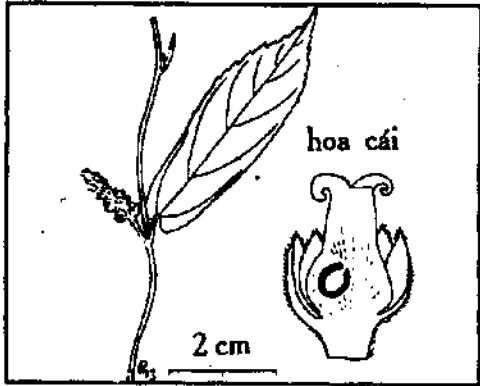
Plukenetia:

5009 - Pachystylidium hirsutum (Bl.) Pax & Hoffm.. **Bócdàng lông.**

Đây leo 2-4 m, có lông ngứa; nhánh tròn. Lá có phiến dài đến 5-10 cm, bìa có răng, đáy hình tim, gân từ đáy 3; cuống dày lông. Chùm đối diện với lá, mang 1 hoa cái ở đáy; lá đài 4, tiểunhụy 2, không nhụy cái lép; hoa cái có 6 lá đài, noãn sào 3 buồng. Nang dày lông, to 1,5 cm; hạt tròn to 7 mm.

Ven rừng, đất hoang, bình nguyên: Đồng Nai, Châu Đốc (hình theo Gagnepain).

- Scandent with stinging hairs; male flowers with 2 stamens; capsules 1.5 cm large, hirsute (*Tragia hirsuta* Bl., *T. delpyana* Gagn.).

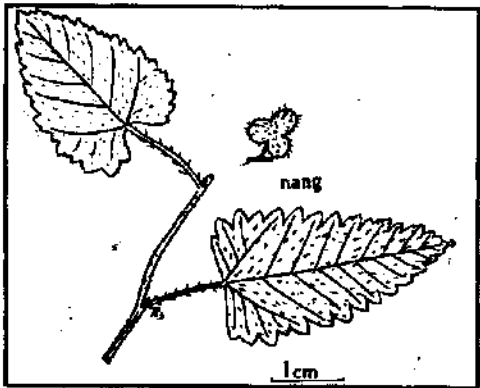

5010 - Tragia geraniaefolia Muell.-Arg.. **Bócdàng.**

Đây leo có lông ngứa. Lá có phiến xoan tim hay tamgiác, dài 4-7 cm, gân từ đáy 3, bìa có răng to; cuống dài 2 cm. Chùm ở nách lá; hoa đực có 3 lá đài, 2-3 tiểunhụy; hoa cái có 6 lá đài, noãn sào 3 buồng 1-noãn. Nang có lông phún.

T.

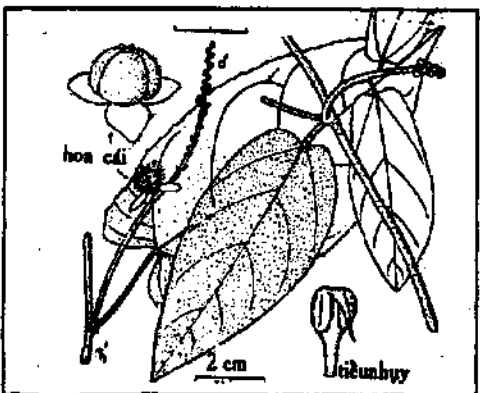
- Scandent with stinging hairs; male flowers with 2-3 stamens; capsules hirsute.

5011 - Cnesmone javanica Bl. **Bọ-nét, Hõly Java; Deer's Nettle.** Dây leo quấn, có lông ngứa; nhánh có lông dài 20 cm, có lông. Phiến lá bầu dục thon đáy hình tim, dài đến 15 cm, bìa có răng nhỏ, mặt dưới như nhung vàng; cuống 1-3 cm, lábe nâu. Gié cao 10 cm ở nách lá, mang hoa cái ở đáy; nụ đực tròn to 2 mm, trên cọng cao 1,5 mm, lá đài 3, tiểunhụy 3, bao phấn có mũi dài; hoa cái có 6 lá đài, noãn sào có lông nâu vàng, vòi nhụy 3, ngắn. Nang to 1 cm.

Trảng, rừng, rừng Tre, đến 500 m: Hànội, Hoà bình, Thanh hóa.. đến Phú quốc; II

- Volubile with stinging hairs; male flowers with 3 stamens; capsules 1 cm large (*Tragia tonkinensis* Gagn.).

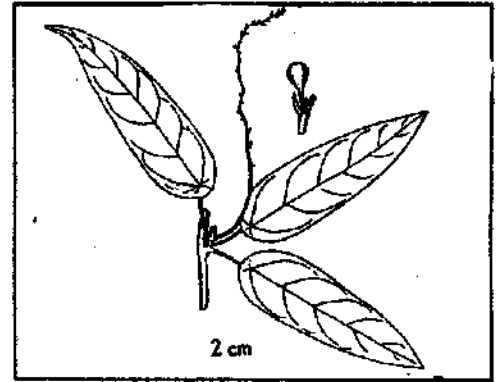

5012 - *Cnesmone peltata* (Gagn.) Croiz. Hồly hình lõng.

Dây leo cao 6 m; *không lông*; nhánh mảnh như sợi. Lá có phiến hẹp, dài 5-9 cm, rộng đến 2 cm, gân hình lõng, 3-7 ở nơi gần của cuống; cuống 1-1,5 cm. Gié mảnh ở nách lá, dài hơn lá, có láhoa và tiểndiệp còn lại; ládài 3, tiểnhụy 3; noãn sào 3 góc, có lông, nuốm 3, nằm ngang.

Rừng hậulập: Khánh hòa; I-XII.

- Scandent glabrous; leaves peltate, narrow lanceolate; sepals 3, stamens 3; styles short (*Cnesmon peltatum* Gagn.).

5013 - *Cnesmone poilanei* (Gagn.) Croiz. (*Cnesmon poilanei* Gagn.)

(T: Poilane.)

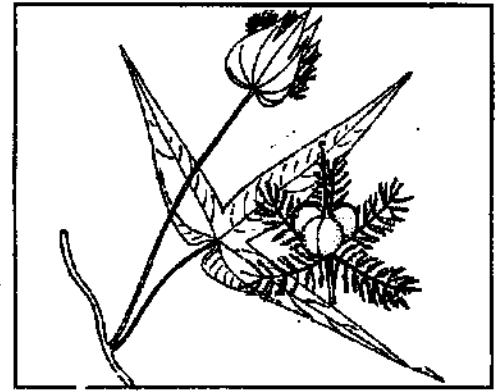
Dây 3 m, có lông ngứa. Lá xoan-tròn dài, đáy hình tim hay cắt ngang. Hoa đực 3 tiểnhụy. Trái 5 mm. Hòn-tre.

5014 - *Delechampia bidentata* Bl. Đenguyên hai-răng.

Dây leo. Lá có phiến có 3 thùy thon, nhọn, dài đến 12 cm, rộng 2,5-3 cm, thùy dưới có tai ở đáy, bìa có răng nằm mịn, không lông; cuống dài 8-12 cm. Pháthoa có cọng dài 15 cm; láhoa 2 hình tim có 3 thùy nhọn, cao 4 rộng 3,2 cm, không lông, gân ở đáy 7. Trái rộng 1,5 cm, không lông; dài lông chim với các đoạn tậncùng bằng 1 tuyến và có lông trắng để rụng.

Rừng luôn luôn xanh, vào 800 m: núi Ngọc linh; 3.

- Scandent; leaves glabrous; sepals feather-like; style 1, 3-lobate.

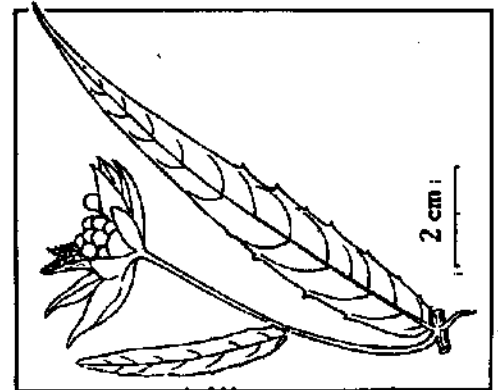

5015 - *Delechampia falcata* Gagn. Đenguyên pháng.

Tiểu mộc leo quấn; nhánh mảnh, có lông. Lá có phiến hẹp, cong cong, to đến 13 x 1,7 cm, bìa có răng thưa, có lông ngắn; cuống ngắn, 1-2 mm, lábe cao 1 cm. Pháthoa có láhoa to làm *tông bao có màu*, mang hoa đực và hoa cái, không cánh hoa, không đĩa mật, không nhụy cái lép; tiểnhụy 15-30. Nang to 1 cm; hạt trắng, có vân vàng.

Biên hòa (hình theo Gagnepain).

- Scandent; leaves lanceolate, falciform, pubescent; inflorescence with developed involucre; stamens 15-30; capsules 1 cm.

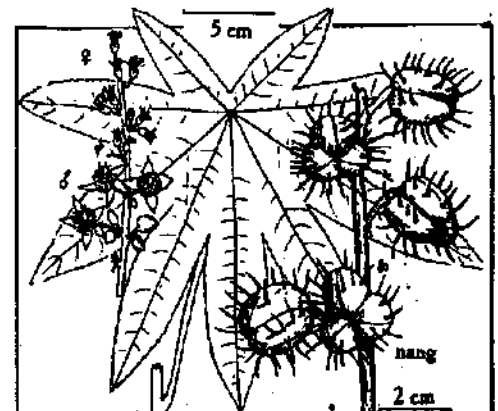

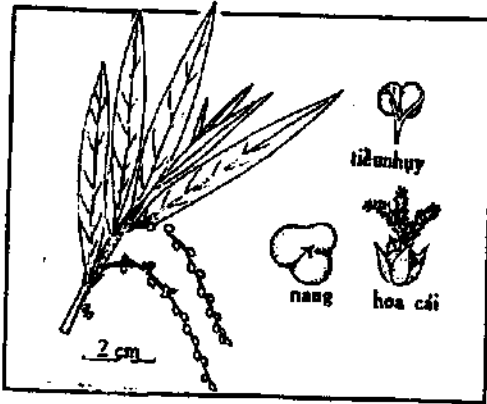
Ricinea:

5016 - *Ricinus communis* L. Thầu dầu; Castor Oil Plant; Ricin. *Tiểu mộc* cao 2-3 m. Lá có phiến chân-vịt, thùy 7-9, không lông; cuống dài. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoa đực ở trên, cái ở dưới; ládài 4-5, tiểnhụy nhiều, vàng, đơm thành *như một cây chia nhánh*; hoa cái cũng vô cánh, noãn sào có gai, vòi nhụy 2, chẻ hai. Nang có gai; mảnh 3; hạt láng có bóng, mỏng trắng. $2n = 20$.

Hoang và Tr lấy hạt, hay làm *kiếng* (thú lá tia); I-XII. Xác từ hạt xỏ, và biến chế cho ra rilsan.. Góc Abyssini. Dầu chứa ricin làm co-rút tổn thương ở ruột, làm quén hồng cầu, nên hạt độc: 1. hạt đủ giết một người. Lá *in vitro* chống siêu khuẩn trái-rạ. Rẻ trị đau lưng, tê thấp, đau thần kinh tọạ.

- Cultivated.

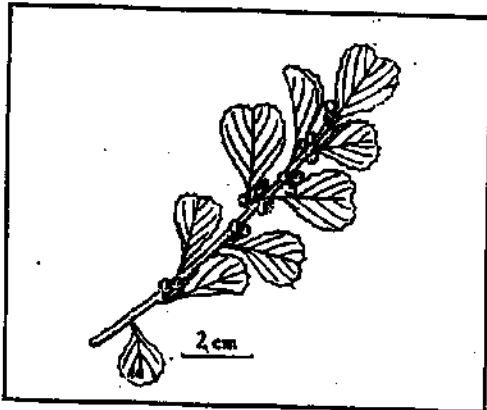

5017 - *Homonoia riparia* Lour. Riri; Willow Spurge. Tiếumộc cao 2-4 m. Lá có phiến thon hẹp, không lông mặt trên; cuống 5-7 mm, lábe nhọn, cao 6 mm, có răng và tuyến. *Biệrchu*; hoa vôcánh; hoa đực có 3 láđài, tiếunhụy nhiều như một cây chia nhánh; hoa cái có 5 láđài, noãnào với 3 vòi nhụy hình lông. Nang tròntròn, to 4 mm.

Trên suối, thác, đến 500 m; BTN; I-V. Lá đắp trị mụn (eruption); rễ xố, trị ung, sạn bong-đái.

- Shrub 2-4 m high; leaves narrow, glabrous upper surface; stamens numerous; capsules 4 mm.

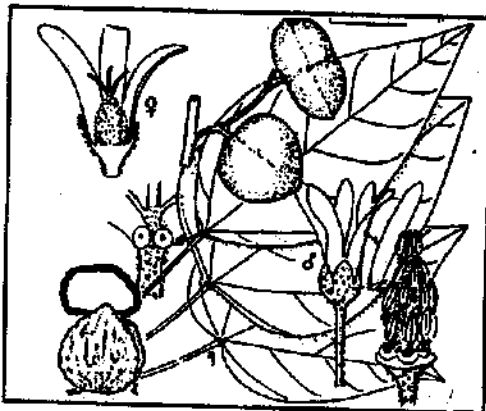

5018 - *Homonoia retusa* (Wight) Muell.- Arg. Riri lóm.

Bụi; nhánh nâu đen. Lá có phiến dài 3-5 cm, đầu cắt ngang hay lóm, mặt dưới có lông hình khiên dốtđò; cuống 5-8 mm. Gié đực ngắn, thưa; hoa đực có 3 láđài, tiếunhụy hình một cây chia nhánh; gié cái dày, noãnào có lông, vòi nhụy 3. Nang to 4 mm.

Đọc theo Sông Đờngnai (hình theo Wight).

- Shrub; leaves with peltate hairs below; stamens numerous; capsules 4 mm large (*Adelia retusa* Grah. ex Wight).

Aleuritidaeae:

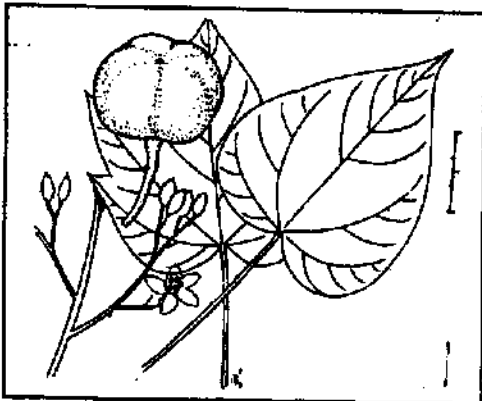
5019 - *Aleurites moluccana* (L.) Willd.. Trầu xoắn, Lai; Candlesnut tree, Indian Walnut.

Đaimộc cao 15 m. Lá có phiến xoan thon đến xoan, có 3-5 thùy ở nhánh trẻ, dày lông hình sao lúc non; cuống có 2 tuyến ở chót. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoa trắng, thơm, đơnpái; hoa đực có 15-20 tiếunhụy; hoa cái có 2 támbi. Nang xoan đẹpđẹp, 2 buồng, to 5-6 x 4-7 cm; hạt có bì dày 1-1,5 mm, như đá. $2n = 44$.

Rừng bìnhnguyên, và Tr vì hạt đến 1000 m; BTN; IX-L. Hạt xố.

♂ *Aleurites*, lông hình sao, đáy lá có thể chót buồm, trái như quảnhàu.

- Tree 15 m high; young leaves white stellate pubescent; stamens 15-20; capsules 2 seeded (*Jatropha moluccana* L.).

5020 - *Vernicia cordata* (Thunb.) A.-Shaw. Trầu, Dường, Sờđờng; Tung'oil, Japan Wood-oil tree.

Đaimộc to, không lông. Lá có phiến xoan to 10-20 x 8-20 cm, đáy hình tim, nguyên hay có 3-5 thùy, gân từ đáy 5; cuống dài 7-20 cm, có 2 tuyến không cọng ở chót. *Biệrchu*; chùm-tútán hiện trước lá; cao 7-15 cm; hoa trắng; cánhhoa dài 15 mm; đĩa là 5 sợi dạng tiếunhụy lép; tiếunhụy 8, thành 2 tầng; hoa cái có noãnào 3-4 buồng, vòi nhụy chẻ hai từ giữa. Nang to 4 x 3 cm; hạt 3, tròntròn, to 2 cm.

Tr và hoang BTN.

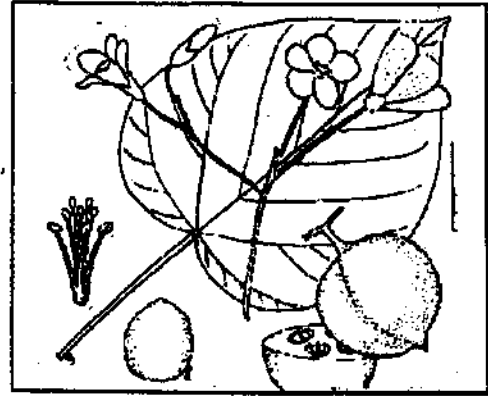
♂ *Vernicia*, lông hình sao, chẻ hai hay đơn; đáy lá không chót buồm; nang 3-5 hạt.

- Tree glabrous; petals white; stamens 4-4; capsules 4 x 3 cm (*Dryandra cordata* Thunb.).

5021 - Vernicia fordii (Hemsl.) A.-Shaw. Trầu lùn, Tung; Tung Oil tree.

Đại mộc cao 15 m. Lá rụng theo mùa, có phiến hình tim, có thùy hay không, đáy hình tim hay như cắt ngang, có 5 gân, có lông ở gân; cuống dài 5-20 cm, chót có 2 tuyến không con. Chùm-tútán tapphái hay đơnphái; hoa trắng đến nâu đỏ, tâm vàng, to hơn hết trong các Trầu; cánhhoa 5, dài 2,5 cm; tiểunhụy 8-10. Nang tròn, to 4-5 cm, đầu nhọn, láng; hạt to 2 x 2,5 cm. $2n = 22$. Tr vì hạt cho ra dầu dùng làm dầu sơn (chinese wood oil); hạt gây xơ nguy hiểm.

- Tree 15 m high; petals white, 2.5 cm long; stamens 7-10; capsules 4-5 cm large (*Aleurites fordii* Hemsl.).

5022 - Vernicia montana Lour.. Trầu cao, Dầu-sơn; Wood oil tree, Mu-oil tree.

Đại mộc nhỏ, không lông. Phiến có thùy hay không, gân từ đáy 5, cuống mang 2 tuyến có con ở chót. Tânphòng; dài cao 1,5 cm; cánhhoa cao 13-15 mm, trắng; tuyến mật, tiểunhụy 7-10. Nang tròn, có cạnh, đầu nhọnnhon, to 5-6 x 4 cm, bì có gân lồi; hạt có bì cứng nhưng mỏng (0,3 mm). Tr nhất là từ B đến Nghệ Tĩnh, vì hạt cho dầu dùng làm dầu-sơn; III-V. Gỗ trắng, dễ mọc, dùng làm bột giấy.

- Small tree; leaves glabrous; petals 1.5 cm long, white; stamens 7-10; capsules 4-6 cm long (*Aleurites montana* (Lour.) E.H. Wils.).

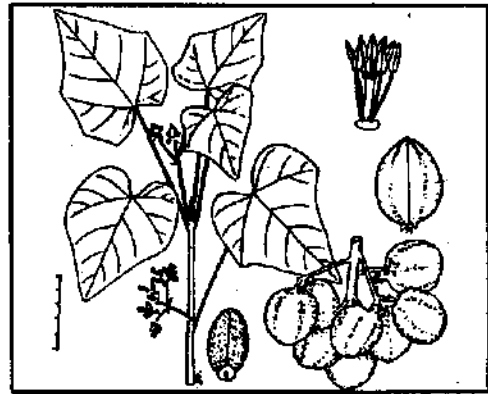

Jatrophae:

5023 - Jatropha curcas L.. Dầu lai, Bắđậu nam; Physix nut, Purgin nut tree; Medicinier.

Tiểu mộc cao 1-5 m có nhựa dịch trong, nhiều. Phiến không lông, đáy hình tim, có thùy; cuống dài 5-12 cm. Tânphòng lưỡngphân, đồngchu; lá dài 5; cánhhoa 5, trắng; tiểunhụy 5 dính nhau, 5 rời. Nang to 2,5 cm, vàng lúc chín; hạt cao 18 mm, đen, mỏng trắng; $2n = 22$. Góc T.-Mỹ. Tr BTN để lấy hạt chứa dầu; IV-V, 10-11. Dầu độc (curcin), có khi dùng để xổ mạnh; mù thuốc cá; lá già độc, chống leukemia, nhưng đợt có khi ăn luộc; mù trị carbuncle, lở miệng.

- Shrub 1-5 m high; latex colorless; flowers white; stamens 5-5; capsules 2.5 cm large.

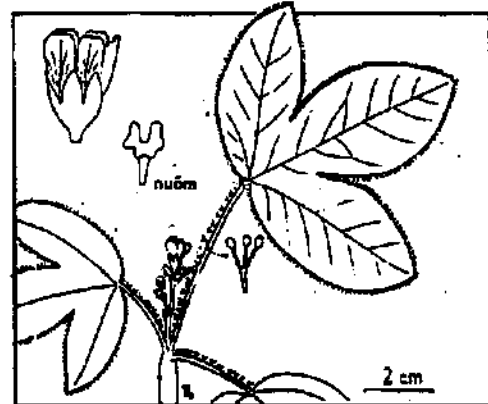

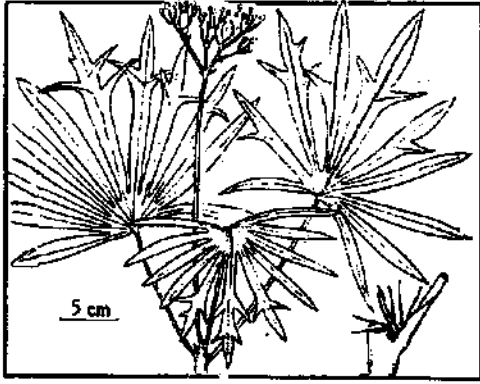
5024 - Jatropha gossypifolia L.. Dầu lai vãi; Cotton-leafed Physix-nut, Bellyache tree; Medicinier sauvage.

Tiểu mộc cao 1-3 m, có mù trong; vỏ xám. Lá có phiến có 3 thùy, có lông và tuyến có con trên cuống và bì, gân từ đáy 3, thùy xoan; cuống và gân đỏ. Pháthhoa ở ngọn, ngắn; hoa có 5 ládài, 5 cánhhoa đỏ, cao vào 5 mm; vòi nhụy 3 nuốm hình móng ngựa. Nang tròntròn, to 12 mm. $2n = 22$.

Tr làm kiếng, góc T.- Mỹ. Trị đau mình.

- Ornamental.

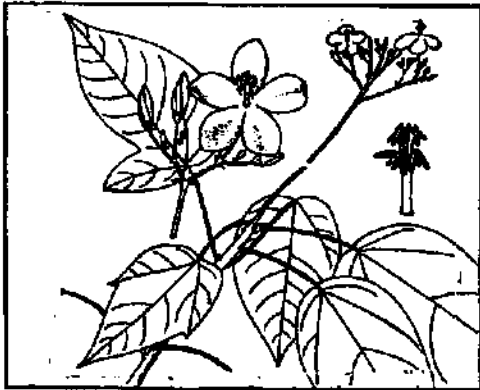

5025 - *Jatropha multifida* L. Bạch phụ, Dầu lai nhiều-
khĩa; Spanish Physic Nut, Coral Tree; Médecinier
d'Espagne,

Tiểu mộc cao 2-3 m, có mù. Lá có phiến xẻ
sâu thành 10-13 thùy hẹp, không lông; cuống dài 20-
30 cm, láβε xẻ thành rìa hẹp. Pháthoá dài bằng hay
hơn lá; hoa và cọng đỏ; cánhhoa cao 4-7 mm. Nang
to đến 3 cm, có 3 cạnh tròn. $2n = 22$.

Gốc T.-Mý, Tr làm kiếng: BTN; I, 9. Hạt, lá
chứa CNH.

- Ornamental.

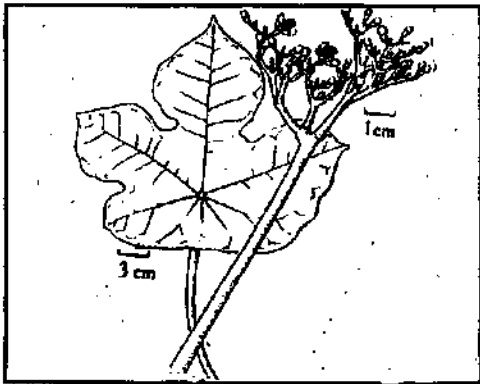

5026 - *Jatropha pandurifolia* Andr. Dầu lai lá-dòn.

Bụi cao 1-1,5 m; nhánh không lông. Lá có
phiến không lông, lục đậm, bìa nguyên hay có 3
thùy cạn hay sâu, gân từ đáy 3, gân-phụ 5-6 cặp;
cuống dài 2-4 cm. Chùm mang tụ tán lưỡngphân rời
đơnphân; hoa đỏ đẹp, rộng 2-2,5 cm; dài 3 mm,
láng; cánhhoa 13-15 mm; tiểunhụy 5 - 5, baophấn
vàng.

Tr làm kiếng.

- Ornamental.

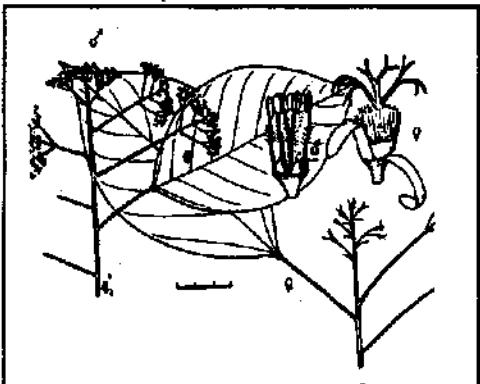

5027 - *Jatropha podagrica* Hook. f. Dầu lai có-cù.

Tiểu mộc cao đến 2 m, thân có dây phù thành
như củ. Lá có phiến hình lông, có 3-5 thùy xoan
tròntròn, không lông; cuống dài, láβε xẻ thành đoạn
hẹp như kim. Chùm-tụ tán dạng tảnphòng đỏ; hoa
có 5 ládài, 5 cánhhoa cao 7-8 mm. Nang to 1,5 cm;
hạt rất độc. $n = 11$.

Tr làm kiếng; I-XII.

- Ornamental.

Johannesiacae:

5028 - *Deutzianthus tonkinensis* Gagn. Mỏ.

Đại mộc cao đến 12 m; nhánh không lông. Lá
có phiến bầu dục hay hình thoi, to 10-20 x 6-10 cm,
không lông, nâu đỏ lúc khô, gân ở đáy 3, gân-phụ
5-8 cặp; cuống dài 3-10 cm, có 2 tuyến ở chót.
Pháthoá dục to; nhánh dài đến 10 cm; hoa có 5
cánhhoa dài 1 cm, 5 tuyến mật, 5-2 tiểunhụy, không
có nhụy cái lép. Pháthoá cái nhỏ hơn; đĩa mật
quanh noãn sào dày lông dài cứng, vòi 2, chẻ hai hai
lần, buồng 1-noãn.

Bavi, Chợbò,

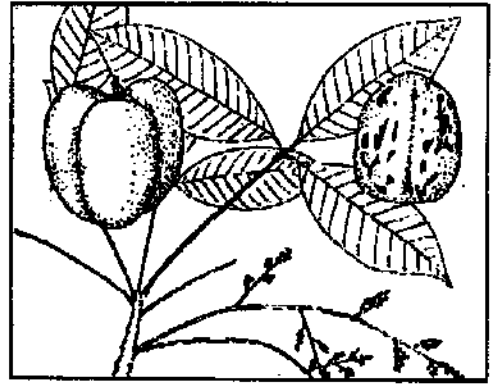
- Tree to 12 m high; branches glabrous; limb
10-20 cm long; petals 1 cm; stamens 5-2; ovary hispid.

5029 - *Hevea brasiliensis* (A. Juss.) Muell.-Arg. Caosu; Rubber Tre, South American Rubber tree; Hévéa.

Đại mộc to. Lá rụng vào lúc Tết, vài hôm mà thôi; lá-phụ 3, phiến bầu dục, không lông; cuống chung dài. Chùm-tụ tán xuất hiện một lúc với lá; hoa vàng, nhỏ, không cánh hoa; đài dính thành đĩa năm răng; tiểu nhụy 5-10, quanh noãn sào lép; hoa cái có noãn sào có 3 vòi nhụy chẻ hai. Nang tròn, to 3-4 cm; hạt 3, nâu láng, có lông. $n = 17-18$.

Gốc Brasil, nhập vào nước ta vào 1897 (hết từ Sri-Lanka); Tr đến cao độ 500 m; II-IV.

- Introduced from Brazil in 1897 (*Siphonia brasiliensis* Willd. ex A. Juss.).

5030 - *Pantadenia adenanthera* Gagn. Toàn tuyền.

Tiểu mộc cao 2 m; nhánh có ít lông. Lá có phiến thon, dài 9-15 cm, đầu thon nhọn, đáy nhọn, với một cặp gân dài, mặt dưới có tuyến hoe rải rác trên gân. Phấn hoa đối diện với lá, biệt chu; hoa đực có 5 lá đài, 5 cánh hoa có tuyến ở đầu, đĩa mật, tiểu nhụy 13-15; hoa cái có 2-3 cánh hoa, noãn sào có lông. Nang cao 6, rộng 8 mm; hạt to 4 mm.

Rừng với Tung hay Lá-buồn: Bảo chánh, Lũtinh, Châu đốc.

- Shrub 2 m high; limb glandular dotted; dioecious; petals glandulous; capsules 6 x 8 mm.

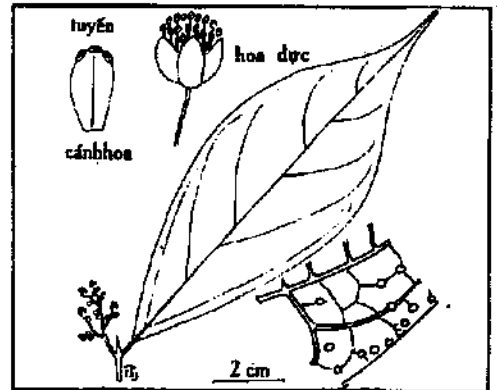
Manihotaceae:

5031 - *Manihot esculenta* Crantz. Mì, Khoai-mì, Sắn; Cassava, Sweet Potato; Manioc.

Tiểu mộc cao 2-5 m, thường chia nhánh khi lớn; củ trắng nhiều; rễ củ dài 40-60 cm, nạc trắng, nhiều bột. Lá kép do 5-8 lá-phụ, phiến không lông; lá bề nguyên. Chùm-tụ tán; hoa vàng; lá đài có lông mặt trong; tiểu nhụy 10. Nang tròn, có cánh thấp; hạt cao 13 mm. $n = 18$.

Tr đến 1.000 m, gốc Brasil; XI, 11-12. Ở Gabon, củ sổng ăn cho lợn sứa.

- Cultivated.

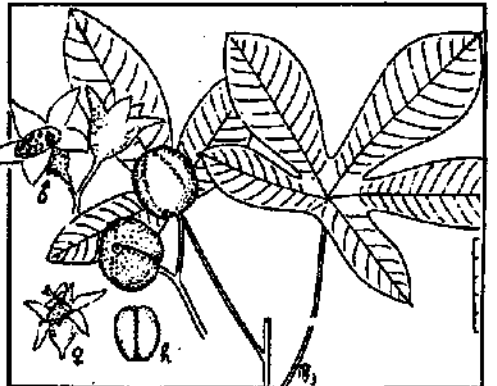

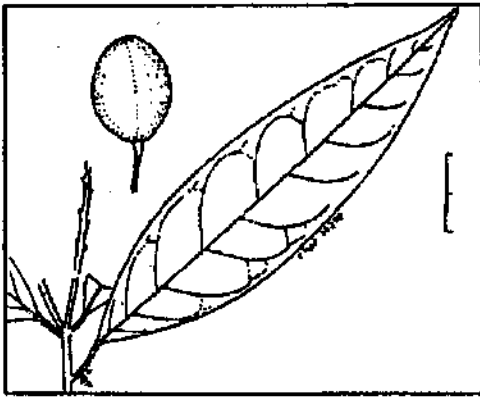
5032 - *Manihot glaziovii* Muell.-Arg. Mì caosu; Ceara rubber, Manicoba; Caoutchouc de Ceara.

Đại mộc nhỏ, cao 5-10 m; củ trắng, nhiều. Lá có phiến hình lòng, có 3-7 thùy, to 12-30 cm, không lông, gân-phụ nhiều; cuống 10-25 cm, lá bề rìa. Chùm-tụ tán cao 5-10 cm; hoa đực có đài cao 1,5-1,7 cm, xám mặt ngoài, đỏ mặt trong; tiểu nhụy 10; hoa cái có noãn sào 3 buồng, vòi nhụy chẻ ba. Nang tròn, lúc nở bắn tung hạt ra.

Tr đầy gốc: Huế, Nhatrang. Lúc xưa định Tr để lấy caosu.

- Cultivated.

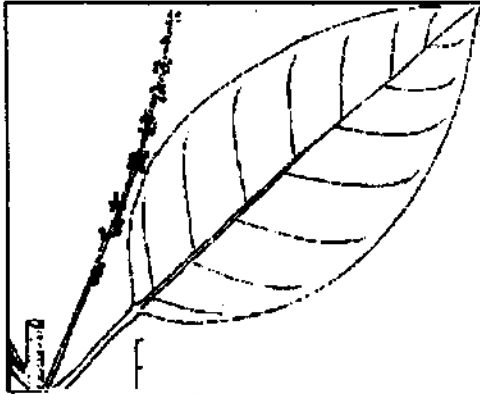

5033 - *Trigonostemon annamensis* (Chev.).
Tamthùhùng Trung.

Nhánh tròn, không lông. Lá có phiến thon dài đến 15 x 4 cm, nhọn 2 đầu, cứng, không lông, mặt trên nâu denden, nâu oliu mặt dưới, gân-phụ 9-10 cặp; cuống to, dài 1,5 cm, không lông. Pháthoả ở ngọn, kíchcơm. Trái xoan tròn, dài 2,5 cm, đen, cứng.

Hònbà, 1.000-1.500 m.

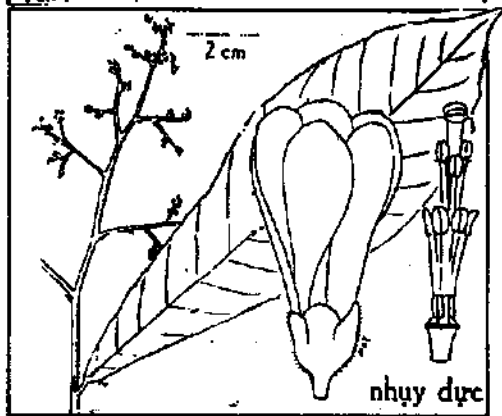
- Branches glabrous; limb coriaceous, glabrous; terminal inflorescence; fruits 2.5 cm long, black (*Tritaxis annamensis* A. Chev.).

5033b - *Trigonostemon taynguyenensis* Thin.

Cỏ đaniên cao; cànhhình đẹpđẹp, có lông nhung. Lá có phiến bầuđục-xoan, to 16-20 x 7-9 cm, chót có mũi nhọn, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 3,5-5 cm, có tuyến ở chót. Gié đơnpái mang chùm; hoa đực có 5-6 láđài nhọn, có lông 2 mặt; cánhhoa 5, xoan; tiểunhụy 5, chỉ đinh thành cột, không đĩa mặt.

Thuậnan, Dáclác (hình theo Thin)a).

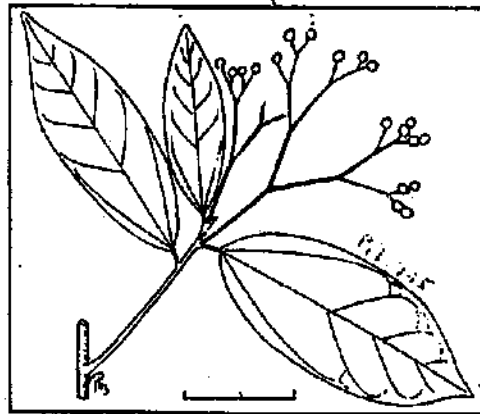
5034 - *Trigonostemon gaudichaudii* (H. Baill.) Muell.-Arg..
Tamthùhùng Gaudichaud.

Đaimộc cao 8 m; nhánh tròn, có lông mịn. Phiến dài đến 24 cm, thon ngược, bìa có răng, mặt dưới có lông mịn như nhung; cuống 5-6 mm, lábe 6 mm. Chùm-tútán đơnpái ở chót nhánh; hoa trắng; hoa cái rộng đến 2 cm, hoa đực vào 1 cm; cánhhoa 5, vắn; 3 tầng tiểunhụy (5-5-1); nướm 6. Nang to 12 mm.

Quảngtrị, Đảnắng; III (hình hoa theo Gagnepain).

- Tree 8 m high; branches puberulent; limb to 14 cm long, velvety below; flowers white; stamens 5-5-1; stigmates 6; capsules 12 mm large (*Tritaxis gaudichaudii* H. Baill.).

-1; stigmates 6; capsules 12 mm large (*Tritaxis gaudichaudii* H. Baill.).

5035 - *Trigonostemon bonianus* Gagn..
Tamthùhùng Bon.

Tiểumộc; nhánh mảnh, lúc non có lông nằm, vàng rồi không lông, denden. Lá có phiến to 4-7 x 1,5-2 cm, bìa có răng tiết, gân-phụ 3-5 cặp, đáy có 2 tuyến tròn; cuống có lông nằm, lábe như kim. Pháthoả ở nách lá, lưỡngphần, với hoa đực ở đáy, 1 hoa cái to ở ngọn; láđài 2 mm, có lông tơ mặt ngoài; tiểunhụy 3; noãnào tròn, không lông. Nang to 1 cm, không lông; mảnh 3; hạt 3, tròn, 3 cạnh, vàng, to 6 mm. Hànamninh, Thanhhóa.

- Shrub; branches appressed hairy; inflorescence with terminal female flowers; stamens 3; capsules 1 cm.

5036 - *Trigonostemon petelotii* Merr.

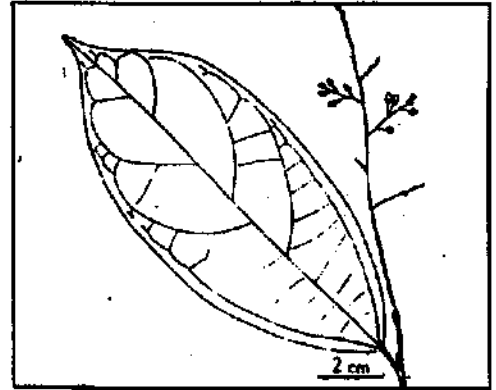
Tiểumộc cao 3 m. Lá có phiến thường mọc đối, hìnhthể thayđổi từ xoan rộng đến trònđài-bầuđục hẹp, đáy tròn hay chót bướm, mỏng hay daidai, không lông. Pháthoả ngắn, dày, tútán, ở ngọn hay đốidiện với lá; pháthoả đực mang nhiều hoa đực, pháthoả cái ít hoa; cánhhoa có thùy. Nang có lông như phấn (papillose-puberulous).

5037 - *Trigonostemon capitellatus* Gagn.. Tamthùhùng đầu-nhỏ.

Tiểumộc cao 2-3 m; nhánh già không lông. Lá có phiến bầu dục, dài 14-18 cm, gân từ đáy 3, không lông, bìa nguyên, mặt dưới mọc; cuống 15-25 mm, lábe nhọn, cao 6-8 mm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, với hoa cái ở chót nhánh; cánhhoa 5, vàng, có cọng dài 3-4 mm; tiểunhụy 3, dính nhau ở chỉ. Nang.

Độc sông Đờngnai: Đờngxoài.

Shrub 2-3 m high; limb glabrous, glaucous below; petals yellow, stamens 3.

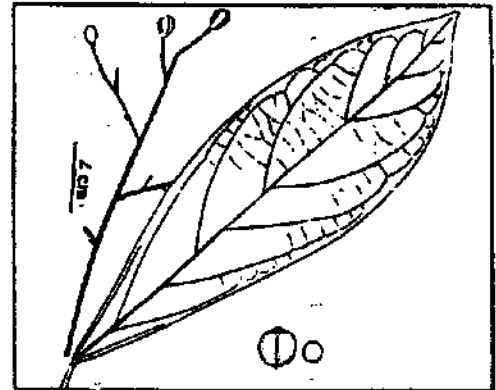

5038 - *Trigonostemon cochinchinensis* Gagn.. Tamthùhùng Nambộ.

Tiểumộc cao 4-8 m; nhánh non có lông vàng. Phiến thon ngược, dài 10-20 cm, gân từ đáy 3, không lông, lúc khô dướ dướ mặt dưới, bìa nguyên; cuống 1,5 cm, lábe mau rụng. Chùm-tụ tán dài 15-20 cm ở chót nhánh, mang 1 hoa cái ở chót nhánh; cánhhoa 5, to 3 mm, tiểunhụy 3, dính nhau ở chỉ; noãn sào có 3 vòi nhụy đầu phủ. Nang to 1 cm; hạt tròn, to 6 mm.

Đất nhiều đá, dựa suối: Ninhhoa, 200 m.

Treelet 4-8 m; branches yellow pubescent; male flowers with 3 mm petals, stamens 3; capsules 1 cm large.

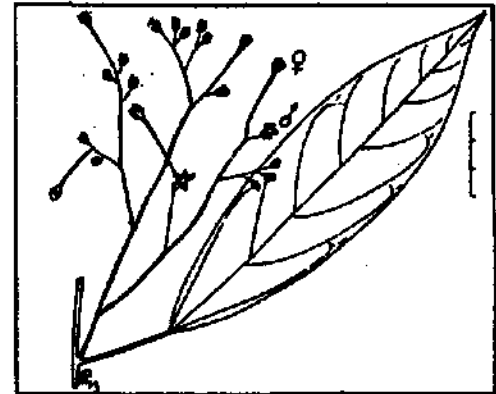

5039 - *Trigonostemon eberhardtii* Gagn.. Tamthùhùng Eberhardt.

Đạimộc cao 7-9 m; nhánh mảnh, có lông tơ rồi không lông. Lá có phiến xoan thon, to 15 x 7 cm, mau không lông, vàng lúc khô, gân từ đáy 3. gân-phụ 6-7 cặp, 2 tuyến ở đáy phiến; cuống dài 4-7 cm, có rãnh. Pháthhoa thưa với 1 hoa cái ở chót nhánh, trên cọng dài 15-18 mm; cánhhoa 5, vàng; tiểunhụy 3, chỉ dính nhau; noãn sào không lông, vòi nhụy 3. Nang.

Hòabình, Thanhhoa; V.

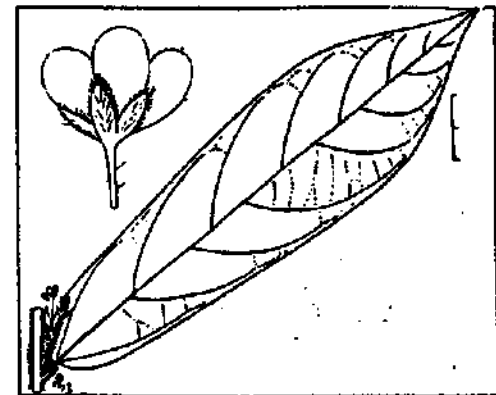
Tree 7-9 m high; branches silky pubescent; flowers yellow, stamens 3, connate; ovary glabrous.

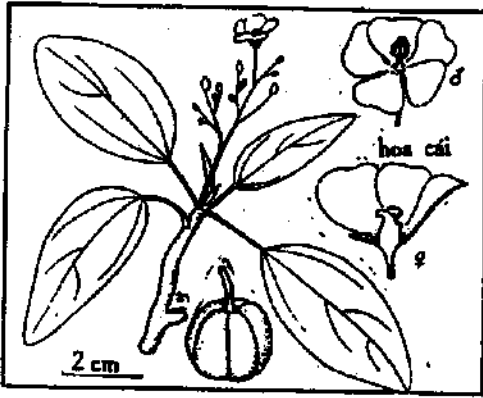

5040 - *Trigonostemon flavidus* Gagn.. Tamthùhùng vàng-tái.

Tiểumộc; thân dày lông phún, vàng. Lá có phiến thon ngược, to 20 x 5 cm, rộng nhất ở 1/2 trên, đầu nhọn, đáy tròn, 3 gân, mặt trên xám, các gân lõm; mặt dưới nâu vàng, có lông vàng ở gân chánh, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1 cm, dày lông vàng. Pháthhoa ngắn, với hoa cái ở chót, trên cọng dài mảnh, ít lông; ládài có ria lông và lông dài ở lưng; cánhhoa không lông. Rừng luôn luôn xanh, rừng Tre: Caolang, Hòabình, Quảngtrị.

Shrub; branches, petioles.. yellow hirsute; inflorescence short; petals glabrous.

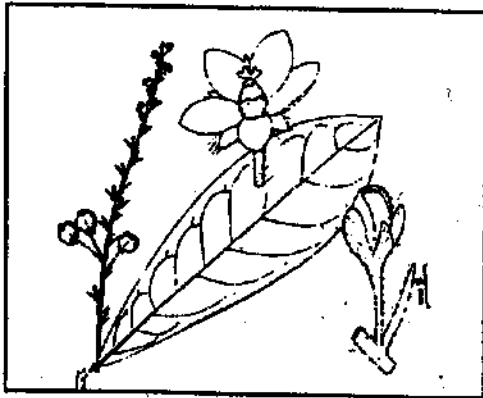

5041 - *Trigonostemon fragilis* (Gagn.) A.-Shaw.
Tamthùhùng đôn.

Tiểumộc cao 2-3 m, có nhánh ngắn nhọn như gai. Lá có phiến xoan, to 4-6 x 2-3 cm, gân từ đáy 3, gân-phụ 1-2 cặp, có lông mau rụng; cuống mảnh, dài 2 cm. Chùm-tútán đồngchu, với hoa cái to ở chót nhánh; cánhhoa 5, trắng hay vàngvàng; tiểunhụy 5, dính nhau ở chi; noãn sào với 3 vòi nhụy ngắn. Nang không lông, to 1 cm.

Rừng, ven rừng duyên hải: Nha Trang; I-XI.

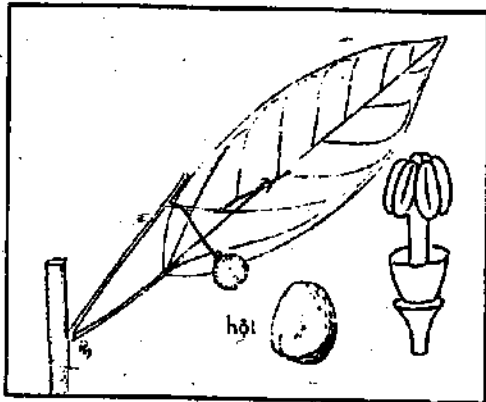
Shrub 2-3 m high; leaves pubescent then glabrous; flowers white or yellowish; stamens 5, connate; capsules 1 cm large (*Poiloniella fragilis* Gagn.).

5042 - *Trigonostemon gagnepainianus* A.-Shaw.
Tamthùhùng Gagnepain.

Tiểumộc cao 5-6 m; nhánh dày lông vàng. Phiến thon ngược, dài đến 16 cm, bìa nguyên, mặt dưới có lông ở gân và bìa; cuống dài 10-12 mm, lábe 5 mm. Gié dứng ở nách lá, dày lông vàng thưa; cánhhoa 5, cao 2,5 mm, không lông; tiểunhụy 5, dính nhau ở chi; hoa cái có đĩa mật và noãn sào 6 nướm, buồng 1-noãn. Nang to 1 cm. Vào 400 m: Quảng Trị, Đà Nẵng, Nha Trang; V.

Treelet 5-6 m high; branches, inflorescence yellow tomentose; stamens 5, connate; capsules 1 cm large (*Prosartema gaudichaudii* Gagn. non *T. gaudichaudii* (Baill.) Muell.-Arg.).

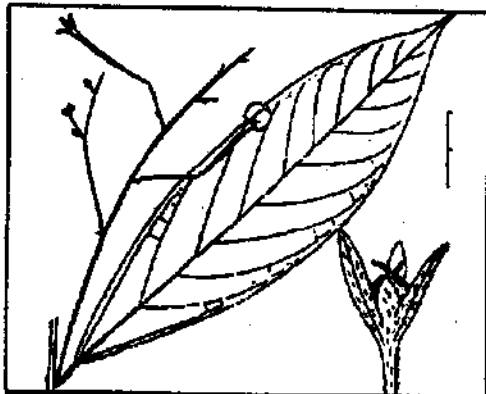

5043 - *Trigonostemon hybridus* Gagn. Tamthùhùng lai.

Tiểumộc cao 1 m; nhánh tròn, lúc lớn không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 10 x 3,5 cm, gân từ đáy 3, không lông 2 mặt; cuống dài 1-4 cm, lábe 1 mm, mau rụng. Chùm-tútán ở nách lá, nhánh mảnh, mang hoa hường; đĩa mật cao, tiểunhụy 3 dính nhau ở chi; hoa cái có noãn sào dày lông, 3 vòi nhụy. Nang to 8 mm; hạt 3, gần như tròn.

Cà Ná, Phú Quốc.

Shrub 1 m high; branches glabrous; flowers pink; stamens 3, connate; capsules 8 mm large.

5044 - *Trigonostemon kwangsiensis* Hand.-Mazz.
Tamthùhùng Quảng Tây.

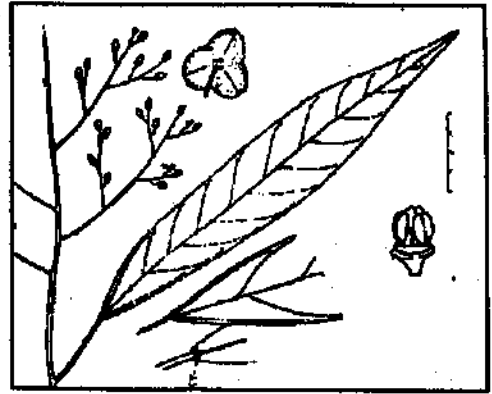
Cỏ cao 60 cm. Lá có phiến thon, đến 17 x 4 cm, gân từ đáy 3, gân-phụ 8 cặp, mỏng, mặt trên không lông trừ ở gân chính, mặt dưới có lông ở gân; cuống có lông, dài 1 cm. Pháthoa là chùm-tútán thưa, dài 12-15 cm; hoa vàng lúahuyền, thơm; hoa cái có cọng dài 2 cm, lá đài 6-7 mm, có lông dài, noãn sào không lông, vòi nhụy 3. Nang cao 7 mm; mảnh 3. Hắcôi.

Herb 60 cm; limb pubescent on midrib; flowers yellow; capsules 7 mm high.

5045 - *Trigonostemon longifolius* H. Baill.
 Tamthùhùng lá-dài. Tiểumộc cao 4 m; thân to vào 25 cm; nhánh tia, mau không lông. Phiến thon dài, vào 16-22 x 4 cm, đáy có 2 tuyến, gân đáy ngắn, gân-phụ vào 7-10 cặp, mặt trên nâu vàng, láng; cuống 2,5-4 cm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, rộng, cao 22 cm, nhánh dài 10 cm; nụ dài, nụ cái to vào 3 mm; ládài 3, không lông; cánhhoa 3, cao 3 mm, vàng, không lông; tiểunhụy 3. Nang có lông sét, có khi có hạt nhỏ. Rừng luôn luôn xanh đến 500 m: Ninhhoa, Phúkhánh.

- Shrub 4 m high; branches glabrous; stamens 3, connate by their short filaments; flowers yellow (*T. sanguineus* Gagn.).

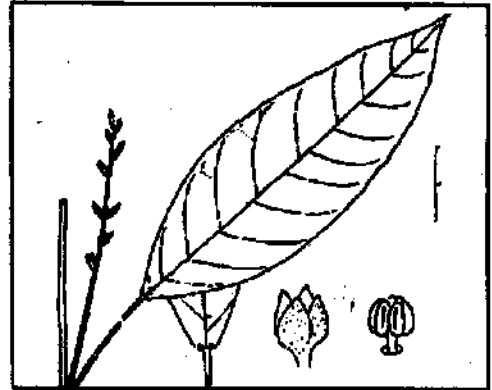

5046 - *Trigonostemon phyllocalyx* Gagn. Tamthùhùng dài-lá.

Tiểumộc cao 6 m; thân to 2-5 cm; nhánh có lông dài, không lông. Lá có phiến thon, to 10-26 x 3,5-4 cm, đầu tù, đáy có 2 tuyến, gân-phụ 10 cặp, dai, cứng, bìa uốn xuống, mặt trên xám nâu nâu, mặt dưới nâu lợt. Gié ở nách lá, dài 3-8 cm; láhoa thon; hoa đỏ; ládài có lông mịn; hoa đực có 3 tiểunhụy; hoa cái có ládài to 8-10 mm. Nang có lông mịn, dài 12 mm, trên ládài đồng trường cao đến 17 mm.

Rừng luôn luôn xanh vào 200 m: Nhatrang.

- Shrub to 6 m high; limb coriaceous; spikes with persistent bracts; capsules with accrescent calyx 17 mm long.

5047 - *Trigonostemon pierrei* Gagn. Tamthùhùng Pierre.

Tiểumộc cao 4-5 m; nhánh non đầy lông vàng. Lá gần nhau ở chót nhánh, thon hẹp, dài đến 16 cm, rộng 3 cm, lúc non có lông vàng ở gân và bìa, không lông lúc già, gân-phụ mảnh, nhiều, gân cách bìa vào 2-3 mm; cuống ngắn. Chùm-tụ tán ở nách lá, ngắn, dài 1-2 cm, giống như hoadầu, đầy lông vàng; hoa đực có 5 cánhhoa dài 3-4 mm, 3 tiểunhụy. Hoa cái.

Phúquốc.

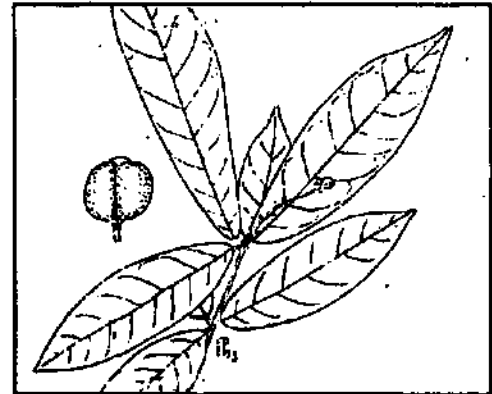
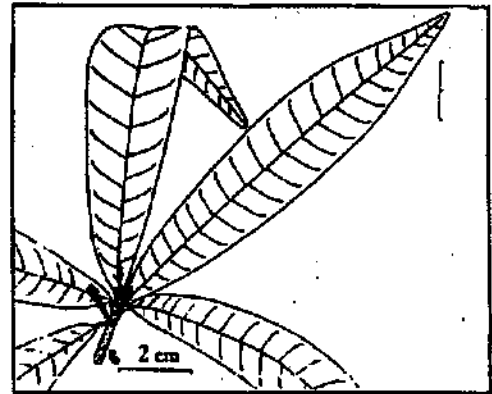
- Shrub 4-5 m high; branches yellow tomentose; limb narrow lanceolate, glabrous; inflorescence short; stamens 3.

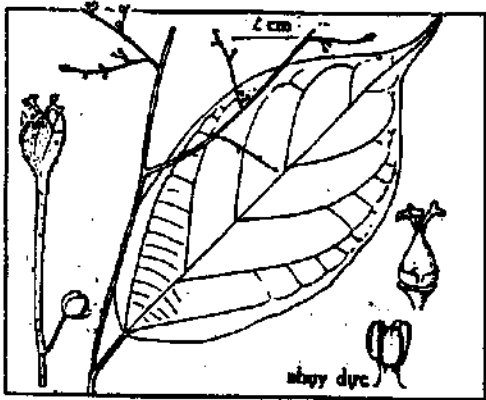
5048 - *Trigonostemon murtonii* Craib. Tamthùhùng lông-chim.

Tiểumộc; nhánh non có lông tơ. Lá mọc đối hay chụm 3, có phiến tròn dài thon, to 9-12 x 3 cm, dai, không lông trừ ở gân, mặt dưới hơi mốc; cuống dài 5-10 mm. Pháthoa ở nách lá, dài 3 cm, có lông tơ; cánhhoa 5, dài 2 mm, đỏ; tiểunhụy 3, chỉ dính nhau; hoa cái có noãn sào có lông phún, vòi nhụy 3, chẻ hai. Nang to 1 cm, có lông; mảnh 3.

Tây ninh, Phúquốc.

- Shrub; branches silky pubescent; inflorescence short; stamens 3; capsules pubescent, 1 cm large (*T. pinnatus* Gagn.).

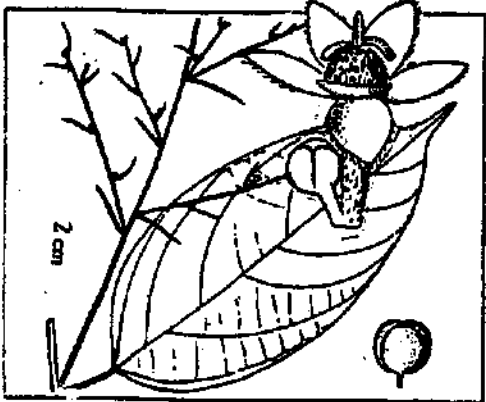

5049 - *Trigonostemon poilanei* Gagn.. Tamthùhùng Poilane.

Tiểumộc cao 4-5 m; nhánh non có lông. Lá có phiến bầu dục, to cỡ 13 x 6 cm, đầu có đuôi dài, đáy tà, 3 gân, gân như không lông; cuống 1,5 cm, lábe mau rụng. Chùm-tútán thưa, dài 10-16 cm; hoa trắng; cánhhoa dài đến 4 mm, tiểuhụy 3, dính thành cột ngắn; noãn sào không lông, 3 vòi, 6 núm. Trái..

Giáray, V.

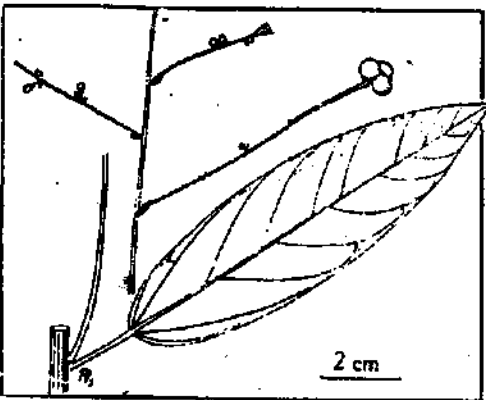
Shrub 4-5 m high; limb glabrous; panicles: stamens 3, connate; female flowers on long pedicel.

5050 - *Trigonostemon quocensis* Gagn.. Tamthùhùng Phúquốc.

Tiểumộc cao 2-7 m; nhánh tròn ít hay không lông, có đốm nâu. Lá có phiến bầu dục, dài đến 18 cm, đầu có đuôi, đáy tròn 3 gân và 2 tuyến nhỏ, không lông trừ ở gân; cuống dài 1-3 cm. Chùm-tútán dài 15-25 cm, có láhoa hẹp, dài 8-15 mm; hoa trắng; cánhhoa 1,5-2 mm; tiểuhụy 3 dính nhau ở chỉ; noãn sào có lông phún. Nang to 1 cm, có lông; hạt 3, gần như tròn. Rừng đến 500 m: Châuđốc, Hậitiên, Phúquốc; IX-XII, 9. Lá dùng như trà.

Shrub 2-7 m high; branches glabrescent; limb pubescent on nerves; flowers brown; petals 2 mm long; capsules pubescent 1 cm large.

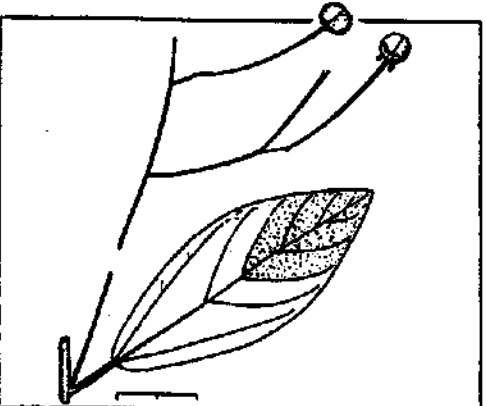

5051 - *Trigonostemon reidioides* (Kurz) Craib. Tamthùhùng hẹp.

Tiểumộc cao 1,5 m; nhánh non dày lông, đỏ. Lá có phiến tròn dài hẹp, dài đến 12 cm, đáy có 5 gân, có lông hình sao nhất là mặt dưới; cuống 1-1,5 cm. Chùm-tútán ở nách lá, nhánh thưa, có lông mịn; hoa trắng hay đỏ, đỏ đậm, cánhhoa cái cao 3 mm. Nang rộng 12 mm, có lông; hạt vàng.

Rừng thưa đến 500 m: Trảngbom, Thấtson. Rể ngựa thai(?).

Shrub 1.5 m high; branches reddish tomentose; limb stellate tomentose below; flowers white or red; capsules 12 mm (*Baliospermum reidioides* Kurz).

5052 - *Trigonostemon rubescens* Gagn.. Tamthùhùng đỏ.

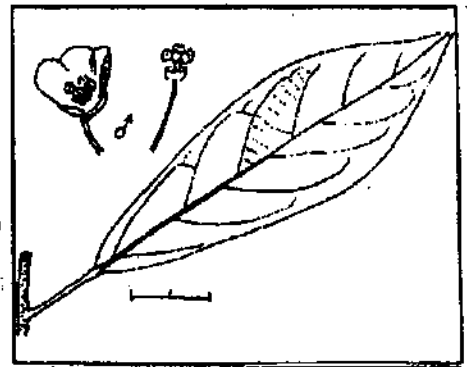
Tiểumộc mảnh, cao 70 cm; nhánh non đỏ và có lông dày sát. Phiến xoan thon rộng trên giữa, to 8 x 3,5 cm, đáy có 3-5 gân và 2 tuyến, lông sát, nhiều và đen mặt trên, như nhung xám đen hay ửng đỏ mặt dưới, gân-phụ, tam cấp thành mạng rổ; cuống 8-12(30) mm, ửng đỏ, có lông. Chùm-tútán rộng từ nách lá, cao 15-18 cm; hoa đỏ. Nang tròn, to 6-8 mm, trên cọng dài 3,5 cm, có lông vàng mịn; hạt có sọc dọc, nâu.

Phúquốc; V.

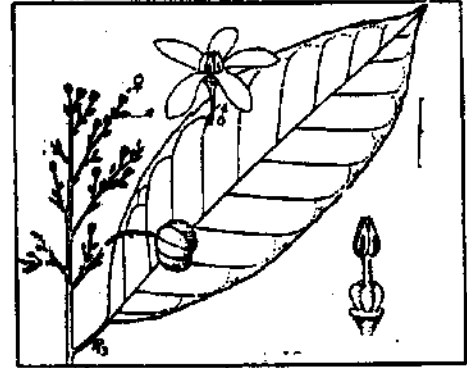
Shrub 70 cm high; branches, leaves beneath reddish; flowers red; capsules yellow puberulent.

5053 - *Trigonostemon trani* Thin.

Bụi; nhánh có lông sát, có chút sấp màu đen phủ dày. Lá có phiến thon ngược, đáy tù tròn, chót có đuôi, bìa nguyên, to 4-15 x 4,5-5 cm, lúc non có lông cứng, sau lông có chấm, gân-phụ 6-10 cặp. Cuống 0,4-2,5 cm, chót có tuyến, lábe mau rụng. Hoa cái cô độc ở nách lá chót nhánh. Pháthoả đực gần đỉnh, ngắn; hoa có 5 láđài xoan ngược, 5 cánhhoa cao 2 mm; tiểunhụy 3, chỉ dính nhau. Nang trên cộng 2,5 cm Lạngson. (hình theo Thin)

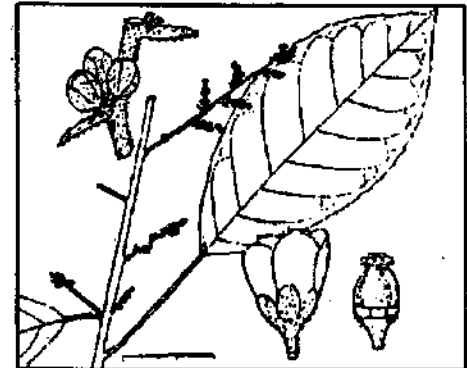
5053b- *Trigonostemon stellaris* (Gagn.) Phamhoang, Tamthùhùng sao.

Tiểumộc cao 1,5-3 m, không lông; nhánh non có rãnh. Lá có phiến thon xoan ngược thon, to 12-23 x 5-7 cm, chót có mũi, đáy hơi bấtxung, gân-phụ 10-12 cặp, bìa nguyên; cuống 2-5 cm. Chùm mang tután đuôi-mèo tậncùng bằng 1 hoa cái; hoa đực 5-phân, tuyến mật 5, tiểunhụy 5, baophấn có mũi tamgiác; hoa cái có 5 láđài, 5 tuyến mật cao, noãnào có hạt, vòi nhụy 3. Nang trên cộng dài 15 mm; hạt to 10 x 5-6 mm. Bavi; V.

Shrub 1.5-3 m high, glabrous; stamens 5, filaments connate; capsules on 15 mm long pedicel.

5054 - *Trigonostemon thyrsoides* Stapf. Tamthùhùng roi. Tiểumộc cao 4,5 m; nhánh to, có lông mịn. Lá có phiến bầuđục, to 20-25 x 8-9, nâuâu lúc khô, gân-phụ 10 cặp, bìa có răng mịn; cuống đến 12 cm. Chùm-tután dài 20 cm, trục có lông mịn; hoa đực có nụ tròn, to 1,5 mm; láhoa 3 mm, có lông; hoa cái có đài cao 1,5 mm, có lông nằm; cánhhoa không lông, vòi nhụy ngắn. Nang to 12-15 mm.

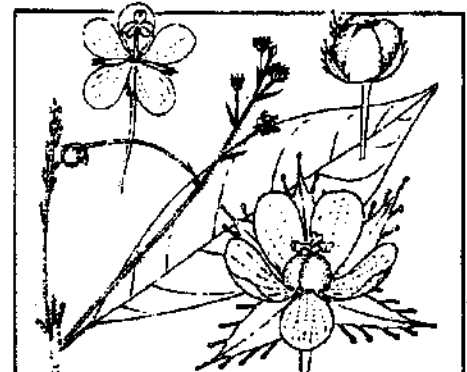

Rừng luôn luôn xanh, vào 600 m: Caolạng; IV-V.

Shrub 4.5 m high; branches pubescent; limb on long petiole; sepals puberulent, petals glabrous; capsules 12-15 mm large.

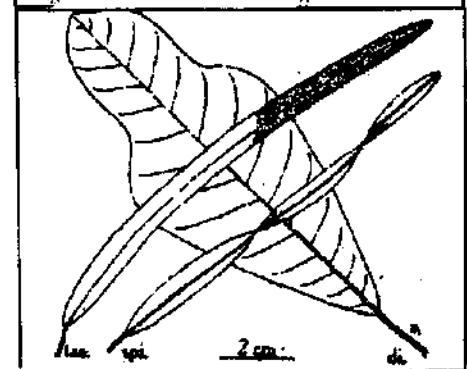
5055 - *Trigonostemon* sp. Tamthùhùng Thợđục.

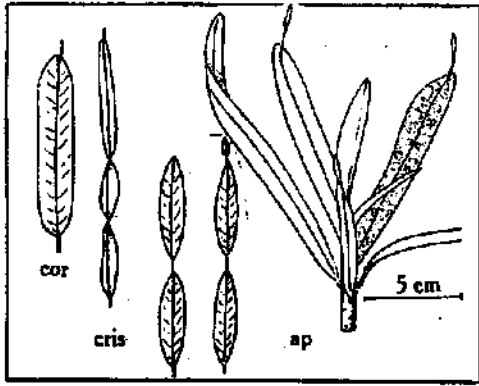
Tiểumộc cao 1 m; nhánh non, cuống có lông trắng dày, nằm. Phiến to vào 12 x 4 cm, có vài lông nằm to mặt dưới, gân-phụ 7 cặp; lábe nhỏ, dày lông. Chùm đơn hay lưỡngphái dài ở cái (10-20 cm), ngắn ở đực; hoa đực có láđài hẹp, có lông, cao 2 mm, cánhhoa cao 2-5 mm. đỏ, tiểunhụy 3, chỉ cao 1 mm, 5 tuyến. Hoa cái có cộng dài 3-4 cm, to ở phần trên, láđài 7 mm, bìa có tuyến có cộng, cánhhoa 4,5 mm, đỏ bầm, tuyến 5, noãnào không lông, nuốm 3 phủ ở đầu. Nang cao 6 mm, rộng 8 mm, không lông. Rừng ven suối: Thợđục, Đờngnai; 13/4/77. Shrub 1 m high; limb appressed hairy beneath; racemes; sepals with pedicellate glands; flowers red; capsules 6 x 8 mm.

5056 - *Codiaeum variegatum* var. *pictum* Muell.-Arg. Mú kiếng, Ngúsác, Vàngbạc trở.; Variegated Laurel; Croton.

Tiểumộc có mú trong hay đực. Lá không lông. Chùm đứng, đờngchu: hoa nhỏ, không cánhhoa ở hoa cái; tiểunhụy 20-30. n = 5, 13, 15.62.

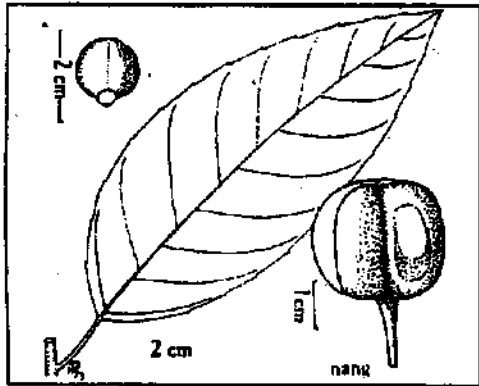
Gốc Oceanic. Có rất nhiều thể trồng làm kiếng khắp thếgiới vì tính chịu đựng sự thấtthường giỏi. và màumè trở và hìnhdạng lạ của lá.

f. *platyphyllum* Pax., lá rộng trên giữa; var. *israeli* Bail., lá có thùy cạn; f. *cornutum* André, chót phiến có cọng dài do gân chánh làm ra, cor; f. *spirale* Bail., lá vặn, spi; f. *crispum* Muell.-Arg., bia dứng, cris; f. *interruptum* Bail., phiến lá gián đoạn ở giữa (h. ap bên trái); f. *appendiculatum* Celak., chót phiến có một phiến phụ nhỏ, ap; f. *taeniosum* Muell.-Arg., phiến rất hẹp, tae; vv..

- Ornamental.

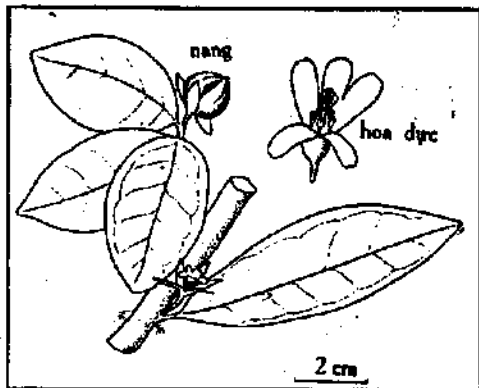

5057 - *Ostodes paniculata* Bl.

Đại mộc đến 15 m. Lá có phiến bầu dục, to 14 x 5,5 cm, đầu tù, đáy tròn, bia có răng thưa, không lông; cuống 2 cm, chót có 2 tuyến. Chùm-tútán cao đến 35 cm; hoa trắng; 8-12 tuyến mật, tiểu nhụy 30-35, rời nhau; hoa cái có bầu nhụy 3 buồng, 6 nuốm hay hơn. Nang to 3,5 cm. n = 10.

Rừng ẩm, 400-1.400 m: Bavi, Đà Lạt; I-XII.

- Tree 15 m high; limb glabrous; panicles 35 cm high; stamens 30-35; capsules 3.5 cm large (*O. kerri* Craib.).

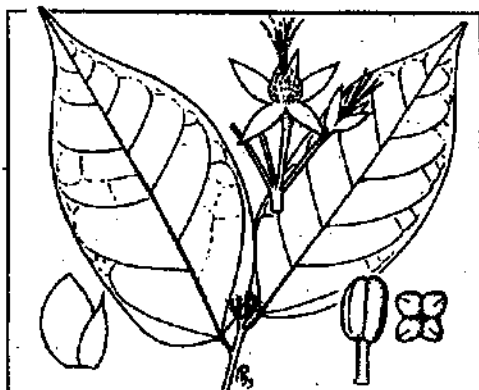

5058 - *Dimorphocalyx poilanei* Gagn.. Lương nhĩnh đái.

Tiểu mộc cao 4 m; vỏ nhám. Lá có phiến bầu dục hay thon, to 4-8 x 2,5-3,5 cm, dài, không lông; cuống 5-6 mm. Hoa cớ độc ở nách lá; hoa đực có dài dính, 5 thùy, 5 cánh hoa vàng vàng, 10 tiểu nhụy, 5 trong có chỉ dính nhau; hoa cái với lá đài đồng trường to đến 1 cm, noãn sào có 3 vòi nhụy chẻ hai. Nang to 1 cm trên dài đồng trường.

Rừng duyên hải: Nhatrang; VI-IX.

- Shrub 4 m high; flowers axillary, male with cupuliform calyx; stamens 5 - 5; capsules on free sepals.

5059 - *Blachia andamanica* (Kurz) Hook. f.

Tiểu mộc có khi leo hay đại mộc 7 m. Lá có phiến xoan hay bầu dục, dài đến 18 cm, chót có mũi nhọn, gân từ đáy 3, gân-phụ 6 cặp, không lông; cuống 6-8 mm. Phá hoa đực có cọng dài, lá đài không lông, cánh hoa 5, nhỏ; tiểu nhụy nhiều hàng trong đĩa mật. O hoa cái, noãn sào có lông nằm, trong 5 tuyến mật, vòi nhụy 6, dài. Nang cao 8 mm; mảnh 3; hạt xoan bầu dục, rần rừ.

Rừng đến 200 m, trên vòi: Hà tiển.

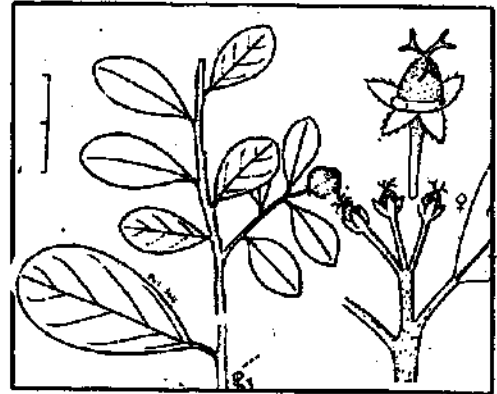
- Shrub erect or scandent, or tree; limb glabrous; stamens in several verticilles; capsules 8 mm high (*Codiaeum andamanicum* Kurz).

5060 - *Blachia cotoneaster* Gagn.. Sangđang.

Tiểumộc dạng *Cumrum*; nhánh non có lông mịn, nâu đỏ, khi già nâu. Lá có phiến nhỏ, đo 2,5-3,5 x 1-2 cm, xoan ngược, chót tằm tròn, đáy tằm, mặt trên xám, mặt dưới nâu lợt, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 1-2 mm. Hoa ở ngọn, nhỏ; tán ít hoa; lá đài có ria lông; noãn sào có lông, vòi nhụy 3, chẻ hai. Nang đen, to 6-7 mm.

Hòn-Tre, Nhatrang.

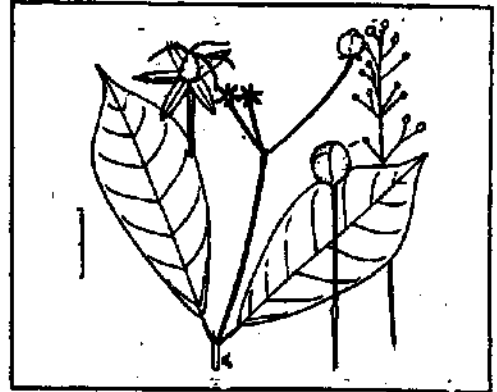
- Small shrub; leaves coriaceous; umbels; sepals ciliated; capsules black, 6-7 mm large.

5061 - *Blachia poilanei* Gagn.. Sangđang Poilane.

Tiểumộc cao 1 m; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến xoan thon ngược, to 8-9 x 3 cm, đầu tằm, có mũi nhọn, đáy thon, mặt trên xám ôliu, mặt dưới nâu, gân-phụ 8 cặp; cuống 1 cm, lá bẹ 2,5 mm. Chùm-tán đực ở chót nhánh; hoa đực có nụ to 2,5 mm, không lông, lục vàng tươi, tiểunhụy 25; hoa cái trên tán, cọng dài, lá đài 5, cao 5 mm, không lông, vòi nhụy 3, chẻ hai. Nang to 8 mm, không lông.

Hòn Vọngphủ, 600 m.

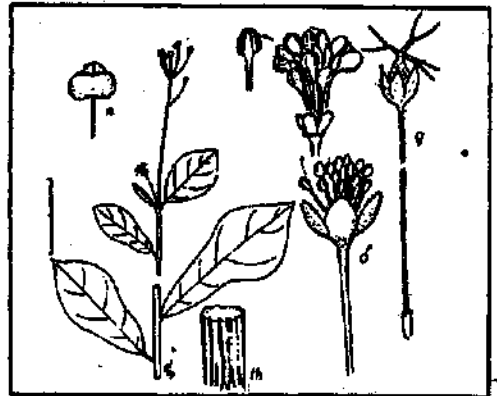
- Shrub 1 m high; leaf glabrous; male panicles terminal; umbel of female flowers; capsules 8 mm large.

5062 - *Blachia jatrophiifolia* Pax. Sangđang lá-dầu-lai.

Cây cao 50 cm; nhánh già có sube dày, nứt dọc, nhánh non có lông trắng, thưa, cũng như ở gân lá. Phiến lá to, 3-4 x 1,2-1,7 cm, dài, không lông, mặt trên xám, gân-phụ 3-5 cặp, mặt dưới xám ửng nâu; cuống 5-7 mm, không lá bẹ. Phấn hoa 1,5-4 cm, mảnh, cái ở dưới; hoa đực có 5 cánh hoa nhỏ, 10-12 tiểunhụy, không có nhụy cái lép; hoa cái có noãn sào có lông thưa, vòi nhụy 3, chẻ hai. Nang rộng 7 mm, không lông.

Dựa lộ: Suối Trinh, Nhatrang; XI, 11.

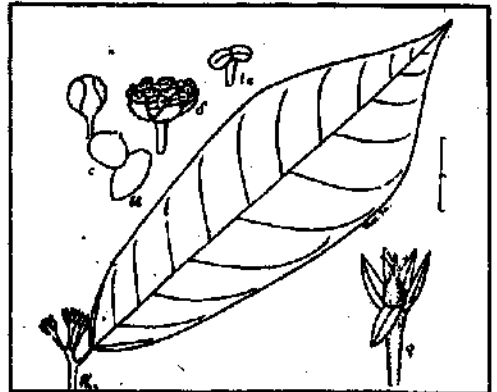
- Small shrub; suber developed; leaves glabrous, coriaceous; stamens 10-12; ovary sparsely hairy.

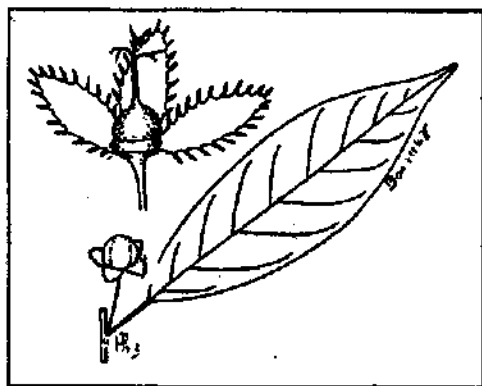
5063 - *Blachia thorelii* Gagn.. Sangđang Thorel.

Tiểumộc; nhánh không lông, dẹt. Phiến lá thon, to 10-20 x 4-6,5 cm, gân-phụ 9-12 cặp, mỏng, không lông, mặt trên nâu, mặt dưới nâu vàngvàng; cuống dài 6-8 mm, lá bẹ mau rụng. Biệtchủ: tán ở nách lá; tán đực trên một nhánh ngắn, nụ 2 mm, cánh hoa nhỏ, tiểunhụy 35-40, ba phần ngang; cọng hoa cái 1 cm, bao hoa cao 1,5 cm, lá đài xanh, đĩa mặt tròn, noãn sào có lông mịn, vòi nhụy 3, đơn.

Cônson.

- Shrub, glabrous; leaf thin; dioecious; stamens 35-40; ovary finely pubescent.

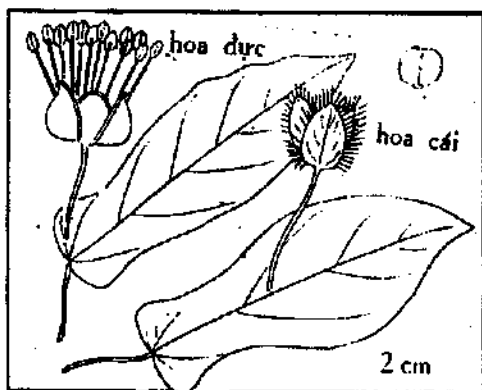

5064 - *Strophoblachia fimbriicalyx* Boerl. Môngsaria.

Tiểu mộc; nhánh mảnh, không lông. Lá mọc xen; phiến xoan thon, to 10 x 3 cm, gân-phụ 7-8 cặp, bia nguyên; cuống dài 1,5 cm. Pháthoa *đồng chu*; hoa cái có *lådài bìa ria*, cào 4-6 mm, đĩa mặt bao trọn đáy noãn sào, noãn sào không lông, một vòi nhụy cao, cho 3 nướm chẻ hai, buồng 3, 1-noãn. Nang.

B.

Shrub, glabrous; limb 10 x 3 cm; monocious; sepals fimbriated; styles lengthly connate, then bifid.

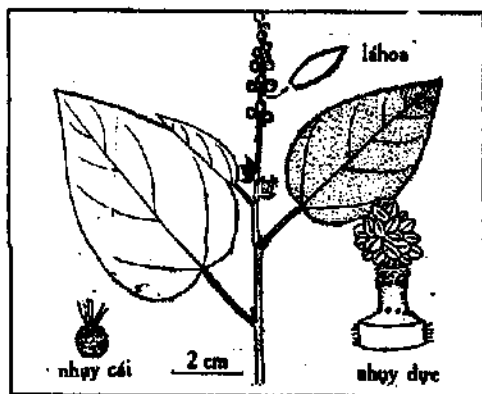

5065 - *Strophoblachia glandulosa* Pax ex Pax & Hoffm.. Môngsaria.

Bụi cao đến 2 m; nhánh yếu, có cạnh. Lá có phiến *hình dòn*, dài 3-6 cm, mỏng, không lông mặt trên, có ít lông mặt dưới, gân từ đáy 5, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài. *Đồng chu*; hoa đực 2-3, cọng 1 cm, cánh hoa 5, tiểu nhụy 15-30; hoa cái không cánh hoa, vòi nhụy 3, chẻ hai. Nang tròn, to 12 mm; hạt 3, có mỏng.

Lục tỉnh.

Shrub to 2m high; limb pubescent beneath; monocious; stamens 15-30; female flowers apetalous; capsules 12 mm.

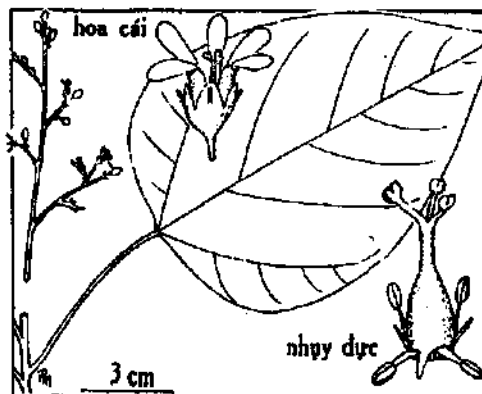

5066 - *Thyrsanthera suborbicularis* Pierre ex Gagn.. Chihùng trở tròn.

Bụi dày *lông trắng*, cao đến 2m; *rễ trụ to*. Lá có phiến tròn hay xoan, dày *lông ở hai mặt*, gân từ đáy 7; cuống dài, mang 2 *tuyến ở chót*, lá bé nhọn, cao 3 mm. Chùm đứng cao 7 cm; lá hoa thon, có lông; hoa đực có rất nhiều *tiểu nhụy gắn thành đầu tròn trên một hũng dài to*, có lông ở phần trên; hoa cái vô cánh, noãn sào có lông, mang 3 vòi nhụy thành 6 nướm. Nang rộng 1 cm; hạt dài 4 mm.

Từ Phanrang vào N.

Shrub 2 m high; limb tomentose; stamens forming a globulous head; capsules 1 cm large.

5067 - *Oligoceras eberhardtii* Gagn.. Bàngiác, Nôi.

Dại mộc cao 20 m; nhánh *kịch còm*. Lá có phiến to, xoan tamgiác, dài 5-10 cm, đáy cắt ngang, có 3 gân, không lông, mặt dưới mốc mốc; cuống dài, có 2 *tuyến ở đầu*. Chùm-tútán *đồng chu*; hoa có 5 *lådài có 1 tuyến có cọng ở lưng*, 5 cánh hoa cao 5 mm, 5 tiểu nhụy xen với 5 tiểu nhụy lép, quanh *noãn sào lép to*; hoa cái có noãn sào có 3 vòi nhụy chẻ hai. Trái ăn được.

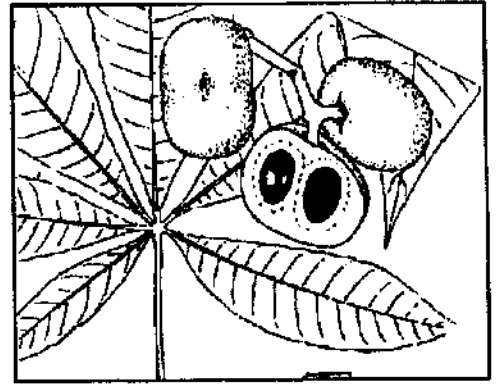
Thùathiên.

Tree 20 high; limb glabrous, glaucous below; sepals with pedunculate glands; pistillod developed.

5068 - Ricinodendron africanum Muell.-Arg.
Dầumộc.

Đạimộc to, có mù trắng; nhánh to, không lông. Lá kép chân-vịt to; lá-phụ 6, phiến thon dài, dài đến 20 cm, không lông, gân-phụ 16-20 cặp, bia có răng, mũi nhọn, cuống-phụ ngắn; cuống dài, tròn, lábe hình phiến có thùy. Nang to, láng; hạt 2, đen, to.

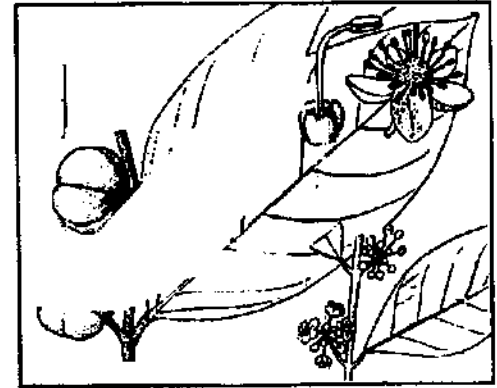
Gốc Trung-Phi, Tr ở Trảngbom.
- Cultivated.

5069 - Suregada multiflora (Juss.) H. Baill.. Kén, Cỏ
ngống.

Đạimộc cao 9 m; nhánh non xanh, hơi đẹp, không lông. Lá có phiến bầu dục, dài 9-14 cm, không lông, láng, dai, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 1 cm, lábe 2 mm, màu rặng. Chùm đối diện với lá, có cọng hay không; hoa vô cánh; hoa đực có 35-50 tiểu nhụy. Nang tròn, to vào 2 cm, vàng lúc chín; hạt tròn, to 7-8 mm, trong tử-y. Rừng đến 500 m, từ B qua Phanrang, đến Sôngbé, vùng Sài Gòn. n = 11.

- Tree 9 m high; glabrous; leave coriaceous; glomerule oppositifoliated; stamens 35-50; capsules yellow (*Gelonium multiflorum* Juss.).

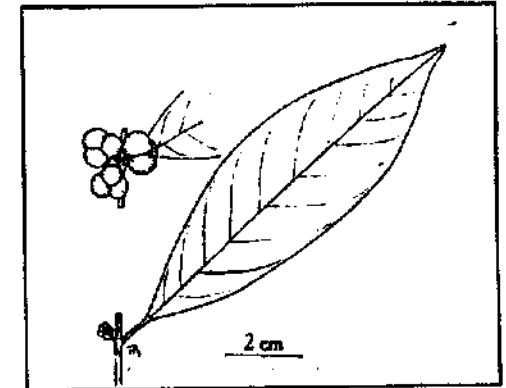

5070 - Suregada cicerosperma (Gagn.) Croiz.
Kénson.

Tiểumộc hay đạimộc nhỏ; nhánh non xanh, không lông. Lá có phiến thon, to vào 12 x 3 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 9-11 cặp, mỏng, láng hai mặt; cuống 1 cm, lábe 1 mm. Chùm đối diện với lá; lá dài 5, rìa lông, tiểu nhụy 20; hoa cái có noãn sào không lông, vòi nhụy 3. Nang cao 1 cm, rộng 1,8 cm; hạt tròn, màu như bạc.

Nhatrang.

- Treelet or small tree; limb thin, shining; glomerule oppositifoliated; stamens 20; capsules 18 mm large; seeds silver colored (*Gelonium cicerospermum* Gagn.).

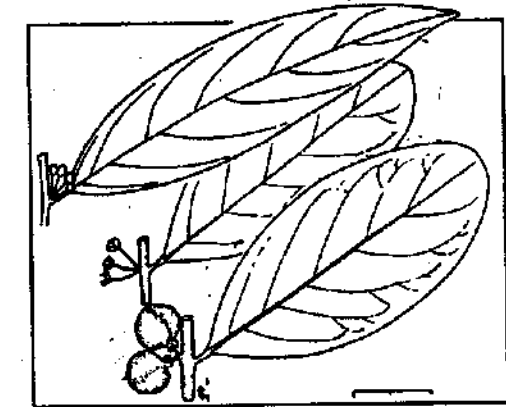

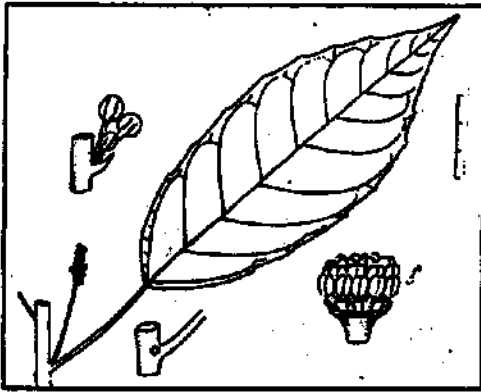
5071 - Suregada glomerulata H. Baill. Kénson chùm.

Thân mộc; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 4-9 x 2-5,5 cm, dày, cứng, không lông, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 2-4 mm, lábe 1 mm, có tuyến. Biệtchủ; chùm đối diện với lá; hoa 5-8, vô cánh, cọng 4-8 mm, lá dài không lông; hoa đực có vào 30 tiểu nhụy; hoa cái có đĩa mật quanh noãn sào tròn, không lông, 3 buồng, vòi nhụy 3, nuốm chế hai. Nang tròn to 1,2 cm; hạt tròn, to 5-6 mm.

Hàsonbinh, Phúkhánh.

- Branches glabrous; leaves coriaceous, glabrous; dioecious; glomerule oppositifoliated; stamens 30; capsules 1.2 cm large.

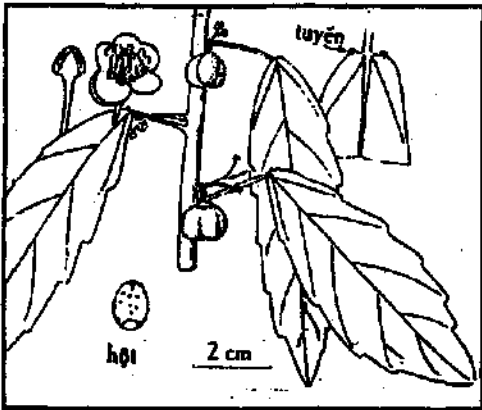

5072 - *Baliospermum balansae* Gagn. Cẩmtừ Balansa.

Cỏ cứng hay bụi nhỏ. Lá có phiến bầu dục dài, to 14(20) x 6-8 cm, đầu nhọn, đáy tà tròn, bìa có răng thưa, gân-phụ 10-12 cặp, mặt trên nâu xám, mặt dưới nâu ửng đỏ, không lông; cuống dài 6-10 cm, 1 tuyến ở vị trí lá. Pháthoa ngắn, dài 6,5 cm, ở nách lá; cọng hoa 2 mm, nụ 1 mm; hoa trắng, 2-3 ở nách láhoa; láđài không lông, cánhhoa nhỏ, tiểunhụy nhiều.

B: suối Lang Mong; X.

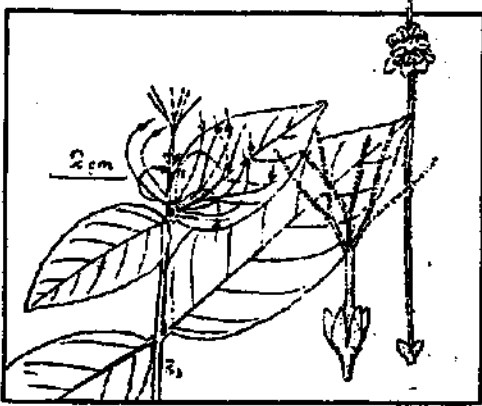
- Herb; limb glabrous; glands at base of petiole; axillary racemes; stamens numerous.

5073 - *Baliospermum montanum* (Willd.) Muell.-Arg. Cẩmtừ núi.

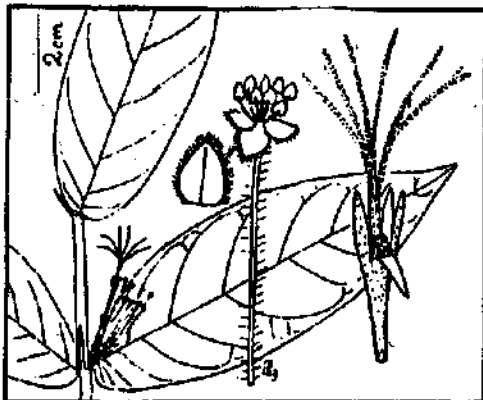
Bụi cao 1,5 m; mù trong. Lá có phiến thon, dài đến 5-10 cm, đáy có 5 gân, 2 tuyến, bìa có răng tà to, thưa, dài, không lông, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 1,5-3 cm, hai tuyến ở vị trí của lá. Đổngchu; hoa đực có vào 18-21 tiểunhụy rời nhau; hoa cái có noãn sào có lông ngắn, 3 vòi nhụy, buồng 1-noãn. Nang to 1 cm; hạt vàng có bông, dài 6 mm. 2n = 28. Ven rừng, lầmbụi, đến 700 m: từ B đến Sài Gòn, Cẩntho. Lá và rễ xỏ, hạt xỏ mạnh; baliospermin, chống ungthủ.

- Shrub 1.5 m high; latex colorless; stamens 18-21; capsules 1 cm large; seeds yellow (*Jatropha montana* Willd.; *B. axillare* Bl.).

5074 - *Erismanthus sinensis* Oliv. Maohoa Trungquốc. Tiểumộc hay đạimộc cao 8 m; nhánh không lông. Phiến bầu dục, dài vào 8-12 cm, mũi nhọn, đáy tròn hay hơi hình tim, không lông; cuống ngắn. Đổngchu; hoa đực có cọng mảnh như chỉ dài 3-6 cm, láđài 3-5, cánhhoa 3-5, tiểunhụy 12-13, hoa cái lép hình dùi cao; hoa cái duy nhất giữa pháthoa, không cánhhoa, vòi nhụy chẻ hai, có lông. Nang to 13 mm. Rừng đến 300 m: Quảngtri, Ngọclinh, Ninhhòa, Tâyninh, Đổngnai, Phúquốc.

- Treelet or tree 8 m high; imbricate bracts; male flowers on long filiform pedicel; capsules 13 mm large (*E. indochinensis* Gagn.).

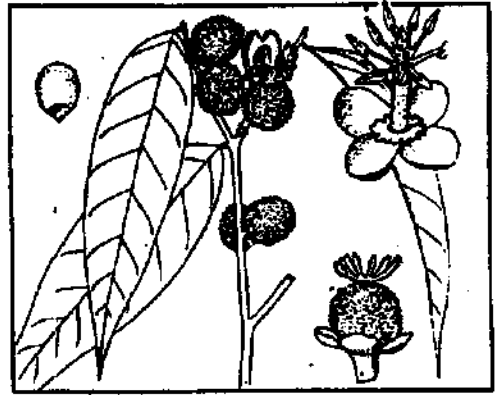
5075 - *Erismanthus obliquus* Wall. ex Muell.-Arg. Maohoa xéo. Đạimộc cao 7-9 m; nhánh có lông rải rác. Lá mọc đối có phiến thon, dài 10-17 cm, chót nhọn, đáy bất xứng, một bên tà, một bên hình tim, gân-phụ 10-12 cặp, bìa có răng tà. năm, mặt dưới có tuyến đen nhỏ; cuống vắng, láđài cao 1 cm. Pháthoa đực như chủy; hoa trên cọng như chỉ dài 1,5-2 cm, mang 1 hoa cái; láđài 4, xoan rộng, có lông, tiểunhụy 10-12 quanh nhụy cái lép; hoa cái có noãn sào đầy lông, có 3 vòi nhụy dài chẻ hai. Nang tròn có lông; hạt tròn, có bết. Bỏ suối: Cẩngtum.

- Tree 7-9 m high; limb asymmetrical, black glandulous dotted below; flowers on long filiform pedicels; stamens 10-12.

5076 - *Chaetocarpus castanocarpus* (Roxb.) Thw.
 Cúcqua, Vu, Đạnâu. *Đại mộc cao 15 m*; nhánh non không lông. *Phiến tròn dài thon*, dài 7-15 cm, chót nhọn, đáy tù tròn, dai, không lông; lá bẹ 5 mm, thon. Chùm; hoa có 4-5 lá đài, đĩa mật có thùy, 8-14 tiểu nhụy trên một *hình trụ dài* cao, giữa là nhụy cái lép có lông; hoa cái có noãn sào đầy lông-gai cao 3-4 mm. *Nang đầy gai nhỏ nhọn*, rộng 1,5 cm; hạt đen, to 6 mm. Rừng luôn luôn xanh đến 300 m: từ Quảng Ninh, qua Công tằm, Tây Ninh, đến Châu Đốc, Phú Quốc; 12-4. Gỗ trắng, khá.

- Tree 15 m high; limb coriaceous, glabrous; male flowers with androgynophore and pistillod; capsules prickly; seeds black (*Adelia castanocarpa* Roxb.).

5077 - *Endospermum chinense* Benth. Vạng cồng, Vạng trứng, Nộichâu.

Đại mộc cao hơn 30 m; nhánh mau không lông. *Phiến lá to đến 20 x 15 cm*, xoan rộng, đáy 5 gân, với 2 *tuyến to*, gân-phụ 4 cặp, có *tuyến dây đỏ gần bìa gần đầu phiến*, có lông lúc non; cuống 4-7 cm, lá bẹ 3,5 mm. Chùm-tụ tán có lông dẹt; hoa đực có 10 *tiểu nhụy*; hoa cái có noãn sào xoan, *nuốm không vòi*, 3 thùy. Nang to 1 cm, có lông vàng. $n = 24$. Rừng thưa, 50-500 m: từ Phú Thọ, Hòa Bình đến Quảng Trị; IV-V. Lá rụng mùa khô; gỗ trắng, nhẹ, dùng làm cây diêm quẹt, viết chì.

- Tree 30 m high; stamens 10; capsules yellow pubescent.

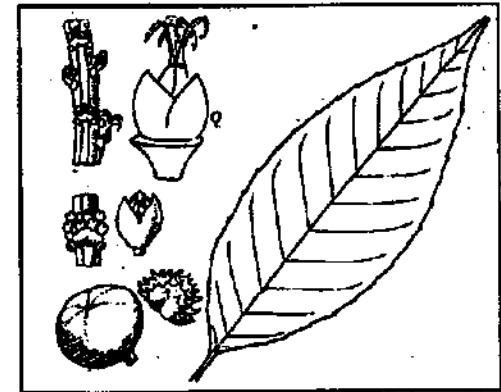
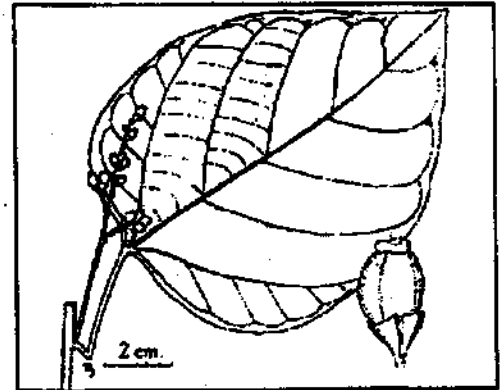
Hippomaneae:

5078 - *Hippomane mancinella* L. Mancinelle.

Đại mộc cao đến 18 m. Lá có phiến xoan hay bầu dục, dài 5-10 cm, bìa có răng thưa nhỏ. Gié dài 4-8 cm, hoa đơn phái; hoa đực có 2-3 lá đài, 2-3 tiểu nhụy không thò; hoa cái có 2-3 lá đài nhỏ, nhụy cái 6-8 buồng, vòi nhụy đơn. *Quả nhẵn cứng* tròn, to 2,5-3,5 cm, nhân cứng có gai thấp.

Tr ở Thảo cầm viên Sài Gòn, gốc T-N-Mỹ. *Mù vàng hay nâu lợt gây ngứa*; ở bán xứ, dân cho là độc mưa dưới bóng cây có thể bị dui; trái độc (hình một phần theo Britton & Rose).

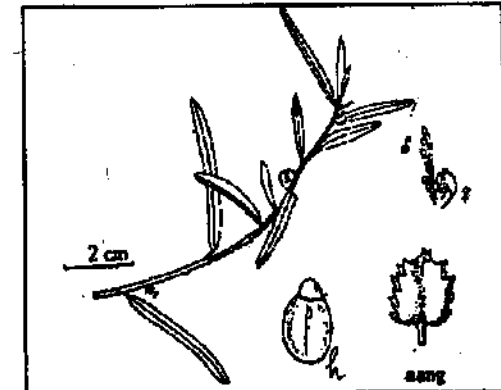
- Cultivated as shade tree.

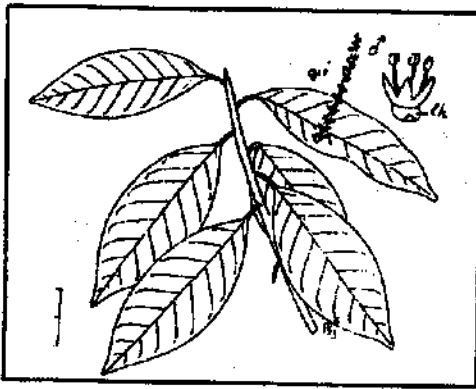

5079 - *Microstachys chamaelea* (L.) Esser. -Arg. Kỳnhông, Thuốc lậu; Narrow-leaved Sebastiana.

Cỏ daniên nhờ rễ chánh to, không lông, cao 50-70 cm; mù trắng. Lá mọc xen; phiến hẹp dài 2-5 cm, bìa có răng rất mịn, mặt dưới có lông mịn; cuống ngắn. Gié ở nách lá, ngắn; hoa đực ở trên, 3 lá đài, 3 cánh hoa, 3 *tiểu nhụy*; hoa cái có noãn sào có 6 hàng gai, 3 vòi nhụy. Nang to 5 mm, có 3 hàng đôi gai. $n = 14$. Đất cát, sinh cảnh hở, 1-1.000 m: BTN; VI. Trị ja và giang mai.

- Perennial herb; limb linear, pubescent below; stamens 3; capsules with 6 row of teeth (*Tragia chamaelea* L., *Sebastiana chamaelea* (L.) Muell.-Arg.).

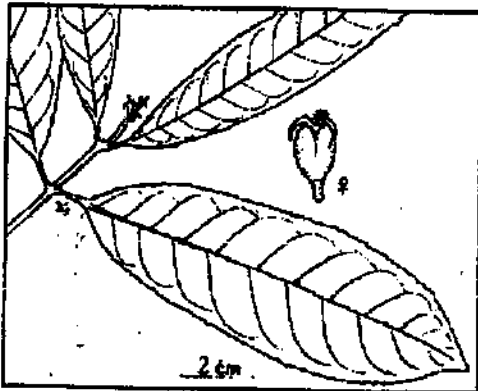

5080 - Excoecaria agallocha L. Giá; Blind-your-eyes.
 Đại mộc to, có mù trắng nhiều. Lá không rụng theo mùa, có phiến thon, có 2 tuyến ở đáy, lục đậm; cuống dài. *Biệt chu*; gié thông dục, dài 3-12 cm, vàng, thơm nhẹ, hoa có 3 tiểu nhụy; gié cái đứng dài 2-3 cm, hoa xanh xanh, lá dài 4, noãn sào 3 nước nguyên. Nang to 1 cm; hạt 3. $n = 14$.

Rừng sác và cửa sông đến 100 m: BTN; VI-XII. Lá và mù độc (làm trừn thai), thuốc cá, trị ung-nhot; gỗ trắng có quầng rỗ, thơm khi đốt như Trâm (Bastard Aloes-wood).

- Mangrove-formation tree; white abundant latex; flower yellow; stamens 3; capsules 1 cm.

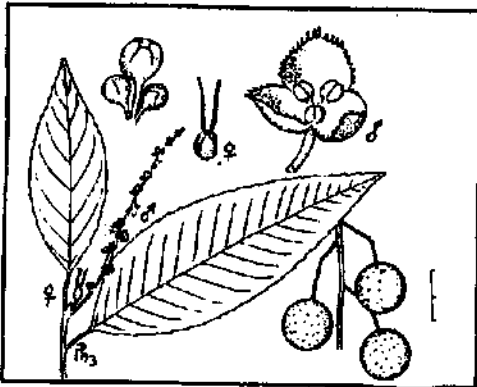

5081 - Excoecaria cochinchinensis Lour. var. cochinchinensis. Mật qui, Dị liễu, Đon đỏ; Blinding tree.

Tiểu mộc nhỏ; mù trắng. Lá gần như mọc đối, phiến láng mặt trên, đỏ tươi mặt dưới, bìa có răng nằm mịn; cuống vào 1 cm. Hoa có 3 lá đài xanh, 3 tiểu nhụy; hoa cái có noãn sào có 3 vòi nhụy nguyên. Nang to 1 cm. $2n = 22$.

Kiếm ở BTN; I-XII. Mù thuốc cá, lá sắc trị mụn, mẩn ngứa, ỉa. Var. *viridis* (Pax & Hoffm.) Merr.: tiểu mộc 2(15) m, lá xanh cả, rộng nhất ở giữa, gân-phụ thưa; phát hoa dục ngắn; rừng ven suối. 0-800 m (*Sapium cochinchinensis* O. Ktze, *E. & Hoffm.*, *E. bicolor* var. *orientalis* Gagn.)

- Ornamental.

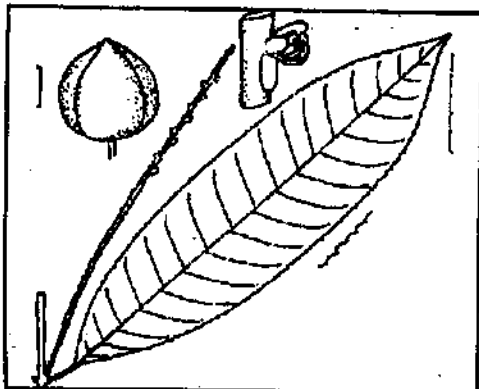

5082 - Excoecaria indica Muell.-Arg. Traotráo.

Đại mộc cao 10 m; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 4-8 x 3-4 cm, bìa có răng nhọn, nằm, gân-phụ nhiều, đến 20 cặp; cuống 1-3 cm, lá bé tam giác nhỏ. Gié đối diện với lá chột; hoa dục có 3 lá đài rìa, 3 tiểu nhụy; hoa cái ở đáy gié, có noãn sào không lông, 2-3 vòi nhụy dài 4 mm. Nang tròn, to đến 3 cm; mảnh 3; hạt to 13 x 8 mm.

Dựa rạch ở Lục tỉnh. Lá dùng nhuộm đen.

- Tree 10 m high; branches glabrous; stamens 3; capsules globulous, to 3 cm large (*Sapium indicum* (Willd.) Muell.-Arg.).

5083 - Excoecaria oppositifolia Griff. Tráotráo lá-đối.

Thân mộc. Lá mọc đối có phiến tròn dài bầu dục, to đến 20 x 6 cm, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 16-19 cặp, cuống dài đến 2 cm, lá bé mau rụng. Gié dài hơn 10 cm; hoa có 3 lá đài, 3 tiểu nhụy. Nang xoan đầu hơi nhọn, to đến 3 cm.

- Leaves opposed, glabrous, long to 20 cm; long racemes; capsules 3 cm large.

5084 - *Excoecaria aporusifolia* P.t. Li. Giá lá-tainghé.

Bụi cao 1-2 m; nhánh to 3-5 mm, không lông; mù trắng, nhiều. Lá mọc đối, phiến to 13-19 x 5-6 cm, chót có mũi dài đến 1 cm, không lông, bìa có răng nằm; gân-phụ 12-15 cặp. lồi ở mặt dưới. Pháthoa đực chụm 2-5, dài 1-6 cm; láhoa 1-2 mm, đày có 2 tuyến có cọng, ládài 3, tiểunhụy 3, thò. Pháthoa cái...

Trên vùng vôi: Hàsonbinh; II (hình theo P.t. Li).

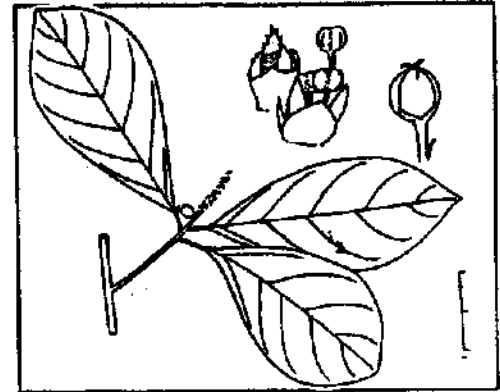
- Bush 1-2 m high; leaves glabrous; male flowers with 3 sepals, 3 stamens.

5085 - *Excoecaria poilanei* Gagn. Traotráo Poilane.

Tiểumộc nhỏ, cao 50 cm; mù trắng, thân mảnh. Lá có phiến xoắn ngược, to 2,5-7 x 1,5-3,5 cm, đầu tù, đày chót buồm, bìa nguyên, gân-phụ 5-7 cặp; cuống đến 1 cm, lábe 2 mm. Gié ngắn ở ngọn nhánh, đực hay có hoa cái ở đày; láhoa xoắn rộng; ládài 3, tiểunhụy 3; hoa cái có cọng 2 mm, ládài 3 có răng, noãn sào tròn, to 4 mm, vòi nhụy 3. Nang to 7-8 mm; hột 3, tròn, to 4 mm.

Hòn-Tre, Nhatrang.

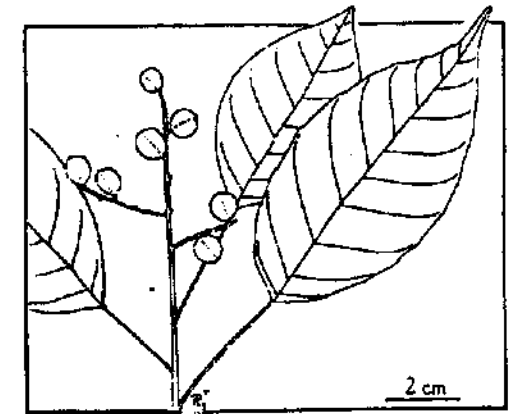
- Small shrub; limb glabrous; male flowers with 3 stamens; ovary with 3 short styles; capsules 7-8 mm. Styllingineae:

5086 - *Balakata baccata* (Roxb.) Essia. Sôi, Ốcử, Da-tây; Mouse Deer's Rubber tree.

Daimộc đến 25 m; nhánh ngang. Phiến bầuđục, đầu có đuôi hay mũi dài, đày tròn, thường có 2 tuyến to ở chót gânphụ đày, mặt dưới mốcmốc, không lông, bìa đứng; cuống 2,5-4 cm. Chùm-tụ tán cao đến 15 cm; hoa vòcánh; hoa đực 5-9/láhoa, có 2 tiểunhụy; hoa cái có đài hình chén. Nang 2 mảnh hơi mập (ít tự khai), hình xấp xỉ, to 13 x 11 mm; hột 1-2, tròn. n = 22.

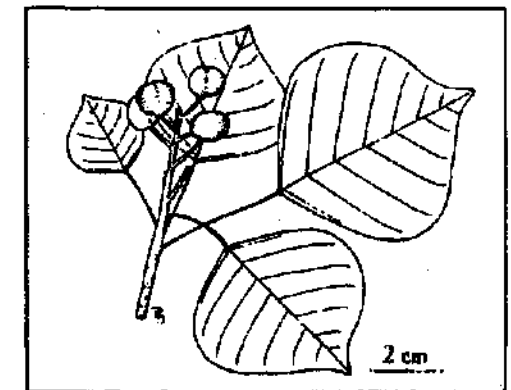
Rừng hỗn hợp, trùng Tre, đến 1.000 m: Nghê tinh, Quảng trị, Phú quốc. Vỏ rễ lợitiểu.

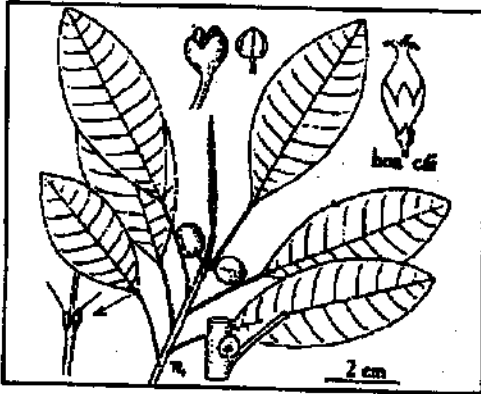
- Tree 25 m high; limb with 2 glands near base; stamens 2; capsules 13 x 11 mm, 2 seeded (*Sapium baccatum* Roxb.).

5087 - *Sapium sebiferum* (L.) Roxb. Sôi trắng, Ốcử; Chinese Vegetable tallow; Arbre à suif.

Daimộc nhỏ cao 4-6 m, không lông; nhánh mập. Phiến rộng, lục tươi 2 mặt, đày có 2 tuyến; cuống mảnh, có 2 tuyến ở chót, lábe 3 mm. Gié ở chót nhánh, đồngchu với ít hột cái ở dưới; hoa vòcánh vàngvàng; hoa đực có 2 tiểunhụy; hoa cái có noãn sào có 3 vòi nhụy quán cọng, 3 buồng 1-noãn. Nang tròn, to 1-1,5 cm; hột 3, to 7 mm. 2n = 36, 44. Hoang và nhất là Tr; lá dùng nhuộm đen, lớp ngoài của hột cho sáp (bơ thực vật), hột cho dầu ăn; vỏ rễ sát trùng ruột và trị schistosome.; IV-VIII, 9

- Small tree, glabrous; limb with 2 glands on base; stamens 2; capsules 12 mm large (*Croton sebiferum* L., *Triadica sebifera* (L.) Small).

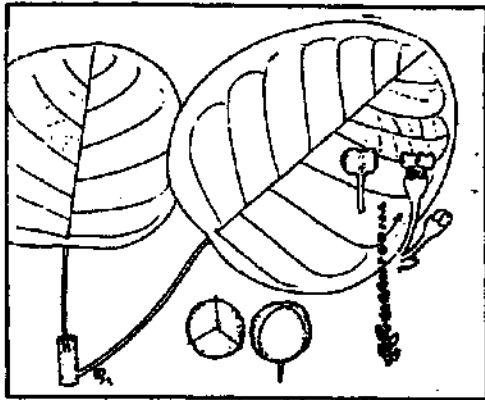

5088 - Sapium discolor (Benth.) Muell.-Arg. Sòi bạc, Sòi tía.

Đại mộc 3-10 m, không lông. Phiến dài 3-7 cm, mỏng, mặt dưới mốcmốc, có 2 tuyến ở đáy; cuống dài, lábe 1 mm. Gié ở ngọn nhánh, cao 5 cm; hoa đực có đài hình đĩa có thùy, 2 tiểuhụy; hoa cái có noãn sào có 3 vòi nhụy. Nang tròn, to 12 mm; hạt 3. Rừng luôn luôn xanh, ven rừng đến trung nguyên: Bìnhtrị thiên, Phúkhánh, Phúquốc. Là dùng nhuộm đen.

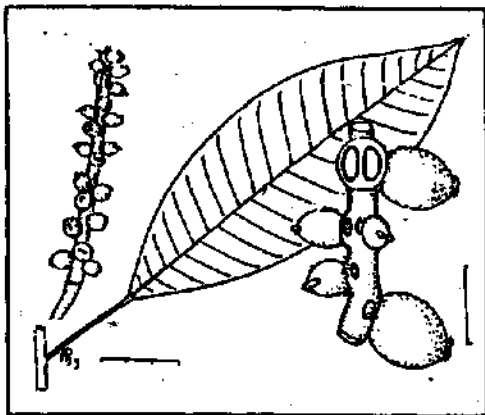
- Tree 3-10 m high, glabrous; limb glaucous below; stamens 2; capsules 12 mm wide (*Syllinga discolor* Champ. ex Benth.).

5089 - Sapium rotundifolium Hemsl. Sòi lá-tròn.

Tiểu mộc cao 6 m, không lông; nhánh to 7-8 mm. Phiến dai, xoan tròn, to 6-10 x 5-7 cm, gân hình lông, gân-phụ 8-9 cặp; cuống có 2 tuyến ở chót, lábe 3 mm, màu rụng. Gié thông ở nách lá và ngọn, dài 4-8 mm, hoa cái ở đáy; hoa đực có đài hình dấu 4 răng, tiểuhụy 2; hoa cái có noãn sào không lông, 3 buồng 1-noãn. Trái mập, tròn, to 15 mm, sau nở làm 3 mảnh; hạt tròn, to 4 mm. Kiệnkhê, Hàsonbình.

- Treelet 6 m high, glabrous; limb peltate, coriaceous; petiole with 2 terminal glands; stamens 2; fruit 15 mm wide.

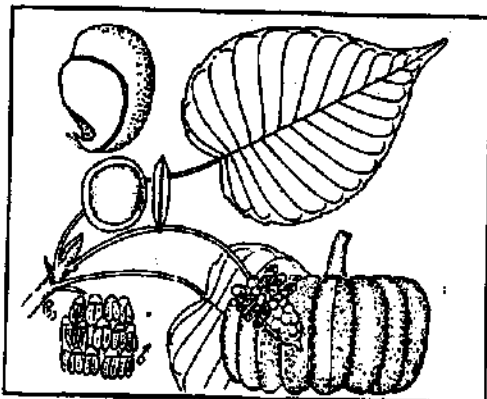
5090 - Falconeria insigne Royle. Sòi đặcbiệt..

Đại mộc cao 12 m; nhánh dày, không lông. Lá rụng theo mùa; phiến xoan bầu dục, to, dài đến 13-20 cm, nhọn hai đầu, bìa có răng thấp, 2 tuyến ở đáy phiến; cuống dài, lábe cao 2 mm. Gié ở chót nhánh, cao 10-25 cm, đơnphái, láhoa giữa 2 tuyến, với 5-7 hoa đực; ládài 2, cao 0,5 mm, tiểuhụy 2, dính nhau; hoa cái có noãn sào 2 buồng 1-noãn. Trái đỏ bầm, láng, mậpmập, cao 1 cm, tự khai hay không; nhân 2, hạt to 5-6 mm.

Đồngnai, vùng Sài Gòn.

- Tree 12 m high, deciduous; stamens 2; fruit with 2 pyrens (*Triadica sebifera* (L.) Small) *Sapium insigne* (Royle) Benth. & Hook.f.)

Hurineae:

5091 - Hura crepitans L. Mậđậu; Sandbox tree, Monkey Dinner Bell; Sablier. Arbre du Diable.

Đại mộc to, có gai; nhủđịch nhiều, trắng. Phiến hình tim, không lông; cuống dài. Pháthoa đơnphái, đờngchu; gié đực đỏ; hoa đực trần, có tiểuhụy dính thành trục nhiều tầng; hoa cái cóđộc có noãn sào có 11-14 buồng, nởm hình dù. Nang đen, khi rơi đưng đất nổ mạnh; ngoạiquảbi tróc khỏi trungquảbi của mảnh; hạt hình đờngtiền, màu ngà. 2n = 36, 44.

Gốc T.-Mỹ, Tr để lấy bóng mát ở thànhphố: I-XII. Hạt gây xơ nguyhiểm.

- Cultivated as shade tree.

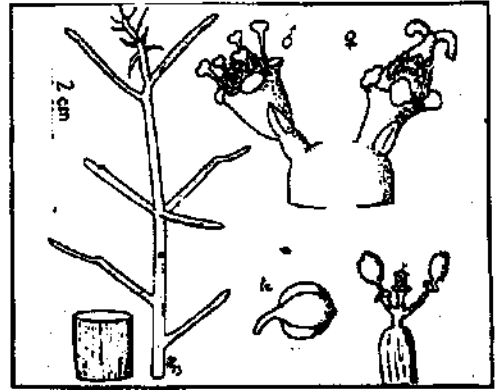
Euphorbiaceae:

5092 - *Euphorbia tirucalli* L. Xươngkhô, Xương-cá, Sanhò xanh, Thậpnhị, Cànhgiao; Milk bush, Finger tree.

Tiểumộc cao 3 m; thân to 10-15 cm; nhánh tròn, màu lụcdậm, láng; nhũdịch nhiều, trắng. Lá rất mau rụng, nhỏ, hẹp. 12-16 x 2 mm. Bầu (cyathium) ở kẽ nhánh, đực và cái ở hai cây riêng, có 5 tuyến. Nang to vào 7-8 mm; hạt láng, đen. $2n = 20$.

Gốc Madagascar, Tr và hoang từ lâu ở nước ta, dọc bờ biển đến 100 m. Pháthân; mũ trị têthấp, đập, đau gân (neuralgia).

- Branches cylindrical, green; leaves caduc; dioecious; capsules 7-8 mm; seeds black.

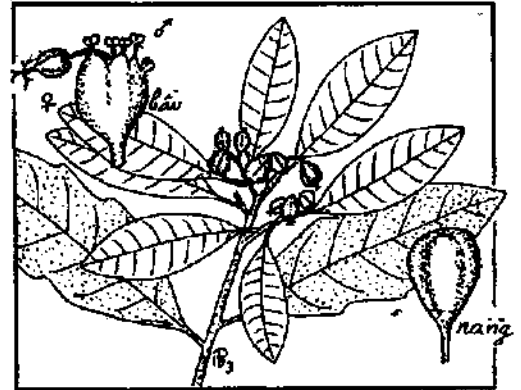

5093 - *Euphorbia pulcherrima* Willd. ex Klotzch; Poinsettia, Easter Flowers, Christmas flower; Mexican Flame leaf.

Tiểumộc cao nhỏ, 3-4 m; nhũdịch, nhiều, trắng. Lá có thùy cạn. Lá quanh pháthhoa đỏ chói, hay vàng, trắng... Bầu (cyathium) xanhxanh, nhiều; noãnào (hoa cái) có cọng dài, có đốt. Nang to 1 cm. $2n = 28$.

Tr làm kiếng cho Tết, gốc Mexico, 1-1.500 m; XI-III. Chứa chất có thể dùng trị ungthư.

- Ornamental (*Poinsettia pulcherrima* (Klotzch) Grah.).

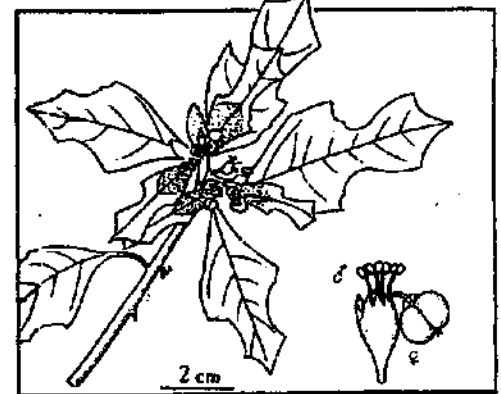

5094 - *Euphorbia cyathophora* Murr. Tiểutrạng; Mexican Fire-plant, Hippocrate Plant; Paint leaves, Fier-in-the-mountain.

Tiểumộc thấp, cao 1 m; nhũdịch trắng, nhiều. Lá có phiến có thùy hình vĩaem, mặt dưới có lông thưa; lá quanh pháthhoa có bột đỏ chói ở đáy. Bầu với 1 tuyến dài hơn cao; vào 20 tiểunhụy (hoa đực); noãnào (hoa cái) không lông, trên cọng có đốt. Nang to 4 mm.

Tr làm kiếng, BTN, gốc T.-Mỹ; XI-III.

- Ornamental (*Poinsettia cyathophora* (Murr.) Klotzch & Clarke).

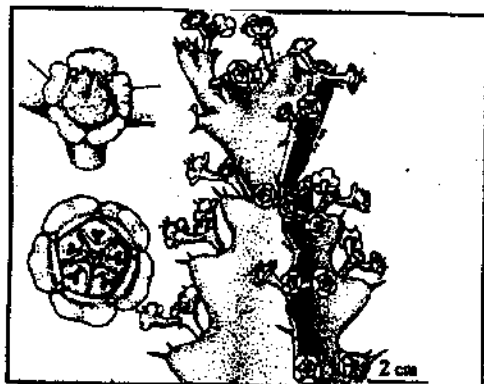
5095 - *Euphorbia heterophylla* L. Đạikích dịdiệp; Mexican Fire-plant.

Cỏ cao 50-70 cm; thân tròn, nhánh thường chẻ hai đều, lục, có lông thưa đứng. Phiến thon, dài 4-5 cm, có khi hình đôn (và đáy có bột tía hay trắng), bia có răng thấp, gân-phụ 10-13 cặp, mặt dưới trắngtrắng; cọng dài 2,5 cm. Pháthhoa ở chót nhánh, hơi dày, xanh; bầu cao 3,5 mm, có 5 tai rìa, tuyến hình chùy tròn, vàng xanh; tiểunhụy vàng xanh; noãnào có lông thưa nằm, vòi chẻ hai.

Vùng Sài Gòn, Tr hay hoang; IX.

- Superior leaves with purple or white blotche at base; cyathium with round gland (*Poinsettia heterophylla* (L.) Kl. & G; *E. prunifolia* Jacq.).

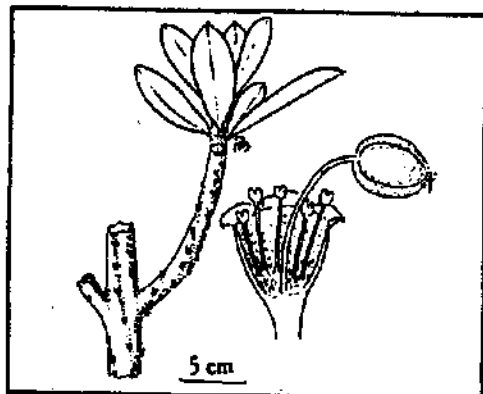

5096 - Euphorbia antiquorum L. Xương rồng; Malay Spurge Tree. Tiểu mộc cao đến 8 m; thân xanh đậm, có 3 khía; nhũ dịch trắng, nhiều. Lá nhỏ, mau rụng nên ít khi thấy, xoan, to 2-5 x 1-2 cm; lá bé thành cặp gai đen, dài 5 mm, còn lại ở chót u cao. Phát hoa ở trên theo lá, gồm vài bầu có 5 tai to và chứa vài tiểu nhụy (hoa đực), và noãn sào (hoa cái) trên cọng dài, có đốt. Nang to vào 8 mm. n = 30.

Tr làm hàng rào và hoang ở vùng núi như Gougah; I-III. Mùa làm cho mùa và xố, trị mụn cóc.

- Spicky treelet to 8 m high; stem triquetrous, dark green; capsules 8 mm wide.

5097 - Euphorbia nerifolia Roxb. Gianglâm; Indian Spurge Tree.

Tiểu mộc cao 2-6 m; nhánh đứng như chân-dền, to 2-3 cm, có 5 khía xoắn. Lá ở ngọn nhánh, phiến hình muỗng, dài đến 15 cm, màu lục tươi; lá bé là 2 gai cao 2-4 mm, không rụng, trên u nhỏ. Tután ở nách lá, mang bầu có 5 tuyến đỏ bầm, chứa hoa đực và hoa cái; noãn sào không lông. 2n = 60, 80.

Tr làm kiếng, BTN, gỗ Đ.N-A; lá thuốc cá; I.

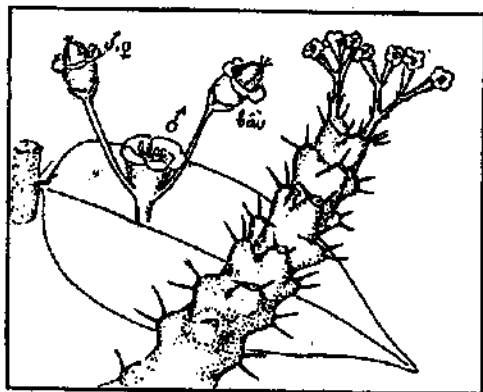
- Ornamental.

5098 - Euphorbia edulis Lour.

Tiểu mộc cao 2 m; thân có 5 cạnh, có gai từng cặp. Lá rải rác, đáy chót-buồm, chót tròn, dài 7,5 cm, bìa nguyên, mập, không lông. Cọng cặp 3 (peduncule ternaire) mang nhiều hoa; tổng bao mập, có bụng, đỏ ở trong, lục ở ngoài; tiểu nhụy vào 4. nang 3 mảnh.

Tr. Lá ăn được, trong canh.

Var. của *E. nerifolia* ?

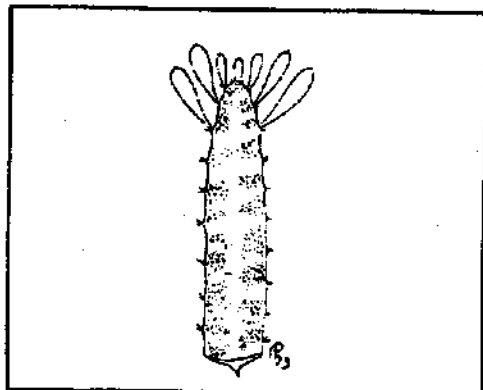

5099 - Euphorbia nivula Buch.-Ham. Gianglâm u.

Tiểu mộc cao 1,5-6 m, không lông; nhánh có 5 cạnh tà, có u cao nơi đã mang lá; nhũ dịch trắng; lá bé là gai cao 0,4-1 cm. Lá rụng sớm, phiến xoan-tròn dài hay hơi hình muỗng; cuống ngắn. Tután lưỡng phân; bầu (tổng bao) vàng vàng, bầu không cọng đực, bầu có cọng đực và cái; tuyến tròn dài ngang. Nang to 1 cm, có 3 rãnh sâu.

Tr, gốc Đông-Nam A. Mùa trị sưng, đau tai, xố.

- Cultivated (*E. nerifolia* auct. non L.).

5100 - Euphorbia trigona Miller. Gianglâm Phichâu; African Milk Bush.

Tiểu mộc nhỏ; cao không quá 1 m; nhánh cứng đứng như loài trên song có 3 cạnh mà thôi, cạnh không vắn, màu lục, thường trở có vắn; mũ trắng nhiều. Lá có phiến hình muỗng, không lông, dài 1-2 cm, mau rụng; lá bé là gai nhỏ còn lại.

Tr làm kiếng, gốc Gabon. Thân thường trở như cãm thạch. Lá đắp nhọt

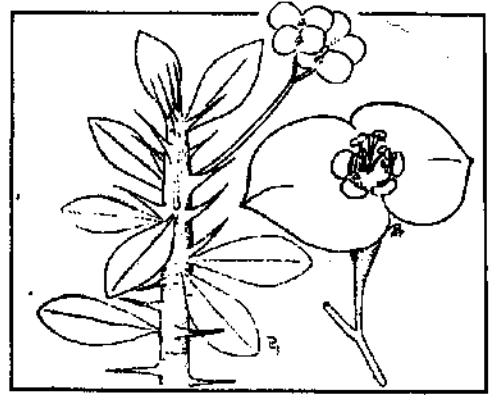
- Ornamental.

5101 - *Euphorbia milii* Ch. des Moulins. Hồngkích, Xương đỏ; Crow of Thorns.

Bụi cao 0,5-1 m; *nhánh sà* hay đứng, màu xám. *gai rất nhọn, ngay đáy to, cao 1-2 cm.* Phiến lá bầu dục, hình muỗng, không lông. Pháthoa dài mang 2 bầu với 2 *láhoa to đỏ*; tuyến 4; tiểuhụy nhiều; noãn sào không lông, 3 vòi nhụy. $n = 20, 21$.

Tr làm kiếng: BTN; I-XII. Rẻ sắc dùng cho gỗ, trị lậu; lá trị ăn không tiêu, yếu gan, trị lậu, trị sung (oedeme), trị leukemia (do macrolid).

- Ornamental (*E. splendens* Boj. ex Hook. f.).

5102 - *Euphorbia arenarioides* Gagn.

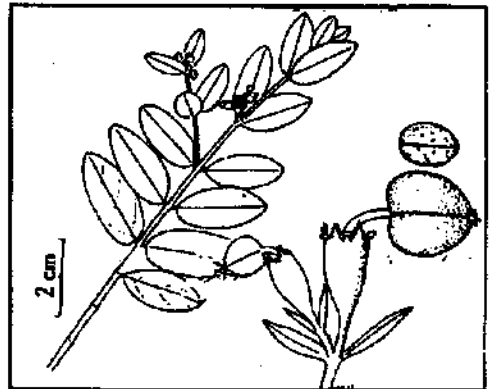
Cỏ năm; thân chẻ hai. Lá mọc đối, xoan, không bằng nhau ở mỗi cặp, to 5 x 3 mm. Tổng bao cao 2,5 mm, miệng có 4 tuyến; tiểuhụy vào 30. Nang cao 2 mm. (Spire 1474). Lào

5103 - *Euphorbia atoto* Forst. f. Đạikích biển; Sea-shore Spurge.

Cỏ *daniên*; gốc mang nhiều thân nằm, không lông; *rẻ chảnh to, dài*; nhũ dịch trắng. Lá có phiến bầu dục, dài 2-3 cm, đáy tròn có khi hình tim, bất xứng; cuống rất ngắn, lá bẹ 2 mm. Pháthoa ở gần ngọn, mang bầu rộng 2 mm, có 5 tai, 4 tuyến, nhiều tiểuhụy (hoa đực) không ống; noãn sào trên cộng dài có đốt. Nang to 3 mm; hạt to 1 mm.

Bãi cát dựa biển, BTN; I-XII. Xổ, lợi kinh, làm trụ thai; ở Tân Caledonia, đắp vú cho lợi sữa.

- Perennial; leaves glabrous, almost sessile; cyathium with 4 glands; capsules 3 mm large.

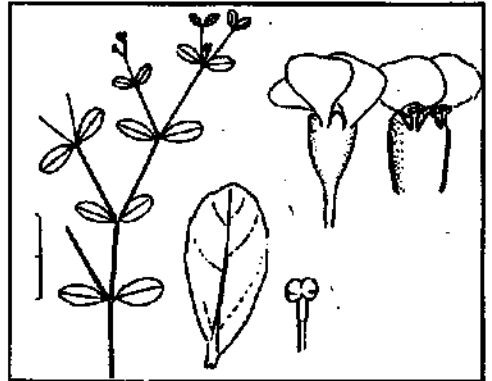

5104 - *Euphorbia capillaris* Gagn. Đạikích chi.

Cỏ *nhất niên* có mù trắng; thân đứng, rất mảnh, thường đỏ. Lá từ nhỏ đến ngọn, xoan, to 4-8 x 1-5 mm, gân-phụ 2-3 cặp, bìa có răng thưa; cuống 1 mm. Pháthoa rải rác theo mắt, và thường giữa nách chẻ hai của nhánh; bầu có 4 tuyến, tiểuhụy 15-20; noãn sào không lông. Nang không lông; hạt vàng, to 1 mm.

Rừng bán-thay-lá, rừng còi, 50-1.400 m.

- Annual; limb small; cyathium with 4 glands.

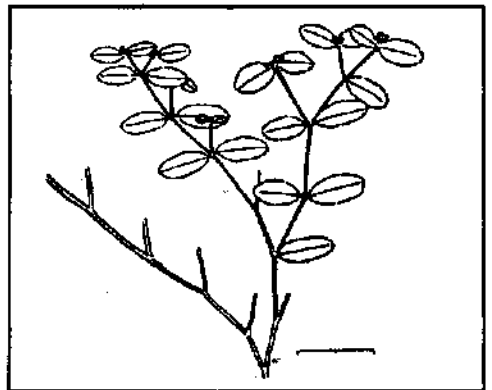

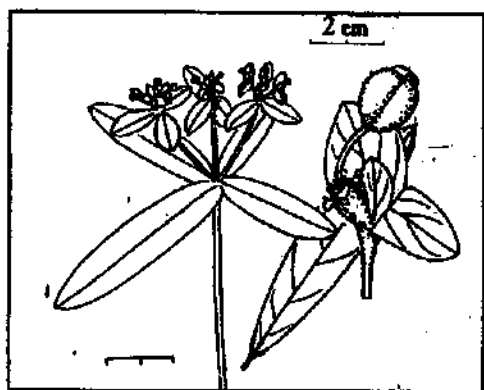
5105 - *Euphorbia cristata* Heyne ex Roth. Đạikích sống.

Cỏ *nhất niên* nằm rồi đứng, cao 25 cm; *thân lưỡng phân*. Lá mọc đối; phiến không lông, mỏng, xoan, bìa có răng mịn; cuống ngắn, lá bẹ như kim. Pháthoa ở ngọn nhánh, có lông; miệng có lông, thùy thon hẹp; tuyến rìa. Nang như tròn; hạt có 3-4 rãnh dọc.

Rừng thay-lá, 1.200-2.000 m; XII.

- Annual ascending herb; stem dichotomous; cocci globose; seeds with 3-4 parallel furrow.

5106 - *Euphorbia chrysocoma* Lév. & Van.. Đại kích tóc-vàng

Cỏ nhất niên, cao 1,2 m, không lông; nhũ dịch trắng. Lá trên mọc xen, có phiến thon, dài 5-10 cm, không lông, gân-phụ rất mảnh, 7 cặp; cuống ngắn, 1-3 mm. Pháth hoa có 4 lá hoa to, tròn dài, bao lấy đặc sắc; nhánh 4-5, mang tán có tổng bao mà lá hoa ngoài to; bầu cao 3 mm, có 4 phiến; noãn sào không lông, trên con dài có đốt. Nang 3-mảnh.

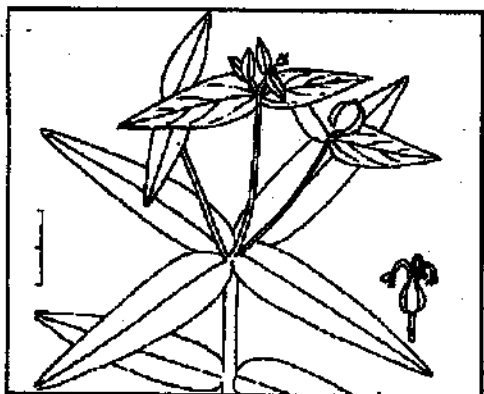
Đất lầy, 1.500 m: Sapa; VII.

- Annual herb; limb lanceolate, glabrous; inflorescence with 4 developed bracts; ovary glabrous.

5107 - *Euphorbia harmandii* Gagn. (T: Harmand 339) Lào, KPC.

Cỏ daniên; thân to đến ngón tay, phủ ở mặt. Lá mọc đối, phiến bầu dục, to 7 x 4 mm, chót tù, có lông trắng ngắn ở 2 mặt; cuống 1 mm. Cyathium 1 hay ít hoa, to 4-10 mm; tiểu nhụy 25; noãn sào có lông, vòi nhụy 3 ngắn, chẻ 2. Nang có lông, to 3 mm.

Cambodge: Kompong Xoài.

5108 - *Euphorbia lathyris* L. Tụctụy; Myrtle Spurge, Caper Spurge, Mole Plant, Petroleum Plant..

Cỏ nhất niên mập; thân tròn, không nhánh, cao đến 1 m. Lá sắp theo 4 hàng; phiến hẹp dài, dài 5-15 cm, rộng 1-1,5 cm, chót nhọn, đáy hình tim, có tuyến; cuống vắng. Pháth hoa là tán ít hoa; bầu có 4 tuyến. Nang hơi mập, có khi có gai nhỏ.

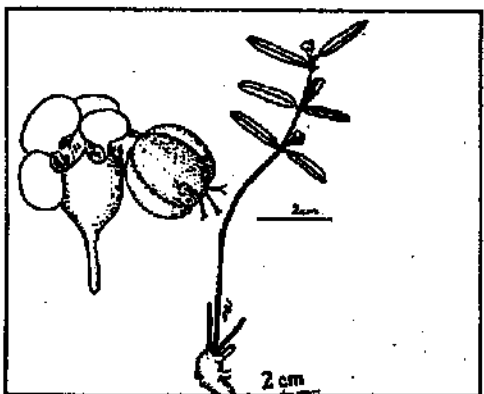
Hột xốp, lợi tiểu, chống ung thư (do betulin).

- Annual 1 m high, without ramifications; leaves sessile; cyathium with 4 glands; capsules a little fleshy.

5109 - *Euphorbia linearifolia* Heyne ex Roth. (P=0)

Cỏ daniên, gốc to đến 1 cm; thân trải ra, như chì, không lông, giòn. Lá mọc đối, hẹp, ít nhọn ở chót, đáy lớn, to 20 x 5 mm, gân-phụ không rõ; lá bé rìa. Tụ tán ít hoa ở chót nhánh với 2 lá nhỏ; cyathium to 2 mm, tuyến 2-5, tiểu nhụy hơn 20; vòi nhụy 3, ngắn, chẻ 2.

Cambodge.

5110 - *Euphorbia coudercii* Gagn.. Đại kích Couderc.

Cỏ daniên nhờ rễ trụ to; thân 3-7, cứng. Lá có phiến hẹp, dài 1-1,7 cm, rộng 3-4 mm, gân chính rõ, gân-phụ khó nhận, cuống ngắn. Bầu 1-3, mang 4 tuyến, vào 15 tiểu nhụy (hoa đực) và noãn sào không lông trên con dài có đốt, vòi nhụy 3, chẻ hai. Nang tròn tròn.

Rừng thưa, 500-700 m (hình theo Gagnepain).

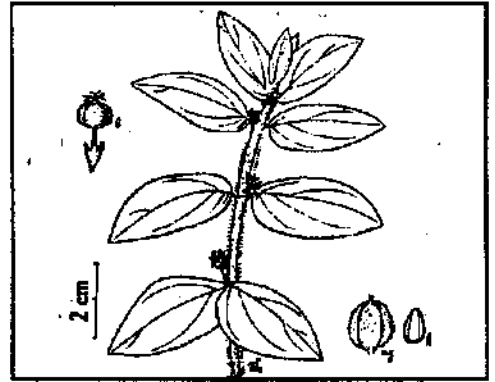
- Perennial geophyte; leaves linear; cyathium with 4 glands; ovary glabrous.

5111 - *Euphorbia hirta* L. Cỏ-sữa lông, Cỏ-sữa lớn-lá; Hairy Spurge, Pill-bearing Spurge, Asthma Herb; Herbe à pilules.

Cỏ nhứt hay daniên, đứng, có nhiều lông vàng. Lá có phiến bầu dục, to 2,5-4 x 0,7-1,5 cm, bất xứng, bia có răng nhỏ; cuống ngắn, lá bé nhỏ. Bầu chụm ở nách lá, cao 0,7 mm, có 5 tai, 4 tuyến, 5 tiểu nhụy, noãn sào có lông, trên cộng dài. Nang to 1,5 mm. $n = 9,10$. Khắp cùng ở bình nguyên, góc T.-Mỹ; I-XII. Chứa alcaloid, làm nở cuống-phối, trị sưng, trị sưng cuống phối; làm giảm lo-âu; hạ đường/máu; lợi sữa; thông tiểu, trị thận suy; chống amíp; mù trị nhọt, bệnh da.

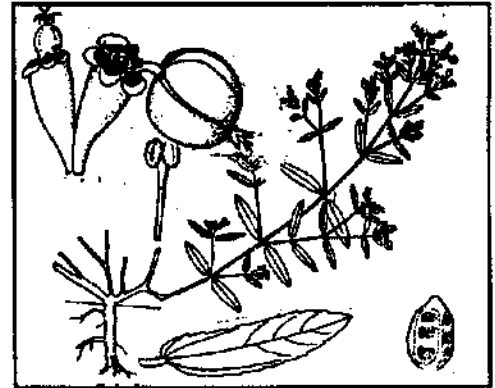
- Annual or perennial; pubescence yellowish; leaves asymmetrical (*E. pilulifera* L.).

5112 - *Euphorbia hypericifolia* L. Cỏ-sữa lá-ban.

Cỏ có rễ to; thân nhiều, sưng, sà dài rồi đứng, cao đến 50 cm, có phần trắng, không lông. Lá có phiến hẹp, dài đến 2,5 cm, đáy bất xứng, bia có răng nằm, có lông thưa. Tụ tán ngắn ở nách lá; bầu cao 1 mm, không lông, tuyến 4, vàng, tai trắng hay hồng; noãn sào có lông, vòi chẻ hai. Nang to 2 mm; hạt 1 mm, đỏ. Sân cỏ, dựa lộ, rừng thưa, rừng Tre đến 900 m: BTN. Trị bạch huyết, ỉa, sưng.

- Perennial with developed root; leaves narrow lanceolate, to 2.5 cm long; cyathium with 4 yellow glands; seeds reddish (*E. indica* Gagn. non Lamk.; *E. parviflora* L.).

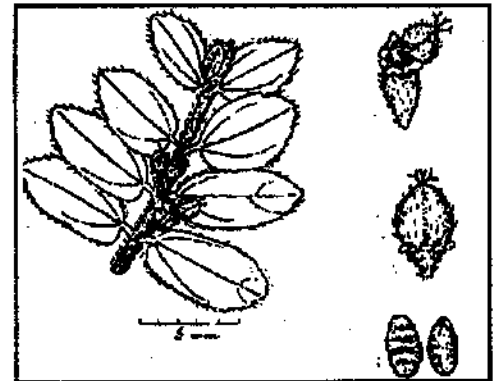

5113 - *Euphorbia indica* Lamk. Cỏ-sữa Ấn.

Cỏ nhứt miên, đứng hay sà, có lông mịn. Lá mọc đối, song đĩnh; phiến xoan, dài 4-7 mm, mặt dưới tái, bia có răng và rìa lông, gân-phụ 2 cặp; cuống 1-3 mm, lá bé nhỏ. Tụ tán ở nách lá; bầu có lông, tuyến 4, đỏ, phiến hồng; tiểu nhụy 6-8; noãn sào có lông nằm, vòi nhụy 3, chẻ hai từ giữa. Nang có lông; hạt có sọc ngang ở lưng.

Hà Nội, Sài Gòn.

- Annual, erect or procumbent; cyathium pubescent, glands 4, red, capsules hairy.

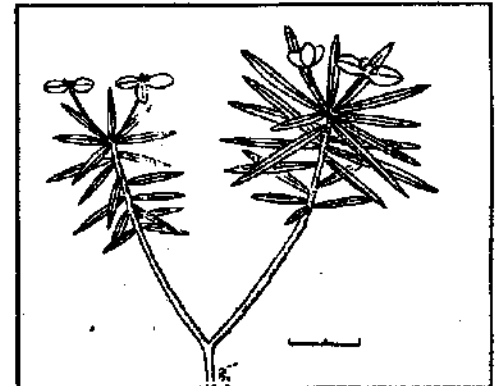

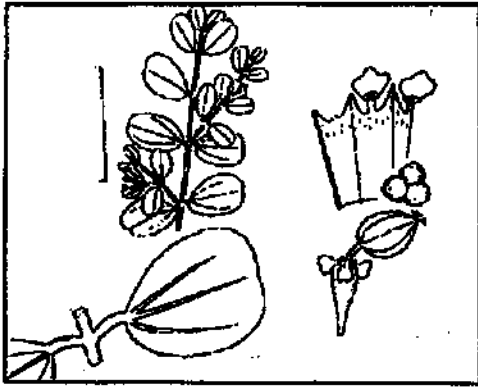
5114 - *Euphorbia laeta* Jacq. Cỏ-sữa sáng.

Cỏ nhứt niên hay daniên; thân lưỡng phân, không lông. Lá khít nhau, có phiến thon hẹp, dài 2-12 cm, rộng 8 mm, gân-phụ không rõ. Phát hoa ở ngọn nhánh, trên cộng 2-3 cm; cyathium to 2-3 mm, không lông; tuyến có chốt cắt ngang hay lõm hay có 2 sừng. Nang to 3-4 mm.

Vùng núi cao, 1.200-3.000 m; I.

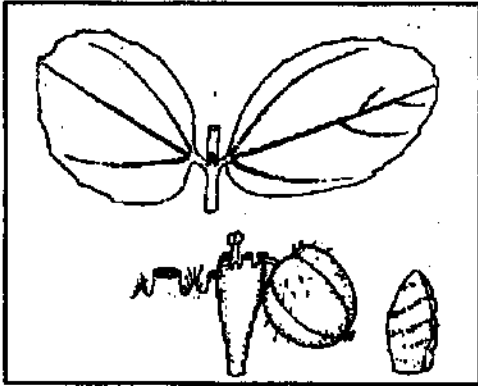
- Annual or perennial herb; stem dichotomous; cyathium 2,5 mm; capsules 3-4 mm large.

- 5116* - *Euphorbia heyneana* Sprengl. Cỏ-sữa tròn.
 Cỏ *nhất niên*, sà; rễ nhỏ, thân dờ, không lông, mù trắng. Lá có *phiến nhỏ*, dài 2-3(5) mm mà thôi, chót tròn hay lõm, gân từ đáy 3; cuống 1 mm, lábe nhọn, nhỏ. Bầu ở nách lá, cao 1 mm, tuyến có *phụ bộ 3* thùy dạng như cánh hoa trắng; tiểu nhụy 5; noãn sào không lông. Nang không lông, to 1,5 mm; hạt láng, tròn tròn, có cạnh.
 Dựa lợ: Bà Rịa.

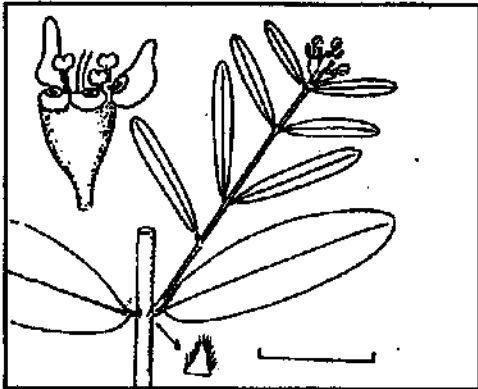
- Annual, spreading; limb glabrous; cyathium with white petaloid glands; capsules 1.5 mm high (*E. orbiculata* Miq., *E. microphylla* Heyne ex Roth).

- 5117 - *Euphorbia prostrata* Ait. Cỏ-sữa nằm.
 Cỏ *nhất niên sà*; thân hơi phù ở mắt. Lá có *phiến xoan tròn*, đáy *bất xứng*, *gân 3*, bìa có răng thưa thấp; cuống 1-1,5 mm, lábe nhọn, nhỏ. Bầu ở nách lá, có *cọng*; thùy ở miệng có *ria lông*; *tuyến 4 có cọng*; noãn sào có *vòi nhụy ngắn*, ché 3. Nang có lông ở sớng; hạt xám, 4 cạnh dọc, 5-7 dợn ngang.

Gốc Jamaica, nay khắp nhiệt đới. Thân non ăn sớng, lợ sữa; rễ trị đau mình.

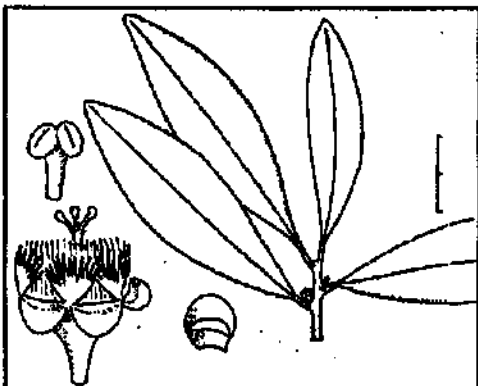
- Annual prostrate; limb trinerved; cyathium with 4 pedunculate glands.

- 5118 - *Euphorbia rosea* Retz. Cỏ-sữa hường.
 Cỏ *daniên sà*; thân mảnh, nhiều từ một gốc, dài đến 20 cm, có ít lông. Lá có *phiến tròn dài hẹp*, to 7-10 x 2-6 mm, không lông, *gân-phụ không rõ*; cuống ngắn, lábe nhỏ, *ria lông*. Bầu ở ngọn nhánh, cao 3 mm; *tuyến 3-4, có phụ bộ bất xứng*; tiểu nhụy nhiều; noãn sào không lông. Nang; hạt hơi sần sùi, dài 2,5 mm.

Đồng Nai.

- Perennial, prostrate; limb glabrous; cyathium terminal, 3 mm high, with 3-4 appendiculate glands.

- 5119 - *Euphorbia sessiliflora* Roxb. Cỏ-sữa lá không-cuống.
 Cỏ cao đến 1 m, có *rễ củ to bằng củ khoai*; thân đơn, to vào 1 cm, không lông. Lá có *phiến thon*, to 3-8 x 2-3 cm, không lông, *gân-phụ không rõ*; cuống dài đến 15 mm, *lábe là một tuyến nhỏ*. Bầu chụm 1-3 ở nách lá, cao 3-4 mm, *tuyến 5, thùy ria*; tiểu nhụy vào 30; noãn sào không lông. Nang.

Phước Khánh, Đồng Nai: III.

- Herb with tuberified root; glands laciniate.

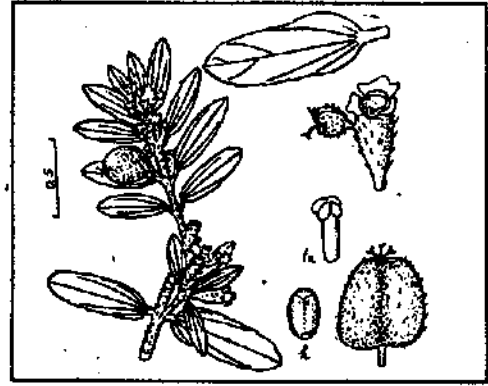
* (Xem chú thích ở trang 18)

5120 - Euphorbia maculata L. Đạikích ngứa.

Cỏ *daniên sà*, nhiều thân từ một rễ to, nhánh có lông. Lá có phiến tròn dài, nhỏ, 7 x 3 mm, đáy bất xứng, bìa có ít răng nằm, gân từ đáy 5; cuống ngắn. Chùm ở nách lá ngọn; bầu hình ly cao 1 mm, có 4 tuyến có phiến hướng hay trắng; tiểuhụy 0,5 mm; noãn sào có lông. Nang có lông cao 1,5-2 mm, 3 cạnh tròn; hạt tròn dài, to 0,5 mm.

Đànang, dựa lộ; X, 10.

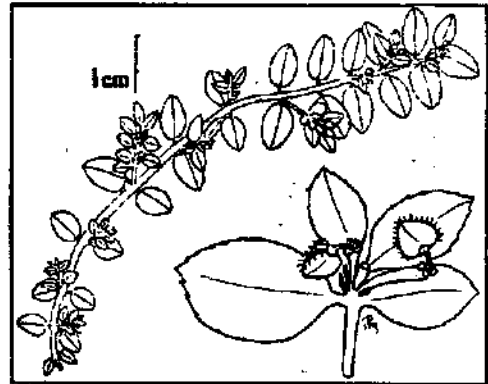
- Perennial prostrate; limb 7 x 3 mm; cyathium with glands white or pinkish appendiculate (*E. supina* Raf.).

5121 - Euphorbia thymifolia L. Cỏ-sữa đất, Cỏ-sữa nhỏ-lá.

Cỏ *daniên nằm*, gốc mang nhiều thân mảnh, màu đỏ hay hồng, có lông thưa, có mù trắng nhiều. Lá mọc đối; phiến xoan bầu dục, to 6-12 x 3-6 mm, đáy bất xứng, bìa có răng, gân-phụ không rõ; cuống đỏ. Chùm ít bầu ở nách lá; bầu 1 mm, tiểuhụy ít; noãn sào không thò, và làm tét bầu. Nang có lông, to 1,5 mm; hạt lằng. $2n = 18$.

Thông thường ở sân cát, chậu kiếng vv.. Độc cho cá và chuột. Trị kiết, bịnh ngoài da (ring worms), trăn luyễn súc, làm nở phế quản; rễ lợi kinh.

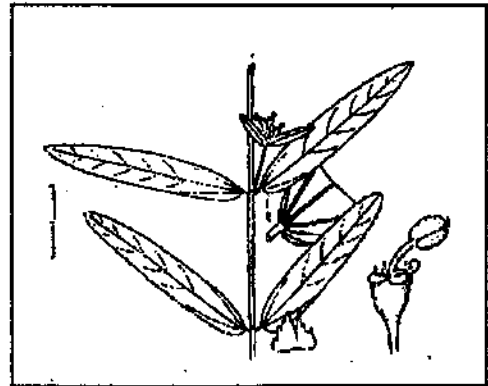
- Perennial prostrate; leaves ovate 6-12 x 3-6 mm; cyathium 1 mm large, ovary not extruded; capsules hairy, 1.5 mm large.

5122 - Euphorbia vachellii Hook. & Arn. Cỏ-sữa Vachel.

Cỏ *nhất niên* cao đến 60 cm; thân mảnh, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 2-5 cm, đáy bất xứng, không lông, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1,5 mm, lá bé tam giác. Bầu ở ngọn nhánh, nhỏ, cao 1 mm; tuyến 3-4, có phụ bộ bán nguyệt; tiểuhụy 20-25; noãn sào không lông. Nang 2 mm; hạt 4 mặt, to 1,2 mm.

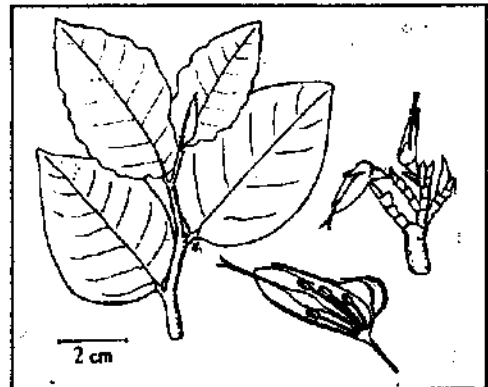
Rừng thay-lá, rừng còi, bình nguyên: BTN.

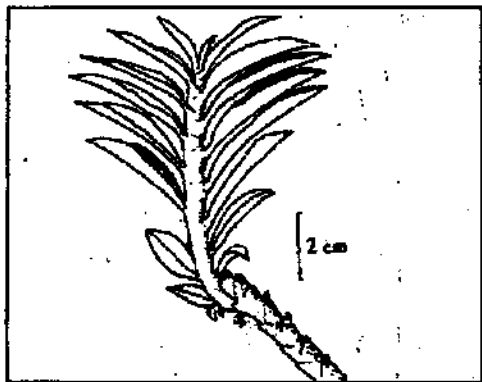
- Annual 60 cm high; leaves glabrous; cyathium 1 mm high; glands 3-4; stamens 20-25; capsules 2 mm (*E. serrulata* Reinw. ex Bl.).

5123 - Pedilanthus tithymaloides (L.) Poit. Chun-rít, Thuốc-dấu; Red-bird Flowers, Devil's Backbone.

Cây cao đến 1,5 m, có nhiều mù trắng. Lá *song đĩnh*; phiến xoan, đầu tròn hay nhọn, hay phiến hẹp, xanh đậm; cuống ngắn. Tụ tán có cọng ở nách lá, mang bầu dài như bàn-chân, đỏ, dài đến 2 cm; tiểuhụy không lông; noãn sào thon, trên cọng dài, vòi nhụy dài, chẻ hai. $2n = 36$.

Đáp vết thương, trị rắn cắn. Gốc từ Florida đến Venezuela. Tr làm kiếng, 1-500 m:

5124

1a - thân, lá có lông mịn; lá hẹp dài hay thon ngược hẹp

subsp. *angustifolius* (Poit.) Dressler

1b - cây không lông; lá rộng

2a - lá xoan ngược; đầu tròn

subsp. *padifolius* L.

2b - lá xoan, đầu nhọn

subsp. *tithymaloides*

- Ornamental.

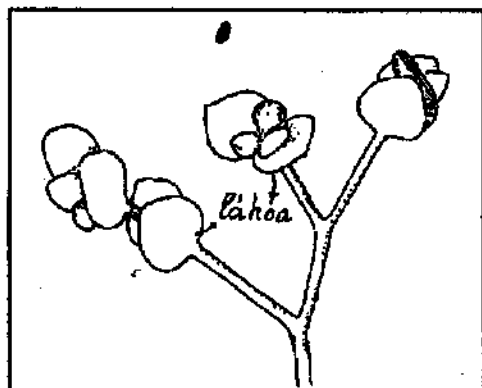

5125 - *Pedilanthus tithymaloides* cv. *variegatus* Hort.
Cắm thạch; Red-bord flowers, Devil's backbone.

Cỏ cao 30-50 cm; mù trắng; thân lang, xanh đậm, có sọc trắng. Lá dày, không lông, có *bốt xanh, hương và trắng như vẽ bằng màu nước*. Bầu ở chót nhánh, dài ngang, dài 2 cm, *đỏ thắm ở trên, xanh ở dưới*, có rãnh ở giữa; tiểu hụy 10-20 (hoa đực); noãn sào (hoa cái), xanh, vòi nhụy đỏ.

Tr.

- Ornamental.

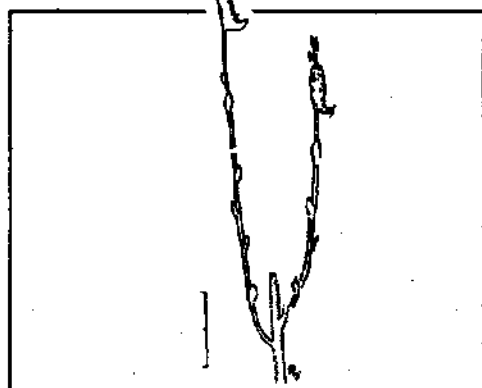

5126 - *Pedilanthus bracteatus* (Jacq.) Boiss. (*P. articulatus* (Klotzsch & Garcke)

Cỏ cao 1-2 m; thân *mập*, không lông. Lá có phiến xoan hay tròn dài-xoan ngược, chót tròn hay hơi lõm, dài 8-10 cm, mặt dưới có *lông trắng dày*, có khi gần như không lông. Tụ tán ở chót, *trên cộng dài hơn 5 cm, đến 50 cm, lá hoa hình tim, đỏ thắm*, tổng bao hình dày, dài 1,5-2,3 cm, *tuyến 2*. Trái to 1 cm

Kiếng, gốc Mexico.

- Ornamental.

5127 - *Pedilanthus calcaratus* (Schl.) Croiz.

Cỏ daniên, có thân chia thành *nhánh đứng thẳng*, tròn, nên có dạng như một Xương-rồng nhỏ, đẹp. Phá hoa trên một nhánh đứng, mảnh; *bầu đỏ*, cao 2-3 cm, đáy có một *móng to*.

Kiếng, gốc Mexico.

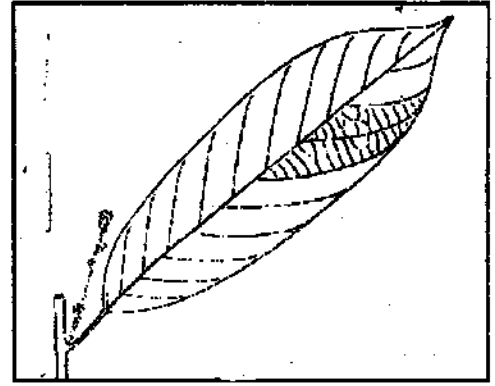
- Ornamental.

5128 - *Ptychopyxis bacciformis* Croiz.. Còso.

Đại mộc cao đến 20 m, nhánh có đường kính đến 70 cm; gỗ trắng, không bị mối ăn; nhánh mau không lông, nâu xám. Lá dai, cứng, không lông, tròn dài, to 11-12 x 3,5 cm, hai mặt hơi lằng, mặt trên nâu sẫm, mặt dưới nâu, gân-phụ 10 cặp, mảnh; cuống 1,2 cm, hơi phù hai đầu. Phấn hoa ngắn ở nách lá, có lông như nhung dày, nâu đẹp.

Rừng luôn luôn xanh vào 700 m: Vọng phu.

- Tree 20 m high, 70 cm diameter; limb coriaceous, glabrous; inflorescence brown velvety (*P. poilanei* Croiz.)

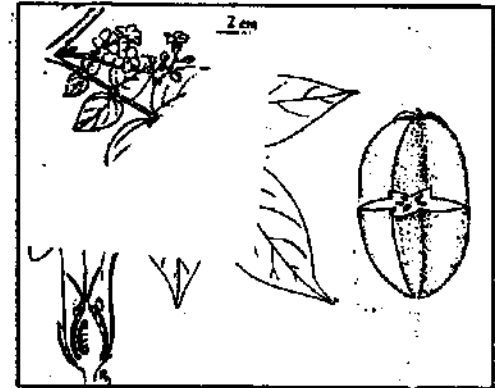

OXALIDACEAE : họ Me-đất

5129 - *Averrhoa carambola* L.. Khế; Carambola; Carambolier. Tiểu mộc; vỏ nâu đỏ; nhánh non có lông mịn. Lá không lábe, mang 7-11 lá-phụ không lông, *xícungđộng*. Chùm-tútán ở nách lá, cao 3-5 cm, cọng đỏ; cọng hoa 2-3 mm; lá dài 5, đỏ; cánh hoa 5, trắng có bột tím đỏ; tiểu hụy thụ 5, lép 5; noãn sào có 5 vòi nhụy. Quả đặc sắc có 5 khía, vàng khi chín, nạc chua; buồng 5; hạt tròn dài. n = 8, 12.

Tr khắp cùng ở bình nguyên, gốc Mã laiá-Indonesia; I-XII.

- Cultivated treelet; folioles 7, glabrous; flowers red; staminodes 5; berries 5-ribbed, acid.

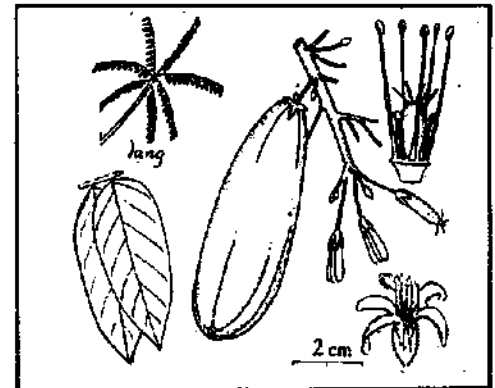

5130 - *Averrhoa bilimbi* L.. Khế tàu; Cucumber Tree; Bilimbi.

Tiểu mộc nhỏ (5-7 m). Lá kép lẻ trông giống lá Chùm-ruột, do nhiều (21-45) lá-phụ tròn dài thon, có ít lông mặt dưới; cuống -phụ rất ngắn. Chùm-tútán ở thân hay nhánh già; cọng có đốt; hoa đỏ đậm, dài 5-7 mm, tiền khai vặn; tiểu hụy 5 dài, 5 ngắn, noãn sào 5 vòi nhụy. Quả dài 3-6 cm, có cạnh tà, xanh vàng; nạc rất chua.

Tr đây đó, cùng nguồn gốc với Khế trên; I-XII.

- Cultivated; folioles to 45; berries smaller, not ribbed, very acid.

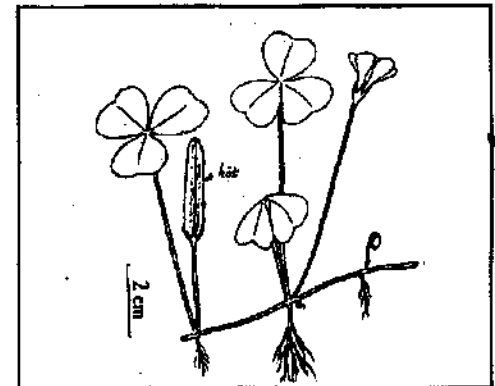

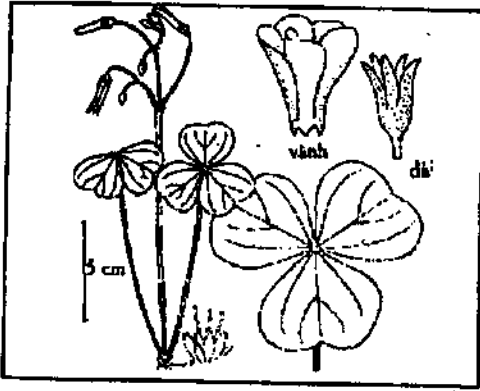
5131 - *Oxalis corniculata* L.. Me-đất nhỏ; Yellow Creeping Lady's Sorrel, Indian Sorrel.

Cỏ bò có chồi, cao 1-5 cm. Lá có cuống đứng dài, mang 3 thùy hình tim, dài 1-1,5 cm, bìa có lông, gân từ đáy 3. Tán 1-2 hoa; cọng hoa 1 cm; hoa vàng, cao 1 cm; tiểu hụy 10; noãn sào có 5 vòi nhụy. Nang có lông, xanh, có khía cạn, *búng các hạt ra rất mạnh*; hạt đen, lằng. $2n = 24, 26, 42, 46, 48$.

Vườn, đất ráo, khô; gốc Âu châu: I-XII. Lá chua vì chứa *acid oxalic*; dùng đánh bóng đồ đồng. Trj thùng, kiết.

- Creeping perennial herb; flowers yellow.

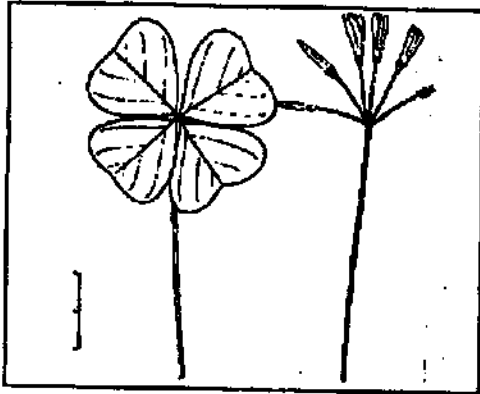

5132 - *Oxalis corymbosa* DC.. Me-dất hương.
Cỏ daniên nhỏ cũ. Lá có cuống đứng cao mang 3 lá-phụ hình tam giác to 3-4 cm. Tán đơn hay kép, cao hơn lá, mang 5-10 hoa màu *hương có sọc*; cánhhoa 1-2 cm; tiểunhụy 10, chỉ có lông; noãn sào dài, có lông hay không, mang 5 vòi nhụy. Nang búng mạnh hột ra. $2n = 24, 28, 30$.

Dưa nhà, 10-1.500 m, gốc T.-Mỹ; I-XII. Lá chua như trên. Lợi tiểu và mát.

- Perennial; leaflets 3-4 cm long; flowers pink. petals 1-2 cm long (*O. martiana* Zucc.).

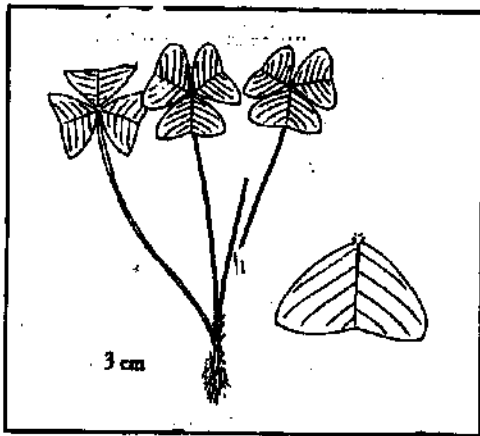

5133 - *Oxalis deppei* Lodd. Me-dất đỏ; Trèfle-à-quatre-feuilles.

Cỏ có cũ to đến 2 cm, và cầuhành; vây bao to đến 2,5 cm. Lá có cuống đứng cao đến 40 cm, mang 4(6) lá-phụ dài đến 6 cm, đầu lõm ít, không hay có lông. Trục pháchhoa đến 50 cm; láhoa nhiều, vào 2-3 mm; cọng hoa 3 cm; ládài 5-7 mm; cánhhoa đến 2,5 cm, *đỏ đậm*, lúc khô xanh đáy vàng; noãn sào không lông.

Kiếng; lá chua, ăn như rau; gốc Mexico.

- Ornamental.

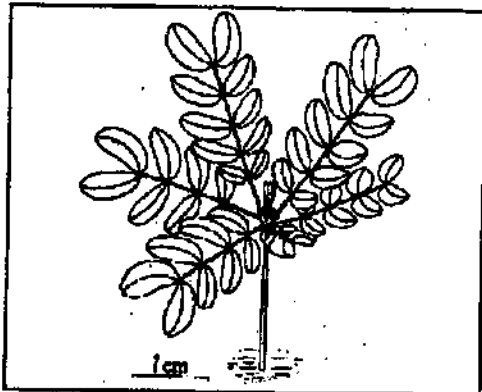

5134 - *Oxalis acetosella* L.. Me-dất chua; Common Wood Sorrel.

Cỏ daniên có *cầuhành nâu*. Lá có cuống đứng cao đến 22 cm, có lông; lá-phụ 1-3, tamgiác đuôi cá, lõm đến 1/2, có lông ở mặt dưới. Cọng 1-2, cao 5-11 cm, mang 1 hoa *trắng*; ládài có lông; cánhhoa dài 1-2 cm; tiểunhụy 10; noãn sào không lông. Nang mập, cao 6 mm, búng hột mạnh; hột 1-2/buồng. $2n = 22$.

Ven thác rừng thưa vào 1.500 m.: Sapa; VIII. Mát, lợi tiểu, tốt cho gan, giúp tiêu hóa; trị sung ungthú (cancerous growth) ở môi; nhưng acid oxalic nhiều có thể tạo sạn thận.

- Perennial stoloniferous; flowers white.

5135 - *Biophytum petersianum* Klotzsch. Sinhdiệp lá-cong.

Cỏ cứng, cao 10-15 cm, *không nhánh*, thân có lông. Lá do 4-7 cặp lá-phụ cong, không lông, *gân chánh cong*. Hoa còđộc ở ngọn, hay trên tán có cong, *hương*; cánhhoa rời; tiểunhụy 10; noãn sào không lông. Nang 5 buồng; hột rất nhỏ.

Đất lầy trắng: Pleicu, Langhanh, Bàrja, Biênhòa.

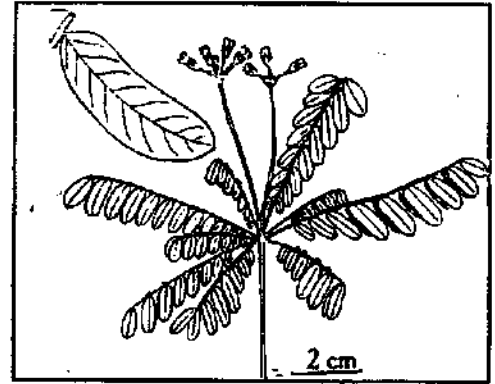
- Erect to 15 cm high, unramified; limb with midrib curved; flowers pink (*B. apodiscias* Turcz.).

5136 - *Biophytum sensitivum* (Lour.) DC. Sinhdiệp mắc-cỏ.

Cỏ cứng, cao 10-20 cm, không nhánh. Lá dài 10-20 cm, mang 10-14 cặp thùydiệp không lông, dài 1 cm, gân-giữa ngay hay hơi cong. Tán có cọng; hoa vàng, cao 6 mm; cánhhoa không lông; tiểunhụy 10. Nang; hạt nhỏ.

Rừng bìnhnguyên; chứa một chất trị đáiđường; lá được ăn, trị nhức đầu, trị sốt vì gan (bilious fever) (hình theo Henderson)

- Erect 20 cm high, unramified; flowers yellow on long pedunculate umbel (*Oxalis sensitivum* Lour.)

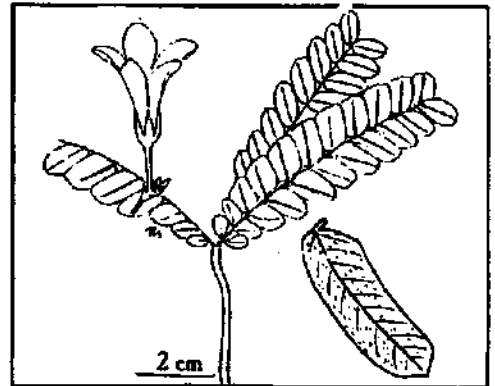

5137 - *Biophytum thorelianum* Guill. Sinhdiệp Thorel.

Cỏ cao 10-30 cm; thân có nhánh, có lông vàng lúc non. Lá mang 6-15 cặp thùydiệp to 7-12 x 4-5 mm, bìa và gân chánh mặt dưới có lông. Pháthhoa rất ngắn ở ngọn; hoa trắng hay vàngvàng; cánhhoa dài bằng hai đài; tiểunhụy 10. Nang; hạt nhỏ.

Côngtum, dựa sông Đờngnai, nơi ẩm lầy; XI-I.

- Stem ramified, yellow pubescent; flowers white or yellowish.

5138 - *Biophytum adiantoides* Wight ex Edgew. & Hook.f.

Cỏ to hơn các loài trên; thân không nhánh; thân, sống lá, cọng có lông dày. Lá -phụ 12-25 cặp, trònđài hẹp, dài 18 mm, chót tròn, đáy cắt ngang, rất bấtxứng, bìa dưới ngắn, bìa trên dài, gân giữa ngay. Trục pháthhoa nhỏ hơn, mang ở chót nhiều láhoa; cọng hoa ngắn hơn đài. Côngtum.

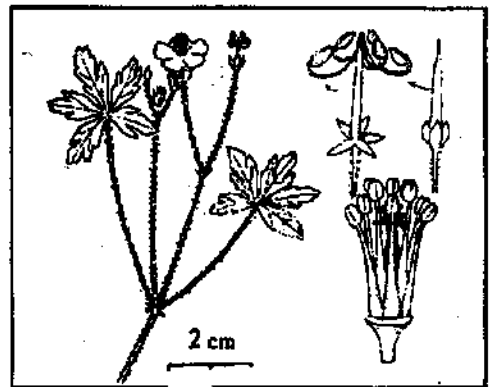
GERANIACEAE : họ Mỏhạc.

5139 - *Geranium homeanum* Turcz. Mỏhạc.

Cỏ hơi bò, thân dài, có vài lông trắng. Lá nhỏ; phiến chân vịt, xẻ thành 5 phần có thùy và răng to, có lông; cuống dài 4-6 cm, có lông trắng, lábè 1-cm. Pháthhoa lưỡngphân; hoa nhỏ, vàng, trên cọng dài, có lông nằm; láđài 5, có mũi; cánhhoa 5, dài 7 mm; tiểunhụy 10; noãnào có 5 vòi nhụy. Trái hình trụ nhọn có đài còn lại, khi khô nứt thành phânquả treo trên một cọng cong. $2n = 28$.

Vùng núi cao: Sapa. Lá thulieem; trị xáo trộn thầnkinh, đau minh, têthấp; giúp tiêuhóa; làm chắc xương.

- Herb; white hairy; flowers yellow; stamens 10; mericarps 5 (*G. nepalense* Sweet.).

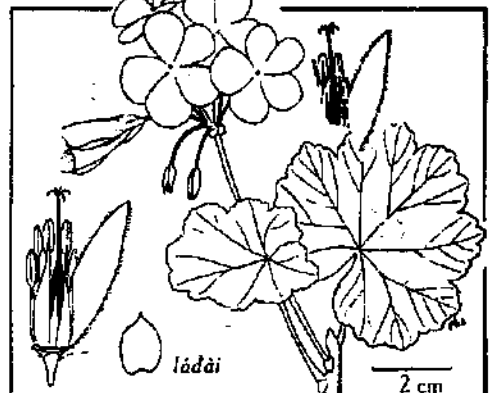

5140 - *Pelargonium zonale* L'Hérit. ex Soland. Phonglũ; Zonal or Fish Geranium; Pélargonium des jardins.

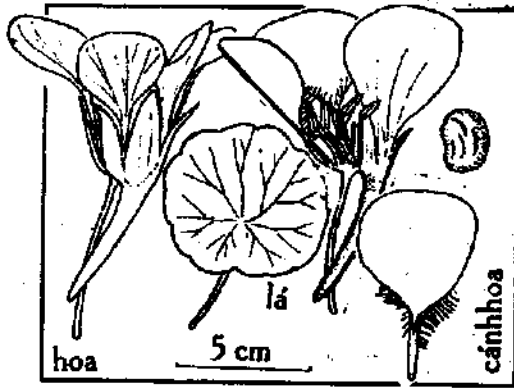
Cỏ daniên, thành bụi, hơi mập. Lá có cuống dài; phiến tròn có thùy cạn tròn và có răng, gân chân-vịt, thường có một nốt sậm mặt trên. Tán có cọng; hoa đều, đỏ thắm, có khi hương ít khi trắng; tiểunhụy thụ 7; đài có móng hay không. Trái nứt thành 5 phânquả 1-hạt.

Tr ở Hànội, Đàlạt..., góc Nam-Phi; I-XII.

- Ornamental.

TROPAEOLACEAE : Họ Djalien

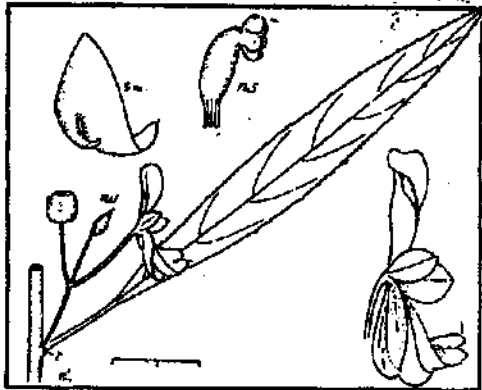
5141 - *Tropaeolum majus* L.. Djalien; Garden Nasturtium; Capucine, Creson du Perou.

Cỏ *daliên*, leo chút ít hay không. Lá giống một lá Sen nhỏ với phiến hình lòng tròn, màu lục tươi, mặt dưới mốcmốc. Hoa vàngvàng hay cam hay đỏ, lưỡngtrắc; ládài nhọn, móng dài 2,5-3 cm; cánhhoa 5, không bằng nhau; tiểunhụy 8; noãn sào 3 buồng, mỗi buồng 1 noãn. Trái to vào 1 cm, có 3 cạnh tròn; hạt 3.

Tr 1-1.500 m, gốc Perou (N.-Mỹ). Lá, nụ, trái ăn có vị đắng (do glucotropaeolin), lọc máu, lợi tiểu, lợi kinh, pháknhích... Chứa benzil-isotiocyanat chống ungthu; lá, hạt trị tóc rụng.

- Ornamental.

BALSAMINACEAE : họ Mốc-tay.

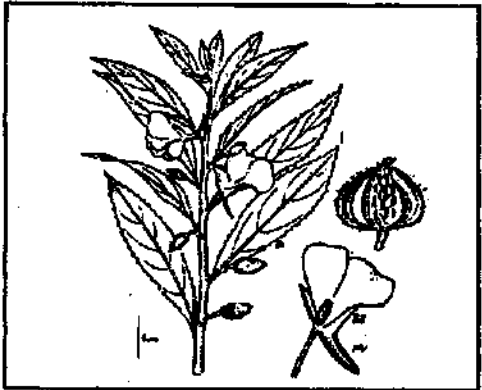

5142 - *Hydrocera triflora* (L.) W. & Arn.. Thủytràng, bông Lòngdền nước.

Nêthựcvật đến 1,3 m. Thân đỏđỏ, bông, có 5 cạnh. Lá có phiến thon, 12-14 cặp gân-phụ, không lông; cuống có 2 tuyến. Tután 2 hoa ở nách; tiêndiệp đỏ; đạitím, ládài rời, ládài dưới to và có móng; cánhhoa 5, tím tím. Quảnhãng có 5 cạnh tà hay tròn, đỏ chuối hổ.

Ruộng, rạch: từ Hànamninh, Hàiphòng qua Địnhquán song nhất là châu thổ sông Cừulong: Cánh, Đổngtháp; VI, 6.

- Limnophyte; flowers red; sepal spurred; drupes red (*Impatiens triflora* L., *H. angustifolia* Bl.).

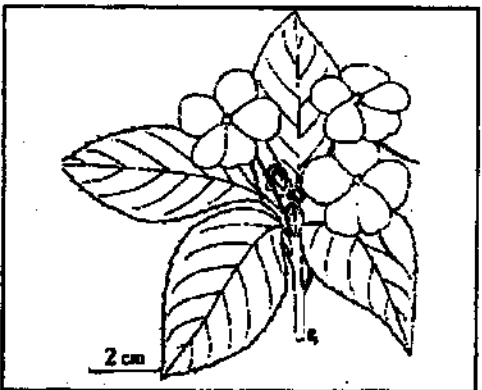

5143 - *Impatiens balsamina* L.. Mốc tay, Móng Nắc nê; Garden Balsam, Touch-me-not; Balsamine.

Cỏ mập, cao 10-50 cm. Hoa 1-4 ở nách lá, to, trắng, hương hay đỏ tùy thú; ládài dưới (= môi) có móng dài, 2 ládài cạnh nhỏ; cánhhoa cạnh to, dính nhau (cánh), cánhhoa giữa đứng (cờ); tiểunhụy 5; noãn sào xanh, nước không vôi. Nang có lông, không khô, song khi bị đụng mạnh thì bắn tung hạt ra; hạt nâu, gần như tròn, to 2-3,5 mm.

Tr vì hoa, gốc Achâu nhiệt đới; I-XII. Lá dùng gói đầu cho tóc mọc, lợi tiểu; trị ungthu; hạt trị mất kinh.

- Ornamental.

5144 - *Impatiens wallerana* Hook.f. in Oliv. Mốc tay Waller.

Cỏ mập, cao 5-30 cm, thân xanh, không lông. Lá có phiến không lông, xoan rộng, dài 4-8 cm, rộng 2-3 cm, bìa có răng tròn, nách răng có một lông gai; cuống trắngtrắng. Hoa cõđộc trên cọng dài 3-6 cm, và trái ra trên ngọn; ládài trắng, móng dài 2,5-3,5 cm, ládài cạnh nhỏ, xanh; vành rộng 3-4 cm, hương đậm có bột ở giữa, trắng...

Tr vì hoa nhiều, đẹp, dunnhập vào nước ta năm 1970.

- Ornamental (*I. sultanii* Hook. f.).

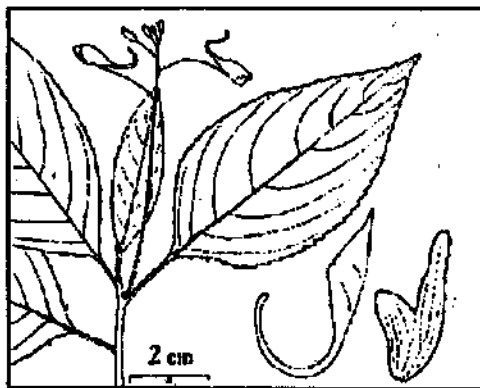

5145 - *Impatiens chapaensis* Tard.. Mỏctai Sapa.

Thân cao đến 60 cm, hơi cứng ở đáy, *nằm*, có nhánh. Lá mọc xen, khít nhau ở ngọn; phiến dài 7-8 cm, gân-phụ 7-8 cặp, bìa có răng tròn, kẽ răng có to; cuống 1,5-2,5 cm. Chùm đứng 4-5 hoa; cọng 2 cm; láhoa mau rưng; *hoa vàng*; láchai 2, xoan, cao 3 mm, rộng 2 mm, *móng 1,5 cm, cong*; cò cao 7, rộng 3 mm, cánhhoa có thùy đáy cao 7 mm. Nang cao 3 cm, không lông; hạt xoan, có mực.

Dựa suối: Sapa; VIII.

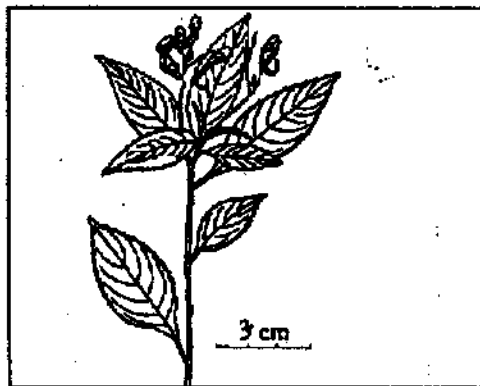
- Ascending herb 60 cm high; long axillary racemes; flowers yellow, spur 1.5 cm long.

5146 - *Impatiens luteola* Tard.. Mỏctai vàng.

Cỏ bò, không lông, cao 30-40 cm. Lá mọc xen; phiến thon, dài 3-4 cm, bìa có răng nhọn, có lông. Chùm đứng mang 3-4 *hoa vàng*; môi hình quạt có *móng dài cong*; cò cao 1,1 cm, cánhhoa cạnh cao 1,5 cm; noãnào không lông.

Langbian: XI-I (hình theo T.-Blot).

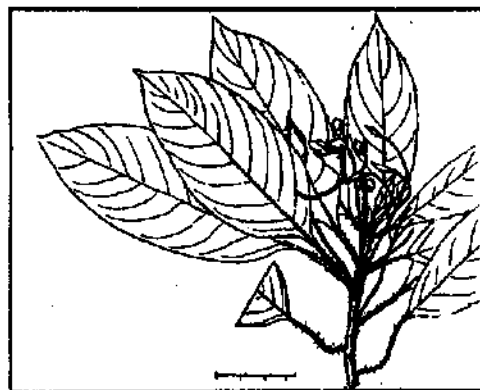
- Prostrate herb; erect racemes; flowers yellow; vexillum 1.1 cm high.

5147 - *Impatiens finetii* Tard.. Mỏctai Finet.

Cỏ cứng, cao hơn 40 cm; thân hơi vuông, không nhánh, có mực, có lông đốm quăn. Lá mọc xen, gần nhau ở ngọn; phiến dài 9-10 cm, thon, đáy bất cứ có vài tuyến có cọng, mặt trên có tuyến nhỏ, mặt dưới có lông, bìa có răng thưa, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 2-4 cm, có lông và tuyến. *Pháthoa 3-4 hoa*, cọng 4 cm, cọng hoa 1 cm; *hoa vàng có đốm đỏ*; láchai 2, cao 7 mm, dày lông, môi hình quạt, *móng dài 3 cm*, cò *đầy lông*, cao 12 mm, cánh rời, thùy đáy cao 8 mm. Nang dài 1 cm, có lông phún.

Sapa, Thanhhoa.

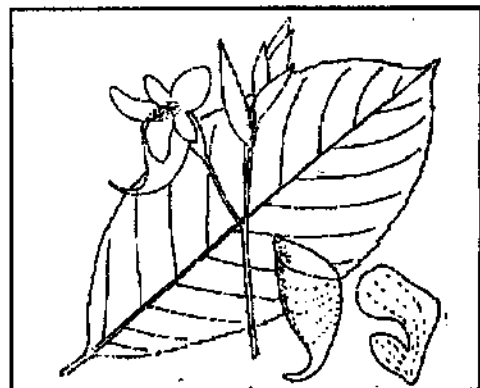
- Herb 40 cm high; racemes bearing 3-4 yellow flowers; spur 3 cm long.

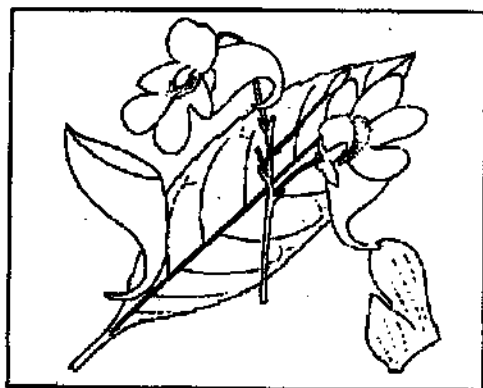
5148 - *Impatiens balansae* Hook.. Mỏctai Balansa.

Cỏ to, cao đến 1 m, *đáy cứng*, không lông, có nhánh hay không. Lá mọc xen, có phiến dài đến 20 cm, cứng, bìa nguyên hay có răng, gân-phụ 9-12 cặp; cuống 1-3 cm. Chùm đứng, dài 5-10 cm, nhiều hoa, cọng 1-2 cm; láhoa 12-15 mm; *hoa to*, hình chuông thông; láchai 4, mỏng, 2 ngoài to 2 cm, móng tương đối ngắn; cò cao 12 mm, xoan, cánh cao 25 mm, thùy đáy to, cong; tiểunhụy 5; noãnào hình thoi.

Langcóc, Hàsonbinh (hình theo Hooker).

- Herb to 1 m high, ramified or not; erect racemes bearing big flowers and developed bracts.

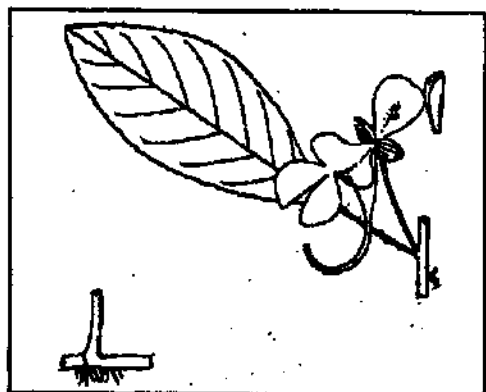

5149 - *Impatiens claviger* Hook.f. Mỏctai chia-khóa.

Cỏ đứng, không lông, có nhánh. Lá mọc xen, có phiến xoan ngược hay thon, dài 10-15 cm, mỏng, bia có răng, gân-phụ 5-6 cặp, mặt dưới tái; cuống 1-2 cm. Phát hoa ngắn hơn lá, mang 3-5 hoa, cọng 1-2 cm; lá hoa mau rưng; hoa to vàng, rộng 3-4 cm; lách dài 4, hai ngoài dài 12 mm, hai trong dài 17 mm, mỗi hình bầu dài 3 cm, móng dài 1,5 cm, cò hình tim dài 2 cm, cánh cao 2,6 cm; tiểuhụy 5; noãn sào thông. Nang hình dùi, hẹp ở đáy.

Bavi, Linhchiếu (Đà Nẵng) (hình theo Hooker).

- Erect herb; racemes bearing 3-4 yellow big flowers; spur 1.5 cm long.

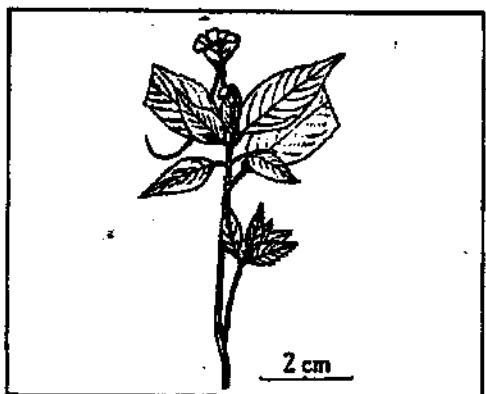

5150 - *Impatiens laotica* Tard. Mỏctai Lào.

Cỏ cứng; thân nằm có rễ bất định và phần đứng cao 40 cm. Lá có phiến thon thon hẹp, to 10 x 2-3 cm, bia có răng thưa, đáy từ từ hẹp trên cuống; cuống dài 2-4 cm, có tuyến có cọng. Hoa ở nách lá, vàng, có 2 đốm nâu và ở giữa, một mạng nâu; lách dài 2, xoan tròn, to, mỗi dài 1,2 cm, móng dài 3 cm; cò to 1,5 cm, cánh dính nhau dài, có 2 thùy.

Sapa: đèo Lô-quí-Hồ, 1.800 m.

- Ascending herb; flowers yellow with 2 brown dots; spur 3 cm long.

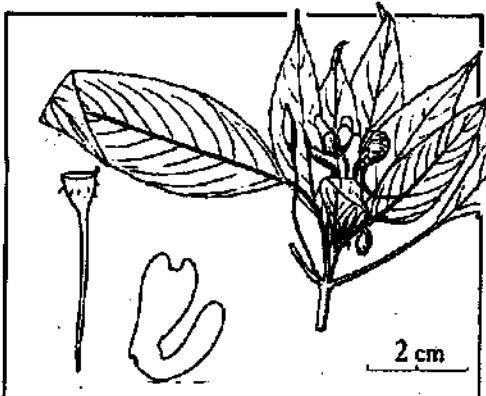

5151 - *Impatiens annamensis* Tard. Mỏctai Trung-bộ.

Cỏ mập, cao 20 cm, không lông. Lá mọc đối; phiến dài 2-4 cm, mặt dưới mốc mốc, có lông thưa; cuống ngắn. Hoa cô độc, hương tím, trung tâm trắng, trên cọng dài 4-6 cm; lách dài 3 x 2 mm, một không lông, móng dài 3 cm hút; cò xoan, to 9 mm, có mũi; tiểuhụy 5.

Đèo Braian, Lâm đồng (hình theo T.-Blot).

- Herb to 20 cm high; flowers purple, white at centre; spur 3 cm long.

5152 - *Impatiens chevalieri* Tard. Mỏctai Chevalier.

Cỏ mập cao 60 cm; thân hơi vuông. Lá mọc đối ở dưới thân, chụm ở trên; phiến có 4-5 tuyến to nâu ở đáy; cuống dài. Hoa cô độc, hương, trên cọng dài 5 cm; lách xoan, cao 2 mm, mỗi có lông, móng dài 4 cm; cò to 1 x 2 cm, phụng giữa có lông; tiểuhụy 6.

(hình theo Tard.-Blot).

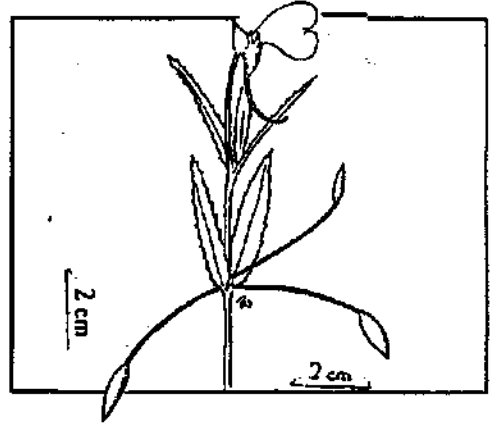
- Herb up to 60 cm high; limb with 4-5 brown glands at base; flowers solitary, pink; spur 4 cm long.

5153 - *Impatiens chinensis* L. Móctai Tàu.

Cỏ không lông, mập, thân thường không chia nhánh. Lá mọc đối, cách nhau; phiến thon hẹp, dài 3-10 cm, không lông, bìa có răng; cuống rất ngắn. Hoa côđộc, to, hương; láđài hẹp; môi có móng dài 2-3,5 cm; cánhhoa trên nhỏ. Nang cao 2 cm; hạt tròn, đen, to 3 mm.

Bồ nước vùng núi: Đàlạt. Dùng đắp phỏng; trị lậu (gonorrhoea).

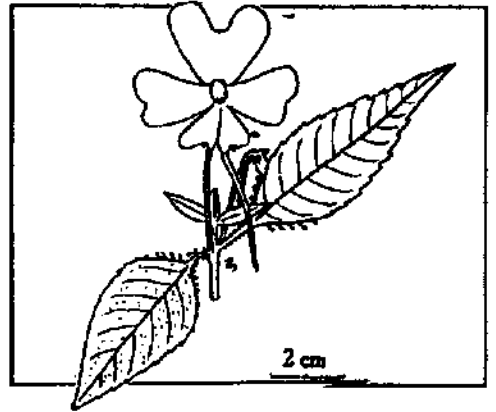
- Herb glabrous; leaves narrow lanceolate; flowers solitary, pink; spur 2-3,5 cm.

5154 - *Impatiens eberhardtii* Tard.. Móctai Eberhardt.

Cỏ cao 20 cm, không nhánh. Lá có phiến thon, dài 5 cm, có lông to đốm, mặt trên có ít lông, mặt dưới mốcmốc; cuống 1 cm, không cánh, có lông to. Hoa côđộc, hương đậm; láđài thon, không lông, môi dài 5 mm, móng dài 3 cm; cờ hình tim, cao 7 mm, có mũi; tiểuhụy 5.

Huế.

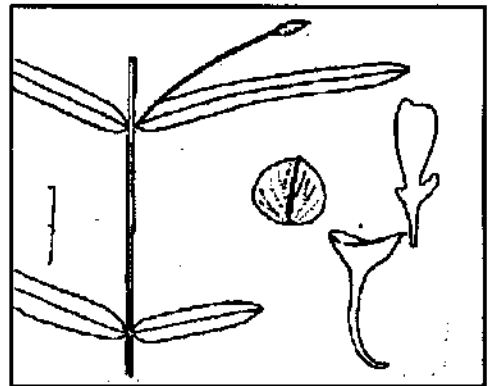
- Herb 20 cm high, unramified; flowers dark pink; spur 3 cm long.

5155 - *Impatiens protracta* Hook. f.. Móctai kéo.

Cỏ cao hơn 40 cm; thân có lông dài đến 10 cm, tươngđối mảnh, không lông. Lá mọc đối; phiến trònđài hẹp, đến 7 x 0,7 cm, đầu tù, đáy tròn, gân-phụ không rõ, bìa có răng; cuống 1 mm. Hoa từ nách lá trên cọng dài 4-5 cm; móc dài 2 cm, cờ tròn, hông có 2 tai.

Núi Chúachan.

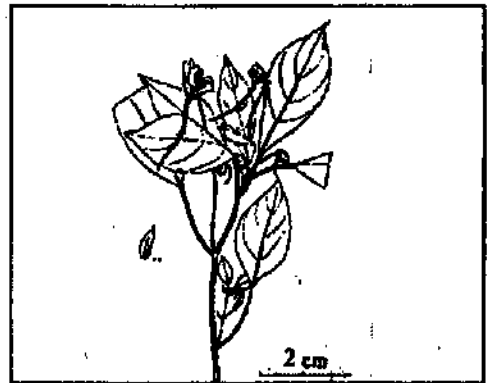
- Herb 40 cm high; leaves oblong to 7 x 0,7 cm, glabrous; pedicels axillary 4-5 cm long; spur 2 cm long.

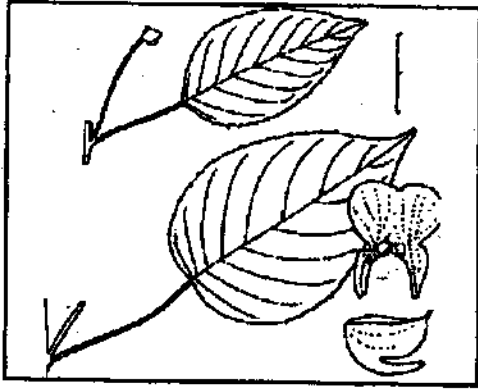
5156 - *Impatiens touranensis* Tard.. Móctai Đà Nẵng

Cỏ mập, yếu, cao 20 cm, không lông, không hay ít nhánh. Lá mọc đối; phiến dài 2-4 cm, mỏng, mang lông thưa, đáy có vài tuyến có cọng ở bìa; cuống dài 1,5 cm. Hoa côđộc, cọng dài 3 cm; láđài xoan, cao 2 mm; môi có lông thưa, móng dài 3 cm; cờ tròn to 1 cm, cánh cao 1 cm.

Huế, Đà Nẵng; XI (hình theo T.-Blot).

- Fleshy herb 20 cm high; limb sparsely pubescent, with pedicellate glands at margin base; spur 3 cm.

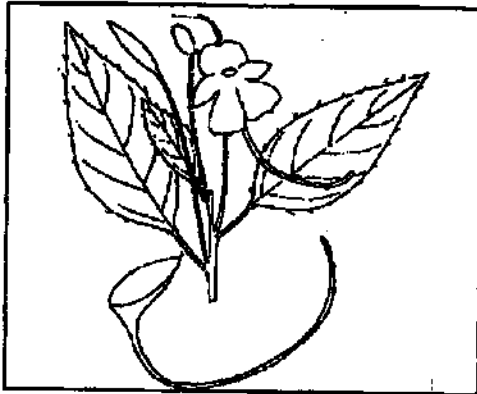

5157 - *Impatiens albo-rosea* Tard.. Mỏctai trắng-hường.

Cỏ cứng cao đến 40 cm; thân to 1 cm. Lá có phiến xoan hay thon, dài đến 8 cm, đầu nhọn, đáy tròn hay tà, bìa có răng thấp, mỏng, gân-phụ 7-8 cặp, mặt dưới có lông nằm trắng; cuống 4-5 cm. Hoa có độc ở nách lá, cọng cao 3 cm; lá đài xanh, móng ngắn; cánh hoa có chót tím, phần giữa có bột hương, cánh hoa giữa cao cỡ 1 cm, có một mũi dài, mỏng, 4 mm, trắng.

Thanh hóa (hình hoa theo Tard.-Blot).

- Herb 40 cm high; limb white appressed hairy below; flowers pink, violet and white (*I. obcordifolia* Tard.).

5158 - *Impatiens attopeuensis* Hook. f.. Mỏctai Attopeu.

Cỏ mập, thân cao vào 30 cm, không nhánh, không lông. Lá mọc xen; phiến xoan xoan-thon, dài 3-5 cm, bìa có răng-tơ, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1-2 cm. Cọng chung dài hơn lá, tiêndiệp ở đáy; hoa rộng 2 cm; lá đài 2, rộng 7 mm, móng dài đến 7 cm; cờ như vương, hai thùy, rộng 1,4 cm, cánh rộng hơn cao, thùy có sóng, 1 rộng 5 mm; tiểunhụy 5; noãn sào bầu dục.

Lào: Attopeu vào 500 m (hình theo Hooker).

- Herb 30 cm high; flowers 2 cm large; spur to 7 cm long.

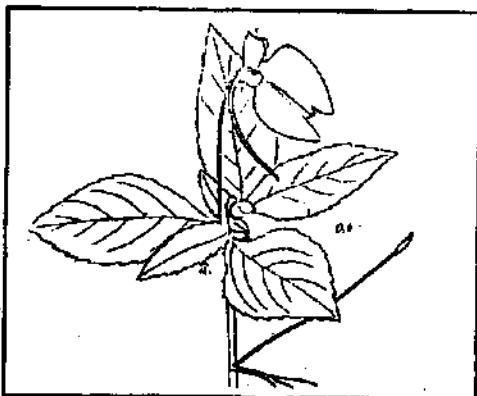

5159 - *Impatiens bonii* Hook. f.. Mỏng rừng.

Cỏ nhỏ, mập, không lông, thân không nhánh. Lá mọc xen, chum nhau; phiến dài 3-7 cm, xoan, đầu tròn hay chót buồm, bìa có răng, gân-phụ 3-5 cặp; cuống dài 3-6 cm. Cọng 3-5 cm, rất dài ở trái, không tiêndiệp; hoa rộng 3 cm, đỏ hay trắng có đốm tím; lá đài 2, rời nhau, cao 1-1,2 cm, môi xoan, đầu hình tim dài 15 mm, móng rất ngắn, phù; cờ cao 2-2,5 cm; tiểunhụy 5. Nang dài 10-12 mm, tà; hạt nhiều, gần như tròn, to 3 mm.

Ninh bình (hình theo Hooker).

- Herb small, unramified; flowers 3 cm large, white purple dotted or red; capsules 10-12 mm long.

5160 - *Impatiens poilanei* Tard.. Mỏctai Poilane.

Cỏ nhất niên, cao 35 cm. Lá mọc đối; phiến thon, mặt trên có ít lông, đáy phiến có tuyến có cọng, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài. Hoa có độc từ nách lá; cọng dài; hoa hương tím với 2 đốm vàng; móng dài 3,5 cm; cờ rộng 2,5 cm, cao 2 cm.

Dilinh (hình theo T.-Blot).

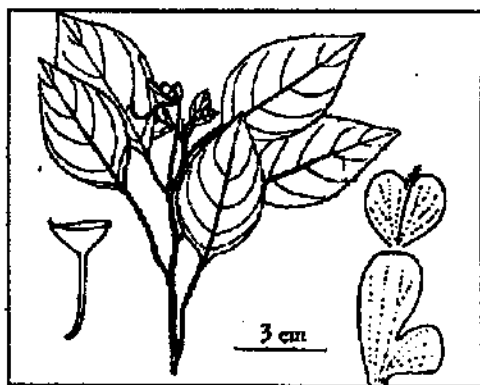
- Annual 35 cm high; limb with pedunculate glands; flowers purple with 2 yellow spots; spur 3.5 cm long.

5161 - *Impatiens evrardii* Tard.. Móctai Evrard.

Cỏ hơi bò, cao 20 cm. Lá mọc xen; phiến xoan, mỏng, không lông, dài 5 cm, mặt dưới xám xám lúc khô; cuống dài 3-4 cm. Hoa có đực, *hường*; lá đài thon, dài 5 mm, chóp có mũi, môi có móng dài 2 cm; cò tròn, cao 1 cm, cánh không lông; tiểu nhụy 5.

Đà Lạt (hình theo T.-Blot).

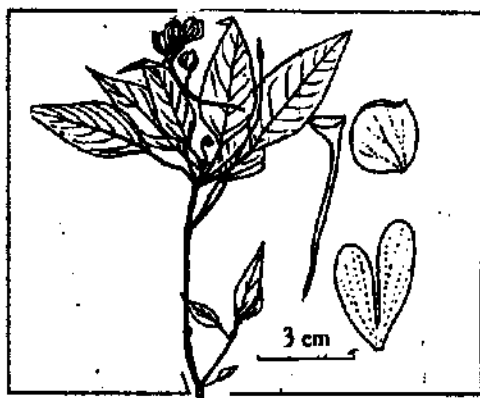
- Herb ascending 20 cm high; leaves glabrous; flowers pink; spur 2 cm long.

5162 - *Impatiens gagnepainiana* Tard.. Móctai Gagnepain.

Cỏ cứng, cao 60 cm, không lông. Lá mọc xen; phiến thon, dài 5 cm, bìa gần như nguyên; cuống dài 2 cm. Hoa có đực trên cọng dài; lá đài không lông, thon, cao 1 mm, môi hình bầu, không lông, *móng dài 3,5 cm*; cò tròn, rộng 1 cm.

Vọng phu (hình theo T.-Blot).

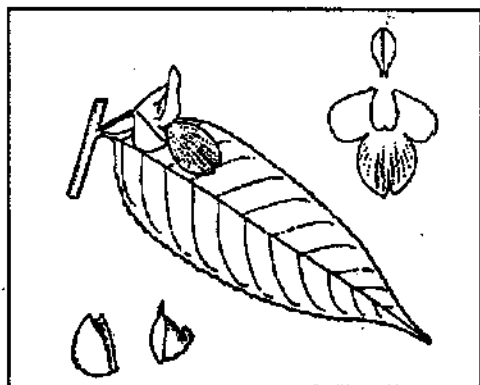
- Herb 60 cm high, glabrous; flowers solitary on long pedicel; spur 3.5 cm long.

5163 - *Impatiens arrensis* (Zoll.) Y. Shimizu subsp. *harmandii* (Hook. f.) Grey-Wils.. Móctai Harmand.

Cỏ mập, cao 20-30 cm, có nhánh. Lá mọc xen, tụ ở chót nhánh; phiến thon ngược dài, mỏng, bìa có răng nhọn; cuống dài 1-5 cm. Hoa hình chuông trên cọng ngắn hơn cuống; lá đài 4, 2 ngoài xoan, cao 8 mm, móng rất ngắn; cánh hoa giữa tà, cao 8-12 mm, cánh *tím*, có 2 thùy thon; noãn sào hẹp.

Đưa suối, núi Bà-đen, Côn Sơn; IX, 9 (hình theo Hooker).

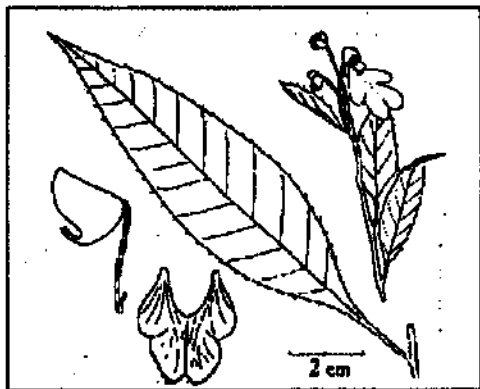
- Herb 30 cm high; leaves oblanceolate; flowers violet, shortly pedicellate; spur short (*I. harmandii* Hook. f.).

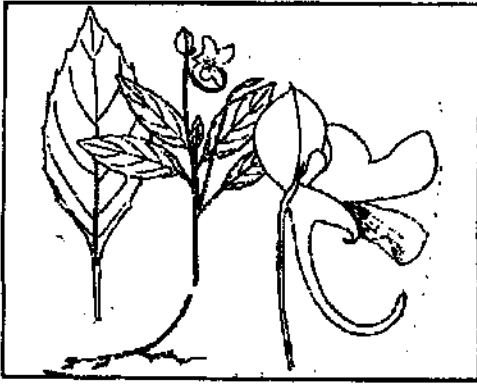
5164 - *Impatiens lanessanii* Hook. f.. Móctai Lanessan.

Cỏ không lông, có nhánh. Lá mọc xen; phiến thon nhọn, bìa có răng nhỏ nhọn; cuống mảnh, dài 2-5 cm. Hoa trên cọng ngắn hơn lá; lá đài rời, 2 lá đài ngoài tròn, to 1 cm, *móng rất ngắn*; cánh hoa trên (cò) bầu dục cao 12 mm. Nang dài 1 cm, có mũi; hạt to 4 mm.

Côn Sơn (hình theo Hook. f.).

- Herb glabrous, ramified; flowers 2 cm large; spur short; petal median 12 mm high.

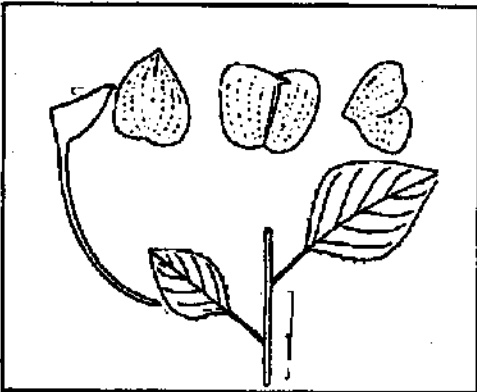

5165 - *Impatiens langbianensis* Tard. Móctai Langbian.

Cỏ bò; thân yếu. Lá mọc xen; phiến xoan thon, dài 2-3 cm, mặt dưới xám xám lúc khô; cuống dài 1 cm. Hoa *cỏ độc, hương*, trên cọng mảnh, dài 1,5 cm; lá đài thon, dài 3 mm, không lông, môi hình bầu, không lông, *móng dài 2 cm*; cò cao 1 cm; tiểu hụy 5.

Langbian (hình theo T.-Blot).

- Creeping herb; flowers pink on 1.5 cm long pedicel; spur 2 cm long.

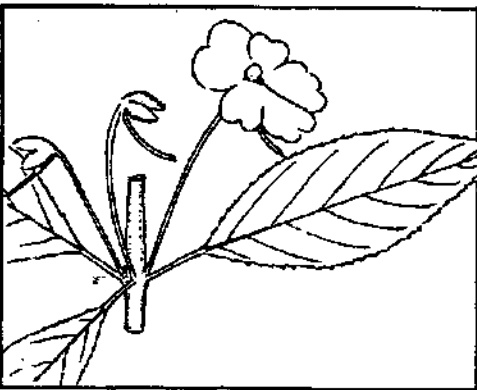

5166 - *Impatiens obscura* Hook. f. Móctai án.

Cỏ cao 20 cm; thân mảnh, không lông. Lá có phiến xoan hình thoi, nhỏ, đo 2,5-3,7 x 1,5-2,5 cm, không lông, bìa có vài lông to ở 1/2 dưới, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 1,2 cm. Hoa nhỏ; lá đài có móng dài 2 cm; cò có mũi nhọn, *cánh cao 8 mm*, 2 thùy gần nhau.

Núi Dinh; VII.

- Small herb 20 cm high; leaves 2.5 cm long; spur 2 cm long; petals 8 mm high.

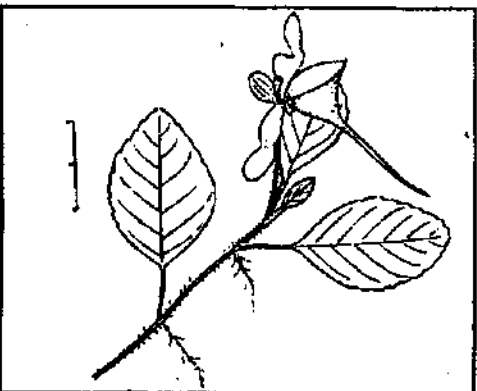

5167 - *Impatiens platysepala* Lindl. Móctay cánh-phẳng; Broad-petaled Balsam.

Cỏ daniên, không lông. Lá *gắn theo luân sinh*, có phiến tròn dài thon, bìa có răng nhọn; cuống dài, không có tuyến. Hoa *hương hay đỏ*, gắn ở nách lá, trên một cọng dài; cánh hoa trên (cò) hình tim ngược, rộng hơn dài; noãn sào không lông. Nang.

Tim lại ở Việt Nam, loài phổ biến ở Đông Nam Á châu

- To be find in Vietnam.

5168 - *Impatiens purpurea* Tard. Móctay điều.

Cỏ bò, có rễ bất định, thân mảnh, dài 20-25 cm, *dày lông phún*. Lá mọc xen, có phiến xoan tròn, to 2-3,5 x 1,5-2,5 cm, mặt trên nhiều lông, mặt dưới màu lợt, có lông ở gân, bìa có răng tròn, nằm, gân-phụ 6 cặp; cuống 1 cm. Hoa ở nách lá, *màu tím*; cọng có lông phún, *móng dài 2,5-4 cm*; cò tròn cao 11 mm, cánh dài, có thùy chót dài 1 cm; noãn sào hình thoi.

Công tum; XI.

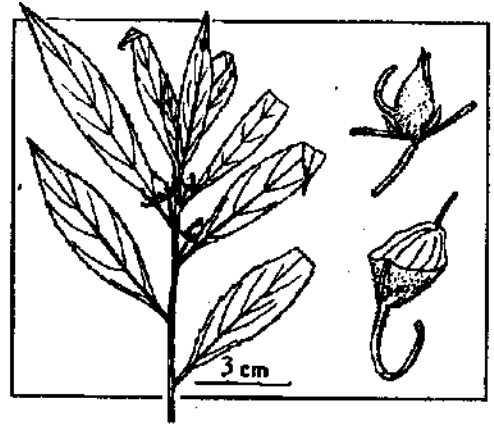
- Creeping herb; stem hirsute; flowers purple; spur 2.5-4 cm long.

5169 - *Impatiens purpureo-coerulea* Tard.. Móng nước, Móctai đỏ-lam.

Cỏ đứng cao 35 cm, thân không lông. Lá mọc xen, có phiến thon hay thon hẹp, dài 5-7 cm, không lông, bìa có răng. Hoa cõđộc ở nách lá, màu đỏ và lam; cọng 7 mm, có lông; láđài có lông, môi có mũi dài, móng dài 1 cm; cõ tròn, có mũi, cánh cao 22 mm, Nang.

Huế (hình theo Tard.-Blot).

- Erect 35 cm high; flowers red and blue; spur 1 cm long; wing 22 mm long.

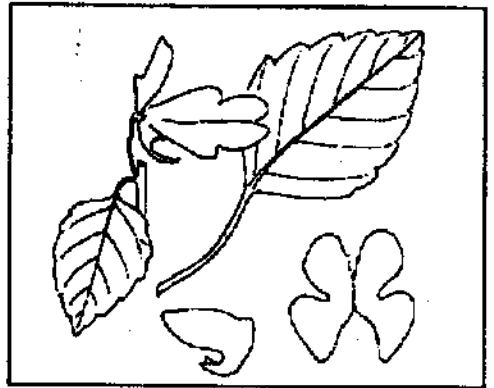

5170 - *Impatiens pygmaea* Hook. f.. Móctai lùn.

Cỏ nhỏ, cao 30-40 cm, mập, không lông, không nhánh. Lá mọc xen, khít nhau, có phiến dài 2-4 cm, xoan rộng, bìa như nguyên hay có răng to hưa, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 4,5 cm. Cọng ngắn hơn lá, không có tiêndiệp; hoa nhỏ, trắng với chót tím; láđài 4, rời nhau, 2 ngoài cao 6-9 mm, môi hình tàu, dài 14 mm, móng ngắn, chẻ hai ở chót; cõ cao 13 mm, cánh dài 2 cm; tiênhụy 5; noãn sào hẹp.

Ninh bình (hình theo Hooker).

- Herb 40 cm high, unramified; flowers white; spur short, bifid; vexillum 13 mm high.

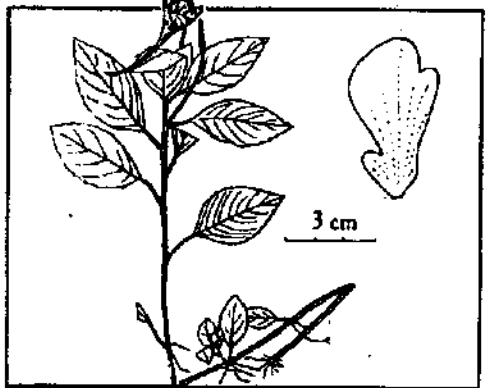

5171 - *Impatiens ramosa* Tard.. Móctai nhiều nhánh.

Cỏ cao 20 cm, thân không lông. Lá mọc xen, có phiến xoan thon, dài 3,5 cm, mặt trên có vài lông to, mau rụng. Hoa cõđộc trên cọng đứng cao, có lông dày; láđài hẹp, có lông, cao 3 mm, môi hình tàu, móng có lông, dài 3,5 cm; cõ cao 6 mm, tiênhụy 5.

Vùng Đàlat, Dilinh (hình theo Tard.-Blot).

- Herb 20 cm high; pedicels hirsute; spur 3.5 cm long; vexillum 6 mm high.

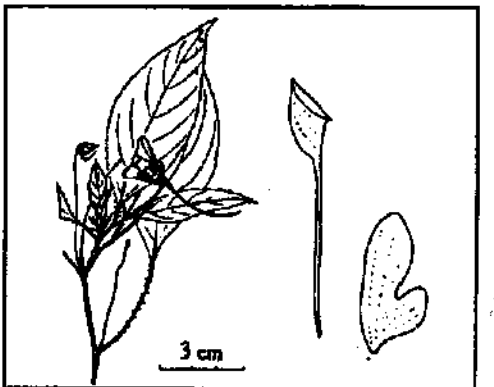

5172 - *Impatiens rara* Tard.. Móctai hiếm.

Cỏ cứng(?). Lá có phiến thon, dài 10 cm, mỏng, bìa có răng nằm, mặt trên có ít lông ngắn; cuống dài 2,5-3,5 cm, có tuyến có cọng. Hoa cõđộc trên cọng dài 2,5 cm ở chót nhánh, màu đỏ hay tía; láđài xoan, có gai-mũi cao 4 mm, môi hình quạt, có móng dài 3,5 cm; cõ cao 1,5 cm, có mũi, cánh có 1 thùy to, 1 nhỏ; tiênhụy 5.

Quảng trị (hình theo Tard.-Blot).

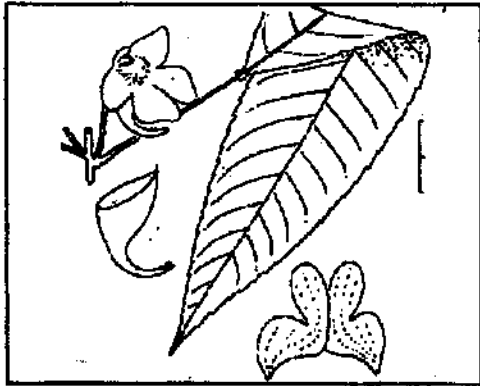
- Limb 10 cm long, sparsely hairy upper surface; flowers red or purple; spur 3.5 cm long (*I. rubricolor* Tard.).

306- Cây có Việt Nam

5173 - *Impatiens rubricolor* Tard.

Cỏ cao 40-60 cm, dây thân bò, phần non có lông quăn. Lá có phiến thon, to 6 x 2,5-3 cm, dây từ từ hẹp trên cuống, bìa có răng mịn, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 1,5-3 cm. Hoa có đực ở chót, tím tím, trên cọng dài 3 cm; lá đài ria lông; môi có lông dày, dài 4-6 mm, móng dài 2,5 cm. Nang có lông. Quảngnam.

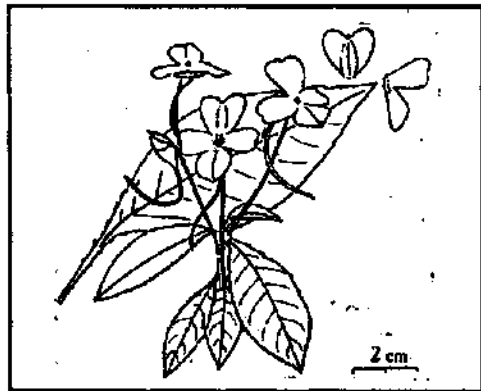

5174 - *Impatiens spireana* Hook. f. Mỏctai Spire.

Cỏ to, có nhánh, không lông. Lá mọc xen; phiến xoan tròn dài, dài 10-12 cm, lúc khô hoe, gân-phụ 12-15 cặp, dây có khi có 2 tuyến; cuống to, dài 4-6 cm. Hoa ở nách lá, cọng 2-3 cm, có tiền điệp ở đáy, rộng 2,5 cm; lá đài 2, cao 1 cm, môi hình bầu, móng ngắn, chót chẻ hai; cò nhỏ, cánh dài 2,5 cm, 2 thùy.

Lào (hình theo Hook. f.).

- Big ramified herb; limb 10-12 cm long; spur bifid; vexillum small, wings developed.

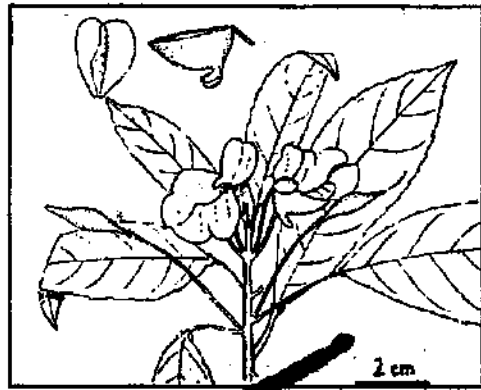

5175 - *Impatiens squiresii* Tard.. Mỏctai Squires.

Cỏ đứng; thân, có thể to 3-4 cm ở đáy, nguyên hay chia hai, hơi cứng, cao 35 cm. Lá mọc xen; phiến dài 5-7 cm, mặt dưới có ít lông mau rung; cuống có cánh ở phần trên, Hoa ở nách lá, đỏ tươi trên cọng dài 3 cm; lá đài hẹp, cao 2 mm, môi hình quạt, móng 2,2 cm; cò hình tim cao 1,2 cm. Nang xoan, có lông.

Huế.

- Erect herb; stem to 4 cm large at base; flowers bright red; spur 2.2 cm long.

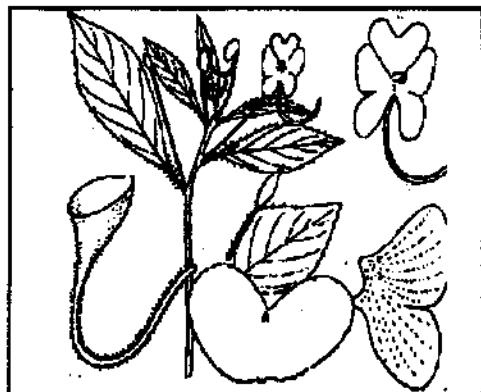

5176 - *Impatiens verrucifer* Hook. f. in Hook.. Mỏctai có-mụt.

Cỏ cao 60 cm, không lông; thân không nhánh. Lá có phiến thon, hơi dày, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 5-7 cặp; cuống có 2 tuyến ở đầu. Hoa trên cọng dài 3-4 cm, hướng lợt hay tím tím, rộng 3 cm; lá đài 2, môi hình tờ, móng ngắn; cò to 15-18 mm, cánh 2-2,5 cm. Nang dài 2 cm.

Ninhbinh, Quảngnam, Phanrang.

- Herb 60 cm high, unramified; flowers light pink or purplish; spur short; capsulae 2 cm long.

5177 - *Impatiens violaceo-alba* Tard.. Mỏctai tím-trắng.

Cỏ hơi bò, cao 20 cm. Lá mọc xen; phiến thon, thon ngược, dài 4-6 cm, rộng 2 cm, dai, không lông, bìa có răng nậm; cuống dài 1,5-2 cm. Hoa có đực tím dây trắng, hay tím; cọng dài 3-3,5 cm; lá đài không lông, cao 5 mm, môi có móng dài 2 cm; cò cao 1,5 cm; tiểu hụy 5. Nang xoan nhọn, cao 1,5 cm.

Côngtum, Bùđang, Lâmđồng.

- Creeping then erect 20 cm high; flowers violet and white; spur 2 cm long; vexillum 1.5 cm high.

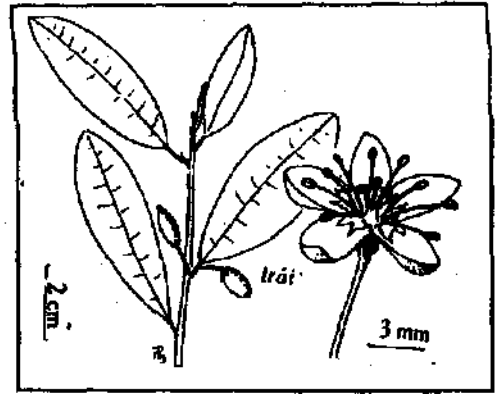
ERYTHROXYLACEAE : họ Còca

5178 - *Erythroxylum novagranatense* (Morris) Hieron. Còca.

Tiểu mộc cao 2-2,5 m. Lá có phiến bầu dục tròn dài, chót tù tròn, không mũi; không lông, màu lục tươi, mặt dưới lợt, gân-phụ rất mảnh; cuống 3-4 mm. Chùm 3-10 hoa ở nách lá; hoa trắng thơm; đài xanh; vành ngà; tiểu nhụy 10; noãn sào có 3 vòi nhụy rời, xanh. Quả hạch cứng chín đỏ; nhân 1.

Tr làm rào; gốc N.-Mỹ, vào Sri-Lanka vào 1870. Ở *E. coca* Lamk., lá dày hơn, lục đậm, hoa vàng. Phấn kích.

Trong các loài *Erythroxylum*, chỉ có hai loài trên, của N.-Mỹ, là chứa cocain (1,2-2,5%).

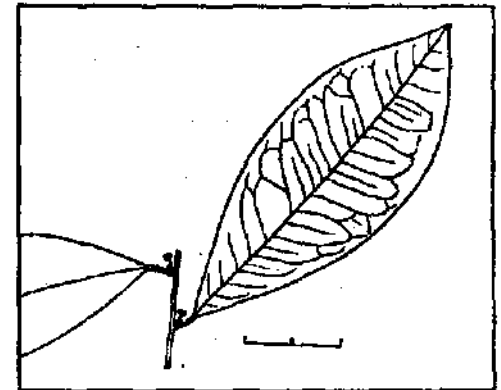
- Ornamental (*E. coca* var. *novagranatense* Morris).

5179 - *Erythroxylum annamense* Tard.. Còca Trung bộ.

Lá mọc xen; phiến xoan thon ngược, to vào 8 x 3 cm, đầu tù, đáy nhọn, gân-phụ mảnh, không đều, tận cùng gần bia, mỏng như giấy, lúc khô màu nâu gỗ đẹp; cuống không lông, dài 4-6 mm. Hoa ở nách lá, nhỏ; cọng mảnh, dài 2-3 mm; lá đài cao 1 mm

Dànắng.

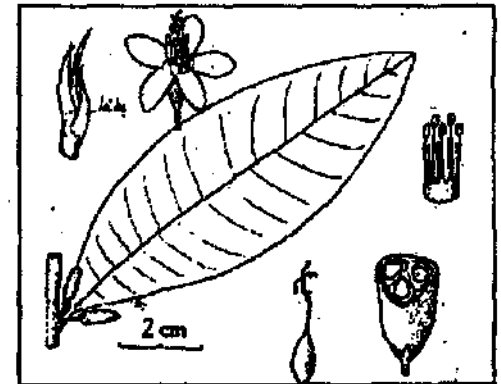
- Leaves altern, papyraceous; flowers small, on 3 mm pedicels; sepals glabrous.

5180 - *Erythroxylum cambodianum* Pierre. Còca Cambốt.

Bụi cao 1-3 m; nhánh dày. Lá to; phiến thon, to vào 11 x 3 cm, dài, không lông, mặt dưới lục dợt, lúc khô đen đen mặt trên, nâu-đỏ mặt dưới; cuống to, dài 5 mm, lá bé có 2 mũi. Hoa nhỏ ở nách lá, vàng; cánh hoa cao bằng hai đài; tiểu nhụy 10; noãn sào 3 buồng. Quả hạch cứng đỏ láng; nhân 1, đẹp đẹp.

Rừng luôn luôn xanh bình nguyên: Đồng nai, Sông bé, Tây ninh, Phú quốc; X-IV, 12.

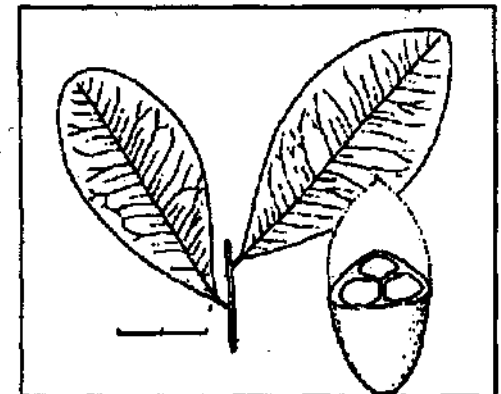
- Tuft 1-3 m; flowers yellow; drupes red.

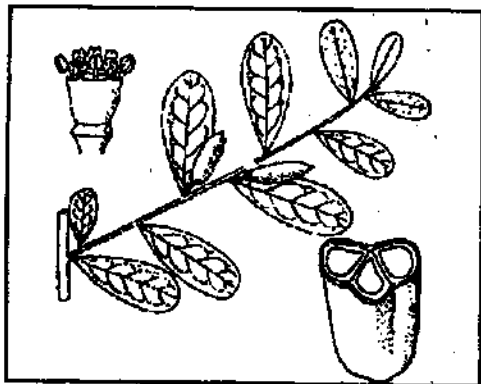
5181 - *Erythroxylum cuneatum* Kurz. Còca chót-buồm.

Đại mộc cao đến 16 m; nhánh mảnh, không lông, có bích hầu tia. Lá có phiến bầu dục xoan ngược, to 5-7 x 2,2-3,5 cm, đầu tù, tròn hay hơi lõm, đáy chót buồm, gân-phụ nhiều, không đều, mặt trên nâu đậm; cuống dài 2-5 mm, lá bé thon, dài 4-6 mm. Hoa ở nách lá, trắng; cánh hoa dài bằng 3 đài, có móng có răng; tiểu nhụy 10, chỉ thành ống; noãn sào 3 vòi nhụy. Quả hạch cứng bầu dục, dài 8 mm; hạt 3.

Núi Dinh; VI.

- Tree 16 m high; leaves glabrous; flowers white; stamens 10; drupes 3-seeded.

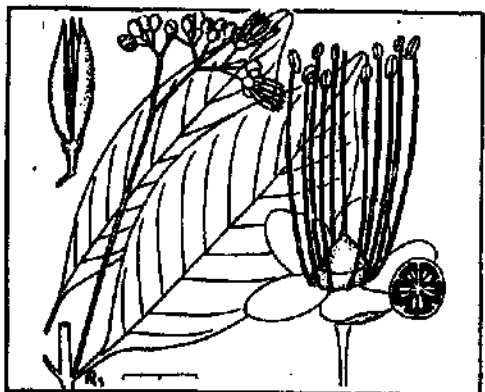
5182 - *Erythroxylum gracile* Schulz in Engler. Cỏca mảnh.

Bụi cao 2 m; nhánh mảnh. Lá có phiến hình muỗng, 3-4 x 1,2-1,6 cm, không lông, nâu đen lúc khô; cuống 2 mm, lábe dài hơn, nhọn, có 2 mũi. Hoa 1-3 ở nách lá, vàng; cánhhoa ngắn hơn ládài; tiểuhụy 10; noãn sào 3 buồng. Quả nhũ cứng cao 7-8 mm.

Rừng luôn luôn xanh bình nguyên: Bà Rịa, Côn Sơn; V (hình theo Pierre).

- Shrub 2 m high; leaves 2-4 cm long; flowers yellow; petals shorter than sepals; drupes 7-8 mm long.

IXONANTHACEAE : họ Xang.

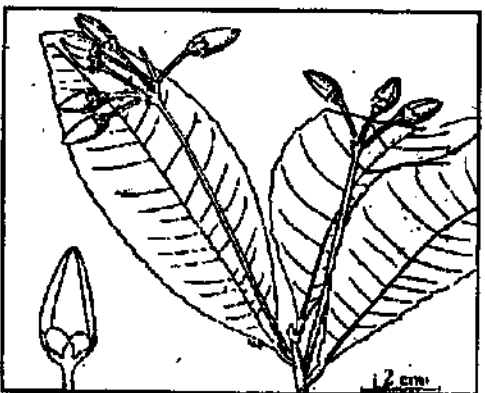

5183 - *Ixonanthes reticulata* Jack. Xang bà, Dân-cốc.

Đại mộc cao 10-20 m; thân to 8-10 cm. Phiến to 8-11 x 3-5 cm, đầu hẹp, lõm, đáy nhọn hay tù tù hẹp trên cuống, láng 2 mặt (như tấm resin), nâu đỏ đẹp; cuống 1-1,5 cm. Tụ tán trên cọng dài, 2 nhánh; ládài 5, cao 3 mm, không lông; cánhhoa xoan, trắng hàu vàng vàng; tiểuhụy 10; noãn sào 5 buồng 2-noãn. Nang có bao hoa còn lại, xoan nhọn, đến 3 x 1 cm; hạt nhiều, có cạnh, có phôi nhũ.

Công tum, Đồng nai, Phú quốc; IV. Gỗ vàng vàng, không mối, mọc tốt cho xây cất, bàn-ghế.

- Tree 20 m high; leaves glabrous; inflorescence on long peduncle; capsules 3 cm long (*I. cochinchinensis* Pierre; *I. chinensis* Champ.).

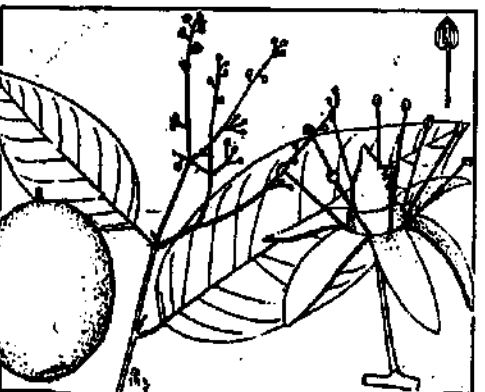

5184 - *Ixonanthes cuneata* Miq. Dát nhọn.

Đại mộc; nhánh non đẹp đẹp, không lông. Lá có phiến thon, láng hai mặt, bìa có răng tròn, có tuyến; cuống dài 6 mm, không có lábe. Pháth hoa là tụ tán trên cọng dài gần bằng lá; ládài nhỏ, không lông; cánhhoa xoan; tiểuhụy 10; noãn sào 5 buồng. Nang cao 12 mm, mảnh 5; hạt đẹp, dài 9 mm, có tử-y trắng.

Rừng tù Nhatrang vào N (hình theo Pierre).

- Tree; leaves dentate; capsules 12 mm long.

5185 - *Irvingia malayana* Oliv. ex Benn. Cây.

Đại mộc to, cao đến 30-35 m. Lá có phiến xoan, đầu nhọn, đáy tù tròn, mặt dưới màu lam mốc mốc, gân-phụ 10-13 cặp; cuống dài 5-7 mm, lábe hẹp, dài. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; cánhhoa 4-5 trắng; tiểuhụy 10; đĩa mặt to; noãn sào 2 buồng. Quả nhũ cứng tròn tròn, to 4-5 cm; nhân có xơ; hạt 1, to.

Phổ biến ở rừng luôn luôn xanh bình nguyên: N đến Phú quốc; V-VI. Gỗ trắng, rất cứng song khó xẻ và mau mục; vỏ cho đàn bà mới sanh.

- Big tree; leaves glaucous below; flowers white; drupes (*I. oliveri* Pierre, *I. harmandiana* Pierre).

LINACEAE : họ Lin.

Linoideae:

5186 - *Linum usitatissimum* L.. Lin; FLax; Lin.

Có *nhất niên* cao đến 1 m; thân, nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến hẹp dài, vào 2 x 0,3 cm, không lông, gân-phụ không rõ. Hoa ở nách lá, trắng; cọng dài 1 cm, sau 2-3 cm; lá đài 5, không lông; cánh hoa 5; tiểunhụy 5; noãn sào 5 buồng, vòi nhụy 5. Nang huyễn gan.

Tr ở núi B, để lấy sợi quý từ vỏ để dệt, và hạt cho dầu dùng làm sơn. Trị mệt mỏi sau bệnh, bón; hoa trợ tim, bổ thần kinh; chứa chất chống ung thư.

- Cultivated.

Hugonoideae:

5187 - *Tirpitzia sinensis* (Hemsl.) Hall. f.. Càng.

Tiểu mộc nhỏ, cao 1-2 m, không lông; nhánh mảnh. Lá dạng; phiến thường bầu dục, dài 5-7 cm, có chót tằm, đáy tằm hay nhọn, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1 cm. Tụ tán dày ở chót nhánh; hoa trắng; lá đài nhỏ; vành dính thành ống 5 tai tròn, tiên khai vận; tiểunhụy 5, xen với 5 tiểunhụy lép; noãn sào không lông, 4-5 buồng, vòi nhụy rời, 4-5. Nang có đài còn lại, 4-5 buồng; hạt có cánh, có phôi nhũ.

Thường trên vòi: Sapa, Ninh Bình.

- Shrub 1-2 m high; leaves glabrous; flowers white; staminodes 5; capsules; seeds winged (*Reinwardtia sinensis* Hemsl., *Ixonanthes parvifolia* Merr.).

5188 - *Hugonia montana* Pierre. Hiệp nữ núi.

Tiểu mộc leo; nhánh non có lông hoe; gai cong từng cặp (nhánh thành) đối diện. Lá mọc đối, lúc non có lông hoe, gân-phụ 9-10 cặp, lồi ở mặt dưới; cuống 1 cm, lá bé 4-5 mm. Hoa ở nách lá, nụ hình chùy; lá đài dài hơn cánh hoa 4 lần; tiểunhụy 5 dài, 5 ngắn; vòi nhụy 5, rời. Nang tròn, mập; mảnh 5, hạt cao 6-7 mm.

Bà Rịa, Phú Quốc.

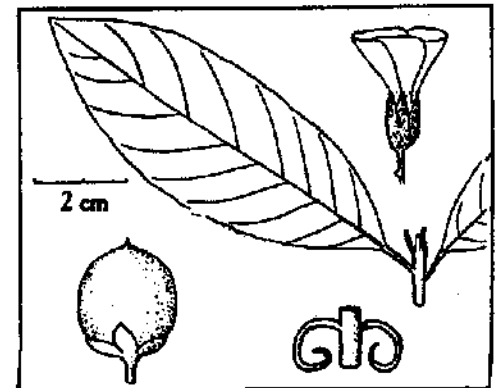
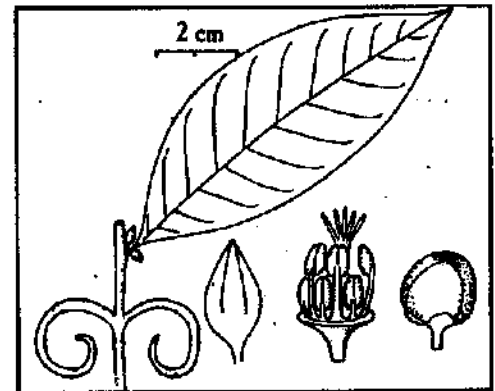
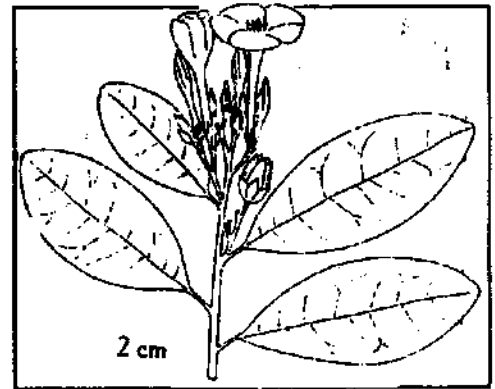
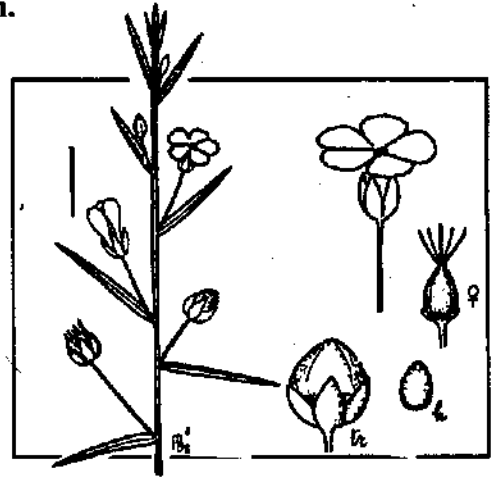
- Climber; recurved opposed hooks; petals shorter than sepals; capsules globulous, fleshy.

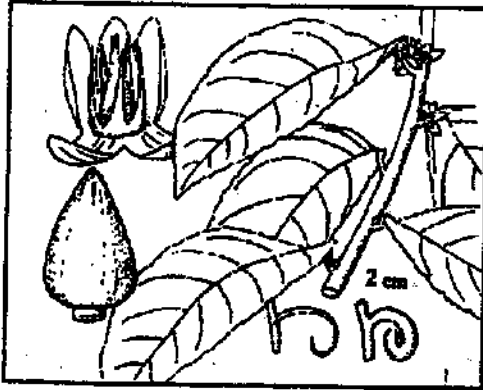
5189 - *Hugonia poilanei* Tard.. Hiệp nữ Poilane.

Dây leo có mấu cong đối diện (nhánh biến thành); vỏ trắng; nhánh non có lông vàng. Lá có phiến dài 8-10 cm, không lông, vàng vàng lúc khô, bìa có răng nằm rất thấp; cuống vào 1 cm, có lông. Hoa 1-3 ở nách lá; lá hoa xé; đài có lông vàng; cánh hoa 4 lần ngắn hơn lá đài; tiểunhụy 5 - 5. Trái tròn, to 1,5 cm.

Nhatrang; Phanrang.

- Climber with recurved opposed hooks; petals shorter than sepals; capsules 1.5 cm large.

5190 - *Indorouchera contestiana* (Pierre) Hall. f. Vu-sa.

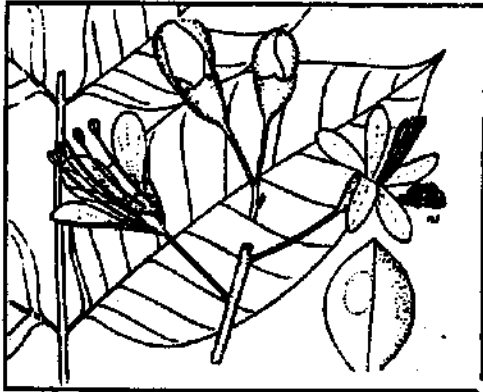
Đại mộc cao 4-10 m, không lông, leo nhờ mấu cong. Lá có phiến bìa rục, đầu có mũi, dai, dài 9-10 cm; cuống 7 mm, lá bẹ mau rụng. Hoa vàng, chụm 5-7; cánh hoa 5; tiểu nhụy 10; nhụy cái không lông, có 3 vòi nhụy. Nang cao 4-5 mm, mỗi buồng 1 hạt.

Nơi ẩm: vùng Sài Gòn, Biên Hòa, Phú Quốc.

Big climber with recurved thorns; flowers yellow; stamens 5-8; capsules 4-5 mm high (*Roucheria contestiana* Pierre).

5191 - *Caloneura petelotii* Harms.

BRETSCHNEIDERACEAE : họ Rét-nây.

5192 - *Bretschneidera sinensis* Hemsl. in Hook.. Rét nây Trung Quốc.

Đại mộc nhỏ; nhánh không lông. Lá kép lông chim, to; lá-phụ mọc đối, phiến xoan rộng, dài 10-15 cm, gân-phụ 10-15 cặp; cuống chung mảnh. Chùm-tútán đứng ở ngọn nhánh; hoa tương đối to, lưỡng phái; hạ hoa là tổ có 5 răng, cao 1 cm; cánh hoa 5, trắng, không bằng nhau; tiểu nhụy 8, chi rời, không lông; noãn sào không lông, noãn 2. Nang cao 4 cm; mảnh 3; hạt 1.

Rừng cao độ 1.500 m: Sapa; IV.

- Tree; leaflets 10-15 cm long; panicles terminal; flowers white; stamens 8; capsules 3-valved, 1-seeded.

SAPINDACEAE - Họ Nhân

1a - có leo có vòi; lá 2 lần kép:

1b - thân mộc; không có lá bẹ (có thể có lá-bẹ già)

2a - lá đơn

2b - lá kép:

3a - lá-phụ 2; cánh hoa vắng

3b - lá-phụ 3(5); quả hạch cứng, có đeo: trái to (2,5 cm)
trái < 1 cm

3c - lá-phụ hơn 4:

4a - kép lẻ

4b - kép chẵn:

5a - nang vách mỏng:

5b - không là nang vách mỏng:

6a - 4 lá-phụ

6b - hơn 4 lá-phụ:

7a - không cánh hoa; trái tròn:

bé quả | từ-y không dính vào hạt

trái mập: hình xáii

quả hạch cứng

xoan, tim ngược, lá bẹ già

7b - có cánh hoa:

8a - cánh hoa không vảy:

quả hạch cứng; lá dài dính 1/2

nang 2 buồng 1-hạt

nang 3-4 buồng

Cardiospermum

Dodonea Allophylus petelotii

Crossonephelis

Delavaya

Allophylus

Paranepheium

nhỏ: *Boni dendron*, to: *Koelreuteria*

Melicoccus, Xerospermum

Litchi

Glennia

Schleichera

Lepisanthes

Pometia

Harpullia

Mischocarpus

nang có cánh; chỉ có lông
bềquả: không từ-y
từ-y bao hạt
trái có vảy hay gai mềm

8b - cánhhoa có 1 vảy:

9a - bia lá có răng; trái có đeo:
trái to, có 3 khía

9b - lá nguyên:

10a - noãn sào 3 buồng

10b - nang có 3 cánh
nang có 3 sóng

nang tròn

8c - cánhhoa có 2 vảy; nang:

Paullinieae:

5193 - *Cardiospermum halicacabum* L. Tâm phồng;
Balloon-vine, Heart-seed pea; Bois de coeur.

Có leo nhỏ, leo nhờ vòi quấn. Lá có lábe;
phiến 2 lần kép, thùy có răng to, không lông, lục
tươi. Chùm; hoa trắng, nhỏ, ngũ phân; tiểu nhụy 8;
noãn sào có vòi nhụy chẻ ba. Nang to, có quai rất
mỏng, khi chín màu nâu; buồng 3, gần như trống,
chứa hạt tròn, to vào 2-3 mm.

Ruộng, rào, vườn, gốc từ Florida đến Perou;
I-XII. Rễ phát hân, lợi tiểu, lợi kinh, xổ; lá đắp trị
tê thấp, phong thấp, trị nọc rắn.

- Small climber with tendrils; leaves glabrous;
flowers white; capsules with small seeds.

Sapindeae:

5194 - *Sapindus mukorossi* Gaertn. f. Bò hòn;
Chinese Soap-berry, Soap-nut tree.

Đại mộc nhỏ. Lá phụ 4-5 cặp, thon, dày
bát xứng, không lông; sóng có cánh. Chùm-tụ tán ở
ngọn nhánh, hoa vàng dợt; lá đài 5, rìa lông;
cánh hoa 5, có vảy ở đáy; tiểu nhụy 8; noãn sào 3
thùy. Trái tròn trông giống Nhân, có 1 đeo (tâm bị
lép); hạt tròn, không từ-y.

Rừng bán-thay-lá và Tr dựa lộ, dạng cây
Nhân; V-VII. Trái nước-miếng quá nhiều, trị ho, trừ
đám, trị kinh phong; *in vitro*, chống
siêu khuẩn thủy bào chần. Hạt dùng để giặt, gội rất
tốt.

- Tree; rachis winged; flowers yellowish; fruit
globulous; seeds without aril.

5195 - *Sapindus chrysotrichus* Gagn. Chét.

Đại mộc cao đến 13 m; gỗ lõi đỏ; nhánh non
có lông nâu đỏ. Lá ngắn, thú diệp 1-2 cặp, cứng, dai,
không lông. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, cao 10 cm;
hoa rộng 5 mm; cánh hoa 4-5, cao 4,5 mm, có vảy
rìa lông ở đáy; đĩa mật tròn; tiểu nhụy 7-8, có lông
ở chỉ; nhụy cái lép; noãn sào 3 buồng. Trái do 1-3
phần quả, đen; hạt đen, to 15 mm.

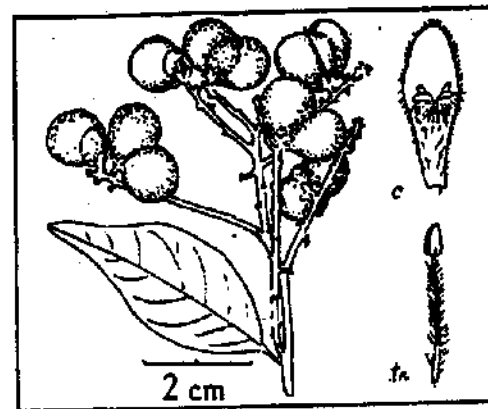
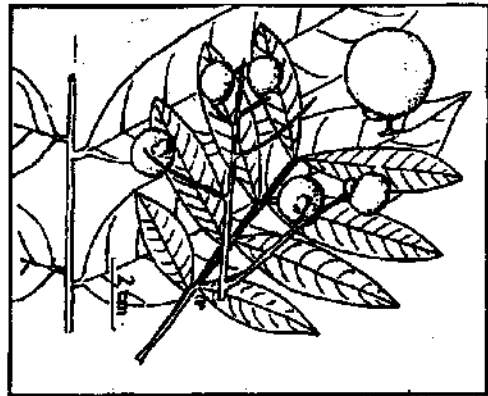
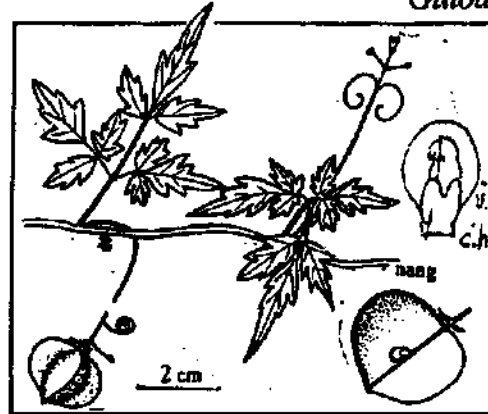
Phanrang (hình theo Gagnepain).

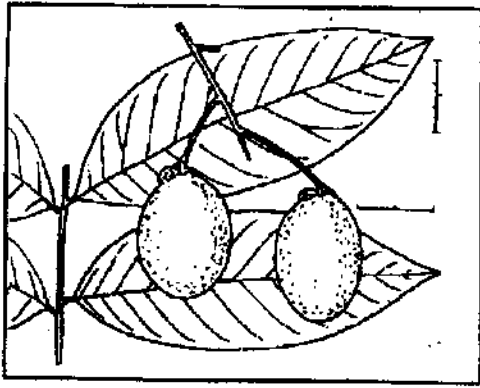
- Tree 13 m tall; leaflets 1-2 pairs; petals with
2 hairy scales; mericarps 1-3; seeds 15 mm large.

Lepisanthes
Sisyrolepis
Dimocarpus
Nepheium

Amesiodendron
Blighia

Lepisanthes
Sapindus
Zollingeria
Paviesia
Sapindus
Guioa
Guioa

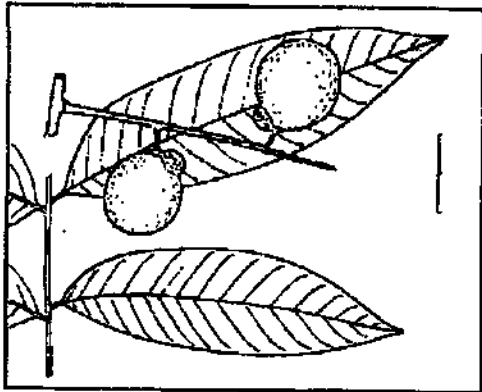

5196 - Sapindus oocarpus Radlk.. Sâng.

Đại mộc cao 7-8 m. Lá kép do lá-phụ mọc gần như đối, to, vào 11-15 x 3,5-6 cm, không lông, gân-phụ 12-15 cặp; sống tròn.

Trái tròn dạng và to bằng trứng gà nhỏ (3-5 x 2,5 cm), có đeo nhỏ; hạt 1, to.

- Tree 7-8 m tall; leaflets glabrous, to 15 cm long; fruit ovoid 3.5 x 2.5 cm.

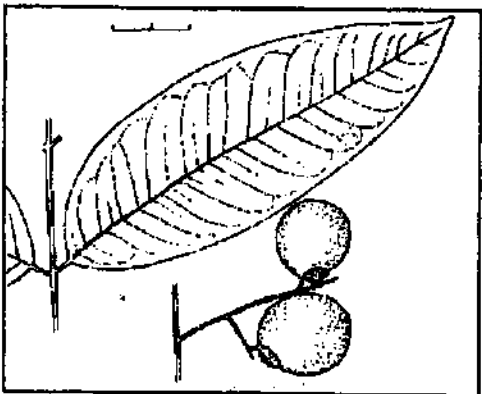

5197 - Sapindus rarak (Hook. f.) DC.. Bờ hòn.

Đại mộc nhỏ, cao 6 m. Lá do 7-15 lá-phụ mọc đối, phiến to, tròn dài, đến vào 15 x 4 cm, bất xứng, lúc khô lục xám hay hơi nâu, gân-phụ nhiều (vào 15 cặp), cuống-phụ 4-6 mm. Chùm-tụ tán dài 15-35 cm; hoa cao 5 mm, lưỡng tính, cánh hoa dài 3,5-4,5 mm. Trái tròn, to vào 2,5 cm, có đeo.

Rừng 10-1.500 m. Saponin là hederagenin dùng giặt-rửa, thuốc cá, phá máu.

- Tree 6 m high; leaflets opposed, to 11 cm long; fruits 2.5 cm large (*Dittelasma rarak* Hook. f.).

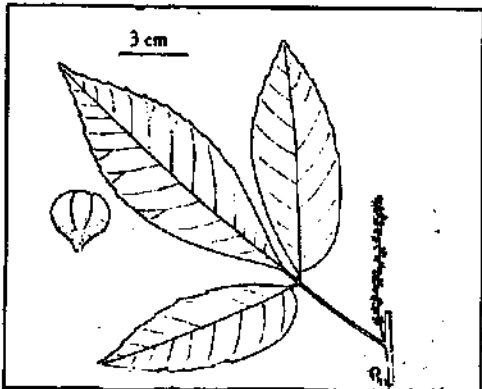
5198 - Sapindus saponaria L.. Bờ hòn xà bông.

Đại mộc. Lá do lá-phụ gần như mọc đối, bầu dục, to 12 x 4,5 cm, chót tà, đáy tròn, bất xứng, không lông, dai, gân-phụ mảnh, 15-17 cặp; cuống-phụ 6-8 mm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh; hoa nhỏ. Trái tròn, to 2,5 cm, đen, có đeo khá to.

Phước (Vinhphước).

- Tree; leaflets opposed, to 12 cm long; fruit 2.5 cm large.

Thouiniae:

5199 - Allophylus brachypetalus Gagn.. Ngoaimộc cánh-ngắn.

Tiểu mộc cao 1 m; nhánh non có lông xám. Lá-phụ 3; phiến thon, dài 13-18 cm, không lông, đỏ lúc khô, gân-phụ 9-12 cặp. Chùm đứng ở nách lá, dài 5-7 cm; hoa xanh xanh; cánh hoa 4, hai lần ngắn hơn dài; chỉ tiểu nhụy không lông; tuyến mật 3-4; nhụy cái lép.

Phước khánh. Tên giống còn viết là *Allophilus* (orth. var.)

- Shrub 1 m high; leaflets glabrous, 13-18 cm long; petals short; filaments glabrous.

5200 - *Allophylus brachystachyus* Radlk. Ngoạimộc chùm-ngắn.

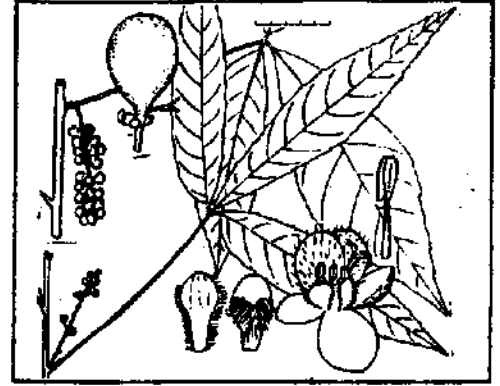
Tiểumộc nhỏ; nhánh xám. Lá-phụ có phiến thon đến thon hẹp, to, dài đến 20 cm, bìa có răng thưa, năm, gân-phụ 7-12 cặp, có lông rải rác mặt dưới, bìa rìa lông, cuống-phụ 3 mm. Chùm-tútán rất ngắn, có lông; ládài 4, không lông; cánhhoa 4, nhỏ, có 1 vảy 2 thùy; tiểunhụy 8, chỉ có lông ở đáy; noãn sào có lông, vòi hai núm. Trái hai-hòn, khi chín màu cam đỏ, to bằng hạt đậu.

Rừng còi: Bànà, N; IX, 1.

- Small shrub; leaflets to 20 cm long; racemes short; fruits orange.

5201 - *Allophylus capillipes* Gagn.

Tiểumộc cao 1,5 m; nhánh không lông. Lá-phụ 3, không lông, thon, đáy chót bướm, chóp có mũi ngắn, to 8-10 x 3-4 cm, bìa rìa lông, gân-phụ 6-8; cuống-phụ 2-4 mm; cuống 5-6 cm. Chùm như gié dài 5-9 cm; ládài 4, cao 1,5 mm; cánhhoa 4, cao 0,75mm; đĩa mặt; tiểunhụy 8, chỉ có lông. KPC: Pursat.

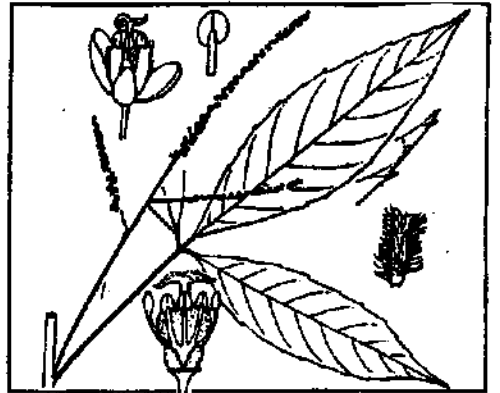

5202 - *Allophylus caudatus* Radlk. Ngoạimộc có đuôi.

Tiểumộc cao 4-5 m; nhánh gần như không lông. Lá-phụ thon, to, dài 10-20 cm, nhọn 2 đầu, bìa có răng nhọn, không lông, gân-phụ 8-9 cặp. Chùm kép hay đơn ở nách lá, dài gần bằng hay hơn lá; hoa có 4 ládài, bìa rìa lông; cánhhoa 4, dày lông, hẹp, chót lõm; tiểunhụy không lông ở chỉ; noãn sào có lông, núm 2. Trái to 4-5 mm.

Rừng cao độ đến 1.550 m: Caolăng, Sapa, Bavi; VIII.

- Shrub 4-5 m high; leaflets glabrous; petals narrow, hirsute; ovary pubescent.

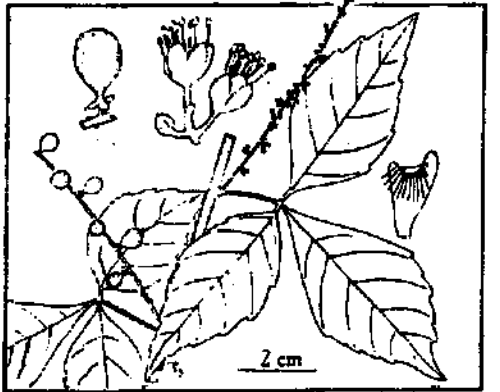

5203 - *Allophylus cochinchinensis* Pierre. Ngoạimộc Nambộ.

Tiểumộc cao 1-2 m, nhánh tròn, có nhiều bikhấu. Lá-phụ không lông, lục nâu lúc khô, gân-phụ 5-6 cặp. Chùm đứng cao 10 cm; hoa nhỏ; ládài xanh; cánhhoa 5, trắng, ngắn hơn dài, đầu có 2-3 thùy, vảy mang nhiều lông; hùngthudài ngắn; tiểunhụy 8, không lông; bầu nhụy có lông dày trắng, buồng 2, núm 2; đĩa mặt vàng. Trái vàng, to 4-5 mm.

Vùng Sài-gòn, Đờngnai; VII.

- Shrub 2 m high; leaflets glabrous; petals 5, 2-3-lobate, scale 1; ovary white hairy; fruits yellow.

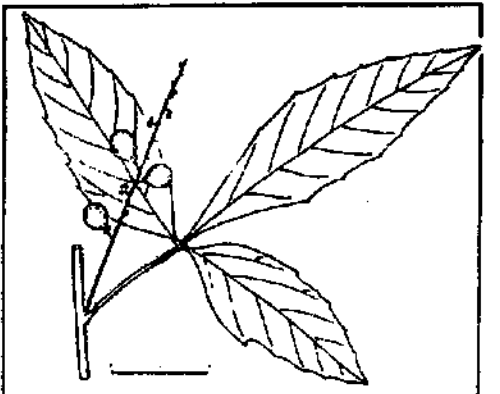

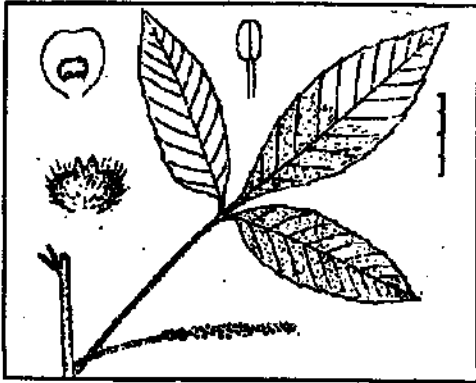
5204 - *Allophylus dimorphus* Radlk. Mạc-ca.

Tiểumộc đến 4 m; nhánh non, cuống, pháchhoa có lông vàng. Lá do 3-5 lá-phụ phiến thon, to 4-6,5 x 1,7 cm, gần như không cuống-phụ, mặt dưới có lông như nhung, mặt trên có lông; cuống chung dài 4-8 cm. Chùm dài bằng hai lần cuống; hoa trắng; ládài 4, có lông; cánhhoa 4, cao 1 mm, có vảy có lông. Trái ăn được.

T: Bái-tre.

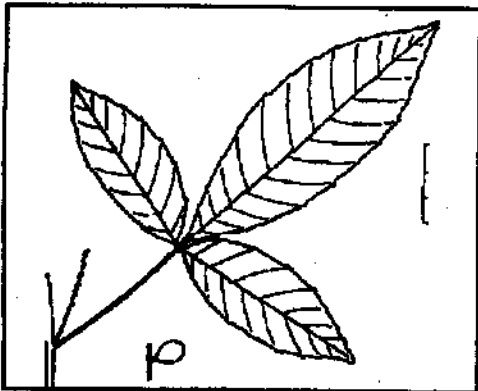
- Shrub to 4 m high; yellow pubescence; flowers white.

- 5205 - *Allophylus eustachys* Radlk.** Ngoại mộc
Nhánh, lá và cọng phách có lông dày. Lá-phụ chót dài 12-18 cm, gân-phụ 10-13 cặp, tận cùng ở nách răng; lá-phụ cạnh rất bất xứng, như *nhung vàng nâu nâu 2 mặt*. Phách dài bằng cuống lá, thò ở 1/2 trên; nụ có ít lông, hơi dẹp; lá đài 4, cánh hoa 1 mm, có vảy 2 thùy, có lông; tiểu nhụy 8, chỉ không lông; noãn sào lép ở hoa đực, có lông.
Cồng tum; V.

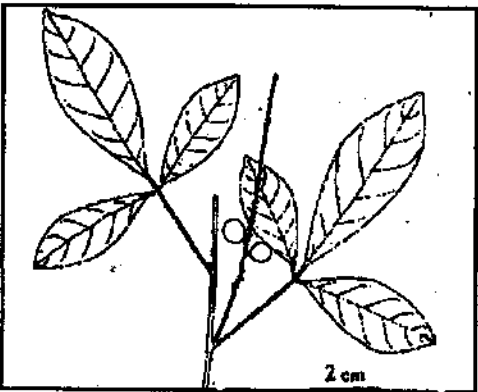
- Branches, leaves, inflorescence tomentose; petals 1 mm, scales bilobate; stamens glabrous.

- 5206 - *Allophylus fuscus* Radlk.** Ngoại mộc sậm.
Tiểu mộc cao 1-2 m. Lá -phụ to, thon, lá-phụ chót vào 12 x 4 cm, nâu rất đậm, mặt dưới nâu, gân-phụ 12-15 cặp, tận cùng trong kẽ răng; cuống 4-5 cm. Phách là chùm ngắn hơn cuống; hoa không lông; cánh hoa 4; đĩa mặt có lông. Trái tròn tròn, cao 6-8 mm.

Đồng nai: núi Chúa chan, núi Dinh, Sông Bé (Thị tỉnh).

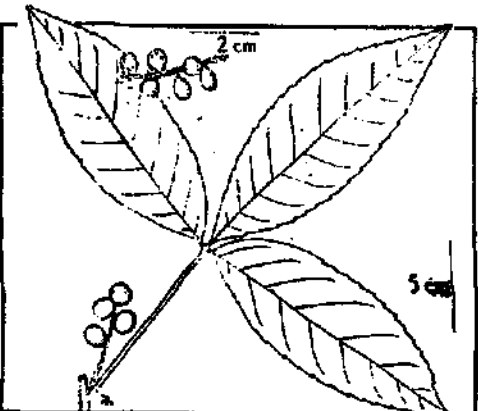
- Shrub 1-2 m high; leaves glabrous; inflorescence shorter than petiole.

- 5207 - *Allophylus glaber* Radlk.** Ngoại mộc nhẵn.
Bụi cao 2-3 m; nhánh có lông rất ngắn. Lá-phụ 3, dài 8-11 cm, dẹt, không lông trừ ở nách gân mặt dưới, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu đậm, bia có răng thấp, gân-phụ 6 cặp, cuống-phụ 5 mm. Chùm dài bằng hay hơn lá; hoa thưa; lá đài 4, có ria lông; cánh hoa 1 mm, vảy có 2 thùy; đĩa mặt không lông; tâm bì 2. Quả hạch cứng *denden*, cao vào 7-8 mm.

Rừng sác Vũng Tàu.

- Shrub 2-3 m high; branches puberulent; leaves pubescent on base of costa; petals 1 mm; drupe blackish.

- 5208 - *Allophylus grandiflorus* Radlk.** Ngoại mộc hoa to.

Bụi cao 1-2 m; nhánh có lông ngắn. Lá-phụ to, thường xụ, thon, dài 9-17 cm, bì có răng không đều, gân-phụ 8-12 cặp, mỏng, mặt trên nâu, mặt dưới xanh lúc khô. Chùm ngắn ở nách lá, sóng có lông phún; hoa nhóm 3-4; lá đài 3-4; cánh hoa 4, có vảy có 2 thùy; tiểu nhụy 8; tâm bì 2. Quả hạch cứng tròn, to 5-6 mm, đen.

Phước hánh, Báo Lộc, Chúa chan.

- Shrub 1-2 m high; leaves membranous, glabrous; inflorescence short; drupes blackish.

5209 - *Allophylus cobbe* (L.) Raeusch. (*Rhus cobbe* L., *A. dimorphus* Radlk., *A. grovedentatus* (Turcz.) F. Vill.)

Tiểumộc hay đạimộc cao đến 25 m; thân to đến 30 cm. Lá mang 3 lá-phụ dầy hơi bấtxưng, chót có đuôi dài, bìa có ít răng lúc non, sau nguyên, gân-phụ 12-15 cặp. Chùm-tụ tán ở nách lá, cao 20 cm; nụ không lông; tiểunhụy 8-10. Trái to 5-11 x 3,5-8 mm, đỏ lúc chín.

Xuyềnnhiệtđới.

Lá, rễ, vỏ dùng như trà trị đau baotù, sốt ở Mãlaiá; trị đau miệng trẻ-em ở Perak. Trái chua đắng độc cho cá, song ăn chơi ở Tân-Guiné.

5210 - *Allophylus hayatae* Gagn.. Ngoạimộc Hayata.

Tiểumộc; nhánh có lông vàng, to 3 mm. Lá-phụ 5, thon hẹp, mặt trên có lông thưa nằm, dài ở gân, mặt dưới có lông dầy như nhung xám, bìa có răng nhọn; cuống dài 6-10 cm. Chùm như gié cao 8-10 cm, đứng; ládài 4, cao 1,5 mm, không lông; cánhhoa 4, không lông; đĩa mặt; tiểunhụy 8, chỉ có lông dầy ở đáy, quanh nhụy cái lép có lông.

Đắc nông, Côngtư; V.

- Shrub; leaflets 5, grey velvety below; perianth glabrous; petals 4, 1,5 mm high.

5211 - *Allophylus hirsutus* Radlk.. Ngoạimộc phún.

Tiểumộc; nhánh, mặt dưới lá, cuống có lông như nhung vàng. Lá-phụ có phiến bầu dục, lá-phụ chót to vào 9 x 3,5 cm, bìa có răng thưa, gân-phụ 9-11 cặp, tậncùng trong kẽ răng, mặt trên nâu dậm, đẹp, mặt dưới nâu xám. Pháthoa dài hơn cuống chung, nhiều hoa; cánhhoa nhỏ, có vảy có lông. Trái xoan, to vào 6-7 mm.

Dran (Lâmđồng), Cônson.

- Shrub; branches, leaves beneath, petiole.. yellow velvety; drupes 6-7 mm long.

5212 - *Allophylus laxiflorus* Gagn.. Ngoạimộc hoa-thưa.

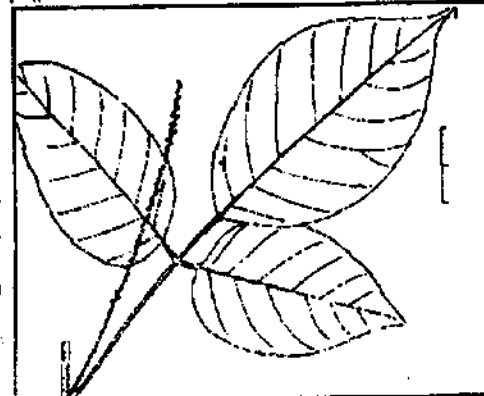
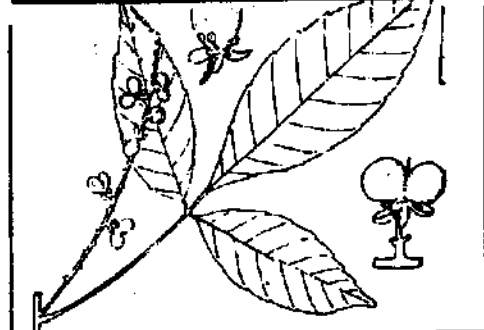
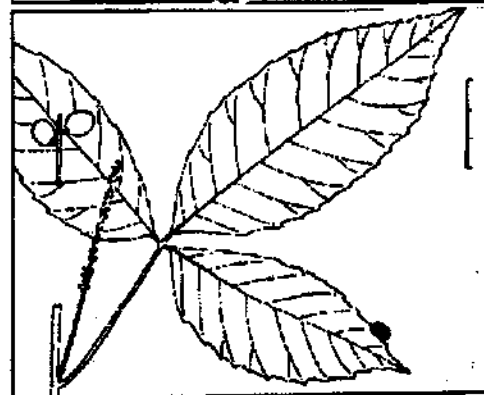
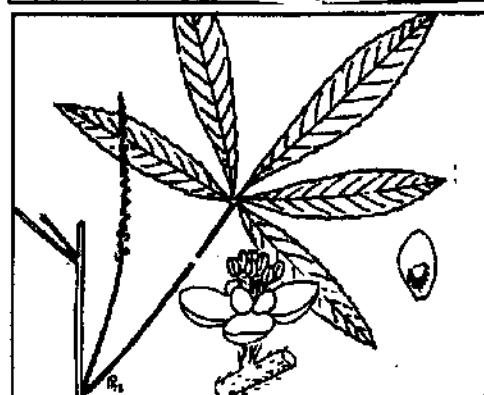
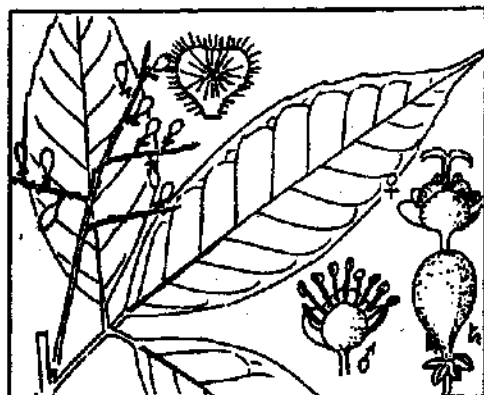
Tiểumộc cao 2,5 m; nhánh non có lông ngắn. Lá-phụ 3; phiến xoan thon, dài 9-13 cm chót nhọn, bìa có răng nằm thưa, mỏng, có lông mịn ở gân; cuống 9-10 cm. Chùm cao 7-13 (đến 20 ở trái) cm; hoa thưa; cánhhoa 4, cao 0,7 mm; đĩa mặt không lông; tiểunhụy 9, chỉ không lông, nhụy cái lép là một chùm lông. Quảnhân cứng có lông, đơn, cao 6-8 mm, hay hai-hòn.

Hànoái, Đàlat; 2.

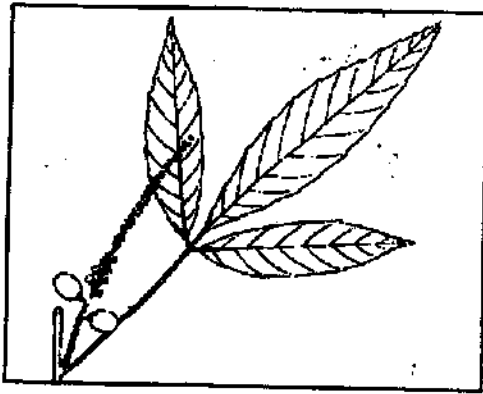
- Shrub 2.5 m high; leaves finely pubescent on nerves; long loose racemes; drupes 6-8 mm high.

5213 - *Allophylus livescens* Radlk.. Ngoạimộc tái tái.

Tiểumộc; nhánh không lông, có bikhấu nhỏ, màu quế. Lá-phụ bầu dục, to 7-10 x 3,5-4 cm, không lông, mặt trên nâu trong, mặt dưới xanh, gân nâu, bìa có răng thấp, gân-phụ 6-7, cuống-phụ 7-15 mm; cuống vàng nâu. Pháthoa dài 10 cm, gần bằng lá, không lông; nụ tròn to 2 mm; ládài 4, ria lông; cánhhoa 4, cao 1 mm, vảy 2 thuỳ có lông dầy; tiểunhụy 8. Vịnh Hạlong. - Shrub; leaves glabrous;

sepals ciliated; petals 1 mm high; stamens 8.

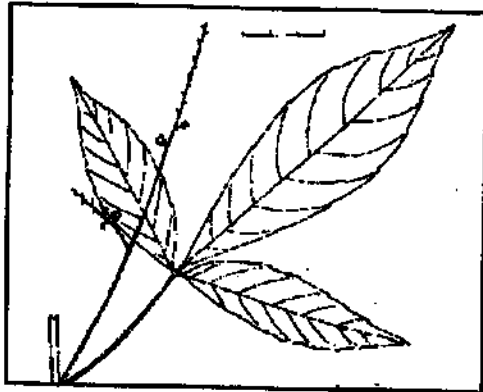

5214 - *Allophylus longifolius* Radlk.. Ngoạimộc lá-dài.

Tiểumộc. Lá-phụ có phiến thon hẹp, lá-phụ chót dài 9-13 cm, bìa có răng nhọn, thưa, gân-phụ 10-12 cặp, tậncùng trong nách răng, cuống-phụ 6-12 mm; cuống dài 5 cm. Pháthoá dài hơn cuống, có lông mịn; rộng 1 mm; ládài xoan, nhỏ; cánhhoa 4, rìa lông, có 2 vảy; tiểunhụy 8. Trái xoan to 8 x 7 mm.

Lào.

- Shrub; leaflets narrow lanceolate, 9-13 cm long; inflorescence pubescent; drupes 8 x 7 mm.

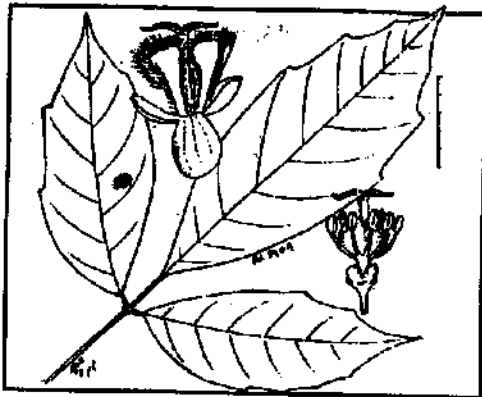

5215 - *Allophylus longipes* Radlk.. Ngoạimộc chân-dài.

Tiểumộc nhỏ, không lông; nhánh có bikhẩu như điểm. Lá -phụ thon, lá-phụ chót thon ngược, to 12-24 x 3-8 cm, bìa có răng thưa, gân-phụ 8-11 cặp, mặt trên nâu lángláng, mặt dưới xanhxanh; cuống 4-10 cm. Pháthoá dài bằng hay hơn lá; chùm-tuần; ládài 4, cao 1 mm, rìa lông tiết; cánhhoa 4, cao 1,5 mm, có 2 vảy có lông; tiểunhụy 8.

Sapa.

- Shrub glabrous; ramified inflorescence; petals 1.5 mm, scales ciliated 2.

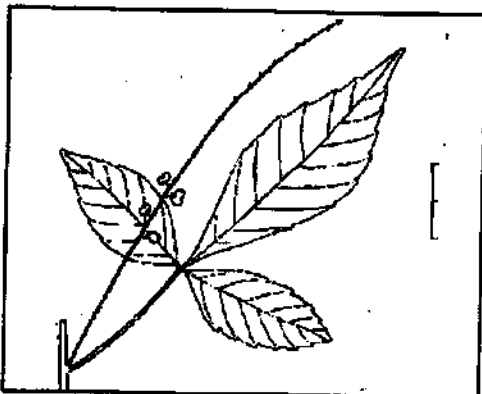

5216 - *Allophylus macrodontus* Merr.. Ngoạimộc răng-to.

Bụi cao 1 m; nhánh không lông, to 4 mm. Lá-phụ bầuđục thon, to, dài hơn 20 cm, mỏng, không lông, màu lục 2 mặt lúc khô, gân-phụ 8-9 cặp, bìa có răng ít thưa và to; cuống 10 cm. Chùm cao bằng cuống; hoa cởđộc ở nách láhoa, rất nhỏ; ládài cao 2 mm, không lông; cánhhoa có rìa lông, đĩa mật; hùngthudài ngắn, tiểunhụy không lông; noãnào với vòi nhụy 2 nướm.

Lạngsơn, Hàsonbình; IX.

- Shrub 1 m high; leaflets to more than 20 cm long, with few teeth at margin; flowers with short androgynophore.

5217 - *Allophylus pallidus* Radlk.. Ngoạimộc hơi-tái

Tiểumộc; nhánh không lông, nâu. Lá-phụ chót thon, nhọn có mũi ở đầu, đáy từtù hẹp trên cuống, vào 8 x 3 cm, gân-phụ 6-8 cặp, tậncùng ở nách răng to, mỏng, không lông. Pháthoá dài bằng lá hay hơn; cánhhoa 4, vảy đôi, có lông; đĩa mật không lông. Quảnhâncứng hai-hòn, cao 4-5 mm.

Núi Dinh.

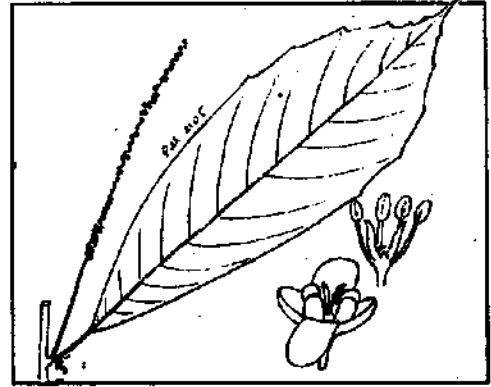
- Shrub; branches glabrous; racemes also long as leaves; drupes didymous, 4-5 mm long.

5218 - *Allophylus petelotii* Merr. Ngoạimộc Pételot.

Tiểumộc *trườn*; nhánh non có lông mịn. Lá đơn; phiến to, dài đến 30 cm, đầu nhọn, có mũi, gân-phụ 12 cặp, phần trên của bìa có răng thưa, có lông mịn, nâu ứng đỏ đẹp lúc khô. Chùm ngắn hơn hay dài bằng lá; lá đài 4, không lông; cánhhoa trắng, cao 2,5 mm; tiểunhụy có chỉ cao 2 mm quanh bầu nhụy lép có lông, 2 buồng, với 2 noãn to.

Rừng thưa, 600 m: Bavi, Bắcgiang; V.

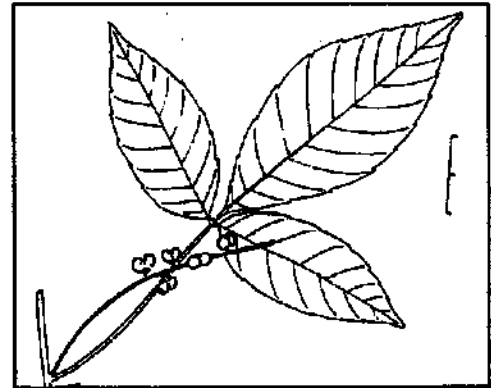
- Scandent; leaflet 1, puberulent; long racemes; petals white.

5219 - *Allophylus racemosus* (L.) Boerl. Ngoạimộc chùm.

Tiểumộc; nhánh không lông. Lá-phụ bầu dục thon, lá-phụ chót to 8 x 3,5 cm, đầu nhọn, bìa có răng, gân-phụ 8-10 cặp, mặt trên nâu đen hay nâu, mặt dưới dà; cuống dài 4-6 cm. Pháthhoa dài cỡ cuống, có lông mịn; cọng hoa 1 mm; lá đài 4, cao 1 mm; cánhhoa có 1 vảy. Trái hai-hòn, cao vào 4 mm.

Đà Nẵng, Biênhòa, Cônson.

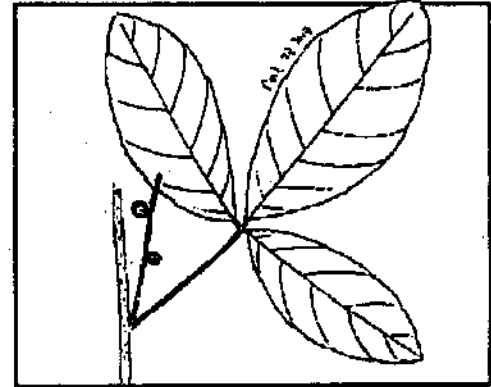
- Shrub; branches glabrous; racemes also long as petiole; drupes didymous.

5220 - *Allophylus salinarius* Gagn. Ngoạimộc nơi mặn.

Cây nhỏ, mọc sà ở mặt đất, không lông; lông dài. Lá do 3 lá-phụ xoan, to 2-4 x 1,5-3 cm, đầu tròn hay tà, bìa có răng thưa, gân-phụ 5-6 cặp, không lông, mặt trên nâu đen, mặt dưới dà; cuống nâu đỏ. Pháthhoa ngắn hơn lá, cỡ của cuống; hoa có 4 lá đài cao 1 mm, rìa lông, 4 cánhhoa cao 0,7 mm, vảy có rìa lông như len; tiểunhụy không lông.

Dựa biển, Phú quốc.

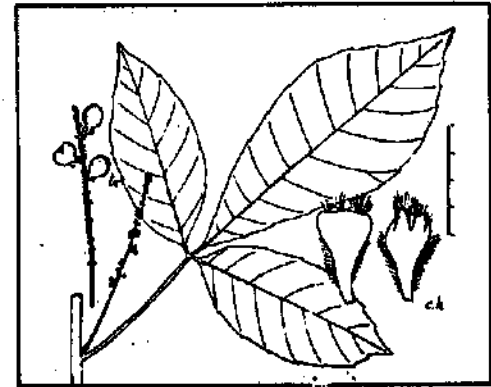
- Spreading small shrub; leaflets 2-4 cm long, glabrous; short racemes; filaments glabrous.

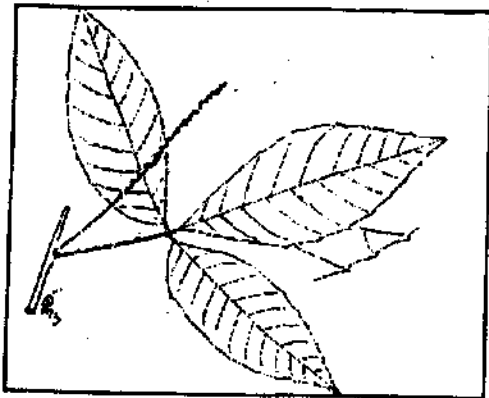
5221 - *Allophylus serrulatus* Radlk. Ngoạimộc có răng.

Tiểumộc; nhánh non, cuống và pháthhoa có lông dày, vàng. Lá-phụ 3; lá-phụ chót thon ngược, phiến xoan dài 5-13 cm, mỏng, có lông ở gân mặt dưới, bìa có răng ở 1/2 trên; cuống 5-7 cm. Chùm dài 7-10 cm; nụ không lông; hoa nhỏ; cánhhoa 4, cao 2 mm; đĩa mật; tiểunhụy 8, chỉ có lông; hoa đực có nhụy cái lép có lông trắng.

Đà Lạt; IX. Rẻ thuliếm, trị ỉa.

- Shrub; branches, petioles, inflorescence yellow tomentose; button glabrous; petals 4, 1 mm high; ciliate.

5222 - *Allophylus viridis* Radlk. Ngoạimộc xanh.
Tiểumộc cao 1-3 m; nhánh gần như không lông, to 3-4 mm. Lá-phụ mỏng, không lông, lá-phụ chót thon, nhọn hai đầu, dài đến 20 cm, gân-phụ 9 cặp, bìa có răng năm thưa, mặt trên nâu, mặt dưới xanh. Chùm ngắn hơn lá, mảnh; hoa nhóm 3-5; cọng 3-4 mm; ládài 4, cao 1,5 mm, bìa rìa lông; cánhhoa 4, rìa lông; đĩa mặt; tiểuhụy 8, chỉ có lông ở đáy, noãnào lép có lông, có 2 vòi nhụy.

Caolạng, Hà Nội, Hànamnh; IX.

- Shrub 1-3 m; leaflets glabrous, to 20 cm long; petals ciliated; stamens 8, filaments hairy at base.

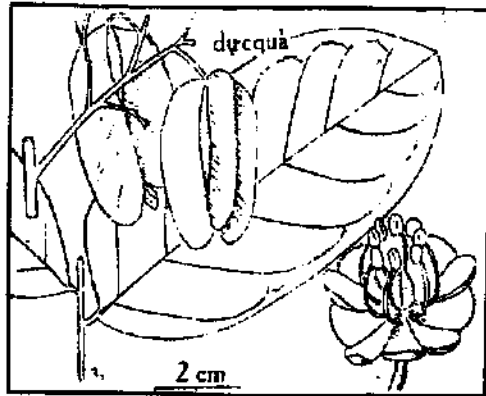
Aphanieae:

5223 - *Zollingeria dongnaiensis* Pierre. Giaolinh.

Đạimộc cao 20-30 m; nhánh non, mặt dưới lá, pháthoa có lông xám. Lá vôi 6-12 láphụ bầuduc, to vào 10 x 5 cm, đáy bấtxung, gân-phụ 6 cặp. Chùm-tútán cao 15-20 cm; cánhhoa không đều; tiểuhụy 7-9; noãnào không lông. Nang có 3 cánh; hạt 1.

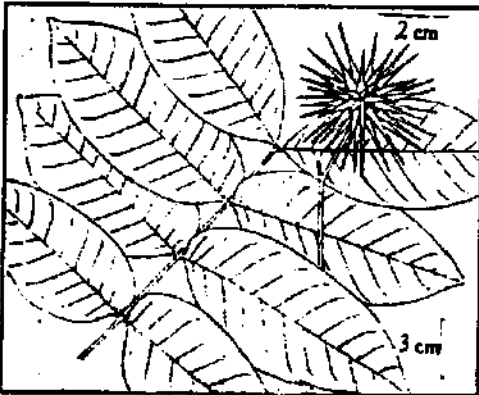
Biênhoa (hình hoa theo Pierre)

- Tree 20-30 m; branches, leaves beneath, inflorescence grey pubescent; capsules 3-winged, 1-seeded.

5223b - *Zollingeria laotica* Gagn.

Đạimộc cao 20-25 m, thân to 25 cm; nhánh không lông. Lá kép chẵn, dài 24 cm, không lông; lá-phụ 2-4 cặp, mọc đối, to 9-12 x 4-5 cm, gân-phụ 8-9, cuống-phụ 3-4 mm; cuống dài 16 cm. Pháthoa ít nhánh, như gié ở nách hay ngoài nách lá; hoa cái có 5 ládài cao 3,5 mm, cánhhoa cao 6,5 mm; tiểuhụy 8, noãnào không lông. Trái to 4,5 mm, có 3 cánh, cánh cao 1 cm. Lào: Vantượng.

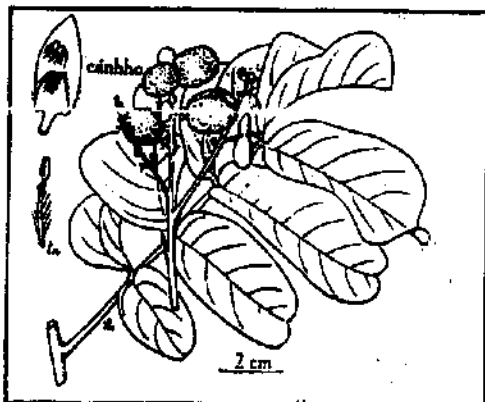

5224 - *Sisyrolepis muricata* (Pierre) Leenh. Đảnbi.

Đạimộc cao 10 m; vỏ vàngvàng. Lá to, sống dài 20-25 cm, có lông mịn trắng; lá-phụ trònđài, dài 20 cm, mỏng, đáy bấtxung, gân-phụ 11-13 cặp. Chùm-tútán cao 15-20 cm, ít hoa; cánhhoa 4, cao 4-5 mm, có 1 vảy có lông; tiểuhụy 8; noãnào 3 buồng. Trái không tự khai, to 1,5 cm, 4,5 kể cả gai cao 2-2,5 cm, có lông; buồng 3, hạt không tứ-y.

N; VI, 6.

- Tree 10 m high; leaflets to 20 cm long, base asymmetrical; spiky capsules (*Delpya muricata* Pierre).

5225 - *Lepisanthes rubiginosa* (Roxb.) (Leenh. Nhân dê. Đạimộc nhỏ hay đến 13 m, gốc to đến 30 cm; nhánh non, mặt dưới lá, pháthoa có lông dày. Lá-phụ mọc đối, trònđài hay bầuduc, đầu tà, dài đến 20 cm, dày. Chùm-tútán; ládài có lông; cánhhoa 4, có vảy; tiểuhụy 8; noãnào có lông. Quảnhãngtròn, không lông, đỏ rồi đen, ăn được.

Dựa biển; I-XII. Rể trị sốt; hạt trị ho.

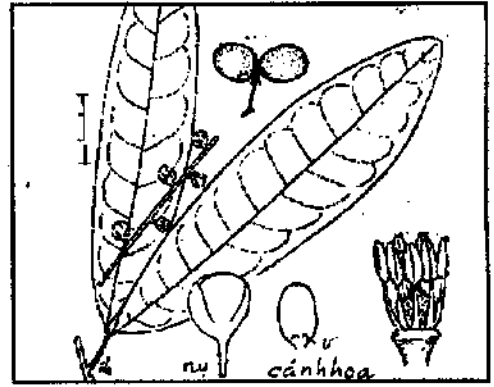
- Treelet or tree 13 m high; branches, leaflets beneath, inflorescence yellow pubescent; drupes red then black (*Erioglossum rubiginosum* Roxb. incl. var. *villosum* Gagn.)..

5226 - *Lepisanthes senegalensis* (Poir.) Leenh.
Lãnhùng Sênêgal.

Đại mộc nhỏ; nhánh non có lông ngắn hoe. Lá mang 2 hay 4 lá-phụ dài đến 25 cm, dài, mặt dưới lu hay mốc; cuống chung dài 5-6 cm. Chùm-tútán ở ngọn nhánh; hoa chùm 2-3; nụ tròn; ládài không lông; cánhhoa 4-5, cao 3 mm, rìa lông và vảy đôi có lông; tiểunhụy 7-8; noãn sào không lông, 2-buồng 1-noãn ở đáy.

Từ Caolạng đến Biênhòa.

- Tree; leaflets 2 or 4, long to 25 cm; panicles terminal; petals 3 mm long, scales 2, hairy; stamens 7; ovary 2-loculare (*Sapindus senegalensis* Poir.; *Aphania langsonensis* Gagn., *A. viridis* Pierre, *A. philastreana* Pierre).

5227 - *Lepisanthes tetraphylla* (Vahl.) Radlk. Gió khổi.

Tiểu mộc; nhánh non có 4 cánh, không lông. Lá do 2-3 cặp lá-phụ cứng, láng, đầu tròn, gân-phụ 5-9 cặp. Chùm-tútán ở nách lá, cao 15 cm, ít nhánh; hoa trắng; cánhhoa 4, có 1 vảy 2 thuỳ. Trái to 1,3 cm, có lông vàng, mảnh có khi có sọng cao.

Rừng thường gần biển: Camranh, Cànà, Giáray; III, 3.

- Treelet; leaflets coriaceous, glabrous; fruits yellow tomentose (*Sapindus tetraphylla* Vahl., *L. langbianensis* Gagn., *L. tonkinensis* Radlk., *Hemigyrosa canescens* Thw..).

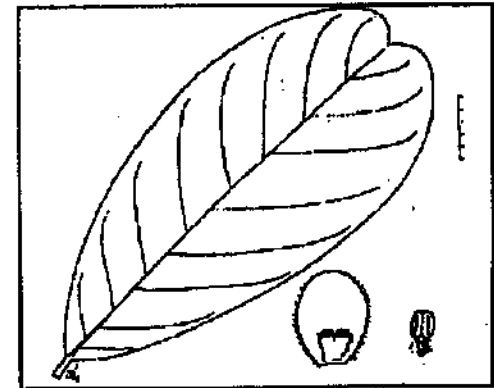

5228 - *Lepisanthes bannensis* Gagn. Lãnhùng Bàna.

Đại mộc nhỏ; nhánh non có lông nhưng vàng. Lá-phụ to đến 40 x 17 cm, đầu lõm, dài, không lông, gân-phụ 7-8 cặp; cuống-phụ đến 2,5 cm; cuống to 5 mm. Pháthoa ở nhánh già; chùm-tútán dài 30 cm, nhánh dài; hoa đực có 5 ládài có lông, 5 cánhhoa cao 4 mm, có lông ở lưng, đĩa mặt, tiểunhụy 10, noãn sào lép có lông.

Bàna.

- Small tree; branches yellow velvety; leaflets to 40 cm long; inflorescence on old branches.

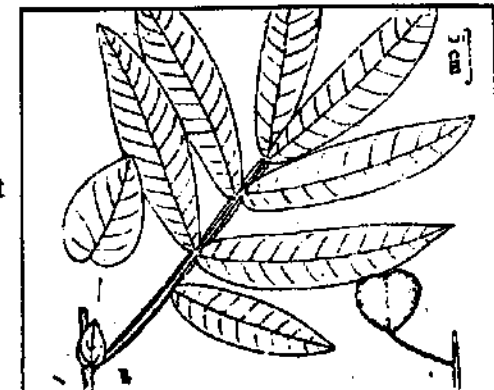

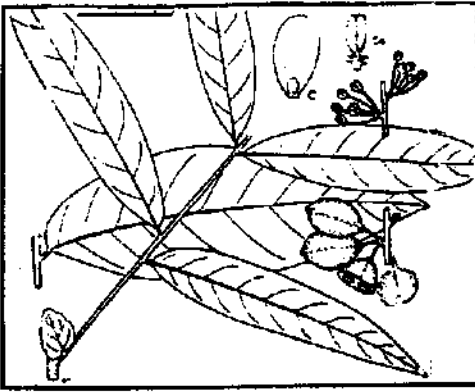
5229 - *Lepisanthes amphifolia* (Pierre) Leenh.

Tiểu mộc cao 2-3 m. Lá có sọng có cánh rộng 2-3 mm; lá-phụ dưới hình lábẹ, hình tim, cao 3-4 cm; lá-phụ trên dài 20-25 cm, mỏng, không lông; lábẹ to, hình tim. Chùm đến 40 cm; cọng hoa 8-14 mm. 5-phân. Phi quả đỏ, hình tim ngược, 2 buồng; hạt 12-15 mm, đen, láng chói.

Nhatrang, Biênhòa.

- Shrub 2-3 m high; rachis winged; berries red (*Otolepis amphifolia* Pierre; *O. capillipes* Gagn.; *O. poilanei* Gagn..).

5230 - *Lepisanthes fruticosa* (Roxb.) Leenh.. Bắp-mười.

Cây cao 3-10 m. Lá dài, song đến 60 cm, mang 12-14 cặp thùy nhỏ không lông, dài, dày bất xứng, cặp lá-phụ dưới dạng lá to, hình tim, có răng, cuống-phụ 1 cm. Chùm cao 8-30 cm; hoa đỏ điều, nhỏ; cánhhoa 5, có vảy có lông; tiểuhụy 7-10; noãn sào 2 buồng. Trái có 2 thùy, hình tim, đỏ, cao 12-25 mm, xoắn đến tròn; hạt đen, láng

Đôngnai.

- Tree 3-10 m high; leaves to 60 cm long, leaflets glabrous, coriaceous; petals 5, with scales; fruits red 12-25 mm high (*Sapindus fruticosa* Roxb.; *Otolepis eberhardtii* Gagn.; *O. nodosa* Pierre. *O. furcata* Pierre..).

Melicocceae:

5231 - *Melicococcus bijugatus* Jacq. Mậtcầu hai-cặp; Mamoncillo; Kenetier.

Đạimộc cao đến 15 m. Lá kép mang 2 cặp lá-phụ bầu dục bầu dục thon, bìa nguyên, không lông. Chùm-tụ tán ở chót nhánh; hoa nhỏ; lá dài 4; cánhhoa 4; tiểuhụy 8; đĩa mật nguyên; noãn sào có 2 núm không vòi; buồng 2. Trái tròn tròn, màu lục, to bằng chân cái; hạt 1-2 trong từ-y dày trong trong, chua ngọt.

Tr thường ở các vùng nhiệt đới, dưới 350 m, gốc T-Mỹ, song tôi chưa gặp ở Việt Nam. Từ-y ngon; hạt nấu ăn như Dẻ.

Schleichereae:

5232 - *Schleichera oleosa* (Lour.) Oken.. Dầu dầu; Ceylon Oak, Lac Tree.

Đạimộc to, đến 40 m; nhánh, mặt dưới lá có lông nằm; lá-phụ 2-8, bầu dục, dài đến 18 cm, đầu có mũi. Chùm như gié trên nhánh già; hoa tạp phái; lá dài 5-6; cánhhoa vắng; tiểuhụy 6-7; noãn sào nhiều lông. Quả hancứng tròn, to bằng đầu ngón tay, dài 2,5 cm. n = 16

Tr dây đỏ; rừng luôn luôn xanh; Châu đốc. Trái ăn được và hạt cho dầu trị sưng chân, tê thấp, bệnh da; vỏ trị đau lưng

- Big tree; leaflets appressed hairy beneath; racemes; petals absent; drupes (*S. trijuga* Willd.).

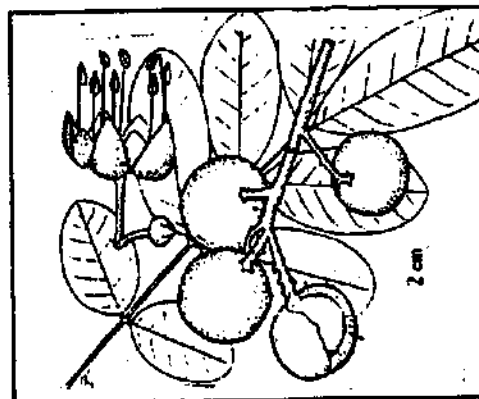
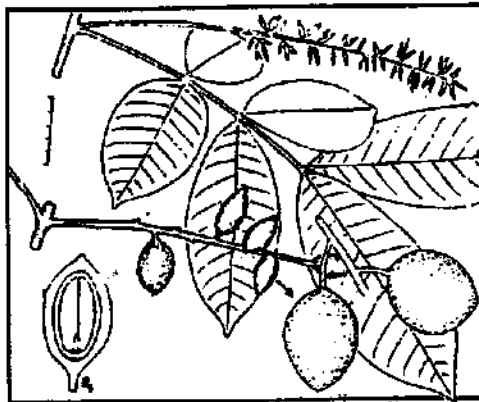
Nephelleae:

5233 - *Dimocarpus longan* Lour.. Nhân; Longan; Longanier.

Đạimộc nhỏ. Lá do 4 cặp lá-phụ bầu dục, đầu tròn, không lông, dai, mặt dưới mốc mốc. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; dài 5-6 lá dài; cánhhoa 5-6, hẹp, nhỏ hơn lá dài; tiểuhụy 6-10; noãn sào 2 buồng. Trái hình cầu vàng, ít khi có đeo; 1 hạt tròn nâu đậm, láng; từ-y đục đục, tróc khỏi hạt, ngọt, thơm ẹte.

Tr và hoang nhất là dựa biển; V, 6-9. Trị chóng mặt, hay quên, khó ngủ; lá trị ung thu tức ung.

- Tree; leaf glabrous; seed globulous, with aril developed (*Euphoria longan* (Lour.) Steud.

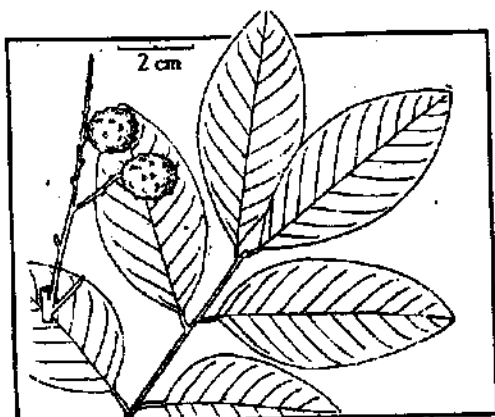

45234 - *Dimocarpus longan* subsp. *longan* var. *longepetiolulatus* Leenh.. Nhân dàu.

Đại mộc cao 15 m; gỗ cứng, góc to 30 cm; nhánh non không lông. Lá có sóng dài 15 cm; lá-phụ cứng, dày, mặt dưới có lông sát, nâu lúc khô, mặt trên láng. Chùm-tụ tán ngắn, *dây lông sét*; hoa.. Trái hình cầu có *unân*, to 2 cm; hạt tròn, to 12 mm, từ-y bao 3/4.

Cà ná; 10. Duợc tinh như trên.

- Tree 15 m high; leaflets with 8-10 mm long petiolules; fruits with asperities; aril covering 2/3 of seed (*Euphoria morigera* Gagn.).

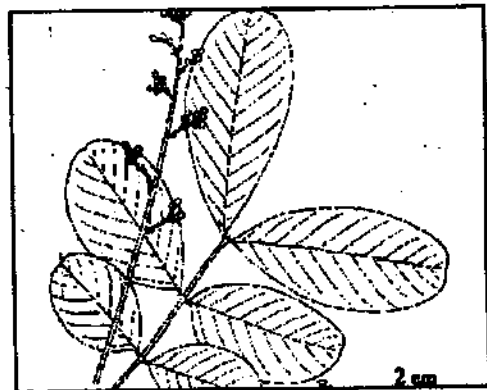

5235 - *Dimocarpus longan* subsp. *longan* var. *obtusus* (Pierre) Leenh.. Nhân tà.

Đại mộc cao 10 m, góc to 15 cm; nhánh non có *lông mịn hoe*. Lá do 3 cặp lá-phụ dài 2-10 cm (ở nhánh thụ lá nhỏ đi), đầu tà, hay *hơi lõm*, mặt trên láng, mặt dưới *như nhung hoe*. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh và nách lá; lá dài có lông; cánh hoa 2 lần ngắn hơn; đĩa mặt đầy lông. Trái hình cầu to 1,5 cm, thường đôi, có *unân* thấp.

Phanrang, Sôngbé, Phú quốc; VI.

- Tree 10 m high; leaflets slightly emarginate; fruits 1.5 cm diameter (*Euphoria longana* var. *obtusata* Pierre).

5236 - *Dimocarpus longan* subsp. *malesianus* Leenh.. Nhân Málai.

Đại mộc 8-15 m, thân to 30 cm; nhánh non có lông như phần. Lá mang 6-8 lá-phụ dài 5-13 cm, không lông, đầu có mũi, sóng tròn. Chùm-tụ tán ở nách lá và ngọn nhánh; hoa 5-phần, lá dài có lông 2 mặt; cánh hoa dài hơn lá dài, có lông mặt trong; đĩa mặt có lông; tiểu hụy 8; noãn sào 2 buồng. Trái tròn to 1 cm, trắng trắng hay vàng đỏ; hạt gần như đen, to 7 mm, từ-y bao tròn, mỏng, khô, trắng.

Biên hòa, Côn Sơn.

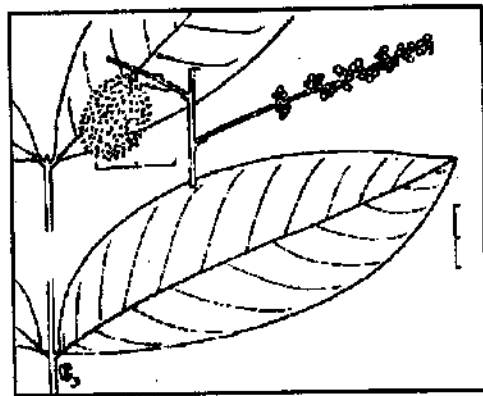

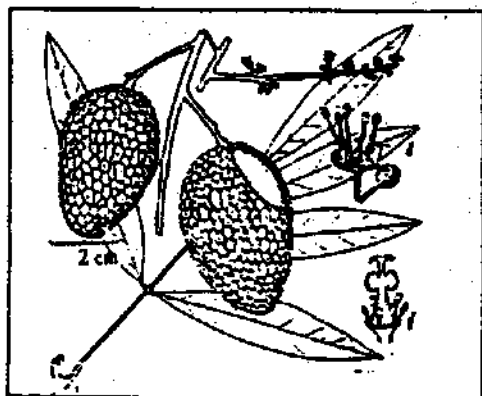
- Tree 8-15 m; leaflets glabrous, acute; petals developed; fruits 1 cm large, with obtuse tubercles; aril thin, white.

5237 - *Dimocarpus fumatus* (Bl.) Leenh. subsp. *indochinensis* Leenh..

Lá to; lá-phụ mọc đối, bầu dục, to 14 x 5 cm, bất xứng, không lông, gân-phụ 10-12 cặp, cuống-phụ 4-5 mm. Chùm-tụ tán với nhánh dài 5-8 cm. Trái xoan, vào 17 x 15 mm, có gai thấp.

- Leaflets glabrous, to 14 x 5 cm; fruits ovoid 17 x 15 mm.

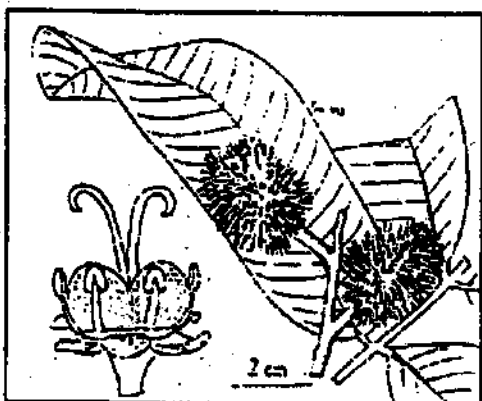

5238 - *Litchi sinensis* Radlk.. Vài: Litchi.

Đại mộc nhỏ. Lá-phụ 3-4 cặp, thon hay tròn dài, láng mặt trên, móm móm mặt dưới. Chùm-tútán ở ngọn nhánh; hoa tạpphái; đài hình đĩa có thùy; không cánhhoa; tiểunhụy 7-10; noãn sào 2 thùy, có lông. Trái tròn, quài như có vẩy; hạt tròn, từ-y dày, tróc một phần.

Hoang và Tr nhất là B đến T, song đến Cánh còn trái: 4. Trái bỏ, trị ho, sung tuyến và bướu; hạt chứa acid-amin lạ làm giảm glucos/máu.

- Cultivated small tree; fruits with flat tubercules; aril sweet.

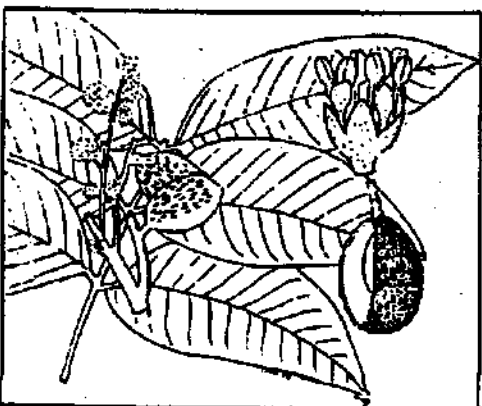

5239 - *Nephelium cuspidatum* Bl. var. *bassacensis* (Pierre) Leenh.. Chômchôm Hậugiang.

Đại mộc; nhánh non dày lông hoe. Lá mang 3-5 cặp lá-phụ bầu dục, dài 14 cm, mặt dưới có lông hoe. Chùm-tútán hoe; hoa nhỏ; cánhhoa vắng; chỉ tiểunhụy có lông; đĩa mật; noãn sào 2 buồng. Trái dài 3-4 cm, có gai mềm hơi cong; hạt có từ-y mỏng.

(hình theo Pierre)

- Tree; branches rufous dense pubescent; leaflets to 14 cm long, rufous pubescent beneath; fruits with short soft pricks.

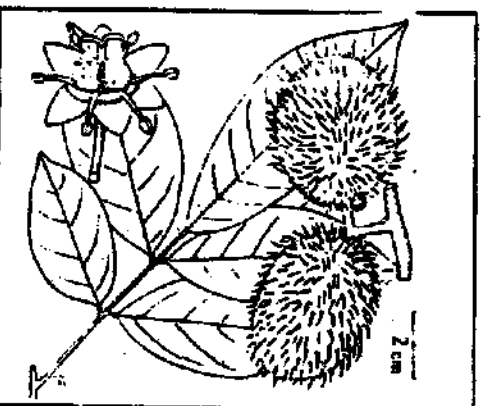

5240 - *Nephelium hypoleucum* Kurz. Chômchôm trắng-dưới.

Đại mộc cao 20 m; nhánh non và phách hoa có lông. Lá mang 2-3 cặp lá-phụ dài 7-15 cm, đầu tà, gân-phụ 10-12 cặp, dai, không lông. Chùm-tútán cao 10-11 cm; hoa có 0-1-3 cánhhoa rất nhỏ; đĩa mật dày; tiểunhụy 8-10; noãn sào 2 buồng. Trái dài 2 cm, đỏ, như có vẩy; hạt có từ-y.

N (hình theo Pierre).

- Tree 20 m high; leaflets glabrous; petals 0-1-3, small; fruits red, 2 cm long (*Xerospermum cochinchinensis* Pierre).

5241 - *Nephelium lappaceum* L. Chômchôm: Ramboutan. Litchi chevelu.

Đại mộc nhỏ; nhánh non có lông nâu. Lá-phụ mọc đối 2-4 cặp, bầu dục, không lông. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoa nhỏ; đài hình đĩa 4-6 tai; không cánhhoa; tiểunhụy 5-8; noãn sào 2 buồng, có gai nạc. Trái tròn vàng hay đỏ, có gai mềm dài (ngắn ở cây hoang); hạt có từ-y dày, bao tròn, dính hay hơi tróc.

Tr ở bình nguyên N : III. 5-7. Hạt hơi làm ngứa, nuốt dùng trị lồi.

- Cultivated small tree (*N. chryseum* Bl.).

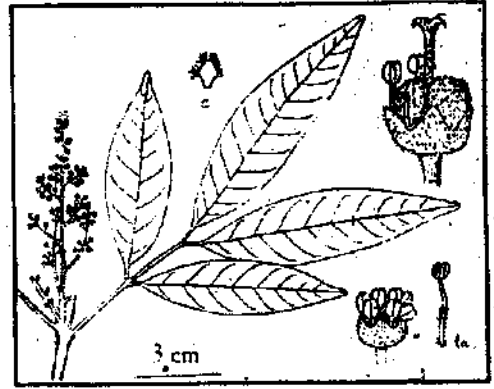

5242 - *Nephelium melliferum* Gagn.. Bóc, Chòmchòm mặt.

Đại mộc cao 10-15 m, thân to 30 cm; nhánh non không lông. Lá-phụ 2-3 cặp, dài 7-12 cm, bầu dục hay thon, không lông, gân-phụ 11-12 cặp. Chùm-tútán ở ngọn nhánh và nách lá, cao 15 cm; hoa trắng thơm; cánh hoa 5, có lông, cao đến 1,5 mm; tiểu nhụy 7. Trái to 4 cm, gai mềm cao 7-9 mm.

Thùathien, Quảngnam (hình theo Gagnepain).

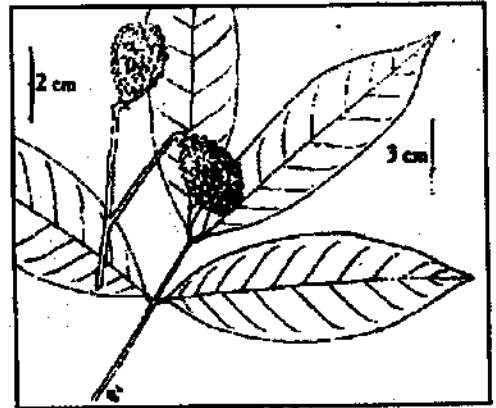
- Tree 15 m high; leaflets glabrous; flowers white, petals 5; fruits 4 cm long with pricks 7-9 mm long (*N. parviflorum* Gagn.).

5243 - *Xerospermum noronhianum* (Bl.) Bl.. Trường.

Đại mộc cao 9-20 m, gốc to 20 cm; nhánh có lông mịn mau không lông. Sóng lá 3-10 cm; lá-phụ 4, láng, không lông, cứng, dài đến 18 cm, lúc khô nâu đỏ. Chùm-tútán ngắn hơn lá, có lông ngắn; lá đài 4, có lông hay không; cánh hoa 4; đĩa mật; tiểu nhụy 8; noãn sào có lông. Trái xoan, vàng đỏ, cao 15-25 mm, có vảy hình kim cương; tù-y vàng, ăn được song hạt, bao trọn hạt. Côngtum, Sôngbé.

- Tree 9-20 m high; leaflets coriaceous, glabrous; petals 4, stamens 8; fruits yellow red; aril yellowish (*Euphoria noronhiana* Bl., *X. glabratum* Pierre non Radlk., *X. tonkinense* Radlk., *X. poilanei* Gagn., *X. microcarpum* Pierre..).

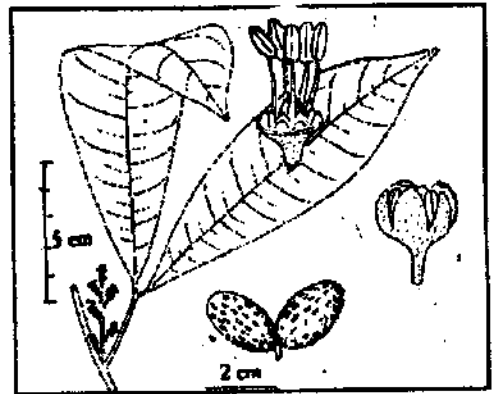

5244 - *Crossonephelis thorelii* (Pierre) Leenh.. Tiétdiá.

Đại mộc nhỏ. Lá-phụ 2, phiến dài 10-30 cm, rộng 3-9 cm, oliu dợt. Chùm 6-8 cm; dài 4 lá đài cao 8 mm; cánh hoa vắng; đĩa mật không lông, do tuyến đôi; tiểu nhụy 6-7, không lông; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Trái cao 2 cm, mập; hạt tròn, to 1 cm.

Dilinh, Đồngnai (Sông Lu).

- Small tree; leaflets 2-4, narrow, long acuminate; petals absent; fruits 2 cm long (*Cnemidesmus thorelii* Pierre).

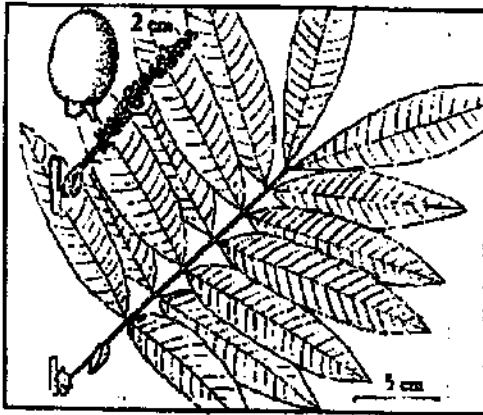
5245 - *Glenniea philippinensis* (Radlk.) Leenh.. Chua-khệt.

Đại mộc cao 18 m; thân to đến 40 cm. Lá-phụ 6 cặp; phiến tròn dài thon, dài đến 10 cm, gân-phụ 10-13 cặp, cuống-phụ đến 1 cm; cuống dài. Pháth hoa đồng chu là chùm dày, chia nhánh; lá hoa 2-2,5 mm; hoa vô cánh; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Trái hình xali, mập, to 6-7 x 4,5-6 cm, vàng hay đỏ lúc chín; hạt 2, xoan, to 3-3,5 cm, nâu.

Lăngcô (Thùathien).

- Tree 15 m high; leaflets to 10 cm long; ramified dense racemes; flowers apetalous (*Hedyachras philippinensis* Radlk., *Crossonephelis philippinensis* (Radlk.) Leenh.).

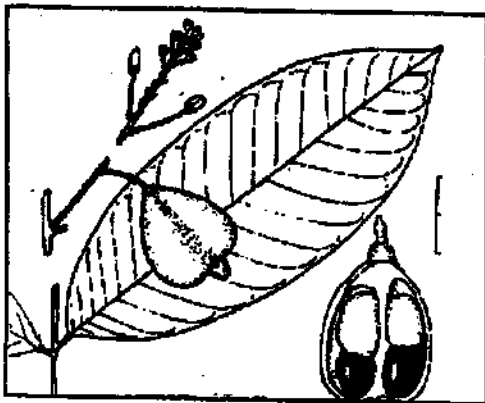
5246 - *Pometia pinnata* J.R. & G. Forst.. Bàu-mít, Mắcken, Trường mật; Fiji Longan.

Dạimộc cao 9 m, to 25 cm ở gốc. Lá có sóng dài 20-25 cm; lá-phụ có răng thưa ở bìa, dài 15-17 cm, không lông; cuống có lông ngắn. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, nhánh dài, láhoa nhọn; cánhhoa 5, không vảy; tiểuhụy 6. Quảnhãngcứng cao 2 cm, thường có đeo; hạt 1, có từ-v ăn được.

Rừng bán-thay-lá, 100-600 m: từ Langson, qua Đànắng, Buồnmếthuồtt, đến Dilinh; VIII-XI, 5-6. Trái và gỗ (hường) chứa saponin; trái non được ăn (tủy và hạt) ở Philippin.

- Tree 9 m high; leaflets glabrous; petals without scale; fruits 2 cm long.

Cupaniceae:

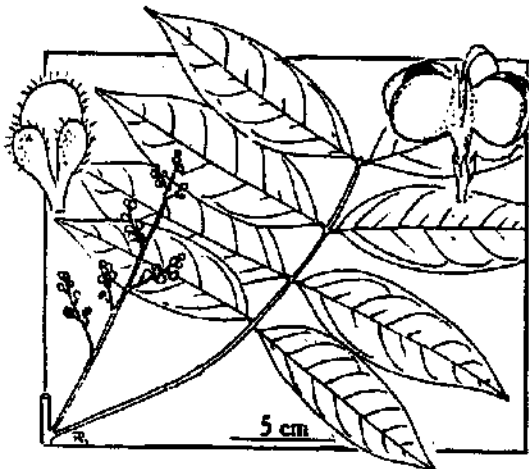

5247 - *Blighia sapida* Koenig. A-kê; Akee.

Dạimộc cao 12 m. Lá to mang 8 lá-phụ gần như mọc đối, bầuduc trònđài, to đến 13 x 5 cm, không lông, óliu tươi lúc khô, gân rất lồi mặt dưới. Chùm 1-2 ở nách lá, có lông mịn; cọng hoa dài 1,5 cm; láđài 5; cánhhoa trắng, 5, hẹp, có 1 vảy to ở đáy; tiểuhụy 8; noãnáo 3 buồng, vòi nhụy ngắn. Trái dài 10 cm, có 3 khía thấp tròn, đỏ khi chín; mảnh 3; hạt đen, có từ-y to, vàng rồi đỏ, bao đến 1/2.

Tr ở Đờngnai, gốc T-Phi. Từ-y ăn được (nấu với cá); hạt độc. Trái non chứa hipoglicin có tácdộng làm giảm glucos trong máu vì oxidhóa mạnh glucos, và đếnén sự oxidhóa acid béo.

Tree; leaflets 8, oblong, glabrous; racemes; petals 5; stamens 8; capsules to 10 cm long; seeds with developed aril.

5248 - *Guioa diplopetala* (Hassk.) Radlk. Gùida cánhhoa nhiều.

Dạimộc cao 20 m; nhánh non không lông. Lá do 8-10 lá-phụ to, dây bấtxúg, gân-phụ 8-10 cặp, đen mặt trên, nâu mặt dưới, cuống-phụ 2 mm. Chùm-tụ tán ở nách lá; hoa rộng 4-5 mm, trắng; cánhhoa 5 có 2 vảy có rìa lông; tiểuhụy 8. Trái to 12 mm.

Tháilan đến Indonesia: Bảolợc; II

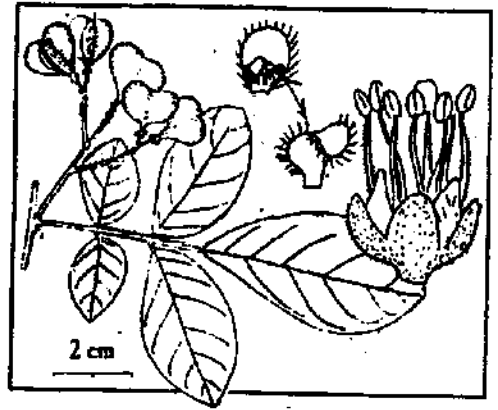
- Tree 20 m high; branches glabrous; leaflets 10-12 cm long; flowers white (*G. fuscidula* (Kurz) Radlk., *G. squamosa* Radlk.)

5250* - *Guioa pleuroptervis* (Bl.) Radlk.. *Giũa có cánh*

Đại mộc hay bụi. Lá dài 20-25 cm; lá-phụ 6-10, xoắn thon dài, *bất xứng*, dài vào 6 cm, mặt dưới có lông; sóng lá *có cánh*. Chùm-tútán ngắn hơn lá; hoa *xanh xanh*, thơm; cánh hoa có 2 vảy rìa lông; đĩa mặt; tiểu nhụy 8; noãn sào 3 cạnh, có lông. Nang 3-khía; hạt có từ-y.

Gần biển: Cônson, Hàtiên. Philippin, Indonesia.

- Shrub or tree; rachis winged; flowers greenish; seeds arillated (*Cupania pleuroptervis* Bl.).

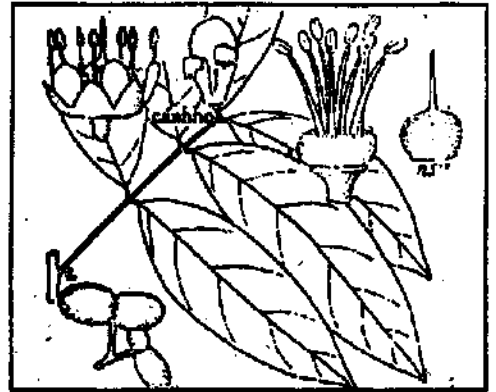

5251 - *Arytera littoralis* Bl.. *Trường duyên hải.*

Đại mộc 2-20 m; nhánh non không lông. Lá mang 2-3 cặp lá-phụ dài 10-18 cm, không lông. Chùm-tútán ngắn hơn lá, có *lông hoe*; cánh hoa có 2 vảy rìa lông; tiểu nhụy 7-10 quanh một nhụy cái lép ở hoa đực. Nang 1-2, cao 10-13 mm; hạt 1, có từ-y bao tròn.

Quảngtrị, Nhatrang, Bàolộc, Đàlạt; 9-10. Gỗ hồng cứng.

- Tree 2-20 m high; branches glabrous; leaflets 2-3 pairs, glabrous; inflorescence rufous pubescent; capsules 1-2; seeds with aril.

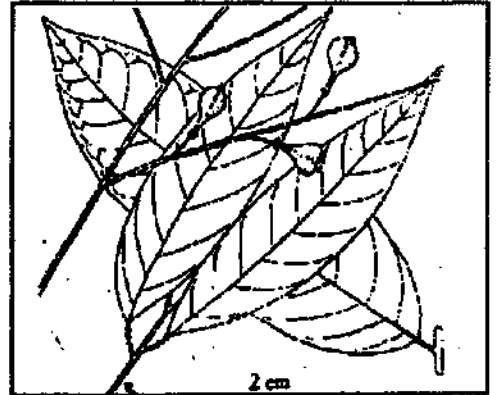

5252 - *Mischocarpus poilanei* Gagn.. *Nây Poilane.*

Đại mộc cao 16 m; nhánh non tròn, không lông. Lá có sóng dài 20 cm; lá-phụ cứng, không lông, nâu, láng mặt trên, đỏ mặt dưới lúc khô; ở cây con lá-phụ dài đến 20 cm. Chùm-tútán dài, thưa; hoa đồngchủ; cánh hoa *vắng ở hoa đực*, 1-2 ở *hoa cái*; tiểu nhụy 8; noãn sào 3 buồng. Nang rộng 11 mm; hạt 1, rộng 9 mm.

Quảngtrị, Braian, Bàolộc; 5

- Tree 16 m high; branches, leaflets glabrous; male flowers apetalous, female with 1-2 petals; capsules 11 mm large.

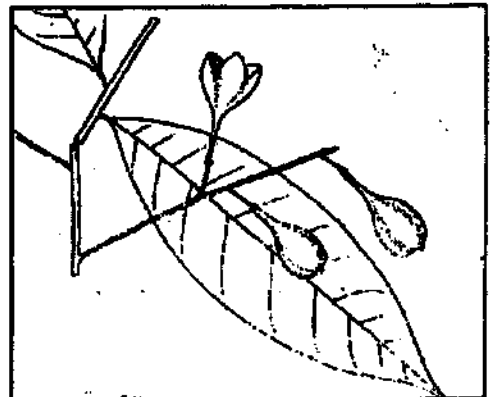

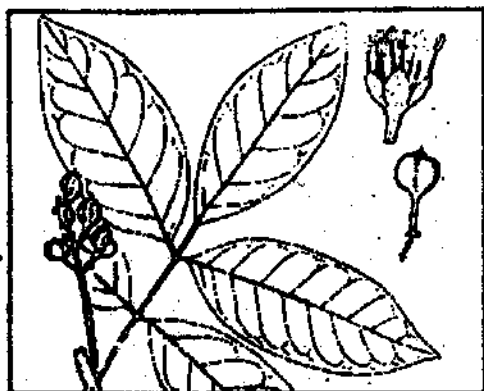
5253 - *Mischocarpus paradoxus* Radlk. *Nây dodò.*

Đại mộc 15-30 m; nhánh *dodò*, không lông. Lá do 2(5) cặp lá-phụ to, dày, không lông, dài đến 15-17 cm, đầu nhọn, đáy tà, gân-phụ 9 cặp. Chùm *kép to*, ít khi chùm đơn, có *lông dày*; đài có lông nằm; cánh hoa 1-3, *không vảy*; tiểu nhụy 6-8, chỉ có lông. Nang to, rộng 1 cm, cao 2-2,5 cm, 3 buồng.

Tuyênquang, Thùathiên; VI.

- Tree 15-30 m high; leaflets lanceolate 15-17 cm long; petals without scales; capsules 2-2.5 cm long, 3-valved. (*M. fuscescens* Bl.)

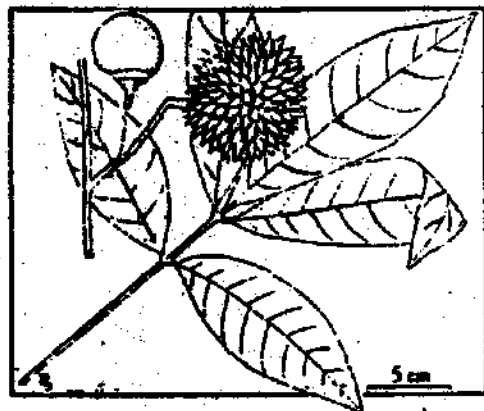

5254 - *Mischocarpus sundaicus* Bl.. Nây Sunda.

Daimộc không lông. Lá-phụ bầu dục, to vào 7 x 3,5 cm; đầu có mũi, đáy tù, gân-phụ 10-12 cặp, cuống-phụ 4 mm. Chùm hay chùm-tụtán; lá-dài có lông thưa; cánhhoa vàng; đĩa mật không lông; tiểunhụy 6-8, chi không lông. Nang có 3-4 khía; hạt có tử-y xanhxanh.

Ấn độ đến Đ-N.Á: vùng Sài gòn.

- Tree glabrous; leaflets 7 x 3,5 cm; flowers apetalous; capsules 3-valved; aril greenish.

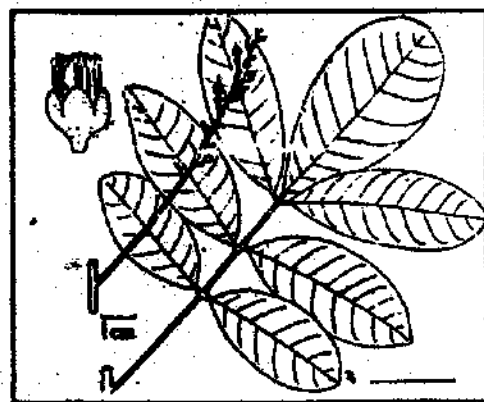

5255 - *Paranephelium spirei* Gagn.. Songchôm Spire.

Daimộc cao 8 m; nhánh non không lông. Lá có sóng chung dài 10-15 cm; lá-phụ to, thon, đầu có mũi, bìa có vài răng hay không răng, láng, gân-phụ 9-10 cặp. Chùm-tụtán dài hơn lá; lá-dài 5, cánhhoa 5, cao 1 mm, có 1 vảy; tiểunhụy 8-9; noãn-sào 3 buồng, có gai. Trái to 3 cm, nõ thành mảnh dày có gai; hạt to, nâu, rón to.

Bà-nà III, 8.

- Tree 8 m high; branches, leaflets glabrous; petals with scale; valves spiky.

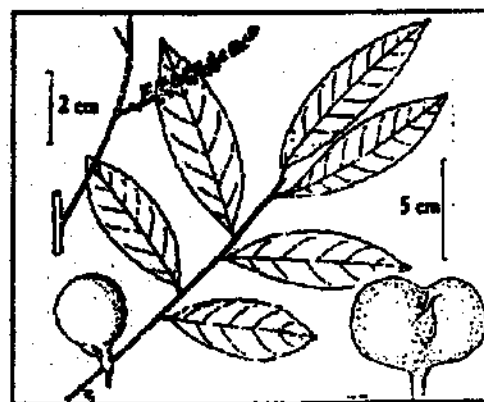

5256 - *Paranephelium xestophyllum* Miq.. Songchôm lá-dài.

Daimộc nhỏ, gốc to 10 cm; nhánh non không lông. Lá kép lẻ; lá-phụ bầu dục xoan ngược, đầu tròn, to đến 7 x 3,5 cm, dày, cứng, láng, gân-phụ 7-10 cặp, cuống-phụ 2-3 mm. Chùm-tụtán ở ngọn nhánh; hoa gán thành tụtán đuôi mèo ngắn; đài có lông mịn; cánhhoa 5, có 1 vảy; tiểunhụy 8-10; noãn-sào có hạt hình tháp.

Quinhon, Vọng-phu; V.

- Small tree; leaflets obtuse at apex; petals with scale (*P. poilanei* Gagn., *P. longifoliatum* Lec.).

5257 - *Amesi dendron chinense* (Merr.) Hu. Trường mật.

Daimộc đến 25 m, gốc to 50 cm; nhánh non có lông vàng. Lá-phụ không lông, láng, bìa có răng thấp, thưa, đáy tứ từ hẹp trên cuống. Chùm-tụtán; hoa trắng, thơm; cánhhoa 5; tiểunhụy 8; noãn-sào 2 buồng. Trái to 15-20 mm, có đeo; hạt cao 17 mm, nâu nâu.

Quảng-trí, Quinhon; VI-VII.

- Tree 25 m high; branches yellow pubescent; flowers white; fruit 15-20 mm diameter (*Paranephelium chinense* Merr.).

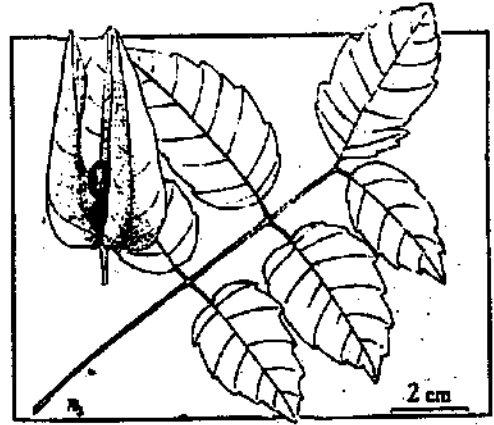
Koelreuteriaceae:

5258 - *Koelreuteria paniculata* Lamk. Lát núi, Loanthu; Golden Rain-tree; Savonnier paniculé.

Daimộc nhỏ, cao 9-10 m. Lá có sóng dài 10-15 cm; lá-phụ mọc đối, xoan, mỏng, bia có răng thưa, gân-phụ 6-9 cặp, cuống-phụ đến 1 cm. Chùm-tụm ở chót nhánh; hoa nhỏ; lá dài 5; cánh hoa 4; tiểunhụy 8, có lông ở chỉ. Nang có bì mỏng; hạt tròn, được ăn. $n = 22$.

Cầná, 150 m;

- Small tree; leaflets thin; stamens 8; capsules with membranous valves.

Dodoneae:

5259 - *Dodonea viscosa* Jacq. Chànhràng; Clammy Hop Seed Bush.

Tiểumộc cao 1-2 m; nhánh có cạnh, không lông. Lá đơn, thon ngược, đáy tù tù hẹp, mỏng, dai, không lông. Chùm ở nách lá; hoa nhỏ lưỡng tính đơnphái, vôcánh; lá dài 4, nhỏ; tiểunhụy 6; noãn sào 2(3) buồng, đĩa mặt không tròn. Dực quả có 2 cánh mỏng, rộng 4-6 mm, màu rơm hay nâu lợt.

Dựa biển, đồi cát dưới 250 m: BTN. Lá đắng, hạ đường/máu, trị phù, tê thấp, phong thấp, trị sốt, phát hàn; *in vitro*, chống siêu khuẩn picorna; gỗ thơm, kiện vị, xổ, hạn nhiệt. Kiêng ở Mỹ.

- Shrub 1-2 m high; leaves simple, flowers apetalous; capsules 2-3-winged.

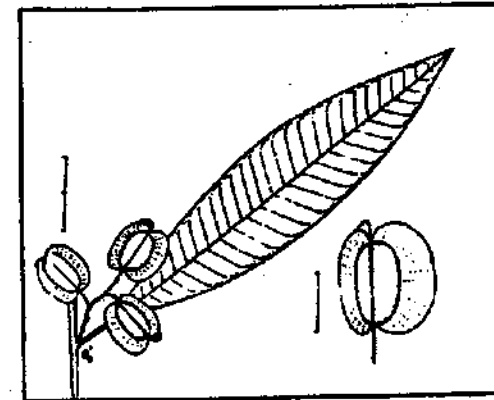

5260 - *Dodonea angustifolia* L.f. Chànhràng lá-hẹp.

Tiểumộc to hơn loài trên, đến 6 m; nhánh kích cộm hơn, nâu hay đỏ. Lá đơn, to đến 13 x 2,8 cm, chót nhọn, gân-phụ nhiều, có cánh dọc trên cuống. Hoa thường đơnphái, thường biệtchủ; lá dài 4; tiểunhụy 6; noãn sào 2-3(4) buồng; có tiểunhụy lép. Trái 2-3 cánh, cánh rộng 4-6 mm, cam đỏ.

It gặp hơn loài trên; vùng núi, trên 1.000 m.

- Shrub to 6 m high; limb lanceolate, to 12 cm long; capsules 2-3(4) winged.

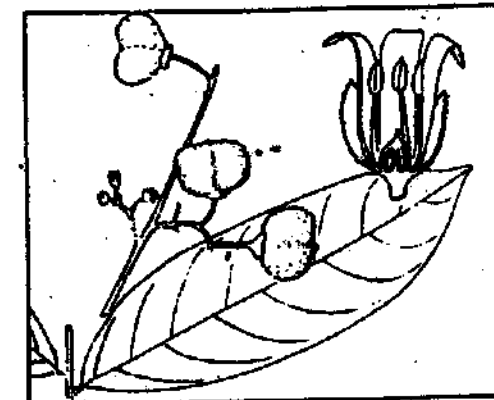
Harpullieae:

5261 - *Harpullia arborea* (Blco.) Radlk. Hoặ bì.

Daimộc cao 15 m; nhánh non có lông sét. Lá có sóng mang 3-5 cặp lá-phụ bầu dục hay thon, đầu thon nhọn, có lông ở gân mặt dưới. Chùm dày lông, ít hoa; hoa cao 1,5 cm; cánh hoa 5-6, có cọng; đĩa mặt; noãn sào có lông. Nang đỏ to 4 cm, 2 buồng; hạt đen, láng, có từ-y.

Cônson; (hình theo Pierre). Vô ngựa đĩa cần; dầu hạt trị tê thấp.

- Tree 15 m high; branches ferruginous pubescent; capsules 4 cm large, reddish; seeds with aril (*Ptelea arborea* Blco.; *H. condorensis* Pierre).

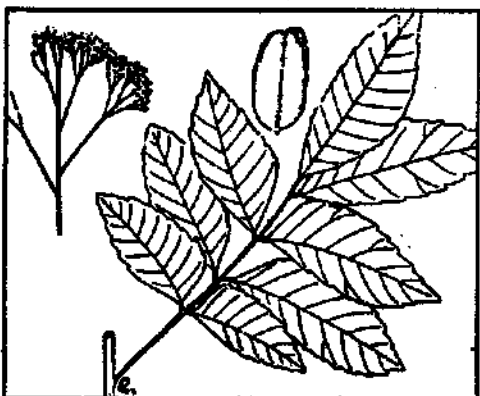

5262 - *Harpullia cupanioides* Roxb.. Xơ.

Đại mộc 9-25 m, không nhánh đến cao; nhánh non có lông hình sao hoe. Lá có sóng 20 cm; lá-phụ tròn dài, dài 15-17, đáy bất xứng, mỏng, láng, gân-phụ 15-17 cặp. Chùm ở nách lá mang 5-12 hoa; hoa trắng, thơm; cánh hoa 5, dày; tiểu hụy 5; noãn sào 2 buồng 2-noãn. Nang đen, cao 2 cm, có lông mịn; hạt có tú-y đỏ.

Dưa suối vào 4-500 m: Quảng trị; Ninh hòa, núi Chúa chan; IV, 7-10. Gỗ ngà, sớ mịn, không mối, mọt.

- Tree 9-25 m; branches stellate pubescent; flowers white; capsules black, 2 cm high; aril red (*H. cochinchinensis* Pierre).

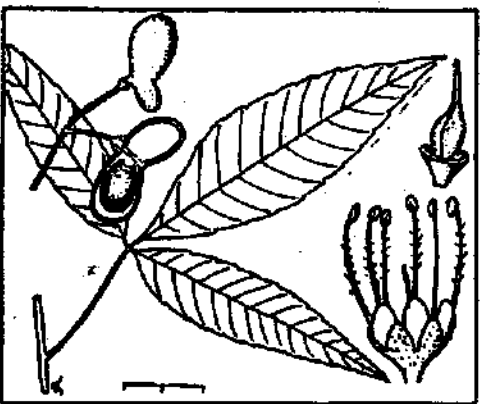

5263 - *Boniodendron parviflorum* Gagn.. Bông mộc.

Tiểu mộc cao 4 m; nhánh mảnh; vỏ xám, có bích hầu nâu nâu. Lá-phụ 8-12, phiến bầu dục, bất xứng, bìa có răng to, vào 5 x 2 cm; sóng chung dài 6-8 cm. Phách hoa ở ngọn nhánh, dày; nụ tròn, to 2 mm; lá dài 4-5, nhỏ; cánh hoa 4-4, trắng, dài bằng 2 lá dài; hoa đực có 8 tiểu hụy; hoa lưỡng phái có noãn sào 3 buồng 1-3-noãn. Nang 3-mảnh, cao 2,5 cm, quả bì mỏng; hạt 1 mỗi buồng.

Hànội, Võ xá.

- Shrub 4 m high; leaflets asymmetrical, dentate; petals white; capsules 3-valved, 2.5 cm long.

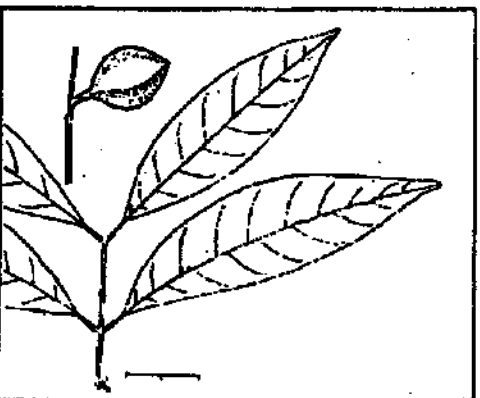

5264 - *Delavaya toxocarpa* Fr.. Dầu chông.

Bụi hay đại mộc đến 20 m, thân to đến 25 cm; cành không lông. Lá-phụ thon, lá-phụ chót vào 7-15 x 2,5-3 cm, bìa có răng nằm, gân-phụ 11-22 cặp, nổi 2 mặt, không lông; cuống 3-5 cm. Chùm 6-12 cm; lá hoa 2 mm; hoa trắng thơm; lá dài 3-5 mm; cánh hoa 4-8, đĩa mật; tiểu hụy 8; támbi 2-noãn. Trái xoan dài đến 2,5 cm, đỏ tím, có đeo nhỏ hay to, nõ làm hai mảnh; hạt đen dạng hạt Nhãn.

Rừng luôn luôn xanh hay hậu lập, 250-1.500 m: Hà Tuyên, Cao Lạng; IV-VI, 10-11. Gỗ cứng; hạt cho dầu.

- Tree 20 m high; flowers white; petals 4-8; fruits ovoid, 2.5 cm long, purple, 2-valved (*D. yunnanensis* Fr.).

5265 - *Paviesia annamensis* Pierre. Cò kén, Trường mật.

Đại mộc cao 8 m, thân to 70 cm; nhánh mảnh, không lông. Lá-phụ 6-8, to 8-10 x 2-3 cm, đáy bất xứng, dài, cứng, gân-phụ 9 cặp. Chùm-tụ tán to ở chót nhánh và nách lá, nhánh dài 10 cm, có lông sát; hoa nhỏ; lá dài 5, cao 1,5 mm; cánh hoa 3-5, có vảy ở đáy, cao 2,5 mm; tiểu hụy 5, chỉ có lông; đĩa mật hình móng ngựa; noãn sào lép. Trái có 3 sóng; quả bì cứng, vách mỏng; hạt 3, lồi 3 mặt, to 12 x 17 mm.

Rừng từ Bavi đến Nhatrang. Gỗ đỏ, cứng, bền.

- Tree 8 m high; leaves coriaceous, glabrous; ample panicle; petals with scale; stamens 5; fruits 3-gonal, 3-seeded (*Guioa fraempffii* Gagn.).

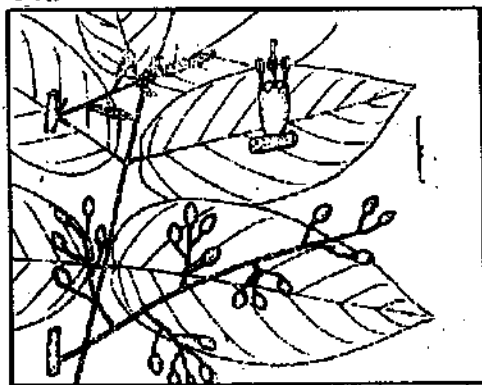
STAPHYLEACEAE : họ Côi

5266 - *Tapiscia sinensis* Oliv.. De-chu, Quan-hóa.

Đại mộc cao đến 28 m; thân to 70 cm. Lá mọc xen, kép lẻ; lá-phụ 5-7, bầu dục, to 7-15 x 4-7 cm, đáy tròn hay hình tim, không lông, gân-phụ 8-9 cặp. Chùm-tụ tán ở nách lá, dài 6-8 cm; hoa vàng sậm, nhỏ, không cọng; dài hình ống; cánh hoa 5; tiểu nhụy 5, không đĩa mật; noãn sào 1 buồng 1-noãn. Trái mập, dài 6 mm, không tự khai; hạt có nhiều phôi nhũ.

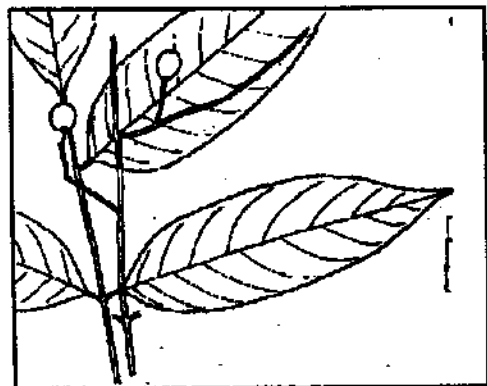
Vào 1.500 m: Sapa. Gỗ trắng nhẹ.

- Tree; leaflets 5-7, thin, glabrous; disc absent; fruits 6 mm long; seeds with abundant perisperm.

5267 - *Tapiscia affinis* Merr. & Chun. De-chu gần.

Đại mộc. Lá kép lẻ; lá-phụ bầu dục tròn dài, to 13 x 4 cm, đầu nhọn, đáy tròn tròn, gân-phụ 8-9 cặp, bìa có răng nhỏ, thấp, cuống-phụ 8-10 mm. Chùm-tụ tán thơm, dài. Trái tròn to vào 8 mm, không tự khai; quả bì mỏng, dai.

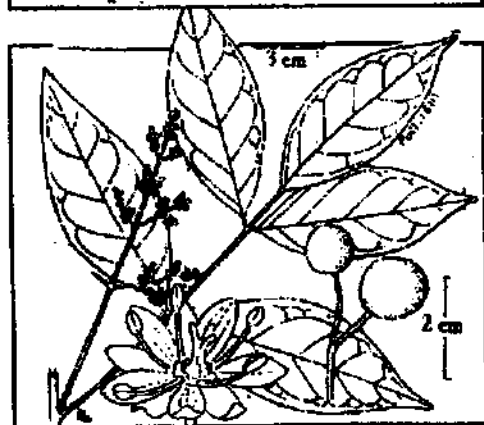
Tree; leaflets oblong; fruits globulous, 8 mm diameter.

5268 - *Turpinia cochinchinensis* (Lour.) Merr.. Côi Trung bộ.

Đại mộc cao 8-12 m, gốc to 25 cm; nhánh không lông, lông dài. Lá mọc đối, kép lẻ; lá-phụ 5-9, xoan, đáy hơi bất xứng, dày, không lông, xám trắng hay ôliu lúc khô, gân-phụ 6-9 cặp, bìa có răng rất mịn. Chùm-tụ tán dài bằng lá; hoa trắng, thơm; lá đài 5; cánh hoa 5, cao 3-4 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào có lông, 2-3 buồng. Quả tròn, to 1,5 cm.

Bình đến cao nguyên: Hà Nội, Sapa, Bà Nà, Langhanh, Điện-bà; III-V.

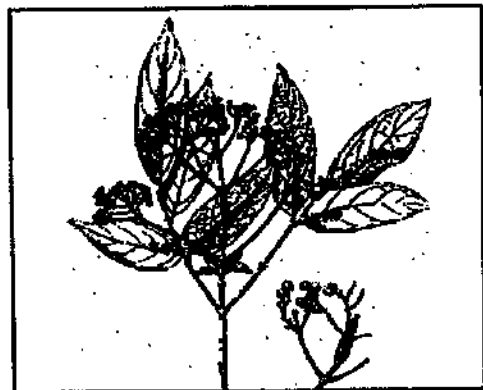
- Tree 8-12 m high; leaflets ovate, glabrous; flowers white; ovary pubescent; berries 1.5 cm diameter (*Triceros cochinchinensis* Lour.; *Turp. nepalensis* Wall.).

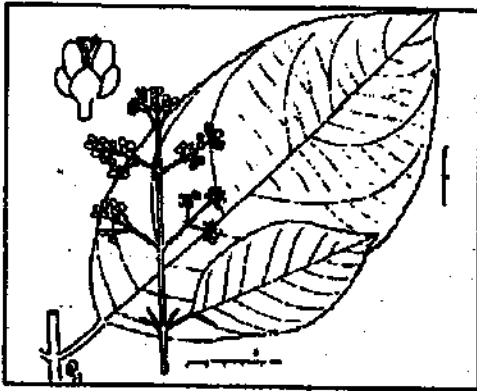
5269 - *Turpinia doanii* Đại & Yak.. Côi Doãn.

Đại mộc cao 10 m; nhánh non có lông mịn. Lá-phụ 7, bầu dục xoan ngược, to 5-10 x 3-5 cm, đáy bất xứng, chót có mũi dài 1 cm; gân-phụ 4-5 cặp, cuống-phụ 3-5 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; hoa nhỏ; nụ 2-3 mm, cọng 2-3 mm; cánh hoa 3-4 mm, rìa lông; tiểu nhụy 5, chỉ 2-3 mm; đĩa mật; noãn sào 3 buồng, 6 noãn. Trái tròn, to 7 mm.

Hạt yện (hình theo Đại & Yakolef).

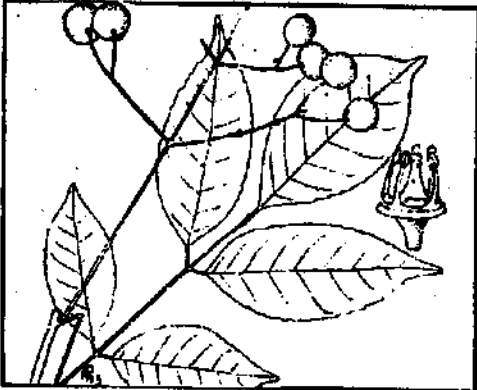
- Tree 10 m high; branches pubescent; leaflets 7, to 10 cm long; petals ciliated; berries globulous, 7 mm diameter.

5270 - *Turpinia indochinensis* Merr.. Côi Đôngduong.
 Daimộc cao 10 m, không lông. Lá đơn, bầu dục tròn dài to 8-19 x 4-10 cm, bìa có răng nằm, lúc khô nâu nâu, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 1,5-3 cm. Chùm-tútán dài 7-12 cm; hoa nhiều; lá dài 3-5 mm; cánhhoa mỏng, trắng; tiểunhụy 5, có chỉ đẹp; noãn sào 3 buồng, 3 vòi nhụy ngắn..
 Tam Đảo vào 900 m; XI.

- Tree 10 m high, glabrous; leaf 8-19 x 3-7 cm, coriaceous; flowers white; ovary 3-locular, styles 3, short.

5271 - *Turpinia montana* (Bl.) Kurz. Côi núi, Hương viên núi.

Daimộc cao 7 m, gốc to 10 cm; nhánh mảnh tròn, không lông. Lá mọc đối, kép lẻ; lá-phụ 3-7, xoan bầu dục, dài 5-8 cm, dài, bìa có răng thấp, mặt dưới nâu nâu, mặt trên oliu lúc khô. Chùm-tútán thưa, cao 15 cm; lá dài 5, cánhhoa 5, cao 1-5 mm; tiểunhụy 5; noãn sào không lông, 3 buồng 2-noãn. Quả tròn, to 1 cm.

Ven rừng, ven suối, 300-900 m: Hòa Bình, Hải Văn, Bần, Dì Linh, Chúc An; IV- XII, 8-9.

- Tree 7 m high, glabrous; petals 5, 5 mm high; ovary glabrous; berries 1 cm diameter (*Xanthoxylum montanum* Bl.).

5272 - *Turpinia pomifera* (Roxb.) DC.. Côi rào, Côi pom.

Daimộc cao 18 m; nhánh tròn, không lông, lông dài. Lá-phụ 3-7, bầu dục tròn dài, đầu có mũi, bìa có răng nhọn, gân-phụ 5-7 cặp. Chùm -tútán hơi dày; hoa xanh xanh, rộng 4 mm; cánhhoa 5, cao 3,6 mm; tiểunhụy 5; noãn sào không lông, 3-buồng, 4 noãn. Quả to đến 3 cm, tròn, hơi có 3 cạnh,

Trung nguyên: Bạch Mã, Phan Rang, Braian; III.

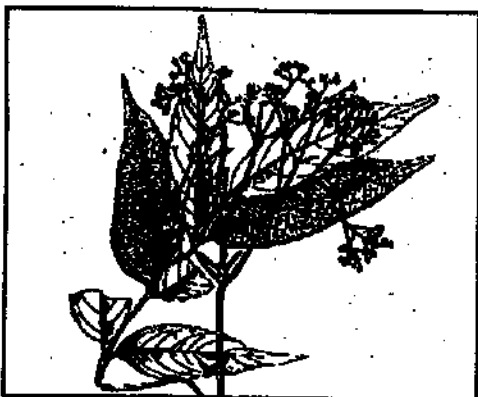
- Tree 18 m high; branches glabrous; flowers greenish; petals 3.6 mm high; berries 3 cm diameter (*Dalrymplea pomifera* Roxb.).

5273 - *Turpinia hatuyenensis* Đại & Yak.. Côi Hátuyên.

Daimộc cao 15 m; nhánh có lông. Lá kép lẻ; lá-phụ 5-7, thon, to 12-16 x 5-6 cm, đầu nhọn có đuôi, đáy bất xứng, cuống-phụ 5-10 mm; lá bé màu rụng. Chùm-tútán ở ngọn nhánh, cao 15-20 cm; hoa nhỏ; nụ 1,5-2 mm; lá dài 5, cao 1,5-2 mm, không lông; cánhhoa 2-3 mm; tiểunhụy 2-3 mm; đĩa mật; noãn sào 3 buồng, noãn 6.

Hátuyên (hình theo Đại và Yakolef).

- Tree 15 m; branches pubescent; leaflets to 16 cm long; sepals 2 mm high; petals 2-3 mm; ovary 3-locular, 6 ovulated.

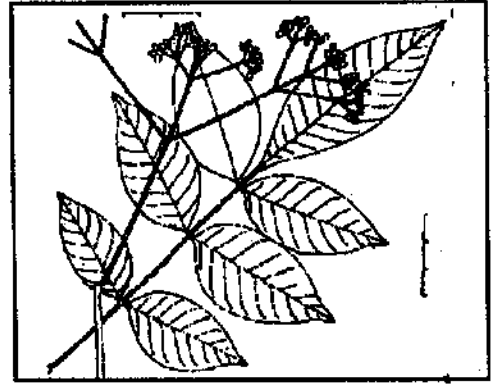

5274 - *Euscaphis tonkinensis* Gagn..

Lá kép lẻ; lá-phụ 7, phiến bầu dục đến thon, to đến 10 x 3 cm, gân-phụ 9-14 cặp, cuống-phụ 1-2 mm. Chùm-tụ tán to, nhánh dài; nụ cao 2-3 mm.

- Tree; leaflets 7, entire; panicles.

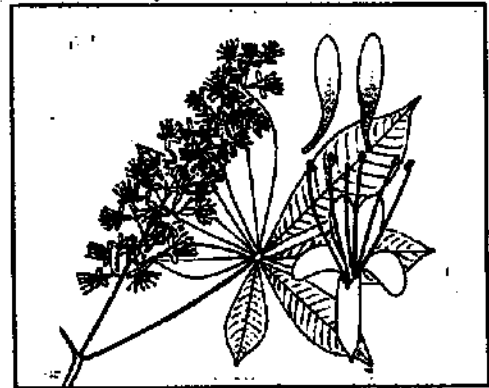
HIPPOCASTANEACEAE : họ Kẹn, Mắđé.

5275 - *Aesculus assamica* Griff.. Kẹn, Mắđé, Thấtđiẹp; Assam Horse chesnut.

Đạimọc to, tàn rậm; nhánh có bikhấu rõ. Lá mọc đốirụng theo mùa, kép chân-vịt; lá-phụ 9, bìa có răng, không lông, nâu ứng đỏ mặt trên, nâu mặt dưới. Pháthoả ở chót nhánh, mang tụ tán đonphân, cao đến 40 cm; ládài 4; cánhhoả trắng, có cọng dài; tiểunhụy 7, chỉ dài, rời nhau; noảnsào 3 buồng 2-noản. Nang tròn, 3 mảnh; hột to, 1-3, nâu.

Caolạng, Thanhhoả, Tr ở Hànộị; II. Hột (sonlatù) không ăn đượç; trị kiết, đảu baotù. Vỏ thuốc cá.

- Tree; leaflets glabrous; flowers white; capsules globulous 1-3-seeded (*A. sinensis* Hemsl.).

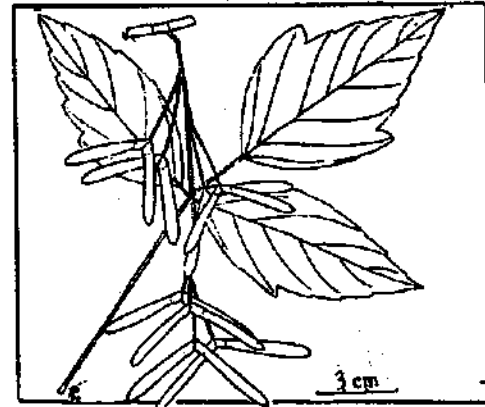
ACERACEAE : họ Phong, Tichthụ

5276 - *Acer negundo* L.. Phong tro; Box Elder, Ash-leaved Acer; Erable Giguère.

Đạimọc nhỏ; nhánh không lông. Lá mọc đốikép lẻ, mang 3 lá-phụ mỏng, không lông, có thuy và răng to thưa, cuống-phụ 5-7 mm. Chùm-tụ tán biểthchủ, dài 10-15 cm; hoả nhỏ; dài 5 tai; cánhhoả 5; tiểunhụy 7; vòi nhụy 2 nuổm. Đượçquả 2 (songđượçquả) có cánh đẹp.

Tr vùng Đạlạç, góç B.-Mý.

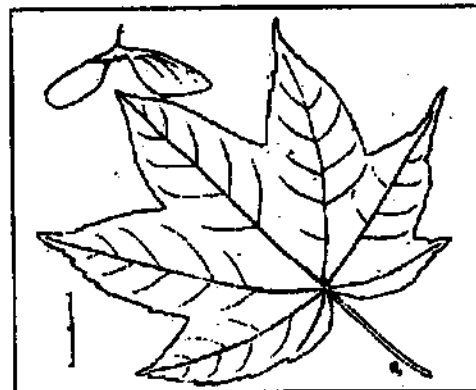
- Cultivated.

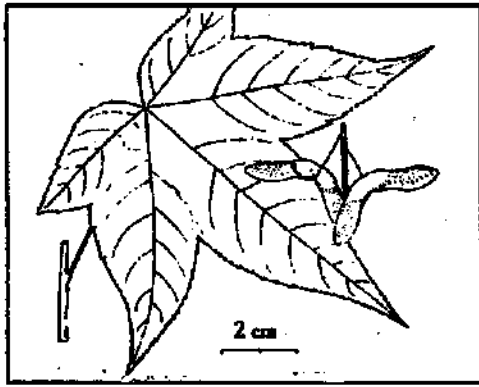
5277 - *Acer campbelli* Hook. & Thoms. ex Hiern. var *campbelli*. Phong Campbel.

Đạimọc cao 20 m; nhánh non không lông. Lá có phiến có 5-7 thuy, rộng 10-14, bìa có răng, gân từ đầç 5-7; cuống dài 4-8 cm. Chùm cao 5-6 cm; hoả nhỏ xanh; cánhhoả cao 1,5 mm; tiểunhụy 8; đĩa mặt; vòi nhụy 2 nuổm. Đượçquả dài 3 cm, cánh đỏ rời vạng.

Rừng luổnluổn xanh vùng núi cao: đing Langbian. Lá đỏ vào I.

- Tree 20 m high; leaves glabrous; samara 3 cm long.

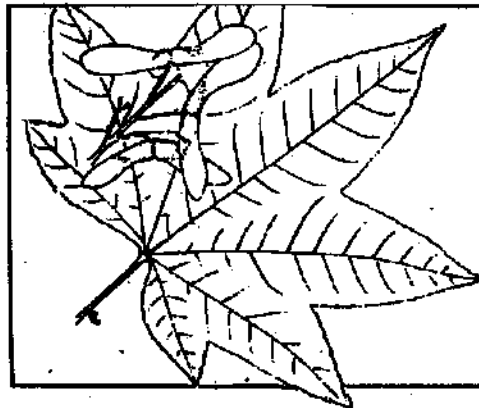

5278 - *Acer campbellii* var. *fanstpanense* Gagn.. Phong Fan-si-Pan.

Phiến lá có 5 thùy nhọn, bìa có răng nhiều, nhọn như thành to, lúc khô nâu đậm mặt trên, nâu đỏ mặt dưới. Song đực quả dài 3,5 cm, cánh rộng 5 mm, nhỏ hơn var. *campbellii*.

Vào 2.800 m: Fan-si-Pan; 8.

- Lobes narrower; fruits smaller.

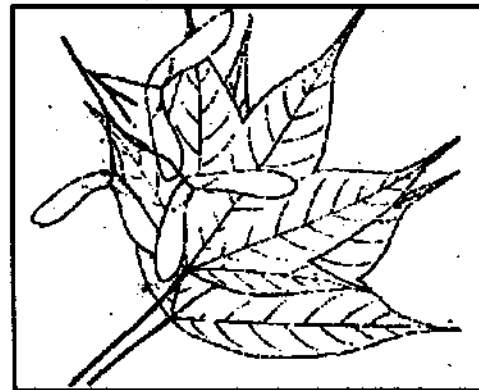

5279 - *Acer flabellatum* Rehd. in Sarg.. Phong lá-quạt.

Đại mộc cao 15 m, thân to 30 cm; nhánh to 4 mm. Lá có phiến rộng bằng hay hơn cao, gần như không lông; thùy 7, đến giữa phiến, gân từ đáy 7, bìa có răng nằm; cuống dài 3-4 cm. Chùm-tụ tán cao 8 cm ở ngọn nhánh; hoa đực nhiều. Đực quả gần như đối diện nhau, cao 2,5 cm, cánh rộng 7 mm.

Rừng cao độ 900-2.200 m: Sapa, Vọng-phu, Lâm đồng; 8.

- Tree 15 m high; lobes 7; samara 2.5 cm long.

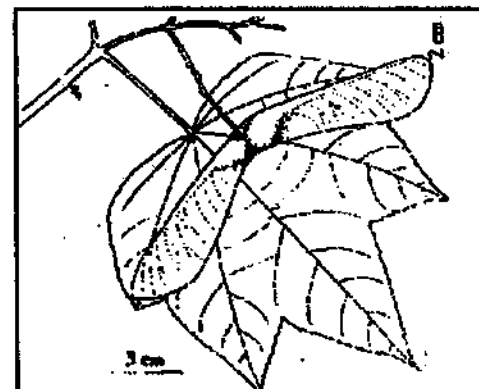

5280 - *Acer flabellatum* Rehd. var. *yunnanense* (Rehd.) Fang. Phong Vân Nam.

Đại mộc. Lá có phiến có 3-5 thùy hướng về trước, có đuôi dài, đáy tròn hay hình tim, gân từ đáy 3-5, bìa có răng nằm, nâu đậm ứng đỏ lúc khô; cuống mảnh, đen, dài. Đực quả dài 3 cm, rộng 6-8 mm.

Núi cao: Fan-si-Pan; VII, 3.

- Tree; lobes caudate; samaras 3 cm long (*Acer yunnanense* Rehd.).

5281 - *Acer heptaphlebium* Gagn.. Phong 7-gân.

Đại mộc cao 20 m; nhánh to 3-4 mm, không lông. Lá có phiến 5-thùy, rộng 15-17 cm, gân từ đáy 7, bìa có răng nhỏ, dày như da, lúc khô nâu đỏ, láng; cuống 4 cm. Chùm ở chót nhánh; hoa xanh xanh; lá dài 3 mm; cánh hoa 1,5 mm; tiểu thụ 8; nõn sào không lông. Đực quả to, cao 7,5 cm, dạng như gỗ vàng vàng.

Công tum, vùng Đà Lạt.

- Tree 20 m high; branches glabrous; flowers greenish; samaras 7.5 cm long.

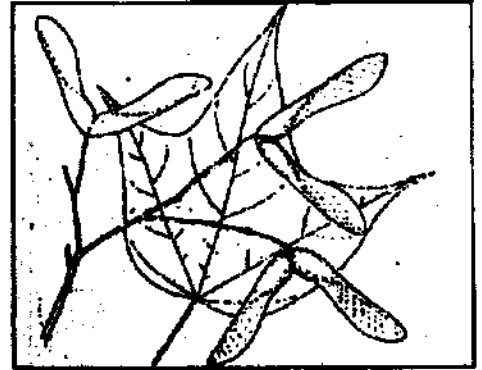
5282 - *Acer chapaense* Gagn.. Phong Sapa.

Dạimộc; nhánh không lông, to 3 mm. Lá có phiến có 3 thùy nhọn, rẽ, có đuôi, đáy cắt ngang, gân từ đáy 5, không lông; cuống 5-10 cm. Chùm-tụ tán thưa ở ngọn nhánh. Song-dực-quả nâu tươi, mỗi trái cao 4 cm, cánh rộng 7-8mm.

Rừng vùng núi cao 1.600 m: Lô-qui-Hồ, Sapa;

VII.

- Tree; leaves glabrous; samara 4 cm long, wing 7-8 mm large.

5283 - *Acer tonkinensis* Lec. subsp. *tonkinense*. Mang Thầu Dấu.

Dạimộc; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến có 3 thùy, to 9 x 9 cm, đáy hình tim sâu, gân từ đáy 7, thùy thon chót có đuôi; cuống vào 3 cm. Pháihoa ở chót nhánh, chùm-tụ tán hẹp; cọng hoa dài đến 17 mm. Song-dực-quả.

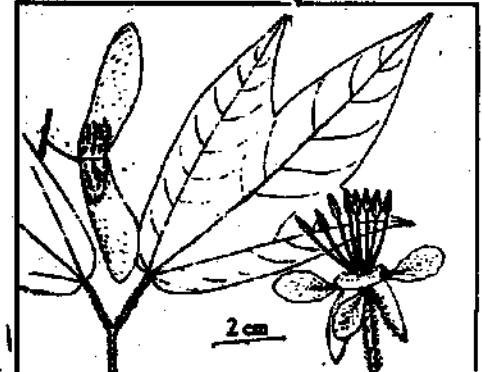
Bạch mã.

- Tree; branches glabrous; panicles narrow.

5284 - *Acer tonkinense* var. *fenzelianum* (Hand.-Maz.) E. Murr..Phong Fenzel.

Dạimộc; nhánh non *đầy lông mạng nhện*, to 3-4mm. Phiến *hẹp hơn*, 3 thùy *thon*, có lông ở gân, bìa nguyên, đáy hình tim, gân từ đáy 3; cuống 2-3 cm, có lông. Pháihoa ở chót nhánh; hoa có *ládài hẹp*, có lông mặt ngoài, cao 4mm; cánhhoa cao 3 mm; đĩa mặt to; tiểunhụy 8; noãn sào có lông. Dựcquả dài 3.5 cm. cánh rộng 1.5 cm.

- Tree; branches, petioles araneous; limb pubescent on nerves; samara 3.5 cm long, wing 1.5 cm large (*A. fenzelianum* Hand.-Mazz., *A. calcaratum* Gagn.).

5285 - *Acer oliverianum* Pax in Hook.

Dạimộc nhỏ; nhánh nâu tía, có ít vảy nhỏ. Lá có 5 thùy, dài 5-10 cm, giống lá Sầu trắng; thùy tamgiác, chót nhọn, bìa có răng; cuống dài 3-5 cm. Pháihoa dạng tánphồng ở chót nhánh; hoa 5-phân; *ládài lục tía*, cánhhoa trắngtrắng. Dựcquả rộng 2,5-5 cm.

Rất gần loài trên; Trungquốc, có ở ta ?

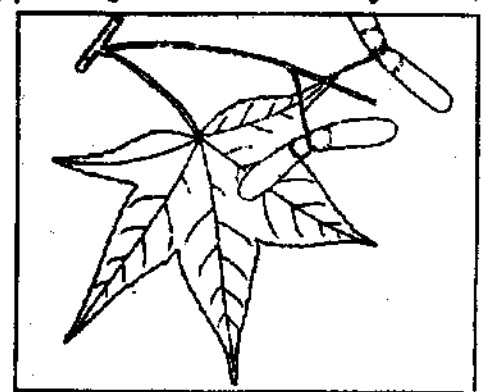
- Near the precedent; leaves 5-lobate.

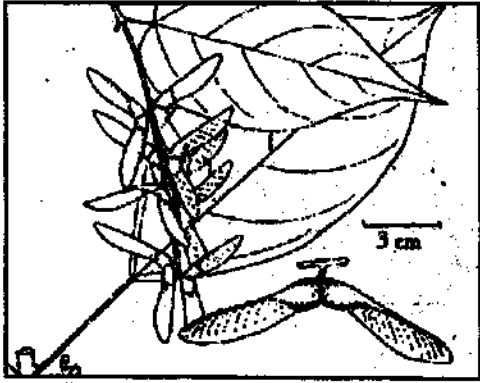
5286 - *Acer wilsonii* Rehd. Phong Wilson.

Dạimộc cao 10-15 m; thân to 20-25 cm; cành non xanh. Lá có phiến to 8-12 x 9-12 cm, có 3 thùy có răng ở phần chót, dai hay như giấy. Chùm-tụ tán thông, dài 5-6 cm; hoa *tấpphái*; *ládài lục vàng*; cánhhoa 5, trắng; đĩa mặt; tiểunhụy 8; noãn sào có lông. Songdựcquả, mỗi dựcquả dài 2,5-3 cm, kể luôn cánh, nâu vàng.

Rừng luôn luôn xanh vùng núi cao, 900-2.000 m: Cao lang, Hátuyên (hình theo CGRVN).

- Tree 10-15 m high; samara 2.5-3 cm long.

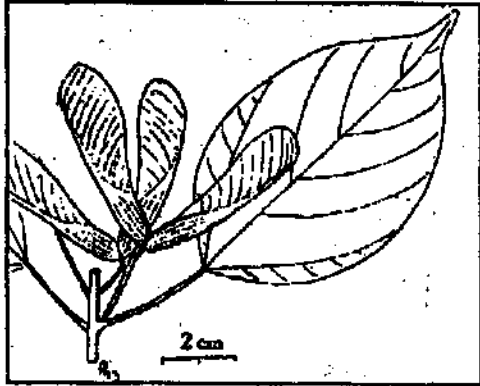

5287 - *Acer brevipes* Gagn.. Phong chân-ngăn.

Đại mộc đến 19 m; nhánh dày 3 mm, có cạnh, không lông. Lá mọc đối; phiến xoan dài, dài 8-10 cm, đáy tù hay hình tim (thể non), gân từ đáy 3, gân-phụ 4-6 cặp, đầu có mũi, lá lớn không lông, lúc khô nâu đỏ; cuống 15 mm hay 3,5-5 cm. Chùm như gié, dày, cao 15 cm, không lông; cọng 2 mm. Song dực quả nhỏ dài 2 cm, rộng 5-6 mm

Núi cao: San-ta-Van, Sapa; 8.

- Tree; leaves ovate or cordate; flowers greenish; samara 2 cm long.

5288 - *Acer laurinum* Hassk.. Phong lá-quế.

Đại mộc cao 25 m; nhánh khá to, không lông, đen lúc khô. Lá bầu dục, bìa nguyên, láng mặt trên, mốc mốc mặt dưới lúc khô, gân từ đáy 3; cuống 3-4 cm. Chùm; lá dài không lông; cánh hoa như lá dài; tiểu nhụy 10; noãn sào có lông. Dực quả cao 5-6 cm, cánh nâu vàng, láng.

Quảng trị, Đà Lạt; 10.

- Tree 25 m high; leaves elliptic, entire; samara 5-6 cm long (*A. decandrum* Merr.).

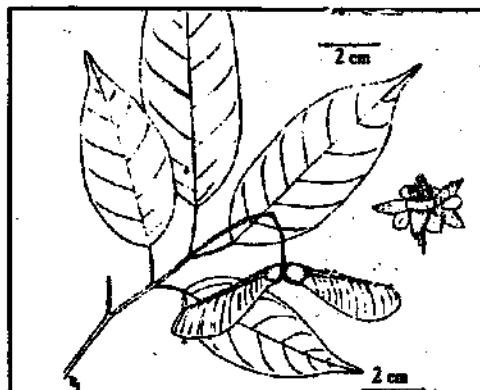

5289 - *Acer laurinum* var. *petelotii* (Gagn.) Phamhoang, n. stat. (*A. decandrum* var. *petelotii* Gagn.)

Đại mộc. Phiến lá đơn thon, chót thon, nhọn, đáy tù hay tròn, gân từ đáy 3, gân-phụ 5 cặp; cuống 2 cm. Chùm ngắn (2-3 cm) ở nách lá; cọng 5-8 mm; lá dài nhọn, rìa lông; tiểu nhụy 10, ngắn hơn lá dài.

Sapa.

- Tree; leaves lanceolate; short racemes; sepals ciliate.

5290 - *Acer erythranthum* Gagn.. Phong hoa-đỏ.

Đại mộc cao 12 m; nhánh mảnh, không lông, đen. Lá có phiến mỏng, không lông, đầu có đuôi 1 cm, gân-phụ 8-9 cặp; cuống mảnh, dài 2 cm, đen. Tán phòng màu sét đỏ; hoa to 4-5 mm; lá dài có lông hai mặt; cánh hoa trắng trắng; tiểu nhụy 8; noãn sào có lông. Trái cao 4,5 cm; phần chứa hạt phù tròn, cánh rộng 13 mm.

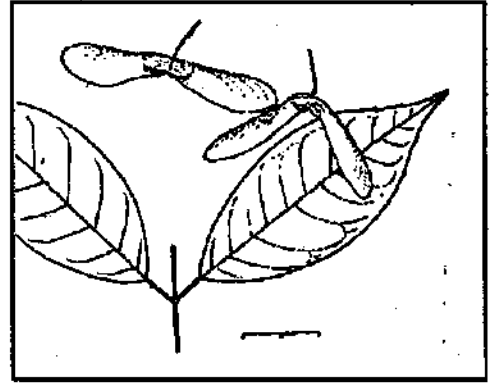
Gialai Công tùm, Buônmethuột, Dilinh; 1. Gỗ nâu lợt, xơ mịn, tốt.

- Tree 12 m high; inflorescence red ferruginous; samara 4.5 cm long.

5291 - *Acer fabri* Hance. Phong nghệ.

Lá bầu dục, to 8,5 x 3-3,5 cm, đầu thon nhọn, bìa nguyên trừ ở chót có răng thưa, gân -phụ 8-10 cặp; cuống 8-10 mm. Trái dài vào 3 cm, cánh rộng 1 cm.

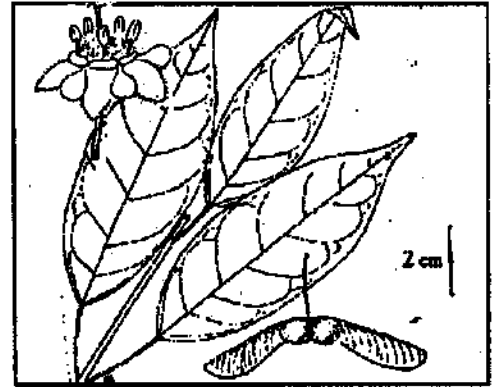
- Limb elliptic, caudate, margin with few teeth; samara 3 cm long.

5292 - *Acer laevigatum* Wall. Phong láng.

Đại mộc 20 m; nhánh tròn, láng, dài, nâu đen. Lá tròn dài, to 10 x 3,3 cm, đầu nhọn, đáy tù, gân 3 từ đáy và 7 cặp gân-phụ, không lông, láng, nâu xanh lúc khô; cuống 2 cm; vảy 1-3 mm, dày lông tơ. Tán phong có lông mịn; hoa rộng 7 mm; lá dài 3 mm; cánh hoa hơi ngắn hơn; tiểu nhụy 7-8; noãn sào có lông. Trái cao 3,5 cm, cánh nâu vàng, phần chứa hạt phủ tròn, láng.

Vọng phu; I.

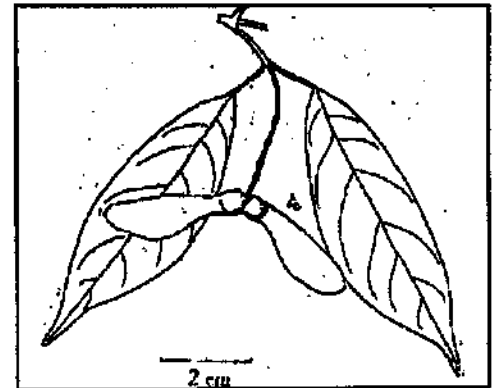
- Tree 20 m high; leaves oblong; petals shorter than sepals; samaras 3.5 cm long.

5293- *Acer oblongum* Wall. ex DC. Phong tròn dài.

Đại mộc cao. Lá có phiến tròn dài thon, dài 5-17 cm, đầu nhọn, có đuôi dài, đáy tù, gân-phụ 6-7 cặp, dai, không lông, mặt dưới mốc mốc; cuống dài 13 mm. Tán có lông; hoa nhỏ, vàng vàng; tiểu nhụy 4-10 quanh đĩa mật; noãn sào có lông. Dục quả cao 4 cm, cánh rộng 13 mm.

Rừng luôn luôn xanh vàng Đalat. Gỗ khá tốt.

- Tree; leaves oblong without developed basal nerves; samaras 4 cm long.

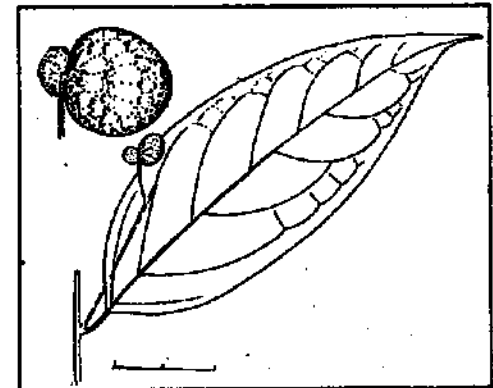
SABIACEAE : họ Mậtsạ

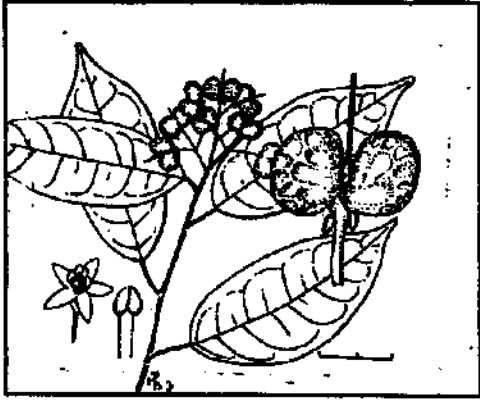
5294 - *Sabia dielsii* Lévl. Thanh phong Diels.

Lá rụng theo mùa; nhánh không lông. Lá có phiến mỏng, xoan thon, không lông, mặt trên xám đen, mặt dưới xám nâu, gân-phụ 6-7 cặp, bìa có răng nhỏ, hay gân như nguyên; cuống 6-8 mm. Hoa đơn thành tán 3-5 hoa; cánh hoa bầu dục tròn dài, dài 2-3 mm; vòi nhụy 1-1,3 mm. Quả nhẵn cứng to vào 8 x 6 mm, tròn dẹp dẹp.

Nhatrang.

- Leaves deciduous, glabrous; petals 3 mm long; drupes 8 x 6 mm (*S. olacifolia* Stapf).

5295 - Sabia fasciculata Lec. ex Chen. Thanhphong chùm.

Tiểu mộc leo cao 2-3 m, không lông. Lá dài 8-10 cm, đầu có đuôi, láng lu, bìa nguyên, gân-phụ 7-9 cặp thông thành một gân cách bìa; cuống 1,5-2,5 cm. Chùm mang tánphong cao 2-3 cm; cọng hoa 5-6 mm; ládài tamgiác cao 1-3 mm; cánhhoa cao 4-5 mm, gân 7; tiểuhụy 5, không bằng nhau; đĩa mật 5 thùy; noãn sào và vòi nhụy cao 5 mm. Quả nhũn cứng 2, đỏ, cao 8 mm.

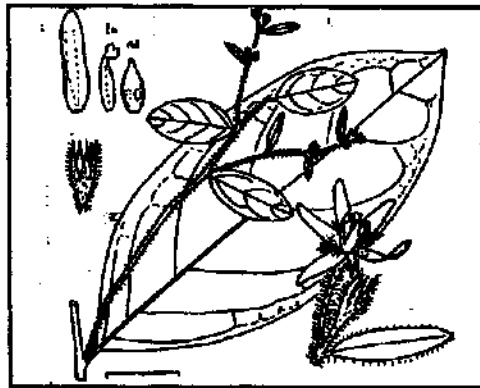
Trảng có đaimộc 1.200-1.500 m: Sapa, Côngtum I-II.

- Scandent; leaves glabrous; petals 4-5 mm long; drupes red, 8 mm large (*S. kontumensis* Gagn.).

5296 - Sabia limoniacea Hook. f. & Thoms. Thanhphong Tiểumộc leo quán, không lông. Lá mọc xen; phiến thon, to 7,5-8 x 2,7-3 cm, dài, không lông, gân-phụ 6 cặp, mảnh, một cặp gân từ đáy, bìa cứng; cuống 1,5 cm. Pháthoa dài 15-16 cm, mang tután; cọng hoa 5 mm; hoa xanhxanh; ládài rìa lông; cánhhoa tròn hay bầu dục, cao 1,8-2,5 mm; tiểuhụy 5, gắn trước cánhhoa; noãn sào 2 buồng. Quả nhũn cứng tròn hay hơi xoan dẹp, 11-14 x 10-13 mm. Côngtum; IX, 9.

- Climber, glabrous; panicles 16 cm long; sepals ciliated; drupes to 14 x 13 mm.

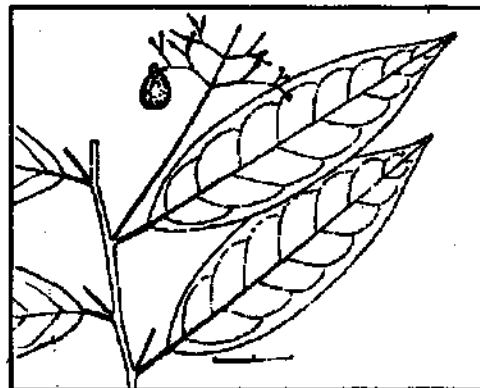

5297 - Sabia paniculata Edgw. Thanhphong chùm-tután.

Tiểumộc leo; cành có lông mịn. Lá có phiến không lông, láng, gân lõm mặt trên, có lông phún gân lồi mặt dưới; cuống có lông. Pháthoa có láhoa dạng lá; hoa trắng hay vàngvàng; ládài 1,2 mm, có lông; cánhhoa 2,5 mm, không lông; noãn sào không lông. Trái 2 nhân.

Rừng dày: Sathây, Côngtum; XI, 11.

- Climber; branches, calyx.. hirsute; petals white or yellowish; pyrenes 2.

5298 - Sabia parviflora Wall. ex Roxb. Thanhphong hoa-nhỏ.

Tiểumộc leo; nhánh mảnh, không lông, có sọc dọc. Phiến lá tròn dài, dài 5-10 cm, đầu nhọn, đáy tà, hơi bấtxung, gân-phụ 6-7 cặp, lúc khô nâu tươi; cuống 1,5 cm. Chùm-tután ngắn, ở nách lá; hoa cao 3-4 mm; ládài 1,5 mm, mỏng, rìa lông; cánhhoa 5-6, nhọn, cao 2 mm; tiểuhụy 5, chỉ tròn, cao không bằng nhau; noãn sào tròn, dạng như chỉ tiểuhụy.

Rừng, luôn luôn xanh, trảng có đaimộc, 1.200 m: Sapa; IV, 8.

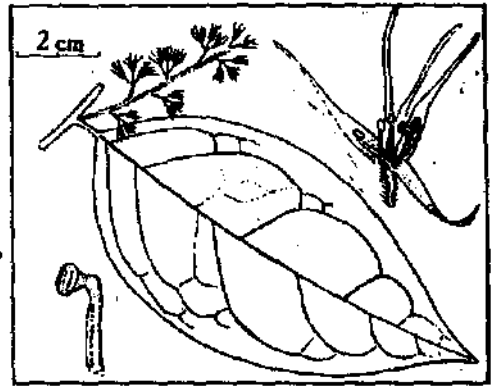
- Scandent, glabrous; sepals ciliated; petals 2 mm; ovary glabrous (*S. harmandiana* Pierre).

5299 - *Sabia uropetala* Gagn. Thanhphong cánhhoa-dài.

Dây leo (?); nhánh có lông dày vàng. Phiến lá xoan, dài 6-10 cm, có lông ở gân chính mặt trên, ở gân mặt dưới, nâu sôcôla mặt trên nâu vàng mặt dưới, gân-phụ 5-6 cặp, mạng gân đều; cuống dài 1-1,2 cm. Chùm mang tután có lông, cao 3-6 cm; ládài có lông; cánhhoa không lông, thon hẹp, cao 5 mm; chỉ tiểunhụy niển, baophần nhỏ, tròn; noãnào không lông.

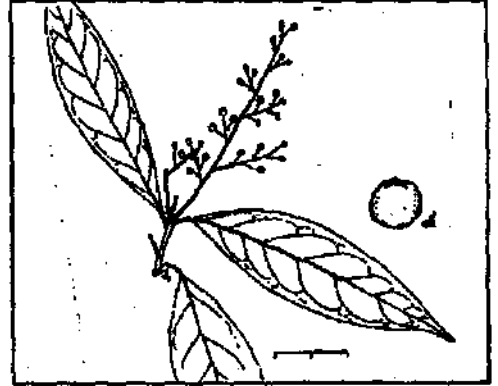
Rừng thưa trên vôi: Bắcgiang; XII.

- Leaves ovate, to 10 cm long, pubescent on nerves; petals narrow lanceolate, 5 mm long.

5300 - *Meliosma henryi* Diels subsp. *henryi*. Mậtsạ Henry. *Đạimộc* cao 18 m; nhánh có lông sát hay không lông. Phiến thon to 7-12 x 2-3,5 cm, dài, cứng, không lông, gân-phụ 6-10 cặp, gân tam cấp lõi thành mạng mảnh, bìa nguyên hay có răng thưa; cuống 0,5-3 cm. Pháthoa ở ngọn, cao 7-20 cm, có lông thưa hay dày; ládài 4-5, không lông; cánhhoa ngoài không lông; noãnào không lông. Quảnhâncứng tròn hay xoan, to 5-8 mm; nhân 4-6 mm, có mạng hay không. B.

- Tree 18 m high; leaves coriaceous, with apparent reticulation; drupes 5-8 mm (*M. buchananifolia* Merr., *M. affinis* Merr.).

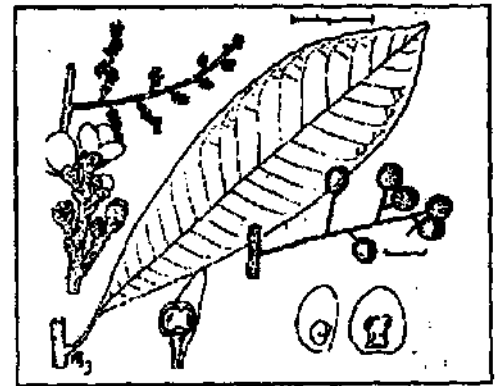

5301 - *Meliosma henryi* subsp. *thorelii* (Lec.) Beus. Mậtsạ Thorel.

Đạimộc nhỏ. Lá to hơn trên, *thon ngược*, đến 25 x 9 cm, đáy chót buồm hay tà, bìa có răng ở 1/2 trên, gân-phụ 15-25 cặp; cuống 2-3 cm. Chùm-tután ở ngọn, cao 15-25 cm; nhánh đến 17 cm; hoa nhiều; cọng hoa 0-2 mm; cánhhoa trong dài 2-2,3 mm; tiểunhụy 5, chỉ ngắn; noãnào có lông. Quảnhâncứng tròn; nhân to 5-6 mm.

Rừng trên 1.000 m: Hasonbinh, Hãnammình, Thanhhoa; V.

- Small tree; leaves oblanceolate, to 25 x 9 cm; stone 5-6 mm large (*M. thorelii* Lec.).

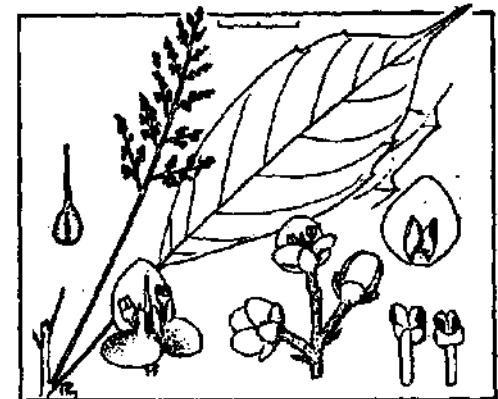

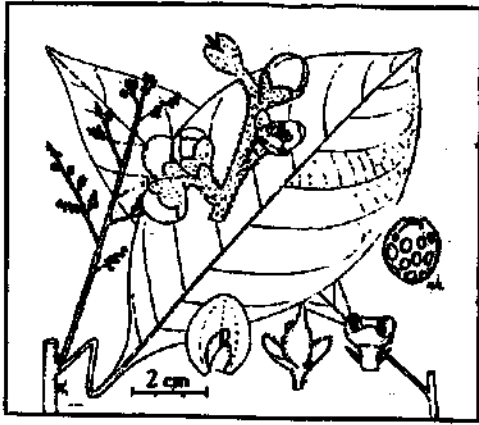
5302 - *Meliosma lepidota* Bl. subsp. *dumicola* (W.W. Sm.) Beus. Mậtsạ lùm.

Đạimộc; nhánh non có lông. Phiến xoan *thon ngược*, to 5-16 x 1,5-8 cm, chót thường có đuôi, bìa nguyên hay có vài răng, mặt trên xám nâu, mặt dưới nâu tươi, có lông dày, gân-phụ 8-14 cặp; cuống mảnh, dài 5-7(10) cm. Pháthoa là chùm hay tután dày, *dây lông sét*; ládài có ria lông; cánhhoa trong nguyên hay đầu lõm; noãnào không lông.

Sapa.

- Tree; limb obovate to lanceolate; inflorescence ferruginous tomentose (*M. dumicola* W.W.Sm., *M. cinerea* Vid., *M. dumicola* var. *serrata* Vid., *M. tonkinensis* Vid.).

5303 - *Meliosma lepidota* subsp. *longipes* (Merr.) Beus. Mậtsạ chân-dài, Sơn vôi. Đại mộc cao 7-8 m; nhánh đen. Phiến thon đến bầu dục to, dài đến 30 cm, nâu đỏ mặt dưới, gân-phụ 10-15 cặp; cuống dài 5-7 cm. Chùm-tụ tán thưa, cao 10-25 cm, nhánh dài 5-6 cm, có lông; hoa rộng 2 mm; lá đài có ria lông; cánh hoa 2 mm, xoan rộng, cánh hoa trong chẻ hai; noãn sào không lông. Quả hạch cứng tròn, to 7-10 mm; nhân 7-8 mm, có mạng lớn.

Rừng luôn luôn xanh và thưa, 800-1.200 m: Quảng Ninh, Hà Sơn Bình, Đà Nẵng; IX.

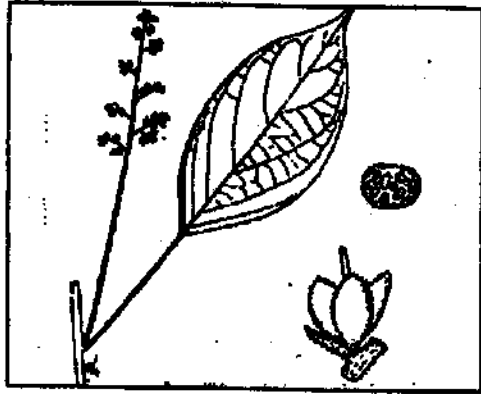
- Tree 7-8 m high; limb to 32 cm long; inflorescence pubescent; drupes 7-10 mm large (*M. longipes* Merr., *M. depauperata* Chun ex Howe, *M. longepaniculata* Gagn.).

5304 - *Meliosma lepidota* subsp. *squamulata* (Hance) Beus. Mậtsạ vảy-nhỏ.

Đại mộc. Lá có phiến xoan to 8-12 x 3,5-7 cm, đầu có mũi dài, đáy tù nhọn, gân-phụ 7 cặp, mặt dưới mốc; cuống dài 3-5 cm. Phấn hoa ở nách lá, dài gần bằng lá; hoa nhỏ; lá đài xoan, ria lông; cánh hoa trong chẻ hai. Quả hạch cứng có nhân tròn to 4-5 mm.

Có lẽ có ở trung nguyên B.

- To be found in Vietnam (*M. squamulata* Hance).

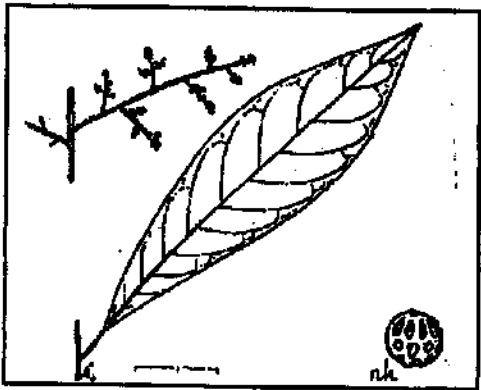

5305 - *Meliosma paupera* Hand.-Maz. Mậtsạ nghèo.

Đại mộc nhỏ, cao đến 9 m; nhánh không lông. Lá có phiến thon hay thon ngược, vào 11-15 x 2-3 cm, mỏng, gân như không lông hai mặt, mặt trên nâu đậm, gân mảnh, mặt dưới nâu dợt, gân tam cấp thưa, bìa nguyên hay có vài răng; cuống 0,5-1,5 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn, dài 7-14 cm, có lông mịn; hoa trắng, rộng 0-1 mm; lá đài 5, không lông; cánh hoa không lông, cánh hoa trong chẻ hai. Quả hạch cứng tròn to 5 mm; nhân tròn, to vào 4 mm.

Thừa thiên.

- Tree 9 m high; branches glabrous; limb lanceolate, glabrous; drupes 5 mm diameter.

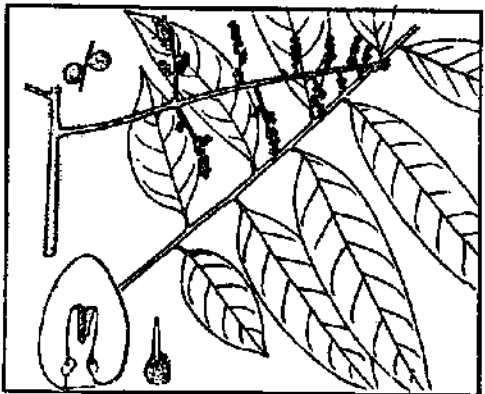

5306 - *Meliosma pinnata* (Roxb.) Walpers subsp. *angustifolia* (Merr.) Beus. Mậtsạ lá-hẹp.

Đại mộc cao đến 15 m; nhánh có lông. Lá do 6-11 cặp lá-phụ thon hay tròn dài, vào 10 x 3 cm, bìa nguyên, không lông, láng mặt trên, gân-phụ 4-8 cặp. Chùm-tụ tán đứng, thưa hay dày, có lá nhỏ ở nhánh chánh; lá đài 5, không lông; cánh hoa không lông; noãn sào có lông dày. Quả hạch cứng tròn, to vào 5-6 mm; nhân to 3-5 mm.

Rừng: BTN.

- Tree 15 m high; leaflets glabrous, midrib prominent; drupes 5-6 mm large (*M. angustifolia* Merr., *M. poilanei* Gagn., *M. lanceolata* Lec. non Bl.).

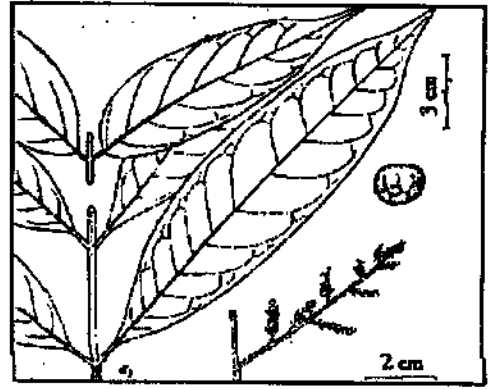

5307 - *Meliosma pinnata* subsp. *arnottiana* (W. & A.) Beus.. *Mật sà Arnott.*

Đaimộc cao 8 m; nhánh to, không lông. Lá mọc xen; sống có lông mịn, lá-phụ 3-7 cặp, dài đến 20 cm, bìa có thể có vài răng, mặt trên láng, mặt dưới không lông, thường có domatie, nâu đỏ lúc khô, gân-phụ 12-14 cặp. Chùm-tútán dài bằng lá; nụ to 1,5 mm; hoa trắng, thơm. Trái có nhân to 3-4,5 mm.

Dựa suối: Sapa, Quảngtri, Langbian; VII.

- Tree 8 m high; leaflets to 20 cm long, flowers white; drupes (*M. arnottiana* W. & Arn., *M. annamensis* Gagn., *M. chapaensis* Gagn., *M. quangnamensis* Gagn...).

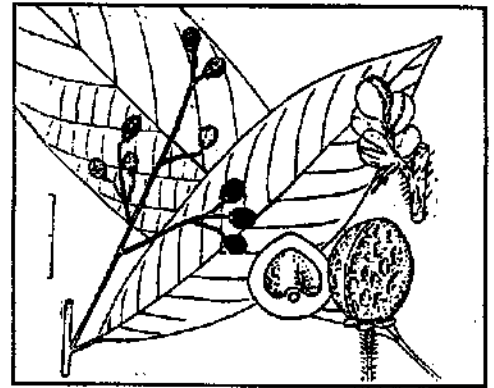

5308 - *Meliosma simplicifolia* (Roxb.) Walp. subsp. *simplicifolia*. *Mật sà lá-đơn.*

Đaimộc cao đến 20 m; nhánh denden, có bikhầu nâu. Lá có phiến tròn dài xoan ngược, dài đến 50 cm, bìa thường nguyên, không lông, ít khi có lông ở gân chánh, gân-phụ đến 23 cặp, có domatie hay không; cuống dài 1,5-3 cm. Chùm-tútán dài đến 45 cm; hoa dày, có cọng rất ngắn; lá dài 5; cánhhoa trong nguyên. Trái tròn tròn, to 5-10 mm; nhân tròn, to 4-5 mm.

Rừng luôn luôn xanh vùng núi đến 3.000 m: Côngtum; IV, 4.

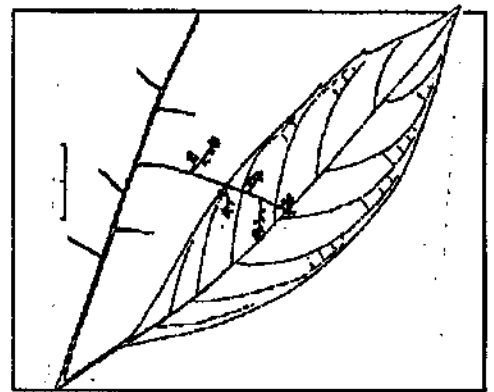
- Tree; limb to 50 cm long; panicles pubescent or tomentose; petals entire; endocarps 4-5 mm large (*Millingtonia simplicifolia* Roxb.; *Mel. kongtumensis* Vid.).

5309 - *Meliosma simplicifolia* subsp. *fruticosa* (Bl.) Beus.. *Mật sà bụi*

Lá có phiến thon to 11-13 x 3-4 cm, gân chánh phẳng, lồi, có lông ở mặt trên, mặt dưới có domatie hay không, bìa có vài răng; cuống dài 2 cm. Chùm-tútán ở chót nhánh; nụ cao 1,5-2 mm; lá dài 5; cánhhoa trong thường rìa lông. Quả nhẵn cứng tròn; nhân cao 5,5-8 mm, thường xéo, có sống cao.

- Limb 11-13 cm long, with or without domaties; pyrens 5.5-8 mm long (*M. elliptica* Hook. f.).

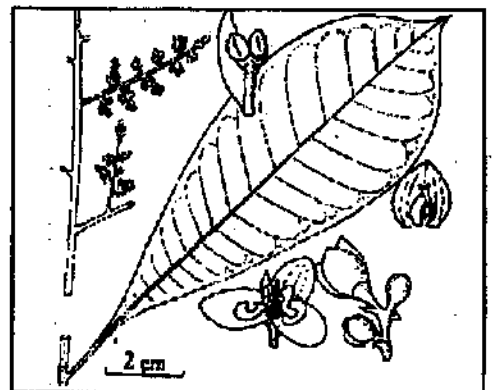

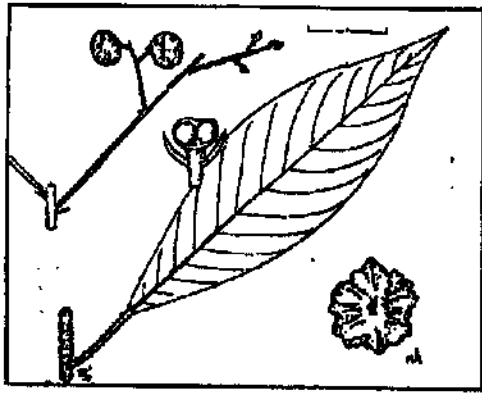
5310 - *Meliosma simplicifolia* subsp. *fordii* (Forb. & Hemsl.) Beus.. *Mật sà Ford.*

Đaimộc nhỏ; nhánh dày lông sét. Phiến xoan thon-ngược hay thon, vào 12-25 x 3,5-8 cm, mặt trên nâu đậm hay xám chì, mặt dưới nâu, gân-phụ (9-20 cặp), tam cấp thành mạng mịn; cuống có lông sét. Chùm-tútán nhiều hoa khít nhau ở ngọn nhánh, cao đến 40 cm, có lông mịn sét; lá dài có lông; cánhhoa trong vào 1 mm, chế hai. Quả nhẵn cứng tròn, to 1 cm; nhân to 3-5 mm.

Rừng BTN, 0-900 m.

- Small tree; branches, inflorescence, ferruginous tomentose; drupes 1 cm large (*M. fordii* Hemsl. ex Ford. & Hemsl., *M. donnaiensis* Gagn, p.p., *M. cambodiana* Pierre...).

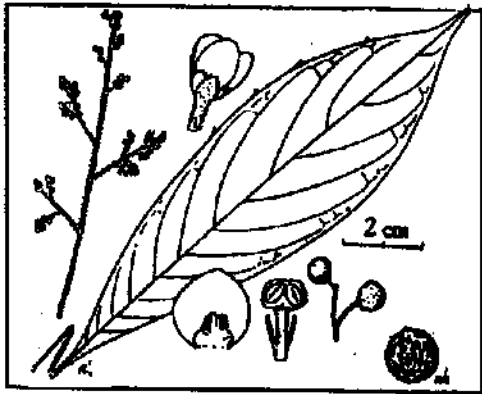

5311 - *Meliosma simplicifolia* subsp. *laui* (Merr.) Beus.. Mậtsa Lâu.

Đại mộc cao 6-15 m; thân rộng đến 30 cm; nhánh *dày lông hoe*. Lá có phiến thon hay bầu dục, to 8-18 x 3,5-7 cm, mặt trên có lông ở gân chính, mặt dưới *dày lông hoe* dày với gân phụ (14-18 cặp), *tam cấp lồi, dạng lá Tai-nghe*, bìa nguyên hay có ít răng; cuống dài 3 cm, *dày lông*. Chùm-tútán nhiều hoa ở chót nhánh; lá đài 5, có lông nhung; cánh hoa tròn cao vào 1 mm. Quả hạch cứng to vào 1 cm; nhân to 7-9 mm, *có cạnh*.

Rừng luôn luôn xanh: Đà Lạt.

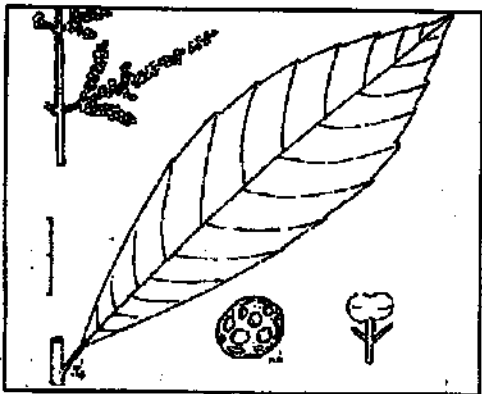
- Tree 6-15 m high; branches, leaves rufous tomentose below; endocarp 7-9 mm (*M. laui* Merr.).

5312 - *Meliosma simplicifolia* subsp. *rigida* (S. & Z.) Beus.. Mậtsa cứng. Đại mộc; nhánh *denden* có *bikhấu tròn*. Lá có phiến tròn dài, thon-ngược đến xoan thon-ngược, to 4-25 x 2-8 cm, bìa thường có *răng thưa, nhọn*, ít khi nguyên, mặt dưới có lông thưa hay dày; cuống 3-4 cm. Chùm-tútán dày, cao 10-3 cm ở ngọn, *có lông dày sét*; lá đài 5, lá đài ngoài có lông dày; cánh hoa trong cao 1 mm, *ché hai*. Quả hạch cứng to 7-8 mm; nhân to 4-5 mm.

Trên 1.500 m: Lào cai; IV-V, 4-10.

- Tree; limb 4-25 cm long; inflorescence ferruginous tomentose; drupes 7-9 mm large (*M. rigida* S. & Z., *M. harmandiana* Pierre, *M. glomerata* Rehd. & Wils.).

5313 - *Meliosma simplicifolia* subsp. *thomsonii* (King & Brand.) Beus.. Mậtsa Thomson.

Đại mộc nhỏ. Lá có phiến tròn dài đến xoan thon-ngược, to 7-40 x 2-16 cm, bìa có *răng thưa to*, ít khi nguyên, gân-phụ 10-22 cặp, mặt dưới có lông thưa hay dày; cuống vào 1 cm. Chùm-tútán ở ngọn, *có lông nâu*; hoa khít, không cọng; lá đài 6-8, lá đài ngoài không lông; cánh hoa trong cao 1 mm, *ché hai*. Quả hạch cứng tròn; nhân to 6-7 mm, *có mạng lõm*.

Sapa, Phú thọ.

- Small tree; limb dentate or entire; inflorescence brown pubescent; stones 6-7 mm large (*M. thomsonii* King & Brand., *M. petelotii* Merr.).

MALPIGHIACEAE : họ Kim đồng

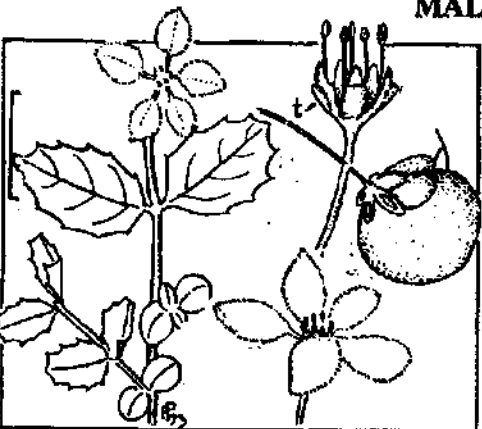
Malpighiaceae

5314 - *Malpighia coccigera* L. Cùm-ri-a, Măng-rô.

Tiểu mộc cao 1-2 m. Lá có phiến dày cứng, xanh đậm, không lông, bìa có *răng bén nhọn*; cuống có lá bé nhỏ. Hoa 1-2 ở nách lá, *trắng hay hơi hương*; đài có 6-10 *tuyến*; cánh hoa có cọng dài 2-4 mm, bìa có rìa lông; vòi nhụy 2. Quả hạch cứng ăn được. n = 10.

Gốc T.-Mỹ; Tr làm kiếng, trông giống Cùm-rum, *Ehretia buxifolia*; I-XII.

- Ornamental.

5315 - *Malpighia glabra* L. Sori vương; Barbados Cherry, Acerola; Cerisier des Antilles, Cerises carrée.

Tiểumộc thành bụi; nhánh xám đậm với bikhẩu nhỏ. Lá có phiến không lông, bìa nguyên, dài 5-7 cm. Hoa ở nách lá, hướng; đài có 5 tuyến to; cánhhoa có cọng dài; tiểuhụy 10; vòi nhụy 3. Quảhìnhcứng gạch tím hay đỏ; nạc chuachua; nhân 3, không mấy cứng. $n = 20$.

Trái chứa rất nhiều vitamin C (đến 4,68 g/ 100 nạc) hơn cam đến 20-80 lần; Tr đến 600 m, gốc T-Mỹ; I-XII.

5316 - *Galpimia gracilis* Bartl. Cây Kim đồng.

Tiểumộc cao 0,5-1 m. Lá có phiến không lông, xanh dợt, có 2 tuyến ở đáy; cuống có lábe nhỏ. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoa vàng tươi; đài do 5 láđài không tuyến; cánhhoa 5, vàng, có cọng dài; tiểuhụy 10, chỉ vàng rồi đỏ; vòi nhụy 3, rời nhau. Quảhìnhcứng to 5 mm. $2n = 24$

Tr vi pháthoa đẹp; I-XII. Hoa làm chắc vihuýtquần (hoạttính P).

- Ornamental (*Thryallis glauca* (Cav.) O. Ktze).

5317 - *Tristellateia australasica* A. Rich. Dây Kim đồng; Maiden's Jealousy.

Dây leo táhuống. Lá có phiến dày, không lông, có 2 tuyến ở đáy; cuống có 2 lábe nhỏ, cao 1 mm. Chùm-tútán mang hoa vàng tươi; láđài 5, không tuyến, cánhhoa 5, có cuống; tiểuhụy 10, vàng rồi đỏ. Trái có 8 cánh.

Tr vi pháthoa đẹp; IX-III.

- Ornamental.

Hiptagiac:

5318 - *Aspidopterys glabrifolia* J. Ar. Cácđực lá không-lông

Tiểumộc leo; nhánh non dày lông vàng. Lá có phiến dày, không lông, dài đến 8 cm, chót nhọn, đáy tà, gân-phụ 5 cặp; cuống 0,7-1 cm. Chùm-tútán dài hay ngắn hơn lá, ở nách lá hay ngọn nhánh, có lông sét, nhánh mang tánphòng 6-12 hoa; láđài 5, cao 1 mm; tiểuhụy 10. Trái có cánh mỏng, nâu, hình khiên, cao 4 cm, không cánh lung.

Làocai.

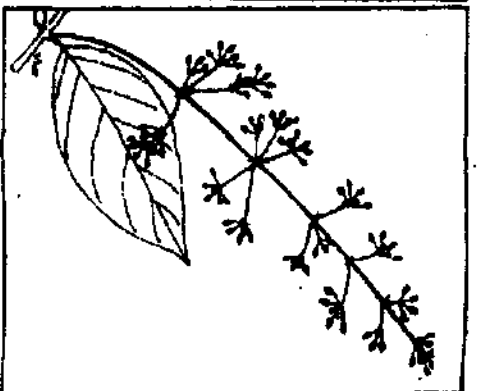
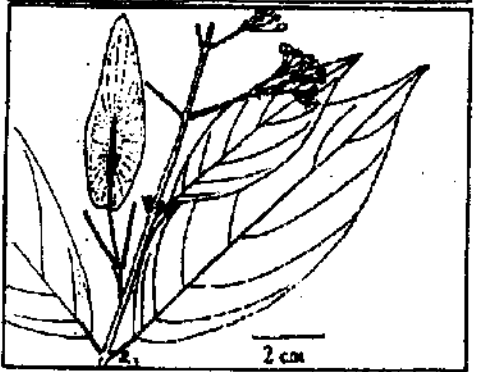
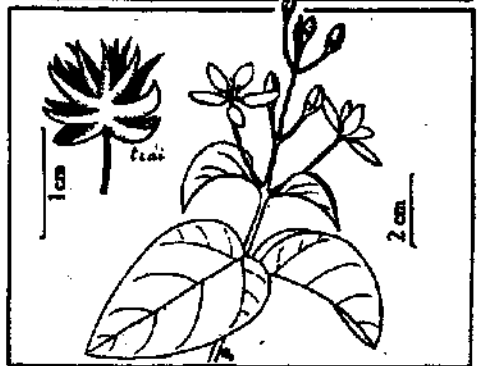
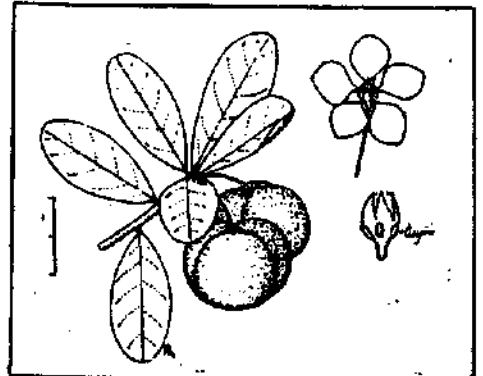
- Sarmentous; branches yellow tomentose; limb glabrous; samara 4 cm long.

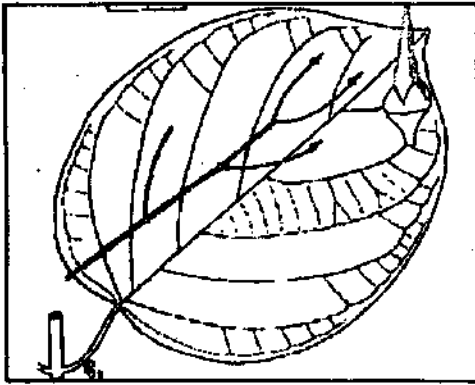
5319 - *Aspidopteryx glabriuscula* (Wall.) Juss. Cácđực hoi-nhân.

Tiểumộc leo; nhánh gần như không lông. Lá có phiến xoan thon, đáy tà tròn, chót thon, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 5-7 mm. Chùm-tútán từ nách lá, dài, mang tán đơn hay kép; tiểuhụy 10. Trái có cánh. to 3,5-5 x 1,7-2,5 cm, bầuđực hơn.

Sapa.

- Sarmentous almost glabrous; long panicle; samara 1,5-2 x 0,7-1 inch.

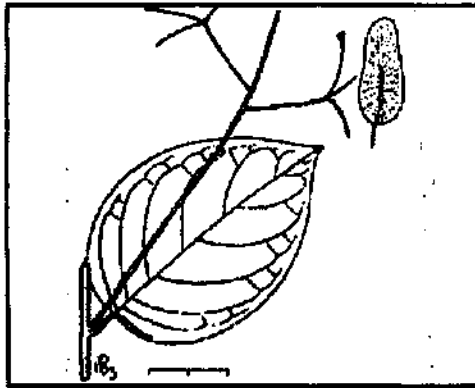

5320 - *Aspidopterys costulata* Pierre. Các đực có-sống.

Tiểu mộc leo; nhánh có lông hoe. Lá có phiến xoan tròn dài, to 11 x 9 cm, đáy hơi lõm, mặt trên không lông, mặt dưới dày lông hoe, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 2-2,5 cm. Chùm thưa dài 8-14 cm; bông hoa 18-21 mm, có lông mịn, có đốt 4,5 mm cách đáy. Quả dài 3 cánh, dài 5-5,5 mm. Trái..

Sông Bé.

- Sarmentous; branches rufous pubescent; limb rufous tomentose below.

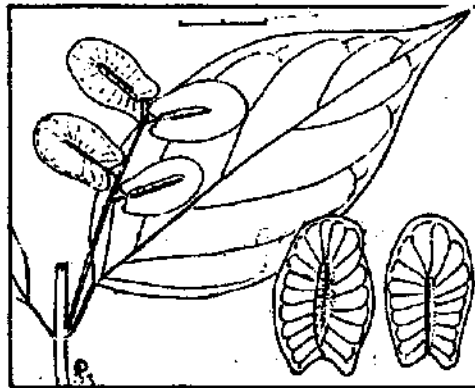

5321 - *Aspidopterys henryi* Hutch. var. *tonkinensis* J. Ar. Các đực Henry.

Tiểu mộc leo dài 5-6 m; thân, mặt dưới lá, cuống dày lông sét; nhánh già có vỏ nâu tím. Lá có phiến xoan rộng, to 7 x 5 cm, đáy tròn, gân-phụ 7-8 cặp, có lông sét dày mặt dưới hay không lông; cuống 8-15 mm, có lông. Chùm-tụ tán cao 15-17 cm, có lá ở phần dưới; lá dài cao 1 mm, có lông. Trái có cánh bầu dục to 32 x 14 mm, rộng trái 12-17 mm, có đốt ở 4-7 mm cách đáy.

Lào cai.

- Sarmentous; branches, limb ferruginous tomentose below; wing of fruit 3,2 cm long.

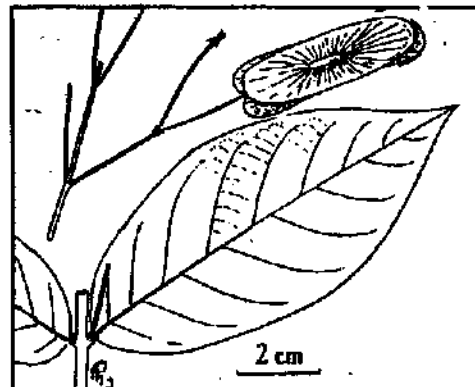

5322 - *Aspidopterys oligoneura* Merr.. Các đực ít-gân.

Tiểu mộc leo cao; nhánh non có lông vàng, nhánh già đen. Lá có phiến xoan nhọn, dài đến 10 cm, gân-phụ ít, mặt dưới ứng nâu lúc khô; cuống dài 1,5 cm. Chùm-tụ tán 5-20 cm ở nách lá, mảnh nhánh có lông vàng, mang 3 hoa; lá dài 5, cao 2,5 mm; tiểu nhụy 10. Trái có cánh mỏng, vàng vàng, đáy lõm, đầu tròn, cao 2,5 cm, cánh lưng cao 2 mm.

Mường Thôn, Kiên Khê; V, 5.

- Sarmentous shrub; branches yellow pubescent; lateral wings 2,5 cm long, dorsal wing 2 mm high.

5323 - *Aspidopterys sessiliflora* J. Ar.. Các đực hoa-không -cống

Tiểu mộc leo cao 6-7 m; nhánh tròn, lúc non có lông vàng. Lá có phiến dài đến 12 cm, mặt trên không lông, nâu đen lúc khô, mặt dưới có lông trắng trắng, gân-phụ 15-17 cặp; cuống 1-2 mm. Chùm-tụ tán cao 5-7 cm, nhánh tận cùng với 2-8 hoa; lá dài 5, cánh hoa 5, cao 4-5 mm; tiểu nhụy 10. Trái có cánh màu nâu đỏ, bầu dục, hai bìa song song, cao 4,5 cm, không cánh lưng.

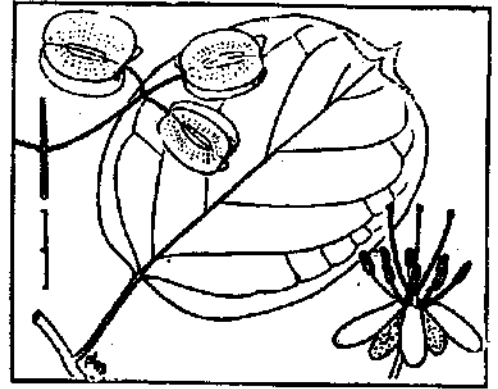
- Sarmentous; limb white pubescent below; petals 4-5 mm long; wing of fruit red brown, 4,5 cm long.

5324 - *Aspidopterys tomentosa* (Bl.) Juss.. Các đực lông.

Tiểu mộc leo. Lá có phiến mỏng, dài đến 13 cm, bầu dục với đầu cắt ngang hay hơi lõm, có mũi, mặt trên không lông, mặt dưới có lông tơ, lúc khô ôliu, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 2-4 cm. Pháthoa dài hơn 20 cm, thông; hoa trắng; tiểunhụy 10. Trái có cánh mỏng vuôngđài, dài gần 1 cm, rộng 2,3 cm, vàng, cánh lưng cao 5 mm.

Laichâu; 9.

- Sarmentous; limb pubescent below; flowers white; wing of fruits yellow, 1 cm long (*A. obcordata* Hemsl. var. *tonkinensis* J.Ar.).

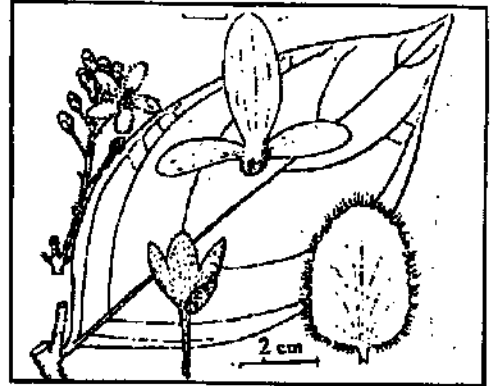

5325 - *Hiptage bengalensis* (L.) King. Màngnhện, Tô-mành, Dừidục Bengal.

Đại mộc leo rất cao; thân to đến 30 cm. Lá có phiến bầu dục, có 2 tuyến ở đáy gân-phụ, mómóm mặt dưới. Chùm đầylông; dài có 1 tuyến to; cánhhoa trắng, phiến tròn hay xoan, ria lông, rộng dài; tiểunhụy 10, 1 to. Dựcquả 3, cánh dài 6 cm. $2n = 54$, $n = 29$.

Rừng luôn luôn xanh N. Đắp trị vết-thương; ở Java, xem như là phẩndương.

- Big climber; limb glaucous below; flowers white; fruits with 6 cm long wing (*Banisteria bengalensis* L., *H. madablota* Gaertn.).

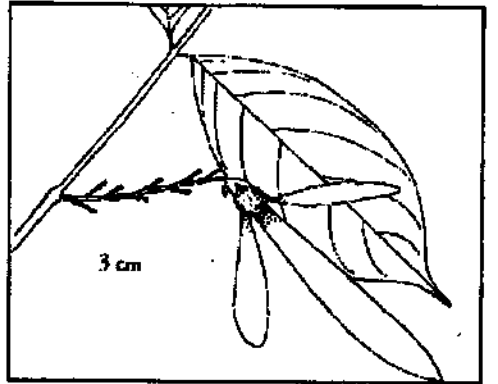

5326 - *Hiptage bengalensis* var. *macroptera* Merr.. Màng-nhện, Dừidục cánh-to.

Tiểu mộc đứng. Lá có phiến bầu dục thon, dài đến 13-14 cm, chót có đuôi, lúc khô nâu nâu mặt trên, nâu xám mặt dưới, gân-phụ 5 cặp; cuống 7 mm. Pháthoa ở phần già của nhánh, cao 4-5 cm; rộng dài 1-2 cm, có lông trắng, có 2 tiểndiệp ở đốt. Trái có 3 cánh, mỏng, vàng thaolao, cánh giữa dài đến 7 cm.

Vùng Hànội.

- Erect shrub; limb elliptic; samara with membranous yellowish to 7 cm long wing.

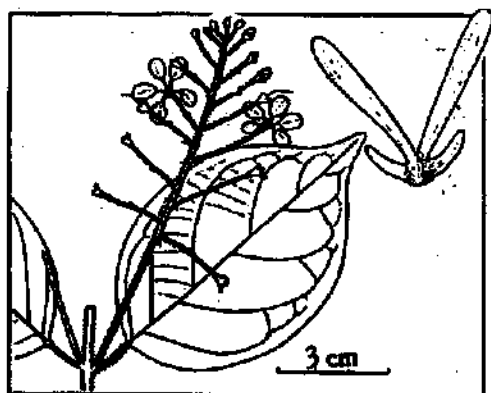
5327 - *Hiptage boniana* P. Dop. Dây Dừidục Bon.

Tiểu mộc leo; nhánh denden, lúc non có lông sét. Lá da hình, đầu tà hay nhọn, dai, không lông, gân-phụ 4-5 cặp. Chùm ngắn hơn lá, ở nách lá; dài có 1 tuyến; cánhhoa hương, có ria và lông ở mặt ngoài, cao vào 12 mm; tiểunhụy 10. Dựcquả 3, có lông; cánh to, dài 2-3 cm, rộng 7-9 mm.

Nhatrang.

- Climber; leaves glabrous; flowers pinkish; wings 2-3 cm long.

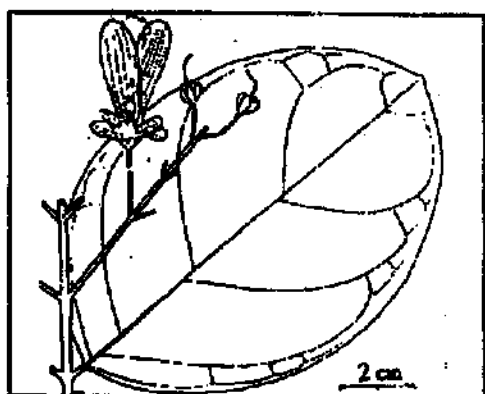

5328 - *Hiptage candicans* Hook. f. var. *candicans*.
Dùi đực trắng

Tiểu mộc leo; nhánh tròn, có lông. Lá có phiến xoan, to 8 x 5 cm, đầu có mũi, đáy tròn, mỏng, mặt trên không lông, mặt dưới như nhung; cuống 12 mm. Chùm cao 10 cm, đầy lông vàng mịn; cọng dài, có 2 tiêndiệp ở giữa; lá dài không lông ở mặt trong; tiểunhụy 10. Trái có 3-4 cánh, một hay hai to, hai ở cạnh nhỏ.

- Climber; limb velvety below; inflorescence yellow pubescent; samara with long wings.

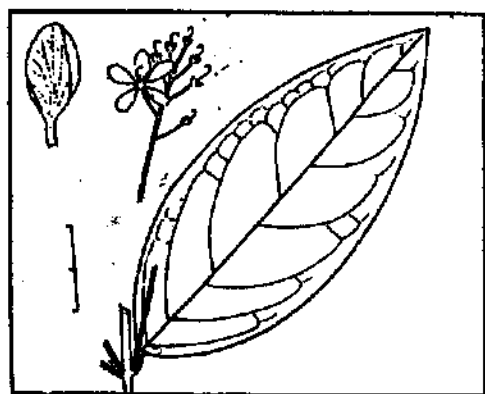

5329 - *Hiptage candicans* var. *latifolia* Nied.. Dùi đực lá-rộng.

Tiểu mộc leo cao 5 m; nhánh tròn, xám trắng. Lá to; phiến dài 15-18 cm, xoan rộng gần như tròn, tà tròn hai đầu, màu mốc mốc lúc khô, gân-phụ 3-4 cặp; cuống tròn, đầy lông, dài 8 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh, cao 20 cm; cọng hoa dài 1,8 cm, có lông xám vàng; đài có 1 tuyến to; cánh hoa có cọng. Trái có cánh vàng, một to, dài 3 cm, cánh cạnh dài 1,5 cm.

Langhanh, Châu đốc.

- Limb broadly ovate, to 18 cm long; wings 3 cm long.

5330 - *Hiptage calycina* Pierre. Dùi đực dài.

Đây leo rất cao; nhánh không lông, xám xám. Lá có phiến bầu dục, tà hai đầu, vào 10 x 4,5 cm, gân-phụ 7 cặp, mỏng, không lông, có 2 tuyến ở đáy; cuống dài 6-8 mm. Chùm đầy lông sét, dài; hoa ở phần trên của chùm, có cọng dài 7-8 mm; lá dài có tuyến, có lông mịn, trừ ở bìa; cánh hoa dài 1 cm, có lông vàng; tiểunhụy 10; noãn sào có lông sét.

Núi Lu, Biền hòa.

- Climber; limb glabrous; inflorescence ferruginous pubescent; petals yellow pubescent.

5331 - *Hiptage capillipes* J. Ar.. Dùi đực cọng-mảnh.

Tiểu mộc leo cao 3-4 m. Lá không lông, tái ở mặt dưới, bìa nguyên, gân-phụ 12-14 cặp. Chùm ngắn, ít hoa; đài không tuyến, có lông trắng mặt ngoài; cánh hoa trắng, dài 2,7 mm, có ít lông mặt ngoài; tiểunhụy 10; noãn sào có lông ở nơi ráp của tam bị. Dực quả 3.

Rừng còi: Phanrang (hình theo J. Arènes).

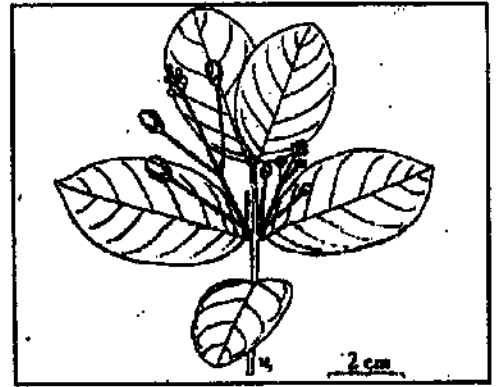
- Climber; leaves glabrous; short racemes; flowers white; samares.

5332 - *Hiptage corymbifera* J. Ar. var. *corymbifera*.
Nanh-heo.

Bụi dày cao 2-5 m; thân to bằng ngón tay; nhánh non tròn, xám trắng. Lá có phiến xoan, dài 4-6 cm, không lông, gân-phụ 8-9 cặp; cuống ngắn, 2-3 mm. Chùm ở nách lá; *hoa hương*; dài cao 2,5 mm, có 2-5 tuyến; cánhhoa dài 9 mm; tiểuhụy 10; vòi nhụy cao 1 cm.

Hòn-tre, Nhatrang; III-IV.

- Shrub 2-5 cm; leaves glabrous; flowers pink; calyx with 2-5 glands.

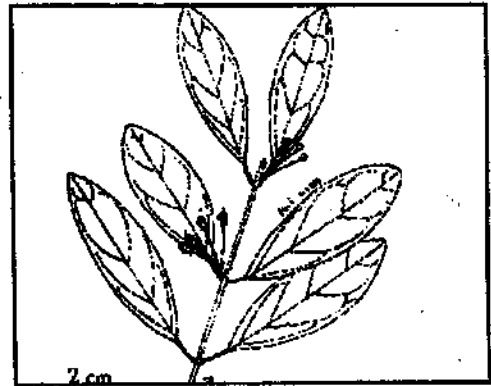

5333 - *Hiptage corymbifera* J. Ar. *lancoolata* J. Ar.
Dùidục thon.

Tiểumộc cao 3-4 m, thân nhiều từ một gốc; nhánh tròn, vỏ xám trắng. Lá có phiến thon, to 5,5-6,5 x 2 cm, đáy hẹp, không lông, mặt dưới tái, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 8 mm. Lúc pháthoả, cây rất đẹp; *tảnphòng* ở nách lá; cọng hoa 1,5 cm, có lông mịn; hoa nhỏ, *trắng*.

Rừng bán-thay-lá: Càná, 200 m; XI-XII.

- Shrub 3-4 m high; limb lanceolate, glabrous; flowers pink.

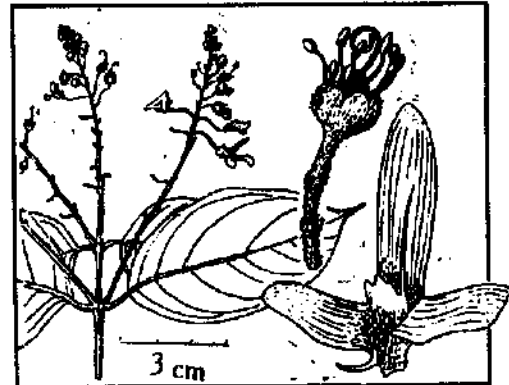

5334 - *Hiptage cuspidata* J. Ar.. Dùidục có mũi.

Tiểumộc to, *leo cao đến 10 m*; nhánh non có lông. Lá có phiến bầuđục, *đầu có mũi dài*, bìa nguyên, dai, không lông, gân-phụ 8-12 cặp. Chùm đơn ở nách lá, cao 8-18 cm; đài không tuyến, lấđài đầy lông mặt ngoài; cánhhoa có lông mặt ngoài; tiểuhụy 10; noãn sào có lông. Dụcquả 3; *cánh giữa vàng, láng, dài 5,5 cm, rộng 1,4 cm, cánh cạnh cao 2,5-3 cm*.

Bàna (hình theo J. Arènes).

- Climber to 10 m high; limb glabrous; calyx without glands; petals hairy outside; wing of fruit long 5.5 cm.

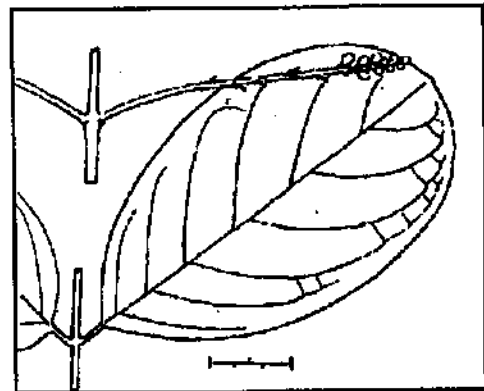

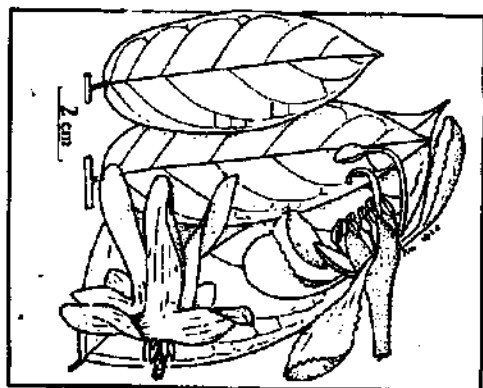
5335 - *Hiptage elliptica* Pierre var. *elliptica*. Dùidục bầuđục.

Tiểumộc leo cao; nhánh mảnh, có lông. Lá có phiến bầuđục, to 10 x 5 cm, đầu tròn, đáy tà, gân-phụ 6-7 cặp, dai, gần như không lông, đáy có tuyến; cuống 12 mm. Chùm đơn, cao 10-13 cm, có lông dày; cọng hoa 2-3 mm, có đốt; đài có 1 tuyến to, lấđài có lông 2 mặt; cánhhoa có lông 2 mặt, bìa rìa lông; tiểuhụy 10; tâmbì 3, có lông.

Núi Lu, Biênhoà; III.

- Climber; limb glabrescent; sepals and petals pubescent; calyx with 1 gland. flowers.

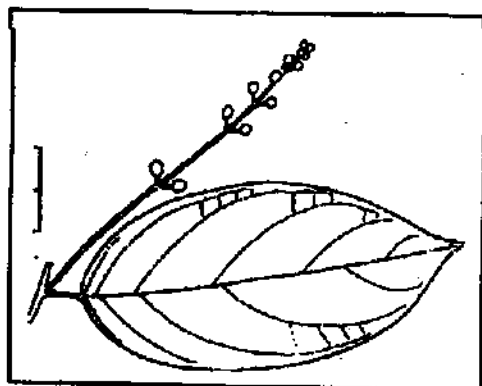

5336 - *Hiptage lucida* Pierre. Dùi dục sáng.
Tiểu mộc trườn, cao; nhánh non có lông. Lá có phiến bầu dục, dài 6-10 cm, dài, không lông, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 3-4 mm. Chùm ở chót nhánh và nách lá, dài; dài mang nhiều tuyến nhỏ, có lông; cánh hoa cao 1 cm; tiểu nhụy 10; noãn sào có lông. Dục quả 3; cánh gần bằng nhau, dài 2 cm.

Đồng Nai, Côn Sơn (hình theo Pierre).

- Climber; limb glabrous; calyx with numerous small glands; wings of fruit 2 cm long.

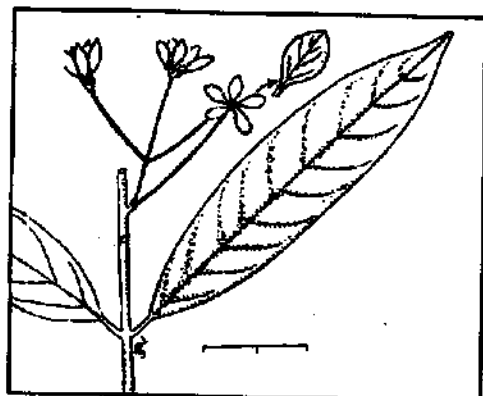
5337 - *Hiptage marginata* J. Ar.. Dùi dục bìa.
Tiểu mộc sà, dài đến 30 m; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục, to 9,5 x 4,5 cm mặt trên nâu, láng, không lông, mặt dưới nâu, gân-phụ 8-10 cặp; cuống đen. Chùm đơn, dày lông trắng; rộng 8-9 mm, có đốt ở giữa; lá dài 1,3 mm, có lông dày mặt ngoài; cánh hoa hương hay đỏ, rộng 1 mm, phiến 5 x 2 mm; tiểu nhụy 10; noãn sào có lông dày. Dục quả có lông dày.

Đọc theo sông Bô Giang, Bình Trị Thiên,

- Spreading shrub; branches, leaves glabrous; inflorescence whitish tomentose; flowers pink or red; samaras tomentose.

5338 - *Hiptage platyptera* J. Arenes

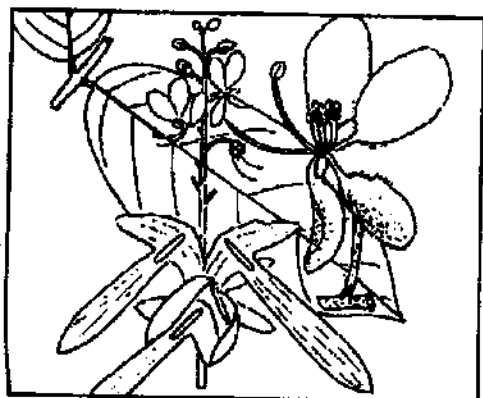
Tiểu mộc; nhánh non có lông mịn. Lá mọc đối, dài, phiến to 7-8 x 2,8-3,5 cm, gân-phụ 10-12. Chùm dài có 1 tuyến xoắn ngược. Dục quả có 3 cánh, cánh giữa dài 4 cm, rộng đến 2,7 cm, cánh cạnh dài 3-3,5 cm, rộng 17 mm; quả có mạng lớn. Phanrang.

5339 - *Hiptage poilanei* J. Ar.. Dùi dục Poilane.
Đại mộc cao 15 m; nhánh trắng, không lông. Lá mọc đối; phiến tròn dài hẹp, to 8,5 x 2 cm, đầu có mũi, đáy tù, không lông, mặt dưới gàufré vì mạng gân rõ, gân-phụ 10-15 cặp; cuống 5-6 mm, không lông. Chùm ngắn, 3-5 hoa, gần như không lông hay có lông sét mịn; rộng có đốt ở 1/2 dưới; lá dài 3 mm, có lông sét mặt ngoài; cánh hoa xoắn, vào 1 cm, rộng 2-3 mm; noãn sào không lông.

Rừng vào 300 m ở Phanrang; Barau.

- Tree 15 m high; branches, leaves glabrous; limb waffled below; petals 1 cm long

5340 - *Hiptage saigonensis* n. sp. Dùi dục Sài Gòn.
Dây trườn, dài 3-4 m. Lá có phiến bầu dục dài, to 10,5 x 4,5 cm, mặt trên xám đậm, không lông, mặt dưới có lông nằm thưa, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 3-6 mm, to. Chùm có lông mịn; rộng 1 cm; lá dài xanh, không lông mặt trong, có lông mặt ngoài; cánh hoa màu cánh sen có ria lông, cánh hoa trên có bột vàng; noãn sào có lông, vòi nhụy dài. Trái 3, có cánh dài to 4 x 1 cm và hai cánh cạnh.

Thành phố Sài Gòn.

- Climber 3-4 m long; limb sparsely pubescent below; flowers purplish; wing of fruit to 4 cm long.

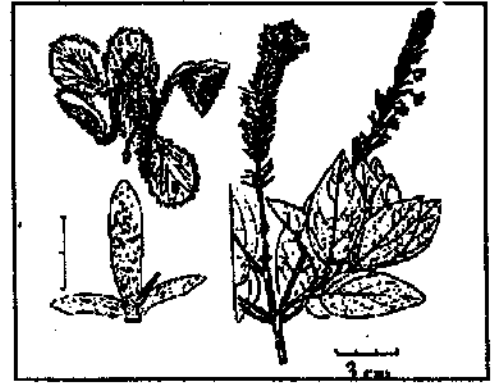

5341 - *Hiptage stellulifera* J. Ar. Dùidục hình-sao.

Cây trườn, dài 5-7 m; nhánh tròn, vỏ vàng, lúc non dày lông nâu nâu. Lá có phiến bầu dục, mặt dưới có lông dày, dai, gân-phụ 4-6 cặp. Chùm đơn, dày ở nách lá và ngọn nhánh, có lông dày; dài có lông và có 5 tuyến; cánhhoa cao 3,5 mm rìa lông dài; tiểunhụy 10. Dựcquả có cánh dài 4 cm.

(hình theo J. Arènes).

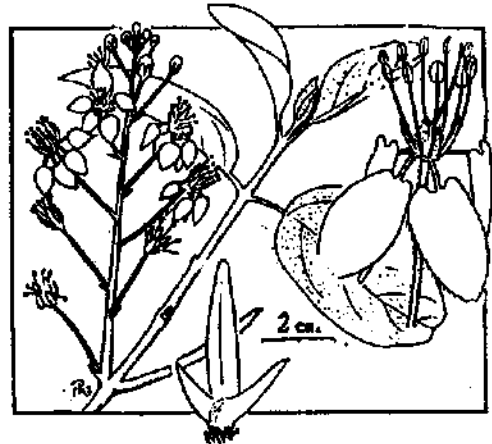
- Sarmentous; branches brown tomentose; limb tomentose below; racemes dense; calyx with 5 glands; samara to 4 cm long.

5345* - *Hiptage stellulifera* var. *semiglabra* J. Ar. Dùidục nhẵn.

Tiểumộc đứng hay sà trên đá, dài 2-3 m; nhánh tròn. Lá có phiến xoan rộng, mỏng, có lông thưa 2 mặt, gân-phụ 5 cặp; cuống 1 cm, có lông mịn. Chùm đứng cao 10-15 cm, có lông mịn vàngvàng; láhoa nhỏ, có lông ở mặt ngoài mà thôi; dài có 2-5 tuyến nhỏ; cánhhoa trắng có rìa lông. Dựcquả như trên.

Nhatrang: Caudá, Hòn-tre; IV, 9.

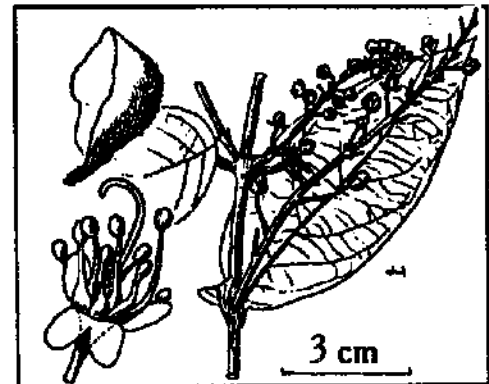
- Erect or spreading shrub; leaves sparsely pubescent; inflorescence yellowish puberulent

5346 - *Hiptage subglabra* J. Ar. Dùidục không-lông.

Tiểumộc leo; nhánh non không lông. Lá có phiến bầu dục thon, dài 9-10 cm, đầu nhọn, dày, dai, không lông, gân-phụ 5-6 cặp; cuống ngắn. Chùm ở nách lá, cao 5-10 cm, ít hoa, ít lông; dài có 2-5 tuyến, mặt ngoài không hay ít lông; cánhhoa trắng, có lông hoe mặt ngoài; tiểunhụy 10; noãn sào không lông.

Nhatrang (hình theo J. Arènes).

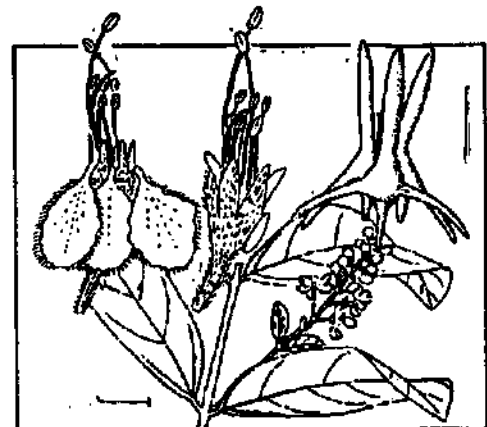
- Climber; branches, leaves glabrous; flowers white; ovary glabrous.

5347 - *Hiptage triacantha* Pierre. Dùidục ba-gai.

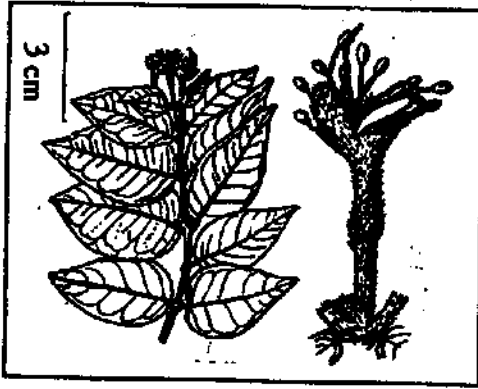
Tiểumộc leo cao; nhánh mảnh, có lông như tơ. Lá có phiến bầu dục tròn dài, không lông, lúc khô denden, hơi mốcmốc. Chùm ở ngọn và nách lá, dài bằng lá, có lông dày trắng; dài có 1 tuyến to; cánhhoa vàngvàng, dài 8-9 mm; tiểunhụy 8-10. Dựcquả 3; cánh dài đo 16 mm, nhọn, hẹp như gai.

Dựa rạch, bìnhnguyên: Biênhòa, Bãrja, Mộc-hóa, Hãtiên; VI-IX (hình theo Pierre).

- Climber; limb glabrous; calyx with 1 gland; petals yellowish; fruits with thorn-like wings.

* (Xem chú thích ở trang 18)

5348 - *Hiptage umbellulifera* J. Ar.. Dừi dục tán.
 Tiểumốc leo cao cỡ 1 m; nhánh non có lông.
 Lá có phiến xoan, dài 3-5 cm, đầu thon nhọn, đáy tròn hay hơi lõm, dai, cứng, không lông lúc lớn, mặt dưới tái, có 2 tuyến nơi gần của cuống. Hoa thơm mùi Hương, có độc hay thành tán 3-4 hoa; đài đầy lông mặt ngoài, có 1 tuyến to; cánhhoa trắng, có lông mặt ngoài; tiểuhụy 10; noãn sào đầy lông.
 Phanrang vào 300 m; III (hình theo J. Arènes).

- Small climber; limb glabrous, with 2 glands at base; flowers white, 1-4 in umbel; calyx with 1 gland.

POLYGALACEAE : họ Kichnhứ

1a - cỏ ký sinh rễ, không lá; hoa đều, không cọng

Epirixanthes

1b - không là ký sinh, có lá xanh; hoa lưỡng tính

2a - dây leo; trái không tự khai, có một cánh to; tiểuhụy 8

Securidaca

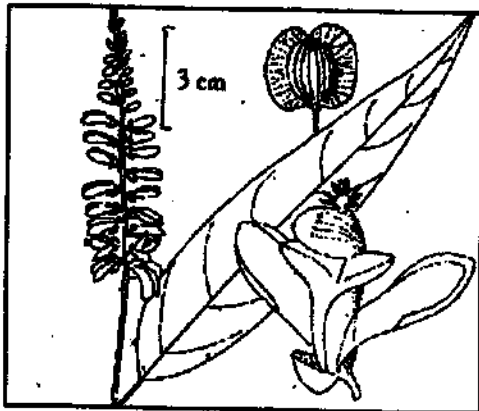
2b - cỏ hay cây đứng

3a - tiểuhụy 4-5; nang dẹp có cánh có răng to

Salomonina

3b - tiểuhụy 8; nang thường dẹp, không cánh

Polygala

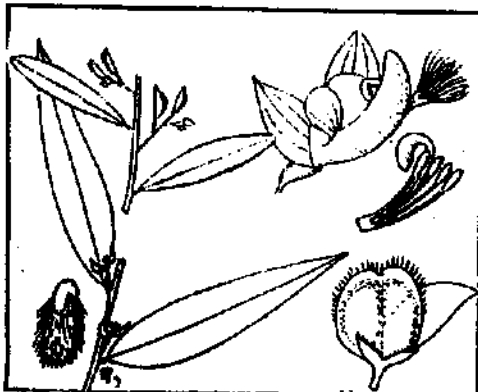

5349 - *Polygala arillata* Buch.- Ham. ex D. Don.
 Kichnhứ mỏng, Viếngchí; Red Eye.

Tiểumốc đến 4 m; nhánh non có lông như phần hay không lông. Phiến lá thon, dài 6-18 cm, đáy tròn hay tà, đầu nhọn, có đuôi, gân-phụ 6 cặp, mỏng, không lông; cuống dài 1 cm, chót có cánh. Chùm đứng đơn, cao 10-30 cm, ở nách lá, dày; hoa to, vàng đậm tia, cao 15 mm; lá đài ngoài 3, cái to cao 4 mm; cánhhoa xoan, mỏng 8 thùy; tiểuhụy 8; noãn sào không lông. Nang tròn dẹp, tím đen, láng, cao 10 mm, rộng 13 mm; hạt tròn to 3,5 mm, đen, có ít lông, tử-y nguyên.

Rừng thưa, 1.500 m: Sapa; VIII. Rễ xơ, trị sốt; thân lợi dâm.

- Shrub 4 m tall; leaves lanceolate, glabrous; flowers 15 mm long; capsules 10 x 13 mm.

5350 - *Polygala arvensis* Willd.. Kichnhứ đồng.

Cỏ nhấthiên mọc sà ở đất, với nhiều thân dài 10-15 cm, từ rễ cái to. Lá hơi da hình, thon chót nhọn hay tà, dài 1,5-4 cm, gân-phụ không rõ; cuống có lông. Chùm trên nách lá; hoa vàng, cao 4-5 mm; lá đài 3-4 mm; mỏng có 6 tua; tiểuhụy 8. Nang hình tim ngược, dẹp, bia có rìa lông, cao 4 mm; hạt có lông, mỏng rõ.

Dựa lộ, đất hoang, 1-900 m: Côngtum, Phanthiết, Prenn; X-XI, 11. Trị tê thấp, đau khớp.

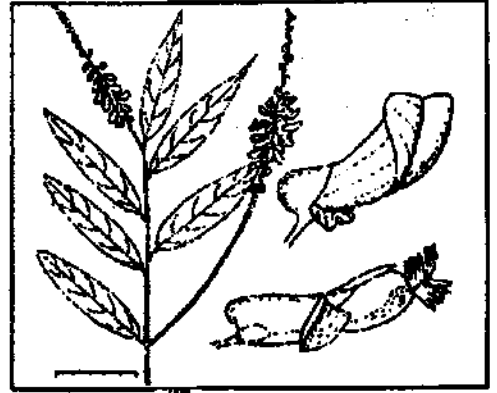
- Annual spreading herb; leaves lanceolate; racemes supra-axillary; capsules 4 mm high (*P. chinensis* auct. non L.).

5351 - *Polygala aureocauda* Dunn. Kichnhũ đuôi-vàng.

Nhánh cao. Lá có phiến *thon*, dài đến 15 cm, rộng 2-3,5 cm, đầu thon nhọn, đáy tù tròn, *không lông*, gân-phụ 6 cặp; cuống 3-4 mm. *Chùm đứng, đbidien với lá, cao đến 40 cm*; hoa cao 15 mm; mông có 12-16 ria; tiểuhụy 8.

Rừng thưa, vào 1.500 m: Sapa

- Racemes to 40 cm long, oppositifoliated.

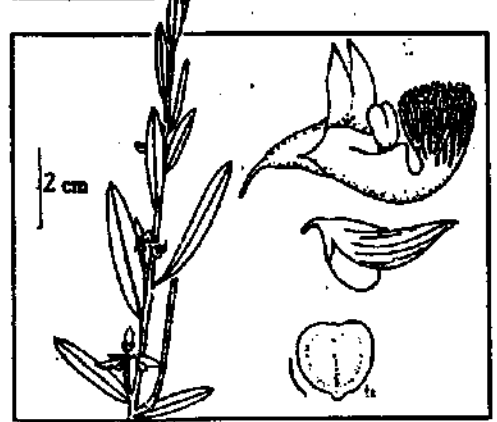

5352 - *Polygala polifolia* Presl. Kichnhũ lá-láng-lùm-ngắn.

Cỏ *nhấtniên* cao 15-20 cm; thân do 3 nhánh *suông* từ gốc, có lông rất mịn dày. Phiến lá *thon rất hẹp*, dài 1,5-2 cm, rộng 4-5 mm, đầu có mũi, gân-phụ không rõ. Chùm đứng *đbidien với lá*, ngắn, mang vào 10 hoa; hoa dài 6-8 mm; ládài 3; cánhhoa cạnh đỉnh đến 1/2, *mỏng xanh da-trời*, do nhiều tua (30-36); tiểuhụy 8. Trái tròn đẹp, lốm ở đầu, có dài còn lại.

Bavi, Ninhbinh, Huế đến N; X-XII.

- Annual, 20 cm tall; leaves linear; short racemes oppositifoliated; crest blue (*P. brachystachya* DC.)

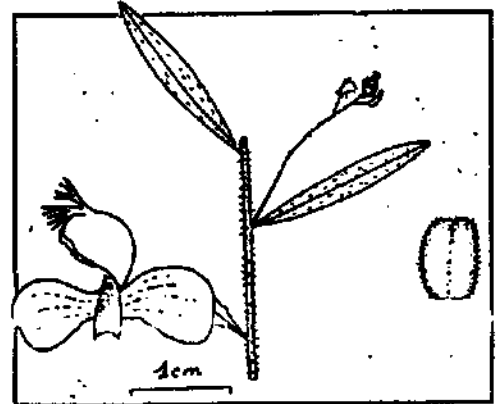

5353 - *Polygala ciliata* Wight. Kichnhũ ria.

Cỏ *nhấtniên*, nhỏ, cao 20 cm, ít nhánh hay có vài nhánh ở đáy; thân có *lông* đứng. Lá *thon hẹp*, to 2 x 0,3 cm, có lông. Chùm *mảnh*, ít hoa, ở nách lá, dài bằng lá; hoa có *cọng* 4-6 mm; láhoa nhỏ; cánhhoa giữa có *mông* có *ria* 6-7 *qua*. Trái là nang trònđài, hơi đẹp, có lông, cao 2 mm; hạt có mông.

Núi Chúachan.

- Annual herb to 20 cm tall, hairy; capsules 2 mm long, pubescent.

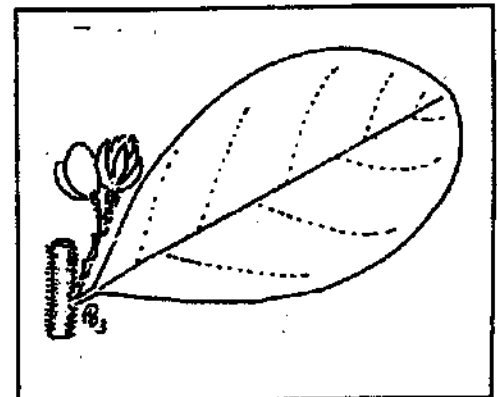

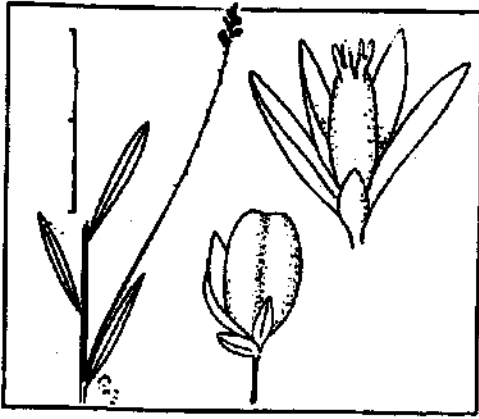
5354 - *Polygala crotalarioides* Ham. Kichnhũ dạng-sục-sạc.

Cỏ nhỏ, cao đến 20 cm, thân *dày lông trắng thưa*. Lá có phiến *xoan ngược* hay *hình muỗng*, to 3 x 1,6 cm, đầu tròn, đáy tù, gân-phụ *mảnh*, 3-5 cặp; cuống 3-4 mm, có lông. Chùm ngắn, dài 2 cm; láhoa có lông và *ria* lông; dài 1,5 mm; cánhhoa có lông, dài 6 mm, cánhhoa trên *xoắn*.

Lào: Đồng-chum. Rể dùng làm mùa khi ăn phải *đồ độc*.

- Small herb; leaves obovate or spatulate; petals 6 mm long, pubescent.

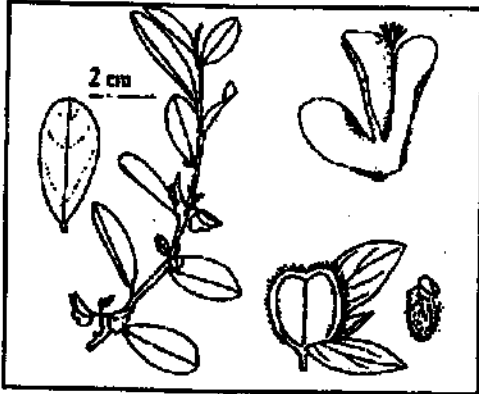

5355 - *Polygala erioptera* DC.. Kichnhũ cánh-có-lông.

Cỏ nhất niên, nằm; thân dài 40-50 cm, có lông mịn. Lá có phiến thon hẹp, dài 2-3 cm, rộng 2 mm, láng, gân-phụ rất mảnh, hơn 10 cặp; cuống 1 mm. Pháthoa ngoài nách lá, *chùm đứng dài 6-10 cm*; hoa vàng; cọng 1,5 mm; cánhhoa 2 mm, không lông, mỏng có 4 tua; tiểuhụy 8; noãn sào đầy lông, nuốm 2. Nang bầu dục hơi dẹp, xanh dài 2 mm; hạt 2, mỏng trắng.

Huế, Phanrang, Bảolộc; XI-I, 1.

- Annual, spreading herb; leaves linear, racemes to 10 cm long; flowers yellow; capsules 2 mm high.

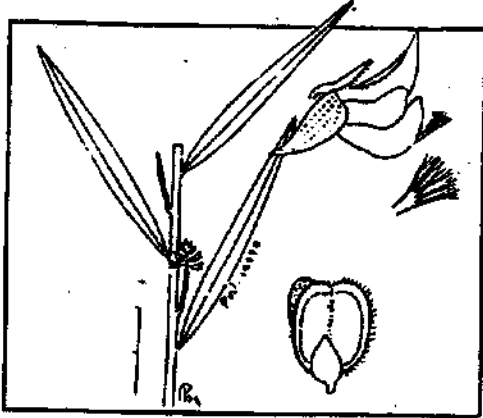

5356 - *Polygala chinensis* L. Bảthoán, Kichnhũ Trung quốc..

Cỏ nhất hay daniên, cao 20-30 cm; thân có lông hay không. Lá có phiến *xoan ngược bầu dục*, dài 2 cm, mỏng, có lông, gân-phụ mảnh, 3 cặp; cuống 1-2 mm. Chùm ngoài nách lá, ít hoa; hoa trắng, cao 1 cm; mỏng 7-8 tua. Nang cao 6 mm, bầu dục dẹp, đầu lõm, bia mỏng, rìa lông; hạt 2, có lông và mỏng lồi.

Trungquyên.

- Herb 20-30 cm tall; leaves 2 cm long; inflorescence extra-axillary; flowers 1 cm long; capsules 6 mm high (*P. glomerata* Lour.)

5357 - *Polygala glomerata* Lour. var. *langbianensis* Chev. ex Gagn.. Kichnhũ Langbian.

Cỏ cao 20-40 cm; thân tròn không lông. Lá có phiến *thon hẹp*, do 4-5 x 0,5 cm có ít lông, gân-phụ không rõ; cuống vào 1 mm. Chùm ngoài nách lá cao 1,5-2 cm; hoa cao 4 mm; lá đài có rìa lông; mỏng có 5 tia rìa lông; tiểuhụy 8. Nang bầu dục dẹp, đầu lõm, bia rìa lông, cao 3 mm.

Dilinh, từ 400 m; X, 10.

- Herb to 40 cm tall; leaves narrow lanceolate; flowers 4 mm long; capsules 3 mm high.

5358 - *Polygala japonica* Houtt.. Kichnhũ Nhật; Japanese Milkwort.

Cỏ *daniên*, cao 20 cm; nhánh có lông dày, mịn. Lá *dadạng*, lá dưới bầu dục hay tròn, lá trên hẹp đi, dài đến 2 cm, cứng, bia uốn xuống, gân-phụ 2-4 cặp; cuống 0,5 mm. Chùm mảnh, trên nách lá, mang 1-7 hoa; lá hoa nhỏ, xanhxanh ở đáy, trắng ở giữa, tím ở trên; lá đài ngoài 3, trong 2, còn lại, xoan; cánhhoa 3, *mỏng xanh tím với 10-12 rìa* chẻ ba; noãn sào không lông. Nang láng, dẹp, tròn, đầu lõm, rộng 5-6 mm; hạt 3 mm, từ-y. 3 thùy.

Chợgành. Trị viêm đường hô hấp. ho, longdòm, kiệnvị, trị mất ngủ, hồihợp.

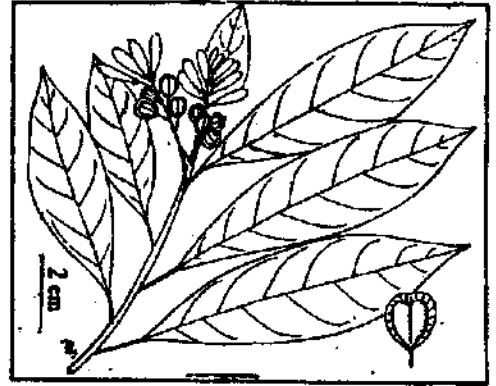
- Perennial herb; limb round to elliptic; racemes supra-axillary; crest purple with 10-12 fringes.

5359 - *Polygala karenium* Kurz. Kichnhũ trắng.

Tiểu mộc cao 2 m; nhánh non to 2-3 mm. Lá có phiến thon nhọn hai đầu, dài 7-10 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 7 cặp, mặt dưới tái hay mốc; cuống 9-13 mm. Chùm đơn hay kép ở gần ngọn; hoa nhiều, trắng, cao 1 cm; lá đài 2-4 mm; mỏng 12-14 tua; noãn sào không lông. Nang đẹp, hình tim tròn; cao 1 cm, lõm ở đầu; hạt 2, có từ-y 3 thùy.

Núi cao vào 1.500 m: Phú Khánh; V-VI, 5-6

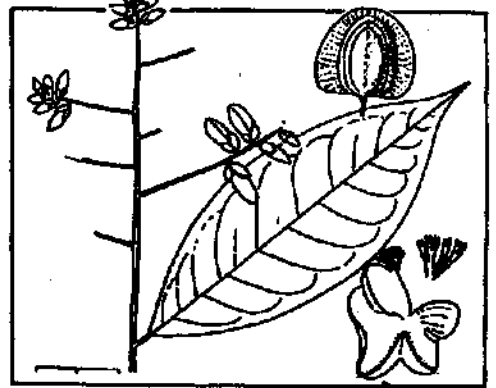
- Shrub to 2 m tall; leaves glabrous, thin, pale or glaucous below; flowers white; capsules 1 cm high.

5360 - *Polygala laotica* Gagn.. Kichnhũ Lào.

Thân leo, cao 5-6 m; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 12 x 5 cm, đầu nhọn có mũi dài, mỏng, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 4-6 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; hoa cao 14 mm; lá đài có rìa lông; cánh hoa dưới nâu tươi, cánh hoa giữa vàng tươi, mỏng 5-7 rìa. Nang đẹp, tròn tròn, đáy cắt ngang, cao 13, rộng 14 mm.

Quảng Trị.

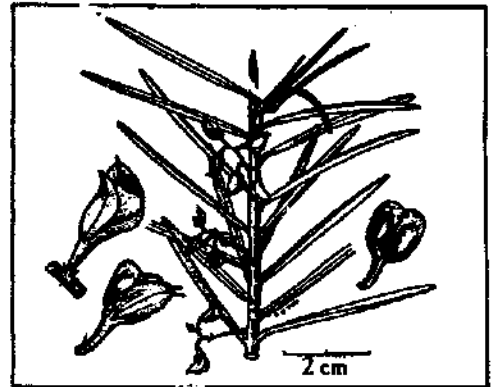
- Scandent 5-6 m tall; leaves 12 x 5 cm; petals brown and yellow; capsules 13 x 14 mm.

5361 - *Polygala linearifolia* Willd.. Kichnhũ lá-hep.

Cỏ nằm, daniên nhờ rễ cái to; nhánh mảnh. Lá có phiến hẹp dài, không lông. Chùm 2-5 hoa ngoài nách lá; hoa vàng dạng giống như hoa họ Đậu; cánh hoa giữa có mỏng 6 tua; tiểu nhụy 8. Nang đẹp, hình tim, cao 3 mm; hạt 3 mm, có lông; từ-y 3 thùy.

Dựa lộ, sinh cảnh hồ đến 400 m: Thước, Bà Rịa; IX-X.

- Spreading perennial herb; leaves linear; flowers yellow; capsules 3 mm high (*P. aurata* Gagn.).

5362 - *Polygala longifolia* Poir.

Cỏ nhất niên cao hơn 50 cm; có nhánh; nhánh không lông. Lá hẹp, không lông, to 15-30 x 1-2 mm, gân-phụ không rõ. Gié dày ở chót thân; hoa hướng, cao 4 mm; mỏng có 2 nhánh, mỗi có 3 rìa; noãn sào không lông. Nang 3 mm, hình tim lật ngược, có cánh ở trên; hạt có lông.

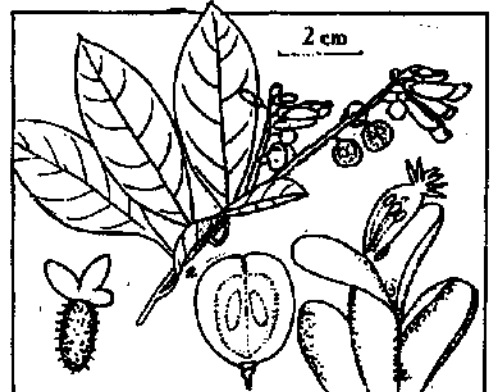
Lào, KPC.

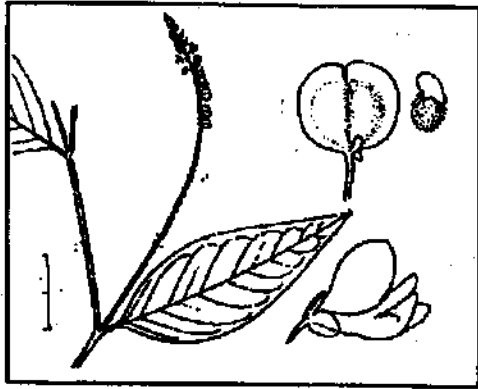
5363 - *Polygala luteo-alba* Gagn.. Kichnhũ vàng-trắng.

Tiểu mộc cao 1 m. Lá có phiến thon nhọn hai đầu, dài 3-5 cm, không lông. Chùm kép ở nách lá; hoa khít nhau hướng ngang, lượn vàng, dài vào 1,5-2 cm; lá đài 3, nhỏ; mỏng 7-8 tua; tiểu nhụy 8; noãn sào không lông. Nang đẹp, tròn, lõm sâu ở đầu, to 7-9 mm, bìa đẹp như cánh; hạt 2, nâu; từ-y có 3 thùy, mỏng.

Rừng luôn luôn xanh, rừng ven suối: Công tum, vùng Đà Lạt; III, 3-4.

- Shrub 1 m tall; flowers pinkish with carena yellow; capsules orbicular.

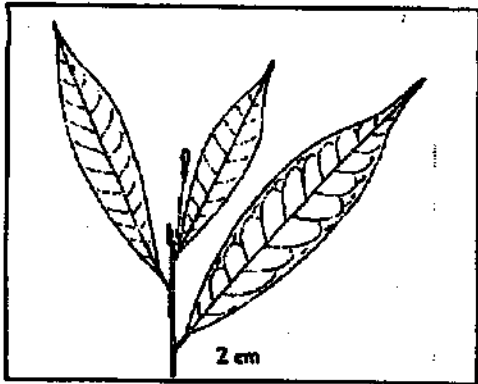

5364 - *Polygala malesiana* Adema. Kichnhũ Mãlai.

Cỏ cao 40-50 cm, không lông; thân *ché hai đều*. Lá có phiến mỏng, xoan thon, to 7 x 2,8 cm, đầu thon, đáy tù, không lông, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 5-7 mm. Chùm ở nách lá, dài hơn lá; *hoa nhỏ*; lá đài không lông; cánhhoa cao 2,5 mm. Trái đẹp hình tim tròn cao 3 mm, không lông; hạt cao 1,2 mm, đen, có gai nhỏ.

- Herb to 50 cm tall; leaves glabrous; long axillary racemes; flowers small; capsules 3 mm high.

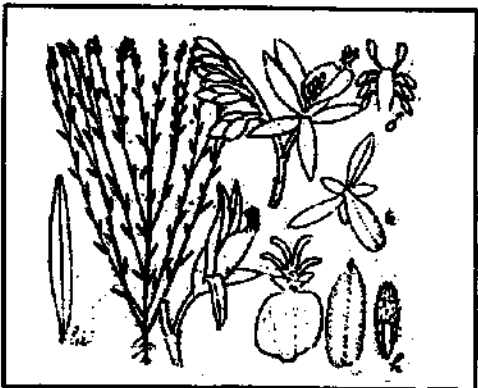

5365 - *Polygala mariesii* Hemsl.. Kichnhũ Maries.

Bụi cao 1-4 m; nhánh *như theo luânsinh*. Lá có phiến thon ngược, to 5-9 x 1-3 cm, đầu nhọn, có đuôi, đáy nhọn, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 5-10 mm. Chùm ở nách lá cao 2-3 cm *hoa thưa hay gần nhau*, cao 1 cm, *vàng tươi*; cánhhoa 3 to 3 mm, cánh cao 12 mm; *mỏng do 2 thùy nguyên*; tiểuhụy 8; noãn sào không lông. Nang đẹp, hình chót buồm, lõm ở đầu; hạt 2, tròntròn, có chụm lông.

Lào cai, Sapa, Tam Đảo; I.

- Shrub 4-5 m tall; branches in whorl; flowers yellow; capsules cuneate.

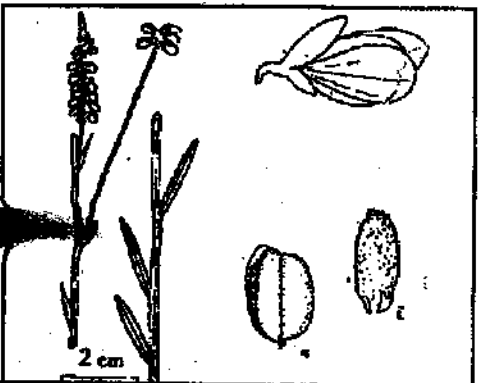

5366 - *Polygala paniculata* L.. Kichnhũ chùm-tụtán.

Cỏ hay bụi cao đến 30 cm; *rễ thơm salicylat meil*; thân mảnh, không lông. Lá có phiến nhỏ, hẹp, 1,5 x 0,15 cm, đầu nhọn, mỏng, không lông, gân-phụ không rõ. Chùm ở chót nhánh, cao 5-6 cm, *hoa khít nhau, trắng, nhỏ*, cao 2 mm, không lông; vành hơi cao hơn đài; *mỏng ít tua*; tiểuhụy 8. Nang trắng đẹp, bầu dục, cao 2 mm.

Dựa lộ, đất hoang từ Bảo Lộc đến Đà Lạt. Trừ nấm, diệt nhữthế; trị ăn khó tiêu.

- Herb 30 cm tall; root smelling metil-salicylat; flowers small, white (*P. glomerata* var. *langbianensis* Phamhoang).

5367 - *Polygala persicariaefolia* DC.. Kichnhũ lá-hẹp.

Cỏ *nhất niên, ít nhánh*, cao 40-50 cm; thân có cánh. Lá có phiến *hẹp dài*, 20-25 x 2,5 mm. Chùm ở nách, cao 5-10 cm; *cọng hoa ngắn*; *hoa dài 3-4 mm*; lá đài 3, 2 có rìa lông; cánhhoa *vàngvàng, lượn màu tím*; tiểuhụy 8. Nang tròn dài, cao 3 mm, ngắn hơn cánhhoa còn lại; hạt 2, đen cao 2 mm, có lông nằm.

Dựa lộ, hoang nguyên, 500-1.000 m: Dilinh.

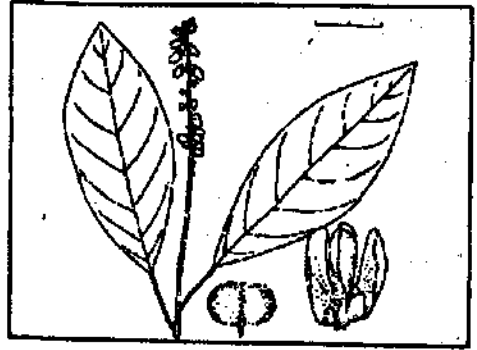
- Annual herb 50 cm tall; leaves linear; petals yellowish, carena violet; capsules 3 mm high.

5368 - *Polygala pyroloides* Gagn. Kichnhũ dạng-Pyrola

Cỏ cao 60 cm; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục, tù nhọn hai đầu, to 8-9 x 3-3,5 cm, mặt trên oliu đen, mặt dưới xám nâu, có lông nằm và gân nâu (6-7 cặp); cuống dài 2 cm. Chùm ở ngọn nhánh, đứng cao 10 cm; láhoa thon, dài 2,5 mm; hoa cao 6-7 mm, hương; ládài có ria lông. Nang rộng 5,5, cao 3 mm, nhẵnhiu, nâu, không cánh; hạt 2.

Núi cao vào 2.000 m: Phúkhánh.

- Herb 60 cm tall; leaves appressed hairy below; terminal racemes; flowers pink; capsules larger than high.

5368b - *Polygala latistyla* Pendry. Kichnhũ vôi-to.

Tiểumộc đứng, cao 1 m; phần non không lông. Lá bầu dục-xoan, chót nhọn, mặt dưới mọc, có ít lông đẹp, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 2-13 mm. Pháthhoa ở nách lá và chụm 2-5 ở chót nhánh, mạng đến 60 hoa; láhoa mau rung, cao 2 mm, hoa trắng, cao 7 mm; cánhhoa tròn 5,5-6 mm, lưỡng 7 mm; tiểunhụy 7; vòi nhụy cao 5 mm, không nhỏ lại ở trên.

Ngọclinh; XII (hình hoa theo Pendry).

- Shrub 1 m high; flowers whiter; style developed.

5369 - *Polygala saxicola* Dunn. Kichnhũ trên-dá.

Cỏ hay bụi nhỏ, cao 5-10 cm, có rễ sợi. Lá khít nhau như theo luânsinh; phiến dài 2-5 cm, xoan ngược hay thon, mặt trên có ít lông, bìa có răng nằm, gân-phụ 5-7 cặp; cuống ngắn. Chùm đứng ở ngọn, cao 2-3 cm; hoa cao 8 mm, trắng hay hương; ládài 3 nhỏ; cánhhoa dài bằng ba lần ládài, bằng nhau, mỏng ít tua; tiểunhụy 8. Nang đẹp bìa có cánh, tròn, rộng 5 mm; hạt 2, đen, có lông trắng; tử-y có 3 thùy.

Trên mùn ở rừng; XII.

- Herb 10 cm tall; leaves dense, 2-5 cm long; racemes terminal; flowers white or pink; capsules 5 mm large.

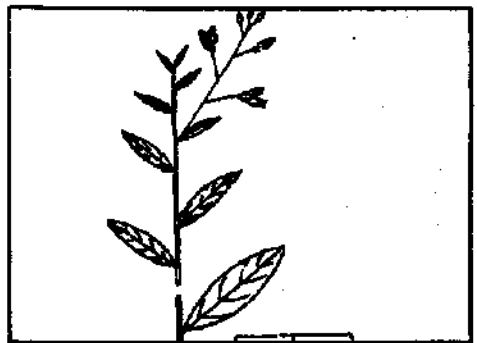

5370 - *Polygala sibirica* L. Kichnhũ

Cỏ cứng, mảnh, có nhánh hay không. Lá trung, tròn hay bầu dục, lá trên hẹp đi, có ít lông hay không lông, gân-phụ 3-4 cặp; cuống ngắn. Chùm ở nách lá, mảnh, cao 3-10 cm; bông hoa mảnh; ládài 3; cánhhoa 6 mm, cánhhoa cạnh ngắn hơn lưỡng, mỏng có nhiều ria; noãnào với 2 nước cách nhau. Nang đẹp, tròn hay bầu dục rộng; hạt xoan, có lông; tử-y 3 thùy, đến giữa hạt.

Đàlat. Lá trị đitinh, buồn, hồihợp; giúp trí nhớ; rễ xem như là bổ thận.

- Herb branched or not; axillary racemes; flowers on fine pedicel.

5371 - *Polygala tatarinowi* Reg. Kichnhũ Tatarinow.

Cỏ có thân nằm, nhấtniên, mảnh, cao 5-15 cm, không lông. Lá có phiến nhỏ, xoan hay xoan ngược, dài 5-15 mm; cuống 5-12 mm. Chùm ở nách hay ngọn, cao 1-3 cm; hoa nhỏ; ládài 3, không lông; cánhhoa hình muỗng, dàydày; tiểunhụy 8; noãnào không lông. Nang rộng hơn cao, cao 2,5-3 mm; hạt bầu dục; tử-y có 2 thùy.

Sapa. Dạng cây giống Càng-cua.

- Spreading small annual herb; racemes 1-3 cm long; flowers small; capsules 2,5-3 mm high.

- 5372 - *Polygala tonkinensis* Chodat. Kichnhũ Bắc bộ.
Nhánh tròn, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 20 x 8 cm, đầu tù, mỏng, không lông, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1 cm. Chùm dày, hình kim núp; lá đài có lông mịn và rìa lông; cánh hoa cạnh dài 18 mm, hòn có màng xoè tròn; tiểu nhị 8. Nang đẹp, rộng hơn cao, cao 1 cm, có 5 sóng đồng tâm; hạt tròn, to 5 mm, nâu đỏ, có lông, mỏng to.
B.

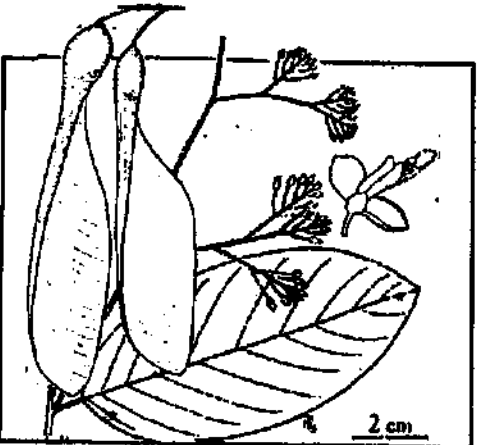
- Leaves thin, to 20 x 8 cm; racemes dense; flowers 18 mm long; capsules larger than high.

- 5373 - *Polygala tricornis* Gagn. Kichnhũ ba-sừng.
Tiểu mộc cao đến 1 m; nhánh non không lông. Lá có phiến thon dài 10 cm hay hơn, không lông; cuống có lông cứng. Chùm ngắn; hoa trắng hay hồng nhạt, cao 15-18 mm; lá đài nhỏ, hướng, xoan; mỏng 2-3 tua; tiểu nhị 8; noãn sào không lông. Nang đẹp tròn tròn, lõm ở đầu, cao 5,5 mm; hạt 2.

Núi cao: Lào cai, Tam Đảo, Đà Lạt; IV-VI.

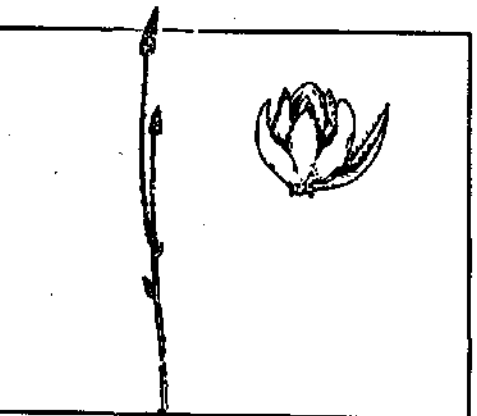
- Shrub to 1 m tall; racemes axillary; flowers white or pinkish; capsules 5,5 mm large (*P. lancilimba* Merr.).

- 5375* - *Securidaca inappendiculata* Hassk. Dăng ca.
Tiểu mộc leo cao đến 10 m; nhánh non đỏ, có lông nằm. Lá có phiến xoan, dài 8-9 cm, mặt dưới trắng trắng, gân-phụ 10 cặp; cuống 1 cm. Chùm kép ở nách lá, cao 15 cm, có ít lông; hoa hồng hay đỏ, lưỡng tính, dài 7 mm; 3 cánh hoa dính nhau; tiểu nhị 8; noãn sào bất xứng. Dục quả dài 7-10 cm; hạt 1.

Rừng luôn luôn xanh: Đồng Nai; V, 9.

- Climber 10 m high; leaves glaucous below; flowers pink or red; samara 7-10 cm long, 1-seeded (*S. tavoyana* Wall.).

- 5376 - *Epirixanthes elongata* Bl. Thượng căn hoa; Malayan Thread wort.

Cỏ toàn ký sinh rễ Hòa bản như Tre, cao 10-15 cm, không lá, không diệp lục, ít khi có nhánh. Gié ở chót thân; hoa nhỏ, đều; lá hoa nhọn; lá đài 5, cánh hoa 3; tiểu nhị 4-5; noãn sào 2 buồng. Nang nhỏ; hạt nhỏ, nhiều, đen.

Chúachan.

- Holoparasite on root of Poaceae, aphyllous, without chlorophyll; flowers actinomorphic; capsules n-seeded.

* (Xem chú thích ở trang 18)

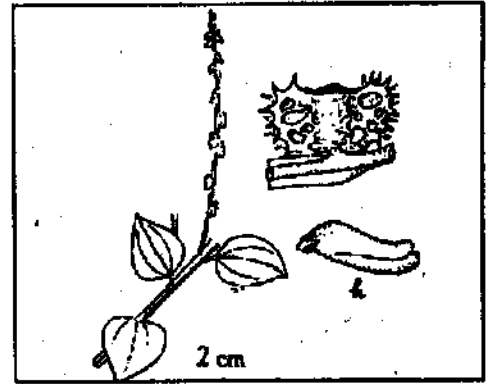

5377 - *Salomonina cantoniensis* Lour.. Sâmôn Quảngđông.

Cỏ đứng, cao 5-30 cm, không lông; *rễ thơm salicylat metil*; thân có cánh thấp. Lá có phiến xoan hay hình tim, dài vào 1 cm, gân từ đáy 3; cuống ngắn. Gié dài 1-6 cm, *hường*; láhoa nhỏ; láđài 5; cánhhoa 3. Nang có mạng lôm, hai cánh có răng; hạt đen, to 1,5 mm.

Ruộng, đất ẩm, 1-1.500 m: BTN; VII-XI, 11. Đắp ở miệng trị bộ tiêuhóa yếu ở trẻ-em.

- Herb 30 cm high; root smelling metil-salicylat; flowers pink; capsules winged.

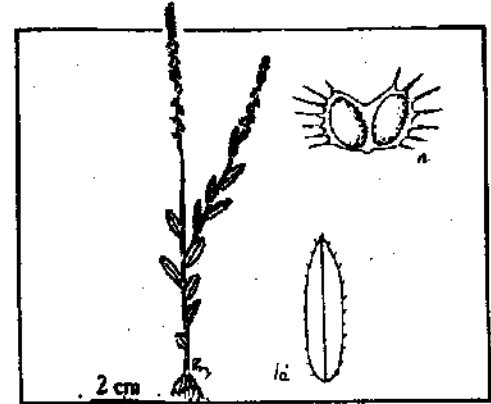

5378 - *Salomonina ciliata* DC.. Sâmôn rìa-lông.

Cỏ yếu, cao 10 cm, thường không nhánh; thân không cánh. Lá có phiến trònđài, dài 3-5 mm, *bìa có rìa lông*, có khi không. Gié dài 1 cm rồi 3-4 cm, ở ngọn; hoa *hường*, cao 3 mm. Nang rộng 3 mm, lôm không sâu ở giữa, cánh rìa dài.

Đất ẩm, ruộng ráo, đất cát, từ duyênhải đến 1500 m: Quảngninh, Hàsonbình, Đalat đến Phúquốc; XII.

- Herb 10 cm high; leaves oblong ciliated; flowers pink (*S. oblongifolia* DC.).

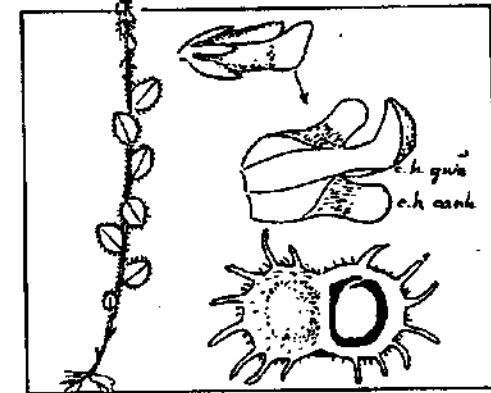

5379 - *Salomonina longiciliata* Kurz

Cỏ cao 10-20 cm, thường có vài nhánh. Thân *có cánh* ở phần trên, có tơ congqueo. Lá dưới có phiến tròn, lá trên bầuđục, có mũi, *bìa rìa lông*, dài 6-12 mm, gân-phụ 3 cặp; cuống ngắn, 1-2 mm. Gié ở ngọn; hoa *hường*; cánhhoa giữa hình gót dài, cánhhoa cạnh dính 2/3 vào cánhhoa giữa; tiểuhụy 5. Nang đẹp, rộng hơn cao, cánh rìa; hạt 1,2 mm.

Phúquốc: VIII-I, 8-1.

- Herb up to 20 cm high; leaves ovate; flowers pinkish.

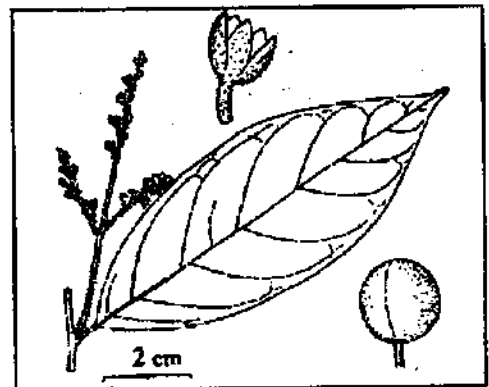
XANTHOPHYLLACEAE : họ Săng-ôt

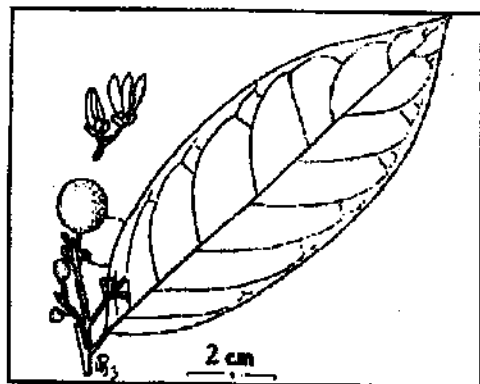
5380 - *Xanthophyllum annamense* Gagn.. Săng-ôt Trungbộ.

Đạimộc cao 15-20 m; thân to đến 40 cm; nhánh mảnh, có lông mịn vàngvàng, màu không lông. Phiến xoanthon, nhọn hai đầu, dài đến 14 cm, rộng 5 cm, *vàng láng* mặt trên, vàng có lông mặt dưới lúc khô, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 5-8 mm. Chùm-tútán ngắn hơn lá, có lông mịn hoe vàng; hoa nhỏ; láđài có lông nhung, cao 4 mm; cánhhoa không lông mặt trong; noãnào không lông, noãn 4, vòi nhụy có lông. Trái tròn, to 1,5 cm.

Rừng luôn luôn xanh: Bàolộc; II.

- Tree 15-20 m high; fruits 1.5 cm diameter.

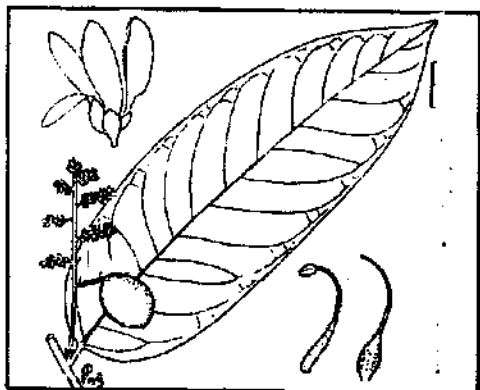

5381 - Xanthophyllum bibracteatum Gagn. Săng-ót hai-láhoa.

Đại mộc nhỏ; nhánh không lông. Phiến bầu dục hay tròn dài, 8-12 x 3-5 cm, dai, mặt dưới vàng lúc khô; cuống dài 1 cm. Phát hoa ở nách lá, chia nhánh ngắn; cọng hoa có 2 lá hoa ở đáy, mau rụng; hoa cao 2 cm, trắng hay tím tím; dài 3 mm có lông; cánh hoa cao 13 mm, 4 ngoài hẹp, một rộng (luôn), có lông mặt ngoài; tiểu nhụy 8, chỉ dính nhau ở đáy thành ống ngắn, bao phấn có lông; noãn sào, thu dài, vòi nhụy có lông, đính phôi 2, mang mỗi 5 noãn. Trái tròn, to 1,5 cm.

Hà Nam Ninh, Hà Giang, Nghệ Tĩnh; III-IV, 6.

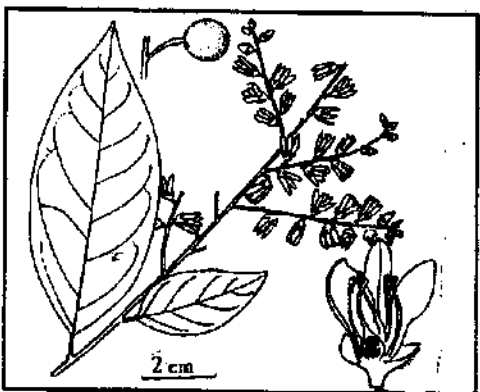
- Small tree; flowers with 2 bracts on pedicel; fruits 1.5 cm diameter.

5382 - Xanthophyllum cochinchinense Mayden. Săng-ót Nambộ. *Đại mộc nhỏ*, cao 3 m; thân to dưới 10 cm. Lá có phiến to, tròn dài, đến 25 x 10 cm, đầu có mũi hay tù tròn, đáy tròn, dai, mặt trên oliu láng, mặt dưới vàng, gân lồi, 8-10 cặp; cuống to, dài 1,5 cm, denden. Chùm-tútán cao 8-10 cm, có lông, nhánh ngắn, dài 3 cm, hoa khít nhau; lá đài không lông, vàng vàng, cao 4 mm; cánh hoa vàng, luôn hướng lợt, không lông, đến 9 mm; tiểu nhụy có lông ở chi; noãn sào có rãnh, có lông, vòi nhụy không lông. Trái xoan, dài 2 cm. Loài giống *X. viellinum*.

Dựa suối, 5-800 m; Bảo Lộc, dọc sông Đồng Nai, Chư Chanh; II, 2.

- Small tree; leaves oblong to 25 x 10 cm; flowers yellow; fruits 2 cm long.

5383 - Xanthophyllum colubrinum Gagn. Săng-ót, Săng da, Săng-ót rắn.

Đại mộc cao 20 m. Lá có phiến xoan thon, dài 6-12 cm, không lông, lúc khô nâu ve-chai, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 8 mm. Chùm-tútán ở chót nhánh, thưa; hoa thơm, trắng hay hồng, cao 18 mm; tiểu nhụy 8; đĩa mặt; noãn sào có lông, 4 noãn. Quả tròn, to 4-5 cm, vàng có 4 rãnh cạn; hạt 1.

Rừng ven suối, dựa rạch: Biên Hòa, Sông Bé, Tây Ninh; I-VI, 3-7 (hình một phần theo Gagnepain). Gỗ cứng, làm trục xe.

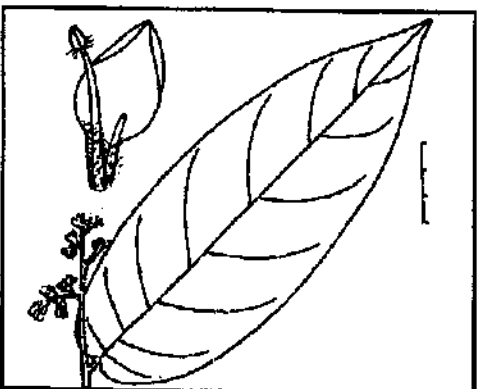
- Tree 20 m high; flowers white; fruits 4-5 cm large.

5384 - Xanthophyllum eberhardtii Gagn. Săng-ót Eberhardt.

Đại mộc cao 10-14 m; nhánh láng, đen. Lá có phiến tròn dài, to, đến 16 x 6,5 cm, đầu nhọn, đáy hình tim, mặt trên vàng láng láng, mặt dưới nâu tươi, gân-phụ lồi, 6-8 cặp; cuống 8 mm, tròn, denden. Phát hoa ở ngọn nhánh, có lông như nhung hoe, cao 5 cm, nhánh ngắn; tiểu nhụy 10, chỉ có lông; noãn sào không lông, 4 noãn mỗi buồng, vòi nhụy có lông.

Dọc theo sông Thủycấm, Bình Trị Thiên.

- Tree 10-14 m high; leaves coriaceous, base cordate; inflorescence rufous tomentose.

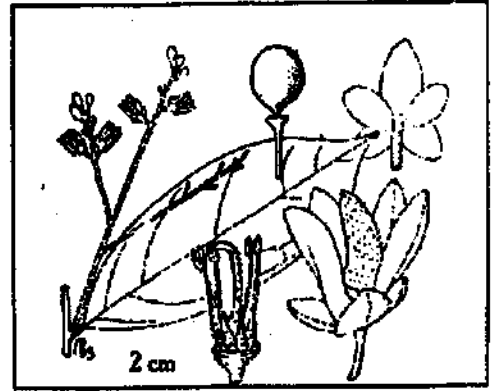

5385 - *Xanthophyllum excelsum* Bl. Săng-ớt cao.

Đại mộc cao 15-25 m; nhánh mảnh, không lông. Phiến bầu dục thon, dài 6-11 cm, dài, mặt trên láng, lục vàng lúc khô, gân-phụ 6-8 cặp; cuống 7 mm. Chùm-tụ tán ít nhánh, dài 6-9 cm, có lông mịn xám; hoa trắng, to 8-9 mm; lá đài 5, 2 trong to hơn, có lông màu tro mặt ngoài; cánh hoa ngoài hẹp, luồn có lông mặt ngoài và ria lông; tiểu nhụy 8, chỉ có lông ở đáy; noãn sào không lông, vòi nhụy có lông, noãn 4-5 mỗi đỉnh phôi. Trái tròn to 1,5 cm

Đồng Nai; XII-III. Trái có lẽ độc.

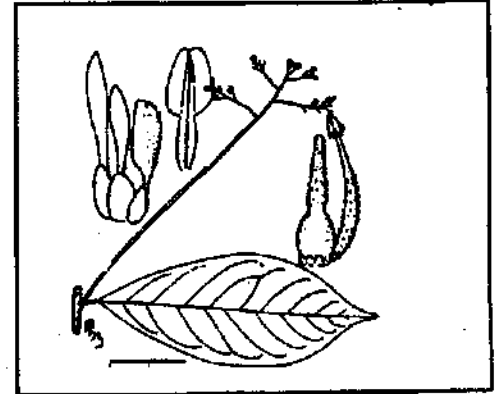
- Tree to 25 m high; leaves coriaceous; flowers white; fruits 1.5 cm diameter.

5386 - *Xanthophyllum flavescens* Roxb. Săng-ớt vàng vàng.

Đại mộc; nhánh không lông, denden. Lá có phiến xoan ngược, đến vào 8 x 3 cm, cứng, dài, không lông, mặt trên vàng óng, mặt dưới cùng màu, gân-phụ 5-7 cặp; cuống denden, dài 1 cm. Phát hoa rộng, hoa nhiều dày; lá đài cao 2,5-4 mm, không lông; cánh hoa 6-8 mm, cánh hoa giữa (luồn) có lông ở lưng; tiểu nhụy có lông ở chỉ; noãn sào không lông, cao 1,5 mm, vòi nhụy có lông. Trái tròn, to 2,5 cm; hạt 1.

Biên Hòa; III.

- Tree; leaves coriaceous, glabrous; flowers white or pink; fruits 2.5 cm diameter.

5387. *Xanthophyllum glaucum* wall (Miq.) J.J.Sm. Săng-vé, ớt mốc. Đại mộc cao 8-10 m; nhánh không lông. Phiến dài 5-10 cm, dài, không lông, lúc khô lục vàng, mặt dưới mốc trắng; cuống 5-6 mm. Chùm đứng ở nách lá, ngắn hơn hay bằng lá; hoa trắng hay hồng, cao 6-8 mm; lá đài có lông; luồn có lông mặt ngoài; tiểu nhụy 8, chỉ đẹp, có lông ở 1/2 dưới, bao phấn có râu; noãn sào có lông. Trái tròn to 2,5 cm; hạt 1.

Huế, Dilinh, Đồng Nai; II-IV, 7-8. Lá dùng cho cơm-rượu.

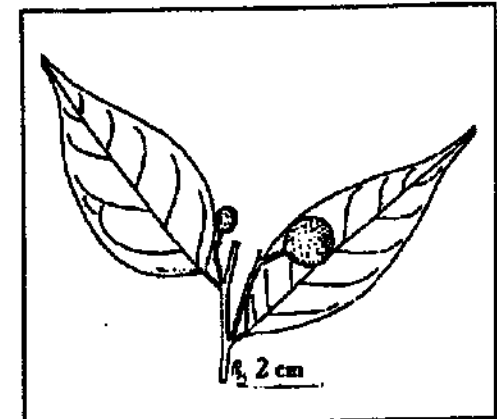
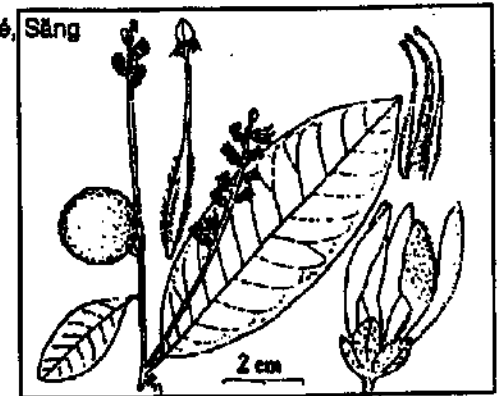
- Tree 8-10 m high; leaves glabrous, glaucous beneath; flowers white or pink; fruits 2.5 cm diameter. (*Skaphium lanceatum* Miq.)

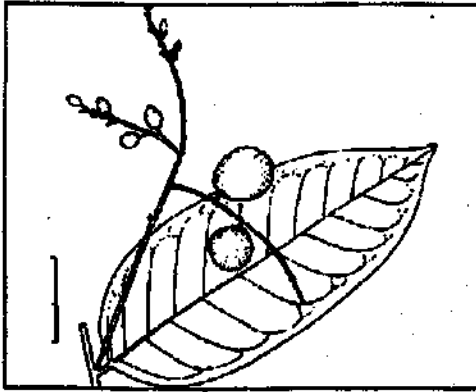
5388 - *Xanthophyllum hainanensis* Hu. Săng-ớt Hải Nam.

Đại mộc cao 10-20 m, thân to 30 cm, nhánh không lông, tròn, lúc khô nâu. Lá có phiến nhỏ, dài 6-8 cm, bầu dục thon, đầu có đuôi dài, mỏng, không lông hai mặt, gân-phụ 5-7 cặp, nâu 2 mặt lúc khô; cuống mảnh, dài 5-10 mm. Chùm 2,5(9) cm ở nách lá, trục có lông như phấn; hoa trắng; lá đài 3 mm, có lông mịn hai mặt; cánh hoa cao 8-9 mm; chỉ tiểu nhụy đẹp, có lông ở 1/2 dưới; noãn sào có lông, noãn 4. Trái tròn, to 1,5 cm; hạt 1.

Bách Mã, Nha Trang; 4.

- Tree 20 m high; leaves caudate, glabrous; flowers white; fruits 1.5 cm diameter.

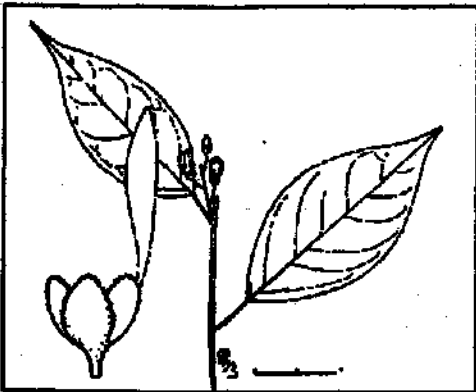

5389 - *Xanthophyllum lanceolatum* (Miq.) J.J. Sm. .
Săng-ốt thon.

Daimộc nhỏ, cao 3-4 m; thân có đường kính đến 10 cm; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 8-10 x 4 cm, không lông, mặt trên nâu vàng, mặt dưới vàng cam lúc khô, gân-phụ mảnh, 8-10 cặp; cuống nâu, đến 6 mm. Chùm-tụ tán có lông mịn vàng; nhánh dài 4-6 cm. Trái tròn, to 1-1,3 cm; hạt 1.

Đồng nai: Giárai, Bàu-cá; IV, 5.

- Treelet 3-4 m high; leaves glabrous; fruits 1-seeded, 1.3 cm diameter.

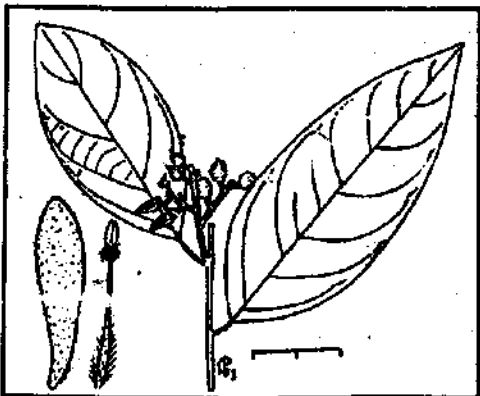

5390 - *Xanthophyllum poilanei* Meyd.. Săng-ốt Poilane.

Daimộc cao đến 15-18 m, đường kính đến 50 cm; nhánh denden. Lá có phiến xoan, nhỏ, 5-6 x 2,2-2,8 cm, đầu có đuôi, không lông, mặt trên nâu lam lam, mặt dưới cùng màu, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài hơn 1 cm, nâu đen. Pháth hoa là chùm ngắn ở nách lá, không lông; cọng hoa 5 mm; lấđài 3 mm, rìa lông; cánh hoa trắng, cao 8,5 mm, không lông.

Quảng nam; III.

- Tree 15-18 m high; leaves ovate caudate, glabrous; flowers white.

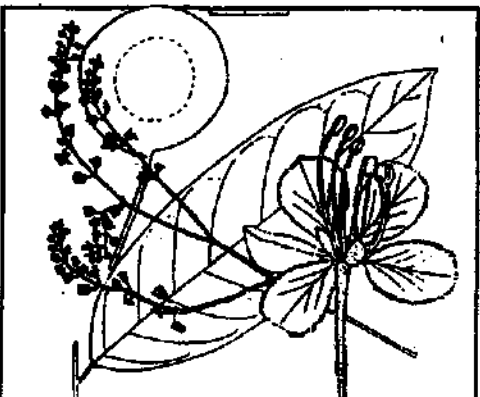

5391 - *Xanthophyllum punctatum* Mayd.. Săng-ốt dóm.

Daimộc; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục, to 6-8,5 x 3-3,5 cm, mặt trên nâu ôliu láng, mặt dưới cùng màu hay nâu sôcôla, gân-phụ 4-6 cặp; cuống 8-10 mm. Pháth hoa có lông như nhung vàng; hoa cao 1,5 cm; lấđài và cánh hoa có lông bìa rìa lông; tiểu nhụy 10, chỉ có lông; noãn sào có lông dày, vòi nhụy có lông.

T.

- Branches glabrous; short axillary panicles yellow tomentose; flowers 15 mm long.

5392 - *Xanthophyllum silvestre* (Lour.) Moore. Săng-ốt rừng.

Daimộc cao 20 m; nhánh non không lông. Lá có phiến tròn dài, đến 13 x 4 cm, không lông, gân-phụ 7 cặp; cuống mảnh, dài 5-7 mm. Chùm-tụ tán dài 15-20 cm; hoa trắng, nhỏ; lấđài có lông ở lưng; cánh hoa cao 6 mm, bìa rìa; tiểu nhụy 10; noãn sào có lông. Trái tròn to 3-4 cm; hạt 1-2.

Quảng trị (hình hoa theo Gagnepain).

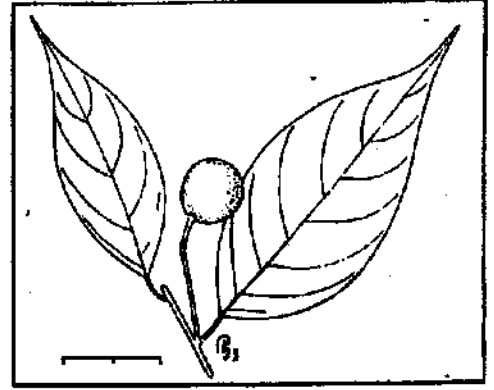
- Tree 20 tall; panicles up to 20 cm long; flowers white; fruits 3-4 cm diameter (*Eystathes silvestre* Lour., *X. laoticum* Gagn.).

5393 - *Xanthophyllum urophyllum* Merr.. Săng-ốt lá-có-đuôi.

Daimộc; nhánh non không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 6-8,5 x 2,3-3,5 cm, đầu có đuôi dài đến 1,5 cm, đáy tù nhọn, mặt trên không lông, óliu láng, mặt dưới nâu lợt, gân-phụ 5-7 cặp; cuống nâu, không lông, dài 6-7 mm. Phát hoa ở nách lá. Trái tròn, to vào 1-1,4 cm; hạt 1.

Rừng vào 1.300 m: Sapa; 7.

- Tree; leaves caudate, glabrous upper surface.

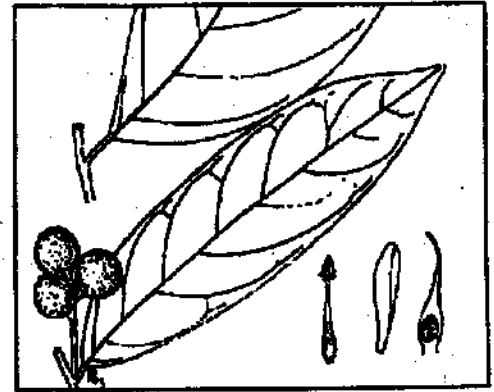

5394 - *Xanthophyllum vitellinum* (Bl.) Dietr. Săng-ốt da-nghé.

Daimộc cao 10 m; nhánh sà, không lông. Lá có phiến bầu dục hay tròn dài, dài đến 25 cm, rộng đến 10 cm, tù hai đầu, dai, màu da nghé lúc khô, gân-phụ 7-12 cặp; cuống 5-15 mm. Phát hoa cao 2-3 cm, có lông vàng; cọng ngắn; hoa trắng, lườn xanhxanh hay hơi tím; lá đài có lông hai mặt; cánh hoa hẹp; chỉ tiểu nhụy có lông ở đáy, bao phấn có râu; noãn sào và vòi có lông, noãn 4. Trái tròn, to 1,2-2 cm; hạt 1, to 1,5 cm.

Rừng ven suối, đến núi cao: Sapa, Lâm đồng, Biên Hòa; III, 5.

- Tree 10 m high; flowers white; fruits 1-seeded, to 2 cm diameter. (*Jakkia vitellinum* Bl.)

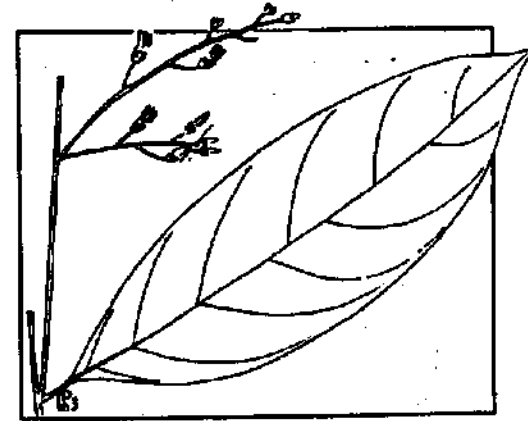

5395 - *Xanthophyllum virens* Roxb.. Săng-ốt xanh.

Daimộc cao đến 30 m, đường kính vào 40 cm; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến tròn dài, hai đầu tù, vào 11 x 3,5 cm, không lông, dai, mặt trên nâu vàng tươi lúc khô, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài đến 8 mm. Chùm-tútán cao 15-20 cm, nhánh dài; hoa cao vào 8 mm; cọng dài 1 cm; đài 2 mm; cánh hoa trắng.

Lào; có thể có ở vùng Quảng trị.

- Tree 30 m high; leaves coriaceous, glabrous; panicles 20 cm long; flowers white.

BURSERACEAE : họ Trám

1a - hoa tamphân

2a - quả hạch cứng xoan, nhân dày cứng

2b - quả hạch cứng bất xứng, nội quả bì mỏng

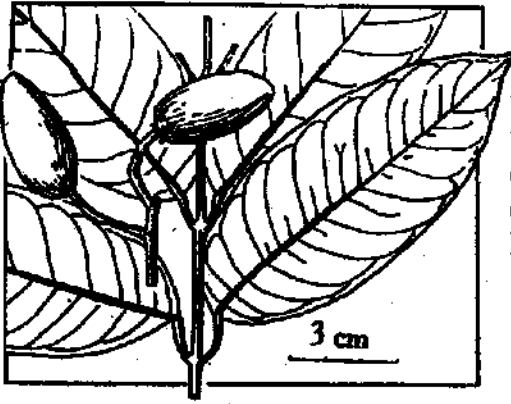
1b - hoa 4-5-phân

2a - dài, vành và nhụy đục dính nhau

2b - dài, vành và nhụy đục rời nhau

Canarium
Dacryodes

Garuga
Bursera

5396 - *Dacryodes rostrata* (Bl.) H.J. Lam. Xuyênmộc.
 Đại mộc to; nhánh dày. Lá không lông; thùy 9-11, tròn dài gân-phụ 10-14 cặp. Chùm-tútán ở nách lá và ngọn nhánh, có lông mau rụng, dài bằng phân-nửa lá; dài hình chén có 3 thùy; cánh hoa 3, cao 2 mm, có lông màu sét; tiểu nhụy 6 ở hoa đực. Quả hạch cứng dài 2,5 cm, nội quả bì mỏng.

Biên Hòa (hình theo Guillaumin).

- Tree; leaflets 9-11; panicles shorter than leaves; petals ferruginous pubescent; drupes 2.5 cm long.

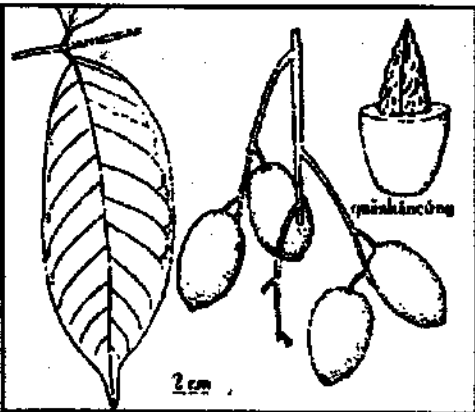
5397 - *Dacryodes dungii* Dai & Yakovf. Xuyênmộc Dung.

Đại mộc đến 30 m; thân có đường kính đến 65 cm; nhánh non dày lông sét, già có bích hầu trắng. Lá-phụ 5-7, bầu dục xoan hơi hình phẳng, to 5-10 x 3-6 cm, không lông, gân-phụ 6-8 cặp, cuống-phụ 1-2 cm, có đốt ở giữa. Chùm-tútán cao 6-10 cm; hoa nhỏ; nụ tròn, to 1,5 mm; dài có 3 răng, có lông vàng; cánh hoa 3, có lông vàng; tiểu nhụy 6. Quả hạch cứng to 1,2-2 x 1 cm; nội quả bì như sụn.

Gialai Công tum (hình theo Đại & Yakolef).

- Tree 30 m tall; leaflets 5-7, glabrous; panicles 6-10 cm long; petals 3, yellow pubescent; drupes 1.5-2 x 1 cm.

5398 - *Dacryodes lyl* Dai & Yak.

5400* - *Canarium album* (Lour.) Raeusch. ex DC.. Cà na, Trám trắng; White olive.

Đại mộc cao 25 m; nhánh non có lông vàng. Lá dài 35 cm; thùy 7-13, bầu dục bất xứng, đầu có mũi 5-10 mm, bì nguyên, gân-phụ 8-10 cặp, có lông nâu bạc; cuống-phụ 5-7 mm; cuống có lá bé hẹp, cao 1 cm. Chùm-tútán cao 10 cm; dài có tai thấp; cánh hoa 3, có lông như tơ; tiểu nhụy 6, chỉ dính nhau ở đáy. Quả hạch cứng xanh khi chín, nhọn nhọn, cao 4-4,5 cm; nhân cứng, 3 buồng.

Rừng từ B đến Đồng Nai, Tây Ninh; I-II, 4-7. Gỗ xám, xơ mịn. Hạt có lẽ trị lã; trái kiện vị; resin làm thơm nhan, trị bệnh da, bảo vệ gan.

- Tree to 25 m tall; leaflets entire at margin; stipules 1 cm; drupes 4.5 cm long (*Pimela alba* Lour.).

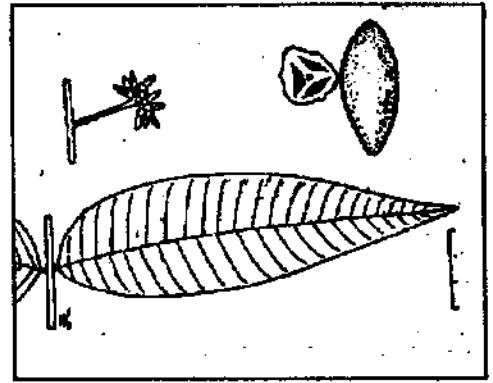
* (Xem chú thích ở trang 18)

5401 - *Canarium bengalense* Roxb. Trám hồng, Càna Bengal.

Đại mộc cao 20 m; nhánh non có lông sét. Lá dài đến 60 cm; lá-phụ 13-21, mọc đối, to 8-15 x 2,5-5 cm, thon, bất xứng, gân-phụ nhiều, không lông, cuống-phụ 2 mm. Chùm-tútán dài bằng hay ngắn hơn lá; dài hình chén có 3 răng; cánhhoa 3; tiểunhụy có chỉ dính nhau đến 1/2; đĩa mật có lông. Quảhìnhcứng dài 3,5 cm, không lông; nhân nhọn hai đầu, có 3 cạnh, dày, cứng.

Hànamninh, Thanhhoá; VI, 7-12.

- Tree; branches ferruginous pubescent; leaflets lanceolate, glabrous; drupes 3.5 cm long.

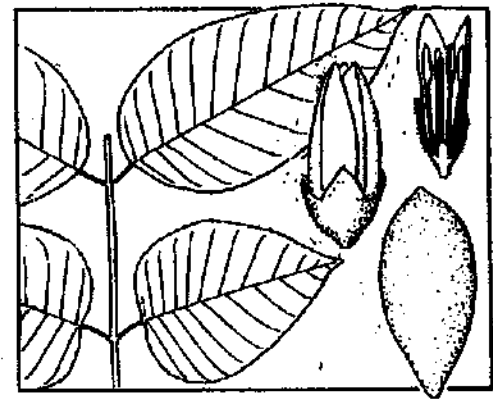

5402 - *Canarium littorale* Bl. var. *rufum* (Benn.) Leenh. Trám nâu, Trám duyên-hải.

Đại mộc cao 10 m; nhánh non nhu không lông. Lá mang lá-phụ xoan đến tròn dài, 5-9 x 4 cm, dày bất xứng, bìa có răng nhỏ, mặt trên có lông ở gân, mặt dưới có lông mịn thưa, nâu, gân-phụ nhiều, 11-17 cặp, cuống-phụ 7 mm; cuống có lábe hình bán nguyệt mau rụng. Phát hoa đực cao 40 cm; hoa cao 8-13 mm; đài có lông sét dày; cánhhoa không lông; tiểunhụy 6. Quảhìnhcứng xoan, cao 5-7 cm; nhân nhọn hai đầu; hạt 1-2.

Côngtum, Đăclác; III-IV, 4-5.

- Tree 10 m high; leaflets pubescent; stipules kidney-shaped; drupes 5.5 cm long (*C. rufum* A.W. Benn.).

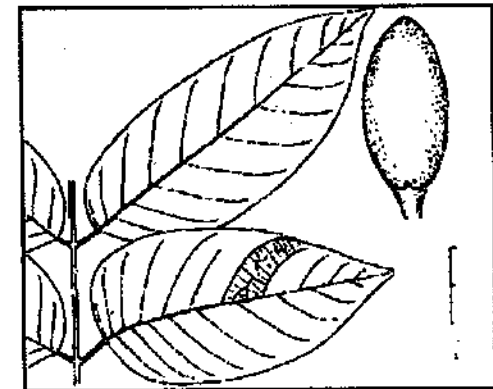

5403 - *Canarium littorale* Bl. var. *purpurascens* (Benn.) Leenh.

Đại mộc nhỏ; nhánh non không lông. Lá kép lẻ, mang 7-9 thùyđiệp bầu dục tròn dài, to 4,5-7 x 1,5-3 cm, bất xứng, bìa nguyên, có khi có vài răng ở chót, dai, mặt dưới có sấp và mốc, gân-phụ 10-12 cặp, cuống-phụ 7-9 mm; cuống có lábe hình thận. Trái cũng như trên, cao 5-5,5 cm; nhân nhọn hai đầu, chứa 1-2 hạt.

Nhatrang.

- Tree; branches glabrous; leaflets entire in margin; stipules kidney-shaped.

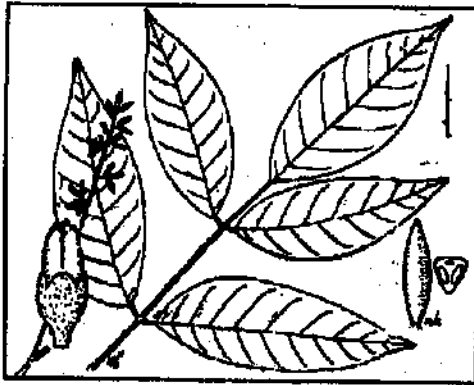
5404 - *Canarium lyl* Đại & Yakol. Trám Lý.

Đại mộc. Lá mang 5-7 lá-phụ xoan bầu dục hơi hình phẳng, to 6-9 x 2,5-3 cm, dày bất xứng, gân-phụ 7-10 cặp, dai. Phát hoa ở chót nhánh và nách lá gần ngọn, cao 9-15 cm; hoa cái cao 5 mm, gân như không lông; đài cao 2-3 mm; cánhhoa 3, cao 4-5 mm; tiểunhụy 6; đĩa mật có lông. Trái..

Đăclác; XII (hình theo Đại & Yakolef).

- Tree; leaflets 5-7 6-9 cm long; petals 3, 4-5 mm long; stamens 6; disc.

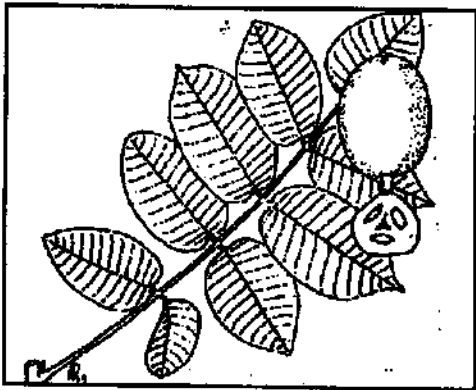

5405 - Canaryum parvum Leenh.. Trám chim, Bùì.
Đại mộc nhỏ, cao 4-5 m; nhánh non to 4 mm, không lông. Lá *không lábe*, mang 7-13 lá-phụ xoan bầu dục, to 6,5-13 x 3-5 cm, đầu nhọn dài, đáy chót buồm, gân-phụ 9-10 cặp, có lông, mặt dưới nâu đậm. Pháth hoa *đơnphái*, cao 5-7 cm, gân như không lông; hoa cái cao 5,5 mm; đĩa mật; noãn sào có lông. Hoa đực cao 7-10 mm; tiểu nhụy 6, dính nhau ở đáy chỉ. Trái 3,5 x 1,3 cm; nhân hình thoi, nhọn hai đầu, có 3 cạnh; hạt (1) 2.

Trung nguyên: BT; III-VIII, 4-9. Trái ăn được.

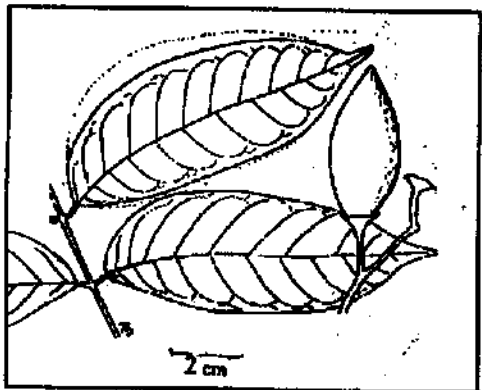
- Treelet 5 m high; leaflets 7-9; inflorescence unisexual; drupes 3,5 x 1.3 cm.

5406 - Canaryum subulatum Guill.. Càna mũi-nhọn.
Đại mộc cao 25-30 m; vỏ nâu sẫm, có nhiều mây. Lá dài 25-40 cm; thú diệp 7-11, tròn dài, ít bất xứng, lúc non *đầy lông vàng*, gân-phụ 11-13 cặp; *lábe cao* 1 cm. Chùm-tútán ở nách lá hay ở ngọn nhánh, cao 10 cm; hoa không cọng; cánh hoa 3, cao 3 mm; tiểu nhụy 6, chỉ có lông, dính nhau ở đáy. Quả *hình cầu* to 3,5 x 2 cm.

T đến Biền Hòa; IV-VI, 9-10. Trái ăn sống hay sau khi muối.

- Tree 25 m high; stipule absent; leaflets 7-11, pubescent; drupes 3,5 x 2 cm

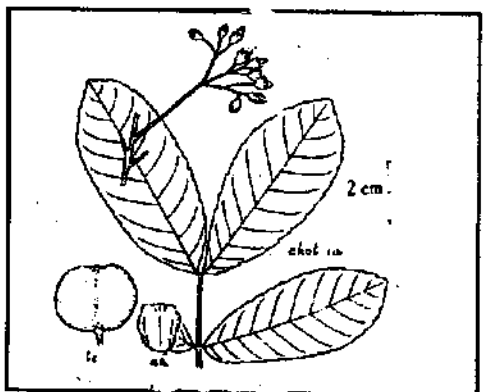

5407 - Canaryum tramdenum Đại & Yakoi.. Trám đen, Càna, Bùì; Black olive.

Đại mộc nhỏ; nhánh ngang. Lá dài 25 cm, thú diệp 9 bầu dục tròn dài, đáy bất xứng, gân-phụ 8-10 cặp, *không lông*; *lábe vàng*. Chùm-tútán cao 20 cm, đen đi lúc khô; hoa vàng vàng, có cọng; đài hình chén có 3 răng; cánh hoa 3, cao 4 mm; tiểu nhụy 6, chỉ dính nhau ở đáy. Quả *hình cầu* to, cao 3-4 cm, *đen lúc chín*; nhân 3 buồng.

Rừng bán-thay-lá dưới 500 m: BT; V, 9-12. Trái ăn bùi, huộc; gỗ mềm; nhựa thơm, dùng trong nhan.

- Tree; leaflets glabrous; stipule absent; drupes black, 3-4 cm high (*C. nigrum* (Lour.) Engl., non *C. nigrum* Roxb.; *C. pimela* Koen.).

5408 - Garruga pinnata Roxb.. Dầu-heo, Móng-heo.

Đại mộc to, cao đến 35 m, thân to 75 cm; rễ xuyên tâm nhiều ở mặt đất; nhánh non có lông vàng. Lá mang 9-10 cặp lá-phụ bầu dục, có lông, bìa có răng, gân-phụ 7-10 cặp, cuống-phụ 1-2 mm. Chùm-tútán dày, hiện trước lá; hoa thơm mùi hạnh nhân, 5-phần; cánh hoa vàng, có lông; tiểu nhụy 10, 5 dài, 5 ngắn. Trái vàng-lục, 2-1 nhân, nạc rất chua.

Nhatrang, Phanrang. Gỗ nâu lợt dùng xây cất; lá xem như gỗ; mù trị suyền.

- Tree to 35 m high; flowers yellow; pyrens 1-2.

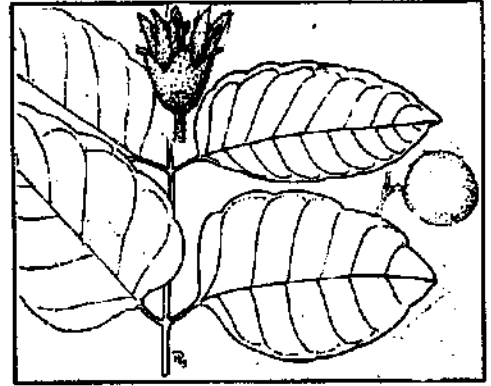

5409 - *Garruga pierrei* Guill. Cócđá.

Đại mộc cao 10 m, có lá rụng theo mùa; nhánh non xám xanh. Lá dài 25 cm, mang 5-6 cặp thùy đập xoan bầu dục, đầu tù, đáy bất xứng, gân-phụ 6-10 cặp, bìa dợn tròn, không lông, cuống-phụ 1 cm. Chùm-tụ tán cao 10 cm, có lông hoe; đài có lông, 5 tai; cánh hoa 5, có lông; tiểu hụy 10. Quả hạch cứng trắng, tròn hơi dẹp; nhân 1-2.

300-900 m: Cồng Tum, Phanrang. Gỗ hồng, xơ mịn, song dễ nứt.

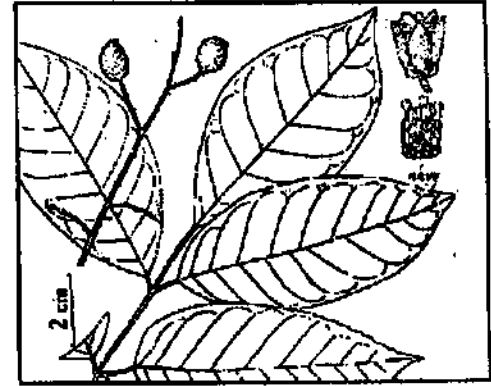
- Tree 10 m high; leaflets with round teeth; drupes white.

5410 - *Bursera serrata* Wall. ex Colebr..

Đại mộc cao 20 m; nhánh non có lông hoe. Lá dài 30 cm; lá-phụ 7-17 bầu dục, bìa nguyên hay có răng ở chót; đáy bất xứng hay không, gân-phụ 7-12 cặp, có lông hoe ở gân, cuống-phụ 1 cm; sống có lông hoe. Chùm-tụ tán cao 8-15 cm; hoa không lông; cánh hoa 5; tiểu hụy 10; đĩa mật; noãn sào 5 buồng. Trái 1-3-nhân.

Quảng Trị, Càná, Biênhòa, Châu đóc.

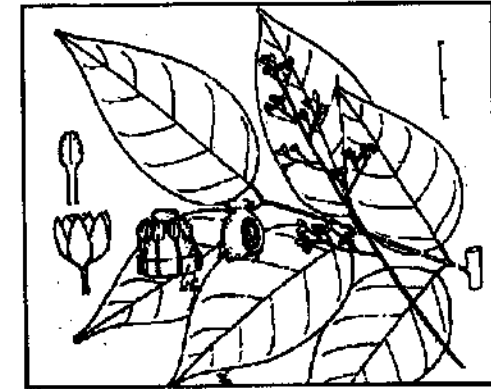
- Tree 20 m high; branches, rachis rufous pubescent; flowers glabrous; drupes (*Protium serratum* (Wall. ex Colebr.) Engl.; *Dracuntomelum laoticum* Evr. & Tard.).

5411 - *Bursera tonkinensis* Guill..

Đại mộc cao 7-15 m, không lông; thân rộng đến 70 cm, vỏ nâu đỏ. Lá mang 3-5 cặp thùy đập xoan hay bầu dục, dài 5-7 cm, chót nhọn, có đuôi, đáy tròn, hơi bất xứng, gân-phụ 5-6 cặp, mỏng, cuống-phụ 2-7 mm. Pháth hoa là chùm-tụ tán, dài 7-12 cm, hẹp; cọng hoa dài hơn hoa; lá đài 5; cánh hoa 5, trắng trắng; tiểu hụy 5 dài, 5 ngắn, chỉ gắn ngoài đĩa mật ôm noãn sào; noãn sào 3 buồng.

Rừng luôn luôn xanh, trên vùng vôi: Hà Sơn Bình, Cúc phương.

- Tree 7-15 m high; flowers whitish; ovary 3-loculare.

ANACARDIACEAE : họ Xoài.

1a - noãn sào hạ

1b - noãn sào thượng

2a - lá kép

3a - tâm bì 3, rời nhau

4a - noãn treo; tiểu hụy 10

4b - noãn đứng; tiểu hụy 5

5a - trái đỏ; chùm-tụ tán ở chót nhánh; mù không độc *Rhus*

5b - trái có bột sáp phủ; pháth hoa thông ở nách lá; mù độc *Toxicodendron*

3b - tâm bì 4-5, dính nhau

4a - tiên khai liên mảnh

5a - không gân dọc theo bìa lá

5b - một gân dọc theo bìa lá

4b - tiên khai kết lợp

5a - hoa cái 1-3 ở nách

5b - hoa thành chùm-tụ tán:

Holigarna

Pentaspadon

Allospodias
Spodias

Choreospodias

6a - hoa túphân
6b - hoa ngũphân

Lannea
Dracuntomelon

2b - lá đơn

3a - tâm bì dính nhau

4a - noãn sào trung hay thượng

4b - noãn sào hạ

3b - tâm bì rời hay 1

4a - tâm bì 5

4b - tâm bì 1

5a - lá mọc đối

5b - lá mọc xen

Semecarpus
Holigarna

Buchanania

Bouea

6a - bông hoa phù thành giả quả

6b - quả hạch cứng to, nội quả bì có xơ

6c - trái không như trên

7a - tiểu nhị nhiều (hơn 20)

7b - tiểu nhị 5

8a - đài hình tàu

8b - đài 5 thùy

Anacardium
Mangifera

Melanorrhoea

Gluta
Swintonia

5412 - *Buchanania arborescens* (Bl.) Bl. Cây lớn, Mácá.

Đại mộc cao đến 25 m. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài đến 35 cm, đầu tù có mũi ngắn, không lông, gân-phụ 15-20 cặp; cuống dài 3 cm. Chùm-tụ tán ở nách và tán-phồng ở chót nhánh; cánh hoa trắng, cao 2-3 mm; tiểu nhị 10; đĩa mật. Quả hạch cứng đỏ, to 0,7-1 cm.

Dựa rạch, ven rừng, bình nguyên, từ Bình-trị thiên vào N; VI-VII.

- Tree 25 m high; leaves to 35 cm long, glabrous; petals white; drupes red, 7-10 mm across.

5413 - *Buchanania glabra* Wall. in Engl. Cây láng.

Đại mộc cao đến 10 m. Lá có phiến bầu dục hẹp hay rộng, to 10-15 x 3-4 cm, đầu tù tròn hay hơi lõm, gân-phụ đứng, 12-15 cặp, dày, dai, không lông; cuống 1 cm. Chùm-tụ tán dày lông, dày, cao hơn lá; đài không lông; cánh hoa 5, đầu tù; tiểu nhị 10; tâm bì 5. Quả hạch cứng đẹp, không lông.

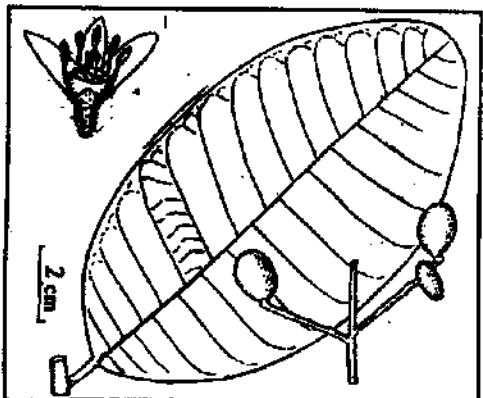
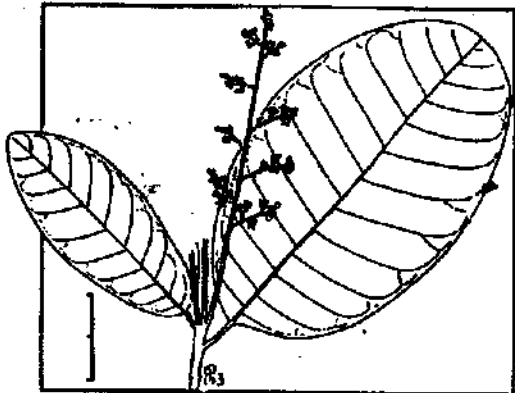
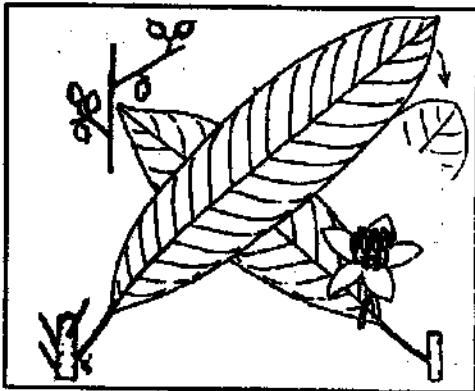
Rừng luôn luôn xanh, cao độ thấp: Đồng nai, Châu đốc; XII-I.

- Tree 10 m high; leaves coriaceous, glabrous; panicles tomentose; drupes.

5414 - *Buchanania latifolia* Roxb. Mèn vắn, Cây lá-rộng. Đại mộc; nhánh to, dày lông. Lá có phiến xoan bầu dục, tù hai đầu, to, dai như da, dày, không lông mặt trên, mặt dưới có lông ngắn, gân-phụ 10-18 cặp; cuống 1 cm. Chùm-tụ tán ngắn hơn lá, có lông dày; hoa cao 2,5 mm; lá dài 5; cánh hoa dài bằng hai đài; tiểu nhị 10; tâm bì 5-7, có lông. Quả hạch cứng xoan, hơi dẹp, có lông, cao 1,5 cm, ăn được.

Rừng cao độ thấp: N đến Cơn son; I.

- Tree; leaves coriaceous, glabrous; flowers 2.5 mm high; carpels 5-7, pubescent; drupes.

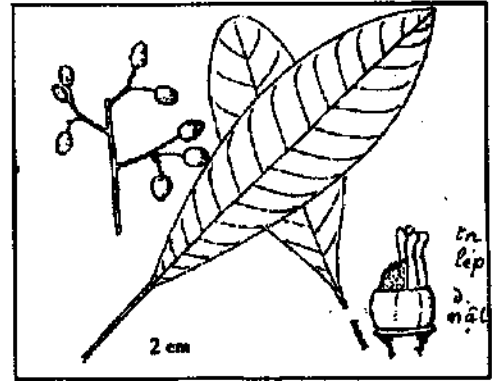

5415 - *Buchanania lucida* Bl. Mã-cá, Chay sáng.

Đại mộc cao 25 m; nhánh non đầy lông màu sét. Lá có phiến thon dài đến 15 cm, đầu tù-tròn hay tù, dài, láng, không lông, gân-phụ trên 12 cặp; cuống dài 2,5-4 cm. Chùm-tụ tán cao 10-15 cm, có lông sét; cánhhoa cao 2,5 mm; tiểuhụy 10, baophần hình đầu tên; đĩa mật cao; tambì có lông. Quảnhâncứng xoan, dài vào 8 mm.

Rừng : N; I-III.

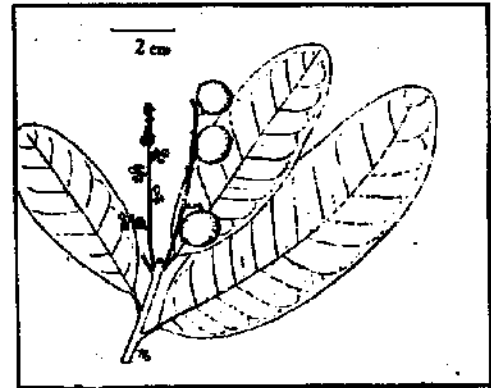
- Tree 25 m high; branches, panicles ferruginous pubescent; leaves glabrous, coriaceous; drupes 8 mm high.

5416 - *Buchanania reticulata* Hance. Mồ-ca.

Đại mộc nhỏ; nhánh non có lông. Lá có phiến trònđài, đầu tù-tròn, dài, dày, gân-phụ *lồi thành mạng rờ rệt ở mặt dưới*; cuống 1 cm. Chùm-tụ tán dài hơn lá; hoa *vàng xanh*; cánhhoa cao 3 mm; tiểuhụy 10; đĩa mật; tambì 5, rời nhau. Quảnhâncứng, lúc non có lông sét.

Rừng từ biển đến 900 m; XI. Lá non được ăn như rau.

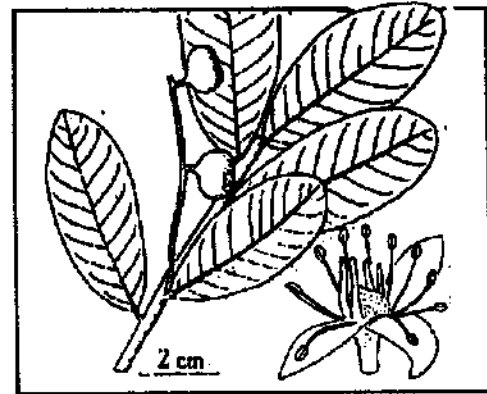
- Small tree; leaves with apparent reticulation beneath; drupes globulous.

5417- *Buchanania siamensis* Miq. Chây Xiêm.

Đại mộc cao 10 m. Lá có phiến bầu dục, dài 4-6 cm, đầu tù-tròn hay lõm; cuống ngắn, 2-3 mm. Chùm-tụ tán hẹp, cao 7-8 cm; cánhhoa dài hơn lá dài; tiểuhụy 10; tambì 5, có lông mịn. Quảnhâncứng một hạt.

Rừng từ duyên hải đến 1.000 m: Côngtum, Nhatrang, Phanrang, Châuđốc; XI-I, 3. Lá non ăn như rau.

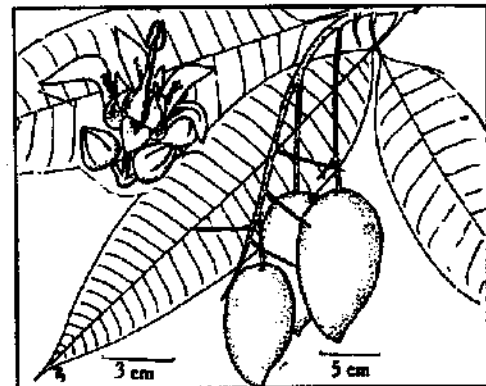
- Tree 10 m high; limb 4-6 cm long, coriaceous, glabrous; drupes larger than long.

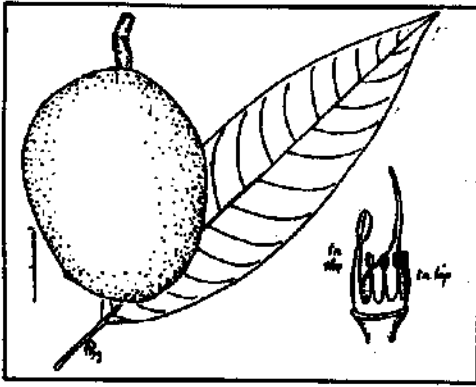
5418 - *Mangifera indica* L. Xoài; Mango, Manguier.

Đại mộc to, cao 10-20 m, tầng rậm. Lá có phiến to, không lông, láng, thơm. Chùm-tụ tán to, vàng; hoa nhỏ; đài nhỏ; cánhhoa 5; đĩa mật to; *một tiểuhụy thụ*. Quảnhâncứng chín vàng, nạc chua ngọt, thơm; nhân hơi dẹp, có xơ dài hay ngắn; hạt 1, to.

Có nhiều thứ Tr: *indica*: Xoài tươg; *cambodiana* Pierre: Xoài voi, Xoài côm; *mekongensis* Pierre: Xoài Thanhca.. và nhiều tạp chủng: Xoài cát..

- Cultivated.

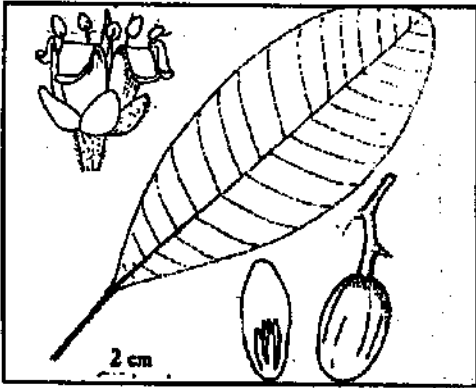

5419 - *Mangifera odorata* Griff.. Xoài thơm.

Dại mộc cao đến 35 m, đường kính đến 1 m; vỏ xám. Lá có phiến dai, bầu dục thon hay thon, to 9-35 x 3,5-10 cm, đáy tròn hay tù, đầu nhọn, gân-phụ 15-25 cặp; cuống dài 2-5 cm. Chùm-tụ tán lam tia, rất thơm. Ở chót nhánh, dài 15-50 cm, không hay ít lông, nhánh dài 15-18 cm; hoa nhỏ thơm; cánh hoa vàng rồi đỏ; tiểu nhụy 5, mà 1 thụ, chỉ dính nhau ở đáy; tiểu nhụy lép; đĩa mật teo. Quả hạch cứng xoan xéo hay bầu dục, to 10-13 x 7-10 cm; nạc thơm, vàng, ngọt, có xơ.

Tr.

- Cultivated.

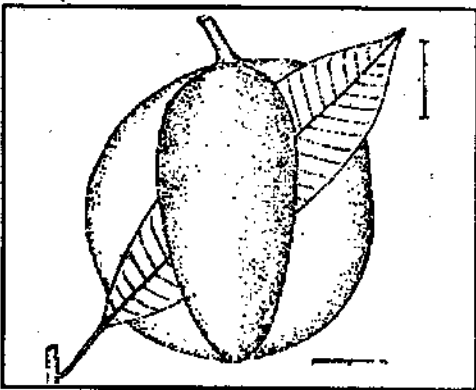

5420 - *Mangifera cochinchinensis* Engl.. Xoài nục.

Dại mộc. Lá có phiến bầu dục, dài 12-15 cm, đầu tù, đáy nhọn, không lông, gân-phụ 12-15 cặp; cuống dài 2-3 cm. Chùm-tụ tán dài bằng hai lá; dài có lông; cánh hoa dài 4 mm, có 3 lần tuyến; đĩa mật to; tiểu nhụy 5, bằng nhau, không tiểu nhụy lép. Quả hạch cứng dài 3 cm.

Biên hòa, Bình dương.

- Tree; limb glabrous, 12-15 cm long; long panicles; stamens 5; drupes 3 cm long.

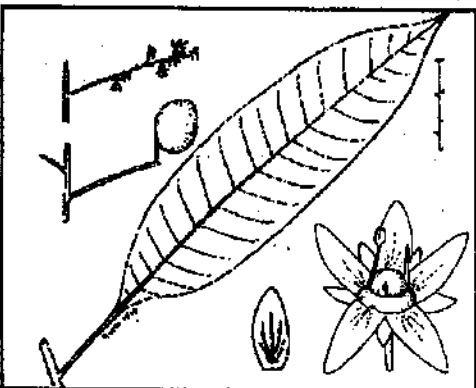

5421 - *Mangifera camptosperma* Pierre. Xoài Bui.

Dại mộc to, cao 30 m; nhánh có cạnh. Lá có phiến tròn dài thon, to 12-20 x 3-5 cm, gân-phụ 18-30 cặp, gân tam cấp làm thành mạng rổ ở hai mặt; cuống dài 1,5 cm. Chùm-tụ tán có lông đứng; hoa tạp phái; lá dài 0,8 mm; cánh hoa dài 4-5 mm, có 3 sóng tiết dài đến giữa; tiểu nhụy thụ 1-2, tiểu nhụy lép nhỏ. Quả hạch cứng dài 7-10 cm, hơi xéo; nhân có một gân to.

Dựa bờ nước: Sông bé, Sài Gòn, Tây Ninh. Trái ăn được.

- Tree 30 m high; panicles; fertile stamens 2; drupes 7-10 cm long.

5422 - *Mangifera dongnaiense* Pierre. Xoài Đồng Nai.

Dại mộc cao đến 30 m, không lông. Lá có phiến thon, to 8-15 x 2-4 cm, chót nhọn, đáy tù tù hẹp trên cuống, dai, cứng, gân-phụ 16-20 cặp; cuống dài. Chùm-tụ tán dài 10-20 cm; hoa nhiều, tạp phái; lá dài xoan nhọn; cánh hoa dài 2-3 mm, phía trong có tuyến dài; đĩa mật to; tiểu nhụy 5 mà chỉ 1 thụ. Quả hạch cứng xoan, nhỏ, có mùi xéo.

Theo sông Đồng Nai từ Dình Xương.

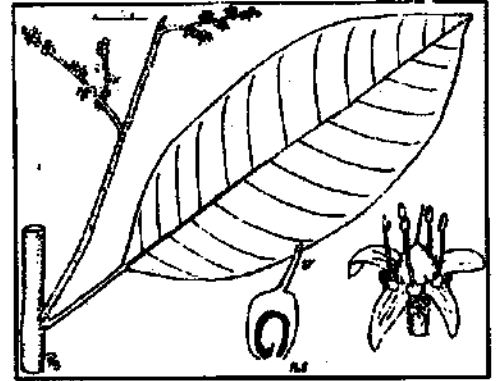
- Tree 30 m high; leaves coriaceous; panicles 10-20 cm long; fertile stamen 1; drupes 18 mm long.

5423 - *Mangifera duperreana* Pierre. Quéo.

Đại mộc cao 12 m; thân rộng 40 cm; nhánh non to 3-5 mm, không lông. Lá có phiến bầu dục, dài đến 15 cm, bìa nguyên, dai, cứng, gân-phụ 13-15 cặp; cuống dài 1,5-3 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá, dày lông vàng; hoa to 5 mm; cánh hoa có sóng lồi; đĩa mật do 5 tuyến; tiểu nhụy lép 5; noãn sào 1 buồng.

Cà ná, 300 m; III (hình hoa theo T.-Blot).

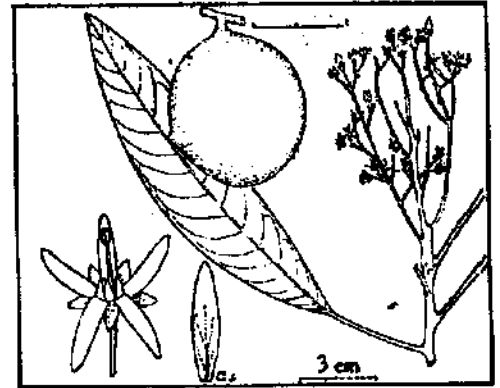
- Tree 12 m high, leaves coriaceous; panicles yellow pubescent; carpel 1 (*Phanrangia poilanei* Tard.).

5424 - *Mangifera flava* Evr.. Xoài vàng.

Đại mộc cao 30 m, gốc to 60 cm. Lá có phiến thon, dài vào 8-15 cm, dai, không lông; cuống dài 3-5 cm, dáy có sube. Chùm-tụ tán ngắn hơn lá; hoa vàng; cánh hoa có 2-6 lần tiết; tiểu nhụy thụ 1, không có tiểu nhụy lép. Quả hạch cứng tròn tròn, rộng 4 cm, nứt ở hông.

Quảng nam, Phanrang, Braian. Gỗ đỏ (hình một phần theo T.-Blot).

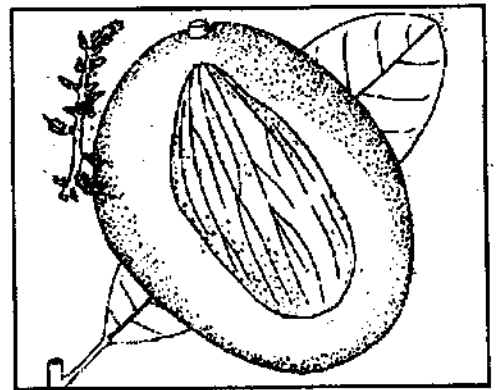
- Tree 30 m high; leaves coriaceous; fertile stamen 1; drupes 4 cm large.

5425 - *Mangifera foetida* Lour.. Xoài hôi, Muôm, Xoài cà lăm; Horse Mango.

Đại mộc cao 30 m. Lá có phiến bầu dục tròn dài, đầu không nhọn, dài đến 30 cm, dày, dai. Chùm-tụ tán không lông, vàng đỏ; hoa có 5 cánh hoa có 3 sóng tiết; đĩa mật teo; tiểu nhụy 5; noãn sào không lông. Quả hạch cứng 8,8-13,5 x 5-10 cm, đỏ, có nạc chua, xanh xanh hay cam.

Quảng trị (hình trái theo Ochse).

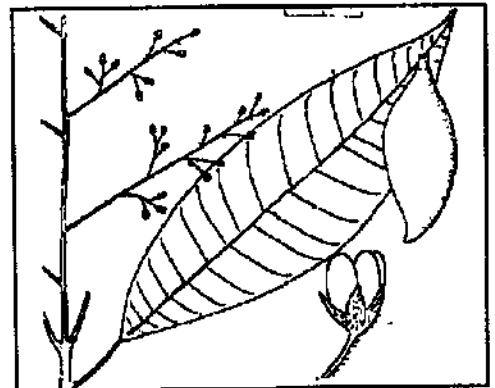
- Tree 30 m high; leaves coriaceous; panicles glabrous; fertile stamens 5; drupe acid.

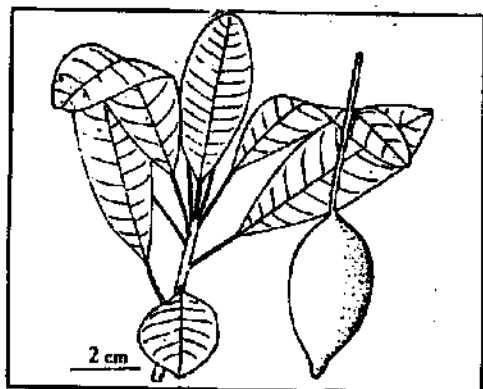
5426 - *Mangifera longipes* Griff.. Xoài cọng dài.

Đại mộc rất to, cao đến 40 m. Lá có phiến tròn dài thon 2 đầu, do 15-17 x 3-4 cm, dày, cứng, không lông, gân-phụ đứng, 17-20 cặp, gân tam cấp thành mạng lồi ở hai mặt; cuống 1,5-3,5 cm. Chùm-tụ tán to ở ngọn nhánh, không lông; hoa thưa nhỏ, cọng dài 6-8 mm; đài có lông thưa, cánh hoa không lông; đĩa mật 5 thùy. Quả hạch cứng thon hay xoan.

B.

- Tree to 40 m high; lax panicles; flowers small, on 6-8 mm long pedicel (*M. silvatica* Lec.).

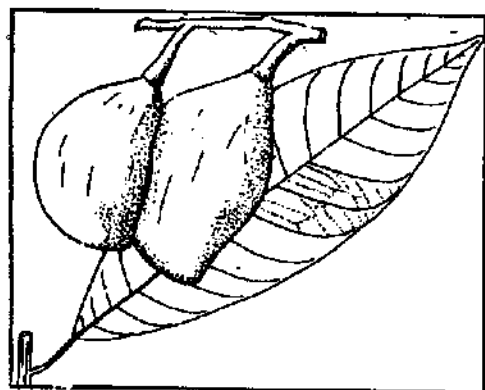

5427 - *Mangifera minutifolia* Evr.. Xoài rừng, Xoài lá-nhỏ.

Đại mộc cao 25 m, gốc to 40 cm; nhánh không lông. Lá nhỏ; phiến bầu dục thon, dài 4-6 cm, đầu tròn hơi lõm, dai, gân-phụ 9-10 cặp, mặt trên láng, mặt dưới không lông. Chùm-tụ tán ở chót nhánh. Trái nhỏ, dài 6 cm, đầu hơi nhọn, ăn được.

Rừng cao độ 600 m: Phú Khánh. Gỗ trắng.

- Tree 25 m high; limb 4-6 cm long, glabrous; drupes 6 cm long.

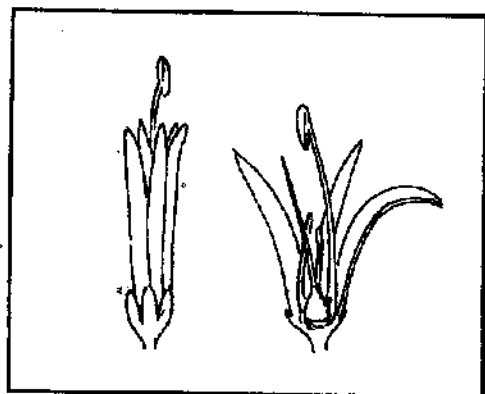

5428 - *Mangifera reba* Pierre. Quéo.

Đại mộc cao 30 m; nhánh non có cạnh. Lá có phiến thon, dài 12-16 cm, đầu nhọn, có mũi ngắn, gân-phụ 18-22 cặp; cuống 2 cm. Chùm-tụ tán dài 15 cm ở ngọn nhánh; hoa tạp phái; cánh hoa có 3 sóng tiết; tiểu hụy 5 mà 2 thụ; đĩa mật teo. Quả hạch cứng dài 7-8 cm; nạc chua; nhân có gân to.

Đồng Nai (hình trái theo Pierre).

- Tree 30 m high; stamens fertile 2; drupes 7-8 cm long.

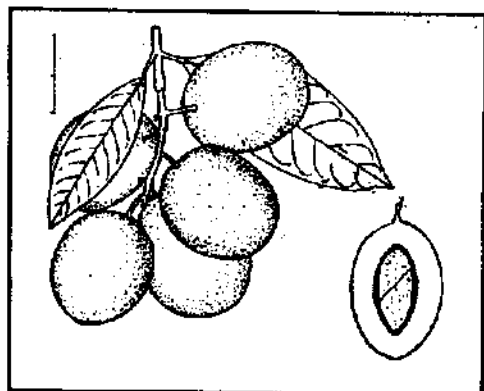

5429 - *Mangifera caesia*. Xoài

Đại mộc. Lá có phiến tròn dài xoan-ngược ít nhiều, chót tà, to 5-12 x 2-4,5 cm, gân-phụ 8-13 cặp; cuống 7-20 mm. Chùm-tụ tán có lông mịn, dài 30-40 cm; hoa tia tái hay hồng hồng; cánh hoa hẹp dài; tiểu hụy thụ 1, lép 4.

Trái vàng tái hay nâu lợt, bán-banb-shaped, to 10-15 x 6-7,5 cm.

- Tree; panicles pubescent; fertile stamen 1, sterile ones 4.

5430 - *Bouea oppositifolia* (Roxb.) Meissn.. Thanh trà; Wild Mango; Manguier sauvage.

Đại mộc to; nhánh không lông. Lá mọc đối; phiến bầu dục thon, không lông. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; hoa nhỏ; lá dài 3-5; cánh hoa 3-5, nhỏ, mập; tiểu hụy 3-5. Quả hạch cứng vàng cam, nạc chua chua, to bằng trứng gà; nhân có xơ mịn, ngắn; hạt 1.

Rừng luôn luôn xanh: Châu Đốc, Phú Quốc; 3-5.

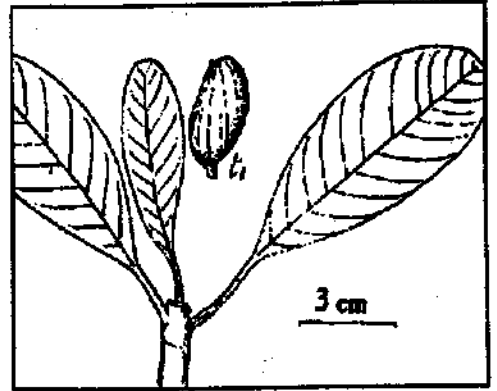
Tree; leaves glabrous, coriaceous; drupes orange, acid (*Mangifera oppositifolia* Roxb.).

5431 - *Bouea poilanei* Evt. Xoài mù, Xoài mực.

Đại mộc 20-28 m; nhánh 2, hay chum 3-4. Lá có phiến bầu dục, dài 7-10 cm, đầu tròn, đáy từ hẹp trên cuống, không lông, gân tam cấp thành mạng lồi mịn ở hai mặt; cuống to ở đáy. Chùm-tụ tán dài bằng hai lần lá. Quả hạch cứng xoan, dài 3-4 cm, đỏ.

Trảng bom.

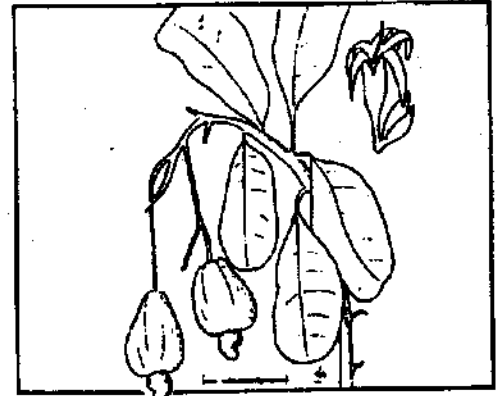
- Tree 20-28 m high; limb with fine reticulation; drupes reddish, 3-4 cm long.

5432 - *Anacardium occidentale* L. Đào-lộn-hột; Cashew; Pommier d'acajou.

Đại mộc cao 6-10 m. Lá có phiến dày, không lông, đầu tròn. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh, dài 20-40 cm; lá dài xanh, dính nhau; cánh hoa 5, vàng hay đỏ; tiểu nhụy 8-10. Bê quả to bằng ngón tay cái, xanh ("hột"), cuống trái phù thành "trái đào lộn-hột", mập vàng hay đỏ, ăn được.

Gốc từ Mexico đến Brasil, Tr từ Quảng Nam vào N, chịu đủ thú đất; XII-III. Rễ xơ. Lá làm giảm đường/máu, chống bướu, giải độc cho gan. Quả chứa nhiều vitamin, lợi tiểu mạnh; bê quả cho dầu công nghiệp quý; tử diệp ran là thức ăn chơi yêu-chuộng.

- Cultivated.

5433 - *Swintonia floribunda* Griff. Xuân thôn nhiều hoa.

Đại mộc to, gốc có chang. Lá có phiến thon, không lông, gân-phụ 15-17 cặp; cuống tròn, dài 4-5 cm. Chùm-tụ tán không lông; cánh hoa dài 6 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào không lông. Quả hạch cứng cao 1 cm trên 5 cánh dài 3-4 cm, không lông.

Rừng ven suối 200-900 m: Báo lộc (hình một phần theo T.-Blot).

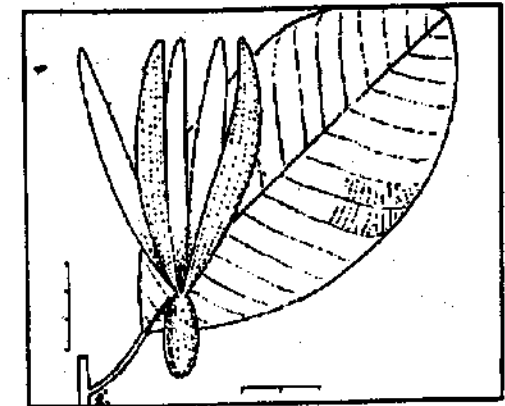
- Big tree: leaves glabrous; drupes on 5 3-4 cm long wings (*S. griffithii* Kurz.).

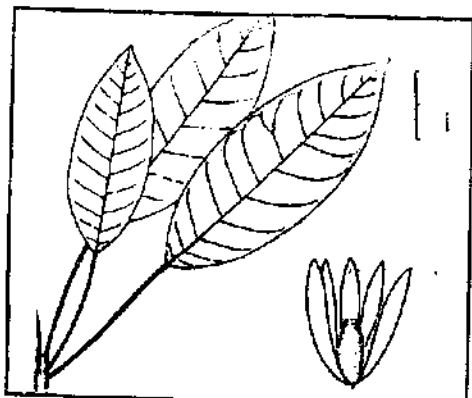
5434 - *Swintonia maingayi* Xuân thôn Maingay.

Đại mộc to; nhánh có lông sát hung. Lá có phiến xoan rộng, to 18-20 x 11-12 cm, đầu tà, đáy tà, dày, không lông, nâu, gân-phụ 14-17 cặp; cuống to, dài 3-4 cm. Chùm-tụ tán có lông vàng sẫm; hoa cao 8 mm; đài có lông vàng; cánh hoa trắng. Quả hạch cứng đến 20 x 8 mm, trên 5 cánh to 5-7 x 1 cm, đỏ, không lông.

Gặp ở Nam Cát Tiên.

- Tree; leaves elliptic, glabrous; drupes to 2 cm long, on 5 5-7 cm long wings.

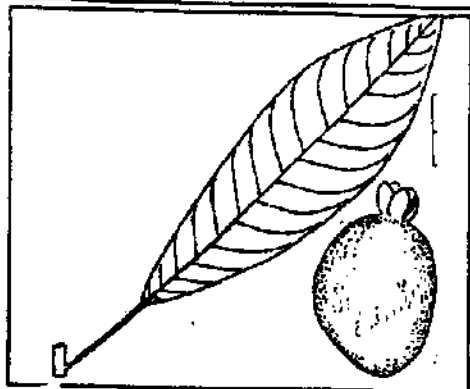

5435 - *Swintonia minuta* Evr.. Cồng chạng, Xuânthôn nhỏ.

Đại mộc cao 20-30 m, thân to 40-45 cm; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 10 x 4,5-5 cm, gân-phụ 9-11 cặp; cuống hình máng xối, dài 4-6 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá, cao 5-10 cm; hoa tạp phái; lá dài 5; cánh hoa hơi dính vào nhau ở đáy (sẽ lớn thành cánh); tiểu nhụy 5. Trái bầu dục, to 1,8 x 1 cm, quả nhẵn, đen; cánh 5, dài 3,5-4,5 cm, rộng 5-6 mm.

- Tree 20-30 m tall; leaves with long petiole; fruits on 5 3.5-4.5 cm long wings.

5436 - *Swintonia pierrei* Hance. Xuânthôn Pierre.

Đại mộc 20. Lá có phiến thon ngược, to 10-12 x 3,5-4 cm, dày, mặt trên nâu láng, gân-phụ mảnh, 14-20 cặp, mặt dưới sôcôla sữa, hơi mốc mốc, gân-phụ lồi, gân tam cấp thành mạng lưới ở hai mặt; cuống dài. Phái hoa ở nách lá, dài 25 cm; cánh hoa 5, dài 2-3 mm, có lông nhiều; đĩa mặt có lông. Trái xoan rộng, to 3,5 cm; cánh 5, đặc biệt là nhỏ.

Cambốt; Hàtiên ?

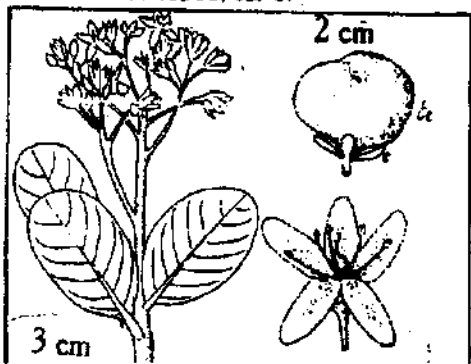
- Tree; drupes on small wings.

5437 - *Swintonia swenkii* (Teijsm. & B.) (*Anauxanopetalum swenkii* Teijsm. & B.).

Đại mộc đến 45 m, thân to 70 cm, chạng cao 3 m. Lá có phiến dai hay dày, bầu dục hẹp, đáy tù hay chót bướm, chót có mũi ngắn, to 7-12 x 3-4,5 cm, không lông; gân-phụ 14-21 cặp; cuống dài 3,5-6 cm. Chùm-tụ tán cao 8-14 cm; cong hoa 0,5 mm; hoa trắng; lá dài 1/2; cánh hoa 2-3 mm; đĩa mặt; tiểu nhụy 1 cm; noãn sào hình cầu. Quả hăng cứng xoan hay bầu dục, to 1,7-2 x 0,7-1 cm, trên cánh hoa tăng trưởng dài 5,5-7 cm. KPC.

5438 - *Gluta cambodiana* Pierre

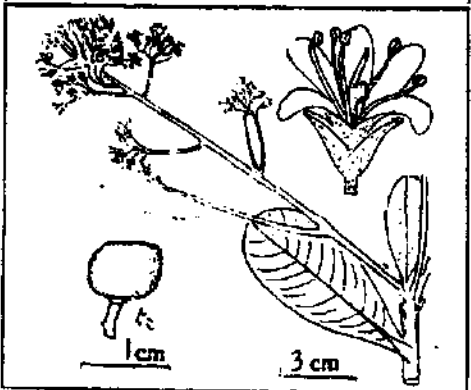
Đại mộc nhỏ. Lá có phiến thon, chót tù, đáy tù hẹp trên cuống, to 9-21 x 3-7,5 cm, gân-phụ 13-15 cặp; cuống 9-15 mm. Chùm có nhánh; cánh hoa 4-5, tiểu nhụy 4-5, dài bằng cánh hoa; vòi nhụy ở hông noãn sào. Attopeu, KPC.

5439 - *Gluta compacta* Evr.. Sơn dày.

Tiểu mộc cao 5 m. Lá nhóm ở chót nhánh; phiến xoan bầu dục, dài 4-10 cm, đầu tròn, dai, gân-phụ 6-10 cặp; cuống to, ngắn. Chùm-tụ tán đứng ở ngọn nhánh, không lông; hoa trắng; đài chẻ làm hai; cánh hoa cao 8 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào không lông. Quả hăng cứng đen, to 2,5 cm.

Rừng vào 1.000 m: Phúkhánh (hình theo T.-Blot). - Small tree; leaves ovate, coriaceous; flowers white; drupes black, 2.5 cm large.

5450 * *Gluta gracilis* Evr.. Sơn mảnh.

Đại mộc cao 10 m. Lá có phiến bầu dục, dài 4-6 cm, đầu tròn hay lõm, mặt dưới có điểm tiết resin; cuống to, ngắn. Chùm-tụ tán dài, tụ ở chót nhánh, có lông mịn; hoa màu ngà, thơm; đài hình tàu; cánh hoa cao 7 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào không lông. Quả hăng cứng đỏ, rộng hơn cao, nhỏ (to 5 mm).

Quảng trị, Cà ná, 750 m; XII (hình theo T.-Blot).

- Tree 10 m tall; leaves coriaceous; flowers ivory; drupes 5 mm large, red.

* (Xem chú thích ở trang 18)

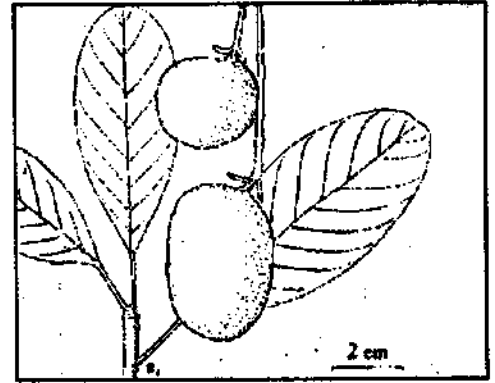

5451 - *Gluta megalocarpa* (Evr.) Tard.. Sơn trái-to.

Đại mộc cao 20 m, gốc to 50 cm; vỏ xám. Lá có phiến bầu dục, dài 3-10 cm, đầu tròn hay lõm, dai, dày, cứng, gân-phụ 8-10 cặp, *đỏ lúc khô*; cuống dài 1 cm. Pháthoá dài 10-20 cm; hoa.. Quả nhẵn cứng màu sẫm, láng, xéo, giống một trái Xoài voi nhỏ, dài 3,5 cm, trên cánh hoa còn lại.

Đất nhiều đá, vào 300 m: núi Hòn-hèo, Nhatrang; V, 9. Gỗ đỏ, cứng.

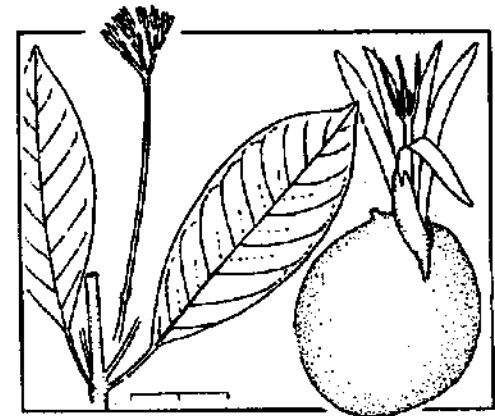
- Tree 20 m high; leaves coriaceous; drupes 3.5 cm long, on persistent petals (*Melanorrhœa megalocarpa* Evrard).

5452 - *Gluta tavoyana* Wall. ex Hook.f.. Sơn Tàvôi.

Đại mộc nhỏ; nhánh không lông, xám. Lá có phiến bầu dục, tương đối nhỏ, đo 6-7 x 2,3-2,8 cm, dai, cứng, mặt trên xám nâu lợt, mặt dưới nâu, gân-phụ 2-3 cặp, gân tam cấp thành mạng rõ hai mặt; cuống dài 1,3 cm. Pháthoá ở ngọn, cao 4-6 cm; hoa không lông, màu hồng, cao 1 cm; đài xẻ hình tàu; cánh hoa 4; hùng thụ dài; tiểu nhụy 4. Quả nhẵn cứng to 4 cm, đáy bất xứng, láng.

Đà Nẵng.

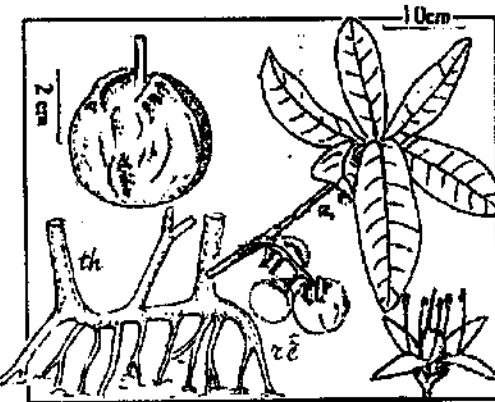
- Small tree; leaves coriaceous; flowers pink; drupes 4 cm long.

5453 - *Gluta velutina* Bl.. Sơn nước; Rengas.

Đại mộc nhỏ, hay bụi; thân cho nhiều mù. Lá non đỏ; phiến xoan tà, dài 13-25 cm, đáy hình tim, đầu tù, thường uốn cong, dày, dai, không lông, gân-phụ 15-20 cặp, gân tam cấp lồi hai mặt. Chùm-tụ tán cao 8-10 cm; hoa nhỏ, hương rời trắng, cao 7-8 mm; tiểu nhụy 5-6; noãn sào không lông, vòi nhụy ở hông. Quả nhẵn cứng có 1-2 sọc, da nhám, xám-nâu.

Dựa bờ rạch, vùng gần biển: vùng Sài Gòn, Côn Sơn

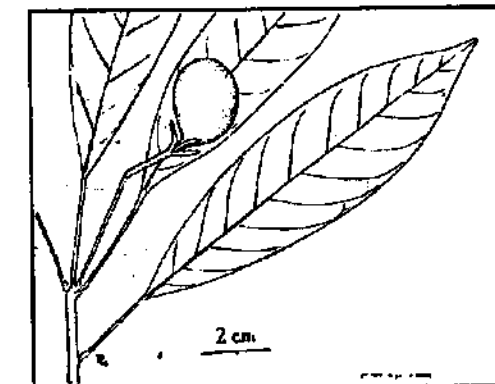
- Small tree; leaves 13-25 cm long, curved, glabrous; flowers pink then white; drupes brown.

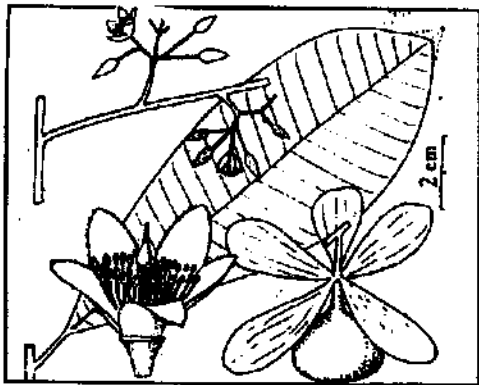
5454 - *Gluta wrayi* King. Sơn quả.

Đại mộc cao 10 m, gốc to 15 cm; nhánh không lông. Lá có phiến thon hay bầu dục thon, dài 8-13 cm, nhọn hai đầu, láng, dày, dai, gân-phụ 12-18 cặp; cuống dài 3-4 cm, đáy phù có sube. Chùm-tụ tán ngắn ở chót nhánh; đài hình tàu, đỏ; cánh hoa trắng; tiểu nhụy 5; noãn sào đầy lông. Quả nhẵn cứng nâu, láng, to 6 x 3 cm, trên cùng còn cánh hoa.

Rừng vào 500 m: Liênchiểu (Đà Nẵng); 8. Mù rất độc, gây ngứa mạnh, sưng.

- Big tree; leaves lanceolate, on long petiole; flowers white; drupes 6 x 3 cm.

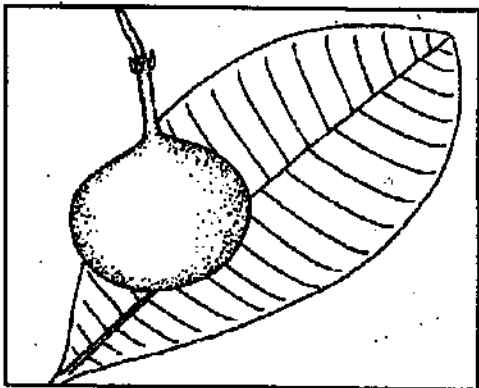

5455 - *Melanorrhoea usitata* Wall.. Sơn đào; Laquier du Cambodge.

Đại mộc cao đến 20 m; nhánh non đầy lông. Lá có phiến thon ngược, to, dài 20-30 cm, đầu tù hay tròn, đáy tù thu hẹp, không lông, dai, gân-phụ 18-24 cặp; cuống dài 2,5-4 cm, có lông mịn. Chùm-tụ tán dài hơn lá, có lông dày; hoa trắng; đài hình chóp rụng nguyên; cánh hoa dài 7-12 mm, thon, nhọn; tiểu nhụy vào 30. Quả hạch cứng bẹp, rộng 2 cm trên cánh hoa thành 5 cánh to.

Có ở N? Mủ trắng, cho sơn Nam-Kiểm ở Lào. Gỗ nâu đỏ; mủ trị sán lải, bịnh ở da.

- Big tree; limb puberulent; drupes with large accrescent petals.

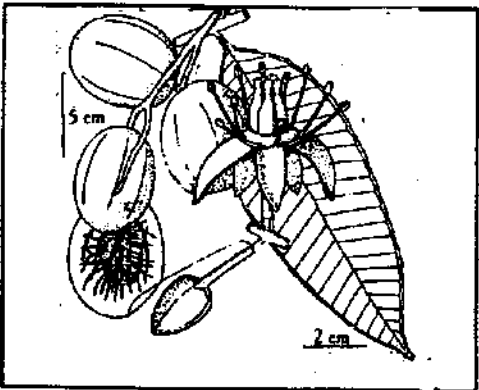
5456 - *Melanorrhoea laccifera* Pierre. Sơn tiên.

Đại mộc cao 25-30 m; nhánh không lông. Lá có phiến to, bầu dục, 13-20 x 6-10 cm, dạng lá Đào lộn hột, không lông; cuống đẹp, hơi có cánh. Chùm kép từ nách lá, có lông; đài không lông, thành chóp mau rụng; cánh hoa có lông mặt ngoài; tiểu nhụy vào 30; noãn sào không lông. Quả hạch cứng tròn tròn, rộng 3-4,5 cm, có cọng vào 1,5 cm, và cánh hoa còn lại nhỏ.

Rừng thưa hay luôn luôn xanh, cao độ thấp: Phú Thọ, Tây Ninh, Đồng Nai, Sông Bé. O var. *parvifolia* Evr. lá nhỏ hơn, phiến to 4-10 x 2-4 cm; rừng vào 400 m, núi Cô-ính, Phú Khánh; XI-I, 9.

- Tree 25-30 m; limb glabrous; drupes on undeveloped persistent petals (*M. pilosa* Lec.).

Spondiace:

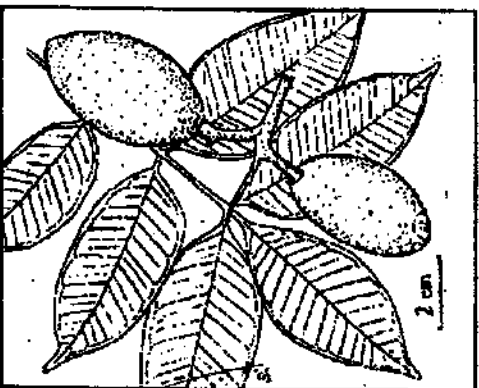

5457 - *Spondias cythera* Sonn.. Cóc; Hog Plum; Pomme Cythère.

Đại mộc cao 8-15 m. Lá kép lẻ, to, tụ ở chót nhánh; lá-phụ 15-25, bầu dục, dài 10-12 cm, bìa có răng, dòn, chua. Chùm-tụ tán to; hoa nhỏ, trắng; tiểu nhụy 10; đĩa mặt; tâm bì 5. Quả hạch cứng xanh, hay vàng vàng (khi chín), to bằng trứng vịt; nạc vàng lục, dòn, chua chua; nhân to, có nhiều gai mềm đặc sắc; buồng 5.

Tr ở bình nguyên; I-III, 6-8.

- Cultivated (*S. dulcis* Sol. ex Park.).

5458 - *Spondias pinnata* (Koenig & L.f.) Kurz. Cóc rừng; Common Hog Plum.

Đại mộc cao 15 m. Lá rụng mùa khô, to, dài đến 40 cm; lá-phụ 5-11, xoan, bầu dục, bìa nguyên, gân-phụ 15-20 cặp, một gân sát cách bìa 1 mm. Chùm-tụ tán dài 30 cm; hoa vàng vàng; cánh hoa 3 mm; tiểu nhụy 10; đĩa mặt; noãn sào không lông. Quả hạch cứng vàng vàng, to vào 5 x 3 cm; nhân có xơ cứng; hạt 2-3.

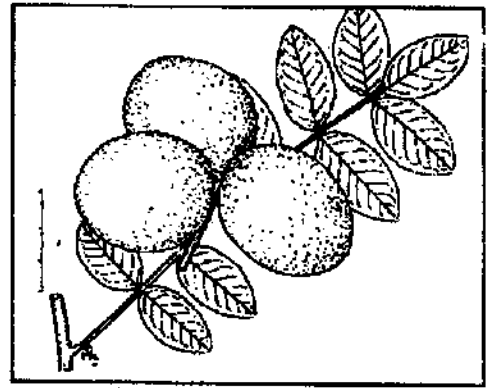
Rừng hậu lập từ ven biển đến 1.000 m: từ Vinh qua chân đèo Đalat đến Đồng Nai. Trái chua, ăn được, rễ điều hòa kinh nguyệt; vỏ trị đau bao tử, tê thấp.

- Tree deciduous; leaflets entire on margin; flowers yellowish; drupes 5 x 3 cm (*Mangifera pinnata* L.f.).

5459 - *Spondias mombin* L. (*S. purpurea* L.).
Hogplum; Prune d'Espagne, Mombin Rouge, Jocote.

Daimộc cao 18 m; thân khúckhuỷu; vỏ xám.
Lá rụng theo mùa, dài 12-15 cm, mang 15-21 lá-phụ
bầu dục-tròn dẹt, bia như nguyên hay có răng nhỏ.
Hoa đỏ đom thành chùm ngắn. Quả hân cứng
tròn tròn có khi hình xấp, dài 2-5 cm, *vàng đến đỏ
đậm*; nhân xù xì, 1-3 buồng; nạc vàng, *ngọt hơi
chuachua*.

Gốc Mỹ châu, nay Tr phổ biến ở vùng nóng,
song tôi chưa gặp ở Việt Nam.

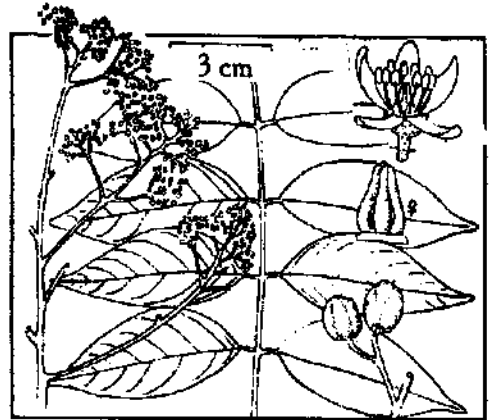
Lá chứa acids 6-alkenil-salicylic chống nhiều
siêu khuẩn, nhiều vi khuẩn, và chống nhữ thể trung gian cho *Schistosoma*.

5460 - *Allospondias lakonensis* (Pierre) Stapf. Sợ cóc,
Giàu-gia xoan.

Daimộc cao đến 15 m; nhánh non có lông. Lá
dài đến 35 cm; thúiệp 15-25 cặp, bầu dục bất xứng,
dài 2-4 cm, mỏng, có lông mềm, gân-phụ 8-9 cặp,
không gân bì; cuống không lábe. Chùm-tútán ở
nách lá, cao 3-14 cm; *hoa trắng*; dài nhỏ, hình chén;
cánh hoa liên mảnh; tiểu hụy 8-10; tâm bì 4, 1-noãn.
Quả hân cứng xoan, vào 1 cm, *vàng vàng*, 5 buồng;
nhân có 5 khía; buồng 1 hạt.

Bắc Giang, Hà Sơn Bình, Hà Nam Ninh, Phú Thọ,
Thanh Hóa, Quảng Trị, Huế; V-VII, 8-9. Trái ăn được,
chua; gỗ khá tốt.

- Tree 15 m high; branches pubescent; flowers
white; drupes 1 cm long, yellowish (*Spondias lakonensis* Pierre).

5461 - *Choerospondias axillaris* (Roxb.) Burtt & Hill.
Xuyềncóc, Xoan nhũ.

Daimộc cao 15-30 m. Lá rụng mùa khô; lá-
phụ 11-27, bầu dục thon, đầu thon nhọn, mỏng, gân-
phụ 8-10 cặp; cuống-phụ ngắn. Chùm-tútán cao 20
cm ở chót nhánh hay nách lá; *hoa nhỏ, tấp phái*;
cánh hoa cao 3 mm; tiểu hụy 10; đĩa mật; noãn sào
5 buồng; vòi nhụy ngắn. *Quả hân cứng vàng, xoan,
cao 3 cm*; nhân 5 buồng, chẻ ngắn ở phần trên.

Rừng bán-thay-lá, trung nguyên: Cao Lãng,
Sapa, Nghệ Tĩnh, Bảo Lộc, Giang Hòa; III. Trái ăn được.
Vỏ trị phỏng.

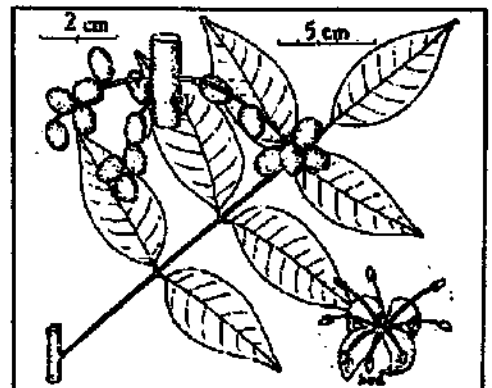
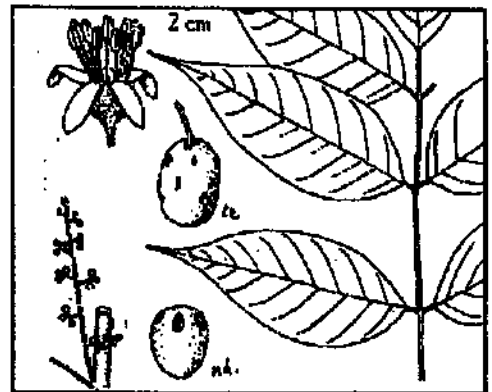
- Tree 15-30 m high, deciduous; leaflets
glabrous; drupes 3 x 2 cm (*Spondias axillaris* Roxb.).

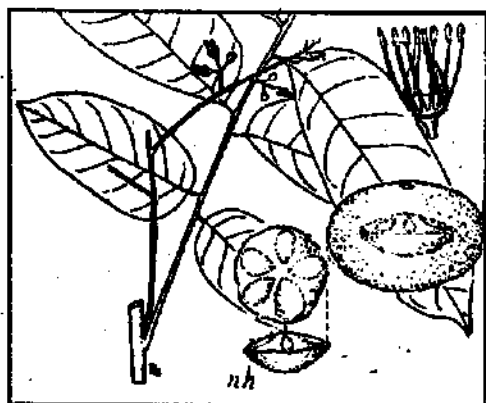
5463 - *Lannea coromandelica* (Houtt.) Merr. Cóc-
chủt; Woodier Tree.

Daimộc đến 16 m; nhánh thường có nốt. Lá-
phụ 5-7, dài 5-6 cm, đầu nhọn, có mũi, gân-phụ 7-9
cặp, có lông ở gân mặt dưới. Chùm-tútán *biệt chu*,
đực dài 15-30 cm, cái ngắn hơn; *hoa nhỏ*; cánh hoa
4, cao 3 mm; tiểu hụy 8; noãn sào không lông, đỏ.
Quả hân cứng xoan to 8-9 mm, *vàng lúc chín*.

Trảng, rừng thưa, từ duyên hải đến 600 m:
Nhatrang, Phanrang, Tây Ninh; II-V. Mủ dùng nhuộm,
in vải, vỏ sản lưới.

- Tree to 16 m high; leaves pubescent on
nerves beneath; dioecious; drupes yellow (*Dialium
coromandelicum* Houtt.).

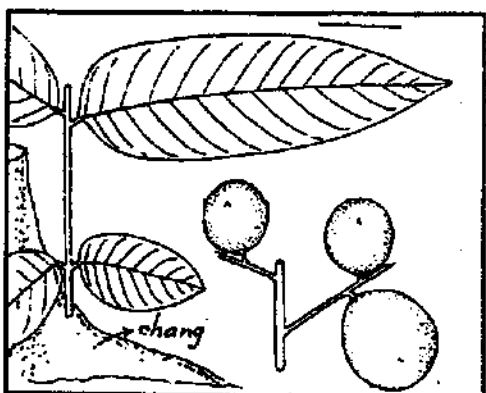

5464 - *Dracuntomelon duperreanum* Pierre. Longcóc, Sáu tia.

Đại mộc to, gốc có chang; nhánh non có lông xám xám. Lá có sóng dài 20-30 cm; thùy rộng 15-31, mỏng, không lông, dài 6-9 cm, đầu có mũi, đáy bất xứng. Chùm-tútán ngắn hơn lá, có lông mịn; hoa trắng; cánh hoa 5, dài 8 mm; tiểu nhụy 10; đĩa mật nguyên; tâm bì 5. Quả hạch cứng vàng vàng, chua, ăn được (trong ô mai, mứt); nhân bẹp, to 5-20 mm, hạt 3-4.

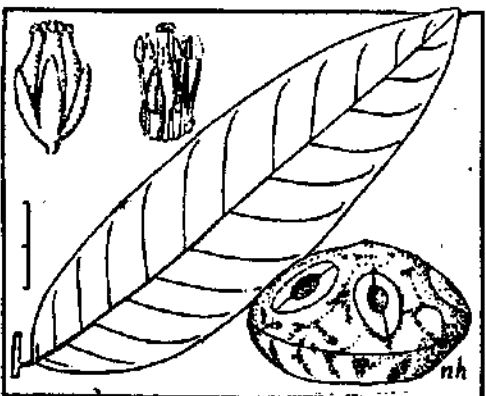
Rừng bán-thay-lá, 200-600 m; Lạng Sơn, Bắc Hải, Đà Nẵng, Dilling, Báo Lộc, Đồng Nai. Hoa, trái trĩ ho.

- Big tree; panicles shorter than leaves; flowers white; drupes yellowish.

5465 - *Dracuntomelon dao* (Blco) Merr. ex Rolfe. Longcóc xoài. Đại mộc cao 25-30 m; nhánh non có lông hung. Lá to, sóng dài đến 30 cm; lá-phụ 7-15, to 13 x 5 cm, đáy bất xứng, dai, ôliu xám mặt trên, ôliu, gân vàng mặt dưới, gân-phụ 14 cặp, cuống-phụ 3 mm. Chùm-tútán thông, có lông; lá dài dài 5 mm, có lông mịn mặt ngoài; cánh hoa dài hơn lá dài, không lông; tiểu nhụy 10; đĩa mật có lông bia. Quả hạch cứng xoan tròn, hơi bẹp, to 3 x 2 cm, có 5 vôi nhỏ, còn lại. Trái chua, ăn ngâm trong tương hay muối với dầu.

- Tree 25-30 m tall; leaflets coriaceous, glabrous; pendent panicles; drupes green (*Palurus dao* Blanco; *D. mangiferum* Bl., *D. puberulum* Bl.).

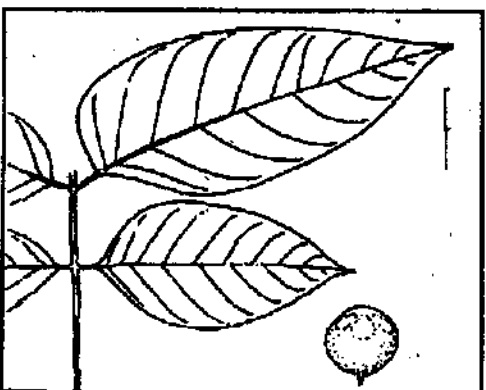

5466 - *Dracuntomelon schmidii* Tard.. Longcóc Schmid.

Đại mộc to, thân có chang. Lá có thùy rộng bầu dục dài, dài 10 cm, ít bất xứng, không lông, gân-phụ 8-10 cặp, cuống-phụ 4 mm. Chùm-tútán dài 6-10 cm, có lông phún thưa; cánh hoa 5, không lông; tiểu nhụy 10, noãn sào không lông. Quả hạch cứng to, có nhân bẹp, rộng 3,5-4 cm; buồng 5, có 5 khe ở phần trên.

Rừng bán-thay-lá: Định Quán.

- Big tree; leaflets glabrous; panicles hirsute or subglabrous; drupes with flattened pyren 3.5-4 cm wide.

5467 - *Pleiogynium timoriense* (DC.) Leenh.. Đa-thu Timor.

Đại mộc cao 13 m, thân có đường kính to 25 cm; nhánh không lông, đen, bích hầu tròn. Lá to; thùy rộng 7-15, chót nhọn, đáy bất xứng, không lông, đen chỉ mặt trên, sôcôla mặt dưới, gân-phụ 7-9 cặp, lá-phụ chót to cả; cuống 4-6 cm. Chùm-tútán; hoa nhỏ; tiểu nhụy 10; noãn sào 5-12 buồng, vôi nhụy 5-12, rẻ. Trái tròn, to 1,5 cm, ăn được; hạt hơi cong.

Vào 600 m, sông Tchepone, Lào; 7.

- Tree 13 m high; leaflets asymmetrical at base; ovary 5-12-loculare; drupes 1,5 cm wide (*Icica timorensis* DC., *P. cerasifera* (F. van Muell.) Park.).

5468 - *Pegia sarmentosa* (Lec.) Hand.-Maz.

Dây leo. Lá kép lẻ: sóng dài 20 cm, mang 11-13 lá-phụ xoan bầu dục, dài 4-7 cm, đáy tròn hay hơi hình tim, bìa nguyên hay có răng tằm thưa ở đầu, gân-phụ 5-8 cặp, mỏng, nâu rất đậm lúc khô. Chùm-tụ tán dài đến 50 cm, có nhánh mảnh; hoa nhỏ, vàng; lá đài 5; cánh hoa 5, không lông, cao 2 mm; tiểu nhụy 10; đĩa mật to. Hoa cái có noãn sào 3-5 buồng, noãn treo. Quả hạch cứng cao 1,5 cm, đẹp đẹp; hạt đẹp.

Bắc can, Bắc giang, Hà Sơn bình, 0-1500 m,

- Climbing; leaflets 11-13, thin; panicles 50 cm long; drupes 1.5 cm long (*Phlebocliton sarmentosum* Lec.)

Semecarpaceae:

5469 - *Semecarpus annamensis* Tard.. Sung Trung bộ

Tiểu mộc cao 5 m; nhánh non có lông cứng. Lá có phiến dạng lá Xoài, dài 14-13 cm, đầu nhọn, gân-phụ 15-20 cặp, mặt dưới dày lông ở gân và có tuyến trắng trắng. Chùm-tụ tán dày lông phún; lá đài nhọn; cánh hoa dày lông mặt ngoài; tiểu nhụy 5; đĩa mật; nhụy cái lép có lông.

Rừng 600-1.500 m: Công tum, Phú Khánh, Dì Linh; XI-XII, 3.

- Treelet 5 m tall; branches pubescent; limb whitish glandulous beneath; panicles hirsute.

5470 - *Semecarpus anacardium* L. f. Marking Tree, Varnish Tree.

Đại mộc trung, biệt chu, lá rụng theo mùa; mù sẫm; nhánh non có lông mịn. Lá có phiến to 9-20 x 5-12 cm, dai, gân-phụ 16-25 cặp, mặt dưới có lông mịn; cuống dài 2,5-5 cm. Chùm-tụ tán có lông dày, dài đến bằng lá; cánh hoa lục lục trắng, có lông mịn. Quả hạch cứng to 2,5 cm, đen, để cam-dỏ.

Trái được ăn, phơi khô như Chà là. Trichin cây depressant vào tim ếch, ruột Thỏ, nghịch histamin; hạ huyết áp ở Chó.

Achâu, Ucchâu nhiệt đới, vậy có thể có ở Việt Nam.

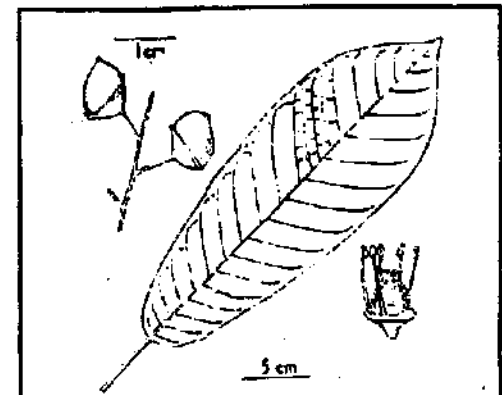
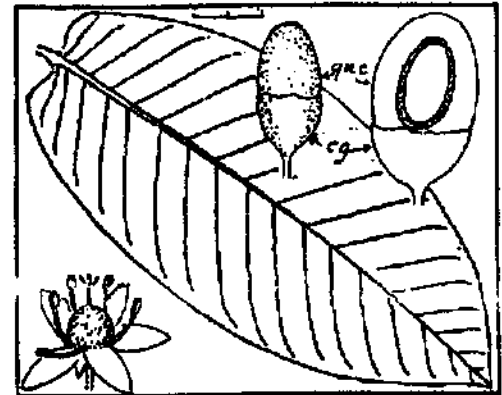
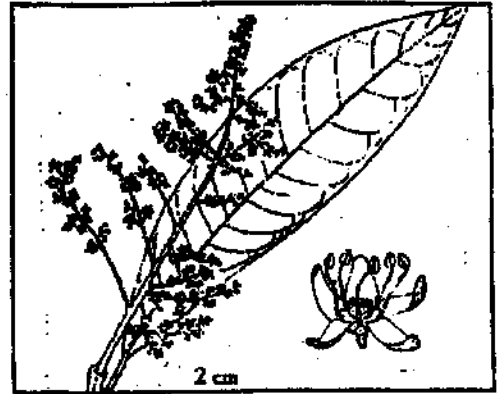
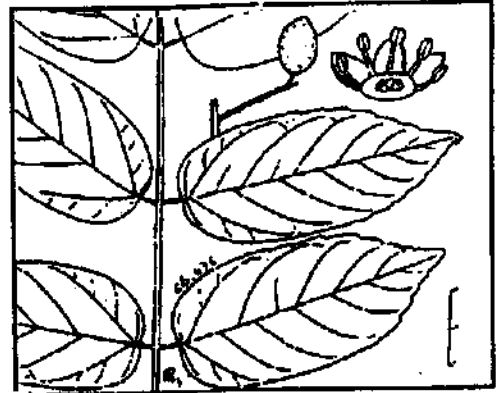
- To be found in Vietnam.

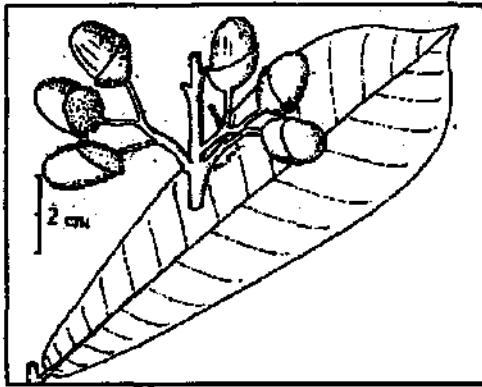
5471 - *Semecarpus anacardiopsis* Evr. & Tard.. Sung đào.

Đại mộc cao 5-15 m, thân to 15 cm ở gốc. Lá to, dài 40 cm kể cả cuống; phiến không lông, mặt dưới tái, gân-phụ 13-16 cặp. Chùm-tụ tán dài 40 cm; tiểu nhụy có lông; hoa đực có cánh hoa dài 3 mm, 5 tiểu nhụy, đĩa mật nhỏ; hoa cái có noãn sào có lông. Quả hạch cứng cao 1 cm, trên đế (hạ hoa) màu vàng-cam.

Thượng lưu sông Bó giang, Quảng trị vào 400 m; II-V. Mùa làm ngứa và sưng.

- Tree 5-15 m high; leaves glabrous; drupes 1 cm high.

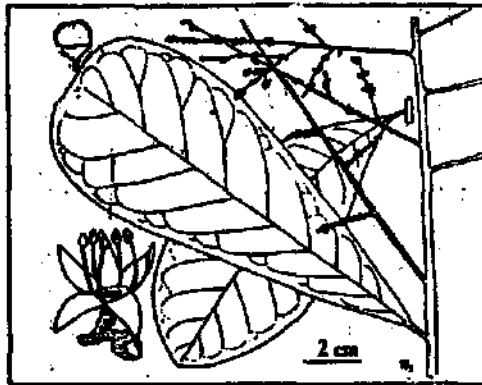

5472 - Semecarpus caudata Pierre. Sung có-duôi.

Đại mộc nhỏ, cao 6-8 m. Lá rất to, phiến dài đến 70 cm ở cây non, đầu có mũi dài, đáy hẹp, tròn hay hình tim, dài, không lông hay gần như, gân-phụ 25-27 cặp. Chùm-tụ tán dài 20 cm; hoa đực có cánh hoa dài 2,5 mm, đĩa mật nhỏ hay teo. Quả hạch cứng không cong, xoan cao 2 cm, trên đế hơi xéo, bìa dợn; hạt 1.

Bình và trung nguyên: Lâm đồng, Đông nai. Vỏ và trái cho một resin làm sơn tốt; lá làm ngựa và sung (trái theo Pierre).

- Tree 6-8 m; leaves to 70 cm long, glabrous; drupes 2 cm long.

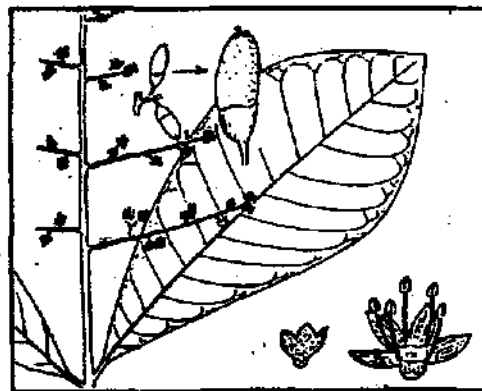

5473 - Semecarpus cochinchinensis Engl. Sung Nambộ.

Đại mộc 5-15 m; nhánh non có lông hoe. Lá có phiến thon ngược, đầu lõm hay tròn, dài, không lông, xám nâu mặt dưới; cuống dày lông, dài 1 cm. Chùm-tụ tán dài; hoa tạp phái gần thành chùm; cánh hoa dài 2 mm; tiểu nhụy 5. Quả hạch cứng to 6-8 mm.

Rừng bình nguyên đến 450 m, từ Phanrang đến Châu đốc; IX-XI, 1-2. Lá làm cho ngựa và sung.

- Tree 5-15 m high; branches rufous pubescent; limb emarginate at apex; drupes on hypanthium covering 1/3

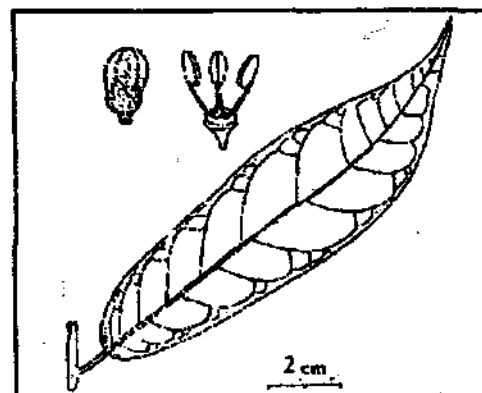

5474 - Semecarpus graciliflora E. & Tard. Sung hoa-mảnh.

Đại mộc cao 7 m; vỏ xám. Lá có phiến thon ngược, dài 20 cm, đầu có mũi dài, đáy tù hẹp, gân-phụ 13-20 cặp, lồi ở mặt dưới, mặt trên nâu láng, mặt dưới nâu tươi, có lông thưa và dày tuyến trắng rất mịn; cuống dài 1,5-2,5 cm. Chùm-tụ tán thưa, dài hơn lá, hẹp, nhánh dài 2 cm; hoa đực thành chùm, có lông hoe, 5 tiểu nhụy; hoa lưỡng phái có mô sào dày lông, 3 vòi nhụy. Trái xoan cao 14 rộng 8 mm, có lông; đế có thùy.

Thùathien, Côngtum, Phúkhánh; 3

- Tree 7 m high; limb densely whitish glandulous dotted beneath; drupes 14 mm long.

5475 - Semecarpus humilis E. & Tard. Sung nhỏ.

Tiểu mộc cao 3 m; nhánh có vỏ vàng vàng. Lá có phiến thon, dài 18-25 cm, dài, không lông, mặt dưới có nhiều vảy nhỏ, gân-phụ 10-15 cặp. Chùm-tụ tán có ít lông phún, đơn phái; lá dài cao 1 mm, dày lông; cánh hoa 2 mm; nhụy cái lép có lông ở hoa đực.

Rừng ẩm, 500-1.800 n: Quảngnam (hình theo Tard.-Blot).

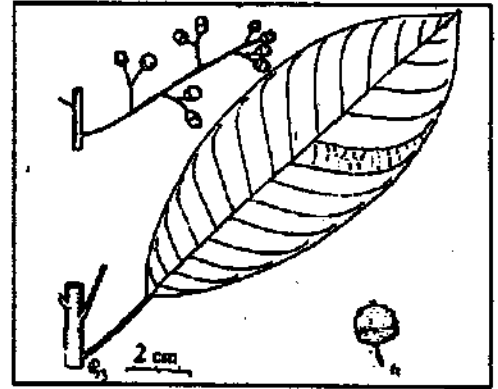
- Shrub 3 m high; leaves glabrous with small scales beneath; panicles unisexual, hirsute.

5476 - *Semecarpus myriocarpa* Evr. & Tard.. Sung nhiều-trái.

Tiểumộc cao 7 m, gốc to 15 cm; nhánh không lông, có theo lá lồi, tròn. Lá có cuống dài 6-10 cm; phiến dài 20-30 cm, không lông, mặt trên láng, mặt dưới mốc, gân-phụ 14-18 cặp. Chùm-tụ tán đực ngắn, dày, đầy lông; ládài nhọn, có lông mặt ngoài. Quảhìnhcứng nhỏ, to 5 mm, đầy lông, đế hình đĩa ngắn ở đáy.

Quảngtri.

- Limb glabrous; panicles short; drupes small, on short thickening cupule.

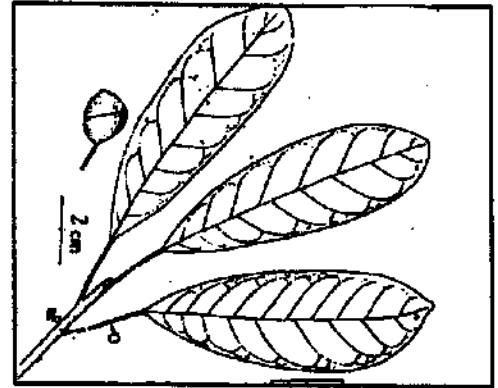

5477 - *Semecarpus perniciosa* Evr. & Tard. Sơn-vôi.

Đạimộc cao 20 m; gốc to 20 cm. Lá có phiến thon hay bầu dục, không lông, láng mặt trên, gân-phụ 10-11 cặp; cuống vuông, dài 2-3 cm, đen lúc khô. Chùm-tụ tán đực dài 20 cm; cánhhoa dài 2-3 mm; tiểunhụy có chỉ ngắn. Quảhìnhcứng hơi xéo, dài 1 cm, nâu trên đế vàng.

Rừng 700-1.300 m: Bạchmã, Bànà; IV, 6. Mù độc, làm ngứa và sung.

- Tree 20 m; latex urticant; limb glabrous; drupes 1 cm long.

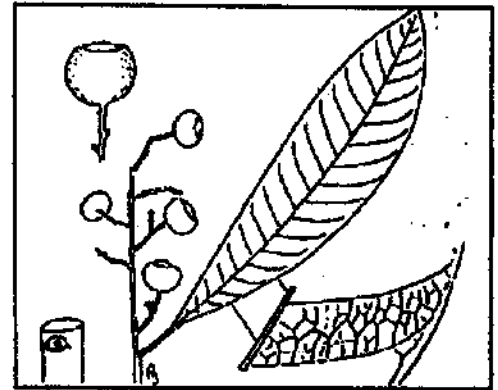

5478 - *Semecarpus reticulata* Lec.. Sung mạng.

Đạimộc nhỏ; vỏ trắngtrắng; nhánh non có lông phún. Lá có phiến dài đến 25 cm, rộng 6 cm, mặt trên xám, mặt dưới vàngvàng, vảy mịn rất nhỏ, trắng, gân-phụ 18-20 cặp, mạng nhỏ hai mặt; cuống 1,5-2,5 cm, có sube có sọc ngang, để lại theo lá tròn, cao. Chùm-tụ tán dài hơn lá, nhánh bậc chót có lông; láhoa tamgiác; hoa nhỏ, trắng, thơm; ládài có lông; cánhhoa cao 2-3 lần hơn dài; tiểunhụy cao; đĩa mặt. Quảhìnhcứng cao 1,5, rộng 1,7 cm, trên đế phù, bao hơn 2/3 trái.

Dànang, Côngtum, Phanrang, Lâmđồng; III.

- Small tree; limb narrow lanceolate, glabrous; hypanthium covering 2/3 of drupes.

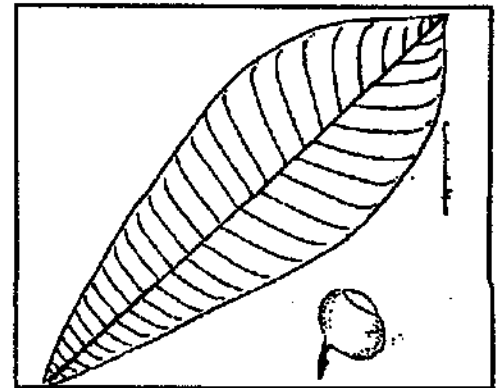

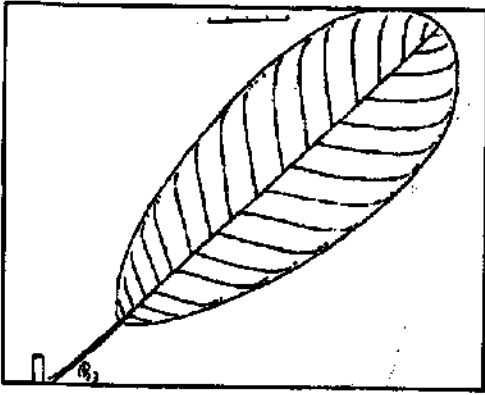
5479 - *Semecarpus tonkinensis* H.Lec.. Sung Bắcbộ.

Đạimộc cao vào 6 m; nhánh to, đầy lông hung. Lá có phiến rất to, đến 46 x 13 cm, thon ngược, mặt trên nâu, gân-phụ đứng, đến 30 cặp, gân tam cấp thành mạng lồi, rõ, mặt dưới xám; cuống ngắn. Pháthoa ở chót nhánh, to, rộng, dài đến 60 cm, nhánh đến 15 cm, đầy lông hung. Trái rộng hơn cao, to 8 x 10 mm, trong hãhoa mỏng, bao cao.

Phútho, Hànamninh.

- Tree 6 m high; limb to 46 cm long on short petiole; long panicles; drupes 8 x 10 mm, on thin hypanthium.

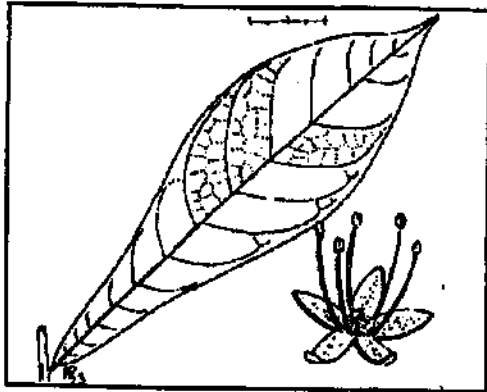

5480 - Semecarpus velutinus King. Sưng trại.

Tiểu mộc cao 12 m; thân to đến 30 cm. Lá có phiến to đến 30 x 14 cm, đầu tròn, đáy tà, gân-phụ nhiều, *dày lông hai mặt*, mặt trên xám đen, mặt dưới nâu, gân-phụ và tam cấp lồi; cuống dài 4-5 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh, có lông nhiều, cái ngắn hơn lá, đục dài hơn; hoa cái to hơn hoa đực. Quả hạch cứng *tròn dài*, dài 1-1,5 cm, dẹp dẹp, có lông dày, trên đế cao bằng 1/3.

Dựa suối: Thủ thiên.

- Shrub 4 m high; limb 20-30 cm long, glabrous; drupes oblong, tomentose.

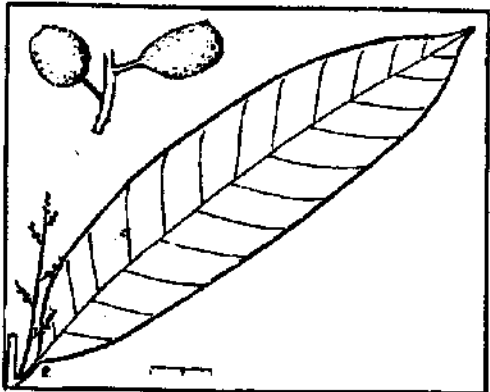

5481 - Holigarnia kurzii King. Li-gạt.

Đại mộc; nhánh to, không lông. Lá có phiến không lông, thon ngược, đầu có mũi dài, đáy eo hẹp dài, to 15-25 x 4,5-10 cm, mặt trên xám sắt, mạng gân rất rõ, mặt dưới có lông dày màu rưng, nâu mốc mốc; cuống ngắn, dài 5-6 mm, có 2 phụ bộ mốc. Chùm-tụ tán rộng ở ngọn nhánh; hoa nhỏ; lá dài 5, có lông; cánh hoa 5, có lông 2 mặt; tiểu nhụy 5, chỉ dài; noãn sào hạ, 1-buồng, 1-noãn, có lông, vòi nhụy 3. Quả hạch cứng xoan, dẹp dẹp, không lông, trong dài *đồng trục*.

Bà Rịa.

- Tree; petiole with 2 appendix; panicles 30 cm long; ovary inferior; drupe into accrescent calyx.

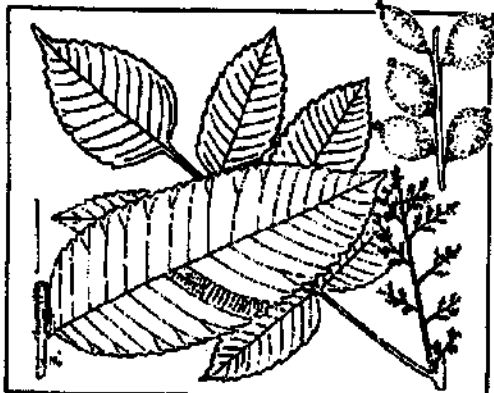

5482 - Drimycarpus racemosus (Roxb.) Hook.

Đại mộc cao 10 m. Lá có phiến bầu dục thon, to, dài hơn 20 cm, dày, dai, gân-phụ 12 cặp, chạy đến gần bìa tạo thành bìa dày; cuống dài 1 cm. Chùm-tụ tán ngắn hơn lá, mang chùm, có lông; cánh hoa 5; tiểu nhụy 5; hoa cái không cọng, có noãn sào hạ 1-buồng. Quả hạch cứng dài hơn ngang, bất xứng, có nhiều xơ; nhân dai.

Ninh Bình.

- Tree 10 m high; leaves coriaceous, margins thickened; panicles pubescent; ovary inferior; drupes asymmetrical. (*Holigarnia racemosa* Roxb.).

5483 - Rhus javanica L. var. roxburghii (DC.) Redh. & Wils. (*R. chinensis* Muell.; *R. semialata* Murr.). Dã sơn, Muối, Diêm phu, Ngũ bội.

Đại mộc nhỏ; nhánh non có lông vàng. Lá kép; sống có cánh; lá-phụ bầu dục tròn dài, bìa có răng, mặt dưới có lông dày. Chùm-tụ tán nhiều hoa nhỏ, có lông dày trắng; cánh hoa dài 2 mm; tiểu nhụy 5. Quả hạch cứng có lông, hơi dẹp, cao 4-5 mm. Caonguyên, dựa lộ, ven rừng. Nốt chứa nhiều tanin. O var. *javanica* sống không cánh.

Trị mệtmồi, nháy-mũi (cough), tê thấp, loét baotù. Nốt ở nhánh trụi sinh, trị mề hôi trộm.

- Small tree; rachis winged (*v. roxburghii*) or not (*v. javanica*); panicles whitish tomentose; stamens 5; drupes (*R. chinensis* Muell., *R. semialata* Murr.).

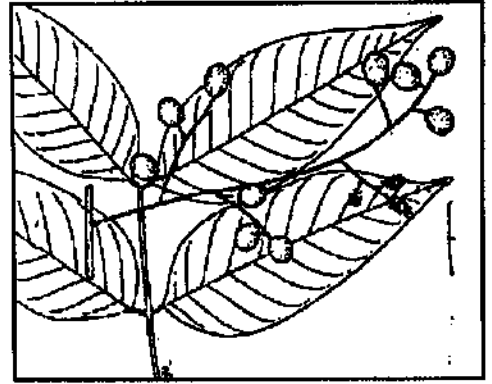

5484 - *Rhus verniciflua* Stokes . Sơn Phúthọ; Varnish Tree.

Đại mộc ? Lá có sóng dài; lá-phụ 13, xoan bầu dục, đầu thon, đáy tà, bất xứng, bìa nguyên, gân-phụ 12-15 cặp, mặt trên nâu, không lông, mặt dưới óng ánh vàng vì lông, cuống-phụ 3-4 mm, vàng. Chùm-tụ tán ở nách lá, dài 7-10 cm, nhánh dài 2-4 cm; hoa nhiều, nhỏ, ngũ phân, tiểu nhụy 5. Quả hạch cứng tròn, to 7-9 mm.

Lang sơn. Dùng trị mất kinh, trừ ký sinh ruột, song độc cho thần kinh trung khu.

- Leaflets glabrous; flowers pedicellate; stamens 5; drupes (*Dracuntomelum petelotii* Tard.).

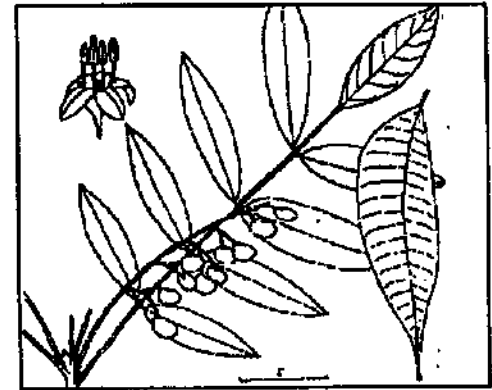

5485 - *Toxicodendron succedana* (L.) Mold. (*Rhus succedana* L.). Sơn Phúthọ, Sơn lác, Cautát; Hoàng lô; Wax Tree.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ. Lá mang 15-23 lá-phụ không lông, bầu dục thon, dài 3-8 cm, đáy bất xứng, mặt dưới tái. Chùm-tụ tán ngắn hơn lá; cánh hoa 5, dài bằng 2-3 lần dài; tiểu nhụy 5; đĩa mặt. Quả hạch cứng dẹp, rộng 9 mm, trung quả bì có resin.

Rừng và Tr đến 1.500 m: BTN; III, 4-5.

Điều kinh, chống nhiệt; chứa hinokiflavin độc tế bào; in vitro, chống siêu khuẩn R.D.; ở Ấn, trái trị lao.

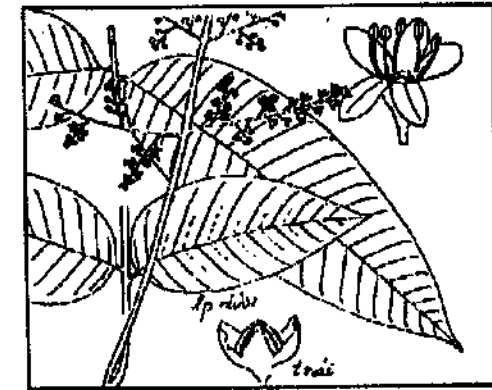
- Branches whitish; leaflets asymmetrical; drupes excentric, 9 x 8 mm

5486 - *Toxicodendron rhesoides* (Craib) Tard..

Đại mộc cao 10 m; vỏ nhánh đen; mù gày ngựa. Lá có sóng dài đến 40 cm; lá-phụ chót to cả, dài 12-14 x 4-4,5 cm, gân-phụ 15-20 cặp, nổi ở mặt dưới, cứng như gân tam cấp. Chùm-tụ tán thông từ nách lá; hoa nhỏ, nhiều; cánh hoa 5, cao 2 mm, có gân giữa đen; tiểu nhụy 5; đĩa mặt; hoa cái có noãn sào có 3 vòi nhụy. Quả hạch cứng có lông mịn, có sáp bao; trung quả bì như sáp, có xơ đen, ngoai quả bì nở khi chín.

Sapa; VI, 8.

- Tree 10 m tall; branches blackish; leaflets glabrous; pendent axillary panicles; drupes globulous (*Rhus rhesoides* Craib).

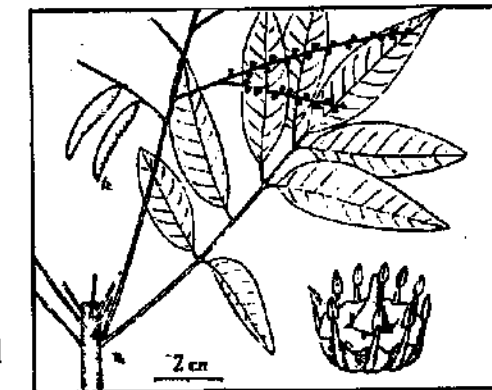

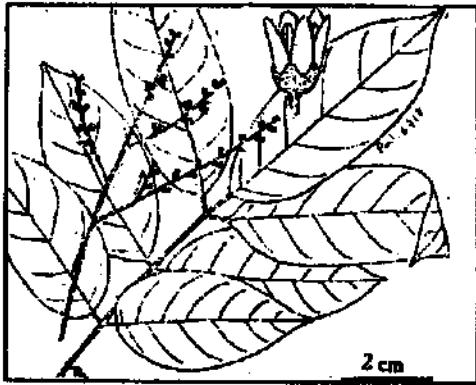
5487 - *Pentaspadon annamense* (Evr. & Tard.) Phamhoang. Ngũ liệt Trung bộ.

Đại mộc to; vỏ nâu. Lá nhiều ở ngọn nhánh; sóng dài 10-15 cm, mảnh; lá-phụ mỏng, không lông, đáy hơi bất xứng, gân-phụ mảnh, 15-18 cặp. Chùm-tụ tán có nhánh dài; hoa nhỏ, thơm, trắng; lá dài dính; cánh hoa 5, tiểu nhụy thụ 5, lép 5, nhỏ hơn. Quả hạch cứng xoan, cao 2 cm.

Phú Khánh, Phanrang; IX, 3.

- Big tree; leaflets thin, glabrous, asymmetrical at base; staminodes 5; drupes 2 cm long.

5488 - *Pentaspadon poilanei* (Evr. & Tard.)
Phamhoang, Ngôliệt Poilane.

Đạimộc cao đến 25 m; rễ to, lồi ở mặt đất; vỏ nâu lợt; gỗ trắng. Lá có sóng dài 10 cm, mang lá-phụ mỏng, không lông, gân-phụ 10 cặp. Chùm-tụtán với nhánh yếu; hoa nhỏ; đài có lông; cánhhoa dài 1,5 mm; tiểunhụy 5, không có tiểunhụy lép. Quảnhân cứng.

Dựa suối: Vọngphu, núi Hòn-hèo (Khánh hòa), 600 m, Cà ná; IV-VII.

- Tree 25 m tall; leaves thin, glabrous; stamens 5, staminodes absent.

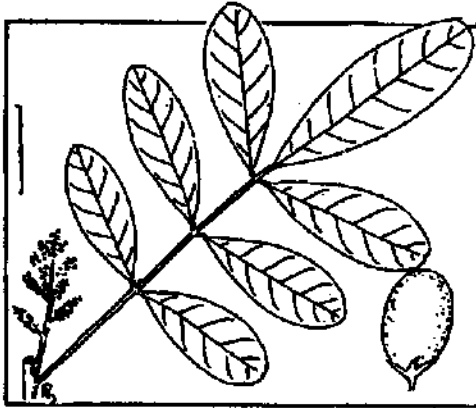

5489 - *Pistachia weinmanifolia* Franch. Bittát.

Tiểumộc hay đạimộc cao đến 15 m; cành màu xám tro. Lá kép chẵn; sóng có cánh mang lá-phụ không lông, nhỏ, mọc xen, phiến bầu dục tròn dài, đầu tròn lõm, đáy tẻ, gân-phụ 6-8, cuống-phụ 1-2 mm. Pháthoa ở nách lá, dài 4-5 cm; hoa đực đơnphái, nhỏ, không cọng; hoa đực có đài 5-phân; baophấn dài 1 mm, đỏ. Nang đỏ, tròntròn, to 6-7 mm, cho hạt ăn được.

III, 6.

- Shrub or tree to 16 m tall; rachis winged; flowers unisexual; fruits red.

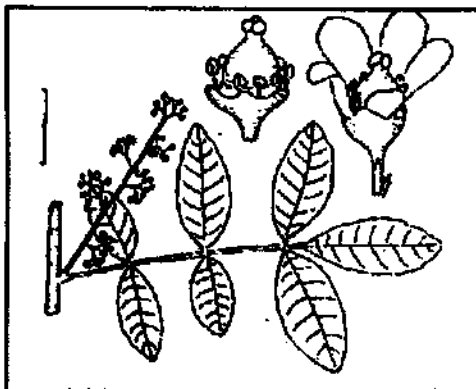

5490 - *Pistachia cucphuongensis* Đại

Tiểumộc 2-3 m; nhánh xanh. Lá kép chẵn hay lẻ, lá-phụ 5-9, có lông, to 4-8 x 2-3,5 cm, chót tẻ tròn, mũi lõm, đáy chót buồm, gân-phụ 5-8 cặp, cuống-phụ 2-3 mm. Chùm-tụtán ở nách lá, cao 4-5 cm, dày. Trái (còn non) to 1-2 mm; hạt 1.

Cúcphương; 1.

- Shrub 1.5-3 m high; leaflets 5-9, obtus at apex; young fruit 1-2 mm across.

5491 - *Schinus terebinthifolius* L. Môlê; Brazil Pepper Tree; Faux Poivrier, Poivrier du Brésil.

Tiểumộc rất thơm; nhánh non không lông. Lá do 7 lá-phụ bầu dục thon, hai mặt màu xanh, bìa có răng thưa, gân-phụ 9-10 cặp, mặt dưới có lông thưa; sóng có cánh thấp. Chùm-tụtán ở nách lá; hoa nhỏ, trắng; đài hình chén 5 tai; cánhhoa 5; tiểunhụy 10, chỉ ngắn; đĩa mặt vàng; noãnào không lông, vòi nhụy ngắn, nướm 3, tròn.

Tr ở Thảo cầmviên Sài gòn, gốc N.-Mỹ; V. Trái nhỏ rang thơm, làm giavị.

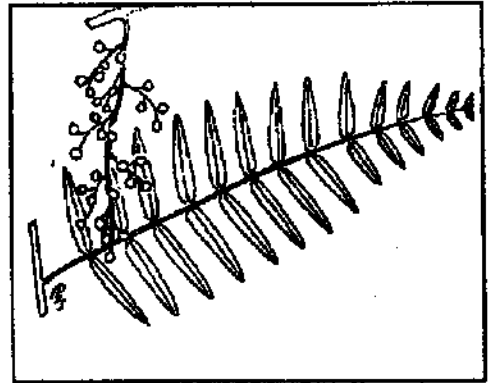
- Cultivated.

5492 - *Schinus molle* L. Xuyêntiêu; Molle, Mastic er Tree; Poivrier d'Amérique, Poivrier du Pérou.

Đại mộc cao đến 10 m; nhánh thông. Lá thơm, mang lá-phụ vào 12 cặp, thon hẹp, không lông, bìa có răng. Chùm-thụtán nhiều hoa. Trái to bằng hạt tiêu, hương tia; hạt 1, tròn, dẹt.

Phổ biến ở Nam-Mỹ mà dân gọi là môle; Tr ở ta ? Quả bì dẹt như giavi; vác nước làm cho bìa đỏ, để say song ẩm.

- Cultivated ?

SIMAROUBACEAE : họ Khómộc

1a - lá đơn; số tiểuhụy bằng hai số cánhhoa

2a - quảhâncứng tụ khai

2b - quảhâncứng không tụ khai

Samadera
Iringia

1b - lá kép

2a - tiểumộc trườn, có gai; số tiểuhụy bằng hai số cánhhoa

2b - cây không gai

Harrisonia

3a - số tiểuhụy bằng hai số cánhhoa

4a - dụcquả; tiểuhụy 10, không vảy ở đáy; cây to

4b - quảhâncứng; tiểuhụy có 1 vảy ở đáy chỉ

Ailanthus
Quassia

3b - số tiểuhụy bằng số cánhhoa

4a - hoa không đĩa mật; chùm-thụtán; vòi nhụy dính nhau

4b - hoa có đĩa mật

Eurycoma

5a - đĩa nguyên; chùm-thụtán; vòi nhụy dính

5b - đĩa có 4 khía; chùm-thụtán; vòi nhụy rời nhau

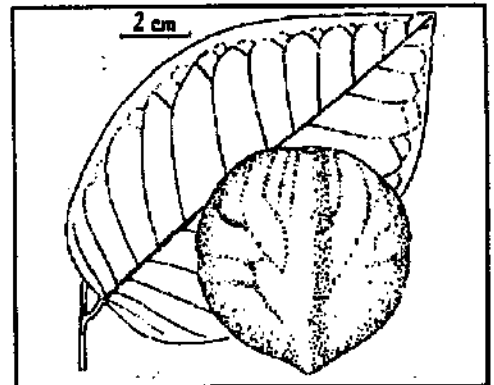
Picrasma
Brucea

5493 - *Samadera harmandii* Pierre.

Tiểumộc không lông; nhánh mảnh. Lá đơn, to, dài 10-20 cm, xoan rộng, đáy tròn, cắt ngang hay hình tim, mặt trên không lông, mặt dưới mốcmốc, gân-phụ 12 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm ở ngọn, ít hoa; nụ tròn; ládài dính nhau; cánhhoa vặn, cao 18 mm; tiểuhụy 8-10, không lông; đĩa mật; tâm bì 4-5 rời, 1-noãn, có lông, vòi nhụy dính nhau. Quảhâncứng tròn đẹpđẹp, to 9 x 10 cm; hạt to 3,5 cm.

Doc theo sông Đờngnai.

- Shrub; drupes to 9 x 10 cm; terminal racemes; petals 18 mm long; drupes.

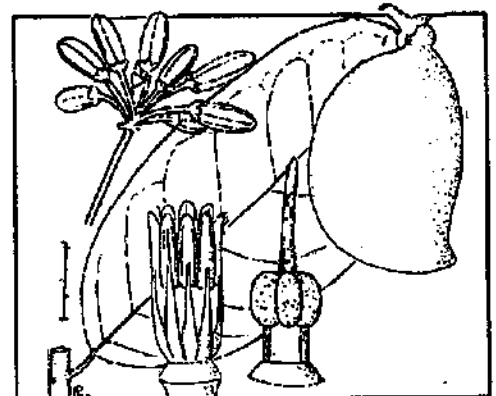

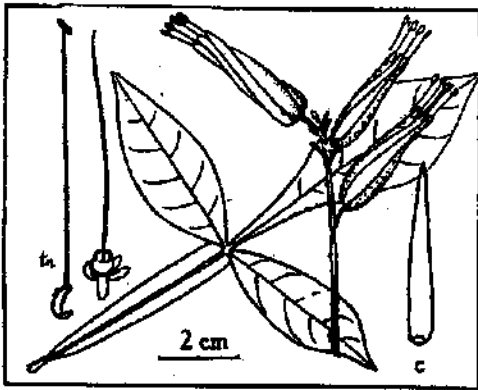
5494 - *Quassia indica* (Gaertn.) Nooteb.. Sám đê.

Tiểumộc cao 4-6 m; nhánh to. Lá có phiến trònđài, không lông, dai, dài 15-25 cm, mặt dưới có tuyến ở gần đáy; cuống 1 cm. Tán; bông hoa có lông; cánhhoa 4-5, đỏđỏ, dài 2,5 cm; tiểuhụy 8-10; tâm bì 4, có lông; vòi nhụy 1. Quảhâncứng 1-4, dẹp, to, lúc chín tụ khai; hạt to 2,5-3,5 cm.

Bétre. Vỏ đắng bở (samaderin), trị sốt; gỗ cứng, bở; lá đắp cho erisipèle (hình một phần theo Pierre)

- Shrub 4-6 m high; leaves glabrous, glandulous beneath; petals reddish; drupes 1-4, dehiscent (*Samadera indica* Gaertn., *S. mekongensis* Pierre).

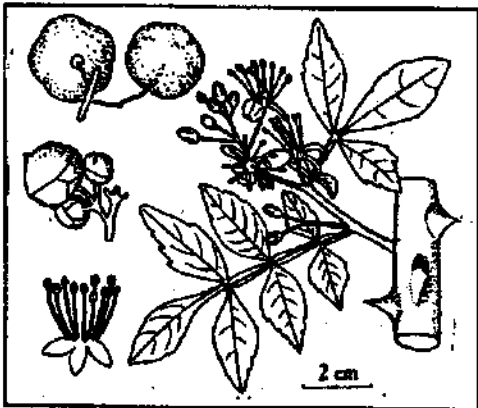

5495 - *Quassia amara* L. Cây Thần lân

Tiểu mộc cao 1-3 m; nhánh non, gân lá non đỏ. Lá kép lẻ; lá-phụ không lông, cứng, hơi dòn; cuống có cánh rộng. Chùm đứng; hoa đỏ; lá hoa nhỏ (vào 6 mm); cọng hoa 6 mm; hoa dài 3 cm; đài do 5 lá đài đỏ, cao 3 mm; vành vắn, cánh hoa đỏ, cao 2,5-3 cm; 10 tuyến mật; 10 tiểu nhụy; tâm bì 5, vòi nhụy 1.

Kiến; II, 5-6. Gỗ dướng gỗ, khai vị, hạn nhiệt.

- Ornamental.

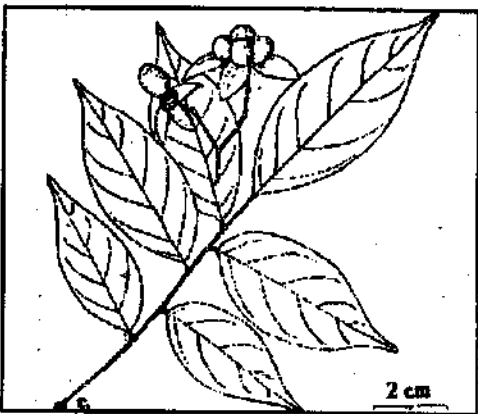

5496 - *Harrisonia perforata* (Bl.) Merr. Đada, Hải Sơn.

Tiểu mộc thành bụi trườn; gai hình chùy ở thân. Lá kép, mang 5-15 lá-phụ thon, bất xứng, không lông hay có lông ở gân, bia có răng, không cuống-phụ; sống có cánh. Chùm hay chùm-tụtán; hoa trắng; cánh hoa dài 6-8 mm, có lông; tiểu nhụy 10; vòi nhụy 1. Quả hạch cứng tròn, đỏ, to 2-2,5 cm; nhân 3-5.

Rừng thay-lá, rừng thưa, ven rừng, 1-900 m; I-XII. Gỗ, vỏ của rễ trị ja và kiết.

- Sarmentous shrub; leaflets glabrous; rachis winged; flowers white; drupes red (*Paliurus perforatus* Blco, *Feroniella pubescens* Tan.).

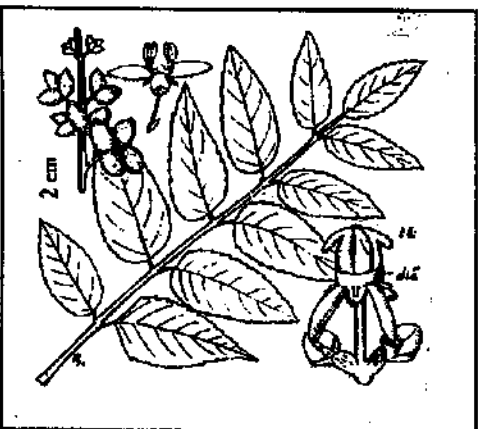

5497 - *Picrasma javanica* Bl. Khô điệp; Java Quassia wood.

Đại mộc cao 8 m, gốc to 20 cm; nhánh non không lông. Lá có sống mảnh, mang 5-7 lá-phụ không lông, láng, đầu có mũi dài, gân-phụ 5-7 cặp, cuống-phụ 3 mm. Chùm-tụtán ở nách lá, dài 14 cm; hoa nhỏ; lá đài 4; cánh hoa 4, cao 2 mm, đồng tròng đến 2 cm; tiểu nhụy 4; nhụy cái lép; hoa cái có 4 tâm bì. Quả hạch cứng 1-4, tròn, trắng rồi đỏ.

Vùng núi cao: Sơn La, Hoàng Liên Sơn, Quảng Trị, Gialai, Công Tum; IV, 9-11. Vỏ dướng, chứa quassin, hạn nhiệt; trị đau bao tử, kiết; lá đắp nơi đau.

- Tree 8 m tall; leaves glabrous; petals accrescent to 2 cm long; drupes white then red.

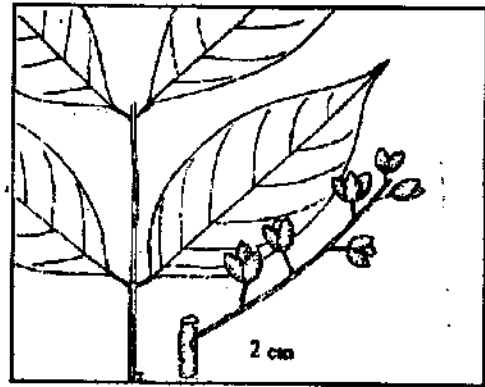
5498 - *Brucea javanica* (Bl.) Merr. Khô sâm nam, Sầu dầu cút-chuộc; Java Brucea, False Sumac, Kosam Root. Tiểu mộc cao 1-2 m. Lá -phụ có răng, có lông dày ở mặt dưới, vị rất đắng. Chùm đứng cao từ nách lá; hoa đỏ, nhỏ, taphái; hoa đực có 4 tiểu nhụy; hoa cái có 4 tâm bì rời nhau, trong đĩa mật cao. Quả hạch cứng xoan, xanh, lúc chín vàng rồi đen.

Rừng còi, ven rừng, bình nguyên đến 500 m: Công Tum, Nam đến Phú Quốc; I-V. Trái chứa brucin A, B, C; trị *Plasmodium falciparum*; chứa quassinoid đắng, độc tế bào, trị bạch huyết; trị kiết do amíp tốt, kosamin: trị sán, lãi, trusinh (nhiều thì độc); *in vitro*, chống siêu khuẩn thủy bào chân.

- Shrub 1-2 m tall; leaflets tomentose beneath; flowers red; drupes yellow (*B. amarissima* (Lour.) Desv. ex Gom.).

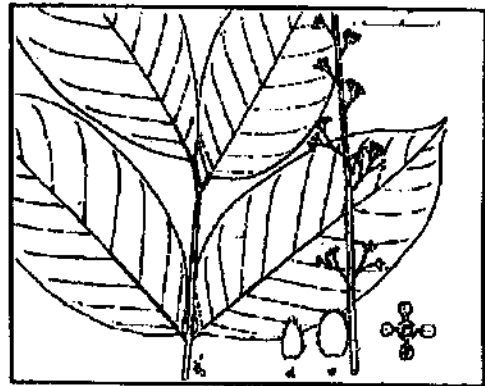
- 5499 - *Brucea mollis* Wall. ex Kurz.** Khố sâm mềm.
Tiểu mộc cao 3-4 m; nhánh có lông hoehoe. Lá dài 10-40 cm, mang 9-13 cặp lá-phụ không lông, xoan, dài 7-10 cm, đầu có mũi dài, đáy hơi bất xứng, tà hay tròn, đầu nhọn, *bìa nguyên*, gân-phụ 6-8 cặp. Chùm-tútán dài hơn 25 cm; hoa nhỏ, cao 1,5 mm; lá đài 4-5, cao 1 mm, có lông; cánh hoa 4-5 có lông; tiểu nhụy 4-5, quanh đĩa mật, không có nhụy cái lép; hoa cái. Quả hạch cứng đỏ, 2-3, xoan, cao 1 cm.
Sapa.

- Shrub 3-4 m high; leaflets glabrous; drupes red, 1 cm long.

- 5500 - *Brucea tonkinensis* (Lec.) Gagn.** Khố sâm Bắc bộ.
Tiểu mộc cao 3-4 m. Lá có sóng có lông mịn sậm, dài 30 cm, mang lá-phụ bầu dục, dài 8-12 cm, đầu có mũi dài, đáy tà gần như tròn, gân-phụ 10-12 cặp, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu lục, như nhung, cuống-phụ 3 mm. Chùm-tútán cao 30-40 cm, hẹp, nhánh dài 3 cm, có lông vàng; lá đài 4, rìa lông; tiểu nhụy 4. Quả hạch cứng cao 1 cm.
Hà Nam Ninh.

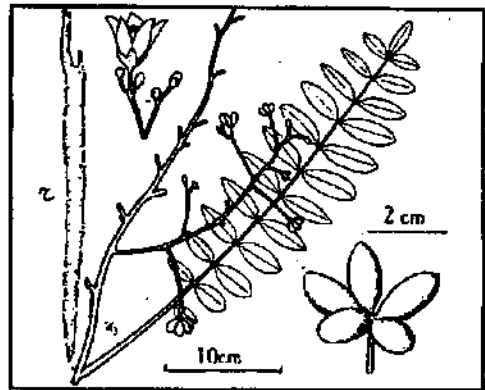
- Shrub 3-4 m high; leaflets velvety beneath; panicles to 40 cm long, narrow (*B. mollis* var. *tonkinensis* Lec.).

- 5501 - *Eurycoma longifolia* Jack subsp. *longifolia*.** Bá bính.
Tiểu mộc cao 2-8 m, lúc nhỏ ít khi có nhánh; vỏ và gỗ rất đắng. Lá dài, gồm hơn 10 cặp thùy diệp không lông trừ ở mặt dưới lọt màu. Chùm-tútán dài hơn lá, thông; hoa vàng, tapphái; cánh hoa 5; tiểu nhụy 5; tâm bì 5, rời nhau. Quả hạch cứng đỏ.

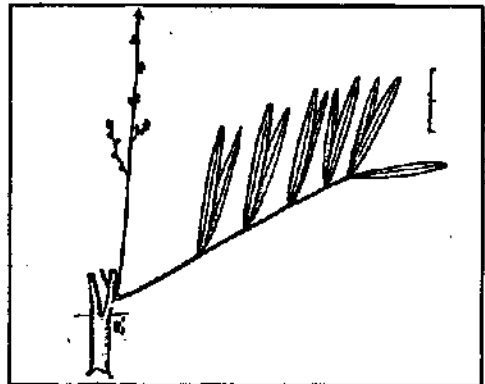
Rừng còi, ven rừng: Công túm, Đờng nai đến Phú quốc; III-XI, 11. Vỏ, gỗ rất đắng trị kiết, đau lưng v.v.; có tác dụng chống *Plasmodium falciparum*.

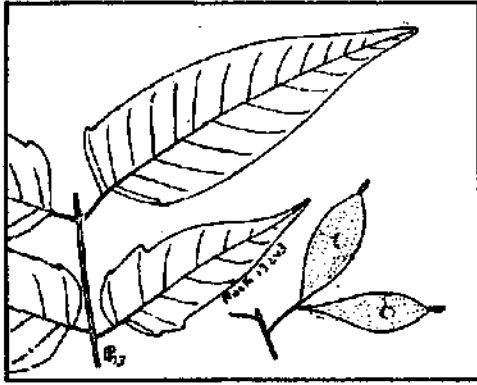
- Shrub 2-8 m high; leaflets pubescent beneath; flowers yellow; drupes red.

- 5502 - *Eurycoma harmandiana* Pierre.** Bá bính Harmand.
Tiểu mộc nhỏ, có thân đứng trong đất to và thân khù sinh thấp (10-20 cm). Lá có sóng dài 10-18 cm, có lông mịn, mang 5-11 lá-phụ hẹp dài (đến 7 x 0,6 cm), cứng dai, mặt trên gân-phụ không rõ, mặt dưới nâu đậm. Chùm-tútán hẹp; hoa nhỏ; cọng 2 mm; lá đài có lông; cánh hoa có lông; tiểu nhụy 5; tâm bì 5, gần như rời nhau.
Cambốt, Lào.

- Aerial stem 20 cm high; leaflets 5-11, narrow; flowers small; petals pubescent; carpels 5.

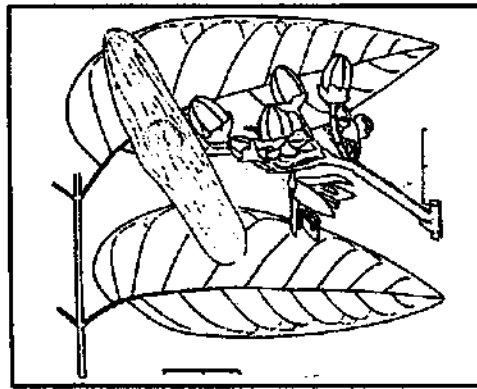

5503 - *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle. Cànhhom cao, Phươngnhơn, Lon, Xu; Tree of Haven; Faux Vernis du Japon. Đại mộc trung hay to; nhánh to. Lá to, dài đến 50 cm, mang 11-23 lá-phụ xoan nhọn, dài 5-8 cm, có lông mịn, bìa đáy lá có 3-4 tuyến to ở rãnh, gân-phụ 7-9 cặp. Chùm-tụ tán to; hoa nhỏ; lá đài 5, nhỏ; cánh hoa cao 2,5 mm; tiểu nhụy 10; đĩa mật; hoa cái có noãn sào 5 cạnh, 5 noãn. Dực quả 1-5, có cánh ở hai đầu, dài 4-6 cm.

Rừng thưa, 1.500 m: Sapa. Vỏ sát vi khuẩn, sát-protiste: trị ỉa, kiết, trị sán; trái trị ho. Lá độc cho thú.

- Middle or big tree; leaflets finely pubescent; petals 2.5 mm; samara 4-6 cm long (*A. glandulosa* Desf.).

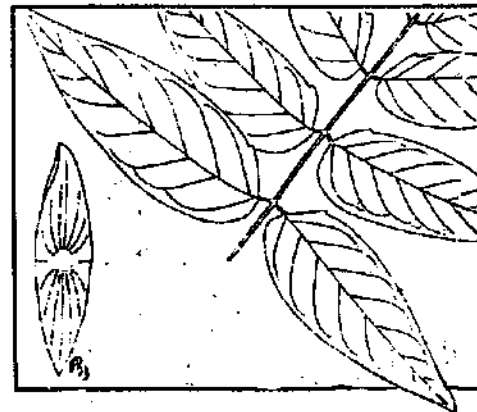

5504 - *Ailanthus integrifolia* Lamk.. Cànhhom lánguyên.

Đại mộc cao 35 m; nhánh non có lông. Lá mang 9-15 lá-phụ to, dài 10-19 cm bất xứng, mặt dưới có 1 cặp tuyến gần đáy. Chùm-tụ tán ở nách lá; hoa nhỏ; cánh hoa 5, dài 5 mm, mặt ngoài có lông; tiểu nhụy 10; đĩa mật; tam bì 4-5. Dực quả to đến 15 x 4 cm.

Bavi, Biênhòa; 2.

- Tree 35 m high; leaflets glabrous, to 19 cm long; samara 15 x 4 cm (*A. calycina* Pierre).

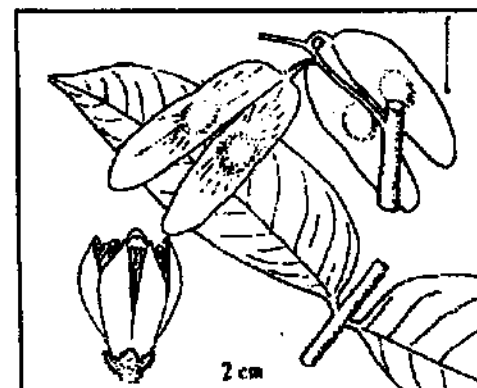

5505 - *Ailanthus sutchuensis* L.A. Dode

Đại mộc. Lá không lông, một lần kép; lá-phụ dài đến 15 cm, đáy có 1-3 răng một bên, gân-phụ 7-9 cặp, cuống-phụ tương đối ngắn, có lông mịn. Phá hoa là chùm-tụ tán to, đo 40 x 25 cm; hoa nhỏ; cánh hoa 5; tiểu nhụy 10; đĩa mật. Trái là dực quả có 2 cánh 2 đầu, đo 6 x 1 cm.

B.

- Tree; leaflets glabrous, to 15 cm long; samara 6 x 1 cm.

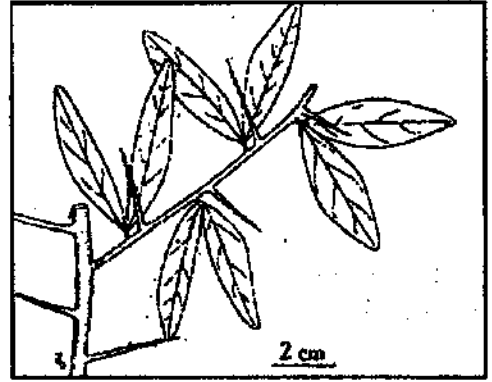
5506 - *Ailanthus triphysa* (Dennst.) Alst.. Cànhhom, Bút, Thanh thất.

Đại mộc cao 15-20 m; vỏ trắng. Lá dài 40-60 cm; thú diệp không tuyến, không lông mặt trên, có lông hoe hay vàng mặt dưới. Chùm-tụ tán ở nách lá, dài 25-45 cm; hoa cao 5-6 mm, đơm thành cụm; cánh hoa 5; tiểu nhụy 10; nhụy cái lép. Dực quả không lông, láng, dài 5-8 cm; hạt tròn đẹp. Rừng cao độ 1.000 m: Vĩnh phú, Nghệ tỉnh, Phú Khánh, Phanrang; II, 9. Vỏ đắng, trị kiết, bổ, hạn hiệt.

- Tree 15-20 m tall; leaflets without marginal glands; samara glabrous, 5-8 cm long (*Adenanthera triphysa* Dennst.; *Ail. fauveliana*; *Ail. malabarica* DC. nom. illeg.).

5507 - *Balanites roxburghii* Pl.

Tiểumộc nhỏ, cao 1-2 m, có gai cứng cao. Lá mọc xen, có cuống rất ngắn, mang 2 thùy dẹt, nhỏ, do 3-4 x 1 cm, dày, dai, không lông, màu mốcmốc, gân-phụ 3-4 cặp, cuống-phụ vắng. Quả hân cứng; hạt 1.

Gặp ở thảo nguyên vùng Phanrang.

- Small shrub; leaflets 2, glabrous, coriaceous, glaucous (*B. indica* van Tiegh.).

MELIACEAE : họ Xoan.

1a - nang khô tự khai

2a - tiểumộc rất nhỏ, dạng cỏ, thường không nhánh

Munronia

2b - đạimộc hay tiểumộc; hạt đẹp, có cánh hay không

3a - đạimộc đường-phổ; tiểuhụy thành ống

4a - nang to, cao hơn ngang

Swietenia

4b - nang nhỏ, gần như tròn

Khaya

3b - tiểumộc ở rừng; trái tròn, to 1-1,5 cm

Turraea

1b - trái mập hay khô; hạt kích cỡ không cánh

2a - trái khô, hình cầu to hơn 10 cm; hạt to, đagiac

Xylocarpus

2b - trái mập ít hay nhiều

3a - trái không tự khai

4a - quả hân cứng 5 khía; hạt hình thận

Cipadessa

4b - quả hân cứng xoan, ít hạt

5a - nhiều buồng; lá 2 lần kép

Melia

5b - 2 buồng; hạt có từ-y

Walsura

5c - 1 buồng, lá 1 lần kép

Azadiracta

4c - trái tròn xoan, 2-5 hạt; hạt có từ-y bao

5a - lá-phụ 3

Sandoricum

5b - lá-phụ lông-chim

6a - trái 5 hạt; Tr

Lansium

6b - trái 1-3 hạt

7a - hoa 5-phân; trái khô hay phiquả *Aglaiia*

7b - hoa 3-4-phân

8a - hoa có cọng; nang 3-mảnh th *Amoora*

8b - hoa có cọng; nang 3 mảnh *Aphanamixis*

3b - trái mập tự khai

4a - nang dài 3 cm, nở làm hai mảnh; hạt có từ-y; cây 5-6 m; lá-phụ mọc đối *Heynia*

4b - nang bằng trái oliu, hụy ngắn; hạt có cánh; lá-phụ 15 *Chukrasia*

4c - nang tự khai dọc theo ngắn; hạt có cánh; lá-phụ 19-25 *Toona*

4d - nang dài 1 cm, nở làm 3-4 mảnh; hạt 1-4, to, từ-y đỏ hay vàng

5a - hạt không từ-y; lá-phụ 3-19

Dysoxylon

5b - hạt có từ-y; lá-phụ 7-25, mọc đối hay gần như *Chisocheton*

Cedreloideae:

5508 - *Toona microcarpa* (DC.) Harms.

Daimộc khá to; vỏ láng, xám; nhánh mau không lông, đỏ đậm. Sóng dài đến 30-40 cm, lá-phụ 19, vao 10 x 3,5 cm, đầu nhọn, có đuôi, đáy tà tròn, bấtxung, mặt trên đen, mặt dưới nâu, cuống-phụ 2-3 mm. Chùm-tutupan ở nách lá, ngắn hơn lá, có lông; hoa cao 7 mm; ládài có lông mặt ngoài; cánhhoa cao 6 mm; *tiểunhụy 5, rời nhau*; đĩa mật; noãn sào có lông. Nang tự khai dọc theo ngăn, đen, cao 1,2-1,4 (2) cm; hạt có cánh, dài 12 mm.

Rừng: Long thành; 4-5.

- Tree; leaflets caudate; stamens 5, free; capsules black, septifrage; seeds winged (*Cedrela microcarpa* C.DC.).

5509 - *Toona sureni* (Bl.) Merr. Xươngmộc, Lát khét; Cedro, Spanish Cedar.

Daimộc cao 10-25 m; vỏ nhánh nâu. Lá mang 17-25 thùy dài 12-16 cm, không lông, đầu có đuôi; cuống chung dài 40-60 cm. Chùm-tutupan dài bằng lá; hoa cao 4 mm; cánhhoa 5, có lông; *tiểunhụy 5-6, rời nhau*; đĩa mật; noãn sào có lông. Nang đỏ đậm, hình thoi, dài 3 cm, tự khai dọc theo ngăn; hạt có cánh ở hai đầu. Rừng luôn luôn xanh bình nguyên. Var. *cochinchinensis* (Pierre) Phạmhoàng; lá-phụ 25, nang tròn hai đầu. Vỏ trị sốt có cơn; hạt làm mất kinh.

- Tree 20-30 m tall; leaflets glabrous; stamens 5-6, free; capsules septifrage, 3 cm long; seeds winged (*Swietenia sureni* Bl., *T. febrifuga* Roem.; *Ailanthus mairei* Gagn.).

5510 - *Toona sinensis* (A. Juss.) Roem.. Tông dù.

Daimộc 12-30 m, thân to đến 1 m; nhánh không lông. Lá dài 40-50 cm; lá-phụ 17-29, mọc xen hay đối, to 10-13 x 3-4 cm, gân-phụ 15-18 cặp, mặt dưới mốcmốc. Chùm-tutupan dài 20-80 cm, hơi thông, *trắng trắng, thơm*; hoa có đài dính, có rìa lông; vành 5 cánhhoa, cao 4 mm; *tiểunhụy rời, thụ 5*, đáy chỉ phủ màu cam, *lep 5*; noãn sào tròn, không lông. Nang to 2,5 x 0,9 cm; hạt có cánh.

B. Đọt non ăn như rau (dưa, muối); gỗ đỏ tươi, quý ở Trung quốc. Rể khô trị kiết, bạch đái ha.

- Tree 12-30 m tall; leaflets glaucous beneath; stamens 5, staminodes 5, free; capsules 2.5 cm long (*Cedrela sinensis* A. Juss.).

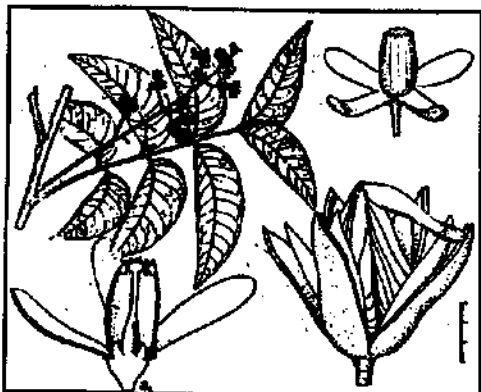
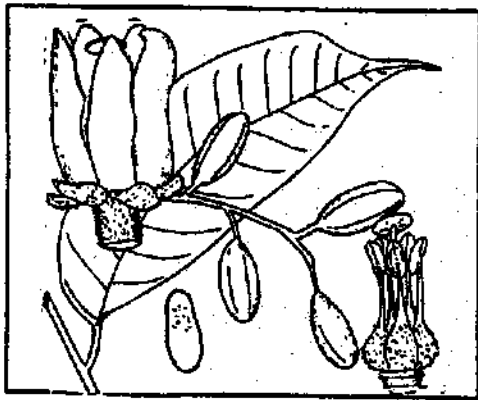
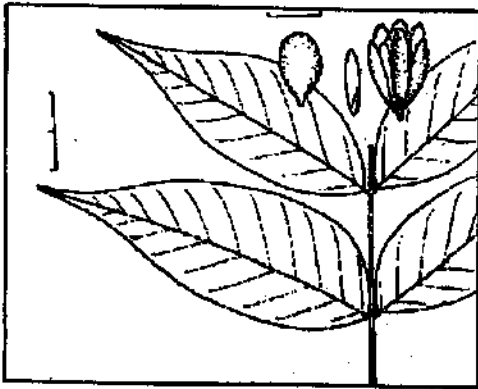
Swietenioideae:

5511 - *Swietenia macrophylla* King in Hook.. Dải ngựa; American Rose-wood.

Daimộc cao 7-20 cm. Lá kép mang thùy kép bầu dục đầu nhọn, đáy bấtxung, láng, dai. Chùm-tutupan; hoa nhỏ, *vàng xanh*; đài nhỏ; cánhhoa 5; *tiểunhụy dính thành ống đứng, to giữa hoa*; đĩa mật đỏ. Nang to, cao 8-12 cm, nở thành 5 mảnh dày và 5 phiến mỏng (nộiquả bì) rời đi; hạt nâu, dẹp, có cánh dài.

Gốc T.-Mỹ, Tr dựa lộ ở bình nguyên; gỗ đỏ, tốt; I-III. Hạt chứa một chất rất đắng, swietenolid (một limonoid) và swietenin; ở Málaiá, hạt dùng trị huyết áp cao.

- Cultivated.

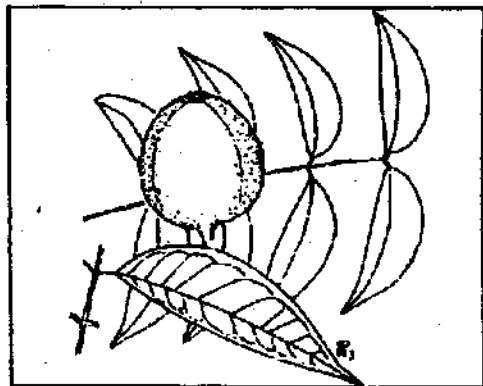

5512 - *Swietenia mahogany* L. Mahogany.

Đại mộc cao đến 25 m; vỏ tróc thành vảy to. Lá kép, mang 4-8 lá-phụ to 10-20 cm, xoan thon, cong cong, chót nhọn, dai, không lông. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoa nhỏ, trắng. Trái hình trứng to 10 cm; mảnh 5; hạt to 5 x 1,2 cm, kể luôn cánh. $2n = 46, 48, 54, 56$

Tr ở Thảo-cầm-viên Sài-gòn, gốc Mỹ-châu. Gỗ đỏ đậm, quý nhất giữa các *Swietenia*. Tác-dụng vào phiến-bào

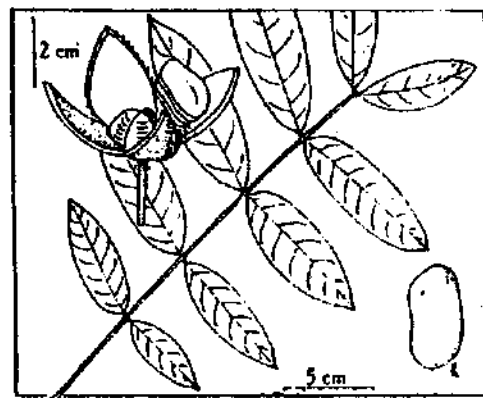
- Cultivated.

5513 - *Khaya senegalensis* Juss.. Sọ-khi, Xà-cù; Cail Cedrat, African Rose-wood.

Đại mộc rất to; thân bệ vệ, to hơn 1 m, vỏ hồng hồng. Lá mang thú-diệp tròn dài, đầu tù, không lông. Chùm-tútán; hoa nhỏ, tứ-phân, màu vàng lợt; cánh-hoa 4; tiểu-hụy 8, dính nhau thành ống đứng; đĩa mật. Nang tròn tròn, to vào 4 cm, nở làm 4 mảnh, dính nhau ở đáy; hạt nhiều, đẹp, nâu, có cánh ở 2 bên.

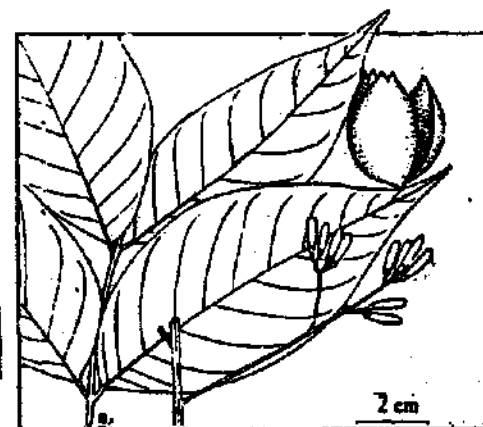
Gốc Phích-hâu, Tr dựa lộ ở Bình-nguyên; II-III. Gỗ tốt. Vỏ là "quinquina du Sénégal", hanh-hiệt, đắng bở, kháng-sinh.

- Cultivated.

5514 - *Chukrasia tabularis* A. Juss.. Lát-hoa.

Đại mộc; nhánh non có lông nằm. Lá kép chẵn, có sóng dài 20-25 cm; lá-phụ 7-20 cặp, đáy bất-xung, không lông trừ ở nách gân mặt dưới. Chùm-tútán ở ngọn, cao 20 cm; hoa vàng-vàng, lưỡng-phái; cánh-hoa 5; tiểu-hụy 10, thành ống. Nang cao 4 cm; mảnh 3; hạt 2 hàng, dài 1,2 cm. Var. *dongnaiensis* Pierre: lá hai lần kép; var. *microcarpa* Pierre: trái, lá nhỏ hơn; var. *attopenensis* Pierre: sóng có lông; var. *velutina* King: lá có lông, nang cao 3 cm. Từ Nghê-tinh vào N. Gỗ vàng lợt, không mối, quý. Vỏ thui liếm.

- Tree; leaflets glabrous; capsules septicial; seeds winged.

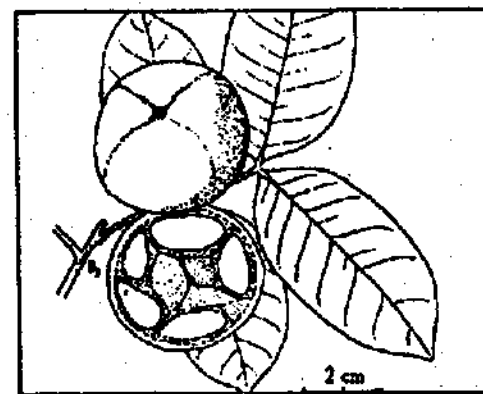
Melioidae: Carapae:

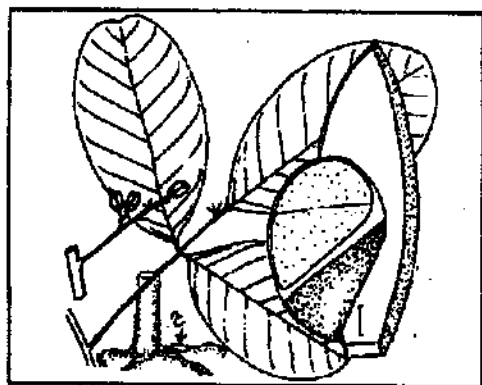
5515 - *Xylocarpus moluccensis* (Lamk.) Roem.. Xương-cá nhỏ, Xu nhỏ.

Đại mộc; rễ không thành sóng như loài sau, mà có *phế-cần hình đầu gối*; vỏ nứt sâu. Lá kép chẵn, mang 2 cặp lá-phụ xoan bầu dục, đầu không tròn. Chùm-tútán; hoa có 5 cánh-hoa; tiểu-hụy 10. Nang hình cầu to bằng trái cam mà thôi.

Rừng-sác.

- Mangrove formation tree with knee-like pneumatophores; capsules 6-7 cm diameter (*Carapa moluccensis* Lamk.).

5516 - Xylocarpus granata Koen.. Xương cá to, Xu to, Xu ổi.

Đại mộc to, cao 10-20 m; *phế căn thành dải dài như rắn trên mặt bùn*. Lá kép chẵn, mang 2-4-6 lá phụ to 4-17 x 2,5-9 cm, bầu dục, đầu tròn hay hơi lõm. Chùm-tụ tán cao 2-7 cm; cánh hoa cao 5-7 mm; tiểu nhụy dính thành ống cao 3-5 mm. Trái là nang to 10-20 cm; hạt màu nâu, hơi đa giác, to.

Rừng sác. Vỏ đắp trị sưng vú.

- Mangrove formation tree with ridge-like pneumatophores; capsules to 20 cm large.

Turraec:

5517 - Turraea pubescens Hellen.

Tiểu mộc cao 2-3 m, nhánh thông, không lông, nâu đen. Lá đơn, có phiến xoắn ngược, to 5-7 x 2,5-3,5 cm, đầu tù có mũi, đáy chót buồm, gân-phụ 4 cặp; cuống 5-7 mm, có lông. Tán 4-6 hoa; cọng hoa 1-1,5 cm; hoa cao 45-75 mm; cánh hoa trắng, hẹp dài; tiểu nhụy thành ống dài bằng cánh hoa; vòi nhụy thô dài. Nang tròn, to 10-15 mm, không lông; hạt 5, to 7 x 3 mm, láng, đen.

Phổ biến ở N đến Côn Sơn.

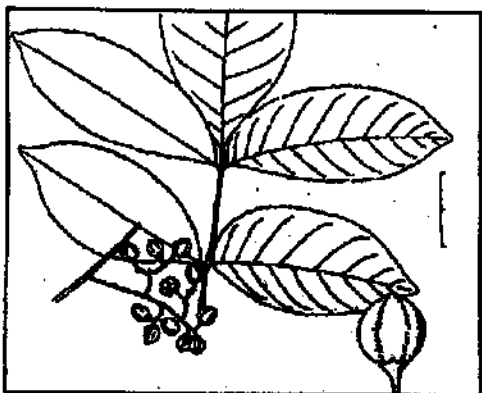
- Shrub 2-3 m high; leaves simple; petals 2.5 cm long; capsules 1 cm across; seeds black.

5518 - Cipadessa baccifera (Roth) Miq.. Cà-muối, Dọc-khế, Bè-ban. Đại mộc nhỏ; vỏ trắng trắng; nhánh non không lông. Lá to; lá-phụ 15-17, mọc đối, dài 6-9 cm, không lông trừ ở gân, xám trắng mặt dưới. Chùm-tụ tán lưỡng phân dài bằng lá; hoa nhỏ trắng trắng; lá dài 5, có lông ngắn; cánh hoa 5, cao 4 mm; tiểu nhụy 10, chỉ có lông ở trong, dính nhau ở đáy, tầng cùng bằng 2 răng; noãn sào tròn, 5 cạnh tù, 5 buồng 2-noãn. Trái mập tròn, có 5 khía tròn, to 5 mm; hạt 5.

Vùng núi 500-1.600 m: Cao Lạng, Công Tum, Lâm Đồng; III-IX, 4-12.

- Small tree; leaflets glabrous; flowers yellowish; drupes 5 mm large (*C. fruticosa* Bl.).

5519 - Cipadessa baccifera var. *cinarensens* Pell.. Cà-muối tro.

Đại mộc nhỏ, cao 5-6 m; vỏ trắng trắng. Lá có sóng chung vào 20 cm, có lông nhưng lúc non; thú diệp 5-8 cặp gần như mọc đối, to 7-9 x 3-5 cm, bìa có răng tù, không lông trừ ở gân-phụ (8-10 cặp), xám nâu mặt dưới. Chùm mang tụ tán lưỡng phân ở nách lá; cọng hoa có lông; cánh hoa 6, có lông; tiểu nhụy 12, chỉ có lông mặt trong, dính thành ống ở 1/3 dưới, và tầng cùng bằng hai răng. Trái hơi mập, to 5 mm; hạt 5, không cánh. B,N.

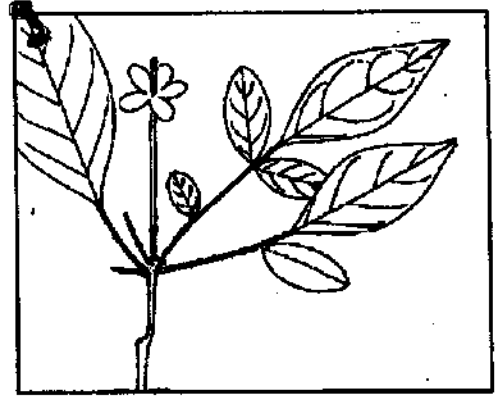
- Tree 5-6 m high; rachis tomentose; drupes 5 mm large.

5520 - *Munronia heterophylla* Merr.. Mungrô didiệp.

Tiểumộc rất nhỏ; thân cao 6-8(30) cm. to 5 mm, lúc non có lông mịn. Lá biếnthiên, đơn hay kép, mang 1-5 lá-phụ xoan xoan bánhình, có lông mặt dưới, gân-phụ 4 cặp, bìa uống xương, có khi có răng; sống có lông mịn. Cọng 1,5 cm, có lông; ládài 2-3 mm, nhọn; ống vành 3,5 cm; ống tiểuhụy thô 1 cm.

Vinh, Đàlạt, trên đá vùng rừng.

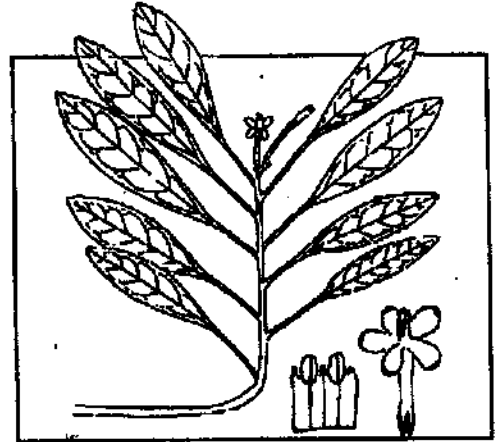
- Shrub 6-8 cm tall; leaflets 1-5; rachis pubescent; corolla tube 3.5 cm long.

5521 - *Munronia petelotii* Merr.. Mungrô Pételot.

Tiểumộc nhỏ; thân cao 30 cm, không nhánh, không lông, trừ lúc thật non. Lá nguyên, mỏng, trònđài đến thon nhọn, to 9-11 x 2-3 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ngắn, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 2,5-3 cm. Hoa ít; cọng 7 mm; ládài 5, hẹp, tà, có lông; ống vành cao 1,5 cm, rộng 1,5 mm, có lông, tai 5, xoan, to 7-8 x 4,5-5 mm; ống tiểuhụy có 2 răng giữa baophần.

Quảngbình; VI (hình theo Merrill)..

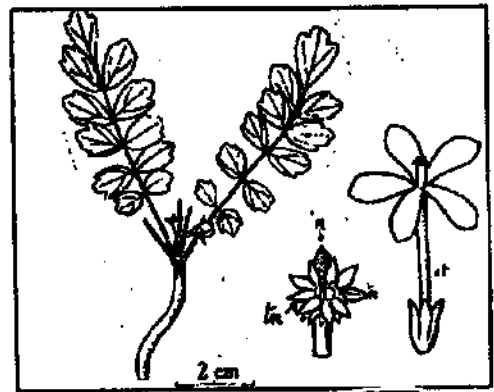
- Shrub to 30 cm tall; leaves pubescent beneath; corolla tube 1.5 cm long, lobes 7-8 mm long.

5522 - *Munronia robinsonii* Pell.. Mungrô Robinson.

Tiểumộc cao 10-20 cm; thân không nhánh; rễ chánh to. Lá nhiều, khít nhau; lá-phụ nhỏ, thường có 2 răng to ở bên, gân-phụ ít, có ít lông hình sao mặt dưới. Tụ tán ít hoa, có lông; hoa trắng, đẹp; dài có lông; ống vành cao 3cm; ống tiểuhụy thô cao; đĩa mặt vàng; noãn sào 5 buồng. Nang có cạnh tròn, có đái còn lại, có lông thưa.

Rừng bán-thay-lá, Nhatrang; I-XII.

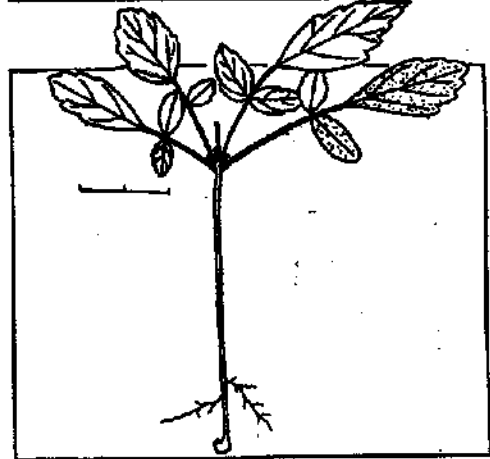
- Shrub 10-12 cm tall; flowers white; corolla tube 3 cm long; capsules pubescent.

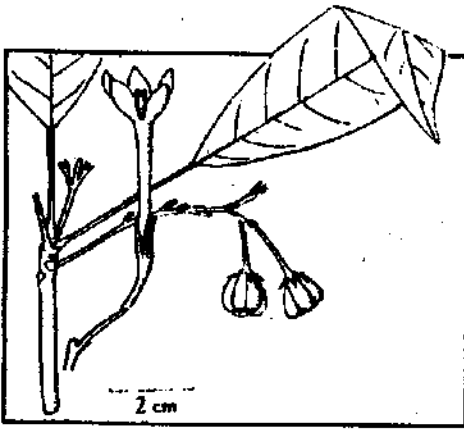
5523 - *Munronia sinica* Diels.. Mungrô Trungquốc.

Tiểumộc nhỏ, cao đến 10 cm. Lá chụm ở chót thân, nhỏ, dài 5-6 cm, mang 3(5) lá-phụ bìa có răng to, có lông trắng 2 mặt, gân-phụ xéo, 3 cặp; sống có lông mịn. Hoa ở ngọn; ládài cao 3-4 mm, có lông trắng; ống vành dài, cánhhoa 7 mm; ống tiểuhụy 4 mm.

Rừng thưa, Cà ná; II.

- Shrub 10 cm high; leaves white pubescent; corolla lobes 7 mm long; staminal tube 4 mm.

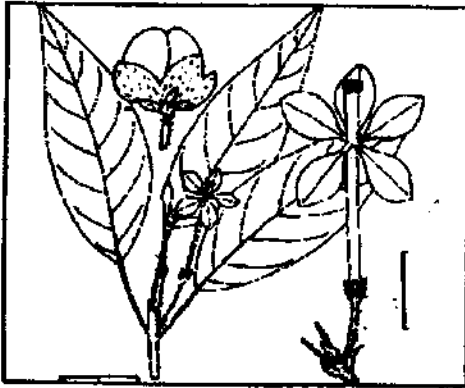

5524 - *Munronia cf. unifoliata* Oliv.. Mungrô một-lá.
Thân cao 15 cm. to vào 8 mm, không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, vào 11 x 3,5 cm, không lông, có dốt trên sống, bìa nguyên, gân-phụ 6-8 cặp; sống dài 3,5-4,5 cm. Phát hoa ở nách lá rụng, dài hơn cuống; lá dài 5, nhọn, cao 5 mm; vành trắng, có ống cao 2 cm, dài, cánh hoa 5; ống tiểu hụy dài bằng 1/2 cánh hoa. Nang cao 12 mm, đầu cắt ngang, có 5 khía; cọng có cạnh.

Laobào, Quảng trị.

- Stem 15 cm, glabrous; leaves glabrous; racemes longer than petioles; flowers white; capsules 12 mm high.

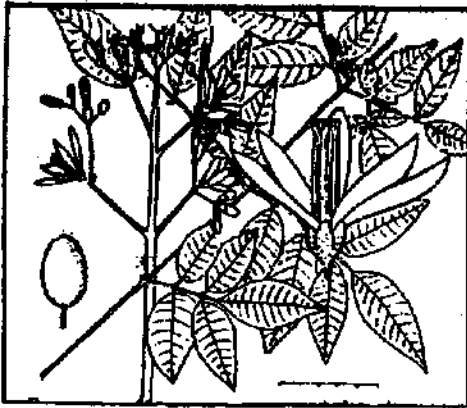
5525 - *Munronia* sp.

Tiểu mộc; thân cao 10-20 cm, có cạnh, có lông nằm. Lá có phiến thon, to 7-8 x 2,5 cm, chót thon nhọn, đáy tẻ, không lông, mặt trên có lông ở gân chánh, gân-phụ 7-9 cặp, lồi; cuống dài 1,5-2 cm. Phát hoa ngắn ở nách lá, mang vài hoa; cọng 1,3 mm, lá hoa và tiểu diệp có lông; dài 2 mm, có lông; ống vành 2,3 cm, cánh hoa trắng, 8-9 mm; ống tiểu hụy 7-8 mm. Nang to 8 mm; hạt 2, nâu đen, không lông, to 7 x 4,5 mm.

Vạn sơn, Thanh hóa.

- Shrub 10-20 cm tall; leaves pubescent on midrib; flowers white; capsules 8 mm large; seeds 7 x 4.5 mm.

Meliaceae

5526 - *Melia azedarach* L. Xoan; Persian Lilac, Paradise tree, Pride of India, White Cedar, Lilas du Japon.

Daimộc nhỏ, cao 7-20 m. Lá hai lần kép; thùy kép lẻ, mang tam diệp bìa có răng cưa. Chùm-tụ tán to; hoa tím; cánh hoa 5-6; tiểu hụy 10, dính nhau thành ống đứng, ba phần vàng; đĩa mật. Quả hạch cứng xoan, dài 1-1,5 cm; nhân 1.

Trụ vì phát hoa đẹp, 0-2.000 m; II-III. Lá vô trụ lõi, song hơi độc; trị ung thư bạch huyết; chứa melantriol chống côn trùng tốt; gỗ bền.

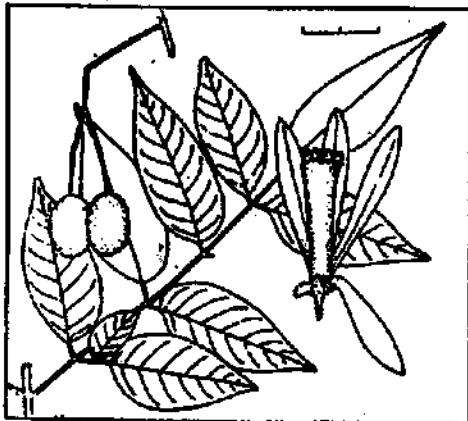
- Cultivated.

5527 - *Melia azedarach* cultivar *toosendan*. Xoan đào; White Cedar.

Daimộc. Lá hai lần kép, to; thùy kép mang 7-9 tam diệp bầu dục, đầu nhọn, đáy tròn, bất xứng, bìa nguyên, to 4-5 x 2 cm, gân-phụ 8-10 cặp, cuống-phụ 3-6 mm. Chùm-tụ tán; lá dài cao 2 mm, có lông; cánh hoa cao 12 mm, không lông; ống tiểu hụy 7 mm, ba phần 10; noãn sào 6 buồng. Quả hạch cứng xoan, to 17 x 12 mm; nhân 1.

B đến Nghệ Tĩnh. Theo Mabblerley, chỉ có một loài *Melia*. Chứa toosendanin diệt tế bào tốt hơn santonin.

- Tree; leaflets entire on margin; petals 12 mm; drupes 18-20 x 12-13 mm.

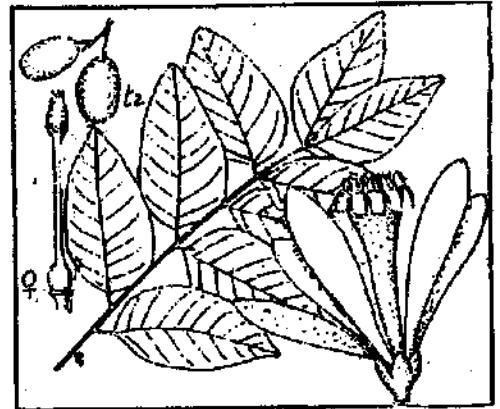

5528 - *Azadiracta indica* Juss. f. Sầu dầu; Neem Tree, Margose Tree.

Đại mộc trung. Lá một lần kép; thúdiệp dáy hơi bất xứng, bìa có răng tà. Chùm-tụ tán ngắn hơn lá; hoa trắng, cao 5-6 mm; dài có lông; tiểunhụy 10, gắn trước một phiến đầu lớn; noãn phủ có 3 gai, buồng 2-noãn. Quả hạch cứng giống trái Cà na, dài 2 cm.

Hàtiền, Châu Đốc, Cà ná, thường Tr ở Luctinh để lấy lá và hoa trộn gói, dăng (margosin, và meliacin) song ăn mát, bỏ; hạnhiệt; trị sung, chống kinh; hạt chứa nimbicin, chống viêm loét bao tử, trị phong thấp; vỏ dùng ngừa thai. Hạt chứa nhiều azadiractin, một chất chống côn trùng hữu hiệu.

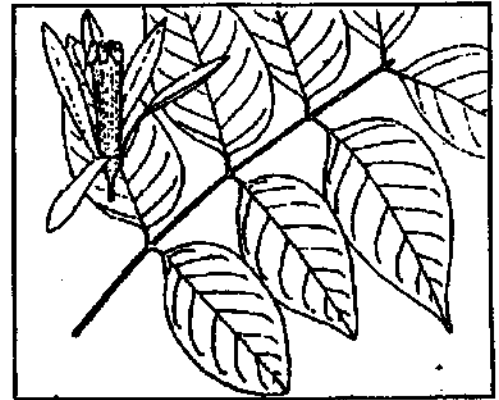
- Middle tree; leaves imparipinnate; flowers white.

5529 - *Azadiracta excelsa* (Jack) Jacobs. Sầu dầu cao. Đại mộc; lá có sóng dài 20-30 cm, mang lá-phụ xoan, bầu dục, dài 4-7 cm, đầu nhọn, dáy tà tròn, bất xứng, bìa nguyên, mặt trên nâu, mặt dưới nâu lợt, gân-phụ 8 cặp, cuống-phụ 4-6 mm. Phát hoa ở nách lá, chùm-tụ tán dài 10-13 cm, nhánh dài 1,5-2 cm; lá dài không lông; cánh hoa dài 5-6 mm, không lông; tiểunhụy dính thành ống, bao phấn 10, gắn trước một phiến có 2 thùy. Quả hạch cứng.

N; IV.

- Tree; leaflets entire on margin; flowers 5-6 mm long; petals glabrous (*Melia excelsa*: Jack, *A. integrifolia* Merr.)

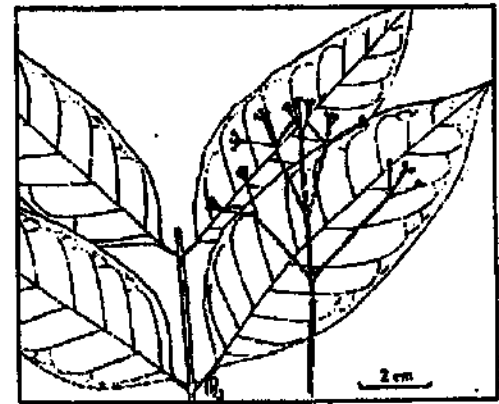
Trichillaceae:

5530 - *Trichilia connaroides* (W. & A.) Benth. f. *connaroides*. Trường nát.

Đây leo dài 2-4 m. Lá mọc xen, to; sóng có lông, nâu nâu, dài đến 20 cm, mang 7-9 thúdiệp tròn dài, thon nhọn hai đầu, gân-phụ 10-13 cặp, cuống phụ ngắn. Trái cao 1,5 cm, có lông hung đỏ, cạnh 2-3, tròn.

B.

- Climber 2-4 m tall; leaflets lanceolate; fruits red rufous pubescent, 1.5 cm long (*Ailantopsis poilanei* Gagn.).

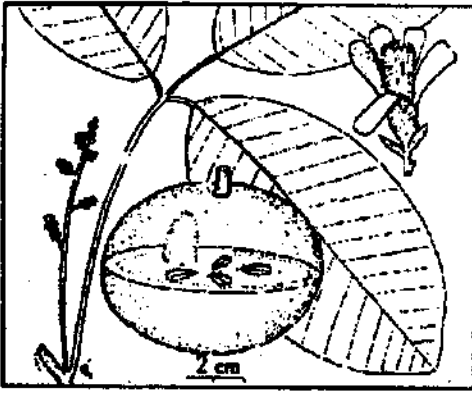
5531 - *Trichilia connaroides* (W. & A.) Benth. f. *glabra* Benth. velzen.

Bụi cao 1,5 m; thân thường không nhánh; vỏ rất đắng. Lá chụm ở chót thân; lá-phụ 2-4 cặp, to, dài 10-18 cm, không lông, mỏng, trắng trắng mặt dưới, gân-phụ 11-13 cặp, cuống-phụ 1 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá; dài hình ống có 5 răng; đĩa mặt mỏng; noãn sào 2 buồng. Trái hơi hình thoi, cao 12 mm.

Quảng nam.

- Shrub 1.5 m tall; leaflets 2-4 pairs, glabrous; axillary panicles; fruit 12 mm long (*Picroderma laotica* Thor. ex Gagn.).

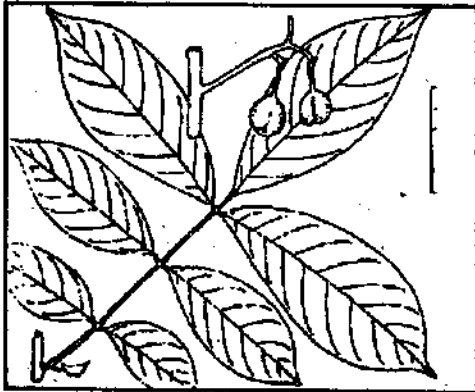

5532 - *Sandoricum koetjape* (Burm. f.) Merr. Santol; Mangostan sauvage.

Daimộc cao 20-30 m, có nhủquán. Lá kép do 3 lá-phụ to, bầu dục, có lông. Chùm-tútán dài, có lông; hoa vàng; ládài 5; cánhhoa 5, dài 6-8 mm; tiểuhụy 10, dính thành ống có lông mặt ngoài; đĩa mặt cao, có răng. Quảnhân cũng như nhưng vàngvàng, to 8 x 6 cm; nạc chuachua, ăn được; nhân có cơm trắng, có xơ mịn.

Rừng luôn luôn xanh dưới 1000 m; l. 6. Rể trần luyềnsức và bố.

- Tree 20-30 m tall; leaflets 3, pubescent; drupes 8 x 6 cm (*S. indicum* Cav.).

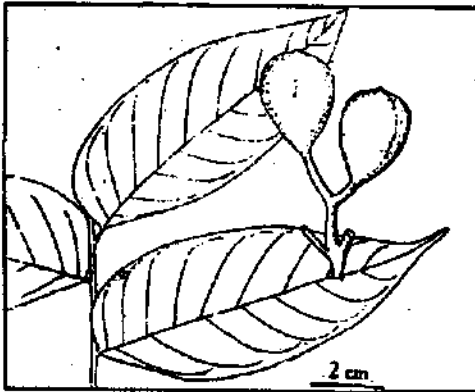

5533 - *Dysoxylum arborescens* (Bl.) Miq.

Daimộc cao đến 20 m; nhánh mảnh, có lông sát lúc non. Lá có sóng đẹp đẽ ở đáy và có cánh nhỏ, dài 11 cm, mang 7 lá-phụ xoắn ngược, rộng ở trên, to đến 15 x 6 cm, đầu có đuôi, mỏng, xám hai mặt, bia uống xuống, gân-phụ 8(9) cặp, mảnh, cuống-phụ 5-7 mm. Chùm-tútán nhỏ, có lông hay không; hoa dài 8 mm; vành có lông nằm; tiểuhụy 10, ống có răng; đĩa mặt; noãn sào có lông phún. Nang cátvách hơi mập, có cong dài, rộng 2 cm; mảnh 3-4, buồng 1-hột, hột to 12-14 mm.

Cônson; 9. Gỗ vàng tốt.

- Tree 20 m tall; leaflets thin; panicles pubescent or glabrous; capsules 2 cm large (*Goniocheton arborescens* Bl.)

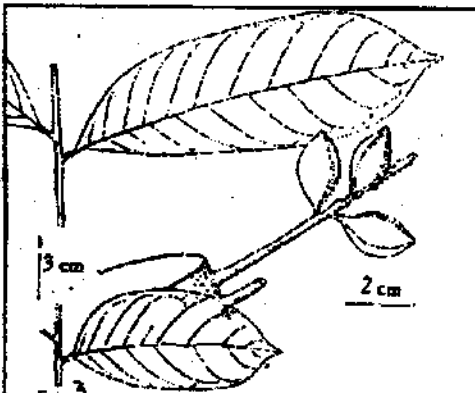

5534 - *Dysoxylum binectariferum* Hook.f. Huỳnhđàng hai-tuyền.

Daimộc cao 8-20 m, gốc to đến 50 cm; vỏ xám; nhánh không lông. Lá mọc xen; sóng dài 20-25 cm; lá-phụ 3-5 cặp, dài, không lông, dài 10-15 cm. Chùm-tútán trên nách; hoa cao 8 mm; đài dính, 4 răng; cánhhoa 4; tiểuhụy 8; đĩa mặt không lông. Nang cátvách, vàng, cao 7 cm; hột to, cao 3,5 cm. n = 40.

Rừng luôn luôn xanh 500-1.500 m; Quảngtri, Phúkhánh, Đalat; 5 Hột trị cùi; trái chống viêm, hạhoạt thầnkinh trungkh.

- Tree 20 m tall; leaflets glabrous; panicles extra-axillary; capsules 7 cm long.

5535 - *Dysoxylum cauliflorum* Hiern. Huỳnhđàng hoa-ò-thần

Daimộc; nhánh non to, có lông vàng. Lá kép lẻ, sóng dài 40-45 cm; lá-phụ dài 20 cm, tròn dài, đầu có mũi, đáy bất xứng, dài, lúc khô vàngvàng, cuống-phụ có lông. Chùm-tútán ở nhánh già; đài có 4 tai; cánhhoa 4, cao 8 mm; tiểuhụy 8; đĩa mặt có lông ở trong. Nang cátvách, đỏ, cao 2 cm; mảnh 4; hột tròntròn, to 13 mm;

Bàolộc.

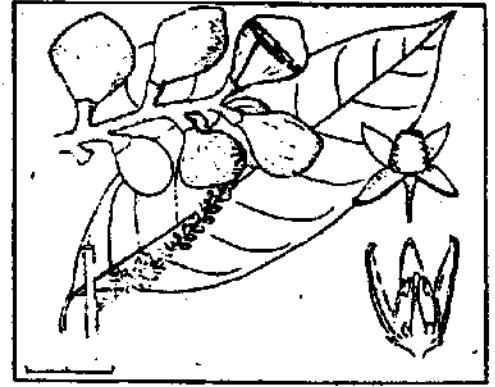
- Tree; rachis 40-45 cm; leaflets 20 cm long; panicles on old branches; capsules red, 2 cm high.

5536 - *Dysoxylum cyrtophyllum* Miq. Huỳnhđàn Nambô.

Daimộc cao 20 m; nhánh non có lông. Lá mang 6-8 lá-phụ không lông, dài đến 10 cm, bấtxung; sóng dài 30-40 cm, không lông. Gié dài 7-10 cm; hoa nhỏ; đài dính; cánhhoa 4, dài 5 mm; tiểnhụy 8; đĩa mật ngắn, noãnào 2 buồng. Nang cátvách, tròn, to 2 (4-5) cm; hạt đỏ, dài 16 (35) mm.

Bària. Var. *quocensis* Pierre: lá hẹp hơn; Phúquốc. Var. *Harmandianum* (Pierre) Pell., lá-phụ đến 11, dài đến 17,5 cm (hình theo Pierre).

- Tree 30 m high; leaflets glabrous, 15-20 cm long; capsules 4-5 cm long (*D. cochinchinensis* Pierre).

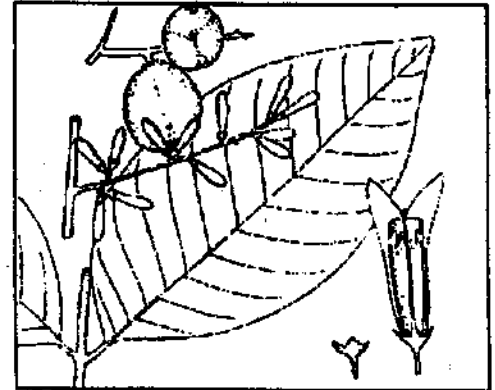

5537 - *Dysoxylum excelsum* Bl. Huỳnhđàn dài.

Daimộc cao 10 m, thân to 20 cm; nhánh không lông. Lá to, sóng chung dài 20-30 cm, mang 7-10 lá-phụ mọc đối, bầuđục xoan ngược, to 11-21 x 4,5-8,5 cm, dày bấtxung, không lông, dày như da, mặt trên nâu, mặt dưới nâu đỏ, gân-phụ 8-9 cặp, đi đến sát bìa. Chùm-tútán dài hơn lá, ở ngọn nhánh; hoa có lông, trắng, cao 1 cm; cánhhoa có lông mặt ngoài; ống tiểnhụy mang 8 baophần; noãnào có lông. Nang to 3,5 x 2,5 cm.

Rừng 1-900 m: Bavi, Bảolộc, Trảngbom, Lựctinh; XI,3.

- Tree 10 m high; leaflets glabrous; panicles 10 cm long; capsules 3.5 cm long (*D. gobara* (Buch.Ham.) Merr., *D. procerum* Hiern.).

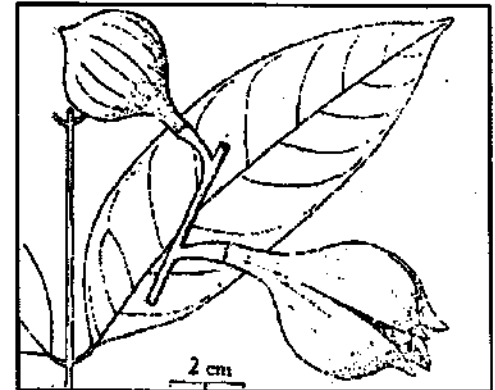

5538 - *Dysoxylum hoensis* (Pierre) Pell. Huỳnhđàng Biênhòa.

Daimộc cao 25 m; nhánh rất non có lông. Lá có sóng mang 3-5 cặp lá-phụ trònđài, dài 12-17 cm, đầu nhọn, dày bấtxung, dài, không lông, mặt trên, có lông phún mặt dưới. Chùm-tútán; đài dính; ống tiểnhụy mang 10 baophần, đĩa mật ngắn; noãnào có lông, 4 buồng. Nang cátvách, không lông, 3-4 cạnh; buồng 1-hột.

Đờngnai (hình một phần theo Pierre).

- Tree 25 m high; leaflets oblong, hirsute beneath; capsules glabrous (*Epicharis hoensis* Pierre).

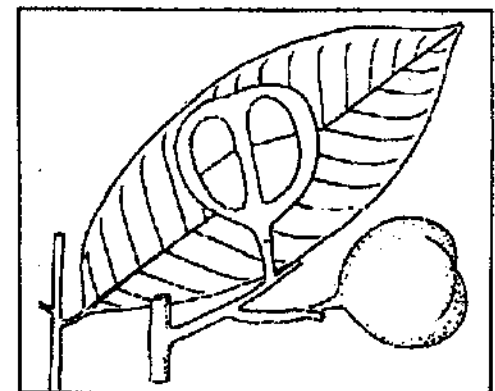

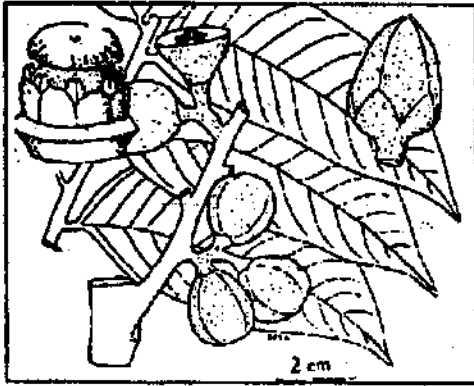
5539 - *Dysoxylum juglans* (Hance) Pell. Huỳnhđàn hồđào.

Daimộc cao 10-15 m, thân to 30 cm. Lá to; sóng dài 30 cm, to 4-5 mm, mang lá-phụ bầuđục, to đến 22 x 10 cm, dạng như lá Dầu, dày bấtxung, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu đỏ, gân-phụ 15-16 cặp, đi đến gần bìa. Nang cátvách hình xấp xỉ tròn, hồng, to 3 x 3,5 cm; hạt đỏ chói.

Rừng vào 1000 m: Bavi, Quảngtrị.

- Tree 10-15 m; leaflets to 22 x 10 cm; capsules septicial, red, 3 x 3.5 cm (*Epicharis juglans* Hance; *Amoora megalophylla* C.DC.).

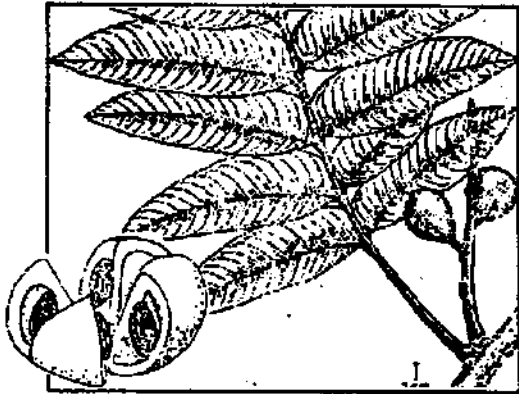

5540 - *Dysoxylum loureirii* Pierre. Huỳnhđàng; Pencil cedar; Santal citrin.

Đạimộc cao đến 35 m; nhánh non có lông. Lá có sóng mang 5-9 cặp thùyđiệp trònđai thon, dài 8-15 cm, đầu nhọn, đáy tà, bấtxung, mặt trên có gân-phụ lôm và songhình, mặt dưới có ít lông; cuống-phụ 5 mm. Chùm-tụ tán trên nách lá, có lông vàng; hoa có lông dày; láđài 4, rời; cánhhoa 4; tiểnhụy 8, ống có lông. Nang cắtvách có lông mịn, 3 mảnh, 3 hạt.

Rừng luôn luôn xanh bìnhnguyên từ Nghêttinh đến Biệnhóa, Tâyninh. Gỗ vàng tươi, rất thơm, dùng như Trâm (hình theo Pierre).

- Tree 35 m high; leaflets puberulent beneath; capsules 3-valved, 3-seeded.

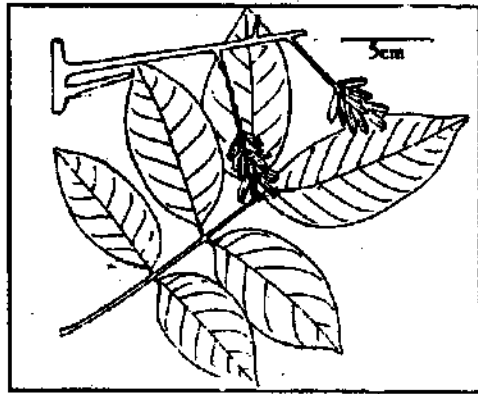

5541 - *Dysoxylum grande* Hiern. Chặckhế gân-nhiều.

Đạimộc cao 8-35 m, thân to 30-50 cm, đáy có chang. Lá dài 60 cm hay hơn, mang 9-15 lá-phụ trònđai thon, to 10-30 x 3-10 cm, mỏng, có lông nám 2 mặt, gân-phụ 25-30 cặp. Chùm-tụ tán 20 cm; dài hình đĩa, cao 2,5 mm; cánhhoa 4, dài 6-7 mm, có lông mềm; tiểnhụy 8, ống cao 5 mm; đĩa mặt; noãn sào có lông vàng. Nang màu cam hay đỏ, dài 1,5-3,5 cm; hạt đen, to 1,3-2,5 cm, không từ-y (hình theo CGRVN).

Rừng luôn luôn xanh, 300-800 m: Nghêttinh; IX- XI, 4. Côngtum. Gỗ nâu đỏ; hạt cho dầu.

- Tree 8-15 m high; leaflets softy pubescent; capsules ovoid or pear-shaped, 1.3-2.5 cm long (*D. lukii* Merr.).

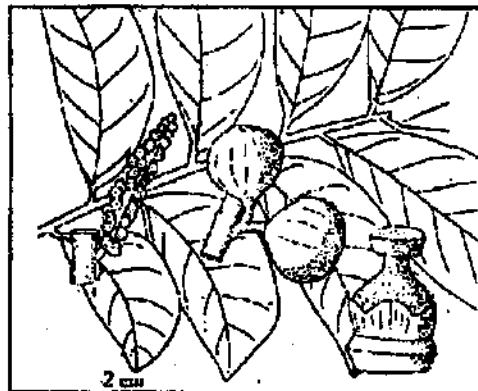

5542 - *Dysoxylum poilanei* Pell. Huỳnhđàn Poilane.

Đạimộc cao 20 m; nhánh non to, có lông như nhung tơ. Lá có sóng dài 10-15 cm, mang 2-5 cặp thùyđiệp bầuđục, dài 10-20 cm, đáy bấtxung, daidai, cứng, không lông, mặt trên nâu lằng, mặt dưới nâu dả. Chùm-tụ tán dài bằng lá; hoa trắng, cao 1 cm; láđài 4 như rời nhau; cánhhoa 4; tiểnhụy 8; đĩa mặt có lông ở trong. Nang cắtvách có 4 sóng.

Bàolộc; V.

- Tree 20 m high; leaflets glabrous; panicles also long as leaves; capsules 4-ribbed.

5543 - *Dysoxylum rubrocostatum* Pierre. Huỳnhđàn gân-đỏ.

Đạimộc nhỏ; nhánh non có lông xám. Lá có sóng dài 20-30 cm, có lông, mang 5-6 cặp lá-phụ bầuđục, đáy bấtxung, gần như không lông mặt dưới. Gié dài 10 cm; đài dính; cánhhoa 4, dài 5 mm; tiểnhụy 8; đĩa mặt ngắn; noãn sào có lông mịn, 2 buồng. Nang tròn, có lông, cao 2 cm; hạt 1.

Rừng luôn luôn xanh bìnhnguyên: Đốngnai, Chầudốc. Var. *chaudocensis* (Pierre) Pell.; thùyđiệp 4-5 cặp, đáy tròn, hay hình tim; Chầudốc.

- Small tree; leaflets glabrescent beneath; capsules globulous 2 cm long, 1-seeded.

5544 - *Dysoxylon tonkinense* Chev. ex Pell. Chạc khế.

Daimộc; nhánh nâu đậm, nhẵnhiu dọc. Lá có sóng đen, dài đến 20 cm, mang 11-13 lá-phụ trònđài, vào 10 x 3 cm, đầu có đuôi, gân-phụ 9(10) cặp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu lợt, cuống - phụ 4 mm. Chùm-tụ tán cao 10 cm; nhánh dài 2-3 cm; nụ cao 4-6 mm, có lông nhung; cánhhoa 5-4, cao 6 mm; tiểuhụy 8-10, thành ống, baophấn không thô; đĩa mặt; noãn sào có lông, 4 buồng 2-noãn. Nang cắtvách.

Tuyên quang, Phú thọ.

- Tree; leaflets 11-13; panicles 10 cm long; capsules septicidal.

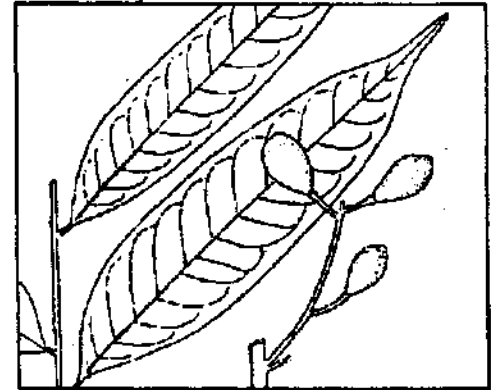

5545 - *Dysoxylum tpongense* Pierre. Huỳnh đàng báp.

Daimộc cao 3-10 m; nhánh có cạnh, có lông nằm hoe. Lá có sóng dài 15-20 cm, nâu lợt, mang lá-phụ trònđài hẹp, to 18 x 3 cm, đầu nhọn, có đuôi dài, đáy bất xứng, gân-phụ 13-15 cặp, mặt trên ôliu xám, mặt dưới ửng nâu đẹp, cuống-phụ 1 cm. Chùm ở nách lá, cao 5-6 cm. Nang cắtvách hình xấp xỉ, đen, cao 14 mm, rộng 8 mm; quả bì dày; buồng 2(2 lép); hạt 1, to 13 x 8 mm.

Rừng luôn luôn xanh 1.000-1.100 m: Lâm đồng; 2.

- Tree 3-10 m tall; leaflets oblong, caudate; capsules 14 x 8 mm.

5546 - *Chisocheton ceramicus* (Miq.) C. DC. Bònang, Quếch.

Daimộc cao 30 m; vỏ xám; nhánh non không lông trừ ở chồi non. Lá có sóng dài 30 cm, mang 5-13 cặp thú diệp thon, dài 10-13 cm, chót thon nhọn, đáy tà, bất xứng, và 8 cặp thú diệp teo, không lông. Chùm. Nang cắtvách tròn, màu hoe, to 3,5-4 cm; 2-3 buồng; hạt 1, có tử-y, mỗi buồng.

Biên hòa (hình trái theo Pierre). Gỗ trắng.

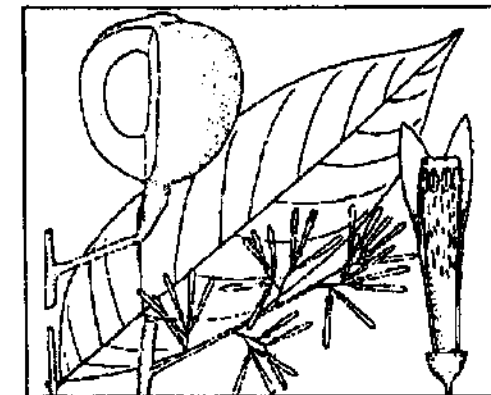
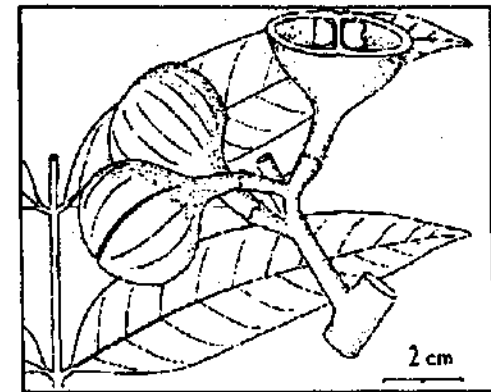
- Tree 30 m tall; leaves with 8 pairs of reduced leaflets; capsules rufous, 4 cm large, 1-seeded (*Schizocheton ceramicum* Miq.).

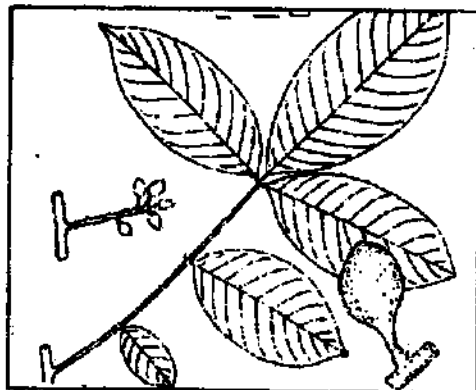
5547 - *Chisocheton cumingianus* (C. DC.) Harms subsp. *balansae* (C. DC.) Mabb. Gội tôm.

Daimộc cao 30 m; nhánh non và sóng có lông. Lá dài 40-60 cm; lá-phụ mọc đối, không lông mặt trên, có ít lông mặt dưới. Chùm kép dài đến 40 cm; hoa tấp hời, không cong, trắng, thơm; cánhhoa 4-6, cao 1,5 cm; tiểuhụy 7, ống có lông mặt ngoài; đĩa mặt; noãn sào 3 buồng. Nang cắtvách, tròntròn, to 4,5 cm, hạt 3-4, nâu đen. $2n=46.92$.

N.

- Tree 30 m tall; branches, rachis pubescent; leaflets puberulent beneath; inflorescence 40 cm long; capsules 4.5 cm large (*Dasycoleum cumingianum* C. DC., *C. balansae* C. DC., *C. coriaceus* Pierre), *C. thorelii* Pierre, *C. cochinchinensis* (Pierre)

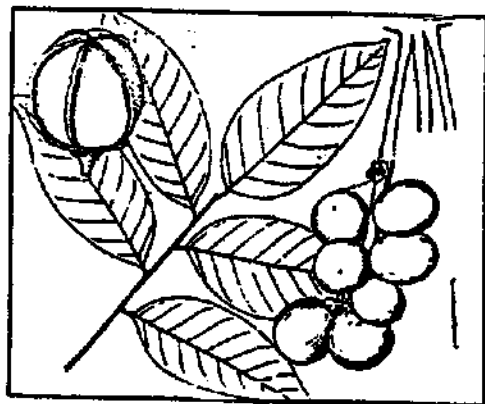

5549* - *Chisocheton patens* Bl. Gọi chùm.

Đại mộc to, cao đến 35 m; nhánh non có lông nhung vàng. Lá có sóng dài 13-15 cm, có lông mịn vàng, cũng như gân mặt trên và trơn mặt dưới; lá-phụ 7, lá-phụ trên to đến 14 x 7 cm, bầu dục, đầu có mũi, đáy tù, gân-phụ 14 cặp, gân các cấp rời rõ mặt dưới. Chùm-tụ tán hẹp, dài 40 cm; nhánh 3-4 cm; hoa gắn thành chùm, vàng xanh; cánh hoa 4, hẹp; ống tiêu thụ 6-8 răng, bao phấn 6-8; đĩa mật; noãn sào lép ở hoa đực. Nang hình xấp xỉ, có lông vàng mịn, cao 2,5-3 cm; hạt 2, dài 5-11 mm.

Phụ khính.

- Tree; pubescence yellow on branches, leaves beneath; flowers yellow green; capsules yellow pubescent (*C. glomeratus* Hiern)

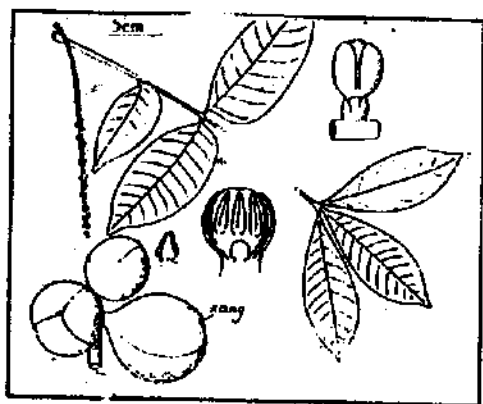

5550. *Lansium domesticum* Hiern, var. *langsat* Jack..
Bònbon: Langsat.

Đại mộc cao 15-20 m. Lá kép lẻ; lá-phụ 3-7, cứng, không lông, to 8-13(27) x 7-12 cm, gân-phụ 12-14 cặp; cuống-phụ dần 1 cm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh; hoa đực và hoa cái: lá đài 5, nhỏ, không lông; tiểu thụ 6-8; bầu nhụy 5 buồng, có hạt, vòi nhụy cắt ngang. Trái tròn, vàng lợt, thường có 5 mũi có vách mỏng ngăn; hạt có tú-y trong, ngọt, bao lấy.

Tr ở bình nguyên, gốc Mã lai-á; III-6-8. Theo Burkill, vỏ quả độc cho tim (lansium acid).

- Cultivated for its fruits.

5551 - *Aphanamixis polystachya* (Wall.) J.N. Parker.
Gội nước, Nàng-gia.

Đại mộc cao 20-30 m; nhánh non có lông mịn. Lá có sóng chung dài 30-40 cm, mang 26-35 lá-phụ bầu dục, dài 15-22 cm, dài, không lông, xanh mốc. *Gié đực chia nhánh*; hoa nhỏ, cao 3-4 mm; lá đài 4-5, cánh hoa dài hơn lá đài 2-4 lần. Ống mang 6 tiểu thụ. *Gié cái đơn*; noãn sào có lông, 3-buồng. Nang tròn tròn, to 2 cm, có lông; hạt có tú-y vàng.

Thông thường ở T đến Biên hòa. Trái độc: dầu hạt trị tê thấp. Trái độc: dầu hạt trị tê thấp; lá trị bệnh da, thuiểm; vỏ trị lá-lách sưng, gan; bướu, phong thấp.

Tree 20-30 m tall; leaflets to 22 cm long; male panicle; female spike; capsules 2 cm; aril yellow (*Aglaiia ? polystachya* Wall., *Aph. cochinchinensis* Pierre; *Aph. rohituka* W.& Arn. theo PM 1987:208).

* (Xem chú thích ở trang 18)

5552 - *Amoora dasyclada* (How & Chen) C.Y.Wu. Gọi đỏ.

Đại mộc cao 25-30 m, thân to 80-100 cm, nhánh non có vảy. Lá dài 25-40 cm, lá-phụ hầu đực tròn dài, to 8-17 x 3-7 cm, đáy bất xứng, mỏng, không lông, gân-phụ 12-14 cặp; cuống-phụ 1-2 cm. *Chùm-tụ tán* có lông hình sao vàng; đài cao 1 mm; tiểu nhụy 7-10, ống không lông, cao 2 mm; noãn sào 5 buồng. *Trái mập, tròn*, cao 3-3,5 cm; hạt 1-5.

Rừng luôn luôn xanh dưới 1.000 m: BT; IX-XII, 3-4 (theo CGRVN).

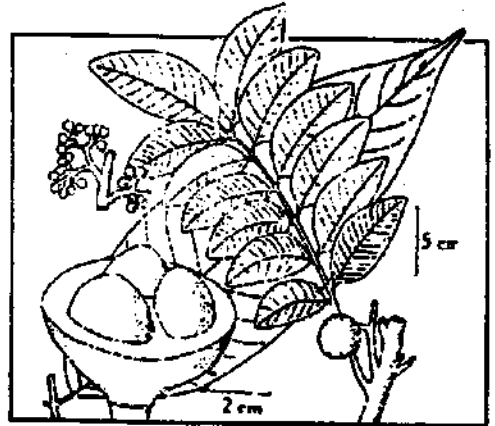

- Tree 25-30 tall; leaflets 8-17 cm long; fruits fleshy, 3-3.5 cm high (*Aglaia dasyclada* How & Chen).

5553 - *Amoora gigantea* Pierre. Gọi tia, Gọi nếp

Đại mộc cao đến 45 m; nhánh non có lông hình sao. Lá có sóng dài 40 cm, mang 11-15 lá-phụ dài, không lông, dài 12-14 cm. *Chùm-tụ tán* dài 20 cm, có lông; *hoa tapphái* cao 4 mm; cánh hoa 3; tiểu nhụy 10; đĩa mật; noãn sào 3 buồng. *Nang cao 5 cm*; hạt có *nũ-y đỏ chói*.

Rừng từ Yên Bái đến Đồng Nai, Lục tỉnh, Côn Sơn, Phú Quốc; IV-V, 9-10. Gỗ nâu, xẩy cát, đóng thuyền, lúc xưa làm bá súng (hình theo Pierre).

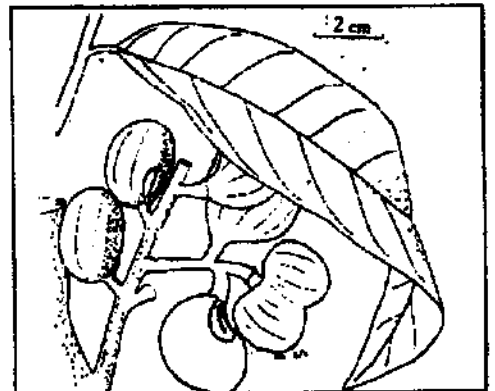

- Tree to 45 m tall; leaflets glabrous; petals 3; capsules 5 cm long; aril bright red.

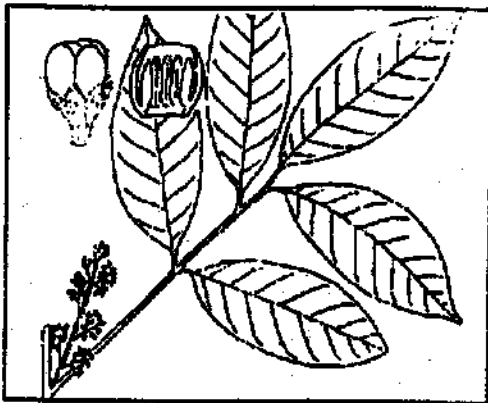
5554 - *Amoora oligosperma* (Pierre) Pell. Gọi ít-hột.

Đại mộc cao 20 m; nhánh non có ít lông. Lá có sóng chung dài 30-40 cm, mang 7-9 lá-phụ tròn dài thon, dài 14-23 cm, đáy bất xứng, dai, nâu, không lông. *Chùm-tụ tán* mang trái dài 25 cm; *nang xoan tròn*, to 2,5-3 cm; hạt 3-1, có *nũ-y đỏ*.

Rừng: Quảng Trị, Đồng Nai. Gỗ hồng hay đỏ (hình theo Pierre)

- Tree 20 m tall; leaflets 14-23 cm long, coriaceous; capsules 5 cm large; seeds 3-1; aril red (*Aglaia oligosperma* Pierre).

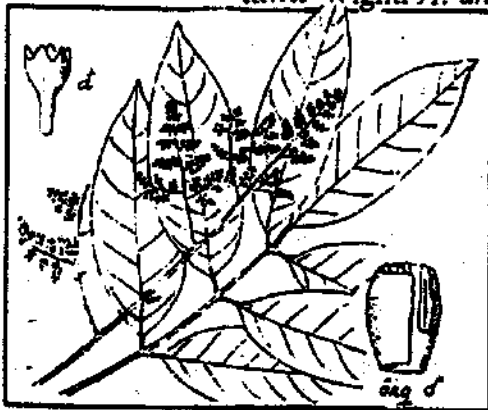

5555 - *Aglaia lawii* (Wight) Sald. ex Raman. Jaman.

Daimộc; nhánh, cuống, phát hoa, đài có vảy nâu lợt, màu rưng; nhánh già xám trắng. Lá trung, mang 5(3) lá-phụ mọc đối hay xen, to 10 x 3,5 cm, đáy bấtxung, gân-phụ 8-10 cặp, không lông, nâu nâu, cuống-phụ 4-5 mm. Chùm-tútán ở nách lá, ngắn, mang nhiều hoa nhỏ; cọng và đài *dày lông sét*; cánh hoa cao 1 mm; tiểu nhụy 8, thành ống; noãn sào không lông. Trái bầu dục, to 12 mm hay hơn.

Công tùm; III.

- Tree; brown caducous scales: calyx ferruginous tomentose; fruits 12 mm large. (*Nimmonia lawii* Wight, *A. andamanica* Hiern, *A. littoralis* Miq., *A. tetrapetala* Pierre)

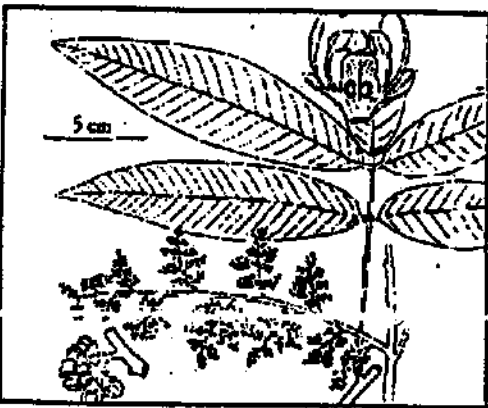

5556 - *Aglaia annamensis* Pell. Ngâu Trung bộ.

Daimộc; nhánh non có vảy hoe. Lá có sóng dài 10-20 cm, có vảy, mang 5-7 lá-phụ bầu dục tròn dài, dài 7-11 cm, gân-phụ 6-8 cặp, cuống-phụ đến 1 cm. Chùm tután ở nách lá; nụ tròn; đài không lông, có 5 răng; cánh hoa 5, cao 2 mm; tiểu nhụy 5, thành ống ngắn; noãn sào 2 buồng. Nang 3 mảnh.

Rừng dày: Quảng trị (hình theo Pellegrin).

- Tree; brown scales on branches and rachis; calyx glabrous; stamens 5; capsules 3-valved.

5557 - *Aglaia aquatica* Pierre. Gội nước.

Daimộc đến 15 m; nhánh non có lông hình vảy màu sét. Lá mang 5 lá-phụ to, thon hẹp, dài 25-28 cm, mặt dưới hoe, gân-phụ nhiều. Chùm-tútán thưa; hoa nhỏ; cánh hoa 5, không lông, dài 2 mm; tiểu nhụy 5, thò ra khỏi ống nhụy đực; noãn sào có vảy.

Bảo chánh. Béntre (hình theo Pierre).

- Tree 15 m tall; leaflets lanceolate, to 28 cm long; petals glabrous; stamens 5, extruded.

5558 - *Aglaia cambodiana* (Pierre) Pierre & Pell. Gội Cambót.

Daimộc cao 10 m; nhánh *dày lông hình khiên nâu*. Lá dài 30 cm; lá-phụ (7)9 mọc xen, mỏng, đáy đốixung, *mặt dưới như bạc nâu, vì dày lông hình khiên*, gân-phụ 8-10, cuống-phụ 5-6 mm. Chùm-tútán cao 12 cm, nhánh dài 6 cm; hoa nhiều; lá đài 5, có lông sát hình sao; cánh hoa 5, không lông; tiểu nhụy 8, ống có lông mịn mặt trong. Chùm mang trái dài 5-6 cm; quả 2-3, tròn, to 2,5 cm, 2 buồng thụ. 1 lép; hạt 1 mỗi buồng, to 15 x 12 mm, có từ-y.

Công tùm; III. Từ-y ăn được.

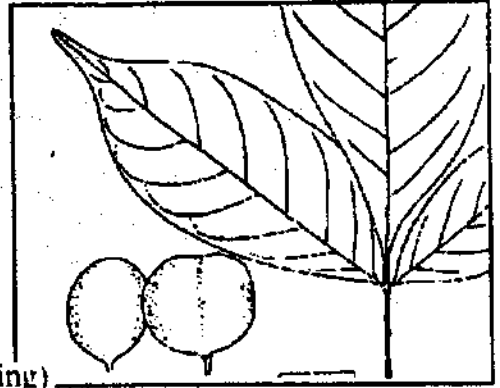
- Tree 10 m tall; brown peltate hairs; berries 2.5 cm wide.

5559 - *Aglaia crassimervia* Kurz ex Hiern.

Daimộc vào 20 m; thân to 2-3 cm. Lá có sóng dài 20 cm, nâu mang lá-phụ bầu dục, vào 11 x 4,5 cm, đầu có đuôi, đáy tù, xám ôliu đậm mặt trên, ứng nâu bạc mặt dưới, gân-phụ lồi, 6-8 cặp, có lông, cuống-phụ 6 mm. Chùm-tụ tán 30 cm ở nách lá; hoa nhiều nhỏ. Trái xoan to 2 cm, hay hơi hai-hòn, 2 x 2,5 cm; hạt 1-2, nâu sôcôla.

Bảo lộc; 2.

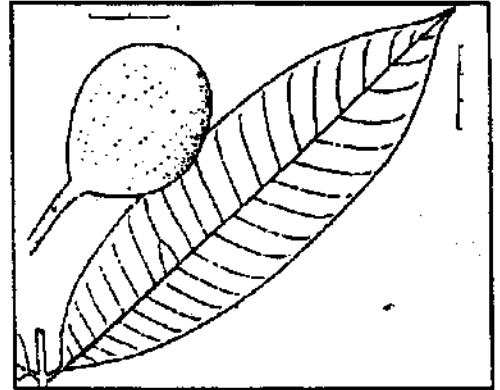
- Shrub 4 m tall; rachis 20 cm; leaflets brown beneath; fruits 2 x 2.5 cm; seeds brown. (*A. cinerea* King)

5560 - *Aglaia hiernii* King. Ngâu Hiern.

Daimộc có thể đến 30 m thân to vào 11 cm. Lá có sóng dài hơn 50 cm, có lông nâu đen, mịn, mang lá-phụ mọc đối hay như đối, thon tròn dài, to 20 x 6 cm, đầu có đuôi dài, mặt trên ôliu, mặt dưới có lông nhung nâu, gân-phụ vào 20 cặp, lồi, gân tam cấp không rõ. Trái to bằng trứng gà, có lông nằm mịn.

Hải vân; 8.

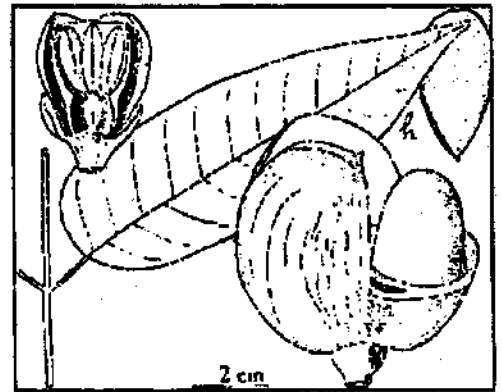
- Tree 5-6 m tall; rachis black pubescent; leaflets brown velvety beneath, fruits pubescent (*A. curtisii* King)

5561 - *Aglaia spectabilis* (Miq.) Jain & Binn.. Ngâu-mùm. Dải-gựa nước.

Daimộc cao đến 15 m; thân to 40 cm, có khi cóchang; nhánh non có vảy vàng hình khiên. Lá dài 45 cm, mang 5-9 lá-phụ thon, to 7-20 x 3-6 cm, đáy bất xứng, gân-phụ 8-13 cặp, cuống-phụ 1 cm. Hoa có 3 cánh hoa; tiểu nhụy 6. Bề quả to 7 x 6 cm; quài dày như da; buồng 3; hạt có nẩy dờ.

Đưa rạch có thủy triều; II-III. Gỗ nâu đỏ. Lá đắp nơi sung.

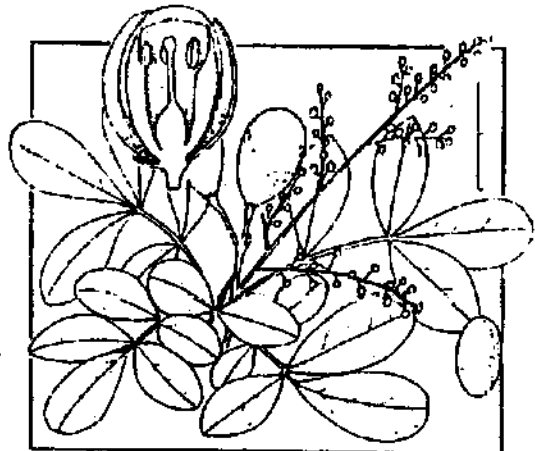
- Tree 15 m tall; branches with yellow peltate scales; capsules 3-valved; aril red (*Amoora cucullata* Roxb., *A. spectabilis* Miq., *A. ridleyi* (King) Pann.)

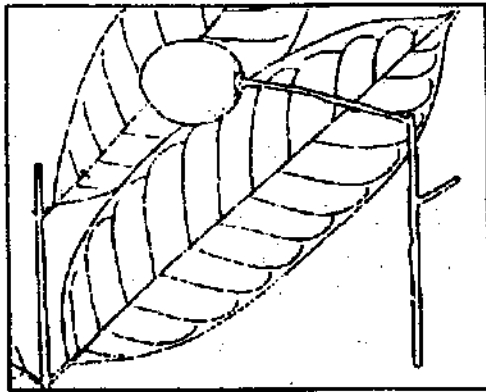
5562 - *Aglaia duperreana* Pierre. Ngâu.

Tiểu mộc cao 1-4 m; vỏ xám. Lá mang 3-5 lá-phụ xoan ngược, dài 1,5-3 cm, đầu tròn, đáy tù nhọn, không lông, dai; cuống chung có cánh thấp, dài 3-5 cm. Chùm đơn hay chia nhánh, ở nách lá; hoa vàng, thơm, tạp phái; cánh hoa 5, cao 2 mm; baophấn 5, gần gần miệng ống nhụy đục. Quả nhẵn cứng đỏ, to 1-1,5 cm; hạt 1, có từ-y.

Hoang và Tr khắp cùng để lấy hoa ướp Trà, u thơm quân-áo; I-XII. Lá tắm trị ghẻ; hạt trị suyền; lá và hoa trị sốt.

- Shrub 1-4 m tall; leaflets coriaceous glabrous; flowers yellow, fragrant; drupes red, 1-1.5 cm wide.

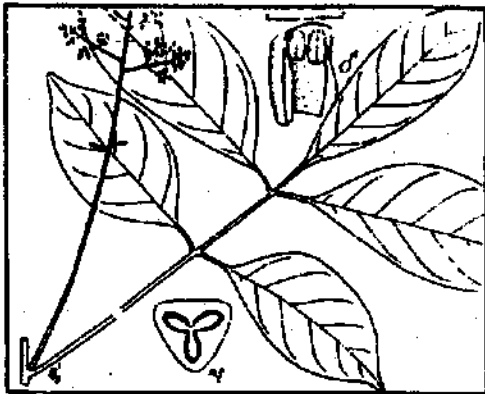

5563 - *Aglaia edulis* (Roxb.) Gray. Ngẫu dụ.

Đại mộc to; vỏ xám lang; nham có lông hình sao. Lá to; sóng có cạnh, dài 30-40 cm, có lông, mang 9-13 lá-phụ bầu dục, to 17-20 x 4-8 cm, dày bất xứng, gân-phụ 13 cặp, mỏng, có lông. Chùm-tútán có lông; hoa tấp phái, nhỏ, dài 1,5 mm; lá đài có lông; cánh hoa 5, dài bằng ba đài; tiểu nhụy 5, ba phần không thò; noãn sào có lông. Quả có vỏ cứng to 3 cm, có lông hình sao; hạt thường 1, to 15 mm.

- Tree; leaflets pubescent; flowers 1.5 mm long; fruits fleshy to 3 cm long, 1-seeded. (*Milnea edulis* Roxb.)

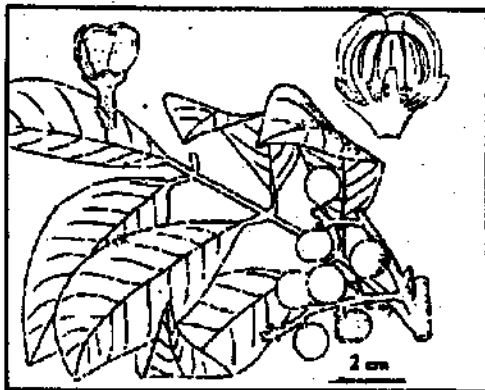

5564 - *Aglaia elaeagnoidea* (A. Juss.) Benth. Ngẫu nhót.

Đại mộc nhỏ; nhánh non mềm, nâu tươi, có lông hình khiên. Lá kép lẻ, mang 7-9 lá-phụ thon, dài 7-8 cm, dài, mặt dưới có lông hoe, đỏ đậm lúc khô, gân-phụ 6 cặp, cuống-phụ 1 cm. Chùm-tútán: hoa tròn, nhỏ, do 1,5 mm; dài 5 răng; cánh hoa 3, tròn; tiểu nhụy 6; noãn sào 3 buồng 1-2-noãn. Trái 1-2 x 1,5 cm; hạt dài 1 cm.

Cônson. Tỳ-y ngọt ngọt.

- Tree; branches peltate hairy; flowers 1.5 mm large; stamens 6; ovary 3-locular (*Nemediu elaeagnoidea* A. Juss., *A. poulocondorensis* Pell.).

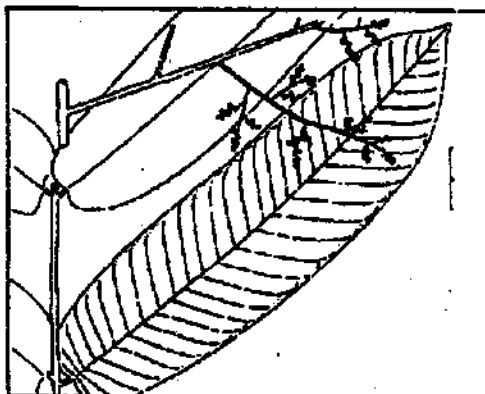

5565 - *Aglaia euphoroides* Pierre. Gội giống-nhân.

Đại mộc cao 20 m; nhánh non có lông hình sao. Lá mang 7-9 lá-phụ dài 9-10 cm, không lông trừ ở gân giữa mặt dưới, mặt trên láng, cuống-phụ 6-8 mm. Chùm-tútán cao 10 cm; hoa nhỏ, to 2 mm, tấp phái; cánh hoa 5, cao 1,5 mm; ba phần 5, đầu tà, gắn gần miệng ống; noãn sào 2 buồng. Quả cao 1,4 cm, hoe hoe; hạt 1, cao 1 cm.

Đồng nai, Châu đốc, Phú quốc. Hạt chua chua ăn được (hình theo Pierre).

- Tree 20 m tall; leaflets pubescent on midrib beneath; flowers small; fruit fleshy 1.4 cm large.

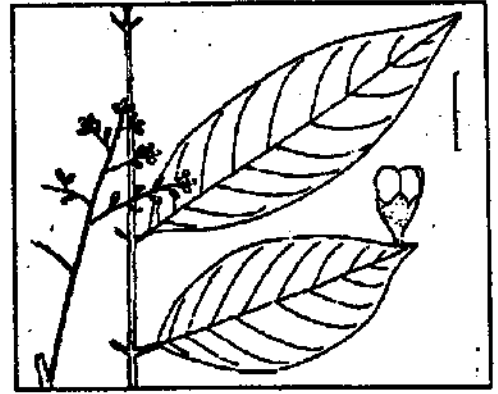
5566 - *Aglaia eximia* Miq. Ngẫu tuyết.

Đại mộc cao 12-15 m. Lá to, cuống dài 25 cm, sóng dài đến 60-80 cm; lá-phụ mọc xen, tròn dài, to gần 15 x 4-5 cm, dày hình tim, gân-phụ 23-25 cặp, mặt trên nâu ôliu, mặt dưới nâu trắng hay trắng, cuống-phụ 6-8 mm. Chùm-tútán to, mang rất nhiều hoa nhỏ; lá đài 5, có lông hình sao mặt ngoài; cánh hoa 5; noãn sào 3 buồng, có lông. Trái to 3 x 2 Quỳnhon.

- Tree 12-15 m tall; leaflets oblong cordate at base; ample panicles; ovary 3-loculare.

5567* *Aglala oligophylla* Miq. Ngâu ít-lá.

Nhánh mảnh, nâu-đỏ. Lá có sóng dài 10-12 cm, có lông mịn, nâu, mang 9 lá-phụ xoan bầu dục thon, dài đến 11 x 3,2 cm, mặt trên xám nâu láng, gân-phụ 10 cặp, mặt dưới nâu tươi đẹp, cuống-phụ 7 mm. Pháthoả là chùm-tụ tán dài 10 cm, thưa; hoa nhỏ; ládài 4, có lông nâu; cánhhoa 4, không lông. Trái to 1-3 cm; từ-y ăn được.

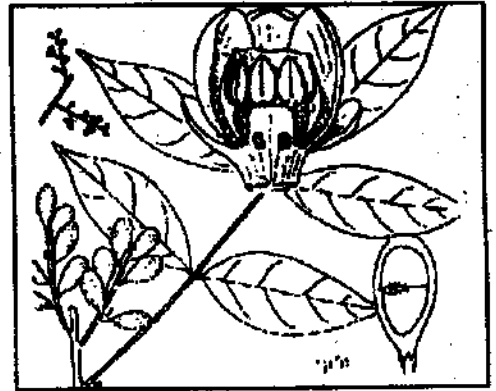

- Branches red brown; rachis, petiolule brown pubescent; panicles 10 cm long; petals glabrous.

5568 - *Aglala hoensis* Pierre. Ngâu Biênhòa.

Daimộc cao 12 m; nhánh mảnh, có lông hình vảy. Lá có sóng dài 10 cm, không cánh, mang 3-7 lá-phụ bầu dục, dài 5-10 cm, đầu nhọn có đuôi ngắn, đáy tà, ít bấtxúng, không lông trừ ở gân chánh. Chùm-tụ tán cao bằng lá; hoa tròn, nhỏ (1 mm); đài có lông; baophấn 5, gắn giữa ống nhụy đực; noãn sào hình trụ, 2-buồng. Trái xoan, đỏ, to 1 x 0,6 cm.

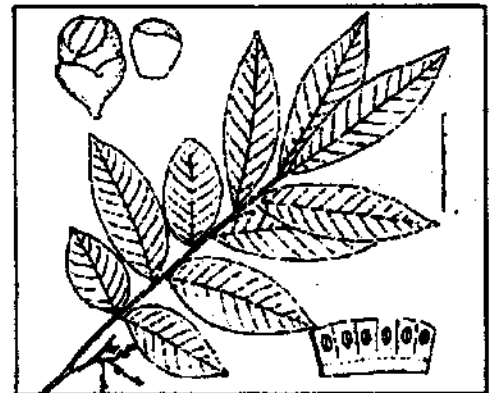
Đồngnai, Thủđức; 7.

- Tree 12 m tall; leaflets pubescent on midrib; panicles; flowers small; fruits red, 1 x 0.6 cm.

5569 - *Aglala hoi*. Đại. Ngâu Hội.

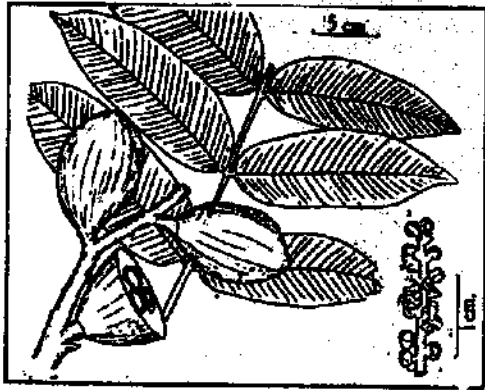
Daimộc; nhánh dày lông hình sao hung. Lá có sóng có lông hình sao dày, mang 9-10 lá-phụ thon, to 9-15 x 5-6 cm, đầu nhọn, đáy tà, mỏng, hơi dai, mặt dưới dày lông hình sao, gân-phụ 10-15 cặp, lồi ở mặt dưới. Chùm-tụ tán ở nách lá, ngắn, dài 6 cm; hoa nhỏ, to 1-2 mm; đài 5 răng; vành 3(4) cánhhoa; ống nhụy đực nguyên, mang 6 baophấn; noãn sào đầy lông.

Đèo Ankhê, Côngtum; VI (hình theo Đại).

- Tree; leaflets stellate tomentose beneath; flowers 1-2 mm large; anthers 6; ovary hirsute.

* (Xem chú thích ở trang 38)

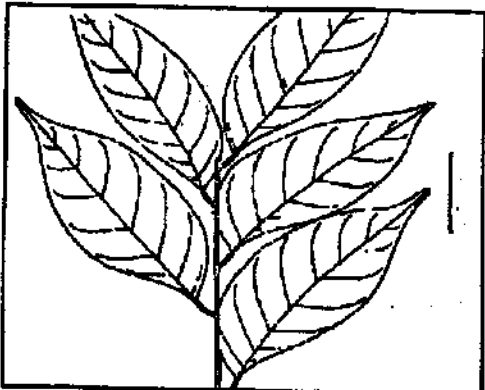

5571 - *Aglaia merostela* Pell. Ba-chia.

Đại mộc ít nhánh; thân to vào 10 cm. Lá rất to, sóng chung dài 1-1,5 m, mang 25-27 cặp lá-phụ tròn dài dài 35-45 cm, mỏng, không lông mặt trên, có lông như nhung hẻo mặt dưới. Chùm-tụ tán có lông; hoa vàng cao 2 mm; bao phấn 5; noãn sào 3 buồng. Quả vàng, xoan, cao 4 cm, 3-buồng 1-hột.

Rừng luôn luôn xanh Hunglộc, Định Quán (hình theo Pierre).

- Treelet with few ramifications; leaves 1-1.5 m long; flowers yellow; fruits fleshy yellow, 4 cm long.

5572 - *Aglaia Montrouzieri* (Pierre) Pell.

Nhánh mảnh, có lông dày hình sao. Lá có sóng dài 25 cm, có lông, mang 7-8 lá-phụ bầu dục, to 6,5 x 3,5 cm, đầu có đuôi, đáy rất bất xứng, bìa uốn xuống, dai, không lông, có đốm ở mặt dưới, gân-phụ 6-10 cặp, cuống-phụ 7 mm. Phấn hoa ở nách lá, dài bằng lá, có lông; nụ có lông dày.

Nghệ Tĩnh.

- Leaflets pubescent, base very asymmetrical; panicles 20 cm long; buttons tomentose (*Lepidaglaia Montrouzieri* Pierre).

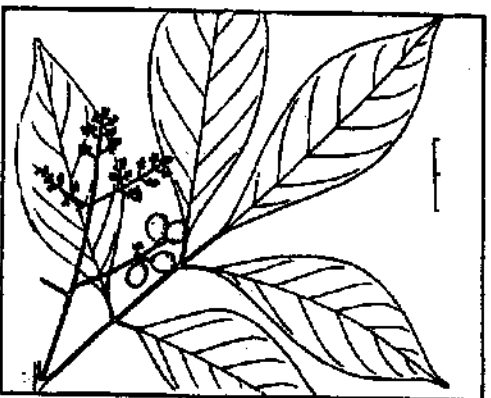

5573 - *Aglaia odorata* Lour. Ngâu, Ngâu Tàu; Cinnamon de Chine.

Tiểu mộc; gỗ vàng vàng. Lá thường mang 5 lá-phụ to, dài 4-9 cm, rộng 1,5-3 cm, đầu tù, đáy nhọn, không lông, sóng hơi có cánh. Chùm-tụ tán ngắn hơn lá hay bằng lá; hoa nhiều, nhỏ, vàng, thơm, tạp phái. Quả hạch cứng to 1-1,5 cm; hột 1, có từ-y.

Thường Tr: BTN. Var. *chaudocensis* Pierre ex Pell.: lá-phụ 3, dài 5-15 cm, rộng 2,5-5 cm; thông thường. Hoa bỏ vào trà. Trị ho, bầm dập, ung thư bạch huyết; odorinol cũng chống siêu khuẩn Ranikhet và RD.

- Cultivated.

5574 - *Aglaia odoratissima* Bl. Ngâu rất-thơm.

Đại mộc cao 5-12 m. Lá kép; sóng có vảy hình sao, mang 5 lá-phụ thon, to 6-8 x 3-3,5 cm, nhọn hai đầu, không lông, mặt trên có vảy, gân-phụ 6 cặp; cuống-phụ 8 mm. Chùm-tụ tán ở nách lá, ngắn hơn lá; hoa nhiều, nhỏ, cao 1 mm; cánh hoa dính nhau ở đáy. Quả xoan to 8 x 6 mm. $2n=84$

Ở var. *latifolia* Pell. (hình lat), lá-phụ rất to hơn, đến 12 x 5,5 cm; Bạch mã.

- Tree 5-12 m tall; leaves glabrous; flowers 1mm tall; berries 8 x 6 mm.

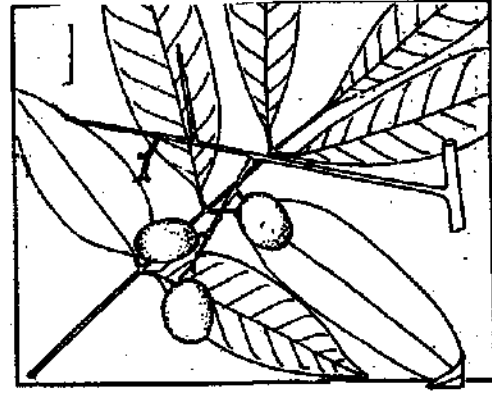

5575 - *Aglaiia perviridis* Hiern.. Ngâu rất-xanh.

Đại mộc cao 12 m; nụ và lá xanh đậm. Lá dài 35-50 cm, mang 9-13 lá-phụ mọc đối, tròn dài thon, to 15 x 3,5 cm, chót có mũi dài, đáy tù, bất xứng, không lông, láng, mặt dưới nâu đỏ, cuống-phụ 6-8 mm. Chùm-tụ tán dài bằng lá, có vảy, mang nhiều hoa rất nhỏ; ống tiểu nhụy tròn tròn. Trái bầu dục cao đến 1,5-2,5 cm.

Lào. Trái ăn được.

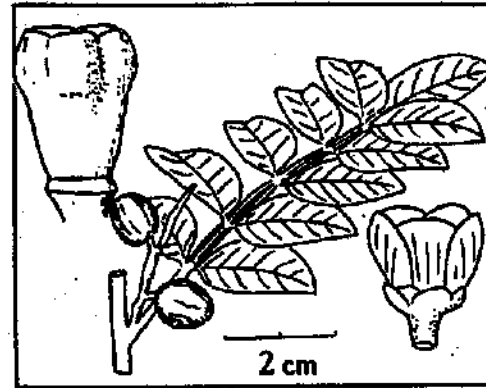
- Tree 12 m tall; leaves oblong lanceolate, glabrous; fruits ovoid, to 2.5 cm long.

5576 - *Aglaiia pleuropterus* Pierre. Ngâu cánh, Ngâu rừng.

Tiểu mộc cao 2-6 m; nhánh non mảnh, ít lông; vỏ xám, nứt dọc. Lá có sóng có cánh rộng, mang 11-17 lá-phụ nhỏ, dài 2-3,5 cm, không lông. Chùm ở nách lá, cao 6-8 cm; cánh hoa 5, cao 2 mm; baophấn 5, gắn giữa ống tiểu nhụy; noãn sào có lông, 2 buồng. Trái đỏ, to 1 cm; hạt 1, nâu.

Rừng Đờngnai: Chưáchan, Bảja (hình theo Pierre). Rẻ hạnhiệt.

- Shrub 2-6 m tall; rachis winged; leaflets 11-17, glabrous; petals 2 mm long; fruit red.

5577 - *Aglaiia poilanei* Pell.. Ngâu Poilane.

Bụi nhỏ; nhánh có vảy hung, lúc già lục xám. Lá có sóng dài 5-7 cm, mang 5(7) lá-phụ thon, to 5-10 x 2-3,5 cm, đầu có mũi dài, mỏng, cứng, không lông, gân-phụ 5-7 cặp, cuống-phụ 2-3 mm. Chùm kép ngắn, có nhiều vảy nhỏ, hoa thưa; cọng hoa có đốt ở đáy; cánh hoa 5, tròn dài, cao 3 mm; ống tiểu nhụy mang 5 baophấn không thò; noãn sào 3 buồng.

Rừng luôn luôn xanh vào 1.000 m: Vinh; 8.

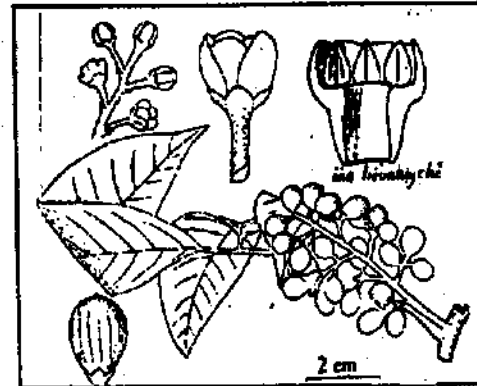
- Shrub; branches, inflorescence with rufous scales; petals 3 mm; ovary 3-loculare.

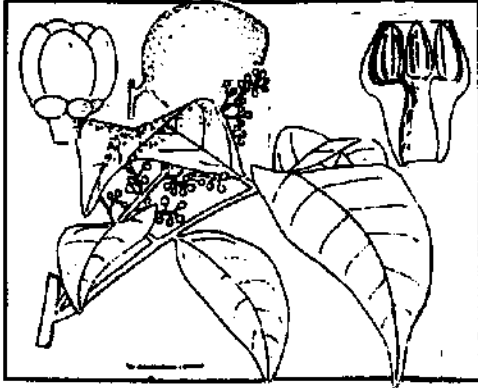
5578 - *Aglaiia quocensis* Pierre. Gội ổi

Đại mộc; nhánh non có lông hình sao. Lá mang 7-9 lá-phụ thon, dài 6-9 cm, không lông. Chùm-tụ tán tấp há hay biệt chu; hoa tròn, to 2 mm; baophấn 5, đầu nhọn, gắn giữa ống nhụy đục ngắn; noãn sào hình xấp xỉ, có lông hình sao, 2 buồng. Quả to 4-6 mm, 1 hạt.

Phú quốc (hình theo Pierre).

- Tree; branches stellate pubescent; flowers 2 mm large; ovary 2-loculare; fruit 4-6 mm large, 1-seeded.

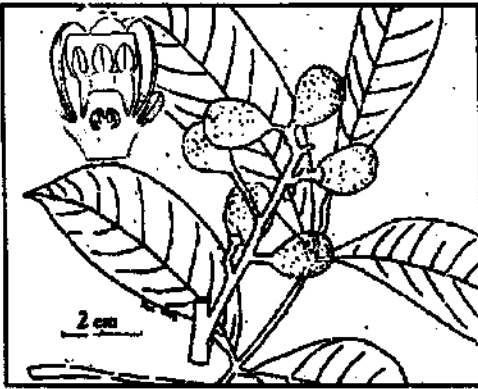

5579 - *Aglaia repoeuensis* Pierre. Ngâu Repo.

Đại mộc cao 8 m; nhánh non có lông hình khiên. Lá mang 5(7) lá-phụ thon, dài 7-12 cm, dai, không lông. Chùm-tútán không lông, ngắn hơn lá; hoa nhỏ, vàng; tiểu nhụy 5; noãn sào 2 buồng. Quả hạch cứng to 1-1,5 cm, có lông hình vảy.
Đông Nai, Sông Bé, Phú Quốc.

- Tree 8 m tall; leaves with 5(7) leaflets glabrous; flowers yellow; ovary 2-locular; fruits 1-1.5 cm long.

5580 - *Aglaia elaeagnoidea* (A. Juss.) Benth. Ngâu Roxburgh.

Đại mộc cao 15 m; nhánh non yếu, có lông hình vảy. Lá mang 5-7 lá-phụ thon, dài 8-12 cm, xám trắng mặt dưới. Chùm-tútán có lông, thưa, dài bằng lá; hoa tròn, nhỏ, đỏ 2 mm, vàng; bao phấn 5, gắn ở phần trên của ống; noãn sào 2 buồng. Phi quả xoan, cam, to 2 cm; hạt 1-2.

Rừng 1-1.000 m: Hà Sơn Bình, Lâm Đồng, Trảng Bom, Phú Quốc. Chứa odorinol, chống vi khuẩn, viêm và budu; *in vitro*, chống siêu khuẩn ranikhet, R.D.

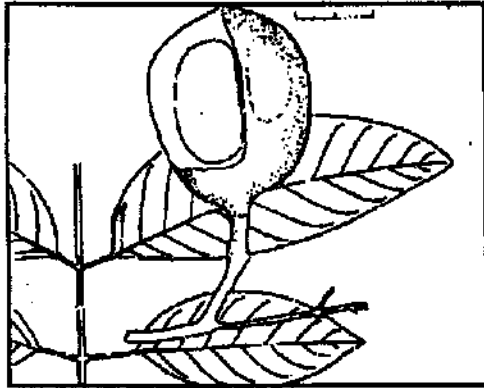
Tree 15 m tall; branches with scales; flowers 2 mm across; ovary 2-locular; fruits orange, 2 cm long (*Milnea roxburghiana* W. & A., *Nemedra elaeagnoidea* A. Juss.)

5581 - *Aglaia macrocarpa* (Miq.) Pannell. Ngâu trái-to.

Đại mộc. Lá có sóng dài 40 cm, mang lá-phụ mọc đối, bầu dục thon, to 6-10 x 3-3,5 cm, không lông, gân-phụ 11 cặp, mặt trên nâu xám đậm, mặt dưới nâu đỏ, cuống-phụ dài đến 1,5 cm. Trái hình xấp xỉ to 6 x 4,5 cm; hạt có tử-y trắng hay đỏ đỏ.

Nhatrang; 8.

- Tree; leaflets glabrous, on long petiole; fruits 6 x 4.5 cm.

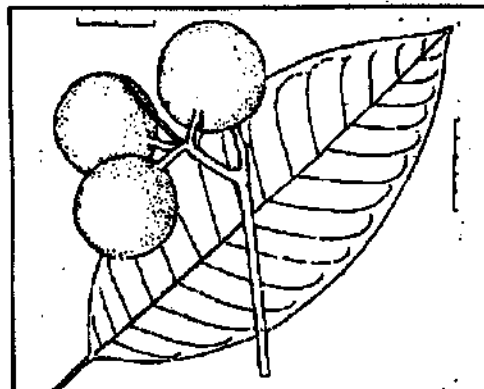

5582 - *Aglaia rugosa* Pierre. Ngâu sùsi.

Đại mộc cao 8-12 m; nhánh to 4 mm, không lông. Lá có sóng dài 25 cm, không lông, mang 7 thùy đập bầu dục tròn dài, to 20-29 x 9-12 cm, dai, không dày, gân-phụ 13-15 cặp, cuống-phụ 1,5-2 cm. Trái trên chùm dài bằng lá; phi quả to 2,5-3 cm, màu sét; ; buồng 3; hạt 3, to 18 mm, có tử-y trắng.

Biển Hòa.

- Tree 8-12 m tall; leaflets membranous coriaceous; berries 2.5-3 cm long, 3-seeded.

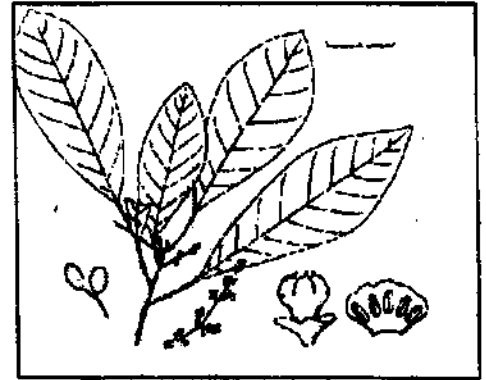

5583 - *Aglaia taynguyenensis* Dai. Ngẫu Tâynguyên.

Bụi cao 1-3 m; nhánh non đầy lông hình sao hung; nhánh già xám trắng. Lá do 1 lá-phụ phiến không lông, to 10-20 x 2-6 cm; cuống 2-3 cm, hung. Chùm-tútán ở nách lá, đực cao 5-6 cm, cái cao 1-3 cm; hoa hình cầu, to 2-3 mm; đài 5 răng; cánhhoa 5, cao 1,5 mm; noãn sào có lông. Hoa đực có 5 baophần không thờ khỏi ống nhụy đực cao 2 mm. Trái xoan, to 1-1,5 x 0,7 cm, có lông hình sao; hạt 1, có từ-y mỏng.

Dácgly, Côngtum; III, 3 (hình theo Đại).

- Shrub 1-3 m high; branches stellate pubescent; flowers 2-3 mm wide; anthers 5; fruits ovoid 1-1.5 x 0.7 cm, 1-seeded.

5584 - *Aglaia tomentosa* T. & B. Ngẫu lông.

Tiểumộc cao 6-7 m, thân to 5-8 cm; nhánh, sồng đầy lông nhung vàng. Lá có lá-phụ thon ngược, dài 14 cm, đầu có đuôi, đáy nhọn, gân-phụ 15 cặp, mặt dưới có lông nằm, dày ở gân; cuống-phụ 5-6 mm. Trái hình cầu, to hơn 1,5 cm, nhu nhung vàng. Mailánh, Quảngtrị, vào 500 m; 5.

- Treelet 6-7 m high; branches, rachis, leaves beneath, fruits yellow velvety.

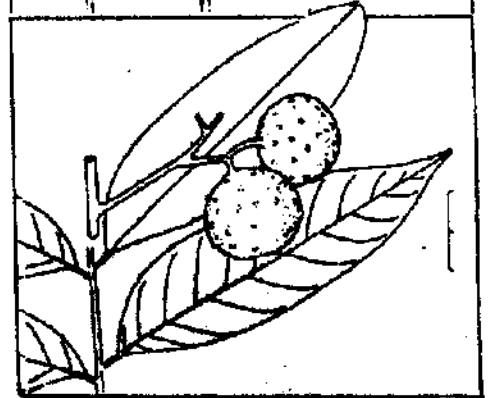
5585 - *Aglaia verrucosa* Pierre?. Ngẫu mụt.

Lá-phụ gân nhu mọc đối; phiến thon, to vào 11 x 2-3 cm, đầu nhọn, có mũi, đáy bấtxung, gân-phụ 11 cặp, cuống-phụ 5 mm.

Trái tròn hơi hình xali, to 2,5 cm, có mụt to, thưa.

Cambốt.

- Leaflets subopposed, asymmetrical at base; fruits globose, verrucose (*A. oblonga* Pierre).

5585b - *Aglaia yunnanensis* Li (*Euaglaia*)

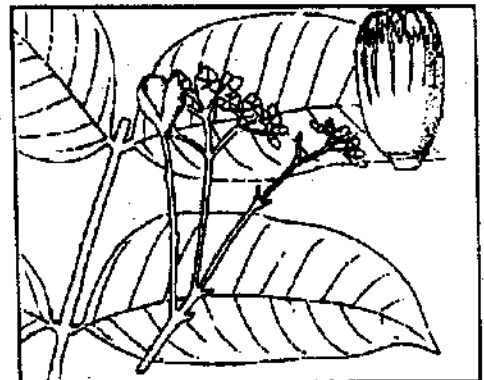
Bụi 7-10 m; cành non có vảy vàng tái. Lá dài 35 cm; lá-phụ 4-5 trònđai-thon. mỏng dài, lá-phụ trên 20 x 7,5 cm, dưới 12 x 4-5 cm, gân-phụ 10-12 cặp, cuống-phụ ngắn. Chùm-thụtán trên nách; hoa to 4 mm, rộng 5 mm; đài hình chén cao 2 mm, 5 răng nhọn; cánhhoa 3, xoan ngược; ống nhụy đực 2 mm, bao-phần 6; noãn sào có lông.

Cúcphương.

5586 - *Heynia* (= *Hearnia*) *trijuga* (Roxb).. Bình, Hảimộc, Sang nước, Giãugia xoan.

Đạimộc cao 6 m; cành mảnh, đen lúc khô. Lá có cuống chung dài 25-28 cm, mang 3-4 cặp lá-phụ bầuđực thon, dài 10-15 cm, đáy bấtxung, mỏng, không lông. Chùm-tútán dài bằng lá; hoa trắng, cao 3 mm; cánhhoa cao bằng 3 lần đài; tiểunhụy 10, không đều, chỉ dính nhau ở 1/3 dưới; đĩa mật. Nang bầuđực, cao 3 cm, 1 buồng; hạt đỏ, dài 13 mm.

Dưa sồng, 300-600 m: Cao lạng, Hoànglienson, Đờngnai. Var. *microsperma* Pierre: trái nhỏ (hình theo Pierre)

- Tree 6 m high; leaflets thin, glabrous; flowers white; filaments connate at 1/3; capsules 3 cm long; seeds red.

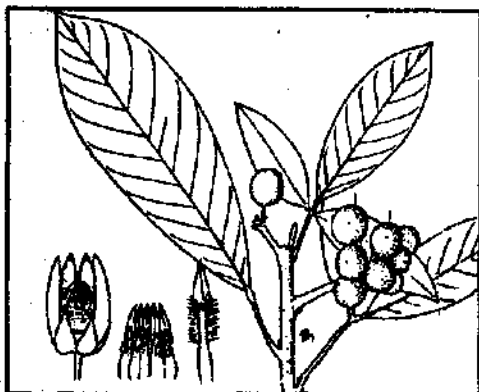

5587 - *Walsura bonii* Pell. Sang-ngâu, Giấy.

Daimộc; nhánh mảnh, có lông hoe. Lá mang 1-3 lá-phụ dài đến 20 cm, dai, không lông, mặt dưới dợt; cuống chung dài 3-5 cm. Chùm-tútán thưa, cao bằng lá; hoa trắng, cao 4 mm; cánhhoa 5; tiểunhụy 10, chỉ đẹp, dài không đều, dính nhau phân nửa; đĩa mật. Trái mập, không tu-khai, vàng, ăn được.

Phúkhánh, Phanrang, Đờngnai; III.

- Tree; leaflets 3(1), glabrous, coriaceous; flowers white; stamens 10, filets connate in lower half; fruit yellow.

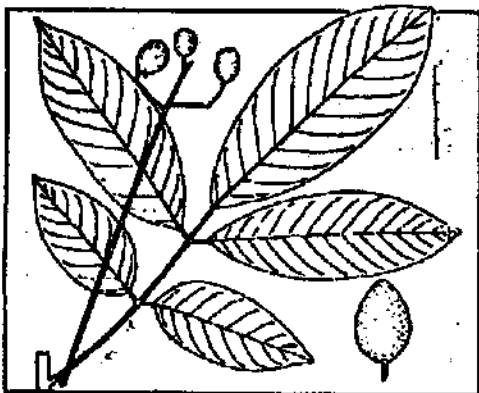

5588 - *Walsura cochinchinensis* Harms.. Nhân mọi.

Tiểumộc cao 4-5 m. Lá thường đơn, hay do 3 lá-phụ; phiến dày, thon ngược, không lông, dài đến 25 cm. Chùm-tútán ngắn; hoa trắng; đài 5 răng, có lông hoe dợt; cánhhoa 5, dài 5 mm; tiểunhụy 10, chỉ có lông, dính nhau ở 2/3 dưới. Quả tròn vàng; hạt có tú-y dụcdục, ngọt.

Rừng còi, bìnhnguyên; IV, 4.

- Shrub 4-5 m high; leaflets 1-3, coriaceous, glabrous; flowers white; filaments connate on 2/3; berries yellow.

5589 - *Walsura elata* Pierre. Nhân-mọi cánh

Daimộc cao 25 m; nhánh có lông xám. Lá mang 5 lá-phụ mọc đối, có lông ở mặt dưới, dài 26-31 cm, cuống chung gần như có cánh ở đáy. Chùm dài mang trái hình thoi, to 2 cm; hạt 1, có tú-y

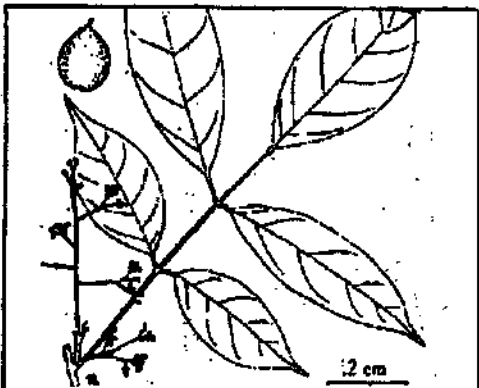
Rừng luôn luôn xanh, 1-1.500 m: Đalat, Đờngnai. Gỗ vàng; vỏ rất chất (hình theo Pierre).

- Tree 25 m high; leaflets 5, pubescent beneath; rachis winged; fruits spindle-shaped, 2 cm long.

5590 - *Walsura pollanei* Pell.

Daimộc cao 18 m, gốc to 50-60 cm; nhánh non có lông dày sét tái. Lá mang 5 lá-phụ mọc đối, tròn dài, dài 6,5-8 cm, dai, mặt dưới có lông mịn vàngvàng, gân-phụ 15-17, cuống-phụ 1-2 cm; cuống chung dài 10-15 cm. Chùm-tútán cao 25-30 cm; đài có 5 thùy cao 2 mm, nhọn; vành 5 tai tròn dài thon, bìa rìa lông, cao 3 mm; tiểunhụy 10; đĩa mật; noãn sào 2-buồng, vòi 2 mm.

Mailanh; III. Trái có lẽ ăn được; gỗ vàng, cứng.

5591 - *Walsura robusta* Roxb.. Lòng-tong.

Daimộc cao 8-25 m; nhánh không lông. Lá mang 5 lá-phụ dài 11-15 cm, không lông; sóng 8-12 cm. Chùm-tútán ở nách lá, ngắn hơn lá; hoa cao 4 mm; cánhhoa 5, cao 3 mm; tiểunhụy 10, có chỉ hẹp, dính nhau ít. Trái vàng, to 1 cm; hạt 1, có tú-y trắng.

Rừng luôn luôn xanh từ Quảngtrị qua Lâmđồng đến Cónson; I-II. Thân dùng làm cột nhà.

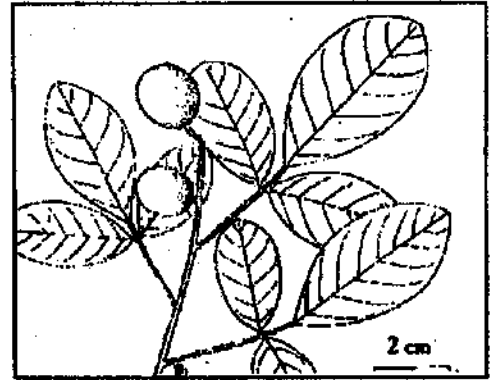
- Tree 8-25 m high; leaflets 5, glabrous; stamens 10, filaments connate on base; fruits yellow.

5592 - *Walsura villosa* Wall. Ga.

Đại mộc cao 4-10 m, gốc to 25 cm; cành non, cuống lá có lông mịn, vàng. Lá mang 3-5 lá-phụ bầu dục xoan-ngược, dài 7-12 cm, mặt dưới có ít lông, cuống-phụ ngắn. Chùm-tútán ở nách lá phía ngọn, dài bằng lá; hoa vàng-vàng, cao 5 mm; dài có lông; tiểu nhụy 10; noãn sào đầy lông. Trái to gần 2 cm, đầy lông vàng sét; hạt nâu.

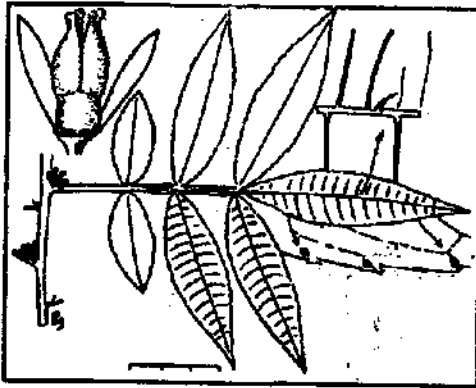
Nhatrang, Baria; 3-5.

- Tree 4-10 m tall; leaflets pubescent beneath; fruits to 2 cm large.

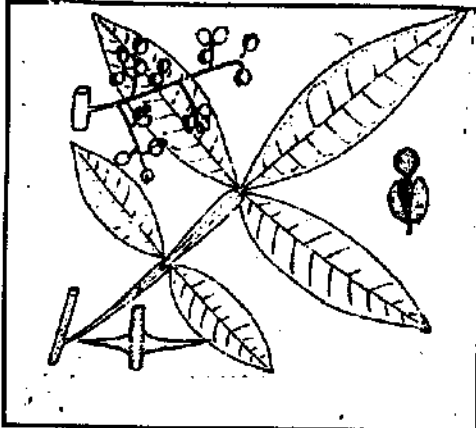
RUTACEAE : họ Cam-quít

- 1a - noãn sào có khía sâu; trái gồm nhiều manhnang nhỏ
 2a - lá nhiều lần kép; số tiểu nhụy bằng hai số tâm bì
 3a - noãn sào không cộng; cây hôi; nang 1, hạt 1
 3b - noãn sào có cong cho ra 3-5 manhnang 1-hạt
 2b - lá đơn hay một lần kép; số tiểu nhụy bằng số tâm bì
 3a - cây có gai; lá mọc xen, kép lẻ
 3b - cây không gai; lá mọc đối, 1-3 lá-phụ
 4a - vòi nhụy 1
 4b - vòi nhụy rời nhau hay dính ít ở đáy
 1b - noãn sào nguyên; quả hay quả nhẵn cứng
 2a - lá đơn
 3a - cây không gai
 4a - số tiểu nhụy bằng số tâm bì; trái 2-5 nhân
 4b - số tiểu nhụy bằng hai số tâm bì; trái 1 nhân; lá mọc đối
 5a - ba phần nhọn
 5b - ba phần tà; vòi có nướm to
 3b - cây có gai
 4a - mỗi buồng nhiều noãn
 4b - mỗi buồng 2 noãn
 5a - dây leo; gai cong xuống
 5b - cây đứng
 6a - trái không nạc
 6b - trái có nạc
 7a - nạc nhót
 7b - nạc do lông mập
 2b - lá kép
 3a - cây không gai
 4a - cánh hoa liền mảnh
 4b - cánh hoa kết lợp
 5a - 3 lá đài; không vòi nhụy
 5b - 4-5 lá đài, có vòi nhụy
 6a - vòi nhụy không rụng sớm
 6b - vòi nhụy rụng sớm
 7a - lá-phụ nhiều; hoa nhỏ; chỉ đẹp ở đáy
 7b - lá-phụ ít; chỉ không đẹp
 3b - cây có gai
 4a - cánh hoa 3
 4b - cánh hoa 4-5
 5a - lá-phụ 5-n; gai ngay
 5b - lá-phụ 3; gai cong
 6a - cuống không cánh; trái không nạc nhót
 6b - cuống có cánh; trái có nạc nhót
- Ruta*
Boenninghausenia
Zanthoxylum
Euodia
Tetradium
Skimmia
Acronychia
Macclurodendron
Citrus
Paramignya
Severina
Pleiospermum
Atalantia
Micromelum
Thoreldora
Glycosmis
Clausena
Murraya
Triphasia
Hesperethusa
Luvunga
Pleiospermum

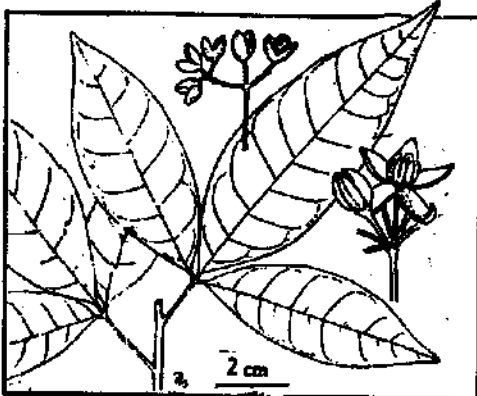
5593 - *Zanthoxylum acanthopodium* DC.. Sên.
 Tiểu mộc cao 4 m, thơm; cành có lông ngắn, cứng, gai ngay, cao đến 2 cm. Lá rất thơm; lá-phụ 5-11, không cuống-phụ, không lông, bìa có răng đáy có tuyến, gân-phụ 10-15 cặp, mặt trên nâu, mặt dưới nâu vàng; sống có cánh. Chùm như chum; hoa đơnphái xanh; tiểuhụy cao 1-2,5 mm, bao phấn đỏ; ở hoa cái tambi 3-5, đĩa mật cao. Nang 1-hột 1-5, đỏ.
 Ven rừng, cao độ 1.500-2.000 m: Ngoclinh, Bùđang, Langbiêng; XII. Trái trị kiết, đau bao tử; hột thơm, đắng, pháchhân, hạnhiệt.

- Shrub 4 m tall; rachis winged; leaflets odoriferous, glabrous; coccus red.

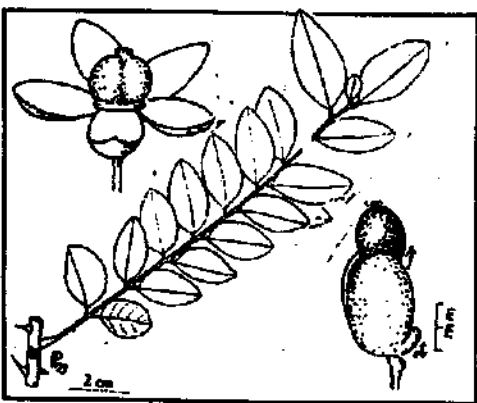
5594 - *Zanthoxylum armatum* DC.. Sên gai; Wingleaf Prickly-ast.
 Tiểumộc cao 4 m; thân to 20 cm; gai ngay, đẹp. Lá có sống có cánh rộng 2 mm, mang (3)5(7) lá-phụ thon, dài đến 13 cm, không lông, bìa có răng nằm, mặt dưới có tuyến nhỏ và nâu lúc khô. Pháchhoa ở phần nhánh già, cao 4-7 cm; hoa trắngtrắng; ládài 5, thon, cao 2 mm; cánhhoa 5, hẹp hơn; tiểuhụy 5; hoa cái có tiểuhụy lép, noãn sào 5-1 tambi. Manhnang 1-hột tròn, đỏ, có tuyến to, to 4-5 mm; mảnh 2; hột đen, chồi.
 Dưa củonglưu, 1.300 m: Lào cai. Hột dùng như tiêu. Rễ trị nọc rắn; trái và hột bổ, lợi tiểu.

- Shrub 4 m tall; rachis winged; leaflets glabrous; panicles on old branches; flowers whitish; coccus red, 4-5 mm diameter (*X. alatum* Roxb.).

5595 - *Zanthoxylum evodiaefolium* Guill.. Sên lá dầudầu, Hoàngmộc phi.
 Tiểumộc cao 8 m, thân to 2 cm; gai congcong; cành yếu, có lông màu sét. Lá có cuống ngắn, 1,5-2 cm, mang 3 lá-phụ thon, dài đến 10 cm, không lông. Chùm cao 5 cm; hoa trắng, thơm; đài không lông, 5 răng nhọn; cánhhoa 5, dài 2 mm; tiểuhụy 5 ở hoa đực. Nang 1-hột cao 8 mm.
 Vọngphụ, Nhatrang.

- Shrub to 8 m tall; petiole short; leaflets 3; flowers white; coccus 8 mm long.

5596 - *Zanthoxylum avicennae* (Lamk.) DC.. Muồng trưởng, Hoàngmộc dài.
 Tiểumộc đến 8 m; thân có gai ngay, ngắn. Lá có sống dài mang nhiều lá-phụ không lông, bìa nguyên hay có răng, dài 2-4 cm. Tán kép ở ngọn, không lông, dài 3-6 cm; hoa trắngtrắng, ngũphân, tạpphái; tiểuhụy 5; tambi 2. Manhnang 1-hột 1-2; hột đen.
 Hàsonbinh, Huế, Đà Nẵng. Vô đắng bổ, trị mẩn-ngứa, lở-loét. Chứa alcaloid: berberin.
 - Shrub 8 m tall; rachis bearing numerous 2-4 cm long leaflets; flowers whitish; coccus 1-2; seeds black (*Fagara avicennae* Lamk.).

5597 - *Zanthoxylum cucullipetalum* Guill. Hoàngmộc cánh-bầu.

Tiểumộc cao 5 m, *nhánh trườn*; vỏ trắng; gai ít, ngay; cành non có lông. Lá thơm, dài 14 cm; lá-phụ dài 4-8 cm, mỏng, không lông. Chùm-tụ tán có lông, cao 12 cm; *hoa vàngvàng*, rất thơm; cánhhoa 4, cao 1 mm; tiểunhụy 4. Manhngang đỏ, cao 5 mm, lớp ngoài dày tuyến; hạt 1 đen.

Hàsonbinh, Nhatrang, Phanrang (hình theo Guillaumin).

- Shrub 5 m tall, branches sarmentous; leaflets thin, glabrous; flowers yellowish; follicles red; seeds black.

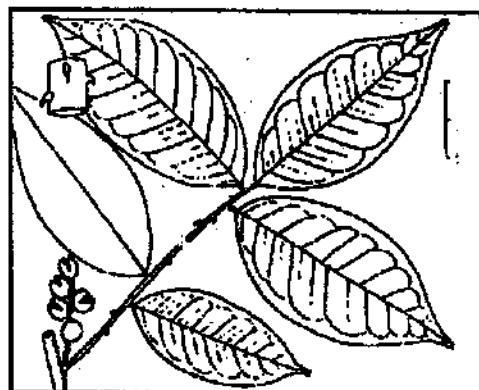

5598 - *Zanthoxylum laetum* Drake. Hoàngmộc sai.

Tiểumộc cao 3-4 m; thân có nhiều gai cong; cành non không lông, xám hay xám nâu. Lá mang 5-9 lá-phụ bầu dục, to 5-7 x 2,5-3,5 cm, không lông, mỏng, gân-phụ rất mảnh mặt trên, lồi ở mặt dưới, 7-8 cặp; sống dài hơn 20 cm. Pháthoa ngắn ở nách lá. Nang tròn, to vào 6-7 mm; hạt 1.

B: Thân moi (Langson).

- Shrub 3-4 m tall; leaflets thin, glabrous; follicles 6-7 mm long.

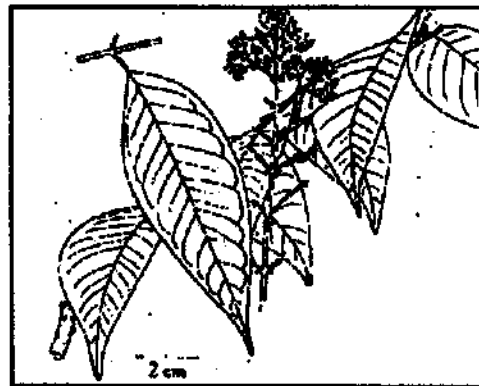

5599 - *Zanthoxylum rhetsa* DC. Hoàngmộc hôi, Cóc hôi, Vàng me, Xong.

Đạimộc; gai ngắn, dày rộng. Lá không lông, lá-phụ thon, dày bất xứng, bia nguyên, dài 10-15 cm, cuống-phụ 1 cm. Tánphồng kép ở ngọn, có lông; hoa tạpphái, tứ-phân; tiểunhụy 4; tâm bì 1-3. Manhngang 1; hạt 1, đen.

Biên hòa. Có chất đắng và thơm dùng làm bia; vỏ gỗ, tránhuyềnsúc, hạnhiệt, trị tễthấp; trị viêm cuống-phổi, suyễn, ra nước miếng nhiều (hình một phần theo Pierre).

- Tree; leaflets lanceolate, 10-15 cm long; inflorescence pubescent; follicles; seeds black (*Z. limonella* (Dennst.) Alst.).

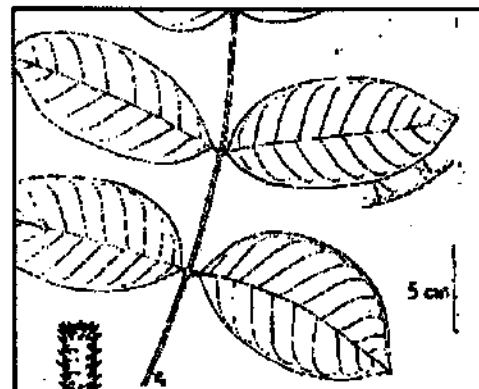

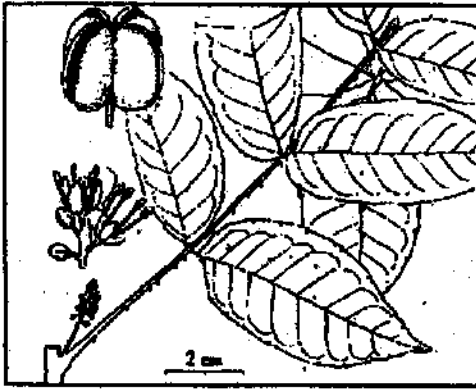
5600 - *Zanthoxylum myriacanthum* Wall. ex Hook. f. Hoàngmộc nhiều-gai

Tiểumộc hay *đạimộc* cao 10 m, gốc to 10 cm; gai nhiều, nhỏ, cong, đỏ. Lá to, sống có lông, dài 30-40 cm, tròn; lá-phụ 9-13, bầu dục tròn dài, to, dài 15-18 cm, láng, bia có răng mịn. Chùm-tụ tán ở ngọn, có lông ngắn; *hoa trắng*, thơmthơm; cánhhoa 4-5; tiểunhụy 4; vòi nhụy 4, dính nhau.

Vùng núi cao: Sapa, Bavi, Báo lộc. Hạt dùng làm giavị.

- Treelet or tree 10 m tall; pricks numerous, red; flowers white; styles 4, connate (*Z. rhetsoides* Drake).

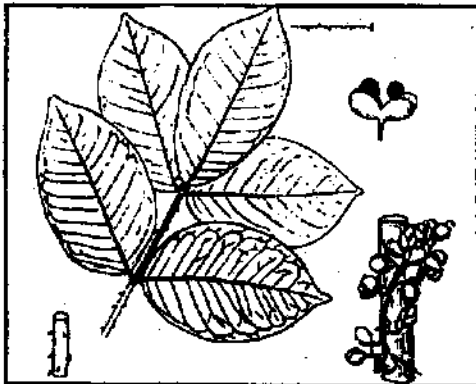

5601 - *Zanthoxylum nitidum* (Lamk.) DC. Sang, Sang láng, Sèn, Xuyentiêu, Hoàngliệt; Shiny Bramble.

Bụi trườn, cao 1-2 m; gai cong, đẹp; cành non có lông sát. Lá-phụ 5-9, láng, bìa nguyên hay có răng, đầu có mũi; sống có gai. Chùm ở nách lá; hoa đơnphái, 4-5-phần, nâu đỏ; tiểunhụy 4-5; tâmbì 4-5. Manhngang 1-5, nhỏ; hạt đen.

Ven rừng, lùm bụi, bình nguyên, BTN. Rễ, trái trị lã, hạnhiệt, giúp tiêuhoá, trị têthấp; hạt làm giav.

- Sarmentous; leaflets glabrous; flowers unisexual; seeds black.

5602 - *Zanthoxylum scabrum* Guill. Dây Khácdung.

Dây leo dài hơn 10 m; thân to 7 cm; gai nhỏ; cành non có lông hoehoe. Lá dài đến 30 cm, mang 5-9 thúiệp dài đến 14 cm, đáy tròn hay hình tim, dai, mỏng, bìa nguyên hay có răng, có tuyến trong; sống và cuống dây lông vàng và gai cong nhỏ. Pháihoa ở nách lá, cao 2 cm, đáy; hoa trắng, không cong; ládài 4, tamgiác; cánhhoa 4, xoan, dài 1,5 mm; tiểunhụy 4, noánsào lép; hoa cái. Manhngang nhỏ, to 5-6 mm, mặt ngoài dây tuyến; hạt 1, đen.

Hàson-bình, Thanhhoa (hình theo Guillaumin).

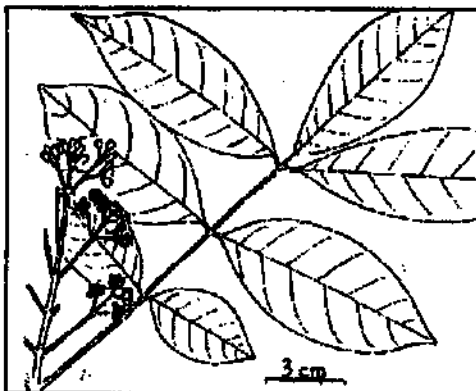
- Sarmentous to 10 m tall; branches rufous pubescent; flowers white; follicles 5-6 mm large; seeds black.

5603 - *Zanthoxylum scandens* Bl. Hoàngmộc leo, Dángcay. *Tiểumộc bài*; cành không lông, có gai cong xuống. Lá mang lá-phụ bầu dục, to vào 4-5 x 2 cm, đầu thon, có đuôi, đáy tà, mặt trên láng chói, nâu đen, cuống-phụ 4-7 mm; sống có khi có gai. Chùm-tútán dài 5-10 cm; ládài như không lông; cánhhoa xoan, không lông; hoa đực có tiểunhụy dài hơn cánhhoa, noánsào lép; hoa cái có 8 tiểunhụy lép, tâmbì gần như rời. Manhngang 1-4, cao 6 mm; hạt 1, đen, láng.

Langson, Hàñ; IV. Hạt đắng, pháthán, hạnhiệt, loikinh.

- Spreading shrub; rachis sometime prickly; stamens longer than petals; follicles 6 mm long; seeds black (*Z. cuspidatum* Champ.).

5604 - *Euodia bodinieri* Dode. Hào, Chânhương.

Daimộc mọc mau, cao đến 20 m, rất thơm; nhiều nhánh; cành có lông như nhung. Lá to có 5-7 lá-phụ mọc đối, không lông, xoan, dài đến 12 cm, bìa nguyên, gân-phụ 7 cặp, cuống-phụ 2 mm. Chùm-tútán như ở ngon, có lông hoe ngắn; ládài 5, nhỏ, có lông; cánhhoa 5, cao 3 mm, mặt ngoài không lông; tiểunhụy lép ở hoa cái, tâmbì 5, 1 vòi nhụy. Manhngang nhóm 5, có unân; hạt đen, nhỏ.

Caodộ 1.500 m: Sapa, VIII. Gỗ mềm.

- Fast growth 20 m high tree; panicles rufous pubescent; follicles 5-6 mm large; seeds black.

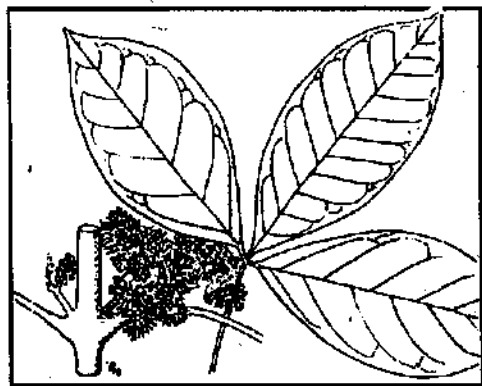

5605 - *Euodia calophylla* Guill.. Dấu dầu lá-đẹp.

Tiểu mộc hay đại mộc cao 20 m; cành non có lông dày vàng. Lá-phụ xoan, to, dài 13-24 cm, có lông ở gân mặt dưới; cuống dài 8-14 cm, có lông dày. Chùm-tụ tán dài 15 cm; hoa trắng thơm, tứ-phân; cánh hoa dài 2 mm; hoa đực có nhụy cái lép. Manh nang ghép 4, có lông thưa; hạt tròn, đen, to 2 mm.

Quinhon, Phúkhánh, Đàlạt, Đèo Chuối; 5.

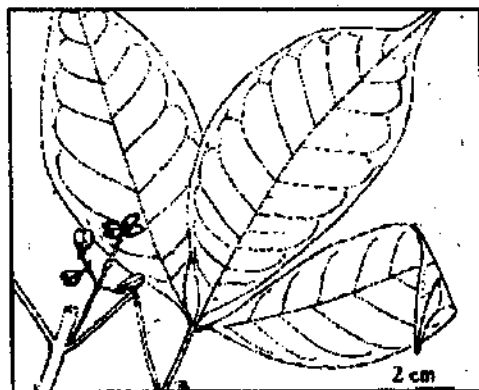
- Treelet or tree 20 m high; branches yellow tomentose; flowers white; follicles by 4; seeds black.

5606 - *Euodia crassifolia* Merr.. Dấu dầu lá-mập.

Tiểu mộc cao 3 m; cành tròn, không lông. Lá mang 3 lá-phụ bầu dục thon, dài đến 10-15 cm, đầu có đuôi, đáy tù nhọn, gân-phụ 12-15 cặp, dày, dai, không lông; cuống chung dài 5-7 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá cao 2-3 cm, nhánh ngắn. Manh nang cao 6-7 mm; hạt 1, đen.

Bàna, 1.500 m.

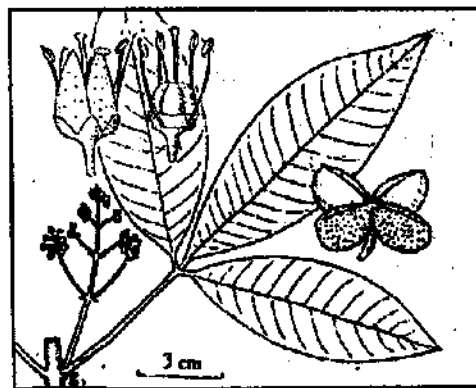
- Shrub 3 m high; branches glabrous; leaflets 3, glabrous, coriaceous; follicles 5-7 mm long.

5607 - *Euodia leptá* (Spreng.) Merr.. Dấu dầu ba-lá, Ba-chạc; Bitter Euodia.

Tiểu mộc cao 4-5 m. Lá mọc đối, mang 3 lá-phụ thon, to vào 13 x 3-4 cm, không lông, dòn, gân-phụ 15-20 cặp; cuống có lông mịn. Chùm-tụ tán ở nách lá; hoa nhỏ, trắng, tứphân; đài nhỏ; cánh hoa có tuyến dễ thấy; tiểu nhụy 4; noãn sào có lông mịn. Mỗi hoa cho ra 1-4 manh nang 1-hạt; hạt tròn, đen, láng.

- Rừng luôn luôn xanh, 1-1.500 m: Phú quốc; 12. Đẳng, bở, lợi kinh, hanh nhiệt; trị thấp khớp, trĩ.

- Shrub 4-5 m high; leaflets lanceolate, glabrous; flowers white; follicles 1-seeded; seeds black, shining (*Ilex leptá* Spreng., *E. roxburghiana* Pierre; *E. triphylla* Guill.).

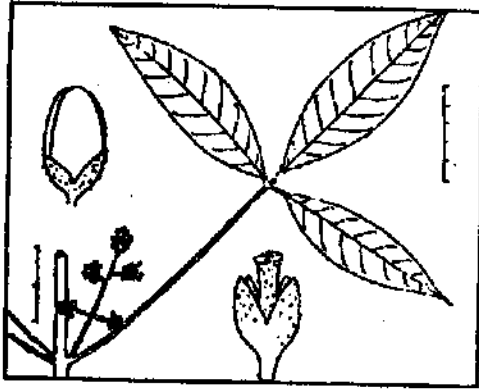
5608 - *Euodia meliaefolia* Benth.. Dấu dầu xoan, Thốichanh.

Tiểu mộc cao 6 m, không lông; cành dẹt. Lá mang 5-7 lá-phụ mỏng, dài 6-8 cm, đầu có mũi, gân-phụ 13-16 cặp. Chùm-tụ tán ở chót nhánh; cánh hoa 4, vàng ngà, dài 3 mm; tiểu nhụy 4; vòi nhụy 4, rời. Manh nang 1-4, nâu đen; hạt tròn, đen, láng, to 2,5 mm.

Uôngbi, Đà Nẵng.

- Treelet 6 m high; leaflets 5-7, thin; terminal panicles; flowers ivory; follicles 1-4; seeds black, shining.

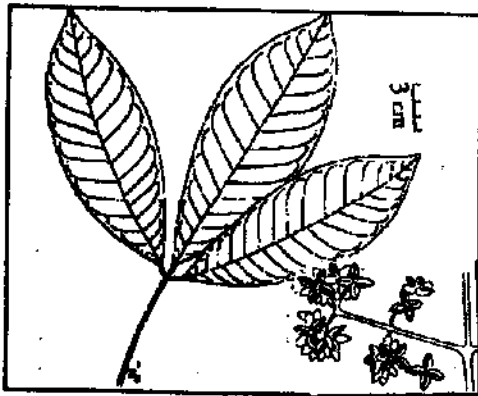

5609 - *Euodia oreophila* Guill. Dầu đầu hao-ám.
 Tiểu mộc cao 2 m; cành non không lông. Lá mang 3 lá-phụ thon hẹp, không lông, mỏng, có đốm do tuyến tiết, dài đến 20 cm, chót nhọn, gân-phụ 5-9 cặp; cuống chung 5-10 cm. Phát hoa ở nách lá ngon, cao 5-7 cm; lá hoa và tiêndiệp hẹp; cong 2 mm; hoa trắng; lá đài 4, có lông; cánh hoa 4, cao 2-3 lần hơn lá đài; tiênhụy 4, nhụy cái lép ở hoa đực. Manh nang 4, nhỏ, có lông ngắn; hạt tròn tròn, xanh, dài 3 mm.

Núi cao miền Nam: Chu-yang-Sinh, Buônmethuôt, Langbian; III.

- Shrub 2 m high; leaflets narrow lanceolate, thin, glabrous, translucent dotted; flowers white; seeds green.

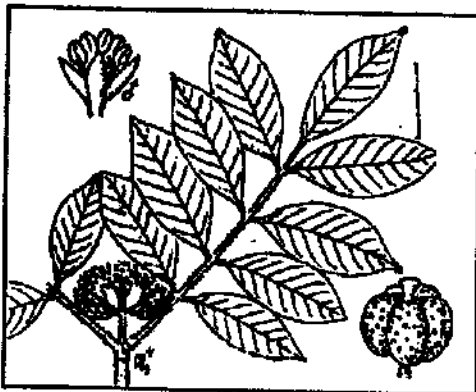

5610 - *Euodia pasteuriana* A.Chev. ex Guill. Dầu đầu Pasteur.

Lá non đầy lông vàng; lá-phụ bầu dục thon, dài 19-26 cm, gân-phụ 14-18 cặp. Phát hoa ở nách lá, cao 7 cm, hoa dây; lá đài 4, ít lông; tiênhụy 4, dài bằng hai lá đài; tâm bì 4, có lông vàng. Manh nang 4, có lông dài, vàng; hạt xanh-đen, dài 4 mm.

Hòn-bà, Nhatrang.

- Leaflets 3, yellow tomentose on the young; follicles 4; seeds black green, 4 mm long.

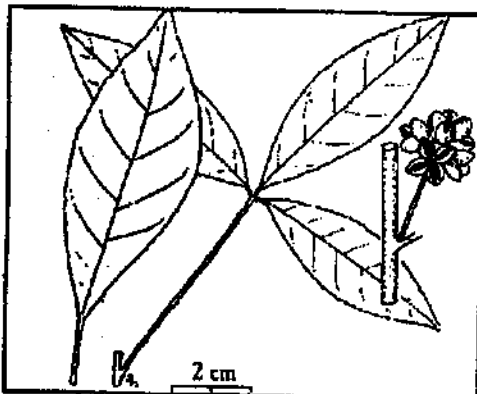

5611 - *Evodia rutaecarpa* (Juss.) Benth. Thù du, Ngõ vu, Xà lạp.

Tiểu mộc cao 2,5-5 m; cành non có lông mềm. Lá mọc đối, kép lẻ, dài 15-25 cm, mang 5-11 lá-phụ dài 5-15 cm, chót có đuôi, có lông mềm, có đốm (túi tiết) rõ. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoa vàng lơ, hoa cái hơi to hơn hoa đực. Trái cao 3 mm, khi chín tím đỏ; manh nang 5, có đốm (túi tiết) rõ, một hạt; hạt nâu đen, lóng, dài 5-6 mm. Hà giang; VI-VIII

Trái trị sốt, đau bụng, ỉa; chống mùa; làm corút tức ung, trị mắt kinh; hạ huyết áp..

- Treelet 3 m high; leaflets pubescent; flowers light yellow; fruits dark violet.

5612 - *Euodia simplicifolia* Ridl. Dầu đầu lá-đơn.

Đại mộc; cành non có lông vàng. Lá mang 1-3 lá-phụ thon, to 7-9x 2-3,5 cm, dai, gần như không lông. Phát hoa ở nách lá, ngắn, có lông; hoa đơnphái; cánh hoa 4, không lông; tiênhụy 4; tâm bì 4, không lông. Manh nang 4; hạt tròn, đen, lóng.

- Tree; branches yellow pubescent; leaflets 1-3, glabrous; inflorescence short; follicles 4; seeds black.

5613 - *Euodia sutchuenensis* Dode. Dấu dầu.

Đại mộc không gai; cành non có lông ngắn. Lá mọc đối, sống chung dài 18 cm, mang lá-phụ mọc đối, to 14 x 5 cm, mỏng, *móc móc*, có lông nằm và tuyến đỏ mặt dưới, bìa uốn xuống, gân-phụ 5-10 cặp. Chùm-tụ tán mang tán, cao 8, rộng 12 cm; cọng 5-6 mm, có lông; lá đài 5, tamgiác, có lông; cánh hoa 5, cao 2-3 mm; tiểu nhụy 5, chỉ có lông; noãn sào có 5 vòi nhụy. Manh nang 5, cao 5, rộng 8 mm; hạt 1, đen.

Vinhphú, Đàngng; 8.

- Inerm tree; branches puberulent; leaflets appressed hairy and red glandulous beneath; petals 2-3 mm long; seeds black.

5614 - *Tetradium fraxinifolium* (Hook. f.) Hartley. Dấu dầu lá-tần bì.

Đại mộc. Lá không lông, mặt dưới bạc trắng, lúc khô nâu tươi, gân-phụ 10-15 cặp, cuống-phụ 1-2 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh, dài 8-13 cm, dày; cọng 1,5-3 mm; lá đài 4, rời, tamgiác; cánh hoa 4, không lông; tiểu nhụy 4, chỉ có lông; noãn sào 2 vòi nhụy. Manh nang 5, *dodô*; hạt 1, tròn, to 5 mm, đen, láng.

Rừng thưa: Sapa; VIII. Hạnghiệt.

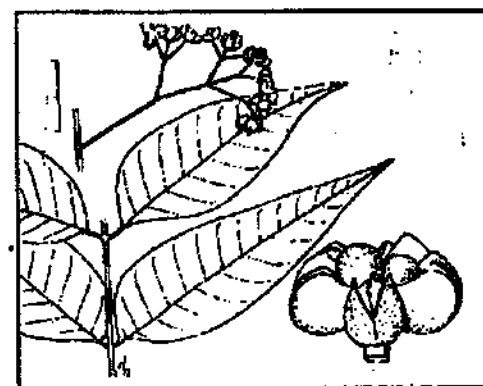
- Treelet 3-4 m high; branches pubescent; leaflets white beneath; follicles 5; seeds 5 mm, black (*Tetracomia fraxinifolia* Hook.f.)

5615 - *Tetradium glabrifolium* (Benth.) Hartl. Dấu dầu lá-nhân.

Đại mộc cao 6-7 m; vỏ ít nứt, trắng trắng; cành non có lông. Lá mang 9-19 lá-phụ thon, đáy bất xứng, bìa nguyên, không lông, gân-phụ 12-15 cặp, cuống-phụ 3-5 mm; cuống có lông. Tánphồng kép ở ngọn nhánh. Trái do 4-5 manh nang có lông; hạt 1, tròn đen chói.

Chợbờ, Bànà, Sôngbé (hình trái theo Pierre).

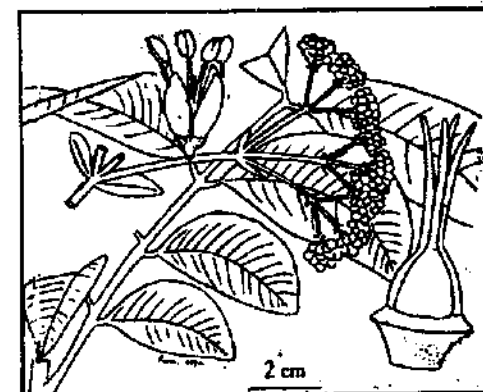
- Tree 6-7 m high; branches pubescent; follicles pubescent; seeds black, shining (*Boynia glabrifolia* Champ. ex Benth., *E. ailanthifolia* Pierre).

5616 - *Tetradium trichotomum* Lour. Tú ché-ba.

Bụi hay tiểu mộc cao 4-5 m; cành denden. Lá mang 7-9 thùydiệp xoan, thùydiệp dưới nhỏ, thùydiệp trên to, dài 8-23 cm, có lông ở mặt dưới; cuống có lông vàng. Chùm-tụ tán với nhánh ché ba; hoa nhiều, trắng trắng hay vàng; cánh hoa 4, có lông, cao 4 mm; tiểu nhụy 4; noãn sào có 4 vòi nhụy không lông. Trái là 1-4 manh nang; hạt tròn.

T. Hạnghiệt (hình tho Pierre).

- Shrub 4-5 m high; leaflets pubescent beneath; flowers whitish; styles 4, glabrous; follicles 1-4 (*Evodia trichotoma* (Lour.) Spreng.).

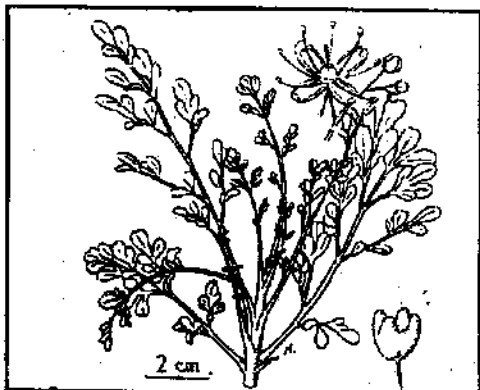

5617 - *Boenninghausenia albiflora* (Hassk.) Rich. ex Meisn.

Thân dài, nằm. Lá mọc xen, không lông, 2-3 lần kép; lá-phụ xoan, gân không rõ. Pháth hoa ở chót nhánh; hoa nhỏ trên cọng mảnh; lá dài 5, nhỏ, không lông; cánh hoa 5, cao 5 mm; tiểu nhụy 10, chỉ dính nhau thành ống ngắn; noãn sào trên một thuài cao 3-5 nang nhỏ, trên một cọng dài; hạt ít. 2n = 20.

Sapa, 1.600 m; VIII. Chứa biscoumarin chống buđ; chứa chalepensi (xem *Ruta*). Trị đau bụng sau sanh; đắp nơi gãy xương.

- Spreading stem; leaves 3-3-compound, glabrous; petals 5 mm; filaments connate in short tube; capsules 3-5 (*Ruta albiflora* Hassk.).

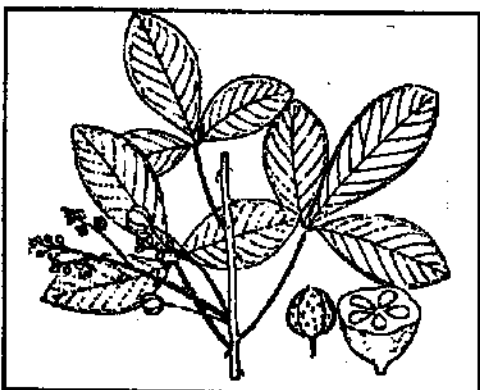

5618 - *Ruta chalepensis* L.. Cũylý hương; Rue.

Bụi daniên. Lá kép, màu xanh mốc, rất hôi; lá bẹ vàng. Tàn phồng ở ngọn, ít hoa; hoa vàng; lá dài dính nhau; cánh hoa 4, dài 5-6 mm; tiểu nhụy 10; noãn sào không lông. Nang 4 buồng.

Tr đây đó. Chứa alcaloids; cầm máu lúc mới sanh. Tác độn vào ống tiêu hóa, vào tủy; cây có tính lợi kinh, chống thụt nh, và làm lạc thai; sắc với nước, cây gây lạc thai 12-24 h sau; nhưng nó cũng độc (rutin), gây mữa, đau bụng, rung, sáng và có thể chết. Tác độn vào tủy là do chalepensi.

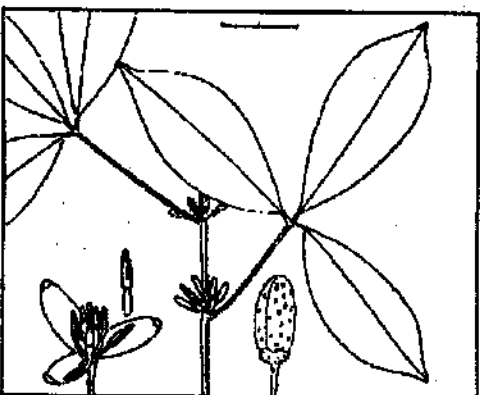
- Cultivated as medicinal.

5619 - *Toddalia asiatica* (L.) Lamk.. Nhiền nhien, Lang cây, Xứ xa; Lopez Root.

Dây trườn, cao đến 14 m, thân to 7-8 cm, nhánh thông có gai cong xuống. Lá dài 7-8 cm, lá-phụ 3, không lông, dai, bìa nguyên hay có răng tã, cuống-phụ ngắn, tròn. Biệt chú; chùm dài 3-5 cm; hoa nhỏ, màu cãphê sữa; lá dài 5, nhọn; cánh hoa 5, cao 5 mm; tiểu nhụy 5, chỉ không lông; noãn sào lép. Hoa cái có 5 tiểu nhụy lép. Trái 1 cm, có 2-7 cánh, có uần; nỏiquả bì cứng; buồng 2-7, 1-hột. Rừng thưa vào 1.500 m: Sapa; I. Trái ăn đưc, trị nóng ở baotử; lá trị bịnh phổi, đau ruột; chống buđ; rế chất, pháthần, trị sốt, bở, chống kinh; gỗ trắng.

- Sarmentous, 14 m tall; leaflets glabrous; petals 5,5 mm long; fruits 1 cm long (*Paullinia asiatica* L.).

5620 - *Toddalia tonkinensis* Guill.. Buđibung Bắcbộ.

Tiểu mộc trườn, vỏ xanh; cành mảnh. Lá mang 3 lá-phụ thon ngược, dài 9-10 cm, thường nhỏ hơn, dài 5-7 cm, đầu nhọn, có mũi, không lông, có tuyến trong, gân-phụ 6-8 ặp, rất mảnh. Chùm hay chùm ngắn ở nách; nụ dài 5 mm trên cọng ngắn; dài dính, tai 4; cánh hoa 3, trắng, có tuyến, không lông; tiểu nhụy 6, chỉ đẹp; noãn sào không lông, trên một thuài.

Làocai, Côngtum.

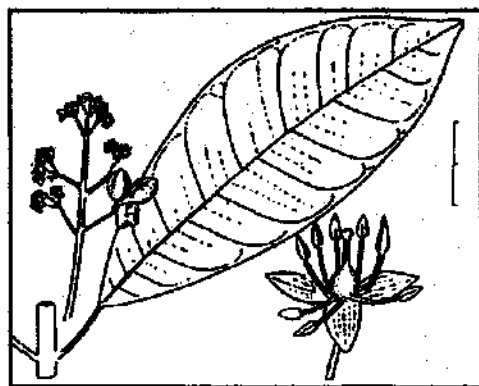
- Sarmentous; leaflets glabrous, acute; flowers white; petals 3; stamens 6.

5621 - *Macclurodendron oligophlebia* (Merr.) Hartl.
Buđibung it-găn.

Tiểumộc cao 9 m; thân to 25 cm; cành không lông, nâu đỏ. Lá đơn; phiến đến 12 x 4,8 cm, mỏng, nâu xám mặt trên, nâu vàng mặt dưới, gân-phụ vào 10, nhiều điểm trong; cuống 1,5-2 cm, phù hai đầu. Pháthhoa ở nách lá, cao 6-8 cm; nụ tròn; cánhhoa 2,5 mm, có lông thưa mặt trong; tiểuhụy không lông, baophần nhọn; đĩa mật; noãn sào không lông. Trái xoan, có 4 cạnh tròn, vàng lúc chín, cao 7-8 mm.

Rừng vào 700-1.200 m; Nghệ Tĩnh, Bình Trị Thiên, Quảng Nam Đà Nẵng; III-IV., 9.

- Tree 9 m tall; leaves thin, pellucid dotted; fruits yellow (*Acromychia oligophlebia* Merr.).

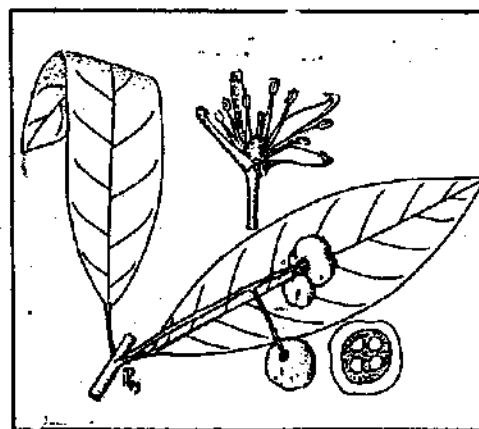

5622 - *Acromychia pedunculata* (L.) Miq. Bibái, Baibái.

Tiểumộc cao 4-5 m. Lá thơm Xoài, phiến thon, vào 11 x 3,5 cm, dày, không lông, gân-phụ 8-10 cặp; cuống phù hai đầu. Chùm-tútán ở nách lá; nụ cao; hoa xanhxanh, 4-phần với 8 tiểuhụy, một thuđài ngắn. Quả nhẵn cứng vàng, dạng trái Chùm-ruột, ngọt, thơm thơm; nhân 4 hạt.

Rừng còi, ven rừng: Hà Bắc, Vinh phủ, Hà Sơn Bình đến N. Lá chứa alcaloid (bavarenol, nitroacronicin), sát trị lở loét; chứa acronicin chống nhiều thú ung thư, vô trị lở; gỗ giảm đau, trị gãy xương, thuliêm.

- Treelet 5 m high; leaves glabrous; flowers greenish; drupes yellow (*Jambolifera pedunculata* L.).

5623 - *Skimmia arborescens* Th. & Gamble ex Lac.
subsp. *nitida* N.P. Tayl. Chu láng.

Tiểuhụy đaimộc cao 1-2(15) m, thân to 7-8 cm, không gai. Phiến xoan thon, to 17 x 5 cm, đầu có đuôi, dày nhọn, mỏng, óliu xám 2 mặt, gân-phụ không rõ, 5-6 cặp, bìa uốn xuống; cuống dài 1,5 cm. Chùm-tútán hẹp, cao 3-5 cm; hoa nhỏ, biệt chi; cánhhoa 5; tiểuhụy 5, xen với cánhhoa; noãn sào 2-5 buồng. Quả nhẵn cứng cao vào 1 cm, đỏ; nhân 2-5, mầm lục.

Vùng núi vào 1.100 m: Fan-si-pan, Chợ Bờ, Pleicu, Đăclác; IV, 9.

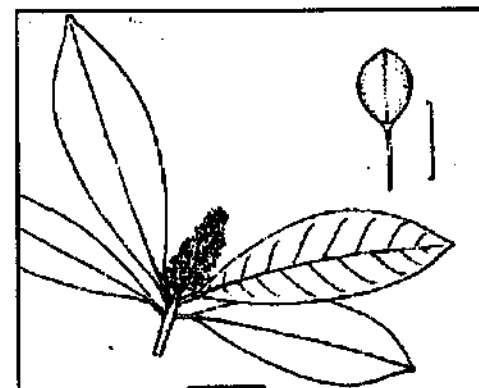
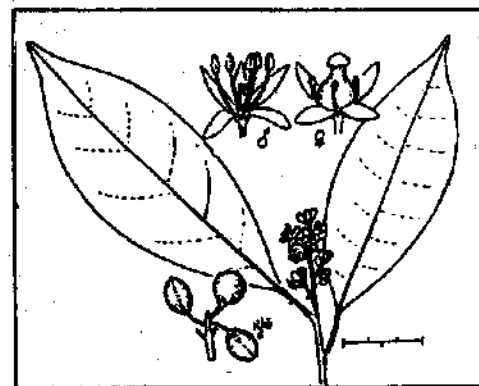
- Shrub 2-5 m high; panicles terminal; stamens 4-5; drupes red.

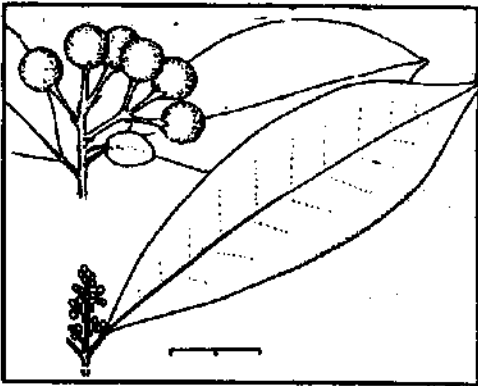
5624 - *Skimmia japonica* Thunb. Chu Nhật.

Tiểumộc cao 5-6 m; thân to 5-6 cm. Lá hơi thơm; phiến thon có đốm trong, gân-phụ không rõ, 8-9 cặp; cuống ngắn (6-8 (30) mm), có cánh hẹp. Pháthhoa dày ở ngọn nhánh; hoa nhỏ, trắng hay vàngvàng, tủa phân; lá dài mặt ngoài không lông; cánhhoa cao 5 mm; đĩa mật không rõ; noãn sào với nướm 3-5 thùy, 1-noãn mỗi buồng. Quả nhẵn cứng đỏ; nhân 2-5. $2n = 30$.

Rừng thưa, vào 2.400 m: Fan-si-Pan; VIII. Độc nhưng kiện vị, phục sức, bổ, trị teo cơ, trị đau tê thấp.

- Shrub 5-6 m high; petioles winged; dense panicles; drupes red.

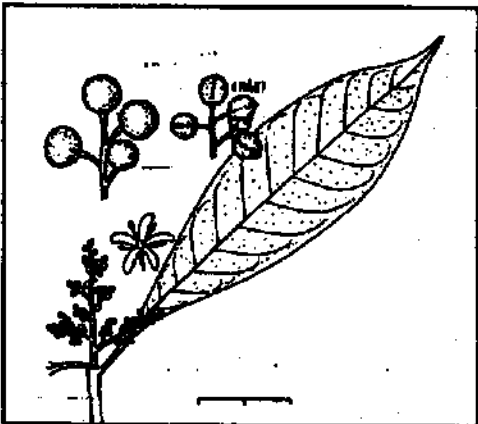

5625 - *Skimmia japonica* var. *reevesiana* (Fortune) N.P. Tayl. & A.-Shaw. Chu; *Skimmia*.

Tiểu mộc cao đến 3 m, không gai; cành xanh, có cành nhỏ. Lá ít thơm, không lông; phiến thon ngược hay xoan, đáy chót buồm, đầu tã hay tròn, dài 7-10 cm, gân-phụ khó nhận, bìa uốn xuống; cuống vào 1 cm. Chùm-tụ tán hẹp ở ngọn; hoa nhỏ, lưỡngphái, 5-phân; tiểuhụy xen với cánhhoa. Trái xoan, cao 8-10 mm, 4-5 nhân; mầm có tửdiệp màu lục. $2n = 60$.

Côngtum, 1.300-1.700 m; I, 5. Thân gỗ, phụcsúc, trị teo cơ.

- Shrub 3 m high; drupes 8-10 mm long, pyrens 4-5 (*Ilex reevesiana* Fortune).

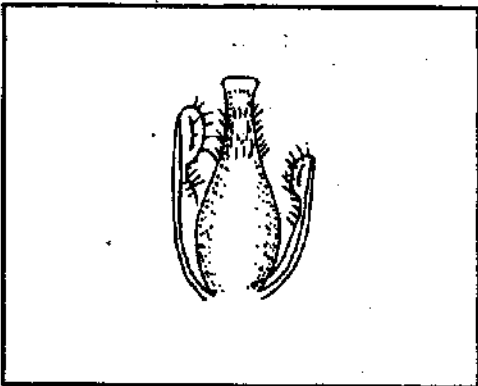
5626 - *Skimmia laureola* (DC.) Walp. subsp. *multinervis* (C.C.Huang) N.P. Tayl. & A.-Shaw. Chu trằng.

Tiểu mộc đứng, cao 5 (13) m; thân to hơn 10 cm; cành không lông, không gai. Lá có phiến thon ngược, to 20 x 4 cm, chót có mũi, đáy chót buồm, mỏng, không lông, mặt trên óliu, gân-phụ rõ, 10-12(20) cặp, dóm tuyến thấy rõ, mặt dưới xanhxanh, bìa uốn xuống. Chùm-tụ tán cao 5-6 cm, có nhánh dài; hoa tấphái; láđài 5, có rìa lông; cánhhoa 5; tiểuhụy 5, xen với cánhhoa, chỉ ngắn. Trái nhiều nhân, cao 8 mm, đen.

Núi cao: Fan-si-Pan, 2.900 m: XI-XII, 11-12.

- Shrub 5 m high; leaves lanceolate, glabrous; panicles large; drupes 8 mm high, black (*Sk. multinervis* Huang).

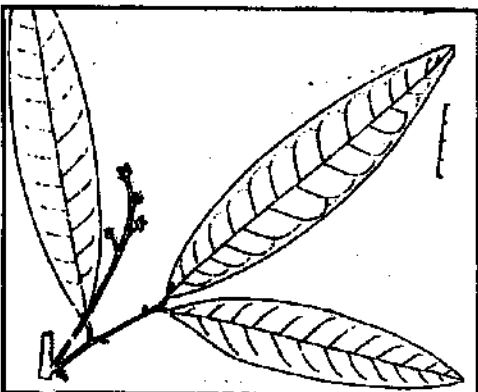
Aurantoidae:

5627 - *Glycosmis bonii* Guill.

Tiểu mộc; nhánh đen, có lông ngắn. Lá đơn, phiến thon, 11 x 3,5-4,5 cm, gân-phụ 10-12 cặp, tuyến nhiều, mặt dưới có lông, bìa có răng; cuống 3-4 cm, có lông ngắn. Tânphòng dài bằng cuống lá; cánhhoa 5, cao 2,5 mm; tiểuhụy 10; baophán, vòi nhụy có lông; noãnào không lông. Trái trònđài.

B: Bacbat.

5628 - *Glycosmis citrifolia* (Willd.) Lindl. Comruợu lá-chanh; Willd *Glycosmis*.

Tiểu mộc cao 6,5 m; thân to 2-3 cm; cành non có lông màu sét. Lá đadạng, thường do 1 lá-phụ, ít khi 4-5, thon dài đến 20-25 cm, không lông, lục óliu lúc khô, gân-phụ 14-15 cặp. Chùm-tụ tán hẹp, ít nhánh; hoa nhỏ, nhóm 2-5, trắng hay xanh vàngvàng, thơm; cánhhoa không lông; tiểuhụy 10. Trái xoan, cao đến 1 cm, trắng hương hay đỏ; hạt có tửdiệp lục.

Trảng có đaimộc: Hoà bình; VI.

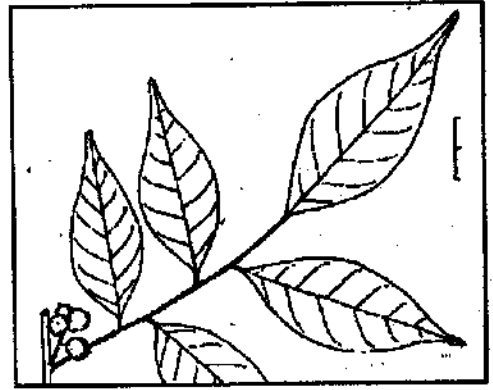
- Shrub 6.5 m high; leaves often 1-foliated to 25 cm long; flowers white or yellowish; fruits white or red (*Limonia citrifolia* Willd.).

5629 - *Glycosmis craibii* Tan.. Côm rượu Craib.

Bụi cao 2 m; cành mảnh, không lông. Lá có sóng chung dài 9-10 cm, mang (1-3) 5 lá-phụ xoan, vào 12x 5 cm, đầu có đuôi, đáy tù; gân-phụ mảnh, 5-7 cặp, hơi mỏng, không lông, mặt trên xám, mặt dưới vàngvàng, cuống-phụ 3-4 mm. Chùm ngắn, 1,5 cm ở nách lá; cánhhoa 3 mm; tiểuhụy 10, dài bằng cánhhoa; noãn sào không lông. Trái tròn, to 1 cm; hạt 1 có từ-y mỏng.

Núi cao: Ngoclinh, Phúkhánh; 5.

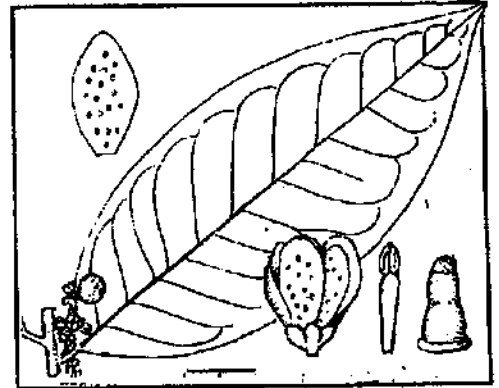
- Shrub 2 m high; leaflets caudate, glabrous; inflorescence short; fruits 1 cm 1-seeded.

5630 - *Glycosmis crassifolia* Ridl.. Côm-rượu lá-mập.

Tiểu mộc cao 2 m; cành tròn, không lông. Lá đơn, to đến 15 x 6 cm, đầu nhọn, đáy tù, dày, dai, không lông, gân-phụ mảnh, 10-11 cặp, tản cùng cách bìa 5-6 mm; cuống kích còm, dài 4-6 mm. Pháthoa ngắn, 1,5-2 cm; hoa cao 4 mm; lá đài rìa lông; cánhhoa xoan, có tuyến; tiểuhụy cao bằng noãn sào, chỉ đẹp, ba phần có 1 tuyến ở chốt. Trái tròn, to 8-9 mm, trắng.

Nha-mét, Phú quốc; III, 3.

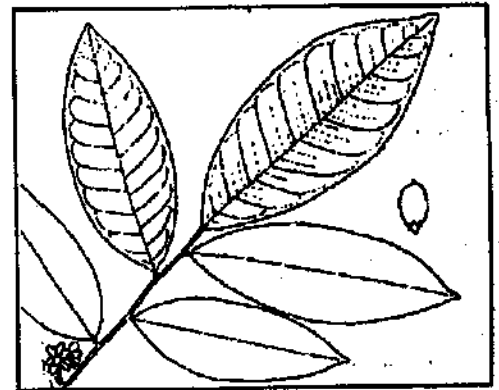
- Shrub 2 m high; leaves to 15 x 6 cm, glabrous; panicles short; fruits white, 8-9 mm across.

5631 - *Glycosmis cyanocarpa* (Bl.) Spr. var. *cymosa* Kurz. Côm rượu trái-xanh.

Đại mộc nhỏ; cành vàng rồi xám. Lá-phụ to, phiến trên to nhất, đến 16 x 7 cm, không lông, óliu dợt 2 mặt lúc khô, gân-phụ mảnh, 11-13 cặp, cuống-phụ 3 mm. Pháthoa ngắn, dày; hoa có ít lông; cánhhoa 5, xoan; tiểuhụy 10, chỉ đẹp; noãn sào không lông, vòi rất ngắn. Trái xoan, cao vào 1 cm, màu lam đen.

Rừng: Bavi, Đồngnai, Cônson.

- Small tree; leaflets to 15 x 7 cm, glabrous; inflorescence compact; fruits deep blue.

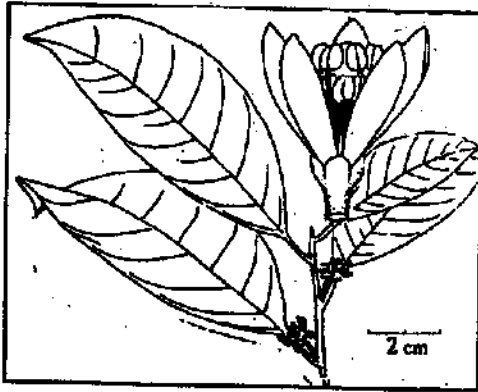
5632 - *Glycosmis gracilis* Tanaka ex C.B. Stone. Côm rượu mảnh.

Tiểu mộc cao 6 m; cành có rãnh, không lông. Lá có sóng dài 10 cm; lá-phụ 5-9, thon, to vào 8 x 2,3 cm, không lông, mặt dưới vàng trắng lúc khô, gân-phụ vào 10 cặp, cuống-phụ 3 mm. Chùm-tútán cao 2-5 cm, ở nách lá, có lông sét; cánhhoa 5, cao 1,5 mm. Trái mập, tròn, to 1 cm.

Núi cao độ 700-1.500 m: Phúkhánh; 5

- Shrub 6 m high; leaflets narrow lanceolate, glabrous; inflorescence ferruginous pubescent; fruit 1 cm.

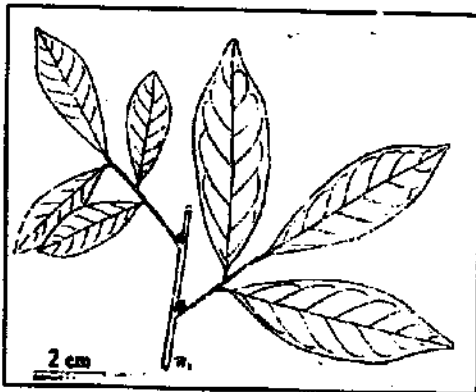

5633 - *Glycosmis lanceolata* (Bl.) Spr.. Cômruợu thon.

Tiểumộc; cành không lông. Lá có phiến *bàudục* thon, to 7-9 x 2,5-3,5 cm, đầu có mũi, đáy tà, không lông, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 1 cm. Pháthhoa ở nách ở nách lá, ngắn (1,5 cm); hoa nhỏ; cánhhoa 5, dài vào 5 mm; tiểunhụy 10, 5 dài, 5 ngắn; đĩa mật; noãn sào không lông. Quả tròn, trong trong, trắng, không có nạc; buồng 1-hột.

Diên bà, Tây Ninh.

- Shrub; leaves lanceolate 7-9 cm long, glabrous; inflorescence short; fruit globulous (*Sclerostylis lanceolata* Bl.).

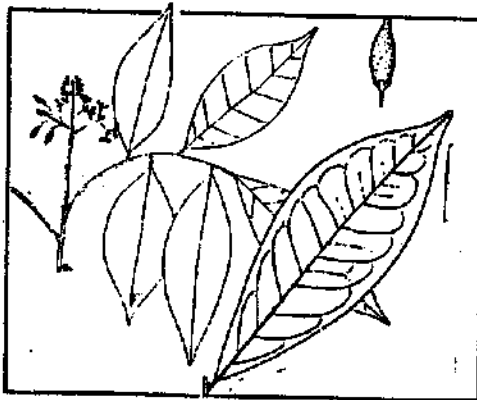

5634 - *Glycosmis nana* Tan.. Cômruợu lùn.

Bụi cao 30 cm; cành non có vỏ xám, nứt dọc. Lá mang 3-5 lá-phụ mọc xen, thon, dài 3-7 cm, rộng 1,5-2,5 cm, đầu tà nhọn, không lông, gân-phụ 6 cặp, mặt dưới vàng trắng lúc khô; cuống-phụ 3 mm. Chùm ở nách lá.

Cà ná, 900 m; III.

- Shrub 30 cm high; leaves glabrous; axillary glomerule.

5635 - *Glycosmis ovoidea* Pierre. Cômruợu xoan.

Tiểumộc cao đến 4 m; cành mảnh, to 1 mm, nâu nâu, không lông. Lá mang 1-5 lá-phụ xoan thon, dài đến 5-16 cm, đáy nhọn, mỏng, không lông, láng, lúc khô lục tươi mặt trên, oliu mặt dưới, gân-phụ 5-10 cặp, ngay. Chùm mang tután ngắn, tamphân ở chót nhánh; hoa nhỏ; lá dài 4; cánhhoa 4; tiểunhụy 8; noãn sào có lông hình sao. Trái hình thoi, to 8 x 5 mm, đầu hơi nhọn, trắng.

Quảng Trị, Đà Nẵng, Châu Đốc, Hà Tiên; VI, 6.

- Shrub 4 m high; leaflets subcoriaceous, glabrous; fruits 8 x 5 mm, whitish.

5636 - *Glycosmis parviflora* (Sims.) Little. Cômruợu hoa-nhỏ.

Tiểumộc; cành nâu. Lá mang 1-4 lá-phụ, lá-phụ chót trội hơn cả, thon, vào 7-10 x 2,5-3,5 cm, đầu tà, không lông, nâu lợt 2 mặt, gân nâu, gân-phụ mảnh, vào 10 cặp, cuống-phụ 5 mm; sóng chung dài 5-7 cm. Chùm-tután hẹp, cao 2-3 cm, ở nách lá, có lông sét sít; nụ nhỏ, cao 1,3 mm; lá dài xoan, rìa lông.

Chợ-gành (Hà Nam Ninh); IX.

- Shrub; leaflets glabrous; panicles narrow; buttons 1.3 mm long; sepals ciliated (*Limonia parvifolia* Sims.).

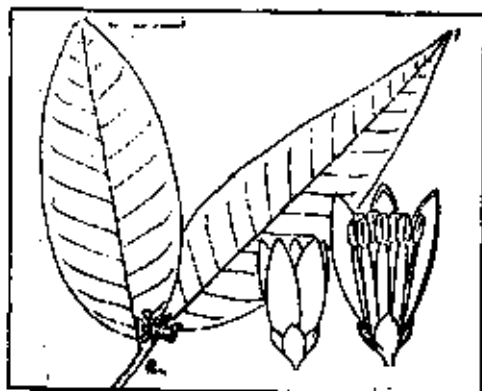

5637 - *Glycosmis petelotii* Guill. Comruợu Pételot.

Tiểumộc; cành không lông, hơi đẹp; chồi có lông hoehoe. Lá đơn, gân như không cuống; phiến to 8-12 x 2,5-3,5 cm, mỏng, cứng, không lông, gân-phụ mảnh, lúc khô vàngvàng, tuyến trong nhỏ, nhiều. Chùm; hoa nhỏ; ládài có lông mịn hoehoe; cánhhoa cao 2,5 mm, gân như không lông; tiểuhụy 10, baophần có lông; noãnào có hạt (tuyến), vòi nhụy ngắn, dày.

Vinhhyên.

- Shrub; leaves almost sessile; axillary glomerules; petals 2.5 mm; anthers pubescent.

5638 - *Glycosmis pentaphylla* (Retz.) DC.. Comruợu; Malay Glycosmis.

Tiểumộc cao 4-5 m. Lá kép có thể dài đến 30 cm, do một số lá-phụ thay đổi ("*touranensis*, *dinhensis*"); lá-phụ dày, không lông. Hoa trắng, đóm thành chùm-tụ tán ngắn hơn lá; đài cao vào 1 mm; cánhhoa 5, dài 3,5 mm; tiểuhụy 8-10; noãnào không lông. Quả tròn, trong trong, ứng hướng rời tia đằm; hạt 1-3, nâu lằng, to vào 6 mm.

Lùm bụi, rừng, bình đến trung nguyên, từ Tam đảo đến N; I-V, 1-5. Lá dùng làm thơm rượu; chống vi khuẩn. Rể dùng cho đàn bà mới sanh, trị sốt, cho mùa.

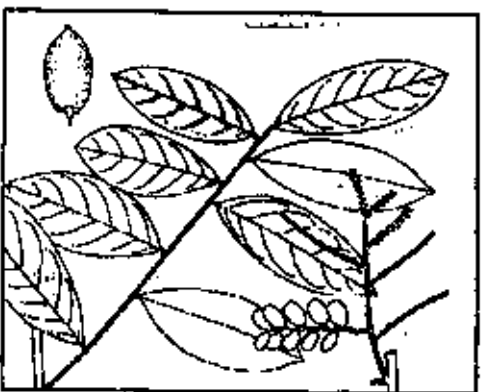
- Shrub 4-5 m high; leaflets 1-5, coriaceous, glabrous; flowers white; berries purple (*Limonia pentaphylla* Retz., *G. cochinchinensis* (Lour.) Poir.; *G. dinhensis* Pierre ex Gagn...)

5639 - *Glycosmis pierrei* Tan.. Comruợu Pierre.

Tiểumộc cao 3-8 m; cành đodỏ, không lông, không gai. Láphụ 9, bầu dục tròn dài, khá to, đến 15 x 6,5 cm, bìa nguyên, gân-phụ 8-9 cặp, mảnh, mặt trên óliu, mặt dưới nâu đẹp. Pháthoa ở nách lá, cao 8 cm, có lông màu sét; hoa rất nhỏ, có 2-7 láhoa; ládài 5, kết lợp; cánhhoa 5; tiểuhụy 6-7, rời; noãnào 2 buồng. Trái đỏ, to 4-8 mm; hạt 1-2.

Sôngbè; Bécát; 5.

- Shrub 3-8 m high; leaflets to 15 x 6.5 cm; panicles ferruginous pubescent; fruits red (*Thoreldora cochinchinensis* Pierre).

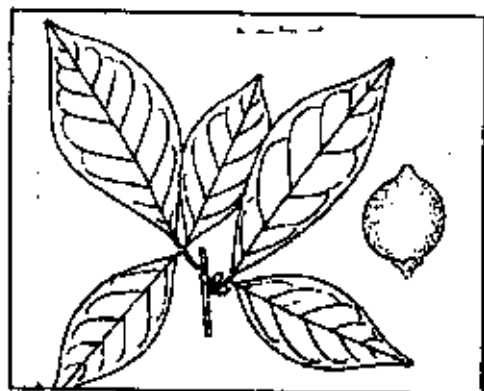
5640 - *Glycosmis puberula* Lindl. ex Oliv. var. *eberhardtii* (Tan.) C.B. Stone. Giành trang.

Đạimộc cao 10-12 m; vỏ xám nâu lợt; cành non có lông. Lá mang 3-4 lá-phụ không lông, xoan thon ngược, to 6-8 x 2,5-3,5 cm, đầu có mũi dài, đáy nhọn, mặt trên óliu dợt, mặt dưới nâu lợt, gân-phụ mảnh 7 cặp, cuống-phụ 5-6 mm, sóng 5-7 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá, có lông nâu đỏ, ngắn, dày; nụ cao 3 mm; hoa màu lục.

T.

- Tree 10-12 m high; leaflets glabrous; inflorescence brown tomentose; flowers green.

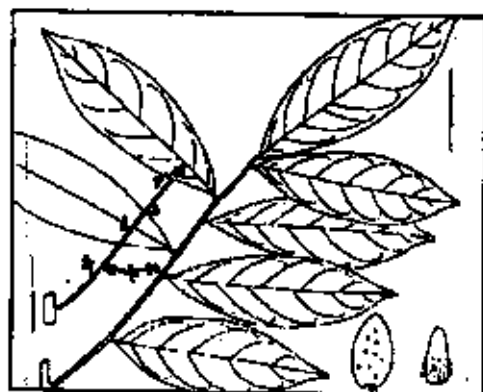

5641 - *Glycosmis rupestris* Ridl. Cây ngội đá.
Thực cao 4-10 m; cành không lông. Lá mang 1-3 lá-phụ xoan, thon, bìa nguyên, to đến 7 x 3 cm, gân-phụ 7-8 cặp, vàngvàng mặt dưới lúc khô. Chùm-tụ tán ngắn ở nách lá hay chót nhánh, có lông sét; cánhhoa 5, dài 5-6 mm, không lông; tiểuhụy 10, chỉ mảnh; đĩa mặt; noãn sào không lông. Quả tròn, có mũi, cao 4-5 mm.

Tây Ninh, Bà Rịa.

- Tree 4-10 m high; leaflets 1-3, glabrous; short axillary panicles; fruits 4-5 mm high (*G. moniana* Pierre: 1 lá-phụ).

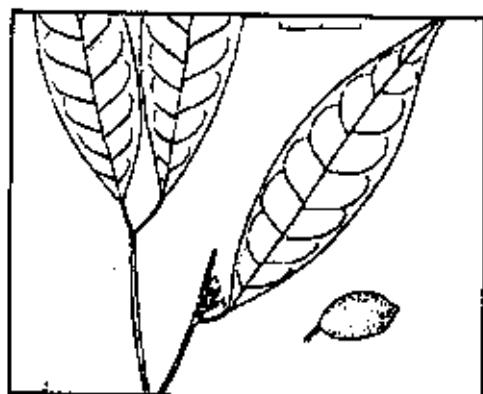

5642 - *Glycosmis sapindoides* Lindl. ex Oliv. Cây rợo dạng-bờ hòn.

Thực cao 4 m; cành vàngvàng. Lá-phụ 7-8, mọc xen, thon, to 18 x 4,5 cm, lá-phụ chót to cá, mỏng, không lông, nâu lợt mặt trên, nâu vàngvàng mặt dưới. Chùm-tụ tán hẹp, cao 7 cm; hoa màu lục; cánhhoa 5, mỏng, có tuyến, có lông sét mặt ngoài; tiểuhụy 10, rời nhau, 5 dài, 5 ngắn; đĩa mặt; noãn sào có lông. Trái tròn dài.

Bình Trị Thiên, Quảng Nam Đà Nẵng.

- Shrub 4 m high; leaflets glabrous; flowers green; ovary hairy.

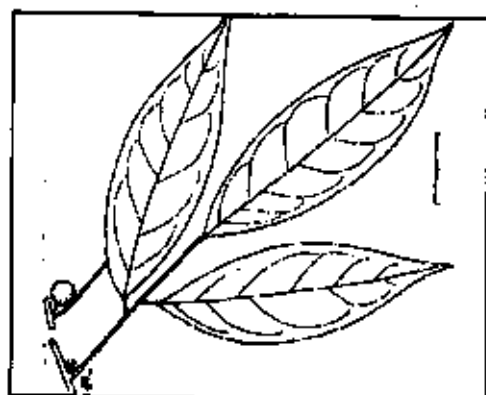

5643 - *Glycosmis sinensis* Huang. Cây rợo Trung Quốc.

Thực cao 60 cm; cành không lông, mảnh, vỏ xám. Lá-phụ thường duy nhất, sống dài 1 cm, cuống-phụ 4 mm, phiến thon, to 10 x 2,5 cm, không lông, mặt trên ôliu xám, mặt dưới ôliu vàng, gân-phụ 8-10 cặp. Chùm-tụ tán ngắn, vào 1 cm, có lông mịn sét, ít hoa; lá dài 5, thon hẹp, có lông. Trái xoan, cao 13 mm.

Quảng Ninh.

- Shrub 60 cm high; leaflets 1, glabrous; axillary panicles short; fruits 13 mm long.

5644 - *Glycosmis singuliflora* Kurz. Cây rợo một-hoa

Thực cao 2,5 m; cành không lông, cành già nâu đỏ, có bích hầu xoan. Lá mang 1-3 lá-phụ bằng nhau, bầu dục thon, to vào 9 x 3 cm, đầu nhọn, đáy tà, dai, mặt trên láng, gân-phụ 7-10 cặp, cuống-phụ 4 mm. Hoa 1-2 ở nách lá. Trái tròn cao 6-12 mm.

Giữa Lào Bảo (Quảng Trị) và Saravane; IV.

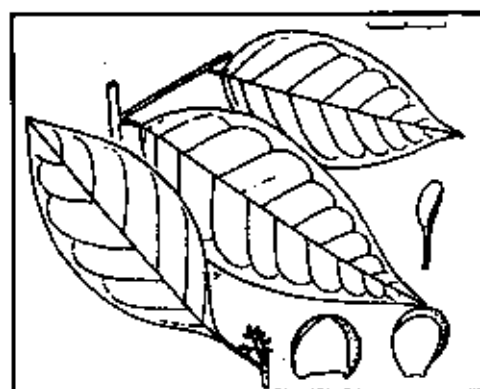
- Shrub 2.5 m high; leaflets 3, glabrous; flowers axillary 1-2; fruits 6-8 mm diameter.

5645 - *Glycosmis stenocarpa* (Drake) Tan.. Cômruợu trái-hẹp.

Tiểumộc cao 1 m, có mùi thơm gắt, không gai, không lông. Lá-phụ 1, thon, to 5-11 x 2-4 cm, bìa có răng mịn, mỏng, mặt trên óliu nâuđỏ, láng, gân-phụ 12-14 cặp; cuống dài 1-2,3 cm. Pháthhoa ngắn ở nách lá, ít hoa; hoa trắng, nhỏ, cao 6-7 mm; cánhhoa 5, dài 4 mm; tiểunhụy 10, chỉ rời nhau, 5 dài bằng cánhhoa; đĩa mật; noãn sào không lông. Trái mập, dỏđỏ, xoan tròn, to vào 13-15 mm; hạt dài 11-12, rộng 4 mm. Trên vùng vôi, B.

- Shrub glabrous; leaflets 1, finely dentate; panicles short; fruit 13-15 mm long (*Atalantia stenocarpa* Drake; *Murraya stenocarpa* (Drake) Guill.).

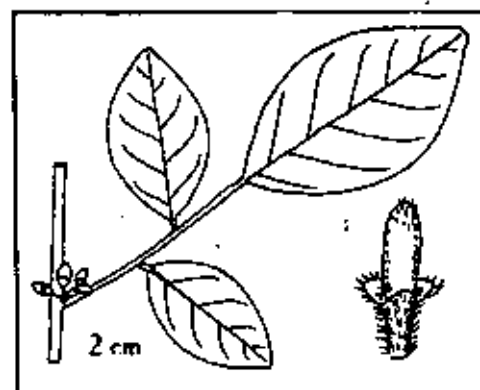

5646 - *Glycosmis cymosa* (Pierre) Stone. Mầucau tía, Cômruợu Bắcbộ.

Tiểumộc cao 2-4 m, không gai; cành mảnh, tròn, vỏ xám trắng. Lá do 1 lá-phụ xoan bầuđục, to 7-8 x 3-3,5 cm, không lông, mặt trên xám hay màu rơm, mặt dưới nâu lợt, gân-phụ 5-9 cặp, mảnh; cuống 1-1,5 cm. Chùm-tútán dài 2-4 cm, ở ngọn nhánh hay nách lá, đenden lúc khô, nhánh ngắn; hoa có 2 tiểndiệp; láđài 4; cánhhoa 4, trắng; tiểunhụy 8.

Lá dùng trong bài men rượu: từ B đến núi Dinh.

- Shrub 2-4 m high; leaflets 1, glabrous; axillary panicles short; flowers white (*Tetracontia cymosa* Pierre; *G. tonkinensis* Tan.).

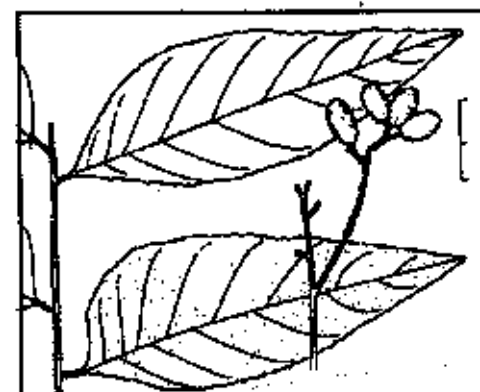

5647 - *Glycosmis tricantha* Guill.. Cômruợu maohùng.

Tiểumộc cao 2-5 m; chồi có lông sét; cành mảnh có lông hoe. Lá mang 1-3 lá-phụ xoan bánhình, dài 3-7 cm, gân-phụ mảnh, cuống-phụ 1-3 mm. Pháthhoa cao 1 cm ở nách lá; hoa trắng thơm, 4-phân; cánhhoa cao 2 mm; tiểunhụy 8, cao hơn vành, có lông; noãn sào không lông. Trái đỏ.

Rừng vùng núi cao: Ninhhoa, Brian (hình theo Guillaumin).

- Shrub 2-5 m tall; branches rufous pubescent; flowers white.

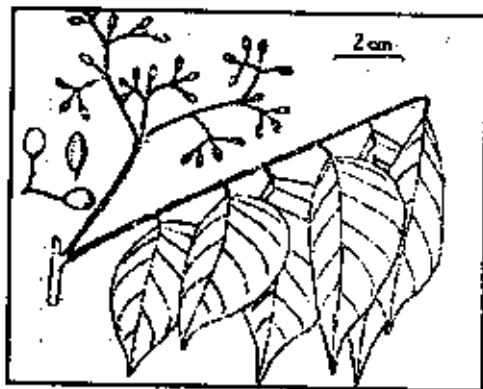

5648 - *Micromelum hirsutum* Oliv.. Mất-trầu, Lá-méo.

Tiểumộc 2-5 m, ít nhánh; cành có lông mịn vàng cũng như sọng, mặt dưới lá và pháthhoa. Lá có sọng dài 15-20 cm, mang 15-23 lá-phụ mọc xen, lá-phụ chót dài 15 cm, mặt trên như nhung. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoa nhỏ, vàng, ngả ở tâm; cánhhoa 5, tiênkhai liênmảnh; tiểunhụy 10; noãn sào có lông. Quả dỏđỏ, đầy hay ít lông.

Rừng khô: Nhatrang; X-III, 5. Lá dùng để tắm bó, trị ghẻ; lá với me trị sâu bần.

- Shrub 2-5 m tall; branches, leaflets yellow velvety; flowers yellow; berries red.

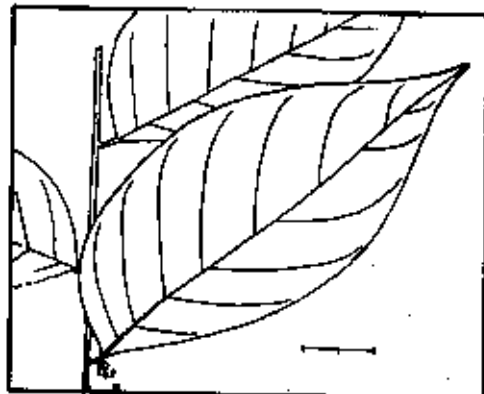

5649 - *Micromelum minutum* (Forst. f.) W. & A.
Mất-trầu công, Kimsuong.

Tiểu mộc cao 2-6 m, gốc to 6 cm; cành non có lông mịn. Lá thom, lục vàng; lá-phụ dày bất xứng, không lông trừ ở gân mặt dưới, gân-phụ 6-8 cặp. Chùm-tụ tán ngắn hơn lá; hoa cao 5 mm; cánh hoa 5, xanh xanh, tiên khai liên mảnh; tiểu nhụy 10. Quả xoan, màu vàng cam, không lông; buồng 2-3.

Rừng, ven rừng bình nguyên: BTN từ Hà Nội đến Châu Đốc. Chứa coumarin. Lá lợ kính, làm sanh mau; nhựa dùng nhuộm răng cho đen.

- Shrub 6 m tall; branches pubescent; leaflets pubescent on nerves beneath; berries ovoid, glabrous (*Limonium minutum* Forst. f., *Aulacia falcata* Lour.; *M. pubescens* Bl.).

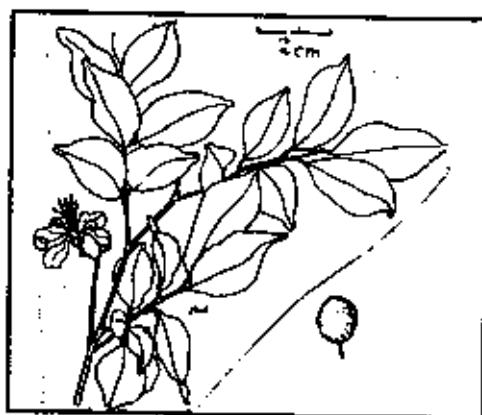

5650 - *Micromelum integerrimum* (Buch.-Ham.) Roem. Mất-trầu bia-nguyên.

Đại mộc; nhánh có lông nằm, vàng. Lá do 7-9 lá-phụ bầu dục, to 13 x 6 cm, dày bất xứng, bia nguyên, không lông, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu nhạt, có lông nằm ngắn, cuống-phụ 4-8 mm. Phấn hoa ngắn hơn lá; cọng có lông; dài 3 mm; cánh hoa dài 7 mm, mặt ngoài có lông ngắn; tiểu nhụy 10, rời nhau, 5 cao bằng cánh hoa; noãn sào có lông phún vàng. Trái xoan tròn dài, vàng rời cam.

Laichâu, Vạn linh.

- Tree; branches, leaflets beneath with appressed hairs; leaflets entire on margin (*Bergera integerrima* Buch.-Ham.).

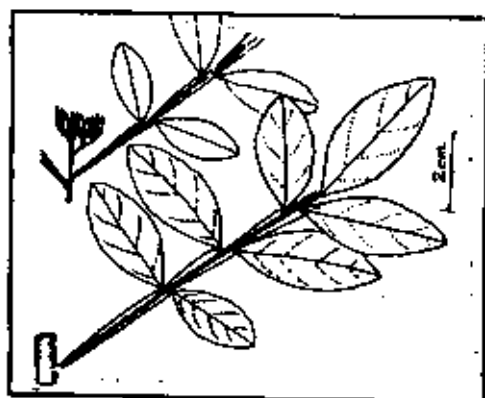

5651 - *Murraya paniculata* (L.) Jack. Nguyệt quế; Orange Jasmine, Burmese Box-wood, Chinese Myrtle.

Tiểu mộc cao 2-4 m; vỏ trắng hay trắng xám. Lá kép mang 7 lá-phụ thom, không lông, có đốm tuyến rất nhỏ. Chùm-tụ tán nhỏ; hoa trắng, trở vào đêm, thơm ngát; lá dài 1,5 mm, xanh; cánh hoa dài 1,5 cm; tiểu nhụy 10. Quả tròn, đỏ, đầu nhọn; hạt 1, có lông.

Rừng còi: từ Thái Nguyên đến T, và Tr khắp cùng vì hoa thơm. Bông nhuộm đen; lá hanh tiết, bỏ, trị ja, chống thai dính vào tử cung, trị đau mình, thom, nồng, bỏ vào cari.

- Shrub 2-4 m high; flowers white, very fragrant by night; fruit red (*Chalcas paniculata* L.; *M. exotica* L.).

5652 - *Murraya alata* Drake. Nguyệt quế cánh.

Tiểu mộc rất nhiều nhánh, cao 1 m; cành có vỏ trắng. Lá có sống có cánh, dài, mang thùy 7, xoan, đến 4-4,5 x 1,5-1,8 cm, bia dợn, không lông, gân-phụ khó nhận, 3-4 cặp. Phấn hoa nhỏ, như tán; hoa trắng, cọng dài 6 mm; cánh hoa đứng, dài 10-15 mm; tiểu nhụy 10, 5 dài gần bằng cánh hoa; thùy dài mang noãn sào không lông. Trái đỏ, xoan, to 6-7 x 1,5 mm; hạt 1-2.

Trên vôi: Quảng Ninh, T, Tr ở Hà Nội.

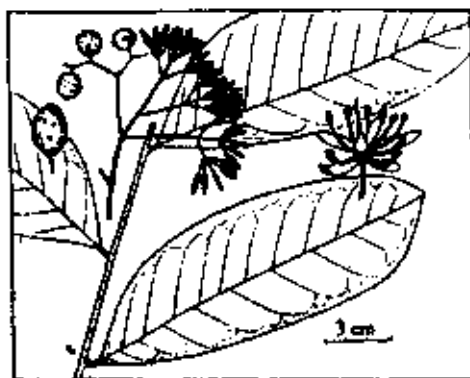
- Shrub 1 m high; rachis winged; flowers white; petals 10-15 mm long; fruit red.

5653 - *Murraya glabra* (Guill.) Sw.. Nguyệtquái nhân.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ, không lông. Lá to, mang 3-9 lá-phụ bầu dục dài đến 17-18 cm, dày, có mũi tiết rờ rệt, đáy bất xứng, bia có răng thấp, đầu có mũi, mặt dưới trắng trắng, lúc khô màu oliu 2 mặt. Chùm-tụ tán mang tán phồng; cọng hoa mảnh, dài đến 1 cm; hoa trắng, thơm, 5-phân; tiểu nhụy 8, có lông hay không; noãn sào không lông.

Kiến kê, Quảng trị, Đà Nẵng. Lá nấu canh; trái ăn được.

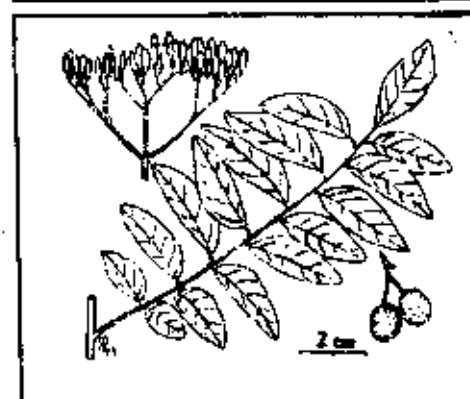
- Shrub or small tree glabrous; leaflets to 18 cm long; flowers white (*Micromelum glabrum* Guill.).

5654 - *Murraya koenigii* (L.) Spreng. Cà ri, Nguyệtquái Koenig. Lá cari; Curry-leaf tree.

Tiểu mộc mảnh, cao 2-6 m, cành lúc non có lông. Lá thơm, dài 15 cm; lá-phụ bầu dục bất xứng, bia có răng tròn thấp, gân-phụ 4-6 cặp, láng mặt trên, dợt mặt dưới; sống có lông. Chùm-tụ tán dày; hoa trắng, cao 6 mm; cánh hoa 5, cao 6 mm; tiểu nhụy 10; noãn sào 2 buồng. Trái đỏ đậm đến đen, cao 1 cm; hạt 1-2. Khánh hòa; IV, 4. Lá dùng trong giấm cari. Chứa carbazol alcaloid: mukonicin, mukonin. Lá trái trị kiết, hạn hiệt, vô bổ.

- Shrub 2-6 m high; leaflets odoriferous; flowers white; fruits dark red (*Bergera koenigii* L.).

5655 - *Clausena anisata* (Willd.) Hook. f. & Benth. Gió rừng.

Tiểu mộc. Lá có cuống chung dài đến 30 cm, có lông dày mịn; lá-phụ vào 15, thon, dài 4-10 cm, bất xứng, bia có răng thưa, gân-phụ 8-10, cuống-phụ 4-5 mm. Phái hoa từ nách lá, ngắn hơn lá. Quả xoan, dài vào 1 cm.

Rễ làm trà lợi sữa; tiêu giết.

- Shrub; rachis finely pubescent; berries 1 cm long.

5655a - *Clausena dentata* (Willd.) Roem. Hồng bì núi, Củ-khi.

Tiểu mộc thơm, thành bụi thấp 1-2(4) m. Lá kép lẻ, mang 5-9 lá-phụ xoan, dài 4-5 cm, cuống-phụ 5-7 mm, gân-phụ 6-8 cặp. Chùm-tụ tán ở chót nhánh; hoa nhỏ. Trái to 4-7 mm, có nhiều mũi tiết dễ nhận.

Trên vùng đá vôi: Cao Lạng, Quảng Ninh, Thanh hóa; III-V, 8-9. Tinh dầu thoa khi cảm, thấp khớp, đau bụng. Trichin lá trị viêm gan, tiêu giết.

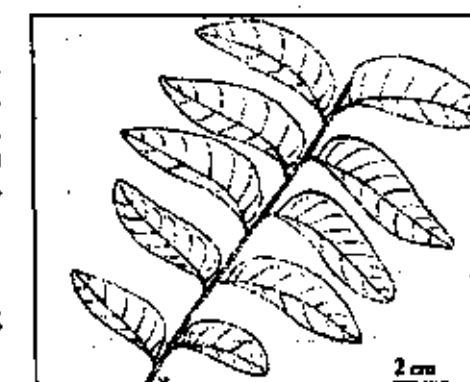

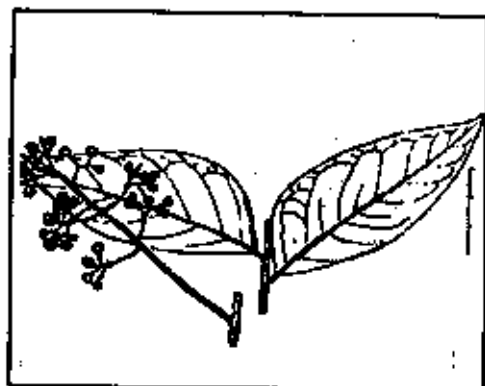
5656 - *Clausena dimidiata* Tan.. Mơ-rây.

Tiểu mộc cao đến 6 m; thân tròn, vỏ đen. Lá dài 20-30 cm; thùy tiếp 20-29, rất bất xứng, một bên rộng, một bên hẹp, bia có răng tròn, mặt trên oliu, mặt dưới nâu-dỏ lúc khô; gân chánh cong, gân-phụ 5-6 cặp. Chùm-tụ tán ở chót nhánh; nụ tròn, cao 3-4 mm.

Phước Khánh, Cáná, 10-900 m; 3.

- Shrub 6 m tall; bark black; leaflets dimidiate; panicles terminal; buttons 3-4 mm long.

5657 - *Clausena dunniana* Levl. & Fedde. Giới Dunn.
 Dạimộc nhỏ hay tiểumộc; cành non có lông dày. Lá dài đến 38 cm, mang 15-19 lá-phụ dày bấtxúng, dài đến 12 cm. Chùm-tútán ở ngọn nhánh, cao 23 cm; hoa xám xanh hay lam; cánhhoa 4, dài 2,5 mm; tiểunhụy 8, vàng; bầu nhụy không lông, hình trụ 4 buồng.

Quảngninh, Hàbắc, Vinhphú, Huế, Quảngnam (hình theo Guillaumin); VIII, 10. Trái non ăn được.

- Small tree or shrub; branches tomentose; flowers blue (*C. dentata* var. *dunniana* Levl.) Sw.).

5658 - *Clausena excavata* Burm. f. Dấugia xoan, Giới lớn.

Tiểumộc cao 1-5 m, ít lông. Lá-phụ 15-21 mọc xen, mặt dưới ít lông hay không lông, có mùi thơm mạnh. Chùm-tútán ở ngọn; nụ tròn; hoa trắngtrắng; cánhhoa 4; tiểunhụy 8, dày chỉ lông; noãnào trụ có lông. Quả cam hay đỏ, không lông, ăn được; hạt 1-2.

Bình đến trungnguyên: Vinhphú, Đà Nẵng, Nhatrang. Var. *villosa* Hook. f.: Chùm-hối, lá đầy lông mịn, vàngvàng: BTN.

Trị vi khuẩn; long đòm; có lẽ bổ, trị lã; trị sung đầu-gối; thân lợi tiểu, giúp tiêu hóa.

- Shrub 1.5 m tall; leaflets glabrescent beneath; flowers white; berries orange or red.

5659 - *Clausena harmandiana* (Pierre) Guill. Giới Harmand.

Tiểumộc cao đến 6 m. Lá to, dài đến 50 cm; lá-phụ dài đến 20 cm, bia có răng không đều, có túi tiết rõ, đầu tà, dày bấtxúng, gân-phụ 7 cặp. Pháthoa hẹp, dài bằng lá; hoa trắng, cao 3-4 mm; ládài xanh, nhỏ; cánhhoa có túi tiết dễ nhận; tiểunhụy chỉ đẹp ra ở 1/2 dưới; noãnào không lông.

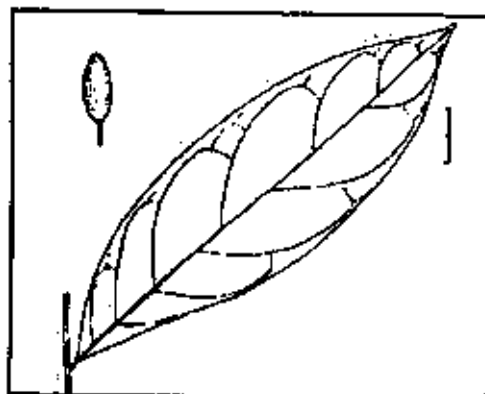
Tam đảo, Hàsonbinh, Huế; III-VII. Chứa alcaloid. Rẻ kiện vị, giải nhiệt.

- Shrub 6 m tall; leaflets to 20 cm long; flowers 4 mm high; ovary glabrous (*Glycosmis harmandiana* Pierre).

5660 - *Clausena heptaphylla* (Roxb.) W. & Arn. Giới 7-lá. Bụi. Lá to, sóng dài đến 50 cm, mang 13-15 lá-phụ bầu dục thon, to 16 x 5,5 cm, đầu nhọn, dày bấtxúng, gân-phụ 6-7 cặp, cuống-phụ ngắn. Pháthoa ở chót nhánh, cao 30 cm, có lông ngắn; ládài 4, to 1 mm; cánhhoa 4, dài bằng hai dài; tiểunhụy 10, ngắn hơn cánhhoa; đĩa mặt không lông; noãnào không lông. Trái hình thoi, to 2 x 1 cm, dỏ đỏ hay vàng tái, mang nhiều tuyến; hạt 1-2.

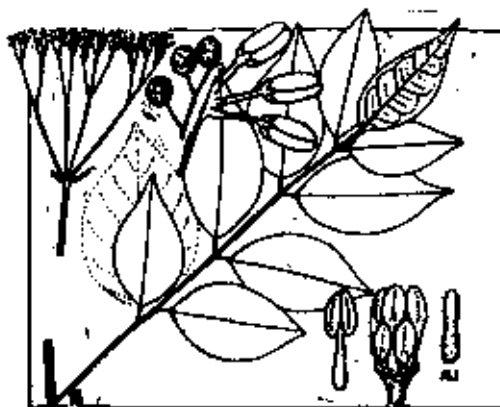
Quảngyên, Bavi đến T.

- Shrub; leaflets 7, to 16 cm long; terminal panicles puberulent; ovary glabrous; fruits 2 x 1 cm (*Amyris heptaphylla* Roxb.).

5661 - *Clausena indica* (Dalz.) Oliv. Dương tùng, Cùkhi. *Tiểu mộc* cao 2-2,5 m; cành không lông, đenden. Lá-phụ 9-11, mọc xen hay đối, mỏng, cứng cứng, xoắn hay bầu dục, nhỏ hay trung, to 3,5-5 x 1,7-3 cm, gân-phụ rất mảnh, 5-7(10) cặp, có đốm mịn hai mặt, cuống-phụ 4 mm. Tán-phồng cao 4 cm ở chót nhánh, không lông; lá dài 4; cánh-hoa kết-lợp; tiểu-hụy 8, 5 dài, 5 ngắn, chỉ đẹp; noãn-sào không lông, 2-3 buồng. Trái xoắn, cao 8 mm, tím xanh lúc chín, ăn được.

Lá rất thơm. Núi đá vôi: B; III, 11.

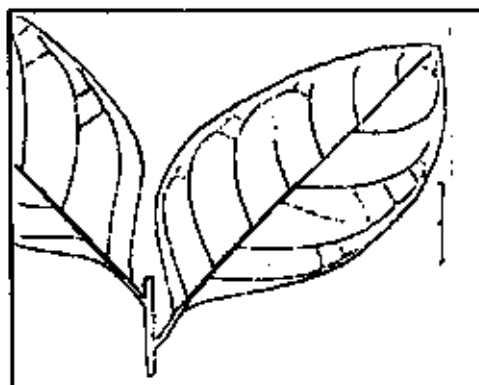
- Shrub; branches glabrous; leaflets thin, glabrous; fruits blue purple (*Piptostylis indica* Dalz.).

5662 - *Clausena lenis* Drake. Giới trái.

Tiểu mộc cao 4-5 m, có lông nhung trắng khắp cơ-quan trừ mặt trên của lá-phụ. Lá dài 35-40 cm; lá-phụ 11-17, khá to, bầu dục, vào 9 x 5 cm, đầu tù, đáy bất-xung, bìa có răng tù, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu đỏ, gân-phụ 6-7 cặp. Phá-hoa ở ngọn, cao 20-30 cm; hoa trắng, dài 3-4 mm; tú-phân; cánh-hoa dài; tiểu-hụy 8; noãn-sào như không lông, 2-buồng 2-noãn. Trái tròn-tròn, to 5-8 mm

Thù-pháp.

- Shrub 4-5 m tall; branches, inflorescence, leaves beneath velvety; flowers white, 3-4 mm high.

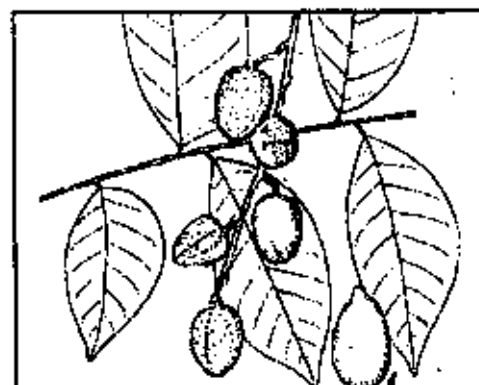

5663 - *Clausena lansium* (Lour.) Skeels. Hoàng bì; Wampi.

Tiểu mộc cao 3-5 m. Lá mang 7-9 lá-phụ bầu dục, to vào 7 x 3 cm, đầu nhọn, đáy bất-xung, mỏng, không lông trừ ở gần chóp mặt dưới, gân-phụ 10 cặp. Chùm-tụ-táp ở chót nhánh, dài 30-50 cm; có lông; hoa trắng, rất thơm; cánh-hoa 5, có lông mặt ngoài; tiểu-hụy 8; noãn-sào có lông. Quả-hành-cứng vàng, có lông mịn, to đến 24 x 21 mm; buồng 1-2 1-hột; nạc xanh-xanh thơm; hột lục.

Tr ở bình-nguyên; IV, 6-10. Trái chua ngọt, ngon, trị tễ-thấp, lá-lách to; rễ trị ho, lá dùng gội đầu.

- Shrub 3-5 m tall; leaflets pubescent on nerves beneath; flowers white; fruits yellow (*Quinaria lansium* Lour.; *Cookia wampi* Blco).

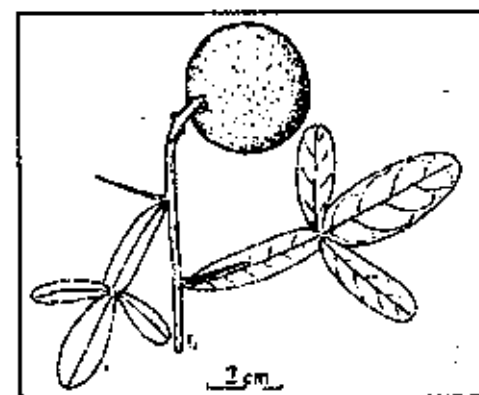

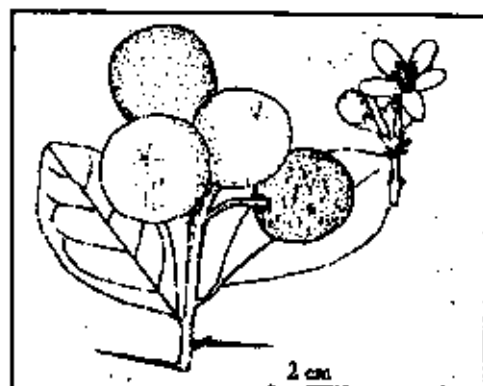
5664 - *Pleiospermum annamense* Guill. Đát ú Trung bộ.

Bụi cao đến 8 m; nhánh hơi sà, không lông; gai ngay, to. Lá có cuống dài, có cánh rộng, mang 3 lá-phụ bầu dục tròn dài, không lông, xanh đậm, bìa nguyên. Tán-phồng mang hoa trắng; cánh-hoa cao 4 mm; tiểu-hụy 10; đĩa mặt; noãn-sào không lông. Trái như một trái Cam nhỏ, to 3-4 cm.

Dựa biển, từ Nhatrang đến Càná; I-XII.

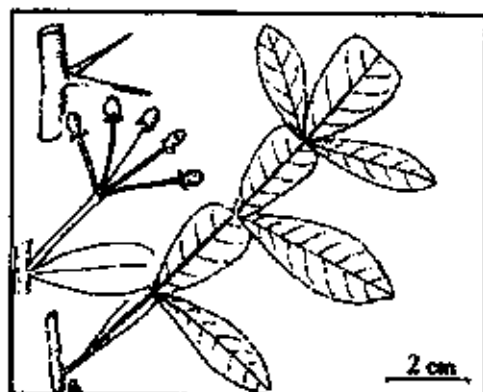
- Thorny shrub to 8 m high; flowers white; fruits 3-4 cm across.

5665 - *Linnocitrus littoralis* (Miq.) Sw. Dátừ biển, Cam đường. Bụi cao 1-2 m; cành không lông; gai ngay to. Lá đơn, bầu dục, vào 5-7 x 3 cm, dài, cứng, không lông, bìa có răng tà, gân-phụ 7-8 cặp. Tânphong dày; hoa trắng thơm; cánhhoa 4-5; tiểuhụy 8-10; đĩa mật; noãn sào 5 buồng. Quả như một trái Cam nhỏ, to 3-4 cm, màu cam; buồng ít, chứa 1-3 hạt (tuyệt lục), giữa hạt rất ngọt, và buồng lép. Sát biển; I-XII. Lá dùng trị bệnh phổi. Giống *Linnocitrus* đặc sắc là cuống ngắn, không có đốt vào phiến.

- Thorny shrub 1-2 m high; petiole not articulated with limb; flowers white; fruits orange (*Pleiospermum littorale* Miq.).

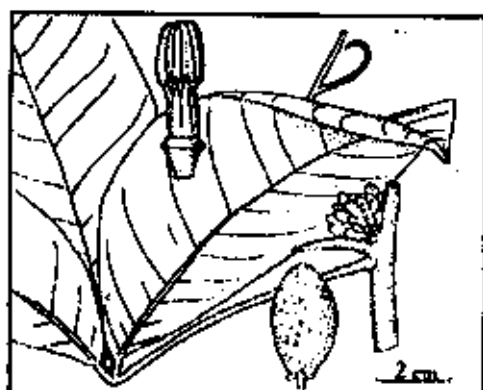

5666 - *Narengi crenulata* (Roxb.) Nicols. Ché, Cóc lùm, Chanh cóc; Elephant Apple.

Tiểu mộc cao 20 m, gốc to 50 cm; gai nhọn, cao 1-1,5 cm. Lá có sóng có cánh rộng, mang lá-phụ mọc đối, thon ngược, đầu tù hay cắt ngang, bìa có răng tà thấp. Chùm; hoa nhỏ; cánhhoa 4, cao 3 mm; tiểuhụy 8; noãn sào 3-4 buồng. Trái tròn, nâu, to 1,2 cm; buồng 1-4; hạt 1-4.

Rừng: Côngtum, Phúkhánh, Đàlat; VI-IX, 8-10. Gỗ rất cứng. Trái rất chua ăn được, bổ đường tiêu hóa, trị sinh bưng, bổ, giải độc, trị ja; rễ trị đau tim, phát hàn, xổ; vỏ làm tăng tiết mật.

- Tree 20 m tall; rachis winged; leaflets opposed; petals 3 mm long; fruits 1,2 cm long (*Limonia crenulata* Roxb., *Hesperethusa crenulata* (Roxb.) Roem.).

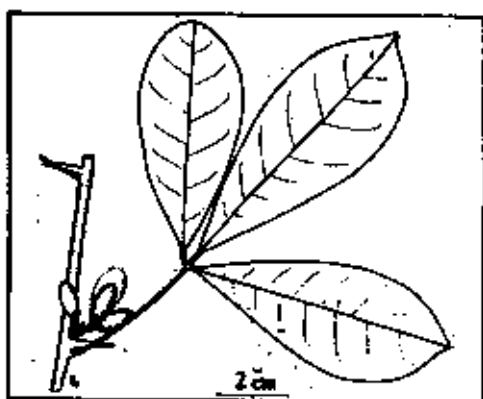

5667 - *Lavunga nitida* Pierre. Trangxa lằng, Dây cam.

Tiểu mộc leo, có móc cong; vỏ vàng. Lá do 3 lá-phụ xoan, dài 15-19 cm, gắn ở một điểm. Pháthoa dày ở nách lá; lá dài dính nhau; cánhhoa rời; tiểuhụy 6-7, chỉ dính nhau ở đáy; đĩa mật; noãn sào 3-4 buồng. Trái xoan, to 2 cm.

Rừng luôn luôn xanh bình nguyên: Đà Nẵng, Nha Trang, Châu Đốc, Phú Quốc (hình theo Pierre).

- Hooked sarmentous shrub; leaves trifoliate; fruits 2 cm long.

5668 - *Lavunga sarmentosa* (Bl.) Kurz. Trangxa trườn.

Tiểu mộc leo cao 5-6 m; gai hơi cong; vỏ vàng vàng. Lá có cuống dài 3-4 cm, mang 3 lá-phụ thon ngược, không lông, bìa nguyên, gân-phụ rất mảnh. Chùm-tụ tán cao 1-2 cm; dài có 4 tai; cánhhoa 4, dài 8 mm; tiểuhụy 8, rời nhau; noãn sào 3 buồng. Trái cao 1,5-2 cm, thơm.

Quảng trị, Bànà. Vỏ, lá trị tê thấp; nhựa trị đau răng.

- Hooked sarmentous shrub; leaflets oblanceolate; fruits 1,5 cm long (*Triphasia sarmentosa* Bl.; *L. euleutherandra* Dalz.).

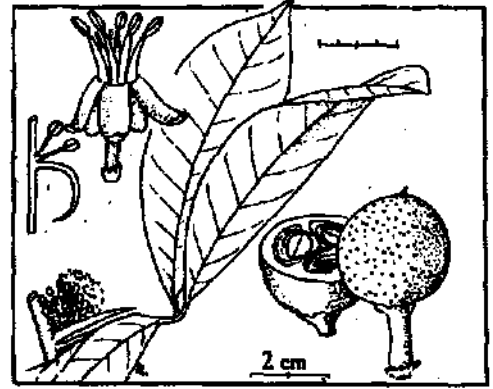

5669 - *Luvunga scandens* (Roxb.) Ham. Trangxa leo, Móc-câu; Indian liana-lime, Luvunga.

Tiểu mộc leo có móc cong; vỏ vàng. Lá-phụ (1 ở nhánh mập) 3-5, thon, thon ngược, dài 6-18 cm, không lông, gân-phụ rất mảnh. Phấn hoa dày ở nách lá; hoa thơm như hoa Cam, trắng; cánh hoa 4; tiểu nhụy 8; đĩa mật; noãn sào 2 buồng. Quả tròn, to đến 3 cm; hạt 1-3.

Rừng, ven rừng: từ Vinhphú, Hàsonbình, qua Côngtưm, Nhatrang đến Bàrija. Rẻ, trái trị nọc bôcáp. (hình một phần theo Pierre).

- Hooked sarmentous shrub; leaflets 3-5, oblanceolate; fruits globulous to 3 cm diameter (*Limonia scandens* Roxb.).

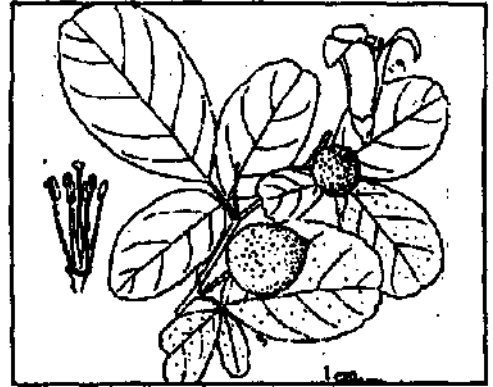

5670 - *Triphasia trifoliata* (Burm. f.) P. Wils. Kimquít, Trái Keo; Lime berry.

Bụi cao 1-3 m, không lông; gai ngay. Lá do 3 lá-phụ bầu dục xoan ngược, đầu hơi lõm. Hoa có đực thơm, ở nách lá, trắng; lá dài 3; cánh hoa 3; tiểu nhụy 6, rời nhau; noãn sào 3 buồng. Trái màu cam, to bằng ngón tay út, đỏ; nạc nhót, chua; hạt 1-3, có mầm lục đậm.

Tr; trái dùng làm mứt; lá dùng trị bệnh đường phổi; 5.

- Cultivated (*Limonia trifoliata* Burm. f.).

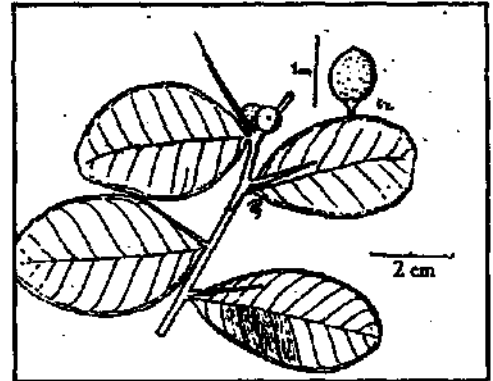

5671 - *Severinia monophylla* (L.) Tan. Gai-xanh; Chinese Box Orange.

Tiểu mộc có gai ngay dài đến 3-4 cm; cành không lông; vỏ nâu lúc khô. Lá bầu dục, đầu tròn hay lõm, đáy tà, không lông, dày, cứng, gân khít nhau, tạo mạng lõi rõ hai mặt, gân bìa sát bìa, bìa uốn xuống; cuống ngắn, 3-4 mm. Tán ở nách lá; hoa trắng; cánh hoa 5; tiểu nhụy 10; noãn sào không lông, 2 buồng 1-noãn. Trái tròn to 1 cm, ăn được; hạt 2.

Chợghành đến duyên hải miền Trung; VII, 7. Lá trị ho, hen, cảm sốt.

- Thorny shrub or small tree; leaves glabrous; flowers white; fruits 1 cm large (*Limonia monophylla* L.; *Atalantia bilocularis* Wall.).

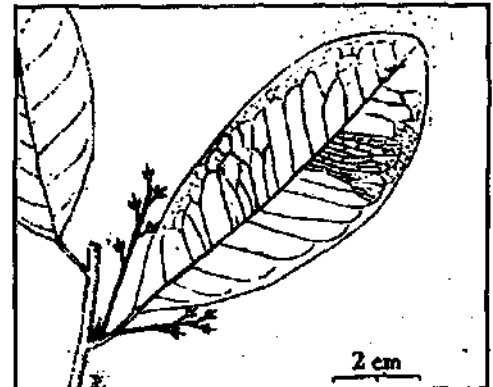

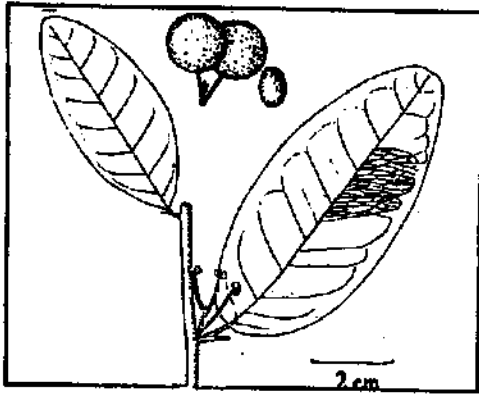
5672 - *Atalantia ceylanica* (Arn.) Oliv. Tiểuquát Tichlan, Quít rừng.

Tiểu mộc cao 5 m, to 15 cm ở gốc, có gai hay không. Lá có phiến dai, dài 4-8 cm, gân-phụ mảnh, làm thành mạng. Chùm 1-2 ở nách lá, không lông; dài 4 thùy; cánh hoa 4, trắng, chót thon; tiểu nhụy 8, rời nhau, 4 dài; noãn sào 2 buồng. Quả tròn, to 2 cm; hạt 2-4, to.

Nhatrang, vào 400 m; V. Lá chứa flavons, coumarins, alcaloids.

Shrub 5 m tall; spines present or absent; flowers white; stamens 8; ovary 2-loculare; fruits 2 cm across (*Atalantia ceylanica* Arn.).

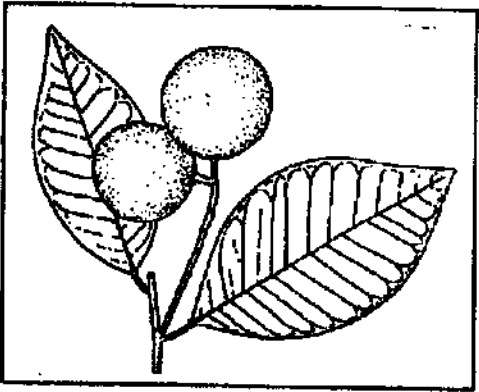

5673 - *Atalantia citroides* Pierre ex Guill. Chanh rừng, Tiểuquật chanh.

Đaimộc đến 10 m; gai nhỏ. Lá có phiến bầu dục, đầu tù có khi lõm, gân-phụ mảnh; cuống màu sét, dài 1 cm, có đốt ở đầu. Chùm hay chùm ngắn; cọng 1 cm; dài 4 thùy; cánhhoa 4; tiểunhụy 10, chỉ dính thành ống. Trái màu lục vàng dợt, tròn, to 2 cm, 3 buồng; không ăn được; hạt dài 1 cm.

Đất cát nghèo: Đồngnai, Cônson; 4.

- Tree 10 m tall; axillary racemes short; petals 4; stamens 10, connate; fruits green yellow, 3-loculare.

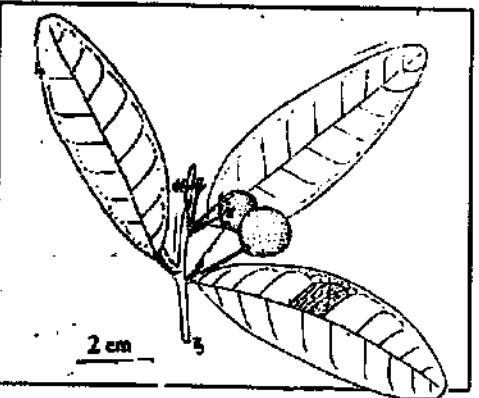

5674 - *Atalantia guillauminii* Sw. Quít hôi, Tiểuquật Guillaumin; Tonkin Atalantia.

Tiểumộc cao 4 m; cành mảnh, không gai, lúc non có lông ngắn, khi già có vỏ nâu, nứt dọc. Lá có phiến xoan, rộng ở giữa, to 6-7 x 2,7-4,5 cm, màu lục lu, tươi mặt dưới, gân-phụ mảnh, cách nhau 3-4 mm, gần cách bìa 1 mm; cuống dẹt, dài 7-8 mm. Chùm ít hoa; hoa nhỏ, trắng, 5-phân; cánhhoa dài 5 mm; tiểunhụy 10, rời, dài bằng 2/3 cánhhoa; noãn sào 3 buồng 1-noãn. Trái tròn, to 2,5 cm ở chót nhánh; mùi không lỏng nước.

B: Núi Đền; 10.

- Shrub 4 m tall; leaves ovate, 6-7 cm long; flowers white; fruits 2.5 cm across, 3-loculare (*A. disticha* Merr.).

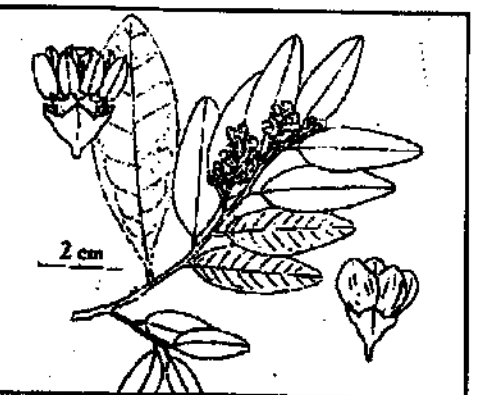

5675 - *Atalantia monophylla* DC. Tiểuquật một-lá; Indian Atalantia.

Bụi hay đaimộc đến 12 m, thân to 12 cm; gai 2-15 cm. Lá bầu dục tròn dài, vào 7 x 2,5 cm, dài, không lông, gân-phụ mảnh, làm thành mạng rõ mặt dưới tái. Tán ở nách lá; hoa trắng; đài tết thành 2 râu; cánhhoa đầu tròn; tiểunhụy 8, dính thành ống cao; noãn sào 3-5 buồng. Phi quả to 15 mm.

Côngtum, Nha trang; XI-1, 3-5. Rễ chứa alcaloid ataphilin, truyền nhiễm, phản kích; lá trị nọc rắn; trái đắp trị tê thấp.

- Shrub or tree 12 m tall; spines 2-15 mm; leaves glabrous; flowers white; stamens 8, connate; fruits 3-5-loculare (*Triphasia monophylla* DC.).

5676 - *Atalantia racemosa* Wight. Tiểuquật nhánh; Bombay Atalantia.

Cây cao đến 10 m; gai có hay không. Lá có phiến bầu dục thon, dài 3-7 cm, bìa nguyên; cuống dài 1 cm. Chùm dài 3-5 cm ở nách lá; hoa trắng; cánhhoa 4, cao 5 mm; tiểunhụy 8, chỉ dính thành ống; đĩa mật nhỏ; noãn sào 2 buồng. Trái tròn, to 2 cm có lông mập.

Nha trang (hình theo Wight). Gỗ vàng, cứng.

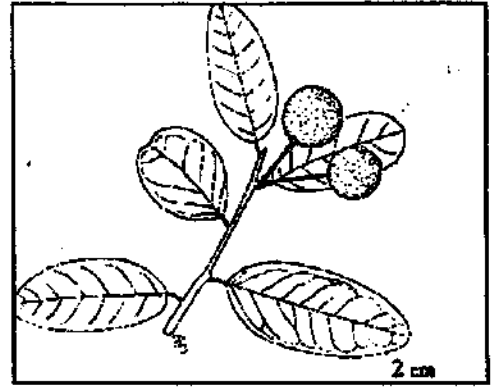
- Tree 10 m tall; spines or not; leaves to 7 cm long; flowers white; stamens connate; ovary 2-3-loculare.

5677 - *Atalantia rotundifolia* (Thw.) Tan.. Tiểuquật lá-tròn; Dwarf Ceylon atalantia.

Tiểumộc cao đến 6 m, gốc to 20 cm, ít gai. Lá có phiến tròn đến bầu dục, dài 2,5-5 cm, đầu tù, tròn hay lõm, gân-phụ mảnh, mặt dưới lợt; cuống dài 3-5 mm. Chùm; tiểunhụy rời; noãn sào 3 buồng. Trái tròn, to 1,5 cm.

Thông nguyên: Phanrang; 1-3.

- Treelet 6 m tall; spines few; stamens free; ovary 3-loculare (*Sclerostylis rotundifolia* Thw.).

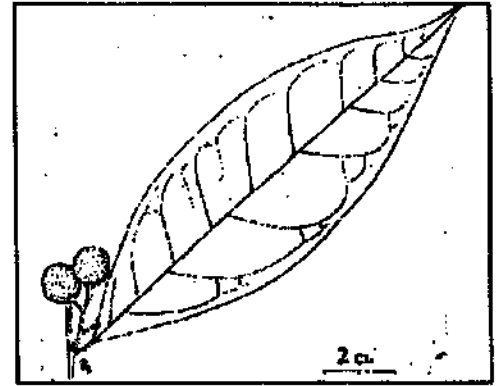

5678 - *Atalantia roxburghiana* Hook. f.. Tiểuquật Roxburgh, Malayan atalantia.

Tiểumộc mảnh, cao 2,5 m; cành mảnh, lông dài 2-10 cm. Lá có phiến thon to, dài đến 20 cm, rộng 6-8 cm, tương đối dai, không lông, láng, gân-phụ làm thành mạng ít rõ hơn các loài trên. Chùm dài 2-4 cm ở nách lá; cọng trái 5-6 mm. Trái to 1,2 cm, 2 buồng.

Ven rừng: Côngtum, Phúkhánh, đến 800 m; XI, 3. Lá và trái dùng trị ho.

- Shrub 2.5 m tall; leaves lanceolate to 20 cm long; fruits 2-loculare (*A. simplicifolia* Roxb.).

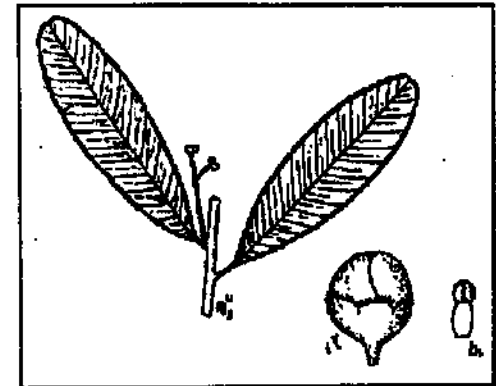

5679 - *Atalantia sessiliflora* Guill.. Tiểuquật không-cọng.

Tiểumộc cao 2 m, không gai; cành non xanh. Lá có phiến tròn dài, dài 3-6 cm, gân-phụ nhiều, khít nhau, song hành, lồi ở hai mặt, một gân sát bìa; cuống 4-5 mm. Phất hoa ngắn ở nách lá, hoa không cọng, trắng; lá dài rìa lông; cánh hoa 5, dài 2 mm; tiểunhụy 10 rời nhau; bầu noãn xoan, 2 buồng 1-noãn. Trái ăn được.

Quảng trị. Trái dùng nhuộm đen.

- Shrub 2 m tall, inerm; veins proeminent; flowers sessile; fruits 2-loculare.

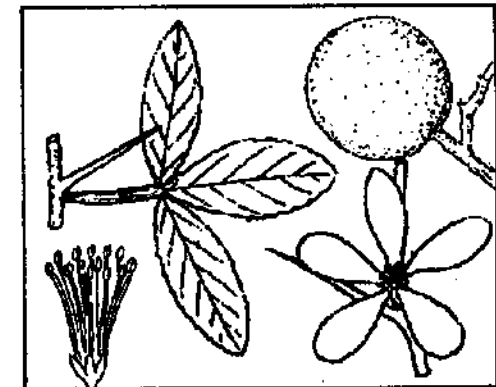

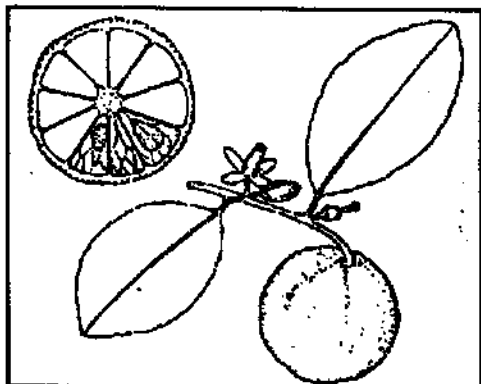
5680 - *Poncirus trifoliatus* (L.) Raf.. Chi; Trifoliate Orange, Japanese Bitter Orange.

Tiểumộc cao đến 5 m, có nhiều nhánh; gai to, cao 2-3 cm. Lá lục đậm, thơm, mang 3 lá-phụ; cuống chung có cánh hẹp. Hoa 1(2) ở nách lá, trên cành không còn lá, trắng, rộng 3 cm; tiểunhụy 20(60), ba phần vàng, chỉ rời. Trái vàng, tròn, to 3-5 cm, múi 6-8, nạc thơm.

Tr làm rào, kiếng và để tháp Cam. Lai với Cam *C. sinensis* cho ra Citrange. Trái phơi khô trị ỉa, trấn lỵ, sưng, lợi tiểu, phong-lở..

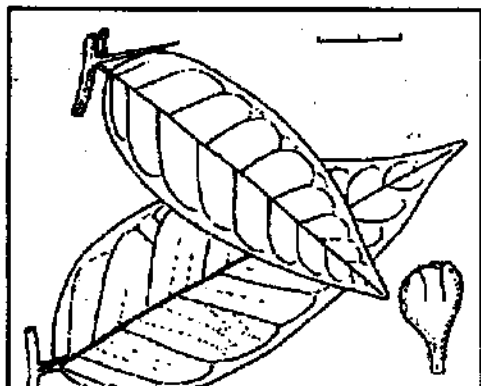
- Cultivated (*Citrus trifoliatus* L.).

- 5681 - Citrus amblycarpa** (Hassk.) Oehse. Quít tà.
 Tiểumộc cao 3-7 m, gai rất ít; cành không lông. Lá xoan tròn dài hay thon, đầu tà, có khi hơi lõm, không lông 2 mặt, nhiều đóm trong; cuống tròn, hay có cánh nhỏ, dài 1 cm, Hoa *côđộc* hay 3-5 ở nách lá, rất thơm; ládài xanh; cánhhoa 3-5, dài 7-9mm; tiểunhụy 16-20, chỉ trắng, baophần vàng. Trái nhỏ, tròn, bẹp, xanh đậm rồi vàng tươi, to 1,5-3,5 cm; vỏ ít tróc; nạc xanh vàng, rất chua; hạt có túdiệp lục, dài 1 cm.
 Rừng 0-350 m.

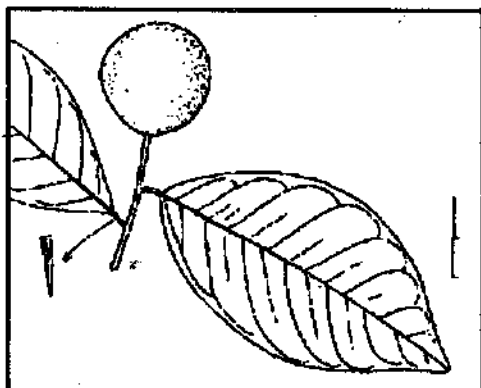
- Treelet 3-7 m; spines few; flowers white; fruits yellow, acid; seeds green (*C. limonanthus* var. *amblycarpa* Hassk.).

- 5682 - Citrus annamensis** Tan.. Cam hôi.
 Tiểumộc hơi trườn, cao vào 4 m, thân to 6-7 cm; gai nhiều, ngay dài hơn 1,5 cm; cành non có cạnh. Lá có phiến bầu dục, to đến 10 x 4 cm, chót thon nhọn, dày tròn, mặt trên xám lục lúc khô, gân không rõ, mặt dưới nâu rất lợt, như trắng, gân-phụ vào 10 cặp; cuống tròn dài 4-6 mm. Hoa nhỏ, ứng hưởng, trên pháthhoa rất ngắn ở nách lá; nụ có lông; tiểunhụy vào 25, rời nhau (?). Trái 5 buồng.

Phu-hu, Phúkhánh; I.

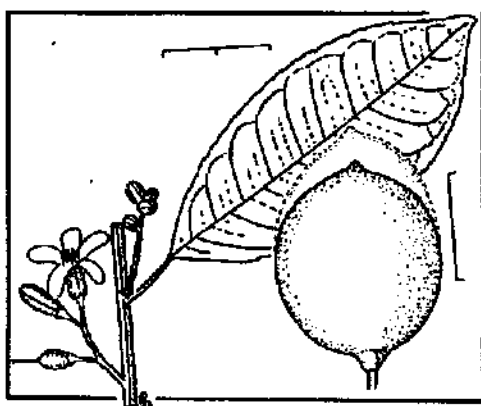
- Shrub 4 m high; spines 1.5 cm long; flowers small; stamens 16-20; fruits 5-loculare.

- 5683 - Citrus depressa** Hayata. Chanh lõm, Nhan.
 Tiểumộc cao 5-6 m; thân to đến 20 cm; cành không gai. Lá có phiến xoan, to 6-8 x 3,5-5 cm, đầu tà, đáy tà tròn, mỏng, không lông, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1-1,5 cm, có cánh rất nhỏ (0,2-0,5 mm), Trái vàng, tròntròn, hơi bẹp, nhỏ, đường kính vào 2,5-3 cm, vàng; quảnh mỏng; hạt lục dợt.

Quảngtrị. Rể chứa citracridon (acridon alcaloid), tránluyếnsúc.

- Inerm treelet to 6 m high; petioles slightly winged; fruits yellow, 2.5-3 cm across.

- 5684 - Citrus limonia** Osb.. Chanh Hànội, Chen, Chanh kiên; Citron de Canton.
 Tiểumộc cao 2-5 m; không (?) có gai. Lá có phiến bầu dục, to 7-8 x 3-3,5 cm, đầu tà, vàng lúc khô, mỏng, bìa có răng tà, gân-phụ mảnh, hơn 10 cặp; cuống tròn, không cánh, nhưng thường đẹp, dài 6-8 mm, có đót ở chót vào phiến. Chùm ngắn ở nách lá; nụ tiatia; hoa trắng; cánhhoa dài vào 1,5 cm; tiểunhụy 20-40. Trái hơi cao, to 2 x 1,7 cm hay tròn to 2,5 cm, chót có mũi ngắn; vỏ hơi dễ tróc; nạc chua.

B, Quảngtrị, Lâmđồng; 5. Có lẽ do *C. lemon* x *C. reticulata*.

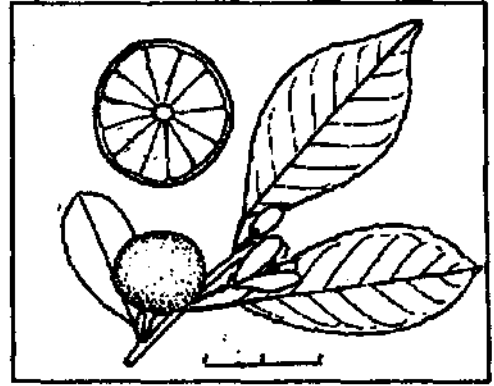
- Cultivated.

5685 - Citrus limonellus Hassk.

Tiểu mộc không gai; cành mảnh, xanh. Lá có phiến nhỏ, xoan ngược, đến 4,5 x 2 cm, đầu tròn hay có mũi dài, đáy tù, bìa có răng tròn, gân-phụ 7-8 cặp, mặt trên nâu, mặt dưới nâu tươi; cuống 1 cm, không cánh, có đốt ở chót vào phiến. Hoa ở nách lá; cuống dài 1 cm; lá đài nhỏ, xanh, không lông; cánh hoa dài 10-12 mm. Trái tròn, to 15-17 mm; mủi 12-15.

T.

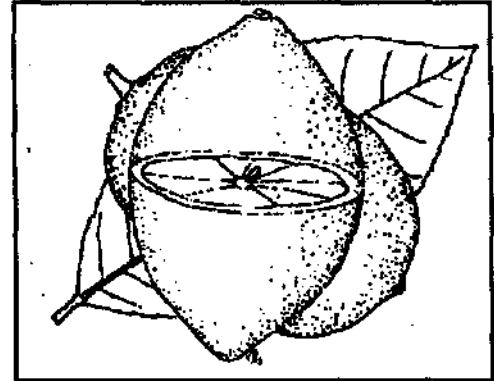
- Inerm shrub; flowers axillary; petals 10-12 mm long; fruits 15-17 mm large, 12-15-loculare.

5686 - Citrus limon (L.) Burm. f. Chanh tây (Chanh nôm ?).

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ. Phiến lá xoan tròn dài; cuống có cánh. Chùm ít hoa; hoa 4-5-phân; cánh hoa 1,2-2 cm; tiểu hụy 20-32. Trái chín vàng, xoan bọng vu, to vào 9-10 x 6 cm; vỏ dày 5 mm; nạc trắng chua; bọng 10; hạt trắng, cao 1 cm; túi điệp trắng. $2n = 18$.

Tr ở Đà Lạt; ít phổ biến ở nước ta. Quán quân thế giới nặng 3 kg, dài 75 cm. Tinh dầu trysin; *in vitro*, trái chống siêu khuẩn poliomyelitis.

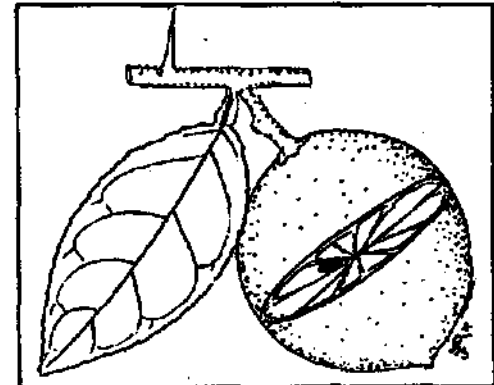
- Cultivated (*Citrus medica* subsp. *limon* L.).

5687 - Citrus aurantifolia (Christm. & Panz.) Sw. Chanh ta; Acid lime; Limettier.

Tiểu mộc cao 2-4 m; vỏ không nứt; gai ngay, dài 1 cm ở cành, 2-3 ở thân. Lá có phiến bầu dục, xanh tươi, mặt dưới lục hơi lợt, tuyến dễ thấy; cuống hơi dẹp ở chót, có đốt vào phiến. Chùm ngắn ở nách lá; dài xanh xanh; cánh hoa trắng, có đốm, dài 1 cm; tiểu hụy 20-30 cm, chỉ trắng. Trái to 3-5 cm, xanh (khi thật chín mới vàng); quảnh mỏng, dính vào mủi, có đài còn lại; nạc trong; hạt có túi điệp trắng. $2n = 18$.

Tr phổ biến ở bình nguyên, TN, thường ăn khi trái còn xanh; I-XII. Rễ trị Sán. Var *italica* Hort., có Tr ở Sài Gòn, trái to hơn, các mủi màu vàng vàng.

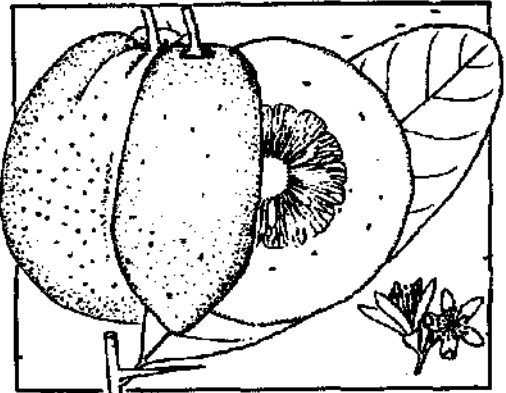
- Cultivated (*Limonia aurantifolia* Chr. & Panz.).

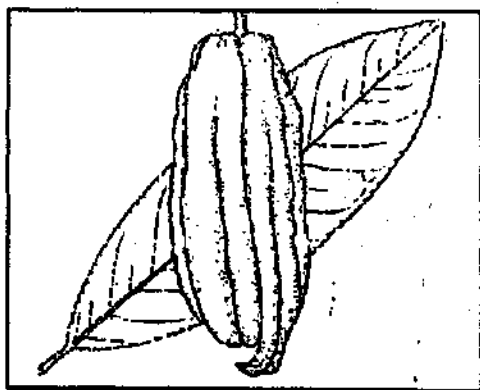
5688 - Citrus medica L. subsp. bajoura Bonavia. Thanh-yên.

Tiểu mộc có gai ngắn, ngay. Lá có phiến không lông, xanh dợt, dài 10-17 cm, đầu tù tròn, bìa có răng nằm; cuống không cánh, không có đốt rõ, dài 1 cm. Chùm ít hoa; hoa hồng hồng; cánh hoa dài 2 cm; tiểu hụy 20-40. Trái xù xì, quảnh rất dày, mềm, thơm; nạc chua; hạt có mầm trắng. $2n = 18$.

Tr ở B và Đà Lạt; VI, 6. Trái dùng làm mứt.

- Cultivated.

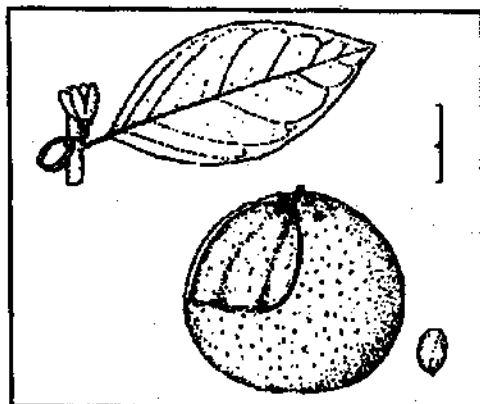

5689 - Citrus medica var. sarcodactylis (Sieb.) Sw. Phật thủ; Fingered Citron, Bushukan; Main-de-Bouddha.

Tiểu mộc cao 2-3,5 m, có gai ngắn, ngay. Lá tròn dài thon, dài 10-20 cm, bìa có răng nằm, cuống tròn, không cánh, dài 5-8 mm. Chùm ít hoa ở nách lá; dài 5 thùy; cánh hoa 4-5, trắng ửng tím, dài 2 cm; tiểu hụy 20-40. Trái vàng, chót như bàn tay chụm; quài dày xốp, trắng thơm; hạt có mầm trắng.

Tr; I-XII. Trái dùng làm mứt; khai vị, kiếng vi, long đờm.

- Cultivated.

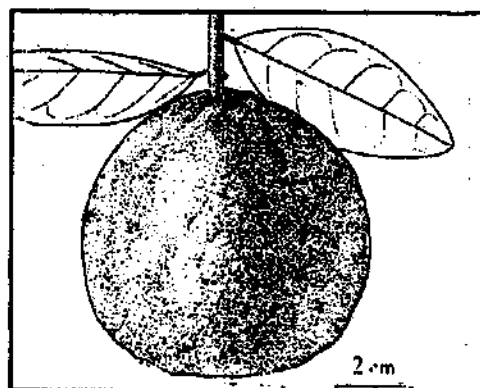

5690 - Citrus reticulata Blco. Quít, Quít ta Mandarinier.

Tiểu mộc cao 3-5 m; gai ngắn; cành không lông. Lá xoan bầu dục, tương đối nhỏ, to 7 x 3,5 cm, tà hai đầu, bìa có răng nhỏ, không lông, gân-phụ 5-8 cặp; cuống tròn, dài 6-7 mm. Hoa 1-3 ở nách lá; cong 1 cm; lá dài xanh, không lông; cánh hoa 1 cm. Trái hơi dẹp, đầu cắt ngang hay lõm, đáy tròn có chót nùm; quài vàng hay cam, mỏng, dày 3 mm, dễ lột; hạt có túi ép lục. $2n = 18$.

Quít có nhiều tạp chủng phức tạp: Tangerine có trái màu cam (tạp chủng giữa Quít và Cam). Chứa tương đối ít vitamin C hơn Cam, song có Br làm dịu thần kinh, chống ho, long đờm; chứa đến 280 pg/g sineprin

- Cultivated (*C. deliciosa* Ten. 1844)

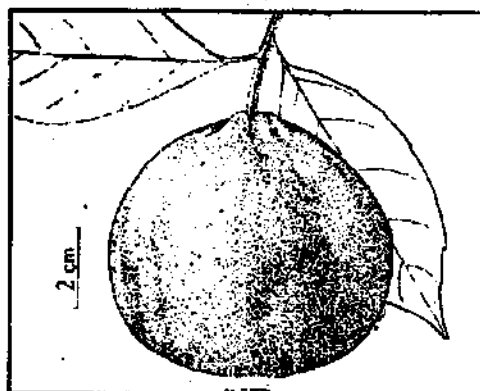

5691 - Citrus nobilis Lour. var. nobilis. Cam sành; King Orange; Roi-de-Siam

Tiểu mộc cao 2-4 m, có gai xanh. Lá có phiến bầu dục, bìa nguyên, có nhiều túi tinh dầu rõ; cuống ngắn, có đốt vào phiến. Hoa trắng. Trái có da có vân mịn, thường ăn còn xanh, vàng cam lúc thật chín; quài dày song dễ lột, rất thơm; nạc vàng cam, ngọt ít chua; hạt có mầm lục.

Tr; I-XII.

- Cultivated.

5692 - Citrus nobilis var. microcarpa Hassk. Quít xiêm. Tiểu mộc 2-4 m, có rất nhiều gai cứng. Lá có cuống không cánh; phiến có nhiều túi (đốm) tinh dầu dễ thấy. Chùm; dài không lông; cánh hoa trắng, dài 7-10 mm; tiểu hụy vào 20, dính thành bó. Trái tròn, to, xanh, đáy có nùm; quài mỏng, không tróc; nạc quanh hạt vàng cam; túi ép lục.

Tr ở miền Nam, một quít to trái; I-XI, 1-3.

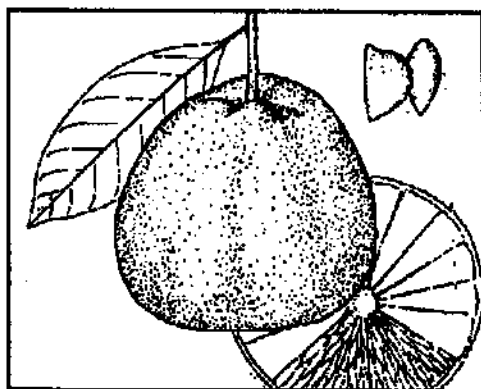
- Cultivated.

5693 - *Citrus nobilis* var. *chryscarpa* Lamk.: Quít tiều; Clementine.

Trái có đầu hơi bẹp (ít bẹp hơn Quít ta), đáy có u cao và lõm, lúc chín màu *cam vàng sậm*, láng, song ít hơn Quít xiêm; vỏ *dễ lột*, dày dày, ít tuyến hơn Quít ta; mùi ráo hơn, ngọt hơn. To bằng hay hơn Quít ta.

Tr.

- Cultivated.

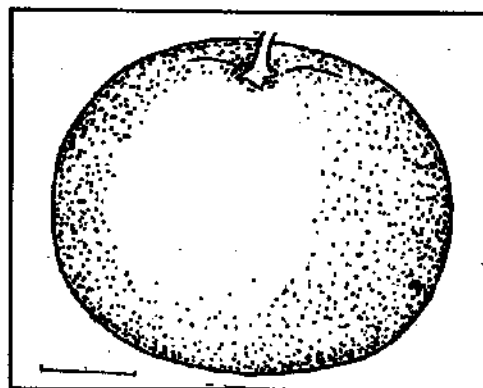

5694 - *Citrus nobilis* var. Sành.

Tiểumộc *cao 2-4 m*, có rất nhiều gai xanh, cứng. Lá có cuống không cánh; phiến có nhiều túi tinh dầu để thấy. Chùm ngắn; dài không lông; cánh hoa *trắng*, dài 7-10 mm; tiểuhụy vào 20, dính thành bó. Trái to, tròn hơi hơi bẹp; quảnh mỏng, màu *xanh* hay vàng, hơi khó tróc; múi có nạc quanh hạt vàng cam; hạt có mầm lục.

Tr khắp cùng; I-XI. Nạc ngon, vị giữa Cam sành và Cam; 12. Các Quít, Cam, cho ra nhiều tạp chủng khó xác định

- Cultivated.

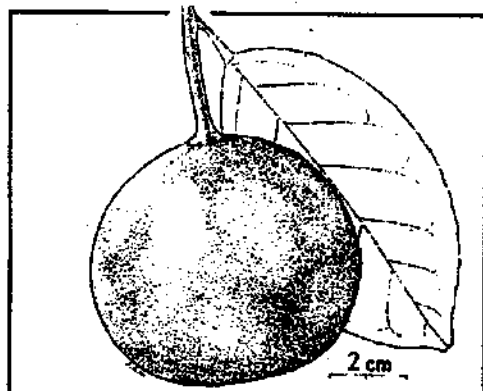

5695 - *Citrus sinensis* (L.) Osb.: Cam; Sweet Orange tree; Oranger.

Đạimộc nhỏ; thân có gai đứng, ngay. Lá có phiến xanh đậm, bìa có răng thưa; cuống có cánh, rộng 4-10 mm, có đốt ở đáy phiến. Chùm ngắn, không lông; dài hình chén không lông; cánh hoa *trắng*, dài 1,5-2 cm; tiểuhụy vào 20-30. *Chỉ dính nhau thành 4-5 bó*. Trái tròn, to 5-8 (11) cm, vàng cam; quảnh dày 3-5 mm; nạc quanh hạt cam; hạt thường *đaphôi*. $2n = 18, 27, 36$.

Tr; I-XII. Quán quân thế giới; nặng 2,5 kg. Vỏ khô trị ho, cảm, ăn không thấy ngon, đau vú.

- Cultivated (*C. aurantium* f. *sinensis* L.).

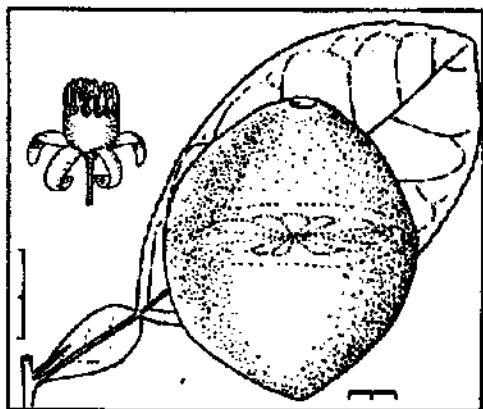

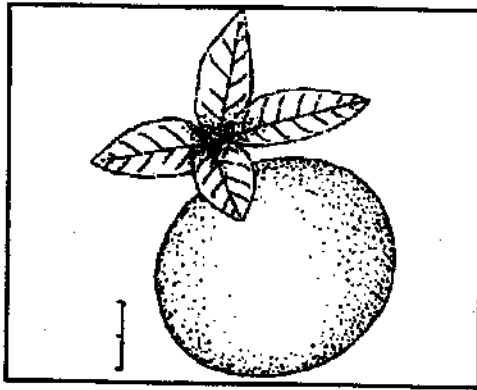
5696 - *Citrus aurantium* L.: Toandăng, Dầudăng, Cam động đĩnh; Sour or Seville orange..

Tiểumộc *cao 2-4 m*; nhánh không lông, gai ngay, xanh. Lá có phiến xoan ngược, dày, xanh đậm, to vào 10 x 6 cm, bìa có răng nằm, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 3 cm, *rộng với cánh 1-1,5 cm*. Hoa hơn ở Cam, *rất thơm*; tiểuhụy 20-24. Trái tròn tròn, to 14 x 12 cm, chót lồi, đáy hơi có núm; múi 10-12, rời nhau ở giữa; hạt nhiều; *quảnh dày 7-10 mm*, lúc non thơm; nạc *chua, đắng*. $2n = 18$

Núi-cắm, Châu đốc; 9. Có lẽ gốc Nam bộ. Chứa umbeliferon, chống nấm, tinh dầu chống vi khuẩn, và citrantin: chống thu.

- Shrub 2-4 m high; petioles widely winged; fruit 14 x 12 cm; epicarp 7-10 mm thick.

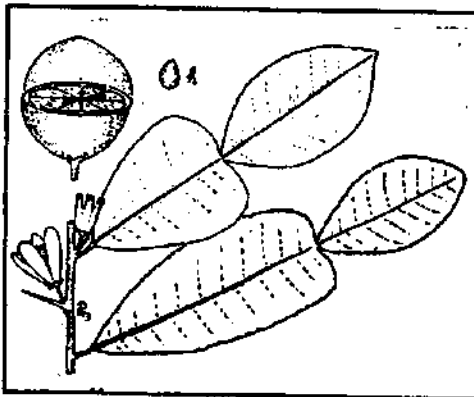

5697 - *Citrus aurantium myrtifolia* Ker-Gawl. Quít tàu.

Nhánh có lông ngắn (1-2 cm), thường không gai. Lá màu lục đậm, nhỏ, thường bằng 1/2-1/3 của loài mẫu. Trái cũng nhỏ hơn, bằng 1/4-1/2 mà thôi, chua, màu cam tươi. Hoa thơm.

Tr.

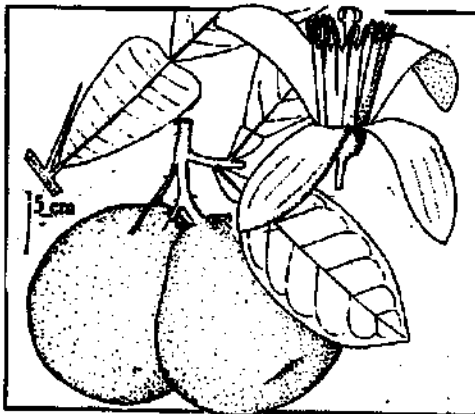

5698 - *Citrus latipes* (Sw.) Tan.. Chanh cuống-rộng; Khasi papeda.

Tiểumộc cao đến 6 m; thân to đến 20 cm; gai ngay, cành không lông, xanh. Lá có phiến nhỏ bằng cuống có cánh rộng, gân mảnh, khó nhận, gân ít xéo, bìa có răng tà, thấp. Hoa cõ độc ở nách lá; cọng 5-6 mm; lá đài xanh; cánhhoa 13 mm, trắng; tiểuhụy dính nhau thành nhóm 2-3, chỉ trắng. Trái tròn hay hơi bẹp, thường chót có núm; vỏ dày; nạc chua; hạt nhiều.

Sapa.

- Treelet 6 m high; limb equaling winged petiole; flowers white; stamens connate by 2-3 (*C. ichangensis* subsp. *latipes* Sw.).

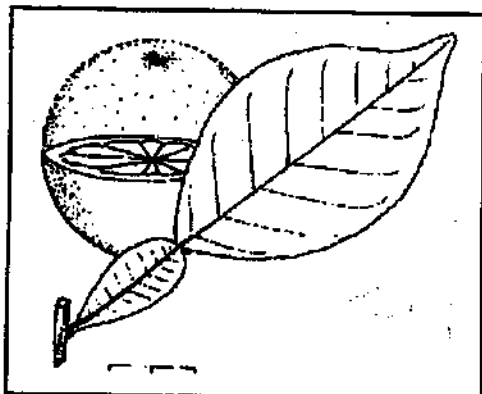

5699 - *Citrus grandis* (L.) Osb. var. *grandis*. Buổi; Shaddock, Pomelo; Pamplemousse.

Đạimộc cao vào 10 m; gai ngay, dài đến 7 cm, ở thân rộng đến 1 cm. Lá có phiến to, dày, gân-phụ 5-6 cặp; cuống có cánh rộng, và có đốt vào phiến. Chùm ngắn, trục có lông; cánhhoa trắng, dài 2-3,5 cm; tiểuhụy nhiều, dính nhau. Trái to, gần như tròn, to 15-30 cm; quài dày, trắng; nạc quanh hạt trong, ngà hay hương; măm trắng. $2n = 18$.

Tr khắp cùng, gần như tuiền. Gốc Achau nhiệt đới. Quán quân thế giới nặng 13 kg. Nhiều var.: Thanh trà, Biênhòa..

- Tree 10 m high; flowers white; fruit 20-30 cm large; pericarp thick; pulp not or slightly bitter (*C. decumana* Murr.; *C. maxima* Merr.).

5700 - *Citrus grandis* var. *racemosa* (Roem.) B.C. Stone. Buổi đắng; Grape-fruit.

Đạimộc dạng cũng như Buổi. Trái: a - nhỏ hơn, vàng, to 10-14 cm; b - quài mỏng hơn, 5-7 mm; muối không tróc dẽ dàng, nhiều nước hơn, song chua và đắng. $2n = 18$.

Tr ở Đàlat; người xứ lạnh ưa ăn Buổi đắng này, với đường, song ta thì ít ưa. Gốc Achau nóng, song có thể T.-Mỹ, từ gốc để thấp Buổi ngọt.

- Cultivated (*C. pomelmos* var. *racemosa* Risso & Post, *C. paradisi* Macf.).

5701 - Ugli

Do sự lai giữa Quít (mandarine) và Bưởi *C. grandis*.

Trái to 10-15 cm, màu lục đến vàngvàng, lột dễ, túi tiết rõ; quảnh dày 10 - 15 mm. Nạc camcam, thơm; hạt 0-2 mỗi múi.

Gốc Jamaica; tạo ra năm 1914. Tên gốc: "Ugly" có nghĩa là xấu.

XII-II.

5702 - *Citrus hystrix* DC. Trúc, Chanh sác; Porcupine orange; Citron combara.

Tiểumộc hay đạimộc cao 2-10 m; gai ngay. Lá có phiến xoan, đầu tù, tròn, có khi lõm, bìa có răng tù; cuống có cánh rộng, có khi to bằng phiến. Hoa cao 1,5 cm, vàngvàng; cánhhoa cao 7-10 mm; tiểuhụy 24-30, rời nhau. Trái tròn, có núm cao ở đáy, vàng lúc chín; múi 10-12, nạc vàng xanh, rất chua, hơi đắng; mầm không xanh.

Hoang và Tr, có thể chịu ngập; I-XII, 6-7. Nạc chua dùng gội đầu.

- Tree 2-10 high; petioles largely winged; flowers yellowish; fruits very acid.

5703 - *Citrus macroptera* Montr. var. *annamensis* Tan.. Cam núi; Annam papeda. Đạimộc cao đến 15 m, có gai ngắn, ít; cành non xanh, hơi đẹp. Lá có phiến xoan ngược, gân-phụ 3-4 cặp, bìa có răng nhỏ, có khi teo mất và lá chỉ do cuống có cánh rộng dạng như lá, bầu dục tròn dài, bìa uốn xuống, mặt trên óliu, mặt dưới nâu óliu. Phấnhoa ở nách lá; hoa 5-phân; tiểuhụy vào 20. Trái to 4-5 cm, vỏ dày 3-4 mm; hạt ít, vàngvàng.

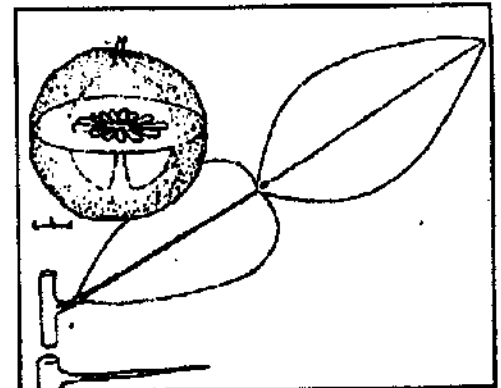
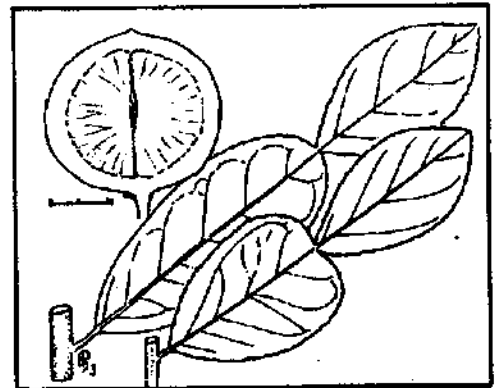
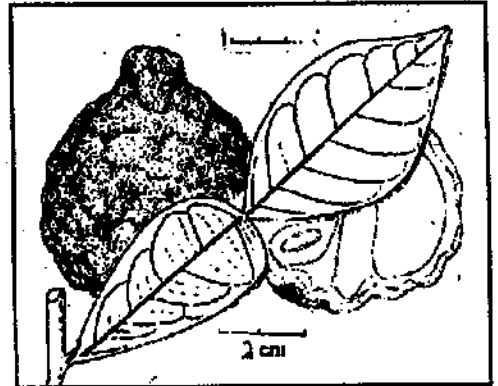
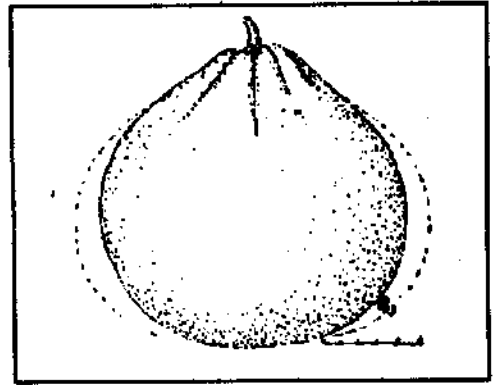
Nhiều ở vùng núi (Cố-ỉnh) sau Nhatrang, vào 600 m.

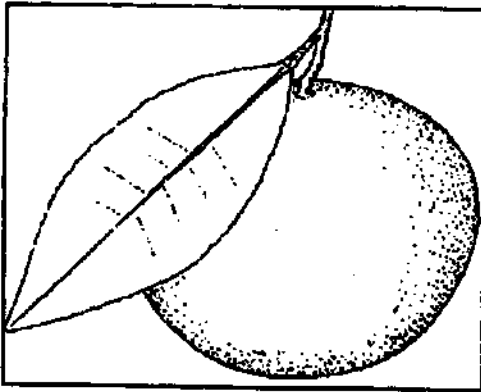
- Tree 15 m tall; limb sometime reduced to largely winged petiole; fruits to 10 cm across.

5704 - *Citrus macroptera* Montr. var. *kerrii* Sw. Kerr's Thailand Papeda.

Cây cao 10 m; nhánh mang gai đúng, ngay, dài 6-7 cm. Trái to 8-10cm; múi (segments) nhiều hơn, 12-13 thay vì 10. Vỏ dày 12-14 mm.

B, đến 1.500 m.

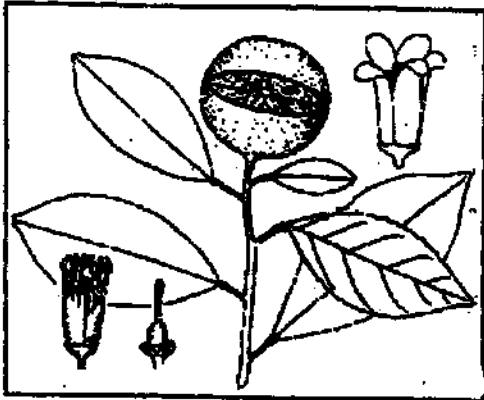

5705 - *Citrus suhuensis* Sweet Orange

Tiểu mộc. Lá có phiến láng, gân-phụ không rõ, bìa như nguyên; cuống không cánh. Trái màu lục lục đến vàng, to 5-10 cm, vỏ láng, dễ lột; múi 10-15; nạc vàng hay vàng cam chua ngọt; hạt nhiều.

Tr ở Mã lai; VN?

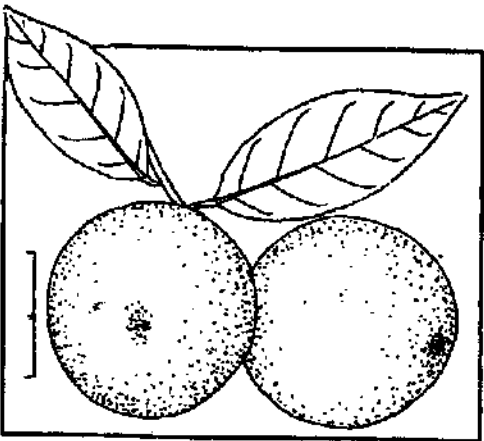

5706 - *Citrofortunella microcarpa* (Bunge) Wijnands. Tác, Hạnh; Round Kimquat, Calamondin.

Tiểu mộc nhỏ, cao 1-5 m, có gai. Lá có phiến bầu dục, không lông, bìa có răng nằm, cuống có cánh rất nhỏ, có đốt ở đầu. Hoa 1-2 ở nách lá, không lông, rất thơm; đài lục dợt; cánh hoa dài 10-12 mm; tiểu nhụy 15-20, dính thành 3 bó; đĩa mật; noãn sào xanh. Trái vàng, to 1,5-3,5 cm; nạc chua dịu; hạt có mầm lục.

Tr làm kiếng, nhiều lúc Tết, và lấy trái dùng như Chanh; I-XII. Cây mát, kiện vị, deodorizing.

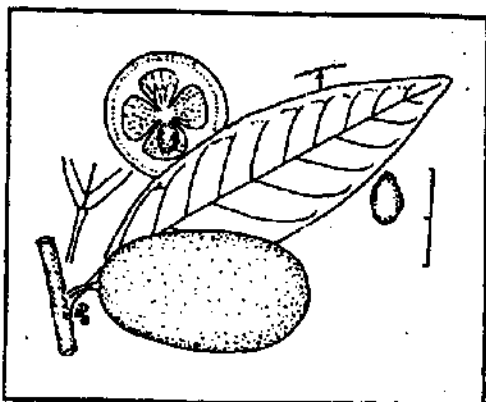
- Cultivated (*Citrus microcarpa* Bunge; *C. mitis* Blco, *Citrofortunella microcarpa* (Blco) Ing. & Moore, *C. japonica* Thunb., *Fortunella japonica* (Thunb.) Sw.)

5707 - *Fortunella crassifolia* Sw. Meiwa Kimquat.

Tiểu mộc; tàn dày; gai có hay không. Lá dày. Trái xoan rộng đến tròn, to 25-35 x 25-28 mm, muối 7; quảnh dày thường bằng hai quảnh Kimquít; ngọt và thơm; hạt ít hay không có

Tr ở B và Trung quốc

5708 - *Fortunella margaritacea* (Lour.) Sw. Kimquít nhỏ; Oval Kimquat; Kimquat ovale.

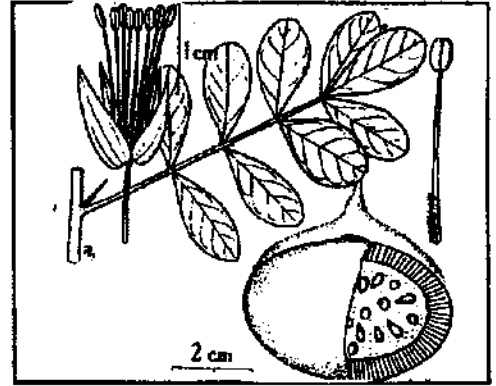
Bụi nhỏ, cao 1-3,5 m; nhánh xanh, có gai hay không. Lá có phiến thon, to 3-8 x 2-3 cm, bìa có răng nằm, mặt dưới có đốm rõ (túi tiết); cuống không cánh. Hoa 1-vài ở nách lá, trắng, thơm; cánh hoa 5; tiểu nhụy vào 20. Trái tròn dài, to 3-4 x 1,2-2,5 cm, vàng cam; buồng 4; hạt xanh xanh, xoan to 5-6 x 3 mm, túi dệp lục

B?; 9-3. Ăn luôn quảnh không cứng: ít chua.

- Shrub up to 3.5 m high; spines present or absent; flowers white; ovary 4(5-6) loculare; seeds green (*Citrus margaritaceus* Lour.)

5709 - Feroniella lucida (Scheff.) Sw.. Cành; Java feroniella, *Đaimộc cao đến 15 m*; nhánh ngang, vỏ nhám, có gai ngay; cành có lông, lúc lớn xanh đậm, láng. Lá mang 9-11 lá-phụ xoan ngược, mọc đối, xanh đậm, gân-phụ mảnh, khó nhận. Tután ở nách lá; *hoa thơm, lục lục rồi trắng trắng*; cánh hoa 5, dài 13 mm; tiểu nhụy 20, chỉ có lông ở đáy; noãn sào không lông. Trái ("trường sinh") to bằng trái Quít, có lông mịn, *vàng nâu*; quai dày, cứng; nạc quanh hạt ăn được (nấu canh chua); hạt dài 6 mm, lục dẹt. Tr, vì trái và làm kiếng; I-II, 3-6. Trị bạch huyết.

- Tree 25 m tall; branches diageotropic; flowers whitish; fruits with hard thick pericarp (*Feronia lucida* Teijsm. & Binn. ex Scheff.).

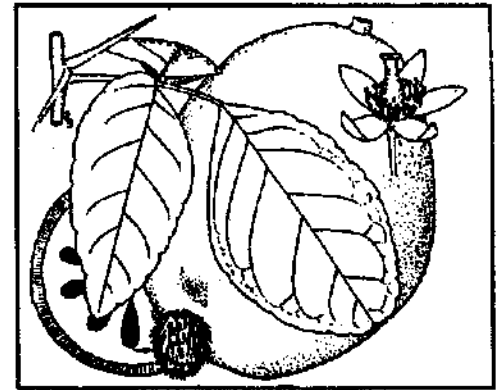

5710 - Aegle marmelos (L.) Corr. ex Roxb. Trái mấm, Bảunâu, Quách; Indian bael fruit, Beli.

Đaimộc nhỏ, có gai ngay. Lá rụng theo mùa, do 3 lá-phụ thơm Chanh, không lông, bìa có răng tròn. Hoa ngũ phân, trắng; tiểu nhụy nhiều, rời nhau; noãn sào 8-20 buồng, nhiều noãn. Quả vàng to 5-15 cm; ngoài quai cứng; hạt nhiều, trong nạc trong trong, vàng cam, có mùi; hạt có lông bạc.

Tr ở nhiều nơi, như Biênhòa; 11. Trái chua chín chứa marmelin (alc).. Nạc ăn hay làm thức uống, xỏ, trị lồi; lá dùng ngừa thai và làm trụ thai; lá rễ kháng sinh, trị đái đường; vỏ rễ trị bệnh tâm thần.

- Tree; flowers white; fruits yellow, to 15 cm diameter; pulp orange (*Craeteva marmelos* L.).

5711 - Limonia acidissima L.. Cành; Elephant apple, indian wood apple.

Đaimộc nhỏ, cao 6-10 m, có gai nhọn, lá rụng theo mùa; cành non có ít lông. Lá có sóng có cánh, mang 7 lá-phụ thon hẹp, không lông. Chùm dày, trắng hay đỏ ở nách lá và ngon; lá dài 5, nhỏ; cánh hoa 5, có rìa lông; tiểu nhụy 20; noãn sào không lông, đính phối trục mô 5. Quả to, xanh; ngoài quai cứng; buồng 1, chứa nạc rất chua, bở, trị bệnh hầu; hạt nhiều, láng, dài 6 mm.

Bàna, Phanrang và Tr. Gỗ vàng, cứng. Cho một gôm như gôm arabic.

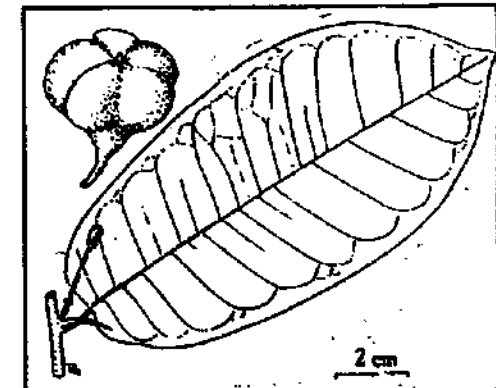
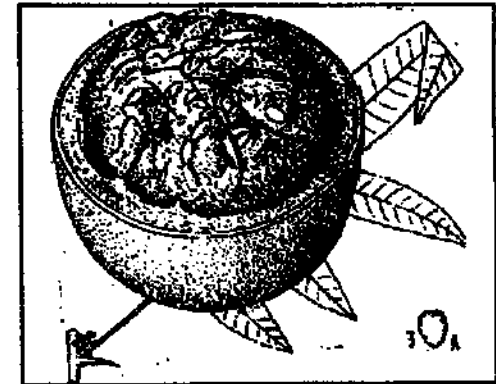
- Tree; leaflets glabrous; flowers white; fruits globulous with acid pulp (*Feronia elephantum*).

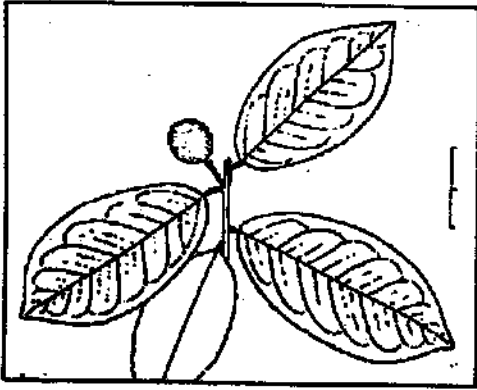
5712 - Paramignya armata Oliv. var. *andamanica* King. Cưa-gà.

Tiểu mộc leo cao 10 m; gai cong, dài 2-3 cm. Lá đơn, dày, dai, không lông, láng, dài đến 15 cm; cuống 1 cm. Hoa 1-2 ở nách lá; cọng dài 2-3 cm, mang 2 tiền diệp gần đáy; cánh hoa 5; tiểu nhụy 10; noãn sào 5 buồng. Trái vàng.

Đà Nẵng, Nhatrang, Tr ở N; VIII. Lá và trái dùng trị ho.

- Climbing shrub to 10 m long; leaves coriaceous, glabrous; stamens 10; fruits yellow.

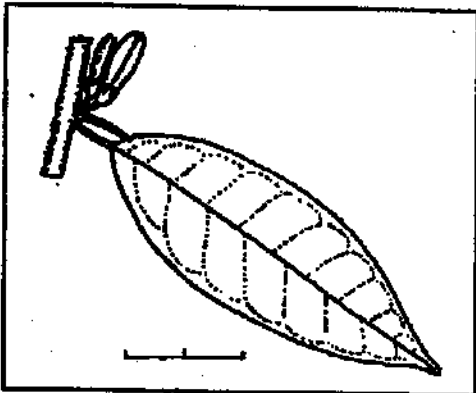
5713 - *Paramignya griffithii* Hook. f. Xáo Griffith.
Tiểu mộc leo, có gai cong; cành mảnh. Lá có phiến bầu dục, vào 6 x 3 cm, rộng ở 1/2 trên, mỏng, hai mặt nâu lợt lúc khô, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 6-10 mm. Hoa 1-3 ở nách lá, dài 5 mm; cọng mảnh; đài hình đĩa; tiểuhụy 6-10, rời nhau, chỉ ngắn hơn ba phần; đĩa mặt; noãn sào có lông. Trái xanh, tròn, to 1 cm; nạc nhớt nhất.

Nhatrang, Lâm đồng.

- Climbing shrub; stamens 6-10; fruits green, 1 cm large (*P. citrifolia* (Roxb.) Oliv.).

5714 - *Paramignya hispida* Pierre ex Guill.

Tiểu mộc leo, có gai cong xướng, dài đến 1 cm; nhánh mảnh, lúc non có lông. Lá có phiến to 6-10 x 2-4 cm, xoan tròn dài, đáy hình tim; gân-phụ không rõ, tuyến nhỏ, nhiều; cuống có lông, dài 2 cm. Hoa có đực, cọng dài bằng 5-6 mm; lá dài 5, có lông mặt ngoài; cánh hoa cao 1 cm; tiểuhụy 10, rời nhau; đĩa mặt làm thành *thư đài*; noãn sào tròn, không lông, buồng 5, 2-noãn. Trái nhỏ. Gialume.

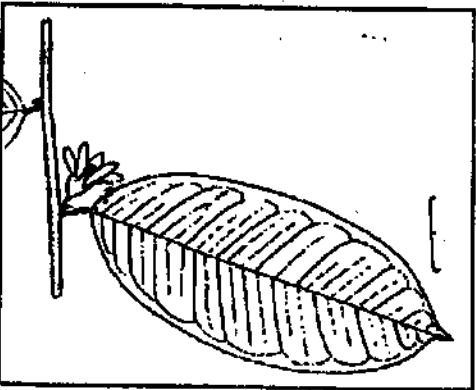

5715 - *Paramignya monophylla* Wight. Xáo một-hoa.

Tiểu mộc leo, có gai cong cong. Lá xoan thon, to vào 6-7 x 2,5 cm, đầu thon, đáy tù, gân rất mảnh, có tuyến thấy rõ ở mặt dưới; cuống dài 1 cm. Hoa 1-2 ở nách lá; cọng ngắn; đài 4 mm; cánh hoa dài 13 mm, bầu dục hẹp.

In vitro, chống siêu khuẩn R.D.

- Climbing shrub; flowers axillary 1-2, long to 13 mm (*Atalanta correae* Guill.).

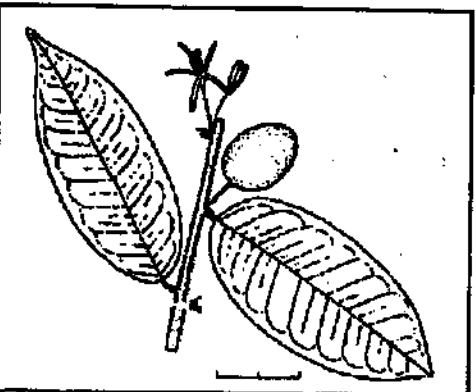

5716 - *Paramignya petelotii* Guill. Xáo Pételot.

Tiểu mộc leo; cành già xám, bikhẩu nhỏ, nhiều, trắng trắng; gai nhỏ, cong cong. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 10 x 5 cm, mỏng, lúc tươi lúc khô, gân-phụ mảnh, vào 10 cặp; cuống 5-10 mm. Hoa ở nách lá, dài 15 mm; đài cao 5-6 mm; cánh hoa hẹp; tiểuhụy 10, dài bằng cánh hoa; đĩa mặt; noãn sào có lông, 5 buồng.

Dựa suối, Hoà bình; V.

- Climbing shrub; axillary flowers 15 mm long; stamens 10; ovary pubescent.

5717 - *Paramignya scandens* (Griff.) Craib. Xáo leo.

Tiểu mộc leo; cành non có lông mịn, nâu; gai nhỏ cong, có lông. Lá có phiến bầu dục, vào 7 x 3,5 cm, đầu tù hay có đuôi ngắn, đáy tròn, gân-phụ 9-11 cặp; cuống 4-6 mm, có lông mịn. Hoa thường 1 ở nách lá; cọng 1 cm; lá dài nhỏ, ria lông; cánh hoa dài 7 mm; tiểuhụy 10, bằng nhau, chỉ có lông; noãn sào có lông. Trái không lông, xoan, dài đến 1,5 cm,

B.

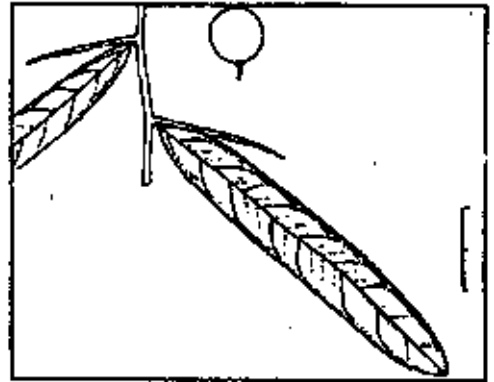
- Climbing shrub; branches brown puberulent; petals 7 mm; fruits 15 mm long (*Citrus scandens* Griff.).

5718 - *Paramignya trimera* (Oliv.) Guill. Xáo tam-phân.

Tiểu mộc leo; gai dài, hơi cong xuống; cành không lông. Lá có phiến tròn dài hẹp, bề ngang 1-1,5 cm, lúc khô hai mặt nâu, bìa uốn xuống, gân-phụ 8-10 cặp; cuống ngắn, 2-3 mm, Chùm ở nách gai; bông hoa 2 mm; đài 3 răng; cánh hoa 3, dài 4 mm; tiểu nhụy 3, rời nhau; noãn sào 3 buồng 1-noãn. Trái tròn, to 15 mm.

Núi Láp vò, Tây Ninh.

- Climbing shrub; leaves narrow oblong; flowers trimerous; fruits 15 mm large (*Atalania trimera* Oliv.).

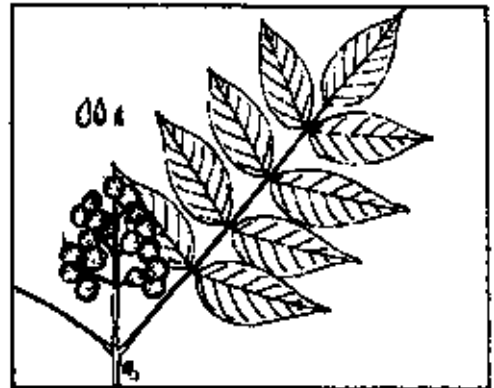

5719 - *Phellodendron amurense* Rupr. Hoàng bá, Hoàng ghiệt.

Dại mộc cao đến 15 m; nhánh nhiều; vỏ dày, phần trong vàng, đắng. Lá thơm, mang 5-13 lá-phụ xoan, chót nhọn, gân-phụ 5-7 cặp. Chùm-tụ tán ở chót nhánh; hoa đơn phái, màu vàng lục. Trái tròn, màu tím đen lúc chín; hạt 2-5.

Tr vùng núi cao, B; 5-11. Vỏ chứa berberin, palmitin, obakunon, obakulacton, sterol. Trị tiêu hóa yếu ớt; kháng sinh trị viêm đường tiểu, kiết, trĩ, đau mắt, viêm tai, mồ hôi trộm; đắp trị mụn nhọt, đắp vết thương.

- Tree 15 m high; flowers green yellowish; fruits black violet; seeds 2-5.

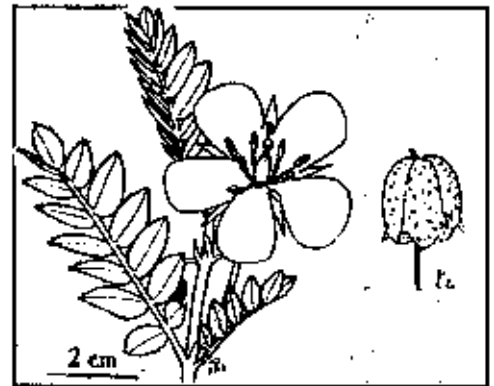
ZYGOPHYLLACEAE : họ Quikieਂsầu

5720 - *Tribulus cistoides* L. Quikieਂsầu to; Puncture Vine, Calthrops; Herbe-soleil.

Cỏ daniên, nằm sà ở mặt đất; thân có cạnh, có lông. Lá kép, dài 3-5 cm, mang lá-phụ có lông trắng, nằm ở mặt dưới; lá bé thon, có lông. Hoa có đực, vàng, to 25-50 mm; đài có lông; cánh hoa dài 1-2 cm; vảy mặt dính nhau; tiểu nhụy 10; noãn sào có lông. Nang có gai chẻ hai, cao 5 mm.

Đất khô, duyên hải; I-XII.

- Perennial spreading herb; flowers yellow; capsules with 5 mm long spines.

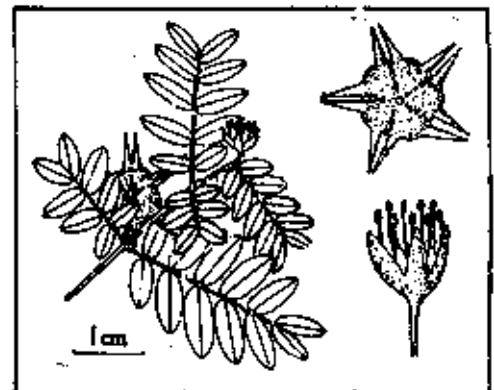

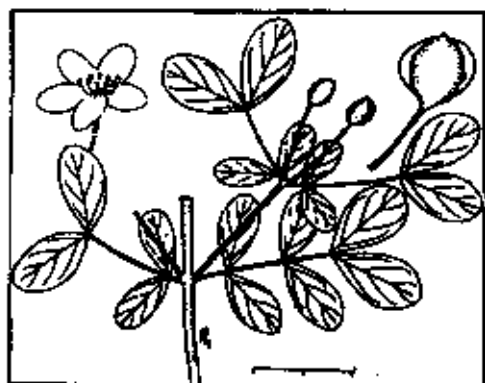
5721 - *Tribulus terrestris* L. Quikieਂsầu nhỏ, Tật lệ, Gai mạt vương; Puncture Vine, Calthrops.

Cỏ nằm, *daniên*, có lông trắng nằm. Lá trong một cặp một to một nhỏ; lá-phụ có lông nằm trắng. Hoa nhỏ, rộng 5-8(20) mm; vành vàng xanh; cánh hoa nhỏ, ngắn hơn 1 cm; vảy mặt rời; tiểu nhụy 10; noãn sào có lông. Nang rộng 1,5 cm, kể cả gai, có lông. $2n = 36$.

Cây chịu đất cát khô duyên hải đến núi cao; I-XII. Bó, kích dục, cầm máu; trị đau mắt; theo thuốc bắc, trái bỏ thận, lợi tiểu, lợi sữa, trị nhức đầu, trị đau lưng, điều kinh, làm lạc thai; ở Ấn trị tình dục yếu, đau thận, phong thấp.

- Perennial spreading herb; flowers yellow; petals less than 1 mm long.

5722 - *Guaiacum officinale* L. Lignum vitae.

Đại mộc cao 3-5 m. Lá mọc đối, kép chẵn; lá phụ 4-6, xoan thon ngược, không cuống, không lông; lá bẹ ngắn. Tụ tán ở nách lá; hoa nhỏ; lá đài 5, bằng nhau; cánh hoa 5, màu lam; tiểu nhụy 10, rời nhau; noãn sào có cọng ngắn, 2-3 buồng 1-noãn. Nang tròn tròn, có 2 cạnh như cánh, không lông, vàng khi chín, 2 buồng 1-hột. Tán đẹp, Tr ở Thảo Cầm Viên Sài Gòn, gốc T.-Mỹ. Gỗ rất cứng, thơm; resin nâu trong. Phấn kích, bổ, xổ nếu uống nhiều, trị phong thấp, tê thấp kinh niên; vào thế kỷ XVI-XVII còn dùng trị tiêm lá; lá phá thần.

- Cultivated.

RHAMNACEAE : họ Táo

1a - trái khô có cánh

2a - trái 3 cánh, nở thành dục quả; noãn sào hạ

2b - trái có một cánh dài

2c - trái có một cánh tròn vòng

1b - nang

1c - quả hạch cứng

2a - lá có 3 gân chính; nhân 1

2b - lá có gân lông chim

3a - nhân duy nhất hay 2

3b - nhân 2-4

4a - đĩa mặt mỏng

4b - đĩa mặt dày

5a - đại mộc

5b - tiểu mộc

6a - tán ở nách

6b - chùm-tụ tán hay gié

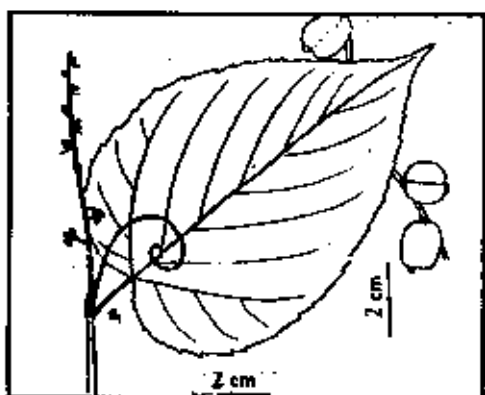
Gouania
Ventilago
Palurus
Colubrina

*Ziziphus**Berchemia**Rhamnus**Alphitonia**Scutia**Sageretia*5723 - *Gouania javanica* Miq. Dây Gờ-an Java.

Dây hay tiểu mộc trườn; nhánh có cánh, có lông hoe. Phiến mỏng, nhám, đáy tròn, bìa có răng, mặt dưới dày lông hoe, gân-phụ 5-6 cặp. Chùm-tụ tán hẹp, dài 20-25 cm; hoa tạp phái; cánh hoa 1 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào 3 buồng. Trái có 3 cánh, cho ra 3 dục quả 1-hột, rộng 1 cm; hột cao 3 mm, nâu láng.

Quảng trị, Công tum, Châu đốc; IV, 12-4.

- Climbing shrub; branches rufous pubescent; petals 1 mm; ovary 3-loculare; samaras 3.

5724 - *Gouania leptostachya* DC. Dây Gờ-an hẹp, Đòn-kè-cáp, Dây Gân.

Dây leo; cánh không lông. Phiến hình tim, bìa có răng nằm, mỏng, không lông; cuống có lông. Chùm-tụ tán hẹp, cao 25 cm; hoa đơn phái, rộng 2-3 mm; cánh hoa 1 mm, trắng; tiểu nhụy 5; noãn sào 3 buồng. Trái có cánh nút thành 3 dục quả 1-hột, rộng 10-12 mm; hột 1 x 3 mm, nâu láng.

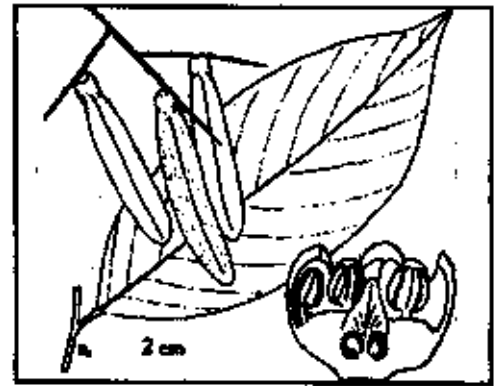
Ven rừng, suối, đồi trọc: Đồng Nai, Bà Rịa; VII-IX, 9. Lá đắng (alcaloid), vỏ chứa saponin; dùng thoa bóp nơi sưng đau.

- Climbing shrub; leaves cordate; petals 1 mm long; ovary 3-loculare; samarae 3.

5725 - *Ventilago calyculata* Tul. Dây Đồng dài.

Dây leo to, cao 6-8 m; cành tròn, denden. Lá có phiến mỏng, không lông, láng, nâu đen lúc khô, gân-phụ 8-9 cặp. Chùm-tụ tán dài hơn lá, chia nhánh; hoa 5-phân; lá dài 1,5 mm; cánh hoa cao 1 mm; noãn sào 2-buồng. Trái dài 6-7 cm, cánh có đầu tròn, có lông mịn năm, nâu; hạt 1.

Lá rụng vào I. Sapa, Quảng trị, Cà ná; II-III, 3-7 (hình hoa theo Pierre).

- Climbing shrub; leaves glabrous; ramified racemes; samaras 6-7 cm long, pubescent (*V. sulphurea* Tul.).

5726 - *Ventilago cristata* Pierre. Đồng mông.

Tiểu mộc leo; vỏ xám vàng. Lá giống như lá Sao, láng chói, không lông, gân-phụ 10-13 cặp; cuống ngắn. Chùm-tụ tán dày, ở nách lá; hoa nhỏ, rộng 2-3 mm, có lông mịn. Dục quả không lông, tròn dài, đầu tằm; hạt 1.

Phanrang, Châu đốc; V. Thân làm dây buộc trâu (hình theo Pierre).

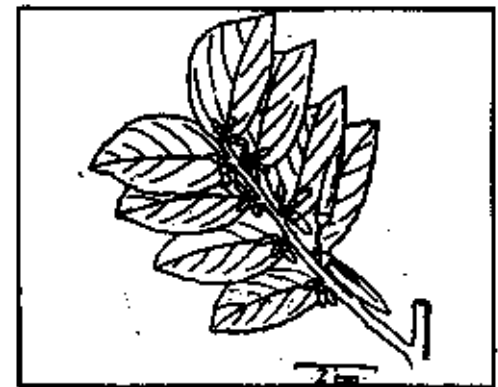
- Climbing shrub; leaves glabrous; flowers pubescent; samara 2.5-3.5 cm long.

5727 - *Ventilago fascigera* Pierre. Đồng sồi.

Tiểu mộc leo cao; cành non, lá và trái có lông hoe hay màu sét. Lá có phiến bất xứng, bìa có răng, chót có mũi, có lông, gân-phụ 4-6 cặp; cuống ngắn. Chùm ngắn ở nách lá; hoa 5-phân; cánh hoa dài 1,3 mm; tiểu nhụy 5. Dục quả có cánh thon hẹp, dài 2,5 cm; hạt 1.

Phú quốc; I.

- Climbing shrub; leaves pubescent; samara 2.5 cm long.

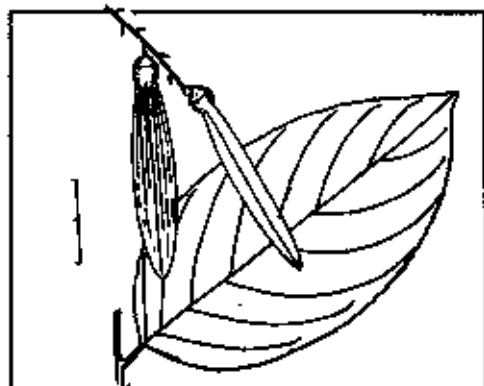
5728 - *Ventilago harmandiana* Pierre. Đồng Harmand.

Tiểu mộc leo cao. Lá dài đến 12 cm, hơi bất xứng, bìa nguyên, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 4-5 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn, và chùm ở nách lá; hoa 5-phân; cánh hoa dài 0,7 mm; đĩa mật. Dục quả có cánh nhọn, dài vào 2-3 cm; hạt 1.

Dựa rạch, suối, Huế vào N; IX-V.

- Climbing shrub; margin entire; samara 2-3 cm long.

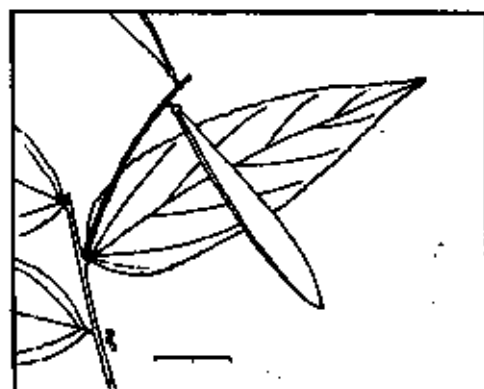

- 5729 - *Ventilago leiocarpa* Benth. Đồng trái-láng.
Tiểu mộc leo; cành xám xám. Lá dạng lá Sao, láng, dày, dài 10-12 cm, đáy tròn đầu thon, lúc khô màu nâu, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 4-6 mm. Phát hoa ở nách lá và ngọn nhánh, chùm cao 4-8 cm; cong có lông; lá dài 5, tam giác; cánh hoa 5, dài bằng hai lá dài, có lông mặt ngoài; tiểu nhụy 5; đĩa mật; noãn sào có lông, vòi nhụy 2. Trái có cánh màu nâu gỗ, láng, dài 3,5 cm; hạt 1.

Trảng có đạimộc: Thái nguyên, Hà sơn bình, Quảng trị; 5.

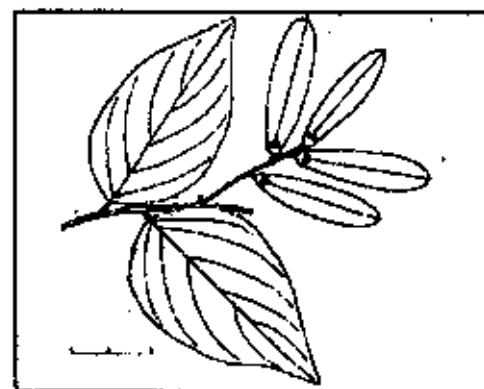
- Climbing shrub; leaves glabrous; samara 3.5 cm long.

- 5730 - *Ventilago ochrocarpa* Pierre. Đồng trái-hung.
Đay leo to; nhánh như không lông. Lá có phiến xoắn đến tròn dài thon, đáy bất xứng và tròn, to 1-11 x 2-4 cm, bìa có răng thưa, gân-phụ 5-7 cặp. Chùm ở nách lá, dài hơn lá, có lông dày hung, cong như trái; hoa nhỏ; cánh hoa hình tim ngược, không lông; noãn sào có ống. Trái dài 4-7 cm, rộng 9 mm.

Kampuchia.

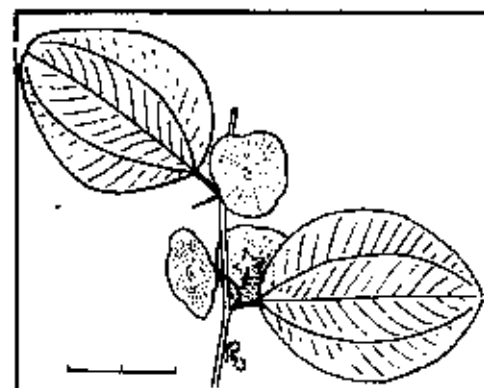
- Branches glabrescent; limb 10-11 x 2-4 cm; nerves 4-7 paires; petals obcordate; fruits 4-7 cm x 0,9 cm, tomentose roux.

- 5731 - *Ventilago pauciflora* Pit. Đồng ít-hoa.
Tiểu mộc leo; cành không lông. Lá có phiến xoắn rộng, to vào 6,5 x 4,7 cm, đầu thon nhọn, đáy tròn, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 4-5 cặp, láng, nâu với gân đọt; cuống dài 3 mm. Chùm cao 5-6 mm, ít hoa. Dục quả dài, to 3,5 x 1 cm, không lông, láng, màu nâu gỗ; hạt 1.

Trảng có đạimộc: Hà sơn bình; 5.

- Climbing shrub; leaves ovate, glabrous; samara 3,5 x 1 cm, glabrous.

- 5732 - *Paliurus ramosissimus* (Lour.) Poir. Tác-na.
Tiểu mộc; cành có gai nhỏ, nhọn, ngay, cành và lá non có lông dày. Lá có phiến xoắn tròn tròn, to vào 4,4 x 3,5 cm, tà tròn ở hai đầu, đáy hơi bất xứng, gân từ đáy 3 chạy đến chót phiến, bìa có răng mịn; cuống dài 5 mm. Tụ tán 1 cm; cánh hoa 5, cao 1 mm; tiểu nhụy 5. Trái hình đĩa tròn, có thùy, rộng 1,5-1,8 cm.

B. Lá đắp trị ung-nhọt; hoa đắp runing sores; gai làm tăng hưng tinh.

- Branches with spines 4-6 mm; fruits disc like 1.5-18 cm large.

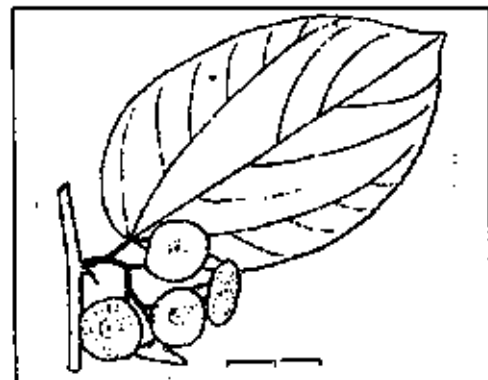

5733 - *Paliurus tonkinensis* Pit. Táo na Bắc bộ.

Tiểu mộc; cành có lông nâu, lúc già có bikhấu trắng trắng, có gai cong, dài 4-6 mm. Lá có phiến xoan bầu dục, to 8-9 x 5-5,5 cm, đầu tù có mũi, đáy bất xứng, một bên hình tim, bìa có răng nậm, gân từ đáy 3-5, gân cạnh chạy không đến chót, gân phụ khác 2 cặp; cuống 15 mm. Tụ tán lưỡng phân ở nách lá. Trái hình đĩa tròn to 15 mm.

Hànamnh; VI-VII, 6-7.

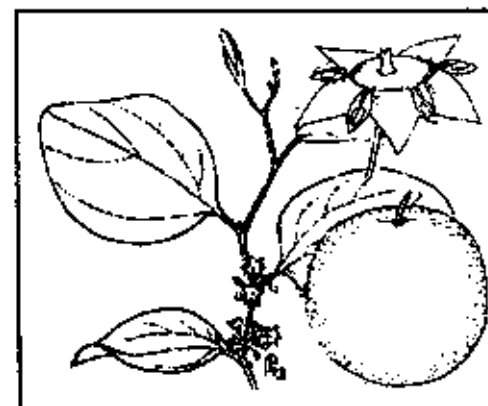
- Branches with curved spines; leaves asymmetrical; fruits disc-like, 1.5 cm wide.

5734 - *Zizyphus mauritiana* Lamk. Táo; Indian Jujube; Jujubier.

Đại mộc nhỏ; nhánh nhiều ngang; cành có gai cong nhỏ. Lá có phiến xoan rộng, đáy bất xứng, gân từ đáy 3, có lông dày vàng dợt ở mặt dưới; cuống 5-7 mm. Tụ tán nhu chụm; hoa nhỏ vàng vàng; cánh hoa nhỏ hơn lá đài; tiểu nhụy 5, mọc trước cánh hoa; đĩa mật to; noãn sào không lông. Quả hạch cứng to 2-3 cm, vàng vàng; nạc chuachua.

Tr; nhiều đợt hoa trong năm. Thân chứa zizogenin. Tiêu dầm, giúp ho tốt, bổ ruột-gan, anthan, hạ huyết áp, bổ túcung; chứa betulin, chống bướu.

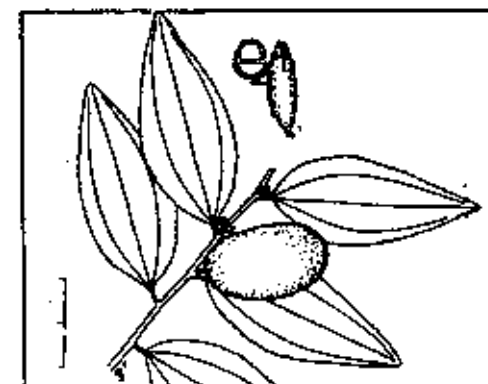
- Cultivated (*Z. rotundifolia* Lamk.).

5735 - *Zizyphus jujuba* Miller. Táo tàu; Jujube; Jujubier.

Táo này không biết có trồng ở nước ta hay không, có lá đầu nhọn thay vì tù, mặt dưới không lông; phả hoa không lông. Quả hạch cứng thường dài hơn là tròn.

Đặc tính thì cũng như Táo trên.

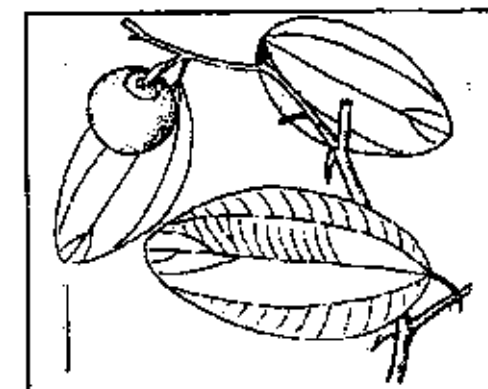
- Cultivated.

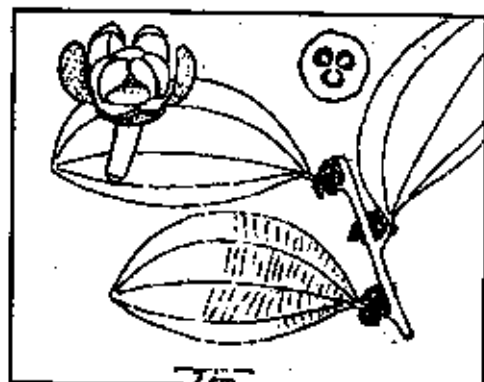
5736 - *Zizyphus cambodiana* Pierre. Táo Cambốt.

Tiểu mộc to, trườn, dài đến 6 m. Lá có phiến bầu dục, to vào 7 x 3,5 cm, đầu tù, đáy tù tròn, hơi bất xứng, gân từ đáy 3, chạy gần đến chót phiến, có lông dày mặt dưới; cuống dài 1 cm. Tụ tán như chụm ở nách lá; cánh hoa xanh xanh, dài 1 cm; tiểu nhụy 5; đĩa mật dày. Quả hạch cứng cao 2 cm; nhân 3 buồng; hạt dài 1 cm.

Rừng thưa, 5-1.500 m; II.

- Sarmentous shrub; curved small spines; drupes 2 cm large.

5737 - *Zizyphus hoensis* Pierre. Táo Biềnhòa.

Tiểu mộc cao 6 m, không gai; cành, mặt dưới lá và phả hoa có lông hoe. Lá có phiến bầu dục to vào 7 x 4 cm, đáy bất xứng, gân từ đáy chạy đến chót phiến, bìa có răng mịn; cuống dài 1 cm. Tụ tán nhu chụm ở nách lá; hoa vàngvàng; đài có lông mịn; cánh hoa dài 1,3 mm; tiểu nhụy 5; đĩa mật 5 thùy; noãn sào 3 buồng. Quả hạch cứng.

Đồng Nai; IX.

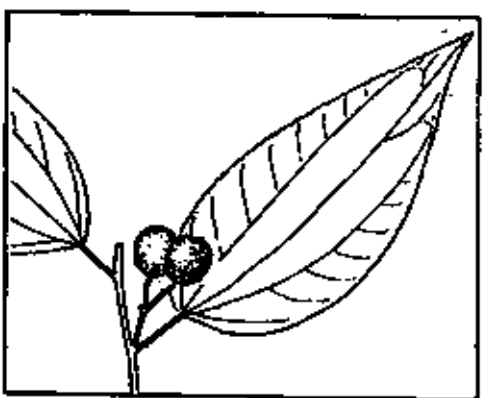
- Shrub 6 m high, inerm; rufous pubescence; flowers yellowish; drupes globulous.

5738 - *Zizyphus funiculosa* Ham. ex Laws.. Táo lào.

Cành mảnh, to 1 mm, denden; gai cong. Lá có phiến xoan thon, dài 5-6 cm, đáy tù, hơi bất xứng, gân từ đáy 3, chạy gần đến chót, bìa có răng, không lông trừ ở gân, mặt trên láng, đodò lúc khô; cuống 6 mm. Tụ tán 3(5) mm ở nách lá; cong 6 mm, có lông; lá dài 1,5 mm; cánh hoa 1,5 mm; tiểu nhụy 5; đĩa mật; noãn sào chôn sâu dưới đĩa mật, 2 buồng 1-noãn. Quả hạch cứng dày lông ngà, tròn dài; hạt dài 12 mm.

Bà Rịa, Định Quán.

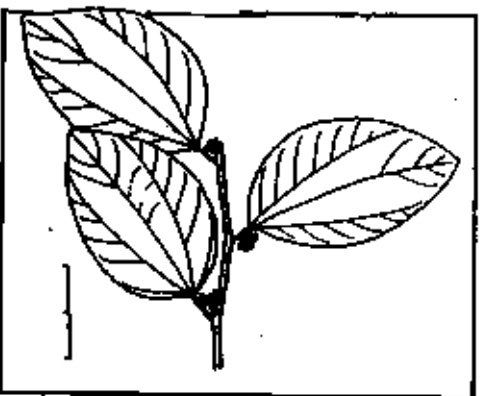
- Spines curved; leaves shining above, pubescent on nerves beneath; drupes ivory tomentose (*Z. atopeuensis* Pierre).

5739 - *Zizyphus incurva* Roxb.. Táo cong.

Đại mộc nhỏ, không gai; cành có lông mềm, hình chữ chi, cành già có bích hầu. Lá có phiến xoan thon, đến 9 x 4 cm, đáy bất xứng, gân từ đáy 3, chạy đến gần chót phiến, bìa có răng nhỏ, không lông, nâu lúc khô; cuống dài 10-13 mm. Tụ tán lưỡng phân có lông mịn; lá dài 5; cánh hoa 5, nhỏ hơn lá dài; tiểu nhụy 5; đĩa mật vàng, to; noãn sào 2 buồng, voi nhụy 2. Quả hạch cứng không lông, to 1 cm, ăn được; nhân 2 hạt.

Ngọc Linh; 3.

- Small inerm tree; leaves ovate lanceolate; drupes; stones 2-seeded.

5740 - *Zizyphus laui* Merr.. Táo Lâu.

Tiểu mộc trườn cao 1 m; cành có lông mịn nâu. Lá có phiến xoan, to 4-5 x 3-3,5 cm, đầu tù, đáy tù tròn, bất xứng, gân từ đáy 3-5, gân cạnh chạy đến gần chót lá, bìa có răng nhỏ; cuống dài 4-5 mm, có lông mịn. Phả hoa nhỏ ở nách lá; tiểu nhụy 5; đĩa mật.

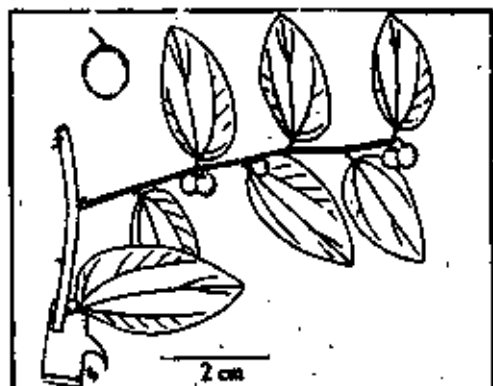
Hội-mit, Đà Nẵng.

- Sarmentous; branches pubescent; stamens 5.

5741 - *Zizyphus oenoplia* (L.) Mill.. Táo rừng.

Tiểu mộc nhỏ; cành non có lông mịn màu sét; gai nhỏ, cao 2-4 mm, cong cong. Lá có phiến bầu dục bất xứng, nhỏ, dài 2-6 cm, bìa có răng rất mảnh, mặt dưới có lông sát thưa hay dày, dẹt; cuống 3-4 mm. Tụ tán ở nách lá; hoa nhỏ; cánh hoa ngắn hơn lá đài; tiểu nhụy 5; đĩa mật; noãn sào 2 buồng. Quả hạch cứng to 7-10 mm, đen; nhân 1-2 hạt. Alc.: ziziphin, zizipinin.

Rừng thưa, rừng còi: Công tum, Phanrang, vùng Sài Gòn, Côn Sơn; IX-VIII, 11-1.

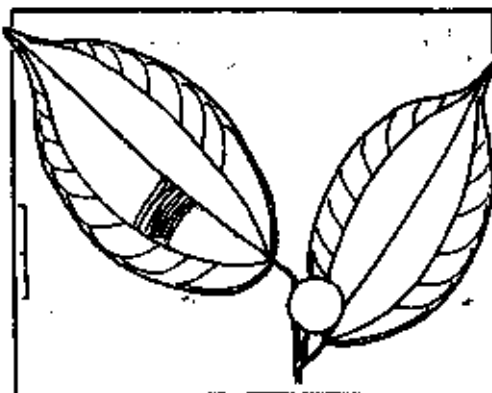
- Small tree; branches ferruginous pubescent; drupes black, 7-10 mm diameter (*Rhamnus oenoplia* L.).

5742 - *Zizyphus poilanei* Muell.. Táo Poilane.

Tiểu mộc mọc sà; cành mảnh. Lá có phiến bầu dục, to 7-8 x 4 cm, đầu có mũi dài, đáy tròn, bất xứng, gân từ đáy 3-5, gân cạnh chạy đến chót phiến, bìa có răng mịn; cuống 5-7 mm. Phấn hoa ngắn ở nách lá; hoa nhỏ, trắng. Quả hạch cứng màu vàng tươi, tròn, to 12 mm.

Tây Ninh, vào 500 m; 4.

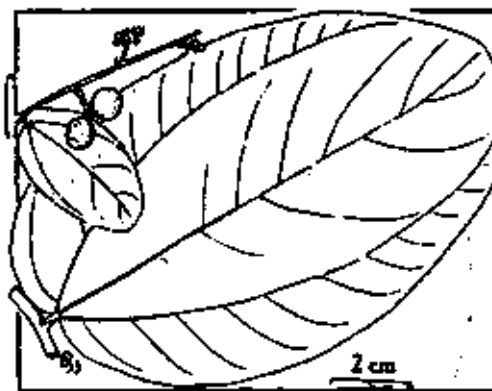
- Spreading shrub; flowers white; drupes yellowish.

5743 - *Zizyphus rugosus* Lamk.. Táo nhám.

Tiểu mộc trườn, cao 1-8 m; cành non có lông dày màu sét; gai cong, cao 3 mm. Lá có phiến to, xoan rộng, đến 12 x 9 cm, đầu tù, đáy bất xứng, gân từ đáy 3, bìa có răng nhỏ, mặt dưới dày lông sét. Chùm-tụ tán dày lông sét, dài 25 cm; hoa không cánh hoa; tiểu nhụy 5; đĩa mật vàng. Quả hạch cứng tròn trớt, to 1 cm.

Rừng thưa, khắp cao độ; III.

- Sarmentous; leaves large, ovate, yellow tomentose beneath; panicles ferruginous pubescent; drupes 1 cm large.

5744 - *Berchemia floribunda* (Wall.) Brogn.. Biệt sâm nhiều-hoa; Supplejack.

Tiểu mộc (leo?). Lá có phiến xoan rộng, to 7 x 4 cm, đầu tù có mũi, đáy tròn hay cắt ngang, gân phụ 7-10 cặp; cuống dài đến 2 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh, cao 5-6 cm; nhánh dài 2-3 cm; cánh hoa nhỏ hơn lá đài; tiểu nhụy gắn trước cánh hoa; đĩa mật to. Quả hạch cứng xoan, cao 6 mm; nhân 2 buồng.

- Leaves ovate; terminal panicles; drupes ovoid 6 mm long (*Zizyphus floribundus* Wall.).

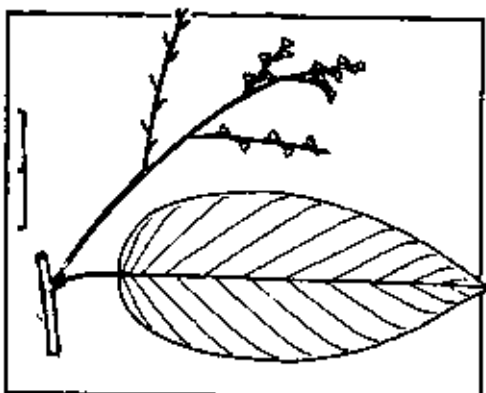

5745 - *Berchemia franchetiana* (Lévl.) Johs.. Biệtsâm Franchet.

Tiểu mộc leo. Lá có phiến bầu dục, to 9-10 x 5-5,5 cm, đầu tù, đáy tròn hơi hình tim, gân-phụ 15-18 cặp, gân tam cấp nhiều, hình thang; cuống vào 1,5 cm. Chùm-tụ tán cao 20 cm, nhánh dài. Quả nhẵn cứng hình thoi, cao 8 mm.

Lào cai.

- Climbing shrub; leaves elliptic; drupes spindle shaped, 8 mm long.

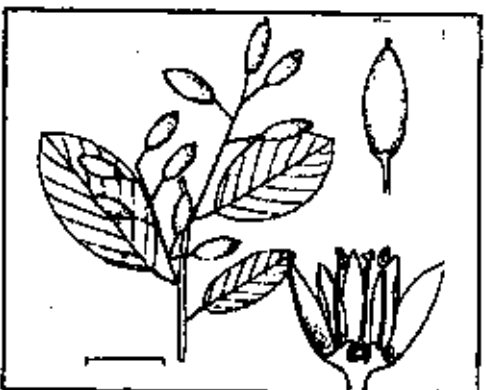

5746 - *Berchemia girardiana* Schn.. Biệtsâm Girard.

Dây leo cao 20 m; cành tròn, nâu đen, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 6 x 3 cm, đáy tròn hơi lõm, không lông, mỏng, gân-phụ 10-11 cặp; cuống mảnh, dài 1 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá, có ít lông; cọng hoa 3 mm; cánh hoa có đốm nâu; tiểu nhụy gần trước cánh hoa; đĩa mật 5 thùy. Quả nhẵn cứng cao 1 cm.

Boloven, Lào.

- Climbing to 20 m high; leaves 6 x 3 cm; axillary panicles (*B. poilanei* Tard.).

5747 - *Berchemia loureiriana* Lec.. Rút rế, Rungrút, Ráoráo; Supple Jack.

Tiểu mộc leo cao 4 m; cành non mảnh, không lông. Lá có phiến nhỏ, xoan, bầu dục, đo 1,5-2,5 x 0,7-1,2 cm, tù hai đầu, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 5-7 mm. Chùm ở nách lá; hoa nhỏ, trắng; 5-phân; cánh hoa dài 3 mm; đĩa mật dày; noãn sào 2 buồng. Quả nhẵn cứng dài 5-6 mm, đen; hạt 2.

Ven rừng, rừng thưa, dựa lộ, trung nguyên: B; IX-X, 12-1. Thân dùng đan rế; rế trị tê thấp, đau lưng, trị sốt, ja.

- Climbing shrub; leaves 1.5-2.5 cm long; drupes black, 5-6 mm long.

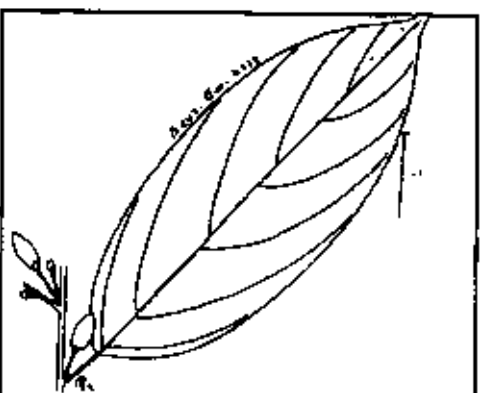
Rhamnaceae:

5748 - *Rhamnella tonkinensis* (Pit.) Miyasake. Chay da.

Tiểu mộc không lông; cành có gai nhỏ. Lá có phiến tròn dài, to vào 11 x 4 cm, bìa có răng nham, gân-phụ 5 cặp; cuống dài vào 1 cm. Hoa 1-3 ở nách lá; cọng 7-8 mm; cánh hoa 5, dài 1 mm; đĩa mật; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Quả nhẵn cứng xoan dài, cao 8 mm; nhân 1.

Hà Nam Ninh; VI, 11.

- Branches with small spines; drupes; stones 1, 1-seeded (*Chaydaia tonkinensis* Pit.).

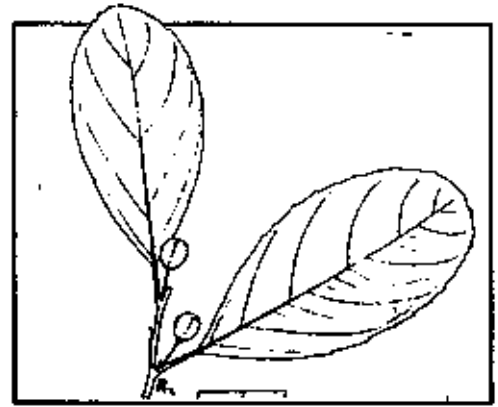

5749 - *Rhamnus bodinieri* Lévl.

Lá có phiến bầu dục, to 7 x 3,5 cm, đầu tròn, đáy chót bướm. Bìa có răng thưa, gân-phụ 4-6 cặp, mặt trên nâu xám, hơi lóng, mặt dưới nâu; cuống dài 1-1,2 cm, có lábe 2-3 mm. Hoa ở nách lá; cọng dài. Trái tròn, to 6-7 mm, trên cọng mảnh.

Sapa.

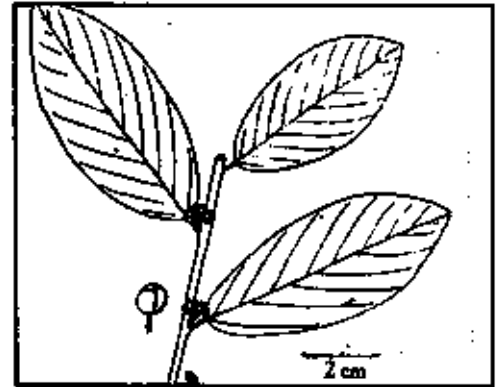
- Leaves obovate, glabrous; flowers axillary; drupes 6-7 mm long.

5750 - *Rhamnus crenatus* Sieb. & Zucc. var. *cambodianum* (Pierre) Tard.. Bút mèo, Vang trầm; Buck thorn.

Tiểu mộc; cành có lông mịn vàng. Lá có phiến bầu dục, to vào 8 x 3,5 cm, bìa có răng mịn, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 5-7 mm. Tután ở nách lá, cọng ngắn; hoa trắng, hơi thơm; lá dài 1 mm; cánh hoa nhỏ; noãn sào 3 núm. Quả hạch cứng tròn, to 5 mm; hạt 3, đen.

Ven rừng: Vĩnhphú, Bắc Hải, Đà Lạt, Nha Trang; V-VI, 5-1. Trĩ hắc-lào, lá tím trĩ lờ, ngứa; cây rất độc.

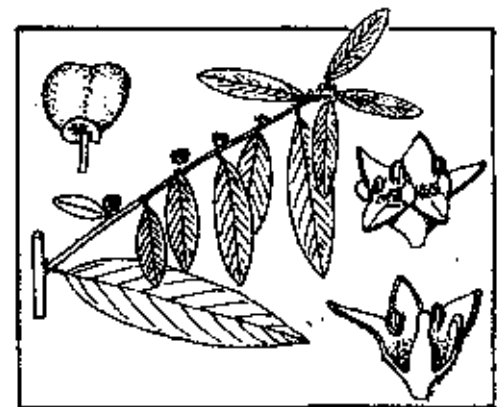
- Shrub 1-8 m high; leaves elliptic; flowers white; drupes 5 mm large.

5751 - *Rhamnus crenatus* var. *parvifolia* Tard.-Blot.

Tiểu mộc; cành có lông mịn. Lá ở nhánh to dài 6-7, rộng 1,5 cm, ở nhánh nhỏ, nhỏ hơn, 3-4 x 1 cm, bìa có răng thấp, mặt dưới có lông trắng; cuống có lábe như kim. Hoa cao 3 mm; đài hình chén, 5 tai dày; cánh hoa nhỏ, xoan; tiểu nhụy 5, gắn trước cánh hoa; đĩa mật nhỏ; noãn sào không lông. Quả hạch cứng hơi hai hờn, to 4-5 mm.

Vùng Đà Lạt; II, 2.

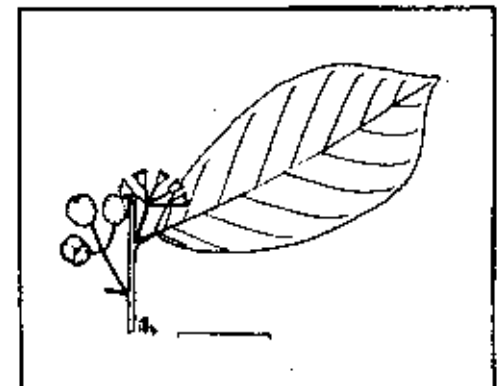
- Shrub; leaves smaller; drupes didymous.

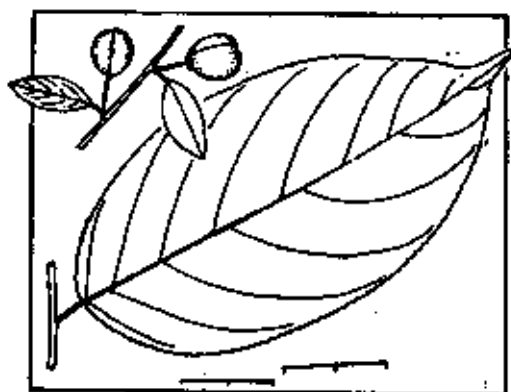
5752 - *Rhamnus crenatus* var. *oreigenes* (Hance) Tard..

Nhánh có lông mịn. Lá có phiến bầu dục xoan ngược, to 7,5 x 3,6 cm, rộng ở 1/2 trên, đầu tù có mũi, đáy tù, bìa có răng mịn, gân-phụ 8 cặp; cuống 7 mm, có lông mịn. Tán ở nách lá; cọng vào 1 cm; cọng hoa 4-6 mm; hoa nhỏ, cao 4-5 mm. Quả hạch cứng tròn tròn, to vào 7 mm.

Hà Sơn Bình.

- Branches pubescent; leaves obovate; umbels; drupes 7 mm large.

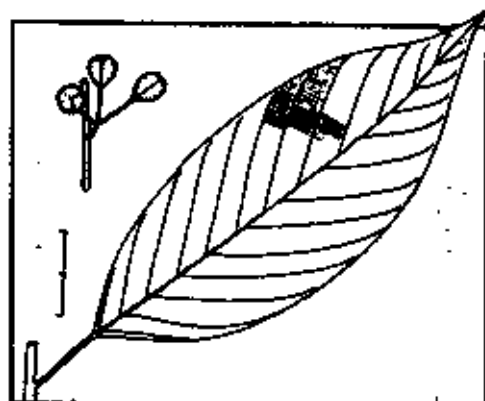

5753 - *Rhamnus hainanensis* Merr. & Chun.

Tiểu mộc leo cao 3-4 m; cành không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, vào 10 x 5 cm, đầu có đuôi 1 cm, đáy tròn, đối xứng, gân-phụ 7-9 cặp, bìa có răng nhỏ, mịn; cuống vào 1 cm. Hoa xanh, nhỏ. Trái nâu gỗ, to vào 7 mm.

T đến Langbian.

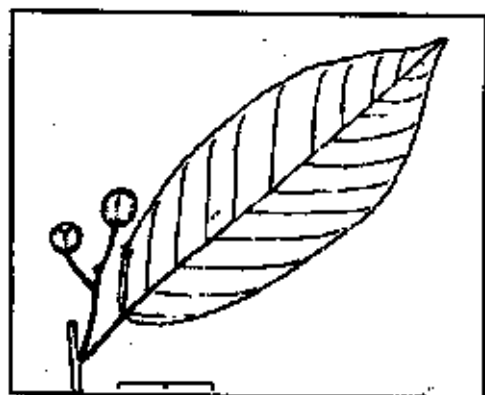
- Climbing shrub, 3-4 m long; leaves elliptic oblong; flowers green; drupes 7 mm long.

5754 - *Rhamnus henryi* Schneid.

Đại mộc cao 10 m; nhánh non có lông mịn, nâu. Lá có phiến tròn dài thon, to vào 12 x 4,5 cm, đầu nhọn có đuôi, đáy tù, mặt trên láng, gân-phụ 12 cặp, gân tam cấp hình thang, khít nhau; cuống dài 2-3 cm. Tán. Quả hạch cứng đỏ, có lông mịn, to 6-8 mm; cọng dài vào 1 cm.

Sapa.

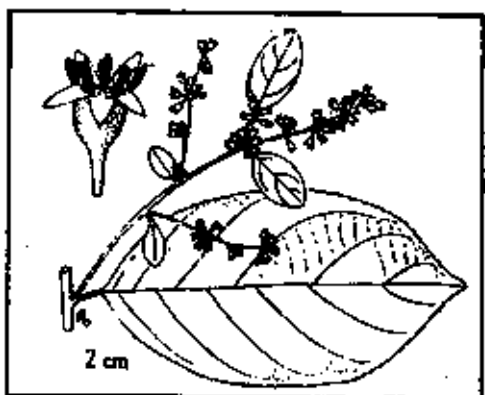
- Tree 10 m high; branches finely pubescent; limb to 12 x 4.5 cm; drupes 6-8 mm large (*R. griseus* Merr.).

5755 - *Rhamnus longipes* Merr. & Chun.

Cành mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục, to vào 10 x 3,6 cm, đầu có mũi, đáy tù tròn, bìa có răng nằm, gân-phụ 10-11 cặp; cuống dài 1,5 cm. Pháth hoa ngắn ở nách lá; hoa có cọng dài. Quả hạch cứng tròn tròn, to 8-9 mm, có vết dài rõ.

Damhà, Quảng Ninh.

- Branches glabrous; leaves oblong; racemes short; drupes 8-9 mm, on long pedicel.

5756 - *Rhamnus nepalensis* Laws.

Tiểu mộc; cành non có lông hoe rời đen. Phiến lá xoan đến bầu dục, dài 3-11 cm, không lông, lúc khô ửng đen, gân-phụ 10-16 cặp, bìa có răng nằm; cuống dài 1 cm. Pháth hoa tên nhánh có lá nhỏ; chụm; cọng hoa 2-4 mm; dài thành ống 5 tai tam giác; cánh hoa nhỏ, cao 0,5 mm; tiểu nhụy 5; đĩa mật; noãn sào 3 buồng, một vòi nhụy. Quả to 4-5 mm; hạt 2-3.

Trên vùng núi: Sapa, Chợ Gành, Hà Nam Ninh; IX-XII, 11-2. Lá dùng đắp trên mụn thủy bào chấn; trị nhức đầu; hạt trị sản-lái.

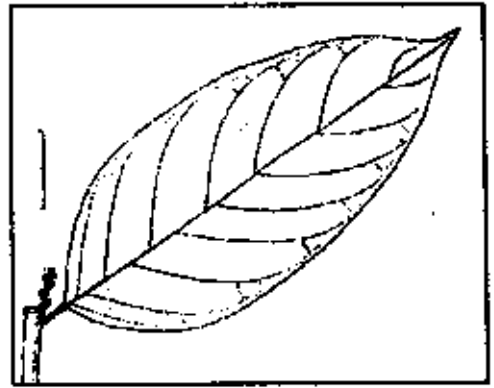
- Shrub; branches rufous pubescent; glomerules on small leaved branches; drupes 5 mm large.

5757 - *Rhamnus subpetalus* Merr..

Tiểu mộc leo; cành đen, có bikhấu nâu. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 10-15 x 4-8 cm, đầu có đuôi, không lông, láng, nâu dợt mặt trên, nâu ửng đỏ mặt dưới, gân-phụ 7 cặp, bìa có răng nhỏ; cuống dài 1-2,5 cm. Pháthoả là chùm nhỏ cao 1-1,5 cm, không hay có lông mịn; hoa nhỏ đơnphái; cánhhoa vắng hay 1-3, rất nhỏ. Quảnhâncứng non tròn xoan, to 5 mm, không lông.

Rừng thưa, vào 500 m: Sapa.

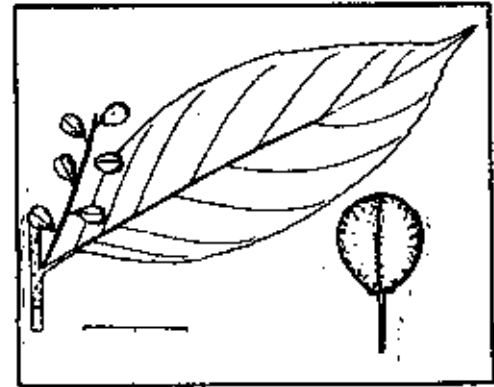
- Climbing shrub; leaves 10-15 cm long, caudate; flowers unisexual; petals very small or absent; drupes 5 mm large.

5758 - *Rhamnus utilis* DC..

Tiểu mộc; cành non không lông, cành già có bikhấu thành mọt tròn. Lá có phiến bầu dục, to vào 9 x 3,5 cm, đầu có đuôi, bìa có răng năm, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 7-8 mm. Pháthoả ở nách lá, dài 3-4 cm. Trái xoan, vào 5 x 3-4 mm.

B.

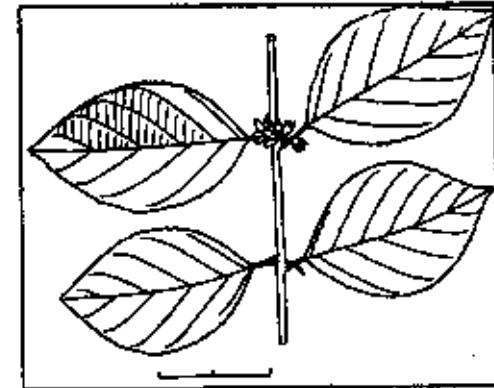
- Shrub; leaves elliptic lanceolate, 9 x 3.5 cm; axillary racemes 3-4 cm long; drupes 5 x 3-4 mm.

5759 - *Scutia myrtina* Kurz.

Tiểu mộc leo cao 8-10 m; cành có gai cong. Lá có phiến xoan, nhỏ, to vào 3,5-4 x 2,5 cm, đầu tà, có mũi, bìa có răng năm, gân-phụ 5-7 cặp, gân tam cấp gần như song hành; cuống 4-6 mm. Tán cọng ngắn như chụm ở nách lá; hoa nhỏ, vàng lợt; cánhhoa 5; tiểuhụy 5, đĩa mặt dày. Quảnhâncứng.

Hoà bình.

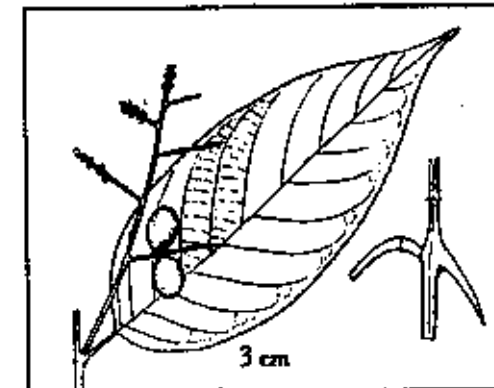
- Climbing shrub to 10 m long; umbels glomerule-like; flowers yellowish (*S. eberhardtii* Tard.).

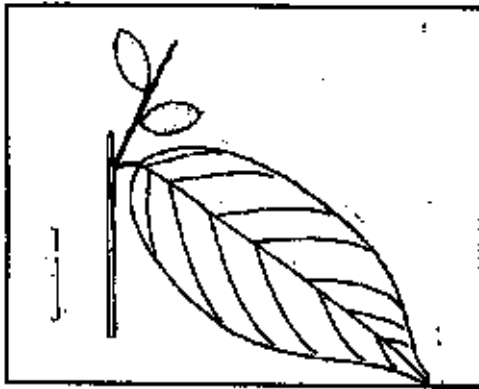
5760 - *Sageretia hamosa* (Wall.) Brogn.. Chanh châu móc.

Tiểu mộc; cành không lông, có gai cong xương to. Lá có phiến bầu dục thon, dài 9-15 cm, đầu nhọn, đáy tròn, không lông, bìa có răng nhỏ, lúc khô đỏ mặt dưới, nâu đỏ mặt trên, gân-phụ 7-10 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-quả cao 5-8 cm; hoa không cọng; ládài 5, tamgiác, không lông; cánhhoa 5, không lông, nhỏ hơn ládài, ôm lấy tiểuhụy; đĩa mặt dày; noãn sào 3 buồng, không lông. Quảnhâncứng tròn, to 8 mm, nâu.

Sapa; VIII, 8.

- Shrub; branches hooked; panicles; drupes 8 mm, brown (*Berchemia? hamosa* Wall.).

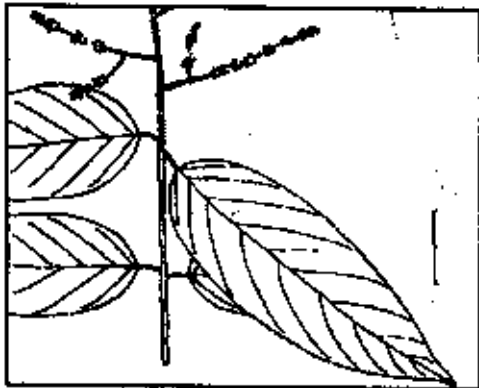

5761 - *Sageretia henryi* Drumm. & Sprague. Chanhchâu Henry.

Tiểu mộc leo cao 2-3 m. Lá có phiến dai, bầu dục, to vào 8 x 3,5 cm, đáy tròn, bìa có răng mịn, gân-phụ 7-8 cặp, lúc khô nâu; cuống dài vào 1 cm. Pháthoa dài 2-3 cm ở nách lá. Trái xoan, cao 13-15 mm, có mũi; hạt 2, dẹp, xám nâu. Hài vãn, vào 1.200 m.

- Climbing shrub; leaves coriaceous; drupes ovoid 13-15 mm long.

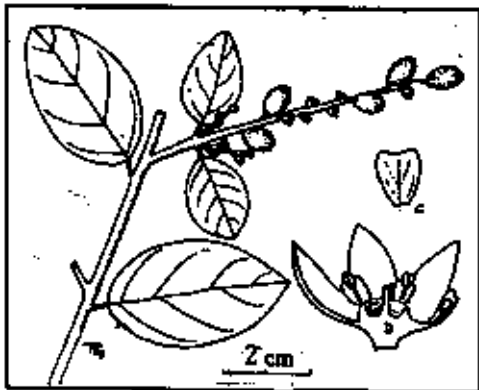

5762 - *Sageretia rugosa* Hance. Chanhchâu nhám

Tiểu mộc; cành non có lông nâu sẫm. Lá có phiến bầu dục thon, to 9-10 x 3-3,5 cm, đầu nhọn, đáy tròn, bìa có răng nhỏ, mịn, gân-phụ 8-9 cặp, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, có lông sát dày. Pháthoa ở ngọn nhánh, cao, có nhánh, có lông.

Núi cao 1500 m: Sapa; IX.

- Shrub; branches ferruginous pubescent; terminal long panicles.

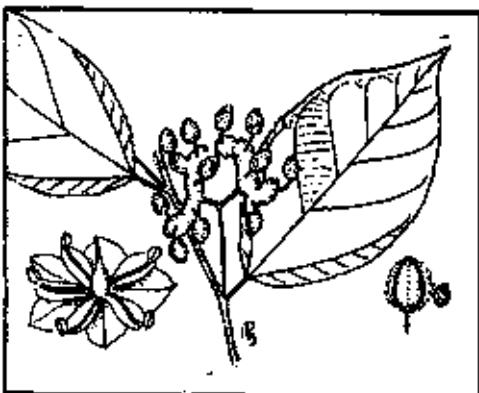
5763 - *Sageretia theezans* (L.) Brogn. Quanh, Tuócmai, Xíchchu, Chanhchâu thơm-trà; Hedge *Sageretia*.

Tiểu mộc nhiều nhánh; cành non, cuống, pháthoa, lá dài đầy lông xám. Lá có phiến bầu dục dài 4-10 cm, đầu tù tròn, lúc già không lông, gân-phụ 4-5 cặp; lá bé mau rụng. Chùm đứng; hoa nhóm 1-4, nhỏ; cánh hoa 5, ngắn, đầu lõm; tiểu nhụy 5; noãn sào 3 buồng. Quả hạch cứng dẹt, chuachua; hạt 1-3.

Hàng rào: phổ biến ở B. Đà Nẵng, Phú Khánh. Trái ăn được; lá dùng như Trà, chột trẻ-em lên chanhchâu, sợi mau ra; thân dùng như trà trị mụn, nám da, chống ung-nhọt, long đóm.

- Shrub; branches, petioles, inflorescence.. grey tomentose; drupes black (*Rhamnus theezans* L.).

5763a - *Sageretia elliptica*

5764 - *Hovenia dulcis* Thunb. Khúngkhính, Kêtráo.

Daimộc cao 7-10 m; nhánh có lông mịn và nốt sần. Lá có phiến xoan, chót có mũi dài, bìa có răng, gân từ đáy 3, gân-phụ khác 5-6 cặp; cuống dài. Chùm-tụ tán ở nách lá và chót thân; có nhánh phụ mập và có vị ngọt chín trái chín. Trái tròn tròn; hạt xoan dẹp dẹp.

Caolang; VI-VIII, 9-11. Nhánh phụ mập: ngọt, ngon Chứa kalium; bổ, chống gầy-yếu, trị khát nước, khô cổ; giải độc (rượu..); lợi tiểu tiện.

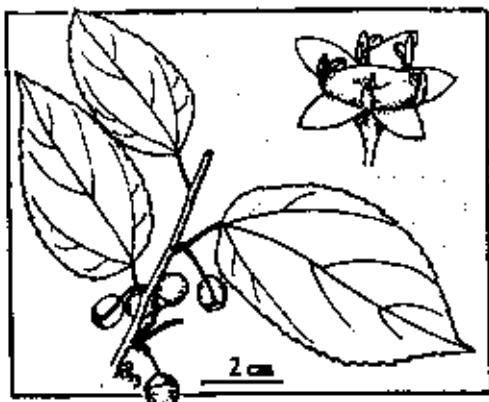
- Small tree; inflorescence accrescent edible.

5765 - *Colubrina asiatica* (L.) Brogn. Kheo, Núc-áo; Asiatic Colubrina.

Tiểu mộc trườn, không lông. Lá có phiến xoan, xoan ngược dài 5-8 cm, bìa có răng nằm; gân từ đáy 3, gân-phụ 2-3 cặp; cuống 1-1,5 cm. Chùm; hoa 5-phân; cánh hoa nhỏ, dài 1 mm, màu ngà đáy vàng; tiểu nhụy 5; đĩa mật to, có thủy; noãn sào 3 buồng 1-noãn. Nang cao 5-6 mm; hạt 3.

Dựa theo bờ biển; VII-IX. Vỏ chứa saponin, lá trị rit cần; trái dùng chống-amphetamin; trái làm lạc thai.

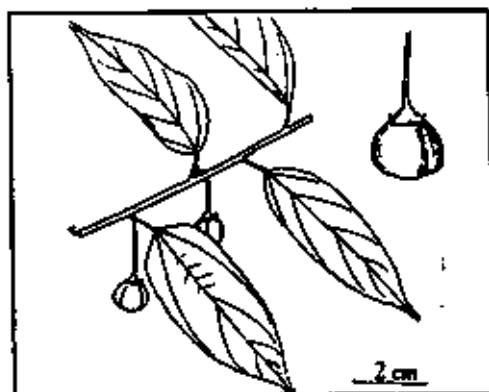
- Sarmentous; flowers ivory; capsules 3-seeded (*Ceanothus asiaticus* L.).

5766 - *Colubrina asiatica* var. *subpubescens* (Pit.) M.C. Johnst. Kheo có-ít-lông.

Tiểu mộc cao 1 m; cành non có lông ngắn. Lá tròn dài thon, hẹp, to 9 x 3,5-4 cm, bìa có răng nằm, gân từ đáy 3, gân-phụ 2-3 cặp; cuống 1 cm, Nang tròn tròn, to vào 6-8 mm.

Quảng ninh, Sài Gòn, Châu đốc; III-VII, 4-5.

- Leaves narrower; capsules 6-8 mm large (*C. longipes* Merr.).

5767 - *Alphitonia philippinensis* Braid. Taitượng trắng.

Tiểu mộc nhỏ; cành non có ít lông sét. Lá có phiến tròn dài, to vào 10 x 3 cm, bìa có răng không đều, đáy hơi bất xứng, gân-phụ 12-15 cặp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới trắng; cuống 1,5-2 cm. Chùm mang tán đơn phân; lá dài 5, tam giác; cánh hoa 5; tiểu nhụy 5, chỉ mảnh; đĩa mật 5 cạnh; noãn sào chôn. Quả hạch cứng tròn, to 1 cm, có dài còn lại như chén ở 1/2 dưới, dạng trái táo; ngoại quả bì dày; nhân 2-3; hạt có từ-y.

Hà tuyền.

- Small tree; branches ferruginous pubescent; limb whitish beneath; fruits 1 cm large.

LEEACEAE : họ Cù-rối, Gối-hạc.

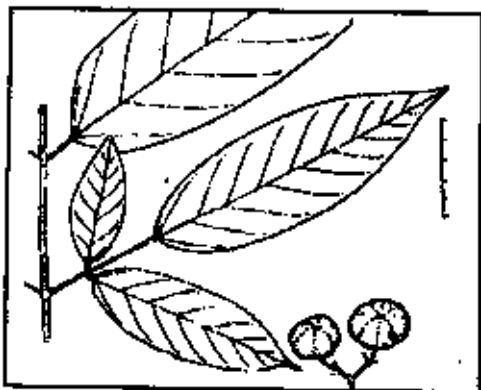
5768 - *Leea aequata* L. Cù-rối bằng.

Bụi cao 2 m; cành non đầy lông. Lá 2 lần kép; tam điệp mọc đối, tròn dài, nhám, có lông và tuyến vàng tròn, hình khiên, mũi nhọn, đáy tròn, gân-phụ 10-13 cặp; lá chét cao 3 cm. Phấn hoa ở ngọn, thấp, cao 5 cm như tàn phòng; hoa có lông mịn, rộng 3-4 mm, trắng; dài có lông mặt ngoài; tiểu nhụy 5, bao phấn trong ống của tràng; noãn sào không lông. Trái có 4 cạnh tròn, đen, rộng 8 mm; hạt 4.

Công tum, Phú Khánh, Bù đưng; V, 5. Cù, thân thui liếm.

- Shrub 2 m high; branches hirsute; leaflets with peltate yellow glands; flowers white; fruits black.

5769 - *Leea bracteata* C.B.Cl. Cù-rối lá-hoa.

Bụi. Lá to, 2 lần kép; sống có lông; lá-phụ dưới kép; tamdiệp tròn dài thon, mỏng, không lông, to 20-40 cm x 6-12 cm, mỏng, gân-phụ 7-10 cặp, bìa có răng; bẹ dài 6 cm, Pháthoa như tánphông ở ngọn. Trái tròn bẹp, rộng vào 8 mm, cao 4 mm.

Mộc-hạ, Hàsonbinh; 10.

- Leaflets to 20-40 cm long, thin; fruits 8 x 4 mm.

5770 - *Leea crispa* L. Cù-rối nhân,

Bụi cao 1-2 m. Lá một lần kép, lá trên dạng đơn, có thủy; thudiệp tròn dài, bìa có răng, có lông mặt dưới, cuống-phụ dài; cuống dính vào bẹ. Pháthoa nhỏ, ở ngọn nhánh, có lông mịn; hoa trắng; tràng có tai cao, chẻ thành hai thủy. Trái tròn bẹp, lục rồi lam, rộng vào 1 cm.

Biênhòa; VII-IX.

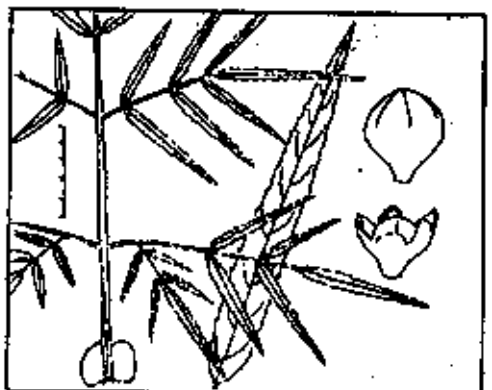
- Leaflets pubescent beneath; flowers white; berries green then blue.

5771 - *Leea hispida* Gagn. Cù-rối phún.

Cỏ cao 30 cm thành bụi; thân yếu mang 3-4 lá. Lá 2 lần kép, có sống và phiến dày lông trắng, và có tuyến trong nhỏ; lábẹ cao 2,5-3,5 cm. Tánphông rộng 3-4 cm ở chót thân; hoa trắng; cánhhoa 5; tràng có 5 thủy, thủy có 2 răng. Trái tròn bẹp.

Lụctinh; VII (hình theo Gagnepain).

- Herb to 30 cm high; leaves hispid, 2-pinnate; flowers white; fruits black.

5772 - *Leea linearifolia* C.B. Cl. Cù-rối lá-hẹp.

Cỏ cứng có thân tròn to vào 1 cm, cao cỡ mét. Lá dạng lá Đinhlăng, dài 30 cm, 3 lần kép, mang 1-2 cặp lá-phụ dưới hai lần kép, rồi 5-7 lá-phụ một lần kép; thudiệp nhỏ, hẹp, to 11 x 1,1 cm, có vài lông ngắn mặt dưới, bìa có răng, lúc khô ửng nâu đỏ; lábẹ dài 3 cm, dính trọn vào cuống. Pháthoa ngắn hơn lá, cao 4 cm; hoa không lông; nụ tròntròn, lấđài 5; cánhhoa 5; tiểuhụy gắn trong ống tràng.

Côngtum; III.

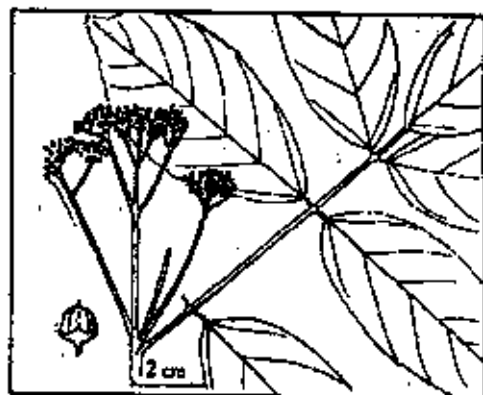
- Herb to 1 m high; leaves 3-compound; leaflets linear, sparsely pubescent beneath.

5773 - *Leea manillensis* Walp.. Trúc-vòng, Góihạc, Cù-rối có-mũi.

Bụi cao 90 cm; thân có rãnh. Lá 2 lần kép, không lông; tamdiệp bầu dục, cứng, không đen lúc khô. Tánphồng dày, có lông mịn; hoa hồng hay đỏ; vành 5 cánhhoa; tiểuhụy gắn trong tràng. Quả đỏ rồi đen, bẹ, to vào 8 mm.

Rừng vùng núi cao: B, qua Vọngphụ đến Đàlạt; VIII-IX.

- Herb to 90 cm; leaves 2-pinnate, glabrous; corymb; flowers pink or red; berries red then black (*L. acuminata* Wall.; *L. aurantiaca* Zoll.).

5774 - *Leea robusta* Roxb.. Cù-rối mạnh.

Bụi cao đến 5 m. Lá hai lần kép; lá-phụ to đến 20 x 12-13 cm, đầu có mũi, đáy tù, tròn hay hình tim, dỏ lúc khô, bìa có răng, gân-phụ 15-20 cặp, gân tam cấp khít nhau. Tánphồng có lông màu sét, cao 20 cm; dài có lông; tràng có 3-4 răng; noãn sào có lông mịn. Quả bẹ, rộng 1 cm, có 6 cạnh tròn; hạt dài 5 mm.

Phướckhánh, Dran; VI.

- Stem to 5 m high; leaves 2-pinnate; corymb ferruginous pubescent; berries 1 cm large.

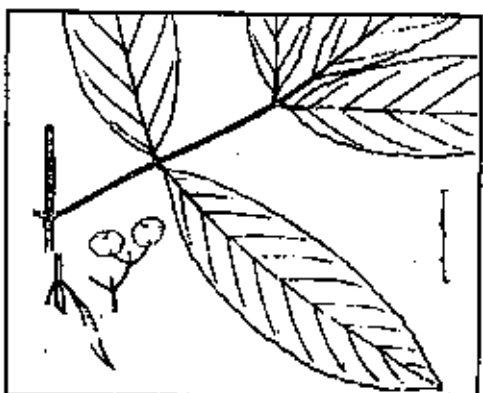

5775 - *Leea rubra* Bl. ex Spreng.. Cù-rối, Góihạc tia; Mũi.

Bụi cao 1,5 m; rễ củ; thân có rãnh. Lá 2-3 lần kép; lá-phụ xoan thon nhọn, dài đến 20 cm, rộng 2-3 cm, bìa có răng nằm; lá bẹ 2 cm, có 3 răng. Tánphồng dày; cọng đỏ; cánhhoa 5; tràng vàng. Quả đỏ, bẹ, to 6-7 mm; hạt 4-6, bì nhăn vào trong.

Đồngnai, vùng Sài Gòn, Lũctinh, Cônson; I-XII. Cừ trị phongthấp; trái, nhất là hạt, trị sán.

- Bush to 1.5 m tall; leaves 2-3-pinnate; flowers red, couronne yellow; berries red.

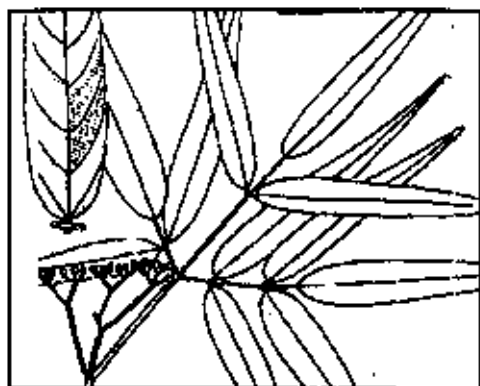
5775a. *Leea indica* (Burm. f.) Merr.. Cù-rối Ấn, Kimê.

Bụi dày; thân có rãnh. Lá hai lần kép; lá-phụ tròn dài thon, không lông, bìa có răng nằm, đen một dưới lúc khô; lá bẹ cao 3 cm, dính vào cuống. Tánphồng rộng; hoa vàngvàng; tràng có thùy. Quả đen, tròn bẹ, rộng 1 cm; hạt 4-6.

Từ Lạngson, Quảngninh đến Phúquốc; VIII. Rễ có lẽ bỏ, trị phongthấp; in vitro, chống siêu khuẩn R.D.

- Herb; leaves 2-pinnate, glabrous, blackish on dry; flowers yellowish; berries black, 1 cm large (*L. sambucina* Willd.).

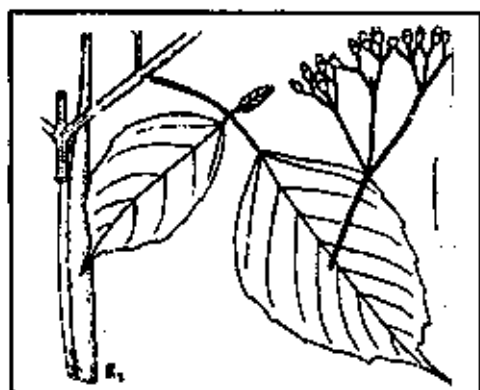

5776 - *Leea longifolia* Merr.. Cù-rối lá-dài.

Tiểumộc cao đến 3 m, không lông; thân to vào 8 mm. Lá dài đến 40 cm, 2 lần kép; lá-phụ hẹp, dài đến 20 cm, rộng 2-3 cm, gân tam cấp cách nhau 1 mm. Tánphồng ở ngọn, rộng 7-10 cm; hoa.. Trái bẹp, rộng 6, cao 4 mm.

Côngtum; XI. Ridsdale sắp vào loài trên.

- Shrub 3 m high; leaflets 2-3 cm wide; corymb terminal; fruits 6 mm large.

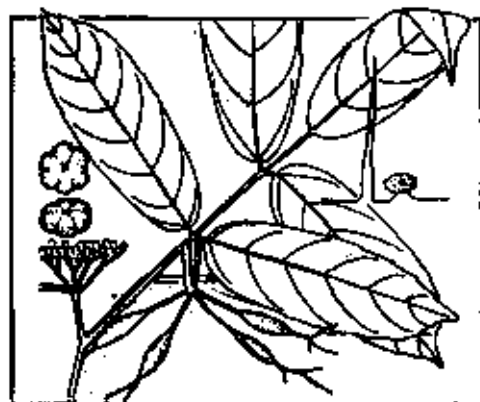

5776C- *Leea stipulosa* Gagn.. Cù-rối lá-bẹ.

Tiểumộc cao 4 m, gần như không lông. Lá dài đến 60 cm, 2 lần kép; lá-phụ có mặt dưới có đốm nâu; lábẹ dính tròn vào cuống, làm thành bao dài đến 10 cm. Tánphồng ở chót thân, đỏ; hoa trắng; cánhhoa 5, tràng có 5 thùy lớn.

Phúkhánh.

- Shrub 5 m high almost glabrous; leaves 2-pinnate; stipules 10 cm, connate to petiole; inflorescence red, petals white.

5777 - *Leea thorelii* Gagn.. Cù-rối Thorel.

Bụi cao 60 cm; thân tròn, không rãnh; củ hình thoi. Lá 1 lần kép; láphụ 5, trònđài, dài 8-10 cm, mặt dưới có lông và tuyến tròn, mặt trên có lông phủ ở gân mà thôi, gân-phụ 7 cặp, mọc đối, cuống-phụ 4-6 mm; lábẹ cao 2-4 cm, lâu rụng. Pháthhoa không cọng, ở ngọn, rộng 4 cm; hoa đỏ, không cọng; đài không lông, 5 răng; cánhhoa 5; tiểunhụy 5; tràng 5 thùy, cắt ngang. Phiquả bẹp, rộng 6-7 mm, 4-6 cạnh tròn; hạt 4-6.

Hònquán, núi Dinh; VIII.

- Herb 60 cm high; fusiform tuber; leaves pinnate; flowers red; berries 6-7 mm large.

VITACEAE : họ Nho

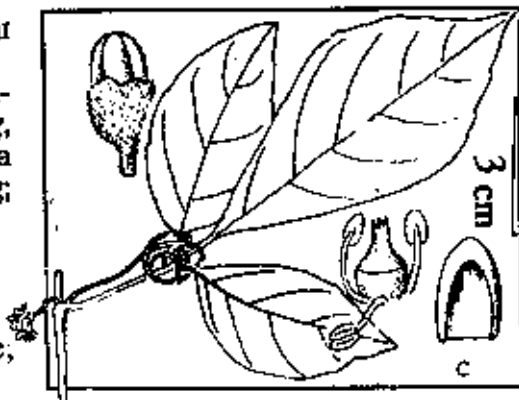
1a - pháthhoa ở nách lá	
2a - nuốm 4, to; lá do 3-5-7 lá-phụ; hoa 4-phần; phôi nhũ nhân	<i>Tetrastigma</i>
2b - nuốm nhỏ; lá do 3 lá-phụ; hoa 4-phần	<i>Cayratia</i>
1b - pháthhoa đối diện với lá	
2a - pháthhoa có vòi	<i>Ampelocissus</i>
2b - pháthhoa không vòi	
3a - lá kép	<i>Ampelopsis</i>
3a - lá đơn	
4a - vòi không quấn, mà có suctu hít vào đầivật	<i>Parthenocissus</i>
4b - vòi quấn	
5a - hoa 4-phần; trái một hạt	<i>Cissus</i>
5b - hoa 5-phần	
6a - tánphồng	<i>Ampelopsis</i>
6b - chùm kép	<i>Vitis</i>

5778 - *Tetrastigma annamense* Gagn. Tú-thư Trung-bộ.

Dây leo, không lông; cành mảnh; vòi đơn. Lá-phụ 3, lá-phụ chót có phiến xoan thon ngược, cứng, bìa có răng thưa, gân-phụ mảnh, 4-5 cặp. Phát-hoa ở nách lá, ngắn, có lông; nụ 2 mm; đài có lông; cánh-hoa 4; đĩa mật nguyên, mỏng; nướm 4.

Langbian (hình theo Gagnepain).

- Climber glabrous; leaflets dentate, inflorescence short; petals 4; stigma 4.

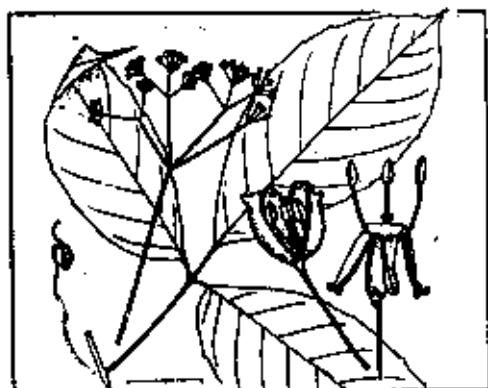

5779 - *Tetrastigma apiculatum* Gagn. Tú-thư mũi.

Dây leo thấp; lông dài 10-15 cm, không lông; vòi đơn. Lá-phụ 3, to, lá-phụ chót xoan thon ngược, dài 15-17 cm, hơi dày, bìa có răng thưa thấp, gân-phụ 8 cặp; cuống chung dài 4-6 cm. Phát-hoa dài gần bằng lá, không lông; nhánh chính 4, nhánh chót mang tán; cánh-hoa 4, cao 2 mm, lưng có mũi; tiểnhụy 4; đĩa mật vuông.

Rừng thưa, vào 500 m: Bavi, Hải-vân.

- Climber; limb glabrous; petals 4, apiculate on upper back.

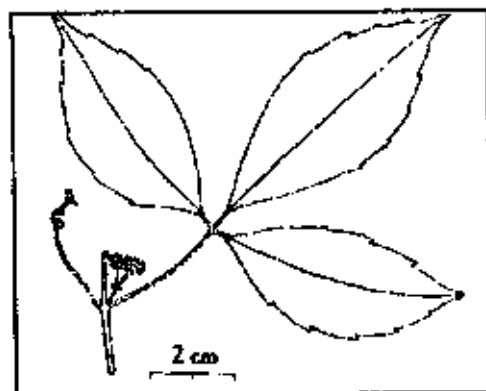

5780 - *Tetrastigma backanense* Gagn. Tú-thư Bắc-çạn.

Dây leo; cành mảnh, không lông; cành già có khi có sùbe bạc; vòi đơn. Lá-phụ 3, lá-phụ chót hình bán-hình, mỏng, bìa có răng thưa, nằm, gân-phụ 4-7 cặp, khó nhận; cuống chung 3-4 cm. Tán đôi, nhỏ; cọng chung 4-7 mm, có lông mịn; tán 2, mỗi tán mang vào 10 hoa; đài hình đĩa; cánh-hoa 4, có phần trắng mặt ngoài; tiểnhụy 4, cao 1,3 mm; đĩa mật 4 thùy; không có nhụy cái lép. Hoa cái.

Trên vùng đá vôi: Bắc-çạn; III.

- Climber; leaflets glabrous; umbels 2 on short common peduncle.

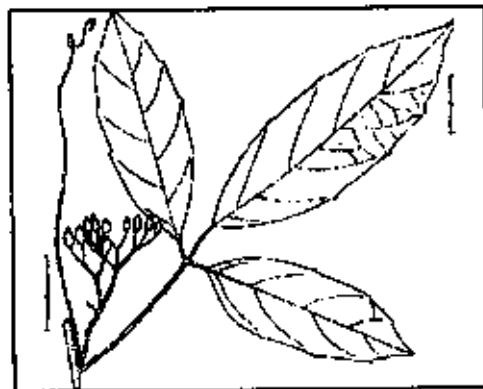

5781 - *Tetrastigma caudatum* Merr. & Chun. Tú-thư có-đuôi.

Dây leo; cành không lông; vòi đơn, dài ở nách lá. Lá mang 3(4) lá-phụ bầu-đục tròn-dài, to 9-12 x 2,7-3,5 cm, đầu có đuôi, bìa có răng thưa, gân-phụ 4-5 cặp, không lông, dày-dày, mặt trên nâu ôliu, mặt dưới nâu tuyền, cuống-phụ đến 2 cm; cuống chung 4-6 cm. Phát-hoa ngắn hơn cuống; tán kép; cọng hoa 6-8 mm; nõansào không lông, vòi nhụy 0,5 mm, nướm 4. Trái xoan.

Lâm-đồng: Dran.

- Climber; leaflets chartaceous, glabrous; inflorescence shorter than petiole; berries ovoid.

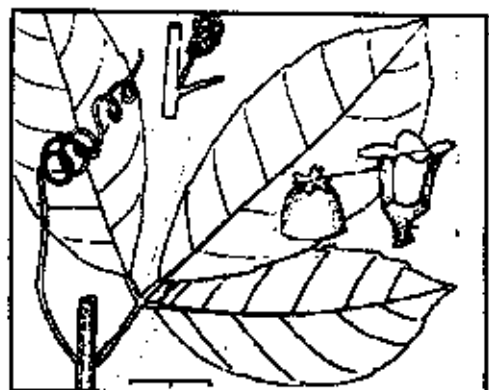
7782 - *Tetrastigma cauliflorum* Merr. Lào.

5783 - *Tetrastigma chapaense* Merr. Túthu Sapa.

Dây leo to; cành không lông. Lá-phụ 3, to, lá-phụ chót thon, dài đến 25 cm, nâu lúc khô, bìa có răng thưa nằm, gân-phụ 10-12 cặp, cuống-phụ 1,5 cm; cuống chung 10 cm. Pháthoa thưa, dài bằng cuống; lá đài 4; tiểunhụy 4; noãn sào không lông; vòi nhụy 4 núm.

Rừng thưa cao độ vào 1.500 m: Sapa.

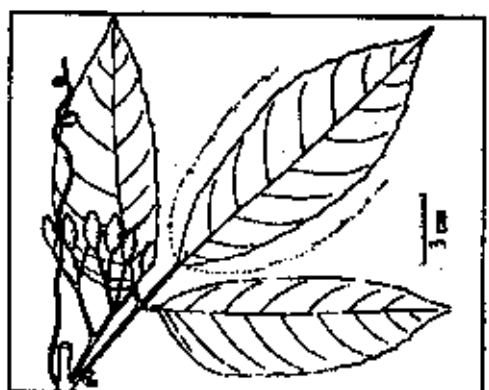
- Climber; branches, leaflets glabrous; terminal leaflets to 25 cm long.

5784 - *Tetrastigma cruciatum* Craib & Gagn. Túthu chữ-thập.

Dây leo; thân già đẹp; vòi đơn. Lá-phụ 3, dài 8-11 cm, dày như da lúc khô; bìa có răng thưa nằm, gân-phụ 5-6 cặp, cuống-phụ vào 1 cm; cuống chung 3 cm. Pháthoa ngắn, dạng gié dày, to 1 cm, có lông dày; đài 4 răng; cánh hoa 4, cao; tiểunhụy 4; đĩa mật; noãn sào không lông, núm có thùy, gắn chéo hình chữ thập.

Hà Nội.

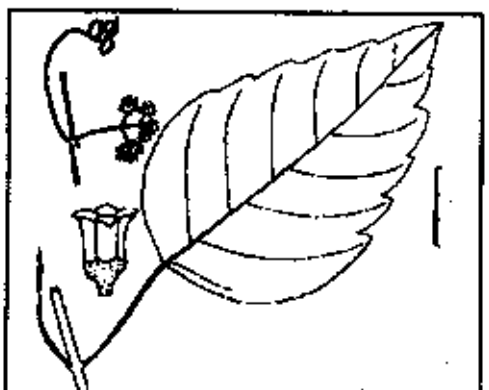
- Climber; stem flattened; leaflets chartaceous; inflorescence compact, tomentose; stigmata cross-shaped.

5785 - *Tetrastigma erubescens* Pl. in DC. Túthu hồng.

Dây leo cao; cành tròn, xanh xanh hay đỏ; vòi đơn. Lá-phụ 3, không lông, mỏng, đỏ ở gân, lá-phụ chót dài 14-17 cm rộng đến 7 cm. Tân phong ở nách lá; hoa đơn phái hướng dương; cánh hoa 4, cao 1,5 mm; quả cao 1,5 cm, rộng 6-10 mm, đỏ; hạt 1-2.

Vùng núi cao: Công tum; IX-X, 1.

- Long climber; leaflets red on nerves; flowers unisexual, pinkish; berries red.

5786 - *Tetrastigma erubescens* var. *monophyllum* Gagn. Túthu một-lá.

Cũng là dây leo cao. Lá cũng mỏng, không lông, khác là ở chỗ là lá-phụ duy nhất, xoan rộng tam giác, to 14 x 8 cm, bìa có răng thưa, to, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 4-5 cm.

Bình Nguyên B.

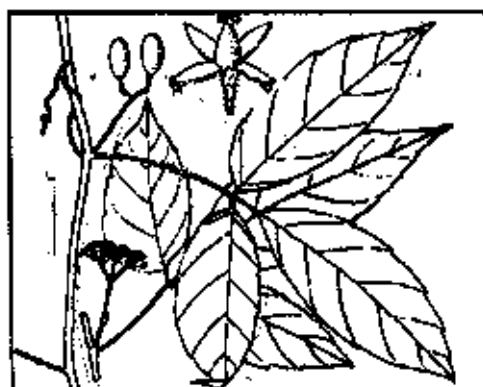
- Long climber; leaflets 1, ovate lanceolate, largely dentate.

5787 - *Tetrastigma gaudichaudianum* Pl. Túthú Gaudichaud.

Dây leo, *biệtchú*; cành không lông. Lá-phụ 3, ở trên, lá có thể đơn, phiến thon, dài 5-6 cm, bìa có răng thưa, gân-phụ 3-3 cặp, không lông, cuống-phụ 2-4 mm. Pháthoá dài bằng cuống, cọng có láhoa ở giữa, nhánh chánh 3; dài có 4 răng nhọn; cánhhoa dài 2 mm, có *sừng ở lưng*; đĩa mật. Quả xoan, to 1 cm, có vòi còn lại; hạt 2.

Rừng ẩm vào 1.300 m: Sapa, Dànang, Càná.

- Dioecious climber; petals with dorsal protuberance; berries 1 cm long, 2-seeded.

5788 - *Tetrastigma grandidens* Gagn. Túthú rừng-to.

Dây leo to; thân tròn, cành không lông. Lá do 3 lá-phụ to, 17 x 7 cm, bầu dục, hai đầu nhọnnhon, bìa có *răng thưa to*, cao 5 mm, nhọn, mỏng, gân-phụ 8 cặp, cuống-phụ vào 1 cm; cuống chung 5-6 cm. Pháthoá dày, ngắn hơn cuống lá, có lông mịn; dài 4 răng; cánhhoa có *u ở lưng*; tiểuhụy 4; noãnào không lông.

Dựa suối, vào 900 m, vùng Sapa; IX.

- Big climber; leaflets dentate; inflorescence pubescent; petals with dorsal protuberance.

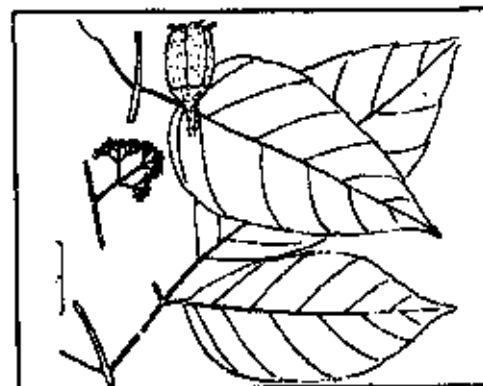

5789 - *Tetrastigma heterophyllum* Gagn. Túthú djiệp.

Dây leo; cành mảnh, không lông. Lá mang 3 lá-phụ hay 1 lá-phụ; phiến xoan bầu dục, đến 9 x 4,5 cm, lá-phụ cạnh đáy bấtxung, mỏng, bìa có răng thưa, nằm, gân-phụ 6-7 cặp. Chùm-tútán cao 2-3 cm; nụ xoan, có lông thưa; dài 4 răng; cánhhoa có *cựa nhỏ ở chót lưng*.

Biênhòa, Anlộc.

- Climber; leaflets 1-3, thin; petals corniculate on upper back.

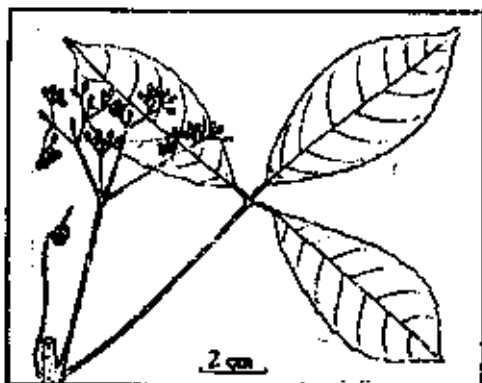
5790 - *Tetrastigma longisepalum* Gagn. Túthú dài-dài.

Dây leo; cành tròn, không lông; vòi đơn. Lá do 3 lá-phụ bầu dục, to vào 8 x 3 cm, gân-phụ 7-8 cặp, bìa có răng thưa nhọn, cuống-phụ dài 8 mm; cuống chung dài 4 cm. Chùm-tútán ở nách lá, cao 4-6 cm; nụ tròntròn, có nhiều u nhỏ; *lá dài tamgiác nhọn*; cánhhoa thon nhọn; tiểuhụy 4.

B.

- Climber; branches glabrous; sepals lanceolate triangular.

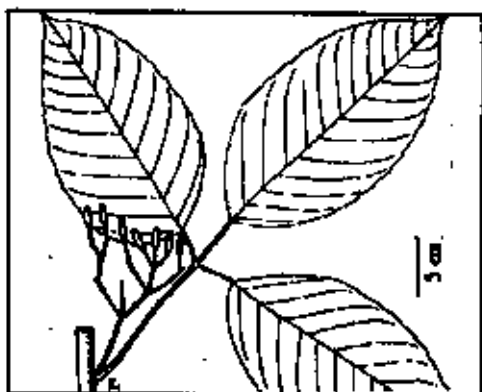

5791 - *Tetrastigma macrocorymbosum* Gagn. Tứ thụ tán-phồng-to.

Dây leo; thân có bikhấu tròn; vòi đơn. Lá-phụ 3(5), không lông, lá-phụ chót xoan, bìa có răng nằm, gân-phụ 6-7 cặp; cuống chung dài 6-8 cm. Tụ tán có cọng cao 10-13 cm, nhánh chánh 3-4; nụ xoan, to 3 mm; dài 4 thùy; cánhhoa 4, có lông vàng mặt ngoài; tiểuhụy 4; đĩa mật nhỏ; noãn sào có lông dày, nuốm 4 thùy.

Sonla; IV.

- Climber; leaflets glabrous; inflorescence longer than petiole; petals yellow pubescent outside.

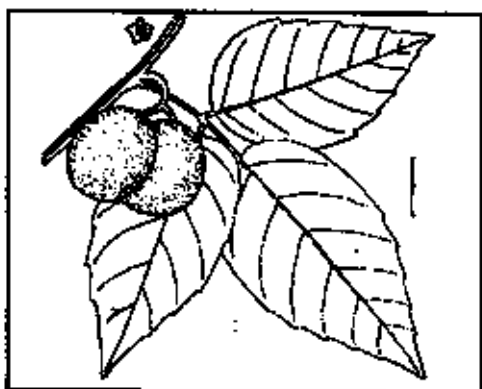

5792 - *Tetrastigma oliviforme* Pl. in DC. Tứ thụ dạng-ôliu.

Dây leo; nhánh tròn, bông; vòi to. Lá mang 3 lá-phụ to, dài đến 20-25 cm, đầu có mũi nhọn, bìa có răng thấp, thưa, không lông, dai, dốt dốt lúc khô. Pháthoả thụ có lông mịn; noãn sào không lông. Phi quả cao 2 rộng 0,8-1,2 cm; hạt 1.

Côngtum, Chúachan, Phú quốc; XII-I.

- Climber; leaflets to 25 cm long, glabrous; berries 2 x 1,2 cm, 1-seeded.

5793 - *Tetrastigma quadrangulum* Gagn. & Craib. Tứ thụ vuông.

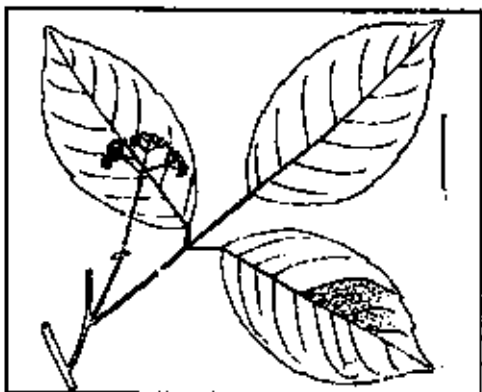
Dây leo cao 5 m; vòi đơn; cành có 4 cạnh hay cánh thấp. Lá mang 3 lá-phụ xoan thon, dài 8-12 cm, đáy tròn, bìa có răng thưa, không lông, gân-phụ 8-10 cặp. Tán đơn ở nách lá, mang ít hoa, cọng vuông; dài 4 răng; cánhhoa 4, có lông mịn mặt ngoài; tiểuhụy 4; đĩa mật nhỏ; noãn sào không lông. Phi quả tròn, vàng, to 2,3-5 cm; hạt 1-2, cao 2 cm.

Trung nguyên; Phú khánh đến Đankia (Lâm đồng). Trái ăn được.

- Climber; stem 4-angular or winged; berries up to 3,5 cm long, yellow.

5794 - *Tetrastigma ramentaceum* Pl.

Dây leo; thân có gai nhỏ, cao 3-6 mm; vòi không chia nhánh. Lá mang 3 lá-phụ thon bầu dục, to 8-13 x 3-6 cm, không lông. Tán-phồng rộng ở trái 4-6 cm; trái xoan ngược, to 8 x 6-7 mm, 2-hạt. Lào, KPC.

5795 - *Tetrastigma retinervium* Pl. Tứ thụ gân-rõ.

Dây leo; cành mảnh. Lá mang 3 lá-phụ; phiến xoan bầu dục, to 7 x 4 cm, dai, gân-phụ 5-7 cặp, gân tam cấp thành mạng lưới rõ hai mặt, nâu lúc khô. Chùm-tụ tán nhỏ, có 2 láhoa ở giữa cọng chung; nụ tròn, nhỏ; cánhhoa 4, không lông; tiểuhụy 4.

Trên vùng vòi: Chogành.

- Climber; leaflets with nervation reticulated on both faces.

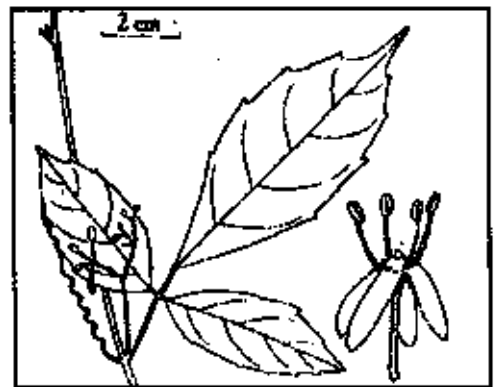

5796 - *Tetrastigma rupestre* Pl. Túthư trên-dá.

Dây leo; *lông dài*, mảnh, không lông; vôi đơn. Lá mang 3 lá-phụ xoan, bìa có răng thưa, to, gân-phụ 4 cặp; cuống chung ngắn, dài 1-5 cm. *Phát hoa đơnphái*, ít hoa, ngắn, cao 4-5 cm; nụ hình trụ; lá đài 4, nhỏ, tamgiác; cánhhoa 4, có sừng ở lưng; tiểuhụy 4, bao phần tròn; noãn sào có 4 núm nhọn. Quả tròn, to 8 mm, *dỏ rồi đen*; hạt 2, dài 6,5 mm.

Vùng Hànội; IV.

- Climber; terminal leaflets larger; umbels 2 on a common peduncle.

5797 - *Tetrastigma henryi* Gagn.

Lá do 3 đến 5 lá-phụ (gắn từ 2 nơi). Hànội, Hoà bình.-

5798 - *Tetrastigma lanceolarium* (Roxb.) Pl. Túthư thon.

Dây leo. Lá do 5 lá-phụ *thon hình bánhình*, dài vào 12 cm, chót có đuôi, không lông, dày, bìa uốn xuống, răng thưa, mỗcmỗc, gân-phụ 7 cặp. *Phát hoa* như tánphòng rộng 3-4 cm; dài 4 răng; cánhhoa 4, dài 2,5 mm; đĩa mật ngắn. Trái non to bằng đầu đũa; hạt dài 6 mm.

Dankia, Lâm đồng. Lá dùng đắp nhọt.

- Climber; leaflets 5, lanceolate, subcoriaceous; inflorescence shorter than petiole; seeds 6 mm long (*Vitis lanceolarium* Roxb.).

5799 - *Tetrastigma laoticum* Gagn. Túthư Lào.

Dây leo. Lá mang 5-6 lá-phụ *gắn từ một nơi*; phiến thon, dài đến 21 cm, cứng, bìa gần như nguyên hay có răng thấp; cuống dài 10 cm. *Phát hoa* như tánphòng, có *lông hoe*; hoa nhiều, *đơnphái*; cánhhoa 3, dài 2,5 mm ở hoa đực, 4 ở hoa cái. Quả *rộng 2 cm*; hạt 2, có rãnh dọc sâu.

Côngtum, Braian. Langbian.

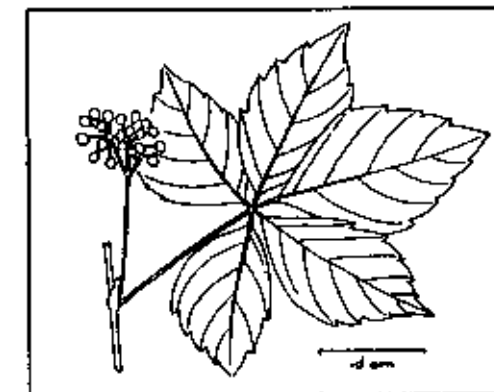
- Climber; leaflets 5-6, membranous; flowers unisexual; berries 2 cm large; seeds 1 cm long.

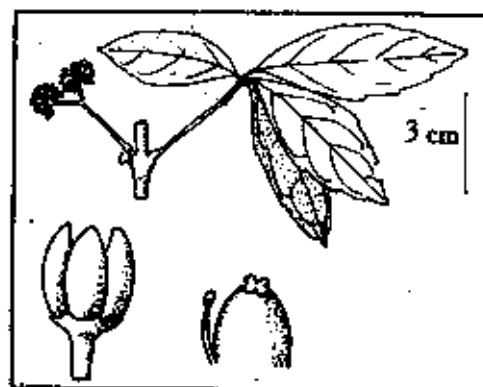
5800 - *Tetrastigma obtectum* Pl. Túthư như

Thân leo *trên cây hay bờ trên đá*; cành tròn, có lông trắngtrắng. Lá do 5 lá-phụ *gắn từ một nơi*, phiến xoan rộng, *nhỏ*, đến 3 x 1,5 cm, không lông, gân-phụ 4 cặp, cuống-phụ 2-3 mm, có lông; cuống chung dài 2 cm. *Phát hoa* ở nách lá, gồm 2-3 tán tròn; nụ có cọng, không lông; cánhhoa 4, cao 1,5-2 mm; tiểuhụy 4; núm chẻ bốn.

Vùng núi cao 1.500 m: B.

- Climber on tree or rock; leaflets small; 2-3 umbels on inflorescence.

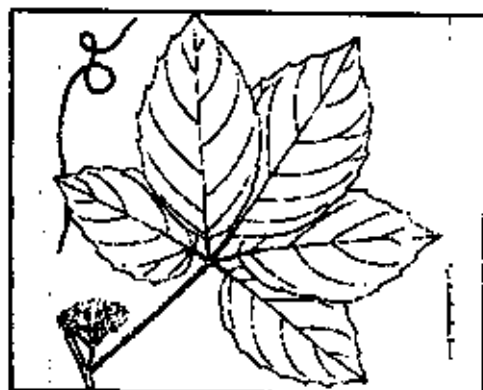

5801 - *Tetrastigma robinsonii* Gagn.. Túthư Robinson.

Dây leo; vỏ màu Quế. Lá mang 5 lá-phụ gắn từ một nơi, thon, cứng, dài 7-9 cm, gân-phụ mảnh, 3-4 cặp, bìa có răng thưa, cuống-phụ ngắn; cuống chung 3-5 cm. Pháthoả ở nách lá, không lông, mang 2 tán; nụ 2,3 mm, không lông; cánhhoa dài 2-3 mm; đĩa mật không phânbiệt với noãnào; noãnào không lông, nướm 4.

Phúkhánh (hình theo Gagnepain).

- Climber; leaflets 5, glabrous, coriaceous; umbels 2; flowers glabrous.

5802 - *Tetrastigma volnierianum* Pierre ex Gagn.. Túthư Voinier.

Dây leo dài 5-10 m; thân to 1-2 cm, cành, cuống, mặt dưới lá có lông mềm, nâu. Lá to, mang 5-7 lá-phụ xoan, đến 11-20 x 6-11 cm, bìa có răng thưa, to, gân-phụ 4-7 cặp, cuống-phụ 2-5 cm. Tânphòng to vào 5 cm, dày, mang nhiều hoa; đài có lông; cánhhoa 4, cao 5 mm; tiểuhụy 4; đĩa mật; noãnào 4 nướm. Phi quả to bằng ngón tay út, ăn được.

Hànamninh.

- Climber 5-10 m long; branches, petioles, leaflets beneath brown tomentose; leaflets to 10-20 cm long; berries 1 cm large.

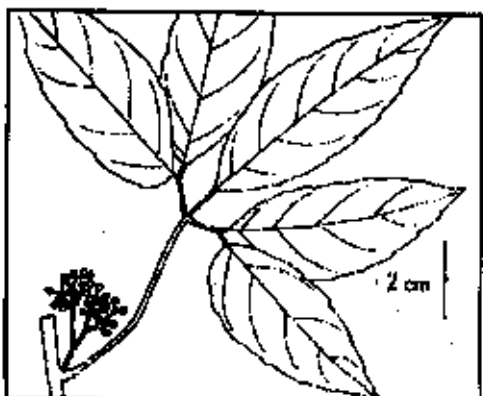

5803 - *Tetrastigma yunnanensis* Gagn.. Túthư Vânnam.

Dây leo; cành không lông. Lá mang (3)5 lá-phụ gắn từ một nơi, bầu dục xoan ngược bánhình, to 5-6 x 2-2,5 cm, bìa có ít răng, gân-phụ 4 cặp, cuống-phụ ngắn; cuống dài 6-7 cm. Pháthoả gồm nhiều tán tròn; cánhhoa không lông; tiểuhụy 4, ngắn; noãnào không lông, nướm 4. Phi quả hình xấp xỉ, to 7 x 5 mm, trên rộng dài.

B.

- Climber; leaflets 5-7; umbels; flowers glabrous; berries pear-shaped.

5804 - *Tetrastigma beauvaisii* Gagn.. Dây đen.

Dây leo; cành không lông; vòi đơn, mảnh. Lá-phụ 5; lá-phụ chót thon, dài 7-9 cm, hơi dày, bìa có răng thưa nằm, gân-phụ 4-6 cặp; cuống chung 5-8 cm. Pháthoả có lông dày, ngắn hơn cuống lá; cọng dài bằng hai hoa; hoa đơnpái; cánhhoa cao 2,5 mm, có mạt vàng; tiểuhụy 4; đĩa mật dày. Phi quả trắng, tròn, to bằng đầu đũa; hạt 1, tròn, to 5-5,5 mm.

Trên vùng đồi: Hoà bình; V.

- Climber; leaves pedate 5-foliolate; inflorescence short; flowers unisexual

5805 - *Tetrastigma cambodiana* Pierre ex Gagn. KPC.

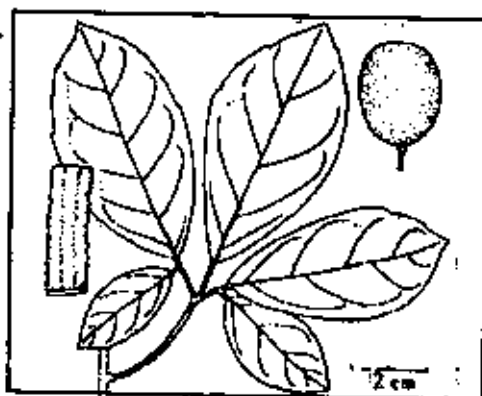
Dây leo; vòi to 2 mm, ít quán. Lá pedale mang 7 lá-phụ bầu dục, dày tà, bìa có răng, to 8-17 x 4,5-6,5 cm, cuống-phụ 5-6 mm. Tân-phòng; nụ có 4 sừng. Cheoreo.

5806 - *Tetrastigma crassipes* Planch Túthu cọng-mập.

Dây leo cao; thân xám vàng, *rất đẹp*, phù ở mắt; vòi đơn. Lá mang 5 lá-phụ dày thon, dài đến 12 cm, bìa có răng thưa. Pháthoa dày, có lông; hoa cao 2 mm, 4-phần; đĩa mật không rõ rệt. Quả tròn, to 15 mm; hạt 2.

Nhatrang, Cônson; I-VIII, 7-8.

- Long climber; stem flattened; leaves, pedate 5-foliolated; berries 15 mm large, 2-seeded.

5807 - *Tetrastigma eberhardtii* Gagn. Túthu Eberhardt.

Dây leo cao 5-7 m; cành to 3 mm. Lá-phụ 3-4-5, thon nhọn, lá-phụ chót dài 15-18 cm, bìa có răng nằm, gân-phụ 7-9 cặp. Pháthoa 1-2 tán-phòng ở nách lá, ngắn, có lông; hoa cái có 4 lá đài ngắn, có lông, 4 cánh hoa không lông; đĩa mật; noãn sào hình chùy, nuốm 4 thụ; tiểu nhụy 4.

Vào 400 m: Phútho, Bavi; II.

- Climbing 5-7 m high; axillary corymbs 1-2; sepals pubescent; petals glabrous.

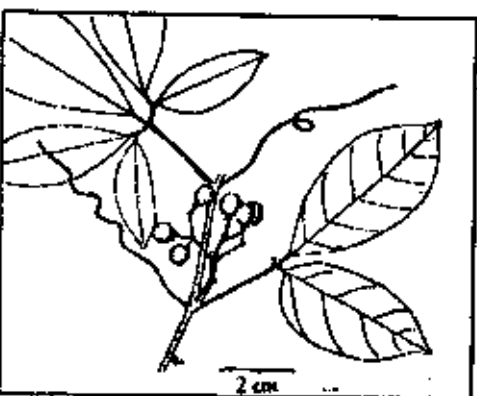

5808 - *Tetrastigma godefroyanum* Pl. Túthu Godefroy.

Dây leo; cành không lông; vòi đơn. Lá-phụ 3-5, không lông, *dày như da*, gân-phụ 5-6 cặp, mảnh, bìa có 3-5 răng rất tà hay *nguyên*. Pháthoa thụ thưa. Quả hơi hình xấp xỉ, cao 1,2 cm, rộng 8-9 mm; hạt 1.

Ninhhoa, Bàolộc, Bàrija; 12.

- Climbing; leaflets chartaceous, glabrous; berries 1.2 x 0.8 cm, 1-seeded.

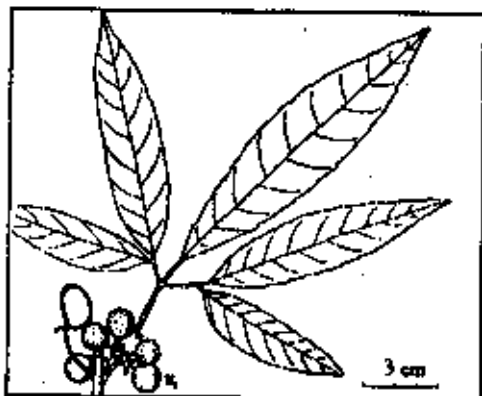

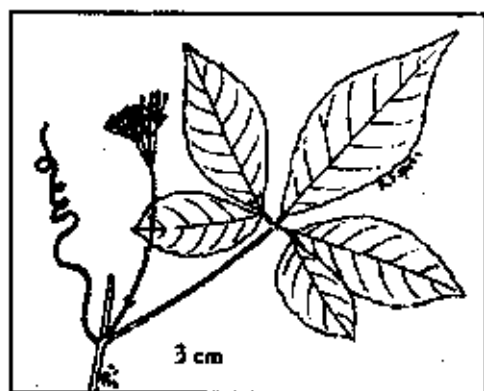
5809 - *Tetrastigma harmandii* Pl in DC. Túthu Harmand.

Dây leo; *thân đẹp*; nhánh đẹp; vòi đơn. Lá mang 3-5 lá-phụ không lông, mặt dưới mốc, gân-phụ vào 10 cặp. Pháthoa cao 2-4 cm, có lông; hoa *đơnphái*; cánh hoa dài 2-3 mm; tiểu nhụy 4. Quả tròn, to 1,2 cm; hạt 2, *đẹp*.

Biênhoa, Phúquốc; III, 12.

- Climber; stem flattened; leaflets glabrous, glaucous beneath; berries 12 mm large, 2-seeded.

5810 - *Tetrastigma petelotii* Gagn.. Túthú Pételot.

Dây leo; thân mảnh như chỉ; vôi đơn. Lá-phụ 3-5, xoan hình thoi, dài 3-5 cm, bìa có răng nằm và gai mềm ở kẽ răng, gân-phụ 6-7 cặp; cuống chung 2-5 cm. Tánphông ở trên cọng cao có láhoa, nhánh chánh 3-4; ládài 4, bánnguyệt; cánhhoa 4, cao 2 mm, không lông; tiểnhụy 4, nuốm 4 răng.

Dựa suối, nơi ẩm, vào 1.200 m: Lào cai; IX.

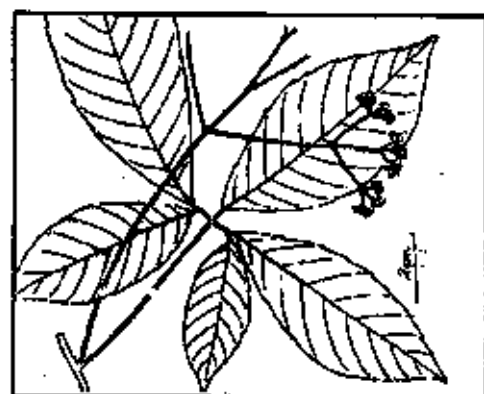
- Climber; inflorescence long; petals glabrous, 2 mm long.

5811 - *Tetrastigma planicaule* (Hook. f. ?) Gagn.. Túthú thân-dẹp.

Dây leo cao; thân rộng đến 5 cm, vuông hay dẹp; vôi đơn. Lá mang 5(3) lá-phụ không lông, dày, bìa có răng, gân-phụ 6-8 cặp. Tán kép, rộng 3-6 cm; hoa trắngtrắng; cánhhoa 4, cao 3 mm; tiểnhụy 4. Quả vàng, chuachua, to 2,5-3 cm; hạt 1, to 1,3 cm.

Trung nguyên: Công tum; IV, 4.

- Big climber; stem quadrangular or flattened; berries yellow, 2,5-3 cm large, 1-seeded.

5812 - *Tetrastigma poilanei* Gagn.. Túthú Poilane.

Dây leo cao 8-9 m; cành mảnh, không lông. Lá mang 5 lá-phụ, 2 cặp lá-phụ cạnh trên một cuống-phụ chung; phiến xoan to 8-16 x 3,5-7 cm, bìa có răng nhọn thưa, lúc khô nâu đậm mặt trên, nâu mặt dưới. Chùm-tútán to, dài hơn lá; nụ không lông; tiểnhụy 4.

Laichâu; IV.

- Climber; branches glabrous; long axillary inflorescence; buttons glabrous.

5813 - *Tetrastigma pyriforme* Gagn.. Túthú xấp.

Dây leo; cành xám vàng; vôi đơn. Lá mang 5-7 lá-phụ, lá-phụ cạnh trên một cuống-phụ chung; phiến thon ngược, bìa có răng, gân-phụ 4-6 cặp. Pháthoa như tánphông, có lông; nhiều hoa; hoa có 4 cánhhoa, xoan, không lông; đĩa mật hình sao; nhụy cái lép. Quả hình xấp, cao 7-8 mm.

Vùng Đalat.

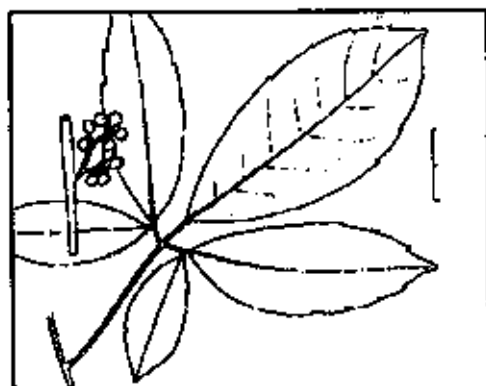
- Climber; leaflets 5-7; axillary large inflorescence; berries pear-shaped.

5814 - *Tetrastigma quadridens* Pl. Túthú 4-răng.

Dây leo; cành mảnh, không lông. Lá mang 3-5 lá-phụ, lá-phụ cạnh trên một cuống-phụ chung; phiến dày như da, bầu dục, dài 4-10 cm, bìa có ít răng, thường 4 mỗi bên, gân-phụ mảnh, 7-8 cặp; cuống chung 3-4 cm. Pháthoá ngắn hơn cuống, có lông mịn; hoa 4-phân; cánhhoa 4; tiểunhụy 4; đĩa mật; noãn sào không lông. Trái tròntròn, to 3-4 mm

Sông-lu, Đồngnai.

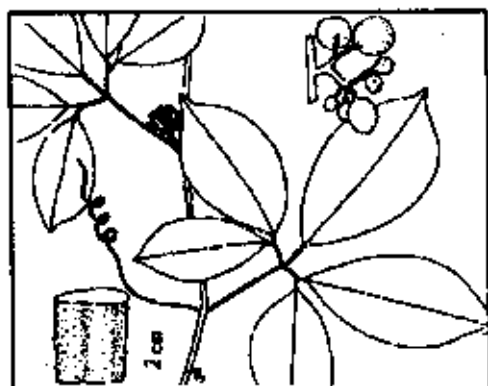
- Climber; leaflets coriaceous, tooth often 4, on margin; berries ovoid.

5815 - *Tetrastigma strumarium* Gagn. Túthú xấu.

Dây leo; thân hơi dẹp; vôi đơn. Lá mang 5 lá-phụ, lá-phụ cạnh trên một cuống-phụ chung; phiến dày như da, mặt dưới mốc, gân-phụ 4-5 cặp, khó nhận, bìa có 4-5 răng tẻ. Tánphồng ngắn ở nách lá; hoa trắng, thơm; cánhhoa dài 2,5 mm; tiểunhụy 4. Quả tròntròn, vàngvàng, to 1,5 cm; hạt 2-3.

Rừng còi: Càná, Đànăng. Dùng trị quai-bị (sung-hàm).

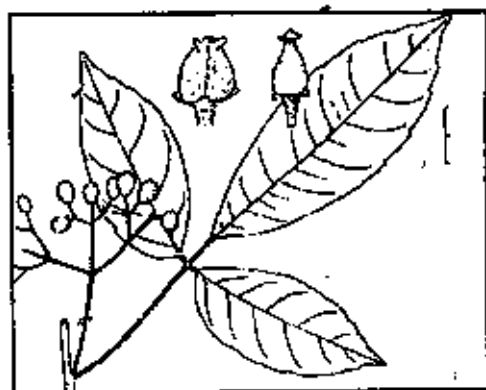
- Climber; leaflets 5, coriaceous; flowers white; berries 1.5 cm large.

5816 - *Tetrastigma subsuberosum* Pl. Túthú có-sube, Quai-bị.

Dây leo; cành tròn, không lông. Lá mang 3 lá-phụ thon, to 12 x 4 cm, đầu tẻ, bìa uốn xuống, có răng nằm thưa ở 1/2 trên, gân-phụ 7-8 cặp, dàydày, lúc khô hai mặt một màu, nâu. Chùm-tútán ở nách lá, hơi dài hơn cuống; cánhhoa có móng ở lưng, có ít lông; tiểunhụy 4; noãn sào không lông, có 4 núm. Quả tròntròn, cao 6-7 mm.

Núi Dinh.

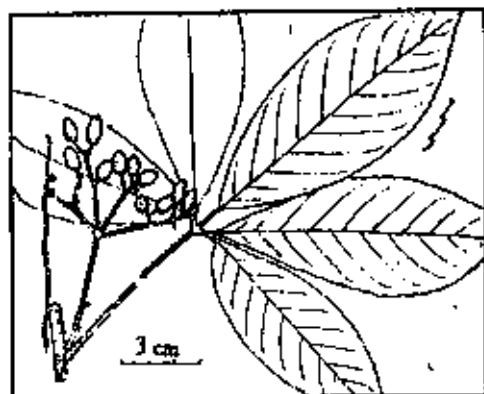
- Climber; leaflets subcoriaceous; petals appendiculated on upper back.

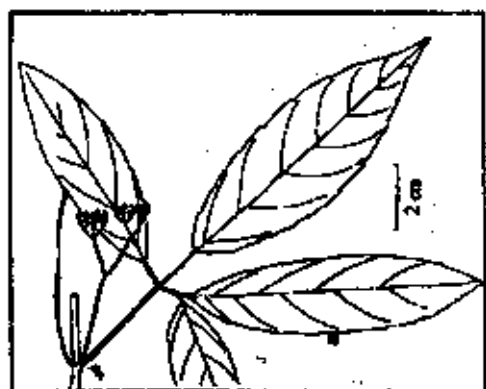
5817 - *Tetrastigma tokinense* Gagn. Thâm bép.

Dây leo; thân có rãnh, có lông nằm đỏ, như cuống, và pháthoá; vôi đơn. Lá mang 5 lá-phụ, lá-phụ cạnh trên một cuống-phụ chung, không lông trừ ở gân giữa mặt dưới, mỏng, bìa có răng nằm; cuống chung dài 4-7 cm. Pháthoá đơnphái cao 4-6 cm; hoa có lông, cao 2 mm; đài 4 thùy; cánhhoa 4, có sừng; tiểunhụy 4; đĩa mật dày; núm ché 3, nhỏ. Quả xoan, cao 5-7 mm.

Hànamninh; II, 3.

- Climber; branches, inflorescence red pubescent; inflorescence unisexual; berries ovoid.

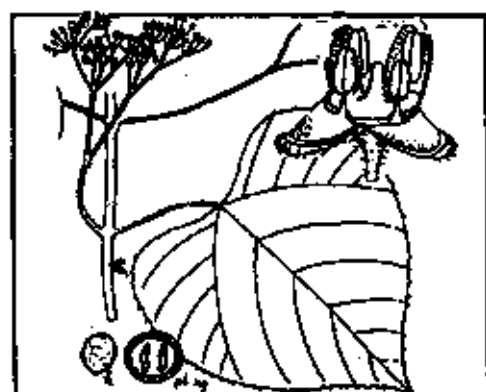

5818 - *Tetrastigma touranense* Gagn. Túthủ Đà Nẵng.
 Dây leo dài 15 m; cành non tròn; vôi đơn. Lá mang 3-5 lá-phụ, lá-phụ cạnh trên một cuống-phụ chung; phiến cứng, bìa có răng thấp, gân-phụ 6-7 cặp. Pháthoá rộng 2,5 cm; hoa không lông, trắng, đơnphái; cánhhoa 4, cao 1,5 mm, có móng ở lưng; tiểunhụy 4.

Vùng Đà Nẵng, vào 500 m; VII.

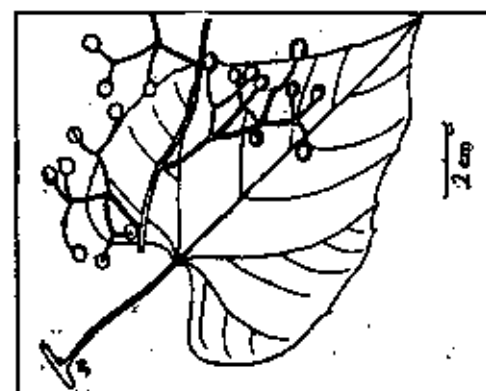
- Climber 15 m long; leaflets coriaceous; inflorescence unisexual; flowers white.

5819 - *Cissus adnata* Roxb. Dây Nôi.
 Dây leo to, thân rộng đến 5-6 cm; vôi có 2-3 nhánh. Lá có phiến hình tim, gân từ đáy 5, gân phụ lồi ở mặt dưới, bìa có răng, mặt dưới có lông nằm. Tánphong kép, ngắn hơn lá, có lông hoe; hoa 4-phân; cánhhoa có lông mặt ngoài; tiểunhụy 4, đĩa mặt dày. Phi quả xoan, cao 6-8 mm; hạt 1.

Trắng, khắp cao độ; VI- XII. Rể đắp nơi gãy xương; củ lọc máu, lợi tiểu, lợi sữa.

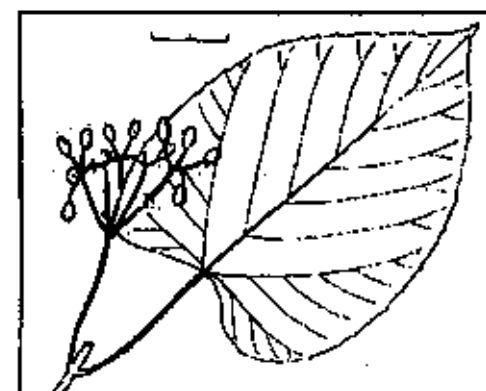
- Large climber; leaves cordate, appressed pubescent beneath; berries 6-8 mm long, 1-seeded.

5820 - *Cissus annamica* Gagn. Hồ Đàng Trung Bộ.
 Dây leo cao; cành có cánh. Lá có phiến hình tim ở đáy, gân từ đáy 5, thường có 3 thùy cạn, bìa có răng thưa, hơi dày, không lông. Pháthoá như không lông; cánhhoa 4, xoan, dài 2,5 mm; tiểunhụy 4; đĩa mặt 4 thùy. Phi quả tròntròn, cao 4-5 mm; hạt 1.

Thàonguyên: Phanrang.

- Climber; leaves shallowly 3-lobate; inflorescence glabrous; berries globulous 4-5 mm large.

5821 - *Cissus assamica* (Laws.) Craib. Hồ Đàng Assam.

Dây leo; cành non có lông sét hình thoi, gắn ở giữa; vôi 2 nhánh. Lá bầu dục hình tim, dài đến 12 cm, gân từ đáy 5, lúc non có lông dày, nâu mặt dưới; cuống có lông sét. Tánphong kép, ngắn hơn lá, dày lông; hoa 4-phân; cánhhoa có lông; đĩa mặt. Phi quả hình xấp xỉ, cao 6-8 mm; hạt 1. $2n = 48$.

Từ Côngtum vào N; XI-XII, 1. Var. *pilosissima* Gagn.; rất nhiều lông.

- Climber; branches, petioles, inflorescence ferruginous tomentose; leaves elliptic cordate; berries

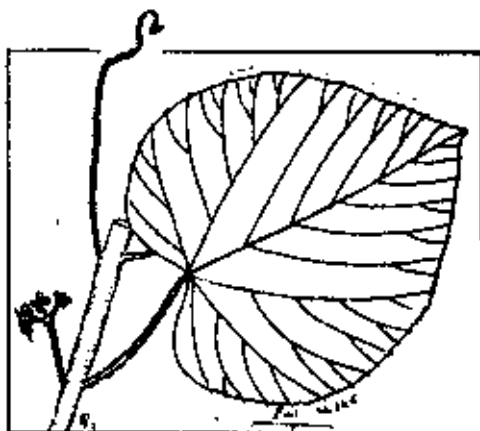
6-8 mm long.

5822 - *Cissus astrotricha* Gagn.. Hồ đàng lông-sao.

Dây leo; tất cả các bộ phận đều có lông nhung vàng baophủ; vòi đon. Lá có phiến hình tim tròn, to 8-9 cm; gân từ đáy 5, gân-phụ 4-5 cặp, bìa có răng thưa nhọn; cuống dài 4-5 cm. Chùm-tútán ngắn hơn cuống, mang vài chùm hoa; nụ tròn, có lông.

Lâm đồng: đèo Braian; VII.

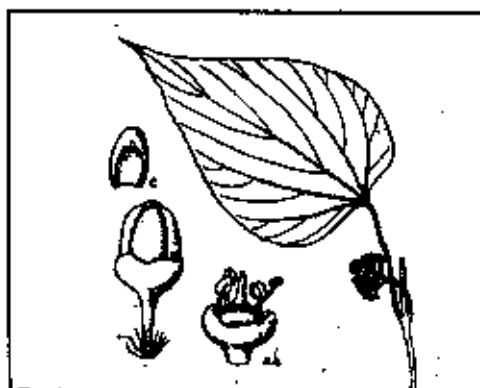
- Climber; general yellow stellate pubescence; inflorescence short.

5823 - *Cissus bachmaensis* Gagn.. Hồ đàng Bạch mã.

Dây leo cao 1 m, đầy lông hoe. Lá có phiến xoan tamgiác, dài 5-10 cm, đáy cắt ngang, gân từ đáy 5, bìa có răng nằm; cuống dài 5-7 cm. Pháth hoa đầy lông hoe; vành không lông, cánh hoa 4; tiểu hụy 4; đĩa mật có thùy.

Núi cao ám: Bạch mã (hình theo Gagnepain),

- Climber 1 m high; branches rufous pubescent; petals glabrous.

5824 - *Cissus convolvulacea* Pl.

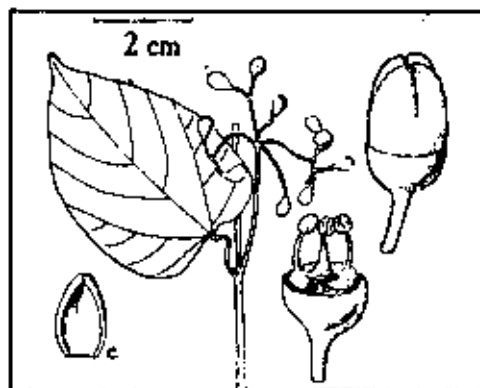
Dây leo, không lông; vòi đon. Lá có phiến đáy cắt ngang, to 6-9 x 4-6 cm, gân từ đáy 5, gân-phụ 4 cặp; cuống 2,5-4 cm, láβε tròn dài. Tân phòng ít hoa (6-8); nụ hình cầu; noãn sào không lông. Trái non to 1 cm. KPC.

5825 - *Cissus evrardii* Gagn.. Hồ đàng Evrard.

Dây leo, không lông; cành mảnh; vòi chia nhánh. Lá có phiến xoan, đáy hơi hình tim, dài 4-5 cm, gân từ đáy 3, bìa có răng thấp ở chót gân-phụ; cuống ngắn, 1-2 cm. Pháth hoa nhỏ, mang 1-3 tán; nụ 2,5 mm; dài hình đĩa, có 1 u; cánh hoa 4; tiểu hụy 4; đĩa mật 4 thùy. Quả tròn xoan, cao 5 mm.

Phanrang, vào 800 m (hình theo Gagnepain),

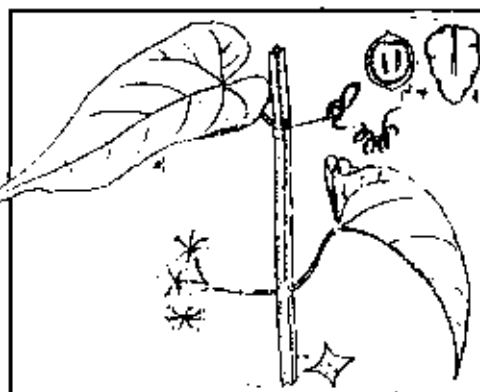
- Glabrous climber; leaves membranous; calyx with 1 protuberance; berries ovoid, 5 mm high.

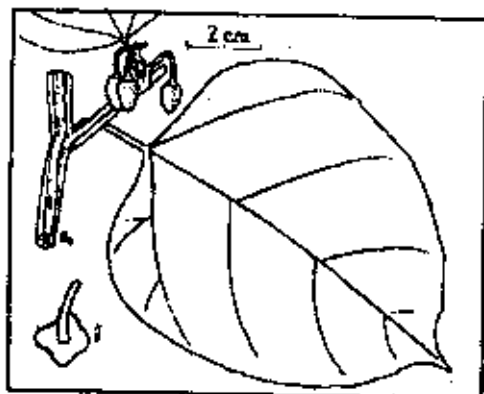
5826 - *Cissus hastata* Pl.. Hồ đàng mũi-giáo

Dây leo, hơi mập; thân có 3-4 cánh có eo ở mắt; vòi đon. Lá có phiến hình tim thon, dài 8-10 cm, gân từ đáy 5, gân-phụ 4-6 cặp, bìa có răng thấp; cuống 2-3 cm, láβε cao 2-3 mm. Pháth hoa đối diện với lá, ngắn, mang 2-4 tán; cánh hoa 4. Quả tròn, đỏ; nạc chua chua; hạt 1.

Rừng coi, từ Việt Nam đến Phíchâu nóng; VI, 12-1. Chồi non ăn được, phần gia chua.

- Stem 4-winged; leaves glabrous; berries red; seed 1.

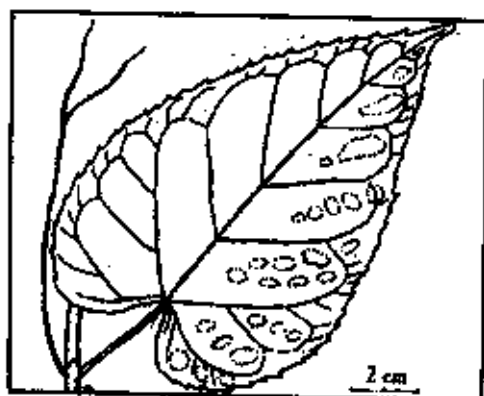

5827 - *Cissus hexangularis* Thor. ex Gagn. Hồ Đàng 6-cánh.

Dây leo cao 3-7 m; nhánh non to, có 6 cánh thấp, xanh. Lá có phiến không lông, đáy cắt ngang, gân từ đáy 3, bìa có răng mịn; cuống dài 5-9 cm, Tánphồng đối diện với lá; nụ xoan; cánhhoa 4, cao 3-4 mm; tiểuhụy 4; đĩa mật có thùy. Quả xụ tím, cao 9 mm; hạt 1.

Thùathiên, Biênhoà, Phúquốc.

- Climber 3-7 m high; stem 6-winged; leaves ovate glabrous; berries purple, 9 mm long.

5828 - *Cissus javanica* DC.. Hồ Đàng Java, Hồ Đàng hai-màu; Red Begonia Vine.

Dây leo, gần như không lông; vòi chẻ hai. Lá hình tim cao, có đốm trắng ở mặt trên, đỏ ở mặt dưới, bìa có răng nhỏ nhọn; cuống 3-5 cm, labe 3 mm. Tánphồng ngắn hơn lá; hoa có 4 cánhhoa dài 1,5 mm; tiểuhụy 4; đĩa mật 4 thùy. Quả hình xấp, cao 5-7 mm; hạt 1.

Rừng ẩm vào 1000 m; X. Dọt non chưa ăn như rau.

- Climber; leaves white patched in upper surface, red beneath (*C. discolor* Bl.).

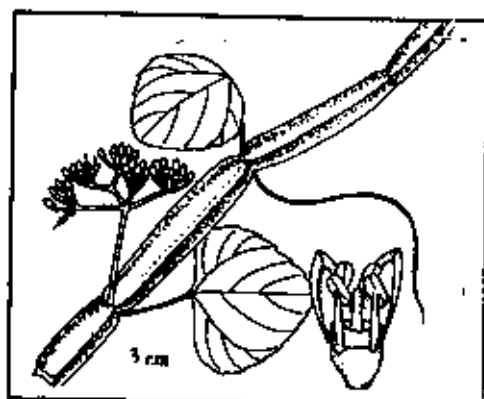
5829 - *Cissus modeccoides* Pl. Chia-vôi.

Dây leo, không lông; lông dài, tròn, màu mốc; vòi đơn. Lá có phiến 5-7 thùy cạn hay sâu, bìa có răng mịn, gân từ đáy 5-7. Tánphồng ngắn hơn lá; cánhhoa 4, vàngvàng, màu rụng, dài 2 mm; tiểuhụy 4; đĩa mật 4 khía. Quả tím đen, to 7-8 mm; hạt 1.

Lùm bụi, hàng rào, bìnhnguyên; XI-II. Var. *modeccoides*: thùy lá sâu; var. *subintegra* Gagn.: thùy của lá rất cạn. Rễ là Bạchliêm, trị nhức đầu, têthấp, nhức xương.

- Climber; branches glaucous; berries dark violet, 7-8 mm wide.

5830 - *Cissus pollanet* Gagn. Cambodge.

5831 - *Cissus quadrangulus* L.. Hồ Đàng 4-cánh; Veldt Grape.

Dây leo; thân có 4 cạnh nhọn, cao như cánh. Lá có phiến hình tamgiác, to 3-4 cm, đáy ngang hơi lõm, bìa có răng nằm, thưa, gân từ đáy 3, gân-phụ 2-3 cặp; cuống dài gần bằng phiến. Pháihoa đối diện với lá; nụ không lông; cánhhoa 4, dày, đỏ mặt ngoài; tiểuhụy 4, baophần vàng; đĩa mật cao vàng; noãn sào không lông. $Zn = 24$.

Hàng rào: Sài Gòn; IV-VI. Thoa đắp gây xương; nhựa dùng điều hòa kinh nguyệt; thân, lá lợisữa, kiệnvị.

- Climber; leaves glabrous; petals red outside; disc yellow.

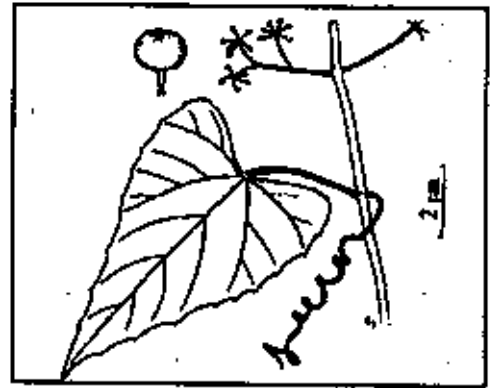

5832 - *Cissus repens* Lamk.. Hồ đằng bò.

Dây bò; nhánh có 4 cạnh, có sáp phủ trắng; vôi chẻ hai. Lá có phiến xoan hay tamgiác, đỏ đỏ mặt dưới. Tânphong kép, rộng 2 cm, không lông; cánhhoa 2 mm; đĩa mật 4 thùy. Quả tròn hơi dẹp, cao 6 mm; hạt 1.

Nam; var. *glauca* Roxb.: nhánh mốcmốc, lá đỏ đỏ mặt dưới; var. *cordata* Roxb.: lá hình tim tròn, không đỏ mặt dưới. Lá, trái ăn được.

- Climber; branches white wax covering; leaves cordate, red or not beneath; berries 6 mm high.

5833 - *Cissus rhelfolia* Pl. KPC.

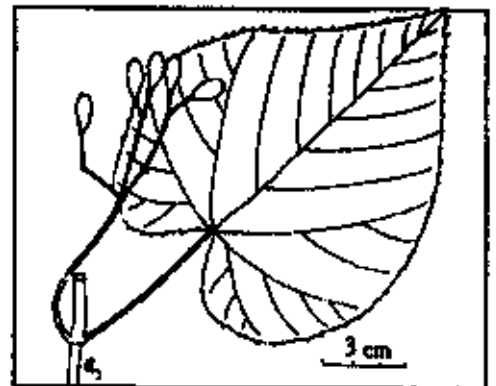
Bụi cao 50 cm; vôi... Lá có phiến hình thận, to 13-20 x 12-20 cm, mặt trên có lông, mặt dưới có lông trắng dày hơn, gân từ đáy 7, gân-phụ 5 cặp. Phấnhoa là tânphong đối diện với lá, rộng 5-7 cm, trên rộng cao 7 cm. Trái 1-hạt.

5834 - *Cissus rosea* Royle. Hồ đằng hoàng.

Dây leo cao 5-10 m; vôi chẻ 2-3. Lá có phiến to, hình tim, dài đến 15 cm, gân từ đáy 5, gân-phụ 6-7 cặp, bìa có răng nhọn, lá non đỏ, lá già nâu vàng mặt trên, nâu vàng mặt dưới lúc khô, có nhiều lông mặt trên; cuống 6-10 cm, láβε tròn, có lông. Phấnhoa thưa, có lông; nụ đỏ đỏ, có lông; đài hình đĩa; cánhhoa 4, có lông; tiểuhụy 4; đĩa mật 4 sóng; noãnào không lông. Quả xoan, cao 1 cm; hạt 1.

Thanhhoa, Quảngtrị, Cà ná, Buônmethuột.

- Climber; young leaves red; button reddish; berries pear-shaped, 1-seeded.

5835 - *Cissus subbastata* Gagn.

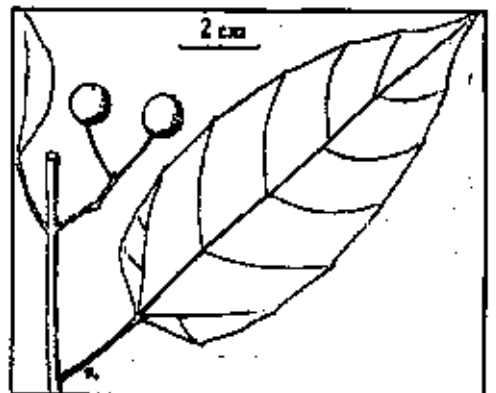
Nhánh nhiều cạnh, màu không lông; vôi đơn. Lá có phiến xoan-trònđài, thường có 1 thùy cạnh/bên, to 4-10 x 2-4 cm, gân từ đáy 3, gân khác 4-5 cặp; cuống 1,5-2 cm; láβε xoan to 2-3 mm. Tânphong kép đối diện với lá, rộng 2-3 cm; cánhhoa 4, tiểuhụy 4. KPC; V.

5836 - *Cissus subtetragona* Pl. Hồ đằng vuông.

Dây leo, không lông; nhánh gần như vuông, vôi cạnh bên; lông dài; vôi đơn. Lá có phiến xoan tamgiác thon, dài 12 cm, gân từ đáy 3, gân-phụ 4-5 cặp, bìa có răng thưa ở chót gân-phụ, mặt dưới lọt màu; láβε có đốm trắng. Tânphong ngắn hơn cuống; cánhhoa 4, nhọn, không lông. Quả tròn, to vào 1 cm, nâu đen; hạt 1.

Vùng núi: Quảngnam, Côngtum; IX.

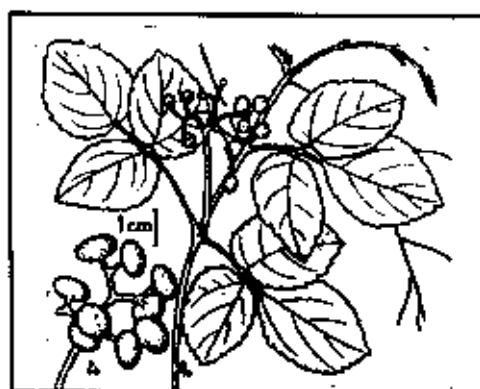
- Climber; branches quadrangular; berries globulous black brown, 1-seeded.

5837 - *Cayratia cambodiana* (Pl.) Gagn. ^{v. s. c.} KPC.

Bụi trườn, leo, không lông; vòi đơn. Lá pedale với 5-7 lá-phụ thon, dày tà, chót có mũi tà, to gần như nhau, 5-8 x 2-3 cm, cuống-phụ 5-8 mm; lábe xoan. Pháthoa từ nách lá, tán kép; dài không lông; cánhhoa 4, tiểuhụy 4; noãn sào không lông.

Angkor, Luang-Prabang.

5838 - *Cayratia trifolia* (L.) Domino. Vác.

Dây leo; vòi có nhiều nhánh, đối diện với lá; thân non đỏ, có lông trắng. Lá có lông; phiến xoan, hơi dày, bìa có răng to. Pháthoa ở nách lá, đứng có thể cao; hoa rộng 6-8 mm; dài hình đĩa; cánhhoa 4, xanh; tiểuhụy trước cánhhoa; đĩa mặt vuông; nướm đỏ. Quả tròn bẹ, đen.

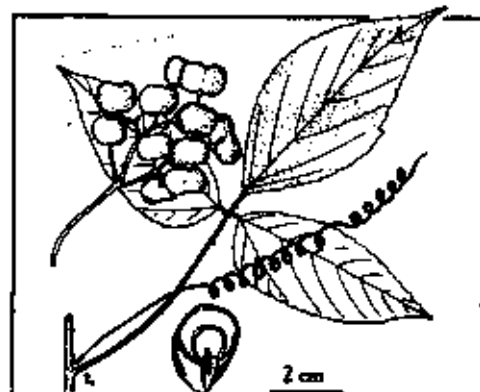
Rào, lùm bụi: BTN đến Phú Quốc; III-IV. Rễ thuiếm.

- Climber; leaflets 3, ovate, pubescent; corymb erect; berries black (*Vitis trifolia* L., *C. carnosus* (L.) Gagn.).

5839 - *Cayratia geniculata* (Bl.) Gagn. Vác gối.

Dây leo; thân có lông hoe mịn; vòi đơn. Lá do 3 lá-phụ xoan thon, to đến 19 x 8 cm, mỏng, bìa có răng thưa, ở chót gần-phụ (7 cặp), cuống-phụ 1-1,5 cm; cuống dài 4-6 cm. Pháthoa nhiều tầng từ nách lá; nụ xoan, cao 2,5 mm; dài hình chén có 4 răng nhỏ; cánhhoa 4; tiểuhụy 4.

- Climber; leaflets membranous, glabrous; ample panicles (*Cissus geniculatus* Bl.).

5840 - *Cayratia melanantha* Gagn. Vác baophấn-đen.

Dây leo cao 6-7 m; cành, lá, pháthoa có lông lùn-phủn vàng-vàng; vòi đơn, ngoài nách lá. Lá mang 3 lá-phụ màu lục dợt, nhámnhám, bìa có răng, gần-phụ 5-6 cặp. Pháthoa trên rộng dài 7-8 cm; dài hình đĩa, có 4 răng; cánhhoa 4, dài 2,5 mm; tiểuhụy 4, baophấn đen. Quả có 2(3)-hòn; hạt bán cầu, không có rãnh.

Dân số vào 300-700 m: 8.

- Climber 6-7 m high; branches, leaves, inflorescence.. yellow hirsute; anthers black; berries di(tri)-dymous (*C. mollissima* (PL.) Gagn.).

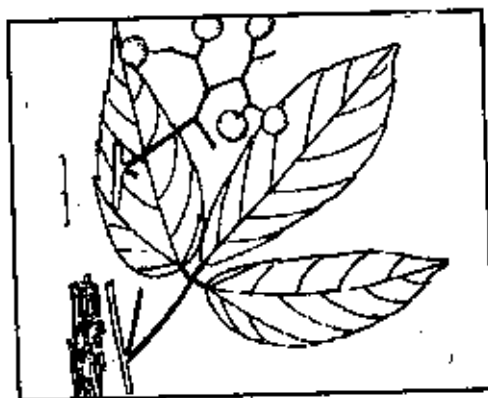
5841 - *Cayratia pellita* Gagn.

Tiểu mộc leo, có lông dày. Lá pedalic với 5 lá-phụ tròn dẹt, đáy hình tim hay cắt ngang, lá-phụ chót to 8 x 4 cm, lá-phụ cạnh to 5-7 x 3-3,5 cm, gân-phụ 6-8 cặp, như nhưng 2 mặt. Phát hoa là tán phòng từ nách lá; noãn sào không lông. Luang-Prabang.

5842 - *Cayratia wrayi* (King) Gagn.. Vác Wray.

Dây leo; vỏ ở thân tróc thành mây mỏng, nâu. Lá mang 3 lá-phụ bầu dục, xoắn ngược, to 8-9 x 3 cm, gân-phụ 5-6 cặp, tận cùng trong răng thưa ở bìa; lá-phụ dưới hơi cong, với 1 gân đáy phát triển; cuống 2-3 cm. Phát hoa ở nách lá. Quả tròn, to 8-9 mm.

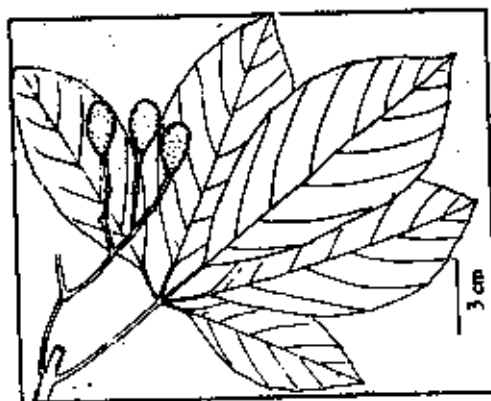
- Climber; leaflets 8-9 cm long; berries 8-9 mm large (*Vitis wrayi* King).

5843 *Cayratia palmata* Gagn.. Vác chân-vịt.

Dây leo cao 4-5 m, không lông; cành non to 4-7 mm. Lá mang 5 lá-phụ gắn từ một nơi; phiến bầu dục thon, dài 8-10 cm, gân-phụ 5-6 cặp, tận cùng trong răng của bìa; cuống chung 10 cm. Phát hoa gần chót cành, rộng 4 cm; cánh hoa 4, dài 2,5 mm. Quả hình xấp xỉ to 2 x 1 cm, đen; hạt thường 1.

Langkhoai, Quảng trị.

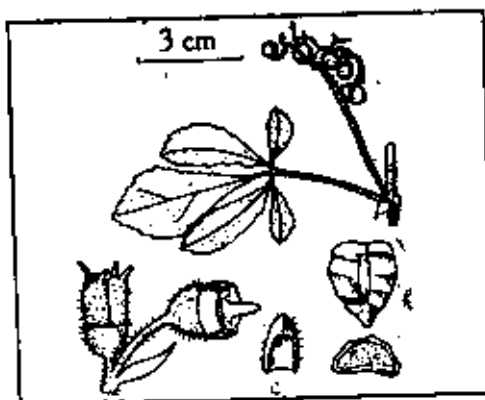
- Climber 4-5 m high, glabrous; leaflets 5; berries pear-shaped, 2 x 1 cm, black, 1-seeded.

5844 - *Cayratia cannabina* Gagn.. Vác Càn-xà.

Dây leo, yếu, dài 3-4 m, có lông phân thưa; vỏ mảnh chia nhánh. Lá mang 5 lá-phụ, lá cạnh có một cuống-phụ chung; phiến có lông, bìa có răng nhọn, gân-phụ 7-8 cặp. Phát hoa cao 5 cm; nụ cao 1,5 mm; cánh hoa có sừng. Quả đen; hạt 4.

Phanrang (hình theo Gagnepain).

- Climber; leaflets 5 finely hirsute; petals corned; berries black, 6-7 mm large.

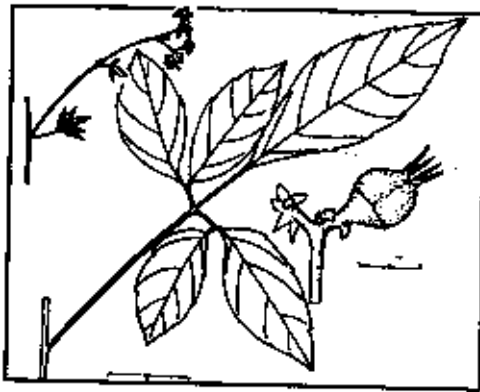
5845 - *Cayratia ceratophora* Gagn.. Vác có-sừng.

Bụi thấp (cao 50 cm), bò; thân mảnh, không lông; vỏ mảnh, đối diện với lá. Lá mang 5(7-9) lá-phụ dài 4-12 cm, lá-phụ cạnh trên một cuống-phụ chung, thon hẹp, lá-phụ đáy hình phẳng tây, không lông, xanh đậm mặt trên, gân-phụ 8-11 cặp, bìa có răng; cuống 2-4 cm, lábe tam giác cao 3 mm. Phát hoa nhỏ như hoa đậu đối diện với lá to 2 cm, trắng trắng, có 2 lá hoa bao; nụ cao 2,5 mm; đài có 4 răng nhọn; cánh hoa 4, có lông, có u cao ở lưng và gai nhỏ; tiểu hụy 4, đĩa mặt; noãn sào không lông.

Vùng voi; Langson; l.

- Climber; leaflets glabrous; capitule on short peduncle; petals puberulent and with bump.

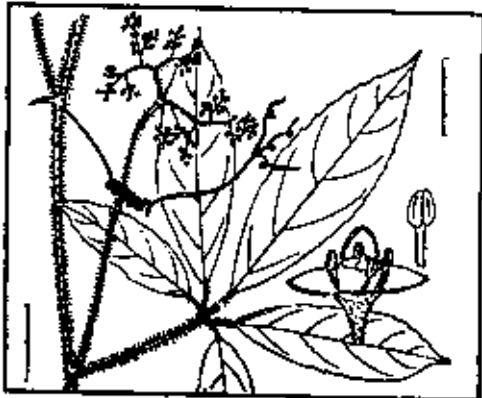

5846 - *Cayratia corniculata* (Benth.) Gagn.. Vác sừng-nhỏ.

Dây leo; cành mảnh, không lông. Lá mang 5 lá-phụ, lá-phụ cạnh có cuống-phụ chung, lá-phụ chót trội cả, to 6,5 x 2,5 cm, không lông, gân-phụ 5 cặp, bìa có răng nhọn; cuống chung 5 cm. Pháthoa nhỏ; nụ cao 2,5 mm; đài hình đĩa có 4 răng nhỏ; cánhhoa 4, có sừng đứng cao cả 1 mm ở lưng.

- Climber; leaflets glabrous; petals with erect spur 1 mm long.

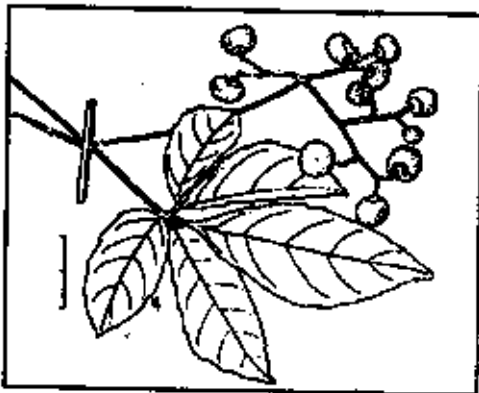

5847 - *Cayratia hayatae* Gagn.. Vác Hayata.

Dây leo; vòi chẻ ba; nhánh có lông dài đến 12 cm, to 3-4 mm, vòi cuống. có lông mịn đỏ trên lông mịn thấp. Lá mang 5 lá-phụ, lá-phụ cạnh trên một cuống-phụ chung, lá-phụ chót to nhất, đến 15 x 5 cm, bìa có răng, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 5-7 cm. Pháthoa dài bằng lá, mang tután lưỡngphần như tánphòng; hoa có cọng 2-3 mm; đài có lông mịn; cánhhoa 4, cao 2,2 mm; tiểunhụy có chỉ dài 1 mm; đĩa mật cao, 4 thùy; noãn sào không lông.

Đèo An Khê (Cồng Tum), Dran (Lâm Đồng); III.

- Climber; branches, inflorescence.. red hirsute; petals 2.2 mm; disc erected.

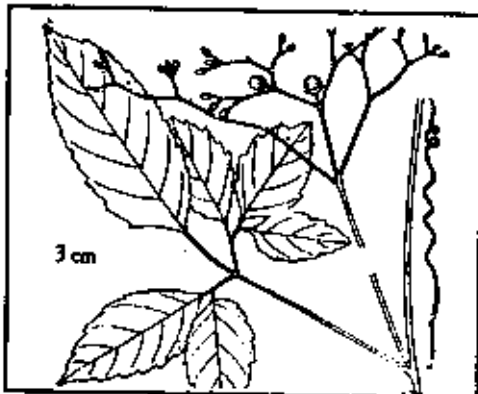

5848 - *Cayratia japonica* (Thunb.) Gagn.. Vác Nhật; Vác Nhật.

Dây leo, có ít lông hay không lông; vòi 2-3 nhánh. Lá mang 5 lá-phụ, lá-phụ cạnh có cuống-phụ chung; phiến không lông, gân-phụ 5-6 cặp. Tán hay tánphòng từ nách lá; đài có 4 răng; cánhhoa 4, trắng; tiểunhụy 4; đĩa mật 4 thùy. Quả tròn, to bằng đầu dứa; hạt 3-4, nhẵn.

Vùng núi cao, 100-1.500 m: Hànam Ninh, Hà Sơn Bình, Đà Lạt; I-XII. Dùng đắp sưng vú, sưng.

- Climber; leaflets glabrous; inflorescence axillary; flowers white; berries 6-8 mm large, 3-4-seeded (*Vitis japonica* Thunb.).

5849 - *Cayratia oligocarpa* (Lévl. & Van.) Gagn.. Vác ít-trái.

Dây leo có ít lông; vòi chẻ hai. Lá mang 6-7 lá-phụ, lá-phụ cạnh gắn trên một cuống-phụ chung, lá-phụ chót xoắn dài 4-7 cm, bìa có răng thưa, to, đều, gân-phụ 5-6 cặp; cuống cứng, tương đối dài. Tánphòng ở nách lá hay đối diện với lá, dài bằng lá; nụ tròn, cao 2 mm; đài hình đĩa; cánhhoa 4; tiểunhụy 4; đĩa mật; noãn sào không thò. Quả tròn, to 6-8 mm, vàng rồi đen; hạt 3-4. Lạng Sơn.

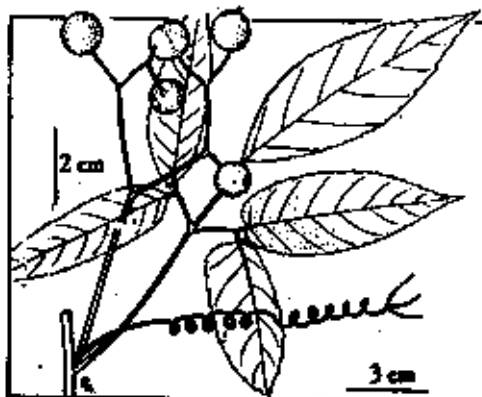
- Climber subglabrous; leaflets 6-7; inflorescences axillary or opposed to leaves; berries yellow then black (*Vitis oligocarpa* Lévl. & Van.).

5850 - *Cayratia pedata* (Lamk.) Juss.. Vác chân.

Dây leo cao 5 m, daniên; thân có 4 cạnh, có lông mịn. Lá mang 5-7 lá-phụ, lá-phụ cạnh gắn trên một cuống-phụ chung; phiến dài 5-12 cm, có đáy cắt ngang hay hình tim, có lông ngắn mặt trên, *lông dài trắng mặt dưới*. Pháthoa ở nách lá; dài hình đĩa có răng thấp; cánhhoa *vàng tươi*, dài 2 mm; tiểunhụy 4; noãn sào không lông. Quả tròn, to 1 cm, *trắng rồi hồng*; hạt 2(3). $n = 40$.

Bình nguyên đến 800 m, đến Phú quốc; VII, 6-10. Lá trị ung-nhot, thuliêm, mắt; lá sắc check uterine reflexes ở An.

- Climbing 5 m high; leaflets white tomentose beneath; berries 1 cm large, white then pink (*Cissus pedatus* Lamk.).

5851 - *Cayratia roxburghii* (Pl.) Gagn.. Vác Roxburgh.

Dây leo; vôi đơn. Lá-phụ 7-9, lá-phụ cạnh trên một cuống-phụ chung; phiến tròn dài thon, lá-phụ chót dài 15-17 cm, gân-phụ 10-12 cặp, xéo, bìa có răng nằm; cuống chung dài 8-11 cm. Pháthoa ngắn hơn cuống; cọng chung có 2 lá hoa cách đáy cọng 1 cm; nụ tròn; dài hình đĩa; cánhhoa 4, tã; tiểunhụy 4, đĩa mặt có 4 rãnh trước tiểunhụy; noãn sào không thò; noãn 4. Quả tròn.

Rừng vào 1.500 m: Sapa.

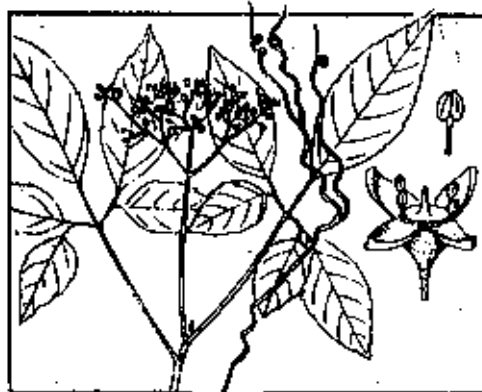
- Climber; leaflets 7-9, membranous; berries globulous.

5852 - *Cayratia tenuifolia* (Heyne) Gagn.. Vác lá nhỏ.

Dây leo; thân có rãnh, không lông; vôi chẻ 3. Lá mang 5-7 lá-phụ nhỏ, lá-phụ cạnh gắn trên một cuống-phụ chung, lá-phụ chót dài 4-5 cm, *không lông*, gân-phụ 7 cặp, tận cùng trong rãnh của bìa; lá bé thấp. Tânphong ở nách lá hay ngọn nhánh, rộng 6-10 cm, có lông mịn thưa; dài có lông sát, răng 4; cánhhoa 4, cao 2,5 mm; đĩa mặt cao; noãn sào không lông. Quả tròn, to 5-7 mm, *lam đen*; hạt 3-4.

Halong, Hànamninh, Vọngphủ, Côngtư, Phúkhánh, Vũngtau; XI.

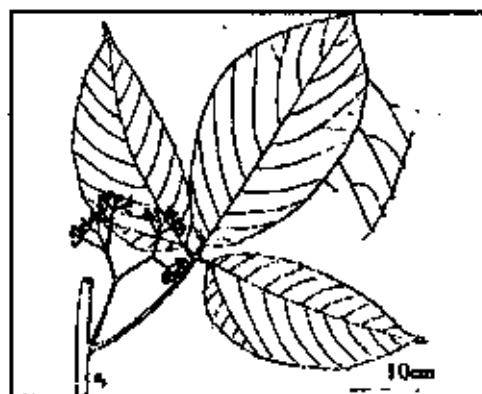
- Climber; leaflets glabrous; petals 2.5 mm; berries 5-7 mm large; black blue (*Cissus tenuifolia* Heyne).

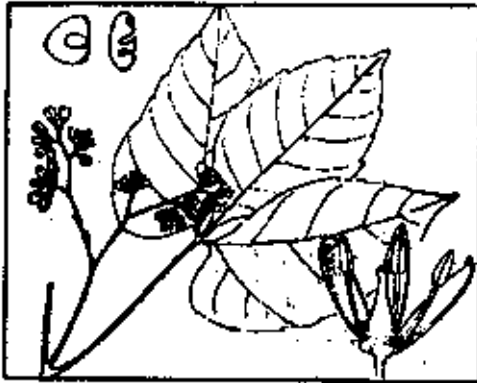
5853 - *Parthenocissus cuspidifera* Pl.. Trinh đằng.

Dây leo rất cao; cành tròn; vôi chia nhánh, có *súctus bám vào dâivật*. Lá rất to, lá-phụ dài đến 20 cm, đầu có mũi dài, *mặt dưới đỏ*, bìa có răng to, gân-phụ 6-9 cặp. Pháthoa đốidiện với 1 lá chót, rộng 10 cm; hoa không lông; cánhhoa 3 mm; tiểunhụy 5. Trái non xoan, to 6 x 4-5 mm.

Rừng ven suối: B, Bảo lộc, Datanla; VIII.

Long climber; leaves red beneath; berries 6 x 4-5 mm.

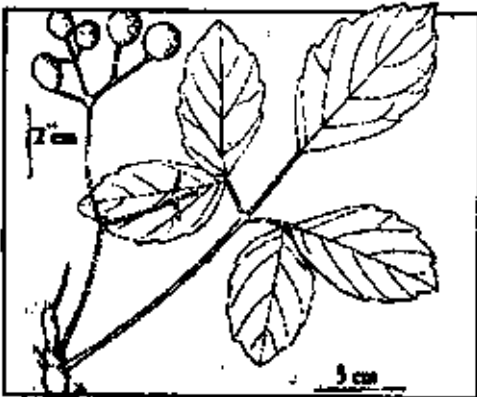

5854 - *Parthenocissus landuk* (Hassk.) Gagn. Trịnhdằng Langđúc.

Dây leo; cành không lông; vòi chia nhánh thành *sứctừ*. Lá do 3 lá-phụ, lá-phụ chót dài 7-12 cm, lá-phụ cạnh *rất bất cân*, một bên dáy hình tim, gân-phụ 5-8 cặp, bìa có răng thưa. Pháthoa ngắn hơn lá; nụ cao 3-4 mm; dài nhỏ; cánhhoa 5, cao 5 mm, không lông; tiểunhụy 5; vòi nhụy không lông. Quả *đỏ rồi đen*, tròn to bằng đầu đũa; hạt 3-4, hình tim, có rãnh hẹp sâu.

Hàngrà: Tháinguyên; VII-XI, 5.

- Climber; lateral leaflets very asymmetrical; berries red then black (*Cissus landuk* Hassk.).

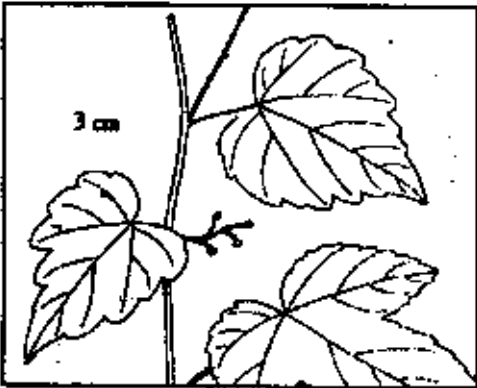

5855 - *Parthenocissus pedata* Gagn. Trịnhdằng chân.

Dây leo cao 15 m; thân to đến 10 cm. Lá mang 5 lá-phụ, lá-phụ cạnh trên một cuống-phụ chung; phiến dày, không lông, dài 9-13 cm, bìa có răng tròn, to, thưa, gân-phụ 3-5 cặp. Pháthoa rộng 6-8 cm. Trái tròn, to đến 14 mm; hạt 4, to 11 x 7 mm.

Cà ná; 1.

- Big climber; stem to 10 cm large; leaflets glabrous; berries 14 mm large.

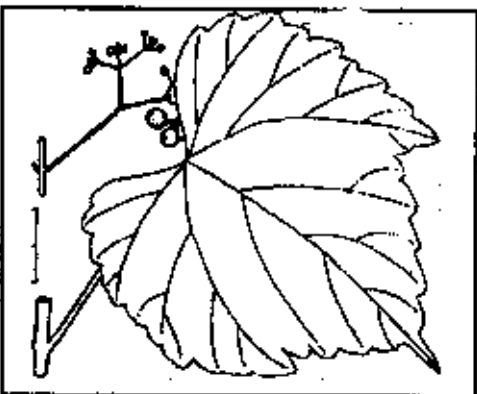

5856 - *Parthenocissus tricuspidata* Pl. Trịnhdằng 3-mũi, Điacám, Thườngquảngđàng; Japanese creeper, Boston Ivy.

Dây leo trên đá, có vòi hút bám vào daivật, tường hay vỏ cây. Lá lúc khô màu *nâu đỏ đẹp, dạt*; ở thân mang 3 lá-phụ, ở pháthoa mang 1 lá-phụ có 3 thùy, ở nhánh 1 lá-phụ hình tim, bìa có răng to, gân từ dáy 3, gân-phụ 3-4 cặp. Tánphông cao 4 cm; nụ xoắn cao 5 mm; ládài 5, tà; cánhhoa 5, cao 4 mm; tiểunhụy 5; noãn sào và vòi nhụy 3 mm, noãn 5. Quả tròn, đen, mốc; hạt 1-2.

Tr dây đó ở B và Đàlạt để phủ tường.

- Cultivated.

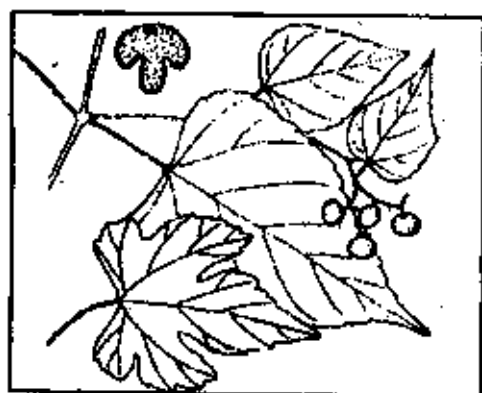

5857 - *Ampelopsis brevipedunculata* (Max.) Koehne.

Dây leo; cành không lông. Lá có phiến hình tim, to đến 20 cm, thường có 2 thùy nhỏ, không lông, mặt trên lu, mặt dưới láng, gân từ dáy 5, gân-phụ 3 cặp, bìa có răng to. Chùm mang tụtán lưỡng hay tamphân đối diện với lá, ở nhánh non; hoa vàng thơm. Quả tròn, to 5-6 mm, lam đen.

Hàcôi, Hà Nội; II, 2.

- Climber; leaves cordate, glabrous; flowers yellow; berries black blue (*Cissus brevipedunculata* Max.).

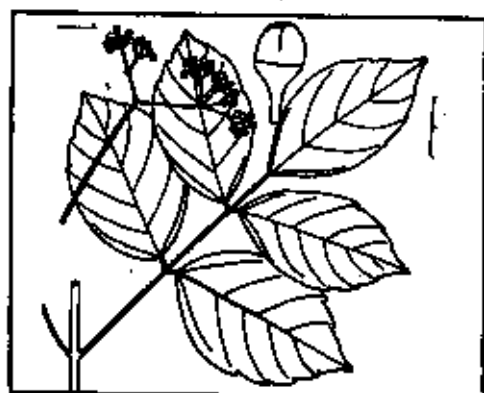

5859* - *Ampelopsis heterophylla* Sieb. & Zucc.
Songho dđiệp, Dấu dây.

Dây leo cao 10 m; thân tròn hay có cạnh, có lông mịn; vòi chia nhánh. Lá có phiến có 1-3-5 thùy, đáy cắt ngang, hay hình tim, bìa có răng thưa. Pháthoa nhỏ, đốidiện với lá; hoa xanhxanh, ngũphân. Quả tròn, lam hay tím, to 4-5 mm; hạt 3-4, có 2 rãnh to sâu dọc.

Rừng hậulập, 400-1.000 m; VII-XII, 9-1.

- Leaves 1-3-5 lobate; inflorescence opposite-ly; berries blue or purple, 3-4-seeded.

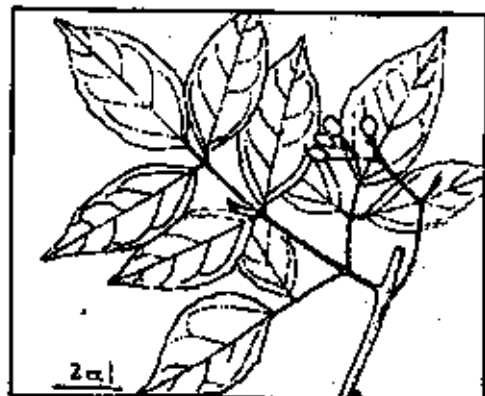

5860 - *Ampelopsis annamensis* Gagn. Songho Trungbộ

Dây leo cao 25 m; thân to 7-8 cm; cành không lông. Lá kép, sóng tròn mang 5 lá-phụ xoan, to vào 4 x 2,7 cm, gân-phụ 5-6 cặp, bìa có răng nằm thưa, mặt trên nâu sậm, mặt dưới nâu, cuống-phụ 2 mm. Pháthoa cao; nụ cao 2 mm; đài hình đĩa; cánhhoa 4; tiểunhụy 4.

Vào 800-1.000 m; Quảngtrị.

- Big climber; stem up to 7-8 cm large; leaflets 5; buttons 2 mm high.

5861 - *Ampelopsis cantoniensis* (H. & A.) Pl. Songho Quảngđông.

Dây leo; thân hơi cứng; vòi đốidiện với lá, chẻ hai. Lá hai lần kép, mang lá-phụ mỏng, dòn, bìa có ít răng thấp, gân-phụ 4-5 cặp; lábẹ tròn, to 4 x 4 mm. Tảnphóng thưa; nụ tròn; hoa 5-phân; cánhhoa dài 2 mm. Quả xoan, to 6 x 5 mm, đen; hạt 3-4.

Rừng 10-1500 m: Đảnđng, Bàolộc, Đđngnai; VI, 10.

- Climber; leaves 2-pinnate, leaflets membranous; flowers 5-merous; berries black, 3-4-seeded (*Cissus cantoniensis* Hook.f. & Arn.).

5862 - *Ampelopsis japonica* (Thunb.) Mak. Songho Nhật, Bạchliêm.

Dây leo, không lông; thân cứng; vòi chẻ hai. Lá 2 lần kép; sóng có cánh; lá-phụ xoan bánhồ, to vào 4 x 2 cm, nhọn hai đầu, gân lồi và có lông mặt trên nâu sậm, mặt dưới trắngtrắng, bìa có răng nhỏ và có lông; lábẹ xoan, có ria lông. Pháthoa đốidiện với lá, nhỏ, lưỡngphân; nụ tròn, to 1-1,5 mm.

Tâynguyên: V. Trichình cây trị báchđáiha, nhọt, lao-hạch, đẹn nhiều năm.

- Climber; rachis winged; leaflets pubescent on nerves; buttons 1-1.5 mm.

* (Xem chú thích ở trang 18)

5863 - *Ampelocissus humulifolia* Gagn. KPC

5864 - *Ampelocissus arachnoidea* Pl in DC.. Hởnh nhện.

Dây leo, dây thân có củ to; cành có lông to đỏ, dững và lông thấp dày; vôi chẻ hai. Lá có phiến có 5 thùy vôi khía hẹp, mặt dưới dày lông trắng. Pháthoa dày lông, có vôi ở chót; hoa dày, có lông, có rộng 1,5 mm; cánhhoa 5. Quả tím, ăn được.

Ven rừng, bìnhnguyên đến Cônson, Phúquốc; V-VII.

- Climber; branches red hirsute; limb palmatilobate; inflorescence tendrilled; berries purple.

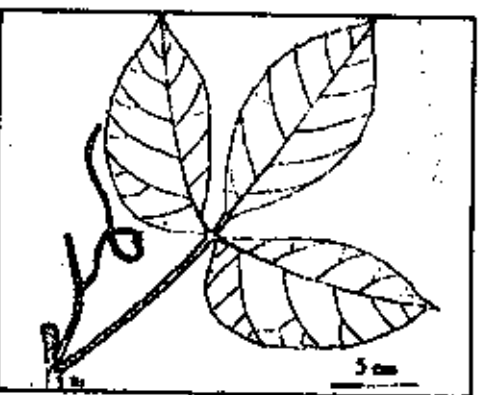

5865 - *Ampelocissus martini* Pl. in DC.. Hởnh Martin.

Dây leo to, có củ to; cành dày lông có tuyến nâu; vôi chẻ hai. Lá có phiến 3-5 thùy vôi khía sâu và rộng, dày lông mặt dưới, bìa có răng. Pháthoa nhiều hoa, chót có vôi; hoa không rộng, vàng xanh; cánhhoa 5, màu rụng. Quả to 8-10 mm, đỏ; hạt 3-5.

Ven rừng, bìnhnguyên; hoa trước lá, IV-VII. Trái chua, ít ngọt, có thể làm rượu-chát; củ ăn được.

- Climber with tuber; branches, petioles hirsute; flowers yellow green; berries red.

5866 - *Ampelocissus banaensis* Gagn.. Hởnh Bàna.

Dây leo cao 4 m; thân, vôi, mặt dưới lá và pháthoa như do một lớp nhung nâu-đỏ phủ lấy. Lá mang 3 lá-phụ to, mặt trên đen lúc khô, lá-phụ cạnh đáy rất bấtxung, như không cứng-phụ; vôi chia nhánh. Pháthoa có 10 rộng dài 20 cm; đài không lông; cánhhoa 5, dài 1,2 mm; tiểuhụy 5.

Bàna; III.

- Climber; branches, leaves beneath, inflorescence.. brown red velvety.

5867 - *Ampelocissus barbata* Pl.. Nho trâu.

Dây leo; lông dài 10-16 cm, dày lông phún. Lá đơn; phiến đagiac, dày hình tim, gân từ đáy 5, bìa có răng nhọn không đều, mặt dưới dày lông hoe. Pháthoa dài 30 cm; nụ đen, cao 2,5 mm; đài hình đĩa; cánhhoa 4(5); tiểuhụy 4-5, bao phần tròn; đĩa mặt 4 thùy; noãnào không lông. Quả thưa, to 7-8 mm; hạt 3-4.

Trên vùng đá vôi: Hoà bình; V-VI.

- Climber; branches, leaves beneath rufous hirsute; berries 7-8 mm large.

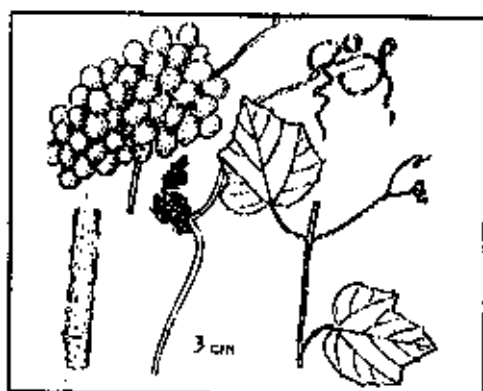

5868 - Ampelocissus harmandii Pl. Hónho Harmand.

Dây leo, có củ to; thân to bằng cây viết chì, *dày mọt sần và gai mềm nhỏ*; vòi chẻ hai. Lá trung, có 3-5 thùy cạn, bìa có răng không đều nhọn, mặt dưới *trắng*; cuống *dầy lông*. *Phát hoa trước khi có lá*, dầy, có vòi chẻ hai, nhánh 3, *dầy lông*; nụ tròn, không lông; đài hình đĩa; cánh hoa 5; tiểunhụy 5, bao phấn tròn; đĩa mật. Quả thành chùm dầy, khi chín *đỏ bầm*, to 6-8 mm, ăn được; hạt 1, to 12 x 6 mm.

Nhatrang, Phanrang, Đồngnai; XII, 1.

- Climber; leaves small, whitish beneath; inflorescence tendrilled; berries purple.

5869 - Ampelocissus polythyrsa (Miq.) Gagn. Hónho nhều-chùm.

Dây leo cao; cành non *dầy lông*, trắngtrắng, thường có mọt; vòi chẻ hai. Lá mang 5-7 lá-phụ to, dài 11-18 cm, denden lúc khô, bìa có răng nhọn. *Phát hoa dài 20 cm*, có một vòi; nụ hình trụ không lông, không cọng; hoa vòi 4 cánh hoa, 4 tiểunhụy.

Quảngtrị, Quảngnam, Phúquốc; II-III.

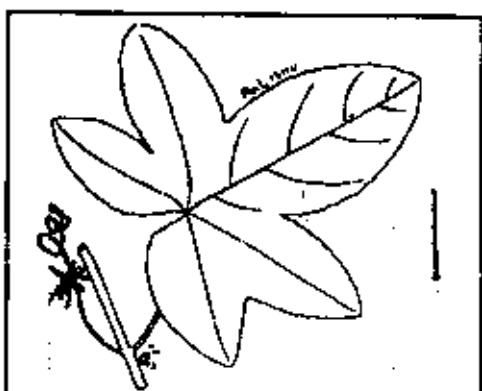
- Climber; branches tomentose; leaflets 7; inflorescence tendrilled; flowers 4-merous (*Vitis polythyrsa* Miq.).

5870 - Ampelocissus rubriflora Gagn. Hónho hoa-đỏ.

Dây leo; cành tròn, có *lông dính*. Lá có phiến hình chân-vịt, to đến 20 cm, 5 thùy, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu dà, bìa có răng nằm thưa; cuống dài 4 cm. *Phát hoa đối diện với lá*, *tặng cùng bằng một vòi đơn*; hoa *đỏ*, thơm.

Quảngtrị.

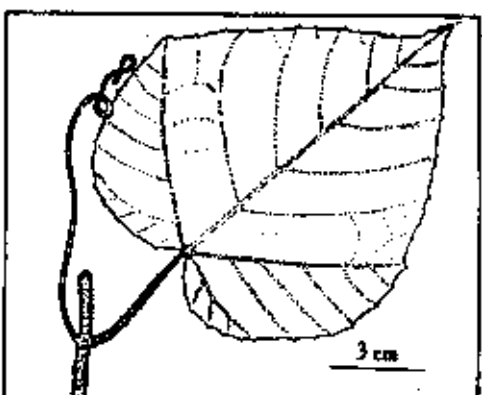
- Climber; branches hirsute; limb palmatilobate; flowers red.

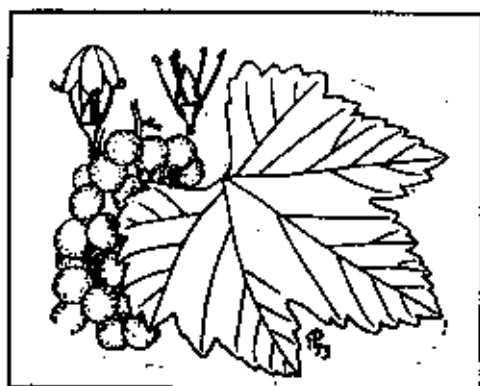
5871 - Ampelocissus thyrsiflora Pl. Hónho chùm-tụtán.

Dây leo; thân có lông như *nhung tím*; vòi đơn. Lá đơn, to hay do 3-5 lá-phụ hình tim hay hơi có 3 thùy, mặt trên có lông nhiều ở gân, mặt dưới *như nhung hoe*. Chùm mang gié *dầy lông sét vàng*; hoa nhỏ, tú-phân. Quả tròn, to 1,5 cm, *hường*; hạt 2-4.

Vào 1.100 m: Bànà, Quảngnam.

- Climber; leaflets 1-3-5; branches, inflorescence tomentose; berries pink.

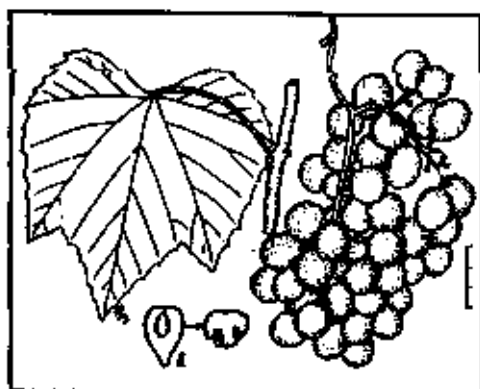

5872 - *Vitis vinifera* L. Nho; Common Vine-grape; Vigne.

Dây leo; vòi chẻ hai, đối diện với lá. Lá có phiến chẵn vệt, thường 5 thùy, không lông. Chùm-tụ tán nhiều hoa xanh xanh; đài có 4 tai thấp; cánh hoa hình mũi ghe; tiểu nhụy 4. Quả 1-4 hạt, lục tươi, vàng vàng tia hay đen.

Tr. Trái ngọt, làm rượu-chát (rượu vang). Không chịu khí hậu ẩm. Nay ta trồng nhiều cultivar nhập từ Thái Lan, có lẽ tạp chủng với *V. labrusca*.

- Cultivated.

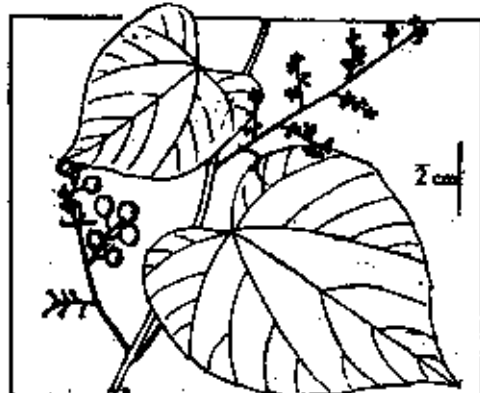

5873 - *Vitis labrusca* L.. Nho; Fox grape.

Dây leo có vòi mọc đối diện với lá. Lá có phiến có 3 thùy, mặt dưới có lông trắng. Chùm-tụ tán; hoa xanh xanh; đài nhỏ; cánh hoa rơi một loạt; tiểu nhụy 5. Quả tròn tròn, lục hay vàng vàng; hạt 0-4.

Tr. gốc B-Mỹ, thường để thấp hay lai với loài trên, kháng nhiều bệnh.

- Cultivated.

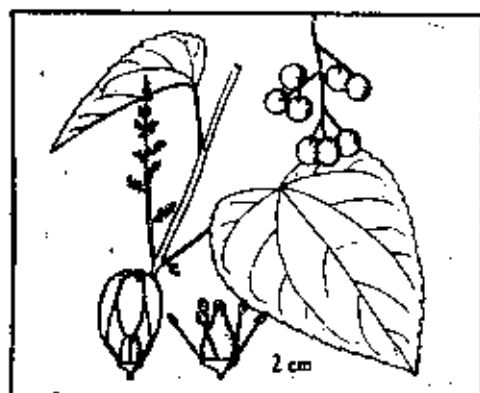

5874 - *Vitis balanseana* Pl.. Nho đất, Nho Balansa.

Dây leo cao 3-4 m; cành yếu; vòi mảnh, chẻ hai. Lá mỏng, hình tim, không lông hay dày lông, bìa có răng nằm thưa; cuống mảnh, mang lá bề 4 mm. Chùm-tụ tán có vòi hay không; nụ nhỏ, 1,5 x 2 mm; hoa tạp thái, ngũ phân; ba phần tròn dài. Quả to 6-8 mm, lam đen; hạt 3-4, hình xấp xỉ, có 2 rãnh sâu.

Dựa rạch: Quảng Trị, Đà Nẵng, Nha Trang; V, 7.

- Climber; leaves cordate, glabrous to tomentose; flowers 5-merous; berries black blue.

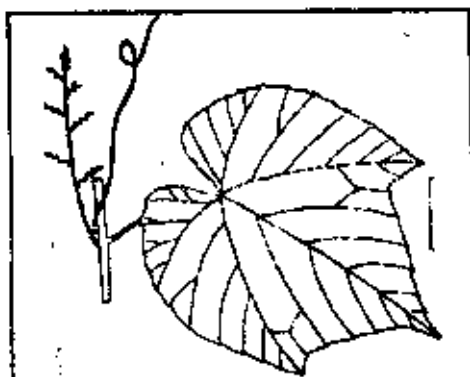
5875 - *Vitis flexuosa* Thunb.. Nho cong queo.

Dây trườn, ít lông; vòi chẻ hai. Lá xoan tam giác, dài 6 cm, đáy hơi hình tim, gân từ đáy 5, có lông ở gần mặt dưới, bìa có răng thưa. Chùm-tụ tán đối diện với lá; đài hình đĩa; cánh hoa 4, vàng vàng, dính ở trên thành chóp; tiểu nhụy 4, ba phần tròn. Trái tròn, to 6-7 mm, đỏ rồi đen, chua chua; hạt 3-4.

N; 6. Trái ngon, bổ, làm rượu được; nhựa cho là làm trẻ lại, làm tóc đen lại.

- Sarmentous; leaves pubescent on nerves beneath; flowers glabrous; berries 6-7 mm large.

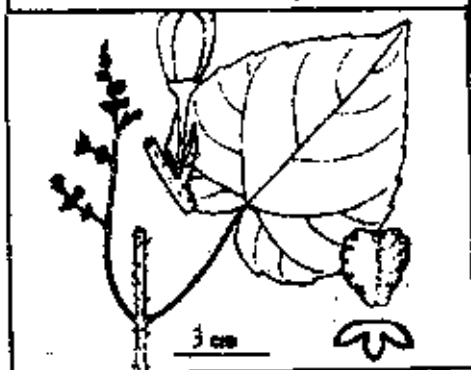
5876 - *Vitis pentagona* Diels & Gilg. Nho ngũgiác.
 Dây leo; vòi đơn. Lá có phiến hình tim, có 3 thùy cạn, to vào 10 cm, mặt trên nâu sẫm, có lông mịn, mặt dưới không lông, nâu, gân từ đáy 5, gân-phụ 4-5 cặp, bìa có răng nhỏ nhọn. Chùm kép đối diện với lá, cao 5-7 cm, nhánh 1,5 cm.

B.

- Climber; leaves pubescent on upper surface; ramified racemes oppositifoliated.

5877 - *Vitis rotundifolia* Rom. du Caill. Nho
 Dây leo; thân có lông dày hoehoe. Lá có phiến hình tim, bìa có răng thưa nằm, gân từ đáy 3, gân-phụ 3 cặp, mặt dưới có lông hoe; cuống ngắn hơn phiến. Chùm-tụ tán dài bằng lá, dây lông như vàng nhện; hoa tapphái; đài hình đĩa; cánhhoa dính nhau ở trên thành chóp; tiểunhụy 5, bao phấn dài. Quả tròn, to 6-8 mm, ăn được; hạt 3-4, có 2 rãnh dọc sâu (phẫu thức chữ T).

Hànaminh; V, 7.

- Climber; branches tomentose; panicles araneous; berries 6-8 mm large.

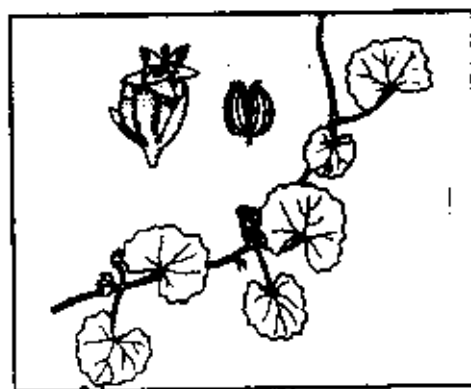
5878 - *Acaesopernum spinescens* Gagn.

Lông trơn, có sọc dọc, chẻ hai. Lá kép tritermate, không lông, thùy cạnh mang 3-5 lá-phụ, phiến to 2,5-7 x 1,5-3 cm, gân-phụ 5-6 cặp, cuống-phụ dài 1-2,5 cm; cuống chung mảnh, dài 4 cm. Vòi đối diện với lá, dài 30 cm chẻ 3. Phấn hoa từ nách lá, lưỡngphấn, dạng tamphòng. Quả xoan tròn dài, cao 2-5 mm, rộng 15 mm; hạt 1, to 15 mm, mầm nhỏ, phôi có 4 lỗ (intrusion) từ perisperm.

Lào: Phong Thane.

APIACEAE = UMBELLIFERAE : họ Ngò

5879 - *Centella asiatica* (L.) Urb. Rau-má, Liền tiền, Tinhtuyết. Cỏ thơm, thân bò dài, cho thân đứng ngắn, mang lá mọc chụm. Phiến hình tim tròn hay hình thận, rộng 3-4 cm, gân từ đáy 5, gân-phụ 1-2 cặp, mặt dưới có lông ở gân chính; cuống dài bằng phiến. Tán 2-3 hoa nhỏ, không cọng, có 2 láhoa; noãn sào đẹp; lá đài 5, rất nhỏ; cánhhoa 5, đỏ, cao 1 mm; tiểunhụy có bao phấn đen. Trái dẹp dẹp, rộng 3-4 mm.

Chứa hydrocotilin, hơi đắng là do uclarin. Lá làm nước uống phổ thông; có tính làm mau lành các vết thương, mụn, có lẽ làm tiết sữa. Vườn, nơi ẩm, khắp cao độ; I-XII.

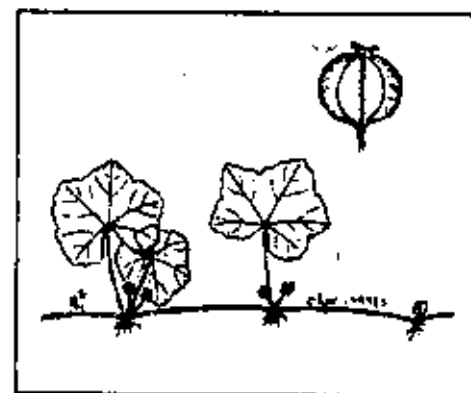
- Creeping herb sometime cultivated (*Hydrocotyle asiatica* L.).

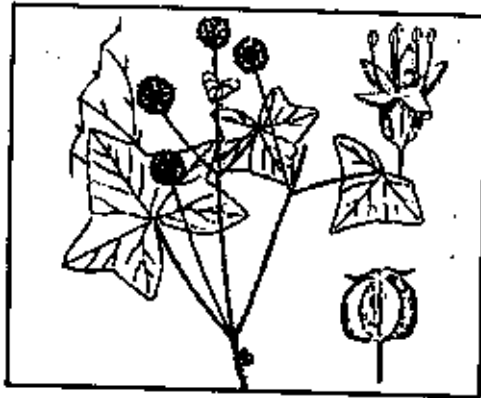
5880 - *Hydrocotyle chevalieri* (Chern.) Tard. Rau-má Chevalier.

Cỏ bò, dạng Rau-má; thân không lông. Lá có phiến ngũgiác tròn, đáy hình tim, to 1,5-2 cm, bìa có răng tròn, mặt dưới có lông thưa; cuống ngắn, dài 1-2 cm. Tán 1-3 ở nách lá, cọng vào 1 cm, có lông phớt; hoa như không cọng; cánhhoa tà, nhỏ. Trái to vào 1 mm, không lông.

Đường Mườngxen đi Sapa, 700-1400 m.

- Creeping herb; leaves sparsely pubescent beneath; umbels 1-3; petals small; fruits 1 mm large (*H. polycephala* var. *chevalieri* Chern.)

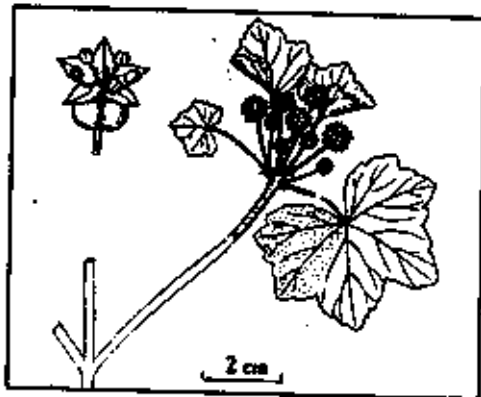

5881 - *Hydrocotyle chinensis* (Dunn) Craib. Rau-má Trung Quốc.

Cỏ daniên, bò dài rồi đứng cao đến 20 cm, thơm. Lá có phiến 5 thùy, to 3-8 cm, có lông to, thưa mặt trên, và gân mặt dưới; cuống dài 4-10 cm. Tán đơn, trên rộng hơn cuống, dài 6-15 cm, thường đối diện với lá; tổng bao do lá hoa 1 mm; rộng hoa 2-5 mm; cánh hoa cao 1 mm, trắng. Trái lúc khô dẹt.

Vùng núi cao: Cao Bằng, Hà Sơn Bình, Ngọc Linh; III.

- Perennial; leaves pubescent; umbels on long peduncle; petals small, white; fruits blackish (*Hydrocotyle javanica* var. *chinensis* Dunn).

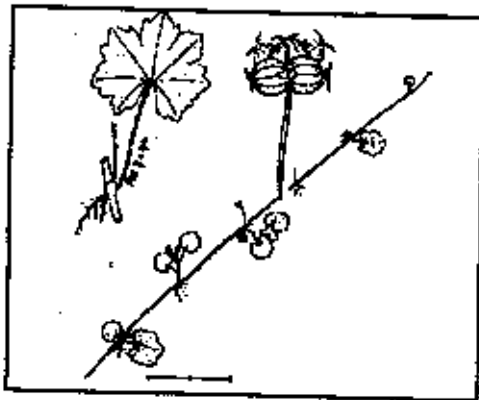

5882 - *Hydrocotyle nepalense* Hook. Rau-má Java.

Cỏ bò, có lông hay không. Thân đứng mang phách hoa, cao đến 30 cm. Lá có phiến rộng 7-8 cm, thùy 3-7; cuống 10-20 cm. Tán chụm ở nách lá, trên rộng hơn lá; hoa 15-25, nhỏ, có rộng dài 1,5-3 mm; cánh hoa 5, trắng. Trái dẹp, rộng 1,5 mm. $2n=72$.

Vùng núi: Công Tum, Nha Trang, Đà Lạt. Lá sắc uống hơi làm ngủ; có thể hơi làm ngứa cuống-phổi?

- Creeping; leaves hairy on nerves beneath; umbels many flowered; fruits 1.5 mm (*H. javanica* non Thunb., C.B. Cl.).

5884 * - *Hydrocotyle petelotii* Tard. Rau-má Pételot.

Cỏ bò dài, thân mảnh, không lông. Lá đặc sắc là nhỏ hình tim tròn, to lắm là 0,8 cm, có lông mặt dưới, bìa có răng, gân-phụ 7-9, khó nhận. Tán đơn, có trục ở nách lá; rộng 0,5 mm. Trái 4-7, tròn, không lông, có 2 vòi còn lại.

Trên đất sét: Sapa.

- Fine creeping herb leaves less than 1 cm large; umbels bearing 4-7 glabrous fruits.

5885 - *Hydrocotyle pseudosanacula* De Boiss. Rau-má dạng-sanh cầu.

Cỏ daniên, có thân bò dài. Lá do 3 lá-phụ, lá-phụ dưới chẻ hai, bìa có răng, hai mặt có lông to ở gân; cuống chung dài 5-10 cm. Tán ở ngọn, 3-7; rộng dài 1-3, mang 15-20 hoa. Trái dẹp, có 6 khía, và có 2 vòi nhụy còn lại dành lên.

Lào.

- Perennial; leaflets silky pubescent on nerves beneath; umbels on long peduncle; fruits 6-ribbed.

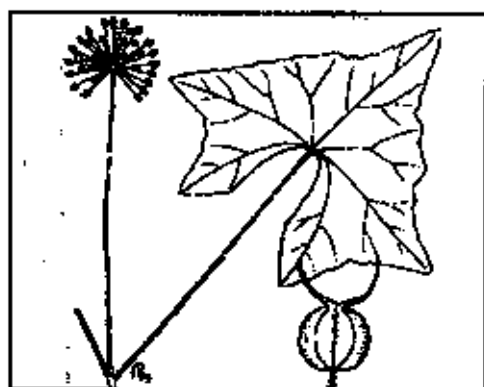
* (Xem chú thích ở trang 18)

5886 - *Hydrocotyle siamca* Craib. Rau-má Xiêm.

Thân bò dài, có rễ bất định ở mắt. Lá có phiến hình bầu dục rộng, vôi tai to, có 2 thùy, rộng 6-10 cm, không lông, bìa có răng; cuống dài đến 15 cm, lábe tròn, to 3 mm. Tán cõđộc, nhiều hoa, trên cọng rất dài, 10-20 cm; cọng hoa 1 cm, không lông; cánhhoa cao 0,5 mm. Trái đẹp, to 2 mm, có 2 vôi nhụy dài, cong như sừng.

Làocai; VII.

- Creeping herb; leaves glabrous on long petiole; umbels on 10-20 cm long peduncle; fruits 2 mm, with 2 developed styles.

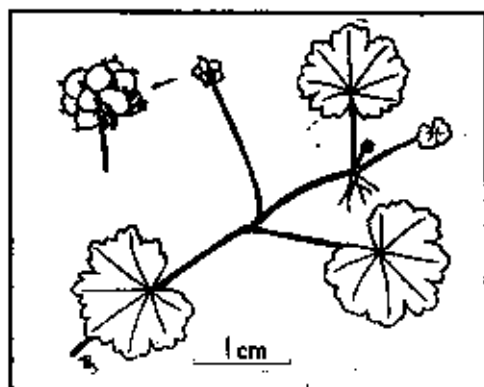

5887 - *Hydrocotyle sibthorpioides* Lamk. Rau-má nhỏ, Rau-má nhỏ; Asiatic Pennywort, Tawn Water Pennywort.

Cỏ có chồi bò, mang rễ bất định ở mắt. Lá thành chum, không hay có lông; phiến tròn to 1-1,5 cm; cuống dài 1-4 cm. Tán cõđộc trên cọng ngắn, dài ra ở trái; hoa 3-15 hoa rất nhỏ, không cọng; cánhhoa trắng. Trái rất đẹp, rộng 1,5 mm, có lông hay không.

Nơi ẩm: Huế, Sài Gòn. Lá sắc dùng trị bệnh gan, vàng da, cảm, ho, ung; *in vitro*, chống siêu khuẩn thủybào chần.

- Stoloniferous; leaves 1.5 cm large; solitary umbels (*H. rotundifolia* Roxb.).

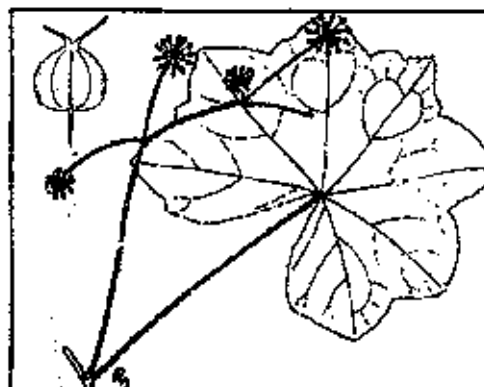

5888 - *Hydrocotyle tonkinensis* Tard. Rau-má Bắc bộ.

Cỏ bò; thân, cuống.. dày lông nâu đỏ đặc sặc. Lá có phiến tròn hình thận, to vào 9 cm, thùy 6-8, mỏng, bìa có răng nhỏ, nhọn. Pháthoa đơn hay chia nhánh, dài đến 13 cm; tổngbao có láhoa nhỏ; cọng hoa 3-5 mm; cánhhoa nhọn, có đốm đỏ. Trái đẹp, to vào 0,5 mm, nâu đen.

Dựa thác, 1.200 m: Làocai; IX, 9.

- Creeping herb; stem, petioles.. red brown tomentose; fruits 0,5 mm, with 2 developed styles.

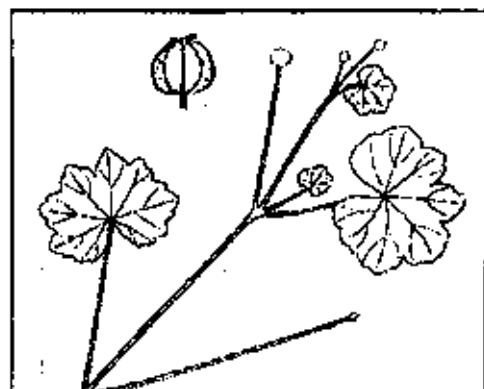

5889 - *Hydrocotyle wilfordii* Maxim. Rau-má Wilford.

Cỏ nằm có rễ bất định, mập, rời thân đứng. Lá có phiến tròn, to vào 2-4 cm, có 5-9 thùy, đáy hình tim, mặt dưới có ít lông; cuống dài 1-5 cm, có ít hay không lông. Tán đối diện với lá, trên cọng dài hơn lá, cao 1-10 cm; hoa 10-20, xanhxanh, trên cọng rất ngắn. Trái gần tròn hay hơi 5 cạnh, có hai vôi nhụy còn lại nằm, rễ.

Trên ruộng ráo, rầy, 700 m: Bavi.

- Prostrate herb; leaves puberulent beneath; umbels oppositifoliated, 10-20-flowered; fruits with 2 short styles.

5890 - *Eryngium foetidum* L. Ngô tây, Ngô gai, Mùi tàu; Eryngo; Panicaut fétide.

Cỏ daniên nhờ rễ trụ to và có chồi. Lá chụm ở đất, thơm (aldehyd dodecen-2-al-1) tròn dài, không lông, bìa có răng nhọn cứng. Trục phả hoa cao 10-40 cm, hình tụ tán nhiphân, mang một hoadầu ở nơi chẻ hai, có 5-6 láhoa có răng; hoa nhỏ, trắng. Trái to 1,5 mm.

Tr làm giavi, gốc T. hay N.-Mỹ; I-XII. Giúp ăn mau tiêu, trị cảm.

- Cultivated.

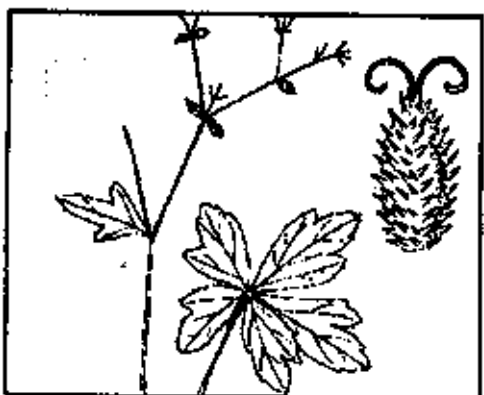

5891 - *Sanicula elata* Ham. ex Don. Sanhcầu cao.

Cỏ cao 1 m, có củ hành. Lá ở gốc có phiến rộng 5-8 cm, mang 3 phiến-phụ; lá ở thân từ từ nhỏ hẹp lại. Tụ tán mang tán trên rộng dài; tán 5-10 hoa trắngtrắng; hoa giữa 3-5 lưỡngphái, hoa bìa đực. Trái tròn, cao 3 mm. $2n = 16$.

Vùng núi cao 1.000-2.300 m: Côngtum, Đalat.

- Perennial 1 m tall herb; leaves glabrous; flowers male and bisexual; fruits 3 mm large (*S. europea* auct. non (L.) Bur.).

5892 - *Sanicula orthacantha* Moore. Sanhcầu gai-ngay.

Cỏ đứng cao đến 40 cm. Lá ở gốc, có cuống dài 10-20 cm; phiến xẻ thành 5 phiến-phụ có thùy, bìa có răng có mũi nhọn, lá trên 3-thùy. Tán kép 3-7 tia; tán 5-8 hoa; hoa đực 5-6, có rộng 3 mm, hoa cái có đực, không rộng. Trái dài 3 mm, đầy gai ngay.

Laocai; VII, 7.

- Herb 40 cm high; leaves palmatipartite, the superior reduced; males flowers pedicellate, the female sessile; fruits bristling.

5893 - *Torilis japonica* (Houtt.) DC. Tỏi.

Cỏ lưỡngniên, cao đến 60 cm, có lông mịn. Lá hai lần kép; phiến tamgiác dài 5-10 cm, mang 3-5 cặp thùyđệp mọc đối; lá-phụ có răng thon nhọn, có lông nằm, lúc khô mặt trên óliu, mặt dưới lục xám. Tán kép; rộng 2-20 cm dài hơn lá; tổngbao 4-5 láhoa hẹp; tán 4-10 có láhoa hẹp; cánhhoa nhỏ; tambì có lông. Trái cao 2-4 mm, có tơ cứng.

Langson, Thử pháp.

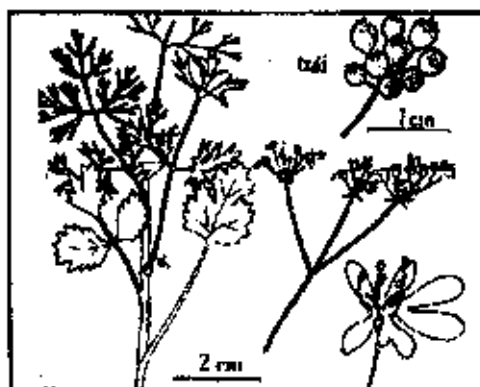
- Biennial; stem hirsute; leaflets appressed pubescent; fruits 2-4 mm long (*Caucalis japonica* Houtt.).

5894 - *Coriandrum sativum* L. Ngô ta, Mùi, Rau-mai; Coriander; Coriandre.

Cỏ nhất niên cao 0,2-1 m; thân tròn. Lá rất thơm (coriandrol), lá trưởng thành 2-3 lần xẻ thành phần hẹp (1 mm), dài, không lông. Tán kép, không tổngbao, có tổngbao phụ; cánhhoa trắng hay hồng, chẻ 2-3, cánhhoa bìa cao đến 3-4 mm. Trái tròn, láng, to 3-4 mm, có đài còn lại. $n = 11$.

Tr; III. Giav; giúp tiêu hóa, phấn kích; gốc Nam-Áchâu.

- Cultivated.

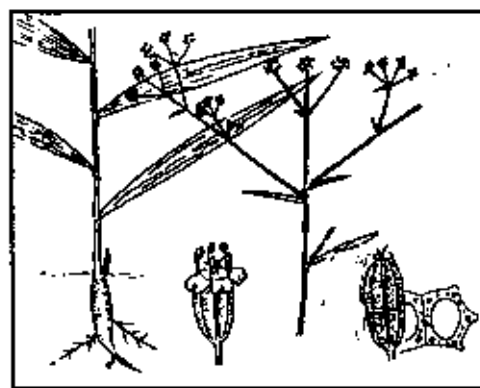

5895 - *Buplevrum falcatum* L. (*B. chinense* DC.) Bắc-Saihò; Hare's Ear.

Cỏ daniên cao 40-70 cm; cànhanh và rễ chánh to. Lá ở gốc hơi kép, ở trên thân đơn, có phiến to dài 20-30 cm, gân songhánh, bìa có răng mịn, nhọn; cuống ngắn. Tán kép; tổngbao 0-15 mm; láhoa dài 2,5-4 mm; tán ít hoa, 5-8 hoa vàng. Trái bầu dục, có 5 cạnh, to 5 x 2,5-3 mm. $2n = 16$

Tr để ăn ở Trungquốc, Nhật. Chứa rutin, bupleoresinol, phitosterol.. Hạihiệt, trị sốt rét..

- Herb up to 70 cm high; petals yellow; fruits up to 3 mm high.

5896 - *Buplevrum tenue* Buch.-Ham. ex Don. Búp-rận cao.

Cỏ cao đến 1,8 m, thân đơn, dày 2-5 mm. Lá mọc xen, cách nhau 5-6 cm, hẹp, dài đến 16 cm, rộng 1 cm, 5-7 gân dọc. Tán mang 2-3 tán -phụ; hoa 4-5, nhỏ (1 mm); cánhhoa vàng. Trái xoan cao, có cạnh rờ rệt.

Núi cao; Đàlạt; I. Giảmhiệt, pháthần, điều hòa kinhnguyệt.

- Herb to 1.8 m tall; leaves to 16 x 1 cm; umbels bearing 2-3 umbels; petals yellow; fruits ribbed.

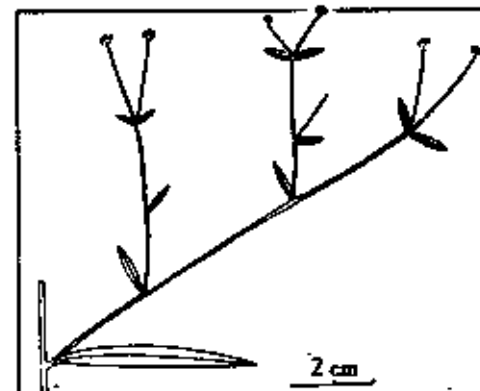

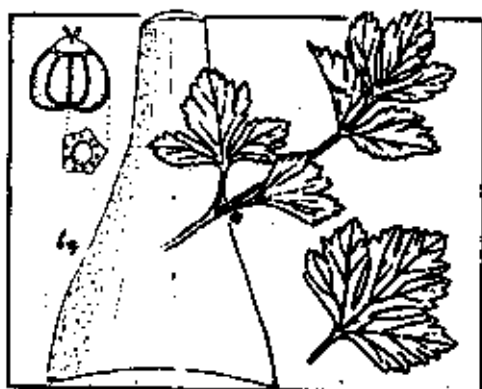
5897 - *Buplevrum tenue* var. *humilis* Fr.. Búp-rận nhỏ.

Cỏ cao 0,2-1,2 m, daniên. Lá có phiến rất hẹp, và nhỏ, ở thân dài 5-10 cm mà thôi, cách nhau 5-7 cm, gân dọc 5-7. Tán có cọng mịn, dài, tán-phụ 2; tổngbao phụ 5-8 tai; hoa vàng. Trái 2 mm.

Nhatrang, vào 1.500 m; V.

- Herb smaller; leaves smaller; inflorescence bearing 2 umbels (*B. chevalieri* Cherm.).

5898 - *Apium graveolens* L. Rau-cần Tây, Rau-cần Tàu; Celery; Céleri.

Cỏ cao đến 1 m, thơm; thân có rãnh. Lá có bề to, cao, có nhiều sóng, trắng; phiến xẻ thành phiến hình tamgiác có răng, không lông. Tán kép, mang 8-12 tán, tán mang 10-12 hoa; hoa trắng; cánhhoa 5, dài 1 mm; tiểuhụy 5. Trái tròn, to 1 mm, có 5 cạnh. $2n = 22$.

Tr lấy củng, lá, gốc Diatrunghải; có nhiều thứ củng rất to, trắng, mềm. Phấnkích, giúp tiêuhoá, lợitiểu, lợikinh, hạ huyếtáp, hạ lipid/máu, tránkinh.

- Cultivated.

5899 - *Trachyspermum roxburghianum* (DC.) Craib. Khôm.

Cỏ nhấtniên cao 90 cm. Lá có bề nhỏ; phiến kép lá-phụ xẻ thành thùy sâu, không lông. Tán kép có tổngbao và tổngbao phụ; hoa 3-6; cánhhoa trắng; noãnào có lông. Trái to 1 mm; có lông ngắn.

Quảngtri, Thủathiên, Nhatrang. Giavj; kiệnvj, lợitiểu; trái phấnkích, trị bịnh củng-phối, suyến, ia.

- Annual; leaves glabrous; petals white; mericarp pubescent (*Psychotis roxburghianum* DC.).

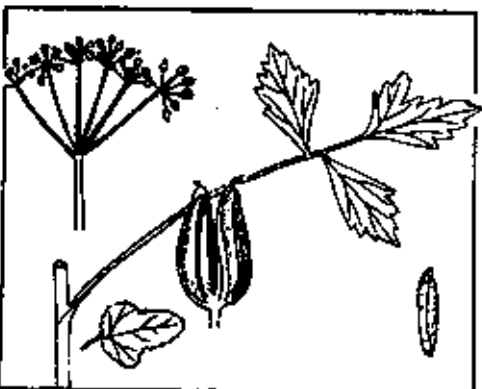

5900 - *Pternopetalum nudicaule* (de Boiss.) Hand.-Mazz.

Cỏ đứng nhỏ. Lá có củng dài 5-10 cm; thúiệp 3-5, dài 3-5 cm, không lông, bìa có răng có mỗi ngắn. Tán kép có cọng dài 20-30 cm, không có tổngbao, mang 10-30 tán-phụ có cọng dài 1-4 cm, có lanuà hẹp; cánhhoa xoan; noãnào có tơ ở sóng giữa. Trái bầuđục, dài 3 mm, sóng giữa có răng.

Làocai; 3.

- Erect herb; leaves glabrous; inflorescence on long peduncle, bearing umbels; fruits 3 mm long (*Cryptotenopsis nudicaule* de Boiss.).

5901 - *Pimpinella anisum* L. Anis

Cỏ nhấtniên, cao 50-75 cm. Lá ở đáy thân có phiến có 3 thùy cạn, đáy hình tim, ở trên thân 1 lần kép. Tán kép, tổngbao vắng; tán mang hoa có cọng. Bếquả cao 4 mm, nâu xám.

Bếquả rất thơm (anetol): rượu anis..

- Cultivated.

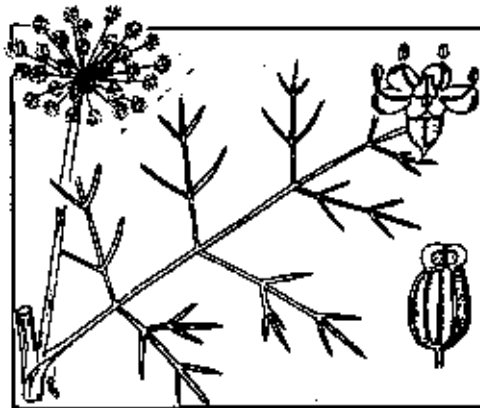

5906 - *Oenanthe linearis* Wall. ex DC.. Cần chi.
Cỏ cao 60 cm, daniên, không lông; thân bông. Lá có phiến xẻ thành đoạn thon hẹp. Tán kép, không tổngbao; tán có cọng dài 2 cm, mang 6-12 hoa trắng; cánhhoa xoan. Trái tròn, thơm Cà rốt, rộng 2 mm.

BT.

- Perennial; segments linear, glabrous; inflorescence bearing 2 cm long pedunculate umbels; flowers white.

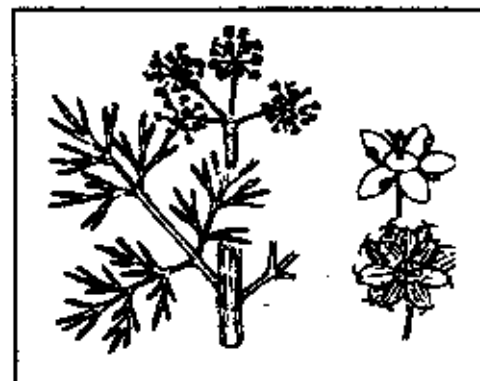

5907 - *Ammi visnaga* (L.) Lamk..

Lá mang thúdiệp xẻ thành đoạn hẹp, nhọn. Pháthoa lá tán cao, mang nhiều tán-phụ trên cọng dài mảnh; hoa có 6 cánhhoa, 5 tiểunhụy. Trái có sóng dọc cao.

Tr. Trị thác ngực.

- Cultivated (*Daucus visnaga* L.).

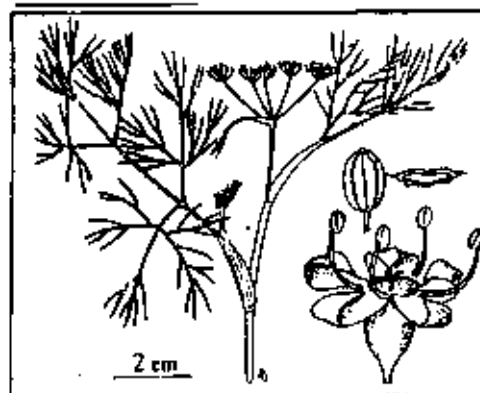

5908 - *Ferula asafetida* L. Asafetida

Cỏ. Lá có phiến xẻ thành đoạn mảnh, không lông. Tán tròn; hoa có cọng mảnh; tiểunhụy 5; vòi nhụy 2, Trái xoan có rãnh dọc.

Thuộc và giavị trong cari, cho cá, canh. Lá như rau. Chứa acid ferulic, pinen, umeliferon, acid valeric, farnesiferol A,B,C. Trấn luyến sức, lợisữa, lợitrongtiên, tránhthông, trị nóngnảy, giúp ho, trị viêm cương-phổi, trị suyễn, kiệnvị, giúp tiêuhóa, hạ huyếtáp, làm máu lâu đặc, chống vikhuẩn lao.

- Cultivated.

5909 - *Anethum graveolens* L. Thilà; Fennel, Dill; Aneth.

Cỏ nhấtniên, không lông, rất thơm, cao đến 1 m. Lá mọcmóc, 3 lần kép; thúdiệp xẻ thành đoạn hẹp như kim. Tán kép mang 10-25 tán-phụ không tổngbao và tổngbao phụ; hoa vàng; cánhhoa 5, nhỏ (0,75 mm), uốn vào trong; tiểunhụy 5. Trái đẹp, như cát ở hai đầu, cao 3 mm, có 2 cánh thấp. n = 11.

Tr ở B và Đàlạt làm giavị; I-XII. Trái lợisữa, kíchthích trungtiên.

- Cultivated.

5902 - *Pimpinella diversifolia* DC.. Bàngbiên lá-dadạng.

Cỏ daniên cao 80 cm. Lá dánh; ở gốc, phiến hình tim; ở thân hai lần kép, do 5-6.. hay chỉ có thùy; lá ở ngọn 3 thùy. Tán kép, tán 5-6, mang 10-13 hoa trắng; cánhhoa dài 1 mm. Trái cao 1,5 mm.

Rừng thưa, rừng Thông, vùng núi cao: Phanrang, Dilinh; Langbian; VIII-I. *In vitro*, chống siêu khuẩn R.D.

- Perennial; leaves polymorphous, simple to 2-pinnate; umbel bearing umbels; petals white; fruits 1.5 mm high.

5903 - *Pimpinella candolleana* Wight & Arn.. Bàngbiên Candolle.

Cỏ daniên có lông. Lá dadạng: lá dưới nhọn, có khi chẻ ba, lá giữa thân 1-2 lần xẻ sâu hay kép 3. Tán kép; tổngbao do vài láhoa; dài rất ngắn. Trái dẹp theo hông, nhám, phẫuthức ngang 5 cạnh.

Sonla.

- Perennial pubescent herb; leaves polymorphous; umbel of umbels; fruits scabrid.

5904 - *Oenanthe javanica* DC.. Rau Cầm cơm, Cầm ống; Water Drop-wort; Persil Séri.

Cỏ daniên, cao đến 1 m, có chồi bò to; thân bông tròn, không lông. Lá 1-2 lần kép, thom, dạng có thể thay đổi, không lông; bề óm thân. Tán ở ngọn rời đối diện với lá, không tổngbao; cánhhoa 5, trắng, xếp vào trong nên có dạng có thùy; tiểunhụy 5. Trái trònđài, cao 2-3 mm.

Tr và hoang dựa bờ nước, 1-2.000 m. Trị đái máu, cúm, vàng da, bănghuyết; đắp ung; trị nọc rắn.

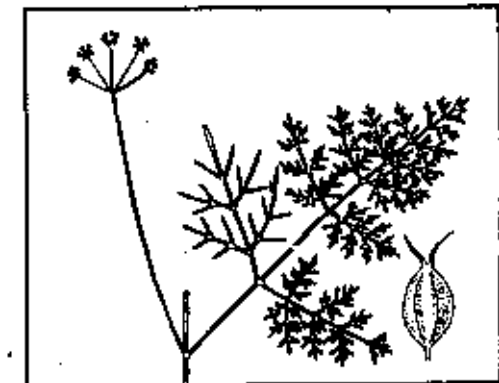
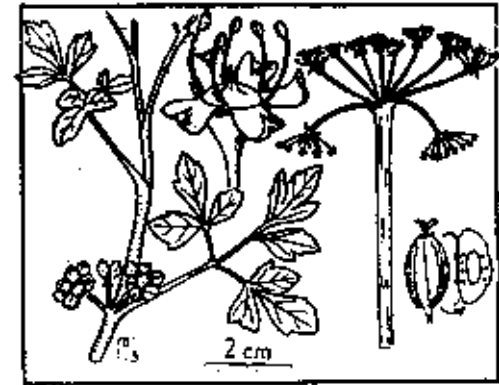
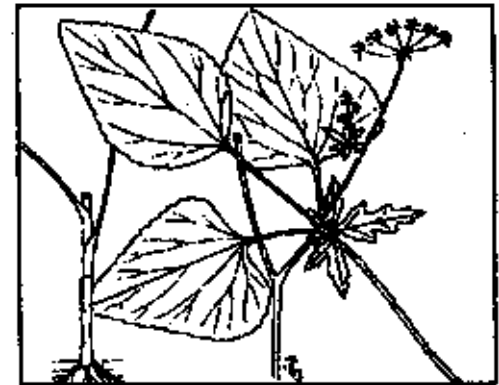
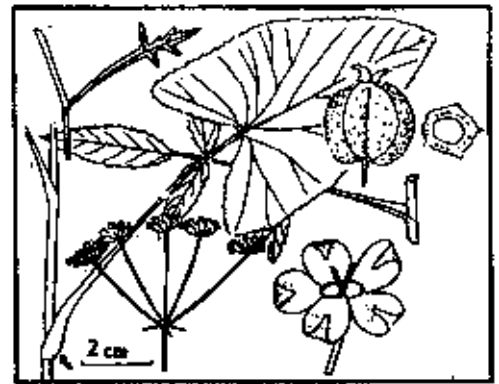
- Cultivated (*O. stolonifera* Wall.)

5905 - *Oenanthe dielsii* DeS Boiss.. Cầm Diels.

Cỏ daniên cao đến 70 cm; thân bông. Lá 3-4 lần kép, xẻ với đoạn hẹp dài hay thon; thùyđiệp 5-7 cặp. Tán kép trên cọng dài, đối diện với lá, không tổngbao; tán 6-10, có láhoa hẹp, mang 10-16 hoa; cọng 2-4 mm; cánhhoa vào 1 mm. Trái tròn, to 2 mm.

Lào cai.

- Perennial; segments narrow; inflorescence oppositifoliated, bearing umbels; fruits 2 mm long.

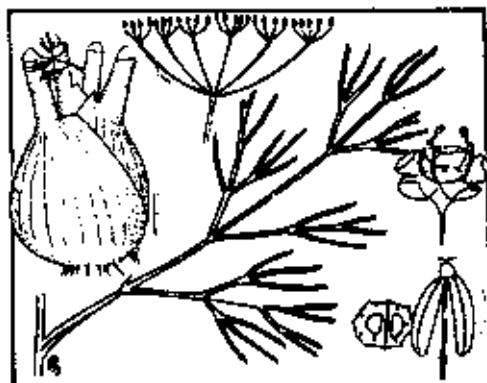

5910 - *Foeniculum vulgare* L. Tiếuhời; Fennel; Fenouil.

Cỏ daniên, cao 10-30 cm. Lá thơm, có phiến xẻ thành đoạn hẹp như sợi, không lông. Pháthhoa là tán kép; tán mang nhiều hoa nhỏ; hoa có 5 lá đài, 5 cánhhoa trắng, 5 tiếunhụy; noãn sào hạ, 2 buồng. Trái vàngvàng, nhỏ, tách làm hai phầnquả có 3 cạnh, ống tiết 4.

Tr; lá, trái thơm, làm giavị; hạt phátkhích baotử, kiệnvị, giúp tiếuhóa, trị kiết, ỉa; rế xố. Thường có Tr thú có bẹ trắng, mềm, thơm để ăn như rau.

- Cultivated.

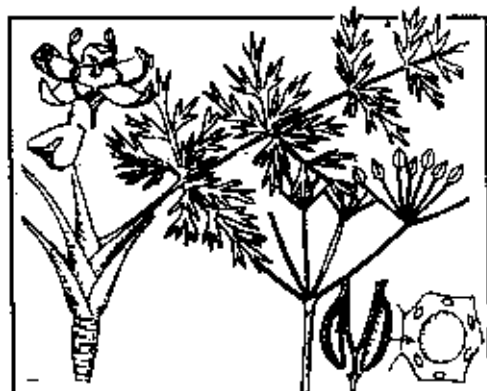
5911 - *Carum carvi* L. Common Caraway; Carvi.

Cỏ 1-2-niên. Lá thơm, có phiến mang thúdiệp xẻ thành đoạn hẹp. Pháthhoa là tán kép không tổngbao; hoa trắng; cánhhoa 5. Trái thon hẹp, có cạnh.

Tr. Gốc Áuchâu.

100 g trái ("hột") cho 333 calo, 19,8 protid, 14 g lipid, 450 g lucid, 12,6 sợi; vitamin A, riboflavin, niacin, phitosterol.; Ca, P. Fe. Kiệnvị, dùng trong thuốc; tinhđầu dùng trong dầu-thơm, bánh, rượu mạnh. Lá non ăn như rau.

- Cultivated.

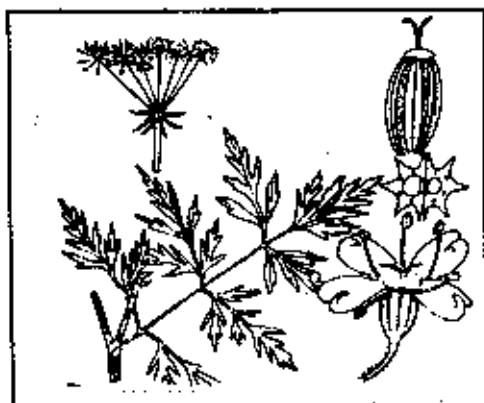

5912 - *Cnidium monnieri* (L.) Cusson. Giãn sàng, Xà sàng.

Cỏ nhấtniên cao đến 70 cm, có nhánh. Lá 3 lần kép; thúdiệp xẻ thành đoạn thon hẹp nhọn, rộng 1-2 mm; cuống dài 2-3 cm, có bẹ ôm thân. Tán kép; tổngbao do 8-10 láhoa; tán 15-30, có tổngbao phụ do sợi hẹp, cao 2-4 mm; hoa 10-30, nhỏ, rộng 3 mm; cánhhoa 5, trắng, uốn vào trong. Trái xoan, không đẹp, cao 2-3 mm.

Phổthông ở đất trồng: B; 6-8. Hạt phátdương, trị lạnh tấucung, cho phụ nữ mới sanh, trị lòi đom.

- Annual 70 cm high; leaves glabrous; umbels with 10-30 white flowers (*Selinum monnieri* L.).

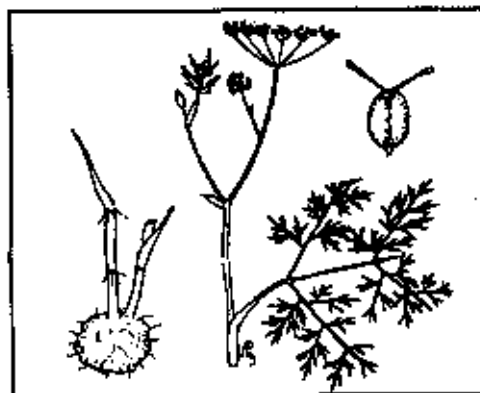

5913 - *Ligusticum wallichii* Franch. Xuyênkhung.

Cỏ daniên; thân bông, có sống dọc. Lá 3 lần kép; thúdiệp mang tamdiệp xẻ thành thùy sâu hẹp; cuống dài 10-17 cm, dày thành bẹ ôm thân. Tán kép trên trục cao, to; cọng tán, nhiều, dài 4-5 cm, tậncùng ở một mực; cọng hoa 6-8 mm; hoa nhỏ, trắng. Songbếquả hình trứng.

Tr ở B, gốc Trungquốc: Sapa. Củ có tính nhu thuốc tê, trấnthống, trị nhức đầu, mắt mờ, áphuyết cao, kinhnguyệt không đều, ra máu sau sanh, bụng đầy; chứa tetrametilpirazin, khángsinh.

- Cultivated.

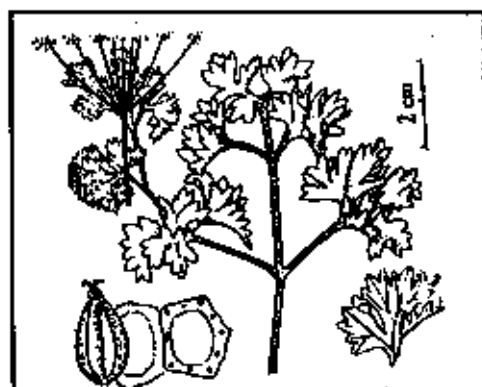

5914 - *Heracleum bivittatum* H. de Boiss. Vũ thảo.

Cỏ daniên, cao đến 2 m, có lông. Lá to; thúdiệp mọc đối, thúdiệp chót 3-thùy, bia có răng; cuống thành bẹ to ôm thân. Tán kép; tổngbao đỏ phớt cao 1 cm; tổngbao phụ nhỏ; cọng hoa dài 1 cm; hoa to 7 mm; cánhhoa trắng, các cánhhoa ngoài dài hơn phía trong pháchhoa; tiểunhụy 5, dài cỡ cánhhoa. Trái tròn, dẹp, cao 3,5 mm.

Vào 1.700 m: Sapa; IX

- Perennial to 2 m high, pubescent herb; flowers white; fruits flattened.

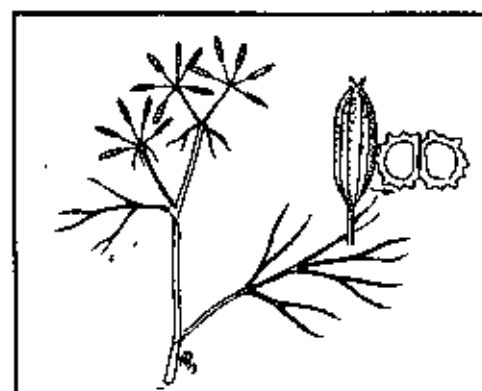
5915 - *Petroselinum crispum* (Mill.) Nym. ex A. Shaw. Ngò; Parsley; Persil.

Cỏ nhấtniên cao 0,2-0,5 m, không lông, rất thơm. Lá trên cao thường đứng, do những đoạn có thùy. Tán kép, nhỏ, không tổngbao, mang nhiều tán; tán mang vào 10-15 hoa trắng, lưỡngtrắc; dài 5 răng; cánhhoa 5, nguyên hai có 2 thùy, dài 2,5 mm; tiểunhụy 5; vòi nhụy 2. Trái tròn dài to 4 mm.

$2n = 22$.

Tr làm giavị khắp cùng, gốc Trung-nam Âu châu; II. Trái điều hòa kinh nguyệt; *in vitro*, chống siêukhuẩn Rinderpox.

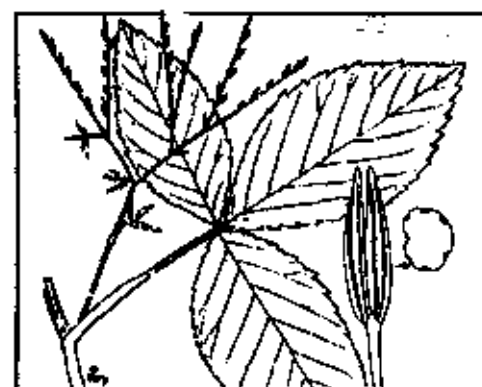
- Cultivated (*Apium crispum* Mill.; *P. sativum* Hoffm.).

5916 - *Cuminum cyminum* L. Cumin

Cỏ nhấtniên, có lá xẻ thành đoạn như chi, không lông, thơm. Pháchhoa là tán đơn ở nách lá và chót nhánh; tổngbao là đoạn hẹp. Trái xoan dài, nâu, thơm (cineol, cuminol...)

Gốc Diatrunghải, Tr nhiều ở Ấn độ để làm giavị thơm: vào cari, bánh, rượu. Tinh dầu chứa cimol, cimen, cuminol...

- Cultivated.

5917 - *Cryptotaenia canadensis* (L.) DC. Ânchi Canada.

Cỏ daniên cao đến 0,6-1 m, thơm; cảnhành nằm dầy; thân tròn, to 4-6 mm. Lá mang 3 lá-phụ mỏng, lá phía dưới thân có cuống dài, lá trên có cuống từ từ ngắn lại; lá-phụ không cuống, xoan đến xoan bánhình, bia có răng không đều, mặt dưới xanh dợt; bẹ dài. Pháchhoa lưỡngphân, ở nách và ngọn; gié ngay, dài 5-7 cm; láhoa như kim; hoa lưỡngphái; cánhhoa 1 mm. Songbéquả thon cao 5 mm. Núi cao vào 1.200 m: B, Col de Lea; VI. Lá ăn như rau.

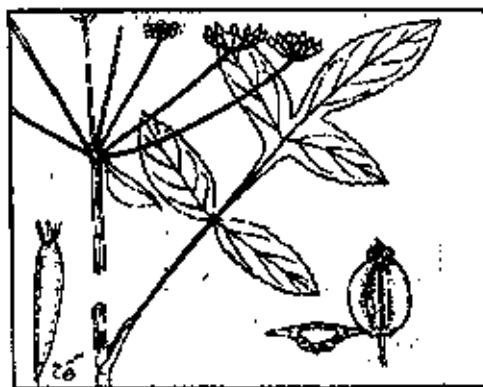
- Perennial; leaflets 3, membranous; dichotomous spikes (*Sison canadensis* L.).

5918 - *Angelica decursiva* (Miq.) Fr. & Sav., Tiênhồ, Qui-nam.

Cỏ to 70-140 cm; thân có nhánh; lông có khía dọc. Lá 1-2 lần kép; lá-phụ bầu dục, bìa có răng nhọn; ở nhánh lá có cuống ngắn lần đến thành bẹ rộng. Tán kép, trên rộng to, có *tôngbao* hình mô; hoa tím. Trái bầu dục do hai *phânquả* dẹp, nở tung ra khi chín.

Caolạng. Rễ-củ trừ đàm, trị ho.

- Herb to 1.4 m; leaflets glabrous; involucre spathulate; mericarps flattened (*Porphyroscias decursiva* Miq.).

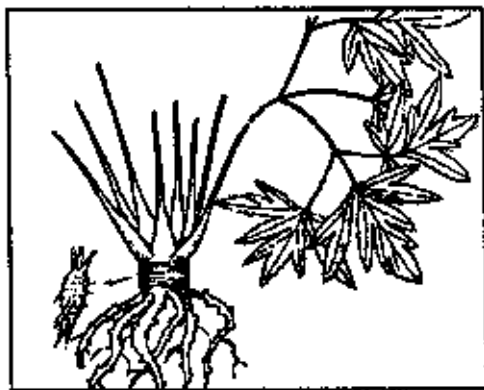

5919 - *Angelica sinensis* (Oliv.) Diels. Dươngqui.

Bụi, cao đến 1 m; thân ngắn to, tím tím, có theo lá ngang; rễ to. Lá chụm ở đáy thân, 3 lần kép, thom, lá-phụ hơi hình quạt, đoạn có bìa có răng; bẹ dài ôm thân. Tán kép, to; rộng tán dài; hoa đến 40 ở mỗi tán, rộng hoa dài 1 cm; hoa nhỏ, *xanhxanh*. Trái tím tím ở bìa.

Tr ở B, Đà Lạt, gốc Trung quốc; VII-VIII. Thân và rễ làm thuốc cho phụ nữ, bổ huyết.

- Cultivated (*A. polymorpha* Meissn. var. *sinensis* Oliv.).

5920 - *Angelica dahurica* (Hoffm.) Benth. & Hook. Bạch chỉ.

Cỏ daniên, cao 1-1,5 m; thân to 2-3 cm. Lá 2-3 lần kép; tamdiệp to 2-6 x 1-3 cm, bìa có răng, không lông, trừ ở gân mặt dưới; cuống có bẹ ôm thân. Tán kép, trên rộng cao 4-8 cm; tán cao 1 cm; hoa nhiều, trắng. Trái dài 6 mm.

Tr ở Tam Đảo, gốc Trung quốc; IV-V. Rễ trị đau, neuralgia, nhức đầu, cảm mạo, perspiration, cảm máu; kiện vị, lợi tiểu, phấn kích, bổ thần kinh; trị absces, lậu, bạch đới hạ. (hình theo Viện Dược liệu Việt Nam).

- Cultivated.

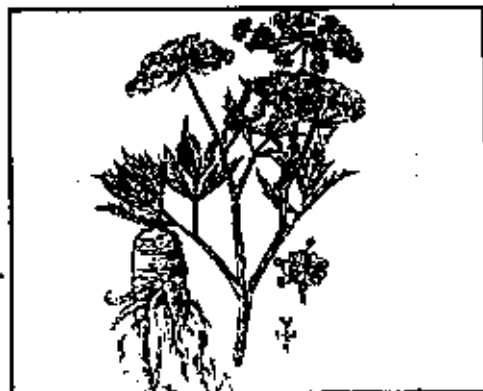

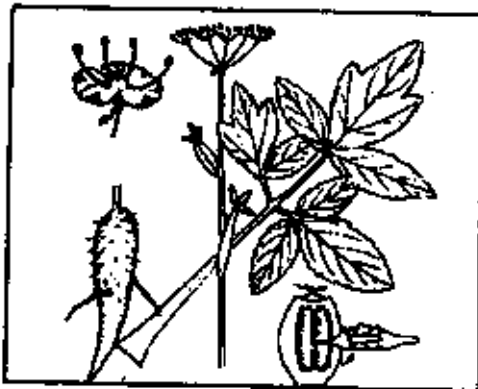
5921 - *Angelica uchiyamae* Yale. Dươngqui

Cỏ daniên cao 40-60 cm; thân ngắn, có sọc ngang (theo bẹ lá) nhiều; rễ to. Lá 3-4 lần kép; đoạn chót bìa có răng, không lông. Tán kép ở ngọn nhánh; *tôngbao* do lá hoa hẹp nhọn; tán có *tôngbao* phụ nhỏ; hoa nhiều, nhỏ, trắng; cánh hoa 5, uốn vào trong; tiểu hụy 5, dài bằng cánh hoa. Trái dẹp.

Tr, gốc Trung quốc. Rễ bổ, trị mất máu, mệt, táobón, kinh nguyệt không đều (hình theo FRPC).

- Cultivated.

5922 - *Peucedanum decursivum* Maxim. Tiên hò, Quynam.

Cỏ daniên, cao đến 1,4 m; thân có rãnh dọc; rễ củ to. Lá 2 lần kép, lá dưới to, phiến bìa có răng; cuống dài đến 30 cm, từ từ ngắn lên trên. Tán kép; hoa tím tím, ngũ phân; đài có răng nhỏ. Bêquả dẹp.

Đồng đẳng và Tr: trị cảm mạo, ho, lợi đàm.

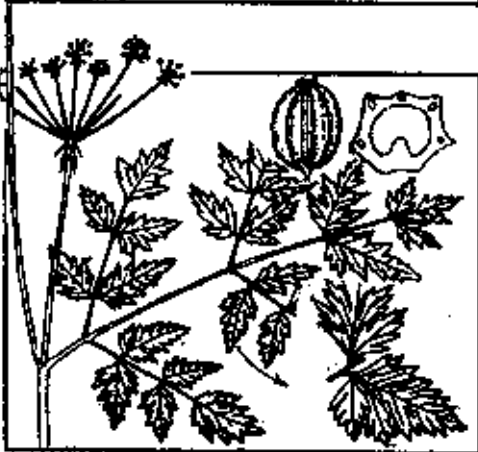
- Perennial; leaves 2 time compound; flowers violaceous; fruits flattened.

5923 - *Daucus carota* L. Cà rốt; Carrot; Carotte.

Rễ củ to (đến 7 kg), màu cam đỏ (caroten); cỏ cao 0,3-1 m. Lá không lông, 2-3 lần kép; tamdiệp tẻ cùng trong thùy đầu nhọn; cuống có bẹ ôm thân. Tán kép ở chót thân, xếp lại sau khi nở thành khối tròn; tổngbao và tổngbao phụ; ở giữa tán thường có hoa đỏ, to, cọng ngắn; hoa trắng hơi lưỡng tính. Trái cao 3-4 mm, có nhiều móc. n = 9.

Tr (subsp. sativus Hayek) 1-2.000 m, gốc Trung tâm Châu. Rễ chứa nhiều caroten (cho ra vitamin A), phấn kích, lợi tiểu, trị sạn, đau thận, bọng đái...; trái trị thất ngực.

5924 - *Conium maculatum* L. Độc-nhơn sấm; Snake Weed; Hemlock; Ciguë maculée.

Cỏ cao 0,9-2,5 m; thân bông, có đóm tia ở phía gốc. Tán kép, rộng 3-8 cm, có tổngbao (xu) và tổngbao-phụ; hoa trắng. Song bêquả xoan (giống của *Pimpinella anisum* dùng làm rượu Anis), có sống rất khi khô, không lông.

Đất hoang ráo.

Theo Crévoist & Lemarié, loài hiểm diện ở Đông dương, điều cần phải kiểm lại. Loài là một trong những loài độc nhất mà ta biết, nên tôi cho mô tả đây để tìm. Chứa alcaloid conicin, coniin (tỷ lệ cao ở trái)... ăn lỡ vào thì rung, con-người nở ra, không thấy đau, bại tửu, nhất là ở phổi rồi chết;

tác động ngược lại với stricnin, nên y học có khi dùng như trấn thống, trấn luyến súc. Người Da-đỏ dùng để xừu tộinhân.

ARALIACEAE : họ Đinh lăng

1a - địa thực vật có cánh hành bò; cỏ; lá-phụ 5

Panax

1b - không là địa thực vật

2a - chùm đứng; tiểu hụy lép 5

Diplopanax

2b - chùm-tụt tán mang tụt tán nhỏ (không có tán); hoa đơn phái; noãn sào 3 buồng;

trái 1 hạt; lá xẻ lông chim

Aralidium

2c - phá hoa có tán; hoa thường lưỡng phái

3a - dây bò

Hedera

3b - cây đứng hay trường

4a - tiểu hụy nhiều hay bằng số cánh hoa; cánh hoa liền mảnh;

noãn sào hơn 10 buồng

Tupidanthus

4b - tiểu hụy bằng số cánh hoa hay ít hơn

5a - cánh hoa kết lợp; lá 2-3 lần kép

Aralia

Heteropanax

5b - cánhhoa liênmảnh

7a - noãnào 1-buồng; trái 1 hạt; lá gân lông-chim *Arthrophyllum*

7b - noãnào 2 buồng hay hơn

8a:

8a - cọng có đốt dưới hoa

9a - noãnào 2-5-buồng, vòi nhụy rời; phôi nhũ lằng

9b - noãnào 5 buồng; vòi nhụy dính; phôi nhũ nhẵn; lá-phụ 3-2-1

*Polycias**Heteropsis*

8b - cọng không có đốt

9a - vòi nhụy rời một phần; noãnào hơn 3 buồng

9b - vòi nhụy dính thành cột

Schefflera

10a - lá đơn

11a - noãnào thượng 5 buồng; mép không thùy; lá nhỏ hơn 15

Dendropanax

11b - noãnào 2 buồng; mép 2 thùy; lá to

Brassaiopsis

10b - lá chân-vịt

11a - noãnào 7-12 buồng; cánhhoa 7-12, dính nhau ít nhiều; mép chẻ hai

Trevesia

11b - noãnào 2 buồng; cánhhoa rời

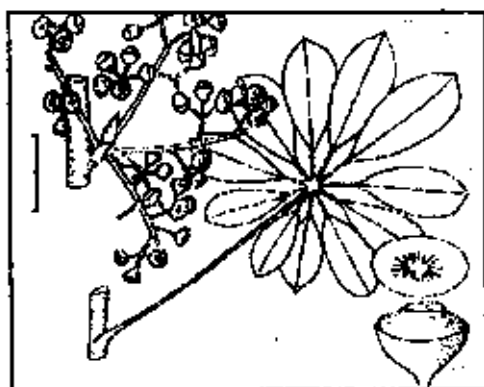
*Brassaiopsis*5925 - *Tupidanthus calypratus* Hook. f. & Th.

Rễuhoa.

Tiểumộc cao 5-6 m; nhánh thông. Lá có cuống dài 35 cm, mang 7 thuđiệp có cuống-phụ dài; phiến dày, dai, không lông. Chùm mang tán có 1 láhoa to; tán có cọng, mang 3-7 hoa; dài thành viên quanh noãnào; vành rung như một; tiểuhụy 50-70; noãnào đến 100 buồng. Quả to 1,5-3 cm.

Rừng vùng núi cao trên 100 m: BTN

Shrub 5-6 m high; leaflets 7, coriaceous, glabrous; racemes of umbels; stamens 50-70; ovary glabrous, loges to 100.

Schefflera J.R. & G. Forster

1a - hoa gân thành chùm hay gié

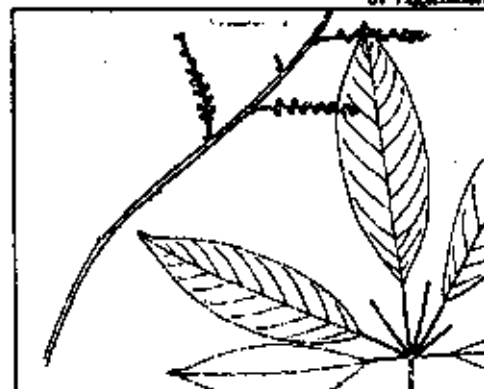
5926 - *Schefflera chapana* Harms. Chanchim Sapa.

Đạimộc cao 7-8 m, chia nhánh ở ngọn. Lá mang 7-8 lá-phụ bầuđục thon, to đến 14-18 x 5-6,5 cm, đầu có mũi, đáy tù, gân-phụ 9-12 cặp, không lông mặt trên, mặt dưới có lông hình sao mịn, cuống-phụ 3-5 cm; cuống dài. Chùm kép dài đến 40 cm; nhánh dài 5 cm, có lông vàng; cọng hoa 3 mm; nụ đen.

Vào 1.500 m: Sapa; IX.

Tree 7-8 m high; leaflets stellate pubescent beneath; ramified racemes yellow pubescent (*S. vietnamensis* Grush. & Skorts.).

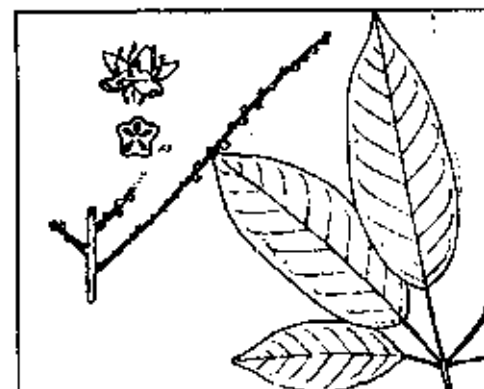
s. Agalma:

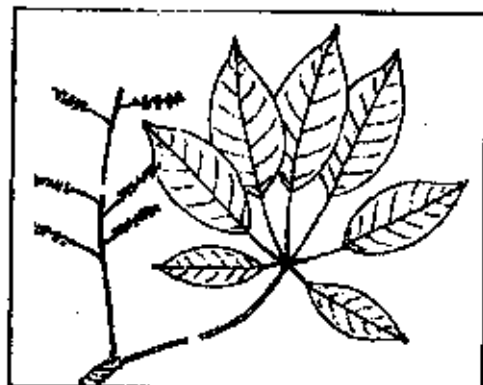
5927 - *Schefflera delavayi* (Fr.) Harms var. *pubinervis* Grushv. & Skvorts.

Nhánh và pháthoa có lông dày hơn ở var. *delavayi*, mặt dưới lá có lông trắng. Lá do 5 lá-phụ bầuđục trònđai. Chùm kép mang gié; hoa không cọng, ngũphân, noãnào 5 buồng.

Rừng caođộ 1.400 m: Lào cai. Pháthán.

- Branches inflorescence tomentose; leaflets 5; flowers 5-merous.

5928 - *Schefflera fasciculifoliata* Grushv. & Skvorts.
Chânchim lá-phụ-chùm.

Lá do 5-7 lá-phụ bầu dục tròn dài, đầu có mũi, đáy tù tròn, gân-phụ 7-8 cặp, mặt dưới không lông, cuống-phụ dài. Phát hoa dài 40-50 cm, nhánh ít lông. Trái có cọng dài 2-3 mm.

Rừng luôn luôn xanh nhiều rêu, vào 2.000 m: Hàtuyên.

Leaflets 5-7 glabrous; inflorescence 50 cm long; fruit on 2-3 mm long pedicel.

5929 - *Schefflera hainanensis* Merr. & Chun.

Đại mộc cao 10 m, gần như không lông. Lá mang 16 lá-phụ xoan, tròn dài-xoan, chót nhọn, đáy chót bướm rộng, to 8-15 x 2-8 cm, dẹt, gân-phụ 7-10 cặp, bìa nguyên, cuống-phụ dài 2-7 cm; cuống dài đến 40 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn cao 30 cm, mang chùm dài 9 cm; cọng hoa 2-3 mm; cánh hoa 5 mm; noãn sào 5 buồng. Trái xoan, có 5 cạnh, 5 buồng, cao 3 mm.

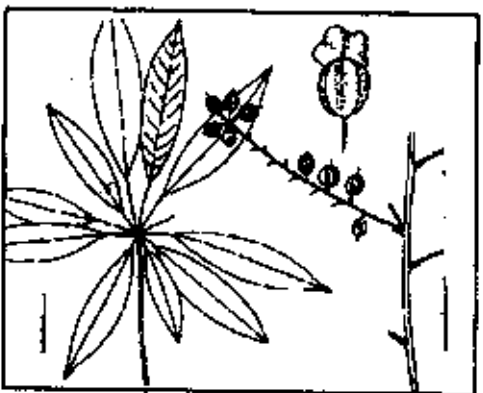

5930 - *Schefflera hoi* (Dunn) R. Vig. var. *fantsipanensis* (Bùi) Shang. Chânchim Fan-si-Pan.

Bụi. Lá mang 7-11 lá-phụ thon hẹp, to vào 6,5-16 x 2,5-4 cm, không lông, đầu có mũi dài, mặt trên nâu óng, mặt dưới nâu tươi, gân-phụ 9-10 cặp, cuống-phụ dài 2-6 cm; cuống dài 25-30 cm, không lông. Chùm kép ở chót nhánh, có lông vàng vàng, nhánh dài 1,5-3,5 cm; lá hoa nhỏ, nhọn; cọng hoa 1,5 mm; dài có lông, có 5 răng; cánh hoa 5, dài 1 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào 5 buồng, vòi cao 0,5 mm. Trái tròn, không cạnh.

Vào 2.400 m: Lào cai; VIII.

- Shrub; leaflets lanceolate, glabrous; ramified racemes yellow pubescent; petals 1 mm; fruits lobulous (*Heptapleurum hoi* Dunn v. *fantsipanensis* Bùi).

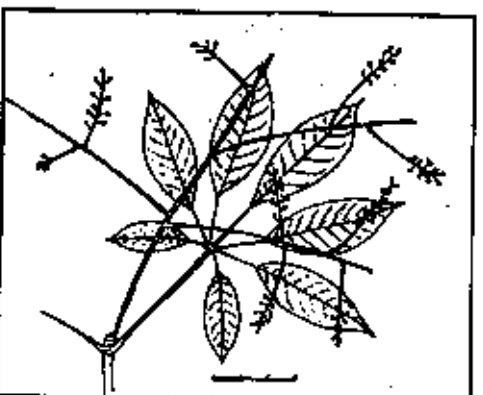

5931 - *Schefflera kornasii* Grush. & Skvorts.
Chânchim Kornas.

Lá mang hơn 7 lá-phụ; phiến mỏng, thon, to 15 x 4,5 cm, gân-phụ 11-14 cặp, lồi ở hai mặt, mặt trên óng, mặt dưới nâu xám óng, cuống-phụ dài 1,5-5 cm; cuống dài 20-25 cm. Chùm dài 20 cm, mang chùm dài đến 15 cm; cọng hoa 3-4 mm. Trái hình cầu xoan, cao 5-6 mm, 5 cạnh, đen; vòi còn lại cao 1 mm.

Núi cao 1.500-1.600 m: Hoàng Liên Sơn; XI.

- Leaflets membranous to 15 cm long; panicles to 30 cm long; fruits black, 5-6 mm high.

5932 - *Schefflera laxiuscula* Grush. & Skvorts.
Chânchim rộng.

Tiểu mộc cao 3 m. Lá to; cuống dài 25-30 cm; lá-phụ 8-11, bầu dục, không lông, to 6-17 x 5-7 cm, bìa nguyên, chót có vài răng, gân-phụ 9-11. Phát hoa cao 50 cm, mang chùm; lá hoa cao 1 mm; cọng hoa 5 mm. Trái tròn, vòi còn lại cao 2,2 mm.

Caolăng, Hoàng Liên Sơn, Hàtuyên.

- Shrub 3 m high; leaves big with 8-11 glabrous leaflets; fruits globulous.

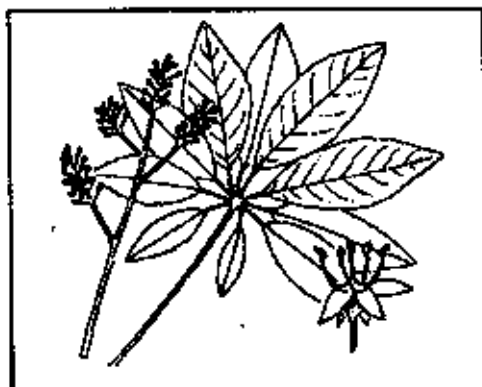

5933 - *Schefflera metcalifiana* Merr.

Bụi hay tiểu mộc cao 3-5 m; nhánh non có lông hình sao. Lá mang 12-15 lá-phụ như da, không lông, xoan, xoan-bầu dục, to 4-10 x 2-4,5 cm, chót nhọn, đáy chót bướm, bìa nguyên hay có ít răng, gân-phụ 5-7 cặp; cuống-phụ 1-5 cm. Chùm-tútán có lông hình sao, cao 45 cm; chùm dày; hoa trắng, trên cọng dài 3-4 mm; cánhhoa 3-4 mm; noãn sào 5 buồng.

Lào cai, Yên Bái, Công tum.

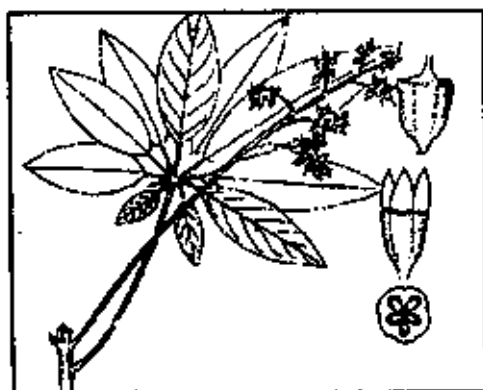
- Leaflets coriaceous, 4-10 cm long; flowers white; ovary 5-loculare.

5934 - *Schefflera metcalifiana* var. *metcalifiana*

Tiểu mộc cao 2-3 m. Lá mang 10-18 lá-phụ bầu dục, bầu dục thon, to 6-12 x 2-6,5 cm, chót nhọn, đáy tà, gân-phụ 7 cặp, bìa nguyên, như da, không lông, cuống-phụ 1-7 cm; cuống dài 12-32 cm. Chùm-tútán dày lông sét, cao 20-30 cm; nhánh ngắn, 1,5-3 cm, mang chùm dày; cánhhoa 1,5 mm; tiểu thụ 5, chỉ 2 mm; noãn sào có lông, 5 buồng. Trái tròn, to 1,5-2 mm, vòi cao 1,5-2 mm.

Bù đăng, X, 10.

- Shrub 2-3 m high; leaflets 10-18, 6-12 cm long; panicles up to 30 cm long (*Schefflera dongnaiensis* Bù.)

5935 - *Schefflera metcalifiana* var. *langbianensis* Bù.

Ở thứ này lá nhỏ hơn, cuống chung dài 7-20 cm, lá-phụ thon, to 2-12 x 0,8-3 cm, đáy tròn, gân-phụ 10 cặp. Pháthoa ngắn hơn, cao 10-12 cm. Trái có vòi, chỉ dài 1 mm.

Caodộ 2160 m: Langbian.

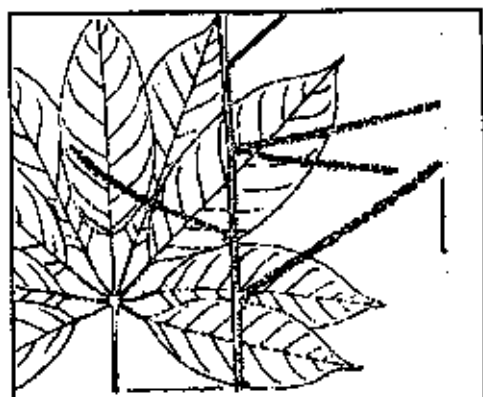
- Leaflets smaller; panicles 10-12 cm long (*S. dongnaiensis* var. *langbianensis* Bù.)

5936 - *Schefflera pseudo-spicata* Bù. Chănchim như gié.

Tiểu mộc cao 6 m, gốc to dần 12 cm. Lá mang 9-14 lá-phụ; phiến bầu dục thon, to 6-13,5 x 2-6,5 cm, chót có mũi dài, không lông, mặt dưới mốc, gân-phụ 9-10 cặp, cuống-phụ 2-3 cm. Pháthoa cao 20-30 cm, có lông mịn, mang gié dày; hoa không cọng; dài 5 răng, có lông mịn; cánhhoa 5, cao 2 mm; tiểu thụ 5, bao phấn 0,5 mm; noãn sào 5 buồng, vòi 0,5 mm.

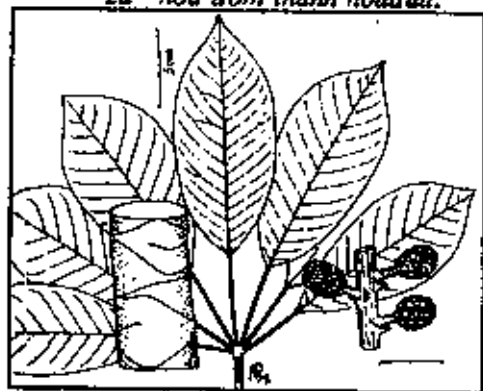
Vùng núi vào 1.200-2.500 m: Sapa, Chợ Bò, Hà Sơn bình; VIII.

- Treelet 6 m high; leaflets glabrous; inflorescence with dense pubescent spikes.

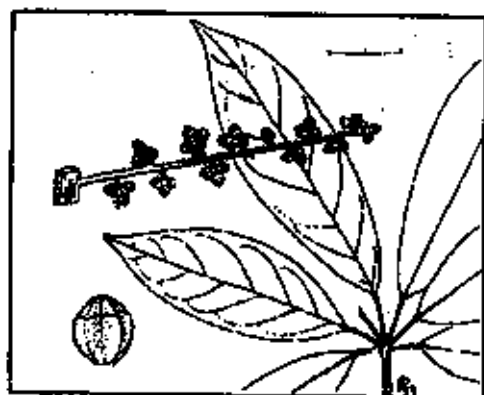
1b - hoa đóm thành tán hay hoadầu

2a - hoa đóm thành hoadầu:

2b - hoa đóm thành tán tròn dạng tán:

3a - không vòi nhụy; lá không cứng; cuống-phụ có đốt, phù hai đầu

s. *Cephaloschefflera*:

5937 - *Schefflera tribracteolata* Bùi. Châncchim 3-láhoa.

Đạimộc cao 15-16 m, thân to đến 40 cm; cành có theo lá to. Lá mang 7 lá-phụ bầuduc, xoan ngược, to 16 x 7 cm, dày cứng (dạng lá Búa), mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân-phụ nhiều, 15-20 cặp, cuống-phụ 5-7 cm; cuống dài đến 30 cm, có rãnh dọc mảnh. Chùm-tútán ngắn, trục cao 8 cm, nhánh có lông mịn, dài đến 20 cm, mang hoadầu xoan dày; láhoa và láhoa-phụ như dính nhau.

Bùđăng, Lâmđồng, 2.200 m; X.

- Tree 15-16 m high; leaflets chartaceous; flowers with bract and bracteoles connate.

s. *Heptapleurum*:

5938 - *Schefflera alongensis* R. Vig. Châncchim Hảlong.

Cây cao 1-2 m. Lá mang 5 lá-phụ, phiến bầuduc, to 5,5-12 x 2,5-4cm, không lông, gân-phụ 6-7 cặp, lồi ở hai mặt; cuống-phụ 1,5-3cm, màu vàng rơm; cuống dài 6-12 cm. Chùm-tútán dài bằng lá, trục có lông hình sao; tán 2-6 hoa; cọng hoa ngắn; hoa nhỏ; cánhhoa 5, trắng; tiểunhụy 5; noãn sào 5-6 buồng. Trái xoan, cao 5-7 buồng, có 5-6 cạnh.

Vịnh Hảlong, trên vách đứng.

- Shrub 1-2 m high; leaflets glabrous; panicle; petals white.

5939 - *Schefflera corymbiformis* Bùi. Châncchim tánp hong.

Tiểumộc trườn, dài đến 10 m; cành có lông lúc non, lông dài vào 10 cm. Lá mang 7-8 lá-phụ to 9 x 3 cm, bầuduc thon, không lông, mặt trên óliu sẫm, mặt dưới nâu tươi, gân-phụ 4-5 cặp, cuống-phụ 1 cm; cuống dài 5-6 cm. Tánp hong có lông, ở nách lá và ngọn nhánh, cao 6-8 cm, mang tán ít hoa; cọng tán 5-7 mm, có lông. Trái có 5 cạnh, to 3-4 mm.

- Sarmentous to 10 m long; leaflets glabrous; corymb-like inflorescence; fruits 5-angular.

5940 - *Schefflera elliptica* (Bl.) Harms. Châncchim bầuduc.

Tiểumộc trườn hay phứsinh. Lá mang 5-7 lá-phụ bìa nguyên, dài 7-15 cm, gân-phụ 4-6 cặp, cuống-phụ 1-2 cm; cuống dài 10-12 cm, lábe dính thành ống mau rung. Chùm-tútán dài bằng lá hay ngắn hơn, nhánh mang ít tán; hoa nhỏ, rộng 2,5 mm; cánhhoa 5; tiểunhụy 5; noãn sào 5 buồng. Quảnhảncứng có cạnh, to 3-4 mm.

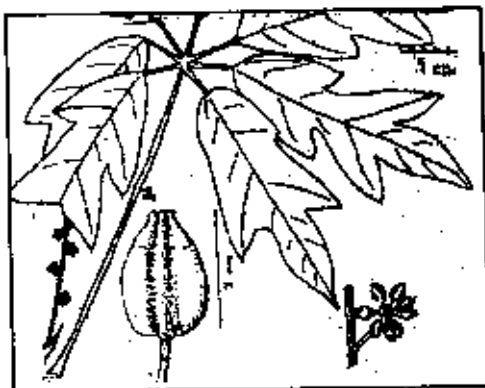
Rừng 5-2.000 m: N: Đảlạt, Phứquốc.

- Sarmentous or epiphytic; leaflets 5-7; panicles as long as leaves; flowers pentamerous; fruits 3-4 mm long (*Paratropia elliptica* Bl.).

5941 - *Schefflera farinosa* (Bl.) Merr.. Chanchim bột.
 Dây leo to. Lá có cuống tròn, dài 30-40 cm, mang 9 *thúdiệp* to, dài 30-40 cm, không lông, bìa có *thùy* to. Chùm mang tán, dài 15-40 cm, có láhoa to ở đáy; hoa nhiều, nhỏ, ngũphân; noãn sào 5 buồng. Quả hạch cứng cao 7 mm, có cạnh tà.

Dồng Nai; V, 6.

- Climbing; leaflets glabrous, lobate, to 40 cm long; inflorescence to 40 cm long; fruits 7 mm long (*Sciadophyllum farinosum* Bl., *Sch. incisa* R. Vig.).

5942 - *Schefflera globulifera* Grushv. & Skvorts.. Chanchim cầu.

Tiểu mộc bò. Lá mang 6-7 lá-phụ bầu dục, to 12-19 x 7-9 cm, đầu có mũi, đáy tù tròn, dài, mặt trên láng, mặt dưới có lông, gân-phụ 9-11, lồi ở mặt dưới, cuống 1-5,5 cm; cuống chung dài 26 cm, không lông. Phát hoa cao 20 cm, nhánh nhiều, mang tán có cọng 3-5 mm, có lông. Trái vàng không lông, có 5 cạnh, to 3-4 mm, trên cọng 0,5 mm (hình theo Grushv. & Skorts.).

Rừng cao độ 250 m; Cúcphương; 9.

- Spreading shrub; leaflets 6-7, pubescent beneath; fruits angular, yellow 3-4 mm long on 0.5 mm long pedicel.

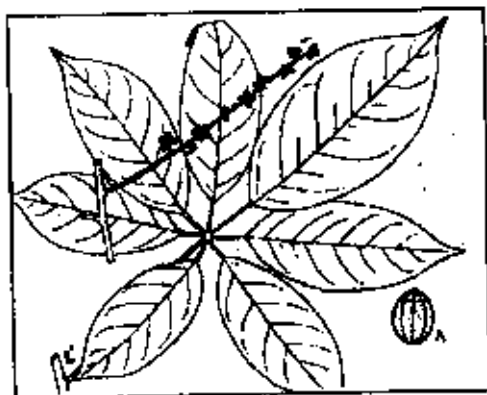

5943 - *Schefflera glomerulata* Li. Chanchim chùm

Tiểu mộc; cành không lông. Lá mang 7 lá-phụ bầu dục, to 5-8 x 2-3,5 cm, đầu có mũi dài, đáy tù tròn, gân-phụ 5- cặp; cuống-phụ 1-1,5 cm; cuống chung 3-4 cm; chùm mang nhánh mang chùm hay tán tròn trên cọng ngắn; hoa không cọng. Trái tròntròn, có 6 cạnh.

Nam Trung quốc; có lẽ có ở B.

- To be search in Vietnam.

5944 - *Schefflera khasiana* (C.B. Cl.) Vig.

Dại mộc. Lá mang 7 lá-phụ tròn dài hẹp, chót nhọn, đáy tròn, dài, to 20 x 6-9 cm, không lông, bìa nguyên, gân-phụ 8-12 cặp, cuống-phụ 2,5-6 cm; cuống dài 20 cm. Chùm-tútán cao 20-30 cm, mang chùm mang tán, có lông dày; láhoa mau rưng, cao 3 mm; tán 8 hoa, cọng 8 cm, cọng hoa 2-3 mm; dài 5 răng; cánh hoa 5; tiểu nhụy 5, chỉ dài hơn cánh hoa; noãn sào 5 buồng, nở không vôi. Trái tròn, to 4 mm.

Ấn Độ, Trung quốc. (*Heptapleura khasiana* C.B.Cl.)

5945 - *Schefflera leroyiana* Shang. Chanchim Leroy
 Dại mộc cao 7-8 m; thân to đến 50 cm; cành có thép lá to, lông ngắn, không lông. Lá mang 9 lá-phụ tương đối nhỏ (đến 11 x 5 cm), không lông, cứng, xếp dọc, mặt trên xám nâu, lù hay láng láng, mặt dưới nâu vàng, gân-phụ 7-8 cặp, cuống-phụ 1,5-4(5) cm; cuống dài 9-30 cm. Chùm-tútán hình trụ cao 20 cm; cọng tán dài 4-5 cm, to; cọng hoa 7-8 mm. Trái non rộng 5 mm, cao 6-7 mm, có 6-9 sóng.
 Càná, 1.200 m; XI-II, 2.

- Tree 7-8 m high; leaflets 9, glabrous; panicle bearing umbels; fruits 6-7 x 5 mm.

5946 - *Schefflera leucantha* R. Vig. Chànhchim hoa-trắng.

Bụi; thân trườn, ít nhánh, lông dài 1 cm. Lá mang 5-6 lá-phụ tương đối nhỏ, to 8-9,5 x 1,7-2,4 cm, thon ngược hay thon, màu xám trắng tái, gân-phụ và tam cấp rời 2 mặt thành mạng; cuống dài 5-7 cm. Pháthoả ở ngọn do 4-5 nhánh dài 4-6 cm, mang tán, cong 4-6 mm; nụ tròn trên cong hoa ngắn; cánhhoa hương nâu; baophấn trắng. Trái có 5(6) cạnh, màu cam, cao 5-6 mm, rộng 2-4 mm; hạt dài 0,7-0,9 mm.

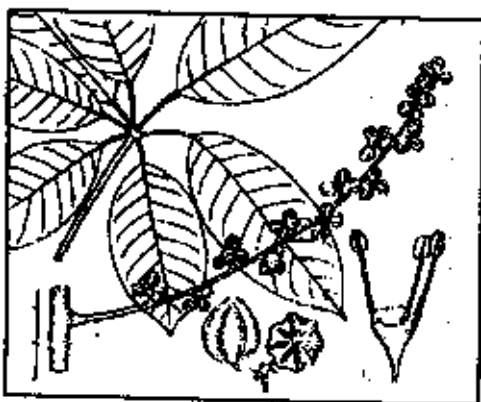
Đồngđăng, Lạngson, Tamđảo; II, 5.

- Branches sarmentous; leaflets grey whitish on dry; flowers brownish pink, anthers white (*S. tamdaoensis* Grushv. & Skvorts.).

5947 - *Schefflera minutistellata* Merr. ex Li

Bụi cao 1-13 m. Lá mang 5-17 lá-phụ tròn dài thon, to 10-18 x 2,5-6,5 cm, lá-phụ cạnh nhỏ, dài, đáy tròn, bìa nguyên, gân-phụ 8-12 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông hình sao nhỏ; cuống-phụ dài 1,5-8 cm; cuống dài 15-40 cm. Chùm-tứ tán ở ngọn, cao 30-40 cm; chùm mang tán; rộng 2-3,5 cm, rộng 2 cm, mang nhiều hoa; đài có lông hình sao; cánhhoa cao 2-3 mm; noãn sào 5 buồng. Trái tròn, cao 3 mm, rộng 4 mm; vòi cao 2 mm. Hàgiang, Caobàng.

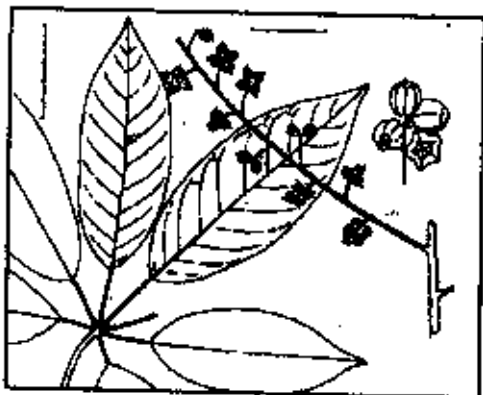
- Leaflets 5-17, with minute stellate hairs; panicles 30-40 cm high.

5948 - *Schefflera myriocarpa* Harms. Chànhchim ngàn-quả

Lá to; cuống dài đến 25 cm; lá-phụ 7-9, xoan bầu dục, dài 20-30, rộng đến 11 cm, láng, gân-phụ 13-15 cặp. Pháthoả to, dày, cao 60-80 cm, nhánh dài 20-25 cm; noãn sào không lông; đài có răng nhỏ nhọn. Quả nhẵn cứng xoan tròn, to 5 mm, có 8 rãnh dọc; nhân 8.

Dựa củnđầu, 800-1.100 m: Lào cai; 8.

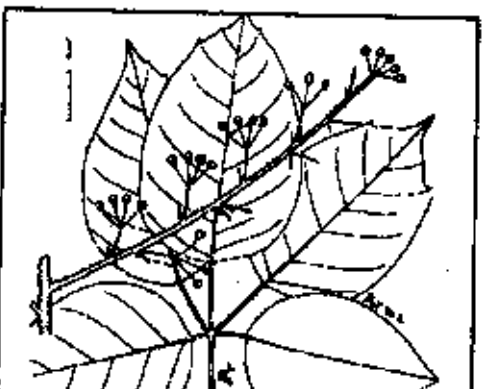
- Leaflets to 30 x 10 cm; panicles bearing numerous 5 mm large fruits.

5949 - *Schefflera pauciflora* R. Vig. Chànhchim ít-hoa.

Tiểumộc trườn, cao 4-5 m; nhánh to bằng chiếc đũa, lông 2-6 cm. Lá mang 5-8 lá-phụ bầu dục, to 10-16 x 2,5-6 cm, bìa nguyên, không lông, mỏng, nâu tươi hay sẫm, gân-phụ 10-12 cặp, cuống-phụ 2-4 cm; cuống 12-17 cm. Chùm kép dài 20-30 cm; nhánh xéo, dài 15 cm, mang tán có rộng dài 1 cm. Trái vàng hay nâu hoehoe, tròn, to 3,5 mm, 5 cạnh.

Bavi, Ngoclinh; 8.

- Sarmentous shrub; leaflets membranous, glabrous; fruits yellow.

5950 - *Schefflera petelotii* Merr. Chànhchim Pételot.

Tiểumộc cao 5 m; nhánh, lá, pháthoả có lông vàng. Lá mang 5 lá-phụ xoan rộng, to đến 18(30) x 11 cm, chót bìa có ít răng to, mặt trên ve chai vàng láng, mặt dưới nâu vàng, gân-phụ 5-6 cặp, cuống-phụ 5 cm; cuống dài 20 cm, có rãnh dọc mảnh. Pháthoả ở chót nhánh, mang nhánh dài 10 cm, có lông vàng; rộng tán dài 8-12 mm; rộng hoa 4-5 mm; nụ nhỏ.

Laichâu, Chogành; VI.

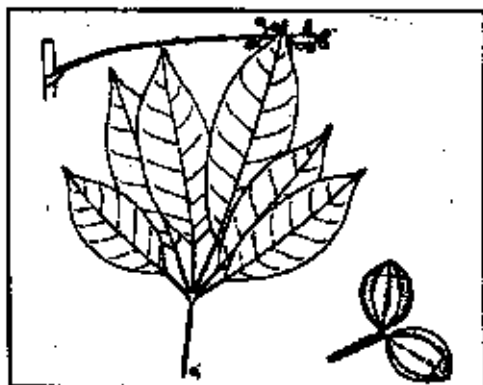
- Shrub 5 m high; yellow pubescence; leaflets

5951 - *Schefflera trungii* Grushv. & Skvorts. Chanchim Trùng.

Tiểu mộc *phụ sinh*. Lá mang 5-6(8) lá-phụ xoan tròn-dài, to 7-20 x 4,5-7 cm, dài, không lông, mặt trên láng, mặt dưới lù, gân-phụ 10-12 cặp, cuống-phụ 2-5,5 cm; cuống dài 14-49 cm. Chùm kép cao 26 cm, nhánh dài đến 23 cm, mang đến 40 tán ít hoa. Trái 1 vài mỗi tán, màu cam, 5 buồng, cao 4 mm.

Dựa biển, Hàgiang; 9.

- Epiphytic shrub; leaflets 5-6, glabrous, coriaceous; umbels few flowered; fruits 4 mm high.

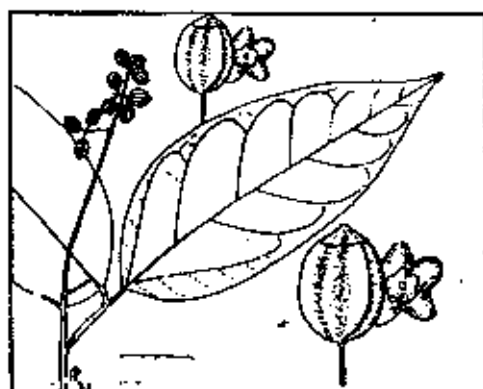
5952 - *Schefflera violea* Shang. Chanchim tím.

Tiểu mộc *trườn*, dài 3-4 m; thân to bằng chiếc đũa, trắng-trắng, có rãnh dọc; cành không lông. Lá mang 1-2 lá-phụ thon rộng, có khi hình muôn, đáy tà hay tròn, bia uốn xuống, gân-phụ 5 cặp, cuống-phụ 2-6 mm; cuống dài 1,5-4 cm. Chùm-tán mảnh ở chót nhánh, dài 10 cm, nhánh dài 5-6 cm, có lông hình sao lúc non; hoa nhỏ, tím. Trái vàng-vàng, xoan, to 5 x 4 mm, có 5(6) cạnh tà.

Gò Ôi, vào 500 m, Quảngnam; 2.

- Sarmentous; leaflets 1-2, subcoriaceous, glabrous; panicles narrow; fruits yellowish, 5 x 4 mm.

3b - có vòi nhụy, dính nhau trọn hay ở phần dưới

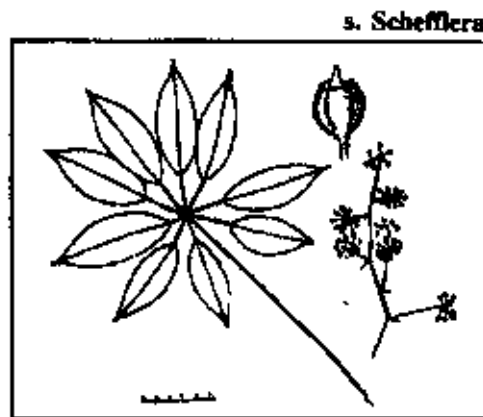

5953 - *Schefflera alpina* Grushv. & Skvorts.. Chanchim núi-cao

Bụi. Lá mang 9 lá-phụ *bầu dục* to 8,5-12 x 2,5-4,5 cm, đầu có đuôi dài 1,5 cm, đáy tà, gân-phụ 10-11 cặp, dài, mặt trên láng, mặt dưới tái, cuống-phụ 2,3-3,2 cm; cuống 25 cm. Pháth hoa 20 cm, mang vào 10 tán; cọng 1,5-2 cm; láhoa của tán cao; cọng trái 6 mm. Trái tròn, to 4 mm, có 5 cạnh.

Vùng núi cao 2.700-2.800 m: Lào cai (hình theo Grushv. & Skvorts.).

- Frutex; leaflets 9 caudate, glabrous; inflorescence with 10 umbels; fruits 4 mm large.

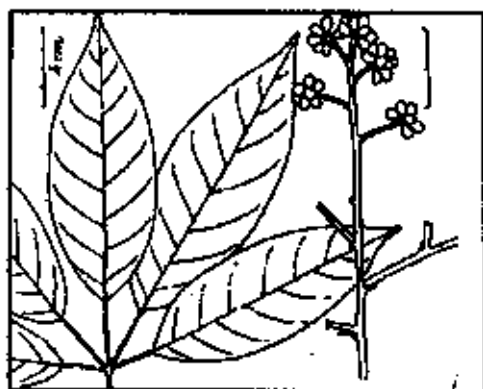
5954 - *Schefflera bodinieri* (Lévl.) Rehder var. *membranifolia* (Bùi) Shang.

Tiểu mộc cao đến 2,5 m, ít nhánh hay không nhánh. Lá mang 5-6 lá-phụ *bầu dục* thon, vào 10 x 2,5 cm, đầu nhọn, đáy tà, gân-phụ 9-10 cặp, mỏng, không lông, mặt trên lục đậm, mặt dưới óliu, cuống-phụ ngắn, dài 2-3 cm; cuống dài 17 cm, Pháth hoa dài 20 cm, chia nhánh; tán gần hình cầu to 1,5 cm trên cọng 4-10 mm, nụ không lông trên cọng 1-3 mm.

Sapa; VIII.

- Shrub 2.5 m high; leaflets 5-6, membranous, glabrous; umbels 1.5 cm large; pedicels 1-3 mm (*Hep-
tapterum bodinieri* Lévl., *S. membranifolia* Bùi).

5955 - *Schefflera brevipedicellata* Harms. Châncim cọng-ngắn.

Lá do 5-6 lá-phụ to 14-26 x 4-6 cm, bầu dục tròn dài, bìa nguyên, gân-phụ 8 cặp, mặt trên bầu dục lằng, mặt dưới nâu đen, cuống-phụ 3-4 cm; cuống dài đến 15 cm. Chùm-tútán cao 10-15 cm, nhánh dài 7-9 cm; tán nhiều hoa *như hình cầu*; hoa *gần như không cọng* (cọng dài dưới 1 mm); nụ cao 3 mm.

Dựa suối, vào 1.300 m: Sapa; VIII.

- Leaflets 5-6; panicles 10-15 cm long; flowers sessile (*S. polypyrena* Tseng & Hoo).

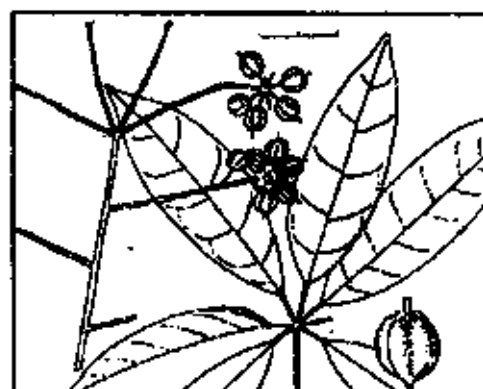

5956 - *Schefflera buxifolioides* Shang. Châncim dạng

Đại mộc cao 10 m; cành to, không lông, lông ngắn. Lá do 5 lá-phụ xoan, đầu tròn, đáy tù, dài 5-6,5 cm, dày, cứng, mặt trên nâu đen, lằng, mặt dưới nâu, bìa uốn xuống, gân-phụ 3-4 cặp, cuống-phụ dài 1-5 cm; cuống dài 5-12 cm. Pháth hoa ở ngọn, cao 20 cm, nhánh dài 7-9 cm; cọng hoa 1 cm; cánh hoa 2 mm, không lông; tiểu nhụy vàng. Trái xoan, cao 7-8 mm, có 5 cạnh.

Vào 750 m, Hòn-hèo, Nhatrang; IX, 9.

- Shrub 4 m high; leaflets coriaceous, obtuse at apex; terminal inflorescence 30 cm long; petals 2 mm; stamens yellow.

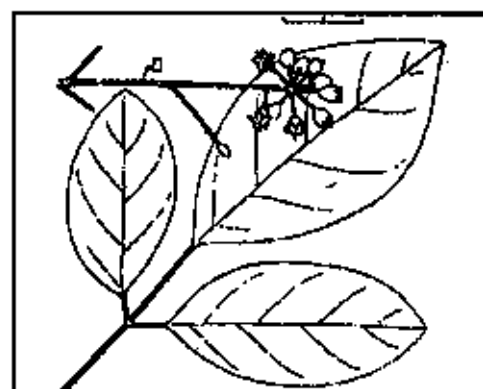

5957 - *Schefflera canaensis* Shang. Châncim Càná.

Đại mộc cao 6 m, thân to 50 cm, mang nhiều nhánh; cành kích cỡ, lông ngắn có lông hình sao nâu. Lá mang 6-8 lá-phụ có phiến bầu dục dài, vào 8 x 2,5 cm, thường xếp dọc, không lông, cứng, nâu đậm lằng mặt trên, nâu vàng vàng mặt dưới, gân-phụ 6 cặp, cuống-phụ 1,5 cm; cuống ngắn, dài 4-7 cm. Pháth hoa lúc trẻ ở ngọn sau ở cạnh nhánh, mang ít hoa; cọng hoa 4-6 mm. Trái tròn, to 7 mm, có 6 cạnh.

Ven rừng, đất nhiều đá, vào 900 m: Càná.

- Tree 6 m high, stem up to 50 cm large; leaflets coriaceous; fruits 7 mm long, 6-angular.

5958 - *Schefflera chevalieri* Shang. Châncim Chevalier.

Bụi (?); nhánh không lông; lông ngắn, to 4 mm. Lá mang 3 lá-phụ bầu dục, to 5-11 x 2,5-6 cm, dày như da, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, bìa uốn xuống, cuống-phụ 1,5-2 cm; cuống dài 6-10 cm. Pháth hoa ở ngọn, cao 7-9 cm, trục vuông chỉ mang 3 tán; cọng hoa 8 mm; cánh hoa dài 2 mm, không lông; ba phần vàng; noãn sào 5-7 buồng. Trái tròn, không cạnh.

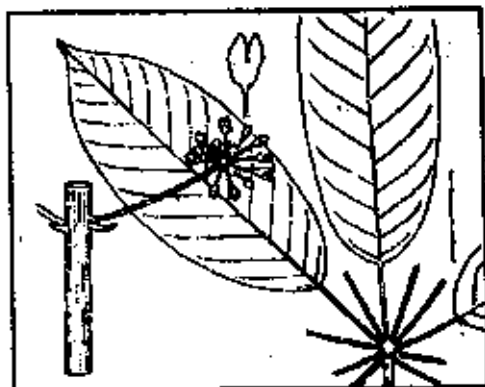
Hòn-bà, Phú Khánh, 1.000-1.500 m.

- Branches glabrous; leaflets chartaceous; inflorescence bearing 3 umbels; fruits not angular.

5959 - Schefflera crassibracteata Shang. Chànhim láhoa-dày. Tiếumộc mảnh, cao đến 6 m, thân to 10 cm; cành kịchcòm, có lông mịn. Lá mang 8-12 lá-phụ to 18 x 7-8 cm, trònđài, đầu tà có mũi, đáy tròn, gân rất mảnh, cách nhau 5-7 mm, mặt trên nâu khốidền láng như có dầu, cuống-phụ 5-7 cm; cuống dài hơn 30 cm, lábẹ cao 2 cm dính vào cuống phần lớn. Chùm mang tán, dài đến 50 cm; cọng tán 3 cm ở nách một láhoa to dày, có mũi cứng; cọng hoa 1 cm; hoa không lông, tú-phân; noãn sào 5-7 buồng.

Rừng vào 700 m: Hòn-bà, Phúkhánh; X.

- Shrub 6 m high; leaflets coriaceous, glabrous; bracts thick, hard pointed; stamens 5-7; ovary 5-7-loculare.

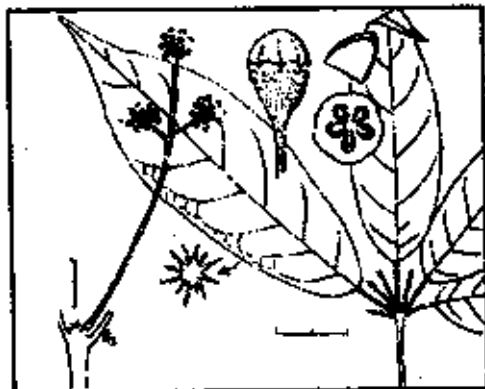

5960 - Schefflera enneaphylla Bui.

Lá mang 9 lá-phụ bầuduc trònđài, chót nhọn dài, to 7-12,5 x 2,5-4,5 cm, daidai, mặt trên không lông, mặt dưới có lông hình sao, gân-phụ 7 cặp, cuống-phụ 1,5-3,5 cm; cuống dài 21-26 cm. Pháthoa ở ngọn, cao 15 cm, có lông hình sao nâu; tán ít, rộng 1,5-2,5 cm; dài có lông dày; cánhhoa 5, cao 2,5 cm; tiếunhụy 5; noãn sào 5 buồng, vòi nhụy hình cột cao 0,5 mm.

Núi cao độ vào 2000 m: Lào cai, Sapa.

- Leaflets 9, subcoriaceous, 7-12 cm long; umbells few; ovary 5 loculare.

5961 - Schefflera hemiepiphytica (Grushv. & Skvorts.) Shang. Chànhim bán-phụsinh.

Cây bán-phụsinh. Lá to, dài đến 90 cm (luôn cuống), kép chân-vịt, mang (7)9-10(12) lá-phụ; lá-phụ dài 13,5-28,5 cm, chót có mũi, gân-phụ 11-13 cặp. Chùm-tútán; đáy có láhoa như vảy; tiếunhụy nhiều, đến 38; noãn sào đến 23 buồng.

B (hình theo Grushv. & Skvorts.).

- Hemi-epiphytic; leaves to 90 cm long; ovary to 23-locular (*Scheffleropsis hemiepiphytica* Grushv. & Skvorts.).

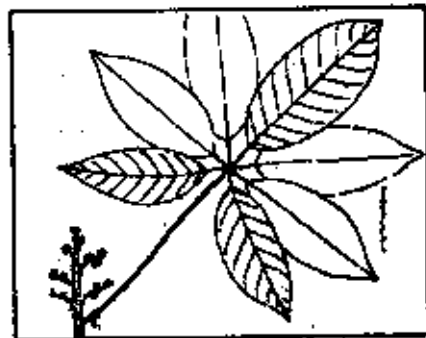

5962 - Schefflera hypoleuca (Kurz) Harms. Chànhim dưới-trắng.

Lá to, cuống chung dài đến 20 cm; lá-phụ 7, phiến bầuduc, to nhất vào 20 x 7-10 cm, mặt trên nâu láng, mặt dưới nâu, có lông mịn, gân-phụ 9-12 cặp, cuống-phụ dài 1,5-3 cm. Pháthoa ở chót nhánh, là chùm-tútán, trục chánh to, ngắn, cao 5-7 cm, nhánh mang chụm đến 50 hoa; hoa có cọng, có lông nâu.

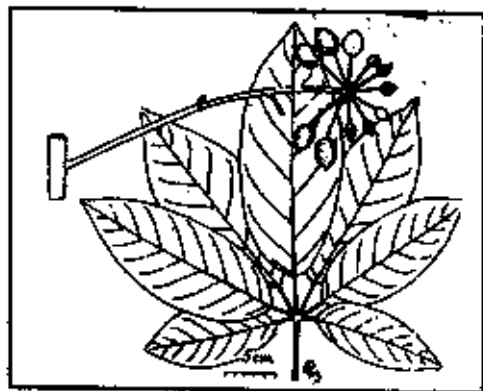
Trắng, trên đá, vào 1.500 m: Hàtuyên, Lào cai; XII.

- Leaflets pubescent beneath; flowers brown pubescent (*Heptapleurum hypoleucum* Kurz).

5963 - *Schefflera hypoleucoides* Harms. (*S. trevesioides* Harms., *S. hypoleuca* var. *tomentosa* Grushv. & Skvorts.)

Đại mộc cao 7-15 m. Lá mang 7 lá-phụ tròn dài thon, chót nhọn, to 8 x 1,3 cm, lá giữa to 22 x 8,5 cm, gân-phụ 10-16 cặp, cuống-phụ dài 0,5 cm, ở lá giữa, dài 5 cm; cuống dài 30 cm. Chùm-tụ tán to ở ngọn; nhánh dài 15-30 cm. Tán trên rộng dài 2-5 cm, rộng hoa 3-5 mm; đài có lông dày; cánh hoa 5 cao 3 mm; tiểu nhụy 5 chỉ dài 5 mm; noãn sào 5 buồng. Trái xoan, cao 4 mm; vòi 5, dính nhau gần 1/2 đáy thành cột (# với *S. hypoleuca*).

5964 - *Schefflera hypoleucoides* Harms var. *tomentosa* Grushv. & Skvorts.. Chànhim lông.

Đại mộc cao đến 12 m, đường kính đến 40 cm. Lá mang 7 lá-phụ bầu dục tròn dài, đến 20 x 10 cm, gân-phụ 10-12 cặp, mặt dưới như nhung vàng, bìa uốn xuống, cuống-phụ dài 2,5-4 cm. Phát hoa có lông như vàng nhện vàng, nhánh dài 10 cm; tán mang hoa trắng, thơm thơm, trên rộng 1 cm. Trái tròn, có cạnh tà, to 6-8 mm.

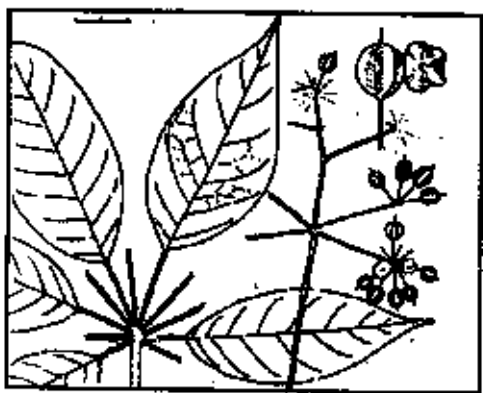
Hà Tuyên, Hoàng Liên Sơn, 1.120 m.

- Tree 12 m high; leaflets velvety beneath; inflorescence araneous; flowers white.

5965 - *Schefflera trevesioides* Harms.

Lá mang 5-7 lá-phụ. Phát hoa mang nhánh tán cùng bằng một tán; hoa có rộng; vòi nhụy dính nhau gần 1/2, phần rời cong xuống. Gần *S. hypoleucoides*.

Rừng thưa, vào 1000 m: Nghĩa Lộ, Sơn La, Cao Bằng, Yên Bái; 12.

5966 - *Schefflera kontumensis* Bùi. Chànhim Công Tum. Cây cao 4-5 m, thân to đến 7 cm. Lá mang 7-11 lá-phụ cứng, xoan bầu dục, to đến 12 x 5 cm, bìa uốn xuống, mặt trên nâu đậm, gân lõm, mặt dưới nâu đỏ, gân lồi, 7-9 cặp, đáy hơi bất xứng, đầu thon, cuống-phụ 2-4 cm; cuống dài 23-28 cm. Chùm-tụ tán cao 30-40 cm; nhánh dài 20 cm, mang tán nhiều hoa, rộng tán 2 cm; rộng hoa 6 mm. Trái tròn, to 4-5 mm, có 5 cạnh; vòi nhụy cao 1,5 mm.

Ngọc-Pan, 2.400 m; 12.

- Treelet 4-5 m high; leaflets glabrous; terminal panicle 30-40 cm high; fruits 5-6 mm high.

5967 - *Schefflera lenticellata* Shang. Chànhim Bikhầu.

Đại mộc cao 6-8 m; nhánh có lông dài 1 cm, nhánh già có bikhầu xoan, trắng. Lá mang 5-7 lá-phụ thon ngược, to vào 9 x 3 cm, không lông, mặt trên nâu đen, lu, gân lõm, mặt dưới nâu đỏ, gân chằng và phụ lồi, cuống-phụ 1-1,5 cm; cuống dài 7-10 cm. Phát hoa ở ngọn nhánh; tán với rộng hoa dài 7 mm; hoa không lông, thơm thơm; cánh hoa dài 2 mm, màu lục; tiểu nhụy trắng.

Rừng dày hắc-ám, 100-1.500 m: Hòn-bà, Đà Lạt.

- Tree 6-8 m high; branches with apparent white lenticels; leaflets chartaceous, glabrous; flowers greenish with white stamens.

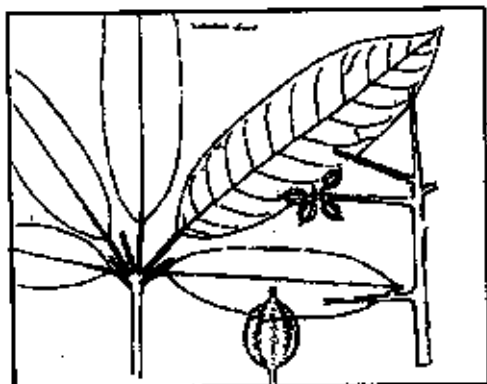

5969* - *Schefflera lociana* Grushv.. Chanchim Lộc.

Thân dầy theo lá, to vào 2 cm. Lá mang 9-11 lá-phụ tròn dài, to đến 23 x 7 cm, dày, bìa uốn xuống, gân-phụ 14 cặp; cuống hình máng xuôi, dài đến 30 cm. Chùm-tútán ở ngọn, có lông màu sét; bông hoa 4-6 mm. Trái có 6 cạnh, to 5 mm.

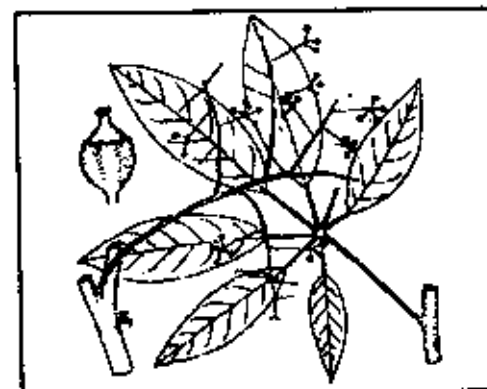
Trên vùng voi: Chilang; 12.

- Stem 2 cm large; leaflets to 23 cm long, chartaceous; panicles ferruginous pubescent; fruits 5 mm large.

5970 - *Schefflera polypyrena* Tseng & Hoo.

Nhánh kích cỡ m. Lá mang lá-phụ tròn dài thon, gân-phụ 7-9 cặp; cuống tương đối không dài. Chùm-tútán to, nhánh cạnh mang tán. Trái xoan.

Caobàng. Gần *S. lociana* và *S. alpina*)

5971 - *Schefflera macrophylla* (Dunn) R. Vig. Chanchim lá-to.

Đây leo to; cành có lông mịn. Lá rất to; lá-phụ 5; phiến to do 26 x 14 cm, phiến nhỏ 15 x 10 cm, đầu tròn, đáy tròn hơi lõm, gân-phụ 11-13 cặp, mặt dưới như nhung nâu tươi; cuống-phụ dài đến 8 cm; cuống 40-45 cm. Pháthoa cao đến 60 cm, nhánh dài 20 cm, mang tán tròn, to 2 cm. Trái tròn tròn, to 6 mm; hạt (2) 5.

B.

- Big climber; leaflets to 26 cm long, brown velvety beneath; fruits 6 mm large (*Sciadophyllum macrophyllum* Dunn.).

5972 - *Schefflera producta* (Dunn) Vig.

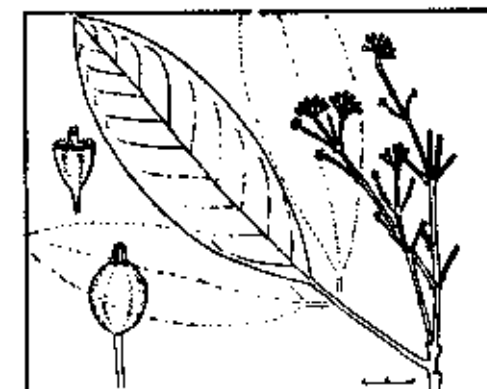
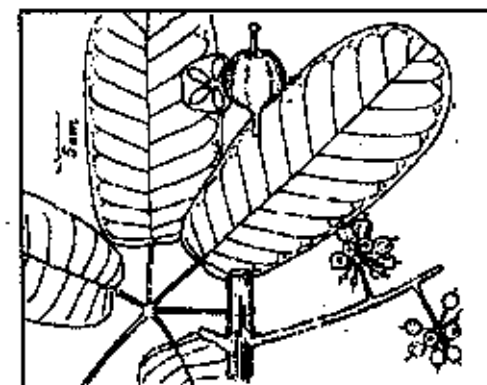
Tiểu mộc cao 1,5-3 m. Lá mang 5-11 lá-phụ xoan thon, chót nhọn dài, đáy tròn hay nhọn, không lõng, to 8-15 x 3-5 cm, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 6-10 cặp; cuống-phụ 1,5-3,5 cm; cuống dài 20 cm. Chùm-tútán ở ngọn, dày lông sét, nhánh mang chùm tán; tán rộng 3 cm; đài dày lông, cánh hoa cao 3 mm, chỉ tiểu nhụy dài 3 mm; noãn sào 5 buồng, vòi nhụy dính thành cột ngắn 1,5 mm. (*Heptapleurum productum* Dunn.)

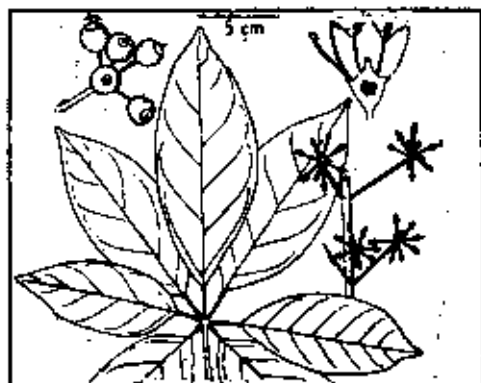
5973 - *Schefflera nhatrangense* Shang. Chanchim Nhatrang.

Tiểu mộc cao 4 m; cành không lông, to 6-10 mm. Lá mang 1-3(5) lá-phụ bầu dục tròn dài, to 8-17 x 3-7 cm, dai, không lông, gân-phụ 6-9 cặp, cuống-phụ 1-3 cm; cuống dài 3-15 cm. Tán phồng ở chót nhánh, dài 12-17 cm; tán 2 cm, mang vào 15 hoa; bông 3-5 mm; cánh hoa 5, dài 2,5 mm; tiểu nhụy 5, cao 1,5 mm; trái tròn tròn to 5-7 mm, có 5 cạnh.

Rừng vào 1.700 m: Phú Khánh (hình theo Shang).

- Frutex 4 m high; leaflets 1-3, coriaceous; umbels 2 cm large; petals 2,5 mm; fruits 5-7 mm diameter.

5974 - *Schefflera octophylla* (Lour.) Harms. Chanchim tám-lá, Dáng; Ivy Tree.

Tiểu mộc hay *daimộc* nhỏ cao 7 m. Lá dánh, mang 6-8 lá-phụ bầu dục, dài 7-17 cm, láng ở mặt trên, gân-phụ 5-6 cặp, cuống-phụ giữa dài 3-5 cm; cuống dài đến 25 cm, lá bé hình thành một. Chùm-tútán mang tán có lông; hoa nhỏ, trắng thơm; cánhhoa mập, rời nhau; noãn sào 6-8 buồng. Quả nhẵn cứng tròn, cao 7 mm.

Rừng 100-1.500 m; từ B đến Đalat; IX-III, 10-1. Gỗ mềm. Lá khô nấu canh (Rau lăng); rễ bổ mát, lợi tiểu, phá thán; đắp nơi dập.

- Treelet to 7 m high; leaflets glabrous; panicles puberulent; flowers white; fruits 7 mm large (*Aralia octophylla* Lour.; *S. choganhensis* Harms.).

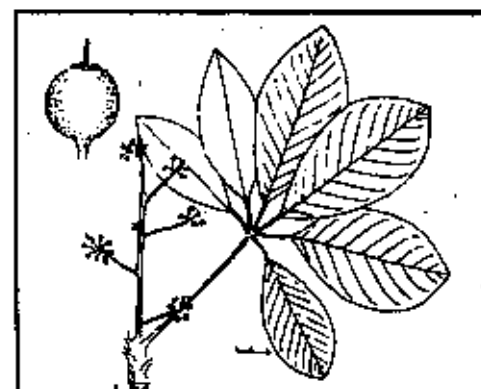

5975 - *Schefflera obovatifoliolata* Shang. Chanchim lá-phụ-xoan-ngược.

Daimộc cao 20 m, thân to 75 cm; cành không lông, có bích hầu rõ. Lá mang 8 lá-phụ xoan ngược tròn dài đến xoan ngược bầu dục, to 5,5-120 x 2,5-5,5 cm, đáy chót buồm, đầu tà hay nhọn, dẹt, lúc non có lông, gân-phụ 7 cặp, cuống-phụ 1,5-3 cm; cuống 10-18 cm. Chùm-tútán cao 10 cm, có lông; lá hoa 5-7 mm; hoa không cọng; dài 5-7 răng; cánhhoa 6, dài 1,5-2 mm; tiểu nhụy 6. Trái tròn tròn, có 5 cạnh, dài 4 mm.

Đà Nẵng, Thuận Hải (hình theo Shang).

- Tree 20 m high, stem to 75 cm diameter; flowers sessile; petals 2 mm long, glabrous.

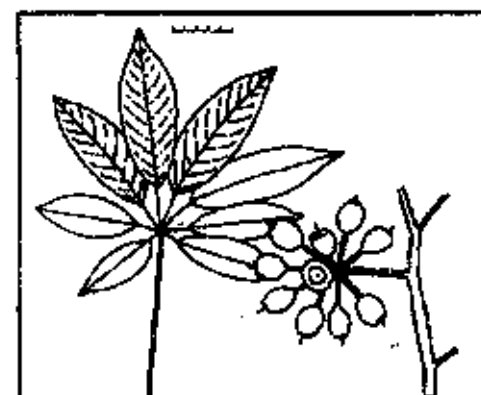

5976 - *Schefflera pacoensis* Grushv. & Skvorts. Chanchim Pacó.

Daimộc cao 8-12 m. Lá nhỏ, mang (5)7-9 lá-phụ tròn dài bầu dục đến tròn dài xoan ngược, to 11-18 x 3,5-9 cm, đầu có mũi, bìa nguyên hay có răng, dai, mặt trên láng, không lông, gân-phụ 10-15 cặp, cuống-phụ 5-55 mm; cuống 15-23(42) cm, lá bé nhọn. Chùm-tútán ngắn (5-11 cm) hay dài (15-32 cm) thưa, nhánh dài 7-15 cm, mang hoa đầu có cọng 5-10 cm. Trái nâu đen, có 5 cạnh, to 5 mm.

Pacó, Hà Bình; 12.

- Tree 8-12 m high; leaflets glabrous; panicles 5-32 cm high; fruits 5 mm large.

5977 - *Schefflera pacoensis* Grushv. & Skvorts. var. *acuminata* Bùi. Chanchim Pacó.

Daimộc cao 10 m, thân to đến 20 cm; cành có lông. Lá mang 7 lá-phụ to, bầu dục, to đến 16 x 5 cm, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân-phụ 10-12 cặp, cuống-phụ 2-3,5 cm; cuống dài 20 cm. Phấn hoa ở chót nhánh, cao vào 10 cm, dày lông sét; cọng trái dài 1 cm. Trái xoan, cao 7 mm.

Thanh Hoá, vào 1.000 m; 1.

- Tree 10 high; leaflets to 16 x 5 cm; panicles 10 cm long; fruits 7 mm high.

5978 - *Schefflera palmiformis* Grushv. & Skvorts. Chanchim dang-co.

Đaimộc cao 18 m; vỏ xám, có bích hầu. Lá rất to, mang 7-10 lá-phụ bầu dục, to 18-19(36) x 13(17,6) cm, chót có mũi, dai, mặt trên láng, mặt dưới có lông hình sao, gân-phụ 11-14 cặp, cuống-phụ 2-8(16,5) cm; cuống dài 95-115 cm, to 1 cm. Chùm-tán cao 20 cm, nhánh dài 10 cm, mang 20 tán ít hoa, trên cọng 1-3 cm; cọng hoa 5-8 mm; cánh hoa 2,7 mm; noãn sào 6-7 buồng.

Mộc châu, Hoà bình; XII.

- Tree 18 m high; big leaves with more than 1 m long petioles; leaflets to 19 x 13 cm; panicles 20 cm long.

5979 - *Schefflera pes-avis* R. Vig. Chanchim chanchim.

Lá mang 6 lá-phụ thon, to 5-8 x 2,5-3 cm, dày như da, không lông, gân-phụ 5 cặp, cuống-phụ 1-1,3 cm; cuống dài 10-12 cm. Pháth hoa cao 20 cm, mang tán có cọng dài 1-2 cm; cọng hoa mảnh, dài 1,2-2 cm. Trái tròn hơi dẹp, có rãnh dọc và vòi nhụy còn lại.

Rừng vào 300 m: Bàn phiệt, Kiên Khê; 9-10.

- Leaflets 6, lanceolate, chartaceous, glabrous; fruits a little flattened, ribbed.

5980 - *Schefflera nitidifolia* Harms.

Lá-phụ chót nhọn hay có đuôi, có gân không lõm ở mặt trên; cuống mảnh, dài không đến 10 cm. Pháth hoa dài 8 cm; tán mang 5 trái, trái trên cọng dài 0,7-1 cm. Hà Nam Ninh.

Rất gần *S. pes-avis* mà lá có gân phụ, tam cấp lõm rõ ở mặt trên; pháth hoa to hơn, cao đến 20 cm; tán mang 8-16 trái, trái trên cọng dài hơn, dài 1-1,5 cm.

5981 - *Schefflera pollaneana* Shang. Chanchim Poilane.

Đaimộc cao 6-7 m; thân to 30 cm, cành không lông, lông dài 2 cm. Lá mang 5 lá-phụ xoan ngược hay hình muỗng, đến 13 x 5,5 cm, không lông, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu tươi, gân-phụ 7 cặp, mảnh, cuống-phụ dài 4 cm. Pháth hoa ở chót nhánh, thưa, nhánh dài 9-10 cm, lưỡng hay tam phân, mang ít tán; cọng 1 cm; cánh hoa dài 3 mm; ba phần 2 mm; noãn sào (4)5 buồng. Trái xoan tròn, to 8 mm, vòi 1, ngắn. Ninh Hòa, vào 700 m.

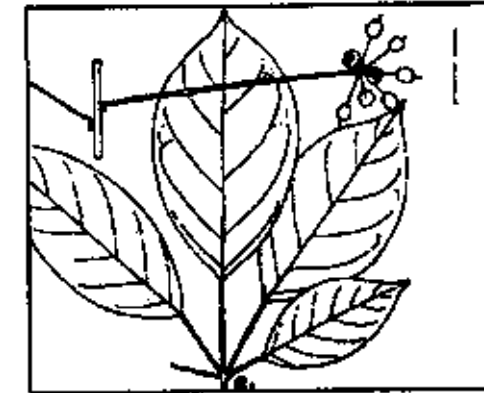
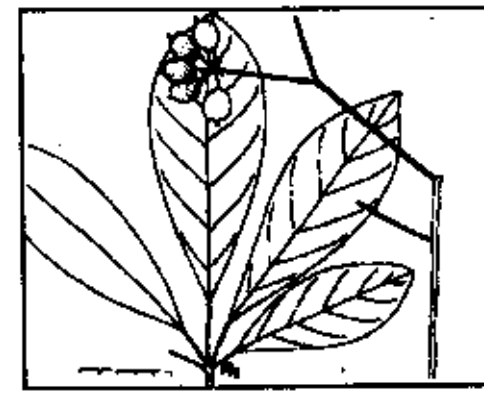
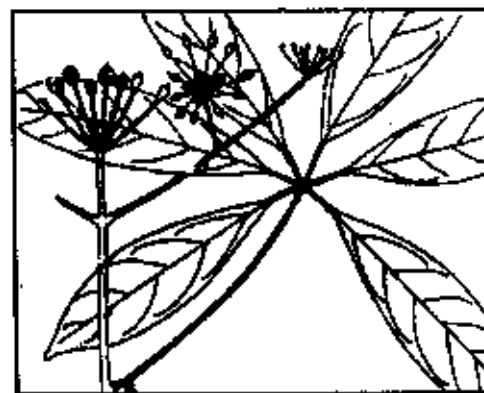
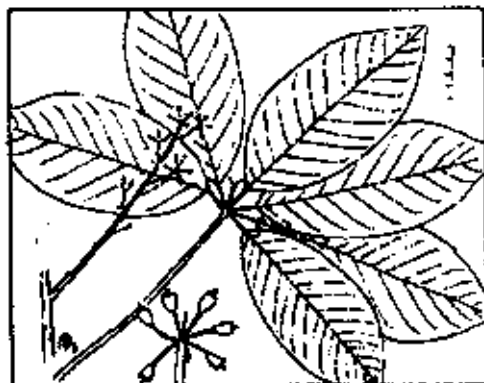
- Tree 6-10 m high; leaflets subcoriaceous, glarous; fruits 8-10 mm large.

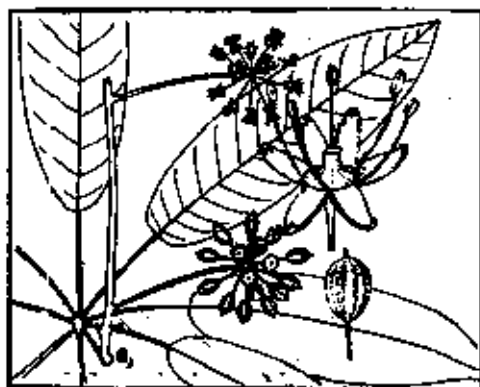
5982 - *Schefflera quangtrienensis* Shang. Chanchim Quảng Trị.

Đaimộc cao 10 m; thân to đến 50 cm, thơm; cành có rãnh dọc, lông dài 1-2 cm. Lá mang 5-7 lá-phụ xoan bầu dục, to đến 12 x 6,5 cm, mỏng, gân-phụ 5-6 cặp, mặt trên nâu, mặt dưới nâu ửng đỏ có vẩy nhỏ vàng, cuống-phụ 2-3 cm; cuống dài 25 cm. Pháth hoa là chùm-tán dài hơn 20 cm, nhánh mảnh, không lông; cọng hoa như chỉ, dài 7-10 mm; cánh hoa 5, dài 1,5 mm; tiểunhụy cao 1 mm. Trái tròn, to 4-5 mm.

Quảng Trị, trên đất đỏ, vào 400 m; 10.

- Tree 10 m high; leaflets ovate, membranous; pedicels 1 cm long.

5983 - *Schefflera tonkinensis* R. Vig. Chanchim Bắcbộ.

Tiểu mộc cao 1-2 m. Lá mang 7 lá-phụ; phiến tròn dài, đáy cắt ngang, dày như da, thường xếp hai, gân-phụ không rõ, mặt trên đen, mặt dưới nâu denden, cuống-phụ 3-4 cm; cuống dài 13-17 cm, hình máng xối, lá bé như gai. Pháthoá mang ít tán; cọng hoa 1 cm; cánhhoa dài 3 mm, không lông; noãn sào không lông, vòi ngắn, cao 1 mm. Trái to 6 x 4,2 mm, có 6 cạnh.

Trên vùng đồi, vào 300 m: Hànam Ninh; 11-12.

- Shrub 2 m high; leaflets 7, chartaceous; inflorescences with few umbels; flowers glabrous; fruits 6 x 4.2 mm.

5985* - *Schefflera venulosa* (W. & Arn.) Harms. Chanchim mây.

Phụ sinh. Lá mang 5-7(9) lá-phụ bầu dục, đầu nhọn có mũi, dài, gân-phụ hơn 6 cặp, cuống-phụ phủ hai đầu; cuống dài. Pháthoá dài 10-13 cm, chùm mang nhiều tán như hình cầu; tán 12-15 hoa. Trái tròn tròn, có 5 cạnh tà.

Từ Ấn Độ đến N Trung Quốc; có lẽ có ở B (hình theo Ridley). Lá sắc trị xổ trộn đường ruột.

- To be search in Northern part.

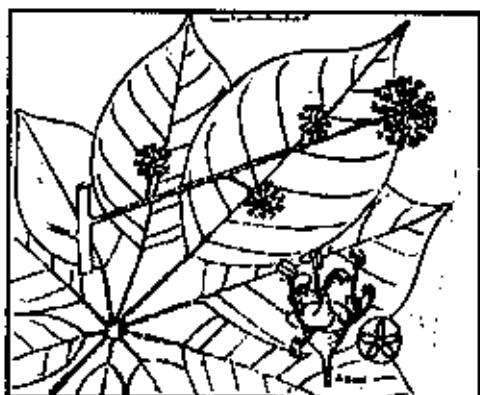
5986 - *Schefflera vidaliana* Shang. Chanchim Vidal.

Đại mộc cao 10 m, thân to 20 cm; cành non, mặt dưới lá, pháthoá dày lông sét dày. Lá mang 4 lá-phụ xoan, to 12,5-21 x 5-7 cm, đầu có đuôi dài 1 cm, mặt trên đen, mặt dưới vàng như tai nghé, gân chánh, phụ và tam cấp lồi cao, cuống-phụ 1 cm; cuống dài 7-9 cm. Pháthoá cao 10 cm, nhánh ngắn; hoa không lông; nụ cao 3 mm, đen lúc khô; cánhhoa 5, cao 1,5 mm; noãn sào 8-10 buồng.

Rừng dày hắc ám, vùng núi, 1200-1400 m: Bạch Mã (Bình Trị Thiên) Bàna; VI. Lợi tiểu.

- Tree 10 m high; branches, leaflets beneath, inflorescence densely ferruginous stellate pubescent.

4c - chưa rõ phân khu.

5987 - *Schefflera* cf. *aromatica*

Tiểu mộc có thân to. Lá mang 9 lá-phụ to; phiến xoan rộng to 15-18 x 10 cm, đầu có mũi dài, đáy tà tròn, gân-phụ 8-10 cặp, không lông, dài, cuống-phụ 2-6 cm; cuống dài 7-9 cm. Pháthoá to ở chót nhánh, cao 30 cm, nhánh dài 20 cm; hoả đầu rộng 7-15 mm; cọng hoa như chỉ; hoa rộng 4,5 mm; cánhhoa 5, dày; tiểu hụy 5; buồng noãn 5.

Ngọc Linh; 3.

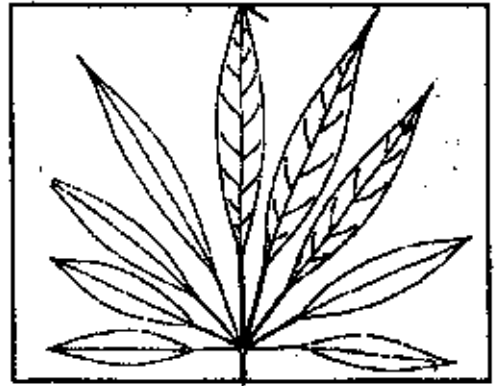
- Shrub; leaflets coriaceous, glabrous; inflorescence 30 cm high.

5988 - *Schefflera lucescens* (Bl.) R. Vig. Chànhim sáng.

Thân to 6-8 mm. Lá mang 9 lá-phụ thon hẹp, chót có đuôi nhọn, dài 7-10 cm, rộng 1,5 cm, mặt trên xám, mặt dưới nâu đen, cuống-phụ như chỉ, dài 1,5-3 cm; cuống 20 cm.

Ngọc Linh; II.

- Stem 6-8 mm large; leaflets narrow lanceolate, glabrous (*Aralia lucescens* Bl.).

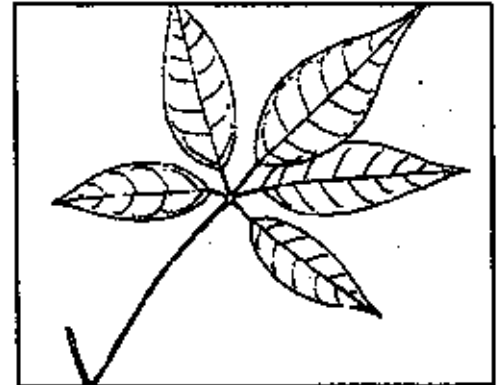

5989 - *Schefflera cf. subavenis*

Tiểu mộc trườn; cành mảnh, to 1,5-2 mm, lông dài 10-15 cm, không lông. Lá mang 5 lá-phụ thon, to 5-6 x 2,5-3 cm, chót huốt, đáy tù, gân-phụ rất mảnh, 5-6 cặp, cuống-phụ dài vài 1 cm; cuống 3-8 cm.

Núi Ngọc Pan, Công Tum.

- Sarmentous shrub; leaflets 5, lanceolate, glabrous.

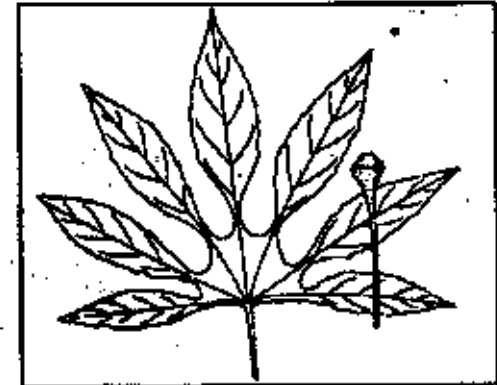

5990 - *Trevesia burkii* Boerl.

Tiểu mộc. Lá chân-vịt; phiến phụ 7, có cuống-phụ có cánh và đáy nhập vào một phiến chân-vịt, không lông, bìa có răng thưa.

Bình Nguyên đến 300 m.

- Shrub; leaflets with petiolule, glabrous (*T. palmata* var. *cheirantha* C.B. Cl.).

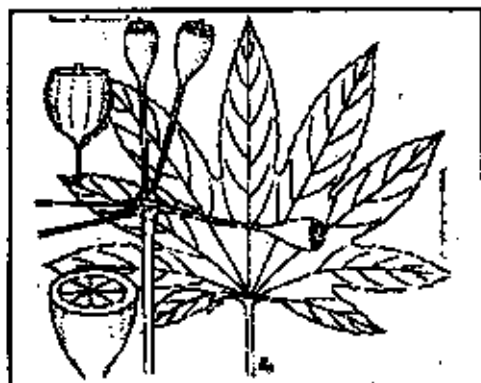
5991 - *Trevesia cavaleriei* (Lévl.) Grushv. & Skvorts. Thòù.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ, không gai. Lá xé chân-vịt, 5-9 thùy, thùy có răng và có thùy, lúc non có lông, rồi không lông. Chùm-tụ tán; trái dài 15-18 mm; noãn sào 8-12 buồng.

Bavi, Nghệ Tĩnh, Langbian (hình theo Grushv. & Skvorts.).

- Shrub or small tree; young leaves pubescent; fruits 15-18 mm high (*Fatsia cavaleriei* Lévl., *T. palmata* auct., non Vis., Viguer).

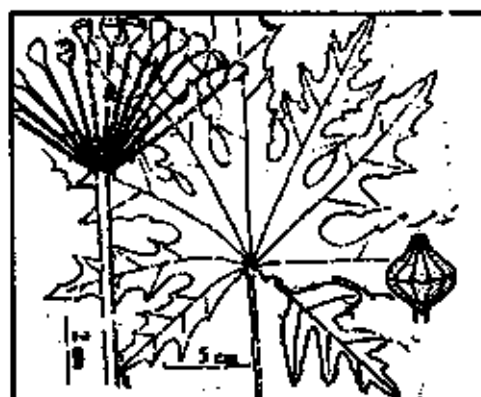
5993* - *Trevesia palmata* (Roxb. & Lindl.) Visiani. Nhậtphiến, Thớihoang.

Đại mộc cao 9 m, thân to 10 cm, có gai; gỗ trắng, mềm. Lá có phiến lúc non có lông sét, dài đến 75 cm, xẻ 5-7 thùy sâu, thon, cao 20-30 cm. Chùm mang tán; cọng hoa 2-5 cm; đài là 8-12 răng nhỏ; cánh hoa 10; tiểu nhụy 10; noãn sào 8-12 buồng. Trái dẹt phẳng, dài 15-18 mm; hạt dẹp.

Caolăng, Bavi, Quảngtri, Langbian; II, 3. Tùy dùng làm thuốc tiết sữa.

- Tree 9 m high; leaves palmatipartite; racemes bearing umbels; ovary 8-12-loculare (*Gastonia palmata* Roxb. & Lindl.).

5994 - *Trevesia palmatipartita* Grushv. & Skvorts. 1984. Cao bằng, Hoà bình, Hà Tĩnh

5995 - *Trevesia sphaerocarpa* Grushv. & Skvorts.

Tiểu mộc cao 7 m, thân to 8 cm, không nhánh hay ít nhánh, không gai. Lá non có lông sét, màu không lông, có 5-7 thùy sâu, thùy có thùy nhọn, bìa có răng; cuống dài đến 50 cm; lá bé 2 cm. Phát hoa ở nách lá, chùm mang tán, trục 15 cm; tán 20-30 hoa, cọng có lông sét, dài 3-4 cm ở trái; cánh hoa 11; tiểu nhụy 11-12; noãn sào (8)10(11) buồng. Trái to 2 cm; hạt to 9-12 mm.

Sơn la.

- Shrub often unramified; leaflets pinnatipartite; inflorescence 15 cm high; umbels 20-30 flowers; ovary 10 locular.

5996 - *Trevesia longipedicellata* Grushv. Skvorts.

Tiểu mộc cao 6 m; thân to 10 cm, không nhánh, có gai. Lá non có lông sét; phiến dài đến 45 cm; thùy 5-7, có thùy sâu và răng nhọn; cuống dài đến 65 cm, lá bé cao 2 cm. Chùm mang tán hay tán cò độc; trục 25 cm, tán to 15 cm ở trái, cọng 5-7 cm; hoa 7-9 cánh hoa; tiểu nhụy 7-9, noãn sào 7-9 buồng. Trái to 2 cm, dẹt; hạt dài 7 mm.

Tam đảo, vào 500 m (hình theo Grushv. & Skvorts.).

- Unramified shrub 6 m high; leaves palmatipartite, lobes pinnatipartite; umbels to 15 cm large on fruits; ovary 7-9-loculare.

5997 - *Trevesia longipedicellata* var. *palmatipartita* Grushv. & Skvorts. Khác var. typus ở lá xẻ chân-vết với thùy xoan ngược ngược. Hòa bình; IV, 12.

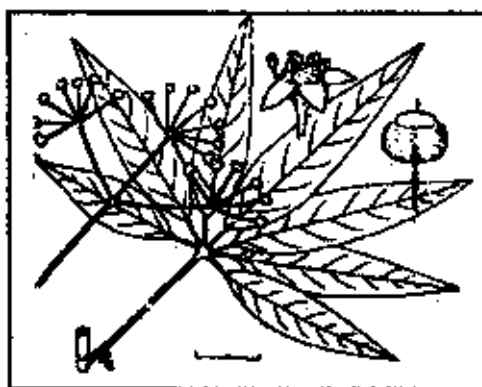
* (Xem chú thích ở trang 18)

5998 - *Brassaiopsis acuminata* Li.

Bụi cao 2-3 m. Lá mang 7-9 lá-phụ xoắn thon, to 9-18 x 2,5-4,5 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông sét rải rác, daidai, bìa nguyên hay có vài răng ở chót, gân-phụ 8 cặp, cuống phụ 1-4,5 cm; cuống đến 30 cm. Chùm-tútán thưa; tán rộng 4 cm, mang vào 10 hoa, cọng màu sét; cánhhoa 5, có lông mặt ngoài, cao 5 mm; tiểunhụy 5, chỉ cao 3 mm. Trái to 8 mm, 2 hạt.

Côngtum. Gần *B. glomerata*.

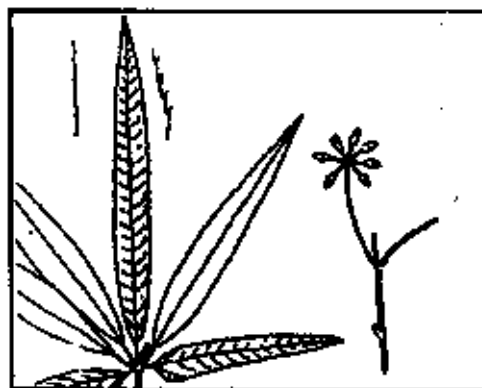
- Shrub 2-3 m high; leaflets subcoriaceous; panicles.

5999 - *Brassaiopsis angustifolia* Feng. Phươnglang lá-hẹp.

Lá mang 7 lá-phụ thon hẹp dài, to 20 x 2,6 cm, mỏng, bìa có răng nằm có mũi, lá-phụ dưới đáy bấttrùng, gân-phụ nhiều; cuống-phụ 1,6 cm; cuống dài 12-16 cm. Pháthoa ít tán, có lông màu sét.

Sapa.

- Leaflets 7, narrow lanceolate, membranous; inflorescence ferruginous pubescent.

6000 - *Brassaiopsis bodinieri* (Lévl.) Shang. Phươnglang Bodinier.

Lá chân-vịt, rộng đến 25 cm, thùy 9-11, sâu hơn 2/3, chót nhọn, bìa có răng nằm nhọn, gân-phụ vào 20; cuống dài 30-35 cm, không lông, có rãnh. Pháthoa chia nhánh, cao 20 cm, dây lông to phún xám vàng; tán rất nhiều hoa, to vào 3,5 cm. Trái xoắn, dài 6-8 mm, các vòi nhụy còn lại, dài 2 mm.

Sapa; IX, 9.

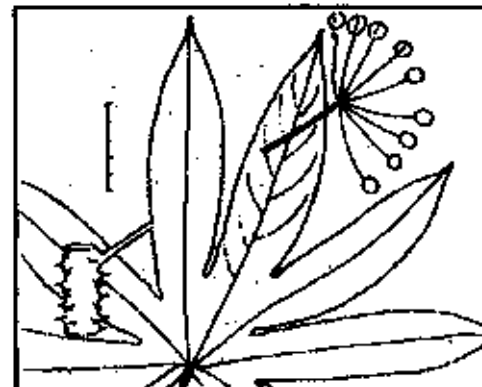
- Leaves palmatilobate; lobes dentate; inflorescences yellow tomentose (*Acanthopanax bodinieri* Lévl.).

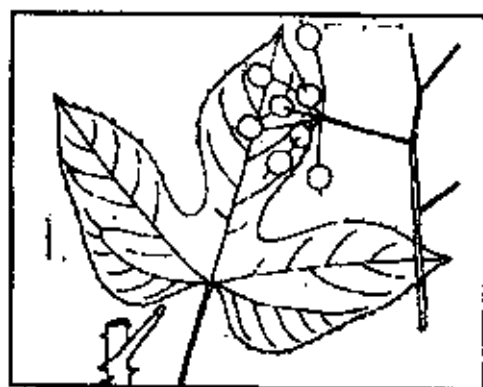
6001 - *Brassaiopsis ciliata* Dunn. Phươnglang ria.

Đại mộc cao 6-7 m; thân có gai. Lá có phiến chân-vịt, to, rộng đến 35-40 cm, có 7-11 thùy sâu, bìa có răng nhọn, chót có đuôi, mặt trên nâu đen, có to, mặt dưới có lông, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài đến 50-60 cm. Pháthoa thưa, dài, có rất nhiều gai đẹp, cọng chánh to bằng hơn ngón tay út, nhánh phụ dài; cọng hoa mảnh, dài 2-3 cm. Trái tròn, to 4-5 mm.

Laichâu; 4.

- Leaves 7-11-lobate, dentate, pubescent beneath.

6002 - *Brassaiopsis ficifolia* Dunn. var. *ficifolia*. Ngô-dồng.

Tiểu mộc cao 3 m, có gai. Lá có phiến chân vịt, to 25 cm, thùy 3, sâu, đáy hình tim sâu, thùy giữa thường có eo, thùy cạnh bất xứng, bìa có răng thưa, mặt trên óng denden, mặt dưới xám bạc gân vàng; cuống 20 cm, không gai. Pháth hoa là chùm-tụtán cao 10-12 cm, mang tán trên cộng dài 4-5 cm; cộng hoa như chỉ, dài 12 mm. Trái tròn, to 6 mm, đen.

Nhatrang.

- Spinous shrub 3 m high; fruits black, 6 mm diameter.

6003 - *Brassaiopsis ficifolia* var. *nhatrangensis* Bùi.

Lá có phiến chân vịt to 25 cm, đáy lõm, có 5 thùy sâu, dày, không lông; cuống dài 20 cm, không gai. Pháth hoa ở ngọn, trục to, có vẩy; tán nhiều, to 1 cm trên cộng dài 1 cm.

Phúkhánh: Vọngphụ.

- Leaves 5-palmatilobate, glabrous; inflorescence robust; umbels 1 cm, on 1 cm long peduncle.

6004 - *Brassaiopsis gaussonii* Bùi.

Tiểu mộc có gai. Lá có phiến rộng đến 25 cm, có 9-11 thùy sâu 2/3 phiến, thùy dưới chế hai, chót có đuôi 1 cm, mỏng, bìa có răng, lúc khô nâu đều hai mặt; cuống có rãnh mịn. Pháth hoa trên nhánh già, có lông dày sét; chùm mang tán trên cộng dài 5-7 cm, như hoadầu, to 2,5 x 2 cm, có láhoa nhọn; hoa không cộng; cánhhoa 5; tiểuhụy 5, chỉ 1,5 mm; noãn sào 2 buồng 1-noãn.

Lào cai, 1600 m; XII.

- Spinous shrub; lobes 9-11, chartaceous; inflorescence with ferruginous pubescence.

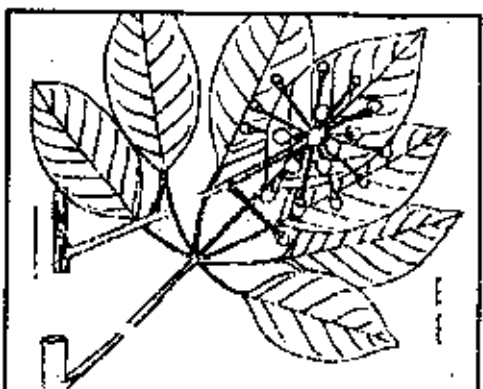

6005 - *Brassaiopsis glomerulata* (Bl.) Regel. Than, Mỏ.

Tiểu mộc cao 1-3 m; cành nhỏ, to 1 cm, có gai cong cong. Lá-phụ 5, không lông, tròn dài, dài 20 cm, rộng 3-3,5 cm, gân-phụ 10-12 cm, bìa có răng nhọn, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân-phụ rời, 7-8 cặp, cuống-phụ 4-7 cm; cuống 15-25 cm. Pháth hoa cao 1 m, có lông sét, mang chùm dài 40 cm, mang tán; cộng hoa 2 cm; dài cổ 5-6 tai tròn. Trái tròn.

Vào 700 m, Hasonbinh, Quảng trị, Đàngnẵng; II-XII, 5-12. Bìa lá có răng là var. *serrata* (Pl.) Maheswari; Buônmethuôt.

- Shrub 1-3 m high; leaflets to 20 x 3.5 cm, glabrous; panicle 1 m high of racemes bearing umbels (*Hedera glomerulata* Bl., *Schefflera thorelii* Vig.).

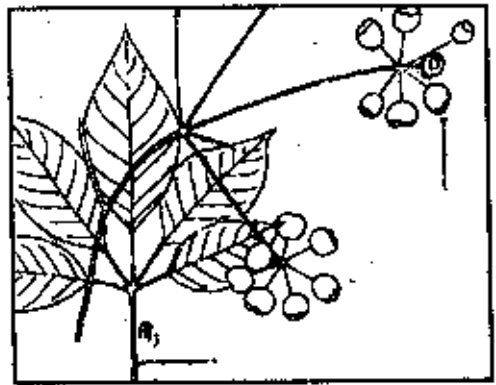

6006 - *Brassaiopsis glomerulata* var. *brevipedicellata* Li. Mô cọng-ngắn.

Tiểu mộc cao đến 1 m. Lá mang 5 lá-phụ xoắn bầu dục, to 6-9 x 2,5-4 cm, mỏng, bìa có răng, gân-phụ 7 cặp, cuống-phụ 1,5-2 cm. Pháth hoa nhỏ hơn, tán kép; cọng tán dài 5-7 cm; cọng hoa mảnh, dài 1 cm. Trái tròn, rộng 1 cm.

Rừng vào 1.500 m: Sapa; 8-9. O var. *longipedicellata* Li. cọng trái dài 2-3,5 cm; Sapa; 7.

- Shrub 1 m high; leaflets membranous, dentate; fruits pedicellate.

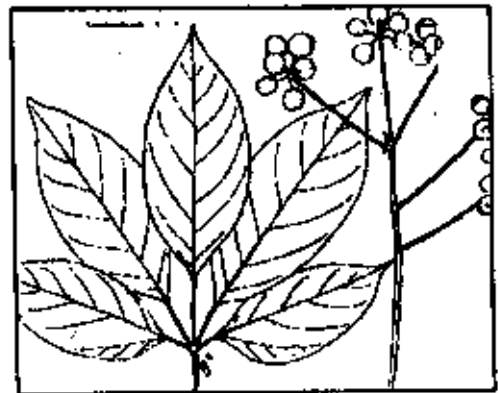

6007 - *Brassaiopsis gracilis* Hand.-Maz. Mô mảnh.

Lá do 5 lá-phụ bầu dục, to 14 x 6,5 cm, mỏng, không lông, chót có đuôi, đáy tà, gân-phụ 5-6 cặp, bìa có răng mịn, nằm, cuống-phụ 3-4 cm. Pháth hoa ngắn, ít tán, cọng trái 4-6 mm, mảnh. Trái tròn, to 6-8 mm, đen,

Rừng thưa: Sapa.

- Leaflets membranous, glabrous; umbels few fruits globulous, black.

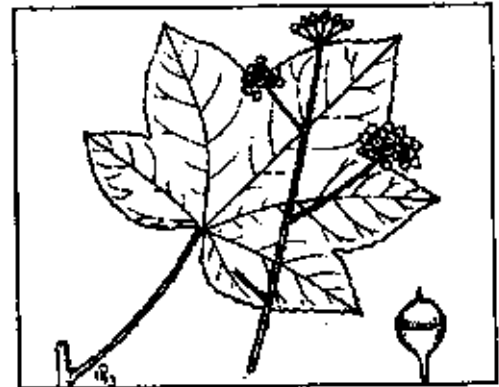

6008 - *Brassaiopsis hainia* (Ham.) Seem. Mô hanh.

Cành tròn, to 3-4 mm, có lông. Lá có phiến gân chân vịt, có 5 thùy, thùy cánh nhỏ, đáy hình tim, gân từ đáy 4, bìa có răng nhọn; cuống có lông, dài 5 cm. Pháth hoa mang tán trên cọng đứng cao; cọng trái mảnh cao 5-6 mm. Trái tròn to 2,5-3 mm, có dài bao 1/2.

Rừng vào 1.000-1.800 m.

- Small tree; young branches prickly, stellate tomentose; fruits 2.5-3 mm large (*Hedera hainia* Ham.)

6009 - *Brassaiopsis membranifolius* Shang. Mô mỏng.

Đại mộc cao 6 m; cành không lông, có bích hầu rõ. Lá mang 3 lá-phụ bầu dục thon, to 7-12 x 2,5-5,5 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 4-7 cặp, cuống-phụ 4-30 mm. Pháth hoa dài 8-14 cm, nhánh mang tán; tán to 2 cm; hoa rộng 5 mm; cánh hoa 5, dài 2 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào 2(3) buồng.

Rừng cao độ thấp: Hà Sơn Bình (hình theo Shang).

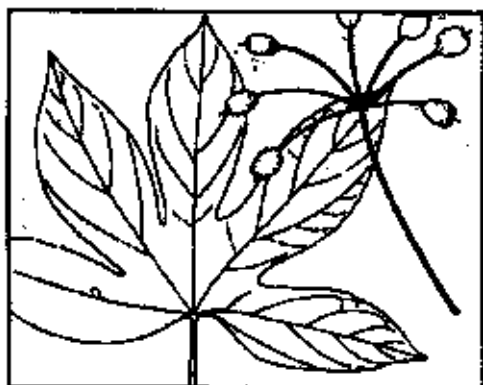
- Tree 6 m tall; branches, leaves glabrous; umbels 2 cm large; ovary 2(3) locular.

6010 - *Brassaiaopsis mitis* C.B.Cl.

Đại mộc nhỏ; nhánh có gai trừ ở cuống và phát hoa. Lá to đến 30 cm, chẻ chân-vết sâu, thùy tròn dài thon, đáy hơi hẹp, bìa có răng nhỏ, mặt dưới có lông mịn hay lông phún; lá mọc to. Chùm-tụ tán to; lá hoa cao 1,8 cm, màu rặng; cộng hoa nhiều; đài có lông hình sao; cánh hoa không lông; đĩa mặt hình bán cầu.

Caodộ 1200-2000 m: Lào cai, Cao bằng, Hoà bình.

6011 - *Brassaiaopsis* aff. *stellata* Fang. Mồ sao.

Lá có phiến chân-vết, 2-3-5 thùy sâu, đáy hình tim, không lông, mỏng, mặt dưới màu đà, có lông hình sao thưa, nhiều ở gân mảnh; cuống dài 15 cm. Phát hoa cao 4-10 cm, nhánh dài; cộng trái mảnh, dài 2,5 cm. Trái xoan, to 6 x 8 mm, vòi 3-4 mm.

Cúc phương, vào 400 m; 6.

- Leaves palmatilobate, membranous, stellate pubescent beneath; fruits 6 x 8 mm.

6012 - *Brassaiaopsis variabilis* Shang. Mồ biến thiên.

Cành xám. Lá có phiến nhỏ, 2-3 thùy cạn hay rất sâu, có khi không thùy, bìa có răng to, nhọn, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 1,5-2 cm. Phát hoa ở ngọn nhánh, dài đến 10 cm; tán mang cộng hoa như chỉ, dài 6-8 mm. Trái tròn, to 6 mm, nắp 1,5 mm, vòi nhụy 1,7 mm.

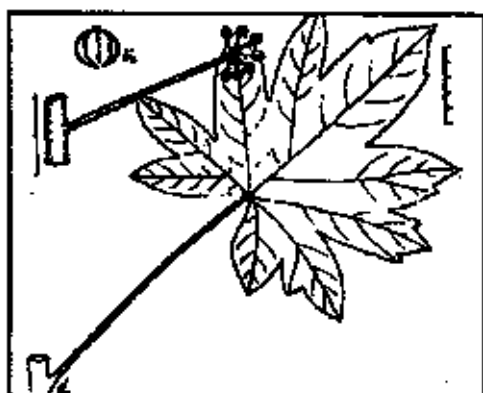
Cúc phương 400 m; 12.

- Leaves 2-3-lobate or not; terminal inflorescence; umbels bearing 6 mm large fruits.

6013 - *Brassaiaopsis acuminata* L. 1942, Sargentia 2: 57

Công tum

6014 - *Brassaiaopsis petelotii* Harms. Nghiván, theo Bùi 1968

6015 - *Tetrapanax papyrifera* (Hook.) C. Koch. Thông thảo, Thông thoát; Rice-paper plant.

Tiểu mộc cao 2-6 m; cây to, có ngăn ở mắt, trắng, dày. Lá có phiến to 30-80 cm, có nhiều thùy sâu đến giữa lá, bìa có răng nhỏ; gân ở đáy 5-7; cuống hơn 30 cm. Chùm-tụ tán cao 40 cm, có lông; cánh hoa 4, màu lục lục; noãn sào 2 buồng, 2 vòi nhụy. Trái đen, tròn, to, có 8 cạnh.

Caolang, Hà giang, Dăclác. Lối lợitiểu, sinh sũa; thân lợisũa, thông cỏ, trị cảm, ho, bạch đái hạ; phát hoa trị trĩ.

- Shrub 2-6 m tall; limb 30-80 cm wide; flowers greenish (*Aralia papyrifera* Hook.)

Hederaceae:6016 - *Dendropanax bilocularis* C.N.Ho, Acta Phyt. Sin., 1952: 76, fig. 11

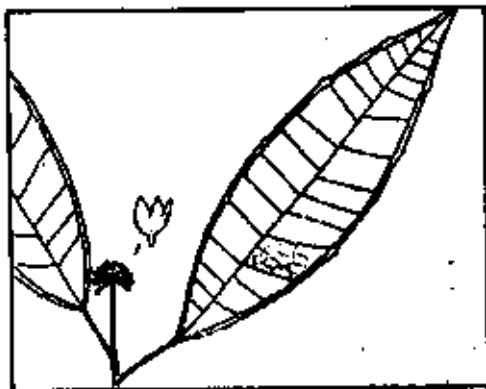
Hà Bắc, 400-500 m.

6017 - *Dendropanax caloneurus* (Harms) Merr.
Diên bích gần đẹp

Tiểu mộc cao 5 m; thân to 10 cm; cành mảnh, không lông, lông 1-4 cm. Lá có phiến bầu dục thon, to 14 x 4 cm, mặt trên óng đen, mặt dưới nâu, gân-phụ 13-16 cặp, gân các cặp rời thành ô đẹp; cuống dài 2 cm. Tán nhiều hoa ở ngọn, to 12-15 mm; hoa xanh, thơm; dài không lông.

Rừng 1.300 m: Sapa, Chợ Bò; VIII.

- Shrub 5 m high; leaves with veinlets forming regular areoles; umbels 12-15 mm large (*Gilbertia caloneura* Harms).

6018 - *Dendropanax confertus* Li.

Thân gỗ cao 2-20 m. Lá đơn, phiến không lông, bầu dục thon, to 6-12 x 2-4,5 cm, có đốm tuyến vàng, chót nhọn dài, gân từ đáy 3, bìa có răng thưa; cuống 0,5-5 cm. Tán dày ở chót nhánh, trên rộng 5 mm. Trái tròn, to 6 mm, có cạnh; vòi ngắn, 5.

Gialai.

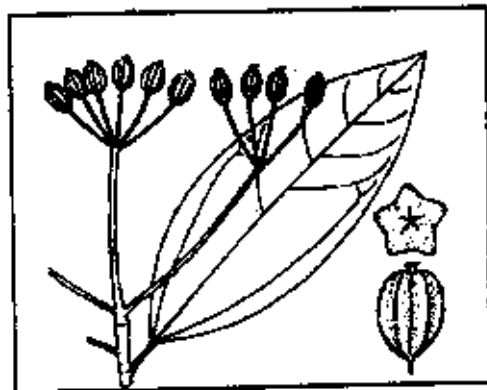
- Tree up to 20 m high; leaves glabrous; fruits 6 mm large.

6019 - *Dendropanax chevalieri* (Vig.) Merr. var. *chevalieri*. Diên bích, Phong hà.

Tiểu mộc cao 6 m, không lông. Lá có phiến nguyên, to vào 10 x 4 cm, 3 gân từ đáy, gân-phụ 4 cặp, mỏng, không lông, có đốm trong (tuyến tiết), mặt trên óng, mặt dưới nâu tươi; cuống 1-2,5 cm. Chùm ở chót nhánh, mang tán không lông; hoa nhỏ, thụ ở các tán chót; noãn sào 5-8 buồng, 5-8 vòi nhụy. Quả hạch cứng xoắn, cao 7-9 mm, vòi nhụy còn lại; phôi nhũ lằng.

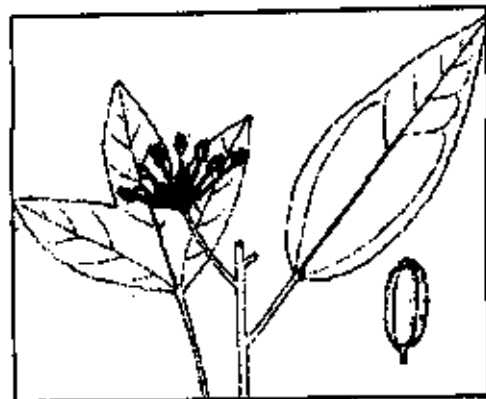
Rừng dày, thường ven suối, đến 1.600 m: Hà Tuyên, Sapa, Đà Lạt; VIII-XII, 8-12.

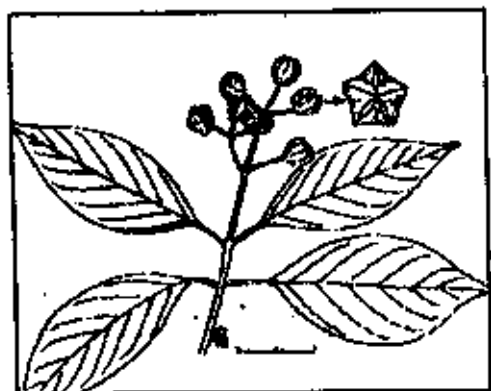
- Treelet 6 m tall; leaves entire, glabrous; umbels glabrous; drupes 7-9 mm long (*Gilbertia chevalieri* R. Vig.).

6020 - *Dendropanax chevalieri* var. *dentigerus* (Diels.) Li.

Var. này đặc sắc ở chỗ lá dài, phiến bìa có răng nhỏ, thưa. Tán có đốm trên phá hoa kép.

Hàngiang. (*Gilbertia dentigera* Harms ex Diels., *D. pellucidopunctata* (Hay.) Merr.).

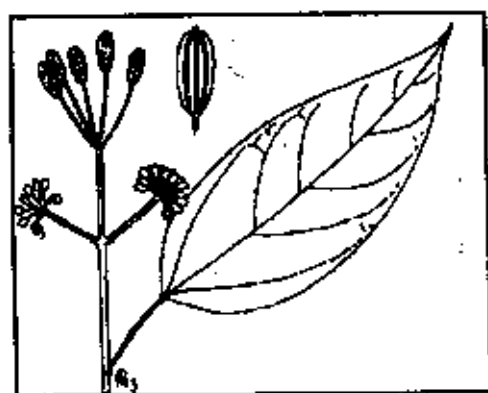

6021 - *Dendropanax hainanensis* (Merr. & Chun) Merr. & Chun (*Gilbertia hainanensis* Merr. & Chun).

Daimộc, cao 10-18 m, không lông; nhánh tròn, khi non to 1-1,5 mm. Lá mọc đối hay luânsinh; phiến tròn dài-bầu dục hay bầu dục xoan, chót có đuôi dài, to 7-11 x 2,5-4 cm, gân-phụ rất xéo, mảnh, vào 8 cặp; cuống 1-5 cm. Phát-trái ở chót nhánh, mang tán thường 3 trái. Trái đỏ tía, tròn tròn, 5 khía, 5 buồng, to vào 1 cm.

B.

- Tree 10-18 m high, glabrous; leaves opposed or verticillate; fruits red purple, 1 cm large.

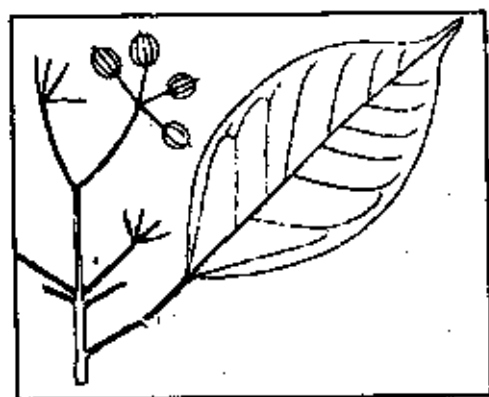

6022 - *Dendropanax macrocarpus* C.N. Ho. Diên-bách trái-to.

Lá xoan, đầu nhọn có mũi, đáy tà hay tròn, to 12,5 x 5,5 cm, gân từ đáy đến giữa lá, và 4 cặp gân-phụ, mỏng, mặt trên óliu xám, mặt dưới óliu; cuống dài 2,5-6 cm. Tán kép ở chót nhánh; nụ xoan, cao 3 mm. Trái bầu dục, to 9 x 4,5 mm, không lông, 8 cạnh.

Rừng thưa: Sapa; 8.

- Leaves ovate lanceolate, membranous; umbels; fruits 9 x 4,5 mm, glabrous.

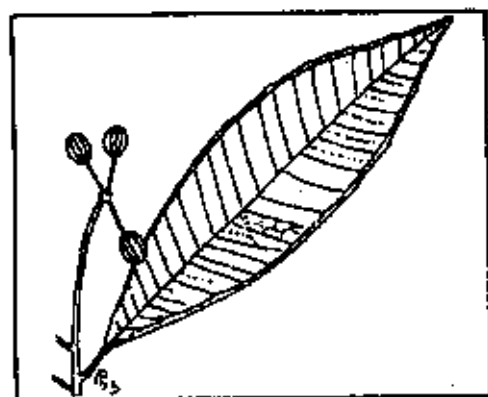

6023 - *Dendropanax petelotii* (Harms) Merr. Diên-bách Pételot.

Daimộc cao 10-15 m; cành có rãnh. Lá có phiến xoan to 10 x 4,5 cm, đầu có mũi hay đuôi, đáy tà, gân ở đáy không đến 1/2 phiến, gân-phụ 6 cặp, mặt trên nâu sẫm, hơi lóng, mặt dưới nâu; cuống dài 5 cm. Tán kép, có cọng dài; cọng ở trái dài 1 cm. Trái tròn, đen, to 6 x 7 mm, có 5-6 cạnh.

B. Theo Shan, có lẽ cũng là *D. hainanensis* (Merr. & Chun) Chun.

- Tree 10-15 m tall; leaves elliptic, caudate; fruits 6 x 7 mm, black (*Gilbertia petelotii* Harms).

6024 - *Dendropanax poilanei* Bùi. Diên-bách Poilane.

Tiểu-mộc; cành tròn, nâu, không lông. Lá dạng lá Xoài; phiến tròn dài thon, to 7-18 x 2,5-5,5 cm, có đóm trong, cứng, nhám nhám, mặt trên nâu óliu, gân-phụ rõ, nhiều (20 cặp), mặt dưới nâu, gân tam cấp rất lồi thành 6 dài, giữa là một gân nhỏ hơn, bìa uốn xuống, có răng to; cuống 12,5 cm, Tán ở ngọn, mang vào 30 trái tròn to 6-7 mm, có 5 cạnh, và 5 vôi nhụy, trên cọng dài 1 cm.

Rừng vào 1.000 m: Quảng-trị, Quảng-nam; 12-3.

- Shrub; branches glabrous; leaves glabrous; fruits 6-7 mm long, on 1 cm long pedicel.

6026 - *Dendropanax proteus* (Champ.) Benth.

Tiểu mộc cao 2-3 m. Lá có phiến không lông, bầu dục rộng đến tròn dài thon, đáy chót bướm, nguyên hay có 3 thùy, to 2,5-15 x 1-4 cm, gân-phụ 5-10 cặp. Tán ở chót, có độc hay 2-3; tán nhiều hoa (30-100) trên cọng 0,5-2 cm; đài không lông, cánh hoa 5, cao 2 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào 5 buồng. Trái tròn, to 5 mm. Lạng Sơn, Hà Giang, Hà Bắc.

6027 - *Dendropanax venosus* Merr. Diên bạch vân.

Tiểu mộc cao 2 m; cành tròn, có lông dài, không lông, xám. Lá có phiến thon nhọn, to 13 x 4,5 cm, đầu nhọn, đáy tù; có đốm trong (túi tiết nhỏ), thơm, mỏng, không lông hai mặt, gân-phụ 9-11; cuống 1,5-2,5 cm. Tán ở ngọn nhánh, ngắn, ít hoa. Trái tròn xoan, to 7 x 6 mm, buồng 6; cọng dài 4 mm.

Rừng Bana, Công tum.

- Shrub 2 m tall; leaves glabrous; umbels short; fruits 7 x 6 mm.

6029 - *Hedera sinensis* (Tobler) Hand.-Maz. Dây Thường xuân.

Dây bò. Lá không lông, hình thoi hơi biến thiên, thon hình thoi, chót nhọn, gân từ đáy 3, gân-phụ 2-3 cặp, mặt trên óng ánh, mặt dưới óng nâu. Phấn hoa mang tán như hoa đầu nhiều hoa, có lông sét. Trái tròn, màu cam đỏ.

Hoàng Liên Sơn, Sơn La, 100-1.600 m.

Lá sắc để rửa nơi sưng.

- Creeping; inflorescence red rufous or white pubescent (*H. himalaica* var. *sinensis* Tobler).

6030 *Hedera sinensis* v. *leucotricha* Grushv. & Skvortz.

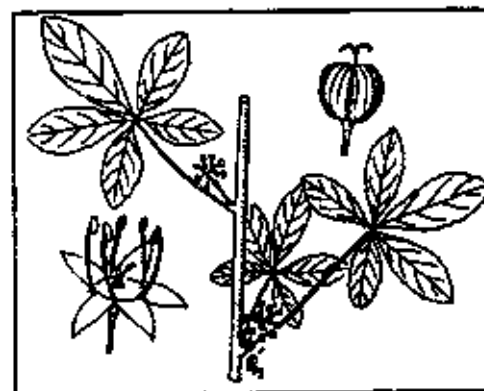
Khác v. *sinensis* ở phấn hoa dây lông trắng thay vì rufosca. Hà Bắc.

6031 - *Acanthopanax gracilistylus* W.W. Sm. Gai-lăng vòi-mảnh.

Tiểu mộc nhỏ, cao 2-3 m. Lá có phiến do 5 lá-phụ xoan ngược, bìa có răng, gân-phụ 4-5 cặp, cuống-phụ ngắn; cuống chung dài. Tán ở nách lá, mang nhiều hoa; hoa có 5 lá đài, 5 cánh hoa, 5 tiểu nhụy, noãn sào có 2 vòi nhụy. Trái tròn tròn.

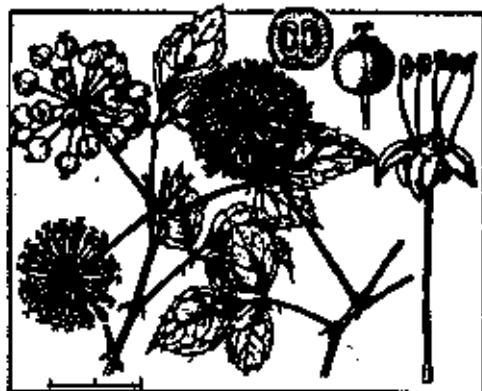
Sinh cảnh hồ, vùng núi, 1.200-1.400 m: Hà Tuyên; VI, 6 (hình theo Hoo & Tseng). Chứa vitamin A; chống ung thư.

- Shrub 2-3 m tall; axillary umbel; petals 5.

6032 - *Acanthopanax lasiogyne* Harms.

Bụi cao 2-6 m; nhánh không lông. Lá mang 3 lá-phụ gần như không cuống-phụ, phiến tròn dài hay tròn dài-xoan ngược, to 4-6 x 1,5-4,5 cm; cuống dài 1,5-6 cm. Tán ở chót nhánh; hoa trắng; cọng dài 5-7 mm; noãn sào có lông; vòi nhụy 2, gần như rời nhau. Trái dẹp dẹp, đen, cao 7-8 mm.

Caodô, 1500-2400 m.

6035* - *Acanthopanax trifoliatum* (L.) Merrill.

Tiểu mộc leo, cao 2-7 m; gai cong ở nhánh và cuống lá. Lá mang 3 lá-phụ, phiến bầu dục-xoan đến bầu dục tròn dài, to 4-8 x 2,5 cm, chót nhọn, đáy chót buồm, bì có răng nhỏ, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 2-6 cm. Chùm ở chót nhánh, mang 3-10 tán; cọng 2-7 cm; cánh hoa tam giác, cao 2 mm; tiểu nhụy 5, chỉ 3 mm. Trái tròn, đẹp đẹp, cao 3-4 mm, vòi chẻ 2.

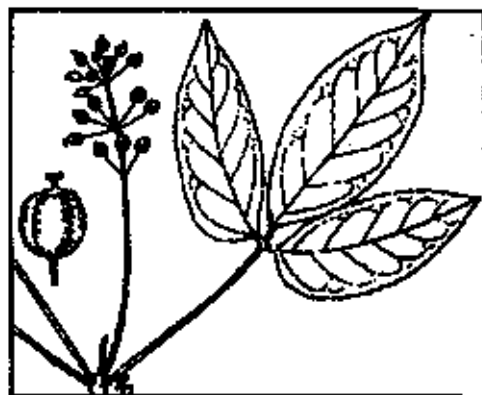
Từ Ấn Độ, Trung Quốc, đến Nhật, đến 2000 m (hình theo Li).

(*Zanthoxylum trifoliatum* L.)

6036 - *Acanthopanax aculeatum* (Ait.) H.W. White.

Bụi không lông, có gai. Lá mang 3-5 lá-phụ; cuống 4-7 cm, cuống-phụ 4-12 mm; phiến bầu dục đến xoan, bì có răng, to 5-8 x 3-3,5 cm. Châm-tán mang ít tán ở chót; tán rộng 3-4 cm; cọng hoa 10-12 mm; lá nhỏ; cánh hoa liếm mảnh; vòi 2, dính nhau 1/2. Trái đẹp đẹp, to 2,5 mm.

Langson.

6037: - *Evodioanax evodiaefolius* (Fr.) Nak.

Tiểu mộc cao đến 7 m. Lá chụm ở chót nhánh; cuống dài; phiến 3, thon tròn dài, gân-phụ 6-8 cặp, bì có răng nhỏ. Chùm mang hoa theo chụm, và tán; hoa nhỏ, trên cọng mảnh; tiểu nhụy 5; noãn sào 4 buồng. Trái màu tím.

Rừng, cao độ 500-2.000 m: Hà Tĩnh, Cao Lạng, Vinh phủ, Nghệ Tĩnh.

- Shrub up to 7 m high; folioles 3, glabrous; fruits purple (*Acanthopanax evodiaefolius* Fr.).

6038 - *Acanthopanax evodiaefolius* var. *gracile* W.W.Sm.

Lá-phụ thường 5 có khi 3, gân-phụ có lông sét dày ở mặt dưới. Tán ít hoa, cọng mảnh hơn. Cọng trái dài 1-3,5 cm.

Var. *ferrugineum* Nakai.

Lá-phụ dày lông sét ở gân-phụ mặt dưới. Cọng hoa, trái cũng dày lông sét.

6039 - *Diplopanax stachyanthus* Hand.-Mazz.

Song đĩnh. Đại mộc cao 10-12 m; thân to 15-18 cm; cành có tuyến. Lá đơn; phiến bầu dục thon, to 3-10 x 1,5-5 cm, mặt trên xám xám, mặt dưới nâu đỏ, gân-phụ mảnh, 9-10 cặp; cuống dài 2-4 cm. Chùm đứng cao 20-23 cm, không lông; hoa chụm 1-2-3; cọng to, cao 8 mm; nụ tròn, không lông; dài 5 răng nhỏ; cánh hoa 5; tiểu nhụy thụ 5 lép 5; noãn sào 1 buồng 1-noãn, vòi nhụy 5. Trái xoan, cao 4, rộng 3 cm.

Rừng hậu lập, 600-1.600 m: Cao Lạng đến Công tưng; IV-V, 6-7. Gỗ trắng thơm.

- Tree 10-12 m high; terminal spike; flowers by 1-3; calyx cupuliform.

6040 - *Macropanax baviensis* (Vig.) Shang. Dạidinh Bavi.

Tiểumộc leo, không gai. Lá mang 3 lá-phụ; phiến bầudục thon, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu; cuống 10 cm. Tán; cọng hoa 1 cm; dài 4 răng; cánhhoa trắng; tiểunhụy 5; noãn sào 2(3) buồng.

Bavi.

- Sarmentous, inerm shrub; petals white (*Acanthopanax baviensis* Vig.).

6041 - *Macropanax decandrus* Hoo.

Dạimộc 5-7 m; thân to 18-30 cm. Lá có cuống dài 3,5-15 cm, mang 3 (2-5) lá-phụ, mỏngmàng, không lông, to 3-16 x 3-9 cm, gân-phụ 4-6 cặp, bìa nguyên; cuống-phụ 1-5 cm. Pháthoa không lông, dài 8-12 cm, mang vào 10 nhánh; tán to 2,5 cm; dài 2 mm, không lông, 7-10 răng thấp; cánhhoa 7-10, trắng; tiểunhụy 8-10. Trái tròn, to 2,5 cm, to 8-9 mm.

Quảngnam Đà Nẵng, vào 700-1200 m.

6042 - *Macropanax undulatus* var *simplex* Li.

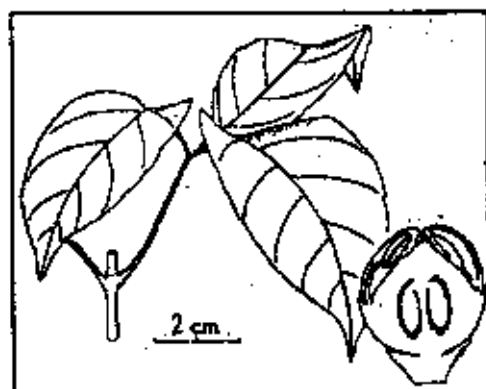
Khác mẫu ở nhánh pháthoa ngắn (4-7 cm) và mang 1 tán ở chót. Lai châu.

6043 - *Macropanax dispermus* (Bl.) Kuntze. Dạidinh hai-hột.

Dạimộc cao 12 m; cành không lông. Lá mang (3)5(7) lá-phụ không lông, bìa có răng; gân-phụ mảnh, gân tam cấp không rõ; lá bẹ dính vào cuống. Chùm-tútán mang tán, ở ngọn, to, có lông hình sao; hoa nhỏ, có đốt trên cọng, nơi đốt cọng phũ ra như đĩa; dài không lông; cánhhoa 5; noãn sào 2 buồng. Quả nhân-cứng đẹp đẹp; hột có phôi nhũ nhân.

Thùathiên (hình theo Viguiet).

- Tree 12 m high; leaflets glabrous; panicles stellate pubescent; petals 5; ovary 2-celled (*Aralia disperma* Bl.; *M. oreophilus* Miq.).

6044 - *Macropanax grushvitzkii* Hà

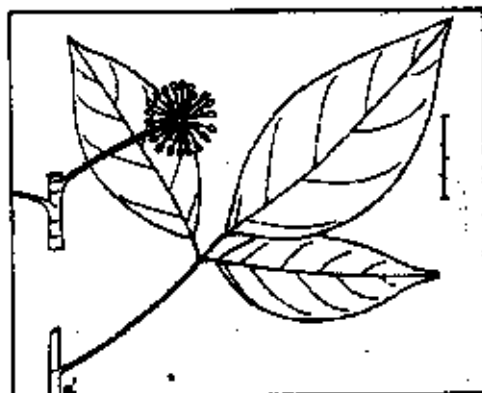
Quảngnam Đà Nẵng, Côngtun, Lâm Đông.

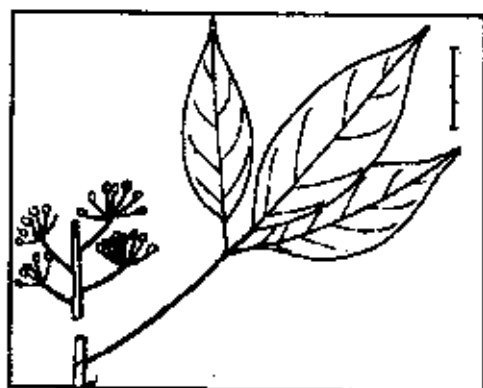
6045 - *Macropanax membranifolius* Shang. Dạidinh mỏng.

Dạimộc cao 6 m; cành không lông, có bikhẩu rõ. Lá mang 3 lá-phụ thon, to 3-12 x 2-4 cm, không lông, mỏng, gân-phụ 4-7 cặp, cuống-phụ 4-30 mm. Pháthoa dài 8-14 cm; nhánh mang tán; tán to 2 cm; hoa rộng 5 mm; cánhhoa 5, dài 2 mm; tiểunhụy 5; noãn sào 2(3) buồng.

Rừng cao độ thấp; Hàsonbinh.

- Tree 6 m high; leaflets membranous, glabrous; stamens 5; ovary 2(3)-celled.

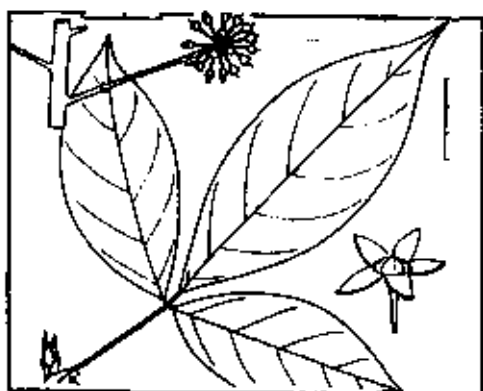

6046 - *Macropanax schmidti* Shang. Đại diện Schmid.
Đại mộc cao 10 m; cành không lông. Lá mang 5(3 lá-phụ bầu dục bánhình, to 6-12 x 1,5-6 cm, đầu nhọn, có mũi, mỏng, không lông, gân-phụ 35 cặp. Chùm dài 7 cm, mang tán, tán to 1,5 cm, trên cong dài 1,5 cm; hoa rộng 4 mm; cánh hoa (5)6; tiểu nhụy (5)6; noãn sào 2 buồng.

Rừng vùng Đà Lạt (Đatanla).

- Tree 10 m high; leaflets membranous, glabrous; racemes bearing umbels; petals (5)6; ovary 2-locular.

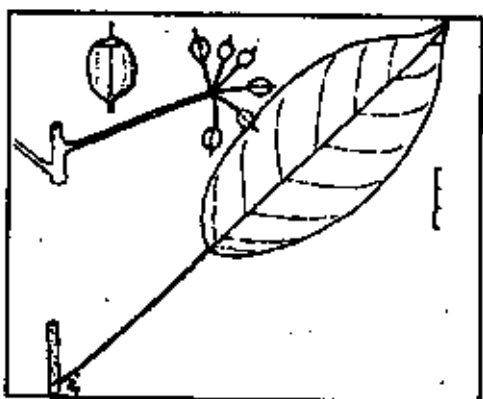

6047 - *Macropanax sessilis* Shang. Đại diện không-cứng-phụ.

Tiểu mộc cao 3 m; cành không lông. Lá mang 3(2-4) lá-phụ như không cứng-phụ, bầu dục hay tròn dài bầu dục, to 5-15 x 3-7 cm, bìa nguyên, dày, gân-phụ 5 cặp; cuống 2-14 cm. Chùm mang tán tròn, to 2 cm; cong hoa 5 mm, không lông; cánh hoa 5, dài 3 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào 2 buồng.

Rừng vào 300-400 m: Cao Lạng.

- Shrub 3 m high; leaflets shortly petiolulated, coriaceous; petals 5, 3 mm long; ovary 2-celled.

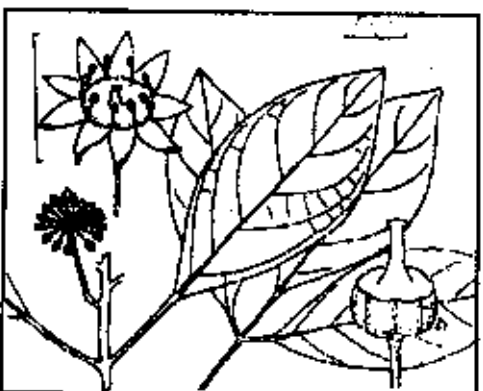

6048 - *Macropanax simplicifolius* Shang. Đại diện lá đơn.

Đại mộc cao 10 m; cành không lông. Lá mang 1 lá-phụ, ít khi 2-3; phiến bầu dục hay tròn dài, to 7-21 x 5-11 cm, tà hai đầu, dai, không lông, gân-phụ 5-7 cặp, cuống-phụ 1-4 cm; cuống dài 1,5-30 cm. Chùm mang tán ở ngọn nhánh; cong hoa 4-8 mm; cánh hoa 7-8, dài 3 mm; tiểu nhụy 7-8; noãn sào 2 buồng. Trái tròn to 7-8 mm.

Bình Trị Thiên, Quảng Nam Đà Nẵng.

- Tree 10 m high; leaves uni(2-3)-foliated, glabrous, coriaceous; petals 7-8; ovary 2-celled; fruits 7-8 mm long.

6049 - *Macropanax skvortsovii* Hà. Đại diện Skvorstsov.

Tiểu mộc cao 4-5 m. Lá mang 1-3 lá-phụ xoắn, to 5-12 x 2,5-5 cm, gân-phụ 6 cặp; cuống-phụ 1 cm; cuống 2,5-3 cm. Chùm mang tán; cong tán 2,5 cm; tán to 2 cm; cong hoa 1 cm; nụ không lông; cánh hoa 8-9; tiểu nhụy 8-9.

Rừng 800-1.000 m: Quảng Nam Đà Nẵng (hình theo Dụng).

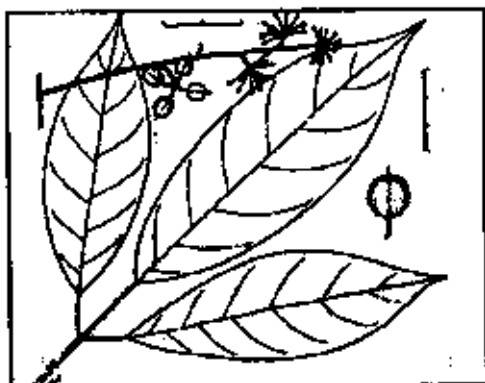
- Shrub 4-5 m high; leaflets 1-3; petals, stamens 8-9.

6050 - *Macropanax undulatus* (G. Don) Seem.
Đại đỉnh dứng.

Dại đỉnh cao 4-15 m. Lá mang 3-5 lá-phụ bầu dục thon đến tròn dài, to 5-18 x 2-6 cm, không lông, dẹt, gân-phụ 4-7 cặp, bìa nguyên cường-phụ 1,5-3 cm; cuống 5-15 cm. Chùm mảnh cao 15-30 cm, nhánh dài 4-15 cm, mang tán; tán to 1-2,5 cm; hoa trắng; cánh hoa 5, dài 3-6 mm; tiểu hụy 5; noãn sào 2 buồng. Trái tròn, to 6 mm.

Rừng vào 2.200 m; IX-XII, 5-6; VN ? Var. *simplex* Li: phát hoa mang chùm nhánh đơn, tăng cùng với 1 tán; Sonla, Nghệ Tĩnh, Công tùm.

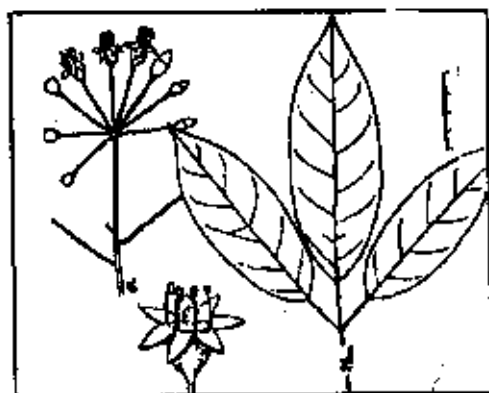
- Presence to be confirmed in Vietnam
(*Hedera undulata* Wall. ex G. Don).

6051 - *Macropanax vidalii* Shang. Đại đỉnh Vidal.

Bụi cao 3 m; cành non không lông, có bích hầu vàng. Lá mang 3(1-2) lá-phụ tròn dài to 6-16 x 2,5-6 cm, mỏng, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 4-6 cặp, cường-phụ 1-5 cặp; cuống dài 3-20 cm. Phát hoa cao 7 cm ở ngọn; tán to 2,5 cm; cọng hoa 1 cm; hoa trắng; cánh hoa 7-9; tiểu hụy 7-9; noãn sào 2 buồng.

Gialai Công tùm.

- Bush 3 m high; leaflets membranous; inflorescence 7 cm; petals, stamens 7-9; ovary 2-loculare.

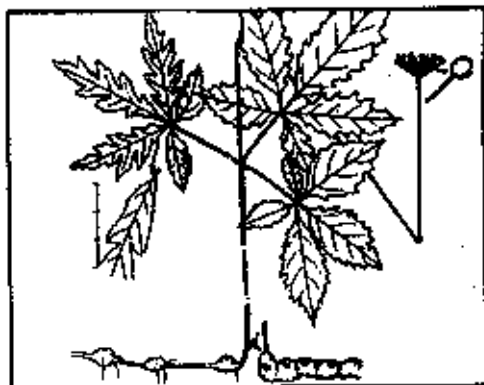

6052 - *Panax bipinnatifidus* Seem. Sâm hai-lần-kép.

Đại thực vật danieli; cành hành óm, dài, cho ra một phần phụ ở mỗi chồi mới, đặc sắc. Thân mảnh, cao 10-20 cm. Lá chụm 3, mang 5 tamdiệp mỏng, không lông, bìa có răng đôi cạn hay sâu dạng thùy. Trục phát hoa dài 15-20 cm; tán 20-30 hoa; cọng vào 1 cm, mảnh; trái đỏ.

Hoàng Liên Sơn; 7-9. Bó cho phụ nữ sau sanh, kích thích sinh dục, trị bất thụ.

- Rhizome enfled bearing aerial stem; leaves glabrous; inflorescence 15-20 cm high.

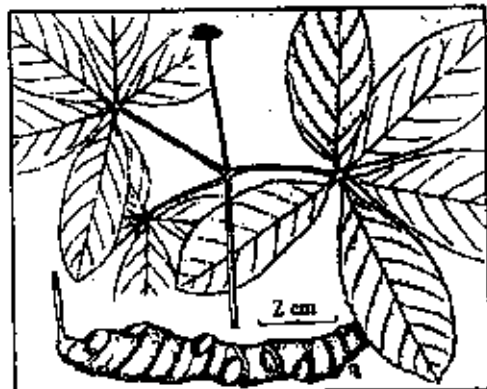

6053 - *Panax japonica* (Nees) Mayer. Sâm Nhật.

Đại thực vật danieli nhờ cành hành vàng vàng, mang theo của thân khinh tròn. Thân khinh nhỏ, mang 3 lá ở một mắt; lá-phụ 5, có lông thưa nhất là ở gân. Phát hoa đứng cao, mang một tán đơn; hoa nhỏ.

Công tùm. Langbian: I-V. Bó: làm máu khó đặc, trị xáo trộn đường tiêu hóa, ho, lở miệng.

- Rhizome with leaves and aerial shoot cicatrices apparent.

6054 - Panax pseudoginseng Wall. Sâm.

Điathực vật daniên nhờ *cànhành* hình trụ hơi có thắt, dài 10-15 cm, rộng 1 cm. Thân khisinh cao 20-30 cm. Lá chụm 3; cuống 2-4 cm, mang 5 lá-phụ xoan thon, to 12 x 5 cm, bìa có răng nằm nhọn; cuống-phụ dài 1 cm. Tán tròn trên cọng 10-12 cm; cọng hoa mảnh, cao 4-6 mm. Trái tròntròn, to 4 x 5 mm, có dài và vôi còn lại.

Rừng thưa, cao độ 1.500 m: Sapa.

- Rhizome cylindrical with slight estrangulations; leaves glabrous; fruits 4 x 5 mm

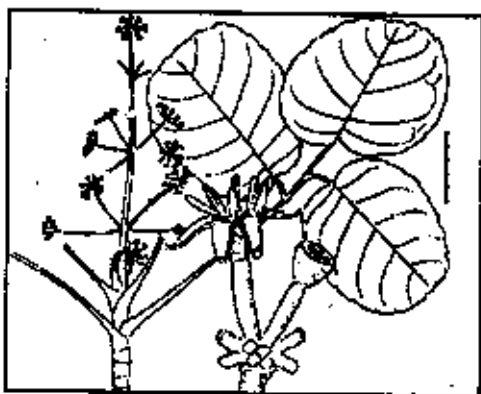

6055 - Panax vietnamensis Dung & Grushv. Sâm Việt.

Có daniên, cao đến 1,1 m. Cànhành to đến 3,5 cm; thân thường 2, cao 40-80 cm. Lá theo *luânsinh* thường 4; lá-phụ 5(6,7), dài 8-14 cm, gân-phụ (8)10. Tán trên cọng 25 cm; tổngbao đo láhoa nguyên; hoa 50-120 màu *lục vàng*, rộng 3-4 mm; cánhhoa 5, tiểuhụy 5, noãnào 1 buồng. Trái đỏ, to 7-10 mm.

GialaiCổngtum

- Perennial, up to 1.1 m high; flowers greenish yellow; drupes red 7-10 mm wide.

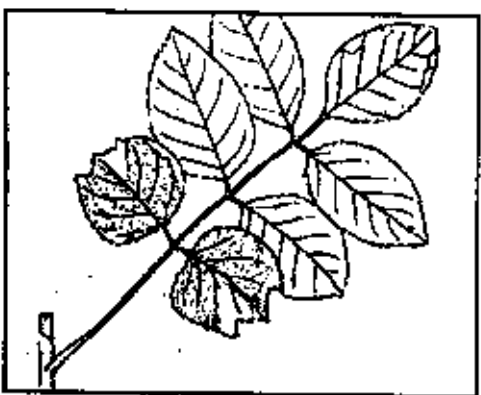
Araliaceae:

6056 - Polyscias balfouriana Bail. Đinh lăng lá-tròn.

Tiểumộc cao 1-2 m, thơm. Lá kép thường mang 3 lá-phụ trên một cuống dài; phiến xoan tròn, đầu tù, xanh đậm, không lông, bìa có răng nhọn, nằm, cuống-phụ 1 cm; cuống có đáy thành be. Chùm-tútán mang tán to 1-1,5 cm; hoa có 6 cánhhoa, 6 tiểuhụy; noãnào 4 buồng.

Tr làm kiếng, gốc Tân-Caledonia; III.

- Ornamental.

6057 - Polyscias guilfoylei (Cogn. & Marché) Bail. Đinh lăng trổ; Wild Coffea.

Bụi cao 3-4 m. Lá thơm, thường trổ với bìa trắng; lá-phụ xoan hay hình bánhình, có răng hay xẻ, lá-phụ chót to.

Var. *laciniata* Bail., lá-phụ xẻ sâu; var. *victoriae* Bail., các thúiệp nhỏ, xẻ nhiều; var. *quinquefolia* Bail. Tr ở Hà Nội. Loài còn nhiều thứ Tr, khác ở lá dadạng.

Kiếng.

- Ornamental (*Aralia guilfoylei* Cogn. & Marché).

6058 - *Polyscias grandifolia* Volkens., 1965 *Micronesica* 2: 57.
Tr ở Hànội.

6059 - *Polyscias guilfoylei* var. *quinquefolia* Bailey
Celeri-leaves Panax.

Lá 2 lần kép, lá-phụ thôngthông, bìa có răng
và trở trắng.

Tr ở Hànội. Góc Florida

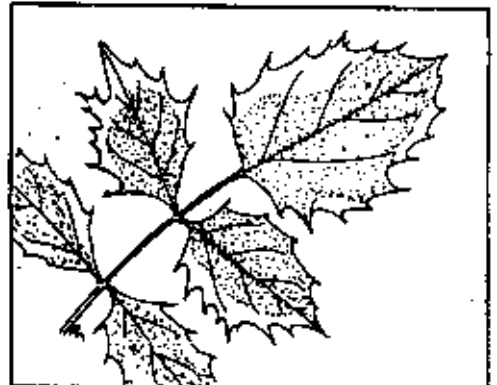

6060 - *Polyscias guilfoylei* var. *victoriae*:

Tiểumộc tàn tròn, lá-phụ xoan hay tròn, có
răng thưa nhọn, lục đậm, thường trở trắng phía bìa.

Trồng làm kiếng.

- Cultivated.

6061 - *Polyscias filicifolia* Balf. Đinhlăng rắng; Fern-
leaf aralia, Angelica.

Tiểumộc cao đến 2,5 m; thân có bikhấu. Lá
đặcbiệt là *dadạng*: ở thân trẻ, kép 1-2 lần thành
đoạn hẹp nhọn, bìa có răng nhọn, dạng lá rắng; ở
nhánh già lá đơn, xoan đến thon, thường lục tươi,
gân giữa tía.

Tr làm kiếng, gốc Đào Tháibinhduong (hình
theo Bailey).

- Ornamental.

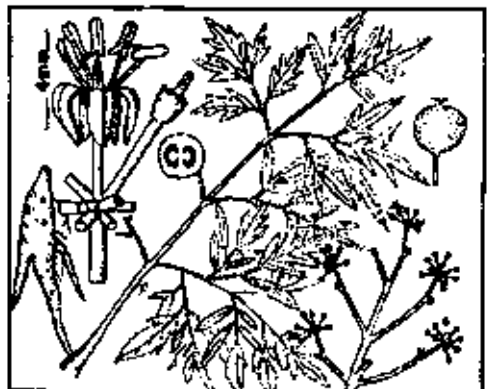

6062 - *Polyscias fruticosa* (L.) Harms. Đinhlăng.

Bụi cao 0,5-2 m, không lông, vỏ trắngtrắng; rễ
phù như củ. Lá thơm, 3 lần kép, dài đến 40 cm;
thúdiệp chót có răng; không lábẹ. Chùm mang tán,
có láhoa rộng mau rụng; hoa nhỏ *xanh*, cánhhoa 5,
trắngtrắng; tiểunhụy 5; noãnào 2 buồng. Trái tròn
hơi dẹp, màu trắng bạc.

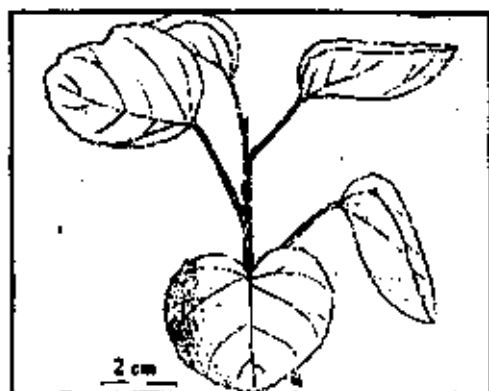
Kiếng được trồng khắp thếgiới, không gặp
hoang nữa; XI, 12. Lá ăn trong gỏi, lợitiểu, trị ho...;
rễ làm tăng cườngtrắng, giúp hôhấp; làm corút
túcung..

- Ornamental (*Panax fruticosa* L.;
Tieghemopanax fruticosus (L.) Vig.).

6063 - *Polyscias sambucifolia* (Sieber) Harms. (*Panax sambucifolia* Sieb.)

Tr ở Hà Nội làm thuốc, gốc Úc châu.

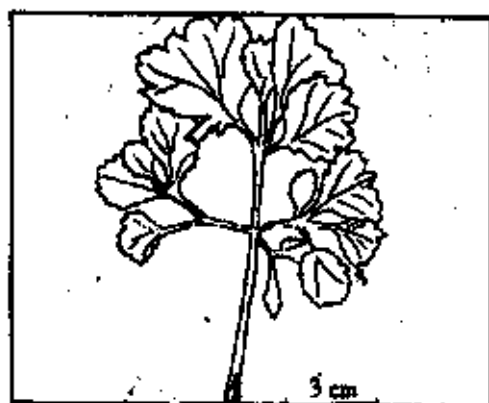

6064 - *Polyscias scutellarius* (Burm. f.) Merr.
Đinh lăng đĩa.

Cây nhỏ, cao 1-2 m; thân nâu đen, có bích hầu trắng. Lá đơn hay do 2-3 lá-phụ, phiến tròn bìa như cái đĩa hay bán cầu, xanh hay trổ, không lông. Chùm-tụ tán thông dài; tán 5-8 hoa, hoa giữa không cong; cánh hoa xanh, cao 3,5 mm; noãn sào 3-4 vòi nhụy.

Tr, gốc Mexico.

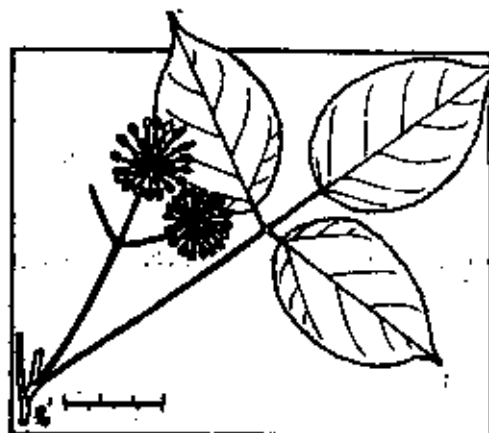
- Ornamental (*Crassula scutellaria* N. E. Burm.).

6065 - *Polyscias serrata* Balf. Đinh lăng răng.

Kiếng thường trồng. Bụi cao 50-150 cm; thân xám trắng, không lông; cành non xanh. Lá thơm, 2 lần kép; thùy tiếp có hình thế thay đổi, rộng, xanh đậm, láng, bìa có răng nhọn.

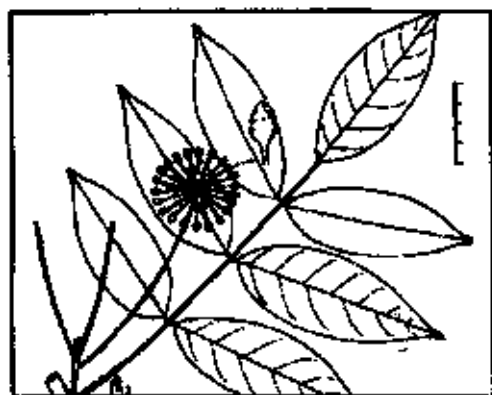
- Cultivated.

6066 - *Pentapanax fragrans* (D. Don) Hà. Ngũ đình thơm.

Lá mang 3 lá-phụ xoan 7-20 x 6-12 cm, đầu có mũi, đáy tròn, bìa có răng nhỏ, không lông, gân-phụ 5-6 cặp; cuống-phụ đến 1 cm; cuống đến 12 cm. Phát hoa dài bằng cuống, tán mang tán tròn, nhiều hoa; rộng 1,3 cm, không lông; nụ cao 4 mm

- Leaflets ovate, glabrous; umbels 2,5 cm large; flowers glabrous (*Hedera fragrans* D. Don; *P. leschenaultii* (DC.) Seem.).

6067 - *Pentapanax longepedunculatus* Bùi. Ngũđinh cọng-dài.

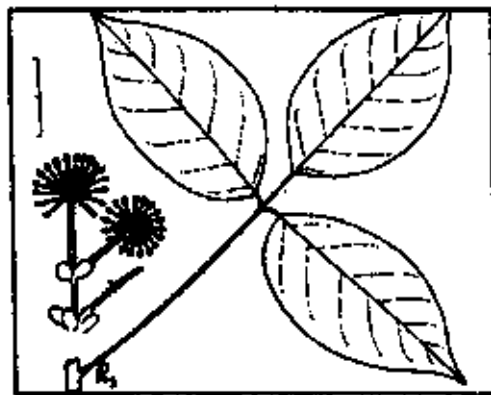
Tiểumộc đứng hay leo, có khi phusinh. Lá kép lông-chim; lá-phụ 5-7, bầuđục đến xoan thon, to 6-15 x 3-5,5 cm, dài, không lông, bìa có răng mịn, gân-phụ 6-7 cặp, cuống-phụ 2-3 mm. Pháthhoa 1-2 cm, mang tán trên cọng dài 4-10 cm; cọng hoa dài 1-1,5 cm; nú xoan; cánhhoa 5, dài 2 mm; tiểuhụy 5; noãnào 5 buồng; vòi nhụy hình chùy.

Rừng vùng núi cao, 1.800-2.300 m: Lào cai, NgọcPan (Cổngtum).

- Erect or climbing or epiphytic shrub; leaflets coriaceous, glabrous; ovary 5-celled.

6068 - *Pentapanax racemosus* Seem. Ngũđinh chùm.

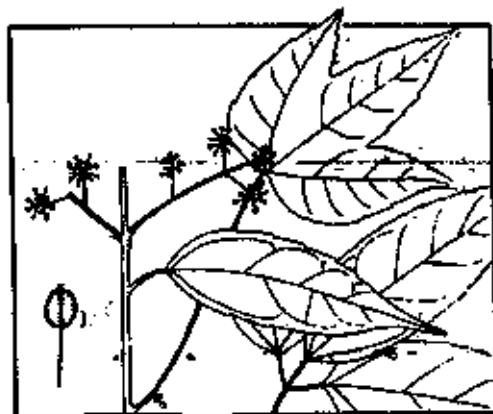
Đạimộc cao 18 m, đứng hay leo. Lá mang 5-7 lá-phụ bầuđục, to 10-22 x 6-11 cm, chót nhọn, đáy tròn hay hình tim, bìa sinuate, có răng nhỏ; cuống-phụ 0,6-1,2 cm. Pháthhoa đơnphái, không hay có lông; chùm mang nhánh dài 5-8 cm; cọng hoa 0-3 mm; vòi nhụy 5, dính nhau đến 1/2. Trái tròntròn; hạt có phôi nhũ. Giỏiai.

6069 - *Pentapanax verticillatus* Dunn. Ngũđinh luãnsinh. Bụi cáo 1 m; nhánh có sube tróc thành mây nâu. Lá không lông, không lábe, mang 3 lá-phụ bầuđục, to vào 7 x 3 cm, đầu có mũi, đáy tà, bìa nguyên, gân-phụ 6 cặp, các gân và cuống đen. Pháthhoa có lông, có láhoa to; tán to 2 cm; cọng hoa 1 cm; nú 2 mm; hoa đodò; cánhhoa 5; noãnào 5 buồng.

Sapa, 1.600 m.

- Tuft to 1 m high; midrib, petioles black; bracts developed; umbels pubescent.

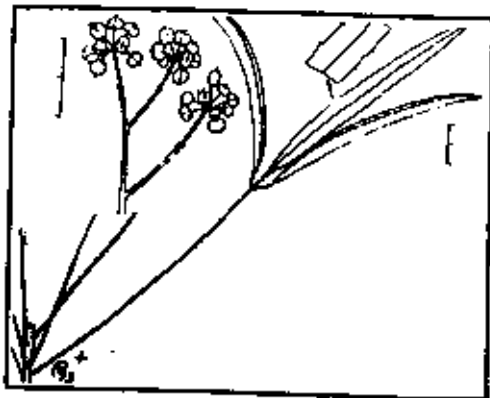

6070 - *Nothopanax davidii* (Franch.) Harms. Laidinh.

Đạimộc cao 15 m; nhánh tròn. Lá tuyền, có thùy hay do 3 lá-phụ, to 6-8 x 2,5-3 cm, gân-phụ 5-7 cặp, bìa có răng thưa nhọn, mặt trên oliu nâu, mặt dưới nâu lợt, cuống-phụ 3-5 mm; cuống 4-11 cm. Chùm ở ngọn, mang tán. Trái to 4 x 5 mm, trên cọng dài 6 mm.

Sapa, trên vùng vòi; VIII, 6-9.

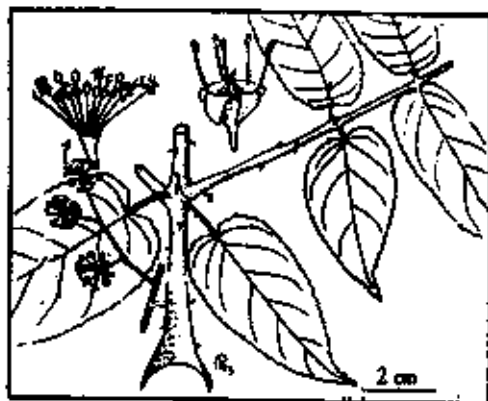
- Leaflets submembranous; racemes of umbels; fruits 4 x 5 mm (*Panax davidii* Fr.).

- 6071 - *Nothopanax delavayii* (Fr.) Laidinh Delavay.
Tiểu mộc cao 1-5 m; thân không chia nhánh, vỏ nâu. Lá tụ ở chót thân; cuống dài 15 cm; lá-phụ to 10 x 2 cm, xếp dọc lúc khô, không lông, bìa có răng nhỏ thưa, gân-phụ không rõ; cuống phụ 2-7 mm. Chùm mang tán 12-15 hoa, to 2 cm trên cọng dài. Trái to 7 x 7 mm, trên cọng dài bằng; phân quả 2.

Hồabinh IX, 9.

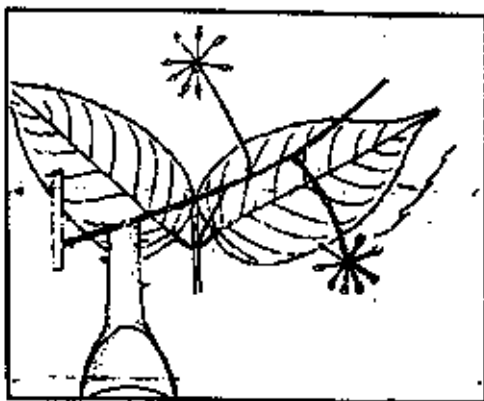
- Unramified shrub; leaflets 3; fruits 5 x 7 mm (*Panax delavayii* Fr.).

- 6072 - *Aralia armata* (G. Don) Seem. Cường, Dinh lăng gai, Đon châu châu. Tiểu mộc cao 1-2 m, có nhiều gai, ít nhánh. Lá to 2 lần kép, cuống có gai; tamdiệp to 4 x 2,5 cm, láng, bìa có răng nhọn, gân-phụ 4-6 cặp, có lông nhám ở mặt trên. Phấn hoa là chùm-tútán thưa; cọng hoa có ít lông; hoa màu vàng-xanh, nhỏ, ngũphần; cánhhoa 5, tiểuhụy 5; vòi nhụy 5.

Mương rầy cũ, ven rừng vùng núi cao: B, Đàlat. Trị viêm cổ-họng, phongthấp, tê-bại. Var. pubescens Hà, lá-phụ xoan, bìa có răng đôi, và có lông dày 2 mặt; dài rìa lông.

- Shrub 2 m high; leaflets rough pubescent in upper surface; flowers yellow green, pubescent (*Panax armata* G. Don).

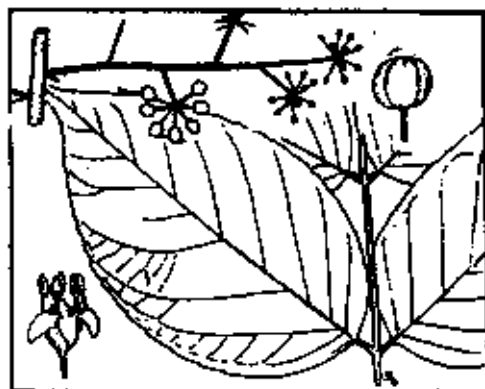
- 6073 - *Aralia chapense* Bùi. Cường Sapa.
Tiểu mộc cao 5-6 m; thân cao 5-6 m. Lá 2 lần kép, sống có gai rất dài (2 cm) giữa hai lá-phụ; thúdiệp mang 11-17 tamdiệp, to 5-9 x 2-2,5 cm, đáy hình tim, bìa có răng, gai ở gân giữa mặt trên, không lông, mặt dưới mốcmốc, gân-phụ 9-12 cặp. Chùm-tútán rất to, cao 50-60 cm, nhánh dài 10-13 cm; tán có cọng dài; cọng hoa có đốt, dài 6-7 mm, có lông; cánhhoa 5, dài 1,5-2 mm; noãn sào 5 buồng.

Rừng vào 1.500 m: Sapa; IX, 9.

- Stem 5-6 m tall; leaves with long spines, 2-pinnate; leaflets ovate cordate, glabrous; panicles pubescent.

6074 - *Aralia chinensis* L. Cường Trungquốc.

Tiểumộc cao 2-8 m; thân thường có gai. Lá 2-3 lần kép, to 40-80 cm; nơi gân của cặp thùy dưới dưới cả có 2 lábe to, có ít gai; lá-phụ daidai, như da, không lông mặt trên, có ít lông mặt dưới ở gân, xoan xoan rộng, to 5-12 x 3-8 cm, gân-phụ 6-8 cặp, cuống -phụ 0-3 mm. Chùm-turunan ở ngọn, cao 25-40 cm, có lông; nhánh dài 10-25 cm; tán nhiều hoa, rộng 1-1,5 cm, cọng 1-5 cm; cọng hoa 4-6 mm, dài cao 1,5 mm, cánhhoa 5 cao 1,5 mm; tiểuhụy 5; noãnào 5 buồng. Trái tròn, to 2-3 mm.

Langson, Yênbái. Thân kiễnvị, trị đau khớp, têhấp, nhức đầu, vàng da; rễ trị đáiđường (có lẽ vì chứa b-taralin)

Leaflets tomentose beneath; panicles pubescent.

6075 - *Aralia chinensis* L. var. *dasyphyllodes* Hand.-Maz.

Thú này khác thú mẫu ở hoa có cọng ngắn và lá-phụ có lông dày, nhám mặt trên, cũng lông dày như vậy ở gân mặt dưới. Cọng hoa ngắn hơn, dài 2-3 mm.

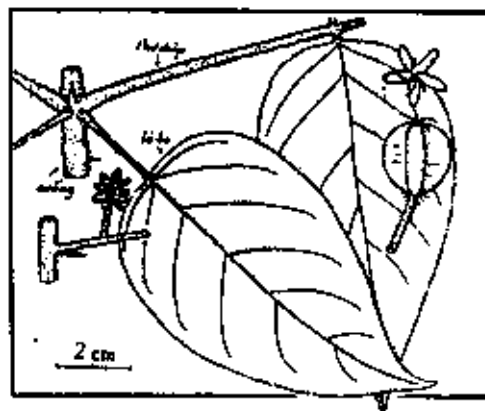
Langson, Yênbái.

6076 - *Aralia dasyphylla* Miq. Cường lá-nhám.

Tiểumộc ít nhánh, cao 4-5 m, có gai to. Lá 2 lần kép, lábe của thùy hình lá; sóng có gai, có lông nhung nhám, vàng; tamdiệp to 20 x 10 cm, có lông dày hai mặt, nhất là mặt dưới, bìa có răng mịn. Chùm mang hoadầu; hoa xanh, không cọng, ngũ-phân. Quảhìnhcứng đen, tròn, cao 3 mm, có 5 cạnh và 5 vôi nhụy còn lại.

Ven rừng tên 700 m: Langson, Đalat, III-II.

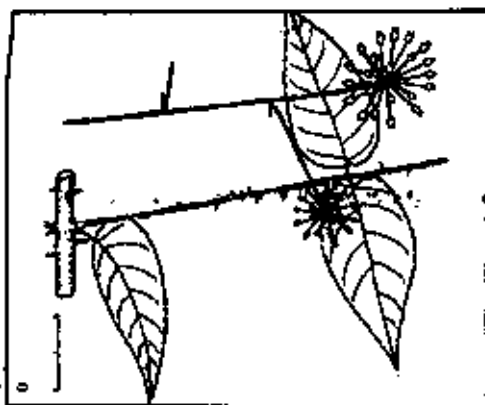
- Shrub 4-5 m tall; leaflets densely pubescent; drupes 3 mm high, 5-ribbed (*A. chinensis* non L., Phạmhoàng).

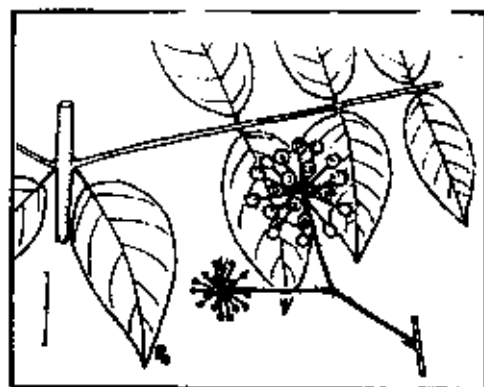
6077 - *Aralia foliosa* Wall. ex Clarke. Cường lá

Tiểumộc cao 1-3 m; thân tròn, không lông. Lá to; sóng dài đến 40 cm, không lông, láng, có gai; thùy ở nách lábe như lá, dài đến 20 cm, mang 9 tamdiệp không lông, bầuđục hay thon, to 4-8 x 2-4 cm, mỏng, dày tròn, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 7-9 cặp, cuống-phụ 2 mm. Phảthoá ở chốt nhánh, không lông, cao 40 cm; tán rộng 2 cm, trên cọng dài 2-3 cm; cọng hoa 7-9 mm. Trái to vào 6 m.

Vùng núi cao 1.500 m: Hátuyên, Phúkhánh, Đalat; IX-XI, 9-12.

- Shrub 1-3 m tall; leaflets glabrous; drupes 6 mm large.

6078 - *Aralia foliosa* var. *sikkimensis* Clarke. LO.

Tiểu mộc nhỏ như trên; nhánh tròn, không lông, gai ngay. Lá có gai cao 6-18 mm, nhọn; thùy dài đến 20-25 cm, mang 9 tamdiệp tương đối nhỏ hơn, không lông, đáy hình tim. Pháth hoa ở nách lá và ngọn nhánh, mảnh hơn, không lông.

Rừng vào 1.200 m: Phứcánh, vùng Đalat; VII, 7.

- Rachis with long spines; leaflets more smaller, base cordate.

6079 - *Aralia nguyentaoi* Hà. Cường Nguyễn-Tao.

Bụi cao 2 m, có gai ngắn, cong ở thân, lá, pháth hoa. Lá 2 lần kép, dài 50 cm; thùy mang 3 tamdiệp, phiến tròn dài xoan, tamdiệp chót đến 12 x 5,5 cm, như da, không lông hay có lông ở gân, gân-phụ 7-9 cặp; cuống 5 cm, lábe ngoài nách. Chùm-tụ tán thưa, trục cao 17 cm, nhánh mang tán to 3-3,5 cm, chứa 15-20 hoa; cong hoa 1-2 cm; cánh hoa 5, dài 3 mm, không lông; tiểu hụy 5, chỉ dài 3-4 mm. Trái tròn, có 5 cạnh, to 3-4,5 mm.

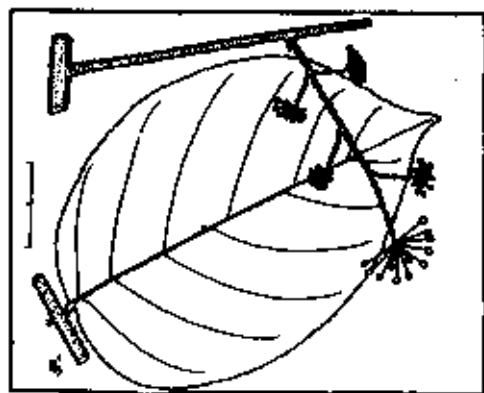
Vĩnhphủ; 11-4 (theo hình của H.T. Dụng).

- Bush 2 m tall, spinescent; pinnae bearing 3 leaflets; lax inflorescence; fruits 3-4.5 mm long.

6080 - *Aralia planchoniana* Hance.

Tiểu mộc cao 3 m, có gai rải rác, ngay, nhỏ, có lông dày vàng. Lá 2 lần kép, to; cặp thùy dưới cả có lábe to; thùy mang 7-11 lá-phụ dài, xoan, tròn dài-xoan, to 8-15 x 4-8 cm, chót nhọn, đáy tròn hay hình tim, mặt trên có lông vàng dày, mặt dưới có lông như vậy ở gân, cuống-phụ ngắn trừ cuống-phụ giữa dài đến 5 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn; nhánh dài 50 cm; tán mang 30-50 hoa, to 2,5 cm, trên cọng 3-4 cm; cọng hoa 1 cm, dài 5 răng, cánh hoa 5, cao 2 mm; tiểu hụy 5, chỉ 2,5 mm; noãn sào 5 buồng, vòi nhụy 5, dính nhau ở đáy. Trái tròn, to 4 mm.

Hàngiang, Hòa bình.

6081 - *Aralia searelliana* Dunn. Cường hoe, Cường Searell.

Thân non, lá, cọng pháth hoa dày lông dày hoe. Lá hai lần kép; tamdiệp có phiến tròn tròn, to 12-18 x 7-8 cm, đầu có mũi ngắn, bìa có răng nằm, gân-phụ 6 cặp, dài, cuống-phụ 3-4 mm. Pháth hoa với tán 15-25 hoa; cọng hoa có lông. Trái tròn tròn.

Vùng núi, 1.000-1.500 m: Lạngson, Hoànglienson, Hậutyến, Hason binh; I, 1.

- Stem, leaves, inflorescence rufous tomentose.

6083 - *Aralia scandens* (Merr.) Hà, Nov. Syst. Pl. vasc. 11, 229, fig. 2 (*Acanthophora scandens* Merr.).

Thân to 2.5 cm, không lông, leo, có gai nhỏ cong. Lá to, 3 lần kép, tamgiác, dài đến 1.5 m; lá-phụ nhiều, xoan-thon, nhọn, dày tròn, hơi hình tim, mỏngmàng, 7-14, bìa có răng-gai. Chùm-tụ tán cao 1 m; cọng 1-4 cm, mang tán vào 20 hoa; hoa có cọng 1 cm; cánhhoa kết hợp 5-6; tiểunhụy 5-6.

Báchái, 100-1200 m.

6084 - *Aralia spinifolia* Merr.

Tiểumộc cao 3 m; lá, pháchoa có gai ngay, thưa, dài 3-10 mm, và tơ 1.5-3 mm. Lá 2 lần kép; thùydíp dài 30 cm, mang 5-9 tamdiệp; tamdiệp trònđài xoan, do 12 x 4-6 cm, mỏng, chót nhọn; cuống ngắn. Pháchoa to, thưa, mang nhánh dài 10 cm; tán trên cọng dài, mang vào 30 trái. Trái dài 5 mm, bầuđục; đáy tròn, 5-6 sóng xen với 5-6 rãnh sâu, không lông, cọng 1-1.56 cm.

Lào cai, Hàtuyen, Hoànglienson, Đăclác; 10.

6085 - *Aralia thomsonii* Seem. var. *thomsonii*

Tiểumộc to, có lông vàng như nhung; gai ngắn, cứng. Lá 2-3 lần kép với cặp lá nhỏ ở nơi mang thùydíp; thùydíp chót mang 5-9 lá-phụ; cuống-phụ 0-3 mm; lá-phụ bậc chót to 7-10 x 3.5 cm, bầuđục chót nhọn, bìa có răng nhỏ. Chùm-tụ tán cao 90-1.5 m; láhoa 6 mm; cọng hoa dài 1.2-2 cm.

Từ Lào cai đến Đăclác.

var. *integerrima* Hà. Hàobình

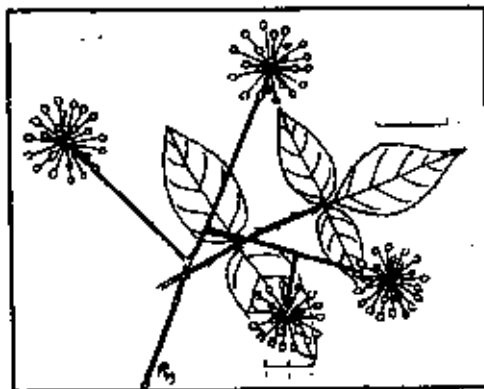
var. *petiolulosa* Hà. Bavi, Yênbái, Cúcphương.

6086 - *Aralia touranensis* Hà. Cường Đà Nẵng.

Tiểumộc leo quấn, có gai cong, nhiều. Lá hai lần kép, dài 60 cm, thùydíp mang 5-7 lá-phụ daidai, không cuống-phụ, mặt dưới có lông rairác; cuống chung 10 cm. Chùm-tụ tán 30 cm; tán rộng 5.5 cm; hoa vào 50, cọng mảnh dài 2.5 cm; cánhhoa 6-7, cao 2 mm; noãn sào 6-7 buồng. Trái tròn to 5 mm.

Đà Nẵng

- Voluble; leaves to 60 cm long; umbels 5.5 cm large; fruits globulous 5 mm diameter.

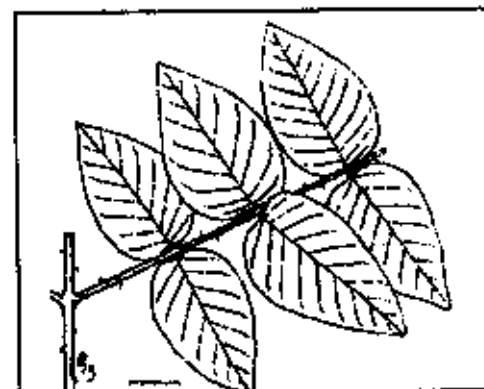

6087 - *Aralia vietnamensis* Hà. Cường Vietnam.

Tiểumộc cao 4-7 m, có gai. Lá to, dài 1.5-3 m, hai lần kép, có gai nhọn và lông tơ cứng; lá-phụ mang 5-4 tamdiệp; tamdiệp to 8-26 x 5-14 cm, dày hình tim, đầu nhọn, dai, có lông tơ cứng, dài 2 mặt, bìa có răng, gân-phụ 8-10 cặp, cuống-phụ ngắn, dưới 8 mm. Pháchoa to, cao 1.5-2.2 m; nhánh dài 1-1.7 m, có nhánh phụ mang 12-23 tán to 15-27 mm; hoa 13-25; cánhhoa 5, dài 2 mm; tiểunhụy 5; noãn sào 5 buồng. Trái to 4 mm, có 5 cạnh.

Cúcphương (Hànamninh).

- Treelet 4-7 m high, spinescent; leaves to 3 m long; leaflets densely hairy; panicle 1.5-2.2 m high; petals 2 mm long; fruits 4 mm large.

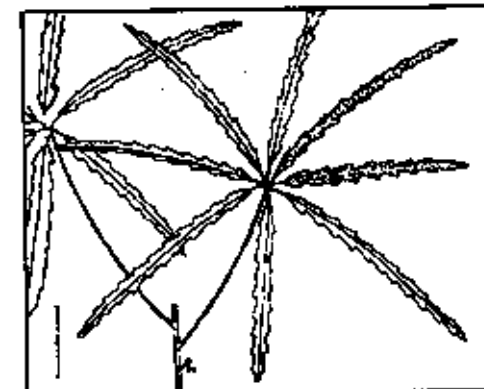

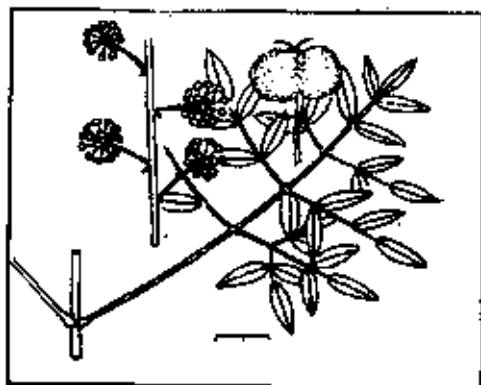
6088 - *Dizygotheca elegantissima* Vig. & Guill. Songdị; Elegant aralia.

Tiểumộc nhỏ đặcbiệt là có lá kép chânvịt với 7-9 láphụ hẹp dài, không lông, bìa có răng thưa to, màu thường nâu tím đậm, gân giữa tươi. Hoa với baophần 4 buồng; noãn sào 10 buồng.

Kiếng vì lá đẹp.

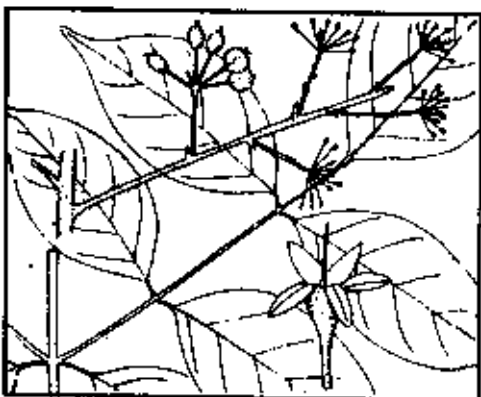
- Ornamental.

6089 - *Heteropanax chinensis* (Dunn) Li.

Bụi cao 2-3 m. Lá 2 lần kép, *đầy lông sét*, dài 50-60 cm; lá-phụ mọc đối, như da, không lông, bấu dục thon, to 2,5-5,5 x 0,8-1,8 cm, bìa nguyên, gân-phụ 6 cặp. Chùm-tútán cao 30 cm, *đầy lông sét*, mang chùm tán; cọng hoa 4 mm; cánhhoa 5, cao 2 mm, tiểunhụy 5, chỉ 3 mm. Trái đỏ đen, hơi dẹp, to 8 dày 2 mm; vòi nhụy 2-3 mm.

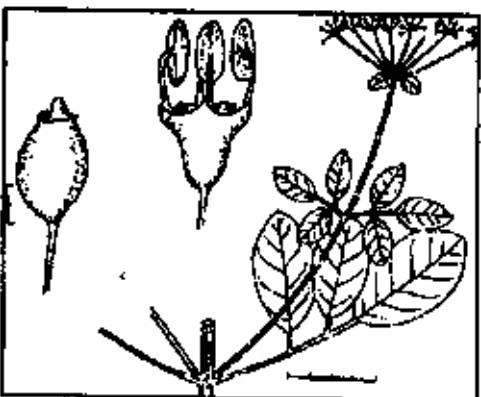
var. *longipedicellata* Grushv. & Skvorts. Hà Bắc.

6090 - *Heteropanax fragrans* (G. Don) Seem. Dị sâm thơm.

Đại mộc cao đến 10-12 m, thân to đến 60 cm. Lá hai lần kép, dài 40-50 cm, thùy dẹt ở nách một lá phụ đơn, mang 5-7 lá-phụ xoan, *đáy hơi bất xứng*, không lông, gân-phụ 5-7 cặp, mảnh, cuống-phụ 1 cm; cuống 15-25 cm, tròn. Chùm-tútán to, mang nhánh có lông mịn, mang tán như tròn; hoa có đài cao 2,5 mm, 5 răng; cánhhoa dài 3 mm; noãn sào có lông. Trái xoan hay haihòn, cao 6-8 mm, có vòi còn lại.

Hà Nam Ninh (hình theo H.t.Dung).

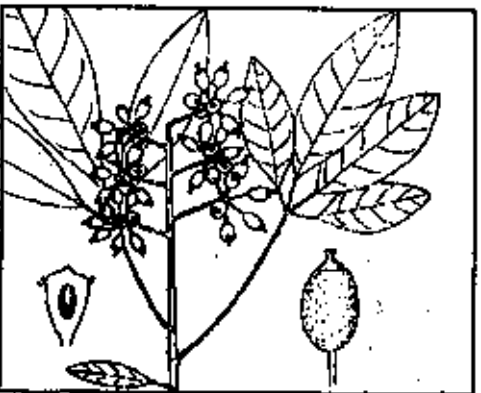
- Tree 10-12 m tall; leaves 2-pinnate; leaflets glabrous; panicles pubescent; petals 3 mm; fruits 6-8 mm high (*Panax fragrans* Roxb. ex G. Don).

6091 - *Arthrophyllum diversifolium* Bl.

Đại mộc nhỏ; nhánh non có *lông hình sao trắng trắng* hay hung. Lá dưới thân 2 lần kép, có khi dài đến 1,5 m, tamdiệp 8-15, tròn dẹt-bấu dục, to 4-7,5 x 3,5-4 cm; lá trên một lần kép hay do 3 lá-phụ. Tán kép; tổng bao như lá; cọng tán dài 2-4 cm; cọng hoa 5-15 mm. Trái tròn tròn to 5 mm.

Núi Cấm (Châu Đốc), Biên Hòa.

- Inferior leaves 2 time-pinnate; the superior pinnate; fruits 5 mm high. (*Eremopanax diversifolium* Dänk., *A. ovalifolium* Miq.)

6092 - *Arthrophyllum javanicum* Bl. Tiết diệp Java.

Đại mộc nhỏ; cành không gai, non có *lông có lông mịn hình sao trắng trắng*. Lá dẹt; lá dưới có thể hai lần kép, và to đến cả mét, lá trên do 1-4 lá-phụ, lá-phụ bấu dục thon, dài 8-10 cm, không lông, lúc khô xám nâu, mặt trên vàng, mặt dưới nâu. Phách hoa ở ngọn, mang tán tròn, có lông hoe mau rụng; hoa nhỏ, trên cọng 5-15 mm; cánhhoa 5; tiểunhụy 5; noãn sào 1-buồng 1-noãn. Trái xoan, cao 8 mm, phía trên có đĩa chụp.

Rừng 100-800 m: Ngọc Linh, núi Dinh, Sông Bé, Châu Đốc; 2.

- Small tree; leaves pinnate or 2-pinnate; leaflets glabrous; inflorescence bearing globose umbels; ovary 1-locular 1-seeded.

6093 - *Arthrophyllum macrophyllum* Philips. & Bùi

6094 - *Eleutherococcus senticosus* (Rupr. & Maxim.) Maxim. Tiểu mộc; thân có gai nhỏ, không lông. Lá mang 5 lá-phụ thon ngược to 8-11 x 3,5 cm, đầu tù có mũi dài, đáy chót buồm, gân phụ 6-7 cặp, bìa có răng, cuống-phụ 6-8 mm; cuống dài 10 cm. Pháth hoa mang tán trên cọng dài 4-5 cm; hoa nhiều, cọng 12 mm; cánh hoa 5, dài 1,5 mm; tiểu nhụy 5, chỉ đứng, cao 2,5 mm. Trái xoan, có khía, đen, không lông, cao 8-10 mm. Tr.

Dùng như Sâm, giúp tăng cường tráng.

- Cultivated.

6095 - *Eleutherococcus trifoliatus* (L.) Merr. Ngũ-giabi. Tiểu mộc cao 1-2 m, thơm; cành tròn có gai nhỏ, cong. Lá thường mang 3 lá-phụ, có khi 5; phiến xoan thon, to vào 7-8 x 2,5 cm, bìa có răng nằm, không lông, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 10 cm. Tán có cọng dài 1,5 cm; cọng hoa 1,2-1,7 cm; hoa có 4 cánh hoa dài 3-3,5 mm; tiểu nhụy 4. Trái tròn tròn, có vòi nhụy chẻ hai còn lại. B. Bó, trị ho, cảm, nhức gân, tê thấp, sưng đầu gối.

- Shrub 1-2 m high; leaflets 3(5), glabrous; umbels on 1,5 cm long peduncle; petals 4, 3-3,5 mm long.

6096 - *Calocbeura petelotti* Harms.

6097 - *Grushvitzkia stellata* Skörs. & Aver. 1994 Hà Giang.

ARALIDIACEAE

6098 - *Aralidium pinnatifidum* Miq. Châu, Trần.

Tiểu mộc cao 5-8 m. Lá to, xẻ lông chim gần đến gân chánh thành 5-11 thùy, daidai, không lông, màu khôi đen lúc khô; cuống 5-8 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn, mang nhiều hoa nhỏ, trắng, thơm; cọng có lông; lá dài 5; cánh hoa 5, nhọn, cao 1,5-2 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào không vòi nhụy. Trái hình thoi, to 3,5 x 1,5 cm., tia đậm, rồi đen lúc khô.

Rừng luôn luôn xanh trên núi, bình nguyên; Đồng nai.

- Shrub 8 m high; leaves glabrous; flowers small, numerous; fruits 3.5 x 1.5 cm, dark purple.

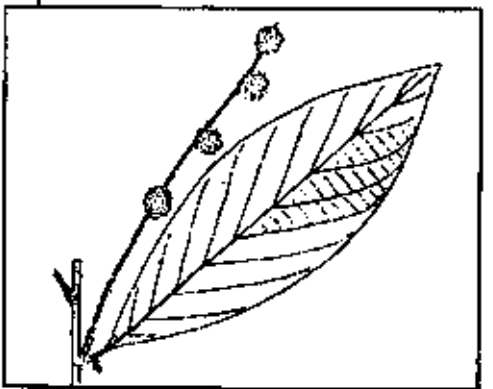
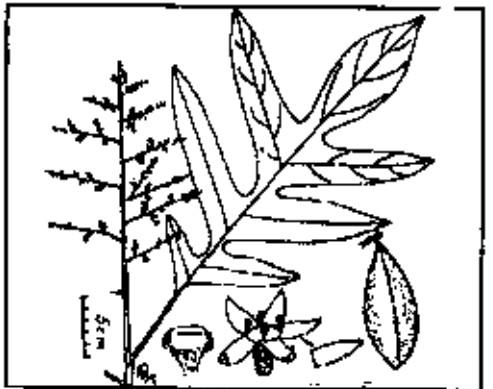
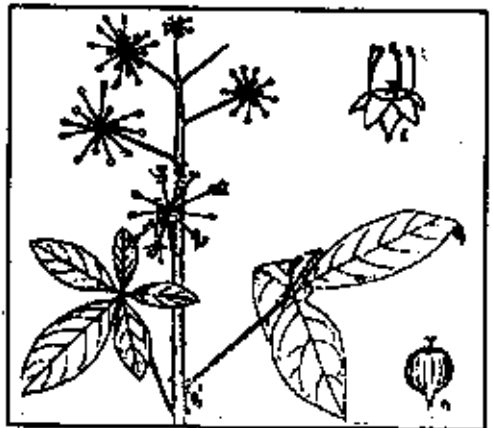
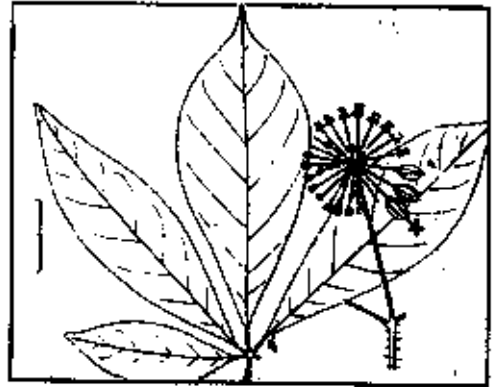
PLATANACEAE : họ La-tan.

6099 - *Platanus kerri* Gagn. Latan Kerr, Chò nước.

Đại mộc; chồi non đầy lông nâu. Lá có phiến thon, to 15-18 x 4,4-7 cm, mặt trên xám, gân chánh, phụ, tam cấp lõm, mặt dưới nâu vàng xám, gân các cấp lồi mịn; cuống dài 1,3-1,8 cm, có lá bọc thành ống bao (ocrea) rõ, có lông nâu. Hoa đầu thành chùm to 12 mm; hoa vô cánh, ở nách một vảy; sambì rời.

Dưa suối; Lạng Sơn, Bắc Hải, Nghệ Tĩnh; V.

- Tree; leaves lanceolate; ocrea pubescent; capitulum; flowers naked.

EUCOMMIACEAE: họ Đốt trọng

6100 - *Eucommia ulmoides* Oliv.. Đốt trọng.

Dại mộc cao 10-20 m; *nhũquần* (phiến, khi bút, cho thấy những sợi mảnh do nhũ dịch đặc lại ngoài gió). Lá mọc xen; phiến xoan, to 6-13 x 3,5-6,5 cm, chót nhọn, đáy tròn, bìa có răng đều, không lông; cuống dài 1-1,5 cm. *Biệt chu*; *hoa trần*; hoa đực mang tiểu hụy không chỉ; hoa cái có noãn sào với 2 noãn không vòi. Trái dài 3 cm, *đẹp*, chót chẻ hai.

Tr ở B: vỏ hạ huyết áp, trợ-tim, phụ nữ sau sanh sản.

- Cultivated.

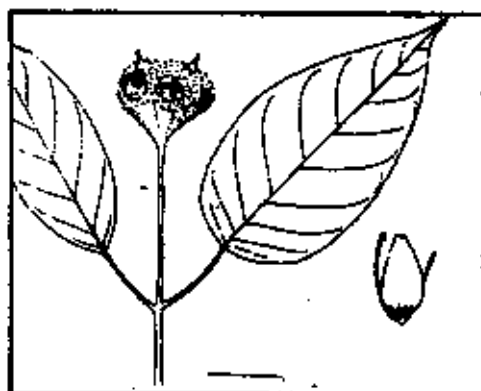
HAMAMELIDACEAE : họ Kim mai

6101 - *Altingia chinensis* (Benth.) Oliv. ex Hance. Antiên Trung quốc.

Dại mộc to. Lá có phiến bầu dục, to 8-9 x 4-4,5 cm, hai đầu tù tròn, gân-phụ 5-6 cặp, gân phía đáy dài, gân tam cấp làm thành mạng rõ vuông vắn mặt dưới, không lông, dai, cứng, hai mặt nâu; cuống dài 2-2,5 cm. Phá hoa đực là *gié* hình trụ dài 2,5 cm. Phá hoa cái tên *cọng* dài 5-6 cm. Trái thành đầu xoan, to 22 x 18 mm.

Sapa, Nhatrang.

- Tree; leaves coriaceous; male inflorescence in spikes, female in head (*Liquidambar chinensis* Champ. ex Benth.).

6102 - *Altingia excelsa* Noronha. Antiên cao.

Dại mộc to, cao đến 30 m. Lá có phiến bầu dục thon, to 6-8 x 3-4 cm, đầu nhọn có mũi, đáy tròn, dai cứng, không lông hai mặt, có khi có lông ở gân chánh mặt dưới, bìa có răng nhỏ; cuống dài 2,5-3,5 cm. Hoạ đầu đơn phái; hoa vô cánh. Nang đơm thành mâm hình chủy lật ngược; hạt có cánh.

Nhựa trị bạch chứng, giúp ho, kiện vị.

- Tree 30 m tall; leaves coriaceous, glabrous except midrib beneath; capsules in obconical receptacle.

6103 - *Altingia obovata* Merr. & Chun. Antiên xoan- ngược.

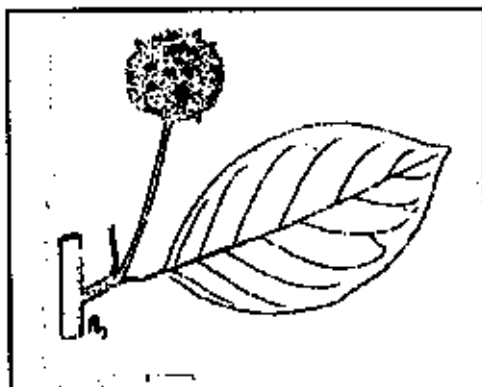
Dại mộc; vỏ xám trắng. Lá có phiến xoan ngược, to 9 x 4,5 cm, đầu tròn, đáy tù, bìa có răng tù, thưa, dai, gân-phụ 9 cặp, gân từ đáy không đặc biệt dài, *gân tam cấp thành mạng* rõ mặt dưới. Nang đơm thành *khối xoan*, to 35 x 22 mm.

- Tree; leaves obtuse at apex; capsules in ovoid head.

6104 - *Altingia poilanei* Tard.-Blot. Antièn Poilane.

Đại mộc cao 10-11 m. Lá có phiến xoan rộng, to 7 x 4 cm, đầu tù có mũi ngắn, cứng, dòn, mặt trên nâu, mặt dưới nâu ửng đỏ, gân-phụ 6-7 cặp, gân ở đáy không đặc biệt dài, bìa có răng mịn; cuống dài 8-10 mm. Nang trên đế thành đầu hình cầu, to 22 mm; rộng dài 4 cm.

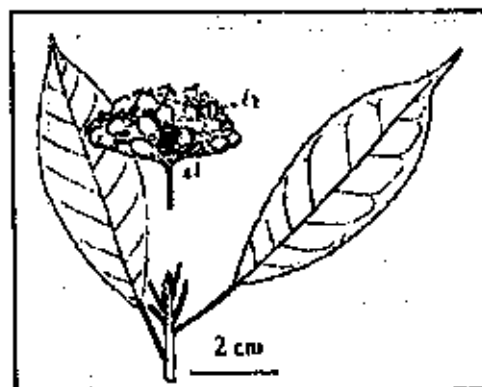
- Tree 10-11 m tall; leaves ovate, coriaceous; capsules in globulous 2.2 cm large head.

6105 - *Altingia siamensis* Craib. Antièn Xiêm, Tôhạp nam.

Đại mộc cao 20-30 m; cành non có lông. Lá chụm ở chót nhánh, không lông, bầu dục thon, đầu có đuôi, bìa có răng; cuống 2 cm. Hoadầu dục thành chùm; hoa trần, tiểu hụy 1. Hoadầu cái có độc, hoa có tiểu hụy lép, noãn sào hạ. Nang đơn thành mâm, xen với nang lép.

Rừng ven suối. Nhựa đắp ở ngực giúp thở dễ.

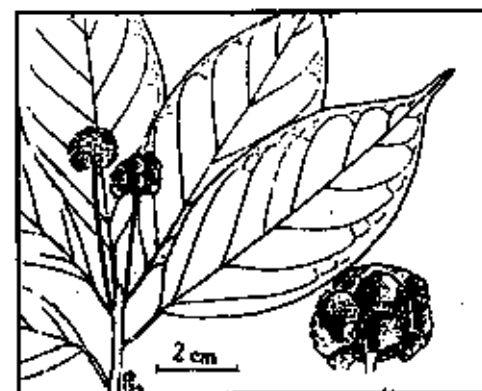
- Tree to 30 m high; leaves glabrous; male heads in racemes; female head solitary (*A. gracilipes* non Hemsl., Guill.).

6106 - *Altingia taktajanensis* Trùng. Antièn Takhtajan.

Đại mộc cao đến 30 m, đường kính hơn 1 m, gỗ trắng. Lá không lông; phiến xoan hay xoan thon, dài 6-8 cm, đặc sắc ở hai gân từ đáy tới chóp, gân-phụ 5-6-7 cặp; cuống dài 1-3 cm. Phái hoa trên rộng 3 cm, hình cầu; chỉ tiểu hụy 5-6 mm, có lông dài. Nang trên hoadầu xoan, rộng 1 cm, có lông.

Ven suối: Sơnla, Phú Khánh, Bảo Lộc, Đà Lạt.

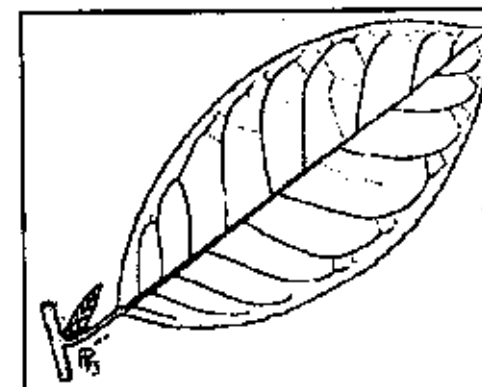
- Tree 30 m high; leaves glabrous, 2 basal costa developed; capsules in globulous 1 cm large head.

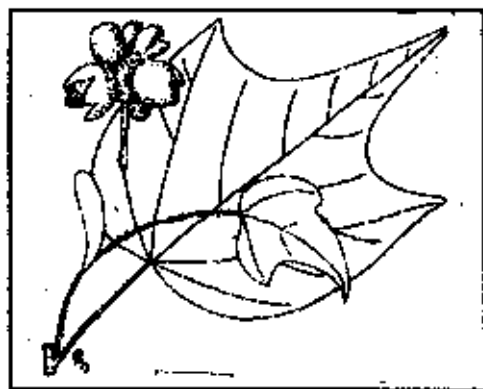
6107 - *Altingia yunnanensis* Rehd. & Wils. Antièn Vân Nam.

Đại mộc; vỏ nâu; chồi có vảy bao, láng. Lá có phiến bầu dục, to 10,5 x 5 cm, đầu tù, có mũi dài, bìa uốn xuống, có răng thưa, dày, dai, gân-phụ 8-9 cặp; cuống to đen, dài 1,5 cm.

Caolăng.

- Tree; perules glabrous; leaves 10.5 x 5 cm, coriaceous.

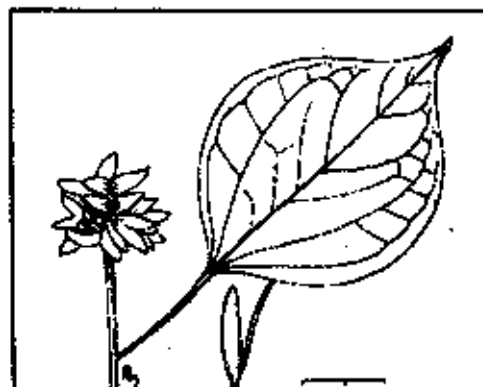

6108 - *Symingtonia populnea* (Griff.) Steen. Cháp tay tra.

Đại mộc cao 30 m, thân to 40 cm. Lá có phiến thường 3 thùy nhọn, đáy tròn hơi lõm, lúc non đầy lông sét, dai, khi rụng màu đỏ cam; cuống 3-6,5 cm, mang lá bé 1,5-4,5 cm, màu rụng. Hoadầu to 1,5 cm; cánh hoa hẹp, dài 2-3 mm; đĩa mật. Trái 7-11 đóm thành hoadầu to 2,5 cm; hạt dẹp, dài 3-5 mm.

Rừng ẩm, cao độ 1.000-1.500 m: Côngtum.

- Tree 30 m high; leaves ferruginous pubescent in the young; petals 2-3 mm; seeds 3-5 mm (*Bucklandia tricuspis* Hook. f. ex Griff.; *B. populnea* B. Br.).

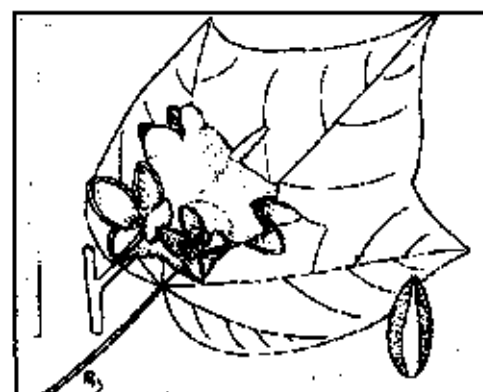

6109 - *Symingtonia tonkinensis* (Lec.) Steen. Cháp tay Bách bộ.

Đại mộc cao 10 m; cành mảnh, không lông. Lá có phiến xoan rộng, to 9 x 6 cm, đầu có mũi dài, đáy nhọn, gân 5, chạy đến hơn 2/3 phiến, dai, dày, láng; cuống 3,5 cm, mang lá bé to, dài 2,5 cm, màu rụng. Nang cao 10-13 mm, chụm ở chót cọng.

Rừng cao độ 500-1.500 m: Sapa, Sơn La, Nghệ Tĩnh, Côngtum, Lâm Đồng.

- Tree 10 m tall; leaves glabrous, coriaceous; stipules 2.5 cm long (*Bucklandia tonkinensis* Lec.).

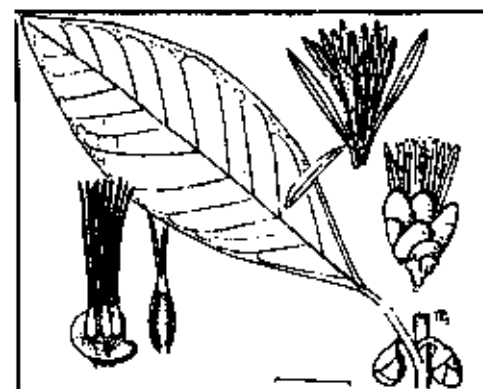

6110 - *Mytilaria laosensis* H. Lec. Mỹ Tiên Lào.

Đại mộc to, cao đến 28 m; thân to 1,4 m; cành tròn, không lông. Lá có phiến hình bàn tay, to 11 x 9 cm, có 3 thùy, thùy cạnh tà, đáy hình tim, gân từ đáy 5, gân cạnh chạy đến chót thùy, gân phụ 3-4 cặp; cuống 4,5 cm. Nang 4 mảnh, trong một khối to 3-4 cm; hạt nâu cà-phê, dài 13 mm.

Lào.

- Tree 28 m tall; leaves glabrous; capsules in a mass 3-4 cm large.

6111 - *Rhodoleia championii* Hook. f. Hồng Quang Champion.

Đại mộc cao 25 m. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 11 x 4 cm, bìa nguyên, gân phụ 6-13 cặp, đỏ chói lúc rụng; cuống dài 3-5 cm. Hoadầu đơn phái 5-10 ở nách lá, thông, có lá hoa kết lợp màu sét, có ria lông; lá đài mỏng, không hay có lông sét; cánh hoa dài 1-2 cm; nhị 10-18. Trái thành đầu tròn, to 1-2,5 cm.

Rừng luôn luôn xanh, núi cao, 500-2.000 m: Cao Lạng, Hoàng Liên Sơn, Côngtum, Đălạt; XI-V, 9-10

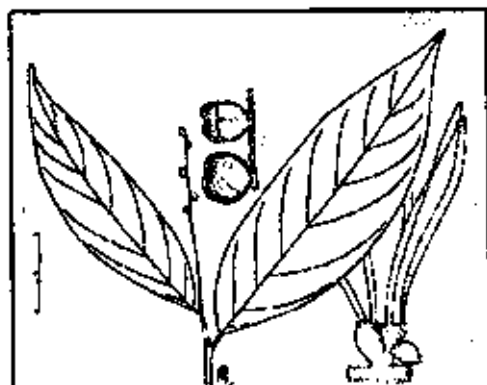
- Tree 25 m tall; leaves bright red on dry; capitulum; petals 2 cm long; stamens 10-18 (*R. parvipetala* Tong)..

6112 - *Embolanthera glabrescens* Li.. Luànhùng nhân.

Daimộc hay tiếmộc. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 7-12 x 2-3,5 cm, dai, nâu đường-thế, không lông, gân-phụ 5-8 cặp; cuống 5-6 mm. Pháthhoa ở ngọn, *gié* ngắn hơn lá; dài 2-4 thùy, đầu có lông; cánhhoa (4)5(6), hẹp dài, dài 2 cm, đáy có tai; tiểunhụy (4)5(6), hơi dính nhau ở đáy chỉ; noãn sào trung, 2 buồng 1-noãn. Nang to 1 cm, lõm ở đầu; 2 mảnh.

Haininh.

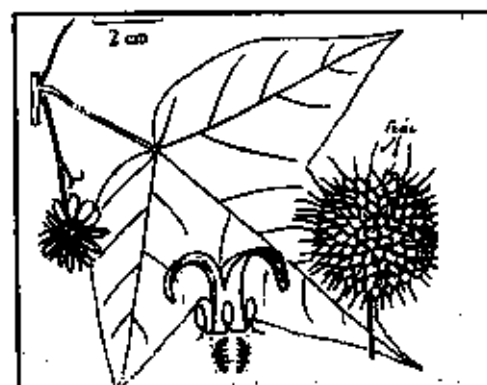
- Tree or shrub; leaves coriaceous, glabrous; spike; petals 2 cm long; capsules 1 cm large.

6113 - *Liquidambar formosana* Hance. Sâu trắng, Bạch giao, Trao; Oriental sweet gum, Fragrant Maple.

Daimộc to, cao 20-40 m; cành non có lông. Lá mọc sau hoa, lúc non có lông, hình dơi, dài 5-8 cm; cuống lúc non có lông, dài 5-8 cm. Đongchú; pháthhoa do hoadầu đục đỏ, và hoa đầu cái; hoa đực không dài, không vành (hoa trần), 1 tiểunhụy; hoa cái có 4-6 láhoa có lông, và vào 10 tiểunhụy lép, noãn sào hạ. Nang thành dầu tròn; hạt có phôi nhỏ.

Từ B đến Huế, 1-600 m; II-IV. Nhựa cầm máu, trị sưng, giúp ho, lỵdâm, trị kinh nguyệt không đều, mất dai; lá trị ungthú; trái trị thấp khớp, đau lưng, bệnh da; chứa acid beturonic giúp gan chống độc.

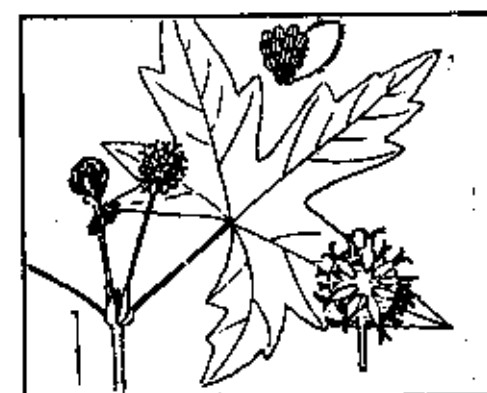
- Tree to 40 m tall; leaves 3-lobate; capitulum unisexual; male flowers naked, 1 stamens; ovary inferior.

6114 - *Liquidambar orientalis* Mill.. Sâu đông, Thâu đông; Oriental Sweet Gum.

Daimộc. Lá rụng theo mùa; phiến chân-vít, hay hơi rộng hơn cao, thường ngũgiác với 5 thùy, thùy có khía và có răng, gân từ đáy 5, không lông; cuống dài, có lábe cao 5-12 mm. Pháthhoa đongchú; láhoa rìa lông; hoadầu đục tròn, hoa đực trần, mang 10 tiểunhụy; hoadầu cái tròn, mang láhoa nhỏ; noãn sào hạ, vòi nhụy 2. Nang cắtvách, và nang lép thành dầu tròn.

B. Gỗ hương. Oleoresin sát trùng, long đôm, chống kinh phong, trị rét.

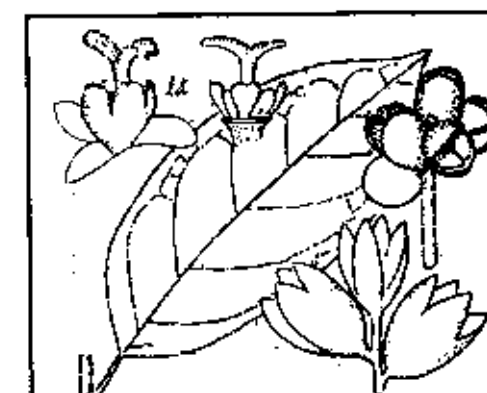
- Tree; leaves 5-lobate, glabrous; capitulum unisexual; capsules septicial.

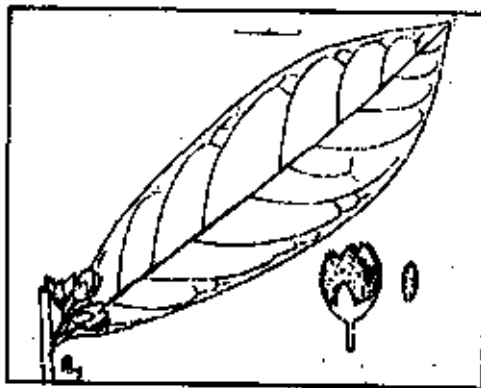
6115 - *Eustigma balansae* Oliv.. Chấnthú.

Daimộc nhỏ; cành mảnh có lông hình sao vàng, thưa. Lá mọc xen; phiến bầu dục, đầu nhọn, mặt trên không lông trừ gân chánh, mặt dưới có lông hình sao dày; gân-phụ 7-8 cặp, bia nguyên; cuống dài 1 cm, có lábe cao 3-4 mm, màu rụng. Gié dày ở chót nhánh, cao 2-3 cm; hoa lưỡngphái; láhoa xoan; dài 5 thùy, có lông hình sao; cánhhoa 5, rất nhỏ; tiểunhụy 5, noãn sào trung, 2 buồng 1-noãn, vòi nhụy đẹp, dài 6-7 mm. Nang xoan, to 2 x 1 cm; mảnh 2; hạt 2, đen, láng, cứng.

B.

- Small tree; leaves stellate tomentose beneath; flowers bisexual; capsules 2-seeded.

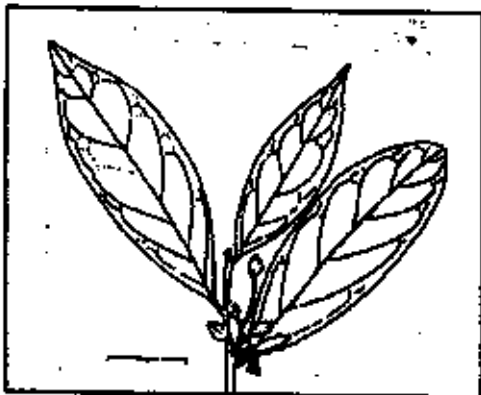

6116 - *Sycopsis dunnii* Hemsl. Sungdang Dunn.

Đại mộc cao 6-10 m, thân to vào 25 cm; cành to 4-5 mm, có vảy, không lông. Lá to; phiến tròn dài, dài 6-14 cm, đầu tù hay tù tròn, đáy tù, mặt trên nâu xám, gân lõm, mặt dưới có gân rời, 6-7 cặp, nâu đỏ; cuống 1-1,5 cm, có lábe thon. Phấn hoa 2-4 cm; hoa ít, vô cánh; hoa đực có vào 10 tiểu nhụy; noãn sào có lông dày, nâu nâu, buồng 2. Nang tròn, to 1 cm, có lông vàng, đơm thành hoa đầu to 2,5 cm; mảnh 2-4; hạt 1 mỗi buồng, nâu lợt, hình thoi, dài 8 mm.

Đất đỏ, Boloven, Lào; 7.

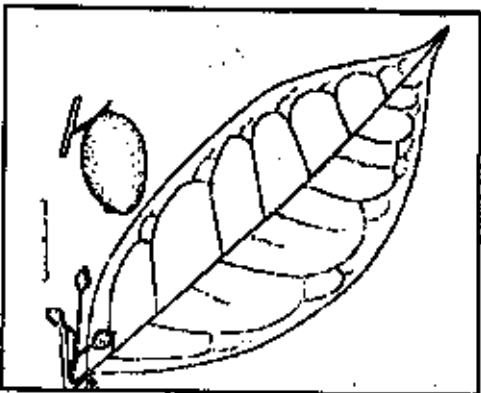
- Tree 6-10 m tall; leaves coriaceous; flowers apetalous; capsules 1 cm; seeds brown, 8 mm long.

6117 - *Distylum annamicum* (Gagn.) A. Shaw. Lương thu Trung bộ.

Đại mộc vào 10 m, có khi leo; cành lúc non có lông hình sao. Phiến to 5-10 x 2,5-3 cm, đầu nhọn hay tù tròn, cứng, nhám nhám, mặt trên lợt, gân lõm, mặt dưới gân rời, 5-6 cặp, bia nguyên; cuống to, dài 8-10 mm, có lông, lábe mau rưng. Chùm 3-4 cm ở nách lá; cọng có lông mịn, dài 4-6 mm; hoa trên đực, dưới cái, vô cánh; lá đài vàng; tiểu nhụy 2, cao 8 mm; hoa cái có noãn sào đầy lông hoe, 2 buồng 1-noãn, vòi nhụy rời.

Lâm đồng; đèo Braian; 5.

- Tree 10 m high; leaves glabrous; racemes; flowers unisexual, apetalous; stamens 2; fruits velvety (*Saxifragites annamicus* Gagn.).

6118 - *Distylum indicum* Benth. ex C.B. Cl. in Hook. Lương thu Ấn độ.

Đại mộc nhỏ, đến 15 m; cành lúc non có lông hình sao. Lá cứng, xoan, chót có mũi, dài 7-15 cm, mặt trên xám nâu, gân lõm, mặt dưới gân rời hay rất rời, 5-6 cặp, bia nguyên; cuống dài 1 cm, có bột phủ, lábe mau rưng. Gié hay chùm; hoa lưỡng phái, vô cánh; lá đài vàng; tiểu nhụy 5; noãn sào 2 buồng 1-noãn, có lông hình sao, vòi nhụy 2. Trái xoan to 2,5 x 1,7 cm, có lông nhung vàng.

Luang-Prabang, Lào.

- Tree 15 m high; leaves glabrous; flowers bisexual; fruits 2.5 cm long (*Saxifragites latifolius* Gagn.).

6119 - *Distylum racemosum* Sieb. & Zucc. Lương thu chùm.

Đại mộc cao 10 m, thân to 80 cm; cành không lông. Lá có phiến bầu dục xoan ngược, to 7 x 3,2 cm, cứng, bia uốn xuống, mặt trên lợt, xám nâu, gân lõm, mặt dưới nâu vàng, gân rời hay rất rời, 5-6 cặp đỏ; cuống dài 1 cm, có lông mịn trắng. Nang xoan, cao 1,5 cm, có lông vàng; mảnh 2; hạt 2, cao 12-13 mm.

Nhatrang; núi Hòn-hèo vào 200 m; 3

- Tree 10 m high; leaves yellow beneath; capsules 1.5 cm long; seeds 12-13 mm long.

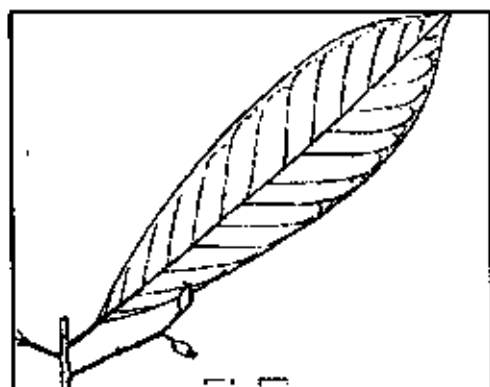
DAPHNIPHYLLACEAE : họ Đứcdiệp.

6120 - *Daphniphyllum atrobadium* Croiz. & Metc.
Vai, Đứcdiệp áo-đen.

Đại mộc cao 15-25 m, thân to 40 cm; cành không lông. Lá chụm ở chót nhánh; phiến thon ngược, đến 16 x 2,6-4 cm, gân-phụ 10-13 cặp, bìa nguyên, mặt trên lục láng, mặt dưới lục tái; cuống 1-2 cm. Chùm; hoa đonphái; bao hoa 3-8 tai; hoa đực có 5-12 tiểuhụy; hoa cái có cọng 8-12 mm, noãn sào 2 buồng. Quả nhẵn cứng to 12-13 x 6 mm, vàng tươi.

Quảng Ninh, Thanh Hóa, Nghệ Tĩnh, dưới 1.000 m; IV-V, 9-10. Hạt cho dầu.

- Tree 15-25 m high; leaves glabrous; flowers unisexual; stamens 5-12; drupes yellow.

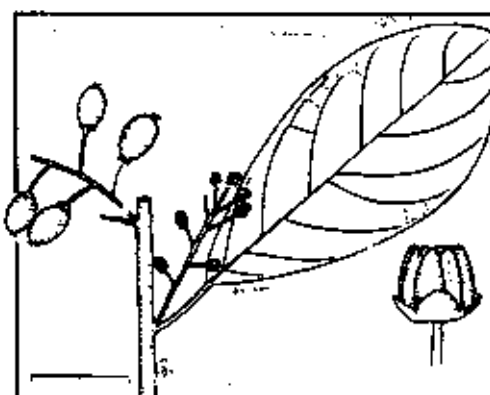

6121 - *Daphniphyllum calycinum* Benth. Vai đài.

Tiểu mộc nhỏ, cao 1,5 m; cành tròn, không lông. Lá có phiến xoan ngược, to vào 8 x 4 cm, rộng nhất ở 1/2 trên, đầu tù tròn, đáy tù, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 13 mm, không lông. Pháth hoa là chùm dài 3-4 cm, biệt chu; cọng hoa 4-5 mm; dài 4 tai; tiểuhụy 8; hoa cái có 5 lá đài, vòi nhụy 2. Quả nhẵn cứng xoan, cao 11 mm; hạt 1, dài 5 mm.

Giữa Hànội và Bắc Ninh.

- Shrub 1.5m high; leaves obovate; racemes dioecious; drupes 11 mm long.

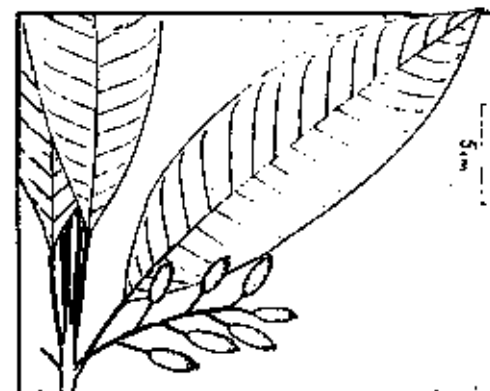

6122 - *Daphniphyllum chartaceum* Rosenst. Vai da.

Đại mộc (?). Lá có phiến bầu dục tròn dài, to vào 24 x 7,5 cm, đầu nhọn, gân-phụ 17-18 cặp, bìa nguyên, không lông, như da, nâu nâu lúc khô; cuống dài 4-5 cm. Chùm dài 6-8 cm, ở nách lá hay phần lá đã rụng; cọng 1 cm. Quả nhẵn cứng tròn dài, cao 12 mm.

Rừng vào 1.500 m: Sapa.

- Leaves chartaceous, glabrous; petioles 5 cm long; drupes 12 mm long.

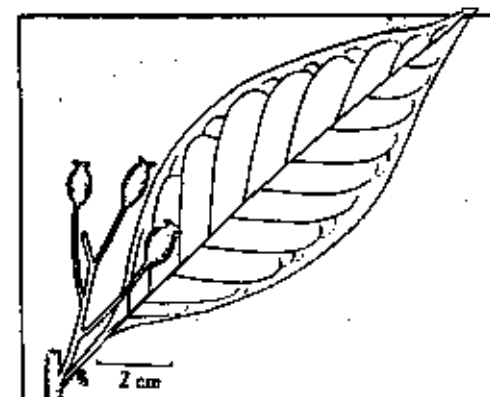

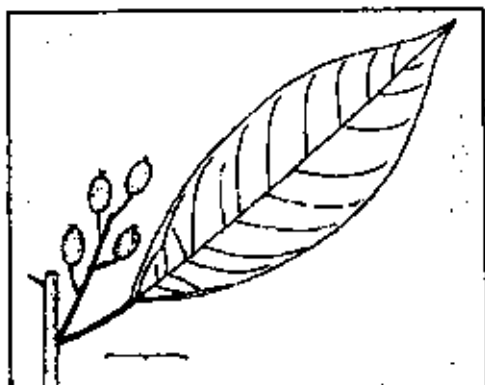
6123 - *Daphniphyllum glaucescens* subsp. *beddomii* (Craib) Huang. Vai Beddom.

Đại mộc cao 15 m; cành non có lông vàng, mau không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 9-21 x 3,5-8,5 cm, thon hai đầu, dai hay mỏng mỏng, không lông, bìa dày, gân-phụ 10-12 cặp; cuống đến 4 cm, lá bẹ 4 mm, mau rụng. Chùm đực dài 4-6 cm; cọng hoa 2-3 cm; lá đài 3-4; tiểuhụy 8-10; hoa cái có đài mau rụng. Quả nhẵn cứng xoan, to 8 x 6 mm; hạt 1.

Vùng Đà Lạt.

- Tree 15 m high; branches yellow pubescent; flowers on long pedicels; drupes 8 x 6 mm (*D. beddomii* Craib).

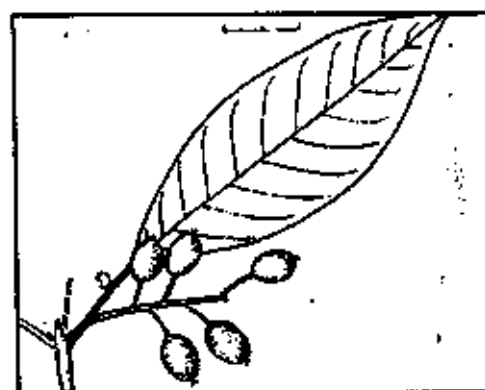

6124 - *Daphniphyllum glaucescens* subsp. *oldhamii* (Hemsl.) Huang. Vai Oldham.

Đại mộc không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 11 x 4 cm, hai đầu nhọn, dai như da, nâu denden, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 2-3 cm. Phát hoa là *chùm biệt chu*; chùm cái dài 4-5 cm; cọng hoa dài 1 cm. Quả hạch cứng xoắn, cao 12 mm.

Quảng Ninh: Tiên Yên.

- Glabrous tree; limb lanceolate, chartaceous; racemes dioecious; drupes.

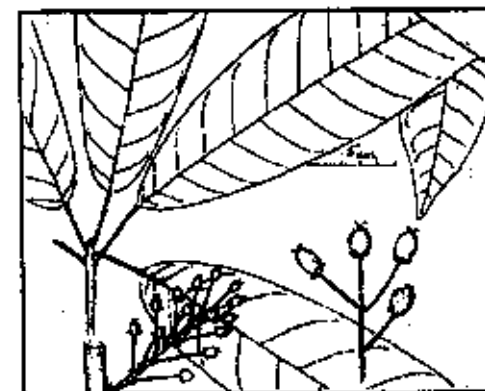

6125 - *Daphniphyllum himalaense* (Benth.) Muell.-Arg. Vai Himalapson.

Đại mộc nhỏ; cành tròn, to 3-4 mm, không lông. Lá có phiến thon, to 10-13 x 3 cm, đầu có mũi, đáy tẻ, gân-phụ 11-13 cặp, xanh đậm, không lông; cuống 3 cm. Chùm dài 4 cm. Quả hạch cứng xoắn, to 14 x 9 mm, *màu rượu chát* lúc chín; hạt 1.

Langbian; 11.

- Tree; leaves glabrous; drupes red brown, 14 x 9 mm (*Goughia himalaense* Benth.).

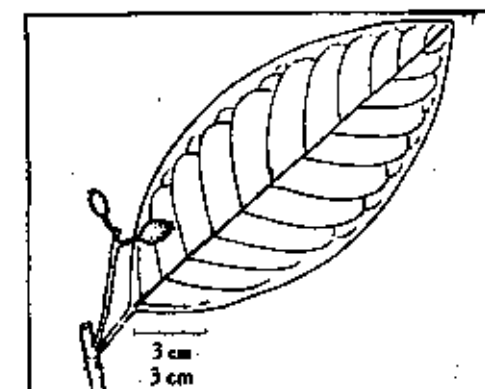

6126 - *Daphniphyllum majus* Muell.-Arg. var. *pierrei* (Hance) Huang. Vai Pierre.

Tiểu mộc cao 1-8 m; cành không lông, láng. Lá có phiến to đến 30 x 10 cm, tròn dài thon, đầu có mũi dài, đáy tẻ tròn, không lông, láng, như giấy, 2 mặt một màu, lúc khô denden, gân-phụ 13-15 cặp; cuống 4-12 cm, *Biệt chu*; chùm ở nách lá hay lá đã rụng, cao 3-6 cm, có lá hoa nhỏ; cọng 1-1,5 cm; lá dài 5; tiểu nhụy 8-9, nhụy cái lép; ở hoa cái, noãn sào không lông, vòi nhụy 2. Quả hạch cứng xoắn, cao 1 cm; hạt 1.

Phủ Quốc; III, 3.

- Tree 1-8 m tall; leaves membranous; dioecious; drupes 1 cm long (*D. pierrei* Hance).

6127 - *Daphniphyllum majus* var. *phanrangense* (Gagn.) Huang. Vai Phanrang.

Đại mộc cao đến 11 m, thân to 25 cm; cành to 8-10 mm, không lông. Lá có phiến bầu dục, to đến 20-27 x 9-13 cm, tẻ hai đầu, gân-phụ 11 cặp, không lông; cuống dài 10-12 cm. *Biệt chu*; chùm ở nách lá, dài 4-6 cm; cọng đến 1 cm; lá dài 4; tiểu nhụy 10, nhụy cái lép; hoa cái có noãn sào không lông, 2 vòi nhụy. Quả hạch cứng cao 1 cm.

Trại cá, Phanrang.

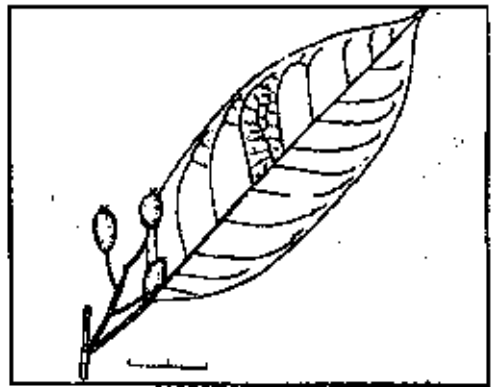
- Tree 11 m tall; limbs elliptic, glabrous, 20-27 cm long; dioecious; drupes 1 cm long (*D. phanrangense* Gagn.).

6128 - *Daphniphyllum marchandii* (Lévl.) Croiz. & Metc. Vai Marchand.

Đại mộc nhỏ, cao 6 m; cành tròn, không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dãi, to 11-12 x 4 cm, đầu có mũi, đáy tù, không lông, dai, mặt trên nâu láng, mặt dưới nâu, gân-phụ 11-12 cặp, gân phụ và tam cấp lồi ở mặt dưới; cuống dài 2-3 cm. Chùm biệt chu ngắn ở nách lá; bông hoa 13-15 mm; vòi nhụy 2. Quả hạch cứng xoan, cao 12-14 mm, đen.

Rừng còi: Móng cái, Quảng Ninh.

- Treelet 6 m tall; leaves coriaceous, glabrous; dioecious; drupes 12-14 mm long, black (*Webera marchandii* Lévl.).

ULMACEAE : họ Sấu

1a - dục quả; lá có gân lông-chim

2a - bìa không răng; nhụy cái có thùy dài

2b - bìa có răng; nhụy cái không thùy dài

1b - quả hạch cứng

2a - lá có gân lông-chim

3a - trái đẹp đẹp, gần như khô; biệt chu

3b - trái không đẹp; dài còn lại ở trái

2b - lá có 3 gân chính

3a - dài rụng sớm; hoa đực, cái và hoa lưỡng phái

3b - dài còn lại ở trái

Holoptelea
Ulmus

Gironniera
Aphananthe

Celtis
Trema

6129 - *Ulmus lanceaefolia* Roxb. ex Wall. Du lá-thon, May tiên.

Đại mộc to; cành mảnh, có lông ngắn. Lá song đỉnh; phiến không lông, nhỏ, dày, dai, xoan, dài 2-5 cm, đầu nhọn, bìa có răng mịn đều, gân-phụ 8-12 cặp; cuống 2-3 mm, có lông, láβε mau rụng. Pháthoá ở phần lá đã rụng; hoa lưỡng phái; dài 5-8 tai; cánh hoa vắng; tiểu nhụy 5-8. Dục quả đẹp, xoan, cao 2,2 cm, cánh mỏng, nâu, có gân bức xạ; hạt không phôi nhũ.

Rừng thưa, ẩm, ven suối, vùng núi vào 800 m: Lai châu, Sơn la, Hà Bắc, Bavi.

- Tree; leaves glabrous, membranous; flowers apetalous; samara 2.2 cm long.

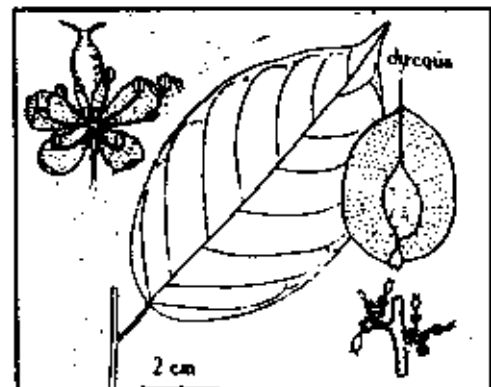

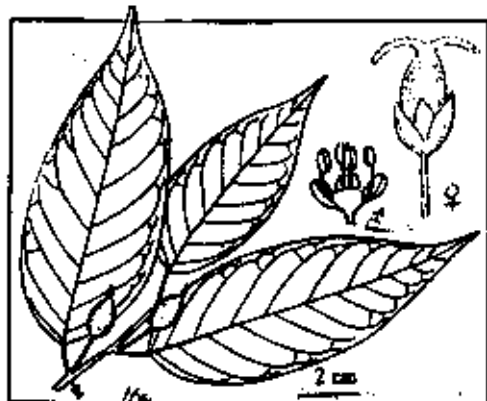
6130 - *Holoptelea integrifolia* Pl. Hôi.

Đại mộc to; vỏ xám trắng. Lá song đỉnh; phiến bầu dục, bìa nguyên, gân-phụ 7 cặp; cuống 1 cm, láβε 1 cm, mau rụng. Tụ tán; hoa tạp phái; lá dài 4-5-8; tiểu nhụy 8-9; noãn sào có thùy dài, 2 vòi nhụy. Dục quả tròn, rộng 2,5 cm, cánh mỏng; hạt 1.

Ven rừng: Đăclác, Đờngnai, Châuốc; lá rụng vào XII-II, hoa III. Vỏ thân, lá trị dòi-ăn (ringworms), bệnh da.

- Tree deciduous; flowers polygamous; gynophore; samara.

6131 - *Aphananthe cuspidata* (Bl.) Pl. in DC. Bacôi, Ki.

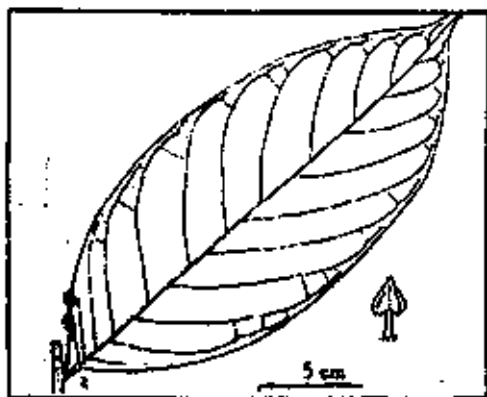
Đại mộc to; cành mảnh, không lông. Lá giống lá Sao đen, bìa nguyên, đầu có mũi dài, đáy bất xứng; cuống 1 cm, có lábe 45 mm. Biệt chu; phát hoa cái 1-2 hoa, phát hoa đực nhiều hoa; hoa vô cánh, túp phân. Quả hạch cứng to 8 x 15 mm, có mỏ cao 3-4 mm; hạt 1.

Tuyên quang, Quảng trị, Côn Sơn; 6-7. Gỗ tốt. Lọc máu, trị ngứa, lở da.

- Tree; branches glabrous; leaflets asymmetrical; dioecious; stamens 4; drupes; seed 1

(*Cyclostemon cuspidata* Bl., *Gironniera cuspidata* (Bl.) Pl.)

6131b *Gironniera leucoderma* Hand-Mazz.

6132 - *Gironniera nervosa* Pl. Ki gân.

Đại mộc nhỏ; nhánh ngang hay thong; cành non có lông như nhung vàng. Lá xoan thon, to, dài đến 25 cm, đáy bất xứng, có lông mềm vàng và gân rất lồi mặt dưới, bìa có răng nhỏ; lábe cao 1 cm. Chùm-tútán đực có lông vàng, hoa 5-phân, trắng, có tiểu nhụy ba phần nhọn và nhụy cái lép dày lông. Trái to 5-8 x 4-6 mm.

Thủ thiên; II.

- Small tree; branches yellow tomentose; flowers white; pistillode hirsute (*G. mollissima* Gagn.).

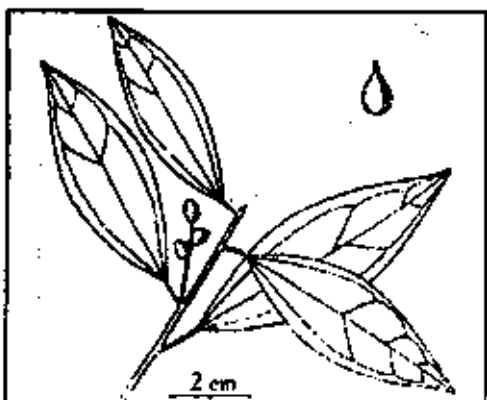
6133 - *Gironniera subequalis* Pl. Ki gân-bằng.

Đại mộc đến 25 m; cành non có lông tơ. Lá dài 10-20 cm, thon, đáy bất xứng, mặt dưới vàng vàng hay ửng đỏ lúc khô, gân có lông cứng nằm, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 1 cm, có lábe 5-13 mm. Biệt chu; chùm-tútán đực, hoa 4-5-phân, hướng ngược, có noãn sào lép có lông. Quả hạch cứng xoan, dẹp dẹp, vàng, rộng 5-7 mm.

Rừng hậu lậ, 10-1.000 m: B, Quảng trị, đến Nha Trang.

- Tree 25 m tall; leaves pubescent on nerves beneath; drupes 5-7 mm large.

6134 - *Gironniera tuphapensis* Drake

6135 - *Celtis cinnamomea* Lindl. ex Pl. Riêu, Sầu hôi, Hà.

Đại mộc cao 10 m; gỗ thối vì chứa scatol; vỏ đỏ đỏ; cành non có lông hoe nằm. Lá thon, to 5-8 x 2-3 cm, nhọn hai đầu, gân từ đáy 3, mặt dưới nâu nâu lúc khô; cuống 1 cm, lábe 3 mm. Chùm có lông hoe; hoa tạp phái, 4-phân, noãn sào có 2 noãn nguyên. Trái hơi dẹp, to 7 x 5 mm.

Phan Rang, 1.000 m; 3.

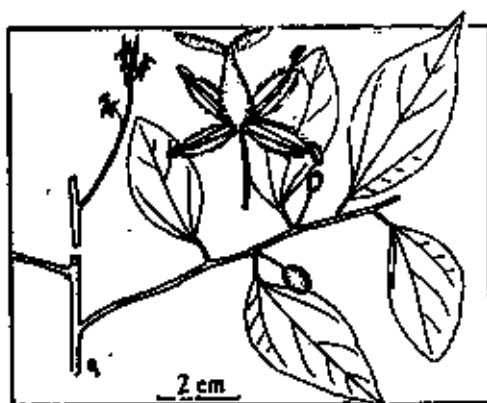
- Tree 10 m tall; wood putrid; leaves symmetrical; flowers polygamous, 4-merous.

6136 - *Celtis orientalis* Thunb.. Sếu đông; Orient Hack-berry

Đại mộc cao 12 m; vỏ xám lợt; nhánh ngang hay thông. Lá hiện một lượt với hoa, không lông, rộng 4,5 cm, hay hẹp (3 cm), đáy bất xứng, bia có răng nhỏ hay to; cuống 6-89 mm, lábe 5 mm, màu rụng. Tụ tán vài hoa; hoa tạpphái, 4-phân, noãn sào có noãn nguyên. Quả hạch cứng to 8 x 5 mm.

B đến Quảng trị, Langbian, Phanrang.

- Tree 12 m tall; leaves asymmetrical, dentate; sepals ciliated; drupes 8 x 5 mm (*C. sinensis* Pers.).

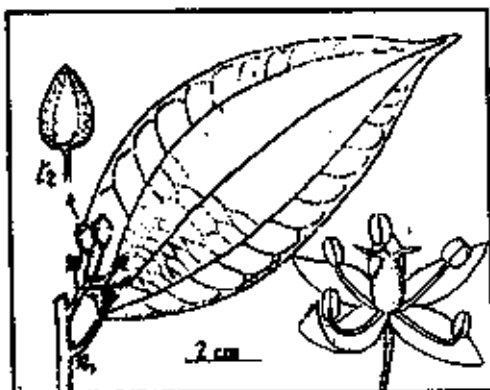

6137 - *Celtis philippense* Blco. var. *philippense* Ma-trá.

Đại mộc; gỗ thối vì chứa scatol; nhánh mảnh, lúc non có lông mịn vàng. Lá gần như đối xứng, gân từ đáy đi đến chót phiến, không lông; cuống 6-8 mm, lábe có lông. Chùm ở nách lá; hoa tạpphái, rộng 4 mm, 4-5-phân; noãn sào có 2 noãn. Quả hạch cứng to 10-15 x 8-12 mm.

Điện-bà. Trị nhức đầu.

- Tree; wood putrid; leaves glabrous; flowers 4-5-merous; drupes 10-15 mm long.

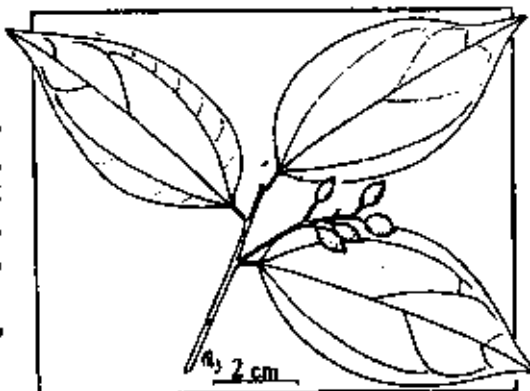

6138 - *Celtis philippense* var. *wightii* (Pl.) Soepadmo. Ma-trá Wight.

Đại mộc cao 7 m, vỏ không nứt; thân to 20 cm; cành không lông, nâu có bích hầu. Lá nhỏ hơn, to (4)5-7(9) x (2)3-4(5,5) cm, không lông, xoan, cứng, óliu hai mặt lúc khô, gân từ đáy không đi đến chót phiến. Pháthoa 2-3 nhánh; hoa lưỡngphái, 4-5-phân; noãn sào không lông, vòi nhụy 2. Quả hạch cứng đỏ, nhỏ hơn trên, 8-12 x 6-10 mm; nhân có 2 sòng.

Rừng đến 200 m: Hải vân, Cà ná, Điện-bà, Cônson; 9-3. Gỗ cứng, tốt.

- Tree 7 m high; leaves 5-7 cm long, glabrous; drupes red, 8-12 mm long (*C. wightii* Pl.).

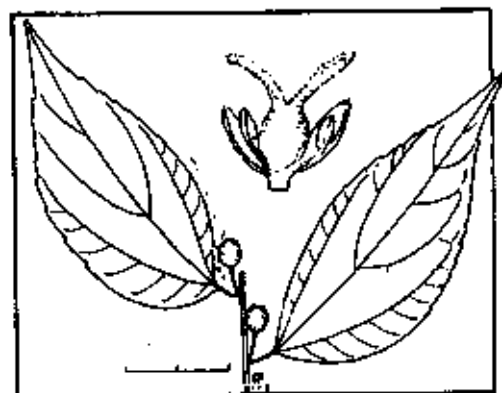

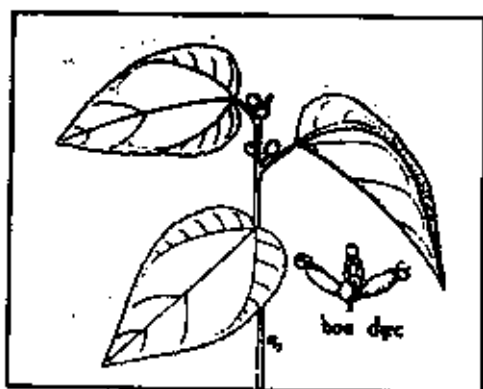
6139 - *Celtis tetrandra* Roxb.. Ma-trá tú-hùng.

Đại mộc bán-thay-lá, cao đến 40 m, thân to 1 m; cành non có lông dày hung. Lá dài, đáy bất xứng, xoan bầu dục, to 6-10 x 2,5-3 cm, mặt trên không lông, xám-lục, mặt dưới không hay có ít lông, xám lục vàng, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 6 mm, lábe hẹp, 5 mm. Pháthoa đực hay lưỡngphái; hoa 4-phân. Quả hạch cứng tròn, to 5-8 mm, đỏ đậm rồi đen.

Rừng 500-1.500 m: Lạngson, Hà nội, Bavi; VII-XII.

- Tree to 40 m high; leaves asymmetrical; drupes dark red then black.

6140 - *Trema cannabinum* Lour. Trầnmai cần.

Tiểu mộc cao 2-3 m, dạng giống như cây Trúng-cá. Lá có phiến xoan, đáy hình tim, bất xứng, không lông trừ ở gân, bìa có răng. Tụ tán nhỏ ở nách lá, không lông; hoa đơn phái, 4-5-phần; lá đài không lông mặt ngoài. Quả hạch cứng chín đỏ, to 5 mm.

Đất hoang ráo, bình nguyên: BTN.

- Treelet 2-3 m high; leaves ovate cordate, asymmetrical; flowers unisexual; drupes red (*T. virgata* Bl.).

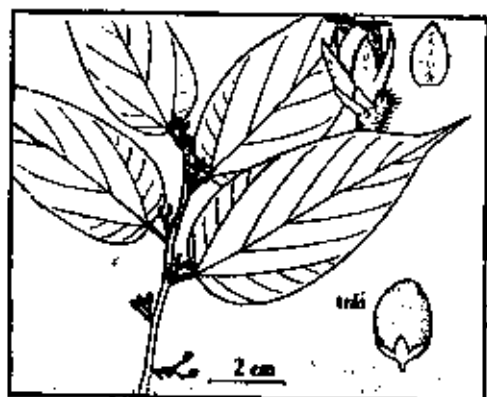

6141 - *Trema orientalis* (L.) Bl. Trầnmai đông.

Đại mộc cao 9 m; cành có lông nhung. Lá có phiến xoan thon, bất xứng, to đến 12 x 4,5 cm, rộng nhất ở đáy bất xứng, một bên tròn hình tim, một bên tà, gân từ đáy 3, chót thon nhọn, bìa có răng, gân-phụ 4-5 cặp, lúc non nhung mềm; cuống 1 cm. Tụ tán ở nách lá, cao 1-1,5 cm; hoa nhỏ. Quả hạch cứng nhỏ, vàng.

Ven rừng, 0-1.700 m: BTN. Vỏ hạ huyết áp; ở Ấn dùng trị cùi.

- Tree 9 m tall; leaves ovate lanceolate acute; cymes axillary (*Celtis orientalis* L.).

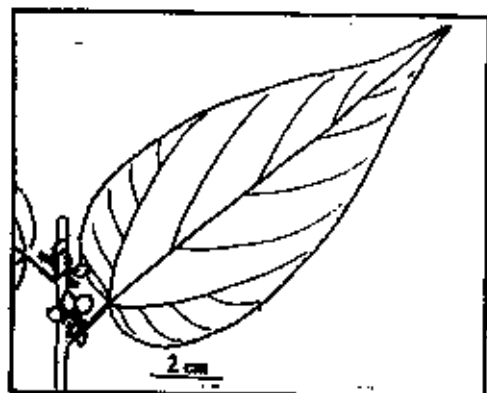

6142 - *Trema politoria* (Pl.) Bl. Trầnmai

Tiểu mộc cao 2 m; cành non có lông ngắn. Lá bầu dục nhọn, đáy gần như đối xứng, có lông ở hai mặt, mặt trên hơi nhám. Tụ tán ngắn ở nách lá, tapphái hay biệt chu; lá đài cao 1,5 mm; tiểu nhụy 5, noãn sào xếp; hoa cái có noãn sào có 2 vòi nhụy. Quả hạch cứng đen, to 2 mm.

Biên hòa, Giadinh.

- Shrub 2 m tall; leaves symmetrical, pubescent; cymes; drupes black, 2 mm large (*Sponia politoria* Pl.).

6143 - *Trema tomentosa* (Roxb.) Hara. Gạch, Trầnmai lông.

Đại mộc nhỏ; cành non có lông. Lá bầu dục thon, to 14 x 5,5 cm, chót thon nhọn, đáy hình tim, đối xứng, gân từ đáy 3, bìa có răng, mặt dưới có lông dài, mềm và trắng; cuống dài 1,5 cm, lá bắc 5 mm. Tụ tán dày ở nách lá, có lông trắng; hoa tapphái 5-phần. Quả hạch cứng vàng.

Đà Lạt, Bảo Lộc.

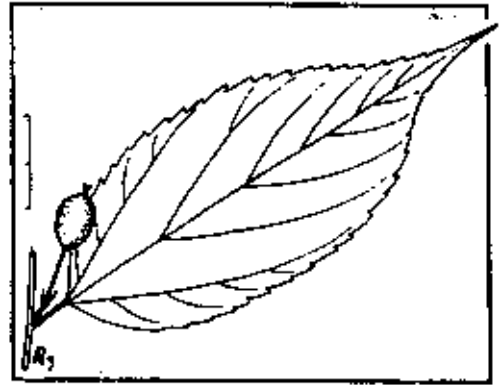
- Tree; leaves symmetrical, white pubescent beneath; axillary cymes; drupes yellow (*T. velutina* (Bl.) Bl.).

6144 - *Aphananthe aspera* (Thunb.) Pl. U-hoa nhám.

Daimộc to, tàn tròn; vỏ nhánh đen. Lá nhám; phiến bầu dục, to 10-12 x 4 cm, đầu có mũi dài, đáy hơi bất xứng, gân từ đáy 3, chạy đến giữa lá, gân phụ 5 cặp, bìa có răng, mặt trên nâu đậm, láng lúc khô; cuống có lábe nhọn, hẹp. Pháthoa đơnphái; tután đục dài 2-3 cm; cộng hoa có 2 tiểndiệp; láđài 5; tiểnhụy 5, nhụy cái lép là một chum lông. Pháthoa cái 1-2 hoa; noãn sào có lông. Quả nhẵn cứng xoan, cao 1 cm.

Hồabình.

- Tree; leaves acute elliptic, rough; drupes ovoid (*Prunus aspera* Thunb.).

CANNABACEAE : họ Canna.

6145 - *Humulus scandens* (Lour.) Merr.. Hótbó leo.

Tiểumộc leo, nhát nhiên. Lá có phiến to 5-12 cm, 5-7 thùy nhọn bìa có răng, đáy hình tim, nhám, có tuyến vàng mặt dưới; cuống có lông mịn. Biệtchu. Chùm-tután 15-25 cm; hoa đục có 5 láđài, 5 tiểnhụy, nhụy cái lép nhỏ. Pháthoa cái mang chùy có láhoa tròn, đồngtrường to ra đến 7-10 mm, noãn sào có 2 vòi nhụy. Béquả nhỏ.

B. Chống vi khuẩn, trị ỉa, lậu, sung phổi, trị.

- Scandent; leaves bract with pelted glandulous glands; dioecious; bifid style; achenes (*Antidesma scandens* Lour., *H. japonicus* S. & Z.).

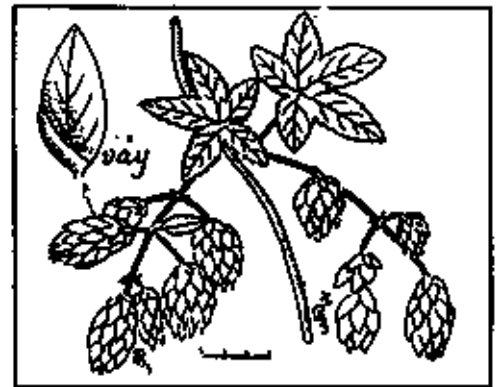

6146 - *Humulus lupulus* L.. Hótbó; Hops; Houbion.

Tiểumộc leo quăn cao 2-5 m. Lá mọc đối; phiến có 5(7) thùy, đáy hình tim, bìa có răng, có lông tiết. Biệtchu. Pháthoa cái hình chùy có nhiều láhoa như vảy kết lợp, đồngtrường thơm vì tuyến tiết lupulin tích trữ dưới lớp cutin. Hoa đục có 5 láđài, 5 tiểnhụy; ở hoa cái láđài là vảy nhỏ; vòi nhụy 2, Béquả đẹp.

Tr song ỉt ở B và Đalat, để làm hương vị cho bia; lupulin có tính chống phẩndương nhẹ và làm dịu.

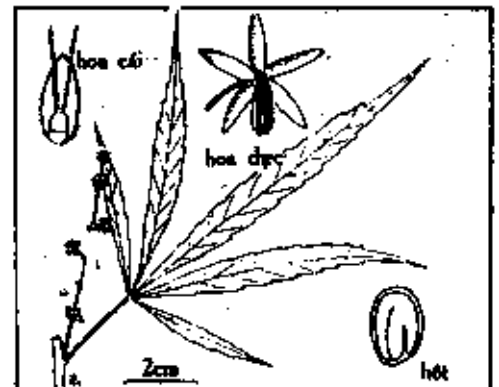
- Cultivated.

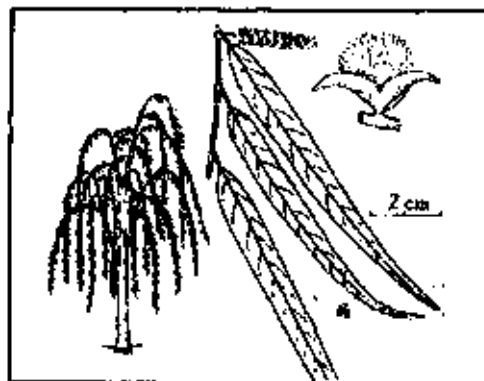

6147 - *Cannabis sativa* L.. Canna, Gai đầu, Gai mèo; Hemp, Marijuana; Chanvre indien, Haschich.

Có đứng cao 2-3 m, nhát nhiên. Lá mọc xen; phiến chân-vết, do 5-7 phiến phụ thon hẹp nhọn; cuống có lábe. Pháthoa là chùm-tután hẹp; hoa vớ cánh, nhỏ, xanh/xanh; láđài 5, rời; tiểnhụy 5; hoa cái ở nách một láhoa rìa lông, vòi dài hình bầu, noãn sào 1 noãn, 2 vòi nhụy dài đứng. Béquả tròn, nhỏ; hạt 1. Tr để lấy sợi từ vỏ (subsp. *sativa*); I-III. Cây nguy hiểm; lá có tuyến tiết resin (subsp. *indica* (Lam.) Small), được hút; song hóachất mà nó tạo tác động vào hệ thần kinh trung khu. Trị sán lái, hoạt nhuận. Có rất nhiều cultivar.

- Cultivated.

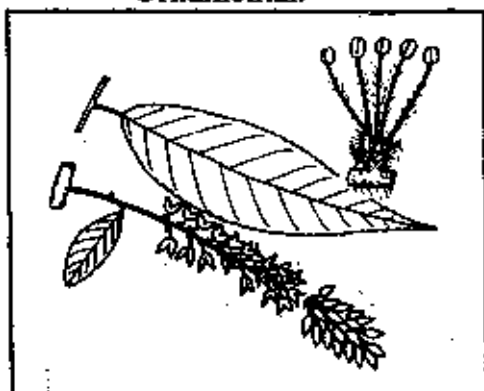

6148 - *Salix babylonica* var. *lavallei* Dode. Liễu, Liễu rũ; Weeping Willow; Saule.

Đại mộc có thể rất to có nhánh thòng; cành non có lông mịn. Lá có phiến thon hẹp, bìa có răng, mặt dưới mốc trắng. Gié thòng đục dày, đứng có lông như tơ; hoa trần, có 2 tuyến (=tiềnđiệp). Gié thòng cái ngắn; hoa cái có noãn sào 1-noãn, vòi nhụy dài, 2. Nang 2 mảnh, nhỏ; hạt có lông mào mịn. $n = 38$.

Tr vì tàn duyêndáng đẹp, khắp cùng, góc Trungquốc. Vỏ, lá chứa salicin, hanhiệt; hạt trị têthấp, sốt; *in vitro*, chống siêukhuẩn toi gà, trái-ra.

- Ornamental.

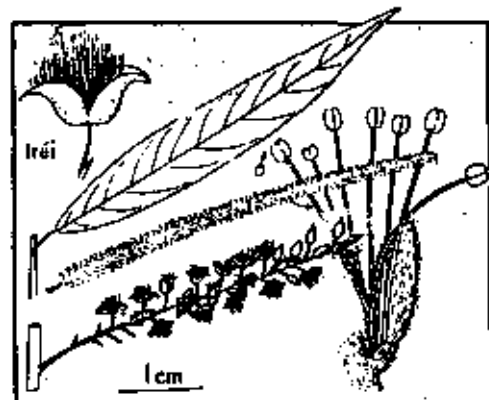

6149 - *Salix tetrasperma* Roxb. var. *harmandii* Dode.. Bầy-thua, Và nước.

Đại mộc không cao lắm. Lá có phiến thon, to 8-9 x 2,5 cm, chót thon nhọn, đáy tù tròn, bìa có răng, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 1 cm. Chùm dài vào 7 cm; cọng hoa 2-3 mm; hoa có lông dài, đục có 4-8 tiêunhụy, chỉ có lông. Nang cao 3-4 mm; mảnh 2; hạt có lôngmào mịn.

Phổbiến ở Bắcbộ, N. .

- Tree; leaves lanceolate; flowers hairy; capsules 4-seeded.

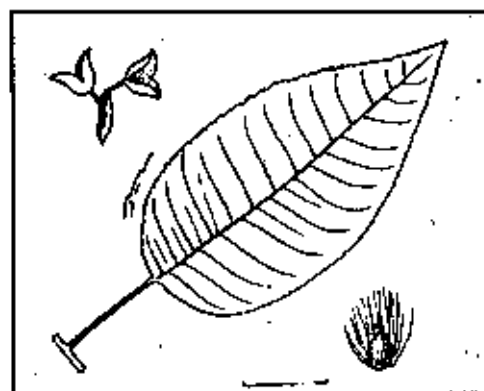

6150 - *Salix tetrasperma* var. *nigritica* And.. Liễu bốn-hột; Indian Willow.

Đại mộc có cành non đỏđỏ. Lá có phiến thon hẹp, to vào 10 x 2 cm, bìa có răng, mặt dưới mốcmốc; cuống 5-7 mm. Gié thòng đục đứng, dài 10 cm, trục có lông; hoa trần, có 2 tuyến (=tiềnđiệp), tiêunhụy 4-8. Gié thòng cái dài 10 cm; hoa ở nách láhoa có lông dài, trần, có 2 tuyến, Nang nở làm 2 mảnh; hạt có lôngmào mịn dài. $n = 38$.

Dựa suối Buônmethuột, vùng Đạlat; XI. Lá trị kinhphong, sạn thận, trĩ; vỏ trị sốt.

- Tree; leaves lanceolate; flowers naked; stamens 4-8; capsules 2 valved; seeds with egret.

6151 - *Salix thorelii* Dode. Liễu lá-rộng, Liễu Thorel.

Đại mộc to; cành không lông. Lá có phiến bầuđục, vào 10 x 5 cm, đầu nhọn, đáy tròn, bìa có răng, gân-phụ nhiều; cuống 2-3 cm, có lábe. Gié đứng; hoa ở nách, một láhoa to, nguyên, có lông; hoa đục có 8-10 tiêunhụy; noãn sào có hai vòi nhụy cao. Nang nở làm hai mảnh; hạt có lôngmào như gòn trắng.

Vùng núi cao: Đạlat.

- Tree; branches glabrous; leaves elliptic lanceolate; capsules 2-valved; seeds with egret.

6152 - *Salix tonkinensis* von Seem. var. *bonii* Dode.
Liều Bắc bộ.

Đại mộc. Lá có phiến to đến 14 x 7 cm, bầu dục, chót có mũi dài, đáy tù tròn, bìa có răng mịn, gân-phụ nhiều, 14-16 cặp; cuống dài 1 cm, có lábe to, cao 1 cm. Gié; trục có ít lông; lá hoa to, không lông; tuyến (tiềnđiệp), tiểunhụy 4, chỉ có lông tơ ở 1/2 dưới.

Sapa; IX.

- Tree; leaves glabrous; stipules 1 cm long; stamens silky hairy on filaments.

6153 - *Populus x canadensis* Moench. Bạch dương Canada, Bạch dương rạch; River Poplar, Cotton Tree.

Đại mộc cao 15-25 m; vỏ dày; nhánh có vỏ nâu láng. Lá có phiến xoan tamgiác, bìa có răng tròn to, chót có mũi dài, đáy cắt ngang hay hơi hình tim, không lông, gân từ đáy 3-5, có 2 tuyến nơi gân của cuống. Gié thông dài 5-7 cm. Nang nở thành hai mảnh; hạt nhỏ, có lôngmào dài.

Có ghi nhận Tr ở Hànội. Tập chung giữa *P. deltoides* x *P. nigra*.

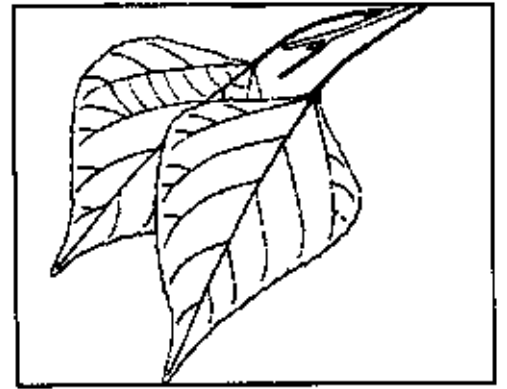
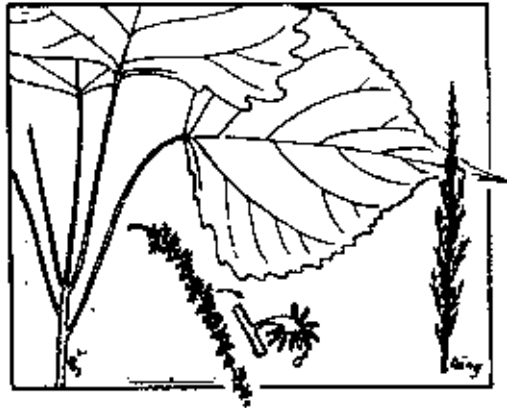
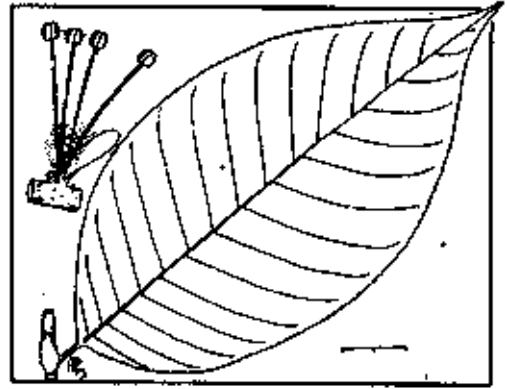
- Cultivated.

6154 - *Populus thevestina* subsp. *bethmontana* Dode.

Đại mộc biệt chu; cành nâu, không lông. Lá có phiến xoan tamgiác, rộng gần đáy, to 8 x 4,5 cm, đầu nhọn, có mũi, đáy tù, gân từ đáy 3, gân-phụ 4-5 cặp, lúc khô nâu đenden mặt trên, nâu đẹp mặt dưới; cuống dài 3,5 cm. Gié thông; hoa đực ở nách một lá hoa có răng, có bao hoa nhỏ, hình đĩa xéo; tiểunhụy rời, nhiều; hoa cái ở nách một lá hoa, có bao hoa hình đĩa, vòi nhụy 1. Nang nở thành 2(4) mảnh; hạt nhiều, có lôngmào mịn như gòn, giúp hạt bay rất xa.

Tr.

- Cultivated.

MORACEAE : họ Dâu-tằm

1a - hoa nhỏ, trên đế lặn thành bầu gần như kín; thụ phấn nhờ côn trùng đặc biệt; tiểunhụy 2, nội hướng

Ficaceae:
Ficus

1b - hoa trong một đế hình bầu; tiểunhụy ngoại hướng

2a - đế là đĩa phẳng; hoa đực nổi quanh hoa cái chìm; có

Dorsteniaceae:

2b - phách hoa không là đĩa, đực và cái riêng; đại mộc hay tiểu mộc

3a - phách hoa cái là chùm hay gié có trục mảnh, hay 1-hoa; noãn sào tудо; không hợp quả; hoa đực có nhụy cái lép, chùm, gié hay hoadâu; chỉ cong trong nụ

Moraceae:
Streblus

3b - phách hoa cái dày, trục dày, cho ra hợp quả; hoa đực không có nhụy cái lép

4a - phách hoa đực đẹp, có tổng bao; phách hoa cái như đực hay 1-hoa

Olmédaceae:
Antiaris

3c - phát hoa là "dái" dày

4a - dây leo, có gai

5a - phiếnhoa cái nhỏ; chỉ cong trong nụ; hợpquả với 1-2 hạt to, không cứng

5b - phiếnhoa cái rờ rệt, decussé; tiểunhụy chỉ ngay trong nụ; hợpquả đỏ, nhiều hạt, bì cứng

4b - đaimộc đứng

5a - lá songđỉnh, đáy hình tim; gié đực có trục yếu

5b - lá mọc xen; trái là hợpquả rất to; hoa đực trên dái trònđài

Artocarpeae:

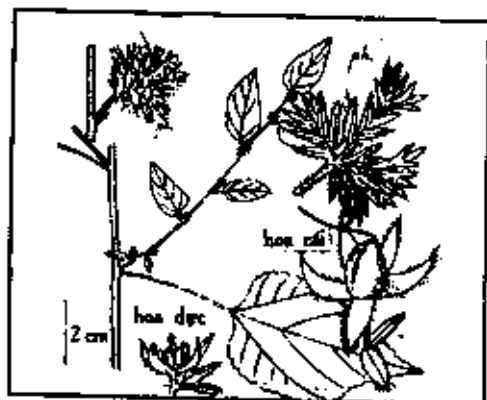
Plecosperrnum

Maclura

Broussonetia

Artocarpus

Moreae:

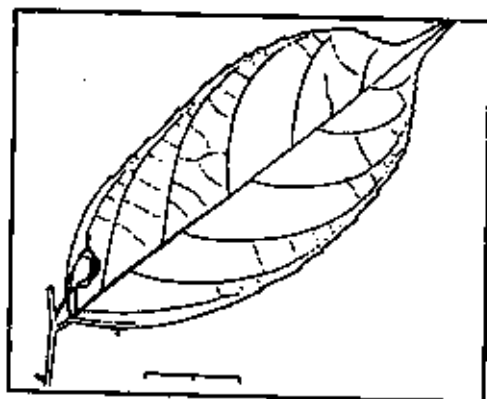

6155 - *Fatoua pilosa* Gaud.. Dầu-bích, Ruối-cỏ.

Cỏ nhấmiên, cứng, cao 0,6-3 m, gần như không lông. Lá có cuống dài 2-4 cm, mảnh; phiến xoan, đáy tròn hay lõm, có *lông thưa trắng*. Chùm đồngchu trên nhánh, hình quạt có láhoa chẻ ba ở hoa đực (hình mặt trên); nhụy cái lép. Béquả nhỏ, tròn, quabì mỏng.

Ráy, đất hoang khô: Lạngson, Phanrang; III.

- Annual herb; leaves sparsely pubescent; male flowers with pistillod; achenes.

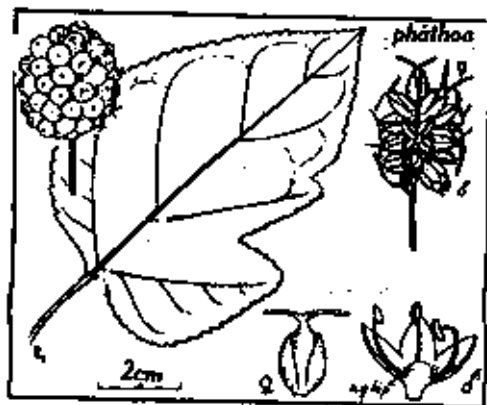

6156 - *Pseudotrophis mindanaensis* Warb.. Giãduối.

Lá có phiến trònđài, to 11 x 4,5 cm, hơi rộng ở phía trên, đầu có đuôi, đáy tròn tà, bìa có răng thưa, gân-phụ 6 cặp; cuống 4-5 mm. Hoa cái trên nách, cọng dài 6-8 mm; lấđài 2 nhỏ, hai to; noãn sào không lông, vòi chẻ hai.

Bácgiang; III.

- Leaves oblong; females flowers supra-axillary.

6157 - *Morus alba* L.. Dầu tằm; White Mulberry; Murier.

Đaimộc; vỏ xám nâu vàngvàng; cành có khi có lông. Lá có phiến xoan hình tim, có khi có thùy (ở nhánh non), bìa có răng to, mặt dưới có lông thưa ở gân; cuống không lông, lấbẹ nhọn. *Đồng hay biệtchu*; gié thông cái xoan, ngắn; hoa tứ-phân, hoa đực có nhụy cái lép; noãn sào có 2 vòi nhụy dài. Trái *trắng trắng hay hường*, giữa baohoa phũ ra, ngọt, ăn được.

Phổbiến, Tr: lá cho tằm; trị hay buồn, ăn không ngon, đỏ mồm, đau bụng, ỉa; vỏ rễ trị huyếtáp cao (moracenin và kuwanon).

- Cultivated.

6158 - Morus australis Poir. Dâu ta, Dâu Nam.

Tiểu mộc; cành yếu. Lá có phiến thon, xoan, đáy hình tim cạn, có khi có 3-5 thùy, mỏng, không lông, gân từ đáy 3; bìa có răng cò chai ở chót; cuống yếu, lábe 5 mm. Gié thông đục dài 2 cm, cái dài 1 cm; hoa 4-phân; noãn sào 2 vòi nhụy dài 1,5 mm dính nhau dài. Trái đỏ đậm, gần như đen.

Tr khắp cùng: BTN (hình theo Wight). Lá mỏng tầm chịu; lá làm tăng sự tiết sữa; rễ thuliêm, trị sánlái; vỏ xơ, trị sánlái; trái trị khát nước.

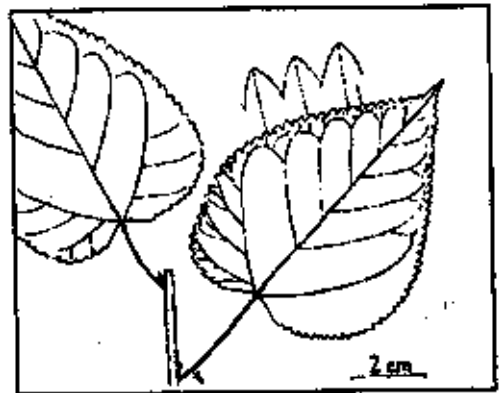
- Cultivated (*M. acidosa* Griff.).

6159 - Morus cathayana Hemsl. f. culta Gagn. Dâu bầu.

Đại mộc cao 8 m; nhánh ngang, vỏ nâu đỏ, láng. Lá có phiến hình tim, bìa có răng tù, đều, cao, gân từ đáy 3, có ít lông ở gân; cuống dài; lábe 1 cm. Gié thông đồngchu, gié cái hình trụ, dài 2,5 cm; hoa tú-phân; nhụy cái có 2 vòi nhụy dài. Trái vàng, giữa bao hoa phủ, màu đỏ chói.

Bà Rịa, Béntre.

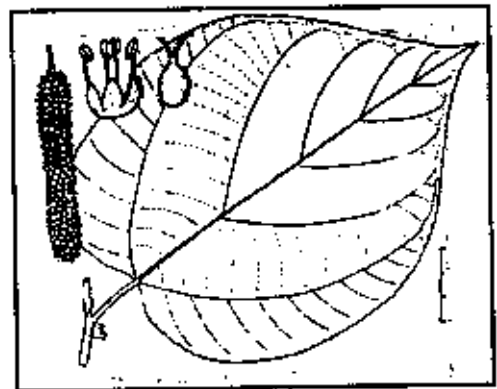
- Cultivated.

6160 - Morus macroura Miq. Dâu chùm-dài.

Đại mộc 8 m; cành non có lông ngắn. Lá có phiến có lông ở gân, hình tim rộng, đầu có mũi dài, bìa có răng thấp, gân từ đáy 3, gân-phụ 4 cặp; cuống 2 cm, có lông, lábe cao 2 cm, màu rụng. Gié đục dài 10-13 cm; lá dài 4, tiểu nhụy 4. Gié cái 4-12 cm, dày; lá dài 4, noãn sào hình bánbò cao 2 mm, vòi nhụy 2, dính 1 mm, nướm 1,5 mm. Trái vàng lợt.

Nghệ Tĩnh.

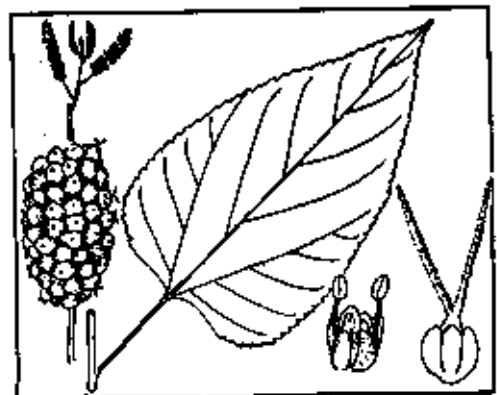
- Cultivated (*M. laevigata* Wall.).

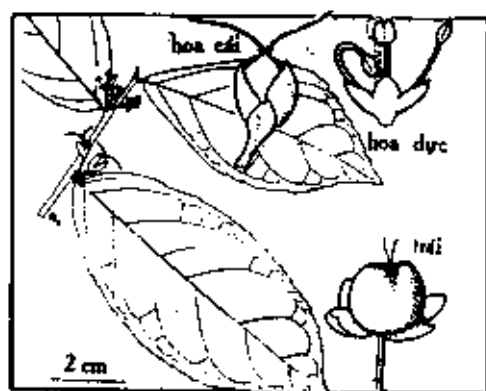
6161 - Morus nigra L. Dâu-bầu đen.

Tiểu mộc; vỏ xám đậm; cành non có lông tơ. Lá có phiến xoan thon, to 6-12 x 6-12 cm, đáy tròn, cắt ngang, hay hơi lõm, không lông mặt trên lục đậm, mặt dưới có lông tơ; cuống có lông. *Biệt chu*; hoa đục thành gié dài 2 cm; lá dài 4; tiểu nhụy 4 chỉ cong trong nụ; nhụy cái lép. Gié cái như hoadâu; vòi nhụy dài, gần như rời nhau. Trái đen.

Tr để ăn trái to và ngon hơn của *M. alba*, song tầm không thích ăn lá loài này.

- Cultivated.

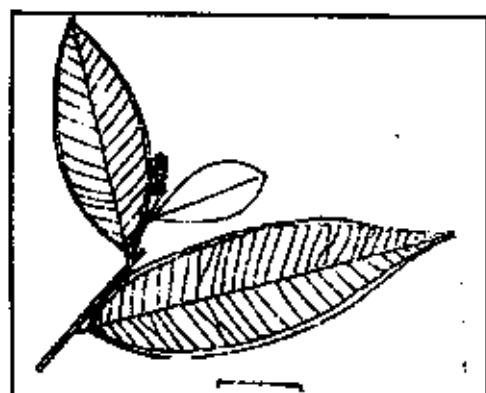

6162 - Streblus asper Lour. Dưới nhám.

Cây trồng làm rào, hay to 5-15 m; *mủ trắng*. Lá *nhám*, bìa có răng, xanh đậm, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 2-3 mm, lábe nhọn, cao 4 mm. Hoa ở nách lá, tứ-phần; đài xanh; tiểunhụy 4, chỉ cong trong nụ; noãn sào có 2 vòi nhụy rời. Bề quả nâu-tím, gần như tròn, to 7-9 mm, hột ăn được, trên đài còn lại. $n = 13$, ca 12.

Tr và ven rừng, rừng còi bình nguyên: BTN; I-III, 3-11. Lợi tiểu, trị bụng trương; vỏ trị sốt; rễ trị ung-nhot, kiết.

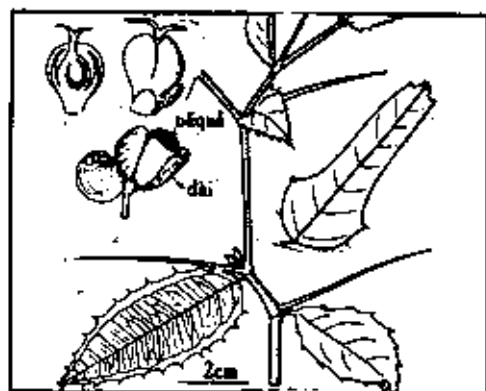
- Tree 15 m tall; white latex; leaves coriaceous, rough; stamens 4; styles 2; achenes.

6163 - Streblus laxiflorus (Hutch.) Corn. Quít núi.

Đại mộc cao 14 m không gai; vỏ xám; cành tròn, không lông. Lá có phiến thon, to 5-10 x 2,5-4 cm, đầu thon nhọn, có 3 răng gai, đáy tà, bìa có 0-2-3 răng nhỏ, mặt trên nâu xám láng, gân nhiều, gân cách bìa 1-2 mm; cuống 2-4 mm, có rãnh. Pháthoa ở ngọn, gié dài 1,5 cm, trên cọng 1 cm; hoa trắng.

Thùathiên.

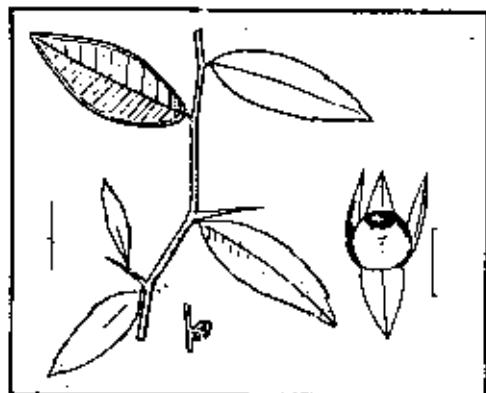
- Tree 14 m tall; limb with 3 teeth at apex; spikes 1.5 cm long (*Taxotrophis laxiflorus* Hutch., *S. eberhardii* Gagn.).

6164 - Streblus ilicifolia (Kurz) Corn. Dưới Ô rô, Ô rô núi.

Bụi có gai ngay to, không lông. Lá có phiến có 3 gai ở chót và gai phân phối đều hay không đều dọc theo bìa, dày, cứng, không lông; cuống 5-7 mm. Gié đực cao 1-4 cm; hoa 3-5-phần, nhụy cái lép; pháthoa cái 2-3 hoa, noãn sào 2 vòi nhụy dính nhau nhiều. Trái to 1 cm, có 3 lá đài mập bao lại; hột ăn được.

Hà Nội, Quảng Trị, Nha Trang, Đồng Nai.

- Bush; leaves coriaceous, glabrous; male spikes; axillary female flowers 2-3; achenes 1 cm large (*Taxotrophis ilicifolia* (Kurz) Vid.).

6165 - Streblus taxoides (Heyne) Kurz.

Tiểu mộc hay bụi; *nhũ dịch màu ngà*; gai to, hơi cong. Lá có phiến bầu dục thon, nhỏ, vào 5 x 2,2 cm, đầu tà, đáy tà và cắt ngang, bìa nguyên hay có ít răng, dày, dai, lúc khô xám xám mặt trên, nâu tươi mặt dưới, gân-phụ 10-13 cặp, gân cách bìa 1,5 mm; cuống 2-3 mm. Pháthoa là chùm trên gai hay ở nách lá đã rụng; lá đài 4, thon, không lông. Hoa cái cô độc, có 4 lá đài đồng trường. Bề quả to 8 mm.

Rừng còi: Quảng Trị, Nha Trang, vùng Sài Gòn.

Vỏ dập ung; ung khói trị lạnh đầu.

- Ivory latex; leaves glabrous, entire or with few teeth at margin (*Trophis taxoides* Heyne, *Phyllochlamys tridentata* Gagn.; *Taxotrophis poilanei* Gagn.).

6166 - *Streblus tonkinensis* (Eberh. & Dub.) Corner.
 Teonong. *Daimộc* cao 15 m, hay *tiểumộc* có nhiều
 mù; nhánh trắngtrắng, không lông. Phiến nhám, dài
 10-17 cm, mặt dưới có vài lông, gân-phụ 6-8 cặp;
 cuống 5-7 mm, lábe 3 mm. Chùm tròntròn, *đơnphái*;
 hoa đực có 4-5 láđài cao 3 mm; tiểunhụy 4-5, nhụy
 cái lép; hoa cái có 2 tiềnđiệp, láđài 4, noãnào đẹp,
 không lông. Béquả to 7-9 mm, có 4 láđài còn lại;
 hạt 1, không phôihoa.

Trảng có *tiểumộc*: Hoàibinh; III, 3.

- Treelet or tree 15 m tall; flowers 4-merous;
 achenes 7-9 mm large, 1-seeded (*Blekoodea tonkinensis*
 Eb. & Dub., *Teonongia tonkinensis* (Dub. & Eb.)
 Stapf.).

6166b - *Streblus vidalii* N.T.Nguyễn. Dưới Vidal.

Daimộc hay *tiểumộc* không gai. Lá có phiến
 không lông, mỏng, thon, bìa nguyên hay dợn sóng, to
 7-13 x 2,5-5 cm, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 7-10
 mm, có 2 tuyến ở chốt. Đồngchủ; pháthoa đực dài
 1,5 cm; hoa 2-3 ở nách láhoa, không cọng; tiểunhụy
 2-3, không có nhụy cái lép. Pháthoa cái nhỏ, cao 5-6
 mm; bao hoa 3-4 tại cao 1 mm, rìa lông, với nhụy
 ché 4.

Hàgiang; III (hình theo N.T. Nguyễn).

- Tree or shrub monoic; female flowers with 4
 stigmatic branches.

6167 - *Streblus zeylanicus* (Thw.) Kurz. Dưới
 Tichlan.

Bụi hay *daimộc nhỏ*; gai ngay dài 2 cm. Lá có
 phiến mỏng, không lông, bầuđực thon ngược, đầu có
 đuôi dài 1,5-2 cm, bìa có răng nhỏ; cuống 6-8 mm,
 lábe 3 mm. Gié đực dày, cao 1 cm; hoa 4-phần, có
 nhụy cái lép; tảnphong cái 3 hoa 4-phần. Béquả
 tròn to 5 mm, có láđài dài bằng 2/3.

Thuathiên; II.

- Bush or small tree; leaves membranous,
 glabrous, caudate; achenes 5-6 mm large (*Taxotrophis*
zeylanica Thw.).

6168 - *Taxotrophis caudata* Hutch. Dưới dưới.

Daimộc cao 10-12 m, hay *bụi*; nhánh có gai
 ngay, nhọn, dài. Lá có phiến bầuđực, to 10-12 x 5
 cm, đầu có đuôi to dài 1,5 cm, như da, bìa dợn,
 gân-phụ 9 cặp, hơi mỏng, màu càphê sữa; cuống 4-
 5 mm, lábe 1 cm, mau rụng. Pháthoa cao 1 cm;
 hoadầu; láđài 4. tiểunhụy 4, noãnào lép ở hoa đực.
 Béquả tròn to 5-6 mm.

Hàsonbình, Thuathiên; III.

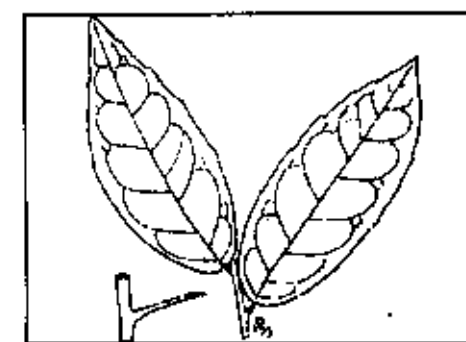
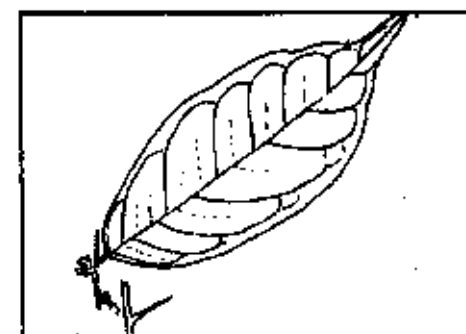
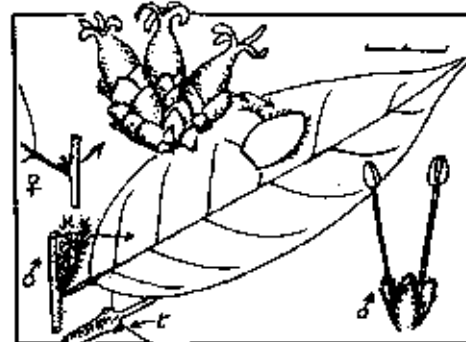
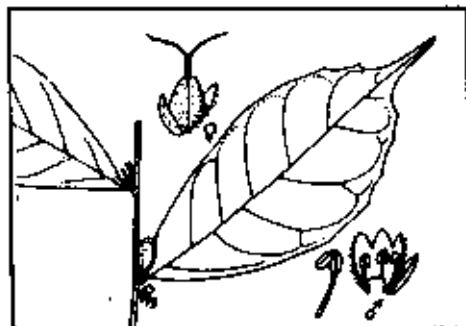
- Bush or small tree; spines 1.5 cm; leaves
 caudate, membranous, glabrous.

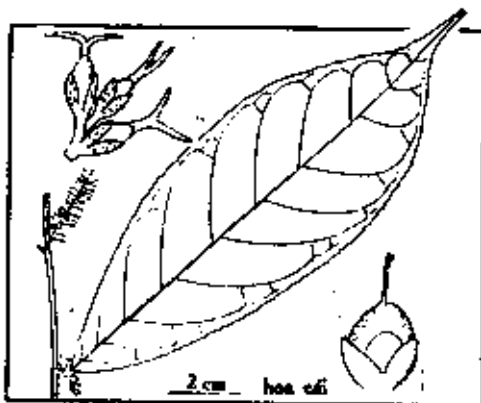
6169 - *Taxotrophis crenata* Gagn.

Tiểumộc cao 2-4 m; gai to, congcong. Lá có
 phiến bầuđực, to vào 9 x 4,5 cm, đầu tù hay nhọn,
 đáy tròn hơi hình tim, bìa có răng thưa, mặt trên
 vàng nâu, gân-phụ lớn, 6 cặp; cuống dài 5 mm. Gié
 thông đực dài 6-10 mm; láđài 4, tiểunhụy 4, nhụy
 cái lép; hoa cái cóđộc, 2 láđài ngoài nhỏ. Béquả to
 1 x 0,8 cm.

Cambốt.

- Spines; leaves dentate, base round or cordate.

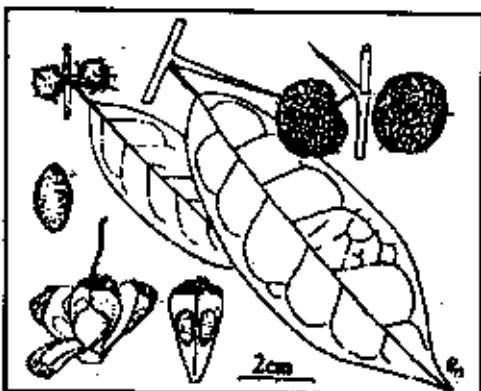
6170 - *Taxotrophis macrophylla* (Bl.) Boerl. Duối lá-to, Mạy tèo.

Đại mộc nhỏ, đồng chu; vô hoa. Lá to, dài đến 20 cm; phiến thon ngược, dài đến 25 cm, đầu có đuôi dài, đáy nhọn, hơi bất xứng, bìa có răng thấp, gân-phụ 10-13 cặp; cuống 1 cm. Gié đực mang hoa túp phân có nhụy cái lép; gié cái ngắn như chum, lá đài 4, noãn sào 1-noãn treo. Trái to 15 x 10 mm, một bên nhọn, một bên bầu tròn; hạt 1.

Rừng thưa, Cao lạng đến Vọng phư, Nhatrang; III-V.

- Monoecious tree; leaves glabrous; male spikes long; fruits 15 x 10 mm, 1-seeded (*Streblus macrophyllus* Bl., *Dimerocarpus brennieri* Gagn.).

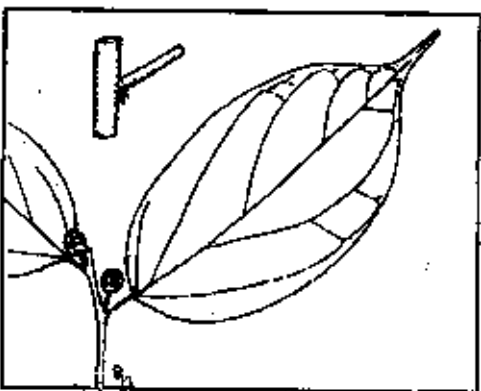
Artocarpae:

6171 - *Maclura cochinchinensis* (Lour.) Corner. Gai-mang, Vàng-lô, Mỏ quạ. Đại mộc đứng hay leo; vô nâu đỏ; gai ngay; mù trắng. Lá có phiến cứng, láng tròn dài, xoan ngược hay thon ngược, không lông. Hoadầu biệt chu, to 7-8 mm; cong có lông mịn; hoa đực 4-phần, lá đài có 2 khối vàng vàng, có nhụy cái lép; hoa cái có 3-4 lá đài, 1 vòi nhụy gần như nguyên. Khối trái to 1,5 cm, bé quả 5 x 4 mm.

Lào cai, Vĩnh phư đến Quảng trị, Langbian. Biên hoả; III-VI, 12. Trái ăn được; trị vết thương; gỗ giúp sanh-dẻ dẻ.

- Tree or climber; white latex; leaves glabrous, coriaceous; achenes in globulous head (*Vaneria cochinchinensis* Lour.; *Cudrania cambodgiana* Gagn.).

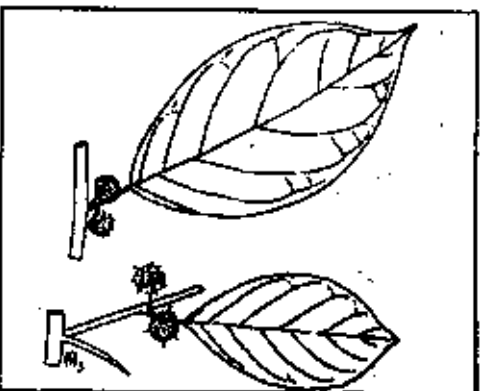

6172 - *Maclura fruticosa* (Kurz) Corner. Vàng lô bụi, Osage Orange.

Bụi trườn; nhánh già xám vàng; gai cong, cao 3-4 mm ở nhánh to. Lá có phiến không lông, bầu dục, to 10 x 4,5 cm, đầu có đuôi dài 1-1,5 cm, lúc khô xám đen; cuống 1 cm, có lá bẹ mau rụng. Hoadầu ở nách lá, to 7 x 5 mm, trên cong 6-8 mm.

Trên vùng đá vôi: Lạng sơn, Hà sơn bình; XI.

- Bush; spines 3 mm; leaves glabrous, caudate; axillary capitules (*Cudrania fruticosa* Wight ex Kurz).

6173 - *Cudrania tricuspidata* (Carr.) Bur. ex Lavall. Vàng lô ba-mũi, Mỏ quạ.

Nhánh có gai cong to. Lá có phiến xoan to 5-9 x 3-4,5 cm, đầu có mũi dài, đáy tù, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 10-13 mm. Hoadầu ở nách lá, nung cặp, biệt chu; hoa đực có 4 lá đài, 4 tiểu nhụy; hoa cái có 4 lá đài sau trở nên mập ở trái, vòi nhụy 1, dài, noãn 1. Bé quả nhỏ trong dài mập bao, ăn được.

B. Lá dùng nuôi tằm được. Rẻ lợi kinh, trị kinh phong, lởisữa; gỗ sắc dùng rửa mắt yếu.

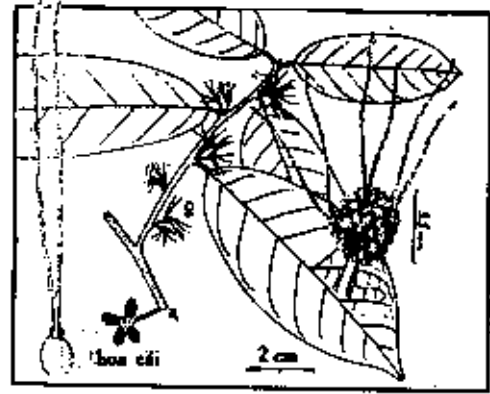
- Branches spinous; leaves ovate cuspidate; dioecious axillary capitules 2; achenes into accrescent fleshy calyx (*Maclura tricuspidata* Carr.; *M. triloba* Hance).

6174 - *Malaisia scandens* (Lour.) Pl. Duối leo.

Dây leo; không có nhựa; cành không lông, xám đỏ, có bích hầu trắng. Lá có phiến daitai, không lông, hơi nhám, xám trắng lúc khô, gân-phụ 9-11 cặp; cuống dài 1 cm. Hoadầu cái 2-3 ở nách lá hay chùm ngắn, to 3-4 mm, rộng 6-7 mm; gié đực dài 0,5-5 cm, dài 3 tai, tiểunhụy 3-4. Bé quả trong bao hoa đồngtrướng, đỏ.

B, Huế; V.

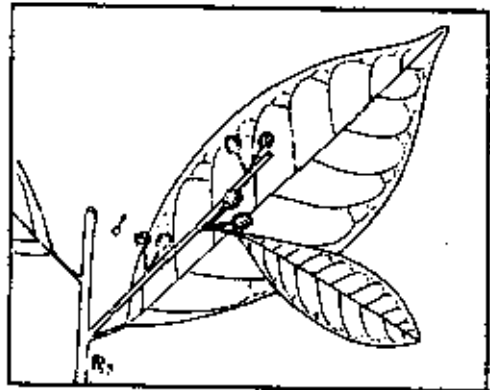
- Climber; leaves glabrous, rough; male spike 5-50 mm long; female capitules; achenes into accrescent red calyx (*Caturus scandens* Lour.; *M. toruosa* Blco).

6175 - *Plecosperrnum andamanicum* King.

Dây leo dài 25 m, to 7 cm, có *mủ trắng*; gai ngay, vỏ xám hay đốm ở nhánh non. Lá có phiến xoan thon, đáy tù hay tròn, dài 10-12 cm, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 2-3 cm. Hoadầu từng cặp, to 7-9 mm, trên rộng 1 cm; hoa đực có 4-5 lá đài, 4-5 tiểunhụy và nhụy cái lép nhỏ hay vắng. Hoadầu cái nâu hoe, như nhùng, lá đài không phân biệt nhau, vòi nhụy 2 nướm. Bé quả cao 8 mm, 1-hột, trong hoadầu thụ to 1.5-2 cm.

Phanrang.

- Climber; white latex; capitules; stamens 4-5; achenes 8 mm long in globulous infrutescence (*Cudrania poilanei* Gagn.).

6176 - *Broussonetia papyrifera* (L.) L'Hér. ex Vent.

Dương, Rét; Paper Mulberry. *Tiểu mộc nhỏ*, nhánh hơi ngang, vỏ xám. Lá to; phiến xoan, có thùy can hay sâu, gân từ đáy 3, bìa có răng, nhám mặt trên, mềm mặt dưới; cuống dài 5 cm, có lông, lá bé tamgiác, cao 8 mm. Gié thông đực dài 6-8 cm, hoa 4-phần, dài đỉnh, có nhụy cái lép. Hoadầu cái to 1,5 cm, có lá hoa hình đỉnh, có lông; đài hình ống, vòi nhụy 1 dài, 1 ngắn. Phi quả đỏ dính nhau; hột đỏ.

B, Quảngtrị, Nhatrang. Vỏ làm giấy tốt; vỏ trị kiết, cầm máu; lá nuôi thỏ, heo; trái bổ, nhuận-trường, cầm máu.

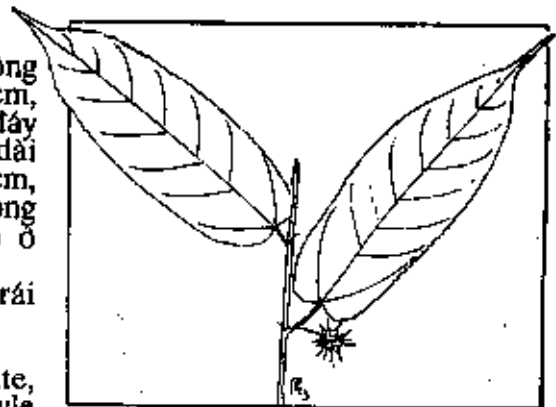
- Small tree; berries red; seed red (*Morus papyrifera* L.).

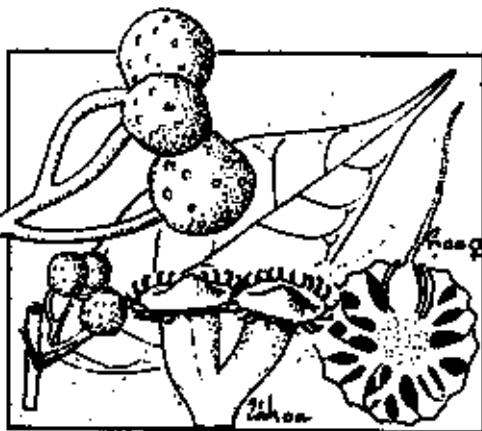
6177 - *Broussonetia karinoki* Sieb.

Tiểu mộc cao 2-4 m; cành mảnh, mau không lông. Lá có phiến nhám, tròn dài, to 7-10 x 2 cm, đầu có đuôi dài 1-1,5 cm, đáy hình tim, gân từ đáy 3, chạy đến 1/3 phiến, bìa có răng nhỏ; cuống dài 1 cm, lá bé nhọn, cao 5 mm. Gié đực cao 1,5 cm, lá đài 4, tiểunhụy 4. Hoadầu cái 8-10 mm, trên rộng 1 cm, mảnh; lá hoa cắt ngang, có lông hình sao ở giữa, vòi nhụy dài.

Hàcôi, Tuyên quang; II, 3. Ở Triều tiên, trái xem như là bổ, tăng ductinh, làm thấy rõ.

- Shrub 2-4 m high; leaves oblong, caudate, rough; male spike 1.5 cm long; female capitule; style 1, long.

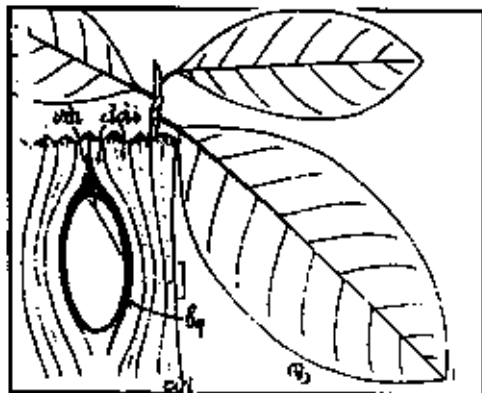

6178 - *Broussonetia kurzii* (Hook. f.) Corner. Dương Kurz.

Tiểu mộc leo; nhánh rất dài. Lá có phiến bầu dục, đầu có đuôi dài, mỏng, không lông, màu mốc mốc; cuống ngắn, *lábẹ 1 cm*. Gié mang 3-5 hoadầu cái to 5-7 mm, có lông ngắn; láhoa hình đỉnh, đầu rìa lông, dài hình bầu, vòi nhụy 1, dài. Pháthoa đực dài. Bé quả hình *thấu kính trong phát trãi hình cầu*.

Sông Đồngnai; IV.

- Climber; leaves ovate caudate; female flowers in capitules; achenes in a globulous head (*Alleanthus kurzii* Hook. f.).

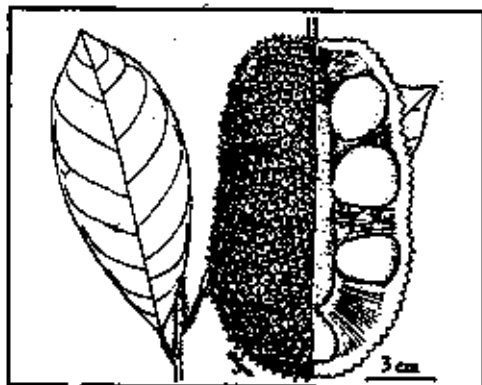

6179 - *Artocarpus heterophyllus* Lamk. Mít; Jack-tree; Jacquier.

Đại mộc có thể rất to; vỏ ít nút; mù trắng. Lá không lông, đơn, ở cây con, có *thuy*; *lábẹ dài 2-3 cm*. Pháthoa là *dái đực* màu vàng vàng, dài 3-6 cm; hoa vòi 1-2 tiểu nhụy trong đài nhỏ. *Dái cái trên cong to, đơm trên thân*. Trái (*hợp giá quả*) rất to dài 40-60 cm, có gai vàng vàng; đài đồng trường ("*múi*") mập, vàng, thơm, ngọt; quâbi mỏng bao hạt có 2 *ndiệp không bằng nhau*, không có phôi nhũ.

Tr đến 1.000 m, gốc Andô, Málaiá; trái rộ 6-7. Có vài thú trái đến mặt đất.

- Cultivated (*A. integra* auct.).

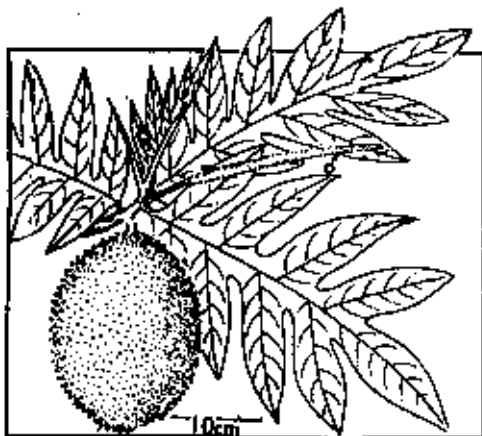

6180 - *Artocarpus integer* (Thunb.) Merr. Mít Tôn nữ; Champedak.

Đại mộc nhỏ, cao 5-10 m; cành non có *lông phún*, nhiều. Lá bầu dục thon ngược, ở cây con, có 3 *thuy*, có lông dài, *nhám ở gân và bìa*. *Dái ở nhánh nhỏ*. Trái nhỏ hơn trên, dài 20-30 cm, rộng 10 cm; *múi (đài đồng trường) dính vào cuì và dễ rời khỏi bì*; nạt dày, mềm (nhão), thơm, ngọt.

Tr nhiều ở N; 1-12. Lá lợi sữa, gỗ anthần, hạ huyết áp.

- Cultivated; fruits smaller (*Radermachia integer* Thunb.; *A. champeden* (Lour.) Spreng.).

6181 - *Artocarpus altilis* (Park.) Fosb. Xaké; Breadfruit Tree; Arbre-à-pain.

Đại mộc to; mù trắng. Lá có phiến to, có *khĩa sâu*, rất nhám mặt dưới; *lábẹ vàng*, mau rụng, dài 12-13 cm. *Dái ở ngọn nhánh*. *Dái đực dài 20 cm*; hoa đực có 1 tiểu nhụy. *Dái cái cho ra hợp giá quả gần như tròn*, có u nhonnhon, to vào 20 cm, xanh lợt rồi vàng vàng; *nạt trắng, không ngọt*, chứa nhiều bột; hạt to 1 cm (var. *seminifera*), hay thường vắng (var. *apyrena*) Lá già sắc hạ huyết áp, trị ỉa, dái đường.

Tr, gốc Indonêsiá, có lẽ do Pierre đem vào.

- Cultivated (*Sytodium altile* Park., *A. communis* J.R. & G. Forst.).

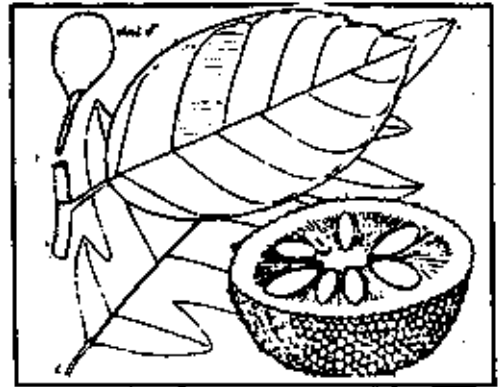

6182 - *Artocarpus chaplasha* Roxb.. Mít rừng.

Đại mộc cao đến 50 m; mù trắng. Lá to, dài đến 30 cm, nhám, ở cây trẻ, lá dài đến 60 cm và có nhiều thùy; cuống có lông to cứng, lá bé dài hơn 3 cm. Dái có cọng dài; dái đực 2-3 cm, dái cái dài 7-10 cm; dài 2 phần. Hợp quả hình cầu, có hạt nhỏ; hạt dài 18 mm.

Cônson (hình một phần theo Wight).

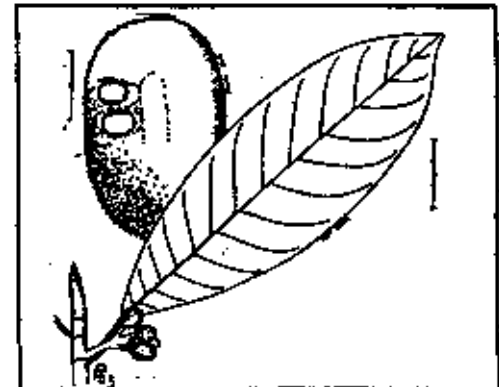
- Tree to 50 m tall; leaves on young to 60 cm long, deeply lobate; syncarps globulous.

6183 - *Artocarpus lowii* King. Mít Low.

Đại mộc cao 20-30 m; thân to hơn 1,3 m; nhánh không lông, láng, có vết lá bé vòng rõ. Lá dạng lá Xoài, không lông, không nhám, dai, cứng, bìa uốn xuống, gân-phụ 14-16 cặp; cuống 2-2,5 cm. Dái đực thành chùm 3-4, xoan, dài vào 1 cm. Trái bầu dục, dài 6-8 cm, có gai hình chùy như Mít; hạt xoan, to vào 1 cm.

Côngtum.

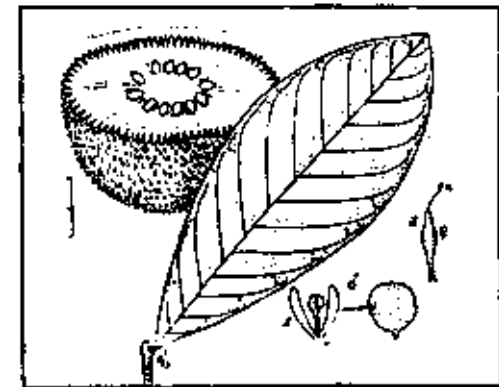
- Tree 20-30 m tall; leaves glabrous, not rough; syncarps 6-8 cm long; seeds 1 cm long.

6184 - *Artocarpus rigida* Bl. subsp. *rigida*.

Đại mộc to; cành có lông cứng. Lá có phiến bầu dục thon ngược, dài đến 25 cm, mặt trên có lông nhiều, mặt dưới có lông ở gân, không lông nằm; cuống ngắn. Dái đực hình cầu, mang hoa đực với 2 lá đài và 1 tiểu nhụy; dái cái mang hoa với đài hình bầu, vòi nhụy dài thò. Hợp quả to 7-8 cm, có gai (hoa còn lại); hạt to 1,2 cm.

Đồngnai: Sông-Lu, vùng Sài Gòn.

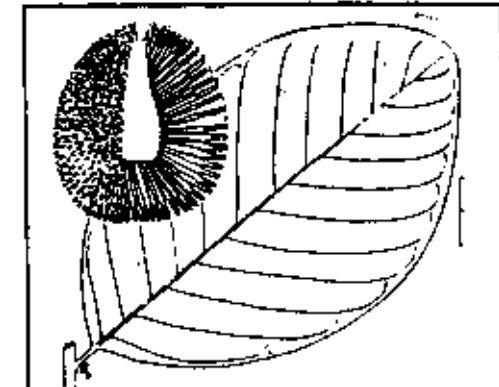
- Tree; leaves hairy upper surface; syncarps globulous 7-8 cm large.

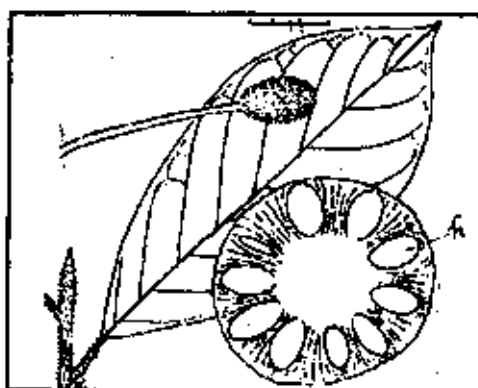
6185 - *Artocarpus rigida* subsp. *asperulus* (Gagn.) Jarr. Mít nài, Da xóp.

Đại mộc cao 10-25 m, dạng một cây Dầu; cành non có lông cứng vàng. Lá có phiến cứng, dòn, nhám ở mặt trên, có gân lồi ở mặt dưới; lá bé 1 cm, có lông vàng. Dái đực ở chót nhánh, tròn hay tròn dài, cỡ 1 cm; tiểu nhụy 1 ở mỗi hoa. Dái cái tròn, to 2,5 cm. Trái to 7 cm, hay hơn, có gai cao; hạt to 12 x 8 mm; tử diệp gân bằng nhau.

Bà nà, Vọng phư, Đồng nai, vùng Sài Gòn. Trái ăn như Mít nghệ.

- Tree 10-25 m tall; leaves rough; syncarps 7 cm large or more.

6186 - *Artocarpus melinoxyla* Gagn. Mít gỗ-mật, Mít nài.

Đại mộc cao 9-15 m; cành non có lông tơ vàng. Lá có phiến xoan ngược, to, dài 20-30 cm, láng, có tơ ở gân, gân-phụ 10-12 cặp; cuống dài 2 cm, lábe dài 5-6 cm, có tơ vàng. Dải đục xoan hay bầu đục, dài 2 cm; bao hoa hình lục lạc, tiểunhụy 1. Trái tròn, to 7 cm, có u tà, thấp hơn rộng trên rộng dài 7 cm; hạt 15 x 10 mm.

Từ Quảng trị đến Phú Khánh, 500-1.000 m. Gỗ vàng lợt (màu mật).

- Tree 9-15 m; branches with yellow sets; syncarps globulous 7 cm large; seeds 15 x 10 mm.

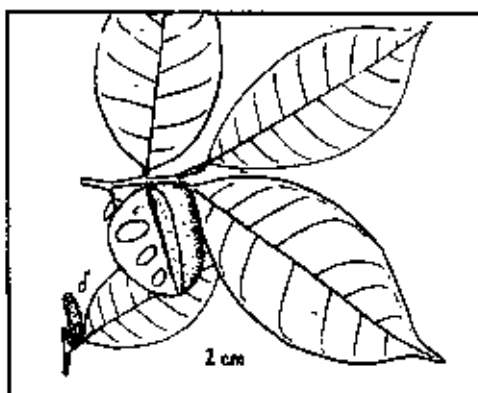

6187 - *Artocarpus styracifolius* Pierre. Mít lá-antúc.

Đại mộc nhỏ, cao 6-7 m, gốc to 20 cm; cành mảnh, đen, không lông. Lá có phiến không lông, không nhám, thon ngược, đầu nhọn, có mũi dài, to 4-8 x 2,5-3,5 cm, mặt trên nâu láng, mặt dưới trắng trắng với gân nâu, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 1,2-1,5 cm. Dải nhỏ, to 5 x 3 mm, trên rộng mảnh; lá dài 3, tiểunhụy 1. Dải cái có lông, có bao hoa và vòi nhụy thò dài. Trái nhỏ, dạng trái Chôm chôm vì có gai nạc dài 5-10 mm, có lông hoe; hạt 4 x 3 mm.

Rừng 600-700 m: T. Trái ăn được.

- Tree 6-7 m high; leaves not rough; syncarps small, prickly.

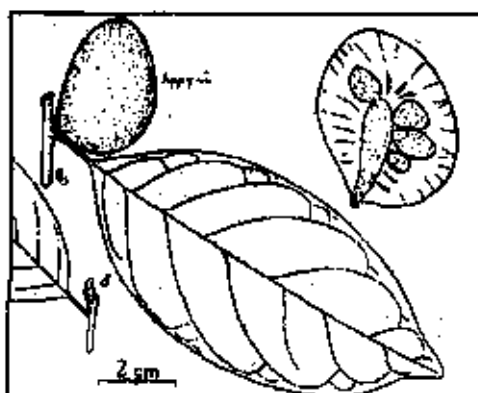

6188 - *Artocarpus borneensis* Merr. subsp. *griffithii* (Kurz) Jarr. Troi, Mít chua; Monkey Jack.

Đại mộc cao 15 m, thân to 10-15 cm; mù trắng; cành không lông, nâu. Lá có phiến xoan dài 4-8 cm, mặt trên láng, mặt dưới có lông hay không; cuống 1 cm, lábe tamgiác, cao 2-3 mm. Dải đục hình dùi, dài 5-15 mm, trên rộng ngắn, bao hoa 3-4-phần, tiểunhụy 1, chỉ dày. Trái tròn tròn, láng, to 2 cm; hạt ít; nạc chua.

Quảng trị, Huế.

- Tree 15 m high; syncarps 2 cm large, acid (*A. lanceolata* Tréc., *A. eberhardtii* Gagn.).

6189 - *Artocarpus gomezianus* Wall. Mít chay, Chay.

Đại mộc khá to; nhánh nâu. Lá có phiến dài 10-18 cm, dày, gân-phụ 7-9 cặp, mặt trên láng, mặt dưới lợt hơn; cuống 12-15 mm, lábe 3 mm, màu rung. Dải đục cao 1 cm, trên rộng ngắn. Trái to 2,5 x 3-4 cm, gân như không rộng, mặt như nhung, có đóm (nuốm) nhỏ, cách nhau vào 2 mm; nạc đỏ; hạt vào 8 x 5 mm.

Đồng Nai (Trảng Bom), Tây Ninh; IV, 4. Vỏ dùng ăn với Trầu.

- Tree; leaves glabrous; syncarps 2,5 x 3-4 cm, velvety; seeds 8 x 5 mm (*A. masticata* Gagn.).

6190 - *Artocarpus lakoocha* Roxb.. Chay.

Đại mộc cao 10 m; thân to đến 40 cm; cành non có lông dày nâu. Lá có phiến to 20-40 x 17-20 cm, nhám, đầu tròn, đáy tù, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 9-16 cặp, rất lồi mặt dưới; cuống 1,5-2,5 cm, có lông nâu. Dải đục to 1,5 x 1 cm, trên cong ngắn. Trái vàng, to bằng một trứng vịt, có u (nơi hạt) không đều; hạt xoan, dài 1 cm.

Lào cai, Thanh hóa, thảo cầm viên Sài Gòn. Võ, mù trị đau lá-lách; hạt xổ.

- Tree 10 m high; leaves 20-40 cm long; syncarps to 5-6 cm long.

6191 - *Artocarpus nitida* Tréc. subsp. *liganensis* (Merr.) Jarr.. Mít nài.

Đại mộc to, thân to 20 cm; cành có lông. Lá có phiến tròn dài, to 10-16 x 6-7 cm, gân-phụ 7-8 cặp, không lông 2 mặt, mặt trên láng, hơi ứng đen; cuống 1-1,5 cm, lá bé nhỏ, 2 mm. Dải đục không cong, bao hoa tam giác. Trái không gai, có chai thấp, to 6-7 cm, hoe, trên cong 4-5 cm; nạc hương; hạt to 15 x 12 mm.

Phước Khánh, Biên Hòa. Vỏ dùng ăn với Trầu.

- Tree; leaves glabrous; syncarps 6-7 cm large; flesh pink; seeds 15-12 mm (*A. parva* Gagn.; *A. sampor* Gagn.).

6192 - *Artocarpus petelotii* Gagn.. Mít Pételot.

Đại mộc; cành non có lông hoe. Lá có phiến thon, to, dài đến 20-25 cm, mặt trên có lông mịn ở gân, mặt dưới có lông nhám, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 2 cm, lá bé 5 mm, có lông, mau rụng. Dải đục xoan, dài 3 cm, trên cong dài hơn cuống, có lông mịn. Gié cái hình xấp xỉ, to 3 x 1,5 cm, trên cong dài 5 mm. Trái có u, như nhưng, trên cong dài.

Chợ Gành (Hà Nam Ninh), Sapa; VIII.

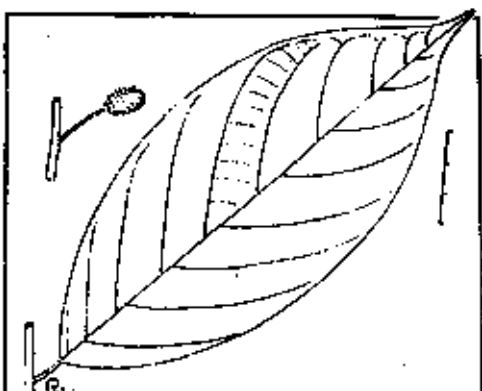
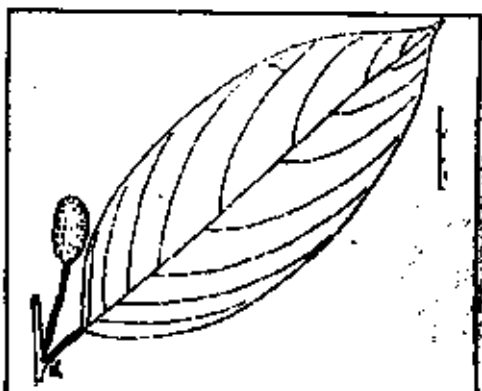
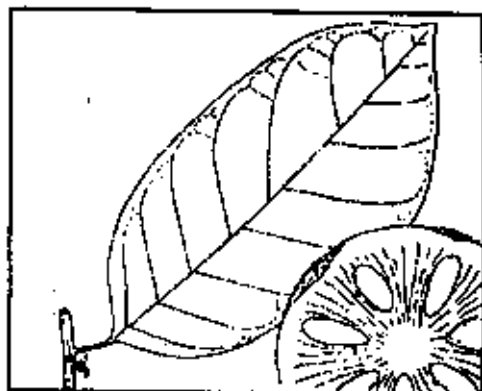
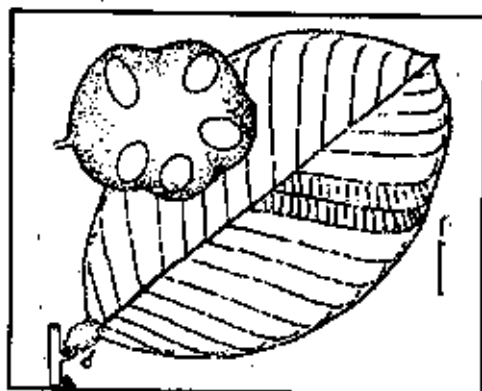
- Tree; leaves pubescent, rough beneath; male inflorescence on long peduncle.

6193 - *Artocarpus tonkinensis* Chev. ex Gagn.. Chay Bách bộ.

Đại mộc cao 15 m; cành có ít lông bạc. Lá có phiến to, bầu dục thon, dài 20-25 cm, mỏng, nhám, mặt trên ứng đỏ, không lông, trừ ở gân chính, mặt dưới ứng tím, có lông ở gân, gân-phụ 10-11 cặp; cuống 2 cm, lá bé nhỏ. Dải đục dài 1-2 cm, trên cong mảnh, bao hoa 3-phần, tiểu nhụy 1. Dải cái xoan, dài 15 mm, trên cong 1 cm. Trái không gai.

Bắc Giang, Thanh Hóa.

- Tree 15 m; leaves to 20-25 cm long, rough; inflorescence on 1-1.5 cm long peduncle; syncarp smooth.

Brosimae:

6194 - *Brosimum galactodendron* Don. Nhũmộc; Cow tree; Arbre à la vache.

Đại mộc không lông; mù trắng, nhiều. Lá có phiến to, dày, láng, đáy bất xứng; cuống 4-7 mm, lábe cao 3 cm, nhọn. Hoaddu lưỡngphái xanhxanh ở phần cành đã rụng lá, hình cầu, to 3-4 cm; hoa cao cỡ 1 cm, xen với vảy hình khiên. Béquả.

Gốc Nam-Mỹ, Tr ở Quảngtrị, Bàolộc, Thảo câmvien Sài Gòn; VIII. *Mù nhiều dùng như sữa.*

- Cultivated.

Dorsteniaceae:

6195 - *Dorstenia contrajerva* L. Dầu-nua.

Cỏ daniên nhỏ củ tròntròn. Lá chum ở đất, phiến hình tim thon, có thùy khá sâu, nhám. Pháthoa trên cọng dài; đế phẳng, vuôngdài, mang hoa đực và hoa cái; hoa đực có đài dính, tiểunhụy 2; hoa cái chôn, nướm 2. Béquả nhỏ.

Thảo câmvien Sài Gòn, gốc T.-Mỹ. Rẻ chứa cajupin, contrayerlin, phảnkích, pháthán, có lẽ trị nọc rắn.

- Cultivated.

Oleaceae:

6196 - *Antiaris toxicaria* (Pers.) Lesch. var. *toxicaria*. Sùi, Thuốc-bắn; Antiar, Upas tree.

Đại mộc đến 40 m; mù trắng; thân có chạng to; cành non có lông vàng. Lá songđỉnh; phiến nhám ở hai mặt; lábe 6 mm, mau rụng. Pháthoa hình mâm, đồngchủ; láhoa đực hình đỉnh, hoa 4-phân; pháthoa cái có nhiều vảy mang 1 hoa, lấđài như vảy. Trái mập, ăn được, dài 18 mm, 1 hột.

Rừng luôn luôn xanh: Phúthọ, Quảngtrị, Đồngnai; II-IV. Gỗ xám xám, làm bàn-ghe. *Mù rất độc, dùng tẩm đầu tên; hột trị sốt.*

- Tree 40 m high; leaves rough; inflorescence flat; fruits fleshy (*Castilla toxicaria* Pers.)

Ficaceae:

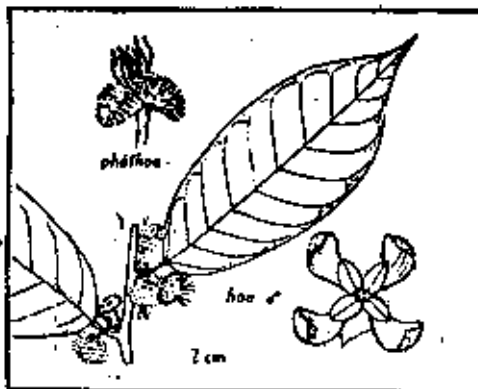
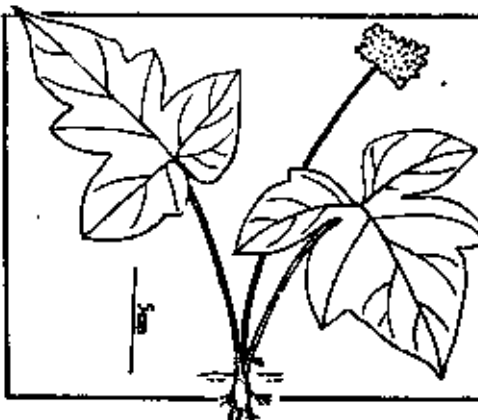
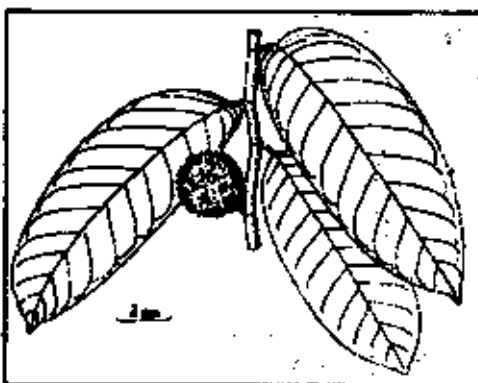
Ficus L.: Sung

1a - đồngchủ; giữa hoa có láhoa; hoa-nốt và hoa cái như nhau; lấđài đỏ hay bìa trắng; hột láng

2a - Da siết cổ hay bò, có rẻ bấtđịnh; phiến dai, bìa nguyên, không xếp; đầu cuống có tuyến hay không; tiểunhụy 1; vòi đơn; ít khi pháthoa ở trên thân

giống-phụ *Urostigma*

2b - đạimộc, ít khi tiểumộc không phụngh; lá có tuyến ở nách gân đáy, hay không có; tiểunhụy 2(3)1, thường có nhụy cái lép

3a - hoa đực rải rác hay quanh miệng sung, thường có cọng, tiểunhụy 1-3, chỉ rời hay hơi dính; noãn sào trắng hay đỏ ở đáy vòi; vòi chẻ hai; lá đài nguyên; lá nguyên, không xếp; ít khi phát hoa ở trên thân

g.p. *Pharmacosycea*

3b - hoa đực quanh miệng sung; tiểunhụy 2(1-3) chỉ dính nhau; hoa-nốt và hoa cái riêng; noãn sào đỏ đậm, vòi đơn; lá đài te (nguyên ở hoa đực); lá có răng, xếp ít nhiều ở chồi; phát hoa ở thân

g.p. *Sycomorax*

g.p. *Ficus*

1b - biệt chu; giữa hoa không có lá hoa

crostigma:- *superbae*:

6198* - *Ficus religiosa* L. Bồ đề, Dè; Peepul tree, Bodhi tree.

Daimộc to. Lá có phiến hình tim, chót có đuôi dài đặc sắc, đáy có 3-5 gân, bìa dứng, gân-phụ và tam cấp rời mịn hai mặt; cuống dài, lá bẹ dài 4-6 cm, đỏ đậm. Sung từng cặp, không cọng, không lông, đỏ đậm lúc chín, to 4-6 mm.

Tr và nay hoang, khi trồng thì không phụng sinh lúc nhỏ: BTN. Lá gây sẩy thai; vỏ trị bệnh do *Bacillus anthracis*, đau miệng, đái đục, lậu, bón; trái trị suyễn; *in vitro*, lá chống siêu khuẩn R.D.

- Cultivated.

6199 - *Ficus saxophila* Bl. Sung thích-đá.

Daimộc; cành không lông. Lá có phiến hình tim, không lông, dài 10-24 cm, đầu có đuôi dài, gân từ đáy 5; cuống dài 2-3 cm, có đốt nơi gắn vào phiến (để gãy lúc khô). Sung từng cặp, không cọng, tròn, to 1 cm; lá hoa 3, cao 3,5 mm.

Nam.

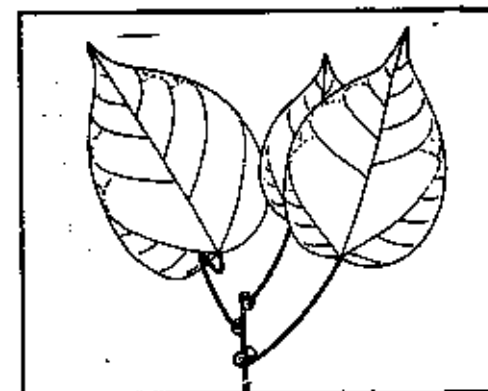
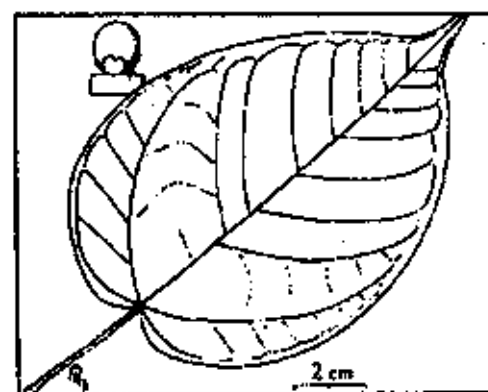
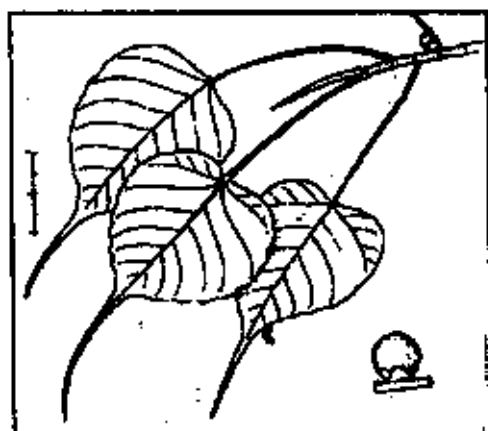
- Tree; leaves glabrous; petioles articulated to limb; syconium glabrous.

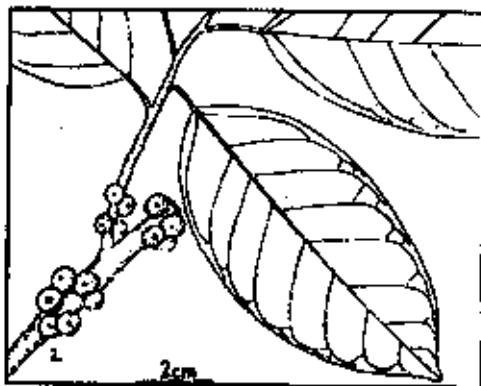
6200 - *Ficus cardiophylla* Merr. Sung lá-tim.

Tiểu mộc cao 2-3 m, leo trên đá; cành không lông, mảnh, nâu đỏ lúc khô. Lá có phiến hình tim, mỏng, dài 4-7 cm, mặt trên nâu, mặt dưới xám lúc khô, gân từ đáy 3, gân-phụ 4 cặp; cuống mảnh, dài 3-4 cm, có đốt nơi gắn vào phiến, lá bẹ cao 4 mm. Sung ở nách lá, không cọng, không lông, tròn, to 6-8 mm; hoa đực 3 lá đài, 1 tiểunhụy; hoa cái 3 lá đài.

Hà Nam Ninh.

- Creeping on rock; leaves glabrous; syconium glabrous (*F. bonii* Gagn.).

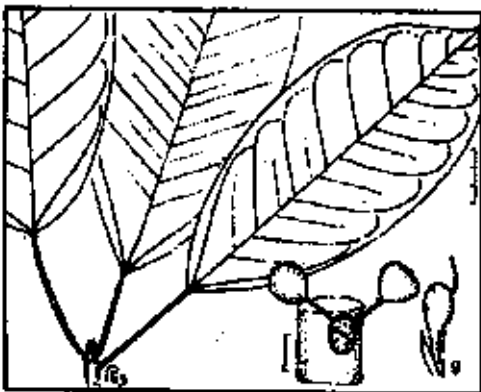

6201 - *Ficus tjakela* Burm. f. Sung bù-nu.

Đại mộc cao 25 m, thân to 1 m; cành không lông. Lá có phiến cứng, không lông, bầu dục dài 7-8 cm, hay 15 cm, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 1-2cm, có đốt nơi gắn vào phiến, lábe 7-8 mm. Sung 2-3 ở nách lá đã rụng, tròn, to 7-8 mm; láhoa 3, to 2 mm; tiểunhụy 1.

Bìnhnguyên đến 800 m: Phanrang, Biênhòa, Cànho; III.

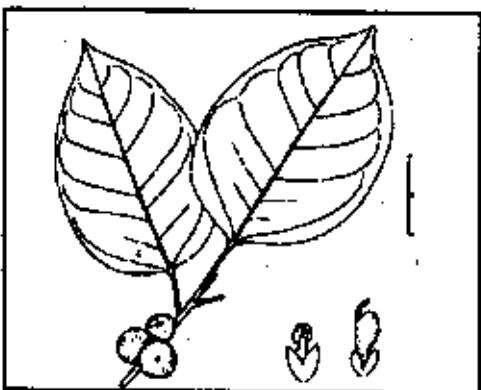
- Tree 25 m high; leaves coriaceous, glabrous; syconium 7-8 mm (*F. infectoria* Willd.).

6202 - *Ficus superba* Miq. var. *superba*. Sung kiêu.

Đại mộc to, đẹp, cao 20 m; cành non to 8-10 mm. Lá có phiến không lông, bầu dục tròn dài, dài 13-18 cm, gân từ đáy 3; cuống dài 3-9 cm, lábe cao 1 cm, có lông dày. Sung 4-5 trên một u, to 18-25 mm, rộng dài 7-35 mm; hoa có 3 ládài, 1 tiểunhụy.

Rừng luôn luôn xanh, thường dựa biển: Biênhòa, Kiên giang.

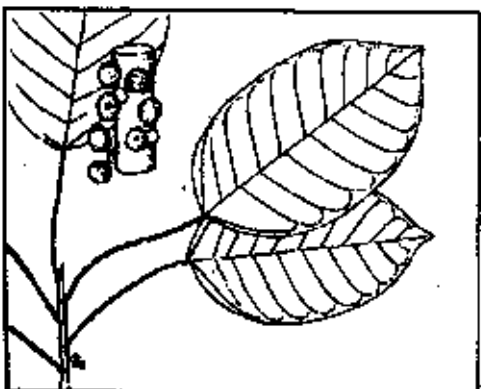
- Tree 20 m high; limb glabrous; syconium pedicellate, by 4-5 on a protuberance.

6203 - *Ficus superba* var. *alongensis* (Gagn.) Corner. Sung Hạlong.

Đại mộc khác thứ trên ở nhánh mảnh hơn, không lông, to 2-6 mm. Lá có phiến xoan tròn hơn, to 4-7 x 2,5-5 cm; cuống ngắn hơn, dài 2 cm. Sung nhỏ hơn, to 7-11 mm, tổng bao 3 láhoa, ở nách lá đã rụng, trên rộng ngắn hay vắng; ládài 3, tiểunhụy 1.

Vịnh Hạlong.

- Tree; leaves glabrous; syconium almost sessile, on leafless part of branches (*F. alongensis* Gagn.).

6204 - *Ficus superba* var. *japonica* Miq. Sộp.

Đại mộc cao 5-12 m, phôi sinh lúc trẻ. Lá mỏng, xoan hay xoan ngược, to đến 18 x 10 cm, không lông; cuống mảnh, dài đến 6 cm, lábe 3-4 mm. Sung nơi lá đã rụng, 1-3, tròn, to 7-11 mm, không lông, trên rộng 2-15 mm; hoa đực có ládài dính thành quận, 1 tiểunhụy.

Rừng ven suối, bìnhnguyên từ Hảiphòng, qua Nhatrang đến Hàtiên. Lá non ăn như rau.

- Tree 5-12 m high; leaves glabrous; syconium shortly pedicellate (*F. subpisocarpa* Gagn.).

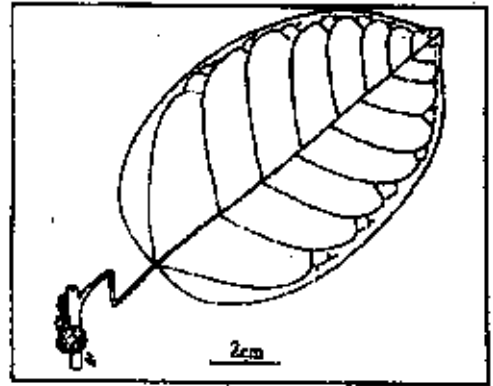
- caulobotryae:

6205 - Ficus lacor Buch.-Ham.. Sung di.

Đại mộc lúc non phớt nh. Lá có phiến xoan hay bầu dục, đáy tù, tròn, hay hơi hình tim, rất dai, gân-phụ 7-11 cặp; cuống dài, có lông mịn, lábe dày lông. Sung không cong hay có cong ngắn, có lông trắng; lá hoa 3, không lông; hoa đực có 1 tiểu nhụy.

Rừng T và N.

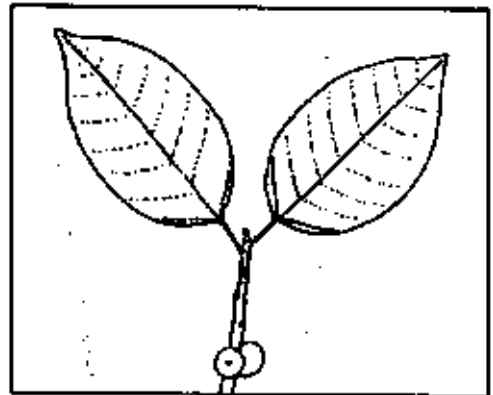
- Tree epiphytic in the young; leaves coriaceous; syconium sessile, white pubescent (*F. avium* Gagn.; *F. insignis* Kurz.).

6206 - Ficus virens Ait.. Sung xanh.

Đại mộc có lá rụng theo mùa, lúc non phớt nh; cành không lông, đen lúc khô. Lá có phiến nhỏ, xoan, dài 3-4 cm, gân đáy ngắn, gân-phụ 6-9 cặp; cuống dài 1 cm. Sung tròn, to 4-8 mm, không cong, không lông; lá dài 4-5, tiểu nhụy 1; hoa cái có lá dài nhọn, vòi nhụy dài.

Hạtây, Càná, Lâm đồng; V.

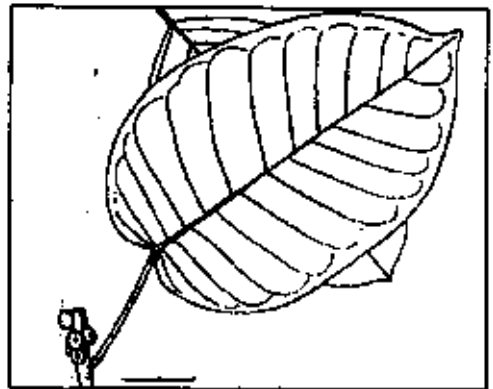
- Deciduous tree; leaves ovate, membranous; syconium globulous, 4-8 mm large (*F. infectoria* Roxb.; *F. scandens* Buch.-Ham.).

6207 - Ficus geniculata Kurz. Sung gói.

Đại mộc to, không lông. Lá có phiến to, dày, dai, bầu dục hay xoan, đáy tròn hay hình tim, gân-phụ nhiều, 11-13 cặp, không gân tù đáy đặc biệt rõ rệt; cuống dài 4-10 cm, đỏ lúc khô, lábe 8 mm. Sung ở nách lá đã rụng, đỏ, tròn, to 5-7 mm, có cong ngắn 0-1 mm, và lông bao; hoa đực có 1 tiểu nhụy.

Langbian.

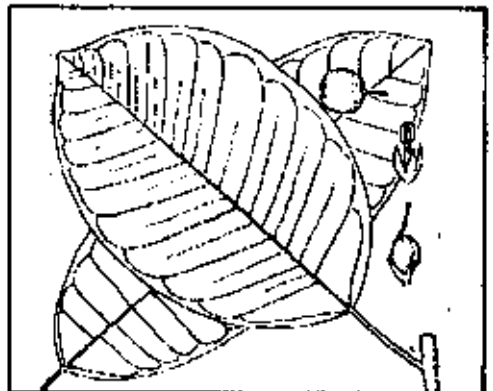
- Tree glabrous; leaves round or cordate at base; syconium red, on short peduncle.

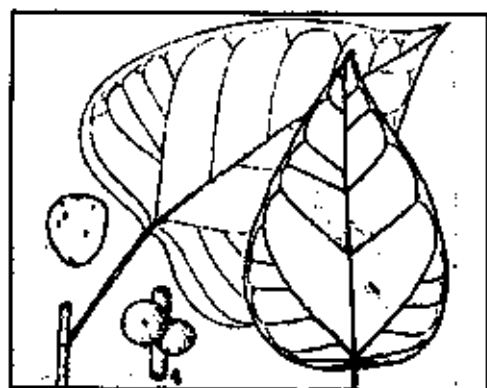
6208 - Ficus orthoneura Lévl. & Van.. Sung gân dứng.

Nhánh to, không lông. Lá to phiến tròn dài hay bầu dục, to 10-14 x 5,5-7,5 cm, đầu tù, đáy tròn, 1 cặp gân đáy hơi dài, gân-phụ 9-15 cặp, gân gần thẳng góc vào gân chánh, dai, không lông, mặt dưới nâu; cuống dài đến 3 cm. Sung xoan tròn, to 13-15 x 20-27 mm, không lông, có cong; hoa đực có 4 lá dài, 1 tiểu nhụy; hoa cái có noãn sào không lông, vòi nhụy chẻ hai ở đầu.

Hải Ninh.

- Branches, leaves glabrous; syconium 13-15 x 20-27 mm, glabrous.

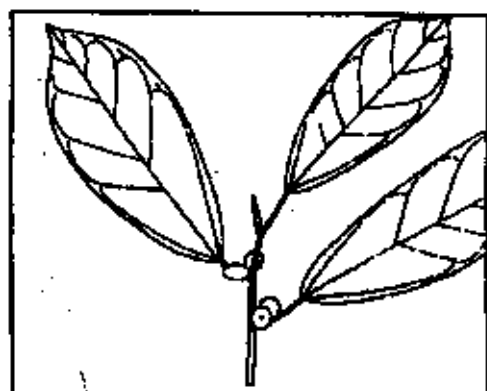

6209 - *Ficus rumphii* Bl. Lâm vồ, Da-mít.

Đại mộc; nhánh có vỏ *mốc trắng*. Lá có phiến *tam giác*, dày, dài đến 15 cm, đáy tròn hay hơi lõm, gân từ đáy 5; cuống dài 4-6 cm. Sung từng cặp, không cọng, không lông, khi chín *màu đỏ sậm*, to vào 1-1,5 cm.

Thường gặp; phụ sinh lúc nhỏ trừ ở vùng vôi. Mù trị lá, suyền. Sung được ăn.

- Tree; leaves ovate triangular, glabrous; syconium dark red, 1-1.5 cm large (*F. damit* Gagn.).

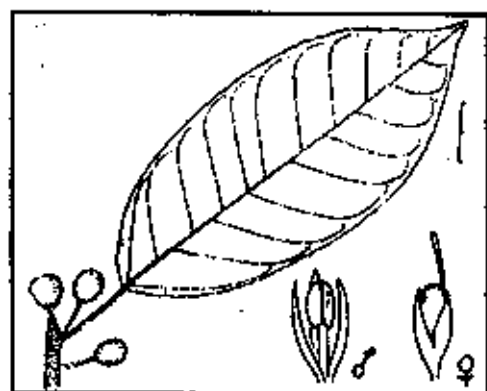

6210 - *Ficus amplissima* Bl. Sung rộng.

Lá có phiến *bầu dục xoan ngược*, to 11 x 4 cm, đầu có mũi, đáy hẹp, tà, gân từ đáy chạy đến 1/2 phiến, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 2 cm, lá bẹ 2 cm. Sung không cọng, xoan, cao 12-13 mm, rộng 8-10 mm.

Leaves elliptic obovate; syconium sessile, 12-13 mm high (*F. indica* Willd.).

- *Validae*:

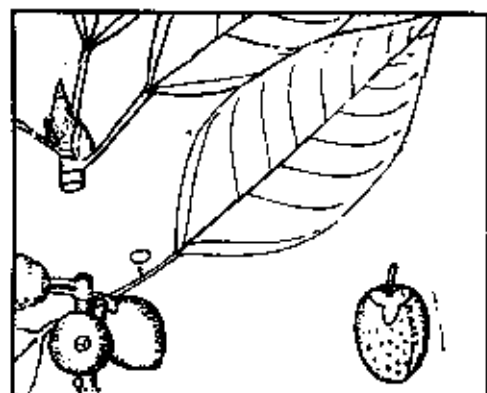

6211 - *Ficus costata* Ait.. Sung sống.

Đại mộc to; nhánh không lông, lông dài cỡ 1 cm, có cạnh tròn. Lá có phiến *bầu dục tròn dài*, không lông, dai, đáy tròn, không hình tim, gân từ đáy ngắn, gân-phụ 10-15 cặp, gân xen giữa gân-phụ hơn 2, mạng mịn rõ; cuống 2,5-3,5 cm. Sung nhiều ở chót nhánh, 1-2 ở nách lá và lá đã rụng; cọng 1,2-1,5 cm; lá hoa 3, sung rộng 12-15 mm; hoa đực có 3 lá đài, 1 tiểu nhụy.

Dànang.

- Tree; leaves oblong, glabrous, tough; syconium on 1.2-1.5 cm long peduncle.

6212 - *Ficus annulata* Bl. Sung có vòng.

Đại mộc to, phụ sinh lúc nhỏ; cành non to 7-9 mm. Lá có phiến *xoan thon*, dài 14-30 cm, không lông, dai, gân đáy cách đáy 4-5 mm; cuống to, dài 2,5-3 cm, lá bẹ 2,5-6 cm. Sung 1-2, xoan hay tròn dài, dài 2,5-3,5 cm trên cọng 1,2-1,8 cm, lá hoa 1 cm; hoa đực có 3 lá đài, 1 tiểu nhụy.

Bình đến trung nguyên: Hà Nội, Thủ thiên, Dran, Đồng nai.

- Tree; leaves ovate lanceolate, glabrous, tough; syconium pedunculate.

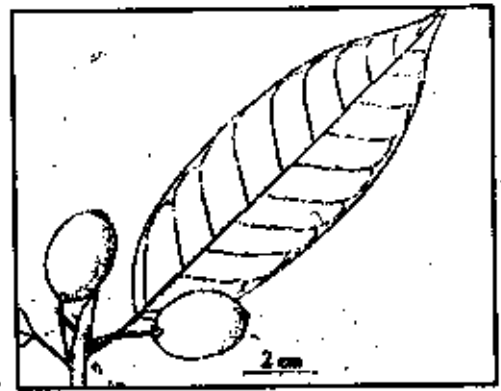

6213 - *Ficus depressa* Bl. Sung xoài, Sung lũng, Da nước.

Daimộc cao 12 m; vỏ xám; gỗ trắng, nhẹ; cành to, xám trắng. Lá giống lá Xoài, có phiến trònđài, đầu nhọn, không gân đáy trội rõ rệt, xanh đậm hai mặt lúc tươi, nâu đen mặt trên, đỏ mặt dưới lúc khô lúc khô; cuống dẹp, dài 2,5 cm, lábẹ 12 mm. Sung to, cao 2,5 cm, láhoa 3, cao 3 mm, trên cọng dài 1,5 cm.

Dựa nước: Hà Nội, Đà Nẵng, Cầná, Nhatrang, Langbian; V-IX, 9.

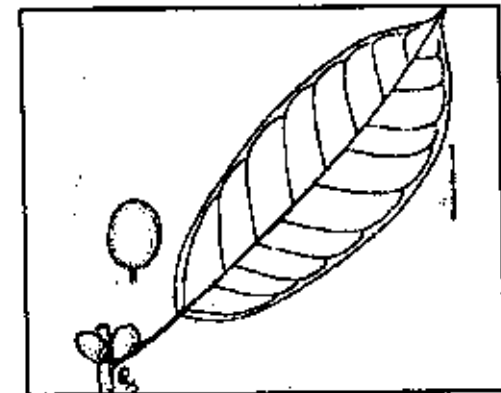
- Tree 12 m high; leaves glabrous; syconium 2.5 cm long, on 1.5 cm long peduncle (*F. pruniformis* Bl.).

6214 - *Ficus globosa* Bl. Sung cầu.

Tiểumộc leo, cao 15 m; cành non có lông sét. Lá có phiến trònđài, to 11-20 x 4,5-7 cm, chót có mũi, đáy có gân đáy hơi dài, không lông; cuống 3-5 cm. Sung từng cặp, không lông, rộng 12-18 mm, trên cọng dài 6-8 mm.

- Climbing; leaves glabrous; syconium 12-18 mm large, on 6-8 mm long peduncle.

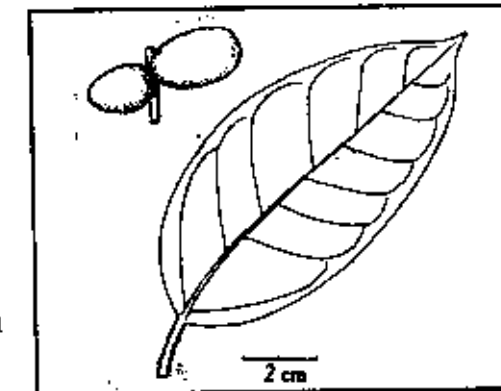
- *drupacea*:

6215 - *Ficus drupacea* Thunb. Sung nhân.

Daimộc phusin lúc trẻ. Lá lúc non dày lông hoe 2 mặt rồi không lông; phiến bầuđục xoan ngược, to đến 24 x 12,5 cm, gân đáy 5, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 2 cm, lábẹ 1,5 cm. Sung 1-2, không cọng, bầuđục, cao 15-17 mm, có 3 láhoa; hoa đực có 3 láđài, 1 tiểunhụy.

Tr ở B; vùng Sài Gòn, Phú quốc.

Tree; young leaves rufous pubescent; syconium oblong 15-17 mm long.

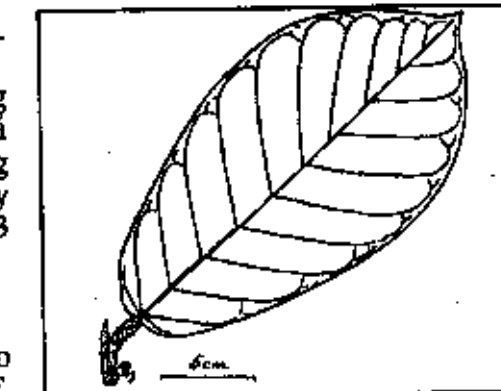

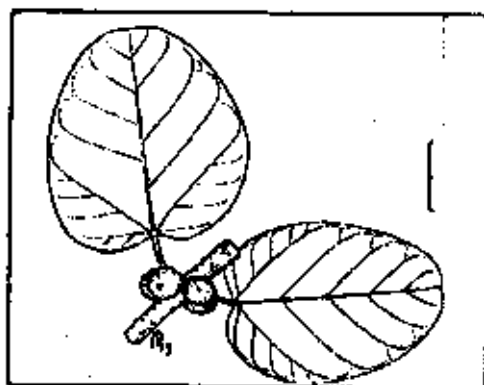
6216 - *Ficus drupacea* var. *pubescens* (Roth) Corner. Sung lông.

Daimộc cao 20 m; cành non kíchcộm, có lông phún dày cũng như cuống, gân chánh mặt trên. Lá to; phiến dài đến 25 cm, láng ở mặt trên, có lông sát mặt dưới, gân-phụ 11-16 cặp; lábẹ 6-12 mm, dày lông. Sung 2, không cọng, đỏ cam, cao 2,5 cm, có 3 láhoa.

Hàtiên. *In vitro*, chống siêukhuan R.D.

- Tree 20 m high; branches, petioles, midrib tomentose; syconium orange, 2.5 cm high (*F. mysorensis* Heyne var. *pubescens* Roth.).

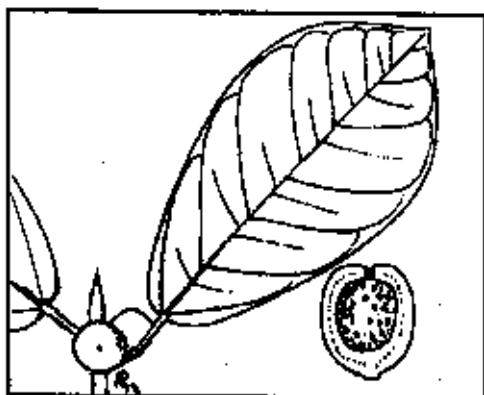

6217 - *Ficus bengalensis* L.. Da xoan; Giant Banyan tree.

Daimộc to, cao 10-30 m, có nhiều rễ khisinh; cành non có lông ngắn, dày. Lá có phiến xoan, dài 10-22 cm, đáy tròn hay hình tim, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 1-7 cm. Sung 2 nơi nách lá đã rụng, tròn hay xoan, to 1,5 cm, không lông, *dò đậm*, láhoa 3, có lông dày; hoa có bao hoa 3-4-phần, 1 tiểuhụy.

Tr. Rễ khisinh trị ja; mù trị ditinh; lábẹ trị nọc rắn. Sung được ăn lúc thiếu lươngthực.

- Cultivated.

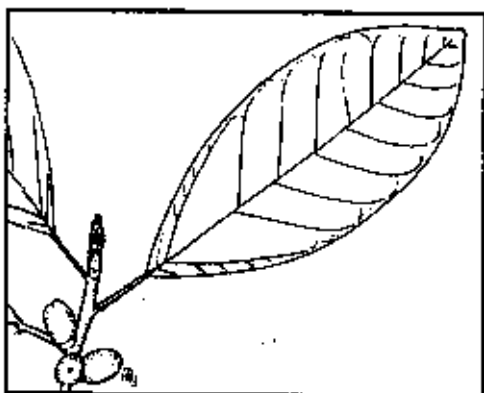

6218 - *Ficus altissima* Bl.. Da ti-sa, Da rất-cao, Da tia, Da tròn.

Daimộc to, không phusin lúc non; thân sùng đến cao, nhánh ngang. Lá có phiến xoan ngược, đáy tà tròn, có cặp gân đáy chạy đến 1/3 phiến, *dai*, không lông, màu lục tươi; cuống dài 2,5-3,5 cm, lábẹ 1-2,5 cm. Sung không cọng, *vàng*, cao 2 cm; nạc dày 3 mm, nạc vàng, chuachua, tổngbao 3 láhoa; hoa có 3 ládài, hoa đực có 1 tiểuhụy.

Khắp cùng, 5-1500 m, và Tr lấy bóng mát: BTN; II-V.

- Big tree; leaves coriaceous, glabrous; syconium sessile, red.

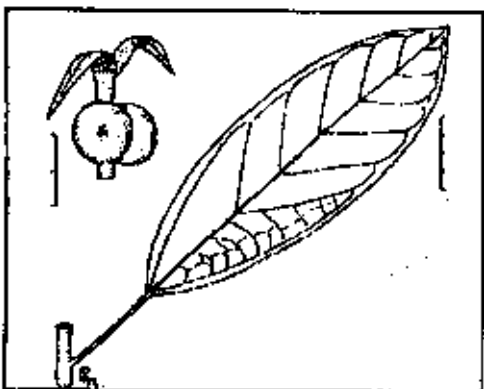

6219 - *Ficus pubilimba* Merr.. Da phiến-có-lông.

Daimộc to; cành tròn, có lông mịn. Lá có phiến bầuđục, to vào 11-20 x 5-9 cm, đầu tà có mũi, đáy nhọn với cặp gân đáy chạy không đến 1/2 phiến, gân-phụ 8 cặp, *dai*; cuống 3-4 cm, có lông, lábẹ 2-3cm, có lông. Sung không cọng, xoan, to 3 x 2 cm, tổngbao 2 láhoa.

Bắcgiang, Dinh Độclập, Sài Gòn; 3.

- Big tree; branches, petioles, limb pubescent; syconium 3 x 2 cm.

6220 - *Ficus consociata* Bl. var. *murtonii* King. Da đồnghành.

Daimộc cao 20 m; thân to 50 cm. Lá có phiến bầuđục trònđài, to đến 20 x 6-7 cm, đáy tà hay hình tim, gân từ đáy 3-5, mặt trên không lông, *mặt dưới có lông mịn như nhung*; cuống có lábẹ mau rụng, to 3 x 1 cm, có lông nhung. Sung không cọng, tròn hay bầuđục, to đến 2,5 cm,

Rừng luôn luôn xanh: Dìlinh, Nam CátTiên; 5.

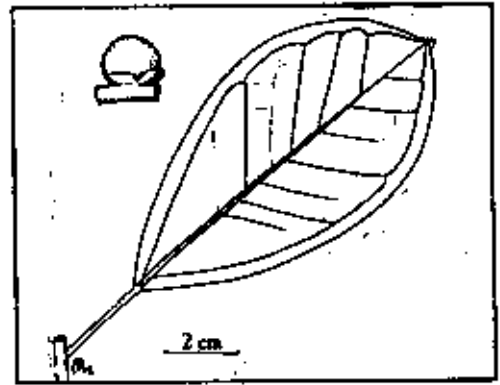
- Tree 20 m high; limb velvety beneath; syconium 2.5 cm long.

6221 - Ficus phanrangensis Gagn. Da Phanrang.

Đại mộc cao 18 m, có khi leo trên đá; nhánh non nâu đỏ. Lá có phiến xoan ngược, đầu tù, đáy nhọn, gân từ đáy chạy đến 2/3 phiến, gân-phụ 3-6 cặp, dài, không lông; cuống đẹp, dài, lábe 2 cm, tamgiác. Sung không cọng, rộng 8-14 mm, hơn cao; tổngbao 3 láhoa cao đến 1/3 sung; hoa đực có 2-3 láđài, 1 tiểuhụy; hoa cái 3-4 láđài.

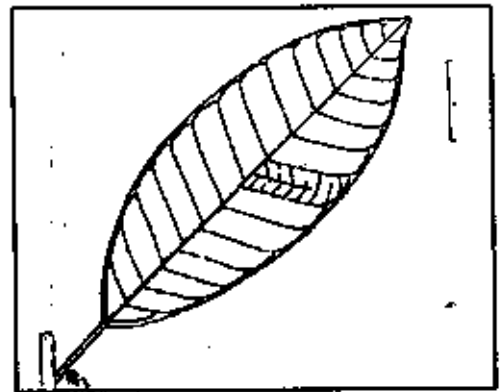
Từ Đănlàng đến Phanrang.

- Tree 18 mm high; leaves coriaceous, glabrous; syconium sessile, larger than high.

6222 - Ficus subsecta Corner. Sung phù.

Lá có phiến trònđài thon, to đến 18 x 7 cm, tù hai đầu, gân đáy ngắn, gân-phụ và tam cấp lồi hai mặt thành mạng, dày, dai, nâu lúc khô; cuống 3-5 cm, lábe không lông, mau rưng. Sung to 13-20 mm, tròn hay hơi bẹp, không lông; tổngbao do láhoa cao đến 1/2, cao 7-13 mm.

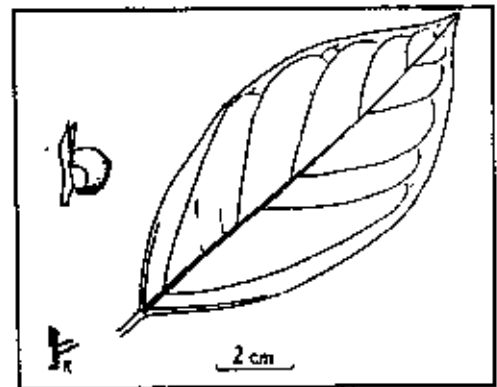
- Leaves coriaceous, glabrous; syconium 13-20 mm large, glabrous.

6223 - Ficus subgelderi Corn. var. *rigida* Corner. Sung cứng.

Đại mộc to như Da; cành non to 3-5 mm, không lông. Lá có phiến bầuđục thon, to vào 12 x 5,5 cm, đáy hơi nhọn, gân gần đáy chạy đến giữa phiến, gân-phụ 4-7 cặp, dài, không lông; lábe mau rưng. Sung không cọng, ở nách lá hay thẹo lá, to 10-14 mm; tổngbao 3 láhoa, cao 4-5 mm

Núi Đỉnh, Phúquốc.

- Tree; leaves coriaceous, glabrous; syconium 10-14 mm large.

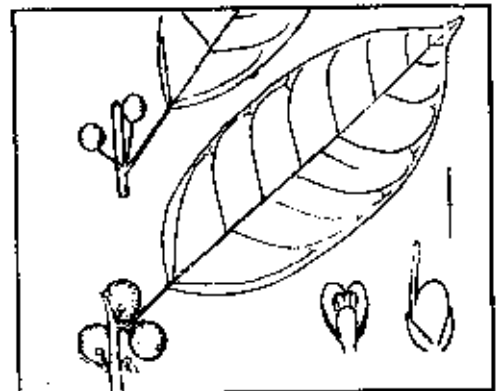
- *glaberrima*:

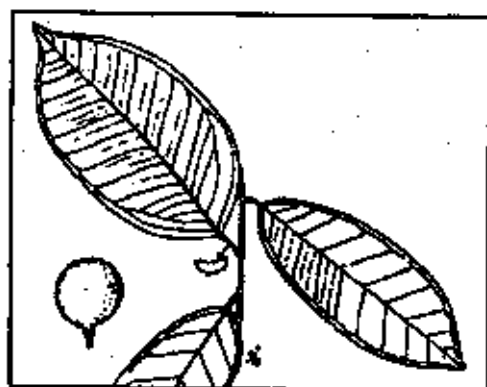
6224 - Ficus glaberrima Bl. Da trụi.

Đại mộc cao, không lông; cành non to 5 mm. Lá có phiến trònđài hay thon, dài 15-20 cm, gân từ đáy chạy 1/4 phiến, mặt dưới đốm lúc khô; cuống dài 1,5-3 cm, lábe cao 1,5 cm. Sung 2 ở nách lá, tròn, to 6-10 mm, trên cọng 4-10 mm; hoa đực có 4 láđài, 1 tiểuhụy.

Lạngson, Hànội, Đờngnai, Hàtiên; 4.

- Tree; leaves coriaceous, glabrous; syconium globulous, pedunculate.

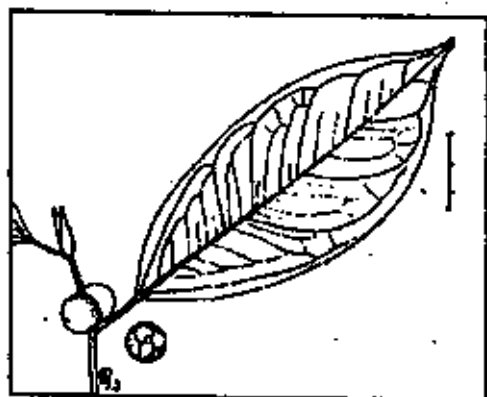

6225 - *Ficus kurzii* King. Da Kurz.

Dại mộc có rễ khisinh rất nhiều; cành mảnh (to 2 mm) không lông. Lá có phiến bầu dục, to vào 7 x 3-4 cm, đầu tù, đáy tròn tròn, dai, không lông, gân trắng, gân-phụ rõ mặt trên, cách nhau vào 6 mm, gân từ đáy không dài lắm; cuống 6-8 mm, dẹp, lábe 8-10 mm. Sung tưng cặp ở nách lá hay lá rụng, tròn, to 8 mm, tím sẫm, trên một u vòng (tống bao).

N.

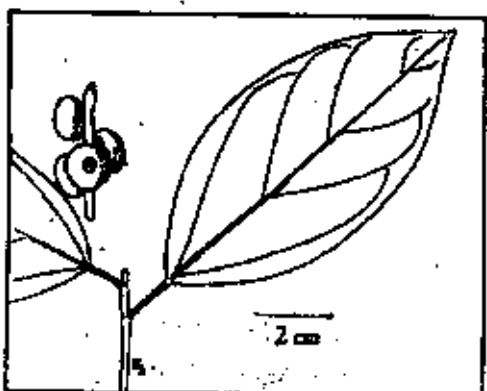
- Tree with abundant aerial root; leaves glabrous, coriaceous; syconium globulous.

6226 - *Ficus sundaica* Bl. Da Sunda.

Dại mộc dạng như Da, cao 7 m; cành mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 8-15 x 3,5-6 cm, đầu nhọn, có mũi, đáy tù, gân đáy chạy đến 1/3 phiến, dai, cứng, không lông, nâu; cuống dài 1-2 cm, lábe đến 2 cm, không lông, mau rung. Sung không cọng, tròn, to 1 cm, vàng vàng hay đỏ; tống bao nhỏ.

Rừng thưa, rừng còi, rừng Tre.

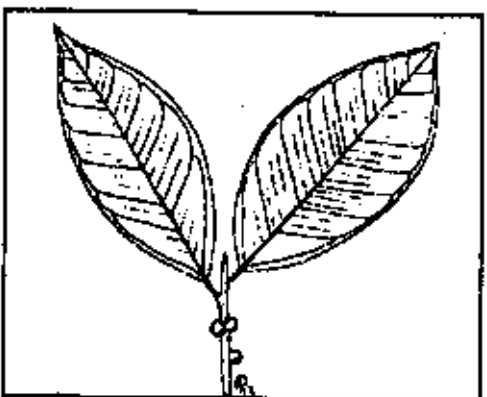
- Tree 7 m high; leaves coriaceous, glabrous; syconium yellow or red.

6227 - *Ficus sumatrana* Miq. var. *sumatrana*. Da cua.

Dại mộc cao 20 m, thân to 30 cm, phusinh lúc nhỏ; cành mảnh, không lông, lông ngắn. Lá có phiến bầu dục, to vào 10 x 4,5 cm, dai, không lông, gân từ đáy chạy đến hơn 1/2 phiến; cuống dài 1,5 cm, lábe 15-18 mm. Sung ở nhánh có lá, không cọng, tròn, to 13 mm, vàng, không lông; tống bao 3 lá hoa to 3-8 mm; hoa đực có 3 lá đài, 1 tiểu nhụy.

Quảng trị, Bàolộc.

- Tree 20 high; leaves glabrous, coriaceous; syconium sessile, yellow, 13 mm large.

6228 - *Ficus sumatrana* var. *microsyce* Corner. Da trái-nhỏ.

Dại mộc cũng như trên, đặc biệt là có ở sung nhỏ hơn nhiều, chỉ to vào 4 mm.

Cũng phusinh siết-cổ lúc nhỏ, cao 12 m, to 30 cm.

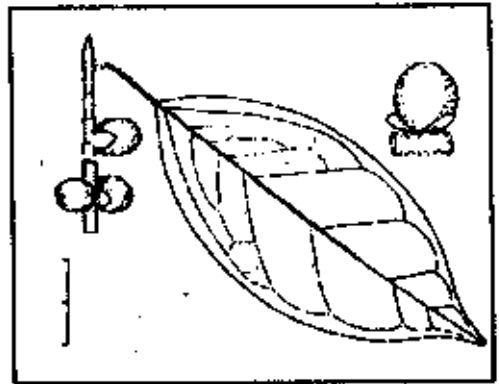
- Syconium smaller, 4 mm large.

6229 - *Ficus sumatrana* var. *subsumatrana* (Gagn.) Corner. Da cua-múi, Sung Sumatra.

Đại mộc to, cao 20 m; thân to 80 cm; cành mảnh, không lông, lông ngắn. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 10 x 4,3 cm, đầu có mũi, đáy tù, gân cạnh cách đáy 2-3 mm chạy gần 1/2 phiến; cuống dài 2 cm, đen lúc khô, lábe 15-18 mm. Sung không cọng, tròn tròn, cao 12 mm, vàng, không lông; hoa đực có 3 lá đài, 1 tiểu nhụy.

Quảng trị.

- Tree 20 m high; leaves glabrous; syconium yellow (*F. subsumatrana* Gagn.)

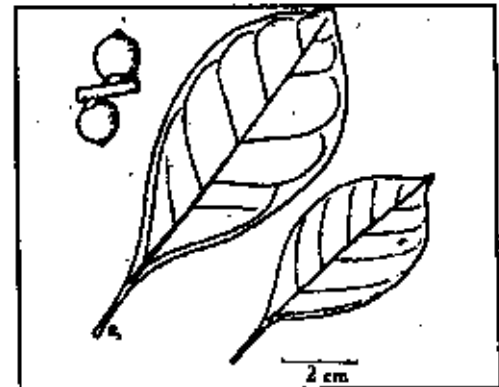

6230 - *Ficus spathulifolia* Corn. var. *annamensis* Corn. Sung muống.

Cành non to 3-6 mm, không lông, hay có lông mịn sát. Lá khít nhau; phiến hình muống, dài 6-10 cm, đầu tù, có mũi, đáy chót buồm, dai, mềm, gân-phụ mảnh, 4-5 cặp; cuống 2 cm, lábe mau rưng. Sung không cọng, tròn, to vào 10 mm, có mũi cao; tổng bao 3 lá hoa.

T.

- Leaves oblanceolate spatulate, glabrous; syconium sessile, 1 cm large.

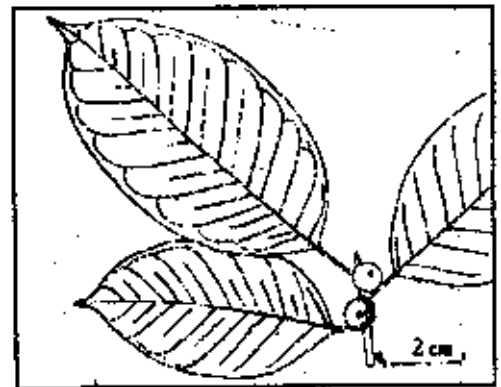

6231 - *Ficus maclellandii* King. Sung Maclelland.

Đại mộc; thân không rễ khính; cành mảnh, lúc non trắng trắng. Lá có phiến dai, cứng, không lông, nâu vàng lúc khô, gân-phụ làm thành một mạng mịn ở mặt dưới; cuống dài 1 cm, lábe 6 mm. Sung không cọng, tròn, to 1 cm; tổng bao 3 lá hoa, cao 2 mm.

Dựa rạch: Gò Tháp-mười.

- Tree; leaves glabrous, venation reticulated beneath; syconium sessile, 1 cm large.

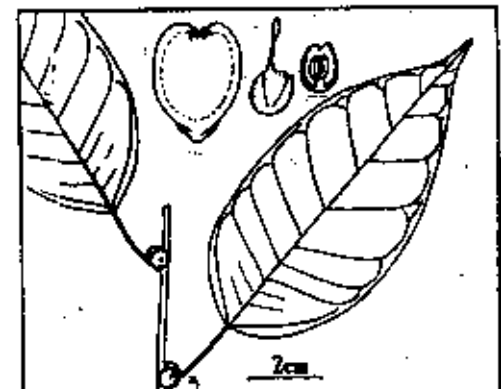

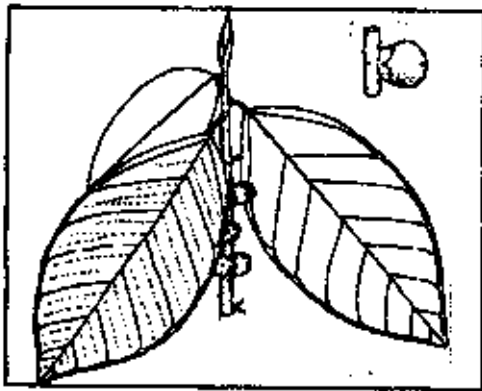
6232 - *Ficus talbotii* King. Da Talbot.

Đại mộc cao 15 m; cành yếu, lông dài. Lá có phiến cứng, không lông, dài 10 cm, đầu nhọn, đáy tròn, gân đáy chạy đến 1/3 phiến, gân-phụ mảnh, 4-5 cặp; cuống mảnh, lábe 7 mm, có lông. Sung 2, không cọng, to 6 mm, có lông mịn như phấn; tổng bao 3 lá hoa cao 1,5 mm; hoa đực có 3 lá đài, 1 tiểu nhụy.

Hà Tiên; IX.

- Tree 15 m high; leaves coriaceous, glabrous; syconium sessile, 6 mm large puberulent.

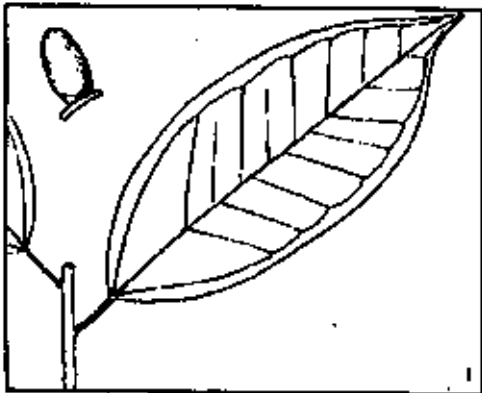
6233 - *Ficus microcarpa* L. f. Gù.

Đại mộc to; cành kịch còm, màu nâu. Lá có phiến bầu dục, to 8-9 x 4,5 cm, hai đầu tù, gân cạnh ở đáy không quá dài, gân-phụ cách nhau vso 1 cm, gân chánh lợt màu; cuống kịch còm, dài 1 cm, lábe 1 cm. Sung không cọng, ở nách lá rụng, tròn tròn, to 7-8mm; tổng bao nhỏ.

Dựa rạch, vùng có triệu: Sài Gòn.. Rễ kịsinh chống vi khuẩn. trị cúm, đau mắt, đau xương, xáo trộn đường tiêu.

- Tree; leaves glabrous, coriaceous; syconium globulous, 7-8 mm large.

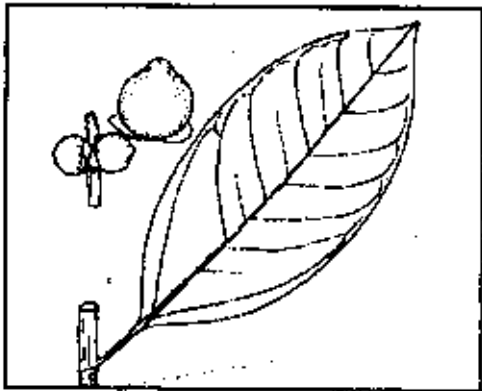
- *perforatae*:

6234 - *Ficus pellucido-punctata* Griff.. Sung dóm-trong.

Đại mộc to, không lông; cành non to 5 mm hay hơn. Lá có phiến bầu dục tròn dài, đầu nhọn có mũi ngắn, nhọn, gân-phụ 5-9 cặp; cuống 1-2 cm. Sung xoan, cao 10-17 mm, vàng đỏ, miệng không kín; tổng bao 3 láhoa.

Núi Dinh, Phú Quốc.

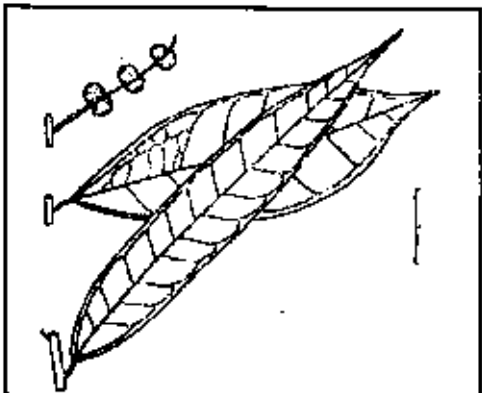
- Tree glabrous; syconium orange, 10-17 mm long.

6235 - *Ficus pisocarpa* Bl. Da đậu.

Đại mộc cao đến 40 m, phusinh lúc nhỏ. Lá có phiến bầu dục, to 7-16 x 3,5-9 cm, đầu tù hay tròn, đáy hẹp, gân từ đáy chạy đến 1/2 phiến, gân-phụ 4-7 cặp, dài, dày, không lông; cuống dài 1,5-3 cm, lábe không lông, dài 1 cm. Sung không cọng, từng cặp, xoan, chót có núm vàng, to vào 1 cm; láhoa xoan rộng; hoa đực với 2 ládài, 1 tiểunhụy; hoa cái có 4 ládài.

Rừng bình nguyên đến 400 m.

- Tree to 40 mm high; leaves coriaceous, glabrous; syconium sessile, 1 cm large, yellow at apex (*F. microstoma* Wall. ex King)

6236 - *Ficus binnendijkii* Miq. var. *coriacea* Corner. Da dai.

Cành không lông. Lá có phiến thon đến thon hẹp, to 10-12 x 2-3,5 cm, đầu nhọn, đáy nhọn hay tù, gân cạnh đáy chỉ hơi dài, không lông, dai, lúc khô xám nâu. Sung không cọng, to 4-10 mm, không lông, miệng nhỏ.

N.

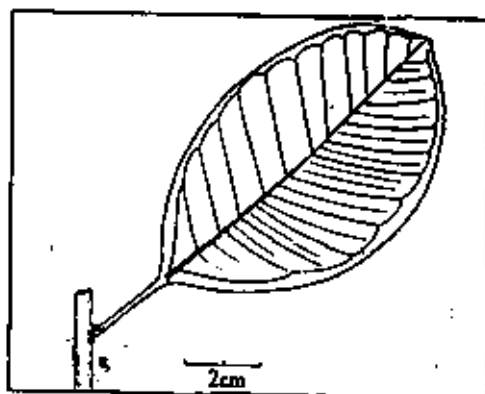
- Branches glabrous; leaves lanceolatae acute; syconium sessile, 4-10 mm large.

- *Benjaminaceae*:6237 - *Ficus subcordata* Bl. Sung mù-u.

Đại mộc cao; cành to 3-5 mm, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 8-20 x 3-9 cm, không lông, dai, mỏng song cứng, nâu lợt lúc khô, gân-phụ nhiều; cuống 3 cm, lábe 1 cm, không lông. Sung ở nách lá, bầu dục hay tròn dài, cao 2,5-5 cm, rộng 1,5-2,5 cm; tổng bao với lá hoa nhỏ, cao 2 mm.

T.

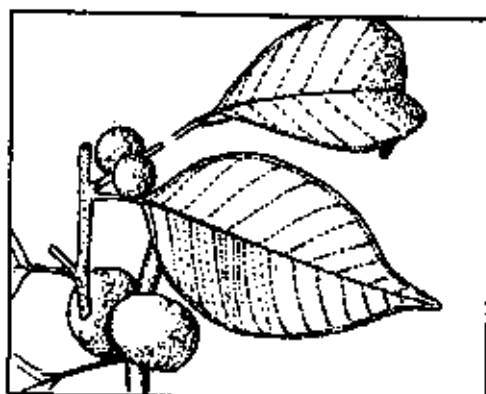
- Tree; limb membranous, glabrous; syconium oblong 2.5-5 cm long (*F. calophylloides* Elm).

6238 - *Ficus stricta* Miq. Da hep.

Đại mộc phụng sinh lúc nhỏ; cành non không lông. Lá có phiến xoan, đầu có mũi dài, mỏng song cứng, gân-phụ mảnh, 10-12 cặp, không gân đáy to; cuống dài 1-2 cm, lábe 8 mm. Sung ở nhánh có lá; không cong, tròn, to 1,5-1,8 cm, tổng bao 2 lá hoa; hoa đực có 3 lá đài, 1 tiểu hụy.

Thanh hóa, Phanrang.

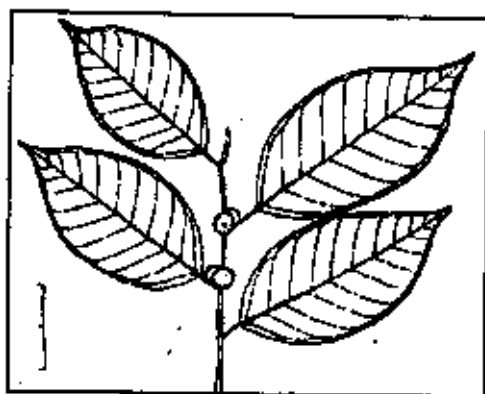
- Tree; leaves ovate, caudate; syconium 1.5-1.8 cm large.

6239 - *Ficus benjamina* L. Sĩ, Xanh, Gừa; Benjamin Fig, Weeping Fig.

Đại mộc to, không rễ từ trên nhánh. Lá có phiến xoan, đầu nhọn, có mũi, đáy tù, gân đáy ngắn, dày, không lông; cuống 4-16 mm, lábe dài bằng. Sung từng cặp, không cong, đỏ rồi đậm đen, không lông, to 1 cm; tổng bao 3 lá hoa nhỏ.

BTN, thường Tr làm kiếng; có thú lá trở đẹp; I-XII. Nhựa dịch trị ứ huyết (do đập), sưng; lá đắp ung-nhot.

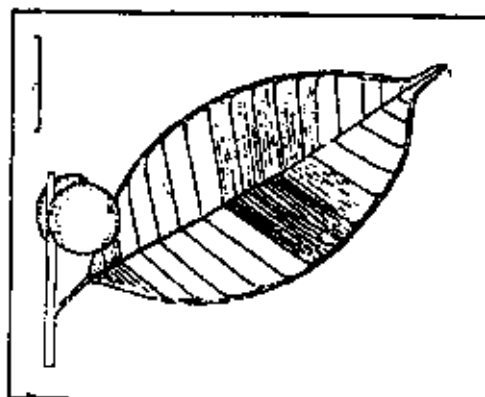
- Tree; leaves coriaceous, glabrous; syconium red then black (*F. retusa* L. var. *nuda* (Thunb.) Miq.).

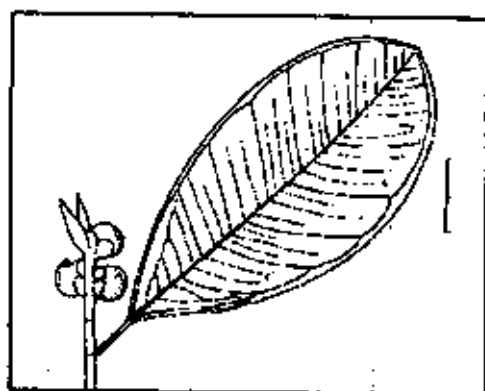
6240 - *Ficus benjamina* var. *nuda* (Miq.) Barret.

Đại mộc cao 14 m, thân to 20 cm; cành mảnh, không lông. Lá có phiến hơi to hơn trên, xoan, đầu có đuôi ngắn, gân-phụ cùng nhiều, giữa là gân tam cấp nhiều, khít, lồi, đặc sắc. Sung tròn, to hơn, đường kính đến 18 mm, xanh, ăn được, 'khá ngon'.

1.500 m: T.

- Tree 14 m high; leaves a little bigger; syconium to 18 mm large, green.

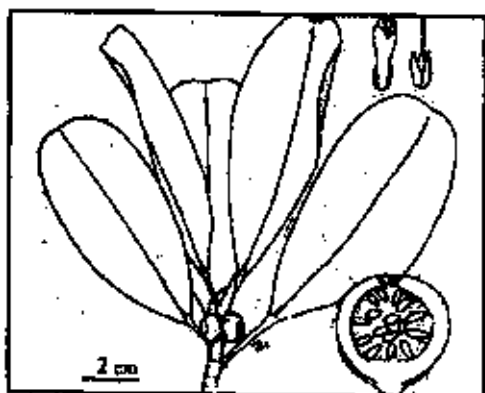

- *Callophyllae*:

6241 - *Ficus callophylla* Bl. var. *callophylla*. Gừa lá đẹp.
Daimộc cao 10 m; cành hơi mảnh, không lông.
Lá gần songđỉnh, có phiến bầuđục, to 12 x 5,5 cm, đầu tròn, gân ít rõ, gân ở đáy chạy đến 1/4-1/3 phiến, bia cứng, uốn xuống, dai, dày, không lông, lúc khô nâu sậm; cuống lúc khô dẹt, lábe cao 1,5 cm, màu rụng. Sung tròn, không lông, không cọng, to 1 cm, đỏ; tổngbao 3 láhoa cao 4-10 mm.

T.

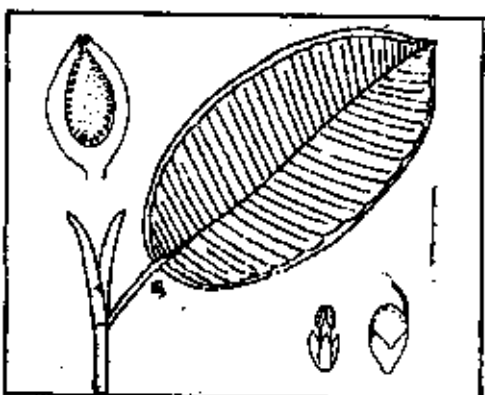
- Tree 10 m; leaves elliptic, obtuse at apex, glabrous; syconium reddish, 1 cm large.

6242 - *Ficus curtipes* Corner. Da cọng-ngắn.
Daimộc cao 30 m, không lông; cành non to, vàng nâu. Lá có phiến trònđài, đầu tù, cắt ngang thường hơi lõm, gân-phụ nhiều, rõ mặt dưới, cứng, nâu tươi lúc khô; cuống 1,5-3 cm, lábe 2 cm. Sung tròn, to 1 cm, trên cọng rất ngắn; tổngbao 3 láhoa cao 3-5 mm; hoa có 3 láđài, hoa đực có 1 tiểunhụy.

Khắp cùng, 1-1.500 m: BTN; XII-I.

- Tree 30 m high; leaves obtuse, emarginate at apex; syconium 1 cm large (*F. obtusifolia* Roxb.).

6243 - *Ficus elastica* Roxb. Da caosu; Indian Rubber Plant (or Fig).

Daimộc to, có nhiều rễ khísinh to như cột. Lá có phiến to, bầuđục, dày, láng, gân-phụ nhiều, gần như songhình, không có gân đáy trệ; cuống dài, lábe dài 10-30 cm, đỏ, màu rụng. Sung to vào 1,5-2 cm, vàngvàng; tổngbao 3 láhoa. 2n = 26.

Lúc non phusin; rừng bìnhnguyên, BTN, thường Tr làm kiếng khắp thếgiới.

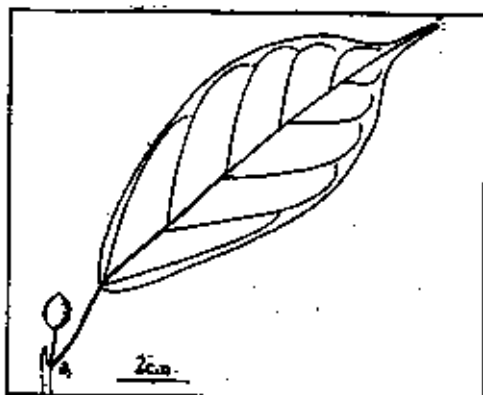
- Big tree with enorm aerial roots; syconium yellowish (*F. decora* Hort.; *F. rubinervis* Sata).

Pharmacosyceae: - *Oreosyceae*:

6244 - *Ficus capillipes* Gagn. Da cuống-mảnh.
Daimộc; cành mảnh, gần như không lông. Lá có phiến thon ngược, to 9-12 x 5 cm, đầu có đuôi dài 1,5 cm, gân từ đáy 3, không lông, mỏng; cuống mảnh, dài 3-4 cm, lábe cao 3-5 mm. Sung cóđộc, to 7-8 mm, trắngtrắng, có lông, trên cọng cao 1,5-2 cm; hoa đực có 3 láđài, 2 tiểunhụy.

Núi Đài, Châuđốc.

- Tree; leaves oblanceolate, caudate; glabrous; syconium ovoid, whitish.

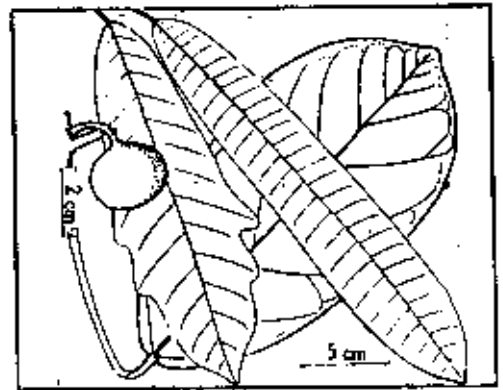

6245 - *Ficus callosa* Willd., Da chai.

Đại mộc dạng cây gỗ, thân suôn, không nhánh đến cao. Lá có phiến bầu dục, dai, taitái ở mặt dưới, to, dài 15-25 cm, ở thân trẻ, lá *dahình*, dài và có *thùy*; lábe cao 12 mm, ôm chồi. Sung có đực, có cọng, rộng 2-2,5 cm, có lông mịn; hoa đực có 5 lá đài, 1(2) tiểu nhụy.

Bình Nguyên, khắp cùng, đến 1.000 m.

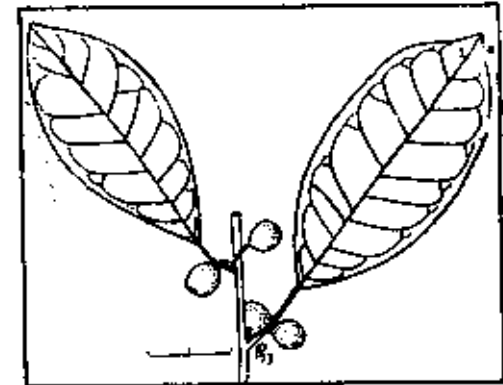
- Tree; leaves in the young polymorphous; syconium pedunculate, 2-2.5 cm large (*F. porteana* Regel).

6246 - *Ficus vasculosa* Wall. ex Miq., Da bông; White Fig tree.

Đại mộc cao 10 m; cành mảnh, có 3 cạnh; *mủ trong*. Lá có cuống dài 1,5-2 cm; phiến không lông, cứng, đơn, *láng*, gân trắng ở mặt dưới, gân-phụ 7-8 cặp; lábe 5 mm. Sung trên cọng mảnh, rất tròn, to 1 cm, tổng bao 3 lá hoa, cao 1 mm; lá đài 4, tiểu nhụy 2.

Từ Cao Lãng đến Quảng Trị, Bà Nà. Sung ăn được.

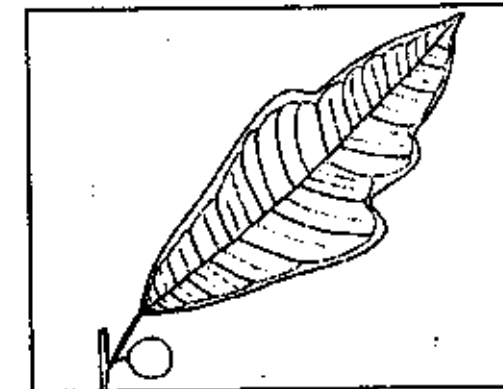
- Tree 10 m high; nerves white beneath, shining; syconium globulous pedunculate, 1 cm wide.

6247 - *Ficus vasculosa* var. *undulatifolia* Merr., Dại-dợn.

Đại mộc đặc sắc ở chỗ lá to vào 13 x 5,5 cm, bìa có *thùy cạn*, *dợn*, dày, màu oliu dợt. Sung tương đối to, hình cầu, đường kính 13 mm, trên cọng dài 3-4 mm.

Dựa rạch: Hà Sơn Bình.

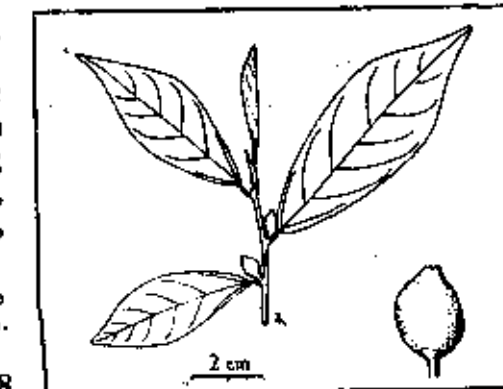
- Leaves larger, lobate, margin undulated; syconium 13 mm large.

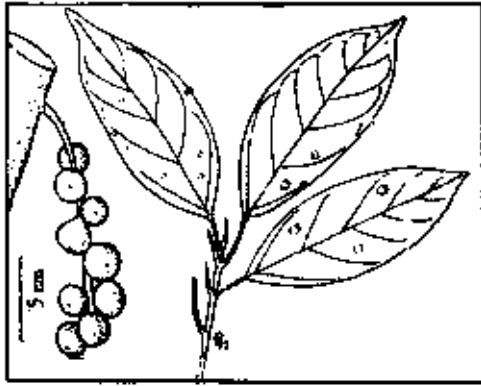
6248 - *Ficus nervosa* Heyne ex Roth., Da báp bê, Da gân; Mountain Fig.

Đại mộc cao 35 m; cành non yếu; *mủ vàng vàng*. Lá có phiến thon, dài 11-18 cm, đầu nhọn, gân từ đáy 3, gân-phụ 5-7 cặp, cứng và mỏng; cuống 1-2 cm, lábe cao 8 mm. Sung 1-2, không lông, to 8-12 mm, trên cọng 8-13 mm; hoa đực có 3 lá đài, 1 tiểu nhụy.

Rừng vùng núi: Cúc Phương, Hà Sơn Bình, Hải Vân, Quảng Nam. Var. *minor* King: phiến x 4,5 cm.

- Tree 35 m high; yellowish latex; limb 11-18 cm long; syconium ovoid, by 1-2.

6249 - Ficus racemosa L. Sung; Cluster Fig.

Đại mộc trung song có thể cao 30 m, không phụ sinh lúc nhỏ. Lá có phiến xoan ngược, mỏng, thường có nốt (phản ứng khi bị côn trùng đê); lábe cao 1 cm. Sung thành chùm trên thân hay nhánh già, có cọng, to 2-4 cm, đỏ khi chín; nạc ngọtngọt.

Hoang ở bình nguyên và thường Tr; I-XII. Var. *racemosa*: chồi, lá non, sung có lông thưa; var. *mitquellii* (King) Corner (*F. glomerata* var. *chittagonga* (Miq.) King): chồi, lá non, sung có lông dày. Nhũ dịch trị đái đường, đắp nốt; trái trị ho ra máu, kiếng.

- Tree to 30 m high; limb pubescent or tomentose; syconium red, in cluster on stem or big branches (*F. glomerata* Roxb.).

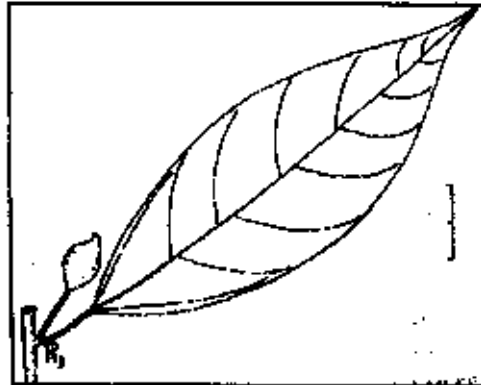
Ficus: sinosyceae:

6250 - Ficus henryi Diels. Sung Henry.

Đại mộc cao 15-18 m. Lá có phiến thon, to 13,5 x 4,5 cm, rộng nhất ở giữa, đầu nhọn, đáy tù nhọn, gân cạnh đi đến 1/2 phiến, gân-phụ khác 6-8 cặp, mỏng, không lông, mặt trên xám ôliu, mặt dưới nâu; cuống tròn, dài 12 mm, lábe mau rung. Sung hình xấp xỉ, thon ở hai đầu, có cọng dài 1 cm, tổng bao nhỏ.

Sapa.

- Tree 15-18 m high; limb lanceolate acute, membranous; syconium pedunculate, pear-shaped.

6251 - Ficus subincisa J.E. Sm. var. *subincisa*. Sung hơi-xé.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ; cành không lông, mảnh. Lá có phiến bầu dục, dài 8-12 cm, đầu có đuôi 1-1,5 cm, gân từ đáy 3, gân-phụ 7-8 cặp, bia nguyên, mặt trên nâu, mặt dưới ôliu lúc khô; cuống 2 cm, lábe 8 mm, mau rung. Sung xoan, rộng đến 1 cm, cao 1,3-1,5 cm, đầu lõm, trên cọng dài 3-5 mm; tổng bao nhỏ, mau rung; hoa đực rải rác khắp cùng, dài 5-6 thùy, đỏ, tiểu nhụy 1-2; hoa cái không cọng, dài 5 răng.

Vào 1.500 m: Sapa; IV.

- Shrub or tree; syconium ovoid, to 1.5 cm long, shortly pedunculate (*F. clavata* Wall. ex Miq.).

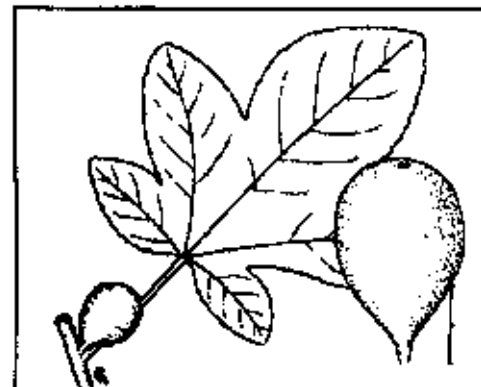
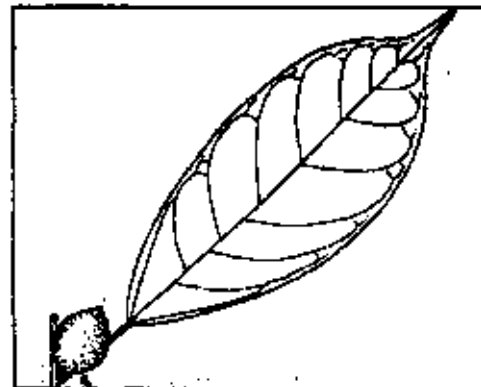
- *cariceae*:

6252 - Ficus carica L. Sung trái; Common edible Fig; Figuier de Barbarie.

Đại mộc nhỏ. Lá dai, có lông, to 8-33 cm, có thùy tròn tròn, dạng lá Đu đủ. Sung to, tròn tròn; nạc khi chín ngọt.

Đá dụn nhập vào Nhatrang, góc Trung tâm Áchâu; chịu vùng nắng khô. Trái thường bán phơi khô ngọt như Chà là. Nhũ dịch trị mụn-cóc; trái huột, hoạt nhuận, bảo vệ màng nhầy; ở Dothái, dùng trị ung thư. Lá của loài này, cũng như của *F. sycomorus* L. gây bệnh da: đó là do furocoumarins (bergapten, nhất là psoralen) có tính làm da nhạy cảm ánh sáng.

- Cultivated.

- *podosyceae*:

- 6253 - *Ficus subpyriformis* Hook. & Arn.** Ràri bái.
Tiểu mộc cao 2-6 m; cành yếu, có lông vàng.
Lá có phiến thon, gân đáy chỉ hơi dài một ít mà
thời, gân-phụ hơi cong, gân như không lông, mặt
dưới tái; lábe 1 cm. Sung có cọng dài, hình xấp, có
9-10 sọng, có khi không sọng; hoa đực có 3-5 ládài,
1 tiểuhụy; hoa cái có 4 ládài.

Trên suối 0-1.500 m: BTN.

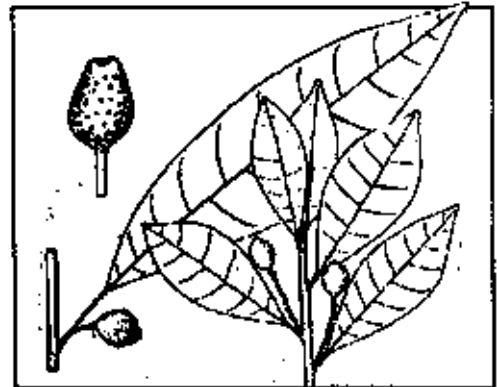
- Shrub; leaves narrow lanceolate; syconium
ribbed (*F. pyriformis* H. & A.; *F. ichnopoda* Miq.).

- 6254 - *Ficus variolosa* Lindl. ex Benth.** Sung rồ.
Đại mộc cao 8-10 m; cành không lông, denden
hay đodô. Lá mọc chum ở chót nhánh; phiến thon
dài đến 15 cm, rộng 2-3 cm, cứng, không lông, gân-
phụ 8-10 cặp. Sung hình xấp, chót cắt ngang, cao
6-10 mm, có cọng trên tổngbao, rời cọng 13-15 mm.

B: đường Hà Nội đi Thái Nguyên, Quảng trị.

- Tree 8-9 m high; limb glabrous; syconium
pedunculate on involucre (*F. pyriformis* var. *brevifolia*
Gagn.).

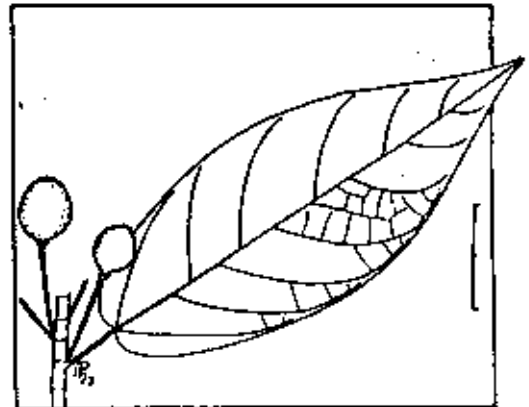

- 6255 - *Ficus erecta* Thunb. var. *beechnayana* (H. & Arn.)
King.** Sung Beechay.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ; cành to 5 mm, lông
ngắn, lúc non có lông nằm. Lá có phiến bầu dục
thon, to 11 x 4 cm, đầu nhọn, đáy hẹp hình tim, gân
từ đáy chạy đến 1/2 phiến, gân-phụ khác 5 cặp;
cượng dài 1,5 cm, lábe 1 cm. Sung có đóc, tròn tròn,
to 1-1,5 cm, trên cọng dài 2,3 cm; tổngbao 3 láhoa
nhỏ; hoa đực rải rác, có 3 láhoa, 1-2-3 tiểuhụy; hoa
cái có 3 ládài, vòi nhụy dài; bé quả 1-3 mm.

Thanh hóa.

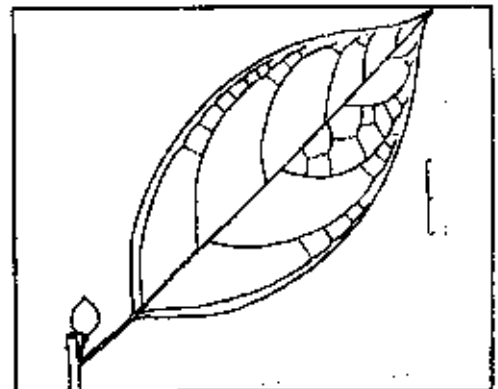
- Tree or shrub; limb elliptic, cordate;
syconium globulous on 2.3 cm long peduncle (*F.*
beechnayana Hook. & Arn.).

- 6256 - *Ficus trivialis* Corner.** Sung phổ thông.
Chồi có vảy vào 1 cm. Lá có phiến xoan,
không lông, to 12 x 5,5 cm, đầu tù, có mũi, đáy tù
rộng, gân cạnh cách đáy 2-3 mm, chạy đến 1/2
phiến, gân-phụ 4(5) cặp; cượng 2 cm. Sung có đóc
xoan, cao 1 cm, có lông mịn, trên tổngbao nhỏ, và
cọng 1 cm.

Kiên Khê, Hà Sơn Bình.

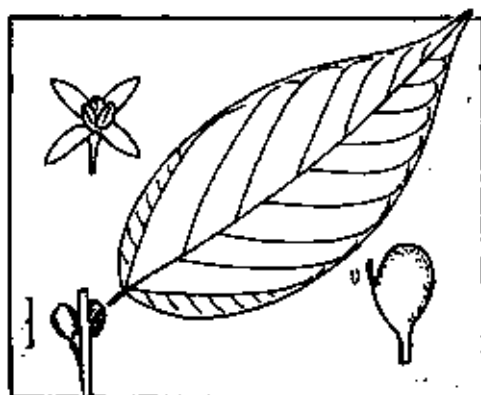
- Limb elliptic; limb glabrous; syconium
pubescent, on 1 cm long peduncle (*F. glandulifera*
Wall.).

- 6258 - *Ficus chapaensis* Gagn. Sung Sapa.
Tiểu mộc cao 4 m, gỗ đỏ, cứng; cành có lông mịn. Lá có phiến hơi nhám, *thôn, nhọn* hai đầu, dài 9-11 cm, rộng 3-4 cm, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân từ đáy 3, chạy đến 1/2 phiến, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 2-2,5 cm, lábe thành chùy, cao 5 mm. Sung 1-3, không cọng, tròn, to 1 cm, đầu hơi nhọn, *đỏ* lúc chín; ládài 5-6, tiểunhụy 2-3; noãn sào có cọng 0,8 mm.
 Sapa.

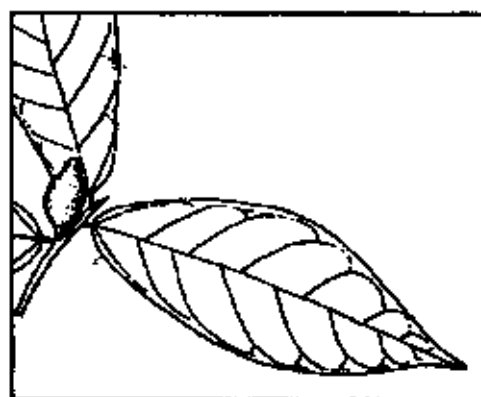
- Shrub 4 m high; limb lanceolate, rough; syconium sessile, by 2-3, red.

- 6259 - *Ficus quichauensis* S.S. Chang. Sung Quichâu.
Đại mộc cao 6-7 m, thân to 20 cm; cành non không lông, nâu. Lá có phiến bầu dục, to 15-20 x 7-9 cm, đầu *thôn*, đáy tròn, gân từ đáy 3, chạy đến 1/2 phiến, bìa nguyên, không lông; cuống dài 2,2 cm, lábe 5 mm, không lông. Sung tròn tròn, to 1,5-2 cm, không lông, có cọng trên *tóng bao*, và cọng; hoa đực quanh miệng sung, ládài 4, tiểunhụy 2-3; hoa cho *côn trùng* có noãn sào có cọng 1,5 mm, vòi nhụy ở *hông*.

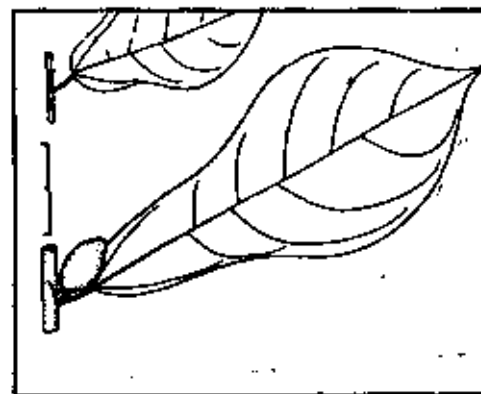
Quichâu, Nghệ Tĩnh (hình theo Chang).

- Treelet 6-7 m high; limb glabrous; syconium pedunculate on involucre, 1.5-2 cm large.

- 6260 - *Ficus gasparriana* Miq. var. *gasparriana*. Sung Gaspar.
Tiểu mộc cao 1-4 m; cành mảnh, có lông mịn. Lá có phiến *gần như không lông*, láng, bầu dục đến tròn dài *thôn*, rộng ở giữa, đầu nhọn, đáy tà, gân đáy chạy đến 1/2 lá, màu nâu gỗ lúc khô; cuống dài 3-5 mm, lábe nhọn, dài 6-7 mm. Sung 1-2, bầu dục, to 10-17 x 8-12 mm, không lông, có cọng 2-10 mm; hoa đực có 3 ládài, 2-3 tiểunhụy.
 Bình đến trung nguyên: Hànội, Hà Nam Ninh; 9.

- Shrub 1-4 m high; limb glabrescent; syconium 10 mm large (*F. silhetensis* Miq.; *F. silhetensis* var. *annamensis* Gagn.).

- 6261 - *Ficus pandurata* Hance. Sung tì bà.
Đại mộc nhỏ. Lá có phiến nhỏ hay trung, to 4,5-11 x 2,5-4,6 cm, hẹp ở 1/2 dưới, đầu tà, có mũi hay không, đáy tròn, gân đáy chạy đến 1/3-1/2 phiến, mặt trên có thể nâu đen, mặt dưới lục xám; cuống vào 1 cm, lábe *thôn nhọn*, 3-5 mm. Sung xoan, *vàng rồi đỏ*, đen khi khô, cao 1,5 cm, trên cọng 4-5 mm; *tóng bao* có lá hoa xoan, cao 1,5 mm.
 Đất ẩm lầy: B đến Bình Trị Thiên.

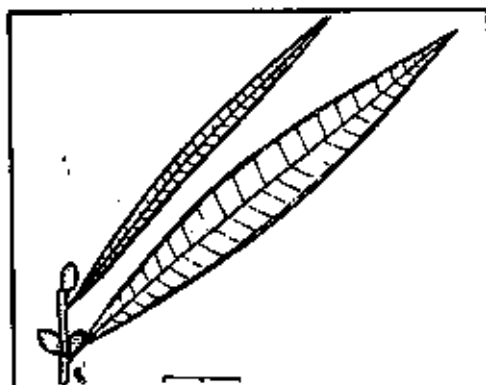
- Small tree; leaves glabrous; syconium pedunculate, yellow then red.

6262 - *Ficus stenophylla* Hemsl. var. *stenophylla*. Sung lá-hẹp.

Tiểumộc cao 1 m. Lá có phiến thon hẹp hay rất hẹp, to 4-12 x 1-2 cm, đầu rất nhọn, gân đáy không rõ rệt, gân-phụ nhiều, gân đứng, gân bìa sát bìa, bìa uốn xuống, không lông, mặt trên ôliu, mặt dưới nâu; cuống dài 5-8 mm. Sung bầu dục, to 7 x 5 mm, có cọng ngắn hay khá dài và có cọng trên tổngbao nhỏ, đen, ăn được.

Trên cát ám, Quảngninh.

- Shrub 1 m high; leaves glabrous; syconium pedunculate.

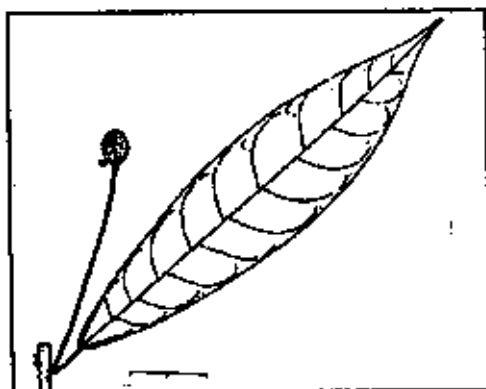

6263 - *Ficus stenophylla* var. *macropodocarpa* (Lévl. & Van.) Corner. Sung trái-cọng-dài.

Ở thú này, sung có cọng dài, lá thường to, thon hẹp, đo 13-14 x 3 cm, chót nhọn dài, gân cạnh đáy rõ; sung có cọng có thể dài 6 cm.

Vùng nhiều đá: Vọngphù.

- Leaves bigger, syconium on to 6 cm long peduncle (*F. macropodocarpa* Lévl. & Van.).

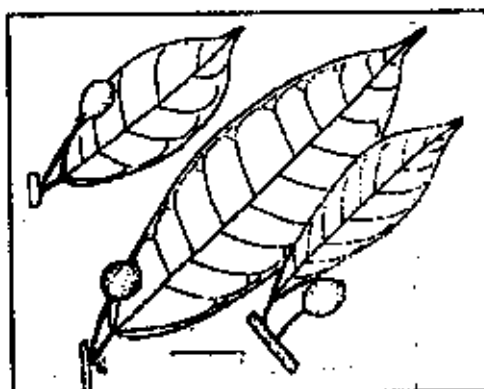

6264 - *Ficus stenophylla* var. *nhatrangensis* (Gagn.) Corner. Rê hia, Sung Nhatrang.

Thú này đặc sắc là có lá rộng hơn, bầu dục hay xoan hẹp, to 6,5-12 x 3-4 cm, gân-phụ ít hơn, 9-10 cặp, gân cạnh đáy rõ. Sung có cọng dài 17-20 mm; hoa đực có 4 lá dài, 2 tiểuhụy. Tiểumộc cao 5 m, thân to 3 cm.

Ven suối: Phúkhánh.

- Shrub 5 m high; leaves lanceolate, larger, up to 12 cm long (*F. nhatrangensis* Gagn.).

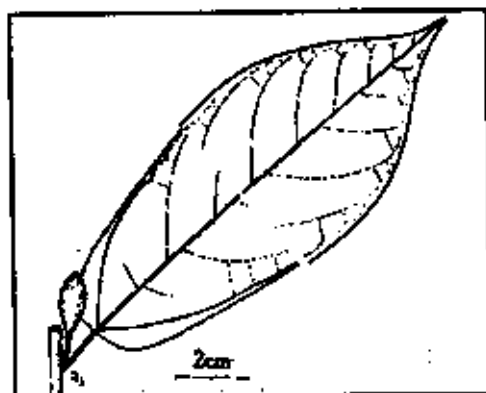

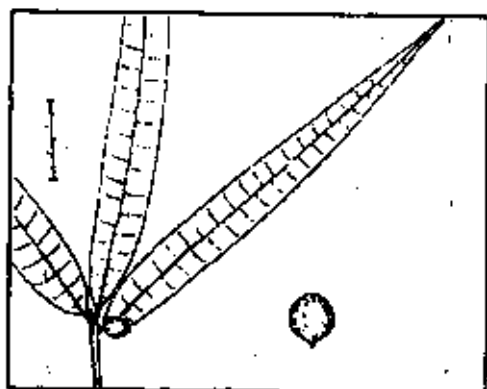
6265 - *Ficus formosana* Maxim. Sung Đàiloan.

Tiểumộc. Lá có phiến tròn dài thon ngược, to 14-17 x 5-6 cm, đáy cắt ngang, hay tròn, gân đáy chạy đến 1/3 phiến, gân-phụ 6-8 cặp, mỏng, lúc khô xanh lam; cuống 1-1,5 cm. Sung 1, hình xấp xỉ dài 2 cm, trên cọng dài 1 cm; tổngbao với láhoa nhỏ.

Rừng: BT.

- Shrub; leaves membranous; syconium pear-shaped, 2 cm long.

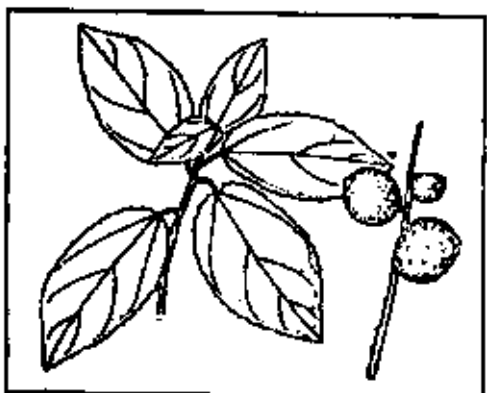

6266 - *Ficus formosana* var. *shimadai* Hay.

Tiểu mộc; cành mảnh, nâu, không lông. Lá có phiến thon hẹp, to 12-17 x 1,5-2 cm, đáy tù tròn, gân-phụ gần thẳng góc vào gân chính, mỏng, không lông, mặt trên nâu, mặt dưới lục xám; cuống ngắn, 2-3 mm. Sung nhỏ, xoan tròn, đến 1 cm, có lông nhung sát, nâu.

T.

- Shrub; leaves narrow lanceolate, membranous, glabrous; syconium 1 cm long, velvety.

6267 - *Ficus tikoua* Bureau. Sung Tico; Tikoua Fig.

Tiểu mộc bò, nhánh có nhiều rễ sàivi. Lá có phiến nhỏ, xoan bầu dục, đáy tròn hay hình tim, gân từ đáy 3, chạy đến hơn 1/2, gân-phụ 2 cặp, mặt trên không lông, rất nhám, mặt dưới nâu, có gân lồi thành mạng, bìa có răng tù; cuống 6-8 mm. Sung ở nhánh riêng, gần như tròn, to 1,2 cm, có cọng ngắn, có hạt; hoa đực không cọng.

Đường Sapa đi Lô-quí-Hồ; VII. Longđờm, pháchán; trị mất đất.

- Creeping shrub; limb rough; syconium on racemes, globulous, 1.2 cm large.

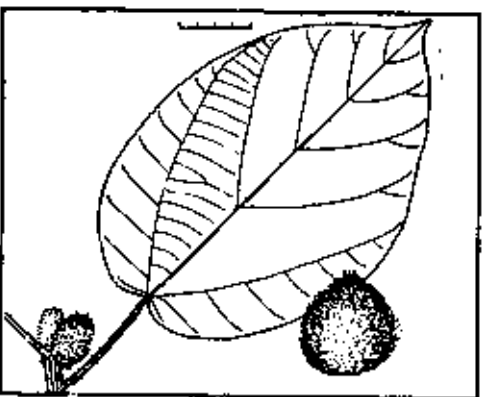
6268 - *Ficus abelli* Miq. Sung chè, Chè.

Tiểu mộc cao 2 m; cành có lông xám, sát. Lá có phiến láng mặt trên, dày lông xám sát mặt dưới, đáy nhọn hay tù tròn, gân từ đáy chạy đến 1/4-1/3 phiến, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 8-10 mm, lábe 3 mm. Sung dẹt, to 15-20 x 10-13 mm, có lông mịn, trên cọng 6-20 mm.

Dựa suối, rạch, Thủathiên; II.

- Shrub 2 m high; limb grey tomentose beneath; syconium reddish pubescent (*F. pyriformis* var. *rivularis* Gagn.).

- *Eriosycae*.

6269 - *Ficus esquiroliana* Lévl. Sung Esquiroi.

Đại mộc cao 14 m, thân to 25 cm; cành, cuống lá, mặt dưới lá có lông dài 3-6 mm, nâu hay hung. Lá có phiến to đến 27 x 20 cm, đáy hình tim, thường có thùy cạn, gân từ đáy chạy đến hơn 1/2 phiến, gân-phụ 4 cặp, bìa có răng mịn; cuống dài đến 10 cm. Sung không cọng, rộng 20-25 mm, dày lông phún nâu, láhoa ở miệng dài 3-7 mm; tổng bao với láhoa dài 12-20 mm.

Yênbái.

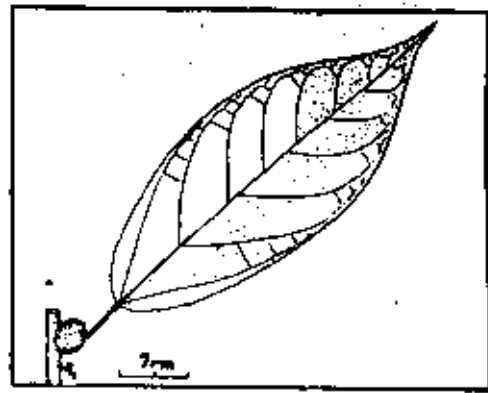
- Tree 14 m; brown or rufous 3-6 mm long hairs; syconium 20-35 mm large.

6270 - *Ficus hirta* Vahl var. *hirta*. Ngái phún.

Tiểu mộc cao 0,2-3 m, không phusin. Lá có phiến bầu dục hay xoan ngược, to 12-15 x 5-5,5 cm, có lông nhám mặt trên, lông hoe dày mặt dưới, bìa có răng; cuống 2,5-5 cm, lábe thon, dài 1 cm, có ít lông ở lưng. Sung có lông hoe dày hay thưa, không cọng; lá dài 4, tiểu thụ 2.

BTN đến Hà Tiên.. Var. *brevipila* Corner: lá có bìa nguyên, lông ngắn hơn 1 mm. *In vitro*, chống siêu khuẩn trái-rạ. Sung ăn được.

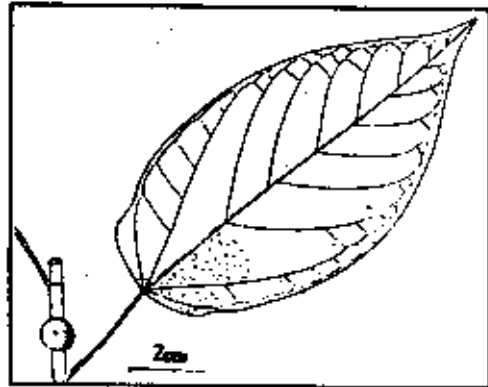
- Shrub 0.2-2 m high; leaves rufous tomentose beneath; syconium rufous hirsute.

6271 - *Ficus hirta* var. *imberbis* Gagn.. Ngái nhân.

Tiểu mộc cao 1-2 m; cành to 4-7 mm. Lá có phiến to bầu dục, dài đến 20 cm, đầu nhọn, đáy tà cắt ngang, gân từ đáy 5, mặt trên có lông nằm, dài hơn 1 mm, thưa, mặt dưới có lông sát thưa, nhám; cuống dài 5 cm. Sung gần như không lông, to đến 1 cm.

Cônson; VIII.

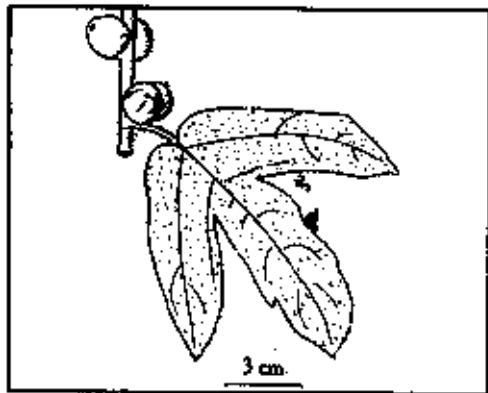
- Shrub 1-2 m; limb sparsely pubescent; syconium glabrous (*F. tridactylites* Gagn.).

6272 - *Ficus hirta* var. *roxburghii* (Miq.) King. Ngái khi.

Tiểu mộc cao 1-2 m; cành có lông dày. Lá có phiến có 3 thùy sâu, dài 10-25 cm, có lông nhám, bìa có răng nhỏ; cuống dài 1-4 cm, lábe 1 cm. Sung tròn dái hay tròn chót nhọn, vàng, có lông phún thưa; tổng bao cao 12-25 mm, màu rụng.

Rừng hâu lập, nơi trồng ămlây; I-XII. Sung ăn bỏ trong cari. Ở var. *malayana* Corn.: lá cũng có 3 thùy, sung bầu dục cao 12-25 mm, tổng bao cao 6-9 mm.

- Shrub 1-2 m high; limb rough hairy; syconium yellow hirsute (*F. roxburghii* Miq., *F. quangtrienensis* Gagn.).

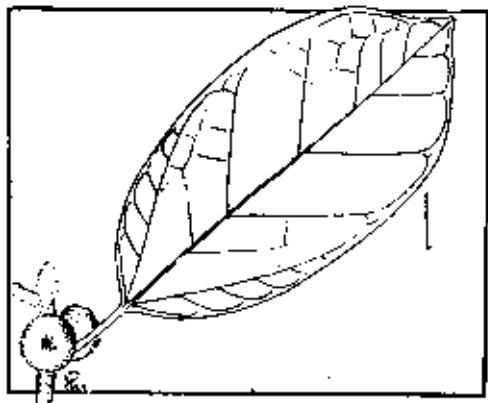
6273 - *Ficus hirta* var. *brevipila* Corn. Ngái lông-ngán.

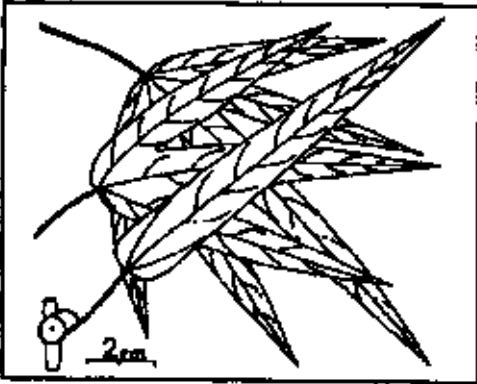
Đại mộc; nhánh non, cuống lá, trái dày lông vàng hoe. Phiến to, cứng, xám nâu khi khô, gân lồi và vàng ở mặt dưới; cuống dài 3 cm.

Trái tròn hơi bẹp, rộng 1,5 cm.

Rừng vùng núi: Phú quốc.

- General rufous pubescence.

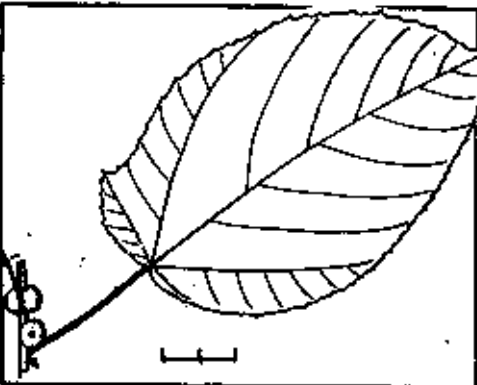

6274 - *Ficus simplicissima* Lour. var. *simplicissima*. Ngái đơn.

Tiểu mộc nhỏ, cao 1-3 m; thân bông, không phình lúc nhỏ, thường không nhánh. Lá có phiến 0-3-5-7 thùy, không lông, trừ ở gân, mặt trên nhám, đáy hình tim; cuống dài 3-4 cm, lábe 1,5-2 cm. Sung không cọng, to vào 1,5 cm, vàng, ít lông; tổng bao 3 lá hoa cao 1,5 mm.

BTN, bìnhnguyên.

- Shrub; leaves 0-7-lobate; syconium sessile, yellow.

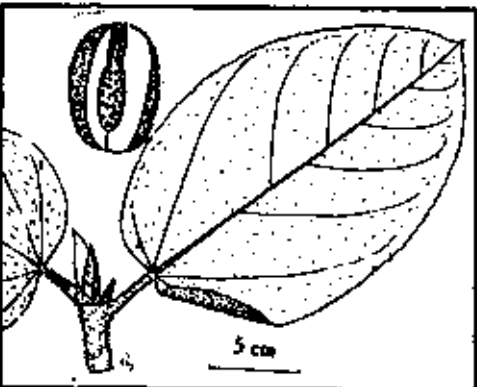

6275 - *Ficus simplicissima* Lour. var. *annamica* (Gagn.) Corner. Ngái Trung bộ.

Tiểu mộc cao 2 m, mảnh; cành không lông. Lá có phiến đơn; bầu dục, dài 15 cm, đáy có tai hay không, mỏng, có lông ngắn (0,5 mm), mặt dưới dợt; cuống dài 4-5 cm, lábe 12 mm, màu rụng. Sung không cọng, tròn, to 7-10 mm.

Tuyên quang, Bà nà; VII.

- Shrub 2 m high; limb not lobate, base auriculated or not; syconium 1 cm large (*F. silhetensis* var. *annamica* Gagn., *F. touranensis* Gagn.).

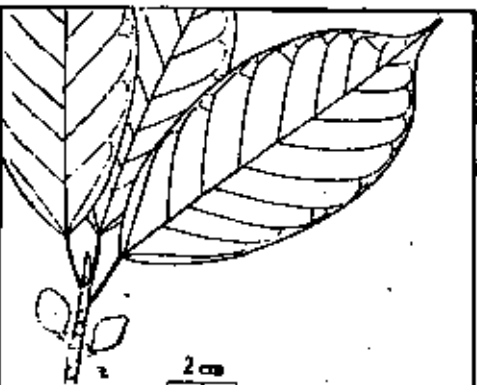

6276 - *Ficus fulva* Reinw. ex Bl. Ngái vàng, Ngái lông.

Đại mộc nhỏ, không phình lúc nhỏ; cành dày lông phún, vàng. Lá có phiến xoan rộng, to, rộng 20 cm, gân từ đáy 5, bìa có răng; cuống dài, lábe cao 2 cm. Sung 1-3, tròn, to 1,5-2 cm, dây lông vàng, cứng, dứng; hoa đực có 3 lá đài, 3 tiểu nhụy..

Rừng triền, trungnguyên: Buônmethuot, Bảolộc; I-III. Sung ăn được.

- Tree yellow tomentose; syconium 2 cm large.

6277 - *Ficus lamponga* Miq.. Ngái lambông.

Đại mộc nhỏ, không có rễ sáivi; cành to. Lá có phiến có lông ở gân, mặt dưới tái, bìa nguyên; cuống dài 2 cm, lábe 1 cm, có lông tơ. Sung 1-2, bầu dục, cao 15 mm, có cọng trên tổng bao và có cọng; lá đài 4; bé quả to 1,5 mm.

Quảng trị.

- Small tree; limb pubescent on nerves; syconium pedunculate (*F. balansae* Gagn.).

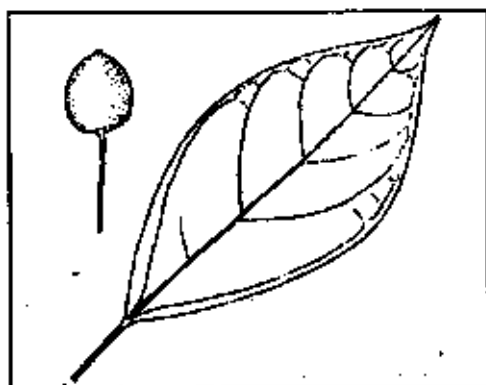

6278 - *Ficus glandulifera* (Miq.) Wall. ex King. Ngái tuyến.

Dại mộc nhỏ; cành non to 3-6 mm, có lông ngắn, nâu. Lá có phiến xoan thon, nhọn hai đầu, không lông, dài 12-15 cm, mỏng, nhám, gân đáy chạy đến hơn 1/2 phiến, gân-phụ 4 cặp; cuống 1,5-2 cm, lábe có lông ở lưng. Sung 2, gần như tròn, to 8-10 mm, đầu có mũi lồi, trên có mảnh, có lông, dài 1,5 cm.

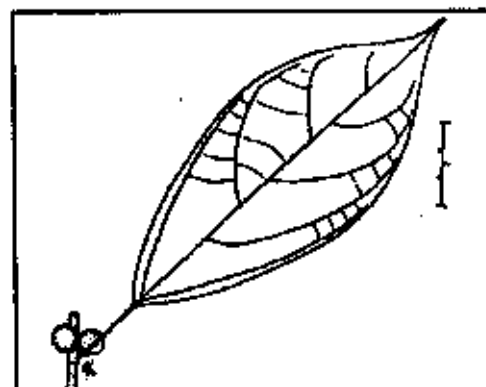
Bình Nguyên: Kiến Khê.

- Small tree; limb lanceolate, glabrous; syconium 8-10 mm, pedunculate (*Pogonotrophe glandulifera* Miq.).

6279 - *Ficus chartacea* Wall. ex King. Ngái giấy.

Tiểu mộc cao 4 m; cành mảnh, không lông, đỏ đỏ. Lá có phiến thon, nhọn, to 8-15 x 2,5-4,5 cm, mỏng, không lông; cuống dài 1-2,5 cm, lábe 5 mm. Sung tròn, có lông ngắn, to 5-7 mm; tổng bao có lông; hoa có 3-4 lá đài, 2 tiểu nhụy.

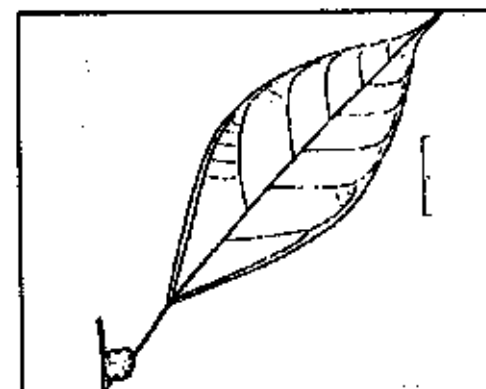

6280 -

1a - phiến thon, rộng 1-3 cm, gân-phụ 9-16 cặp, sung có tổng ngắn; var. *lanceolata* Corn.; 1b - phiến bầu dục hay xoan, rộng đến 7 cm, gân-phụ 3-5 cặp; 2a - sung không có đầu hơi nhọn, phiến có đuôi; var. *torulosa* King (hình 6280); 2b - sung tròn, có tổng ngắn; var. *chartacea* (hình 6279)

BTN: đến Quảng Trị, Công Tum, Càná.

- Shrub 4 m high; limb glabrous; syconium shortly pubescent sessile or on short peduncle.

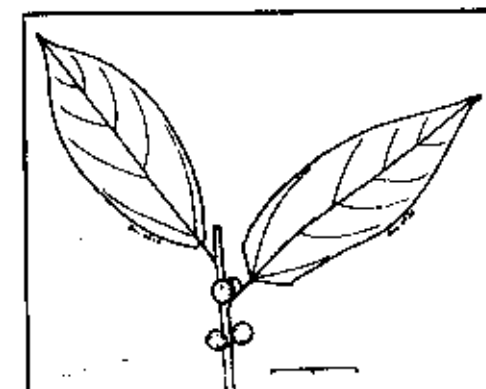

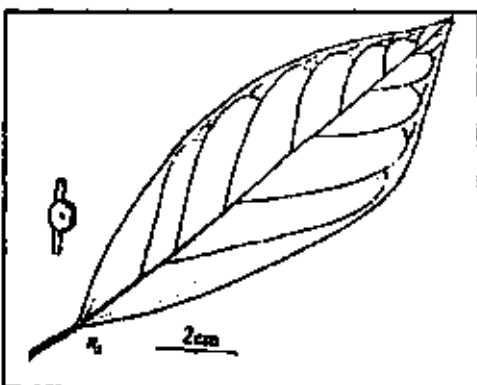
6281 - *Ficus tumpangensis* Drake var. *tumpangensis*. Ngái Thù pháp.

Tiểu mộc hay đại mộc cao đến 9 m; nhánh ngang, cành non có lông hoe dài đến 1,5 mm. Lá nhỏ, 5-7 x 2,5 cm, nhám, đáy tà hay hẹp và lõm, gân từ đáy 3 chạy đến 1/2 phiến, có lông hoe, mặt dưới có bào thạch; cuống dài 1 cm, lábe 5 mm. Sung tròn, to 5-8 mm; hoa đực có 1 tiểu nhụy; hoa cái có 4 lá đài, vòi nhụy không lông; bẻ quả to 1,5 mm.

Sapa, Hà Nội, Hà Nam Ninh..

- Shrub or small tree; limb rufous pubescent; syconium sessile, 5-8 mm large.

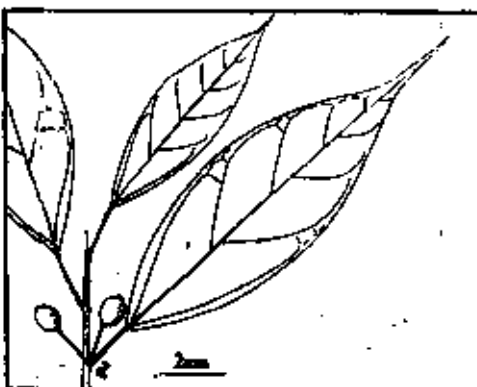

6282 - *Ficus tumpahensis* Drake var. *annamensis* (Gagn.) Corner. Ngái Trung.

Daimộc nhỏ như trên. Lá có phiến to hơn, 12-14 x 4-5 cm, thon ngược, gân đáy chạy hơn 1/2 phiến, mặt dưới có lông nhung vàng đậm, không có bào thạch; cuống dài 2 cm. Sung to hơn, to 8-12 mm; tiểunhụy 2; vòi nhụy có lông mịn.

Caonguyên: Bànà, Camly (Đàlạt).

- Limb bigger; limb densely yellow pubescent beneath; syconium 8-12 mm large (*F. annamensis* Gagn.)

6283 - *Ficus langkokensis* Drake in Mor. Sung Lăngcốc.

Daimộc cao 15 m, không rễ sáivi; cành yếu, lúc non có lông hoe đỏ. Lá có phiến thon, dài 8-12 cm, đầu có đuôi dài, có lông mịn ở gân mặt dưới, mặt dưới có bào thạch; cuống dài 1,5-2,5 cm, labe 5 mm. Sung 1-2 ở nách lá, tròn, to 7-8 mm, có lông mịn hoe, trên rộng dài; hoa đực có 2(1-3) tiểunhụy.

Thanhhoa, Quảngtrị, Đà Nẵng; V-III.

- Tree 15 m high; limb lengthly caudate; pubescent on nerves beneath; syconium rufous pubescent (*F. harmandii* Gagn.).

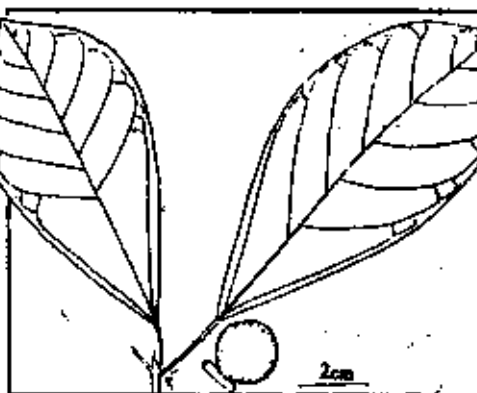
- *Auratae*:

6284 - *Ficus aurata* Miq. Sung vàng.

Daimộc khá to; cành non có lông cứng. Lá có phiến xoan ngược hình muỗng, mỏng, có lông ở gân mặt dưới tái; cuống dài 3,5 cm, labe tamgiác cao 5 mm, có lông to ở lưng. Sung không rộng, tròn to 2 cm, có lông nhung vàng; hoa có 3-4 láchai, 1 tiểunhụy.

Nhatrang, Đàlạt.

- Tree; limb membranous; syconium yellow velvety, 2 cm large.

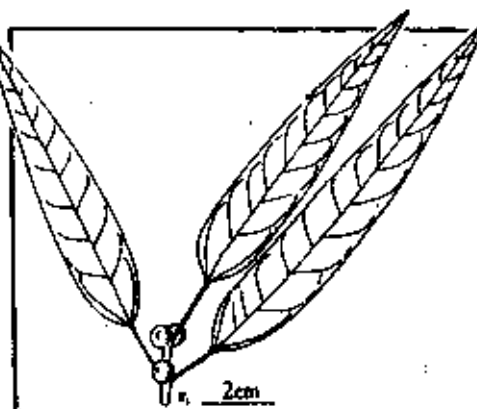

6285 - *Ficus macilenta* King. Sung óm.

Tiểumộc cao 1 m; cành mảnh, không lông. Lá có phiến thon hẹp, chót nhọn, đáy tà, dài 10-25 cm, mỏng, không lông; cuống dướđỏ, labe hẹp, cao 7-8 mm. Sung 1-2 ở nách lá, tròn, to 6-7 mm, không rộng, không lông; tổngbao cao 1 mm; hoa cái có 4 láchai, nâu đỏ.

Quảngtrị.

- Shrub 1 m high; limb lanceolate membranous, glabrous; syconium 6-7 mm large.

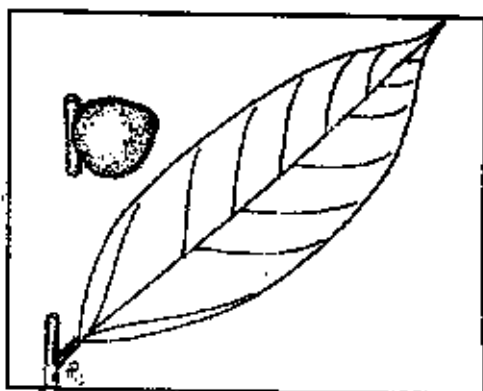

- *Plagiostigmatae*:6286 - *Ficus pubigera* (Miq.) Miq. Ngái lông.

Tiểu mộc; cành non *đầy lông hoe*. Lá có phiến tròn dài, đầu có *đuôi ngắn hay dài*, gân cạnh cách đáy 3-4 mm, chạy không đến giữa lá, mặt trên nâu, nhám nhám, mặt dưới *đầy lông hoe*; cuống 1 cm. Sung hình xấp xỉ, to 2 cm, *đầy lông hoe*.

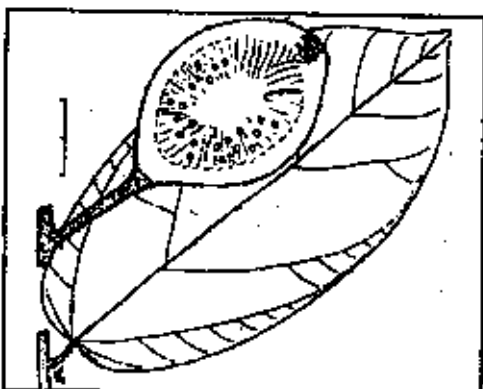
T.

- Shrub rufous tomentose; syconium pear-shaped, 2 cm large (*Pogomorpha pubigera* Wall. ex Miq.).

6287 - *Ficus maliformis* King. Ngái xấp xỉ.

Tiểu mộc nhỏ; cành non *đầy lông hoe*. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to, dài 15-30 cm, đáy cắt ngang hơi lõm, gân đáy 5, gân-phụ 4-5 cặp, nâu nhám nhám mặt trên, *đầy lông hoe* mặt dưới; cuống 1-1,3 cm. Sung hình xấp xỉ to 6-7 x 5 cm, *đầy lông hoe*; bẻ quả to 3-3,5 mm.

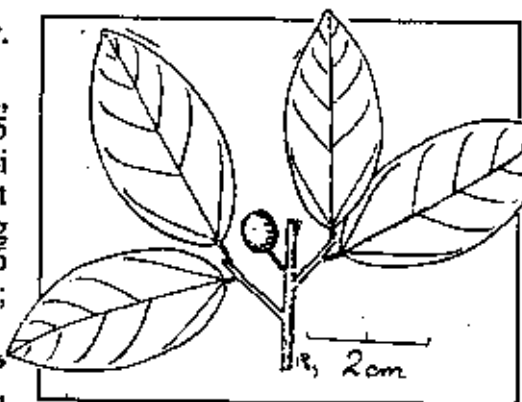
- Shrub; leaves to 30 cm long; syconium 6-7 x 5 cm, rufous tomentose.

6288 - *Ficus sarmentosa* Buch.-Ham. ex J.E. Sm. var. *impressa* (Champ.) Corner. Ngái trườn.

Tiểu mộc *bò trên đá*, cao 50 cm; cành đen, màu không lông. Lá có phiến nhỏ, , xoan, dài 4-5,5 cm, hai đầu tù, gân đáy 3, gân-phụ 4-5 cặp, rất lồi mặt dưới, không lông mặt trên, có lông trắng mặt dưới; cuống 4-5 mm, lá bẹ 2 mm. Sung tròn, không lông, *lam đen* khi chín, to 5-6 mm, trên cong dài 6 mm; tổng bao nhỏ; hoa đực có 4 lá đài, 2 tiểu hụy; hoa cái có 4 lá đài.

Kiến kê, Hạ Long, Nam Định. Ở var. *lacrymans* (Lévl.) Corner, mặt dưới lá không lông, sung to hơn, 5-9 mm: B.

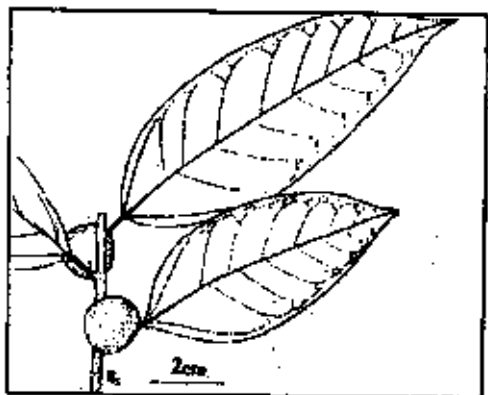
- Creeping on rock; leaves glabrous; syconium 5-6 mm large, pedunculate (*F. impressa* Champ.).

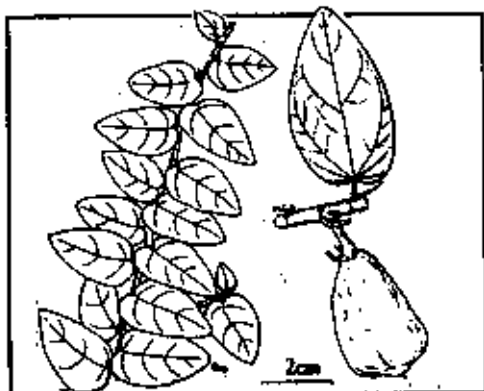
6289 - *Ficus sarmentosa* var. *nipponica* (Fr. & Sav.) Corner.

Tiểu mộc leo cao 6 m, thân to 6 cm ở gốc; cành non có lông hoe. Lá song đính; phiến bầu dục thon, to 8-11 x 3,5-4 cm, có lông mềm mặt dưới; cuống dài 8-10 mm, lá bẹ 6-8 mm. Sung 1-2, tròn, đầu có núm, to 13-18 mm, *đầy lông hoe*; hoa cái có 4 lá đài, vòi dài 2,2 mm.

Sapa, Đà Nẵng.

- Climber; limb softy pubescent beneath; syconium rufous pubescent, 13-18 mm large (*F. nipponica* Fr. & Sav., *F. chaffanjonii* Lévl. & Van.).

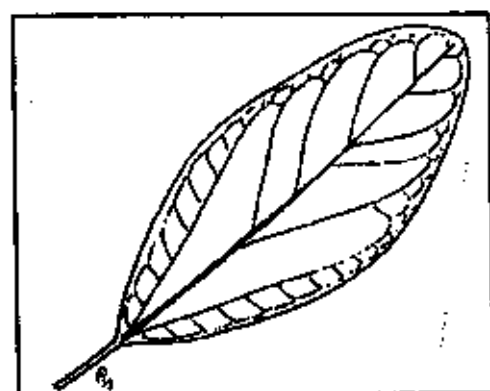

6290 - *Ficus pumila* L. Sung Thành-lần, Trâu-cổ; Creeping Fig.

Tiểu mộc bò với rễ bám, nhánh thụ rời dài vạt để mang sung; mù trắng. Lá dạng: ở nhánh bò, nhỏ, không cuống, đáy hình tim, lábe nâu; ở nhánh thụ phần tảo, to hơn, và có cuống dài, lábe dài 1 cm, có lông. Sung có cọng, dài 5-7 cm, đỏ khi chín; bé quả nhỏ, nhiều.

BTN và Tr cho phù đẹp tường; IV-VIII. Trái làm mát, trị đitinh, kiết, làm tiết sữa, bổ; cây phẫu dương, trị liệt dương.

- Creeping shrub; leaves dimorphous; syconium red, 5-7 cm long.

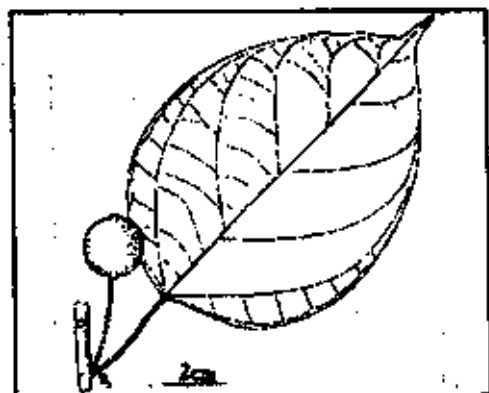

6291 - *Ficus pumila* var. *ankeotsang* (Mak.) Corner.

Tiểu mộc bò, khác thú trên ở lá của nhánh thụ xoan tròn dài, đầu tròn, đáy tù chỏ không hình tim, to 10-15 x 4-7 cm, gân đáy 3, chạy đến 1/2 phiến, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 1,5 cm. Sung to 6-8 x 3-5 cm, tròn dài, trên cọng dài đến 7 cm.

Gốc Đà-lơn, Tr : núi Dinh. Sung được ăn

- Leaves ovate oblong; syconium 6-8 x 3-5 cm.

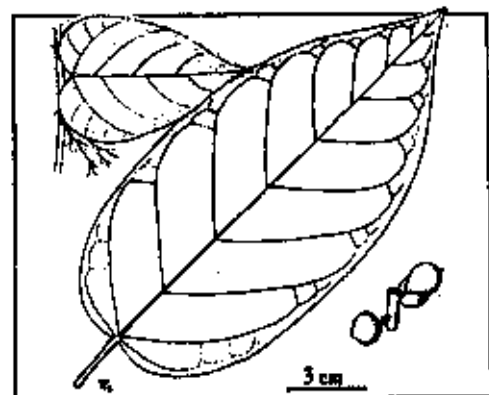

6292 - *Ficus laevis* Bl. var. *laevis*. Sung tá.

Tiểu mộc leo cao 12 m; cành và cuống không lông. Lá có phiến xoan rộng, mỏng, dài 10-18 cm, đầu có đuôi 1 cm, đáy tròn hay hình tim, gân từ đáy dài, chạy đến hơn 2/3 phiến; cuống dài 5-8 cm, lábe 6-7 mm. Sung tròn, to 1,5-2 cm, trên cọng dài 3 cm; tổng bao cao 2 mm; lá dài 2-4; tiểu hụy 2-4; bé quả 2 mm.

Bavi, Đà-nẵng; IV-VIII.

- Climber 12 m long; leaves ovate, caudate; syconium 1.5-2 cm large, on 3 cm long peduncle.

6293 - *Ficus sagitta* Vahl var. *sagitta*. Sung đầu-tên.

Tiểu mộc bò cao 4 m; vỏ xám; cành non to 3-4 mm. Lá có phiến lưỡi gươm; ở thân bò (trần diệp), phiến hình tim, có lông mịn; ở nhánh thụ, phiến tròn dài, không lông, láng, như da, mặt trên xám trắng, mặt dưới đỏ lúc khô, gân-phụ 5-8 cặp; cuống dài 2 cm. Sung có độc, tròn, to 1 cm, trên cọng ngắn, 5-7 mm; tổng bao 2 lá hoa, cao 1 mm.

Dựa suối vào 700 m: Phú-khánh, Langhàn; I-XII.

- Creeping shrub; bathyphylls cordate; syconium globulous 1 cm large, shortly pedunculate.

6294 - Ficus villosa Bl. Sung lông.

Đây leo cao 5-10 m; nhánh dày lông hoe đứng. Lá lưỡng hình; ở nhánh bò (trâm diệp), phiến hình tim, vỏ lông nhiều; ở nhánh thụ, phiến bầu dục thon, đáy tròn, gân từ đáy 5, dày, dòn, mặt dưới dày lông sát, nâu, bìa uốn xuống; cuống có lông, láβε 1 cm. Sung không cọng, dày lông ngắn, hoe, không tóng bao.

Núi Dinh.

- Climbing; bathyphylls soft pilose; leaves pubescent beneath; syconium rufous tomentose.

- *distichae*:

6295 - Ficus hederacea Roxb.. Sung leo.

Tiểu mộc leo; cành non đẹp đẽ, đodó, không lông. Lá có phiến xoan, đầu tù hay lõm, đáy tròn hay hơi hình tim, gân từ đáy chạy đến 1/2 phiến, không lông; cuống dài 1,5 cm. Sung 1-2, tròn, to 5-10 mm, có lông nhám, trên cọng 6-8 mm; hoa đực không cọng, có 4 lá đài, 2 tiểu thụ.

Bácninh, Hàtinh, Cà ná, Dran (Đà Lạt).

- Climbing; leaves ovate, base cordate; syconium globulous, pedunculate (*F. scandens* Roxb.).

- *trichocarpae*:

6296 - Ficus trichocarpa Bl. var. *obtus* (Hassk.) Corner. Sung tù.

Đây leo; thân hơi đẹp; cành non to 5 mm, có lông, đodó. Lá có phiến bầu dục, đầu tù, đáy tròn hơi lõm, bìa uốn xuống, không lông, có đốm, nhám, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1,5 cm, có lông hoe hoe. Sung ở nách lá ngọn, tròn, to 13 mm, có lông vàng, trên cọng 4 mm; tóng bao 3 lá hoa 3 mm.

Nơi ám: Đờngnai, Sôngbé, Thủđúc.

- Climbing; leaves glabrous; syconium yellow pubescent, 13 mm large (*F. obtusa* Hassk.).

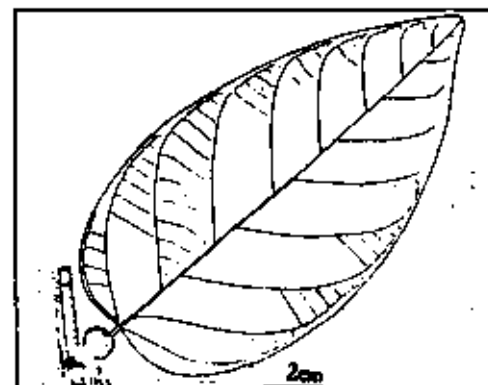
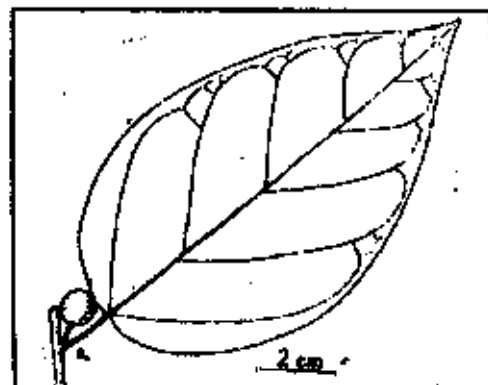
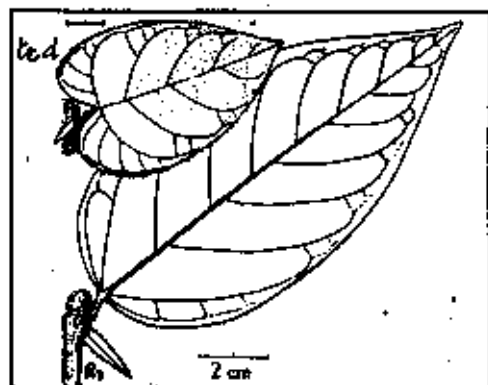
- *punctatae*:

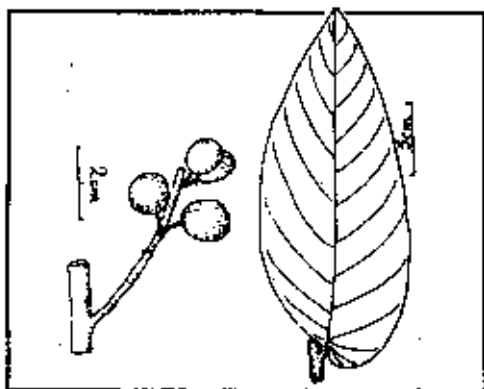
6297 - Ficus aurantiaca Griff.. Sung cam.

Đây bò rất dài, mang lá nhỏ, hẹp ở trâm diệp, đáy bất xứng hay rất bất xứng, mặt trên láng, mặt dưới nâu tươi hay xám bạc, láβε không lông, lâu rụng; nhánh thụ mang lá to hơn, bầu dục, có lông. Sung đực riêng với sung cái, to, tròn tròn, cao 5-6 cm, cam hay đỏ rồi đen (dạng trái cam nhỏ); tóng bao 3 lá hoa nhỏ; lá đài 3-4,

Khắp miền Nam.

- Creeping; leaves polymorphous; syconium male or female, orange or red (*F. callicarpa* Miq.)

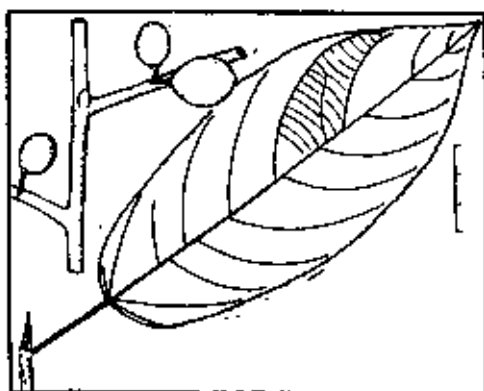

6298 - *Ficus semicordata* Buch.-Ham. ex J.E. Sm. Sung bán-tâm.

Cây cao vào 4 m; thân *dày lông hoe*, hơi kích còm. Lá có phiến to, dài 25-35 cm, rộng 15 cm, đáy có 2 bên *bất xứng*, một bên hình tim, có 3-4 gân, một tà, gân-phụ 10 cặp, mặt trên nâu đen, nhám, mặt dưới nâu đỏ; cuống ngắn, lábe cao 2-2,5 cm. Sung trên nhánh riêng gần gốc, mang gié dài 20 cm; sung to 1,5 cm, tròn hay hình xấp, trên cọng dài 6-8 mm; hoa đực 3 lá đài, 1 tiểunhụy; hoa cái có 4 lá đài.

Rừng thưa, 200-1.500 m: Thủpháp, Sapa.

- Shrub; syconium on ramified racemes in the base of stem.

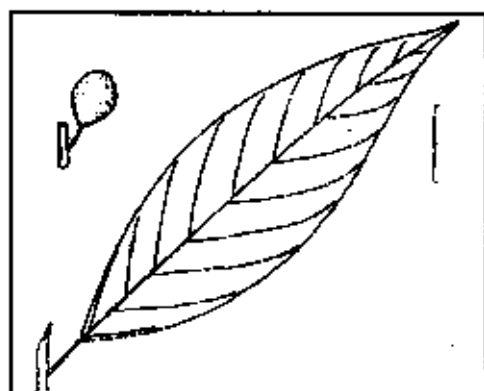

6299 - *Ficus kontumense* Corner. Sung Côngtum.

Đại mộc cao 9 m; cành to 4-6 mm; nhánh, cuống, gân chánh lá có lông trắng hay nâu, dài 1,5 mm. Lá song đĩnh; phiến bầu dục thon ngược, to 10-21 x 3-9,5 cm, bìa có răng, mặt trên có lông nằm, nhám; cuống dài 12-55 mm, lábe cao 17 mm. Sung ở trên nhánh không lá ở gần đất; cọng 3-10 mm, sung to 15-20 mm, có lông trắng, miệng có vảy đỏ; noãn sào không lông.

Côngtum, 1.000-1.800 m.

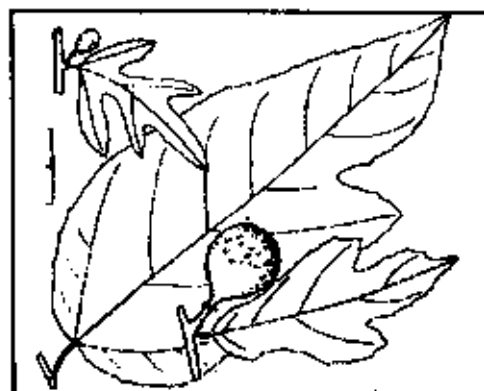
- Tree 9 m high; leaves appressed hairy upper surface; syconium on leaflet branch near the base of stem.

6300 - *Ficus prostrata* Miq. Sung nằm.

Tiểu mộc bò; cành mảnh. Lá có phiến thon, to vào 13 x 4 cm, nhọn hai đầu, gân từ đáy không dài hơn thường, không lông, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1,5 cm, lábe dài 2 cm, không lông. Sung xoan, cao 16 mm, trên cọng 6-8 mm.

- Prostrate shrub; leaves glabrous; syconium ovate, 16 mm long.

6301 - *Ficus heterophylla* L. f. var. *heterophylla*. Vú-bò.

Bụi cao 1-2 m. Lá có phiến nguyên hay có thùy sâu, nhám, có lông ngắn, đáy bất xứng, gân từ đáy 3, bìa có răng nằm, không đều; cuống dài đến 5 cm, lábe 5 mm. Sung có cọng 0-10 mm trên tổng bao, trên cọng dài đến 12 mm, cao 1-2 cm, vàng tươi khi chín; hoa đực có 3-4 lá đài, 1 tiểunhụy.

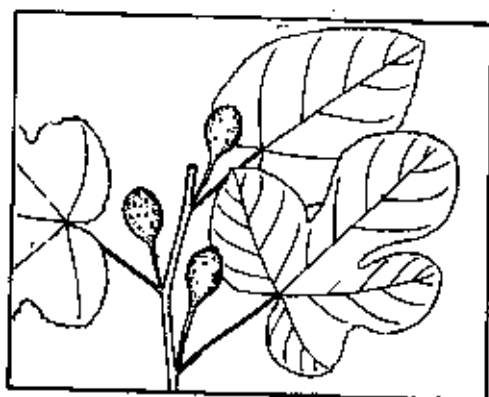
Lùm bụi, nơi ẩm lầy, bình nguyên, BTN; I-XII. Sung ăn ở Ấn Độ, xem như là bố, trị hư-lao, bạch đái, tắc sữa, phong thấp; vỏ rễ trị suyễn, ho..

- Bush 1-2 m high; leaves lobate or not, hairy; syconium yellow.

6302 - *Ficus heterophylla* var. *assamica* (Miq.) Corner.
Tiểu mộc nhỏ; nhánh sà. Lá có phiến dahình, đơn hay có 3-5 thùy, thùy xoan, đầu tròn, đáy hình tim sâu, gân từ đáy 3-5, bìa có răng nằm; cuống dài đến 8 cm. Sung hình xấp xỉ có cong trên tổng bao dài đến 15 mm, trên cong dài đến 25 mm, hình xấp xỉ cao 1-1,5 cm; hoa đực có 2 tiểu nhụy; vòi nhụy có vài lông ở dưới nướm.

B.

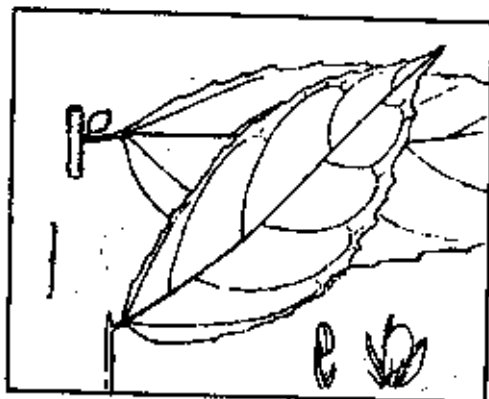
- Shrub; leaves lobate or not; syconium on longer peduncle (*F. heterophylla* var. *repens* King, *F. assamica* Miq.).

6303 - *Ficus cyrtophylla* Wall. ex Miq. Sung lá-cong.
Tiểu mộc; cành có lông vàng mịn. Lá có phiến bầu dục rất bất xứng, cong cong, to đến 15 x 6 cm, chót nhọn, gân từ đáy 3, chạy đến hơn 1/2 phiến, nhám, bìa có răng to, thưa; cuống 5-13 mm, lá bẹ cao 4-6 mm. Sung từng cặp, có cong 3-4 mm, xoan, cao 7-9 mm; hoa đực có 1 tiểu nhụy; hoa cái có noãn sào có vòi nhụy ngắn, không lông.

B.

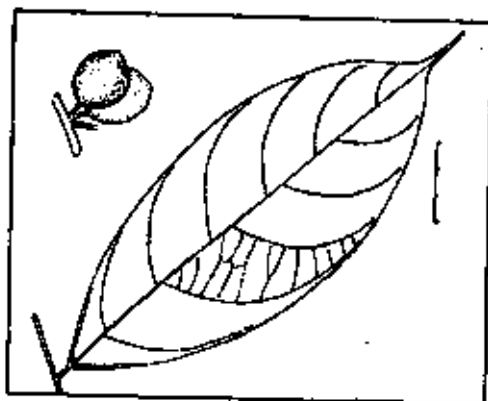
- Shrub; branches yellow pubescent; leaves very asymmetrical, rough; male flowers with 1 stamen.

6304 - *Ficus praetermissa* Corner. Sung quên.
Tiểu mộc leo, hay đứng cao 3-6 m, có lông nhám ngắn hay không lông; cành to 1,5-3 mm. Lá song đỉnh; phiến to 7-25 x 3,5-9,5 cm, dài 12-35 mm, đáy chót bướm, hơi bất xứng, mỏng, nhám, bìa có răng, gân-phụ 5-8 cặp; cuống 2-15 mm, lá bẹ mau rụng. Sung đỏ, ở nách lá, to 6-10 mm, trên cong dài 2-5 mm; hoa đực có 1 tiểu nhụy; hoa cái có noãn sào trắng, không thụ đài.

Bavi.

- Erect or sarmentous shrub; leaves caudate, membranous, rough; syconium red, 6-10 mm large.

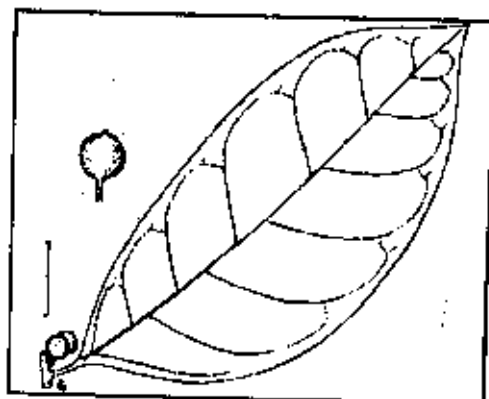
- *pallidae:*

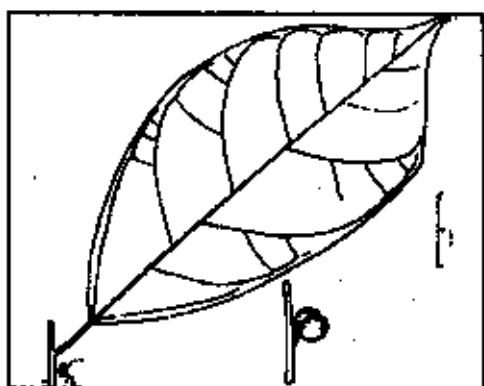
6305 - *Ficus tinctoria* Forst.f. subsp. *gibbosa* (Bl.) Corner. Sung bầu.

Tiểu mộc nhỏ hay to hay leo, phusin lúc nhỏ; cành non không lông. Lá song đỉnh; phiến bầu dục tròn dài, dài 7-15 cm, bất xứng, đầu tù có mũi, gân đáy không trội, không lông, nhám, mặt dưới có ở khi khô; cuống dài 1 cm, lá bẹ cao 8 mm, không lông. Sung 2, tròn, to 7 mm, khi chín vàng hay nâu đỏ, có lông mịn, trên cong ngắn; hoa đực có 4-6 lá đài, 1 tiểu nhụy.

Nơi trồng, ẩm, bình nguyên, BTN; I-IV. Huọt trị sạn. Sung ăn được.

- Erect or climbing shrub or tree; leaves asymmetrical, coriaceous, areolated beneath (*F. gibbosa* Bl.).

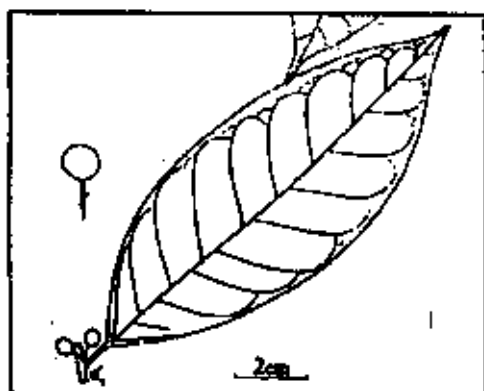

6306 - *Ficus tinctoria* subsp. *parasitica* (Willd.) Corner. Sung kysinh.

Đại mộc cao 10 m; cành mảnh, không lông. Lá có phiến hơi dai, xoan hơi bánhình, hơi bất xứng, đầu có mũi, đáy tù, không lông, mỏng, mặt dưới nâu, không có đốm lốm đốm; cuống 10-13 mm. Sung từng cặp, tròn tròn, to 8 mm, màu cam.

Lào cai.

- Tree 10 m high; leaves subcoriaceous, not areolated beneath; syconium orange.

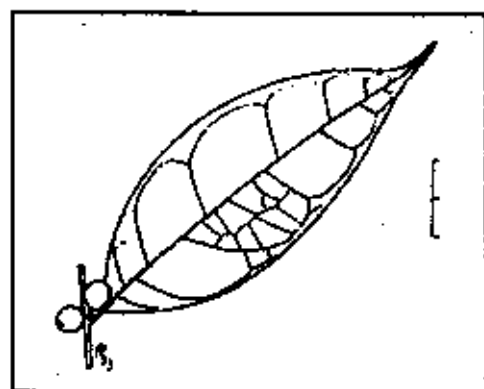

6307 - *Ficus subulata* Bl. Sung dây, Sung mũi.

Tiểu mộc leo; cành mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, đến 15 x 5 cm, đầu nhọn, có đuôi, gân từ đáy không mấy trội, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 1-1,3 cm. Sung 2, tròn to 4-6 mm, có cọng ngắn trên tổng bao, và cọng 4-6 mm; lá đài trắng, có lông.

Bàolộc.

- Climbing; leaves glabrous; syconium globulous, 4-6 mm large (*F. sanhday* Gagn., *F. sikkimensis* Miq., *F. saxatilis* Bl.).

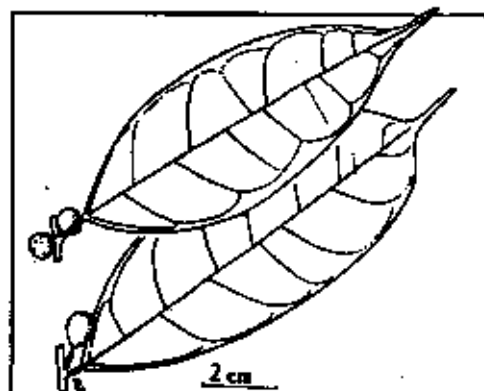

6308 - *Ficus sinuata* Thunb. Sung khúc khuỷu.

Tiểu mộc cao 6 m, hay leo dài 5-9 m; cành mảnh, có phần trắng. Lá có phiến bầu dục thon, to 10-12 x 4-4,5 cm, chót có đuôi, đáy nhọn, bất xứng, không gân đáy trội, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 6-8 mm, lá bé 4-5 mm, hẹp. Sung từng cặp, tròn, to 7-8 mm, trên cong 3-4 mm; hoa có 4 lá đài, 1 tiểu nhụy; hoa cái có bầu noãn 1 mm, vòi nhụy to, dài 1,5 mm.

Bavi. Trái được ăn.

- Erect or climbing shrub; limb caudate, asymmetrical at base; syconium 7-8 mm large (*F. rostrata* Lamk.).

6309 - *Ficus heteropleura* Bl. Sung dị-phiến.

Đại mộc hay dây leo; cành non mảnh, có lông ngắn. Lá có phiến không lông, bầu dục, đầu tù tù hay đột ngột hẹp thành đuôi dài 1-2 cm, gân đáy hơi dài, gân-phụ 6-9 cặp; cuống 5-10 mm, lá bé 4-5 mm. Sung tròn to 6-8 mm, trên cọng dài 5-10 mm; hoa đực có 4 lá đài, 1 tiểu nhụy.

BTN: Thủ thiển, Công tum, Nhatrang, Tây ninh; XI.

- Tree or climbing; limb caudate, glabrous; syconium globulous on 5-10 mm long peduncle (*F. urophylla* Wall. ex Miq.).

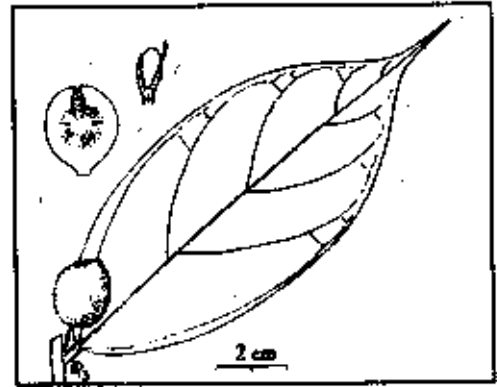

6310 - Ficus parietalis Bl. Bò-nu.

Tiểu mộc leo hay đại mộc cao 15 m; cành non, cuống, sung có lông vàng nâu dày. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài 20-30 cm, đầu có đuôi dài 2,5 cm, gân đáy chạy dài hơn 1/2 phiến, dai, có lông mặt dưới; cuống dài 1 cm, lá bẹ lâu rụng, cao 1 cm, có lông vàng. Sung 1-3, to đến 2 cm, trên con dài 1-2 cm; hoa đực ít, quanh miệng, có 5 lá đài, 1 tiểu nhụy; hoa cái có con, có lông, vòi nhụy ngắn.

Rừng vào 400-1.000 m: Phú Khánh, Đilin; V.

- Climbing or tree 15 m high, yellow brown tomentose; leaves caudate; syconium 2 cm long.

6311 - Ficus obscura (Miq.) Corn. var. *borneensis* (Miq.) Corner. Sung Borneo.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ. Lá có phiến xoan thon ngược, dài 10-15 cm, đầu có đuôi dài 1-3 cm, đáy hơi bất xứng, gân từ đáy 3, không trội, bìa có răng thưa, to, nhám, nâu dột lúc khô; cuống 1 cm, lá bẹ mau rụng. Sung chụm 2-4 ở nách lá, xoan, cao 6-12 mm, trên con 1 cm, có tổng bao nhỏ, ở 1/2 hay 1/3 trên.

Vào 400 m: Hà Sơn Bình; VI.

- Shrub or small tree; limb rough, dentate; syconium 2-4, ovoid, 6-12 mm long (*F. pisifera* Wall.).

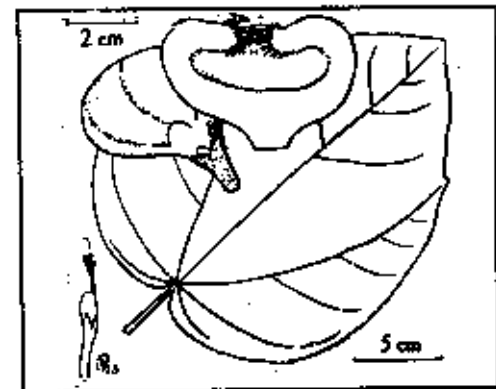
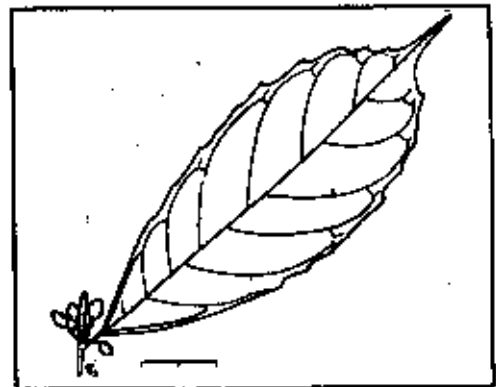
- *Auriculatae*:

6312 - Ficus auriculata Lour. Và.

Đại mộc nhỏ, thân to; cành to 1 cm. Lá có phiến to, hình tim gần như tròn, gân từ đáy 5-7; lá bẹ cao 2,5 cm. Sung ở nhánh riêng ở gốc, to, bẹp, rộng đến 4 cm, có lông vàng vàng; hoa đực có 4 lá đài đỏ, 2 tiểu nhụy; hoa cái có vòi nhụy có lông dưới nướm.

Tr ở BT, để lấy trái ăn như rau chát, làm mạnh bả tử; I-III. Trị táobón, trĩ.

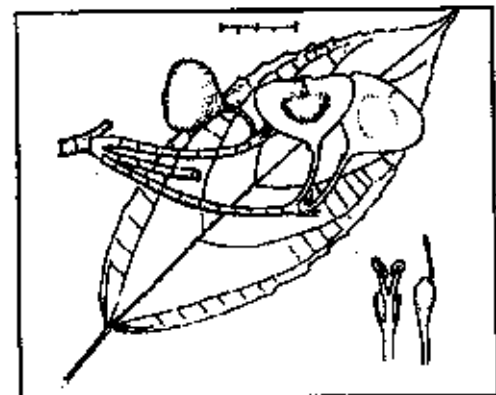
- Cultivated tree; syconium to 4 cm large, on racemes on the base of stem (*F. roxburghii* Wall. ex Miq.).

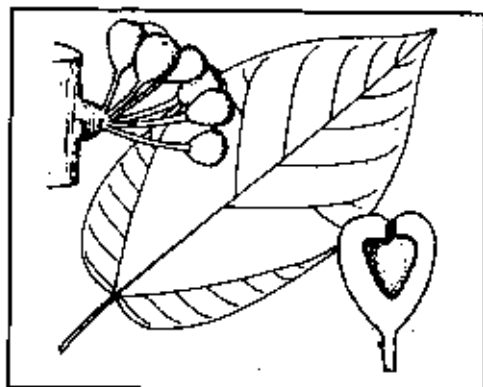
6313 - Ficus oligodon Miq. Sung ít-răng.

Đại mộc cao đến 15 m; vỏ xám trắng. Lá có phiến xoan hay bầu dục, to 13-25 x 5-10 cm, gân từ đáy 5, bìa có răng to, thưa, không lông hay có lông trắng, mỏng; cuống dài. *Biệt chu*; sung ở trên nhánh ở thân già, to rộng 4-8 cm, khi chín nâu đỏ hay đỏ; bao hoa dính, tiểu nhụy 2 dính nhau; vòi nhụy không lông.

Từ B đến Càná.

- Tree; syconium red, 4-8 cm large, on ramified branches on stem (*F. pomifera* Wall. ex King, *F. hainanensis* Merr. & Chun).

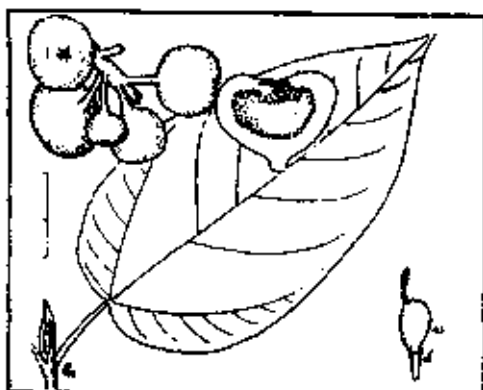

- *Variegata*:

6314 - *Ficus variegata* Bl. var. *variegata*. Sung trổ.
 Dại mộc không phusin lúc nhỏ; cành không lông. Lá có phiến mỏng, không lông, dài đến 25 cm, gân từ đáy chạy đến vào 1/2 phiến; cuống dài 2 cm, lábe 6-8 mm. Sung gắn chum trên một u trên thân, có cọng dài; sung to vào 2 cm, lục có sọc đỏ hay đỏ khi chín; lá dài rời.

Quảng trị. Var. *chlorocarpa* King; sung màu lục hay vàng, lá dài dính nhau.

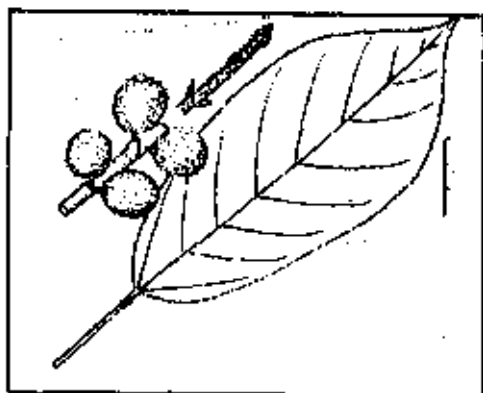
- Tree; leaves glabrous, herbaceous; syconium on stem, red or yellow.

6315 - *Ficus hispida* L.f. var. *hispida*. Sung; Hairy fig.
 Dại mộc nhỏ, không phusin lúc nhỏ. Lá mọc đối, có phiến to, dài đến 40 cm, xoan, đáy tà hay tròn hơi lõm, gân từ đáy 3, bia có răng nhỏ, nhám ở mặt trên; cuống 1 cm, lábe đến 1 cm, mau rung. Sung trên một nhánh trên thân; cọng sung dài hơn 1 cm; sung tròn hơi bẹp, khi chín thì dờ, có lông tái; đài hình ly ở hoa cái, vòi có ít lông. $2n = 26$.

Bình nguyên BTN, đến 1.200 m. Thân đắp nút chân; trái emetic, xó.

- Tree; leaves rough; syconium red, in racemes inserted on stem.

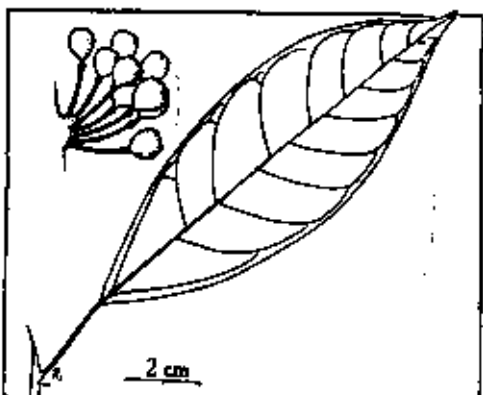

6316 - *Ficus hispida* var. *hadlostrigosa* Corner. Sung đất.

Dại mộc nhỏ. Lá mọc đối, có phiến to, dài đến 30 cm, đáy tròn, gân 3, đầu có đuôi có thể dài đến hơn 1 cm, bia có răng không đều, nhọn; cuống dài đến 8 cm, lábe dài, không rung. Sung trên nhánh riêng dài 20-30 cm ở đất hay đáy thân; cọng sung dài 12 mm; sung tròn, vàng (đỏ và cọng 5 mm, ở var. *rubra* Corner) to 12-15 mm, có lông nhung nâu đậm; tổng bao nhỏ; hoa trần; bao phấn 1 mm; béc quả 0,8 mm.

Rừng vào 800 m: Quảng Ninh, Hà Sơn Bình; VI.

- Syconium on ramified branch on base of stem (*F. heterostyla* Merr.).

6317 - *Ficus septica* Burm. f. var. *fistulosa* (Bl.) Corner. Sung bông.

Dại mộc cao 15 m, thân to 30 cm. Lá có phiến thon, to vào 12 x 4,5 cm, không lông hay có lông tái, dai, nâu dờ dờ mặt trên, đen mặt dưới; cuống dài 2-3 cm, lábe cao 1 cm. Sung chum trên một u trên thân, lúc chín vàng, to vào 10 mm, có cọng ngắn trên tổng bao, và cọng dài 1,5-2,5 cm; hoa đực có đài 3 thùy, 1 tiểu nhụy.

Quảng Ninh, Bình Trị Thiên, Phú Khánh, Đồng Nai, Phú Quốc; VII. Chứa indolizidin alcaloid: antofin có tính chống nấm rất mạnh.

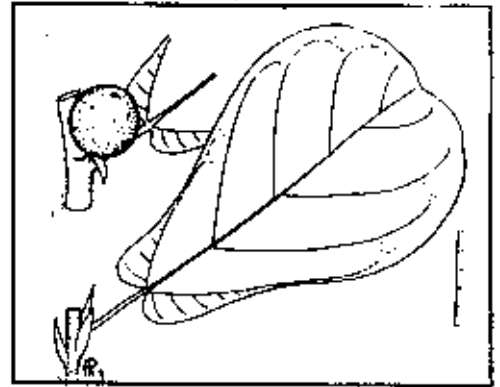
- Tree 15 m high; limb glabrous or white pubescent; syconium yellow, on a protuberance on stem (*F. fistulosa* Reinw. ex Bl.; *F. harlandii* Benth.).

?:
6318 - *Ficus lyrata* Warb.. Sung đồn; Fiddle-leaved Fig.

Đại mộc trung, cao 15 m. Lá có phiến to hình đồn, dài 17-20 cm, to ở đầu tròn lõm, đáy nhỏ, hình tim, gân từ đáy 3, không lông, màu lục tươi; cuống 3-5 cm, lãbẹ 2 cm. Sung xoan bầu dục, to đến 2 cm.

Tr làm kiếng, gốc T.-Phichâu.

- Ornamental.

6319 - *Ficus petelotii* Merr.

Bụi đứng. Lá mọc xen hay như mọc đối; phiến thon ngược, to 7-14 x 1,5-2 cm, cứng, bìa nguyên, chót có mũi, đáy nhọn hay đột nhiên tù, gân-phụ vào 15; cuống dài 1 cm. Sung ở nách lá, to 1,5 x 1,3 cm, trên cuống cao 1 cm, chót có 3 láhoa; hoa cái nhiều, bao hoa 2 mm, hẹp, noãn sào 0,6 mm. Chỗ-gành, trên suối.

6320 - *Ficus cavaleriei* Lévl. Sapa.

URTICACEAE : họ Cây-ngựa.

1a - có lông ngựa

2a - nuốm thấp, hình cọ; lá mọc đối; cò

2b - nuốm cao 3-4 lần hơn ngang

3a - cây to hay nhỏ; lá mọc xen

3b - cò

4a - chùm dài liên tục

4b - gié hay tután thưa hay đứt đoạn

4c - hoadầu hay chùm

1b - không lông ngựa

2a - lá mọc xen

3a - cò nhỏ

4a - bô, có rễ ở mắt; lá bất xứng
tiểu hụy 3; nuốm hình cọ

4b - cò đứng

5a - gié

5b - chùm

6a - ở nách lá

6b - ở trên tután

5c - hoadầu tròn, cò cọng

6a - nuốm hình mỏng ngựa

6b - nuốm nhiều lông

3b - tiểu mộc nhỏ

4a - nuốm dài 3-4 lần ngang

4a - nuốm rộng hơn dài

5a - nuốm do nhánh bức xạ

5b - nuốm như đầu cọ

2b - lá mọc đối

3a - lá cùng cặp, cái lớn, cái nhỏ

4a - hoa đực thành tután; hoa cái thành đầu tròn

5a - gân lông chim

5b - gân chảnh 3

4b - tután ở nách lá; hoa có tiểu hụy lép

3b - lá cùng cặp bằng nhau

4a - lá đài hoa đực có một sùng nhỏ ở lưng

4b - lá đài không sùng

5a - nụ hoa đầu lồi

5b - nụ hoa lõm ở đầu

Urtica

Dendrocnide

Girardinia

Laportea

Nanocnide

Pellionia

Petelotia

Distemon

Pouzolzia

Parietaria

Maoutia

Meniscogyne

Elatostema

Boehmeria

Villebrunea

Debregeasia

Procris

Leucanthus

Pilea

Chamabainia

Boehmeria

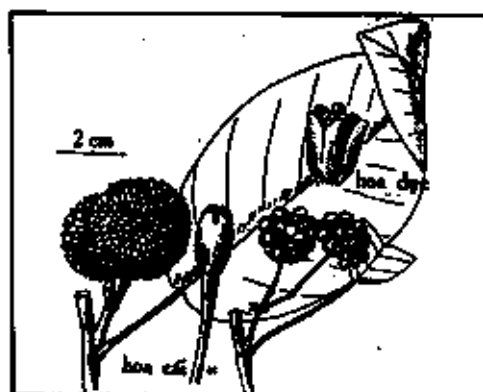
Pouzolzia

Conocephaloideae:
6321 - *Cecropia peltata* L. Bois trompette.

Dại mộc cao 10-15 m; cành kích còm. Lá có phiến hình lòng, to đến 25 cm, mang 9 thùy xoan ngược hay bầu dục, chót có mũi, không lông, gân-phụ nhiều, bia nguyên, mặt trên nâu sẫm, mặt dưới trắng; cuống dài đến 30 cm. Gié hình trụ, dài đến 7 cm, rộng 1 cm, vàng.

Tr ở vườn Bách thảo Hà Nội. Gốc B.-Mỹ
O N.-Mỹ, dùng cho lỵ sứa.
- Cultivated.

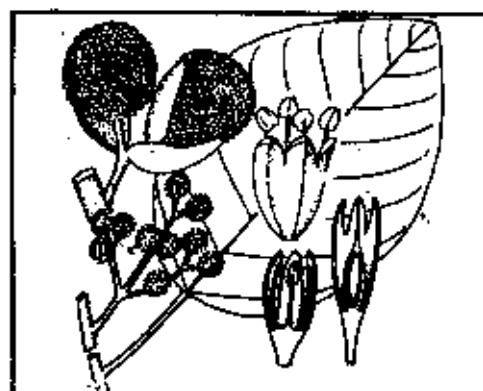

6322 - *Poikilospermum annamensis* (Gagn.) Merr..
Rum Trung Bộ.

Dây leo to có mủ trắng; vỏ nứt ngang; cành không lông. Lá có phiến bầu dục, to, không lông, nhám, dày, gân-phụ 10-13 cặp, mọc đối hay xen; cuống có sọc ngang, nâu, dài 5-8 cm. Lá bẹ mau rụng. Biệt chu. Hoadầu đực nhỏ đơn thành hoadầu to đôi, có 2 lá hoa; hoa 4-phần. Hoadầu cái to.

Vùng Sài Gòn; III.

- Big climber; white latex; limb scabrid, glabrous; capitules (*Conocephalus annamensis* Gagn.).

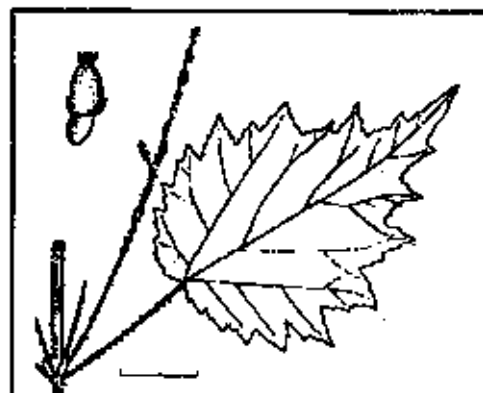
6323 - *Poikilospermum suaveolens* (Bl.) Merr.. Rum thơm.

Dây leo to; cành to. Lá có phiến to, xoan xoan thon, to 10-13 x 6-7 cm, đầu nhọn hay tù, gân-phụ 8-12 cặp, mặt dưới mốc mốc, có bả thạch thành hàng; cuống 3-4 cm, lá bẹ dài 2,5 cm. Hoadầu đực 10-30, rộng 0,5-1 cm; lá đài 3-4, tiểu nhụy 3-4, bao phấn dài, không nhụy cái lép; hoadầu cái 2, to 2,5-3 cm. Béquả 3,5 mm, dẹp.

Rừng ven suối, bình nguyên, BTN; V.

- Big climber; limb glaucous beneath; female capitules 2,5-3 cm across (*Conocephalus suaveolens* Bl.; *C. mollis* Gagn.; *P. tonkinense* Drake) Merr.).

Urticoideae:

6324 - *Urtica fissa* E. Pritz. Ngựa chề.

Cỏ cao 1 m hay hơn; thân, lá, phá hoa có lông thường và lông ngứa; cành có rãnh, cạnh tù. Lá mọc đối; phiến xoan rộng, to 6-15 x 5-14 cm, chót thon, đáy tròn hơi lõm, bia có thùy nhỏ và răng không đều; cuống dài, lá bẹ cao 1,5 cm, mau rụng. Đồng chu; chùm-tútán đực ở ngọn, hoa có 4 lá đài, 4 tiểu nhụy; gié kép cái ở nách lá, 2 lá đài lớn, 2 nhỏ, nướm hình cọ. Béquả hình thấu kính, to 1,7 x 2 mm.

Thủ pháp; XII.

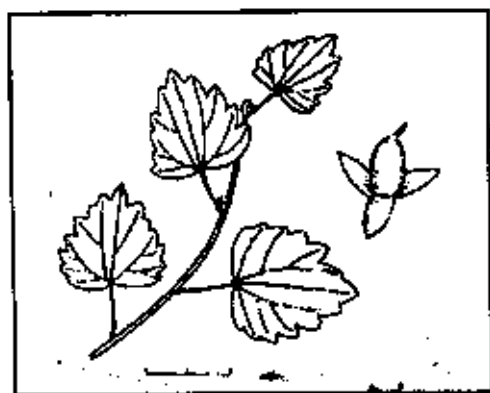
- Stinging herb to 1 m high; stamens 4; stigmatte short.

6325 - *Nanocnide japonica* Bl. Vitién Nhật.

Cỏ cao đến 30 cm; cành có lông dày phủ. Lá có phiến xoan tamgiác, to 3 x 1,5-2,5 cm, đáy hình tim, bìa có 8-12 răng to, gân từ đáy 3-5; cuống ngắn hơn phiến, lách 1 mm. Hoa đực trên phát hoa dài 1-1,5 cm, lách 5, tiểunhụy 4-5. Chùm cái, hoa có 4 lách, có lông ngứa, 2 to, 2 nhỏ, noãn sào xoan, đẹp, vòi nhụy ngắn. Bề quả hình thấu kính to 1,3 x 1 mm.

Đất hoang: Hà Nội, Bắc Hải.; III.

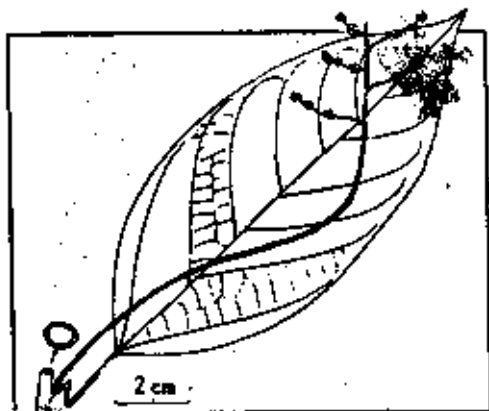
- Stinging herb to 30 cm high; leaves 3 cm large.

6326 - *Dendrocnicte sinuata* (Bl.) Chew. Nàng-hai.

Tiểu mộc có thể cao 5-10 m; nhánh bông. Lá có phiến xoan hay bầu dục, dài đến 65 cm, có lông trắng, ngứa, bìa uốn xuống; cuống dài, lách dài 2 cm. Phát hoa có một cọng dài đến 10 cm; hoa chùm 3-4, tứ-phân; hoa đực có nhụy cái lép. Bề quả to 3-5 mm, hình xấp xỉ.

Thanh hóa, Huế, Cầná, núi Dinh. Rễ trị sốt; hạt dùng như hạt *Coriandrum sativum*.

- Tree 5-10 m high; leaves with stinging hairs; long axillary inflorescence; male flowers with pistillod (*Urtica sinuata* Bl.; *Laportea crenulata* Willd.).

6327 - *Dendrocnicte stimulans* (L.f.) Chew. Mán nam.

Đại mộc cao 7 m, vỏ xám; cành không lông ngứa. Lá có phiến bầu dục thon, dài đến 30-40 cm, dài, có lông ngứa ở gân, bìa nguyên hay có răng thưa; cuống dài 5-10 cm, có lông ngứa, lách dài 2 cm. Chùm-tụ tán biệt chu; lách dài 4, nhụy cái lép ở hoa đực. Bề quả 2-4 mm, dẹp, để không mập.

Rừng trung nguyên: Dilinh (hình theo Chew).

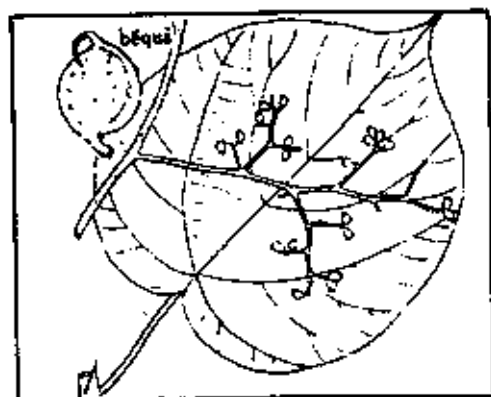
- Tree 7 m high; limb, petiole with stinging hairs; panicles dioecious; male flowers with pistillod (*Urtica stimulans* L.f.; *Laportea annamica* Gagn., *L. thorelii* Gagn.).

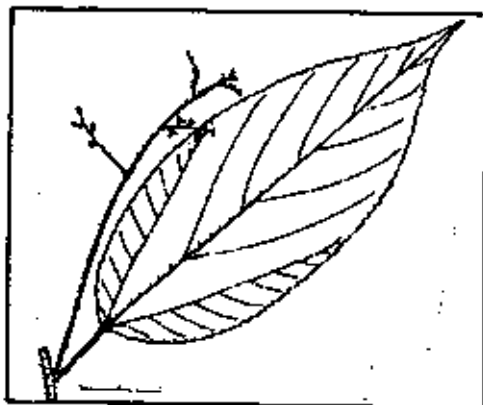
6328 - *Dendrocnicte urentissima* (Gagn.) Chew. Mán (Hàn) voi, Mán ông voi.

Tiểu mộc cao 2-4 m. Lá mọc gần nhau; phiến hình tim, dài 20 cm, mặt dưới tím tím; lách tamgiác. Chùm-tụ tán đồng hay biệt chu; nụ cao 1 mm; hoa cái có 3 lách. Bề quả giống hạt Cà tím, rộng 3 mm, có vòi còn lại.

Caolạng, Hà Nội, Cầná. Cây rất ngứa, nguy hiểm: theo Gagnepain, trẻ em té vào có thể chết được.

- Shrub 2-4 m high; leaves with very stinging hairs; panicles monocious or dioecious (*Laportea urentissima* Gagn.).

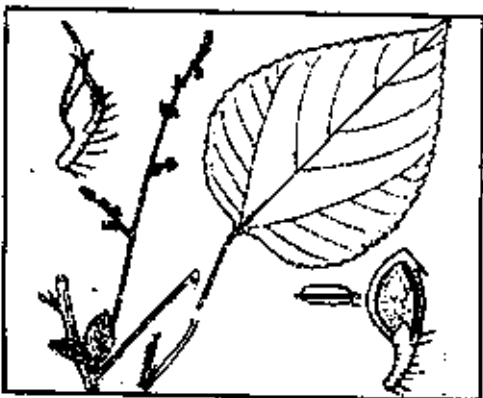

6329 - Laportea bulbifera (Sieb. & Zucc.) Wedd.
Mán phũ, Mán cầu hành.

Cỏ cao 60 cm; thân có cạnh; cành, cuống, gân, mặt dưới lá, phát hoa có lông ngứa. Lá có phiến bầu dục thon, to 9-16 x 5-10 cm, đầu nhọn, đáy tròn, gân từ đáy 3, gân-phụ 5 cặp, bìa có răng nhỏ; cuống 2-3 cm, lá bé thon, mỏng. Phát hoa ở nách lá; phát hoa đực 1-2, thường có cầu hành to; hoa có 5 lá đài, 5 tiểu nhụy; phát hoa cái 3-4, hoa có 3 lá đài, vòi nhụy dài bằng noãn sào.

Sapa.

- Herb to 60 cm high; branches, petiole, leaves beneath with stinging hairs; panicles unisexual, the male often with bulbils (*Urtica bulbifera* Sieb. & Zucc.).

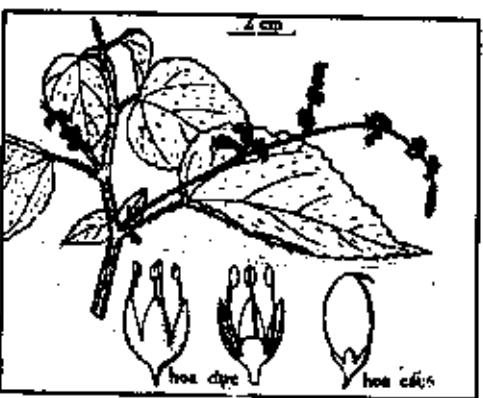

6330 - Laportea disepala (Gagn.) Chew. Mán hai-lá-dài.

Cỏ cao vào 60 cm; thân dodò, có 4 rãnh dọc, không nhánh, đầy lông ngứa. Lá có phiến mỏng, dài 5-14 cm, xoan, đáy tròn, hình tim; cuống dài hơn phiến, lá bé 5 mm. Chùm-tútán đồng chu, dài đến 15 cm; lá đài 4, tiểu nhụy 4, nhụy cái lép ở hoa đực; hoa cái có 2 lá đài to. Béquả xoan, dẹp, to 1,5 mm.

N; VIII, 8.

- Stinging herb to 60 cm high; panicles monoecious; achenes 1.5 mm large (*Fleurya disepala* Gagn.).

6331 - Laportea interrupta (Gaud.) Chew. Cây ngứa.

Cỏ cao 10-100 cm, có lông gây ngứa và đau; thân có 5 rãnh. Lá có phiến xoan hình tim, có lông to, đáy có 3-5 gân, bìa có răng to; cuống ngắn hơn phiến. Chùm-tútán dài hơn lá; hoa gần thành cụm xanh xanh, nhỏ, tứ-phân, đực và cái riêng. Béquả dẹp, dài 1,8 mm, có mùi.

Đất hoang, chân tường; BTN; XII. Rể giúp ngủ ngon; ở N-Mỹ dùng trị ung thư.

- Stinging herb to 40 cm high; panicles longer than leaves; achenes 1.8 mm long (*Fleurya interrupta* Gaud.).

6332 - Laportea thorelii Gagn. Mán Thorel.

Bụi cao 2-10 m; thân ít nhánh, nhánh to 1 cm, mang theo lá tròn. Lá chụm ở chót nhánh, thon ngược, dài 13-25 cm, đáy tù hẹp, màu ôliu xám mặt trên, ứng nâu mặt dưới lúc khô, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1-1,5 cm, lá bé nhọn, cao 1 cm. Phát hoa dài hơn lá, tím tím; hoa đực có 4 lá đài xoan, 4 tiểu nhụy; hoa cái trên 1 cộng đồng trường, lá đài 4, có lông. Béquả tròn dẹp, to 4 mm, có vòi còn lại dài.

Rừng thưa, 150 m; Bavi; IV. Cây rất ngứa.

- Stinging shrub; leaves oblanceolate, membranous.

6333 - *Laportea violacea* Gagn.. Mán tím.

Cỏ hay tiểu mộc nhỏ, cao 2 m; thân nhiều nhánh, không lông ngứa. Lá có phiến xoan tròn, dài 6-12 cm, có lông ngứa ngắn, bìa có răng to; cuống dài 1-9 cm, lábe 2 mm. Chùm-tútán *đồngchu*, đực dài 6 cm, cái 15-20 cm; lá đài 5, tiểunhụy 5, nhụy cái lép ở hoa đực; hoa cái có 4 lá đài. Bề quả xoan đẹp, to 2 mm, có vòi nhụy quắm.

T (hình theo Chew).

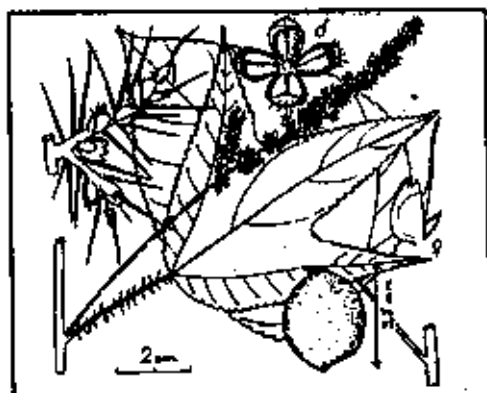
- Herb or shrub 2 m high; limb with stinging short hairs; inflorescence monoecious.

6334 - *Girardinia diversifolia* (Link) Friis.

Bụi dạn dĩ; thân không lông. Lá có phiến mỏng, có 3(5) thùy thon, gân từ đáy 3, gân-phụ 3 cặp, bìa có răng; cuống 3-4 cm, có lông to, lábe dài 1,2-1,5 cm. Phấn hoa đực ngắn hơn, phấn hoa cái dài hơn lá, *đáy lông nhọn*, dài 3,5 mm, *vàng vàng*; bao hoa cao 1,5 mm, có 3 răng. Bề quả tròn đẹp, rộng 3,5 mm, hơi có mút.

Nơi ẩm: Lào cai, 1.200 m. Lông ngứa; lá trị đau khớp xương, nhức đầu, sốt.

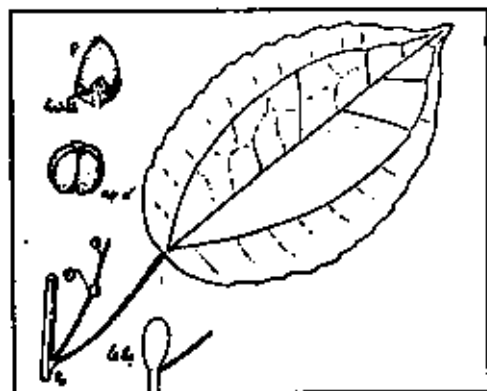
- Perennial bush; stinging hairs; leaves 3-5-lobate or not; male inflorescence shorter, female longer than leaves (*Urtica diversifolia* Link.; *G. heterophylla* Dcne.).

6337 - *Pilea alongensis* Gagn.. Hónhí Halong.

Cỏ cao 40 cm hay hơn; thân to đến 1 cm, có 4 cạnh. Lá có phiến xoan bầu dục, to vào 10 x 6 cm, *đáy hình lòng*, gân chánh 3, gân cách đáy 1-2 mm, lúc khô nâu dợt, bìa có răng thưa, tà; cuống dài 3-5 cm, lábe xoan, cao 1 cm, mau rụng. Chùm-tútán cao 6-9 cm, rộng 3-5 cm, mang chùm đực, nụ tròn có cạnh, lá đài 4, tiểunhụy 4, không nhụy cái lép; nụ cái 2 mm, lá đài 4, *tiểunhụy lép* 4, noãn sào hình thấu kính, dài 2 mm.

Vịnh Halong; 11.

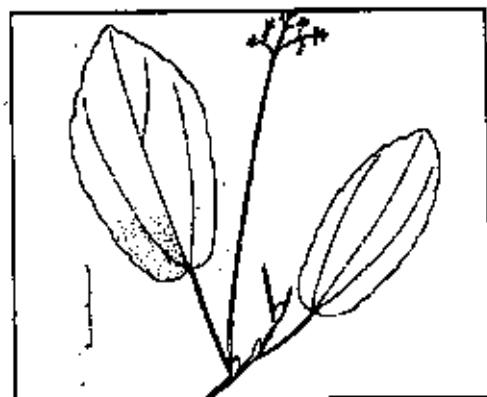
- Herb to 40 cm high; limb peltate; female flowers with staminodes.

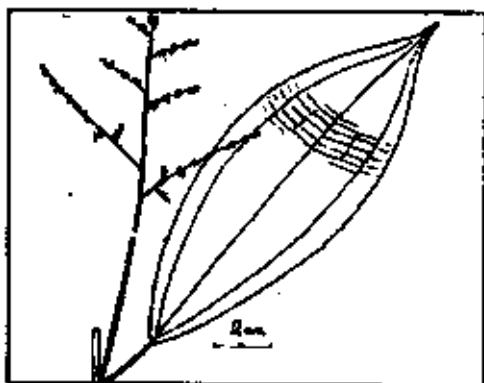
6338 - *Pilea balansae* Gagn.. Hónhí Balansa.

Cỏ có thân nằm cho thân đứng cao 10-12 cm, to 3 mm, không lông. Lá có phiến xoan ngược hay bầu dục, to 5,5-7 x 2,3-3,6 cm, không lông, lúc khô xám mốc, cho thấy nhiều *bào thạch* dài 0,5 mm, bìa có răng tà, tròn, thưa; cuống dài 3-6 cm, lábe xoan, dài 5-7 mm. Phấn hoa *đồngchu*; hoa đực thành hoa đầu dày, có dài 4 thùy, 4 tiểunhụy, và nhụy cái lép; hoa cái như tán phồng, có dài 4 thùy, 4 tiểunhụy lép, noãn sào đẹp đẹp. Bề quả cao 1,5 mm.

Trên đá; Chợ Bò; XI.

- Herb to 12 cm high; inflorescence monoecious; pistillode and staminodes; achenes 1.5 mm long.

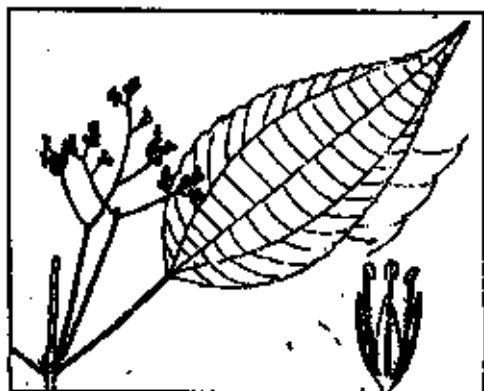

6339 - Pilea baviensis Gagn. Hốnhí Bavi.

Cỏ cao đến 2 m; thân to 1,2 cm, có rễ sợi vịn ở đáy. Lá có phiến hình bánhình, chót có mũi, to 5-11 x 3-6 cm, mỏng, bìa có răng nhỏ hay chỉ 1-3 răng ở gần mũi, gân từ đáy 3; lá-bẹ cao 2 mm. Chùm-turunan đực cao 5-6 cm, trên cọng cao 9 cm; nụ tròn, to 1 mm; láđài 4, cao 0,6 mm; tiểuhụy 4, không nhụy cái lép.

Bavi, 700 m.

- Herb to 2 m high; leaves with few tooth; stamens 4.

6340 - Pilea baviensis Gagn. var. serrata Gagn.

Cỏ cao 0,4-2 m, thân to đến 1,2 cm, có rễ sợi vịn. Lá có phiến mỏng, không lông, xoan thon, dài 5-11 cm, gân chính 3, gân cách đáy 1-2 mm, bìa có răng; cuống dài 1,5-5 cm, lá-bẹ 2 mm, tamgiác. Pháthhoa đực dài hơn lá; hoa chùm, nụ tròn, cao 1 mm, láđài 4, tà, tiểuhụy 4, không có nhụy cái lép.

Vùng Sapa, Thanhhoa; DX.

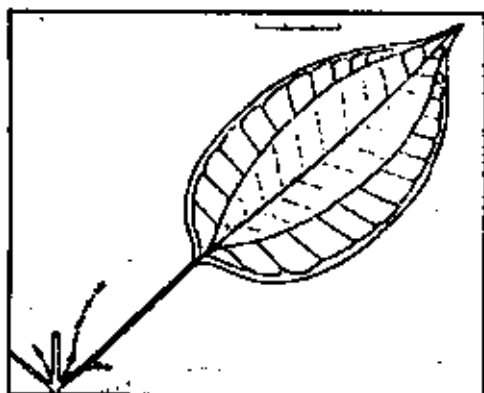
- Herb to 2 m high; limb peltate, glabrous; male inflorescence longer than leaves.

6341 - Pilea cadieri Gagn. Hốnhí trắng; Aluminium plant.

Cỏ cao 20-30 cm; thân xanh, dòn, hơi vuông. Lá có phiến xoan, dài 5-10 cm, láng, mặt trên lục dợt, có nhiều bột trắng, bìa có răng ở 1/2 trên; cuống 1,5-3,5 cm, lá-bẹ dài 17 mm, rộng 4 mm. Hoadầu tròn, trắng, trên cọng dài 1-4 cm, hoa rộng 5,5 mm, láđài 4, tiểuhụy 4.

Nay là kiếng Tr khắp thếgiới vì lá đẹp.

- Cultivated.

6342 - Pilea hookeriana Wedd.

Cây cao 4-5 m; nhánh có lông không đều, dài 1,5-3 cm, tròn, không lông. Lá có phiến bầuđục, dài 15-20 cm, đầu có mũi, đáy tròn, gân từ đáy 3, chạy đến chót, bàothạch nhiều; cuống dài 4-7 cm, lá-bẹ nhỏ, cao 1,5 mm. Chùm dài 3-4 cm, mang chùm hoa đực và hoa cái thưa; láđài 4, tiểuhụy 4; hoa cái có đài 4 thùy, tiểuhụy lép 4, noãnào xoan, cao 2 mm.

Bácthái.

- Shrub 4-5 m high; leaves glabrous; inflorescence 3-4 cm, bearing glomerules.

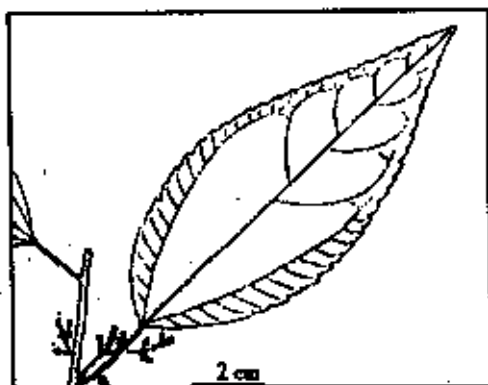

6343 - *Pilea hydrophila* (Miq.) Bl. Mạodài hảo-ám.

Cỏ cao 20-60 cm; cành có rãnh, to 4-5 mm. Lá có phiến xoan thon, dài 13 cm, rộng 5 cm, mỏng, xanh tươi, gân từ đáy chạy đến 2/3 phiến, bìa có răng; cuống dài 3 cm, láβε dài 15 mm. Chùm-tụ tán dài 4-5 cm, mang chùm hoa nhỏ; hoa đực 4-phân; hoa cái có 3 lá đài.

Rừng vào 800 m: Lào cai, Tâyninh; XI.

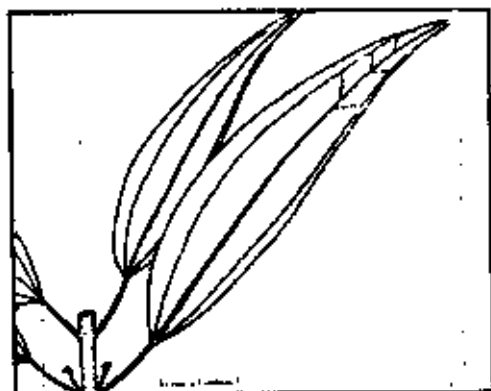
- Herb to 60 cm high; limb membranous; panicles of glomerules (*Urtica hydrophila* Miq.).

6344 - *Pilea langsonensis* Gagn. Mạodài Langson.

Cỏ cao 30-60 cm; thân to đến 8 mm, không lông, vỏ già trở nên trắng. Lá mọc đối; phiến thon, hơi huýt, to 5-15 x 2-5 cm, gân chánh 3, gân giữa to, mặt trên đen, có bột trắng, mặt dưới xám nâu; cuống 2-3 cm. Pháth hoa ngắn, rộng 2-7 mm, đồngchu; hoa đực nhiều, ít hoa cái; dài 4 thùy, tiểunhụy 3-4, không có nhụy cái lép; hoa cái có 3 lá đài, noãn sào xoan, dẹp dẹp, 1 mm.

Trên vùng đá vôi: Langson.

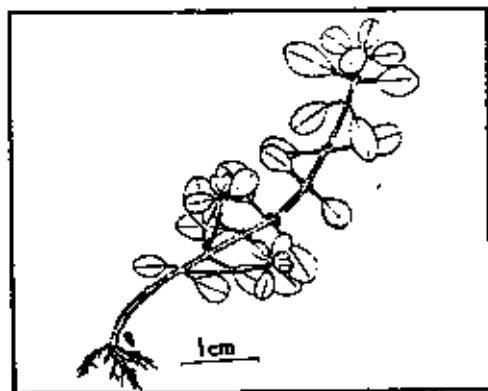
- Herb 30-60 cm high; leaves white patched; inflorescence short, bearing male and female flowers.

6345 - *Pilea microphylla* (L.) Liebm. Lántân; Artillery Plant, Gun powder Plant.

Cỏ nhỏ, cao 10 cm, mập, dòn, không lông; thân trắng, mọc sà trên sân cát, chân tường, gạch... Lá nhỏ, mọc đối, songdinh, không lông, dài 1-6 mm. Chùm hoa rất nhỏ, xanh; lá đài 4, tiểunhụy 4; noãn sào cao 0,5 mm. Bẻ quả nhỏ. Trị suyễn, ỉa.

Ké đá, chậu kiếng, từ bình (Sài Gòn) đến cao nguyên (Đà Lạt): BTN; I-XII. Góc T.-Mỹ.

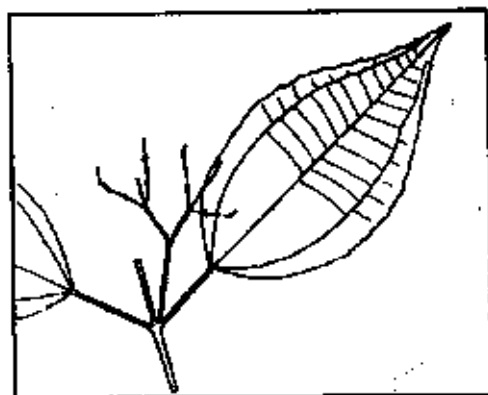
- Small succulent small herb; glomerules bearing small flowers (*Parietaria microphylla* L.).

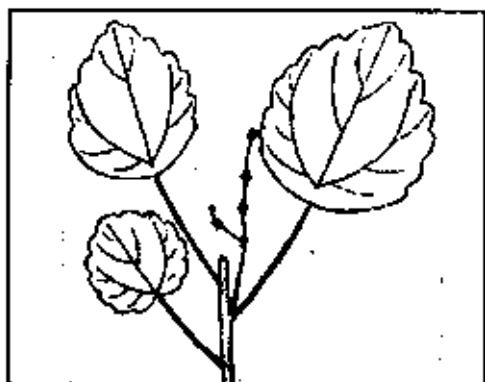
6346 - *Pilea notata* Wight. Ông lão.

Cỏ đứng, cao đến 0,7 m; thân mảnh, vuông. Lá có phiến hơi dài, xoan nhọn, dài 10-14 cm, gân chánh 3, bìa có răng thấp, thưa, lúc khô oliu tái; cuống 2 cm, láβε như vảy, cao 5 mm. Biệt chu; chùm-tụ tán lưỡngphân, mang chùm hoa nhỏ; lá đài 4, tiểunhụy 4, không nhụy cái lép; hoa cái cao 2,5 mm, noãn sào xoan dẹp, nuốm gần đỉnh. Bẻ quả hình thê như noãn sào.

Rừng thưa ẩm, 1.500 m: Langson, Bavi; XI.

- Erect herb; leaves ovate lanceolate; dioecious; panicles bearing glomerules of small flowers.

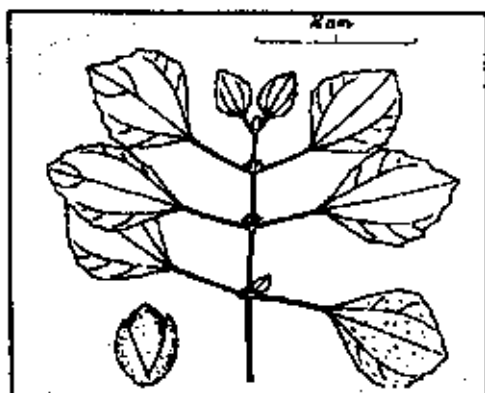

6347 - Pilea peltata Hance. Nan ông.

Cỏ cao 40-50 cm; thân to 7 mm, không lông, có ít nhánh. Lá có phiến hình lòng, cuống gần cách bia 6-8 mm, xoan tròn, gân ở đáy 3, bia có răng to, tròn; cuống dài bằng phiến. Chùm 2-3 mm, trên phát hoa chia 2-3 nhánh; hoa đực có đài 4 thùy, 4 tiểuhụy; chùm-tụtán cái, hoa 1 mm, lá đài 3, tiểuhụy lép, noãn sào hình thấu kính, cao 1 mm.

Chợ Gành, Hà Nam Ninh, Hạ Long, Thanh Hóa; I.

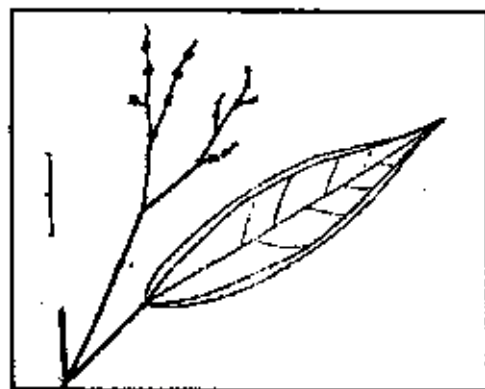
- Herb to 60 cm high; limb peltate; male flowers in glomerules; female in panicles.

6348 - Pilea peploides Hook. & Arn.

Cỏ nhỏ, mảnh, cao 10-15 cm, nhánh ngang, không lông. Lá có phiến nhỏ, không dài hơn 1,5 cm, hình bán cầu, có ít lông, phía trên có răng không đều nhọn hay tròn, gân chính 3; cuống dài gần bằng phiến. Chùm cái to 2-4 mm, ở nách lá; đài 3 thùy, cao 0,5 mm, noãn sào đẹp, láng, rộng 0,5 mm, vòi nhụy gần gần chót, không tiểuhụy lép. Bề quả tròn tròn đẹp.

Dựa suối, trên vùng đá vôi: Lạng Sơn, Hà Nội; II, 2.

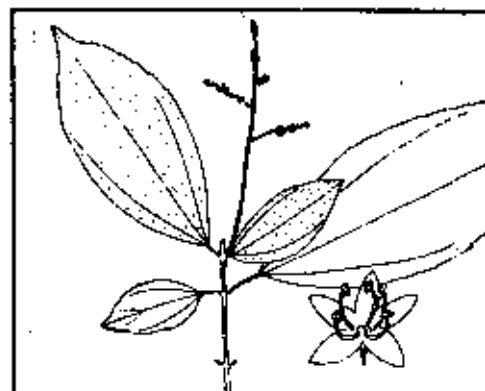
- Herb to 15 cm high; limb 1.5 cm long; glomerules of female flowers; achenes flattened.

6349 - Pilea petelotii Gagn. Maodài Pételot.

Cỏ cao 15-30 cm, không lông, có chồi bò. Lá mọc đối; phiến thon hẹp, to vào 10 x 2,3 cm, chót thon nhọn, đáy tù, gân chính 3, mỏng, không lông, không baothạch, lam đen hay nâu, bia có răng mịn hay nguyên; cuống dài 1,5-3-(15) cm, một dài một ngắn ở mỗi cặp. Phát hoa đồng chu; chùm-tụtán dài 5-7 cm ở đực, 2-3 cm ở cái; hoa đực 4 lá đài, 4 tiểuhụy, không có nhụy cái lép; hoa cái có đài 3 thùy.

Sapa, Bắc Thái.

- Herb to 30 cm high, stoloniferous; petioles unequal in each pair; male flowers 4-merous; female with 3-lobate calyx.

6350 - Pilea platanifolia C.H. Wright. Maodài lá-to.

Cỏ nằm rồi đứng, cao 30 cm; thân mảnh, không lông. Lá nhỏ hay trung, có phiến xoan thon, to 3-10 x 1,5-4 cm, không bằng nhau mỗi cặp, có lông nằm, gân chính 3, bia có răng nằm ở 1/2 chót; cuống dài 1-3 cm, lá bé cao 5-7 mm. Phát hoa ở nách lá, cao 6-10 cm; hoa đực có 5 lá đài cao 2 mm, 5 tiểuhụy, nhụy cái lép nhỏ.

Trên vùng có vôi: Lạng Sơn, Sapa, Hòa Bình; IV.

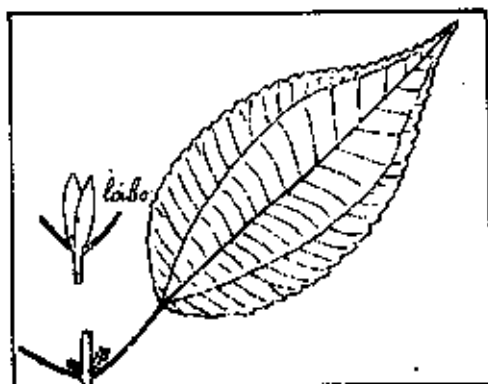
- Ascending herb 30 cm high; leaves with appressed hairs; sepals 2 mm long.

6351 - *Pilea stipalosa* Miq. Mạodài lábẹ.

Cỏ cao hơn 70 cm, không lông; thân vuông, denden. Lá có phiến xoan, vào 11 x 5,5 cm, chót nhọn, đáy tà, mỏng, nhámnhám vì bàothạch nhiều, bìa có răng đều, gân chánh 3, mặt trên denden, mặt dưới xám đen; cuống dài 2 cm, lábẹ to, dài 2 cm, mau rụng. Pháthhoa ở nách lá, ngắn; hoa đực có đài 4 thùy, 4 tiểunhụy; hoa cái có đài 3 thùy, tiểunhụy lép, noãn sào hình thấu kính, cao 1,3 mm.

Sapa.

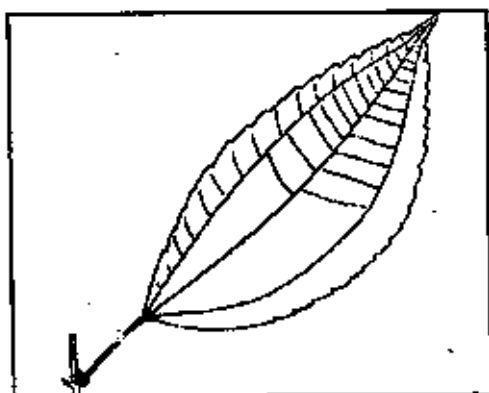
- Herb 70 cm high, glabrous; leaves rough; axillary inflorescence short; stamens 4; staminodes.

6352 - *Pilea melastomoides* (Poir.) Bl. Mạodài muôi.

Cỏ cao 70 cm; thân to 6 mm. Lá mọc đối, có phiến mỏng, to, bấtcẳng, dài 8-14 cm, rộng 4-6 cm, gân chánh 3, bìa có răng to, có bàothạch dài; cuống 3-7 cm, lábẹ mau rụng. Biệtchủ; chùm-tụ tán đực cao 5 cm, rộng 6-7 cm; láđài 4, tiểunhụy 4, baophần tròn, không nhụy cái lép; hoa cái thành chùm dày, có 3 láđài, 3 tiểunhụy lép, noãn sào hình thấu kính.

Báchthái, Sapa, Bavi.

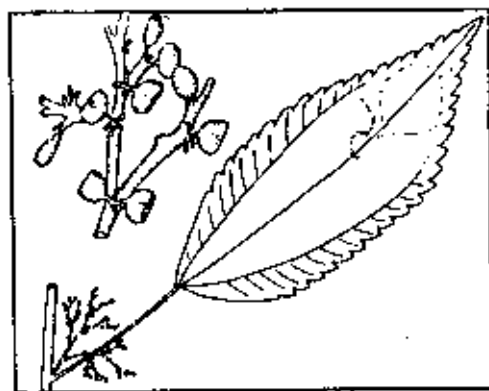
- Herb 70 cm high; leaves asymmetrical, membranous; dioecious; stamens 4; staminodes 3 (*P. trinervia* Wright).

6353 - *Pilea umbrosa* Wedd. Mạodài ám.

Cỏ cao 40-50 cm, không nhánh, không lông. Lá mọc xen, phiến bầuđực thon hay xoan, gân chánh 3, bìa có răng to, sâu; cuống 5-10 cm, lábẹ mau rụng. Pháthhoa ở nách lá, chia nhánh, hơi thông; hoa chùm 3-5. Bế quả đẹp, đầu cái ngang, rộng 1 mm, rộng hơn cao.

Rừng ám cao độ 1.500 m: Sapa; 4.

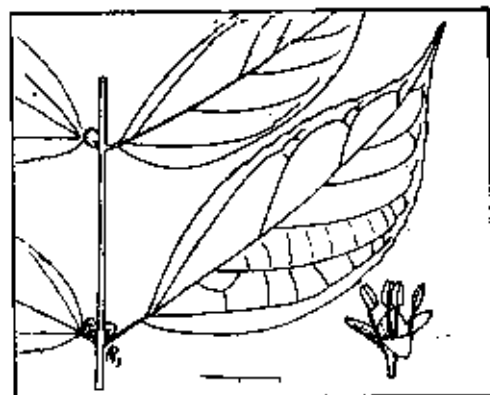
- Herb 70 cm high, glabrous, stem unramified; panicles; achenes truncate, 1 mm large.

6354 - *Elatostema acuminata* (Poir.) Brongn. Caohùng mũi.

Cỏ mập, dòn, cao hơn 50 cm, không lông; lông dài 5-12 cm, tròn. Lá mọc đối, từng cặp không bằng nhau, hơi mỏng, đầu có đuôi nhọn, bìa có răng nằm; cuống 1,5 cm. Hoadầu ở nách lá, rộng 7-8 mm, có tổngbao hình mâm; hoa đực có 4 láđài, 4 tiểunhụy; hoa cái không có tiểunhụy lép.

Ngọclinh; III.

- Succulent glabrous herb; leaves unequal by pair; glomerules; male flowers 4-merous; female flowers without staminodes (*Procris acuminata* Poir.).

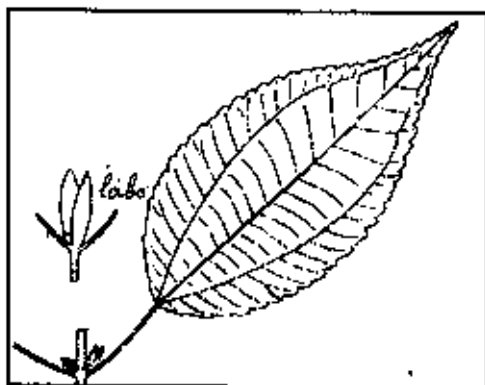

6351 - *Pilea stipulosa* Miq. Maodài lábe.

Cỏ cao hơn 70 cm, không lông; thân vuông, denden. Lá có phiến xoan, vào 11 x 5,5 cm, chót nhọn, đáy tà, mỏng, nhámnhám vì bàothạch nhiều, bìa có răng đều, gân chánh 3, mặt trên denden, mặt dưới xám đen; cuống dài 2 cm, lábe to, dài 2 cm, mau rụng. Pháthhoa ở nách lá, ngắn; hoa đực có đài 4 thùy, 4 tiểuhụy; hoa cái có đài 3 thùy, tiểuhụy lép, noãnào hình thấu kính, cao 1,3 mm.

Sapa.

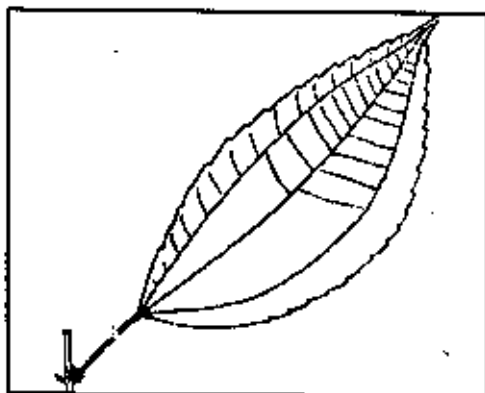
- Herb 70 cm high, glabrous; leaves rough; axillary inflorescence short; stamens 4; staminodes.

6352 - *Pilea melastomoides* (Poir.) Bl. Maodài muôi.

Cỏ cao 70 cm; thân to 6 mm. Lá mọc đối, có phiến mỏng, to, bất xứng, dài 8-14 cm, rộng 4-6 cm, gân chánh 3, bìa có răng to, có bàothạch dài; cuống 3-7 cm, lábe mau rụng. Biệtchú; chùm-tụ tán đực cao 5 cm, rộng 6-7 cm; láđài 4, tiểuhụy 4, baophần tròn, không nhụy cái lép; hoa cái thành chùm dày, có 3 láđài, 3 tiểuhụy lép, noãnào hình thấu kính.

Bácthái, Sapa, Bavi.

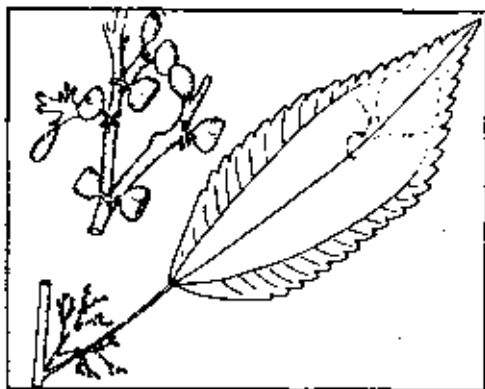
- Herb 70 cm high; leaves asymmetrical, membranous; dioecious; stamens 4; staminodes 3 (*P. trinervia* Wright).

6353 - *Pilea umbrosa* Wedd. Maodài âm.

Cỏ cao 40-50 cm, không nhánh, không lông. Lá mọc xen, phiến bầu dục thon hay xoan, gân chánh 3, bìa có răng to, sâu; cuống 5-10 cm, lábe mau rụng. Pháthhoa ở nách lá, chia nhánh, hơi thông; hoa chùm 3-5. Bếquả đẹp, đầu cắt ngang, rộng 1 mm, rộng hơn cao.

Rừng âm cao độ 1.500 m: Sapa; 4.

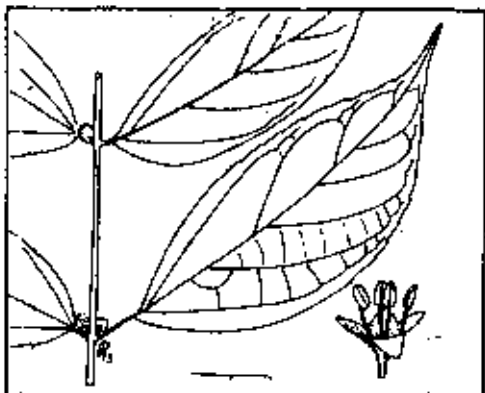
- Herb 70 cm high, glabrous, stem unramified; panicles; achenes truncate, 1 mm large.

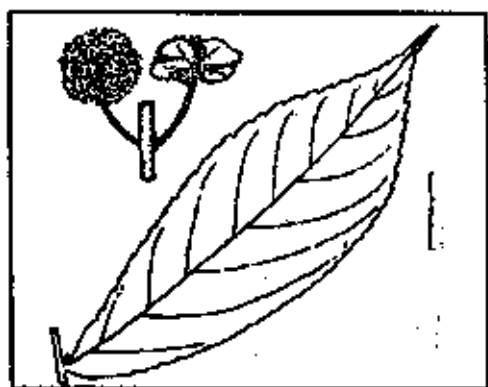
6354 - *Elatostema acuminata* (Poir.) Brongn. Caohùng mũi.

Cỏ mập, dòn, cao hơn 50 cm, không lông; lông dài 5-12 cm, tròn. Lá mọc đối, từng cặp không bằng nhau, hơi mỏng, đầu có đuôi nhọn, bìa có răng nằm; cuống 1,5 cm. Hoadầu ở nách lá, rộng 7-8 mm, có tổngbao hình mâm; hoa đực có 4 láđài, 4 tiểuhụy; hoa cái không có tiểuhụy lép.

Ngọclinh; III.

- Succulent glabrous herb; leaves unequal by pair; glomerules; male flowers 4-merous; female flowers without staminodes (*Procris acuminata* Poir.).

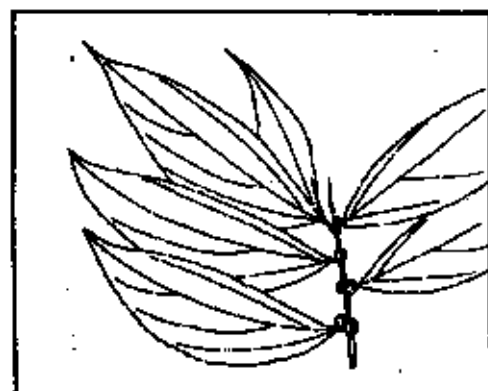

6355 - *Elatostema atropurpurea* Gagn. Cao Hùng Dentia

Cỏ không lông, cao đến 40 cm; thân đỏ, đen lúc khô, có thân chỉ có lá, có thân có hoa, và thân có lá và hoa. Lá to; phiến dài đến 20 cm, thon rộng, đáy bất xứng, đầu có mũi nhọn, bìa có răng đều, to, gân-phụ 6 cặp; cuống vàng. Pháthoa đực có cong dài, có tổngbao hình mâm, có 5-6 thùy; hoa khô đỏ đen, lá đài 5, xoắn tamgiác, tiểunhụy 5, nhụy cái lép hình kim.

Rừng ẩm vào 1.500 m: San-ta-Van, Sapa; VIII.

- Herb glabrous; stem black purple on dry; leaves sessile, up to 20 cm long; male inflorescence as capitule; pistillode acicular.

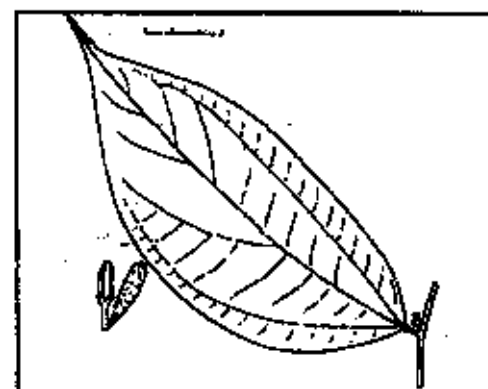

6356 - *Elatostema balansae* Gagn.

Bụi cao 20-50 cm; cành mảnh, có lông mịn. Lá có phiến thon, rất bất xứng, chót có đuôi dài 1 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân, gân-phụ bên rộng 3, bên hẹp 1, bìa có răng thấp trừ phần đáy; cuống 1-3 mm, lá bé hẹp nhọn, cao 8-10 mm. Hoadầu cái to vào 1 cm, không lông, dày, có tổngbao hình mâm, láhoa hình muống, đầu dày lông; lá đài 3-4, như lông, tiểunhụy lép dạng lá đài, cao 1,5 mm, noãn sào xoắn có 7-8 cạnh dọc, cao 0,7 mm.

Dựa suối: Cao Lạng, Chợ Gành, Hà Nam Ninh,

- Bush 20-50 cm high; leaves pubescent on nerves beneath; female capitules 2.

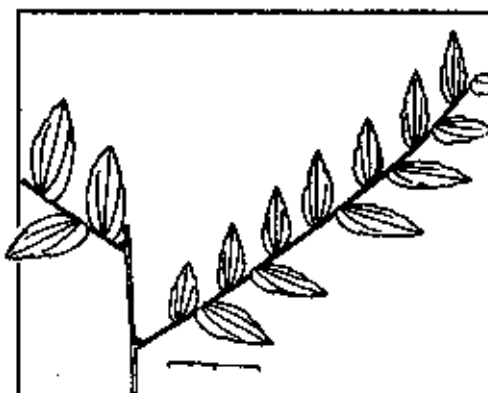

6357 - *Elatostema baviensis* Gagn. Cao Hùng Bavi.

Cỏ cao hơn 40 cm, cành không lông. Lá có phiến to 20-23 x 10-12 cm, thon, bất xứng, cong cong, chót nhọn thành đuôi dài, gân -phụ 4 cặp, bìa nguyên, mỏng, xanh; cuống 5-10 mm, lá bé 4 mm. Pháthoa là hoadầu 1-1,5 cm ở nách lá, láhoa có lông; hoa có cong, dài có 4 thùy.

Bavi, 700 m; IX.

- Leaves asymmetrical, membranous; axillary capitules 1 cm large.

6358 - *Elatostema colanicae* Gagn. Cao Hùng Colani.

Thân ở đất cứng to 4-5 mm, thân khisinh mang nhánh dài 7-12 cm, không lông, mảnh. Lá nhỏ, cuống dài 1-2 m; phiến thon, bất xứng, dài đến 2 cm, bìa có ít răng, gân chánh 3, gân-phụ 1-2 cặp; lá bé ngắn. Chum cái 2-4 mm, hoa có tiểunhụy lép; noãn sào cao 0,7 mm. Bể quả có 8 cạnh.

Bách Hải.

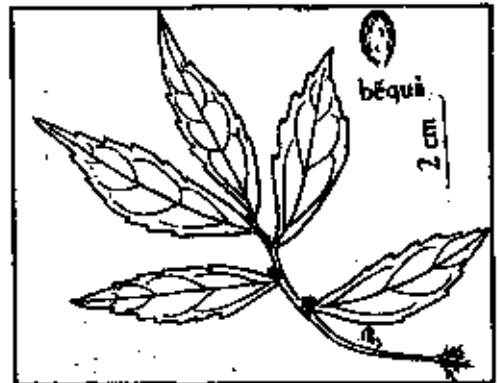
- Rhizome 4-5 mm large; stem glabrous; leaves sessile, asymmetrical, 2 cm long.

6359 - *Elatostema cuneatum* Wight. Cao hùm bướm.

Cỏ bò, có rễ sợi ở mắt; thân dài 6-10 cm, có lông ngắn ở một bên. Lá không cuống; phiến bất xứng, cong cong, thon, dài 4-7 cm, bìa có răng to, thưa, gân-phụ 3-4 cặp. Đờng chu; chụm có lá hoa hình muỗng, có lông ở đầu; hoa tứ-phân, nhỏ; hoa cái trần. Bề quả xoan có unân.

Rừng dày: Đà Lạt; VII.

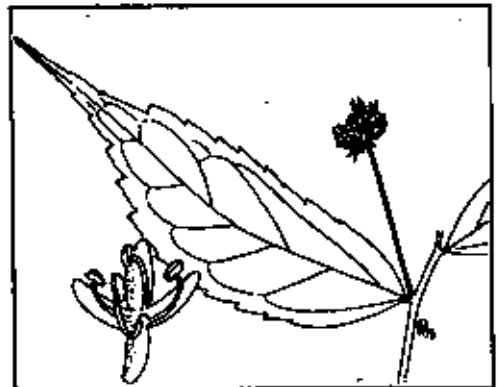
- Creeping 10 cm long herb; leaves sessile, asymmetrical; female flowers naked.

6360 - *Elatostema dissectum* Wedd. Cao hùm cắt-hai.

Cỏ nằm rời đứng cao 40 cm, không nhánh. Lá có phiến to, thon bất xứng, dài 8-12 cm, rộng 2,5-3 cm, chót thon nhọn thành đuôi dài, bìa có răng thưa to. Phách hoa đực có cọng dài 4-5 cm; tổng bao hình mâm rộng 1,5 cm; lá đài 4, cao 3 mm, không lông, tiểu nhụy 4, nhụy cái lép như văng. Phách hoa cái.

Dựa thác, 500 m: Bavi; III.

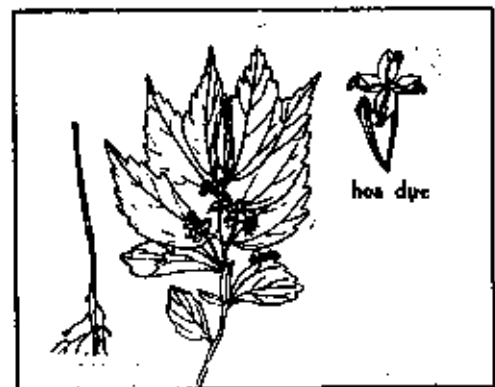
- Ascending unramified herb; leaves acute caudate; male capitule on long peduncle.

6361 - *Elatostema monandrum* (B. & H. ex D. Don) H. Hara. Cao hùm lá-đadàng.

Cỏ cao 10-30 cm; thân thường chẻ hai 1-2 lần. Lá khít nhau, không cuống, có phiến nhỏ, thon, bất xứng, cong, dài 2-3 cm, rộng 1 cm, không lông, gân-phụ 1-2 mỗi bên, bìa có răng ở 1/2 trên; lá dưới nhỏ, gần như nguyên; lá bẹ 5-6 mm. Phách hoa đực là hoadầu có cọng, to 3 mm, có tổng bao hình mâm; lá hoa rìa; hoa đực tứ phân, không nhụy cái lép. Chùm cái; hoa trần, có tiểu nhụy lép.

Rừng dày cao độ 1.500 m: Sapa, Hòn Bà, Đà Lạt; IV.

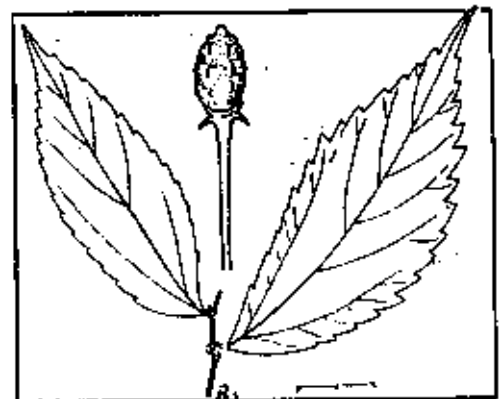
- Herb to 30 cm long; leaves asymmetrical, 2-3 cm long; male inflorescence pedunculate; naked female flowers in glomerules (*E. surculosum* Wight, *E. diversifolium* Wedd.).

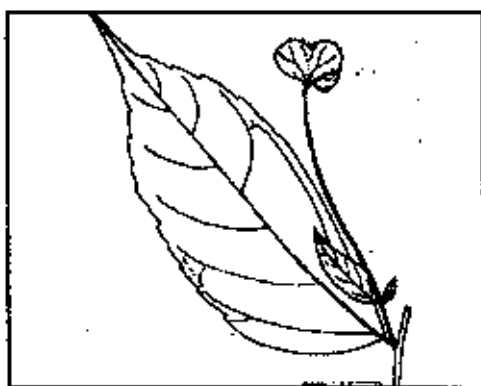
6362 - *Elatostema eurhynchum* Miq. Cao hùm chùy.

Cỏ cao 40-50 cm; thân mảnh, không lông. Lá có phiến xoan thon, to vào 11 x 4 cm, đầu nhọn, đáy nhọn, bất xứng, bìa có răng to, gân ở đáy 3, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 2-3 mm. Chùm trắng trắng ở nách lá; hoa đực có 3 tiểu nhụy. Hoa cái như chùy trên cọng dài; lá hoa hình muỗng, lá đài 3. Bề quả có mụt.

Hà Nội, Kiện Khê (Hà Sơn Bình); XI.

- Herb to 50 cm high; stem glabrous; leaves 11 x 4 cm; axillary glomerule; achenes verrucous.

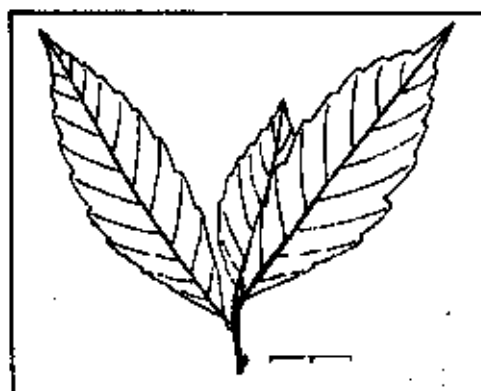

6363 - *Elatostema ficoides* Wedd. Cao hùm dạng-sung.

Cỏ có thân to đến 8 mm, xanh, cao đến 80 cm, không lông. Lá có phiến bầu dục, *bắcxung*, to 10-15 x 4-6 cm, mỏng, gân-phụ vào 5 cặp, lục dợt lúc khô; cuống 3-4 mm. Pháthoả *dồngchủ*, to, rộng đến 7 cm, ở chót một nhánh cạnh, trên một con dài; *tôngbao* hình mâm có thuy tròn. Bế quả có sóng.

Sapa, Bavi, Chợ Bò.

- Herb 80 cm high; leaves 10-15 x 4-6 cm, glabrous; monocious; capitules on large involucre.

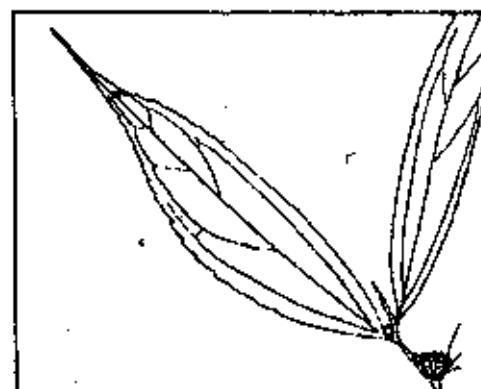

6364 - *Elatostema gagnepainiana* Schoter. Cao hùm Gagnepain.

Cỏ cao đến 1 m, thân to 5-8 mm, có rãnh, nâu đỏ hay đen. Lá có phiến thon, cỡ 10 x 3 cm, nhọn hai đầu, bìa có răng to (10-10 mỗi bên), nâu đỏ, *gân-phụ* đen; cuống 3-4 mm, lá bẹ cao 3 mm. *Biệtchủ*; pháthoả ngắn ở nách lá rụng; đục rộng 1-2 cm, cái 3-5 mm; hoa đục có 5 lá đài, 5 tiểu hụy, nhụy cái lép; hoa cái có 5 lá đài, 5 tiểu hụy lép.

B:

- Herb to 1 m high; leaves with petiole and nerves black on dry; glomerules dioecious.

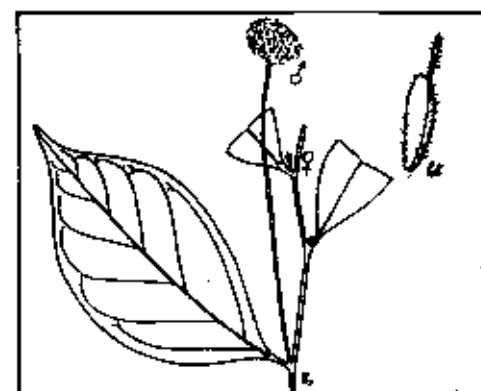

6365 - *Elatostema lineatum* Wedd. Cao hùm hẹp.

Cỏ cao 30-35 cm, có nhánh; cành non có lông mịn. Lá có phiến dày dầy, thon nhọn, dài 13-18 cm, gân-phụ 4 cặp, bìa có răng thưa thấp, lúc khô ói nâu; cuống 4-5 mm; lá bẹ hẹp, cao 1,5-2 cm. Pháthoả có con ngắn (4-8 mm), rộng 1,5 cm, có *tôngbao* hình mâm; lá đài có ria lông.

Trên vùng có silic, dựa suối; Bavi, 500 m; III.

- Herb to 35 cm high; leaves acute caudate, subcoriaceous; stipules 1.5-2 cm; capitule on 5-8 mm long peduncle.

6366 - *Elatostema petelotii* Gagn. Cao hùm Pételot.

Cỏ cao cỡ 30 cm, không lông. Lá có phiến xoan, nhọn hai đầu, bìa nguyên, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 4-6 mm, lá bẹ hẹp nhọn, dài 8 mm, màu rụng. *Dồngchủ*; pháthoả *đục* trên con dài, *tôngbao* hình mâm, rộng đến 2 cm, lá đài 4, dài 1,5 mm, chót có phướn hình kim, có lông, tiểu hụy 4, nhụy cái lép. *Hoa cái* *côđộc* ở nách lá, lá hoa có ria lông, lá đài vàng, tiểu hụy lép 3, noãn sào lằng.

Piaouac, Lạng Sơn (hình theo Gagnepain).

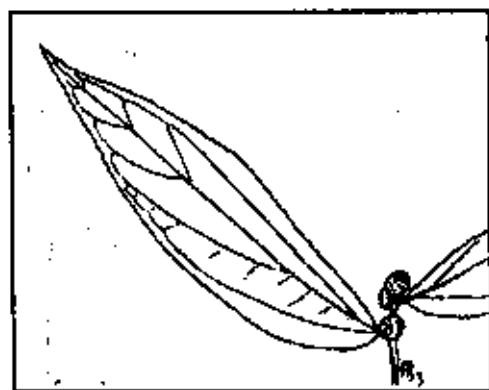
- Herb 30 cm high; male capitule on long peduncle; female flowers solitary.

6367 - *Elatostema rupestre* Wedd.. Cao hùng đá.

Cỏ cao 40-60 cm; cành non có lông mịn. Lá bất xứng, ít cong, mặt trên lục tươi, mặt dưới hơi nâu lúc khô, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 4-5 cặp, rất lồi mặt dưới và có lông dày; cuống dài 3-4 mm, lá bé 2 cm, có lông. Biệt chủ; phát hoa rộng 7-10 mm; tổng bao hình mâm; lá hoa và tiền diệp có lông ở chót; hoa đực có 3 lá đài, 3 tiểu nhụy; hoa cái không dài, tiểu nhụy lép 4, noãn sào có mặt thành hàng.

Dựa suối: Bắc Hải, Chợ Gành, Hà Nam Ninh; II.

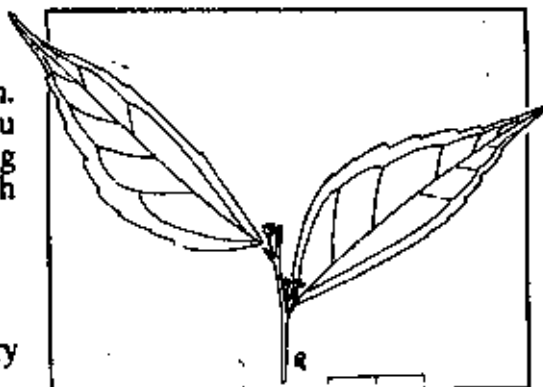
- Herb 60 cm high; limb densely pubescent on nerves beneath; dioecious; capitules.

6368 - *Elatostema scabra* Hall. f.. Cao hùng nhám.

Cỏ bò rời đứng, thân to vào 4-5 mm, có rãnh. Lá có phiến thon, bất xứng, to vào 7-8 x 2 cm, đầu có đuôi, gân chính 3, gân-phụ 3-6 cặp, bìa có răng thưa, lúc khô đen; cuống 3-4 mm. Tụ tán nhỏ ở nách lá.

Dựa thác: Bavi; II.

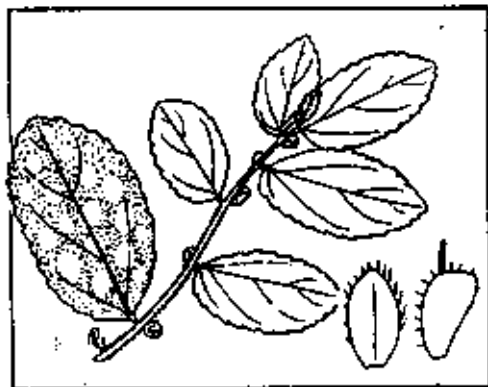
- Ascending herb; leaves black on dry; axillary cymes.

6369 - *Elatostema veronicoides* (Gagn.) Schroter. Cao hùng

Cỏ bò; thân có lông mịn. Lá từng cặp một teo nhỏ, một không teo có phiến bầu dục, to 2-4,5 x 1,4-2,5 cm, hai đầu tù, bìa có răng nằm, gân-phụ 3-4 cặp, mặt trên có bột trắng; cuống 2 mm. Phát hoa không cọng, nhiều hoa, ở nách lá; lá đài xoan, bìa rìa lõng thưa, có cái có móng cao ở lưng; tiểu nhụy 4; nhụy cái lép nhỏ.

Chợ bò.

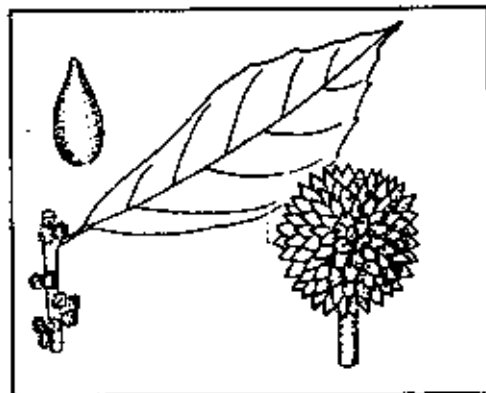
- Creeping herb; limb elliptic, 2-4.5 cm long, opposed to a reduced leaves (*Pellionia veronicoides* Gagn.).

6370 - *Procris frutescens* Bl.. Cung nữ bụi.

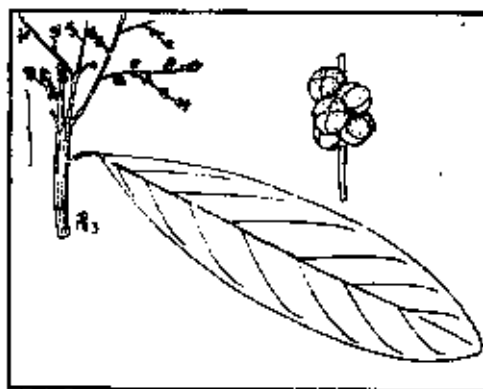
Cỏ nằm, 30-40 cm, không nhánh, thân hơi mập, không lông. Lá có phiến dày dầy như da, lúc khô ủng đen, bất xứng, bìa có răng nhọn thưa, gân-phụ 5 cặp; cuống dài 6-8 mm, lá bé ở nách, nguyên. Hoạ đầu như nhím, đực có cọng dài 10 mm, hoa có 4 lá đài, 4 tiểu nhụy. Hoạ đầu cái không cọng, ở phần nhánh già, lá đài 4-5, cao 0,4 mm, không tiểu nhụy lép, noãn sào đẹp, cao 0,4 mm, nuốm hình sao.

Trên đá vôi ẩm, trong hốc đá: Lạng Sơn, Hà Sơn Bình.

- Unramified herb; leaves subcoriaceous; capitules unisexual, pedunculate.

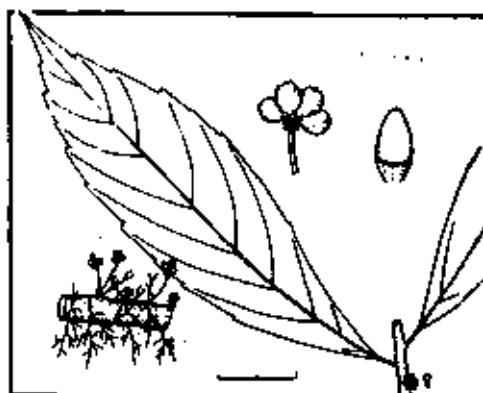

6371 - *Procris langbianensis* Gagn.. Cungnũ Langbian.

Cỏ hay bụi nhỏ; thân có cạnh, không lông, denden lúc khô. Lá có phiến thon ngược hình muỗng, to 13-15 x 3,5-5 cm, đầu tù, đáy thon, gân-phụ 7 cặp, dày, không lông, mặt trên *trắng có bàothạch nhiều*; cuống dài 2-3 cm, lábe 5 mm. Pháthoa đục ở nách lá, tutân rộng, có nhánh, cao 4-5 cm; ládài 4, có lông, tiểuhụy 4; hoa cái.

Dilinh.

- Herb or bush; limb subcoriaceous, glabrous; male flowers 4-merous.

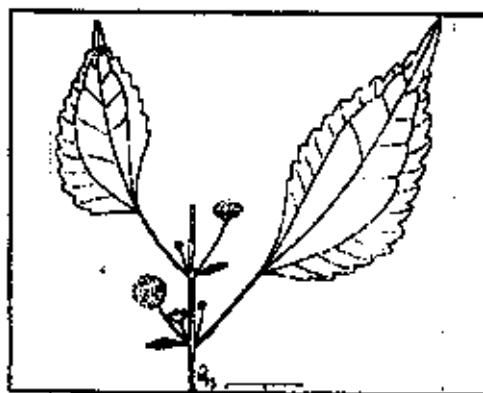

6372 - *Procris rhizantha* Gagn.. Cungnũ hoa-ò-rẻ.

Cỏ với thân nằm dặc sác có nhiều rễ và mang pháthoa, dài 20-30 cm, đen. Lá có phiến thon, to 15 x 4 cm, mặt trên nâu đen hay đen, với bàothạch như chấm tròn hay dài, mặt dưới màu denden, gân-phụ 8 cặp, bìa có răng to, thưa; cuống 8 mm, lábe 5 mm. Pháthoa đục với hoa chụm 12-15, ládài 5, tiểuhụy 5. Pháthoa cái ở thân khisinh, ládài 5, noãn sào không lông, đẹp. Béquả xoan, to 1,2 x 0,6 mm, trong dài.

B; VII, 7.

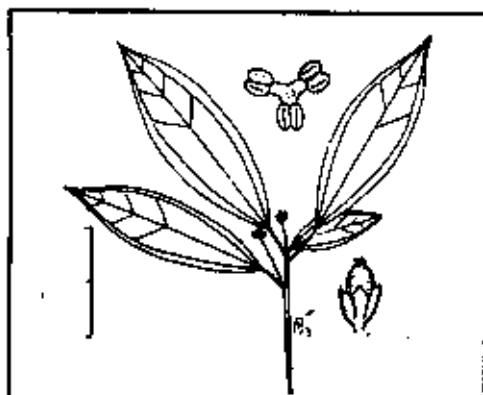
- Prostrate herb; male inflorescence on rooted rhizome; female on erected stem; achenes into calyx.

6373 - *Leucanthus peduncularis* (Royle) Wedd.. Bạchhoa có-cọng.

Cỏ không nhánh, cao 15-30 cm, không lông. Lá từng cặp, một to, một teo; phiến to 5,5-9 x 2,7-3,5 cm thon, *đáy rất bấtxưng*, mỏng, gân chánh 3, bìa có răng to, tròntròn; cuống dài 2,5-3 cm. Hoadầu 1-2 ở nách lá, có cọng mảnh.

- Unramified herb; leaves inequal by pair; capitules on long peduncle (*Procris peduncularis* Royle).

6374 - *Petelotiella tonkinensis* Gagn.. Bạchlờ Bắcbộ.

Cỏ bò rời đứng cao 10-20 cm, không nhánh, không lông. Lá có phiến thon, nhỏ, do 5-6 x 2 cm, gân chánh 3, gân cạnh chạy đến chót phiến, mặt dưới nâu; cuống mảnh, dài đến 12 mm. Chụm trên cọng dài hơn cuống; hoa đục có 3 tiểuhụy, *chỉ dính nhau ở đáy*; hoa cái có noãn sào không lông, *nuốm hình cọ*. Béquả 2 mm, đẹpđẹp.

Bácthái.

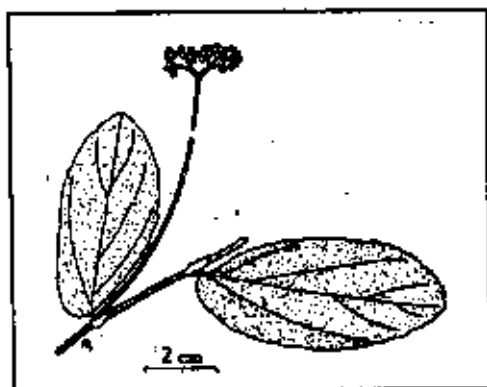
- Ascending unramified herb; stamens 3, filaments connate; stigmatte sessile; achenes 2 mm large.

6375 - Pellionia annamica Gagn.. Phu-lệ Trung bộ.

Cỏ bò, ít nhánh. Lá có phiến bầu dục, to vào $7 \times 3,5$ cm, đầu tròn, *dây bất xứng*, một bên hình tim, có lông; cuống 2-4 mm, lá bé dài 1 cm. Phát hoa đực trên một cọng dài 10-12 cm, hoa ngúpân, không nhụy cái lép; hoa cái.

Vọngphu, 1.500-1.700 m.

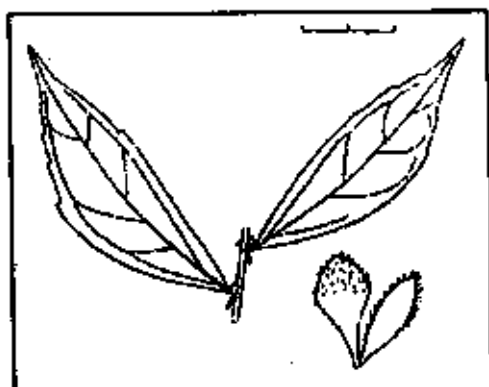
- Creeping herb; limb pubescent, asymmetrical at base; male inflorescence on long peduncle.

6376 - Pellionia backanensis Gagn.. Phulệ Bắc càn.

Cỏ cao đến 40 cm; thân đen, không lông. Lá có phiến thon bất xứng, cong cong, to $6-7 \times 2-2,5$ cm, dày dầy, gân ở đáy 3, gân-phụ khác 3 cặp, bìa có ít răng ở 1/2 trên, lam đen mặt trên, mặt dưới lam; cuống 2-3 mm, lá bé nhọn, dài 3-4 mm. *Chùm*; lá hoa rìa lông; đài có lông ở mặt ngoài, lá đài 4, 2 to; tiểunhụy 4, nhụy cái lép nhỏ.

Yên lạc, Bắc hái.

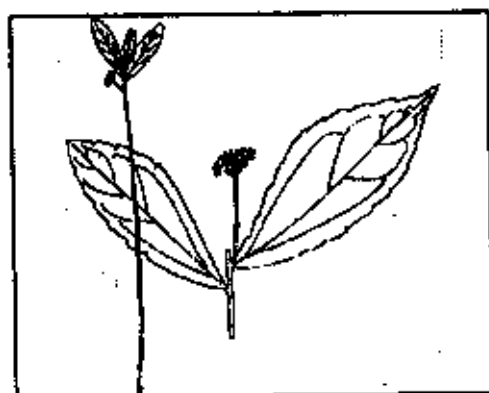
- Herb to 40 cm high; limb glabrous; glomerules with ciliated bracts.

6377 - Pellionia bulbifera Hook. f. Phulệ cầu hành.

Cỏ cao 30-40 cm, ít khi có nhánh. Lá ít; phiến thon ngược, bất xứng, mỏng, bìa có răng to, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 1-2 mm, lá bé mau rụng. *Truyền thể ở nách lá*. Phát hoa ở nách lá, ít hoa, trên cọng như chỉ; lá đài 5, 2 ngoài nhỏ, 3 trong to, có phụ bộ ở lưng, tiểunhụy 5, không nhụy cái lép. Phát hoa cái rộng 8 mm, có tổng bao hình đĩa; lá đài hẹp dài.

Sapa; IV.

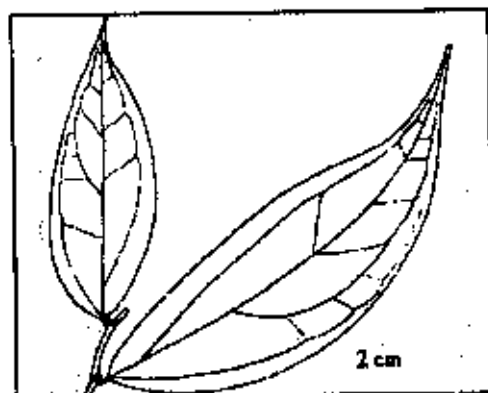
- Unramified herb with axillary propagules; leaves sessile asymmetrical; inflorescence unisexual.

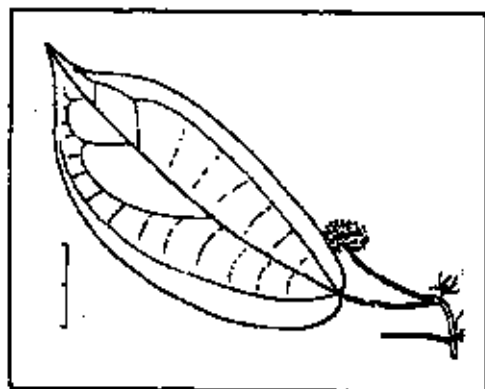
6378 - Pellionia cochinchinensis Gagn.. Phulệ Nam bộ.

Cỏ cao 40 cm. Lá có phiến thon bất xứng, có mũi dài, dài đến 20 cm, dày, không lông, màu dợt lúc khô; cuống 3-4 mm, lá bé 1 cm, mau rụng. *Chùm hoa đực ở nách lá*; lá đài 4, tiểunhụy 4-5.

Thượng lưu sông Đờngnai; III.

- Herb 40 cm high; limb coriaceous, glabrous; male glomerules; stamens 4-5.

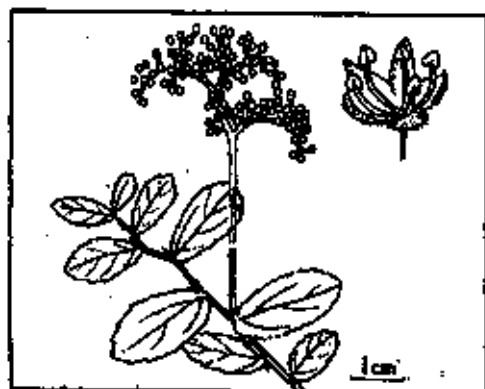

- 6379 - Pellionia cristulata** Gagn.. Phulê mỏng-nhỏ.
Cỏ bò, mang rễ sáivj; phần đứng cao 15 cm. Lá mọc xen, đứng, có phiến bầu dục xoan ngược, đến 10 x 4,5 cm, chót có đuôi ngắn, gân chánh 3, gân-phụ 3 cặp, mặt dưới có lông, bìa nguyên; cuống dài. Pháthoa trên cong dài 3-4 cm; hoaddau cái to 1,5 cm; ládài 5, 2 trong to; noansào không lông.

Rừng luôn luôn xanh vào 300 m: Bìnhtrịthiên;
6.

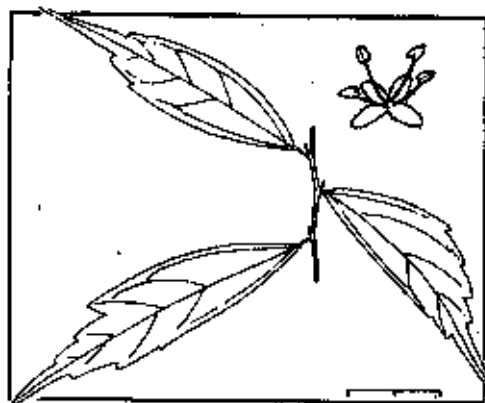
- Creeping herb; leaves pubescent beneath; capitulum pedunculate.

- 6380 - Pellionia deveauana** N.E. Br.. Tai-đá, Phulê bò.
Cỏ bò ở đất, có rễ sáivj. Lá không cuống, có phiến mậpmập, dày, không lông, bấtxung, đáy một bên hình tim, bìa có răng tà; lábe 6-10 mm. Chùm-tụtán đực trên cong dài 5 cm thường hờnghờng; hoa rộng 3-4 mm, có 5 ládài đodò; pháthoa cái trên cong 0-0,5 cm, noansào có mụt.

Lá thường trở màu trắng và tím. Rừng ẩm bìnhnguyên; VI-VIII.

- Creeping herb; leaves sessile, asymmetrical; male inflorescence on long peduncle, female on short one (*Polychroa repens* Lour.).

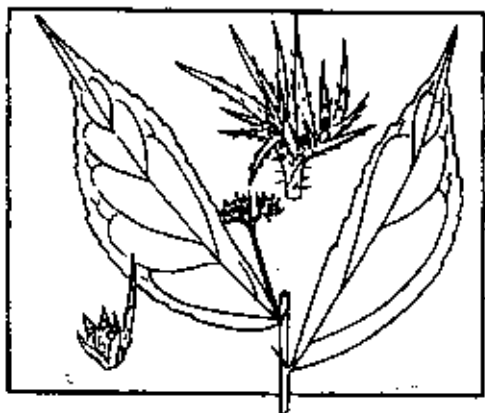

- 6381 - Pellionia eberhardtii** Gagn.. Phulê Eberhardt.

Cỏ leo; thân mảnh, không lông. Lá có phiến thon hẹp, bấtxung ít nhiều, to 6,5-7,7 x 1,6-1,8 cm, chót nhọn dài, gân ở đáy 3, gân-phụ 2-4 cặp, không lông, bìa có răng to, thưa; cuống 1-3 mm, lábe 2 mm. Pháthoa ở nách lá, không cong, ít hoa; hoa đực có 4 ládài rìa lông, tiểunhụy 4.

Sông Cùbi, Thủathiên.

- Climbing; leaves lanceolate, acute, asymmetrical; sepals ciliate.

- 6382 - Pellionia griffithiana** Wedd. in DC.. Phulê Griffith.

Cỏ bò rời đứng, dài 40-60 cm, có lông dày, mềm; cành to 3-4 mm. Lá có phiến thon, bấtxung, congcong, dài 10-15 cm, đáy bấtxung, đầu có đuôi, mặt trên có lông, bìa có răng to; cuống dài 2-5 mm, lábe nhọn, dài 6-8 mm. Pháthoa đực có cong dài 2-4 cm; láhoa hẹp nhọn; nụ tròn, to 1,5 mm, ládài 5, tiểunhụy 5, không nhụy cái lép.

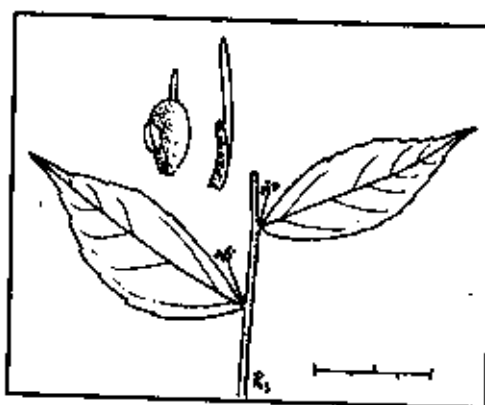
Đất ẩm, dựa thác: Mảuson, Laichâu, Sapa; IX.

- Ascending herb; branches dense pubescent; male inflorescence pedunculate; bracts narrow, acute.

6383 - *Pellionia heteroloba* Wedd.. Phulê di-thuy.

Thân tròn, không lông. Lá mọc xen, không cuống; phiến xoan thon, bấtxung, tò 4,5-6x 1,5-2,3 cm, chót nhọn, có đuôi, đáy một bên tròn, gân cạnh đáy chạy đến 1/2 phiến, gân-phụ khác 3-4 cặp. Pháthoa có cọng 1 cm, mảnh; hoa đực có lá đài có móng rất cao ở lưng, tiểunhụy 4.

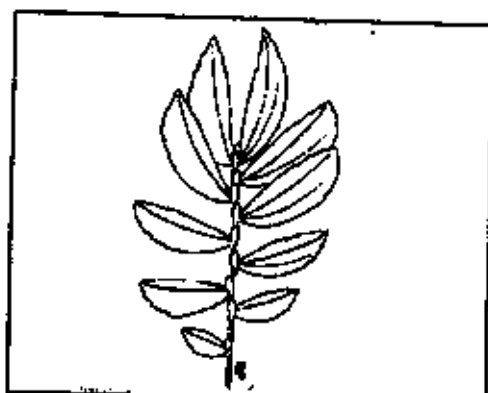
- Stem glabrous; leaves sessile, asymmetrical; sepals with long dorsal spur.

6384 - *Pellionia imbricata* Gagn.. Phulê kết lạp.

Cỏ cao 15 cm, không nhánh, thân bị lá che lại. Lá khít nhau; phiến thon dài 2-4cm, đáy và đầu bấtxung, có ít lông ở hai mặt, gân chánh 2, bìa có răng ở 1/3 trên, lúc khô òliu dợt; lábe xoan, to, lâu rụng. Pháthoa đực không cọng, xoan, trong lábe; lá đài 4, 2 to, cao 1 mm, 2 nhỏ, tiểunhụy 4, nhụy cái lép nhỏ.

Hoà binh, Chợ bò.

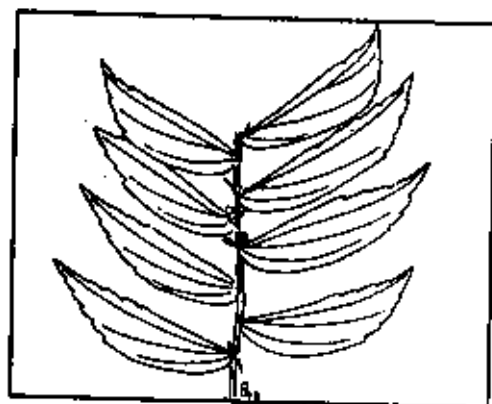
- Unramified herb; stipules persistent; limb pubescent; axillary inflorescence small.

6385 - *Pellionia macroceras* Gagn.. Phulê sùng-to.

Cỏ bò rời đứng, ít nhánh, có rễ bấtđịnh. Lá khít nhau, không cuống, có phiến thon nhọn, bấtxung, congcong, dài 2,5 cm, mỏng, bìa có răng thưa, 3-4 mỗi bên; lábe nhọn, cao 0,5-1 cm, Chum không cọng, to 4 mm; láhoa cao 4 mm, đầu lõm; lá đài 4, không lông, dài 1,5 mm, tiểunhụy 4, nhụy cái lép nhỏ.

Sapa.

- Ascending herb; leaves sessile, asymmetrical; glomerule; bracts cucullate; stamens 4.

6386 - *Pellionia pulchra* N.E. Br.

Không lông trừ ở cuống lá có một-vài lông. Thân bò, mập, to 3 mm. Lá mọc xen; phiến trònđài xéo, đáy hình tim, bìa có răng, gân-phụ 5 cặp, mặt dưới tia lợt.

6387 - *Pellionia petelotii* Gagn.

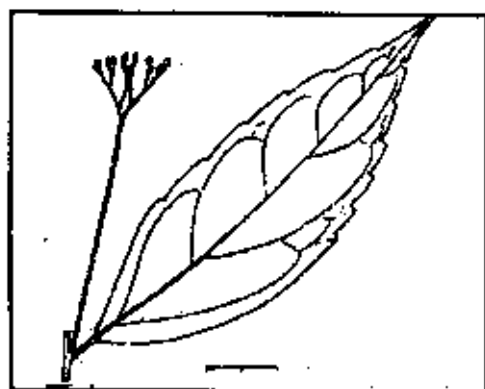
Cỏ cao 20 cm, trái trên đất rời đứng; thân không lông, to 2 mm. Lá có phiến thon, bấtxung, đáy một bên tròn, một bên từ từ hẹp, to 15-25 x 8-10 mm, không lông; không có bàothach; bìa có vài răng, gân-phụ 2-3 cặp; cuống 3 mm. Pháthoa đực là tután lưỡngphân cao 5-10 mm, ở nách lá; nụ to 1,5 mm; lá đài 5, tiểunhụy 5.

6388 - Pellionia radicans Wedd. in DC.. Phulê có-ré.
Thân mập, bò dài, phần chót đứng, có rễ bấtđịnh. Lá có phiến thon, bấtxung, chót nhọn, bìa có răng thưa, có lông mịn ở gân mặt dưới; cuống dài 2-3 mm, lábe mau rụng. Pháthoa đực trên cọng dài; láhoa và láđài có lông trắng; láđài có sừng to, cao ở lưng, tiểunhụy 5. Chụm cái; láđài 5, không bằng nhau, noãnào có mọt. Béquả cao 1 mm, có mọt.

Tamđảo, Bavi, Đạlat; XII, 12.

- Creeping herb; leaves pubescent on nerves beneath; sepals with developed horn.

6389 - Pellionia radicans f. grandis Gagn..

Cỏ mập, bò rời đứng cao đến 60 cm, có rễ bấtđịnh. Lá to, phiến thon nhọn, bấtxung, dài đến 10-13 cm, cuống dài đến 8 mm. Pháthoa đực trên cọng dài 5-7 cm, rộng 1-2 cm, pháthoa cái trên cọng 0,5-2 cm, rộng 1 cm.

Tamđảo, Báchthái.

- Leaves bigger; inflorescence on longer peduncles.

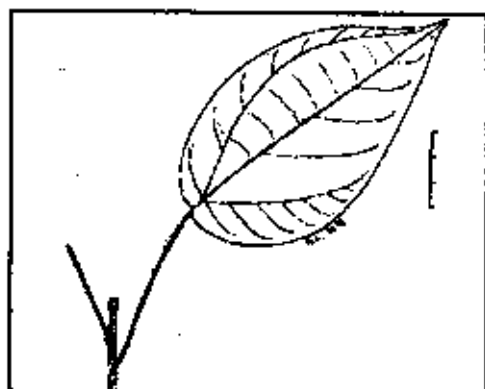

6390 - Pellionia rhizomatosa Gagn.. Phulê rế.

Cỏ bò, cao 20-30 cm, có nhiều rễ bấtđịnh. Lá có phiến thon, ít bấtxung, congcong, mặt trên có đốm đỏ, khi khô đenđen, mặt dưới vàng; cuống dài 3-4 mm, lábe dài 4 mm. Hoạđầu to đến 1 cm, có láhoa to 5 mm; hoa đực tứ-phân, trắng; hoa cái..

Hàivân, vào 400-500 m; IX.

- Creeping herb; leaves red dotted; glomerules 1 cm large; flowers white, 4-merous.

6391 - Pellionia subpeltata Gagn.. Phulê dạng-lọng.

Cành không lông. Lá có phiến xoan, to vào 9 x 5 cm, đầu nhọnnhọn, đáy bấtxung, hình tim với tai phủ nhau nên có vẻ hình lọng, gân từ đáy 5, một bên có 1 một gân chạy đến chót phiến, một bên có 4-5 gân-phụ; cuống dài 5 cm, lábe dài 1 cm.

Hànammình.

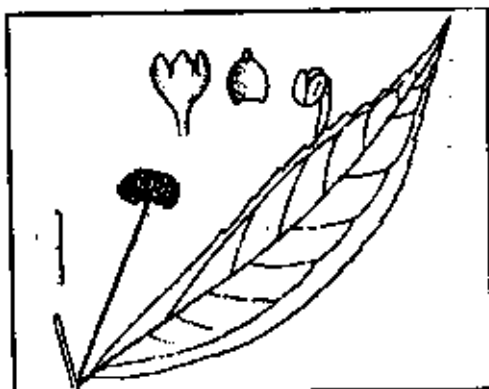
- Leaves asymmetrical, base cordate with overlapping auricles.

6392 - *Pellionia tetramera* Gagn.. Phulê tú-phân.

Cỏ cao 40 cm, thân không nhánh, tròn, không lông, lông dài. Lá có phiến thon, cong cong, to vào 13 x 3 cm, bất xứng, một bên có gân cạnh đáy, một bên không, bìa có răng thưa; cuống 4-6 mm. Pháthoá có cọng dài 5-6 cm, hoadầu trắng, to đến 1,5 cm; hoa có 4 lá đài dính nhau ở 1/2 dưới, lưng có móng, tiểunhụy 4.

B.

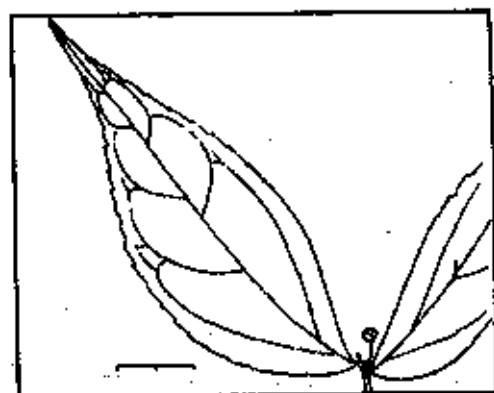
- Unramified herb to 40 cm high; limb lanceolate, acute, asymmetrical; sepals connate, spurred.

6393 - *Pellionia tonkinensis* Gagn.. Phulê Báchộ.

Cỏ trườn dài đến 2,5 m; thân mang lông dài, không lông. Lá như mọc đối; phiến xoan thon, to 10-16 x 3-5 cm, đầu nhọn, đáy tù bất xứng, mỏng, bìa có răng to; cuống 1-2 mm, láβε dài 2-3 mm. Pháthoá đực trắng, có cọng, hình bán cầu, to 4-6 mm; cọng hoa 2 mm, lá đài 5, có mụn ở chót, tiểunhụy 5.

Báchthái.

- Sarmentous 2.5 m long; leaves subopposed; male capitules on 1 cm long peduncle.

6394 - *Pellionia trichosantha* Gagn.. Phulê hoa-có-lông.

Cỏ có cành hành bò dài; thân đứng cao 8-12 cm không lông. Lá có phiến xoan thon, bất xứng, to 3-9 x 1,5-4 cm, mỏng, lục đậm mặt trên, xám mặt dưới, có lông, bìa có răng tròntròn; cuống dài 2-5 mm, láβε 8-10 mm. Chùm cái có láhoa dài, ria; hoa có cọng, lá đài 4 dài 4 mm, có lông to, noãn sào 7-8 sòng, không lông.

Bavi.

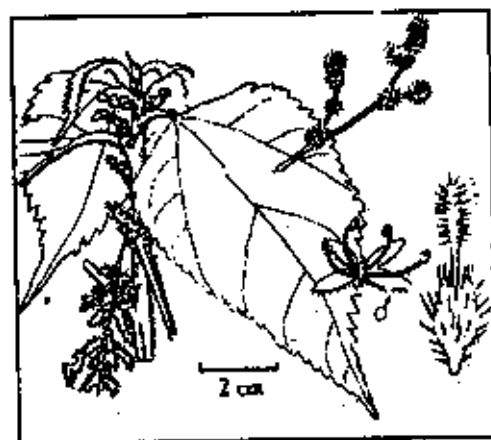
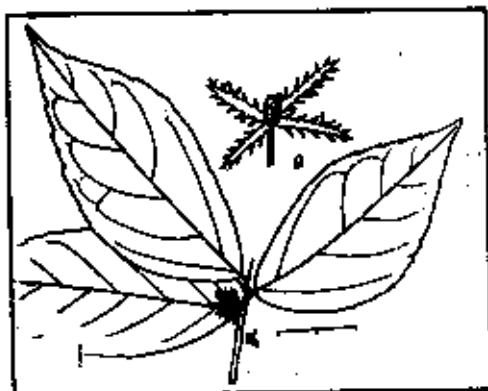
- Rhizome with aerial stem 12 cm high; leaves shortly petiolated; female glomerules; sepals with long setae.

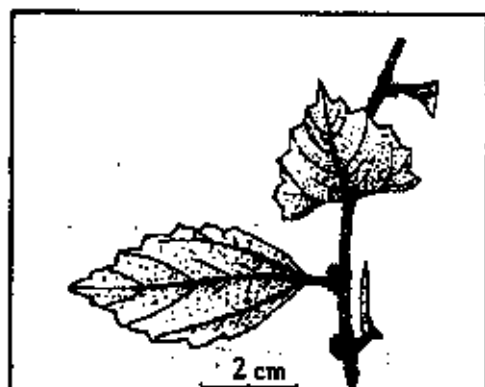
6395 - *Boehmeria nivea* (L.) Gaud.. Gai, Gai tuyết; Chinese Silk plant; Ramie.

Cỏ daniên, cao 1-2 m; cành non đodò, có lông. Lá có phiến xoan, to 5-10 x 2-3,5 cm, đầu nhọn, đáy tròn, gân từ đáy 3, không lông và lục đậm mặt trên, trắng ở mặt dưới, bìa có răng đều; cuống có lông, láβε 1-1,5 cm, mau rưng. Chùm-tútán đong chu ở nách lá, mang chùm trắng, to 3 mm; hoa đực có 4 tiểunhụy và nhụy cái lép; hoa cái có đài dính, che bầu noãn, vòi nhụy có vuốt dài.

Tr. Vỏ cho sợi dệt quý; lá cho màu lục thực phẩm tốt; *in vitro*, chống siêu khuẩn thủy bào-chấn, cầm máu, làm giảm sưng; rễ huyết, chống lạc thai.

- Cultivated (*Urtica nivea* L.).

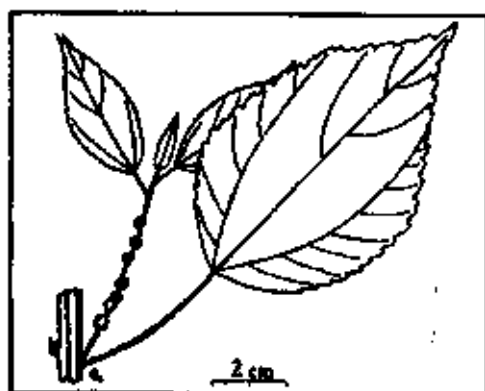

6396 - *Boehmeria delavayi* Gagn. var. *longifolia* Gagn.
Gai lá-dài

Tiểu mộc; cành yếu, có lông sắt. Lá có phiến có lông nhám mặt trên, lông mềm mặt dưới, bìa có răng to, thưa, gân từ đáy 3; cuống dài 5-25 mm, lá rộng 4-5 mm. Chùm đồngchu hay tạpphái; lá dài 4, cao 2 mm, tiểunhụy 4, nhụy cái lép; hoa cái có đài hình bầu 2 răng.

Châu thổ B, Huế (hình theo Gagnepain).

- Shrub; leaves pubescent; glomerules monocious or dioecious; pistillode.

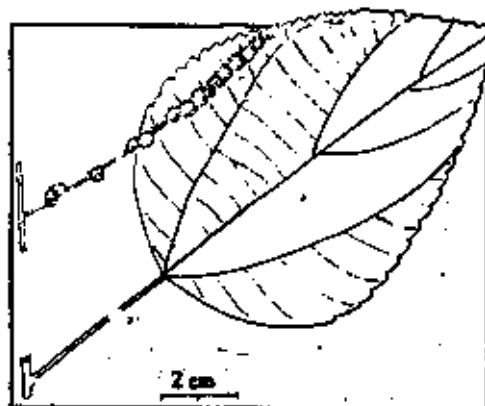

6397 - *Boehmeria diffusa* Wedd. Gai lan.

Cỏ cứng cao 1-2 m, có rễ ở mắt; cành có 6 rãnh, có lông nằm. Lá mọc xen, ít khi đối; phiến xoan rộng, gân chánh 3, bìa có răng đều, có lông nằm; cuống dài 5-7 cm, lá hẹp, cao 1,5 cm. Gié mang chùm tròn, chùm đục rộng 4 mm, chùm cái 3 mm; tiểunhụy 4, quanh một nhụy cái lép.

Dựa rạch, vào 1.200 m: Sapa, Phú Khánh

- Herb 1-2 m high; leaves ovate, appressed pubescent; glomerules; stamens 4, pistillode.

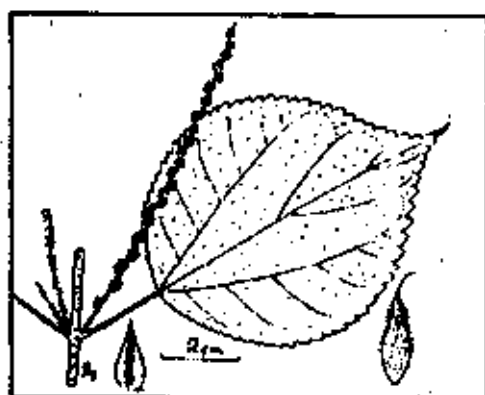

6398 - *Boehmeria heteroidea* Bl. var. *latifolia* Gagn.
Gai lá-rộng.

Bụi, không lông; cành mảnh. Lá có phiến xoan rộng, dài 10-16 cm, mỏng, bìa có răng to, đều, gân từ đáy 3; cuống dài 6-9 cm. Chùm-tròn ở ngọn, nhánh dài mang chùm to 3-4 mm, liên tục ở ngọn; đài 3-4 thùy. Béquả cao 1,5 mm.

Đồng bằng B, núi Dinh; VII.

- Bush, glabrous; leaves membranous 10-16 cm long; glomerules 3-4 mm large; achenes 1.5 mm long.

6399 - *Boehmeria holosericea* Bl. Gai toàn-to

Cỏ cứng cao 1-4 m; thân đỏ, có lông nằm. Lá có phiến xoan tròn, dài 8-12 cm, đầu nhọn, đáy tròn, gân từ đáy 3, gân-phụ 2 cặp, có lông nằm hai mặt; cuống dài 2-3 cm. Gié dài vào 20 cm, mang chùm đồngchu; chùm to 4 mm sau này 8 mm ở trái, gân như liên tục; bao hoa 4-phần, cao 1 mm; tiểunhụy 4. Béquả trong đài có lông.

Langson, Thủ pháp, Hà Nội, Đà Lạt.

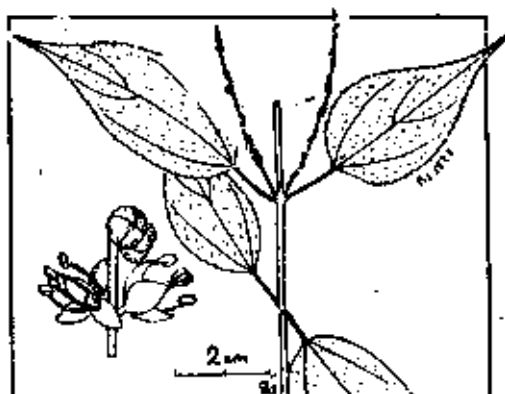
- Herb to 4 m high; limb pubescent; glomerules on long spike.

6400 - *Boehmeria indochinensis* Merr. Gai Đôngduong.

Cỏ; cành mảnh, có rãnh dọc. Lá có phiến xoan thon, to 4-6 x 1,7-2,5 cm, chót thon nhọn, đáy tròn, gân từ đáy 3, gân-phụ 1 cặp, có lông nằm, mịn, nhiều; cuống dài 1-2 cm. Gié đơn đứng, ngắn hơn lá; hoa có cong ngắn; ládài 4, không lông, cao 2,5 mm, tiểuhụy 4, baophần xoan, nhọn, nhụy cái lép không lông.

Trảng có tiểumộc và đất hoang, vào 1.500 m: Sapa

- Herb; leaves appressed pubescent; spike of glomerules; pistillode glabrous.

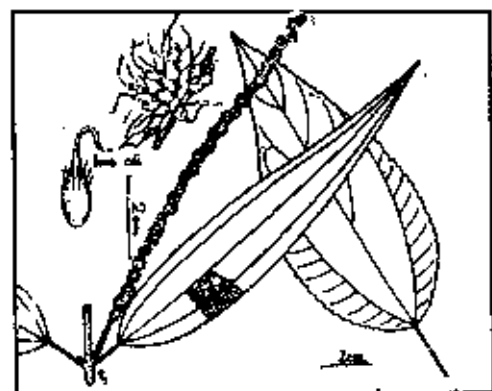

6401 - *Boehmeria macrophylla* Hornem. Gai lá-to.

Cỏ cứng cao 1-2 m; cành to 4-5 mm, có lông nằm. Lá mọc đối, phiến thon, thon hẹp, to 10-12 x 2,5-4,5 cm, gân chính 3, có mạng ở bằng nhau, to vào 1,5 mm, bìa có răng nhỏ; cuống dài 5-20 mm, lábe 15-20 mm. Pháthoa biệtchủ ở nách lá, đực ngắn, 3-5 cm, ládài 4, cao 2 mm; gié cái dài hơn lá, nâu đỏ, bao hoa hình thoi, bao tròn noãn-sào, vòi nhụy dài, nướm không gai nạc.

Rừng trên đất sét, 800-1.200 m: Lạngson, Thủpháp, Sapa; IX, 9.

- Herb 1-2 m high; limb lanceolate, venation forming fine areoles; spike of glomerules; sepals 4 in male flowers (*B. platyphylla* Ham. ex D. Don).

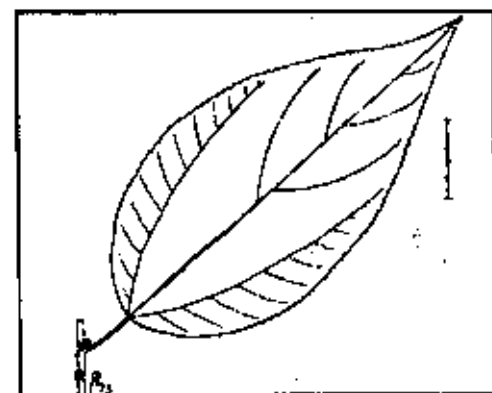

6402 - *Boehmeria malabarica* (Wall.) Wedd.

Cỏ; thân tròn, không lông. Lá có phiến xoan, xoan thon, to 12-15 x 6-8 cm, đầu thon nhọn, đáy tròn, gân từ đáy 3, gân-phụ 3 cặp, bìa có răng nhỏ, nằm, dàydày, nâu dà lúc khô, mặt trên có bột nhỏ (vôi); cuống dài 1,5-2 cm, lábe nhọn, 3-5 mm. Chùm ở nách lá và ở nhánh lá đá rụng.

Bavi (Hàsonbình).

- Herb; leaves ovate ovate-lanceolate; axillary glomerules (*Urtica malabarica* Wall.).

6403 - *Boehmeria tonkinensis* Gagn. Gai bắcộ, Day súi.

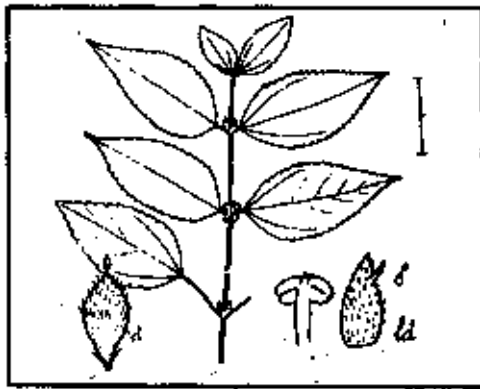
Cỏ cao 1 m; cành non có lông nằm. Lá mọc đối; phiến bầuđục trònđài, chót nhọn, đáy tà, gân từ đáy 3, có lông; cuống dài 2 cm, lábe 4 mm. Gié đòngchủ; hoa đực 4-phần, có nhụy cái lép. Bếquá nhỏ trong dài hình túi.

Caolang, Quảngtrị, Cúcphương, Đờngnai (hình theo Gagnepain).

- Herb to 1 m high; leaves pubescent; monocious; pistillode; achenes into calyx.

6404 - *Chamabainia cuspidata* Wight. Cà mà mùi.

Cỏ nằm rời đứng, có rễ sợi; thân mảnh, lông dài 6-8 cm, lúc non có lông. Lá có phiến nhỏ, 1,3-3 x 1-2,5 cm, gân từ đáy 3, gân-phụ 3-5 cặp, bìa có răng ở 2/3 trên; lábe mỏng, dài 3 mm, nâu, không rung. Chùm to 4-7 mm; hoa đực gần ngọn, có 4 ládài có vòi ở lưng, có lông, 4 tiểuhụy, nhụy cái lép nhỏ; hoa cái có đài thành ống miệng nhỏ, 4 răng. Béquả không lông, bầuđực, dài 1,5 mm, trong dài.

Trên đá âm: Sapa.

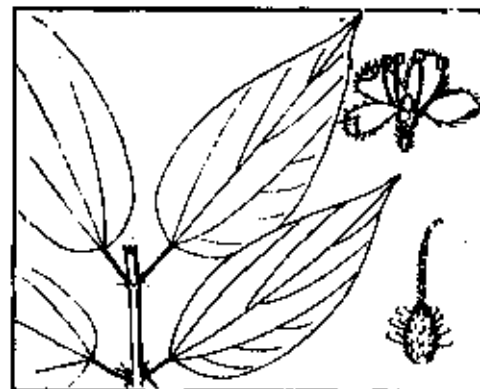
- Ascending herb; stipules persistent; sepals spurred; achenes into calyx.

6405 - *Pouzolzia zeylanica* (L.) Benn. Thuốc-vôi, Bọ-mắm.

Cỏ nhátriên cao 0,4-0,5 m; thân nhamnhám vì có lông sắt. Lá mọc xen; phiến thon, bìa nguyên, xanh hay hơi đỏ, có 3 gân chánh; cuống 2-4 mm, lábe như kim, cao 5 mm, đỏđỏ. Đổngchui; hoa trần, hoa đực có 4 tiểuhụy chỉ cong trong nụ; hoa cái dài hình bầu bao nhụy cái có một vòi nhụy dài, trắng. Béquả trong dài có lông thưa.

Ruộng, ven rừng, nơi ẩm, 1-1.600 m: BTN. Dùng thuốc vôi cho mắm. Trị bệnh phổi, lởisữa, làm lành các ung-nhot, trị đau mắt, tổng worms.

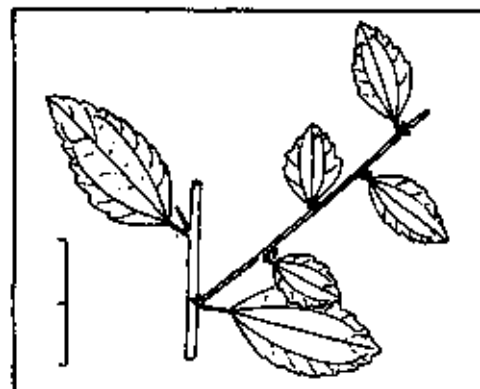
- Herb 50 cm high; branches appressed pubescent; dioecious; style long; achenes into calyx (*Parietaria zeylanica* L.; *Pouz. indica* Gaud.).

6406 - *Pouzolzia auriculata* Wight. Thuốc-vôi tai.

Cỏ cao 30-50 cm; thân có 4 cạnh tà. Lá có phiến xoan thon, to 5-8 x 3-3,5 cm, đầu nhọn, đáy tròn, gân chánh 3, gân đáy chạy đến 2/3 phiến, gân-phụ 2-3 cặp; cuống dài 1 cm, lábe như kim, dài 5-6 mm. Chùm; hoa nhỏ, xanh; ládài 4, tiểuhụy 4, nhụy cái lép ở hoa đực; hoa cái có đài hình túi 4 răng, có lông, bao noánsào có vòi nhụy dài. Béquả trong dài.

N.

- Stem 4-angular; stipules acicular; flowers green; achenes into calyx.

6407 - *Pouzolzia elegans* Wedd. Thuốc-vôi thanh.

Cỏ hơi cứng, cao 30-50 cm; thân non có lông mịn, xám, thân chánh to 3 mm. Lá có phiến xoan tròn, nhỏ, 1-3 x 1-2 cm, bìa có răng to, cứng, nhám, gân chánh 3, lõm ở mặt trên, lồi ở mặt dưới, nâu xám mặt trên, nâu tái mặt dưới; cuống dài 4-8 mm, lábe nhỏ. Chùm có lông mịn; hoa tứ-phân. Béquả trong dài hình túi.

Làocai.

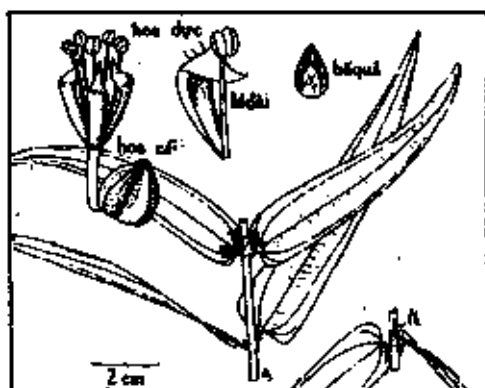
- Herb 30-50 cm high; limb ovate, petiole 4-8 mm; axillary glomerules.

6408 - *Pouzolzia hirta* Hassk. Thuốc-vòi lông.

Cỏ nhám, thân tròn, gần như không lông. Lá có phiến thon dài, đáy cắt ngang, gân từ đáy 5; lá xếp đỉnh nhau. Chùm đồngchu; bông 3-4 mm; lá đài 5, trắng, xếp ngang, tiểunhụy 5; hoa cái có 1 vòi nhụy dài. Bề quả đen, cao 1-1,5 mm, trong dài còn lại có 5 khía.

Nơi ẩm, dựa ruộng, rạch: BTN; IX-XI.

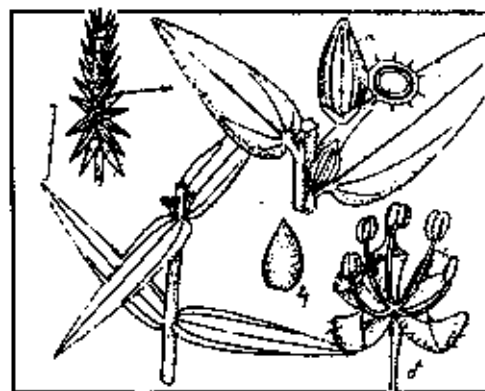
- Rough glabrescent herb; glomerules monocious; achenes black.

6409 - *Pouzolzia pentandra* Benn. Thuốc-vòi ngũ-hùng.

Cỏ cao 60-80 cm; thân có 5 cạnh, to 1-5 mm, không lông. Lá mọc đối, như không cứng; phiến mỏng, đáy tròn, đầu nhọn, gân chính 3; lá xếp ngang, đầu cắt ngang. Phát hoa ở ngọn, hoa ở nách nhiều lá nhỏ như lá hoa; hoa đực có bông 3-5 mm, lá đài 5, xếp hai ở phía trên, tiểunhụy 5, bao phấn tròn, nhụy cái lép như vẩy; hoa cái không bông, đài hình túi, có sóng cao. Bề quả trong dài có sóng cao, cao 2 mm, quai mỏng, nâu; hạt 1, đen.

Nơi ẩm, 900-1.200 m: Hànamninh, Thanhhoa.

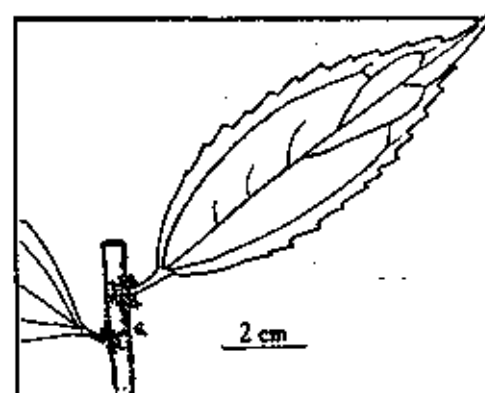
- Herb 60-80 cm high; leaves sessile, membranous; terminal dense inflorescence.

6410 - *Pouzolzia sanguinea* (Bl.) Merr. Thuốc-vòi cây.

Tiểu mộc cao 2-3 m; cành có lông nằm, nhám. Lá có phiến có lông, có 3 gân chính, bìa có răng to; cuống 7-10 mm, lá xếp ngang, dài 5 mm. Chùm ở nách lá, đồng hay biệt chu; hoa đực có 4 lá đài, 4 tiểunhụy, nhụy cái lép; hoa cái có đài hình bầu, noãn sào 1 vòi nhụy dài.

Ven suối, dựa đường, 10-1.500 m: châu thổ B, Huế, Đà Lạt.

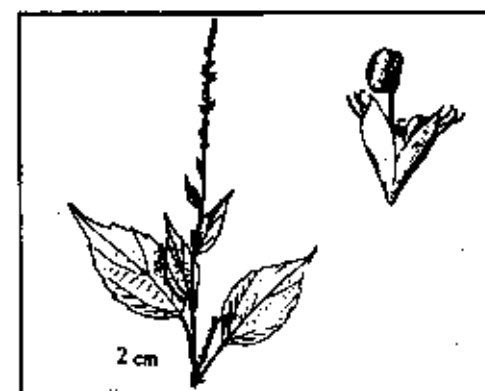
- Shrub 2-3 m high; branches rough; leaves pubescent; monocious or dioecious (*Urtica sanguinea* Bl.; *P. viminea* Wedd.).

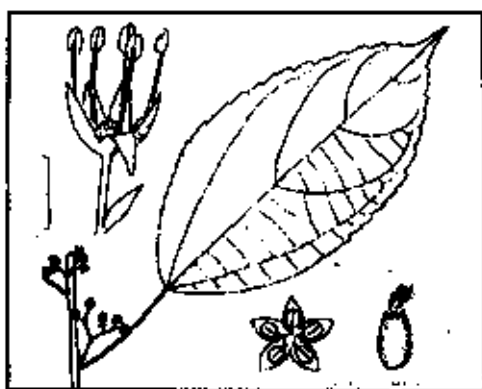
6411 - *Distemon indicum* Wedd. Songhùng ấn.

Cỏ daniên, mảnh, không lông. Lá có phiến xoan, chót nhọn, đáy tròn, gân chính 3; cuống dài, lá xếp rời, dài 5 mm. Gié đồng chu, mảnh ở nách lá; hoa đực có 2 tiểunhụy, chỉ bông trong nụ; hoa cái có đài hình bầu bao noãn sào. Bề quả nhỏ.

Bà Rịa (hình theo Gagnepain).

- Perennial glabrous herb; monocious; stamens 2; calyx gamosepalous; achenes (*D. grossum* Wedd.).

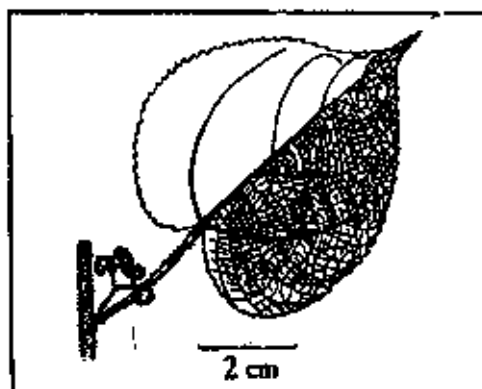
6412 - *Archiboehmeria atrata* (Gagn.) Chen. Cỏ-gai đen.

Cỏ cao đến 1 m; thân tròn, không nhánh, không lông. Lá có phiến xoan, to vào 11 x 5 cm, gân từ đáy 3, gân-phụ mảnh, 2-3 cặp, bìa có răng ở 1/2 trên, mỏng, đen lúc khô; cuống mảnh, dài 2,5-3,5 cm. Pháthoa chẻ hai ở nách lá, mang chụm tròn; hoa tạpthái; ládài 5, tiểuhụy 5; hoa cái có đài hình bầu 5 răng, noãn sào 1 với nhụy hình cọ.

Dựa đường mòn ở rừng: Pía-ouac, Caobăng;

VII.

- Unramified herb to 1 m high; leaves black on dry; polygamous; female calyx gamosepalous (*Debregeasia atrata* Gagn.).

6413 - *Debregeasia squamata* King. f. *squamata*. Đègia vảy.

Tiểumộc cao 1,5 m; cành có lông cứng. Lá có phiến có đốm trắng mịn và nhám ở mặt trên, trắngtrắng mặt dưới; gân từ đáy 3, bìa có răng nhỏ; cuống có lông, lábe chẻ hai. Cọng lưỡngphân mang hoadầu cái rộng 4-5 mm. Béquả tròn, cao 0,6 mm.

Tuyên quang, Hànam ninh đến Quảng trị (hình theo Gagnepain).

- Shrub 1.5 m high; limb white dotted and rough upper surface, white beneath; female capitules 4-5 mm large.

6414 - *Debregeasia squamata* f. *tuberculata* Wilmot-Dear.

Bụi; cành yếu, tròn, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 10-12 x 3,5 cm, đầu nhọn, đáy tròn, gân cạnh chạy đến 1/2 phiến, gân-phụ 3 cặp, bìa có răng đều; cuống dài 3,5 cm. Pháthoa lưỡngphân mang hoadầu tròn, to 4-5 mm.

Khác thể *squamata* ở thân và cuống không có mụn. B.

- Branches, petiole without asperities.

6415 - *Debregeasia velutina* Gaud.. Đègia lông.

Tiểumộc cao 3-5 m; cành có lông mềm. Lá có phiến tròn dài, thon ở đầu, đáy tròn, gân từ đáy 3, mặt trên nhám, mặt dưới có lông mềm; cuống dài hơn 1 cm, lábe dính thành phiến dài 1 cm, chẻ hai. Hoadầu từng cặp trên một cọng chung; hoadầu đực to 3 mm, hoa đực 4-phần; hoadầu cái to 1 cm. Béquả to 1 mm.

Dựa lộ, đất hoang: Sapa, Lâm đồng, Đờngnai (hình một phần theo Wight).

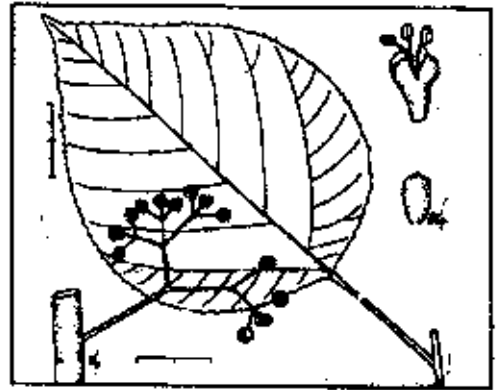
- Shrub 3-5 m high; leaves scabrid upper surface, pubescent beneath; capitules male or female.

6416 - Debregeasia wallichiana (Wedd.) Wedd.
Đề-gia Wallich.

Tiểu mộc cao 2-4 m. Lá có phiến xoan rộng, đầu có mũi, đáy tròn, gân như từ đáy 3, bìa có răng nằm, nhọn, mặt dưới trắng; cuống dài. Pháthoa là tán lưỡng và tamphân, mang hoadầu; hoa đực có đài dính, tiểunhụy 3-4. Béquả cao

Cambốt, 1.500 m.

- Shrub 2-4 m high; leaves white beneath; stamens 3-4 (*Mississyya wallichiana* Wedd.).

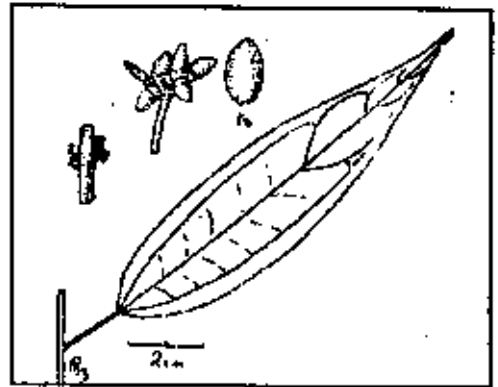

6417 - Villebrunea boniana Gagn. in Lec.. Chéobéo đen.

Bụi cao 1,5-3 m; cành mảnh, không lông. Lá có phiến thon nhọn, không lông, gân từ đáy 3, gân-phụ 3 cặp, bìa có răng, lúc khô nâu đen; cuống dài 2 cm, Pháthoa ở phần già của nhánh, chụm cọng ngắn, rộng 3 mm ở hoa đực, hơi to hơn ở hoa cái; hoa đực có 3 lá đài, 3 tiểunhụy, nhụy cái lép; hoa cái có đài cao 1,5 mm, nướm hình sao. Béquả bầu dục, cao 1 mm.

Hàn-ội, Chợ-gành.

- Bush 1.5-3 m high, glabrous; inflorescence on leafless part; sepals 3, stamens 3; achenes 1 mm long.

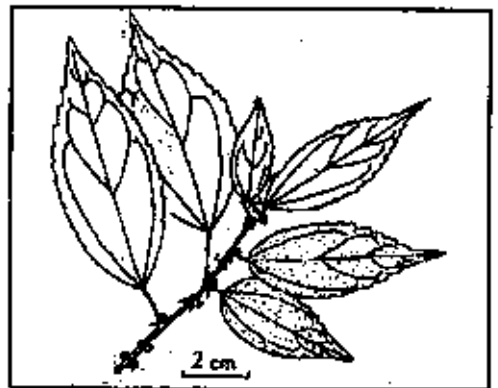

6418 - Villebrunea frutescens Bl. Nai.

Cây cao 2-3 m; cành tròn, mau không lông. Lá có phiến dài đến 15 cm, có lông thưa ở mặt trên đen, dày mặt dưới trắng; cuống dài 7-15 mm, lábe 5-10 mm. Chụm tròn ở phần già, hoa đực 3 lá đài, 3 tiểunhụy; hoa cái có đài hình bầu. Trái..

Thanh-hóa, Hải-vân, Càn-á, núi Cấm. Lá dùng trị bệnh phổi.

- Shrub 2-3 m high; leaves white beneath; flowers 3-merous; female calyx gamosepalous.

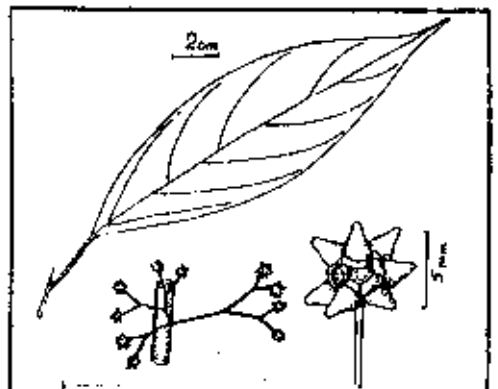

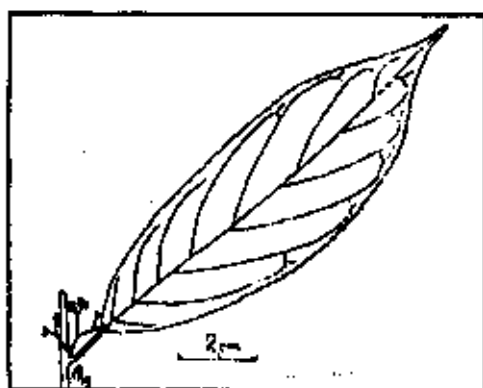
6419 - Villebrunea integrifolia Gaud.. Nai bia-nguyên.

Đại mộc cao 7-10 m; cành có cạnh, có lông mịn. Lá có phiến thon, nhọn hai đầu, chót có mũi, to vào 11 x 3,5 cm, bìa nguyên, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 1,5-4 cm, lábe mau rưng. Pháthoa trên nhánh già, lưỡngphân mang hoadầu tròn, to 3-4 mm; tiềnđiệp tamgiác ở đáy hoa; đài cao 1,5 mm. Trái hơi mập, 1 hạt.

Bavi; X.

- Tree 7-10 m high; limb entire; cyme bearing capitules 3-4 mm large; perianth 1.5 mm high.

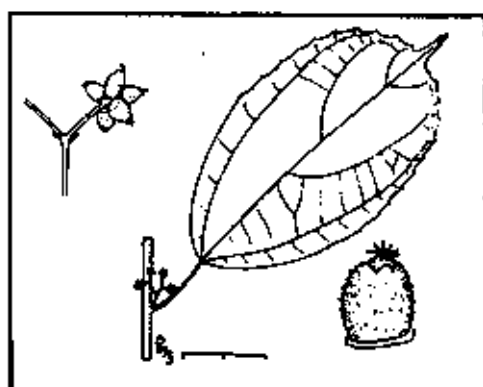

6420 - *Villebrunea integrifolia* Gaud. var. *silvatica* Hook.. Nai bia-nguyên.

Dại mộc cùng cỡ với trên. Lá có phiến tròn dài, đáy tù, đầu nhọn có mũi, bìa có răng mịn, gân-phụ 6-7 cặp, lúc khô đỏ đỏ; cuống 1-1,5 cm. Chùm gần trên nhánh lưỡng phân; cấu của hoa như trên.

Sapa; IV.

- Tree; limb oblong.

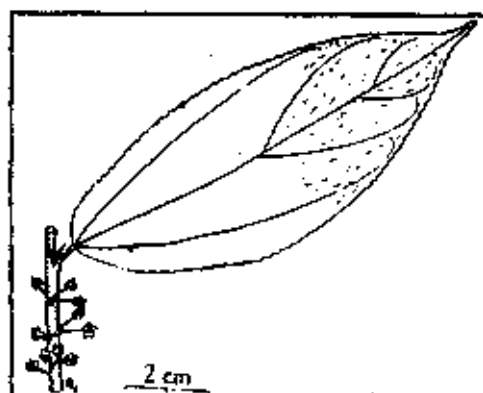

6421 - *Villebrunea petelotii* Gagn.. Nai Pételot.

Tiểu mộc cao 1-3 m; cành non đep đep, dày lông. Lá có phiến xoan hay thon, to vào 9 x 4,5 cm, đầu dẹt ngọt hẹp thành đuôi, đáy tù tròn, gân từ đáy 3, bìa có răng thưa, mặt dưới dày lông trắng; cuống dài, yếu, không đều, lá bé 7-8 mm. Chùm cái ở nách lá hay thẹo lá, to 2 cm; hoa trên cong 2 lần chẻ hai; đài có lông thưa, hình ống có 3-4 răng, noãn sào có nướm hình sao. Bề quả to 1 mm,

Sapa, Quảng Trị.

- Shrub 1-3 m high; limb white pubescent beneath; female calyx gamosepalous; achenes 1 mm.

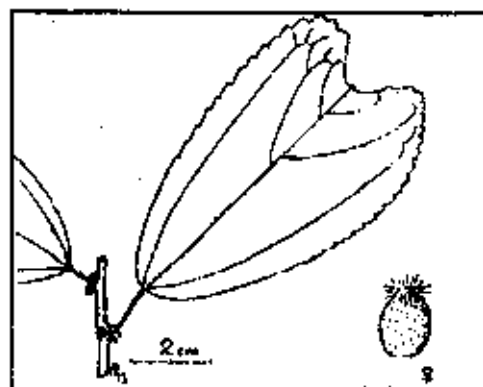

6422 - *Villebrunea tonkinensis* Gagn.. Nai bắc bộ.

Cây cao 2-3 m; cành non có lông. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 12 x 5 cm, chót có mũi, đáy tù, gân từ đáy 3, mặt trên có lông, mặt dưới như nhung, đen lúc khô; cuống 5-8 mm, lá bé 1 cm. Hoadầu ở phần không lá của nhánh, trên cong 5-10 mm, đơn, có khi chẻ hai, mang 8-9 hoa; hoa cái cao 1 mm.

Lào cai, Tuyên Quang, Huế, Hải Vân; XI.

- Shrub 2-3 m high; limb velvety beneath.

6423 - *Oreocnide obovata* (C.H. Wright) Merr.. Vútien.

Tiểu mộc cao 1,5 m hay hơn; cành non có hay không lông. Lá có phiến không lông, đầu có 2 thùy tròn, đáy tròn, gân từ đáy 3, gân-phụ 2 cặp, bìa có răng tam giác ở 1/2 trên của phiến, mặt dưới xám trắng; cuống dài 1-9 cm, xen nhau một dài một ngắn, lá bé dài 6-8 mm. Chùm cái to vào 1 cm; đài dính, cao 1,5 mm, có 3 răng, nướm hình sao.

Bắc Hải, Bavi, Hà Sơn Bình; XII.

- Plant 1.5 m high; leaves 2-lobate, glabrous, whitish grey beneath; glomerules of female flowers (*Debregeasia obovata* C.H. Wright, *Villebrunea paradoxa* Gagn.).

6424 - *Maoutia puya* (Hook.) Wedd. Ta-me, Gai-ráp.

Cỏ cao 1-2 m; cành có lông the. Lá có phiến thon, to vào 11 x 4 cm, đầu có mũi dài đến 2 cm, đáy tù nhọn, gân 3, bìa có răng to, tamgiác, mặt dưới trắng, mặt trên nhám, đen lúc khô; cuống dài 3-5 cm, lábe 1,2 cm. Tután mang chum đực, cái hay lưỡngphái; ládài 5, có lông; tiểunhụy 5, không nhụy cái lép. Béquá.

600-1.500 m: Lạngson, Bavi, Càná, Langbian, núi Cám; VI-XI. Vỏ cho sợi tốt như Gai.

- Herb 1-2 m high; leaves white beneath, scabrid upper surface; sepals, stamens 5.

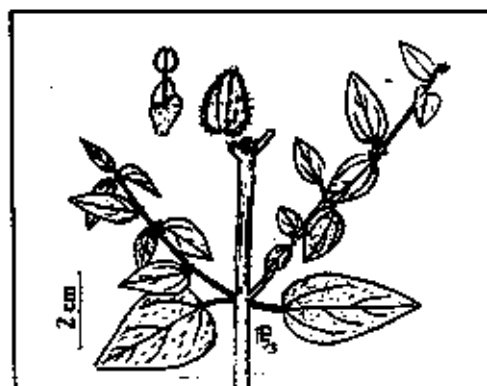
Parietariaceae:

6425 - *Parietaria debilis* Forst. f. Tường-anh.

Cỏ yếu; nhánh sà, có lông. Lá mọc xen, phiến xoan bầuđục, bìa nguyên gân từ đáy 3, có lông thưa; cuống dài 1 cm, có lông. Chùm; hoa đực có ládài rời, 4 tiểunhụy; hoa cái có đài hình bầu, nướm do lông dài. Béquá trong đài có sọng, có lông.

Trên tường: Huế; I-XII.

- Spreading herb; achenes into pubescent calyx.

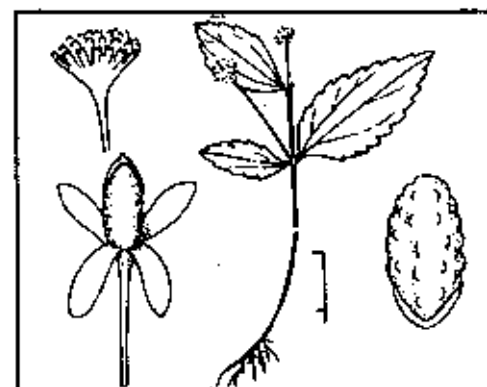

6426 - *Meniscogyne petelotii* Gagn. Kinh-thư.

Cỏ nhỏ, cao 5-7 cm, không nhánh, không lông. Lá mọc đối, một to một nhỏ ở mỗi cặp, lá to có phiến xoan, bấtxưng, to 1,5-3 x 1-1,5 cm, gân từ đáy 3, gân-phụ 2-3 cp, mỏng, có ít lông; cuống 1-3 mm, lábe 1 mm. Pháthoa cái trên một tổngbao như chén, rộng 2-5 mm, ládài 4, gân như bằng nhau, tiểunhụy 4 lép, noãnào có nướm hình móng ngựa úp lên. Béquá xoan, có hạt, to 1 mm.

Kẻ đá: Sapa; VII, 8.

- Small herb; leaves unequal by pair, membranous, glabrescent; stigmata horseshoe-shaped; achenes 1 mm.

RHOIPTLEACEAE : họ Roi-tê

6427 - *Rhoiptela chiliantha* Diels & Hand.-Mazz. Roi-tê.

Đại mộc to; cành, lá có vảy hình khiên. Lá kép lẻ; lá-phụ vào 13-17, mỏng, không cuống, bấtxưng, bìa có răng, gân-phụ 10-16 cặp. Chùm-tután cao 20-50 cm, nhánh 10-16 cm; hoa từng nhóm 3, trong đó 2 lép; ládài 4; tiểunhụy 6; noãnào đẹp, 2 nướm. Béquá đẹp, có cánh vòng có 4 gân.

Rừng ẩm, 1.500-2.000 m: Lào cai; VI, 8.

- Tree; peltate scales; flowers by 3 with 2 reduced flowers; achenes with circular wing.

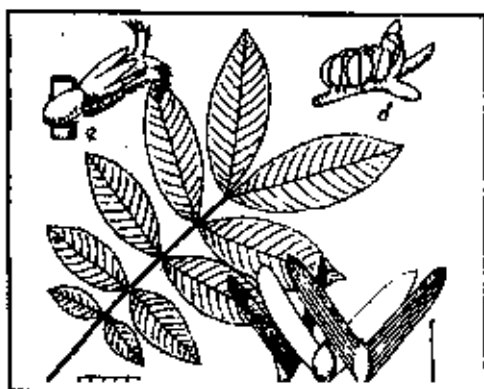
JUGLANDACEAE : Họ Hồ đào

6428 - *Platycarya strobilifera* Sieb. et Zucc.

Đại mộc cao 12 m; cành non có lông mịn. Lá thom, mang 7-23 lá-phụ không cứng-phụ, to 6-10 x 2-3,5 cm, bất xứng, mặt dưới có lông ở gần đáy, gân-phụ 10-13 cặp, bia có răng. *Gié-thông đực* và cái, dài 3-5 cm; hoa đực trần, 8-10 tiểunhụy; hoa cái có noãn sào 2 noãn. Trái thành chùy 2-4 x 1,7-3 cm, *bé quả nhỏ* (3mm) đẹp, có cánh vòng nhỏ.

Rừng hậu lập, 800-1.000 m: Sapa.

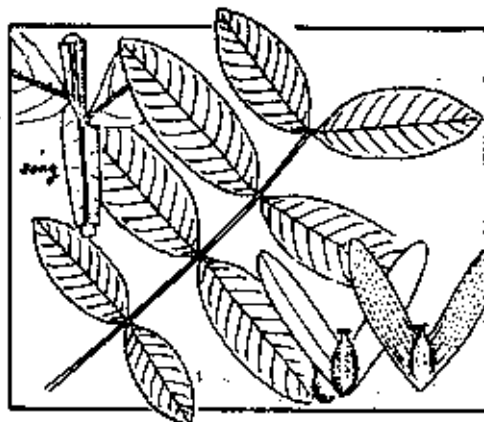
- Tree 12 m high; catkin 2-6 with male and female flowers; achenes with circular wing.

6429 - *Pterocarya stenoptera* C.DC. var. *stenoptera*.
Côi, Ngón.

Đại mộc cao 20-25 m, cành không lông, đenden. Lá mang 4 cặp thùy điệp, thùy điệp trên to hơn, 8-10 x 3,5 cm, ít bất xứng, bia có răng, không lông trừ ở gần giữa mặt dưới, gân-phụ 12-15 cặp; sóng có cánh đến 2 mm. *Gié-thông đực* 6-8 cm; hoa đực có lá hoa 3 thùy, 8-10 tiểunhụy. *Gié-thông cái* 6-18 cm; hoa cái với 4 lá đài, noãn sào không lông. *Bé quả* xoan, cao 6 mm, có 2 cánh (do lá hoa) dài 15-17 mm.

Rừng cao độ thấp, dưa rạch: Hà Sơn Bình: IV. 5. Lá sát cõn rừng trỉ làm mù, phong lữ, ghé-ngựa; vỏ kiền vĩ, trỉ sán lá.

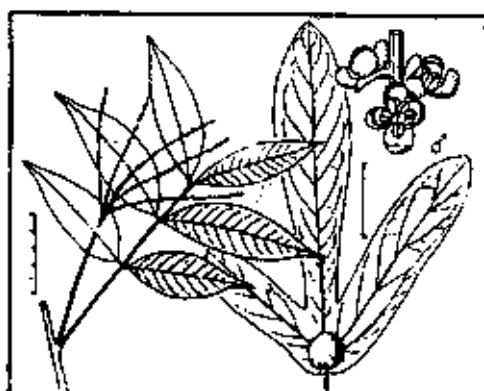
- Tree 20-25 m high; rachis winged; achenes with 2 wings.

6430 - *Pterocarya stenoptera* var. *tonkinensis* Franch.
Côi Bắc bộ.

Đại mộc; cành non không lông, nâu. Lá có sóng dài 6-8 cm, không cánh; lá-phụ 3 cặp, xoan hay bầu dục, dài 12-16 cm, rộng 3-4, gân-phụ 15-18 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông, bia có răng mịn. *Gié cái* có lông dày, dài đến 45 cm ở trái; lá hoa nhỏ, bao hoa dính vào noãn sào, có 2 thùy phát triển thành cánh, noãn 2. Trái cao 1,5 cm, rộng 2-3 mm, cánh cao 1,5 cm, và 4 răng.

Dưa rạch, suối: Hà Nội, Hà Sơn Bình, Thanh Hóa. Lá, vỏ và rễ độc, dùng trừ sâu, thuốc cá.

- Tree; rachis not winged; achenes 5 mm high; wings 1.5 cm long.

6431 - *Engelhardia roxburghiana* Wall. Chèo Roxburgh.

Đại mộc; cành non có lông sét. Lá-phụ 3 cặp, đầu nhọn, ít khi hơi tà, dài đến 15 cm, bia nguyên, hai mặt không lông, gân-phụ 12-13 cặp. *Gié đực* nhiều, thưa; hoa có 4 lá đài, 10 tiểunhụy đỏ. *Gié cái* dài 25 cm; lá hoa có lông như vậy. *Bé quả* có 3 cánh, cánh dài do đến 4 cm.

Trung nguyên B đến Quảng Trị, Đà Nẵng, Công tùm; V. Lá thuốc cá.

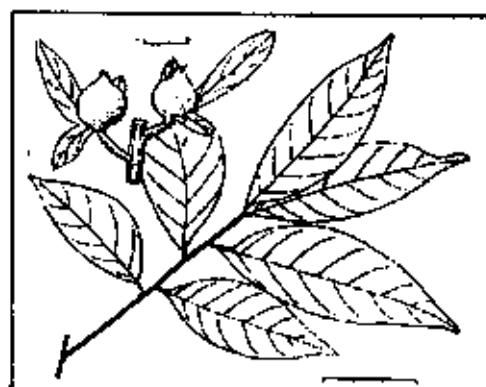
- Tree; branches ferruginous; leaflets glabrous; stamens 10; wings to 4 cm long (*E. wallichiana* Lindl. ex DC. incl. var. *chrysolepis* Dode).

6432 - Engelhardia roxburghiana f. brevilata Mann.
Cheo cánh-ngắn.

Thé này đặc sắc ở chỗ lá tương đối nhỏ hơn; chùm mang trái ngắn hơn và ít trái hơn, và nhất là ở cánh ở trái ít phát triển; trái to 2,5 x 3 mm.

Hátuyên, Hàsonbinh, Hà Nội, Lâm đồng.

- Form with leaves smaller and wings of fruits not developed.

6433 - Engelhardia spicata Lesch. ex Bl. var. *spicata*.
Cheo bông.

Đại mộc cao 10-20 m; cành non có lông hung. Lá mang 9-17 thùy tiếp to 11,5-22 x 5-6 cm, bất xứng, bìa nguyên, gân-phụ 13-15 cặp lồi hai mặt. Phát hoa đơn phái đồng chu, đực dài 11-13 cm, hoa đực có 6-13 tiểu nhụy; hoa cái có 4 lá đài, vòi 2-4 núm. Chùm mang trái dài 15-30 cm; bé quả cao 3 mm, đầy lông phún, cánh 3 thùy dài 2,5-4,5 cm, không lông trừ ở đáy.

Rừng hậu lập, rừng Thông, 1.00-2.000 m: Sôngbè, Biênhòa, Tâyninh.

- Tree 10-20 m high; leaflets asymmetrical; wings of fruits 2.5-4.5 cm long, glabrous.

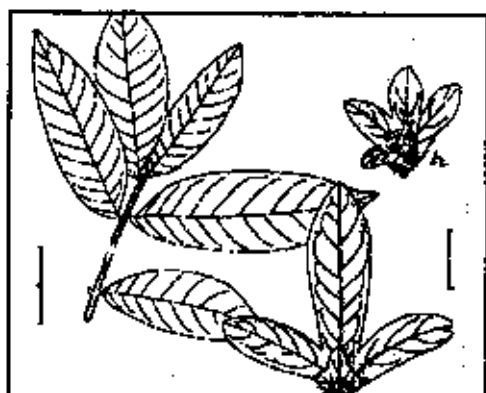

6434 - Engelhardia spicata var. *aceriflora* (Reindw.)
Koord.. Cheo lá-phong.

Đại mộc cao 12 m; cành non có lông hoe, già nâu sẫm. Lá mang 5 cặp thùy tiếp to 8 x 2,5-3 cm, bất xứng, không lông trừ mặt dưới có thể có ít lông, gân-phụ 11-14 cặp, cuống-phụ ngắn. Gié-thông đực có lông; hoa đực vòi 7-10 tiểu nhụy; hoa cái có noãn sào vòi nhụy 3 núm. Chùm mang trái dài 15-17 cm; bé quả có lông vàng, cánh 3 thùy, dài 3,2 cm, không lông trừ ở đáy.

Rừng ẩm, 100-1.600 m: Dìlinh.

- Tree 12 m high; leaflets smaller; wings of fruit 3.2 cm long (*Pterilema aceriflora* Reindw.).

6435 - Engelhardia spicata var. *integra* (Kurz)
Manning. Cheo ngựa, Cheo nguyên.

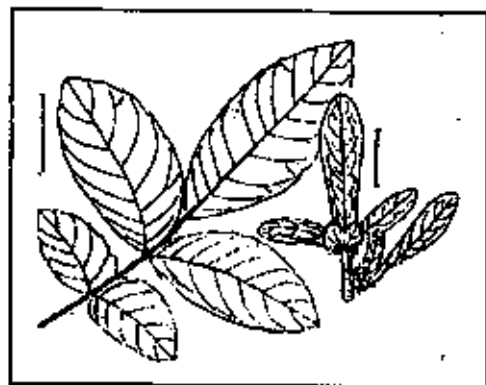
Đại mộc có lá rụng theo mùa. Lá mang 3-7 cặp thùy tiếp bầu dục tròn dài, đầu tù tròn; sống có lông. Gié thông dài xuất hiện một lúc với lá; lá đài có 3 răng; hoa đực có 6 tiểu nhụy; hoa cái có noãn sào có vòi nhụy 3 núm. Bé quả có lá hoa to thành cánh 3 thùy dài 4 cm.

Cà ná, Đàlat; XII-III.

- Deciduous tree; leaflets obtuse at apex; wings of fruit 4 cm long (*E. villosa* var. *integra* Kurz).

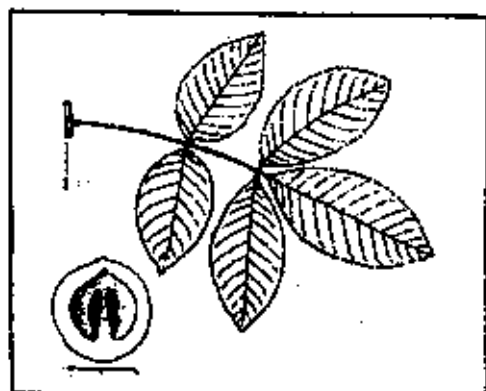

6436 - Engelhardia serrata Bl. var. cambodica Mann.
Chẹo có-răng.

Dạimộc cao 5-20 m; cành non có lông và vảy nâu. Lá -phụ thường 5, không cuống-phụ, bấtxúng, congcong, gân-phụ 11-16 cặp, bìa có răng thưa, to, mặt dưới có nhiều lông. Gié-thông dục dài 2-4 cm, có nhiều lông; láhoa 3 thùy; tiểunhụy 6. Gié-thông cái dài 20 cm mang trái có lông dài ở nách láhoa thành cánh có 3 thùy, dài 2,7-3,5 cm, có lông tiết và ngứa.

Rừng luôn luôn xanh 800-1.200 m, từ Bìnhtrị thiên đến Lâmđồng.

- Tree 5-20 m high; leaflets hairy beneath; wings of fruit 3.5 cm long.

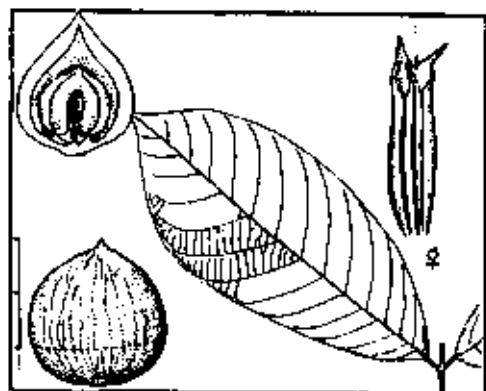

6437 - Carya poilanei (A. Chev.) Leroy. Mạy Poilane.

Dạimộc cao 12-13 m, thân to 40-50 cm; cành denden. Lá-phụ 5, xoan, lá-phụ trên to, đến 25-30 x 10-13 cm, đáy bấtxúng, không lông trừ ở nách gân-phụ mặt dưới, gân-phụ 17-20 cặp, lồi hai mặt, bìa có răng, cuống-phụ 3-6 mm; sớng không lông. Trái tròn; ngoaiquả bì cứng, tròntròn, to 2,4 x 2-2,2 cm; hạt 1, túdiệp có 3 thùy.

Rừng ẩm, 1.000 m, vùng vôi: Laichâu. O nguyênđại Đệtam, Mai (1981) đã gặp loài ở Auchâu.

- Tree 13 m high; leaflets dentate; endocarp 2.4 cm large (*Juglans poilanei* A. Chev.).

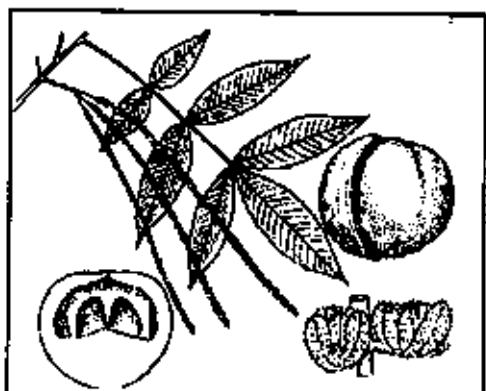

6438 - Carya sinensis Dode. Mạy Trungquốc.

Dạimộc to, đến 30 m, thân có chạng; cành kíchchòm, xám denden. Lá to; lá-phụ thường 7, lá-phụ trên to, 25-30 x 7-10 cm, bấtxúng, bìa nguyên, gân-phụ 15-18 cặp, cuống-phụ 3-7 mm; sớng có lông. Pháthhoa dục 5-8 ở đáy chồi mới; hoa dục với phiến 6 răng (láhoa và tiêndiệp) mang 5-15 tiểunhụy; hoa cái có noãn sào có 2 núm. Trái to 6-8 x 5 cm, ngoaiquả bì 4-6 mảnh, ngoi quả bì cứng, tròntròn có mùi; túdiệp có khúccuộn.

Rừng luôn luôn xanh, thường trên vôi, 1.000 m: Laichâu, Thanhhoa; 1.

- Tree to 30 m high with buttresses; leaflets entire; drupe to 5-6 cm large.

6439 - Carya tonkinensis H. Lec. Mạy-châu.

Dạimộc cao 15 m; cành non có vảy vàng cam, nhánh già trụi. Lá có sớng dài 8-10 cm, thúdiệp 5-7, mọc xen hay đối, không cuống-phụ, xoan thon, đầu nhọn, bìa có răng, gân-phụ 15-20 cặp. Gié dục 2-3, gắn ở một điểm; baohoa có thùy cao 1mm, tiểunhụy 5-6; hoa cái 1-2, có noãn sào hạ, trên là 4 răng dài, núm 2. Trái cao 2,5 cm, nở thành 4 mảnh ngoaiquả bì và nhân cứng nở thành hai mảnh; túdiệp khúckhuỷu chứa dầu.

Sơnla, vào 900 m.

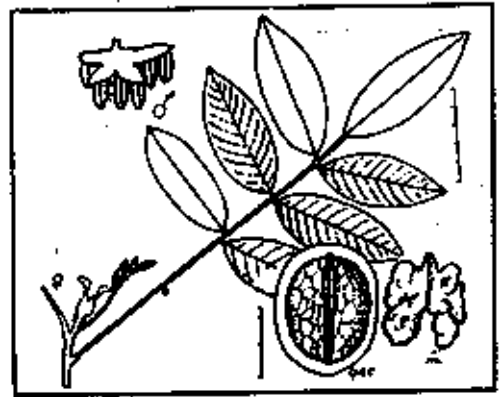
- Tree 15 m high; leaflets dentate; drupes 2.5 cm large.

6440 - *Juglans regia* L. Hồ đào, Oc-chó; Persian Walnut; Noyer.

Đại mộc cao 10-30 m, tàn rậm; cành kịch còm, không lông. Lá rụng theo mùa; thùy diệp 5-11, to 6,5-15 x 3-7 cm, bất xứng ở đáy, gân-phụ 13-15 cặp, không lông trừ ở nách gân-phụ mặt dưới; sống không lông. Gié-thông đực dài 7-10 cm; hoa ở nách lá hoa và tiêndiệp dính thành phiến 5-6 thùy, tiênhụy 14-25; gié cái đứng, 1-4 hoa, noãn sào 2 núm. Quả hạch cứng tròn, to 4-6 mm; ngoạiquả bì tự khai không đều; nội quả bì tròn tròn, nõ bằng 2 mảnh; hạt có tú diệp có khúccuộn, chứa dầu, ăn ngon.

Tr ở Laichâu, Sapa, Đalat. Hạt bổ, trị têthấp; vỏ trị sánlãi, hạ đường/máu, trị bệnh ngoài da, nhuận trường, trị ho suyễn; chứa betulin, juglon chống ungthư (trị ungthư vú)..

- Cultivated.

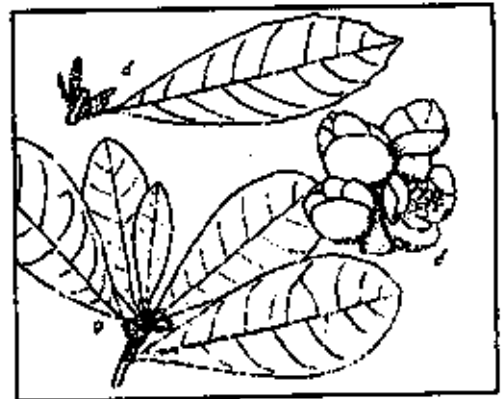

MYRICACEAE : họ Dầu-làm-ruợu.

6441 - *Myrica esculenta* var. *chevaleri* (Dode) Phạm hoàng. Dầu-làm-ruợu; Strawberry Tree.

Đại mộc to hay nhỏ. Lá dày, xanh đậm, cứng, không lông, dài 6-12 cm, bìa nguyên hay có răng. Biệtchủ; gié thông đực đứng hay thông, ngắn; hoa có 4-8 tiênhụy; gié cái kép, đứng, cao 1-5 cm, hoa có 1-4 láhoa-phụ. Quả đỏ, to vào 8-12 mm, chua-ngọt.

Vùng Đalat: Dinh Langbian; XI-I, 1-3. Trái giúp tiêu hóa, trị ho, bổ phổi.

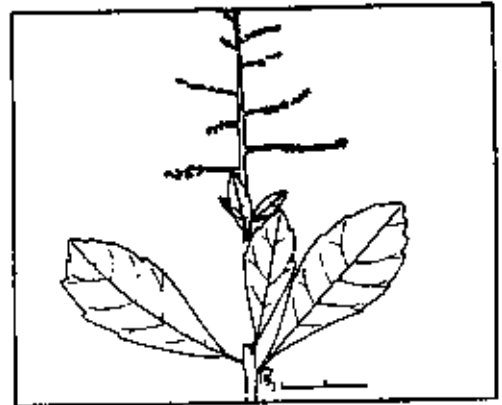
- Tree; leaves coriaceous, entire or dentate on margin; berries red, 8-12 mm large, acidulate (*M. sapida* var. *chevalieri* Dode).

6442 - *Myrica esculenta* var. *tonkinensis* Chev.. Dầu-làm-ruợu.

Đại mộc nhỏ. Lá có phiến xoan ngược, to vào 5,5 x 2 cm, đầu tròn, đáy chót buồm, gân-phụ 4-6 cặp, dày, không lông, mặt trên nâu, mặt dưới nâu đẹp, bìa có ít răng to; cuống dài 5-6 mm. Biệtchủ; gié kép ở ngọn, có lông mịn, nhánh dài 2-3 cm mang chum hoa nhỏ. Quả đỏ.

Vịnh Hạ Long.

- Leaflets obovate, dentate; panicles terminal.

FAGACEAE : họ Dẻ

1a - hoadầu có cọng đục, tután cái

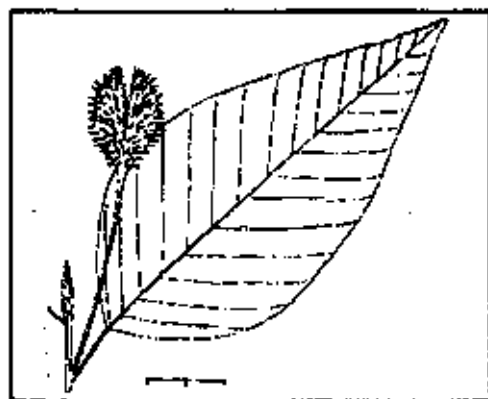
1b - gié-thông

2a - gié-thông đục ở trên cái ở dưới

2b - giéthông đơnphái

2a - quidầuquả (trái) bị một đầu (cupule) bao trọn lại, đáy bấtxưng, có gai
Castanopsis

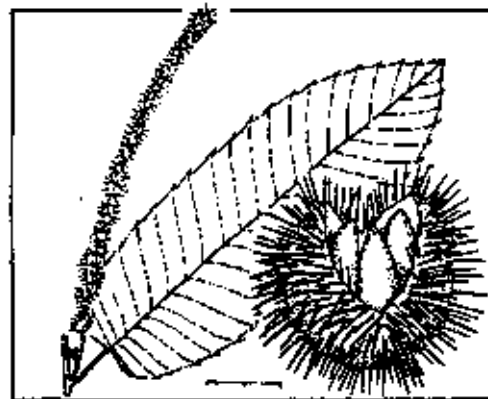
2b - quidầuquả có đầu không bao trọn, nếu bao trọn thì đầu đốixưng

3a - gié cái mảnh, thông; đầu không bao trọn quidầuquả; nhiều ở
vùng lạnh hay núi cao
*Quercus*3b - gié cái dứng, dài
*Lithocarpus**Fagus**Castanea**Castanopsis**Quercus**Lithocarpus*6443 - *Fagus longepetiolata* Seem.. Sồi-cánh.

Đại mộc; cành không lông. Lá có phiến xoan thon, đáy tròn, chót thon nhọn thành mũi dài, gân-phụ nhiều; cuống dài 1,5-2 cm. Hoadầu đục thông tên cọng dài. Tután cái 2 hoa trong một đầu. Đầu mang trái mỏng, có gai mềm, ngắn, nở làm 4 mảnh; trái có 3 cánh nhỏ dài 2-2,5 cm.

Rừng trên 2.000 m: Sapa, Mộc châu.

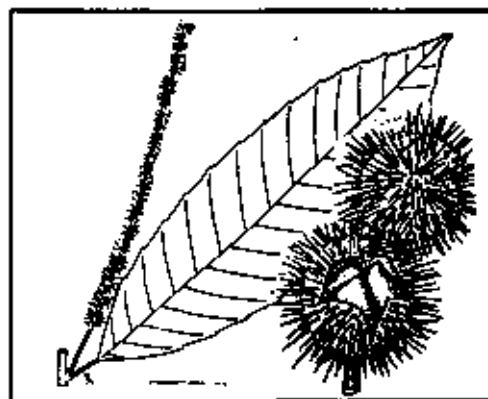
- Tree; male flowers in capitules; cupule spinous, 4-valved.

6444 - *Castanea phansipanensis* A. Cam.. Dẻ Fan-si-Pan.

Đại mộc; cành không lông. Lá có phiến tròn dài, to vào 15 x 4,5 cm, đầu tù, đáy tròn, cắt ngang hay hơi lõm, gân-phụ nhiều, đến 20 cặp, bìa có răng nhọn, dài 2-3 mm; cuống 1,5 cm. Gié dứng dài bằng lá; hoa cái 1 vài ở đáy. Bẻ quả nâu, 3(2-1), trong đầu bao trọn, có gai nhọn dài, nở làm 2-3 mảnh không đều.

Lào cai.

- Tree; leaves oblong dentate; inflorescence also long as leaves; cupules 2-3-valved.

6445 - *Castanea mollissima* Bl. Dẻ Cao bằng; Chinese Chesnut.

Đại mộc; cành không lông. Lá có phiến tròn dài thon, to vào 13-15 x 4 cm, đầu có mũi, đáy nhọn, gân-phụ 15-17 cặp, bìa có răng nhọn thưa; cuống dài 1 cm. Gié 1-2 ở nách lá dài bằng lá. Bẻ quả nâu lóng, 3(2-1) trong đầu bao trọn, có gai dài, nở thành 2-3 mảnh không đều.

Tr ở B. Trái nhiều bột ăn như hạt Mít, trị tê thấp, quã bì thui liếm, trị kiết. mửa; rễ trị lòi co quạn.

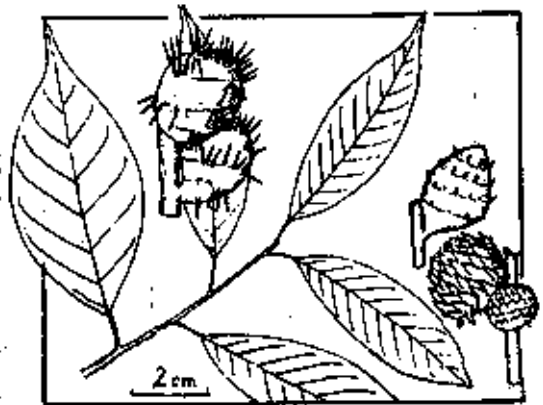
- Cultivated.

6446 - *Castanopsis acuminatissima* (Bl.) A.DC.

Đại mộc. Lá có phiến bầu dục đến thon, đầu nhọn, có đuôi ngắn, đáy tà tròn, to 5,5-8 x 2-3,5 cm, gân-phụ vào 10 cặp, bìa có răng thưa nhọn; cuống 11-14 mm. Đầu xoan, bao tròn bẻ quả, to đến 2,5 x 2 cm, có hàng ngang gai nhỏ.

Laichâu.

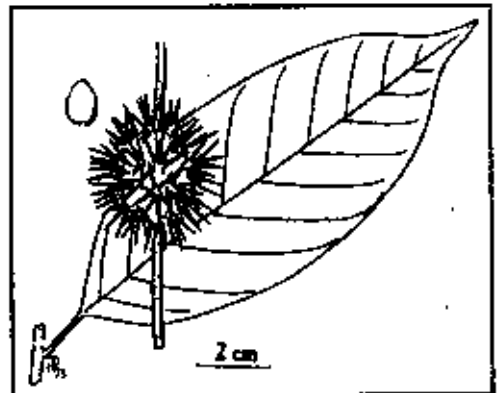
- Cupules ovoid 2.5 x 2 cm (*Castanea acuminatissima* Bl.; *Castanopsis bejaudii* A. Cam.; *C. echinocarpa* Hook.f., *C. nebulorum* Hick. & Cam.)

6447 - *Castanopsis annamensis* Hick. & Cam.
Khathụ Trung bộ

Đại mộc cao 12 m; cành non có lông. Lá có phiến bầu dục hay tròn dài, dài 12-17 cm, đầu có đuôi, có ít lông mặt dưới, bìa nguyên, gân-phụ 12-14 cặp; cuống 1-1,5 cm. Gié mang trái dài 20-25 cm; đầu to 3,5 cm, bao tròn 1 trái, gai nhiều, mảnh, dài 5-7 mm; quidầu quả cao 18, rộng 10-15 mm.

Thanh hóa.

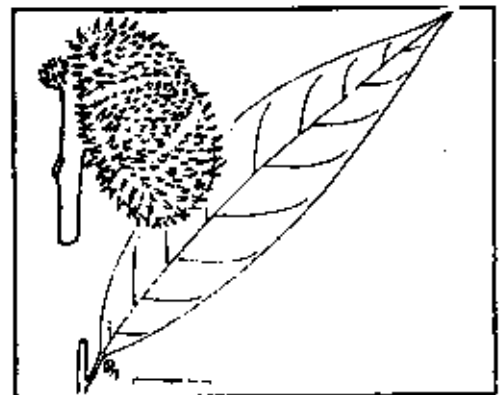
- Tree; leaves pubescent beneath; cupule 3.5 cm large; cupules 18 x 10-15 mm.

6448 - *Castanopsis argyrophylla* King ex Hook.f. Kha
thụ lá-bạc.

Đại mộc nhỏ, cao 6 m; cành mảnh, không lông. Lá có phiến thon, to 15 x 3 cm, bìa nguyên, dai, cứng, mặt trên đen hay oliu lục, mặt dưới nâu đỏ, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Đầu tròn hơi bẹp, rộng 3,5 cm, có gai nhọn, nhiều, cao đến 2-3 mm.

Công tum, Phú Khánh; 8.

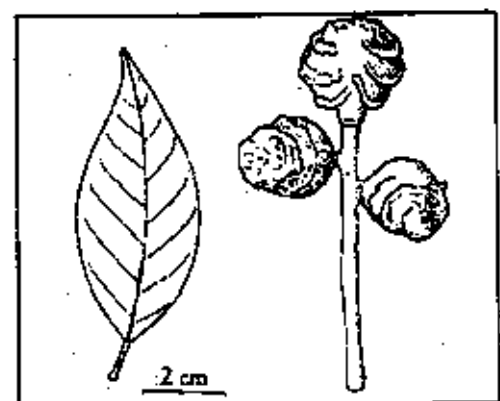
- Tree 6 m high; leaves lanceolate coriaceous; cupules 3.5 cm wide.

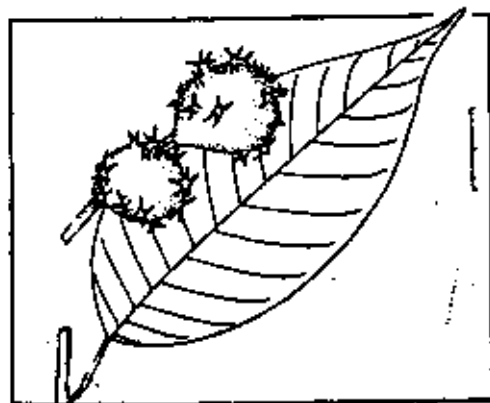
6449 - *Castanopsis arletina* Hick. & Cam.. Khathụ
dầu-trầu, Dê bột.

Đại mộc cao 15 m, thân to 25 cm; cành non đodò, không lông. Lá có phiến xoan bầu dục thon, dài 7-10 cm, dai, không lông, láng, gân-phụ 7-8 cặp; cuống mảnh, đodò. Gié thụ dài 8-15 cm; đầu 2-3 cm, xoan, đầu cắt ngang, có nhân ngang, có lông dày, có gai ngắn; quidầu quả tròn hay xoan, to 2 cm.

Núi Hòn-hèo (Phú Khánh), vào 700 m.

- Tree 15 m high; leaves glabrous, coriaceous; cupule truncate, tomentose.

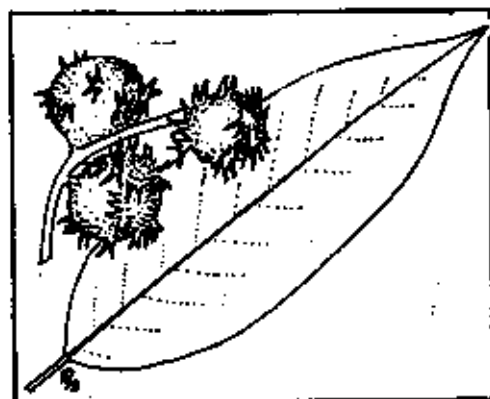

6450 - *Castanopsis armata* (Roxb.) Spach. - Dẻ giáp
Daimộc cao 6-30 m; cành không lông. Lá có
 phiến bầu dục thon, to, dài đến 25 cm, đầu nhọn, có
 đuôi, đáy tù tròn, bìa nguyên, dày, không lông, gân-
 phụ rất mảnh, không rõ ở mặt trên óliu đen, mặt
 dưới sôcôla hay caphê sữa; cuống 2-3,5 cm. Gié
 ngắn; đầu cớđộc, to 2-3,5 cm, có gai thưa, hình
 sao, cứng; quidầuquả to 2-2,5 cm.

Rừng BTN; 11.

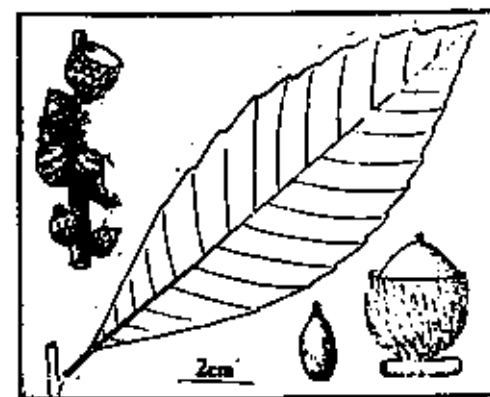
- Tree 6-30 m; leaves coriaceous, glabrous;
 cupules globulous 2-3.5 cm large. (*Quercus armata*
 Roxb.)

6451 - *Castanopsis bolsii* Hick. & Cam. - Dẻ Bắcgiang.
Daimộc cao 10-15 m; cành không lông, có
 bikhầu. Lá có phiến bầu dục dài hay thon, dài 10-
 16 cm, mặt dưới dày lông hoehoe, bìa nguyên, gân-
 phụ 10-12 cặp; cuống 1,5 cm. Gié đực nhiều ở phía
 ngọn; hoa đực chụm 3. Gié cái cớđộc; đầu cớđộc
 bao tròn trái, hình trứng, có gai cứng mà nhiều, sắp
 thành hàng trên gờ ngang, như cái lược; quidầuquả
 xoan, có theo lồi.

Caolang, Hàbắc, hoang và Tr vì trái ăn được;
 X-XII, 8-9 (hình theo Hickel Camus).

- Tree 10-15 m high; limb rufous tomentose
 beneath; fruits ovoid.

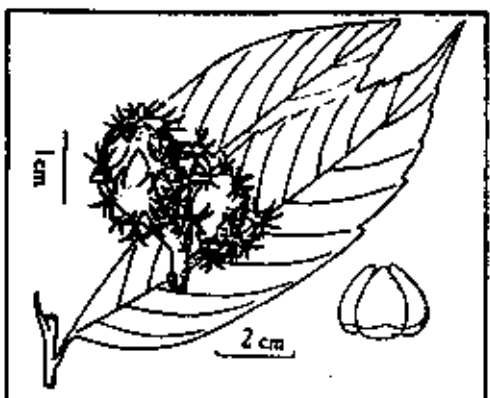

6452. - *Castanopsis calathiformis* (Skan.) Phamhoang,
 Dẻ thúng.

Cành non có cạnh, có lông ngắn. Lá dài 10-
 20 cm, láng mặt trên, có lông mặt dưới; gié-thông
 đực đơn hay chia nhánh; tiểuhụy vào 12. Gié thu
 cao 12 cm; đầu cớđộc, mỏng, to 8 mm, mặt ngoài
 dày lông, 4-6 vòng vảy nhỏ; quidầuquả nhỏ, cao 12-
 18 mm, theo lồi, rộng 4 mm.

Lào

- Branches, leaves beneath shortly pubescent;
 cupules pubescent; acorn 12-18 mm long (*Quercus*
calathiformis Skan.).

6453 - *Castanopsis ceratacantha* Rehd. & Wils..
 Khathu sùng-nai

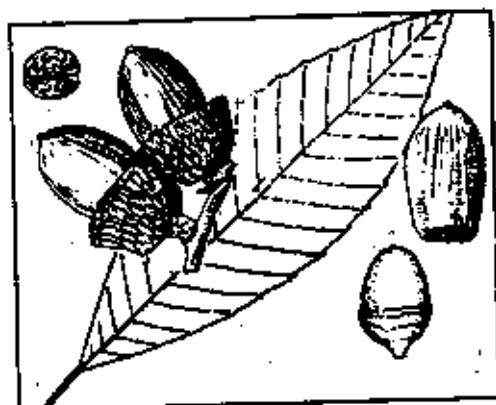
Daimộc cao 6-8 m; cành non dày lông. Lá có
 phiến thon, to vào 13 x 4 cm, đầu nhọn, có mũi dài,
 bìa có răng ở 1/2 trên, mặt dưới có lông hoe; cuống
 8-10 mm. Gié mang trái cao 15 cm; đầu to 2,5 cm,
 có gai nhọn, chụm 3-5 chia nhánh như sùng nai, bao
 lấy 3 quidầuquả cao 9 mm, có lông.

Rừng vùng núi: B đến Ngoclinh; 3 (hình theo
 Hickel & Camus).

- Tree 6-8 m; leaves rufous pubescent beneath;
 cupule with 3 fruits. (*C. semiserrata* Hick. & Cam.)

6454 - *Castanopsis cerebrina* (H. & C.) A. Cam.. Dẻ cau, Dẻ đen, Dẻ óc.

Dạimộc cao 15-20 m, gốc to 50 cm. Lá có phiến thon, to vào 14 x 4,5 cm, nhọn hai đầu, bìa có răng, gân-phụ vào 20 cặp, mặt trên mượt xám, mặt dưới nâu đẹp; cuống 1,5-2 cm. Gié-thông ở nách lá ngọn nhánh; hoa nhóm 3; đầu hình chén có vảy dài, bao 1/3 trái; quidầuquả tròn-dài, cao 2,5 cm theo lổm.

Sapa, Vĩnhphú, Hoàng-liên-sơn, Tuyênquang...

Tree 15 m high; acorns 2.5 cm high (*Pasania cerebrina* H. & C.).

6455 - *Castanopsis chapaensis* Toán. Khathụ Sapa.

Dạimộc. Lá chụm ở chót nhánh; phiến thon, chót nhọn, bìa có răng thưa ở 1/2 trên, gân-phụ 10 cặp; cuống dài 1 cm. Gié cứng, mang đầu tròntròn, có gai dài, nhọn, nở không đều; quidầuquả tròntròn, theo lổi.

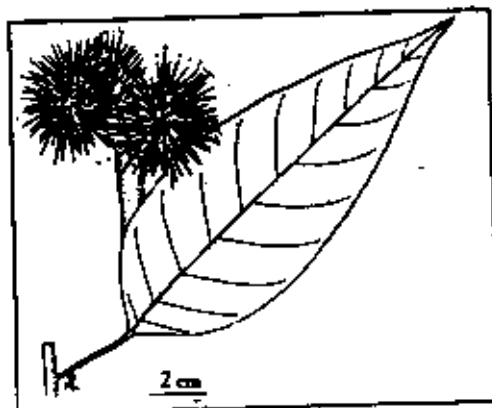
Sapa (hình theo L.n.Toán).

- Tree; limb lanceolate; cupules irregularly dehiscent.

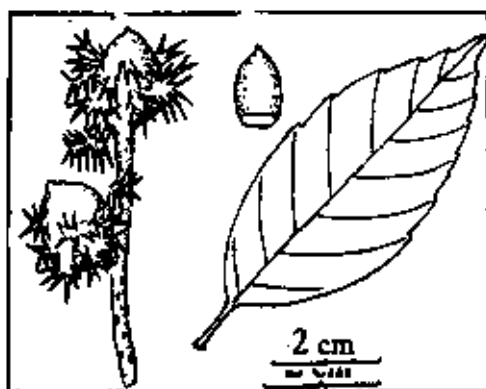
6456 - *Castanopsis chevalieri* Hick. & Cam.. Gỏi, Khathụ Chevalier.

Nhánh cứng, to 5-8 mm. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 14 x 5 cm, chót thon nhọn, đáy tù tròn, cứng, dòn, mặt trên nâu láng như có verni, mặt dưới nâu ửng đỏ lúc khô, gân-phụ 14 cặp; cuống dài 2 cm. Gié dài 15 cm; đầu tròntròn, đầy gai nhọn, to 3,5-4 cm.

Lâmđồng: Braian vào 1.400-1.500 m; 2.

- Leaves coriaceous, glabrous, upper surface shining; cupules 3.5-4 cm.

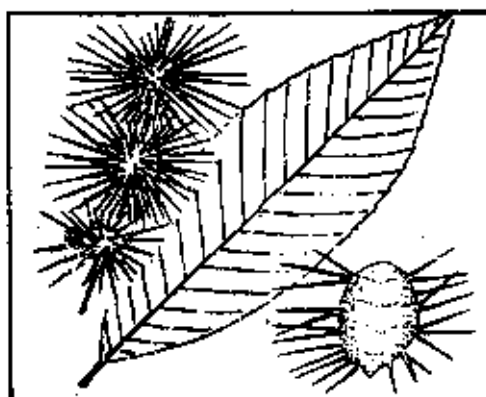

6457 - *Castanopsis chinensis* (Spreng.) Hance. Khathu Trungquốc, Dẻ gai.

Đại mộc cao 12 m; cành non không lông. Lá có phiến bầu dục dài 8-13 cm, đầu tù nhọn, bìa có răng, dai, không lông, hai mặt một màu, gân-phụ 8-12 cặp; cuống 10-14 mm. Gié thụ dài 12 cm; đầu to 2-3 cm, có gai to kép dài 3-5 mm, có lông tơ, nõ làm 4 mảnh; quidầu quả bầu dục, cao 13 mm.

Trung nguyên B.

- Tree 12 m high; branches glabrous; leaves glabrous; cupules 4 valved; acorn 13 mm high (*Castanea chinensis* Spreng.).

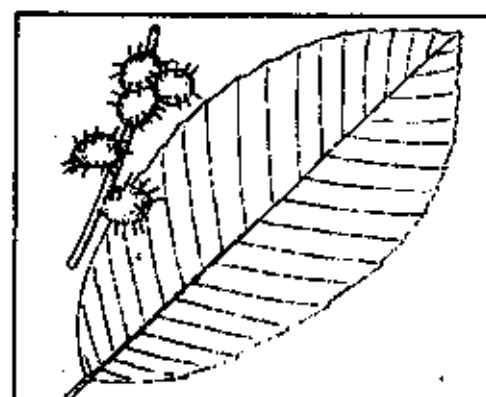

6458 - *Castanopsis choboensis* Hick. & Cam. The, Dẻ Chồ.

Đại mộc cao 12-15 m, gốc to 40-50 cm; cành non có lông dày hoe. Lá có phiến thon, dài 14-16 cm, mỏng, mặt dưới có lông mịn, bìa có răng nằm thấp, gân-phụ 18-20 cặp; cuống dài 1 cm. Gié cái thụ dài 15-17 cm, mang đầu khít nhau, dây gai dài 15-17 mm; quidầu quả xoan, dài 15 mm, chót có lông tơ.

Chồ đến T.

- Tree 12-15 m high; branches rufous tomentose; leaves membranous, pubescent beneath; cupules with long spines.

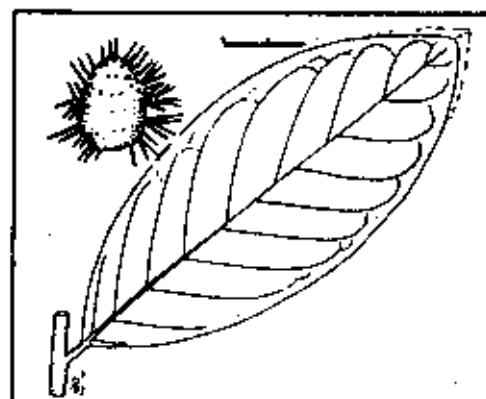

6459 - *Castanopsis clarkii* King ex Hook. f. var. *pseudoindica* Hick. & Cam. Khathu Clark

Đại mộc; cành non có lông. Lá có phiến xoan hay bầu dục rộng, to, dài 15-17 cm, bìa có răng trừ gần đáy, mặt dưới có lông dày, gân-phụ 15-16 cặp; cuống dài 1 cm. Gié mang trái dài 25-30 cm; đầu cách nhau, xoan, cao hay ngang, to 8 x 10-12 mm, nhu nhung, có gai thưa nhọn, mềm; quidầu quả 1, cao hay bẹp, không lông, thẹo rộng 5-6 mm.

Thanh hóa.

- Tree; leaves tomentose beneath; cupules 8 x 10-12 mm; acorn 1 (*C. pseudoindica* H. & C.).

6460 - *Castanopsis crassifolia* Hick. & Cam. Khathu lá-dày.

Đại mộc to, gốc to đến 1 m. Lá có phiến xoan thon, dài 7-8 cm, đầu tù, rất dày, dai, gân như không lông, gân-phụ rất mạnh, 11-12 cặp; cuống dài 5-7 mm. Gié đực có hoa ở ngọn. Gié cái mang tután 3 hoa. Đầu xoan hay hình cầu, phía ngoài dày gai ngắn, chụm; quidầu quả 3, dày lông, có thẹo rất lồi.

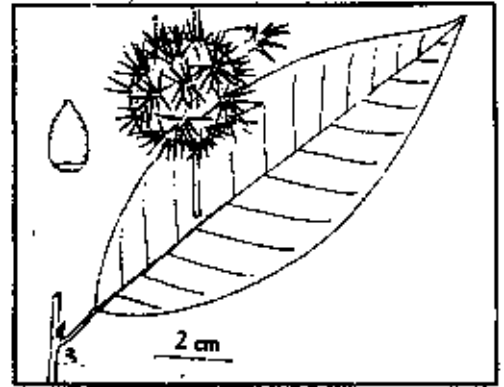
Rừng vùng núi cao: Lào cai.

- Big tree; leaves glabrous; cupules with 3 pubescent acorns.

6461 - *Castanopsis dongchoensis* Hick. & Cam. Khathu Đồng-cho.

Đại mộc cao 20 m; cành non to 2-3 mm, không lông. Lá có phiến thon, to 10-20 x 3-4,5 cm, dai, mặt trên láng, mặt dưới có lông sát vàng vàng, gân-phụ 15-16 cặp; cuống 15 mm. Gié dài 15-20 cm, mảnh; *đầu tròn*, to 2-3 cm, mang gai có lông, ngay, cao 6-8 mm, thành chum; *quid đầu quả* hơi bầu dục có múi, cao 2 cm.

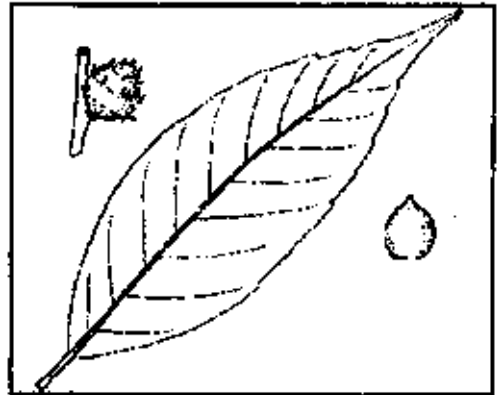
Đồngche (Quảngtri), Đàhòa; 8-10. Trái ăn được.

- Tree 20 m high; limb appressed pubescent beneath; cupules 2-3 cm large, pubescent.

6462 - *Castanopsis echinocarpa* Miq.

Đại mộc; nhánh non gần như không lông. Lá có phiến nhỏ, đo 12-17 x 3-4,5 cm, bầu dục thon hay thon, chót có đuôi, bìa có răng ở 1/2 trên, không lông, gân-phụ 6-10 cặp. *Đầu* rộng 1,4-2 cm, gai ít, ngắn, thường chỉ như mọt; *quid đầu quả* có đọt, cao 12-14 mm, rộng 12 mm

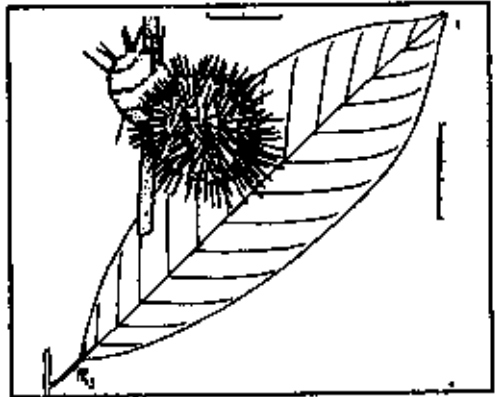

6463 - *Castanopsis echinophora* Cam. Khathu mang-gai.

Đại mộc to, cao đến 30 m; cành mảnh, không lông. Lá có phiến thon ngược, to đến 30 x 10 cm, nâu láng mặt trên, nâu mặt dưới, gân-phụ 12 cặp, bìa nguyên; cuống 3-4 cm. *Đầu* xoan tròn tròn, rộng 1,5-2 cm, có gai theo 3-5 hàng, cao 1,5 cm; *quid đầu quả* 3, mà 1 phát triển tròn

Côngtum, Lâmđồng; 1.

- Tree to 30 m high; leaves to 30 x 10 cm, glabrous; cupules 1.5-2 cm large, bearing 1.5 cm long spines.

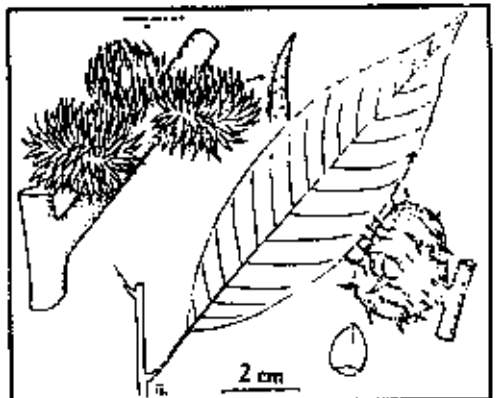

6464 - *Castanopsis fabrei* Hance. The, Khathu The. Fabre.

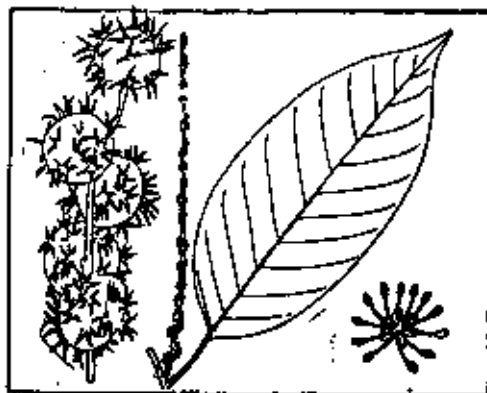
Lá có phiến bầu dục thon, to 13 x 5 cm, chót nhọn, dây tà, bìa có vài răng, gân-phụ 9-10 cặp, mặt trên óliu láng, mặt dưới nâu caphê sữa; cuống dài 1 cm. *Đầu* hình bông vụ, *đầu cắt ngang* rộng vào 2 cm, có gai mảnh cong cong; *quid đầu quả* 3.

Sapa, Chobò.

- Leaves oblong lanceolate; cupules top-like. 2 cm large. (*C. nubienensis* Hick. & Cam., *C. quangtrienensis* Hick. & Cam.)

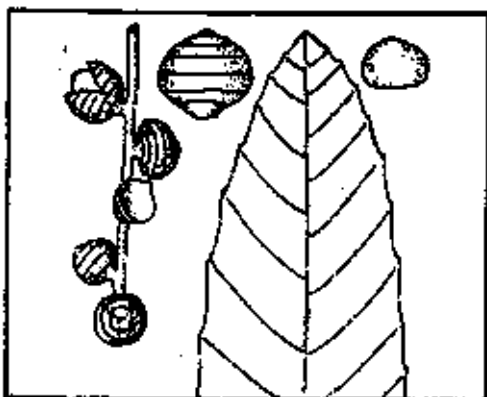

6465 - *Castanopsis ferox* (Roxb.) Spach. Khathu dũ.
Daimộc; cành nâu. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài 9-13 cm, đầu có mũi, dai như da, gân-phụ 13-14 cặp, có vẩy nâu mặt dưới; cuống dài 1,7 cm. Hoa đực có 12 tiểuhụy; đầu tròn to vào 2 cm, kể cả gai (dài 6-8 mm), có lông nâu; quidầu quả tròn, to 12 mm.

Hải Vân, Phú Khánh.

- Tree; leaves chartaceous, coriaceous; cupules globulous 2 cm large; fruit globulous 12 mm large. (*Quercus ferox* Roxb.)

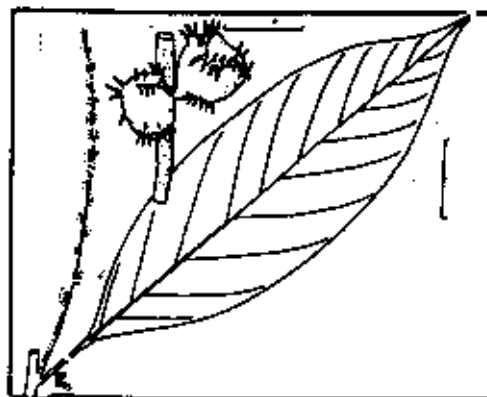

6466 - *Castanopsis fissa* (Benth.) Rehd. & Wils.).
 Khathu chẽ.

Daimộc nhỏ, cao 5-15 m. Lá có phiến xoan ngược hay thon rộng, bìa có răng chót, mặt dưới đầy lông nâu. Gié đực dài; hoa đực chụm 3-7. Gié cái ngắn hơn; hoa cái cõ độc. Đầu tròn, hơi rộng hơn cao, bao tròn trái, vẩy xếp thành 6-8 quãng ngang nõ nút hai; quidầu quả bẹp, theo phẳng.

BT, (hình theo L.k.Kế và cộng sự viên).

- Tree 5-15 m high; leaves brown tomentose beneath; cupules with scales in concentric rows (*Quercus fissa* Champ. ex Benth., *C. fissoides* Chun & Huang)

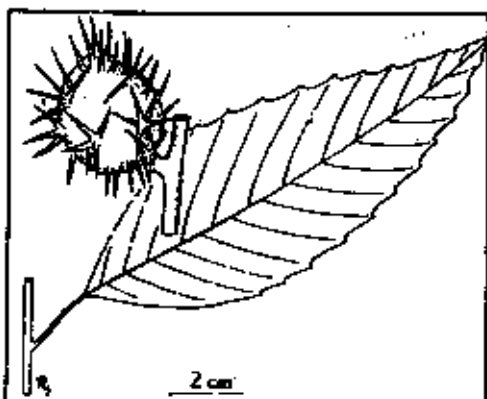

6467 - *Castanopsis fleuryi* Hick. & Cam. Khathu Fleury.

Daimộc nhỏ, cao vào 8 m. Lá có phiến thon, to vào 13 x 4 cm, không lông mặt trên có gân-phụ lớn, 10-11 cặp, xám xám, mặt dưới nâu nâu, gân-phụ lồi; cuống dài 2,5-3 cm. Gié đực cõ độc ở nách lá, dài 8-10 cm. Gié cái dài đến 20 cm, đầu to 1,2-2 cm, có gai thành hàng.

Lào.

- Tree 8 m high; leaves glabrous; cupules 1.2-2 cm wide; spines in rows.

6468 - *Castanopsis formosana* (Skan) Hay. Khathu Dải loan.

Daimộc; cành non có lông mịn vàng vàng. Lá có phiến xoan thon, to vào 12 x 4 cm, chót nhọn, đáy tà, bìa có răng thưa, gân-phụ 12-14 cặp, mặt trên nâu đỏ lóng, mặt dưới nâu hoe lúc khô; cuống dài 2 cm. Đầu tròn, to 15-18 mm, gai nhọn, nhóm, cao 5-6 mm.

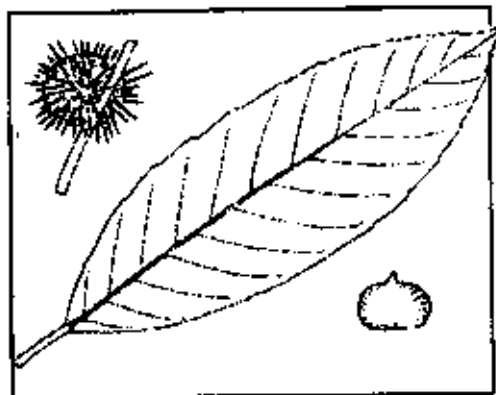
Nhatrang; IX.

- Tree; branches yellow pubescent; cupules globulous, 15-18 mm large (*C. tribuloides* var. *formosana* Skan).

6469 *Castanopsis gamblei* Hick. & Cam.

Đại mộc; nhánh không lông. Lá có phiến to 17-20 x 6-6,5 cm, xoan-tròn dài, đáy tù hẹp, không lông, bìa có răng nhọn, đáy nguyên, gân-phụ 12-13 cặp; cuống dài 15 mm. Gié thụ 18-20 cm; đầu không lông, rộng 12-20 mm; quidầu quả bẹp, có đóc, đáy cát ngang, đối xứng, rộng 1 cm, cao 6-8 mm.

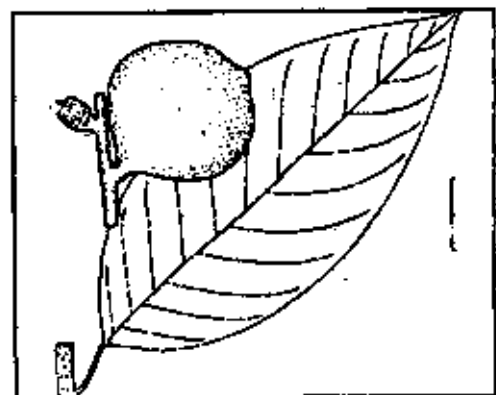
Trán nh.

6470 - *Castanopsis gunieri* A. Cam.. Khathu Gunier.

Đại mộc cao 10 m; cành không lông, to 2-3 mm. Lá có phiến bầu dục thon, to 14 x 6 cm, bìa nguyên, gân-phụ 12 cặp mặt trên lam hay xám lúc khô, mặt dưới caphê sữa hay sôcôla; cuống dài 1,5-2 cm. Đầu hình cầu có mũi, to 4 cm, bao tròn trái, không gai, không lông, có phần nâu.

Dì nh.

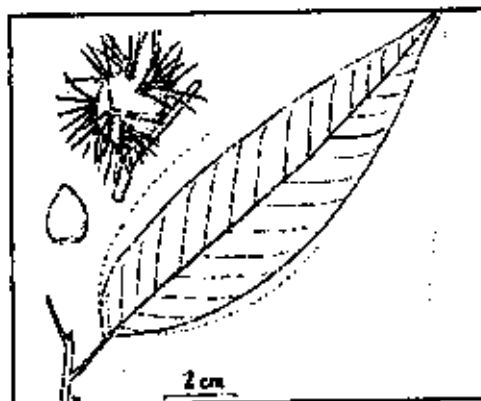
- Tree 10 m high; leaves glabrous; cupule inerm, globulous 4 cm large, brown; puberulent.

6471 - *Castanopsis harmandii* Hick. & Cam.. Khathu Harmand.

Đại mộc cao 30 m; cành mảnh, có lông sát. Lá có phiến thon, dài 15-18 cm, chót nhọn, đáy tù, hơi bất xứng, mặt trên nâu lợt, mặt dưới có lông mịn nâu hay nâu đỏ, gân-phụ 14-15 cặp; cuống dài 1,5 cm. Gié dài 15-18 cm; đầu mỏng, bất xứng, có lông, dài 2,5 cm; gai chụm, cao 8-9 mm; quidầu quả cao 1,5 cm, rộng 1 cm.

Công tum, Dahóa; III.

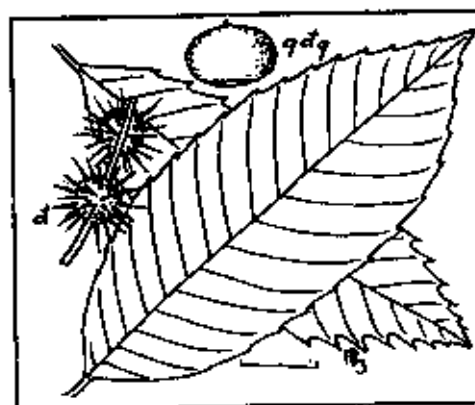
- Tree 30 m high; leaves brown or red brown pubescent beneath; cupules with long spines.

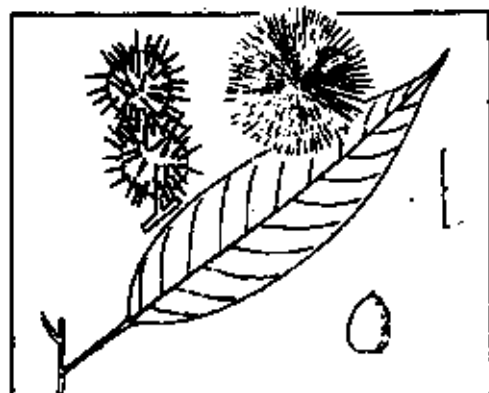
6472 - *Castanopsis indica* (Roxb.) A. DC.. Cà-đi Ấn.

Đại mộc 8-20 cm; cành non có lông hoe hoe. Lá có phiến tròn dài, bìa có răng to nhọn, gân-phụ 14-18 cặp, lợt, dài, mặt dưới có lông hoe; cuống ngắn. Chùm kép mang gié thông dục; hoa có 6 lá đài, 12 tiểu hụy; đầu to 3-4 cm, có gai ngay, dài 8-12 mm; quidầu quả xoan, cao 6-13 mm.

Rừng luôn luôn xanh 500-1.500 m: Langson, Hà bắc, Vinh phú, Quảng trị, Langbian; XI-V, 6-8. Vô chống ung thú; in vitro, chống siêu khuẩn trái-rạ, và R.D.

- Tree to 20 m high; limb rufous pubescent beneath; acorn 6-13 mm long (*Castanea indica* Roxb.).

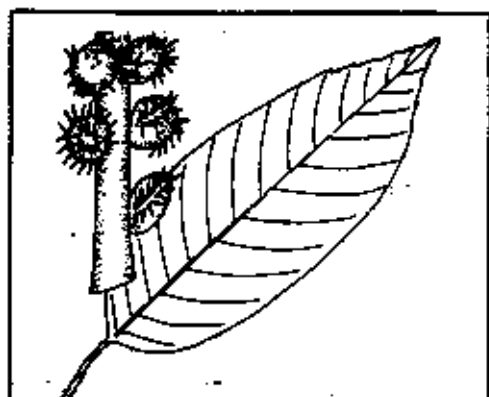

6473 - *Castanopsis kawakamii* Hayata. Khathu Kawakam.

Đại mộc cao 12 m; thân to đến 40 cm; cành mảnh không lông, có bích hầu tròn rõ. Lá có phiến thon, to 11 x 3 cm, đầu nhọn, có đuôi, *đáy tà tròn hẹp trên cuống*, gân-phụ 11-13 cặp, dày, dai, mặt trên xám lục lục, mặt dưới nâu lợt; cuống dài 2 cm. Đầu tròn, to 2 cm, có gai dài đến 1 cm.

Dam Hà, Quảng Ninh.

Tree 12 m high; leaves glabrous; cupules 2 cm large (*C. oerstedii* Hick. & Cam)

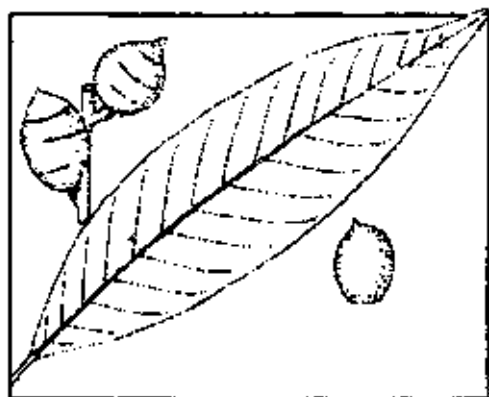

6474 - *Castanopsis lamontii* Hance var. *pachyrachis* Hick. & Cam. Khathu cành-dày.

Đại mộc cao 12-15 m, gốc to 30-50 cm, cành không lông. Lá có phiến tròn dài thon, dài 11-16 cm, chót thon nhọn, *đáy tà tròn*, gân-phụ 11-15 cặp, bìa có răng ở chót, không lông; cuống 2-3 cm. Gié mang trái dài 18-20 cm, *trục kích cỡ*, to 1 cm; đầu không rộng, tròn, rộng hơn cao, bao tròn trái, gai mập, thành 4 nhóm xen với vảy; *quid đầu quả* 3 trong mỗi đầu, có cạnh, có thẹo lồi.

Lào cai.

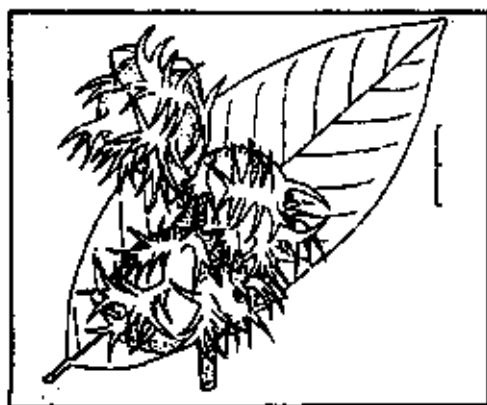
- Tree 12-15 m high; leaves glabrous; cupule on 1 cm large axis; acorns 3 by cupule.

6475 *Castanopsis lancifolia* (Kurz) Kurz. Khathu lá-thon.

Đại mộc nhỏ hay to, không lông, trù ở pháthoa. Lá có phiến thon, dài 10-25 cm, mỏng, không lông, mặt trên xám đỏ đỏ, bìa nguyên, chót hơi có đuôi, *đáy nhọn hay tròn*, gân-phụ 8-13 cặp; cuống dài 2-2,5 cm. Gié thụ dài; đầu có 3-4 quầng, cao 2,5-3,5 cm; *quid đầu quả* to 2 x 1,2-1,8 cm.

Có ở ta (*Quercus lancifolia* Kurz).

6476 - *Castanopsis lecomtei* Hick. & Cam. Khathu Lecomte.

Đại mộc cao đến 30 m. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài 15-18 cm, bìa nguyên, gân-phụ 13-14 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ngắn; cuống 5-10 mm. Gié mang trái cao 14 cm; *đầu to 4,5 cm* kể cả gai; gai to, dẹp không phủ tròn đầu; *quid đầu quả* 1, có lông dày, to 2,5 x 1,2 cm.

Sapa. Trái ăn được.

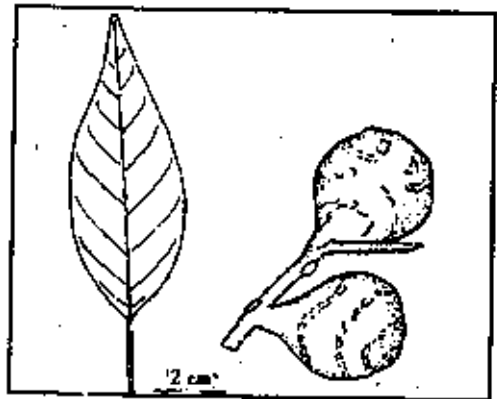
Tree 30 m high; leaves shortly pubescent beneath; cupules 4.5 cm large; acorn 2.5 x 1.2 cm. tomentose.

6477 - *Castanopsis longipetiolata* Hick. & Cam.
Khathu cứng-dài

Đại mộc cao 9 m, thân to 15 cm, Lá có phiến bầu dục thon, dài 8-10 cm, không lông, gân-phụ mảnh 7-8 cặp, không rõ ở mặt trên; cuống dài 2-3,5 cm. Gié thụ dài 10 cm, *đầu hình dùi xoan*, có cọng to, to 3,5 cm, có 3-4 hàng vảy; quidầu quả 1, to 3 cm, có bì cứng.

T (hình theo Camus).

- Tree 9 m high; leaves glabrous; cupule 3.5 cm large; acorns 3 cm large.

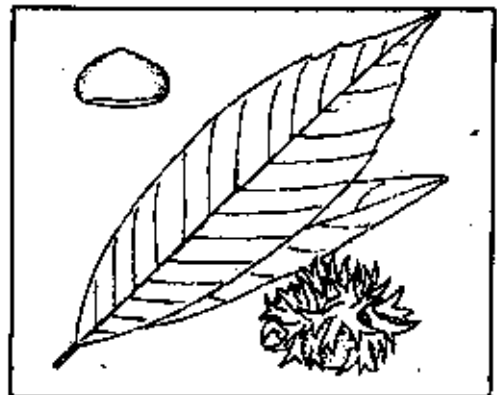
6478 - *Castanopsis mekongensis* A. Cam. (BSF 1938: 613 (1939))

6479 - *Castanopsis namdinhensis* Hick. & Cam.
Khathu Namdinh.

Đại mộc; cành không lông. Lá có phiến tròn dài thon, dài 10-14 cm, bìa nguyên hay có vài răng nhọn chót phiến, gân-phụ 13-14 cặp; cuống 7 mm, không lông. Đầu cao 3,5, rộng 4 cm, *mặt trong dày lông tơ*, gai to, chia nhánh; quidầu quả cao 1, rộng 1,8 cm, đối xứng, theo rộng 1-1,5 cm, lồi.

Namdinh.

- Tree; leaves glabrous; cupules 4 cm large; spines flat; acorns 1 x 1.8 cm.

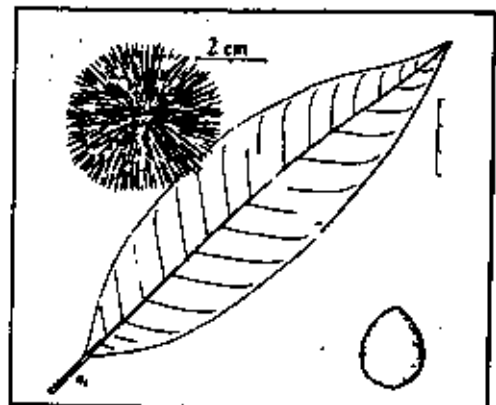

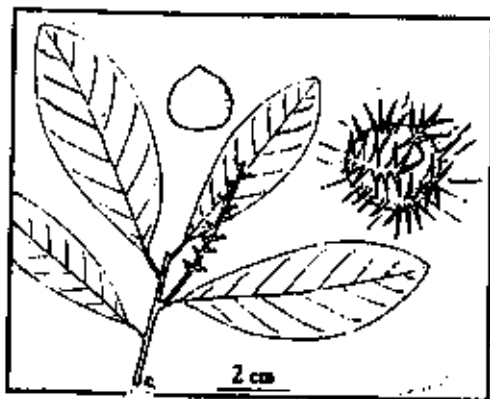
6480 - *Castanopsis nhatrangensis* Hick. & Cam. Xa,
Khathu Nhatrang.

Đại mộc cao 28 m, thân to đến 1 m; cành non không lông; bích hầu trắng. Lá có phiến bầu dục thon, dài đến 22 cm, không lông, mặt trên óng ánh, gân hồng, gân-phụ 13-14 cặp; cuống dài 1,5 cm. Hoa cái có 3-4 vòi nhụy; đầu bất xứng to 5 cm (với gai), *gai dài 2 cm*, ngay, có lông tơ; quidầu quả rộng 2 cm.

Rừng luôn luôn xanh, 1.500 m: Đà Nẵng, Phú Khánh.

- Tree 28 m high; leaves glabrous; cupules with 2 cm long spines; acorns 2 cm large.

6481 - *Castanopsis ninhhoaensis* Hick. & Cam. Khathu Ninhhoa.

Daimộc cao 10 m, thân to 25 cm; cành dày lông sát hoe. Lá có phiến dày, nhỏ, đo 6-8 x 2-3 cm, đầu tù, không lông, nâu đỏ hai mặt lúc khô, gân-phụ 7-8 cặp; cuống có lông, dài 6-8 mm. Gié dài 5-6 cm, dày; đầu vòi gai to 4 cm, gai dài 12 mm, có lông trừ ở ngọn; quidầu quả 1, to 1,5 cm.

Vongphu, 1.300 m; V.

- Tree 10 m high; branches rufous tomentose; leaves 6-8 cm long; cupules 4 cm large; acorn 1.5 cm long.

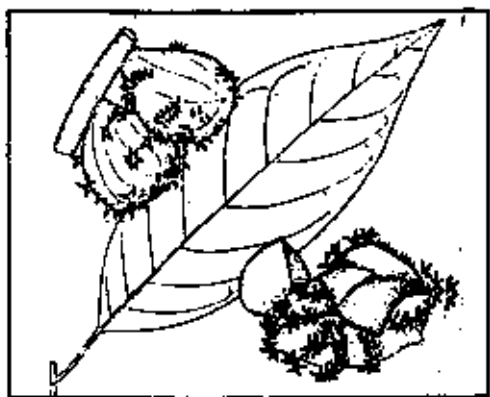

6482 - *Castanopsis phuthoensis* Luong. Khathu Phutho.

Daimộc cao 10-15 m, gốc to 50-70 cm. Lá có phiến tròn dài thon, bìa nguyên, mặt dưới lá dày lông, gân-phụ nhiều; cuống ngắn. Gié đực nhiều, dày lông; hoa đực chụm 3. Gié cái ngắn hơn; hoa cái 1-3; đầu đen, chót nhọn, phía ngoài đầy gai rậm, chụm, nở thành 2 mảnh; quidầu quả hình bông vụ, theo phẳng.

Vùng Việt Bắc (hình theo L.n. Toán).

- Tree 15 m high; leaves tomentose beneath; cupules acute, 2-valved.

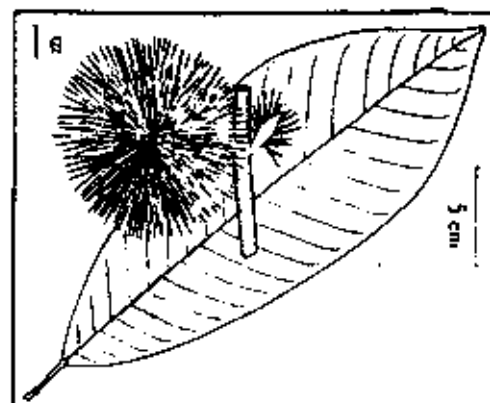

6483 - *Castanopsis pierreii* Hance. Dẻ bộp, Khathu Pierre.

Daimộc; cành có cạnh, màu xám tro. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 13 x 5 cm, dai, cứng, láng ở mặt trên, nâu mặt dưới, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1,5 cm. Gié đực trắng; gié cái dài 10 cm; đầu hình xấp, cao 5,5 cm, có gai thành quầng; quidầu quả 3 cạnh, đầu nhọn.

Rừng 300-700 m: Bànà, Phú quốc; 7.

- Tree; leaves oblong lanceolate, glabrous, coriaceous; cupules pear-shaped, 5.5 cm high.

6484 - *Castanopsis poilanei* Hick. & Cam. Khathu Poilane.

Daimộc cao 8 m, thân to 25 cm; cành non như nhung vàng dợt. Lá có phiến bầu dục thon ngược 85°, dài 18-22 cm, hai mặt một màu, có ít lông mặt dưới, gân-phụ 16-22 cặp; cuống dài 13 mm, lábe dày lông. Vòi nhụy 3; gié thụ dài 25 cm; đầu bất xứng to 5-6 cm (cả gai), 4 mảnh; gai 1 cm, có lông vàng; quidầu quả to 2 cm, ăn được.

Thanhhoa (hình theo Camus).

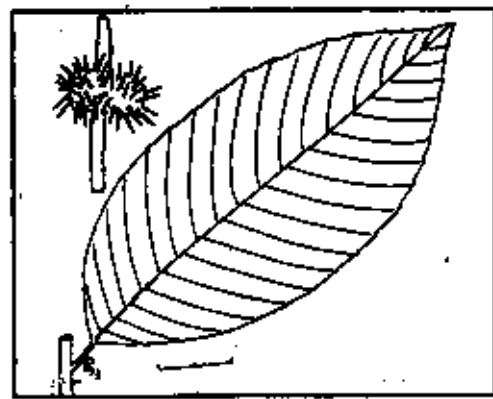
- Tree 8 m high; branches yellow velvety; leaves pubescent beneath; cupules 5-6 cm large; acorn 2 cm across.

6485 - *Castanopsis pseudoindica* Hick. & Cam.
Khathu An.

Đại mộc; cành non có lông vàng, rời không lông, đen. Lá có phiến bầu dục to 13 x 6 cm, đầu tù, đáy tròn tròn, gân-phụ nhiều, 16-19 cặp, bìa có răng thấp nhọn, dai, mặt trên nâu gỗ, láng; cuống dài 1,5 cm. Pháthoả dài 30 cm; đầu tròn, to 1 cm, gai dài 1 cm.

Tiên yên (Quảng Ninh); 7.

- Tree; branches yellow pubescent; cupules globulous, 1 cm large, bearing 1 cm long spines.

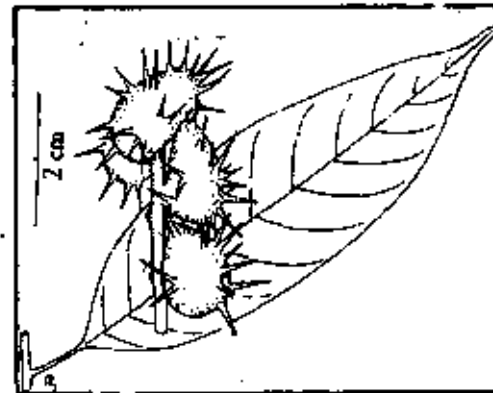

6486 - *Castanopsis pseudoserrata* Hick. & Cam.
Khathu nguyên.

Đại mộc cao 12-14 m; cành non có lông mịn. Lá có phiến tròn dài thon, to vào 13 x 4 cm, đầu có đuôi, đáy tù, dai, gân-phụ 12 cặp, mặt trên oliu vàng láng, mặt dưới nâu ửng đỏ lúc khô; cuống 1,5 cm. Gié dài 20 cm; đầu cao 1,5-2 cm, đầy lông vàng hoe như nhung, gai cao 5-7 mm.

Phú Khánh, vào 500 m; 10.

- Tree 12-14 m high; cupules spinous, rufous yellow velvety.

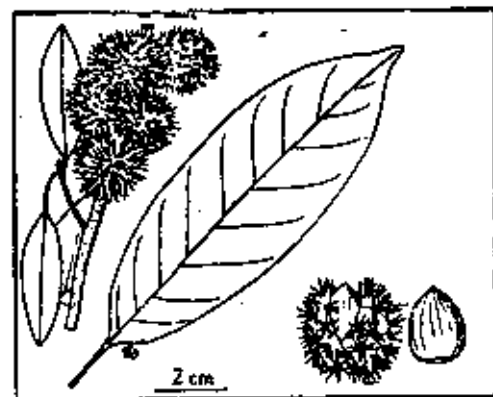

6487 - *Castanopsis purplella* (Miq.) N.P. Balak.
ssp. laotica (H. & C.) Govaerts. Khathu nhiễm.

Đại mộc; cành non có lông hoe hoe. Lá có phiến tròn dài, to 12 x 4 cm, đầu có mũi, đáy tù, gân-phụ 8-11 cặp, mặt dưới có lông hoe; cuống 6-10 mm, có lông. Gié mang trái cao 5-8 cm; đầu tròn to 1 cm kể cả gai chứa quidầu quả xoan, không lông.

Phú Khánh, Đà Lạt; V, 9-11. Quidầu quả ăn được.

- Tree; leaves oblong, rufous pubescent beneath; cupules 1 cm large (*C. laotica* Hick. & Cam.)

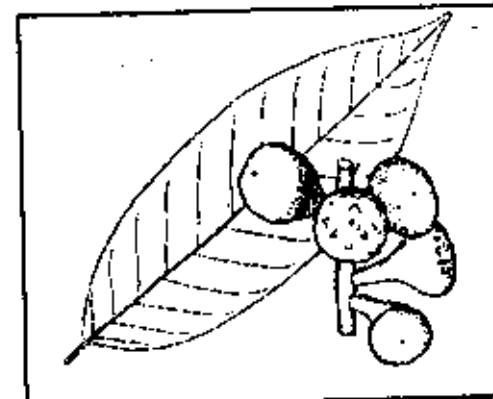

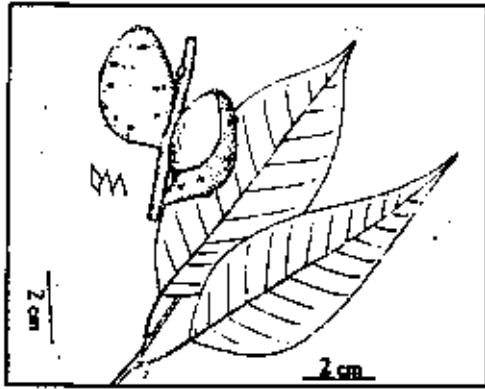
6488 - *Castanopsis pyriformis* (Seem.) Hick. & Cam.
Đé anh.

Đại mộc. Lá có phiến tròn dài, to vào 14 x 4,7 cm, đầu có mũi dài, bìa nguyên, gân-phụ 12-14 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ngắn dày; cuống dài 1 cm. Gié đực chia nhánh, dài 10-12 cm. Gié cái đơn, dài 15 cm; đầu có cọng, hình xấp xỉ, có vảy thưa, xanh mốc, bao lấy một quidầu quả tròn.

Rừng ven suối, 300-1.000 m: Công Tum, Lâm Đồng (Gougah), núi Dinh; 10-12.

- Tree; leaves pubescent beneath; cupules pear-shaped, green; acorns globulous.

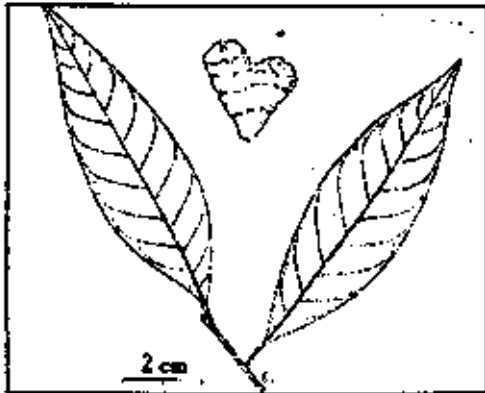

- 6489 - *Castanopsis recurira* A. Chev.. Khathu lành.
Cành mảnh, không lông, có cánh thấp. Lá có phiến bầu dục thon, to 9 x 3-3,5 cm, chót tằm có mũi hay thon nhọn, gân-phụ mảnh 10 cặp, dài, không lông mặt trên nâu, mặt dưới có lông sát hồng hồng; cuống 1,5 cm. Gié cao 11 cm; đầu bất xứng cao 15 mm, rộng 10 mm, có lông mịn xám vàng; gai ngắn, mọc thành 4-5 hàng; quidầu quả nâu đậm.

Phủkhánh, 800 m; 9.

- Branches angular; limb pink shortly pubescent beneath; cupules grey yellowish pubescent.

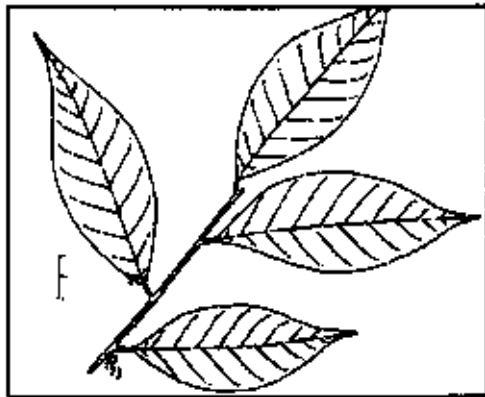

- 6690 - *Castanopsis scortechinii* Gamble. Khathu Dànlàng.

Đại mộc cao 9 m, thân to 30-40 cm, thanh, vỏ xám; cành non không lông. Lá có phiến thon, to vào 9 x 2,5 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 10-12 cặp; cuống ngắn. Gié thông dục kép, dài 5-12 cm; gié thụ 9-12 cm; đầu dính nhau 2-3, to 1,5 cm, có quầng u nhám, màu đất sét khô; quidầu quả 3.

Dànlàng vào, 100-1.100 m.

- Tree 9 m high; limb membranous, glabrous; cupules connate; acorns 1.5 cm long (*C. touranensis* H. & Cam.).

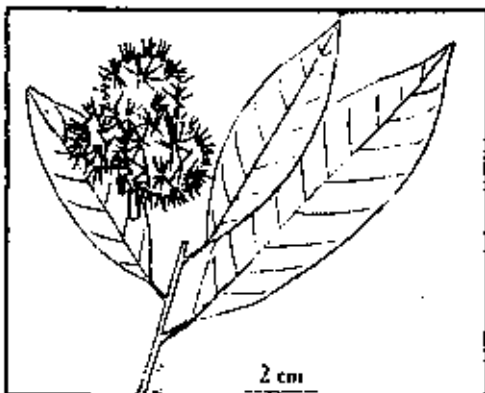

- 6691 - *Castanopsis symmetricupulata* Lương. Khathu đốixúng.

Đại mộc cao 20-25 m; nhánh không lông. Lá có phiến dài, xoan chót nhọn như đuôi, to 8-12 x 2-5 cm, không lông, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 5-7 mm, không lông, lá bé hẹp, cao 1 cm. Đầu đốixúng, rộng 6 cm (kể cả gai dài 1,5-2 cm) dày 1 mm; quidầu quả to 2,3-2,5 x 1,8 mm, có lông dày, hung; theo lôm, rộng 18-20 mm.

Cúcphương.

- Tree 20-25 m high; leaves glabrous; cupules symmetrical; glands 2.5 cm high, cicatrice concave.

- 6692 - *Castanopsis tcheponensis* Hick. & Cam.. Khathu Sepon.

Đại mộc cao 15 m; cành nâu, có bikhấu. Lá có phiến tròn dài thon, nhỏ hay dài đến 15 cm, không lông, gân-phụ 8-13 cặp. Gié dài 10 cm; đầu bất xứng, to 2-3 cm, gai cao 1 cm, gắn thành 6 hàng; quidầu quả bất xứng, cao 1,5 cm.

Thượng lưu sông Tchepone, và sông Quảngtri, 600 m; 7.

- Tree 15 m high; leaves glabrous; cupules asymmetrical, 2-3 cm large; acorn asymmetrical, 1.5 cm long.

6493 - *Castanopsis tenuispinula* Hick. & Cam. Khathu gai-mảnh.

Daimộc cao 18 m; cành không lông, có nhiều bikhấu. Lá có phiến thon, dài 13-16 cm, bìa có ít răng ở gần chót, mặt dưới có vảy, gân-phụ 12-13 cặp; cuống 5-8 mm. Gié mang trái dài 15-30 cm; đầu gần nhau, to 12 mm, có nhiều gai mảnh, có lông; quidđau quả 3, nhỏ, cao 5 mm, có lông tơ.

Chợbò (Hàsonbình).

- Tree 18 m high; leaves with scales beneath; cupules 12 mm large; acorns 3.

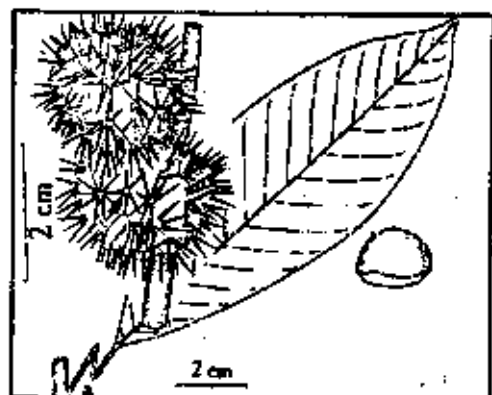

6694 - *Castanopsis tessellata* Hick. & Cam. Khathu rô, Gôi gai.

Daimộc cao; cành và lá non đầy lông hoehoe dài. Lá có phiến bầu dục thon, to 15 x 4,7 cm, dài, mặt trên láng, mặt dưới có lông hoehoe nhất là ở gân, gân-phụ 16-20 cặp; cuống dài 3-4 cm. Gié đực kép; gié cái dài 15 cm; đầu to 2,5 cm, có lông hoehoe, đầy gai đẹp, cao 6-7 mm; quidđau quả 15 mm, theo lồi.

Côngtum.

- Tree; branches, young leaves.. rufous tomentose; cupule 2.5 cm large; acorn 15 mm large.

6695 - *Castanopsis tonkinensis* Seem. Cà-ôi Bắcbộ, Dê đen.

Daimộc cao 10-20 m, gốc to đến 1 m. Lá có phiến thon nhọn, dài 7-11 cm, không lông, mỏng, dài, đen lúc khô, bìa nguyên, gân-phụ mảnh 10-13 cặp; cuống vào 1 cm. Gié đực mảnh có lông tơ, hoa chùm 1-3. Gié cái 1-3 ở nách lá, dài 7-12 cm; đầu có cong ngắn, bao tròn trái, hình trứng, gai ngay, to; quidđau quả 1, xoan, to 1 cm, theo lồi.

Phổbiến miền núi Bắcbộ đến 1.500 m; VI-VII, 10-11. Gỗ trắng (hình theo Hick. Camus).

- Tree 10-20 m high; leaves membranous, glabrous; acorn 1 cm large.

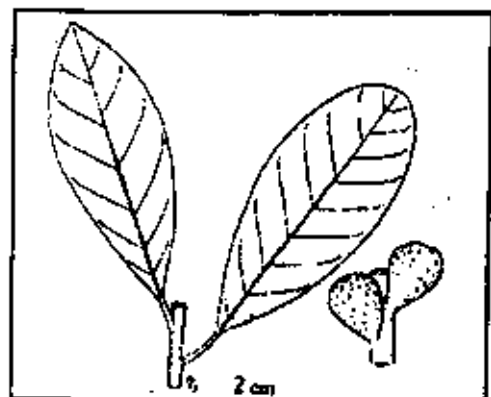

6696 - *Castanopsis torulosa* Hick. & Cam. Khathu lồi.

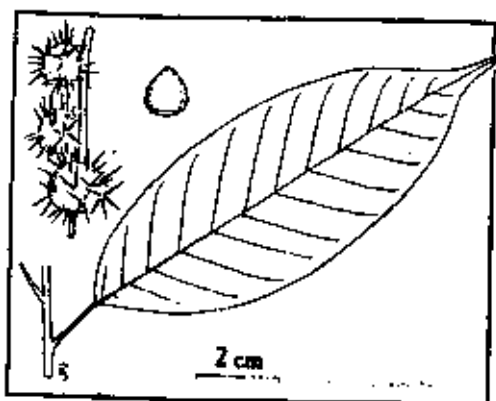
Daimộc; cành non không lông, nhánh già có unân. Lá nhiều; phiến bầu dục đến thon ngược, rất dày, cứng, bìa uốn xuống, không lông, đầu tà hay tròn, gân-phụ 4-6 cặp, mặt dưới xám xám; cuống kịchcộm, dài 1,5 cm. Gié dài 10 cm; đầu hình dùi hay xấp, có unân.

Phúkhánh vào 1700 m; V.

- Tree; limb thick, coriaceous, margin involute; cupules pear-shaped.

6497 - *Castanopsis tribuloides* (Sm.) DC.. Khathu Tải.

Đại mộc to; cành đen có lông mịn. Lá có phiến tròn dài, to vào 12 x 4 cm, đầu có đuôi dài, gân-phụ 10-11 cặp, mặt dưới nâu ửng đỏ; cuống dài 1,5 cm. Gié cái dài 20 cm; đầu tròn, to 2 cm, gai thanh, dài 5 mm; quidầu quả to 1 cm, theo lồi.

Dà nằ ng, Vọng phụ, vào 500 m.

- Tree; branches black; leaves coriaceous; cupules 2 cm large (*Quercus tribuloides* Sm. in Rees.)

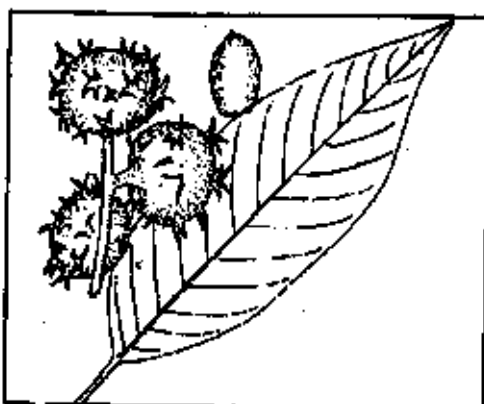

6498 - *Castanopsis tuyenquangensis* Lương. Khathu Tuyên quang.

Đại mộc; nhánh ngắn. Lá có phiến xoan hay thon ngược, bìa gân như nguyên chỉ có răng thưa ở phần trên, gân-phụ rất mảnh. Đầu không cong, mặt ngoài có gai nhọn; quidầu quả có theo to, chiếm 2/3 chiều dài của trái.

Tuyên quang (hình theo Võ-văn-Chi và csv.).

- Tree; leaves dentate; cupules sessile; acorn with large cicatrice.

6499 - *Castanopsis uonbiensis* Hick. & Cam.. Khathu Uôn bí.

Đại mộc cao 8 m; nhánh nhiều bích hầu trắng. Lá có phiến bầu dục thon, dài 14-15 cm, gân-phụ 13-14 cặp, mặt trên nâu xám, mặt dưới mốc có lông hoe, bìa cứng, cong; cuống dài 2 cm. Gié mang trái dài; đầu có cong, to 2,5 cm, rất bất xứng, vách mỏng, có lông hoe hoe, gai to, có nhánh, hơi đẹp; quidầu quả to 18 mm, có lông tơ hoe hoe; theo nhỏ.

Uôn bí.

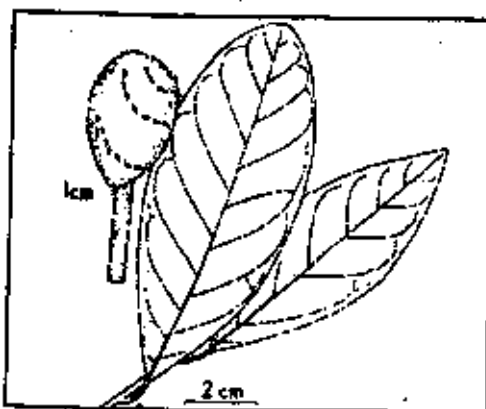
- Tree 8 m high; rufous pubescent on leaves, cupule, acorn 18 mm large.

6500 - *Castanopsis wilsonii* Hick. & Cam.. Khathu Wilson.

Đại mộc cao 15 m; cành non không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 9-12 x 3-4 cm, đầu tà hay tròn, dày, mặt trên oliu láng, mặt dưới có lông mịn sát, hồng hồng lúc khô. Gié cái dài 10 cm; đầu hình xấp, rộng 2,2 cm, cao 2,7 cm, cứng, có 5-6 hàng xéo gai nhỏ; quidầu quả cao 12 mm.

Rừng cao độ 800-1.500 m: Càn á, Đà lạt; III, 11.

- Tree 15 m high; leaves pubescent beneath; cupules with small spines; acorn 12 mm high.

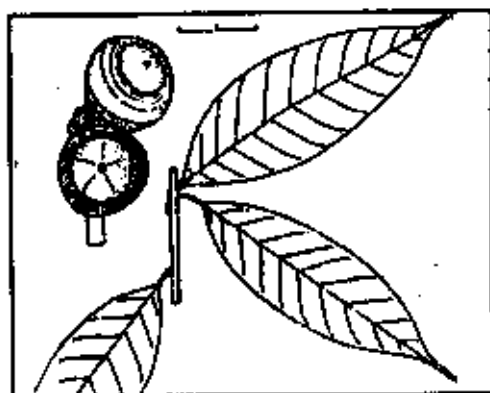

6501 - *Lithocarpus aggregatus* Barn. subsp. *pseudomagnifolii* A. Cam. Dẻ tụ.

Dại mộc; cành mảnh, to 1-2 mm, nâu đen, không lông; lông dài 3-4 cm. Lá có phiến nhỏ (dài 5-6 cm) hay trung (dài 10 cm), đầu có đuôi 1 cm, mỏng, cứng, mặt trên nâu denden, mặt dưới xám trắng, gân-phụ mảnh, 9-10 cặp; cuống dài 6-8 mm. Dấu hình bông vạ, rộng 2,5 cm, dày, có quầng ngang.

Rừng vùng núi cao 2.000 m: Ngọc Linh, Công tum; 9.

- Tree; branches glabrous; leaves caudate, coriaceous; cupules 2.5 cm large.

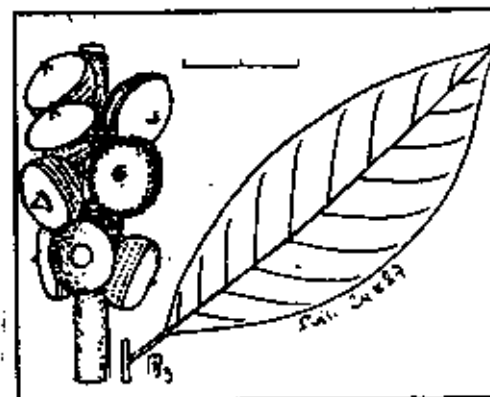

6502 - *Lithocarpus ailaoensis* A. Cam. Dẻ Ailao.

Dại mộc nhỏ, cao 6-7 m; cành mảnh, không lông. Lá có phiến tương đối nhỏ, vào 8 x 3 cm, xoan thon, đầu có mũi nhọn, đáy nhọn, không lông, gân-phụ 9 cặp; cuống dài 1 cm. Gié cái mang dấu hình chén, có hàng vảy không rõ; quidầu quả bẹp, đầu lõm, rộng 10-13 mm.

Quảng trị.

- Tree 6-7 m high; leaves glabrous; acorns 10-13 mm large.

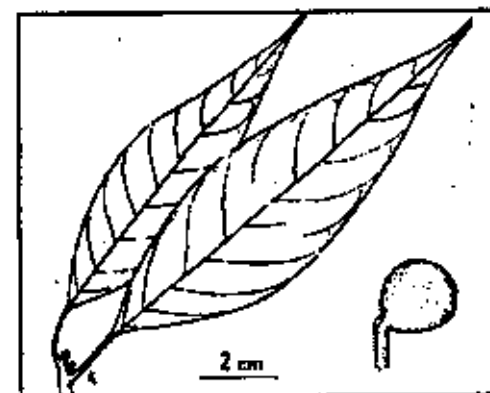

6503 - *Lithocarpus amygdalifolius* (Skan.) Hay. Dẻ hạnh nhân.

Dại mộc; cành non không lông, denden. Lá có phiến thon, dài 10-15 cm, chót nhọn dài, đáy từ hẹp trên cuống, không lông, gân-phụ 8 cặp, mặt trên nâu lằng, mặt dưới như nhung xám vàng lúc khô; cuống vào 1,5 cm. Dấu hình xấp, đối xứng, rộng 2 cm, bao tròn quidầu quả.

Bà nà.

- Tree; leaves grey yellowish velvety beneath; cupules covering the acorn.

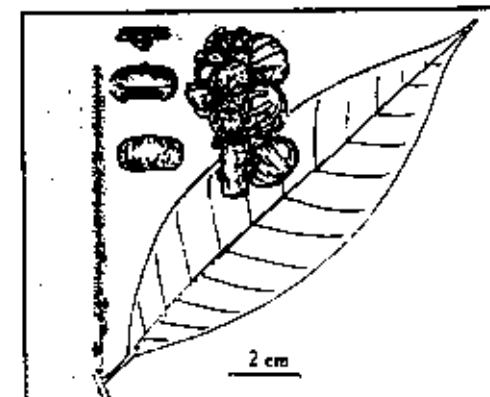

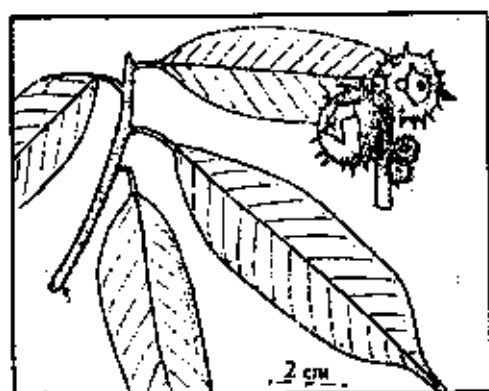
6504 - *Lithocarpus annamensis* (Hick. & Cam.) Cam. Dẻ Trung bộ.

Dại mộc; cành có lông, trắng trắng. Lá có phiến thon, dài 13-15 cm, lằng, cứng dày, mặt dưới có lông trắng trắng, gân-phụ 11-12 cặp, mảnh ở mặt trên; cuống 5-15 mm. Gié đực dài 9-10 cm. Gié mang trái dài 5-10 cm; dấu dính chụm 3, mỏng, rộng 1,5 cm; quidầu quả rộng 17-22 mm, cao 10-13 mm, nút dọc, theo rộng 1 cm.

Rừng trên cát, 700-900 m: Huế, Langhanh, Báo chánh (hình trái theo Camus)

- Tree; leaves white pubescent beneath; acorn 17-22 mm wide (*Pasania annamensis* H. & C.).

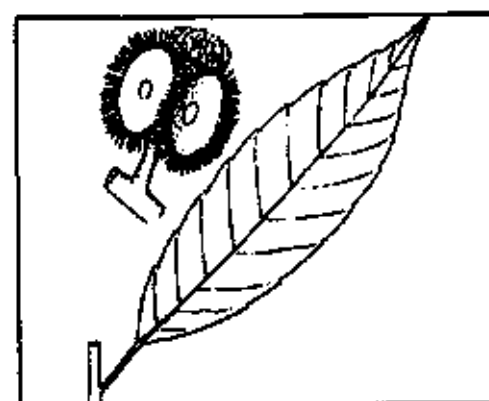

6505 - *Lithocarpus annamitorus* (H. & C.) A. Cam. Dê Trường Sơn.

Đại mộc cao 20 m, thân to 50 cm; cành non đầy lông mịn vàng. Lá có phiến nhỏ to vào 10 x 3 cm, tròn dài, đầu có đuôi, mặt trên láng, gân giữa có lông, mặt dưới có lông sát vàng, gân-phụ 11-14 cặp; cuống dài 12-15 mm. Gié dài 10 cm, có khi mang hai thứ hoa; đầu bao gần tròn trái, to 2 cm, có gai; quidầu quả hơi bẹp, rộng 18 mm, theo lồi, xù xì.

Rừng vào 1.500-1.800 m: Công tum, Phú Khánh, Bù Đăng; IV, 5.

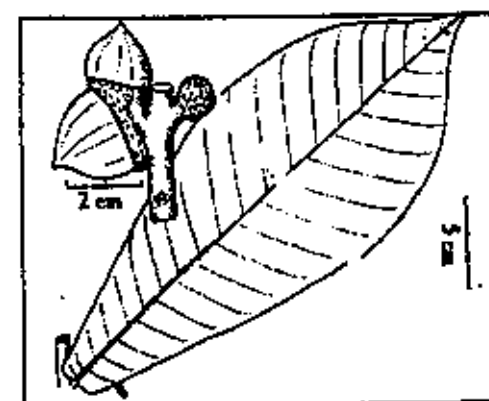
- Tree 20 m high; branches, leaves beneath yellow pubescent; cupules covering totally the acorn (*Pasania annamitorum* Chev. ex H. & C.).

6506 - *Lithocarpus areca* (Hick. & Cam.) A. Cam. Dê cau. *Đại mộc*; cành không lông, có bích hầu trắng. Lá có phiến thon, dài đến 20 cm, không lông, hai mặt một màu, gân-phụ 10-11 cặp, bìa có răng thưa; cuống dài 12 mm, mảnh. Gié dục ngắn, đứng ở nách lá ngọn, dài 5-6 cm. Gié mang trái ngắn, dài 3 cm, một trái to trong nhóm 3 phát triển; đầu hình đĩa, rộng 26 mm, có gai cong, cao 5-8 mm; quidầu quả có theo lồi.

Núi Bàn-Phét (Hà Nam Ninh)

- Tree; leaves glabrous; cupules almost flat; acorns 26 mm large, with convex cicatrice (*Pasania areca* Hick. & Cam.).

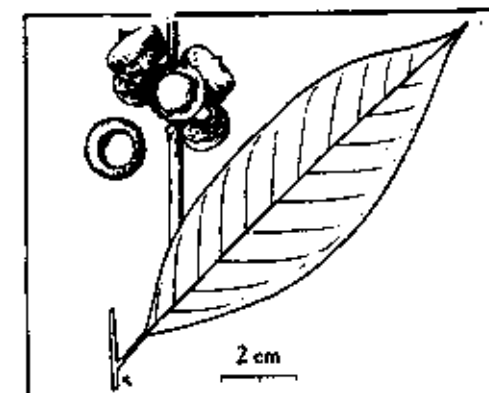

6507 - *Lithocarpus auriculatus* (Hick. & Cam.) Barn. Dê tai.

Đại mộc cao đến 8 m; vỏ xám láng; cành to, không lông. Lá có phiến dài đến 35 cm, *dây hẹp có tai nhỏ*, gân-phụ 24-27 cặp, dài, láng, nâu vàng hai mặt lúc khô; cuống 2 mm. Đầu có vảy nhọn, khít, có lông mịn; quidầu quả rộng 3 cm, không lông.

Công tum.

- Tree 8 m high; limb 30-35 cm long, base auriculated; acorns 3 cm large. (*Pasania auriculatu* H. & C.)

6508 - *Lithocarpus bacgiangensis* (Hick. & Cam.) A. Cam. Dê Bắc Giang.

Đại mộc; cành mảnh, không lông. Lá có phiến thon, to vào 12 x 3,5 cm, đầu nhọn, bìa dứng, mặt trên nâu láng, mặt dưới xám vàng lúc khô, gân-phụ 12-13 cặp; cuống 1 cm. Gié thụ cao 10 cm; đầu dính chum 3, rộng 1,5 cm; quidầu quả rộng 18 mm, cao 12 mm, nút dọc, theo lồi.

Rừng vào 500-1.900 m: Caolạng, Hà Bắc.. Quảng trị, Đà Hòa, Langbian; II, 7.

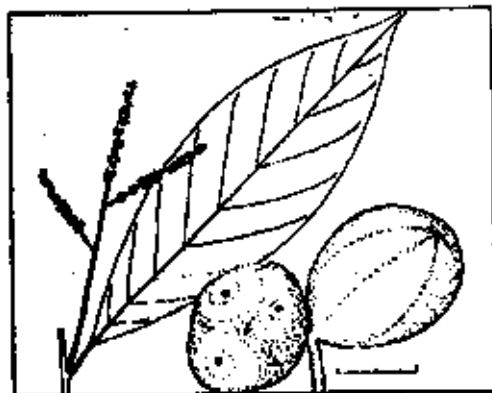
- Tree; leaves glabrous; cupules by 2-3; acorn 18 mm large (*Pasania bacgiangensis* H. & C.).

6509 - Lithocarpus balansae (Blake) H. & C. Dẻ Balansa.

Đầm lộc nhỏ, cao 5-10 m; cành không lông, mảnh. Lá có phiến thon ngược, to 11-18 x 3,5-6 cm, nhọn hai đầu, daidai, mặt trên nâu dợt xám xám, không lông, gân tam cấp rõ, mặt dưới nâu, gân-phụ 8 cặp và tam cấp lồi; cuống dài 1,5 cm. Pháthoá đực chia nhánh, nhánh dài 3-5 cm; láhoa hẹp, nhọn. Đâu hình xấp, to đến 4,5-6 x 3,5 cm. cứng, láng, không dính vào trái.

Thủ pháp, Vinh.

- Tree 5-10 m high; leaves with venation proeminent beneath; cupules pear-shaped, to 6 cm long (*Quercus balansae* Blake).

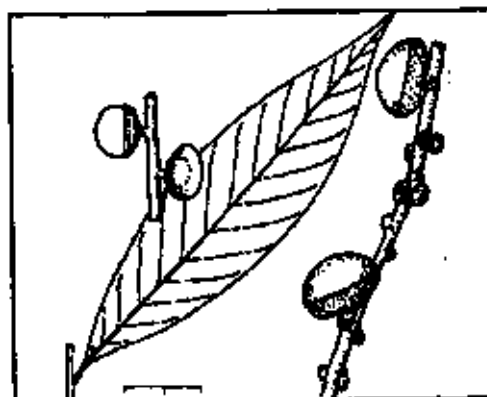

6510 - Lithocarpus bentramensis (Cam.) Cam. Dẻ bẻn-trẻm, Dẻ lẻn.

Đầm lộc; cành mảnh, không lông. Lá có phiến thon, to vào 15 x 3 cm, chẻt nhọn dài, gân-phụ 13-15 cặp, cuống dài 8-10 mm. Giẻ thụ dài; đầu hình chẻn cẻn, có quẻng đờng tẻm; quẻ đầu quả rộng 13-20 mm hơn cao (11-14 mm).

Buẻn mẻ thuẻt; 11.

- Tree; branches glabrous; leaves lanceolate; acorns 13-20 mm large (*L. bacgianensis* subsp. *bentramensis* Cam.).

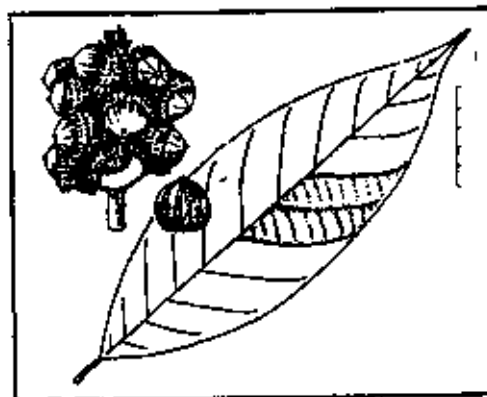

6511 - Lithocarpus bonnetii (Hick. & Cam.) Cam. Dẻ Bonnet.

Đầm lộc cao 20 m; thân to 30 cm; cành non có lông dày vàng vàng. Lá rụng theo mùa, phiến dài đến 35 cm, mặt dưới có ít lông vàng ở gân, bẻ nguyên, gân-phụ 14-15 cặp; cuống 15 mm, dày lông. Chẻm-tẻtẻn đực. Giẻ mang trái dài 10 cm; đầu không cẻng, hơi dính nhau, mỏng, ỏm 1/2 trái, vẻ mềm có mũi, cao 2-3 mm; quẻ đầu quả lỏ ít ra khỏi đầu, cao 13 rộng 15 mm, thẻo lỏm.

Tuẻn quẻng (hình trái theo Camus).

- Tree 20 m high; leaves yellow pubescent on nerves beneath; acorns 13 mm large (*Pasania bonnetii* H. & C.).

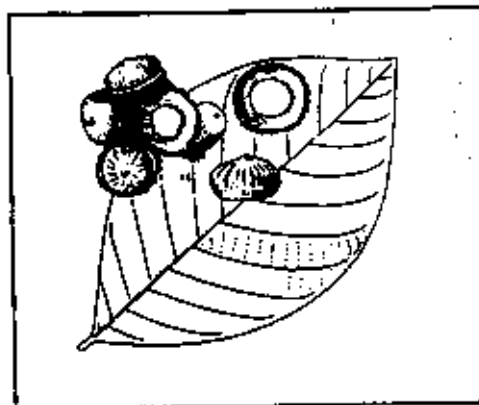

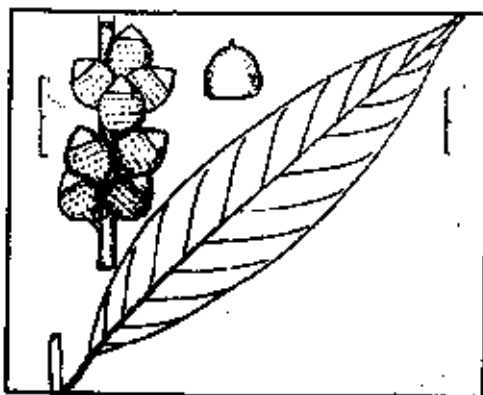
6512 - Lithocarpus bonnetii var. *tiẻn yẻn* (Hick. & Cam.) Phẻm hoẻng. Dẻ đẻn, Dẻ sẻi.

Lẻ xoẻn rộng thay vì thon, to vào 15 x 7 cm, gân-phụ 11-14 cặp, hai đầu tẻ; cuống 4-6 mm. Đầu rộng 2 cm; quẻ đầu quả bẻp hơn, rộng 18, cao 10 mm.

Tẻn yẻn (hình trái theo Camus).

- Leaves broadly ovate; cupule 2 cm wide; acorn 18 x 10 mm.

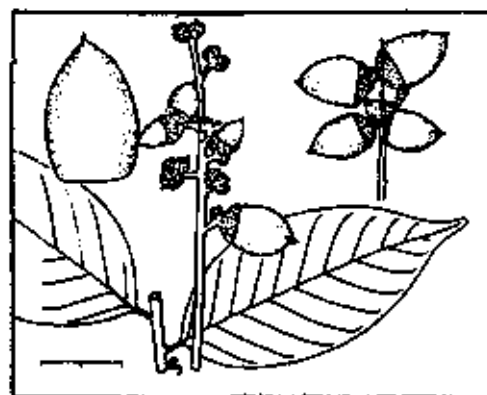

6513 - *Lithocarpus braianensis* A. Cam.. Dẻ Braian.

Đại mộc; cành tròn, không lông. Lá lúc non hườnghuông, có phiến thon, to 13 x 3 cm, chót nhọn dài, đáy tù nhọn, gân-phụ vào 10 cặp; cuống dài 10-12 mm. Đầu hình chén, có quầng đồng tâm, rộng 12 mm, bao 2/3 trái; quidầu quả bán cầu, cao vào 1 cm.

Lâm đồng: đèo Braian.

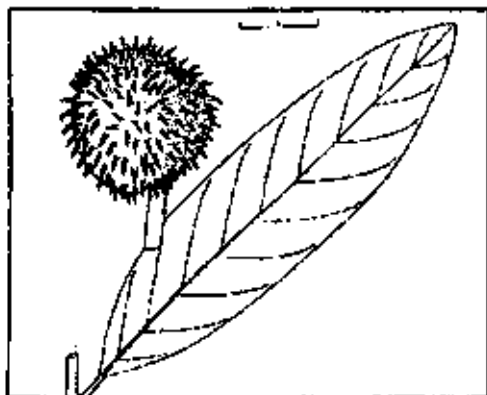
- Tree; leaves lanceolate; cupules covering 2/3 of acorn; acorn 1 cm high.

6514 - *Lithocarpus cambodiensis* A. Cam.. Dẻ Cambốt.

Đại mộc cao đến 30 m, thân to 40 cm; cành, lá và phách hoa dày vảy trắng như có bột. Lá có phiến thon bầu dục, dài đến 20 cm, bìa nguyên, gân-phụ 9-13 cặp, mỏng, cứng, mặt trên nâu láng, mặt dưới mốc hay nâu nâu; cuống dài 6-15 mm. Phách hoa dục chia nhánh; tiểu thụ thò. Đầu có cọng, dày, cao bằng 1/3 trái, ít có quầng rõ; quidầu quả cao 1,5-2 cm, rộng 14 mm, thẹo 7 mm, rất lớn.

Huế, Đồng Nai, Phú Quốc.

- Tree 30 m high; branches, leaves.. with small white scales; cupules covering 1/3 of acorn.

6515 - *Lithocarpus campylotropis* A. Cam.. Dẻ biển vảy.

Đại mộc cao 20 m; thân to đến 70 cm; rễ theo thân đến 1 m; cành đen, không lông. Lá có phiến tròn dài, to 13 x 3,2 cm, đầu tù, dày, mặt trên nâu láng, mặt dưới nâu, gân-phụ 9 cặp; cuống 1 cm. Đầu to, tròn tròn, rộng 3,5 cm, gai to, dài 4-6 mm.

Rừng cao độ 800 m: Quảng Nam Đà Nẵng.

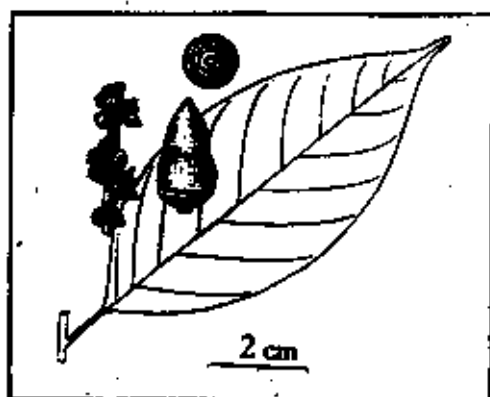
- Tree 20 m high; adventitious root to 1 m on stem; cupules 3.5 cm large.

6516 - *Lithocarpus ceriferus* (Hick. & Cam.) Cam. Sồi đá, Dẻ sấp.

Đại mộc; cành non như có sáp trắng phủ. Lá có phiến xoan, to 8-17 x 4-6 cm, nhọn có đuôi dài ở đầu, mặt dưới trắng trắng, gân-phụ 9-12 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm mang gié đực; hoa cái chụm 3; đầu rộng 10-13 mm, cao bằng 1/6 trái, có vảy thành vòng rờ rệt; quidầu quả cao 15-18 mm, theo lóm.

Đồng Nai, Sông Bé, Tây Ninh (hình theo Hickel & Camus).

- Shrub or tree 5-15 m high; branches white puberulent; cupules low; acorns 15-18 mm long (*Pasania cerifera* Hick. & Cam.)

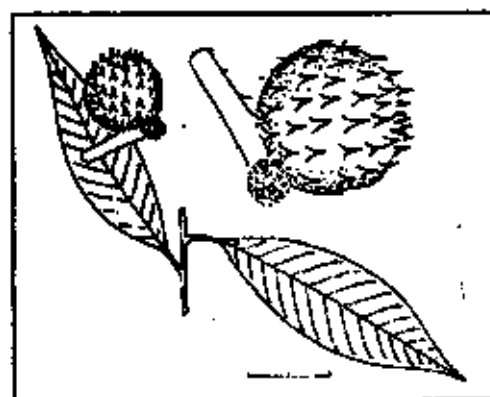

6517 - *Lithocarpus chevalieri* A. Cam.. Dẻ Chevalier.

Đại mộc; cành mảnh. Lá có phiến thon nhỏ, vào 7 x 2,5 cm, đầu nhọn, có đuôi, mặt trên nâu, mặt dưới nâu dợt và gân-phụ lồi, 13-15 cặp; cuống dài 1 cm. Đầu tròn dạng trái Mãng cầu nhỏ, to vào 2 cm.

Hòn-bà (Phước Khánh); 9.

- Tree; leaves 7 cm long; cupules 2 cm large.

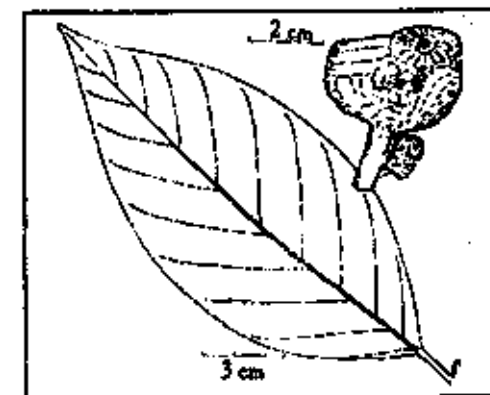

6518 - *Lithocarpus coalitus* (Hick. & Cam.). Dẻ kết.

Đại mộc cao 20 m; thân to 40 cm; cành non kịch cộm, đen. Lá có phiến bầu dục thon, to, dài 20-35 cm, dày, cứng, láng, gân-phụ 10-12 cặp; cuống to, dài 13 mm. Đầu dính chụm 4-9, không lông, dày, vảy dính nhau.

Phước Khánh vào 1.600 m; 7.

- Tree 20 m high; leaves 20-35 cm long, coriaceous; cupules connate by 4-9 together (*Pasania coalita* H. & C.).

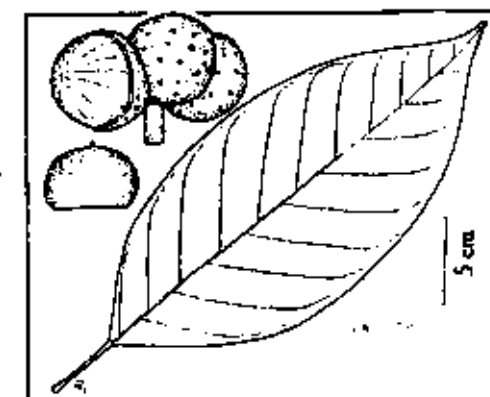

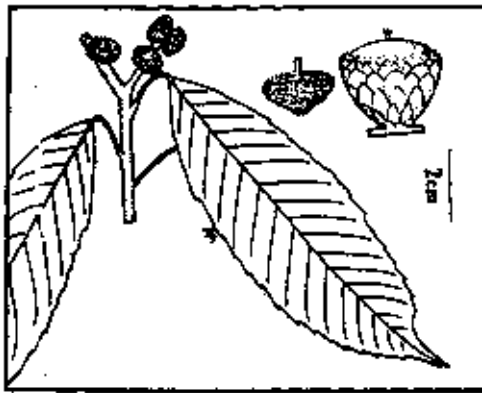
6519 - *Lithocarpus coinhensis* (Hick. & Cam.) A. Cam.. Dẻ Cỏ-ỉnh

Đại mộc; cành không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to, dài 10-25 cm, không lông, láng, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 4-5 cm. Gié thụ dài 10 cm; đầu dính chụm 3, bao tròn trái, rộng 18, cao 10 mm, mỏng; quidầu quả nâu, láng, theo to, hơi lóm.

Cỏ-ỉnh (Phước Khánh); 10.

- Tree; branches glabrous; cupules covering totally the fruit (*Pasania coinhensis* H. & C.).

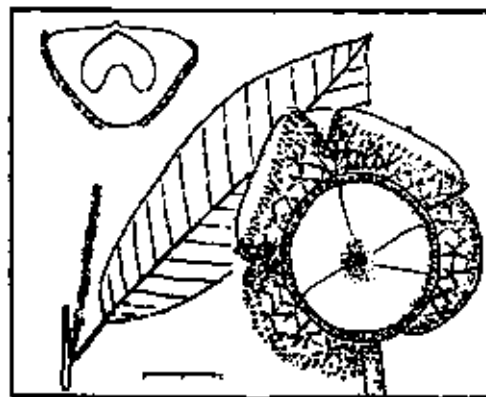

6520 - *Lithocarpus corneus* (Lour.) Rehd.. Sồi đỏ, Sồi ghi.

Đại mộc cao 9 m, thân to 40 cm. Lá có phiến thon, to vào 12 x 3,5 cm, đầu có đuôi dài, bìa có răng thưa nhọn, mỏng, hơi dòn, không lông, láng, nâu lúc khô; cuống có lông. Gié-thông đục ở trên, cái ở dưới, hay đơnphái; đầu rộng 2-3,6 cm, bán cầu, có vảy kết lợp, có lông vàng; quidầu quả bán cầu, có thẹo lồi.

Rừng vùng núi BTN; Hà Sơn bình, Hải Văn, Công tum; V, 4-11. Trái ăn được.

- Tree 9 m high; leaves glabrous; cupules hemispherical. 2-3.6 cm large, yellow pubescent (*Quercus corneus* Lour.).

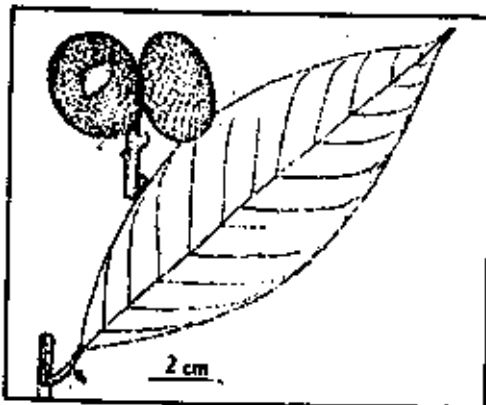

6521 - *Lithocarpus corneus* var. *zonatus* C.C. Huang & Y.T. Chang. Sồi bán cầu.

Đại mộc cao 12-15 m, thân to 1 m. Lá rụng theo mùa; phiến bầu dục, to vào 10-15 x 3-4 cm, rộng ở phần trên, chót tà, đáy tròn tròn, lúc non có lông vàng, sau không lông trừ ở gân chính, gân-phụ 13-15 cặp, bìa có răng nham, mặt trên nâu láng, mặt dưới nâu; cuống dài 13 mm, Gié ngắn ở nách lá, đục ở phần trên, cái ở dưới; đầu hình chén, rộng 3-4 cm, có vảy tamgiác nhọn; quidầu quả hơi bán cầu, mặt trên phẳng, theo rộng.

Bắc giang, Tuyên quang, theo sông Đà, đến Nghệ tinh; IV, 4-6. Trái ăn được.

- Deciduous 12-15 m high; leaves pubescent on midrib; cupules 3-4 cm wide; acorns tuncate at apex (*Quercus haemisphericus* Drake).

6522 - *Lithocarpus cyrtocarpus* (Drake) A. Cam.. Dẻ ăn quả.

Đại mộc cao 10 m, thân to 15 cm; cành non có lông mịn, dày, hoe. Lá có phiến thon, to vào 15 x 5 cm, không lông, nâu láng mặt trên, nâu vàng mặt dưới, gân-phụ 11 cặp; cuống có lông. Gié thụ cao 15 cm; đầu đỉnh chụm ba, bao tròn lấy quidầu quả, cao 1 mm, rộng 40 mm, có vảy cứng; quidầu quả bẹp, ồng đến 4,5 cm.

Bavi, Bana, Báo lộc; III-IV, 7-8.

- Tree 10 m high; branches rufous pubescent; cupules enveloping the fruit (*Quercus cyrtocarpus* Drake).

6523 - *Lithocarpus cryptocarpus* A. Cam. (BSBF 1934: 816 (1935))

6524 - *Lithocarpus crassifolius* A. Cam. (*L. pachyphylloides* Y.C.Hsu 1983)

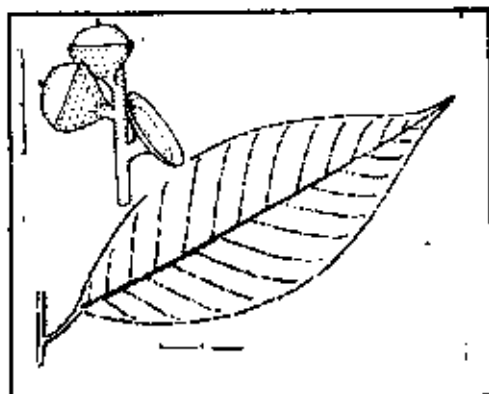
Bụi; nhánh mập, không lông, có bích hầu trắng. Lá có phiến dày, cứng, chót tròn hay hẹp mặt dưới không lông, có sấp, bìa nguyên, gân-phụ 8-9 cặp. Gié cái cò độc, dài 7-8 cm, hoa khít; hoa cái cặp 3, vòi nhụy 3; đầu cặp 3, rộng 1,5 cm, vảy rời nhau; quidầu quả hình cầu bẹp bẹp, rộng 2 cm, cao 1,5 cm, có mũi, thẹo lồi.

6525 - Lithocarpus dalatensis A. Cam.. Dẻ Đalat.

Đại mộc cao 12 m; cành mảnh. Lá có phiến bầu dục thon, to 10-20 x 4-8 cm, đầu nhọn có mũi dài, đáy tù, mặt trên nâu láng, mặt dưới xám nâu, gân-phụ 13-15 cặp, bìa uống xướng; cuống 1-2 cm. Đầu hình tổ bao 1/2 trái, có vòng đồng tâm; quidầu quả tròn, rộng 13 mm hơn cao.

Từ-ình,

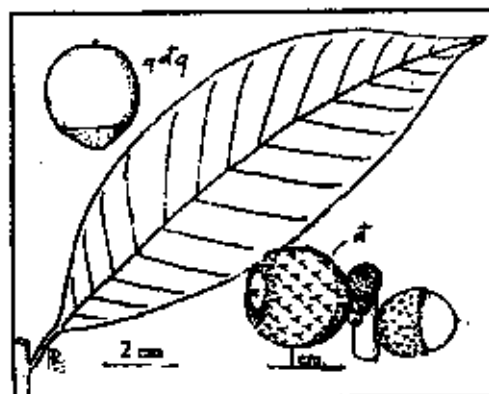
- Tree 12 m; leaves glabrous; cupules covering 1/2 of acorn; acorn 13 mm wide.

6526 - Lithocarpus dealbatus (Hook. f. & Thoms.) Rehd.. Dẻ trắng, Dẻ đá

Đại mộc. Lá có phiến thon nhọn, to vào 15 x 5 cm, mặt dưới dẹt, mốc trắng, có lông; cuống dài 1,5 cm. Gié dài hơn lá; hoa đực có 6 lá đài, vào 10 tiểu nhụy. Gié mang trái dài 7-9 cm, dày; đầu cao bằng 2/3 trái, rộng vào 15 cm, có lông dày; quidầu quả xoan, cao vào 2 cm; có theo lõi.

Rừng vùng núi cao: Càná, Đalat; 4. Trái ăn được.

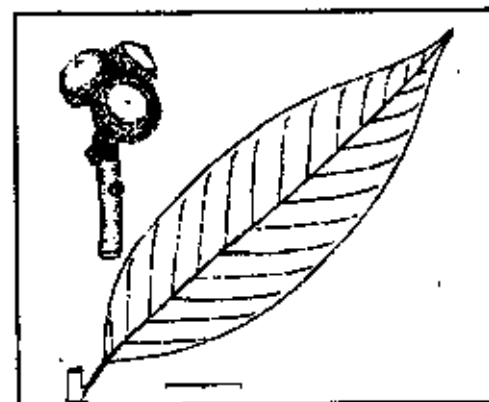
- Tree; leaves glaucous beneath; cupules densely villous; acorns 2 cm long (*Pasania dealbata* (Hook. f. & Thoms.).)

6527 - Lithocarpus dealbata var. *brachyclada* A. Cam.. Dẻ lông ngắn.

Đại mộc cao 12 m, thân to 50 cm; cành kích cỡ, xám hay đen. Lá có phiến thon, vào 13-20 x 4-6 cm, mặt trên nâu, mặt dưới mốc mốc, gân-phụ (9-10 cặp), nâu; cuống dài 1 cm. Gié cao 20-25 cm, trục có lông; đầu rộng 2 cm, cao 1 cm, có vảy có mũi; quidầu quả nâu đỏ, láng, bẹp, rộng 1,5 cm.

Vùng núi cao: Lô-qui-Hồ 1.900 m, Đalat. Gỗ trắng, mềm, nhẹ, dễ bị mối.

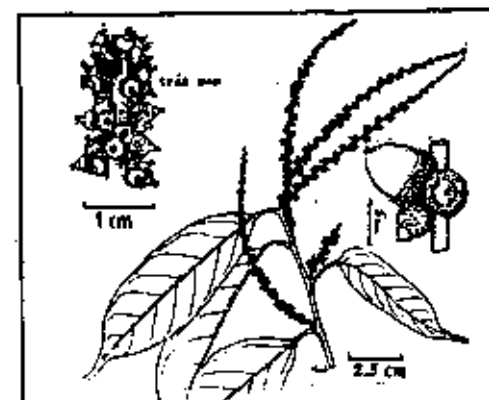
- Tree 12 m high; cupules smaller; acorns larger than high.

6528 - Lithocarpus dinhensis (Hick. & Cam.) Barn.. Dẻ Núi-Dinh.

Đại mộc nhỏ cao 10-15 m; cành non có lông sát. Lá có phiến bầu dục thon, vào 15 x 4 cm, đầu có đuôi dài 1-2 cm, dày, không lông mặt trên, mặt dưới có lông ngắn và trắng trắng ửng vàng, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 5 mm. Gié đứng; đầu hình tổ, gần từng nhóm 3, có vảy ngắn; quidầu quả cỡ 5-10 mm.

Quảng trị, Langbian, Dran, Đồng xoài, Bả rịa, vùng Sài Gòn; III.

- Tree; 10-15 m high; leaves shortly pubescent whitish or yellowish beneath; acorns 1 cm high (*Pasania dinhensis* Hick & Cam)

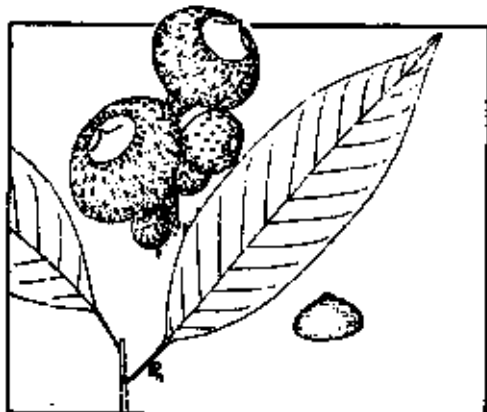

6529 - *Lithocarpus dussaudii* Hick. & Cam. Dẻ Dussaud.

Đại mộc cao 8 m; cành non không lông. Lá có phiến tròn dài, dài 12-15 cm, không lông, hai mặt xanh, gân-phụ vào 10 cặp; cuống dài 1 cm. Đầu cứng, dày, rộng 3,5 cm, 8-10 quầng, dày lông tơ 2 mặt; quid đầu quả bán cầu, rộng 2,5 cm.

Rừng trên sathạch và schiste (hình theo Camus).

- Tree 8 m high; leaves glabrous; cupules silky pubescent; acorn 2.5 cm wide.

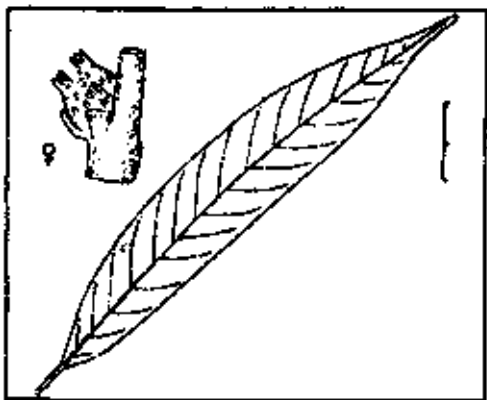

6530 - *Lithocarpus echinophorus* (Hick. & Cam.) Cam. Dẻ mang-gai.

Đại mộc cao 15 m; cành non có lông mịn. Lá có phiến thon hay thon rộng, dài 10-15 cm, đầu có đuôi, mặt trên láng, mặt dưới xám vàng, gân-phụ 12-13 cặp; cuống mảnh dài 1,5 cm. Đầu bao gần tròn trái, mỏng, có gai nhỏ; quid đầu quả rộng 2,5 cm, cao 1 cm, theo rộng, phẳng.

Sapa, Bùđăng, Langbian; 10.

- Tree 15 m high; branches puberulous; cupules thin; acorns 2.5 x 1 cm (*Pinophora* Hick. & Cam.).

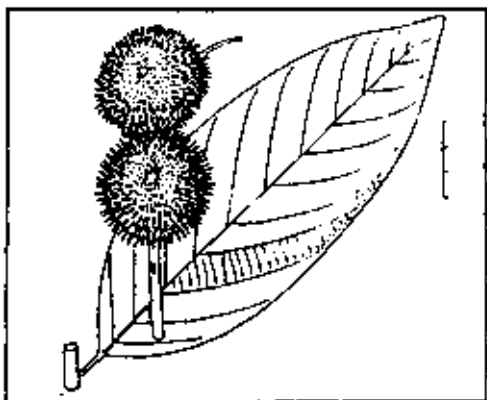

6531 - *Lithocarpus eleagnifolius* Schottky. Dẻ lá-nhót.

Đại mộc; cành non có lông xám xám. Lá có phiến tròn dài hẹp, vào 14-17 x 1,5-3 cm, mặt trên láng, xám oliu, mặt dưới có vảy và xám, gân-phụ 8-15 cặp; cuống dài 1-3 cm. Đầu chụm 3, bao tròn trái; quid đầu quả có lông tơ, rộng hơn theo một ít.

Đà Nẵng,

- Tree; branches grey pubescent; limb with scales beneath; cupules silky pubescent.

6532 - *Lithocarpus echinotolus* var. *zonatus* (Hu) H. Y. Chun & Huang ex Y.C. Hsu & H.W. Jen. Dẻ móc.

Đại mộc cao 10 m; cành kích cộm, có lông mịn vàng. Lá có phiến tròn dài thon, dài 20-25 cm, đáy hơi bất xứng, hơi mỏng, xám lúc khô, bia nguyên, gân-phụ 13 cặp; cuống dài 1 cm. Gié dài 10 cm; đầu bao gần tròn trái, rộng 3 cm, cao 1 cm, có gai cong cong ra ngoài, dày, dài 5-6 mm.

Dựa suối: Mường Xen, Lào Cai; 7,

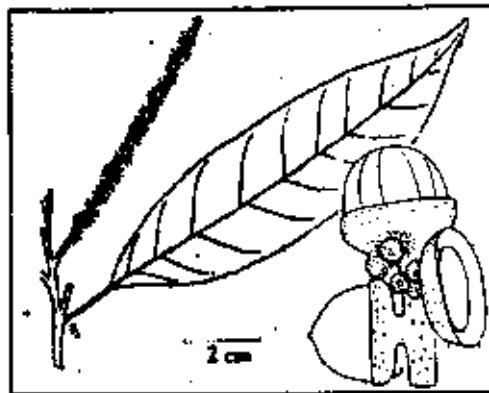
- Tree; branches yellow pubescent; cupules 3 x 1 cm large, with incurved spines (*L. hamatus* Cam.)

6533 - *Lithocarpus elegans* (Bl.) Hat. & Soep.. Dẻ thanh, Dẻ đỏ.

Daimộc cao 8-25 m; cành non kịchhợm, có ít lông hay có lông mịn vàng. Lá có phiến bầu dục, dài 15-30 cm, nâu lợt mặt dưới, gân-phụ 14-15 cặp; cuống dài 13 mm. Gié dài 15 cm, hoa đực có 6 lá đài, 10-12 tiểunhụy, nhụy cái lép. Gié thụ dài 20-30 cm, trục to 12 mm; *dấu hình to, rộng 2,7 cm, vảy không rõ, có lông mịn vàng hay không; quidđầuquả rộng 1,7-2,5 cm, nâu lợt.*

Buônmethuột, Phanrang, Bảolộc, Giaray; I-III, 1

- Tree 8-25 m high; leaves glabrous; cupules 2,7 cm wide (*L. blaensis* Cam., *L. syncarpa* Cam., *L. microcalyx* Cam., *Pasania bassacensis* H. & C.).

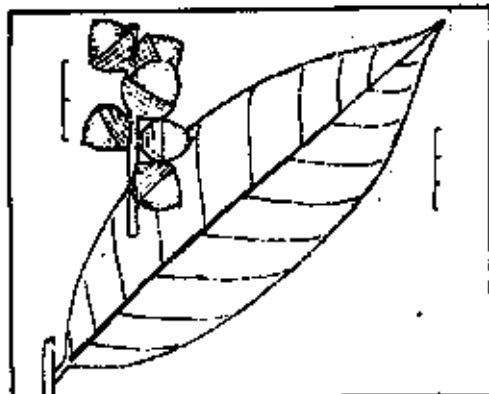

6534 - *Lithocarpus elephantus* (Hance) H. & C.. Dẻ núi-Tượng.

Daimộc cao 15-18 m; cành non có lông dày sét. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 16-18 x 5-6,5 cm, dai như da, gân-phụ 10-15 cặp, không lông, lợt; cuống dài 8-13 mm. Gié thụ dài 18-22 cm; *dấu cõđộc, hình chén, to 14-21 x 6-10 mm, có lông tơ vàng và quầng ngang; quidđầuquả cao 15-18 mm, có lông tơ.*

N.

- Tree 15-18 m high; branches ferruginous tomentose; cupules silky yellow pubescent (*Quercus elephantum* Hance).

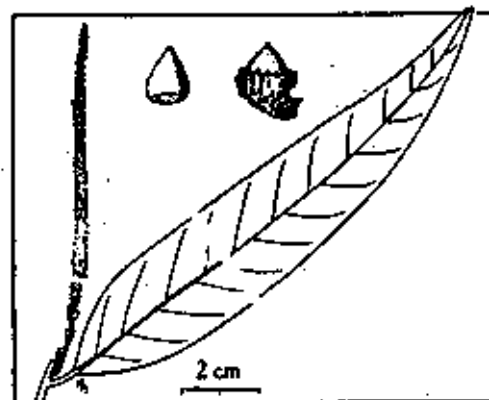

6535 - *Lithocarpus eucalyptifolius* (Hick. & Cam.) A. Cam.. Dẻ Khuynhđiệp.

Bụi cao 2,5 m; cành tròn, không lông. Lá có phiến thon, hơi cong, to vào 16 x 3 cm, dày, cứng, lợt gân-phụ không rõ mặt trên, 9-11 cặp; cuống dài 1 cm. Gié-thông đực ở nách lá, dài 10-15 cm; *dấu có vảy kếtlớp; quidđầuquả to 7 mm, nhọnnhon, có thẹo phẳng.*

Cáná 500-1.200 m: XII.

- Shrub 2.5 m high; leaves lanceolate, glabrous; cupules covering 1/2 of acorn (7 mm long) (*Pasania eucalyptifolia* H. & C.).

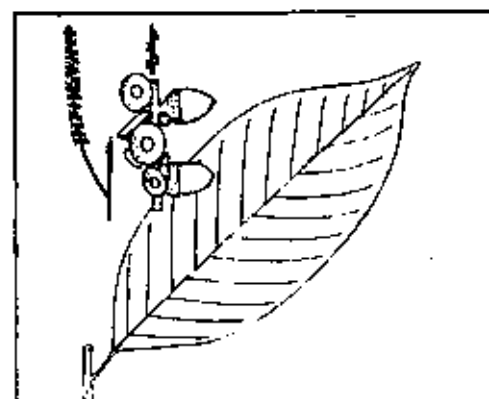

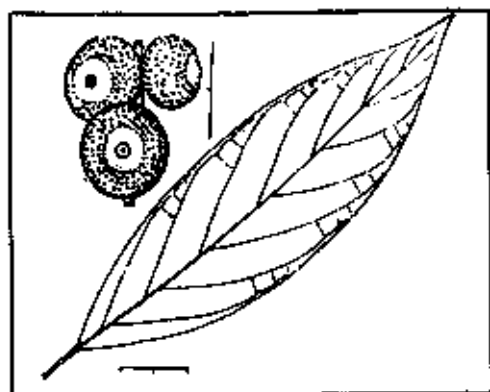
6536 - *Lithocarpus farinulentus* (Hance) Hick. & Cam.. Dẻ bột.

Daimộc đến 30 m, thân to 40 cm; cành non to, vôi lá, pháthhoa có vảy trắng như bột đặcsắc. Lá có phiến to, thon hay bầu dục, dài đến 25 cm, dày, dai, không lông; gân-phụ 15 cặp. Gié-thông lưỡngphái, đực thừng chia nhánh; *dấu có cọng, bao 1/3 trái; quidđầuquả cao 1-2 cm, rộng 14 mm, có thẹo lõm.*

Huế; XII.

- Tree 30 m high; branches, leaves beneath, inflorescence white puberulent (*Quercus farinulentus* Hance).

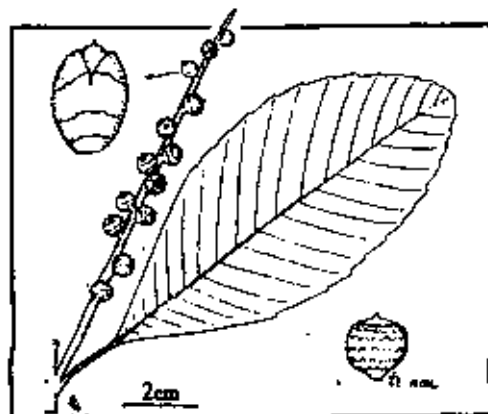

6537 - *Lithocarpus fenestratus* (Roxb.) Rehd.. Dẻ lổ, Dẻ cau.

Đại mộc to; cành non có lông hoehoe. Lá có phiến thon hẹp, to 15-20 x 3-6,5 cm, gân-phụ 12 cặp, mảnh, mặt dưới xám xám lúc khô, bìa nguyên; cuống dài 1 cm. Pháthoá dài bằng lá; hoa đực có 5-6 lá đài, 12 tiểuhụy; Đầu chụm 3, cao bằng 1/2-3/4 trái, vảy nhọn; quidầu quả rộng 1,5-2 cm, cao 1,5 cm, theo phẳng.

Rừng vào 1.000-1.500 m BTN: từ Lào cai, Sapa, qua Đảnhng, Côngtưm, đến Phúkhánh; 8-9.

- Tree; leaves lanceolate; fruits 1.5-2 x 1 cm; branches rufous puberulent (*Quercus fenestrata* Roxb.).

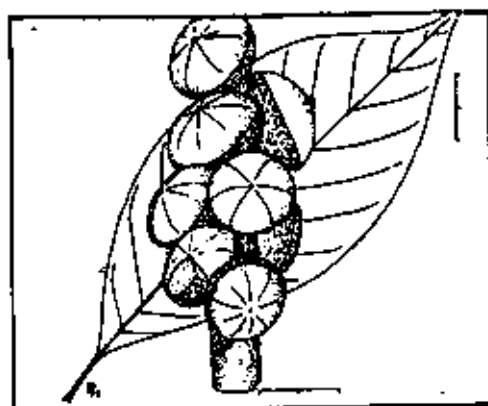

6538 - *Lithocarpus fissus* (Champ.) A. Cam. Dẻ chẻ.

Đại mộc cao 4-15 m, thân to 30 cm; cành non to, có cánh, không lông. Lá to có phiến hơi mỏng, dòn, đầu tù hay tròn, mặt dưới trắng trắng (nâu vàng lúc khô), dài đến 25 cm, gân-phụ 14-16 cặp. Gié dài 10-14 cm; đầu đơn, có quầng vảy, rộng 7-8 mm, nút cho trái lú ra.

Rừng với Thông, 1.000-1.500 m: B đến Nhatrang; VI.

- Tree 4-15 m high; limb 25 cm long, obtuse at apex; cupules fissured (*Quercus fissa* Champion).

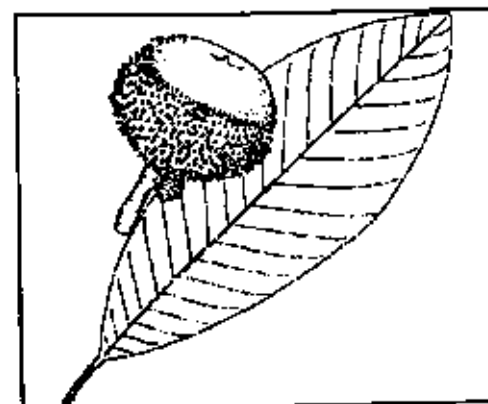

6539 - *Lithocarpus finetii* (Hick. & Cam.) A. Cam. Dẻ Finet, Sồi đầu-cứng.

Đại mộc. Lá có phiến bầu dục to vào 8-25 x 6-7 cm, đầu nhọn, có đuôi ngắn, gân-phụ 10-14 cặp, mặt dưới có lông ngắn, như bột; cuống 1,5-1,8 cm. Gié mang trái dài 10-12 cm, trục to 12 mm; đầu nhóm 1-3, hơi dính nhau, hình mâm, có vảy nằm xoắn nhọn; quidầu quả nâu đậm đẹp, bẹp, rộng 23 mm, cao 5-11 mm, theo lổm, rộng 1,5 cm.

Rừng dưới 1.500 m: Caolạng, Sapa, Phúthọ, Thanhhoa, Vinh; VI-VII, 8-11.

- Leaves puberulent beneath; cupules flat; acorns 23 mm large, 1.5 cm high (*Pasania finetii* H. & C.).

6540 - *Lithocarpus fordianus* (Hemsl.) Chun Dẻ Ford.

Đại mộc; cành non có lông, bikhấu nhiều, rõ. Lá có phiến dài 10-16 cm, dai, mặt trên không lông, mặt dưới có lông thưa, bìa có răng ở chót phiến hay nguyên, gân-phụ 17-25 cặp; cuống 1-2,5 cm, có lông. Gié mang trái ngắn; đầu thường dính nhau. rộng 2,5-4 cm, hình bán cầu, dày, cao bằng trái; quidầu quả cứng, to 3,5 cm, có lông to, theo to bán cầu.

Lào cai.

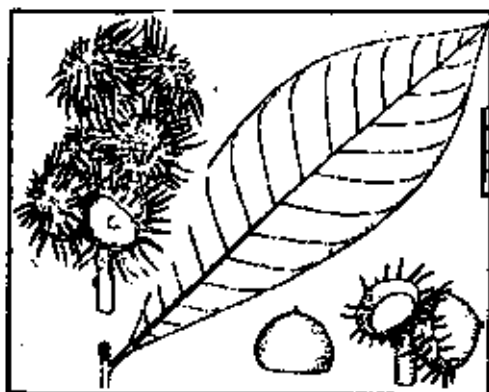
- Tree; branches, petioles pubescent; cupules 2.5-4 cm large (*Quercus fordiana* Hemsl.).

6541 - *Lithocarpus garrettiana* (Craib) A. Cam.. Dẻ Garrett, Sỏi đá bộp.

Đại mộc cao 20 m; cành non có lông đỏ dày. Lá có phiến xoan, nhọn, dài 18-22 cm, lông như nhung mặt dưới, gân-phụ 10-12 cặp; cuống dài 1,5-2 cm, có lông vàng. Gié 2-3. Hoa đực có lông. Đầu cao bằng 2/3 trái hay bao tròn trái, có vảy dài 5-6 mm, thường lặn ngược; quidầu quả cao 8-13 mm, theo lóm.

Rừng vào 700 m sấp lên: Quảng Ninh, Quảng Trị, đèo Ngao mưng.

- Tree 20 m high; limb velvety beneath; acorn 13 mm high (*Quercus garrettiana* Craib).

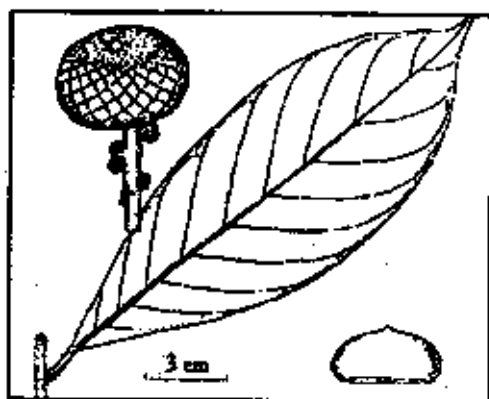

6542 - *Lithocarpus gigantophylla* (Hick. & Cam.) A. Cam.. Dẻ cau, Dẻ lá-to.

Đại mộc cao 16 m, thân to 30 cm; cành non, gân chánh, mặt dưới lá dày lông hoe. Lá có phiến thon ngược, to, dài 20-35 cm, gân-phụ vào 10 cặp, lồi ở mặt dưới, mặt trên nâu tươi, không lông; cuống dài 2 cm. Đầu bao tròn trái, có vảy rộng kết lợp; quidầu quả bẹp, rộng 2,5 cm, theo lóm, rộng 1,2 cm

Quảng Ninh.

- Tree 16 m high; branches, leaves rufous tomentose; cupules covering all the acorn (*Pasania gigantophylla* H. & C.).

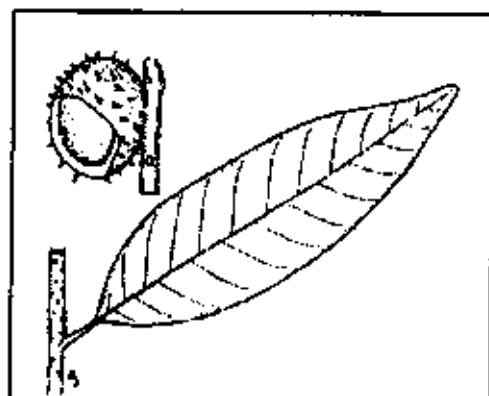

6543 - *Lithocarpus gougerotae* A. Cam.. Dẻ nhiễm.

Đại mộc; cành kích cỡ, to 3-5 mm, không lông, có bích hầu tròn. Lá có phiến thon, dài 10 cm, chót nhọn, mũi tà, dày, cứng, không lông, lúc khô nâu, bìa uốn xuống, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 13 mm. Đầu bao tròn trái, dày, có gai nhỏ, thưa, rộng 2,5 cm, cao 1,7 cm; quidầu quả rộng vào 2 cm.

Bù đãng.

- Tree; leaves coriaceous, glabrous; cupules covering totally the fruit.

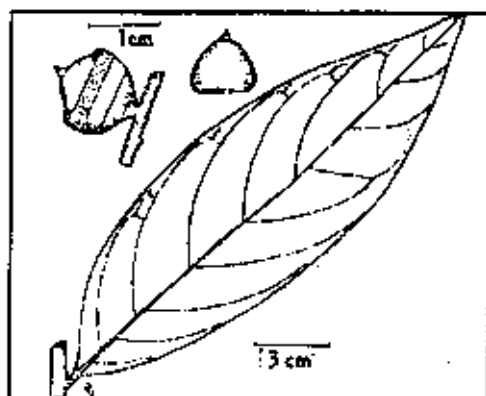

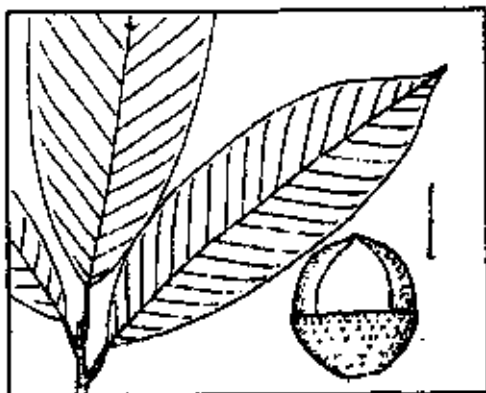
6544 - *Lithocarpus guinieri* A. Cam.. Dẻ Guinier.

Đại mộc nhỏ, cao 4-5 m, thân to 30 cm; cành to, không lông. Lá có phiến tròn dài thon, to, dài đến 25 cm, dai, cứng, không lông, gân-phụ 11 cặp; cuống to, ngắn, dài 5 mm. Gié dài 20 cm; đầu có đực, hình to, rộng 1 cm, có 3-4 quãng, ở trên có vảy không rõ; quidầu quả có mũi, có theo phẳng.

Công tum; II, 3.

- Tree 5 m high; leaves coriaceous, glabrous; spikes 20 cm long; cupules 1 cm large.

6545 - *Lithocarpus gymnocarpus* A. Cam.. Dẻ trái-trần.

Daimộc; cành mảnh, lúc non có lông xám vàng, lúc già nâu đậm, có bikhẩu nhỏ. Lá có phiến bầu dục, to 15-18 x 3,5-4 cm, đầu có mũi dài, mặt trên nâu láng, gân lôm, mặt dưới có lông vàng, gân-phụ 18 cặp, lồi; cuống dài 1,5 cm, có lông vàng, đáy phù. Đầu to, hình chén, có lông nhung vàngvàng; quidđầuquả to, rộng 3-3,3 cm, quài dày.

Lào cai.

- Tree; branches, leaves beneath, cupules yellow pubescent; fruit to 3.3 cm large.

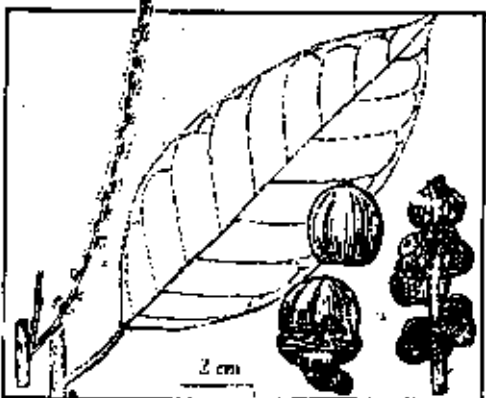

6546 - *Lithocarpus hancei* (Benth.) Rehd. Dẻ Hance

Daimộc; cành đen, bikhẩu là điểm trắng. Lá có phiến bầu dục, dài 15 cm, rộng 3-3,5 cm, đầu có đuôi nhọn, đáy tù hẹp, xếp dọc, láng, nâu lúc khô; cuống 1,5 cm. Gié ngắn dài 3-4 cm; đầu bao phần dưới của trái, rộng 1,3 cm, có lông sát như nhung; quidđầuquả nâu láng, cao 1 cm, theo phẳng.

Rừng thưa vào 1.800 m: Sapa

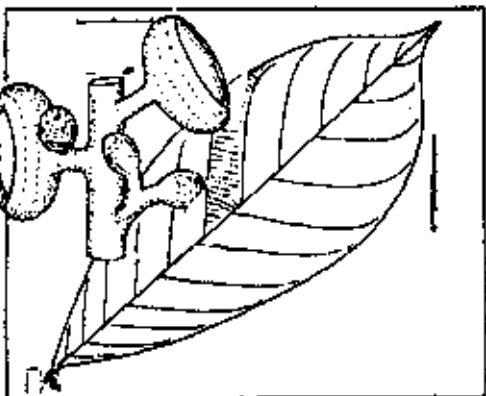
- Tree; leaves elliptic, glabrous; acorns 1 cm high (*Quercus hancei* Benth., *L. omoiensis* A. Cam.)

6547 - *Lithocarpus harmandii* (Hick. & Cam.) Cam.. Dẻ se. *Daimộc* cao đến 20 m; cành non có lông vàngvàng. Lá có phiến xoan thon, dài 15-25 cm, mặt dưới có lông vàngvàng, gân-phụ 8-12 cặp, thưa; cuống dài 1,5-4 cm, có lông dày. Gié-thông đục dài 10-20 cm; gié cái dài đến 30 cm; đầu dính chụm 3, vây không thành vòng; quidđầuquả cao và rộng 16-17 mm; theo hơi lôm.

Rừng luôn luôn xanh, 200-1.500 m: Côngtum, Càná, Đàlạt, Thủđức, Tâyninh; II-IV, 4 (hình trái theo Camus).

- Tree 20 m high; branches, leaves beneath yellow pubescent; acorns 17 mm large, on spike 30 cm long (*Pasania harmandii* H. & C.).

6548 - *Lithocarpus honbaensis* A. Cam.. Dẻ Hòn-bà.

Daimộc; cành đen. Lá có phiến to 25 x 11 cm, xoan ngược, đầu có mũi dài 1-2 cm, đáy hẹp nhọn, dày, mặt dưới nâu hồng hồng hay cà phê sữa, gân-phụ 11-13 cặp; cuống dài 2 cm. Đầu hình ô, rộng 15-18 mm, có lông đồng tâm; quidđầuquả tròn hẹp, rộng vào 1,5 cm.

Hòn-bà, Phúkhánh.

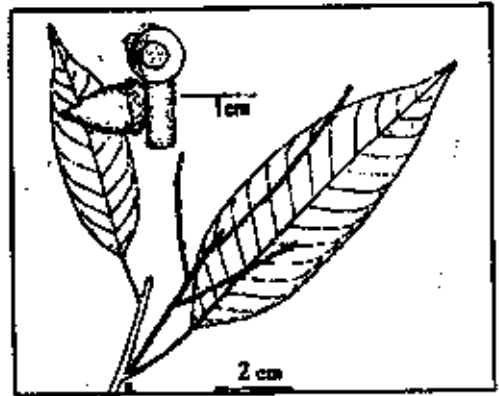
- Tree; limb obovate; cupules open. higher than acorn.

6649 - *Lithocarpus jacksoniana* A. Cam.. Dẻ Jackson.

Daimộc; cành non to 1,5 mm, không lông. Lá có phiến nhỏ, dài 6-10 cm, không lông, cứng, màu nâu gỗ, gân-phụ 9-10 cặp, rất mảnh; cuống mảnh, dài 1,5 cm. Gié kép đực, nhánh dài 8-9 cm. Gié cái cao 10 cm, đầu rộng 8 mm; quidầuquả nhọn, cao bằng hai rộng.

Quảngnam vào 700 m.

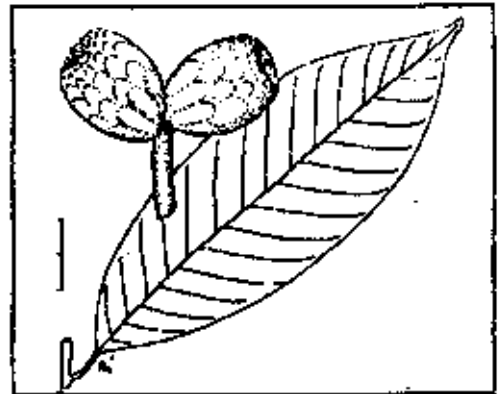
- Tree; leaves glabrous, 6-10 cm long; acorns acute, 8 mm large.

6550 - *Lithocarpus kontumensis* A. Cam.. Dẻ Côngtum.

Daimộc cao đến gần 30 m; cành không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 13 x 3,5 cm, đầu nhọnnhọn, đáy tù, gân-phụ 15 cặp; cuống dài 10-13mm. Trục gié to; đầu hình xấp xỉ cao hơn trái, vào 3 cm, có vảy nằm dài tròntròn, thành vòng đồngtâm, đầu cắt ngang.

Trên đất núi lửa cũ: Côngtum.

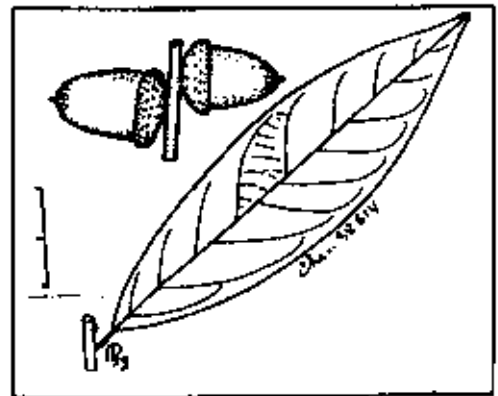
- Tree to 30 m high; branches glabrous; cupules truncate, higher than acorn.

6551 - *Lithocarpus kozlovii* A. Cam.. Dẻ Kozlov.

Daimộc. Lá có phiến tươngđối nhỏ, cỡ 10 x 2,8 cm, thon, hai đầu nhọn, không lông, nâu tươi, gân-phụ 8 cặp; cuống 8-10 mm. Đầu hình chén, có vảy nhỏ như gai, nâu tươi, rộng vào 15 mm; quidầuquả xoan, cao 2 cm, không lông, có vôi cao 2-3 mm.

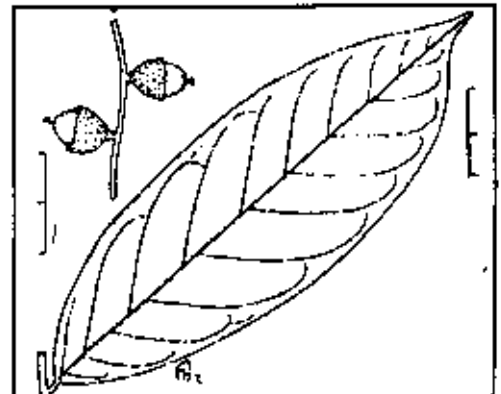
Hòn-Bà; 9.

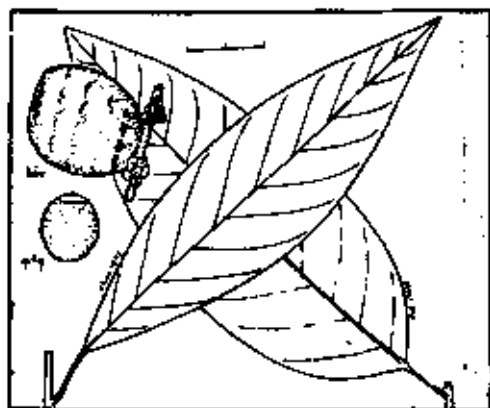
- Limb glabrous, up to 10 cm long; acorns 2 cm long, with 2 mm pointe.

6552 - *Lithocarpus kuntsleri* (Hook. f.) A. Cam.. Dẻ Kuntsler.

Daimộc. Lá có phiến bầu dục dài đến 10-12 x 3,5-4 cm, chót có đuôi ngắn, đáy tù, không lông, nâu hai mặt, bìa nguyên, uốn xuống, gân-phụ 10 cặp; cuống 3-4 mm. Trục mang trái mảnh; đầu hình chén cao, rộng 1 cm, có vảy nhỏ; quidầuquả rộng 6-8 mm.

- Tree; leaves glabrous; cupules covering half of the 6-8 mm wide acorn (*Quercus kuntsleri* King ex Hook. f.).

6553 - *Lithocarpus laotica* (Hick. & Cam.). Dẻ Lào.
Đại mộc cao 15 m, thân to 50-60 cm; chồi to, có vảy; cành không lông. Lá có phiến to, dày, dài 10-16 cm, đáy nhọn hay tù-tròn, hơi bất xứng, không lông, mặt trên láng, mặt dưới hơi mốc hay vàng vàng, gân lồi; cuống 2-3 cm. Gié mang trái dài 10-40 cm; đầu nhóm 3, không cộng, hình trứng, rộng 25-27 mm, dày 1,5 cm, bao tròn trái, quăng có vảy nhiều, khít, không máy rõ trừ ở quăng trên; quidầu quả xoan.

Sapa, 1.850 m; 8.

- Tree 15 m high; leaves glabrous; cupule ovoid covering totally the acorn (*Pasania laotica* Hick. & Cam.).

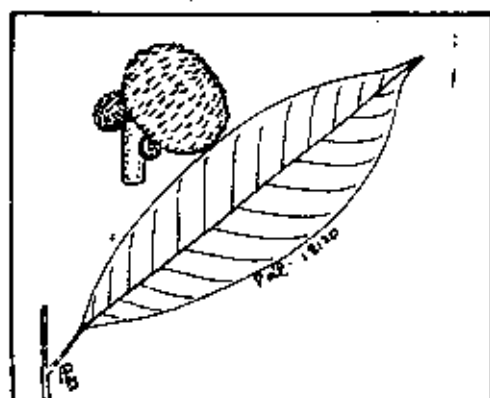

6554 - *Lithocarpus laovanensis* A. Cam.. Dẻ Laovăn.

Đại mộc nhỏ, cao vào 6 m; cành không lông. Lá có phiến tương đối nhỏ, to 7 x 1,8 cm, chót nhọn, bìa nguyên, gân-phụ nhiều, xéo, mặt trên nâu hơi phồng, mặt dưới nâu; cuống dài 5 mm. Pháthoả dài 5-6 cm; hoa cái chụm 2-3.

Ven rừng; Dilinh; VI.

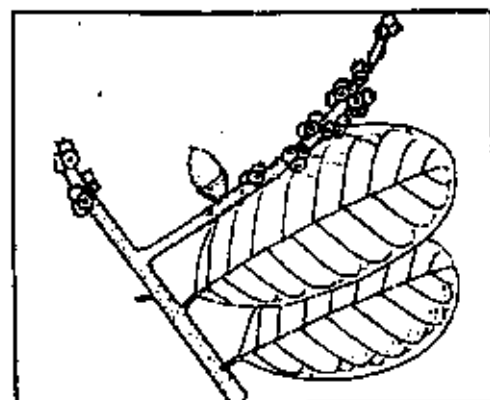
- Tree 6 m high; leaves 7 x 1.8 cm; inflorescence 5-6 cm long.

6555 - *Lithocarpus leiocarpa* A. Cam.. Dẻ trái-láng.
Đại mộc cao 12 m; cành mảnh, không lông. Lá có phiến thon ngược, dài 11-15 cm, chót có đuôi ngắn, đáy nhọn, tù tù hẹp trên cuống, gân-phụ 10-13 cặp, mặt trên nâu láng láng, mặt dưới mốc; cuống mảnh, dài vào 15 mm. Đầu tròn, bao tròn trái, có vảy thon nhọn dài 6-8 mm; quidầu quả láng.

Công tum; 8.

- Tree 12 m high; limb glaucous beneath; cupules covering totally the acorn.

6556 - *Lithocarpus leiophyllus* A. Cam.. Dẻ lá-láng.
Đại mộc; vỏ đen, có bích hầu tròn dờ; cành to 3-4 mm. Lá có phiến nhỏ, dày, nâu lợt láng hai mặt, bầu dục tù tròn hai đầu, gân mảnh 8-9 cặp; cuống dài 1 cm, đen. Gié ở chót nhánh, kép; đầu bao không đến 1/2 trái; quidầu quả to 13 x 8 mm, có mũi nhọn.

Núi Tượng, Cambốt; XII, 12.

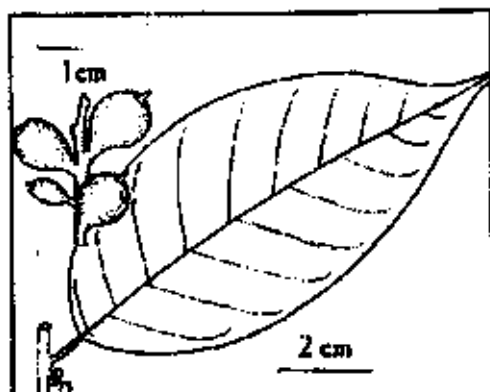
- Tree; limb glabrous, elliptic, obtuse at apex; acorns 13 x 8 mm.

6557 - *Lithocarpus leiostachyus* A. Cam. Dẻ giẻ-lẻng.

Dẻimẻc; cành non mẻnh, khẻng lẻng. Lẻỏ cẻ phiẻn xoắn, dẻi 9-12 cm, đẻu cẻ đẻuẻi ngẻn, mẻt tẻn khẻng lẻng, nẻu đẻm lức khẻ, mẻt đẻuẻi trẻng, gẻn-phụ 8-12 cẻp; cẻng dẻi 8-10 mm. Giẻ cẻo 11 cm; đẻu bẻo gẻn trẻn trẻi, hẻnh xẻi, rẻng 6-8 mm, trẻng, khẻng vẻy, khẻng lẻng, rẻng 7 mm.

Bẻo lẻc; 4.

- Tree; limb glaucous beneath; cupules scaleless, glabrous.

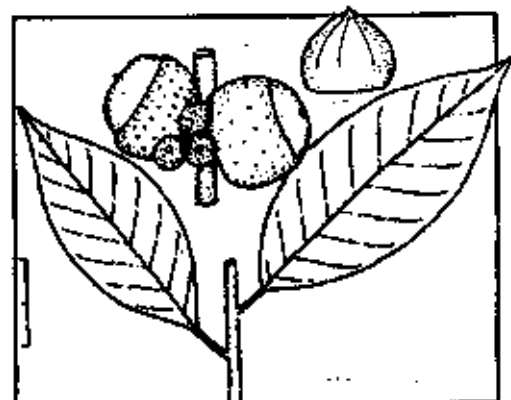

6558 - *Lithocarpus lemceanus* A. Cam. Dẻ Lemẻ.

Dẻimẻc; cành kẻch cẻm. Lẻỏ cẻ phiẻn bẻu đẻc thẻn, tẻng đẻi nhẻ, vẻo 8 x 3,5 cm, chẻt cẻ đẻuẻi ngẻn, đẻy tẻ, đẻy, mẻt trẻn nẻu gẻ đẻm, mẻt đẻuẻi cẻphẻ sẻu trẻng trẻng, gẻn-phụ 9-10 cẻp; cẻng đẻy, dẻi 1,5 cm. Đẻu hẻnh chẻn bẻm, cẻ vẻy rẻ hẻy mẻ, mẻu vẻi xẻm; quẻ đẻu đẻu cẻ theo lẻi hẻy lẻm.

Bẻ đẻuẻp, Lẻm đẻng; 10.

- Tree; limb dark brown, upper surface, glaucous beneath; cupules greyish white.

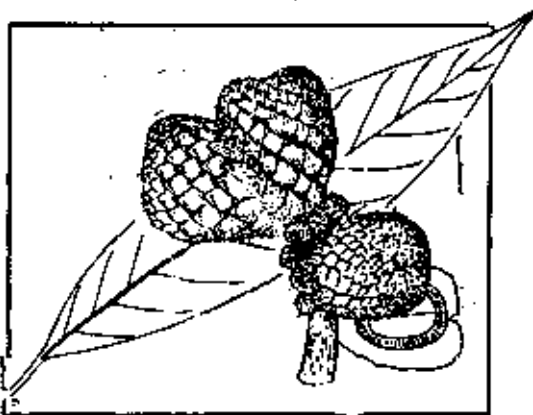

6559 - *Lithocarpus lepidocarpus* (Hay.) Hay. Dẻ lẻ đẻ.

Dẻimẻc. Lẻỏ cẻ phiẻn thẻn, tẻo vẻo 12 x 3 cm, nhẻn hẻi đẻu, đẻy, đẻi, mẻt trẻn nẻu, mẻt đẻuẻi xẻm nẻu, gẻn-phụ 9; cẻng đẻi 0-13 mm. Trẻc mẻng trẻi cẻo 5-8 cm, tẻo 1 cm; đẻu cẻ vẻy tẻ, bẻo trẻn trẻi, đẻu cẻt ngẻng, cẻo 4,3 rẻng 3,2 cm; quẻ đẻu đẻu cẻo 3 x 2,5 cm, quẻ đẻi đẻy 3 mm.

Cẻng tẻm; 3.

- Tree; cupules truncate, 4.3 x 3.2 cm; acorn 3 cm long. (*L. castanopsisifolia* Hay.)

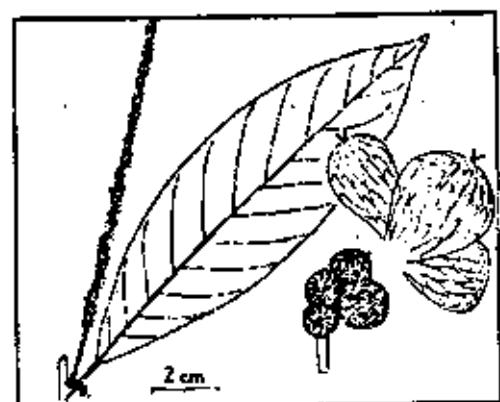

6560 - *Lithocarpus leucostachyus* A. Cam. Dẻ giẻ-trẻng.

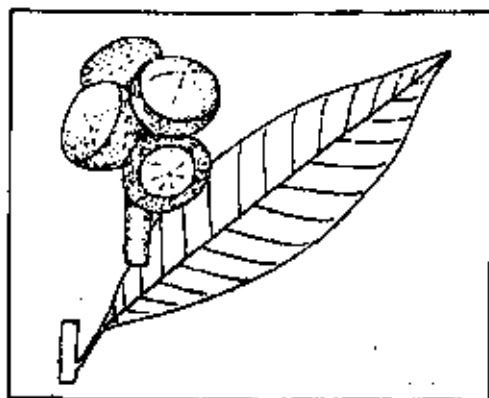
Dẻimẻc cẻo 25 m, thẻn tẻo 60 cm; cành non tẻo 3 mm, cẻ lẻng mẻn. Lẻỏ cẻ phiẻn thẻn, nhẻn hẻi đẻu, mẻng. cẻng, dẻi đẻn 14 cm, mẻt trẻn nẻu, khẻng lẻng, mẻt đẻuẻi cẻ lẻng sẻt trẻng; cẻng dẻi 1 cm. Giẻ đẻc đẻy, dẻi 10 cm. Giẻ cẻi dẻi 7 cm; đẻu trẻn trẻn, bẻo trẻn trẻi, cẻ vẻy kẻt lẻp rẻ.

Lẻng bẻi; VI.

- Tree 25 m high; limb appressed white pubescent beneath; cupules covering totally the acorn. (*L. dealbatus* ssp. *leucostachyus* (A. Cam.) Cam.)

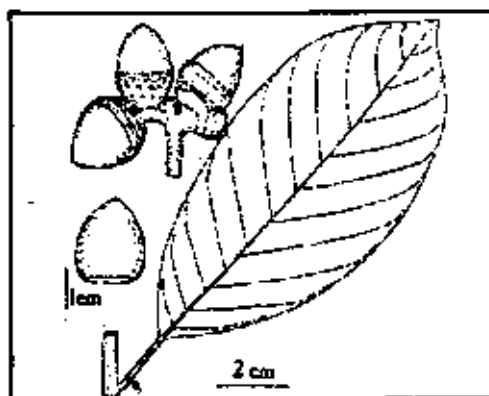

6561 - *Lithocarpus licentii* A. Cam. Dẻ Licent.

Đại mộc; cành kích cỡ, có bích hầu nhỏ. Lá có phiến thon, nhọn hai đầu, to vào 12 x 3 cm, nâu tươi, không lông, gân-phụ 15-17 cặp; cuống 1,3 cm. Đầu có vảy không rõ, thành hàng ngang; quidầu quả lằng, rộng vào 2 cm, đầu tà.

Côngtum. Loài gần *L. krempfii*.

- Tree; leaves lanceolate, glabrous; acorns shining, 2 cm large.

6562 - *Lithocarpus lindleyanus* (A. DC.) A. Cam. Dẻ Lindley.

Đại mộc cao 10 m, thân to 30 cm; cành non to, đầy lông sét. Lá có phiến dạng lá Dầu, dài đến 20 cm, rộng đến 12 cm, tàn-ong mặt trên nâu, lằng, gân chánh có lông, mặt dưới có lông nhung vàng. Gié cái dài 20 cm; đầu có vảy làm thành 5-6 quầng, rộng 1,5 cm; quidầu quả nâu lằng, theo phẳng.

Rừng thưa, rừng Thông vào 400-1.500 m: Cáná, Chửachan; 10.

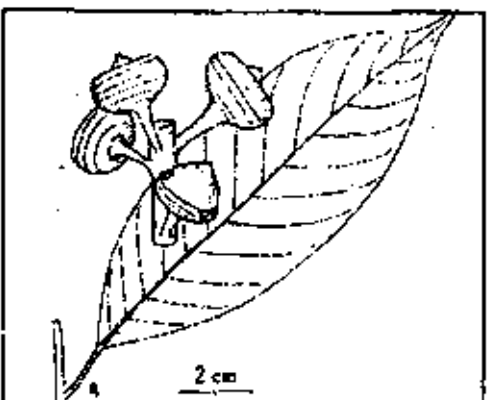
- Tree 10 m high; leaves to 20 cm long, yellow velvety beneath; acorns brown, shining (*Quercus lindleyanus* A.DC.).

6563 - *Lithocarpus litsaefolius* (Hance) Chun Dẻ lá-bòilòi.

Đại mộc. Lá có phiến xoan thon, dài 14-16 cm, mặt trên không lông, lằng, mặt dưới trắng trắng, gân-phụ 8-9 cặp, bìa nguyên; cuống dài 2 cm, không lông. Gié mang trái dài vào 8-10 cm; đầu không cọng, dính từng nhóm 3, cao bằng 1/5 trái, mặt ngoài có vảy sắp thành hàng; quidầu quả nâu dợt, chót nhọn, có mũi, đáy cắt ngang, theo lòm, rộng 7 mm.

Thanhhoa, Côngtum; 3.

- Tree; leaves ovate lanceolate, glaucous beneath; acorns ovate acute 7 mm wide (*Quercus litsaefolius* Hance, *Pasania mucronata* Hick. & Cam.).

6564 - *Lithocarpus longepedicellata* (H. & C.) A. Cam. Dẻ cọng-dài.

Đại mộc cao 15 m, thân to 30 cm; cành không lông. Lá có phiến mỏng, tròn dài, đầu có đuôi dài 1 cm, có lông sét trắng ở mặt dưới, gân-phụ 13 cặp; cuống dài 17 mm. Gié dài 20 cm; đầu có độc trên cọng dài 1 cm, có 7-8 hàng vảy; quidầu quả hình vú, cao 10 mm, rộng 14 mm.

Sapa, Đắc-tô (Côngtum); 9.

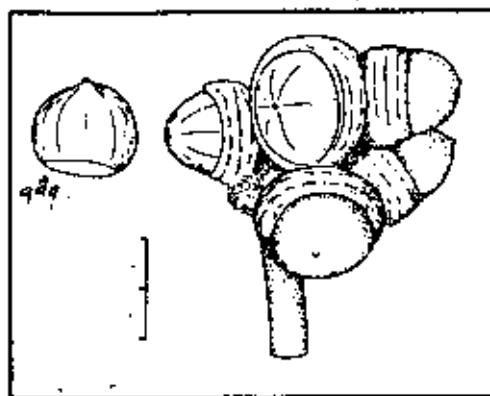
- Tree 15 m high; limb white appressed pubescent beneath; cupules pedunculate; acorns conical (*Pasania longepedicellata* H. & C.).

6565 - *Lithocarpus lycoperdon* (Skan) A. Cam. Dẻ thạch.

Gié mang trái có trục to, dài 9-12 cm; đầu hình tô thấp, rộng 2-3 cm, cao 1,2 cm, dày, có quang đồng tâm; quidầu quả nâu vàng, tròn hơi bẹp, rộng 18-22 mm; theo rộng hơi lồi.

Nhatrang (hình theo Camus).

- Acorns ovoid, yellowish brown, on 9-12 cm high axis (*Pasania krempfii* H. & C.).

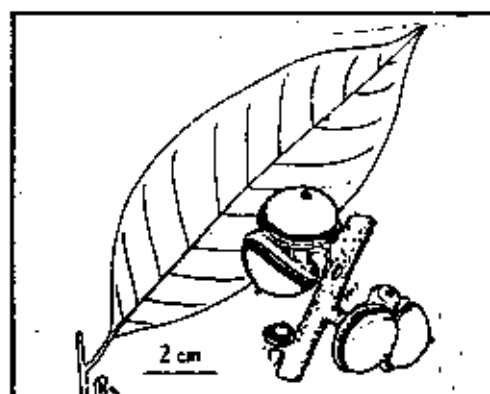

6566 - *Lithocarpus magneinii* (Hick. & Cam.) A. Cam.. Dẻ the.

Daimộc cao 15 m; cành không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài 12-18 cm, dày, cứng, mặt dưới có ít lông ngắn trắng, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 2-3 cm. Gié mang trái dày, cao 7-14 cm; đầu dày, chụm 3, rộng 17-24 mm, có 7-8 vòng đồng tâm; quidầu quả rộng hơn cao, có lông mịn vàng, theo lõm.

Rừng trên 900 m: Côngtum, Đà Lạt; 9-10.

- Tree 15 m high; limb shortly pubescent beneath; acorns flattened, 22 mm wide (*Pasania magneinii* H. & C.).

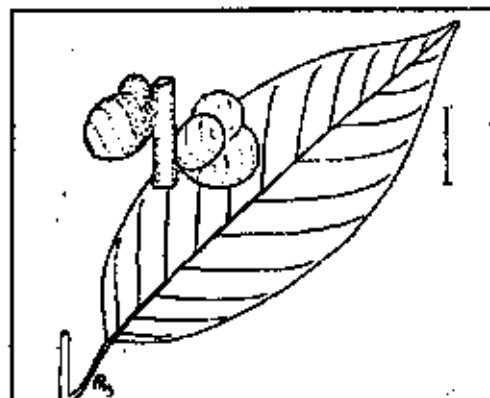

6567 - *Lithocarpus megastachyus* Hick. & Cam.. Dẻ chùm-to.

Daimộc to, cao 15-30 m; cành láng, lông dài 2-3 cm. Lá có phiến bầu dục to 12-18 x 5-7 cm, dày, dai, không lông, mặt trên oliu nâu, mặt dưới nâu, gân-phụ 10-12 cặp; cuống dài 2-2,5 cm. Trục mang trái dài 7-14 cm, to đến 1 cm; đầu nhóm 3, hình xấp xỉ, bẻ tron trái, cao 2-3 cm, có 2-3 lần ngang, dày 3 mm, dính vào trái; quidầu quả tròn.

Dankia (Lâm đồng); 1.

- Tree to 30 mm high; leaves glabrous; cupules covering totally the acorn (*Pasania megastachya* H. & C.).

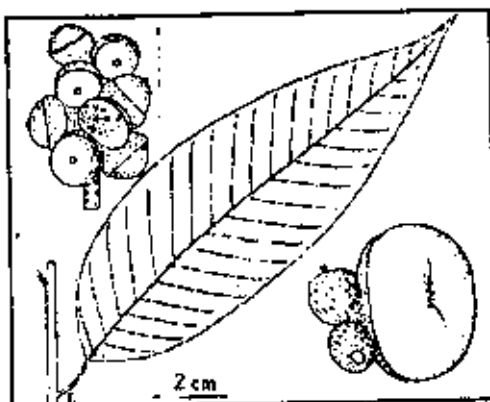

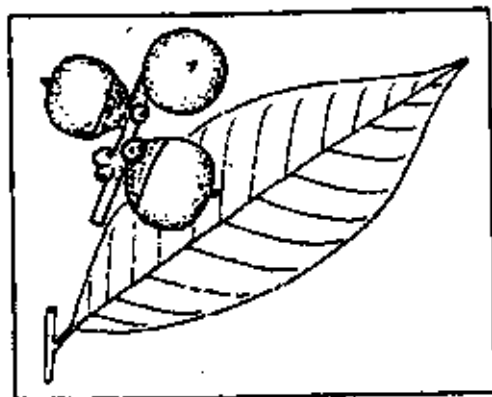
6568 - *Lithocarpus microbalanus* A. Cam.. Dẻ trái-nhỏ.

Daimộc; cành trắng, lông dài 2-3 cm, không lông. Lá có phiến dài 15-17 cm, mỏng, cứng, không lông, mặt trên nâu, mặt dưới xám trắng lúc khô, gân-phụ 16-18 cặp. Gié cao 10 cm; đầu khít nhau, mỏng, rộng 10-13 mm, cao 3 mm; quidầu quả bẹp, đầu lõm, cao 4-5 mm, rộng 10-13 mm.

Bàolộc; 4.

- Tree; leaves lanceolate, glabrous, white grey beneath; acorns 10-13 mm wide.

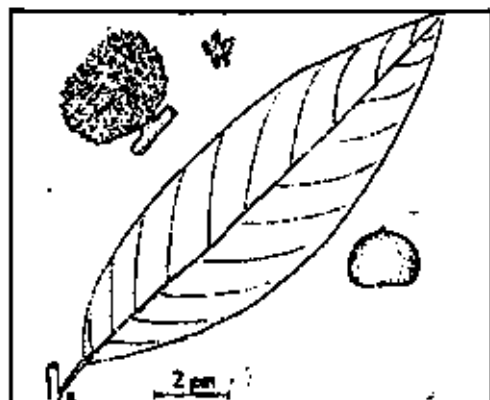

6569 - *Lithocarpus microspermus* A. Cam. subsp. *microsperma*. Dẻ trái-nhỏ.

Đại mộc cao 10 m, thân to 30 cm; cành không lông. Lá hơi mỏng, dai, mặt trên nâu, láng, mặt dưới xám xám lúc khô, gân-phụ 11-12 cặp; cuống dài 6 mm. Gié dài 15 cm; đầu nhiều, bao 1/3 trái, có vảy sát, rộng 6-7 mm; quidầu quả to 1 cm, theo lồi.

Quảng trị, Bảo lộc, Đà Lạt; II, 3-4. Var. *mekongensis* A. Cam.: cọng đầu cao đến 1 cm.

- Tree 10 m high; leaves subcoriaceous; acorns globulous, 1 cm large.

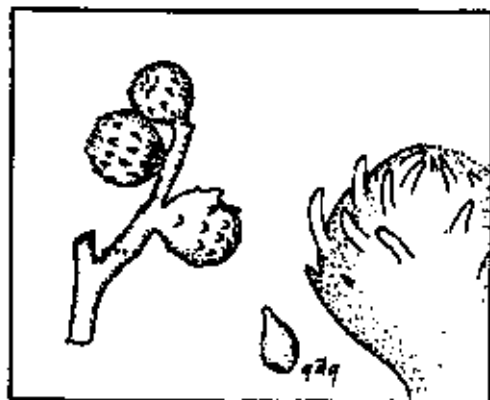

6570 - *Lithocarpus nebulareum* A. Cam. Dẻ Hải vân.

Đại mộc cao 5 m; cành non không lông. Lá có phiến thon, dài 13-24 cm, gân-phụ xéo, vào 14 cặp, mặt trên màu cà phê sữa, mặt dưới nâu gỗ láng; cuống dài 1-3,5 cm. Gié cái dài 3-4 cm; đầu có gai to nhọn, thấp, *dạng như trái Mãng cầu non*, đầu cắt ngang; quidầu quả tròn tròn, đáy cắt ngang.

Đèo Hải vân.

- Treelet 5 m high; leaves lanceolate, glabrous; cupules with robust short spines; acorns truncate at base.

6571 - *Lithocarpus nhatrangensis* (Hick. & Cam.) A. Cam. Dẻ Nha trang.

Đại mộc. Đầu cứng, nhất là ở đáy, bao trọn trái, xoan, to vào 12-20 mm, có ít gai nằm, mềm cao 2-3 mm, mặt trong dày lông tơ; quidầu quả hình xấp xỉ tam giác hơi nhọn, chột bẹp, có mũi, cao vào 12 mm, rộng 7-9 mm.

Tân-hạ, Nha trang.

- Tree; cupule covering totally the acorn (*Pasania nhatrangensis* H. & C.).

6572 - *Lithocarpus obovatifolius* (Hick. & Cam.) Cam. Dẻ lá-xoan.

Tiểu mộc cao 5 m, thân to 8 cm; cành to 3-4 mm. Lá khít nhau, phiến xoan ngược, dài 6-7 cm, mặt trên không lông, nâu đậm lúc khô, mặt dưới xám trắng, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 1 cm. Gié dài 10 cm; đầu thưa, cò độc, cọng 2-3 mm, có 3-4 hàng vảy.

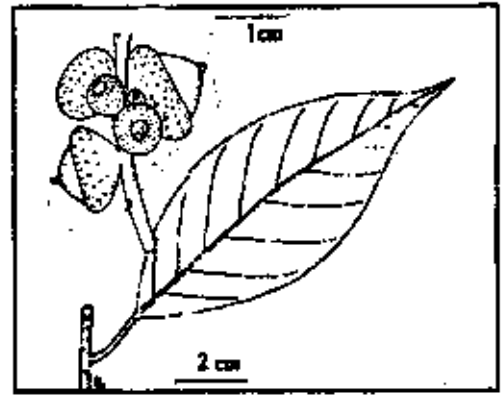
Quảng trị; V.

- Treelet 5 m high; leaves glabrous; cupules separate. (*Pasania obovatifolia* H. & C.)

6573 - *Lithocarpus ochrocarpus* A. Cam. Dẻ trái-sét.
Daimộc cao 8 m, thân to 30 cm; cành không lông, có bikhấu trắng, tròn. Lá có phiến dày, cứng, bìa uốn xuống, không lông, láng, hai mặt một màu, nâu dợt, lúc khô; cuống dài 2 cm. Gié dài 10 cm; đầu dày, rộng 8 mm, có vảy màu sét; quidầu quả hình vú, nâu.

Bàna, 1.500 m; 7.

- Tree 8 m high; leaves coriaceous, margin involute; cupules with ferruginous scales.

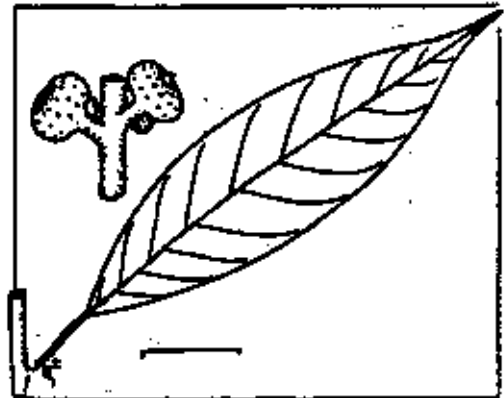

6574 - *Lithocarpus ombrophilus* A. Cam. Dẻ háo-ám.

Daimộc cao 10-12 m. Lá có phiến thon, to 11 x 3 cm, đầu nhọn, có đuôi, gân-phụ 9-11 cặp, mặt trên nâu, mặt dưới mốc; cuống dài 1,5-2,5 cm. Gié thụ dài 8 cm; đầu hình ô, rộng 12-15 mm, có vảy nhỏ, nhọn, bao gần trọn quidầu quả.

Rừng háoám: QuảngnamĐà Nẵng; 3.

- Tree 10-12 m high; leaves caudate, glaucous beneath; cupules higher than acorns.

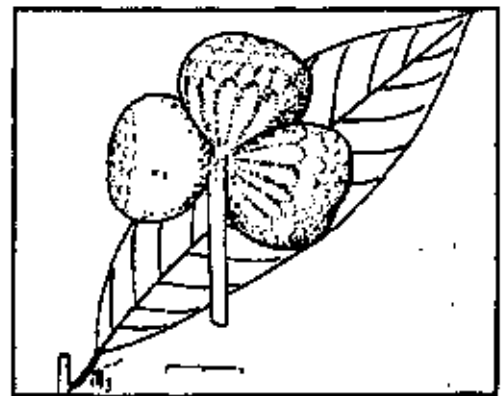

6575 - *Lithocarpus pachycarpus* (Hick. & Cam.) Cam. Dẻ trái-dày

Daimộc cao 12 m, thân to 50 cm; cành non có rãnh, và lông dày vàng. Lá có phiến to, dài đến 30 cm, có lông vàng ở gân chánh mặt trên và trơn mặt dưới, gân-phụ 17-18 cặp. Đầu hình xấp xỉ tròn to 3,5 cm, bao trọn quidầu quả, có vảy không lồi.

Côngtum; 9.

- Tree 12 m high; limb yellow pubescent beneath; cupules pear-shaped (*Pasania pachycarpa* H. et Cam.).

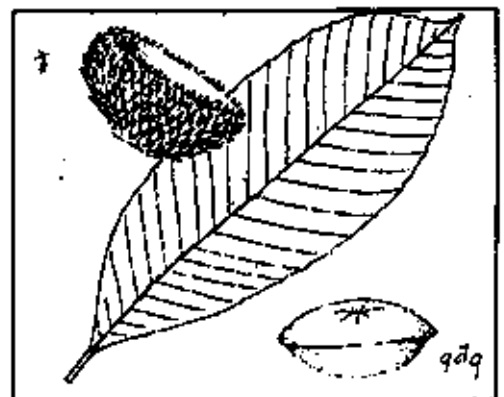

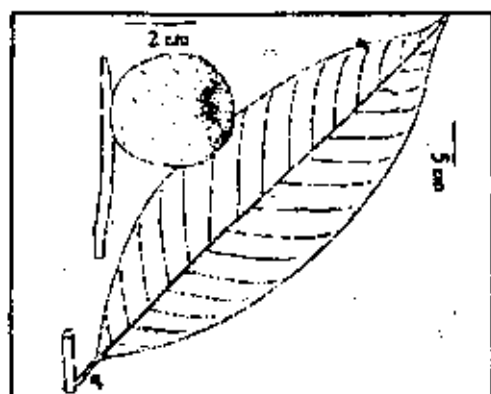
6576 - *Lithocarpus pachylepis* A. Cam. Dẻ vảy-dày.

Daimộc. Lá có phiến bầu dục, to, dài 25-30 cm, đầu tròn, có mũi dài, đáy nhọn, láng, nâu denden mặt trên, nâu đen mặt dưới, gân-phụ 20-22 cặp, bìa cứng; cuống dài 2-2,5 cm, có lông dày. Đầu to, hình chén trẹt, rộng 5 cm, có nhiều vảy-gai tà; quidầu quả bẹp, mặt trên hình mâm, rộng 4-4,5 cm.

Làocai; 12.

- Tree; limb elliptic oblong, to 30 cm long; cupules 5 cm wide.

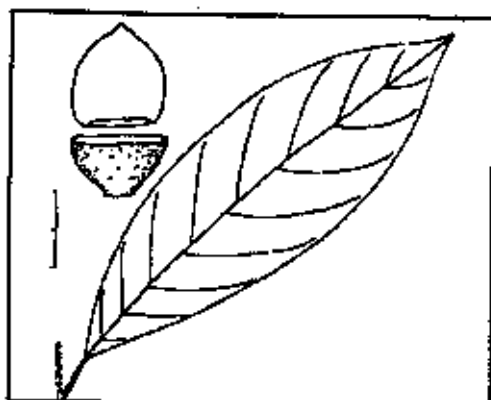

6577 - *Lithocarpus pachysarcus* (Hick. & Cam.) Cam. Dẻ trái-dày.

Đại mộc. Lá có phiến bầu dục thon, to đến 25 x 9 cm, đầu nhọn, có mũi dài, gân-phụ 15 cặp; cuống dài 2 cm. Đầu tròn tròn, đầu lõm, bao tròn trái, 3,5 cm, có vảy thưa nằm; quidầu quả tròn bẹp, cao 2,5 cm, rộng 3 cm, quai dày 3-4 mm, thẹo bán cầu.

- Tree; cupules globulous 3.5 cm wide (*Pasania pachysarca* H. & C.).

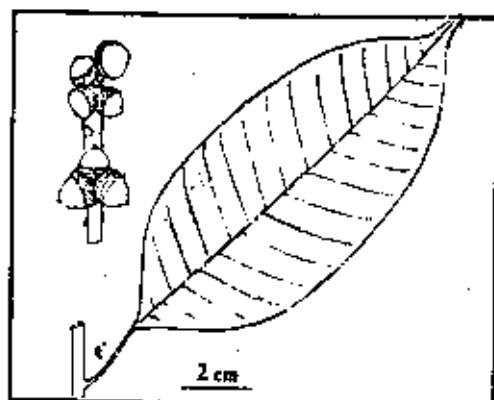

6578 - *Lithocarpus pakhaensis* A. Cam. Dẻ Pakha.

Đại mộc cao 25 m. Lá có phiến xoan thon ngược, to vào 13 x 4 cm, mỏng, gân-phụ 11 cặp, xám đen lúc khô; cuống dài 1,5 cm. Đầu hình tờ, rộng 2,5 cm, có ít vảy; quidầu quả rộng 2,5 cm, thẹo gần như phẳng.

Pakha (Lào cai); 12.

- Tree 25 m high; leaves ovate oblanceolate, membranous; cupules 2.5 cm wide.

6579 - *Lithocarpus parvulus* (H. & C.) Cam. Dẻ gùi.

Đại mộc cao 12 m, thân to 40 cm; cành không lông. Lá có phiến tròn dài bầu dục, to vào 14 x 5,5 cm, đầu có đuôi, nâu gỗ đẹp hai mặt lúc khô, gân-phụ 14-16 cặp; cuống 2 cm. Gié dài 11 cm; đầu chum 2-4, có vảy có lông trắng trừ mũi sậm; quidầu quả nâu, rộng 6 mm.

Rừng với Thông, 1.200 m; 7.

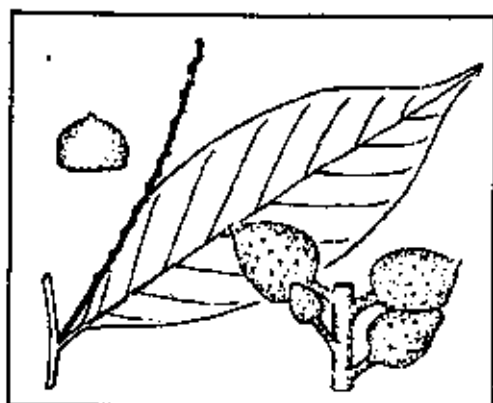
- Tree 12 m high; leaves glabrous; cupules with white pubescent scales; acorns 6 mm wide (*Pasania parvula* Hick. & Cam.).

6580 - *Lithocarpus paviei* (Hick. & Cam.) Cam. Dẻ cò-đen.

Đại mộc; cành đen, có bikhầu tròn, đodò. Lá có phiến xoan thon, to 9-10 x 3-3,5 cm, chót có đuôi dài 1 cm, gân-phụ 8-9 cặp, mặt trên nâu lằng, mặt dưới nâu, gân đodò; cuống dài 6-7 mm. Gié đứng; hoa đực thưa. Gié cái 15 cm; đầu bao tròn trái, hình xấp xỉ nhọn, trên rộng dài 5 mm; quidầu quả hình vú, rộng 14 mm, đáy cắt ngang.

Langson.

- Tree; branches black; involucre pear-shaped; acorn 14 mm wide (*Pasania paviei* H. & C.).

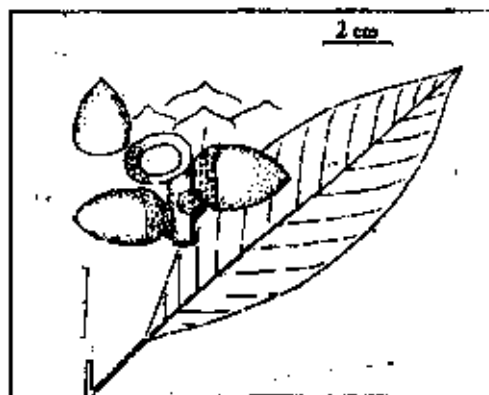

6581 - *Lithocarpus petelotii* A. Cam. Dẻ Pételot.

Lá có phiến thon, to 12 x 4 cm, gân-phụ 13 cặp; cuống dài 2 cm. Đầu hình chén rộng 2 cm, có vảy thấp thành hàng ngang; quidầu quả đáy cắt ngang, to 2,5 x 1,8 cm

B (hình theo Camus).

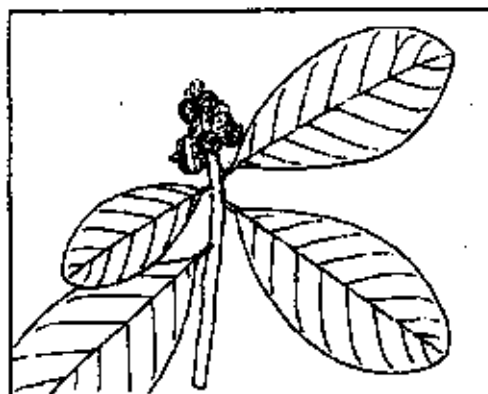
- Involucre with scales in rows; acorns 2.5 cm high.

6582 - *Lithocarpus phansipanensis* A. Cam. Dẻ Fan-si-Pan.

Daimộc; cành dày rêu, nâu đen, có lông mịn. Lá có phiến dạng lá ổi, xoan ngược, dài to 5-8 x 2-3,5 cm, đầu tròn hay tù, đáy thon, gân-phụ 7-8 cặp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới mốc, có lông hoe hay xám mịn; cuống 3-4 mm. Pháthoả cao 2-3 cm ở ngọn nhánh; đầu bao gần tròn trái, to vài 1 cm, có quầng vảy đồng tâm.

Rừng rất ẩm, cao độ 2.500 m: Fan-si-Pan.

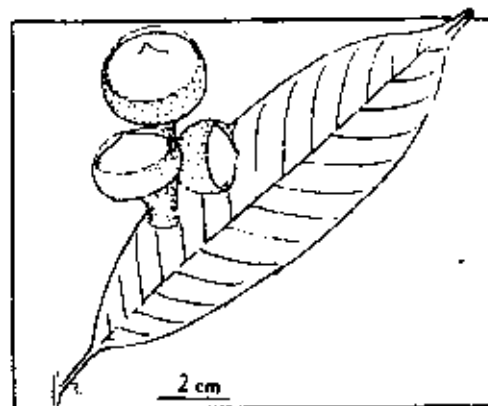
- Tree; leaves obovate, glaucous beneath; terminal inflorescence short; cupules 1 cm wide.

6583 - *Lithocarpus pierreii* (Hick. & Cam.) A. Cam. Dẻ Pierre.

Daimộc; cành mảnh, không lông. Lá có phiến thon dài 25-30 cm, hai mặt một màu, gân-phụ 15 cặp; cuống dài 1,5 cm. Gié đực dài 8-14 cm; gié cái dài 20 cm; hoa chụm 3; đầu chụm 3, rộng 16 mm, cao hơn 1/2 trái, có lông và có vảy; quidầu quả rộng 13-18 mm, cao 12 mm, có lông tơ, thẹo hơi lõm.

Rừng luôn luôn xanh: Đồng nai.

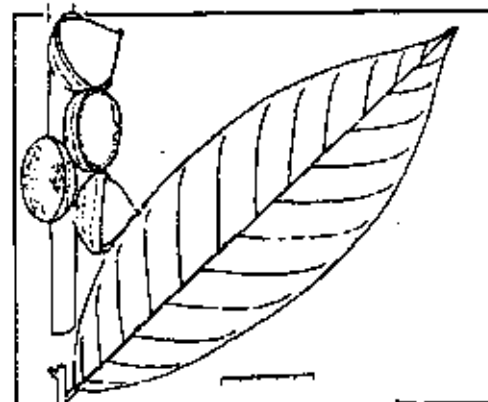
- Tree; limb to 30 cm long; cupules 13-18 mm large; fruits silky pubescent (*Pasania pierreii* H. & C.).

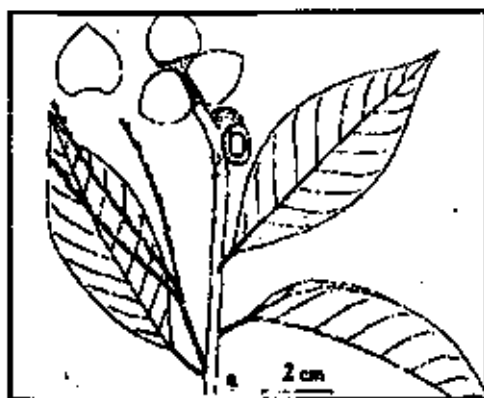
6584 - *Lithocarpus platyphyllus* A. Cam. Dẻ lá-đẹp.

Daimộc nhỏ, cao 6 m. Lá có phiến to đến 28 x 10 cm, bầu dục, đầu nhọn, đáy tù, gân-phụ 12 cặp, mặt trên nâu lợt, mặt dưới nâu ửng hồng; cuống to, dài 1 cm. Đầu hình đĩa, rộng 13 mm, có quầng ngang vảy nhỏ; quidầu quả nhỏ, rộng đến 1 cm.

Trường Nóng-lâm-súc Bàolộc.

- Tree 6 m high; leaves glabrous; cupules 13 mm large; acorns 1 cm wide.

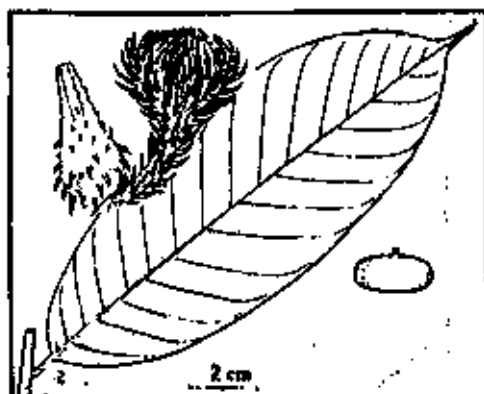

6585 - *Lithocarpus polystachyus* (A.DC.) Rehd. ssp. *phanrangense* A. Cam. Dẻ Phanrang.

Đại mộc cao 10 m, thân to 30 cm; cành non có cánh, không lông. Lá có phiến thon, dài 7-9 cm, cứng, bìa uốn xuống, không lông, láng, hai mặt beige lúc khô, thường xếp hai; cuống dài 1 cm. Gié đực dài 4-6 cm; gié cái mang đầu chụm 3, cao bằng 1/8 trái; quidầu quả láng, cao 1,4 cm, thẹo lỏm.

Cà ná, 600 m: X, 10.

- Tree 10 m high; leaves lanceolate, glabrous; cupules very short; acorns 1.4 cm long.

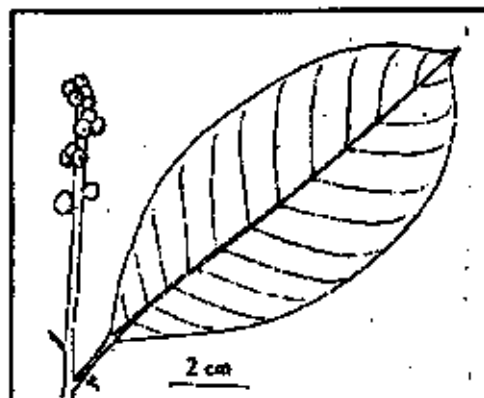

6586 - *Lithocarpus proboscideus* (Hick. & Cam.) Cam. Dẻ trắng.

Đại mộc cao 12 m, thân to 25 cm; cành, cuống lá, gân mặt dưới lá có lông vàng hoe. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài 15-20 cm, đầu có đuôi nhọn, gân-phụ 13 cặp; cuống dài 1 cm. Gié dài 10 cm; đầu to, có cọng dài 5-6 cm, mang nhiều gai to, cong, dài 5-8 mm; quidầu quả rộng 2,5 cm, cao đến 11 mm.

Rừng cao độ 100-500 m: Hải Vân, Bà na; 7-8. Gỗ cứng dùng làm răng cối tốt.

- Tree 12 m high; branches, petioles.. yellow pubescent; cupules on long peduncle; acorns 2.5 cm large (*Pasania proboscidea* H. & C.).

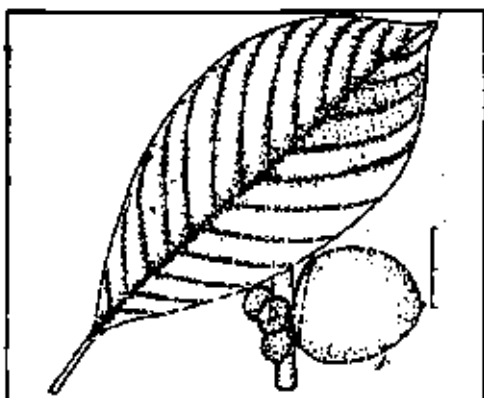

6587 - *Lithocarpus psammophilus* A. Cam. Bù-go, Dẻ sa.

Đại mộc cao 8 m, thân to 30 cm; cành non không lông, to 3-4 mm. Lá có phiến bầu dục, dày, cứng, không lông mặt trên, có lông sát xám vàng mặt dưới, bìa uốn xuống, gân-phụ 11 cặp; cuống dài 1,5 cm. Gié dài 10 cm; đầu chụm 3, cao hơn trái.

Phú Khánh cao độ 1.800 m; V.

- Tree 8 m high; leaves coriaceous, grey yellow pubescent beneath; cupule higher than acorn.

6588 - *Lithocarpus pleiocarpus* A. Cam. Dẻ trái nhiều.

Đại mộc; cành to 1 cm, có bích hầu. Lá có phiến to 22 x 11 cm, thon ngược, chót tà tròn, có đuôi ngắn dầy nhọn, mặt trên gân chánh và phụ lỏm tàn-ong, mặt dưới gân lỏm, hai mặt nâu vàng; cuống 4-5 cm, dẹp, phù ở đáy. Đầu hình đĩa trẹt, rộng 2,5 cm; quidầu quả hình trứng, to 3 cm.

Sapa.

- Tree; limb oblanceolate, waffled; acorns to 3 cm long.

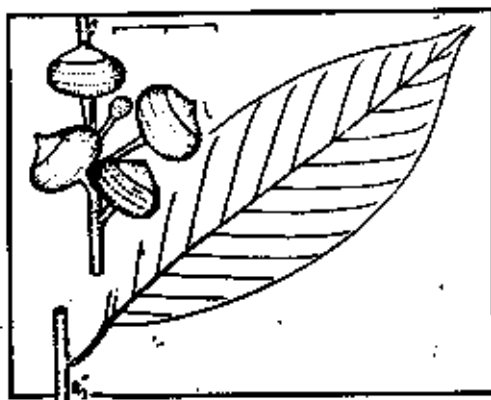
6589 - *Lithocarpus pseudoreinwardtii* A. Cam. Dẻ dạng-Reinwardt.

Đại mộc.

Lá có phiến bầu dục, to 10 x 4 cm, đầu nhọn, gân-phụ 7-9 cặp, mặt trên nâu đậm, láng, mặt dưới xám denden; cuống dài 1,3 cm. Gié dài 15 cm; cọng đầu dài 1,3 cm; đầu non có quầng ngang.

Bavi; VI.

- Tree; leaves glabrous, elliptic, 10 x 4 cm; cupules on 1 cm long peduncle (*L. gagnepainiana* A. Cam.).

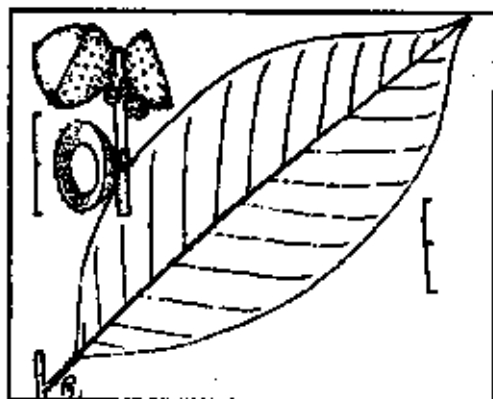
6590 - *Lithocarpus pseudosundaicus* (Hick. & Cam.) A. Cam. Dẻ xanh, Sỏi lông.

Đại mộc nhỏ; cành non có lông dây hoehoe.

Lá có phiến bầu dục, dài 15 cm, mặt dưới hoehoe, có lông sát, gân-phụ 11-15 cặp; cuống 1 cm. Gié cao 15 cm; đầu chụm 3, mỏng, có vảy có mũi nhọn; quidầu quả nâu sậm, láng, rộng 1,7 cm, cao 1,3 cm, theo rộng 1 cm, lóm.

Rừng thưa: Sapa, Bavi, Quảng trị; II, 8-10.

- Small tree; branches rufous tomentose; cupules glabrous, 1.7 cm large; acorns 1.7 cm high (*Pasania pseudosundaica* H. & C.).

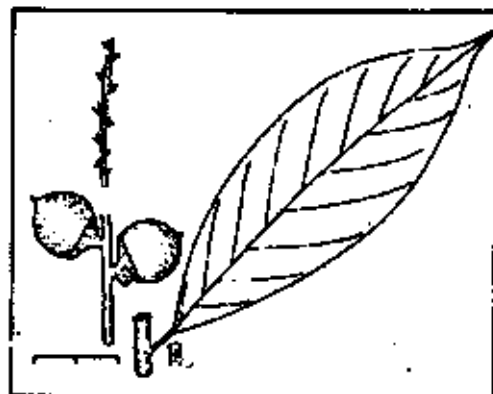

6591 - *Lithocarpus pseudovestitus* A. Cam. Dẻ dạng-phụ.

Đại mộc. Lá có phiến thon ngược, to 10,5 x 3,5 cm, đầu có đuôi, đáy nhọn, gân-phụ 8 cặp, mặt trên nâu gỗ đậm, không lông, mặt dưới nâu; cuống 8 mm. Đầu hình đĩa trẹt, rộng 13 mm; quidầu quả tròn tròn, to 15-17 mm, có bột trắng.

Tam đảo; 9.

- Tree; leaves glabrous; cupules 13 mm large; acorns 15-17 mm large.

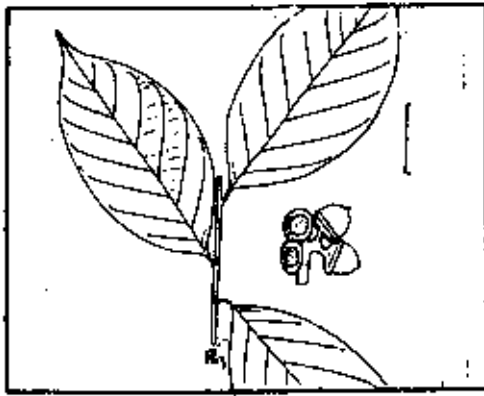

6592 - *Lithocarpus pycnostachys* A. Cam.

Đại mộc cao 6-8 m; nhánh không lông. Lá có phiến thon, đáy tù hẹp, chót có mũi, to 17-18 x 6-7 cm, bìa nguyên, mặt dưới có vảy nhỏ, gân-phụ 12-14 cặp; cuống dài 1,5-2 cm, không lông. Gié thụ dày, mập, dài 10-20 cm; đầu conferte, rộng 2-2,5 cm, có cọng dây; vảy thon, rời nhau, cao 2-4 mm; quidầu quả hình xấp, có to, rộng 1,7-1,9 cm, cao 1,7 cm, theo lồi, đường kính 1,5 cm.

Braian.

6593 - *Lithocarpus quangnamensis* A. Cam. Dẻ Quảng Nam.

Đại mộc; cành tròn, mảnh, đen. Lá có phiến xoan, to 8 x 3,6 cm, đầu có đuôi, gân-phụ 7 cặp, mặt trên đen, láng, mặt dưới lu, xám mốc đenden, gân mịn lồi; cuống 4-6 mm. Đầu trên *cộng dài 3-4 mm*, hình đĩa trẹt, rộng 11 mm, có vài quầng ngang; quidầu quả hình vỏ, rộng 1 cm.

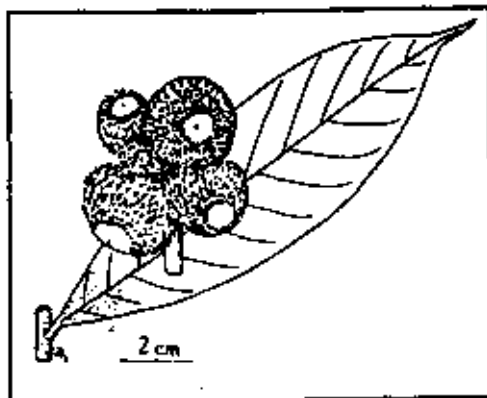
Quảng Nam Đà Nẵng.

- Tree; leaves glabrous, black upper surface on dry; acorns 1 cm large.

6594 - *Lithocarpus reinwardtii* (Hick. & Cam.) Cam. (*Quercus reinwardtii* Hick. & Cam.)

Đại mộc. Lá có phiến bầu dục hẹp đến tròn dài-thon ngược, chót nhọn, to 7,5-13 x 4-6 cm, lúc non có lông thưa, bìa nguyên, gân-phụ 10-14 cặp; cuống dài 8-12 mm. Gié thông thành chùm-tụ tán, dài 2,5-7,5 cm, đực hay tiênhùng; bao hoa nguyên. Gié thông cái đơn; hoa cái có đực; đầu bán cầu; quidầu quả xoan, 3 lần dài hơn đầu.

Bavi.

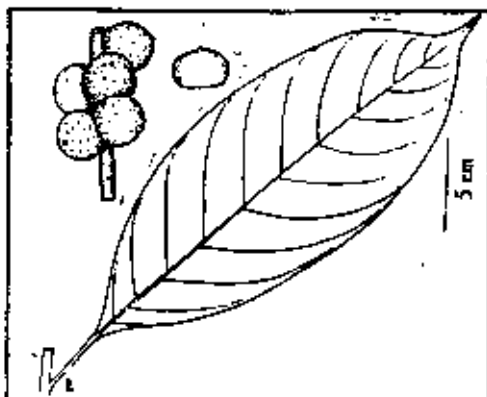

6595 - *Lithocarpus rhabdostachyus* (Hick. & Cam.) A. Cam. Dẻ gié-dòn.

Đại mộc cao 10 m; cành non có lông như nhung nâu nâu. Lá có phiến xoan thon, to 9-15 x 3-4 cm, đầu có đuôi dài, mặt dưới có lông vàng vàng, gân-phụ 10-12 cặp; cuống dài 1 cm, có lông vàng. Gié mang trái dài 15 cm; đầu chum 3, bao tròn trái, rộng 3 cm, cao 2 cm, có vảy nhọn; quidầu quả cao 1,5 cm, theo to.

Quảng Trị.

- Tree 10 m high; branches brown velvety; cupules 3 x 2 cm; acorns with large cicatrice (*Pasania rhabdostachya* Hick. & Cam.).

6596 - *Lithocarpus rouletii* (Hick. & Cam.) A. Cam. Dẻ Roulet.

Đại mộc cao 30 m, thân to 60 cm; cành non tròn, cứng, to 5 mm, không lông. Lá có phiến to, dài đến 35 cm, bầu dục tròn dài, chót có mũi dài, đáy tù tù hẹp trên cuống, dai, không lông, lúc khô nâu tươi hai mặt; cuống dài 3 cm. Gié dài 12 cm; đầu mỏng, bao tròn trái, vảy không rờ rệt, nhọn; quidầu quả tròn bẹp.

Cố-ỉnh, Phú Khánh.

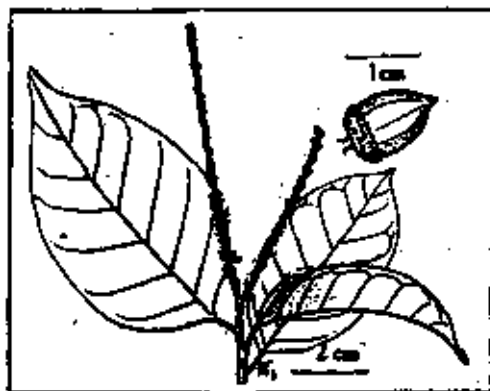
- Tree 30 m high; limb to 35 cm long; cupules covering totally the acorn (*Pasania rouletii* H. & C.).

6597 - *Lithocarpus sabulicolus* (Hick. & Cam.) Cam. Dẻ cát.

Đại mộc; cành yếu, không lông. Lá có phiến dài, không lông, lúc khô màu hoè hoè và xếp hai dọc theo gân chính, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 1 cm. Hoa cái cò độc; đầu có vảy có lông, không sắp theo vòng rờ rệt; quidầu quả nâu, cao 15-18, rộng 15 mm, theo lóm, rộng 6 mm.

Huế.

- Tree; leaves glabrous; cupules with puberulent scales; acorns 15-18 mm high (*Pasania sabulicola* H. & C.).

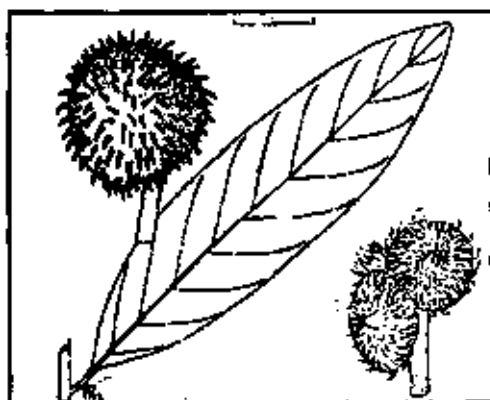

6598 - *Lithocarpus scortechinii* (King ex Hook. f.) A. Cam. Dẻ Đà Nẵng.

Đại mộc cao 15 m; chồi non dày lông sét. Lá có phiến tròn dài, đầu tròn, không lông, trừ lúc non có lông nâu, dài 12-15 cm, gân-phụ 6-8 cặp; cuống 1,5-2 cm. Đầu to, rộng đến 3,5 cm, bao tròn trái, có lông như nhung hoe, và vảy thưa; quidầu quả thấp hơn rộng, dày lông hung, theo lồi.

Bạch má, Đà Nẵng, Dankia; XII-III, 7-9.

- Tree 15 m high; leaves oblong, glabrous; cupules to 3.5 cm large; acorns rufous tomentose (*Pasania touranense* Hick. & Cam.; *L. campylolepis* A. Cam.; *Quercus scortechinii* King ex Hook. f.).

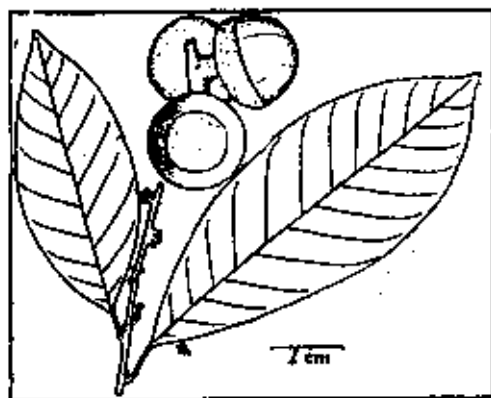

6599 - *Lithocarpus silvicularum* (Hance) Chun. Dẻ rừng

Đại mộc cao 5-12 m; cành non mảnh, không lông. Lá có phiến dài 10-15 cm, mặt trên không lông, nâu, mặt dưới có lông sát nâu ửng đỏ; cuống dài vào 1 cm. Gié dài 15 cm; đầu rộng 2 cm, có vảy không rõ; quidầu quả bán cầu, to 2,4 cm, theo lóm, rộng 1,5 cm.

Rừng; Quảng trị, Phú Khánh; I-VI, 7-8

- Tree 5-12 m; leaves appressed rufous red pubescent; cupules 2 cm wide (*Quercus silvicularum* Hance).

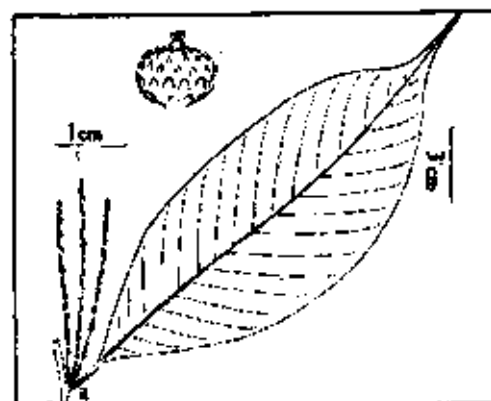

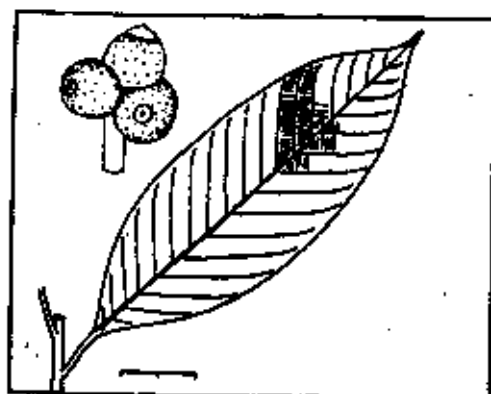
6600 - *Lithocarpus songkoensis* A. Cam. Dẻ Sông Cỏ.

Đại mộc cao 15 m, thân to 20 cm; cành non mảnh, có cạnh tròn, không lông. Lá có phiến bầu dục, đầu có đuôi dài 2-3 cm, mặt trên nâu, láng, mặt dưới có lông sát mịn, nâu vàng, gân-phụ 14-15 cặp; cuống dài 1,5 cm. Gié dọc 2-3 ở nách lá, mảnh, trắng, cao 5-7 cm; đầu to có vảy..

Sông Cỏ, Phú Khánh, 700 m; V.

- Tree 15 m high; leaves oblong elliptic with long cauda; male flowers white; cupule with obtus scales.

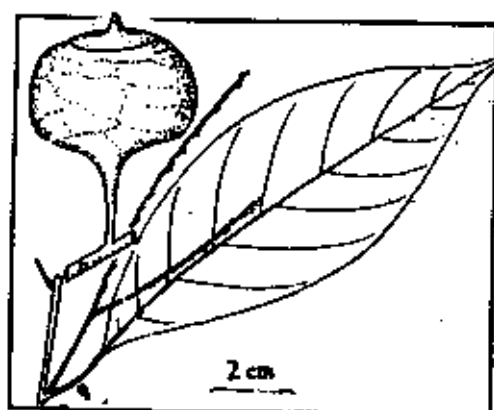

6601 - *Lithocarpus sphaerocarpus* (Hick. & Cam.) A. Cam. Dẻ trái-tròn.

Daimộc. Lá có phiến bầu dục, to 12 x 4 cm, đầu có đuôi, gân-phụ 18 cặp, dai, cứng, nâu đậm láng mặt trên, xám vàng gân lồi, gân tam cấp mịn mặt dưới; cuống to, dài 15 mm. Đầu nhóm 3-4, hình ô tròntròn, rộng 17-19 mm, có vảy gai nhỏ, thưa; quidầuquả to 15 x 13 mm, có lông tơ trắng, thọc lóm, rộng 1 cm.

Laichâu; I, 1.

- Tree; leaves grey yellowish pubescent beneath; cupules with sparse scales (*Pasania sphaerocarpa* Hick. & Cam.).

6602 - *Lithocarpus stenopus* (Hick. & Cam.) A. Cam. Dẻ cọng-mảnh.

Daimộc cao 25 m, thân to 40 cm; cành non không lông, mảnh, đen. Lá không lông ở mặt trên, có lông sát trắngtrắng mặt dưới, đầu có đuôi và dài; cuống dài đến 2 cm. Gié dài 10 cm; đầu dính trên cọng, bao tròn trái, có 7-8 quăng; quidầuquả dầy, có lông tơ sát, to 14 mm.

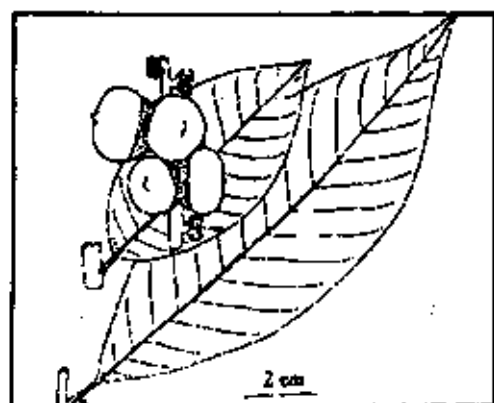
Phanrang, 1.000 m; 10.

- Tree 25 m high; leaves white appressed pubescent beneath; cupules pedunculate; acorns silky pubescent, 14 mm wide (*Pasania stenopus* H. & C.).

6603 *Lithocarpus syncarpus* A. Cam.

Daimộc cao 12 m; nhánh không lông, mậpmập. Lá có phiến xoan-thon, chót có mũi, đáy tùtù hẹp hay hình tamgiác, hơi tùtù hẹp trên cuống, to 12-15 x 7,5-10 cm, dai, không lông, bìa nguyên, gân-phụ 12-13 cặp; cuống 2,5-4,5 cm. Hoa chụm; vòi nhụy 3. Gié thụ cao 14-16 cm; đầu dính nhau, rộng 5-10 mm, vảy nhỏ; quidầuquả không lông, rộng 4-5 mm, đáy cát ngang, láng.

Giáray.

6604 - *Lithocarpus thomsonii* (Miq.) Rehder. Dẻ Thomson.

Daimộc cao 10-30 m; cành non to, denden, có lông mau rưng. Lá có phiến bầu dục thon, dài 10-20 cm, cứng, mặt trên láng, mặt dưới có lông sát trắngtrắng, gân-phụ 15-17 cặp; cuống dài 1 cm. Gié dài 10-15 cm; đầu rộng 2,5 cm, có vảy có mũi nhỏ nhọn, có lông dầy; quidầuquả rộng 2,5 cm, dày lông sát hoe.

Rừng vào 600-1.000 m; Đảnắng; 8-9.

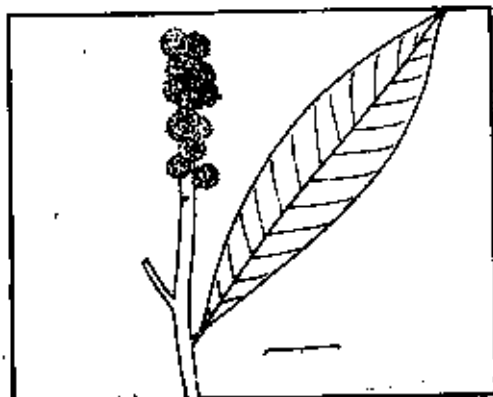
- Tree 10-30 m high; leaves with appressed whitish hairs beneath; acorns 2.5 cm large rufous pubescent (*Quercus thomsonii* Miq.).

6605 - *Lithocarpus toumorangensis* A. Cam. Dẻ Tùmờrăng.

Đại mộc cao 18 m; cành tròn, to 3-5 mm, không lông. Lá có phiến thon, to 11,5 x 2,7 cm, hai đầu nhọn, đáy tùu hẹp trên cuống, gân-phụ 12-13 cặp, nâu tươi, bìa uốn xuống; cuống dài 7 mm. Gié dài vào 10 cm; trục to mang *đầu dầy vây gai nhọn*, bao tròn trái.

Rừng vào 1.000 m: Côngtum; III.

- Tree 18 m high; leaves lanceolate, margin involute; cupules with acute scales.

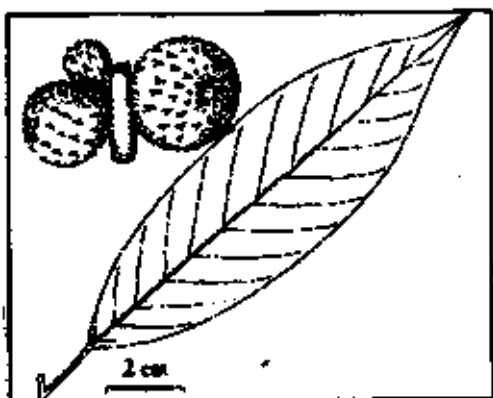

6606 - *Lithocarpus trachycarpus* (Hick. & Cam.) A. Cam. Dẻ trái-cổ.

Đại mộc cao 12 m. Lá có phiến xoan thon, nhọn, dài 14-16 cm, không lông, *mặt dưới vàng hoe*, gân-phụ 13 cặp; cuống dài 1,5 cm. Gié mang trái dài 7-8 cm; *đầu hình cầu*, to 1,5 cm, bao tròn lấy trái, có vây thưa, có mũi; quidầuquả tròn hơi bẹp, cao 1 cm, rộng 1,4 cm, thẹo nhỏ, lõm, rộng 7 mm.

Rừng vùng núi: Bạch mã, Phúkhánh; 9.

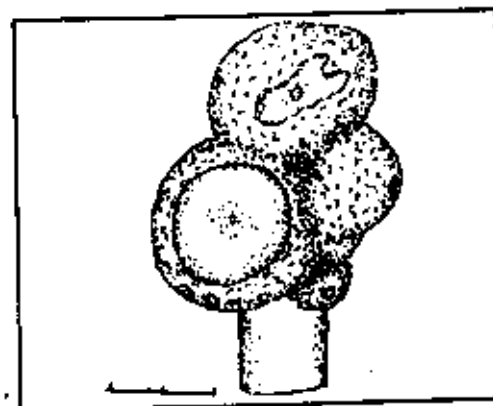
- Tree 12 m high; cupules globulous; acorns larger than high, 1.4 x 1 cm (*Pasania trachycarpa* H. & C.).

6607. *Lithocarpus triqueter* (Hick. & Cam.) Cam. Dẻ ba- cạnh.

Đại mộc to. Gié mang trái dài 8-9 cm, trục to hơn 1 cm; *đầu dính từng nhóm 3 hay hơn*, không cọng, chói vàng, có vây khít, nằm, *đầu khi phát triển đầy đủ che trọn trái*; quidầuquả hơi bẹp, cao 2,3 cm, rộng 2,1 cm, chót lõm, thẹo cao bằng 1/2 quidầuquả.

Bavi, 1300 m (*Pasania triqueter* Hick. & Cam.).

6608 - *Lithocarpus truncatus* Hook.f.)Rehd.& Wils. Dẻ cắt-ngang.

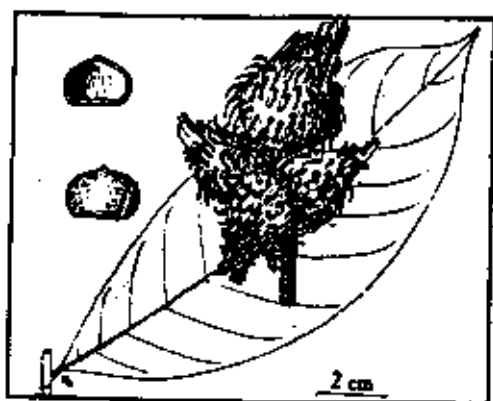
Đại mộc to; cành non có *lông hoe dày*. Lá có phiến xoan thon, dài 12-20 cm, dai, dày, không lông lúc già, *mặt dưới xám xám*, gân-phụ 7-15 cặp; cuống dài 1,5 cm. Gié cộc; *hoa đực có 6 lá đài*, 8-10 tiểuhụy. *Đầu bao tròn lấy trái, đầu cắt ngang*, rộng 1,8 cm, vây xoan; quidầuquả gần như tròn, to 13 mm, thẹo to hơn phần tудо.

Rừng Thông, cao độ 600-2.000 m; 8-9.

- Tree; branches rufous tomentose; cupules truncate; acorns 13 mm large (*Quercus truncatus* King

et Hook.f.)

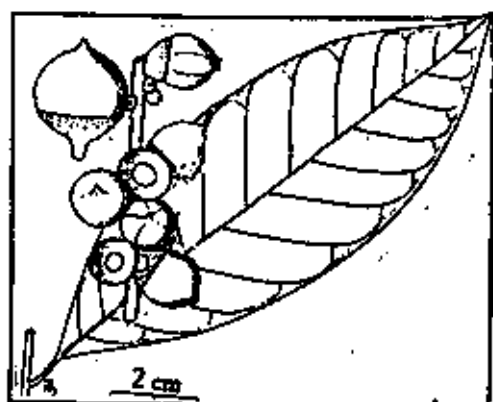

6610* - *Lithocarpus tubulosus* (Hick. & Cam.) A. Cam.. Dẻ ống.

Đại mộc cao 18 m, thân to 70 cm. Lá có phiến bầu dục thon, dài 25 cm, chót có đuôi 1 cm, mặt dưới có lông sát màu vàng, gân-phụ 9-10; cuống dài 5 mm. Chùm-tụ tán đực. Gié thụ dài 5-7 cm; đầu mỏng, cao hơn trái nhiều; quidầu quả cao 1,5, rộng 2 cm.

Từ Tuyên quang đến Thanh hóa (hình dấu theo Camus).

- Tree 18 m high; leaves appressed yellow pubescent beneath; cupules with long beak (*Pasania tubulosa* Hick. & Cam.)

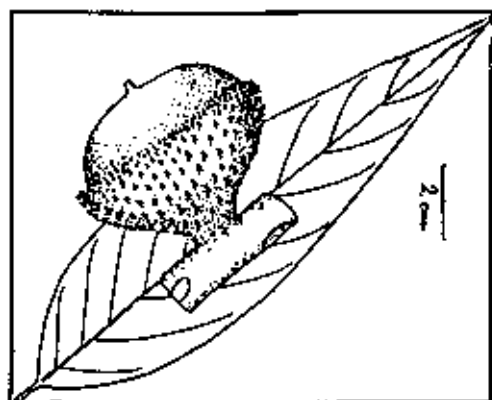

6611 - *Lithocarpus vestitus* (Hick. & Cam.) A. Cam.. Dẻ áo.

Đại mộc cao 12 m, thân to 40 cm; cành không lông. Lá có phiến thon, dài đến 20 cm, không lông, óliu ở mặt trên, nâu tươi hay xám đen, có ít lông ở mặt dưới, gân-phụ 14-15 cặp; cuống dài 1 cm. Gié dài 10 cm; đầu dinh chụm 3, rộng 13 mm, có vảy nhỏ, có lông tơ; quidầu quả tròn, to 1,5 cm, có lông mịn trắng, theo lồi, rộng 7 mm.

Dà nẵng, Phú Khánh, Bàolộc; 6-9.

- Tree 12 m high; leaves pubescent beneath; cupules silky pubescent (*Pasania vestita* H. & C.).

6612 - *Lithocarpus vidaliana* A. Cam.. Dẻ Vidal.

Đại mộc. Lá có phiến thon hẹp, to 14 x 4 cm, chót thon nhọn, đáy tà tròn, gân-phụ nâu đỏ, 9-10 cặp, dày, không lông hai mặt, nâu lu; cuống dài 6-7 mm. Gié thụ dài 15-18 cm, trục to đến 1 cm; đầu to, hình chén, rộng 2,5 cm, có gai cao 2-3 mm; quidầu quả nâu, có phần vàng.

Paksong, Lào; T ?; 7.

- Tree; leaves lanceolate, coriaceous; cupules 2.5 cm large; acorns yellow powdered.

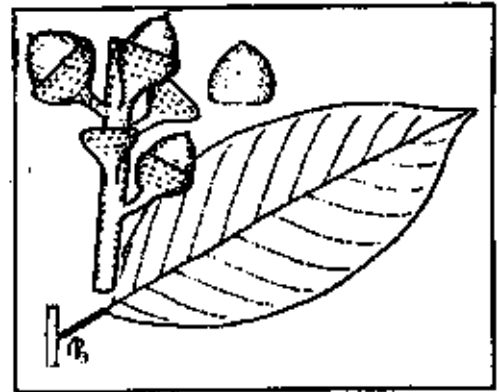
* (Xem chú thích ở trang 18)

6612b - *Lithocarpus vinhensis* A. Cam.. Dè Vinh.

Daimộc. Lá có phiến bầu dục, to 7 x 3,2 cm, chót có mũi, gân-phụ 10 cặp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới cà phê sữa, gân nâu; cuống dài đến 1 cm. Pháthhoa cao 8-10 cm. Đấu trên cong dài 4-6 mm, hình chén, rộng 14 mm, có vảy nhỏ thành hàng; quidầuquả rộng đến 12 mm.

Rừng cao độ 7-800 m: Vinh; 11.

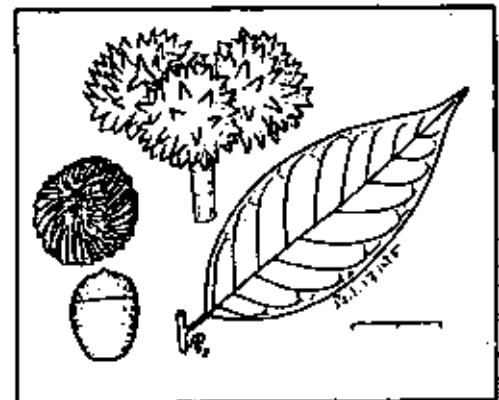
- Tree; leaves glabrous; cupules pedunculate, 14 mm wide.

6613 - *Lithocarpus xylocarpus* (Kurz) Markgraf.. Dè trái-gỗ, Sồi-dá Tây-nguyên.

Daimộc; cành non không lông, đen. Lá có phiến thon, dài 10-20 cm, đầu có mũi dài, không lông, gân-phụ 11-12 cặp; cuống to, dài 8-10 mm. Gié mang trái dài 5 cm; đấu đỉnh chụm 3, mang vảy-gai cứng ngay hay cong, dài 5-6 mm; quidầuquả có theo to bằng 3/4 trái.

Fan-si-pan, Langbian; 12.

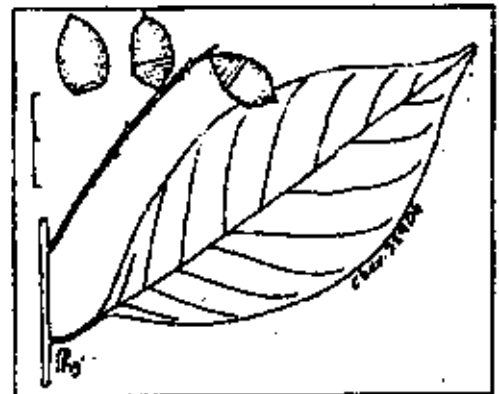
- Tree; leaves coriaceous, glabrous; cupules with hard spines; acorns with developed cicatrice. (*Quercus xylocarpus* Kurz).

6614 - *Lithocarpus yersinii* A. Cam.. Dè Yersin.

Daimộc; cành non, cuống, trục pháthhoa đen. Lá có phiến xoan, to 10 x 4,5 cm, đầu có mũi dài, đáy nhọn, từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 8-9 cặp, mặt trên nâu láng, mặt dưới sôcôla đẹp; cuống dài 1,5-2 cm. Đấu hình chủy lật ngược, cao vào 8 mm; quidầuquả to 18 x 11 mm.

Hòn-bà, Phúkhánh; 9.

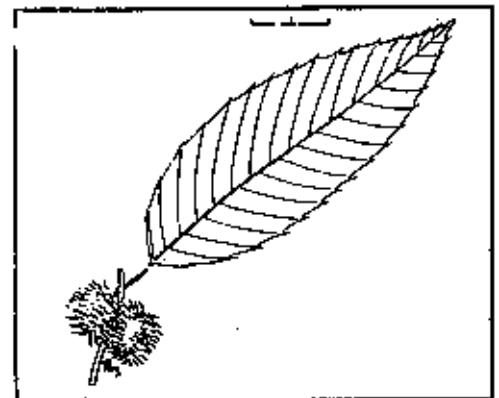
- Tree; branches, petioles, axes of inflorescence black; cupules 8 mm high; acorns 18 x 11 mm.

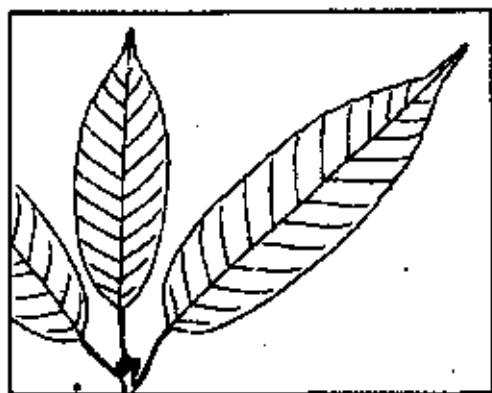
6615 - *Quercus acutissima* Carruth. Sồi nhọn.

Daimộc. Lá có phiến bầu dục thon, to 11 x 4 cm, đầu thon, đáy tròn tròn, bìa có răng-gai nhọn, gân-phụ 14-16 cặp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu tươi; cuống dài. Đấu có gai mềm, nhọn, có lông mịn, dài 6-8 mm.

B. Trái thuiếm, trị ỉa, trị ra máu, lòi con-trẻ.

- Tree; leaves oblong lanceolate, with acute tooth; cupules with long softy puberulent spines.

6616 - *Quercus annulata* Wall. Sồi vòng.

Daimộc. Lá có phiến tương đối nhỏ, tròn dài, dài 10-12 cm, đầu có đuôi dài, bìa có răng thưa ở 1/2 trên, gân-phụ 11-12 cặp, mặt trên nâu sẫm, láng, mặt dưới mốc; cuống mảnh, dài 1,5-2 cm.

Fan-si-pan.

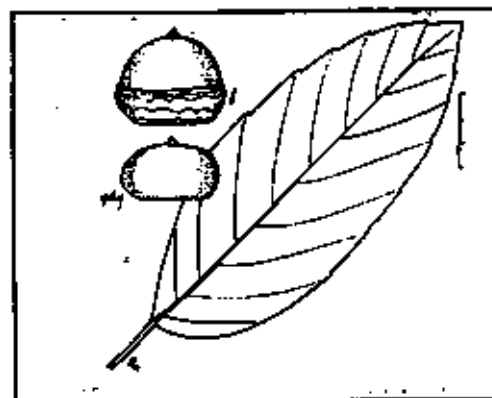
- Tree; leaves 10-12 cm long, oblong caudate, glaucous beneath.

6617 - *Quercus arbutifolia* Hick. & Cam. Sồi lá-tròn.

Bụi; cành non không lông, đen. Lá có phiến bầu dục, đầu tròn hay tù, đáy nhọn, cứng, không lông, láng ở mặt trên, trắng trắng ở mặt dưới, gân-phụ 6-7 cặp. Gié thông ngắn, 1-2 hoa; đầu có 7 vòng răng, to 1,5 cm, có 1 cm; quidầu quả thò.

Quảng tri, núi Hòn-hèo, Phú khánh; V.

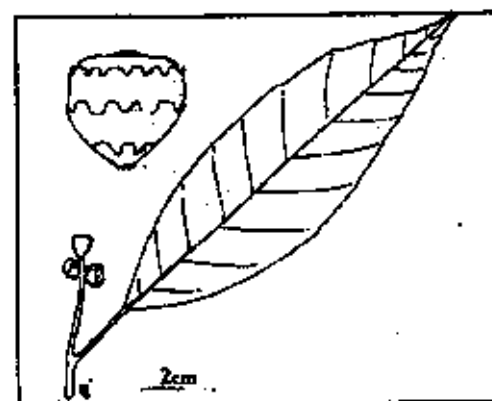
- Bush; leaves glaucous beneath; cupules with 7 rows of teeth.

6618 - *Quercus asymmetricus* Hick. & Cam. Sồi quang.

Daimộc cao; chồi không lông. Lá có phiến bầu dục, dài đến 20 cm, đầu tù, đáy bất xứng, bìa có răng, gân-phụ 10 cặp, dai, không lông, láng mặt trên; cuống dài 2 cm dày. Đầu cao bằng 1/3 trái, cao 8-9 mm, có 6-9 quãng có răng; quidầu quả bán cầu, rộng đến 2,5 cm, hơn cao (2 cm), thẹo lõm.

Quảng ninh (hình theo Hickel & Camus).

- Tree; leaves asymmetrical at base; cupules 8-9 mm high; acorn 2.5 cm wide.

6619 - *Quercus augustinii* Skan. Sồi linh.

Daimộc cao 0 m; cành có nhiều mọt, nâu đen. Lá có phiến dài, cứng, láng, nâu-lục mặt trên, nâu đỏ mặt dưới, gân-phụ 10 cặp, bìa có răng thưa thấp; cuống 2 cm. Pháth hoa cái dài 4-5 cm; đầu có 3-4 hàng vảy dầu cắt ngang; quidầu quả cao 1,5 cm, rộng 1,2 cm.

Ngọc linh, 2.000 m; IV.

- Tree 8 m high; leaves coriaceous, glabrous; cupules with rows of truncate scales.

6620 - Quercus auricoma A. Cam. Sồi tóc-vàng.

Daimộc; chồi *đầy lông vàng đẹp*; cành denden. Lá có phiến bầu dục thon ngược, cứng, không lông, láng ở mặt trên, mốcmốc ở mặt dưới, gân chính *đầy lông vàng*, gân-phụ 10 cặp; cuống dài 12 mm, *đầy lông*. Đầu hình *tô có quầng*; quidầuquả *bán cầu, có mũi*.

Báchmá, 1.450 m.

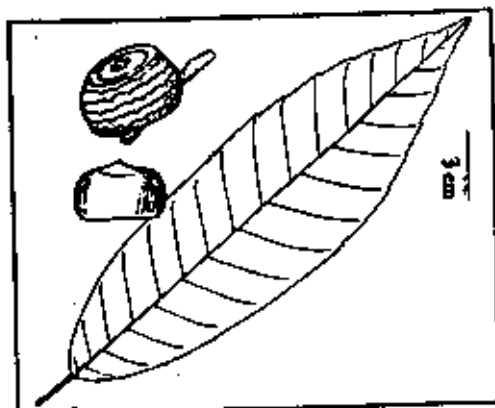
- Tree; young twigs yellow tomentose; acorn hemisphaerical.

6621 - Quercus austro-cochinchinensis Hick. & Cam. Sồi cực-Nam.

Daimộc cao 15 m; cành non *đầy lông vàngvàng*. Lá có phiến *tròn dài thon*, dài 10-15 cm, chót có mũi dài, *đáy tà tròn*, gân-phụ 15-20, *bia có răng thấp thưa*, lúc non có lông *đỏđỏ*; cuống dài 1,5 cm. *Gié cái ngắn*; *đầu có 7-9 quầng răng, có lông vàng*; quidầuquả *bán cầu*.

Uônbi, Phướclong (hình theo Camus).

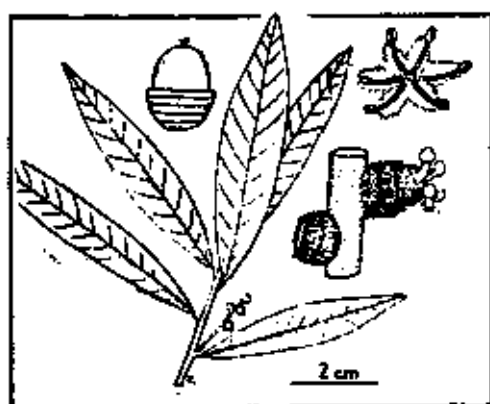
- Tree 15 m high; branches yellow pubescent; cupules with 7-9 rows of teeth, yellow pubescent.

6622 - Quercus bambusaefolia Hance in Seem. Sồi lá-tre.

Daimộc cao 12 m; cành *mịn, vỏ nâu đen*. Lá có phiến *thon hẹp*, dài 4-7 cm, rộng 8-15 mm, *cứng, không lông*, *nâu lợt hay lục lúc khô*, gân-phụ *không rõ mặt trên*, 9 cặp; cuống dài 3-4 mm. *Gié cái dài 3 cm*; *đầu bán cầu, rộng 1,8 cm, có 5-6 quầng*; quidầuquả *cao 2,4 cm, đầy lông tơ*.

Thủathiên; I.

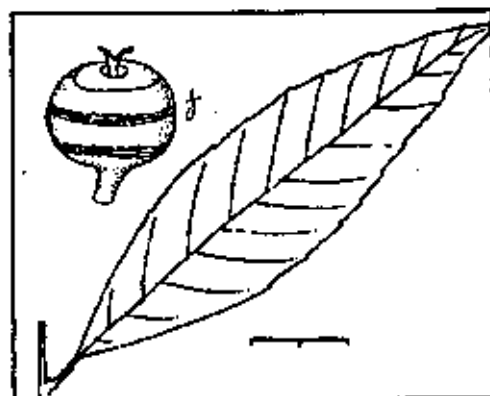
- Tree 12 m high; leaves lanceolate, glabrous; cupules 1.8 cm large; acorns silky pubescent.

6623 - Quercus blakei Skramm. Sồi Blake.

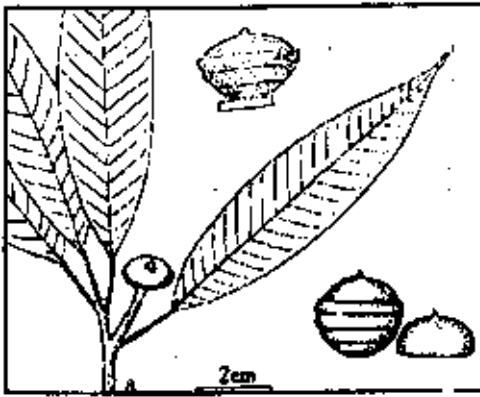
Daimộc cao 12 m; thân *tô 30-40 cm*; cành *không lông*. Lá có phiến *thon*, *tô vào 12 x 3 cm*, *bia có răng năm thưa*, lúc non *đỏ*, lúc khô *mặt trên nâu láng, mặt dưới đỏ*, gân-phụ 9 cặp; cuống dài 1 cm. *Đầu nhỏ, trên con dài 1 cm, hình bóng vù, tròn*.

Boloven, Lào.

- Tree 12 m high; leaves lanceolate, 12 x 3 cm; cupules small, on 1 cm long peduncle.

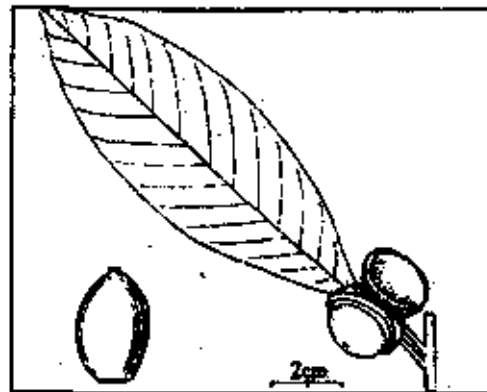

6624 - *Quercus braianensis* A. Cam.. Sồi Braian.

Đại mộc cao 28 m; cành non có lông dày vàng, có cạnh tròn. Lá có phiến thon, dài 10 cm, rộng 2 cm, gân-phụ nhiều, mặt dưới có lông mịn vàng, mặt trên nâu tươi, láng; cuống 2-5 cm, có lông dày. Gié ngắn; đầu có 3 vòng vẩy, dày lông mịn; quidầu quả bẹp, rộng hơn cao, rộng 1,2 cm, có lông mịn.

Langbian; IX.

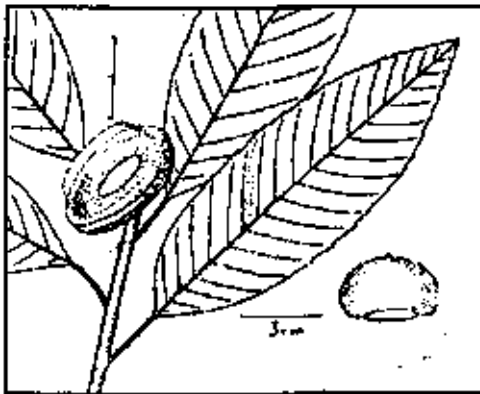
- Tree 20 m high; leaves yellow pubescent beneath; cupules finely pubescent; acorns 1.2 cm wide. (*Q. erioclada* A. Cam.)

6625 - *Quercus camusae* Trelease ex Hick. & Cam. Sồi Camus.

Đại mộc cao 15-20 m, thân to 35-50 cm; cành non dày lông nâu. Lá có phiến thon, dài 9-3 cm, đáy thon, có lông sét lúc non mà thôi, gân-phụ 15-18 cặp, bìa có răng ở chót; cuống có lông. Hoa cái có 4-5 vòi nhụy; gié thụ ngắn; đầu thường từng cặp, to 2 cm, như *nhung nâu nâu*, 7-8 quãng; quidầu quả cao 1,5-2 cm.

Rừng 1.000-1.500 m: Phú Khánh (hình theo Camus).

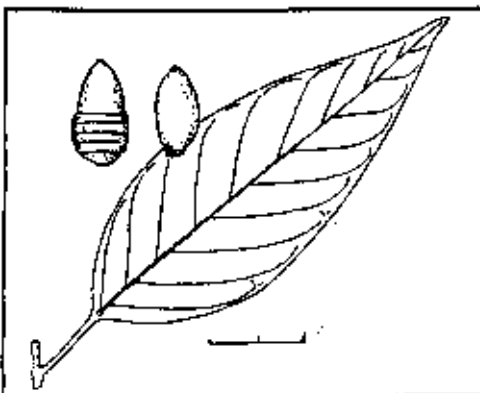
- Tree 15-20 m high; branches brown tomentose; cupules velvety; acorn 1.5-2 cm high.

6626 - *Quercus chapaensis* Hick. & Cam.. Sồi Sapa.

Đại mộc cao 15-20 m; cành dẹt lúc khô, không lông. Lá có phiến xoan thon hay thon dài, dài 15-25 cm, dày, cứng, nâu vàng mặt trên, nâu mốc mặt dưới, gân-phụ 16-17 cặp, xéo, bìa có răng nằm nhọn; cuống dài 2,5 cm, phủ ở đáy. Đầu rộng 3 cm, cao 8-10 mm, có 7 quãng, có lông mịn như *nhung*; quidầu quả tròn bẹp, cao 1 cm, rộng 2-2,5 cm, nâu đậm.

Thông thường ở Fan-si-Pan, Sapa; 1.

- Tree 15-20 m high; cupules velvety; acorn 2.5 cm large.

6627 - *Quercus chevalieri* Hick. & Cam.. Sồi Chevalier.

Đại mộc cao 15 m, thân to 25 cm; cành không lông. Lá có phiến thon, dài 11-15 cm, chót nhọn, đáy tù, bìa dẹt, gân-phụ 8-11 cặp, dài, không lông, mặt dưới vàng vàng; cuống 2 cm. Gié dài 3 cm; đầu hình bán cầu, rộng 1 cm, 8-9 quãng; quidầu quả xoan, cao 18 mm.

Núi cao.

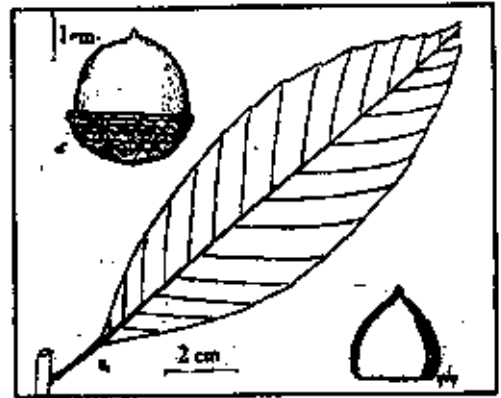
- Tree 15 m high; branches glabrous; leaves coriaceous; cupules hemispherical; acorn elliptic, 18 mm long.

6628 - *Quercus chrysocalyx* Hick. & Cam. Sồi quang, Dẻ quang.

Đại mộc cao 15 m, thân to 40-50 cm; cành nâu, không lông. Lá có phiến thon, dài 12-15 cm, không lông, bìa có răng nằm thưa ở phần trên, gân-phụ 15-18 cặp; cuống không lông, dài 2 cm. Hoa cái với 4-5 vòi nhụy dính nhau ở đáy; gié thụ dài 1 cm; *đầu* to 2,5-3 cm, ngoài *đáy* lông vàng, 6-8 quầng; quidầu quả 2 năm, rộng 2,5-3 cm, đáy cắt ngang.

Lào cai.

- Tree 15 m high; leaves glabrous; cupules yellow tomentose; fruits 2.5-3 cm large.

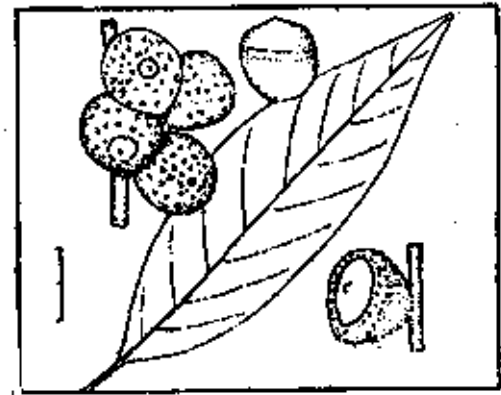

6629 - *Quercus cleistocarpa* Hick. & Cam. Dẻ trái ngậm

Đại mộc. Lá có phiến thon, to 13 x 4 cm, chót thon nhọn, đáy tù, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 15 mm. Gié có trục to 5 mm; *đầu* bao gần tròn trái, tròn tròn hay *đầu* cắt ngang, có vảy thưa; quidầu quả có theo to hơn 1/2.

Lào cai, Tiên yên (hình theo A. Camus.)

- Tree; leaves glabrous; cupules sessile covering almost totally the acorn.

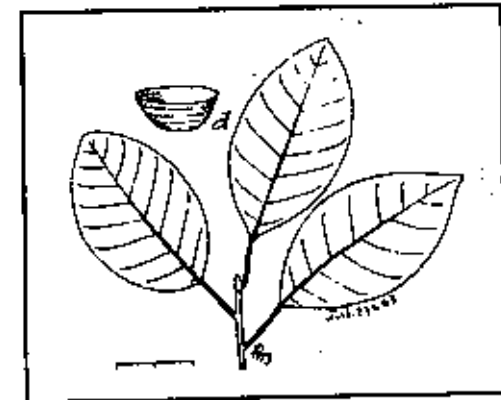

6630 - *Quercus dankiaensis* A. Cam. Sồi Dankia.

Đại mộc to, cao đến 30 m; cành mảnh. Lá có phiến nhỏ, to 6 x 3 cm, xoan, đầu tù, đáy tù, gân-phụ 7 cặp, dai, mặt trên nâu xám, mặt dưới nâu; cuống dài 12-14 mm. *Đầu* lúc chín hình *tô* rẹt, to 22 x 8 mm, có quầng ngang.

Lâm đồng.

- Tree 30 m high; limb small, coriaceous; cupules 2.2 cm large.

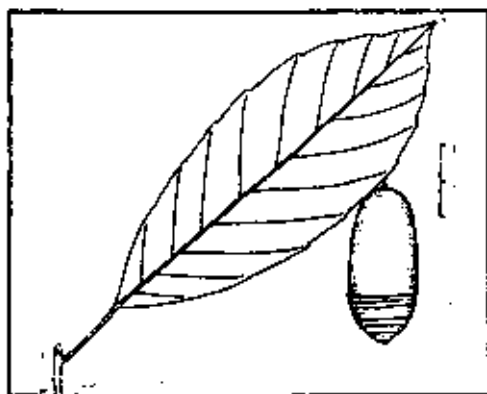
6631 - *Quercus djiringensis* A. Cam. Sồi Dình.

Đại mộc; cành mảnh, có cạnh tròn, vỏ nâu có bích hầu nhỏ, trắng. Lá có phiến tròn dài thon, 7-9 x 2-3 cm, đầu có mũi, đáy tù, gân-phụ 10 cặp, óliu láng mặt trên, nâu ửng đỏ mặt dưới; cuống mảnh, dài 2 cm. Gié ngắn; *đầu* dày lông vàng, rộng 1,2 cm; quidầu quả xoan, cao 1,5 cm.

Dình; IX-II.

- Tree; leaves glabrous; cupules yellow tomentose; acorns 1.5 cm long.

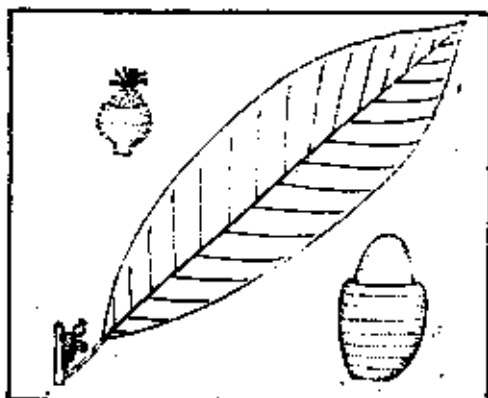

6632 - *Quercus edithae* Skan. Sồi Edith.

Đại mộc cao 9-10 m; cành non có lông dày hoè hoè. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 8-13 x 3-6 cm, gân-phụ 9-10 cặp, bìa có răng thưa nằm; cuống dài 2-2,5 cm. Dấu hình chén cao, to 20 x 14 mm, có lông dày sét mặt trong, mặt ngoài có quầng ngang; quid đầu quả tròn dài cao đến 45 mm, rộng 17.

B ?

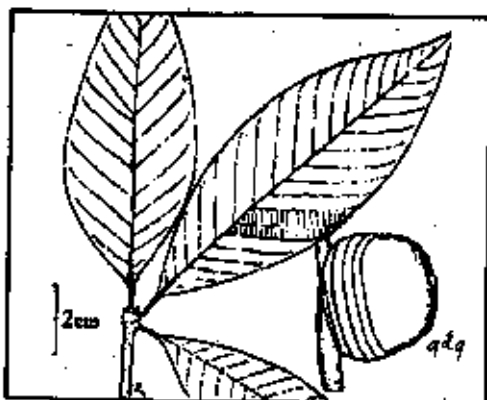
- Tree 9-10 m high; cupules rufous pubescent; acorn to 45 x 17 mm.

6633 - *Quercus fleuryi* Hick. & Cam.. Sồi tày, Sồi biển.

Đại mộc cao đến 18 m; cành, cuống, phát hoa có lông vàng. Lá có phiến to, đến 18 x 5,5 cm, mặt trên nâu vàng láng, bìa có răng thưa thấp ở 1/2 trên của phiến, gân-phụ 14-15 cặp; cuống dài 15 mm, Phát hoa ngắn; noãn sào có lông vàng, vòi nhụy 6-8; dấu to, cao đến 2,7 cm, rộng 2,4 cm. có lông thưa và quầng ngang; quid đầu quả to, rộng 16 mm.

Sồi tày.

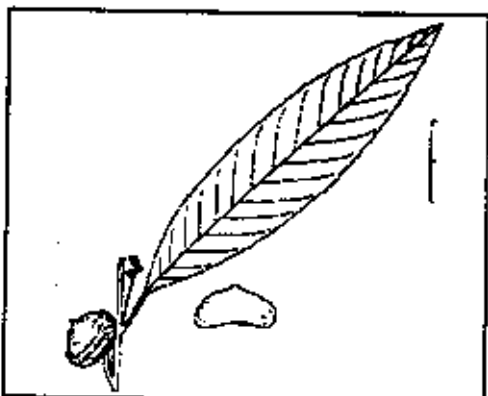
- Tree 18 m high; yellow pubescence; acorn 16 mm large.

6634 - *Quercus fructisepta* A. Cam.. Sồi trái-có-ngăn.

Đại mộc cao 35 m, cành non to 3-4 mm., đen, có bikhẩu thưa. Lá chụm ở chót nhánh; phiến thon, to 12 x 4 cm, nhọn hai đầu, dài, nâu láng mặt trên, nâu đỏ mặt dưới, gân-phụ 18-19 cặp; bìa nguyên hay có ít răng; cuống dài 1 cm. Gié ngắn; dấu to, rộng 3,5 cm, có 7-8 quầng; quid đầu quả hẹp, rộng 3,5 cm, cao 2 cm.

Rừng đến vào 1.500 m: Đắc Lố (Cống Tum).

- Tree to 35 m high; limb lanceolate, glabrous; cupules 3.5 cm wide.

6635 - *Quercus gemmiflora* Bl.. Sồi song sanh.

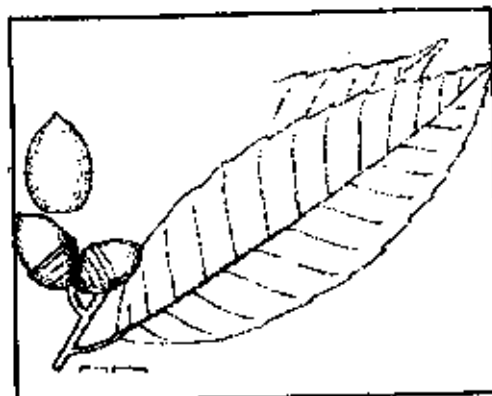
Đại mộc to cao 15-30 m; cành mảnh, có lông mịn vàng rơm. Lá có phiến thon, đến 8-18 x 2,5-7 cm, gân-phụ 11-17 cặp, bìa có răng thưa, có lông vàng rồi không lông; cuống dài 13-25 mm. Phát hoa ngắn mang hai hoa cái đối diện; noãn sào 3 vòi nhụy. Dấu hình tổ cao, rộng vào 12-15 mm, có 5 quầng ngang, phía trong có lông dày; quid đầu quả thô hay không thô khỏi dấu, rộng vào 1 cm.

Hào Côi.

- Tree to 35 m high; limb lanceolate; female flowers 2. opposed; acorns as long or longer than cupules (*Q. turbinata* Bl.).

6636 *Quercus glauca* Thunb. ex Merr.

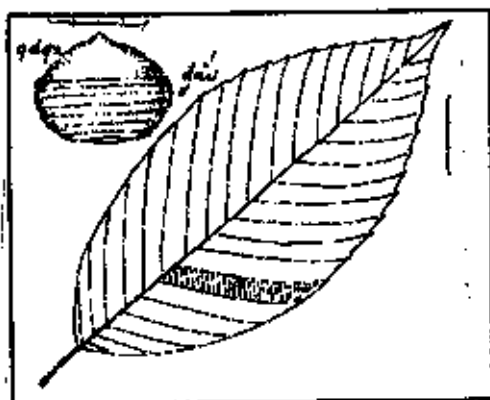
Đại mộc cao đến 18 m, gần như không lông. Lá có phiến to 8-18 (15) x 4-5 cm, xoan đến thon, chót nhọn, đáy thường tròn, rộng nhất ở giữa, bìa có răng nhọn, lúc non có lông to 2 mặt, sau chỉ còn ở mặt dưới, gân-phụ 9-12 cặp; lá-bẹ 4-6 mm. Gié thông dục hẹp; tiểunhụy 4-8. Gié thông cái ngắn, mang 3-6 hoa; đầu rộng 1,5-1,8 cm, có 6-5 quả; quidầu quả 1,3-1,5(2) x 1-1,2 cm.

Trái chín 15-17 tháng sau hoa (*Q. myrsinaefolia* Bl., *Q. tranninhensis* Hick. & Cam.)

6637 - *Quercus gomeziana* A. Cam. Sồi Gomez.

Đại mộc. Lá có phiến to, dạng lá Dầu, 22 x 9,5 cm, mặt trên không lông, láng, nâu, gân-phụ 18-19 cặp lớn; mặt dưới nâu, gân-phụ và tam cấp lồi cao, bìa có răng ở 1/2 trên; cuống dài 2,6-2,7 cm, không lông. Đầu to, đường kính 5 cm, 7 quả, có lông mịn vàng; quidầu quả hình vú, có phần vàng.

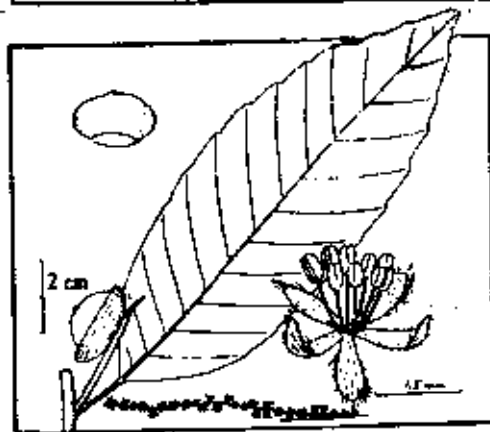

Rừng luôn luôn xanh, dọc theo sông Đăđông (Lâm đông); 2.

- Tree; limb to 22 x 9.5 cm; cupules to 5 cm wide finely yellow pubescent.

6638 - *Quercus helferiana* A. DC. Sồi Helfer.

Đại mộc cao 28 m; cành non có lông dày như nhung màu vàng hay sét. Lá to; phiến tròn dài thon, dài 12-18 cm, bìa có răng to nằm, gân-phụ 13-15 cặp, mặt trên láng, mặt dưới có lông dày màu sét; cuống dài 1,5 cm. Đầu to 2-2,3 cm; quidầu quả bẹp, to 2,5 x 1 cm, thọt to.

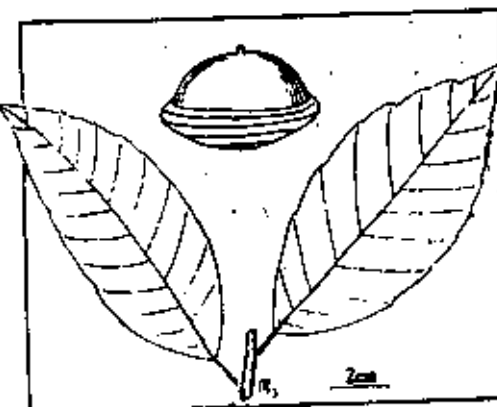
Núi cao 800-1.800 m, thường đi với Thông; Côngtum, Phúkhánh, Langhạnh; IX, 9-10.

- Tree 20 m high; limb ferruginous tomentose; cupules 2.2 cm wide.

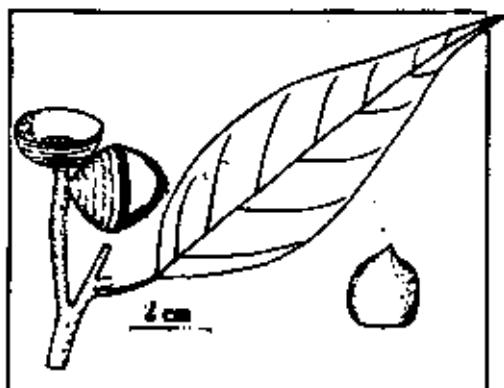
6839 - *Quercus kerri* Craib. Sồi Kerr.

Đại mộc nhỏ; cành non có rãnh, dày lông vàng lâu rụng. Lá có phiến bầu dục, dài 10-14 cm, đầu tù hay tròn, gân phụ 13-15 cặp, dai, không lông, mặt dưới ửng đỏ lúc khô; cuống có lông, dài 1-2 cm. Gié ở chót nhánh, rộng 0,75 mm. Đầu không cong, rộng 2,2 cm, cao 8 mm, có 8 phiến có răng; quidầu quả bẹp, rộng 2 cm, cao 7-8 mm.

Rừng thay lá, rừng Thông: 800-1.300 m; Côngtum, Cáná, Đran.

- Tree; branches yellow tomentose; limb glabrous; cupules 2.2 cm wide.

6640 - *Quercus kontumensis* A. Cam. Sồi Công tum.
Đại mộc cao 20 m, thân to 30 cm, cành non không lông. Lá có phiến thon nhọn, dài 9-15 cm, không lông, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 3-4,5 cm. Hoa cái có 3 vòi nhụy; gié thụ dài 2-4 cm; đầu mỏng, 6-7 quả, gần như không lông; quidầu quả rộng 1,7 cm, thẹo phẳng.

Đáctô, Công tum, 800-900 m (hình theo Camus)

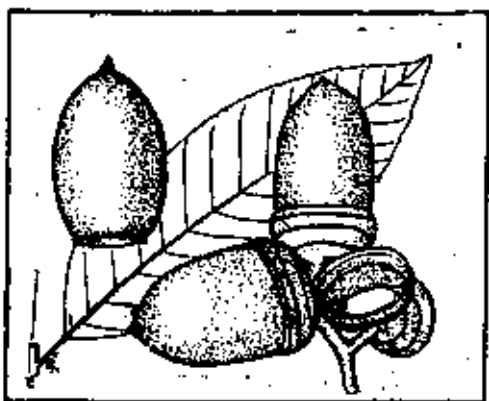
- Tree 20 m high; leaves glabrous; cupules covering 1/3-1/2 of the acorn.

6641 - *Quercus lanata* Smith in Rees. Sồi lông.
Đại mộc; cành non và lá dày lông hoe. Lá có phiến thon ngược, to 6-10 x 2-2,5 cm, bìa có răng to ở 1/3 chót, gân-phụ 9-14 cặp; cuống 1-2 cm, dày lông, lábe xoan. Gié-thông dục ngắn hơn lá, hoa 5-6 lá đài, 7-10 tiểu nhụy; gié cái ít hoa. Đầu bán cầu có vảy; quidầu quả to 11 x 9 mm, thẹo nhỏ.

Núi cao: Phú Khánh, Đà Lạt, Langbian; VI-VIII, 1-2.

- Tree; branches, leaves..rufous pubescent; cupules with dense scales; acorns 11 x 9 mm.

6642 - *Quercus langbianensis* Hick. & Cam. Sồi gười, Sồi Langbian.

Đại mộc nhỏ; cành non có lông. Lá có phiến không lông, bầu dục thon, vào 14 x 5 cm, chót nhọn, gân-phụ 10-12 cặp, bìa nguyên trừ ở chót có răng thấp; cuống dài 1-2 cm. Đầu cao 1, rộng 1,8 cm, có 6-9 quả đồng tâm có răng, phía trong dày lông trắng, mặt ngoài có lông nâu nâu; quidầu quả cao 3 cm, rộng 1,8 cm, thẹo lồi.

Đỉnh Langbian.

- Small tree; leaves glabrous, dentate at the end; cupules pubescent.

6643 - *Quercus langbianensis* ssp. *cambodiensis* (Hick. & Cam.) Menitsky. Sồi Cambốt.

Đại mộc cao 28 m; cành non dày lông vàng hay nâu nâu. Lá lúc non dày lông như nhánh, lúc lớn trắng trắng mặt dưới, mặt trên láng, phiến to 7-11 x 2,2-2,8 cm, dày, dai, bìa có răng thưa nằm, ở 1/2 trên của phiến, gân-phụ 12-15 cặp; cuống 15 mm, lábe cao 1,5 cm, dày lông. Gié thông dục dài 5 cm, hoa cái có 4 vòi nhụy; đầu có 6 quả; quidầu quả rộng 12 mm.

Rừng cao độ vào 1.200-1.300 m: Pleiku, Di Linh (hình trái một phần theo Camus).

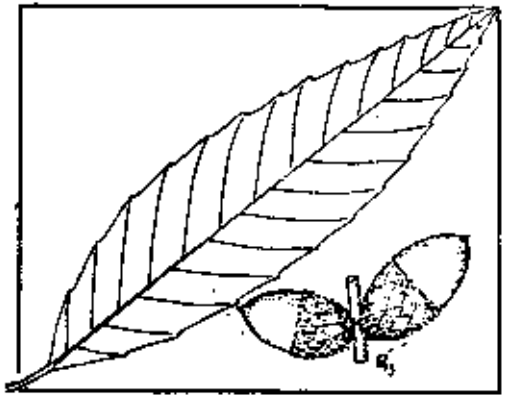
- Tree 28 m high; leaves whitish pubescent beneath; cupules thick; acorns wide (*Q. cambodiensis* H. & C., *Q. blaensis* H. & C.).

6644 - *Quercus leucotrichophora* Sồi bạchmao.

Đại mộc có thể cao 20 m; cành non có lông trắng. Lá có phiến thon, dài 8-13 cm, mặt trên không lông, mặt dưới dày lông xám hình sao, bìa có răng, gân-phụ 11-12 cặp; cuống 1-1,5 cm, lá bé hẹp. Gié-thông dục, hoa có 4-6 phiến, 3-4 tiểuhụy. Dấu 1-3, gân nhu không cọng, cao bằng 1/2 trái, có vảy có lông thấp; quidầu quả xoan dài, không lông.

Nhatrang.

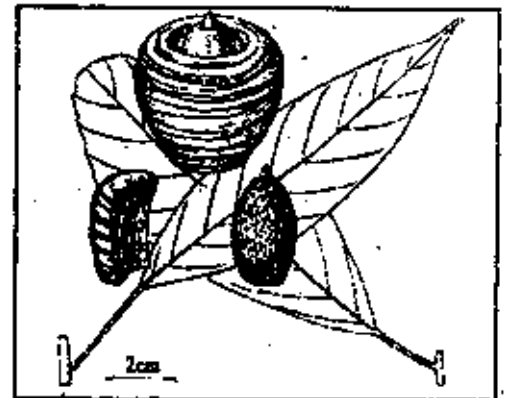
- Tree 20 m high; white pubescence on branches and limb beneath; cupules covering 1/2 of acorn.

6645 - *Quercus macrocalyx* Hick. & Cam. Sồi dấu-to.

Đại mộc cao 20 m; cành denden. Lá có phiến dạnh, đầu nhọn hay tù tròn, bìa nguyên hay có răng, mặt dưới trắng; cuống dài 3-4 cm. Dấu hình tô dày, miệng bùm, có lông như nhung vàng lúc non, sau không lông, to 4,8 cm, phía trong có lông; quidầu quả trong dấu, cao 3,7 cm, rộng 2,5-3,7 cm, có lông.

Bachma, Congtum; IX-X (hình một phần theo Hick. và Camus).

- Tree 20 m high; leaves polymorphous; cupules developed, thick, yellow tomentose.

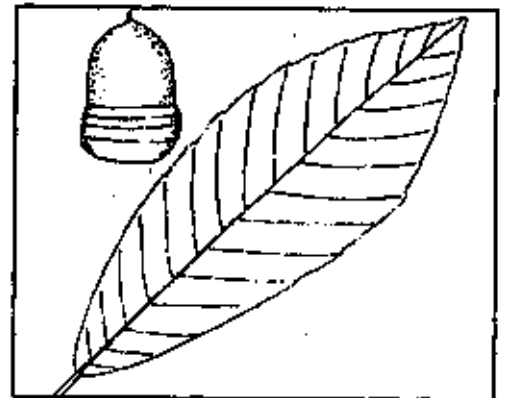
6646 - *Quercus mespilifolia* Wall. Sồi lá-nhót.

Đại mộc; cành non có lông vàng. Lá có phiến thon ngược, dài đến 20 cm, dai, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ngắn dày, màu rưng, gân-phụ 12-16 cặp; cuống dài 1-2 cm. Pháthoa dục dàydày, đầy lông; dấu cao bằng 1/2 trái, bán cầu to 2 cm, có vào 10 vòng đồng tâm, có răng; quidầu quả xoan, chót có mũi cao, rộng 1,5 cm, theo hơi lõm.

Sonla, Langbian (hình theo Hick. & Camus).

Loài gần *Q. kerri* Craib trên.

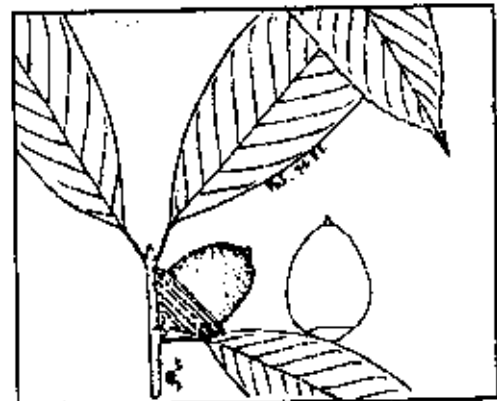
- Tree; branches yellow pubescent; limb coriaceous; cupules 2 cm wide.

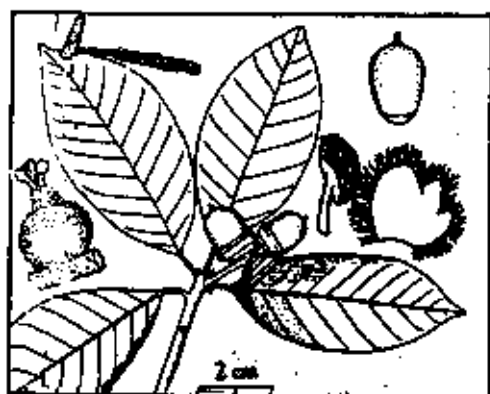
6647 - *Quercus petelotii* A. Cam. Sồi Pételot.

Đại mộc cao 20 m; cành xám đen, có bíchấu tròn. Lá có phiến tròn dài bầu dục, dấu có dưới 1 cm, láng, dai, nâu mặt trên, nâu đỏ mặt dưới lúc khô, gân-phụ 15-17 cặp, bìa có răng ở 1/2 trên. Dấu trên cọng dài 1 cm, hình tô, có quầng và lông như nhung hoe; quidầu quả nâu láng, cao 2 cm, theo lồi.

Ta-phinh, Lô-qui-Hồ, vào 1.700 m; 8.

- Tree 20 m high; limb glabrous, coriaceous; cupules velvety; acorns 2 cm long.

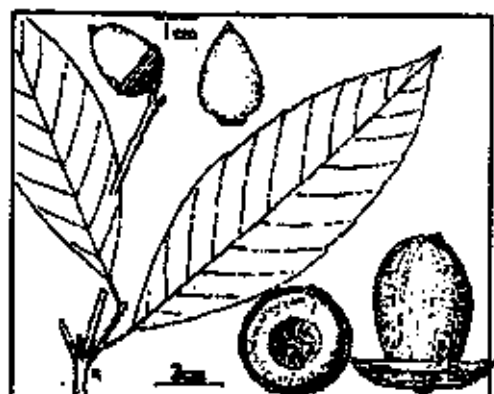

6648 - *Quercus poilanei* Hick. & Cam.. Sồi Poilane.

Đại mộc cao 16 m; cành non có lông vàng. Lá có phiến bầu dục, cứng, bìa uốn xuống, mặt trên nâu, láng, mặt dưới như nhung vàng, gân-phụ 12-13 cặp; cuống dài 1 cm. Gié-thông đục dày lông xám vàng, dài 3-4 cm, dài có lông, bao-phấn có lông; quidầu quả nâu, cao 14 mm, rộng 11, thẹo nhỏ.

Rừng cao độ 1.200-1.400 m: Bànà, Phúkhánh.

- Tree 16 m high; leaves yellow velvety beneath; acorns 14 x 11 mm. (*Q. flavescens* Hick. & Cam.)

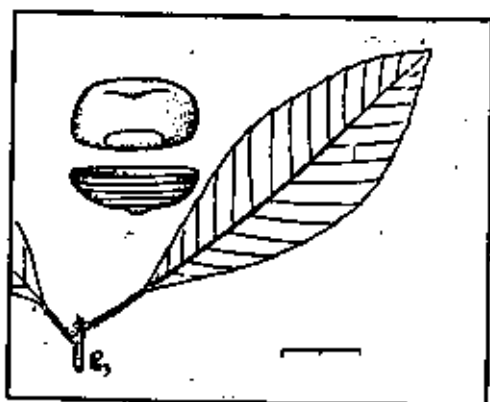

6649 - *Quercus quangtrienensis* Hick. & Cam.. Sồi Quảngtrị.

Đại mộc cao 25 m; cành không lông, đen. Lá có phiến thon, to vào 15 x 4 cm, đầu nhọn, cứng, không lông ở hai mặt, bìa có răng ở phía trên, nâu đỏ lúc khô; cuống dài 1 cm. Đầu rộng 2,2 cm, có 8-9 quầng, phía trong có lông to; quidầu quả cao 2,5 cm, thẹo lồi trên một cổ ngắn, hẹp.

Quảngtrị; 7.

- Tree 25 m high; leaves glabrous; acorns 2.5 cm high, on a short narrow neck. (*Q. platycalyx* Hick. & Cam.)

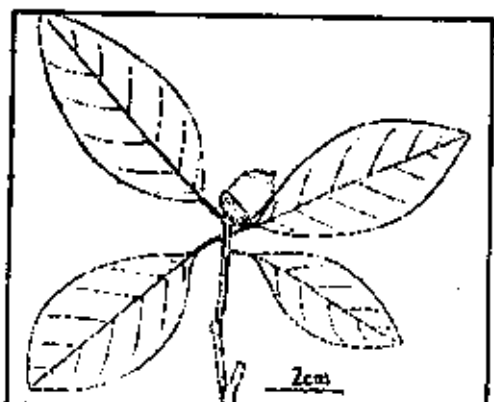

6650 - *Quercus rex* Hemsl. Sồi thầy.

Đại mộc. Lá có phiến thon bánhbò, lúc non mỏng, dày lông như gòn vàng dơ; hai đầu nhọn, gân-phụ mảnh, 16-17 cặp, bìa có răng thưa, nhỏ; cuống dài 2-2,5 cm. Đầu hình đĩa cao, rộng 3,5 cm; quidầu quả bẹp, đầu lõm, thẹo nhỏ.

Dilinh.

- Tree; young leaves yellow woolly; acorns flat, 3.2 cm large. (*Q. subumbilica* A. Cam.)

6651 - *Quercus rupestris* Hick. & Cam.. Sồi vùng-đá.

Đại mộc cao 5-6 m; cành không lông, xám đen. Lá có phiến xoan bầu dục, nhỏ, to 4,5-7 x 2-3 cm, cứng, nâu lúc khô, bìa nguyên hơi đứng ở trên, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1 cm. Đầu 1-2, rộng 1-2 cm, có 6 quầng; quidầu quả dài 1,3-1,7 cm, có lông mịn vàng, thẹo phẳng hay lõm.

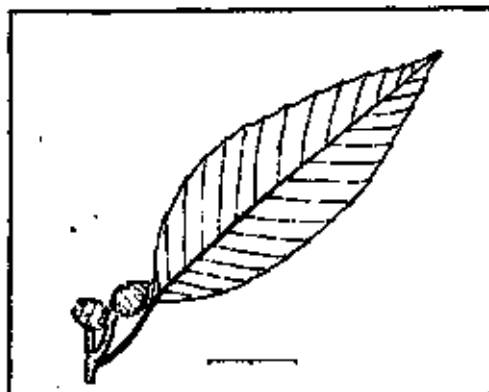
Rừng vào 400-900 m: Phúkhánh; 4-9.

- Tree 5-6 m high; limb 4,5-7 cm long, coriaceous; acorns 1.3-1.7 cm high, yellow pubescent.

6652 - *Quercus sangtavanensis* A. Cam.. Sồi Sang-ta-Van.

Đại mộc; cành đen, lúc non có lông nhung vàng. Lá có phiến thon, to 8 x 3 cm, đầu thon, đáy tà, bìa có răng thưa, gân-phụ 14-16 cặp, mặt trên láng, mặt dưới có lông vàng hay xám; cuống dài 2-3 cm, Pháthoá cái dài 2-3 cm, mang đầu có lông nhung vàng mặt ngoài, bao gần trọn trái.

Núi cao: San-ta-Van (Sapa); 8.

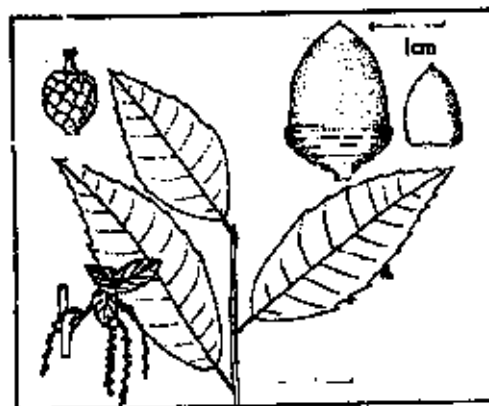
- Tree; branches, cupules yellow velvety covering almost totally the acorn.

6653 - *Quercus setulosa* Hick. & Cam.. Sồi cung, Sồi duối.

Đại mộc cao đến 30 m. Lá có phiến bầu dục thon, nhỏ, dài 7-9 cm, cứng, không lông, đầu nhọn, bìa có răng nhọn, cao, gân-phụ 8-10 cặp, hai mặt xanh đậm; cuống dài 5 mm. Gié-thông đục, 1-3 ở nách lá ngọn. Gié cái ngắn, mang 2 trái; đầu có 5-6 quầng; quidầu quả cao, chót có nùm, đáy cắt ngang.

Rừng ven suối, cao độ: Buônmethuot, Gougah, Dran (Đà Lạt). Gỗ nâu nâu, rất cứng, tốt.

- Tree up to 30 m high; leaves coriaceous; cupules by 2, acorns 1.7 cm long (*Q. laotica* A. Cam.).

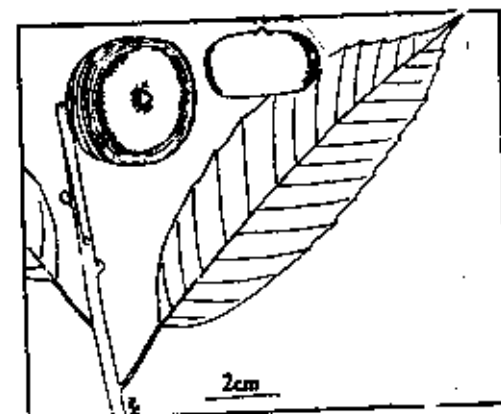

6654 - *Quercus thorelii* Hick. & Cam.. Sồi Thorel.

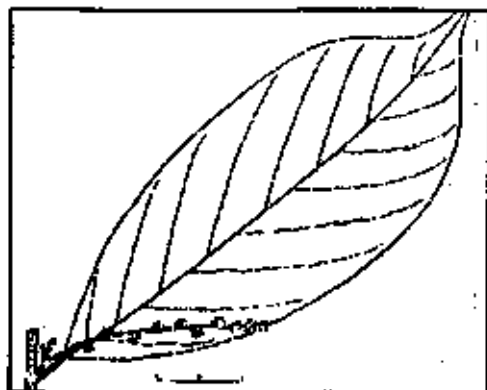
Đại mộc cao 10 m, thân to 50 cm; cành không lông, đen. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 12 x 4 cm đầu nhọn, đáy tà, bìa có răng nhọn, cứng, không lông, nâu dợt lúc khô; cuống dài 1 cm. Gié thụ dài 2,5 cm; đầu to, dày, rộng 3, cao 2 cm, có 12-13 quầng; quidầu quả bẹp, không ló, đầu hơi lõm, có nùm, đáy cắt ngang.

Rừng miền Trung.

- Tree 10 m high; leaves coriaceous, glabrous; cupules 3 cm large, also high as the acorn.

6656 - *Quercus truncata* Wils. var. *baviensis* A. Cam. Sỏi Bavi.

Đại mộc; cành có bích hầu nhỏ. Lá có phiến bầu dục, to 12 x 5,5 cm, đầu đọt ngọt *hẹp thành mũi to*, xám xám, không lông, gân-phụ 8 cặp, bìa nguyên; cuống dài 1 cm. Gié ở nách lá, dài 6-7 cm.

Bavi, Quichâu (Nghệ Tĩnh) 250 m.

- Tree; limb entire, glabrous; axillary catkin 6-7 cm long.

BETULACEAE : họ Duyện mộc

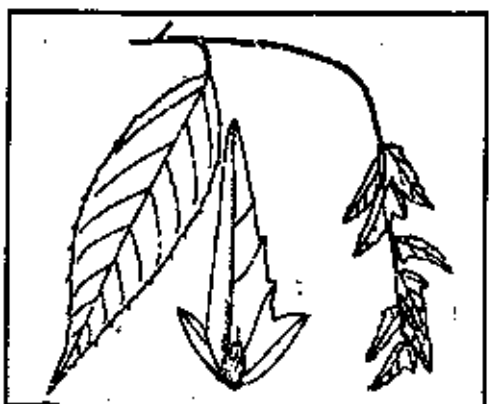

6657 - *Carpinus poilanei* A. Cam. Duyện mộc Poilane; Horn beam.

Đại mộc cao 8-15 m; cành non đenden. Lá có phiến thon, to vào 8 x 2,3 cm, đầu có đuôi dài, bìa có răng nhỏ kép, không lông trừ ở nách gần mặt dưới, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 1 cm. Gié-thông đực dài 4-7 cm, *hoa trần*, mang nhiều tiểu nhụy, bao phấn có râu; gié-thông cái thưa, dài 6-10 cm, *lá hoa gần như đóa đực*, dài 12-14 mm, có 3 răng ở bìa ngoài. Bẻ quả xoan.

Vùng Đà Lạt; XI-II, 4.

- Tree 8-15 m high; leaves pubescent on nerves beneath; bracts symmetrical.

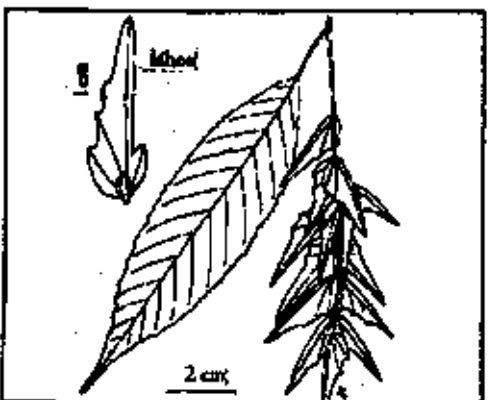

6658 - *Carpinus pubescens* Burkill. Duyện mộc lông.

Đại mộc cao 9 m; cành mảnh, nâu đen. Lá có phiến xoan thon, đến 11 x 3 cm, chót thon nhọn, bìa có răng đôi không đều, gân-phụ 7-8 cặp, mặt dưới có lông ở gân; cuống dài 6-9 mm, có lông mịn. Gié thông cái dài 10-15 cm; lá hoa dài 2,1 cm, *đáy bất xứng*, *một bìa nguyên*, có lông mịn ở gân và tuyến dờ; bẻ quả có lông.

Rừng thưa, ven suối, 1.500 m: Lào cai, Sapa; 8.

- Tree 9 m high; limb pubescent on nerves beneath; bracts asymmetrical, red glandulous dotted.

6659 - *Carpinus viminea* Wall. ex Lindl. Duyện mộc mây; Horn beam.

Đại mộc; cành non có lông trắng dài. Lá có phiến thon dài, to 8-13 x 3 cm, chót có đuôi nhọn dài, bìa có răng đôi không đều, có lông ở gân và nách gần mặt dưới; cuống dài 2 cm. Gié thông đực 1. Gié-thông cái dài 4-6 cm; lá hoa bất xứng dài; bẻ quả 7-8 gân, không lông.

Rừng ven suối, vùng núi cao; Quảng trị, Đà Lạt.

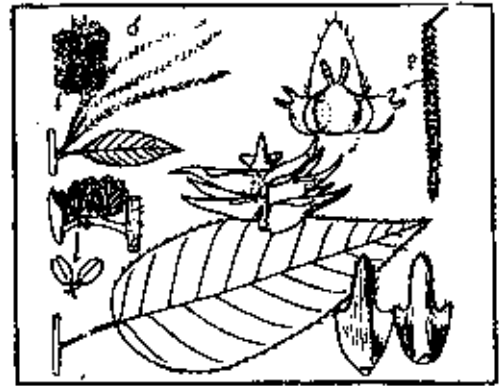
- Tree; leaves pubescent on nerves beneath; achenes glabrous.

6660 - *Betula alnoides* Buch.-Ham. Cànglò; Hop. Horn beam.

Đại mộc nhỏ, thân thơm mùi salicylat methyl; vỏ láng, trắng, có bích hầu dài, ngang. Lá có phiến xoan, đầu nhọn, đáy tròn hay hình tim, dài 8-14 cm, rộng 4-6 cm, bìa có răng nhọn nhỏ, gân-phụ 10-12 cặp, lúc khô nâu đỏ, có lông chổi mặt trên, mặt dưới náy đỏ; cuống dài 1,5 cm, Gié-thông đục, tiểu nhụy dính ở chỉ từng cặp. Gié-thông dài 8-9 cm, vảy dày, xếp, một mặt lõm, một mặt lồi, hai bên có 2 thùy nhỏ, bìa có lông. Trái nhỏ tròn dài, có cánh, có lông.

Rừng vào 1.000 m: Caolang, Thủpháp, Ngọc-Pan, Côngtưm; l. Gỗ cứng. Trị nọc rắn; betulin chống ung thư.

- Methyl-salicylat smelling tree; axillary catkins 6 cm long; bracts thick, lobated.

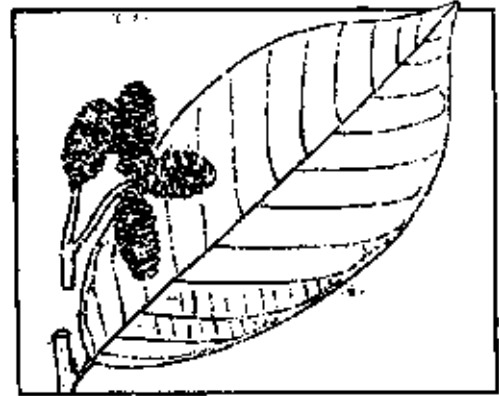

6661 - *Alnus nepalensis* D. Don. Tốngquàn sui.

Đại mộc cao 15 m; cành non có lông sét, già không lông, nâu. Lá có phiến bầu dục, xoan ngược, dài 15-20 cm, bìa nguyên, gân-phụ 13 cặp, mặt trên nâu đenden, mặt dưới mốc; cuống 1-2 cm, lábe mau rung. Gié-thông đục thành chùm-tụ tán dài 12-16 cm, 3 hoa ở nách một lá hoa, tiểu nhụy 4. Gié cái ngắn; hoa thành nhóm 2, có 4 tiêndiệp. Gié mang trái dạng chùy cũng; trái đẹp có cánh mỏng; hạt 1.

Rừng khô: Lào cai, Sapa. Rể trị ja; vỏ trị kiết, đau baotử.

- Tree 15 m high; male catkins 12-16 cm long; female catkins short; fertile catking cone-like.

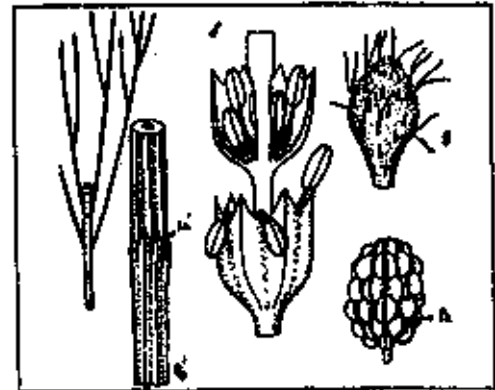
CASUARINACEAE : họ Phỉ lao.

6662 - *Casuarina equisetifolia* J.R. & G. Forst. Dương, Phỉ lao; Horsetail tree, Australian Pine; Phỉ lao.

Đại mộc cao 10-15 m, đặc sắc ở tầng như không lá; cành non dễ gãy ở mắt. Lá 7, thành vảy dính thành ống xanh ngắn, hay như răng. Biệt chủ; hoa trần, hoa đực có 1 tiểu nhụy. Gié cái hình đầu nhỏ, đỏ; hoa cái gồm noãn sào 2 với nhụy dài. Dục quả nhỏ (mà ta tưởng là hạt) trong nang do tiêndiệp làm ra, tất cả trông giống như một chùy dài đến 3 cm.

Tr dựa biển để cố định dãi cát, và làm kiếng, góc Bắc Uechâu. Thân chất trị ja, kiết; nhánh trị đau bụng ở Ấn,

- Cultivated on littoral or as ornamental.

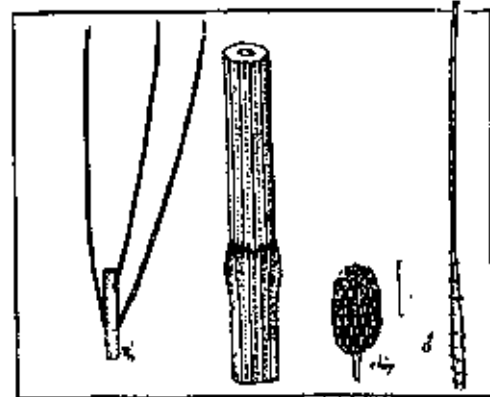

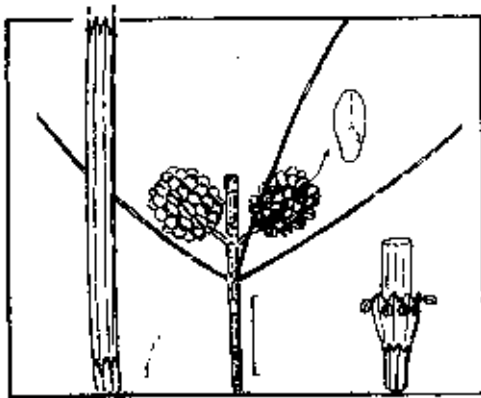
8663 - *Casuarina junghuniana* Miq. Phỉ lao Junghun.

Đại mộc; nhánh già nâu đen; cành non dạng lá tròn, xanh, lông dài vào 1 cm, to vào 0,8-1 mm, có 10-11 rãnh; mắt hơi phù, dễ gãy. Lá là vảy mọc thành vòng 10-11, cao 0,5 mm. Chùy tròn hay xoan, cao đến 1 cm.

Tr ở Sài Gòn, hiếm.

- Cultivated.

6664 - *Casuarina cunninghamiana* Miq., Philao Cunningham.

Daimộc cao 5-10 m, dạng giống loài trên; cành non mảnh (0,5 mm) có rãnh cạn hơn, vôi lông dài hơn. Lá 6-11, có hình vảy có rìa lông, đỉnh thành ống bao lông. Phát hoa đực và cái riêng. Hoa đực có 1 tiểuhụy; Dụcquả nhỏ trong nang do tiêndiệp làm ra, tất cả làm thành chùy ngắn hơn 1 cm.

Tr ở thành phố, gốc Uechâu.

- Cultivated.

LOGANIACEAE : họ Mã tiền

1a - cỏ; cánhhoa không chồng lên nhau; trái gồm 2 nang

2a - hoa ngũ-phân

2b - hoa tứ-phân

1b - dây leo

2a - phusin

2b - không phusin

3a - nang; vôi chẻ làm 4; lá dài rời

3b - quả mập

4a - lá có 3 gân chính; cánhhoa không chồng lên nhau

4b - lá có gân lông-chim; cuống lá phù ở đáy; ngoaiquả bì không cứng

1c - cây thân mộc đứng; trái mập

2a - trái tròn, ngoaiquả bì cứng

2b - ngoaiquả bì không cứng

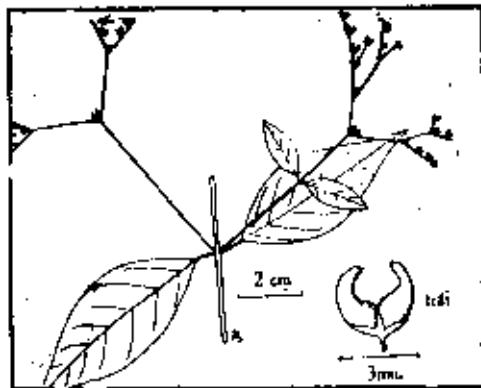
Mitreola
Murasacme

Fagraea obovata

Gelsemium

Strychnos
Fagraea

Strychnos
Fagraea

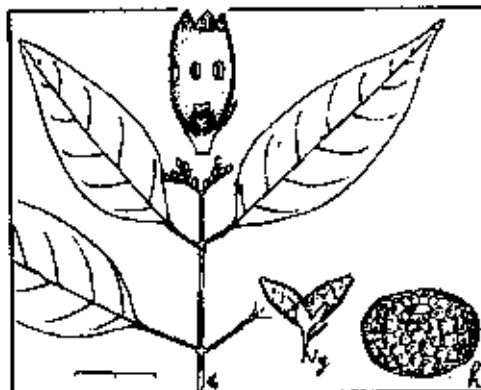

6665 - *Mitreola petiolata* (Gmel.) Torr. & Gray. Tiểumạo cuống.

Cỏ nhấttiền, cao 40 cm. Lá có phiến bầu dục thon, dài 3-6 cm, chót nhọn, không lông, gân-phụ vào 5-7 cặp; cuống dài 1 cm. Tụ tán chẻ hai từ nách lá, cao 10-15 cm; hoa trắng, cao 3 mm, ngũ-phân. Nang có 2 sừng, rộng 3-6 mm; hạt nhỏ, nhiều, có phôi nhũ.

Lùm bụi: Nhatrang.

- Annual; 40 cm high; leaves glabrous; flowers white; seeds numerous (*Cynoctonum petiolatum* Gmel.; *M. oldenlandioides* Wall. ex G. Don).

6666 - *Mitreola reticulata* Trel. Tiểumạo mạng.

Cỏ daniền cao đến 50 cm; thân bò rời đứng. Lá có phiến xoan thon, to 4-9 x 1,5-3 cm, đầu có mũi dài, dây từ từ hẹp trên cuống, không lông, gân-phụ 6-10 cặp; cuống 1,5-2 cm. Phát hoa mang tụ tán bôcạp dài 12 mm; đài cao 1,5 mm; vành cao 2,5 mm, có lông dài ở hông; tiểuhụy gắn giữa ống vành. Nang 2, chẻ; hạt tròntròn, to 0,5 mm, có mạng.

Trên vùng vôi: Hoà bình, Hànội; XII, 12.

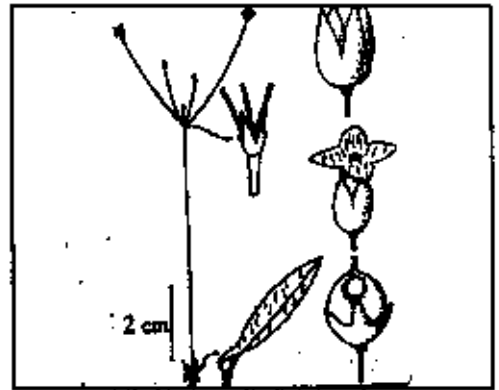
- Perennial ascending herb; leaves glabrous; capsules divergent; seeds reticulated.

6667 - *Mitrasacme eriophila* Leenh. Sácmao cát.

Cỏ nhất niên cao vào 10-12 cm, mảnh; thân mảnh như chỉ, dầy đỏ. Lá nhỏ, chụm ở gốc; phiến thon hẹp dài 4-6 mm, có lông thưa đứng; cuống thành bẹ cao. Tán 3-5 hoa cọng dài, tổng bao 2 môi; dài có 5 móng nhỏ ở đáy; vành trắng, tai có lông, rộng 2 mm. Nang rộng 2 mm, cong, lúc non dính nhay ở đầu; hạt nhỏ, dài 0,3-0,5 mm, có mạng thưa.

Trung đến cao nguyên, rừng hồ, rừng Thông; Đà Lạt.

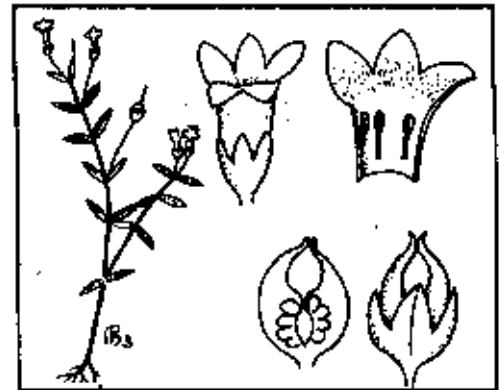
- Annual; leaves small, at base of stem; flowers white; seeds small, reticulate.

6668 - *Mitrasacme Indica* Wight. Sácmao ấn.

Cỏ nhất niên, cao đến 22 cm, thân mảnh, có nhánh, vuông. Lá dọc theo thân, nhỏ, dài 4-6 mm, mỏng, không lông, gân-phụ rõ. Hoa cõ độc ở nách lá, cọng dài; lá đài 4, cao 3-4 mm; vành hình chuông, trắng, cao 3-4 mm, có lông ở tai phía trên. Nang hình sừng, to 2 mm; hạt nhỏ (0,4 mm) có mạng thưa.

Sinh cảnh hồ dựa lộ, ruộng, bình nguyên đến 500 m: Quảng Ninh, Hà Sơn Bình, Hà Nam Ninh, Thanh Hóa, Quảng Nam.

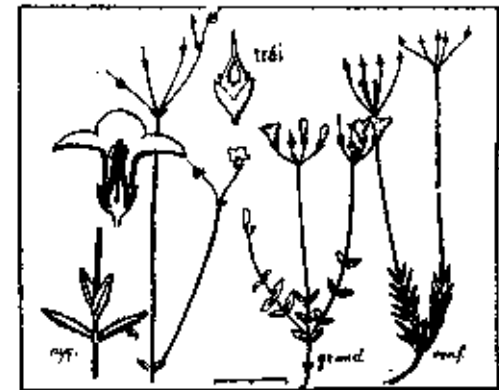
- Annual small herb, 22 cm high, glabrous; axillary flowers 1, white.

6669 - *Mitrasacme pygmaea* R. Br. var. *pygmaea*. Tao, cẳng

Cỏ nhất niên cao 10-30 cm, có nhánh hay không, có lông thưa. Lá to 1 x 0,2-0,3 cm, dọc theo thân (có khi như chụm), có lông thưa. Tán ở ngọn, ít hoa, trên cọng dài; hoa có vành (cao 4-6 mm) trắng trên cọng như chỉ, 4-phân; vành dài 3-4 lần hơn dài; tiền hụy 4, noãn sào 2 tâm bì không lông. Nang có 2 sừng; hạt nhỏ, có mọt mịn.

Cắt đá từ vùng duyên hải đến 1.000 m BTN. Var. *grandiflora* (Hemsl.) Leenh.: vành cao 7-8 mm, miệng có lông dài, cỏ bò; Phú Yên, Thanh Hóa.

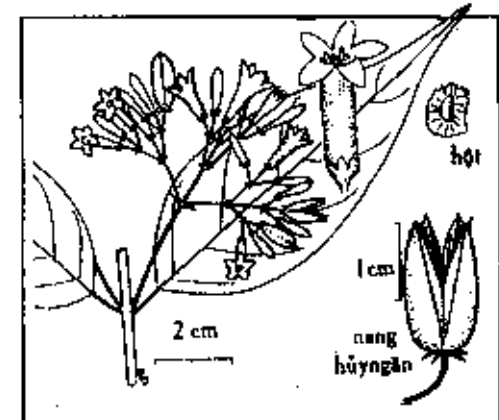
- Annual 5-30 cm high herb; flowers white.

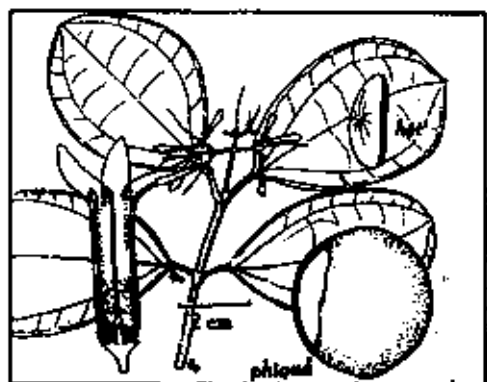
6670 - *Gelsemium elegans* (Gardn. & Champ.) Benth. Lá-ngón, Thuốc-rút-ruột; Yellow jessamine.

Tiểu mộc leo cao 10-12 m, không lông; thân có sọc dọc. Lá có phiến thon rộng, chót thon nhọn dài, như giấy, gân-phụ 4-7 cặp; cuống 6-10 mm. Tán ở nách lá, tam-phân; hoa trắng, dài 1 cm; lá đài 5, rời; ống vành 6-9 mm, tai 5-6 mm; 0,8 tiền hụy 5, gắn giữa ống vành; noãn sào không lông, vòi nhụy 1 núm. Nang dẹt, hùyngấn ra làm hai mảnh; hạt 20-40, có cánh mỏng.

Bụi, ven rừng, 200-2.000 m BTN; IX-III. Lá rất độc: kuminidin nhất là gelsemin tác động vào tim; vị đắng là do gelseminin (alc.).

- Climber glabrous; flowers white; capsules septicidal; seeds winged (*Medicia elegans* Gardn. & Champ.).

6671 - *Strychnos nux-vomica* L. Mátien, Cùchi; Nux Vomica Tree, Strychnine Plant; Noix vomique..

Đứng cao 5-25 m; cành không lông. Phiến không lông, mỏng, xoan tròn, gân chanh 3-5. Chùm-tụ tán ở ngọn; hoa vàngvàng; đài cao 1,5 mm, có lông dày; vành có ống cao 1-1,5 cm, tai 3-4 mm; tiểuhụy 5; noãn sào không lông. Quả tròn, to 4-6 cm, ngoaiquả bì cứng, vàng; hạt như đồng tiền, có lông to bạc, rộng 1,5 cm. Rừng luôn luôn xanh, bình nguyên, thường duyên hải, từ Tây nguyên vào N; II-III, 8-12. Hạt rất độc (strychnin) dùng trong thuốc bổ, phẫn khởi, kích dục; rễ hàn nhiệt, trị kinh phong, đau bao tử. Gỗ trắng, xấu.

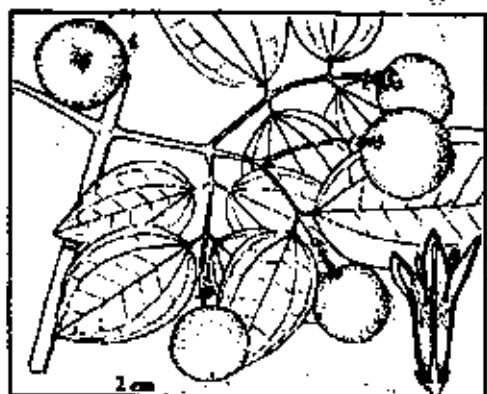
- Tree 5-25 m high; limb glabrous; berries 4-6 cm large, seeds white silver pubescent

6672 - *Strychnos angustiflora* Benth. Cùchi, Kén.

Đây leo dài 3-10 m, hay tiểumộc đứng có mấu hay gai; cành không lông. Phiến xoan bầu dục đến thon, to 3-12 x 1,5-7 cm, không lông, dẹt, gân chanh 3-5. Pháthoa ngắn, 2-4 cm, ở chót nhánh ngắn; hoa 5-phân; đài cao 1,5 mm; vành dài 1 cm, có lông ở trong; noãn sào không lông. Trái tròn, to 2-4 cm, cam hay đỏ, láng; quả bì dày dầy; hạt 1-6, hình đĩa, rộng 1-1,8 cm.

Rừng, rừng còi, 200- 450 m: BTN. Rễ trị đau bụng; hạt chứa stricnin, brucin.

- Climbing or erect; flowers white; fruits orange (*S. usitata* Pierre ex Dop var. *cirrosa* Dop).

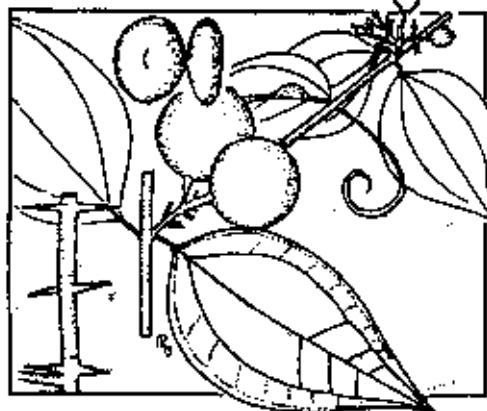

6673 - *Strychnos axillaris* Colebr. Cùchi nách.

Tiểu mộc đứng hay leo cao 5-20 m; cành đen, có mấu cong có độc. Phiến từ tròn đến thon, dài 3-9 cm, không lông trừ ở gân mặt dưới, gân chanh 3, đen lúc khô; cuống có lông hay không. Tụ tán ở nách lá, có lông; hoa có cong ngắn; đài cao 1 mm; vành có ống cao 3,5 mm, bằng tai; tiểuhụy 5, gắn ở giữa ống; noãn sào không lông. Quả to vào 1-2 cm, cam đỏ; hạt 1-2 to 10-12 mm, không lông.

Rừng, rừng thưa, lùm bụi, dựa suối, 1-2000 m: từ Laichâu qua Dilinh, đến vùng Sài Gòn; I-VIII, 10-2.

- Erect or long climbing; limb glabrous or pubescent on nerves beneath; fruits orange 1-2, 1-2-seeded (*S. ridleyi* auct. non K.& G.; *S. armata* Hill).

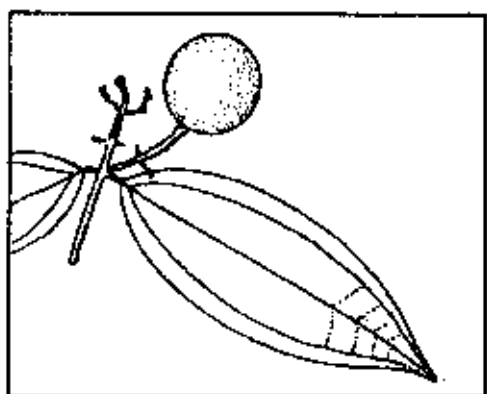

6674 - *Strychnos cathayensis* Merr. Gio.

Tiểu mộc leo; mấu từng cặp, có lông phún; cành nâu, có lông mịn, có rãnh. Lá có phiến thon, to 6-10 x 2-4 cm. Dầu có mùi, mặt trên láng, mặt dưới lu, có ít lông hay không lông, gân lá và ngọn; cuống có lông phún. Chùm-tụ tán ở nách lá và ngọn, cao 3-4 cm; trục có lông; hoa 5-phân; đài 1 mm, có ria lông; vành trắng, cao 12 mm, mặt trong không lông; noãn sào 9 mm. Quả tròn, to 1,5-3 cm; quả bì cứng, mỏng; hạt 2-7, đẹp, rộng 1,5-2 cm.

Rừng dày hay thưa ở cao độ: Quảng Ninh. Trái ăn được.

- Climbing with haucks; limb subcoriaceous, petiole hirsute; fruits 2-3 cm, 2-7-seeded.

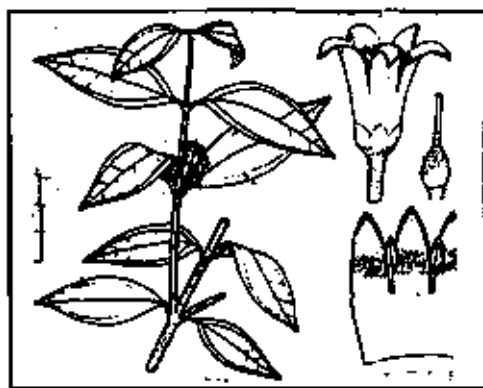

6675 - *Strychnos daclacensis* Khánh. Mátien Đăclác.

Tiểu mộc leo (?); cành non có lông mịn. Lá có phiến thon, to 6-13 x 2-5 cm, đáy chót buồm hay tà tròn, chót nhọn, gân từ đáy 3-5, dài; cuống dài 4-8 mm, có lông mịn. Chùm-tụ tán ít hoa, dài 2-4 cm, trục có lông dày; dài 1,3 mm; vành cao 5,5-6 mm, không lông mặt ngoài, ống 2-3 mm;; bao phấn không lông; noãn sào có lông.

Công tum (hình theo T.c.Khánh).

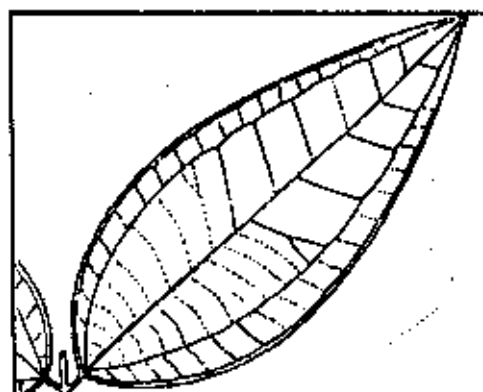
- Climbing(?) shrub; branches finely pubescent; petiole hirsute; corolle 6 mm long; ovary pubescent.

6676 - *Strychnos dinhensis* P. Dop.. Mátien núi Dinh.

Tiểu mộc leo (?); cành mảnh, lúc non có lông sét; gai ở nách, nhọn. Lá mọc đối, phiến bầu dục xoan thon, to 7-16 x 4-8 cm, mỏng, không lông, nâu hai mặt lúc khô, gân từ đáy 5, chạy dần chót lá; cuống dài 4 mm, có lông.

Theo bà Tirel, mẫu (Pierre 3694, thu ở núi Dinh) chỉ có lá, có thể không phải họ Mátien; nên tìm thêm mẫu.

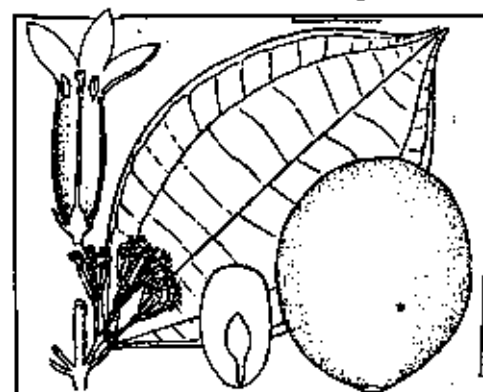
- Spinous plant; leaves membranous, glabrous.

6677 - *Strychnos ignatii* Bergius. Hoàngnàn; Ignatius Bean.

Dây leo to, cao 20 m, có mấu; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 6-17 x 3,5-7 cm, chót nhọn hay có mũi, đáy tà hay tròn, gân từ đáy 3, không lông, dẹt; cuống 7 mm. Chùm-tụ tán ở nách lá, dài 2-2,5 cm, trục có lông mịn; hoa 10-20, cao 17 mm; đài 1 mm; vành có ống có lông ở 1/2 dưới, trong; tiểu hụy gắn ở cổ; noãn sào không lông. Trái to 4-10 cm, vàng khi chín; hạt vào 10, không tròn, to 2-2,6 x 1,4-1,7, dày 7 mm.

Rừng dày bình nguyên: từ Tuyên quang đến Đồng nai. Trị đau bụng, giúp khi sanh khó; hạt chứa ít stricnin nên dùng như Mátien.

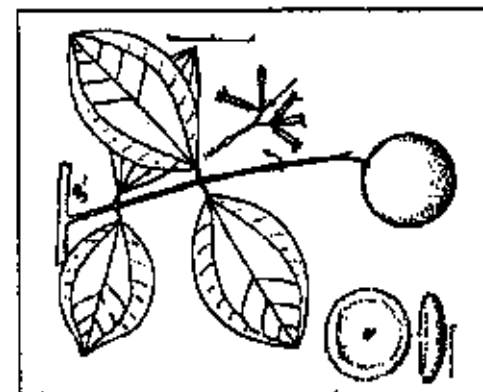
- Climber; fruit yellow; seeds 2-2.6 cm wide (*S. balansae* Hill).

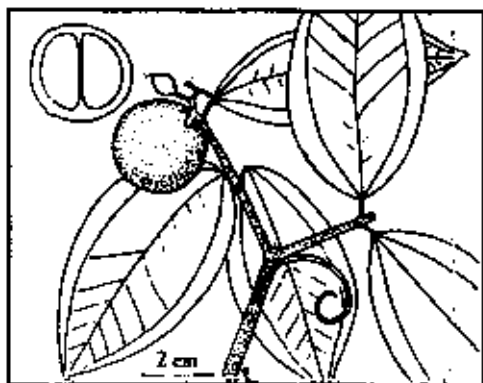
6678 - *Strychnos kerri* Hill. xem số 66826679 - *Strychnos lucida* R.Br.. Mátien sáng.

Dại mộc nhỏ, cao 6 m; vỏ xám; cành không lông. Lá có phiến nhỏ, đến 5 x 2,7 cm, mặt trên láng, oliu hay nâu sẫm, mặt dưới xám đen, gân từ đáy 3, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 2-3 mm. Phát hoa ít hoa ở ngọn nhánh; đài nhỏ; vành có ống cao 7 mm, tai 3 mm, tiểu hụy 5. Trái hình cầu to 18-25 mm; hạt 1, láng như tơ, to 10-14 mm.

Giống *S. angustiflora*: rừng còi trên cát, vùng Phanrang; 9.

- Tree 6 m high; leaves small, glabrous; fruit 18-25 mm large; seed 1, silky white.

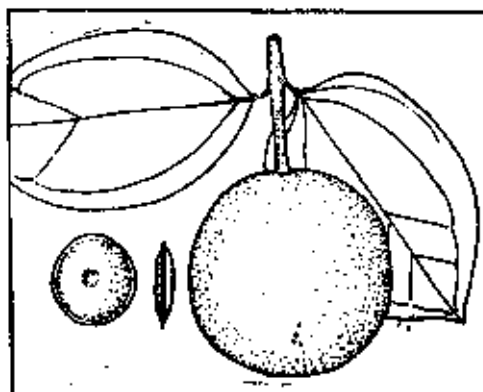

6680 - *Strychnos minor* Dennst. var. *thorelli* (Hill) Trel. Kimluông, Thuốc-mọi.

Tiểumộc leo 3-4 m, có mấu cong; cành không lông, vỏ xám trắng. Lá có phiến bầu dục đến thon, to 9-15 x 3-6 cm, đầu nhọn, đáy tù tròn, gân chính 3, không lông; cuống dài 5-12 mm. Chùm-tútán ngắn, hoa nhiều; đài 0,5 mm; vành có ống ngắn (2 mm), tai 5 mm; tiểuhụy gắn ở cổ; noãn sào có lông. Quả tròn, to 2-3 cm; hạt 1-3, rộng 1,5 cm, một mặt tròn, một mặt phẳng.

Rừng đến 500 m: Phanrang, Đờngnai, Tâyninh, Càmau; 7-11.

Hacked climbing; leaves coriaceous; fruits 1-3 seeded (*S. laurina* var. *thorelli* Hill).

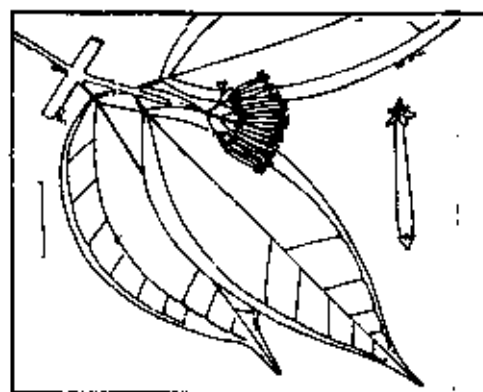

6681 - *Strychnos nux-blanda* Hill. Quaqua

Tiểumộc cao 12 m; cành không lông, xám vàng. Lá có phiến to, xoan rộng, dài 10-20 cm, không lông, láng, gân chính 5; cuống có rãnh, dài 1-2,5 cm. Chùm-tútán; lá hoa 2 mm; đài cao 1,5-2 mm, không lông; vành cao 8-13 mm, trắng hay vàng lục. Trái to bằng trái Cam to 5-8 cm; nac ngọtngọt, ăn được; hạt hình đồng tiền, một mặt hơi lồi, một mặt lõm, có lông nằm vàng tái.

Rừng thưa, trắng: Quảngtrị, Đờngnai; V-X, 10-4. Gỗ mềm; hạt không độc.

- Tree 12 m high; leaves 20-30 cm long; fruits 5-8 cm large; seeds yellowish pubescent (*S. nux-vomica* var. *grandifolia* Dop).

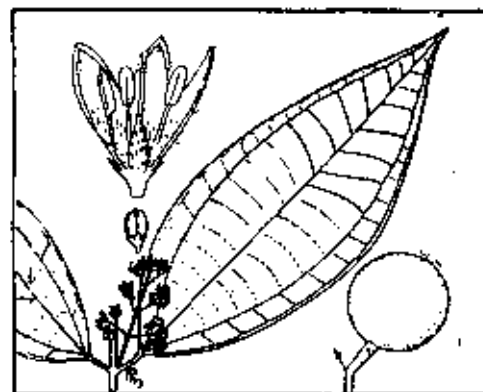

6682 - *Strychnos nitida* G. Don. Cùchi láng.

Đây leo, có mấu từng cặp, có lông; cành vuông, không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 8-14 x 4-5 cm, đầu có đuôi nhọn, đáy nhọn, không lông, lục mốcmốc, gân ở đáy 3 và một cặp nhỏ, sát bia; cuống dài 5 mm, bia rìa lông. Chùm-tútán như tánphông ở ngọn; hoa 5-phần; đài 1 mm, láđài rìa; vành xanhxanh, có lông, tai có lông ở mặt trên; noãn sào không lông, vòi nhụy có lông. Trái to 3-5 cm, quabu rất dày (5 mm).

Rừng dày 200-600 m: Quảngtrị.

- Hooked climber; leaves glabrous; flowers greenish, tube long; fruit 3-5 cm large, pericarp 5 mm thick (*S. kerrii* Hill).

6684 - *Strychnos ovata* Hill. Cùchi trụng.

Tiểumộc đứng hay leo; cành tròn, không lông. Lá có phiến xoan hay bầu dục, to 6-12 x 2,5-5,5 cm, đầu có mũi hay tròn, đáy bầu dục, gân chính 3; cuống 5-7 mm, không lông. Chùm-tútán cao 2-5 cm, ở nách hay ngọn nhánh; hoa nhiều, 5-phần; đài 0,75 mm, có lông mịn mặt ngoài; vành trắng, cao 3-5 mm, có lông ở cổ và đáy của thùy; tiểuhụy gắn ở miệng. Trái xoan, to 1,5-2 cm; hạt 1-2, tròn đẹp, rộng 1,5 cm.

Rừng bình và cao nguyên: Bìnhtrịthiên, QuảngnamĐàng.

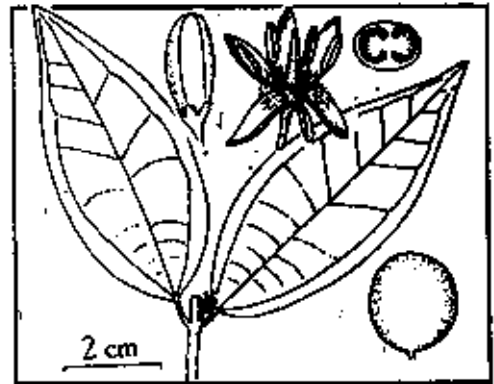
- Erect or climbing shrub; white corolla with short tube; fruits 1.5-2 cm large, 1-2-seeded.

6685 - *Strychnos polyantha* Pierre ex Dop. Cùchi nhiều-hoa.

Tiểu mộc cao 2-4 m; cành không lông, có gai và mấu cong. Lá có phiến xoắn thon, to 5-9 x 2,5-4,5 cm, chót nhọn, dây tà tròn, gân chánh 3, dai, không lông; cuống dài 5-10 mm. Chùm-tútán ở nách lá, nhỏ, ngắn hơn lá; hoa nhỏ, mùi hôi; lá đài có rìa lông; vành trắng, không lông, cao 5 mm, ống rất ngắn; tiểunhụy 5, có chỉ dài gắn ở đáy cánh hoa; noãn sào có lông dày ở phần dưới. Trái tròn, to 2 cm.

Núi Dinh.

- Spinous and hooked shrub 2-4 m high; limb glabrous; flowers small, tube very short.

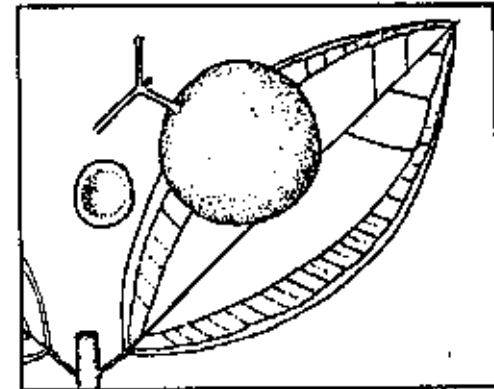

6686 - *Strychnos rupicola* Pierre ex Dop. Dây Cùchi Đờngnai.

Tiểu mộc leo dài 4-15 m; cành xám, không hay có mấu đơn, dài 2 cm. Lá có phiến xoắn thon, dài 5-14 cm, không lông, láng mặt trên lúc khô, gân chánh 5; cuống dài 2 cm. Phấn hoa ở chót nhánh; vành cao 8-10 mm, ống vành 5-6 mm; tiểunhụy gắn ở cổ. Quả tròn, to 2-4 cm, ngoài quả bì mỏng, cam hay đỏ; hạt 4-7, hình đồng tiền to 12-14 mm, có lông tơ, hai mặt có rún.

Rừng bình và trung nguyên: Đăclắc, Tâyninh, Đờngnai.

- Hooked climbing; leaves glabrous; fruits yellow or red, exocarp crustaceous; seed silky pubescent (*S. dongnaiense* Pierre ex Dop).

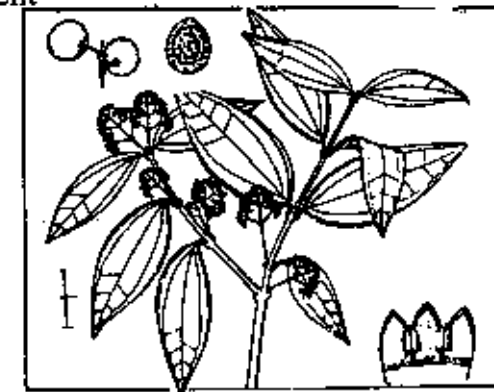

6687 - *Strychnos sonlaensis* Khánh. Cùchi Sonla.

Tiểu mộc leo (?); cành non không lông. Lá có phiến thon, to 4-4,5 x 2,5-3,8 cm, không lông, dai, gân chánh 3-5; cuống dài 2-3 cm. Chùm-tútán ở nách lá, ít khi ở chót nhánh; hoa nhiều, rộng có lông; đài 1,3 mm, rìa lông; cánh hoa 2,5 mm, ống vành 0,4 mm; ba phần có lông ở đáy; noãn sào không lông. Trái tròn, to 1,5 cm; hạt 1-2, hình đồng tiền, to 12-13 mm, dày 3 mm, không lông.

Hà sơn bình (hình theo T. c. Khánh)

- Shrub; leaves glabrous; panicles axillary or terminal; fruits 1.5 cm large, 1-2-seeded.

6688 - *Strychnos spireana* P. Dop. Cùchi Spire.

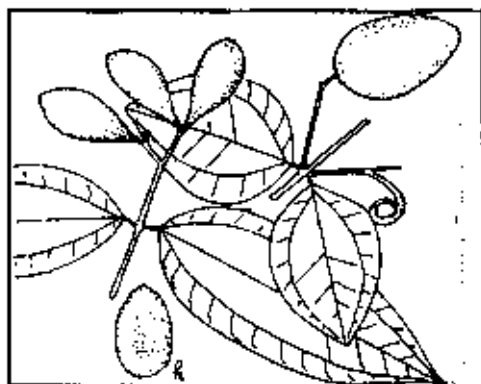
Tiểu mộc; cành có mấu cong. Lá có phiến xoắn thon, to 6-12 x 2,5-5,5 cm, đầu có mũi dài 1 cm, gân từ đáy 3, gân cạnh chạy đến ngọn; cuống vào 1 cm. Chùm-tútán ở chót nhánh, nhỏ, tròn tròn; hoa nhóm 3; đài có lông mịn; ống vành 9 mm, có lông phía trong ở dưới, tai có lông mặt trong; noãn sào không lông.

Hà bác (hình theo T. c. Khánh). Theo nhiều tác giả, chỉ là *S. nux-vomica*.

- Hooked shrub; leaves glabrous; corolla tube 9 mm long; ovary glabrous.

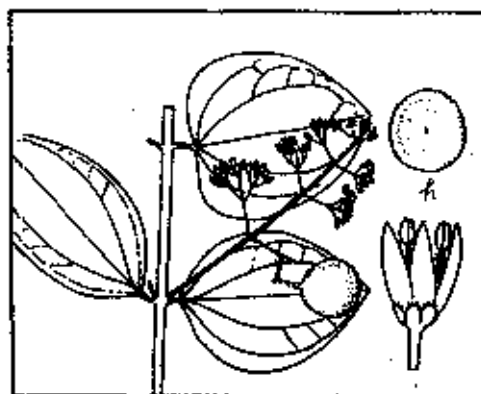

6689 - *Strychnos thorelii* Pierre ex Dop. Cùchi Thorel.

Dây leo dài 8-18 m; *mẫu* từng cặp, có lông phún; cành có lông, có rãnh dọc. Lá có phiến tròn dài bầu dục hay thon, to 6-14 x 2-4,5 cm, đáy hơi hình tim, mặt trên láng, có khi có lông ở gân, mặt dưới lu, có lông ở các gân, gân cách đáy 2-8 mm; cuống dài 5-9 mm, có lông. Pháthoả ở ngọn và nách lá. Quả bầu dục, dài 2-3 cm; ngoài quả bì không cứng; hạt 1, hình thoi, dài 2 cm.

Rừng 300-600 m: Đờngnai.

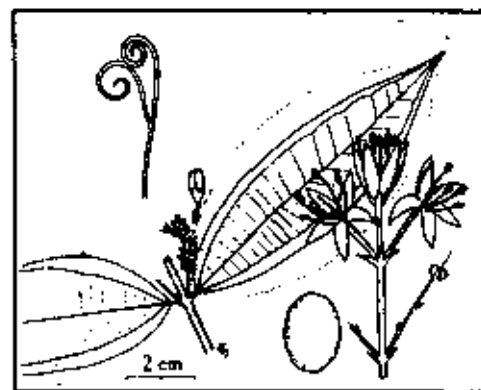
- Hooked long climber; fruits ellipsoid 1-seeded, exocarp fleshy.

6690 - *Strychnos umbellata* (Lour.) Merr.. Cùchi tán.

Tiểu mộc đứng hay leo, không mẫu, không gai; cành tròn, không lông. Lá có phiến nhỏ, to 2,5-8 x 2-4,5 cm, tròn, hình tim hay thon ở đáy, gân ở đáy 5-7, đầu nhọn, không lông; cuống dài 1-5 mm, không lông. Chùm-tụ tán ở nách lá và chót nhánh, dài 3-7 cm; hoa 4-5-phân; đài nhỏ; vành trắng, nhỏ, cao 4-5 mm, ống ngắn, 1 mm, tai có lông ở 1/3 đáy; tiểunhụy gần gần đáy. Trái tròn to 1,2 cm; hạt 1-3, hình đồng tiền, to 7 mm, có mặt mịn. Rừng còi, dựa rạch, đầm, bình nguyên: Hasonbình.

- Shrub; leaves glabrous, coriaceous; flowers 4-5-merous, white; fruits 1-3-seeded (*Cissus umbellata* Lour.).

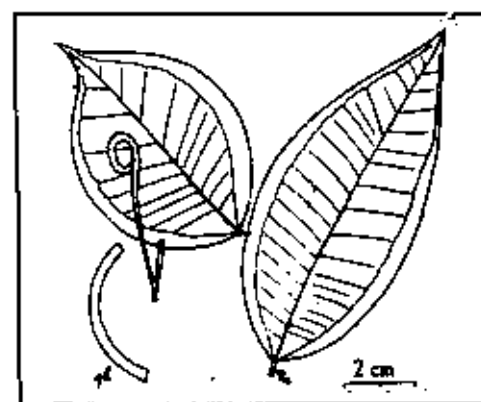

6691 - *Strychnos vanpruckii* Craib. Hoàngnàn, Cùchi láng.

Dây leo dài 5-20 m; *mẫu* từng cặp; cành mảnh, nâu đỏ, không lông. Phiến thon, to 7-12 x 2,5-5,5 cm, đầu thon nhọn dài, gân từ đáy 3, dài, cứng, láng, hai mặt gần như một màu, nâu đỏ ở gân lúc khô. Chùm-tụ tán ở nách và ngọn, cao 3-4 cm; hoa nhỏ trắng hay lục lục; lá dài 5, có lông; ống vành ngắn, tai dài 3 mm. Trái xoan, dài 2 cm.

Rừng dày, 200-1.100 m: Nghệtinh, Quảngtri, Lâmđồng; V. Thân làm thùng chắc.

- Climber 5-20 m long; leaves chartaceous, glabrous; flowers white or greenish; fruits ellipsoid (*S. nitida* Gagn.).

6692 - *Strychnos wallichii* Steud. ex DC.. Hoàngnàn.

Dây leo có mẫu mọc đối; cành mảnh, không lông. Lá có phiến xoan hay bầu dục, to 8-12 x 3-6 cm, đầu nhọn, không lông; cuống dài 5-7 mm. Chùm-tụ tán như tán phồng ở chót nhánh, có lông sét dày; hoa cao 1,5 cm, trắng hay lục lục; đài 2 mm; ống vành 7-8 mm, tai 3-4 mm; tiểunhụy có bao phấn nhọn, gân ở cổ; noãn sào không lông. Quả tròn to 4-5 cm; hạt nhiều, hình đồng tiền, to 2,5-3 cm, có lông tơ vàng vàng.

Rừng dày cao độ: Thanhhoa, Nghệtinh. Chứa stricin, brucin; rễ trị ung-nhọt, tê thấp, kinh phong, sốt.

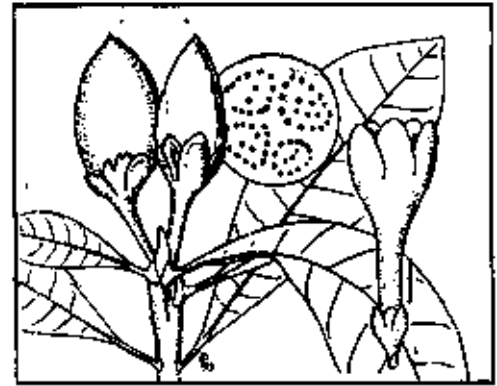
- Hooked climber; leaves glabrous; fruits 4-5 cm large; seeds 2,5-3 cm large, yellow silky pubescent (*S. gauthieriana* Pierre ex Dop).

6693 - *Fagraea auriculata* Jack. Trai tai.

Tiểu mộc hay dây *phusinh*, có khi là đại mộc cao 20 m; cành xanh. Lá mọc đối; phiến thon ngược, dài 20-36 cm, đầu tù, đáy từ từ hẹp trên cuống, dày như da, láng, gân-phụ 12-15 cặp, khó thấy ở mặt dưới; cuống dài 1-4 cm, *lábẹ dặc sắc hình chân*. Tután ở chót nhánh, 3-7 hoa rất to, vàng, đẹp, thơm; đài dài 4,5 cm; ống vành dài 10-12 cm, tai 6 cm; tiểu hụy 5. *Phi quả to 8-9 cm, xanh dợt; hạt rất nhiều, to cỡ 1,5 mm.*

Rừng dày, 0-1.500 m: Quảng trị, Phú Khánh, Bảo Lộc, núi Dinh, Phú Quốc; IV.

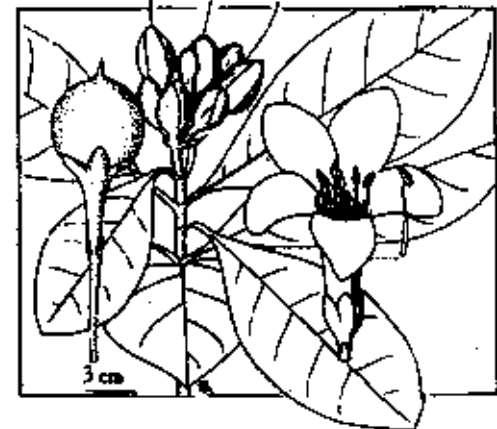
- Epiphytic or tree 20 m high; flowers fragrant, yellow; berries 6-10 cm long.

6694 - *Fagraea ceilanica* Thunb. Trai Tichlan, Lạubinh, Gia.

Tiểu mộc lúc nhỏ *phusinh*, hay trên đá, leo hay đứng cao 4-10 m. Lá có phiến bầu dục thon, to, dài 5-25 cm, gân-phụ rất mảnh, 4-8 cặp; cuống 1-4 cm. Pháth hoa ở nách lá; *hoa vàng đẹp; lá dài cao 1,5 cm; ống vành cao 2-5 cm; tiểu hụy gần giữa ống; noãn sào không lông.* Phi quả cao 2-4 cm, có mũi; hạt nhiều, nhỏ.

Rừng dày thường dựa suối, 300-200 m: từ Lào cai, Sapa, qua Phú Khánh, Dilinh đến Phú Quốc. Gỗ hanhiết.

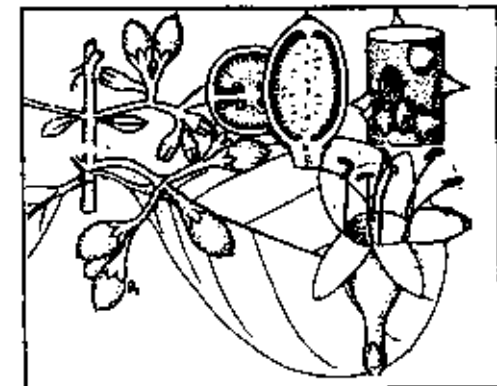
- Tree 8 m high, the young epiphytic; flowers yellow; berries 2-4 cm large (*F. obovata* Wall.).

6695 - *Fagraea crenulata* Maingay ex Cl. Bàng nước.

Đại mộc rất to, cao 20-30 m; thân có nhiều gai; nhánh ngang. Lá hình muỗng, dài đến 30-40 cm, gân-phụ 5-6 cặp, không lông, dày; cuống có lábẹ cao 1,5 cm. Chùm-tután ở ngọn nhánh, cao 10-17 cm; hoa trắng hay vàng vàng, to, cao 4-5 cm; noãn sào không lông. Phi quả xoan, cao 2,5 cm, rộng 1,7-1,9 cm, nạc thơm; hạt rất nhiều, to vào 1 mm.

Rải rác dựa bờ rạch đồng bằng: Lục tỉnh; V-VII, 9-11. Gỗ cứng tốt.

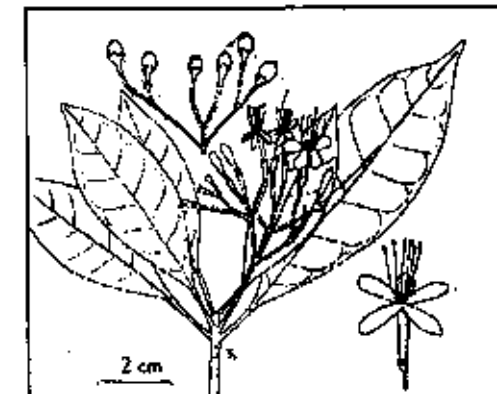
- Tree 30 m high; branches diageotropic; limb to 40 cm long; flowers yellow.

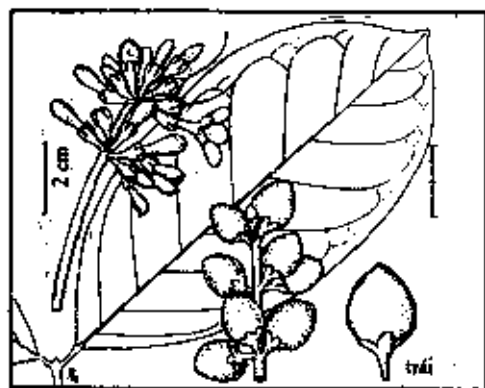
6696 - *Fagraea fragrans* Roxb. Trai; Tembusu.

Đại mộc cao 6-30 m, thân to 1,5 m; nhánh ngang; vỏ có mang sấu; cành không lông, lông ngắn. Lá mọc đối; phiến thon, to 4-15 x 2-5 cm; cuống dài 1-25 mm, lábẹ cao 1-2 mm. Pháth hoa ở nách lá; hoa màu ngà hay trắng, rất thơm, cao 13-15 mm; đài nhỏ. Phi quả dỏ dỏ, rộng 1 cm; hạt nhiều to 1 mm.

Rừng hậu lập 1-1.500 m: từ Quảng trị qua Đà Lạt, Tây Ninh, đến Phú Quốc; III-IV, 3-4. Gỗ có mùi chua, rất cứng không mục (ở đất còn như nguyên vẹn cả trăm năm), rất quý. Vỏ chứa một alcaloid giống stricnin, hanhiết và trị rét, nhiều thì độc; ở Cambodgia, vỏ uống cho là làm sống lâu.

- Tree to 30 m high; flowers whitish, fragrant; berries red, 1 cm large (*F. cochinchinensis* (Lour.) Chev.).

6697 - *Fagraea racemosa* Jack. in Roxb. Trai chùm.
Dạmộc nhỏ, cao 4-8 m, không lông. Lá có
 phiến bầu dục tròn dài, dài đến 25 cm, rộng 12 cm,
 không lông, dai, gân -phụ 10-12 cặp; cuống dài 1 cm,
 lá bẹ thành ống cao 2 mm. Chùm-tụ tán 5-15 cm, ở
 ngọn nhánh; hoa dày, cao cỡ 2,5-3 cm. Phi quả to
 vào 1,5 cm.

Rừng 0-2.000 m: Đồngnai, Tâyninh, Phúquốc.
 Rễ và lá hanhiệt, bó; hoa trị nọc rắn.

Tree 5-10 m high; leaves coriaceous; corolla
 fleshy; seeds 1-2 mm large

GENTIANACEAE : họ Longđởm

1a - cỏ leo

2a - đài có cánh hay cánh; hạt không 3 cạnh cao

3b - hoa có cọng

3b - hoa không cọng

2b - đài không cánh; hạt có 3 cạnh cao

1b - cỏ đứng

2a - baophần nở do hai lỗ ở đầu; noãn sào 2 buồng

2b - baophần nở dọc

3a - chỉ hình nón chóp; mọc dựa bờ biển; cụm hoa trắng hay xanh

3b - chỉ không có hình như trên

4a - thân có 4 khía hay cánh

4b - hoa có đực ở nách lá, lam

4c - tụ tán hay tán phồng; hoa lam hay trắng trắn

Crawfordia
Pterigocalyx
Tripterygium

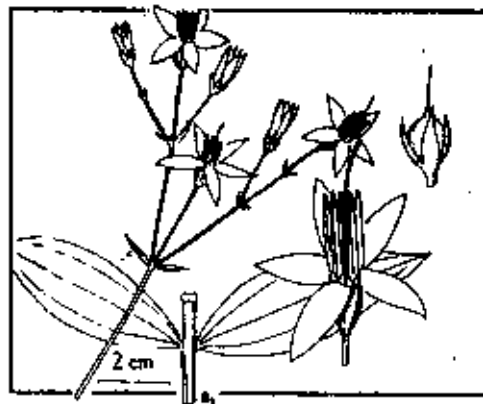
Exacum

Enicostemma

Canscora

Gentiana

Swertia

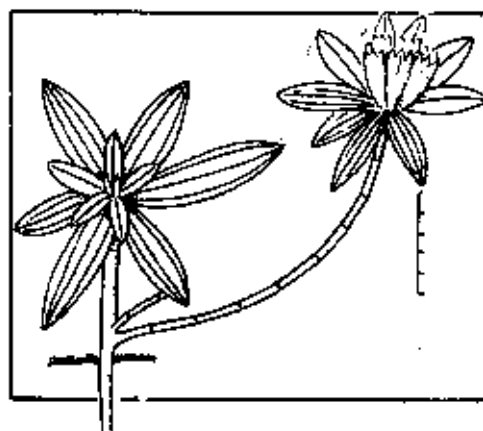

6698 - *Exacum tetragonum* Roxb. Ngoạidấu; Square-
 stemmed Exacum.

Cỏ đứng, cao đến 1,2 m; thân ít nhánh, có 4
 cạnh tròn. Lá mọc đối, không cuống, có phiến thon
 hay xoan, da hình, mỏng, không lông. Chùm-tụ tán
 cao 30-40 cm; hoa lam, có khi trắng ở giữa; lá dài 4,
 có cánh ở lưng; tiểu nhị 4, chỉ ngắn, baophần 10
 mm hay hơn; noãn sào 2 buồng. Nang cao 7 mm.

Caonguyên, dựa lộ, rừng thưa; XII, 12. Bó, bó
 baotù, trị sốt

- Herb to 1.2 m high; leaves glabrous; flowers
 blue; capsules 2 cm high (*E. cambodianum* Dop.; *E*
stylosum Wall. ex G. Don)..

6699 - *Gentiana cephalantha* Franch. ex Hemsl.
 Longđởm đỉnh-hoa.

Cỏ khá to; *rễ sâu* cả 10 cm; thân có nhánh từ
 gốc, đứng cao 20 cm. Lá không cuống, cụm ở chót
 nhánh; phiến hình muỗng, to 7 x 2 cm, 3 gân chánh,
 không lông. Hoa ở chót nhánh, nhu hoadầu; vành
 lam cao 3 cm, tai tamgiác; tiểu nhị 5, gắn ở đáy
 vành; noãn sào 1 buồng, đỉnhphôi trắcmô. Nang.

Vùng núi cao, 1.800 m: Sapa; II.

- Perennial herb; leaves glabrous; corolla 3 cm
 high; ovary 1-loculare; capsule.

6700 - *Gentiana greenwayae* Merr.

Cỏ nhất niên cao 2,5-6 cm; không nhánh, mang 1 hoa ở chót thân ít khi 2-6. Thân có lông thưa. Lá đứng, nhiều (lông ngắn, 1-5 mm) trònđài trònđài-bầu dục, to 1-2,5 x 0,3-0,6 cm. Hoa không cọng, màu lam tái, cao 1,3 cm; đài là ống mỏng, cao 5 mm, thùy 3 mm; vành 1 cm, thùy xoan cao 2,5-3 mm; noãn sào có cọng, cao 3,5-4 mm, vòi cái 1,5-2 mm. Rừng hồ, vào 2000 m: Langbian.

6701 - *Gentiana hasseliana* Hoss. Longđòm Hassel.

Cỏ nhất niên có thân cao 10-15 cm, to 1,5 mm, không lông. Lá chụm ở chót thân, không cuống; phiến thon ngược, dài 2-3 cm, chót tẻ, có gai-mũi, gân chánh 5, không lông. Phát hoa 2-3 cm; đài cao 14 mm; vành lam, tâm vàng, có thùy cao 5 mm; tiểu nhụy không thò; noãn sào dài 7-11 mm.

Vùng núi cao 1.800 m: Tháilan; tìm lại ở Việt nam.

- To be search in Vietnam

6702 - *Gentiana loureirii* Griseb. Longđòm, Đinh; Southern Gentiana.

Cỏ nhỏ, cao 5-10 cm, nhất niên; thân có ít lông cứng. Lá không cuống; phiến thon, dài 1-2 cm, đầu có mũi, có bia cứng, có ít lông và ria lông. Hoa có đực ở nách lá ngọn, lam-tím; đài cao 5 mm; vành cao 1 cm, hình quạt; tiểu nhụy 5, gắn ở đáy vành; noãn sào 1 buồng, hai đỉnh phôi trắcmô. Nang cao 1 cm, hơi dẹp; mảnh 2; hạt nhiều, nhỏ.

Hoang nguyên, thông thường ở Đalat; X. Antidotal, trị bệnh mắt, đắp sung, nhọt, bướu.

- Leaves sessile, pubescent; flowers blue violet; capsules.

6703 - *Gentiana langbianensis* A. Chev. Longđòm Langbian.

Cỏ nhỏ, cao đến 15 cm, hơi bò ở đáy, thân ít nhánh; rễ nhiều. Lá không cuống; phiến thon đến hình muỗng, dài đến 4,5 cm, rộng 0,4 cm, không lông, gân-phụ không rõ, bia có ria lông ngắn. Hoa ở chót thân, màu lam đậm, cao 1,5 cm, tai vành trải ra, tam giác; lá đài 5 mm, ria lông, có sóng và có mũi; tiểu nhụy 5, gắn ở đáy vành; noãn sào có 2 đỉnh phôi trắcmô.

Trắng, rừng Thông, vào 1.400 m, vùng Đalat; XI.

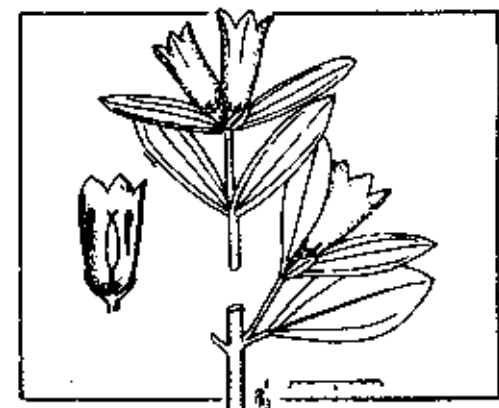
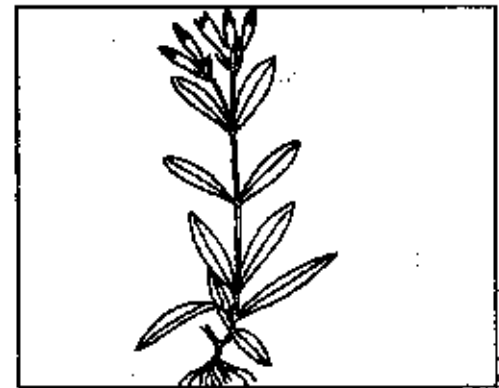
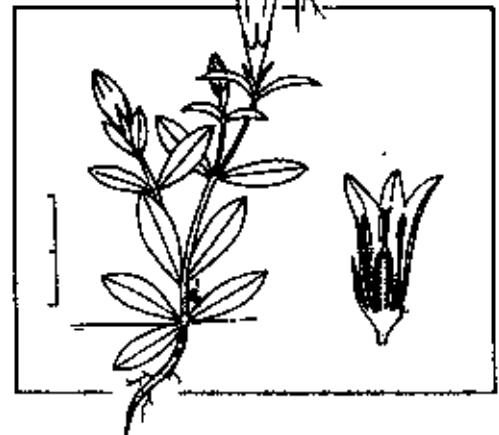
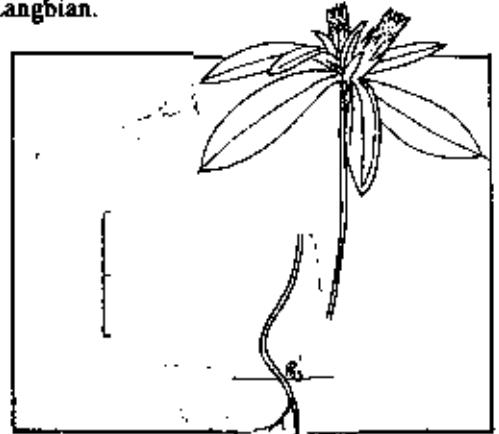
- Herb 15 cm high; leaves ciliated; flowers deep blue, 1,5 cm high.

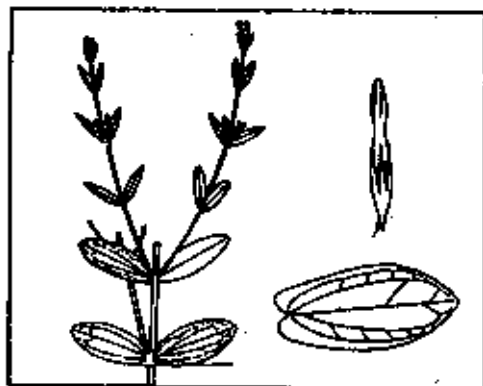
6704 - *Gentiana rigescens* Franch. ex Hemsl. Longđòm cứng

Cỏ cao 40 cm; thân tròn, to 3 mm, cứng, không lông. Lá có phiến xoan ngược đến bầu dục, to 2-3 x 1-2 cm, đầu tẻ, đáy chót bướm, gân chánh 3, mỏng, không lông; cuống dài 3 mm. Hoa 1-3 ở chót thân; đài hình chén có răng nhỏ; vành hình chuông cao 3-4 cm, tai 5, cao 4-5 mm; tiểu nhụy gắn ở gần giữa ống vành; noãn sào có cọng. Nang có cọng.

Trắng vùng núi: Tây nguyên.

- Herb to 40 cm high; petioles 3 mm; capsules pedicellate.

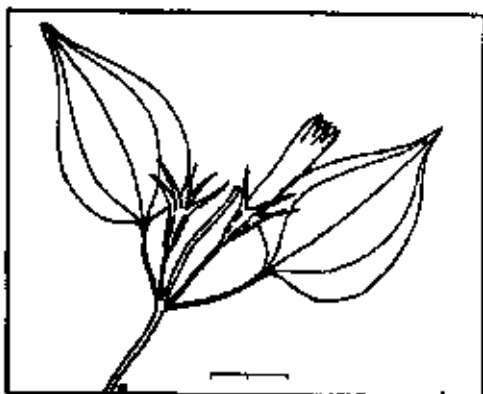

6705 - *Erythraea spicata* Pers.. Cùmach.

Cỏ cao 20-40 cm; nhánh đứng xéo, không lông. Lá không cuống; phiến bầu dục đến thon, to 1,5-2,5 x 0,3-1,3 cm, đáy có tai tròn, gân chánh 3(5), mỏng, bìa có răng nhỏ. Phát hoa ở nách lá; dài 6 mm, răng 5, thon, nhọn; vành dài 9-19 mm, tai tamgiác, cao 3 mm; tiểunhụy 5, gắn gần đáy vành; bầu noãn 1 buồng.

Ruộng khô σ B; IV.

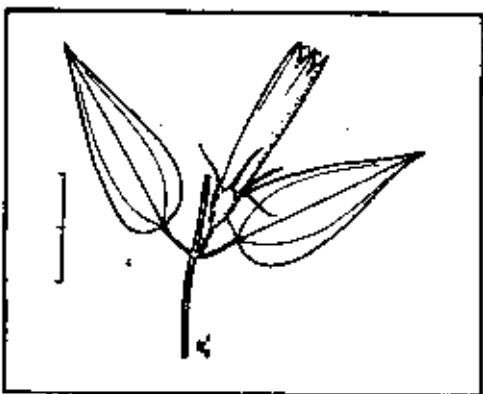
- Herb 40 cm high; limb sessile, auriculated; corolla 9-19 mm; ovary 1-loculare.

6706 - *Crawfordia campanulacea* Wall. & Griff. ex C.B. Clarke. Cầuphước chuông

Đây leo, thân không lông, láng; lông dài đến 20 cm. Lá có phiến xoan thon, vào 6 x 3 cm, chót có mũi, đáy tròn hay hơi lõm, mỏng, không lông, gân chánh 3; cuống dài 2-1,5 cm. Hoa ở nách lá; cọng dài 1,5-2 cm, không lông; đài có ống 1 cm, có cạnh, tai 1 cm; vành dài 3 cm, không lông; noãn sào 1 cm, có cọng, không lông, 1 buồng.

Đácley; III.

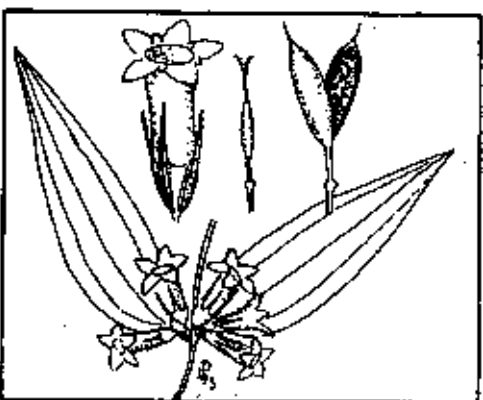
- Climber; leaves glabrous; corolla 3 cm long; ovary pedunculate.

6707 - *Crawfordia pasquieri* Merr.. Cầuphước Pasquier.

Đây leo, mảnh; thân có 6 cạnh, vắn, to 1,5 mm, lông dài 8-13 cm, không lông. Lá mọc đối; phiến nhỏ, tamgiác thon, to 4-7 x 1,5-3 cm, gân từ đáy 3, mỏng, không lông, bìa nguyên hay có răng rất nhỏ; cuống dài 1 cm. Hoa trên cọng dài 5-8 mm; đài 7 mm, có sóng, không lông, răng nhọn, dài đến 1 cm; ống vành 2,7-4,5 cm, tai tamgiác cao 4 mm.

Núi Mầuson; X.

- Climber; leaves glabrous; calyx with lobes 1 cm long; corolla to 4.5 cm long.

6708 - *Crawfordia fasciculata* Wall.

Cỏ leo. Lá có phiến bầu dục thon, chót nhọn, to vào 3 x 1 cm; gân chánh 3; cuống ngắn. Phát hoa ngắn ở nách lá; đài có 5 tai dài, có sóng ở tai; vành tía, có ống cao gần bằng 2 đài; noãn sào có cọng, 1 buồng với 2 đỉnhphôi trắcmô. Nang trong vành, có cọng ngắn, to 1 x 0,25 cm; hạt nhỏ, nhiều.

Sapa, Tamdáo.

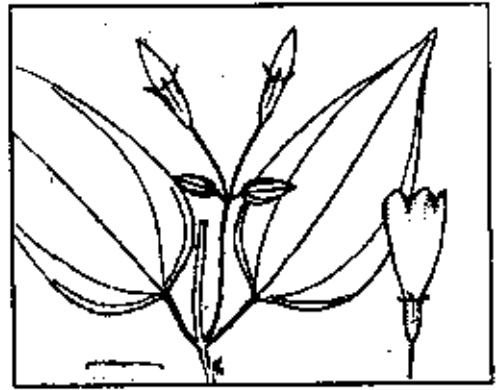
- Climber; flowers purple; capsules shortly pedunculate.

6709 - *Crawfordia speciosa* Wall. Cùaphuộc to.

Dây leo khá to; lông dài đến 20 cm, to 2,5-3 mm, không lông, láng. Lá có phiến xoan thon, vào 9 x 5 cm, chót nhọn, đáy tròn, bia dợn, mỏng, gân chánh 3-5; cuống 2,5 cm. Pháthoa ở nhánh nhỏ, tán 2-4 hoa; cọng 2 cm; dài 1,5 cm, tai ngắn (3 mm); vành hơi hình chuông, cao 3,5 cm, tai tamgiác; tiểuhụy 5. Nang.

Trắng, dựa đường mòn, vùng núi ở B: Tam Đảo, 1.000 m; XII.

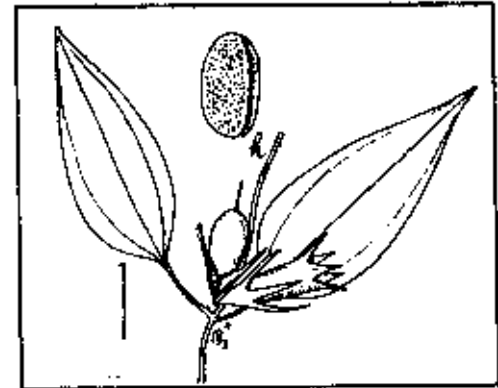
- Climber; limb 9 x 5 cm, glabrous; calyx shortly dentate; corolla 3.5 cm long; capsule.

6710 - *Tripterospermum championii* Gardn. Tam Dục Champion, Lôi công đàng.

Dây leo dài đến 2,5 m; lông dài đến 30 cm, láng, nâu đỏ. Lá có phiến thon, to 7,8 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tù hẹp trên cuống, gân tù đáy 3, dày dầy, dai, oliu nâu, bia uốn xuống; cuống đẹp đẹp, dài 1,5-1,8 cm. Pháthoa 2-3 hoa ở nách lá; đài có ống dài 1 cm, tai nhọn dài 1,5 cm; vành cao 2,5-3 cm, tai tamgiác nhọn. Trái xoan to 1,5 x 1 cm, hạt cao 1,8 mm, 3 cạnh nhọn, có mặt mịn.

Rừng 1.200 m: Bà nà, Đà lạt.

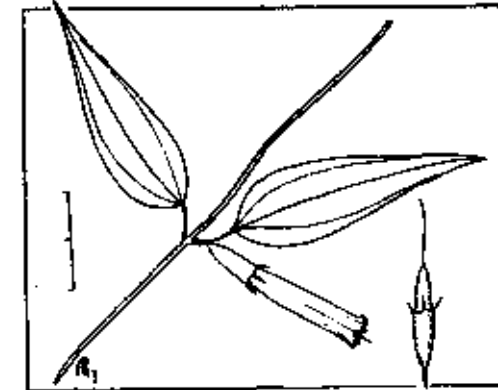
- Climber; leaves lanceolate subcoriaceous; calyx with long sepals; capsules 1.5 cm long.

6711 - *Tripterospermum chevalieri* H. Smith. Tam Dục Chevalier.

Dây leo, mảnh, không lông; lông dài 10 cm, to 1,5 mm, nâu lợt. Lá có phiến thon hẹp, to 5 x 1,5 cm, chót nhọn, đáy tròn, gân chánh 3, không lông, mặt trên lục, mặt dưới lục dợt; cuống dài 8-10 mm, không lông. Hoa ở nách lá; cọng ngắn, 6 mm; đài có ống dài 1 cm, răng 4 mm; vành có ống 3 cm, không lông, tai tamgiác trái ra; tiểuhụy 5, gắn gần đáy vành. Nang; hạt có 3 cạnh cao.

Núi cao ở B: Lào cai, 1.400-1.500 m; VII.

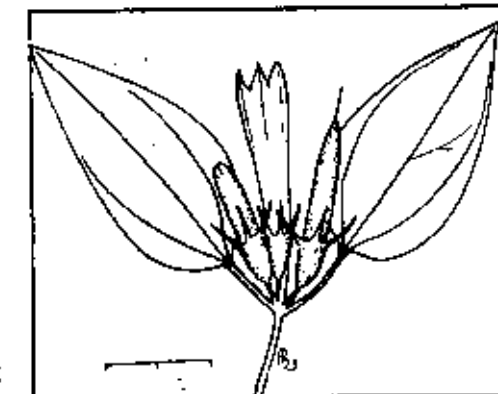
- Climber; leaves narrow lanceolate; corolla 3 cm long; seeds 3 ribbed.

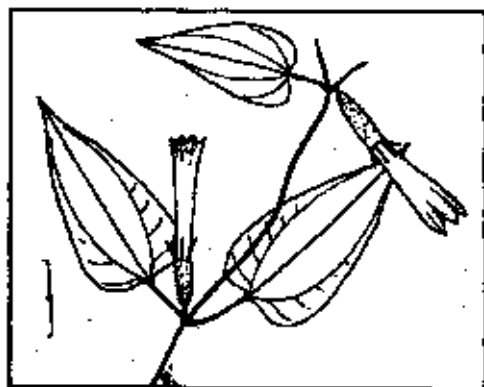
6712 - *Tripterospermum nienkui* (Marq.) C.J. Wu. Tam Dục Nienku.

Dây leo không lông; lông dài 5-10 cm. Lá có phiến xoan thon, vào 7 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tròn, gân tù đáy 3, bia có răng nhỏ, mịn, mỏng; cuống dài 1,5 cm. Chùm ngắn như chụm 2-4 hoa; cọng ngắn; đài có ống dài 1 cm, tai 1 cm; ống vành dài 3,5 cm, tai tamgiác, cao 5 mm. Nang dài 3,5 cm, vòi còn lại dài 1 cm; hạt có 3 cạnh cao.

Tam Đảo.

- Climber glabrous; limb finely dentate; corolla tube 3.5 cm long; seeds 3 ribbed (*Gentiana nienkui* Marq.).

6713 - *Tripterispermum hirticalyx* C.Y. Wu & C.J. Wu. Tamdục đài-phún

Dây leo, mảnh, không lông; lông dài 7-10 cm, to 1,5 mm. Lá mọc đối; phiến tamgiác to 6 x 3 cm, đáy hình tim, gân từ đáy 5, bia có răng rất nhỏ, mỏng, không lông; cuống dài 1,5 cm. Hoa ở nách lá; cọng 5-7 mm; đài có lông mịn ở 1/2 dưới, răng nhỏ, cao 5-6 mm; vành cao 3,5 cm, không lông, tai 5, nhỏ, nhọn.

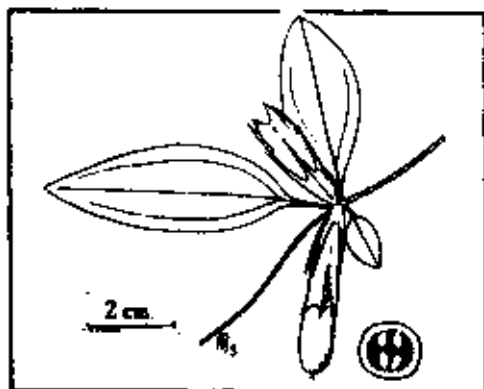
Sapa; VII.

- Climber glabrous; leaves membranous; calyx hirsute, corolla 3.5 cm long.

6714 - *Tripterispermum robustum* H. Sm.. Bànà.

6715 - *Tripterispermum volubilis* (D.Don) Hara (*Gentiana volubilis* D.Don).

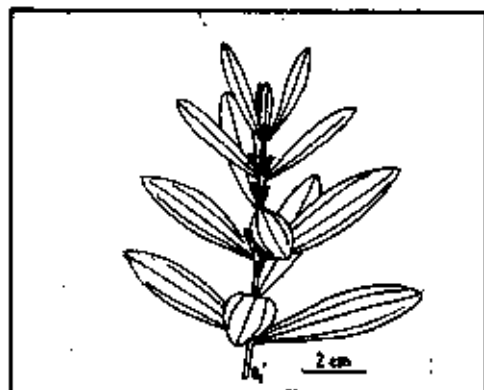
6716 - *Pterygocalyx volubilis* Max.. Móng
đài leo.

Dây leo quấn, không lông; thân mảnh, lông dài 10-20 cm. Lá mọc đối; phiến thon, dài 5-6 cm, rộng 1-1,5 cm, không lông, gân từ đáy 3; cuống dài 1 cm. Hoa có đực ở nách lá, cao 3 cm; đài có ống dài 7 mm, có sóng, tai 1 cm; vành vàngvàng, mỏng; tiểunhụy 5. Nang; hạt có 3 cạnh.

Ven rừng, hoangnguyên vùng Đàlạt; XII.

- Climber; leaves glabrous; flowers solitary, yellowish; capsules.

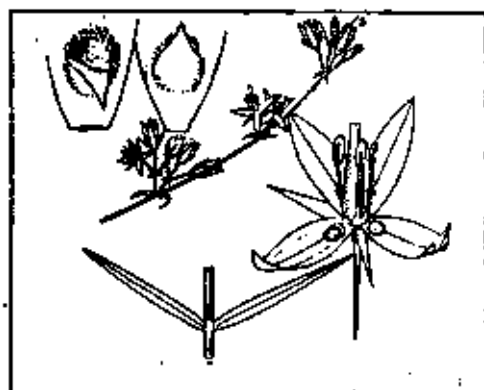
6717 - *Eucostema axillare* (Lam.) Raynal.

Cỏ lưỡngniên, cao 20-60 cm; cành không lông, vuôngvuông, lông ngắn. Lá không cuống; phiến hình muỗng, mỏng, dài 10-12 cm, gân chính 3. Chùm ở nách lá; hoa không lông; đài dính, cao 1 mm, 5-6 răng; vành trắng hay lam, ống cao 8-9 mm, tai 3-4 mm; tiểunhụy 5, gắn giữa ống vành. Nang 2 mảnh, cao 4-5 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Duyênhải Bàrija. Đấng, kiệnvị, lọc máu, bổ, huột, trị bụng trướng.

- Biennial herb; flowers blue or white; corolla tube 8-9 mm; capsule 2-valved, 4-5 mm high (*Gentiana axillare* Lam., *E. littorale* Bl., *E. hyssypifolia* (Willd.) Verdc.).

6718 - *Swertia angustifolia* Buch.-Ham. ex Don..
Hoạt lá-bep.

Cỏ cao đến 1 m; thân có 4 cạnh. Lá mọc đối; phiến thon nhọn, dài 3-4 cm, không lông, gân chính 3. Pháthoa ở nách và ngọn; láhoa nhọn, cao 7-9 mm; láđài nhọn, cao 7 mm; cánhhoa tím tím, có đốm, cao 9 mm, gần đáy có một lõm tiết có nắp đậy, có lông, đặc sắc; tiểunhụy 4; bầu noãn không lông. Nang.

Rừng thưa: Prenn (Đàlạt). Đấng, trị sốt, bổ baotử.

- Herb to 1 m high; flowers violet; petals with glandulous area; capsules.

6719 - *Swertia pulchella* Ham. in Wall. : Hoạt đẹp.

Cỏ nhất niên cao 20-40 cm; thân có 4 cạnh. Lá ở gốc mau rụng; lá ở thân thon, không cuống, không lông, gân chính 3. Tután; hoa trắng có đốm tím hay lam dợt; lá đài dài bằng 1/2 vành; cánh hoa không vẩy mặt; bao phấn ngắn; noãn sào 1 buồng. Nang 2 mảnh; hạt nhiều, nhỏ.

Rừng thưa, đồng cỏ: Langbian; IX-X. Bó, hanhiệt.

- Annual herb to 40 cm high; flowers white violet patched or blue; capsules 2-valved.

6719₁ - *Swertia macrosperma* (C.B.Cl.) C.B. Clarke.

Cỏ nhất niên, cao đến 1 m; thân trịa, vuông vung có cánh thấp. Lá có 1-3 gân, dài 1-5 cm; cuống ngắn. Hoa 4-5-phần, trên cộng dài 5-15 mm; đài có ống ngắn; vành trắng hay lam, ống dài 0,5 cm, tai 4-8 mm, có 2 lỗ tiết mật, rìa lông. Nang xoan, cao 7-8 mm; hạt 3-4.

Từ Ấn Độ, Trung Quốc, đến Đài Loan, Miến Điện.

6720 - *Canscoria andrographioides* Griff. Can hùng bửu.

Cỏ nhất niên cao 15-60 cm; thân vuông. Lá có phiến thon, dài 2-5 cm, gân chính 3; cuống 3-6 mm. Tután ở nách lá và ngọn; hoa trắng; vành có tai cao 14 mm; tiểu nhụy không bằng nhau, một to gần trước 2 cánh hoa nhỏ; noãn sào 1 buồng. Nang 2 mảnh; hạt nhiều, nhỏ.

Bách má, Bà nà, Công tum; VII, 8-4.

- Annual herb 15-60 cm high; flowers white; capsules 2-valved; seeds small, numerous.

6721 - *Canscoria carinata* P. Dop. Can sóng.

Cỏ nhất niên cao 5-10 cm; thân có 4 cánh thấp. Lá chụm ở đáy thân; phiến xoan, nhỏ, dài cỡ 1 cm, tai hai đầu; ở thân lá là vẩy mọc đối. Hoa ở chót thân; lá hoa xoan thon; đài có răng nhọn; vành có tai bầu dục; tiểu nhụy 5, không thò, bao phấn vàng; noãn sào 1 buồng. Nang.

Vùng trên cát thường bị đốt: Lào.

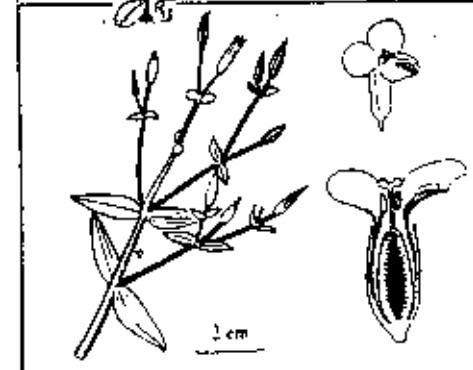
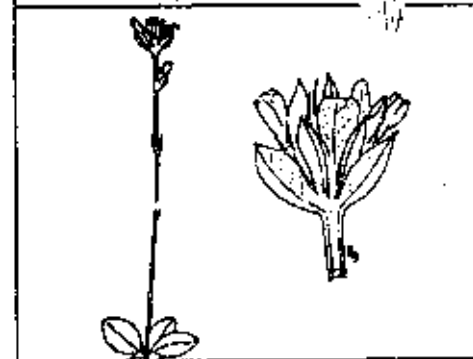
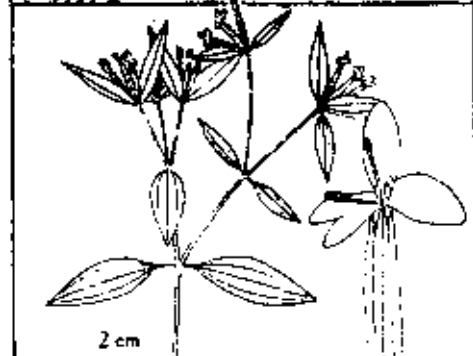
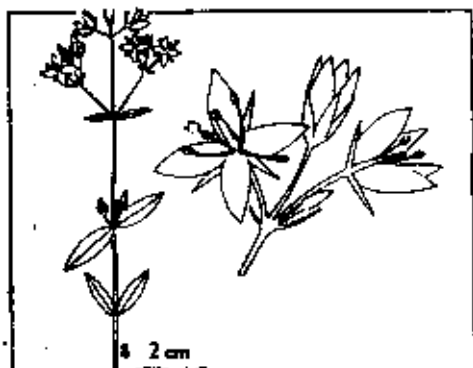
- Annual small herb; stem 4-winged; leaves basilar; terminal flowers; capsules 2-valved.

6722 - *Canscoria decussata* (Roxb.) Roem. & Sch. Can chéo

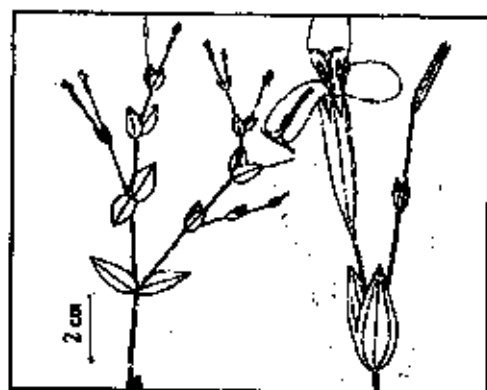
Cỏ nhất niên nhỏ, cao vào 15 cm; thân có 4 cạnh cao như cánh. Lá ít, không cuống; lá dưới xoan tròn, lá trên nhỏ như lá hoa, gân chính 3. Tután 3-phần; cộng có cánh, dài 1 cm; hoa cao 2 cm; đài dài 1 cm; tai vành tròn; tiểu nhụy 4, một to; noãn sào 1 buồng. Nang.

Đất hoang; Nhatrang. Xổ, lọc máu, bổ thần kinh, trăn kinh.

- Annual herb; stem 4-angular; flowers 2 cm long; stamens 4; capsules (*Pladera decussata* Roxb.).

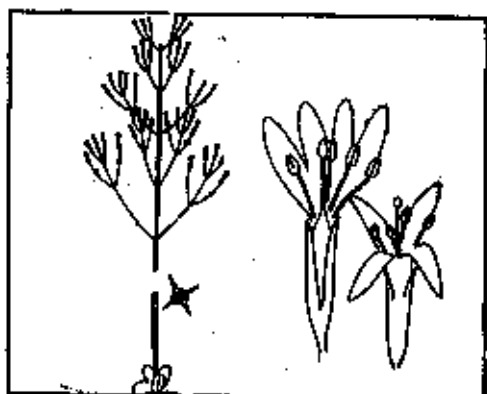

6723 - *Canscoria diffusa* (Vahl) R. Br.. Can tràn.
Cỏ nhátmiên cao 20-60 cm, nhiều nhánh mảnh, vuông. Lá có phiến mỏng, lá dưới có khi có cuống, xoan thon, đáy tù tròn, dài đến 1,5 cm, không lông. Tụ tán ở ngọn nhánh; cọng như chì; dài dài 6-7 mm; cánhhoa cao 3,5 mm, hướng; tiểunhụy 4, một dài; noãn sào 1 buồng. Nang dài bằng đài; hạt nhỏ, nhiều.

Ruộng vào mùa khô, N; I. Bó, bó thần kinh, huột; in viro, chống siêu khuẩn toại gà.

- Annual; limb glabrous; flowers pink; capsules into calyx (*Gentiana diffusa* Vahl).

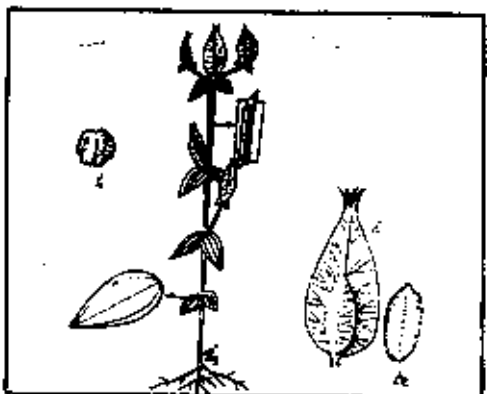

6724 - *Canscoria gracilis* P.Dop. Can mảnh.

Cỏ nhátmiên, cao đến 25 cm; thân mảnh, không lông, không nhánh, có 4 cánh mỏng, cao. Lá chụm ở gốc, lá ở thân ít, teo thành vảy. Tụ tán ở nách và ngọn, ít hoa; cọng có 4 cánh, dài 1-2 cm; lá dài 4; vành hơi dài hơn đài, 4 thùy; tiểunhụy 4, bằng nhau. Nang dài bằng đài.

Nam.

- Annual herb 25 cm high; leaves basilar; stem 4-winged; stamens subequal; capsules into calyx.

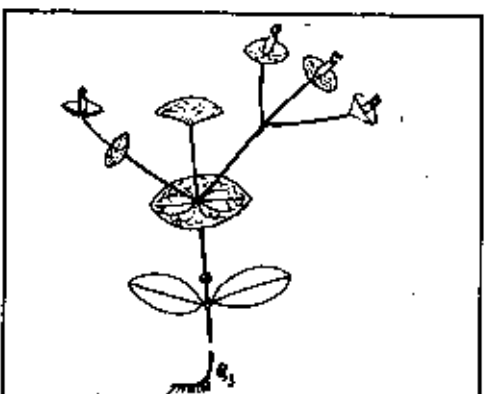

6725 - *Canscoria macrocalyx* Miq.. Can dài-to.

Cỏ nhátmiên cao 7-15 cm, không nhánh; thân có 4 cánh cao ở phần trên, không lông. Lá không cuống; phiến xoan thon, dài đến 1 cm, gân từ đáy 3, không lông, dài đến 1 cm. Hoa ở nách lá, không cọng; đài có 4 cánh to, có 4 răng; vành dài bằng đài, trắng. Nang bầu dục, cao 6 mm, trong đài; hạt tròn tròn to 0,3 mm, có unân.

Cônson; XII.

- Annual small herb; stem 4-winged; calyx winged; capsules into calyx.

6726 - *Canscoria petelotii* Merr.. Can Pételot.

Cỏ nhátmiên, cao 10-15 cm; thân mảnh, tròn, không lông. Lá ở dưới thấp có cuống ngắn, phiến bầu dục, tù hai đầu, nhỏ, dài đến 2,5 cm; ở phần trên thân, hai lá không cuống dính nhau thành một lông. Hoa tụ cùng các nhánh, giữa lông do lá hoa làm ra; đài hình ống; vành là ống có 5 tai. Nang.

Trên vùng có vôi, Cammon; Lào.

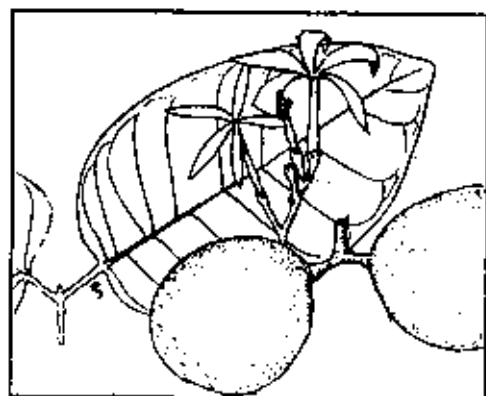
- Annual small herb; superior leaves connate; bracts connate on solitary terminal flowers.

APOCYNACEAE : họ Trúc đào

- 1a - bao phấn không dính vào núm, thò hay không ra ngoài
- 2a - mỗi hoa cho ra một trái (bầu noãn dính nhau)
- 3a - nang có gai; Tr *Allamanda*
- 3b - quánh cứng; Tr *Thevetia*
Landolphia?
- 3c - phi quả
- 4a - tiểu mộc có gai; lá mọc đối; noãn sào 2 buồng *Carissa*
- 4b - cây không gai; noãn sào 2 buồng
- 5a - lá mọc chum, nang huyễn gân *Winchia*
- 5b - lá mọc đối *Melodinus*
- 4c - dây trườn hay leo quấn
- 5a - trái 8 hạt; không phơi nhũ *Boussingonia*
- 5b - trái nhiều hạt hơn
- 6a - trái tròn, không phơi nhũ *Willughbeia*
- 6b - trái dài-dài; phơi nhũ cứng; dính
phôi trắcmổ *Chilocarpus*
- 2b - mỗi hoa cho ra 1 cặp trái (bầu noãn rời)
- 3a - quả mập ít hạt
- 4a - lá mọc xen *Cerbera*
- 4b - lá mọc đối hay vòng
- 5a - lá mọc đối
- 6a - hoa không đĩa mật; cánh hoa chồng lên ở bên
trái *Hunteria*
- 6b - hoa có 2 vảy mật; cánh hoa chồng lên nhau ở bên
phải *Kopsia*
- 5b - lá mọc vòng
- 6a - hoa có đĩa mật *Rauwolfia*
- 6b - không có đĩa mật
- 7a - cánh hoa chồng lên nhau bên phải *Ochrosia*
- 7b - cánh hoa chồng lên nhau bên trái *Alyxia*
- 3b - man nhang nhiều hạt
- 4a - hạt trụi và không cánh
- 5a - hoa 1-2 ở nách lá; đĩa mật có 2 vảy; Tr *Catharanthus*
- 5b - phát hoa; không đĩa mật *Tabernaemontana*
- 4b - hạt có cánh; Tr *Plumeria*
- 4c - hạt có lông mào
- 5a - lông mào ở hai đầu *Alstonia*
- 5b - lông mào ở một đầu
- 6a - không đĩa mật; tiểu nhụy gắn ở đáy vành; vòi nhụy
ngắn *Holarrhena*
- 6b - hai vảy mật; tiểu nhụy gắn giữa ống vành; vòi nhụy
dài *Spirolobium*
- 1b - bao phấn dính vào núm
- 2a - lá chum 3; Tr *Nerium*
- 2b - lá mọc đối
- 3a - nhụy đực thò ra ngoài ống vành
- 4a - thân mọc đứng; lông mào dưới hạt
- 5a - hạt có mô dài 3-4 cm *Paravallis*
- 5b - hạt không mô dài *Wrightia*
- 4c - dây trườn hay leo quấn; lông mào ở trên hạt
- 5a - tiên khai liên mảnh; leo quấn qua trái *Parsonsia*
- 5b - tiên khai vụn
- 6a - vòi nhụy hình trụ; phát hoa ở nách *Vallis*
- 6b - vòi nhụy hình thoi; phát hoa ở nách và ngọn *Pottsia*

- 3b - nhụy đực không thò ra ngoài ống vành
 4a - miệng vành có vảy *Strophanthus*
 4b - miệng vành không vảy
 5a - cánhhoa chồng lên nhau ở bên trái *Parameria*
 5b - cánhhoa chồng lên nhau ở bên phải 6a
- 6a - ở nụ, cánhhoa không nhăn
 7a - noãn ít, 2 hàng; nang dầy hẹp *Xylinabaria*
 7b - noãn gắn theo 4-8 hàng; nang dầy rộng
 8a - tiểunhụy gắn ở phía trên ống vành *Amalocalyx*
 8b - tiểunhụy gắn ở đáy ống vành
 9a - đĩa mật cao bằng noãn sào hay hơn
 10a - ống vành dài bằng cánhhoa *Aganosma*
 10b - ống vành dài bằng hai lần cánhhoa
 11a - cánhhoa tròn, nhọn, có mùi *Aganonerion*
 11b - cánhhoa hình phăng tây, có đầu tròn *Ixodonerion*
 9b - đĩa mật ngắn, bằng 1/2 noãn sào
 10a - túi hẹp, dài *Cleghornia*
 10b - túi tròn dài
 11a - cánhhoa đối xứng *Ecdysanthera*
 11b - cánhhoa bất xứng *Parabarium*
- 6b - ở nụ cánhhoa nhăn
 7a - cánhhoa xếp vào trong
 8a - hạt có mô *Ichnocarpus*
 8b - hạt không mô *Xylinabariopsis*
 7b - cánhhoa không xếp vào trong
 8a - đĩa mật thấp hơn noãn sào
 9a - hoa to; lá dài to như lá *Beaumontia*
 9b - lá dài nhỏ
 10a - ống vành dài 2-8 cm *Chonemorpha*
 10b - ống vành ngắn
 11a - hạt có mô *Rhynchodia*
 11b - hạt không mô *Trachelospermum*
 8b - đĩa mật cao hơn noãn sào
 9a - ống vành ngắn hơn tai *Anodendron*
 9b - ống vành dài hơn tai
 10a - tiểunhụy gắn giữa ống vành *Nouettia*
 10b - tiểunhụy gắn ở đáy ống vành; ống ngay *Argyronerium*

Plumeroideae: Carisseeae:

6727 - *Landolphia florida* (Benth.) K. Schum.

Tiểu mộc leo to; nhựa dịch trắng, nhiều. Lá có phiến xoan to, dài 10-15 cm, dầy tròn hay hình tim, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 1,5 cm. Chùm-tútán; hoa trắng; dài cao 4 mm; ống vành dài 2,5 cm, tai 2,5 cm; tiểunhụy 5, gắn ở gần đáy ống vành. Trái tròntròn, to 5-6 cm.

Tr gốc Trung-Phi; Thảo-cầm-viên Sài-gòn. Lúc xưa, Phích-hầu sản-xuất caosu từ dây này.

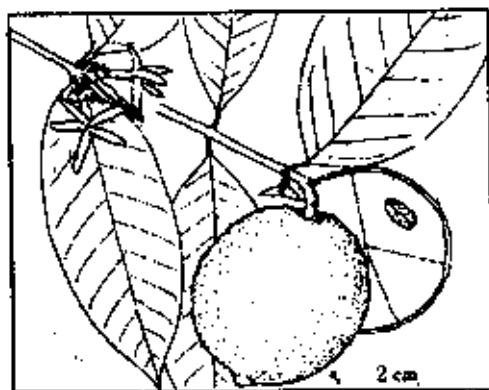
- Cultivated.

6728 - Willughbeia edulis Roxb. Gudi.

Tiểu mộc trườn to, không lông; nhựa dịch trắng, nhiều. Lá có phiến bầu dục, dài 6-13 cm, đầu tròn hay nhọn, gân-phụ 16-22 cặp, mặt trên nâu đậm đen, mặt dưới nâu lúc khô; cuống 1 cm. Tután ngắn ở nách lá hay ngọn nhánh, *vàng, thơm*; ống dài 1 mm, tai 1 mm; ống vành 5 mm, tai 3 mm; không đĩa mặt. Quả xanh, có sọc, *vàng khi chín*; bì mỏng; *nạc mềm, vàng-đỏ*, nhiều mù, chua ngọt quanh hạt tròn, đẹp.

Rừng còi: N; III-VII, 5.

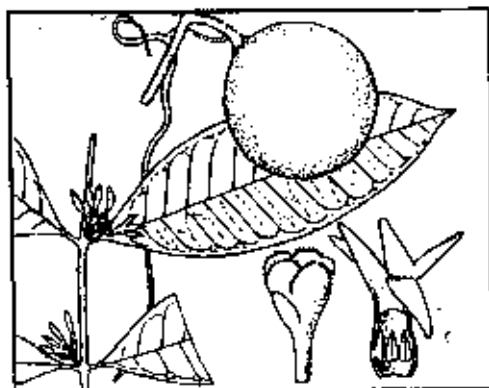
- Climber; white latex; flowers yellow; berries (W. cochinchinensis (Pierre) K. Schum.).

6729 - Willughbeia kontumensis Lý. Gudi Côngtum.

Nhánh có nhung nâu đậm; có máu đỏ. Lá có phiến bầu dục dài, trung, vào 9 x 3 cm, chót có mũi, đáy chót bướm, mặt trên xám, láng, gân-phụ 11-13 cặp, mặt dưới nâu láng, gân lồi; cuống dài 6 mm. Chùm ngắn ở nách lá; lá dài có rìa lông; *vành có ống dài hơn tai*; tiểunhụy 5, gắn trên ống vành. Quả hình cầu, to 4 cm, lúc khô đen.

Côngtum, Dilinh; 4. Có lẽ chỉ là loài trên.

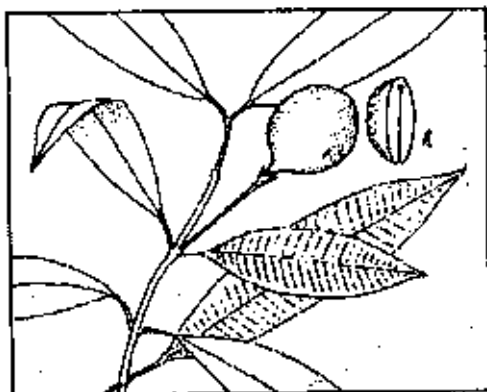
- Hooked branches brown velvety; corolla tube longer than lobes; fruits 4 cm large.

6730 - Bousingonia angustifolia Pierre ex Spire. Bùliêu lá-hep.

Dây leo; mũ trắng; nhánh không lông, vỏ nâu đen. Lá có phiến bầu dục thon, to 9-10 x 2,2 cm, không lông, mặt trên láng, gân-phụ mảnh, nhiều, cách nhau 2-3 mm, có gân khít bìa; cuống 1,5 cm. Pháthoa ở nách lá; trục 2-3 cm; lá dài có rìa lông, cao 3 mm. Trái tròn, to 2-2,5 cm; hạt 2, đẹp, tùiệp sùng, không phôi nhũ.

Gialai Côngtum. Rất giống *Hunteria* nhưng lá dài hơn và hạt không phôi nhũ.

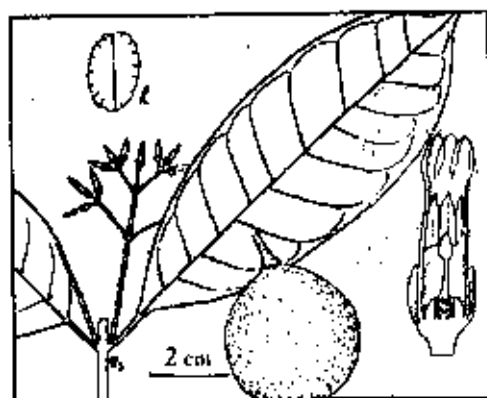
- Climber; white latex; fruits 2-2.5 cm, 2-seeded; albumen absent.

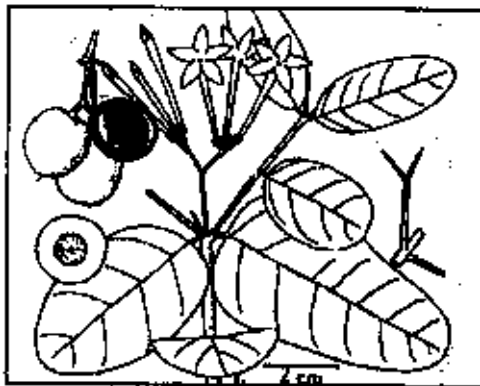
6731 - Bousingonia mekongense Pierre in Pl. Bùliêu Cùulong.

Dây leo cao 5-30 m; nhựa dịch trắng; cành non, pháthoa có lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 6-14 x 3-4 cm, gân-phụ 8-12 cặp; cuống 1-1,5 cm. Tután 3-phần có cọng dài 4-10 cm; *hoa trắng*, gắn từng chùm 3; tiểunhụy gắn ở giữa ống vành; đĩa mặt có 10 răng. Quả to 3,5-5 x 4 cm; hạt 3-4, to 2 x 1 cm.

Rừng bình nguyên đến 600 m, BTN: Laichâu, Hoàngliênsơn, Bắccan, Vinhphú, Thủathiên, Phúkhánh, Bếntre, Phúquốc; XII-V, 2-7.

- Climber; white latex; flowers white; berries 3,5-5 cm large.

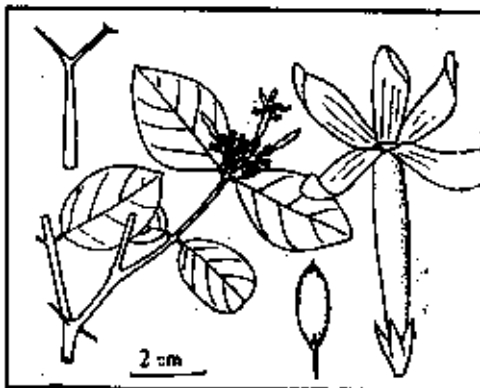

6732 - *Carissa carandas* L. Xirô; Caranda, Christ Thorn.

Tiểu mộc cao 2-4 m, không lông; gai cứng, chia nhánh; nhựa dịch trắng. Lá có phiến bầu dục, láng, tròn hai đầu, dài 4-7 cm, cuống 2-3 mm. Tụ tán ở ngọn; dài nhỏ; vành có ống hương, tai đỏ; tiểu nhụy không thò. Quả cao 1,5-2 cm, vỏ rời tím đậm; nạc đỏ, rất chua; hạt 1. $2n = 22$.

Gốc Ấn Độ, Indonesia, Tr làm kiếng và trái làm xirô ngon; I-XII. Chứa vitamin C, lợisữa; rễ kiện vị, trị lã; ở Ấn, trị bán thân bất toại, xác trôn sau sanh.

- Cultivated (*C. congesta* Wight).

6733 - *Carissa cochinchinensis* Pierre ex Pit.. Xirô Nambô.

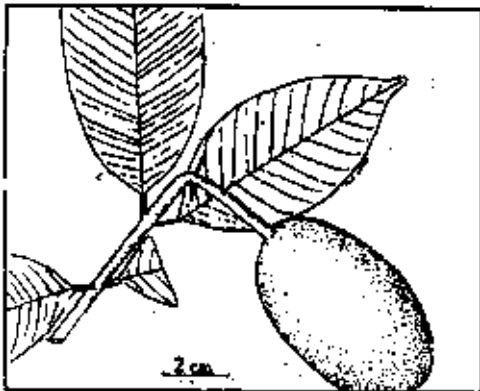
Bụi cao đến 5 m, có gai chia nhánh; nhựa dịch trắng; cành không lông. Lá có phiến bầu dục, vào 4 x 2,5 cm, không lông, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 3 mm. Tụ tán ở chót nhánh; hoa trắng, thơm, không lông; ống vành dài 2 cm, tai 6 mm; không đĩa mật. Quả xoan, cao 1 cm, tím đen; hạt 1.

Rừng còi duyên hải: Phanrang; XII-V. Rễ đắng, kiện vị.

- Thorny bush; white latex; flowers white; berries black, 1 cm long.

6734 - *Carissa laotica* Pit.

Nhánh có lông mịn; gai cao 1-2,5 cm, mọc đối, cong ít hay nhiều. Lá có phiến to 6-10,5 x 4-6 cm, xoan, rộng, gân-phụ 5-8 cặp. Tụ tán ngắn ở ngọn; lá dài 5, đốt tại khô ở trái, cao 1,5 mm. Lào: Stungtreng.

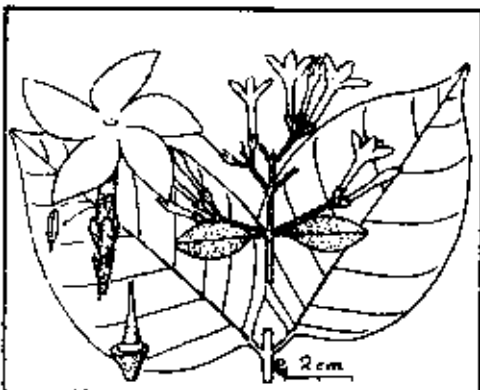

6735 - *Melodinus annamensis* Pit.. Giom Trung bộ.

Dây leo; nhựa dịch trắng; cành không lông. Lá có phiến bầu dục, đầu nhọn, gân-phụ nhiều; cuống 1 cm. Tụ tán ở chót nhánh, cao 4-8 cm; hoa nhiều, thơm, trắng, tâm vàng; ống vành dài 14 mm, tai cao 7 mm, miệng ống có 5 vảy; noãn sào 2 buồng, nhiều noãn. Quả tròn dài dài 7,5 cm; hạt nhiều.

Hà Nam Ninh, Bình Trị Thiên, Quảng Nam-Dà Nẵng; V, 5. Trái ăn được.

- Climber; white latex; flowers white; ovary 2-loculare; berries.

6736 - *Melodinus brachyphyllus* Merr.. Giom lá-dày.

Dây leo to, có mùi trắng; cành, cuống lá, mặt dưới lá, phách hoa có lông nâu mềm. Lá có phiến xoan rộng, to 9-10 x 5-6 cm, chót có mũi ngắn, đáy tròn, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 5-7 mm. Phách hoa ở chót nhánh; lá dài 4 mm, xoan, có lông; vành có ống dài 17 mm, có lông mặt ngoài, tai 1,5 cm; vảy 10; tiểu nhụy gắn ở 1/3 dưới của ống, ba phần dài 1,5 mm, chỉ 1 mm; đĩa mật; noãn sào không lông.

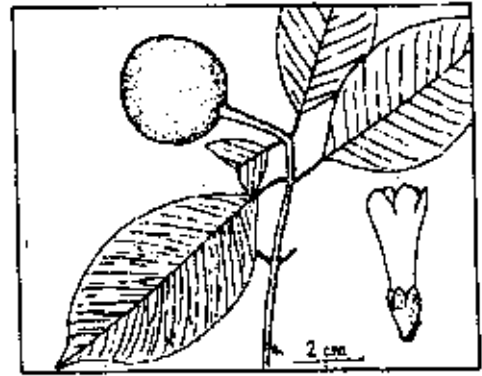
Lạng Sơn; IV.

- Climber; white latex; brown pubescence; corolla tube 17 mm long, lobes 15 mm.

6737 - *Melodinus cochinchinensis* (Lour.) Merr.
Giom Nambộ.

Dây trườn, dài 9-10 m; *mủ trắng*; cành non vuông. Lá có phiến bầu dục, không lông, gân-phụ 10-12 cặp; cuống dài 1 cm. Tụ tán ở chót nhánh; hoa ít, *thơm*; lá dài cao 1,3 mm, bia có rìa lông; vành không lông, có ống cao 4 mm, tai 2,5 mm, miệng ống có 10 vảy dính nhau ở đáy. Quả tròn, to vào 3 cm. / Núi Bànà, vào 1.200 m, Đà Nẵng; VII, 7.

Climber; white latex; limb glabrous; corolla 6-7 mm high; berries 3 cm large (*Oncinus cochinchinensis* Lour.; *M. silvaticus* Pit.).

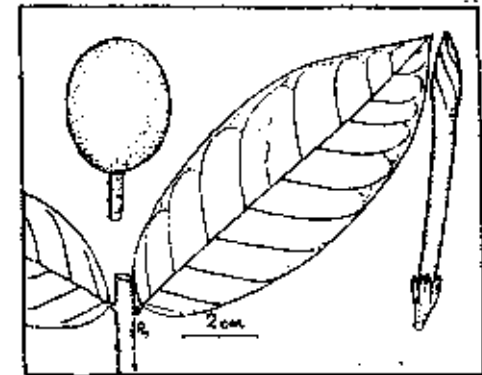
6738 - *Melodinus crassipetalus* Kerr 1937

6739 - *Melodinus erianthus* Pit. Giom to.

Dây trườn, có *mủ trắng*; cành kịch cộm, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 11 x 4,3 cm, chót tằm, đáy tròn, gân-phụ 8-11 cặp, lồi ở mặt dưới, lúc khô vàng nâu; cuống dài 4-5 mm. Hoa có ống dài có lông mặt ngoài, tai 5. Quả tròn, to 3,7 x 2,8 cm.

B; IV, 4.

- Climber; white latex; berries 3.7 x 2.8 cm.

6740 - *Melodinus guignardii* Picre ex Spire

Dây leo, không lông. Lá có phiến to 10-17 x 2,5-5 cm, tròn dãi-bầu dục, hơi dài, gân-phụ 15 cặp; cuống 10-12 mm. Trái mập, tròn, to 10 x 7 cm, khi chín đỏ; hạt nhiều, to đến 15 x 9 mm, phôi nhũ dày!

Lào: Cammon.

6741 - *Melodinus hatuyênensis* Lý.

Tiểu mộc. Lá có phiến thon hẹp, to 12 x 2,5 cm, chót thon nhọn, dài, gân-phụ nhiều; cuống dài 1 cm. Tụ tán ở nách lá, 2-3 hoa; hoa cao 2 cm; lá dài rìa lông; vành có ống 1 cm, có lông ngoài và trong, tai 1 cm; noãn sào không lông, 2 buồng. Quả.

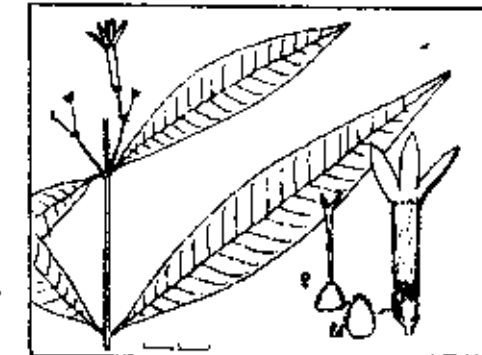
Hàtuyên.

- Climber; flowers 2 cm high; corolla hairy berries

6742 - *Melodinus hemsleyanus* Diels var. *bacthalensis* Lý. Giom Bắchái.

Tiểu mộc, leo(?). Lá có phiến xoan bầu dục, dài vào 10 cm, gân-phụ 9-12 cặp, gân tam cấp hình thang; cuống dài 5 mm. Tụ tán ở ngọn nhánh, tam phân; *hoa trắng*; lá dài 5; cánh hoa chồng lên nhau bên trái, ống vành phủ ở nơi gắn của tiểu nhụy; noãn sào 2 buồng, nhiều noãn. Quả hình thoi; hạt nhiều. Bắchái (hình theo Lý).

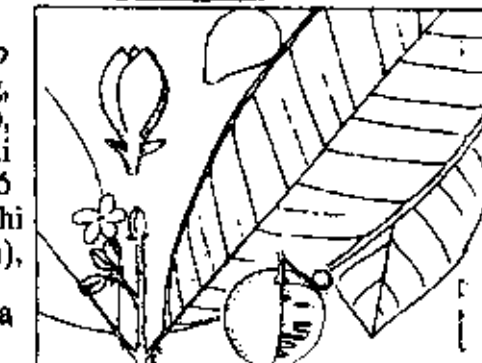
- Shrub; flowers white; berries fusiform.

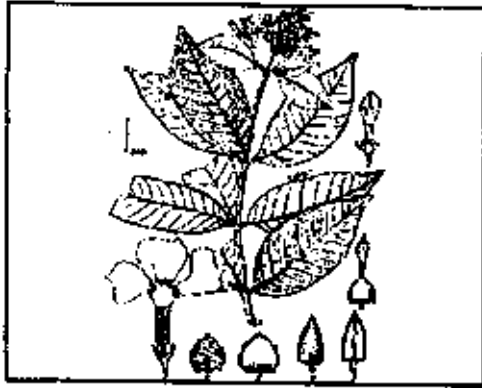
6743 - *Melodinus honbaensis* Chev. Giom Hòn Bà.

Dây leo có *mủ trắng*. Lá có phiến tròn dãi, to 18 x 5,5 cm, đầu tằm, đáy hơi tù tù hẹp trên cuống, nâu, mong mỏng, không lông, gân-phụ 10-15 cặp, mảnh; cuống dài 1,5 cm. Phấn hoa ở chót nhánh, dài 3-5 cm; lá dài xoan, cao 7 mm, không lông; vành có ống dài 16 mm, tai xoan, dài 14 mm, rộng 12 mm. Quả tròn. Núi cao 1.000-1.500 m; Hòn Bà (Phú Khánh), Datanla.

Climber; white latex; limb 18 x 5.5 cm; corolla tube 16 mm, lobes 14 mm.

6744 - *Melodinus kongtumeusis* Ly

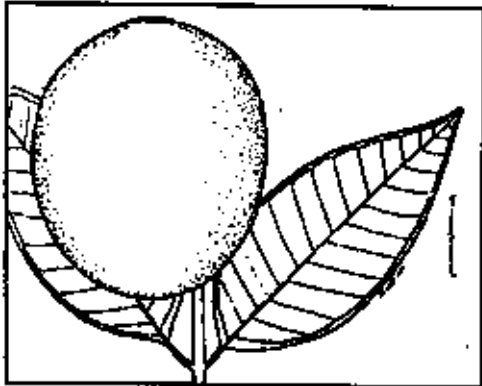

6745 - *Melodinus locii* Lý, Giom Lạc.

Dây leo, mù trắng. Lá chum 3; phiến bầu dục, chót nhọn, đáy tà, gân-phụ nhiều; cuống 5-7 mm. Phát hoa ở chót nhánh; hoa có lông; ống vành có 10 răng ở miệng; tiểuhụy gần ở 1/3 dưới của ống vành; noãn sào không lông.

Hà Sơn Bình (hình theo Lý).

- Climber; white latex; flowers pubescent.

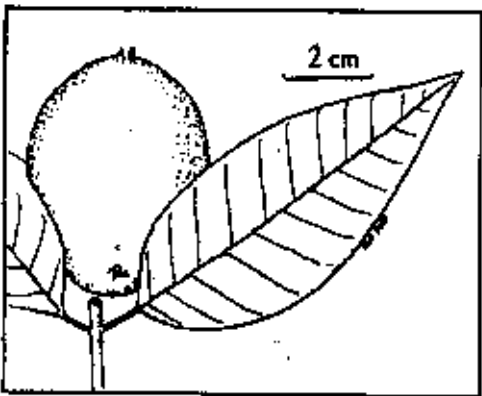

6746 - *Melodinus jumellei* Pierre in Spire. Giom Jumelle.

Dây leo, không lông; mù trắng, nhiều. Lá có phiến xoan tròn dài, to 5,5-10 x 2,8-4 cm, chót nhọn, đáy tà, gân-phụ 13-17 cặp, gân cách bìa 2 mm, dai, không lông; cuống dài 5-6 mm. Hoa... Quả xoan to 7,5 x 6,5 cm, láng; ngoài quả bì cứng, dày 2,5 mm; hạt to 12 x 6 mm, có phôi nhũ.

T; 4.

- Climber glabrous; white latex; berries 7.5 x 6.5 cm, exocarp 2.5 mm thick.

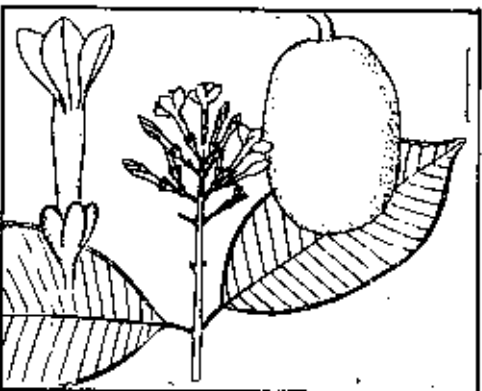

6747 - *Melodinus minutiflorus* Pit. Giom hoa-nhỏ

Dây leo cao 3-5 m, không lông trừ phát hoa; mù trắng; cành vuông. Lá có phiến láng, xoan thon, vào 9 x 3,7 cm, chót nhọn, đáy tà tròn, gân-phụ 11-15 cặp; cuống dài 1 cm. Tụ tán ở chót nhánh, có lá nhỏ, cao 12-25 cm; hoa nhỏ, trắng, tâm ngà, thơm; lá đài cao 1,5 mm, rìa lông; ống vành cao 0,75 mm; noãn sào 2 buồng, nhiều noãn. Quả xoan to 6 cm, hạt nhiều, to 8,5 mm.

Hải Vân, 300 m; VII, 8

- Climber 3-5 m high, glabrous; white latex; berries 6 cm large.

6748 - *Melodinus monogynus* Roxb. Giom đơn-thụ.

Dây leo có mù trắng; cành không lông. Lá có phiến bầu dục, to 8 x 4 cm, chót tù có mũi, đáy tà, gân-phụ cách nhau 3-5 mm, gân cách bìa 1 mm, mặt trên đen, mặt dưới nâu; cuống 1-1,5 cm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, cao 5-6 cm; dài 3 mm, tai rìa lông; vành có ống dài 1 cm, tai 6-8 mm. Quả xoan, to 5,5 x 4 cm, ngoài quả bì cứng, dày.

Rừng thưa, vào 1.500 m: Cao Lạng, Sapa, Vĩnh Phú. Trái ăn chát chát, ngọt, ngon; hạt cũng được ăn.

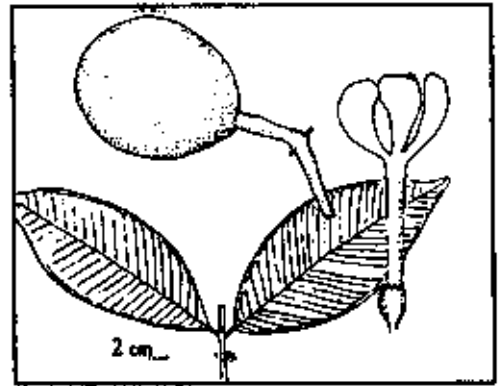
- Climber; white latex; berries 5.5 x 4 cm

6749 - *Melodinus myrtifolius* Pit.. Giom lá-sim.

Dây leo có mùi trắng; cành non vuông. Lá có phiến bầu dục, dài 4-7,5 cm, gân-phụ 10-12 cặp, mảnh, gân cách bìa 1 mm; cuống 3-5 mm. Hoa trắng, nhiều, thơm; đài có răng nhỏ; ống vành dài 6 mm, miệng có 5 vảy, tai 3 mm; noãn sào 2 buồng. Quả tròn, cao 4-5 cm.

Đà Nẵng, Phú Khánh vào 500 m; X.

- Climber; white latex; flowers white; berries 4-5 cm large.

6750 - *Melodinus oblongus* Pierre ex Spire. Khuamật, Giom tròn dãi.

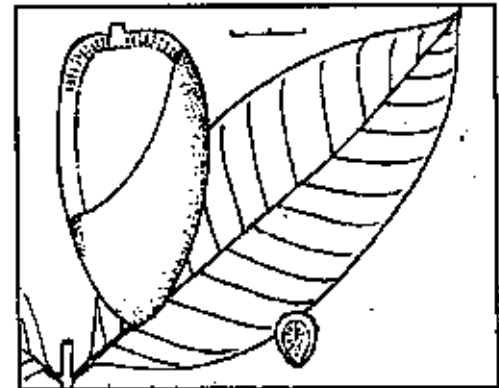
Dây leo; mùi trắng; cành không lông. Lá có phiến bầu dục, to 11-20 x 4,5-6 cm, gân-phụ 10-13 cặp, gân sát bìa 1-1,5 mm, không lông, nâu hai mặt; cuống 8 mm. Tuyến ở nách lá và ngọn nhánh, cao 4-5 cm; lá dài có rìa lông. Quả bầu dục nhọn, to 8,5 x 4,2 cm, ngoài quả bì cứng, dày 5-6 mm; hạt đẹp, to 16 x 12 mm.

Laichâu, Dĩnh.

- Climber; latex white; berries 8.5 cm long.

6751 - *Melodinus spireanus* Pierre ex Spire

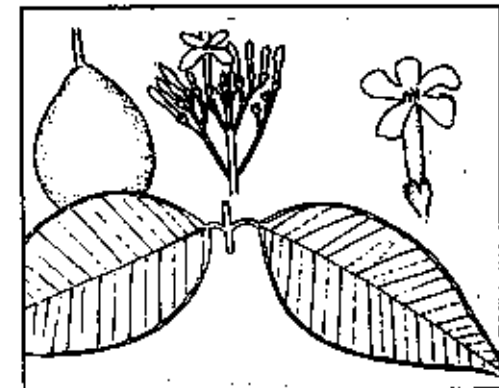
Cây không lông; nhánh non đẹp. Lá có phiến to 8-13,5 x 3-4 cm, xoan hay thon ngược, chót có mũi nhọn, bìa dợn, gân-phụ 17-20 cặp; cuống 1-2 mm. Tuyến ở chót nhánh, cao 7 cm; nhánh dài 1-2 cm; hoa có đài cao 2,5 mm, cánh hoa 5 mm, hình phẳng, cao 11 mm; tiểu hụy 5 đĩnh ở 1/3 dưới; noãn sào 2 mm, noãn nhiều. Đông dương?

6752 - *Melodinus tonkinensis* Pit.. Giom Bắc bộ.

Dây leo; mùi trắng; cành không lông. Lá có phiến xoan, to 7-8 x 3-3,5 cm, đầu nhọn, đáy tròn, gân-phụ cách nhau 6-7 mm, gân cách bìa 1 mm, mặt trên nâu gỗ hay nâu đen, mặt dưới nâu; cuống 5-7 mm. Chùm-tuyến; hoa thơm ngát; đài có lông, tai 2 mm; ống vành 7 mm, tai 5 mm, trắng; tiểu hụy thô. Quả hình xấp xỉ, to 4-9 x 3-7 cm ngoài quả bì cứng, dày 2 mm.

Halong, Ninh Thái, Bavi.

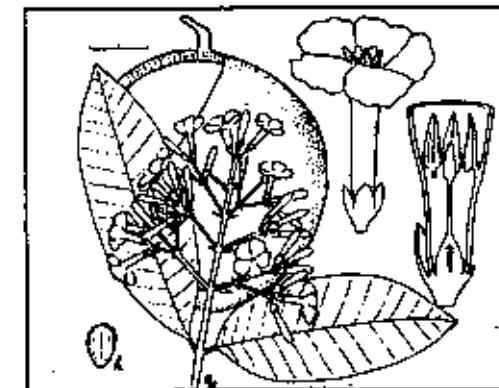
- Climber; white latex; flowers white, fragrant; berries to 9 x 7 cm.

6753 - *Melodinus tournieri* Pierre ex Spire. Giom Tournier.

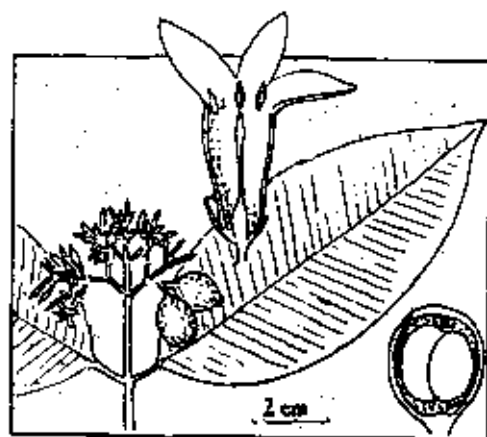
Dây leo to, thân đến 15 cm; *mùi trắng*, nhiều; cành không lông. Lá có phiến xoan bầu dục, to 7-9 x 3,5 cm, nâu dả mặt trên, nâu lợt mặt dưới, gân-phụ 12-15 cặp. Chùm-tuyến ở ngọn nhánh; hoa màu ngà; đài có ống ngắn, tai 3 mm; ống vành dài 1 cm, tai 7 mm, bất xứng; tiểu hụy 5, gần gần giữa ống vành. Quả tròn, to 6-7 cm, ngoài quả bì cứng, dày 3-4 mm; hạt đẹp, cao 12 mm.

Quảng Ninh, Vinh phủ, Hà Sơn Bình; IV, 4. Trái ăn được.

- Big climber; white latex; flowers ivory; berries 6-7 cm large.

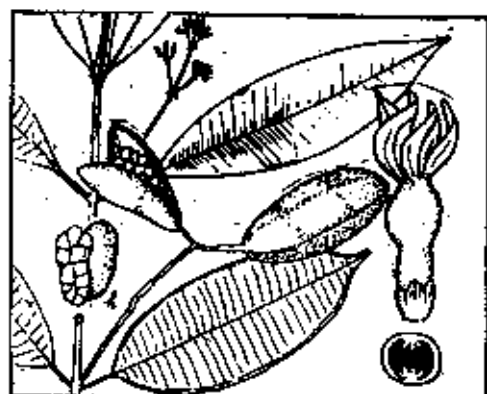
6755* - *Hunteria zeylanica* (Retz.) Gardn. & Thw.
Bếnbài.

Tiểumộc cao 3-5 m; nhũdịch trắng; cành non đẹp. Lá có phiến mỏng, dài, láng mặt trên, gân-phụ mảnh, nhiều; cuống dài 1,5 cm. Tánphòng ở chót nhánh; hoa trắng, thơm; dài 1 mm; ống vành 7 mm, tai cao 3,5 mm; tiểuhụy 5, không thò; không đĩa mặt; bầu noãn rời. Quả 2-1, xoan, láng; hạt 2-1, phôi dày.

Langson, Hàsonbinh, Huế Bàrja.

- Shrub 3-5 m high; white latex; flowers white; berries; seeds with albumen (*Cameraria zeylanica* Retz.; *H. corymbosa* Roxb.).

-Chilocarpae:

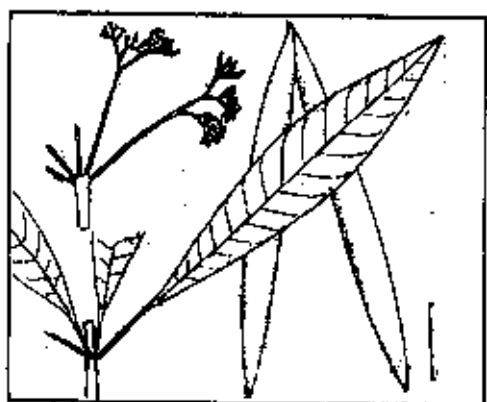
6756 - *Chilocarpus denudans* Bl. Thànhquả trần.

Dây leo có mù trắng; vỏ trắngtrắng. Lá có phiến không lông, thon hay bầuduc, to 8-9 x 2,5-3 cm, gân-phụ rất mảnh, gân đứng, xanh đậm mặt trên, xanh lợt mặt dưới; cuống 1-2 cm. Tútán kép; cọng dài 3-4 cm, hoa nhỏ, dài cao 1 mm, tai xoan; vành có ống dài 3 mm, tai thon; tiểuhụy gắn ở giữa ống vành; noãn sào có 2 đínhphôi trắcmó. Nang mập, nở làm hai mảnh; hạt xoan, to 6 mm.

Rừng luôn luôn xanh, đến 1.000 m: Tâyninh; 12.

- Climber; white latex; leaves flabrous; placentation 2, parietal; capsules 2-valved (*C. alyxifolius* Pierre).

-Plumeriaceae:

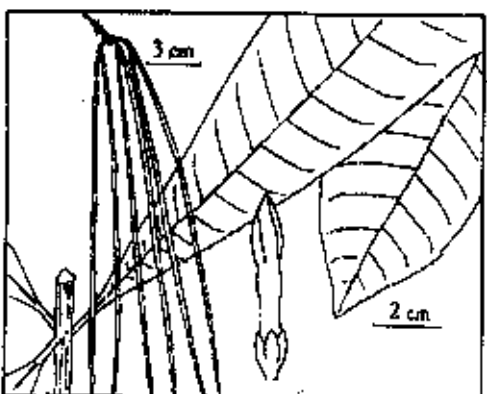

6757 - *Alstonia angustifolia* Wall. Móp lá-hep.

Đạimộc cao 20 m, thân to 60 cm; mù trắng; nhánh thành luânsinh 4. Lá có phiến thon hep, dài 8-16 cm, xanh đậm, gân-phụ 12-20 cặp; cuống dài. Tútán ở ngọn, nhu tán; hoa trắng; dài 1 mm; vành có ống cao 2,5 mm, tai 1 mm; tiểuhụy không thò; đĩa mặt. Manhnang đôi, dài 20 cm, to vào 1 cm; hạt nhiều, dài 1 cm, lôngmào dài, ở một đầu.

Rừng 600-1.700 m: Vọngphu, Phanrang. Lá và rễ dùng cho bệnh phổi; gỗ vàng tươi, cứng.

- Tree 20 m high; branches in the whorl of 4; seeds with pappus.

6758 - *Alstonia macrophylla* Wall. Móp lá-to.

Đạimộc cao 10 m, thân to 15 cm; mù trắng. Lá theo luânsinh 3, có phiến thon to, dài đến 30 cm, dày thon nhọn, gân-phụ nhiều. Tútán ở ngọn nhánh, nhu tán; dài 1,3 mm, có lông; vành có ống dài 5 mm; tiểuhụy 5, không thò. Manhnang từng cặp, dài 30 cm; hạt dẹp dài 6 mm, lôngmào hoe, dài 7 mm.

Ven rừng: Phúquốc; 12. Gỗ vàng tươi, cứng; vỏ chứa nhiều alcaloid, bổ, hạhuyết, lợikinh.

- Tree 10 m high; limb to 30 cm long; follicies 30 cm long; seeds with rufous pappus.

* (Xem chú thích ở trang 18)

6759 - *Alstonia mairei* Lév. Mốp Maire.

Bụi cao 1-3 m; thân có mù trắng. Lá chum ba; phiến thon hẹp, không lông, nhọn hai đầu, gân-phụ nhiều. Chùm-tútán ở ngọn và nách lá; dài 5 răng; vành có ống dài mang tai ngắn; đĩa mặt 2 thùy; noãn sào không lông. Trái hình trụ có eo, không quá dài như các loài khác.

Caolang, Hasonbinh, trên vùng vôi (hình theo T.d. Lý).

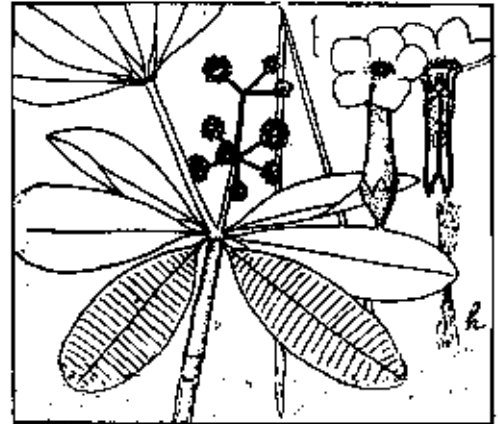
- Bush 1-3 m high; leaves verticillate by 3, lanceolate; follicles torulose (*Blaberopus mairei* (Lév.) Lý).

6760 - *Alstonia scholaris* (L.) R. Br. Mồ-cua; Dita Bark. *Đại mộc cao 10-25 m; mù trắng; nhánh theo luân sinh 4-6, và mọc ngang. Lá có phiến không lông, dày, dài đến 25 cm, gân-phụ 30-60 cặp. Tútán nhiều hoa trắng; lá dài 3,5 mm, ống vành cao 6-7 mm, tai 3,5 mm; tiểu nhụy 5, không thò; bầu noãn có lông. Manh nang từng cặp, dài 30-50 cm; hạt dài 7 mm, rộng 3-4 mm, lông mào trắng dài 2 cm. 2n = 44.*

Rừng ven suối đến 100 m, Tr ở Sài Gòn; VIII-XII, 12. Gỗ trắng, nhẹ xua ưa dùng làm bán cho học trò. Vỏ (nhiều alkaloid) hạn hiệt, bổ, trị sưng gan, chống bướu; lá chống vi khuẩn lao, trị bệnh cuồng-phối yếu.

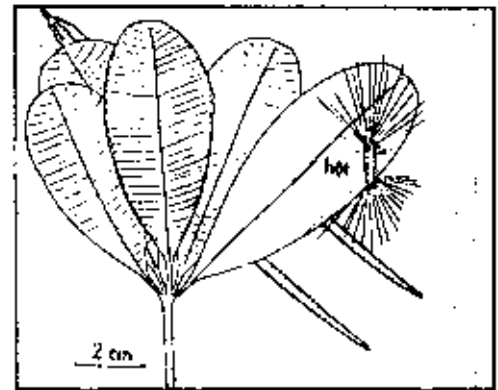
- Tree 25 m high; branches verticillate; follicles 30-50 cm long (*Echites scholaris* L.).

6761 - *Alstonia spathulata* Bl. Mốp.

Đại mộc to, không lông; mù trắng; nhánh theo luân sinh. Lá chum 3-5; phiến nhỏ, dài 5-10 cm, dài, không lông. Tútán ở ngọn; dài 1 mm, bia rìa lông; ống vành 7 mm, tai 6-7 mm; tiểu nhụy không thò. Manh nang dài 10-20 cm; hạt dài 5-6 mm, lông mào dài; phôi nhũ nhiều.

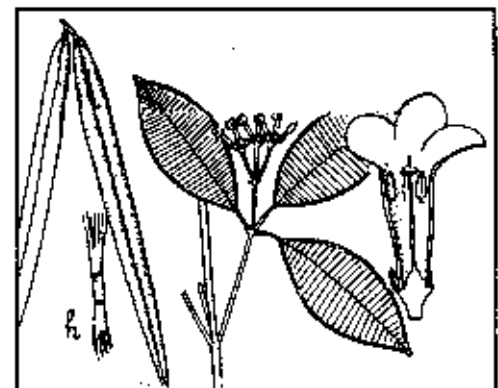
Rừng ven suối miền Nam, Đồng Nai, Sông Bé, lúc xua nhiều ở U Minh; V-IX, 5-6. Gỗ mềm, nhẹ lúc xua dùng làm nón.

- Tree with very light white wood; follicles 10-20 cm long.

6762 - *Winchia calophylla* A.D.C. Mốp lá-đẹp.

Đại mộc; nhánh không lông; mù trắng, nhiều. Lá theo luân sinh; phiến bầu dục, to 8-13 x 4-5 cm, đầu nhọn, có đuôi ngắn, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ nhiều, cách nhau 3-3,5 mm, một gân sát bia, mặt trên nâu đậm, láng, mặt dưới nâu; cuống dài 2 cm. Phái hoa ở nách lá, nhỏ; hoa cao 1 cm, trắng, thơm. Manh nang dài 20-30 cm, rộng 1,3-1,5 cm, hạt 1,3 x 4 mm, hung, lông mào nhiều, dài 3-3,5 cm. Rừng vào 1.000-1.200 m: Vinh, Thanh Hóa, Công Tum; IX, 11.

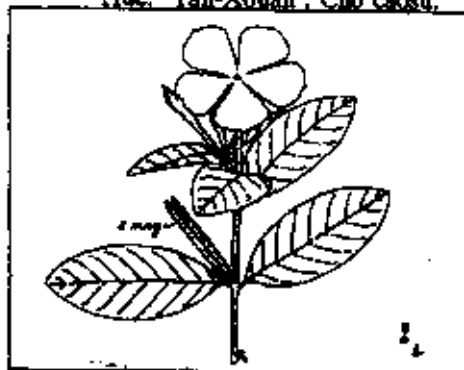
- Tree; limb elliptic; flowers white; seeds with 3-3.5 cm long pappus (*Alstonia glaucescens* Mon.).

6763 - *Winchia ternifolia* Pierre.

Tiểu mộc không lông. Lá chụm 3, có phiến to 10 x 4-5 cm, tròn dài, hơi nhọn-mũi ở chót, gân-phụ đến 20 cặp; cuống 3-4 mm. Trái mập, to 7 x 6 cm, tròn tròn; quai dày 1 cm; hạt to 12 x 6 mm, bì nhẵn.

Huế: "Tan-Xuan", Cho cao su.

6764 - *Catharanthus roseus* (L.) G. Don. Bông-dừa, Dừa cạn, Hải đăng; Madagascar Periwinkle; Pervenche malgache.

Cỏ nhỏ, cao 0,4-0,8 m, mù trắng. Lá có phiến bầu dục, già không lông. Hoa mọc thành cặp ở nách lá; vành đỏ, hay trắng, cổ có đốm vàng hay không (var. *alba* Hort., var. *oculata* Hort.); tiểu hụy gắn ở phần trên của ống vành; tâm bì rời ở noãn sào. Manh nang 2; hạt nhiều, đen, không lông mào.

Tr, hoang dựa biển; I-XII. Chứa nhiều alcaloid chống sự phân cắt tế bào, trị tốt vài thứ ung thư; rễ làm lạc thai.

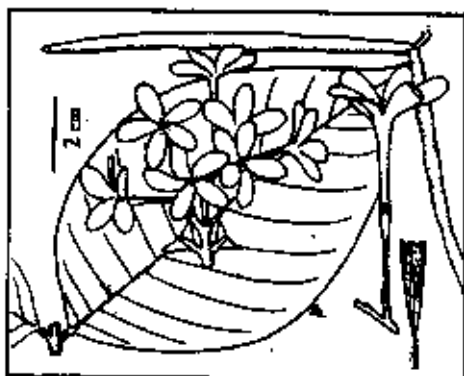
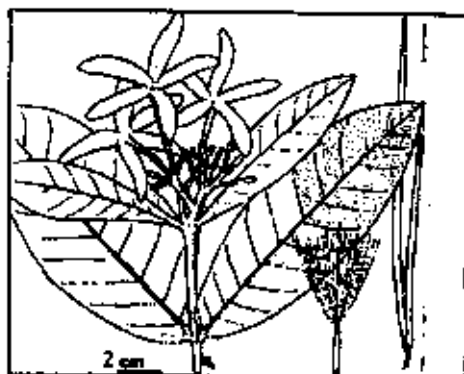
- Ornamental (*Vinca rosea* L.).

6765 - *Holarrhena curtisii* King & Gamble. Hồ liên nhỏ.

Bụi cao 1-2 m; mù trắng. Lá như nhung hai mặt; cuống rất ngắn. Tụ tán như tán phồng ở ngọn; hoa trắng, đẹp; dài 3 mm; ống vành cao 1,8 cm, tai dài đến 2 cm, có lông sát; tiểu hụy gắn thấp, gần đáy ống vành; không đĩa mật. Manh nang đứng, cao đến 40 cm, nâu đen; hạt nhiều, dài 1 cm, lông mào dài 3-3,5 cm.

Hoang nguyên: Quảng trị, Bà Rịa; III-VIII, 3-12.

- Bush 1-2 m high; limb tomentose; flowers white; erect follicles to 40 cm long.

6766 - *Holarrhena pubescens* (Buch.-Ham.) Wall. ex G. Don. Thừng mộc, Hồ liên to; Indian Kurchi bark.

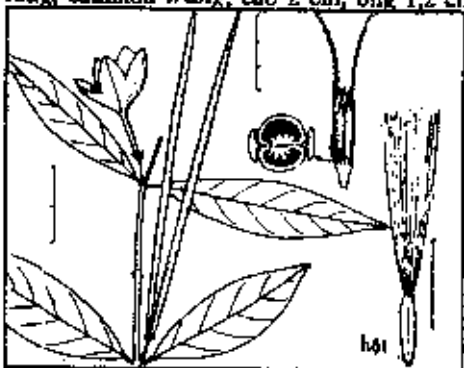
Daimộc cao 3-12 m, trông giống Lòng mức; cành non và mặt dưới lá có lông. Lá có phiến xoan, to, 10-27 x 5-12 cm, với 11-20 cặp gân-phụ; cuống ngắn. Tụ tán ở chót nhánh; hoa trắng, rất thơm; dài có răng nhọn. Manh nang dài 15-30 cm; hạt dài 15 mm, lông mào dài 4-4,5 cm. $2n = 22$

Rừng luôn luôn xanh bình nguyên, BTN; III-VIII, 6-12. Vô trị kiết (amíp) qui như emetin; hạ huyết áp (conessin); kích thích cơ lạng.

- Small tree; flowers white; seeds with long pappus (*H. antidysenterica* sens. Wall. non (L.) Wall.).

6767 - *Holarrhena stullii* Craib

Cây cao chỉ đến 90 cm. Lá có phiến to 7-10 x 4,5-6,2 cm, tròn dài ít khi bầu dục-xoan, chót tròn, đáy tròn hay hơi hình tim, gân-phụ 13 cặp; cuống 1-3 mm. Hoa có đài cao 5 mm, có lông ở lưng; cánh hoa trắng, cao 2 cm, ống 1,2 cm. Manh nang dài 29 cm, nâu đỏ. Thái lan.

6768 - *Spirolobium cambodianum* H. Baill. Luân thủy Cambốt.

Bụi cao 0,6 m; cành cứng, mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục thon hay thon, cứng, không lông, gân-phụ 5-8 cặp; cuống ngắn. Hoa 1-3 ở nách lá ngọn; đài 3 mm, nhọn; ống vành 3 cm, tai dài 1,2 cm, trắng; tiểu hụy gắn ở gần đáy ống vành; 2 vảy mật; bầu noãn 2, nhiều noãn. Manh nang đứng, cao 8-13 cm; hạt có lông mào dài 2,5 cm.

Ven rừng, dựa đường, trên cát: Bình Long, Sài Gòn, Tây Ninh, Phú Quốc; VII, 12-3.

- Bush 0,6 m high; flowers white; erected follicles; seeds with long pappus.

6769 - *Plumeria rubra* L. Sứ cùi, Đại; Frangipani; Frangipanier.

Tiểu mộc có nhánh mập, có mù trắng. Lá rụng vào I-II; phiến to, không lông, thon. Chùm-tụ tán trên cọng dài, mang hoa nhiều màu; vành dày; tiểu nhụy gắn ở đáy ống. Manh nang cứng đầu, dài 10-15 cm, hạt nhiều có cánh mỏng, $n = 18$.

Gốc Mexico, Tr vì hoa đẹp, tuyền. Vỏ xơ mạnh; chứa nhiều hoá chất (acid plumeric...); trị sưng lá lách. *f. rubra*: hoa hương, thường có tâm vàng; *f. tutea* (R. & P.) Woods.: vàng có khi trộn với hương; *f. acutifolia* (Ait.) Woods.: trắng, tâm vàng có khi trộn với hương; *f. tricolor* (R. & P.) Woods.: trắng, bia hương, tâm vàng.

- Cultivated.

6770 - *Plumiera alba* L. Đại trắng.

Tiểu mộc có nhánh mập, mù trắng. Lá có phiến *thon hẹp* hay tròn dài thon, rộng 1-4 cm, daidai, mặt dưới có *lông dày sát*, bia uốn xuống lúc khô (nên có dạng một ống). Pháth hoa có cọng xanh xanh; dài có răng 1,5 mm, vành có ống 15 mm, tai dài 2,2 cm, *trắng, tâm vàng nghệ*.

Tr song ít gặp hơn loài trên, cũng gốc T.-Mỹ.

- Cultivated ornamental shrub.

6771 - *Plumeria obtusum* L. Đại lá-tà; Frangipani; Frangipanier.

Đại mộc to hơn hai loài trên. Lá *tuyền*, to hơn, phiến dài đến 30 cm, rộng 10 cm, *dầu tà*, gân trắng trắng, gân cách bia 5 mm. Pháth hoa to, có cọng dài 30-50 cm;; hoa thơm, *trắng, tâm vàng*, rộng 4-6 cm. Manh nang dài 15 cm, cứng; hạt có cánh trắng hay trong trong, dài 3,5 cm (luôn cánh). $2n = 12$

Tr; I-XII.

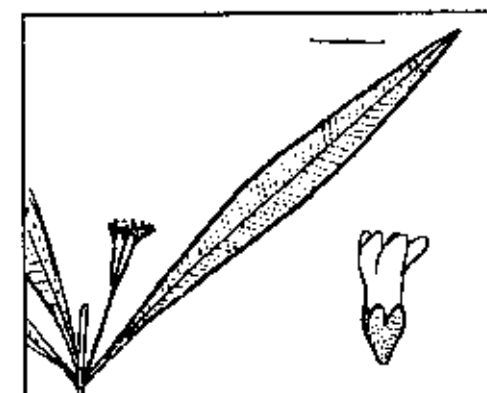
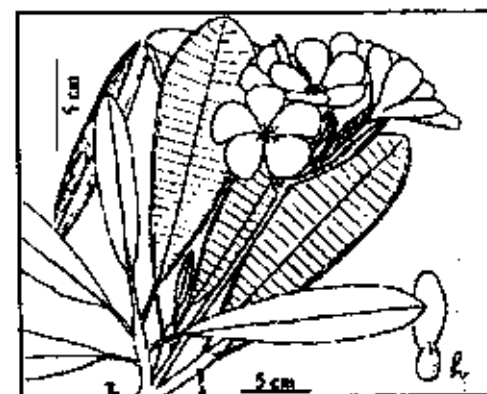
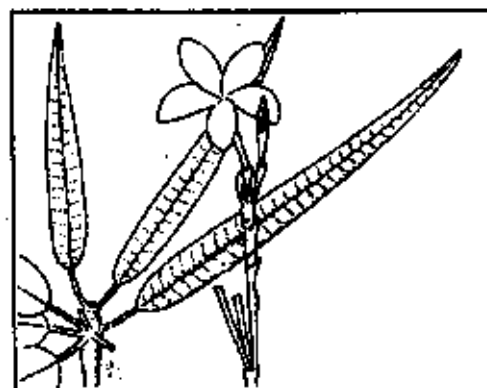
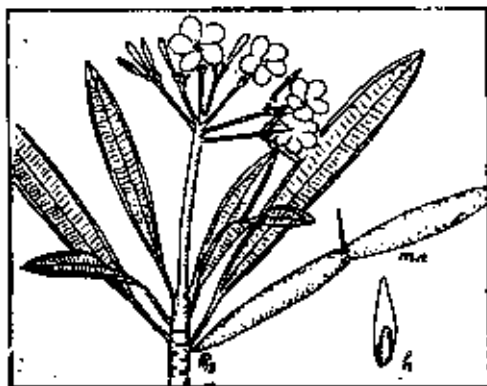
- Cultivated ornamental small tree.

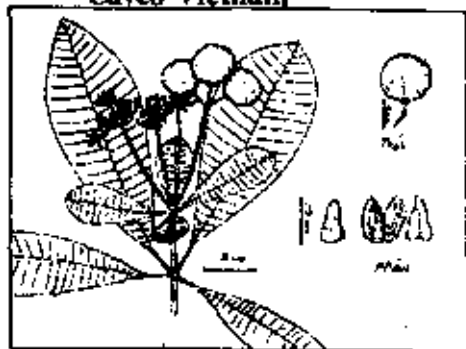
6772 - *Rauwolfia chaudiensis* Pierre ex Pit. Bagac Châu đốc.

Cây cao 5-8 m, không lông; thân tròn, mảnh. Lá chụm ba, có phiến *thon hẹp*, to vào 14 x 1,5 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ nhiều, cách nhau 1-2 mm, gân cách bia 1 mm. Tụ tán 3-phân ở nách lá, cao 4-5 cm; hoa nhỏ; đài có lông mịn, tai xoan; vành *cao 2 mm*, có ống cao bằng tai.

Châu đốc, Hòn Thố châu.

- Small shrub 5-8 m high; leaves glabrous; sepals pubescent; corolle glabrous.

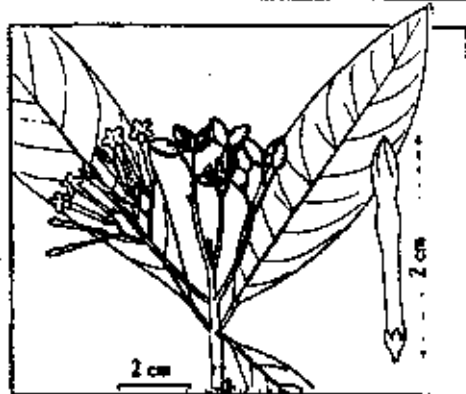

6773 - *Rauwolfia reflexa* Teijsm. & Binn. Bagac daimộc.

Daimộc cao 7-10 m, thân to 20 cm, vỏ xám; nhánh theo lãnsinh 4, ngang; mù trắng. Lá mọc chum 4; phiến hình muỗng, không lông; cuống dài 1,5-2 cm. Pháthoả ở chót nhánh; hoa xanhxanh; dài 2 mm; ống vành cao 4,5-5 mm; đĩa mật cao 0,8 mm. Quảnhãngcứng đơn, tròn, to bằng ngón tay cái, trắng rồi tím đậm khi chín.

- Tree to 10 m high; flowers greenish; corolla tube 5 mm long; drupes white then dark violet.

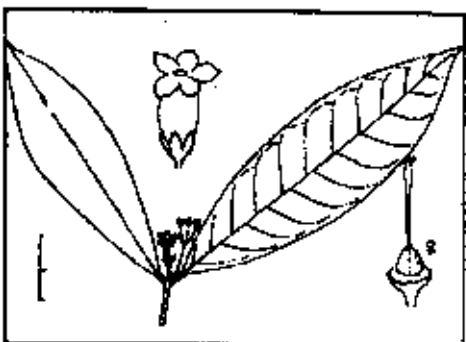

6774 - *Rauwolfia cambodiana* Pierre ex Pit. Nhanh, Bagac Cambót

Tiểumộc cao đến 1,5 m; nhúchịc trắng; vỏ nâu tươi. Lá chum ba; phiến bầuđục thon, dài 15-30 cm, không lông, mỏng, gân-phụ 10-16 cặp; cuống 1-1,5 cm. Tután cao, kép ở ngọn; láhoa nhỏ, dài xanh, cao 1,5 mm; vành đỏ, cao vào 2 cm, tai cao 3 mm; đĩa mật; bầu noãn rời. Quảnhãngcứng từng cặp, đen, xoan nhọn, cao 8 mm; hạt 1.

Rừng đày, ven suối, BTN: Kiênkhê, Chợgành, Thủathiền, Phanrang, Đaiạt; V-X, 1-10.

- Shrub to 1.5 m high; leaves glabrous; flowers red; drupes black.

6775 - *Rauwolfia indochinensis* Pichon. Bagac Đôngduong.

Tiểumộc cao 30-60 cm, không lông. Lá có phiến trồnđài, xoan, xoan ngược, chót có mũi dài, to 8-15 x 1,5-4,5 cm, gân-phụ 9-12 cặp; cuống dài 2-10 mm. Tután 2-4 cm, ít hoa, ở nách lá hay ngọn; hoa nhỏ; vành có ống 3 mm, hơi phù, tai 5, 1 mm; đĩa mật; noãn sào 2, không lông, rời nhau. Trái 2, to 8 x 5 mm.

Cambót, Lào; IV, 5-6.

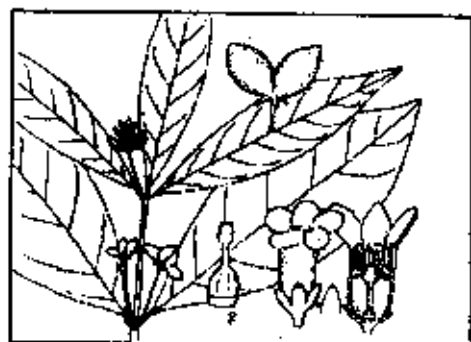

6776 - *Rauwolfia latifrons* Tsiang. Bagac lá-to.

Cành mảnh; nhúchịc trắng. Lá mọc đôi; phiến bầuđục, to, 15-25 x 7-10 cm, không lông, gân-phụ 8-12 cặp; cuống 1 cm. Pháthoả ở nách lá, mang ít hoa; hoa trên cọng mảnh; vành hình ống. Quảnhãngcứng từng cặp, bầuđục, cao 1 cm.

Sapa (hình theo F.R.P.S.).

- Limb to 25 cm long, glabrous; drupes by 2, 1 cm high.

6777 - *Rauwolfia membranifolia* Kerr. Bagac lá-mỏng.

Bụi cao 80 cm, không lông. Lá chum ba; phiến thon, dài 15-24 cm, nhọn hai đầu, hơi cứng, mặt dưới hơi dợt, gân-phụ ít rõ mặt trên, 7-8 cặp; cuống 3-7 mm. Tután ở nách và ngọn; hoa nhỏ; ống vành cao 3 mm, có lông dài ở cổ, tai 2 mm; đĩa mật; tiểuhụy gắn ở cổ. Quảnhãngcứng từng cặp, xoan nhọn, cao 8 mm, đen.

Tây ninh, Châuđốc, Phúquốc; VI-VII, 6-7.

- Bush 80 cm high; limb lanceolate; corolla lobes 2 mm long; drupes black, 7.5 mm long (*R. littoralis* Pierre ex Pit.).

6778 - Rauwolfia serpentina (L.) Benth. ex Kurz. Bagac thuốc; Serpent wood.

Cỏ cao 40-60 cm, ít nhánh, rễ to; mù trắng. Lá chụm ba; phiến bầu dục thon, không lông, gân-phụ 8-9 cặp. Chùm-tútán; cọng đỏ; hoa trắng, ngoài hướng; dài 5 tai, cao 2 mm; ống vành phủ ở 1/3 trên, nơi gắn của tiểuhụy; đĩa mật; noãn sào không lông. Quả hạch cứng đen, to vào 5-7 mm; nhân đẹp. $2n = 22$.

Công tưng và Tr; I-XII, 5. Rễ (reserpin) dùng trị huyết áp cao tốt; chống vài siêu khuẩn. Song gần đây, nghi là reserpin có thể gây ung thư.

- Herb 60 cm high; flowers pink; drupes 5-7 mm long, black (*Ophioxylon serpentinum* L.).

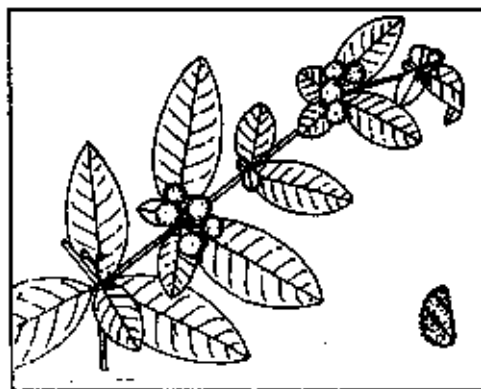

6779 - Rauwolfia tetraphylla L. Bagac bốn-lá.

Cỏ; cành không lông. Lá chụm 4, hai to, hai nhỏ; phiến to 4-10 x 2-3,5 cm, bầu dục thon, gân-phụ 12-15 cặp, lồi ở mặt dưới, không lông; cuống 3-4 mm. Pháth hoa ngắn ở nách lá; lá dài 5, nhỏ, cao 1 mm; vành 5 tai; tiểuhụy không thò; noãn sào không lông. Quả hạch cứng đỏ rồi đen, to 8-9 x 6-7 mm; nhân 1-2, 3,5 x 5,5 mm, có nhiều unân nhỏ. $n = 33$.

Tr ở Sài Gòn, gốc T.-Mỹ; VII, 8. Hạ huyết áp.

- Cultivated (*R. canescens* L.).

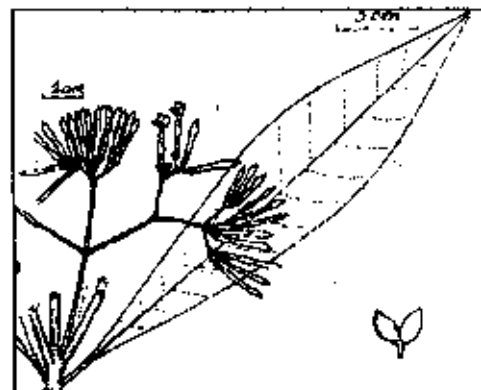

6780 - Rauwolfia verticillata (Lour.) Baill. Bagac vòng; Taiwan Devilpepper.

Lá chụm ba; phiến thon, to 16 x 4 cm, đầu nhọn, đáy tù tù hẹp trên cuống, gân-phụ mảnh, khó nhận; cuống dài 1-1,5 cm. Pháth hoa ở nách lá, như tán phông; hoa có 5 lá dài nhỏ, nhọn; vành có ống cao 13 mm, tai dài 2-3 mm; tiểuhụy 5, gắn ở giữa ống vành. Quả hạch cứng xoan nhọn. $2n = 22$.

Rừng thưa, vào 600 m: Cao Lạng, Hà Nội, Hà Tuyên, Hà Nam Ninh, Hà Sơn Bình. Hạ huyết áp, làm tim đập chậm lại, an thần, trấn thống.

- Limb lanceolate, acute; corolla tube 13 mm long, lobes 2-3 mm; drupes (*Dissolaena verticillata* Lour.; *R. chinensis* Hemsl.).

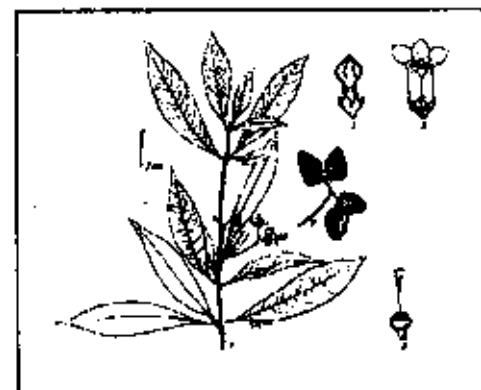

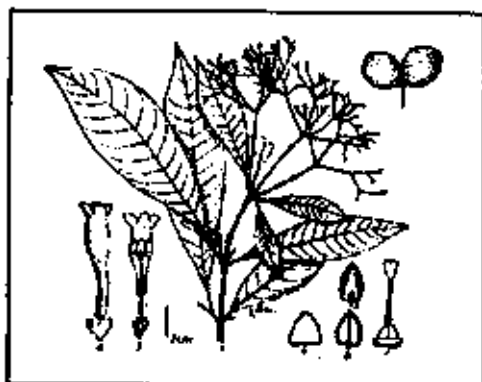
6781 - Rauwolfia vietnamensis Lý. Bagac Việt Nam.

Tiểu mộc nhỏ. Lá chụm ba, có phiến thon, to 6-10 x 2-3 cm, cuống ngắn, dài 7 mm. Tútán ngắn ở nách lá; hoa không lông; vành thành ống với 5 tai; tiểuhụy 5, gắn trên cổ ống; noãn sào không lông. Quả hạch cứng từng cặp, xoan đầu nhọn.

Phụ khính (hình theo Lý).

- Limb lanceolate; flowers glabrous; drupes ovate acute.

6782 - *Rauwolfia vomitoria* Afzel. ex Spreng. Bagac thố.

Tiểu mộc nhỏ. Lá chụm 4, có phiến thon, thon ngược, đáy từ hẹp trên cuống. Chùm tụ tán ở nách lá nhọn; ống vành rộng ở trên, từ nơi gắn của tiểu nhụy. Quả hạch cứng xoan tròn. $n = 22$; $2n = 66$.

Tr, gốc Phíchâu (hình theo T.d. Lý)

Cultivated.

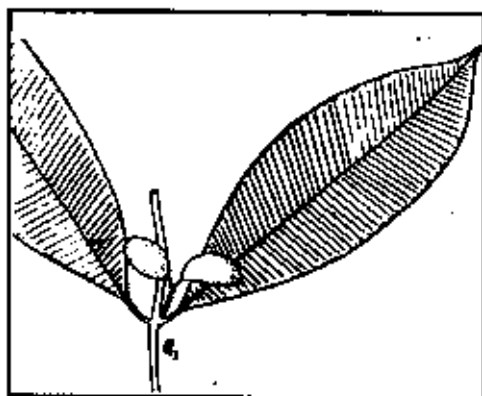

6783 - *Rauwolfia yunnanensis* Tsiang.

Tiểu mộc. Lá mọc chụm ba, có phiến thon ngược, to, chót có mũi, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài. Phát hoa ở nách lá, ngắn; hoa không lông; vành có ống dài, tai 4, tròn; tiểu nhụy gắn ở 1/2 dưới của ống vành; noãn sào không lông.

Sonla (hình theo T.d. Lý).

Shrub; leaves verticillate, oblanceolate; cymes axillary; flowers glabrous.

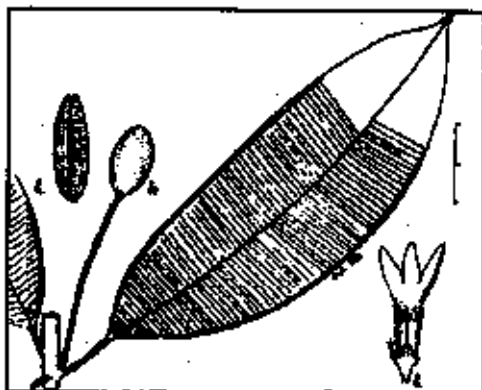

6784 - *Alyxia annamensis* Pit. Ngõn Trung bộ.

Lá có phiến bầu dục thon, to 9 x 3 cm, đầu có mũi, đáy nhọn, gân-phụ khít nhau, cách nhau 2-3 mm, gân cách bìa 1 mm, mặt trên xám, mặt dưới xám ửng nâu, láng; cuống 4-8 mm. Phát hoa ngắn, ở nách lá. Quả hạch cứng, xoan, cao 14 mm, có vòi nhụy còn lại, cao 1 cm.

Rừng vào 400 m: Đà Nẵng.

- Limb lanceolate, glabrous; drupe 14 mm long.

6785 - *Alyxia balansae* Pit. Ngõn Balansa.

Cành tròn, không lông, xám có bích hầu không rời. Lá chụm 3; phiến bầu dục, to 11-13 x 4 cm, gân-phụ khít nhau, cách nhau 2-3 mm, gân cách bìa 1-2 mm, oliu lúc khô; cuống 1,3 cm, có rãnh. Phát hoa ở nách lá, cao 5 cm, ít hoa; đài có lông; vành không lông; tiểu nhụy 5, gắn giữa ống vành; noãn sào có lông. Quả hạch cứng xoan, cao 2,4 cm; hạt có phôi nhũ nhân.

Bavi; VI-VII, 7.

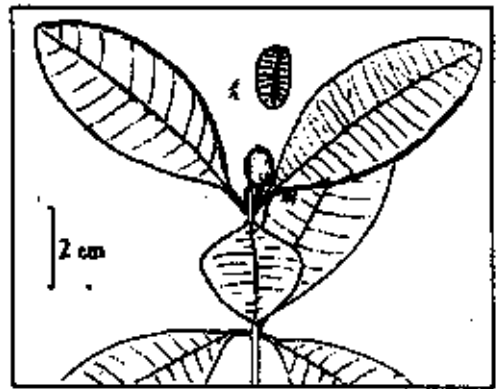
- Leaves by 3, glabrous; calyx pubescent, corolla glabrous; drupes 2.4 cm long.

6786 - *Alyxa crassifolia* Pit. Ngón lá-mập.

Dây leo, cao 2-3 m, không lông; mù trắng; cành non có 3 cạnh. Lá chụm 3; phiến bầu dục, dài 5-9 cm, dày, dai, bìa uốn xuống. Tụm ngắn ở nách lá và ngọn, cao 1 cm, ít hoa. Quả hạch cứng xoan, cao 1 cm, rộng 8 mm, cứng; hạt 1, to 7 x 5,5 mm.

Bàna, 1.000 m; 6-7.

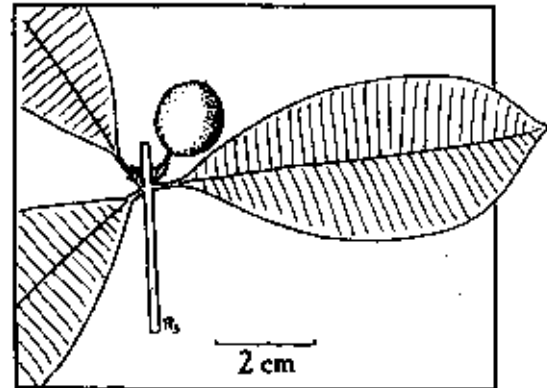
- Scandent 2-3 m high; limb thick, involute; inflorescence short; drupes ovoid, 1 cm long.

6787 - *Alyxa divaricata* Pit. Ngón rế.

Dây leo cao 2-6 m, không lông; mù trắng; nhánh chụm 3. Lá chụm 3 hay mọc đối; phiến bầu dục dài 5-10 cm, láng, gân-phụ nhiều, khít nhau; cuống 5-7 mm. Tụm ngắn ở nách lá, dài 1 cm; hoa nhóm 3-5; đài cao 1,3 mm, rìa lông; ống vành cao 2,5 mm; tiểu nhị 5, không thò; bầu noãn rời. Quả hạch cứng tròn tròn, to 1,5 cm; nhân to 12 x 9 mm.

Sông Mao, Phú Khánh, vào 400 m; V, 5.

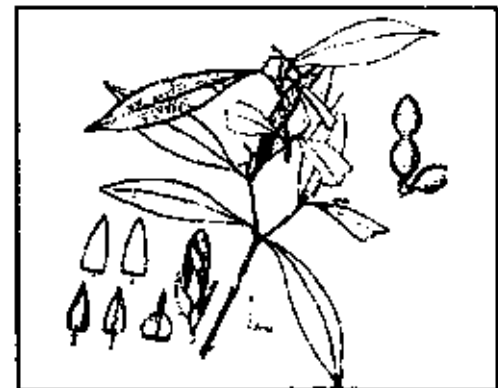
- Scandent 2-6 m high; limb glabrous; inflorescence short; drupes 12 mm long.

6788 - *Alyxa hainanensis* Merr. et Chun. Ngón Hainam

Dây leo có mù trắng. Lá mọc đối; phiến thon, to đến 10 x 2,5 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ nhiều; cuống dài 5-7 mm. Tụm ngắn ở chót nhánh; ống vành cao; tiểu nhị 5, bao phấn không lông; noãn sào có lông thưa. Quả hạch cứng 1-2, hình chuối.

Gialai Công tum (hình theo N.đ. Lý).

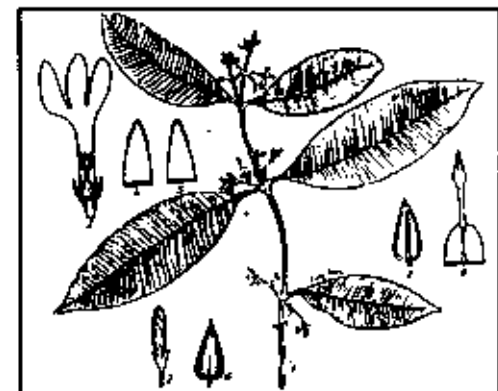
- Climber; short terminal inflorescence; drupes 1-2 torulose.

6789 - *Alyxa kongtumensis* Lý. Ngón Công tum.

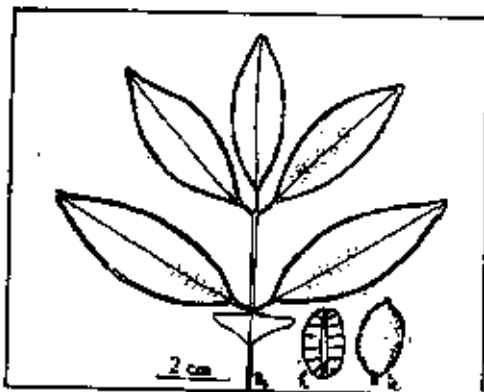
Tiểu mộc leo, mảnh, không lông. Lá có phiến to 6,5-10 x 2,5-3,5 cm, bìa uốn xuống, gân-phụ nhiều; cuống dài 7-10 mm, Pháthoa dài 1,3-3 cm; rộng 1-11,5 mm; hoa vàng vàng; ống vành cao 2-2,5 mm; tiểu nhị có chỉ rất ngắn; đĩa mật vàng; noãn sào có lông.

Công tum (hình theo T.đ. Lý).

- Frutex scandent, glabrous; flowers yellowish, corolla tube 2-2.5 mm long; ovary pubescent.

6790 - *Alyxa marginata* Pit. Ngón bia.

Tiểu mộc có 1 m, không lông; cành non có 3 cạnh. Lá chum 3; phiến dài 3-8 cm, dày, bìa uốn xuống thành một rãnh sâu, gân-phụ khó nhận; cuống dài 7-8 mm. Tụ tán ở nách lá, dài 1 cm, ít hoa. Quả hạch cứng cao 1 cm, rộng 8,5 mm; hạt 1 có phôi nhũ nhân.

Phú Khánh, 1.500 m.

- Shrub 1 m high, glabrous; limb involute; inflorescence 1 cm long; drupes 1 cm long; albumen ruminant.

6791 - *Alyxa nathoi* Lý.

Tiểu mộc leo; nhánh non có lông, già không lông. Lá chum 3 hay mọc đối; phiến thon, to 3-6 x 1,5-2 cm, chót nhọn, đáy chót bướm, bìa uốn xuống; không lông khi già, gân-phụ ít rõ; cuống 2-3 mm, có lông. Phát hoa ở nách hay ngọn; lá dài 1 mm; vành vàng, ống 3-4 mm, tai 1,5-2 mm; tiểu nhụy chỉ ngắn; noãn sào có lông. Quả hạch cứng hình chuỗi 2 hạt, rộng 4-6 mm; phôi nhũ nhân, sừng.

Dì Linh. Gần loài sau:

- Climbing shrub; leaves opposed or by 3; flowers yellow; drupes torulous 1-2 seeded.

6792 - *Alyxa pisiformis* Pierre ex Pit.. Ngón hạt-dậu.

Tiểu mộc hơi trườn; cành già có sùbe trắng, mù trắng. Lá chum 3(2); phiến thon, không lông, vào 6 x 2-2,5 cm, đầu nhọn hay tù, mặt trên xanh đậm, mặt dưới tươi, gân chính lồi, gân-phụ rất mảnh, cách nhau 2-3 mm, bìa uốn xuống; cuống 6-8 mm. Phát hoa ở nách lá, cao 2 cm. Trái hình chuỗi 1-3 dốt xoắn hay tròn, to đến 1 cm.

Rừng luôn luôn xanh: Tây Ninh, Phú Quốc; 12.

Branches sarmentous; limb involute; drupes torulous 1-3 seeded.

6793 - *Alyxia poilanei* Pit.. Ngón Poilane.

Cành có mù trắng nhiều. Lá chum 3; phiến xoắn ngược hình muỗng, to 13 x 6 cm, đầu tù tròn, đáy từ từ hẹp, không dày lắm, bìa uốn xuống, mặt trên nâu sẫm, mặt dưới nâu lợt, gân-phụ cách nhau 3-4 mm, gân cách bìa 2 mm; cuống dài 7-8 mm. Phát hoa ở nách lá, ngắn. Trái tròn tròn, to 1 cm, bì mỏng; hạt có phôi nhũ nhân.

Hải Vân, vào 500 m; 10.

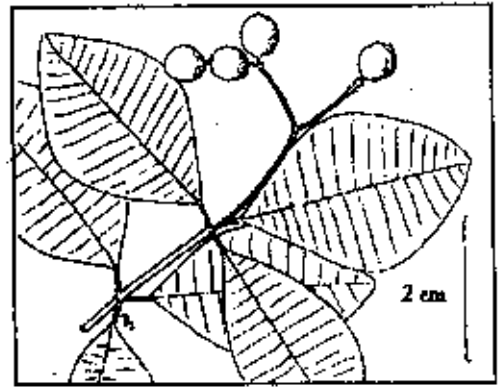
- Limb chartaceous, glabrous; inflorescence short; fruit 1 cm long; albumen ruminant.

6794 - *Alyxia pseudosinensis* Pit. Ngón Trungquốc.

Tiểumọc leo, không lông; cành non dẹp dẹp. Lá chum 3; phiến láng, xoan bánhình, dài 3-5 cm, bìa uốn xuống, gân-phụ mảnh, gần đứng; cuống 4-5 mm. Tután ở nách lá, dài 1-2 cm; lá dài 2,5 mm; ống vành cao 6 mm, tai 3mm; tâm 2, rời nhau. Quảhìnhcung cao 1 cm hay như xâu chuối 2 hạt; hạt có phôi nhũ nhân.

Vào 300-900 m: Bàna, Càná; 11.

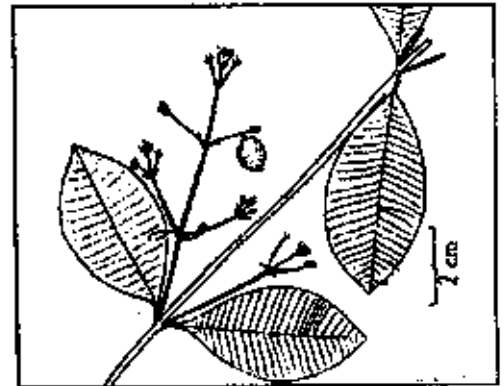
- Climbing shrub; corolla tube 6 mm long, lobes 3 mm; drupes 1 cm long.

6795 - *Alyxia racemosa* Pit. Ngón chùm.

Dây leo, không lông; mù trắng; cành mảnh. Lá mọc đối; phiến xoan, dài 4-6 cm, đầu tù hay hơi nhọn, gân-phụ khít nhau; cuống 3-5 mm. Chùm-tután dài 5-8 cm; hoa có ống vành cao 2 mm, tai 1 mm; noãn 2 buồng 4-noãn. Quảhìnhcung to 8 x 6 mm; hạt 1, phôi nhũ nhân.

Thùathiên, Đàng, Nhatrang; XII, 5-12.

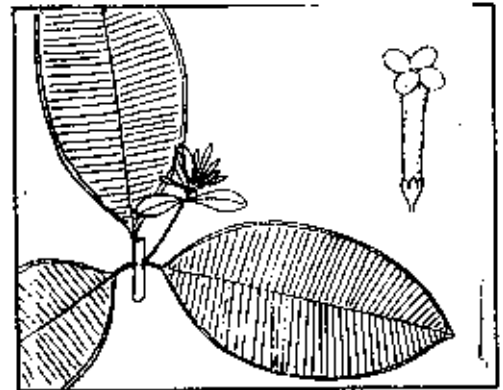
- Scandent glabrous; axillary panicle; drupes 8 x 6 mm; albumen ruminant.

6796 - *Alyxia reindwardtii* Bl. Sọn, Ngón Reinwardt.

Dây leo; mù trắng. Lá chum 3; phiến xoan, to 7-8 x 4 cm, tù hai đầu, mỏng, không lông, lúc khô nâu lángláng mặt trên, nâu vàng mặt dưới, gân-phụ cách nhau 3-4 mm, gần cách bìa 1 mm; cuống dài 6 mm. Pháthoá ở chót nhánh ngắn; chùm hoa vàng; dài không lông; vành có ống dài 8 mm, tai 4, xoan.

Đôngnai (Báochánh); VII. Tránluyếnsúc, trị bệnh baotử, dưỡng ruột, ỉa.

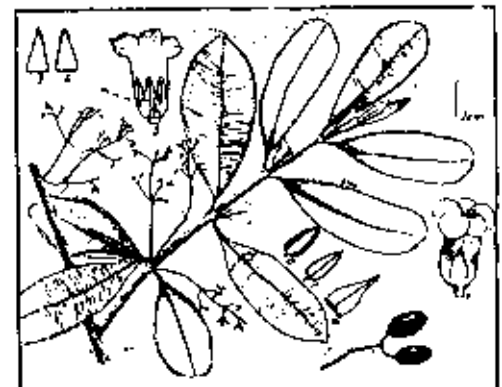
- Scandent; leaves membranous, glabrous; corolla yellow, 8 mm long.

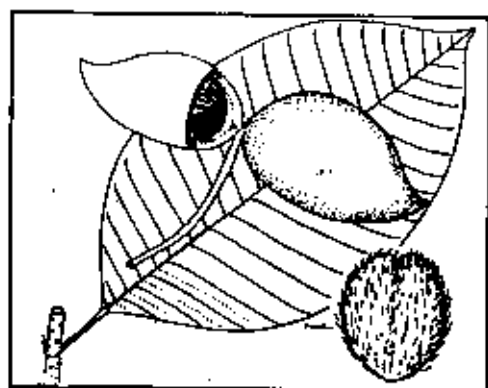
6797 - *Alyxia yunkuniana* Tsiang.

Lá có phiến bầudục thon ngược, đầu tù, đáy nhọn, to 7-11 x 3-5 cm, gân-phụ khít nhau. Chùm-tután mảnh ở nách lá; dài không lông; ống vành mang tai xoan; tiểuhụy gần ở gần đáy. Quảhìnhcung bầudục.

Chùa Hương (Hàsonbinh) hình theo T. đ. Lý).

- Leaves 7-11 x 3-5 cm; drupes 20-23 mm long.

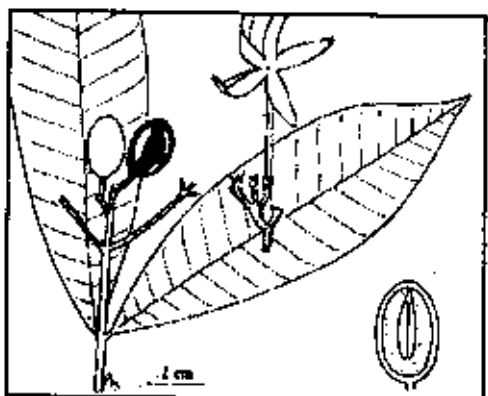

6798 - *Ochrosia oppositifolia* (Lam.) K. Schum. Chaylang

Đại mộc cao 10 m, không lông; mù trắng. Lá chum 3-4; phiến bầu dục, to, dài 15-25 cm, dai, gân-phụ mảnh, khít nhau; cuống dài 2-4 cm. Tânphong cao 3-10 cm; hoa trắng; đài cao 1,25 mm, ống vành cao 7 mm, tai cao 6 mm; tiểunhụy gắn giữa ống vành; bầu noãn rời. Quả hạch cứng đôi, cao 5-6,5 cm; nhân có xơ nằm, to, cứng; hạt 1-2, không phôi nhũ.

Tâysa, Cônson.

- Tree 10 m high; leaves by three, glabrous; flowers white; drupes; pyren with hard fibers (*Cerbera oppositifolia* Lam.; *Neisosperma oppositifolia* (Lam.) K. Schum.; *Ochrosia borbonica* Auct. non Gmelin).

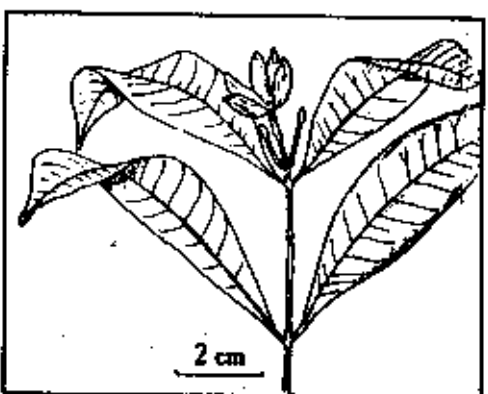
6799 - *Kopsia pitardii* Merr. Cóp Pitard.

Dây leo to; cành xanh; mù trắng. Lá có phiến to, dài hơn 20 cm, rộng 8-9 cm, dai như da, láng, gân-phụ 18-20 cặp; chùm-tútán ngắn, mang tután tam-phận; đài cao 2-3 mm, ống 1 mm; ống vành cao 3 cm, tai trắng dài 15-20 mm; tiểunhụy không thờ; tâm bì rời. Quả hạch cứng tím như Trâm, to 1 x 2 cm; hạt 1, phôi nhũ nhiều.

Núi Dinh. Tr ở Thảo cầmbiên Sài Gòn; X, 10

Kopsia cochinchinensis O.Ktze trông rất giống loài này.

- Scandent; leaves 18-20 cm long, chartaceous; flowers white; berries violet, 1 x 2 cm, 1-seeded.

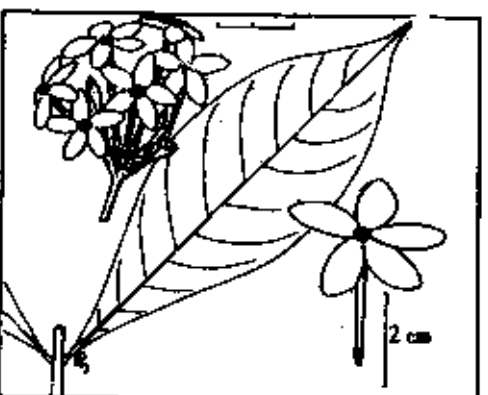

6800 - *Kopsia harmandiana* Pierre ex Pit. Cóp Harmand.

Tiểu mộc cao 6 m; cành mảnh, không lông. Lá mọc đối; phiến thon ngược, dài 8-12 cm, dày, dai, gân-phụ nhiều, mảnh; cuống ngắn. Tután ở ngọn; hoa ít, trắng; đài cao 2 mm; ống vành cao 2 cm, tai dài 13 mm; tiểunhụy gắn giữa ống vành; 2 vảy mặt; tâm bì rời ở bầu noãn. Quả hạch cứng đôi, bầu dục cao 1,5 cm; hạt không phôi nhũ.

Trung nguyên: Hàsonbinh, Thừa thiên (hình theo Pitard).

- Shrub 6 m high glabrous; flowers white; drupes 1.5 cm long; seed without albumen.

6801 - *Kopsia fruticosa* (Kerr) A.DC. Trang-tây, Cóp bụi.

Bụi cao 1-3 m, không lông; mù trắng. Lá mọc đối; phiến thon, đầu có đuôi, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 9-12 cặp; cuống 7-9 mm. Tután ngắn, dày giống tán, ở ngọn nhánh; hoa hương, đẹp; đài nhỏ, có tuyến; ống vành cao 2 cm, tai 5, xoan, dài 2 cm, chồng lên nhau qua phải; tiểunhụy gắn ở gần miệng vành; đĩa mặt là 2 vảy. Quả như mận, chứa 2 hạt, n = 18.

Tr vì hoa đẹp như Trang; I-XII. Góc Peru.

- Bush 1-2 m high; flowers pink; fruits 2-seeded (*Cerbera fruticosa* Kerr).

6802 - *Kopsia jasminiflora* Pit.

Cây không lông; nhánh mảnh. Lá có phiến to 9-15 x 3-5 cm, tròn dài, chót đột nhiên hẹp, có mùi, đáy hình chót bướm, gân-phụ 12-15 cặp; cuống dài 5-8 mm. Tụ tán ở chót nhánh; bông 1-2 cm; hoa nhóm 3-6; lá đài 1,5 mm, xoan, vành có ống 28 mm, tai 5-7 mm; tiểunhụy gắn nơi phò của ống; noãn sào 0,7 mm.

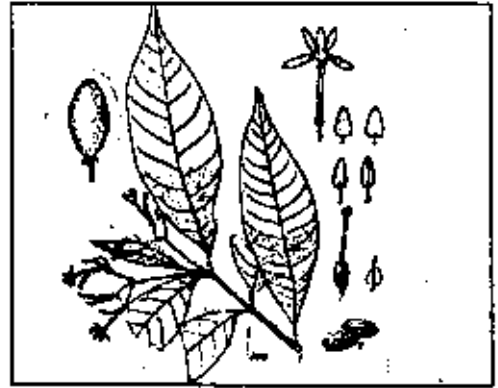
Lào.

6803 - *Kopsia lancibracteolata* Merr.. Cỏp lá hoa-thon.

Tiểu mộc cao 6 m, không lông, trù lá hoa; cành tròn, to 3 mm; mù trắng. Lá có phiến tròn dài, hay bầu dục tròn dài, to 9-12 x 4-5,5 cm, láng, 2 mặt một màu, gân-phụ 12-15 cặp; cuống 5-7 mm. Phát hoa thưa ở ngọn; hoa không bông; lá hoa cao 7 mm; đài cao 6 mm, ống vành 5,5 cm, có lông ở trong, tai 1,5 cm; ba phần dài 2 mm, không thò. Quả hạch cứng bầu dục, cao 2,5 cm, đầu tròn; hạt xoan.

Dựa suối: Công tum, Đờng nai; IV, 4 (hình theo Lý).

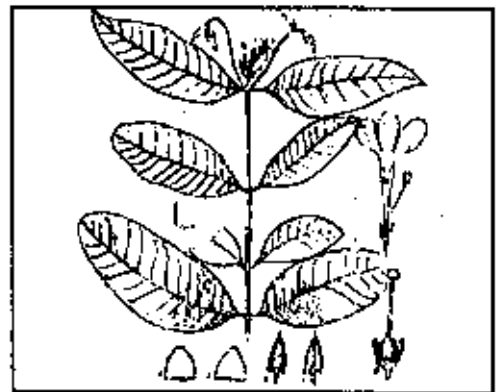
- Shrub 6 m high; leaves glabrous; corolla tube 5.5 cm long; fruits ellipsoid 2.5 cm long.

6804 - *Kopsia tonkinense* Pit.. Cỏp Bắc bộ.

Cây không lông; cành mảnh, lúc non hơi dẹp. Lá có phiến bầu dục tròn dài hay xoan thon, to 11-15 x 4-6 cm, dài, gân-phụ 10-14 cặp, gân tam cấp hình mạng; cuống 8-10 mm. Tụ tán ở chót nhánh, như tán có 2 nhánh ngắn; lá đài 1,5 mm; vành có ống dài 24 mm, có lông ở phần trên, tai 1 x 0,5 cm; tiểunhụy 5, không thò; đĩa mật cao 0,5 mm; tâm bì không lông.

Phú thọ; IV (hình theo Lý).

- Shrub glabrous; corolla tube 24 mm long, lobes 1 x 0.5 cm (*K. hainanensis* Tsiang).

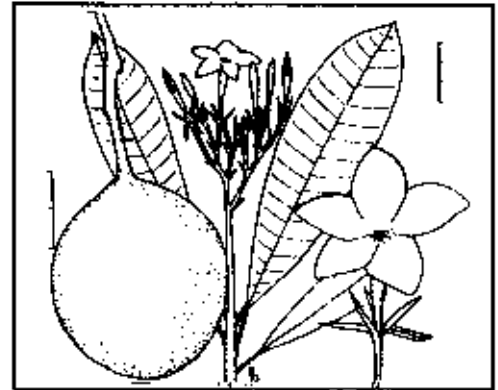
Cerberoidae:

6805 - *Cerbera odollam* Gaertn.. Mật sát, Muỗp xác vàng; Yellow-eyed Cerbera.

Đại mộc nhỏ, không lông; vỏ trắng trắng; mù trắng. Lá có phiến thon dài, dài 20-35 cm, láng, gân-phụ mảnh, nhiều; cuống dài. Phát hoa ở ngọn nhánh; hoa rộng 4-5 cm; ống và tai vành trắng, tâm vàng cam; tiểunhụy 5, không thò; không đĩa mật. Quả hạch cứng có độc, tròn tròn, to 8-12 cm, xanh.

Dựa bờ nước có nước lợ. Hạt độc, chứa cerberin dùng cho tim; vỏ xơ; trái làm ngủ.

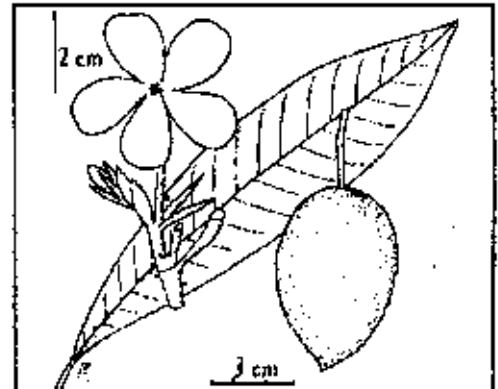
- River mouth tree; flowers white, orange in the centre; drupes green, to 8-12 cm across.

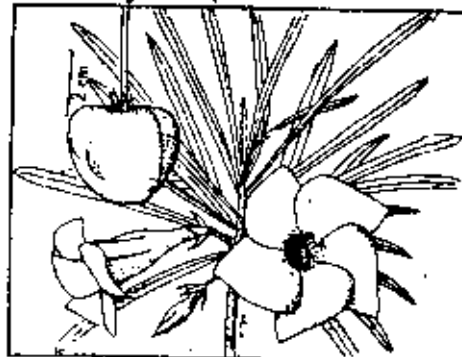
6806 - *Cerbera manghas* L. ex Gaertn.. Mật sát, Tócsát, Muỗp xác hương; Pink-eyed Cerbera, Dog Bane.

Đại mộc nhỏ, không lông; mù trắng. Lá có phiến thon, dài 20-30 cm, láng, gân-phụ mảnh, nhiều; cuống dài. Phát hoa ở ngọn nhánh; hoa rộng 4-5 cm, trắng tâm hồng; tiểunhụy không thò, 5; không đĩa mật. Quả hạch cứng từng cặp, bầu dục nhọn nhọn, to 2,5-5 cm, đỏ.

Hiếm: bãi cát dựa biển, N đến các đảo Vịnh Thái Lan; I-XII. Mù không độc, song hạt rất độc (1/3 trái là đủ giết người nên có tên như trên); lá luộc ăn làm tăng tiết sữa.

- Littoral tree; flowers white pink in centre; fruits red.

- Ornamental (*Cerbera*

6807 - *Cascabella thevetia* (L.) Lippold. Thông thiên, Huỳnh liên; Yellow oleander.

Tiểu mộc cao 2-4 m, không lông; mù trắng. Lá có phiến hẹp, to 7-15 x 0,5-1 cm, đầu nhọn, một gân chính. Tụ tán ít hoa; hoa to, vàng tươi, dài 5-6 cm; lá đài xanh, có tuyến ở đáy, rời; tiểu nhụy 5, ở trong ống vành; tâm bì 2, rời, một vòi nhụy. Quả hạch cứng hơi vuông, to 3-4,5 x 2 cm; hạt 2.

Tr, gốc Nam-Mỹ; I-XII. Hạt chứa nhiều alcaloid (trong đó 7 alcaloid tác động vào tim) độc, dùng làm thuốc trợ tim; borneytol, cerberosid, cerberin (chống bướu); hạ nhiệt; mù độc.

peruviana Pers., *Thevetia peruviana* (Pers.) Schum.).

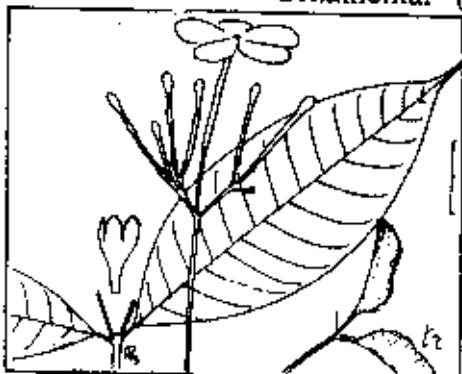
- Ornamental (*Nerium divaricatum* L.;

6808 - *Tabernaemontana divaricata* (L.) R.Br. Lài trâu, Ngọc bác, Bánh hói; Crape Jasmine, Paper gardenia.

Tiểu mộc cao 1-3 m; mù trắng. Lá có phiến xoan, bầu dục, to, không lông, lục đậm láng; cuống dài. Tụ tán chia nhánh; hoa to, đơn hay đôi (var. *flora-plena* Hort.), thơm; đài xanh nhỏ; tiểu nhụy gắn ở nơi phụ; tâm bì 2, rời ở bầu noãn. Manh nang 2, dài 3-7 cm, có 3 cạnh; hạt có tù-y đỏ.

Tr, I-XII. Rễ (chứa nhiều alcaloid: tabernaemontanin, voaphilin, voacangin (nhiều ở lá), oxocoronaridin); vỏ trị sốt, có tính chống ung thư.

T. coronaria (Jacq.) Willd.).

6809 - *Tabernaemontana bovina* Lour.. Lài-trâu.

Bụi cao 1 m, không lông; mù trắng; cành mảnh, hơi dẹp. Lá có phiến bầu dục thon, đầu có đuôi, dài 8-12 cm, gân-phụ 8-11 cặp; cuống 4-6 mm. Tụ tán có cọng; hoa trắng; đài cao 2 mm; vành có ống cao 2 cm, tai 5 mm; tiểu nhụy gắn gần miệng. Manh nang nâu, dài 3-3,5 cm; hạt 2-3, hoe; phôi nhũ nhiều. Rừng dày: Hoà bình, Hà Sơn bình, Thủ thiển, Đà Nẵng; IX, 9.

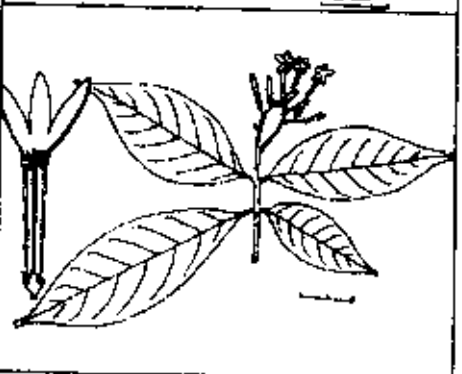
- Bush glabrous; flowers white; follicles 2.3-3.5 cm long; seeds rufous (*T. tonkinensis* Pierre ex Pit.; *T. balansae* Pit., *T. bonii* Pit., *T. nemoralis* Pit.).

6810 - *Tabernaemontana buffalina* Lour.. Lài-trâu

Tiểu mộc cao đến 2 m, không lông; cành non mảnh, dẹp; mù trắng. Lá có phiến *dadạng*, thon, dài 8-14 cm, đầu *tà đến hẹp thành đuôi dài*, đáy nhọn, mỏng, dẹt ở mặt dưới, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 5-8 mm. Tụ tán hay chùm ở nách lá; hoa trắng; đài 2 mm; ống vành 1,3 cm, tai dài 8 mm, xoan thon hay tròn; tiểu nhụy gắn 2 mm cách miệng ống vành. Manh nang 1-2, dài 2 cm, nâu; hạt vào 7, phôi nhũ nhân. Rừng: Quảng trị, Thủ thiển; IV.

- Shrub 2 m high; limb polymorphic; flowers white; follicles; seeds about 7. (*T. pallida* Pierre ex Pit.,

6811 - *Ervatamia hoabinhensis* Ly 1981,

Tiểu mộc có mù trắng. Lá có phiến xoan thon, chót có mũi dài, đáy *tà*, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 5 mm. Phát hoa ở chót nhánh; hoa không đĩa mật. Manh nang 2.

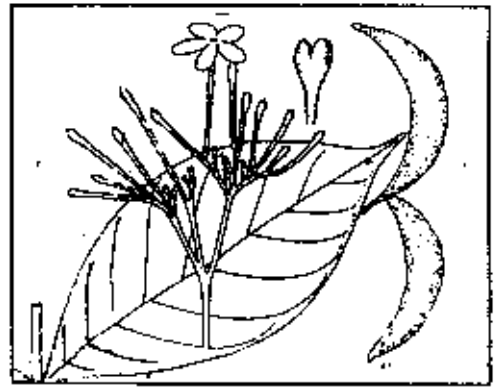
Vĩnh phủ, Bavi, Hà Sơn bình (hình theo Lý),

68110 - *Tabernaemontana corymbosa* Roxb. ex Will.
Lài-trâu tután.

Tiểu mộc cao 2,5 m, không lông; mù trắng; cành non vuôngvuông. Lá có phiến bầu dục, dài đến 20 cm, đầu có đuôi nhỏ, gân-phụ 11-14 cặp; cuống dài vào 1 cm. Tután lưỡngphân; hoa trắng; đài cao 1,5 mm; vành dài 2,5 cm; tiểunhụy gắn ở phần phủ của vành. Manhnang 2, ngắn, có mỡ, dài 2-3,5 cm, vàng; hạt 1-2, nâu-hoe; phôi nhũ nhiều.

Rừng T; IX, 9. Ré dùng như trà trị phong tình ở Malaiá.

- Shrub 2 m high; flowers white; follicles yellow; seeds 1-2, rufous brown. (*T. laotica* Pit., *T. annamensis* Eb. & Dub.)

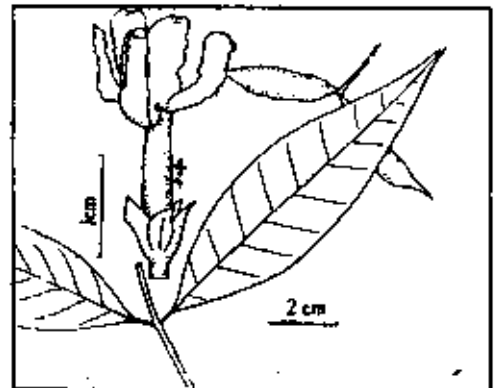

6812 - *Tabernaemontana crisper* Roxb.. Lài-trâu nhàn.

Tiểu mộc cao 1,5 m, không lông; mù trắng; cành mảnh. Lá có phiến bầu dục thon, dài 10-15 cm, mỏng, gân-phụ 10-14 cặp; cuống ngắn 5-7 mm. Tután ở nơi chia nhánh; hoa trắng; đài 4 mm; ống vành cao 11 mm, tai 9 mm; tiểunhụy gắn giữa ống. Manhnang 2, dài 4-5 cm; hạt 13-16, đen, phôi nhũ nhiều.

Rừng luôn luôn xanh, bình nguyên đến 1.500 m: Đà Lạt, Biên Hòa.

- Shrub 1.5 m high; limb membranous, glabrous; flowers white; follicles 4-5 cm long, 13-16-seeded (*T. evrardii* Pit., *T. garcinifolia* Pierre ex Pit., *T. pitardii* Gagn. ex Pit., *T. dakgleyensis* Ly, *T. daktoensis* Ly).

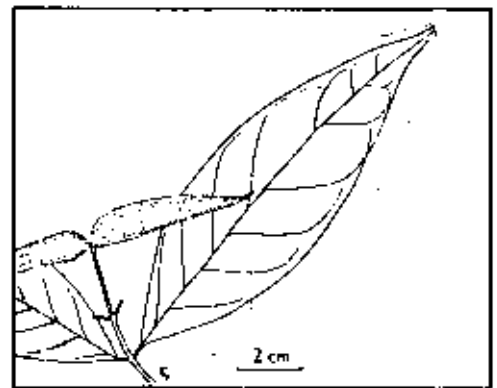

6813 - *Tabernaemontana granulosa* Pit.. Ôbô.

Tiểu mộc cao 2 m, không lông; cành mảnh; mù trắng. Lá có phiến thon, dài 8-14 cm, nhọn hai đầu, mỏng, gân-phụ 6-10 cặp; cuống dài 3-5 mm. Pháthoa ở ngọn nhánh. Manhnang 2, dài 5-6 cm, rộng 1 cm, có mũi, quài dày mịn sần sùi; hạt 5, nâu đỏ, phôi nhũ nhiều.

Dựa rạch vào 700 m: Phú Khánh.

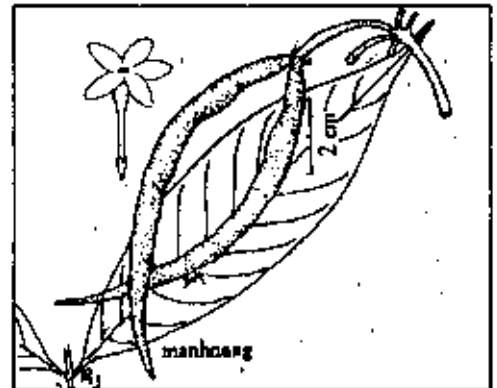
- Shrub 2 m high; follicles verrucose; seeds brown red.

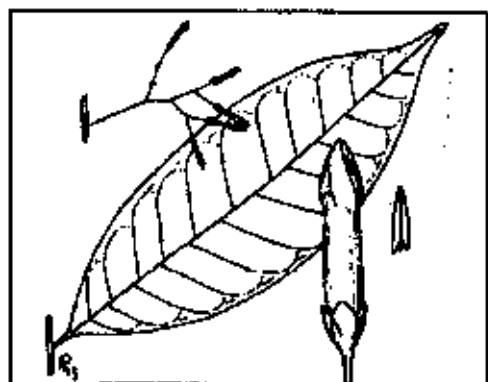

6814 - *Tabernaemontana luensis* Pierre ex Pit.
Lài-trâu núi Lu.

Tiểu mộc cao 1 m, không lông, mù trắng; cành mảnh, đệp đệp. Lá có phiến thon, dài 7-15 cm, đầu thành đuôi dài nhọn, gân-phụ 8-14 cặp; cuống 3-7 mm. Tután ở nơi chẻ nhánh; ống 3-4,5 cm; hoa trắng, thơm; đài 2 mm, ống vành 11 mm, tai 5-6 mm; tiểunhụy gắn ở nơi phủ của ống vành. Manhnang dài 10 cm, rộng 7-8 mm, nâu, láng; hạt 6-8, dài 7 mm, trong tử-y đỏ chói, phôi nhũ nhiều. Núi Lu, Đờngnai; III, 3-8.

- Shrub 1 m high; limb glabrous; flowers white fragrant; follicles 10 cm long; seeds into red aril (*T. spalensis* Pierre ex Pit.).

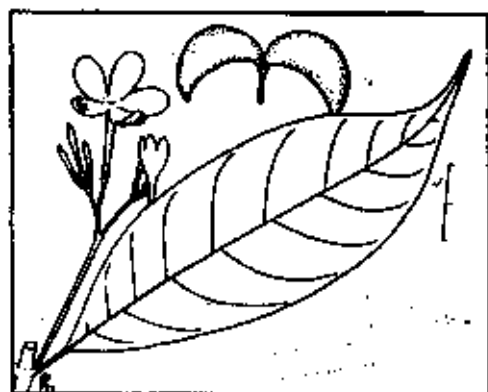

6815 - *Tabernaemontana pandacaqui* Poiret.. Lài trâu.
Tiểu mộc nhỏ; mù trắng; cành có lông dài 10 cm, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 14 x 7 cm, đầu có mũi dài 1 cm, không lông, mỏng, gân-phụ 12-18 cặp; cuống dài 5 mm. Tután lưỡng phân ít hoa; cọng hoa rất mảnh, dài 6-8 mm; nụ cao 8-11 mm; lá đài xoắn, cao 2 mm, không lông; vành dài 9 mm, không lông; tiểu nhụy có bao phấn 2,2 mm, đầu nhọn, đáy có tai.

Dương minh châu; VI. Hạ huyết áp; bổ tỳ cung (PM. 1990)

- Shrub; leaves membranous, glabrous; corolla 9 mm long; anthers auriculated.

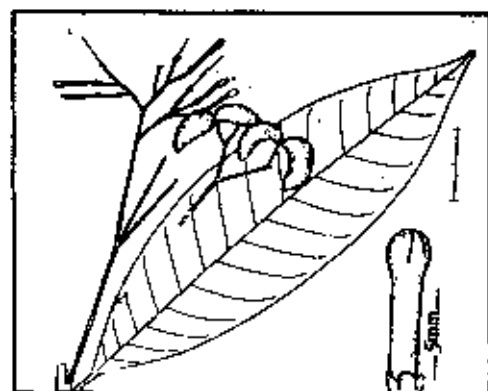

6816 - *Tabernaemontana pauciflora* Bl.. Lài trâu ít hoa.

Tiểu mộc không lông; cành non đẹp, mảnh; mù trắng. Lá có phiến xoắn ngược, dài 6-14 cm, đầu có đuôi dài, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 5-8 mm. Tután thường đôi. ít hoa; dài 2 mm, ống vành 13 mm, tai dài 9 mm, hẹp; tiểu nhụy 5, gắn ở phần trên của ống; noãn sào cao 1 mm; noãn ít, sắp theo hai hàng. Manh nang 2, cùng đầu, dài 3 cm

Núi Dinh. Rễ trị đau-bụng và ăn không tiêu.

- Shrub glabrous; limb with long cauda; follicles 3 cm long (*T. dinhensis* Pit.; *T. harmandiana* Pierre ex Pit.).

6847 - *Tabernaemontana peduncularis* Wall.. Lài trâu có cọng.

Tiểu mộc cao 3 m, không lông; mù trắng; cành mảnh. Lá có phiến mỏng, như da, dài 10-20 cm, gân-phụ 8-14 cặp; cuống 0,7-1,5 cm. Tután ở nách lá; hoa ít, rộng 3 cm; đài cao 1,5 mm; vành có ống dài 2,2 cm, tai cao 15 mm; tiểu nhụy 5. Manh nang 2, cùng đầu, cong cong, dài 2 cm; hạt 1, to 12 x 5-6 mm, phôi nhiều.

Rừng Nambộ.

- Shrub 3 m high; limb lanceolate, chartaceous; corolla tube 22 mm, lobes 3 mm; follicles 2 cm long, 1-seeded.

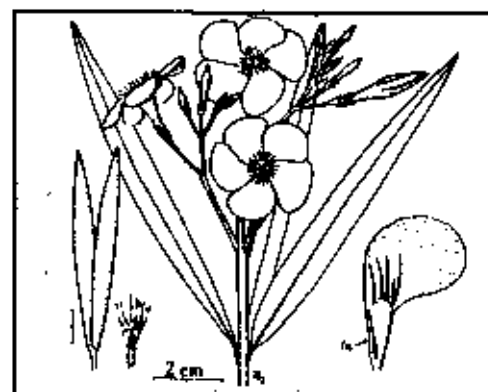
Apocynoideae:

6818 - *Nerium oleander* L.. Trườc đảo; Sweet scented Oleander; Laurier-rose.

Tiểu mộc thành bụi cao 3-5 m; mù trắng; cành tròn hay có cạnh. Lá chum 3; phiến thon hẹp, gân-phụ song song, bìa uốn xuống, mặt dưới dợt; cuống 7-9 mm. Tután dày; hoa thơm hay ít thơm, trắng hương có khi cam ứng hương; vành 5-10 tai, vảy 4-7 răng; tiểu nhụy 5; tâm bì 2, rời ở bầu noãn. Manh nang đứng, 1-2; hạt nhiều, có lông dày và lông mào hung. $2n = 22$

Tr vì hoa đẹp, gốc Địa trunghải; I-XII. Lá (chứa heterosid: oleandrin) rất độc, dùng trong thuốc trợ tim.

- Cultivated (*N. odorum* Soland.; *N. indicum* Mill.).

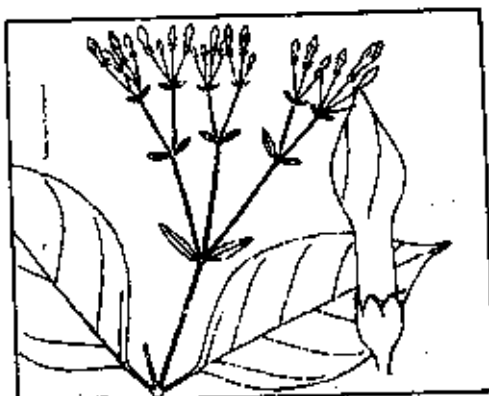

6819 - Pottsia grandiflora Markgr. Bót, So-còm hoa-tô.

Dây leo; cành tròn, không lông, denden. Lá có phiến xoan rộng, to 8 x 4-4,5 cm, chót có mũi dài, đáy tà, không lông, mặt trên nâu sẫm, mặt dưới nâu, gân-phụ 5 cặp; cuống dài 1,5 cm. Pháthoa cao 11 cm; láhoa như lá nhỏ, cao 15 mm; đài có ria lông trắng; ống vành cao 6-8 mm. Manhngang.

B.

- Scandent; limb glabrous; sepals ciliated; corolla 8 mm long.

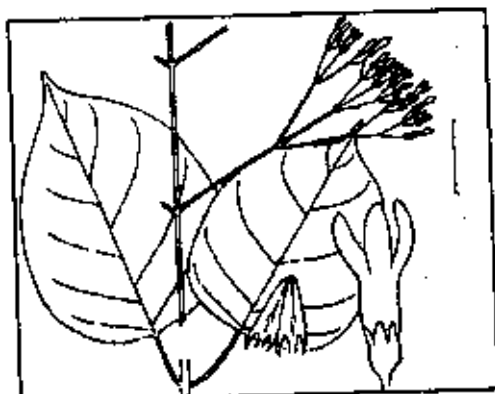

6920 - Pottsia inodora Pit. So-còm.

Dây leo dài đến 25 m. Lá có phiến xoan rộng, to 7-8 x 5-6 cm, đầu tròn, có mũi, đáy tròn cái ngang, không lông, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu, gân-phụ 5 cặp; cuống 2 cm, Chùm-tútán rộng, dài 20 cm, có lông mịn sét; hoa vàng, cao 1 cm; đài có ống dài 1 mm, tai 1 mm; tiểunhụy thô, xen với 5 vảy, baophần có tai; noãn sào có lông, tâm bì có 4 hàng 6-7 noãn.

Quảngtrị; V-VI.

- Climber to 25 m long; limb glabrous; flowers yellow; ovary pubescent.

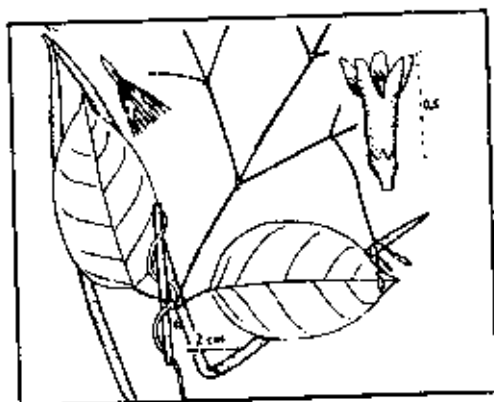

6821 - Pottsia laxiflora (Bl.) O. Ktze. Bót hoa-thưa.

Dây leo cao 8-10 m; cành non và pháthoa có lông mịn. Lá có phiến xoan, dài 5-9 cm, đáy tròn hay hình tim, mỏng, gân-phụ 4-6 cặp; cuống dài 1,5-2,5 cm. Tútán 3-phần thưa; hoa hương hay đỏ; đài 2 mm; vành cao 8 mm; tiểunhụy thô, dính vào nuốm; đĩa mặt. Manhngang dài 30 cm, mảnh; hạt dài 2,5 cm, lôngmào dài 2,5-3 cm.

Báchthái, Bànà; V-VIII.

- Climber 8-10 m long; limb membranous; flowers pink or red; follicles 30 cm long; pappus 3 cm long (*Vallisneria laxiflora* Bl.).

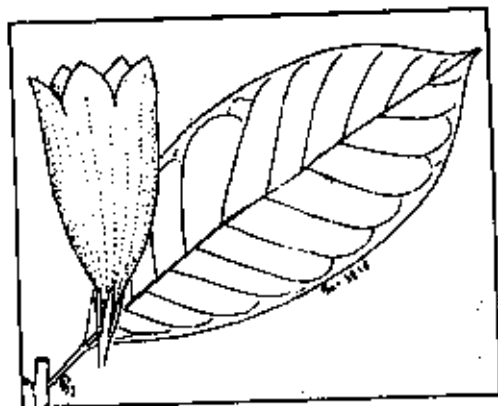

6822 - Beaumontia pitardii Tsiang. Giải hoàng, Hùng.

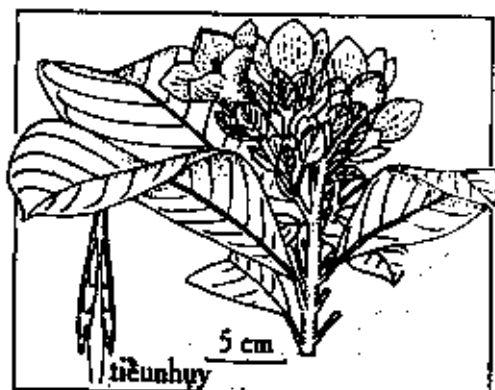
Thân leo; cành non có lông mịn, nâu đen. Lá có phiến bầu dục, to đến 23 x 10 cm, chót có mũi, đáy tà, dàydày, không lông, gân-phụ mảnh, rõ ở hai mặt, mặt trên nâu tươi, mặt dưới lục hay nâu vàng, có lông ở gân và cuống. Pháthoa ở ngọn, to; láđài thon hẹp, cao 2 cm; vành màu sữa, cao 8 cm, thùy 2 cm; tiểunhụy 5; đĩa mặt cao 1 mm; vòi nhụy dài 4 cm.

Kiếnkhê, Chùa Hương.

- Climber; limb glabrous; flowers white, 8 cm long (*B. campanulata* non K. Schum., Pit.).

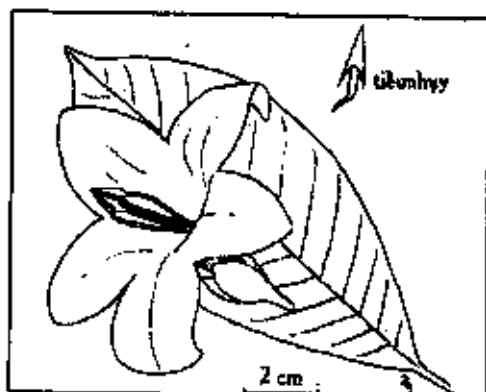

6823 - Beaumontia murtonii Craib. Hứng thơm.

Dây leo to, cao đến 18 m; cành non, phát hoa có lông mịn; mù trắng. Lá có phiến bầu dục thon, dài 16-30 cm, dài, gân-phụ 12-14 cặp; cuống dài 1,5-2,5 cm. Tután dày ở ngọn; lá hoa to 1 cm; dài 3 cm; vành rộng đến 12 cm, trắng, thơm, ống cao 6 cm, tai 2,5-3 cm; chi 3 cm, ba phần hình đầu tên; noãn sào có lông.

Trung bộ đến núi Dinh, núi Cẩm (hình theo Pitard).

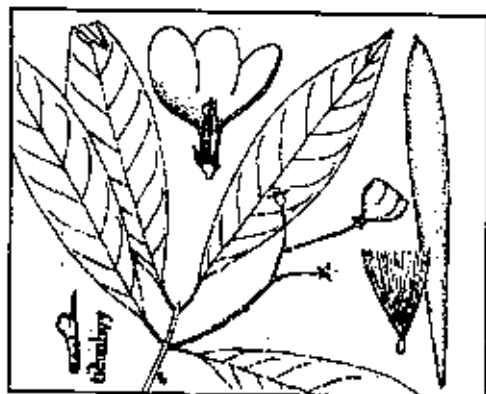
- Climber 18 m high; flowers white, fragrant, to 12 cm large (*B. fragrans* Pierre ex Pit.).

6824 - Beaumontia grandiflora (Roxb.) Wall. Hông hoa-to; Nepai Trumpet flowers, Eastern Trumpet-vine.

Dây leo to; mù đục đục; cành non, cuống, mặt dưới lá có lông. Lá có phiến bầu dục thon ngược, dài 16-30 cm, rộng 5-13 cm, gân-phụ 12-14 cặp; cuống 1,2 cm. Tután ở chót nhánh, với lá hoa rụng sớm; hoa mọc dày, to, thơm, trắng; lá đài cao 3 cm; tiểu hụy có chi dài, ba phần hình đầu tên, dính vào nhau và vào noãn; noãn sào không lông. $2n = 24$.

Tây Ninh, Tr ở Thảo cầm viên và Sài Gòn; XI-II, 2. Chống bướu do oleandrin, beaumontosid, beauvallosid, wallichosid.

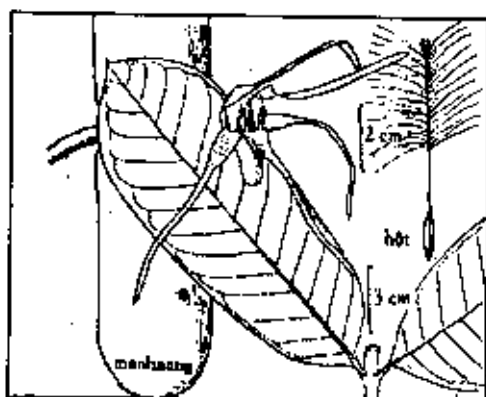
Cultivated (*Echites grandifloru* Roxb.).

6825 - Vallaris solanacea (Roth) O. Ktze. Hoài liệt.

Dây leo, không lông trừ cuống lá và phát hoa; mù trắng. Lá có phiến thon, dài 7-15 cm, nhọn hai đầu, mỏng, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 1 cm. Phát hoa ở nách lá; hoa trắng thơm; tiểu hụy trắng, chi có lông, gắn ở cổ vành, có tuyến ở lưng; đĩa mật cao; noãn dính vào ba phần. Manh nang đôi, nở làm 4 mảnh; hạt có lông mào.

Đà Lạt, Lạc Tinh; III-VI. Vỏ đắng, thulieim; mù, gây ngứa, dập nội bị thương, dập.

- Scandent; flowers white, fragrant; follicles; seeds with pappus (*Peltanthera solanacea* Roth.; *V. heynei* Spreng).

6826 - Strophanthus caudatus (Burm. f.) Kurz. Thuốc bán dưới; Malay Strophanthus.

Cây đứng hay leo to, có mù trong; thân tròn, có nhiều bích hầu. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to, mặt dưới láng, gân-phụ nhiều; cuống có lá bẹ như kim. Phát hoa ở chót nhánh; hoa to, đỏ; lá đài nhọn; vành có ống mang tai dài hẹp, đứng, có 2 vảy. Manh nang 2, cứng đầu, rất to; hạt có mỏ dài mang lông mào mảnh, trắng. $2n = 20$.

Rừng BTN; I-XII. Thứ giganteus Pit.: dây leo to, lá to 12-32 x 4-7 cm, trái dài 15 cm; N.

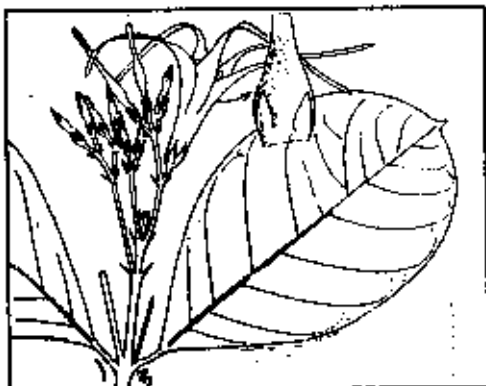
- Sarmentous or climbing; flowers red; seeds with long beak bearing pappus (*Echites caudata* Burm. f.).

6827 - *Strophanthus caudatus* var. *macrophyllus* Franch.. Thuộc-bán lá-to.

Dây leo cao 5-8 m; *mủ trong*; cành non đẹp. Lá có phiến dài 10-15 cm, *bầu dục xoan ngược*, đầu có mũi dài xéo, láng láng mặt trên, gân-phụ 8-12 cặp, lồi và rõ ở mặt dưới; cuống 1-1,5 cm. Tután ở chót nhánh; lá hoa hẹp, cao 8 mm; *hoa đỏ*; lá đài nhọn, cao 6 mm, ống vành 1,2-1,5 cm, tai có đuôi dài 3,5 cm, có 2 vảy nhọn ở cổ; tiểunhụy có bao phấn có mũi 1,5 cm; tâmbì rời. Manh nang cứng đầu, dài 15 cm, rộng 3 cm, chót hơi nhỏ lại. $2n = 20$.

Rừng từ B đến Đongnai; IV.

- Climber 6-8 m long; limb 10-15 cm long; flowers red; follicles 15 x 3 cm.

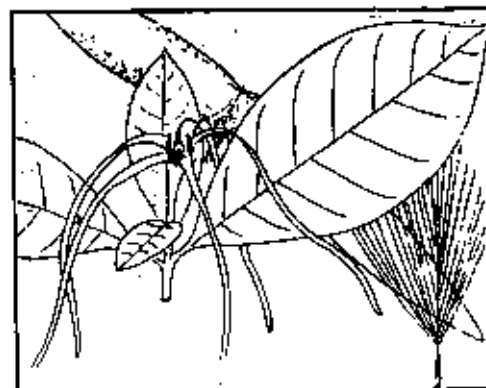

6828 - *Strophanthus divaricatus* (Lour.) Hook. & Arn.. Sừng-dê.

Dây leo; cành to, không lông, lúc non vuông. Lá có phiến xoan ngược, to 5-9 x 3,5-5 cm, không lông, gân-phụ 6-8 cặp; cuống mảnh, dài 4-8 mm. Tután ở ngọn nhánh, 1-3 *hoa vàng*; lá đài 5, dài 6 mm, chót nhọn; vành to, *cánh hoa dài 7-8 cm*; tiểunhụy 5, bao phấn có mũi dài. Manh nang to, cứng đầu, dài 10-15 cm; hạt đen, có mũi dài mang lông mào mịn, trắng, dài 5-6 cm.

Từ Hànamninh qua Bìnhtrịhiên, đến Tâyninh; XI-V, 7-2. Nhũ dịch chứa chất tác động vào tim.

- Climber; limb glabrous; flowers yellow, petals long 7-8 cm long; follicles 10-15 cm long; pappus 5-6 cm long (*Pergularis divaricatus* Lour.; *S. divergens* Grah.).

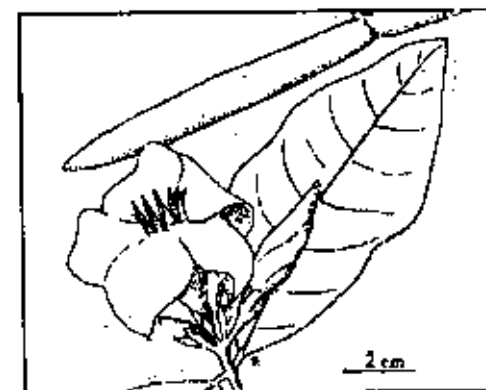

6829 - *Strophanthus gratus* (Wall. ex Benth.) Baill. My-ê; Climbing Oleander; Porcelaine

Dây trườn, không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dày, không lông, xanh đậm. Pháth hoa ở ngọn nhánh, dày; *hoa trắng, to, láng*; lá đài 5, rộng, tròn dài; vành có ống cao, tai 5, có 2 vảy ở miệng; noãn sào không lông. Manh nang cứng đầu, to, dài đến 10 cm; hạt có mỏ dài mang lông mào. $2n = 20$.

Tr vì hoa đẹp, gốc T. phi. Hạt cho thuốc trợ tim qui.

- Cultivated (*Roupellia grata* Wall. & Hook. f. ex Benth.).

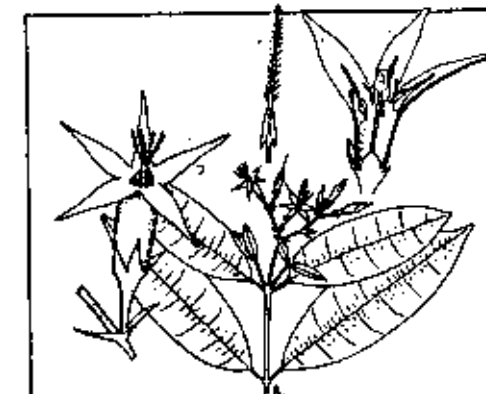

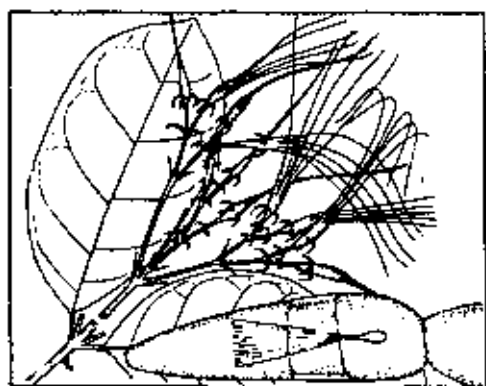
6830 - *Strophanthus perakensis* Scorch. ex King & Gamble. Thuộc-bán Perak.

Tiểu mộc trườn; cành nâu đậm, có rất nhiều bích hầu. Lá có phiến xoan bầu dục, to 2-12 x 0,5-4 cm, đáy từ hẹp trên cuống, gân-phụ 8-16 cặp, như giấy, không lông. Pháth hoa ở chót nhánh; cọng hoa 1-1,5 mm; *hoa thơm*; lá đài cao 1,5-4 mm; vành có ống vàng cao 5-7 mm, tai trắng rời vàng dài 4-6 mm, miệng có vảy (trắng) cao 1-2 mm; tiểunhụy có bao phấn có mũi dài, có lông; noãn sào có ít lông.

Rừng, bình nguyên đến 1.500 m; Côngtum, Đalat, Đongnai; IX

- Sarmentous; flowers yellow; anthers with long pubescent tip.

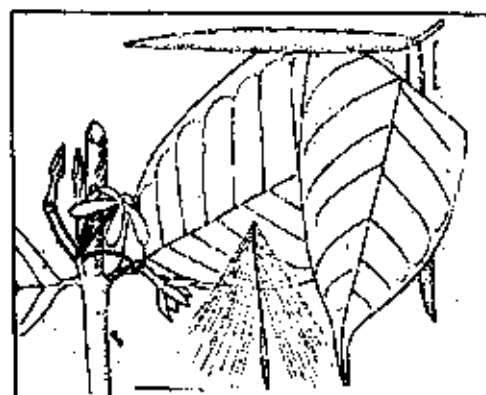

6831 - *Strophanthus wallichii* A.DC.. Thuộc bản to.

Dây leo to, không lông. Lá có phiến bầu dục hay tròn dài, dài 7-10 cm, mỏng, lục tuổi, gân-phụ 6-8 cặp; cuống 4-10 mm. Tután lưỡng phần, ít hoa ở ngọn; lá hoa 8 mm; dài nhọn, có lông sắt; vành to, có cánh hoa đỏ, hẹp như chỉ dài 5-7 cm, có vảy to, đỏ, ở miệng vành; tiểunhụy không thò, bao phấn dính vào núm, mũi dài 13 mm. Manh nang đôi, cứng đầu, dài 15 cm, rộng 2 cm; hạt nhiều, vôi 2 cm, lông mào dài, *gắn ở chốt.*

Rừng dày và hậu lạp đến cao độ 800 m: Đồng nai; II-X, 3-4.

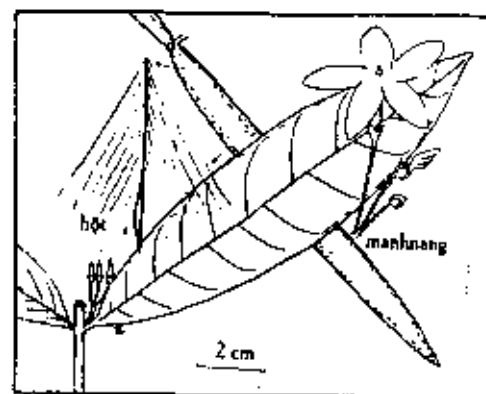
- Big climber; corolla with filiform lobes; follicles 15 x 2 cm; pappus on the end of tip (*S. robustus* Pierre ex Gilg).

6832 - *Kibatalia anceps* (Dunn & Williams) Woods..

Dài đôi, Thành lã lá-to. Tiểu mộc cao 3 m, không lông; mù trắng. Phiến to, dài 20-35 cm, gân-phụ cách nhau 8-10 mm. Tután 1, ở nách lá; hoa trắng; dài cao 3-4 mm, tai tròn; ống vành 1 cm, tai 12-14 mm; tiểunhụy gắn ở miệng hoa; đĩa mật. Manh nang đôi, rỗng, dài 10-18 cm, rộng 7-9 mm; hạt dài 18 mm, có mũi dài 4 cm, mang lông mào hướng ngược, dài 5 cm. Rừng dày: Langson, Vĩnh phủ, Quảng ninh, Thanh hóa; V-IX, 3-1. Nhũ dịch cầm máu, lợi sữa.

phản kích, trị bất thụ.

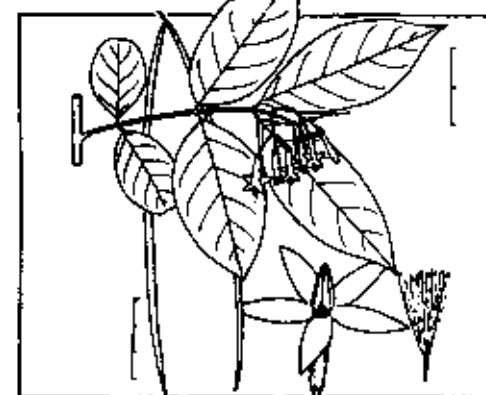
- Shrub 3 m high; flowers white; seeds with long tip bearing retrorse 5 cm long pappus (*Trachelospermum anceps* Dunn & Williams; *Paravallaris macrophylla* Pierre ex Pit.) Woods.).

6833 - *Kibatalia laurifolia* (Ridl.) Woods.. Thành lã lá-que.

Dại mộc cao 5-10 m; mù trắng, nhiều; cành noa nâu. Lá có phiến thon, dài 11-15 cm, láng, gân-phụ 8-11 cặp; cuống ngắn. Tután ở nách lá, dài 1 cm; hoa trắng, nhóm từng 3-5; ống vành dài 1,5 cm, tai 5, dài bằng ống; đĩa mật có 5 răng. Manh nang dài 7-12 cm; hạt có mỏ dài 3-4,5 cm, mang lông mào mịn dài, hướng ngược.

Rừng luôn luôn xanh: Quảng trị, Phúc khánh; IV-VI, 6-1. Chứa alkaloids nhóm steroid.

- Tree 5-10 m high; flowers white; follicles 7-12 cm long (*Trachelospermum laurifolium* Ridl.).

6834 - *Wrightia religiosa* (Teijsm. & Binn.) Hook. f. Mai chân-thủy.

Tiểu mộc nhỏ thường trồng làm kiếng vì hoa rất thơm; mù trắng. Lá có phiến xoan đến xoan ngược, dài 5-7 cm, mỏng, không lông, hai mặt một màu. Tán phòng xù; hoa nhỏ, trắng, thòng trên cọng dài; tiểunhụy thò, gắn ở cổ ống vành. Manh nang thòng, dài 7-10 cm; hạt dài 6 mm, lông mào trắng, dài 2-3 cm.

Tr; I-XII, 1-12.

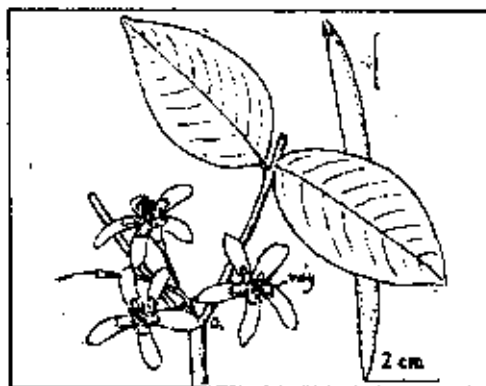
- Ornamental (*Echites religiosa* Teijsm. & Binn.).

6835 - *Wrightia annamensis* Eb. & Dub. Lòngmức Trungbộ.

Tiểu mộc cao 4 m; nhũ dịch trắng. Lá có phên xoan, không lông (trừ lúc non), gân-phụ 9-12 cặp; cuống 5 mm, có lông sát. Tụ tán thưa; hoa đỏ hay xanhxanh; dài dài 3 mm; ống vành dài 8 mm, tai 12-16 mm, miệng có 2 thứ vảy. Manh nang 2, dài 15-20 cm; hạt dài 1,5 cm, lôngmào trắng, dài 4 cm.

Rừng luôn luôn xanh: Huế, Đà Nẵng, Nha Trang, Đồng Nai; VIII, 8-1. Gỗ trắng, mịn.

- Treelet 4 m high; limb glabrous; flowers red or greenish; follicles 15-20 cm long; pappus 4 cm long.

6836 - *Wrightia cambodiensis* Pierre ex Pit. Lau-mục, Xo-cho.

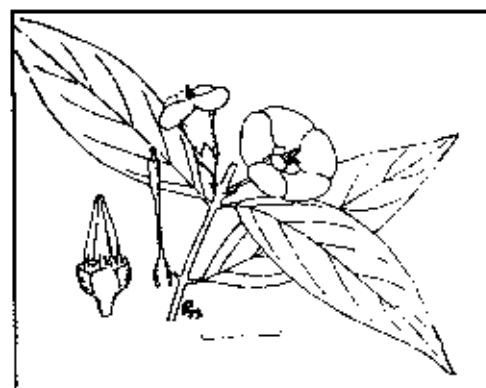
Cây cao 1,5 m, các phần non có lông mịn. Lá có phiến thon-nguộc, thon-xoan ngược, to 8-20 x 3,5-6,5 cm, chót có mũi hay đuôi, mỏng, daidai, gân-phụ 9-14 cặp; cuống dài 2-3 cm. Tụ tán ở chót, cao 3-4 cm; hoa nhóm 1-5; lá dài 1,5 mm, xoan, ống dài 0,5 mm; vành có ống 1 cm, tai 1 cm; tiểu nhụy 5, gắn ở cổ; lámbi 2, rời nhau, noãn 8 hàng, 10 mỗi hàng. Biềnhoa.

6837 - *Wrightia coccinea* Sims. Scarlet *Wrightia*.

Đại mộc; vỏ trắng. Lá có phiến daidai, xoan thon, to 12 x 5-6 cm, không lông; gân-phụ 4-6 cặp. Hoa 1(2) ở nách lá, khá to, màu đỏ thắm, dày, thơm; đài nhỏ; vành màu lục ở ngoài, tai 5, dứng; vảy 5, rộng, trước cánh hoa; tiểu nhụy 5, thô, bao phần hình đầu tén, có lông ở lưng; noãn sào không lông, vòi phủ ở trên. Manh nang 2, hẹp.

Từ Ấn Độ đến Philippin.

- Timber tree; flowers red; false corolla with 5 scales; anthers sagittate; follicles 2.

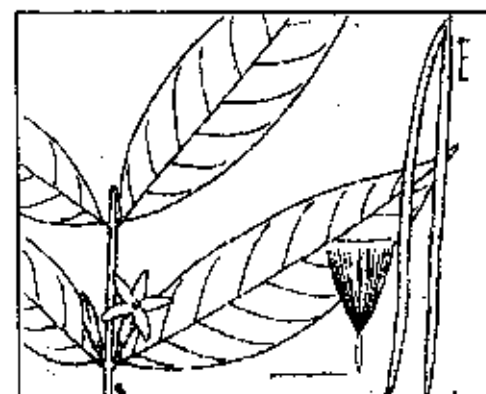

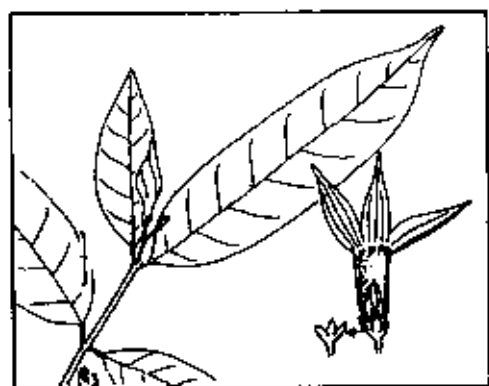
6838 - *Wrightia dubia* (Sims.) Spreng. Lòngmức gỗ.

Tiểu mộc cao 1,5 m; cành non mảnh, đẹp đẽ. Lá có phiến bầu dục thon, mặt dưới hơi nâu và có lông dày, gân-phụ 9-14 cặp; cuống 1-3 cm. Tụ tán như tán phòng cao 3-4 cm; cuống dài 4-5 cm; đài 2 mm; ống vành cao 1 cm, tai 1 cm, đỏ hay vàng, đỏ ở đáy; tiểu nhụy 5, vảy tròn; không đĩa mặt. Manh nang dài 20-24 cm; hạt dài 12 mm, lôngmào dài 2,5 cm.

Rừng luôn luôn xanh: Công Tum, Đồng Nai; III-VII, 4-8.

- Shrub 1.5 m high; limb tomentose beneath; flowers red or yellow with red centre; follicles 24 cm long (*W. cambodgiensis* Pierre).

6839 - *Wrightia kongtumensis* Ly

Đại mộc; vỏ nâu, không lông. Lá có phiến thon, to 9-11 x 2,5-4,5 cm, chót có đuôi, đáy tù, gân-phụ 10-13 cặp; cuống 4-6 mm. Pháth hoa ú hoa ở chót nhánh; đài có tuyến; ống vành cao 1 cm, có 10 vây chẻ hai, tai 2 cm, thon; tiểu nhụy gắn ở đáy ống vành, ba phần hình đầu tên; không đĩa mật; noãn sào không lông, nuốm chẻ 2 ở chót.

Gialai-Côngtum; V

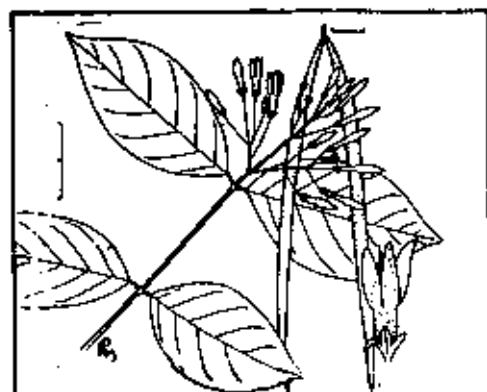
- Tree; leaves 9-11 cm long, glabrous; inflorescence pauciflorous.

6840 - *Wrightia laevis* Hook. f. subsp. *laevis*.
Lôngmức trái.

Bụi nhỏ, không lông. Lá có phiến xoan, to 10-11 x 5 cm, chót có mũi, đáy tròn mặt trên nâu dà, láng, mặt dưới nâu, gân-phụ 5-6; cuống 5-7 mm. Pháth hoa ở nách và ngọn; hoa trắng; đài có lông mịn; cánh hoa có lông nhung, ria lông, có sợi ở cổ; ba phần có lông nhung trắng. Manh nang dài 20 cm; hạt dài có lôngmào dài.

Thủ pháp (Hà Sơn Bình).

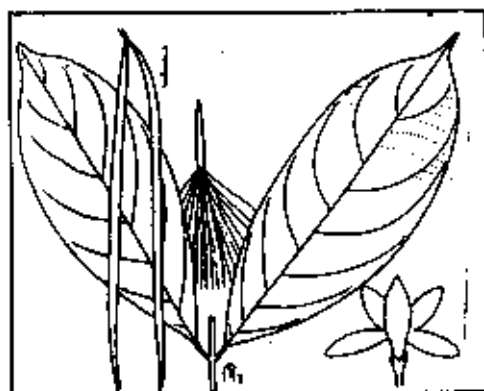
- Shrub glabrous; flowers white; petals velvety; follicles 20 cm long (*W. balansae* (Pit.)).

6841 - *Wrightia lecomtei* Pit.. Lôngmức Lecomte.

Lá có phiến xoan bầu dục, nhỏ, to 5-6 x 3,5 cm, chót có mũi, đáy tù, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 3-4 mm. Pháth hoa ở ngọn nhánh; bông hoa mảnh, dài 1-1,5 cm; đài 2 mm, không lông; vành có ống dài 4 mm, tai 8 mm, có lông mịn mặt ngoài; tiểu nhụy 5, ba phần cao 7 mm, có lông trắng ở lưng. Manh nang dài 18 cm; hạt có lôngmào dài.

Miền Tây Bắc Việt; V, 5.

- Limb 5-6 cm long; pedicels filiform, to 1.5 cm long; corolla pubescent; follicles 18 cm long.

6842 - *Wrightia macrocarpa* Pit.. Lôngmức trái-to.

Bụi cao 4 m; cành không lông; vỏ nâu đỏ, có bích hầu trắng rõ. Lá có phiến bầu dục, to 11 x 4 cm, chót có mũi dài 1 cm, đáy tù hẹp trên cuống, nâu mặt trên, nâu lam mặt dưới, gân-phụ 6 cặp; cuống 6-8 mm, Tụ tán như tán phòng ở ngọn; hoa vàng; lá dài 1 mm, ria lông; vành có ống dài 2 mm, tai dài 12 mm; ba phần có lông nhung ở lưng. Manh nang to 30-40 x 0,7 cm; hạt dài, 14 x 2 mm, lôngmào trắng, dài 3 cm.

Hà Sơn Bình, Thanh Hoá.

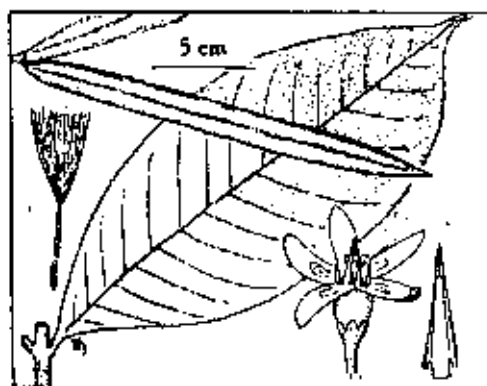
- Shrub 4 m high; flowers yellow; follicles to 40 cm long; white pappus 3 cm long.

6843 - *Wrightia pubescens* R. Br. subsp. *lanata* (Bl.) Ngan. Lòngmúc lông.

Đại mộc 4-6(15) m; cành, lá có lông mịn dày; mù trắng, nhiều. Lá có phiến tròn dài, đầu có đuôi ngắn, đáy tù nhọn. Tután cao 5 cm; hoa trắng, hồng hay vàng vàng; miệng vành có hai thứ vảy, 5 dài, 5 ngắn; ba phần có tai. Manh nang to 13-28 x 1,1-1,4 cm, có rãnh; hạt dài 18 mm, có lôngmào hung.

Rừng bình nguyên; IV-VIII, 8-2. Gỗ trắng, mịn.

- Tree 4-6(15) m; branches, leaves tomentose; flowers white or pinkish; follicles 13-18 cm long; pappus rufous (*W. tomentosa* Roem. & Schult. var. *cochinchinensis* Pierre ex Pit.).

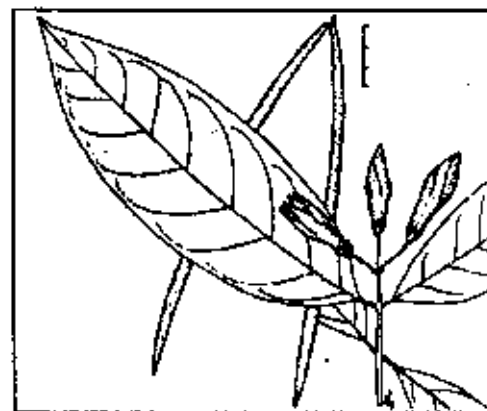

6844 - *Wrightia rubriflora* Pit. Lòngmúc hoa-đỏ.

Tiểu mộc cao 2 m, không lông; cành non mảnh. Lá có phiến dày, cứng, láng, dài 7-19 cm, gân-phụ cách nhau vào 1-1,3 cm. Tután như tán phòng ở ngọn, trục dài 2 cm; hoa đỏ son; đài cao 3 mm, bìa rìa lông; ống vành dài 1 cm, tai 2 cm, 2 vảy cao 2 mm, rộng bằng cánh hoa; tiểu nhụy ít thô. Manh nang dài 30 cm; hạt dài 14 mm, hẹp, lôngmào dài 2 cm.

Đàn ông, Vọng phu, Buônmethuot, Cà ná; IV-VIII, 9-12. Lá lợt tiêu.

- Shrub glabrous, 2 m high; flowers red; corolla tube 1 cm long, lobes 2 cm; follicles 30 cm long.

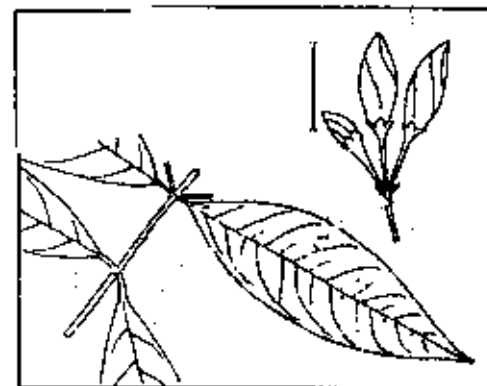

6845 - *Wrightia stellata* Pit. Lòngmúc sao.

Cây không lông. Lá có phiến thon, to 8-9 x 3 cm, đầu thon nhọn, đáy nhọn, mỏng, gân-phụ 9-10 cặp, đi đến sát bìa, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu lợt; cuống dài 2-3 mm, mảnh. Phá hoa là tután ở chót nhánh; cộng hoa 4 mm, lá dài tam giác cao 1 mm; vành 12 mm, ống ngắn, vảy 5 dài, 5 ngắn; tiểu nhụy thô, ba phần có mũi dài, nhọn; tâm bì 2, rời ở bầu noãn.

Vùng núi voi; Vớ xá, Hátây; IV.

- Shrub glabrous; limb lanceolate acute; corolla 12 mm long with short tube.

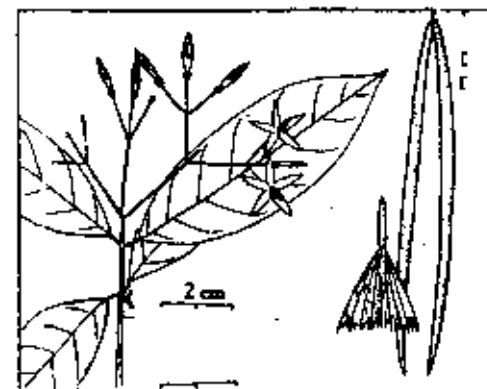

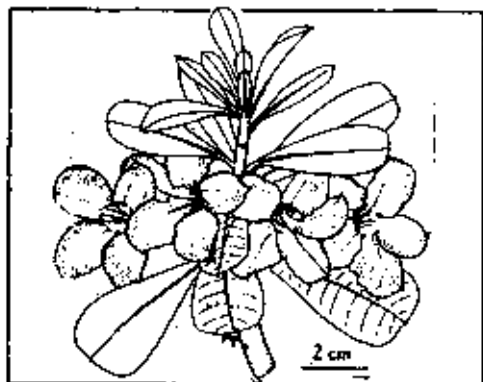
6846 - *Wrightia tinctoria* R. Br. Lòngmúc nhuộm.

Đại mộc cao 8 m, có lông ít ở phần non; cành mảnh. Lá có phiến nhỏ, mỏng, láng, lúc khô thường màu lam, gân-phụ 6-10 cặp. Phá hoa là tután như tán phòng ở chót nhánh, rộng 4-8 cm; hoa trắng; đài cao 2 mm; ống vành cao 1,5 cm, tai 8 mm, vảy cao 5 mm; tiểu nhụy thô; không đĩa mật. Manh nang 2, dài đến 40 cm; quả bì cứng; hạt đẹp, dài 16 mm, lôngmào ngà.

Tây ninh; VI. Rể xố; vỏ trị sinh bưng, kiết; lá trị suyễn; hạt kích dục, trị lã.

- Tree 8 m high; leaves turning blue on dry; flowers white; follicles to 40 cm long.

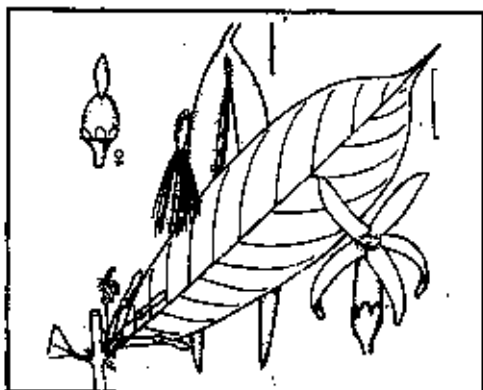

6847 - *Adenium obesum* (Forssk.) Roem. & Sch. Sahuê; Impala Lily, Desert Rose.

Tiểu mộc cao 1-1.5 m; thân mập; mù trắng, nhiều. Lá không lông, đầu như cắt ngang, dày nhọn, gân-phụ cách nhau 4-5 mm. Tután ngắn; hoa đỏ thắm; đài đỏ có lông mịn; ống vành cao 4 cm, có lông ở trong, tai xoan; tiểu nhụy có ba phần có mũi dài 2-3 cm, có lông. Manh nang. $2n = 22$.

Trình bày dạng cây và hoa đẹp; I-XII. Từ các trồng ở Phíchâu. Mù đắp đau khớp, sung, bại, bệnh da.

- Ornamental (*Nerium obesum* Forssk.).

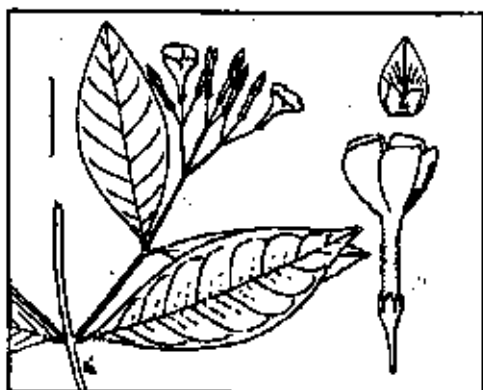

6848 - *Trachelospermum axillare* Hook. f. Cỏ quả nách

Tiểu mộc leo, gần như không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 13 x 4 cm, chót có đuôi dài 1-2 cm. Dày tày, không lông, mặt trên nâu đậm, gân-phụ 10-11 cặp; cuống dài 1 cm. Pháth hoa là túán ngắn ở nách lá; cọng hoa mảnh, dài; lá đài rìa lông; vành có ống 5 mm, có lông, tai 7 mm. Manh nang dài 13 cm, rộng 12 mm; hạt đẹp, dài 18 mm, lông mào 3,5 cm.

Vùng Sapa; VIII, 8.

- Scandent; leaves caudate, glabrous; axillary short inflorescence; follicles 13 cm long.

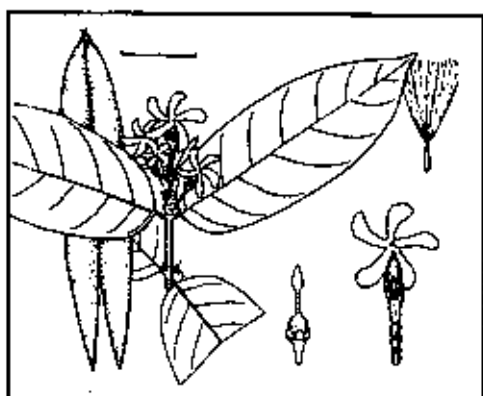

6849 - *Trachelospermum bessonii* Pierre ex Pit. Cỏ quả Besson.

Tiểu mộc leo to, không lông trừ ở nhánh non. Lá có phiến thon, dài 9-11 cm, mặt trên láng, mặt dưới lợt, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 4-6 mm. Tután tam phần, ít hoa ở chót nhánh và nách lá; lá hoa nhỏ; đài 3 mm, có rìa lông; vành có ống dài 9 mm, tai mỏng có hai vảy; tiểu nhụy hơi thò; tâm bì rời ở noãn sào, hơi dính vào bao hoa.

Báo chánh (Đồng Nai); IX.

- Big climber; leaves glabrous; inflorescence terminal and axillary; corolla tube 9 mm.

6850 - *Trachelospermum dunnii* (Lévl.) Lévl. Cỏ quả Dunn.

Tiểu mộc leo. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 8 x 3 cm, chót có mũi ngắn, dày tròn, gân-phụ 7 cặp, mặt trên xám, mặt dưới có lông nhung nâu đẹp; cuống 3-4 mm, có lông nhung. Pháth hoa ở ngọn và nách lá; hoa thơm, trắng; đài 3 mm, có lông trắng cũng như cọng; vành có ống dài 4-6 mm, tai 1 cm; tiểu nhụy không thò; vảy mặt 5. Manh nang 2, sát nhau, dài 9 cm; hạt có lông mào dài.

Vùng núi cao vào 1.500 m ở B: Sapa; IV.

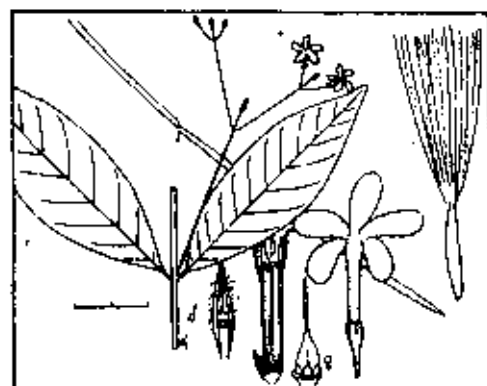
- Climbing; limb brown velvety beneath; flowers white; follicles 9 cm long (*Melodinus dunnii* Lévl.).

6851 - *Trachelospermum gracilipes* Hook. f. Cỏ quả cộng-mảnh.

Tiểu mộc leo. Lá có phiến thon, to 7-8 x 2,5 cm, mặt trên nâu xám, mặt dưới nâu, gân-phụ 8 cặp, bìa hơi uốn xuống; cuống 4-6 mm. Pháthoa dài 6-7 cm ở nách lá, cộng dài; cộng hoa 1 cm, không lông; dài 2 mm, không lông; vành trắng, ống 5 mm, tai 4 mm, không lông; chót baophần thô; vảy mặt 5. Manhnang cộng đầu, mảnh, dài 9 cm; hạt dài 14 mm, lôngmào dài 2,5 cm.

Phútho.

- Climbing; flowers white; follicles 9 x 0.25 cm; coma 2.5 cm long.

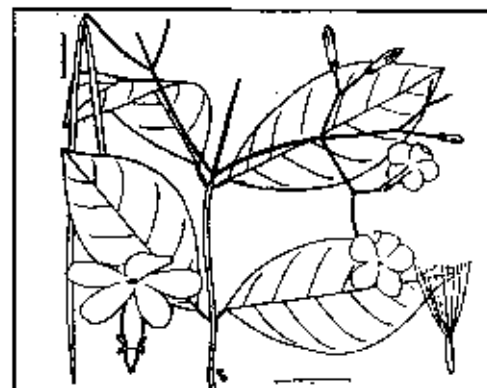

6852 - *Trachelospermum jasminoides* (Lindl.) Lem. Mo-se, Bạchhoadàng; Star Jasmine.

Dây trườn; cành non, pháthoa có lông. Lá có phiến dài 5-10 cm, nhu da, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 2-7 mm, Tụtán thưa; hoa trắng, dài 5 mm, có vảy ở trong; vành có ống dài 8 mm, có lông ở trong, tai 1 cm, mỏng; tiểuhụy gắn giữa ống vành; 5 vảy mặt. Manhnang 2, dài đến 30 cm; hạt dài 13 mm, lôngmào dài 3 cm. $2n = 20$.

Langson, Phútho, Trại-cá (Phanrang), vào 300 m; III-VI, 11-1. Lá làm lợi súc, bổ, trị lậu, ungthú; thân lọc máu, trị têthấp, bổ.

- Climber; branches, inflorescence pubescent; flowers white; follicles to 30 cm long (*Rhynchospermum jasminoides* Lindl.).

6853 - *Trachelospermum ninhii* Lý. Cỏ quả Ninh.

Dây leo cao 1-2 m; cành có lông nâu dày. Lá có phiến thon, to 6-9 x 1,3-2,5 cm, gân-phụ (5)6-8 cặp, lồi ở mặt dưới; cuống dài 1-2 mm, có lông. Pháthoa dài 2,5 cm, có lông nằm; láhoa 5-10 x 5-8 mm, cộng có lông, dài 3,5-5 mm, lách dài 1-1,5 mm, có lông ở ngoài; vành tím, ống dài 3,5-4 mm, tai dài 4-5 mm; baophần cao 2 mm; vảy mặt 5; noãncao 0,5 mm, không lông.

Tâynguyên.

- Climber; branches brown tomentose; flowers violet.

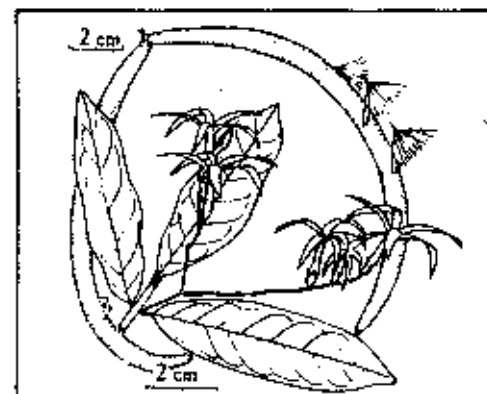

6854 - *Aganosma acuminata* (Roxb.) G. Don. Ché long.

Dây leo cao, không lông; mù trắng. Lá lúc non đỏ; phiến bầuđục trônđài, mỏng, không lông, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 5-10 mm. Tụtán ở nách lá và ngọn; đài cao 3-5 mm; vành có ống cao 5-7 mm, tai trắng, nhọn, dài 1-1,5 mm; tiểuhụy không thô; đĩa mặt. Manhnang đôi, dài 15-55 cm, thông; hạt dài 1-1,5 cm, lôngmào 2-3,5 cm.

Bụi, rừng còi, ven rừng bìnhnguyên, từ Phúkhánh trở vào; III-VII, 11-1. Lá dùng như Trà; thân làm thùng tốt, to 3-4 cm (*Echites acuminata* Roxb.; *A. marginata* G. Don).

- Climber; flowers white; ; follicles 15-55 cm long.

6855 - *Aganosma grandiflora* Merr.

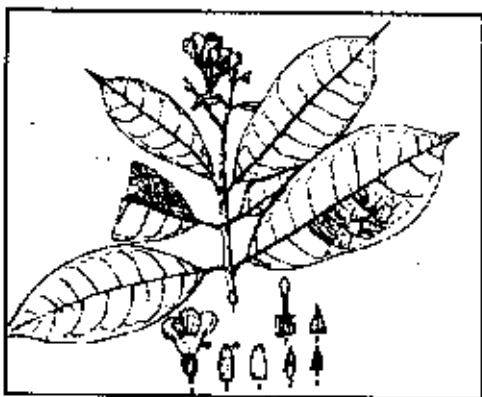
Dây leo; nhánh tròn, không lông, to 2 mm. Lá có phiến tròn dài hay tròn dài-hầu đực, to 5-7 x 2-2,5 cm, gân-phụ 10-12; cuống 5-6 mm. Pháth hoa ở chót nhánh, như tútán, mang 6-10 hoa trắng, dài 4 cm; đài có thùy 12 x 3,5 mm; vành có ống cao 11 mm, rộng 4 mm, tai dài 2,5 cm, rộng 9-12 mm. Sapa.

6856 - *Aganosma harmandiana* Pierre ex Spire. Luyênhuong.

Dây leo; thân to 7-8 cm; cành non có lông vàng. Lá có phiến xoan, to 10-16 x 5-7 cm, đầu tròn, có mũi, đáy tà, mặt trên lù, ít lông, mặt dưới dày lông vàng, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Pháth hoa ở ngọn và nách lá, có lông vàng; đài có lông trắng; lá đài nhọn, cao 8 mm (dài hơn ống); vành có ống 8 mm, có lông mặt ngoài, tai lam lam, xoan, dài 8 mm, có lông mặt ngoài. Manh nang cứng đầu, to 13 x 1 cm, có lông mịn; hạt to 12 x 3,5 mm, lông mào 4 cm.

Huế, Bà Rịa.

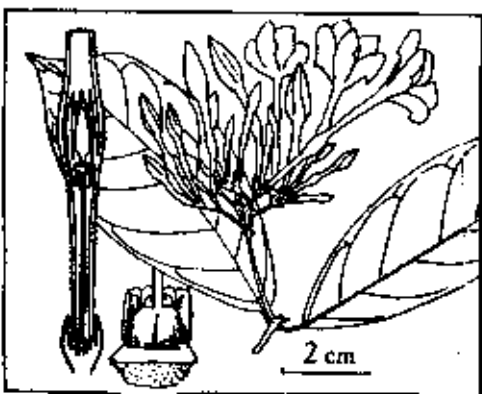
- Climber; flowers blueish; follicles 13 x 1 cm; coma 4 cm long.

6857 - *Aganosma petelotii* Lý. Luyênhuong Pételot.

Dây leo; nhánh non có lông mịn. Lá có phiến không lông, bầu dục tròn dài, to 10-15 x 5-8 cm, chót có mũi dài 9-12 mm, gân-phụ 9-11 cặp; cuống 12-16 mm. Pháth hoa ở ngọn, dài 5-7 cm, đài 5-7 cm; cộng hoa 12-15 mm; vành có ống 9-11 mm, tai 7-8 mm; noãn sào có lông.

Sapa, 1.550 m (hình theo Lý).

- Climbing; inflorescence 5-7 cm; corolla tube 9-11 mm; ovary pubescent.

6858 - *Nouettia cochinchinensis* Pierre in Pl. Nét Nam.

Dây leo; cành non, pháth hoa, đài có lông dày. Lá có phiến thon, dài 10-17 cm, nâu đậm lúc khô, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 4-6 mm. Tútán như tản phòng ở nách lá; lá hoa 7 mm; đài 3 mm; ống vành cao 3,5 cm, tai chổng hên mặt; đĩa mật cao hơn noãn sào, có thùy; nuốm có sợi nối vào baophần.

Bétre; I (hình theo Pitard).

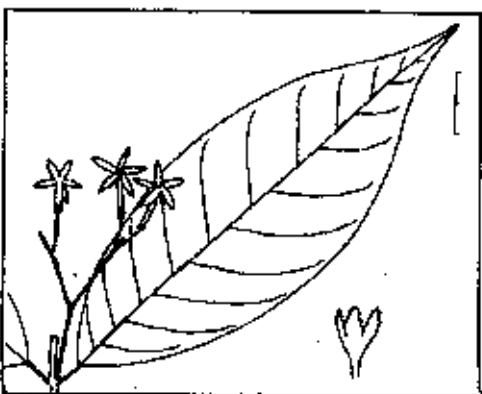
- Scandent; branches, inflorescence tomentose; disc high.

6859 - *Rhynchodia pauciflora* Pit.. Môtừ ít-hoa.

Dây leo, không lông. Lá có phiến to, đến 20 x 8 cm, thon thon, gân-phụ 10 cặp; cuống 1,5-2 cm. Tútán lưỡng phân thưa, ở nách lá; hoa to 2 cm; đài có ống 1 mm, tai 1,5 mm, rìa lông; vành có ống cao 7 mm, tai dài 5 mm; tiểu thụ 5, baophần nhọn; đĩa mật thấp; noãn sào 2 tâm bì rời, noãn sắp theo 2 hàng.

Lâm đồng; Dran; IV.

- Climber glabrous; limb to 20 cm long; flowers 2 cm large.

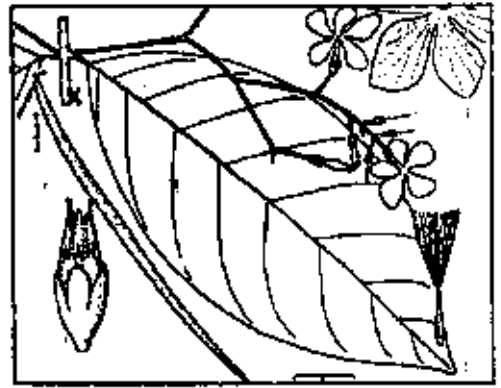

6860 - *Rhynchodia verrucosa* (Bl.) Woodson. Môtừ
mặt.

Dây leo to; thân không. Lá có phiến bầu dục,
to 18 x 9,5 cm, đầu tù, mỏng, gân-phụ 9-10 cặp;
cuống 1,6 cm. Tụ tán to, cao 11 cm, ở nách lá, không
lông; hoa rộng 3 cm, lá đài xoan tròn, có rìa lông;
vành có ống cao 8 mm, tai 13 mm, tiểunhụy không
thò, gắn ở phần dưới của ống vành. Manh nang dài
đến 30 cm; *hột có mỡ dài mang lôngmào*.

N.

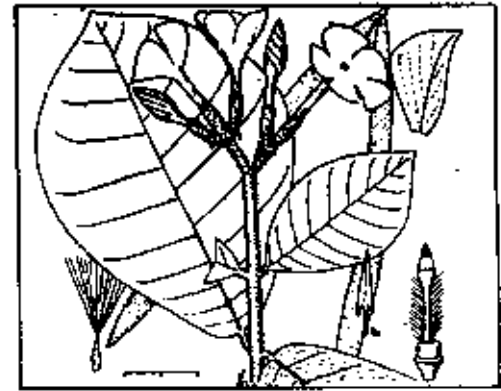
- Big climber; leaves large, membranous,
glabrous; flowers 3 cm large; follicles to 30 cm long
(*Trachelospermum verrucosum* Bl., *R. pierrei* Spire).

6861 - *Chonemorpha eriostyllis* Pit. Quậnhoa vôi-lông
Dây leo to; cành có lông vàng dày. Lá có
phiến xoan ngược, to 15 x 10,5 cm, đầu tù tròn, đáy
tròn hay hơi cắt ngang, mặt trên có lông thưa, mặt
dưới có lông vàng dày; cuống dài 1 cm. Pháthoa ở
ngọn, có nhiều láhoa dài 6-8 mm, có lông; đài có
ống dài 18 mm, có lông, răng 5; vành trắng có ống
2,5 cm, có lông, tai bấtxung dài 13 mm; tiểunhụy 6
mm; đĩa mật cao 0,75 mm; vôi nhụy 3 mm, dây lông
dài. Manh nang dài 12 cm; *hột có lôngmào* 2 cm.

Vinh yên. Var. *baviensis* Pit.: lá to đến 30 x 20
cm; Bavi.

- Big climber; flowers white, 3 cm large;
follicles 12 cm long; pappus 2 cm long.

6862 - *Chonemorpha frutescens* R. Br.

6863 - *Chonemorpha gracilliflora* Pit.

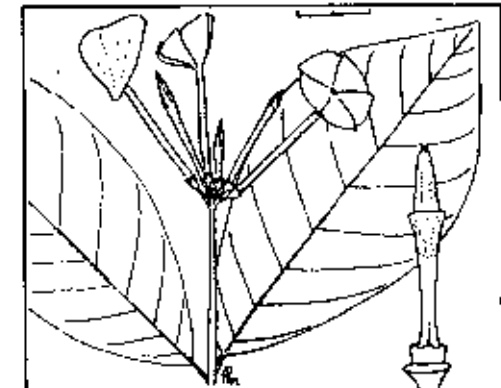
Thân non dày lông. Lá có phiến to 7-13 x 4-7,5 cm, xoan, chót hơi nhọn có mũi, hai mặt có lông,
gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 9-10 mm. Tụ tán ở chót nhánh, to 5-8 cm; hoa có ống đài cao hơn tai; vành
vôi ống 1,5 cm, tai 9 mm; vôi nhụy không lông. Lào: Luang-Prabang.

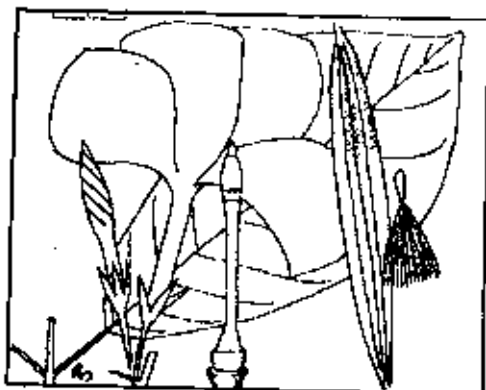
6864 - *Chonemorpha grandieriana* Pierre ex Pit.
Quậnhoa Grandieri.

Dây leo; mù trắng; cành có lông. Lá có phiến
xoan, to 10-18 x 5-11 cm, không lông, gân-phụ 8-11
cặp; cuống dài 1-1,8 cm. Pháthoa là tụ tán dày ở
chót nhánh; đài cao 4-5 mm; vành có ống dài 4-5
cm, không phủ ở chót, tai 5, dài 1,5 cm; tiểunhụy 5;
tâm bì rời ở bầunoãn, noãn gắn theo 4 hàng.
Manh nang 2, to 20-28 x 1,4 cm; *hột dài 18-25 mm, có
mỡ dài 1-2 lần hơn, lôngmào mịn như tơ*.

Bàna, núi Dinh, Giarai.

- Climber; branches pubescent; corolla tube 4-5
cm long; follicles 20-28 cm long.

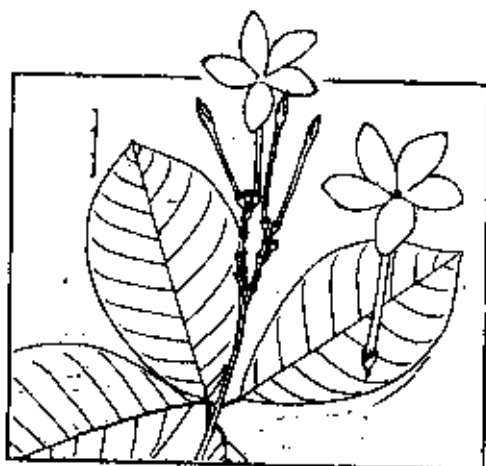

6865 - *Chonemorpha macrantha* Pit. Quậnhoa bông-to.

Dây leo to, dài 7 m. Lá có phiến xoan ngược, to đến 30 x 17 cm, đầu tà có mũi, đáy hẹp, tà tròn, gân-phụ 9-11 cặp, mặt trên có lông; cuống dài đến 7 cm. Pháthoả ở ngọn, dạng tánphồng, dài 10 cm, có lông mịn; cọng hoa 1-2 cm; đài 1,5 cm, tai nhọn, dài hơn ống; vành có ống dài 3,5 cm, tai dài 5 cm. Manhngang dài đến 22 cm; hạt dài 2 cm, có mỏ ngắn, mang lôngmào ở chót, dài 3,5 cm.

Quảngtrị.

- Big climber; leaves pubescent; corolla tube 3.5 cm long, lobes 5 cm; coma 3.5 cm long.

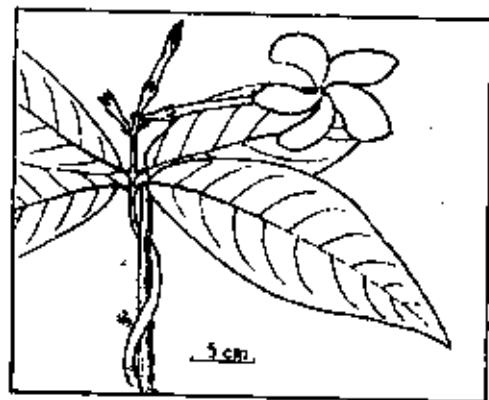

6866 - *Chonemorpha macrophylla* D. Don. Quậnhoa lá-to.

Dây trườn, có mù trắng; cành không lông. Lá có phiến xoan ngược, to 8-9 x 5-6 cm, gân-phụ 10 cặp; cuống dài 1 cm. Pháthoả ở ngọn, cao 8-10 cm, mang hai nhánh dài; đài có 5 răng; vành có ống dài 4-4,5 cm, tai xoan, dài 3 cm; tiểunhụy không thờ. Manhngang cặp nhau, dài; hạt có lôngmào.

Địnhquán; VIII.

- Climber; leaves obovate; corolla tube 4-4,5 cm, lobes 3 cm long.

6867 - *Chonemorpha yersinii* Spire. Quậnhoa Yersin.

Dây leo rất cao; mù trắng. Lá có phiến thon, to vào 15 x 7 cm, có lông nhám; cuống dài 2 cm. Pháthoả ở chót nhánh phụ; hoa rất to, trắng, tâm vàng; đài dài 1 cm; vành có ống dài 6 cm, có lông ở trong, tai dài 2,5-3 cm, phủ nhau bên phải; tiểunhụy rời nhau và không dính vào nuốm; đĩa mặt; tâm rời ở noãnào.

Thác Gougah (Lâmđồng); VII.

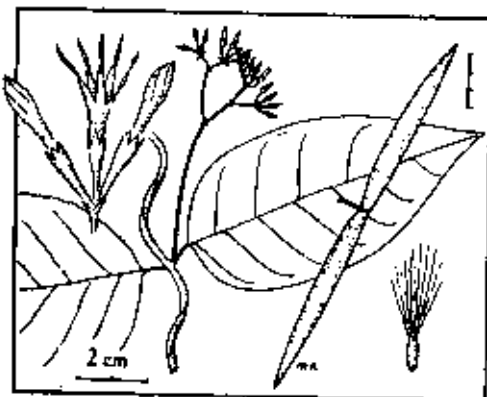
- Big climber; leaves with rough pubescence; flowers white; corolla tube 6 cm long.

6868 - *Parsonsia laevigata* (Moon) Alston. Bạtson.

Dây leo quấn; vỏ xám. Lá có phiến bầuđục thon, dài 5-12 cm, đầu nhọn, đáy tròn, mỏng, không lông, gân-phụ 5-7 cặp; cuống có 5 tuyến ôm thân. Tuyến ở nách lá; láhoa 4-6 mm; hoa xanhxanh; đài 2 mm; vành có ống dài 2 mm, tai 4 mm, hẹp, nhọn, quấn; tiểunhụy gắn ở đáy ống vành; vảy mặt. Manhngang đôi, cọng đầu, dài 10-17 cm, to 2 cm; hạt dài 1,5-2 cm, lôngmào 2-3 cm, màu vàng-nâu.

Núi Dinh.

- Climber; leaves glabrous; flowers greenish; follicles 10-17 cm long; seeds 15-20 mm long (*Echites laevigata* Moon).

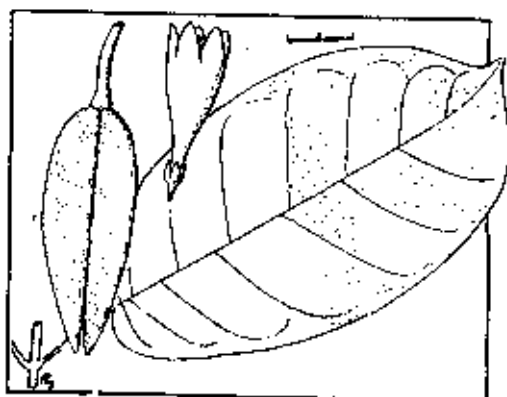

6669 - Amalocalyx microlobus Pierre Sondón.

Bụi hay dây leo; nhũ dịch nhiều; cành, lá, phách hoa, dây lông mịn. Lá có phiến bầu dục đáy hình tim, dài đến 20 cm, gân-phụ 9-10 cặp. Tụ tán ở nách hay ngọn nhánh, trục chính dài 8 cm; *hoa hương*; dài cao 8-9 mm; ống vành 2 cm, tai 5 mm; tiểu nhụy có bao phấn dính vào núm; đĩa mật. Manh nang cặp nhau, dài 6 cm; hạt đẹp, dài 1 cm, lông mào 2 cm.

Thanh hóa; IV-IX. Trái non ăn được.

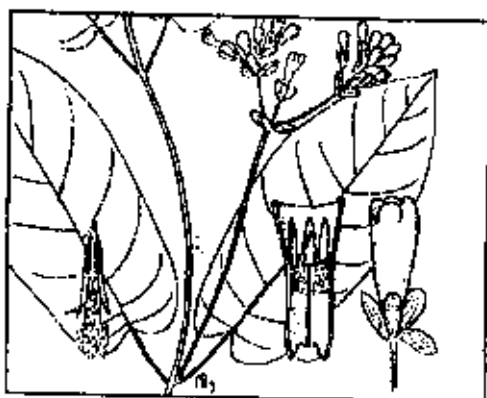
- Bush or climbing; leaves hirsute; flowers pink; seeds with 2 cm long coma.

6870 - Amalocalyx sp.

Dây leo; lông dài đến 20 cm, lúc non có lông mịn. Lá có phiến to, 20 x 6-8 cm, mặt dưới có lông mịn, đáy hình tim; cuống dài 4 cm, có lông mịn. Phách hoa có cọng dài 10-15 cm; lá hoa rộng, cao 1 cm, *hương đậm*; dài 12 mm, lá đài hơi khác nhau, có lông; vành *hương*, cao 2,8 cm, có lông mịn mặt ngoài; tiểu nhụy 5, gần cách đáy 1 cm, nơi gần dây lông vàng; đĩa mật cao hơn noãn sào.

Đắc nông (Cổng tum); V.

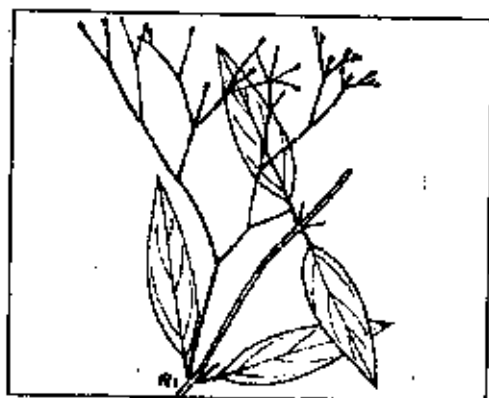
- Scandent; dense pubescence; bracts pink; corolla pink, 2.8 cm long; disc higher than ovary.

6871 - Ecdysanthera godefroyana Pierre. Ràng-bùa Godefroy.

Dây leo quấn có nhũ dịch; cành mảnh, lông dài, không lông. Lá có phiến thon hay xoan hẹp, to 3-4 x 1-1,3 cm, đầu có mũi, gân-phụ rất mảnh, 2-3 cặp, như da mỏng, không lông; cuống dài 8 mm. Phách hoa ở nách lá, thưa, lưỡng phân dài, nhánh chót mang tụ tán đơn phân; hoa nhỏ, *nhàu nhàu*; tiểu nhụy gần ở đáy ống vành. Manh nang.

Hà Tiên.

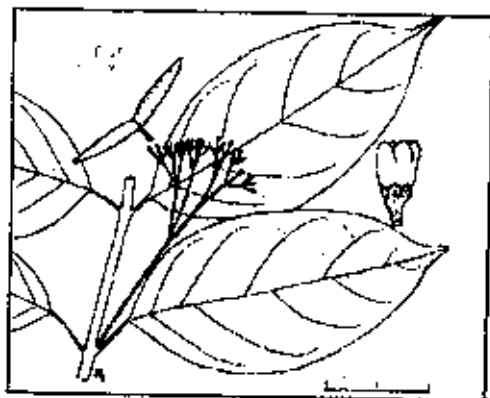
- Scandent; leaves glabrous; flowers small, brownish.

6872 - Parabarium langbianii (Vern.) Pichon. Mặc sang Langbian.

Dây leo cao đến 35 m, thân to đến 10 cm; không mù trắng. Lá có phiến bầu dục, dài 6-10 cm, đầu có đuôi, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 13 mm. Tụ tán ở nách lá và ngọn nhánh, dài bằng hay hơn lá; *hoa nhỏ, trắng, thơm*; dài 0,5 mm; tiểu nhụy gần gần đáy ống vành; đĩa mật. Manh nang 2, cùng đầu, dài 8-11 cm; hạt dài 2 cm, lông mào dài 4-5 cm.

Bình trị thiên, Phan Rang; II-V, 9-10.

- Big climber; flowers white, fragrant; follicles 8-11 cm long; seeds 2 cm long, coma 4-5 cm long (*Ecdysanthera langbianii* Vernet).

6873 - *Parabarium latifolium* Pierre ex Spire

Nhánh non, mặt dưới lá dày lông phún. Lá có phiến to 21-22 x 6-7,5 cm, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 12-15 mm. Tután dạng tánphồng; cánhhoa 0,5 mm, tiểuhụy 1,3 mm. Manhngang 7 x 1 cm.

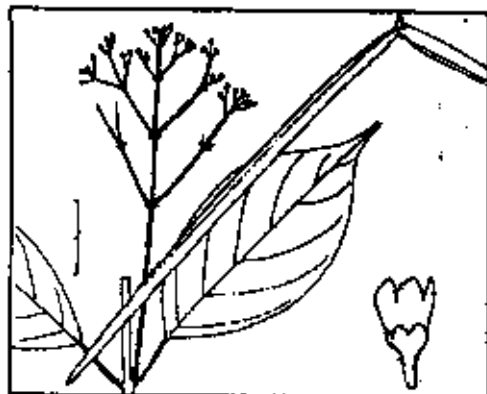
6874 - *Parabarium linocarpum* Pierre ex Spire

Không lông. Lá có phiến to 6-8 x 3-3,5 cm, bầuđục, xoan-thon, chót có mũi, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 6-9 mm. Trái khô, 2 manhngang to 13-14 x 5-6 cm, rì; hạt có lôngmào 3,5-4 cm. Tránnh.

6875 - *Parabarium spireanum* Pierre ex Spire. Dùi, Dùi trắng.

Dây leo to, dài 10-35 m, không lông; thân to 5-10 cm; mù trắng. Lá có phiến trònđai, xoan-thon, to 5,5-9 x 2-4 cm, chót có mũi, đáy tà hay nhọn, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 1-1,5 cm. Tután ở nách lá hay kế ngọn, cao 7,5-14 cm (cộng chung 7-11,5 cm); hoa nhóm 3-5, trắng, thơm; láđai 5; vành có ống 1 mm, tai 5, cao 0,5 mm; tiểuhụy gắn gần đáy ống; noãn sào 2, rời. Manhngang dài 8-11 cm; hạt dài 18-20 mm, có mỏ, hơi dẹp, lôngmào mịn, dài 4-5 cm

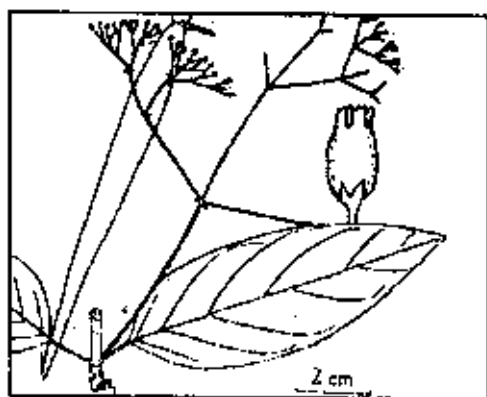
Thanhhoa, Quảngtrị, Càná; II-V, 9-10. Nhựa cho caosu tốt.

6876 - *Parabarium utile* (Hay. & Hawk.) Lý var. *utile*. Mặcsang hữu-ích

Dây leo; cành không lông. Lá có phiến bầuđục, to vào 8 x 4 cm, đầu có mũi dài, đáy tà, gân-phụ 4(5) cặp, mặt trên nâu sẫm, mặt dưới nâu dà; cuống dài 1,6 cm. Pháthhoa là chùm-tután, trục có lông mịn; hoa nhỏ, cao 2 mm; dài 0,6-0,7 mm, có lông mịn sát; vành không lông, tai 0,7 mm. Manhngang mảnh, dài đến 21 cm, rộng 7-8 mm.

B.

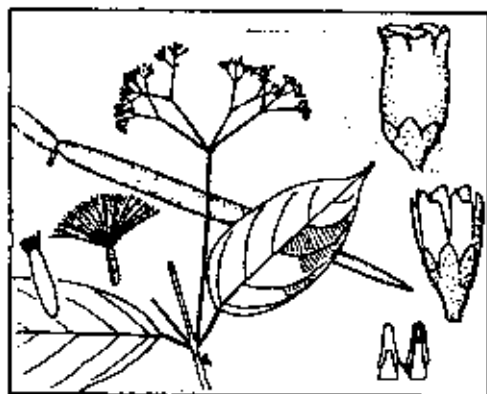
- Climber; flowers 2 mm long; follicles 21 cm long (*Ecdysanthera utile* Hay. & Hawk.).

6877 - *Parabarium laevigatum* Mặcsang

Dây leo cao, không lông trừ ở pháthhoa và láđai; nhũdịch trắng; bikhầu trắng. Lá có phiến dài 10-16 cm, nhỏ hơn ở nhánh thụ, gân-phụ 5-6 cặp. Tután thưa; hoa trắng; đài cao 0,5 mm; ống vành cao 1 mm, tai vào 0,5 mm; tiểuhụy 5, gắn ở đáy ống vành; đĩa mặt. Manhngang cứng đầu, to 11 x 1 cm.

Huế, Giarai; II-XII.

- Long climber; white latex; flowers white, 1 mm long; follicles 11 x 1 cm (*P. vernetii* Pierre; *P. velutinum* Pit.).

6878 - *Urceola micrantha* (G. Don) Middl. Canchâu Mặcsang hoa-nhỏ, Diu-đo.

Dây leo; cành non, pháthhoa có lông mịn. Lá có phiến bầuđục, to 6-8,5 x 2,5 cm, chót có mũi dài, đáy tròn, gân-phụ 5 cặp (cặp đáy có thể hơi dài), mặt trên nâu đậm hay lợt, mặt dưới nâu; cuống dài 1-1,5 cm. Pháthhoa ở nách lá, rộng dài; hoa trắng, nhỏ, nhiều; đài có lông mịn; vành không lông, hình lục lạc, chẻ cạn hay hơi sâu; tiểuhụy gắn ở đáy ống vành; đĩa mặt. Manhngang cứng đầu, dài 11 cm; hạt dài 12 mm, có lôngmào hoe, dài (có khi ngắn).

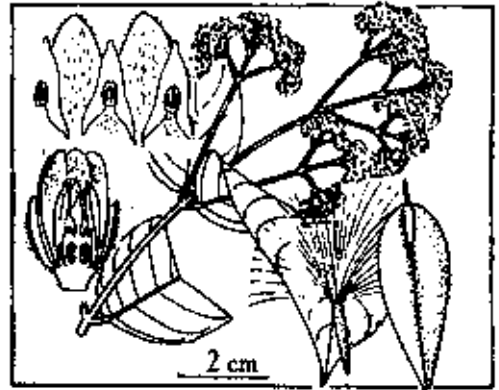
Phủquốc. Loài biếnthiên nhiều.

- Scandent; branches, inflorescence puberulent; flowers white; coma rufous (*Echites micrantha* Wall. ex G. Don, *Parabarium cambodiense* Pierre, *P. chevalieri* Pit., *P. diudo* Dub., *P. micranthum* (A. DC.) Spire).

6879 - *Urceola minutiflora* (Pierre) Middl. Một tỉnh
Dây leo cao, to; cành non, cuống, mặt dưới lá, phát hoa có lông; nhựa dịch nhiều. Lá có phiến xoan, đáy tròn hay hình tim, dài 8-11 cm, gân-phụ 10-13 cặp, mặt trên bánphẳng. Tután dày ở ngọn; hoa nhóm 3-5, nhỏ; lá đài cao 0,5 mm; cánh hoa cao 0,65 mm, chùng nhau bên mặt; ba phần hình đầu tên, dính vào núm. Manh nang đôi, cặp nhau, dài 3-4,5 cm, đáy hẹp rồi rộng 5-7 mm; hạt dài 9 mm, không mở, lông mào dài 2 cm.

Lùm bụi, rừng, 0-400 m, từ Nhatrang đến Luyetinh (hình một phần theo Pierre).

- Long climber; flowers small; seeds without beak, coma 2 cm long. (*minutiflora* Pierre).

6880 - *Urceola quintareti* (Pierre) Middl. Măcsang Quintaret.

Dây leo cao; cành không lông; nhựa dịch màu hường. Lá có phiến thon, to 6-8 x 1,7-2,3 cm, nhọn hai đầu, không lông, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-tután ở nách lá, dạng tánphẳng, cao 3-4 cm; hoa cao vào 6-8 mm, không lông; vành có ống cao 2,5 mm; tiểu hụy 5, ba phần hình đầu tên; tâm bì có lông. Manh nang cùng đầu, to 4-7 x 1 cm, hạt dài đến 1 cm, lông mào 2 cm.

Hà tinh, Vinh (hình theo Spire).

- Long climber; latex pink; leaves glabrous; seeds 1 cm long, coma 2 cm long (*Ecdysanthera quintareti* Pierre).

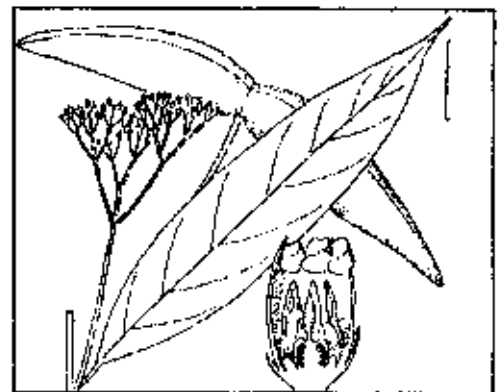

6881 - *Urceola tournieri* (Pierre) Middl. Măcsang Tournier.

Dây leo cao; cành có lông mịn, cho nhựa dịch đỏ. Lá có phiến thon hẹp, to 12-18 x 3-4 cm, chót nhọn, có đuôi, đáy nhọn, gân-phụ 7-8 cặp, không lông; cuống dài 1 cm. Chùm-tután như tánphẳng, ở nách lá, dài 8-9 cm; hoa cao vào 2 mm, 5-phần; đĩa mặt nhỏ; noãn sào rời. Manh nang cùng đầu, to vào 5-9 x 1,5-2 cm; hạt dài 16-18 mm, lông mào 3,5-4 cm.

Vinh (hình theo Spire).

- Long climber; latex red; leaves lanceolate; follicles 5-9 x 1,5-2 cm; seeds with 3,5-4 cm long coma (*Ecdysanthera tournieri* Pierre)

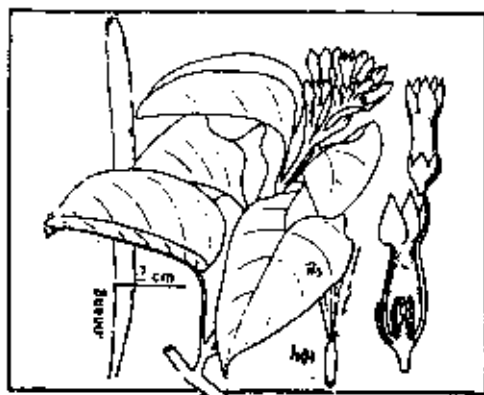
6882 - *Urceola rosea* Hook. & Arn. Răng-bùa hường; Sour Creeper.

Tiểu mộc leo quấn, dài 5-6 m; thân to đến 12 cm; mù trắng. Phiến không lông, dài 5-8 cm. Chùm-tután ở ngọn, dài 10-15 cm, mang tután 3-phần; hoa hường, thơm nhẹ; đài xoan nhọn; ống vành 2 mm, tai 1,5 mm; tiểu hụy gắn ở đáy ống vành, có tai dài; bầu noãn rời. Manh nang đen, dài 8-12 cm; hạt dài 1,2 cm, lông mào màu rặng. $2n = 10$.

Hànamninh, Báo lộc; IV-VII, 9. Lá non ăn được, có vị chua.

- Robust climber 5-6 m long; flowers pink; coma deciduous.

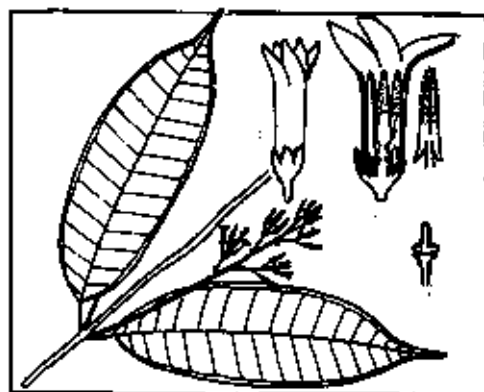

6883 - *Aganonerion polymorphum* Pierre ex Spire. Dang.

Dây leo, có mù trắng, không lông. Lá có phiến xoan, đáy hình tim hay tròn, chót nhọn, màu lục tươi, không lông. Chùm-tútán; hoa trắng hay hườnghương, thơm; đài có răng dài bằng ống; vành có ống có lông mặt trong; tiểunhụy gắn gần đáy ống vành. Manhnang dài 8-15 cm, rộng 5-8 mm; hạt có lôngmào dài 3-4 cm.

Bụi ven rừng khô, bìnhnguyên đến 700 m, từ Quảngtrị vào N; VI-XI. Lá có vị chua ngon, dùng nấu canh.

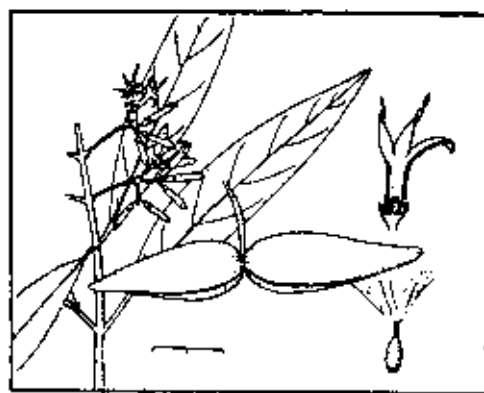
- Climber glabrous; leaves acidulate; flowers white or pinkish; follicles 8-15 cm long; coma 3-4 cm long.

6884 - *Cleghornia malaccensis* (Hook. f.) King et Gamble. Dây Già-dở trong

Tiểumộc leo có mù trắng; cành có lông dài, lúc non có lông mịn. Lá có phiến trònđài, to 8-11 x 2,5-3,5 cm, không lông, mỏng, gân-phụ 11-14 cặp; cuống dài 1-2 cm. Chùm-tútán dài 3-8 cm, nhánh mang 3-5 hoa; đài rìa lông; vành có ống 3 mm, tai 2 mm; baophần hình đầu tên, có lông, chỉ gắn gần đáy ống vành; noãnào 2 tâm, noãn gắn theo 6 hàng dọc. Bảochánh (Đôngnai); VII.

- Climber; limb membranous, glabrous; corolla 5 mm long; ovules inserted in 6 rows (*Baisse malaccense* Hook. f., *C. dongnaiense* Pierre).

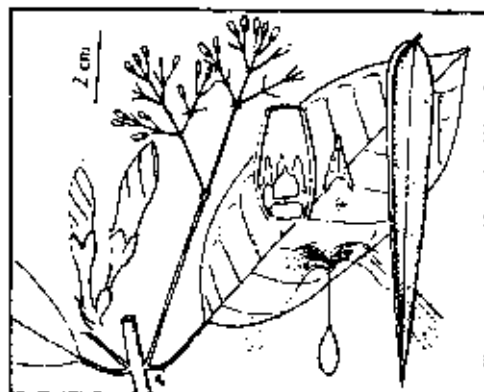

6885 - *Anodendron affine* (Hook. & Arn.) Druce. Tóc thẳng; Asian Cable creeper.

Dây leo cao, không lông; nhũdịch trắng. Phiến thon, to 9 x 1-3 cm, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm-tútán ở ngọn, mang tután 3-phần; hoa cao 1 cm; đài 2 mm; vành có tai dài bằng ống; tiểunhụy thấp, gắn gần đáy ống vành. Manhnang cung đầu, to 4,5 x 1,7 cm; quabì dày, cứng; hạt cao 1,5 cm, kể cả mỏ ngắn, mang lôngmào dài 2 cm.

Rừng dày.

- Long glabrous climber; stamens inserted on the base of corolla tube; seeds with short beak bearing 2 cm long coma (*Holarrhena affine* H. & A., *A. loheri* Merr., *A. paeve* (Benth.) Fr. & Sav.).

6886 - *Anodendron paniculatum* A. DC. Tóc thẳng chùm-tútán. Dây leo cao 15 m; thân to 5-7 cm; nhũdịch trắng, nhiều. Phiến dài 10-20 cm, dài, không lông. Tútán 3-phần ở nách lá và ngọn; hoa trắng hay ngà; đài 1 mm; vành có ống dài 2 mm, có lông mặt trong, tai 3 mm; tiểunhụy gắn dưới giữa ống; đĩa mặt có 5 răng cao. Manhnang nhọn, dài 10-15 cm, rộng 2 cm, quabì dày 2-2,5 mm; hạt dài 1,5-2 cm, dẹp, mỏ dài mang lôngmào dài đến 9 cm.

Rừng bìnhnguyên từ Nhatrang vào N đến Phúquốc; II-VII, 2-8.

- Long climber; flowers white or ivory; seeds with to 9 cm long coma (*A. manubrium* Merr., *A. sutepense* Merr.).

6886b - *Anadendron nervosum* (Hook. f. & Arn.) Druce, Sừng-trâu.

Dây leo; nhánh nhiều, không lông. Lá có phiến thon ngược, dẹt, to 5-10 x 1-2,5 cm, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 6-12 mm. Chùm-tútán dày, cao 5-9 cm, tután tamphân; hoa vàngvàng; ládài 1,5 mm; vành có ống 4,5 mm, tai 5 mm; tiểuhụy gần gần đáy vành; đĩa mặt. Manhngang dài 8,5 cm; hạt dẹp, có mô dài mang lôngmào dài.

Ninhthuận; từ Trungquốc, Nhật đến Ấnđộ.

- Glabrous climber; flowers yellowish; foliicles 8,5 cm long; seeds with long pappus (*Anadendron laeve* Maxim. ex Fr.)

6887 - *Ixonoderium annamense* Pit., Néo, Mồ.

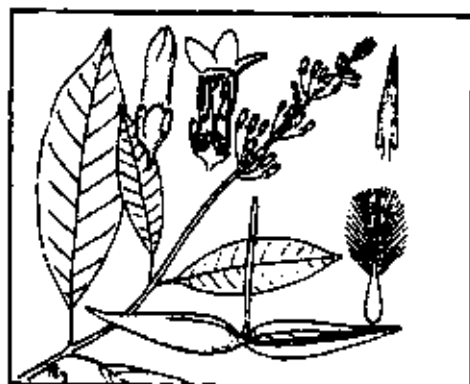
Dây leo cao đến 15 m, không lông trừ lúc non và pháthoa. Lá có phiến bầuđục thon, dài 15-17 cm, dài, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 1-2 cm, Chùm dài 10-30 cm, mang hoa thành chùm; rộng 1 cm, đỏ; hoa đỏ; đài 3,5 mm, ống 1 mm; vành có ống dài 4 mm, tai 3 mm, hình phẳng; tiểuhụy gần giữa hay gần đáy ống; đĩa mặt cao; noãnáo có lông ở trên. Manhngang cứng đầu, thon, to 5 x 1,3 cm; hạt có mô dài, mang lôngmào dài 2 cm.

Quảngtrị, Thừathiên, Bànà, Côngtum; IV-XI, 11.

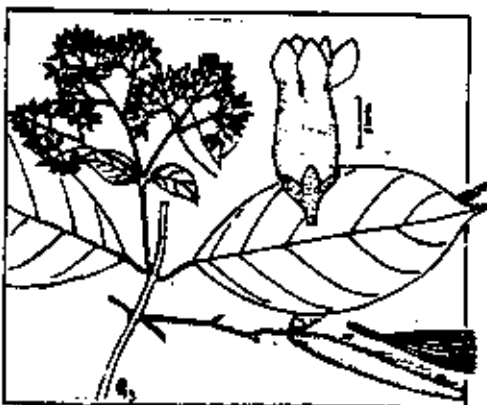
- Long climber; flowers red; foliicles 5 x 1,3 cm; seeds with coma on long beak.

6888 - *Xylinabaria spirae* Pierre ex Spire

Dây leo cao, to 10-13 cm. Lá có phiến trònđài, thon, to 15-20 x 6-7,5 cm, chót có môi, đáy nhọnhẹp, gân-phụ 12 cặp; cuống 12-15 mm. Pháthoa...; hoa...; tambi 2, rời nhau. Manhngang 2, dài 6,5-7 cm, rộng 1 cm; hạt to 9 x 2 mm, lôngmào 3 lần dài hơn. Lào.

6889 - *Xylinabariopsis napeensis* (Quint.) Metc., Râu-chim, Rút. *Dây trườn, dài đến 50 m*, thân to đến 15 cm; cành non xám, vuông. Phiến xoan hay bầuđục, dài 5-9 cm, mặt dưới như có bột; cuống dài 1-1,5 cm. Tután ở nách lá; hoa hồng hay trắng; đài vào 1 mm; ống vành 1 mm, tai 1 mm; tiểuhụy không thò; đĩa mặt 5 răng. Manhngang 2, cặp nhau, dài 5-7 cm; hạt 4, không mô, dài 13 mm, lôngmào dài 3,5 cm.

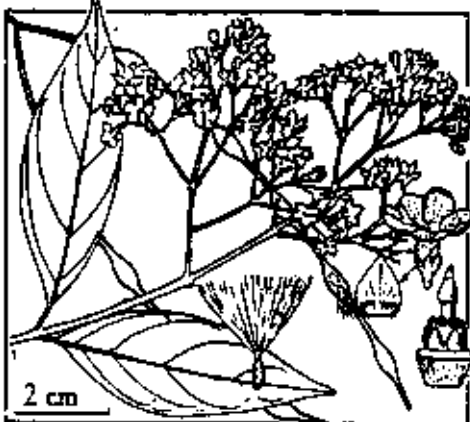
Rừng: Bắcthái, Hànamninh, Quảngtrị; IX-V, 12-8 (hình một phần theo Pitard).

- Climber to 50 m long; flowers white or pink; seeds without beak, pappus 3,5 cm long (*Microchites napeensis* Quint., *X. reynaudii* Pit.).

6890 - *Parameria laevigata* (Juss.) Mold., Songtiết.

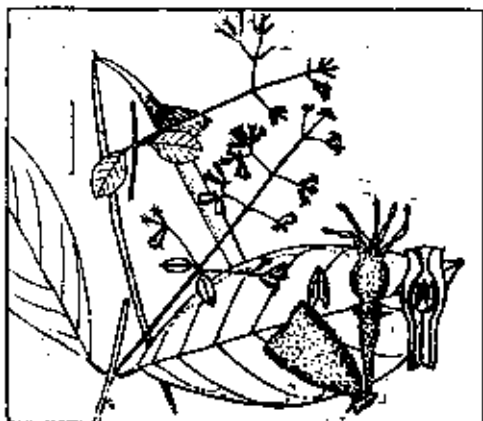
Dây leo cao 5-10 m, không lông trừ ở pháthoa và ládài. Lá có khi chum 3, có phiến bầuđục hay xoan, dài 5-12 cm, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 5-7 mm. Chùm-tútán ở nách lá và ngọn nhánh; hoa trắng, thơm; đài có tuyến ở trong; ống vành ngắn, tai 4 mm, chồng nhau bên trái; 5 vây mặt. Manhngang đôi, dài 15-45 cm, thét giữa hạt; hạt dài 2-3 mm, mang lôngmào 2,5 cm.

Lùm bụi, rừng hồ: Côngtum, Tâyninh, Đ.-N.A; VIII-IV, 1-4 (hình một phần theo Pitard). Chứa acid protocatechuic. Lá, thân lợikinh, trị kiết, trị tétthấp; vỏ làm lành vết thương.

- Climber glabrous except on inflorescence; foliicles torulous; seeds with 2,5 cm long pappus (*Aegiphila laevigata* Juss.; *P. glandulifera* Benth.).

6891 - *Ichnocarpus frutescens* (L.) W.T. Aiton. Mần-trây.

Tiểu mộc trườn; mù trắng; cành non, phát hoa có lông hoe. Lá có phiến thon dài 4-10 cm, đáy tà, mặt dưới có lông dày; cuống dài 6-8 mm. Tután ở ngọn nhánh và nách lá; hoa trắng hay hồng; dài 2 mm, đồng trường thành ống 9 mm; vành cao 4 mm, ống phủ tròn, đĩa mặt 5 0,8 thùy; bầu noãn vào 10-14 noãn. Manh nang dài 10-15 cm, rộng 2,5-3 mm; hạt hẹp, dài 1-1,5 mm, lôngmào dài 1,5 cm.

Bàrja; VI-1. *In vitro*, chống siêu khuẩn R.D.; ở Ấn, rế lọc máu, trị ho, đái máu, kinh phong, quáng gà, lá-lách to, ja, kiết.

- Sarmentous shrub; rufous pubescence; flowers white or pink; follicles 10-15 cm long (*Apocynum frutescens* L., *I. microcalyx* Pit.).

6892 - *Ichnocarpus ovatifolius* A.DC.. So-mo, Mần-trây lá-xoan.

Dây leo cao đến 10 m; nhũ dịch màu vàng ối; cành không hay có lông. Lá có phiến xoan, dài 6-12 cm, đáy tà tròn, mặt dưới có lông; cuống dài 8-15 cm. Tután ở ngọn nhánh và nách lá; hoa trắng; dài cao 1,5 mm; vành cao 6 mm, hình trụ; tiểu nhụy 5; đĩa mặt cao, 5 thùy; bầu noãn 2 hàng 6-noãn. Manh nang dài 6-9 cm, có lông.

Rừng đến 600 m: Phú Khánh, Đồng Nai, Châu Đốc, Cơnson; V-XI, 11. Theo Middleton, cũng chỉ là *I. frutescens*.

- Climber up to 10 m high; yellow latex; flowers white; follicles 6-9 cm long.

6893 - *Ichnocarpus oxypetalus* Pit.. Mần-trây cánh hoa-nhon.

Dây leo cao 3-5 m; mù trắng; nhánh thông, lúc non có lông mịn sét. Phiến to 11 x 2,5 cm, đầu tà, đáy tròn, không lông, mỏng, mặt trên dẹt, mặt dưới nâu đẹp, gân-phụ 5(6) cặp, mảnh; cuống dài 6-7 mm, có lông sét. Phát hoa dài 2-3 cm; hoa nhỏ, gần như không lông; lá dài có vài lông ở bìa; ống vành 1,5-2 mm, tai 3 mm, hẹp nhọn, có lông mắt trên; tiểu nhụy 5, bao phấn có tai ở đáy, gắn ở giữa ống; tâm bì có lông ở trên. Manh nang có mũi dài.

Phanri. Thân làm thùng tốt. Theo Middleton, cũng chỉ là *I. frutescens*.

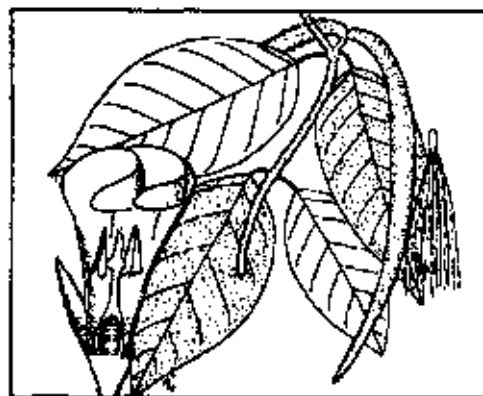
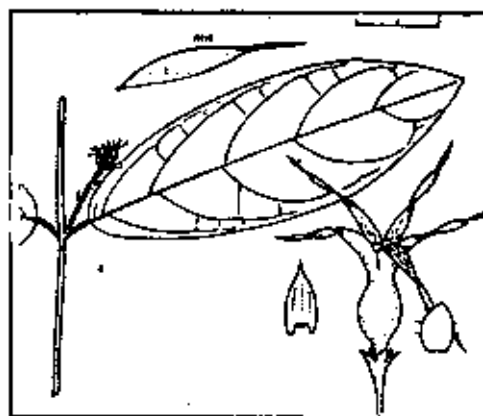
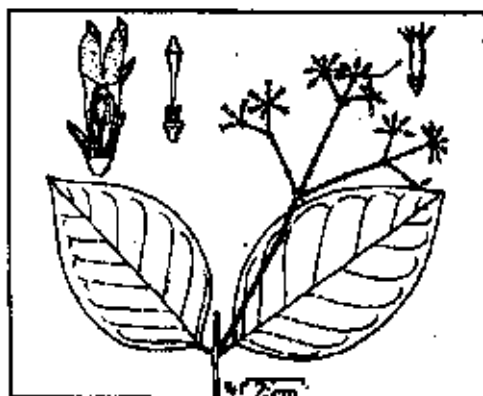
- Climber 3-5 m high; branches ferruginous pubescent; follicles with long beak.

6894 - *Ichnocarpus jacquetii* (Pierre. ex Spire) Middleton. Mần-trây Jacquet.

Dây leo; cành to 4-6 mm, có lông vàng. Lá có phiến xoan, to 5-8 x 2-3,5 cm, chót tà hay có đuôi, đáy tà, có lông nằm vng, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 1 cm, có lông vàng. Phát hoa dày dầy, có lông; vành có ống ngắn, tai 5; tiểu nhụy 5, không thò; noãn sào có lông. Manh nang 2, cong cong, to 6-13 x 0,5 cm; hạt to 1,5 x 2 mm, lôngmào dài 2,5 cm.

Rừng Đethám; VI, 6.

- Climber; yellow pubescence; follicles 6-13 cm long; seeds 2 mm long, with long pappus (*Microchites jacquetii* Pierre ex Spire).

6895 - *Ichnocarpus polyanthus* (Bl.) P.I. Forst. Mãntrây nhiều-hoa.

Dây leo; cành không lông, nâu đen. Lá có phiến xoan, to 6-7 x 4 cm, đầu có mũi, đáy tà, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 1,5 cm. Pháthoa trên nhánh thông; tután ở nách lá, dài 3-5 cm; dài có lông mịn, tai xoan, dài 1,5 mm; vành có ống dài 2,2 mm, có lông ở cổ, tai 5, dài 2 mm, không lông, màu vàng tái; noãn sào có lông, vòi nhụy ngắn.

Bavi; V.

- Climber; branches glabrous; flowers pale yellow; ovary pubescent; style short (*Tabernaemontana polyantha* Bl., *Microchites baillonii* Pierre ex Spire).

6896 - *Microchites ferruginea* Pit. Mãntrây sét.

Dây leo cao đến 10 m; cành không lông, trừ lúc thật non. Lá có phiến xoan thon, to 10-16 x 3-6 cm, không lông, mặt dưới nâu sáng, gân-phụ (12-16 cặp) nâu đỏ lúc khô; cuống dài 1 cm, có lông mịn. Pháthoa ngắn, có lông mịn; lá dài có lông; vành có ống cao 5 mm, có lông, tai thon, cao 2 mm; tiểu nhụy gắn ở đáy ống vành; đĩa mật. Manh nang dài 20-26 cm; hạt to 2 x 0,4 mm, lông náo dài 3,5 cm.

Định quán; 9. Theo Middleton (1994), cũng chỉ là loài trên.

- Climber 10 m high; leaves glabrous; corolla tube 5 mm long, lobes 2 mm; follicles 20-26 cm long; pappus 3.5 cm long.

6897 - *Allamanda cathartica* L. Huỳnhnhanh; Allamanda.

Dây trườn, có nhựa dịch trắng, không lông; cành tròn, to vào 0,5 cm. Lá mọc chum 3-5; phiến tròn dài thon, láng chói. Chùm-tután ở gần ngọn; hoa vàng tươi, to, gần như đều; lá dài rời, xanh, 3 to, 2 nhỏ; vành có ống hẹp dài dài rời rộng ra; tiểu nhụy 5, gắn ở chót phần hẹp; 5 vảy có lông; nuốm hình lông đen. Trái, ít gập, tròn tròn, có gai dài; hạt dẹp có cánh.

Gốc đảo Guyana, Tr vì hoa, đến 850 m; I-XII. Chứa lacton: plumierin, isoplumierin. Lá trị đau bụng, song khi nhiều có thể độc.

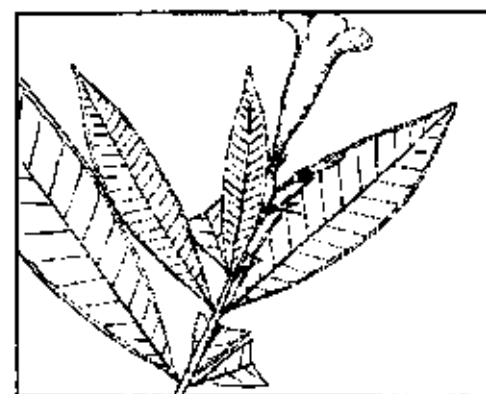
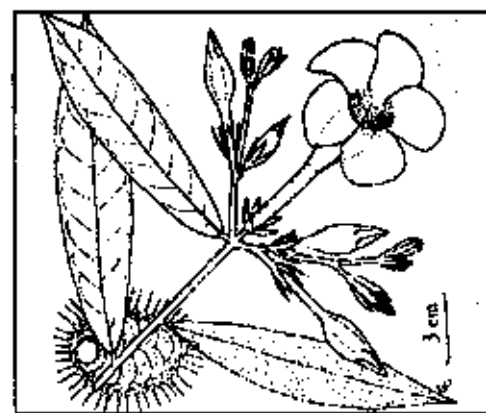
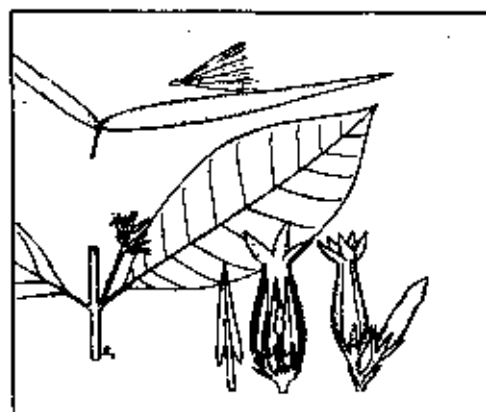
- Ornamental.

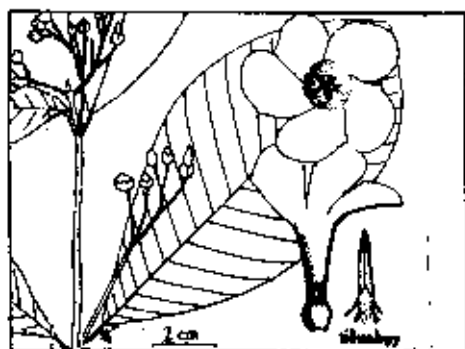
6898 - *Allamanda nerifolia* Hook.f. Huỳnhnhanh lá-hẹp.

Tiểu mộc hơi trườn, cao 1-2 m; cành tròn, có mù trắng. Lá chum 4; phiến thon, to 8-14 x 2-4 cm, không lông trừ ở gân mặt dưới, gân-phụ nhiều, gân sát bia; cuống ngắn, có tuyến ở nách. Pháthoa 5-10 hoa vàng tươi; rộng 7 mm; dài cao 1 cm; vành có ống có phần hẹp ngắn, rộng mau, dài vào 3,5 cm, tai 2 cm, đầu tà; đĩa mật trắng; noãn sào xanh, không lông.

Tr ở bình nguyên: Cánh tho.

- Ornamental.

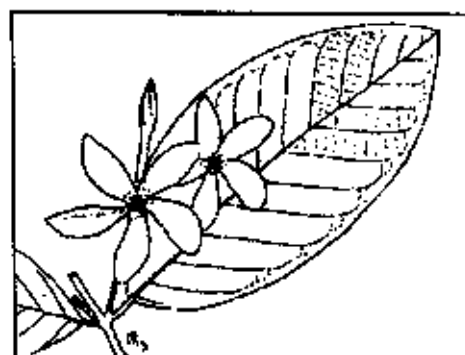

6899 - *Odontadenia macrantha* (Roem. & Sch.) Markgr., Tuyennha.

Đây leo quấn có mù trắng. Lá có phiến bầu dục thon ngược, to vào 17 x 7 cm, nhám nhám, gân-phụ nhiều. Tuyến ở nách lá; hoa thơm; dài 5 tai tròn, nhọn; *vành vàng cam*, tai chồng nhau bên mặt, miệng đỏ bên trong, không vảy; tiểu nhụy không thò, bao phấn có lông ở lưng; tam bì có 2 tuyến, rời ở noãn sào. Manh tràng 2, dài 20 cm, to 1 cm; hạt có mỏ, lông mào dài 4 cm.

Tr ở Sài Gòn; I-XII.

- Ornamental (*Echites macrantha* Roem. & Sch., *O. grandiflora* Miq.; *Dipladenia harrisii* Purd.).

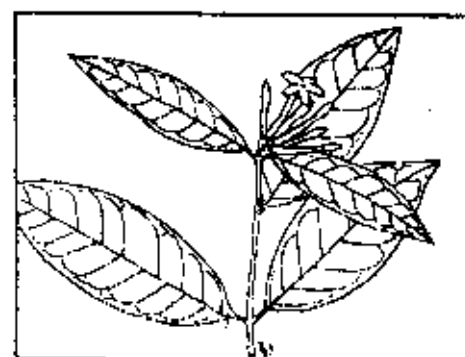

8900 - *Mandevilla boliviensis* (Hook. f.) Woodson. White Dipladenia.

Tiểu mộc leo quấn, cao 4 m, không lông; nhánh mảnh. Lá mọc đối, có phiến láng, tròn dài, dài 5-10 cm, đáy tù, chót có mũi; cuống dài 1,5-2 cm. Chùm ở nách lá, mang 3-7 *hoa trắng tâm cam*; vành hình kèn, có ống cao 5 cm.

Tr ở Đà Lạt. Góc Bolivi, Ecuador.

- Cultivated (*Dipladenia boliviensis* Hook. f.)

6901 - *Argyronerium odoratum* Pit., Ngã đèo.

Tiểu mộc leo nhỏ; cành non và phất hoa có lông nham. Lá có phiến dài 8-10 cm, đầu có mũi, mặt trên láng, bạc lúc khô; cuống dài 4-6 mm. Tán ở ngọn nhánh, mang 3-10 *hoa trắng, thơm* Lài; dài 3 mm; vành có ống dài 1,5 cm, có lông, tai 5 mm, chồng nhau qua bên phải; đĩa mặt cao; tam bì rời ở noãn sào.

Hà Tiên.

- Small climber; appressed pubescence; limb silver shining on dry; flowers white fragrant.

ASCLEPIADACEAE : họ Thiên lý

1a - hạt phất hoa rời, đựng trong cơ quan hình muỗng	Periploceae:
2a - nụ xoắn; vành hình thúng; leo	
3a - phất hoa ngắn, nhánh ngắn, ít hoa	
4a - cánh hoa liền mảnh, tràng-phụ do một	<i>Hemidesmus</i>
4b - cánh hoa vắn; tràng-phụ do sợi dài	
5a - sợi chẻ hai	<i>Zygostelma</i>
5b - sợi đơn	<i>Finlaysonia</i>
3b - phất hoa chia nhiều nhánh; hoa nhỏ, nhiều	
4a - cọng không lông	
5a - trái không cánh; hạt không lông mào	<i>Finlaysonia</i>
5b - trái có nhiều cánh (<i>Myriopteron</i>)	<i>Streptocaulon</i>
4b - cọng có lông	<i>Streptocaulon</i>
2b - nụ hình chùy hay trụ	
3a - nụ xoắn rộng hay hình trụ ở dưới; có leo	<i>Gymnanthera</i>
	<i>Cryptostegia</i>
3b - nụ rộng ở dưới hơn trên	
4a - nụ hình chùy dài, vắn ở trên; vành hình thúng; leo	
5a - nụ có mỏ dài	
6a - tràng-phụ ngắn, do phiến tròn	<i>Cryptolepis</i>
6b - tràng-phụ như chỉ	<i>Atherandra</i>
5b - nụ hình chùy ngắn;	

6a - pháthoa rất ngắn (1-3 cm), không hay ít nhánh,
không cọng
7a - tràng-phụ có bung; nụ có lông *Atherolepis*
7b - tràng-phụ không có bung; nụ không lông
Zygostelma

6a - pháthoa to, chia nhánh; hoa nhỏ
7a - cọng có lông *Streptocaulon*
7b - cọng không lông
8a - trái có nhiều cánh dọc *Myriopteron*
8b - trái không cánh *Atherandra*
4b - nụ hình trụ và chùy, hẹp ở trên, phù ở đáy; cây đứng
Telecladium

1b - phấnkhối như sáp có vớphan và retinacle
2a - phấnkhối 2 cặp, mà một cặp có retinacle rất ngắn *Secamoneae:*
3a - hoa rất nhỏ
4a - vành kếtlốp, không lông mặt trong *Secamone*
4b - vành liềnmảnh, đầy lông mặt trong *Gentianthus*
3b - hoa dài hơn 5 mm; đầu vòi nhụy thò dài *Toxocarpus*
2b - phấnkhối 2, có retinacles có màu
3a - phấnkhối có bia hay chót trong *Ceropegiae:*
Ceropegia
3b - phấnkhối không bia trong *Cynancheae:*
4a - phấnkhối treo *Sarcostemma*
5a - có không lá
5b - có có lá
6a - leo

7a - hoa to hơn 1 cm; tràng-phụ 2, một dính vào
vành, một dính vào tiểunhụy
8a - vành hình thủng *Oxystelma*
8b - đáy vành hình ống; tràng-phụ 1
Raphistemma

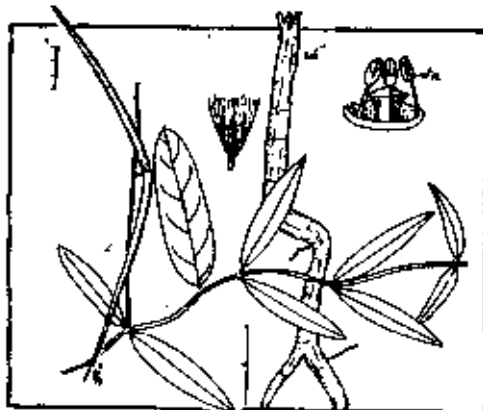
7b - hoa nhỏ, ngắn hơn 8 mm
8a - tràng-phụ hình chén *Cynanchium*
8b - tràng-phụ không hình chén; lá mập
9a - tràng-phụ đẹp theo chiều
ngang, có sống ở lưng *Pentatropis*
9b - tràng-phụ không sống ở lưng
Pseudopentatropis

6b - có đứng; hoa cao hơn 1 cm
7a - lá hẹp, thon; Tr *Asclepias*
8a - trái hình thoi *Gomphocarpus*
8b - trái phù tròn
7b - lá rộng, to, có lông bông, trắng *Calotropis*

4b - phấnkhối đứng hay ngang
5a - cánhhoa uốn vào trong ở trong nụ *Ptilostigma*
5b - cánhhoa không như trên
6a - vành liềnmảnh
7a - vành hình thủng hay ngôi sao
8a - có mập *Hoya*
8b - có không mập *Heterostemma*
7b - vành hình lục lạc hay bầu *Dischidia*
7b - vành vắn *8a:*

8a - không có tràng-phụ
9a - trục thùy không có cọng; hạt không lôngmào *Sarcolobus*
9b - trục thùy có cọng
10a - leo
11a - nụ tròn; lá dài tà *Pseudosarcolobus*

- 11b - nụ hình chùy; lá dài nhọn *Spirella*
- 10b - thân đứng
  - 11a - lá thon hẹp *Vincetoxicopsis*
  - 11b - lá rất hẹp *Pentastacme*
- 8b - tràng-phụ đơn hay đôi *Campestigma*
  - 9a - tràng-phụ đôi
  - 9b - tràng-phụ đơn
- 10a - tràng-phụ gắn trên vành *Gymnema*
  - 11a - vòi nhụy thô, to, hình chùy xoắn
  - 11b - vòi nhụy không thô
    - 12a - retinacles thô khỏi tiểunhụy, hình đầu tên *Gymnemopsis*
    - 12b - retinacle lõm, bìa trong *Harmandiella*
- 10b - tràng-phụ gắn trên tiểunhụy *Gongronema*
  - 11a - vành hình lục lạc hay chuông
  - 12a - trục tiểunhụy hình trụ
  - 12b - trục tiểunhụy đầu vòi nhụy không xoắn, tràng-phụ do vây tamgiác *Marsdenia*
- 12b - vành không hình trên *Telosma*
  - 13a - vành hình quạt
  - 13b - vành hình thúng
  - 14a - thân đứng *Vincetoxicopsis*
  - 14b - cỏ bò
- 15a - tràng-phụ mập *Dregea*
- 16a - tán *Tylophora*
- 16b - chùm mang tán
- 15b - tràng-phụ không mập; nụ xoắn *Cosmostigma*

6902 - *Hemidesmus indicus* (L.) R. Br. in Ait..
Bántràng; Indian Salseparilla.

Dây leo quấn, *daniên*, có mù trắng; rễ to, cứng, thơm; thân mảnh, không lông. Lá biến thiên; phiến dài 5-10 cm, rộng 0,5-4 cm, xám đậm có đốm mặt trên, có lông và đốm mặt dưới. Chùm dày, mảnh; hoa nhỏ; dài có vây ở đáy, trong; vành hình chén, ống ngắn hơn tai; tràng-phụ do 5 vây nhỏ; tiểunhụy 5, bao phấn tước. Manh nang mảnh, dài 10-15 cm; hạt nhỏ, đen, có lôngmào ở đầu.

Thế *Smilax* tốt; giúp ăn ngon; lợi tiểu, trị huyết bạch, đau đầu; lọc máu; trị đau mắt; rễ trị đau bả tử, bệnh da, sốt, tê thấp.

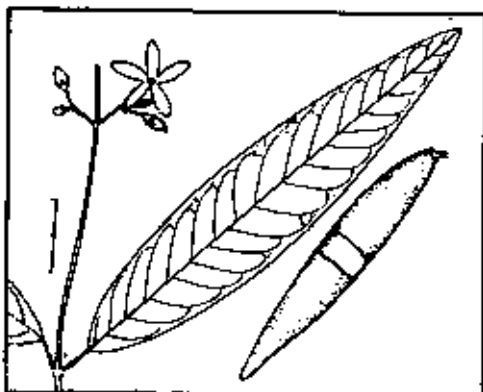
- Perennial with developed root system; corolla cup shaped; follicles 10-15 cm long (*Periploca indica* L.).

6903 - *Zygostelma benthamii* Baill..

Dây leo; thân có bích hầu tròn, lồi. Lá có phiến thon dài, dày, không lông, đầu có mũi nhọn, gân-phụ 12-16 cặp, mặt dưới vàng hay đỏ lúc khô. Tután ở nách, mang ít hoa; lá dài 2 mm, bìa có rìa lông vàng; vành rộng 2 cm, bìa có lông; tràng-phụ do sợi chẻ hai và cong. Manh nang cứng, dài 7-8 cm; hạt có lôngmào.

Chấu đóc.

- Scandent; leaves glabrous; coronule formed by bifurcate filaments.

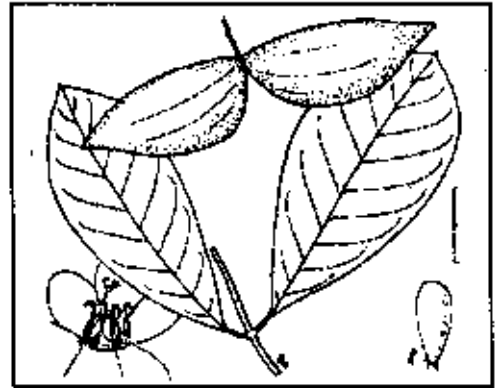

6904 - *Finlaysonia obovata* Wall. Láyson.

Trườn, không lông, to 2 cm ở gốc. Phiến dẹt, xoan ngược hay thon nhọn, không lông, mặt dưới mốcmốc, chót có mũi. Tután dài 5-8 cm; nụ xoan, cao 3-5 mm; hoa vàng có đốm đỏ; cánhhoa cao 8 mm, có lông ở trong; tràng-phụ do 5 sợi đơn, từ lưng tiểuhụy. Manhnang phù, dài 5-7 cm; hạt dài 2-3 cm, có cánh chỡ không lôngmào.

Trên bùn của sông, rừngsác; Nhatrang, Vũngtau, Biênhòa, Càmau, Hàtiên. Lá ăn như rau ở Moluca.

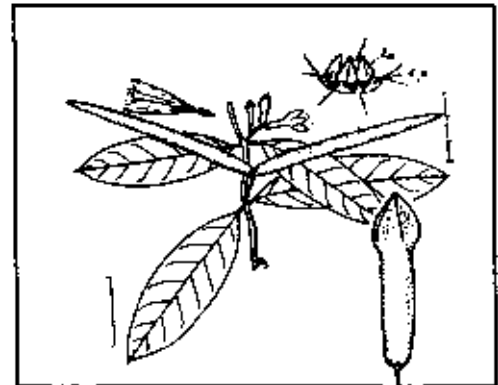
- Sarmentous, glabrous; flowers yellow; coronule formed by simple filaments; seeds winged (*F. maritima* auct., non Back. ex K. Heyne).

6905 - *Gymnanthera nitida* R. Br. Lôahùng.

Dây leo, to 2-4 mm, vỏ nâu dợt, bikhẩu lồi. Phiến xoan, chót có gai-mũi nhọn dài 2 mm, hơi dầy, láng, mặt dưới xanh hơi dợt. Tután ngắn, chẻ hai hay ba, với láhoa kếtlớp; hoa ít (1-2) xỏ cọng dài 0,8-1 cm; vành dài 1,4 cm, vàng xanh; tràng-phụ là váy thấp. Manhnang đôi, cụng đầu, dài 8-10 cm, hạt dẹp, có lôngmào dài 2-5 cm.

Duyênhải đến rừngsác: Quảngninh, núi Dinh, Longhải; X, 10-1.

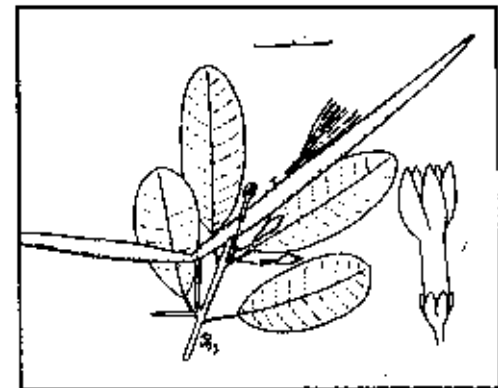
- Climber; flowers green yellow, 1,4 cm long; coronule formed by scales.

6906 - *Cryptostegia elegans* Vahl. Ẩnphiến đẹp.

Dây leo; thân nâu đen, có bikhẩu tròn. Phiến bầuduc trônđài, to 3-4 x 1-1,5 cm, đầu tròn, có gai-mũi 1 mm, nâu mặt trên, nâu lục mặt dưới, gân-phụ mảnh 9-10 cặp, gân sát bia 0,5 mm; cuống 1 cm. Pháthoa ngắn ở nách lá; cọng hoa mảnh, cao 1 cm; nụ cao 6 mm; láđài bầuduc; vành đỏ tím, ống dài 6 mm; váy 5; tiểuhụy 5. Manhnang to 7-8 x 0,7 cm; hạt dài 5-6 mm, lôngmào 2 cm.

Hàng rào: Sầmson, Thanhhoa; VII, 8.

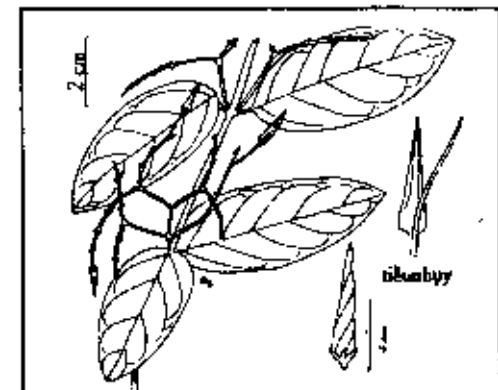
- Climber; limb elliptic oblong; flowers dark purple; seeds with 2 cm long coma.

6907 - *Atherandra acuminata* Dcne. Gaihùng mũi.

Bụi leo; cành non có lông mịn hay không lông. Lá có phiến không lông, dài 4-10 cm, nâu đen mặt trên, mốcmốc mặt dưới lúc khô. Tután lưỡngphần; nụ nhọn, cao 12 mm; hoa vàng hay xanhxanh; cánhhoa 16 mm; tràng-phụ là 5 sợi đơn. Manhnang không lông, dài 9-12 cm; hạt có lôngmào.

Bụi, ven rừng, rừng cỏi: Bảriá, Cháudốc.

- Climbing bush; leaves glabrous, glaucous beneath; flowers greenish or yellow; follicles 9-12 cm long; seeds with coma.

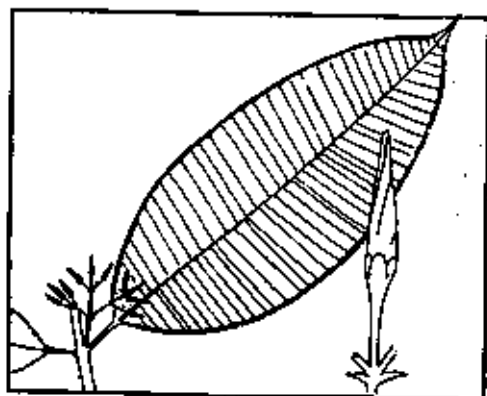

6908 - *Atheropsis pierrei* Cost., Gailan Pierre.

Dây leo mảnh; thân có bích hầu dài. Lá có phiến có lông dày, chót có gai-mũi; cuống ngắn, có mũi ở chỗ lá. Pháth hoa ngắn, cao 1 cm; nụ cao 6-7 mm; vành hình thủng; tràng-phụ do 5 vảy chẻ hai; phấn khối trong chuyết thể hình bái.

Bảo chánh (Đồng Nai) (hình một phần theo Costantin).

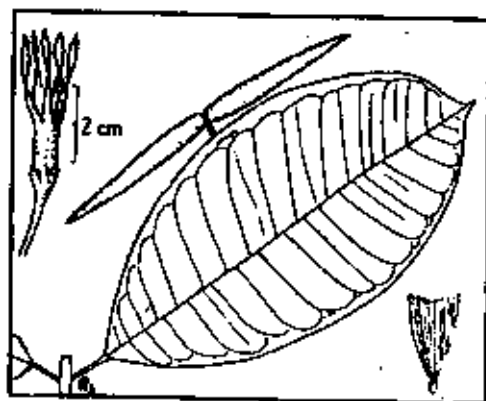
- Climber; limb oblong, tomentose; coronule with 5 acute bifurcate scales,

6909 - *Cryptolepis balansae* H. Baill., An-lan Balansa.

Dây leo quấn; thân hơi to, không lông. Lá có phiến xoan rộng đến bầu dục, to 14 x 3-9 cm, chót có đuôi nhọn, đáy tù, không lông, gân-phụ gắn đứng cách nhau 1,6-2 mm, gân cách bia 0,7 mm; cuống 1-1,5 cm. Chùm mang tután 3-phần ở nách lá; cọng hoa to; lá đài xoan, cao 2 mm, bìa ria lông; vành 12 mm, không lông, trắng; tràng-phụ do 5 vảy mập.

Hà Sơn Bình (Thủ Pháp); 7.

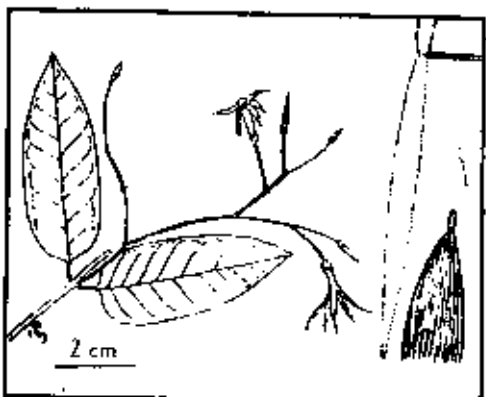
- Climbing; limb glabrous; flowers white; coronule formed by 5 scales.

6910 - *Cryptolepis buchananii* Roem. & Schult., An-lan Buchanan.

Dây leo; thân phủ ở mắt, không lông, vỏ đỏ. Lá có phiến xoan hay bầu dục, không lông, mặt dưới mốc mốc, gân-phụ gắn đứng, 14-15 cặp; cuống 1-1,5 cm. Tután, cọng 1 cm, chẻ 2-3; hoa nhiều; nụ cao 8 mm, vành vàng, ống ngắn. Manh nang cọng đầu, to 6-9 x 0,8-1,4 cm; hạt dẹp, lông mào 2,5 cm.

Rừng, ven rừng, bình nguyên đến 1.000 m; Hà Tây, Đồng Xoài, Tây Ninh, Châu Đốc; X-III. Chứa alkaloids độc cho thú. Rễ trị tê thấp; hạt cầm máu.

- Climber; limb glabrous, glaucous beneath; flowers yellow, 8 mm high.

6911 - *Cryptolepis sinensis* (Lour.) Merr., An-lan Trung Quốc.

Dây leo, thân mảnh, không. Lá có phiến bầu dục thon, to 4-6 x 2,2 cm, đáy cắt ngang, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 5-7 mm. Tután thưa, lưỡng phân; nụ nhọn, cao 12 mm, trên cọng dài; đài 2-5 mm; vành cao 16 mm; tràng-phụ là 5 vảy, gắn giữa ống vành. Manh nang cọng đầu, dài 6-8 cm; hạt có lông mào dài 2 cm.

Hàng rào, lùm bụi; Vũng Tàu.

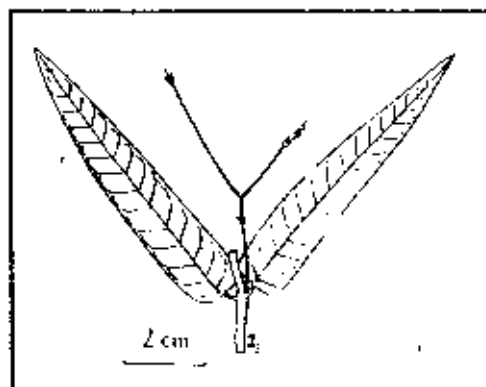
- Climber; leaves lanceolate, base truncate; flowers 16 mm long; follicles 6-8 cm long (*Pergularia sinensis* Lour.).

6912 - *Cryptolepis sinensis* var. *ciliata* (Cost.) Phamhoang n. stat. (*C. elegans* Wall. var. *ciliata* Pierre ex Cost., Fl. Gen. Indoch, 3:

Cỏ leo; thân mảnh không lông. Lá có phiến thon hẹp dài, to 8-11 x 0,8-1,4 cm, dây cắt ngang, gân-phụ 13-17 cặp, mặt dưới trắng bạc lúc khô. Tután thưa, lưỡngphân, ít hoa; cọng hoa dài 2-3,5 cm; nụ dài 6-8 mm; đài có ria lông; vành cao 1 cm; tràng-phụ do 5 vảy hẹp. Manhngang đôi, cùng đầu, dài 15-18 cm; hạt đẹp, có lôngmào.

Lùm bụi; Nha Trang, Đônghai.

- Leaves narrower, silver white beneath; flower on 2-3.5 cm long pedicel; follicles 15-18 cm long.

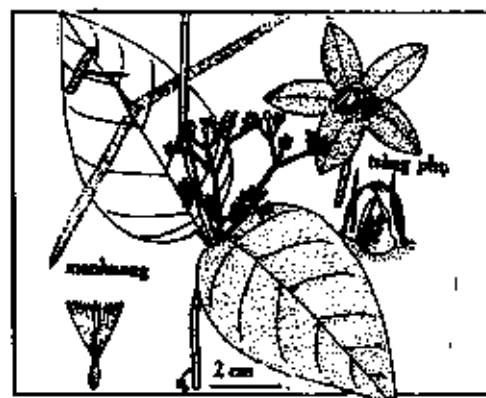

6913 - *Streptocaulon juvenas* (Lour.) Merr. Hàthủ Nam.

Dây leo quấn, có rễ to, dài, bạc trắng. Thân, lá, trái có lông dày vàngvàng. Phiến hình tim. Tután nhiều hoa nhỏ, dài bằng hay hơn lá; vành hình thúng vàng hay hơi đỏ; tràng-phụ là 5 sợi dài. Manhngang cùng đầu, có lông hoe, dài 7-11 cm, rộng 0,6 cm; hạt có lôngmào dài 2,5 cm.

Lùm bụi, rào, bìnhnguyên, miền Nam; XI. Rễ uống cho là làm trẻ lại, làm cho tóc đen lại.

- Climber with developed root; leaves, inflorescence, follicles yellow tomentose (*Apocynum juvenas* Lour., *S. tomentosum* W. & A.).

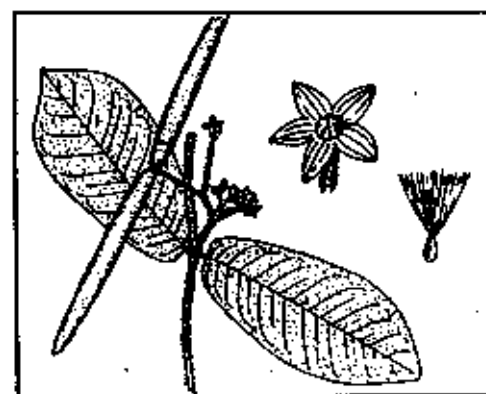

6914 - *Streptocaulon griffithii* Hook. f. Hàthủ Griffith.

Dây leo; rễ to; cành non, trái, có lông phún dày. Lá có phiến bầu dục xoan ngược, daidai, đầu tù, dây hình tim, có lông 2 mặt, dây ở mặt dưới, gân-phụ 14-18 cặp; cuống 3 mm. Tután lưỡngphân, dài 2,5-5 cm; cọng hoa 3-4 mm; đài có lông phún; vành hình thúng, rộng 7-8 mm, ống ngắn, không lông; tràng-phụ do cọng dài. Manhngang cùng đầu, dài 7,5-10 cm; hạt dài 7,5 mm, lôngmào 2,5 cm.

B,

- Climber with developed root; limb pubescent, elliptic oblanceolate; corolla 7-8 mm large.

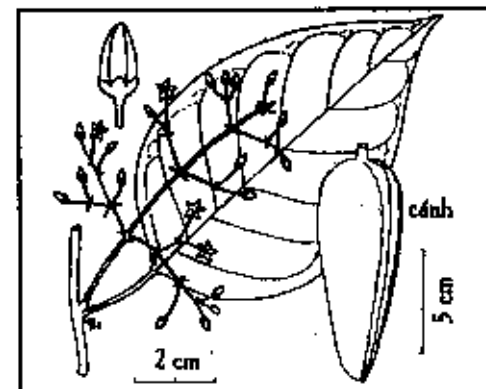

6915 - *Streptocaulon horsfieldii* Miq. Bắccán Horsfield.

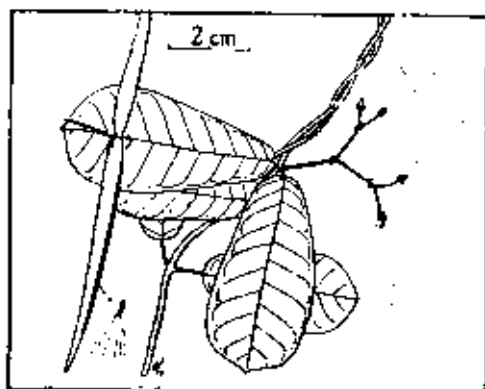
Dây leo quấn cao 3-5 m; thân không lông. Lá có phiến xoan rộng, đầu có mũi dài, mỏng, có lông mịn, gân-phụ 7-9 cặp; cuống 2 cm, Chùm-tután dài 10-20 cm, nhánh mảnh; nụ xoan, cao 3 mm; hoa vàngvàng; vành hình thúng, rộng 5 mm; tràng-phụ là 5 sợi. Manhngang to 6 x 2,5 cm, có 6-7 cánh dọc; hạt dài 8 mm, có lôngmào.

Phước Tuy, Châu Đốc.

- Climber, glabrous; flowers yellowish; coronule with 5 filaments; follicles with 6-7 wings (*Myriopteron extensum* (W. & A.) K. Schum.).

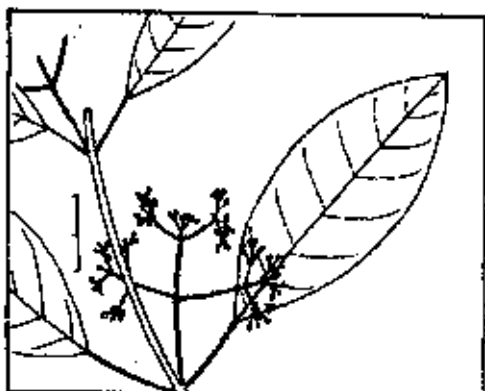

6916 - *Streptocaulon kleinii* W. & Arn.. Baccãn Klein.

Dây leo; thân có lông, dày ở ngọn, lúc già có cánh có *sube dày*; mù trắng. Lá có phiến bầu dục thon ngược, rộng ở phần trên, mặt dưới *dày lông trắng*, mặt trên có lông thưa; cuống 4-5 mm. Tután kép; nụ cao 3,5 mm; vành hình thủng, không lông ở trong, *màu hoe*. Manh nang cứng đầu, dài 10-11 cm; hạt dài 3-4 mm, lôngmào dài 2 cm.

Rừng duyên hải: Phanrang, Phanthiết, Vũngtau; I.

- Climber; leaves elliptic oblanceolate, white tomentose beneath; flowers rufous; follicles 10-11 cm long.

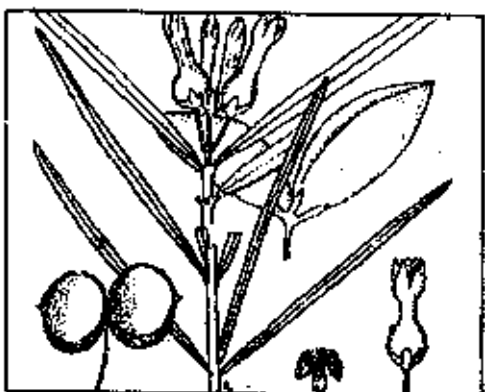

6917 - *Streptocaulon wallichii* Wight. Baccãn Wallich.

Cỏ leo có nhũ dịch trắng, nhiều; thân, cuống, mặt dưới lá *như nhung xám vàng*; lông dài. Lá có phiến bầu dục hay bầu dục thon, nhọn hai đầu, daidai, mặt trên có lông ngắn, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 8-20 mm. Chùm-tután lưỡng phân, mang nhiều hoa; cọng và hoa gần như không lông; vành *dỏ đỏ*, hình thủng, tai 2 mm. Manh nang dài 7 cm; hạt dài 8 mm, lôngmào dài 2,5 cm.

N.

- Climber; branches leaves beneath grey yellow velvety; flowers red; follicles 7 cm long.

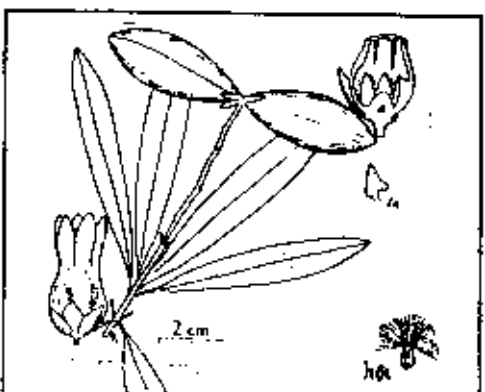

6918 - *Telectadium dongnaiense* Pierre ex Cost.. Vệtuyên.

Tiểu mộc cao đến 2 m; thân non nâu đỏ, không lông. Lá chụm ba, có phiến *hẹp*, to 8-12 x 0,4-0,6 cm, không lông, bìa uốn xuống, mặt dưới *trắng*. Pháth hoa ở chót nhánh; nụ cao 2 cm; lá đài xoan, cao 4 mm; ống vành có đáy phồng, phần *hẹp* cao 6 mm; tai bầu dục 8 mm. Manh nang *xoan*, to 4,5 x 1,8 cm, nở thành 2 mảnh gần như *bán cầu*; hạt đen, dài vào 3 mm, lôngmào ngắn.

Trên sông Đờngnai.

- Shrub 2 m high; limb linear, glaucous beneath; valves hemispherical; seeds 3 mm long.

6919 - *Telectadium edule* Baill.. Vệtuyên ngọt.

Tiểu mộc cao 1-2 m. Lá mọc chụm 4; phiến *thon ngược hẹp*, đầu có mũi, đáy *từ từ hẹp*, *mởm mởm mặt dưới*. Pháth hoa ở ngọn nhánh, nhiều hoa; đài do 5 lá đài có 2-3 tuyến ở trong; ống vành trắng, eo ở trên; tràng-phụ to; tiểu hụy có 2 bướu ở lưng. Manh nang bầu dục, phồng, to 3,5 x 2 cm; hạt *đẹp* dài 7-8 mm, có lông mào.

Trên thác dọc theo sông Đờngnai; I-II. Người Lào ăn lá dù hơi đắng.

- Shrub; limb narrow oblanceolate, glaucous beneath; follicles ellipsoid; seeds 7-8 mm long.

6920 - *Telectadium linearicarpum* Pierre ex Cost.
Vệ tuyến lá-hep.

Tiểu mộc; cành không lông, lông dài 1,5-2 cm. Lá mọc chụm 2-3; *phiến hep* dài, to 9,5 x 1 cm, mỏng, không lông, đáy tù từ hep, gân-phụ cách nhau vào 2 mm, bia uốn xuống, một gân sát bia. Pháth hoa ở chót nhánh, dài 5-7 cm. Manh nang *đứng*, *hình lapatông*, dài 4-7 cm; hạt dẹp, dài 4 mm, lôngmào như tơ, lông, dài 9 mm, để rụng.

Công tum; 11.

- Shrub; limb linear, membranous; follicles erected, linear, 4-7 cm long; coma 9 mm long.

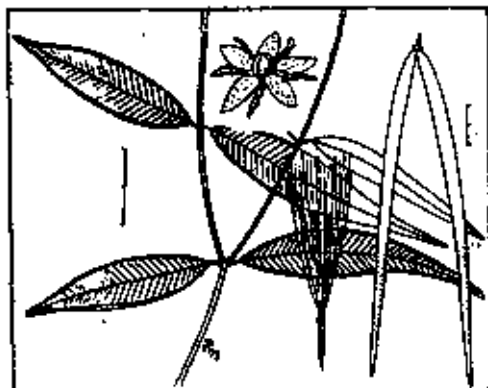

6921 - *Periploca calophylla* (Wight) Falc.. Chudạng lá-dẹp.

Đây leo; thân mảnh, có lông dài. Lá có phiến thon, to 5,5-7 x 0,8-1,5 cm, gân-phụ cách nhau 1,5-2 mm, gân cách bia 0,4 mm, gân chánh lồi ở mặt dưới; cuống dài 2 mm. Manh nang dài 14 x 0,5 cm; hạt dài 1,5 cm, lôngmào 4 cm, rất mịn như tơ.

Trị-an; 6.

- Climber; limb lanceolate; follicles 14 cm long; coma 4 cm long (*Streptocaulon calophyllum* Wight).

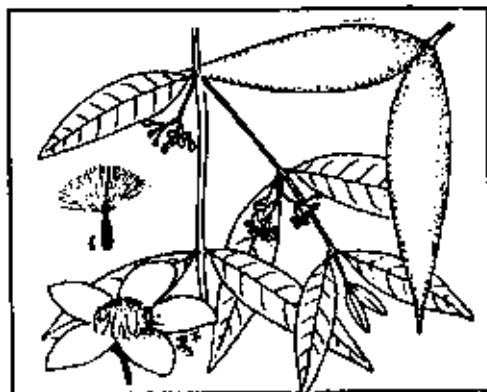
Euasclepiadae:

6922 - *Secamone elliptica* R. Br. subsp. *elliptica*. Rọ thon; Malayan Scamony.

Đây leo không lông; cành mảnh. Lá có phiến thon, to vào 6-7 x 3 cm, đầu nhọn, đáy tù-tròn, mỏng, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 3 mm. Tután ở nách lá, dài bằng 1/2 lá; *hoa vàng tái*; ládài xoan; cánhhoa trònđài; tràng-phụ hình sừng. Manh nang 2, dài 5-7 cm, nhọn; hạt dẹp, có lôngmào.

Đưa rạch *miền nước lợ*, rừngsác: Bārja, Cônson; VI-VIII.

- Climber glabrous; flowers pale yellow; follicles 5-7 cm long (*S. bonii* Const., *S. caudata* Pierre, *S. ferruginea* Pierre, *S. micrantha* (Dcne) Dcne).

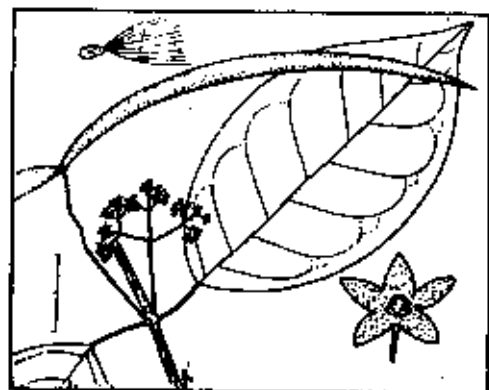
6923 - *Secamone elliptica* subsp. *siamica* (Kerr) Klack.. Rọ Xiêm.

Đây trườn, lông ngắn, đen, lông, cứng; cành, lá non, mặt dưới lá, pháth hoa *dày lông màu sét*. Lá có phiến nhỏ, to 4-6 x 1,7-2,5 cm, đầu tù, đáy tròntròn, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 3-4 mm. Pháth hoa dài 1-2 cm, ít hoa; ládài mỏng, rìa lông; *vành vàng xanhxanh* tai cao 2,5 mm, không lông.

Hànaminh: Kiệnkhê; 9.

- Sarmentous; limb ferruginous tomentose beneath; corolla yellow greenish (*S. siamensis* Kerr)..

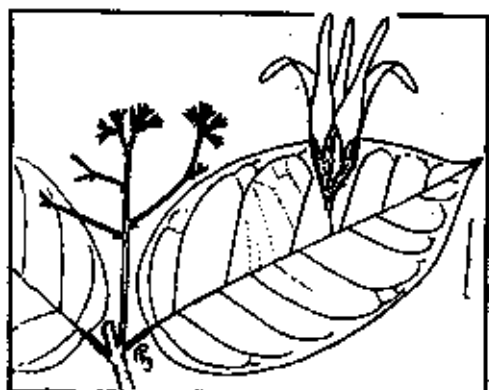

6924 - *Genianthus laurifolius* (Roxb.) Hook. f. Tuhoa.

Dây leo; thân có bikhấu dỏdỏ. Lá có phiến bầu dục, đầu có đuôi nhọn, có khi lõm, đáy tròn, không lông, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 1,5 cm. Chùm-tụ tán cao 5-7 cm, màu sỏt, nhiều hoa; hoa nhỏ, rộng vào 2,5 mm; tràng-phụ do 5 phiến tamgiỏc. Manhngang cụng đầu, to 12 x 0,6 cm, hơi cong; hỏt dỏp, cỏ lôngmỏo mịn dài.

Bỏrja.

- Climber; leaves glabrous; flowers 2.5 mm large; follicles 12 cm long (*Asclepias laurifolius* Roxb.).

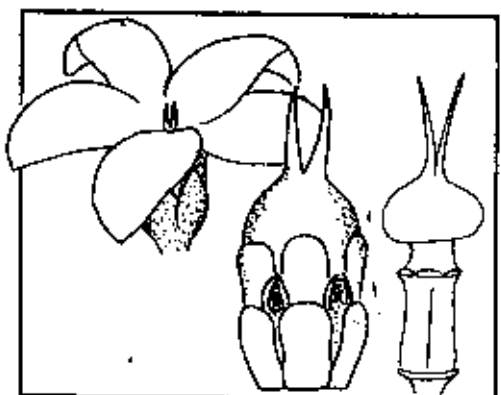

6925 - *Toxocarpus bonii* Cost. Tiỏnquỏ Bỏn.

Dây leo; lông to 2-3 mm, dài 20 cm, cỏ lông vàng dỏm. Lá có phiến xoắn to 10 x 5,5 cm, đầu tỏ, đáy tròn hay lõm, mặt trên cỏ lông sỏt thỏa, mặt dưới đầy lông hung dày, gân-phụ 6-9 cặp; cuống dài 1,5 cm, đầy lông vàng. Phỏthỏa đầy lông nâu đen; hoa xanhxanh; lỏdỏi cỏ lông, nhọn; vành không lông, tai thon, dài 8 mm.

Lỏngson, Hỏsonbỏnh; III.

- Climber; leaves rufous tomentose beneath; flowers greenish; corolla glabrous.

6926 - *Toxocarpus gagnepainii* Tsiang. Tiỏnquỏ Gỏgnỏpỏin.

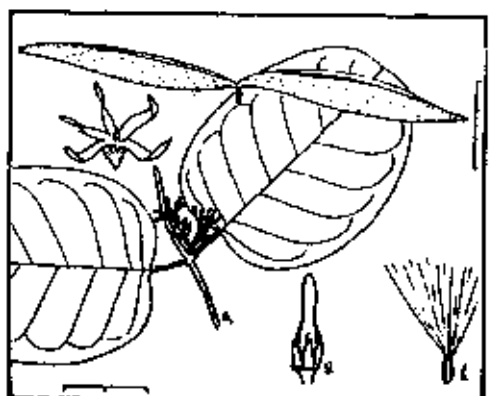
Dây leo to, dài 7 m; mù trắng; cỏnh cỏ sỏc dỏc, cỏ lông hung, to 3 mm, lông dài 13-18 cm. Lá cỏ phiến xoắn bầu dục, to 7-9,5 x 4-6 cm, chỏt cỏ mũi ngắn, đáy tỏ, mặt trên cỏ lông, mặt dưới cỏ lông đầy hung, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1 cm. Phỏthỏa giữa 2 cuống, dài 5-8 cm, cỏ lông hung; đỏi cỏ lông, 3 mm; cỏnhhỏa trắng, to 6 x 2 mm; noỏnsỏo không lông.

Nướm tròn cỏ 2 sừng, dỏcsỏc. Đỏlỏt; III-IV.

- Climber 7 m high; branches rufous pubescent; flowers white; stigmatate globulous.

6927 - *Toxocarpus klossii* Moore.

Cỏ leo; thân chia nhỏnhỏ cỏ lông vàng hay không lông. Lá cỏ phiến trỏndỏi-xỏn hẹp, tỏ 2 đầu, to 7 x 2,8 cm, gân-phụ 4-5 cặp, cỏ lông vàng, dài, mặt trên không lông; cuống dài 5 mm. Tụ tán ở ngọn hay trên nỏch lá, dài 3-5 cm, mang nhiều hoa trên cụng 1 mm; đỏi cỏ lông tỏ; vành vàng, ống ngắn, 2 mm, tai trỏndỏi-thon, dài 6,5 mm; tràng-phụ; retinacle hẹp dài. Thỏp Chỏm. Gỏn *T. hosseusii*.

6928 - *Toxocarpus ovalifolius* Tsiang. Tiỏnquỏ lỏ-xỏn.

Dây leo; thân cỏ lông nâu, cỏ bikhấu. Lá cỏ phiến xoắn chữ diỏn, đầu tròn hay hơi lõm, to 3,6-6 x 2,7-4,5 cm, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 1,5 cm. Tụ tán ngắn ở nỏch lá, vào 10 hoa; cụng dài 3 mm, cỏ lông; đỏi cỏ lông sỏt, cao 1,5 mm; vành vàng, cao 8 mm, vỏn; tràng-phụ 5 thỏy. Manhngang cụng đầu, to 8 x 1 cm, cỏ lông sỏt vàng; hỏt dỏp, lôngmỏo dài 3,8 cm.

Hỏbỏc, Quỏngnỏnh.

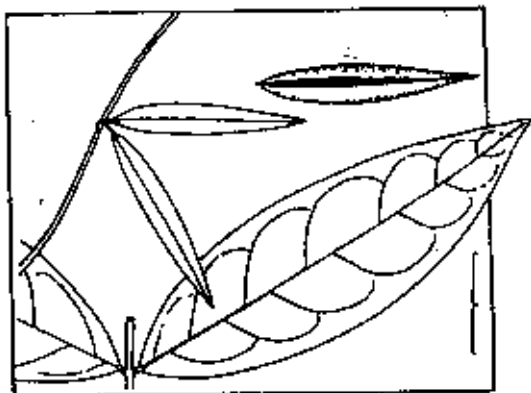
- Climber; limb ovate; flowers yellow; follicles 8 x 1 cm; coma 3.8 cm long.

6929 - *Toxocarpus pierrei* Cost.. Tiến quả Pierre.

Dây leo; cành không lông, *lông dài*. Lá có *phiến thon*, to 8-11 x 3-4,5 cm, *tà ở hai đầu*, mỏng, không lông, *gân-phụ rất mảnh*, 7-8 cặp, *gân cách bìa 4-5 mm*, mặt trên *xám oliu*, mặt dưới *nâu láng láng*, bìa uốn xuống. *Manh nang dài 5 cm*, rộng 1 cm; *quả bì mỏng*; *hột đẹp*, có *lông mào*.

Đồng nai: Báo Chánh; 9.

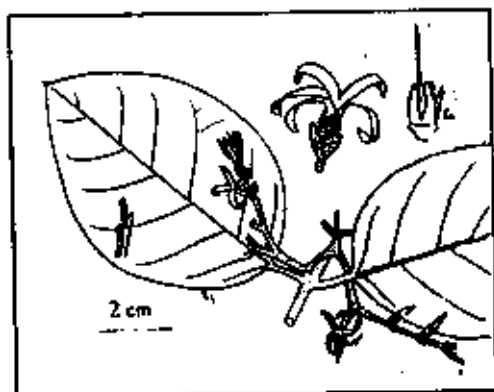
- Climber; internodes long; limb lanceolate; follicles 5 cm long.

6930 - *Toxocarpus spirei* Cost.. Tiến quả Spire.

Dây leo dài; thân có *lông mịn nâu sét*. Lá có *phiến xoan bầu dục*, đầu có *gai-mũi*, *gân-phụ 7-8 cặp*, mặt dưới có *lông sét dày* hay chỉ ở *gân*; *cuống 1 cm*. *Tụ tán kép có lông sét dày*; *hoa vàng*, thơm; *cọng hoa ngắn*; *cánh hoa dài hơn 1 cm*. *Manh nang cùng đầu*, dài 10-13 cm, có *lông sét*; *hột có lông mào dài 1,5-2 cm*.

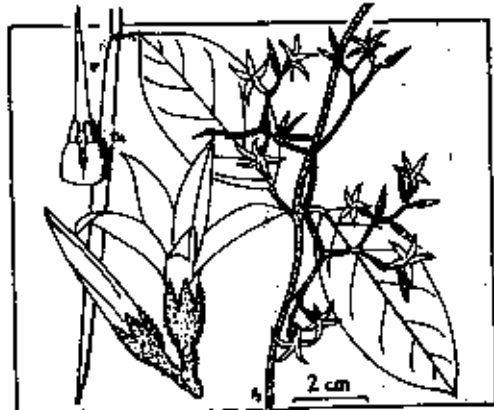
Dạng, có nhiều var.. *Lùm bụi*, *rào*, *ven rừng*, vùng *Sài Gòn*; XII-III.

- Climber; branches leaves beneath ferruginous tomentose; flowers yellow; follicles 10-13 cm long.

6931 - *Toxocarpus villosus* (Bl.) Dcne. var. *thorelii* Cost.. Tiến quả lông-dây.

Dây leo cao 3-4 m; thân có *lông dài 15-20 cm*, *dày lông nâu*. Lá có *phiến bầu dục*, dài 4-5 cm, rộng 2,5-3 cm, *gân-phụ 4-5 cặp*, mặt dưới *đot*, *nâu ở gân*; *cuống nâu dài 1 cm*. *Tụ tán với nhánh rẽ*; *hoa vàng xanh*, thơm, rộng 1,5 cm; *dài dày lông nâu*; *cánh hoa và vòi nhụy nhọn*, *miệng vành có lông*. *Manh nang cùng đầu*, dài 10-12 cm, to 5 mm, có *lông sét*. *Vùng Sài Gòn*; I. *Trị bộ tiêu hóa yếu*.

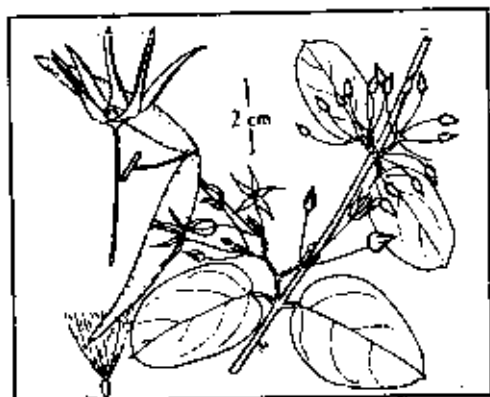
- Climber; flowers yellow green; follicles ferruginous villous, 10-12 cm long.

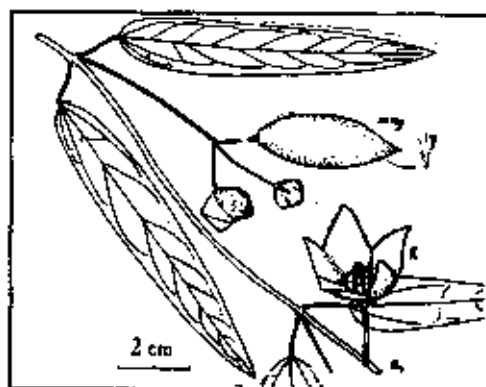
6932 - *Toxocarpus wightianus* Hook. & Arn. Tiến quả Wight.

Dây leo có lông hoe mau rừng. Lá có *phiến xoan bầu dục*, dài vào 4 cm, đầu có *gai-mũi*, *láng ít* khi có *lông ở mặt dưới*, *gân-phụ 4 cặp*; *cuống 4-5 mm*. *Tụ tán kép ở nách lá*; *lá hoa nhỏ, kết lợp*; *hoa vàng*; *cọng mảnh*, dài 1,5 cm; *đài nhỏ*; *cánh hoa cao 1 cm*. *Manh nang dài 6-7 cm*; *hột to 9 x 3 mm*, *lông mào dài hơn 3 cm*.

Hải phòng, Hà Nam Ninh, Phú Khánh.

- Climber; limb elliptic, 4 cm long; flowers yellow, on filiform pedicel; seeds with 3 cm long coma.

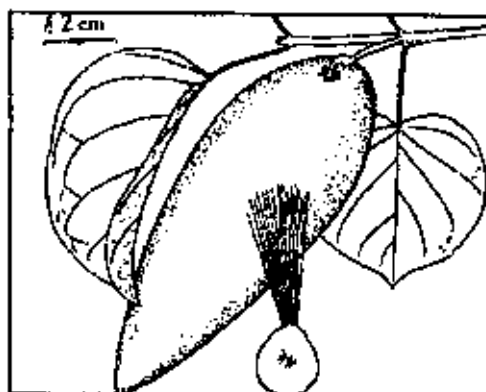

6933 - *Oxystelma esculentum* (L.f.) R. Br. ex Schult. Cumai.

Dây leo; thân mảnh, không lông. Lá có phiến thon hay hẹp, dài 6-8 cm, hẹp đến 8 mm, mặt dưới có ít lông; cuống 1-1,5 cm. Tután ít hoa, có cong dài; hoa to, hình thung, *trắng có sọc đỏ*; tràng-phụ do 5 phần nhọn ở đầu. Manhngang dài 4-7 cm; hạt dài 3 mm, lôngmào mịn.

Lùm bụi: Buônmethuôt đến Biênhòa, Luctinh; XI-III, 2. Trái non ăn được; rễ trị bệnh gan, vàng da; trị viêm hầu; mù đắng làm mất kinh.

- Climber; flowers white; follicles 4-7 cm long; seeds with coma (*Periploca esculenta* L.f.).

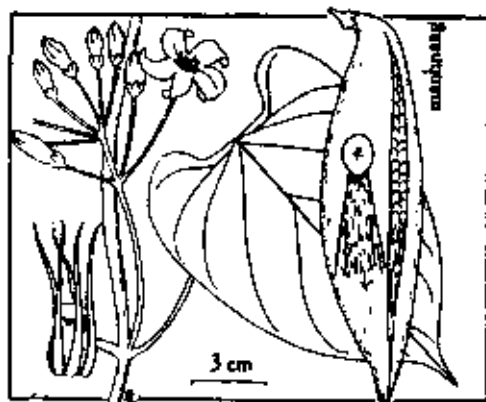

6934 - *Raphistemma hooperianum* (Bl.) DC. Trâm hùng

Dây leo to, không lông, có tuyến ở đầu cuống. Lá có phiến hình tim, to 4-7(20) x 3-5 cm, đáy tròn, cắt ngang hay hình tim, gân từ đáy 3-5; cuống dài 2-6 cm. Pháthoa mang 3-5 hoa *trắng, thơm*; cánhhoa (12-17 mm) dài hơn ống (1 cm) có bột tím; tràng-phụ do 5 sợi *đứng cao*. Manhngang mập, dài vào 15 cm, hạt đẹp, xoan, có lôngmào.

Lùm bụi: Biênhòa, Cánhò; 12-1. Hoa ăn như rau.

- Climber; leaves cordate, glabrous; flowers white, fragrant; coronule with erect filaments (*Oxystelma hooperianum* Bl.).

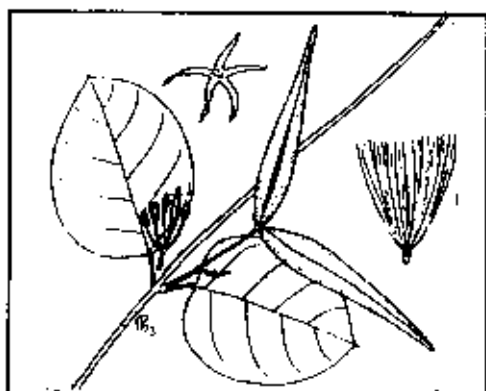

6935 - *Raphistemma pulchellum* (Roxb.) Wall. Trâm hùng đẹp.

Dây leo to, không lông, có tuyến giữa hai nơi gắn của cuống và nơi cuống gắn vào phiến. Lá có phiến hình tim đều, to 7-15 x 6-11 cm, đáy lõm hơi cắt ngang, gân-phụ 4-6 cặp; cuống dài 5-12 cm. Pháthoa 4-9 hoa *trắng, to*; vành cao 3 cm; tràng-phụ do 5 sợi cao. Manhngang mập, đáy hẹp, dài 15 cm; hạt đẹp, xoan, lôngmào 2,5-5 cm.

Phanrang, Làngà, vùng Sài Gòn (Bà-hom); VIII, 12-1.

- Climber; leaves cordate, glabrous; flowers white; coronule with 5 filaments; follicles 15 cm long (*Asclepias pulchellum* Roxb.).

6936 - *Pentatropis pierrei* Cost. Ngũ hoàng Pierre.

Dây bò và leo, có lông *hoe lúc non*. Lá có phiến xoan tròn, to vào 5 x 3,5 cm, đầu có gai-mũi, mậpmập, không lông, lúc khô lục dợt, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 1 cm. Tután mảnh, cao 2 cm; hoa nhỏ, cao 4-6 mm; đài có tuyến ở trong; cánhhoa *trắng*, hẹp, dài, quắn. Manhngang nhọn ở đầu, dài 4-6 cm; hạt to 5 x 3 mm, có lôngmào mịn, dài.

Trên cát dựa biển: Nhatrang, Càná, Phanthiết. Bàrja; 1-XII

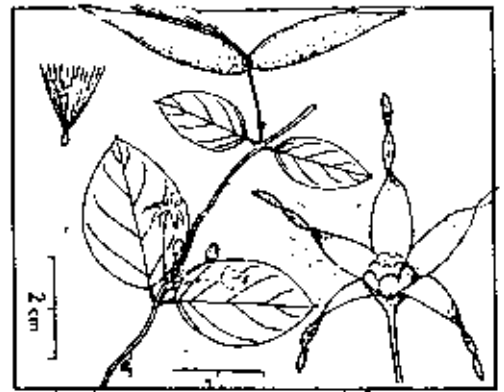
- Creeping or climber, rufous pubescent in the young; corolla white; follicles 4-6 cm long.

6937 - *Pentatropis capensis* (L. f.) Bullock. Ngũ hương Cap.

Dây leo quấn; thân mảnh. Lá có phiến xoan hay bầu dục, to vào 3 x 2 cm, đầu có gai-mũi, có lông mịn thưa; cuống 2-4 mm. Tán không cong; cọng hoa mảnh dài đến 1,5 cm; nú hình chùy; tràng-phụ do 5 sóng. Manh nang cùng đầu, dài 4 cm; hạt đẹp, có cánh vồng và lôngmào mịn.

Saigòn; V, 5. Củ ăn được (hình hoa theo Wight), lợisữa.

- Climber; leaves puberulent; axillary umbels short; seeds winged and with long coma (*Cynanchum capense* L.f.).

6938 - *Cynanchum corymbosum* Wight. Sắtkhuẩn.

Tiểu độc leo; cành không lông, lông dài. Lá có phiến hình tim, vào 8 x 5 cm, mỏng, gân từ đáy 5, gân-phụ khác 2-3 cặp, có vài lông ở gân mặt dưới; cuống dài 2,5-7 cm. Chùm-tútán ở nách lá, tương đối ít hoa; cọng có lông; lá dài 2 mm, ít lông, có 1 tuyến ở giữa; cánhhoa dài 5,5 mm; tràng-phụ thành ống, cao, có 10 răng. Manh nang xoan rộng hay hẹp, *dây gai mềm*, như con Nhiêm nhỏ; hạt tròn dài dài 12 mm, lôngmào 2,5-3,8 cm.

Sapa, Hànamnh; VII, 8.

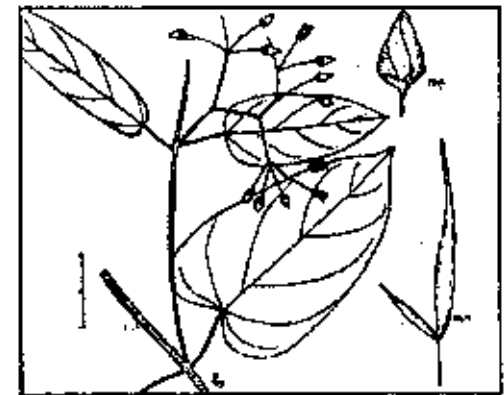
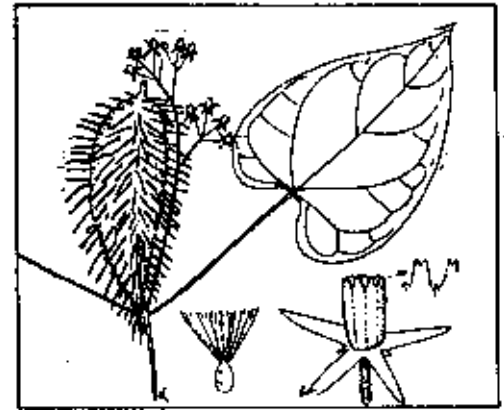
- Climber; limb membranous, sparsely pubescent; corolla 5.5 mm long; follicles prickly; seed 1.2 cm long.

6939 - *Cynanchum utriculosum* Cost.. Sắtkhuẩn túi.

Dây leo; thân mảnh. Lá có phiến xoan tim, ở nhánh có thể hẹp dài, dài 3-8 cm, *rất mỏng*, không lông, gân-phụ 5 cặp; cuống dài 5-20 mm. Phát hoa chia nhánh, mang tánphồng như tán; *cọng như chỉ*, dài 5-15 mm; nú cao 5-7 mm; *vành xám lục*, cánhhoa dài 7-8 mm, vặn xoắn; tràng-phụ thành bầu ở đáy. Manh nang dài 5,5 cm, phủ ở 1/2 dưới, hẹp nhọn ở đầu; hạt có lôngmào.

Hànamnh,

- Climber; limb membranous, glabrous; flowers on filiform pedicel; follicles lanceolate, 5,5 cm long.

6940 - *Cynanchium medium* Dene in DC.

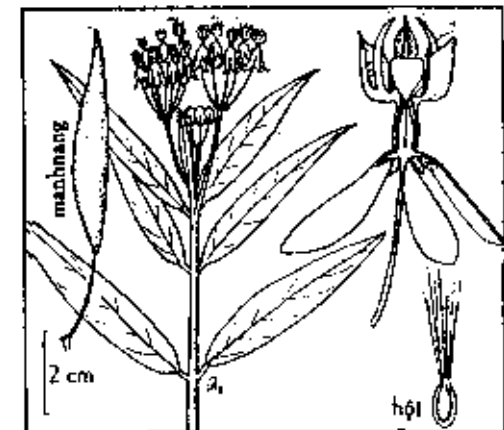
Cỏ đứng cao 40 cm, có khi leo ở phần chót. Lá có phiến xoan dài hay xoan thon, to 3,5-9 x 2-5 cm, đáy nhọn hay hơi hình tim, mỏng; cuống 3-5 mm. Tútán thưa; hoa màu *vàng nâuđỏ*. Manh nang to 5 x 0,6 cm. N.

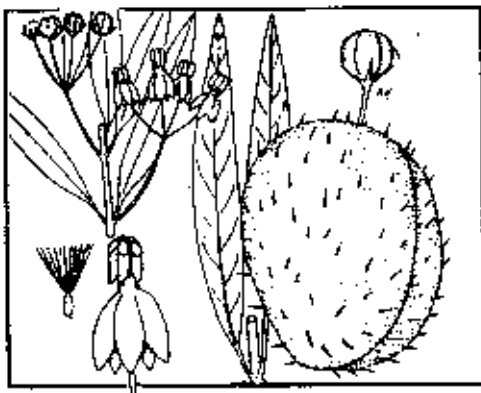
6941 - *Asclepias curassavica* L.. Ngô-thị; Milkweed, Silkweed, Butterfly weed, West Indian Ipeca.

Cỏ daniên, đứng, cao vào 1 m; mù trắng. Lá có phiến không lông, thon hẹp, dài 6-8 cm; cuống 3-4 mm. Tán ở phần ngọn của thân; *hoa vàng*; cánhhoa dính nhau ở phần đáy và xu xuống; tiểuhụy làm thành một cột to, *đỏ*, tràng-phụ làm thành như một quận nhỏ. Manh nang đứng, dài 6-8 cm; hạt to 7 x 5 mm, có lôngmào dài 1,5 cm. n = 11.

Gốc T.-Mỹ, Tr vì hoa; hoa trị lã, kiệt, lậu; pháthãn; rế làm mưa, xổ, trị lậu, suyền; cây trị ho, thulieâm; chứa chất (calotropin, uzarigenin) độctế bào, trị ungthư được, asclepiadin độc (tácđộng vào tim).

- Ornamental.

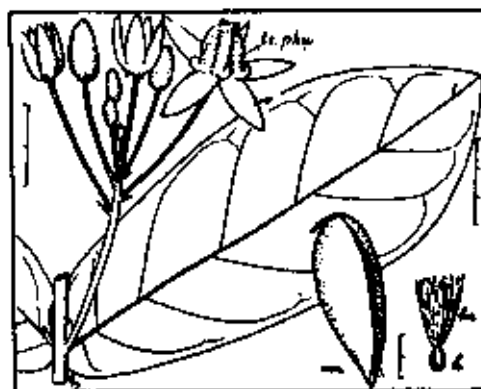

6942 - *Gomphocarpus fruticosus* (L.) R. Br.. Gaiquá; Club fruit; Faux Cottonnier.

Có dáng cao 1-1,5 m; thân không lông. Lá mọc đối, có phiến thon hẹp, dài, to 8-13 x 1-1,3 cm, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 1-1,3 cm. Tán ở nách lá có rộng dài 3 cm; cọng hoa mảnh dài 1,5-2,5 cm; vành vàng, xù; nhụy đực và tràng-phụ làm thành trụ to. Manh nang như bong bóng có gai, lục dợt; hạt dẹp, có lôngmào.

Kiếng, gốc T.-My; Cành lúc Tết.

- Ornamental (*Asclepias fruticosus* L.).

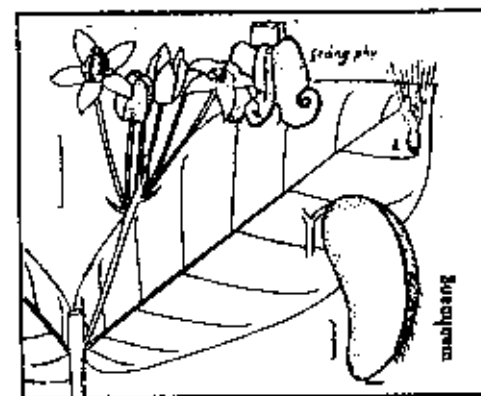

6943 - *Calotropis gigantea* (L.) Dryand. ex Ait. f.. Bôngbồng to; Swallow worts, Madar.

Cây cao đến 5 m; thân to đến 25 cm. Lá có lông như gòn ở mặt dưới, gân chính trắng, dày gân có lông. Tután như tánphồng ở nách lá; láhoa 1 cm; hoa rộng 4-5 cm; cánhhoa trắng mặt ngoài, ứng tím mặt trên, nhụy đực thành một khối tím đứng cao, lưng baophân có cựa cong; nước xanh. Manh nang dài 10 cm; hạt dẹp có lôngmào dài 2,5-4 cm.

Dưa biển, song có thể đến 1.000 m ở vùng khô; I-XII. Vô trị kiết, kinhphong, têthấp; hoa làm tiêu, kiệnvi, trị suyễn ("lá hèn"); hạt uống làm lạc thai, chống thụ; chứa glucosid tác động vào tim; chống ungthư.

- Treelet to 5 m high; flowers white and violet; horn just curved (*Asclepias gigantea* L.).

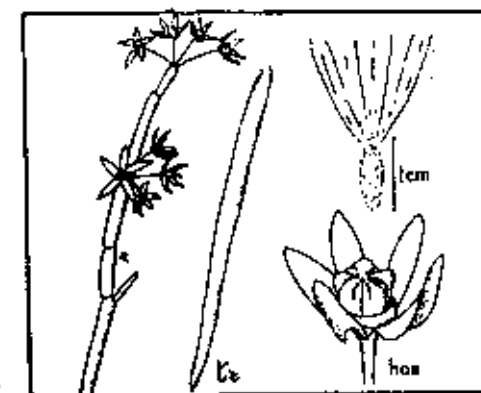

6944 - *Calotropis procera* (Ait.) R. Br.. Bôngbồng qui; Sodom Apple, Giant milweed, Mudar.

Bụi cao đến 2,5 m; cành non đầy lông rời không lông. Lá non dày lông như gòn. Tután như tánphồng; cọng dài 8-12 cm, hoa trắng ở ngoài tím ở trong; nhụy đực làm thành một khối đứng cao giữa hoa, baophân có cựa ngoéo vào trong. Manh nang dài 7-10 cm, hạt dẹp, có lôngmào dài.

Độc theo nơi cát dứa biển, đến 1.000 m: vùng Bìnhđịnh; I-XII. Vô trị ho, kiết; rễ độc, trị têthấp; hoa trị ho, suyễn. Cũng như loài trên, lôngmào có thể dùng như gòn.

- Bush 2.5 m high; flowers white and violet; horn curved (*Asclepias procera* Ait.).

6945 - *Sarcostemma acidum* (Roxb.) Voight. Tiếtcần.

Tiểumộc trường; mù trắng; lông tròn, xanh không lá trông giống như Xươngkhô *Euphorbia tirycalli*. Tánphồng ở chót nhánh và ở mắt; hoa trắng, trên cọng mảnh dài 1cm; đài nhỏ; vành rộng 8 mm; trục hợpnhụy thành khối to giữa hoa. Manh nang dài 10-12 cm, đầu nhọn; hạt nhỏ có lôngmào trắng, mảnh, dài.

Thường vùng duyênhải khô, từ Ninhbinh qua Nhatrang, Càná đến Vũngtau. Mù chuachua, ăn cho hết khát.

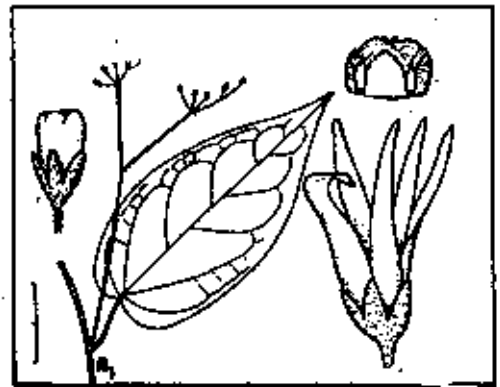
- Aphyllous articulated sarmentous shrub; white latex; flowers white (*Asclepias acidum* Roxb.; *S. brevistigma* W. & A.).

6946 - *Pilostigma inflexum* Cost.. Cầu-thu.

Cỏ leo; thân mảnh, có lông; lông dài 10-15 cm. Lá có phiến bầu dục hình tim, to vào 8 x 4,8 cm, lúc khô ửng vàng, gân từ đáy 5, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 2 cm. Tán lưỡng phân, cao từ nách lá; hoa có cọng mảnh, dài 1 cm; nụ hình trụ, đầu lõm; đài có ria lông; cánh hoa vàng, cao 5 mm; không có tràng-phụ.

Định quán; VIII.

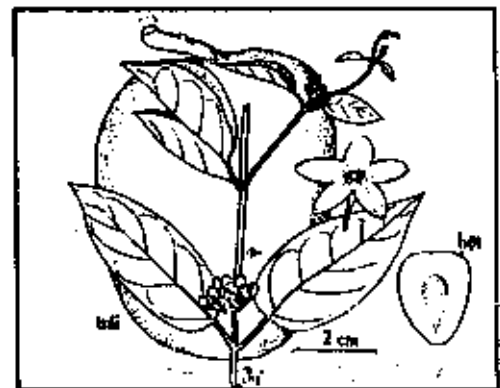
- Climber; flowers yellow, without coronula.

6947 - *Sarcolobus globosus* Wall. Dây Cầm; Malayan Dog Bane.

Dây leo to không lông; mù trắng. Lá có phiến bầu dục thon, ửng vàng mặt dưới, gân-phụ 4-5 cặp; cuống vào 1 cm. Tán ở nách lá; cọng ngắn; hoa vàng có sọc tím; cánh hoa có ít lông; không có tràng-phụ. Trái mập tròn, to 6-8 cm, có 2 sóng thấp, chứa nhiều hạt đẹp, có cánh, không lông mào.

Dựa rạch vùng còn triều đến rừng sác: vịnh Hạ Long đến N. Lá ăn trong cari; trái non rim đường. Lá đắp trị tê thấp; hạt độc.

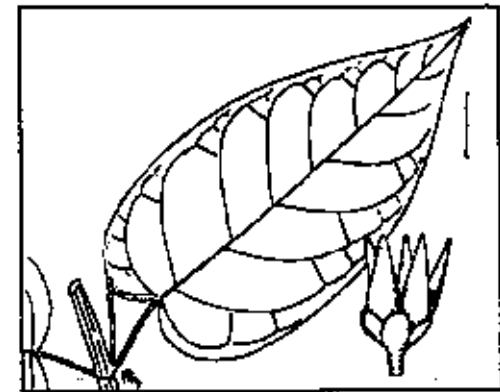
- Climber glabrous; flowers yellow violet striated, without coronula; fruits globulous; seeds winged.

6948 - *Sarcolobus pierrei* Cost.. Cầm Pierre.

Dây leo; thân có cánh thấp, lúc khô màu rơm. Lá có phiến to 12-14 x 6-7 cm, bầu dục, đáy hình tim, chót nhọn, mỏng, oliu mặt trên, nâu lợt mặt dưới, gân-phụ 8 cặp đi đến cách bìa 2 mm; cuống 2-4 mm. Phá hoa như tán ở nách lá; cọng ngắn; lá dài có ria lông; cánh hoa nhọn, cao 1 cm.

Núi Dinh; VII.

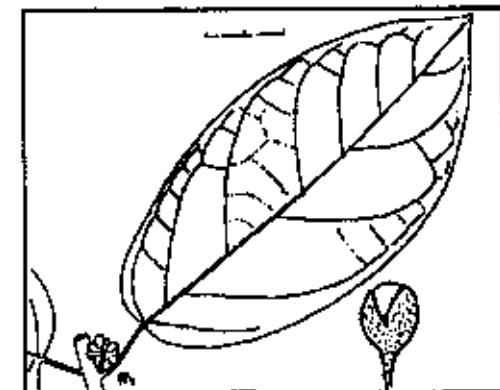
- Climber; stem winged; axillary umbels; corolla 1 cm long.

6949 - *Pseudosarcolobus villosus* Cost.. Cầm già.

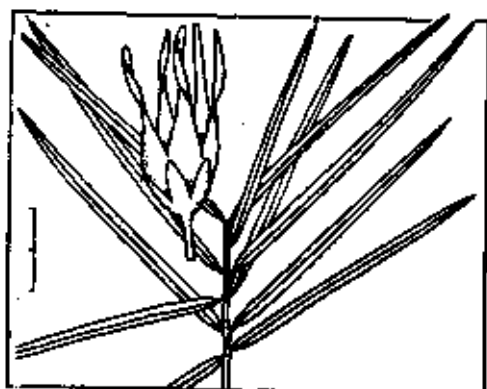
Dây leo; thân tròn, có lông mịn, trắng. Lá có phiến xoan bầu dục, to 12 x 6 cm, có lông thưa 2 mặt, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1,8-3 cm, Chùm trên cọng ngắn ở nách lá, mang hai tán nhỏ; hoa nhỏ; nụ tròn, to 2,5 mm; đài có lông mịn; vành hình chén, chẻ sâu thành thuỳ tam giác; tràng-phụ như vẩy; trục hợp nhụy cao.

Chaoxan (Đông Nai); III.

- Climber; branches white puberulent; coronula absent.

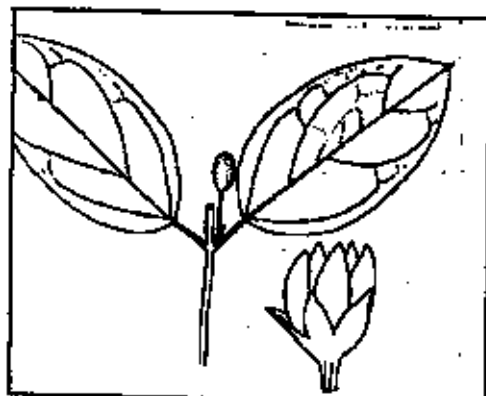

6950 - *Pentasacme brachyanthum* Hand.-Maz. Ngũgiác.

Thân cứng, không lông, to 3-4 mm; nhũ dịch trắng. Lá có phiến rất hẹp, dài 6-8 cm, rộng 3-4 mm, chót nhọn, gân giữa lợt, gân-phụ không rõ; cuống dài 2-3 mm. Tután ít hoa; cọng như chi cao 1 mm, lá dài 2 mm, cánh hoa dài 5 mm, quắn.

Dựa bờ đê, đập, vùng Hà Tiên.

- Plant glabrous; leaves linear; corolla 5 mm long.

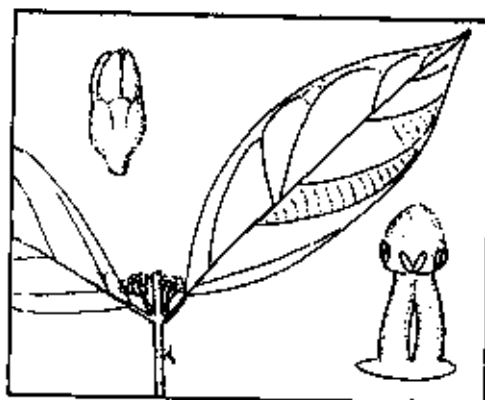

6951 - *Spirella robinsonii* Cost. Luân Robinson.

Dây leo; lông tròn, to 1,5 mm, dài 7-10 cm, không lông. Lá có phiến bầu dục, nhỏ, 3,5 x 1,8 cm, đầu có gai-mũi 1 mm, không lông, gân từ đáy 3, gân-phụ 2 cặp, lúc khô óng vàng; cuống dài 1 cm. Phát hoa ngắn; lá hoa 2 mm, kết lợp, thon, có ít lông; cọng hoa 5-7 mm, không lông; hoa cao 4 mm; lá dài nhọn, 2 mm, không lông; cánh hoa 4 mm; không có tràng-phụ. Trái xoan, cao vào 1 cm.

Nhatrang.

- Climber; leaves small, glabrous; flowers 4 mm long, without coronule; fruit 1 cm long.

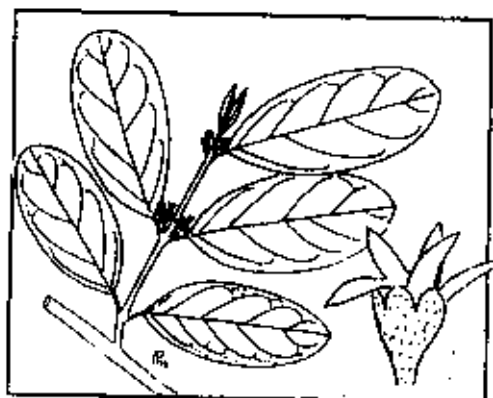

6952 - *Gymnema acuminatum* (Roxb.) Wall. Lợtty nhọn.

Tiểu mộc khá to; thân, cuống, phát hoa có lông mịn, xám vàng. Lá có phiến bầu dục thon, to 9-15 x 3,5-7,5 cm, gân-phụ 4-6, bìa uốn xuống, dài, mặt trên nâu xám bạc, mặt dưới có lông dày nâu vàng; cuống 8-20 mm. Chùm-tután nhiều hoa dày như đầu; hoa nhỏ (3mm); dài có lông mịn; cánh hoa không lông; tràng-phụ do 5 phiến nhỏ, tròn; tambì 2, rời ở nõn sào, đôi nuốm và tiểu huyết. Manh nang dài 7,5 cm; hạt bầu dục đẹp, dài 17 mm.

Cambốt.

- Shrub; fine grey yellow pubescence; flowers 3 mm high; coronule with small scales (*Asclepias acuminatum* Roxb.).

6953 - *Gymnema albiflorum* Cost. Lợtty hoa-trắng.

Dây leo quắn, to 3-4 mm, màu không lông, có bích hầu rấi rạc, mang nhánh dài vào 20 cm, lúc non có lông. Lá có phiến bầu dục, vào 5 x 2,5 cm, đầu tù tròn, gân chính có lông nâu ở hai mặt, mặt dưới vàng vàng; cuống dài 5-7 mm, có lông. Tán ở nách lá, ngắn; hoa có cọng dài 2 mm; lá dài xoan, có lông; cánh hoa trắng trắng, không lông, dài 3 mm; tràng-phụ do 5 vảy tambiác.

Bátbạc (Hà Sơn Bình); VI.

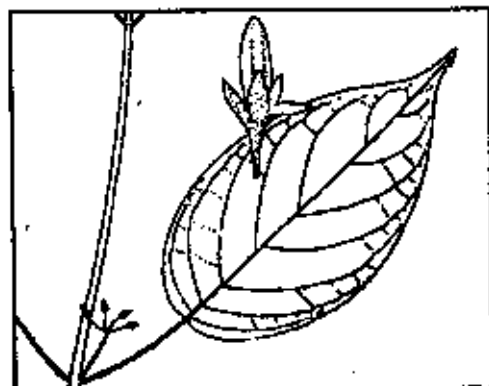
- Climber; leaves glabrous; corolla glabrous, 3 mm long; coronule with 5 triangular scales.

6954 - *Gymnema inodora* (Lour.) Dcne. Lóaty không-mùi.

Dây leo daniên; thân bông, ít nhánh, *lông dài* (đến 17 cm), to 3-3,5 mm, ứng đỏ lúc khô. Lá có phiến bầu dục, đến 11 x 5,5 cm, đầu có *đuôi dài*, đáy tròn, hơi lõm, gân-phụ 6-7 cặp, màu lục lúc khô; cuống 3-3,5 cm. Tán ở nách lá, cọng cao 1 cm, ít hoa; cọng hoa 6-8 mm, có lông mịn; lá đài 2,5 mm, có lông thưa; vành hình chuông, cao 3,5 mm, tai hẹp, dài hơn ống vành; tràng-phụ lá lông.

Nambô.

- Perennial climber; limb caudate; flowers 3.5 mm long; coronule formed by hairs. (*Cynanchum inodorum* Lour.).

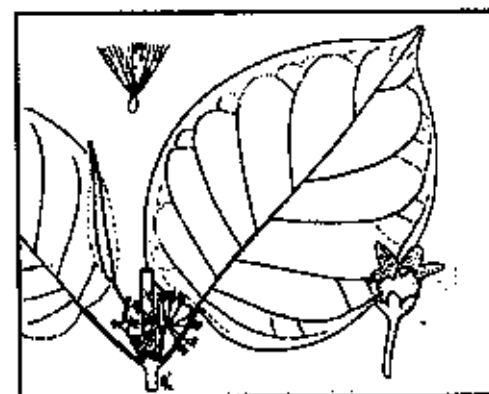

6955 - *Gymnema latifolia* Wall. ex Wight. Lóaty lá-rộng.

Dây leo; lông dài 5-8 cm, lúc non có lông. Lá có phiến to, xoan rộng, 10 x 7 cm, chót có mũi to, ngắn, đáy hơi lõm, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 9-16 mm, có lông mịn. Tán 2, trên cọng chung 1 cm; hoa nhiều, cọng như chỉ dài 5-7 mm, có lông; lá đài xoan, có ria lông; vành vàngvàng, ống 2 mm, tai dài 1-2,5 mm, có lông trắng ở mặt trong. Manhngang dài 4 cm; hạt đẹp, có lôngmào.

Hàsonbinh.

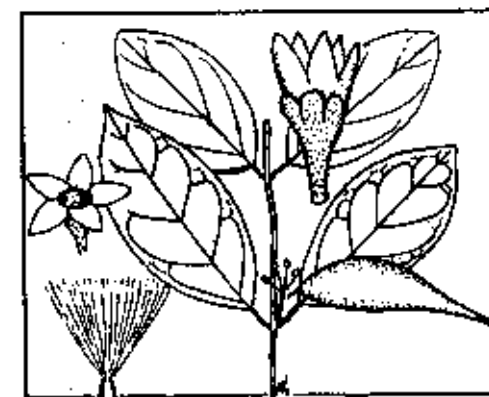
- Climber; umbels 2, on 1 cm long common peduncle; corolla yellowish.

6956 - *Gymnema silvestre* (Retz.) R. Br. ex Schult. Lóaty rừng. *Dây leo* cao 6-10 m; nhúch vàng; thân có lông dài 8-12 cm, to 3 mm, có bikhầu thưa. Lá có phiến bầu dục xoan ngược thon, to 6-7 x 3 cm, đầu nhọn, có mũi, gân-phụ 4-6 cặp, rõ ở mặt dưới, nhẵn lúc khô; cuống dài 5-8 mm. Tán hay tánphòng; cọng hoa mảnh, có lông mịn; *hoa nhỏ*; đài có lông mịn và ria lông; vành không lông mặt ngoài; tràng-phụ là 5 răng. Manhngang dài 5,5 cm, rộng ở 1/2 dưới; hạt đẹp, lôngmào dài 3 cm.

Hàbắc, Sàmsơn, Thanhhoa; VII, 8. Rẻ trị đau baotử; lá trị đáiđường.

- Climber; axillary umbels; calyx pubescent; coronule with 5 teeth; coma 3 cm long (*Periploca silvestre* Retz.: *G. alterniflorum* (Lour.) Merr.).

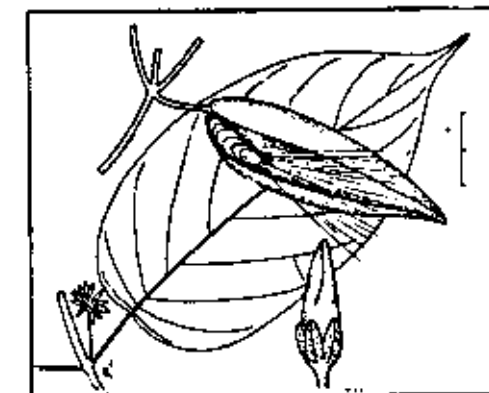

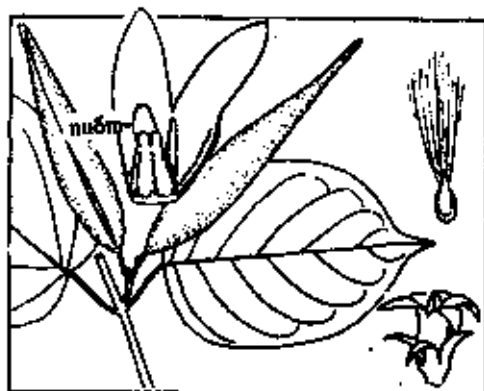
6957 - *Gymnema reticulatum* (Moon) Alst. Lóaty mạng.

Dây leo khá to, dài 5-6 m, thân to đến 1 cm, bông, có bikhầu tròn, thưa. Lá có phiến xoan trònđài, to 7-13 x 5,5 cm, mỏng, đáy hơi hình tim, gân từ đáy 5, gân-phụ khác 5-7 cặp, gân như không lông; cuống có lông mịn, dài 2 cm. Tán như tán ở nách lá; nụ nhọn, cao 4 mm, vành có tai dài bằng ống; tràng-phụ không vảy, có 2 hàng lông. Manhngang dài 8-9 cm; hạt đẹp dài 12-14 mm, lôngmào trắng dài 4-5 cm.

Núi Dinh.

- Climber; leaves glabrous; umbels; corolla 5 mm long; coronule formed by 2 rows of filaments (*Hoya reticulata* Moon; *Marsdenia syringaefolia* Dcne.).

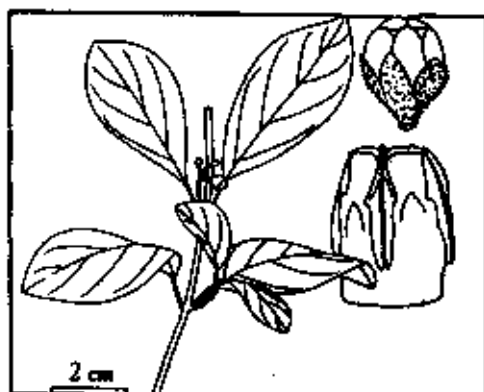

6958 - *Gymnema tingens* (Roxb.) Sprengel. Lóaty nhuôm.

Dây leo, nhỏ; lông phù ở mặt, lúc non có lông. Lá có phiến bầu dục, to 7 x 4,5 cm, đầu có đuôi ngắn, không lông, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 13 mm. Pháthhoa dài 2-3 cm, rộng dài 6-8 mm; hoa nhỏ; đài có tai dài bằng ống vành; tràng-phụ có hàng lông dọc. Manhnang dài 9-16 cm, đầu nhọn; hạt đẹp, dài 1 cm, lôngmào dài 3-4 cm.

Nhatrang.

- Climber; limb glabrous; umbels; coronule with rows of hairs (*Asclepias tingens* Roxb.).

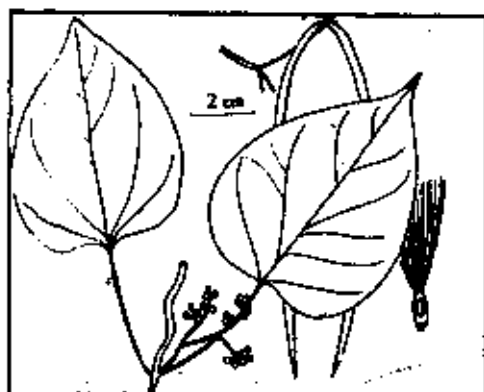

6959 - *Gymnemopsis pierrei* Cost.. Lóaty Pierre.

Dây leo; cành non có lông. Lá có phiến bầu dục hay xoan ngược, to 3-3,5 x 1,5-2,4 cm, không lông, gân chánh có vài tuyến, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 1 cm. Tán ít hoa; rộng mảnh; nụ tròn, hoa nhỏ, rộng 3-4 mm; đài có lông; vành không lông; tràng-phụ do 5 vảy.

Duyênhải: Bàrija (hình theo Costantin)

- Climber; limb with glands on midrib; flowers small; coronule formed by 5 scales.

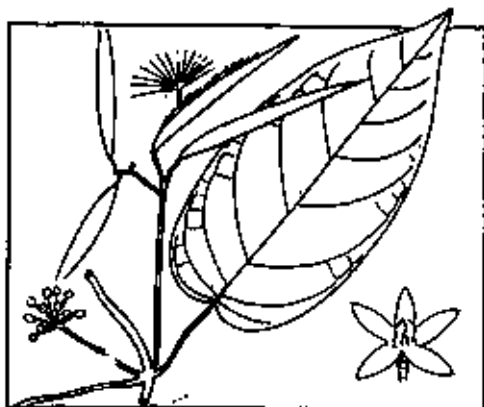

6960 - *Harmandiella cordifolia* Cost.. Hạtmãng tim.

Dây leo to; mù trắng. Lá có phiến xoan rộng, chót nhọn, đáy tròn cắt ngang hay hơi lõm, gân chánh có tuyến ở đáy, mỏng, có lông mịn ở hai mặt; cuống 4-6 cm. Tán ngắn; nụ tròn, to 3 mm; đài có tuyến giữa láđài; cánhhoa tamgiác; tràng-phụ do 5 phiến tangiác, vàng. Manhnang dài 12 cm; hạt có lôngmào dài 3,5 cm.

Vùng Sài Gòn, Càntho; XII-I.

- Climber; leaves pubescent; coronule with yellow scales.

6961 - *Gongronema nepalensis* (Wall.) Dcne. Súnty Nêpal.

Dây leo, không lông; lông dài. Lá có phiến bầu dục trònđài, to 11 x 5 cm, chót nhọn, đáy hình tim, dày, gân chánh, phụ, tamcấp lồi ở mặt dưới, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu; cuống dài đến 3-4,5 cm. Pháthhoa dài, rộng 9 cm, chia nhánh, mang tán ít hoa; rộng hoa 4-5 mm; hoa nhỏ, 2-3 mm; nụ xoan; vành có ống ngắn. Manhnang to 5,5 x 0,6 cm; hạt dài 4 mm, lôngmào 1,5 cm.

Lào.

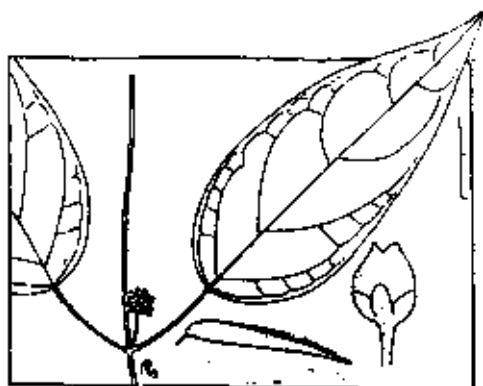
- Climber glabrous; limb to 11 cm long; flowers 2-3 mm large; seeds 4 mm long (*Gymnema nepalensis* Wall.).

6962 - *Marsdenia glabra* Cost.. Hàmliền không-lông.

Dây leo có mù trắng; lông mảnh, dài. Lá có phiến bầu dục thon, to 4-9 x 1,5-4,5 cm, đầu nhọn, đáy tròn, không lông, gân-phụ 5-8 cặp; cuống dài 1,2 cm, có lông mịn. Hoạch đầu có cọng ngắn ở nách lá; hoa có cọng ngắn; lá đài xoan, vành trắng, hình lục giác. Manh nang dài 4-5 cm; hạt đẹp đẹp, có lông mào mịn, trên một mỏ ngắn.

Đồng nai.

- Climber; white latex; limb glabrous; pedunculate capitulum; corolla white.

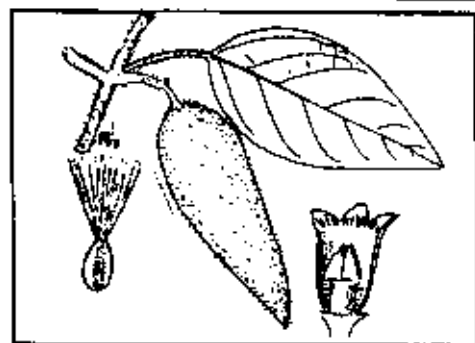

6962b - *Marsdenia balansae* Cost. Hàmliền Balansa.

Dây leo to; nhiều lông dài, xám vàng vàng. Lá có phiến xoan, to 7-10 x 3,2-5 cm, mặt trên có lông vàng thưa, gân chính có lông dài; cuống dài 1,5-3 cm. Chùm ở ngọn, sau như dưới nách lá, dày; hoa 3-4 mm, vàng; lá đài nhỏ có rìa lông; vành có ống không lông mặt ngoài; tràng-phụ thấp. Trái to, có lông; hạt đẹp, có lông mào dài

Bavi.

- Climber; long yellow hairs; flowers yellow, 3-4 mm wide; follicles.

6963 - *Marsdenia koi* Tsiang. Hàmliền Kôi.

Dây leo to; cành xanh, không lông, lông dài hơn 20 cm, to 3 mm. Lá có phiến xoan, to 13 x 7,5 cm, đầu tù có mũi, đáy hình tim, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 6-7 cm. Tán to trên cọng 4-6 cm; cọng hoa 2,5-3,5 cm; hoa to 1,5-3,3 cm; lá đài 1 cm, xoan, không lông, bìa rìa lông; cánh hoa to 12 x 4 mm.

B.

- Climber; internodes more 20 cm long; limb cordate at base; corolla lobes 12 mm long.

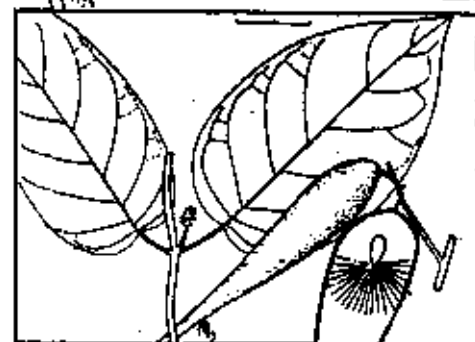

6964 - *Marsdenia tonkinensis* Cost.. Hàmliền Bắc bộ.

Dây leo; lông dài, lúc non có lông mịn. Lá có phiến xoan, vào 9 x 5,5 cm, đầu tù, đáy hơi hình tim, gân-phụ 6-7 cặp, gần nhau ở đáy, không lông, lam lam mặt dưới, mỏng; cuống dài 1-2 cm. Chùm trên cọng ngắn, ở nách lá; hoa nhỏ, nụ 1 mm; đài có lông dày; vành hơi dài hơn đài; tràng-phụ vàng. Manh nang dài 9 cm, thon nhọn; hạt đẹp dài 1 cm, lông mào mịn, dài 2 cm.

Mãu sơn, Hànam Ninh; II, 2.

- Climber; leaves glabrous; axillary pedunculate capitulum; flowers small; follicles 9 cm long.

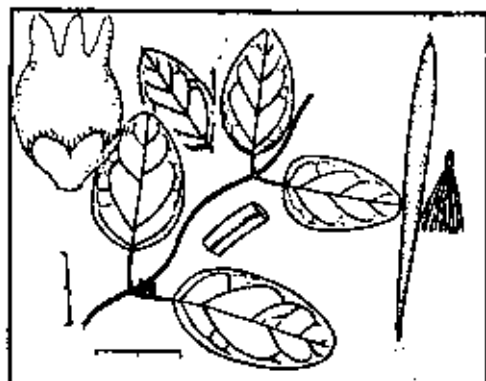

6965 - *Marsdenia tinctoria* (Roxb.) R.Br.. Hàmliền nhuộm. *Dây leo; cành có lông mịn dày, vàng; lông dài 10-15 cm. Lá có phiến xoan bầu dục, to vào 11 x 5 cm, chót nhọn, đáy cắt ngang, gân-phụ 5-7 cặp, mỏng, lúc khô xanh đậm hay hơi xanh; cuống 1,5-2 cm. Gié dày, dài 10 cm; lá đài có lông nằm, vành có ống dài 5 mm, tai như tròn, miệng có lông dài như kim; noãn sào cao 1,7 mm. Manh nang dài 5 cm, hạt có mỏ ngắn mang lông mào.*

Hoà bình; IV. Thân cho sợi; lá cho màu chàm trở nên đen. Lá trị bệnh đường tiêu hóa.

- Climber; corolla tube 5 mm long; follicles 5 cm long (*Asclepias tinctoria* Roxb.).

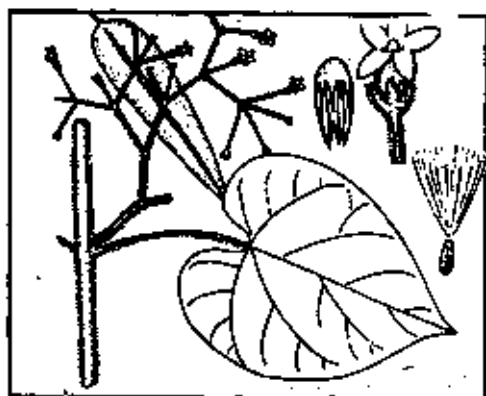

6966 - *Marsdenia urceolata* Dcne. Hàm liên chuôn.
Dây leo; thân mảnh, lông dài, có 1 hàng lông dài. Lá có phiến bầu dục xoan 3-4,5 x 1,8-2,5 cm, mặt trên có lông, mặt dưới không lông trừ ở gân chính; cuống dài 1 cm, có lông. Tán có cọng ngắn ở nách lá, ít hoa; vành hình lục giác, không lõng. Manh nang to 7-8 x 0,6 cm; hạt đẹp, dài 5 mm, lông mào 1,5 cm.

Hà Nam Ninh, Quảng Nam Đà Nẵng.

- Climber; limb pubescent upper surface; corolla urceolate; seeds 5 mm long, coma 1.5 cm.

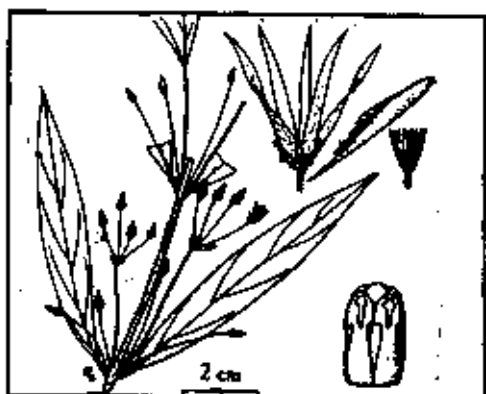

6967 - *Marsdenia tenacissima* (Roxb.) W. & Arn.
 Dây Hàm liên; Rajmaliaie Hemp.

Dây leo to, có lông dày; lông già bông. Lá có phiến xoan rộng, dài 10-12 cm, mặt dưới có lông như nhung dày và dẹt; cuống dài 4-5 cm, có lông. Tán ở nách lá, cao 15, rộng 18 cm, có lông; nụ cao 6 mm; cánh hoa có lông mặt trong; tràng-phụ do 5 vảy cao hơn ba phần. Manh nang to 12 x 4 cm; hạt đẹp, có lông mào.

Châu Đốc. Vỏ cho sợi tốt. Chứa steroid. Rễ xó; lá trị sốt. Ở Trung Quốc dùng trị ung thư.

- Big climber velvety; cymes dense; follicles 12 4 cm (*Asclepias tenacissima* Roxb.).

6968 - *Vincetoxicopsis harmandii* Cost. Thăng độc.

Cây đứng, có lông. Lá mọc đối; phiến thon hẹp, dài 6-9 cm, có lông thưa. Phát hoa chụm ở nách lá; cọng mảnh, dài 2,5-3 cm mang tán; cọng hoa mảnh, dài 1-1,5 cm; hoa nhỏ, 3-5 mm, đỏ đậm; tràng-phụ đơn sơ. Manh nang dài 4,5 cm, có lông; hạt dài 7 mm, có cánh và lông mào.

Trung bộ.

- Erect; limb pubescent; flowers dark red; seeds winged, bearing coma.

6969 - *Telosma cordata* (Burm. f.) Merr. Thiên lý.

Dây leo quấn; cành non có lông mịn; mũ trắng. Lá có phiến hình tim, dài 5-11 cm, gân từ đáy 5, gân-phụ 3 cặp; cuống dài 5 cm, Tán ngắn ở nách, xanh xanh rồi đỏ, thơm; đài cao 6-8 mm; ống vành 7-9 mm, tai 6-8 mm; tràng-phụ do 5 vảy. Manh nang dài 6-10 cm, vuông vắn; hạt dài 1,5 cm, lông mào dài 3 cm.

Tr ở bình nguyên, vì hoa thơm, làm thuốc ăn; I-XII. Trị trĩ, lồi đom.

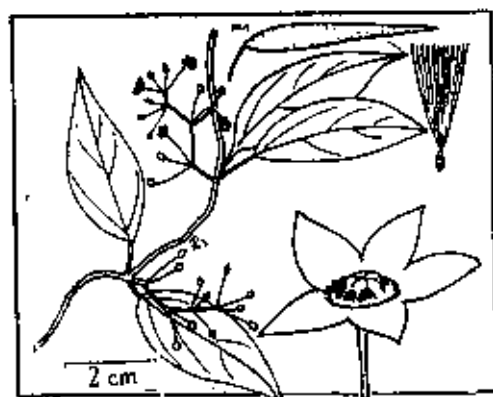
- Cultivated (*Asclepias cordata* Burm. f.; *Pergularia odoratissima* Sm.)

6970 - *Tylophora tenuis* Bl. Dầuđài mảnh.

Dây nhỏ, leo, không lông hay có ít lông. Lá có phiến thon thon hẹp, to 2,5-5 x 0,8-1,5 cm, đầu nhọn, đáy tù, gân-phụ 2-4 cặp, mặt dưới có lông ở gân hay không; cuống 6-8 mm. Pháthoa dài 1-10 cm ở nách lá; hoa đỏ, có cọng mảnh, dài; nụ không cao hơn 2 mm; đài rộng 2 mm, vành hình đĩa. Manhngang dài 6-7 cm; hạt có cánh (4 x 2 mm) và lôngmào dài 2,5-3 cm.

Đồngnai, vùng Sài Gòn; I-XII.

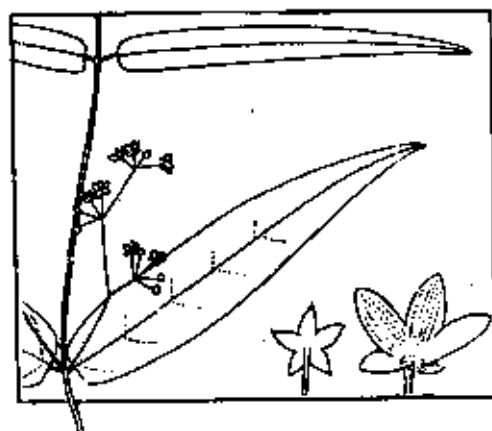
- Climber almost glabrous; leaves lanceolate; flowers red; follicles lanceolate; seeds winged bearing coma.

6971 - *Tylophora balansae* Cost. Dầuđài Balansa.

Dây leo quấn; thân mảnh (1,5-2 mm), lông dài 7-11 cm. Lá có phiến thon hẹp, to 8-10 x 1-2 cm, đáy cắt ngang hay hình tim, không lông, mỏng, gân-phụ rất mảnh, 7-10 cặp; cuống 5-8 mm. Pháthoa chia nhánh, mang tán 4-6 hoa; cọng hoa như chỉ dài 6-8 mm; láđài 2 mm, không lông; vành hình thủng, tai xoan 5-6 mm, không lông.

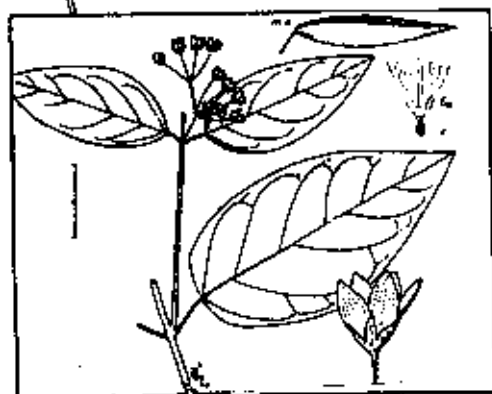
Hàsonbình.

- Climber; leaves narrow lanceolate, glabrous; corolla lobes 5-6 mm long.

6972 - *Tylophora glabra* Cost. Dầuđài không-lông.

Dây leo; cành mảnh, có lông, lông dài. Lá có phiến có thể to ở thân chính, xoan, to 8,5 x 4,5 cm, thon ở nhánh, 5 x 2,2 cm, đáy tròn, chót nhọn, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân-phụ mảnh, 5 cặp; cuống 1 cm. Tán 2, cọng tán có lông; cọng hoa như chỉ, dài hơn 1 cm, không lông; láđài xoan thon, 2,5 mm, có ít lông; cánhhoa 5 mm, không lông, có sọc. Manhngang to 5 x 1 cm; hạt đẹp, 6 x 4 mm, có lôngmào dài 2 cm.

Chợgành; X.

- Climber; branches pubescent; petals 5 mm long, striated; seeds 6 x 4 mm, coma 2 cm.

6973 - *Tylophora harmandii* Cost. Dầuđài Harmand.

Dây leo; lông mảnh, dài, không lông hay có 1 hàng dọc lông. Lá có phiến xoan tamgiác, to 6,5 x 3 cm, đáy cắt ngang, chót có mũi, gân-phụ 5 cặp, gân nhau ở gần đáy, mặt trên lục vàng, mặt dưới lục trắng; cuống dài 1 cm. Tán ở nách lá, trên cọng mảnh, dài 1-1,5 cm; cọng hoa như chỉ, dài 7-8 mm; láđài nhọn, không lông; vành cao 5 mm, tai tù hay nhọn; tràng-phụ...

Cônson; X.

- Climber; leaves membranous; pedicels capillary; corolla 5 mm high.

6974 - *Tylophora ovata* (Lindl.) Hook. ex Steud. Dầu dãi xoắn. Dây leo; thân, lá, phách hoa đầy lông vàng. Lá có phiến xoắn thon hay xoắn rộng, to 3-8 x 3,5-4,5 cm, đầu có mũi nhọn, đáy tù hay hình tim, gân-phụ 5-7 cặp, daidai; cuống dài 8-12 mm. Chùm mang tán rộng ngắn hay dài; bông hoa như chỉ, dài 1,5 cm; đài cao 2,5 mm, đầy lông nhung; vành vàng, tai cao 5 mm, không lông, có 5 sọc. Manh nang cứng đầu, đáy phù, to 5,5 x 1,2 cm; hạt đẹp, dài 4 mm, có mũi ngắn mang lôngmào dài 1 cm.

Chợ ghè; VIII, 8. Rể sắc trị đau ở bụng, baotù, ho, têthấp.

- Climber yellow tomentose; flowers yellow, petals glabrous (*Diptolepis ovata* Lindl., *T. hispida* Dcne).

6975 - *Tylophora indica* (Burm. f.) Merr. Dầu dãi ấn; Indian Ipecacuanha.

Dây leo hay bò; thân có lông hay không lông. Lá có phiến xoắn, đầu tù nhọn, đáy tròn hay hơi lõm; cuống dài 1-1,5 cm, không lông. Tután có lông, từ nách lá; hoa rộng 1 cm, vành hình thúng, xanhxanh hay vàng đậm. Manh nang dài 6-7,5 cm; hạt đẹp, có cánh hẹp và lôngmào 2 cm.

Luậtinh; Châu đốc đến Phú quốc. Rể trị kiết, có lẽ như ipêca; trị ho, long đờm; phách kích, trị têthấp; chứa alaloid chống ungthư, chống ungthư máu (hình theo Wight).

- Climbing or creeping; flowers greenish or orange (*Cynanchum indicum* Burm.f., *T. asthmatica* W. & A.).

6976 - *Tylophora koi* Merr. Dầu dãi Kôi.

Dây leo có mù. Lá có phiến thon tamgiác, to 3-6 x 1,2-2,3 cm, đáy cắt ngang, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài đến 13 mm. Chùm ở nách lá mang chùm; bông như chỉ cao 3-4 mm; vành hình thúng rộng 4-5 mm, tai có mặt trên như nhung; tràng-phụ là vảy bầu dục cao.

- Climbing; petals lobes velvety.

6977 - *Tylophora dalatensis* S. Moore

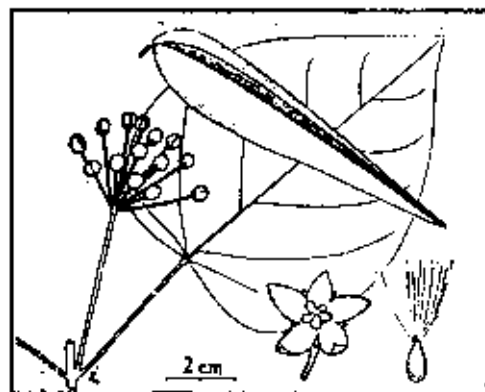
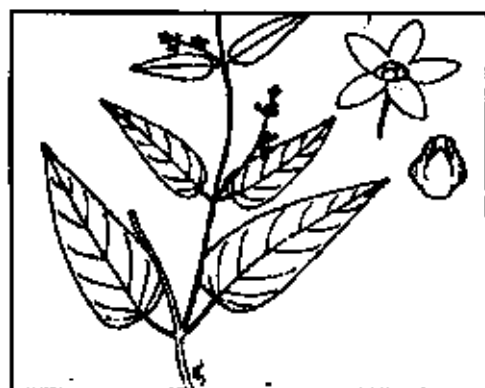
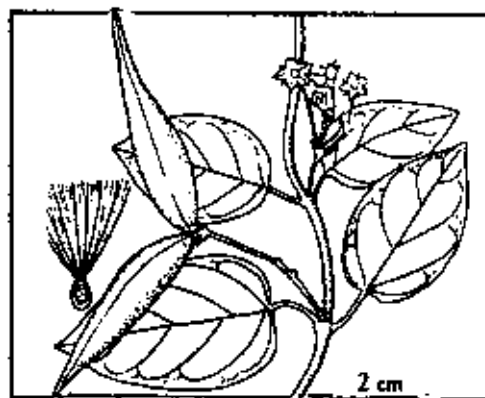
Cỏ leo; thân không lông. Lá có phiến thon-tròn dài, đáy cắt ngang; cuống dài 6-9 mm. Tután rộng 4-5 cm, mang tán 2-5 hoa; hoa thưa, vàng lục; nụ tròn dài, dài vào 9 mm, tai 1,5 mm; vành có ống dài 1,5 cm, tai 3 x 2,2 mm. Đà Lạt. Gần *T. pierrei*.

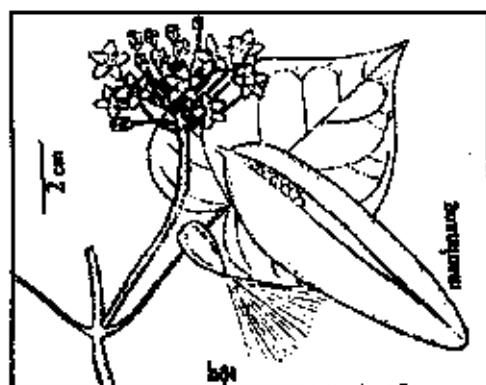
6978 - *Dregea volubilis* (L. f.) Stapf. Bù-ốc leo.

Dây leo 5-10 m; thân có bikhấu tròn. Lá có phiến hình tim, to vào 10 x 8 cm, đầu nhọn, đáy cắt ngang hay hơi lõm, gân thu đáy 5, mỏng, không lông, gân-phụ có tuyến; cuống dài. Tán có bông dài, mang nhiều hoa; nụ tròn; hoa xanhxanh, vành hình thúng; tràng-phụ lá 5 vảy hình mũi. Manh nang nhọn, to 8 x 2-3 cm; hạt đẹp, bìa mỏng, lôngmào dài 4 cm.

Làm búi, dựa bờ nước; Phanrang vào N; VI-IX, 9. Thân làm thùng; lá ăn được; trái đắng. Rể làm mùa, xổ, trị sốt; lá trị bệnh da.

- Climber; limb membranous, glabrous; flowers greenish (*Asclepias volubilis* L.f.).

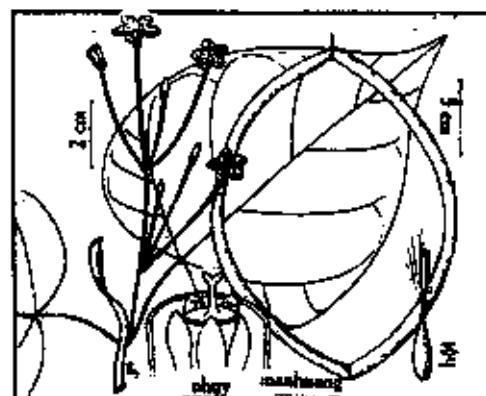

6979 - *Cosmostigma racemosum* (Roxb.) Wight. Tinhthu.

Dây leo; cành non có lông. Lá có phiến có lông lúc non mà thôi, hình tim, gân từ đáy 5, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài. Tán ở nách lá trên rộng dài; cọng hoa 2-3 cm; vành hình thủng, rộng 1 cm, có đốm nâu; tràng-phụ do 5 vảy mỏng; nuốm hình sao. Manhuang to 8 x 3 cm; hạt dẹp dài 1,5 cm, có cánh và lôngmào.

Núi Dinh (Đồngnai) (hình một phần theo Wight). Hoa ngọtngọt, được ăn ở Ấn Độ, vỏ, rễ làm tăng tiết mật, trị ăn không tiêu; lá trị ung nhọt.

- Climber pubescent in the young parts; corymb umbel-like; seeds winged, bearing coma (*Asclepias racemosum* Roxb.).

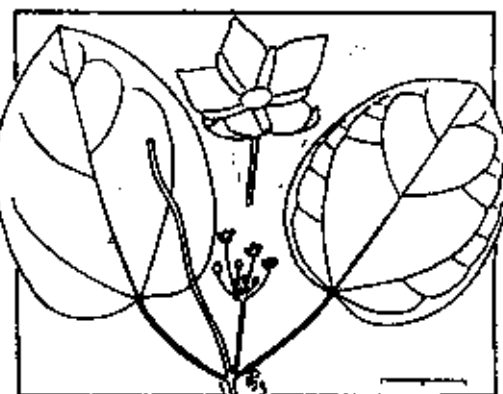

6980 - *Campestigma purpurea* Pierre ex Cost.. Kiên.

Dây leo cao 2-3 m; thân dẹp và có cánh; mù trắng. Lá có phiến hình tim, mập, không lông; cuống mảnh, dài. Chùm mang tán; cọng hoa dài 2-3 cm; lá đài có 5 tuyến ở trong; ống vành 4-7 mm; tràng-phụ đôi, một làm vòng, một do vảy ở lưng bao phủ. Manhuang đôi, dính nhau ở đầu làm thành như một cây kiềng phụnữ; hạt thon, có lông mào dài.

Gougah, núi Dinh, Châu Đốc; VIII.

- Climber; stem flattened; limb glabrous; coronule double; follicles connate at the ends.

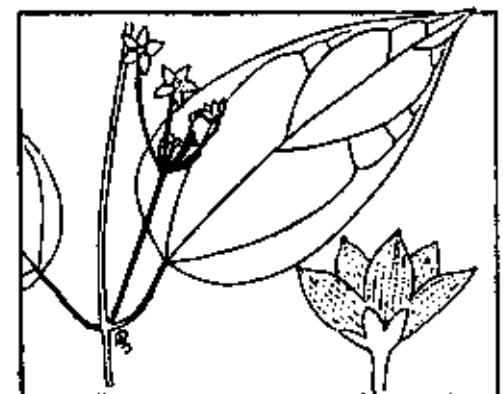

6981 - *Heterostema balansae* Cost.. Dịhùng Balansa.

Dây leo; thân mảnh, có lông hoe gần các mấu. Lá có phiến xoan tròn to 5-7 x 3,5-5,5 cm, chót tà hay hơi lõm, đáy hình tim, gân từ đáy 3-5, gân-phụ 2 cặp, hai mặt có lông ngắn; cuống dài 2-3,5 cm, không lông. Tán trên cọng dài 2 cm; cọng hoa dài không đều, 1-1,5 cm, mảnh như chì, không, lông; vành hình thủng, rộng 4-6 mm, màu lục lục; núm như lép dài, hẹp giữa cánh hoa.

Hàngrào: Hànội.

- Climber; leaves ovate cordate; staminodes between petals.

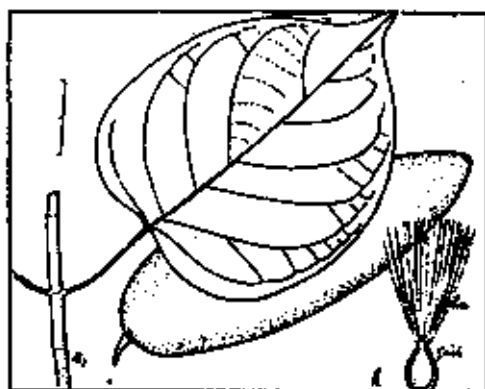
6982 - *Heterostema grandiflorum* Cost.. Dịhùng hoa-to.

Dây leo. Lá có phiến xoan tamgiác, chót nhọn, đáy tròn hay cắt ngang, gân từ đáy 3, gân-phụ 2 cặp, lúc khô óliu lảng; cuống dài 3 cm. Tán trên cọng dài 5-6 cm; cọng hoa 1,5-3 cm; hoa rộng 1,5 cm, tai dài cao 2,5 mm, bla rìa lông; cánh hoa rộng, cao 7 mm, có 5-7 sọc dọc.

Trắng có đaimộc: Hasonbinh, Chợgành (Hànaminh).

- Climber; leaves ovate lanceolate glabrous; flowers 1.5 cm large.

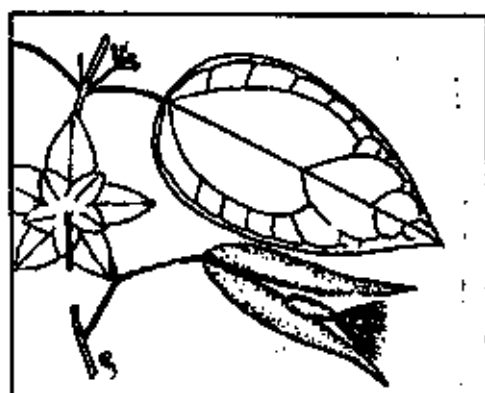

6983 - *Heterostema acuminatum* Dcne. Dìhùng Java.

Dây leo; thân có nhiều bikhẩu tròn. Lá có phiến xoan hình tim, to 6-9 x 5-7 cm, đầu có mũi to, đáy lõm, gân-phụ 5-7 cặp, màu không lông, lục tươi lúc khô; cuống dài 3 cm, không lông. Mangnang hình dùi, to đến 12 x 5 cm; quảnh dày, cứng; hạt đẹp, cánh mỏng, rộng, to 13 x 9-10 mm, lôngmào 3-3,5 cm.

Đồngnai (Chaokan).

- Climber; limb glabrous; foliicles to 12 x 5 cm, epicarp thick; seeds winged (*H. javanicum* Hassk.).

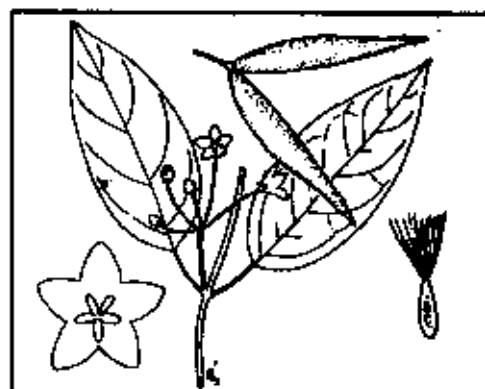

6984 - *Heterostema lutea* Cost.. Dìhùng vàng.

Dây leo, mảnh, không lông. Lá có phiến xoan bầu dục, to 6-8 x 3-3,5 cm, đầu nhọn, đáy tròn. gân từ đáy 5, gân-phụ 3 cặp, rất mảnh, mặt trên xám lợt, mặt dưới rất lợt, như trắng; cuống dài 3 cm, không lông. Tán có cọng dài 1 cm; cọng hoa 5-6 mm, không lông; ládài xoan, không lông; cánhhoa xoan, dài 3 mm, có lông mịn mặt ngoài. Mangnang thon, dài 7 cm; hạt dài 12-17 mm, lôngmào 1,5 cm, màu hung hung.

Hanoi, Kiengkhe.

- Climber, glabrous; leaves ovate glaucous beneath; flowers 6 mm large; foliicles 7 cm long.

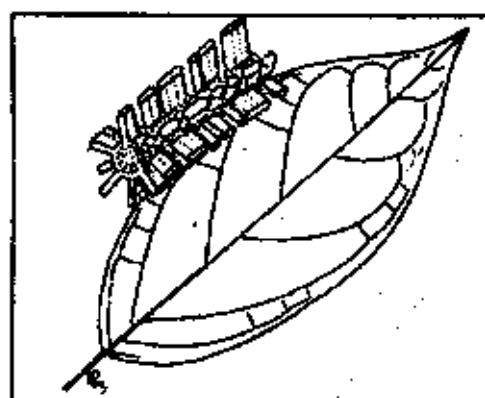

6985 - *Heterostema oblongifolium* Cost.. Dìhùng tròn dài.

Dây leo. Lá có phiến bầu dục tròn dài, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 1-1,4 cm. Tán ở nách lá, cọng 1,5 cm; cọng hoa dài 1-1,5 cm; hoa rộng 1 cm; vành hình thúng. Mangnang thon nhọn, dài 4,5 cm; hạt dài 11 mm, lôngmào dài 1 cm.

Lào.

- Climber; leaves elliptic oblong, glabrous; flowers 1 cm large; foliicles 4.5 cm long; pappus 1 cm long.

6986 - *Heterostema suberosum* Cost.. Bủ-tạc.

Dây leo; thân to bằng chiếc đũa, có sube dày thành cột đứng, cao 4-7(10) mm, rộng 2-3 mm, thành hàng dọc. Lá có phiến bầu dục thon, to 12 x 6 cm, có ít lông ở gân mặt dưới, gân-phụ 6-7 cặp; cuống tròn, dài 1,5 cm, có lông.

Đặc sắc ở cánh sube ở thân.

Đồngnai: Sông-Lu, Phú quốc.

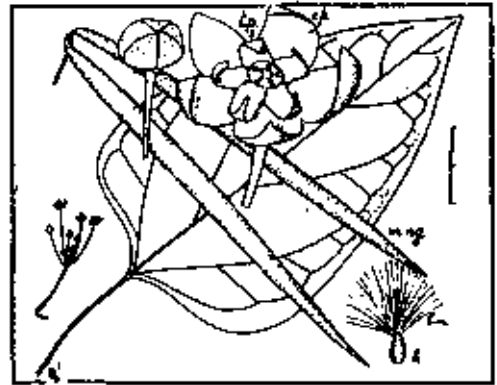
- Stem with developed suber forming erect columns.

6987 - *Heterostema villosum* Cost. Dìhùng lông.

Dây leo dài đến 10 m, quấn qua mặt. Lá có phiến xoan tamgiác, vào 10 x 6 cm, *dây cái ngang*, gân từ đáy 5-7, gân-phụ 3 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông hay không, có tuyến ở đáy phiến; cuống mảnh, dài 3-4 cm. Tán trên cong 1,5 cm; cong hoa 1-1,5 cm; hoa nhỏ; vành bài ra rộng 7-8 mm; màu vàng lục; tràng-phụ do phiến to. Manhngang dài 11 cm; hạt đẹp, dài 6-8 mm, có lôngmào mịn.

Lùm bụi, hàng rào: Sôngbé, Sài Gòn; IX.

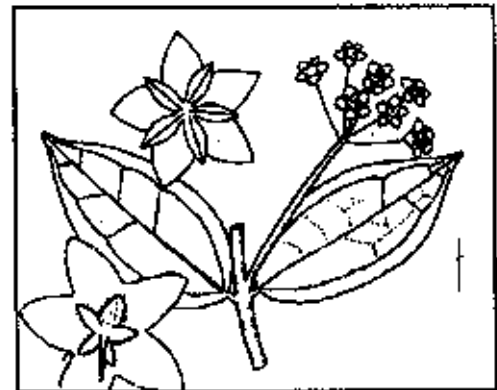
- Climber 10 m long; limb glabrous; flowers yellow green; seeds 6-8 mm long.

6988 - *Hoya balansae* Cost. Hòda Balansa.

Cỏ có mũ trắng; thân màu sét, lông tròn, dài, không lông. Lá có phiến xoan thon, to 5-7 x 3 cm, gân chính 3, dày, lúc khô mặt trên xám bạc, mặt dưới nâu lợt, bia uốn xuống. Tán trên cong to, dài 5-6 cm; cong hoa mảnh, dài đến 2 cm; lá đài 2 mm, ria lông; vành vàngvàng, hình thúng, tai 6 mm; tràng-phụ 4 mm.

Vịnh Hạ Long, trên vôi; VII.

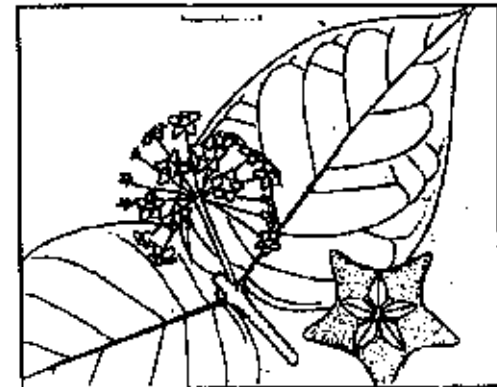
- Herb with white latex; leaves ovate lanceolate, glabrous; flowers yellowish, corolla lobes 6 mm long.

6989 - *Hoya bonii* Cost. Hòda Bon.

Dây leo có mũ trắng; thân tròn, không lông, to 4 mm, lông dài. Lá có phiến mập, hình tim, to 10 x 7 cm, đầu tù có mũi, đáy hình tim, gân-phụ 7 cặp; cuống to, dài 5-6 mm. Tán trên cong mảnh, dài 2 cm; cong hoa mảnh, dài 2 cm; lá đài 3 mm, ria lông; vành tím tím, tai dài 6 mm, như nhung, tamgiác tù; tràng-phụ 4 mm.

Vố xá (Hà Tây); VI.

- Climber with white latex; limb fleshy; corolla violet, velvety.

6990 - *Hoya carnososa* R. Br. Hoa-sao, Hòda thịt; Wax Plant, Porcelain Flower.

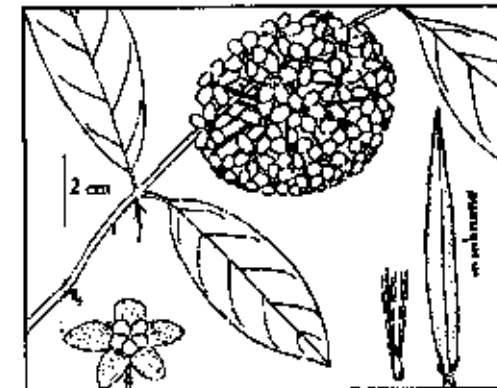
Phụ sinh leo quấn. Lá mập; phiến bầu dục, to vào 7 x 2,5 cm, tù hai đầu, gân-phụ 5-7 cặp, rất mảnh; cuống đỏ đậm. Tán trên cong 3-9 cm, nhiều hoa, hình bán cầu to 7-8 cm; cong hoa 3 cm; hoa hương thơm, tâm đỏ, rộng 18 mm, cánh hoa có lông mặt trên; tràng-phụ có mũi hướng ra ngoài. Manhngang thon, to 8 x 0,8 cm; hạt đẹp, dài 6 mm, lôngmào dài.

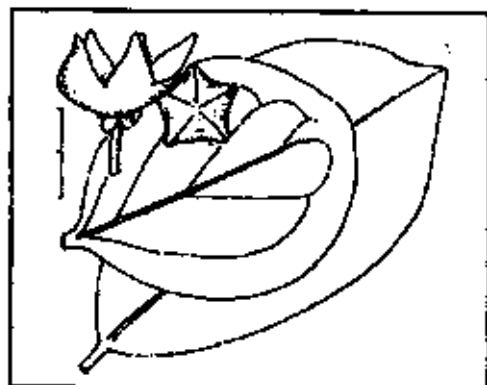
Đà Lạt, Bà Rịa. O Má lai, dùng trị suyễn, đắp làm nhọt mau mùi.

- Epiphytic volubile; limb fleshy; flowers pinkish with red centre.

6991 - *Hoya cochinchinensis* (Lour.) R. Sch. (*Stapelia cochinchinensis* Lour.)

Thân dài, hình trụ, gần như đơn. Lá có phiến mập, không lông. Tán; cong dài, dày; hoa trắng; đài có thùy nhọn; vành hình thúng. Manhngang 2, hình trụ, chót nhọn; hạt 3 hàng, lôngmào dài. N.

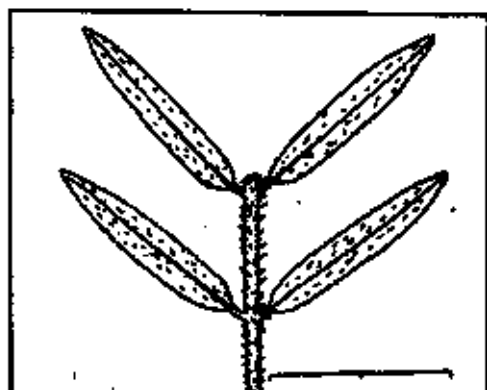

6992 - Hoya diversifolia Bl. Hồ đa lá-dạng.

Cỏ leo có mủ trắng; thân to đến 1,5-2 cm. Lá có phiến xoan tròn đến bầu dục thon ngược, hay hình muỗng, to 7-10 x 5,5 cm, dày, gân-phụ mảnh; cuống to, hình máng xối, ngắn. Tán trên cong dài 1,5 cm; cọng hoa như chỉ, dài 2 cm; nụ tròn, có 5 cạnh tẻ; lá đài 3 mm; vành hình thủng, tai dài 6-7 mm, không lông, mỏng.

Đà Lạt, N.

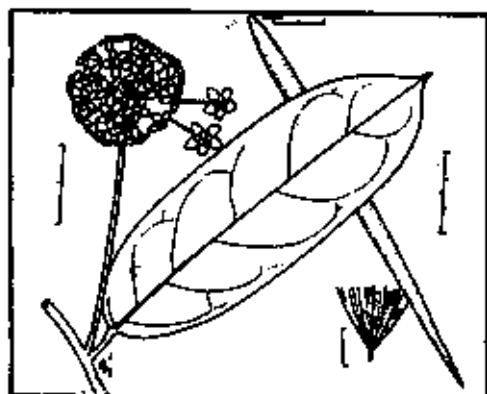
- Climber with white latex; limb polymorphic; corolla lobes 6-7 mm long, membranous, glabrous.

6993 - Hoya engleriana Hoss. Hồ đa Engler.

Cỏ nhỏ, có mủ trắng, có nhánh; thân to 1 mm, có lông dày, lông dài 1-1,5 cm. Lá có phiến thon hẹp, dài 10-15 mm, rộng 3-4 mm, có lông thưa; cuống ngắn, dài 2 mm. Tán ở nách lá chót, 4-hoa; cọng hoa 5 mm; hoa trắng, thơm; đài rìa lông; vành hình chén, rộng 15 mm.

Phụ sinh.

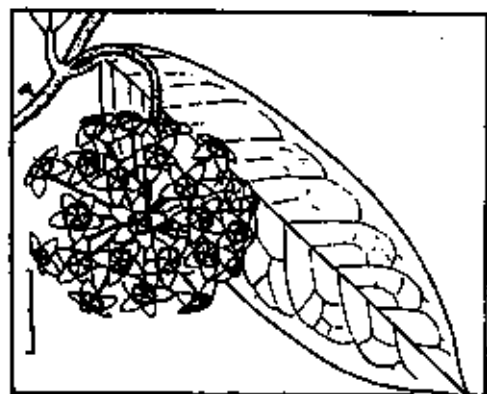
- Small epiphytic pubescent herb; flowers white.

6994 - Hoya fusca Wall. Hồ đa sậm.

Dây leo, không lông; mủ trắng; thân nâu, láng, có bích hầu nhỏ. Lá mập; phiến tròn dài, to 10-18 x 3-6 cm, chót có mũi dài, gân-phụ 7-10 cặp; cuống dài 1,5-2 cm. Tán có cọng 2-3 cm, hình cầu tròn, to 3-4 cm; cọng hoa có lông mịn, dài 1,5-2 cm; hoa to 1 cm; lá đài 5, tẻ; vành vàng hay đỏ, có lông mặt trên; tràng-phụ 5-phần, phía trong có mũi đứng. Manh nang dài 10-12 cm, rộng 0,8 cm; hạt dẹp, dài 2,5 mm, lông mào trắng dài 1,5 cm.

Sông Lu, Biền Hòa; IV, 4.

- Climber, glabrous; limb oblong; flowers yellowish or red.

6995 - Hoya globulosa Hook. f. Hồ đa cầu.

Dây leo, có lông ở thân, cuống lá hay không lông. Lá có phiến tròn dài, to vào 13 x 4 cm, chót nhọn, đáy tẻ, có khi hơi lõm, gân-phụ 8-10 cặp, mảnh; cuống dài 1 cm. Tán có cọng dài, hình cầu tròn, to 5-6 cm; hoa màu rơm lợt hay ngà, thơm, rộng 10-12 mm; tràng-phụ màu hồng, có móng đứng. Manh nang dài 30-40 cm, hẹp; hạt dài 8 mm, lông mào dài.

Núi Là, Châu Đức.

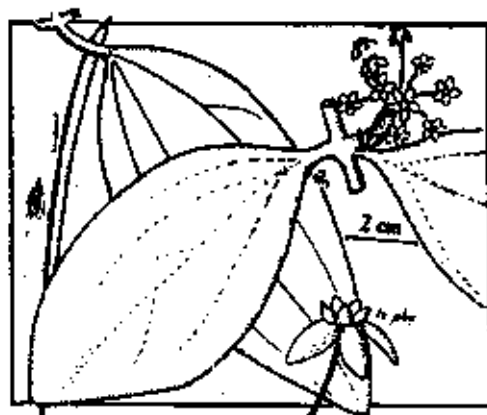
- Pubescent climber; flowers ivory with coronule pink; follicles 30-40 cm long.

6996 - *Hoya macrophylla* Bl. Hồ điệp lá-to.

Phụ sinh; mũ trắng; thân to 6-8 mm, màu xám tro. *Lá mập*; phiến thon hay bầu dục, dài 15-25 cm, gân từ đáy 3-5, rất mảnh; cuống đến 1 cm. Tán tròn, trên cùng to; cọng hoa tím dài 2-5 cm; hoa nhiều, ngoài tím, trong trắng, có lông, chót cánh hoa huỳnh, rộng 1-1,8 cm; tràng-phụ do vảy nhọn cao. Manh nang dài đến 20 cm; hạt 3 mm, lôngmào 1,5-2 cm.

Đà Lạt, vùng Sài Gòn; VI-XI.

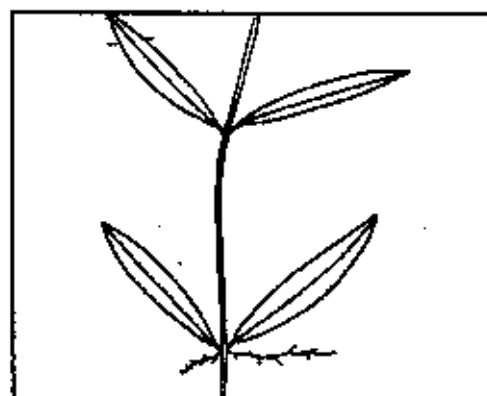
- Epiphytic; leaves fleshy, 3-nerved; flowers white with apex of petals pink; follicles up to 20 cm long; seeds with 1.5-2 cm long white pappus.

6997 - *Hoya minima* Cost. Hồ điệp nhỏ.

Cỏ bò có mũ trắng; thân có rễ sợi, có nhánh như chỉ, to 1 mm; lông dài 5-9 cm, không lông. Lá có phiến thon hẹp, to 4,5-5 x 0,5-1 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ xéo, không rõ, không dày lắm, không lông; cuống dài 6-8 mm.

Núi Dinh.

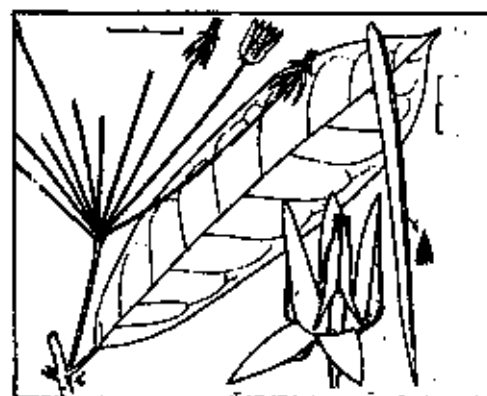
- Creeping herb with white latex and adventitious roots; leaves narrow lanceolate 4 cm long.

6998 - *Hoya multiflora* Bl. Hồ điệp nhiều-hoa.

Dây leo hay phụ sinh; mũ trắng; lông dài. Lá có phiến tròn dài thon ngược, to vào 13 x 4 cm, đầu nhọn, có mũi, đáy tù, gân-phụ 7-10 cặp, mảnh; cuống dài 1 cm. Tán to, ở nách lá; hoa trên cọng dài 5-7 cm; vành rộng 2,5 cm, vàng vàng, tai dài nhọn; tràng-phụ có thủy hình sừng hướng xuống. Manh nang dài đến 18 cm; hạt nhỏ, có cánh và lôngmào dài 1 cm.

Rừng cõi: Bavi, Nhatrang; I-XII.

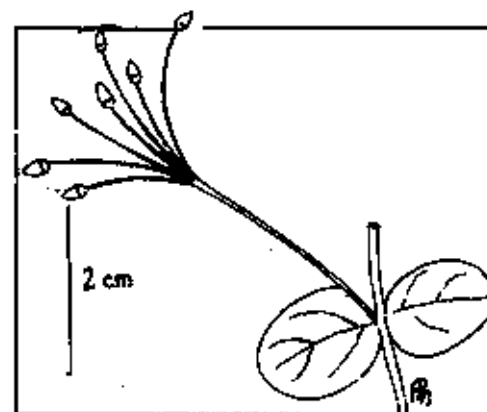
- Climber epiphytic or not; leaves glabrous; umbel large; flowers yellowish.

6999 - *Hoya nummularia* Dcne. Hồ điệp đồng-tiền.

Phụ sinh bò; mũ trắng; thân có nút, to 1 mm; lông dài 2-2,5 cm. Lá không cuống; phiến nhỏ tròn tròn, to vào 1 cm, không lông, láng ở hai mặt. Tán ở nách lá, trên cùng dài; hoa có cọng dài mảnh; đài cao 1,5-2 mm, nhọn, vành hình sao rộng 8-10 mm.

Biên Hòa (hình theo Costantin).

- Creeping epiphytic; leaves sessile, orbicular, small; umbels pedunculate.

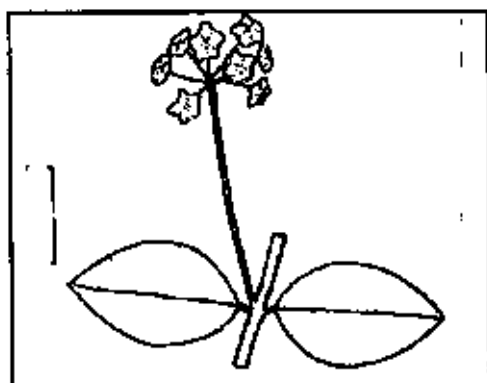

7000 - *Hoya nummularoides* Cost.. Hồ đa như-tiền.

Dây leo, có mù trắng, rễ sợi; thân tròn, to 2,5 mm, lông dài. Lá có phiến xoan rộng, to 17 x 13 mm, dày, *cổ lông dày hai mặt*, gân-phụ không rõ, bìa uốn xuống; *cuống dài 2-5 mm*. Tán trên cọng dài 2-3 cm; cọng hoa dài 5-10 mm, như chỉ; nụ bẹp, hình sao to 4 mm; vành trắng, thơm; lá dài xoan, có lông ở lưng; cánh hoa xoan, nhọn, dài 8 mm. Manh nang dài, hơi cong.

Cambốt và Lào, có lẽ có ở Việt Nam.

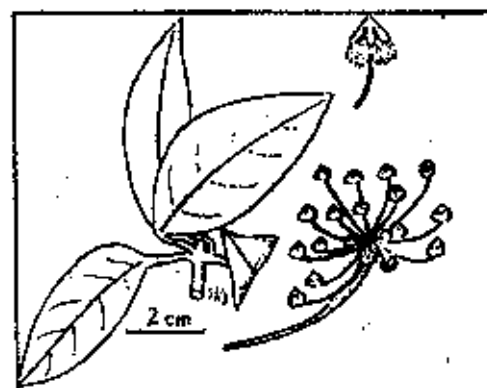
- Climber; leaves petiolated, pubescent; flowers white, fragrant.

7001 - *Hoya oblongacutifolia* Cost.. Hồ đa lá-tròn dài-nhọn.

Phụ sinh; thân tròn. Lá không mấy mập; phiến bầu dục đến tròn dài, chót nhọn, dày tà, to vào 5-7 x 2-2,5 cm, gân-phụ không rõ, 4-6 cặp; cuống dài 1 cm. Tán ở nách lá, trên cọng dài 3-6 cm; hoa nhiều, trên cọng 2-3 cm; cánh hoa tròn, dày, *cổ lông mịn dày, mặt trên*.

Rừng N: Điện-Bà.

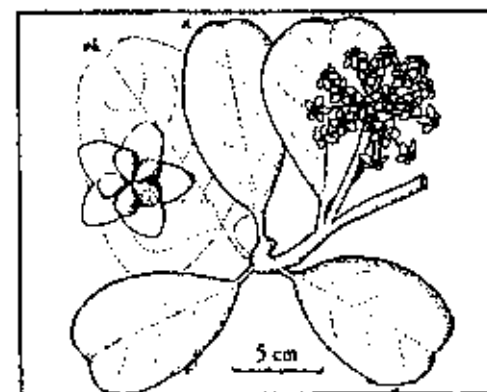
- Epiphytic; leaves oblong acute, glabrous; petals tomentose upper surface.

7002 - *Hoya obovata* Dcne. in DC. var. *obovata*. Cẩm tú, Hồ đa xoan-ngược.

Phụ sinh to; thân to 5-7 mm. Lá mập, dày; phiến không lông, xoan ngược, đầu lõm, đáy hình tim, gân-phụ thường khó thấy, 3-4 cặp; cuống 1 cm. Tán hình cầu, ở nách lá, trên cọng đứng cao; hoa nhiều, trắng hay hường hường, trên cọng dài 1-2 cm, mảnh; vành rộng 14-16 mm; tràng-phụ hình sao to.

Rừng bình nguyên N. Var. *kerrii* (Craib) Cost.: lá nhỏ hơn, đáy hẹp (hình K.). Dùng trị rét.

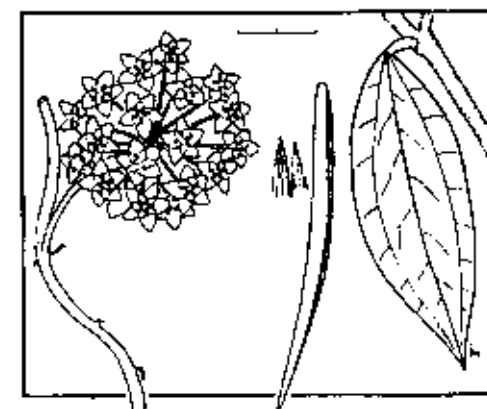
- Epiphytic; flowers white or pinkish.

7003 - *Hoya parasitica* (Roxb.) Wall. ex Traill.. Hồ đa ký sinh.

Phụ sinh ít khi ở đất; thân thường đỏ đậm. Lá mập; phiến thon, hơi da hình, thon hay xoan, dài 5-18 cm, chót nhọn, gân chánh 3, mảnh; cuống dài 5-8 mm. Tán hình cầu trên cọng dài; hoa trắng hay vàng vàng, tâm tím tím, rộng 6-8 mm, rất thơm; vành không lông; tràng-phụ hình sao. Manh nang dài 14, rộng 0,4 cm, có đốm nâu đỏ; hạt dài 3-4 mm, lông mào 1,5-2 cm.

Hà Tây, núi Dinh (hình một phần theo Wight).

- Epiphytic or terrestrial; limb 3-nerved; flowers white or yellowish, with violet centre (*Asclepias parasitica* Roxb.).

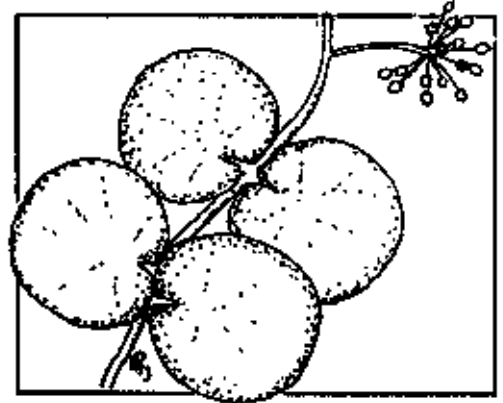
7005* - *Hoya imbricata* f. *basil-subcordata* Koord.

Phụ sinh; mù trắng. Lá có phiến tròn, đáy lõm

hình tim. Tán nhiều hoa nhỏ.

Rừng dày.

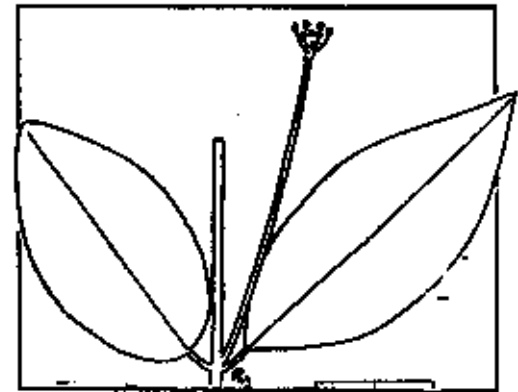
- Epiphytic.

7006 - *Hoya pseudovalifolia* Cost.. Hòda lá-xoan.

Dây leo, có mù trắng; thân tròn, không lông; lông dài. Lá có phiến xoan bầu dục, to 4-7 x 2,4-2,8 cm, dày, bìa uốn xuống, gân-phụ không thấy; cuống dài 6-8 mm. Tán trên rộng dài 5-6 cm, có lông thưa; rộng hoa 3-5 mm; nụ non, to 1,5 mm; dài 1 mm, có ít lông ở lưng.

Núi Dinh.

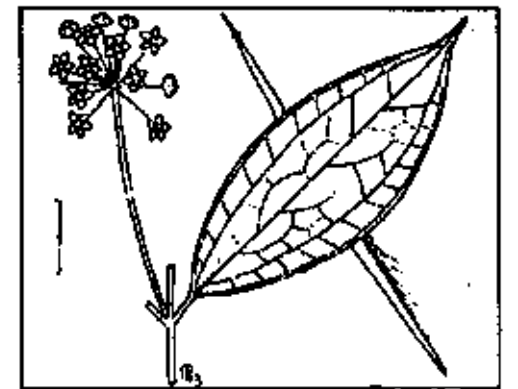
- Climber with white latex; leaves involute in margin; umbel; flowers on short pedicels.

7007 - *Hoya pubens* Cost.. Hòda tré.

Dây leo có rễ bất định, có mù trắng; thân mảnh, tròn, không lông; lông dài. Lá có phiến xoan thon, to 9,5-13 x 3,6-6,8 cm, gân chính 5, rõ, bìa uốn xuống, dày, mập; cuống dài 1,5-2 cm, to 3 mm. Tán hình cầu to, trên rộng dài 10 cm, có lá hoa nhỏ kết lợp; rộng hoa 1,5 cm, như chỉ, có lông mịn; lá đài không lông; cánh hoa 6 mm, không lông mặt ngoài, như nhung mặt trong; Manh nang dài 18 cm; hạt dẹp dài 3 mm, lông mào như tơ, dài 3 cm, .

Hànam Ninh, Đà Lạt.

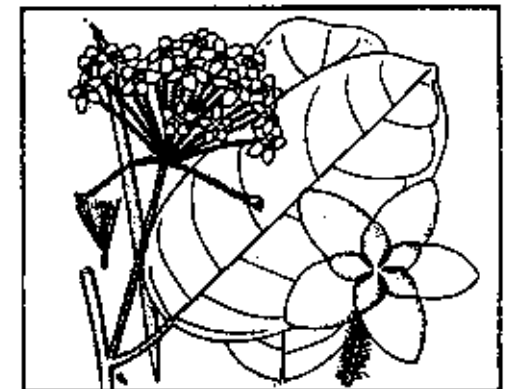
- Climber; limb 5-nerved, involute in margin; petals velvety upper surface.

7008 - *Hoya villosa* Cost.. Túcù.

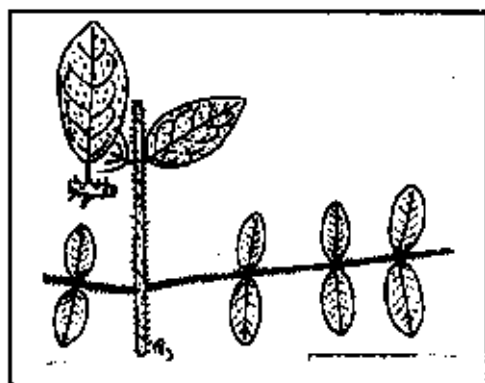
Dây phụ sinh; thân to 6-8 mm; cành dày lông vàng vàng; lông dài 10-15 cm. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 10-12 x 5-6 cm, chót tằm hay hơi lõm, mặt dưới có lông dày hung hay vàng, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 2 cm, có lông hay không. Tán to, trên rộng dài 6-8 cm, có lông mịn vàng; rộng hoa dài 2,5 cm, có lông hung; vành rộng 1,2 cm; tràng-phụ hình sao. Manh nang dài 10 cm; hạt dài 3 mm, lông mào 1 cm.

Rừng thưa: Hà Sơn Bình; IV.

- Epiphytic yellow villous; umbels large; follicles 10 cm long; coma 1 cm long.

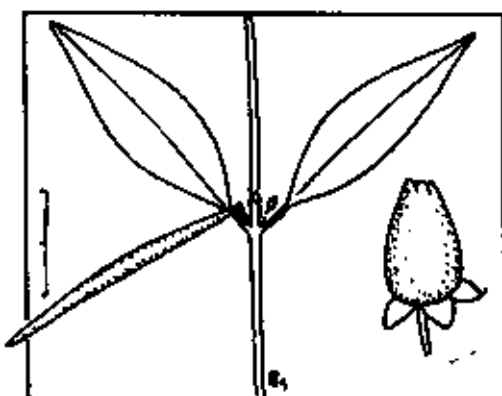
* (Xem chú thích ở trang 18)

7009 - *Hoya wallichii* Wight. Hồ Đà Wallich.

Cỏ bò, có mù trắng, nhiều rễ bất định; thân có sọc dọc, có lông. Lá có phiến xoắn bầu dục, nhỏ, dài 1,3-2 cm; ở thân lá có chót thon nhọn, ở nhánh có chót tù tròn, có lông nâu đậm mặt trên, có lông thưa và màu nâu ửng đỏ mặt dưới.

Phú quốc, trên đá.

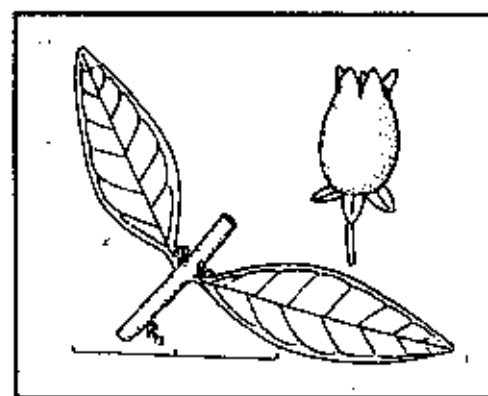
- Creeping on rock; white latex; leaves pubescent.

7010 - *Dischidia acuminata* Cost.. Một tiền nhọn, Tai chuột, Songly nhọn.

Cỏ leo, có mù trắng và rễ bất định; thân tròn, mảnh; lông dài. Lá có phiến mập, thon, vào 2-4 x 1 cm, dày, gân-phụ không rõ, màu lục tươi; cuống vào 5-7 mm. Phấn hoa rất ngắn ở nách lá; lá hoa kết lợp, nhỏ, mau rụng; hoa nhỏ; dài 1 mm, không lông; vành hình lục lạc, cao 2 mm. Manh nang dài 3-4 cm.

Trên vùng vôi: Chợ Gành (Hàn Am Ninh).
Lợi tiểu, trị viêm niệu quản.

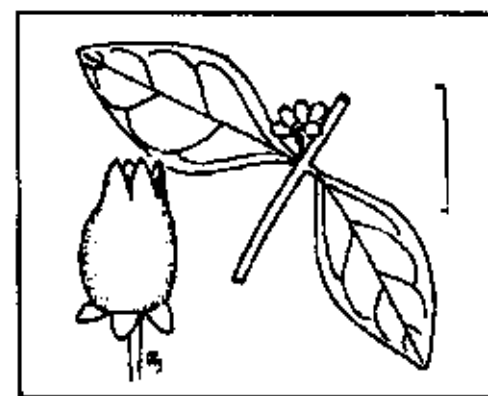
- Climber; internode long; leaves glabrous; inflorescence very short; corolla urceolate, 2 mm long.

7011 - *Dischidia alboflava* Cost.. Songly trắng-vàng.

Dây leo có mù trắng; cành tròn, to 3-4 mm; lông dài. Lá có phiến thon hơi bán hình, to 2,5 x 1,2 cm, không lông, gân-phụ rõ hai mặt, bìa uốn xuống; cuống dài 2-3 mm. Phấn hoa rất ngắn ở nách lá; cọng hoa 1 mm; dài 1 mm, không lông; vành không lông, hình lục lạc, cao 2 mm, tai đến 1 mm.

B, Langbian; V.

- Climber; internodes long; leaves glabrous; corolla urceolate, 2 mm long.

7012 - *Dischidia balansae* Cost.. Songly Balansa.

Dây leo có mù trắng; thân mảnh, to 1-1,5 mm, không lông; lông dài. Lá có hình bán hình, to 2 x 1 cm, đáy từ hẹp trên cuống, gân-phụ không rõ, 3 cặp; cuống dài 1,5-2 mm. Phấn hoa ngắn ở nách lá, tán như chum, có lá hoa kết lợp, không lông, mau rụng; cọng hoa 1 mm; dài 0,6 mm; vành trắng, hình lục lạc phù, cao 1,5 mm, tai 0,7 mm.

Hà Sơn Bình (Bavi).

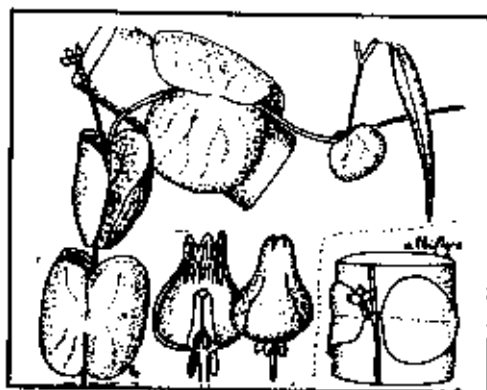
- Climber glabrous; limb losangic; corolla urceolate 1.5 mm high.

7013 - *Dischidia imbricata* (Bl.) Dcne. Songly kết lợp.

Dây phusinh có mù trắng; thân mảnh, có lông hoe và đen, thưa. Lá có phiến mỏng, tròn tròn, mặt trên nâu lợt, mặt dưới nâu denden lúc khô, có ít lông, bùm, óm dài vật, gân-phụ 6-7 cặp, nhận ra ở mặt dưới; không cuống. Pháthhoa có cọng dài 1-4 cm, hoa trắng, hình lục lạc. Manhngang dài 5 cm; hạt 1,5 mm, lôngmào 2,5 cm.

○ *D. albiflora* Griff. (*D. collyris* Wall.): pháthhoa trên cọng 8 mm. Rừng bìnhnguyên đến 1.000 m.

- Epiphytic; leaves sessile, orbicular; inflorescence on 1-4 cm long peduncle (*Conchophyllum imbricatum* Bl.).

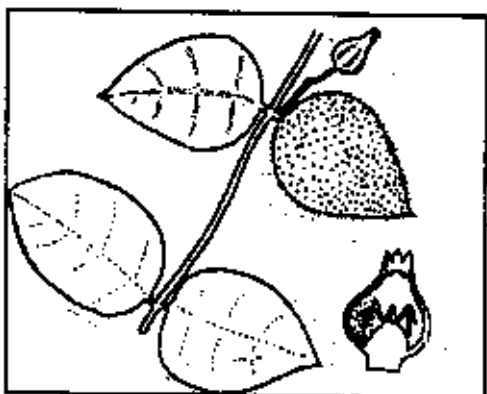

7014 - *Dischidia hirsuta* (Bl.) Dcne. Songly lông-phún, Móng-quạ.

Phusinh có mù trắng; thân mảnh, đỏ, trắngtrắng lúc khô. Lá có phiến mập, dai, xoan nhọn, to 1,7 x 1,2 cm, có lông mịn phún ở hai mặt; cuống ngắn. Tán ít hoa ở nách; hoa hương hay đỏ; vành hình bầu cao. Manhngang dài 7,5 cm, thon, không lông.

Rừng đến 1.000 m. Ngâm rong ruợu dùng trị thấp khớp.

- Epiphytic; leaves ovate acute, 1.7 cm long, hirsute; flowers pink or red; follicles 7.5 cm long (*Leptostemma hirsuta* Bl.).

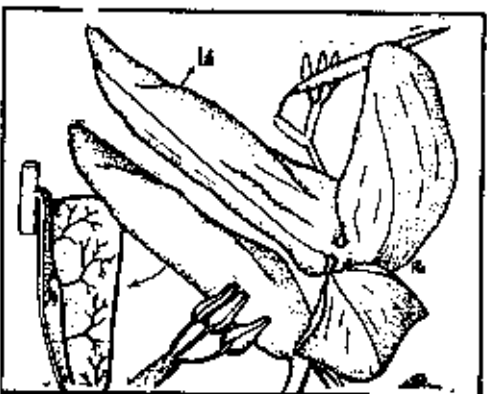

7015 - *Dischidia major* (Vahl) Merr.. Songly to.

Phusinh leo; mù trắng; thân không lông. Lá hai dạng; lá thường mập tròn, có một lớp bột sáp bao; lá hình bầu (húng nước) dài 10-12 cm, có cạnh và có một miệng nhỏ gần cuống. Tán ít hoa; hoa vàng tái; vành hình bầu. Manhngang 1, dài 5-7 cm, rộng 8 mm; hạt nhỏ, có lôngmào 2,5 cm.

Thông thường ở rừng thưa, bình và trungnguyên; I-XII.

- Epiphytic; leaves dimorphic with leaves water collecting; flowers light yellow (*Collyris major* Vahl, *D. rafflesiana* Wall.).

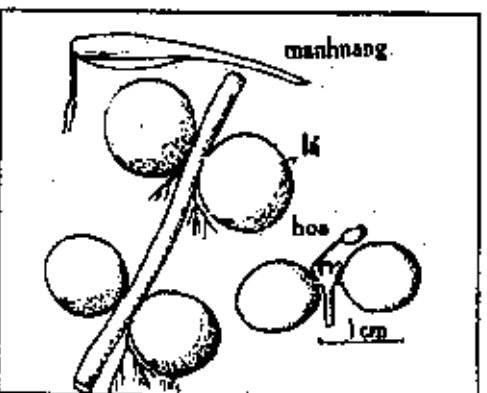

7016 - *Dischidia nummularia* R. Br.. Songly tiền.

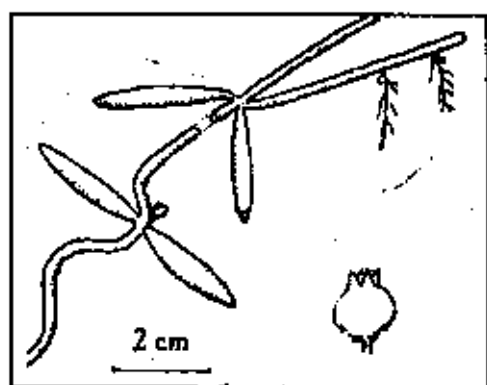
Có phusinh có mù trắng; thân mảnh, xanh có bột sáp trắng phủ. Lá có phiến mập, dày, hình đồng tiền nhỏ, xanh, gân-phụ rất mảnh 2-3 cặp; không lá hình bầu. Tán nhỏ; hoa đỏ; vành hình lục lạc. Manhngang dài 6 cm, thon, có mũi nhọn; hạt có lôngmào dài 2,5 cm.

Rừng thưa đến 1.000 m.

- Epiphytic; leaves orbicular; flowers red; follicles 6 cm long; seed coma 2.5 cm long.

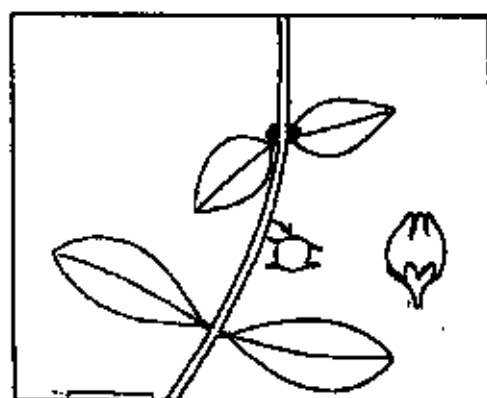

7017 - *Dischidia pseudo-bengalensis* Cost.. Songly Bengal.

Phụ sinh; thân dài, mảnh, không lông. Lá có phiến hình thoi tròn, dài 2-2,5 cm, xanh mốcmốc. Chùm nhỏ, có cọng ngắn; hoa nhỏ (2 mm); vành có ống hình lục lạc và 5 răng, miệng có lông. Manhngang dài 6 cm; hạt có lôngmào.

Rừng bình đến trungnguyên: Phúkhánh, Bảolộc, Tâyninh.

- Epiphytic; leaves glaucous; follicles 6 cm long.

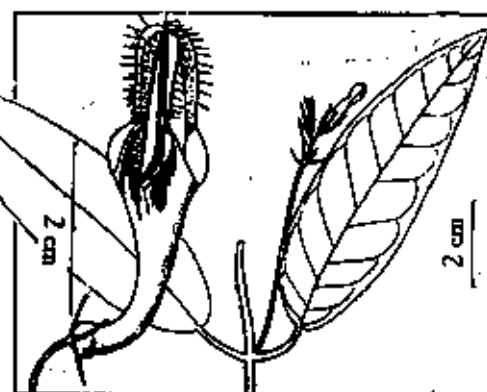

7018 - *Dischidia tonkinensis* Cost.. Songly Bắcbộ.

Thân bò và thông, to đến 3 mm, có 4 cánh thấp; lông dài, không lông, có bột sáp trắng phủ. Lá có phiến xoan bánhình, to 2 x 0,8 cm, đáy tùtù hẹp trên cuống, gân-phụ không rõ, đáy, hai mặt xám; cuống dài 2 mm. Pháthoa ngắn ở nách lá, như chum; láhoa kếtlợp; hoa nhỏ, vào 2 mm; dài không lông, tai xoan cao 0,7-0,9 mm; vành hình lục lạc, cao 2 mm.

Vùng đá vôi: Hànamninh; VI.

- Climber; stem 4-winged; glomerule-like inflorescence; corolla urceolate.

7019 - *Ceropegia cf. candelabrum* Lour.

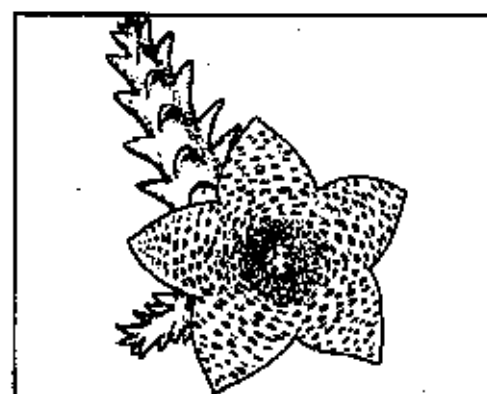
Dây leo; mù trắng; nhánh có lông mịn. Lá có phiến không lông, gân-phụ 10 cặp; cuống có lông, dài 15 mm. Pháthoa ở nách lá; láhoa 4-6 mm; láđài hẹp nhọn, xanh, cao 1 cm; vành *dùng*, ống trắng với tai lục mặt ngoài, tím tím ở trong, dính nhau ở chót, bia ria lông dài, dễ rụng.

Lùm bụi, trên Tre: Thủđức; V-VII.

- Climber; flowers erect, tube white, lobes green outer, violet inter with long caducous hairs.

7020 - *Ceropegia cordata* Lour. Dây di-mo.

Thân leo. Lá có phiến hình tim, không lông; cuống dài. Tán hình bán cầu, cọng dài, thông; hoa nhiều, màu hoa lục vàngvàng. N.

7021 - *Stapelia pulchella* Mers.. Sao-tim.

Cỏ daniên, mập; thân tròn có gai mập cao, xanh. Hoa rất to, hình ngôi sao, có bột sạm, to đến 10 cm.

Kiếng, gốc Phichâu nhiệtđới và Nam; I-XII.

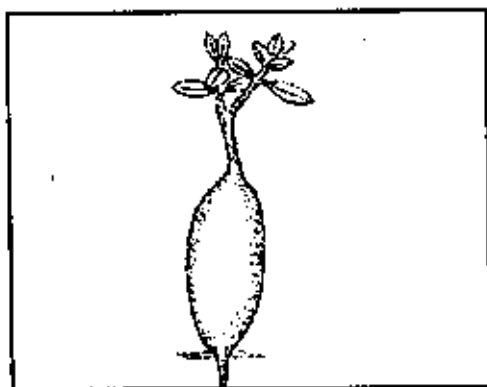
- Ornamental.

7022 - Fockea glabra Thunb. (*Pergularia edulis* Willd.).

Rễ to ở phần trên mặt đất, đến 60 cm. Thân cao 60 cm, quăn, phần non có lông mịn. Lá hơi chụm gần nhau; phiến đo 1,2-3 x 0,6-1,2 cm; cuống dài 0,5-2 lin, thon tròn dài, chót tròn đến hơi nhọn. Tụ tán; hoa vàng vàng; ống 1-1,25 lin.

Tr làm kiếng.

- Cultivated.

SOLANACEAE : họ Cà**1a - trái là nang**

2a - tiểunhụy 4; vành có ống ngắn; Tr

Brunfelsia

2b - tiểunhụy 5; hoa hình kèn, rất to

3a - nang to, có gai, nở làm 4 mảnh

Datura

3b - quả trong dài

Brugmansia

2b - trái không gai, nở ra làm hai mảnh; hạt rất nhỏ; Tr

3a - hoa hình ống dài; Tr lấy lá

Nicotiana

3b - hoa rộng đẹp; Tr vì hoa

Petunia

1b - quả

2a - tròn, có đài to bao lại

Physalis

2b - không có đài bao lại

3a - ống vành dài

4a - hoa cô độc ở nách hay 3-4 ở ngọn; Tr

Lycium

4b - chùm-tụ tán ở nách lá hay ngọn; Tr

Cestrum

3b - ống vành ngắn đối với tai

4a - chỉ gắn ở lưng baophần, chung đôi dày ở lưng; pháth hoa

Cyphomandra

4b - chỉ gắn ở đáy baophần

5a - tiểunhụy 5

5b - baophần nở do lỗ ở trên; trái không cay

6a - đài có tai cao

Solanum

6b - đài có 0-11 răng nhỏ

Lycianthes

5b - baophần nở từ đáy lên trên và đầu lép; trái chua

Lycopersicum

5c - baophần nở dọc; trái thường cay

Capsicum

5b - tiểunhụy thụ 4

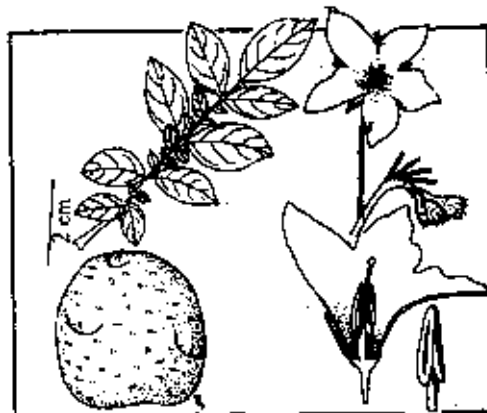
Brunfelsia

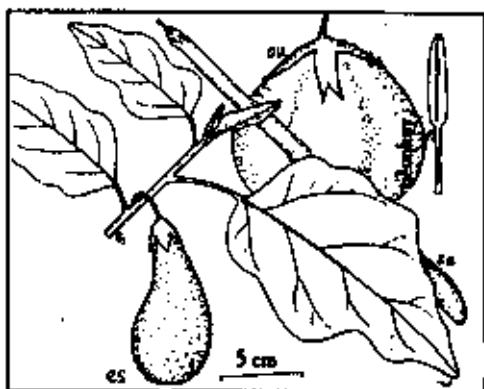
7023 - Solanum tuberosum L.. Khoai-tây; Potato; Pomme de terre.

Cỏ cao đến 1 m, có củ (thân-củ) tròn tròn (nặng đến 8,275 kg). Lá màu tươi, do lá-phụ to và nhỏ xen nhau. Tụ tán mang hoa trắng; đài hẹp; vành rộng 2,5-3 cm; tiểunhụy có baophần vàng, nở do lần dọc. Quả to 1,5 cm, vàng vàng.

Nay trồng phổ biến song chịu vùng cao độ. Gốc Chili (N.-Mỹ). Củ khi xanh có thể độc; khi bị mốc cũng (hóa chất của nấm) nguy hiểm.

- Cultivated.

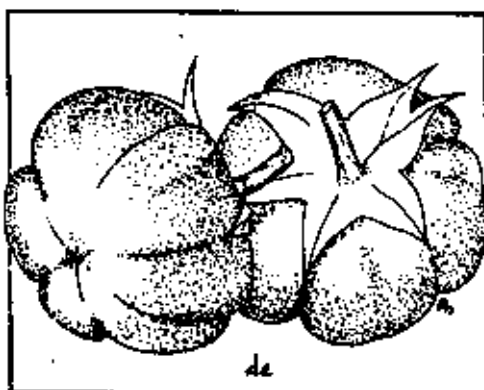

7024 - *Solanum melongena* L. Cà tím, Cà dài-dê; Egg plant; Aubergine.

Cỏ nhất niên, cao đến 1 m. Lá có lông nhu nhung nhám, có thùy cạn. Hoa gần ngoài nách lá; vành tím, rộng 2-12,5 cm; tiểu nhụy vàng, ba phần nở do lớn. Quả có đài đồng trường; hạt đẹp, nhiều. $n = 12, 18, 24$.

Trái làm rau:

7025 -

Có nhiều th: var. *esculentum* Nees: Cà tím, Cà dài-dê, trái tím, dài hay ngắn; var. *depressum* Bail. (*S. macrocarpon* L.); trái trắng, bẹp, cao 4-6 cm, rộng đến 10 cm, nạc cứng, dòn; var. *serpentinum* Bail.: Cà rắn: trái dài hơn 25 cm, trắng (hình se).

Rau, gốc Ấn Độ và Phíchâu.

Hạt chứa diosgenin, tiogenin, melongosid L, M, N, O, P (steroid saponin) (Phyt. 1985)

Làm giảm cholesterol trong máu; *in vitro*, chống siêu khuẩn R.D. Hạt lợi đàm, trị suyễn và ho khan.

7026 - *Solanum undatum* Poir. Cá pháo.

Cỏ cứng, cao đến 2,8 m, có ít gai, có lông ở phần non. Lá thường không gai, dài 6-12 cm, có thùy cạn, có lông dày sát; cuống 1-3 cm. Tụ tán thưa, ngoài nách lá, 1-4 hoa mà một thụ; đài có lông, cao 5, rốn 1 cm; vành trắng hay tím, rộng 2 cm; tiểu nhụy có ba phần cao 4 mm. Quả tròn, to 1,5 cm, trắng có bột xanh; hạt hình đĩa, rộng 2,5 mm.

Trái lấy trái, ăn rất dòn, như nổ trong miệng.

- Cultivated.

7027 - *Solanum seaforthianum* Andr.. Cà kiềng; Potato Creeper, Brazilian Nightshade.

Tiểu mộc trườn, leo; thân tròn, không lông. Lá không lá bẹ; phiến kép, lá-phụ không đều, 5-7 cặp gân. Chùm ở chót nhánh; hoa to, màu cà, rộng 2,5 cm; đài 5 răng nhỏ; cánh hoa lặn ra sau; tiểu nhụy 5, đứng, ba phần vàng tươi, cao 5-6 mm; vòi nhụy 1 cm. Quả tròn, to 10-2 cm, đỏ. $n = 12$.

Hoang và trồng làm kiềng: Huế, Đà Nẵng; I-XII.

- Sarmentous; leaves pinnate; flowers violet; fruits red, 1-2 cm large (*S. kernii* Baill.).

7028 - *Solanum incanum* L. Cà gai.

Cỏ đứng, có lông dày vàngvàng, và nhiều gai ở thân và lá. Lá có phiến thon, có thùy cạn, chót tẻ, đáy thường bất xứng, gân-phụ 5-6 cặp. Tuyến ngoài nách lá; hoa lam, thường một hoa thụ ở nách hoa; đài có gai cao 1 cm; vành có lông mặt ngoài. Quả vàng, to 2,5 cm; hạt đẹp, vàng.

Có lẽ là biến hoang của *S. melongena*: Nhatrang, Biên Hòa. Dùng trong thuốc trị ung thư da.

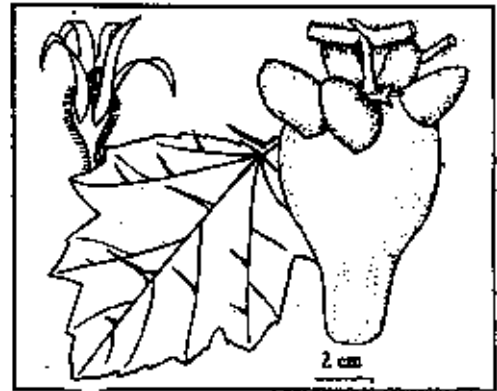
- Herb with dense yellow pubescence and spines; flowers blue; berries yellow, 2.5 cm large (*S. coagulans* Forssk., *S. thurpi* Wright).

7029 - *Solanum mammosum* L. Cà vú; Nipple fruits.

Cỏ cứng, to, cao 1,5 m, có lông dày và gai. Lá có phiến to, dài 10-15 cm, có gai đứng đẹp, cao đến 2,5 cm ở gân, và lông dày; cuống dài. Tuyến ngoài nách lá, mang 1-6 hoa; hoa trắng hay lam tím; đài có lông; cánh hoa hẹp; tiểu nhụy vàng. Trái vàng, láng, cao 5-8 cm, có nhiều "vú" ở đáy; hạt rộng 5-7 mm, nâu đậm. n = 11,12.

Kiến, gốc T.-Mỹ, có khi hoang (Dran, Đồng Tháp); I-XII. Trái độc, sát-côn trùng.

- Ornamental.

7030 - *Solanum tramonifolium* Jacq (*S. mammosum* auct. non L.). N.7031 - *Solanum laciniatum* Ait.. Cà xé; Kangaroo Apple.

Cỏ cao 1-4 m, gốc to 6-10 cm. Lá có phiến không lông, xẻ thành thùy hẹp nhọn, mặt trên xanh đậm với gân dẹt, mặt dưới dẹt đều. Tuyến bô cấp; đài xanh, lồi dỉnh, cao 8 mm; vành lam hay tím đậm, rộng 3 cm; tiểu nhụy có chỉ trắng, ba phần vàng. Trái xoan, to 1,5-2 cm. n = 46.

Gốc Úc châu, Tr ở Đà Lạt để lấy hóachất (steroid) chế thuốc ngừa thai.

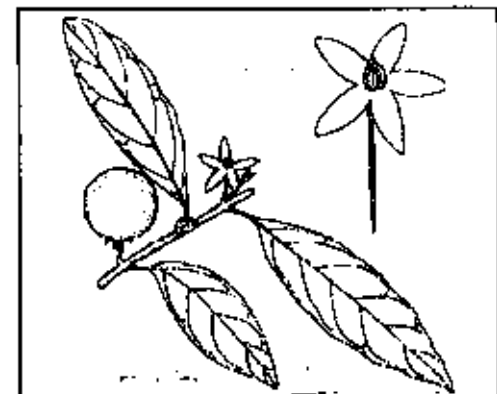
- Introduced from Australia.

7032 - *Solanum pseudo-capsicum* L. Cà-sori; Jerusalem Cherry, Winter-cherry.

Cỏ cứng, cao 30-70 cm; cành tròn, không lông. Lá có phiến không lông, thon, dài 3-7 cm, lục đậm, gân-phụ 4-7 cặp; cuống dài 1 cm. Hoa thành tán 1-3, đối diện với lá; vành trắng xanhxanh, rộng 1,7 cm; tiểu nhụy vàng. Trái tròn, xanh đậm rồi cam hay đỏ chói, lâu rụng; hạt có cánh.

Tr ở Đà Lạt; I-II.

- Ornamental (*S. capsicastrum* Link ex Schau).

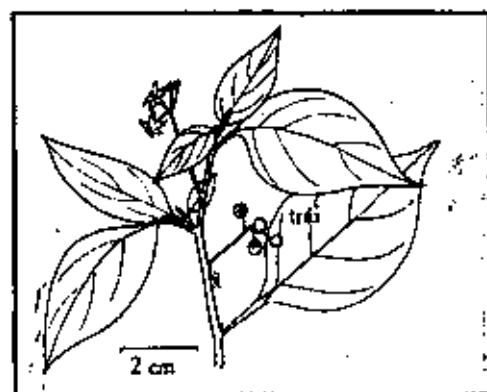

7033 - *Solanum pseudo-capsicum* var. *diflorum* (Vell.) Bitter.

Cỏ đứng cao 70-80 cm; cành có lông mịn hình sao. Lá có phiến xoan thon hay bầu dục thon, to 1-15 x 0,5-4,5 cm, đáy tù hẹp trên cuống, có lông thưa hai mặt, bìa nguyên, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 10-20 mm. Tán có cọng rất ngắn, 2(3) hoa; cọng 3-10 mm; đài 7-10 mm, có lông hình sao; vành trắng xanhxanh, cao 1 cm; tiểuhụy cam, cao 2-4 mm. Trái từng cặp, tròn, to 12-17 mm, màu cam.

Vườn Caphé, đất hoang bìnhnguyên.

- Herb 80 cm high; branches stellate pubescent; flowers white, by 2; fruits globulous orange (*Solanum diflorum* Vell.).

7034 - *Solanum americanum* Mill.. Lulu dục, Hột-mít; Black Night-shade.

Cỏ nhấtniên cao 0,5-1 m, ít lông. Lá có phiến mỏng, có khi có răng tròn, to. Phát hoa thường ở trên nách lá, trên cọng dài 1-2 cm; hoa trắng hay tím, rộng 1-1,3 cm; baophấn vàng. Quả đen khi chín, to vào 8-10 mm; hột nhiều, dẹp, rộng 1 mm. n = 12, 36.

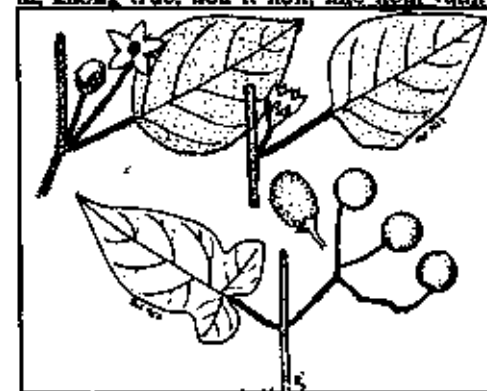
Vùng nhiệtđới: vườn, dựa lộ, 1-2.500 m, BTN; I-XII. Lá làm giảm hoạtđộng của hệ thầnkinh trungkhu, giảm hoạtđộng của tim, hạ huyếtáp; độc, làm ngủ, song dùng ít để trị ho, trị sung gan, lợitiểu; chứa diosgenin chống viêm.

- Annual to 1 m high; inflorescence extra-axillary; berries black (*S. nigrum* auct. non

L).

7035 - *Solanum photeinocarpum* Nakamura & Odashima (*S. nigrum* var. *pauciflorum* Liou).

Giống *S. nigrum* mà lá mỏng hơn, xoan có mũi (acuminate), lục tươi (vivid green). Tán ngoài nách lá, không trục; hoa ít hơn, nhỏ hơn; vành và trái nhỏ hơn; bột nhỏ hơn. Đàlat.

7036 - *Solanum dulcamara* L. Cà dền, Toàn; Bittersweet, Woody nightshade.

Cỏ bò rồi đứng hay leo; thân mảnh, có lông dày vàngvàng. Lá có phiến xoan tamgiác, có lông, bìa nguyên hay có thùy tròn ở đáy, gân-phụ 3-4 cặp; cuống có lông, dài 2-2,5 cm. Hoa 1-3 ở nách lá; cọng 1,5-2 cm; đài dày lông; vành rộng 2 cm, tím. Trái tròn, to vào 1 cm, đỏ, trên đài còn lại. n = 12.

Ven rừng vào 1.500 m: Sapa; VIII. Ở var. *lyratum* (Thunb.) Bor, lá hình dòn hay có 2 lá-phụ nhỏ. Trái chứa nhiều solanin, tácđộng vào hệ thầnkinh, gây thương ở baotử; lọc máu song nhiều thì làm cho hồngcầu thoáihóa; trị thấp khớp.

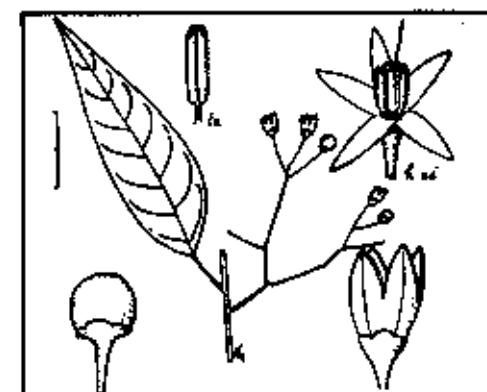
- Ascending or sarmentous; leaves yellow pubescent; flowers violet; berries red.

7037 - *Solanum pitosporifolium* Hemsl.. Cà lá-

Cỏ. Lá có phiến thon, to vào 8 x 2,5 cm, đầu nhọn, đáy tù, không lông mặt trên, có lông rất sát mặt dưới, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Pháthoa ngoài nách lá, chùm hay chùm-tụ tán cao 5-7 cm; cọng hoa 1,5-2 cm; hoa rộng 1 cm; đài có tai tròn; cánhhoa cao 5-6 mm, bìa rìa lông trắng; tiểuhụy có baophấn dài 3 mm, nở do lỗ; noãnào không lông. Trái tròn, to 5-6 mm.

Vùng núi cao: Sapa; VIII.

- Leaves appressed pubescent beneath; inflorescence extra-axillary; corolla 1 cm large; berries 5-6 mm large.

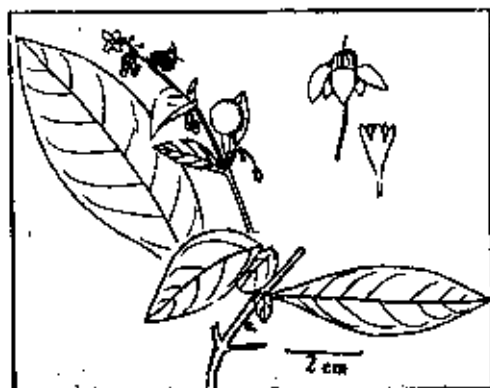

7038 - Solanum diphyllum L. Cà hai-lá.

Cỏ cao 0,5-1 m; thân và lá láng. Lá mọc xen; phiến thon, to vào 10 x 3,5 cm, *dây tằm hẹp thành cuống*, không lông, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 3-5 mm. Tután dưới mèo ngắn, đối diện với lá, nhiều hoa; hoa trắng; đài cao 2,5 mm; cánh hoa cao 5 mm, tiểuhụy có bao phấn dài 1,5 mm, nõ do lõ. Quả vàng, tròn, to 8-9 mm, *đứng*, không lông.

Vườn, dựa đường: Sài Gòn, Đồngtháp; III-VIII.

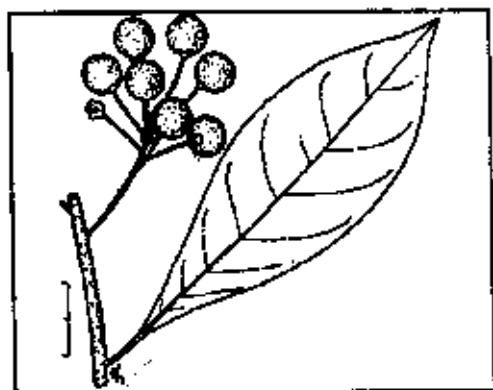
- Herb 1 m high; leaves glabrous; flowers white; fruits erected, yellow.

7039 - Solanum spirale Roxb. Cà xoắn, Chanhtrường.

Cỏ cao đến 1-3 m; thân không lông. Lá có phiến thon ngược, to 15 x 5 cm, đầu tù, *dây tằm hẹp trên cuống*, gân-phụ 7-8 cặp, *mỏng, không lông*; cuống 1-1,5 cm. Chùm ngoài nách lá; *cọng hoa dài 1,5 cm; đài nhỏ; vành trắng, cao 5-6 mm; tiểuhụy 5, vàng*. Quả tròn, láng, đỏ, to 7-8 mm; hạt to 2-3 mm.

Hàsonbinh, Phúkhánh; gốc T.-Mỹ. Trái ăn được. Chứa steroid alcaloid. Lá lợi tiểu, trị lã ở Ấn.

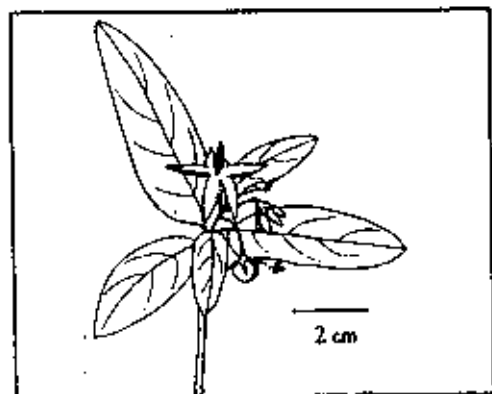
- Herb 1-3 m high; leaves membranous, glabrous; flowers white; berries red.

7040 - Solanum robinsonii Bonati. Cà Robinson.

Tiểumọc nhỏ, cao vào 1 m; thân không lông, không gai. Lá có phiến bầu dục tròn dài, đầu tròn hay nhọn, *bia nguyên hay có thùy cạn, mặt trên không lông, mặt dưới trắng trắng, dây lông hình sao*; cuống ngắn. Chùm 2-6 hoa lam; đài hình quạt; vành rộng 2 cm; tiểuhụy vàng. Quả thông, tròn, to 1 cm, vàng; hạt dẹp, hình thận.

Lùm bụi: Nhatrang.

- Shrub inerm; leaves stellate white pubescent beneath; flowers blue; berries yellow.

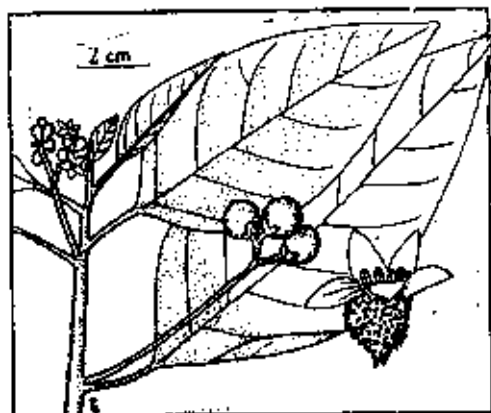
7041 - Solanum erianthum D. Don. Ngoi, La rừng, Cà hoa-lông; Tobacconightshade.

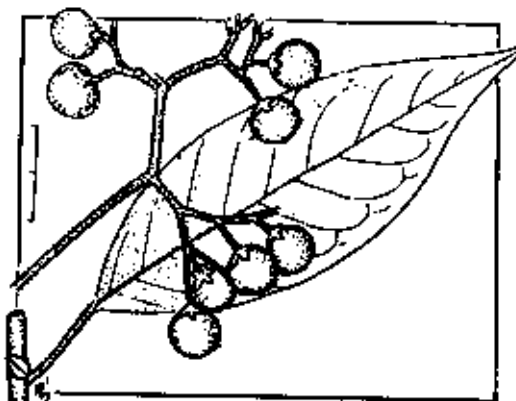
Tiểumọc cao 2-4 m, có lông dày hình sao. Lá có phiến xoắn thon, to 15-20 x 5-6 cm, chót nhọn, *dây tù, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 2 cm, Tután ở nách hay ngoài nách lá; cọng dây lông; đài 3-4 mm; vành trắng, cao 7-8 mm; bao phấn nõ do 2 lần ngang; noãn sào có lông, Quả vàng, to 1 cm; hạt dẹp, rộng 2 mm. n = 36.*

Ven rừng: Lạngson, Hà Nội, Buônmethuột, Địnhquán (Đồngnai); I-XII.

Đắp trị lã-đom; cây sắc trị đau ruột.

- Shrub 4 m high, stellate tomentose; flowers white; berries yellow (*S. verbascifolium* auct. non L.).

7042 - *Solanum mauritianum* Scop. Cà đảo-Maurice.
Tiểu mộc cao đến 4,5 m. Lá có phiến thon, to 10 x 4 cm, có lông hình sao như nhung mặt trên, mặt dưới như nhung dày, vàng lợt, gân-phụ 8-10 cặp; cuống như nhung, mang ở đáy 2 lá nhỏ dạng lá bé hình tai to đặc sắc. Tán phòng ở ngọn; đài có lông hình sao; vành lam ở mặt trong. Trái tròn, có lông hình sao, vàng vàng.

Giống *S. erianthum*, khác ở tai ở đáy cuống và hoa lam. Vùng núi cao; I-XII.

- Shrub 4,5 m high; petioles with 2 stipule-like leaflets; corolla blue.

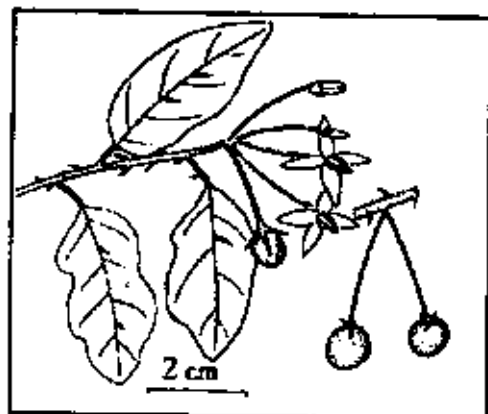

7043 - *Solanum cyanocarphium* Bl. Cà trái-lam.

Cỏ bò; thân mảnh, có gai; lông hình sao với 8 chi ở đáy và 1 ở giữa. Lá có phiến có gai và lông, có thủy cạn, gân-phụ 3-5 cặp; cuống dài 1,5-2 cm. Hoa 1 hay chùm ít hoa ngoài nách lá; cọng mảnh, dài hơn 2 cm; đài có gai; vành rộng 1,5 cm, màu lam dợt. Quả tròn, lam đậm, có đài to òm.

Ven rừng; Đồng xoài; IX, 9.

- Spreading herb; extra-axillary flowers blue; berries deep blue.

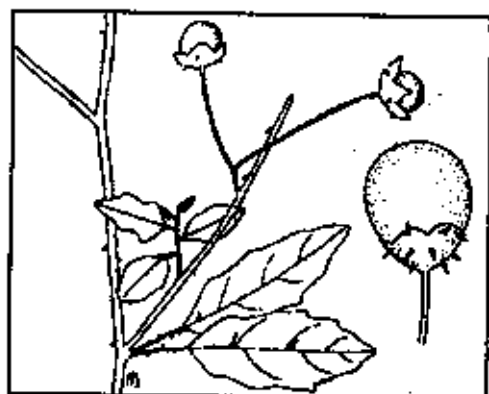
7044 - *Solanum procumbens* Lour. Cà bò.

Cỏ cứng, dây thân bò; cành có gai đẹp, vàng. Lá có phiến có thủy cạn, to vào 4 x 2 cm, có lông dày nhất là mặt dưới. Tán hay tán 3-5 hoa, ngoài nách lá; cọng hoa dài; vành tím với 4 cánh hoa dài 6-7 mm; tiểu hụy 4, bao phấn vàng. Quả tròn, vàng, không lông, to 5-7 mm; hạt đẹp, vàng, to 4 x 2 mm.

Lùm bụi; B đến Phú Khánh.

Chứa 3 β -hidroxi-5 α -pregnan-16-on, solasodenon (alc.). Rễ và trái trị mụn nhọt, lở, phong thấp.

- Ascending herb; limb lobate, tomentose; flowers violet; petals and stamens 4; berries yellow (*S. hainanense* Hance).

7045 - *Solanum thorelii* Bonati. Cà Thorel.

Thân nằm, gần như không lông, có gai thưa, vàng, cao đến 5-6 mm. Lá có phiến xoan, có lông hình sao thưa ở hai mặt và gai ở gân chính, bìa có thủy, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 1 cm. Phát hoa ngoài nách lá, 1-2 hoa; cọng hoa dài 3 cm; đài hình chén, 5 tai tròn, có gai, rộng 3-5 mm. Trái tròn, to 1,4 cm.

Cây công (Tây Ninh).

- Spreading shrub; leaves pubescent; flowers extra-axillary, on 3 cm long pedicel; fruits 1-4 cm large.

7046 - *Solanum trilobatum* L. Cà ba-thủy.

Cỏ cứng, bò hay leo, có gai đẹp, vàng, có lông hình sao ở phần non. Lá nhỏ; phiến thường có thùy, có gai ở gân chính mặt dưới; mặt dưới có lông dày. Hoa có đực hay thành túm ngoài nách; vành tím, rộng 2-2,5 cm, 5 tai; dài không lông. Quả tròn, to 7-10 mm, vàng hay tím đen; hạt đẹp hình thận, to 3 mm, vàng.

Từ Bìnhtrị thiên đến Gò công, Ré, trái trị mụn, nhọt, phong thấp; cành chống đứng, suyền; trái trị ho, ra máu tử cung.

- Spreading or climbing herb; limb tomentose beneath; flowers violet; berries yellow or blackish.

7047 - *Solanum capsicoides* Allioni. Cà dạng-ớt; Cà dạng-ớt.

Cỏ cao 0,7-1 m; thân không lông, có gai dài. Lá có phiến xoan tamgiác, to vào 10 x 7 cm, đầu tù, đáy cắt ngang, bìa có thùy cạn, có lông dài thưa và ít gai ở gân chính; cuống dài 3-4 cm, có gai dài đến 1 cm. Hoa 4-6, ngoài nách lá; cọng hoa dài 1 cm; dài 5 tai tròn, có gai; vành trắng. Trái to đến 4 cm; hạt đẹp, to 4 mm. B. Góc T.-Mỹ. Trich tinh tránh thối, chống kinh phong, chống sinh trùng.

- Herb to 1 m high; limb lobate, pubescent; flowers white; calyx spinous; fruits to 4 cm large (*S. aculeatissimum* Jacq., *S. cilianum* Lamk.).

7048 - *Solanum virginianum* L. Cà trái-vàng.

Cỏ cao đến 0,8 m, có nhiều gai; thân không lông, có sóng thấp, nhiều nhánh. Lá có phiến có thùy có gai cao nhọn, vàng ở các gân chính và cuống. Túm ngoài nách lá, mang ít hoa; hoa xanh xanh hay tím, rộng 2 cm; đài có gai dài; tiểu nhụy có bao phấn vàng, dài 8-9 mm. Quả không lông, trắng có rãnh xanh, vàng lúc chín, to 1,5-2 cm. $2n = 24$.

Đất, đất hoang. Chứa solanocarpin (gluco-alcaloid) và solanocarpidin (alcaloid), độc. Trị cúm, suyền, đau ngực, lợi đâm; *in vitro*, chống siêu khuẩn R.D.

- Annual to 0.7 m high; leaves lobate, spinous; inflorescence extra-axillary; berries white green variegated, then yellow (*S. surattense* Burm. f.; *S. xanthocarpum* Schrad. & Wendl.).

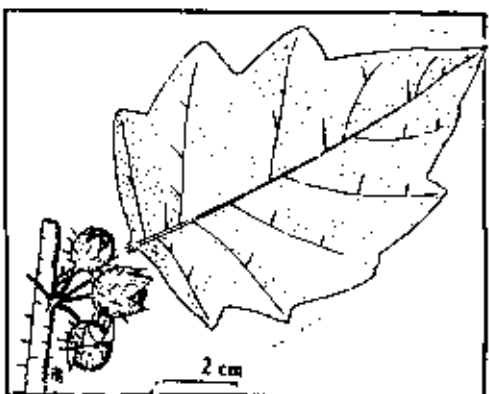
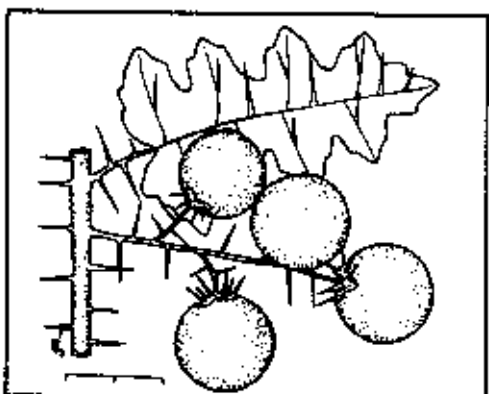
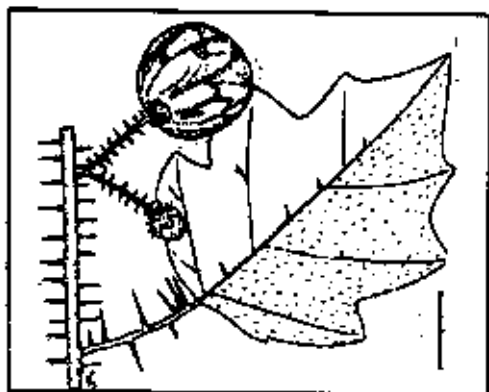
7049 - *Solanum ferox* L. Cà dừ.

Cỏ cao đến 1,5 m, dày lông mịn hình sao và gai nhọn. Lá có lông dày, có gai đứng, vàng, cao 1 cm ở gân; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm ngoài nách lá, cọng chung 1-8 mm; cọng hoa vào 1 cm, dài có gai và lông dày vàng; vành trắng có lông mặt ngoài; tiểu nhụy có chỉ dính nhau ở đáy. Trái vàng, to vào 1 cm, dày lông đứng hình sao, trong dài phủ gân như tron. $n = 12$

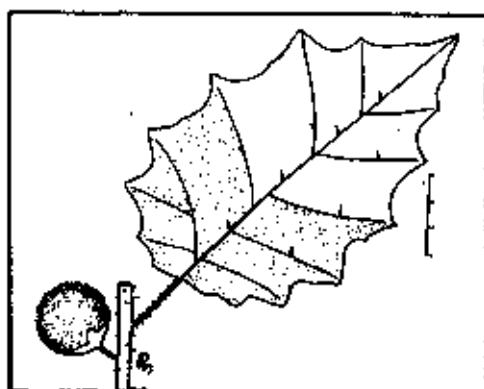
Bình nguyên: Buônmethuột, Địnhquán; VI XI,

11.

- Shrub to 1.5 m high; limb tomentose; flowers white; berries yellow, hirsute, into the calyx.

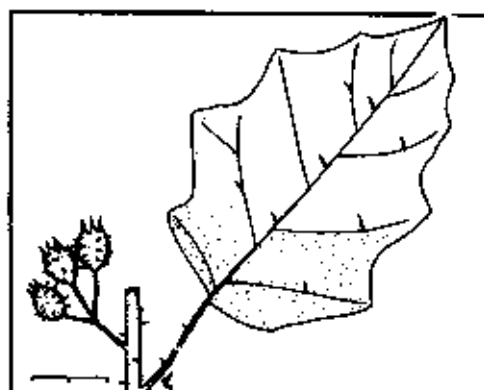

7050 - *Solanum lasiocarpum* Dunal. Cà trái-lông.

Cỏ thành bụi dày; thân có lông mịn, dày và gai đứng, vàng. Lá có phiến to, có thùy cạn, hai mặt có lông dày sát và gai vàng, đứng trên gân lớn; cuống có lông và gai. Chùm ngoài nách lá, 1-8 hoa. Trái tròn, to 2-3 cm, dày lông phún hung, trên đài không gai mà có lông dày; hạt to 2 mm.

Hà Nội, Đồng Nai, Sài Gòn, Châu Đốc.

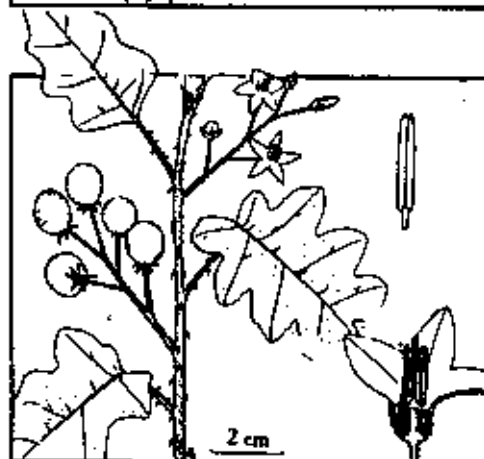
- Limb tomentose and spinous; calyx inerm; berries rufous hirsute (*S. ferox* auct. plur. non L.).

7051 - *Solanum involucreatum* Bl. Cà tống bao.

Cỏ cao 30-50 cm, ít nhánh; thân có lông mịn, dày và gai đứng. Lá có phiến to 20 x 15 cm, có lông sát dày và gai đứng ở các gân to; cuống có lông và gai, dài 5-8 cm, Chùm ngoài nách lá, như tán. Trái to 6-8 mm, trong đài bao tròn, có gai và tai dài, nhọn; hạt nhiều, hình thận, dài 3 mm.

Trên vùng voi: Chợ Gành; 1.

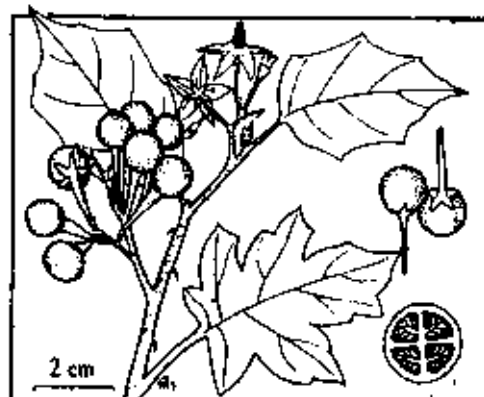
- Herb 30-50 cm high; limb villous and spinous; inflorescence extra-axillary; berries into the calyx.

7052 - *Solanum violaceum* Ortega. Cà ấn; Indian Nightshade.

Cỏ cứng, cao đến 1 m; thân có lông hình sao và gai cứng. Lá có phiến dài 5-7 cm, có thùy tròn tròn, mặt dưới trắng vì lông dày; cuống 2-2,5 cm. Chùm ngoài nách lá; cọng hoa 2 cm; vành lam, rộng 2-2,5 cm; tiểu hụy vàng. Quả tròn vàng hay đỏ, to 1,5 cm.

Trái ăn được, cho là bổ, kích dục, huột; rễ lợi tiểu, trị ho, hen. Bà Lộc, Đà Lạt, Nam Bộ.

- Herb to 1 m high; limb white tomentose beneath; berries yellow or red (*S. indicum* sensu C.B. Clarke).

7053 - *Solanum torvum* Swartz. Cà pháo.

Tiểu mộc cao 1-2 m; thân có lông hình sao, ít gai ngắn. Lá có phiến xoan, bia đứng hay có thùy, chót nhọn, không đối xứng ở đáy, dày, có lông như nhung. Chùm ngoài nách lá; hoa trắng; đài có lông; cánh hoa vào 1 cm; bao phấn vàng. Trái to vào 7-15 mm, xanh, vàng khi chín. $2n = 24$.

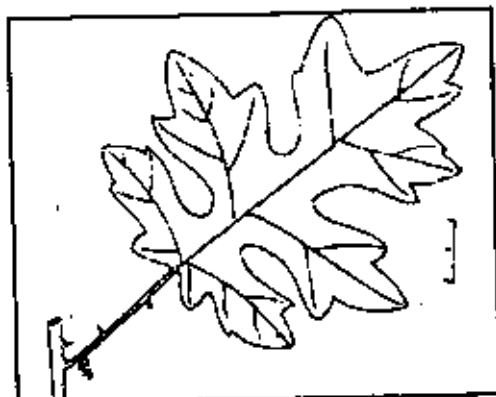
Lùm bụi, vườn, bình nguyên đến 1.000 m; gốc Jamaica: BTN. Trái dùng trong cari; lá làm ngù, lợi tiểu.

- Herb to 2 m high; limb grey villous; flowers white; berries green, then yellow (*Solanum stramonifolium* Jacq.)

7054 - *Solanum torvum* var. *datrifolium*

Ở thú này lá hơi to hơn và xẻ sâu thành thùy có thùy.

- Var with leaves bigger and deeply lobate.

7055 - *Solanum aethiopicum* L.

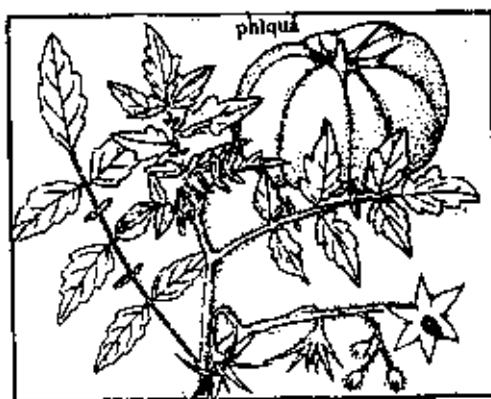
Tiểu mộc không gai, cao vào 60 cm; thân tròn, không lông. Lá có phiến tròn dài, thường đơn song, không lông. Tụ tập như tán ít hoa; đài hình chén, tai thon; vành rộng 9 lines, trắng, tai 5-7, tam giác nhọn; tiênhụy 5-7, ngắn hơn tai, bao phấn nở do lỗ; noãn sào không lông. Quả tròn, đỏ tái; hạt dẹp, hơi hình thán.

7056 - *Lycopersicon esculentum* (L.) Mill. Cà tím, Cà chua; Tomato; Tomate

Cỏ nhất niên, có lông trắng, đứng. Lá kép, với lá-phụ to và nhỏ xen nhau, có lông thưa. Chùm kép ngoài nách lá; đài 5-9 lá đài; cánh hoa 5-9; tiênhụy 5, bao phấn nở dọc; noãn sào có khía. Quả đỏ; hạt nhiều.

Trái trái, gốc N.-Mỹ. Var. *commune* Bail., trái có cạnh tròn; var. *pyriforme* Alef, trái hình trứng.

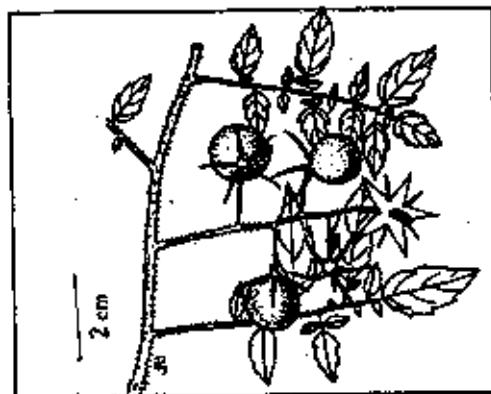
- Cultivated.

7057 - *Lycopersicon esculentum* var. *cerasiforme* Alef. Cà tím chim.

Cỏ hơi trườn; thân, lá, phát hoa có lông trắng, đứng. Lá dài 6-10 cm, kép với lá-phụ lớn và nhỏ xen nhau, đơn hay lại kép. Chùm ngoài nách lá, dài 4-6 cm; đài với lá đài hẹp, cao 1 cm; vành tím tím. Quả tròn, đỏ hay cam, to 1-1,5 cm.

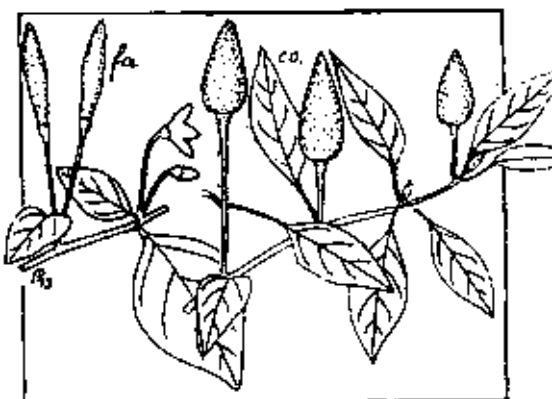
Hoang ở núi vôi vùng Hà Tiên.

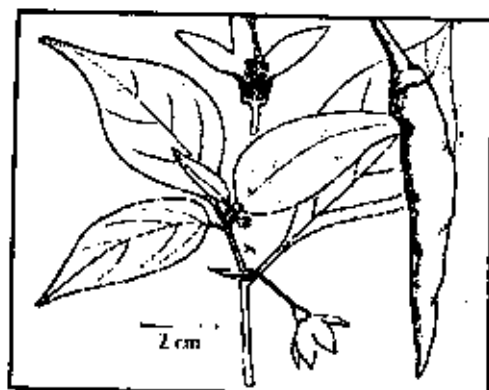
- Berries globulous, red or orange.

7058-61 - *Capsicum frutescens* L. ớt; Chili pepper; Piment.

Cỏ nhất niên, nhỏ, cao 1 m. Lá có phiến mềm, không lông. Hoa thông hay đứng, 1-3 ở nách lá, trên cọng xanh dài; đài không lông có răng thấp; vành trắng, rộng 1-1,5 cm. Quả hình thoi và màu mè thay đổi; nạc thường cay; hạt dẹp, trắng hay vàng vàng.

Gốc Brazil (có hoang) khắp cùng để lấy trái làm giấm (*C. annum* L., *C. baccatum* L.).

Theo Bailey chỉ có một loài với các thứ sau đây:

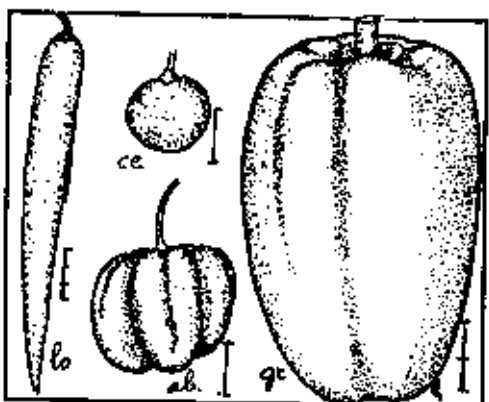
1a - trái đung:

2a - var. *fasciculatum* Bail.: *Ớt chi-thiên*, Red Cluster Pepper, lá hẹp, trái đung, chụm 1-3, đỏ, rất cay (hình fa.)

2b - var. *microcarpum* (DC.) Bail.: *Ớt hiêm*, Bird Pepper, lưỡngniên, trái rất nhỏ, đỏ, rất cay, có khi hoang vì chim tha hạt (hình m)

2c - var. *conoides* Bail.: *Ớt úm*, Cone Pepper, Tabasco, trái hình chùy cao 2-4 cm, màu tím (hình con)

2d - var. *cerasiforme* Bail.: *Ớt cà*; Cherry Pepper, trái đung hay thông, tròn, đỏ, cay (hình ce).

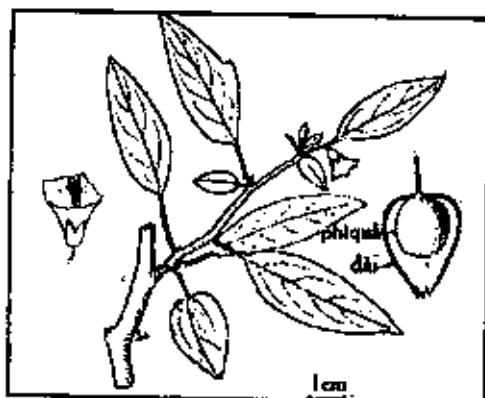
1b - trái thông:

2a - var. *acuminatum* Bail.: *Ớt sừng-trâu*, Fing Chili, trái thông, dài 7-10 cm, nhọn, đỏ, cay (hình ac).

2b - var. *longum* Bail.: *Ớt dài*; Long Pepper, trái dài 20-30 cm, vàng; kiếng, (hình lo).

2c - var. *grossum* Bail.: *Ớt tây*, *Ớt cà*; Bell Pepper, Sweet Pepper, Paprika; Poivron, trái to, nhẵnhiu, vàng hay đỏ khi chín, quâbi rất thơm song không cay; ăn sống như rau hay xào (hình gr.).

2d - var. *abbreviatum* Bail.: trái bẹp, có khía, vàng, cam ít khi đỏ khi chín; quâbi không dày, có thể rất cay (hình ab.).

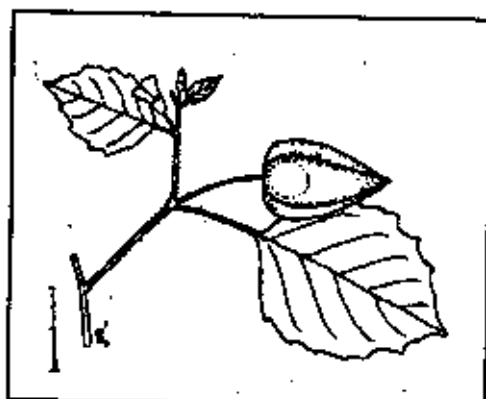

7062 - *Physalis angulata* L. Thùlù cạnh; Cape-goose Ground-Cherry.

Cỏ nhấtniên cao 50 cm; thân có cạnh, mập, dòn. Lá có lông (var. *villosa* (L.) Bon.). Hoa cõđộc ở nách lá, màu *vàng lợt*; dài dài 6 mm; vành hình chuông cao 6-10 mm, có lông mặt ngoài, có đốm nâu mặt trong; tiểuhụy xanh dợt. Phiquả *tròn, đỏ*, to vào 1 cm, *trong dài đồngtrường to 3-4 cm, mỏng, bao kín lại*; nạc ngọtngọt; hạt nhiều, đẹp.

Vườn, đất hoang, ven rừng, 1-1.500 m, BTN; I-XII. Trái ăn được.

- Annual herb; limb pubescent or not; flowers yellow; berries into accrescent calyx.

7063 - *Physalis minima* L. Thùlù nhỏ.

Cỏ nhấtniên cao đến 50 cm; thân, cuống lá, cong hoa *có lông đầu phủ*; thân già bông. Lá có phiến to 2-9 x 1-6 cm, bìa thường có răng thưa to, có lông mịn, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 1-6 cm, Hoa *vàngvàng*; vành nhỏ, có đốm nâu; tiểuhụy vàng. Phiquả *tròn*, to 12-14 mm, *trong dài đồngtrường mỏng, nhọnnhọn*, dài đến 3 cm.

Đất hoang, ruộng; B. Theo Symon, có thể chỉ là loài trên. Trị xáo trộn hoạt động của lá-lách; bổ; lợi tiểu. Chứa phisalin D chống ung thư.

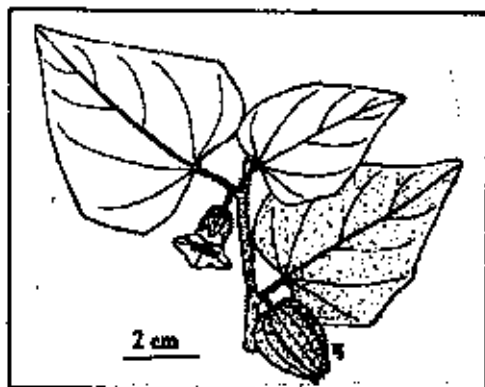
- Annual; inflated head hairs; flowers yellowish; accrescent calyx 3 cm long.

7064 - *Physalis peruviana* L. Thù lù lông; Cape Gooseberry; Amour-en-cage.

Cỏ cao đến 1 m, có lông nhiều, lông chia nhánh. Lá có phiến xoan tamgiác, đáy hơi hình tim, bìa nguyên hay có thùy cạn, dài 5-7 cm. Hoa có đực, vàng đáy tím; dài cao 5 mm, có lông; vành hình chuông, cao 1,2 cm; bao phấn tím. Quả tròn, vàng, to 1,5 cm, trong dài đồng trường to, mỏng, có lông, dài 3 cm

Gốc N.-Mỹ, Tr vùng núi cao: Langbian.

- Cultivated.

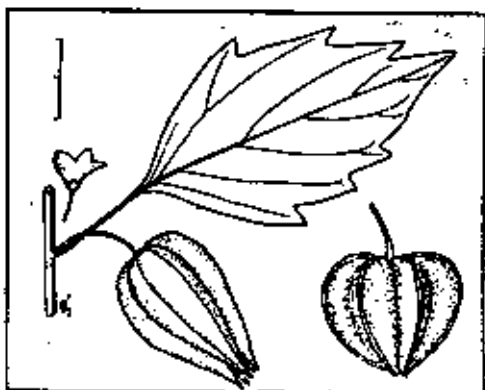
7065 - *Physalis pubescens* L. Nam.

7066 - *Physalis alkekengi* L. Thù lù kiếng; Chinese Lantern Plant, Strawberry-tomato; Amour-en-cage.

Cỏ nhất hay daniên, cao vào 60 cm, gần như không lông. Lá có phiến xoan bánhình, bìa nguyên hay có thùy nhỏ, cạn, gân-phụ 3-5 cặp; cuống dài 2-3 cm. Hoa ở nách lá, trắng; dài có 5 răng. Quả tròn dài, đỏ, trong dài đồng trường mỏng, to 5 cm, đỏ, đẹp.

Tr làm kiếng, trái ăn được.

- Ornamental.

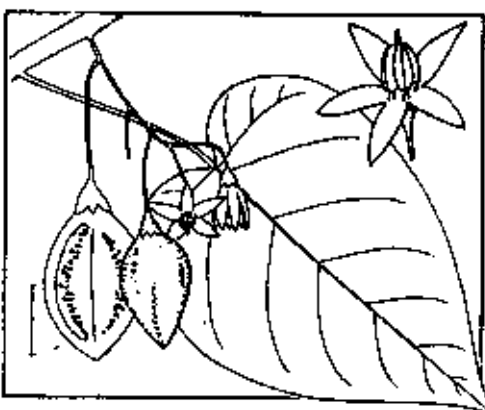

7067 - *Cyphomandra betacea* (Cav.) Sendt. Cà Mỹ; Tamarillo; Tomato-en-arbre.

Tiểu mộc cao đến 4 m, không lông; nhánh tròn, xanh, khi già xám. Lá có phiến xoan, to 10 x 7 cm, chót nhọn, đáy hình tim, gân-phụ 7 cặp, xanh đậm; cuống dài 4-7 cm. Phấn hoa ngoài nách lá; cọng hoa dài; đài cao 6 mm, xanh, tai 5, không lông; vành cao 1,5 cm, trắng có sọc tím; tiểu nhụy vàng. Trái xoan, to 5(10) x 2,5(5) cm, khi chín đỏ hay tím tím. $2n = 24$

Gốc T.-Mỹ, Tr lấy trái ăn như Cà-chua. trung nguyên.

- Cultivated (*Solanum betaceum* Cav., *C. crassifolia* (Ort.) Macbr.).

7068 - *Cyphomandra poitanei* Gagn.

Tiểu mộc cao 1,5 m hay leo; nhánh có lông vàng, to 2-4 mm. Lá mọc đối, bìa nguyên, bầu dục đến tròn dài, chót nhọn, đáy hình tim, to 10 x 4 cm, gân-phụ 7 cặp; cuống 8-10 mm, có lông vàng. Phấn hoa ở chót nhánh, có cọng; chùm ngắn, cao 10 mm, rộng 10-15 mm, trên cọng 1-2 cm; cọng hoa 2 mm; đài 2-môi, bìa nguyên, môi trên có u (cypho = bosse); vành có ống ngắn, thùy 4, tròn tròn; tiểu nhụy 4; noãn sào không lông, 2 buồng, nhiều noãn.

Trại-cá.

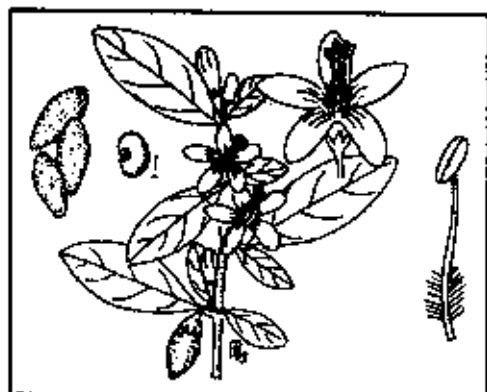
7069 - *Cyphomandra godefroyi* Bonati

Tiểu mộc không lông, trừ nhánh non và phấn hoa. Lá mọc đối, dai, không lông, thon, to 9-10 x 2 cm; cuống 10-15 mm. Chùm-tụ tán ở nách và ngọn, thưa; cọng dài 15 mm; đài cao 2-3 mm; vành trắng, ống cao 4 mm, thùy 5, to 1 x 1 cm; tiểu nhụy ở cổ bao-phấn gần ở lưng, chỉ to; vòi nhụy có lông, thấp hơn tiểu nhụy. N.

7070 - *Lycium ruthenicum* Mill. Caukỳ; Chinese Box Thorn.

Tiểu mộc nhỏ; thân trắng có cánh hờ, có gai do nhánh biến thành. Lá chụm trên nhánh ngắn, có phiến bầu dục, bìa nguyên, không lông, xanh đậm; cuống dài 4-6 mm. Hoa cõ độc hay 3-4 ở mỗi nhánh ngắn; cọng dài 10-12 mm; đài 4-6 mm, 5 răng; vành đỏ có sọc đậm, có ống dài bằng tai, 5-7 mm, tai có ria lông; tiểu nhụy 5; noãn sào 2 buồng. Quả tròn, đỏ.

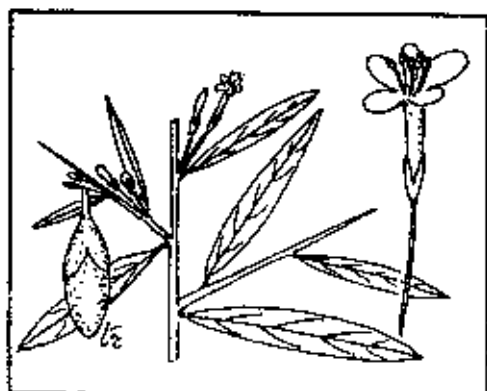
Tr: lá dùng nấu canh, mát, bổ, bổ thận; I-XII.
- Cultivated.

7071 - *Lycium chinense* Mill. Caukhòì, Điacốt; Chinese Matrimony Vine.

Tiểu mộc nhỏ cao đến 1,5 m, có ít gai ngay. Lá có phiến thon ngược, dài 2-6 cm; cuống dài 2-6 mm. Hoa cõ độc ở nách lá; đài không lông; vành màu tía. Quả dài đến 2 cm, đỏ sẫm hay cam; hạt nhiều, to 2-2,5 mm, hình thận.

Tr; VI-IX, 7-10. Trái (Kýtú, Khòitừ) bổ, trị đờ mễ hôi, đái đường, bệnh phổi; immunostimulating, trị suyễn, tể thấp (hình theo Hsu và Peacher).

- Cultivated.

7072 - *Lycium cochinchinensis* Lour.7073 - *Lycium barbarum* L. Chinese Box thorn, Duke of Argyll's tea-three.

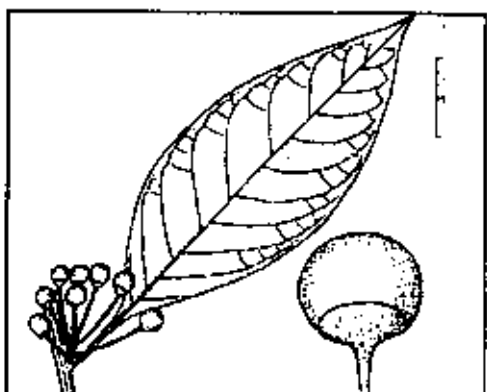
Tiểu mộc cao đến 2,5 m. có nhánh như gai mang lá và hoa. Lá rụng theo mùa, có phiến thon hẹp. Hoa 1-2 ở nách lá, tía hay hồng; cọng mảnh; vành có ống dài hơn tai. Trái xoan, cam đỏ.

Có lẽ chưa Tr ở Việt Nam ?

- Cultivated (*L. halimifolium*)

7074 - *Lycium laevis* (Dun & Poir.) Bitt. (*Solanum laevis* Dun. & Poir.)

Tiểu mộc. Lá có phiến bầu dục thon, nhọn 2 đầu, đo 10-13 x 5 cm, mỏng, không lông. Cọng 1-5; đài 5 răng hẹp; vành có ống cao 6 mm, tai 1,5 cm. Sónla.

7075 - *Lycianthes bigemmatum* (Nees) Bitter.

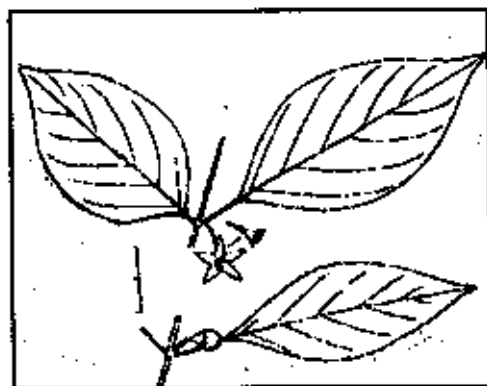
Cỏ cao đến 2 m; cành chữ chi, mau không lông. Lá có phiến xoan thon, to 12-25 x 4,5-9 cm, chót nhọn, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 1,5-4,5 cm. Tân phòng đến 20 hoa, trên cọng 2 cm; cọng hoa 1-3 cm; đài gần như hình lòng tròn, không tai; vành tía. Trái tròn to 8-10 mm, cam.

Rừng ẩm: Bavi.

Herb to 2 m high; limb lanceolate, to 25 cm long; corolla purple; berries orange (*Solanum bigemmatum* Nees).

7076 - *Lycianthes macrodon* (Nees) Bitt. (*Solanum macrodon* Wall. ex Nees.)

Tiểu mộc. Lá có phiến dài đến 15 cm; cuống dài 0,3-2 cm. Cọng 2-6, dài 1,2-2,5 cm; đài có răng, có lông phún; vành trắng đến hồng, rộng 3 mm. Trái to 6 mm.

7077 - *Lycianthes lysimachioides* (Wall.) Bitter.

Cỏ bò có rễ ở mắt, cao đến 50 cm, không hay có lông. Lá mọc đối hay xen, có phiến bầu dục to 4-8 x 3-5 cm, mỏng, đầu nhọn, đáy tù, gân-phụ chéo, 5 cặp; cuống dài 1 cm, có ít lông. Hoa cò độc ở nách lá; cọng dài 1 cm, có ít lông; đài có 10 răng nhỏ; vành trắng hay hơi tía, có ống ngắn, tai dài 1 cm; tiểunhụy 5, bao phần dài 3 mm. Quả tròn, đen, to 6-7 mm; hạt hình thận tròn, dẹp, dài 2 mm.

Cao độ 1.100-2.000 m.

- Spreading herb with adventitious root; corolla white or purple; berries black (*Solanum lysimachioides* Wall.)

7078 - *Lycianthes denticulata* (Bl.) Bitter.

Cỏ có ít lông hay không lông. Lá có phiến thon, to 4-8 x 2,5-4 cm, bìa có ít thùy cạn hay nguyên, chót tù, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 1-2 cm. Hoa 2-6 ở nách lá; cọng mảnh, dài 1 cm; đài hình quạt có lông, có 8-10 răng nhỏ; vành có ống ngắn, tai dài 8 mm; tiểunhụy 5, bao phần vàng. Quả tròn, đen, to đến 1 cm; hạt gần như tam giác, dài 2-3 mm.

Núi Bani (B).

- Herb glabrous or not; axillary flowers 2-6; berries black (*Solanum denticulatum* Bl.).

7079 - *Lycianthes biflorum* (Lour.) Bitter. Cà hai-hoa.

Cỏ cao 1 m, nhiều nhánh không lông. Lá có phiến thon, đáy tù hẹp trên cuống, đầu có mũi, có lông mịn, trắng trắng mặt dưới; cuống có lông. Hoa cò độc hay từng cặp ở nách lá; cọng dài 1-1,5 cm; đài có lông, có 10 răng; vành trắng, cao bằng hai đài. Quả đỏ, to 6-10 mm; hạt vàng, to vào 3 mm.

Khắp cao độ, BTN: Hà Nội, Hà Sơn Bình, Bà Rịa, Công Tum, Đà Lạt, Phú Quốc...; II.

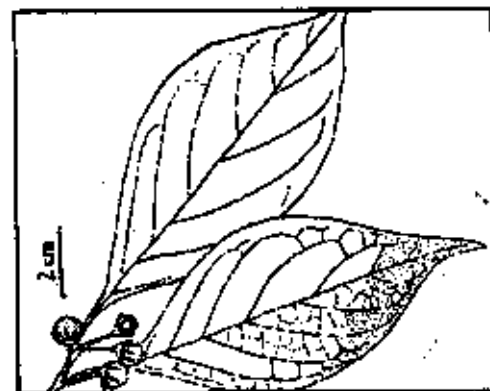
- Herb 1 m high; limb finely pubescent; flowers 1-2, white; berries red (*Solanum biflorum* Lour.).

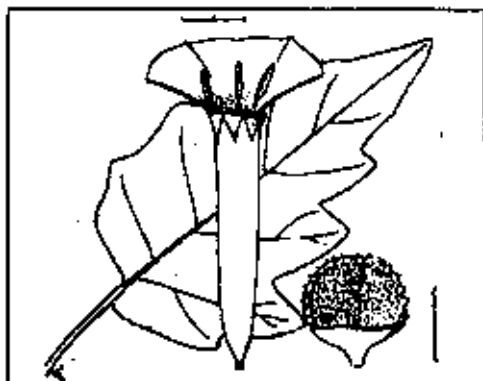
7080 - *Datura metel* L. Cà-độc; Datura, Jimson weed, Thorn-apple.

Cỏ nhứn cao đến 2 m, không lông; thân xanh hay tím. Lá to, xoan thon, bìa nguyên hay có thùy cạn, đáy bất xứng; cuống dài. Hoa cò độc, đứng, to, trắng ít khi tím tím; đài dài 5-8 cm; vành dài đến 20 cm, đơn hay đôi; chỉ tiểunhụy dính nhiều vào ống. Nang tròn xanh, có gai nò làm 4 mảnh; hạt nhiều, nâu lợt.

Hoang ở đất hoang, khắp cao độ, và Tr, có nhiều cultivar, lá màu xanh hay tía, tím tím, hoa đơn hay đôi. Lá trị suyễn (hút lá), bổ thận song độc (hiosciamin).

- Annual; flowers white; capsules.

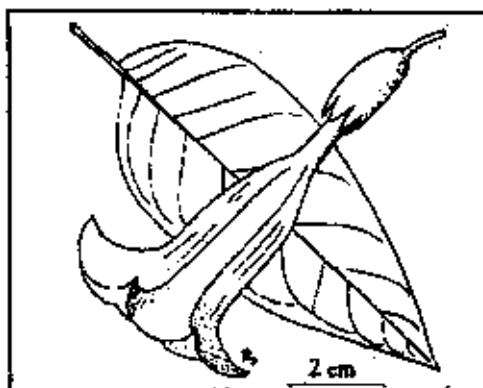

7081 - *Datura innoxia* Mill. Cà-độc gai-tà; Indian Apple, Angel; Trumpet.

Cỏ 1-daniên, cao đến 1 m, có lông mịn. Lá có phiến xoan, to đến 030 x 15 cm, bìa nguyên hay có thùy, đáy bất xứng; cuống 5-8 cm. Hoa dài đến 20 cm, hương hay tím tím; dài hình ống 5 răng; vành có 5-10 cạnh; tiểu nhụy 5, gắn ở miệng ống vành. Nang tròn, nở thành 4 mảnh không đều, có gai thấp như u nhọn, có lông.

Tr. Trấn luyến súc, hạo hoa thần kinh; trị Parkinson, trị say-sống say-gió, chuẩn bị thuốc-mê.
- Cultivated.

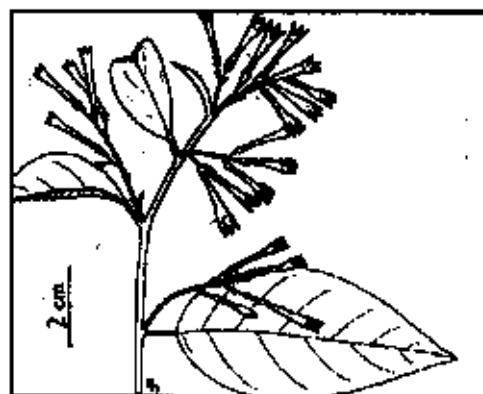

7082 - *Brugmansia suaveolens* (Willd.) Bercht. & Presl. Đa-ì-độc; Angel's Trumpet.

Tiểu mộc vạm vỡ, cao đến 4-5 m; cành trắng trắng. Lá có phiến dạng như Thuốc-lá, to, dài 15-20 cm, đáy bất xứng, đầu nhọn; cuống dài 2 - 3 cm. Hoa thòng, trắng, to, dài đến 30 cm; dài là ống suông có 5 răng, có lông; vành hình kèn; nhụy dực gắn trên ống vành và có ba phần dính nhau. Quả không gai; hạt đẹp, to 1 cm, có unân.

Tr. nhiều ở Đalat vì hoa đẹp; I-XII. Gốc T.-Mỹ. Lá chứa nhiều alkaloid; *in vitro*, chống siêu khuẩn measles.

- Ornamental (*Datura suaveolens* Humb. & Bonpl. ex Willd.).

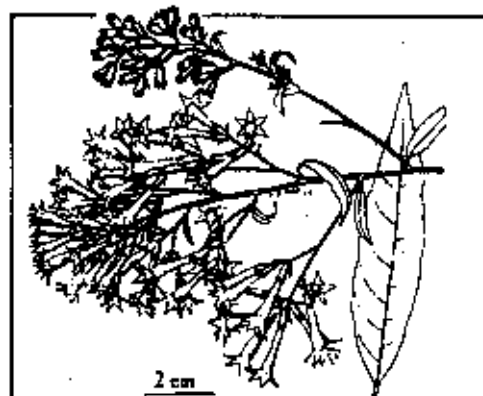

7083 - *Cestrum nocturnum* L. Dạ-ly-hương; Night-blooming Jasmine, Lady of the night.

Tiểu mộc hơi trườn, cao 2-4 m; vỏ xám trắng. Lá bầu dục, dài 5-8 cm, đầu nhọn, không lông, gân phụ 5-7 cặp; cuống 1 cm. Chùm-tụ tán ở nách và ngọn nhánh; hoa trắng hơi xanh; dài có ống dài bằng tai; vành dài 2 cm, tai dài 4-5 mm; tiểu nhụy 5, gắn gần miệng vành, không thò. Quả tròn dài, trắng.

Gốc T.-Mỹ, Tr. vì hoa thơm ngào ngạt ban đêm; I-XII. Lá có lẽ độc, trị kinh phong.

- Cultivated.

7084 - *Cestrum purpureum* (Lindl.) Standl. Dạ-ly-hương tím; Purple Cestrum.

Bụi cao 1-1,5 m, thân xám hồng, có bích hầu dọc; cành mảnh. Lá có phiến thon, không lông, xanh đậm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; hoa tím tím, đẹp, không thơm; dài hình ống xanh dợt, cao 7-8 mm; ống vành cao 2-2,5 cm, thắt lại ở chót, tai 5; tiểu nhụy gắn giữa ống; nõm xanh. Quả tròn, gần như trong, to 2-3 mm, trong dài còn lại.

Dunhập từ Hylạp năm 1957, Tr. vì phá hoa đẹp, gốc Mexico; I-XII.

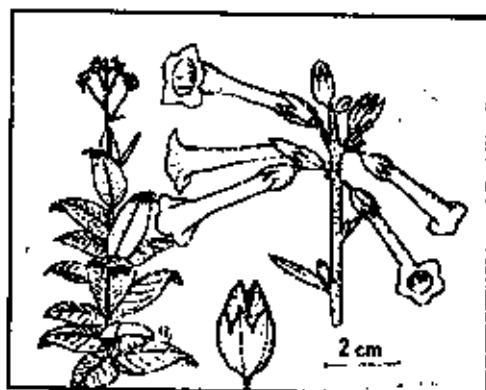
- Ornamental (*C. elegans* (Neum.) Schtr.

7085 - *Nicotiana tabacum* L. Thuốc-lá; Tobacco; Tabac.

Có *nhất niên* cao 1-2 m, *không nhánh*. Lá rất to, có lông *tiết trịn* ở hai mặt. Chùm-tútán ở chót thân; hoa *trắng hay huồng tươi*; dài 1-2 cm, có sóng, hơi đồngtrường; vành hình kèn, dài 3,5-5 cm; tiểuhụy 5, gắn trên vành, không thò; noãn sào không lông. Nang có quabi mỏng, khai bằng *hụy ngắn*, cho ra nhiều hạt rất nhỏ.

Tr, 1-2.000 m; X-II. Thuốc lá gây ungthư phổi; độc, dùng sát-côntrùng; *in vitro*, chống nhiều siêukhuẩn.

- Cultivated.

7086 - *Nicotiana rustica* L.

Có cao 1 m, có lông trịn. Lá có *cuống*; phiến xoan-tròn dài, đáy hình tim cạn. Hoa vàngvàng, dài 2,5 cm; ống dài đến 3 lần dài. Nang xoan đến tròn.

Gốc Mỹchâu, nhập trước tiên vào Auchâu; kiếng ở Hànói.

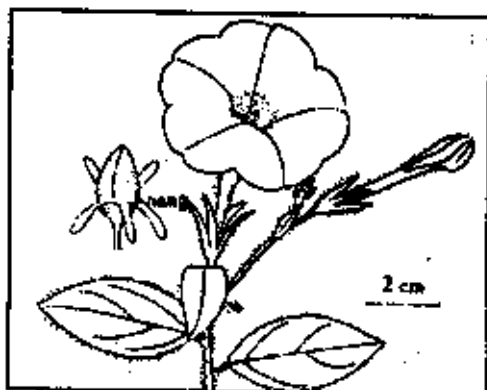
7087 - *Nicotiana chinensis* Fisch. & Lehm.

7088 - *Petunia x hybrida* Hort. Đá-yên; Common Garden Petunia; Petunia.

Có cao 0,3-1 m; thân và lá có *lông dài*, trịn như Thuốc-lá. Lá xoan bầu dục, bìa thường dứng. Hoa cóđộc, to, nhiều màu (đỏ, huồng, trắng..), trên cọng dài 2-3 cm; đài cao 1-2,5 cm, không rụng; vành hình kèn rộng, rất đẹp; tiểuhụy 5, gắn ở phần dưới của ống vành. Nang hụyngắn thành 2 mảnh; hạt nhiều, rất nhỏ.

Tr, 1-2.000 m; I-XII.

- Ornamental.

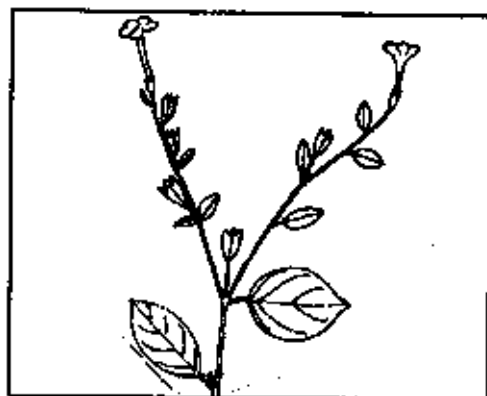

7089 - *Browallia americana* L. Bồ-oanh.

Có cao 70 cm; thân ít nhánh, mảnh, có *lông trịn*. Lá mọc xen; phiến có lông hay không. Hoa cóđộc, hoa trên thành tútán đuôi mèo; đài cao 5-10 mm; vành có lông mịn, ống dài 1,5-2 cm, tai 1 cm, tím xanh với một bót trắng; tiểuhụy 4 mà 2 có chỉ phù ở trên và che baophần, baophần nở dọc; noãn sào có lông. Trái trông đài đồngtrường cao 0,7-1 cm; hạt nhiều.

Kiếng ở Đàlạt, Sapa; I-XII.

- Ornamental (*B. demissa* L.).

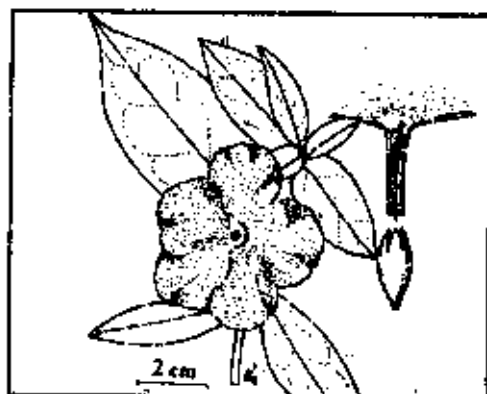

7090 - *Brunfelsia pauciflora* (Pohl) D. Don. Manaca Rain-tree

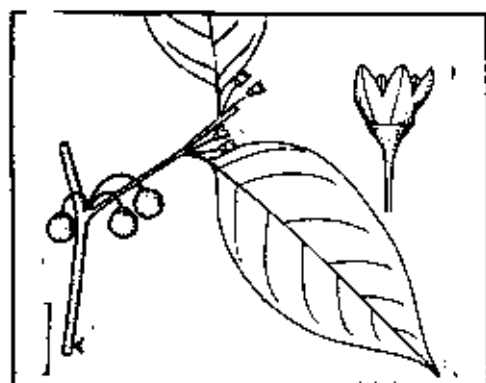
Tiểumọc *không lông*; nhánh có vỏ nút dọc. Lá mọc xen; phiến bầu dục, chót nhọn, bìa nguyên. Hoa cóđộc hay 2-3 ở chót nhánh, *rất thơm* (mùi hoa Côngchúa) trên cọng ngắn; đài hình ống cao 15-18 mm, chẻ đến 1/3; vành có ống rộng 2 mm, dài 3 cm, mạng phân bài ra rộng 3-4 cm, tím lúc mới nở rồi trắng, có 5 tai dầu; tiểuhụy 4, gắn ở đầu ống; đĩa mặt; noãn sào không lông, nuốm xanh.

Tr vì hoa rất thơm và đẹp; I-XII. Rẻ lợtiểu, trị têhấp, xổ, làm lạchhai; trị sưng; trị bệnh da ở Brazil

- Ornamental (*B. hopeana* (Hook.) Benth.)

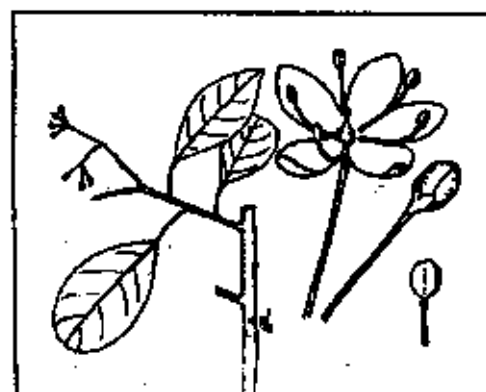

7091 - *Tubocapsicum anomalum*

Cỏ cao hơn 50 cm. Lá có phiến xoắn thon, to vào 9 x 3,2 cm, đầu có đuôi nhọn, đáy bất xứng, mỏng, không lông; cuống dài 1 cm. Hoa 2-4 ở nách lá; cọng mảnh, dài 1 cm; đài hình chén không răng; vành cao 4,5 mm, ống dài bằng tai, không lông; tiểunhụy 5. Trái tròn, to vào 1 cm.

- Herb to 50 cm high; leaves glabrous; fruit 1 cm wide.

7092 - *Atrichodendron tonkinense* Gagn. Võmao Bách bộ.

Nhánh già to 5-6 mm, vỏ xám trắng, có mạng lưới dọc; thệp lá xoan ngang; cành non không lông. Lá mọc xen; phiến bầu dục, thon, đầu tròn hay cắt ngang, gân - phụ 4 cặp; cuống vào 1 cm. Tán trên cọng 1 cm; cọng hoa 3-4 mm; đài không lông; hoa rộng 6 mm, vành có ống rất ngắn, 5 tai; tiểunhụy 5; noãn sào không lông, noãn 4, noãn nhiều.

Quảng Ninh. Loài chưa được biết rõ; theo Symon, có thể ở họ Boraginaceae hơn(?).

- Plant glabrous; corolla tube short; ovules numerous.

CONVOLVULACEAE : họ Bìm bìm

1a - dây toàn ký sinh, không lá, không diệp lục; mầm không từ diệp: xem	<i>Cuscutaceae</i>
1b - cỏ hay cây không ký sinh	
2a - tâm bì 2, rời nhau cho ra 2 nang; vòi nhụy gắn ở đáy	<i>Dichondria</i>
2b - tâm bì dính thành 1 noãn sào	
3a - noãn trên noãn sào, không vòi nhụy	<i>Erycibe</i>
3b - có vòi nhụy	
4a - noãn 4, dài; có nhỏ không leo	<i>Evolvulus</i>
4b - noãn 1-2	
5a - noãn hình sợi hay bài, hẹp	
6a - lá hoa to	<i>Hewittia</i>
6b - lá hoa bằng hay nhỏ hơn lá đài	<i>Jacquemontia</i>
5b - noãn hình cầu	
6a - noãn sào 1 ít khi 2 buồng; hạt 1	
7a - vành có tai nhỏ; đĩa mặt không phủ ở trái	<i>Porana</i>
7b - vành có tai to; đĩa mặt phủ to ở trái; lá đài làm thành một bao to	<i>Cardiochlamys</i>
6b - noãn sào 2-3 buồng ít khi 1; hạt 2 hay n	7a:
7a - noãn 2, rời hẳn nhau	
8a - nang không cong, trên lá hoa to, mỏng	<i>Neuropeltis</i>
8b - nang không như trên	<i>Bonamia</i>
7a - noãn 1, tròn hay có 2 thùy	
8a - tiểu nhụy gắn trên lưng những vảy	<i>Lepistemon</i>
8b - tiểu nhụy gắn trên vành	
9a - phản hoa có gai nhỏ	
10a - đài đồng trường; lá có tuyến nhỏ	<i>Stictocardia</i>
10b - đài không đồng trường bao lấy trái:	

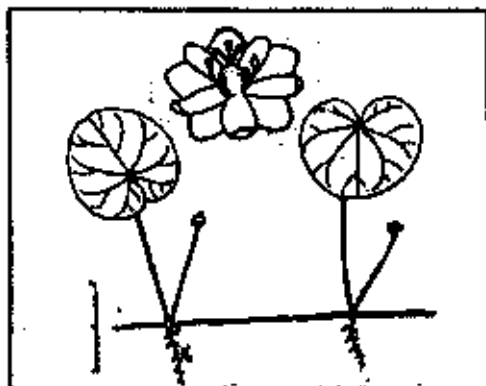
- 11a - trái mập; hạt thường không lông *Argyreia*
 11b - nang *Ipomaea*
- 9b - hạt phấnhoa trơn
 10a - ládài không to và rộng hơn ládài trong
 11a - nang nở bằng nắp trên *Operculina*
 11b - nang nở dọc làm 4 mảnh *Merremia*
- 10b - ládài ngoài to và rộng hơn ládài trong
 11a - ládài ngoài tứ hẹp trên rộng; noãn sào không lông *Aniseia*
 11b - ládài ngoài không như trên; noãn sào có lông *Hewittia*

7093 - *Dichondria repens* Forst. *Dichondria*.

Cỏ bò ở đất, có rễ bất định; thân mảnh, có lông nằm. Lá có phiến hình thận tròn, dài đến 2-3 cm, gân từ đáy 7, có lông thưa; cuống dài hơn phiến. Hoa ở nách lá; rộng ngắn hơn cuống; vành hình đĩa nhỏ, có lông; tiểu nhụy 5; tâm bì 2, rời nhau, vòi nhụy 2. Bề quả 2, tròn, có lông.

Có lẽ có ở B. Lợi tiểu, trị sốt, kiết, ho ra máu, vàng da, loét bao tử.

- May be find in Northern part of territory.

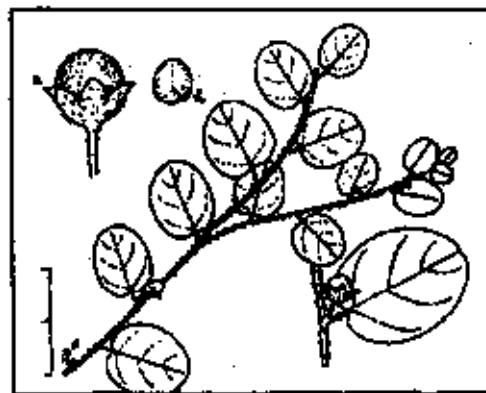

7094 - *Evolvulus nummularius* (L.) L. *Bát giao đồng tiền*.

Cỏ bò ở đất, dài 30-40 cm; thân mảnh, có lông. Lá có phiến tròn, to vào 1-1,5 cm, đáy hình tim, cuống ngắn, 2-3 mm. Hoa ở nách lá; rộng ngắn; ládài 4, có lông; vành rộng 12 mm. Nang tròn tròn, to 3 mm; hạt 4, không lông.

Đất cát khô, Lào; có thể có ở T.Góc T.-Mỹ

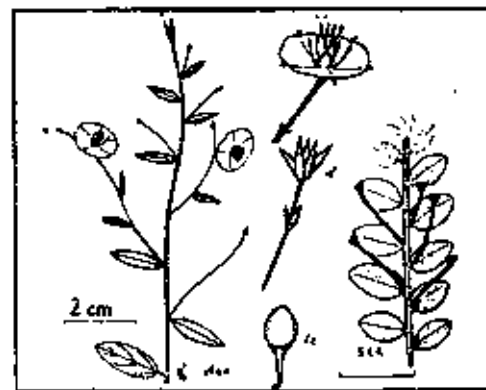
- Creeping herb; limb cordate orbicular; flowers 12 mm large (*Evolvulus nummularius* L.).

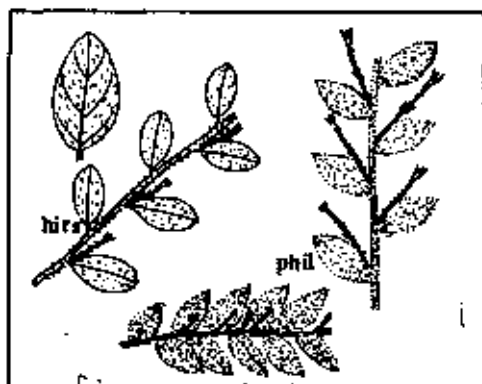

7095 - *Evolvulus alsinoides* (L.) L. *Bát giao*

Cỏ nhỏ, đứng (không leo quấn) hay bò, dạn dẻ; thân mảnh như chỉ, có lông nằm. Lá có phiến xoan đến thon hẹp, có lông nằm dài, gân-phụ khó nhận; cuống 1 mm. Phấn hoa 1-2 hoa trên rộng dài, mảnh; hoa trắng; ládài nhỏ; vành hình thúng rộng 6-8 mm, vòi nhụy chẻ hai. Nang nhỏ, rộng 3 mm, 4 hạt.

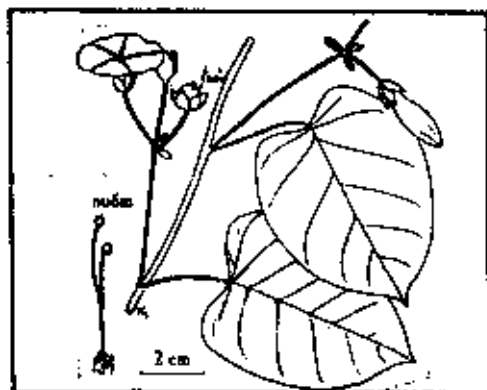
Vùng khô dựa biển (0-400 m) từ Huế đến Phan Thiết, Vũng Tàu; I-XII. Hạn hệt, bỏ, làm mọc tóc; trị sán lỏi; trị sốt, viêm cuống-phổi (*Evolvulus alsinoides* L.).

4a - rộng ngắn hơn lá; lông lóng
4b - rộng dài hơn lá; lông ít lóng

- 7096-7 Có nhiều thứ:
1a - lá song đỉnh rõ; lông ngắn, có bờ;
2a - lông chổi lóng; lá kết lợp;
Quảng Ngãi var. *philippensis* Ooststr.
kết lợp 2b - lông không chổi lóng; lá không
var. *hirsutus* (Lam.) Ooststr.
1b - lá không thành 2 hàng rõ, thưa (lông
dài); có đung:
2a - lá dài 1,5-2,5 lần dài hơn ngang,
đầu tù hay lõm var. *alsinoides*
2b - lá dài lắm là 1,5 lần hơn ngang,
đầu nhọn hay có mũi
3a - lá có lông nằm và đứng, có khi
như len; đồi cát, Quảng Ngãi var. *sericeus* Benth.
3b - lá có lông nằm hai mặt:
var. *javanica* (Bl.) Ooststr.
var. *decumbens* (R.Br.) Ooststr.

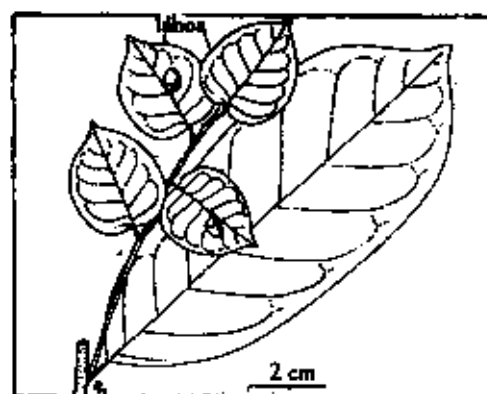

7098 - *Bonamia semidigyna* (Roxb.) Hall. f. Bò-nam.

Dây leo hay có đứng; thân có lông mịn trắng trắng. Lá có phiến xoan, dài vào 9 cm, chót có mũi, đáy hình tim, có lông thưa mặt trên, dày mặt dưới. Pháth hoa mang 3-5 hoa trắng; dài có lông trắng; vành rộng 2-3 cm; noãn sào có lông dày, hai vòi nhụy dài không bằng nhau, dính nhau ở 1/3 dưới. Nang vàng, to 1 cm, có lông ở đầu; hạt 4, đen, không lông.

0-100 m: Sài Gòn, Thủ Đức, Biên Hòa; IX-II.

- Flowers white; styles 2, unequal, connate on half (*Convolvulus semidigynus* Roxb.).

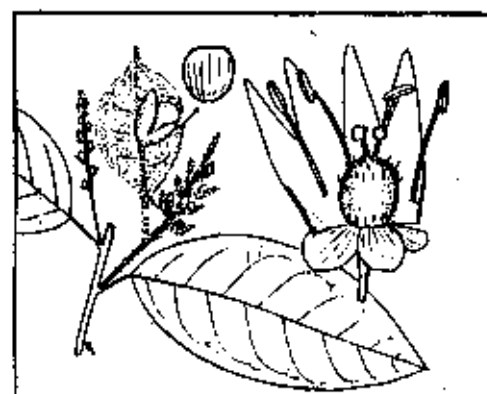

7099 - *Neuropeltis racemosa* Wall. in Roxb. Cà-giang.

Dây leo to, cứng; thân có nhiều bikhẩu tròn. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to vào 12 x 5,5 cm, không lông, mặt trên láng; cuống mảnh, dài 5-6 mm. Chùm kép ở chót nhánh; lá hoa xoan tím, dính vào rộng hoa; hoa nhỏ có lông hoe; vành hình lục giác, cao 4 mm; vòi nhụy 2. Nang cao 6 mm, hạt 1.

Rừng dày 20-200 m: Đồng Nai, Phú Quốc; 3. Thân ngâm trong rượu bô, làm giã-nghi cơ.

- Limb glabrous; pedicel connate to cordate bract; capsules 1-seeded.

7100 - *Neuropeltis* sp. Cà-giang Công-tum.

Dây leo; cành không lông, xám, có sube. Lá có phiến bầu dục, to vào 9 x 4 cm, chót có gai-mũi, mỏng, không lông, nâu, bìa uốn xuống, gân-phụ 7 cặp, lồi ở hai mặt; cuống không lông, dài 1,6-1,8 cm. Pháth hoa là chùm có lông sét, dài 5-6 cm; dài cao 2-2,5 mm; vành cao 6,5 mm, dính đến 2,5 mm, mặt ngoài có lông mịn, tai nhọn; noãn sào hình cầu, to 2,5 mm, có lông mịn, vòi 2, cao 1 mm, nuôm tròn.

Công-tum; IV.

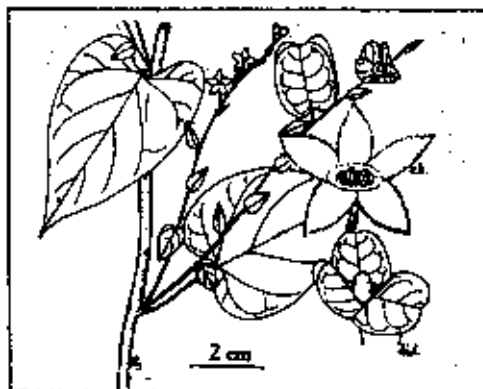
- Leaves glabrous; inflorescence ferruginous pubescent; corolla 6.5 mm long; ovary sparsely pubescent.

7101 - *Cardisepalum thorelii* (Gagn.) Verdc.. Ma-coi.

Tiểu mộc leo quấn, cao 5-6 m, thơm. Lá mọc xen; phiến bầu dục hình tim, có lông mịn như nhung, trắng trắng mặt dưới, gân từ đáy 5-7; cuống dài 2,5-4 cm. Chùm dài 10-20 cm, cọng mảnh; lá hoa hình lá nhỏ; hoa màu cà phê sữa, thơm; đài cao 2 mm, có lông; vành rộng 8 mm, ống 1,5 mm; noãn sào 1 buồng. Nang trong 3 lá đài ngoài to, mỏng, có lông; hạt 1.

Rừng thưa 300-1.000 m: Càná, Dình; XI-II, 2.

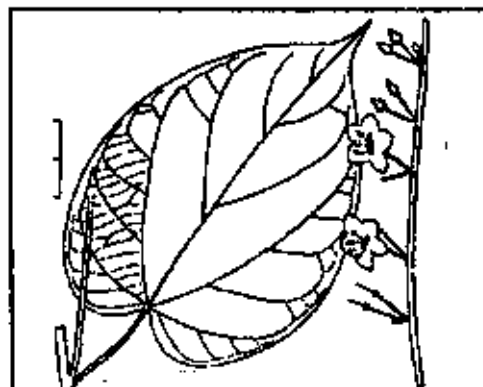
- Climber; limb velvety; capsule into 3 accrescent sepals (*Cardiochlamys thorelii* Gagn.).

7102 - *Porana chinensis* Hemsl.. Rạng Trung quốc.

Dây leo to. Lá có phiến xoan rộng, vào 11 x 7-8 cm, chót có mũi, đáy hình tim, với 5 gân, và 5 cặp gân-phụ, mỏng, có lông nâu, nhất là ở gân; cuống dài 3-5 cm. Chùm dài đến 30 cm; hoa 1-3 ở nách một lá hoa; cọng 1-1,5 cm, có lông; lá đài có lông, 2 lá đài trong nhọn; vành rộng 1,5 cm; tiểu nhụy 5, bao phấn tím tím.

Langson; VII.

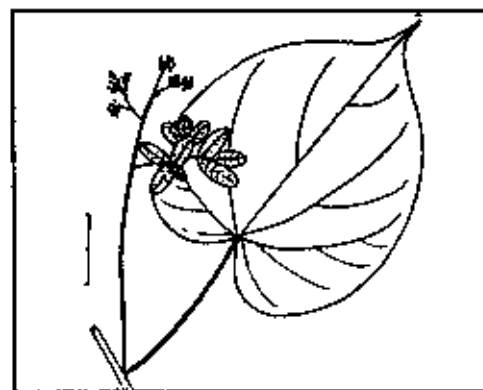
- Climber; limb membranous, brown pubescent; corolla 1.5 cm large (*P. delavayi* Gagn. & Courch.).

7103 - *Porana discifera* Schn. in Sarg.. Rạng có đĩa.

Dây leo dài 3-4 m; cành, cuống, phát hoa đầy lông mịn vàng. Lá có phiến hình tim, to 8-10 x 5-7 cm, chót có đuôi nhọn, mặt trên như không lông, mặt dưới như nhung nâu; cuống dài 5 cm. Chùm-tụ tán mang nhiều hoa nhỏ; đài có lông mịn vàng. Trái to 3 mm, giữa đài đồng trường thành cánh bầu dục tròn dẹt, mỏng, không lông, to 1-1.3 cm

Laichâu.

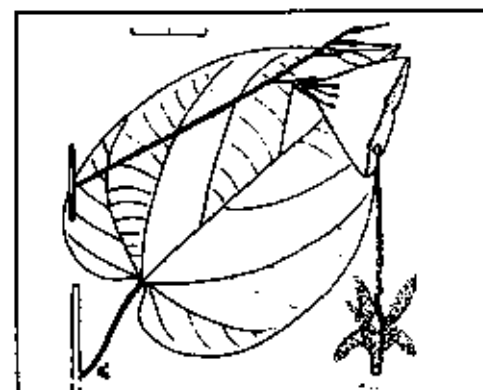
- Climber; dense yellow pubescence; sepals accrescent 1-1.3 cm long, glabrous.

7104 - *Porana megalantha* Merr.. Rạng hoa-to.

Dây leo to; cành non có lông mịn, xám. Lá có phiến hình tim, đến 11 x 8 cm, gân từ đáy 5-7, gân-phụ 4-7 cặp, mặt dưới đầy lông sát xám; cuống 4 cm, lông xám. Chùm-tụ tán to ở ngọn nhánh, dài 40 cm, nhánh dài 10-15 cm; hoa to; lá đài 5-6 mm, có lông vàng; vành hình quạt, cao 3-5 cm; tiểu nhụy 5, chỉ dài 1,4 cm, 1/2 dưới hình máng-xối và dính vào vành; noãn sào và 1/2 vòi nhụy (12 mm) đầy lông dài.

Hòa bình, Phanrang; IV.

- Climber; limb grey tomentose beneath; corolla 3-5 cm long.

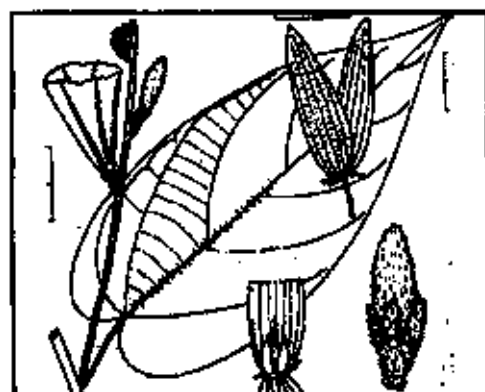

7105 - *Porana racemosa* Roxb.. Rạng chùm.

Dây leo quấn; thân gần như không lông. Lá có phiến hình tim, dài 6-10 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông tái và ngắn; cuống 2-3 cm. Chùm kép; hoa trắng, cao 1 cm; vành chẻ đến 1/2; tiểunhụy gắn ở đáy vành; vòi nhụy nguyên. Nang thon, cao 6 mm, trong dài đồngtrường; hạt 1, to 5 mm.

Bui, ven rừng, vùng núi: Sapa, Côngtum, Dilinh; 1. Cảnh non được ăn.

- Climber; racemes; flowers white, 1 cm long; capsules oblong, 1-seeded.

7106 - *Porana spectabilis* Kurz.. Rạng lọnglấy.

Dây leo cao 4 m; thân mảnh, lúc non có lông xám. Lá có phiến bầu dục thon, to 13 x 6 cm, chót thon nhọn, đáy hình tim, không lông, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu, có ít lông ở gân; cuống dài 2-2,5 cm. Chùm dài 20 cm, có lông vàng; láhoa nhỏ; ládài 5 mm, có lông vàng; vành cao 3 cm, có lông vàng mặt ngoài. Trái xoan, cao 7 mm, có 2 cánh (ládài) to 4 x 1,2 cm, mỏng, nâu nâu, 5-7 gân, và 3 cánh nhỏ (6-8 mm).

Hồabình, Hànaminh.

- Climber; limb glabrous; capsules into 2 accrescent 4 cm long sepals.

7107 - *Porana volubilis* Burm. f.. Rạng leo, Bimbim núi.

Dây leo to; cành không lông. Lá có phiến bầu dục, chót có mũi tằm, đáy tròn, không lông, láng; cuống dài 2-5 cm. Chùm-tútán to, nhiều hoa; vành trắng, hình ống như chuông, cao 1 cm; tiểunhụy 5, gắn trên ống vành; noãn sào 1 buồng. Nang tròntròn, trên dài đồngtrường thành 5 cánh bằng nhau, cao 8 mm; hạt 1.

Ven rừng, rừng bán-thay-lá, từ duyên hải đến 700 m: BTN; XII-II, 1-3. Lá được ăn.

- Climber; limb glabrous; flowers white; sepals accrescent equal.

7108 - *Tridynamia eberhardtii* Gagn.. Tam đại.

Dây leo cao 10-15 m; thân có sube mỏng, nâu, có cạnh; cành non có lông mịn, vàng. Lá có phiến bầu dục tròn dài, đáy cắt ngang hơi lõm, gân từ đáy 3-5, mặt trên không lông, mặt dưới có lông nằm rải rác; cuống có lông dày sát. Pháthoa 10-20 cm ở nách lá; rộng 5-7 mm; dài dày lông vàng, 3 ládài ngoài to, 2 trong nhỏ, dài 6-8 mm; vành trắng, cao 3 cm, có lông mặt ngoài; tiểunhụy 5, chỉ dính vào vành ở 1/2 dưới; noãn sào 2 noãn đúng.

Sông Thúc cảm, Thừa thiên.

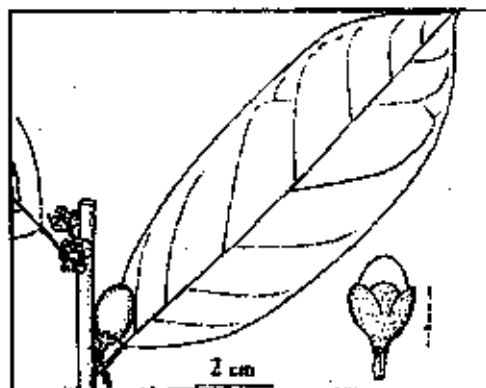
- Climber 10-15 m high; yellow pubescence; 3 external sepals developed; ovules 2.

7109 - *Erycibe cochinchinensis* Gagn. Chânbim Nambô.

Tiểu mộc trườn; cành không lông. Lá có phiến tròn dài to vào 13 x 5 cm, không lông, dai, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 1,5 cm. Tután ở nhánh trẻ và chùm ở nhánh già; hoa vàng vàng, thơm; lấ dài 3 mm, vành cao 9 mm; tiểu hụy 5, xen với 5 vảy. Quả cứng cao 2 cm; hạt 1, cao 15 mm.

Biên Hòa; III-IV, 4.

- Sarmentous; leaves glabrous; flowers yellowish; berries 1-seeded.

7110 - *Erycibe crassiuscula* Gagn. Chânbim dày dầy.

Tiểu mộc leo khá cao; cành lúc non đẹp đẹp có lông nằm. Lá có phiến xoan bầu dục, to 5-7 x 2-3,5 cm, chót có mũi ngắn, không lông, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu, gân-phụ 5 cặp; cuống 7-10 mm. Phát hoa ở nách lá và ở ngọn, ít hoa; hoa nhỏ, rộng 5-7 mm; lấ dài 2 mm; tai vành cao 4-5 mm, lõm sâu ở chót; tiểu hụy 5, ba phần có mũi; noãn sào không lông.

Hà Nam Ninh.

- Climber; leaves glabrous; corolla 5 mm long, lobes 2-lobate.

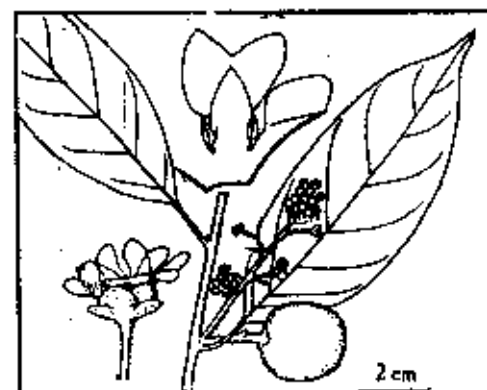

7111 - *Erycibe elliptilimba* Merr. & Chun. Chânbim phiến-bầu dục.

Tiểu mộc leo cao 3-4 m; cành có cạnh, không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài đến 12 cm, đầu có đuôi dài, dày, không lông, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm-tután 1-3 ở nách lá; hoa rộng 1 cm; vành cao 9 mm, cứng cứng, tai 2 thùy; tiểu hụy 5, không vảy; noãn sào 2 buồng. Quả dài 2 cm, hạt 1.

Rừng đến 1.000 m: Langhanh, Châu Đốc, Côn Sơn; VII, 2. Ở Ấn Độ, vỏ trị dỉch tả.

- Climber 2-3 m high; leaves coriaceous, glabrous; berries 2 cm across (*E. poilanei* Gagn.; *E. paniculata* auct. non Roxb.).

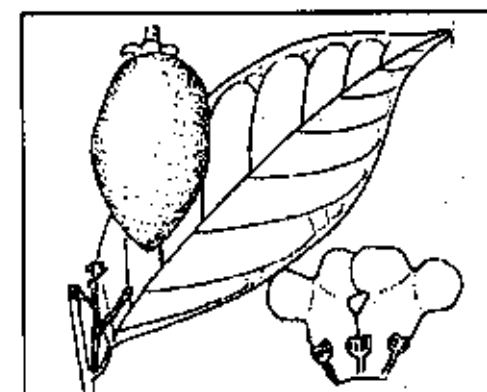

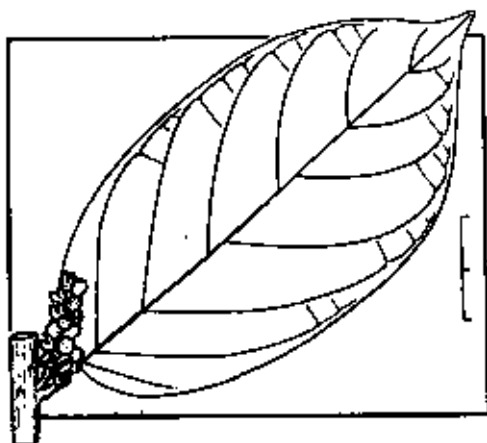
7112 - *Erycibe griffithii* C.B. Cl. ex Hook. Chânbim Griffith.

Dây trườn, dài đến 30 m, thân to đến 15 cm; cành non có lông hình sao, già có bikhau rõ. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 7-14 x 5-8 cm, dai, mặt trên không lông, gân lồi ở mặt dưới; cuống dài 7-14 mm. Phát hoa mang 3-10 hoa nhỏ; lấ tam giác, cao 2-3 mm; vành trắng, cao 7 mm, ống 1,5-2,5 mm, tai có 2 thùy; ba phần đầu lõm; noãn sào không lông. Trái cao 3,5 cm; hạt 1, to.

Rừng đến 1.000 m.

- Big climber; flowers white, small; berries 3.5 cm long (*E. cuprium* Gagn.).

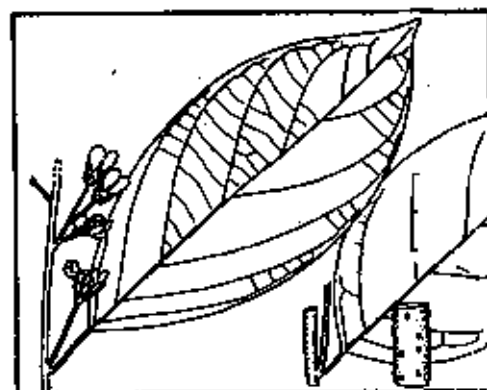

7113 - *Erycibe hainanensis* Merr.. Chânbim Hainàm.

Dây leo, to. Lá có phiến trònđài, to 11 x 6 cm, gân-phụ 7-9 cặp, ít rõ, mặt trên xám ôliu hay nâu đen, mặt dưới *dây lông vàng*; cuống dài 8 mm, *dây lông* hoe hay đen. Pháthoa dài 2-5 cm ở nách lá, *dây lông* nâu; nụ tròn, to 3 mm.

B, Bachmá.

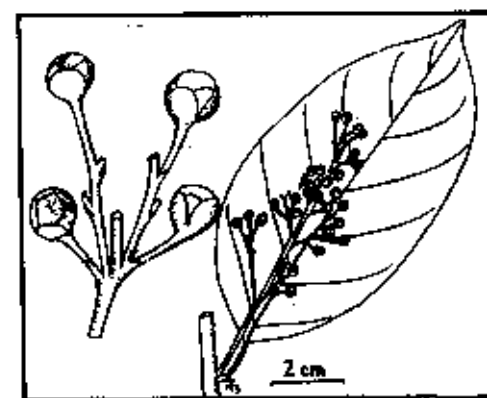
- Climber; limb yellow tomentose beneath (*E. bachmaensis* Gagn.).

7114 - *Erycibe obtusifolia* Benth.. Chânbim lá-tà.

Dây leo to; cành có cánh nhọnnhon, không lông; già có bíchhầu lồi cao. Lá có phiến bầuđục hay xoan ngược, to 13 x 6 cm, nâu hai mặt, dai, láng, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1,5 cm. Pháthoa ở nách lá và ngọn nhánh, *chùm dài*; nụ cao 4,5 mm, có lông; láđài có lông vàng; vành cao 1 cm, đen đi lúc khô.

Núi cao: Sapa; VIII.

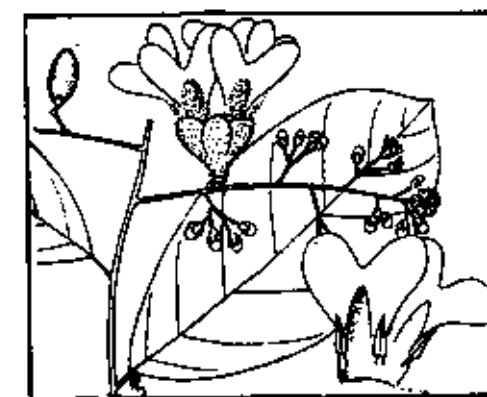
- Big climber; leaves glabrous, coriaceous; corolla 1 cm long (*E. hypolampra* Diels.; *E. boniana* Gagn.).

7115 - *Erycibe schmidtii* Craib. Chânbim Schmidt.

Dây leo cao đến 12 m. Lá có phiến trònđài, to vào 10-12 x 5 cm, *không lông, cứngcứng*, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 1,5 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá, *thơm ngàongạt*; nụ to 4 mm, có ít lông; láđài tròntròn, láđài trong rìa lông; *vành trắng*. Phi quả.

Núi Hònheò, Nhatrang, 300 m; V.

- Scandent 12 m long; flowers white, fragrant (*E. semipilosa* Gagn.; *E. laevigata* auct. non Wall. ex Choisy, Gagn.).

7116 - *Erycibe subspicata* Wall. ex G. Don. Chânbim nhu-gié.

Dây leo; cành mảnh. Lá có phiến bầuđục, to vào 11 x 5 cm, *dầu tròn tà, không lông, láng*, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1 cm. Pháthoa dài 20 cm; nụ tròn, trên cọng dài 6-8 mm, có lông; láđài cao 5 mm, xoan, có lông, bìa mỏng; cánhhoa cao 8 mm, chẻ hai; tiểunhụy xen với vảy cao 8 mm, baophần nhọn, trắng, chỉ dài 0,5 mm. Phi quả xoan, cao 12 mm.

Hàsonbinh; XI.

- Scandent; leaves glabrous; corolla 8 mm long; berries 12 mm long.

7117 - *Erycibe tixieri* Deroin.

Dây leo cao hơn 5 m; nhánh non có lông mịn. Lá có cuống dài 6-14 mm, có lông-mút; phiến thon, to 4-14 x 1,6-6,2 cm, mỏng như giấy, gân-phụ 6-9 cặp, lồi 2 mặt. Tután 1-5 hoa; ládài cao 2,5 mm, có lông hình sao; tiểuhụy cao 2 mm, baophần có mũi cao; vòi-nhụy 2 trên noãn-sào không lông, 1-buồng 4-noãn. (Hình vẽ theo Deroin)

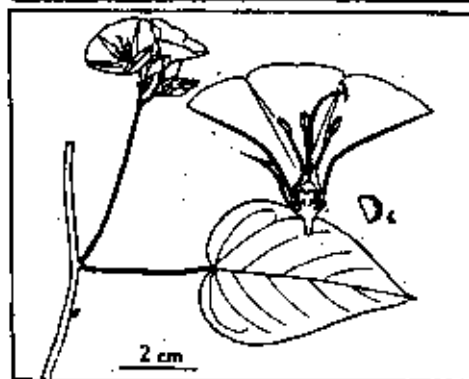
- Scandent; leaves membranous, pubescent; ovary 1-locular, ovules 4.

7118 - *Jacquemontia paniculata* (Burm. f.) Hall. f. Bìm trắng.

Dây leo quấn; thân mảnh, có lông mịn. Lá có phiến xoan tim, mỏng, có lông, gân từ đáy 5; cuống dài. Tán tên cọng dài; hoa trắng, lam lam hay hương hương; ládài hình thoi; tiểuhụy gắn gần đáy ống vành; nuốm 2, hình lưỡi. Nang tròn, to 5 mm, không lông; hạt 4, hoe, ít lông.

Nơi khô rào, lùm bụi, ven rừng, bình nguyên đến 600 m: BTN; I-XII. Lá ăn được.

- Voluble; limb pubescent; flowers white or pinkish; capsules glabrous, 4-seeded (*Convolvulus paniculatus* Burm. f.; *C. parviflorus* Wall.).

7119 - *Jacquemontia tomentella* (Miq.) Hall. (?)7120 - *Aniseia biflora* (L.) Choisy

Dây leo; thân có lông thưa. Lá có phiến hình tim, có lông thưa, gân từ đáy 3, gân-phụ 2-3 cặp. Pháthoa ở nách lá, mang 2 hoa nhỏ; ládài 5, 2 ngoài to và từ từ hẹp trên cọng; tiểuhụy 5 gắn trên ống vành; nuốm là 2 thùy tròn.

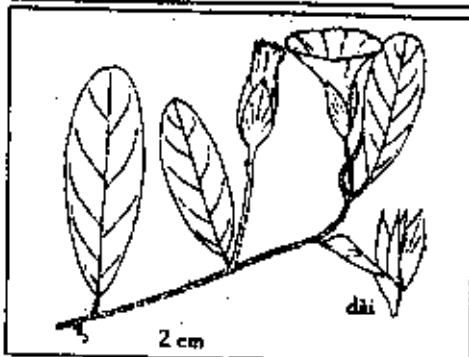
Ven rừng.

- Climbing; 2 external sepals developed.

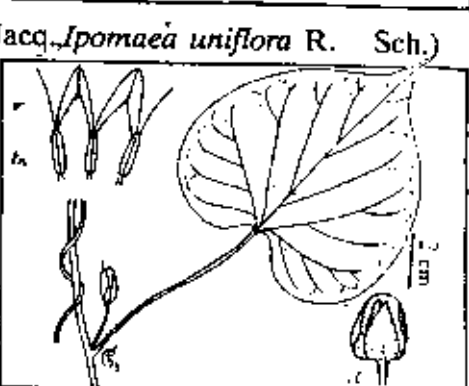
7121 - *Aniseia martinicensis* (Jacq.) Choisy. Bìm nước. Dây bò và leo; thân và lá non có lông nằm. Lá mọc thưa; phiến tròn dài, đầu tròn, có gai-mũi, hay lõm; cuống có cánh nhỏ ở phần trên. Hoa có độc ở nách lá, trắng, tên cọng dài 1-2 cm, có 2 tiêndiệp, nhỏ; ládài 2 ngoài to, 1 vừa vừa, và 2 nhỏ; vành hình quạt; noãn-sào có nuốm hai thùy tròn. Nang rộng 2-2,5 cm; hạt 4. Ruộng, bờ đê, bờ nước, Sài Gòn, Lạc tinh (Cần Thơ, U Minh.); IX-IV. Góc T.-Mỹ. Đọt ăn như rau; huộc hay xỏ, trị mặt ít, khó tiêu.

- Spreading or climbing; flowers white; sepals unequal; capsules 4-seeded (*Convolvulus martinicensis* Jacq., *Ipomoea uniflora* R. Sch.)

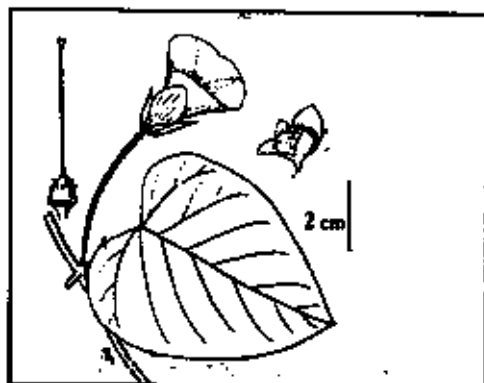
7122 - *Aniseia harmandii* (Gagn.) Phạm Hoàng. Bìm Harmand.

Dây leo quấn; cành non đầy lông xám. Lá có phiến hình thận tròn, đầu có đuôi dài, gân từ đáy 3-5, có lông nằm xám; cuống dài. Hoa có độc; cọng 16 mm; nụ cao 2 cm; ládài cao 2 cm, có lông, 2 ládài ngoài to; vành có thùy sâu. Cônson.

- Twining; leaves appressed grey pubescent; sepals unequal (*Ipomoea harmandii* Gagn.).

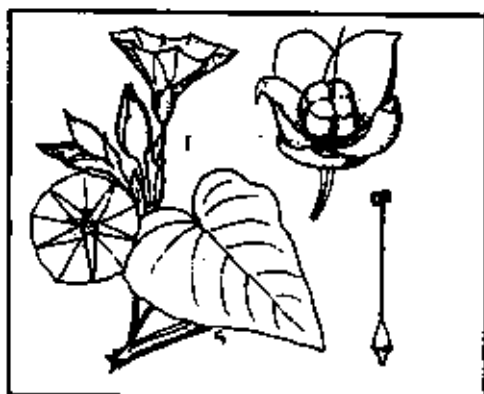

7123 - *Hewittia scandens* (Milne) Mabberly. Bim thủy.

Dây bò hay leo quấn có lông. Lá có phiến hình tim, dài 5-10 cm, có lông ngắn; cuống dài 1-6 cm. Pháthoa dài 3-6 cm, thường 1 hoa; tiêndiệp cao 1-1,5 cm, gần dưới dài; 3 ládài ngoài to; vành trắng hay ngà, tâm đỏ, cao 2,5 cm; đĩa mặt; noãn sào 1 buồng. Nang rộng 1 cm, cao 8 mm; hạt 2-4.

Bụi, ven rừng, 0-1.400 m, BTN; I-XII,

Spreading or climber; limb pubescent; flowers white; 3 extern sepals bigger (*Convolvulus scandens* Milne 1773, *C. sublobatus* L. f. 1781; *H. bicolor* Wight).

7124 - *Operculina turpethum* (L.) Manso. Bim nắp; Indian Jalap.

Cỏ bò và leo; thân to, có 4 cánh thấp. Lá có phiến xoan hình tim, to, không lông, gân từ đáy 5-7; cuống dài. Pháthoa ít hoa; hoa trắng, to; ládài ngoài hơi to hơn, cao 12-15 mm; tiênhụy gần cách đáy vào 5 mm. Nang nở theo lần ngang thành một nắp tròn mỏng; hạt 4, đen, không lông.

Thông thường ở vườn, lùm bụi, 0-200 m; N; IX-IV. Rễ (turpethum-glicosid) dùng để xổ; trị đau lưng và thận suy; trị nọc bò-cạp, nọc rắn.

Stem 4-winged; flowers white; capsule operculated (*Convolvulus turpethum* L.).

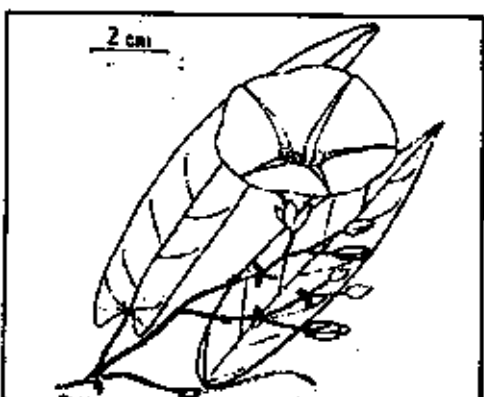

7125 - *Operculina brownii* Oostr.

Thân cứng có 4 cánh thấp. Lá xoan tamgiác, chót có mũi. Láhoa dài 1,5-2 cm; ládài không lông, xoan hay tròn; vành có sọc mang lông-to ở chót bla. Nang nở theo lần ngang.

Úc, Tân Tâylan, VN có lẽ không có; tìm ở N ?

- To be search in Vietnam.

7126 - *Operculina petaloidea* (Chois.) van Ooststr. Bim cánhhoa.

Cỏ leo cao 3-4 m; thân rộng 2-3 mm, không lông. Phiến tròn dài hẹp đến xoan rộng, đáy cắt ngang hay hơi hình tim, nâu đỏ lúc khô, cứng, không lông, gân-phụ 5-7 cặp. Pháthoa thưa; ládài tà, cao 12-15 mm; vành cao 4-5 cm, màu ngà, đáy vàng; tiênhụy gần cách đáy ống vành 5 mm; noãn sào không lông. Nang cao 12-14 mm; hạt 4, đen, có lông như nhung.

Huế, 100-450 m; I-III.

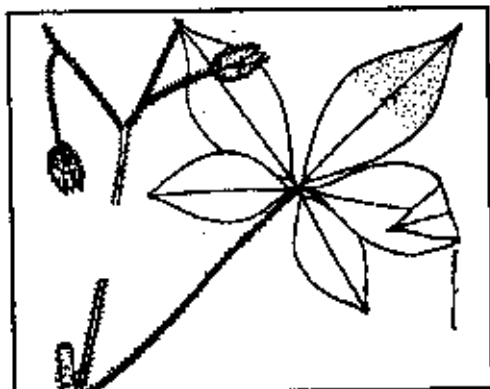
- Climber; leaves coriaceous; flowers ivory, centre yellow (*Ipomoea petaloidea* Choisy).

7127 - *Merremia aegyptia* (L.) Urb., Bim Aicáp.

Cỏ nhứt niên; thân mảnh có lông dài 3-4 mm, hung, thưa và đứng. Lá mang 5 lá-phụ bầu dục thon nhọn, to vào 3-7 x 1-2 cm, có lông mịn, cuống-phụ 3-4 mm; cuống dài 3-5 cm. Pháthoả dài hơn 12 cm; cọng dài và có lông hung; lá đài ngoài nhỏ hơn lá đài trong (8-9 mm); vành hình quạt, rộng 15 mm; tiểunhụy bằng nhau. Nang tròn, to 8-10 mm; hạt 4, có lông nằm, quăn, vàng.

Tr.

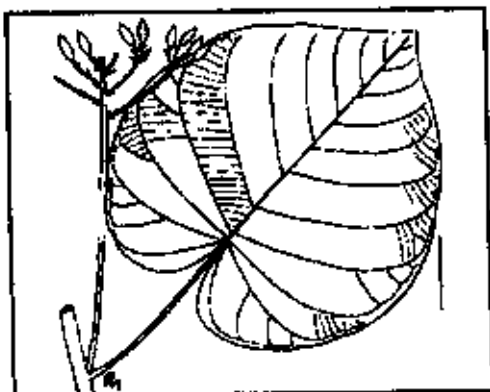
- Cultivated (*Ipomoea aegyptia* L., *I. pentaphylla* Jacq.).

7128 - *Merremia bimbim* (Gagn.) van Ooststr.. Bimbim.

Dây leo cao, thân to đến 5 cm; cành non có lông mịn. Lá có phiến hình tim tròn, to 15 x 15 cm, gân-phụ gần nhau ở đáy, mặt trên như không lông, gân lõm, mặt dưới như nhung vàng; cuống dài 11 cm, có lông mịn. Pháthoả dài 18 cm, chùm-tụtán với nhánh dài 4-5 cm; tiểuđiệp như kim, dài 4 mm; vành vàng, cao 3 cm; baophấn 3-4 mm; noãn sào 2 buồng 2-noãn, nước tròn.

Hànội, Vớá.

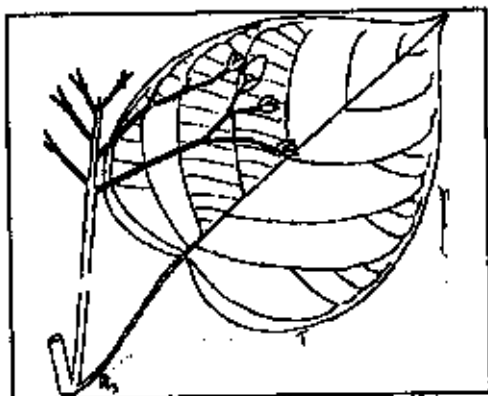
- Big climber; limb yellow velvety beneath; flowers yellow (*Ipomoea bimbim* Gagn.).

7129 - *Merremia boisiana* (Gagn.) van Ooststr.. Bim Bois.

Dây leo rất to; thân to hơn 8 cm; cành không lông. Lá có phiến hình tim, to 13 x 12 cm, gân-phụ 7-8 cặp, khít nhau ở đáy phiến; cuống dài 4-5 cm. Chùm-tụtán ở nách lá, nhánh dài 4-5 cm; hoa có vành vàng.

Từ Lạngson đến Bínhtrịthiên; XII.

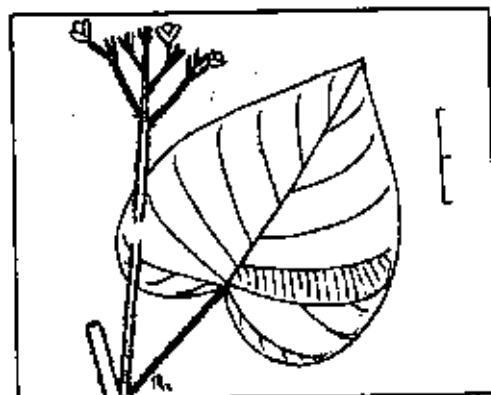
- Big climber; branches glabrous; flowers yellow (*Ipomoea boisiana* Gagn.).

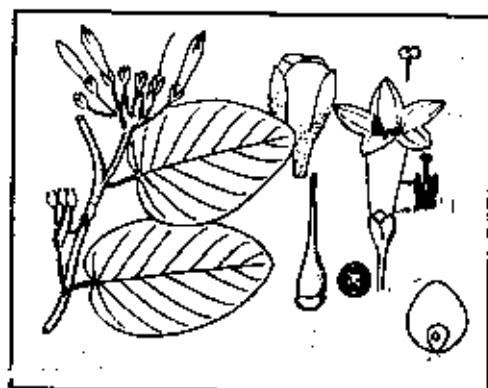
7130 - *Merremia boisiana* var. *rufopilosa* Gagn.) Van Ooststr.

Thú này khác trên ở thân, 2 mặt lá, pháthoả, dài dày lông vàng sét, dày, ngắn; pháthoả ngắn và dày hơn.

Lạchô.

- Dense rufous pubescence; limb smaller; inflorescence more compact (*I. boisiana* var. *rufopilosa* Gagn.).

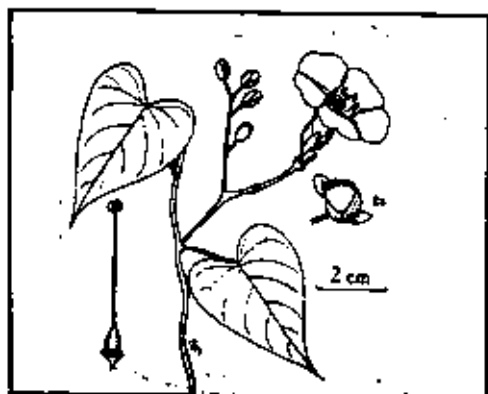

7131 - *Merremia pierrei* (Gagn.) Phamhoang, n. comb. (*Ipomoea pierrei* Gagn., Not. Syst., III: 146, 1911). Bim Pierre.

Cỏ leo quấn, có lông trắng trắng. Lá có phiến xoan bầu dục, to 4-5 x 3-3,5 cm, mặt dưới đầy lông như nhung xám trắng trắng, gân từ đáy 5, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 1 cm. Tụ tán ở nách lá, có cọng dài 2-4 cm; cọng hoa 2 cm; lá đài xoan rộng, có lông; vành vàng lợt, cao 2 cm; núm 2 thùy tròn. Nang tròn, không lông, cao 1,2 cm; hạt đen, không lông, dài 3,5 mm. Dưa rạch, sông: Biênhhòa.

-Climber; limb whitish velvety beneath; flowers light yellow.

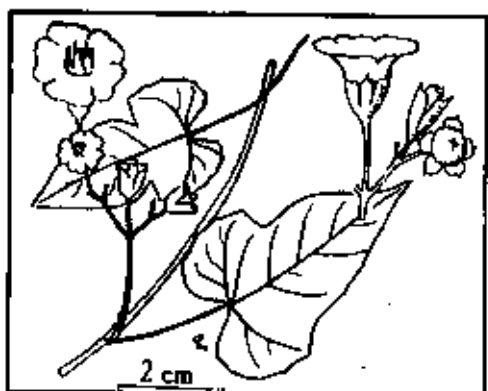

7132 - *Merremia gemella* (Burm. f.) Hall. f. Bim đôi.

Cỏ leo quấn; thân mảnh, cứng, có lông nằm. Lá hình tim thon, dài 5-7 cm, mỏng, không lông; cuống 2-3 cm. Pháthoa thường gồm hai nhánh; hoa vàng tươi, rộng vào 3 cm; lá đài ngoài ngắn hơn lá đài trong; vành cao 2 cm, tai đầu lõm; noãn sào không lông. Nang; hạt 4, xám hay nâu, không lông.

Dưa bờ nước, bình nguyên, BTN; I-XII.

-Stem appressed pubescent; flowers yellow; ovary glabrous (*Ipomoea polyantha* Miq.).

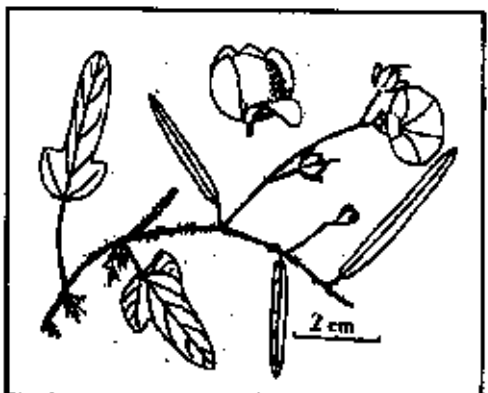

7133 - *Merremia hederacea* (Burm. f.) Hall. f. Hắc sủu, Khiênnguu, Bim vàng.

Cỏ leo quấn, có ít lông; thân mảnh. Lá có phiến thường có 3 thùy cạn hay sâu, gân từ đáy 3-5, không lông mặt trên; cuống mảnh, dài. Chùm-tụ tán ở nách lá; hoa vàng ít khi trắng-trắng miệng hương; lá đài cao 2 cm, bằng nhau; vành rộng 1,5 cm. Nang to 8 mm, trong dài; hạt 4, nâu, có lông ở rốn.

Dưa ruộng, rừng thay lá, bình nguyên, BTN; IX-III. Lá ăn được, hạt và củ xỏ, thông tiểu (trị phù thũng).

-Twining; leaves 3-lobate; flowers yellow (*Evolvulus hederaceus* Burm. f.; *Ipomoea chryseides* K.-G.).

7134 - *Merremia hirta* (L.) Merr.. Bim lông.

Cỏ bò hay leo quấn; thân mảnh, có lông mịn hay không lông. Lá dạng, thon hẹp hay rộng có 3 thùy, dài 2-6 cm; cuống dài 5-20 cm. Tụ tán có khi như chùm; hoa 1-10, vàng vàng, cao 1,5-2 cm; lá đài tà, không mũi. Nang tròn; hạt 4, có ít lông hay không lông.

Trảng, dưa ruộng, nơi ẩm, 1-1.000 m: BTN; IX-III.

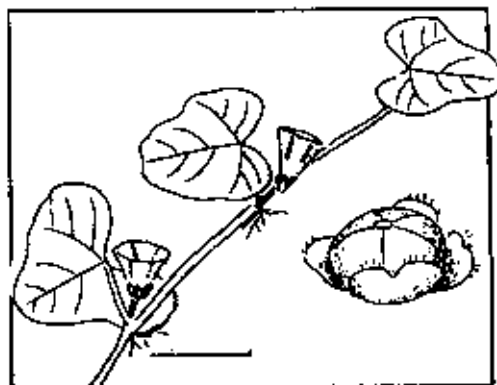
- Twining; leaves polymorphous; flowers yellowish (*Convolvulus hirtus* L., *Ipomoea linifolia* Bl.).

7135 - Merremia emarginata (Burm. f.) Hall. f.

Có bò dài, có rễ ở mắt, có lông rải rác. Lá hình thận hay xoan, không lông hay có lông rải rác, to 0,6-2,2 x 0,6-2,5 cm, chót tròn hay lõm; cuống 0,5-2 cm. Hoa 1 hay tán 2-3; lá đài có mũi, cao 2 mm; vành cao 5-6 mm, rộng 5-7 mm, vàng có tia đỏ.

Nơi cát khô, 0-800 m: Phíchâu nóng, Áchâu, Málaiá, Namdương. Cảnh, lá sắc lợtiểu, trị cảm ở Philippin và Java.

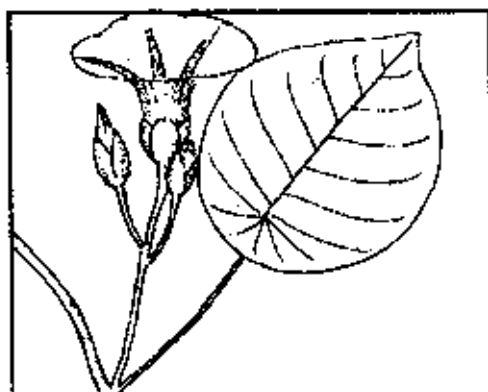
- Leaves glabrous or with scattered hairs; corolla with red raies (*Evolvulus emarginatus* Burm. f.).

7136 - Merremia peltata (L.) Merr. (*Convolvulus peltatus* L.).

Dây leo, to, không lông. Lá có phiến xoan tròn, to 5,5-15 x 6-20 cm, ở phách hoa đáy lá hình tim, gân-phụ 6-10 cặp. Tànphồng trên rộng dài 5,5-20 cm; lá hoa mau rưng, to 2-2,5 cm; vành vàng, cao 7,5-10 cm, rộng 7-8,5 cm. Nang 4-phòng.

Dựa ló, rừng luôn luôn xanh, 0-1100 m. Từ Magalasi, đến Ucchâu. Củ ăn được, có thể gây xổ. Mủ trị cảm, ỉa, sánlái. Lá dấm đắp sưng vú, ung.

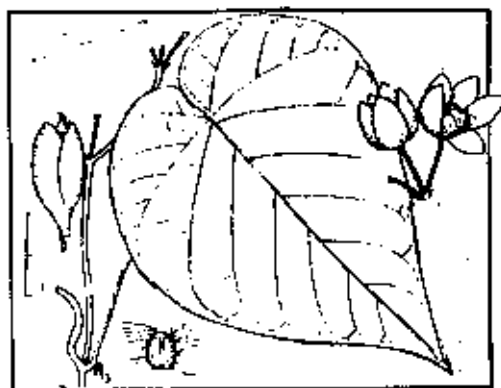
- Climbing glabrous; corolla yellow, up to 8.5 cm wide.

7137 - Merremia mammosa (Lour.) Hall. f. Bim vú.

Dây leo to; thân cứng. Lá có phiến xoan tim, to 12 x 8,5 cm, đáy có tai tròn phủ lên nhau, nên mới trông như hình lòng; cuống dài 2-5 cm, không lông. Chùm-tụ tán cao ở nách lá; đài to, lá đài ngoài to 2,5 cm; vành dài đến 10 cm, rộng 7,5 cm; noãn sào 2 buồng 2-noãn. Nang; hạt 4, có lông dài ở bia.

Ven rừng, 0-300 m: Cônson; XI-I. Củ ăn được; đắp trị thổ khô; trị đái-đường; mủ xổ.

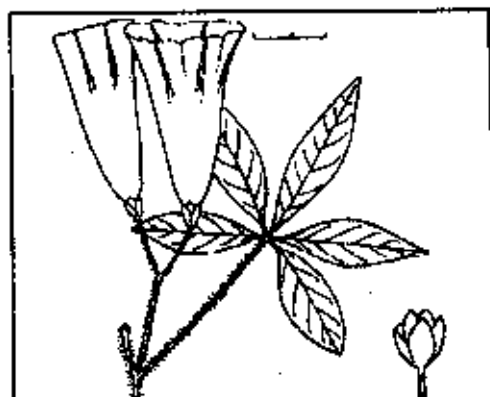
- Big twiner; leaves cordate; flowers long to 10 cm long (*Ipomoea mammosa* Lour.; *Ipomoea gomezii* auct. non C.B. Cl.).

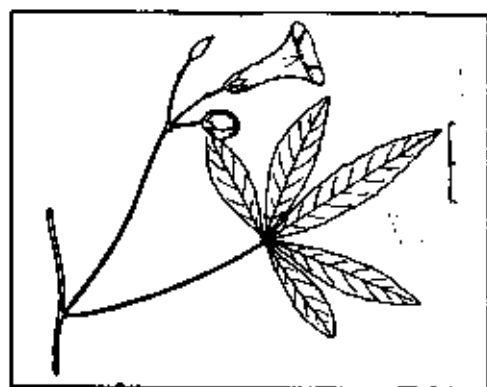
7138 - Merremia quinata (R. Br.) Van Ooststr.. Bim năm-lá.

Dây leo quấn, to; thân có lông. Lá do 5-7 lá-phụ thon, dài, không lông, gân-phụ 9-10 cặp, cuống-phụ ngắn; cuống có lông. Phách hoa 1-3 hoa; lá đài hơi không bằng nhau; vành vàng tươi, tím tím, hay trắng; tiểunhụy 5, gắn gần đáy ống vành. Nang tròn, to 1 cm, mảnh 4; hạt nâu, lằng.

Rừng Dầu, rừng bán-thay-lá, 100-400 m, Tr ở Sài Gòn; XII.

- Cultivated (*Ipomoea quinata* R. Br.)

7139 - *Merremia quinquefolia* (L.) Hall. f. Bim ngudiệp.

Dây leo; thân mảnh, không hay có lông thưa đến dày. Lá do 5 lá-phụ thon đến tròn dài hẹp, không lông, không cuống-phụ; cuống 2,5-9 cm. Hoa cô độc hay thành túm 3-5 hoa, trên cọng ngắn hơn cuống; lá dài dài 4-8 mm, không lông; vành hình quạt, cao 2 cm, trắng hay vàngvàng; chỉ tiểunhụy gần cách đáy 3-4 mm. Nang xoan hay tròn, mảnh cao 9 mm; hạt 4, xám hay đen, có lông ngắn.

Tr; gốc T.-Mỹ.

- Cultivated (*Ipomoea quinquefolia* L.).

7140 - *Merremia subsessilis* (Gagn. & Courch.) N.T. Nhân. Bim không-cuống.

Có cuống; thân mảnh, không lông. Lá có phiến xoan tim, nhỏ, dài 2-3 cm, không lông, gân từ đáy 7, gân-phụ 3 cặp; cuống ngắn. Pháthoa 2-3 hoa ở nách lá; lá dài không lông, bầu dục, lá dài ngoài nhỏ, lá dài trong cao 1 cm; vành hình quạt, vàngvàng, cao 2 cm; tiểunhụy 5, bao phấn cao 4 mm; noãn sào không lông. Nang tròn, to 1 cm; hạt không lông.

Quảng ninh; XI.

- Leaves cordate, glabrous; flowers yellowish; capsules 1 cm wide; seeds glabrous.

7141 - *Merremia tuberosa* (L.) Rendle. Bim củ.

Dây leo to, có củ hình trụ to; thân không lông. Lá có phiến có 5-7 thùy sâu, không lông, gân-phụ 7-9; cuống dài 4-6 cm. Pháthoa ít hoa; hoa màu vàng tím tím; đài xanh xám, cao 2,5 cm, tai thon nhọn; vành có ống cao 3,5 cm, rộng 4-6 cm. Nang cao 3 cm.

Côn sơn; trở ban mai; XII. Rễ gây xơ mạnh.

- Perennial with cylindrical tuber; leaves 5-7 lobate; flowers yellow (*Ipomoea tuberosa* L., non Lour.).

7142 - *Merremia umbellata* (L.) Hall. f. subsp. *umbellata*. Bim tán.

Có bò hay leo quấn; thân mảnh. Lá có phiến thon bầu dục hay xoan tròn tròn, đáy hình tim sâu hay cạn, có lông mặt dưới. Tán trên cọng dài từ nách lá, có thể có lông; lá dài như nhau; vành vàng hay ngà có tia vàng, cao 2,5-3 cm. Nang tròn, không lông, to vào 1 cm; hạt có lông vàng. Đồng bằng đến 1.300 m, rừng, dựa rạch: Đồng Nai, vùng Sài Gòn; IX-VII, 1-9. Lá non ăn ở Thái Lan; đắp nơi sung.

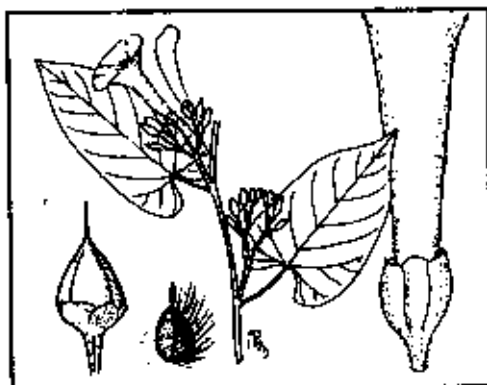
- Twining; limb ovate or lanceolate; flowers yellow, in axillary umbel (*Convolvulus umbellatus* L., *Ipomoea tonkinensis* Gagn.).

7143 - *Merremia umbellata* subsp. *orientalis* (Hall. f.) van Ooststr.

Cỏ mảnh hơn trên; thân lúc non có lông trắng, nằm. Lá có phiến có lông thưa hay không lông ở mặt trên, có lông trắng mặt dưới, đáy hình tim. Pháthoả có cọng ngắn, mang 2-3 nhánh như tán; hoa trắng có tia tím tím. Nang nhọn hơn; hạt có lông dài, nâu.

Phổ biến ở ruộng, đìa rạch, sông, trên đất hoang. Lá đắp nơi sưng; hạt kiện vị; ho trị đau mắt.

- Leaves elliptic cordate; flowers white with violet radius; capsules acute.

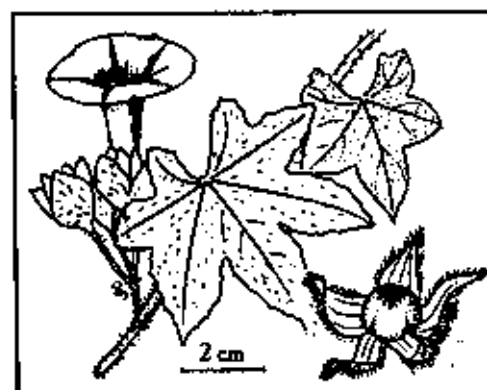

7144 - *Merremia vitifolia* (Burm. f.) Hall. f. Bim lá-nhỏ.

Dây bò hay leo quấn; thân cứng, dày lông. Lá có phiến tròn tròn, to 5-7 cm, có 5-7 thùy nhọn, bìa có răng, có lông nằm, gân từ đáy 5. Pháthoả ngắn ở nách lá, trên cọng dài 2-4 cm; hoa vàng cam, rộng 5 cm; lá đài rộng đến 2 cm; tiểu nhụy gần cách đáy ống vành 5-7 mm. Nang tròn, to 1 cm; hạt 4-1, đen không lông.

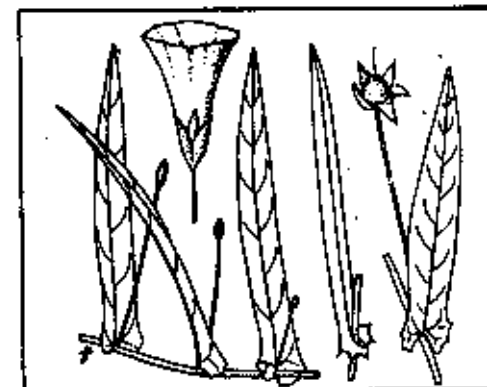
Đưa lộ, nơi ráo, đến 900 m: Nha Trang, Định Quán, Biên Hòa; IX-III. Giúp urethral discharges; sắc trị sốt; mù lị tiểu, trị đau mắt.

- Twining, hirsute; flowers orange; capsules 1 cm large (*Convolvulus vitifolius* Burm. f.).

7145 - *Xenostegia tridentata* (L.) Austin & Staples. Bim ba-răng. Cỏ bò hay leo quấn, mảnh, không lông. Phiến hẹp, đáy hình tim và có tai. Pháthoả 1-2 hoa; hoa vàng sữa, tâm tia hay nâu; tiểu nhụy gần gần đáy ống vành. Nang to 7 mm, vách mỏng; hạt 4, nâu hay đen, không lông. Subsp. *tridentata*: phiến hẹp dài, tai có 3 răng nhọn; subsp. *hastata* (Desr.) Phamhoang n. st. (*Convolvulus hastatus* Desr. in Lamk.: phiến hẹp trên tai, tai to, có răng tà; subsp. *angustifolia* (Jacq.) Phamhoang: răng không rõ rệt. Thông thường ở sân cỏ, trên cát, 0-500 m; I-XII. Sắc uống bổ, trị tê thấp, bán thân bất toại, trĩ, đại khó.

- Prostrate or twining; limb sessile, narrow lanceolate; flowers ivory, brown or purple on centre (*Convolvulus tridentata* L.)

Ipomoea L.

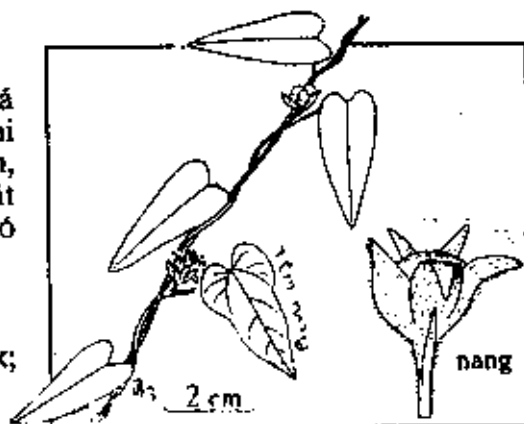
Calycanthemum:

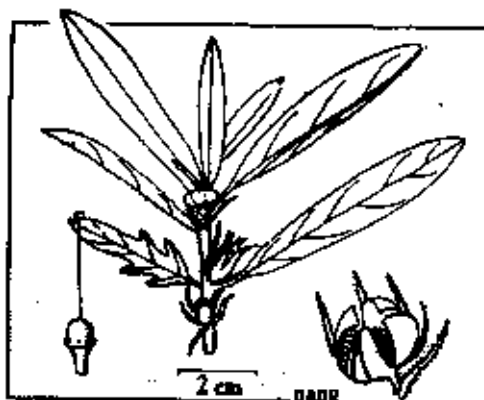
7146 - *Ipomoea eriocarpa* R. Br. Bim lông.

Dây leo quấn; thân mảnh, có lông trắng. Lá nhỏ; phiến tam giác cao, đáy hình tim, có lông ở hai mặt. Chùm ở nách, tròn, to 1-2 cm; hoa dài 1 cm, hương; lá đài cao 5 mm, có mũi; vành có lông mặt ngoài; noãn sào có lông dài. Nang cao 5 mm, có lông; hạt to 3 mm, có lông như nhung xám.

Sài Gòn; IV.

- Twining; leaves pubescent; flowers pink; seeds grey velvety (*I. hispida* (Vahl) R. & S.).

7147 - *Ipomoea polymorpha* Roem. & Sch.. Bim dadang.

Cỏ nhỏ, đứng, nhất hay daniên, có nhánh hay không. Lá có phiến tròn dài có lông ở hai mặt; cuống vào 1 cm. Hoa cô độc ở nách lá, hướng; vành hình quăn, cao 1,5-2 cm; tiểu hụy gắn ở đáy ống vành. Nang tròn tròn, không lông; hạt 4-3, có lông ngắn, nâu.

Duyên hải: Phan Thiết, Bà Rịa; IX-X.

- Erect herb; flowers pink; capsules glabrous (*Dimerodiscus fallax* Gagn.).

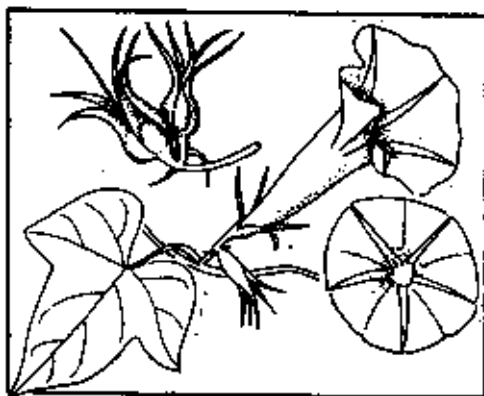
Pharbitis:

7148 - *Ipomoea congesta* R. Br.. Bim tím; Dawn Flower.

Dây leo quăn; thân mảnh. Lá có phiến có 3 thùy, đáy hình tim, gân từ đáy 3, mặt dưới có lông dày nằm; cuống dài 2-3 cm. Tán ít hoa, có lông, trên rộng dài hay ngắn; lá dài nhọn dài, 14-22 mm, có lông nằm; vành lam dẹt hay tím tím rồi đỏ. Nang.

Lùm bụi, đến 1.500 m, có khi Tr.

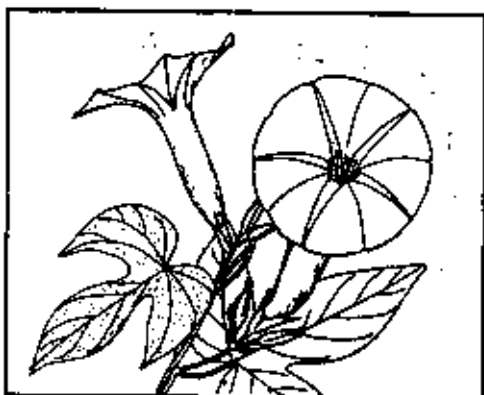
- Twining; leaves 3-lobate; flowers blue or violet then red (*I. acuminata* R. & S., *I. leari* Paxt.).

7149 - *Ipomoea purpurea* (L.) Kunth.. Bim tía.

Dây leo quăn; thân mảnh, có lông sát. Lá có phiến có 3 thùy sâu, đáy hình tim, gân từ đáy 5-7, có lông nằm sát; cuống 2-3 cm. Tán 2-3 hoa; lá hoa hẹp, cao 1 cm; dài cao 1,3 cm, lá dài thon nhọn, có lông; vành có ống đỏ, tai lam-tím, tía hay đỏ, có 5 tia khác màu. Nang.

Tr vì hoa đẹp; I-XII. Chứa một ít LSD.

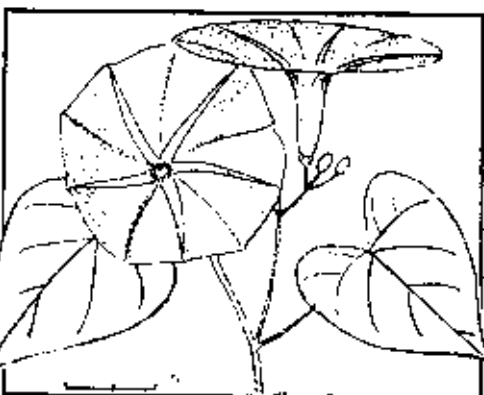
- Ornamental (*Convolvulus purpureus* L.).

7150 - *Ipomoea tricolor*. Bim tam-sắc; Dwarf Morning-glory.

Dây leo nhất niên. Lá có phiến hình tim đều dẹt thon, có lông mịn, gân từ đáy 5; cuống dài cỡ phiến. Hoa đơn thành tán lưỡng phân, vành to, rộng đến 7-13 cm, màu trắng, lam tươi hay tím đỏ (có var. lam), tâm trắng, trở lúc sáng đến xế.

Tr vì hoa đẹp. Góc T.-Mỹ.

- Ornamental (*I. rubro-coerulea* L., *I. violacea*).

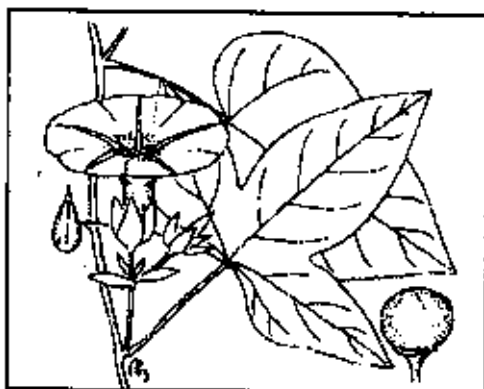

7151 - Ipomoea indica (Burm. f.) Merr.. Bim Ấn.

Dây leo quấn; thân có lông dài, có lông. Lá không hoa có phiến hình tim; lá có hoa có phiến 3 thùy, đáy hình tim, gân từ đáy 5, ở thùy giữa 5-7 cặp gân-phụ, hai mặt có lông, có khi thưa; cuống dài. Tán ít hoa trên cọng dài; đài cao 1,5 cm, có lông; vành đỏ đẹp, hình kèn, cao 5-6 cm.

Tr.

- Cultivated.

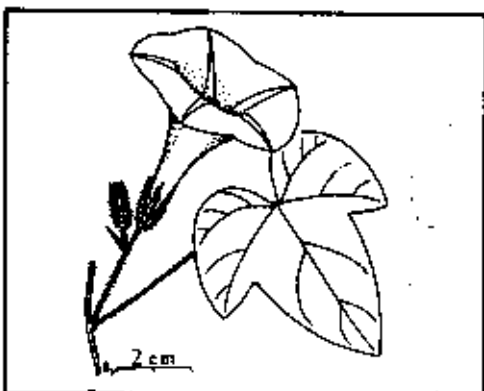

7152 - Ipomoea nil (L.) Roth. Bim lam; Ivy-leaved Morning-glory.

Dây leo quấn, nhất hay daniên; thân mảnh, có lông nằm ngược. Lá có phiến nguyên hay có 3 thùy, có lông nằm. Pháthoa mang một vài hoa; lá dài cao 15-25 mm, có lông phún; vành lam dẹt sau đó dẹt. Nang to 1 cm; hạt denden, cao 5 mm.

Rào, lùm bụi có khi Tr. Hoa trở từ sáng sớm đến 12 h. Trị phù thũng, bón; hạt xỏ, trị ỉn khó tiêu, mất kinh, mất đại, kiết,

- Twining; leaves 1-3-lobate, pubescent; flowers light blue then reddish (*Convolvulus nil* L.; *I. hederacea* Jacq.).

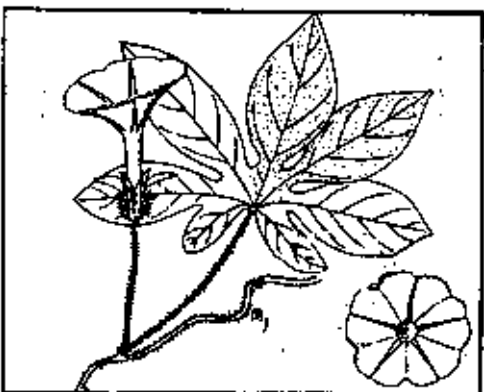

7153 - Ipomoea pes-tigridis L.. Bim chân-cọp.

Dây bò, cứng, nhấtniên; thân dày lông. Lá có phiến rộng hơn dài, có 5-7 thùy, có lông nằm hai mặt; cuống dài. Pháthoa lá hoadầu trên cọng dài; lá hoa xanh, cao 2 cm, có lông trắng; hoa trắng hay hồng, rộng 3 cm; tiểunhụy gần cách đáy ống vành 3 mm. Nang xám, to 8 mm; hạt 4.

Dựa lộ, đất hoang rào, bìnhnguyên đến 1.000 m. Đắp mụn; rễ xỏ.

- Annual spreading herb; limb appressed pubescent; flowers white or pink.

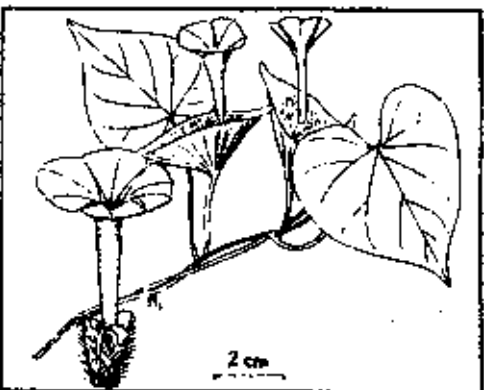

7154 - Ipomoea involucrata Beauv.. Bim nón.

Cỏ leo quấn hay bò, mảnh, có lông. Lá có phiến hình tim, dài 5-8 cm, lục tươi, gân từ đáy 5; cuống có lông nằm ngược. Pháthoa có tổngbao hình nón; hoa trắng hay hồng; đài có lông, cao 1 cm; vành cao 2,5 cm; tiểunhụy gần cách đáy ống vành 1 cm. Nang to 7 mm, không lông; hạt 4, đen.

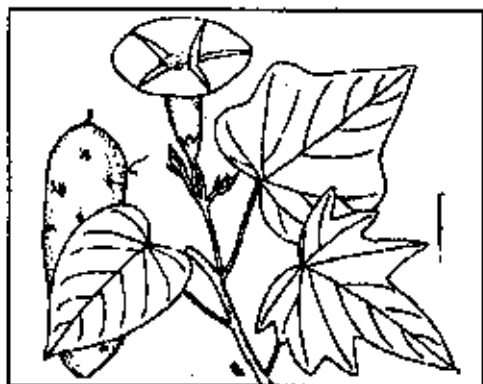
Dựa lộ, trắng, bìnhnguyên: Côngtụm vào; XI-I.

- Spreading or twining; capitule with involucre; flowers white or pinkish (*I. pileata* Roxb.).

Batatas:

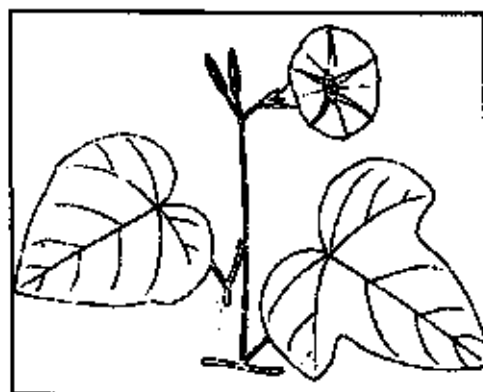

7155 - *Ipomoea batatas* (L.) Lamk.. Lang; Sweet Potato; Patate douce

Cỏ daniên nhờ củ tròn dài, trắng hay đỏ; mù trắng. Lá dẹt, xoan tim, thường có thùy, sâu hay cạn, không lông. Tán ở nách lá, ít hoa; lá dài cao 1 cm; vành to, dài 3-4 cm, tia tia; tiểu nhụy 5, gắn trên ống vành. Nang, ít gặp.

Gốc T.-Mỹ, Tr khắp cao độ; có rất nhiều thứ khác nhau ở nạc của củ; I-III. Củ to bên ta có thể nặng 4 kg; quán quân thế giới nặng 15 kg. Rễ (ipomaein) xố, lỵ sữa; đợt non có tính như insulin.

- Cultivated (*Convolvulus batatas* L.).

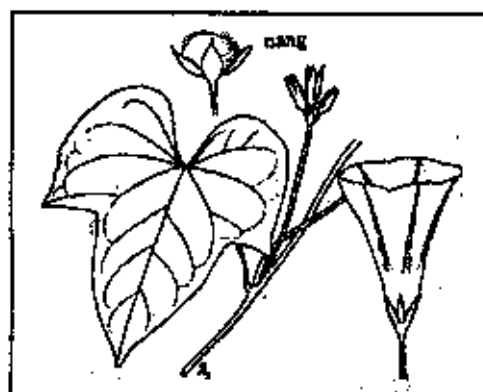

7156 - *Ipomoea tiliacea* (Willd.) Choisy ex DC.

Cỏ bò, leo; thân có lông ngắn. Lá có phiến có lông mịn hay không lông, to 7-10 cm, ở thân bò có thể có 3 thùy, ở thân leo nguyên; gân từ đáy 5; cuống 7-10 cm. Tán trên cuống 5-12 cm, hoa ít; cuống hoa 5-12 mm; lá dài tròn dài, lá dài ngoài có mũi, bia ria lông, lá dài trong không mũi; vành hình quạt, cao 4-6 cm, trắng, hương hay đỏ với tâm đậm; tiểu nhụy không thò. Nang tròn, to 8 mm, 2 buồng, 4 mảnh; hạt 4 không lông.

Vùng Saigon. Theo Asa Gray, đó là thủy tổ của Khoai Lang; hoang ở Antille, nơi đây người ta gọi nó là Patate Marron, Patate sauvage (Khoai Lang rừng); nên còn có tên *I. batatas* var. *fastigiata* O. Ktze.

- Leaves 3-lobate or not; flowers white, pink or red; seeds glabrous (*I. tiliacea* Willd., *I. fastigiata* Hook.)

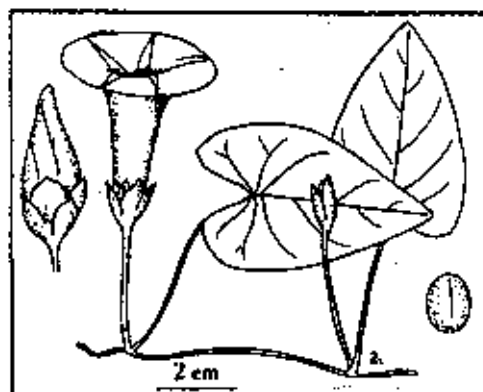

7157 - *Ipomoea triloba* L.. Bìm ba-thùy.

Cỏ leo quấn; thân mảnh. Lá có phiến có 3 thùy, đáy hình tim, không lông; cuống dài 3-5 cm. Tán ít hoa; hoa cao 2 cm; dài cao 8 mm, bia có ria lông; vành hương; tiểu nhụy 5, chỉ gắn gần đáy ống vành. Nang tròn hơi bẹp, to 7 mm, có lông; hạt nâu, có ít lông.

Bờ rào, lùm-bụi, 0-700 m: BTN.

- Twining; leaves glabrous; flowers pink; capsules hairy.

7158 - *Ipomoea gracilis* R. Br.. Bìm mảnh.

Cỏ bò hay leo quấn, không lông. Lá có phiến xoan tim, dài 5-10 cm, gân gần đáy nhiều, mỏng hay hơi mập; cuống dài 2-7 cm. Phá hoa ở nách lá, ít hoa; tiền diệp nhỏ; dài cao 6-10 mm; vành cao 3-4,5 cm, đỏ tím; tiểu nhụy gắn trên ống vành; noãn sào không lông. Nang to 9 mm, 2 buồng; hạt 4, đen, không lông.

Dựa biển; I-XII.

- Spreading or twining; limb membranous or fleshy; flowers purple; capsules 9 mm large; seeds black (*I. littoralis* Bl.; *I. denticulata* Chois.).

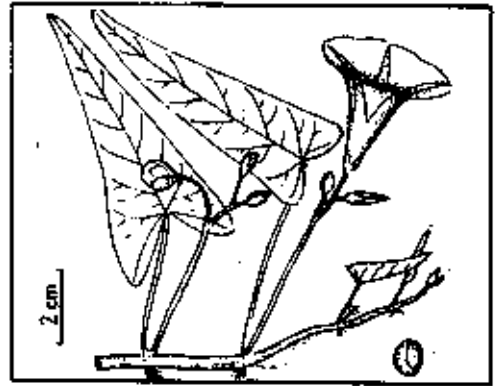
Leilocalyx:

7159 - *Ipomoea aquatica* Forssk. Rau-muống; Water Spinach, Swamp cabbage, Ipomea; Liseron d'eau.

Cỏ bò trên đất hay mặt nước, có rễ bất định ở mắt; lông bông, không lông. Lá hình tamgiác hay đầu tên, không lông; cuống dài. Pháthoả ở nách lá, mang ít hoa trắng hay tím; ládài bằng nhau; tiểunhụy 5, không bằng nhau, gắn trên ống vành. Nang tròn, to 8-9 mm; hạt 4, có lông hoe.

Ruộng, rạch, và Tr; gốc nam Trungquốc và Việt-nam; I-III. Lá non là rau tốt; trị đái-đường; trái trị đau mắt.

- Cultivated and common hydrophyte (*I. reptans* auct. non L., Poir.).

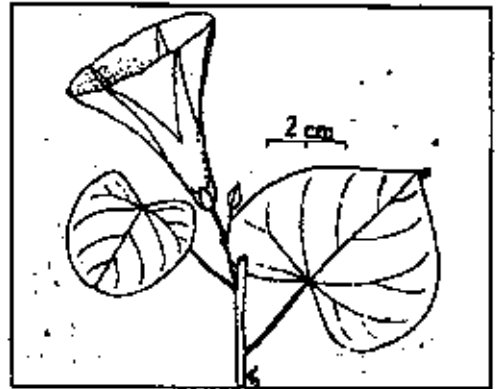

7160 - *Ipomoea asarifolia* (Desr.) Roem. & Sch. Bìm trôn.

Cỏ bò không leo quấn; thân có rãnh. Lá có phiến hình thận hay tim, to 3,5-8 x 3,5-10 cm, gắn từ đáy 9, đầu lõm hay tròn, không lông; cuống có 2 tuyến ở đầu. Pháthoả ít hoa; hoa to, đỏ; ládài trong dài hơn (12 mm); vành rộng 5 cm; tiểunhụy 5, gắn cách đáy ống vành 5 mm. Nang xoắn, có 4 rãnh; hạt 4, có lông mịn.

Nơi ẩm lầy; Sài-gòn, Luctinh.

- Spreading; leaves kidney-shaped or cordate; flowers red (*Convolvulus asarifolius* Desr.; *I. beladamboe* R. & S.).

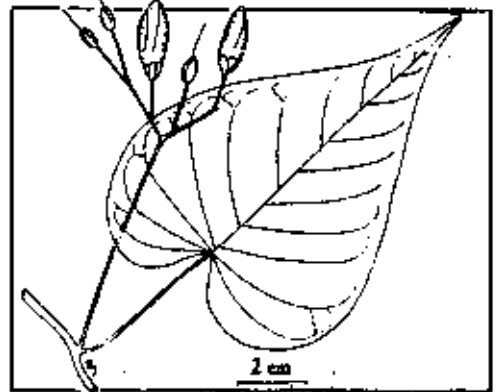

7161 - *Ipomoea bonii* Gagn. Bìm Bôn.

Đây leo quấn, thân cứng, có lông nhung. Lá có phiến xoắn thon, to vào 12 x 8 cm, đầu nhọn, đáy hình tim, mặt trên ít lông, mặt dưới như nhung sát, trắng tro. Pháthoả trên rộng dài 10-15 cm; hoa đỏ tím; ládài như nhau, cao 8 mm; vành hình chuông; tiểunhụy 5, gắn 4 mm cách đáy ống vành; noãn-sào không lông.

Máusơn, Hànội, Thanhhoa.

- Twining; leaves grey whitish velvety beneath; flowers purple.

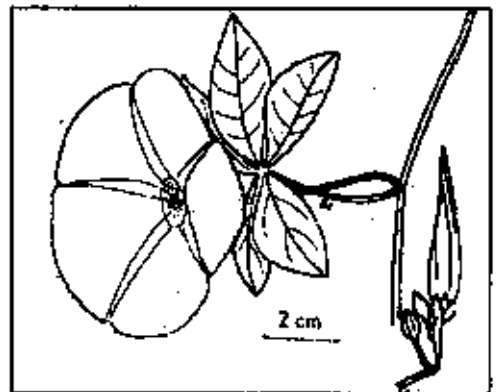

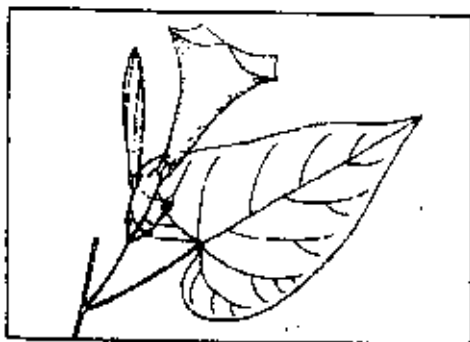
7162 - *Ipomoea cairica* (L.) Sw. Bìm Hylạp, Bìm đẹp; Railway Creeper, Cairo Morning-glory.

Cỏ đaniên có rễ-củ; thân mảnh. Lá do 5 lá-phụ thon, không lông, bia nguyên, cuống-phụ ngắn. Pháthoả ít hoa ở nách lá; ládài gần như bằng nhau cả; vành to, tím, hình quạt; tiểunhụy 5, gắn 5 mm cách đáy ống vành. Nang to 1 cm; hạt 4, cao 5-6 mm.

Gốc Cựuucđịa, Tr làm rào và vì hoa; I-XII. Củ ăn được, xơ (do muricatin); cành có trái trị baotử đậy; chứa lignanolid độc-tế-bào. Ở *I. pulchella* Roth, hoa nhỏ hơn, vành chỉ dài 15 mm.

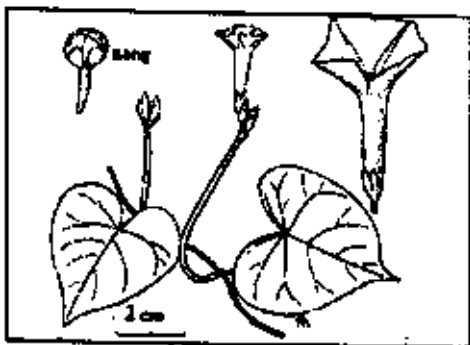
- Cultivated (*Convolvulus cairica* L.).

7163 - *Ipomoea cambodiensis* Gagn. Bim Cambốt.

Dây leo; thân mảnh, cứng, không lông hay có lông phớt. Lá có phiến xoan tamgiác, to 8 x 5,5 cm, chót nhọn, có mũi, đáy có 2 tai tròn, gân từ đáy 5, gân-phụ 3-4 cặp, có lông ở gân; cuống 1,5-2,5 cm. Tután ít hoa ở nách lá; cọng hoa 2 cm; đài cao 4-5 mm; vành trắng, ống hương, cao 5 cm, mặt ngoài có lông tơ; tiểunhụy 5, không dài như nhau. Nang giữa lá đài, to 15 mm; hạt cao 7-9 mm, có lông dài, nâu nâu. Cambốt và Lào.

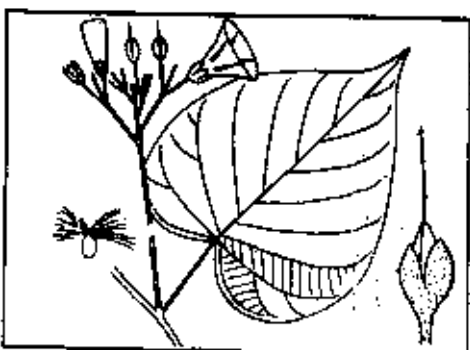
- Twining; leaves pubescent on nerves; flowers pink, white on the tube.

7164 - *Ipomoea maxima* (L. f.) Don in Sw. Bim nhỏ.

Cỏ leo quấn, thấp; thân mảnh, có lông sát ở mắt. Lá lục tươi, không lông, hình tim đều hay hơi đầu tẹt, gân từ đáy 5-7. Pháthoa ít hoa ở nách lá; hoa vàng dợt với đáy đỏ đậm; lá đài như nhau. Nang tròn, to 6-7 mm; hạt 2-4, có lông chổi.

Lũm bụi: Sài Gòn, Lũtinh; I-XII.

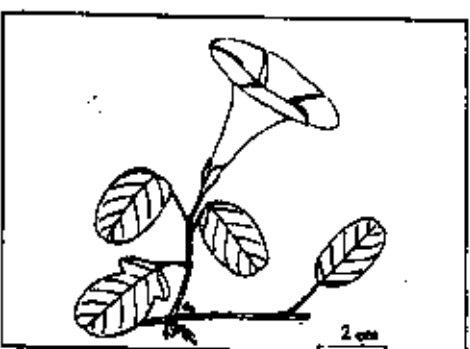
- Climber; leaves glabrous; flowers yellowish with dark red in centre (*Convolvulus maxima* L. f., *I. sagittaeifolia* Burm. f.).

7164a - *Ipomoea staphylina* Roem. & Schult. Bim

Dây leo cao 5-6 m; cành tròn, không lông. Lá có phiến hình tim, vào 9-11 x 5-9 cm, không lông, nâu trong trong 2 mặt lúc khô, gân-phụ 8 cặp; cuống 3-8 cm. Chùm-tután dài đến 20 cm; cọng hoa 1 cm; 2 lá đài ngoài có lông mịn; vành hương có lông mặt ngoài, cao 3,5 cm, rộng 2 cm. Nang xoan nhọn, cao 1 cm; hạt 4, đen, có lông mào dài 1 cm.

Vĩnhphú.

- Climber 5-6 m high; limb glabrous; flowers pink.

7164b - *Ipomoea stolonifera* (Cyr.) Gmel. Bim chồi, Bim duyên hải.

Cỏ bò có rễ bất định, không lông. Lá có phiến dài 2-6 cm, dẹt hay tròn dẹt, có thùy hay không, mập; cuống dài 1-3 cm. Pháthoa ở nách lá mang 1-3 hoa; lá đài không bằng nhau, cao 1-1,5 cm; vành hương hay vàng, tâm hương. Nang tròn, to 1 cm; hạt 4, cao 8 mm, có lông.

Cát dựa biển, từ Thanh hóa vào N; I-XII.

- Creeping; leaves polymorphous, fleshy; flowers pink or yellow with pink centre (*Convolvulus stoloniferus* Cyr., *I. littoralis* Bl.).

7165 - *Ipomoea obscura* (L.) Ker.-Gawl. Bim mờ.

Cỏ leo quấn; cành mảnh, không lông. Lá có phiến xoan tim, gân từ đáy 5-7, mỏng, không lông hay có lông mịn. Pháthoa mang 1-2 hoa; hoa trắng có tia vàng-sữa hay lam đỏ đậm; lá đài trong hơi cao hơn ngoài; tiểunhụy gắn ở đáy ống vành. Nang to 8-10 mm; hạt có lông nằm.

Từ duyên hải đến 1.300 m; Sài Gòn, I.

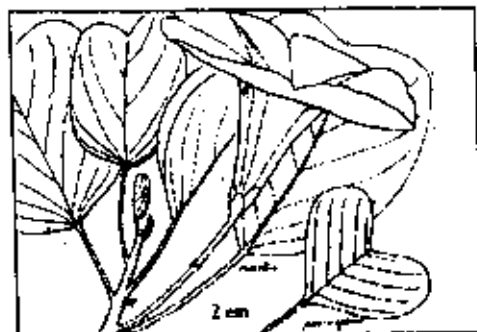
Lá trị tốt lở miệng (aphthous vesicles)

- Leaves glabrous; flowers white (*Convolvulus obscurus* L.)

7166 - *Ipomoea pes-caprae* (L.) Sw. subsp. *brasillense* (L.) Ooststr. (*Convolvulus pes-caprae* L.). Bìm chân-đê, Rau-muồng biển; Beach Morning-glory

Cỏ bò trên cát cạnh bờ biển; thân không lông. Lá có phiến bầu dục, đầu lõm, không lông. Pháthhoa ít hoa, từ nách lá; lá đài không lông, cao 8-10 mm; vành hình kèn, đỏ, rộng 4-7 cm; tiểunhụy gắn cách đáy ống vành 5 mm. Nang tròn, to 1 cm; hạt 4, có lông nằm vàng. Cát dụn biển; I-XII. Ở var. *pes-caprae*, phiến 2 thùy to. Bỏ, trị sốt, têthấp, lợi tiểu; đénén sự tổng hợp prostagladin nên chống viêm; hạt trị đau bao tử.

- Littoral spreading; flowers red

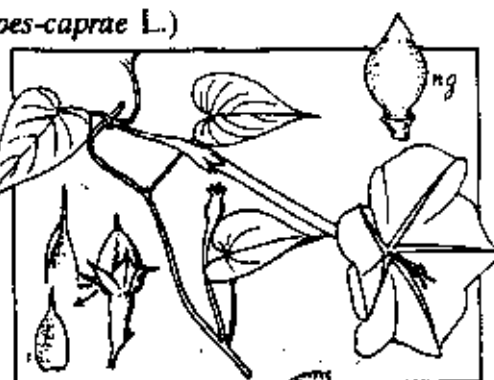

7167 - *Ipomoea alba* L. Bìm trắng; Moon Flowers, Good-night Flowers.

Cỏ to, leo quấn. Lá có phiến to 10-16 cm, mỏng, không lông, gắn từ đáy 7-9. Pháthhoa 2-3 hoa; hoa trắng, có ống rất dài (13 cm); lá đài có mũi dài 6-9 mm; tiểunhụy gắn ở vào 1/3 trên của ống. Nang xoan, cao 2,5 cm, trên cong và dài đờngtrống; hạt 4-2. Tr đây-đó đén trungnguyên (hình theo Ochse). Góc nhiệtđới; trở ban đén. Trị nọc rắn.

- Cultivated (*Calonictyon speciosum* Chois., *C. aculeatum* Ochse; *I. bona-nox* L.).

pes-caprae L.)

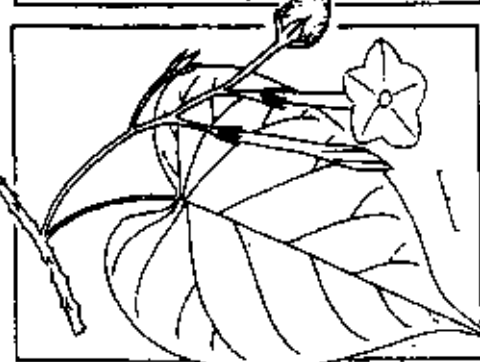

7168 - *Ipomoea muricata* (L.) Jacq. Bìm mụt; Purple Moon-flowers

Dây leo nhátniên, gần như không lông; thân mềm, có mụt hay không. Lá có phiến hình tim rộng, to, dài 7-18 cm, chót nhọn. Pháthhoa ít hoa; hoa nở vào đén; lá đài như nhau, dài 6-7 mm; vành lam tím tím, có ống dài 3-6 cm; tiểunhụy không thờ; noãn sào không lông. Nang xoan, cao 2 cm, mảnh 4, hạt 4, đén, không lông, cao 1 cm.

Kiếng, N. Hạt xố.

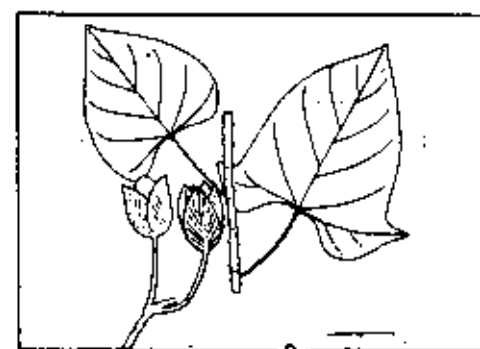
- Ornamental (*Convolvulus muricatus* L., *I. turbinata* Lag.)

7169 - *Ipomoea trichosperma* Bl. Bìm hạt-có-lông.

Dây leo; thân có gai-mụt nhỏ. Lá có phiến hình tim hay có thùy cạn, nhỏ, chót tà, đáy lõm, mỏng, có lông nằm hai mặt; cuống 3-4 cm. Pháthhoa có cọng ngắn, 1-hoa; cọng hoa dài 2 cm; lá đài như lá, xoan, to 2 x 1,1 cm ở trái; vành trắng, rộng 10 cm, ống dài 8-9 cm. Nang tròn, to 2,5 cm; hạt có lông mềm. Bìnhnguyên, đén 400 m; Bària; 10.

- Limb appressed pubescent; sepals foliaceous; capsules 2.5 cm large (*Calonictyon trichospermum* Chois.).

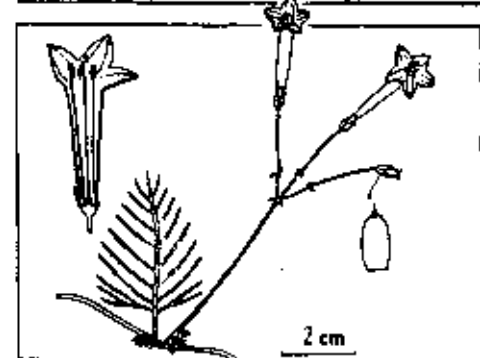

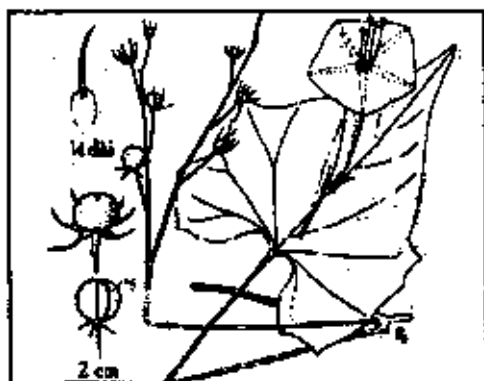
7170 - *Ipomoea quamoclit* L. (*Quamoclit vulgaris* Chois.). Tóc-tiên; Cypress-Vine, Star Ipomea, Red Jasmine.

Cỏ nhátniên; thân mảnh, không lông. Lá có phiến xẻ như kếp lông-chìm, thành đoạn mảnh hẹp, không lông. Pháthhoa ít hoa; hoa đỏ thắm, đẹp; lá đài bằng nhau, có mũi; vành có ống dài 3 cm; tiểunhụy 5, gắn gần đáy ống vành. Nang không lông; hạt đén, không lông.

Góc B.-Mỹ, Tr ở hàng rào; I-XII. Lá trị trị, sung dưới da; rễ làm nhày-mũi; hạt xố, trị đau bao tử.

- Cultivated

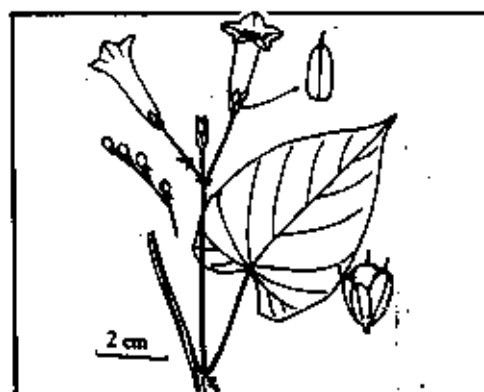

7171 - *Ipomoea hederifolia* L. Bìm cạnh.

Cỏ *nhất niên* dài đến 5 m; thân tròn hay có cạnh. Lá có phiến có 3-5 thùy cạnh nhọn, to 3-15 cm, không lông; cuống dài bằng phiến. Tután đuôi mèo 2, trên rộng dài hơn cuống; hoa nở ban ngày; lá đài không lông, có móng dài; vành đỏ thẫm, như nhung, hình kèn rộng từ 1/2 trên, thùy không sâu; tiểunhụy thô; noãn sào không lông. Nang tròn tròn, to 5-7 mm; hạt 4, cao 4 mm, đen có lông.

BTN, đến 1.000 m; X-II.

- Annual herb; flowers bright red; sepals spurred (*I. coccinea* auct. non L.; *I. angulata* Lam.).

7172 - *Ipomoea coccinea* L. Bìm đỏ.

Dây leo quấn hay bò, *đaniên*, không lông. Lá có phiến có khi có thùy cạnh, gần từ đáy 5; cuống mảnh. Pháthoa ít hoa; hoa đỏ thẫm; lá đài ngoài dài 3 mm, có mũi dài; ống vành cao 2,5 cm, miệng rộng 1,5 cm; tiểunhụy gần gần đáy ống vành. Nang tròn, to 5 mm; hạt 1-4, dài 4 mm.

Đôi khi Tr vì hoa; gần loài trên, khác ở pháthoa và lá đài. Làm nhầy-mũi.

- Perennial, prostrate or volubile; limb lobate or not; flowers red; sepals mucronate (*Quamoclit coccinea* (L.) Moench.).

Eriospermum:7173 - *Ipomoea digitata* L. Tầm-sét, Khoai Xiêm; Ceylon Morning-glory.

Dây leo; thân mảnh, không lông. Lá có phiến *chân-vịt*, to vào 12 x 12 cm, thùy thường 7, sâu, đáy tròn, không lông; cuống dài bằng phiến. Pháthoa dài hơn cuống; hoa nhiều, đẹp, *hương tâm đậm*; đài cao 1 cm; vành hình kèn, cao 3-5 cm, rộng 3 cm, thùy tròn; noãn sào không lông. Nang tròn, to 1-1,5 cm; hạt 4, đen, có lông vàng.

Tr và hoang; Sài-gòn. Củ giải khát, bổ, làm tiết mật, kích dục, tăng sự tiết sữa.

- Limb glabrous; flowers pink, dark at centre (*I. tuberosa* Lour.).

7174 - *Ipomoea mauritiana* Jacq.

Dây leo, to, không lông; có củ. Lá có phiến to, rộng đến 13 cm, hình *chân-vịt* có 3-9 thùy, đáy thùy tròn; cuống ngắn hay dài bằng phiến. Tután ít hoa, trên rộng dài; hoa rộng 6 cm, hương tím lợt, tâm tia đậm; lá đài cao 8 mm; ống vành không quá rộng, chót trái, thùy tròn.

Vùng nhiệt đới thế giới.

- To be search in Vietnam (*I. paniculata* (L.) R. Br.).

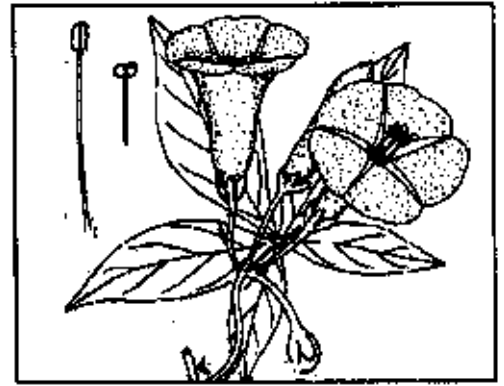

7175 - *Ipomaea horsfalliae* Hook. f. Bìm Horsfall.

Dây daniên to, không lông; thân già cứng. Lá có phiến tròn, to 5-20 cm, xếp thành 3-5 thùy hay do 3-5 lá-phụ bầu dục thon, chót có gai-mũi; cuống dài 2,5-13 cm. Pháthoá dài đến 30 cm; cọng hoa 8-15 mm; lá đài tia đậm, không lông; vành tia đậm, hình kèn, rộng 4,5 cm. Nang 4 hạt; hạt có lông ở cạnh.

Tr. Leo cao đến 30 m; gốc T.-Mỹ.

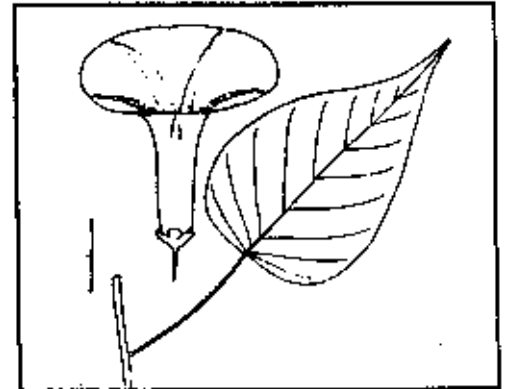
- Ornamental.

7176 - *Ipomaea carnea* Jacq.. Bìm màu-thịt.

Bụi; thân dài 5-6 m; cành non có lông sát mịn. Lá có phiến xoan tamgiác, dài đến 15 cm, đáy cắt ngang, không lông, gân-phụ 8-9 cặp; cuống ngắn hơn phiến. Pháthoá 3 hoa; hoa rất đẹp, hương, to, rộng 6-7 cm; lá đài cao 5 mm; noãn sào không lông. Nang vàngvàng; mảnh 4; hạt có lông dài.

Tr: Nhatrang.

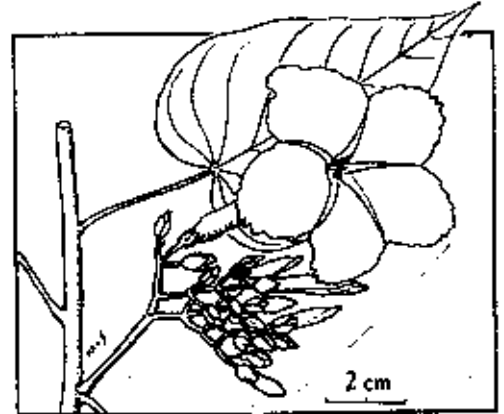
- Cultivated.

7177 - *Ipomaea carnea* subsp. *fistulosa* (Chois.) Austin. Bìm bông.

Tiểu mộc trườn (nơi trắng) hay leo quán (rập), to; cành non có lông; mù trắng. Lá có lông mịn lúc non, dài 10-25 cm; cuống dài 5-15 cm. Tútán; lá đài bằng nhau; vành màu tím rất đậm (màu khói nhang), rộng 8-12 cm; tiểunhụy không bằng nhau. Nang to 1,5-25 cm; hạt đen.

Tr và hoang dựa nước, ở ruộng, Lựtinh; I-XII.

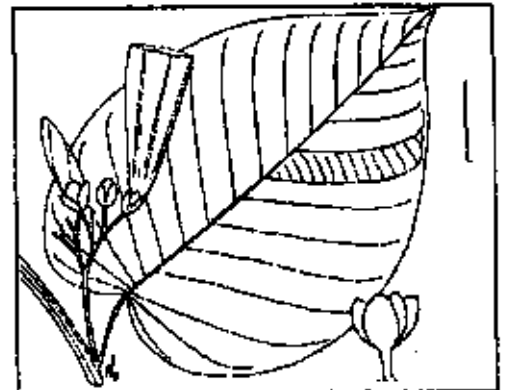
- Cultivated and subsponaneous (*I. fistulosa* Mart. ex Chois.; *I. crassicaulis* (Benth.) Roxb.).

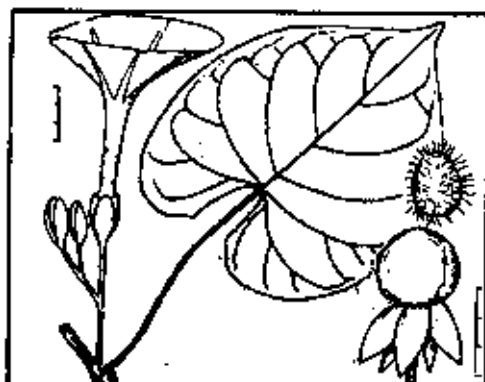
7178 - *Ipomaea campanulata* Prain.. Bìm chuông.

Dây leo to; cành có rãnh, không lông. Lá có phiến xoan tim, to 12 x 8-9 cm, đáy hình tim cạn, hay cắt ngang, gân-phụ nhiều, 13-15 cặp, không lông; cuống dài 2-4 cm. Tútán ở nách lá, mang 3-6 hoa trắng mặt ngoài, tím mặt trong; đài cao 10-13 mm; vành cao 4-5(8) cm, không lông mặt ngoài; noãn sào 2 buồng 2-noãn.

Phủ quốc.

- Limb glabrous; flowers white, violet inner parts (*I. illustris* (Cl.) Prain).

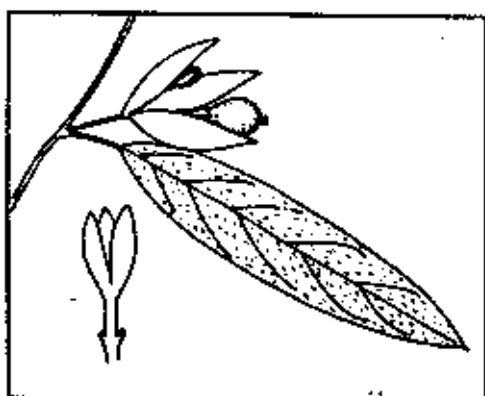

7179 - *Ipomoea macrantha* Roem. & Schult. Bim hoa-to. Dây leo, không lông; thân cứng, màu rơm. Lá có phiến tròn hay xoan, to 5-16 x 5-14 cm, hay hình tim sâu, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 3,5-15 cm. Pháthoa ở nách lá, dài 1-7 cm, mang ít hoa; bông hoa 1,5-3 cm; lá đài tròn, to 15-20 mm, to hơn ở trái; vành trắng, ống 7-8 cm, rộng 9-12 cm; tiểunhụy không thò; noãn sào không lông. Nang tròn, to 2-2,5 cm, trên dài lúc đầu bao, sau xụ; hạt 4, đen, có lông sắt, dài.

Dưa biển. vùng nóng thế giới. Hoa nở sáng đến 11 h là tàn. Hạt chứa alkaloids gây ảo giác. Được người Da-đỏ dùng trong đồng-bồng.

- Twining glabrous; flowers white; capsules 2-2.5 cm large (*I. tuba* (Schl.) G. Don).

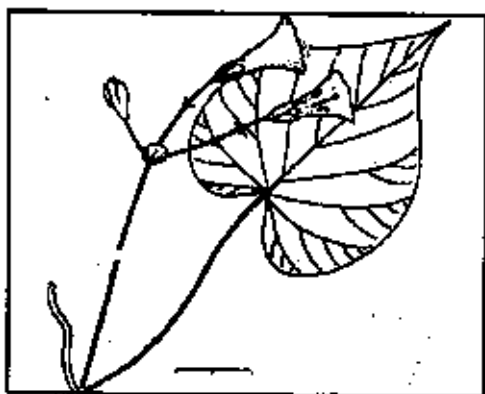

7180 - *Ipomoea bracteosa* Gagn. Bim láhoa.

Dây leo cứng; lông dài 15-20 cm, có lông nằm. Lá có phiến thon hẹp, to 5-9 x 1-2 cm, chót có gai-mũi, dây tà, mặt trên có lông nằm thưa, dày hơn ở mặt dưới, gân-phụ 5 cặp; cuống 1-1,7 cm. Pháthoa ở nách lá, có láhoa to, dài 3-4 cm; dài dài 8-10 cm, có lông mịn, lá đài trong nhỏ; vành rộng 1,5 cm; tiểunhụy không dài bằng nhau. Nang..

Da-ban, Phanrang.

- Twining; leaves appressed pubescent; flowers with developed bracts.

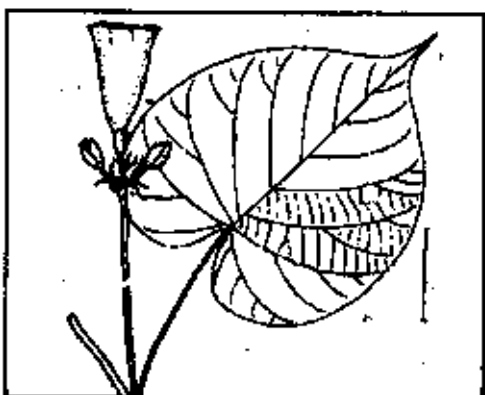

7181 - *Ipomoea courchetii* Gagn. Bim Courchet.

Dây leo; thân mảnh, không lông. Lá có phiến hình tim, to 6-8 x 4-6 cm, mỏng, không lông, có chót nhọn, gân ở đáy 7, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài bằng hay hơn phiến. Pháthoa ở nách lá, 3-hoa; láhoa hình thận, hay tròn; lá đài trong dài hơn, cao vào 1 cm; vành dài 2,5 cm, thùy cạn; tiểunhụy dài vào 1 cm, chỉ gần cách đáy ống vành 5-7 mm; vòi nhụy 1,5 cm.

B.

- Twining; limb glabrous; bracts kidney-shaped or orbicular.

7182 - *Ipomoea eberhardtii* Gagn. Bim Eberhardt.

Dây leo dài đến 20 m; cành có lông dày, vàng. Lá có phiến hình tim tròn, to đến 20 x 15 cm, chót có đuôi, tai ở đáy tròn, gân-phụ 6-7 cặp, có lông như nhung mềm vàngvàng; cuống ngắn hơn phiến, có lông nhung. Pháthoa dài hơn lá, có lông nhung vàng; láhoa dài như trứng; đài có lông nhung, cao 18 mm; vành cao 6-7 cm, rộng 4-5 cm; baophần dài 4 mm.

Binhtrịthiên: Lăngcô.

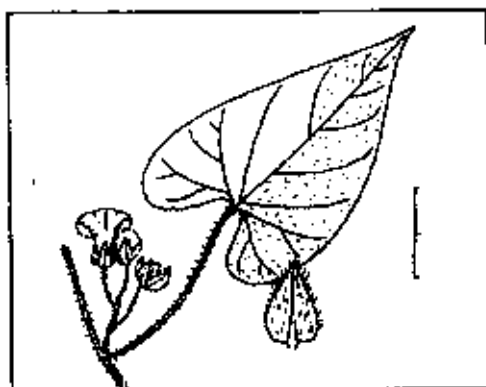
- Twining up to 20 m long; limb beneath.. inflorescence yellowish velvety; bracts filiform.

7183 - *Ipomoea sinensis* Choisy. Bim Trungquốc.

Cỏ leo, cứng; thân mảnh, có lông nằm ngược. Lá có phiến dài 5-7 cm, đáy hình tim, mặt dưới có lông, gân-phụ 5 cặp; cuống dài 5 cm, đáy lông phún. Pháthoa ít hoa; cọng chung ngắn; lá đài xoan tamgiác, đáy lông phún, cao 6-7 mm; vành cao 15 mm, rất chài; tiểunhụy gần gần đáy vành; noãn sào không lông. Nang xoan, cao 8 mm; hạt 4-2, có lông nhung vàng.

Hàtuyên, Hà Nội,

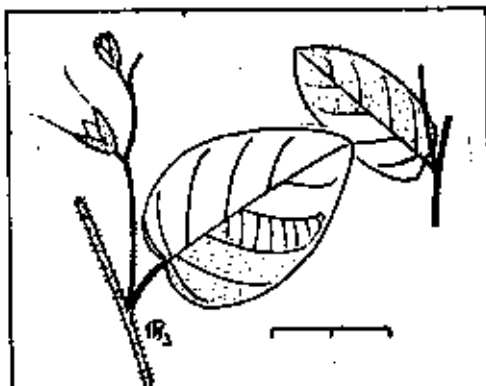
- Twining; limb pubescent; sepals hirsute.

7184 - *Ipomoea thorelii* Gagn. Bim Thorel.

Cỏ cứng cứng; thân mảnh, dày lông trắng. Lá có phiến xoan bầu dục, dài 3-6 cm, chót tằm, đáy hình tim, hai mặt có lông trắng, gân-phụ 5-8 cặp; cuống ngắn. Pháthoa 1-2 hoa; lá đài có lông trắng trắng, cao 10 mm, hai lá đài ngoài óm; vành cao 25 mm hay hơn, hơi rộng ở miệng; chỉ tiểunhụy gần ở đáy vành, dài 7 mm; noãn sào không lông. Nang hình cầu, to 4 mm, không lông; buồng 2.

Bình dương.

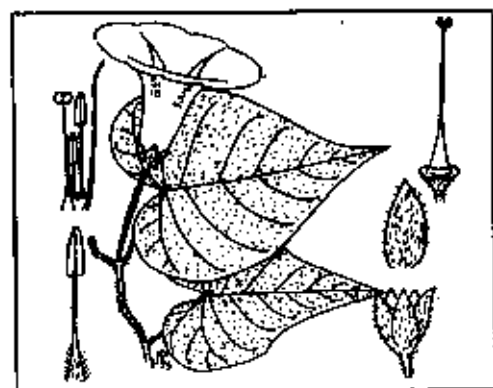
- Herb white hirsute; corolla 25 mm long; capsules 4 mm large, glabrous.

7185 - *Ipomoea longanensis* Phamhoang (inedit). Bim Longan.

Dây leo quấn; chồi non dày lông trắng; thân già to 1-1,5 mm, có lông nằm. Lá hơi dẹt, mặt trên có lông thưa, mặt dưới có lông trắng dày, gân từ đáy 5-7, gân-phụ 5 cặp; cuống dài 2-3 cm. Hoa có độc, cọng 2,5 cm, có lông; đài 7-8 mm, lá đài bằng nhau; vành đỏ tím, đẹp, mặt ngoài có lông; tiểunhụy 2 ngắn, 3 dài, chỉ không lông trừ phần rộng ở đáy, gần cách đáy vành 3 mm; bầu nhụy không lông.

Gò ruộng; Mochóa; III. Gần *I. indica* (Burm. f.) Merr., song lá đài không nhọn dài.

- Voluble; limb white densely pubescent beneath; flowers purple.

7186 - *Mina lobata* Cerv.

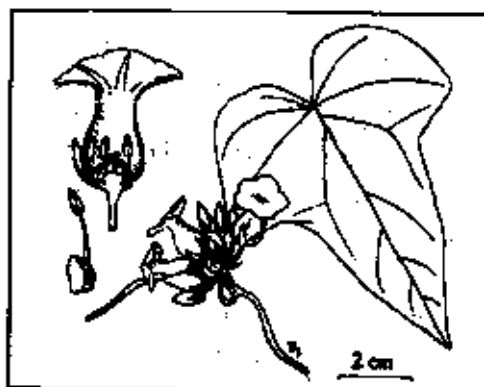
Dây leo quấn, nhất niên, cao 5 m. Lá có phiến to 8-15 cm, đáy hình tim, có 2-4 thùy sâu. Pháthoa thường chế hai, trên cọng dài 5-15 cm; tután tại một bên; hoa nhiều, nhỏ; đài nhỏ; vành đỏ đậm rồi cam, hay vàng vàng, ống có phần hẹp cao 5-7 mm, rời rộng 17-20 mm, thùy 5, thấp; tiểunhụy thờ dài bằng 2 vành.

Tr vì dạng, màu hoa đẹp; gốc Mexico.

- Cultivated (*Quamochit lobata* ; *Ipomoea versicolor*).

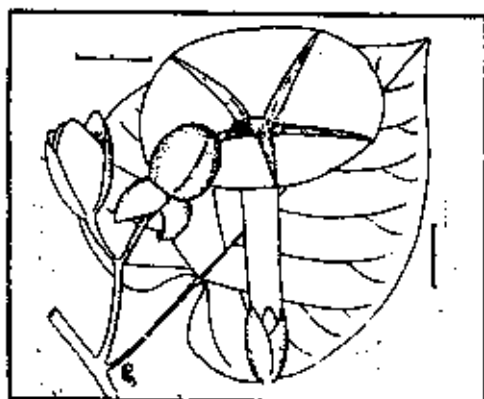
7187 - *Lepistemon binectariferum* (Wall.) O. Ktze.
Lãnh hùng hai-tuyến.

Cỏ leo quấn cứng; thân có lông nằm. Lá có phiến có thùy hay không, mỏng, có lông nằm, gân từ đáy 5-7. Chùm tròn, ở nách lá, to 2-4 cm; hoa vàngvàng; lá đài thon, chỉ tiểnhụy gắn trên một vảy. Nang 7 mm, không lông; hạt đen, không lông, rộng 4 mm.

Hà Tây, Hà Sơn Bình, Huế, Công Tum, Gougah, Đờngnai; X-II. 3.

- Limb lobate or not, appressed pubescent; flowers yellowish; filament inserted on a scale (*Convolvulus binectariferus* Wall.).

7188 - *Lepistemon urceolatum* (R. Br.) F. Muell.

7189 - *Stictocardia tiliifolia* (Desr.) Hall. f. Tầm diêm

Dây leo quấn; cành cứng. Lá có phiến hình tim, to 10-18 cm, có chấm đen rải rác, gân ở đáy 9, gân-phụ 5 cặp. Pháthoa mang 1-3 hoa to, hương, hay đỏ, dài 6-8 cm; lá đài tròn; tiểnhụy gắn cách đáy ống vành 7 mm. Quả to 1,5 cm, trong dài đồngtrướng, nở làm 4 mảnh lúc khô; hạt có lông vàng.

Phước Tuy, Châu Đốc. Trị nọc rắn.

- Twining; limb cordate black dotted; flowers pink; fruits fleshy 4-valved (*Convolvulus tiliifolius* Desr.; *Argyrea tiliifolia* (Desr.) Wight; *Ipomoea grandiflora* Lam.).

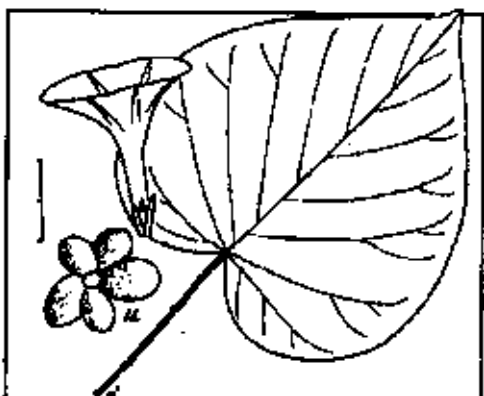
7190 - *Argyrea acuta* Lour. Thảo bạc nhọn.

Dây leo quấn hay trườn; thân có lông to trắng. Lá có phiến xoan hay bầu dục thon, dài 10-12 cm, mặt dưới dày lông nằm sát bạc, mặt trên không lông, nâu đen lúc khô. Pháthoa dạng tán; lá đài màu bạc mặt ngoài; vành cao vào 3 cm; chỉ tiểnhụy gắn 5-7 mm cách đáy vành. Quả đỏ, to 8 mm, trong dài đỏ mặt trong; hạt 4-2.

Thường trên vôi: Thủ Thiêm, Bạch Mã; II, 2.

Điền kinh, lợi kinh, trị ho cho trẻ-em.

- Sarmentous or volubile; limb silver tomentose beneath; corolla 3 cm high; berries red.

7191 - *Argyrea argentea* Miq. Thảo bạc.

Dây leo, to. Lá có phiến hình tim, hay xoan, to 16 x 11 cm, mặt dưới màu bạc, gân từ đáy 5, gân-phụ 5 cặp; cuống ngắn hơn phiến, có lông. Lá dài trong nhỏ, xoan, đầu tù; vành hình quạt, cao 4 cm, rộng 4 cm. Quả trên dài đỏ mặt trong.

- Leaves cordiform or ovate, silver white beneath; corolla 4 cm high; berries on red sepals.

7192 - *Argyrea arborea* Lour.

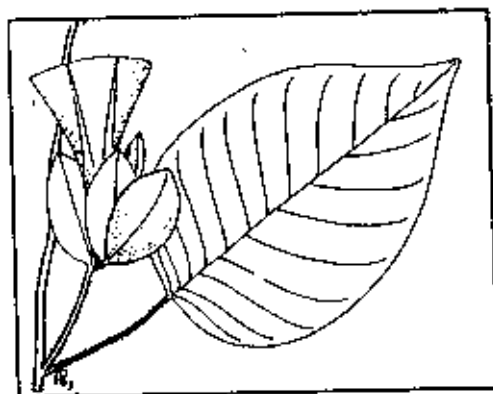
Thân cứng, to 2-3 mm; nhánh trải ra. Lá có phiến *xoan, nhọn*, bìa nguyên, nhám, không lông. Chùm ở chót nhánh; *hoa vàng*; lá đài phủ, đỏ; vành có ống mảnh, dài, mang 5 thùy. Quả 4 buồng 1-bột, trong đài còn lại. T. vườn. Lá, rễ đem dập dập sừng, thuốc.

7193 - *Argyrea atro-purpurea* Wall.. Thảo bạc điều.

Dây leo; thân có lông; *lông dài* đến 20 cm. Lá có phiến *xoan bầu dục*, to vào 10 x 6,5 cm, dây tròn, mặt dưới có *lông nằm trắng*, gân-phụ 13-14 cặp, khít nhau ở đáy; cuống 4-5 cm, có lông. Pháthoa là tán 2-3 *hoa to*, có *lá hoa to, tròn*, có lông mịn trắng; vành cao 5-6 cm.

Trắng có đạm độc; Bắcgiang; IX.

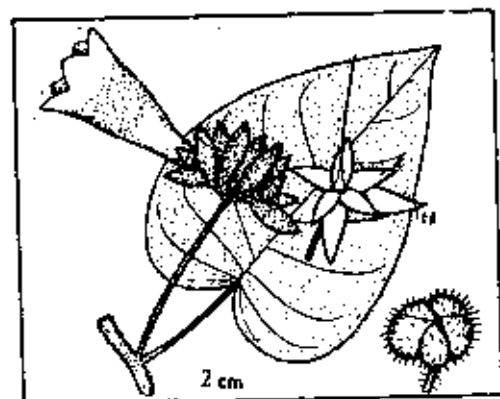
- Climber; limb white pubescent beneath; bracts developed; corolla 5-6 cm high.

7194 - *Argyrea capitata* (Vahl) Choisy. Thảo bạc đầu.

Dây leo, cứng có *lông vàng dài*. Lá có phiến *xoan hình tim*, dài vào 10-13 cm, có *lông vàng*, gân-phụ 10 cặp. Pháthoa ở nách lá, gần như tròn, mang 3-5 *hoa hương*; tổng bao do 3-4 *lá hoa dài* đến 2,5 cm, có lông; lá đài 5, có lông mặt ngoài; vành cao 4-5 cm, thùy cạn. Quả cao 8 mm, *cam* trong đài hơi mập; buồng 2; hạt 4, hình thận.

Lùm bụi; Chợ Bờ, Nhatrang, Biên Hòa, vùng Sài Gòn; XI-I, 1-3.

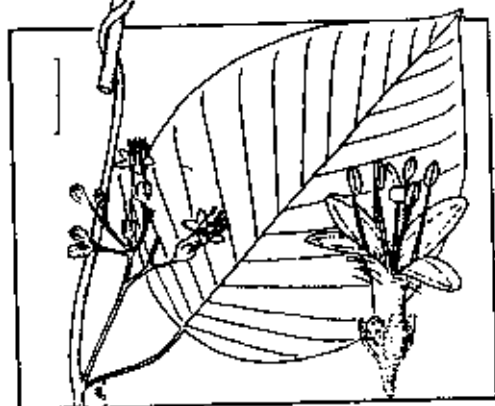
- Climber yellow hairy; flowers in dense head, pink; berries orange (*Convolvulus capitatus* Vahl).

7195 - *Argyrea cf. lawii* C.B. Cl. Thảo bạc Law.

Dây leo; *lông dài* 10-12 cm, có *lông sát vàng*. Lá có phiến *xoan rộng*, to 15-16 x 10-11 cm, gân-phụ 12 cặp, mặt trên không lông, gân-phụ lồi, *mặt dưới có lông trắng sát, dày*; cuống dài 4-5 cm. Chùm-tútán có *lông trắng*, dài bằng hay hơn cuống; lá đài 4,5 mm, dây lông trắng; vành có *lông vàng dài* mặt ngoài, tai 5, dài 1 cm; chỉ tiểu hụy có ít lông ở đáy.

Côngtum; IX.

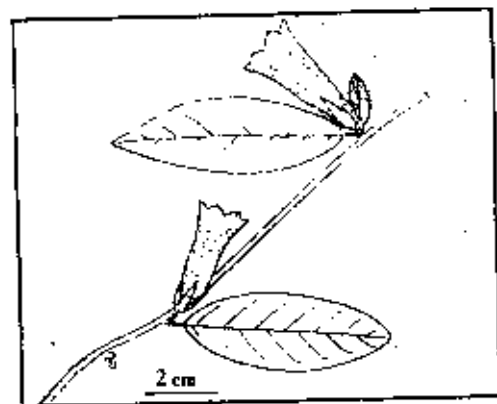
- Climber; limb white dense pubescent beneath; corolla hairy outside.

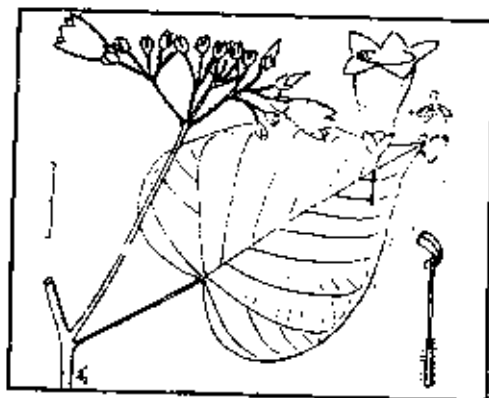
7196 - *Argyrea lanceolata* Choisy. Thảo bạc thon.

Dây leo; thân non có *lông bạc rời* không lông. Lá có phiến *bầu dục thon*, dài 6-8 cm, đầu tròn hay tà-tròn, mặt trên không lông, *mặt dưới có lông dày, trắng*, gân-phụ mảnh, 6 cặp; cuống dài 4-6 mm. Hoa 1-2 ở nách lá; *tiền diệp giữa cọng*; lá đài cao 1,5 cm; vành cao 3-4,5 cm; tiểu hụy gần cách dây vành 5 mm.

Langhanh, Côn Sơn; VIII.

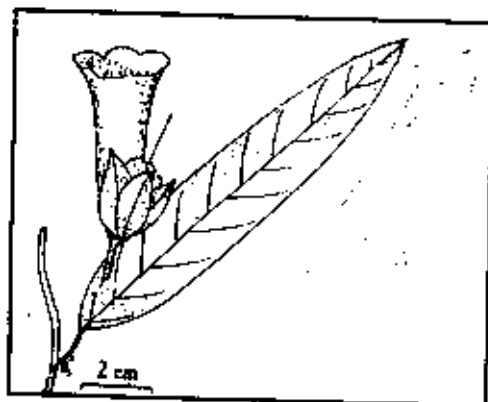
- Climber; leaves white appressed tomentose beneath; flowers 3-4,5 cm long (*Lettonia lanceolata*).

- 7197 - *Argyreia malabarica* Arn.. Thảo bặc Malabar
Cỏ dúng; lông tròn, dài đến 20 cm, không lông. Lá có phiến hình tim, vào 8 x 7 cm, chót nhọn, dây lôm không sâu, gân-phụ 10 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông nằm nâu ở gân; cuống mảnh, dài 3-3,5 cm. Pháthoả cao 10 cm, dài hơn lá, có lông mịn; láhoả như gai dài 1 mm; vành cao 1,5, rộng 1,5 cm, có ít lông mặt ngoài; chỉ tiểunhụy 5 mm, gắn cách đáy 4 mm; noãn sào không lông.
Côn-tum; III.

- Erect herb; limb yellow pubescent on nerves beneath; corolla 1,5 cm long; ovary glabrous.

- 7198 - *Argyreia mekongensis* Gagn. & Courch.. Thảo bặc Cửu Long.
Dây leo quấn, dài 2-4 m; thân có lông nằm vàng. Lá thon hẹp, đầu nhọn, dài đến 13 cm, có lông nằm vàng, nhiều ở mặt dưới. Pháthoả ở nách và ngọn nhánh, mang 5-7 hoả giữa láhoả và tiềndiệp cao 2 cm; hoả trắng; dài cao 8 mm, vành có lông to mặt ngoài; tiểunhụy gắn cách đáy 5 mm. Phi quả.

Biên hòa, Bà Rịa; IX.

- Climber; leaves lanceolate, yellow pubescent beneath; flowers white.

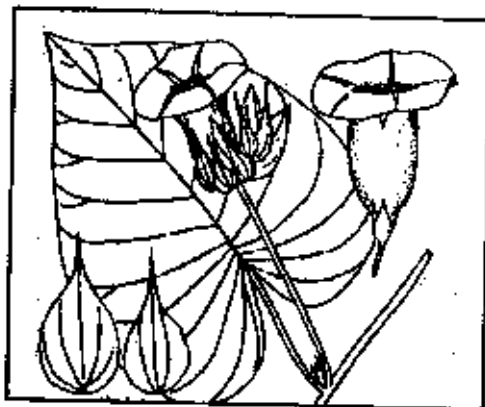
- 7199 - *Argyreia mollis* (Burm. f.) Choisy. Thảo bặc che.

Dây leo; thân và mặt dưới lá dày lông như tơ trắng hay vàng vàng. Lá có phiến bầu dục hay thon ngược, đầu có mũi, mặt trên có lông nằm sát; cuống tròn, dài 6-20 mm. Pháthoả 4-5 hoả, cong ngắn hơn cuống; láhoả nhỏ, mau rung; dài cao 1 cm, có lông bạc; vành cao 4-5 cm, rộng 6-6 cm ở trên, đỏ, mặt ngoài có lông nằm trắng; tiểunhụy cao vào 2 cm. Phi quả to 8 mm, giữa lá đài đồng trường.

Rừng còi, rừng hậu lập: Hải Vân, Thủ Đức, Côn Sơn; XII.

- Climber; limb white silky pubescent beneath; flowers red (*Convolvulus mollis* Burm. f., *A. obtecta* C.B. Cl.).

- 7200 - *Argyreia nellygherya* Choisy. (?)

- 7201 - *Argyreia nervosa* (Burm. f.) Boj.. Thảo bặc gân; Elephant creeper.

Dây leo quấn; thân hơi tím tím, dây lông ngắn, trắng; lông dài 20-40 cm. Lá có phiến to, dài đến 30 cm, hình tim, gân khít nhau ở gần đáy, 10-12 cặp, mặt dưới dây lông trắng, nằm, mịn; cuống 15 cm. Pháthoả cao vào 20 cm; tiềndiệp to, trắng, có mũi dài; lá đài cao 1 cm, trắng; vành tím. Phi quả nâu vàng.

Tr ở Sài Gòn; I-XII. Rễ trị xáo trộn đường tiêu hóa; lá đắp nơi bị dập; *in vitro*, chống siêu khuẩn trái-rạ

- Cultivated (*Convolvulus nervosus* Burm. f.; *A. speciosa* (L. f.) Sw.).

7202 - *Argyreia obtusifolia* Lour.. Bạch thảo.

Dây leo dài, cứng. Lá có phiến xoan bầu dục, to 11 x 7,5 cm, đầu tù, đáy cắt ngang, mặt dưới *đầy lông bạc*, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 3 cm. Pháthoả ở nách lá, chùm-tụ tán thưa; lá đài *đầy lông bạc*; *vành trắng*. Quả tròn, *đỏ*, to 1 cm, giữa *lá đài đỏ* mặt trong.

Huế; 2.

- Climber; leaves silver white pubescent beneath; flowers white; berries red.

7203 - *Argyreia osyrensis* (Roth.) Choisy in DC.. Thảo bấc nhóm.

Dây leo quấn; thân có *phấn trắng*. Lá có phiến có lông nằm thưa mặt trên, *đầy lông mềm xám tro mặt dưới*. Hoả đầu có cong, *đầy lông*; lá hoa lâu rụng, mặt ngoài *đầy lông trắng*; hoa dài 1,5 cm, *hương*, *đầy lông* to mặt ngoài; tiểu nhụy gần cách đáy *vành 5 mm*. Quả *đỏ*, to 1 cm.

Rừng còi khô, lùm bụi; Hảubón.

- Voluble; limb grey dense pubescent beneath; flowers pink; berries red (*Ipomaea osyrensis* Roth; *A. aggregata* Choisy. var. *osyrensis* C.B. Cl.).

7204 - *Argyreia pierreana* Bois. Thảo bấc Pierre.

Dây leo cao; thân tròn, mảnh, cứng, lúc non có lông màu tro. Lá có phiến xoan hay bầu dục, to 12 x 7-9 cm, chót tù, đáy tròn, cắt ngang, gân-phụ 12 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có *lông dày trắng*; cuống 7-12 cm. Tán nhu đầu dày, trên cong dài 2 cm, có lông quấn, vàng, mang 4-10 hoa to, *đỏ*; cong hoa 0,5 cm; *vành* cao 5 cm, rộng 4-5 cm. Quả tròn, to 8-10 mm. *đỏ* giữa *lá đài đồng trường* to. Langson; IX.

- Climber; limb white pubescent beneath; flowers red; berries reddish.

7205 - *Argyreia seguinii* (Levl.) Van. ex Levl.

Cỏ bò hay leo, to. Lá có phiến hình tim, dài 10-17 cm, có lông, gân-phụ nhiều. Pháthoả 2-3 hoa; dài *đầy lông*; tiểu nhụy 5, gần *cách* đáy *vành*, chỉ không lông. Trái mập; hạt không lông.

Trung nguyên, vào 1.000 m.

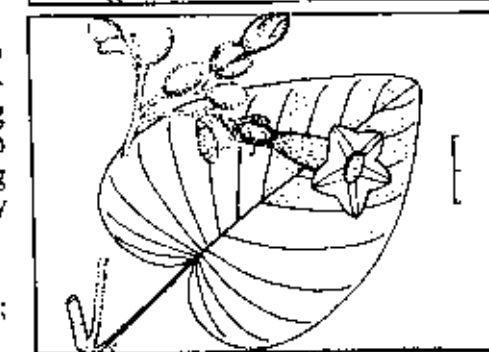
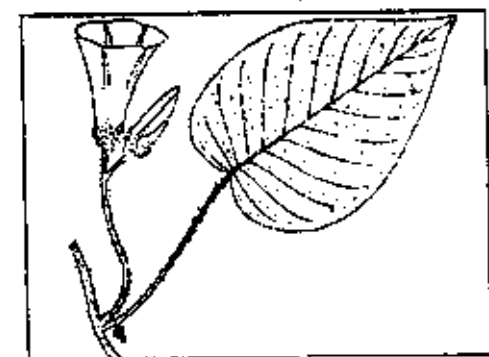
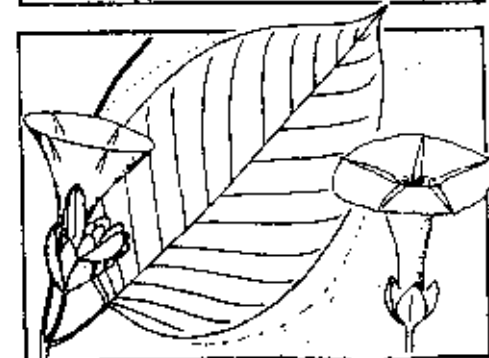
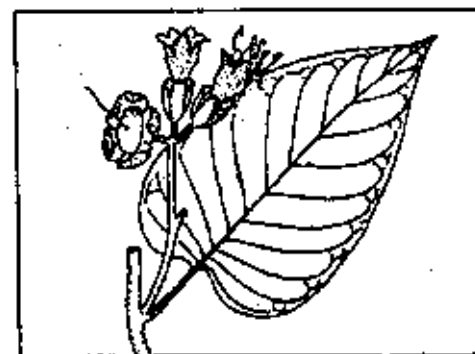
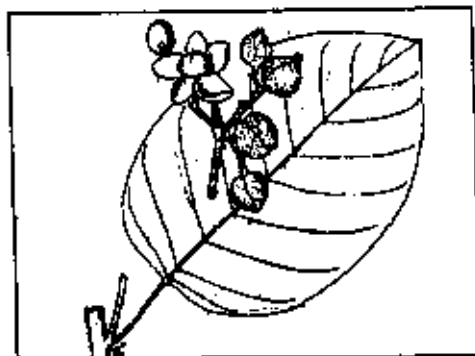
- Climber; calyx pubescent; berries (*Lessonia seguinii* Levl.).

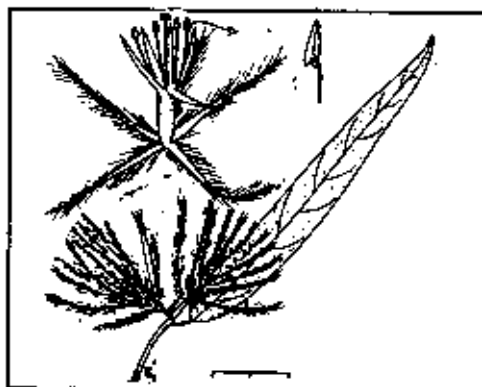
7206 - *Argyreia setosa* Choisy. Thảo bấc to.

Dây leo quấn, to; cành có lông nằm. Lá có phiến dài 7-12 cm, chót có mũi, đáy tù-tròn, có gân-phụ khít nhau, mặt dưới tái và có *lông nằm*; cuống dài 2-5 cm. Pháthoả không dày như nhung; hoa cao 5 cm, *đỏ đậm*, có *sọc* lông; đài cao 8-9 mm; ống *vành* dài 4-5 cm, tại can; tiểu nhụy gần *cách* đáy *vành* 7-8 mm. Quả *đỏ*, tròn nhọn; hạt 4-2.

T.

- Climber; limb appressed pubescent beneath; inflorescence velvety; flowers red.

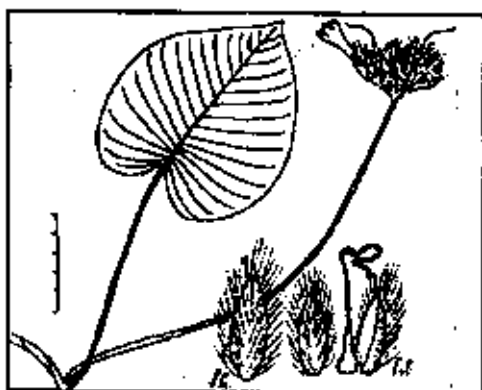

7207 - *Argyreia poilanei* Ooststr.. Thảo bặc Poilane.

Cỏ leo quấn, cứng; cành có lông tơ. Lá có phiến hẹp, to 6-12 x 1cm, mặt trên có lông tơ, dài 5 mm, bìa rìa lông, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 2-3 mm. Pháthoá 4 hoa; cong 4 mm; láhoa, tiêndiệp dài như sợi, có lông dài; ládài 5, hẹp dài; vành có ống cao 17-18 mm. tai hẹp nhọn, đến 2 cm; tiênhụy thô dài.

Saravane, Lào.

- Volubile; leaves oblong linear; bracts, bracteoles hirsute, filiform; corolla lobes narrow 2 cm long (*Cryptanthella sericea* Gagn.).

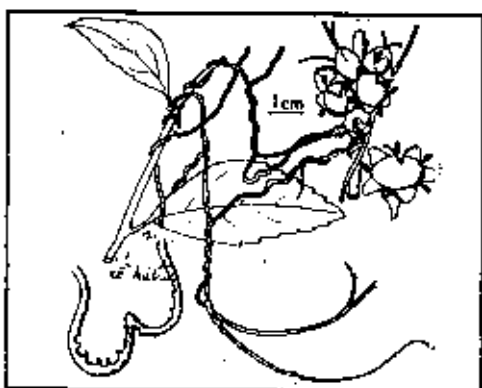
7208 - *Argyreia nasirii* D. Austin. Thảo bặc Nasir.

Dây leo. Lá có phiến hình tim, to 10-14 x 5-13 cm, gân-phụ nhiều, 12-16 cặp, khít ở vùng đáy; cuống dài hơn phiến. Pháthoá trên cong dài đến 25 cm, nhu hoadầu; láhoa 3; ládài ngoài có lông dày vàng đặc sắc, 2 ládài trong không lông, mỏng; vành cao 2 cm; noãn sào không lông, nuốm hình đầu.

Đèo An Khê (Cộng tum).

- Leaves on long petiole; capitulum; sepals extern long yellow hirsute, 2 intern glabrous; corolla 2 cm long.

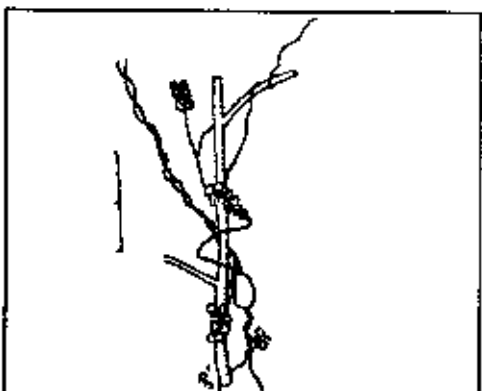
CUSCUTACEAE : họ Tờ đồng

7209 - *Cuscuta australis* R. Br.. Tờ đồng Nam; Dodder; Cuscute.

Toànkýsinh không diệp lục; thân láng; lông dài, vàng hay cam, có vòi mấu vào cây chủ để hút nhựa luyện. Lá teo thành vảy nhỏ. Hoa nhỏ; vành hình lục lạc; tiênhụy gắn ở miệng vành; noãn sào có 2 vòi nhụy. Nang nút giữa 2 vòi nhụy, mang 4-2 hạt.

Thông thường ở miền Nam, truyền lan do người vì dạng lạ; ít có hoa. Được ăn ở Trung quốc.

- Common holoparasite in the Southern part.

7210 - *Cuscuta pentagona* Engelm. Tờ đồng năm-cành.

Dây toànkýsinh không diệp lục; thân mảnh, vàng vàng, có vòi hút bám vào cây chủ thường là cỏ hay cây nhỏ, thấp. Pháthoá ngắn, trên cong mảnh; hoa nhỏ; ládài chồng lên nhau; cánh hoa nhọn. vòi nhụy 2.

Loài tứ xứ, tìm lại ở Việt nam.

- Presence to be confirmed in Vietnam.

7211 - *Cuscuta chinensis* Lam. Tôhông Trungquốc; Chinese Dodder.

Có leo *quấn qua trái*, toànkýsinh, màu vàng (không diệp lục); hút nhựa cây chủ nhờ vòi hút; thân to 1-2 mm, không lá. Pháthoả tròntròn; hoả có đảì 5 láđảì đĩnh; vảnh do 5 cánhhoả đĩnh, vảnh 5, cao 1,2 mm; tiểunhũy 5; noảnsào 2 vòi nhũy. Nang nõ theo kinhtuyệtn.

Hànội. Trái bỗ, trị đảì đẽm, ditinh; cây sắc rừa mắc, trị mựt ở đầu, demulcent, pháthhấn.

- Volubile sinistrorse; corolla with 1.2 mm scale; ovary with 2 styles; capsules circumscissile.

7212 - *Cuscuta japonica* Chois. Tôhông Nhậc.

Có toànkýsinh, không diệp lục, màu vàng cam; thân to 2 mm, không lá, có vòi hút nhựa lưỡn cây chủ. Hoả đom thầnh chũm ngắn trên cọng rấc ngắn; đảì có tai tròn, không lổng; vảnh cao 4 mm, tai tamgiác; tiểunhũy 5, gắn ở miềng ống vảnh; noảnsào 1 vòi nhũy. Nang cao 4 mm; hột 1-2.

Hànội.. Ăn lưỡc, trong canh. Sắc rừa mắc; hột bỗ, pháthđương, làm sỏng lầu.

- Branches 2 mm large; corolla 4 mm long; style 1.

MENYANTHACEAE : họ Thùynũ

7213 - *Vallisneria spiralis* L. Hủylạc.

Có thũysinh chìm; cầnhầnh ngắn, đầu. Lá có phiến bầudực hơi bánhbồ, đảì 10-20 cm, đảì, bĩa có rắng tà, gắn mắnh, nâu đẽn lúc khô; cường đảì 15 cm, bẹ 3 cm. Tắn khĩsinh ở nắch lá; hoả vắng, rỏng 1 cm; láđảì đĩnh nhầu mựt phần; cánh hoả đĩnh nhầu ở đầu; tiểunhũy 5; noảnsào 1 bường. Nang 2-mắnh; hột 2-4.

Thùathiền (hình theo Dop & Gagnepain).

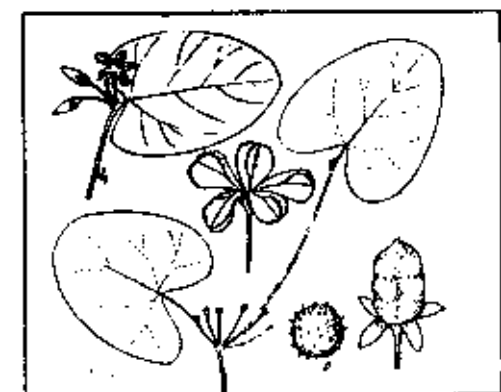
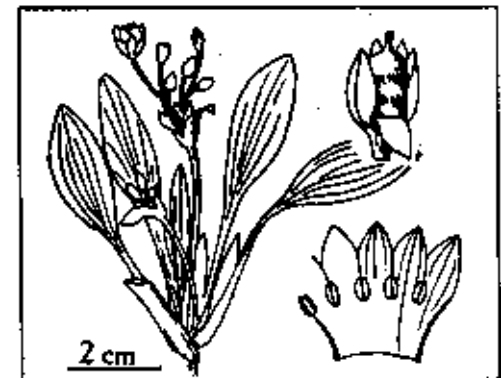
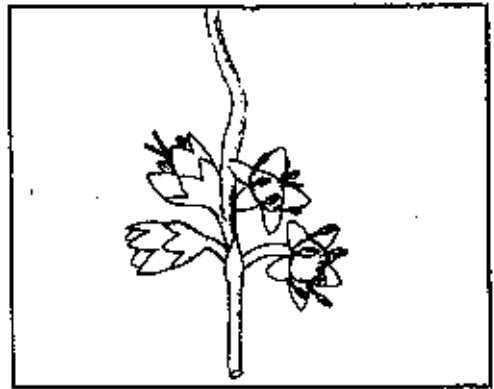
- Immersed hydrophyte; flowers yellow; capsule 2-valved.

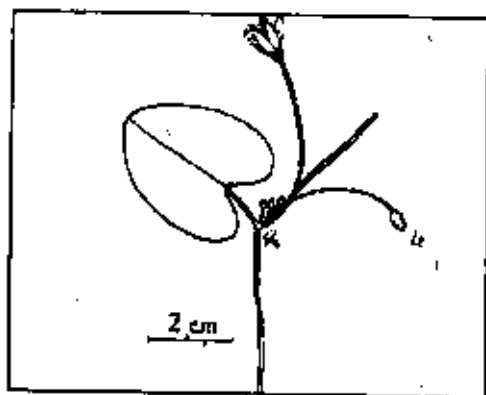
7214 - *Nymphoides cristatum* (Roxb.) O. Ktze. Thùynũ sỏng; Water-fringe.

Có thũysinh; thầnh mềm tròn, đảì 20-50 cm, trong nước. Lá có phiến nổi, hình tim, đảì 5-8 cm, rỏng 2-7 cm, mắc đườ đỏ; cường đảì 1-2,5 cm. Chũm ở chỏt thầnh; hoả có đảì đảì 4-5 mm; vảnh trắng, cánhhoả 5, nhần, có mựt sỏng đừng cao ở giũa; tiểunhũy 5, xen vòi tướn mắc. Nang.

Ao: Quắngtrị; VII-XI.

- Hydrophyte; petals white, with a erect median crest (*Menyanthes cristata* Roxb.).

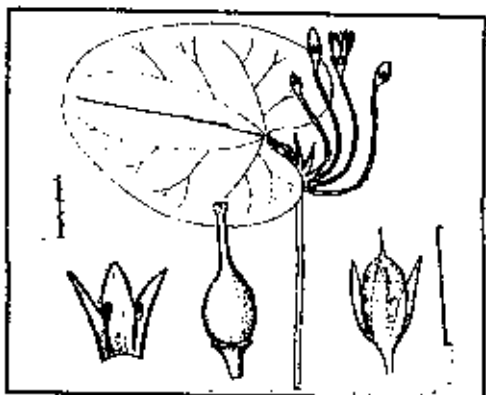

7215 - *Nymphoides hydrophyllaceum* (Lour.) O. Ktze. Thủy nữ nhỏ, Tràng nhỏ; Floating Heart.

Cỏ thủy sinh; thân mềm mảnh, dài 10-30 cm, trong nước. Lá có phiến nổi, hình tim nhỏ, do 2-6 x 3-4 cm, trên cuống dài 2-10 cm. Chùm ở nách lá hay chót thân; hoa trắng hay vàngvàng, cao 7-8 mm; cánh hoa có rìa lông dài; tuyến mật 5, xen với tiểunhụy. Nang tròn, to 3 mm.

Ruộng, hồ, rạch tĩnh, khắp cao độ. Lá và củ dùng như rau, bổ, giúp tiêu hóa, hạ nhiệt, trị thũng.

- Hydrophyte; limb 2-6 cm long; flowers white or ivory (*Menyanthes hydrophyllaceum* Lour.).

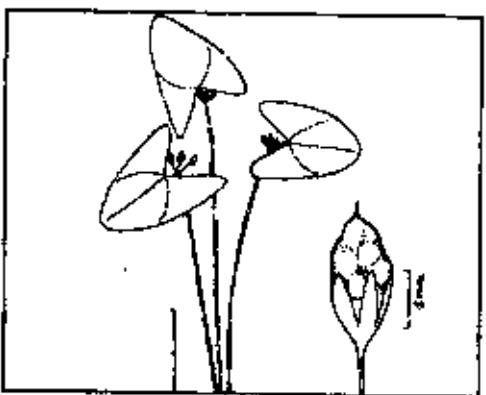

7216 - *Nymphoides indicum* (L.) O. Ktze. Rau tràng, Thủy nữ Ấn; Water snowflake.

Cỏ thủy sinh; thân dài 30-50 cm hay hơn, trong nước. Lá có phiến nổi, hình tim to, rộng 10-25 cm; cuống ngắn. Chùm ở chót thân mang hoa trắng, to, rộng 2-3 cm; cọng hoa dài; ống vành ngắn, cánh hoa có rìa lông dài; tiểunhụy 5, xen với 5 tuyến mật. Nang cao 1,5 cm; hạt nhiều.

Ruộng, rạch cạn, bình nguyên; I-XII. Củ và lá dùng như rau; dược dụng như trên; trị vàng da.

- Big hydrophyte; limb to 25 cm large; flowers white, 2-3 cm large (*Limnanthemum indicum* L.).

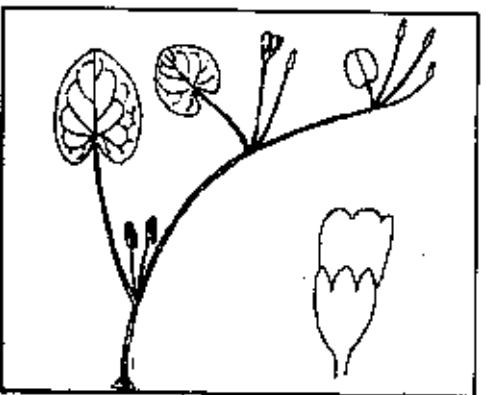

7217 - *Nymphoides parvifolia* (Griesb.) O. Ktze. Thủy nữ lá-nhỏ.

Cỏ thủy sinh; thân nhiều, có lông dài dạng cuống lá. Lá có phiến nổi, nhỏ, hình tim mũi mác, do 2-3 x 2 cm; cuống ngắn, vào 1 cm mà thôi. Chùm hoa ở nách lá; hoa cao 3 mm, có cọng ngắn; đài cao 1 mm, lá đài 5, không lông; vành có ống ngắn, tai 5; tiểunhụy 5. Nang xoan, cao 2 mm; hạt nhiều, tròn tròn.

Lào.

- Hydrophyte; limb 2-3 cm long; flowers small; capsules 2 mm long.

7218 - *Nymphoides tonkinensis* (P. Dop) Phamhoang. Thủy nữ Bắc bộ.

Cỏ thủy sinh; thân mảnh có nhiều lông dài. Lá có phiến nổi, hình tim, nhỏ, dài 1-2 cm, dài, nhám nhám mặt dưới; cuống dài 1-6 cm. Chùm ở nách lá; lá hoa nhọn, 1 cm; hoa cao 1 cm; lá đài 5, dính nhau ở đáy; vành hình chuông, ống dài bằng hay hơn đài; tiểunhụy 5, không chỉ, gắn ở miệng ống; noãn sào cao 2,5 mm. Nang cao 6-7 mm; hạt 6-12.

Hải dương.

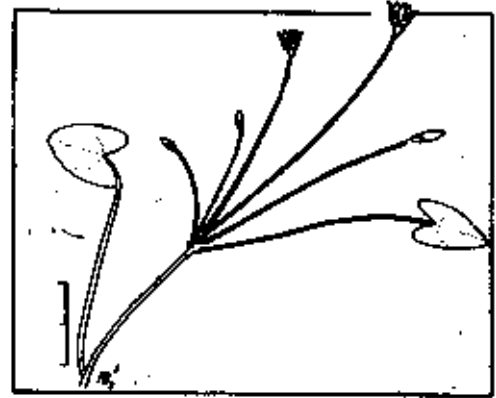
- Hydrophyte; limb 1-2 cm long; flowers 1 cm long; capsules 6-7 mm long (*Limnanthemum tonkinense* P. Dop.).

7219 - *Nymphoides hastata* (Dop) Kerr. Thủy nữ mũi-mác.

Cỏ thủy sinh; thân mảnh có lông dài trong nước. Lá có phiến nổi, hình tim tròn hay mũi mác, nhỏ, dài 1,5-2,5 cm, mặt dưới đỏ đậm, gân không rõ; cuống dài 2-5 cm. Chùm hoa có cọng dài 5-6 cm, vàng; lá đài 5, dài 7 mm; cánh hoa 5, miệng ống vành có lông; tuyến mật; noãn sào 1 buồng. Nang xoan, cao 6-7 mm; hạt nhiều, hình thấu kính, to 1 mm.

Lào.

- Hydrophyte; limb cordate hastate; flowers yellow (*Limnanthemum hastatum* P. Dop).

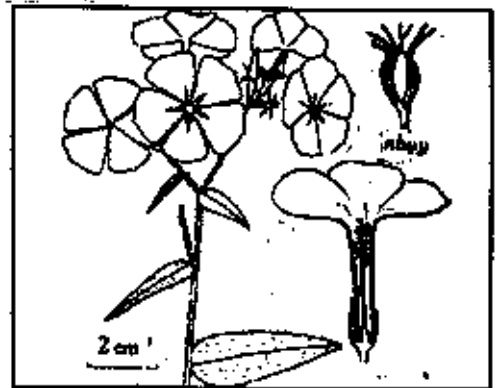
POLEMONIACEAE : họ Phước.

7220 - *Phlox drummondii* Hook. f. Phước, Giáp trúc đào; Drummond Phlox.

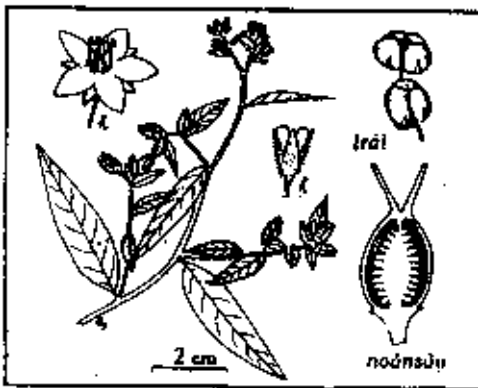
Cỏ dăm, nhám, có lông trắng. Lá mọc xen, không cuống; phiến thon, có lông thưa dài, gân-phụ không rõ. Hoa có cọng dài 5-7 mm; đài cao 1 cm, ống 4 mm; vành có ống 2,5 cm, tai tà tròn; tiểu nhụy 5; vòi nhụy 3. Nang tròn tròn, cao 4 mm, nở làm 3 mảnh, có đài còn lại; hạt 3.

Tr ở cao độ như Đalat; I-XII. Góc Texas. Mexico. Có nhiều thứ và tạp chủng với hoa đủ màu: đỏ, có bột đậm, hay hương, tím tím, trắng...

- Ornamental.

HYDROPHYLLACEAE : họ Thủy lỵ

7221 - *Hydrolea zeylanica* (L.) Vahl. Thủy lỵ, Lá-nước

Cỏ nhất niên; thân đứng hay nằm, tròn, xanh dợt, dài 0,5-1 m. Lá mọc xen; phiến thon hẹp (khí bò, phiến ngắn hơn), không lông; cuống dài 1-2 mm, không lá bé. Hoa có cọng và đài có lông dài; lá đài rời; cánh hoa 5, lam đẹp, dính nhau thành một ống cao vào 1 mm; tiểu nhụy 5, gắn trên ống vành; noãn sào 2 vòi nhụy. Nang tròn tròn, cao 4-5 mm. n = 9, 12.

Ruộng gần khô, đất hoang ẩm, NTB; VI-III. Dọt ăn được, Tr vì vậy ở Indonesia. Dăm đắp trị ung-lở. - Annual; flowers blue; corolla tube short; capsule 4-5 mm large (*Nama zeylanica* L.).

BORAGINACEAE : họ Vòi voi

1a - cỏ

2a - 2 vòi nhụy

2b - 1 vòi nhụy; trái khô

3a - ống vành không có 5 vảy

4a - ba phần dài thành mũi, cao; vòi nhụy dài

4b - ba phần không dài lên; vòi nhụy ngắn

3b - ống vành có 5 vảy; vòi nhụy nẩy sinh từ gần đáy bầu noãn

4a - trái lõm ở đầu, như cái gàu

4b - trái không lõm ở đầu

5a - trái gắn ở giữa, có u, không móc

5b - trái gắn ở đầu, có gai móc

Coldenia

Trichodesma
Heliotropium

Thyrocarpus

Bothriospermum
Cynoglossum

1b - cây thân mộc nhỏ hay to, hay trườn

2a - đại mộc; 1 vòi nhụy; quả hạch cứng

2b - tiểu mộc hay đại mộc nhỏ

3a - 1 vòi nhụy

4a - vòi nhụy to, không phân biệt với noãn sào; có thể trườn

5b - ống vành dài

5b - ống vành ngắn

4b - vòi nhụy rất nhỏ; chỉ tiểu nhụy dài

3b - 2 vòi nhụy; cây cứng; quả mập, vòi nhụy dài

4a - lá dài tam giác ngắn

4b - lá dài hẹp dài

*Cordia**Tournefortia**Argusia**Rotula**Ehretia**Carmone***Cordioidae:**7222 - *Cordia bantamensis* Bl. Tầm mộc Bantam, Ông-bầu, Ngút.

Đại mộc nhỏ; cành non có lông. Lá có phiến xoan rộng, to 8-10 cm, có lông hoe ở gân mặt dưới, bìa dứng ở 1/2 trên, gân ở đáy 5, gân-phụ 4 cặp; cuống đen, dài 2-3,5 cm. Chùm-tútán có nhánh rẽ, có lông thưa; đài hình chén, có 4-5 răng; vành vàng xanh, có lông ở cổ; tiểu nhụy 5; vòi nhụy chẻ hai 2 lần. Quả hạch cứng đen lúc khô.

Hà Nam Ninh, Đà Lạt; V, 5.

- Small tree; corolla yellow green, pubescent on the throat; drupes black.

7223 - *Cordia cochinchinensis* Gagn. Tầm mộc Nam Bộ.

Cây cao 2-12 m, đứng hay trườn; cành có lông vàng vàng. Lá có phiến bầu dục, dài 7-15 cm, cứng, không lông; cuống dài 2-2,5 cm. Hoa to 1,5 cm; đài hình chén cao 1 cm; vành cao 1,5 cm; tiểu nhụy 4, gân ở miệng hoa; nướm nhu chi. Quả hạch cứng tròn, to 3 x 2,2-2,6 cm, trên đài cao 1 cm.

Bà Rịa, Côn Sơn.

- Sarmentous or 12 m high tree; corolla 1.5 cm long; drupes 3 x 2.6 cm.

7224 - *Cordia dichotoma* Forst. f. (*Varronia sinensis* Lour., ?*Argyrea arborea* Lour.)

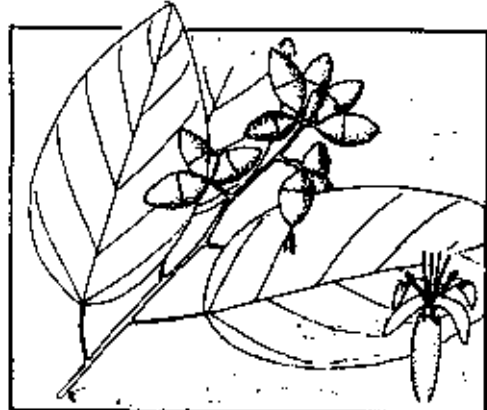
Đại mộc 3-10 m. Lá có phiến bầu dục-xoan, không dày lắm, to 8-12 x 4-8 cm, chót tù, có mũi ngắn, đáy tù hay nhọn, bìa nguyên, mặt trên có lông mịn, hay như không lông, mặt dưới có lông tái; cuống 2-4 cm. Tútán lưỡng phái cao 2-8 cm, ở ngọn; hoa đực và lưỡng phái; hoa đực chẻ 3,5-4,7 mm, có lông ở 1/2 dưới; hoa lưỡng phái có đài 5-6 mm, vành 8-10 mm (ống 3-5 mm), chỉ tiểu nhụy 2 mm, noãn sào không lông, cao 2,5-3,5 mm. Quả hạch cứng tròn, to 10-15 mm, vàng hay cam, trên đài đồng trường, 8-12 mm; nạc nhỏ.

7225 - *Cordia glabra* Cham. Tầm mộc nhẵn.

Đại mộc nhỏ; cành mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục hơi xoan ngược, to 7-10 x 5-7 cm, đầu tù, không lông, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1-3 cm. Chùm-tútán ở nách lá. Trái xoan tròn, to vào 2 cm, trên đài hình chén miệng có thùy thấp.

Đà Nẵng, Vũng Tàu; 6.

- Small tree; branches, leaves glabrous; axillary panicles; drupes 2 cm large.

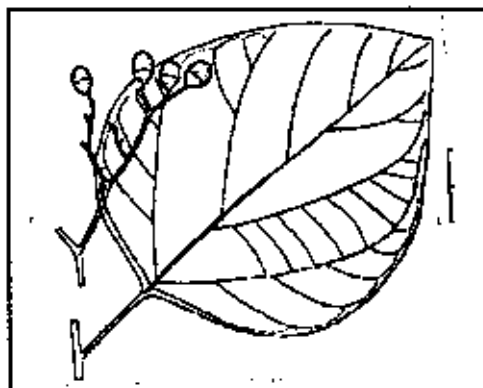

7226 - *Cordia grandis* Roxb.. Tầm mộc to.

Tiểu mộc cao 3-5 m; cành gần như không lông, nâu nâu. Lá có phiến xoan rộng, to 11 x 9 cm, đáy tròn, chót tằm, nhám dóm thấy (lông dày phủ trắng), gân từ đáy 5, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 3-4 cm, có ít lông. Phấn hoa như tản phòng ở chót nhánh, rộng 10 cm; đài dài 5-6 mm, răng 4-5, nhỏ; vành có ống 4 mm, tai 4-5, dài 4 mm; tiểu nhụy có chỉ có lông. Quả hạch cứng xoan, cao đến 1 cm, hương lúc chín, có dài hình chén ôm đến 1/2.

Caolạng, Hànam Ninh đến Quảng Nam Đà Nẵng.

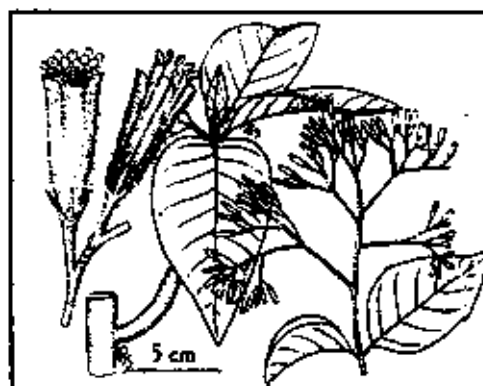
- Small tree; leaves rough; corolla tube 4 mm, lobes 4 mm; drupes 1 cm long.

7227 - *Cordia latifolia* Roxb.. Lá-trắng.

Dại mộc nhỏ; cành không lông. Lá có phiến dài đến 20 cm, không lông, màu lục rất dợt dặc sắc. Chùm-tụ tán ở chót nhánh; đài do lá dài hẹp, có lông; vành là ống dài, có lông; tiểu nhụy 10, gần gần đáy ống vành; noãn sào không lông, có nuốm tròn.

Tr làm kiếng vì lá lợt màu lạ và đẹp.

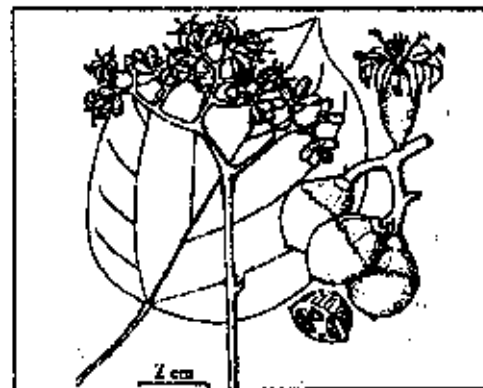
- Small tree cultivated for its light green leaves.

7228 - *Cordia myxa* L.. Tầm mộc nhỏ, Thiên đầu thồng; Assyrian Plum, Sebastian Plum; Prune d'Assyrie. Tiểu mộc hay đại mộc cao 12 m; cành trắng trắng. Lá có phiến xoan hay bầu dục rộng, dài 10-12 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài 2-5 cm. Tụ tán ở ngọn nhánh; hoa trắng, gần một bên; đài cao 6 mm; vành cao 1 cm, ống dài 5 mm; tiểu nhụy gần ở miệng vành; nuốm 4, dài như chỉ. Quả hạch cứng to 12 mm, trên dài hơi đồng trường; nhân 2-3 hạt, ăn được.

Mỹ tho (hình theo Wight). Trị nhức đầu. Trái non ăn như rau hay làm dưa; trái chín và hạt ăn được.

- Tree 12 m high; branches whitish; flowers white; drupes 12 mm long.

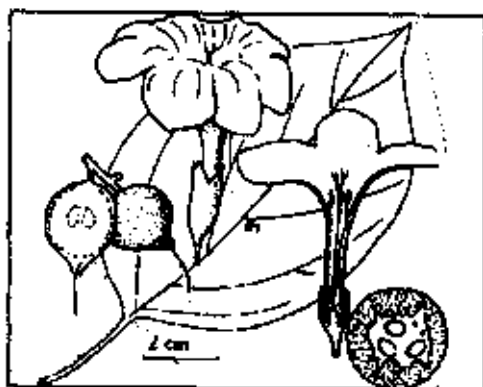
7229 - *Cordia obliqua* Willd.. Trái-keo

Tiểu mộc trườn hay đại mộc nhỏ; cành có bích hầu trắng. Lá có phiến xoan, dày, có lông ở gân mặt dưới, gân-phụ 4-6 cặp; cuống mảnh, dài 1-3 cm. Phấn hoa ở ngọn nhánh, dài 1-2 cm; đài cao 5 mm, tai 2 mm; vành có ống có lông mặt trong, tai dài 7 mm; bao phấn dài 2,5 mm. Quả hạch cứng to 1,5 cm, láng, vàng, có đài còn lại; nhân 1, quanh là nạc nhớt như keo.

Bình nguyên: Vũng Tàu, Cần Thơ; VI, 6. Uống và đắp trị nhức đầu; vỏ, rễ, trái bỏ, xỏ, hanh nhiệt, trị đau tiết niệu, viêm cuống-phổi, long đóm, bảo vệ màng nhầy.

- Sarmentous or small tree; limb pubescent on nerves beneath; drupes with glutinous flesh.

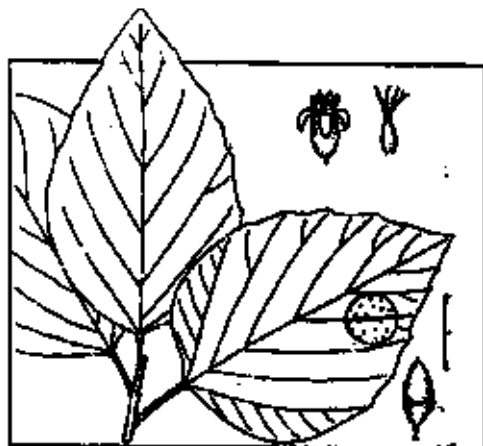

7230 - *Cordia subcordata* Poir. Tầm mộc tím.

Đại mộc cao 10 m; cành không lông, màu dợt. Lá có phiến mỏng, không lông, đáy hình tim hay cắt ngang hay tù. Tụ tán lưỡng phân trên nách lá; hoa màu cam, to 4 cm; dài cao 1,3 cm, có 5 răng; tiểu nhụy 5-6, gắn giữa ống vành. Quả hạch cứng to 2,5 cm, có vòi còn lại dài, trong dài đồng trường bao trọn; nhân 1-3-hột.

Duyên hải: Vũng Tàu, Phú Quốc.

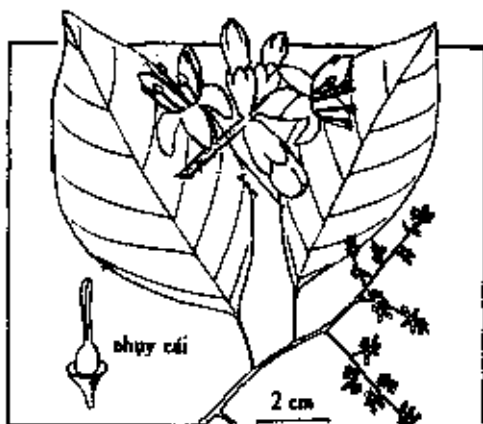
- Tree 10 m high; flowers orange; drupe into accrescent calyx.

7231 - *Cordia wallichii* D. Don. Tầm mộc Wallich.

Đại mộc cao 5-6 m; cành không lông, trắng. Lá có phiến xoan, to 8-9 x 6 cm, đầu tù, đáy tròn, bìa giòn hay có răng thưa, gân từ đáy 3, gân-phụ 5 cặp, mặt trên nâu đen, có đốm tuyến nhỏ tròn, mặt dưới nâu sẫm, có lông, gân thành mạng lưới; cuống đen. Phấn hoa thưa, có lông; hoa có vành có ống dài hơn tai; noãn sào không lông, vòi nhụy 2, chẻ hai. Quả hạch cứng xoan nhọn, cao 17 mm.

Rừng vào 600 m: núi Điện-Bà; 9.

- Tree 6 m high; limb glandulous dotted on upper surface; drupes 17 mm long.

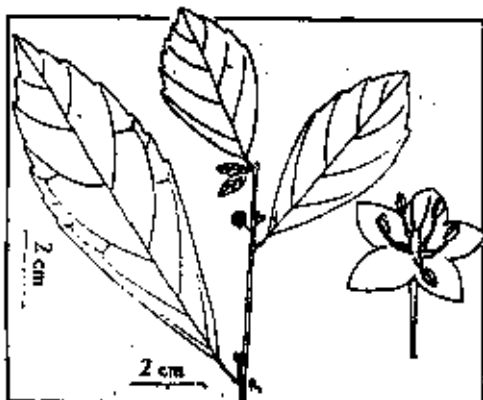
Ehretioideae:7232 - *Ehretia acuminata* R. Br. Cùm rụm nhọn.

Đại mộc cao 12 m; cành không lông. Lá có phiến xoan bầu dục, dài 7-15 cm, không lông, mỏng, gân-phụ mảnh, 5-7 cặp; cuống dài 2-4 cm. Chùm tụ tán ở chót nhánh; hoa nhiều, trắng, thơm; dài 2 mm; vành hình thúng, cao 4 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào không lông, 4 buồng. Quả hạch cứng to 3-5 mm; nhân 2; hột 4.

Tr ở Hà Nội, Sài Gòn; III. Gỗ vàng lợt, khá.

Trái chín cam đến đỏ, chua chua ngọt ngọt, ăn sống hay làm dưa.

- Tree 12 m high; leaves glabrous; flowers white, fragrant; drupes, pyrenes 2, 2-seeded.

7233 - *Ehretia dentata* Courch. Cùm rụm răng.

Tiểu mộc trườn; cành mảnh, không lông. Lá có phiến xoan thon thon-ngược, dài 5-10 cm, có răng thưa ở phần trên, xanh đậm mặt trên; cuống 5-7 mm. Phấn hoa là tụ tán nhỏ, 2-3 hoa; lá dài 4,5 mm; vành hình thúng, rộng 7 mm; chỉ tiểu nhụy phủ ở đáy; noãn sào không lông, vòi nhụy 2, rời. Quả hạch cứng to 5 mm; nhân 1, hột 4.

Trjan, Phước thành.

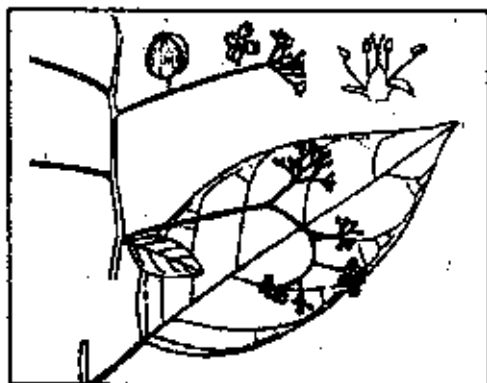
- Sarmentous; leaves glabrous; corolla rotaceous; styles 2; pyrena 1.

7234 - *Ehretia asperula* Zoll. & Mor.. Dốt.

Tiểu mộc cao đến 1 m. Lá có phiến bầu dục thon, to 4-10 x 2-5 cm, chót tẻ, đáy tròn tròn, bìa có răng hay nguyên, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 1,7 cm. Chùm-tútán ở chót nhánh, có vài lá nhỏ ở đáy, nhánh dài; đài có lông, thùy 5, cao 1,5 mm; vành có ống ngắn; tiểunhụy 5; noãn sào không lông. Trái tròn, to 4-5 mm, có 4 rãnh; hạt 4.

Rào, lùm bụi; vịnh Hạ Long, Hải Phòng.

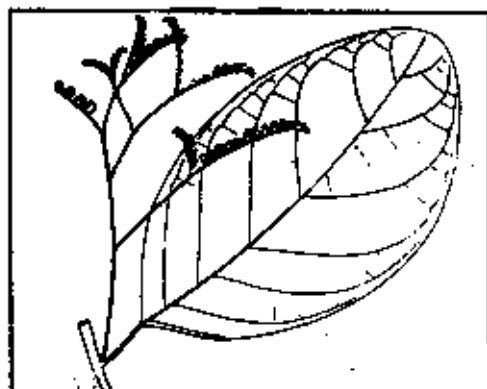
- Shrub 1 m high; limb dentate or entire; drupes 4-5 mm, seeds 4 (*E. hanceana* Hemsl.).

7235 - *Ehretia laevis* Roxb.. Dốt láng.

Đại mộc đến 25 m; cành không lông, láng. Lá có phiến bầu dục, to 10-12 x 6-7 cm, đầu tẻ tròn tròn, đáy tẻ, không lông, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 1,5-3 cm. Pháth hoa chia nhánh, mang *tútán bờ-cạp* có lông; nụ cao 3 mm, rộng 1-3 mm; đài hình chuông, 5 răng; vành có ống 2 mm, tai 1,5 mm, chài; tiểunhụy 5, noãn sào có lông. Trái tròn tròn, to 3-4 mm, có 4 cạnh; hạt 4.

Lào.

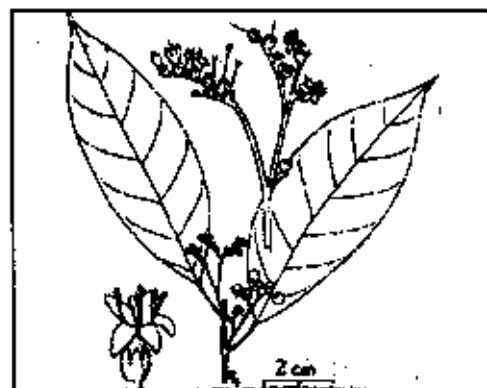
- Tree 25 m high; limb elliptic, glabrous; corolla 3-4 mm long; fruits 3-4 mm large.

7236 - *Ehretia dichotoma* Bl.. Dốt lưỡng phân.

Đại mộc(?); cành mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, dài 10(20) cm, bìa nguyên, không lông, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 1,5 cm. Pháth hoa chia nhánh mang *tútán bờ-cạp* dài 1-1,5 cm; đài cao 1 mm, 5 răng; vành cao 3 mm, có ống dài hơn tai; tiểunhụy 5 gắn ở miệng ống; vòi nhụy dài 2 nướm. Quả hạch cứng to 3-4 mm.

Vùng Sài Gòn.

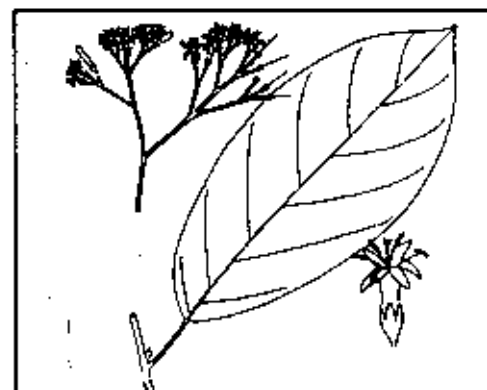
- Leaves glabrous; inflorescence bearing cymes; drupes 3-4 mm (*E. laevis* var. *canariensis* (Cl.) Gagn.).

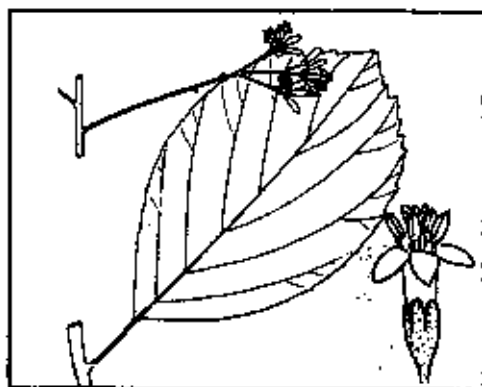
7237 - *Ehretia longifolia* Champ. in Hook.. Dốt lá dài.

Tiểu mộc cao 3-4 m; cành không lông, láng. Lá có phiến bầu dục xoan ngược, to 12-15 x 4-7 cm, gân-phụ 5-6 cặp, không lông; cuống dài 12-17 mm. Pháth hoa ở ngọn và nách lá, như tán phòng; hoa cao 1 cm; đài 5 răng dài bằng ống; vành trắng, ống không lông, cao 6-7 mm, tai 4-6; tiểunhụy 5, gắn trên miệng vành; noãn sào không lông.

Từ Cao Lạng đến Thanh Hóa.

- Shrub 3-4 m high; limb glabrous; corolla white, 1 cm long.

7238 - *Ehretia macrophylla* Wall. ex Roxb.. Dốt lá-to.
Đại mộc nhỏ; cành không lông. Lá có phiến xoan ngược, to 11-15 x 6,5-8 cm, đầu tù, đáy nhọn, bìa có răng to, không đều, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 2-3 cm. Chùm-tútán ở chót nhánh, cao 10 cm, nhánh dài 6-7 cm; hoa không cọng, dài 1 cm; đài có lông mịn, tai ria lông; vành có ống 6 mm, tai cao 3,5 mm; vòi nhụy 2. Trái to 15 mm; nhân 2, tròn, dẹp; hạt to 8-9 mm.

B. Rẻ lổtưa, giải độc, trị tét háp.

- Small tree; panicles 10 cm long; corolla glabrous; drupes 15 mm large; pyrenes 2.

7239 - *Carmone microphylla* (Lam.) Don. Cùm rùm; Ceylon Box Wood.

Tiểu mộc cao 1-3 m. Lá nhỏ mọc thành nhóm (vì trên nhánh ngắn), xanh đậm, láng chói, có lông thưa, răng ít, ở chót phiến. Tútán có nhánh; cọng dài hơn lá; hoa trắng rộng 8-10 mm; lá dài 5, gần như rời nhau; cánh hoa 5, dính nhau 1/3-1/2; vòi nhụy 2. Quả hạch cứng to 6-7 mm, cam; nhân tròn, 1.

Rừng còi duyên hải, và kiểng thường Tr; I-XII. Lá làm trà, giải khát; rễ lổt tiểu, trị lậu; trái ăn được.

- Littoral and ornamental shrub; flowers white; drupes orange (*E. microphylla* Lam.; *E. buxifolia* Roxb.; *C. retusa* (Vahl) Mats.).

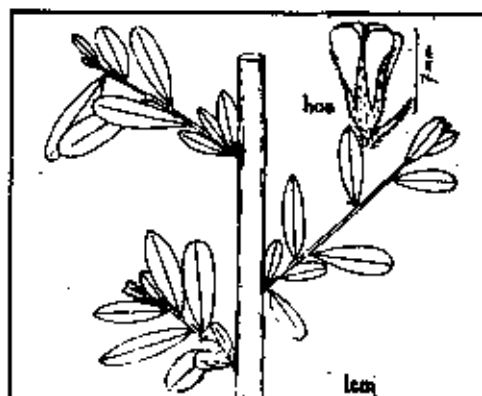

7240 - *Coldenia procumbens* L. Cáp diên bò, Chun-lần.

Cỏ bò nhấm, có lông nhám. Lá có răng to, có lông trắng dày, trông như dóng sượng. Hoa ở nách lá, nhỏ, trắng hay hường huồng; đài có 4 lá dài rời, xanh; vành thành ống cao 1,5 mm; noãn sào 2 tằm bi. Béquả cao 4-5 mm, có ít gai; hạt không phôi nhũ.

Ruộng, sân vườn: Sài Gòn, Tây Ninh, Đồng Tháp.; II-III. Trong thuốc ho; đắp trị tét háp, đắp nhọt cho mau ra miệng.

- Creeping herb; limb white tomentose; flowers white or pinkish; achenes.

7241 - *Rotula aquatica* Lour.. Riri cát.

Bụi cao 2-3 m; cành hình trụ, có lông nằm. và rễ bất định. Lá mọc trên nhánh ngắn; phiến nhỏ, dài 1-1,5 cm, cứng, không lông, đầu tù hay tròn; cuống ngắn. Hoa 2-3 ở nách lá, cao 7-8 mm; lá dài 4-5 mm; vành hường hay tia, ống cao 5 mm, tai 5, đứng. Quả hạch cứng to bằng đầu đũa; nhân 4, 1-hạt.

Thác trên sông: B đến sông Đồng Nai. Phất hần, lổt tiểu, trị sạn thận.

- Small shrub; leaves small, glabrous; corolla pink or purple; drupes 7-8 mm across (*Rhabdia lycioides* sens. C.B.Cl.).

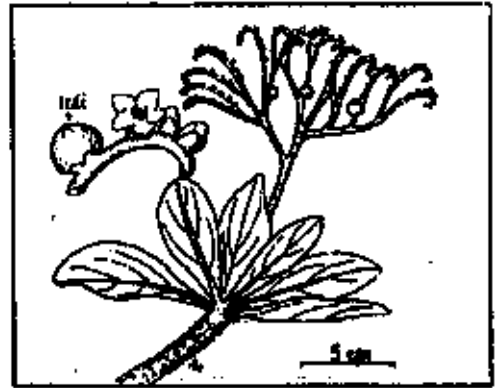
Heliotropoideae:

7245 * *Argusia argentea* (L.f.) Heine. Bạc biển.

Đầm lợc cao 3-4 m; gốc to 20 cm. Lá mọc khít nhau ở chót nhánh, dày lông như nhung trắng, gân-phụ khó nhận; cuống vắng. Tụ tán bờ-cạp kép; hoa theo 2 hàng, trắng trắng; lá đài 5; vành có ống ngắn, tai 5 xoan nhọn; tiểunhụy 5, gắn gần đáy vành. Quả hạch cứng tròn bẹp, vàng vàng lúc chín, to 6 mm.

Dựa sát biển, từ Đà Nẵng trở vào; I-XII. Lá cho là trị nọc rắn biển.

- Littoral small tree; leaves white tomentose; flowers whitish; drupes yellow (*Tournefortia argentea* L. f.).

7246 - *Tournefortia montana* Lour.. Bò cạp núi.

Bụi; cành có lông nằm, trắng. Lá có phiến thon, to 8-14 x 3-4,5 cm, đầu nhọn, đáy tà-tròn, đen mặt trên, có lông thưa và mịn nhọnnhon mặt dưới, gân-phụ 5 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Phát hoa lưỡng phân, mang tụ tán bờ cạp dài 4-5 cm; hoa cao 1,5-2 mm; lá đài thon, có lông trắng ở hai mặt; noãn sào không lông, nuốm như gòn có 4 thùy. Trái có 4 rãnh, 2 buồng.

Hà Nam Ninh, Thanh Hóa đến Công Tum; III.

- Bush; limb hairy and verrucose beneath; corolla tubulous (*T. boniana* Gagn.).

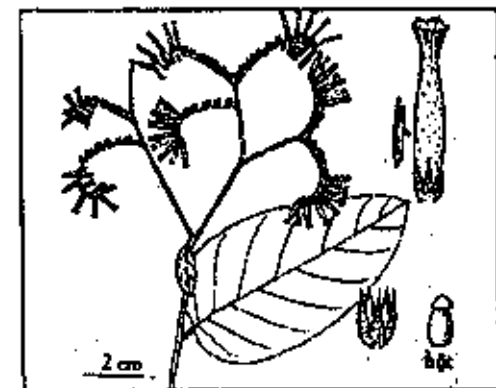

7247 - *Tournefortia gaudichaudii* Gagn.. Tuân phát, Bò cạp Gaudichaud.

Tiểu mộc trườn, gần như không lông. Lá có phiến bàu dục thon, dài 8-12 cm, đáy tròn hơi lõm, không lông, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1 cm. Tụ tán bờ cạp, thường ở ngọn nhánh; hoa xanh xanh, cao 12-14 mm; lá đài nhọn; vành là ống hẹp, có lông, chót có thùy thấp; tiểunhụy 5. Quả hạch cứng to 6-7 mm; nhân 2.

Huế, Đà Nẵng; III-IV.

- Sarmentous; limb almost glabrous; corolla 12-14 mm long; drupes 6-7 mm large.

7248 - *Tournefortia sarmentosa* Lam.. Bò cạp trườn.

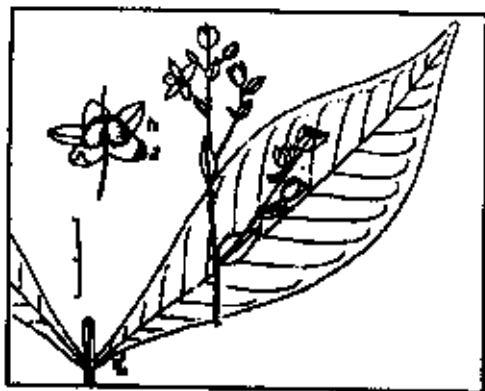
Tiểu mộc trườn, cao 2 m; nhánh có lông vàng. Lá có phiến thon, đến 9 x 3 cm, đầu nhọn, đáy tà, gân-phụ 7 cặp, có lông dày phủ, nhiều ở mặt dưới; cuống dài 1 cm, có lông nhám. Phát hoa lá 2 tụ tán bờ cạp trên một cọng chung; hoa cao 1 cm; có lông dài; đài có ống 8-9 mm, tai tam giác nhỏ; tiểunhụy 5, gắn ở miệng vành, xanh xanh. Trái xoan, nhọnnhon, cao 5-7 mm; hạt 2.

Lùm bụi; Chợ Gành.

- Sarmentous; leaves densely pubescent; flowers 1 cm long; drupes ovoid, attenuate, 5-7 mm high.

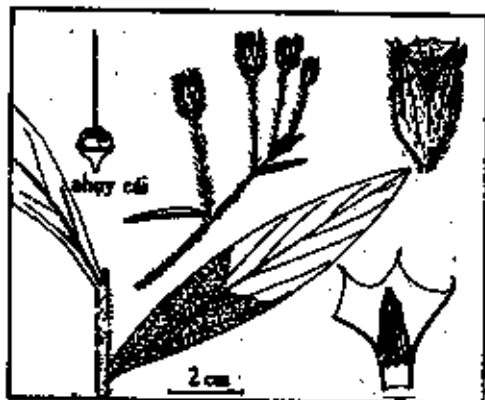
* (Xem chú thích ở trang 18)

7249 - *Trichodesma calycosum* Coll. & Hemsl. Maoty đài.

Tiểu mộc cao 1-6 m, dây lông vàng; cành vuông. Lá có phiến thon ngược, lá ở đáy thân dài đến 40 cm, rộng 16 cm, đáy tù hẹp trên cuống, mặt dưới dây lông xám. Chùm-tútán ở ngọn nhánh; hoa rộng 1 cm; lá đài dài 1,3 cm, dính nhau ở đáy, đồng trường đến 2 x 2,5 cm, ở trái; vành vàng nâu, dài 1,5 cm, có 8-10 u ở miệng; tiểu nhụy 5. Túbé quả (có khi 1-2 lép đi), to 6 mm.

- Shrub 1 m high; limb grey tomentose beneath; flowers yellow brown; tetrachenes 6 mm large (*Octosomatium kerrii* Gagn.).

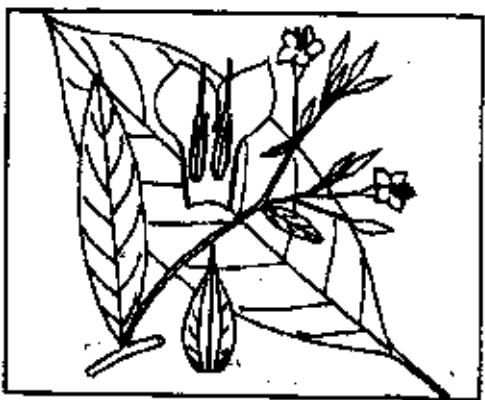

7250 - *Trichodesma zeylanicum* (Burm. f.) R. Br. Maoty Tichlan.

Cỏ đứng cao 1,5 m; cành dây lông cứng, nhám. Lá mọc đối (dưới thân) hay xen (trên thân); phiến dài 6-15 cm, bìa nguyên, mặt trên dây dóm trắng, mặt dưới dây lông ở gân. Chùm có lá nhỏ; cong dài 2,5 cm, mảnh; lá đài cao 6-8 mm, cao hơn nửa ở trái; vành lam, rộng 1,5 cm, ống không vảy; baophấn có lông, có mũi dài. Túbé quả 4.

Dựa lộ, hoang nguyên, vùng khô: Phanrang; III-V. Lợi tiểu, hoạt nhuận.

- Herb 1.2 m high very rough; flowers blue, on long pedicels; tetrachenes (*Borago zeylanica* Burm.).

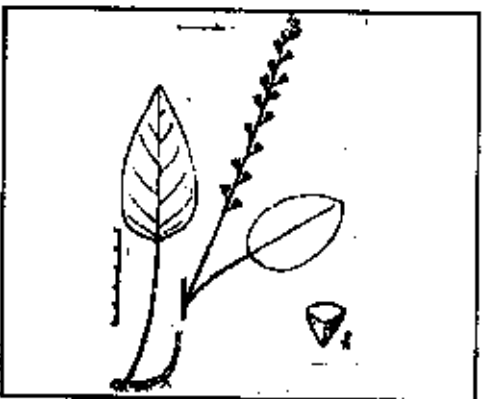

7251 - *Trichodesma khasyanum* C.B. Cl. Maoty núi.

Tiểu mộc; cành không lông. Lá có phiến to, xoan thon, dài đến 30 cm, gân-phụ 10-12 cặp, đáy tù hẹp đến cuống; cuống dài 2 cm. Hoa có lá đài dính ở đáy, đầu nhọn; vành có ống ngắn, tai xoan; tiểu nhụy 5, gắn ở miệng ống vành, baophấn dính, có lông, chung đôi kéo dài thành mũi dài đứng; noãn sào không lông.

Dựa suối: Sapa; IX.

- Shrub; limb to 30 cm long; connectif prolonged into long point.

7252 - *Trigonotis macrophylla* Van. var. *verrucosa* Johnst. Tamgiác nhĩ.

Cỏ năm có rễ bất định, rời đứng cao 20-30 cm. Lá ở đáy thân to đến 8 x 4 cm, bầu dục thon, đầu tù, đáy tròn, gân-phụ 6-7 cặp, có lông nằm trắng; lá trên từ nhỏ lại và bầu dục tròn hai đầu. Chùm đứng, dài 10 cm; hoa có lá hoa nhỏ, cong dài 5-6 mm; lá đài 4-5 mm, thon; cánh hoa 6-7 mm. Hạt tứ giác.

Dựa đường đi ở rừng, suối, nơi lầy: Sapa.

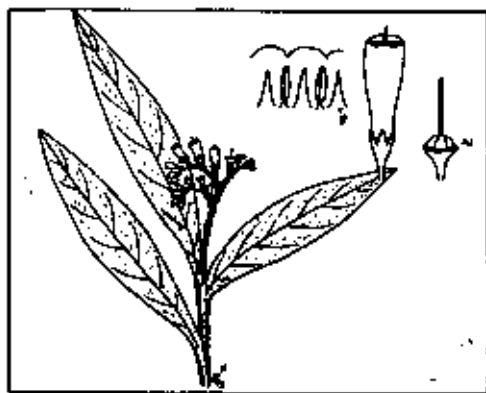
- Creeping then erect herb; limb ovate lanceolate to elliptic; terminal raceme; petals 6-7 mm long.

7253 - *Symphytum officinale* L. Comfrey; Consoude.

Cỏ nhám niên cao đến 1 m, có lông nhám; thân có cánh. Lá có phiến thon nhọn hai đầu, to, gân lõm mặt trên, lồi ở mặt dưới, hơi bán-phồng; cuống tẻ cùng thành cánh dọc theo thân. Tután đuôi mèo 1-2 ở ngọn; hoa nhỏ; lá đài tamgiác; vành cao 8 mm, hình chuông; vảy 5 xen với 5 tiểuhụy.

Tr làm rau. Làm lành vết thương, song tác động vào nhiễm thể của bạch huyết cầu; *in vitro*, chống siêu khuẩn thụ bào chần.

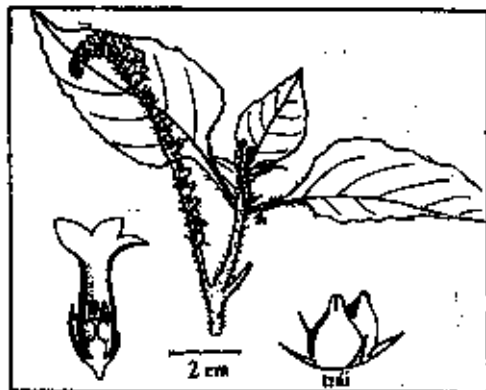
- Cultivated.

7254 - *Heliotropium indicum* L. Vờivoi; Indian Heliotrope, Indian Turnsole.

Cỏ đứng, nhám niên, cao 20-50 cm; thân và lá nhám vì lông to, dòn, tẩm CO_3Ca . Lá mọc xen, không lá bé. Tután đuôi mèo, đứng từ nách lá; hoa nhỏ, trắng, đều, ngũ phân; lá đài xanh cao 2,5 mm; vành hình ống; tiểuhụy gắn ở dưới giữa ống vành. Túbé quả cao 3-4 mm.

Vườn, đất hoang, rầy, bình nguyên. Lá lợi kinh, trị ho, chống viêm (dầu gối..) suyễn (alc.: indicin, lasiocarpin độc cho gan); trị ung thư (indicin).

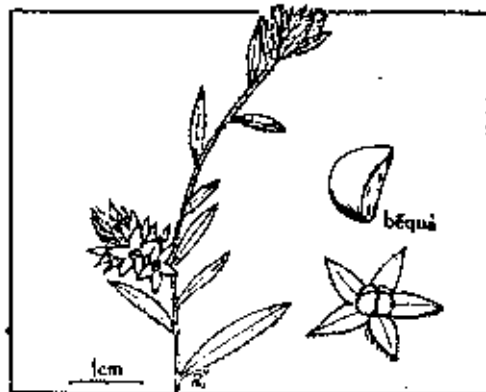
- Annual herb with rough hairs; flowers white; tetrachenes.

7255 - *Heliotropium marifolium* Retz. Vờivoi chùm.

Cỏ nhám niên; thân thường đơn, cao 10-20 cm. Lá có phiến hẹp có lông nằm nhám hai mặt. Tután đuôi mèo ngắn, dày; lá hoa như lá; đài có tai cao 3,5 mm; vành trắng, hình ống, cao 5 mm; tiểuhụy 5, không chỉ. Túbé quả làm thành khối bán cầu.

Núi Dinh; VII.

- Annual herb with rough hairs; limb lanceolate; inflorescence compact; hemispherical tetrachenes.

7256 - *Heliotropium strigosum* Willd. Vờivoi nhám.

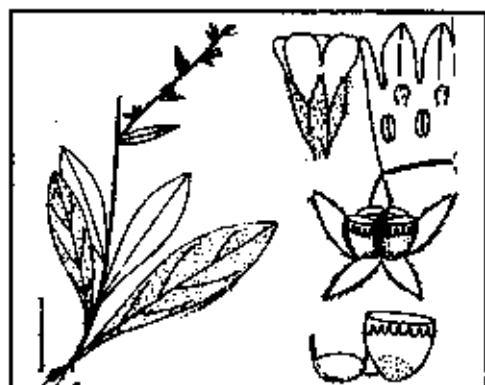
Cỏ nhám niên mọc sà; thân, lá, đài có lông nhám nằm nhám. Lá có phiến nhỏ, không dài quá 1-1,5 cm, rộng 1-2,5 mm mà thôi, gân-phụ không rõ; cuống rất ngắn. Hoa ở nách lá hay gié ở ngọn; cọng ngắn hơn đài; lá đài 2 mm; vành trắng, ống dài 2 mm, tai 5; tiểuhụy 5. Túbé quả có lông.

Vùng khô ráo, BTN : Thanh hóa, Đà Nẵng, Phanrang. Xố, lợi tiểu; trị nọc rắn.

- Annual spreading stigose herb; flowers white.

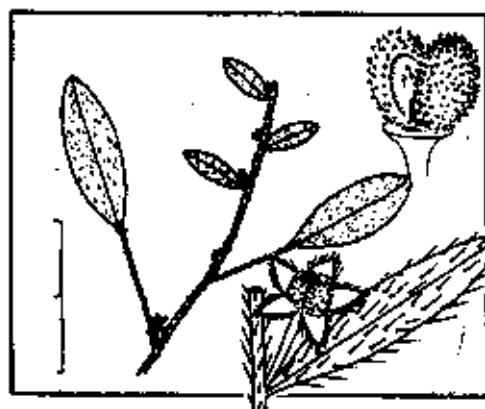

7257 - *Thyrocarpus sampsonii* Hance. Lọngquả.

Cỏ cao đến 50 cm, ít nhánh. Lá nhiều ở đáy thân; phiến thon ngược, từ hẹp trên cuống, có lông trắng, nằm, đáy phù; càng cao lá càng nhỏ lại. Phát hoa ở ngọn và nách lá, dài 10-15 cm, thưa; hoa nhỏ, gần như không cong; lá hoa nhỏ; lá đài 5, có lông, gần như rời; vành cao 4 mm, có 5 vảy xen với 5 tiểunhụy; đĩa mật nhỏ. Túbé quả trong một chén dày, có mút, ròi 15 răng và bìa mỏng.

Vùng voi, Chợ bò.

- Unramified herb; limb white hairy; corolla 5 mm long; achenes into a thick dentate cup.

7258 - *Bothriospermum tenellum* Fisch. & Mey.

Cỏ nhỏ, cao đến 35 cm; thân lá, cuống có lông nhám, đáy phù. Lá nhỏ; phiến bầu dục dài, to 2 x 0,5-0,7 cm, mặt trên có lông mềm, mặt dưới có lông đáy phù; cuống vào 1 cm, ở các lá dưới, vồng ở các lá trên cao. Hoa ở nách lá hay gié ở ngọn; cong ngắn; lá đài tamgiác có ria lông; vành trắng hay lam đỏ, rộng 4-5 mm, miệng ống có vảy; tiểunhụy 5. Túbé quả to 1 mm, dày mút cao.

Caolăng, Hànội, Hànamninh.

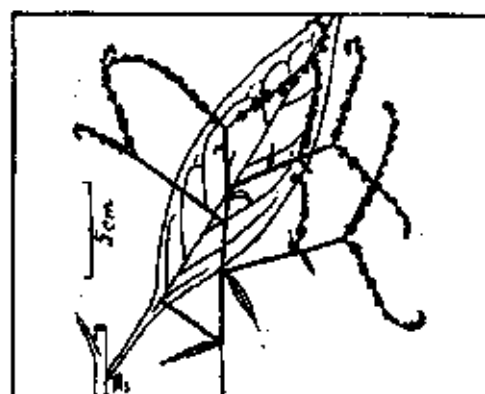
- Rough hairs; inferior leaves petiolated; flowers white; achenes verrucose, 1 mm wide.

7259 - *Cynoglossum lanceolatum* Forssk.. Khuyểnthiệt thon; Hounds-Tongue.

Cỏ nhất niên, cao 10-80 cm, nhám; thân có lông trắng, dòn. Lá có phiến thon có lông trắng, đen lúc khô. Tụ tán đơn phân, thường từng cặp ở ngọn thân; hoa trắng, tâm lam-tím, cao 3 mm; dài có lông; vành không lông; tiểunhụy 5, gắn trên ống vành. Trái hình lưỡi dày, có lông to, ngắn như gai.

Núi cao: B đến Đalat; II-VII. Lợi tiểu.

- Annual rough herb; flowers white; fruit tongue-shaped with small spines (*C. micranthum* Desf.).

7260 - *Cynoglossum zeylanicum* (Vahl) Thunb. ex Lehm.. Khuyểnthiệt Tichlan.

Cỏ nhất niên nhỏ, có lông nhám. Lá dưới thân có cuống dài, lá trên ôm thân; phiến thon, đến 10 x 3 cm, hai đầu nhọn, gân-phụ 6-7 cặp. Tụ tán dưới mèo từng cặp ở ngọn nhánh, dài; hoa cao 2 mm, rộng 2 mm; lá đài nhọn, dày lông; vành có ống có 5 vảy, tai xoan, đầu lõm; tiểunhụy 5. Trái có gai nhỏ.

Đất hoang vùng núi cao: Đalat.

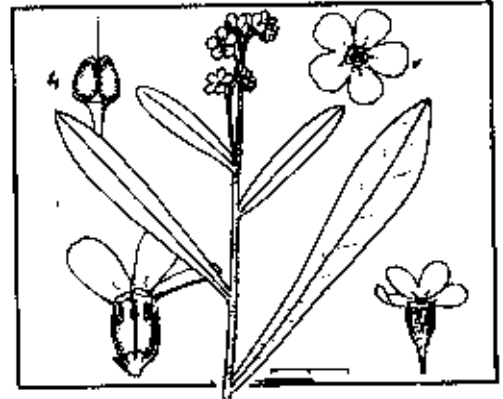
- Annual rough herb; leaves petiolated; cymes 2 terminating lateral branches.

7261 - *Myosotis alpestris* Schmidt. Dừng-quên-tôi; Forget-me-not; Ne-m'oubliez-pas.

Có *nhất niên* cao 15-30 cm; thân, lá có *lông mịn*. Lá có phiến thon hẹp, hình muỗng, dài 5-8 cm, rộng đến 1,5 cm, gân-phụ mảnh. Pháthoả là 1-3 tụtán đuôi-mèo ở chót thân và lá chót; đài có lông; *vành lam*, có ống dài bằng tai (5); tiểunhụy gắn gần cổ, baophấn không thô; noãn sào không lông. Túbé quả nhỏ.

Tr, có lẽ với vài loài gần, ở Đalat.

- Cultivated.

VERBENACEAE : họ Ngũ tráo

1a - đaimộc sống ở rừng sác hay cửa sông, có phécăn

Avicennia

1b - không như trên

2a - tụtán hình hoadầu có tổngbao dài hơn hoa; noãn trựcsinh; tiểumộc trườn

3a - tổngbao 3-4 láhoa; tiểunhụy 4

Congea

3b - tổngbao 6 láhoa

4a - vành 5 tai, tiểunhụy 5

Sphenodesma

4b - vành 5-16 tai; tiểunhụy 6-16

5a - vòi nhụy dài

Symphorema

5b - vòi nhụy rất ngắn

Sph. ferruginea

2a - pháthoả không như trên

3a - gié dài hay chùm

4a - đài bao trái xụ; noãn trựcsinh

Phryma

4b - đài không xụ ở trái; noãn đảosinh

5a - tiểumộc nhỏ, trồng; hoa rất thơm

Aloysia

5b - cỏ

6a - nang cho ra 4 nhân 1-hột

Verbena

6b - nang cho ra 2 nhân 1-hột; tiểunhụy 2

Stachytarpheta

3b - gié hay hoadầu

4a - gié có láhoa kétlợp; cỏ bò

Phyla

4b - hoadầu

5a - cỏ trồng; nang

Verbena

5b - tiểumộc có gai; quánhâncứng

Lantana

3c - tụtán, chùm, hay chùm-tụtán, hay tánphồng

4a - hoa đều

5a - quánhâncứng

6a - đài có 3 răng

Tsoongia

6b - đài 4-5 răng

7a - đaimộc; trái trong đài to

Tectona

7b - tiểumộc; trái tròn, nhỏ, đẹp

Callicarpa

5b - nang 4-mảnh

6a - đài ở trái hẹp hơn 1 cm; dây leo

Glossocarya

6b - đài ở trái rộng hơn 1 cm, hình quăn

Karomia

5c - nang không nở, trong đài

Petrea

4b - hoa lưỡng tính

5a - bẻ quả 1-hột

5a - nang 4-mảnh

6a - đài ở trái hẹp hơn 1 cm, trái tròn

6b - đài ở trái thành cánh rộng hơn 1 cm

5c - quả nhẵn cứng

6a - ống vành dài; tiểu nhụy quấn ở nụ

6b - ống vành ngắn; trái 1 nhân

7a - vành 4-tai, lá đơn

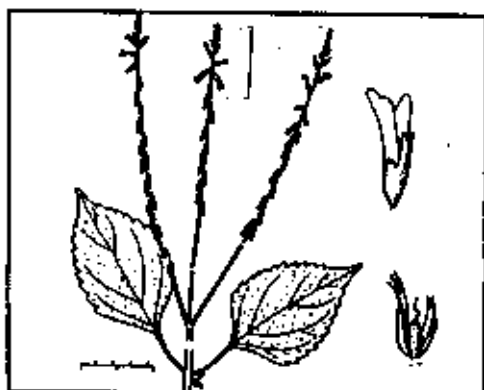
8a - tiểu mộc hay đại mộc

8b - cỏ nhỏ

7b - tai 5; lá kép chân vịt hay đơn; có gai

*Teysmanniodendron**Caryopteris**Hymenopyramis**Clerodendron**Premna**Pygmaepremna**Gmelina*

Phrymoideae:

7262 - *Phryma lepidostachya* L. Phimã gié-hẹp; Lapseed.

Cỏ daniên cao đến 80 cm, thân vuông có rãnh, có đốt trên nơi gần của cuống. Lá có phiến to đến 15 x 8 cm, từ hẹp trên cuống, mỏng, có lông ở hai mặt, gân-phụ 4-5 cặp. Phát hoa là gié dài đến 50 cm; lá hoa như kim; hoa tím lợt hay vàng, đứng rời xụ; đài 5 răng; vành 2 môi; tiểu nhụy 4, không thờ; noãn sào 1-noãn trực sinh. Bẻ quả trong dài xụ; không phôi nhũ.

Nơi ẩm rập, nhiều mùn, vùng núi cao: Sapa. Đắp nhọt, ung thũ.

- Perennial herb; leaves pubescent; long spikes; flowers light violet or yellow.

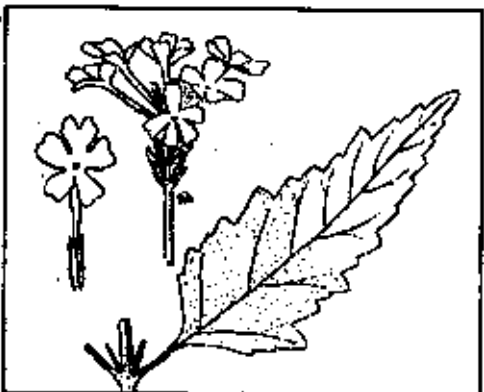
Verbenoideae:

7263 - *Verbena officinalis* L. Mátien thuốc, Roi ngựa; European Vervein. Cỏ daniên bò và đứng; nhánh vuông, có lông hay không. Lá có phiến có răng hay có thùy sâu, có lông. Gié kép, có thể dài đến 25 cm; hoa nhỏ, lam hay tím tím; đài nhỏ, 5 răng; vành dài 7-8 mm, rộng, 3-5 thùy; tiểu nhụy 4. Nang nhỏ, to 2 mm.

Vùng núi cao: BTN. Trị lở miệng, đau mắt, hanhiệt, bó; làm giảm sưng, đắp sưng vú, nhọt; trị xáo trộn thần kinh và cơ, trị tê thấp, phong gờ; trị đau gan, bọng đá; trị sỏi lá; trị mất máu; *in vitro*, chống siêu khuẩn thủy bào chần.

- Perennial ascending herb; flowers violet on long spikes.

7364 - *Verbena hybrida* Gronl. & Rpl. Mátien bông; Verbena.

Cỏ daniên, có nhánh đứng, có nhiều lông nhám. Lá có phiến thon, bia có răng to, như khía, không đều, có lông. Gié ngắn thành hoadầu, hoa đỏ, hương hay trắng; đài cao hơn lá hoa; vành có 5 tai đều; tiểu nhụy 4. Nang nhỏ cho 4 nhân 1-hột.

Thường Tr var. *incisa* Hook.; I-XII.

- Cultivated.

7365 - *Lantana camara* L. Thơm-ổi, Trâm-ổi; Yellow sage, Lantana; Wild Sage. Bụi cao 1-1,5 m; thân có 4 cạnh, có gai nhỏ cong, nhiều. Lá có phiến rất nhám, bìa có răng. Hoadầu ở nách lá và ngọn; hoa nhiều màu và biến màu, vàng dợt rồi vàng, rồi cam-dỏ; vành lưỡngtrắc; tiểuhụy 4, gắn ở gần miệng ống vành. Quảnhân-cứng đen, ngọt, ăn được, song còn non thì độc (do lantadiens); nhân 1, 2-hột. Nhiều thú: var. *mista* Bail.: ngoài vàng đỏ, trong vàng rồi gạch tòm, thông-thường; var. *crocea* Bail.: hoa vàng tươi; var. *sanguinea* Bail.: hoa vàng rồi đỏ. Ở nhiều nơi, là cỏ dại phiến. Gốc T.-Mỹ.

Chứa alkaloids (lantinin) hanhiệt, trị suyễn, ho; sắc trị bụng ruột yếu, trị têthấp.

- Cultivated.

7366 - *Phyla nodiflora* (L.) Greene. Dây Lức; Frogfruit. Có bờ daniên; cành vuông. Lá có phiến hình muỗng, đáy tùtù hẹp, đầu tà tròn, có răng, có lông nằm thưa. Gié ở nách lá, đứng trên cong dài, có láhoa kếtlốp; hoa nhỏ, trắng hay lamlam; đài và vành 2 môi. Nang đẹp, nhỏ (1,5 mm) trong đài còn lại.

Sân, ruộng, nơi trảng, từ bờ biển đến 150 m: Châuốc, Mochóa. Chứa nodiflorin A, B. Toàn cây hanhiệt lợiitiểu, lợikinh, trị ho, đấp nhọt; chồi non cho trẻ-em ăn không tiêu, cho phụ nữ mới sanh. Allelopathic: cây non khác không mọc gần được.

- Perennial creeping; flowers white or blueish; capsule 1.5 mm (*Verbena nodiflora* L.).

7367 - *Stachytarpheta jamaicensis* (L.) Vahl. Hàitiên, Duôi-chuột.

Cỏ nhất hay daniên, cao đến 2 m. Lá có phiến không lông, bìa có răng. Gié đứng ở ngọn thân, dài 20-35 cm, trục lồm trước nơi gập hoa; láhoa cao 5-10 mm; đài có 5 răng; vành trắng hay tím; tiểuhụy thụ 2. Nang cao 4-5 mm; hột 2.

Thôngthường dựa biển, song đến 1500 m: Lạngson đến Cónson, Phúquốc. Lá lợiidâm, pháthhát, lợikinh, phátkhích, xổ, mát, trợ tim, trị ung-nhọt ở môi; toàn cây trị sánlái, đau ruột, ung-nhọt, erisipele, cataract; sắc uống làm lạc thai.

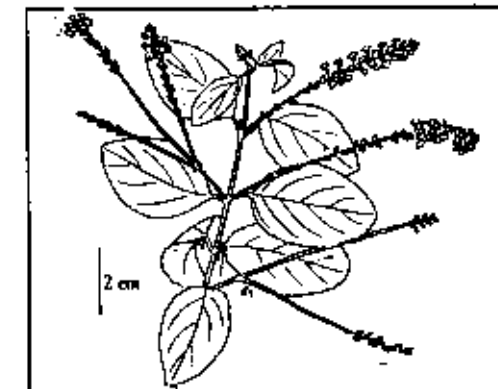
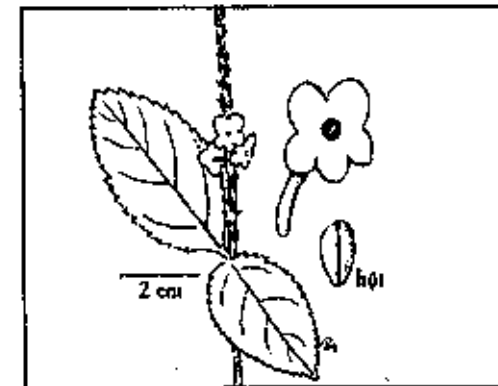
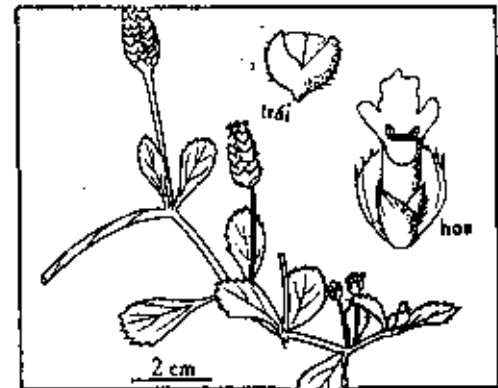
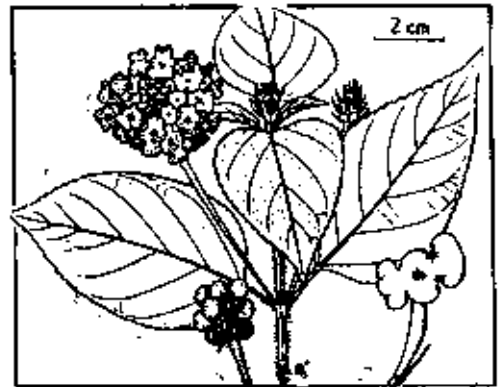
- Annual or perennial; flowers white or blue violet (*Verbena jamaicensis* L.; *S. indica* C.B. Cl.).

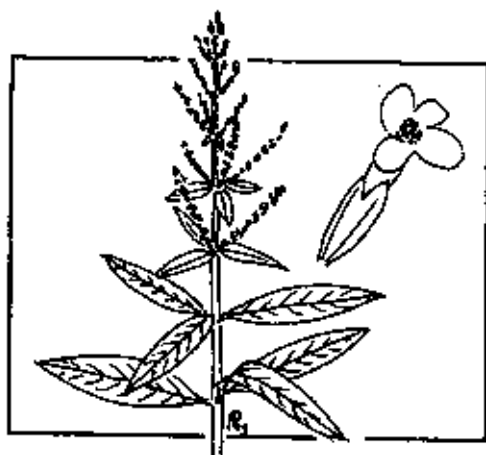
7368 - *Aloysia virgata* Juss.

Tiểumộc cao 2-3 m; cành không lông. Lá có phiến xoan, dài 6-8 cm, rất nhám, không thơm, bìa có răng dài; cuống 2-4 mm. Chùm hình trụ, đơn hay kép; hoa trắng, rất thơm; đài có lông, có 4 răng; vành có ống dài; tiểuhụy không thò.

Tr vì hoa thơm, gốc T.-Mỹ; I-III.

- Cultivated (*A. urticoides* Cham.).

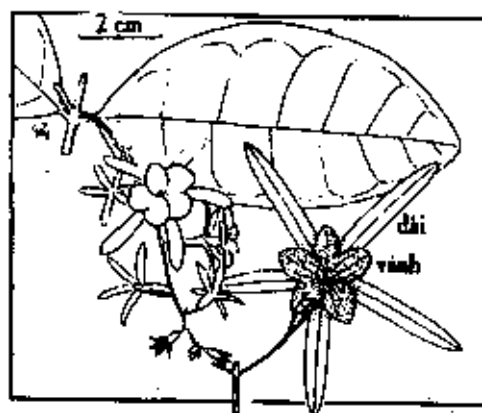

7269 - *Aloysia triphylla* (HBK) Michx. Lemon-verbena.

Tiểu mộc thấp, cao 3-5 m; cành non có cạnh. Lá theo *luân sinh* 3(4), phiến thon, to 5-10 x 1,2-2,5 cm, lục tươi, có tuyến mịn 2 mặt, bia có răng hay nguyên; cuống ngắn. Chùm-tútán mang gié dài 7-12 cm; đài có 4 răng; vành có 4 tai gần bằng nhau. Béquá nhỏ trong đài còn lại.

Tr. Lá thơm Chanh, dùng làm bánh, như trà nhẹ, giúp tiêu hóa, trị mùa, trị mắt phù; tinh dầu trong công nghiệp dầu thơm, đồ tắm.

- Cultivated (*Lippia citriodora* HBK).

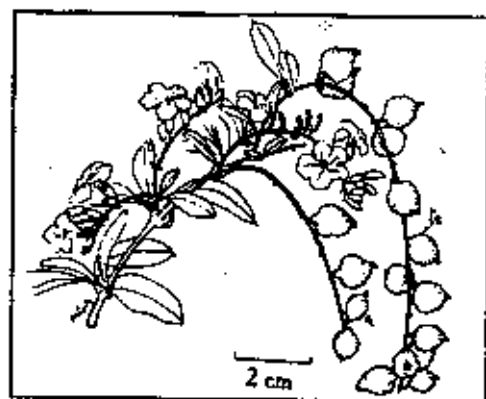

7270 - *Petrea volubilis* Jacq.. Bông-xanh; Queen's Wreath, Purple Wreath, Sandpaper Vine.

Tiểu mộc trườn. Lá mọc đối; phiến bầu dục, tà hai đầu, gân-phụ gần đứng, nhám vì tẩm SiO₂. Chùm đẹp, dài, thông; hoa lam tím; đài to, 5 lá đài dài, to hơn ống nhiều; vành có ống cao, mang 5 tai rộng. Quả hancứng 1-2 hạt, ở trong đài còn lại. 2n = 34.

Tr. làm rào; I-XII.

- Cultivated.

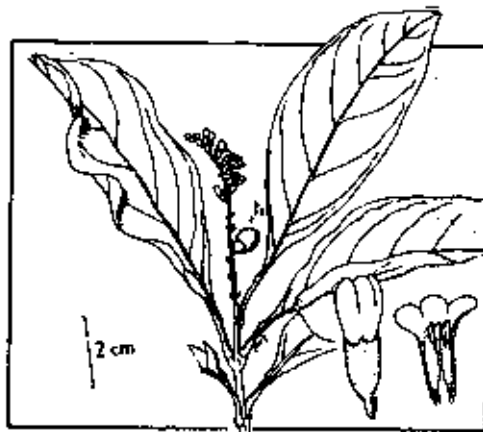

7271 - *Duranta erecta* L. Thanhquan; Golden Dewdrop, Skyflower, Pigeon Berry

Bụi; cành mảnh, thành gai hay không. Lá mọc chụm trên nhánh ngắn, có phiến nhỏ, nhám, có lông lúc non. Chùm-tútán dài, thông; đài có lông; vành lưỡngtrắc, xanh-tím, tai có ria lông mịn; tiểu hụy 4, nhị trường. Quả hancứng vàng, láng, ở trong đài; hạt 8. 2n = 24, 32, 36.

Tr; II-III. 1a - lá dài 1,5-5 cm; var. *repens*; 1b - lá dài dưới 1,5 cm; var. *microphylla* (Desf.) Mold. Trái ăn được, song cây độc

- Ornamental (*Duranta repens* L.)

7272 - *Citharexylum spinosum* L. Cầm mộc; Fiddle-wood; Bois Fidèle.

Dại mộc nhỏ hay rất to; cành có 4 khía. Lá có phiến thon, không lông, màu lục tươi; cuống dài 1,5 cm. Tútán dưới-mèo ở nách lá ngọn; hoa gần một bên, nhỏ, trắng, lưỡngtrắc; đài như cát ngang; tiểu hụy gần gần miệng ống vành, 4 thụ, 1 lép. Quả hancứng to bằng ngón tay út. 2n = 76

Gốc T.-Mỹ, Tr làm kiếng; Sài Gòn, Cầm thớ. Hoa trở ban ngày, thơm ngào ngạt; V. Lá sắc tám mát, trị mệt.

- Cultivated.

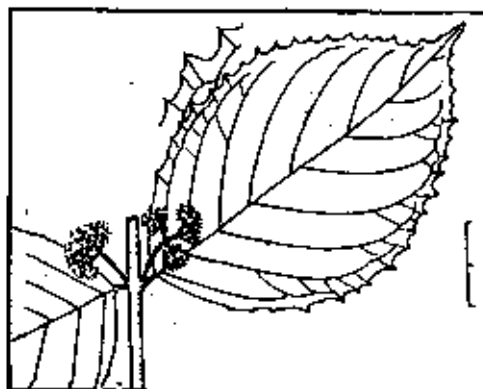
Viticoideae:

7273 - *Callicarpa acutidens* Schauer. Tùchâu răng-nhọn.

Bụi cao 80 cm; cành, cuống, phách hoa *dày lông dày hình sao*. Lá có phiến xoan rộng, to 10 x 9 cm, bìa có răng to, nhọn, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 5-6 mm. Phách hoa ở nách lá, mang tután *dày như hoadâu*; dài 2 mm, răng 4, tamgiác, cao 0,8 mm; vành tím, không lông, ống dài 0,5 mm.

Bìnhtrị thiên.

- Bush; branches, petioles, inflorescence stellate tomentose; flowers violet.

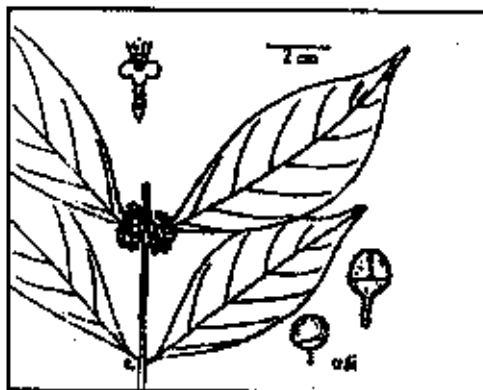

7274 - *Callicarpa albida* Bl. Tùchâu trắng.

Bụi cao 3,5 m; cành có lông hình sao. Lá có phiến thon, hay xoan-thon, phần trên có răng, mặt trên có ít lông hình sao vàng; cuống ngắn. Tután hình cầu, lưỡngphân; hoa nhỏ, lam *đọt, đỏ, vàng hay trắng*; dài 4 răng ngắn; vành dài 3,5 mm; tiểunhụy thò. Quả nhẵn cứng tím, láng, rộng 5-7 mm.

Từ B qua Đàng, Langbian, Biênhòa, Hàtiên; VI-IX.

- Bush 3 m high; branches stellate pubescent; flowers white, blue or red; drupes violet (*C. longifolia* auct. non Lam.).

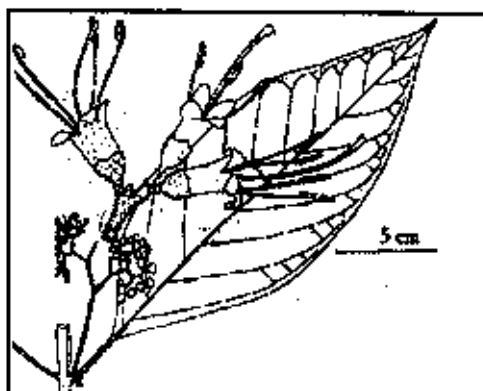

7275 - *Callicarpa arborea* Roxb.. Phà-hà.

Đạimộc cao 12 m; cành vuông, *dày lông trắngtrắng hình sao*. Lá to, phiến dài 10-30 cm, bìa ít khi có răng, *mặt dưới dày lông trắng*; cuống dài 3-5 cm. Tután dày, cao đến 15 cm; hoa đỏ; dài 4 răng; vành có ống cao 2 mm, tai 4, dài 1,5 cm; tiểunhụy thò; vòi nhụy dài. Quả nhẵn cứng *đỏ rồi đen*, to 3-5 mm.

Núi Dinh; V-VII, 12. Nhánh trị *xácotrộn* ở baotử; vỏ *đắng*, kiệnvi, trị bệnh da, sung-phối; lá trị sốt.

- Tree 12 m high; limb white stellate tomentose beneath; flowers red; drupes red then black.

7276 - *Callicarpa baviensis* Mold.

Tiểumộc; nhánh mảnh, vuông, có lông mịn dày; lông dài 1-3 cm. Lá bầu dục-xoan hay xoan, 4-8,5 x 2,3-4,3 cm, bìa nguyên, chót nhọn, *đáy nhọn đến cái ngang*; gân-phụ 4-5 cặp; cuống 1-3,5 cm, có lông. Tután ở nách lá, ngắn hơn cuống; rộng 6 mm, có lông; dài hình chuông 1 mm; vành có ống 5-6 mm, có đóm tuyến, tai 1 mm, đứng. Bavi, 600 m.

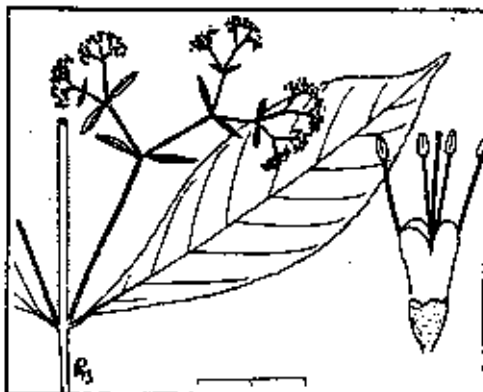
T. 14

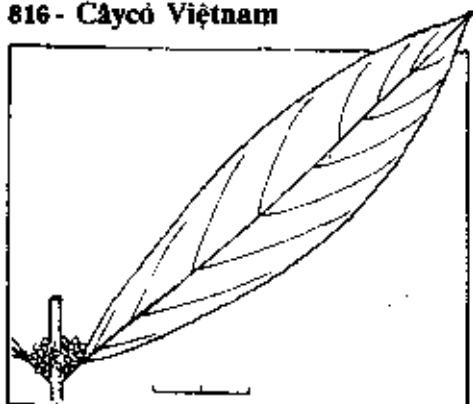
7277 - *Callicarpa bracteata* Dop. Trùng-ếch.

Bụi (?); cành có lông mịn. Lá có phiến *thon ngắn*, to 7-9 x 2-3 cm, đầu có đuôi ngắn, gân-phụ 7-8 cặp, bìa có răng nhỏ; cuống dài 3-5 mm, có lông. Phách hoa lưỡngphân, có lá hoa nhỏ như lá; dài có lông, cao 2,5 mm, răng rất nhỏ; ống vành 4 mm, tai 0,8 mm; tiểunhụy 4, thò cao.

Hànamnhinh: Đồi-ngang; VI.

- Bush (?); limb oblanceolate; corolla tube 4 mm, lobes 0.8 mm.

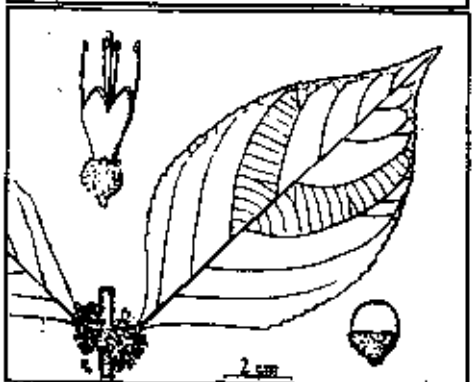

7278 - *Callicarpa brevipes* Hance. Nàgnàng Chàngnàng.

Bụi; cành tròn, có lông hình sao. Lá có phiến thon hay thon hẹp, to 7-11 x 3 cm, bìa có răng thấp, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 7 mm, có lông mịn hình sao. Phấn hoa có lông ngắn; hoa có đài cao 1,5 mm, không lông, răng nhỏ; vành không lông, ống cao 2,5 mm, tai 1,5 mm; tiểunhụy ít thò. Quả hạch cứng rộng 2-3 mm, không lông.

R.

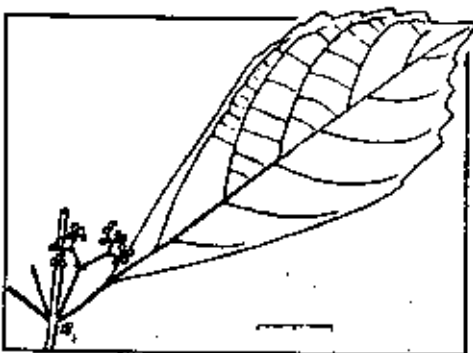
- Bush; limb lanceolate; axillary glomerule; corolla tube 2.5 mm; stamens shortly exsert.

7279 - *Callicarpa candicans* (Burm. f.) Hochr. Tùchâu chói-trắng, Nàgnàng

Tiểumộc nhỏ; cành nhiều lông hình sao xám-xám. Lá dẹt, lúc non có lông hình sao, lúc già chỉ còn ở gân mặt trên, mặt dưới đầy lông xám trắng; cuống 1 cm. Tụ tán tròn ở nách lá; hoa hương; đài cao 1,5 mm; vành cao 3 mm; tiểunhụy 4, thò dài; noãn sào không lông. Quả hạch cứng đỏ-tím láng, to 3 mm. Đất hoang ráo từ B đến Biênhòa. Rễ độc cho gà, cá; trị bệnh gan, đau bụng; lá lọc máu.

- Shrub; limb white grey tomentose; flowers pink; drupes purple shining (*Urtica candicans* Burm. f., *C. cana* L.).

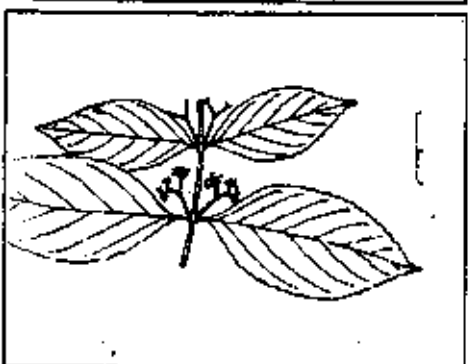

7280 - *Callicarpa candicans* var. *perryana* Dop. Tùchâu Perry, Tùthúc.

Tiểumộc; cành có lông hình sao vàng-vàng. Lá có phiến hình muỗng, to 9 x 4 cm, chót tằm có răng to, lúc khô denden mặt trên, xám trắng mặt dưới, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 1,3 cm. Tụ tán lưỡng phân thưa ở nách lá; đài có lông hình sao; vành không lông. Quả hạch cứng tròn-tròn, nhỏ.

Cônson; VII.

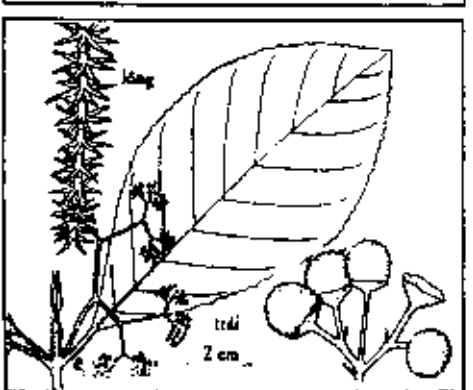
- Shrub; branches with yellow stellate hairs; limb spatulate, white grey beneath; drupes globulous, small.

7281 - *Callicarpa dichotoma* (Lour.) Raeusch.

Bụi rậm; cành tròn, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 4,5-7 x 2-3,5 cm, bìa có răng nham, gân-phụ 6 cặp, mặt dưới có lông sét; cuống dài 3 mm, có lông sét. Tụ tán lưỡng phân ngắn ở nách lá, có lông hình sao; đài 1,5 mm, răng 4, nhỏ; vành có ống 2,5 mm, tai 1 mm; tiểunhụy 4, thò. Quả hạch cứng to 2-1,5 mm. Lùm bụi, Hànamninh.

- Bush; limb ferruginous beneath; corolla 3.5 cm high; drupes 2-2.5 mm large (*Porphyra dichotoma* Lour.).

7282 - *Callicarpa erioclona* Schauer in DC. Tùchâu cành-lông.

Tiểumộc cao 2,5 m; cành vuông, lúc non đầy lông chia nhánh dài. Lá có phiến bầu dục, bìa có răng nhỏ không đều hay như nguyên, mặt trên không lông, mặt dưới đầy lông trắng hình sao; cuống dài 1,5 cm. Tụ tán lưỡng phân dày; hoa cao 3 mm; đài 4 răng ngắn; ống vành cao 2 mm, tai 1 mm; tiểunhụy thò. Quả hạch cứng to 1,5 mm.

Nhatrang, Phanrang, Biênhòa. Độc cho cá.

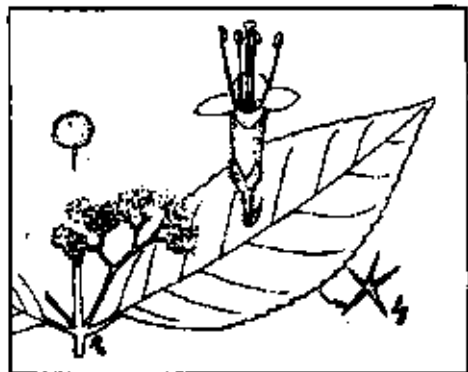
- Shrub 2.5 m high; limb white stellate tomentose; drupes 1.5 mm large.

7283 - *Callicarpa formosana* Rolfe. Tùchâu Dảiloan.

Tiểumộc nhỏ, có lông hình sao dày ở nhánh, mặt dưới lá. Lá có phiến xoan bầu dục, to 6-15 x 2,5-7 cm, chót có mũi đến có đuôi, mặt dưới có lông dày có tuyến, gân-phụ 5-9 cặp; Tután lưỡngphân dày; hoa nhỏ; đài 1 mm, có 4 răng; vành 2,5 mm, 4 thùy; tiểunhụy 4, thò dài. Quảnhãncứng to 2-3 mm, tía.

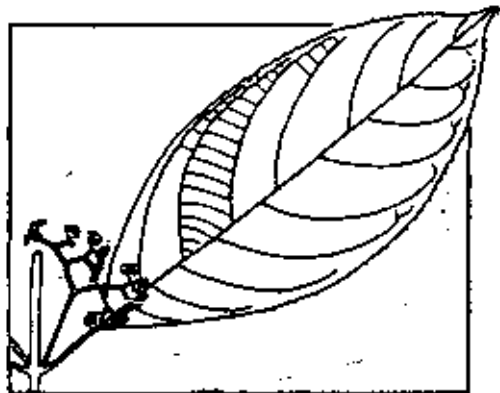
Quảngninh.

- Small shrub; stellate hairs; leaves 6-15 cm long; dichotomous cymes; stamens exsert; purple drupes 2-3 mm large

7284 - *Callicarpa girardiana* Hesse var. *subcanescentis* Rehd. Tùchâu Girard.

Tiểumộc cao 2 m; cành có cạnh tà, có lông hình sao. Lá có phiến bầu dục xoan, to 10-15 x 4-5 cm, mặt trên đen, không lông, mặt dưới trắng, gân-phụ 7-8 cặp, bia có răng nhỏ, không đều; cuống có rãnh, dài 1,5-2 cm. Pháthoa lưỡngphân; đài dài 1 mm; vành 3-3,5 mm, không lông, có tuyến, tai 4; tiểunhụy ít thò. Quảnhãncứng to 2 mm, trên đài còn lại. Núi Látson (Hànaminh).

- Shrub 2 m high; limb white beneath; corolla glabrous; drupes 2 mm large.

7285 - *Callicarpa heterotricha* Merr. Tùchâu Dịmao

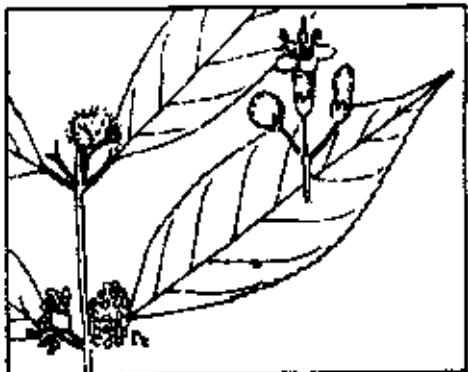
Dạimộc cao 7-8 m; nhánh non to 4-5 mm, có lông dày.

Lá có phiến xoan-ngược, bia nguyên, to 15-20 x 6,5-10 cm, gân có lông dày, gân-phụ 8-11 cặp; cuống dài 1,5-2,5 cm. Tután có cộng dài 8-12 cm; đài có 5 răng cao 2 mm; vành 3 mm, thùy 4, cao 1 mm; noãnào không lông. Bavi, 600 m.

7286 - *Callicarpa japonica* Tjibb. Tùchâu Nhậtbón.

Tiểumộc có lá rụng theo mùa; nhánh tròn, có lông hình sao nhỏ, màu không lông. Lá có phiến mỏng, daitai, to 6-12 x 2,5-4,5 cm, chót có mũi, hay nhọn, bia có răng nhỏ, gân-phụ 5-9 cặp, mặt dưới có tuyến nhỏ vàng. Tután lưỡngphân dày; hoa màu tía tái. Quảnhãncứng tía, to 3 mm. N.

- Deciduous shrub; stellate hairs caducous; leaves 6-12 cm long; dichotomous cymes; purple drupes, 3 mm large.

7287 - *Callicarpa kochiana* Makino (*C. loureiri* H. & Arn. theo Fl. Taiw.)

Tiểumộc có lông hình sao dày ở thân, cuống, pháthoa. Lá có phiến trònđài đến thon rộng, to 15-25 x 5-8 cm, chót có mũi, đáy nhọn, bia có tuyến-răng nhỏ; cuống dài 2-4 cm. Tután dạng tánphòng nhiều hoa; hoa nhỏ; đài 4-5 răng hẹp; vành 1-2 mm; tiểunhụy thò, dài 3 lần vành. Trái trắng, to 2 mm.

Sonia, Ninhbinh, N.

7288 - *Callicarpa longifolia* Lam. Tùchâu lá-dài.

Bụi cao 1,5 m; cành có lông hình sao thưa.

Lá có phiến thon hay thon ngược, dài 7-18 cm, bia có răng, mặt trên như không lông, mặt dưới có lông hình sao và tuyến nâu rải rác. Tután lưỡngphân ngắn, nhánh rẽ; đài có 4 răng tà; vành cao 2,5 mm; tiểunhụy thò; noãnào có lông. Quảnhãncứng tròn, tím kim khí, to 5-7 mm.

Ven rừng, rừng thưa, trắng; BTN. Rẻ, vỏ, lá trị yếu ăn; lá trị sốt, đau bụng.

- Bush 1.5 m high; limb stellate pubescent; drupes metallic violet, 5-7 mm large.

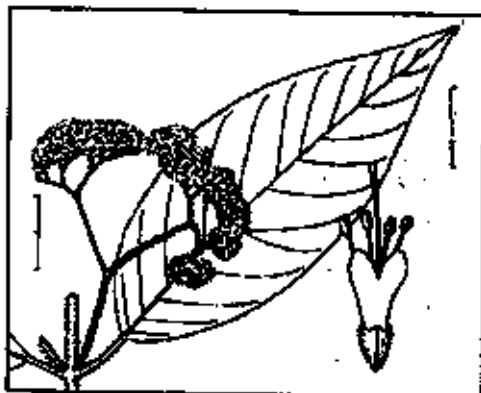

7289 - *Callicarpa longissima* (Hemsl.) Merr. var *alongensis* (Dop) Dop.

Bụi ? Nhánh non hơi vuông, có lông mịn. Lá có phiến thon hẹp, chót nhọn, có mũi, bìa có răng mịn, lúc non có lông hình sao, rồi không lông mặt trên, mặt dưới có lông hình sao dày và tuyến, to 10-15 x 2-3 cm, gân-phụ 20-22; cuống 4-12 mm. Tụ tán có lông, lưỡngphân, cao 2-2,5 cm; đài có 4 răng; vành cao 2 mm, 4 thùy; tiểuhụy 4. Quảhìnhcứng đen, có lông hình sao.

Hạlong (*C. alongensis* Dop).

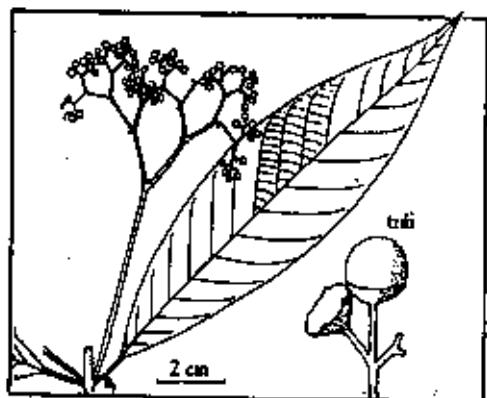

7290 - *Callicarpa macrophylla* Vahl. Tùchâu lá-to.

Tiểumộc cao 3-5 m; cành vuông, có lông hình sao dày như ván xám trắng. Lá có phiến mỏng, to 8-35 x 3-15 cm, mặt trên có lông hình sao, mặt dưới có lông dày trắng; cuống dài 1,5 cm. Tụ tán lưỡngphân dài 5-8 cm; hoa điều; đài 4 răng; vành dài 4 mm tai 1,5 mm; tiểuhụy 4, thò dài; noãn sào không lông. Quảhìnhcứng to 2 mm, không lông.

Hà Nội, Hà Sơn Bình. Rễ trị kiết; lá trị tễthấp.

- Shrub 3-5 m high; branches white araneous; limb to 35 cm long, white stellate tomentose beneath; flowers dark red.

7291 - *Callicarpa nudiflora* Hook. & Arn. Tùchâu hoa-trần

Tiểumộc cao 2 m; cành gần như tròn, dày lông hình sao sát, xám-vàng. Lá có phiến thon dài, đến 15 x 4 cm, đáy hơi bấtxưng, phía trên có răng thấp, mặt trên đen lúc khô, mặt dưới dày lông như nhung xám-vàng. Tụ tán cao 10 cm; hoa trắng hay nhung xám-vàng; đài có 4 răng nhỏ; vành cao 2,5 mm. Quảhìnhcứng tròn, trắng, to 2,5 mm.

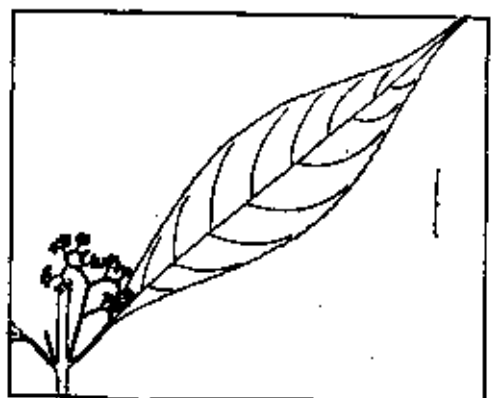
Vùng núi: Bắc Thái, Hà Nam Ninh, Bà Nà.

- Shrub 2.5 m high; limb whitish velvety beneath; flowers white or blueish; drupes white (*C. reevesii* Wall.).

7292 - *Callicarpa paniculata* Cl. in Hook. f.

Tiểumộc trườn; nhánh tròn, có lông. Lá có phiến bầu dục nhọn, đáy tù tròn, không lông lúc già. Chùm-tụ tán to 1,2-2,5 cm, mang nhiều hoa; hoa như không cọng; đài đồngtrướng, láđài thon; vành đỏ đậm, cao 2,5 mm. Quảhìnhcứng có lông.

Hà Tuyên, Hà Giang (*Caryopteris paniculata* Cl.)

7293 - *Callicarpa petelotii* Dop.. Tùchâu Pételot.

Tiểumộc cao 4-5 m, gần như không lông, có tuyến; cành vuông. Lá có phiến thon nhọn hai đầu, to 12 x 3 cm, gân-phụ 7-8 cặp, lồi ở mặt dưới, bìa có răng thấp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu; cuống 1-1,5 cm. Pháthoa có lông mịn, lưỡngphân, nhiều hoa; láhoa như kim. Quảhìnhcứng tròn, to 2 mm.

Tam Đảo; cổ lệ chỉ lá một thú của *C. giraldiana*.

- Shrub 4-5 m high, glabrescent, glandulous; inflorescence puberulent; drupes 2 mm large.

7294 - *Callicarpa plumosa* Quis. & Merr.

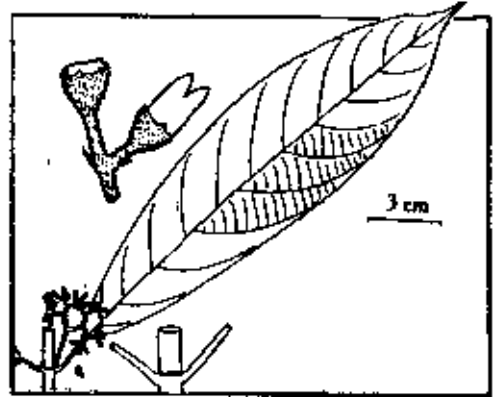
Bụi cao 2 m; lông hình sao ở nhánh, mặt dưới lá, pháthoa... Lá có phiến không lông, daidai, thon, to 21-24 x 6-10 cm, bìa nguyên, mặt trên không lông, gân-phụ 9-10. Tụ tán plumose ở nách lá, lưỡngphân, cao 3,5-5,5 cm; đài có 4 thùy, cao 1,5-1,75 mm; vành cao 3,5 mm, thùy cao 0,75 mm; tiểuhụy 4, thò. Trái tròn, không lông, to 2,5 mm. N, vào 400 m.

7295 - *Callicarpa poilanei* Dop. Tùchâu Poilane.

Tiểumộc cao 2-6 m; cành hơi vuông, đầy lông mịn vàngvàng hình sao. Lá dài 15-28 cm, bìa có răng, mặt trên không lông, mặt dưới xám hay vàng, có ít lông hình sao; giữa hai cuống có một sóng lồi trên thân đặc sắc. Tụ tán 1-2 cm, hoa cao 4 mm; đài 4 răng nhỏ; vành cao 4 mm. Quả hắc cứng to 3 mm, đen.

Nhatrang, Bà Rịa, Côn Sơn, đến 800 m; IX-X.

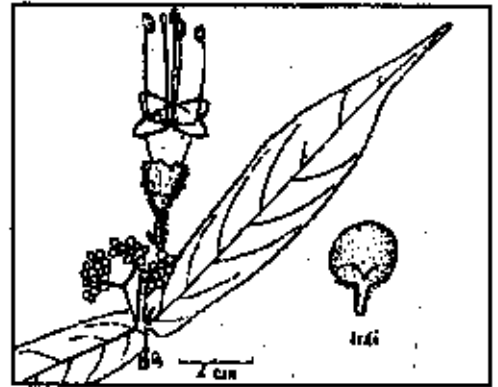
- Shrub 2-6 m high; branches yellow stellate pubescent; corolla 4 mm long; drupes black 3 mm large.

7296 - *Callicarpa rubella* Lindl. Tùchâu đỏ.

Tiểumộc nhỏ; cành tròn, có lông mịn dày. Lá có phiến thon hẹp, chót có đuôi nhọn, đáy hơi hình tim, bìa có răng, gân-phụ 5-6 cặp, mặt dưới có lông dày trắng; cuống 1 mm. Tụ tán lưỡng phân ở nách lá; rộng 1-1,5 cm, có lông; hoa hướng, cao 5 mm, kể cả tiểuhụy thò; đài có 4 răng tằm. Quả hắc cứng tím, tròn, to 3 mm.

Vùng núi cao: Lạng Sơn, Sapa, Đà Lạt; 11

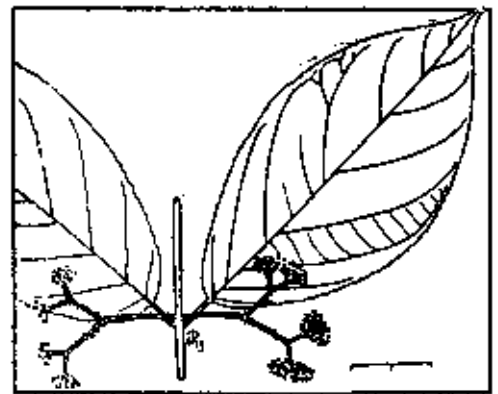
- Small shrub; leaves with long cauda, white dense pubescent beneath; flowers pink; drupes violet.

7297 - *Callicarpa simondii* Dop. Tùchâu Simond

Tiểumộc; cành vuông, cùng cuống, phách hoa có lông vàng, dày. Lá có phiến xoan ngược, đầu có đuôi ngắn, đáy tằm, to 10 x 5 cm, bìa có răng; cuống dài 1 cm. Phách hoa lưỡng phân, gân hơi trên nách lá một ít; lá hoa nhọn; hoa nhiều; đài đầy lông hình sao, răng 4; vành không lông, ống 2,5 mm, tai 0,5 mm; tiểuhụy 4, thò dài.

Cò lè có ở vùng biên giới với Trung Quốc.

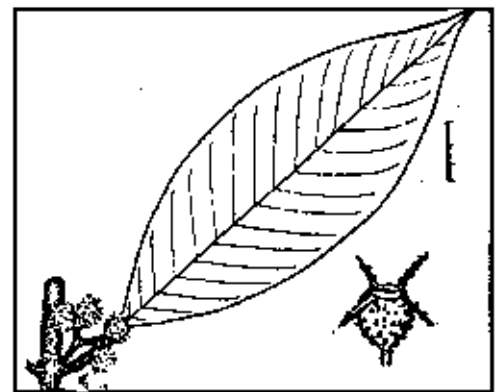
- Shrub; branches, inflorescence yellow tomentose; corolla 3 mm long.

7298 - *Callicarpa sinuata* A. Budanz & Phương.
Gialai Còngtum7299 - *Callicarpa roxburghii* Wall. Tùchâu Roxburgh.

Thân, cuống, mặt dưới lá, phách hoa có lông dày như gòn (dày 1-2 mm). Lá có phiến bầu dục thon, to 20-25 x 10-15 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 15-17 cặp, bìa có răng nhỏ, mặt trên nâu, có lông thưa, mặt dưới có lông dày; cuống dài 2-3 cm. Tụ tán tằm cùng bằng hoadầu to 2 cm; đài có lông hình sao, tai nhọn. Trái trong dài, to 2,5 mm.

B.

- Branches, inflorescence, yellow woolly; drupes into globulous calyx (*C. longiloba* Merr.)

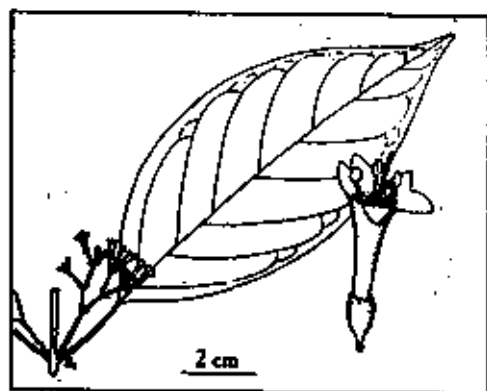

7300 - *Tsoongia axillariflora* Merr.. Thọ.

Đại mộc cao 3-8 m; cành non có lông sét, màu không lông. Lá có phiến bầu dục, dài 6-10 cm, chót có đuôi dài, mỏng, không lông hay có lông ở gân; cuống dài 2-3 cm, có lông. Tụ tán ở nách lá, ít hoa; hoa nhỏ; đài 3 mm, hai môi, một nguyên, một chẻ hai; vành cao 11 mm, tai 4-5, nhỏ, gần như bằng nhau; noãn sào không lông, 2 buồng 2-noãn. Quả hạch cứng tròn, đen, to 2 mm.

Hà Nam Ninh, Quảng Trị.

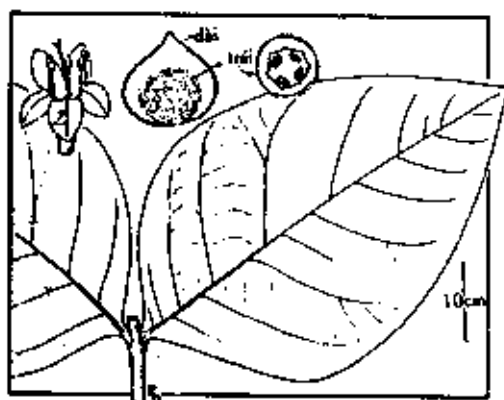
- Tree 3-8 m high; branches ferruginous pubescent; corolla 11 mm long; drupes black.

7301 - *Tectona grandis* L.f. Giát; Teck.

Đại mộc to, lá rụng vào II-III; cành non vuông, có lông vàng; khi dập có mùi gỗ. Lá to; phiến xoan bầu dục, dài 40 cm hay hơn, màu lục tươi, mặt dưới có lông dày hình sao vàng-vàng. Chùm-tụ tán đứng to ở ngọn nhánh, cao 40 cm; hoa nhỏ, nhiều, trắng; đài 5-6 răng; vành có 5-6 tai; tiểu hụy thò. Quả hạch cứng tròn, dày lông, trong dài đồng trường mỏng.

Tr ở Sài Gòn, Định Quán...; VII-IX. Gỗ nhẹ nhưng bền, quý, dùng đóng tàu. Lá trị bệnh hầu, cầm máu; vỏ thui làm dùng cho viêm phế quản; hoa trị viêm phế quản, dai xấu, gan tiết ít mật và hạt lợi tiểu, làm mọc tóc; dầu từ gỗ trị ringworms, sung.

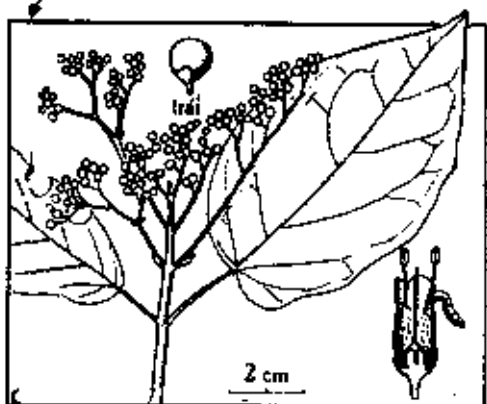
- Cultivated.

7302 - *Premna serratifolia* L. Cách, Vọng cách; Headach Tree.

Tiểu mộc hay đại mộc 2-7 m. Lá thơm, có phiến bầu dục, đáy tròn hay hơi hình tim, thường hơi bất xứng, gân từ đáy 5, không lông mặt trên, có lông ít ở mặt dưới, nhất là ở gân. Chùm-tụ tán hình tán phồng nhiều hoa trắng; đài hình ống có 4 răng tròn, vành có lông ở trong, một môi 3 thùy; tiểu hụy 4, gắn trên ống vành. Trái rộng vào 3-4 mm, đen khi chín.

Hoang và thường Tr làm giavj. Vỏ chứa alkaloids: premnin, granimin, sympathicomimetic. Lợi tiểu, lợi sữa, trị kiết, giúp tiêu hóa, trị tê thấp.

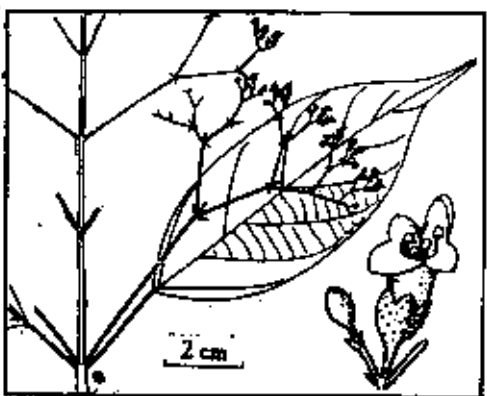
- Treelet; limb odoriferous, pubescent beneath; flowers white; drupes black (*P. integrifolia* L.; *P. corymbifera* Rottl. & Willd.).

7303 - *Premna balansae* Dop.. Cách Balansa.

Đại mộc cao 12 m; cành tròn. Lá có phiến bầu dục, đầu có đuôi dài, không lông, láng, nâu vàng lúc khô, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 2-3 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn, dài 15-20 cm, lưỡng phân; hoa trắng có đốm vàng; đài và vành có lông ít mặt ngoài, đài có lông tiết; noãn sào không lông. Quả hạch cứng tròn, to 3 mm.

Hà Nam Ninh, Quảng Trị; V.

- Tree 12 m high; leaves glabrous; flowers white; drupes 3 cm large.

7304 - Premna cambodiana Dop., Cách Cambốt

Đại mộc cao 25 m; cành non hơi vuông, *dây lông hình sao chia nhánh, màu vàng*. Lá to; phiến dài đến 35 cm, gần như tròn, mặt dưới có lông hình sao; cuống 3-4 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh, cao 20 cm, lá hoa và tiêndiệp to; hoa không cọng; đài có lông, cao 2 mm; vành cao 5 mm, thùy 4; tiểunhụy 4. Quả hạch cứng tròn, to 4-5 mm.

Trung bộ đến Lục tỉnh.

- Tree 25 m high; branches, petioles densely covered by stellate ramified hairs; drupes 4-5 mm large.

7305 - Premna chevalieri P. Dop., Cách Chevalier.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ; cành tròn, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục thon, tương đối nhỏ, to 4-9 x 1,7-5 cm, đầu có đuôi nhọn, đáy tẻ, gân-phụ 2-3 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, cao 12-15 cm; hoa nhỏ, *vàng vàng*, dài 6 mm, trên cọng dài; vành có ống 3 mìn, mỗi có 3 thùy; tiểunhụy 4, lưỡng hùng. Quả hạch cứng đen, to 4 mm.

Vinhphủ, Hànamninh đến Đồnghới; IV.

- Small tree; leaves elliptic acute; corolla 6 mm long; drupes 4 mm large, black (*P. acuminatissima* Merr.).

7306 - Premna cumingiana Schau. var. *pierreana* (Dop) Phamhoang

Đại mộc cao 16 m; cành hơi vuông, lúc non *dây lông vàng dài, hình sao*. Lá có phiến trung hay to, vào 13 x 6 cm, chót có đuôi nhọn, đáy hình tim hay cắt ngang, mặt trên nâu không lông, mặt dưới *dây lông hình sao sát, vàng*. Tánphồng ở ngọn nhánh, cao 20 cm; đài 5 thùy nhỏ; vành cao 5 mm, tai 4, gần bằng nhau; tiểunhụy 4, thô; vòi nhụy dài, nõm 2. Quả hạch cứng tím-đen.

Nambộ.

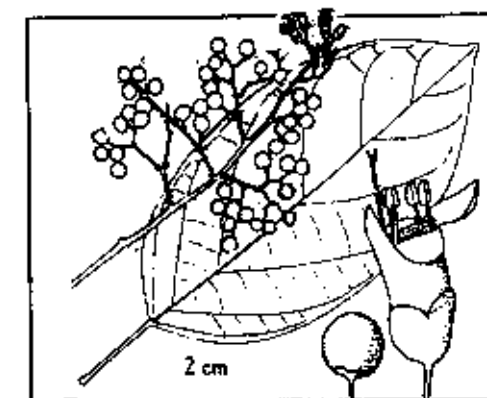
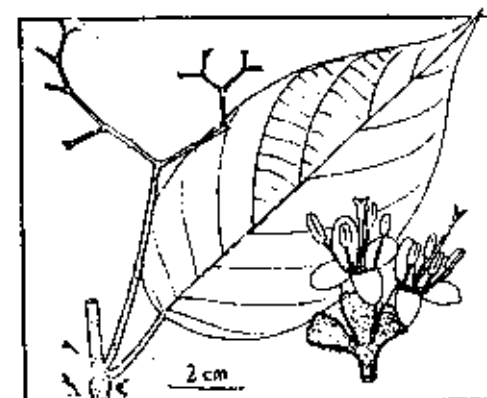
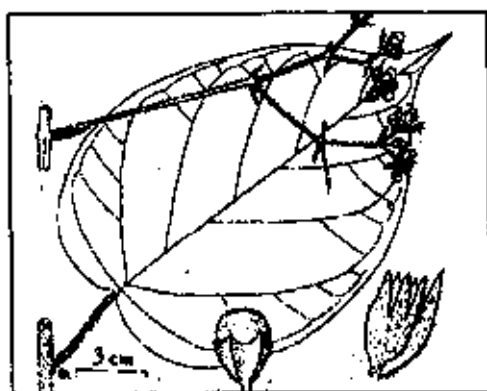
- Tree 16 m high; limb yellow stellate tomentose beneath; corolla 4 mm long; drupes black violet (*P. tomentosa* Willd. var. *pierreana* P. Dop).

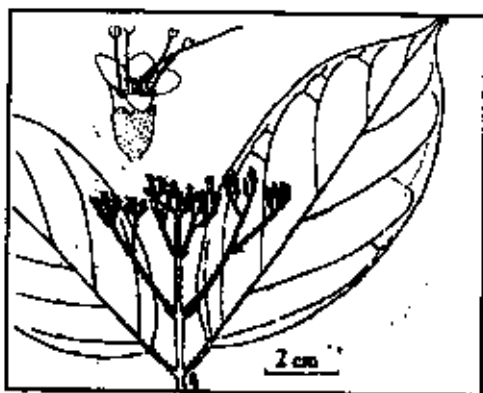
7307 - Premna dubia Craib. Cách ngò.

Tiểu mộc; cành non có lông mịn. Lá có phiến hơi đạng, bầu dục, to vào 12 x 6 cm, tẻ ở hai đầu, có *lông mịn mặt dưới*, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 2 cm. Tánphồng có lông mịn, rộng 8 cm; đài có lông mịn, 2 môi, 5 tai tẻ; vành có *môi trên nguyên, môi dưới 3 thùy có lông ở thùy giữa*; tiểunhụy thô. Quả hạch cứng tròn, đen, to 4 mm.

Phủkhánh, Bàolộc,

- Shrub; limb finely pubescent beneath; drupes globulous, black, 4 mm large.

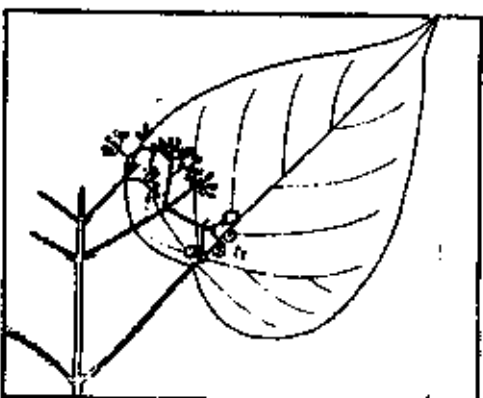

7308 - Premna flavescens Ham. in Wall. Cách trở-vàng.

Tiểu mộc leo hay daimộc nhỏ; cành non, cuống, pháthoa dày lông vàng. Lá có phiến bầu dục, vào 11 x 5,8 cm, đầu có mũi, đáy tà, gân-phụ 6 cặp, mặt trên nâu, mặt dưới có lông sát và vàng lúc khô; cuống dài 1 cm. Tánphòng 8 ngọn nhánh; láhoa nhỏ; dài 2 mm, 5 thùy; vành xanh có lông dài trong ống, tai 4; tiểunhụy 4, thô dài; vòi nhụy dài. Quảhìnhcứng to 5 mm.

Vinhphú, núi Dinh.

- Climbing or small tree; branches, petioles.. yellow tomentose; flowers green; drupes 5 mm large.

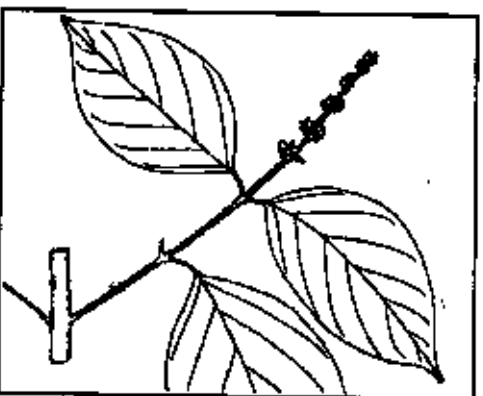

7309 - Premna fulva Craib. Cách lông-vàng.

Tiểu mộc leo, đứng hay daimộc nhỏ; cành mọc đối, tròn, lúc non có lông vàng. Lá có phiến hình tim, to 4-14 x 3-9 cm, gân từ đáy 5-5, gân-phụ 4-5 cặp, bia có răng nhỏ; cuống dài 4-5 cm, có lông vàng. Chùm-tụ tán cao 5-8 cm, có lông mịn; vành cao 6-7 mm, ống 2 mm, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 4, không thô. Quảhìnhcứng tròn, to 3-4 mm, đỉnh có lông đứng.

Langson, Hasonbinh, Hòanamninh, Langbian.

- Erect, climbing shrub or small tree; branches, petioles.. yellow pubescent; drupes 3-4 mm large.

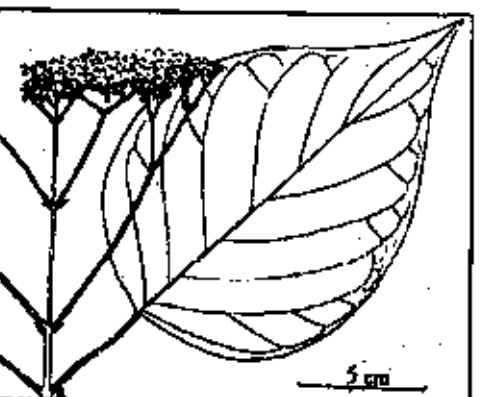

7310 - Premna interrupta Wall.. Cách giãodoạn.

Tiểu mộc; cành non có lông. Lá có phiến xoan bầu dục, to 5-7 x 3-4,5 cm, đầu có mũi, đáy tà, mỏng, gân-phụ 6 cặp; cuống 7-10 mm, có lông. Chùm-tụ tán như giẻ mang chùm tròn; tiểunhụy 4, thô. Quảhìnhcứng.

Vùng trên vòi: Sapa; IV.

- Shrub; limb membranous; spike bearing glomerules.

7311 - Premna latifolia Roxb.. Cách lá-rộng.

Daimộc cao 8 m; cành non dày lông phấn. Lá to; phiến xoan nhọn, dài 10-15 cm, chót thon nhọn, đáy tròn, gân từ đáy 4-5, gân-phụ 4-6 cặp, mặt dưới dày lông như nhung xám vàng; cuống dài 4-5 cm. Tánphòng dày; láhoa nhỏ; hoa cao 4-5 mm; đài 5 răng ngắn; vành dày lông trong ống; tiểunhụy 4, thô. Quảhìnhcứng to 6 mm, có mủ.

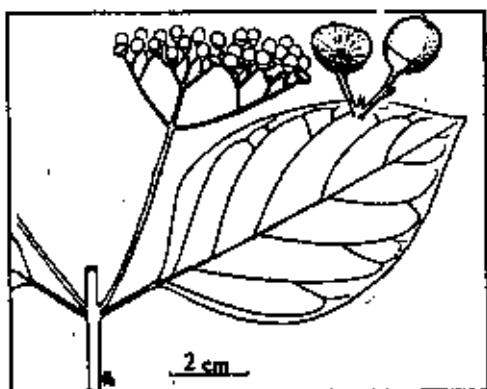
Nambộ. Rễ trị lậu, tiêmia; vỏ trị ringworms, lở miệng; lá lợi tiểu, trị dropsy.

- Tree 8 m high; limb grey yellow velvety beneath; drupes 6 mm large, verrucous.

7312 - *Premna latifolia* var. *cuneata* C.B. Cl. Cách lá-rộng.

Đại mộc cao 6-8 m; cành tròn, có lông như nhung lúc non. Lá có phiến bầu dục, dài 10-15 cm, đầu tù nhọn, đáy chót buồm rộng, hai mặt như nhung sát, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 1,5 cm. Tánphồng ở chót nhánh; đài có lông cứng, đứng. Quảhàng cứng đen, to 4-5 mm.

Trungbộ; IV, 4.

- Leaves smaller, obtus cuneate in base.

7313 - *Premna macrophylla* Wall. Cách lá-to.

Bụi nhỏ, cao 60 cm; thân có lông mềm. Lá không cuống; phiến thon ngược to, dài đến 30 cm, mặt trên nâu, gân-phụ 8-10 cặp. Tánphồng ở ngọn, dày, có lông mềm; hoa cao 7 mm; đài 2 môi, có lông mặt ngoài; vành có lông mặt ngoài; tiểunhụy 4, thô; noãn sào không lông. Quảhàng cứng to 4-5 mm.

Phướclong (Sôngbé).

- Bush; branches softy pubescent; leaves sessile, oblanceolate to 30 cm long; drupes 4-5 mm large.

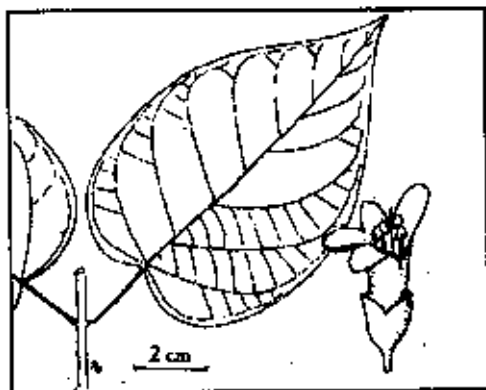

7314 - *Premna odorata* Bico. Cách thơm; Fragrant Premna.

Tiểumộc cao 3-6 m; cành non tròn, không lông. Lá có phiến xoan hay bầu dục, dài đến 18 cm, đáy tròn hay hình tim, mỏng, không lông; cuống dài 2 cm. Tánphồng ở ngọn, dày, rộng 8 cm; hoa vàngvàng, cao 5 mm; đài không lông, hai môi; vành có môi dưới 3 tai; tiểunhụy 4, thô ít; vòi nhụy cùng cỡ với tiểunhụy. Quảhàng cứng đẹp, to 4 mm.

Huế, Phúkhánh, Biênhóa, Bàrja.

- Shrub 3-6 m high; leaves membranous, glabrous; flowers yellowish; drupes 4 mm large (*P. cordifolia* Roxb.).

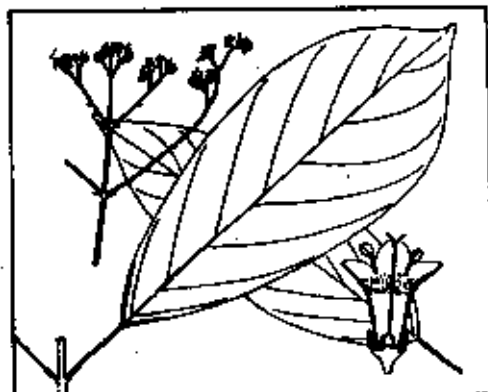

7315 - *Premna scandens* Roxb. Cách leo.

Tiểumộc trườn; cánh non tròn, có lông mịn. Lá có phiến tròn dài hay thon ngược, to 10-16 x 4-7 cm, đầu tù có mũi dài, đáy tù hẹp đến cuống, gân-phụ 7-8 cặp, láng, không lông; cuống dài 2 cm. Tánphồng to, rộng 10-30 cm; láhoa nhỏ, 3-6 mm; hoa không cọng, vàng xanh, cao 4-5 mm; đài có lông mịn, hơi 2 môi; ống vành có lông ở cổ; tiểunhụy chỉ ngắn; noãn sào không lông. Quảhàng cứng xanh đen, to 4-5 mm.

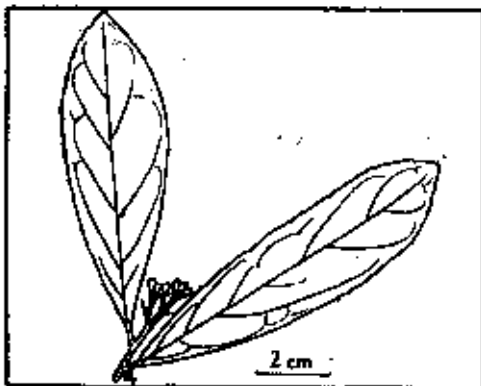
Gougah, Đongnai; VII. Rễ trị suy nhược thần kinh, trường nước, đắp nhọt; lá trị ho.

- Sarmentous; branches puberulent; flowers yellow green; drupes black, 4-5 mm large.

7316 - *Premna stenobotrys* Merr. Cách phát hoa-ngắn.

Dại mộc nhỏ, thường trườn, không lông trừ ở phát hoa; nhánh tròn. Lá thơm, đơn, phiến tròn dài, tròn dài xoan hay tròn dài-bầu dục, dây tròn, chót nhọn, bìa nguyên, to 6-11 x 2,5-3 cm, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 1,5-4 cm. Chùm-tụ tán 2-5 cm ở ngọn; hoa to 5-5,5 mm, dài 3-3,5 mm, 2 môi; vành 5-5,5 mm, ống 3 mm, môi dưới 3 thùy, môi trên 2; noãn sào 4 mm, không lông. Trái bầu dục-xoan ngược, dài 6 mm, rộng 3,5 mm. Trên vùng voi: Chợ Gành; IX.

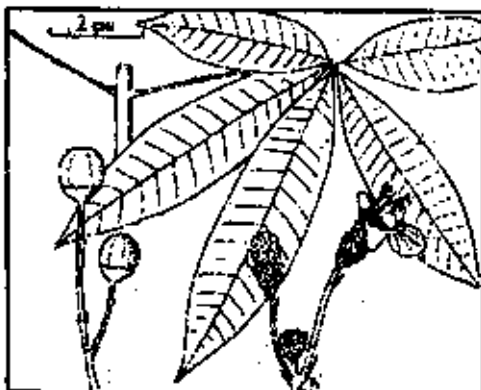

7317 - *Pygmaecopremna herbacea* (Roxb.) Mold. Cách cỏ.

Cỏ nhỏ daniên thành bụi thấp, cao vào 10-20 cm. Lá có lông mịn, nhất lá lúc non, bìa có răng; cuống ngắn. Tán phòng nhỏ; hoa xám trắng; dài 5 răng, có lông mịn; vành có hai môi không rõ, thùy 4 gần bằng nhau; tiểu nhụy 4 không lộ ra. Quả hạch cứng to 6 mm, tròn; ăn được khi chín.

Nơi trồng ẩm: Huế, Đà Lạt. Rể trị suyễn, cúm, ho khan. Trồng ở Ấn Độ làm thuốc; chống viêm.

- Small tuft 10-20 cm high; corolla with 4 lobes equal; stamens not exerted; drupes 6 mm (*Premna herbacea* Roxb.).

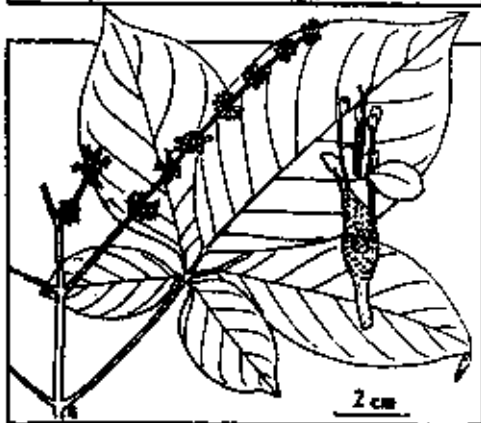

7318 - *Vitex ajugaeiflora* Dop. Binhlinh nghệ.

Dại mộc đến 30 m; cành non vuông, có lông mịn trắng trắng. Lá có phiến do 5(3-4) lá-phụ thon nhọn, không lông, có tuyến nhỏ; cuống mảnh, dài. Chùm-tụ tán thưa cao 11 cm, có lông trắng trắng; dài có 5 răng nhỏ; vành có lông vàng ở miệng, môi trên nhỏ, có thùy. Quả hạch cứng đen, to 4 mm.

Nhatrang, Biênhòa; VI-VIII.

- Tree to 30 m high; leaflets glabrous; flowers glandulous; drupes 4 mm large.

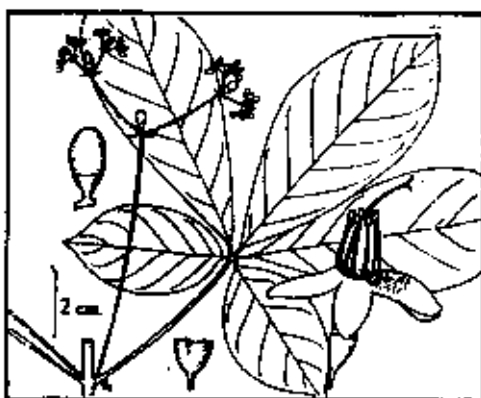

7319 - *Vitex canescens* Kurz. Ba-gat.

Dại mộc cao 10 m; cành non dày lông mịn xám. Lá mang lá-phụ bầu dục, bìa nguyên, chót có mũi dài, mỏng, có lông sát dày, mềm. Chùm-tụ tán mang chùm; hoa trắng, thơm, thành chùm 5-10; dài 5 răng; vành có lông dày mặt ngoài. Quả hạch cứng to 6-8 mm, trên dài hơi đồng trường.

Nhatrang, Phanrang, Biênhòa, Mỹtho; III-VII, 4-9.

- Tree 10 m high; leaflets softy white pubescent; flowers white; drupes 6-8 mm large.

7320 - *Vitex glabrata* R. Br. Ma.

Dại mộc cao 20 m; cành non hơi vuông, có lông hay không. Lá có phiến mỏng, có lông xám hai mặt, lúc già cứng không lông, láng; thú diệp từ bầu dục đến thon ngược, cuống-phụ 2 mm. Tụ tán lưỡng phân ở nách lá, ít hoa; hoa vàng vàng, môi hương hay tím tím; dài có 5 răng; vành có lông mặt ngoài và nơi gần của tiểu nhụy. Quả hạch cứng to, cao 1-1,8 cm, rộng 1 cm.

Hải Vân, Đà Nẵng, Bình Long, Thủ Đức. Rể, vỏ thuiếm. Trái chín được ăn.

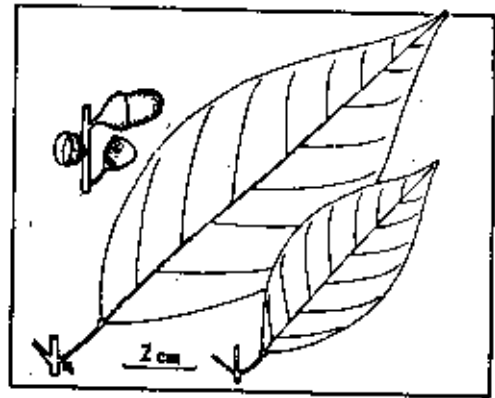
- Tree 20 m high; leaflets pubescent then glabrous, coriaceous; flowers yellowish with lip purple or pink; drupes 1-1,8 cm long.

7321 - *Vitex holrungii* Warb. Com tàu.

Đại mộc nhỏ, cao vào 6-12 m; cành cong queo, không lông. Lá đơn, phiến thon, to 10-16 x 3-7,5 cm, không lông, láng, cứng, nâu-nâu lúc khô, gân-phụ 5-9 cặp; cuống dài 1-1,5 cm, đầu có phù to. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; đài cao 2 mm, hình tô, 5-6 răng; vành có lông, môi 2; noãn-sào có lông dày. Trái xoan, cao 1 cm, đen.

Núi Dinh; 3.

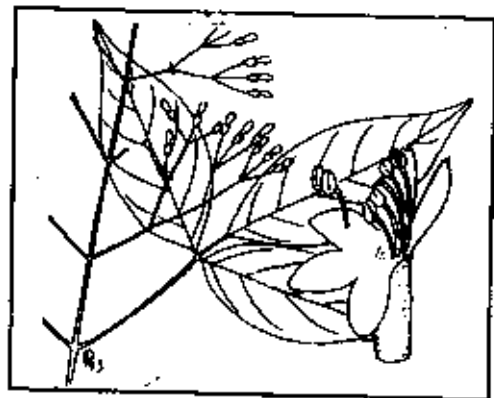
- Tree 6-12 m high; leaves glabrous coriaceous; corolla 2-labiated; drupes black, 1 cm long (*V. holophylla* Bak.).

7322 - *Vitex leptobotrys* Hallier. Bìnhlinh cọng-mảnh.

Tiểu mộc cao 4-6 m; cành mảnh. Lá-phụ 3, xoan, khá to, 9-12 x 3-4 cm, không lông, có tuyến ở hai mặt, gân-phụ 7-8 cặp; cuống-phụ chót dài 2 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; nhánh chót mang tản-phòng 3-hoa trắng hay vàngvàng; đài 3 mm; vành có lông và tuyến mặt ngoài, môi dưới 3 thùy; noãn-sào không lông. Trái tròn, to 4 mm, trong dài đồng-trướng.

Hồabình, Sơnla, Hànaminh.

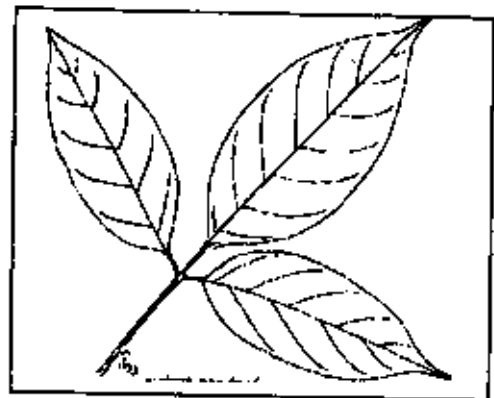
- Shrub 4-6 m high; leaflets glabrous; flowers white or yellowish; fruits 4 mm large.

7323 - *Vitex leptobotrys* var. *evrardii* P. Dop. Bìnhlinh Evrard.

Thú này chỉ khác với thú *leptobotrys* trên ở chỗ lá-phụ kích thước to hơn, dài đến 10-15 cm, chót tà và có đuôi dài.

Nhatrang, dựa sông, rạch.

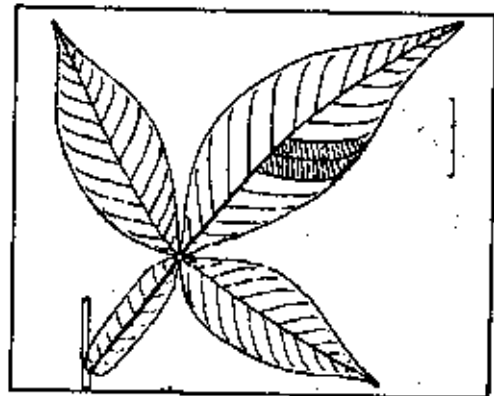
- Differt of precedent by its leaflets obtuse, caudate, and bigger.

7324 - *Vitex limonifolia* Wall. Bìnhlinh vàng-chanh.

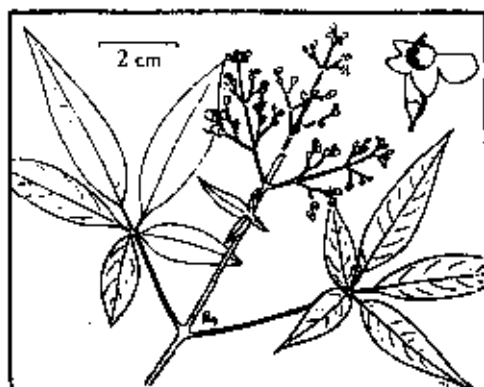
Đại mộc đến 10 m; cành non có lông dày vàng. Lá mang 3 lá-phụ, lá-phụ chót bầu dục thon, chót nhọn, mặt trên có lông nhámnhám, mặt dưới có lông mềm dày, vàng, gân-phụ 12-14 cặp; cuống dài 5-7 cm, có cánh rộng 2-2,5 cm, có lông. Chùm-tụ tán ở ngọn, dài 30 cm, có lông dày vàng; đài cao 3 mm, răng 5, nhỏ; vành không lông mặt ngoài, có lông ở cổ, môi trên lõm, môi dưới 3 thùy; noãn-sào có lông. Trái tròn, có lông vàng, to 4 mm; đài bao 1/2 trái.

Hàbắc.

- Tree 10 m high; general pubescence yellow; terminal panicles up to 30 cm high; drupes 4 mm large.

7325 - *Vitex negundo* L. Ngũ tráo.

Đại mộc cao 3-8 m; cành mốc mốc. Lá mang 5 lá-phụ thon, bìa nguyên, không lông, mặt dưới mốc, rất thơm; cuống dài. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; hoa tím; đài là ống có 5 răng; vành có ống cao, miệng rộng, môi trên nhỏ, 2 thùy, môi dưới 3 thùy; tiểu nhụy 4. Trái khô, to vào 4 mm, vàng.

Tr; I-XII. Rễ hànhiệt, bổ, lợi kinh, trị sưng đau, giúp ho, trị sán lái; vỏ trị đau sau sanh; lá bổ, trị sán lái, bại, sưng mình, cảm, ho, ung thư, phong thấp; trái trị nhức-đầu, yếu gan.

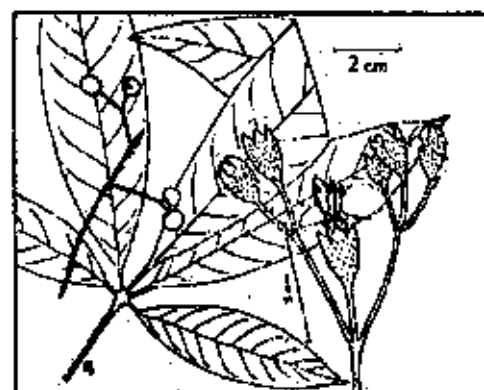
- Tree 3-8 m high; leaves glabrous, glaucous beneath, very odoriferous; flowers violet.

7326 - *Vitex negundo* var. *cannabifolia* Hand.-Mazz. Ngũ tráo có răng; Five-leaved Chaste Tree.

Tiểu mộc; cành vuông vồng, có lông mịn, vàng vàng. Lá mọc đối, mang 5 lá-phụ thon hẹp, dài 5-8 cm, bìa có răng to, mỏng, mặt dưới có lông vàng vàng; cuống-phụ 5-15 mm. Chùm-tụ tán và hoa như loài trên.

Tr vì lá đẹp, thơm: Sài Gòn; IX. Lá, chồi thuiếm, trăn thổng, trị kinh phong, chống buđư.

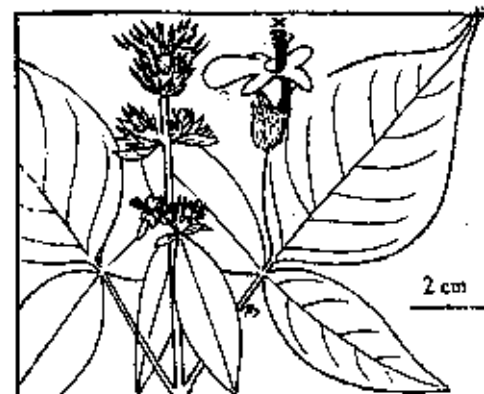
- Leaflets dentate, yellow pubescent beneath; flowers violet (*V. negundo* var. *incisa* C.B. Cl.).

7327 - *Vitex peduncularis* Wall. Sắn trắng.

Đại mộc cao đến 30 m; cành có lông mịn, xám tro. Lá cuống mảnh, mang 3 lá-phụ thon, không lông, có tuyến nhỏ rải rác. Chùm-tụ tán ở nách lá, mang nhiều hoa; hoa cao 1 cm; đài hình bán cầu, có nhiều tuyến, răng tam giác nhỏ; vành có môi dưới dày lông ở đáy. Quả hạch cứng màu lam lam, có 4 rãnh, to 6-7 mm.

Rừng bình nguyên và trung nguyên; III-IV, 5-7. Làm máu mau đặc; trị dai máu; trị sốt, đau mắt; rễ trị kiết; vỏ trị sốt rét.

- Tree 30 m high; leaflets glabrous glandulous dotted; drupes blueish 6-7 mm large.

7328 - *Vitex pierrei* Craib. Bình linh Pierre.

Tiểu mộc cao 2,5 m; cành dày lông vàng. Lá-phụ xanh tươi, có lông nhám mặt trên, lông dày mặt dưới; cuống tròn, có lông mịn. Chùm-tụ tán hẹp, như gié, có lông dày; nhiều tiêndiệp; đài cao 3 mm; vành có 2 môi 5 thùy; tiểu nhụy 4. Quả hạch cứng vàng, láng, trên đài đồng trường và tiêndiệp còn lại.

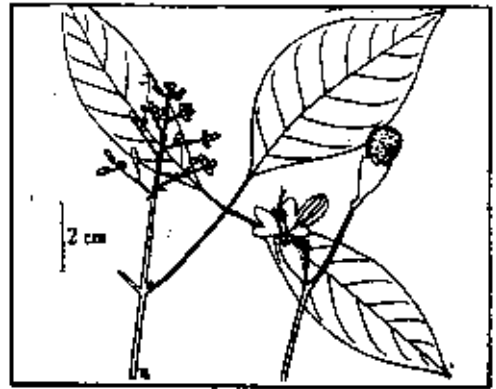
Tây ninh, Thủ đức; XI, 11.

- Shrub 2.5 m high; leaflets densely pubescent beneath; inflorescence narrow; drupes yellow.

7329 - *Vitex pierreana* P. Dop. Dền dài, Bìnhlinh đá.
 Dạimộc cao 8 m; thân to 30-60 cm; cành non gần như không lông. Lá mang 3 lá-phụ, phiến bầudục thon, dài đến 10 cm, không lông trừ ở gân, cuống-phụ mảnh dài 1-2 cm; cuống dài 3 cm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, có lông; hoa vàngvàng, cao 8 mm; đài có 5 răng nhọn, nhỏ; vành có 2 môi, dài 2-3 mm.

Rừng đến 500 m, từ Bìnhtrịthiên trở vào đến Tâyninh. Var. *chartacea* P. Dop: lá như giấy, dày; Tâyninh; II-V, 6-7.

- Tree 8 m high; leaflet glabrous, on long petiole; flowers yellowish.

7330 - *Vitex pinnata* L. Nàng, Bìnhlinh lông,
 Dạimộc đến hơn 20 m, đường kính 70 cm; cành non vuông, có lông vàng. Cuống có cánh mỏng ở phần trên, mang 3-5 lá-phụ dài, không lông hay có ít lông, cuống-phụ ngắn. Chùm-tụ tán ở ngọn cao 20-25 cm; hoa lam hay tím tím; đài có 5 răng; vành có 2 môi, 5 tai; tiểuhụy 4. Quảnhắcứng đen, to 7 mm.

Rừng luôn luôn xanh: Phúquốc; XI-III, 11. Lá tránhtống

- Tree 20 m high; leaflets glabrous or glabrescent; flowers blue or violet; drupes black (*V. pubescens* Vahl.).

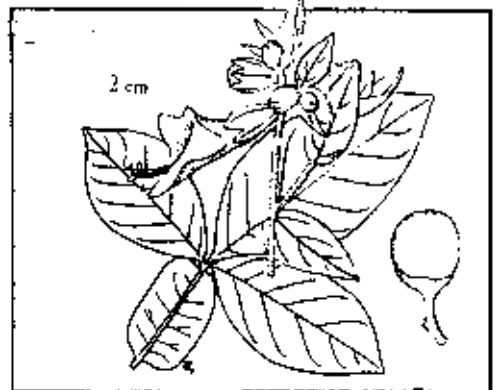

7331 - *Vitex pinnata* var. *pilota* (Dop) Phamhoàng.
 Nàng, Bìnhlinh cánh.

Dạimộc cao đến 25 m; cành non vuông, có ít lông vàng. Cuống lá có cánh mỏng và rộng; phiến lá-phụ gần như không lông. Chùm-tụ tán ở ngọn, gần như không lông; hoa như trên.

Rừng đến 700 m: Côngtum, Phanrang, Tâyninh; XI, 11. Gỗ trắng, hay nứt.

- Tree 25 m high; petiole widely winged (*V. pubescens* var. *pilota* P. Dop).

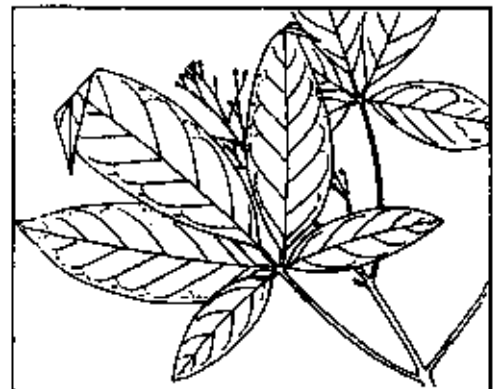

7332 - *Vitex quinata* (Lour.) Williams.. Mạnkinh.

Dạimộc cao 25 m; cành non vuông, không lông hay có ít lông. Lá-phụ bầudục thon, chót có mũi nhọn, đáy tà tròn, không lông, có khi trừ ở gân, có 2 tuyến ở đáy; cuống dài 4-20 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn, dài 20-25 cm; hoa vàng tái, môi trên tím; đài có 5 răng nhỏ; vành có lông dày mặt ngoài; tiểuhụy thò; noánsào không lông. Trái hình xali, denden, rộng 6 mm, trong dài đồngtrường.

Vùng núi B: Hoà bình (hình theo N.x. Dũng và csv.). Giúp ăn ngon, dễ tiêu.

- Tree 25 m high; leaflets 5, glabrous; flowers yellow with violet superior lip (*Cornutia quinata* Lour.).

7333 - *Vitex rotundifolia* L. Tủi biển, Bìnhlinh xoan.

Tiểu mộc bờ mang nhánh đứng cao đến 40 cm. Lá một lá-phụ, rất thơm; phiến xoan rộng, đầu tù hay lõm, đáy tù tròn, gân-phụ 3-5 cặp, mặt dưới dày lông trắng; cuống 3-4 mm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, cao 7-8 cm; hoa tím xanh; vành nhiều lông ở ống; tiểu nhụy 4, thò. Quả hạch cứng vàng, to 5 mm.

Đôi cát dựa biển: Phan Thiết, Côn Sơn, Phú Quốc...; I-XII. Chứa camphen, vitexcarpin, trị cảm, nhức đầu, nhức mắt, bổ; *in vitro*, chống siêu khuẩn thủy bào chân.

- Prostrate shrub; leaves white tomentose beneath (*V. trifolia* var. *simplicifolia* Cham.; *V. ovata* Thunb.).

7334 - *Vitex sumatrana* var. *urceolatas* King & Gamble. Bìnhlinh luclac.

Đại mộc cao 20 m; thân to 20 cm; cành vuông, gần như không lông. Lá mang (3)5 lá-phụ phiến không lông, nâu đen mặt trên, nâu mặt dưới, gân-phụ 5-7 cặp, cuống-phụ 1-1,5 cm; cuống vuông dài 5-10 cm. Chùm-tụ tán dài 10-20 cm, có lông mịn màu tro; lá hoa hẹp; dài cao 3-4 mm; vành tím, không lông ở trong; noãn sào không lông, vòi nhụy thò dài. Quả hạch cứng tròn, to 7-8 mm.

Hà Nam Ninh, Quảng Trị, Huế, Đà Nẵng, Công Tum; VII-VIII, 2-10. Gỗ trắng sớ mịn.

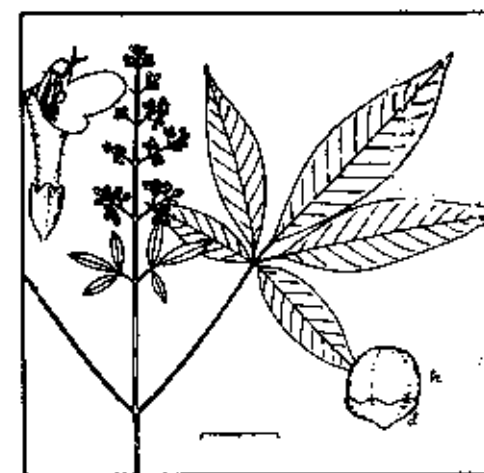
- Tree 20 m high; leaflets glabrous; flowers violet; drupes 7-8 mm large.

7335 - *Vitex stylosa* P. Dop. Bìnhlinh vòi-dài.

Bụi; cành non vuông, không lông. Lá-phụ 3, bầu dục xoan-ngược, to 6-7 x 3-7 cm, đáy tù nhọn, gân-phụ 7 cặp, dài, không lông, nâu đen mặt trên, nâu đỏ mặt dưới, gân-phụ rời hai mặt, cuống-phụ 1-2 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh, cao 5-8 cm; dài 3,5 mm, răng 5, nhỏ; vành có ống dài 5 mm, có lông mịn mặt ngoài, môi trên 2 thùy, môi dưới 3, dài 3 mm; noãn sào không lông, vòi nhụy to, dài hơn 11 mm.

Kiên Khê (Hà Sơn Bình).

- Bush; leaflets glabrous; corolla tube 8 mm; style 11 mm long or more.

7336 - *Vitex trifolia* L. var. *trifolia*. Quan-âm, Tủi biển, Mãnkinh; Seashore Vitex. Tiểu mộc đứng hay đại mộc 6 m, rất thơm; cành vuông, có lông mịn xám, Lá mang 3-5 lá-phụ không lông mặt trên, có lông dày trắng mặt dưới, cuống-phụ 2-8 mm. Chùm-tụ tán hẹp, dày lông trắng, cao 5-20 cm; hoa lam tím; dài cao 3-4 mm; vành có ống cao 7-8 mm, môi trên nhỏ; vòi nhụy thò. Quả hạch cứng tròn, to 6 mm, vàng dờ rồi lam đen. $2n = 26, 32, 34$. Dựa biển, rừng đến sau rừng sác; Thanh Hóa, Đà Nẵng trở vào đến Gò Công, Hà Tiên; I-XII. Hạt (mãnkinh tử), lá trị nhức đầu, nhức mắt, giảm đau, bổ, lợi kinh, hanh tiết, trị suyễn, chống lao, trị tê thấp, đắp trị ung thư vú; rễ trị sốt.

- Treelet 6 m high; leaflets odoriferous, white tomentose beneath; flowers blue violet; drupes dark blue.

7337 - *Vitex trifolia* var. *subtrisecta* (O. Ktze) Mold.
Tubi ba-lá.

Tiểumộc đứng, lùn, rất thơm; cành vuông có lông mịn. Lá mang 3 lá-phụ không cuống-phụ, phiến bầu dục tà hay nhọn hai đầu; lá trên còn có một lá-phụ. Chùm-tútán đứng ở ngọn nhánh; hoa có đài không lông; vành có môi dưới 3 thùy tròn. Quả nhẵn cứng cao 6 mm, trên đài hơi đồng trụ.

Nambô.

- Leaflets sessile, apex often obtuse.

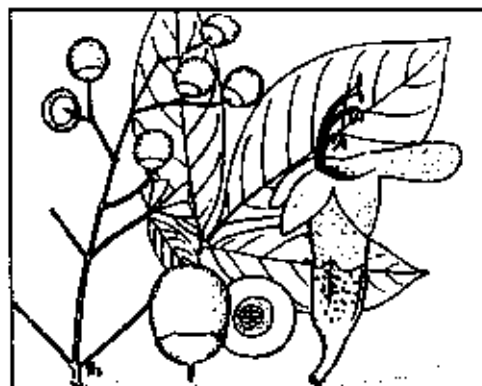

7338 - *Vitex tripinnata* (Lour.) Merr. Mát cáo.

Đạimộc cao 7-8 m; cành tròn, không lông. Lá có cuống mảnh có rãnh, mang 3 lá-phụ bầu dục, to 5-7 x 3,5 cm, không lông, nhám, có tuyến, cuống-phụ 2-3 mm. Chùm-tútán ở ngọn nhánh, thưa, không lông; hoa vàng vàng; đài có 5 răng, cao 3 mm; vành có lông mịn, môi 2, môi trên cao 2-3 mm; tiểuhụy thò ít. Quả nhẵn cứng tròn, đen, to 5-6 mm.

Bà ná, Cà ná, Biền hòa.

- Tree 7-8 m high; leaflets glabrous, glandulous; flowers yellowish; drupes black, 5-6 mm large (*Tripinna tripinnata* Lour.; *V. annamense* Dop).

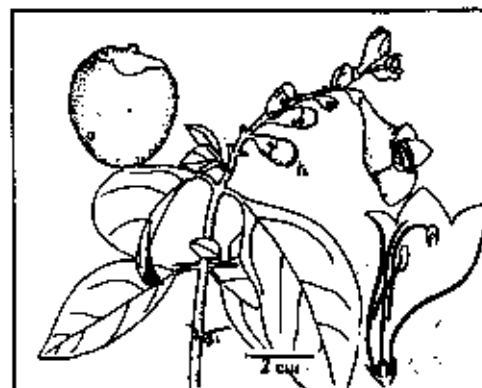

7339 - *Gmelina asiatica* L. Tuhú; Bristly Bush beech.

Tiểumộc đứng; vỏ xám trắng; gai cong cong. Lá có phiến nguyên hay có thùy, mặt dưới có lông và tuyến nhỏ; cuống dài 1 cm. Chùm ở chót nhánh, có lông; lá hoa to, mau rung; hoa to, màu vàng tươi; đài có 1-8 tuyến to; tiểuhụy 4. Quả nhẵn cứng to 2 cm, vàng. $2n = 38, 40$.

Rừng còi bình nguyên và Tr làm hàng rào, BTN đến Phú quốc; I-XII. Rẻ bỏ thần kinh, trị tê thấp, lậu.

- Spinous shrub; flowers bright yellow; drupes 2 cm large.

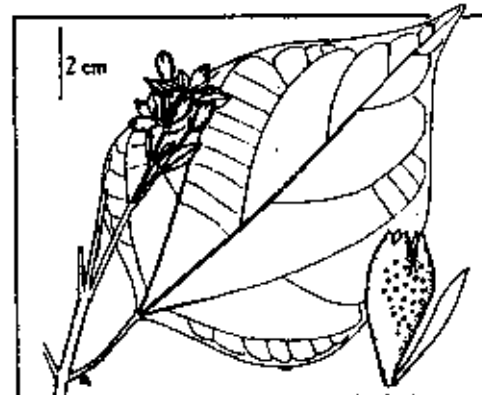

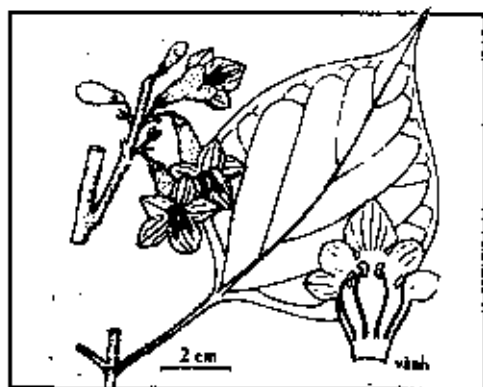
7340 - *Gmelina annamensis* P. Dop. Che, Tuhú Trung bộ.

Đạimộc cao 10 m, thân to 20 cm; cành non tròn, có lông mịn. Lá có phiến xoan, to 13 x 9 cm, chót thon nhọn, đáy tà tròn, gân từ đáy 3, mặt trên không lông, mặt dưới trắng và có lông ngắn; cuống dài 3 cm. Chùm-tútán cao 10 cm, có lông mịn; lá hoa 3 gân, có tuyến đen; đài có tuyến đen, 2 môi; vành trắng mặt ngoài, tím ở trong, 2 môi, tai có lông vàng ở bì. Quả nhẵn cứng xoan, to 3 x 1,5 cm.

Rừng vào 700 m; Quảng trị; V.

- Tree 10 m high; limb white, pubescent beneath; flowers white outer, violet into; drupes 3 x 1.5 cm.

7341 - *Gmelina arborea* Roxb. Lối họ; Kashmir tree, Snapdragon tree; Peuplier d'Afrique. *Đại mộc* cao đến 18 m, không gai; cành có lông. Lá có phiến xoan thon, dài 12-15 cm, đáy có khi hình tim, mặt dưới *móc hay dày lông*, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 8 cm. Chùm-tútán *đầy lông vàng*, cao 30 cm; lá hoa 1,5 cm, màu rung; đài không tuyến, cao 4 mm; *vành vàng* cao 3-4 cm; tiểunhụy thô. Quả nhũn có lông vàng, to 1,5-2 cm; hạt 1-2(3). Hà Tuyên, Quảng Trị; V-VI, 11-1 (hình theo Wight). Cây mọc rất mau; gỗ xám trắng, dễ xây cất, làm bột giấy; rễ đắng bở, kiện vị, hàn nhiệt, huộc, trị lậu, tê thấp; vỏ trị dịch tả, tê thấp, kinh phong, viêm phế quản.

- Tree 18 m high; limb glaucous or tomentose beneath; flowers yellow; drupes yellow pubescent, 1.5-2 cm large.

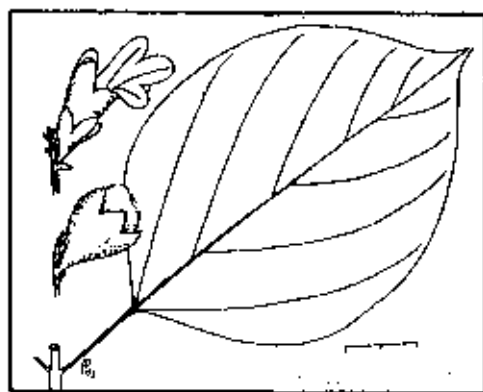

7342 - *Gmelina elliptica* J.E. Sm. Tuhú bàu dục.

Bụi hay đại mộc nhỏ; nhánh thông, cành có lông vàng, gai ở nách lá. Lá có phiến bàu dục, có lông ngắn mặt trên, *đầy lông xám hay vàng* mặt dưới, gân-phụ 5 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm-tútán cao 2-3 cm; *hoa vàng*; đài có 1-3 tuyến to; vành có lông, cao 3-4 cm, tai 4. Quả nhũn không lông, vàng, to 2 cm.

Hà Sơn Bình, Biên Hòa; III. Toàn cây đắp trị tọc rung; rễ, lá đắp trị đập; nhựa trị đau tai; trái sắc dùng rửa mắt.

- Bush or small tree; limb grey or yellow tomentose beneath; flowers yellow; drupes 2 cm large (*G. villosa* Roxb.).

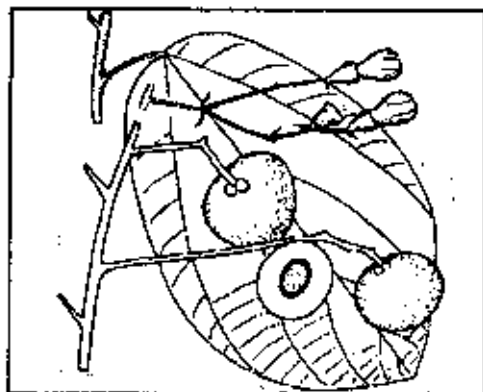

7343 - *Gmelina hainanensis* Oliv. Lối họ Hainam.

Tiểu mộc cao 5 m. Lá có phiến xoan, to 11 x 7,5 cm, gân tứ đáy 3, gân-phụ 3 cặp, mặt dưới *móc và có lông nhung vàng*; cuống dài 2,5 cm. Phách hoa có lông vàng; cọng dài 5 mm; đài 1,5 cm, tai như là xoan, có lông mịn; *vành vàng*, cao 4 cm, môi trên nhỏ, môi dưới 3 thùy bàu dục. Quả nhũn có lông mịn trắng.

Rừng luôn luôn xanh, dưới 500 m; Quảng Ninh; II-IV, 5-9.

- Shrub 5 m high; limb glaucous and yellow velvety beneath; flowers yellow; drupes white pubescent.

7344 - *Gmelina lecomtei* P. Dop. Tré, Bàng lằng nước.

Đại mộc cao 15 m; vỏ tróc thành *mày* như Bàng lằng; cành non *đầy lông xám xám*. Lá có phiến xoan ngược, đáy tròn hay tà hay hình tim, dài đến 15 cm, *không lông*, denden mặt trên, xám mặt dưới lúc khô. Chùm-tútán ở ngọn nhánh, *đầy lông vàng*; lá hoa hẹp; đài hình chuông, có hàng tuyến dọc; *vành vàng tím*, cao 3 cm, có lông mặt ngoài. Quả nhũn có lông vàng, rộng 3-4 cm, có 2 chai ở gần cọng; hạt 1.

Tuyên Quang, Hà Sơn Bình, Quảng Trị, Bà Rịa; VI.

- Tree 15 m high; rhytidomes; limb glabrous; flowers yellow purple; drupes yellow.

7345 - *Gmelina lecomtei* var. *annamitica* P. Dop. Tré Trungbộ.

Đại mộc; cánh non dày lông xám-vàng. Lá có phiến xoan thon nhọn hai đầu, mặt trên denden, mặt dưới xám; cuống dài 3-5 cm. Pháthoa với lông dài; hoa cao 3,5 cm; đài hình chén nguyên.

Khác var. *lecomtei* trên ở lá thon và lông pháthoa dài hơn.

Huế.

- Limb lanceolate; inflorescence lax.

7346 - *Gmelina philippensis* Cham. Tuhú Philippin.

Tiểu mộc đứng hay trườn, có gai do nhánh biến thành. Lá có phiến nguyên hay có thùy cạn, không lông mặt trên, móm móm có lông ở gân và có tuyến mặt dưới; cuống 5-7 mm. Chùm ở chót nhánh có lá hoa tím tím kết lạp; hoa vàng, to; đài hình chén có 5 răng nhỏ, có 1 tuyến to. Quả hạch cứng xoan, không lông.

Ven rừng, lùm bụi: Đàng, Côngtum, Nhatrang, Biênhòa; IV, 4. Rễ lọc máu; *in vitro*, chống siêu khuẩn R.D.

- Erect or sarmentous; bracts violaceous; flowers yellow.

7347 - *Gmelina racemosa* (Lour.) Merr. Tuhú chùm.

Lá có phiến xoan to vào 10 x 7 cm, đầu tù tròn, hay có mũi ngắn, đáy tù, gân từ đáy 3, gân phụ 3 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông nhung vàng; cuống dài 3-4 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh, dài 20 cm, nhánh dài 5-7 cm, có lá hoa như lá nhỏ; hoa vàng, tương đối nhỏ; vành cao 2 cm, tai thon, vào 1 cm.

Quảng ninh; V-VII

- Limb with long petiole, velvety beneath; flowers yellow (*Lantana racemosa*: Lour., *G. balansae* Dop).

7348 - *Gmelina speciosa* Mold.

7349 - *Gmelina tonkinensis* Mold. Tuhú Bắc bộ.

Tiểu mộc có gai; nhánh nhỏ, lúc non có lông dày, ngắn, vàng, lúc già có lông và cơ bích hầu. Lá mọc đối; phiến xoan, to 3-13 x 2,5-9 cm, chót nhọn, lá già không lông mặt trên, mặt dưới có lông. Pháthoa như chùm ở chót nhánh; đài nhỏ có tuyến to ở chót; vành vàng. Trái vàng lục.

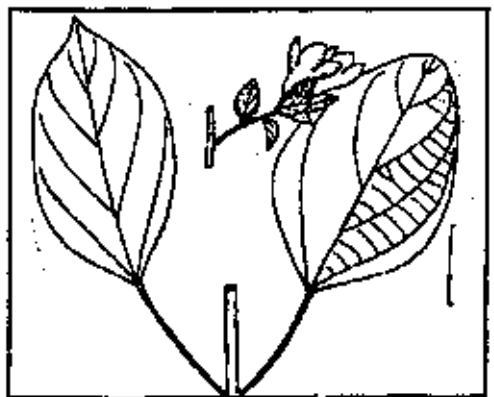
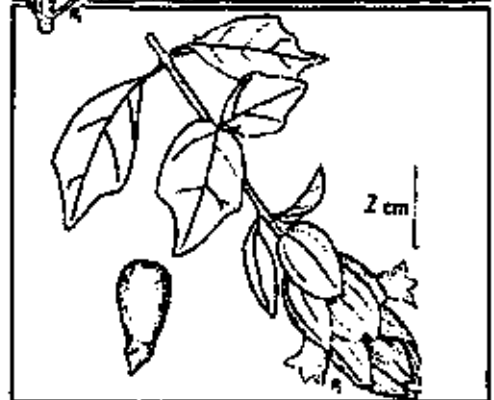
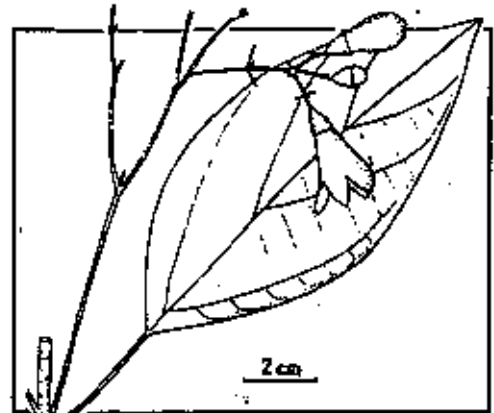
Petclot 4536, Bal. 3807

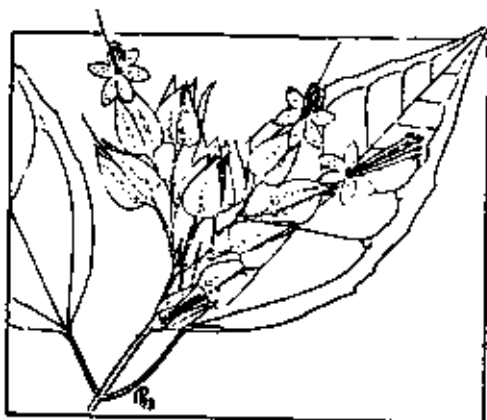
7350 - *Teijsmanniodendron sarawakanum* (Pears.) Kost. Camtào.

Đại mộc. Lá mọc đối, có phiến thon, không lông, gân phụ 7-9 cặp; cuống phủ ở hai đầu. Pháthoa ở nách lá, dài đến 15 cm, không lông; hoa cao vào 1 cm, có cong; đài 5 răng; vành lưỡng trục, ống có 2 môi, môi dưới có 3 thùy; tiểu hụy 4; thờ; vòi nhụy dài. Trái tròn to 6-7 mm, không tự khai; 1 buồng 1 hạt.

Núi Dinh (hình theo van Steenis).

- Tree; limb glabrous; panicles 15 cm long; corolla zygomorphic; achenes 6-7 mm large (*Vitex sarawakanum* Pears.).

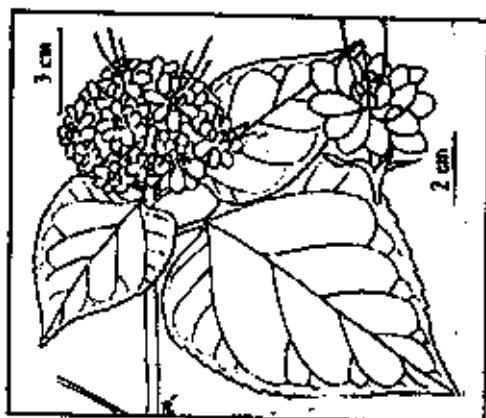

7352 - *Clerodendrum thomsonae* Balf. f. Ngọc nữ; Bleeding heart, Glory bower; Clerodendrum, Bagflower.

Bụi hơi trườn. Lá có phiến thon, to, không lông, xanh đậm. Chùm-tụ tán to, đẹp ở chót nhánh; đài trắng, lá dài 5, rời nhau; vành đỏ có ống dài, mang 5 tai bằng nhau; tiểuhụy 4, dài 2 cm, lộ dài ra ngoài ống, Quảnhân cũng đen. $2n = 42, 46, 48, 50$.

Tr nhất là cho Tết; X-II. Góc Tây-Phichâu.

- Ornamental.

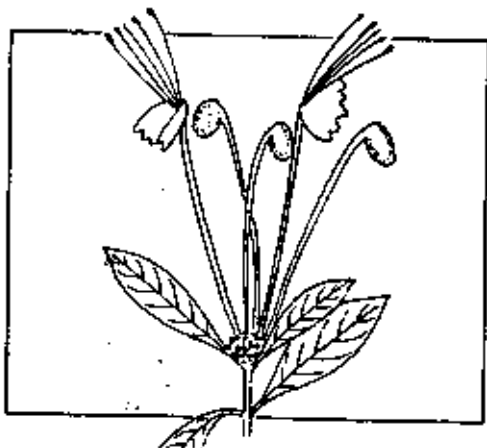

7353 - *Clerodendrum chinense* (Osbeck) Mabb. ¹*multiplex* (Sw.) Mold. Bạch đồng nữ, Ngọc nữ thơm, Mồ trắng; Fragrant Glory-bower.

Bụi cao 1-1,5 m, có lông mịn; cành có cạnh. Lá có phiến xoan tamgiác, đáy tù hay hình tim, bìa có răng, nhám nhám. Tán phòng ở ngọn, dày như hoadầu; hoa trắng, đôi, đẹp, dạng và thơm như *Lài*; lá hoa như lá; dài dẹt, cao 2,5 cm; tiểuhụy đứng cao. Quảnhân cũng to 1 cm. $2n = 46, 52$. Hoa đơn ở var. *simplex*.

Tr: BTN đến Phú quốc; XI-II. Ré kháng sinh, hạn nhiệt; hạ huyết áp, trị xáo trộn kinh nguyệt.

- Ornamental (*Cryptanthus chinense* Osbeck 1757, *C. philippinum* Schauer f., *C. fragrans* var. *pleniflora* Schauer)..

7354 - *Clerodendrum macrosiphon* Hook. f. Chithiên ngọn; Witches tongue.

Bụi cao 1-1,5 m; thân có lông mịn. Lá mọc đối; phiến thon ngược, chót nhọn, đáy chót bướm, dài 7-10 cm, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1 cm, Tụ tán con ngắn ở ngọn; đài nhỏ; vành trắng có ống hẹp, dài vào 10 cm, tặc cũng bằng một phiến 5 thùy; tiểuhụy 4, thò dài, tím tím hay đỏ.

Tr ở Sài Gòn; I-XII.

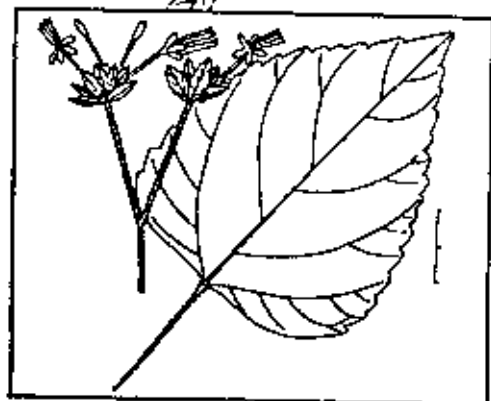
- Ornamental.

7355 - *Clerodendrum canescens* Wall. Ngọc nữ hoa râm

Tiểu mộc; cành vuông, có lông dày, sau trắng trắng. Lá có phiến xoan tamgiác, to 10 x 7-8 cm, chót nhọn, đáy cắt ngang, gân từ đáy 3, gân-phụ 3-4 cặp, bìa có răng to; cuống dài 4-5 cm. Chùm-tụ tán có lông dài, mang hoa nhóm như hoadầu nhỏ có tổng bao như lá; vành có ống dài 2 cm, tai 6 mm; tiểuhụy thò 1 cm. Quảnhân cũng đỏ, trong đài đồng trường đỏ chói, to 8 mm.

Tìm lại vùng biên giới Trung Quốc.

- To be search in northern part.

7356 - *Clerodendron calamitosum* L. Java Mant. Pl. 1:90

Tiểu mộc; nhánh có lông mịn. Lá có phiến bầu dục rộng, to 10 x 5 cm, bìa có răng to, không lông. Chùm-tụ tán ở ngọn và nách lá, có lông; tía 6 hoa; dài 3 mm, xếp gần đến đáy; vành trắng, có lông ngắn, ống 2,5 cm, tai 8-12 mm. Quả hạch cứng. Ninh bình.

7357 - *Clerodendron chlorisepalum* Merr. ex Mold.

Tiểu mộc cao 1-1,5 m; nhánh mảnh, tái, 4 cạnh tà, không lông, láng; lông chảnh ngắn. Lá mọc đối; phiến mỏng, bầu dục, to 6-10 x 2,5-4,5 cm, chót có mũi, bìa nguyên, đáy nhọn, không lông. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, cao 10-30 cm, rộng 5 cm, không lông; lá hoa hẹp, dài 2-8 mm; hoa thòng; đài hình chuông, cao 6-10 mm, chẻ sâu thành 5 tai nhọn; vành trắng, ống 2 cm, nở rộng 2,5 cm thành tai dài 12-14 mm, rộng 4 mm. Trắng 100-1.500 m: Lào cai, Sapa; VIII-IX.

7358 - *Clerodendrum cochinchinensis* P.Dop..
Ngọc nữ Nam bộ,

Bụi cao 0,5-1 m; cành nâu xanh, có bích hầu. Lá mọc đối hay chụm 3; phiến không lông, thon, đáy cắt ngang hay hơi lõm; cuống phủ ở hai đầu. Chùm-tụ tán ở chót nhánh và nách lá, dài 10-13 cm, thòng; cọng nâu đỏ; đài đỏ, cao 8 mm; ống vành màu ngà, dài 13-15 mm. Quả hạch cứng cỡ 1 cm, đen.

Hoàng nguyên, rừng còi 10-900 m: Báo lộc, N; X-II.

- Bush; limb truncate at base; pendent panicles; calyx red, corolla ivory.

7359 - *Clerodendrum colebrookianum* Walp.. Ngọc nữ Colebrook.

Tiểu mộc cao 1-5 m; cành vuông, mềm, lúc non có lông vàng. Lá có phiến xoan tam giác, đầu nhọn, đáy cắt ngang hay hơi hình tim, bìa nguyên hay có răng; cuống 10-20 cm, Chùm-tụ tán rộng 30-60 cm, tụ tán dày, nhiều hoa trắng hay hương-đỏ; đài 3 mm, có 1 tuyến ở đáy các tai; vành dài 3 cm, tai 6-7 mm. Quả hạch cứng xanh hay đen, to 8-9 mm.

Đà Lạt. Rễ trị ho; lá đắng bổ, trị sỏi sỏi.

- Shrub 1-5 m high; branches yellow pubescent; flowers white or red; corolla tube 3 cm

7360 - *Clerodendrum cyrtophyllum* Turcz.. Bọ-máy, Bọ-niêng, Dáng cay; May Flowering Glory-bower.

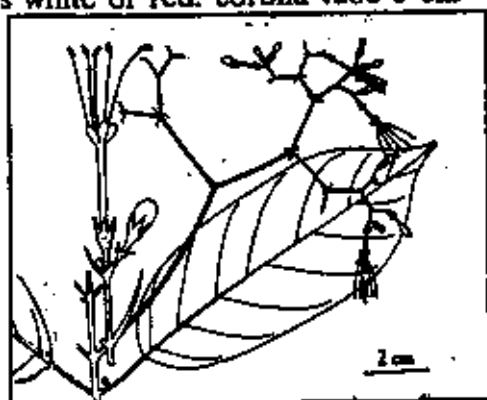
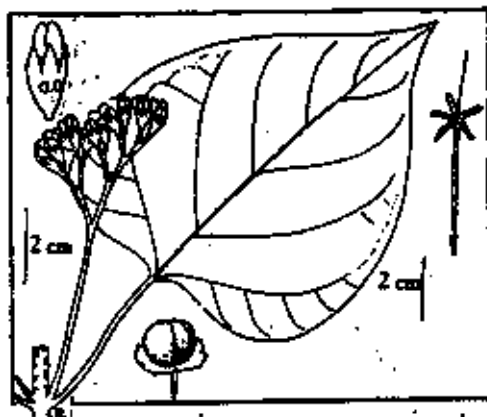
Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ; cành tròn, lúc non có lông. Lá có phiến tròn dài thon, đáy tròn hay nhọn, không lông, bìa thường nguyên; cuống 2-6 cm, có lông. Tụ tán luông phân, 8-14 cm, gắn trên một trục ngắn; hoa trắng (hay đỏ); ống vành 1,2 cm; tiểu hụy dài bằng hai ống vành. Quả hạch cứng to 6 mm, trong dài đồng trục.

Đồi hoang, ven đường rừng: Bình trị thiên, Đà Nẵng, Báo lộc; V. Dùng cho phụ nữ mới sanh, trị sung hầu, sốt, kiết do trực tràng.

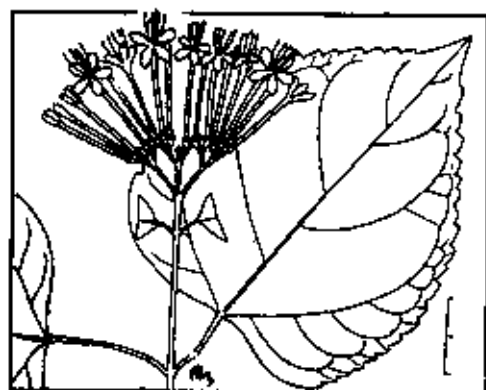
- Shrub or small tree; limb glabrous; flowers white or red; drupes 6 mm large, on accrescent calyx.

7361 - *Clerodendrum disparifolium* Bl. (Koord. & Val., Atlas Baum I. pl.:277). Ngọc nữ djiệp.

Tiểu mộc đứng, to, không lông, cao 1-10 m; thân không bông, to đến 10 cm. Vỏ tái; lông vuông. Lá mọc đối, thường không bằng nhau mỗi cặp, phiến bầu dục hay tròn dài, to 5-25 x 1,5-1,5 cm, bìa nguyên, đáy tà, tròn hay nhọn, lúc non có lông, gân-phụ 5-6 cặp. Chùm-tụ tán ở chót, cao 5-30 cm, thưa; tụ tán 2-3 hoa, cọng 5-13 mm; đài hình chuông, tía đỏ, cao 4-7 mm, thùy cao 3-4 mm; vành trắng-vàng vàng, ống dài 2-3,5 cm (3-5 lần dài hơn đài); tiểu hụy có phần thò dài 1-1,5 cm. Trái lam-đen, mỗi trái to 6 mm, trên dài đỏ. O N: ghi là dùng trị nọc rắn.

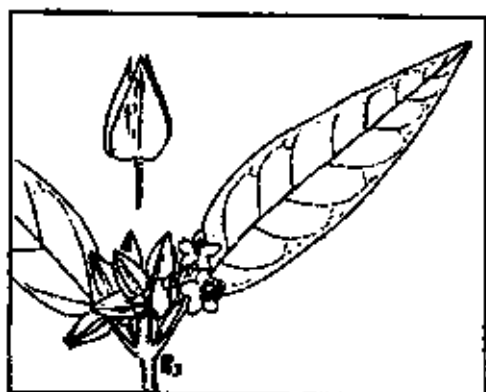

7362 - Clerodendrum foetidum Bunge. Bộ-máy hôi.
 Bụi cao 3-5 m; cành vuôngvuông, không lông. Lá có phiến hình tim, vào 11-16 x 9-14 cm, đầu tù, đáy lõm không sâu, gân từ đáy 3, gân-phụ 3 cặp, bìa có răng to; cuống dài 5-7 cm. Chùm-tútán như tánphồng cao 5-6 cm; hoa đỏ, gần như không cong; đài có 3-4 tuyến to; vành có ống dài 2,5 cm, tai 7 mm; tiểuhụy 5, thò dài 1 cm. Quảhìnhcứng lằng, to 1 cm.

Sapa.

- Bush 3-5 m high; limb cordate; flowers red; corolla tube 2.5 cm long, lobes 7 mm; drupes 1 cm large.

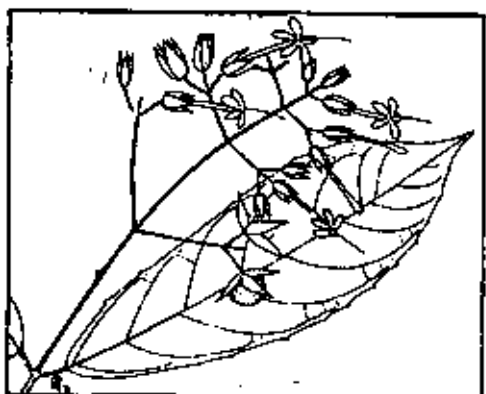

7363 - Clerodendrum fortunatum L. Ngọc nữ hên, Bơm máy đỏ.

Tiểumọc; cành vuôngvuông, có lông mịn, vàng. Lá có phiến thon, vào 6-15 x 3-6 cm, không lông trừ ở gân mặt dưới, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1,5-2 cm, có lông. Tútán ở nách lá, dài 2-3 cm; đài cao 1,5 mm; vành trắng hay vàngvàng, ống 1 cm, dài bằng đài, tai 8-9 mm; tiểuhụy thò không dài. Quảhìnhcứng tròn, to 5 mm, trên dài đỏ tái tái.

Vịnh Hạ Long.

- Shrub; limb lanceolate pubescent on nerves beneath; flowers white or yellowish; drupes on reddish calyx.

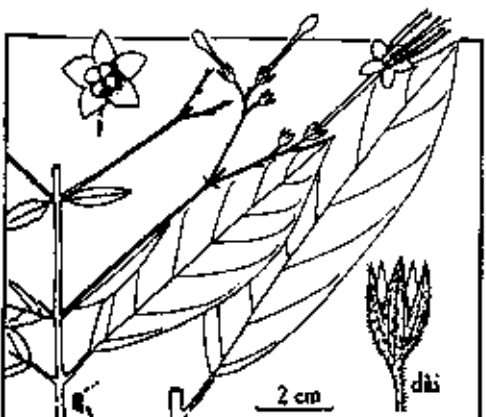

7364 - Clerodendrum gaudichaudii P. Dop. Ngọc nữ Gaudichaud.

Tiểumọc cao 6 m; cành tròn, mảnh, không lông. Lá có phiến thon ngược, to 13-20 x 4-6 cm, chót nhọn, hơi huốt, đáy hẹp, tù, bìa có răng thưa, gân-phụ 9 cặp; cuống 1-3 cm. Chùm-tútán dài bằng lá, nhánh thưa; đài vàng, cao 1 cm; vành vàng, ống cao 2 cm, tai 7 mm; tiểuhụy ít thò. Quảhìnhcứng tròn, to 1 cm, đen, trên dài còn lại đỏ đỏ.

Vùng núi, từ B qua Bìnhtrị thiên, QuảngnamĐà Nẵng đến Langbian.

- Shrub 6 m high; limb oblanceolate; flowers with calyx and corolla yellow; drupe black on red calyx.

7365 - Clerodendrum godefroyi O. Ktze. Ngọc nữ Godefroy.

Bụi cao 1,3 m; cành có 4 cạnh tròn, có lông mịn. Lá có phiến trònđài thon, lông mịn mặt dưới, nhám mặt trên; cuống dài 1 cm. Chùm-tútán dài 10-17 cm, có láhoa như lá; hoa trắng; đài xanh, cao 7-8 mm; vành có ống dài 2,5 cm, tai dài 1 cm. Quảhìnhcứng đen, to 1 cm, trên dài đồngtrường rộng 2,5 cm, đỏ-tím.

Var. *oblanceolatum* Dop: lá thon-ngược, bìa nguyên; Đà Lạt, Phúkhánh, Phanthiết. Var. *insulare* Dop: lá nhọn ở đáy (hình trái); Cônson; XI, 11-11.

- Bush 1.5 m high; limb pubescent; flowers white; drupes black on purple calyx.

7366 - *Clerodendrum harmandianum* P. Dop. Ngọc nữ Harmand.

Có lẽ tiểu mộc; cành kích cỡ, tròn, có lông mịn, rời nâu lợt. Lá có phiến thon ngược, to 12-18 x 4,5 cm, chót tằm, đáy tù hẹp đến cuống, bìa có răng thưa nằm, gân ở đáy 3, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 2,5 cm. Phấn hoa ở chót nhánh nhỏ, mang như hoa đầu nhỏ; lá dài nhọn, có lông mịn.

Cônson.

- Branches puberulent; limb oblanceolate; sepals acute, puberulent.

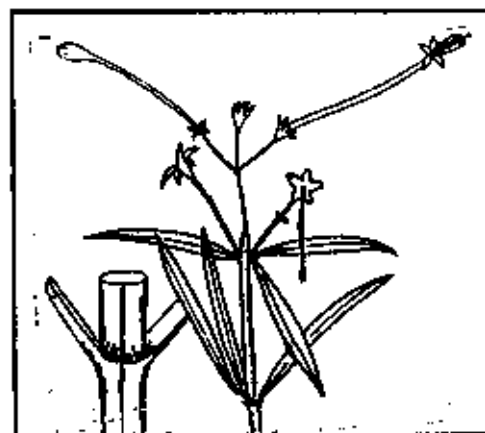

7367 - *Clerodendrum indicum* (L.) O. Ktze. Chithien; Tube-flowers, Turk's Turban.

Tiểu mộc cao 1-3,5 m, không nhánh hay có ít nhánh. Lá mọc chụm 3-5; phiến hẹp dài đến 20 cm, không lông; cuống ngắn, ở mắt một hàng lông to nổi liền cuống. Hoa ở ngọn, có đực ở nách lá, trắng; dài dài 1,5 cm, có tuyến ở trong; vành dài đến 19 cm, 5 tai đều; tiểu hụy có chỉ đỏ, không lông. Quả hạch cứng lam-đen, trên dài đồng trường. $n = 15$; $2n = 40, 48, 52$.

Dựa ló, đất hoang; Lưỡng; I-XII. Rẻ trị suyền, ho; ở Ấn Độ, lá trị sỏi, ăn như rau, bổ.

- Shrub 1-3.5 m high, often unramified; leaves linear; corolla tube to 19 cm long; drupes black blue (*Siphonanthus indicus* L., *C. siphonanthus* R.Br.).

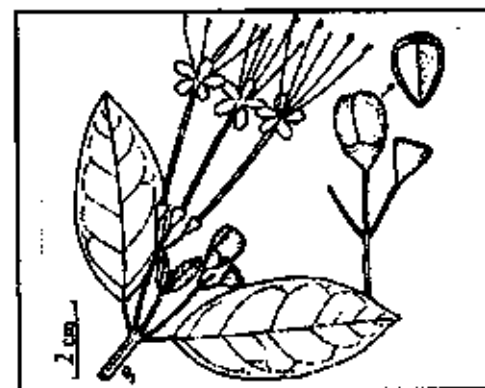

7368 - *Clerodendrum inerme* (L.) Gaertn. Ngọc nữ biển, Chùm-gọng; Sea-side Clerodendron.

Tiểu mộc hơi trườn, dài 2-3 m; cành không lông. Lá có phiến xoan bầu dục, dày, không lông, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 6-8 mm. Tụm 3 hoa trắng; dài là ống có 5 răng; vành có ống 4-5 cm, tai trắng tím tím; tiểu hụy thô dài, đỏ. Quả hạch cứng to 10-13 mm, có 4 khía tròn. $2n = 46, 48$.

Dựa biển, bờ nước vùng duyên hải, BTN; I-XII, 1-12. Chứa verbascosid kháng sinh. Rẻ trị lậu, tiêm; lá non được ăn, trị phong thấp và bệnh ngoài da.

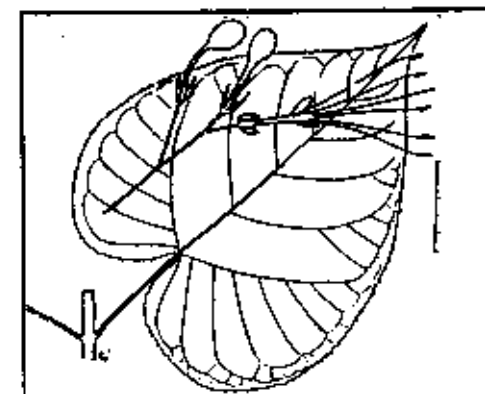
- Sarmentous, glabrous shrub; flowers white and violet; drupes 10-13 mm large (*Volkameria inerme* L.).

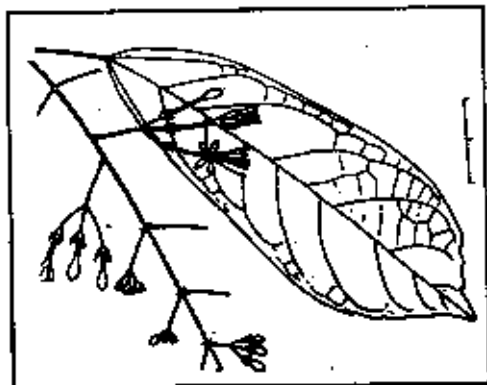

7369 - *Clerodendrum kaempferi* (Jacq.) Sieb. ex Hassk. Xích đồng nam. Bụi cao 2m; cành vuông, có rãnh, có lông mịn, mắt có lông nổi nổi liền 2 cuống. Lá có phiến hình tim, to 30 cm, không lông, bìa có răng nhỏ; cuống dài 5-20 cm. Chùm-tụm ở chót nhánh, cao 45 cm, đỏ chói hay hồng; dài 8 mm; ống vành cao 3,5 cm, tai 5 mm. Quả hạch cứng lam-đen, to 12 mm, trên dài đồng trường to 3,5 cm.

Tr: Quảng Trị, Huế, N. Kháng nấm, chống viêm, trị huyết áp cao, kinh nguyệt không đều.

- Bush 2 m high; limb glabrous; flowers red or pink; corolla tube 15 mm long; drupes black blue, on accrescent calyx (*Volkameria kaempferi* Jacquin; *C. squamatum* Vahl).

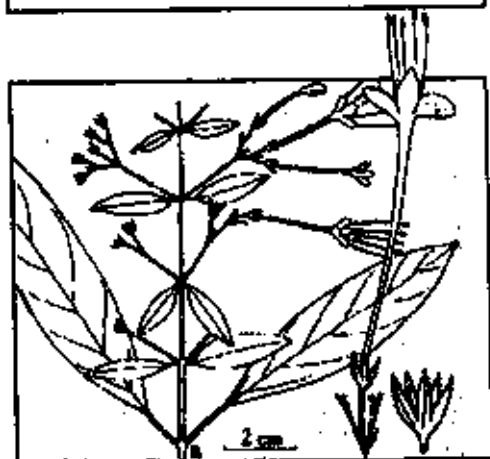

7370 - *Clerodendrum lanessanii* P. Dop., Ngọc nữ Lanessan.

Tiểu mộc; cành mảnh, không lông. Lá có phiến thon ngược, to 13 x 4,5 cm, bìa có răng ở phần chót của phiến, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài đến 4 cm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, không lông; thông dài 10 cm; lá hoa hẹp; cọng hoa mảnh, dài đến 1 cm; dài cao 6-7 mm, không ống; vành có ống dài 1 cm, tai hình muỗng dài 5-6 mm; tiểu nhụy 5 thò khá dài.

Cônson.

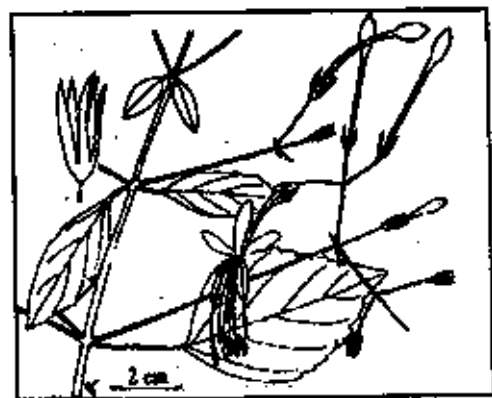
- Shrub; limb oblanceolate; panicles pendent; corolla tube 1 cm long.

7371 - *Clerodendrum lecomtei* P. Dop in Lec., Ngọc nữ Lecomte.

Bụi cao 2 m; cành non vuông, có lông mịn vàng vàng. Lá có phiến thon, đầu nhọn, không lông hay như nhung mặt dưới, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 2 cm. Chùm-tụ tán dài 20 cm, có lá hoa to như lá; hoa trắng, vàng hay cam; dài cao 4 mm; vành có ống mảnh dài 18 mm, tai 7 mm, tiểu nhụy thò dài.

Phanrang, vào 600 m; XI.

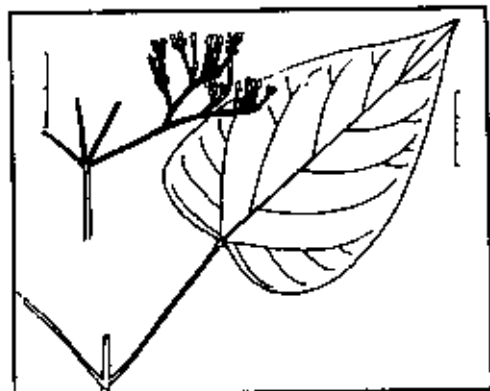
- Bush 2 m high; branches yellow pubescent; flowers white, yellow or orange.

7372 - *Clerodendrum longisepalum* P. Dop., Ngọc nữ dài-dài.

Tiểu mộc cao 3 m; cành tròn. Lá có phiến thon hay xoan bánhình, dài 5-8 cm, bìa có răng, mỏng, không lông, gân-phụ 3-5 cặp; cuống dài 2-3 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh, dài đến 40 cm, có lá; hoa trắng; dài dài 16 mm; vành có lông, ống dài 3 cm, tai 8 mm; tiểu nhụy thò dài. Quả hạch cứng đốm rồi đen, to 8 mm.

Trijan; I.

- Shrub 3 m high; limb glabrous; inflorescence to 40 cm long; flowers white.

7373 - *Clerodendrum mandarinorum* Diels. Ngọc nữ quan.

Dại mộc 6-15 m; thân, phá hoa, dài có lông nhung; cành vuông vuông. Lá có phiến xoan tamgiác, to 7-20 x 6-9 cm, gân từ đáy 3, gân-phụ 4 cặp, gân tam cấp hình thang; cuống dài 3-7 cm. Chùm-tụ tán nhiều hoa trắng, thơm, tương đối nhỏ; dài 3 mm, có lông; vành có ống dài 6-8 mm, tai 3 mm; tiểu nhụy thò dài. Quả hạch cứng 2 nhân, trong đài đồng trục.

Thuộc tế, trị suyễn, thấp khớp, viêm cuống-phổi.

Vùng núi, cao độ vào 1.500 m: Caolăng, Sapa.

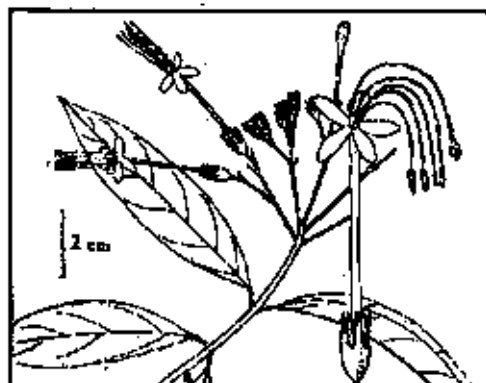
- Tree 6-15 m high; branches, inflorescences.. velvety; flowers white.

7374 - *Clerodendrum nhatrangense* P.Dop. Ngọc nữ Nhatrang.

Tiểu mộc đến 6 m; cành tròn không lông. Lá có phiến thon, to vào 8 x 2 cm, không lông, bìa uốn xuống, gân-phụ 5-6 cặp, đen lúc khô; cuống 5-6 mm. Chùm-tútán ngắn ở ngọn; lá hoa nhu kim; hoa trắng, thơm; đài hình chuông, tai dài bằng ống; vành có ống dài 3 cm, tai 5 mm; tiểunhụy thô dài.

Nhatrang, Phanrang; III-VI.

- Shrub 6 m high, glabrous; limb black on dry; flowers white.

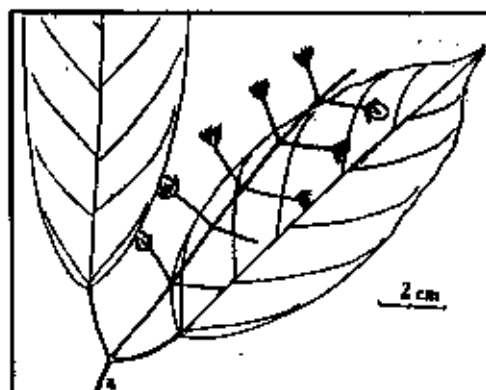

7375 - *Clerodendrum nutans* Jack. Ngọc nữ treo.

Tiểu mộc đứng, cao 2-3 m, hay đăm mọc nhỏ, với thân to 3-4 cm. Lá mọc đối, theo 4 hàng; phiến bầu dục tròn dài, to 12-18 x 2,5-10 cm, bìa nguyên hay có răng nhỏ, không lông, mặt dưới mọc; cuống dài 2,5-6 cm. Chùm-tútán ở ngọn nhánh, mảnh, thòng, có lông mịn hay không lông; tután ít hoa; cọng hoa mảnh, dài; lá đài nâu hay đỏ; vành trắng, tai thon ngược. Trái tròn, to 6-8 mm, lam, trên đài hơi đồng trường đỏ.

Rừng Tre, dựa suối, 50-300 m; N; IX-1, 12.

- Shrub 2-3 m high, or small tree; limb glabrous, glaucous beneath; flowers white; drupes blue on red calyx (*C. penduliflorum* Wall. ex Schauer).

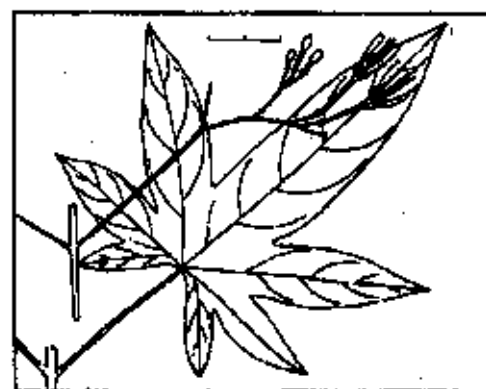

7376 - *Clerodendrum palmatilobatum* P. Dop. Ngọc nữ lá-chân-vịt.

Tiểu mộc cao 3 m; cành vuông, không lông hay có lông mịn. Lá có phiến chân-vịt, to 13 x 10 cm, với 5-7 thùy sâu, bìa nguyên; cuống dài 5-7 cm. Chùm-tútán cao ở ngọn nhánh, nhánh lưỡng phân, mang nhiều hoa; đài hình chuông cao 3 mm, 5 tai; vành đỏ chói, có ống cao 1 cm, tai xoan ngược, dài 5 mm; tiểunhụy thô dài.

Cambốt.

- Shrub 3 m high; flowers bright red.

7377 - *Clerodendrum panduriforme* O. Ktze. Ngọc nữ vòm.

Tiểu mộc; cành không lông, nhánh già có vò xám. Lá có phiến xoan ngược, to vào 11 x 4 cm, đầu tà có mũi dài, đáy từ hẹp đến cuống, mỏng, không lông, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1,5-2 cm. Chùm-tútán cao 5-10 cm ở chót nhánh, nhánh dài 3-4 cm; hoa có đài nhỏ (5-7 mm), không lông; vành có ống mảnh, dài 1,5-2 cm, tai 4-6 mm.

Rừng thưa: Hasonbinh.

- Shrub; leaves membranous, glabrous; corolla tube 1.5-2 cm long.

7378 - *Clerodendrum paniculatum* L. Ngọc nữ đỏ; Pagoda flowers; Scarlet Glory-bower.

Tiểu mộc cao vào 1 m, *ít khi có nhánh*. Lá có phiến có 3-5 *thùy cạn*, có tuyến tròn nhỏ ở mặt dưới. Chùm-tútán to, cao 20-30 cm, đứng ở chót thân; *hoa đỏ*, dài 20-25 mm; đài đỏ, cao 4-5 mm; vành có 5 tai xoan ngược; tiểunhụy thô dài, chỉ đỏ. Quả nhũ cũng to 18 mm, đen, trên đài đỏ còn lại.

Thông thường dựa lộ, đất hoang, cho đến 1.000 m, từ Quảng Trị trở vào. Trị kinh nguyệt nhiều, bạch đới, tê thấp.

- Unramified undershrub; limb glandulous; ample terminal panicle; flowers red.

7379 - *Clerodendrum villosum* Bl.

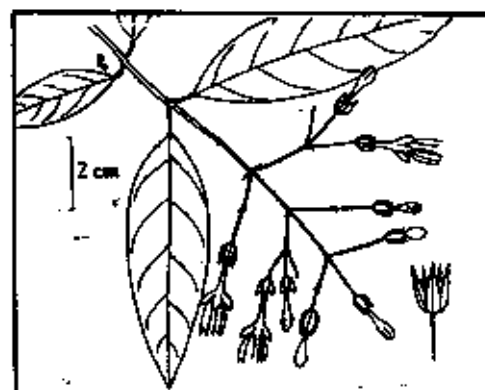
Tiểu mộc cao 1,5 m, có khi đến 6 m. Lá có phiến xoan hình tim, có lông dày, bìa nguyên. Chùm-tútán có lông to; đài 7-8 mm, chẻ đến 1/2; vành có lông, *trắng hơi lục*, ống dài bằng đài. Quả nhũ cũng to 8 mm, đen, hơi mập.

7380 - *Clerodendrum petasites* (Lour.) Moore.. Bạch đồng nam.

Tiểu mộc; cành vuông, có lông vàng. Lá có phiến xoan hay hình tim, *có lông cứng và tuyến nhỏ*, bìa nguyên hay có răng nhỏ; cuống dài 2-3 cm. Chùm-tútán ở chót nhánh, to, có lông vàng; *hoa trắng hay vàng vàng*; đài có tuyến hình khiên; vành có lông nhiều; tiểunhụy thô dài. Quả nhũ cũng đen, rộng 4 mm, trên *đài đỏ* còn lại. $2n = 48$.

Trung nguyên; II-III. Lá bố, trị lở và bướu
- Undershrub; leaves hairy and glandulous; flowers whitish; drupes black on red calyx (*C. viscosum* Vent.).

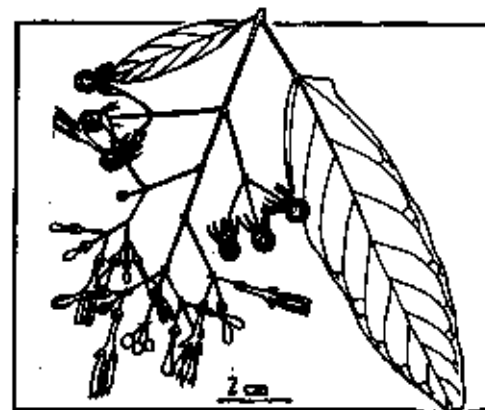

7381 - *Clerodendrum robinsonii* (Lour.) Moore. Ngọc nữ vàng.

Tiểu mộc; cành vuông vuông, không lông. Lá có phiến thon, dài 7-11 cm, đầu nhọn, đáy tà, *không lông*, mặt trên láng, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 8-10 mm. Chùm-tútán ở ngọn nhánh, dài 5-8 cm; *hoa vàng*, dài *tía*; đài cao 6 mm; ống vành cao 12 mm, tai 5-6 mm; tiểunhụy ít thô; noãn sào không lông. Ở trái, đài cao 12 mm.

Thùathien, Nhatrang, Càná.

- Shrub; leaves glabrous; corolla yellow on purple calyx.

7382 - *Clerodendrum pierreanum* P. Dop in Lec.. Ngọc nữ Pierre.

Tiểu mộc hơi trườn; cành mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục thon hay hẹp, *đáy cắt ngang và thường có một răng to ở một bên*, bìa nguyên, gân-phụ vào 10 cặp, gân các cặp *lồi rõ ở mặt dưới*; cuống dài 1-5 cm. Chùm-tútán ở chót nhánh, *thòng*, dài đến 25 cm; đài 7 mm, *vàng vàng*; vành *đỏ*, ống dài 13 mm, tai 3-4 mm; tiểunhụy thô dài. Quả nhũ cũng đen, to 5 mm.

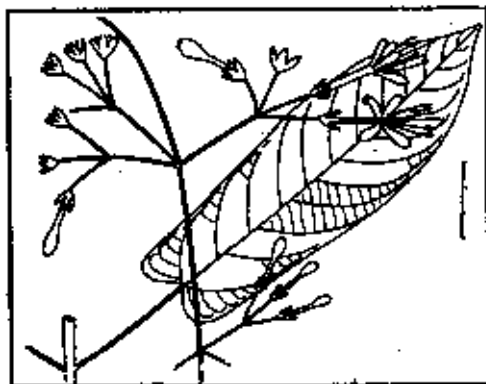
Rừng hậu lập: Thủ Đức, Tây Ninh; XII.
- Sarmentous; leaves glabrous; pendent panicles; flowers red on yellow calyx.

7383 - *Clerodendrum schmidtii* C.B. Cl. Ngọc nữ Schmidt.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ; thân có vỏ nâu tươi; cành không lông. Lá có phiến tròn dài, to 25 x 10 cm (var. *macrophylla*: lá to 30 x 12-15 cm), đầu tù, đáy hình tim, bìa gần như song hành, gân-phụ 10-12 cặp, gân các cấp lồi rõ ở mặt dưới; cuống dài 5-7 cm. Phấn hoa dài, thông, đẹp; đài đỏ, dài 1 cm; vành ngà, ống dài 2 cm, tai hơn 1 cm; tiểu nhụy thô dài.

Lào.

- Shrub or small tree; limb oblong to 30 cm long; calyx red, corolla ivory.

7384 - *Clerodendrum serratum* (L.) Moon. Ngọc nữ răng.

Tiểu mộc cao 1-4 m. Lá mọc chum 3; thân non có lông. Lá có phiến thon ngược, bìa có răng nhọn, dày, láng, đáy từ hẹp. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; lá hoa có lông mọc; hoa đỏ; cọng và hoa có lông; ống vành có lông ở cổ; tiểu nhụy 4, cọng dài. Quả hạch cứng đỏ, có 4 khía, trên dài nhỏ. $2n = 24$.

Caonguyên BTN: dựa lộ, ven rừng; VII. Đọt non, lá, hoa được ăn.

- Shrub 1-4 m high; leaves by 3, serrate; flowers red (*Volkameria serrata* L.).

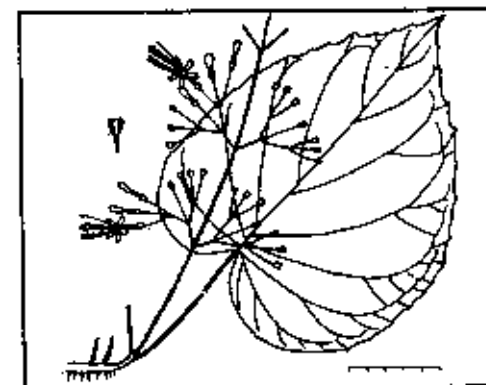

7385 - *Clerodendrum subscaposum* Hemsl. Ngọc nữ nằm.

Cỏ có thân nằm ngắn, có rễ bất định. Lá 2; phiến to 10 x 8 cm, hình tim, bìa có răng to, thưa, gân nhóm ở đáy, 3-4 cặp; cuống dài đến 25 cm, có lông nằm. Chùm-tụ tán cao 40 cm, thưa, nhánh tam phân; cọng hoa như chỉ, dài 2,5 cm; đài 3 mm, chót cắt ngang; vành có ống 1 cm, tai 1 cm, xoắn tròn dài; tiểu nhụy thô dài 3-4 cm.

Vùng đá vôi, nơi ẩm rập, 1.500 m: Sapa; VIII.

- Creeping stem bearing 2 cordate big leaves; panicles 40 cm high.

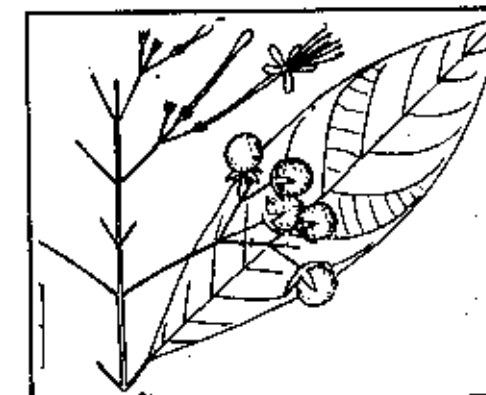

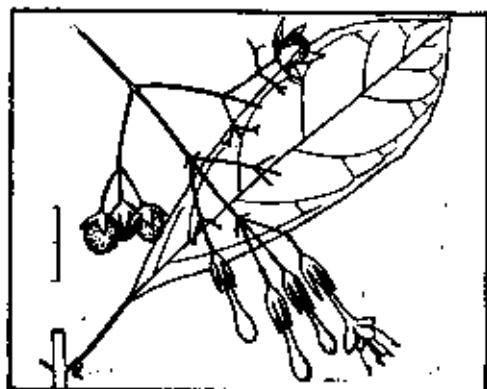
7386 - *Clerodendrum tonkinensis* P. Dop. Ngọc nữ Bách bộ.

Bụi cao 1 m; cành vuông vắn, không lông. Lá có phiến thon, to 12-20 x 3,5-6 cm, nhọn hai đầu, mỏng, gân-phụ 10 cặp, lồi ở mặt dưới, bìa nguyên; cuống dài 1-3 cm, Chùm-tụ tán dài 10 cm; cọng hoa mảnh, dài 1 cm; đài có thủy cao 2,5 mm, thon; vành trắng, có ống dài 3 cm, tai 5-10 mm; tiểu nhụy thô dài. Trái to 1 cm, tím sẫm, trên dài đồng trường.

Caolang, núi Tânviên, Chọgành...

- Bush 1 m high; limb membranous; flowers white; drupes 1 cm large, violet.

7386_a - *Clerodendrum wallichii* Merr. Ngọc nữ Wallich.

Tiểu mộc cao 4 m; cành vuông, không lông. Lá mọc đối hay chụm 3; phiến xoan thon ngược dài đến 20 cm; không lông, denden lúc khô, bìa nguyên hay có răng thưa; cuống dài 3-4 cm. Chùm-tútán ở ngọn, thông dài đến 35 cm; hoa trắng, to; đài đỏ, cao 1,3 cm; vành cổ ống dài 1,5 cm, tai tròn cao 1,2 cm; tiểu nhụy 4, thò dài. Quả hạch cứng tròn, to 1 cm.

Từ Đà Nẵng đến Phanrang. Đài to hơn ở *C. nutans*.

- Shrub 4 m high; leaves opposed or by 3, glabrous; flowers white, calyx red (*C. nutans* Wall. ex Don, non Jack).

Caryopteridaceae:

7387 - *Caryopteris incana* (Thunb.) Miq. Dục đế bạc.

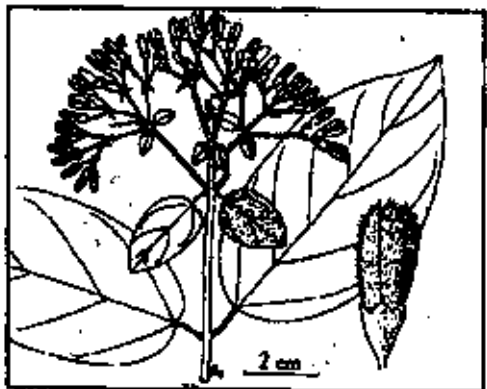
Cỏ daniên; thân mảnh, có lông mịn. Lá mọc đối; phiến bầu dục tròn dài, đến vào 5 x 2 cm, bìa có răng thưa, gân-phụ 8-10 cặp, dày dầy, có lông hai mặt; cuống dài 1 cm. Pháth hoa ở ngọn và nách lá chót, nhiều hoa; đài cao 2,5 mm; tai 5; vành có 2 môi, môi trên rìa; tiểu nhụy 4. Nang đầy lông, to 2 mm.

Sept Pagodes, Hải Dương.

- Perennial herb; leaves pubescent; corolla with lacinate inferior lip; capsules 2 mm large.

7388 - *Caryopteris paniculata* Cl.

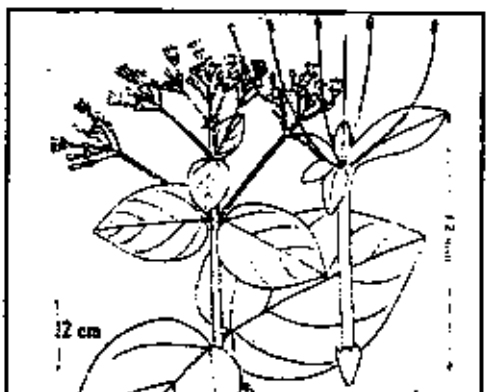
Tiểu mộc trườn; nhánh tròn, mảnh, có lông. Lá có phiến bầu dục, đáy tù hay tròn, chót có mũi, lá già không lông. Chùm-tútán từ nách lá, nhỏ, cao 1-7 cm, dày, mang 20-60 hoa; đài đồng trường, có tai nhỏ, thon; vành đỏ đậm, to 5-6 mm; tiểu nhụy 4, didyme. Quả hạch cứng (?) nhỏ, có lông. Đến 1200 m.

7389 - *Glossocarya mollis* Wall. Thiệt đế mềm.

Tiểu mộc trườn, cao 7-8 m; cành vuông, có lông dày. Lá có phiến bầu dục dài đến 10 cm, đáy tròn hay hình tim, mặt trên ít lông, mặt dưới đầy lông. Chùm-tútán đầy lông; lá hoa bầu dục; hoa trắng, nhỏ; dài 5 răng; vành cao 1 cm, ống dài 6 mm, thùy 5; tiểu nhụy 5, dài 1-1,5 cm. Nang tròn dài, dài 8-9 mm, mảnh 4, có lông.

Vào 100-300 m: Nhatrang, Cà ná; IX-XI, 11.

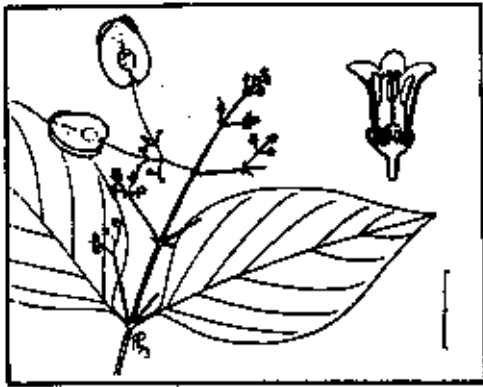
- Sarmentous 7-8 m long; limb tomentose beneath; flowers white; capsules 4-valvate.

7390 - *Glossocarya siamensis* Craib. Ngọc nữ leo.

Tiểu mộc leo, dài đến 6 m; cành non có lông sát. Lá có phiến xoan tim, to 7 x 4,7 cm, đầu tù, đáy hình tim, gân từ đáy 3, gân-phụ 3 cặp, không lông; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm-tútán rộng hơn cao, ở ngọn nhánh, mang nhánh dài; bông hoa 3-6 mm; đài hình chén có 5 răng nhỏ; vành trắng, thơm, có ống dài 1 cm, tai 5-6 mm, một to; tiểu nhụy có chỉ thò 1 cm. Nang 4-mảnh, có lông, cao 8 mm.

Dựa bờ nước: Nhatrang, Đà Lạt, Đồng Nai, Phú quốc; X-XI.

- Climber 6 m long; flowers white, fragrant (*Clerodendrum squiresii* Merr.).

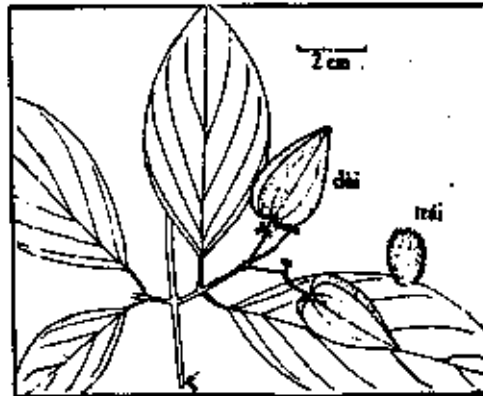

7391 - *Hymenopyramis brachiata* Wall. Mạngtháp vòng.

Tiểumộc hơi leo; nhánh dày lông. Lá có phiến xoan, to 7-9 x 3-3,5 cm, chót nhọn, đầu tà, mặt trên denden, mặt dưới nâu vàng, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 8-9 mm. Chùm-tútán có lông sát xám vàng; vành trắng, 3 mm. Nang dày lông vàng, trong dài đồngtrường thành chén có 4 cánh to 2 x 1,8 cm, mỏng.

Biềnhoa.

- Climbing; corolla white; capsules into winged calyx.

7392 - *Hymenopyramis cana* Craib. Cách lữa, Mạngtháp càn.

Tiểumộc; cành mảnh, lông dài 4-8 cm. Lá có phiến xoan bầu dục, dài 7-9 cm, daidai, không lông, mặt dưới dày lông và trắng, mặt trên nâu đen lúc khô, gân-phụ năm. Chùm-tútán dài 10-35 cm, có lá ở đáy; tután ngắn; hoa nhỏ; vành trắng hay lam, cao 3 mm, 4 tai bằng nhau; tiểunhụy ngắn, cao 3-3,5 mm. Nang xoan, nhỏ (3-4 mm), có lông trong dài đồngtrường có 4 cánh mỏng, xoan nhọn.

Cầná; XI.

- Shrub; limb subcoriaceous, glabrous; flowers 3 mm long, white or blue; capsule into winged accrescent calyx.

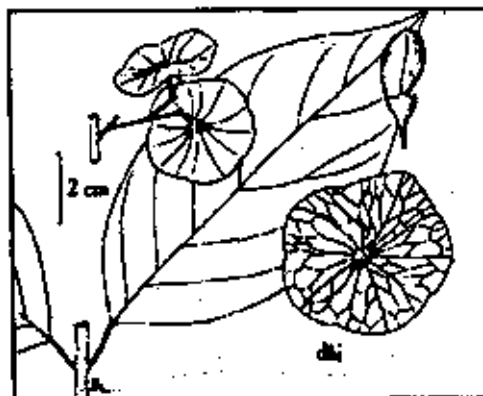

7393 - *Hymenopyramis* sp. Mạngtháp Nhatrang.

Tiểumộc trườn, leo cao 1-4 m; cành vuông, xanh, không lông. Lá có phiến nguyên hay có 3 thùy, màu lục tươi, rõ vào như nhung, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Hoa 1-2 ở nách lá; cọng dài; đài cao 2 cm; vành trắng, dài 4-6 cm, lưỡnggiác, môi dưới dài; tiểunhụy 4. Nang 4 mảnh hình chùy, đáy có răng, trong dài đồngtrường hình sao.

Càudá, Nhatrang; X, 10.

- Sarmentous glabrous; flowers white, 4-6 cm long, zygomorphic; capsule with stellate accrescent calyx.

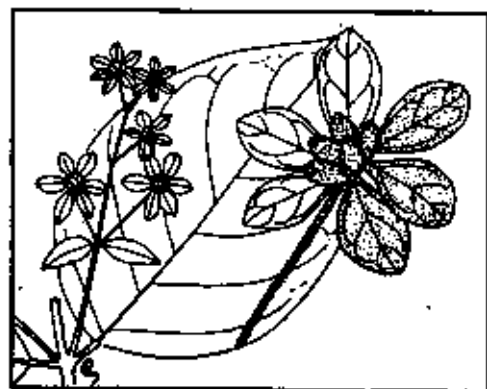
7394 - *Karomia fragrans* P. Dop. Càdiên.

Dạimộc cao 13 m, thân to 45 cm; cành tròn, lúc non có lông thưa. Lá có phiến bầu dục thon, to 13 x 6,5 cm, đầu nhọn, đáy tròn hay tà, không lông, gân-phụ 5-6 cặp; cuống mảnh. Tútán 2-3-phần, đơm thành chùm dài 10 cm; hoa lam sậm, thơm; đài như nguyên; vành dài 11 mm, gân như hai môi, thùy dưới dài 10 mm; tiểunhụy thô dài. Quảnhãng cứng nứt thành mảnh, trên dài đồngtrường hình mâm có 5 thùy cạn.

Cầná; VII.

- Tree 15 m high; limb glabrous; flowers deep blue; drupes on accrescent orbicular calyx.

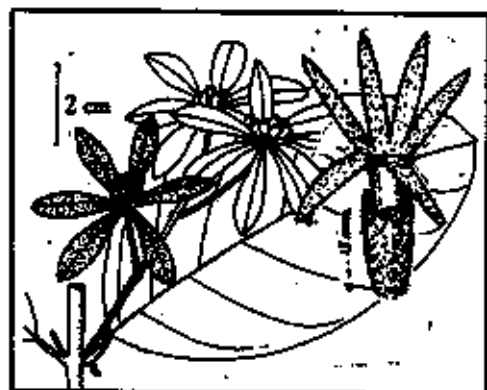

7395 - *Sphenodesma amethystina* P. Dop.. Bội tinh tím.

Tiểu mộc cao 2,5 m, đứng hay leo; cành hơi vuông, có lông vàng hình sao. Lá có phiến xoan rộng, dài 10-15 cm, rộng 7-10 cm, mặt dưới có lông hình sao vàng. Chùm tụ tán lam-tím, cao 20-30 cm; tán mang lá hoa xoan ngược, dày lông, dài 2 cm; đài tím, cao 8 mm, có lông ở trong; vành tím; tiểu hụy 5.

Dạilành; VI.

- Erect or sarmentous shrub; yellow stellate pubescence; umbel with 6 radiating obovate pubescent bracts.

7396 - *Sphenodesma ferruginea* Briq.. Bội tinh sét.

Tiểu mộc leo; cành có lông màu sét. Lá có phiến xoan, dài 9-13 cm, mặt dưới dày lông sét, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá, dài 35-40 cm, có lông sét; tụ tán 7-hoa có 6 lá hoa bầu dục có lông mịn, sắp theo tia; đài có lông, 5 tai; vành có 6 tai hẹp nhọn; tiểu hụy 6. Quả nhũn cứng tròn, to 4 mm, trong đài.

Dinhquán, Thủ Đức; 4.

- Sarmentous; ferruginous pubescence; umbels with 7 pubescent radiating bracts; drupes 4 mm.

7397 - *Sphenodesma griffithiana* Wight. Bội tinh Griffith.

Tiểu mộc leo to, dài 15 m; cành vuông, xám, hay xám trắng. Lá có phiến xoan thon, dài, dày, gân-phụ 5-6 cặp, không lông. Chùm-tụ tán mang hoa đầu 7 hoa; tổng bao do 6 lá hoa có lông, thon, dài 15-18 mm; hoa lam đậm, đỏ, hay tím; đài cao 4 mm; vành cao 5 mm; tiểu hụy 5, cao 1 cm. Quả nhũn cứng.

Phú Khánh, Cà Ná (hình theo Wight).

- Sarmentous 15 m high; umbel with 6 radiating lanceolate bracts; flowers blue, red or violet.

7398 - *Sphenodesma involucreta* Schauer in DC.. Bội tinh tổng bao. Tiểu mộc leo; cành có lông vàng màu rụng. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 15 x 4,5 cm, đầu có mũi nhỏ, màu không lông, trở thành láng, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-tụ tán to, cao 20 cm, rộng 10 cm, có lá hoa như lá; tán có tổng bao 6 phiến bầu dục, láng; hoa trắng, thơm, dài cao 6 mm, có lông hình sao; vành có lông ở miệng; tiểu hụy ngắn. Quả nhũn cứng tròn, không lông, to 6 mm.

Dà Nẵng, Phú Khánh.

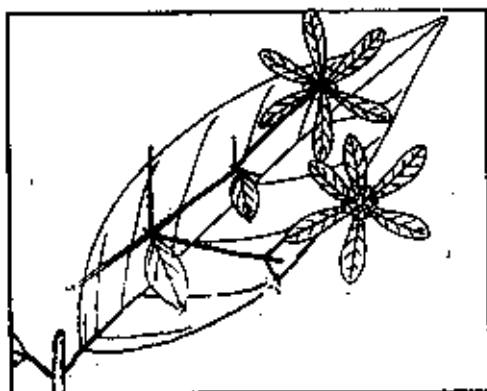
- Sarmentous; limb glabrous, shining; umbels with 6 shining obovate radiating bracts; flowers white (*S. unguiculata* Schauer in DC.).

7399 - *Sphenodesma annamitica* P. Dop. Bội tinh Trường Sơn.

Tiểu mộc leo cao 12-15 m; cành vuông, lúc non có lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 14 x 5 cm, đầu thon nhọn, dày dầy, cứng, mặt trên có lông dài thưa, mặt dưới có lông mềm, gân-phụ 7 cặp; cuống 1 cm, có lông. Chùm-tụ tán rộng 18 x 11 cm, lá hoa như lá, mang tán 7-hoa; tổng bao 6 phiến hình muỗng to 23 x 7 mm; dài 5 cạnh, có lông, răng 4 mm.

Núi: T. Thân dùng làm thuốc bện đặng.

- Sarmentous 15 m long; limb pubescent; umbels with 6 spatulate 23 mm long bracts.

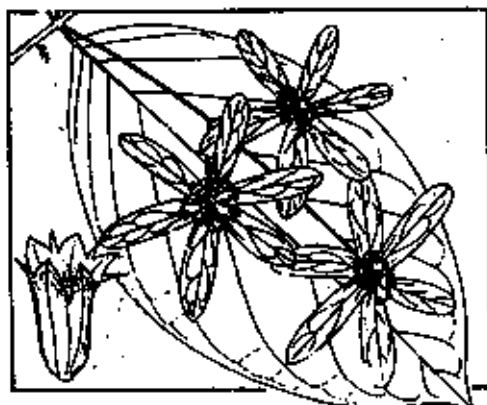

7400 - *Sphenodesma pentandra* Jack. Bội tinh ngườihùng.

Dây trườn, cao; cành có 4 cạnh tròn, có lông lúc non, vỏ nâu, có bích hầu trắng. Lá có phiến xoan, dài 15-18 cm, đầu có mũi, tròn ở đáy, gân-phụ 8 cặp, không lông, dòn khi khô; cuống 5-7 mm. Chùm-tụ tán dài 20-25 cm, mang tán 7 hoa; tổng bao 6 lá hoa tròn dài không lông, dài 20-25 mm; hoa lam, thơm; dài có 10 gân, 5 tai và 5 răng. Quả nhẵn cứng có lông, trong dài.

Quảng tri, Phanrang, Đờngnai, vùng Sài Gòn, Cônson; IV.

- Sarmentous; limb glabrous; flowers blue; calyx with 6 lobes and 6 teeth.

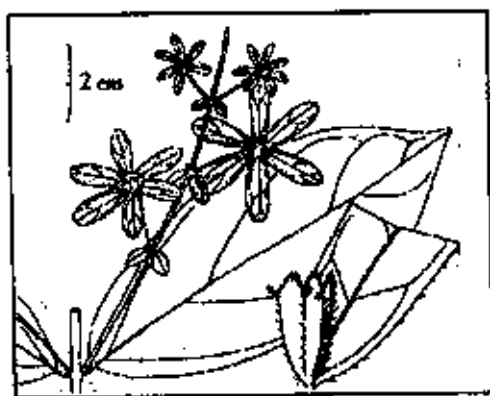

7401 - *Sphenodesma pierrei* P. Dop. Bội tinh Pierre.

Tiểu mộc leo; cành vuông vuông, có lông hoe. Lá bầu dục, vào 12 x 4 cm, dày tròn, không lông, cặp gân dưới mọc đối và gân đáy; cuống 4 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn, dài 18 cm; lá hoa dạng như lá, dài 2 cm, có lông thưa; tán 7 hoa, tổng bao 6 lá hoa tròn dài, cao 2,5 cm; dài 6 mm; vành 7 mm, tiểu nhụy thò. Quả nhẵn cứng trong dài.

Titinh (Đờngnai); XII.

- Sarmentous; limb glabrous; bracts 2.5 cm long.

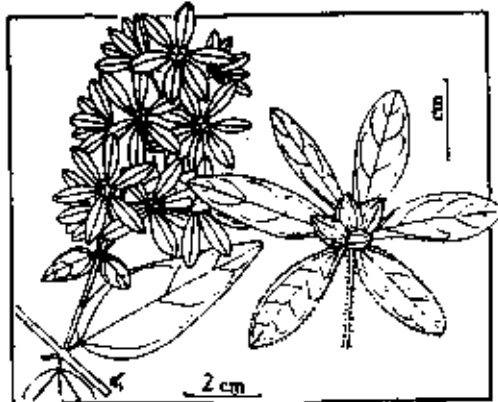

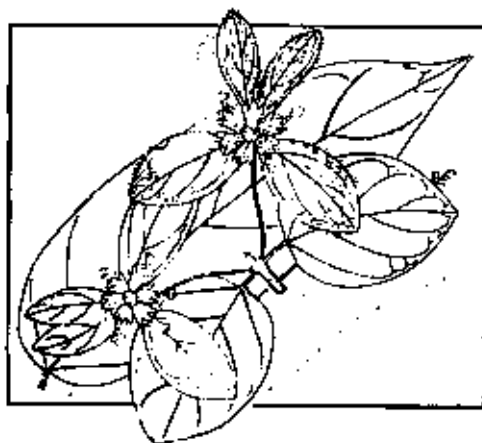
7402 - *Sphenodesma thorelii* P. Dop.. Bội tinh Thorel.

Tiểu mộc leo; cành non dày lông hoe. Lá có phiến thon dài, dài 5-8 cm, dày tròn hay hình tim, gân-phụ mảnh, mặt trên nâu lằng. Chùm-tụ tán dày, có lông dày, lông dài ở mắt; lá hoa dạng như lá; tán 5-7 hoa, tổng bao 6 lá hoa xoan ngược, có rìa lông, và lông ở gân; dài 6 mm; vành cao 7,5 mm; tiểu nhụy gắn ở miệng ống vành.

T. Var. *ceratfolia* Dop: lá xoan, dày hình tim, nhỏ, dài 5 cm mà thôi.

- Sarmentous; inflorescence tomentose; involucre with 6 glabrescent radiating bracts.

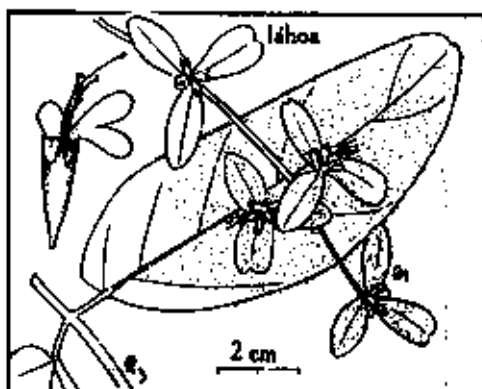

7403 - *Congea pedicellata* Munir. Lâmnhung có cọng.

Dây leo; cành đầy lông vàng. Lá có phiến tròn dài bầu dục, to vào 15 x 5 cm, chót nhọn, đáy tà-tròn, gân-phụ 6 cặp, không lông ở mặt trên, mặt dưới đầy lông vàng. Chùm-tútán dài 20 cm, mang hoadầu 5-7 hoa; tổngbao do 3(4) láhoa dày lông; đài cao 7 mm; vành hai môi; tiểunhụy thô; vòi nhụy dài. Quảhìnhcứng nhỏ, khô.

T (hình theo Wight).

- Sarmentous; dense yellow pubescence; involucre with 3(4) ovate bracts (*C. tomentosa* Roxb. sec Dop., *C. vestita* Griff. sec. Dop).

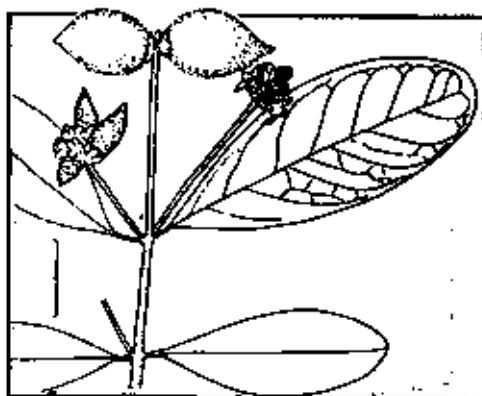

7404 - *Congea tomentosa* Roxb. var. *subvestita* Munir. Lâmnhung áo.

Dây trườn; cành có lông vàng. Lá có phiến tròn dài, đáy tà hay hình tim, gân-phụ 4-6 cặp, đầy lông xám trắng; cuống dài 1 cm. Chùm-tútán to, đẹp, ở ngọn nhánh, mang hoadầu 5 hoa, có tổngbao do 3 láhoa dày lông; hoa hương; đài cao 5-7 mm; vành 6-7 mm, có hai môi; 4 tiểunhụy. Quảhìnhcứng khô, nhỏ.

Đồngnai: Địnhquán, Biênhòa; XI-IV.

- Sarmentous; inflorescence ample; involucre with 3 tomentose bracts; flowers pink.

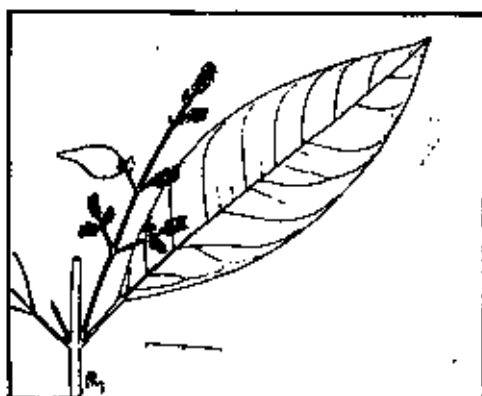

Avicennioidae:

7405 - *Avicennia officinalis* L. Mắm; Black Mangrove. Đạimộc cao 15-25 m, đường kính đến 1 m; vỏ xám nâu; phécăn (cật) đứng. Lá to 4-12 x 2-6 cm, đầu tròn, đáy thon, bìa uốn xuống, mặt dưới có lông sát mịn, tước và dóm, gân-phụ mảnh. Hoadầu rộng 1-2 cm, 5-12 hoa; nụ và tổngbao rộng 5 mm; hoa to nhất (rộng 1-1,5 cm), vàng; vành cổ lông 2 mặt, ống 2-4 mm, tai 3-5 mm; vòi nhụy dài. Trái to, bấtxung, cao đến 3,8 cm. $2n = 24$.

Rừngsác, cửa sông; BTN; I-XII. Lá non, trái ăn được. Ở Ấn, rễ dùng như phẩnương; vỏ thuliêm; hạt sống dầm dập đập cho nhọt mau ra miệng.

- Tree 15-25 m high; limb obtuse round at apex; flowers orange, 1.5 cm large; fruits up to 3.8 cm long.

7406 - *Avicennia alba* Bl. Mắm đen, Mắm trắng; Black Mangrove.

Đạimộc cao đến 10 m; cành non xám; nhánh già đen; phécăn đứng. Lá có phiến thon dài, to 3-16 x 2-5 cm, thon nhọn hai đầu, mặt dưới trắng, gân-phụ 8-10 cặp. Hoa đơn thành gié dài 5-20 mm, 10-30 hoa vàng, rộng 5-8 mm; vành không lông mặt trong; tiểunhụy 4, vòi nhụy ngắn. Trái xoan, nhọn. $n = 33$

Phổbiến rừngsác, cửa sông (đến Sài Gòn); I-XII.

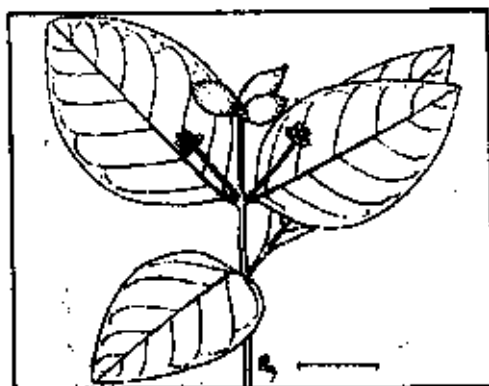
- Tree 10 m high; branches black; limb white beneath.

7407 - *Avicennia marina* (Forssk.) Vierh. var. *intermedia* (Griff.) Bakh. Mắm ổi; Black Mangrove..

Nhỏ nhất giữa các Mắm, đến 10 m; thân có vỏ nứt thành mây mỏng, theo nâu vàng như vỏ ổi. Phiến xoan bầu dục hay thon thon, to 3-6,5 x 2-4,5 cm, chót tẻ, có khi thon, hơi bất xứng, mặt trên xám trắng, có khi đen, mặt dưới xám xanh, gân-phụ 5-7 cặp, mảnh; cuống 3-14 mm. Hoa vàng, rộng 5-6 mm; tiểuhụy 4; vòi nhụy ngắn. Trái nhỏ, xoan, cao 12-15(25) mm, có lông sát.

Rừng sác, nơi nước mặn; I-XII, 9-10. Vỏ dùng uống để ngừa thai.

- Small tree; bark with rhytidome; limb ovate to lanceolate; fruits 12-15 mm long (*A. intermedia* Griff.)

7408 - *Avicennia marina* var. *rumphiana* (Hall. f.) Bakh. Mắm.

Đại mộc đến 15 m. Lá có phiến xoan ngược, ít khi gần như tròn dài, tương đối to, 5-10 x 2,5-3 cm, rộng trên giữa, đầu tròn hay tẻ, gân-phụ mảnh, 5-7 cặp, mặt dưới vàng vàng; cuống 1,5-3 cm. Hoạch đầu, hoa và trái như trên.

Dạng của lá giống *A. officinalis*, nhưng hoa, trái nhỏ hơn. Rừng sác, nơi mặn.

- Tree 15 m high; limb oblanceolate yellowish beneath (*A. rumphiana* Hall.f., *A. lanata* non Ridl., Phạm Hoàng).

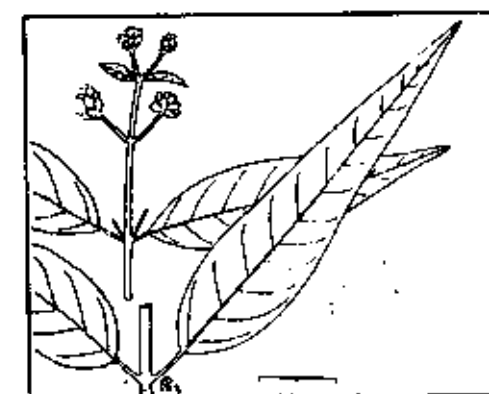

7409 - *Avicennia marina* var. *eucalyptifolia*

Thứ này khác ở lá thon hẹp, chót nhọn. O' var. *resinifera* thì lá bầu dục-tròn dài. Hoạch đầu dày.

Rừng sác.

- Differt from precedent by its leaves narrow lanceolate.

LAMIACEAE = LABIATAE : họ Húng

1a - bẻ quả có nướm (thẹo) rộng ở bên

Ajugoidae:
Ajuga

1b - bẻ quả có nướm nhỏ ở đáy

2a - quài mập

Prasiacae:
Gomphostemma

2b - quài không mập

3a - tiểuhụy uốn xuống

Ocymoidae:
Hyptis

4a - môi dưới của vành hình túi thắt ở đáy

4b - môi dưới không hình túi

5a - tai vành bằng nhau

Orthosiphon

6a - nướm tròn

6b - nướm chẻ hai

7a - dài không đều, răng trên to, như tra riêng vào dài
Ocimum

- 7b - răng trên dài không như trên
  - 8b - hoadầu *Acrocephalus*
  - 8b - chùm dài
    - 9a - môi dưới của dài 4 răng
    - 10a - dài đúng *Geniosporum*
    - 10b - dài ngang *Basilicum*
    - 9b - môi dưới của dài nguyên *Mesona*
- 5b - tai dưới của vành dài
  - 6a - chỉ dính nhau *Coleus*
  - 6b - chỉ rời nhau
    - 7a - gié dày; dài ở trái hình mô chim *Anisochilus*
    - 7b - không gié dày
      - 8a - vành có móng *Ceratanthus*
      - 8b - vành không móng
        - 9a - dài hai môi *Plectranthus*
        - 9b - dài răng bằng nhau *Isodon*
- 3b - tiểuhụy không uốn xuống
  - 4a - tiểuhụy 2 hay 4, bằng nhau
    - 5a - tiểuhụy 2, chungđôi như chi *Monardae: Salvia*
    - 5b - chungđôi không như chi
      - 6a - buồngphần dính nhau *Elsholtziace*
      - 7a - dài đầy lông mịn *Colebrookea*
      - 7b - vành đều *Dysophylla*
      - 7c - không như trên
        - 8a - buồngphần dính nhau sớm *Pogostemon*
        - 8b - buồngphần dính nhau muộn *Elsholtzia*
  - 6b - buồngphần không dính nhau
    - 7a - vành như đều *Mentholideae: Melissa*
    - 8a - tiểuhụy 2
    - 8b - tiểuhụy 4
      - 9a - dài như đều *Mentha*
      - 9b - dài 2 môi *Perilla*
    - 7b - vành hai môi *Calamintha*
- 4b - tiểuhụy 4 mà 2 dưới dài; dài 5-10 gân *Stachydeae: Scutellaria*
- 5a - dài 2 môi, có một thuận
- 5b - dài không thuận
  - 6a - môi trên của vành phẳng
    - 7a - béquả có cánh *Colquhounia*
    - 7b - béquả không cánh *Anisomeles*
  - 6b - môi trên hình nón
    - 7a - dài 5 răng *Leonurus*
    - 7b - dài có 8-10 răng
      - 8a - môi dưới của vành to *Leucas*
      - 8b - môi dưới của vành nhỏ *Leonotis*

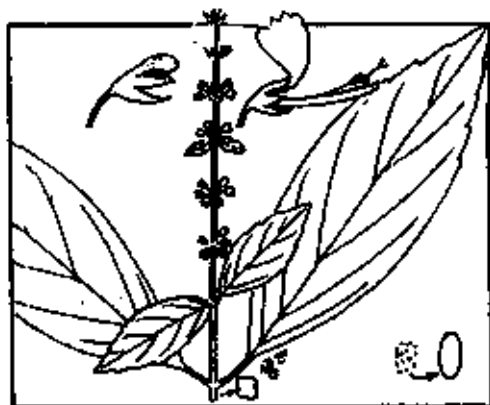
Ocimoideae:

7410 - *Ocimum basilicum* L. É, Hùng qué, Hùng giới; Sweet Basil; Basilic.

Có nhất niên, cao 0,5-1 m; thân vuông. Lá có răng thưa, có ít lông (var. *pilosum* (Willd.) Benth.) hay không, có mùi thơm. Phát hoa ở ngọn nhánh; hoa không cong hay có cong ngắn; đài có ống ngắn, 5 răng; vành *âm dục*, mỗi trên to có 4 răng tròn, mỗi dưới hình ghe; tiểu nhị 4, 2 dài 2 ngắn. Bề quả nhỏ, đen (mà ta gọi là "hột é"), phù to ra khi gặp nước.

Giới phổ biến, gốc Á châu. Rễ trị sốt; lá pháchích, kiện vị, lợi tiểu, kích dục, sát-v khuẩn, trị bán thân bất toại; bề quả làm nước uống, trị bón, sạn, kinh phong; I-XII.

- Commonly cultivated.

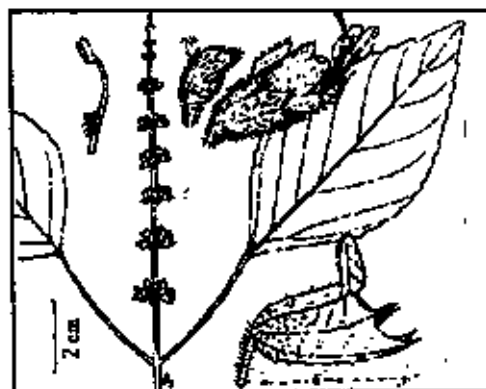

7411 - *Ocimum gratissimum* L. É lớn-lá, Hương nhu trắng.

Bụi *daniên*, thơm, cao đến 2,5 m. Lá có cuống dài đến 5-6 cm; phiến gần như không lông, mặt dưới có đốm mịn (tuyến tiết tinh dầu). Chùm mang 6 hoa; lá hoa dài hơn chùm; cong dài 2-3 mm; đài 5 mm, răng trên to hơn cả; vành *vàng vàng* hay *tím tím*, dài hơn đài, hai môi; tiểu nhị chỉ có lông ở đáy. Bề quả tròn, nhỏ, có mọt, phù to ra khi gặp nước.

Tr và hoang, BTN, nhất là để lấy tinh dầu (eugenol); I-XII. Pháchích, trị cảm, đau bụng, ỉa chảy, bại, tê thấp, aphte trẻ-em, trị tinh dịch yếu.

- Cultivated.

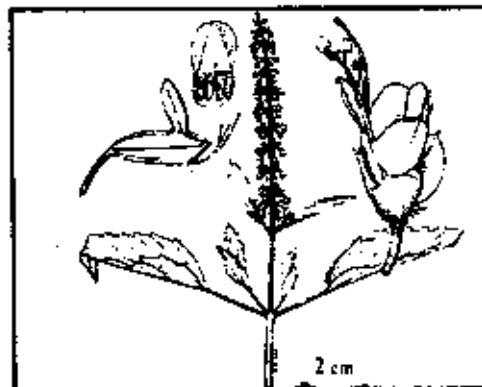

7412 - *Ocimum tenuiflorum* L. É tia, E đỏ, E rừng, Hương nhu tia; Sacred Basil.

Có *nhất niên* hay *daniên*, cao đến 2 m; thân thường tia, có lông. Lá thơm đinh hương (eugenol), thường *nâu-đỏ*, có lông hai mặt; cuống dài. Chùm đứng ở ngọn nhánh; hoa mọc vòng 6; lá hoa ngắn; đài có nhiều tuyến, răng trên to, răng khác nhọn, nhỏ; vành *trắng* hay *tím tím*. Bề quả nhỏ, phù to ra khi gặp nước.

Rừng còi, và Tr; I-XII. Trị ho, đau bụng, ỉa chảy; pháchích; sạn; chống kinh nguyệt; trị bán thân bất toại; ở Ấn, trị nam bất thụ.

- Cultivated (*O. sanctum* L.).

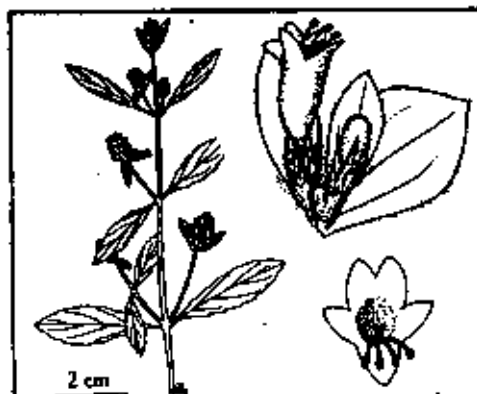

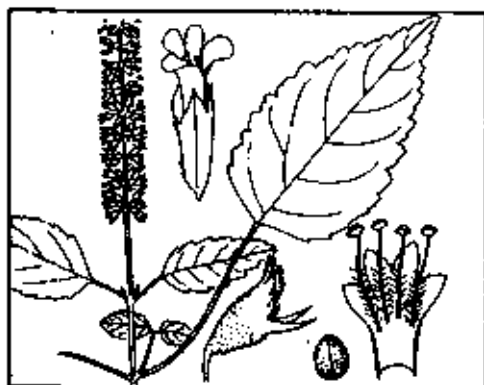
7413 - *Acrocephalus indicus* (Burm. f.) O. Ktze. Đinh đầu.

Có *nhất niên*, cao 0,2-0,5 m; thân vuông, ít lông. Lá có cuống dài 4-5 mm; phiến thon, dài 2-3 cm, từ hẹp trên cuống. *Hoà đầu* cao 1-1,5 cm; lá hoa hình quạt, cao 3 mm, chung cho 3-5 hoa; đài 1,5 mm, 2 môi, môi trên to, nguyên; vành *trắng*, có ống hẹp ở phần đáy; tiểu nhị 4. Bề quả láng.

Đà Nẵng, Nha Trang, Đồng Nai, Châu Đốc; XI. Dùng cho phụ nữ mới sanh.

- Annual; capitule; flowers white (*Prunella indica* Burm. f.; *A. capitatus* (Roth.) Benth.)

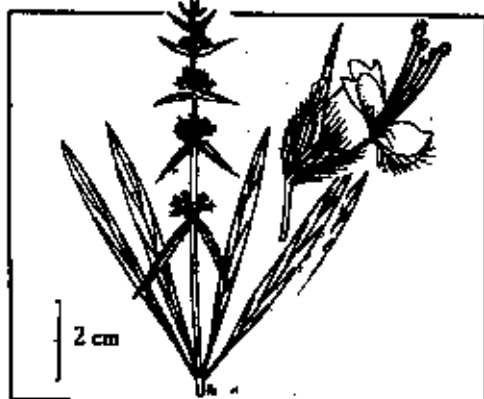

7414 - *Basilicum polystachyum* (L.) Moench. E sạ; Musk Basil.

Cỏ *nhất niên*, cao 0,4 m; thân vuông có 4 rãnh, có lông thấp. Lá có phiến xoan thon, to đến 7 x 4,5 cm, xanh tươi, gần như *không lông* trừ ở cuống; cuống dài 3-4 cm, dẹp dẹp. Chùm đứng ở chót nhánh; hoa nhỏ mọc thành luẩn sinh; lá hoa vào 1 mm; dài 2 môi, môi dưới 2 tai nhọn; *vành đỏ*, 4 tai gần như bằng nhau; tiểuhụy 4, chỉ có lông. Bề quả to 7 mm, nâu sẫm.

Đất hoang; Huế, Cánh; III-IV. Lá trị phong thấp, kinh phong, tim đập, bình thần kinh.

- Annual; limb glabrous; erect terminal racemes; flowers red (*Ocimum polystachyum* L.).

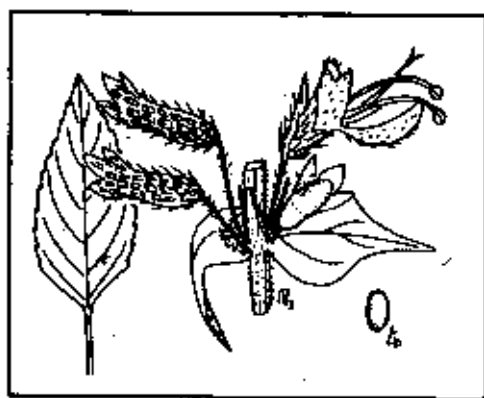

7415 - *Mesona cambodgiensis* Doãn. Thủycầm Cambốt.

Cỏ *nhất niên* cao 0,4 m; thân *như tròn*, có lông dày. Lá *chùm 4*; phiến thon-nguộc hẹp, dài 5-7 cm, rộng 5-6 mm; cuống có lông. Chùm mang 4-8 chụm; lá hoa như lá; cọng dài 3-4 mm, dày lông; dài 2 môi, môi trên to, nhọn, môi dưới nguyên; *vành 2* môi, môi trên 3 thùy; tiểuhụy 4, thò dài. Bề quả tròn dài, láng.

Vùng Châu đốc; X-XI.

- Annual; leaves narrow, verticillate; glomerules.

7416 - *Mesona chinensis* Benth. Sương sáo.

Cỏ *nhất niên*. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 6 x 2,5 cm, dày tã, bìa có răng, gân-phụ 6-8 cặp; cuống 1,5-2 cm. Hoa cao 3-4 mm, chụm ở nách lá; cọng dài, có lông; dài có lông dài, 3 răng ở môi trên; *vành trắng*, môi trên 3 thùy, môi dưới to; tiểuhụy 2, thò dài, chỉ *tím*. Bề quả tròn dài.

Caolăng, Tr ở Bảo lộc. Lá vò cho ra *chất pectic denden*, ăn mát; gốc Trung quốc.

- Cultivated.

7417 - *Mesona grandiflora* Doãn. Thủycầm hoa-to.

Cỏ *nhất niên* cao đến 1 m; thân vuông, mảnh, không hay ít nhánh, *dây lông vàng*.

Lá có phiến bầu dục dài, bìa nguyên, dài 5-8 cm, dày lông vàng; cuống dài 2 cm. Chùm ở ngọn, cao 10-25 cm, to; *lá hoa hướng ở đáy*; cọng 3-5 mm; dài có môi trên to, từ từ hẹp trên ống; *vành tím dợt*, dài bằng hai dài; tiểuhụy 4, chỉ có lông, và có *một phụ bộ hình chân*. Bề quả tròn dài, dài 0,7 mm.

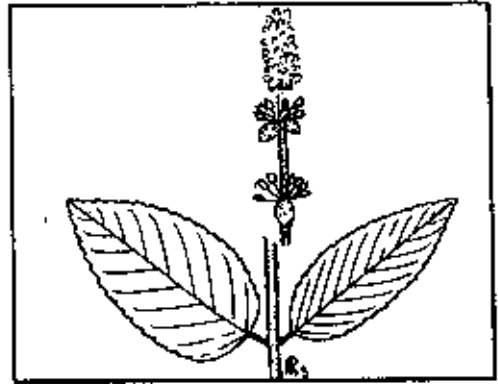
Phan thiết; XI.

- Annual; leaves yellow tomentose; flowers light violet.

7418 - *Mesona palustris* Bl. Thùycám nơi-lầy.

Cỏ nhátiên; thân có lông dày nâu hung. Lá có phiến bầu dục đến bầu dục thon, to 3-4 x 1,5-2 cm, mặt dưới có lông, gân lồi, 9-11 cặp, bìa có răng thấp; cuống dài 3 mm, Phát hoa ở chót nhánh, có lá hoa nhỏ ở các chụm; cọng hoa 4-5 mm.

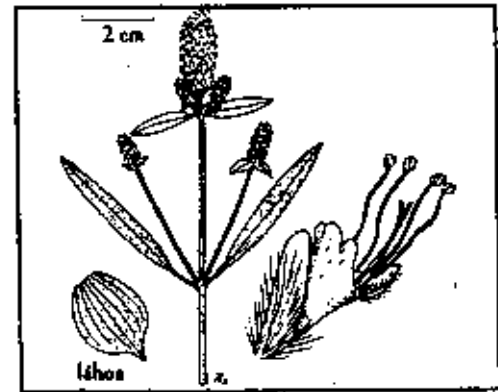
- Annual herb; limb pubescent beneath; inflorescence terminal.

7419 - *Nosema capitatum* Prain. Cắmthùy đầu.

Cỏ nhátiên cao 0,6 m; thân vuôngvuông, dày lông. Lá không thom; phiến thomn hẹp, dài 3-4 cm, dày lông, bìa có răng thấp, gân-phụ không rõ; cuống dài đến 1 cm. Hoadầu cao 2,5-5 cm, có láhoa dày có màu, láhoa trên tròntròn; dài một môi, dày lông; vành cao 4 mm, môi trên 3 thùy; tiểunhụy 4, chỉ có lông. Béquả trònđài.

Phanthiết, Binhduong, Biênhòa; I-XII.

- Annual; leaves tomentose; calyx 1-lipped corolla sparsely hairy (*Mesona capitata* (Pr.) Doan).

7420 - *Nosema cochinchinensis* (Lour.) Merr. Cắmthùy Trungviệt.

Cỏ nhátiên cao 0,2-0,8 m, dáy thân nằm. Lá có phiến bầu dục, dài vào 2 cm, có lông dày như nhung; cuống ngắn. Phát hoa ở chót thân, có 2 láhoa to có màu đỏ, lá dưới phát hoa có bột đỏ; hoa không cọng; dài cao 2 mm, một môi; vành hương hay lam, môi trên có ít lông mặt ngoài; tiểunhụy 4, chỉ có lông. Béquả nâu lợt.

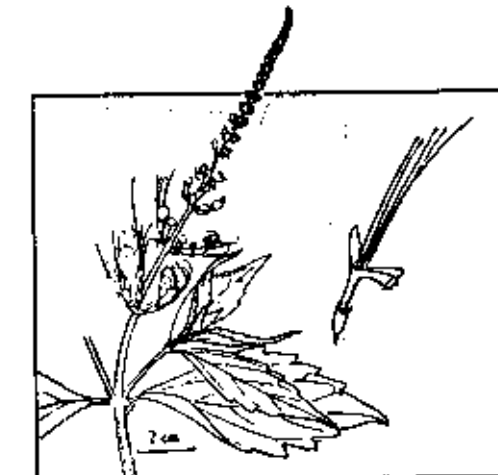
Rừng Thông, rừng thưa: Quảngninh, Đàlạt; X-I.

- Annual; bracts red; calyx 1-lipped; corolla pink or blue (*Dracocephalum cochinchinense* Lour., *Mesona prunelloides* Hemsl.).

7421 - *Orthosiphon spiralis* (Lour.) Merr. Râu-mèo; Kidney Tea-plant, Java Tea.

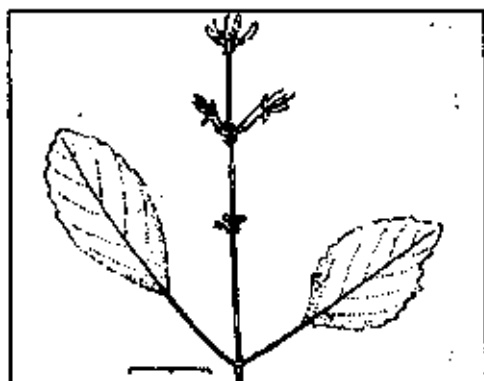
Cỏ cao 1 m; thân vuông, thường không lông. Lá có lông hay không, thon bánhình, bìa có răng to. Phát hoa ở ngọn nhánh, dài đến 10 cm; hoa thành uansinh 6 hoa; đài có lông tiết, 5 răng; vành trắng hay tím tím; tiểunhụy rất dài, bằng 2-3 lần vành, đỏ, không lông. Béquả nhỏ, láng.

BTN, thường Tr. Lợi tiểu rất tốt, trị phùthũng, đau thận, têthấp; làm giảm đường/máu; in vitro chống nhiều siêu khuẩn.

- Cultivated (*O. aristatus* (Bl.) Miq.; *O. stamineus* Benth. in Wall.; *Clerodendranthus spicatus* (Thunb.) Wu & Li).

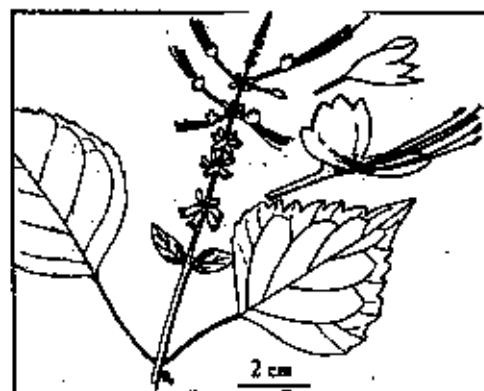

7422 - *Orthosiphon lanatus* Doan. Trục quân lông.

Cỏ thành bụi cao đến 1 m; lông dài đến 10 cm. Lá có phiến bầu dục, to 2,5-5 x 1,5-2,5 cm, như nhung, bìa có răng to, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 2-3 cm. Pháthoa thưa, dài 10-18 cm, ở chót nhánh, mang luânsinh 6 hoa; láhoa ngắn, nhỏ; rộng 2 mm; dài 4 mm, có lông dày, 5 răng; vành huỳnhhuồng, 2 môi; chỉ tiểuhụy dài bằng hai ống vành; vòi nhụy dài.

Cà ná.

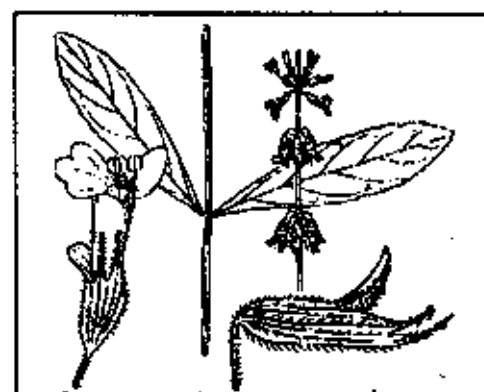
- Bush 1 m high; leaves velvety; flowers pinkish; stamens exserted.

7423 - *Orthosiphon marmoritis* (Hance) Dunn. Phongdiệu yếu

Cỏ daniên cao 0,5-0,6 m; thân vuông. Lá có phiến xoan rộng, bánhình, bìa có răng to, có lông mặt dưới; cuống 2-2,5 cm. Chùm mang chùm 6 hoa; dài tím lơ, môi trên to; vành tím, ống và tai có lông mịn, môi trên to, 3 thùy; tiểuhụy thò dài. Béquả xoan, vàng sậm.

Tr ở Càthơ; III.

- Cultivated (*Plectranthus marmoritus* Hance).

7424 - *Orthosiphon rubicundus* (D. Don) Benth. Trục quân đỏ.

Cỏ có rễ-củ hình xâu chuỗi; thân cao 0,5-0,7 m, vuông, có lông hay không; lông dài 10-15 cm. Lá có phiến to 4-6 x 1,5 cm, chót tà, từ hẹp đến dày; cuống ngắn. Pháthoa cao 20-40 cm, mang vào 15 chùm 5-7 hoa; láhoa nhỏ; dài cao 3 mm, răng trên to nhất; vành 2 môi, môi trên 3 thùy; tiểuhụy 4, ngắn, không thò. Béquả tròn, láng, đẹp; dài đồngmình dài đến 1 cm.

Sơn la, Ngọclinh, Bìnhhông; VI.

- Root tuberified; calyx accrescent on fruit, with 1 developed tooth; stamens not exserted (*Plectranthus rubicundus* D. Don).

7425 - *Orthosiphon rotundifolius* Doan

Cỏ daniên, cao 30-100 cm, như không lông; thân mảnh, đơn. Lá có phiến mỏng, xoan hình-thân ở đáy thân, hình tim rộng, hình thận ở các lá trên. Pháthoa ở ngọn, mang luânsinh 2-6 hoa; vành có ống 1,5 cm, môi trên lõm sâu; tiểuhụy dài bằng hai ống vành.

Bà rịa.

7426 - *Orthosiphon truncatus* Doan

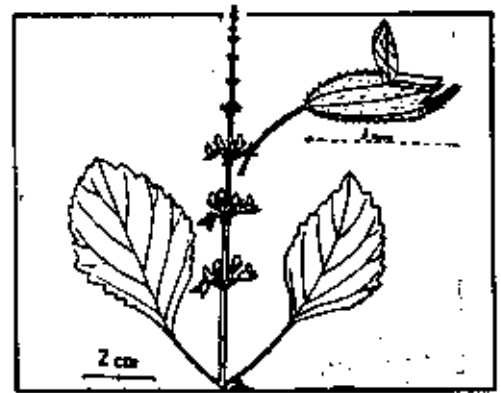
Cỏ nhấtniên, đứng; thân vuông, chót có lông mịn. Lá không cuống, phiến thon, nhọn hay tròn, to 7-8 x 1,5 cm, gần như không lông, bìa có răng. Pháthoa ở chót nhánh, cao 10-12 cm, mang 9-10 luânsinh 6-hoa; dài 5 răng; vành có ống dài 2-2,5 mm, môi trên thò, môi dưới dài 5-6 mm; tiểuhụy dài bằng 2 ống vành.

Bảo hành.

7427 - *Orthosiphon thymiflorus* (Roth) Sleesen. Hàm huyết. Cỏ cao 2 m; thân vuông có ít hay nhiều lông. Lá có phiến xoan, chót tằm, đáy tù hoặc hẹp trên cuống, bìa có răng to, có lông ít hay nhiều; cuống dài 2-3 cm. Pháth hoa ở ngọn thân, thưa, yếu, dài 15 cm; luânsinh 6 hoa có lá hoa tròn; cọng 4-5 mm; đài cao 4-5 mm, sau cao đến 9 mm, răng trên to, đứng; vành đỏ, tím hay trắng, dài 1-1,5 cm; tiểuhụy 4, không thò dài. Bể quả tròn, to 1,25 mm, nâu lợt.

Langson, Hasonbinh, Hânaminh, Lâm đồng đến Đờngnai. Lá sắc trị ja, trĩ, hạnhiệt.

- Herb to 2 m high; limb glabrescent; flowers white, red or violet (*Ocimum thymiflorum* Roth; *O. tomentosus* Benth.).

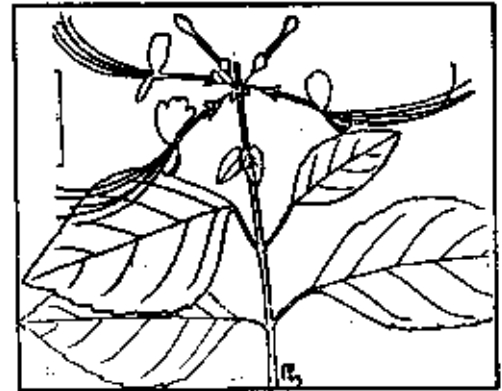

7428 - *Orthosiphon veltieri* Doãn. Trục quân Velter.

Bụi cao 1,5 m; thân cứng, gần như tròn, không lông. Lá có phiến xoan, to vào 6 x 4 cm, đáy tù đến hơi hình tim, bìa có răng thưa, có lông mịn, nhất là ở gân mặt dưới; cuống dài 1,5 cm. Pháth hoa dài đến 10 cm; lá hoa rộng; luânsinh 6-8 hoa; đài 4-5 mm, sau dài đến 5-10 mm; vành lam, 2 môi, môi trên to, 3 thùy; tiểuhụy dài 2-3 lần hơn ống vành. Bể quả nhỏ, không lông.

Lùm bụi: Huế, Đà Nẵng, Nha Trang.

- Bush 1.5 m high; limb pubescent; corolla blue; stamens lengthly exerted.

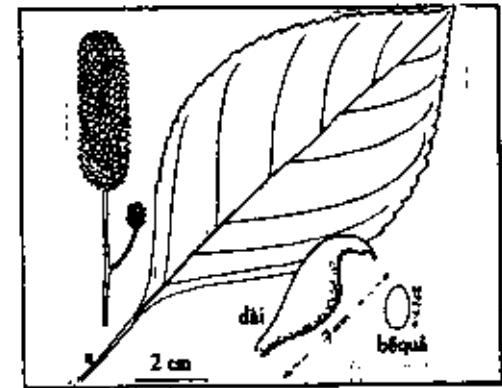

7429 - *Anisochilus pallidus* Wall. Dị thần tái.

Cỏ cao 1 m; thân có 4 cạnh tròn. Lá có phiến xoan, to, dài 8-20 cm, đáy tù hẹp trên cuống, mỏng, bìa có răng nhỏ; cuống dài 1-1,5 cm. Gié dày, cao 1-4 cm; hoa nhỏ; đài cao 1,5 mm, mỏng sau này to ra đến 7 mm, và cong thành mỏ két; vành lam, cao 4-5 mm, có lông mặt ngoài, 2 môi; tiểuhụy 4. Bể quả nâu lợt, cao 1,2 mm.

Vùng đá lồi: đèo Braian, đèo Bàolộc; XI, 1.

- Herb to 1 m high; limb membranous; corolla blue; calyx accrescent into parrot beak like.

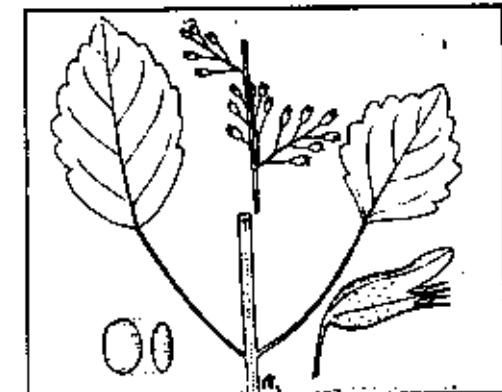

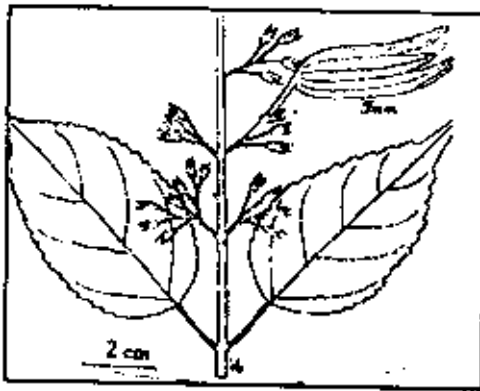
7430 - *Plectranthus bernardii* Doãn. Nhị rói Bernard.

Cỏ mảnh, gần như không lông; thân vuông. Lá có phiến xoan tròn hay bầu dục, dài 2-5 cm, đáy tù hay tròn, bìa có răng to, gân-phụ 3-5 cặp; cuống dài 3-5 cm. Pháth hoa dài 20-40 cm, mang nhánh dài 2-7 mm; cọng dài như chỉ; đài có 1 răng to, 4 răng nhọn; vành có ống hơi có bung, dài 7 mm, môi trên 4 thùy, môi dưới dài 3-4 mm; tiểuhụy thò. Trái nâu, to 1,5 mm, dày 0,5 mm.

Vùng vôi: Vịnh Hạ Long.

- Herb glabrous; limb ovate, petiole long; calyx with 1 big tooth.

7431 - *Plectranthus coleoides* Benth. in DC. Nhirói.
Cỏ cao 1 m; thân tròn, có lông tiết hay gần như không lông, ít nhánh. Lá có phiến xoan, dài 7-10 cm, chót thon nhọn, đáy tròn, bìa có răng đều, gân-phụ 4-5 cặp, có lông hay không; cuống dài 3-6 cm. Chùm-tútán dài 30-40 cm; láhoa mau rung; dài 2 môi; vành tím lợt, cao 1 cm, có lông mặt ngoài, môi trên ngắn, môi dưới dài bằng ống; tiểuhụy 4. Béquá nâu hay đen, dài 1 mm.

Dilinh. Có thú Tr vì lá trở đẹp.

- Herb 1 m high; limb pubescent or glabrous; flowers pale violet.

7432 - *Rhabdosia coetsa* (D. Don) Hara. Đẳnggha cótra. Cỏ cao 0,5 m; thân vuông, có lông. Lá có phiến thon, nhọn, to vào 7 x 2 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, bìa có răng năm, gân-phụ 4-6 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm-tútán hình trụ cao 3-7 cm, mang nhánh mảnh; hoa nhỏ; dài dây lông trắng và tuyến tiết, 5 răng nhọn, bằng nhau; vành lam, cao 5,5 mm, có ít lông, môi trên 4 tai; tiểuhụy không thò dài. Béquá nhỏ.

800-1.600 m: Caolăng, Hoàngliênson, Đalat. *In vitro*, chống siêukhuan R.D.. Nhiều *Rhabdosia* có tinh chống buồn, và khángsinh.

- Herb 0.5 m high; calyx with 5 equal teeth; corolla blue 5.5 mm long (*Plectranthus coetsa* Buch-Ham. ex D. Don).

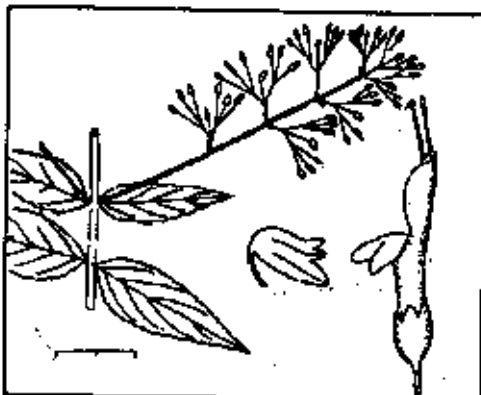

7433 - *Rhabdosia ternifolia* (D. Don) Hara. Đẳnggha ba-lá.

Cỏ; thân vuông, có lông dày hơi hoe. Lá chum 3; phiến thon, to vào 4 x 1,3 cm, chót nhọn, đáy tù tròn; bìa có răng, gân-phụ 8-10 cặp; cuống rất ngắn. Pháthhoa ở nách và ngon, dày, có lông trắng dày; dài dây lông, 5 răng tamgiác gần bằng nhau; vành có lông, dài 6 mm, môi trên 4 thùy, một dưới to và dài hơn; tiểuhụy 4, dài bằng vành. Béquá nhỏ.

Caolăng, Laichâu, Hoàngliênson, Vinhphú, Hànamninh.

- Herb with ternate short petiolated leaves; calyx hairy; corolla with inferior pip longer than 1 the superior (*Plectranthus ternifolius* D. Don).

7434 - *Rhabdosia stracheyi* (Hook. f.) Hara. Đẳnggha Walker. Cỏ cao đến 0,6 m, phần có hoa cao đến 0,4 m; thân có 4 cạnh. Lá có phiến xoan thon, to đến 5 x 1,7 cm, bìa có răng năm thưa, gân-phụ 3-4 cặp, có lông thưa; cuống 1-2 cm. Chùm-tútán ở nách lá, rộng, thưa, nhánh ngắn mang tután; bông hoa như chỳ; dài có lông và tuyến tiết đỏ, răng 5 hơi không bằng nhau cả; vành cao 4 mm, môi trên 3 thùy; tiểuhụy 4, hơi thò dài. Béquá nhỏ.

Dưa rạch, suối vào 1.100 m: Caolăng, Bắcthái, Hoàngliênson, Đalat; XI.

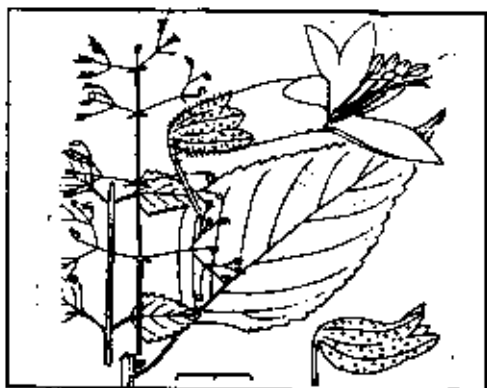
- Herb to 0.6 m; leaves lanceolate; flowers white; calyx red glandulous dotted (*Plectranthus stracheyi* Benth. ex Hook. f.; *Isodon walkeri* (Arn.) Hara).

7435 - *Rhabdosia lophanthoides* (D. Don) Hara. Dãnhha sọc.

Cỏ cao 40-50 cm, không nhánh; thân vuông. Lá mọc đối; phiến xoan rộng, chồi nhọn, đáy tù tròn, bìa có răng đều, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1,5 cm. Pháthoa thưa cao 10-20 cm; cọng nhu chi; đài có lông và tuyến nhỏ đỏ; vành trắng, môi trên 4 thùy, môi dưới một; tiểuhụy 4, cao bằng vành. Béquả nhỏ.

Caolạng, Hoàngliênsơn, Prens; XI.

- Herb to 50 cm high; leaves ovate lanceolate; flowers white (*Hyssopus lophanthoides* D. Don; *Plectranthus striatus* Benth.)

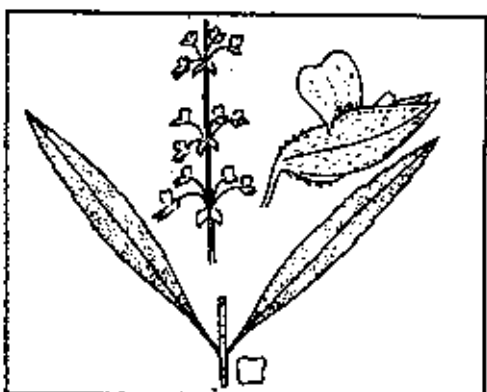

7436 - *Ceratanthus becquerellii* Doãn. Giáchoa Becquerel

Cỏ; thân có 4 cạnh tròn và 4 rãnh. Lá có phiến thon hẹp, to 6 x 0,8 cm, bìa có răng thưa, gân-phụ không rõ, có lông dày, mặt trên đen, mặt dưới nâu đậm; cuống 8-10 mm. Pháthoa ở ngọn; chùm mang chùm có láhoa xoan; cọng hoa mảnh, dài đến 1 cm; đài có lông, có răng trên to lóm ở đầu, đứng; vành có móng.

Núi Tượng.

- Herb; leaves tomentose; calyx with superior lip large; corolla spurred.

7437 - *Ceratanthus stolonifer* G. Taylor. Giáchoa có chồi.

Cỏ có chồi dài bờ có rễ bất định, cao đến 40 cm. Lá có phiến thon, to 3-6 x 2-2,5 cm, đáy tù từ hẹp trên cuống, có lông, bìa có răng tròn, gân-phụ 4 cặp; cuống dài đến 2-3 cm. Chùm đứng ở ngọn, cao 10 cm; hoa gần theo luânsinh, có cọng 2-3 rồi 4-6 mm; láđài rìa lông, một như cái ngang ở đầu; ống vành 7 mm, có móng dài 3-4 mm, tai cao 3 mm; tiểuhụy 4, thò, baophần tròn.

Côngtum; XI

- Stoloniferous herb; corolla tube 7 mm, spur 3-4 mm long.

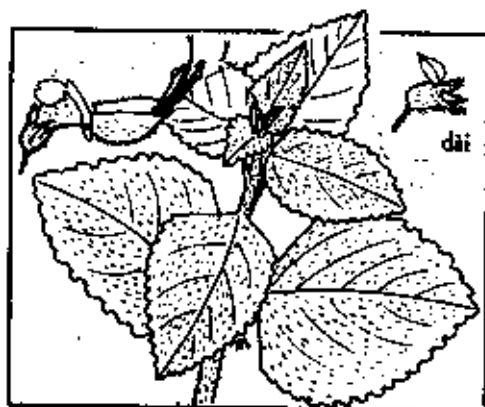
7438 - *Ceratanthus* sp. Giáchoa Côngtum.

Cỏ có thân nằm có rễ bất định, rời đứng. Lá có phiến bầu dục, to vào 6 x 2,5 cm, mỏng, có lông phún, bìa có răng đều, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1,5 cm. Chùm ở ngọn, ngắn; láhoa nhỏ, rìa lông; cọng hoa dài 8 mm; đài có một răng to; vành cao 1,5 cm, ống có lông thưa, móng dài bằng 1/2 ống, môi trên 3 thùy.

Côngtum; XI.

- Ascending herb; limb hirsute; terminal inflorescence short; corolla spurred.

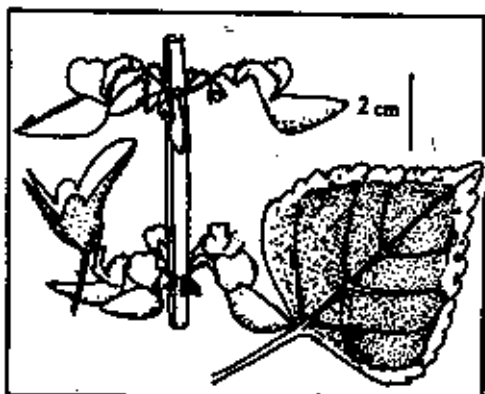

7439 - *Coleus amboinicus* Lour. Càn (Tần) dày-lá, Hùng chanh; Aromate des Javanais

Cỏ daniên, *mập dòn*, cao vào 0,7 m. Lá có phiến xoan rộng, dày, có lông mịn, dày, thơm và cay, màu lục tươi. Phấn hoa dài ở ngọn; hoa gắn theo luãnsinh nhiều hoa; dài có lông, răng trên to và đúng; vành có lông, môi trên hẹp, tai cạnh nhỏ, môi dưới to và dài; tiểuhụy 4, chỉ dính nhau một phần, thô dài. Béquả nâu.

Tr. Lá làm giãvi, giúp tiêuhóa, trị suyễn, ho, kinhphong, trợ tim, làm sạch âm hộ.

- Cultivated as medicinal.

7440 - *Coleus scutellaroides* (L.) Benth. Tiatô tây.

Cỏ cao 0,5-0,8 m; thân vuông, có lông mịn. Lá có phiến xoan, xoan tamgiác, mỏng, có lông mịn, rất thơm, bìa có răng tròn hay nhọn; cuống dài 2-4 cm. Phấn hoa ở ngọn, cao 15-30 cm, mang nhánh dài 3-4 cm; hoa gắn thành luãnsinh; cọng mảnh; dài có hay không lông; vành cao 1 cm, tím trừ môi trên trắng. Béquả nhỏ.

Tr. có rất nhiều thú, lá thường tía tron mặt trên hay bìa có thể xanh ("*C. blumei*"); gốc Java.

- Cultivated (*Ocimum scutellaroides* L.; *C. atropurpureus* L., *C. blumei* Benth.).

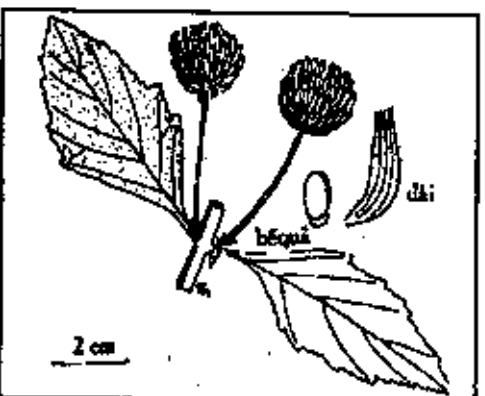

7441 - *Hyptis brevipes* Poit. É dùi-trống

Cỏ nhấtiên; thân vuông, có rãnh. Lá có phiến thon dài, vào 5-7 x 1,3 cm, có lông dày, mùi tanh; cuống 3-4 mm. Hoaddầu tròn, to 1 cm, trên cọng 1 cm ở nách lá; dài có 5 răng nhọn, có lông; vành có môi dưới to, 3 thùy; tiểuhụy 4, chỉ không lông. Béquả 4, nhỏ, nâu lợt, trong dài dài ra.

Ruộng mùa khô, dựa lộ, bìnhnguyên: T; I-XII.

- Annual; capitulum globulous, 1 cm large.

7442 - *Hyptis rhomboidea* Mart. & Gal. É lớn-dầu.

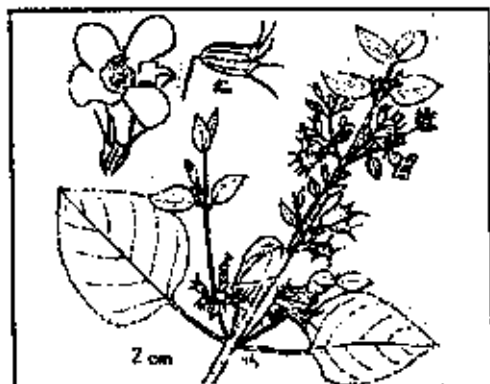
Cỏ cứng, cao 1-1,5 m; thân to, dài, có 4 cạnh. Lá có phiến xoan bánhình, có lông, mùi hôi, bìa có răng, đáy từ từ hẹp trên cuống. Hoaddầu tròn, nhiều hoa, to 2 cm, trên cọng dài 3-5 cm ở nách lá; dài congcong, dài 1 cm, có lông và 10 sóng; vành trắng. Béquả 4, nhỏ (1,2 mm). Gốc T.-Mỹ, cỏ đại học đường, vùng Sài Gòn, nay (1983) đến Lựctinh; I-XII. Có lẽ bỏ, phấnkích. Ở *H. capitata*, hoaddầu ít hoa, dài phủ to hơn; chứa acid ursolic độctế bào, trị bướu và ung thư.

- Capitules 2 cm large, n-flowered; flowers white (*H. capitata* auct. non Jacq., Phamhoang).

7443 - *Hyptis suaveolens* (L.) Poit.. É lớn-trông; West Indian Spikenard.

Cỏ nhấtniên, cao đến 1-1,5 m. Lá có phiến xoan rộng, có lông, có mùi rất thơm; cuống dài 2 cm. Pháthhoa ở nách và ngọn; đài có lông, có 10 sóng và 5 răng dài nhọn; vành âm, ống dài 5-8 mm, môi với tai tròntròn, môi dưới nhỏ; tiểuhụy 4, chỉ có lông. Béquá 4, hơi dẹp, vào nước phừ to ra như con mắt to, nên có tên phổthông như trên.

Đất hoang, dựa lộ, nơi rảo, đến 500 m; I-XII. Lá phánkhích, lợisữa, pháthán, trị nhức đầu, trấn luyếnsúc; rế lợikin. Góc T.-Mỹ.

- Annual; limb pubescent; flowers violet (*Ballota suaveolens* L.).

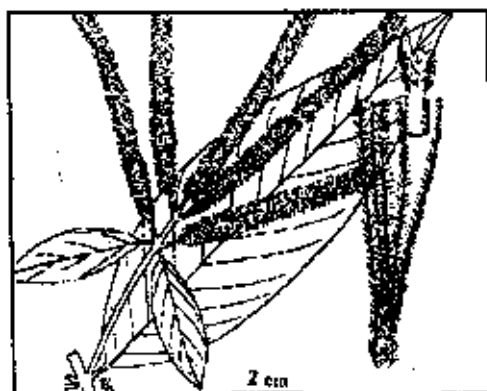
Stachydoideae:

7444 - *Colebrookea oppositifolia* Sm.. Huântước.

Bụi cao 1,5-3 m, nhiều nhánh; thân vuôngvuông, đầy lông. Lá có phiến thon, to, dài đến 18 cm, dày, đầy lông ở gân, cuống dài 1,5 cm. Gié dài 5-10 cm; láhoa 1 mm, hoa nhỏ; dài 2-3 mm, sau này 6 mm, làm cho pháthhoa đầy lông, răng dài dài, đầy lông; vành nhỏ, cao 1,2 mm, môi dưới to; tiểuhụy 4. Béquá có lông.

Buônmethuột; VII. Trị ho; lá trị đau mắt, dập.

- Bush to 3 m high; spikes; calyx with long hirsute tooth.

7445 - *Dysophylla globulosa* Doãn. Hồngvĩ tròn.

Cỏ nhấtniên, có nhiều nhánh; nhánh có lông tiết. Lá chụm bốn, không cuống; phiến hẹp dài, đáy tùtù hẹp, bia có răng nhỏ. Gié hình trụ, rộng 0,5-1 cm; láhoa hẹp dài; dài đều, cao 1 mm, có ít lông mịn ở tai; vành có 4 tai đều; tiểuhụy 4, thò. Béquá nhỏ, vàng sậm, láng.

Ruộng: Kiếnhoà (hình theo Doãn).

- Annual; cylindrical spike; corolla regular.

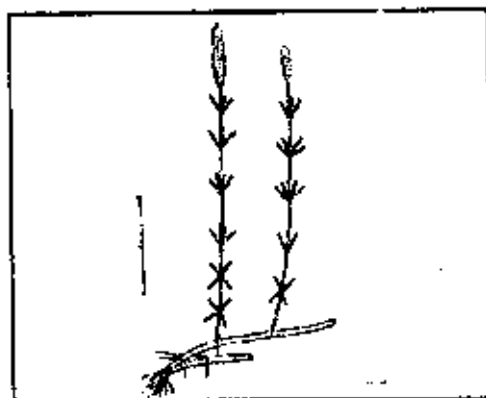

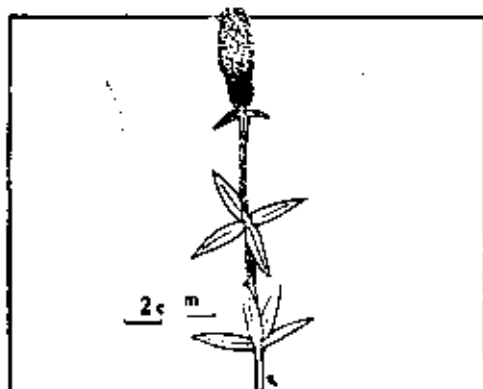
7446 - *Dysophylla nana* Doãn.. Hồngvĩ lùn.

Cỏ bờ rời dứng cao 5-10 cm; thân to 2-3 mm, lông ngắn. Lá chụm 4-6; phiến nhỏ, hẹp, đo 7-8 x 1 mm, bia nguyên, uốn xuống, không cuống. Pháthhoa hình trụ dày, dài đến 1,5 cm, rộng 3 mm; dài không cộng, có lông; vành lam, có lông mặt ngoài, 4 tai như nhau; chỉ tiểuhụy có lông. Béquá trònđài, nâu vàng.

Bìnhduong.

- Ascending small herb; flowers blue.

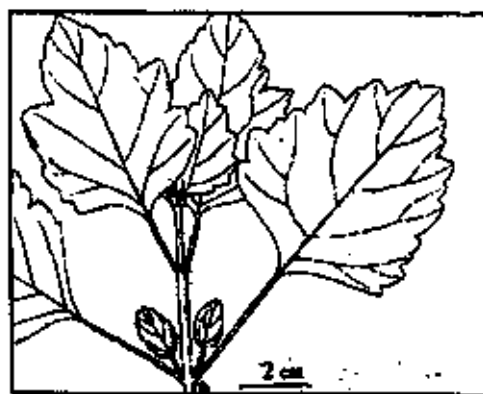

7447 - *Dysophylla pentagona* C.B. Cl. Hồng vĩ năm-cành.

Cỏ nhất niên, cao 0,5-1 m; thân có 4-8 cạnh tròn, có lông ở phần non. Lá chum 4, không cuống; phiến *thôn hẹp nhọn*, dài vào 2 cm, bìa có răng nhỏ, uốn xuống. Gié hình trụ cao 1-5 cm, *hường, thơm*; hoa rất nhỏ; đài có 5 cạnh nhọn, 5 răng như nhau; vành có 4 tai đều; tiểuhụy 4, chỉ có lông. Béquả đen.

Vùng lầy: Đà Lạt; VI.

- Annual to 1 m high; leaves narrow; flowers pink.

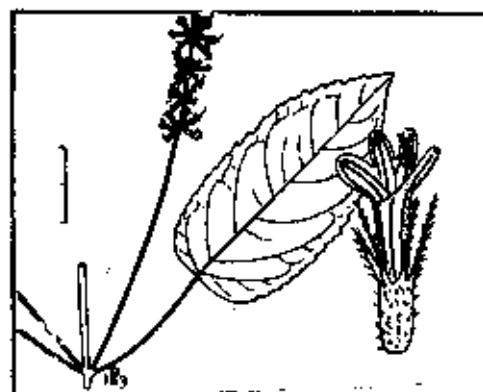

7448 - *Pogostemon cablin* (Blco) Benth.. Hoáchuơng; Patchouli..

Cỏ *daniên*, cao 0,8 m; thân tròn, có lông dày mịn, *thơm*. Lá có phiến *xoan*, dài 5-12 cm, bìa có răng to, mỏng, mặt dưới có lông mịn, trắng; cuống dài 1-8 cm. Gié cao 3-14 cm, rộng 1 cm; đài cao 5-6 mm; vành cao 6-9 mm, *tía lợt*, hay trắng có đốm tím, môi trên 3 thùy, môi dưới nguyên; tiểuhụy có chỉ tím. Béquả đẹp, láng.

Tr. Lá chưng cất cho tinh dầu quí (Oil of Patchouli) trong công nghiệp dầu thơm; lá sát trùng, trị ỉa, trị cảm, mệt-mỏi, nhức-đầu, lợi kinh, lợi tiểu...

- Cultivated (*Mentha cablin* Blco).

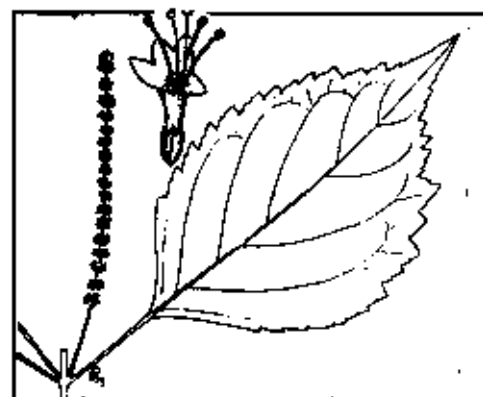

7449 - *Pogostemon fraternus* Miq.. Tuhùng ban.

Cỏ cao; thân xanh, không lông. Lá có phiến *bầu dục tròn dài*, đến 8 x 3,5 cm, đáy tròn hay hình tim, bìa có răng thường đôi, gân-phụ 6-8 cặp, có lông rất thưa, mặt trên oliu đậm hay đen, mặt dưới nâu; cuống dài 3-4 cm. Pháthoả có lông tiết, dài 10 cm, mang chum nhiều hoa; đài 3 mm, *răng 5, mà 4 như chỉ có lông dài*; vành trắng, dài 7 mm, môi trên 3 thùy, có gân màu đậm đen; tiểuhụy 4, chỉ có lông; vòi nhụy chẻ hai.

Caolạng.

- Limb sparsely pubescent; calyx with 4 long hirsute teeth; corolla white.

7450 - *Pogostemon glaber* Benth.. Tuhùng nhân.

Cỏ; thân nâu, có 4 cạnh, lúc non có lông mịn. Lá ở thân to đến 11 x 6,5 cm, mỏng, có lông mịn, bìa có răng to, đôi, gân-phụ 4-5 cặp, đáy tùu hẹp trên cuống dài 1,5-2 cm. Pháthoả dài 5-10 cm, mang chum dày, khít nhau; hoa nhỏ; đài dài 2,5-3 mm, không lông, răng 5, bằng nhau; vành có môi trên 3 tai; tiểuhụy 4, ba phần nhỏ.

Sơnla.

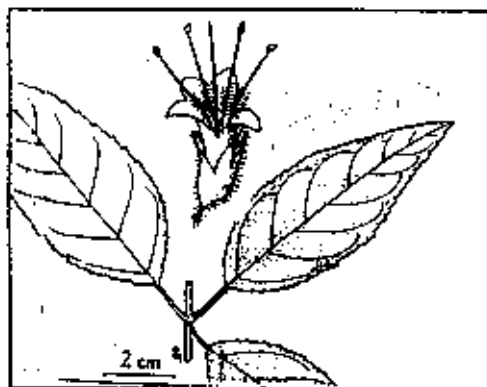
- Limb ovate, membranous pubescent; inflorescence 5-10 cm long; corolla with superior lobe 3-dentate.

7451 - *Pogostemon litigiosus* Doãn. Tuhùng tranhluận

Cỏ; thân tamgiác, có lông đứng. Lá chụm 3; phiến xoan thon, to vào 8 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tà, bìa có răng nhỏ, dày lông; cuống dài 0,5-2 cm. Phát hoa dài 10-20 cm, với vào 6 luãnsinh hoa; đài cao 5 mm, răng 5, nhọn; vành tím, môi trên 3 thùy; tiểuhụy thô dài, chỉ có lông. Béquả đen, láng, to 1 mm.

Núi cao: Laichâu, và từ Dilinh đến Đàlạt.

- Stem trigonal; leaves by 3; flowers violet.

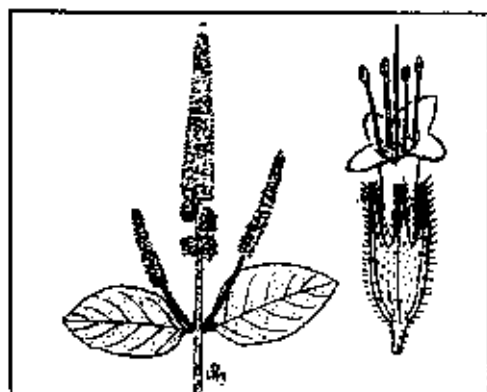

7452 - *Pogostemon menthoides* Bl. Tuhùng dạng-húng.

Bụi; thân không nhánh, có lông mịn sát. Lá có phiến bầu dục, vào 4 x 2,3 cm, nâu đen mặt trên, gân-phụ 5-6 cặp, bìa có răng nhỏ; cuống 3-4 mm. Gié hình trụ dày ở ngọn, hơi có ngấn, cao 4-7 cm, nâu đen lúc khô; hoa cao 5 mm; đài có 5 răng cao; ống vành không lông, tai 4, tamgiác; tiểuhụy 4, thô dài.

Đèo Lô-quí-Hồ, 2.200 m; VII.

- Bush; stem unramified; corolla glabrous, 4-lobate.

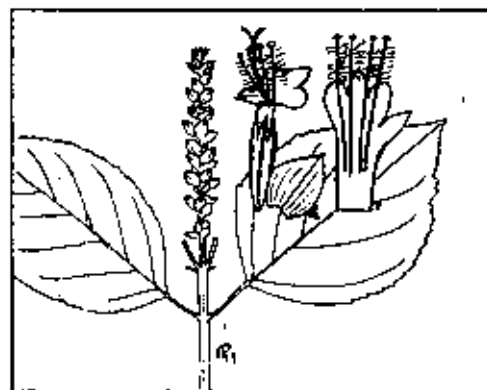

7453 - *Pogostemon nelsonii* Doãn. Tuhùng Nelson.

Cỏ; thân vuôngvuông, không lông. Lá có phiến xoan rộng, to vào 7 x 5,5 cm, không lông, gân-phụ 3-4 cặp, bìa có răng đôi; cuống dài 1,5 cm. Gié kép ở ngọn, dài đến 10 cm; láhoa xoan; hoa nhỏ không cọng; đài 5 răng; vành dài 3 mm, 2 môi; tiểuhụy thô dài, chỉ có lông dài. Béquả rất nhỏ, to 0,3 mm, nâu đen, đẹpđẹp, láng.

Cônson (hình hoa theo Doãn).

- Leaves glabrous; inflorescence with ovate bracts.

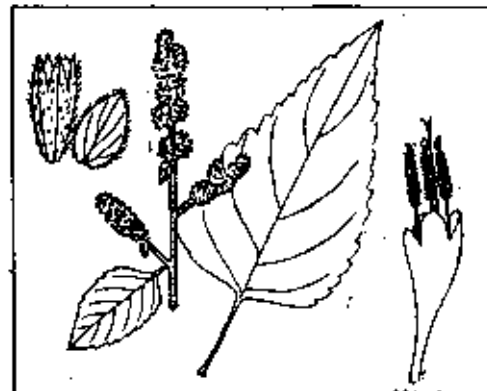

7454 - *Pogostemon parviflorus* Benth. in Wall. Tuhùng hoa-nhỏ.

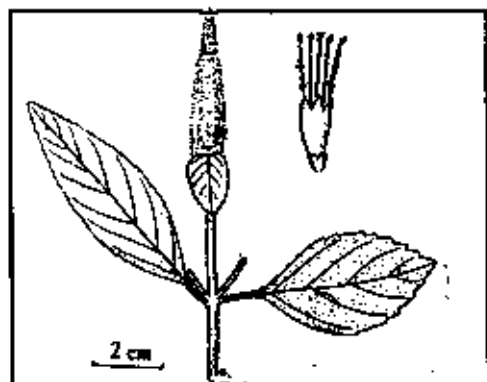
Cỏ nhấtniên, cao 0,6-2 m; thân tròn có lông dài trắng. Lá có phiến bầu dục hay xoan tamgiác, to đến 11 x 6 cm, có lông mịn, bìa có răng đôi; cuống dài 3-4 cm. Gié dày ở chót nhánh; láhoa thon dài hơn đài; hoa không cọng; đài cao 4 mm, có lông, răng 5, như nhau; vành hình ống với môi trên cao 2 mm, 3 thùy; tiểuhụy 4, thô, chỉ có lông dài. Béquả nhỏ.

Trảng 1.000-1.300 m: Sapa, Langhanh; II. Trị ra máu tứcung; trị nọc rắn, nọc bọcạp.

- Annual to 2 m high; limb pubescent; calyx pubescent; corolla with superior lip 3 toothed (*P. pubescens* Benth.).

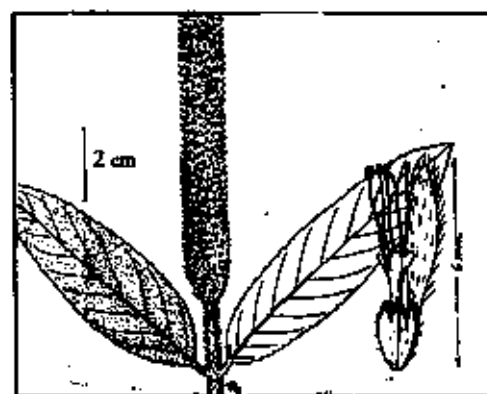

7455 - *Pogostemon auricularia* (L.) Hassk. Tuhùng tai.

Cỏ nhất niên cao đến 1,5 m; thân vuông, đầy lông đứng dài. Lá có phiến dài 6-9 cm, có lông như nhung, bìa có răng; cuống thường ngắn hay vắng. Gié ở ngọn, hình trụ dài đến 25 cm, rộng 1 cm; lá hoa dài 2 mm; đài dài 1,5 mm; vành tím tím hay trắng, dài 3 mm, có lông; tiểu nhị 4, thô dài, chỉ có lông. Bề quả láng.

Vùng Đalat.

- Annual to 1.5 m high; spike cylindrical; flowers violet or white (*Mentha auriculata* L.; *Dysophyllum tetrandrium* Lour.).

7456 - *Pogostemon auricularia* var. *gigantea* (Doãn) Phamhoang. Chín-tùng.

Thú này khác thú mẫu *auricularia* trên ở chỗ lá tròn dài, gié hình trụ to, cao 25 cm rộng 1,5 cm, lá hoa dài 6 mm.

Nơi ămlây vùng núi, BTN: Lạngson, Hasonbinh, Binhtrithien, Đanang, Phanrang; IX-XII.

- Differt of precedent by spike larger; bracts longer; leaves oblong.

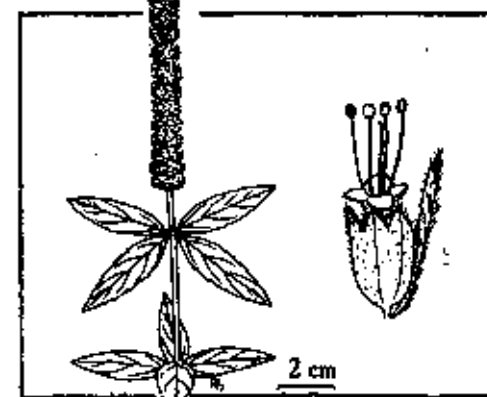

7457 - *Pogostemon purpurascens* Dalz. Tuhùng tia.

Cỏ; thân có 4 cạnh tà, có lông mịn. Lá có phiến xoan rộng ngược, to 10 x 8 cm, bìa có thùy cạn và răng đôi nhỏ, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 4 cặp, mỏng, có lông; cuống dài 4-6 cm. Pháthoa hình trụ dài có eo; lá hoa thon, mỏng, có lông dày, dài 6 mm; đài đều cao 5 mm, răng 2 mm, có lông và tuyến.

Lâm đồng. Rễ cầm máu; lá phẩn kích.

- Limb ovate lobate and dentate, pubescent; bracts 6 mm long; calyx 5-lobate.

7458 - *Euthralis pumila* (Grah.) Rafin.. Tuhùng nhỏ.

Cỏ cao 0,2- 0,4 m; thân nằm hay đứng, vuông, không hay có ít lông. Lá chụm 4-6; phiến thon, to vào 3 x 1 cm, mỏng, bìa có răng thưa, không lông hay có ít lông; cuống 1-2 mm. Gié ở ngọn, hình trụ dài 2-8 cm, có ngắn hay không; lá hoa thon, dài 2 mm; đài 1,5 mm, tai 5; vành không thô nhiều, tai 4, bằng nhau; tiểu nhị 4, chỉ không lông.

Huế, Đanang, Sôngbé.

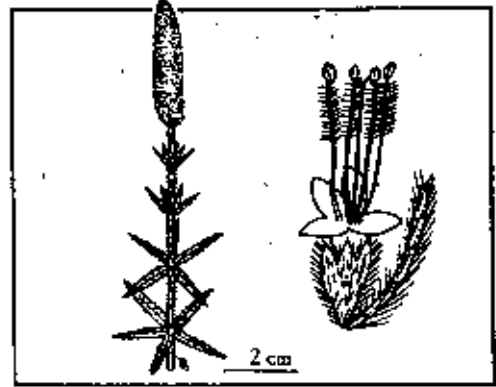
- Herb 20-40 cm high; leaves by 4-6, glabrous or glabrescent; stamens glabrous (*Mentha pumila* Grah., *Dysophylla crassicaulis* Benth., *D. verticillata* D. Don).

7459 - *Euthralis quadrifolia* (Roxb.) Mur.. Kiến rồ.

Cỏ cao 30-50 cm, có nhánh ở đáy; thân vuông, đầy lông đứng. Lá mọc chụm 4-5, không cuống; phiến thon hẹp, dài 2-3 cm, có lông, gân-phụ không rõ. Gié hình trụ cao 2-6 cm, rộng đến 8 mm; láhoa hình muỗng dài 3 mm, có lông; đài cao 1,5 mm; vành có 4 tai bằng nhau; tiểuhụy thô dài, chỉ có lông. Béquả nâu, tròn dẹp dẹp.

Dilinh; I.

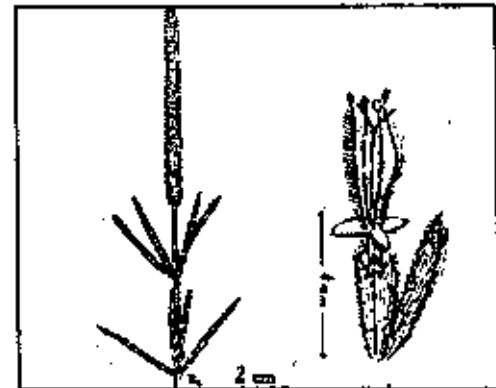
- Leaves by 4-5, sessile, linear, pubescent; stamens 4, filaments hairy (*Mentha quadrifolia* Roxb.).

7460 - *Euthralis peguana* (Prain) Mur.. Hồng vĩ hẹp

Cỏ nhất niên, cao 0,6 m; thân có 4 cạnh, có nhánh hay không, có lông dày. Lá chụm 4, có phiến rất hẹp, dài 2-4 cm, có lông dài, sát. Pháthoa hình trụ cao 3-6 cm, rộng 5 mm; láhoa thon nhọn; đài đầy lông; vành có một tai hơi to hơn 3 tai kia; tiểuhụy 4, thô dài, chỉ có lông. Béquả vàng.

Finnom (Lâm Đông), Phú Quốc; XII.

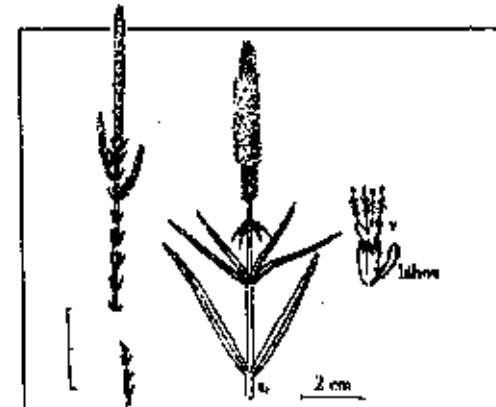
- Annual 60 cm high; leaves linear, 2-4 cm long; spikes 3-6 cm long; filaments long, hairy (*Dysophylla peguana* Prain).

7461 - *Euthralis stellata* (Lour.) Mur.. Mông-gà rừng.

Cỏ đứng cao 0,1-1 m; thân không lông, tròn hay có nhiều cạnh tròn. Lá chụm 4-6, hẹp, dài có thể đến 5 cm, rộng 1-4 mm, bìa có răng nằm. Gié hình trụ cao 3-6 cm; hoa hướng lợt; láhoa hơi cao hơn dài; vành có 4 tai bằng nhau; tiểuhụy có chỉ dài có lông. Béquả nhỏ.

Dựa ruộng, bờ đê, nơi ẩm, bình nguyên, BTN.

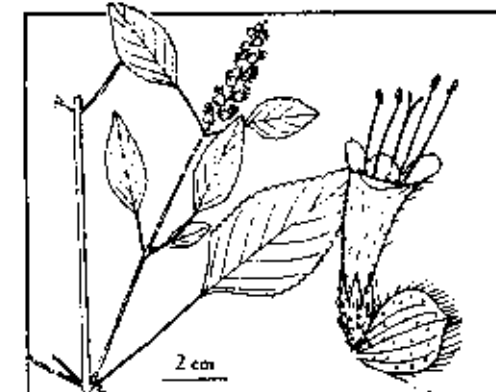
- Herb 0,1-1 m high; spike pink; bracts short (*Mentha stellata* Lour., *Dysophylla verticillata* Auct non L.; *D. benthamiana* Hance).

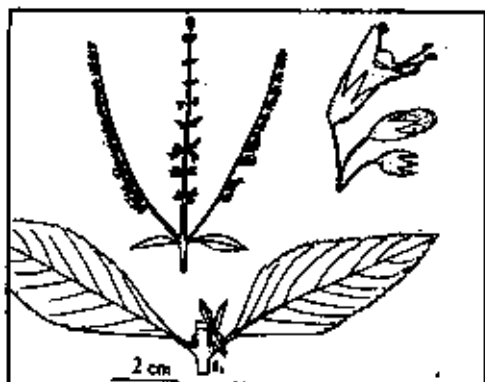
7462 - *Elsholtzia ciliata* (Thunb.) Hyland.. Kinh giới trồng, Kinh giới rìa.

Cỏ nhất niên; thân vuông, có lông dài có lông. Lá có phiến bầu dục thon, dài 5-8 cm, mỏng, nhám, thơm; cuống dài 2-4 cm. Pháthoa ở chót nhánh, dày, hoa tạt một bên; láhoa rộng, rìa lông; đài có 5 răng; vành tím, gần như đều, 4 tai tròn; tiểuhụy 4, 2 dài, 2 ngắn. Béquả láng, to 0,5 mm.

Vùng núi cao ở B và Tr làm giavị ở Đalat. Tinh dầu chống vi khuẩn, chống nấm.

- Condiment; annual herb; limb membranous, rough, fragrant; flowers violet (*Sideritis ciliata* Thunb.; *E. cristata* Willd.).

7463 - *Elsholtzia blanda* (Benth.) Benth.. Chùa dù, Kinhgiới rừng.

Có cao 0,6-1 m; thân có 4 rãnh. Lá có phiến thon, to vào 6-8 x 2,5-3 cm, chót nhọn, có lông mịn, mặt dưới có nhiều tuyến, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 5-7 mm. Chùm đứng ở ngọn nhánh, không dày, hoa tại một bên; cọng 0,5 mm; đài có ít lông, dài 2,5 mm; vành trắng, có lông mặt ngoài, môi dưới bằng môi trên; tiểunhụy 4, hai dưới thò dài.

Hoàngnguyên, rừng Thông; từ Caolang, Hoàngliênsơn qua Côngtưm, đến Đalat, Langbian. Trị cảm, cúm, đái máu.

- Herb to 1 m high; flowers white

(*Aphanochilus blandus* Benth.).

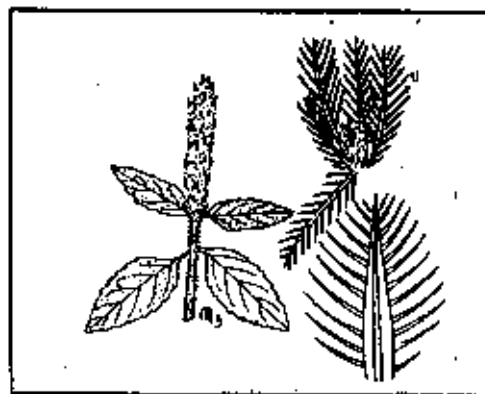

7464 - *Elsholtzia communis* (Coll. & Hemsl.) Diels.. Kinhgiới phổbiến.

Có cao đến 0,5 m; thân mảnh, tròn, có lông mịn lúc non. Lá có phiến tròn dài thon, rộng vào 1 cm, có lông dày hai mặt, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 5-10 mm. Pháthoa dày, dài đến 5-6 cm; láhoa hẹp dài; đài có lông, 5 răng bằng nhau; vành tua, có lông, 4 thùy bằng nhau; tiểunhụy 4, thò dài; đĩa mật; noãn sào không lông.

Vùng núi 1.000-1.600 m: Sapa, Hätuyên.

- Herb to 0.5 m high; limb tomentose; flowers purple (*Dysophylla communis* Coll. & Hemsl.).

7465 - *Elsholtzia pilosa* (Benth.) Benth.. Kinhgiới lông.

Có cao 0,2-0,3 m; thân dày lông vàngvàng, có nhiều nhánh. Lá có phiến bầu dục, to 2-3,5 x 1,3 cm, dày lông vàngvàng, gân-phụ 5 cặp; cuống dài 4-6 mm. Pháthoa hình trụ cao 4-5 cm ở chót nhánh; láhoa hay (?) láđài cao 4 mm xê hình lược, gân giữa cứng, bia hai bên mềm.

Trên mùn, ngoài trắng, 1.400-1.600 m: Sapa; X.

- Herb to 0.3 m; limb yellow tomentose; inflorescence with pectinate bracts (*Aphanochilus pilosus* Benth.).

7466 - *Elsholtzia rugulosa* Hemsl.. Kinhgiới nhẵn

Có; thân mảnh, lông dài. Lá có phiến xoan thon, vào 7 x 2,5 cm, bia có răng tamgiác đều, đáy phiến tùtù hẹp trên cuống dài 2-3 cm, gân-phụ và lamcấp làm thành mạng rổ, lồi ở mặt dưới, lõm ở mặt trên, mặt trên nâu đậm hay có đốm đen. Pháthoa dài 10-15 cm, mang chùm dày như chùm tròn, nhiều hoa nhỏ; đài dài 1,5 mm, 5 răng, dày lông trắng; vành cao 4,5-5 mm, có lông, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 4, thò, chỉ có lông; vòi ché hai. Béquả nhỏ.

Vào 1.500-2.000 m: Hätuyên.

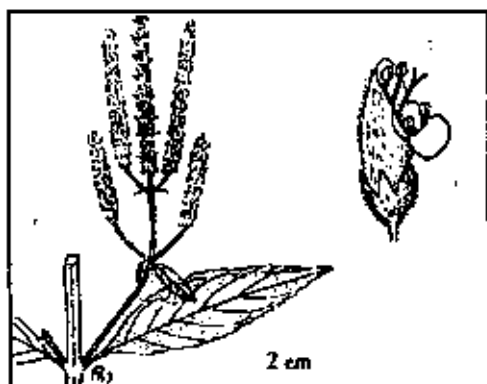
- Limb with reticulate venation; corolla 5 mm long.

7467 - *Elsholtzia winitiana* Craib. Kinh giới dày

Bụi cao 1,5-3 m, có lông mịn dày trắng; thân vuông có 4 rãnh. Lá có phiến thon, nhọn hai đầu, có lông mịn, thơm, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 6-8 mm. Gié dày đứng ở chót nhánh, cao 3-6 cm, rộng 4-5 mm; láhoa hẹp; dài và vành có lông dày; dài 5 răng bằng nhau; vành lam-lam, môi dưới tròn; tiểuhụy không thò dài.

Rừng Thông, hoangnguyên, 700-1.500 m: Côngtum, vùng Đàlạt.

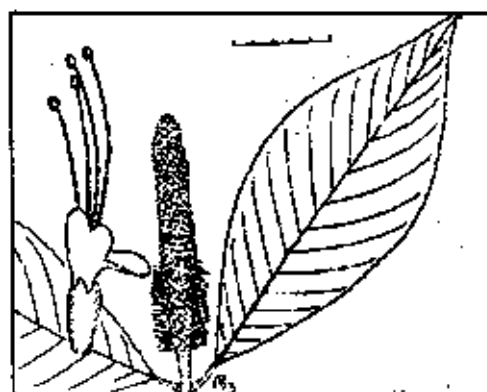
- Bush to 3 m high, white tomentose; flowers blueish, in dense erect spikes.

7468 - *Leucosceptrum canum* Smith. Bạch tiến.

Đại mộc cao đến 15 m, hay tiểu mộc; thân tròn, có lông như nhung dày, xám hay trắng. Lá có phiến thon, to 20-25 x 7-8 cm, mặt trên có ít lông hay không lông, mặt dưới như nhung trắng; cuống dài 1-3 cm. Gié hình trụ ở chót nhánh, cao 10-15 cm, rộng 8-10 mm; nụ trắng; dài 5 răng bằng nhau; vành trắng hay hồng, dài 9 mm, môi trên 4 tai, môi dưới tròn; tiểuhụy 5, dài bằng hai vành. Béquả nhọn một đầu.

Caodộ 1.500-2.000 m: Sapa.

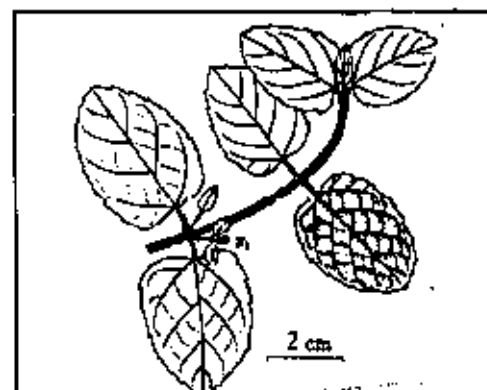
- Tree 15 m high or shrub; limb white velvety beneath; flowers white or pink.

7469 - *Mentha aquatica* L. var. *aquatica*. Húng lũi; Creeping Mint, Water Mint, Marsh Mint.

Cỏ daniên nằm và có chđi bò; thân non tím, 4 cạnh. Lá có phiến xoan rộng, đáy lõm, lổ giữa có gân-phụ, như bánhphồng, rất thơm; cuống ngắn. Gié ngắn ở ngọn, mang ít chụm có cọng; đài to, có lông; vành có lông ở trong ống. Béquả có mặt mịn.

Tr lấy lá làm giavi yêuchuông. Tốt cho ống tiêuhóa. It gập trở bông ở ta.

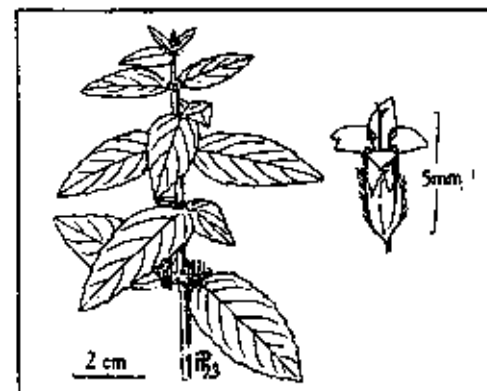
- Cultivated as condiment.

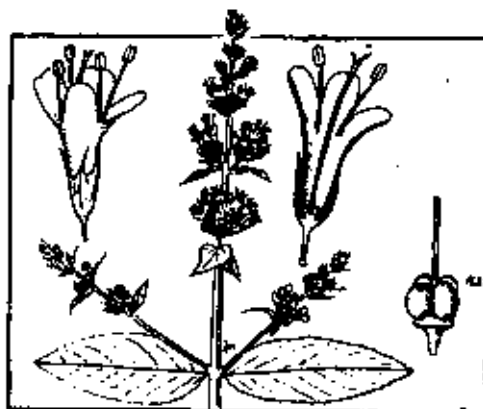
7470 - *Mentha arvensis* L. var. *javanica* (Bl.) Hook. f. Húng cây; Mint.

Cỏ daniên, đứng, cao 20-30 cm, có chđi dài. Lá có phiến bầu dục thon, có lông rã rác, nhất là ở mặt dưới; cuống dài 5-6 mm. Chùm ở nách lá; hoa hồng, cao 5 mm; đài có lông, 5 răng nhọn, bằng nhau; vành có môi trên chẻ; tiểuhụy 4, không thò. Béquả nhỏ (0,7 mm), nâu. $2n = 24, 108$. Ở var. *plperascens* Malin.: lá có nhiều đốm tiết nên rất thơm; cao 20-60 cm.

Tr đến 1.000 m. Giavi yêuchuông; pháthần, giúp tiêuhóa, tránluyênsúc, bổ thầnkinh; in viro, chống siêukhuẩn thùybào chấn.

- Cultivated as condiment (*Mentha javanica* Bl.).

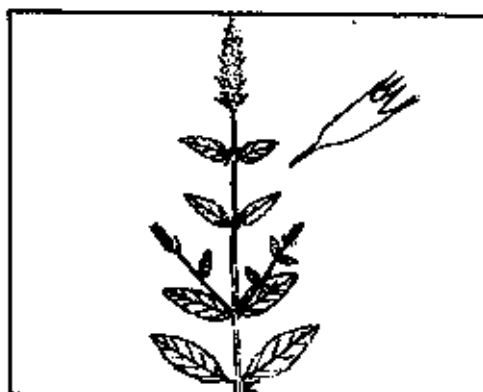

7471 - *Mentha spicata* Spearmint.

Cỏ đứng; thân vuông. Lá không cuống; phiến bầu dục, to vào 5 x 2 cm, bia có răng thưa, gân-phụ 7-8 cặp. Pháthoá ở chót nhánh, mang chụm trên con; dài có răng nhọn; vành có môi trên lõm, môi dưới 3 thùy tròn; tiểuhụy hơi dài hơn vành; vòi ché hai. Béquả đen.

Tr song hiêm. Tránhuyếnsúc, phánkhích; trị lo miệng, viêm phếquán.

- Cultivated.

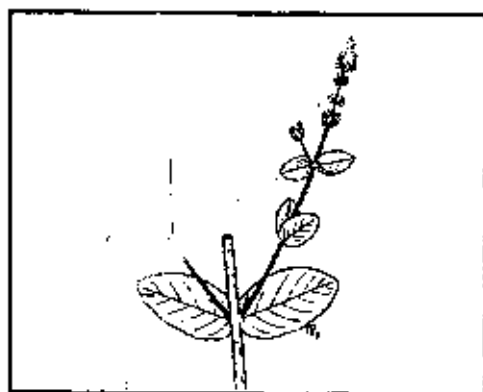
7472 - *Mentha x piperita* L. Bạc-hà; Menthe poivrée.

Cỏ daniên, đứng cao đến 1 m, không lông. Lá có phiến không lông, xoan hình thoi, bia có răng thưa; cuống dài 4-15 mm. Pháthoá là gié mang chụm ở ngọn, có láhoa hẹp, dài hơn hoa; dài cao 2,5-4 mm.

Trí linhbinh ở bụng, ia, mùa; lá trị nhúc dẫu; in vitro, chống siéukhuán Rindepert.

Tr ở BTN. Lá cho tinhdầu giàu mentol.

- Cultivated.

7473 - *Mentha rotundifolia* (L.) Huds.. Hùng lá-tròn; Apple minth.

Cỏ daniên, cao 25-80 cm. Lá không cuống, có phiến xoan đến bầu dục, chót tà, đáy tròn hay hình tim, mặt trên có lông thưa, lõm ở các gân, mặt dưới có lông dày trắng. Hoa trắng và hương; láhoa dài bằng hay hơn hoa.

Caodộ 1.400-2.000 m: Hậtyên.

- Perennial herb; leaves white pubescent beneath; flowers white and pink (*M. spicata* L. var. *rotundifolia* L.).

7474 - *Perilla frutescens* (L.) Britt. var. *frutescens*.

Cỏ cao vào 1 m; thân có lông, có 4 cạnh tròn. Lá có phiến xoan, chót nhọn, đáy tròn, bì có răng to, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 2-3 cm. Pháthoá ở ngọn nhánh và nách lá; dài cao 2 mm, có lông; vành 4 mm, đều; tiểuhụy không thò. Đai ở trái phù và môi trên có 3 răng nhỏ, 2 răng dưới dài; béquả tròn, nâu, có mạng, to 1 mm.

1.300-1.600 m: Hoànglienson. Làm đồ ăn chuyến mau qua ống tiêuhóa (vì táđộng vào cơ lắg).

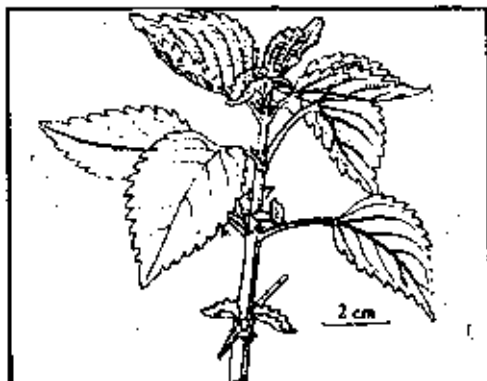
- Perennial 1 m high; corolla regular; fruits 1 mm across, into enfléd calyx (*Ocimum frutescens* L.).

7475 - *Perilla frutescens* var. *crispa* (Thunb.) Hand.-Mazz. Tiatô.

Lá màu nâu đỏ, bia cùng màu hay xanh, phồng giữa gân, có lông.

Thường Tr làm giavị. Có nhiều cultivar màu mè, trở khác nhau, thường Tr làm kiếng.

- Cultivated (*Ocimum crispum* Thunb.; *P. nankinensis* DCne).

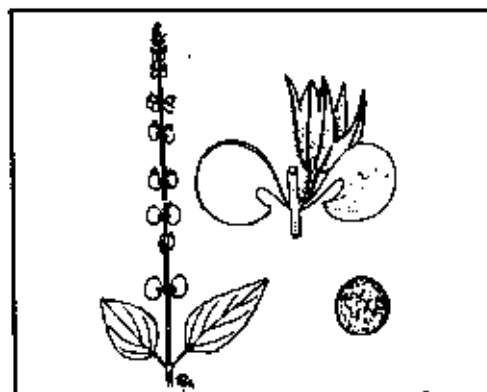

7476 - *Mosla bracteata* Doãn.

Cỏ cao 0,4 m, *nhất niên*, nhiều nhánh, có lông mịn lúc non. Lá có phiến xoan, đáy tà hay tròn, vào 3 x 1,5 cm, gân-phụ 3 cặp, gân như không lông; cuống dài 1 cm. Pháthoa ở ngọn và nách lá, dài đến 20 cm, 2 hoa mỗi mắt; láhoa xếp hai và phát triển thành phiến cong tròntròn; đài có lông, 2 môi, môi trên 3 răng, môi dưới 2 răng dài; vành dài bằng hai dài, 2 môi; tiểuhụy 4. Bểquả tròn, nâu đậm, có mạng, to 1,2 mm.

Vào 1.500- 2.000 m: Sapa.

- Annual herb; bracts plicate and incurved.

7477 - *Mosla cavaleriei* Lévl.

Cỏ *nhất niên*, cao 0,6 m; thân có lông; lông dài. Lá có phiến bầu dục bánhình, dài 2-3 cm, có lông trắng năm, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 2-2,5 cm. Pháthoa ở ngọn và nách lá; hoa mọc đối, rộng dài 4-5 mm; đài bầu, có 2 răng dưới nhọn, dài. Bểquả tròn có mạng, trong dài.

Dựa đường mòn, rừng thưa, vào 1.500 m: Cao Lạng, Laichâu, Hoàngliênson.

- Annual herb; limb on 2-2.5 cm long petiole; calyx on fruits inflated.

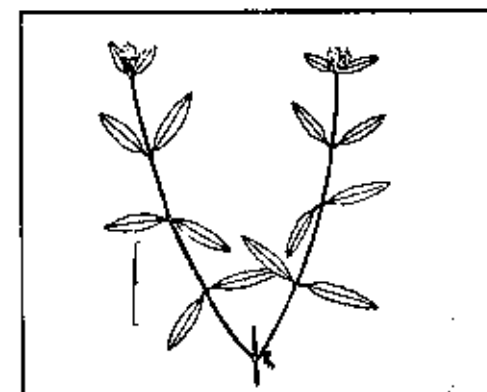

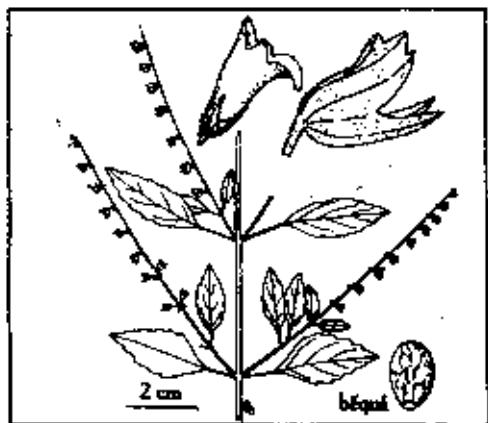
7478 - *Mosla chinensis* Maxim..

Cỏ đứng cao 20-40 cm; thân mảnh, vuông. Lá có phiến hẹp dài, to vài 2 x 0,3 cm, có 5 răng mỗi bên, gân-phụ không rõ, mặt dưới có đốm; cuống dài đến 1 cm. Pháthoa ở ngọn nhánh, lúc đầu dày; hoa 2 môi mắt, trắng, hay hồng, thơm; láhoa như lá, dài đến 1 cm; đài có lông 2 mặt, tai 5; vành, 2 môi, gần như bằng nhau; tiểuhụy 4, không thò. Bểquả tròn, có mạng rõ.

Langson (Máuson), Hasonbinh.

- Herb to 40 cm high; flowers white or pink; corolla 4-lobate, regular.

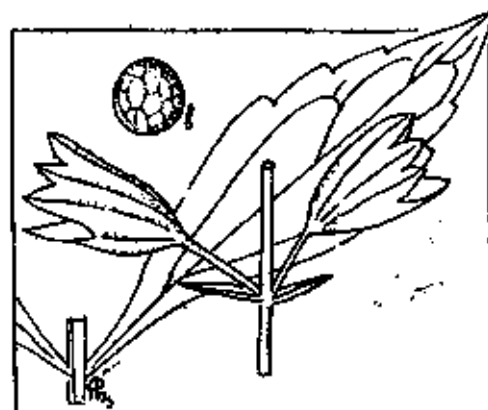

7479 - *Mosla dianthera* (Benth. & Hook.) Maxim.
Lá-men.

Cỏ cao 30-60 cm; thân mảnh, vuông, lông khá dài. Lá nhỏ; phiến xoan hơi bánhình, không lông, bia có răng, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài vào 1 cm. Pháthoa thưa, mỗi mắt 2 hoa; dài đồngtrường, mỗi trên 3 răng; vành trắng hay hồng hay tím, cao bằng hai dài, mỗi dưới 3 thùy; tiểuhụy thụ 2. Béquả nâu đen, có mạng, dài 1,7 mm.

Caolang, Hoàngliênsơn, Hànamninh đến Bìnhtrịthiên, và Tr lâm giavi; trị nhức-dầu; có trong toa làm men rượu.

- Herb to 0.5 m high; limb glabrous; flowers white or pink; fertile stamens 2 (*Lycopus dianthera* Buch.-Ham.).

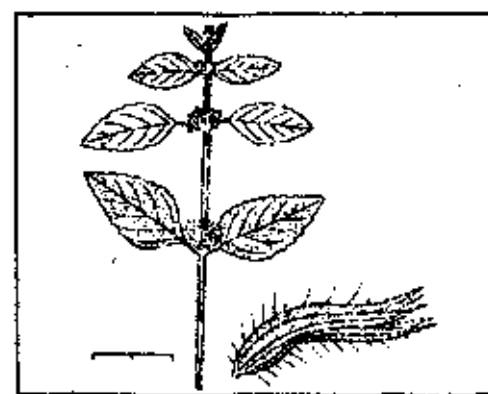

7480 - *Mosla scabra* (Thunb.) C.Y. Wu & H.W. Li.

Cỏ có nhiều nhánh, cao 0,6-0,8 m; lông vuông, không lông, nâu lúc khô. Lá nhỏ, có phiến thon bánhình, dài 1-2 cm mà thôi, dây từ từ hẹp trên cuống, có lông tiết như dóm, bia có 3-4 răng mỗi bên, gân-phụ 2-3 cặp. Hoa mọc đối trên láhoa thon nhọn, dài bằng rộng; dài có 2 môi, mỗi trên 3, dưới 2 răng. Béquả tròn, to 1 mm, nâu, có mạng.

Vào 1.500 m: Sapa; VII. *In vitro*, chống siêukhuẩn thùybàochoán.

- Herb to 0.8 m long; limb small, 1-2 cm long; flowers glabrous; achenes reticulate, 1 mm across (*Ocimum scabrum* Thunb.).

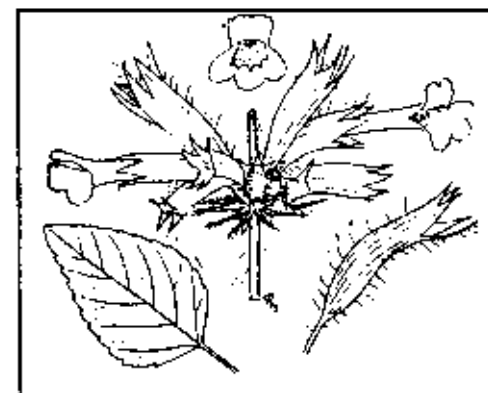

7481 - *Clinopodium chinensis* (Benth.) O. Ktze.
Chândài Trungquốc.

Cỏ có thân mảnh, có lông dày hoe lúc non; lông dài. Lá có phiến xoan, to 2-3 x 1,5-2 cm, có lông dày, gân-phụ 5 cặp; cuống ngắn, 4-6 mm. Chùm dây, dây lông; đài có ống gậy, mỗi trên 3 răng, mỗi dưới 2, dây lông dài; vành hồng, mỗi trên 2 thùy cạn, mỗi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4. Trái nhỏ, trònđài, láng.

Làocai.

- Herb rufous pubescent; glomerules; calyx incurved; corolla pink (*Calamintha chinensis* Benth., *C. clinopodium* Benth. in DC).

7482 - *Clinopodium gracilis* (Benth.) Matsum.
Chândài thanh, Cauphongluân,

Cỏ yếu, bò, có lông; thân gần như tròn. Lá có cuống; phiến xoan thon, bia có răng nhỏ, có ít lông, gân-phụ 5-6 cặp. Chùm ở nách lá và ngọn nhánh với nhiều lông và láhoa hẹp như kim; đài dài 6-7 mm, ống gậy, có 10 gân, có lông, hai răng dưới dài hơn; vành trắng hơi tím, cao 11 mm; tiểuhụy 4, không thờ. Béquả nhỏ, láng.

Dựa lộ, rừng Thông: Sapa, Đàlat.

- Spreading herb; calyx incurved; corolla purplish white (*Calamintha gracilis* Benth. in DC.).

7483 - *Melissa axillaris* (Benth.) Back. & Bakh.f.

Cỏ cao 0,5-1 m; thân vuông, có ít lông. Lá có phiến xoan nhọn, dài 2-6 cm, gân-phụ 4 cặp, bìa có răng thấp; cuống dài 1-1,5 cm. Hoa ở chót nhánh; đài có lông, 10 cạnh, 2 môi, môi trên 2 răng sâu, môi dưới 3 răng cạn; vành không lông, môi trên nhỏ, 2 thùy, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy cao bằng hoa. Bề quả nhỏ, to 1 mm, nâu.

Vùng núi 1.500-2.600 m, ven rừng, trắng, dựa suối: Sapa, Hâtuyên, Langbian.

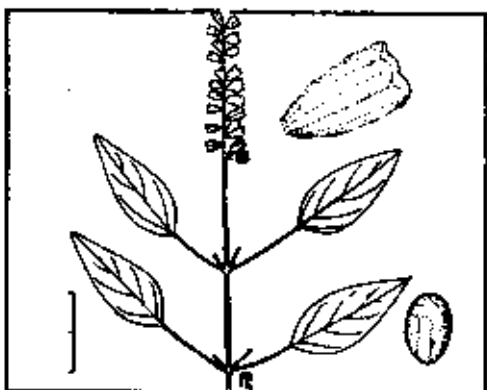
- Herb to 1 m high; corolla glabrous, 2-labiated; nucules brown, 1 mm large (*Geniosporum axillare* Benth.).

7484 - *Salvia farinacea* Benth.. Cúthảo bột.

Cỏ cao 0,5 m; thân không lông, vuông. Lá có phiến nhỏ, xoan thon, to 2,5-3 x 1-1,5 cm, rộng nhất ở 1/2 dưới, bìa nguyên, gân-phụ 3 cặp; cuống dài 1,5-2,5 cm. Pháthoả ở ngọn, như trụ dài; đài có 5 thùy tẻ, gân 10, dày lông lam đậm mặt ngoài, láng mặt trong; vành lam tía, môi trên 1 thùy, môi dưới 4. Bề quả nhỏ, 2,2 mm, xoan đẹp đẽ, nâu dợt với gân nâu.

Gốc Texas, Mexico, Tr ở B.

- Herb 0.5 m high, glabrous; flowers blue purplish.

7485 - *Salvia hoerii* Reg.. Cúthảo Hoer.

Cỏ đứng; thân gân như tròn. Lá có phiến xoan tamgiác, lục đậm, có lông mịn, nhám; cuống dài 1 cm. Pháthoả đứng cao 10-15 cm ở chót thân; hoa chụm 3-5; đài 2 môi, cao 4-7 mm; vành cao 2 cm, đỏ, môi trên có lông, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy thụ 2. Bề quả nhỏ.

Tr ở Cánh; III.

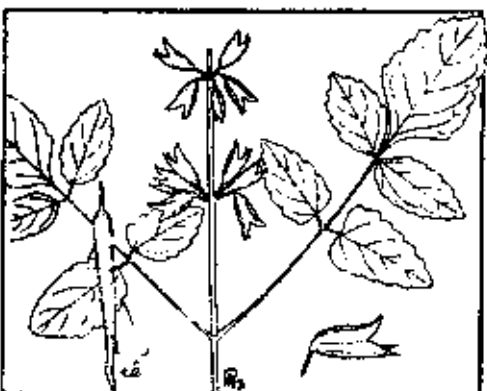
- Ornamental.

7486 - *Salvia multiorbiza* Bunge. Cúthảo, Dansâm, Huyét-sâm; Red-rooted Sage.

Cỏ cao 0,5-0,6 m, không nhánh; thân có 4 cạnh tròn, có lông mịn. Lá kép; lá-phụ 5, có phiến bầu dục, lá-phụ dưới có cuống, lá-phụ chót to, gân-phụ 3-4 cặp. Pháthoả dài 20 cm; hoa chụm; cọng hoa 2-3 mm; đài cao 4-6 mm, có lông mịn, dài đến 1,5 cm và ửng đỏ ở trái.

Hoàngliênsơn, Vinhphú, Hànội. Có tính diệt vi khuẩn, chống viêm; rễ cho phụ nữ, điều hòa kinh nguyệt, ăn uống thất thường, đau khớp, khó ngủ, hời hợt.

- Unramified herb to 0.6 m, pubescent; leaves 5-foliolated; calyx accrescent reddish.

7487 - *Salvia nana* Doãn. Cúthảo lùn.

Cỏ lùn. Lá mọc *chụm ở gốc*; phiến bầu dục, dài 2,5 cm, đáy tròn hay cắt ngang, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 1,5-2,5 cm. Pháthoa trên trục cao 12 cm, mang 6-7 luânsinh 6-hoa; dài có lông, dài 3-4 mm, 2 môi; *vành lam đỏ*, môi trên nhỏ, lõm, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2, thò. Béquả nhỏ, tròn dài.

Quảng trị (hình theo Doãn).

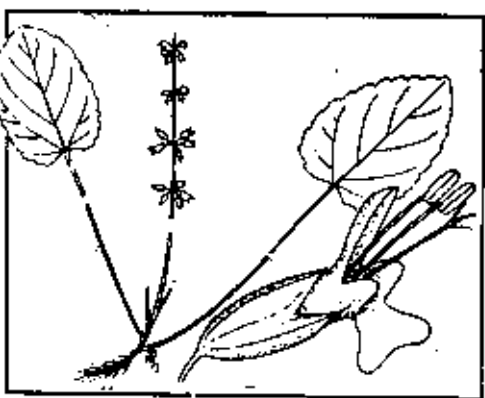
- Leaves rosulate; flowers light violet.

7488 - *Salvia plebeia* R.Br.. Cúthảo dân chúng.

Cỏ *nhất niên* cao 0,5-0,6 m, ít nhánh; nhánh có lông mịn, vuông. Lá có phiến tròn dài thon, to vào 6 x 3 cm, có lông mịn, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1,5-2,5 cm. Pháthoa ở ngọn nhánh, dài đến 10-12 cm, chụm 4-6 hoa nhỏ; dài có lông thưa và tuyến, môi trên nguyên hay có 3 răng, 2 răng dưới to; *vành tím*, môi dưới có thùy giữa lõm, thùy cạnh tròn; tiểuhụy thụ 2. Béquả 4, tròn dẹp, to 1 mm, nâu, không mang.

Hàtuyên, Hàsonbình, Bìnhtrịthiên. Cây lợitiểu, trị ung; lá lợitiểu, trị bệnh da, trị sánlái; hột trị ja, kinhnguyệt quá nhiều.

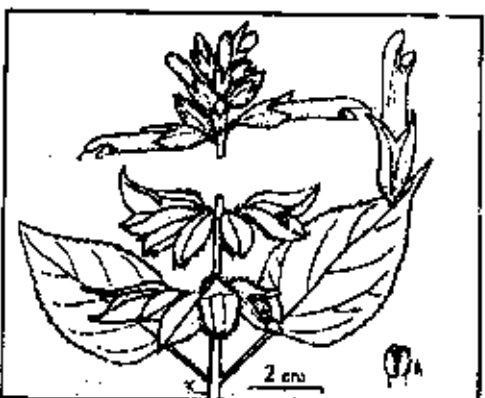
- Annual to 0.6 m high; flowers violet; nucules 1 mm, not reticulate.

7489 - *Salvia scapiformis* Hance. Cúthảo trục-pháthoa.

Cỏ có *thân nằm với rễ bất định*, to 2-4 mm, dài 4-7 cm; thân đứng ngắn. Lá có *cuống dài 8-10 cm*; phiến bầu dục hình tim, dài 3,5-5 cm, bìa có răng to, gân-phụ 3-4 cặp. *Trục pháthoa đứng dài 20-25 cm*, mang chụm hoa có cọng; dài cao 5-7 mm, 2 môi, *đỏ*; *vành cao 6-8 mm*, môi dưới 3 thùy, thùy giữa như cắt ngang; tiểuhụy thụ 2, thò dài.

Hàtuyên.

- Ascending herb; scape terminal, 25 cm long; calyx red; corolla 6-8 mm long.

7490 - *Salvia splendens* Ker.-Gawl. Xácpáo nữ; Scarlet Sage; Sauge éclatante.

Bụi *daniên*, cao đến 1 m; nhánh có 4 cạnh. Lá có phiến to vào 6-8 x 3-5 cm, không lông, đáy tròn hay hơi hình tim, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Pháthoa đứng ở ngọn, cao đến 20 cm, *như nhung đỏ*, có láhoa *đỏ chói*; dài *đỏ*, có 3 răng xoan; *vành đỏ*, dài 5-6 cm, không lông, môi dưới 3 răng. Béquả 4, cao 4 mm.

Tr làm kiếng ở Hà Nội, Đà Lạt, góc Brazil; I-XII.

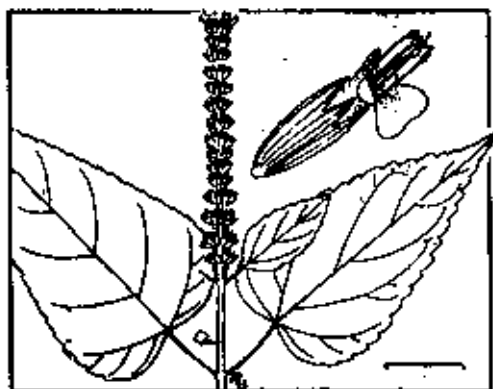
- Ornamental.

7491 - *Agastache rugosa* (Fish. & Mey) O. Ktze.
Phủi nhám, Bắc thảo; Chinese Giant Hyssopus.

Cỏ cao đến 1,5 m; thân vuông, ít lông. Lá có phiến tương đối to, 10-12 x 6-7 cm, mỏng, như không lông, đáy hình tim, gân từ đáy 3, gân-phụ 3 cặp; cuống mảnh, dài 1-1,5 cm. Pháth hoa như gié đứng hình trụ với nhiều luãnsinh hoa; dài 6-9 mm, không lông, 5 răng, răng trên to hơn cả; vành đỏ, môi trên chẻ hai, môi dưới 3 thùy, thùy giữa to, lớn; tiểuhụy 4. Béquả nhỏ, láng.

Sapa, Nghê tinh. Trị sốt, phátkhích baotù, trị mữa.

- Herb up to 1.5 m high; limb glabrescent; corolla red (*Lophanthus rugosus* Fisch. & Mey).

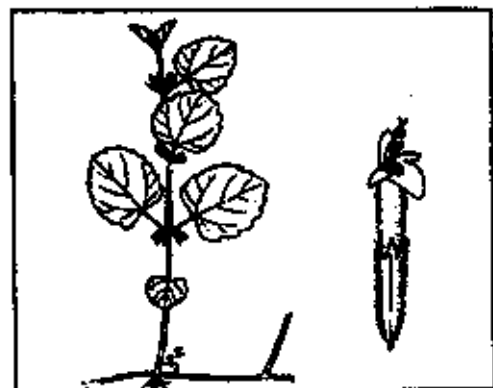

7492 - *Glechoma breviflora* Rupr. Liên chiên; Lierre terrestre.

Cỏ daniên có thân bò dài đến 0,5 m, cho thân đứng, có lông dày hay gần như không lông. Lá thơm khi vò, có phiến hình thận hay tim, to 1,5-4 cm, bìa có răng to. Chùm ở nách lá; dài cao 5-5,8 mm, có răng nhọn, cao bằng 1/3 ống; vành lam tím, môi trên có 2 răng nhỏ, môi dưới có thùy giữa dài. Túbéquả.

B; IV-VI. Đợt dùng cho trẻ em quá nhạy-cảm, trị suyên; *in vitro*, chống siêukhuẩn thùy bào chấn.

- Perennial creeping herb; flowers purple blue (*G. hederacea* L.).

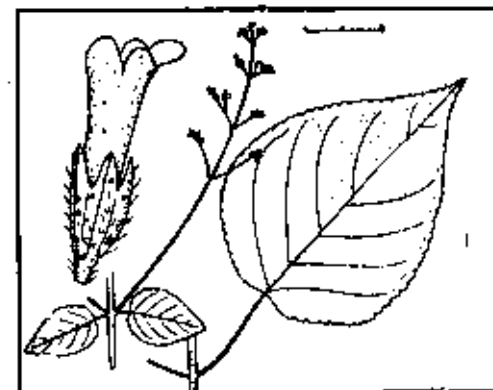

7493 - *Craniotome furcata* (Link) O. Ktze. Phẫu đầu.

Cỏ cao đến 1 m; thân có lông mịn, gần như tròn. Lá có phiến xoan, đáy hình tim hay cắt ngang, có lông dày, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 5-6 cặp; cuống có lông, dài 2-4 cm. Chùm mang tụtán bôcạp nhiều hoa nhỏ; dài 5 răng như nhau; vành huông, cao bằng hai dài, có lông, môi trên to, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4. Béquả láng, nhỏ, trong dài tròn, miệng thất lại.

Sapa.

- Herb 1 m high; limb tomentose; flowers small, pink (*Ajuga furcata* Link; *C. versicolor* Reichb.).

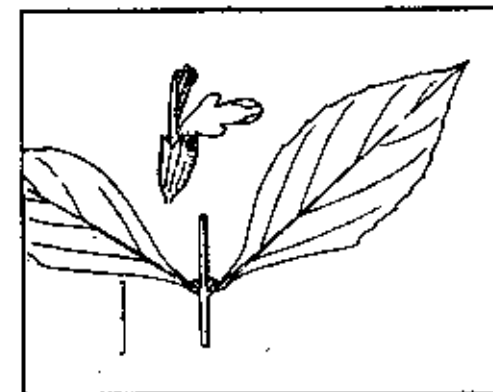

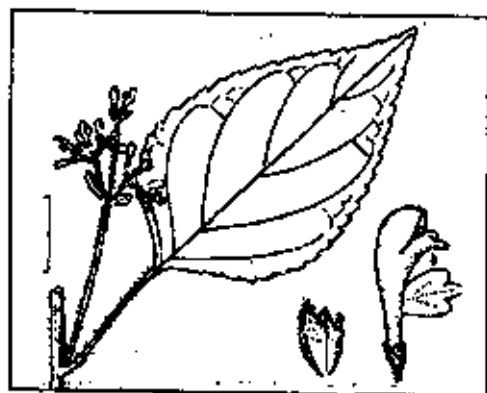
7494 - *Paraphlomis pagantha* Doãn. Song

Cỏ có thân vuông, không lông. Lá có phiến xoan thon, to 9-10 x 4-5 cm, đầu nhọn, đáy từ hẹp trên cuống, bìa có răng thưa, gân-phụ 4 cặp; cuống dày 4-7 mm. Hoa ở nách lá; dài không lông, cao 4 mm; vành hai môi, môi dưới dài, 3 thùy; tiểuhụy 4, dài bằng môi trên.

Caobàng, Hàsonbình, 1.000-1.500 m.

- Herb glabrous; limb lanceolate; axillary glabrous flowers.

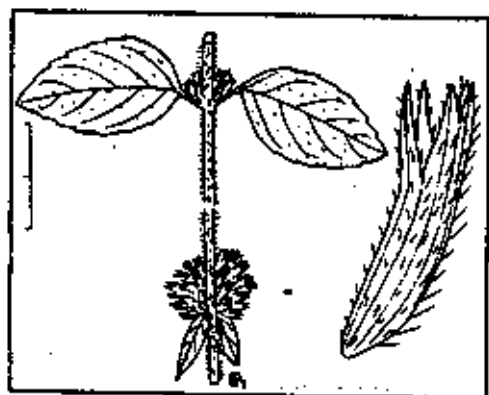

7495 - *Microtoenia insuavis* (Hance) Prain ex Briq. Vithăng.

Cỏ to. Lá có phiến xoan thon, to 9 x 5 cm, chót nhọn, đáy từ hẹp trên cuống, gân-phụ 5-6 cặp, bìa có răng to; cuống dài 3-4 cm, có lông. Chùm-tútán ở ngọn nhánh, có lông mịn; hoa cao 1,2 cm; dài 2 mm, gần như đều, răng có lông; vành có môi trên hình chóp tròn, môi dưới nhỏ hơn, 3 thùy; tiểunhụy không thò.

Dựa lộ: Langson, Sonla, Hà Bắc, Hà Sơn Bình, Hà Nam Ninh (hình phỏng theo Hooker).

- Herb; limb glabrous; flowers 2 cm long; calyx pubescent; corolla glabrous (*Gomphostemma insuavis* Prain).

7496 - *Satureja chinense* (Benth.) Briq.

Cỏ cao 40 cm; thân có 4 cạnh, có lông dày dầy. Lá có phiến xoan bán hình, dài 1,5-2 cm, bìa có răng nằm, gân-phụ 4-5 cặp, có lông thưa hay ít lông; cuống dài 1 mm. Chùm to 2 cm; dài cao, có lông, môi trên 2 răng sâu, môi dưới 3 răng cạn.

Sapa; IV.

- Herb to 0.4 m high; glomerules 2 cm large (*Calamintha chinense* Benth.).

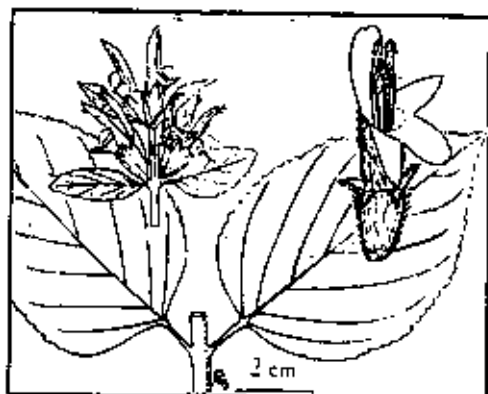

7497 - *Satureja confinis* (Hance) Kuds.

Bụi nhiều nhánh. Lá nhỏ, không lông, có phiến bầu dục, to vào 1,7 x 0,8 cm, bìa có răng đều, gân-phụ 4-6 cặp; cuống dài 0,5-1 cm. Phát hoa ở chót thân, mang chùm cách nhau; rộng 0,6 mm; dài 4 mm, có lông, có ống dài bằng môi, môi trên 2 răng cao, nhọn, môi dưới 3 răng cạn; vành cao cỡ dài, môi trên 3 thùy, môi dưới 3.

Dựa lộ, 1.500 m: Sapa; II, 2.

- Bush; limb small, glabrous; glomerules; calyx pubescent; corolla as long as calyx.

7498 - *Colquhounia coccinea* Wall. Kinh Quốc đỏ.

Bụi; thân cao 2-3 m, hình trụ, đầy lông hình sao. Lá có phiến xoan đến hơi thon, dài 8-10 cm, đáy tà hay tròn, có lông hình sao dày, trắng; cuống dài 1-2 cm. Phát hoa ít hoa; dài cao 1 cm, mặt ngoài đầy lông; vành đỏ, dài 2-2,5 cm, môi dưới 3 thùy bằng nhau; tiểunhụy 4. Bề quả có cánh ngắn.

Rừng thưa, ven rừng, vùng núi cao: Đà Lạt; I.

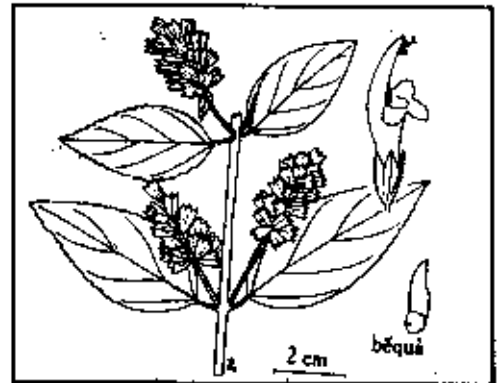
- Bush 2-3 m high; stellate white pubescence; corolla red; fruit with short wing.

7499 - *Colquhounia elegans* Wall. Kinh quốc đẹp.

Bụi cao 1-2 m; thân hình trụ, có lông dài, dày. Lá có phiến thon, dài 2-5 cm, mỏng, đầu tròn, đầu nhọn, *dây lông đơn* ít khi chẻ hai. Pháthoa ở nách lá; thùy (var. *pauciflora* Prain) hay dày (var. *tenuiflora* Prain) hay dày và dài (var. *tenuiflora*) dài 1 cm; vành cao 2,5 cm, môi dưới có thùy giữa nhỏ hơn. Bề quả to 1,5 mm, có cánh to hơn trái.

Đàlat.

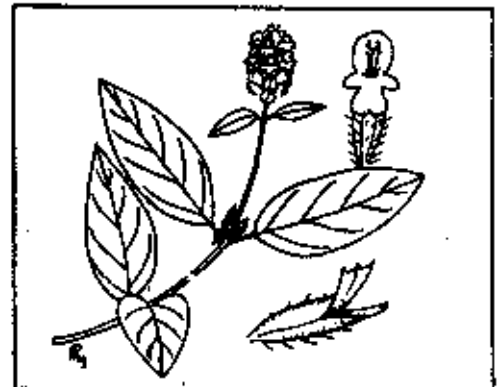
- Bush 1-2 m high; limb covered by simple hairs; corolla 2.5 cm long; fruits with long wing.

7500 - *Prunella vulgaris* L. Hầu hoa thông thường, Khô thảo; Hell All, Self-Heal.

Cỏ lưỡng hay daniên, bò ở đất rời đứng cao 25 cm; thân vuông, có lông thưa. Lá có phiến thon, to vào 3-6 x 1,5-2 cm, không lông; cuống dài 5 mm. Pháthoa *đứng* ở chót nhánh; gié có lá hoa kết lợp, *nâu tím*; đài có lông thưa, mỗi trên 3 răng, mỗi dưới 2, nhọn; vành *lâm đậm hay tím*, hai môi, mỗi dưới 3 thùy tròn tròn.

Caolang, Hoànglienson, Hà Nội, Vinhphú, Hàtuyên, Cốngtum. Chứa nhiều K, lợi tiểu; kháng sinh; lợi sữa, trị sốt; cây và hoa trị ung thư.

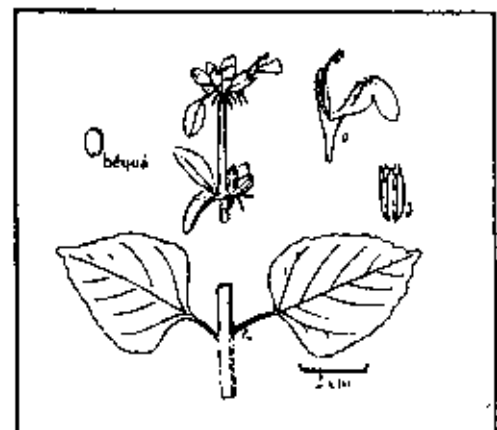
- Biennial or perennial; flowers blue or violet.

7501 - *Anisomeles indica* (L.) O. Ktze. Diphần Ân, Thiên thảo.

Cỏ *nhất niên* cao vào 1 m; thân vuông, có nhiều lông. Lá có phiến xoan, to mỏng, đầu tròn, đầu nhọn, *đáy tròn, cắt ngang, gân-phụ*, có lông mịn; cuống dài 1,5-2 cm. Pháthoa ở nách lá; đài có 5 răng đều; vành *hường hay đỏ*, môi dưới có lông đứng dài, sậm; tiểu hụy 4. Bề quả nhỏ xoan, láng.

Trắng, đất hoang cao độ thấp: từ Langson, Sapa, qua Bìnhtrị thiên, đến Cánhô; XII-II. Lá bó, trị xáo trộn hệ thần kinh, kiễng, trị bệnh baotử, làm tiết mật; lợi tiểu, trị sốt. Có nhiều thứ.

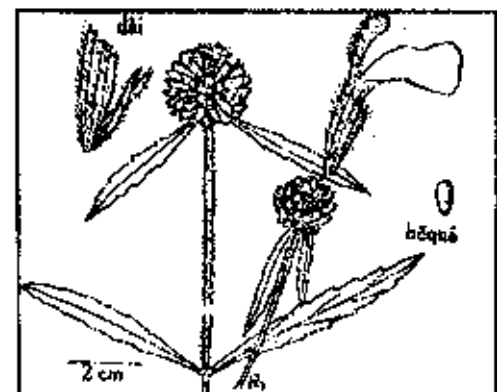
- Annual; limb pubescent; flowers pink or red; inferior lip developed (*Nepeta indica* L., *A. ovata* R. Br.).

7502 - *Leucas aspera* (Willd.) Link. Bạch thiết nhám.

Cỏ cao 0,3-0,4 m; thân vuông, có lông. Lá xanh tươi; phiến *thon hẹp nhọn*, dài 2-5 cm, bìa có răng thưa, năm, *gân-phụ* 3-4 cặp. Chùm như hoadầu; lá hoa hẹp, có lông; đài cao 1 cm, có lông mặt ngoài, không lông mặt trong, 10 răng, *miệng xéo*; vành *trắng*, môi trên hình nón, có lông; tiểu hụy 4. Bề quả nâu, to 3 mm.

Thông thường dựa lộ, đất hoang, bình nguyên, nhất là duyên hải: Đồnson, Thanh hóa, Nha trang, Phanrang, Cônson; I-XII.

- Annual 0.4 m high; limb narrow lanceolate; flowers white (*Phlomis aspera* Willd.).

7503 - *Leucas biflora* (Vahl) Benth. ex Wail. Bạchthiệt hai-hoa.

Cỏ *daniên*; thân yếu, cao đến 50 cm, hơi vuông. Lá có phiến xoan tamgiác, to 2-3 x 1,5-2 cm, bìa có răng, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 4-6 mm. Chùm ở nách lá, mang 2-3 hoa; dài cao 5-7 mm, miệng không xéo lăm, mang 10 răng; vành trắng, môi trên hình nón, môi dưới to, 3 thùy; tiểuhụy 4. Béquả có 3 cạnh.

N.

- Perennial; axillary flowers 2-3; corolla white (*Phlomis biflora* Vahl).

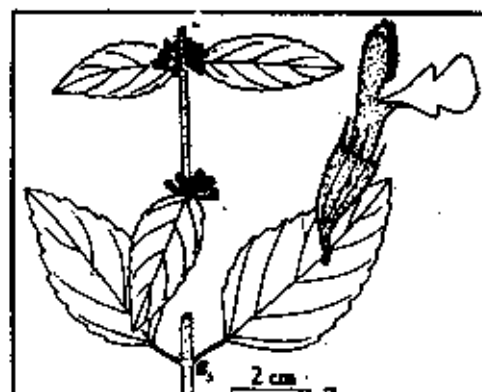

7504 - *Leucas ciljata* Benth. in Wall. Bạchthiệt rìa.

Cỏ cao đến 1 m; thân to 6-7 cm, có lông dày nằm ngược, màu vàng hoe. Lá có phiến thon, to đến 6-9 x 2,5-3 cm, chót thon nhọn, đáy tù, gân-phụ 5-6 cặp, mỏng, có lông mịn nằm, vàng; cuống dài 6-8 mm. Chùm ở ngọn, to 1,5-2 cm, có nhiều láhoa hẹp dài (1 cm), có lông dài; hoa không cong; dài 7 mm, thót ở miệng và đáy, có lông dài, màu rụng, răng 10, tủa ra như ngôi sao, dài 2,5 mm; vành trắng, có lông vàng mặt ngoài; tiểuhụy 4. Béquả láng, dài 2 mm.

Sapa.

- Herb to 1 m high; dense yellow pubescence; bracts long, hairy; corolla white.

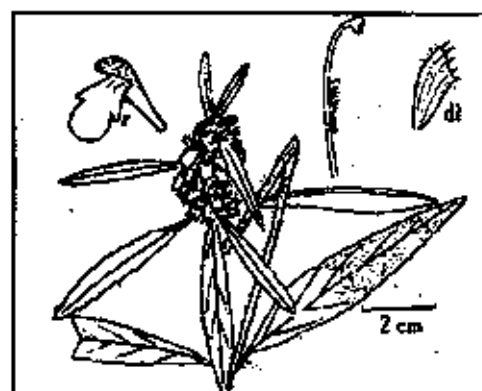

7505 - *Leucas mollissima* Benth. in Wall. Bạchthiệt mềm.

Cỏ đứng hay nằm; thân vuông, có lông ít nhiều, hướng ngược. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 6 x 3 cm, bìa có răng đều, gân-phụ 4-6 cặp, mặt dưới có lông; cuống dài 1 cm, ở các lá trên, cuống ngắn hay vắng. Chùm ở nách lá; hoa nhiều; dài cao 8 mm, có 10 gân và 10 răng; vành trắng, cao 13 mm, có lông dày mặt ngoài; tiểuhụy 4. Béquả nâu, to 2 mm.

Lạngson, Hoà bình, Bắc Thái.. đến Preng.

- Erect or spreading herb; limb pubescent; flowers white, densely pubescent

7506 - *Leucas zeylanica* (L.) R. Br. Mèdát, Bạchthiệt Tichlan, Manmác trắng.

Cỏ cao 0,1-0,5 m; thân vuông, có lông. Lá có cuống ngắn; phiến thon, nhọn hai đầu, to vào 8 x 1,8 cm, có lông, bìa có răng nằm. Chùm dày ở nách lá ở ngọn; láhoa hẹp, ngắn; dài dài 6 mm, có lông dài mặt ngoài, thưa mặt trong, miệng hơi xéo, 10 răng; vành trắng, môi trên hình nón, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4. Béquả nâu, láng.

Thông thường, dựa lộ, đất hoang, bình nguyên, BTN; I-XII. Hạnhiệt, phảnkích, giúp tiêuhóa, đắp trị đau ở da; rễ trị rét ở An.

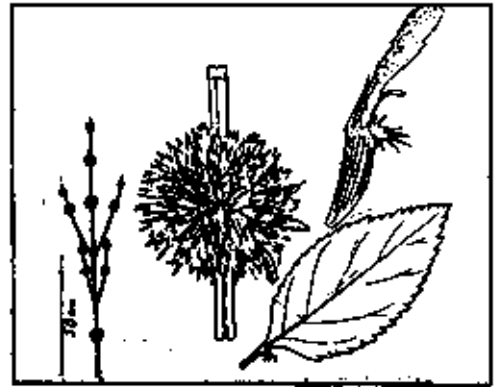
- Common weed; leaves pubescent; flowers white (*Phlomis zeylanica* L.)

7507 - *Leonotis nepetifolia* (L.) R.Br., Sunhi.

Cỏ nhất-niên cao đến 2 m, ít nhánh; thân vuông, có rãnh. Lá có phiến bầu dục, to 7-9 x 3-4 cm, bìa có răng nhọn, có ít lông, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm tròn, dày, cứng, to 5-6 cm; lá hoa như gai; đài cao 2 cm, có 8 răng nhọn; vành màu cam đậm, dày, môi trên hình nón, như nhung, môi dưới nhỏ, 3 thùy; tiểuhụy 4. Béquả nhỏ, dài dẹt, đen.

Đất hoang, nhất là dựa biển, từ Côngtum, Nhatrang đến Barja, Hà-tiên; XI-VII, 11-7. Rễ trị kinh phong; hoa trị mề đai năm.

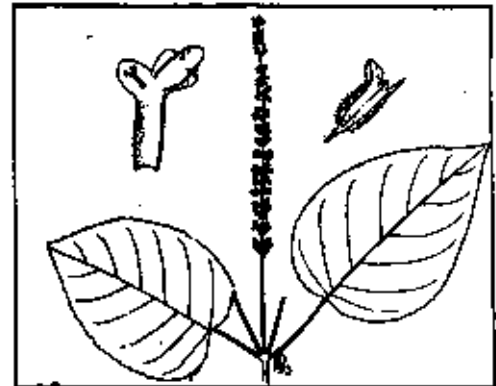
- Annual, 2 m high; glomerules 5-6 cm large; flowers orange velvety (*Phlomis nepetifolia* L.).

7508 - *Paralamium gracile* Dunn. Song-húng

Cỏ. Lá có phiến xoan rộng, to 6,5 x 4,5 cm, đầu tù, đáy tròn hơi lõm, bìa có răng mịn, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 2,5 cm. Pháthoá dài ở ngọn và nách lá trên; chụm; cọng hoa dài 2 mm; đài có lông mịn, ống phù, có 1 răng to, dành; vành có ống mang môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4, gắn ở cổ ống.

Vĩnhphú.

- Limb ovate cordate; inflorescence terminal; corolla with inferior lip 3-lobate.

7509 - *Stachys oblongifolia* Wall. ex Benth.. Gié lá-tròn-dài

Cỏ có nhánh, cao 0,3 m; thân có lông phủ, mảnh, hoe. Lá nhỏ; phiến thon hẹp, dài 3-4 cm, chót nhọn, đáy tù rộng 1-1,5 cm, bìa có răng, gân-phụ 3 cặp; cuống 2 mm. Pháthoá là chùm ở ngọn, mang hoa chụm một-vài ở nách lá; đài cao 6 mm, đều, có lông, răng tamgiác; vành có ít lông, môi trên nhỏ hơn môi dưới; tiểuhụy dài bằng môi trên. Béquả nhỏ.

Ruộng: Lạngson, Bắcthái, Hoànglienson, Hà-nội, Hàsonbinh, Hànamninh; IV.

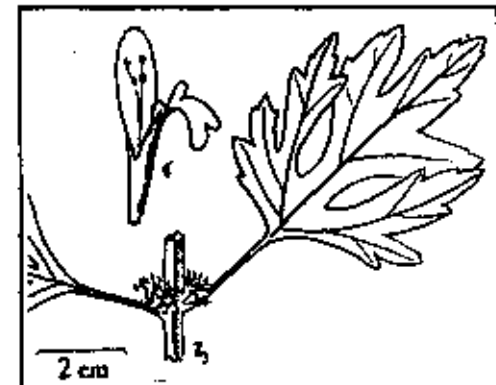
- Herb to 30 cm high; stem rufous hirsute.

7510 - *Leonurus sibiricus* L. Ichmáu; Motherwort.

Cỏ nhất-lưỡng-niên, cao hơn 1 m; thân vuông. Lá có phiến chẻ sâu thành 3-5 thùy hẹp, có lông ít nhất là ở mặt dưới. Chụm ở nách lá; đài cao 5-6 mm, 5 răng, có lông; vành đỏ cao 15-20 mm, môi trên rộng, môi dưới ngắn hơn môi trên, 3 thùy; tiểuhụy 4. Béquả to 2 mm, có 3 cạnh.

Hà-tuyên, Lào-cai và Tr khắp-cùng, 0-1500 m. Bó túc-cung, làm corút túc-cung, điều-hòa kinh-nguyệt, hạ huyếtáp, lợi-tiểu, hạn-huyết, phándương; in vitro, chống siêu-khuẩn trái-rạ.

- Annual or biennial; leaves with narrow dentate lobes; flowers red.

7511a - *Leonurus artemisia* (Lour.) Hu

Cỏ nhất hay lưỡng niên, cao 0.5-1 m; thân có lông mịn. Lá ở gốc xoan, bìa có răng; lá ở trên cao xé sâu thành thùy hẹp, nhọn. Phấn hoa cũng là chum ở nách lá; dài 5 răng, có lông; vành cũng hai môi, môi dưới 3 thùy; tiểu nhị 4. Bề quả như loài trên.

B.

- Differt of precedent species by the leaves deeply lobed (*Leonurus heterophyllus* Sweet).

Scutellaroides:

7511 - *Scutellaria angulosa* Benth. Thuần canh.

Cỏ cao 0.5-0.8 m; thân có lông dày hay không dày. Lá có phiến xoan tamgiác, to vài 2-3.5 x 2.5-3 cm, bìa có răng nằm, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1-2.5 cm. Phấn hoa thưa, cao 10 cm; hoa khá to; dài 3 mm, có ít lông, ống trường lên đến 8 mm, môi trên to; vành cao 3 cm, không lông; tiểu nhị không thò.

Dựa lộ, vào 2.200 m: Sapa; VII.

- Herb to 0.8 m high; calyx accrescent to 8 mm long; corolla 3 cm long.

7512 - *Scutellaria baicalensis* Georgi. Thuần Baicai; Chinese Skullcap, Baical Skullcap.

Gốc daniên, cho ra nhiều thân cao 30 cm, mảnh, không lông. Lá có phiến tròn dài hẹp, to 3.5 x 0.7 cm, tròn hai đầu, mặt trên lục lúc khô, không lông; cuống 1 mm. Phấn hoa ở ngọn; cộng hoa dài 2-3 mm; dài có lông trắng, thuần đứng, môi trên rìa lông; vành cao 16-20 mm, có lông mịn mặt ngoài; tiểu nhị 4, bao phấn chữ V, có lông.

Tr: Hànội. Rễ giải nhiệt, kiện vị, trị không kinh, ung thư, đau mắt (đỏ), phong gỏi, huyết áp cao, mất ngủ.

- Cultivated.

7513 - *Scutellaria barbata* D. Don. Thuần râu, Hoàng cầm râu.

Cỏ cao 0.2-0.3 m; thân không lông. Lá có phiến xoan thon, dài 1-2 cm, bìa có răng đều, gân-phụ 3-4 cặp; cuống ngắn, 1 mm. Phấn hoa dài 3-5 cm ở chót nhánh; lá hoa thon hẹp; dài cao 2.5 mm, thuần hình chóp có lông; vành có lông thưa, cao 7-9 mm, miệng rộng; tiểu nhị 4, thò, bao phấn có ít lông. Muồng thôn (Hòabình); IV. Làm cường tráng tinh dịch cho cả nam lẫn nữ, trị ung thư, nọc rắn, đau ở cổ; chống siêu khuẩn cúm.

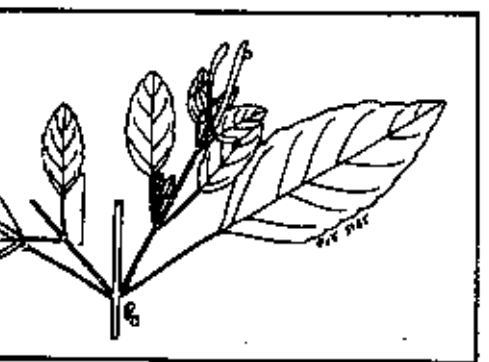
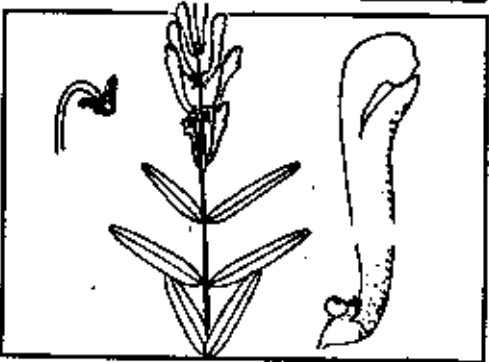
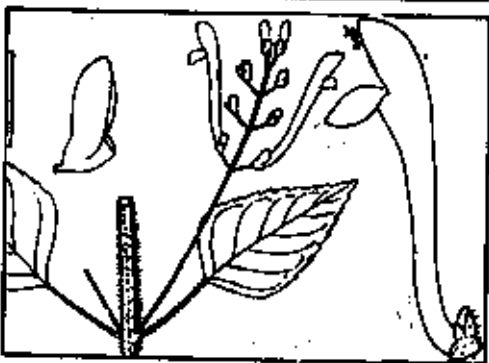
- Herb to 30 cm high; calyx 2.5 mm long; corolla 9 mm long (*S. rivularis* Don).

7514 - *Scutellaria cochinchinensis* Briq. Thuần Nambộ.

Cỏ cao 25-50 cm; lông dài 5 cm, có lông nằm. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 8 x 3.5 cm, bìa có răng thưa, tà, gân-phụ 5-6 cặp, mỏng, không lông; cuống dài 4-6 cm. Hoa lam, gắn ở nách lá ngọn nhánh; dài cao 2 mm, thuần đứng; vành dài 3 cm, môi 5 mm; tiểu nhị không thò.

1-1.800 m: Sapa, Chợ anh, Huế, Đà Nẵng; IX.

- Herb 25-50 cm high; leaves with long petiole; corolla 3 cm long.

7515 - *Scutellaria discolor* Benth. Thuận biến-màu
Cỏ nhỏ; thân mang lá cao 2-3 cm. Lá chụm ở đất; phiến tròntròn bầu dục, to 3-5 x 3-3,5 cm, đáy hình tim, có lông, mặt dưới tái; cuống dài 2-3 cm. Chùm đứng, dài 20-30 cm, có lông; hoa mọc xen; rộng 2 mm, sau 4 mm; đài nhỏ, có thuận đồng-trường thành như chiếc giày; vành cao 1 cm, lam, có lông; tiểuhụy không thò. Béquả to 0,7 mm, có hạt.
Dilinh, Đalat; VI-X.

- Leaves on base of stem; flowers violet; scutellum in the form of sandal (*C. zollingeriana* Briq.).

7516 - *Scutellaria glandulosa* Hook. f. Thuận tuyến.
Cỏ daniên thành bụi nhỏ, cao đến 20 cm; thân có 4 cạnh, có lông mịn. Lá tròn dài hẹp, tà hai đầu, to vào 2-4 x 1 cm, có lông phân tiết, gân-phụ khó nhận; cuống dài 4-5 mm. Chùm cao 5-15 cm ở ngọn; hoa đốidiện, lam, có lông tiết dày; rộng dài 4-5 mm; đài cao 2,5mm, thuận đứng, dài hơn răng dài; vành cao 1,5 cm; tiểuhụy 4. Béquả nhỏ, hình cầu.

Lộcnhinh.

- Perennial; glandulous hairs; flowers blue.

7517 - *Scutellaria indica* L. Thuận Ấn, Hoàngcầm Ấn; Indian sculltraps.

Cỏ năm rỗi đứng, không nhánh, cao 0,2-0,4 m; thân tròntròn, không lông. Lá có phiến xoắn tròn, đáy tròn hay hình tim, to 2-3 x 1,5-2 cm, có ít lông, bìa có răng; cuống 3-5 mm. Pháthoa ở ngọn; luânsinh 2 hoa mọc đối, đứng, láhoa cao 2-3 mm; dài dài 1,5 mm, to đến 3-4 mm ở trái, thuận nhỏ, sau to; vành lam, có lông mịn, cao 1,5 cm, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4, nhịtrường. Béquả to 0,6-1 mm.

Đất lầy; Langhanh; III-VIII.

- Ascending herb; limb glabrescent; flowers blue, 1,5 cm long.

7518 - *Scutellaria langbianensis* Vernh. 1921

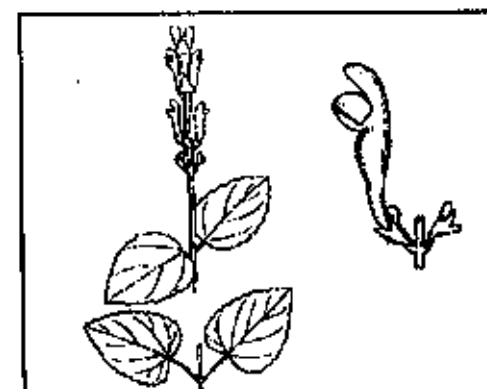
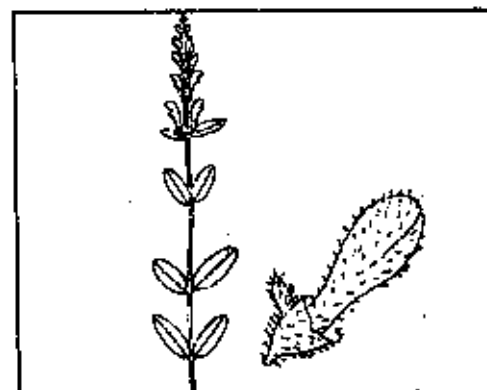
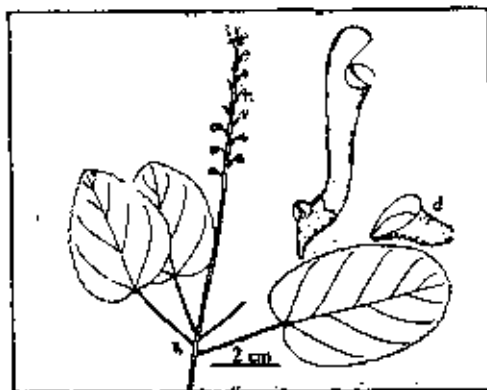
Cỏ đứng, cao 30 cm, mảnh, có lông thưa ngắn. Lá có phiến mỏng, bầu dục, to 6 x 2,5 cm, đáy chót bươm, không lông, bìa có răng thưa; cuống dài 1 cm. Pháthoa ở chót nhánh; rộng 5 mm; đài hình chuông; vành nhỏ, cao 1,5 cm, môi bằng nhau, dài 5 mm. Langbian.

7519 - *Scutellaria orthocalyx* Hand.-Mazz. Thuận dài-đứng.

Cỏ cao 25 cm, có lông mịn. Lá có phiến hẹp nhọn, dài 3-4 cm, rộng 3-4 mm, gân-phụ 4 cặp, rõ ở mặt dưới, bìa uốn xuống; cuống dài 0,5-1 mm. Hoa đứng ở nách lá; rộng ngắn hơn dài; dài 2 môi, có lông tiết, thuận nhỏ rồi tăngtrường to, đứng trên đài; vành cao 1,5 cm, có lông, 2 môi rõ; tiểuhụy 4, chỉ không lông, gắn ở 1/4 dưới của ống vành.

Côngtum.

- Herb to 25 cm high; leaves linear; calyx glandulous, with scutellum developed; corolla 1.5 cm high (*S. linearifolia* Doãn).

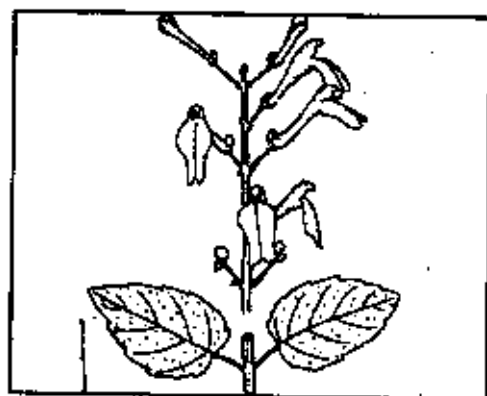

7520 - *Scutellaria sessilifolia* Hemsl.. Thuận hoa-không-cọng.

Cỏ cao 0,4 m; lông dài, không lông. Lá có phiến thon, to 3-6 x 1-1,5 cm, chót nhọn, đáy tà cắt ngang, bìa có răng thưa nằm, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 5-7 mm. Pháthoả cao 6 cm ở ngọn; đài đồngtrường cao đến 4 mm, với *thuần đờng to cao*, ria lông; vành cao 12 mm.

Vùng núi 1.200-2.000 m: Sapa.

- Herb to 0.4 m high; limb lanceolate 3-4 cm long; scutellum developed; corolla 1.2 cm high.

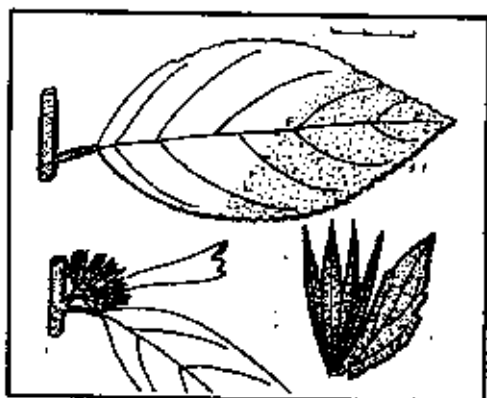
7521 - *Scutellaria violacea* Heyne ex Benth.. Thuận tím

Cỏ cao 0,7 m; thân vuông. Lá có phiến xoan, dài 3-5 cm, có lông rất thưa hay không lông, đáy hơi hình tim, bìa có răng thấp; cuống đến 1 cm. Chùm cao 7-9 cm, hoa mọc đối, tạt qua một bên; cọng dài, láhoa nhỏ; đài 2-3 mm, *thuần đồngtrường đờng cao*; vành tím hay lam, môi dưới to, có bột trắng; tiểunhụy không thò.

Bờ ruộng: Huế, Cà ná; III.

- Herb 0.7 m high, leaves glabrescent; flowers violet or pink; corolla with inferior lip developed.

Prasioidae:

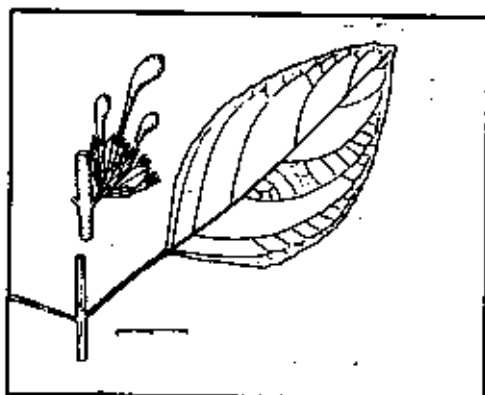

7522 - *Gomphostemma chapensis* Doãn. Đìnhhùng Sapa.

Cỏ cao 0,5-1 m, không nhánh, có lông vàngvàng. Lá có phiến xoan, dài 15-18 cm, chót nhọn, đáy tà, bìa có răng đều, có lông vàng nhất là mặt dưới, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm có cọng ngắn; láhoa rộng hay thon có thùy, có lông; đài có tai thon nhọn; vành cao 3-4 cm.

1.500 m: Sapa; VII.

- Herb to 1 m high; limb yellow pubescent; corolla 3-4 cm long.

7523 - *Gomphostemma chinense* Oliv. in Hook. f. Đìnhhùng Trungquốc.

Bụi; thân cao đến 1,5 m, có rễ bấtđịnh ở đáy, lúc non có lông dày. Lá có phiến xoan xoan-bầuđục, to đến 18 x 6 cm, mặt trên đen, có lông dày như nhung sát, bìa có răng thấp; cuống dài 1-2 cm. Chùm ở phần không có lá hay gần gốc; láhoa như lá nhỏ, có lông; đài có lông dày mặt ngoài, 5 răng dài bằng ống; vành trắng, dài 4 cm, cong về trước; tiểunhụy 4. Trái đen, dài 4-5 mm.

Sơnla.

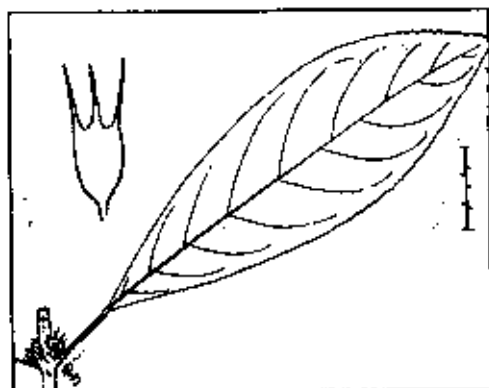
- Bush 1.5 m high; limb velvety beneath; flowers white, 4 cm long.

7524 - *Gomphostemma crinitum* Wall. ex Benth.
Dinhhùng to.

Thân có rãnh, có lông dày, xám vàng. Lá có phiến thon ngược, to 15-25 x 5-8 cm, mặt trên nâu đen, mặt dưới xám úng đen, gân-phụ 8 cặp, bìa có răng nhỏ thấp; cuống dài 3-4 cm. Chùm ở nách lá; dài cao 1 cm, có răng nhọn dài bằng ống.

Giống *G. parviflorum*.

- Stem densely hairy; axillary glomerules; calyx 1 cm high.

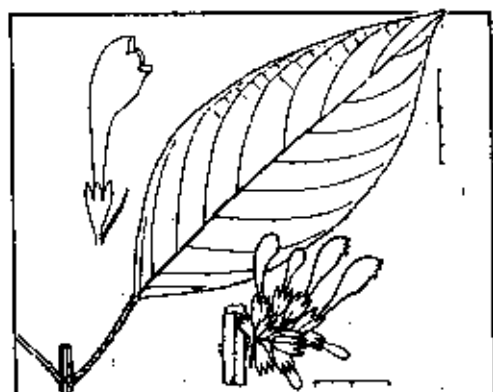

7525 - *Gomphostemma grandiflorum* Doãn.
Dinhhùng hoa-to.

Bụi; thân vuông, có lông dày mịn. Lá có phiến xoan bầu dục, to 20-25 x 10 cm, bìa có răng thấp, gân-phụ 8-9 cặp, 2 mặt có lông hình sao, dày ở mặt dưới; cuống dài 7-8 cm, có lông. Phát hoa ở nách lá, ngắn; láhoa hẹp, ngắn hơn dài; dài cao 1 cm, 5 răng như nhau; vành dài 5-6 cm, dày lông mặt ngoài, môi nhỏ; tiểuhụy 4, không thò.

Bìnhtrị thiên.

- Bush; limb to 25 cm long, stellate hairy; corolla 5-6 cm long.

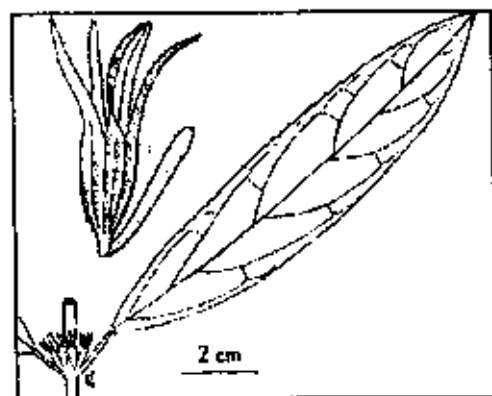

7526 - *Gomphostemma javanica* (Bl.) Benth.
Dinhhùng Java.

Bụi cao 1 m; thân vuôngvuông, đầy lông vàngvàng. Lá có phiến bầu dục hay tròn dài, dài 10-30 cm, mặt trên nhám, mặt dưới đầy lông xám vàng; cuống dài 2 cm. Chùm ở nách lá; láhoa ngắn, hẹp; dài có lông dày, cao 1,5 cm, ládài hẹp dài; vành trắng, cao 4-5,5 cm, môi trên tròn, môi dưới 3 thùy; noãn sào có lông. Phi quả to 4-5 mm.

Bàna, Biênhòa; IX.

- Bush 1 m high; limb grey yellow tomentose beneath; corolla white, 4-5.5 cm long (*Prasium javanicum* Bl.; *G. oblongum* Wall.).

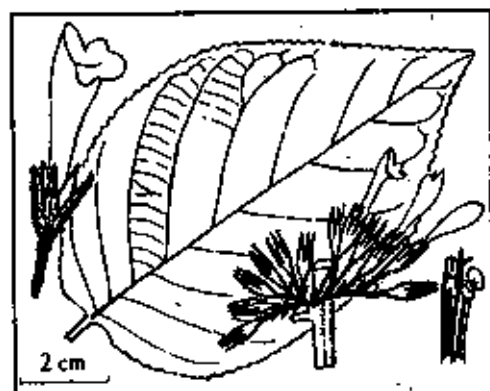

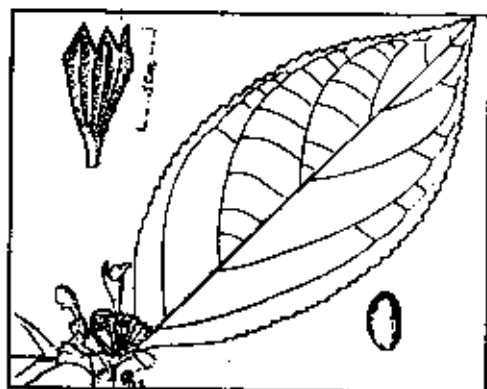
7527 - *Gomphostemma leptodon* Dunn. Dinhhùng răng-hẹp.

Bụi cao 1,5 m; thân có cạnh tròn, có lông vàng. Lá có phiến xoan rộng, dài 20-25 cm, rộng đến 15-17 cm, bìa có răng đều, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Tụ tán như chùm ở nách lá, to 3-4 cm; láhoa hẹp; dài có lông mịn cao 1,5 cm, tai thon nhọn; vành trắng, dài 2,5 cm, có lông dày; tiểuhụy 4, ba phần xoan, to. Bế quả to 3-4 mm, không lông.

Langson, Hàsonbình, Hànamninh; XII.

- Bush 1.5 m high; yellow pubescence; corolla white, 2.5 cm long.

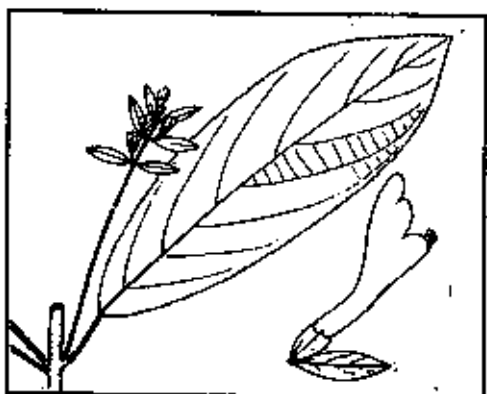

7528 - *Gomphostemma lucidum* Wall.. Đỉnhhùng lằng.

Bụi cao 1 m; thân có 4 cạnh, có lông hình sao; ít nhánh. Lá có phiến bầu dục, to vào 13 x 6-7 cm, mặt trên nhám, mặt dưới *dây lông hình sao*, gân-phụ 5-6 cặp, bìa có răng thấp; cuống dài 1 cm. Pháthoả dày như chụm ở nách lá; dài *dây lông*, cao 1 cm, có sóng, răng tamgiác; *vành vàng*, cao 3-3,5 cm, môi trên ngắn, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 4, không thờ. Trái lằng, dài 6 mm.

Vùng núi BTN: Caolang, Lào cai, Sapa, Hànaminh.. Bìnhtrịthiên, Đảnằg, Đảlạ; 2.

- Bush 1 m high; limb stellate tomentose beneath; corolla yellow 3-3.5 cm long.

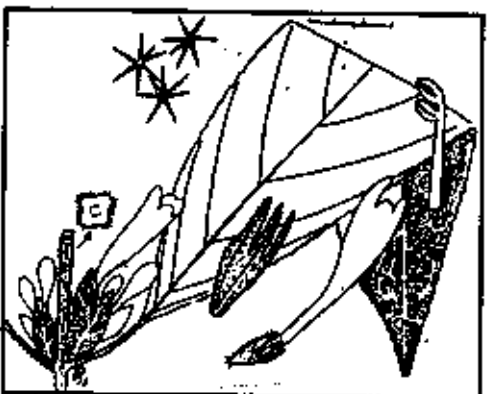

7529 - *Gomphostemma microdon* Dunn. Đỉnhhùng răng-nhỏ.

Bụi cao 1-2 m; thân có nhánh từ đáy, 4 cạnh tròn, có lông hình sao dày sát, xám. Lá có phiến bầu dục dài hơi thon ngược, *dây tà* hay tròn, to 20-25 x 8-10 cm, bìa có răng nằm, gân-phụ 6 cặp, rất lồi; cuống dài 2-3 cm. Pháthoả như chụm tên nhánh dài ở nách; láhoa như lá; dài dài 5 mm, răng 5, cao 1 mm; *vành cam đỏ*, ngay, ống 7 mm; tiểunhụy ít thờ. Trái nâu đen, dài 3-4 mm.

Vùng núi 600-1.000 m: Sơnla, Laichâu.

- Bush 1-2 m high; nervation proeminent; corolla orange, tube 7 mm long.

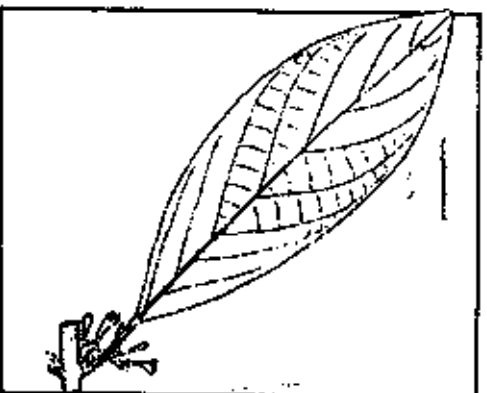

7530 - *Gomphostemma niveum* Hook.f.. Đỉnhhùng tuyết.

Cỏ; thân vuông, có lông mịn hình sao sát. Lá có phiến thon, to dài đến 25 cm, mặt trên không lông, nâu denden, mặt dưới xám nâu, *gân lồi thành mạng mịn*; cuống dài 2-3 cm. Chụm ở nách lá, có *láhoa như lá* nhỏ; dài cao 1,5 cm, răng cao 5-7 mm; *vành cao 5 cm, vành cam*, ống dài, *phụ ở 1/2 trên*, môi cao bằng nhau; tiểunhụy có buồng phần rời.

Ven suối: Vinhphú, Bìnhtrịthiên, Đảnằg, Côngtưm; VI.

- Limb lanceolate, nervation proeminent reticulate beneath; corolla orange, 5 cm long.

7531 - *Gomphostemma parviflora* Benth. in Wall.. Đỉnhhùng hoa-nhỏ.

Bụi; thân như tròn, có lông dày như nhung xám vàngvàng. Lá có phiến bầu dục thon, to 18-25 x 7-10 cm, đầu tà, *dây hẹp*, gân-phụ 8-9 cặp, mặt trên có lông dày, *mặt dưới như nhung dây trắng*. với *gân lồi*, bìa có răng nhỏ; cuống dài 2-3 cm. Tután ở nách lá; láhoa 1 cm, *tiềnđiệp hẹp*; dài cao 8-10 mm, 5 răng, *dây lông*; *vành cao 2 cm, vàng*. Bểquả nâu lằng, to 6 x 3 mm.

Vùng núi cao 1.200-1.500 m: Vinhphú.

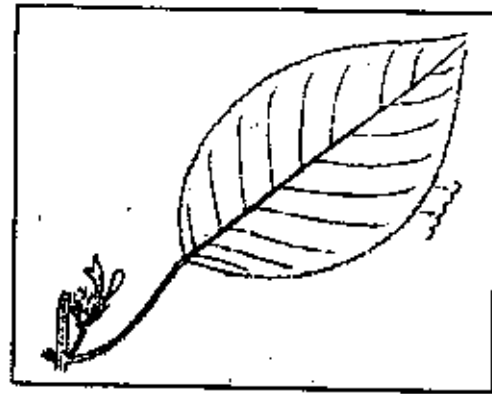
- Bush; limb white velvety beneath; corolla yellow, 2 cm long.

7532 - *Gomphostemma pedunculatum* Hook. f.
Dinh hùng có-cọng.

Bụi có thân nằm dài; thân có lông sát mịn, dày. Lá có phiến xoan bầu dục, to 9-10 x 4-6 cm, bìa có răng nhỏ, đều, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài đến 10 cm. Pháthoả ở nách lá ở thân đứng hay nằm, có cọng dài, có lông; láhoa và ládài nâu đỏ; vành vàng.

Đèo An Khê, (Cộngtum).

- Limb grey softy pubescent beneath; inflorescence on 3 cm long peduncle.

7533 - *Gomphostemma strobilinum* Wall. ex Benth.
Dinh hùng chùm-dây, Sau-cối.

Bụi cao hơn 1 m; thân vuông có rãnh, có lông nhám hay không. Lá có phiến xoan bầu dục, to, dài đến 40 cm, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 5-7 cặp; cuống ngắn. Chùm-tútán hình trụ dài, đứng ở ngọn; láhoa xoan, có răng, nhu lá; đài có lông hình sao, 5 răng; vành vàng, dày lông mặt trong, dài đến 2 lần hơn đài, môi dưới to, 3 thùy. Phi quả to 4 mm, nâu dợt.

Cà ná (hình theo Wight).

- Bush 1 m high; limb to 40 cm long; terminal cylindrical panicle; corolla yellow.

Ajugoldeae:

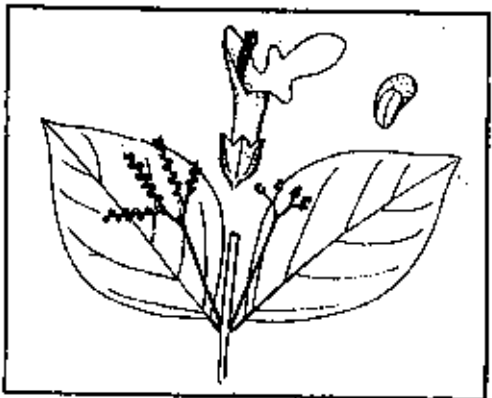

7534 - *Cymaria dichotoma* Benth. in Wall.

Bụi; thân ít nhánh, có lông mịn, dày, nâu nâu. Lá có phiến xoan bánhình, mỏng, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài 0,5-2,5 cm, có lông mịn. Pháthoả ở nách lá, dài 4-5 cm, lưỡngphân; đài hình chuông, cao 2,5 mm, có lông và tuyến, răng 5; vành có lông mịn, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4. Bé quả có núm xéo.

Cambốt.

- To search in Vietnam.

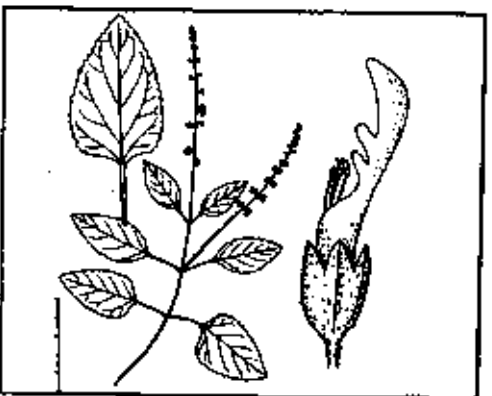

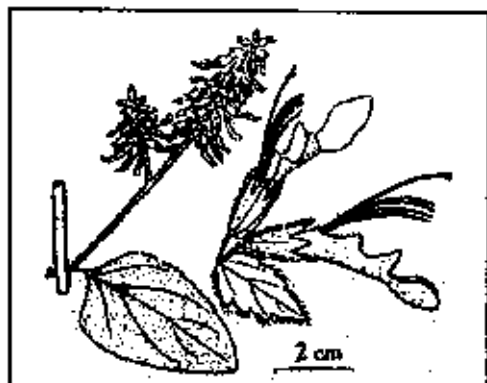
7535 - *Teucrium petelotii* Doãn. Tiểu kỳ Pételot.

Cỏ nhất niên bò rời đứng cao 20 cm; thân ít nhánh, vuông, có lông nâu dày sát. Lá có phiến xoan, đáy cắt ngang, từ hẹp trên cuống, đầu tù, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 2-3 cm. Pháthoả cao 10-12 cm, thưa; hoa từng cặp, nhỏ; dài cao 2 mm, 5 răng; vành trắng, thẳng, một môi 5 thùy; tiểuhụy 4, thò ở trên. Trái vàng đậm, dài 1,5 mm, láng.

Sapa; VII.

- Annual ascending herb; corolla 1-lipped.

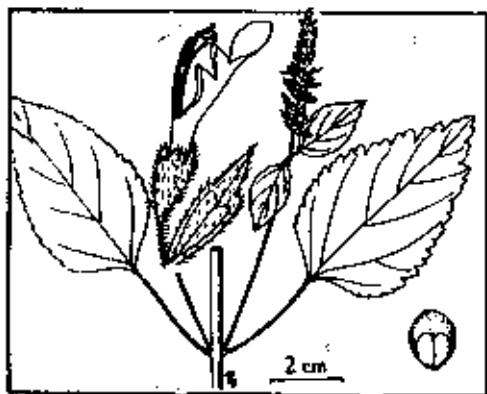

7536 - *Teucrium quadrifarium* Buch.-Ham. in Don. Tiểu kỳ bốn-phần.

Cỏ không chồi, cao 1 m; thân vuông, thường không nhánh, có lông dày vàng vàng. Lá có phiến xoan, dài 5-7 cm, có lông dày như nhung, bìa có răng mịn, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 5-6 mm. Gié đơn hay kép, có lá hoa xoan, dài hơn dài; đài cao 5 mm, 5 răng, đáy phù ở trái; vành *hường*, mỗi môi 5 thùy; tiểu nhụy 4, thò dài ở trên. Bề quả nhỏ.

Lùm bụi, nơi ráo: Đalat; V-XI. *In vitro*, chống siêu khuẩn trái-ra, R.D.

- Herb 1 m high; limb velvety; corolla pink or red, 1-lipped.

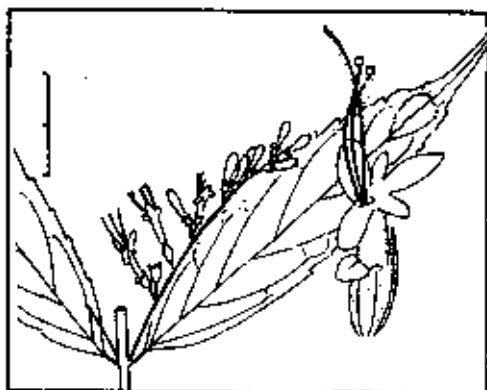

7537 - *Teucrium viscidum* Bl. Tiểu kỳ trìn; Germander.

Cỏ có chồi, cao 0,4-0,6 m; thân vuông, có ít lông hay không. Lá có phiến xoan, đáy chót buồm hay cắt ngang, bìa có răng đôi to, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 2-3 cm. Phá hoa cao 5-8 cm; lá hoa nhỏ; đài cao 3 mm, có lông; vành *hường*, mỗi môi 5 thùy; tiểu nhụy thò dài ở trên. Bề quả xoan.

Hanoi, Hà Nam Ninh, Thủ Thiên, Bà Nà; III. Lọc máu, làm tan máu, trị ra máu ở ruột, phát hãn, trị bệnh da, trị ung thư.

- Stoliferous; corolla pink, 1-lipped (*T. stoloniferum* Roxb.).

7538 - *Kinostemon ornatum* (Hemsl.) Kudo. Hồng hùg

Cỏ cao 0,8 m; thân tròn ít nhánh. Lá có phiến thon, to vào 10 x 2 cm, chót có đuôi hươu, đáy tà, mỏng, không lông, bìa có răng to, thưa, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 4-5 mm. Phá hoa ở nách lá, dài 6-8 cm; đài có lông mịn, có tai trên đứng rộng; vành cao 1,2 cm; tiểu nhụy 2, thò dài. Trái dài, thò ra khỏi đài, dài 1,5 cm?

Vùng núi cao 1.500-2.000 m: Sapa.

- Herb to 0.8 m high; limb caudate; corolla with 5 unequal lobes (*Teucrium ornatum* Hemsl.; *K. bidentatum*, non Kudo, Doãn).

7539 - *Ajuga bracteosa* Wall. ex Benth. Biga lá-hoa.

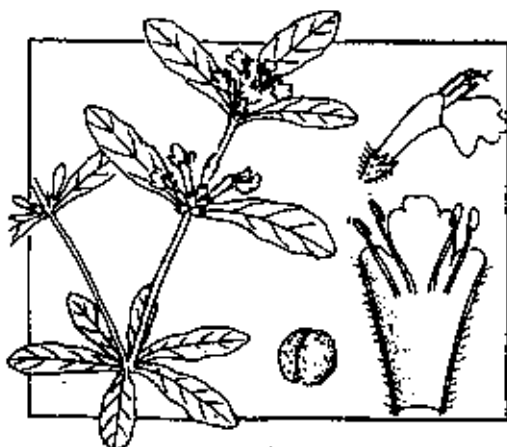
Cỏ. Lá ở gốc và dọc theo thân; phiến hình muỗng hay xoan, to 3-6 x 1,5-2,5 cm, đầu tròn, hay tà, từ hẹp đến cuống, bìa dợn, gân-phụ 3 cặp; cuống dài 2 cm. Phá hoa ở ngọn, cao 3-6 cm, có lá hoa dạng lá nhỏ; đài cao 4 mm, có lông dài, có 1 răng hơi cao; vành dài 7-8 mm, môi trên nhỏ, môi dưới 3 thùy dài, thùy giữa chẻ; tiểu nhụy 4, 2 dưới dài; vòi nhụy chẻ hai. Bề quả xoan, có mạng, tế to.

- To search in Vietnam.

7540 - *Ajuga decumbens* Thunb.

Cỏ. Lá chụm ở đáy thân và dọc theo thân, không cuống; phiến thon ngược, chót tù, gân-phụ 4-6 cặp. Hoa chụm ở nách; đài có lông, răng 5; vành trắng, 2 môi, môi trên nhỏ, môi dưới 3 thùy, thùy giữa lõm ở chót; tiểunhụy 4, gắn gần miệng vành; bẻ quả có sẹo to.

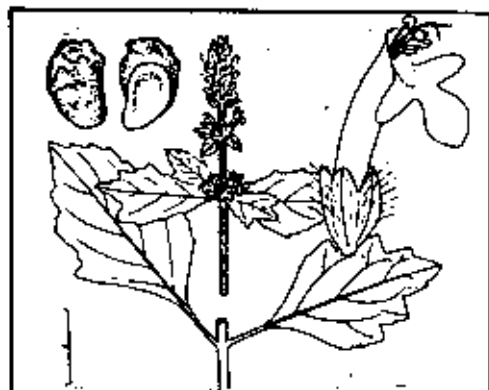
- Herb; ; leaves sessile; flowers white; calyx pubescent.

7541 - *Ajuga macrosperma* Wall. ex Benth.. Biga hột-to.

Cỏ cao 0,4-0,6 m, nằm rời đứng, có lông hay không. Lá có phiến xoan, to vào 6 x 3,5 cm, bìa có răng to, không đều; cuống dài 1-1,5 cm. Pháth hoa đứng dài 10-12 cm, mang luânsinh có láhoa nhỏ; đài 4 mm, dày lông mặt ngoài, 5 răng như nhau; vành lam, dài bằng hai đài, môi dưới 3 thùy gần bằng nhau; tiểunhụy 4, chỉ có lông. Trái có u nhỏ, dài 2,5-3 mm, màu nâu óliu.

Caolăng, Hoàngliênsơn, Bắcthái, Vĩnhphú, Hàsonbinh.

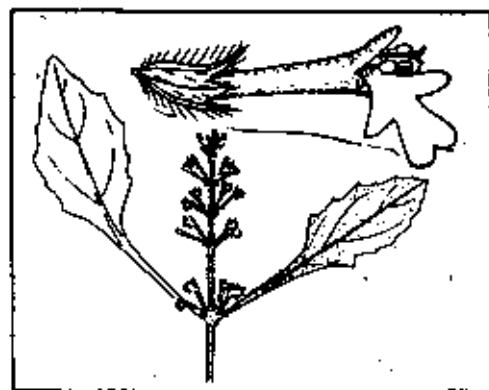
- Ascending herb to 0.6 m high; corolla blue.

7542 - *Ajuga nipponensis* Mak.. Biga Nhật.

Cỏ thành bụi nhỏ, cao 0,2-0,3 m, ít nhánh; thân có lông dày đứng dài, trắng. Lá có phiến xoan thon, đáy từ hẹp trên cuống dài 2-3 cm, bìa có răng to, gân-phụ 3-4 cặp, mỏng, có lông mịn, dày ở gân. Pháth hoa ở chót thân, cao 5-6 cm, mang hoa theo luânsinh ít hoa; đài 5 răng, 2 trên hơi to, có lông dài trắng; vành cao 1 cm, môi trên nhỏ, môi dưới 4 thùy; tiểunhụy 4; vòi nhụy chẻ hai.

Hàtuyênn, Hànamninh.

- Bush 0.3 m high, white hirsute; corolla 1 cm long.

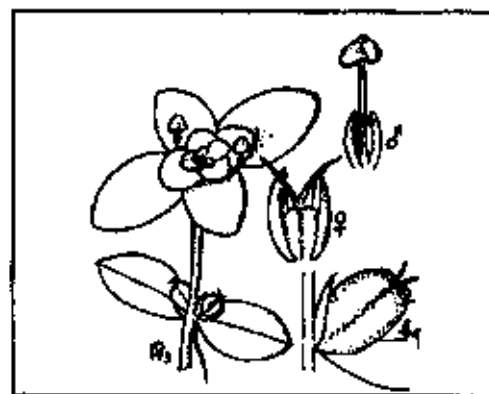
CALLITRICHACEAE : họ Diêm-mao.

7543 - *Callitriche stagnalis* Scop.. Diêm-mao, Ngó trâu.

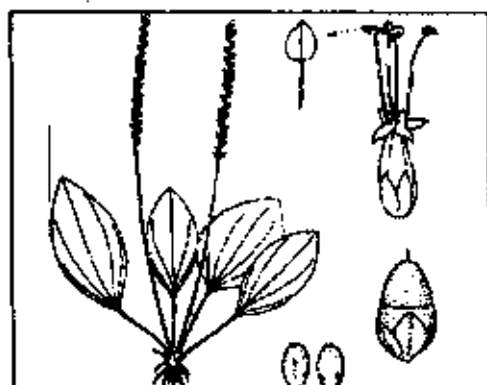
Cỏ thủysinh mảnh, chìm và nổi, không lông. Lá mọc đối, chụm ở mặt nước, không cuống; phiến nhỏ, xoan, lục tươi, 3 gân chánh. Hoa cở đực ở nách lá, đơnphái, trần, có 2 tiêndiệp mỏng, trong; hoa đực do 1 tiểunhụy; hoa cái do noãn-sào 4 buồng 1-noãn treo. Túbẻ quả 1-hột.

Vùng, ao cạn: Đàlạt.

- Small hydrophyte; flowers naked, 1 stamen; tetrachenes.

PLANTAGINACEAE : họ Mã đề

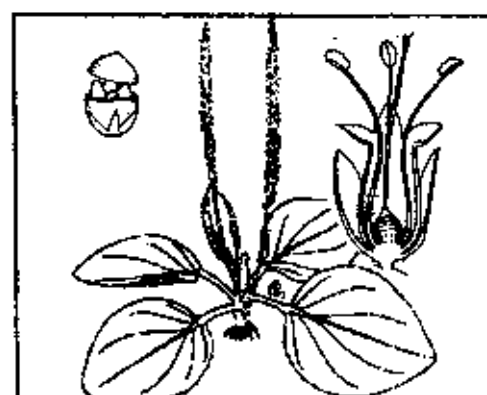

7544 - *Plantago asiatica* L.. Mã đề A; Asian Plantain.
Cỏ daniên nhỏ rễ to. Lá chụm ở mặt đất; phiến xoan, hai đầu tù, bìa nguyên, dứng, gân chánh 5, mỏng, không lông; cuống dẹp, dài đến bằng phiến. Gié dứng cao; hoa nhỏ, trắng, không lông; lá đài bầu dục, cao 1,8-2 mm; vành có ống mang 5 tai xoan; tiểunhụy 4. Hạpquả xoan, cao, to 3,5 x 2 mm; hạt 4-6, to, dài đến 1,8 mm, đen, có phôi nhũ. $2n = 12$.

Trảng, vùng núi cao; Đà Lạt. Chứa aucubin. Lợi tiểu (nhỏ chứa nhiều K); kháng sinh chống nhất là vi khuẩn ngoài da; hạ huyết áp; hạt bổ gan.

- Geophyte; limb glabrous; pyxis 23.5 mm high;

seeds 4-5.

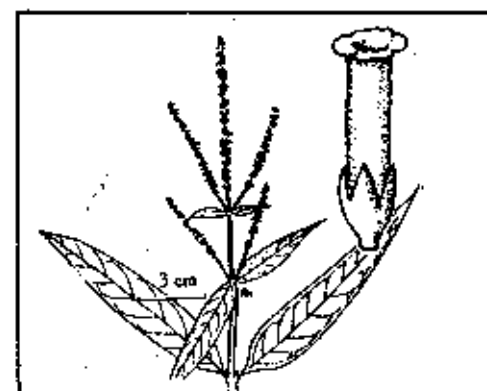
7545 - *Plantago major* L. Mã đề trồng; Common Plantain; Plantain des oiseaux.

Cỏ daniên, không lông. Lá chụm ở đất; phiến xoan thon, không lông, dày dầy, gân chánh 3-5, bìa dứng; cuống rộng, ngắn hơn phiến. Gié dứng, dày nhiều hay ít; hoa nhỏ, trắng, không lông; vành 4 tai; tiểunhụy 4. Hạpquả hình cầu, chứa 6-18 hạt, tròn hay bầu dục, to 1-1,5 mm, đen, có phôi nhũ. $2n = 12$.

Tr. Lá lợi tiểu, lọc máu, cầm máu (thuliếm), trị sưng, trị suyễn; I-XII.

- Cultivated.

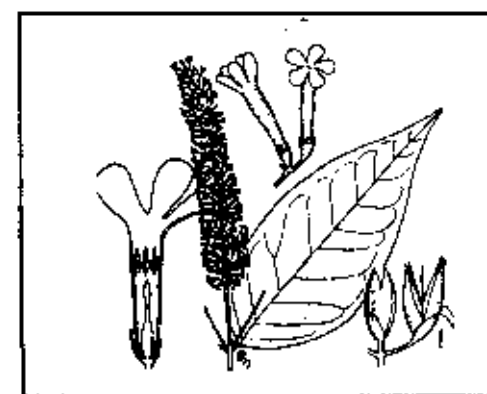
BUDDLEIACEAE : họ Búp lẹ

7546 - *Buddleia asiatica* Lour.. Búp lẹ A, Bọ-chó; Asiatic Butterfly bush.

Tiểu mộc cao 1-2 m, có khi đến 7 m; cành tròn, có lông hình sao dày vàng và có tuyến. Phiến dài 5-20 cm, từ từ hẹp trên cuống, bìa nguyên hay có răng, mặt trên không lông, mặt dưới có lông hình sao trắng; cuống 5-15 mm. Phát hoa hình trụ; lá hoa hẹp; đài 2-4,5 mm; vành trắng, dài 3-6 mm, có lông dày mặt trong, tai 4; tiểunhụy 4, gần gần miệng vành. Nang hũy-ngăn, 5 x 2 mm; hạt có cánh, dài 1 mm. Rừng thưa, rừng còi, dựa rạch, 200 - 2.000 m; BTN; VIII. Cây làm trụ thài, làm cho ốm; thuốc cá; hoa trị đau mắt.

- Shrub 1-2(7) m high; limb white beneath; flowers white.

7547 - *Buddleia davidii* Franch.. Búp lẹ David; Orange-eye Butterfly-Bush.

Tiểu mộc cao 2-3 m, cành có lông dày hình sao. Lá có phiến xoan thon, to 10 x 4,5 cm, chót thon, mặt trên không lông, nâu đậm, mặt dưới như nhung sét nâu, gân-phụ 10 cặp, bìa có răng nhỏ; cuống 1 cm, lá bé giữa 2 cuống, dạng lá. Chùm-tútán dài đến 10 cm, rộng 4 cm; hoa nhiều, tím tím; ống vành cao 1 cm, tai 5; tiểunhụy 5, gần ở trên giữa ống vành. Nang hũy-ngăn; mảnh 2; hạt nhỏ.

Tr vì phát hoa đẹp.

- Ornamental.

7548 - *Buddleia macrostachya* Benth. Búp lẹ chùm-to.

Tiểu mộc cao 2-3(6)m; cành vuông, có lông hình sao dày. Lá gần như không cuống; phiến bầu dục thon ngược, dài 5-20 cm, bìa có răng, mặt trên lúc non có lông dày, sau gần như không có lông, mặt dưới có lông dày sét. Pháthoá hình trụ ở chót nhánh; dài cao 4-6 mm; vành màu ngà hay tía, tâm cam hay đỏ, cao 10-15 mm, tai như tròn, dài 2-4 mm. Nang hùy-ngân, cao 7-10 mm, có lông hình sao; mảnh 2; hạt có cánh hẹp, dài 3,5 mm.

Laocai; I, 5.

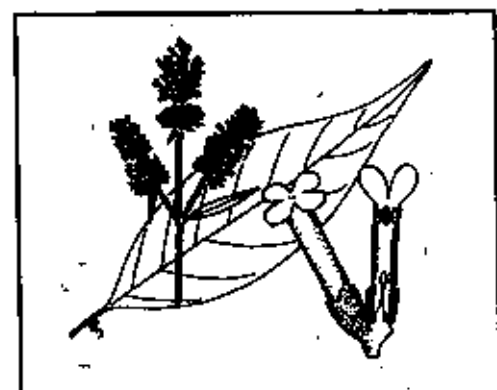
- Shrub 2-3 m high; limb ferruginous tomentose beneath; flowers ivory or purple.

7549 - *Buddleia officinalis* Max. Mậtmông.

Tiểu mộc cao 2-5 m; cành có lông sét. Lá có phiến thon, chót nhọn dài, mặt trên không lông, mặt dưới có lông nâu sét mịn, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1 cm, Chùm-tụtán dày ở ngọn, có lá nhỏ; dài có 4 răng, có lông sét; vành màu ngà, có lông, ống cao 6 mm, tai 4, dài 1,5 mm; tiểunhụy gần gần miệng hoa; noãn sao không lông. Nang hùy-ngân.

Trên vùng vôi: Caolạng; I-III. Lá trị đau mắt, bệnh gan, lậu; búp là Mậtmônghoa, trị đau mắt, trầnluyếnsúc.

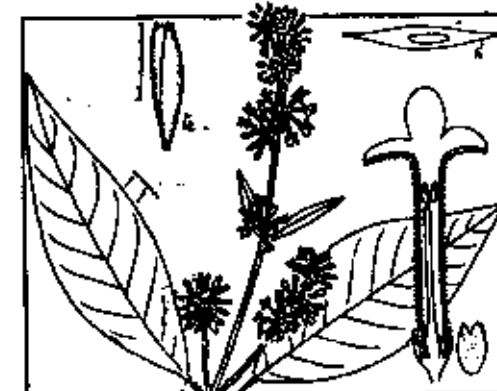
- Shrub 2-5 m high; limb ferruginous tomentose beneath; flowers ivory.

7550 - *Buddleia paniculata* Wall. Búp lẹ chùm-tụtán.

Tiểu mộc cao 5-6 m; cành tròn, có lông hình sao. Lá có phiến bầu dục thon, nhọn hai đầu, dài 5-15 cm, bìa nguyên hay có răng, mặt trên có lông ở gân, mặt dưới dày lông hình sao. Pháthoá là chùm-tụtán mang tụtán bôcạp như chùm, dài 2,5-3 mm, có lông; vành trắng hay tím, có lông mặt trong trừ ở đáy ống; tiểunhụy gần cách đáy vành 4-5 mm. Nang hùy-ngân, dài 4-5 mm; hạt có cánh nhọn, dài 3-4 mm.

Núi 1.000-1.500 m: Caolạng, Laichâu, Bìnhtrịthiên, đến Côngtum; III.

- Shrub 5-6 m high; limb stellate tomentose beneath; flowers white or violet; seeds winged.

OLEACEAE : họ Lài

1a - dây trườn hay leo

2a - vành hình lục lạc

2b - ống vành dài

1b - tiểumộc đứng hay đaimộc

2a - lá kép

3a - nang to 7 cm

3b - dụcquả, vành có khi vắng

2b - lá đơn

3a - nang dài 2 cm

3b - quảnhâncứng

4a - vành tiểnkhai vắn

4b - vành tiểnkhai liệnmảnh

5a - tai vành ngắn

5b - tai vành dài

6a - vòi nhụy ngắn; noãn treo

6b - vòi nhụy dài; noãn đứng

Myxopyrum
Jasminum

Schrebera
Fraxinus

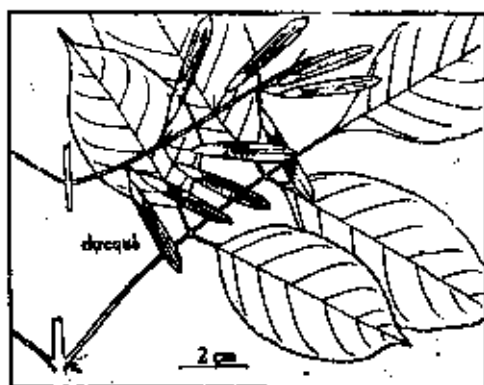
Nyctanthes

Osmanthus

Olea

Linociera
Olea

7551 - *Fraxinus chinensis* Roxb.. Tàn Trung quốc; Chinese Ash.

Đại mộc cao 8-12 m. Lá kép, mang 3-5-7 lá-phụ *bầu dục*, chót có mũi dài, dày dầy, lúc non có lông, bìa có răng ở phần trên, gân-phụ 8-9 cặp, cuống-phụ dài 1 cm. Chùm-tútán rộng; hoa *biệt chu*, *vô cánh*; dài có 4 răng; tiểu nhụy 2, không lông. Dục quả dài 3,5 cm; hạt 1.

Ven suối, nước: Hà Nội, Hà Sơn Bình, Công Tum, Đà Lạt; 12.

- Tree 8-12 m high; flowers apetalous; stamens 2; samaras 3.5 cm long.

7552 - *Fraxinus floribundus* Wall.. Tu-chanh.

Đại mộc khá to. Lá mang 7 lá-phụ xoắn thon ngược, đầu có đuôi, không lông, gân-phụ 6-8 cặp; sống chung dài 15-20 cm. Chùm-tútán hẹp ở chót nhánh; hoa *tạp thái*; dài nhỏ, 4 răng; vành cao 4 mm; tiểu nhụy 2. Dục quả dài 2,5 cm.

Làng Sơn, Đà Lạt.

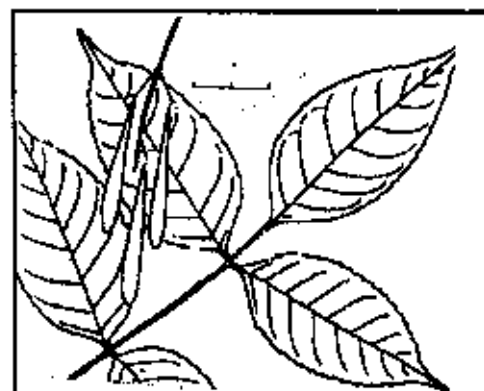
- Tree; leaflets lanceolate, glabrous; petals 4 mm; samaras 2.5 cm long.

7553 - *Fraxinus griffithii* C.B. Cl.. Tàn Griffith.

Đại mộc. Lá kép mang một số lá-phụ đến 9, lá-phụ chót to, đáy *bất xứng* ở lá-phụ cạnh, *bìa nguyên*, mỏng, cứng, mặt trên nâu xám, mặt dưới nâu, gân-phụ 7-10 cặp, cuống-phụ 6-8 mm. Phấn hoa ở chót nhánh, rộng; hoa nhiều. Dục quả nhỏ, dài 2,2 cm, xanh xanh, không lông.

- Tree; leaflets to 9, entire; coriaceous; samaras glabrous, 2.2 cm long.

7554 - *Fraxinus rhynchophyllus* Hance. Tàn lá-cỏ-mũi; Northern Ash.

Tiểu mộc cao 5-6 m. Lá kép, sống dài 15-18 cm, mang 7 lá-phụ *bầu dục*, to vào 7,5 x 3,5 cm, chót có đuôi dài, đáy *tà tròn*, ít *bất xứng*, gân-phụ 9-10 cặp, bìa có răng nằm thưa; cuống-phụ 2-3 mm. Phấn hoa ở ngọn; hoa có dài có răng dài bằng ống; tiểu nhụy 2, có bao phấn tròn dài, chót có mũi. Dục quả dài đến 3,5 cm, rộng 5 mm, không lông.

Dựa suối. Vỏ trị kiết, bệnh gan, đau mắt; *in vitro*, chống siêu khuẩn thùy bào chần.

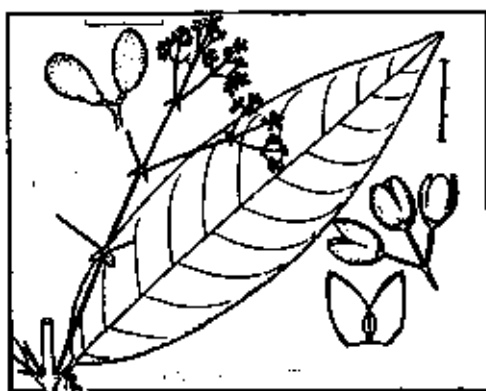
- Shrub 5-6 m high; leaflets caudate; samaras 3.5 cm long, glabrous.

7555 - *Linociera cambodiana* Hance. Tráng Cambốt.

Dạimộc cao đến 20 m. Lá có phiến thon, to 13-18 x 3-4,5 cm, chót nhọn, đáy tà tròn, không lông, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 8-10 mm. Chùm-tụ tán thưa ở nách lá, dài 6-10 cm, mang hoa đơnphái gắn thành tán 5 hoa; láhoa như kim, cao 5 mm; cọng 2-3 mm; vành cao 3 mm; tiểuhụy 2. Quảhìnhcứng xoan, to 18 x 9 mm, hạt 1.

Núi Dinh, Phúquốc.

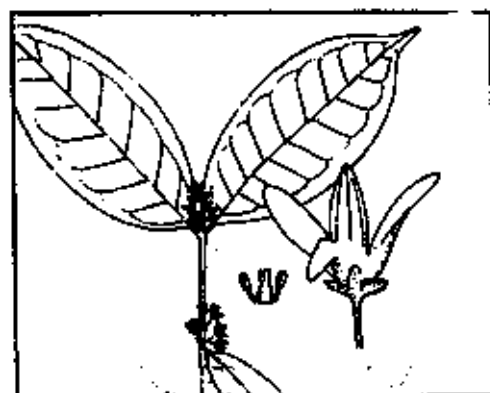
- Tree 20 m high; leaves glabrous; flowers unisexual; corolla 3 mm high; drupes 18 x 9 mm.

7556 - *Linociera brachythyrsa* Merr.. Tráng pháthoan-gần.

Dạimộc cao 5-6 m; nhánh không lông, óliu lúc khô. Lá có phiến xoan bầuđục, vào 6-9 x 2-4 cm, chót có đuôi, không lông, óliu lúc khô, gân-phụ 10-11 cặp, lõm ở mặt trên, lồi ở mặt dưới, chạy cách bia 5-7 mm; cuống 5-6 mm. Pháthoan gần ở nách lá; cọng 4-5 mm; ládài 4, dính nhau ít, có lông; vành đỏđỏ, có ống ngắn, tai dài 7 mm; tiểuhụy 2, baophần cao 1 mm; noãnào có lông.

Dựa suối: Caolạng; II.

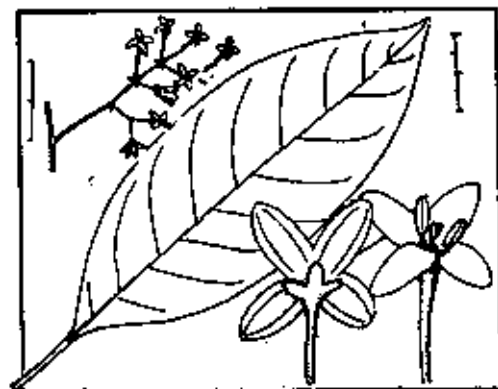
- Tree 5-6 m high; leaves glabrous; panicles 2 cm long; corolla reddish, 7-8 mm long

7557 - *Linociera macrothyrsa* Merr.. Tráng pháthoan-to.

Dạimộc nhỏ, cao vào 5 m. Lá có phiến bầuđục, to, dài 20-25 cm, không lông, gân-phụ 9 cặp; cuống dài 3-3,5 cm. Pháthoan ở nách lá, thưa, dài 13-20 cm; hoa đực và lưỡngphái, có cọng dài đến 1 cm; ládài có ria lông; vành trắng, có ống 1,5 mm, tai 3,5 mm, dày, tà; tiểuhụy 2, thô; noãnào không lông; vòi nhụy 1 mm, nõm 2.

Rừng thưa, vào 1.500 m: Sapa; VIII.

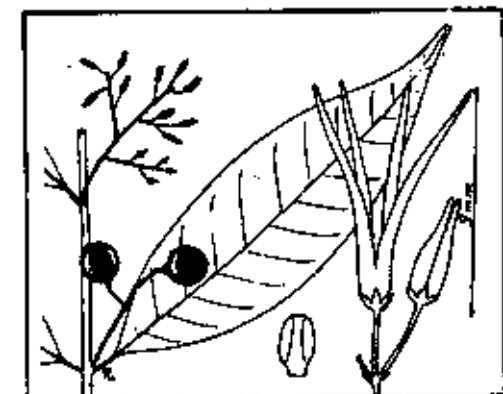
- Treelet 5 m high; limb to 30 cm long, glabrous; panicles to 20 cm long; corolla 5 mm long.

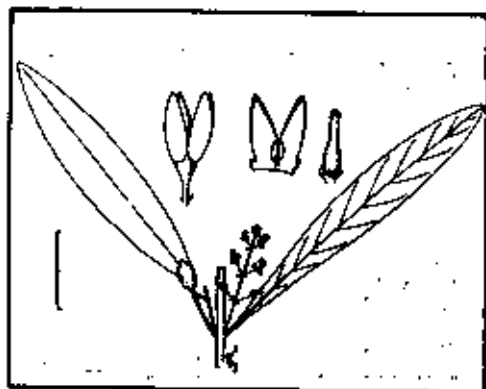
7558 - *Linociera microstigma* Gagn.. Tráng.

Dạimộc cao 15 m; cành mảnh, trắngtrắng. Lá có phiến thon, to vào 14 x 4 cm, chót nhọn dài, mặt trên láng, mặt dưới cùng màu, gân-phụ rất mảnh, 10-13 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá; dài 4 thuy; vành cao 9 mm, tai dài, nhọn; tiểuhụy 2, baophần xoan. Quảhìnhcứng tròn, đen, to 1,3-2,5 cm; nạc mỏng; nhân 1, tròn.

Đồngnai; II-VII, 7.

- Tree 15 m high; leaves acute lanceolate, glabrous; petals 9 mm long; drupes black.

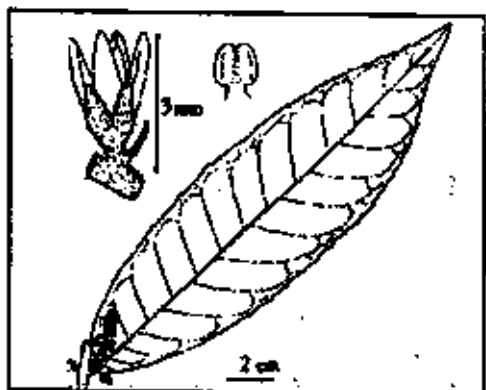

7 559 - *Linociera hainanensis* Gagn.. Tráng Hainàm.

Tiểu mộc nhỏ; nhánh đứng, tròn, xám nâu. Lá có phiến thon hẹp, to 10-12 x 1-1,3 cm, không lông, gân-phụ rất mảnh; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm-tútán ở nách lá, mảnh, không lông, dài 3-5 cm; đài 4 răng; vành 4 tai; tiểunhụy 2. Quả hạch cứng xoan, cao 7 mm.

Trên suối: Lào, Hainàm; tìm lại ở Việt Nam.

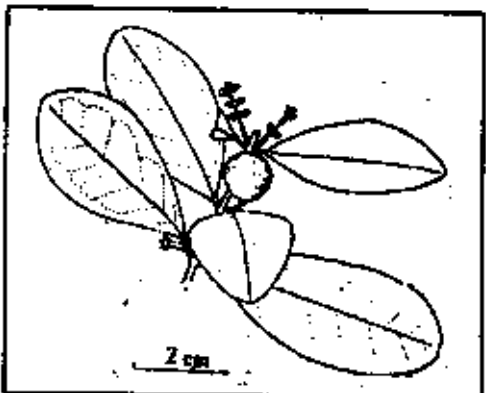
- Small shrub; limb narrow lanceolate; drupes 7 mm long.

7560 - *Linociera mô* Gagn.. Mô.

Nhánh non tròn, có lông như nhung vàng. Lá có phiến thon, to 15-17 x 4-5 cm, bìa có răng thưa, gân-phụ 15-17 cặp, mặt dưới có lông nhung vàng; cuống 6-8 mm. Chùm-tútán ngắn, dày ở nách lá; đài có lông; vành không lông, cao 3 mm; tiểunhụy 2.

Mailành (Quảngtrị); III.

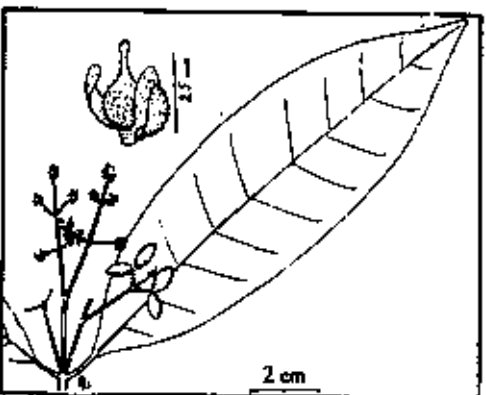
- Branches leaves beneath yellow tomentose; corolla 3 mm long.

7561 - *Linociera parvilimba* Merr. & Chun. Tráng lá-nhỏ.

Tiểu mộc; cành không lông. Lá có phiến bầu dục, to 5-6 x 3 cm, dày, không lông, gân-phụ rất mảnh (6-7 cặp); cuống dài 4 mm. Chùm-tútán ở nách lá, ngắn, dài 1,5-3 cm, có lông mịn; hoa có láhoa nhỏ, cao 0,8-1 mm; nụ rộng 1 mm; tiểunhụy 2. Quả hạch cứng to 1,3 cm; hạt 1, treo, có phôi nhũ.

Rừng còi: Camranh; 3.

- Shrub; limb 5-6 cm long, coriaceous, glabrous; axillary panicles short; drupes 13 mm large.

7562 - *Linociera pierreii* Gagn.. Xo-lu.

Đại mộc cao 15 m; cành không lông, cành non đỏ. Lá có phiến tròn dài thon, dài 10-20 cm, gân-phụ mảnh, 10-12 cặp, bìa nguyên, hai mặt một màu, dẹt lúc khô; cuống dài 1 cm. Chùm-tútán ở ngọn nhánh; hoa không cọng; đài có lông; vành cao 5 mm, tai nhọn; tiểunhụy 2; noãn sào đầy lông ở đáy. Trái non tròn dài, cao 8 mm.

Phanrang, Đờngnai; II-VII, 7.

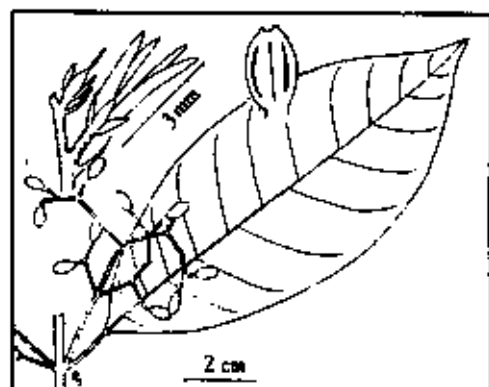
- Tree 15 m high; limb 10-20 cm long; drupes ovoid, 8 mm long.

7563 - *Linociera ramiflora* Wall.. HỒ BÌ, BUDI.

Đại mộc cao đến 18 m; cành có 4 cạnh ở mắt. Lá có phiến bầu dục, dài 10-15 cm, dai, mặt nhẵn mịn lúc khô, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 1-1,5 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá; hoa trắng; đài cao 1,5 mm; vành cao 2,5-3 mm, cánh hoa thon dài; tiểu nhụy 2. Quả hạch cứng to bằng ngón tay út; hạt 1.

Quảng Trị, Cà Ná, Đà Lạt, Đồng Nai, Phú Quốc; II-VIII, 3-9.

- Tree to 18 m high; limb coriaceous, 10-15 cm long; flowers white; drupes 1 cm large.

7564 - *Linociera robinsonii* Gagn.. PHI.

Đại mộc cao 8 m, gốc to 20 cm; nhánh gần như trắng, mọc chum 2-3 ở ngọn. Lá mọc chum; phiến thon ngược, dày, dai, láng, màu xám ôliu dợt lúc khô, gân-phụ mảnh, vào 10 cặp; cuống dài 1,5 cm. Chùm 2 ở ngọn, ngắn; hoa nhỏ; cánh hoa 4, dính nhau ít, dài 4 mm, thon nhọn; tiểu nhụy 2. Quả hạch cứng; hạt 1, treo; phôi nhũ nhiều.

Vào 100 m: Nha Trang, Phan Rang.

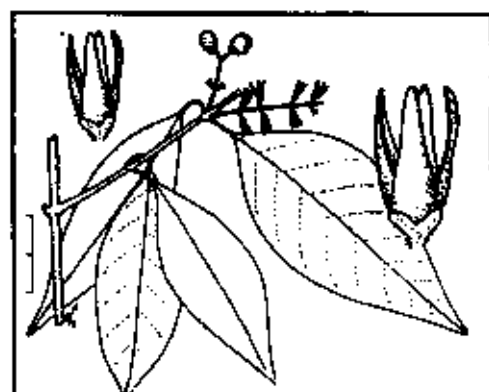
- Tree 8 m high; leaves coriaceous, thick; short terminal racemes; corolla 4 mm long; drupes globulous.

7565 - *Linociera sangda* Gagn.. SANG ĐÁ.

Đại mộc nhỏ, cao đến 15 m, thân to 25 cm; cành trắng trắng. Lá mọc đối; phiến xoan thon, dài 6-8 cm, chót nhọn, đáy tà, từ từ hẹp thành cuống, dai, láng, gân-phụ mảnh, xéo; cuống dài 1 cm. Chùm-tụ tán hay chum, dài 2-3 cm, gần ngọn, hoa trắng, thơm; đài có lông; vành có ống ngắn, dài 6 mm; tiểu nhụy 2; noãn sào 2 buồng, noãn 4. Quả hạch cứng tròn tròn, to.

Rừng: Hòn-Tre (Phước Khánh), Đồng Nai, Sông Bé.

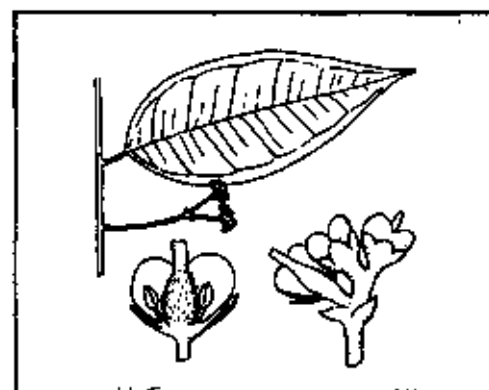
- Tree to 15 m high; leaves small, coriaceous; flowers white, fragrant; drupes globulous.

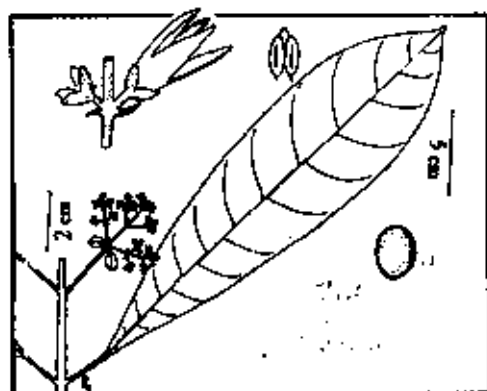
7666 - *Linociera subcapitata* Merr.. TRẮNG ĐẦU.

Đại mộc nhỏ, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 6-9 x 2,5-4 cm, chót nhọn, đáy tà tròn, màu gỗ đỏ lúc khô, gân-phụ 10-12 cặp, gân bìa rõ; cuống dài 1 cm. Phát hoa ở nách lá, chẻ hai mang 2 tán như đầu; hoa nhỏ, cao 2,5 mm; lá đài 4, không lông; cánh hoa 4, bìa mỏng; tiểu nhụy 2, bao phấn rộng, đầu nhọn; noãn sào có lông thưa, vòi nhụy dày.

Mã Sơn (Langson), vào 1.200 m; I.

- Small tree, glabrous; capitules 2; corolla 2.5 mm high; ovary pubescent.

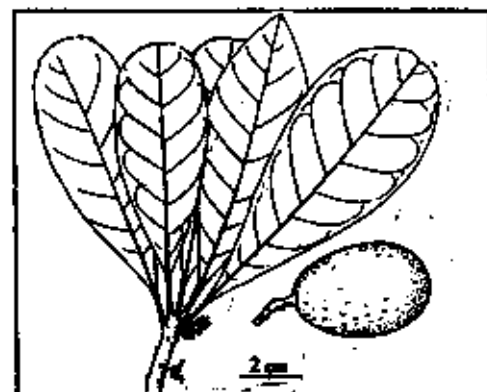

7567 - *Linociera thorelii* Gagn.. Tráng Thorel.

Đại mộc cao 3-15 m; cành trắng trắng. Lá có phiến thon ngược, đầu tù, đáy tù hẹp, to, dài 20-25 cm, gân-phụ 10-18 cặp, không lông, láng; cuống 1-1,5 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá, có lá hoa tròn; hoa nhóm 3, lá đài có lông mịn; cánh hoa dài 2 mm; tiểu nhụy 2, bao phấn tròn. Quả hạch cứng to, cao 1,5 cm, đen khi chín; hạt 1.

Đông Nai.

- Tree 3-15 m high; leaves glabrous; flowers 2 mm long; drupes black 1.5 cm long.

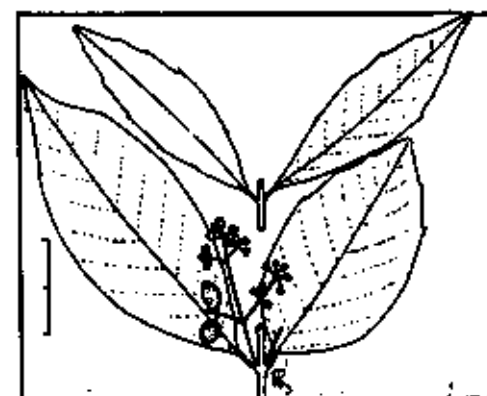

7568 - *Linociera verticillata* Gagn.. Tráng luân sinh.

Đại mộc cao 14 m; thân to 40 cm, cành kịch còm. Lá mọc khít nhau ở chót nhánh; phiến hình muỗng, dài, to vào 10 x 4 cm, đầu tù, tròn, hay lõm, đáy tù hẹp đến cuống, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm hay chùm-tụ tán ngắn, 1-2 cm; vành 6 mm, tai nhọn; tiểu nhụy 2. Quả hạch cứng to 3,5 cm; nạc mỏng; hạt 1, to 1 x 1,5 cm, phôi nhỏ nhiều.

Quảng Trị đến Phan Rang.

- Tree to 14 m high; leaves coriaceous; corolla 6 mm long; drupes 3.5 cm long.

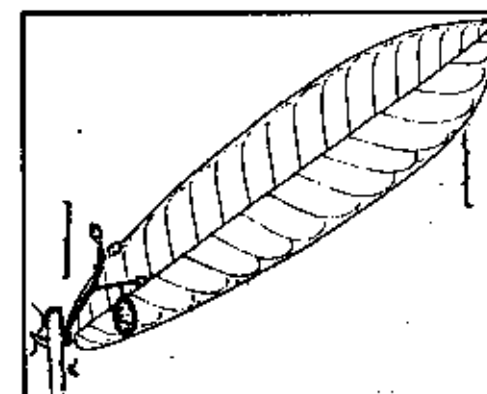

7569 - *Olea brachiata* (Lour.) Merr.. Oliu nhánh.

Tiểu mộc cao 2-10 m; cành không lông. Lá có phiến bầu dục hay thon, to 3-8 x 1,5-4 cm, đáy tù đến tròn, không lông, dai, cứng, gân-phụ 11-12 cặp, bìa nguyên hay có vài răng, mặt trên nâu, mặt dưới lục; cuống 1-1,2 cm. Chùm-tụ tán dài 3 cm; hoa trắng, thon, thành tán nhỏ; cong 2-3 mm; dài nhỏ, 4 răng; vành hình lục lạc, cao 3 mm; tiểu nhụy 2, gắn ở đáy vành, gần như không chi. Quả tròn; hạt 1.

Sát biển (chấn trong nước mặn) đến 500 m: Nha Trang

- Treelet 2-10 m; leaves coriaceous, glabrous; flowers white, fragrant; berries (*Tetrapilus brachiata* Lour., *O. maritima* Wall.).

7570 - *Olea cordatula* Li. Oliu dài.

Đại mộc đến 9 m; cành kịch còm, có lông nhung vàng lúc non. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to, 20-25 x 4-7 cm, đáy hình tim, mặt trên không lông, gân chính và phụ (16-22 cặp) lõm, mặt dưới như nhung vàng; cuống to, dài 4-5 mm, như nhung. Phấn hoa ngắn ở nách lá, có lông nhung. Quả xoan, đen, dài 8-10 mm.

Thông thường ở Hà Côi (Quảng Ninh).

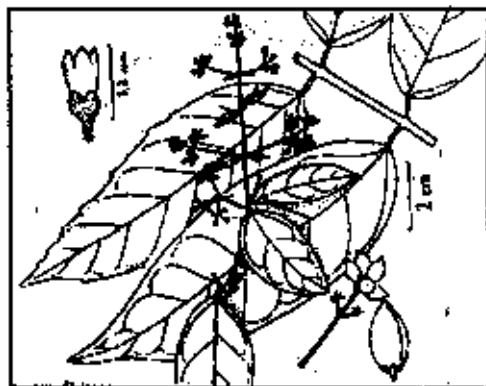
- Tree 9 m high; branches yellow velvety; berries black, 8-10 mm long.

7571 - *Olea dentata* Wall. Ôliu có-răng.

Tiểu mộc cao 3-4 m; cành trắng trắng. Lá có phiến baurdục thon, không lông, dai, bìa có răng thưa hay nguyên; cuống có lông, dài 5-12 mm. Chùm-tútán ở nách và ngọn; cọng và đài có lông; hoa cao 3-3,5 mm; vành hương rời nâu lúc khô; tiểunhụy 2. Phi quả to 7,5 mm; hạt 1.

Rừng dựa suối: Hàtây, Bắcthái, Côngtum, Thùđúc; XII, 3

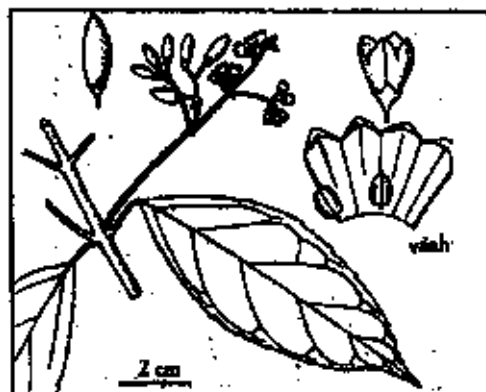
- Shrub 3-4 m high; limb entire or dentate; flowers pink; berries 7.5 mm long.

7572 - *Olea dioica* Roxb.. Lọ-nghẹ.

Đại mộc nhỏ song có khi đến 20 m; cành mảnh, mau không lông. Lá có phiến xoan thon, dài 10-12 cm, bìa có răng hay nguyên, gân-phụ 7-10 cặp; cuống 1 cm. Chùm-tútán ở nách; hoa đực và lưỡngphái; đài có rìa lông; vành cao 2-3 mm; tiểunhụy 2. Phi quả bầu dục dài 15-18 mm.

Hanoi, Thanhhoa, Quinhon, Langbian (hình theo Wight). Vô trị sốt.

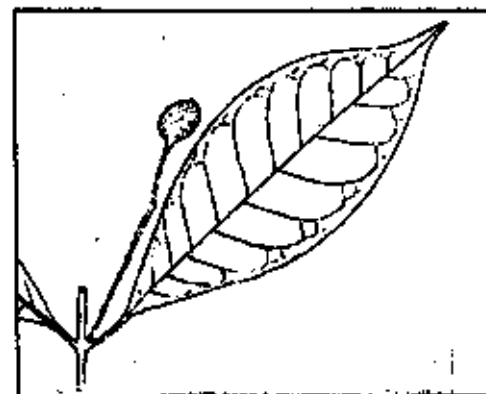
- Treelet sometime to 20 m high; leaves glabrous; flowers 2-3 mm high; berries 15-18 mm long.

7573 - *Olea hainanensis* Li Tâynguyên7574 - *Olea macrophylla* Gagn.. Ôliu lá-to.

Tiểu mộc cong queo, cao 4 m, gốc to đến 20 cm. Lá có phiến thon ngược, dài đến 20 cm, chót có mũi dài, đáy nhọn, như da, nâu dà, gân-phụ mảnh 9-12 cặp; cuống dài 1,5-2 cm. Pháthoa ở nách lá, dài 7 cm; hoa nhỏ; đài có lông. Phi quả tròntròn, to vào 1 cm.

Dựa suối, trên đá, vào 300 m: Càná.

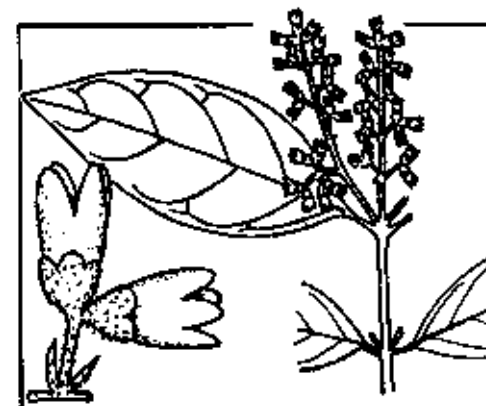
- Treelet 4 m high; leaves oblanceolate, chartaceous, glabrous; berries 1 cm large.

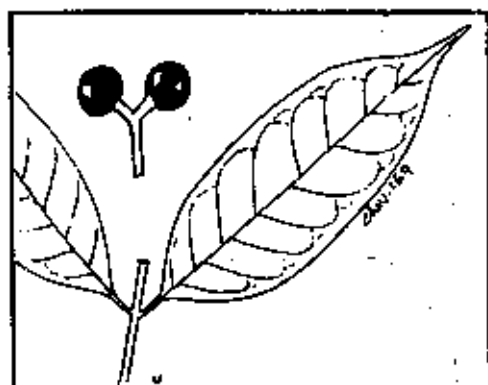
7575 - *Olea rosea* Craib. Ôliu hương.

Tiểu mộc cao 4 m; cành non có lông mềm dày. Lá có phiến xoan thon, to 6,5-13 x 1,5-4,2 cm, đầu tà, đáy tà tròn, gân-phụ 5-8 cặp; cuống dài 5-7 mm. Biệtchủ; chùm-tútán ở nách và ngọn, dài 3-4 cm, nhánh ngắn; hoa hương; đài nhỏ, có lông mịn, 4 răng; vành có 4 tai xoan; tiểunhụy 2; noãn sào không lông. Phi quả .

Có thể chỉ là *O. dioica*.

- Treelet 4 m high; limb glabrous, entire; flowers pink; berries.

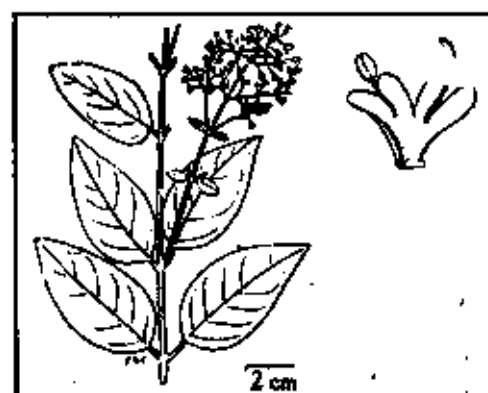

7576 - *Olea wightiana* Wall.. Oliu Wight.

Đại mộc cao 7 m, gốc to 10-12 cm, vỏ xám hay vàng rơm, láng. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 8 x 3 cm, chót có đuôi, cứng, láng, nâu tươi mặt trên, láng mặt dưới, gân-phụ rất mảnh, 9-10 cặp; cuống dài 6-8 mm. Quả to bằng đầu dứa, đen.

Sông Dinh, Đờngnai; 7.

- Tree 7 m high; leaves coriaceous; berries black.

7577 - *Ligustrum indicum* (Lour.) Merr.. Nửtrinh, Ram; Indian Privet.

Tiểu mộc cao 1-6 m; cành non có lông sát. Lá có phiến bầu dục thon, không lông mặt trên, có lông ngắn mặt dưới, gân-phụ 6-7 cặp; cuống đến 1 cm. Chùm-tútán ở ngọn nhánh, trắng, thơm; ống vành cao 4 mm, tai 2 mm; tiểu hụy 2, thò. Quả hạch cứng tròn, to 5 mm, đen lúc chín.

Tr khắp cùng vì hoa thơm. Gỗ làm tấm xia răng (hình theo Gagnepain).

- Shrub 1-6 m high; panicles with white fragrant flowers; drupes black, 5 mm diameter (*Phyllyrea indica* Lour., *L. nepalense* Wall.).

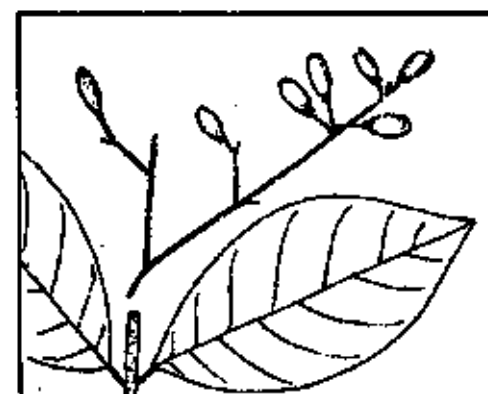

7578 - *Ligustrum confusum* Dcne. Lạch, Ram ló-bì.

Lá có phiến xoan, to 3-5 x 2-3 cm, chót tà, đáy tà tròn, không lông, gân-phụ 3 cặp; cuống dài 3-4 mm. Chùm-tútán ở ngọn, cao 2-4 cm; đài cao 1 mm, ống có 4 răng nhỏ; vành có ống cao 2 mm, tai 2-2,5 mm; tiểu hụy 2, thò dài, cao hơn tai.

Trắng trên đất sét, có đá vôi: Hànamnhinh.

- Limb glabrous; limb 3-5 cm long; panicles; corolla 4-5 mm long; stamens 4, exserted.

7579 - *Ligustrum robustum* Bl.. Lạch sông

Đại mộc cao 10-20 m, thân to 30 cm; cành xám nâu, có bích hầu trắng. Lá có phiến xoan, to đến 8 x 4 cm, tà hai đầu, mặt trên láng, mặt dưới nâu, gân-phụ rất mảnh, 5 cặp; cuống 6-8 mm. Chùm-tútán to; hoa trắng; đài là ống như cắt ngang, cao 1 mm; vành cao 5 mm, tai cao 1,5 mm; tiểu hụy 2, ngắn hơn ống. Trái tròn dài, cao 1 cm.

Đran (Lamđồng); 6.

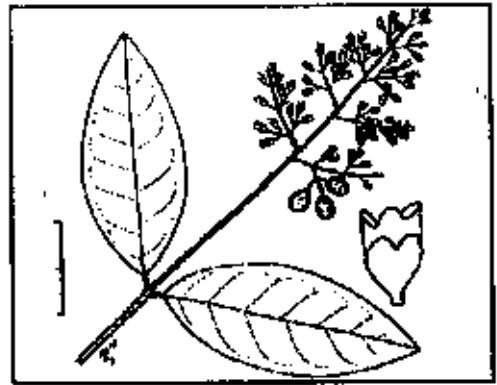
- Tree to 20 m high; limb glabrous; corolla tube 5 mm lobes 1.5 mm; fruits 1 cm long.

7580 - *Ligustrum sinensis* Lour. Lạch Trungquốc; Chinese Privet.

Tiểu mộc cao 1-6 m; cành non, phách hoa có lông mịn dày, vàng. Lá có phiến xoan, đến 5 x 2,5 cm, hai đầu tù, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 3-4 mm. Phách hoa dày ở ngọn nhánh; đài hình chén có 4 tai tròn; vành không lông, cao 2 mm, có 4 tai tròn thấp; tiểu nhị 2, gắn giữa ống vành. Trái xoan, to 6 x 4 mm, đen.

B. Độc (ligustron, ligustrin, siringin).

- Shrub 1-6 m high; dense yellow pubescence; corolla 2 mm high; fruits black, 6 x 4 mm.

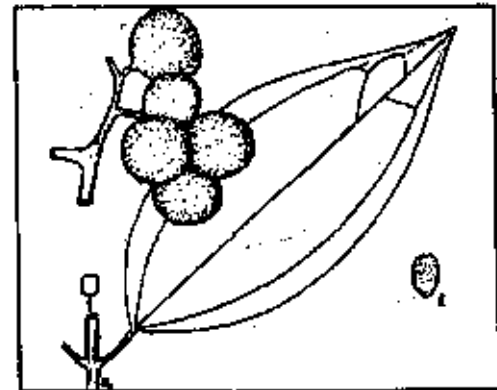

7581 - *Myxopyrum nervosum* Bl. Nhuonglê gân.

Tiểu mộc leo cao 5-6 m; cành có 4 cạnh. Lá có phiến bầu dục, to 9-12 x 6-7 cm, nhu da, không lông, láng, gân chánh 3, mặt dưới lọt màu; cuống dài 1 cm, có rãnh. Phách hoa lá chùm-tụ tán; đài có lông mịn; vành dài bằng 3 đài; tiểu nhị 2, bao phấn xoan; noãn sào tròn, buồng 3-noãn. Trái tròn, to đến 2,5 cm, đỏ; hạt 4, bầu dục đẹp, to 12 x 8 mm.

Vào 800 m, trên đất nhiều đá: Hải Vân, Đồng nai; 9.

- Climber 5-6 m long; leaves chartaceous; fruits red, to 2.5 cm across.

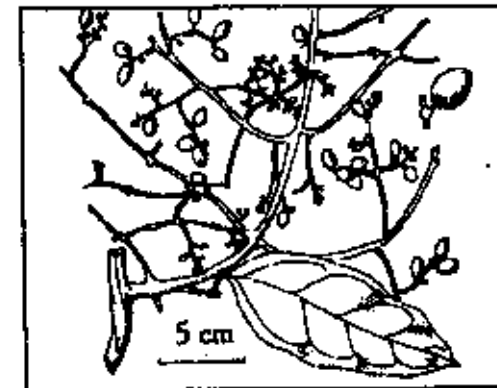

7582 - *Myxopyrum pierreii* Gagn. Nhuonglê Pierre.

Tiểu mộc leo dài đến 15 m; cành non vuông, lúc già có sube. Lá có phiến tròn dài, to 12-17 x 3,5-6 cm, dai, láng, gân từ đáy 3, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-tụ tán dài 30 cm, nhánh rẽ; hoa nhỏ, nhiều; đài 1 mm, 4 răng, có ít lông; noãn sào có buồng 1-noãn. Quả to 2 cm; hạt 1, tròn, to 9 mm.

Sông-bé, Đồng nai (hình theo Gagnepain).

- Climber to 15 m long; panicles to 30 cm long; flowers small; berries 2 cm across.

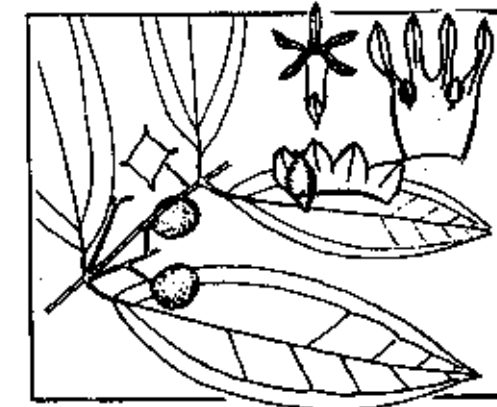

7583 - *Myxopyrum smilacifolium* Bl. Nhuonglê kim cương.

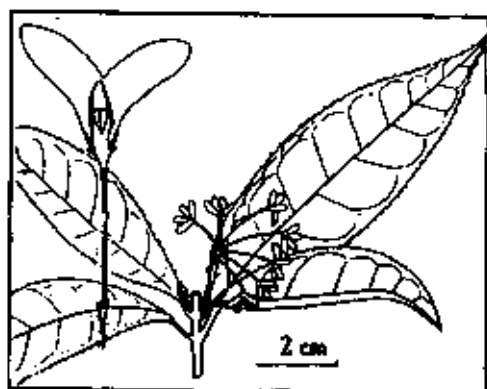
Đây leo cao 5 m; cành non có 4 cạnh nhọn. Lá có phiến thon, dài 8-14 cm, dai, không lông, gân chánh 3, bìa nguyên hay có răng thưa; cuống dài 1-2 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá, dài 2 cm; hoa nhỏ, nhiều; đài 0,7 mm; vành cao 1-1,5 mm; tiểu nhị 2; noãn sào 2 buồng 2-noãn. Trái bầu dục hơi rộng hơn cao, rộng 12 mm, đơn như chùm nho; hạt 2.

Thủ thiển, Gò Vấp (Sài Gòn) (hình hoa theo Wight); 11-4. Lá trị xáo trộn thành kính, trị tê thấp, suyễn, ho.

- Climber; limb lanceolate, glabrous; panicles 2 cm long; fruits 12 mm large.

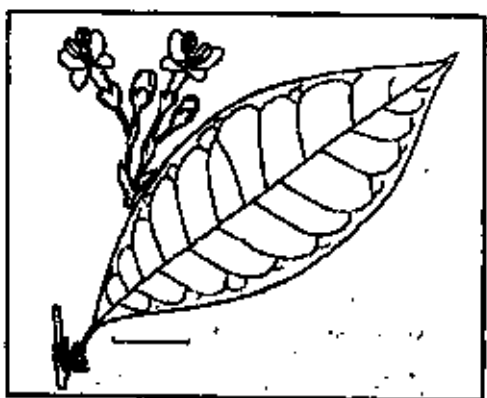

7584 - *Osmanthus fragrans* Lour.. Mộc; Fragrant Olive.

Tiểu mộc cao 1-3 m; cành non đẹp đẽ. Lá có phiến thon, dài, không lông, bìa có răng nhọn nhỏ, gân-phụ nhiều. Chùm ngắn ở nách lá; cọng dài 1,7 cm, mảnh; hoa vàng vàng, rất thơm; đài cao 1 mm; vành có ống ngắn, tiên khai vụn; tiểu nhụy 2; noãn sào 2 buồng. Quả hạch cứng cao 18, rộng 12 mm; hạt 1.

Tr lấy hoa ướp trà: Huế; I-XII. Trị ho, làm tốt da, tốt tóc.

- Cultivated shrub 1-3 m; limb dentate; flowers white, fragrant; drupes 18 x 12 mm.

7585 - *Osmanthus matsumoranus* Hay.. Mộc Matsumura

Lá có phiến xoan thon, đến 11 x 5 cm, nhọn hai đầu, mặt trên nâu dà, mặt dưới nâu, gân-phụ 10-12 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm ngắn ở nách lá; cọng hoa ngắn, 2 mm; hoa cao 4-5 mm; lá đài tròn, có ria lông; vành có ống cao bằng tai tròn; tiểu nhụy 2, thò; noãn sào có lông.

Rừng thưa: Bắc Giang, Tam Đảo đến T; VI.

- Limb lanceolate acute; inflorescence short; flowers 4-5 mm long.

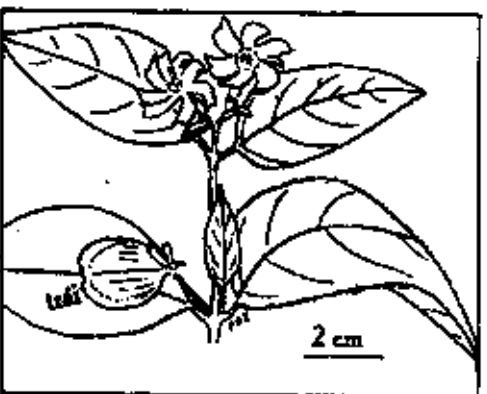

7586 - *Osmanthus peduncularis* Gagn.. Mộc cọng.

Nhánh không lông. Lá có phiến xoan ngược hay hình muỗng, to 7-8 x 2,5 cm, chót tà, đáy từ từ hẹp đến cuống, gân-phụ 8 cặp; cuống 4-6 mm. Chùm-tútán dài 2-3 cm ở nách lá; cọng dài bằng hoa; đài không lông, răng 4; vành có tai dài bằng ống; tiểu nhụy 2, gắn ở phần trên của ống.

.(hình theo Gagnepain).

- Branches glabrous; limb spatulate; panicles 2-3 cm.

7587 - *Nyctanthes arbor-tristis* L. Dahoa, Lài-tàu.

Đại mộc cao 10 m; cành có 4 cạnh, có lông nằm cứng. Lá có phiến nhám nhám, dài 6-8 cm, đáy tròn hay hình tim. Chùm-tútán ít hoa; lá hoa mang 3 hoa; hoa thơm, trắng, tâm vàng; đài hình ống 5 răng; vành có ống mang tai vụn, dài 8-9 mm; tiểu nhụy 2, không thò; noãn sào 2 buồng 2-noãn. Nang có bìa có cánh, cao 2 cm; hạt 2, không phôi nhũ. $2n = 44$.

Tr song ít gặp. Có tác giả sắp thành họ riêng *Nyctanthaceae*, gần họ Mấtien. Lá chứa salicylat metil (hình theo Gagnepain), trị sốt. Hoa nhuộm vàng (nictantin); trị tê thấp; vỏ cho phụ nữ mới sanh.

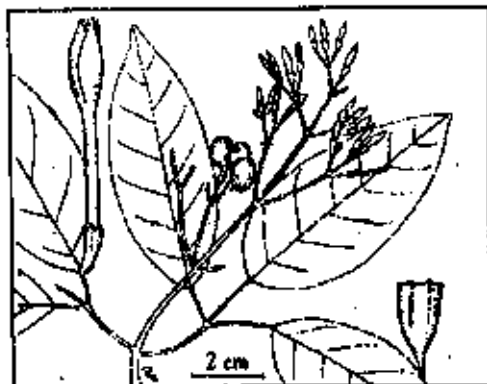
- Cultivated.

7588 - *Jasminum lanceolaria* Roxb.. Lài thon.

Dây leo cao 10-12 m, không lông. Lá mang 3-5 lá-phụ to vào 7 x 3 cm, dày, bìa uốn xuống, gân-phụ 7-8 cặp, mảnh. Chùm-tútán to; đài có 5 răng thấp; ống vành dài 2 cm, tai 4-5, dài 1 cm, rộng 3,5 mm. Trái 2, cao 1,5 cm, đen.

Lào cai, Hànam ninh, Quảng trị, Đà nẵng; II-V, 2-4.

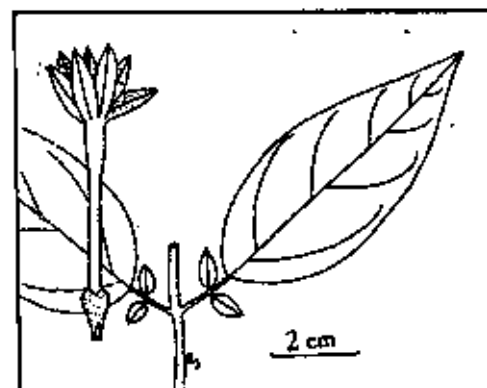
- Long climber; leaflets chartaceous; corolla tube 2 cm long, lobes 1 cm; berries black.

7589 - *Jasminum brevilobum* A. DC.. Lài thủy-ngân.

Dây leo dài 5 m; cành non có lông phún. Lá mang 3 lá-phụ mà lá-phụ cạnh leo, thon, có lông mặt dưới, gân-phụ 4 cặp. Pháthoá ở chót hánh, dày, có lông, mang 5-10 hoa trắng; đài là ống cao 3-5 mm, có 5 thủy tà; vành có ống dài 18 mm, tai 6-7, dài 6 mm, có lông mặt trên; tiểuhụy 2. Quả to 6 mm.

Đà nẵng, Phanrang.

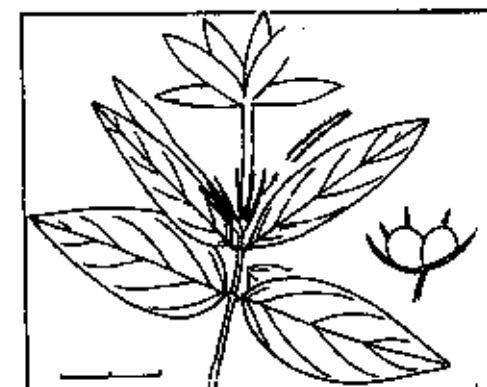
- Scandent shrub; branches hirsute; petals white, pubescent inside; berries 6 mm large.

7590 - *Jasminum adenophyllum* Wail.. Lài lá-có-tuyến.

Tiểumộc; cành có lông mịn như bột. Lá có phiến xoan thon, to 4,5 x 1,3-2 cm, mặt trên nâu dà, mặt dưới nâu tươi, gân-phụ 4 cặp; cuống 2-3 mm, có lông mịn. Pháthoá ở ngọn, ít hoa; đài có lá dài nhọn, dài đến 12 mm, có lông mịn; vành có ống dài 2,5 cm, tai 6-8, thon, dài 22 mm; tiểuhụy 2, gần giữa ống. Quả 2, tròntròn, to 6-8 mm.

Rừng còi: Phanthiết.

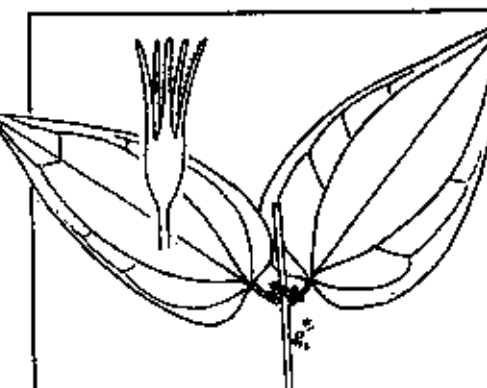
- Shrub; branches white farinuous; calyx with long pubescent lobes; berries 6-8 mm large.

7591 - *Jasminum alongensis* Gagn.. Lài Hạlong.

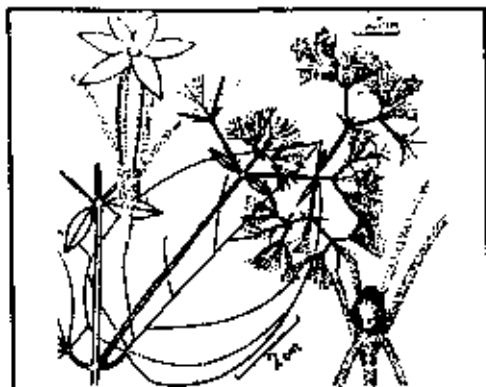
Tiểumộc; cành mảnh, không lông. Lá có phiến xoan, to 4-7 x 2-3,5 cm, chót nhọnnhon, có gai-mũi, đáy cắt ngang hay hơi lõm, gân từ đáy 5, gân cạnh đi đến chót phiến, không lông trừ ở gân chánh, mặt trên nâu đen, mặt dưới dà; cuống dài 5-6 mm. Tútán nhỏ; cọng 1-2 mm; đài có ống cao 2 mm, tai 3 mm, có lông trắng; vành có 7 tai thon nhọn; tiểuhụy 2, gần ở chót ống vành.

Vịnh Hạlong.

- Shrub; branches glabrous; inflorescence short; calyx lobes longer than tube, white pubescent.

7592a - *Jasminum coffelinum*

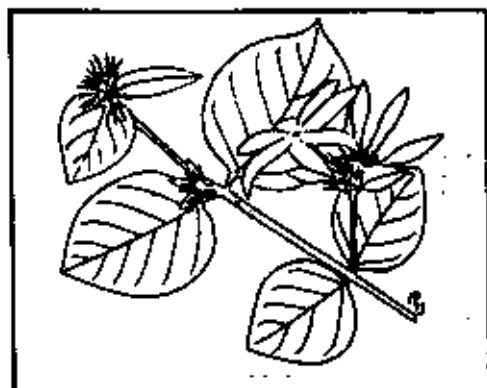
Tiểumộc leo cao; thân có 4 cạnh như cánh. Lá songdinh; phiến 10-21 x 5-10 cm, gân-phụ 7-10 cặp; cuống 1-2 cm. Pháthoá gần như không cọng; đài có răng ngắn; vành trắng, ngoài đó, ống dài 20-23 mm, thủy 7, dài 10-12 mm. B, gần biêngiới với Trungquốc.

7593 - *Jasminum longisepalum* Merr.. Lài-dài-dài.

Tiểu mộc leo cao 2-12 m; cành có lông như phấn vàngvàng. Lá có phiến xoan tamgiác, không lông; cuống có lông như phấn. Pháthoa dày, cao đến 7 cm; láhoa hẹp, cao 1,5 cm; tai dài dài 1 cm, dày lông; ống vành cao 1,5 cm, tai 6-8, nhọn. Quả vàngvàng hay đen, to 1 cm.

Khắp cao độ BTN: Hà Nội, Hànamnhinh.. Đà Nẵng, Langbian, Cônson; X-III.

- Scandent shrub, 2-12 m high; branches yellow farinuous; calyx lobes 1 cm long, tomentose (*J. longisetum* Gagn.).

7594 - *Jasminum multiflorum* (Burm. f.) Andrew. Lài nhiều-hoa.

Tiểu mộc trườn; cành có lông dày. Lá có phiến xoan tròn, đáy tròn hay hình tim, có lông hai mặt; cuống ngắn. Pháthoa ở ngọn nhánh ở nách lá, dày; hoa trắng; đài có tai dài, có lông; vành có ống mang 6 tai dài 10-15 mm; tiểunhụy 2.

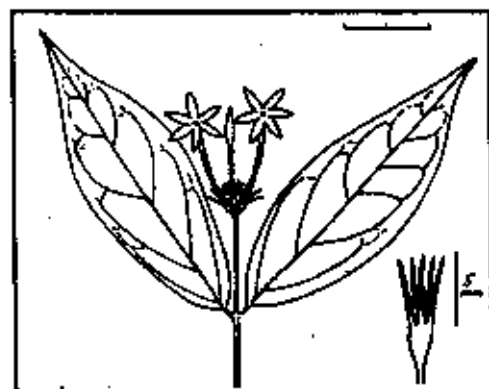
Tr ở Sài Gòn; I-XII. Hoa làm tăng sự tiết sữa, lợi kinh, đắp nhọt cho mau ra miệng, trị nọc rắn.

- Cultivated sarmentous shrub (*Nyctanthe multiflorum* Burm.f., *J. pubescens* Willd.).

7595 - *Jasminum ananense* Wernham. Lài Trung bộ.

Bụi; nhánh mảnh, tròntròn, có lông dàydày. Lá có phiến xoan thon, to 6 x 4 cm, đáy cắt ngang, hay tà, hay hình tim, chót có mũi, như giấy, có lông mềm; cuống 1 cm. Pháthoa hơi hình đầu, nhánh pháthoa dài 5 cm; hoa trắng; đài cao 3-4 mm, hình chuông, có lông thưa, tai 5-7 mm; vành không lông, ống 1,7 cm, thày 7-9, to 1 x 0,5 cm.

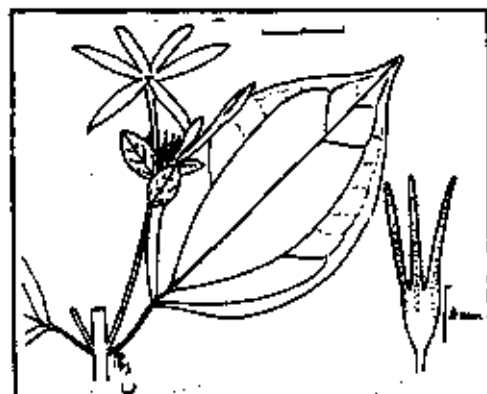
Dịnh. Gần *J. multiflorum*, hoa nhỏ hơn và cánhhoa hẹp hơn.

7596 - *Jasminum pedunculatum* Gagn.. Lài cọng.

Tiểu mộc trườn cao 4-5 m. Lá có phiến thon, to 4,5-10 x 2,7-4 cm, chót thon nhọn hước, đáy tà, gân-phụ 5 cặp, mảnh, mỏng, nâu hai mặt; cuống dài 4-10 mm. Pháthoa là hoadầu ở chót nhánh, dày song ít hoa; cọng hoa dài 1,5 mm; đài có ống 1-2 mm, tai nhọn, 5 mm, có lông sét mịn; vành có ống dài 17 mm, tai thon, dài 9 mm; tiểunhụy 2, baophấn 3,5 mm.

Caolạng, Hà Nội, Thanhhoa.

- Scandent 4-5 m long; limb membranous; calyx lobes ferruginous pubescent; corolla tube 17 mm long.

7597 - *Jasminum pentaneurum* Hand.-Mazz. Lài năm-gân.

Đầy leo cao 3-5 m; cành tròn, to 5 mm, có lông ngắn. Lá có phiến xoan rộng, to 7-9 x 4-6 cm, đầu nhọn, đáy tà, gân chánh 5, dày, bia uốn xuống, hai mặt một màu; cuống dài 1-2 cm. Pháthoa là hoadầu ở ngọn nhánh cạnh, có láhoa như lá; đài có ống dài 4 mm, tai dài 1 cm, có lông; vành có ống dài 2,5 cm, tai 5, dài 2 cm.

Quảngninh.

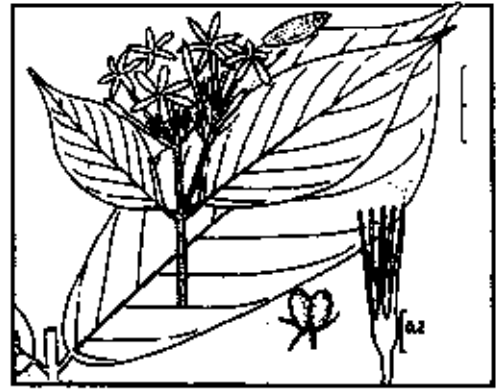
- Scandent shrub, 3-5 m high; limb 5-nerved; calyx lobes 1 cm long; corolla lobes 2 cm long.

7598 - *Jasminum rufohirtum* Gagn.. Lài lông-hung

Tiểu mộc; cành đầy lông mịn, vàng hung. Lá có phiến bầu dục thon ngược, to đến 17 x 7,5 cm, mỏng, có lông vàng nhất là ở gân, gân-phụ 8-9 cặp, lúc khô nâu hay đỏ; cuống dài 4-5 mm. Phát hoa ở chót nhánh, tán phồng như tán; vành có ống dài 2 cm, tai 6-8, dài 9 mm, hẹp; tiểu hụy 2, bao phấn dài 5 mm. Quả xoan, dài 1 cm, đen.

Dựa rạch: Sơnla; V, 5.

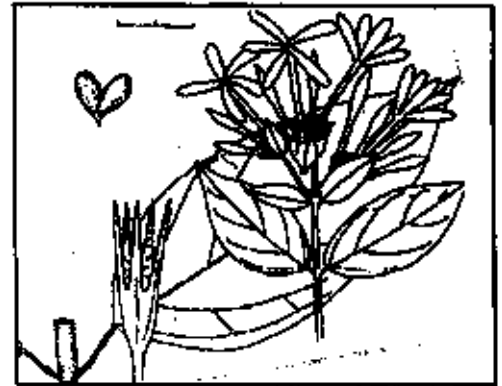
- Shrub; branches rufous tomentose; corolla lobes 6-8, 9 mm long; berries black.

7599 - *Jasminum tonkinense* Gagn.. Lài Bắc bộ.

Tiểu mộc leo dài; cành mảnh, đẹp, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, to đến 12 x 5,5 cm, chót thon, đáy tù tròn, gân-phụ 4 cặp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu denden; cuống dài đến 1,5 cm. Phát hoa ở chót nhánh, dài, có lá hoa dạng lá; hoa đẹp; dài có ống dài 2,5 m, không lông, tai 4 mm, có lông ở mặt trong; vành có ống dài 2 cm, tai 8, to 18 x 5 mm; tiểu hụy gắn ở giữa ống vành. Quả xoan, to 1 cm.

Hanoi, Phú thọ, Bắc Thái...; II, 2. Dọt là rau Mảnh-bát, ngon.

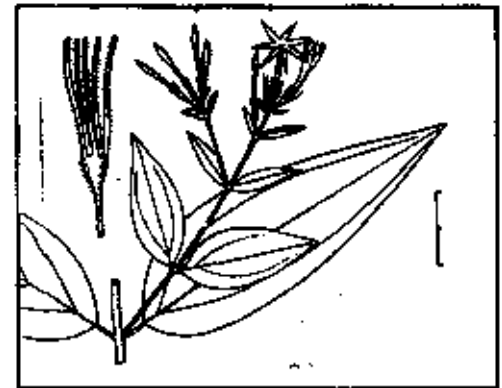
- Scandent; leaves lanceolate; corolla tube 2 cm long, lobes 18 x 5 mm.

7600 - *Jasminum trinerve* Vahl. Lá ba-gân.

Tiểu mộc trườn; thân tròn, không lông. Lá có phiến thon, to 10-14 x 3,5 cm, chót thon, đáy tròn, gân đáy cách đáy 6-8 mm, đi đến chót phiến, nâu đậm lúc khô; cuống dài 8 mm, không lông. Phát hoa ở chót nhánh, có lá hoa như lá; tai dài như chỉ, có lông trắng dày; vành có ống 3-4 mm, tai 6-7, dài 6-8 mm, không lông; tiểu hụy 2.

Sa-thầy (Cổng tum); XI.

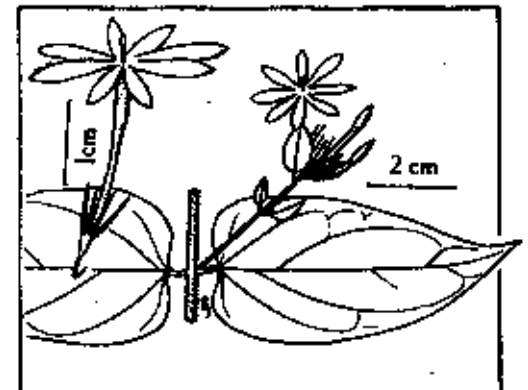
- Scandent shrub; leaves glabrous; calyx lobes filiform, white tomentose; corolla glabrous.

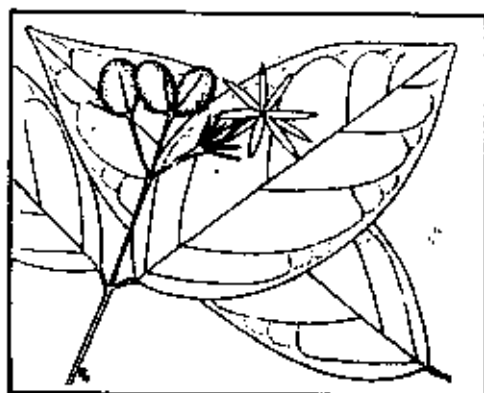
7601 - *Jasminum undulatum* Ker.-Gawl.. Lài dúng; Angel-hair Jasmine.

Tiểu mộc trườn cao 10 m; cành có lông mềm. Lá có phiến thon, đáy tròn hay hình tim, gân từ đáy 3-5, không lông, bìa thường dúng; cuống dài 3-5 mm, có đốt ở giữa. Phát hoa có lá hoa to; hoa trắng; lá đài nhọn, dài, có lông; ống vành dài 2 cm, tai 6-7. Quả bầu dục, cao 12 mm, vàng vàng.

Hanoi, Hà Nam Ninh, Huế, Đà Nẵng; XI, 7.

- Scandent up to 10 m high shrub; petiole articulated; calyx lobes long, pubescent (*J. amplexicaule* Hemsl.).

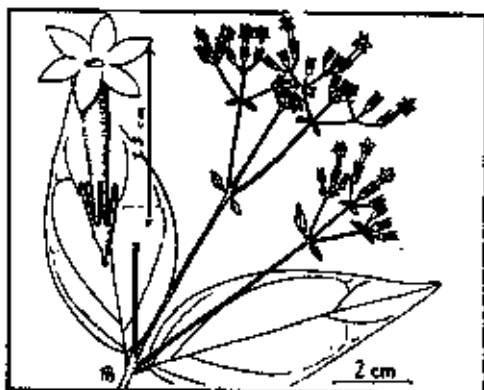

7602 - *Jasminum lang* Gagn.. Lài lang.

Tiểu mộc leo cao 4 m; cành to, không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 10-16 x 5 cm, dày, không lông, óng lóng mặt trên, nâu vàng mặt dưới lúc khô, gân-phụ vào 8-10 cặp; cuống có đốt gần giữa. Phát hoa ở nách và ngọn; 3 hoa to, trắng, ngoài hương hay tím; lá đài hẹp cao 8 mm; tai vành 10, dài 2 cm, rộng 5 mm. Quả to 15 x 12 mm.

Nhatrang; VI.

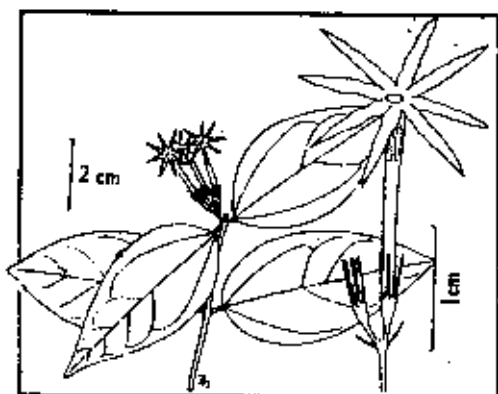
- Scandent 4 m high shrub; leaves coriaceous; cymes 3-flowered; flowers white, corolla lobes 2 cm long; berries 15 x 12 mm.

7603 - *Jasminum laxiflorum* Gagn.. Lài hoa-thua.

Tiểu mộc; cành non hơi vuông, không lông, nâu đen. Lá có phiến thon, chót nhọn, dày tròn, gân từ đáy 3, hai mặt láng; cuống dài 5-15 mm. Phát hoa lưỡng phân rộng, có lông trắng mịn; đài có 6-8 tai hẹp, dài, có lông trắng mịn; vành trắng, có ống 1,3 cm, tai 6-8 thon rộng hay hẹp, dài 6-8 mm.

Dilinh, Đồngnai; XI-III.

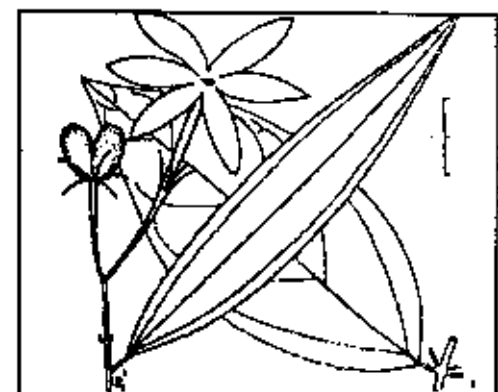
- Shrub; leaves glabrous; ample panicles white pubescent; corolla lobes 6-8, white.

7604 - *Jasminum nervosum* Lour.. Lài gân, Vàng.

Tiểu mộc cao 3 m; cành mảnh. Lá có phiến xoan thon, dài 4-10 cm, gân từ đáy 3, gân-phụ lồi ở mặt dưới; cuống dài 4 mm. Phát hoa 1-3 hoa ở nách lá; cọng hoa dài 5-10 mm; hoa trắng; đài có tai dài 8-9 mm, có lông cứng; vành có ống 1,5-1,8 cm, mang 8 tai thon nhọn, dài 12-14 mm, rộng 2,5 mm.

Báchái, Chợgành, Hànội, Đà Nẵng, Đồngnai, Sôngbé, Sài Gòn, Điện-Bà; IX-IV.

- Shrub 3 m high; leaves glabrous; cymes 3-flowered; corolla lobes 8, narrow, 12-14 mm long (*J. anastomosans* Wall.).

7605 - *Jasminum nobile* C.B. Cl.. in Hook. Lài quý

Dây leo quấn; cành non không lông. Lá có phiến da hình, tù xoan rộng, bầu dục đến thon hẹp, dày và hay nhọn, gân gần đáy chạy đến gần chót hay chót lá, không lông. Phát hoa 3 hoa; cọng dài; hoa trắng, to; đài có ống 5 mm, tai dài 1 cm; ống vành dài 3 cm, tai 8-9. Quả xoan, cao 1,5 cm.

Rừng; Đồngnai, Phúquốc, Cà mau. Cho phụ nữ bị làm băng.

- Voluble; limb polymorphous, trinerved; flowers large, white.

7606 - *Jasminum sambac* (L.) Ait. Lài; Arabian Jasmine; Jasmin.

Tiểu mộc có thể trườn; nhánh có cạnh, có lông thưa. Lá có phiến xoan, dày, ít hay không lông; cuống ngắn. Pháth hoa 3-12 hoa; đài có tai nhọn, rìa lông, có khi không lông; vành thường đôi, trắng; tiểnhụy 2. Quả đen.

Trở phổ biến vì hoa thơm, dùng ướp Trà; I-XII. Hoa đắp vú làm ngưng sự căng đau (giảm sự tiết sữa); trần huyết súc; rễ độc (có thể làm hôn mê), song giảm đau và lợi kinh.

- Commonly cultivated for its fragrant white flowers.

7607 - *Jasminum subtriplinerve* Bl. Cẩm vân, Dâm trắng, Lài dang-ba-gân, Vàng.

Tiểu mộc thành bụi hay trườn cao; cành non dẹp, không lông. Lá xoan thon, dày và hay tròn, gân từ đáy 3 với một cặp gân nhỏ, chạy đến hơn 1/2 phiến; cuống có đốt ở giữa. Pháth hoa 3-n hoa, có lá hoa 1-2 cm, mau rụng; đài có ống 3 mm, không lông, tai 7-9, dài 8-9 mm; vành có ống dài 16-18 mm, tai 7-9, dài 1,5 mm. Quả vàng, to 7-8 mm.

Lào cai, Hà Nội, Huế, Đà Nẵng, Nha Trang; 8-9. Lá sắc cho phụ nữ mới sanh; đắp trị sưng vú vì quá căng; tẩm, trị ghê; kháng sinh.

- Bush or climber; limb with 2 veins near base developed; flowers white; berries yellow, 7-8 mm large.

7608 - *Jasminum trineuron* Kob. Lài tam-kính

Tiểu mộc leo; cành tròn, dẹt. Lá có phiến xoan thon, hơi bántròn, đến 6 x 3 cm, chót thon nhọn, dày và, gân ở đáy 2, chạy đến chót phiến, không lông, dai, sọc sẫm mặt trên, nâu lợt mặt dưới; cuống dài 3-5 mm, có rãnh. Hoa ở nách lá; cọng 4-5 mm; đài có ống 3 mm, tai nhọn, dài 1 cm, không lông; vành có ống dài 2,5-3 cm, tai 5, hẹp nhọn, dài 1,5 cm; tiểnhụy 2.

Trắng có đốm: Bách thái; II.

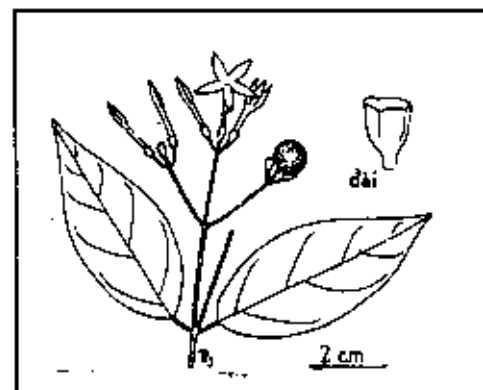
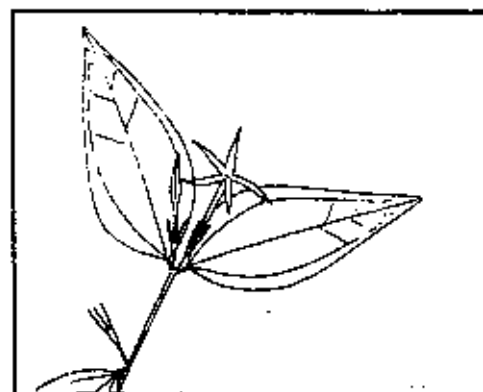
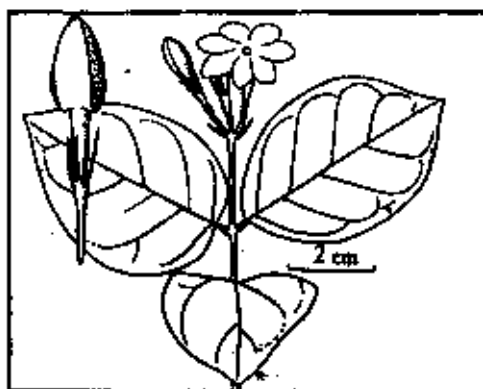
- Scandent; limb trinerve; flowers axillary; calyx glabrous; corolla white.

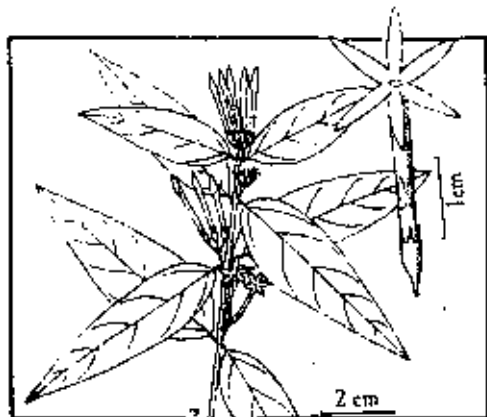
7609 - *Jasminum anodontum* Gagn. Lài không-răng.

Đây leo, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, dài 4-7 cm, lúc khô màu hoe, gân-phụ rất mảnh, 3-4 cặp; cuống dài 5-7 mm. Pháth hoa 2-3 phân, mang 2-7 hoa ở nách lá và ngọn nhánh; đài có ống cao 3 mm, miệng cắt ngang (không răng); vành trắng, ống dài vào 1 cm tai 5-7, thon hẹp dài 6-7 mm; tiểnhụy 2. Quả tròn, đen, to 7-8 mm.

Lùm bụi: Cầná, Biên Hòa.

- Scandent, glabrous; calyx tube truncate; corolla white, tube 1 cm long, lobes 6-7 mm long; berries black.

7610 - *Jasminum arborescens* Roxb. var. *montanum* (Roth) Gagn. Lài núi, Vàng núi.

Tiểu mộc; cành dài, yếu, không lông hay có lông mịn như phấn. Lá có phiến thon, dài 5-8 cm, đáy tù tròn, gân-phụ 5-8 cặp, không lông; cuống dài 3 mm, có đốt ở gần giữa. Pháthoa ngắn ở nách lá, 3-9 hoa trắng, thơm; đài không lông, ống mang 6 răng dài bằng; vành có ống cao 2 cm, tai to 1 x 0,2 cm; tiểunhụy gắn ở dưới giữa.

Đôngnai; III, 3. Ở var. *arborescens*, lá xoan.

- Shrub; leaves glabrous; axillary cymes; calyx glabrous, shortly dentate; corolla white.

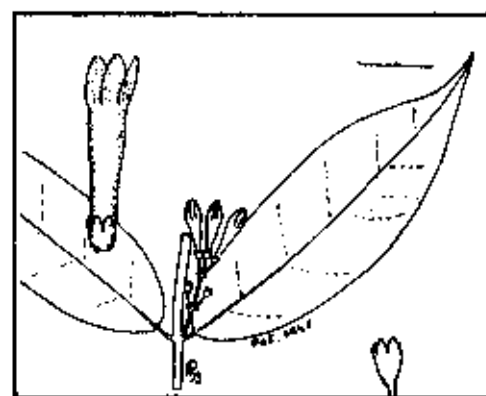

7611 - *Jasminum coarctatum* Roxb. Lài hẹp-lại.

Tiểu mộc leo; cành hơi to, lông dài. Lá mọc xen; phiến thon, to vào 9 x 3 cm, chót hẹp thành đuôi nhọn, đáy tù, gân-phụ 5 cặp, không lông; cuống dài 6-8 mm. Pháthoa trên nhánh nhỏ, dày, có lá nhỏ ôm; đài có ống không lông, mang tai hẹp, có ít lông; vành có ống dài 2 cm, tai 9-10, nhọn, cao 13 mm; tiểunhụy 2, gắn cách miệng 6-7 mm.

Caolạng; XI.

- Scandent; limb glabrous, acute caudate; flowers white, corolla tube 2 cm long.

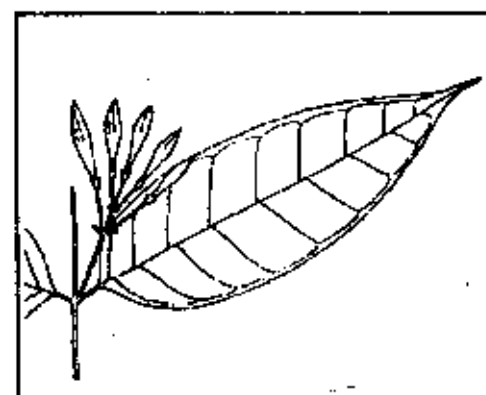

7612 - *Jasminum denticolatum* W.W. Sm. Lài ở-bụi.

Tiểu mộc leo; cành màu đen, đẹp đẽ. Lá có phiến tròn dài thon, vào 11 x 3,5 cm, chót có đuôi huốt, đáy tròn, gân-phụ rất mảnh không rõ, cách nhau cỡ 1 cm, nâu dà; cuống 3-4 mm. Pháthoa ở nách lá, ngắn; hoa không lông, cao 16 mm; đài có ống mang tai tamgiác; vành có tai ngắn; tiểunhụy 2.

Sapa; II.

- Scandent; limb oblong lanceolate; axillary racemes short; flowers glabrous.

7613 - *Jasminum duclouxii* (Lévl.) Reich. Lài Ducloux.

Tiểu mộc leo; cành mảnh, có lông mịn; lông dài. Lá có phiến tròn dài thon, to 9-10 x 3,3 cm, đầu có đuôi nhọn, đáy tù tròn, gân-phụ 8-9 cặp, cách bia 2 mm, dày, không lông; cuống dài 1 cm. Pháthoa ở nách lá; hoa có cọng 1-1,3 cm; đài có ống cao 2-3 mm, răng nhỏ, 4; vành có ống dài 2 cm, tai thon; tiểunhụy 2.

Rừng thưa, vào 1500 m; Sapa; IV.

- Scandent; limb oblong lanceolate, caudate, glabrous; flowers glabrous (*Melodinus duclouxii* Lévl.).

7614 - *Jasminum eberhardtii* Gagn. Lài Eberhardt.

Tiểu mộc leo dài 8-15 m; cành mảnh, có lông thưa. Lá có phiến xoắn, to 8 x 3,5-4 cm, đầu nhọn, đáy tù tròn, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 5-6 mm. *Tụm* 2-3 hoa ở nách lá hay hoa cõ độc; đài cao 3 mm, không lông, tai dày; vành có ống cao 1,5 cm, tai 8-9, dài 1,5 cm; tiểu nhụy có ba phần dài 5 mm, gần ở gần miệng vành.

Hồ bình (hình theo Gagnepain).

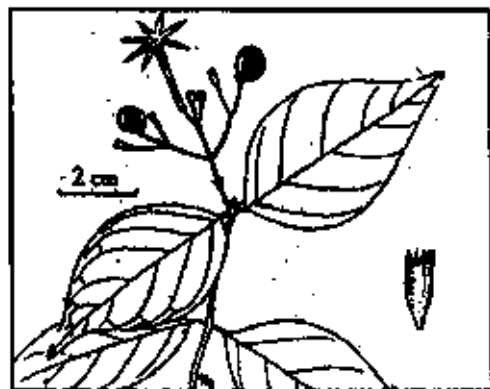
- Scandent; limb 8 x 3.5-4 cm; cymes 1-3 flowered; flowers glabrous.

7615 - *Jasminum funale* Dene. Lài dày.

Tiểu mộc leo cao 2-4 m; cành mảnh, không lông. Lá có phiến xoắn thon, dài 5-10 cm, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 2-4 mm. Pháthoả là *tụm* ở nách lá và ngọn, mang 3-7 hoa; đài cao 4 mm, với răng dài nhỏ; vành có ống cao 2,5 cm, tai 8, dài 13 mm, rộng 2 mm. Phi quả tím, to 7-8 mm.

Rừng bình nguyên, từ Phú Khánh đến Côn Sơn.

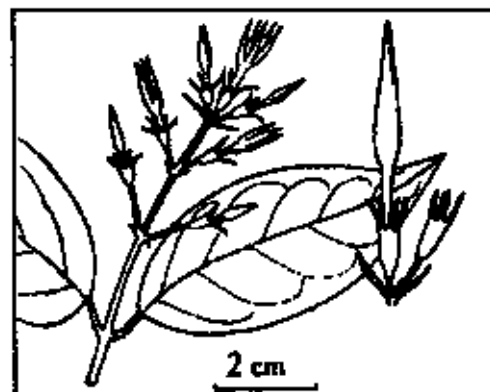
- Scandent; leaves glabrous; cyme 3-7 flowered; corolla tube 2.5 cm long, lobes 13 mm long.

7616 - *Jasminum harmandianum* Gagn. Lài Harmand.

Tiểu mộc; cành gần thẳng góc vào nhau, màu trắng ngà. Lá có phiến bầu dục thon, dài 6-11 cm, mỏng, gân-phụ 5-6 cặp, lúc khô nâu; cuống có đốt ở giữa. Pháthoả ở chót nhánh; đài dài 2-3 mm, tai 4, nhọn; vành có ống cao 1 cm, tai 8, dài 11 mm; tiểu nhụy 2, ba phần nhọn. Phi quả tròn, to 4-5 mm (còn non).

Lục tỉnh (hình theo Gagnepain).

- Shrub; limb glabrous; inflorescence terminal; flowers glabrous; corolla lobes 11 mm long.

7617 - *Jasminum longipetalum* King & Gamble. Là cánh hoa-dài.

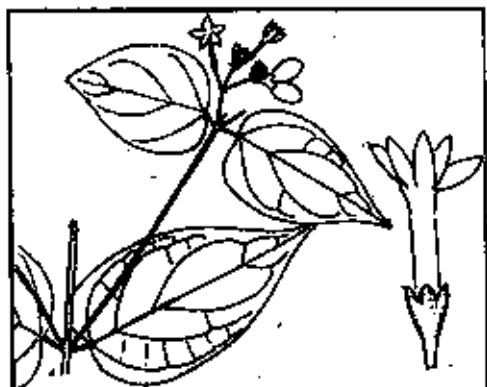
Tiểu mộc leo cao, không lông. Lá có phiến thon, đến 9 x 4,5 cm, đáy tù, gân từ gần đáy chạy đến hơn 1/2 phiến, mỏng, dai, lúc khô màu tươi; cuống dài 6-8 mm. Pháthoả ở ngọn, thường 3 hoa to; đài cao 4 mm; vành trắng, không lông, có ống dài 1,5 cm, tai 6, hẹp dài hơn 2 cm. Phi quả đen, to 1,2 cm; hạt 2.

Rừng: Quảng trị, Đà Nẵng, Báo Lộc, Biên Hòa; V.

- Scandent; limb lanceolate, membranous; cymes bearing 3 large white flowers; berries black.

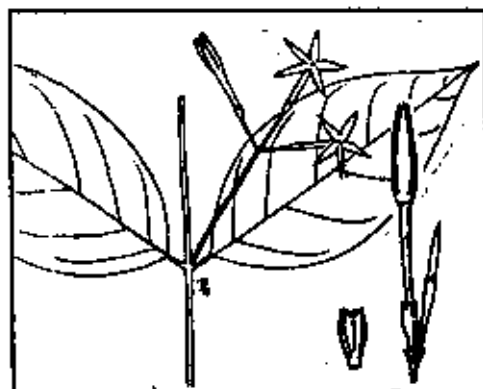

7618 - *Jasminum microcalyx* Hance. Lài dài-nhỏ.

Tiểu mộc trườn, gần như không lông; cành mảnh. Lá có phiến bầu dục, to 5-7 x 3-4,5 cm, chót nhọn, đáy hình tim hay cắt ngang, gân từ đáy 3, gân-phụ 3-4 cặp, mỏng, cứng cứng, nâu hai mặt; cuống dài 4-5 mm. Tụ tán tamphân ngắn; đài cao 2 mm, không lông, tai kịch còm; vành trắng, có ống dài 9 mm, không lông, tai xoan, dài 4-5 mm; tiểuhụy 2, baophần dài 2,5 mm. Quả cao hơn 12 mm, với đài đồngtrường có vẽ tiết.

Hà Nội, Hà Nam Ninh.

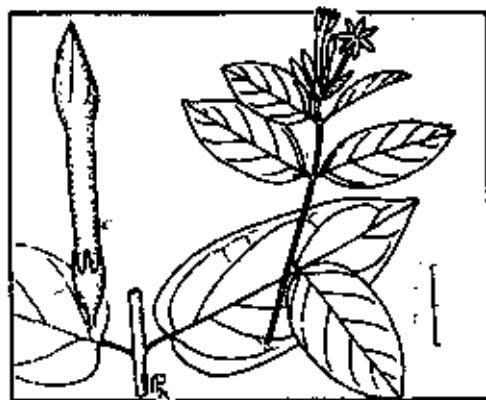
- Sarmentous, glabrous shrub; flowers white, with corolla 4-10 mm large.

7619 - *Jasminum pierreanum* Gagn. Lài Pierre.

Dây leo hay nằm, không lông; cành mảnh. Lá có phiến bầu dục thon, dài 6-8,5 cm, đáy tù hay hình tim, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 6-8 mm. Tụ tán 3 hoa ở nách lá và ngọn; đài có ống mang 4 răng thấp; vành trắng, có ống dài 16 mm, tai 5, thon nhọn, dài 1 cm; tiểuhụy 2. Quả 2, tròn, to 6-8 mm.

Chaoxan (Đồng Nai); V (hình hoa theo Gagnepain).

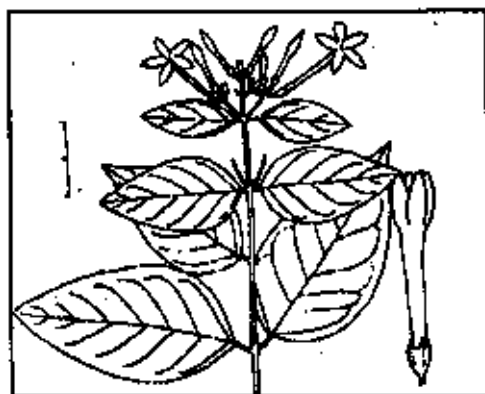
- Scandent or spreading shrub; limb glabrous; corolla white, tube 16 mm, lobes 1 cm long.

7620 - *Jasminum scandens* Vahl. Lài leo.

Tiểu mộc leo; cành non vuông, có lông như phấn. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 4-7,5 x 2-3,5 cm, chót tù hay hơi lõm, gân-phụ 4-5 cặp, mỏng, nâu đen mặt trên, nâu nhạt mặt dưới; cuống 4-6 mm. Pháthoa ở chót nhánh, tản phòng dày; đài có ống dài 1,5 mm, tai 1 mm, không lông; vành có ống 1,5-2 cm, tai 8, dài 8-12 mm; tiểuhụy 2, baophần dài 4,5 mm.

Hà Nội, Nam Bộ. Rể trị đời ăn.

- Scandent; limb membranous; calyx glabrous; corolla white, lobes 8-12 mm long.

7621 - *Jasminum sootopense* Craib. Lài Lào.

Tiểu mộc leo; cành có phần xám tro. Lá có phiến xoan, to 6 x 5 cm, đầu nhọn, đáy tròn, gân-phụ 6-7 cặp, mỏng, mặt trên nâu sậm, gần như đen, mặt dưới nâu sậm; cuống dài 4-5 mm. Pháthoa ở ngọn, và nách lá, ít hoa; đài 5 mm, không lông, răng nhỏ; vành trắng, có ống dài 1,5 cm, tai 6, thon, dài 8 mm; tiểuhụy 2, baophần 4 mm. Trái to bằng hạt đậu.

Sông Bé; IV.

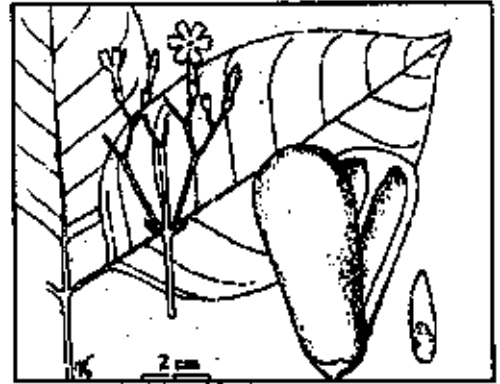
- Scandent; limb membranous; corolla white, tube 1.5 cm long, lobes 8 mm long.

7622 - *Schrebera swietenoides* Roxb.. Sơnbiên; Weaver's Beam Tree.

Đaimộc cao 16 m. Lá kép lẻ, mang 3-7 lá-phụ xoan bầu dục, to, dài 10-15 cm, lúc non có lông, cuống-phụ dài 1-2 cm. Pháthoả ở chót nhánh; láhoả 5 mm; dài không lông, có 5 răng; vành có ống dài 5 mm, tai 4-7; tiểuhụy 2; noãn sào 2 buồng 3-4-noãn treo. Nang to, cao 7 cm, xám vàng, nõ cát-ngân; hạt có cánh mỏng.

Buônmethuột, Phướn; VII. Dạng cây Dải-ngựa. Vỏ trị nhọt; lá sắc trị ho, sung lá-lách, đái xấu; trái trị trường nước.

- Tree 16 m high; leaves imparipinnate; capsules septicidal; seeds winged.

SCROPHULARIACEAE : họ Hoa-mắm-chó

1a - đaimộc

2a - môi trên nhỏ, lá bầu dục

2b - môi trên đứng cao; lá tròntròn

1b - tiểumộc đứng hay trườn

1c - cỏ

2a - trong nụ 2 cánhhoa của môi trên chồng lên các cánhhoa khác

3a - Tr vị hoa

4a - lá nhỏ; thânxanh, dạng mộttặc

4b - thân và lá không như trên

5a - miệng hoa nõ to; hoả tím

5b - hoả kín vì môi dưới uốn lên

3b - hoang hay không trồng vì hoả

4a - tiểuhụy gắn ở ống vành

5a - cỏ rất nhỏ; hoả nhỏ; tiểuhụy 2

6a - buồngphần không dính nhau

7a - nang nõ làm 2 mảnh

7b - nang nõ làm 4 mảnh

8a - baophần 1 buồngthụ

8b - baophần 2 buồng thụ; nêthựcvật

5b - cỏ không rất nhỏ

6b - buồngphần dính nhau

7a - dài chế sâu

8a - tiểuhụy 4

8b - tiểuhụy 2

7b - dài chỉ có răng can

8a - dài có cạnh; vành như đều

8b - dài không cạnh; vành 2 môi

4b - tiểuhụy 4 mà 2 gắn ở miệng vành

5a - tiểuhụy thụ 2

6a - dài 4 răng mà 2 to

6b - dài 5 răng

5b - tiểuhụy thụ 4

6a - nang hình cầu

6b - nang xoan hay tròn dài

7a - dài có cánh ít nhiều

8a - lá hẹp; cánh của dài thấp, răng dài nhỏ

8b - lá rộng; cánh của dài rõ

7b - dài không cánh

2b - trong nụ, môi trên bị cánhhoa cạnh chồng lên

3a - môi trên hình nón tròn

3b - môi trên không hình nón tròn

Wightia
Pawlonia
Brandisia

Russelia

Angelonia
Antirrhinum

Microcarpaea

Lindenbergia

Adenosma
Nethucvật
Limnophila

Herpestis
Dopatum

Mimulus
Mazus

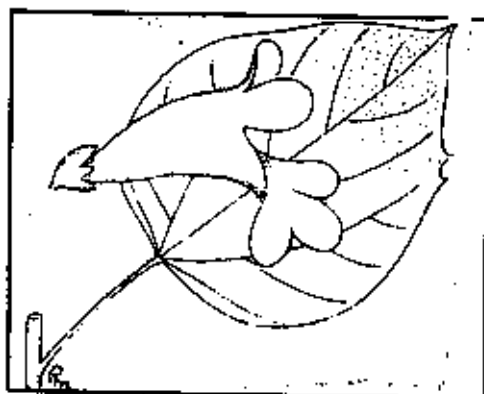
Picris
Ilysanthes

Artanema

Geoffraya
Torenia
Lindernia

Pedicularis

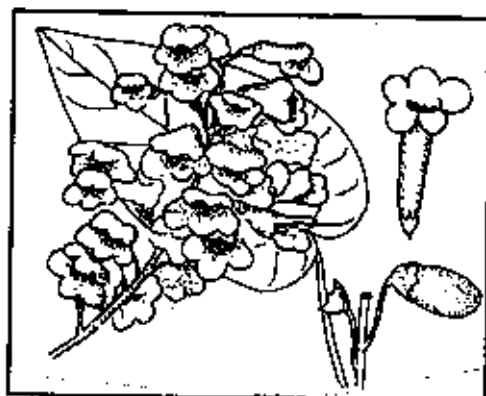
- 4a - buồngphần dính nhau
 5a - hoa màu lam; thân ít nhánh *Ourisianthes*
 5b - hoa trắng; thân có nhánh *Scoparia*
- 4b - buồngphần rời
 5a - buồngphần bằng nhau; kysinh rế; lá đơn *Melasma*
 5b - buồngphần 1 hay không bằng nhau
 6a - ống vành hình trụ dài
 7a - gié dày *Buchnera*
 7b - gié thưa *Striga*
- 6b - ống vành ngắn
 7a - dài hình mo *Centranthera*
 7b - dài đều, 5 răng *Sopubia*

7623 - Paulownia fargesii Franch.. Bônglôn.
 Daimộc nhỏ, đến 10 m; cành non, lá, đài có lông mịn sét. Lá có phiến xoan tròn, nguyên hay có 2-3 mũi cạnh nhỏ, đáy tròn hay hình tim, gân từ đáy 5, gân-phụ 2 cặp, có lông mịn; cuống 3-6 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; hoa to; đài cao 1 cm, răng 5, răng trên hơi to; vành tia cao 5-6 cm, có lông mịn, môi dưới to, 3 thùy tròn; tiểuhụy. Nang tròntròn, to 3,5 x 2,5 cm; hạt có cánh trong.

Rừng thưa vào 1.600 m: Sapa. Nụ trĩ ung-nhọt, trương nước.

- Tree 10 m high; limb pubescent; flowers purplish; capsules; seeds winged.

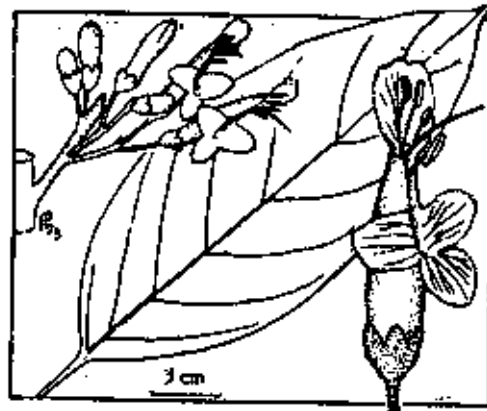

7624 - Paulownia fortunei (Seem.) Hemsl.. Bônglôn Forbes.

Daimộc nhỏ, cao 6-10 m. Lá có phiến to, dài đến 30 cm, rộng gần bằng dài, mặt dưới có lông khá dày; cuống dài. Chùm-tụ tán dài ở chót nhánh, xuất hiện trước khi có lá; hoa thơm, to, vành dài 8-10 cm, màu ngà ửng tía mặt ngoài, tia đậm ở trong.

Rừng hồ: Lạngsơn, Sapa.

- Tree 6-10 m high; flowers fragrant, creamy white tinged with lilas outside, dark purple inside.

7625 - Wightia speciosissima (D. Don) Merr.. Hoài.

Daimộc cao 8 m, lúc non phusinh (?). Lá mọc đối; phiến to, bầu dục trònđài, dài đến 30 cm, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 4-5 cm. Chùm-tụ tán ở chót nhánh, to, nhánh dài 10-15 cm; rộng 1 cm; dài cao 7 mm, có lông; vành huồng tím tím, cao 4 cm, có lông mịn, hai môi, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4; noãn sào không lông. Nang 2 mảnh; hạt có cánh ở hai đầu.

Sapa, núi Chưachan, 500-800 m; II.

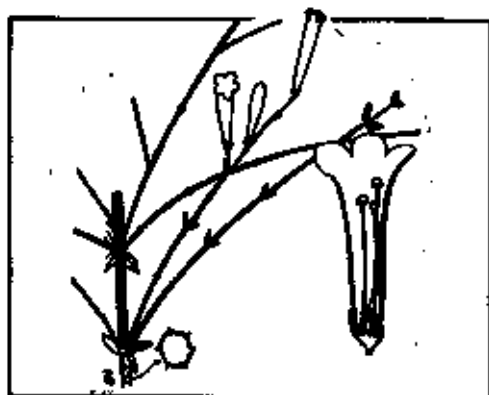
- Tree; limb to 30 cm long; panicles; flowers 4 cm long; capsules; winged seeds (*Gmelina speciosissima* D. Don; *W. elliptica* Merr.).

7626 - *Russelia equisetiformis* Schl. Xác-pháo, Liễu trường hoa-dò; Coral Plant, Fountain Plant.

Bụi nhỏ; thân xanh, có khía, không lông, có lá teo nhỏ (nên dạng một Mọt-tắc to). Lá gắn theo luân-sinh 5-8, dài 1-2 cm. Chùm hoa rất thưa, có cọng; đài nhỏ; vành đều láng, đỏ chói, ống dài 2 cm, tai tròn, nhỏ; tiểunhụy 4, 2 dài, 2 ngắn, gắn ở đáy ống vành. Nang hùy-ngắn thành 4 mảnh.

Tr vi dạng lạ và hoa, gốc Mexico; I-XII.

- Ornamental.

7627 - *Brandisia annamitica* Bon. Bàng-đi Trung-bộ.

Tiểu-mộc leo đến 3 m; thân có lông hình sao. Phiến xoan thon, to 3- x 1,5-3,5 cm, bìa có răng nhọn, mặt dưới có lông hình sao, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 5-12 mm. Hoa 1-2 ở nách lá; cọng có lông vàng; tiềnđiệp 2; đài cao 1-1,5 cm, 5 răng tamgiác; vành vàng, dài 2 cm, có lông hình sao, môi trên 2 thùy, môi dưới ngắn hơn, 3 thùy xoan; noãn-sào tròn, có lông dày.

Núi vào 1.500 m: Bà-nà; VII.

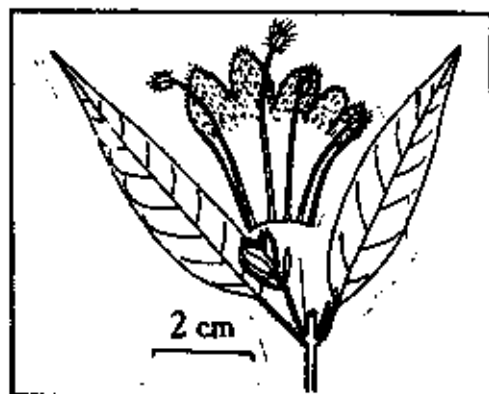
- Climbing shrub, 3 m high; stellate pubescence; flowers yellow, 2 cm long; ovary hairy.

7628 - *Brandisia discolor* Hook.f. & Thoms. Bàng-đi biển-màu. Tiểu-mộc cao 3 m; thân có nhiều nhánh; cành tròn, có lông hình sao. Lá có phiến thon, có lông dày, mềm, vàng hay trắng mặt dưới, dài 3-9 cm; cuống dài 1,5-2 cm. Hoa cồngộc ở nách lá; cọng có lông, có 2 tiềnđiệp; đài hình chuông, dài 5-6 mm, có 2 tai to, 2 nhỏ; vành cao 2-2,5 cm, môi dưới ngắn hơn môi trên; tiểunhụy 4, bao-phấn có lông; noãn-sào có lông. Nang cao 1 cm, có lông; hạt nhiều.

Công-tum, Langbian (hình theo Bonati).

- Shrub 3 m high; limb white or yellow pubescent beneath; corolla 2-2.5 cm long; capsules 1 cm high (*B. chevalieri* Bon.).

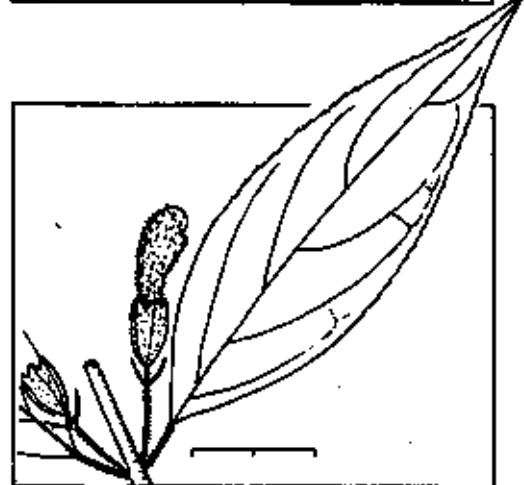

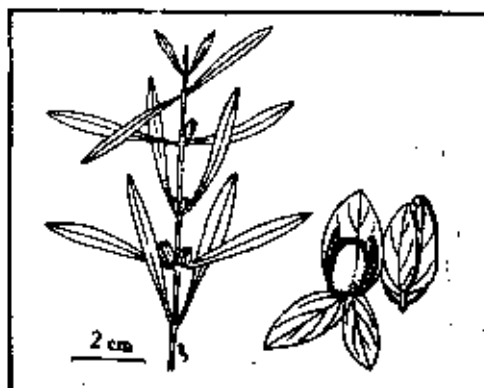
7629 - *Brandisia glabrescens* Rehd. Bàng-đi nhẵn.

Bụi; thân mảnh, có lông hình sao vàng. Lá mọc như xen ở chót nhánh; phiến thon, to 6-11 x 2-3,5 cm, đáy tà nhọn, bìa có răng nhỏ ở 1/2 trên, gân-phụ 3-4 cặp, hai mặt có lông hình sao hay không lông; cuống dài 1 cm. Hoa cồngộc; cọng dài 1-1,5 cm, tiềnđiệp hẹp, dài 6-8 mm; đài cao 1,5 cm, có lông hình sao vàng hai mặt; vành cao 3 cm, vàng, môi dưới ngắn hơn môi trên, 3 thùy; tiểunhụy 4.

Núi cao vào 2.500 m: Hoàng-liên-son; VIII.

- Bush; yellow stellate pubescence; corolla yellow.

7630 - *Bacopa floribunda* (R. Br.) Wettst.. Rau Đắng bông.

Cỏ hơi cứng cao 15-25 cm; thân có cạnh. Lá có phiến thon hẹp, dài 3-4 cm, bìa nguyên, đáy tùtù hẹp trên cuống. Hoa ở nách lá, trắng; đài có lá đài 1 rộng, 2 trung, 2 trong hẹp; ống vành cao 3 mm, tai có sọc tím. Nang cao 3-4 mm.

Nơi ẩm lầy, ruộng, dưới 300 m, BTN: Quảngninh, Hànamninh.. đến Biênhòa; XII, 12.

- Herb 15-25 cm high, glabrous; flowers white, violet striated; capsules 3-4 mm large (*Herpestis floribunda* R.Br.).

7631 - *Bacopa monnieri* (L.) Wettst.. Rau Đắng biển; Thym-leaved Gratiola. Cỏ daniên nằm, mập, không lông, rất đắng. Lá mọc đối; phiến hình muỗng, dài vào 1 cm, gân chánh hơi khó nhận. Hoa cò độc ở nách lá; cọng 1 cm; lá đài 5, không bằng nhau, dài 5-6 mm; cánh hoa 5, trắng, gần như bằng nhau, 2 cánh hoa dưới dính nhau nhiều; tiểu nhụy 4; noãn sào không lông. Nang xoan; hạt nhiều, rất nhỏ.

Ruộng, đất cát ẩm., bình nguyên, BTN; III. Rau; bổ thần kinh, lợi tiểu (bacosid luteolin), trị đái rít, huyết, trợ tim, an thần, trị ho trẻ em, chống ung thư.

- Bitter perennial herb; flowers white; capsules n-seeded (*Lysimachia monnieri* L.).

7632 - *Adenosma annamensis* Yam.. Hương tuyến Trung bộ.

Cỏ có thân nằm rồi đứng cao 30-40 cm, có lông dài hơn 10 cm, có lông thưa. Lá có phiến xoan, to 3-5 x 1,3-2,2 cm, mỏng, mặt trên không lông, mặt dưới có lông thưa, lúc khô nâu ửng đen, gân phụ 10-12 cặp, bìa có răng kép, không đều; cuống dài 0,5-1,5 cm. Hoa cò độc ở nách lá; tiểu nhụy 2, nhỏ; lá đài rời, cao đến 8 mm, lá đài ngoài rìa lông; vành 6 mm, ngắn hơn đài, môi trên nguyên, môi dưới 3 thùy. Nang cao 5 mm; hạt nhỏ, nhiều.

QuảngnamĐà Nẵng; IV.

- Ascending herb; limb pubescent beneath; corolla shorter than calyx; capsules 5 mm high; capsules 3 mm high.

7633 - *Adenosma bracteosa* Bon.. Tuyến hương lá hoa.

Cỏ không lông, rất thơm, cao 0,2-0,3 m; thân có 4 cạnh. Lá không cuống; phiến thon, dài 2-2,5 cm, rộng 6-8 mm, bìa có răng nhọn, mặt dưới có ít lông, có tuyến. Phách hoa có lá hoa xoan nhọn, có ít lông, có tuyến mặt ngoài, kết lợp thành hoadầu hình trụ cao; lá đài 5, không bằng nhau; vành lam, có ống cao 6 mm, môi dưới 3 thùy bằng nhau, có lông mặt trên. Nang cao 3 mm, không lông; hạt nhỏ, nhiều, cao 0,6 mm, nâu nâu.

Trảng thấp, dựa lộ: Côngtum, Gianghia, Sài Gòn; XII.

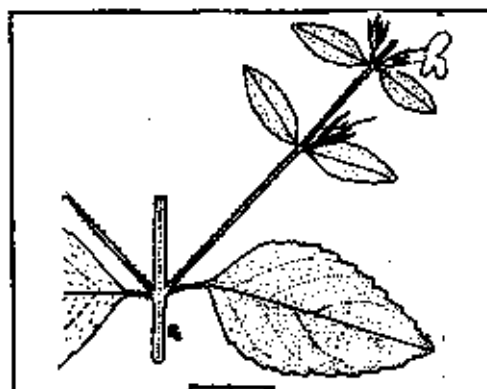
- Odoriferous herb; leaves sessile; sepals inequal; capsules 3 mm high.

7634 - Adenosma caerulea R. Br.. Tuyềnhuong lam, Nhântrần Việt Nam.

Cỏ cao đến 1 m, có nhánh hay không; có lông tiết dày. Lá có phiến xoắn thon, to 3-9 x 1,5-6 cm, đáy có khi hình tim, bìa có răng đôi, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 5-30 mm. Chùm có lá; lá đài cao 7-8 mm, dài 9-18 mm ở trái, có lông tiết; vành cao 8-25 mm, *tia hay lam*, có lông mặt ngoài, môi trên hơi lõm, môi dưới có thùy tròn dài; tiểunhụy 4, nhịtrường, không thò. Nang cao 7 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Khắp BTN, từ ruộng đến rừng, bình đến trungnguyên; IX. Lợi tiểu, pháthán, làm tiết mật.

- Herb to 1 m high; flowers blue or red; capsules 7 mm high.

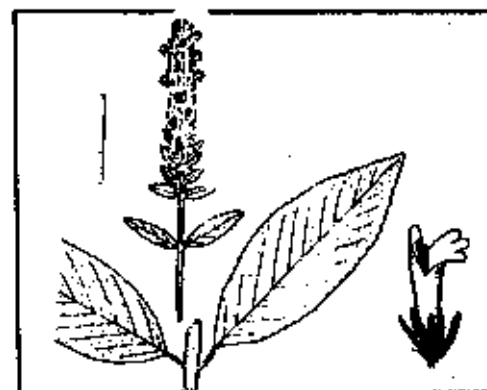

7635 - Adenosma hirsuta (Miq.) Kurz.. Tuyềnhuong phún.

Cỏ cao đến 1 m, có nhánh hay không, có lông tiết dày hoehoe. Lá có phiến xoắn bầu dục-thon, to 1,5-7 x 1-3 cm, 2 mặt đầy lông, bìa có răng, gân-phụ 8-11 cặp; cuống đến 1 cm. Gié ở ngọn, cao đến 10 cm, có lông dày; hoa khít nhau và láhoa giống lá, từ từ hẹp đến trên; tiêndiệp 2, nhỏ; dài 4 mm; vành tím, cao 9-11 mm, môi trên nguyên; tiểunhụy 4. Nang cao 5 mm.

Trảng cỏ, rừng bán-thay-lá, bìnhnguyên; Quảngtrị.

- Herb to 1 m high; limb villous glandulous; flowers violet; capsules 5 mm high.

7636 - Adenosma indiana (Lour.) Merr.. Tuyềnhuong An. Cỏ nhấtmiên cao 0,6 m, có mùi thơm; thân tròn, có lông mịn, dày. Lá mọc xen hay đối; phiến bầu dục, có lông dày, có đốm trong mặt dưới, gân-phụ 7-10 cặp, bìa có răng; cuống 3-4 mm. Pháthoa hình trụ đứng dài ở chót nhánh; láhoa và tiêndiệp có lông dày; dài 4-5 mm, đầy lông; vành lam hay tím, cao 7 mm; tiểunhụy 4. Nang cao 4 mm; hạt nhiều, nhỏ.

Dưa bờ ruộng, rừng thưa, trảng, bìnhnguyên đến 1.200 m: BTN đến Cônson; XI-I.

- Annual herb to 0.6 m high; limb hirsute; corolla 7 mm long, violet (*Manulea indiana* Lour.; *A. capitata* Benth. ex Hance; *A. bilabiata* (Roxb.) Merr.).

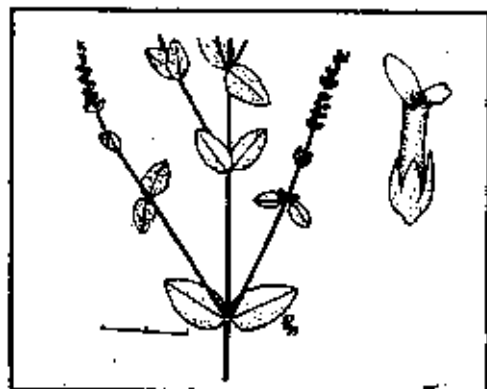
7637 - Adenosma javanica (Bl.) Kds.. Tuyềnhuong Java.

Cỏ cứng cứng, bò, dạng giống Hùng lúi, có nhánh đứng cao 0,2-0,4 m; cành có hay không lông. Lá có phiến tròn dài, thon, dài 1-5 cm, có lông phún ở gân ở mặt dưới; cuống ngắn, có lông. Hoa ở nách lá, trên cọng ngắn; lá đài ngoài to, ria lông, 2 lá đài trong hẹp, nhỏ; vành trắng, tai tia, ống dài 7-8 mm; tiểunhụy 4. Nang trong dài.

Nơi rập, dưa lợ, ruộng, bìnhnguyên; Quảngninh, Côngtum vào N; I-XII.

- Prostrate herb; leaves hairy; corolla white with lobes purple (*Herpestis javanicus* Bl.).

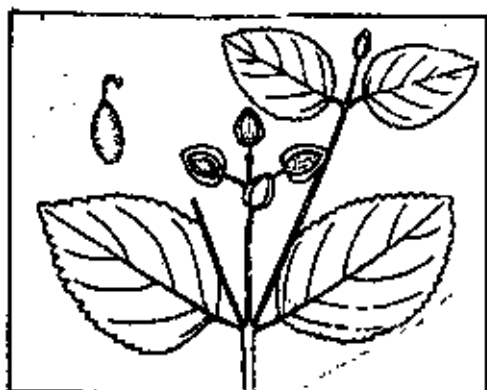

7638 - *Adenosma microcephala* Hook. f. Tuyếnhương đầu-nhỏ.

Cỏ nhấtniên cao 0,1-0,4m, có nhánh hay không, có lông dày. Lá có phiến xoan đến tròntròn, to 0,5-3 x 0,4-1,5 cm, mặt trên có lông phún, mặt dưới có lông phún ở gân, bìa có răng nhọn hay tù; cuống 1-5 mm. Hoa ở nách lá hay gié có láhoa dưới to, láhoa trên hẹp, nhỏ đi; đài cao 3-4 mm, có lông dày và lông tiết; vành tím tím, cao 4 mm, môi trên 2 răng nhỏ; tiểuhụy 4. Nang xoan, to 2,5 x 1 mm.

Trắng cỏ, 500-1.200 m: Đồngnai, Sôngbé, Tâyninh.

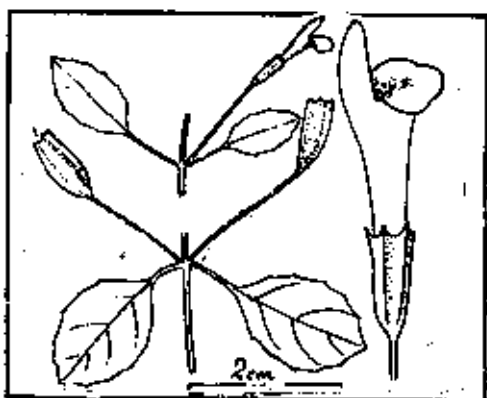
- Annual herb to 0.4 m high; leaves pubescent; flowers mauve. capsules 2.5 x 1 cm.

7639 - *Picria fel-terrae* Lour. Mạt-dắt; Curanga.

Cỏ nhấtniên có vị rất đắng, cao đến 0,5 m, có rễ ở mắt; thân vuông. Lá mọc đối; phiến xoan, dài 3-5 cm, bìa có răng đều, gân-phụ 4-5 cặp, có lông mịn; cuống có cạnh. Chùm ở nách lá, thưa, 3-7 hoa mọc đối; đài 4 láđài, 2 ngoài to, rộng, 2 trong hẹp như kim; vành cao bằng đài, nâu đỏ trừ môi dưới; tiểuhụy thụ 2, tiểuhụy lép vàng. Nang xoan, ngắn hơn đài; hạt nhiều, vàng. Ven rừng, rừng luôn luôn xanh, đến 900 m: Hoanglienson, Hasonbinh, Binhtrithien; I-XII. Chứa curangin, trị sốt, khai vị, bổ ruột, lợi kinh, hanhiệt; trị rắn cắn.

- Annual herb 0.5 m high, very bitter; flowers red brown; capsules included.

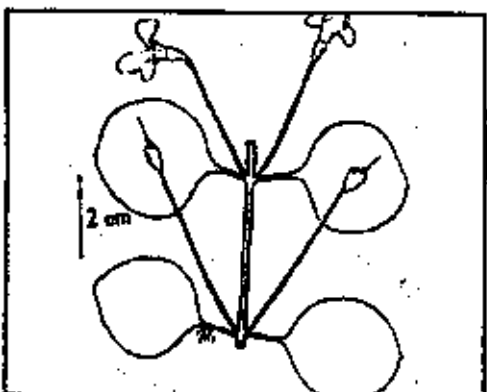

7640 - *Mimulus nepalensis* Benth. Mithào Nepal.

Cỏ nhỏ, không lông, mọc sà, có rễ bấtđịnh. Lá nhỏ, có phiến xoan, to 1,5-2,5 x 0,7-1,5 cm, bìa có răng thưa, cạn, gân-phụ 2-3 cặp; cuống dài 3-6 mm. Hoa ở nách lá; cọng dài 5-15 mm, không lông; đài cao 8 mm, hình ống có 5 sóng, 5 răng; vành vàng, cao 1 cm, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4, nhịtrường. Nang trong đài.

Nơi rất ẩm, 1.200 m: Lào cai, XII, 12.

- Small prostrate glabrous herb; flowers yellow; capsules included.

7641 - *Mimulus orbicularis* Benth. Mithào tròn.

Thụsinh nổi trên nước, có nhánh, có rễ bấtđịnh. Lá có phiến tròn, to 1-2 cm, không lông, gân không rõ; cuống ngắn hơn phiến. Hoa trên cọng dài đến 3,5 cm; đài cao 4 mm, có cạnh, miệng cắt ngang; vành đỏđỏ hay tía, cao 1,5 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4. Nang bầuduc cao 5-7 mm; hạt nhỏ, hình trụ, 0,6 x 0,2 mm.

Đầm, ruộng, từ đựa biển đến 200 m: từ Huế vào N.

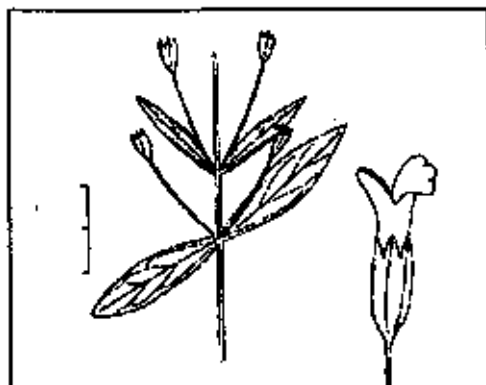
- Floating hydrophyte; flowers red or purple; capsules 5-7 mm long.

7642 - *Mimulus strictus* Benth.. Mitháo hẹp.

Bụi bánthứsinh, cao 0,2-0,4 m; thân có nhánh hay không, có 4 cạnh như cánh. Lá không cứng; phiến thon hẹp, dài 1-6 cm, bìa có răng, gân-phụ 3 cặp, không lông hai mặt. Hoa cõđộc; cọng dài 1,5-3,5 cm, không lông; đài có cạnh; vành trắng hay lamlam, cao 10-12 mm, môi trên nguyên; tiểuhụy 4, không thò. Nang trong đài, xoan, dẹpdẹp, cao 4-5 mm; hạt bầuđục, dài 0,3 mm.

Trên bãi sông Hồng vùng Hà Nội.

- Hydrophyte, to 0.4 m high; limb glabrous; flowers white or bluish; capsules; seeds 0.3 mm long.

7643 - *Mazus pumilus* (Burm.f.) Steen..

Cỏ nhấtniên, cao 0,1-0,3 m, có lông. Lá mọc xen, chụm ở đáy thân và dọc theo thân; phiến hình muông, bìa có răng ở phần trên. Chùm đứng cao 6-15 cm; hoa tia lợt, miệng vàng; đài có 5 tai nhọn, bằng nhau; vành có môi trên có 2 răng, môi dưới to, 3 thùy; tiểuhụy 4. Nang hơi dẹp, nhỏ, cao 2-3 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Sân vườn, ruộng, dựa lộ .. 0-1.500 m: BTN; XII-I, 12-1.

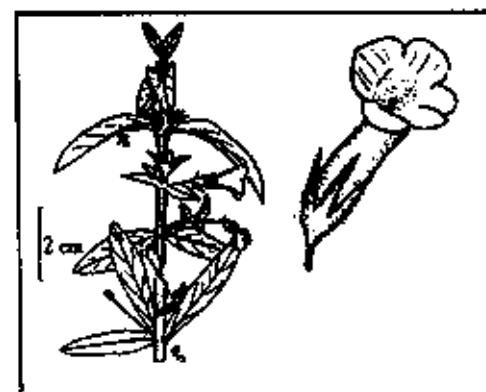
- Annual herb; corolla purplish, yellow at centre; capsules 2-3 mm long (*Lobelia pumila* Burm. f.).

7644 - *Limnophila aromatica* (Lam.) Merr.. Om.

Cỏ nhấtniên, nhỏ, dòn, thân có nhiều lông, rất thơm. Lá mọc đối có khi chụm 3(4), không cứng; phiến thon, không lông, bìa có răng, gân-phụ 4-6 cặp. Hoa cõđộc hay chụm vài hoa ở nách lá; cọng dài; đài 4-5 mm, vành tím lợt, ống 8-9 mm, tai gần như bằng nhau; tiểuhụy 4. Nang tròn, không lông, ngắn hơn đài; hạt nhiều, nhỏ.

Hoang ở ruộng bìnhnguyên, thường Tr: giavj cho canh chua. Huột, lợisữa, trị sữa mẹ chua, sáttrùng, thuliêm, làm lạnh vếtthương, trị kinhnguyệt đau.

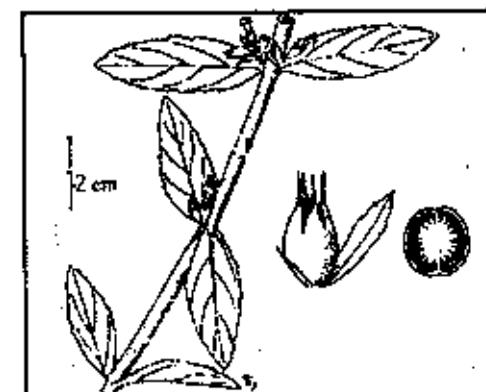
- Annual aromatical herb; limb glabrous; flowers light violet; capsules glabrous (*Ambulia aromatica* Lam.).

7645 - *Limnophila balsamea* (Benth.) Benth.. Om xoài.

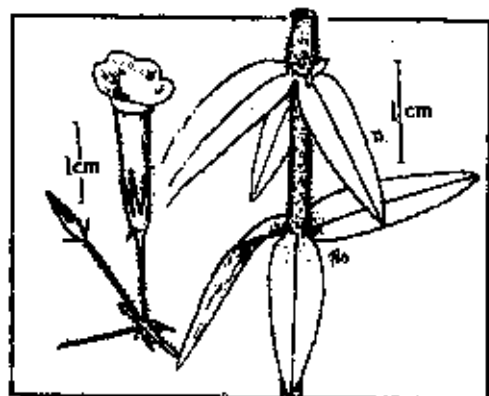
Cỏ nhấtniên, cao 0,3 m, thơm mùi tựa Xodi; thân, lá không lông. Lá không cứng; phiến bầuđục dài đến 3-4 cm, gân-phụ 3-4 cặp. Hoa gần 4-6 thành tután nhỏ ở nách lá, không cọng; đài không lông; vành cao 1 cm, có tai đều, không lông; tiểuhụy 4. Nang tròntròn, cao 3,5 mm; hạt nhiều.

Dựa ruộng, suối, đất lầy: Lâmđồng, Sài Gòn, Lựctinh; X-II, 12-2.

- Annual herb smelling Mango; flowers light violet, 1 cm long (*Stemodia balsamea* Benth.).

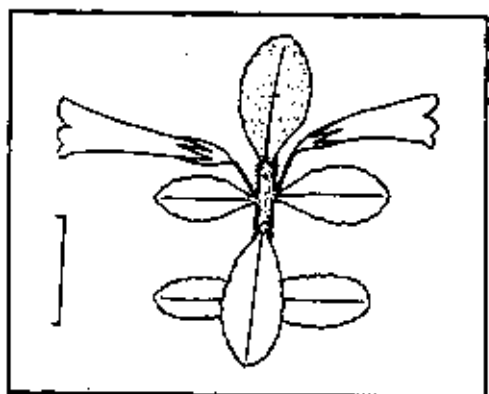

7646 - *Limnophila chinensis* (Osb.) Merr.. Om Trungquốc.

Cỏ nhứt niên cao 0,2-0,4 m, thân có lông, dọđ, phủ ở mặt, rộng 4 mm. Lá chụm 3, không cứng; phiến bầu dục thon, bìa có răng nhỏ, dày, có lông, gân-phụ không rõ. Chùm ở nách lá, dài 4-7 cm, mang hoa chụm 3; lá hoa tamgiác, dài 1 cm; cọng dài 1-1,5 cm, có 2 tiêndiệp hình kim ở đáy hoa; đài cao 8-9 mm, 5 răng; vành có lông, ống màu tím, tai tím; đĩa mặt vàng; tiênhụy 4; nướm hình muỗng. Nang.

Ruộng, đồng âm, 0-1.400 m: BTN; XI. Tránluýnsúc, làm tốt da.

- Annual; leaves pubescent; flowers red, violet at lobes; capsules (*Columnnea chinensis* Osb.).

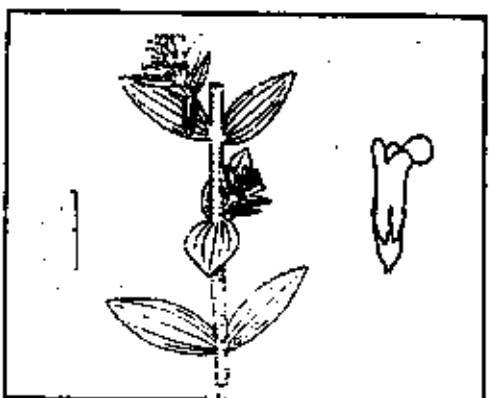

7647 - *Limnophila chinensis* subsp. *chevaleri* (Bon.) Yam. Om Chevalier.

Cỏ cao 0,1 m, cứng, dày lông dày. Lá mọc đối gần như không cứng; phiến tròntròn đến xoan bầu dục, to vào 1,2 x 8 mm, chót tà đến tròn, có lông dày, bìa có răng, gân-phụ không rõ. Hoa ở nách lá; đài có 5 răng nhọn; vành tím tím.

Lâm đồng: Dìlinh.

- Small herb; limb orbicular to elliptic, hispid upper surface; corolla violaceous.

7648 - *Limnophila connata* (D. Don) Hand.-Mazz.. Om đình.

Cỏ bán-thùysinh, cao 0,2-0,5 m, có phần nằm với nhiều nhánh, phần đứng có lông thưa. Lá không cứng, có phiến bầu dục thon, dài 1-4 cm, gân từ đáy 5-7. Hoa ở nách lá không cọng; tiêndiệp 2; đài 5-6 mm, răng 5, hẹp; vành cao 12-13 mm, lam tím, môi trên như nguyên; tiênhụy 4. Nang to 3-3,5 x 2,5 mm.

Nơi ẩm lầy: Đàlat.

- Linnophyte; limb with parallel veinlets; flowers sessile, blue violet (*Cybanthera connata* D. Don).

7649 - *Limnophila erecta* Benth. Om đùng.

Cỏ nhứt niên cao 0,05-0,1 m, thân đơn hay có nhánh, có lông phún ngắn hay lông nằm. Lá không cứng, mọc đối, có khi chụm ba; phiến bầu dục đến trònđài, dài 1-2,5 cm, không lông, mặt dưới có tuyến nhỏ, gân-phụ 4-5 cặp, xéo. Hoa cớđộc ở nách lá; cọng 1-2 mm, tiêndiệp xoan, nhỏ; đài 4 mm, có tuyến nhỏ rải rác; vành cao 5-6 mm, trắng, không lông mặt ngoài, có ít lông mặt trong; tiênhụy 4. Nang to 3 x 2,5 mm.

Đồngnai.

- Annual small herb; limb glabrous; flowers white, 5-6 mm long.

7650 - *Limnophila* cf. *gentianoides* Bon.. Om Longđom.

Cỏ cao 13 cm, có lông tiết. Lá mọc đối hay chụm 3; phiến bầu dục, nhỏ, dài vào 1 cm, có lông lúc non, có nhiều lông tiết, bìa có răng, gân-phụ 2 cặp, khó nhận; cuống vàng. Hoa có độc; cọng 4-7 mm, có lông; dài 5 răng nhọn, có lông; vành cao 12 mm, 5 tai gần bằng nhau; tiểuhụy 5, gắn ở 1/4 dưới của ống vành, chỉ không lông, có cùi-chò, túi phấn cái cao cái thấp; noãn sào không lông, nuốm 2 môi. Nang nở làm 4 mảnh; hạt nhiều, nhỏ, đen.

Côngtư; XI, 11.

- Small herb, glandulous; limb pubescent, 1 cm long; flowers 12 mm long, on 4-7 mm long pedicel.

7651 - *Limnophila* *geoffrayi* Bon.. Mom, Om Geoffray.

Cỏ nhất niên cao 0,15-0,35 cm, đáy có phần bò dài; thân có lông dày. Lá mọc đối, không cứng; phiến bầu dục thon, dài 1-3 cm, bìa có răng, gân-phụ 3-4 cặp, không lông, có đốm tiết, mặt trên nhám. Chùm dài 3-4 cm, ít hoa; đài cao 4 mm, tai thon nhọn; vành tia tím, cao 1,5 cm, gần như đều; tiểuhụy 4. Nang bầu dục, cao 3 mm.

Dựa rạch, ruộng, nơi ẩm: Đờngnai, Sài Gòn; XII, 12.

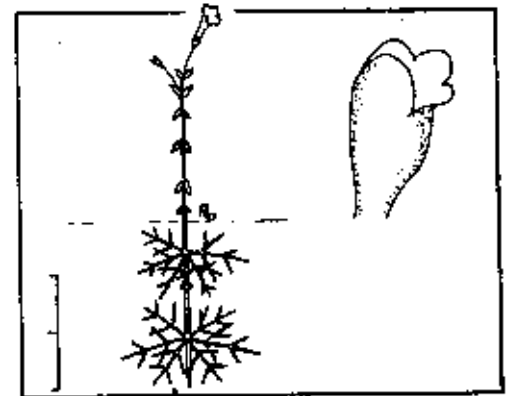
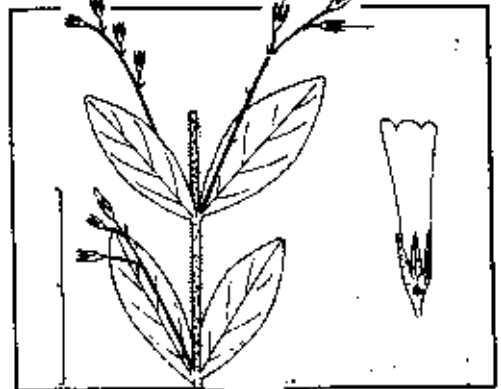
- Annual to 35 cm high; corolle violaceous; capsules 3 mm long.

7652 - *Limnophila* *glabra* (Benj.) Kerr.. Om không-lông.

Cỏ thủy sinh, dài đến 0,6 m. Lá chìm chụm 4-8, xếp thành đoạn hẹp, không lông; lá khisinh mọc đối, không lông, nhỏ (2-3 mm), bìa có răng. Hoa có độc ở phần ngọn; cọng dài 1-15 mm, có tuyến; đài cao 2-3 mm, răng dài bằng ống; vành trắng, cao 8-10 mm, không lông mặt ngoài; tiểuhụy 4. Nang to 2 x 1 mm.

Phú quốc; II, 2.

- Hydrophyte; aerial leaves glabrous; flowers 1 cm long on 1-15 mm long pedicel (*Quinquelobus glabrus* Benj.).

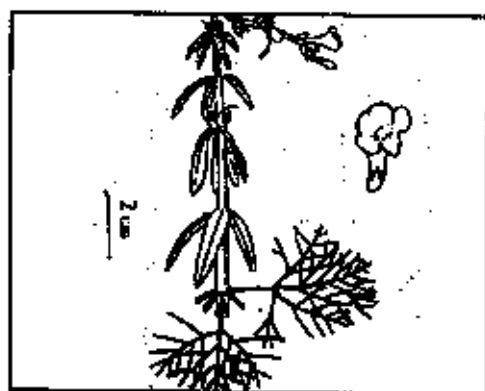
7653 - *Limnophila* *hayatae* Yam.. Om Hayata.

Cỏ thủy sinh chìm, dài 0,3-0,6 m. Lá chụm 3-4, có khi mọc đối, không cứng; lá chìm có phiến mỏng, thon dài 2-7 cm, bìa có răng tà hay nhọn, gân-phụ 4-5 cặp, không lông, có điểm tuyến. Chùm ở ngọn khisinh; lá hoa thon, dài 3-10 mm; cọng hoa 7-16 mm; đài 4 mm ở hoa, 5-6 mm ở trái; vành cao 1 cm, ống trắng trắng, tai lam, mặt ngoài có ít lông, môi trên có 2 răng; tiểuhụy 4. Nang xoắn, dẹp dẹp, to 5 x 3 mm.

Ao, đầm vào 250 m: Nhatrang.

- Hydrophyte; leaves by 3-4, membranous; corolla 1 cm, tube whitish, lobes blue; capsules.

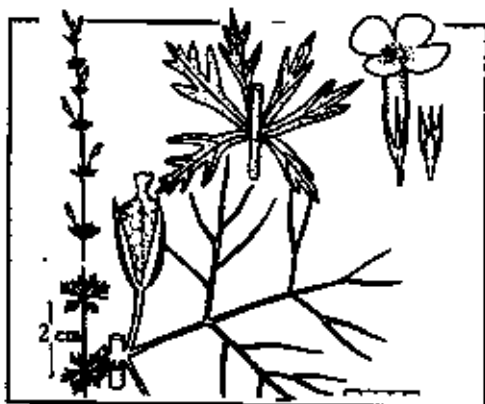

7654 - *Limnophila heterophylla* (Roxb.) Benth. Ngô nước.

Cỏ thủy sinh chìm, dài 0,3-0,8 m. Lá chum 6-10, lá chum có phiến 2 lần kép, xẻ thành đoạn mảnh. Phất hoa khisinh mang lá nguyên, mọc chum rời đối hay xen ở phần chót; hoa nhỏ, không cọng, không tiêndiệp; đài 3-4 mm; vành cao 6-7 mm, vàng tai tím, gần như đều; tiểunhụy 4, nhịtrường. Nang tròn, ngắn hơn đài; hạt nhiều, đagiác.

Ruộng, bung, bìnhnguyên, khắp cùng BTN.

- Hydrophyte; flowers sessile without prophyll, yellow with violet lobes (*Columnea heterophylla* Roxb.).

7655 - *Limnophila indica* (L.) Druce. Om Ấn.

Cỏ thủy sinh chìm, mảnh; thân tròn, dài 0,2-0,7 m, chia nhánh, có mùi thơm (phần khisinh có tuyến). Lá chum 6-10, lá chum có phiến dài 6-20 mm, xẻ hai lần kép. Hoa còđộc có cọng dài 3-5 mm; tiêndiệp 2; đài cao 4-5 mm, sau này 7-8 mm; vành tím, 2 môi, cao 8 mm; tiểunhụy 4; nướm do 2 phiến. Nang cao 4-5 mm; hạt nhiều, nhỏ.

Ruộng, ao cạn, bìnhnguyên đến 1.200 m: BTN; V,5. Trị kiệt, ăn khó tiêu.

- Aerial stem glandulous; flowers violet, on 3-5 mm long pedicel (*Hottonia indica* L.).

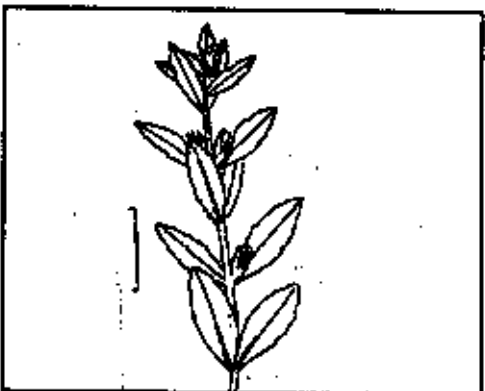

7656 - *Limnophila taxa* Benth. Om thưa.

Cỏ nhấtniên thành đám cao 0,1-0,4 m, dây thân bò, thân có nhiều lông. Lá không cuống; phiến trònđài hẹp, dài 1-3 cm, bìa có răng nằm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông thưa ở gân, gân-phụ 3-4 cặp. Hoa còđộc ở nách lá hay chum ở ngọn, cọng dài đến 5 mm; đài dài 3-5 mm, có lông và lông tiết; vành cao 7-8 mm, ống trắng, tai tím, mặt ngoài không lông; tiểunhụy 4. Nang xoan, to 3 x 0,5 mm.

Nơi ẩmlầy, từ nước lợ đến 800 m: từ Quảngninh đến Đảnnẵng.

- Ascending herb; leaves pubescent beneath; flowers white with lobes violet; capsules 3 x 0.5 mm.

7657 - *Limnophila micrantha* (Benth.) Benth. Cócỏmần, Om hoa-nhỏ.

Cỏ nhấtniên, có thân ngầm trong đất, thân khisinh cao 0,2 m, nhiều nhánh, không lông. Lá mọc đối, không cuống; phiến thon dài hẹp, nhỏ, dài 4-12 mm, bìa có răng nằm, không lông, mặt dưới có điểm tuyến. Hoa còđộc ở nách lá, không cọng; đài cao 2-3 mm, răng nhọn; vành cao 2,5-4 mm, trắng hay tím, không lông, hai môi; tiểunhụy 4. Nang to 2-2,5 x 1,5-2 mm.

Nơi ẩm, ruộng, bìnhnguyên đến 1.400 m: BTN.

- Annual with creeping rhizome; flowers white or mauve; capsules 2-2.5 mm high (*Stemodia micrantha* Benth.).

7658 - *Limnophila polyantha* Kurz & Hook. f. var. *brevipilosa* (Yam.) Yam.

Cỏ nhất niên cao đến 0,2 m, thân bò rời đứng, chót có lông tiết và lông thường. Lá mọc đối hay chụm 3-5, không cuống; phiến hẹp dài, nhỏ, dài 3-12 mm, mặt trên có đốm tuyến, mặt dưới có lông thường và tiết. Hoa có độc hay chụm; cọng hoa 0,5-3,5 mm, tiêndiệp 2; dài 2,5-3 mm; vành tím, dài 3,5-4 mm, môi 2; tiểunhụy 4. Nang xoan, to 2 x 1,5 mm. Đầm, ruộng khô, đến 1.300 m: Hà Sơn Bình.

- Annual ascending herb; limb glandulous dotted beneath; flowers violet (*L. polyantha* subsp. *brevipilosa* Yam.).

7659 - *Limnophila repens* (Benth.) Benth. Om bò.

Cỏ nhất niên; thân đứng hay mọc sà, dài 0,05-0,4 m, có lông hay không ở phần non. Lá mọc đối, có phiến tròn dài thon, dài 7-32 mm, mặt trên có lông hay không, mặt dưới có lông ở gân hay không, gân-phụ 2-4 cặp. Hoa ở ngọn; vành tím, cao 6-7 mm, mặt ngoài không lông, 2 môi; tiểunhụy 4. Nang xoan, to 2,5-3 x 2,5 mm.

Ruộng, đồng cỏ ẩm, bình nguyên đến 1.200 m: từ Vinh phủ qua Công tum, Đà Lạt, đến Sài Gòn; XI, 11.

- Annual, glabrous or hirsute; flowers violet (*Stemodia repens* Benth.; *L. conferta* Benth.).

7660 - *Limnophila rugosa* (Roth) Merr. Quế đất, Rau-vị.

Cỏ nằm và đứng, cao đến 0,4 m, thơm xấp xỉ; lông tròn, dài 10-20 cm, có lông mịn, có rễ bất định. Lá to, có phiến dài 3-8 cm, có ít lông mặt dưới, đáy tà hay tà-tròn. Tután có cọng ngắn như chụm ở nách lá; dài có lách dài giữa to; vành tím tím cao 15-18 mm, 2 bột vàng ở 2 tai trên; tiểunhụy 4. Nang trong dài, xoan.

Đất ẩm, trên bùn, dựa ruộng, rạch: Hà Sơn Bình, Vĩnh Long, Cần Thơ, Châu Đốc. Lá dùng như Trà.

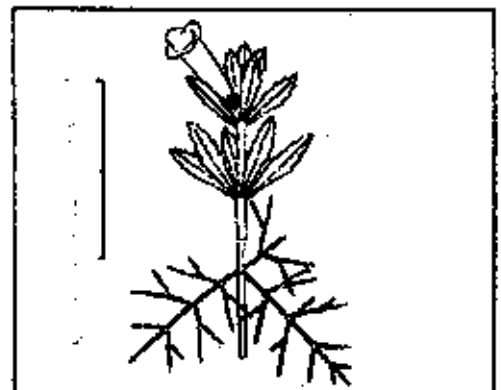
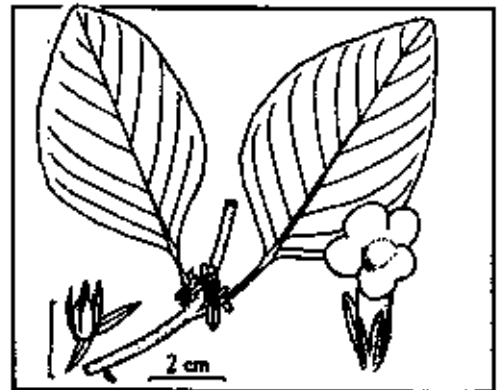
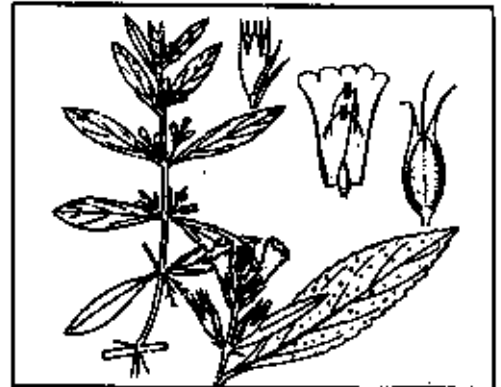
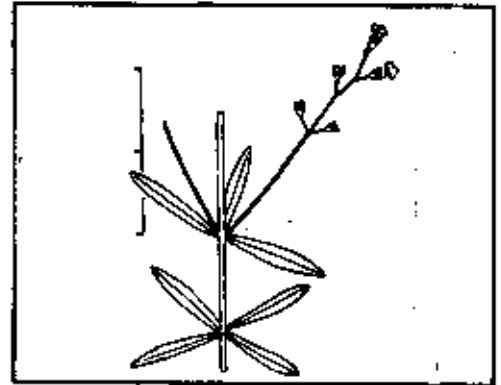
- Linnophyte, odoriferous; corolla violaceous, centre yellow (*Herpestis rugosa* Roth).

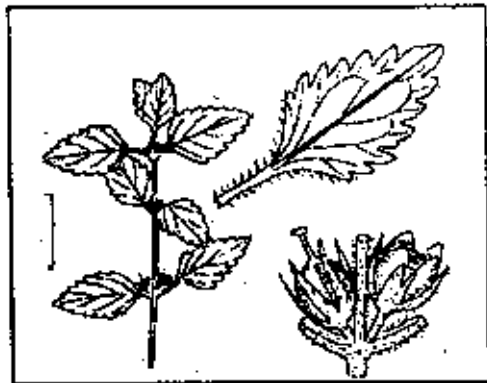
7661 - *Limnophila sessiliflora* Bl. Om không-cọng.

Thủy sinh chìm; thân tròn, dài 0,1-0,6 m, phần khisinh có lông phún. Lá chìm chụm 8-13, có phiến xẻ hai lần kép; lá khisinh chụm 3-8, dài 1-2 cm. Hoa không cọng, tiêndiệp cao 0,5 mm; dài 5-6 mm, xẻ đến 1/2; vành cao 8-10 mm, tía hay có sọc tia phía trong, môi 2; tiểunhụy 4. Nang cao 3-4 mm.

Đầm, ao, ruộng sâu, từ Hátây, Hanoi. đến Quảng Nam Đà Nẵng.

- Hydrophyte; aerial stem hirsute; flowers sessile, purple (*Hottonia sessiliflora* Vahl.).

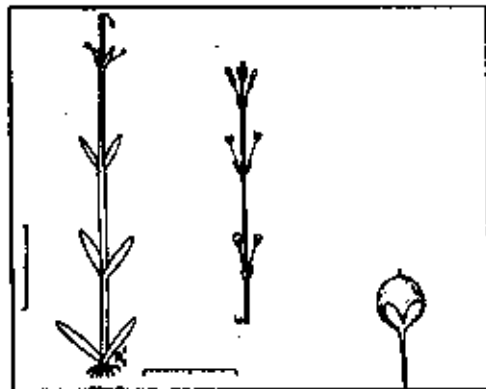

7662 - *Stemodia verticillata* (Miller) Bold.. Ngai Juánsinh.

Cỏ nhất niên sà, dài 0,3 m; thân tròn có lông dày và lông tiết. Lá mọc đối hay chum 3; phiến xoan, to 4-15 x 2-11 mm, có lông ở gần mặt dưới, không đốm tuyến; cuống dài 3-10 mm. Hoa có đực ở nách lá; cọng hoa ngắn, không tiềndiệp; dài 2,5 mm, có lông và lông tiết; vành cao 5 mm, tím, gần như đều; tiểunhụy 4, không thò, buồng phấn rời. Nang tròn tròn, to 2,5 mm; mảnh 4; hạt nhiều, nhỏ, nâu có 8 rãnh dọc, dài 0,4 mm.

Vùng Hànội.

- Annual, pubescent and glandulous herb; corolla violet; capsule (*Erinus verticillatus* Mill.).

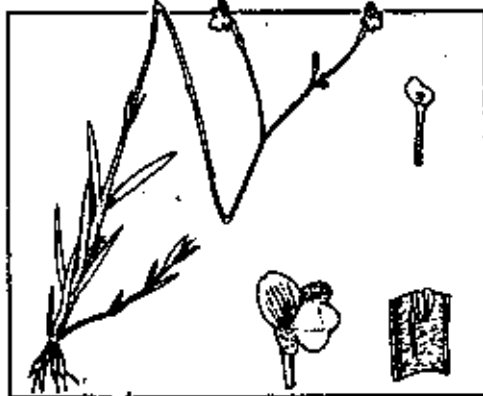

7663 - *Dopatrium junceum* (Roxb.) Buch.-Ham. ex Benth. Sòm.

Nêthực vật thành bụi; thân không nhánh, không lông, mềm. Lá mập, không cuống; phiến hẹp dài, dài 2,5-3 cm, đầu tù tròn, gân-phụ 3-7 songhàng; lá trên teo đi. Hoa ở nách lá, cọng đến 8 mm, mảnh; dài cao 1 mm, 5 thùy tròn; vành ngăm, cao 5-6 mm, tia trắng, hay lam ửng hương, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểunhụy thụ 2, lép 2. Nang cao 2 mm; hạt nhỏ.

Ruộng, đầm, 0-1.300 m: Quảng ninh, Hoàngliênson.. Đànang, đến Nhatrang; VIII.

- Limnophyte; limb fleshy; flowers cleistogamous, purplish (*Gratiola juncea* Roxb.).

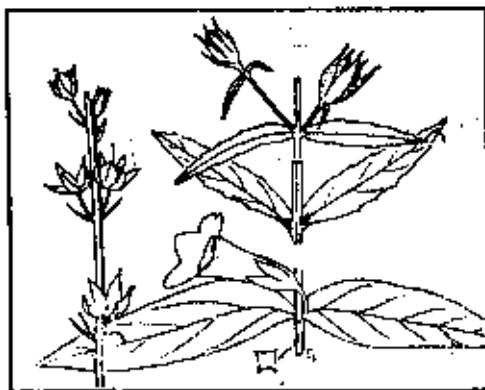

7664 - *Dopatrium acutifolium* Bon.. Sòm nhọn.

Cỏ có thân mập, cao 4-8 cm, đột nhiên thành pháchoa mảnh. Lá có phiến mập, láng, dài 1-3 cm, không lông, chót nhọn, gân-phụ không rõ. Hoa có cọng dài 1-4 cm; dài cao 1-2 mm; vành rộng 1 cm, tím có sọc ở trên và tai, 1 bớt vàng ở giữa, cổ hoa có lông; tiểunhụy thụ 2, chỉ cọng, tiểunhụy lép 2. Nang bầu dục, 4,5 x 2,5 mm, hạt nhỏ, nhiều.

Đất ẩm lầy; Thuận hải, Sôngbé, Sài Gòn; VIII, 8.

- Herb to 8 cm high; flowers violet on long pedicels; capsules 4.5 mm long.

7665 - *Artanema longifolia* (L.) Benth.. Vùng đất.

Cỏ nhất niên cao 0,6-1 m; lông dài 5-15 cm. Lá không lông, không cuống; phiến thon hay tròn dài, dài 5-15 cm, bìa có răng thấp, gân-phụ 4-5 cặp. Hoa to; dài 1 cm, không lông; vành dài 1,5-2,5 cm, tia hay lam, môi trên nhỏ, hai thùy, môi dưới 3, ống có 4 u đối diện với tiểunhụy; tiểunhụy 4. Nang tròn, to 6-7 mm, nở làm 2 mảnh; hạt nhỏ, rất nhiều. Nơi ẩm, lùm bụi, ven ruộng, 0-400 m: Bìnhtrị thiên, Phúkhánh, Đàlat, Đồngnai, Béntre, Châuđốc; VI-XII, 6-12. Thơm Chanh hay Bưởi. Rễ trị bệnh đau mắt, têhấp, ja, sạn; hạt giúp đẻ có thai, trị ít mật.

- Annual to 1 m high; corolla purple, to 2.5 cm long (*Columnea longifolia* L.; *A. sesamoides* Benth.; *Oursanthes coeruleus* Bon.).

Lindernia Allioni

1a - lá có 3-5 gân từ đáy phiến: giống-phụ *Lindernia*; 1b - phiến có gân lòng chim: 2a - tiểunhụy 4, chỉ có phụộc: giống-phụ *Tittmannia*; 2b - tiểunhụy 2, chỉ đôn: g.-phụ *Bonnaya*.

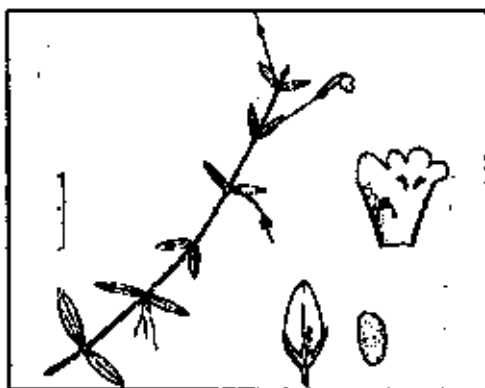
Lindernia:

7666 - *Lindernia hyssopoides* (L.) Haines.

Cỏ nhấthiên, thân bụi cao 0,1-0,3 m; thân ít nhánh, không lông. Lá không cuống; phiến dài 1-1,5 cm, rộng 2-3 mm, gân từ đáy 3, bìa nguyên. Hoa có đực ở nách lá; cọng dài 2-4 lần lá; lá dài 3 mm, gân như rời nhau; vành lam tái hay tím; tiểunhụy thụ 2. Nang cao bằng hai đài; hạt nhỏ, nhiều, vàng.

Ruộng, đất hoang ẩm: Hànamnh, Thanhhoa.

- Herb 10-30 cm; limb glabrous; corolla blueish or purplish; capsules longer than calyx (*Gratiola hyssopoides* L.).

7667 - *Lindernia procumbens* (Krock.) Borbás.

Cỏ nhỏ, cao 6-15 cm, thân có ít lông. Lá không cuống; phiến bầu dục, dài đến 2,5 cm, gân từ đáy 3-5, không lông. Hoa 1-3 từ nách lá, cọng dài vào 1 cm, lá dài 5, cao 5 mm, có lông ở chót; vành hương hay tím, rộng 5 mm, 3 tai dưới to, môi trên chẻ hai; tiểunhụy 4. Nang tròn, cao 3-4 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Ruộng ẩm, dựa nước: Quảngnh, Hàoi, Hànamnh; I-XII. Trị lậu.

- Erect or ascending small herb; flowers pink; capsules ellipsoid (*Anagalloides procumbens* Krock; *L. erecta* (Benth.) Bon.; *Ilysanthes rotundifolia* auct. non Benth, Bon.).

7668 - *Lindernia parviflora* (Roxb.) Haines. Lũ đàng hoa-nhỏ.

Cỏ có thân nằm rời đứng, có cạnh, mảnh, có rễ ở mắt; phần đứng cao đến 20 cm. Lá không cuống, có phiến nhỏ, xoan, dài 1 cm, gân từ đáy 3, bìa có ít răng hay nguyên. Hoa có đực; cọng dài hơn lá; đài 2 mm, vành trắng, cao 6-7 mm, có lông phía trong; tiểunhụy 2, có lông. Nang bầu dục, cao 3-4 mm; hạt vàng, nhiều, nhỏ.

Ruộng bãi cát dựa rạch: Hàoi, Hàsonbình, Hànamnh, Bìnhtrịhiên; XII, 12.

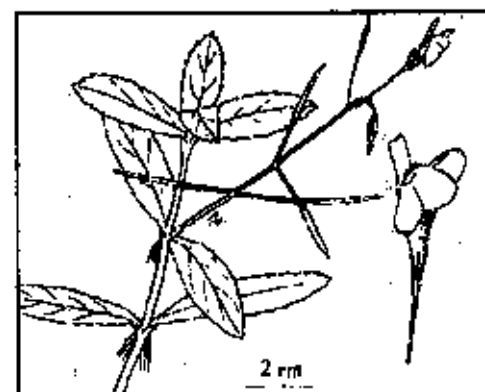
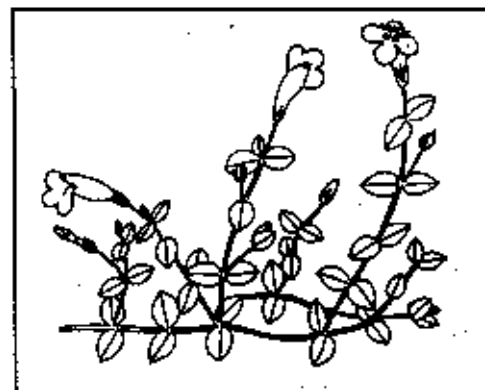
- Ascending herb; limb trinerved; flowers white (*Gratiola parviflora* Roxb.).

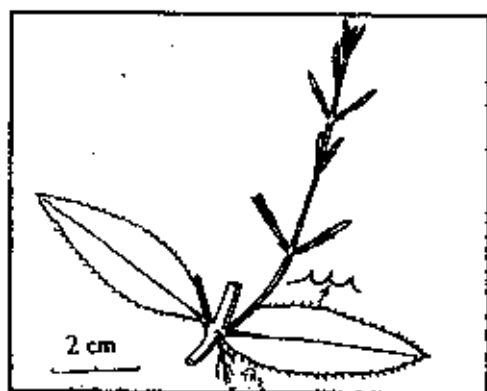
Bonnaya:
7669 - *Lindernia antipoda* (L.) Alston. Mần đất.

Cỏ cao vào 5-30 cm, thân bò rời đứng, không lông, có rễ ở mắt. Lá không hay có cuống ngắn; phiến bầu dục thon, bìa có răng, gân-phụ 4-5 cặp. Chùm ở nách lá, đứng, mang hoa mọc đối; cọng dài; lá dài dính nhau ở đáy, cao 4 mm, sau 5-6 mm ở trái; vành tia lọt, có ống mang môi dưới to, và dây miệng lại; tiểunhụy 2. Nang dài 10-16 mm, hơn đài nhiều.

Vườn, ruộng, nơi ẩm, bìnhnguyên: BTN. Đáp trị mề đai nám; thuliêm, trị ja, lợikinh, trị sánlái.

- Ascending glabrous herb; racemes bearing light purple flowers on long pedicel (*Ruellia antipoda* L.; *Bonnaya veronicifolia* (Retz.) Spreng.).

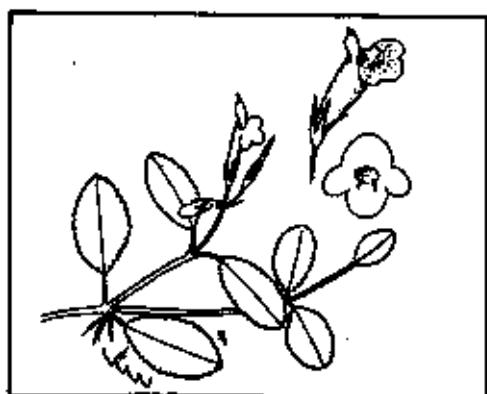

7670 - *Lindernia ciliata* (Colsm.) Penn.. Màn ria.

Cỏ *daniên*, thân có ít rễ ở mặt. Lá không lông; phiến thon, đáy tù tròn, bìa có răng nhọn, gân-phụ khó nhận; cuống 1-2 mm. Chùm ở nách lá mang hoa mọc đối; cọng ngắn; hoa nhỏ; đài cao 3-4 mm; vành lam lọt, dài 6-8 mm. Nang dài 7-14 mm.

Ruộng, vườn, nơi ẩm, nước đọng, bình và trungnguyên: BTN.

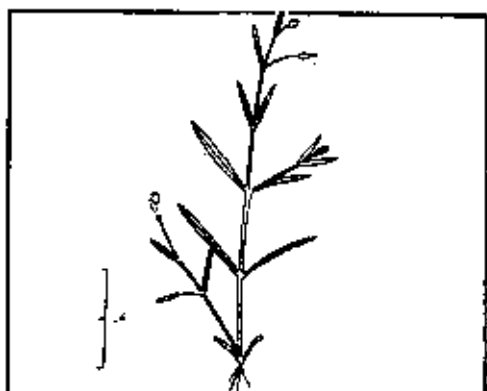
- Perennial; limb serrate; corolla small (*Gratiola ciliata* Colsm.; *Ilysanthes serrata* (Roxb.) Urb.).

7671 - *Lindernia ruellioides* (Colsm.) Pennell. Lũđàng đàng-nổ.

Cỏ *daniên*, bò dài 0,1-0,5 m, có rễ bấtđịnh; cành có lông thưa. Lá có phiến bầuđục, to 1,5 x 0,8-2,5 cm, bìa có răng khít, cao đến 2 mm, hai mặt nhám, gân-phụ không rõ; cuống 5-20 mm. Chùm ít hoa; đài 7-9 mm, không lông; vành cao 12-15 mm, đỏ điều lọt hay tím tím, mỗi dưới 3 thùy; tiểuhụy thụ 2, lép 2, dài 2-3 mm. Nang dài 1-2 cm, nhọn.

Ruộng ẩm, dựa rạch, từ mặt biển đến 1.400 m: BTN; I-XII.

- Prostrate perennial herb; flowers light purple; fertile stamens 2 (*Gratiola ruellioides* Colsm.).

7672 - *Lindernia tenuifolia* (Colsm.) Alston. Lũđàng lá-nhỏ.

Cỏ nhỏ, đứng cao 5-20 cm, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 5-30 mm, mỏng, rộng đến 1,5 mm, bìa như nguyên, gân-phụ không rõ; cuống vắng. Hoa ở nách lá; cọng dài 2-10 mm, xụ ở trái; đài 1,5-2 mm, không lông; vành tương hay đỏ tím tím, cao đến 8 mm, hai môi; tiểuhụy thụ 2, lép 2, nhỏ (0,4 mm).

Nang cao 4-6 mm. Ruộng, nơi ẩm lầy, bìnhnguyên: Quảngninh, Hànamninh, Thanhhoa; IX.

- Annual erected glabrous herb; flowers purple, 3-4 mm long (*Gratiola tenuifolia* Colms.).

7673 - *Lindernia viatica* (Barn.) Philc.. Lũđàng ngaodu.

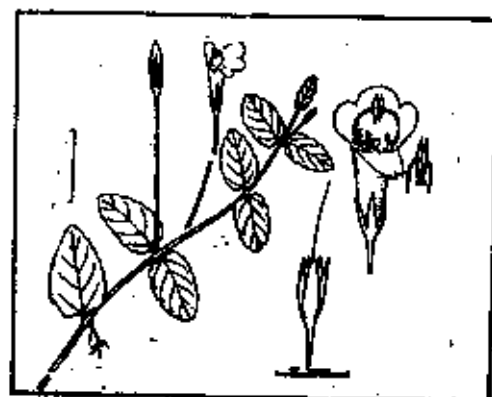
Cỏ nhấtniên cao 5-25 cm, có nhánh hay không, không lông. Lá không cuống; phiến thon hẹp, dài 10-35 mm, không lông, bìa có răng, mỏng, gân-phụ khó nhận. Chùm ở ngọn; cọng đoidiện, dài 4-8 mm; đài 3-4 mm, không lông; vành cao 6-8 mm, trắng với ống tím dợt, mặt ngoài có tuyến, môi trên xoan, môi dưới 3 thùy tròn; tiểuhụy thụ 2, lép 2. Nang cao 6-10 mm.

Dựa đường, ruộng, bìnhnguyên: BTN.

- Annual, glabrous; flowers light violet, with lobes white (*Ilysanthes viatica* Kerr ex Barn.; *Bonnaya multiflora* Bon.).

7674 - *Lindernia anagallis* (Burm. f.) Penn. Lũđàng cong. Cỏ nhỏ; thân tròn, bò, yếu. Lá mọc đối, không cuống, không lông; phiến xoan thon, dày tròn hay hình tim, bìa có răng, gân-phụ 4-5 cặp. Hoa ở nách lá; cọng dài 1-5 cm, đứng, dài 5-6 mm; vành trắng, có bốt tím hay hồng, mỗi trên nguyên hay có 2 răng, mỗi dưới 3 thùy; tiểuhụy thu trước chỉ có 2. Nang tròn dài nhọn, dài 13 mm; hạt vàng. Khắp cùng nơi ẩm, ruộng, bờ rạch, thềm cỏ, 0-1.600 m: BTN.

- Annual, ascending glabrous herb; flowers white purple patched on 1-5 cm long pedicel (*Ruellia anagallis* Burm. f.; *L. cordifolia* (Colsm.) Merr.; *L. pedunculata* (Benth.) Bon.).

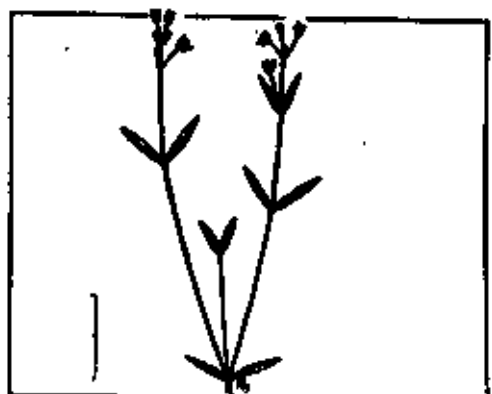

7675 - *Lindernia cambodgiana* (Bon.) Philc. Lũđàng Cambốt.

Cỏ nhất niên cao 8-30 cm; thân không lông trừ vùng mắt. Lá có phiến không cuống, hẹp, dài 4-20 mm, bìa có vài răng, không lông hay có lông thưa; gân-phụ không rõ. Hoa cò độc hay thành tán ít hoa; cọng 1-4 mm, sau dài đến 10 mm, có lông hay không; dài 3 mm, tai nhọn; vành tím, cao 5-6 mm, mỗi trên xoan tròn, mỗi dưới 3 thùy; tiểuhụy thụ 2, lép 2 (dài 1,5 mm). Nang xoan, cao 3-4 mm.

Ven rừng, dựa đường, trên cát, bình đến cao nguyên: BTN.

- Annual, glabrous herb; axillary flowers violet, 5-6 mm long (*Ilysanthes cambodgiana* Bon.).

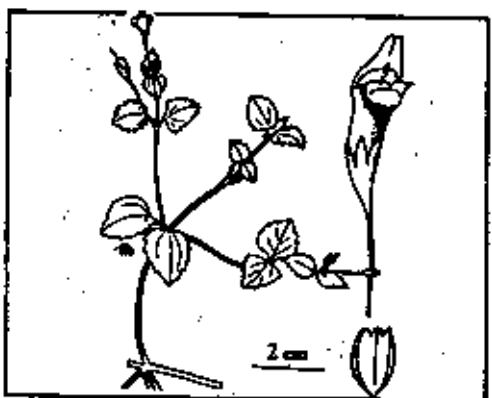

7676 - *Lindernia crustacea* (L.) F. Muell. Lũđàng cần.

Cỏ nhất niên, nhỏ, bò rồi đứng, có rễ ở mắt. Lá mọc đối; phiến xoan, bìa có răng thưa, không lông trừ ở bìa; cuống ngắn. Hoa cò độc trên cọng dài ở nách lá; dài đỉnh đến 1/2; vành tím tím, mỗi trên ché, mỗi dưới 3 thùy; tiểuhụy nhị trường. Nang tròn, dài bằng dài; hạt nhỏ, nhiều, vàng vàng.

Vườn, ruộng ráo, sân khô, bình nguyên đến 1.500 m: BTN đến Côn Sơn. Chứa một chất đắng; xổ, làm mùa, lợi kinh, trị xổ trộn mật, gan, trị kiết.

- Ascending annual herb; flowers purple; capsules subglobose, 3-4 mm long (*Capraria crustacea* L.; *L. gracilis* (Bon.) Bon.).

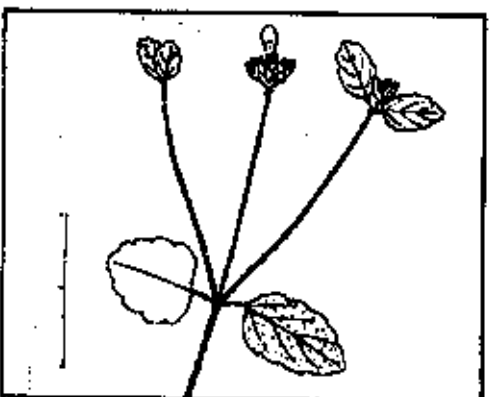

7677 - *Lindernia eberhardtii* (Bon.) Bon. Lũđàng Eberhardt.

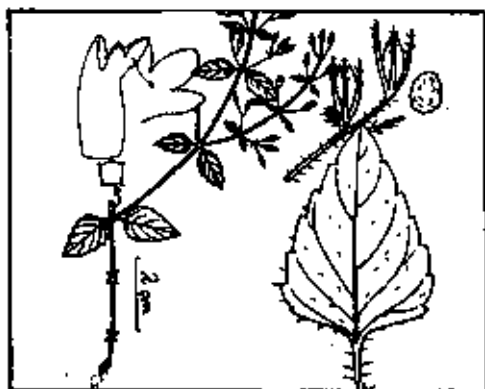
Cỏ nhất niên nằm rồi đứng cao đến 35 cm, thân vuông, có lông nhung và lông tiết. Lá có phiến xoan, to 5-15 x 4-10 mm, có lông dày 2 mặt, gân-phụ 3 cặp; cuống dài 2-5 mm. Phấn hoa có cọng, hoadầu 4-8 hoa; lá hoa thon, 2-3 mm; dài 4-5, có lông nhung; vành 7-8 mm, vàng lợi, mỗi trên xoan, mỗi dưới 3 thùy; tiểuhụy thụ 4. Nang cao 4 mm, ngắn hơn dài.

Nước-ngọt (Bình trị thiên).

- Ascending herb; dense and glandulous pubescence; flowers yellow (*Vandellia eberhardtii* Bon.).

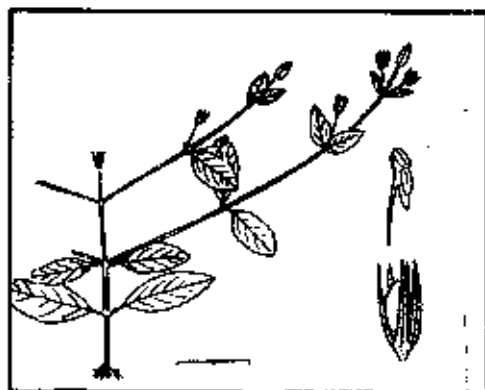

7678 - *Lindernia elata* (Benth.) Wettst.. Lũđàng cao.
Cỏ nhấtniên, đưđng cao 10-40 cm, thân có 4
cạnh cao và có lông phún và lông tiết. Lá có phiến
xoan tamgiác, dài 4-20 mm, gân-phụ 4 cặp, có lông
trắng và lông tiết hai mặt, nhiều ở mặt dưới; cuống
dài đến 13 mm. Hoa nhỏ ở nách lá hay chùm; cọng
hoa 2-10 mm; đài cao 3-5 mm; vành cao 4-5 mm,
trắng hay lamlam, môi trên như nguyên; tiểuhụy thụ
4. Nang bầuđục cao 3-4 mm; hạt vàng, dài 0,4 mm.

Lùm bụi, trảng, nơi ráo, cát, bìnhnguyên:
Quảngninh, Hàbắc, Sảngon, Phúquốc; XII, 12.

- Annual erect herb; flowers white or blueish
(*Vandelia elata* Benth.; *L. urticifolia* (Hance) Bon.).

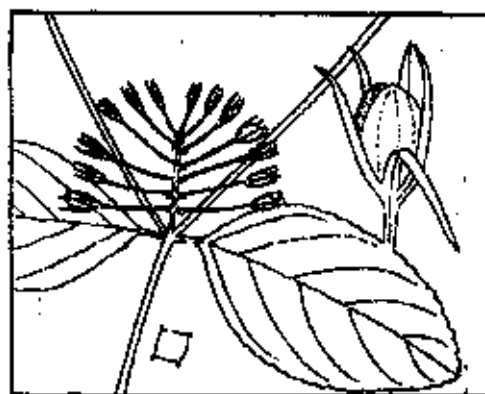

7679 - *Lindernia hookeri* (Hook. f.) Wettst. var.
cochinchinensis Bon.. Lũđàng Nambộ.

Cỏ nhấtniên cao 30 cm, có lông phún hay
không lông. Lá có phiến xoan trònđài hay tamgiác,
dài 1-2,5 cm, bìa có răng, mặt trên có lông hay
không, mặt dưới có lông ở gân. Hoa cđộc; cọng 3-
15 mm, dài hơn nửa ở trái; đài 5 mm, có lông; vành
dài 8-10 mm, tía, môi trên có 2 răng, môi dưới 3
thùy; tiểuhụy thụ 2, có chungđôi rộng, dài. Nang
cao 5 mm, ngắn hơn đài.

Quảngninh, Nambộ.

- Annual; corolla purple; fertile stamens 2
(*Vandelia hookeri* C.B. Cl. ex Hook.f.).

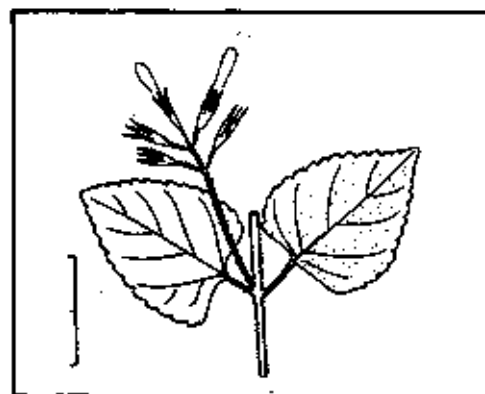

7680 - *Lindernia latifolia* (Bl.) Koord.. Lũđàng lá-to.

Cỏ nhấtniên cao 20-40 cm, lông dài 6-8 cm,
có lông ngắn hay không lông. Phiến to 3-13 x 2-5 cm,
mặt trên nhámnhám, mặt dưới có lông ngắn, gân-
phụ 5 cặp; cuống ở lá dưới dài (2,5 cm), ở lá trên
lănlan ngắn lại. Chùm ở ngọn, cao 5-13 cm; cọng
hoa dài, có lông và lông tiết; đài 6-8 mm; vành cao
9-12 mm, trắng hay hồng, môi trên xoan, có 2 răng,
môi dưới 3 thùy; tiểuhụy trước có phụngộ hình cầu.
Nang cao 4-6 mm; hạt nhiều, nhỏ.

Lùm bụi, nơi ẩm, 400-1.200 m: Caolạng,
Quảngninh, Hàsonbinh, Côngtum

- Annual; flowers white or pink, corolla 9-12
mm long (*Diceros latifolius* Bl.; *L. latifolia* (Bon.)
Bon.).

7681 - *Lindernia longituba* (Yam.) Philc.. Lũđàng
ống-dài.

Cỏ đaniên bò dài 30-70 cm, có lông dày
phún. Lá có phiến xoan tamgiác, dài 2-2,5 cm, đáy
cắt ngang, gân-phụ 4 cặp, có lông dày hay thưa 2
mặt; cuống dài 8-18 mm. Pháthoa 2-8 hoa; cọng hoa
dài 1 cm; đài 7-10 mm, có lông; vành cao 15 mm,
mặt trong dày lông, môi trên có thùy cạn, môi dưới
to, 3 thùy; tiểuhụy 4. Nang cao 8-9 mm, cao cùng
cổ với đài.

Quảngninh.

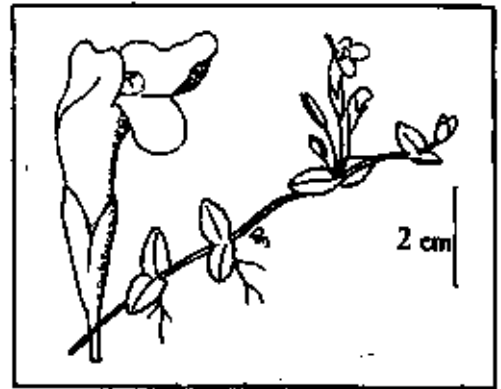
- Perennial creeping herb; racemes axillary;
corolla 15 mm long (*Vandellia longituba* Yam.).

7682 - *Lindernia pierreana* (Bon.) Bon.. Lữđăng Pierre.

Cỏ bò sà ở đất hay đứng; thân có 4 cạnh. Lá không cuống, không lông; phiến nhỏ, bầu dục, dài 6-8 mm, đáy tròn hay hơi hình tim, bìa có răng. Hoa 1-5 có khi là tán trên cọng ngắn; cọng hoa dài 1-1,5 cm; dài có ống dài mang 3 thùy thon; vành lam có đốm trắng và vàng; tiểuhụy thụ 2. Nang hình trụ, không dài hơn dài.

Sân, vườn, ruộng: Đàlat, Sôngbé, Sài Gòn,

- Annual, prostrate or erect herb; limb small; flowers blue (*Vandellia pierreana* Bon.; *L. maculata* Bon.).

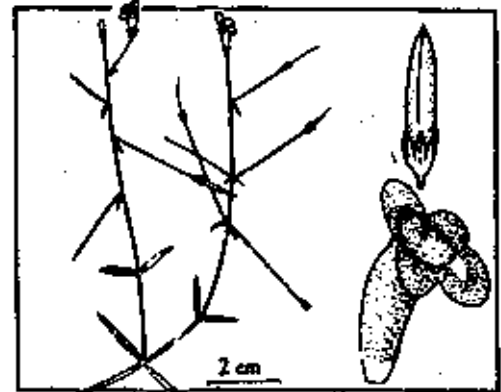

7683 - *Lindernia micrantha* D. Don. Lữđăng hoa nhỏ.

Cỏ nhấtnhiên cao đến 0,5 m, đứng hay có phần bò. Lá không lông, không cuống; phiến hẹp hay tròn dài, dài 1,3-3,5 cm, rộng 1-6 mm. Hoa cõ độc trên cọng bandầu dài 1-1,5 cm, sau đến 3 cm; lá dài nhọn; vành trắng, hay tia lọt có bột vàng ở môi, môi trên nguyên; tiểuhụy thụ 4. Nang dài 1,2 cm.

Ruộng nước bình đến trungnguyên; từ Bắcthái qua Dilinh đến Thuậnhải và Longthành; I-XII. Ở Lào, dân dùng để ăn.

- Annual glabrous herb; flowers white or purple yellow blotched (*Vandellia angustifolia* Benth.).

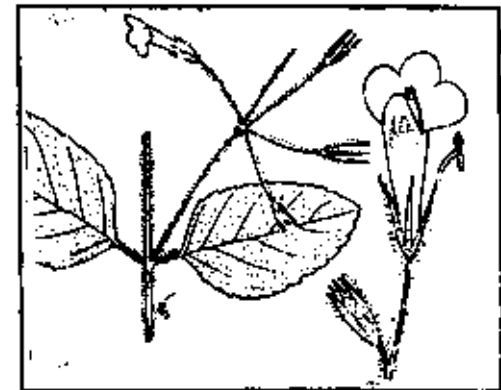

7684 - *Lindernia mollis* (Benth.) Wettst.. Lữđăng mềm.

Cỏ nhấtnhiên; thân bò, dày lông phún trắng. Lá có phiến xoan, dài 4-6 cm, có lông trắng, gân-phụ 4-5 cặp, bìa có răng nằm; cuống dài 1 cm. Chùm, có khi tán ở nách lá, dài 4-5 cm; cọng hoa dài 1-2 cm; dài cao 7 mm, dày lông phún, lá dài dính nhau ở đáy; vành trắng hay tím lọt, có ống cao 1 cm, môi trên 2 thùy, nhỏ, môi dưới 3; tiểuhụy 4. Nang bầu dục cao 4-5 mm.

Dựa ruộng, lùm bụi, nơi ẩm lầy, 400-1.200 m; từ Hàtuyên, qua Bìnhtrịthiên đến Thuậnhải; XI, 11.

- Annual prostrate, villous herb; flowers white or light violet; capsules 4-5 mm high (*Vandellia mollis* Benth.).

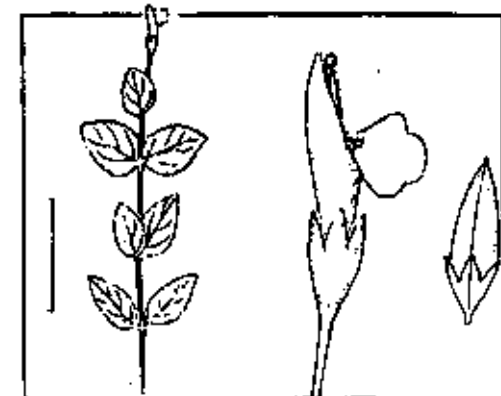

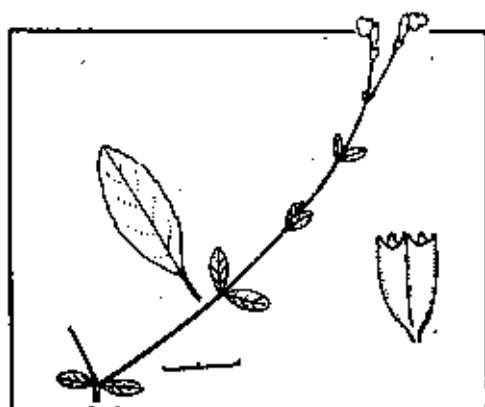
7685 - *Lindernia nummularifolia* (D. Don) Wettst.. Lữđăng đồng-tiền.

Cỏ nhấtnhiên, nhỏ, cao đến 10 cm, không lông, có nhánh hay không. Lá có phiến hình tim hay xoan tròn, dài không đến 1 cm, gân-phụ 2-3 cặp, bìa có răng nhọn gân có lông mặt dưới; cuống 1-2 mm. Hoa ở ngọn; cọng dài 1 cm; dài có sóng, có 5 răng tamgiác; vành tím, cao 7 mm, môi trên có 2 tai nhỏ, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4. Nang hình thoi, cao 5-6 mm.

Nơi trảng giữa rừng dày, cao độ, 1.000-2.000 m; Sapa; VIII, 8.

- Small annual glabrous herb; flowers violet (*Vandellia nummularifolia* D. Don.).

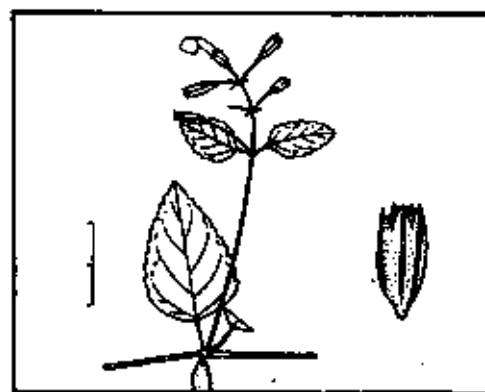

7686 - *Lindernia oblonga* (Benth.) Merr. & Chun. Lũđăng trònđài.

Cỏ sà, dài 10-20 cm, không lông, trù ở mắt. Phiến trònđài hơi thon, dài 4-23 mm, bìa có răng nhỏ, không lông; cuống ngắn. Hoa cõđộc ở nách lá, hay trên chùm thưa; cõng dài 6-27 mm, mảnh, không lông; dài có sóng, tai thấp có ít lông; vành tua, cao 11-13 mm, môi trên xoan có 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4. Nang cõq 3 mm, trong dài.

Đồi cát đũa biển: từ Hànamninh đến Nhatrang.

- Spreading glabrous herb; pedicels long; corolla violet (*Vandellia oblonga* Benth.; *Torenia oblonga* (Benth.) Steud.).

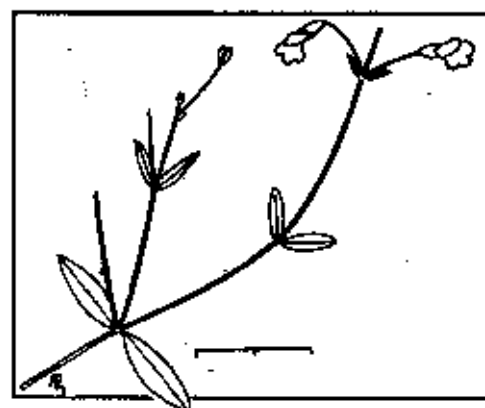

7687 - *Lindernia perennans* (Yam.) Philc.. Lũđăng daniên.

Cỏ daniên bò dài rồi đứng, cao 40-60 cm, có lông rải rác. Lá có phiến xoan dài 10-35 mm, đáy tròn hay hình tim, bìa có răng, có lông hai mặt, dày ở gần mắt dưới. Hoa thành chùm; cõng dài đến 2 cm; dài 5-6 mm, có sóng; vành cao 11-15 mm, môi trên đỏ, môi dưới vàng, 3 thùy; tiểuhụy 4. Nang cao 7-9 mm.

Lùm bụi, trên đấtsét khô, 900-1.500 m: Quảngninh, Vinhphú.

- Perennial spreading herb; flowers pedicellate, red and yellow (*Vandellia perennans* Yam.).

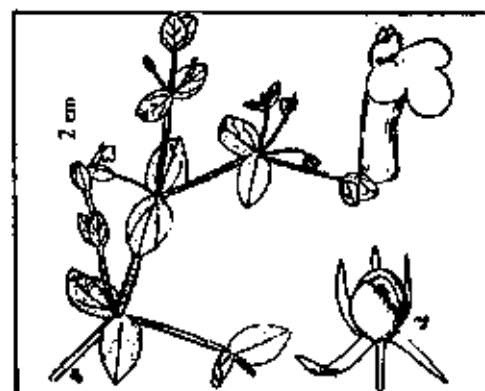

7688 - *Lindernia pierceanoides* Yam.. Lũđăng của Pierre.

Cỏ nhấtniên đứng hay nằm rồi đứng, cao 8-22 cm, có lông rải rác. Lá có phiến trònđài đến thon, dài 7-30 mm, mỏng, nhamnhâm 2 mặt; cuống dài 0-3 mm. Hoa cõđộc; cõng dài 1,5-3 cm; dài có ống dài, cao 3-4 mm; vành cao 9-11 mm, hương hay tím tím, môi trên như nguyên, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4. Nang bầuđục, to 4 x 2 mm; hạt nhỏ, dài 0,35 mm.

Cambốt.

- Annual erect or ascending herb; flowers pink or purplish.

7689 - *Lindernia pusilla* (Willd.) Bold.. Lũđăng nhỏ.

Cỏ bò nhấtniên; thân có 4 cạnh tròn, có lông. Lá gần như không cuống; phiến xoan, bìa có răng rất lã, có lông, phún ở mặt dưới, gân-phụ 2-3 cặp. Hoa cõđộc ở nách lá; cõng dài 1 cm; lãđài bằng nhau thon hẹp; vành cao 10-12 mm, trắng có bời vàng ở cổ và 2 lần tím nhỏ; tiểuhụy 4, hai dài chỉ cõng, gắn ở miệng hoa. Nang tròn, cao 4-5 mm.

Đưa lộ, đồng cỏ, ruộng, bìnhnguyên: Hàbắc, Thanhhoa, Sàigòn; III.

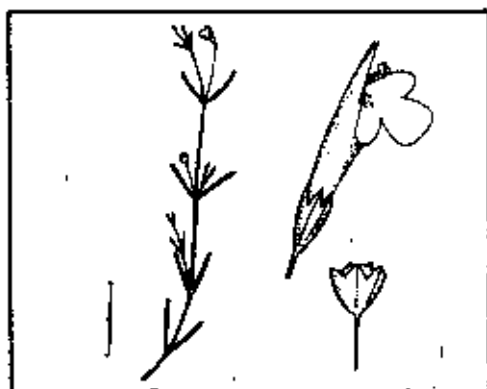
- Annual prostrate or erect herb; flowers white, centre yellow, violet striated (*Gratiola striata* Thunb.; *L. scabra* (Benth.) Bon.).

7690 - *Lindernia saginiformis* (Bon.) Bon.. Lũđang dạng-sadinh.

Cỏ *nhấtniên*, cao đến 20 cm, thân mảnh, không lông. Lá có phiến *hẹp*, dài 5-15 mm, *đầu tù*, không lông, một gân. Hoa có đốm ở nách lá; *cọng hoa dài* 5-12 mm; đài hình chén có sóng; vành cao 5-6 mm, *huỳnh*, mỗi trên 2 răng, mỗi dưới 3 thùy; tiểuhụy thụ 4. Nang tròntròn, to 2 mm.

Caodộ 1-1.000 m: Thuậnhải, Lâmđồng, Đờngnai.

- Annual; leaves linear obtuse; flowers pink; capsules obovoid (*Vandellia saginiformis* Bon.; *L. fasciculata* (Bon.) Bon.).

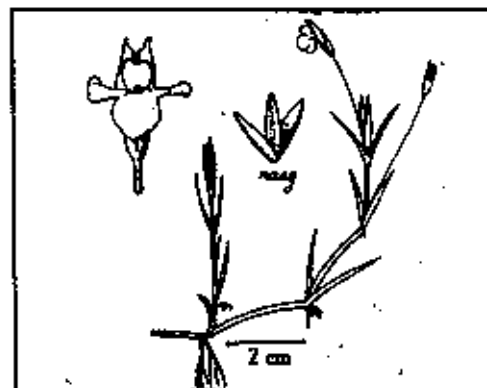

7691 - *Lindernia annamensis* Yam. Lũđang Trungbộ.

Cỏ *bờ* trên cát, có *rễ bấđĩnh*, mang nhánh đứng hơi vuông, lúc non có lông. Lá *hẹp dài nhọn*, dài 1-1,2 cm, *mập*, đáy có rìa lông dài. Hoa có đốm trên *cọng dài* 8-20 mm; đài cao 4 mm, có tai tamgiác dài, *đều*; *vành vàng*, mỗi trên chẻ hai, mỗi dưới 3 thùy; tiểuhụy thụ 4. Nang bầuđục cao 3-4 mm; hạt nhỏ, tròn.

Đồi cát dựa biển đến 800 m: Phúkhánh; I-XII.

- Prostrate annual herb; leaves acute; flowers yellow; capsules ellipsoid (*Geoffraya cuspidata* auct. non Bon., *L. saginiformis* auct. non Bon., Phạmhoàng).

7692 - *Lindernia spathacea* (Bon.) Bon.. Lũđang mọ.

Cỏ *mảnh*, *nhấtniên* cao 10-30 cm, ít nhánh, không lông. Lá không cuống; phiến *thon rất hẹp*, dài 10-18 mm, *rộng* 1-4 mm, *bìa nguyên* hay có ít răng *tà*, không lông hai mặt. Hoa 2-3 ở chót nhánh; *cọng mảnh dài* đến 2 cm, *xụ ở trái*; đài 5 cạnh, 5 răng; *vành vàngvàng ửng tím*, cao 8-9 mm, mỗi trên chót *tròn*, hay *lốm*, mỗi dưới 3 thùy; tiểuhụy thụ 4. Nang *trònđài hẹp*, dài 3 mm.

N.

- Small erect or ascending herb; flowers yellowish, violet tinged (*Vandellia spathacea* Bon.).

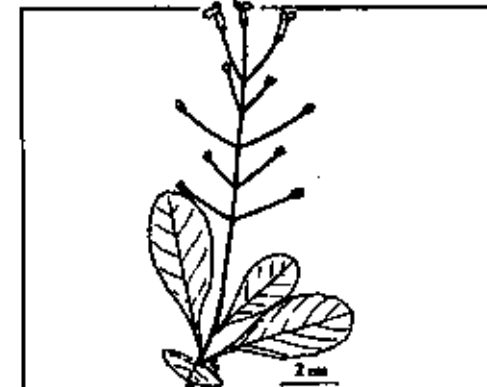

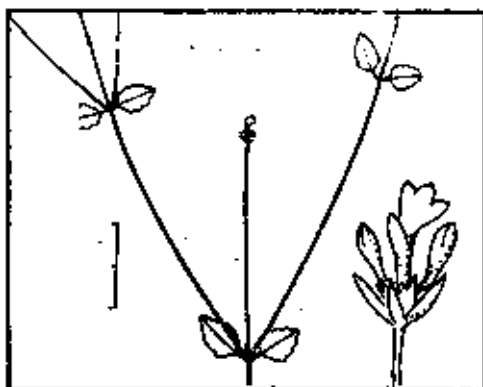
7693 - *Lindernia stolonifera* Yam.. Lũđang chđi.

Cỏ *nhấtniên* có *chđi bờ* dài đến 13 cm; thân cao 15 cm, mang nhánh *tamphân*. Lá không lông, lá giữa thân *to cả*; phiến *xoan trònđài*, dài 4-5 cm, đáy *tứtù* *hẹp thành cuống*, *bìa có răng*, không lông; *cuống*. Chùm ở chót nhánh; *cọng dài*; đài có *láđài hẹp*; *vành tím*, dài 12-15 mm, mỗi dưới 3 thùy. Nang *bầuđục*, dài bằng đài; hạt *vàng*, nhỏ.

Ven rừng, đất nhiều đá, caodộ thấp: Huế, Đờngnai, Phúkhánh.

- Annual, stoloniferous; racemes; flowers violet; capsules ellipsoid (*L. foliosa* non Bon, Phạmhoàng).

7694 - *Lindernia thorelii* (Bon.) Bon.. Lữđăng Thorel.
Cỏ nhất niên cao 20-40 cm, thân không lông trừ ở gần mắt. Lá có phiến xoan tamgiác, dài 5-18 mm, chót nhọn, đáy tẻ, bìa có răng tẻ, nhámnhám hai mặt; cuống dài 1-4 mm. Chùm 4-10 hoa ở chót nhánh; cung hoa dài 1-4 mm, có lông; dài 4 mm, có lông phún; vành dài 5-6 mm, ống có lông ở mặt trong, môi trên xoan, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 4. Nang tròn, to 2,5 x 2 mm.

Nam.

- Annual ascending herb; limb scabrous; glomerules on long scape; flowers 5-6 mm long (*Vandellia thorelii* Bon.).

7695 - *Lindernia tonkinensis* (Bon.) Bon.. Lữđăng Bắcbộ.

Cỏ nhất niên, cao 8-20 cm, có lông dày như nhung. Lá có phiến xoan trònđài, dài 8-20 mm, bìa có răng, có lông nhung hai mặt, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 1-3 mm. Chùm 3-8 hoa ở ngọn nhánh; cung hoa 1-mm; dài 4-5 mm, có lông dày; vành lam dài 8-9 mm, môi dưới có 3 thùy cạn, ống có lông mặt trong; tiểunhụy 4. Nang cao 3,5 mm, ngắn hơn dài.

Thanhhoa.

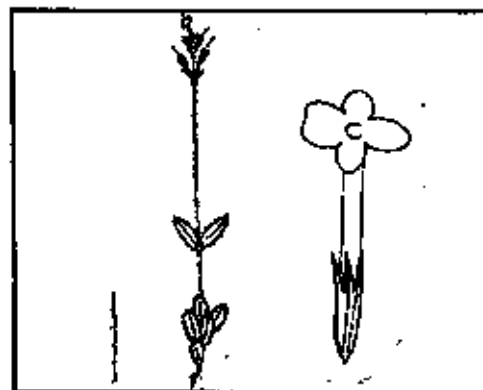
- Annual ascending herb; stem, limb velvety; corolla bleue (*Vandellia tonkinensis* Bon.).

7696 - *Lindernia viscosa* (Hornem.) Bold.. Lữđăng trìn.

Cỏ bò rời đứng, có rễ bấtđịnh ở mắt, cao 5-7 cm; thân có cạnh. Lá có phiến xoan bầuđục, to 1,5-3,5 x 1-2 cm, có lông phún, thưa, bìa có răng tròn, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 3-8 mm. Chùm ở chót nhánh mang hoa mọc đọi; cung dài 6-8 mm; dài có lông; vành cao 4 mm, trắng, môi trên vàng sẫm, môi dưới trắng; tiểunhụy 4. Nang tròn, to 2,5 mm, nở làm 2 mảnh trong; hạt nhỏ, vàng. Sân vườn, bìnhnguyên đến 600 m: từ Báchthái đến Cánhơ; IX-XII.

- Prostrate herb; leaves pubescent; corolla white, superior lip yellow (*Gratiola viscosa* Hornem.; *L. hirsuta* (Buch.-Ham ex Bon.).

7697 - *Scolophyllum ilicifolium* (Bon.) Yam.. Gaidiệp ởrò.

Cỏ daniên có cãnhành, cao đến 20 cm; thân vuông. Lá chum ở đáy thân và một ít theo thân; phiến xoan trònđài, dài 1-3,5 cm, bìa có răng nhọn có mũi, hai mặt không lông, gân-phụ khó nhận; cuống vàng. Chùm ở ngọn, ít hoa; láhoa hẹp nhọn; dài cao 4-9 mm, không lông; vành tím, mậpmập, cao 15 mm, môi trái ra, môi trên có chót lam, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy thu 2, lép 2, hình dùi. Nang dài 1-2 cm; hạt hình trụ, dài 0,8 mm.

Vùng Huế. Thân đập dập làm lạnh vết thương.

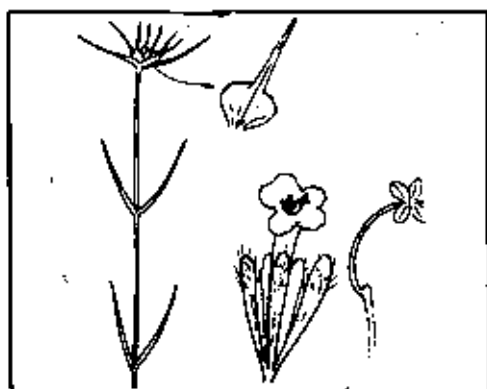
- Perennial 20 cm high herb; limb chartaceous; flowers violet (*Ilysanthes ilicifolia* Bon.).

7698 - *Pierreanthus capitatus* (Bon.) Bon.. Thạchhoa đầu.

Cỏ nhấtien cao 7-20 cm, có lông phún thưa. Lá có phiến hẹp nhọn, dài 12-30 mm, một gân, có lông mịn thưa. Pháthoa dày như hoaddầu ở ngọn, có lôngbao do láhoa có đáy phù thành tai ria lông; dài 5 mm, có lông mặt ngoài; vành vàng, cao 6-7 mm, môi 2; tiểuhụy 4. Nang nhỏ, cao 3 mm, ngắn hơn dài; hạt dài 0,3 mm.

Rừng thay-lá 300-9.000 m: Sôngbé, núi Dinh.

- Annual 20 cm high herb; leaves linear; capitules involucreted; flowers yellow; capsules 2-3 mm high (*Vandellia capitata* Bon.).

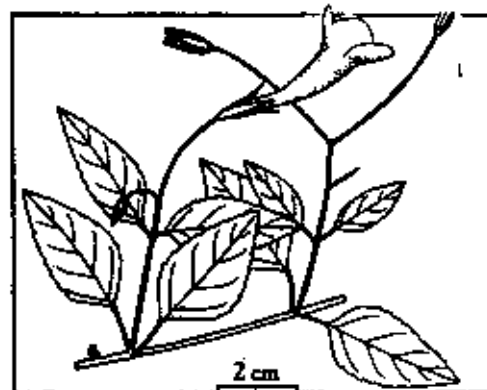

7699 - *Schizotorenia finetiana* (Bon.) Yam.. Dịtôliên.

Cỏ đứng cao 40 cm; thân vuông, hơi có khía; lông dài 5-7 cm. Lá mọc đối, không lông; phiến xoắn thon, dài 2-6 cm, bìa có răng, gân-phụ 4-5 cặp. Pháthoa 2-5 hoa; cọng dài 1-4 cm; đài dài 15 mm, láđài dính nhau ít ở đáy; vành lam hay tím sậm, ống hẹp ở phần dưới, môi trên có lông; tiểuhụy 4, không lông. Nang cao 14 mm; hạt to 0,6 mm.

Ven rừng, trên đá: Bàolộc, Đàlạt; VII

- Annual; flowers blue or deep violet (*Torenia finetiana* Bon.).

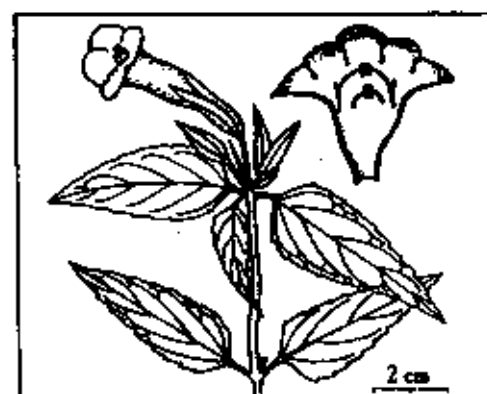

7700 - *Torenia asiatica* L.. Tôliên A.

Cỏ bờ có nhiều nhánh; thân vuông, hơi có cánh hay không. Lá có phiến thon tamgiác, không lông; cuống dài 6-8 mm. Hoa 1-3 ở nách lá ngọn; cọng dài 2-3 cm; đài cao 2 cm, có ống dài, có sóng cao, chẻ 1 cm thành hai môi, môi trên có khi chẻ; vành có ống dài, tím, mang 5 tai tròn, màu dợt, trừ cánh dưới có bìa đậm; tiểuhụy 4.

Đàlạt. Trị lậu.

- Prostrate herb; flowers violet.

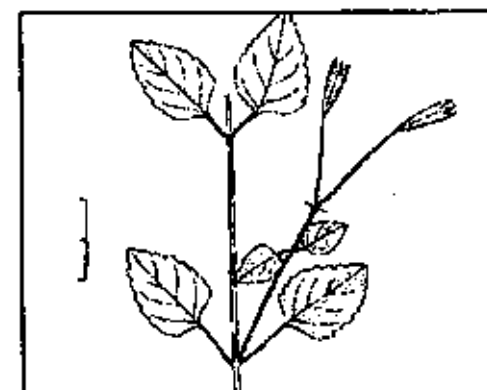

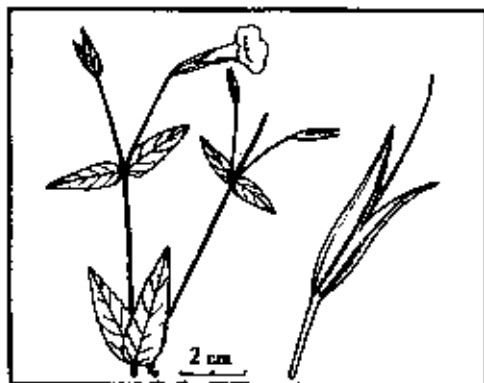
7701 - *Torenia benthamiana* Hance. Tôliên Bentham.

Cỏ nhấtien, thân nằm, dài 60 cm, có rễ bấtđịnh ở mắt, có lông. Lá có phiến xoắn rộng, dài 10-25 mm, đáy tròn hay hơi cắt ngang, gân-phụ cặp, có lông phún hai mặt; cuống 3-10 mm. Hoa ở nách lá và tán ít hoa; cọng hoa đến 3,5 cm, có lông; đài có lông dày, cao 1 cm, đến 1,5 cm ở trái; vành 12-15 mm, trắng, môi trên dài 5 mm, tiểuhụy thụ 2. Nang trònđài cao 8-12 mm; hạt to 0,35 x 0,3 mm.

Nơi ẩm, dựa rạch, 300-700 m: từ Hànaminh, Thanhhoa đến Huế QuảngnamĐàlạt.

- Annual prostrate herb; flowers purple; capsules 8-12 mm long (*T. tonkinensis* Bon.).

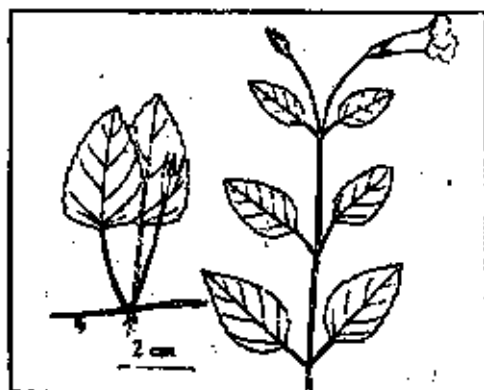

7702 - *Torenia chevalieri* Bon.. Tôliên Chevalier.

Cỏ nhất niên có nhiều nhánh, cao hơn 40 cm; thân hơi nhám. Lá không lông; phiến thon, dài đến 5 cm, bìa có răng nhọn, nhám nhám; cuống ngắn hay vắng. Hoa 1-3 ở nách lá; ống dài 2-5 cm; đài dài 2 cm, ống có 5 cánh, chẻ thành 2 môi; vành lam đậm, dài 3,5-4 cm, tai tròn; tiểuhụy 4. Nang to 12 x 3 mm, trong đài; hạt nhỏ, bầu dục, dài 0,45 mm.

Vùng có đá, ven rừng dày, vào 800-1200 m: Vọngphụ, Cầná, Lâmđồng; VI-X.

- Annual ascending herb; flowers dark blue (*T. concolor* auct. non Lindl., Bon.; *T. cordifolia* auct. non Roxb., Bon.).

7703 - *Torenia concolor* Lindl.. Tôliên cùng-màu.

Cỏ bò dài 0,6 m, thân đứng có 4 cánh. Lá có phiến xoan tamgiác, mỏng, dài 2-3 cm, bìa có răng đều, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Hoa có đực hay thành tán 3-5 hoa ở chót nhánh; ống dài 2-4 cm; đài dài 15-20 mm, ống có 5 cánh, chẻ thành hai môi, môi trên 2 răng, môi dưới 3; vành tia đậm, dài 4 cm. Nang cao 12-15 mm; hạt dài 0,45 mm.

Ven rừng, dựa lộ, 300-1.800 m: Hoàngliênsơn, Vinhphú, Nghệlinh, Bìnhtrịthiên, Nhatrang.

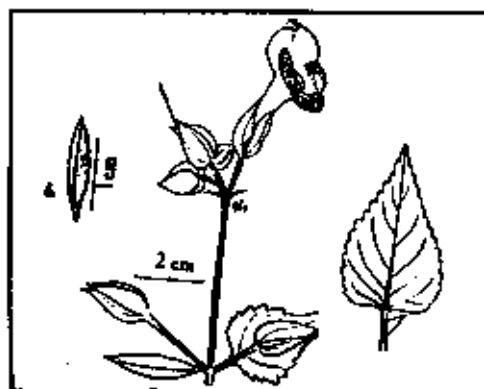
- Prostrate annual herb; flowers dark purple, 4 cm long (*T. annamitica* Bon.; *T. albviolacea* Bon.; *T. albomarginata* Bon.; *T. asiatica* Auct. non L., Bon...).

7704 - *Torenia flava* Buch.-Ham. ex Benth.. Tôliên vàng.

Cỏ nhất niên, cao 50-70 cm, chia nhánh, có lông phún thưa. Lá có phiến xoan, to 4-4,5 x 1,5 cm, có lông, gân-phụ 3 cặp, bìa có răng nhỏ; cuống dài 2-3 mm. Hoa ở nách lá; ống dài 5-7 mm; đài 5-9 mm, có ống có 5 răng nhọn; vành cao 10 mm, vành nơi, môi trên 2 tai, môi dưới 3; tiểuhụy 4, gắn trên ống vành; noãnào không lông. Nang dài 8-10 mm, 2 buồng; hạt nhỏ, nhiều.

Trảng trên cát giữa rừng dày, đồng cỏ ẩm, bình và trungnguyên: Quảnglinh, Hàbắc, Hàsonbinh, Hànamlinh, Đongnai; VIII, 8.

- Annual, hirsute erect herb; flowers yellow; corolla 1 cm high; capsules 1 cm long.

7705 - *Torenia fournierii* Lindl.. Tôliên vàng-xanh, Hàm-chó; Wisbones flowers, Blue wings.

Cỏ nhất niên, đứng, không lông, cao 0,5-07 m; thân có 4 cánh. Lá có phiến xoan tamgiác, đáy cắt ngang, có khí hình tim, bìa có răng, gân-phụ 6-8 cặp; cuống đến 1 cm. Chùm ở ngọn; ống dài, có cánh; đài có ống dài có cánh cao; vành có ống vàng, tai lam hay tím đậm; tiểuhụy 4, 2 dài, 2 ngắn. Nang cao 10 mm, ngắn hơn đài; hạt nhiều to 0,4 x 0,3 mm. Nơi có nước, trên đá, ven rừng, ruộng đến 1.200 m: Hàsonbinh, Hànamlinh, Lâmđồng, Tây-ninh và Tr: Sài Gòn, Đàlat.

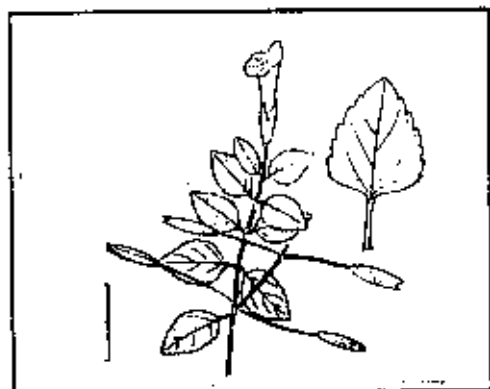
- Annual 40 cm high; flowers yellow with lobes dark purple.

7706 - *Torenia glabra* Osb. Tôliên nhân.

Cỏ bò trên kê đá, có rễ bất định ở mắt; cành không lông, có 4 cánh, thân, cọng và lá *thường đỏ*. Lá mọc đối, nhỏ; phiến hình tim, dài 2 cm, bìa có răng, gân-phụ 3 cặp, mặt dưới đỏ, mặt trên xanh hay đỏ; cuống 5-7 mm. Hoa cõ độc hay chùm 2-3 hoa ở chót nhánh; cọng dài 2 cm; dài 15 mm, *đỏ*, không cánh, có 5 cánh, 4-5 răng nhọn dài hơn ống; *vành tím*, ống có lông mạp ngăn mặt ngoài, môi trên 2 thùy, môi dưới 3. Nang cao 13 mm; hạt dài 0,35 mm.

Dựa ruộng, suối, lùm bụi, 400-1.900 m: CaoLang, Quảng Ninh, HoàngLienson, Lào Cai. Nghệ Tĩnh. Đà Lạt; II-XI.

- Creeping annual herb; flowers pink or violet.

7707 - *Torenia hayatae* Bon. Tôliên Hayata.

Cỏ cao 0,6 m, ít nhánh, thân nham nhám. Lá có phiến xoan tamgiác thon, dài 2,5-6 cm, gân-phụ 4-5 cặp, bìa có răng đều, không lông 2 mặt; cuống 5-15 mm. Hoa 2-6 ở nách lá và ngọn; *cọng dài đến 5 cm*; dài 17-20 mm, có 5 cánh, không lông; *vành trắng*, dài 3,5 cm, 2 môi, thùy tròn; tiểuhụy không thò.

Bùmmó.

- Ascending herb to 0,6 m high; pedicel to 5 cm long; corolla white.

7708 - *Torenia laotica* Bon. Tôliên Lào.

Cỏ cao đến 40 cm, nhánh thưa, có lông mịn thưa. Lá có phiến xoan thon, dài 3-6 cm, đáy tròn hay cắt ngang, gân-phụ 5-7 cặp, bìa có răng nằm, mặt trên nham nhám, mặt dưới có lông ở gân; cuống dài 2-10 mm. Hoa 1-4 ở nách lá và ngọn; cọng dài 1,5-2 cm, đến 4 cm ở trái; dài 15-18 mm, có 5 cánh cao 2-3 mm, 2 môi; *vành cao 3,5-4 cm*, môi dưới 3 thùy tròn; tiểuhụy thụ 4. Nang tròn dài, cao 12 mm; hạt bầu dục dài 0,4 mm.

Vào 400 m: BìnhTrịthiên.

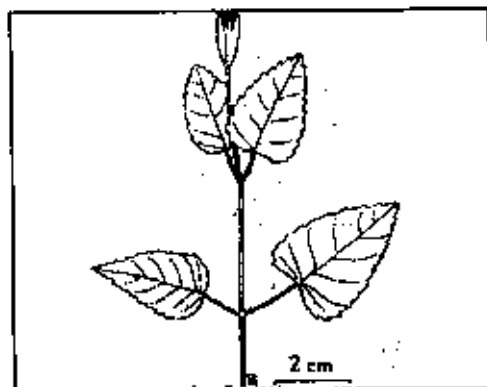
- Annual to 0,4 m high; calyx 5-winged; corolla 4 cm long; capsules 12 mm long.

7709 - *Torenia poilanei* Bon. Tôliên Poilane.

Cỏ bò có rễ bất định; nhánh lưỡng phân, có cánh. Lá có phiến mỏng, xoan nhọn, dài 2-3 cm, bìa có răng nằm, gân-phụ 6 cặp, mặt trên có lông thưa; cuống dài 1 cm. Hoa 1(3) có cọng dài 2-4,5 cm; dài 1,5-2 cm, ống có sóng; *vành vàng, với môi dưới tím*, 5 tai gần bằng nhau; tiểuhụy 4. Nang cao 1 cm, trong dài; hạt nhiều, dài 0,45 mm.

Vùng có đá âm, đến 1.200 m: BìnhTrịthiên, QuảngNamĐà Nẵng, PhúKhánh, Cà Ná, Giáyay, Vũng Tàu.

- Prostrate; flowers terminal; corolla yellow centre purple.

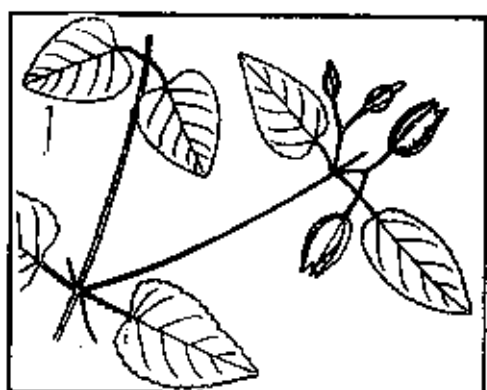

7710 - *Torenia scandens* Bon.. Tôliên bò.
Cỏ bò, dài đến 0,6 m, có lông trắng dày, đứng. Lá có phiến xoan tamgiác, dài 1,5-3 cm, đáy tà, cắt ngang hay hình tim, gân-phụ 5-6 cặp, bìa có răng tà có mũi, có lông dàydày 2 mặt; cuống dài 3-20 mm. Hoa cóđộc hay tán 2-3 hoa ở ngọn; cọng dài 2-4 cm, có lông; dài 15-20 mm, có 5 cánh thấp, 2 môi; vành cao 3,5-4 cm, lam đậm; tiểunhụy thụ 4. Nang dài 1 cm; hạt bầuđục dài 0,45 mm.

Từ Hảivân đến Lâmđồng, ven rừng, đường mòn, trên đá, 400-1.500 m.

- Prostrate white puberulent herb; limb pubescent; calyx 5-winged; corolla blue.

7711 - *Torenia thorelii* Bon.. Tôliên Thorel.
Cỏ mọc sà có rễ bấtđịnh, thân có lông phún thưa. Lá có phiến xoan, dài 5-20 mm, đáy tròn hay hơi lõm, gân-phụ cặp, bìa có răng, mặt trên nhámnhám, mặt dưới có lông phún ở gân; cuống dài 8-20 mm. Hoa cóđộc hay trên tán ít hoa; cọng dài 8-20 mm; dài dài 1cm, có 5 cánh cao 2,5 mm, răng nhỏ; vành 13-15 mm, tím ở chót các tai; tiểunhụy thụ 4. Nang to 6 x 3 mm; hạt hình trụ dài 0,45 mm.

Từ Sôngbé đến Hàtiên, Cônson.

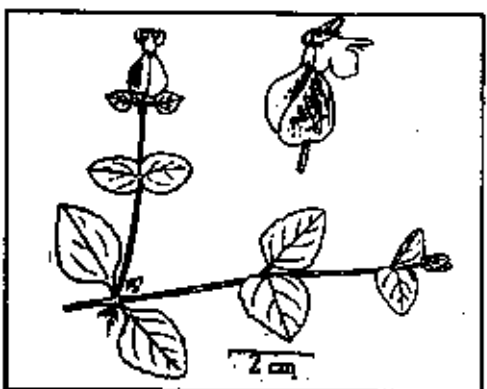
- Prostrate hirsute herb; calyx 5-winged; corolla violet on lobes.

7712 - *Torenia violacea* (Blco.) Penn.. Tôliên tím.
Cỏ nháitiên sà hay đứng dài đến 0,4 m; nhánh có lông ở cạnh. Phiến xoan, dài 1,5-4 cm, bìa có răng, gân-phụ 3-4 cặp, mặt trên có lông thưa, mặt dưới có lông ở gân. Hoa ở nách lá hay trên chùm ở chót nhánh; cọng 1-2 cm; dài 10-12 mm, có 5 cánh cao đến 2 mm; vành dài 2,5 cm, trắng với thùy cạnh tím; tiểunhụy 4. Nang trònđài, cao 8-10 mm; hạt bầuđục, dài 0,45 mm.

Nơi ẩm, trảng, dựa rạch, bờ ruộng, trên đá, ven rừng, đến 1.300 m: Hoanglienson, Hasonbinh, Lâmđồng, Đongnai.

- Annual to 40 cm high; flowers white with lateral lobes violet; capsules 8-10 mm high (*Mimulus violaceus* Azaola ex Blanco.; *T. peduncularis* Benth.).

7713 - *Legazpia polygonoides* (Benth.) Yam.. Tôliên rây.

Cỏ bò ở đất, không lông hay có lông phún. Lá có cuống ngắn; phiến xoan, nhỏ, dài 1-3 cm, bìa có răng, gân-phụ 3-4 cặp. Hoa nhỏ, ở chót nhánh; cọng dài, đứng; dài có 3 cánh; vành trắng, môi dưới 3 tai tròn; tiểunhụy 4, mà 2 ngắn. Nang xoan, hay bầuđục, to 5 x 2 mm; mảnh 2; hạt nhỏ, nhiều.

Vườn, ruộng rẫy, dựa rạch, rừng dày, dưới 500 m: từ Hàbắc, Quảngnhinh.. đến Sài Gòn, Cánhô; I-XII. Đáp ung-nhọt, bung bị trương nước.

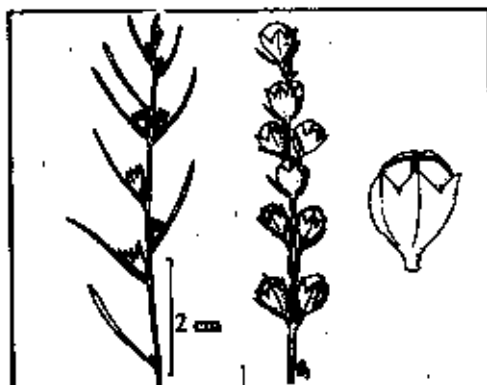
- Prostrate herb; calyx 3 winged; corolla white (*Torenia polygonoides* Benth.; *T. godefroyi* Bon. var. *filiformis* Bon.).

7722 - *Sopubia fastigiata* Bon. - Sô-bu nghiên.

Cỏ cao đến 80 cm, thân không lông. Lá mọc đối, lá dưới chẻ thành 3-5 đoạn hẹp, lá trên nguyên, dài 1-3 cm. Gié ở ngọn nhánh, thưa; *cọng ngắn, 1-2 mm*; đài hình chuông; vành *hường hay tím*, cao 10 mm, 5 tai bằng nhau; tiểuhụy 4, bao phấn chỉ dính nhau ở chót. Nang tròn, to 3 x 2,5 mm; hạt to 0,6 mm.

Trảng, ruộng, trên cát: Đăclác, Buônmethuôt, Thuậnhải.

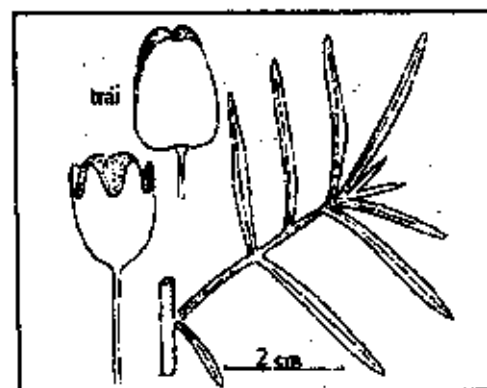
- Annual glabrous to 80 cm high; pedicels 2-3 mm; flowers pink or violet.

7723 - *Sopubia trifida* Buch.-Ham. ex G. Don. Sôbu chẻ-ba.

Cỏ không lông, cao đến 90 cm, có ít nhánh; nhánh cứng. Lá như không lông, ở thân như *kép lông chim*, lá trên đơn, *hẹp như kim*. Gié ở ngọn, thưa; *cọng 5-15 mm*; đài hình chuông; vành *vàng tâm đỏ*, cao 7 mm, 5 tai bằng nhau; tiểuhụy 4, hai bao phấn chỉ dính nhau ở chót. Nang tròntròn, to 3-4 mm, ngắn hơn đài, hữngăn; hạt dài 0,6 mm.

Đồng cỏ, rừng thưa, rừng Thông, 400-1.500 m: Lâmđồng.

- Annual, scabrous to 90 cm high herb; flowers on 5-15 mm long pedicel, yellow with centre purple.

7724 - *Centranthera cochinchinensis* (Lour.) Merr. subsp. *cochinchinensis*. Tâm hừng Nambô.

Cỏ *bánkýsinh* cao đến 0,7 m, thân đơn hay có nhánh, có *lông phún*. Lá có phiến *hẹp dài*, dài 1-6 cm, nhám vì *lông dày phún*. Gié ở chót thân; hoa gần như không cọng; *tiendiệp 2*, cao 2-4 mm; *dài hình mo*, dài 10-15 mm, nhám; vành gần như đều, dài 3-4 cm, *đỏ điều mặt ngoài, vàng hay trắng ở trong*, hay ống vàng hay trắng, tai đỏ điều; tiểuhụy không thờ. Nang xoan, to 8 x 4 mm.

Trảng, nơi ẩm lầy, rừng thưa, 0-1.200 m: Hasonbinh, Binhtrịhiên vào đến Sôngbé; I.

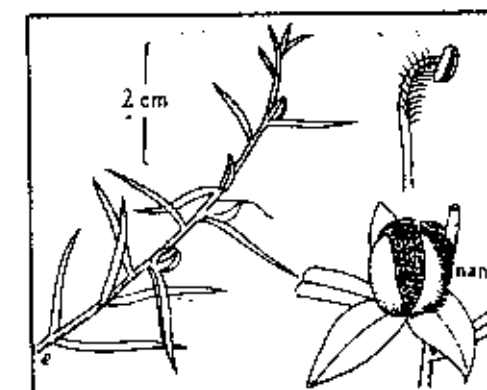
- Annual rough herb; limb linear; calyx spatheform; corolla purple or yellow.

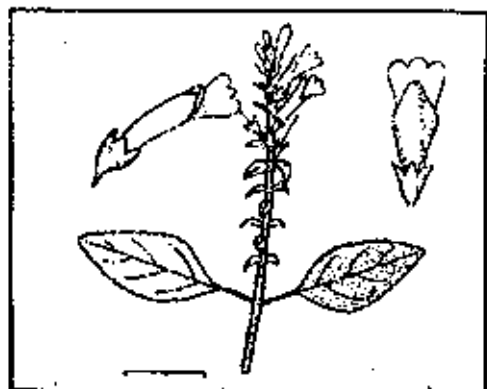
7725 - *Centranthera tranquebarica* (Spreng.) Merr. Tâm hừng mùn.

Cỏ *bánkýsinh* yếu, không lông; thân có cánh thấp ở phần trên. Lá mọc xen, *hẹp nhọn*, không lông, dài 1-2,5 cm. Hoa *cột độc ở nách lá*; dài hình mo; vành cao 1 cm, *vàng có sọc nâu*; tiểuhụy 4, chỉ có lông. Nang tròn to 4 x 3 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Thảonghuyên đến 600 m: Quảngninh, Nghétinh, Nha trang, Phan thiêt, Vũngtau, Thủđức; X,11.

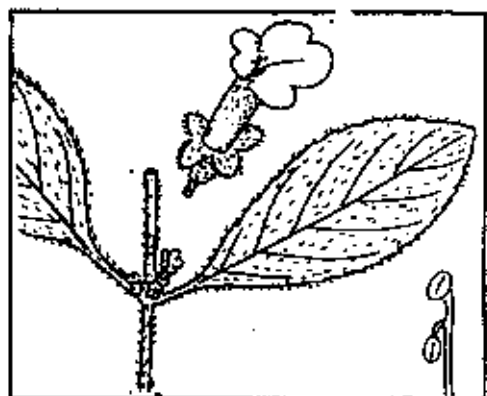
- Annual, glabrous, 10-20 cm high herb; corolle yellow, brown striated (*Razumovia tranquebarica* Spreng.).

7726 - *Lindenbergia philippinensis* (Cham.) Benth. Mến. Cỏ *daniên*, thân bụi cao đến 1 m; thân có canh tròn, có lông nằm, trắng. Lá có phiến có đáy chót bướm, bìa có răng, gân lõm, không rõ ở mặt trên, lồi ở mặt dưới, 3-4 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm đĩnh ở ngọn, có láhoa; cong 3-4 mm; đài có răng nhỏ; vành có *dóm vàng*, *mặt ngoài có dóm đỏ*; tiểu-nhụy 4, buồngphấn cái cao cái thấp. Trên tường cũ, dựa lộ, trên vôi... bình và trungnguyên: CaoLạng, BắcHải, Hà Nội.. đến ThuậnHải.

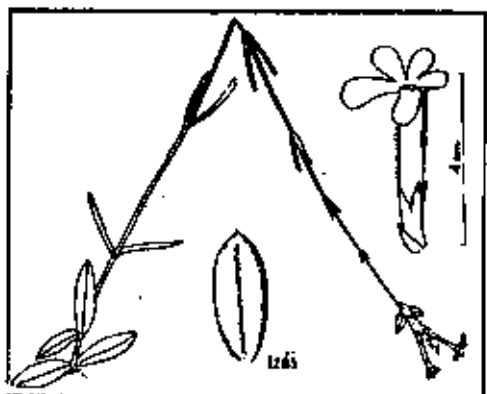
- Perennial to 1 m high herb; erect terminal racemes; corolla yellow or red dotted *Stemodia philippinensis* Cham.; *Adenosma thorelii* Bon.; *Lindenbergia macrostachya* auct. non Benth., Bon.).

7727 - *Lindenbergia muraria* (Roxb.) Bruhl. Mến tường. Cỏ *nhất niên* cao 10-50 cm, thân tròn, có lông. Lá có phiến xoan, to 1-6 x 0,7-3,5 cm, mỏng, có lông hai mặt, gân-phụ 5 cặp, bìa có răng nằm; cuống 0,5-2,5 cm. Hoa 1-vài ở nách lá hay chùm thưa; cong 1-2,5 mm; đài cao 4-6 mm, tai xoan; vành cao 9-14 mm, 2 môi; tiểunhụy 4, nhịtrường. Nang xoan, to 4 x 3 mm, có lông dày.

Tường cũ, đá ẩm, trên vôi, 0-1.000 m: HoàngLiênsơn, Hasonbinh, Dânlàng, Bàrija.

- Annual to 50 cm high; limb obtuse at apex, flowers axillary or on short claustr (*Stemodia muraria* Roxb.; *Lindenbergia urticaefolia* Lehm. ex Link & Otto).

7728 - *Buchnera cruciata* Buch.-Ham. ex D. Don.

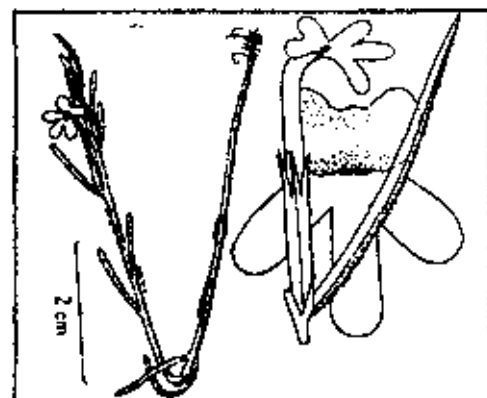
Cỏ *bánkysinh* không lông, cao 20-80 cm. Lá gán gán góc rộng (5-18 mm), lá trên hẹp đi, nhám. Gié ở chót nhánh, dài 2-4 cm, hoa sắp theo 4 hàng, nhỏ, cao 1 cm, rộng 5-6 mm, *trắng*; đài có 5 răng nhọn; vành có ống có lông mặt ngoài, 2 tai trên nhỏ hơn tai của môi dưới. Nang cao 4 mm, đen; mảnh 2; hạt nhỏ, dài 0,45 mm, nhiều.

Đất hoang, trảng, rừng thưa, rừng Dầu, 0-1.600 m: Quảngninh, Hasonbinh, QnamĐanlàng, Càná, Lâmđồng, Thủđúc; IX-XI. Var. *angustifolia* Bon.: lá ở góc hẹp, 10-60 x 1-2 mm, láhoa 6 lông dày: Sài Gòn. Trĩ kinhphong.

- Hemiparasite; flowers white.

7729 - *Striga angustifolia* (D. Don) C.J. Saldanha. (*Buchnera angustifolia* D. Don, *B. euphrasioides* Vahl, *B. bifida* Ham., *Striga euphrasioides* Benth.)

Thân mảnh như chỉ, cao 10-15, soang có khi đến 60 cm, nhám. Lá hẹp, dài 6-50 mm. Gié giánđoạn, hoa cách nhau; đài 10-15 có sóng, cao 6 mm, thùy dài bằng ống; vành *trắng*, cao 12-18 mm.

7730 - *Striga lutea* Lour.. Vong-phá; Witchweed.

Cỏ *bánkysinh* vào rễ *Hoabán*, mảnh, cao 10-20 cm, thân vuông, không nhánh, có lông *đứng* nhiều. Lá hẹp, dài 5-15 mm. Gié ở ngọn, *hoa vàng* hay *trắng*; đài có 10 sóng cao; vành có ống dài, cong ở cổ, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểunhụy 4, nhịtrường, không thờ. Nang hình trụ, cao 3,5 mm; hạt nhỏ, hình thoi, vàng.

Thànguyên, rừng thưa, vùng cát, 0-1.500 m: từ Lạngson qua Đalat, Thủđúc đến Phúquốc. Trĩ đau gan vàng da, bệnh về máu, bí ruột; trĩ sánlái.

- Hemiparasite; limb linear, hirsute; flowers white or yellow; capsules 3.5 mm high (*S. asiatica* (L.) Ktze.).

7731 - *Striga masuria* (Benth.) Benth. (*Buchnera masuria* Buch.-Ham. ex Benth.)

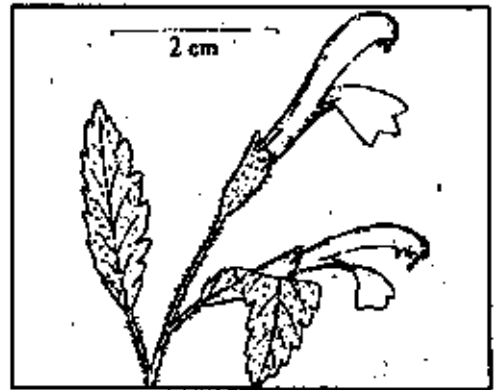
Cỏ đứng, cao 60-90 cm, cứng, thân có lông đứng ngắn. Lá trên mọc xen, phiến hẹp, to 2-3 x 0,2-0,4 cm, cuống vắng. Gié ít hoa; lá hoa hẹp như chỉ; đài cao 12-20 mm; vành vàng lợt, ống 25 mm, môi dưới trải ra, to 10-15 mm. Nang đẹp theo hông, cao 7-8 mm. B.

7732 - *Pedicularis evrardii* Bon. Ran Evrard.

Cỏ *bán ký sinh*, cao 16 cm, có nhánh, có lông nâu nâu ngắn. Lá ít, mọc xen, tròn dài, bìa có răng to kép, dài 2,5-4,5 cm, có lông, nâu đen lúc khô; cuống dài vào cm. Hoa cô độc; đài dài 12-15 mm, chẻ làm hai môi; vành *hường* hay tia, môi trên hình nón, môi dưới có thùy; tiểu nhụy 4, gần giữa ống vành. Nang cao 1 cm, nở ở phần trên; hạt nhỏ, nhiều.

Rừng luôn luôn xanh, trắng thường bị lửa, 1.200-1.800 m: Đà Lạt.

- Hemiparasite; limb oblong, blackish on dry; flowers pink or purple; capsules 1 cm high.

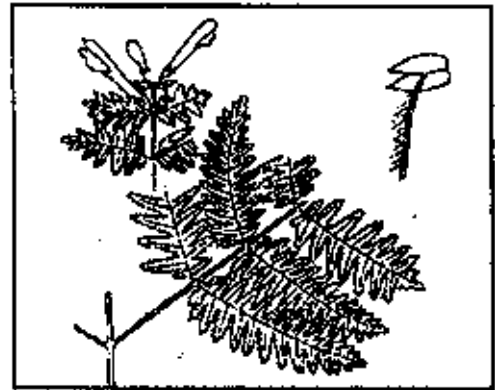

7733 - *Pedicularis petelotii* Tsoong. Rạn Pételot.

Cỏ *bán ký sinh daniên*; dây thân cứng với vài rễ-củ, thân mảnh, cao đến 40 cm, có lông. Lá mọc đối, *xé sâu thành đoạn hẹp có răng nhọn, đen lúc khô*; cuống dài đến 6 cm. Hoa cô độc hay chùm ít hoa; đài hình chuông, cao 3 mm, 2 môi; vành cao 2,3-2,5 cm, *dở điều*, không lông, môi trên tròn, môi dưới 3 thùy; tiểu nhụy 4, nhị trường, chỉ có lông. Nang cao 10-14 mm, chót nhọn.

Rừng vùng núi cao, vào 1.800-3.800 m: Hoàng Liên Sơn.

- Hemiparasite; limb pennatisect; flowers purple; capsules 10-14 mm long.

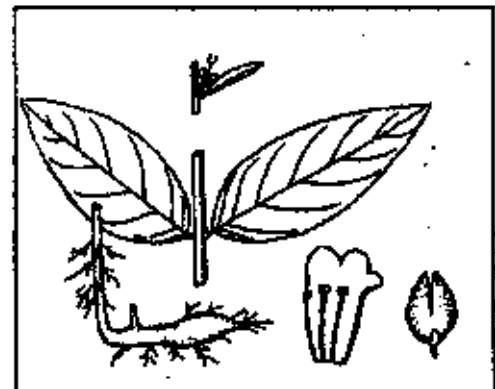

7734 - *Scrophularia buergeriana* Miq. Bách huyệt sâm.

Cỏ có *rễ phù to*; thân vuông với cạnh nhọn, không lông. Lá có phiến xoan thon, bìa có răng, gân-phụ 6-7 cặp; cuống ngắn. Tután 2-3 hoa ở nhánh mang hoa; cọng 1-2 cm, có lông mịn; đài có tai tròn; vành có ống cao 5-6 mm, tai nhỏ, tròn tròn, gần như bằng nhau. Nang xoan, nhỏ; mảnh 2.

Tr làm thuốc, gốc Trung Quốc. Rễ (scrophularin) trị sốt, chống viêm ở miệng; kháng sinh; làm hạ đường/máu; trị ung thư.

- Cultivated.

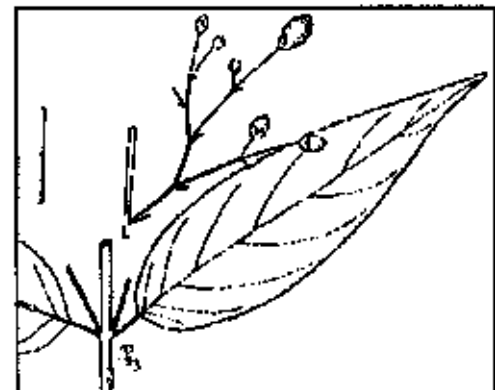

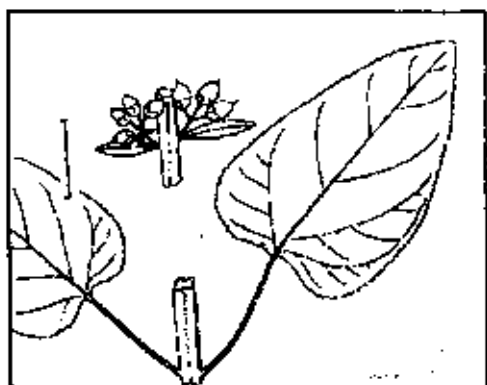
7735 - *Scrophularia ningpoense* Hemsl. Huyên sâm; Black Figwort.

Cỏ có *rễ phù khá to*; thân cao hơn 60 cm, có 4 cạnh tròn, không lông. Lá mọc đối; phiến thon, to 10 x 2,5 cm, chót nhọn, đáy tròn, bìa có răng mịn hay khá to, gân-phụ 5 cặp; cuống dài 1 cm. Phấn hoa ở ngọn, cao đến 40 cm; nhánh nhiều, dài 5-10 cm; hoa nhỏ; đài 4 tai tròn; vành cao 1 cm, *dở điều đậm*, cao 3 mm; tiểu nhụy 4. Nang cao 6-8 mm.

Tr làm thuốc ở B (?); gốc Trung Quốc. Chống viêm, giải độc, trị sốt, trị đau gân (neuritis), lợi tiểu, bổ; ở Trung Quốc trị ung thư.

- Cultivated.

7736 - *Scrophularia oldhamii* Oliv.

Cỏ; thân cao đến 1 m, có 4 cạnh tròntròn, to 6-8 mm, không lông. Lá mọc đối; phiến xoan tamgiác, đáy tròn hay hơi hình tim, bìa có răng nhỏ, gân từ đáy 3-5, gân-phụ 3 cặp; cuống 2-3 cm. Pháthoa ở ngọn, cao đến 40 cm, nhánh ngắn; láhoa như lá; đài có 4 tai. Nang xoan, to 8 x 6 mm.

Tr làm thuốc ở B : dược dụng như 7734

- Cultivated.

7737 - *Siphonostegia chinensis* Benth. in Hook. & Arn. Âm hành.

Cỏ cao 30-80 cm, có lông; thân hình trụ. Lá mọc xen; phiến không cuống, xé 2-3 lần thành đoạn hẹp. Pháthoa là gié cao 10-20 cm; hoa có 2 tầngđiệp; đài cao 10-15 mm, có 10 sóng dọc; vành có môi trên hình chup có lông, môi dưới 3 thùy. Trái có nhiều hạt nhỏ, đen.

Tr ở B. Lá và hạt dùng làm thuốc: bổ tim, bổ thầnkinh.

- Cultivated.

7738 - *Antirrhinum majus* L. Móm-chó; Common Large Snapdragon; Muffler.

Cỏ nhấthiên cao 1 m, có lông trìn. Lá dưới mọc đối, lá trên mọc xen; phiến thon hẹp dài. Chùm ở chót thân; hoa to, lưỡngtrắc; đài do 5 láđài gần bằng nhau; vành đỏ, trắng, ngà, vàng..., môi dưới uốn lên che miệng hoa lại; tiểuhụy 4. Nang nở do lỗ ở trên; hạt nhỏ, nhiều.

Tr vì hoa ở Đàlat; gốc Âu châu; I-XII. Chống loét.

- Ornamental.

7739 - *Antirrhinum orontium* L. Dầu-lâu; Tête-de-mort.

Cỏ cao 20-50 cm, có lông ít nhiều; thân đơn hay có nhánh, có tuyến. Lá mọc đối (ở đáy thân) hay xen (ở trên), lông ít hay nhiều, hẹp, đen lúc khô. Hoa hương, trắng hay vàng, cóđộc hay thành chùm ngắn; cọng 0-3 mm; đài có lông; vành cao 10-15 mm, có môi dưới uốn lên khép miệng lại. Nang xoan, có lông, cao hơn đài, nở bằng lỗ dưới đỉnh; hạt nhiều, nhỏ.

Vùng núi cao: B.

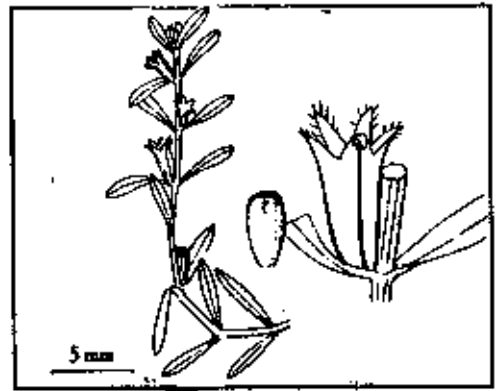
- Herb to 50 cm; leaves linear, hairy, black on dry; flowers white, pink or yellow, 1.5 cm long; capsules poricidal.

7714 - *Microcarpaea minima* (Retz.) Merr. Viquá

Cỏ *nhất* *tiên* *rất* *nhỏ*; thân bò rời đứng, ít nhánh, có nhiều canh, không lông. Lá dài 3-4 mm, mọc đối, một gân. Hoa cõđộc ở nách lá; dài 5(4) tai có lông ở phần trên; vành bằng hay ngắn hơn đài, *trắng* *trắng* *hay* *hường*, hai môi không rõ lắm; *tiểu* *hụy* 2. Nang cao vào 1,5 mm, 2 mảnh; hạt ít, xoan, đen.

Nơi ẩm, ruộng, bình nguyên: Quảng Ninh, Vinh phủ, Hà Nam Ninh, Thanh hóa, đến Nha Trang, Biên Hòa; XII.

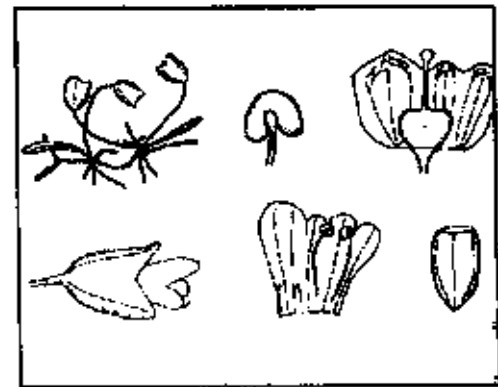
- Small herb; limb glabrous; axillary flowers white or pink; capsules 1.5 mm high (*Paederota minima* Koen. ex Retz.; *M. mucosa* R. Br.)

7715 - *Glossostigma diandrum* (L.) O. Ktze. Thiệt thu lưỡng hùng.

Cỏ *rất* *nhỏ* *cao* *có* *12* *mm*, có chồi, bò cho thân đứng cao 1-4 mm. Lá hẹp như kim, dài 1-4 mm, đầu tù. Hoa cõđộc; rộng 3-8 mm; đài hình chuông, cao 1 mm; vành 2 mm, môi trên nguyên, môi dưới 3 thùy; *tiểu* *hụy* thụ 2, lép 2. Nang cao 1 mm; hạt vàng dài 0,2 mm.

Đất ẩm, dựa đầm, rạch: Đà Nẵng (hình theo Yamazaki).

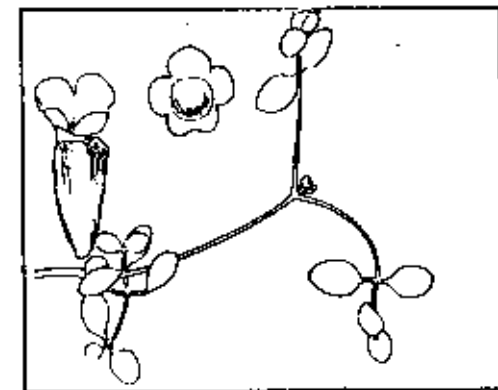
- Herb to 1.2 cm high; corolla 2 mm long; stamens 2; capsules 1 mm long (*Limosella diandra* L.).

7716 - *Glossostigma* sp. Thiệt thu Thù đúc.

Cỏ *rất* *nhỏ*, bò rời đứng mang lá nhỏ, *bề* *dục* dài 1-4 mm, bìa nguyên, gân-phụ không rõ. Hoa 1-2 ở *nách* *nạn* *chê* *của* *thân*, rộng ngắn; đài không lông, cao 2,3 mm; vành *trắng*, không lông, cao 4 mm, 2 môi; *tiểu* *hụy* thụ 2, *tiểu* *hụy* lép 2. Nang; hạt rất nhỏ.

Trên đất ẩm lầy: Thù đúc.

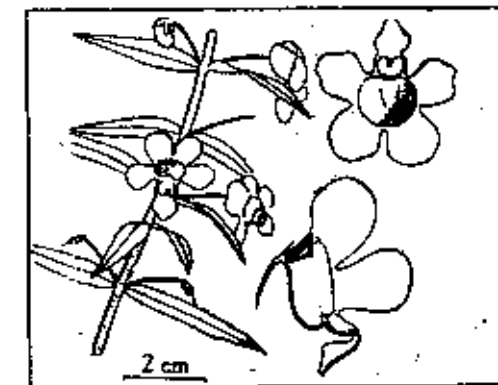
- Small herb; flowers at the bifurcation; stamens 2, staminodes 2.

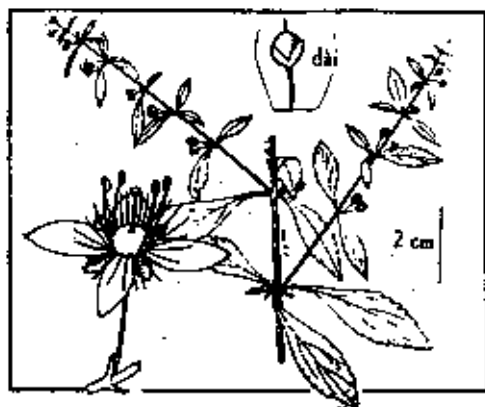
7717 - *Angelonia goyazensis* Benth. Ngọc-Hân, Hương dạ thảo.

Cỏ *daniên*, cao đến 1-1,5 m; thân có lông hơi trịn. Lá gần thẳng góc vào thân, không cuống; phiến tròn dài hẹp, bìa có răng thưa, gân-phụ không rõ, 4 cặp. Hoa cõđộc, *màu* *tím* *trừ* *ở* *môi* *màu* *trắng*; đài nhỏ; *tiểu* *hụy* 4, nhỏ; noãn sào 2 buồng. Nang.

Trụ vi hoa, 1-1.500 m, gốc Venezuela; I-XII. Trị ho, phát hân.

- Ornamental (*A. salicariaefolia* H. & B.).

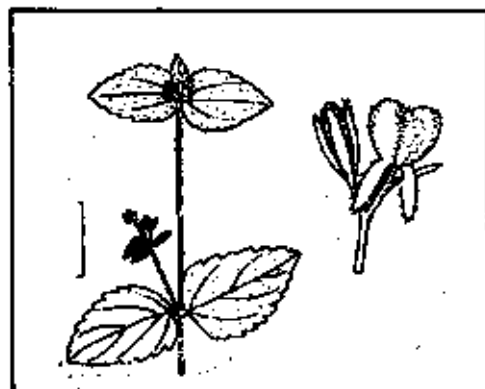

7718 - *Scoparia dulcis* L. Cam thảo nam.

Cỏ nhất niên, cao 50-70 (100 ở Thất sơn) cm; thân có cánh, xanh. Lá mọc chụm 3, đáy tù hẹp thành cuống, không lông, có ít răng ở phần chót. Hoa nhỏ, trắng, trên cong mảnh, dài; dài 4 tai; vành gần như đều, vòi ống rất ngắn, có lông ở miệng; tiểnhụy 4. Nang hững hắng, hình cầu, nhỏ; hạt nhiều. $n = 10$.

Gốc T.-Mỹ, nay khắp cùng ở bình nguyên, đất hoang, dưa lợ. Chứa amellin, trị đái đường tốt; rễ trị đau bụng, kiết, lợi tiểu, thân trị ho, sốt, giải độc, trị kinh nguyệt nhiều, giúp sanh đẻ; lá bỏ, làm cường tráng ductinh, trị sạn, trị viêm phế quản.

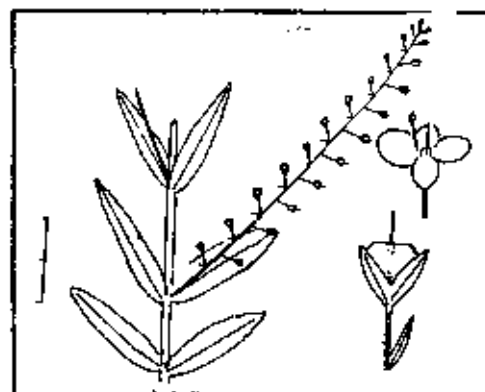
- Annual; flowers actinomorphic, white; capsules.

7719 - *Veronica javanica* Bl.

Cỏ cao đến 30 cm, năm rồi đứng, có lông dày quăn. Lá có phiến xoắn tamgiác, dài 1-3 cm, có lông thưa hai mặt, bìa có răng, gân-phụ 2-3 cặp; cuống 1-2 mm. Chùm ở nách dài 1-5 cm, mang 3-8 hoa; cong dài 1 cm; lá hoa hẹp to 2,5 mm; dài 2,5 mm (3-4 mm ở trái); vành hướng, 2 mm, 4 thùy sâu; tiểnhụy 2. Nang hình tim ngược, đẹp, cao 2-2,5 mm; hạt nhỏ, 0,8 x 0,5 mm.

Dưa đường, rạch, đất hoang, đến 1.500 m: Cao lạng, Hoàng lienson, Hà sơn bình.

- Annual ascending herb; flowers pink, corolla 4-lobate; stamens 2; capsules obcordate.

7720 - *Veronica undulata* Wall.

Cỏ nhất niên, cao đến 40 cm, mập mập, có nhánh hay không, không lông. Lá không cuống; phiến tròn dài thon, dài 2-6 cm, bìa có răng ở phần trên, không lông ở hai mặt. Chùm ở nách lá dài 3-15 cm; cong hoa 2,5-4 mm, có lông tiết thưa; dài hình chuông, dài 1,5-2 mm, 4 thùy; vành lam, cao 2 mm, 4 thùy sâu; tiểnhụy 2. Nang tròn tròn, to 2 mm; hạt 0,5 x 0,3 mm.

Nơi ẩm lầy, bình nguyên: Hà sơn bình, Hà nam bình.

- Annual glabrous herb; long racemes; flowers blue; stamens 2; capsules 2 mm large.

7721 - *Alectra avense* (Benth.) Merr. O núi Ava.

Cỏ bán ký sinh rễ, nhất niên, cao 20-40 cm. Lá đen lúc khô, bìa có răng to, gân từ đáy 3-5. Hoa có đực ở nách lá, màu cam tươi; lá hoa và tiểnhụy như chỉ, có lông; dài hình chuông, có 5 tai nhọn; vành hình ống 5 tai; tiểnhụy 4. Nang tròn, cắt ngắn, thành 4 mảnh; hạt rất nhỏ và nhiều.

Dưa vục, dưa đường, đồng cỏ, rừng Thông vùng núi cao 1.000-1.700 m: Hoàng lienson, Công tum, Đalat; I.

- Hemiparasite on root; leaves black on dry; flowers orange (*Glossostylis avensis* Benth.; *Melasma avense* (Benth.) H.-Mazz.; *A. indica* Benth.).

7740 - *Digitalis lanata* Ehrh.. Lòng-đen lông; Woolly or Austrian Foxglove.

Cỏ có lông dày như gòn, cao đến 1 m. Lá có phiến thon, nguyên, không lông, hay có ít lông ở bìa. Phát hoa ở ngọn, dày; dài cao 1 cm, có lông dày; vành cao 2,5-3 cm, trắng vàngvàng có bột nhỏ ở trong, có lông dày tiết, ống hơi phình, ngắn hơn thùy giữa dài và cong lên, thùy cạnh nhỏ. Nang cácvách; hạt nhỏ, nhiều.

Tr làm thuốc trợ tim; *in vitro*, chống nhiều siêukhuẩn. Gốc Địatrunghải.

- Cultivated.

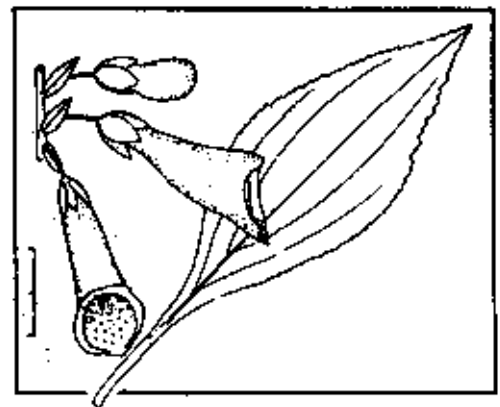

7741 - *Digitalis purpurea* L.. Hoa lòng-đen tía; Foxglove; Digitale pourpre.

Cỏ nhấmiền, cao đến 1 m. Lá có phiến to, thon, gân-phụ 2-3 cặp, rất xéo, bìa có răng, đáy từ từ hẹp trên cuống; cuống dài. Chùm đứng, dày ở ngọn và chót nhánh, dài hơn 20 cm; cọng hoa 1,5 cm, ở nách một láhoa như lá; hoa treo; ládài 5, xoan, dài 1 cm; vành hình kèn, miệng trót vì môi dưới to, đỏ, phía trong có đốm sẫm ở phía dưới. Nang.

Tr ở B để lấy hóachất (digitalin, digitoxin...) làm thuốc trợ-tim; *in vitro*, chống nhiều siêukhuẩn; gốc Âu châu.

- Cultivated.

7742 - *Rehmannia glutinosa* (Gaertn.) Libosch. Sinhđịa, Thụcđịa.

Diathựcvật có củ, bì nâu vàng, mỏng, nạc trắng; thân khisinh ngắn, có lông phún. Lá có cuống ngắn; phiến hình muỗng, bìa có răng tà, đôi, hay thùy cạn, gân-phụ 5-6 cặp, có lông, mặt dưới như bánh phồng. Chùm ít hoa, cao 3-4 cm; đài có lông, cao 1,3 cm; vành cao 4 cm, đỏ bầm ở 1/2 trên, tai đỏ vàng, nhu bằng nhau; tiểuhụy không thò. Nang tròn, trong đài; hạt nhỏ. $2n = 56$.

Tr làm thuốc bổ, lợi tiểu, trị đái khó, cầm máu, hạ đườnghuyết, trị sốt, chống triệu chứng già, trị đi-đúng khó; gốc Trungquốc. Có khi sắp vào *Gesneriaceae* (hình theo N.d. Đan).

- Cultivated (*Digitalis purpurea* Gaertn.).

7743 - *Cyplocalyx pollanai* Gagn.

Thân leo cao 1,5 m; nhánh to 3-4 mm, có lông vàng. Lá mọc đối, bầu dục tròn dài, to đến 10 x 4 cm, đáy hình tim, chót có mũi, bìa nguyên, mỏng, denden lúc khô, mặt dưới có lông dày, gân-phụ 7 cặp; cuống 8-10 mm, có lông vàng. Phát hoa như hoađậu có cọng, ở ngọn, cao 10, rộng 10-15 mm, cọng 1-2 cm; đài 2 môi; vành có ống ngắn, tai 4, tròn, bằng nhau; tiểuhụy 4, xen với cánhhoa; noãn sào 2 buồng, đínhphối 2, nhiều noãn.

Phanrang, 700 m: Trại cá.

BẢNG TRA CỬU TÊN LOÀI (TIẾNG VIỆT) CHO SÁCH CÂY CỎ VIỆT NAM

QUYỂN II

TỰ VỤNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ
A		Bạch liêm	473	Bò bực	155
A kê	324	Bạch lô	594	Bò cạp núi	807
A tràng	179	Bạch phụ	270	Bò nang	395
Ai lợi (nam)	242	Bạch qua đặng	713	Bò nu	79
An bích	76	Bạch thiết	869	Bọ chó	880
An tiên	526	Bạch thư	269	Bọ máy	833
An dăng	95	Bạch hoa xà		Bọ nét	247
Ẩn chỉ	486	Bạch tiến	861	Bọ niễng	833
Ẩn lân	728	Bai bá	415	Bòn bon	396
An phiến	727	Ban ngà	131	Bóng nê	189
Ấu	41	Bán tràng	726	Bông bông	736
B		Bàng bí	24	Bọt ếch	202
Ba bét	253	Bàng biển	107	Bố cu vè	210
Ba chạc	411	Bàng hồi	107	Bố dào	44
Ba chia	251, 402	Bàng mốc	107	Bố đế	551
Ba côi	534	Bàng nước	675	Bố đế liểu	61
Ba gác	693	Bánh hồi	702	Bố hòn	311
Ba khía	155	Bắc huyền sâm	915	Bố lột	247
Ban ngà	131	Bất giao	771	Bố nam	772
Ba soi	259	Bất hoán	350	Bố ngọt	212
Bá bình	383	Bất phân hùng	89	Bố oanh	769
Bá tử kinh	28	Bầu nâu	437	Bốc	323
Bá đậu		Bầu mít	324	Bốc đặng	266
Bạc	155	Bồ ban	388	Bội tình	842
Bạc biển	807	Bên bai	690	Bông bệt	252
Bạc căn	729	Bi điển	236	Bông dừa	692
Bạc thảo	794	Bi ga	878	Bông lon	900
Bạch chỉ	487	Bi bai	415	Bông mọc	328
Bạch đồng		Bích hợp	231	Bông xanh	814
nam	838	Biệt sâm	445	Bốt	705
nữ	832	Bình	405	Bù go	648
Bạch dương	539	Bình linh	824	Bú tạt	746
Bạch hoa	594	Bít tát	380	Bù liểu	685
Bạch hoa đặng	713	Bo	82	Bù ốc	744

TỰ VỰNG TÊN CÁC LOẠI	TRANG SỐ	TỰ VỰNG TÊN CÁC LOẠI	TRANG SỐ	TỰ VỰNG TÊN CÁC LOẠI	TRANG SỐ
Bụi	253	Cách hoa	231	Cầu trời	193
Bụi bụi	253	Cam	433	Cầu phúc	678
Búi	117	Cam (dây)	426	Cầu thư	737
Bùi	162	Cam đường	433	Cây Poilane	94
Bùi béo	174	Cam hôi	430	Cây	308
Bùn bụp	249	Cam núi	435	Chà chôi	234
Bùn bụt	252	Cam sành	432	Chạc khế	395
Bưởi	885	Cam lang	30	Chanh	426
Búp lẹ	880	Cam tảo	831	Chanh cóc	426
Búp rận	481	Cam thảo nam	924	Chanh Hà Nội	430
Bút	384	Cám (dây)	737	Chanh kiên	430
Bút mèo	447	Cám heo	255	Chanh kìm	430
Bưởi	434	Cám lợn	249	Chanh rừng	428
Bưởi bung	415	Cám giả	737	Chanh sắc	435
C		Can	681	Chanh tây	431
		Can châu	718	Chanh châu	449
Cà dài dẻ	756	Cáng lò	667	Chanh ốc	180
Cà đôn	758	Càng hom	384	Chanh răng	327
Cà kiến	756	Cánh bông	180	Chay	548
Cà pháo	756	Cao hùng	589	Chay lang	700
Cà sori	757	Cao su	271	Chay da	446
Cà xoắn	759	Cáp điện	806	Chạc khế	394
Cà tím	756	Carốt	488	Chấp tay	528
Cà Tô mạch (Cà chua)	763	Cần (rau)	483	Chân bìm	775
Cà vù	757	Cần (tần) dày lá	854	Chân chim	489
Cà xê	757	Cần thẳng	437	Chân dài	864
Cà diện	841	Cần xa	537	Chân danh	145
Cà dược	767	Cãng	309	Chân hương	410
Cà giang	772	Cau kỹ	766	Chân môn	225
Cà mà	180	Cau tất	379	Chân thư	529
Cà môn	122	Cáng	669	Chấn	180
Cà muối	388	Cắm mộc	814	Châu	525
Cà na	360	Cắm thạch	294	Cháy	364
Cà ri	423	Cắm thủy	849	Che	829
Cà rốt	488	Cắm tú	750	Ché	426
Các dục	341	Cắm tù	282	Chè	568
Cách	820	Cắm vắn	895	Chè long	713
Cách lữa	841	Câu khi	766	Chen	430

TỰ VỤNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ
Chéo béo	605	Côca	307	Da tây	285
Chẹo	608	Cổ gai	604	Dà	112
Chi hùng	280	Cổ ngỗng	281	Dạ hoa	890
Chi thiên	832	Cổ quả	712	Dạ nâu	283
Chia vôi	466	Cốc đá	363	Dạ lý hương	768
Chiếc	23	Cốc lưm	426	Dã sơn	378
Chiêu liêu	106	Côi	329	Dã yên	769
Chín từng	858	Cơm gạo	258	Dái ngựa	386
Chó đẻ	193	Côn chè	241	Danh y	158
Chò nhai	109	Cốp	700	Dâm trắng	895
Chò nước	525	Cốt tằm	137	Dân cốc	308
Chóc móc	255	Cơm gạo	254	Dầu ta	221
Chối môi	223	Cơm nguội	419	Dầu làm rượu	611
Chóp mau	158	Cơm rượu	416	Dầu tằm	540
Chối	*	Cơm vàng	13	(bích)	540
Chối sê	67	Củ chính	229	Dầu gia xoan	424
Chôm chôm	322	Củ đen	238	Dầu chông	328
Chu	415	Củ đế	211	Dầu lai	269
Chu dăng	731	Củ mạch	678	Dầu mộc	281
Chua khét	323	Củ mai	734	Dấu dấu	413
Chùm bạc	155	Củ chi	674	Dây đen	460
Chùm gỏi	133	Củ khỉ	425	Da chu	329
Chùm ruột	189	Củ rổi	451	Dê	208
Chùm ruột núi	189	Cùm riá	340	Dê	612
Chùy đầu	141	Cùm rùm	804	Dị hùng	745
Chum bầu	103	Cumin	486	Dị liễu	284
Chum rít	293	Cung nữ	593	Dị phần	869
Cơ chanh	186	Cuong	520	Dị sâm	524
Cò kén	328	Cựa gà (dây)	437	Dị tổ liên	919
Cò so	295	Cúc quả	283	Dị thần	851
Cổ sữa	291	Cúc sát	227	Diêm mao	879
Cốc	372	Cương lê	126	Diệp hạ châu	191
Cốc hơi	409	Cứu thảo	865	Diên bạch	509
Cốc mẩn	908	Cừu lý hương	414	Diu đo	718
Cọc	110	D		Dọc khế	388
Cỏi	608	Da	554	Dốt	805
Cơm	825	Da gà	187	Du	533
Côn nhát	194	Da mít	554	Du mộc	156

TỰ VỤNG TÊN CÁC LOẠI	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC LOẠI	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC LOẠI	TRANG SỐ
Dùi đục	343	Đen dài	827	Gai ma vương	439
Dùi	545	Đế	551	Gai me	162
Duyên mộc	666	Đế gia	604	Gai mèo	537
Dừa nước (rau)	68	Đế nguyên	267	Gai quả	736
Dừa cạn	692	Địa cốt	766	Gai rập	607
Đục dễ	840	Địa liên	298	Gai tuyết	599
Đục hoa	131	Địa nhãn	141	Gai xanh	427
Dương	667	Điều Brasil	22	Gạo sẫm	126
Dương dài	140	Điều đỏ	44	Gạt nai cây	222
Dương đầu	120	Đinh hùng	874	Gân	440
Dương liễu	667	Đinh hương	45	Ghê	203
Dương tùng	425	Đinh lăng	516	Ghi	138
D		Đinh đầu	847	Gia	675
Đa châu		Đổ trọng	526	Giá	284
Đa đầu	382	Độc nhưn sấm	488	Giá tị	820
Đa hòa	79	Đồng dây	441	Giá dũi	540
Đa tam	374	Đom đóm	257	Giá đổ trọng	720
Đá	426	Đỏm	234	Giá toa tùng	127
Đại bi	693	Đòn kẻ cấp	440	Giác hoa	853
Đại cán	768	Đồng châu	257	Giác mộc	118
Đại cúc	129	Đon	519	Giái hoàng	705
Đại giác	513	Đon đỏ	284	Gian thiếu	175
Đại mạch	287	Đuôi chó	20	Giang lâm	288
Đàn bi	865	Đuôi chuột	813	Giành trang	419
Đàn thảo	318	Đức diệp	531	Giao linh	318
Đào tiên	369	Đung	112	Giáp trúc đào	801
Đấng danh	819	Được	111	Giần sàng	485
Đấng ca	354	Đương qui	487	Giấu	221
Đấng cay	833	Đưng quên tòi	811	Giấu gia xoan	373
Đầu chó	258	E		Giấy	406
Đầu dài	743	E sạ	848	Gié Lá tròn dài	871
Đầu đấng	433	G		Gio	670
Đầu heo	362	Ga	407	Gió khói	319
Đầu lân	21	Gạch	675	Giom	686
Đầu lấu	928	Gai	511	Giối	423
Đầu nua	550	Gai diệp	918	Giung	110
Đậu đen	265	Gai hùng	727	Goi	614
Đen (dây)	460	Gai mang	544	Gót hùng	99

TỰ VỤNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ
Gộ	400	Hồ-đa	747	Khế	295
Gổ an	440	Hồ-đào	611	Khiên-ngưu	780
Gổ đệ	71	Hồ-liên	692	Khoai bánh (khoai mì)	271
Gối	153	Hồ-ly	266	Khoai mì	271
Gối hạt	453	Hồ-bì	885	Khoai tây	755
Gội	396	Hồ-nho	474	Khoai xiêm	790
Gùi da	324	Hôi	533	Khổ-diệp	382
Guối	685	Hồng-hùng	878	Khổ-sâm	382
Gừa	561	Hồng-kích	289	Khôm	482
H		Hồng-quang	528	Khua-mật	689
Ha huỳnh	120	Hồng-sim	43	Khủng-khinh	450
Hà bá	116	Hồng-trục	123	Khuyển-thiệt	810
Hà thủ ô (trắng, nam)	729	Hồng-vĩ	855	Khuyh-cánh	84
Hải đẳng	692	Hột-bố	537	Khuyh-diệp	60
Hải tiên	813	Hột-mít	758	Ki	534
Hàm chó	920	Hu	118	Ki-ba	117
Hàm huột	851	Huân-tước	855	Kích-nhũ	336
Hàm liên	741	Hung-thảo	19	Kiến-rổ	859
Hạnh	436	Húng-cây	861	Kiến	745
Hảo duyên	186	Húng chanh	861	Kiểu-hùng	66
Hắc-sưu	256	Húng lùi	861	Kim-đồng	341
Hãm-học	780	Húng quế	847	Kim-lê	453
Hậu-khẩu	869	Hùng	705	Kim-luồng	672
Hiệp-nữ	309	Huy-lạc	799	Kim-mộc	188
Hoa-sao	747	Huyền-sâm	927	Kim-quít	436
Hòa-liệt	706	Huỳnh-anh	723	Kim-sương	422
Hòa-phương	246	Huỳnh-đàn	392	Kinh giới (trồng, ría)	859
Hoài	900	Hương-dạ-thảo	923	Kinh-quốc	868
Hoàng-bá	439	Hương-nhu	847	Kinh-thư	607
Hoàng-bì	425	Hương-viên	330	Kỳ-nhông	283
Hoàng-liệt	525	I		L	
Hoàng-nàn	671	Ích-mẫu	871	La-tan	525
Hoàng-mộc	408	K		Lá-gấm	789
Hoàng-nghiệt	439	Kén	281	Lá-men	863
Hoạt	680	Son	277	Lá-móng	28
Hoạt đẹp	658	Kén	331	Lá-ngón	669
Hoạt-bì	327	Kha-thu	613	Lá-nước	801
Hoắt	242	Khắc-dung	410	Lá-trắng	803
Hoắc-hương	856	Kheo	451	Lai	268

TỰ VỆNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỆNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỆNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ
Dùi đục	343	Đen dài	827	Gai ma vương	439
Dưởi	545	Đế	551	Gai me	162
Duyên mộc	666	Đế gia	604	Gai mèo	537
Dừa nước (rau)	68	Đế nguyên	267	Gai quả	736
Dừa cạn	692	Địa cốt	766	Gai rập	607
Đục dễ	840	Địa lên	298	Gai tuyết	599
Đục hoa	131	Địa nhãn	141	Gai xanh	427
Dương	667	Điều Brasil	22	Gạo sấm	126
Dương dài	140	Điều đỏ	44	Gạt nai cây	222
Dương đầu	120	Đinh hùng	874	Gân	440
Dương liễu	667	Đinh hương	45	Ghê	203
Dương tùng	425	Đinh lăng	516	Ghi	138
Đ		Đinh đầu	847	Gia	675
Đa châu		Đổ trọng	526	Giá	284
Đa đầu	382	Độc nhưn sâm	488	Giá tị	820
Đa hòa	79	Đồng dây	441	Giả dưới	540
Đa tam	374	Đom đóm	257	Giả đổ trọng	720
Đá	426	Đòm	234	Giả toa tùng	127
Đại bi	693	Đòn kẻ cấp	440	Giác hoa	853
Đại cán	768	Đồng châu	257	Giác mộc	118
Đại cúc	129	Đon	519	Giải hoảng	705
Đại giác	513	Đon đỏ	284	Gian thiếu	175
Đại mạch	287	Đuôi chó	20	Giang lâm	288
Đàn bi	865	Đuôi chuột	813	Giành trang	419
Đàn thảo	318	Đúc điệp	531	Giao linh	318
Đào tiên	369	Đung	112	Giáp trúc đảo	801
Đặng danh	819	Đước	111	Giấn sàng	485
Đặng ca	354	Đương qui	487	Giầu	221
Đặng cay	833	Đùng quên tở	811	Giầu gia xoan	373
Đầu chó	258	E		Giấy	406
Đầu dài	743	E sạ	848	Giá Lá tròn dài	871
Đầu dăng	433	G		Gio	670
Đầu heo	362	Ga	407	Gió khói	319
Đầu lân	21	Gạch	675	Giôm	686
Đầu lâu	928	Gai	511	Giối	423
Đầu nua	550	Gai điệp	918	Giung	110
Đậu đen	265	Gai hùng	727	Goi	614
Đen (dây)	460	Gai mang	544	Gót hùng	99

TỰ VỰNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỰNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỰNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ
Lai-dinh	519	Lũ-kù đục	758	Mao-dài	587
Lài	891	Luân	738	Mao-hoa	282
Lài trâu	702	Luân-hùng	529	Mạo-hùng	142
Lạy-dông	258	Luân-thảo	34	Mao-hùng	174
Lấn-tấn	587	Luân-thùy	692	Mao-ly	808
Lãng-quảng	114	Lục-đóa	126	Màu-cau	421
Lãng vành	106	Luyền-hương	714	Mây	610
Lâm-nhung	844	Lũ-dăng	911	Mây tiên	533
Lâm-phát	33	Lức	813	Mây châu	610
Lân-hùng	794	Luồng-dài	18	Mắc-ken	324
Lân-vĩ	125	Luồng-hình-dài	278	Mặc-sang	717
Lâu-bình	675	Luồng-thư	530	Mãng-rô	340
Lầy-son	727	Lý	44	Mắt-cáo	829
Lậy-dông	257	M		Mắt-trâu	421
Lệch	888	Ma	824	Mặt-quí	284
Liên-đàn	1/370	Ma-ca	579	Mắm	844
Liên-tiến	477	Ma-coi	773	Mẩn-trầy	722
Liều	538	Ma-trá	535	Mặn	44
Liều-trường	448	Mà	884	Mặt-câu	320
Lin	309	Mà-cá	365	Mặt-dất	904
Lọ-nghe	887	Mạ-sua	14	Mặt-mông	881
Lõa-châu	152	Mã-dê	331	Mặt-sa	337
Lõa-hùng	727	Mã-dậu	286	Mặt-sát	701
Lõa-tơ	740	Mã-dê	880	Me-dất	295
Lõa-ty	738	Mã-rạng	258	Me-nguồn	86
Lôi-thọ	830	Mã-tiền	812	Mèn-văng	358
Long-cóc	374	Mã-tiến	670	Mến	926
Long-đồng	257	Mạc-ca	313	Mì	271
Long-đồm	676	Mạc-tâm	222	Mì cao su	271
Long-kén	211	Mạc-thư	248	Mị-thảo	904
Lông-mức	709	Mai chấn-thủy	708	Miken	177
Lông-tong	406	Man-mác	870	Minh-diễn	95
Lọng-quả	810	Mán	583	Mít	546
Lộ	522	Mán-bầu	258	Mo-se	713
Lộc-mại	248	Màn đất, màn rìa	911	Mó	270
Lôi	36	Mạn-kinh	827	Mò-cua	691
Lộc-vùng	23	Mạng-nhện	343	Mọ	247
Lông-dền (hoa)	929	Mạng-tháp	841	Mỏ-chim	258
Lông-dền nước	298	Mạng-thấu dầu	333	Mỏ-hạc	297

TỰ VỤNG TÊN CÁC LOẠI	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC LOẠI	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC LOẠI	TRANG SỐ
Móc-câu	427	N		Ngũ sắc	277
Mỡm-chó	928	Nai	605	Ngũ thảo	826
Móng	298	Nan ông	588	Nguyệt kiến thảo	70
Móng nước	299	Nàng	827	Nguyệt quế	422
Móng quạ	753	Nàng-gia	396	Ngựa	582
Móng-dài	658	Nàng-hai	264	Nhan	430
Móng-heo	362	Nàng-nàng	246, 816	Nhãn	320
Móng-rừng	302	Nây	325	Nhãn dê	318
Móng-tay	292	Néo	721	Nhãn mọi	406
Móp	691	Nét	112	Nhanh	694
Mò	506, 709, 872	Nết	714	Nhật phiến	504
Mỏ-ca	365	Ngai	910	Nhị rơi	851
Mỏ-tử	714	Ngái	569	Nhĩ-hùng	52
Mộc	890	Ngán-đào	724	Nhiên-nhiên	414
Mộc-tiến	752	Ngâu	398	Nho	476
Mộc-tuyển	177	Ngò	486	Nhót	1
Mộc-vệ	134	Ngò gai	480	Nhội tía	231
Móng gà rừng	859	Ngò ta	481	Nhục-nướm	178
Móng-sa	280	Ngò tây	480	Nhục-tháp	90
Mốp	691	Ngoại-đầu	676	Nhuộm-móng-tay	28
Mơ-ráy	423	Ngoại-mộc	312	Nhương-lê	889
Mu-rùa	178	Ngoát	255	Niêu	177
Mũ-kiếng	277	Ngọc-bát	702	Nội	464
Mùi	481	Ngọc-hân	923	Nội-châu	283
Mùi-chó	34	Ngọc nữ	832	Nơ-rông	159
Mùi-tàu	480	Ngoi	759	Núc-áo	451
Mũn	453	Ngón	608	O	
Mùng	22	Ngò đồng	506	Óc-chó	611
Mung-rô	389	Ngò thi	735	Ôliu	886
Mubi	72	Ngò vu	412	Om	905
Ăn trái	195	Ngổ trâu	879	Ô-bi	124
Muối	378	Ngón	696	Ô-bô	703
Muôm	367	Ngũ bội	378	Ô-cưu	285
Muong trưởng	408	Ngũ đình	518	Ô-sí	127
Muốp (xác)	689	Ngũ giác	738	Oi	59
My-ê	707	Ngũ hương	734	Ông-lão	575
My-tiền	528	Ngũ liệt	379	Ot	763

TỰ VỆNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỆNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỆNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ
P		Quit tà	430	Roi-tê	607
Phay	26	Quit tiểu	433	Rum	582
Phà-ha	815	Quynh-lam	172	Rùm-nao	251
Phấu-dầu	867	Quynh tàu	955	Rung-rút	446
Phật-thủ	432	R		Ruổi	248
Phên-đen	190	Ram	888	Ruổi cỏ	540
Phi	885	Ram suối	109	Rường	253
Phi-lao	667	Rạn	927	Rút-rế	446
Phi-mã	812	Rạng	291	S	
Phi-cầu	182	Rào-ráo	446	Sa-huê	712
Phi-tâm	98	Rau-cần cơm	483	Sa-môn	355
Phong	331	Rau cần ống	483	Sám-đế	381
Phong-diệu-yếu	850	Rau cần tây	482	San	220
Phong-hà	509	Rau cần tàu	483	San-hồ xanh	283
Phong-lũ	297	Rau dừa nước	68	Sáng-dá	162
Phốt-mộc	103	Rau đấng biển	902	Sang-đang	279
Phu-lệ	595	Rau đấng bông	902	Sang-lê	31
Phủ-vĩ	867	Rau-má	477	Sang-ngầu	406
Phước	801	Rau-mai	481	Sang-nước	405
Phước-hoa	70	Rau-mương	787	Sang-ớt	355
Phượng-nhôn	384	Rau mương biển	789	Sang-sé	227
Q		Rau-mương	68	Sang-trắng	217
Quái-thảo	70	Rau-vị	909	Sanh-cầu	480
Quách	437	Răng-bừa	717	Sành	433
Quan-âm	828	Răng-cưa	115	Sao tím	744
Quanh	450	Râu-chim	721	Sát-khuyến	735
Quận-hoa	715	Râu-mèo	849	Sau-cối	877
Quảng	115	Rè hia	567	Sắc-mạo	669
Quéo	368	Réc	229	Sắc-từ	81
Quế đất	909	Rét	545	Sâm-be	123
Quếch	395	Rết-nảy	310	Sán	53
Qui nam	487	Rì-rì	268	Săng đa	356
Qui-kiến-sầu	439	Rì cát	806	Săng ớt	355
Quit	437	Rì lá-lớn	45	Săng vé	357
Quit hôi	428	Riều	535	Sâm	515
Quit xiêm	432	Riều-hoa	489	Sám	99
Quit núi	542	Rọ	731	Săng	312
Quit rừng	427	Rọc-rạch	44	Sâu-trắng	529

TỰ VỤNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ
Sấu-đầu	391	Sùi	550	Thanh-phong	335
Sấu-đầu cút-chuột	382	Sụn-ty	740	Thanh-quan	814
Sên	408	Sung	551	Thanh-trà	368
Sếu	534	Sung-dạng	530	Thanh-thất	384
Si-ca	115	Sư-nhĩ	871	Thao-lao	31
Si-ta	251	Sứ-cùi	693	Thảo-bạc	794
Si-dạng	45	Sung	375	Thần-lân (cây)	488
Sinh-diệp	296	Sùng-dê	707	Thần-lân (sung)	382
Sinh-địa	929	Sương-sáo	848	Thăng-độc	742
So-còm	705	T		Thần-linh	708
Sọ-khỉ	387	Ta-me	607	Thần-quả	690
Sốc	202	Tai-bèo	121	Thập-nhị	368
Sốc thon	202	Tai-chuột	752	Thập-tự-mãnh	42
Sói dai	257	Tai-đá	596	Thập-tử	42
Sỏi	285	Tai-nghe	218	Thấu-dầu	267
Sợn	699	Tai-tượng	262	Thì-là	484
Song-chôm	326	Tai tượng trắng	451	Thiền-lý	742
Song-dinh	512	Tam-dục	679	Thiệt-dê	840
Song-húng	871	Tam-dại	774	Thiệt-thư	923
Song-hùng	603	Tam-giác-nhĩ	808	Thọ	820
Song-lợi	200	Tam-lang	25	Thoa	43
Song-ly	752	Tam-thụ-hùng	272	Thôi-chanh	411
Song-mo	722	Tao	669	Thôi-hoàng	504
Song-nho	473	Táo	443	Thông-thảo	508
Song-quần	17	Táo-na	442	Thông-thiên	702
Song-tiết	721	Tấu Phú-quốc	121	Thời thanh	116
Sô-bu	925	Tắc	436	Thơm-ổi	813
Sơ-ri	341	Tâm-điểm	794	Thụ-đào	172
Sô-phi	123	Tâm-hùng	925	Thuần	872
Sối	631	Tâm-mộc	802	Thuốc-bán	706
Sối cánh	612	Tâm-phồng	311	Thuốc-dầu	293
Sơn	370	Tâm-sét	790	Thuốc-lá	769
Sơn-biên	899	Tấn	882	Thuốc-lậu	283
Sơn-cam	124	Tật-là	439	Thuốc-rút-ruột	669
Sơn-cốc	373	Tào-nông	542	Thuốc-sắn	322
Sơn-đôn	717	Thạch-hoa	919	Thuốc-vôi	602
Sơn-linh	90	Than	506	Thù-du	503
Sộp	552	Thanh-cước	185	Thù-lù	764

TỰ VỆNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỆNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ	TỰ VỆNG TÊN CÁC LOÀI	TRANG SỐ
Thủy-cầm	848	Tôi	480	Trúc-vòng	453
Thủy-lệ	801	Tông-dù	406	Trung-trang	558
Thủy-nữ	799	Tổng-quản-sùi	667	Trục-quản	850
Thủy-thảo	17	Trà hàng-rào	264	Trống-ếch	815
Thủy-trang	298	Trai	675	Trước-dào	704
Thư-loan	137	Trái-mắm	437	Trường	325
Thư-nguyên	172	Trái-bàn	17	Trường mặt	326
Thùng-mục	692	Trám	360	Trường duyên-hải	325
Thượng-cán-hoa	354	Trám	67	Trường nát	391
Thượng-dê	265	Trán bông-dỏ	65	Tu-chanh	882
Thượng-mộc	127	Trám-liều	65	Tu-cù	751
Thượng-thủy	69	Trang-tây	700	Tu-hoa	732
Ti-dục	178	Trang-xa	427	Tu-hú	829
Tía-tổ	863	Tráng	833	Tu-hùng	858
Tiến-hồ	487	Tráng-dầu	885	Tuần-phát	807
Tiến-quả	732	Tráng	800	Tục-tùy	290
Tiết-cần	736	Trạng-nguyên	369	Tung	269
Tiết-cước	18	Trao	529	Tuyển-hương	902
Tiết-dĩa	323	Trau-trầu	800	Tuyển-nha	724
Tiết-thư	262	Trắc-thư	156	Tứ	413
Tiểu	107	Trám	58	Tứ-dục	156
Tiểu-diệp-an	65	Trắc-thư	209	Tứ-thư	455
Tiểu-hối	485	Trám	58	Tứ-vi	28
Tiểu-kỳ	877	Trám-bột	202	Từ-bi-biến	828
Tiểu-mạo	668	Trám-đất	100	Tử	116
Tiểu-quật	427	Trám-hùng	734	Tử-châu	818
Tiểu-sim	42	Trám-ối	813	Tử-quả	176
Tiểu-trạng	267	Trám	36	Tước-mai	450
Tim-lang	27	Trán	525	Tường-anh	607
Tinh-thư	745	Trần-mai	536	Tỳ-sa	535
Tinh-huyết	466	Trầu-cổ	552	U	
Toan-dăng	433	Trầu	268	U-hoa	537
Toàn	758	Tré	830	V	
Toàn-tuyến	271	Trẹo	248	Và	579
Tóc-tiên	789	Trề	116	Và	579
Tơ-hồng	798	Tri tân	60	Vác	531
Tốc-sát	679	Trình-dăng	471	Vai	322
Tốc-thắng	720	Troi	548	Vải	241

TỰ VỰNG TÊN CÁC LOẠI	TRANG SỐ	TỰ VỰNG TÊN CÁC LOẠI	TRANG SỐ	TỰ VỰNG TÊN CÁC LOẠI	TRANG SỐ
Vang	447	Vôi	59	Xoan	109
Vang-trầm	364	Vũ-sa	310	Xoi	399
Váng trứng	277	Vũ-bò	576	Xong	328
Vàng-bạc trở	544	Vũ-thảo	486	Xơ	369
Vàng iô	401	Vũ-tiến	606	Xuân-thôn	75
Vàng me	365	Vùng	22	Xuân-tiết	168
Vàng	309	Vùng-dất	910	Xuân-tôn	122
Vàng-công	283	X		Xun	373
Vàng	694	Xa	619	Xuyên-cốc	
Vảy ốc	25,18	Xa-kê	546	Xích-chu	450
Vệt	113	Xà-cử	387	Xinh	122
Vệ-tuyến	730	Xà-lạp	412	Xirô	686
Vĩ-hùng	173	Xà-sàng	618	Xo-lu	884
Vĩ-lương	149	Xác-pháo	901	Xuyên-khung	485
Vĩ-quả	923	Xác pháo núi	866	Xuyên-mộc	360
Vĩ-thăng	868	Xang-bà	308	Xuyên-tiểu	381
Vĩ-tiến	583	Xàng	157	Xư	384
Vĩ-tử	84	Xàng dùng	157	Xử-xa	414
Việt-hoa	93	Xáo	438	Xung-da	161
Vòi-voi	809	Xăng-mã	114	Xương-cá	387
Vòng-phá	926	Xám-cánh	143	Xương-đỏ	289
Vọng-cách (khách)	820	Xến đi	107	Xương-khô	287
Vô-mao	770	Xoài	390	Xương-mộc	386
				Xương-trần	172

**Phần Mục lục và Tra cứu bộ sách
CÂY CỎ VIỆT NAM QUYỂN II**

TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ
A		Aniseia 7.120	777	Apium 5.898	482
Acalypha 4.992	262	Anisochilus 7.429	851	Apocynaceae	683
Acanthopanax	511	Anisomales 7.501	869	Apodytes 4.655	177
Acareosperma 5.878	477	Annulodiscus 4.575	158	Aporosa 4.805	218
Acer 5.276	331	Anodendron 6.885	720	Aquitoliaceae	162
Aceraceae	331	Anogeissus 4.374	109	Aquilaria 4.080	36
Acmena 4.106	43	Agrostistachys 4.923	246	Aralia 6.072	488
Acrocephalus 7.413	847	Ailanthus 5.503	384	Araliaceae	488
Acronychia 5.622	415	Ajuga 7.539	878	Aralidiaceae	525
Actephila 4.678	186	Alangiaceae	115	Aralidium 6.098	525
Adenium 6.847	712	Alangium 4.396	115	Archiboehmeria 6.412	604
Adenosma 7.632	902	Alchornea 4.967	256	Altingia 6.101	526
Aegle 5.710	437	Alectra 7.721	924	Alyxia 6.784	696
Aesculus 5.275	331	Aleurites 5.019	268	Amalocalyx 6.869	717
Aganonerion 6.883	720	Allamanda 6.897	723	Altingia 6.101	526
Aganomosma 6.854	713	Allomorphia 4.245	79	Alyxia 6.784	696
Agastache 7.491	867	Allorhiza 5.199	312	Argusia 7.245	807
Aglala 5.555	398	Atlospondias 5.460	373	Argyreia 7.190	794
Amesiodendron 5.257	326	Ainus 6.661	667	Argyronerium 6.901	724
Ammania 4.069	34	Aloysia 7.368	813	Arnicratea 4.569	157
Ammi 5.907	484	Alphitonia 5.767	451	Artanema 7.665	910
Amoora 5.552	397	Alstonia 6.757	690	Arthrophyllum 6.091	524
Ampelocissus 5.864	474	Anomospermum	186	Arthrostemma	82
Ampelopsis 5.857	472	Anpiectrum	95	Artocarpus 6.179	546
Anacardiaceae	369	Antiaris 6.196	550	Arytera 5.251	325
Anacardium 5.432	369	Antidesma 4.824	223	Amalocalyx 6.869	717
Anacolosa 4.423	122	Antirrhinum 7.738	928	Aralia 6.072	520
Andracne	185	Aphanamixis 5.551	396	Araliaceae	489
Anerinckleistus	85	Aphananthe	534	Aralidiaceae	525
Anethum 5.909	484	Aphania	319	Aralidium	525
Angelica 5.918	487	Aphanochilus	860	Archiboehmeria 6.412	604
Angelonia 7.717	923	Apiaceae	477		

TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ
B		Calyptanthus	47	Ceanothus	451
Bischofia 4.857	231	Cameraria	690	Cecropia 6.321	582
Brandisia 7.628	901	Campestris 6.980	745	Cedrela	386
Brassaiopsis 5.998	505	Canarium 5.400	350	Celastraceae	142
Breschnederia 5.192	310	Cannabaceae	537	Celastrus 4.550	153
Breschnederiaceae	310	Canabis 6.147	537	Celtia 6.135	534
Breynia 4.759	208	Canscoria 6.720	681	Centella 5.879	477
Breyniopsis	215	Cansjera 4.431	124	Centranthera 7.724	925
Briedelia 4.872	234	Capraria	913	Ceratanthus 7.436	853
Broussonetia 6.176	545	Capsicum 7.058	763	Cnesmon	267
Browalia 7.089	769	Capusia	161	Cnidium 5.912	485
Brucea 5.498	382	Carallia 4.392	114	Coccoseras	248
Brugmansia 7.082	768	Carapa	387	Codiaeum 5.056	277
Bruguiera 4.388	113	Cardisepalum 7.101	773	Coelodiscus	251,253
Brunfelsia 7.090	769	Cardioclamsys	773	Colabrookea 7.444	855
Buchanania 5.412	364	Cardiopteridaceae	178	Coleus 7.439	854
Buchneria 7.728	926	Cardiopteris 4.659	178	Collyris	753
Buckandia	528	Cardiospermum 5.193	311	Colquhounia 7.498	868
Buddleia 7.546	880	Careya 4.025	22	Colubrina 5.765	451
Buddleiaceae	880	Carissa 6.732	686	Columnnea	906,910
Buplevium 5.895	481	Carmone 7.239	806	Citharexylum 7.272	814
Bursera 5.410	363	Carpinus 6.657	666	Citrofortunella 5.706	436
Burseraceae	361	Carum 5.911	485	Citrus 5.681	430
Bursinopetalum	117	Carya 6.437	610	Cladopus 4.008	18
Buxaceae	187	Caryophyllus	45	Cladogynos 4.991	262
Bixus 4.665	181	Caryopteris 7.352	830	Cladodes	257
C		Cascabella 6.807	702	Claoxylon 4.926	247
Calamintha	864	Cassine 4.564	156	Clausena 5.655	423
Callicarpa 7.273	815	Castanea 6.444	612	Cleghornia 6.884	720
Callitrichaceae	879	Castanopsis 6.447	613	Cleidocarpon 5.007	265
Callitricha 7.543	879	Casuarina 6.662	667	Cleistanthus 4.858	231
Callistemon 4.198	66	Casuarinaceae	667	Cleistocalyx 4.165	58
Calonyction	769	Catharanthus 6.764	692	Cleistocalyx 4.165	58
Calotropis 6.943	736	Caucalis	480	Clerodendranthus	849
Calycopteris 4.376	110	Cayratia 5.837	468	Clerodendrum 7.352	832

TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ
Clinopodium 7.481	864	Cornaceae	117	Cyphomandra 7.057	765
Clusia	212	Cornus 4.409	118	Coldenia 7.290	818
Cnemidomus	223	Cornutia	827	Colebrookea 7.444	855
Cnesmone 5.011	266	Cosmostigma 6.979	745	Colaia 7.439	854
Combretaceae	103	Couroupita 4.022	21	Collyris	753
Combretum 4.349	103	Craniotome 7.493	867	Colquhounia 7.498	868
Conchophyllum	753	Crassula	518	D	
Congea 7.403	844	Crawfordia 6.706	678	Dacryodes 5.396	360
Conium 5.924	488	Cremostachys	180	Dalrympelea	330
Conocephalus	582	Crossonephelis 5.244	323	Dalziella 4.010	18
Convolvulaceae	770	Croton 4.887	238	Daphne 4.092	39
Convolvulus 7094 - 7098	771, 772, 777, 796	Cryptanthella	798	Daphniphyllum 6.120	531
Gerbera 6.805	701	Crypteronia 4.079	36	Daphniphyllaceae	531
Cerops 4.385	112	Crypteroniaceae	36	Datura 7.080	767
Ceropegia 7.019	754	Cryptolepis 6.909	728	Daucus 5.923	488
Cestrum 7.085	768	Cryptostegia 6.906	727	Debregeasia 5.413	604
Chaetocarpus 5.076	283	Cryptotaenia 5.917	486	Decaspermum 4.102	42
Chalcas	422	Cryptotenopsis	482	Delavaya 5.234	328
Chamabainia 6.404	602	Clausena 5.655	423	Delechampia 5.025	270
Champereia 4.429	123	Cleghornia 6.884	720	Delpya	318
Chaydaia	446	Cleidiocarpum 5.007	265	Dendrobenthamia	119
Chilocarpus 6.756	690	Cleghornia 6.884	720	Dendrocnide 6.326	583
Chirita 7.776	19	Cleidiocarpum 5.007	265	Dendropanax 6.016	509
Chisocheton 5.546	395	Cudrania 6.173	544	Dendrophloe 4.468	133
Chonemorpha 6.861	715	Cuminum 5.916	486	Dendrotrophe 4.445	127
Choerospondias 5.461	373	Cupania	325	Deutzianthus 5.028	270
Chrozophora 4.886	238	Cuscuta 7.209	798	Diatoma	114
Chukrasia 5.514	387	Cuscutaceae	798	Diceros	914
Cipadessa 5.518	388	Cybanthera	906	Dichapetalaceae	179
Circaea 4.212	70	Cyclostemon	217	Dichapetalum 4.460	179
Cissus 5.819	464	Cymaria 7.534	877	Dichondria 7.093	771
Convolvulus 777,796	772	Cynanchum 6.938	735	Digitalis 7.740	929
Cookia	425	Cynoctonum	668	Dimerocarpus	544
Cordia 7.222	812	Cynoglossum 7.259	810	Dimocarpus 5.233	320
Coriandrum 5.894	481	Cyphocalyx 7.743	929	Dimorphocalyx 5.058	278

TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ
Dipladenia	724	Elaeagnus 3.976	11	Euscaphis 5.274	331
Diplectra 4.311	95	Elatostema 6.354	589	Eustigma 6.115	529
Diplobryum 4.007	18	Eleodendron	156	Euthralis 7.458	858
Diplolepis	744	Eleutherococcus 6.094	525	Euodia 5.604	410
Diplomorph	38	Elsholtzia 7.462	859	Evodiopanax 6.037	512
Diplopanax 6.039	512	Elytranthe 4.459	131	Erythralum 4.428	123
Dischidia 7.010	752	Emblca	189	Evolvulus 7.094	771
Disoxylon	395	Embolanthera 6.112	529	Evonymus 4.515	145
Dissochaeta	84	Endospermum 5.077	283	Exacum 6.698	676
Dissolaena	695	Engelhardia 6.431	608	Excoecaria 5.080	284
Dissotis 4.243	79	Enicostema 6.717	680	Eystathes	358
Distemon 6.411	603	Enkleia 4.097	40	F	
Distylum 6.117	530	Epicharis	393	Fagaceae	612
Dittelasma	312	Epilobium 4.209	69	Fagraea 6.693	675
Dizygotheca 6.088	523	Epiprinus 5.003	265	Falconeria	286
Dodonaea 5.259	327	Epirhoanthes 5.376	354	Fagus 6.443	612
Dopatrium 7.663	910	Eremopanax	524	Fatoua 6.155	540
Dorstenia 6.195	550	Erinus	910	Fatsia	503
Doxomma	25	Erioglossum	318	Feronia	437
Dracocephalum	849	Erismanthus 5.074	282	Feroniella 5.709	437
Dracuntomekum 5.464	374	Erycibe 7.109	775	Ferula 5.908	484
Dregea 6.978	744	Eryngium 5.890	480	Ficus 6.198	551
Drimicarpus 5.482	378	Erythraea 6.705	678	Finetia	109
Dryandra	268	Erythrosthaphyle	176	Finlaysonia 6.904	727
Drypetes 4.794	217	Erythroxyloaceae	307	Fleurya	584
Duabanga 4.039	26	Erythroxyllum 5.178	307	Fluggea	188
Duranta 7.271	814	Eucalyptus 4.174	60	Fockea 7.022	755
Dysophylla 7.445	855	Eucommia 6.100	526	Foeniculum 5.910	485
Dysoxylum 5.533	392	Eucommiaceae	526	Fordiophyton 4.348	103
E		Eugenia 4.164	58	Fortunella 5.707	436
Eclysanthera 6.871	717	Euodia 5.604	410	Fraxinus 7.551	882
Echites	691,716	Euphorbia 5.092	287	Fuchsia 4.211	70
Edgeworthia 4.094	40	Euphorbiaceae	182	G	
Ehretia 7.232	804	Euphoria	320	Galearia 4.663	180
Elaeagnaceae	11	Eurycoma 5.502	383	Galphimia 5.316	341

TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ
Garuga 5.408	362	Gonocaryum 4.633	172	Heptapleurum	490
Gastonia	504	Gouania 5.723	440	Heracleum 5.914	486
Gatnaia	222	Goughia	532	Herpestis	902
Gaura	19	Gratiola	910	Hesperethusa	426
Gelonium	281	Grevillea 4.004	17	Heteropanax 6.089	524
Gelsemium 6.670	669	Grushvitzkia 6.097	525	Heterostema 6.981	745
Genianthus 6.924	732	Guaiacum 5.722	440	Hevea 5.029	271
Geniosporum	865	Guiba 5.248	324	Hexandra	163
Gentiana 6.699	676	Gunbernatia	107	Hewittia 7.123	778
Gentianaceae	676	Gustavia 4.023	22	Heynia 5.586	405
Geoffroya	917	Gymnangathis 4.302	93	Hippocastaneaceae	331
Geraniaceae	297	Gymnanthera 6.905	727	Hippocratca 4.576	158
Geranium 5.139	297	Gymnemopsis 6.959	740	Hippomaneae	283
Getonia	110	Gymnosporia 4.544	152	Hiptage 5.325	343
Gilibertia	509	Gyrinops 4.083	37	Holarrhena 6.765	692
Ginalloa 4.485	137	Gymnema 6.952	738	Holigarnia 5.481	378
Girardinia 6.334	585	H		Holoptelea 6.130	533
Gironniera 6.131	534	Haloragaceae	19	Homonioa 5.017	268
Glecoma 7.492	867	Halogaris 4.012	19	Hottonia	909
Glenniea 5.245	323	Hamamelidaceae	526	Hovenia 5.764	450
Glochidion 4.734	202	Hamandia 4.421	121	Hoya 6.988	747
Glossocarya 7.389	840	Hamandiella 6.960	740	Hugonia 5.188	309
Glossostigma 7.715	923	Harpullia 5.261	327	Humulus 6.145	537
Glossostylis	924	Harrisonia 5.496	382	Hunteria 6.755	690
Gluta 5.438	370	Hearnia 5.586	405	Hura 5.091	286
Glycosmis 5.627	416	Hedera 6.029	511	Hydrobium 4.005	17
Glyptopetalum 4.504	143	Hedyachras	323	Hydrocera 5.142	298
Gmelina 7.339	829	Helicia 3.987	13	Hydrocotyle 5.880	477
Godetia 4.214	71	Heliciopsis 4.002	17	Hydrophyllaceae	801
Gomphandra 4.641	174	Heliotropium 7.254	809	Hydrolea 7.221	801
Gomphandrus	173	Helixanthera 4.460	131	Hymenocardia 4.822	222
Gomphocarpus 6.942	736	Helwingia 4.416	120	Hymenopyramis 7.391	841
Gomphostemma 7.522	874	Hemidesmus 6.902	726	Hyphear 4.450	129
Gongronema 6.961	740	Hemigyrosa	319	Hyptis 7.441	854
Gonocarpus	19	Henslowia	127	Hyssopus	853

TỰ VÙNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VÙNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VÙNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ
I		L		Lindenbergia 7.726	926
Icacinaceae	172	Labiatae	845	Lindernia 7.666	911
Ichnocarpus 6.891	722	Lagerstroemia 4.046	28	Linociera 7.555	883
Icica	374	Lamiaceae	845	Ligusticum 5.913	485
Ilex 4.593	162	Landonphia 6.727	684	Ligustrum 7.577	888
Ilysanthes	911	Langsdorfia	141	Limnanthemum	800
Impatiens 5.143	298	Lansea 5.463	373	Linostoma 4.095	40
Indorouchera 5.190	310	Lansium 5.550	396	Linum 5.186	309
Iodes 4.648	176	Lantana 7.365	813	Liquidambar 6.113	529
Ipomoea 7.146	783	Laportea 6.329	584	Litchi 5.238	322
Ixodonerium 6.887	721	Lasianthera	173	Lithocarpus 6.501	627
Ixonanthaceae	308	Latania	509	Loeseneriella 4.570	157
Ixonanthes 5.183	308	Lawsonia 4.045	28	Loganiaceae	668
J		Lecythidaceae	21	Lophanthus	867
Jacquemontia 7.118	777	Leea 5.768	451	Lophopetalum 4.561	155
Jambolifera	415	Leeaceae	451	Loranthaceae	128
Jasminum 7.588	891	Legaspia 7.713	922	Loranthus 4.448	129
Jatropha 5.023	269	Leiopyxis	234	Ludwigia 4.202	68
Juglandaceae	608	Leonotis 7.507	871	Lumnitzera 4.377	110
Juglans 6.440	611	Leonurus 7.510	871	Luvunga 5.669	427
Jussiaea	68	Lepidaglia	402	Lycianthes 7.075	766
K		Lepionurus 4.435	125	Lycium 7.071	766
Kandelia 4.387	113	Lepisanthes 5.225	318	Lycopersicon 7.056	763
Karomia 7.394	841	Lepistemon 7.187	794	Lycopus	864
Kerriothyrsus 4.289	90	Leptopus 4.673	185	Lythraceae	28
Khaya 5.513	387	Leptostemma	753	Lythrum	33
Kibatalia 5.833	708	Lettsonia	795	M	
Kinostemon 7.538	878	Leucanthus 6.373	594	Macaranga 4.975	258
Kirganelia	216	Leucas 7.502	869	Maclura 6.171	544
Koelreuteria 5.258	327	Leucosceptum 7.468	861	Maclurodendron 5.621	415
Koikodepas 4.930	248	Limnocyttus 5.665	426	Macrolenes 4.330	98
Kopsia 6.799	700	Limnophila 7.644	905	Macropanax 6.040	513
Korthalsella 4.484	137	Limonia 5.711	437	Macrosolen 4.451	129
Kurrima	155	Limosella	923	Malaisia 6.174	545
		Linaceae	309	Mallotus 4.933	248

TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ
Malpighiaceae	340	Meneorus	24	Myosotis 7.261	811
Malpighia 5.314	340	Meniscogyne 6.426	607	Myrica 6.441	611
Mammea	24	Mentha 7.469	861	Myriaceae	611
Mandevillea 8.900	724	Menyanthaceae	799	Myriopteron	729
Mangifera 5.418	365	Menyanthes	799	Myrobalanus	107
Manihot 5.031	271	Mercurialis 4.929	248	N	
Manulea	903	Merremia 7.127	779	Nama	801
Maoutia 6.424	607	Mesona 7.415	848	Nanocnide 6.325	583
Mappa	259	Microchites 6.896	723	Nanopetalum	232
Mappia	176	Microcaroaea 7.714	923	Narengi 5.666	426
Mappianthus 4.645	175	Microdesmis 4.464	180	Natsiatum 4.635	173
Margaritaria	190	Micromelum 5.648	421	Nepeta	869
Marlea	115	Microtoenia 7.495	868	Nephelium 5.239	322
Marsdenia 6.962	741	Microtropis 4.533	149	Neprostylus	248
Marrumia 4.312	95	Milnea	404	Nerium 6.818	704
Mastixia 4.406	117	Mimulus 7.640	904	Neuropeltis 7.099	772
Maytenus 4.542	151	Mina 7.186	793	Nicotiana 7.085	769
Mazus 7.643	905	Miquelia 4.652	177	Nosemia 7.419	849
Medicia	669	Mischocarpus 5.252	325	Nothapodytec 4.646	175
Medinilla 4.313	95	Missiessya	605	Nothopanax 6.070	519
Melaleuca 4.199	67	Mitrasacme 6.667	669	Nouattia 6.858	714
Melanolepis 4.966	256	Mitrasemma 4.503	142	Nyctanthes 7.587	890
Melanorrhoea 5.455	372	Mitreola 6.665	668	Nymphoides 7.214	799
Melasma	924	Mitrasacme	669	Nyssa 4.403	116
Melastoma 4.215	72	Mniopsis	18	Nyssaceae	116
Melastomataceae	71	Moraceae	539	O	
Melia 5.526	390	Mosla 7.476	863	Ochrosia 6.798	700
Meliaceae	385	Morus 6.157	540	Ochthocharis 4.263	84
Melicoccus 5.231	320	Myrtaceae	41	Ocimum 7.410	847
Meliantha 4.436	125	Myrtus	42	Octorillum	12
Meliosma 5.300	337	Mytilaria 6.110	528	Octosomatium	808
Melissa 7.483	865	Myxopyrum 7.581	889	Odontadenia 6.899	724
Melodinus 6.735	686	Munronia 5.520	389	Genanthe 5.904	483
Memecylon 4.333	99	Murraya 5.651	423	Denothera	70

TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ
Oleaceae	120	Pantadenia 5.030	271	Petunia 7.088	769
Olax 4.417	120	Parabarium 6.872	717	Peucedanum 5.922	488
Olea 7.569	886	Paracleisthus	232	Phacellaria 4.440	126
Oleaceae	881	Paralamium 7.508	871	Phanrangia	367
Oligoceras 5.067	280	Parameria 6.890	721	Phellodendron 5.719	439
Onagraceae	67	Paramignya 5.712	437	Phlomis	869
Oncinus	687	Paranephelium 5.255	326	Phlox 7.220	801
Opa	52	Paraphlomis 7.494	867	Phryma 7.262	812
Operculina 7.125	778	Parietaria 6.425	607	Phyla 7.366	813
Ophioxylon	695	Paratropia	492	Phyllagathis 4.272	86
Opilia	124	Parsonsia 6.868	716	Phyllanthodendron	194
Opiliaceae	123	Parthenocissus 5.853	471	Phyllanthus 4.691	189
Oreocnide 6.423	606	Pasania	627	Phyllocladus	136
Oristrephes	98	Paulinia	414	Phyllirea	888
Orthobium	849	Paulownia 7.623	900	Physalis 7.062	764
Oryza 10.231	76	Paviesia 5.235	328	Phytocrene 4.657	177
Osbeckia 4.232	60	Pedicularis 7.732	927	Picrasma 5.497	382
Osbornia 4.171	890	Pedilanthus 5.123	293	Picria 7.639	904
Osmunda 88	278	Pegia 5.468	375	Picroderma	391
Ostodes 5.057	127	Pelargonium 5.140	297	Pierranthus 7.698	919
Osyris 4.444	78	Pellionia 6.375	595	Pilea 6.337	585
Otochilus 11.311	319	Peltanthera	706	Pilostigma 6.946	737
Ouratea	910	Pemphis 4.068	33	Pimela	360
Ourisanthes	295	Pentapanax 6.066	518	Pimpinella 5.901	482
Oxalidaceae	295	Pentatropis 6.936	734	Piptostylis	425
Oxycarpus		Pentasacme 6.950	738	Pistacia 5.489	380
Oxyspora 4.252	81	Pentaspadon 5.487	379	Pladera	681
Oxystelma 6.933	734	Pergularia	728,755	Plagiopetalum 4.264	84
P		Pergularis	707	Plantaginaceae	880
Pachycentra 4.331	98	Perilla 7.474	862	Plantago 7.544	880
Pachystylidium 5.009	266	Periploca 6.921	731	Platanaceae	525
Paederota	923	Peripterygium 4.666	178	Platanus 6.099	525
Paliurus 5.732	442	Petalotiella 6.374	594	Platea 4.634	172
Panax 6.052	575	Petrea 7.270	814	Platycarya 6.428	608
Pandaceae	180	Petroselinum 6.915	486	Plecospermum 6.175	545

TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ
Plectranthus 7.430	851	Pseudotrophis 6.156	540	Rhamnella 5.748	446
Pleiospermum 5.664	425	Psidium 4.168	59	Rhamnoneuron 4.091	39
Pleiogynum 5.467	374	Ptelea	327	Rhamnus 5.749	447
Pleurostyliya 4.565	156	Pterilema	609	Rhizophora 4.382	111
Plumeria 6.789	693	Pternandra 4.332	99	Rhizophoraceae	111
Podostemaceae	17	Pternopotalum 5.900	482	Rhodamnia 4.101	42
Podostemon	17	Pterocarya 6.429	608	Rhodoleia 6.111	528
Pogomorphe	571	Pterygocalyx 6.716	680	Rhoiptelea 6.427	607
Pogostemon 7.448	856	Ptychopyxis 5.128	295	Rhoipteleaceae	607
Poikilospermum 6.322	582	Ptychotis	482	Rhodomyrtus 4.105	43
Poilanidora 2.406	1/501	Punica 4.201	67	Rhopalocnemis 4.500	141
Poianiella	274	Punicaceae	67	Rhus 5.483	378
Poillannamia 4.307	94	Putranjiva	218	Rhynchofia 6.859	714
Poinsettia	287	Pygmacopremna 7.317	824	Ricinodendron 5.068	281
Polemoniaceae	801	Pyrenacantha 4.656	177	Ricinus 5.016	267
Polychroa	596	Pyrranthus	110	Rissoa	427
Polygala 5.349	348	Q		Rotala 4.072	34
Polygalaceae	348	Quadripterigium 4.567	156	Rottleria	253
Polyscias 6.056	516	Quamoclit	789	Rotula 7.241	806
Pometia 5.246	324	Quassia 5.494	381	Rouchera	310
Poncirus 5.680	429	Quercus 6.610	654	Roupala	14
Populus 6.153	539	Quinaria	425	Roupellia	707
Porana 7.402	773	Quinquelobus	907	Russelia 7.628	901
Porphyra	816	Quisqualis 4.379	110	Ruta 5.618	414
Porphyroscias	487	R		Rutaceae	407
Pottsia 6.819	705	Radermachia	546	S	
Pouzolzia 6.405	602	Rafflesiaceae	141	Sabia 5.294	335
Prasium	875	Raphistemma 6.934	734	Sabiaceae	335
Premna 7.302	820	Rauwolfia 6.772	693	Sageretia 5.760	449
Pristimera	157	Razumovia	925	Salacia 4.577	158
Procris 6.370	593	Rehmannia 7.742	929	Salicaceae	538
Prosartema	274	Reindwardtia	309	Salix 6.148	538
Proteaceae	13	Reissantia 4.568	157	Salomonina 5.377	355
Prunella 7.500	869	Rhabdia	806	Salvadoraceae	162
Pseudodissochaeta	97	Rhabdosia 7.432	852	Salvia 7.484	865
Pseudosarcobus 6.949	737	Rhamnaceae	440	Samadera 5.493	381

TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ
Sandoricum 5.532	392	Securinega 4.688	188	Streblus 6.162	542
Sanicula 5.891	480	Selinum	485	Streptocaulon 6.913	729
Santalaceae	125	Semecarpus 5.469	375	Striga 7.729	926
Santalum 4.437	125	Severina 5.671	427	Strophanthus 6.826	706
Sapindaceae	310	Sideritis	859	Strophoblachia 5.964	280
Sapindus 5.194	331	Siphonanthus	835	Strychnos 6.071	670
Sapium 5.086	285	Siphonia	271	Stussenia 4.262	83
Sapria 4.501	141	Siphonodon 4.590	161	Styllinga	286
Sarcococca 4.671	182	Siphonostegia 7.737	928	Sumbaviopsis 4.922	246
Sarcobolus 6.947	737	Sison	486	Suregada 5.070	281
Sarcopyramis 4.288	90	Sisyrolepsis 5.224	318	Synostemon	212
Sarcostemma 6.945	736	Skimmia 5.623	415	Synotis 8.868	290
Sarcostigma 4.658	178	Solanaceae	755	Sycopsis 6.116	530
Satureia 7.496	868	Solanum 7.023	755	Symintonia 6.108	528
Sauropus 4.772	212	Solenospermum	155	Sympantaea 4.931	248
Saxifragites	530	Sonerila 4.290	90	Symphyllia	265
Schefflera 6.926	489	Sonneratia 4.040	26	Symphytum 7.253	809
Scheffleropsis	497	Sonneratiaceae	26	Sytodium	546
Scopa	219	Sopubia 7.722	925	Syzygium 4.107	44
Schinus 5.491	380	Spalanthus	110	Swertia 6.718	680
Schizotorenia 7.689	919	Sphaenodendron 7.395	842	Swietenia 5.512	387
Schleichera 5.232	320	Sphaeriodesma	842	Swintonia 5.434	369
Schoepfia 4.427	123	Sphaerocarya	126	T	
Schrebera 7.622	899	Spirella 6.951	738	Tabernaemontana 6.808	702
Sciadophyllum	493	Spirolobium 6.768	692	Tapiscia 5.266	329
Scleropyrum 4.438	126	Spondias 5.457	372	Taxillus 4.480	136
Sclerolytis 5.677	429	Sponia	536	Taxotrophis 6.168	543
Scolophyllum 7.697	918	Sporoxeia 4.266	84	Tectona 7.301	820
Scoparia 7.718	924	Stachys 7.509	871	Teijsmanniodendron 7.3	831
Scrophulariaceae	899	Stachytarpheta 7.367	813	Telectadium 6.918	730
Scrophularia 7.735	927	Stapelia 7.021	754	Telosma 6.969	742
Scurrula 4.473	134	Staphylleaceae	329	Teonongia	543
Scutellaria 7.511	872	Stemodia 7.662	910	Terminalia 4.362	106
Scutia 5.759	449	Stemonurus 4.636	173	Terniola	19
Scutula	102	Stictocardia 7.189	794	Tetracomia	413
Sebastiana 5.079	283	Stilago	224	Tetradium 5.614	413
Secamone 6.922	731	Stipellaria	257	Tetrapanax 6.015	508
Securidaca 5.375	354	Stravadium	23	Tetrapilus	886

TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ	TỰ VỤNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)	TRANG SỐ
Tetrastigma 5.778	455	Tristellateia 5.317	341	Vitis 5.873	476
Teucrium 7.535	877	Tritaxis	272	Volkameria	835
Thesium 4.443	127	Tritschaceae	18	X	
Thevetia	702	Trophis	542	Xanthophyllaceae	355
Thoreldora	419	Tropaeolaceae	298	Xanthophyllum 5.380	355
Thyallis	341	Tropaeolum 5.141	298	Xenostegia 7.145	783
Thymeleaceae	36	Tsoongia 7.300	820	Xerospermum 5.243	323
Thyrocarpus 7.257	810	Tubocapsicum 7.091	770	Ximenia 4.422	121
Thysanthera 5.066	280	Tupidanthus 5.925	489	Xylocarpus 5.515	387
Tieghemopanax	517	Turpinia 5.268	329	Xylinabaria 6.888	721
Tirpitzia 5.187	309	Turraca	484	Xylinabariopsis 6.889	721
Toddalia 5.619	414	Tylophora 6.970	743	Z	
Toona 5.508	386	U		Zanthoxylum 5.593	408
Torenia 7.700	919	Ugty	435	Zizyphus 5.734	443
Torilis 5.893	480	Ulmaceae	533	Zollingeria 5.223	318
Torriceilia 4.408	118	Ulmus 6.129	533	Zygophyllaceae	439
Tournefortia 7.246	807	Umbellifereae	477	Z	
Toxicodendron 5.485	379	Urecola 6.878	718	Walsura	406
Toxocarpus 6.925	732	Urobotrya 4.432	124	Wightia 7.625	900
Trachelospermum 6.848	712	Urtica 6.324	582	Wikstroemia 4.084	37
Trachyspermum 5.899	482	Urticaceae	581	Willughbeia 6.728	685
Tragia 5.010	266	V		Winchia 6.762	691
Trapa 4.098	41	Vallis 6.825	706	Woodfordia 4.067	33
Trapaceae	41	Vandellia	913	Wrightia 6.834	708
Trema 6.140	536	Vaniera	544		
Trevesia 6.990	503	Ventilago 5.725	441		
Trewia 4.932	248	Verbena 7.263	812		
Tribulus 5.720	439	Verbenaceae	811		
Trichilia 5.530	391	Vernicia 5.022	269		
Trichodesma 7.249	808	Veronica 7.719	924		
Tridynamia 7.108	774	Vietsenia 4.303	93		
Trigonostemon 5.033	272	Villarsia 7.213	799		
Trigonotis 7.252	808	Villebrunea 6.417	605		
Tripinna	829	Vinca	692		
Triphasis 5.670	427	Vincetoxicopsis 6.968	742		
Tripterospermum 6.710	679	Viscum 4.486	138		
Tristania	60	Vitaceae	454		
Tristaniopsis 4.172	60	Vitex 7.318	824		

CÂY CỔ VIỆT NAM

Phạm-Hoàng Hộ

Chịu trách nhiệm xuất bản :

LÊ HOÀNG

Biên tập :

DS. PHAN ĐỨC BÌNH - HOÀNG HOA

Bìa:

TRÍ ĐỨC

Sửa bản in :

HOÀNG HOA

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

161B. Lý Chính Thắng - Quận 3 - Thành phố Hồ Chí Minh

ĐT : 9316289 - 9316211 - 8465596

Fax : 08.8437450

E-mail : nxbtre@hcm.vnn.vn

CHI NHÁNH TẠI HÀ NỘI

40 Láng Hạ - Quận Đống Đa - Hà Nội

ĐT : (04) 8357444

Fax : (04) 8357444

E-mail : vanphongnxbtre@hn.vnn.vn